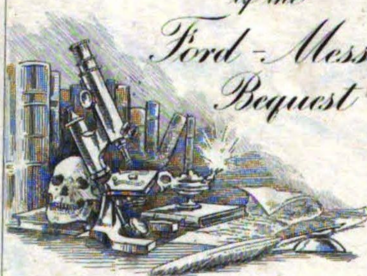

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRA, UNIFORMIS, COMMODA, ŒCONOMICA,

OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD TEMPORA CONCILII TRIDENTINI (ANNO 1545) PRO LATINIS, ET CONCILII FLORENTINI (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT:

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIMA ECCLESIÆ SÆCULA ET AMPLIUS,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA; OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS DETECTIS, AUCTA; INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUCTORES ALICUJUS MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;

DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS AUCTORUM SICUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS, STATISTICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM, DOGMATICUM, MORALE, LITURGICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE, HISTORICUM, ET CUNCTA ALIA SINE ULLA EXCEPTIONE; SED PRÆSERTIM DUOBUS INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM OMISSO, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM S. SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT;

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS, CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS, TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTER SIMILIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA, SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM.

SERIES GRÆCA POSTERIOR,

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIÆ GRÆCÆ AB ÆVO PHOTIANO AD CONCILII USQUE FLORENTINI TEMPORA;

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIÆ, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIA NEMPE LATINA, ALIA GRÆCO-LATINA. LATINA, JAM PENITUS EXARATA, QUOAD PRIMAM SERIEM, VIGINTI-QUINQUE ET DUCENTIS VOLUMINIBUS MOLE SUA STAT, MOXVE POST PERACTOS INDICES STABIT, AC QUINQUE VIGINTI-CENTUM ET MILLE FRANCIS VENIT. GRÆCA DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALIS AMPLECTITUR, ET AD NOVEM ET CENTUM VOLUMINA PERVENIT, SED SINE INDICIBUS; POSTERIOR AUTEM HANC VERSIONEM TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA QUINQUE ET QUINQUAGINTA VOLUMINA RETINETUR; UTRAQUE VIGESIMA QUARTA DIE DECEMBRIS 1860 OMNINO APPARUERAT. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM OCTO, UNUMQUODQUE MERE LATINUM QUINQUE FRANCIS SOLUMMODO EMITUR: UTROBIQUE VERO, UT PRETII HUJUS BENEFICIO FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM SIVE GRÆCAM SIVE LATINAM, 326 VOLUMINIBUS PRO AMPLIORI EDITIONE ET 272 PRO MINORI ABSQUE INDICIBUS CONSTANTEM, COMPARET NECESSE ERIT, SECUS ENIM CUJUSQUE VOLUMINIS AMPLITUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA ÆQUABUNT. ATTAMEN, SI QUIS EMAT INTEGRE ET SEORSIM COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EAMDEM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE VOLUMEN PRO NOVEM VEL PRO SEX FRANCIS OBTINEBIT. ISTÆ CONDITIONES SERIEBUS PATROLOGIÆ NONDUM EXCUSIS APPLICANTUR.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS CVIII.

THEOPHANES. LEO GRAMMATICUS. AUCTOR INCERTUS. ANASTASIUS BIBLIOTHECARIUS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA *D'AMBOISE*, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO *D'ENFER* NOMINATAM, SEU *PETIT-MONTROUGE*, NUNC VERO INTRA MŒNIA PARISINA.

1863

SÆCULA IX-X. ANNI 900-940

TOY EN ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ

ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΑΓΡΟΥ ΚΑΙ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ.

S.P.N. THEOPHANIS

ABBATIS AGRI ET CONFESSORIS

CHRONOGRAPHIA;

CUI ACCEDUNT

LEONIS GRAMMATICI, AUCTORIS INCERTI,

ANASTASII BIBLIOTHECARII,

HISTORIARUM SUI TEMPORIS QUÆ SUPERSUNT.

CORONIDIS VICE PONITUR

GODEFRIDI HENSCHENII Dissertatio de Chronographia S. Theophanis, in qua emendantur chronologica sphalmata non pauca Theophani per librariorum socordiam aspersa;

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ,

SIVE

CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS UNICUS.

VENIT 12 FRANCIS GALLICIS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA *D'AMBOISE*, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO *D'ENFER*
NOMINATAM, SEU *PETIT-MONTROUGE*, NUNC VERO INTRA MOENIA PARISINA.

1861

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO CVIII CONTINENTUR

MONITUM EDITORUM PATROLOGIÆ.

*Ad majorem Lectorum utilitatem placuit hic edere libros historicos qui tempora antecedentia et subsequentia describunt, et jam pridem veluti in unum corpus coaluere, ita ut abinvicem sine mutuo dispendio separari non possint. Theophanem, sanctissimum et doctissimum virum, subsequentur Leo Grammaticus et auctores qui historiam tam Theophanis quam Leonis prosecuti sunt usque ad medium sæculum x.

Parisiis. — Ex Typis J.-P. MIGNE.

NTITIA IN THEOPHANEM.

(Jac. Goar, ord. Frum Prædic. in not. ad Theophanis *Chronographiam*, p. 545 ed. Luparæ an. 1655.)

Non unus Theophas historiæ Romanæ vel Byzantinæ scriptor, aut etiam præsentis operis auctor coævus, vel suppar Antiquissimus est Mitylenæus Pompeii magni in bellicis expeditionibus miles, et gestorum testis ac pco, a Vossio *De historicis Græcis*, lib. I, cap. 23 memoratus. Secundus poeta, cujus paucos versu Anthologia exhibet, lib. III, sect. 3. Alter Byzantius Theophanes Justini secundi bellum Persicum, Inanasque res, suo, id est, Justini tempore, olim visas, libris decem, quos Photius perlectos memct, scriptis consignavit. Quartus hic auctor noster, etiam Byzantius, Byzantinæ Historiæ a Diocletian ad Michaelem Nicephori generum scriptor, Georgius nomine, cognomine Theophanes, quod Geor Syncelli familiaris exstiterit, et ejus chronographiæ continuator, perperam Vossio, aliisque non indos viris, lib. II, cap. 24 nuncupatus. Alius iterum hoc nostro Theophanes junior Nicænus episcopus Theodori frater, et cum eo sanctorum imaginum cultus defensi ab impio Theophilo reus pronuntus, χεντητῷ μέλανι litteratus, ingenii fideique monumenta reliquit laudatissima, a Possevino recens. Coætaneus alter Theophanes, et monachorum (haud nominatorum) præpositus sub Michaele Theoili filio, cujus opus in Nicephori patriarchæ exsilium, et reliquiarum ejus translationem refert Metaphstes, et ex eo Surius Martii die decimo tertio. Septimus Theophanes ejusdem cum Basilio Macedone lichaelis successore temporis, Cerameus est, ille Tauromenitanus præsul : de quo accurate, qui ope ejus in publicum evulgavit, Franciscus Scorsus. Alium rursus amicus et litterarum amans Leo Allats suggerit familiari epistola ex Joannis cujusdam magnæ Dei Ecclesiæ diaconi et ..etoris scripto Εἰς τὸν βίον Ἰωσὴφ τοῦ ὑμνογράφου. Ejus verba hæc : Θεοφάνει μὲν οὖν τινι τοῦ ἱεροῦ πρεσβυτερὸ ἠξιωμένῳ, καὶ τῷ καταλόγῳ ἠριθμημένῳ τῶν μοναχῶν ὁ βίος τοῦδε τοῦ μακαρίου πεπόνηται. Οὐ μ' ἀλλὰ παρέδραμε τοῦτον πολλὰ, ὅτι κατὰ σπουδὴν ἐκείνῳ συνεξυφάνθη τὸ πόνημα· ἀμέλει καὶ οἷς ἐ.ἶνος τοῦ μάκαρος τοῦδε τὸν βίον ἐσμίκρυνεν, ἐν τούτοις ἡμᾶς ἐπὶ τὸ εὖρος τῆς διηγήσεως προεβίβασι· *Theophani sane cuidam sacra presbyteri dignitate provecto, et monachorum gregi adlecto beati hujus vita elaborata est. Verum quam multa ille præteriit : quod opus nimia quadam festinatione, nec mora satis contexuerit. In quibus tamen beati hujus vitam contraxit, ut spatium per amplius narrationem prenderemus, in iisdem ille nos promovit.*

Jam quod e istis non unus Byzantinam tractavit historiam, primus videlicet, tertius, quartus, sextus, et ultimu; nec unicus sacras laudavit imagines, quartus, inquam, et reliqui ; vel pro earum veneratione tuda certamen inierit, velut quartus, ac quintus ; ut alterius vice unus nonnunquam adduceretur in medium, et quæ uni gesta vel scripta, tribuerentur alteri, non difficile contigit. Quid enim Theophni magis simile quam Theophanes ? Mitylenæus ille Romanam, Byzantius, qui inter nominis hujus scriptores tertius, Romanam pariter, diversi licet temporis, contexit historiam. Byzantius idem tertus, cum nostro pariter Byzantio, Byzantinas res tractat. Sextus et octavus privatorum vitas scribun, quarum lectio ad Byzantinorum notitiam accedit. Nicænus præsul Theophanes ad instar Byzanti, qui tertius, sacras propugnat imagines. Hinc incerta perturbataque hujus et alterius cognitio, imo summa inter eos confusio, et vix constituendum discrimen : adeo ut qui paucos recensuit, et distinguere tentavit Vossius, Byzantium nostrum annis 30 superiorem, et jam mortuum cum Theophane presbytero et præposito, Nicephori præcone se confudisse non animadverterit. Eumdem nunc nostrum ex paritate cum reliquis conferam ? nomen, studia, religio, pietas, vitæ professio, labores, quæ in aliis certa varietatis indicia, in istis similitudinem obtinent, et discrimen auferunt. Dicam Theophanem hunc nostrum ex diversis gestis in duos Baronio divisum ad annum Christi 816, num. I, et Andreæ Scorso procemii secundi sect. I in Theophanem Cerameum ? Ipsi, quod mirandum, eloquuntur, et errorem, cum ex Theophanis ejusdem nostri vita, tum ex mox dicendis convincendum, demonstrant. Sane Theophanis ipsius vita, gestaque variis ex auctoribus collecta, sub conspectum posita, quod ipsum inter reliquosque intercidit, discriminis indicia proferunt. Tantum, quæ in illis haud leviter prætereunda, Lector non incautus mecum hæc observabit. 1. Vitæ Theophanis a Metaphraste, vel ex Baronii judicio a Theodoro Studita conscriptæ versione Latina, eumdem *Isaacium* quoque dictum, ex linguæ Græcæ inscitia, affirmari apud Baronium A. C. 777, num. 3, et 816, num. I. Lecto quippe vitæ programmate, Θεοφάνους, τοῦ Ἰσ.αχίου βίος, reddidit interpres : *Theophanis, qui et Isaacius dictus est, vita* ; cum vertere debuisset, *Theophanis Isacii F. vita*. Ut enim a filio patris nomine vocando penitus abhorrent Græci, ita a verbis hisce, οὗτος πατρὸς μὲν ἔφυ Ἰσαάκ, ejus vitam Menologium orditur, et Isaacium pariter ejus patrem laudata versio memorat. 2. Theophanem circa Christi annum

ut ipse numerat, 744, ut melius alii 751 vel alii 752, Constantini Copronymi du[…]imum, autumni tempestate natum : qui namque anno 755, ex propriis nempe calculis, ex probatiorib[…]63 et Copronymi 23, ingentem glaciei molem mari supernatantem cum ætatis ejusdem pueris trigi[…]Constantinopoli ludibundum conscendisse (quæ ætatis illius ludentium puerorum mos agnoscitur) de se scribit, duodennem circiter se tunc exstitisse lectori conjiciendum suggerit p. 365. 3. Duodennem i[…]e conjugium (quod Romanis legibus masculo nondum licet) falso, ut videtur, in Menologii t[…] asseri. 4. Erronee pariter ætatis annum vicesimum primum numerasse Theophanem, Leone quart[…]Constantini F. mortem oppetente, ibidem legi : quadrimulus enim (ante Leonis videlicet annos q[…]ue, et Constantini duodecim) cum sociis triginta mobilem et fluctuantem ponto glaciem nec ausu[…]se, nec ab astantibus in CP. portu superascendere permissus fuisset. 5. Eumdem modo Agri, mo[…] Sigrianes præpositum Theophanem vocari, qui non unus, sed quasi hic ab altero diversus, scri[…]r a Baronio ad annum C. 814, num. 31, et 816, n. 1, de quo nova mox subjungenda. 6. Confessi[…] suæ palmam in cœlo Theophanem nostrum Leonis Armeni imperantis anno 5, Christi 818, ex[…]sse : eujus asserti adversus memoratum Baronium hæc demonstratio certissima. Imperii anno se[…]o jam completo, Nicephorum patriarcham sanctissimum, throno et urbe extorrem, in Præconesu[…]agi jussit impius Iconoclasta, Leo Armenus, ex Leonis Grammatici verbis hisce : Ὁ δὲ Λέων μετὰ δύο χρόνους τῆς αὐτοῦ βασιλείας μανεὶς, καὶ τὸν στέψαντα αὐτὸν θεῖον Νικηφόρον ἐξορίσας, Θεόδοτον πατριάρχην ἀντιχειροτονεῖ. Ipse Leo aliquibus diebus jam salutatus imperator, Nicephoro diadema ca[…]i imponente, tyrannidem invaserat anno Christi 814, Junii die 12, indictione septima, prout Baronius[…] Anonymus Græcus Leoni Grammatico eodem codice Regio sub numero 713 conjunctus affirmant, nihil a Theophane nostro variantes. Declaratus imperator varia fortuna, cum Crummo principe Bu[…]ro ad anni sequentis Paschalem tempestatem, eodem anonymo prælia describente, decertat, ne[…]circa religionem, in quo Baronius hallucinatur, quidquam innovat. Anni 815 et indictionis octa[…] ineunte vere, Crummus moritur. Οὔπω ἔαρος καταλαβόντος, ὥς φασί τινες διασωθέντες τῆς αἰχμαλωσίας, ἀπὸ Βουλγαρίας περὶ τὴν μεγάλην Πέμπτην ὁ Κροῦμμος ὁ περίφημος, ὁ τὴν πόλιν ἑλεῖν βουλόμενος, τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο. Belli Bulgarici cura Leo liberatus, irreligiosum in sacras imagines dentem exserit, et virus ejaculatur : Καὶ λοιπὸν μετὰ τοῦτο λαβὼν εὐκαιρίαν ἤρξατο πορθεῖν τὴν Ἐκκλησίαν, δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ περιεργαζόμενος κατὰ τῶν Θεοῦ χριμάτων. Propositi consortes impii reb[…] novis animum simul adjiciunt, ejusdem anni Pentecostes festo, et mense Julio cœpta promovent : Ἀρξάμενοι ἀπὸ τῆς Πεντηκοστῆς οἱ περὶ τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Ὑλιλᾶν σωρεύειν τὰ βιβλία, τὸν δὲ Ἀντώνιον προσελάβοντο ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου μηνός. Leo de imaginibus profligandis Nicephoro patriarchæ propositum aperit, mense Decembri : Περὶ τὸν Δεκέμβριον μῆνα δηλοῖ τῷ πατριάρχῃ ὁ Λέων, ὅτι ὁ λαὸς σκανδαλίζεται διὰ τὰς εἰκόνας. Ad quadragesimæ finem anno 816 indict. 9 Nicephoro tendit insidias, et se[…] abdicat : Ὁ Χαμαιλέων (Λέων) παρασκευάζει λάθρα διά τινων τοὺς στρατιώτας ἀνελθεῖν εἰς τὸ πατριαρχεῖον, καὶ συρτὰ καταβάσαι (καταβιβάσαι) αὐτόν. Ἦν δὲ παράβασις τῶν Νηστειῶν. Infra : Βαλόντες ἐν ἀκατίῳ ἔρριψαν πέραν εἰς Χρυσόπολιν. Festis tandem Paschalibus celebratis, Theodotum hæreticu[…] in Nicephori locum substituit : Καὶ λοιπὸν μετὰ τὸ Πάσχα ποιεῖ σύνοδον, καὶ καθίσας τὸν Θεόδοτον. Paucis postmodum diebus Theophanes anno eodem 816 oppugnatur, ait ejus Vitæ scriptor, et post carceris annos duos, id est, Christi 818 mittitur in exsilium, quo diebus solis tribus ac viginti deportatus, laborum vitæque terminum attigit. His perspectis, quæ Baronius loco memorato, et ad annum C. 814, num. 1, scripsit, ruere penitus et everti conspiciuntur.

Σιγριανῆς ἡγούμενος a nonnullis dicitur noster Theophanes; in operis inscriptione ἡγούμενος τοῦ Ἀγροῦ· qui a Baronio ab eo qui Sigrianes audit, diversus æstimatur ad annum 816, num. 1. Idem tamen Ἀγροῦ et Σιγριανῆς ἡγούμενος Theophanes, monet familiari epistola litteris omnibus excellentissimus Allatius. Sigriane enim Asiæ regio ad Cyzicum ; ὁ Ἀγρός, qui et Μέγας Ἀγρός, privatus regionis locus. Sigrianos montes in Asia locat Ortelius in Lexico. Auctor Vitæ Theophanis, post ejus in dictam urbem Cyzicenam adventum, *Ad magnum*, inquit, *senem rediit, qui apud Sigrianem degebat in oppidulo*, etc.; infra : *ad Sigrianæ montem pervenit* : eumdem Constantinus Porphyrogeneta cap. 25 *De administr. imp.*, et Nicetas Σιγριανῆς τῆς λεγομένης μονῆς οἰκιστὴν in Ignatii Vita nuncupat : quem vetus interpres *Sigriani monasterii sive Agriani conditorem* reddit. Difficultatem tollunt Menologii verba ad ejus vitæ compendium præmissa : Μνήμη τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Θεοφάνους τοῦ ὁμολογητοῦ τοῦ τῆς Σιγριανῆς (ἡγουμένου), τοῦ ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἀγρῷ κειμένου· *Sancti Patris nostri Theophanis confessoris, monasterii Sigrianes præpositi, in magno Agro jacentis, sive quiescentis memoria.* Hinc in pseudophotianis analectis penes Allatium, ὥς φησι Θεοφάνης ὁ ὁμολογητής, ὁ Μεγαλαγρίτης· *ut Theophanes confessor Megalagrites* (μεγάλου Ἀγροῦ præpositum intellige) *testatur*. Joannicii quoque Vitæ scriptor apud Surium Novembris die quarto : *Navigavit adoraturus sancti Theophanis tabernaculum, quod est in Sigriana.* Ἀγρὸς ergo, sive Μέγας Ἀγρὸς Sigrianes exstitit locus designatus, quo monasterium condidit, et ad quod post ejus mortem corpus ejus relatum : alia tamen monasteria in eadem Sigrianes regione a Gregorio Theophanis abbate gubernata, ex ejus Vitæ serie observabis. Advertes iterum Theophanem ἡγούμενον τοῦ Ἀγροῦ, *Agri ducem*, et Vossio et Cedreni interprete, vocatum ineptissime : nisi forsan Alexandrum *exercitus abbatem* voluerint pariter nuncupandum. Sic fabrilia sutores tractant.

Nonnullis de auctore operis hujusce hucusque præmissis, jam quæ circa opus ipsum, lector, edoctum te cautumque volo, paucis evolvo : tibi semel monito operis totius decursu, pluribus exemplis et locis eadem hæc recolenda non excidant. 1. Brevi facile composito, at non admodum expolito, quinimo plebeio pene ac vulgari stylo historiam hanc a Theophane digestam. 2. Hinc tibi trita, nec palatio, Amboni sacro, vel foro cognita vocabula ; sed ex compitis et incultæ plebis ore collecta occurrere mirari desines : ea vero chronographiæ parte usurpari, cujus tempore in usum fuerunt inducta, certa conjectura non habetur apud me alienum. 3. Inemendatum ad grammaticæ leges, imo solœcis barbarisque dictionibus textum non raro interpunctum auctori velim ascribendum : sic enim mentem, verborum ambage seposita, significantius exprimendam sibimet suasit : quod tamen recta scribendi ràtio, quam dicunt orthographiam, quandoque reprehendat, amanuensium hallucinationem et errorem non diffiteor ; quo relicto, et inemendato, ex fide ad ms. exemplar commendationem potius, quam ex correctione ad grammatices præcepta, laudem mihi proposui sectandam. Quod nihilo secius jubet illa reparandum declarant annotationes, vel emendant alii codices in variis lectionibus producti : nonnibil ego pro scholiastæ licentia interpolo, ex quibus reliqua facilius mente restituenda. 4. Verborum lacunæ, et quæ desiderantur, sententiarum patent hiatus, sed non intolerandi, ceu qui mss. in omnibus existent, vel mentis judicio, sive labore queant reparari. 5. Repetitiones, fateor, ejusdem rei penitus inutiles, et quæ semel dicta sufficerent, eumdem in locum bis ingesta illubentius perfero. 6. Rerum gestarum metatheses non prætereundas, infrequentius licet, animadverto : et ex historiæ tantum fide, non ex temporis accurata recensione plura narrari : quod est, historicum ubique, at non chronographum semper se gessisse Theophanem. 7. Temporis Canonium, et expressas in eo personas cum historia ad Canonium idem subjecta, non consentire frequenter manifesto in annotatis (*a*) : ut cum ad Damasi annum quintum Julii pontificis obitum, et Liberii promotionem una legimus connecti. 8. Anni unius gesta in alium quandoque reponere, cum accuratis etiam historicis Theophanis lapsus communis est. 9. Cum aliis pariter commune, ut uno more, unoque sono virorum et locorum proferenda nomina, ipse nonnihil immutata pronuntiet, ut Artaxer, Artaxerxes vice, etc., hunc modo Constantium, Maximinum, modo Constantinum, Maximianum ; illum hic Euphemium, ibi Euthymium ; eumdem Judam et Eaudam vocet, de quo lectiones variæ, et annotationes nonnunquam. 10. Hinc cum textu Græco non consentit in nominibus plerisque versio, et hæc illum corrigere non veretur. 11. Et ubi nullum vel perturbatum textus exhibet sensum, versio restituat, et planum reddere conetur. 12. Ex diversis et adversis auctoribus de eodem, raro licet, ponit contraria ; ut de Elia Hierosolym. et CP. Ma-

(*a*) Annorum notationes in editione Parisiensi ad codicum exemplar ita comparatæ sunt, ut in quavis novi regis vel episcopi accessione præter annum mundi et divinæ incarnationis etiam reliquorum regum et episcoporum anni diserte indicati sint, tali fere schemate :

Κόσμου ἔτη 5988.	Τῆς θείας σαρκώσεως ἔτη 498.	Ῥωμαίων βασιλέως Ἀναστασίου ἔτος ια'.	Περσῶν βασιλέως Καβάδου ἔτος η'.	Ῥώμης ἐπισκόπου Συμμάχου ἔτος β'.	Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Μακεδονίου ἔτος ζ'.	Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Σαλουστίου ἔτος α'.	Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Φλαβιανοῦ ἔτος δ'.	Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Ἰωάννου ἔτος ε'.

His tabellis chronologicis in editione nostra adhærere constitueramus ; sed cum ubique mendosissimæ sint, et subjecto textui plerumque non respondeant, ut ipse monet Jac. Goar, aliam annorum notandorum rationem instituendam duximus. Quod sine ullo perspicuitatis detrimento factum esse videtur, inquit Editor Bonnensis, quem sequimur, nam tabellis istis abjectis, mundi et Christi anni ubique appositi et primus novæ cujusque accessionis annus indicatus cursivoque charactere distinctus, attento lectori idoneam copiam faciunt reliquorum magistratuum annos facillimo computo inveniendi.

Sed apponere juvat Godfridi Henschenii judicium ex ejus exegesi præliminari (*a*) præmissa tomo tertio Actorum Sanctorum mensis Martii edito A. 1684, in qua tabulas chronicas Theophanis, saltem quoad annos seriemque episcoporum in quinque sedibus patriarchalibus nulla fide dignas esse observat : « Chronographia Theophanis, inquit, qualem nunc habemus ex collatione quinque codicum mss., Regii scilicet, Peireziani, Barberini, Vaticani et Palatini, duabus constat partibus, quarum quæ potior est, et vere aurea, omnique acceptione dignissima, historiam exhibet per annos digestam ; altera vix plumbea dici meretur, consistitque in tabulis chronologicis (*Canonia* vocat Goar) quibus per loculos divisis primum annus mundi, tum Christi incarnati, dein imperatoris Romani, proxime regis Persarum, aut ducis Arabum, rerum post Persas in Palæstina potentium, denique ex ordine, quinque episcoporum præcipuorum seu patriarcharum, *Romani, Constantinopolitani, Hierosolymitani, Alexandrini et Antiocheni* ordo et anni continentur. Tabulas autem istas magna cum diversitate non tantum præfixas annis non suis, sed etiam mendosissime conscriptas esse, et plurimis hiare loculis, ac portentosis prorsus annorum, præsertim patriarchalium supputationibus scatere, cum ipsemet Goar agnoscat fateaturque : mirum est, aut ipsum, aut, qui defuncti Goaris laborem eduxit in lucem, Combefisium potuisse sibi persuadere, ab auctore Theophane esse : qui variorum auctorum sententias et numeros secutus sit varios, opusque proprium urgente persecutionis necessitate non recensuerit, proindeque exigere a lectore suo possit, ut, qui dormitantem Homerum patitur, Theophanem quoque lapsum erigat corrigatque : cum nimirum succedentes et ad invicem cohærentes numeros in sequiores transponit annos, seu etiam conjunctos annos in dissita canonia desultorie transfert : aut eidem viro nunc pauciores, mox plures diversis canoniis assignat annos : vel cum ejusdem viri pauciores anni, plura occurrant canonia : aut cum summa quæpiam ætatis æquales loculos sive canonia quibusdam omissis non accepit : vel denique cum numero ejusdem anni repetito, confusio infertur non mediocris. »

(*a*) Integram damus ad calcem hujus voluminis.

cedonio præsulibus, quæ loco proprio revocantur in concordiam : verum qui dormitantem patitur Homerum, Theophanem lapsum non eriget, aut ejus errorem in aliis non corriget?........ Emendationem superat omnem Romanorum episcoporum nomen frequentius omissum, et ætas a pag. 208 auctori penitus ignota. 19. Alexandriæ quamvis et Antiochiæ pontificum nomen, ætatemque in hæreseos admissæ odium et horrorem, post historiæ umbilicum ab eo prætenta existimem. 20. Errorum sane hujusmodi, si causam diceret, non aliam, me conjectore, quam variorum auctorum sententiam, numerosque varios secutum, opusque proprium, urgente persecutionis necessitate, non recensuisse, proferret.

Beatitatis possessæ titulum, sanctique nomen operis hujusce titulus a me, fateor, verbo solo immutatus auctori Theophani ascribit. Sed nec mutationis inductæ pœnitet : quem etenim virtutum facinoribus præclaris, difficilique et insigni fidei testimonio perfunctum, et sanctos inter adlectum cœlitum honoribus, anno quoque redeunte, orientalis Ecclesia celebrat, hunc ego, juratus quantumvis mss. ejus exemplarium septem sectator futurus, et exceptor fidelis; abjecta Θεοφάνους ἁμαρτωλοῦ, prout illa nullo cum discrimine proferunt, appellatione, indigitandum mihi nequaquam potui persuadere. Quod sibi mutuo monachi orientales, Theophani monacho præstiti. Illi ἁμαρτωλοὺς privatim, ac passim se quique professi, ἁγίους invicem se salutant : ita est et mihi ; quæ Θεοφάνους opus hoc testantur exemplaria, ἁμαρτωλοῦ pariter asserunt. Quid tum ? quem Ecclesia sanctum colit, cujus cœlo et immortalitate dignas actiones lego, laudo, refero ad ejus operis limen, eumdem ego erga litterulam religiosus, erga cœlites injuriosus, inter Ecclesiæ Patres ἅγιον si minime recensuissem, ne impietatis arcesseres, Christiane lector, verebar. Verborum igitur ipsorum, Θεοφάνους ἁμαρτωλοῦ vice, τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν substituendum ratus sum. Ms. codex ex quo reliqua, nulla mutatione inducta, desumpsi, regius est, manu fideli antiqua et probata exaratus, et ad Leonis Grammatici, qui Theophanem sequitur, ut Theophanes Georgium Syncellum excipit, comparationem inspectus ex amanuensis testimonio, ante annos sexcentos et amplius descriptus agnoscitur. Asserti hujus argumenta protulimus ad Georgii Syncelli præfationem.

CANDIDO LECTORI

F. FRANCISCUS COMBEFIS

ORDINIS FF. PRÆDICATORUM CONGREGATIONIS S. LUDOVICI.

—

En tibi diu exspectatum viri sanctissimi, nec ἀσκήσει minus ac confessione, quam scribendi industria ac labore illustris, Theophanis chronographicum opus, ac historiam ; ut cujus summariis Græcis pariter ac Latinis hactenus fruebaris, ipso nunc pleno, ac quale vel ipse edidit, vel ad nos codicum non parva seges transmisit, abundantius delecteris. Et ea Theophanis non minima laus, quod ejus toties descripta lucubratio, ipsa brevitate cum pari perspicuitate lectorem recreans, immensumque historiarum æquor haud ita multis versibus repræsentans : quod item si qui fere Græci Latinique post eum eo velut charactere scripsere, ac historiarum breviaria posteris reliquere, quoad illa porrigitur, non tam suum aliquid produxerint, quam sublectum Theophanem, inque majores coactum angustias, suppressis non paucis, iisque minime spernendis, alio vel idiomate, vel stylo nonnihil puriori reddiderint.

De Theophane, ejusque natalibus, ac vitæ tota institutione, necnon de illius opere hoc, ac ei coævis aliis ejusdem nominis, ac instituti ; præter monumenta ipsi libri fronti præfixa, multis satis R. P. Jacobus Goar ὁ μακαρίτης, ipso statim limine earum Notarum, quas illius posthumas produxi. Jam enim Theophanis toto ipso textu, adeoque et Leonis Grammatici, exceptis fortasse pauculis foliis, typis mandato, notisque ad Theophanem duntaxat digestis, dum absolutionem, majoraque alia vir pietati, litteris, Græciæ natus cogitat ; mox fere sanctissimi Prædicatorum antistitis Dominici ad Nonas Augusti anni 1653 expletis feriis, gravis accensa bile morbus invadit, ac ad Septembrem jam vergentem varie discrucians, ac corpusculum deterens, de patria atque exitu sollicitum facit ; quando et pie inter fratrum manus (quin et filiorum, sodalitii totius vice magistri ordinis, ut vocant, præses existens) diem obit. Statim itaque appetente invaletudine, ut nihil ea ipso exordio mitior fuit, ut quod superesset Theophani præstarem pro antiquo amicitiæ jure, ac communibus studiis etiam etiamque rogavit. Annui ; nec enim vel amico aliquid, aut rem sic justam, eque re communi negare potui. Notas itaque quales relictæ erant, prelo subjeci, ac quam potui, ut emendate prodeant, curavi. Indicem copiosissimum, quod ita commodum videretur chronographicæ tantæ molitioni, adjeci, totumque adeo Theophanis ipsum textum, ac Leonis Grammatici, versionemque recensens, occurrerunt multa, quæ secundas curas sic spisso opere viderentur desiderare. In eam rem igitur notas posteriores, ac emendationes strictim, peneque defunctorie instituendas putavi, ut id fere præstarem Patri Goar in Theophane, quod ille Xylandro in Regiæ editionis Cedreno. Nec enim quod Gretsero in Codino, ubi non defunctorius, sed plane exquisito opere, de Græca sequioris præsertim mediique ævi litteratura, idem laudem habet. Interim angebat animum, quod Græcum exemplar Laudationis Theophanis nusquam occurreret : Lipomanus duntaxat, exque eo Surius ad Martii 12, Latinam repræsentaret. Ipsum quod ita Latine

redditum erat, monumentum egregium indicabat, quo et Anastasius delectatus esset. Audieram sæpe quærentem P. Goar, quod nusquam illius copiam nancisceretur : ipse nihilominus nihil importunitatem veritus, quam gratissimam fore noveram, pulsandas iterum eminentissimi cardinalis Francisci Barberini fores in eam rem decrevi. Scribo igitur, deplorato fratris charissimi apud communem, olimque amicum funere, unum deesse, quo Theophanis pater ipse atque productor videatur esse. Multum quidem in eum contulisse, quod Romæ per Buccardum domesticum Latio donatum prelo adornaverit, eamque Parisios versionem si quid usui esse posset, destinaverit; ut nempe illustrior prodiret typis Regiis, Patrisque Goar maturioribus studiis; quod item Theophanis textum cum Vaticanis uno et altero collatum, ut inde Regius antiquissimus Theophanis textus illustrari, sarciri, ac emendari posset, transmiserit. Deesse nimirum dictum tanto viro, sanctoque ab æquali, vel suppari Encomium. Id ut diligentia, ac auctoritate mihi obtineat, omnes in Theophane numeros implevisse : ejus editionis maximam consecutum gloriam, patronumque in cœlis demeruisse potentissimum. Audit hæc nihil segni aure eminentissimus princeps, suos Romæ, ac aliorum frustra excutit pluteos, Syracusas, ac Siciliam vestigat, Venetias rimatur; illique tandem favente Numine thesaurus occurrit in S. Marci bibliothecæ codice ; ex quo in nos derivatus, eaque eminentiss. cardinalis Barberini diligentia, eminentissimique collegæ cardin. Ottoboni beneficio, atque munere. Habes, lector, quid fere præstitum in Theophane, ac qui in eo contulerint operam, dum tamen viros clarissimos fratres Puteanos, τὸν μακαρίτην, *et quem Deus diu superstitem servet, nec ipsos defuisse, ut nusquam bonis studiis desunt, quibus possint prodesse, non nesciveris. Præter enim Regium antiquissimum codicem, in quo Syncelli chronographiæ Theophanis textus, tumque Leonis Grammatici subnectitur, ex quo P. Goar edita omnia exscripsit, humanissime commodatum, etiam Pegrezianum eidem procurarunt, ac ejus esse voluerunt, non inutilem illum tum suo ipsum nomine, tum quia collatus cum Palatino.*

Theophanem brevi sequetur Continuator ex eminentissimi ejusdem cardinalis Barberini codice, ad quem Pselli bene multa historica eminentissimi cardinalis Mazarini codex spississimus suggeret, justo complendo volumine. Vale. IV *Kalendas Maii.* 1655.

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΣΥΜΠΛΕΚΟΜΕΝΟΝ

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ,

ΤΟΥ ΚΑΙ ΙΣΑΑΚΙΟΥ.

—

S. P. N. THEOPHANIS,

QUI ET ISAACUS,

VITA ATQUE LAUDATIO.

—

A Οἷόν τι πάσχουσι τὴν κοσμικὴν διαπεραιούμενοι θάλασσαν ἔμποροι, καὶ τὰ μακρὰ πελάγη μειζόνων ἐφέσει κερδῶν διαμείβοντες, ἀπροσμάχῳ μὲν κλύδωνι καὶ κύμασι ἀλλεπαλλήλοις σφοδροτάτοις καταιγιζομένοις τοῖς πνεύμασι προσπαλαίοντες;[1] ζοφώδεσι καὶ θυέλλῃ, μικροῦ δεῖν αὐταῖς ἐλπίσιν ναυαγήσοντες (εἰ γάρ που μικρᾶς αἰθρίας ἐπαυγασάσης, ἀστὴρ τούτοις ἐπανατείλῃ χειμαζομένοις σωτήριος, αὐτοὶ μὲν τὴν ψυχὴν λαμπρότητι τοῦ φανέντος ἄστρου καταυγαζόμενοι, τὸ πλεῖστον τῆς ἀθυμίας ἀποσκευάζονται· τὸν δὲ τοῖς οἴαξιν ἐγκαθήμενον προθυμότερον ἔχεσθαι τούτων ἐγκελεύονται· ὁ δὲ τὸ ὄμμα τείνας μετέωρον, καὶ ὥσπερ ὁδηγῷ τῷ καταλάμποντι χρώμενος, τὸ βλοσυρὸν τοῦ κλύδωνος τέχνῃ καταπαλαίων, πρὸς εὐθείας[2] τρίβους πηδαλιουχεῖ τὴν ὁλκάδα)· τοιοῦτόν τι καὶ τοῖς τὴν νοητὴν τοῦ B

Quæ mercatoribus, mundi pelagus et longinqua maria majoris lucri gratia trajicientibus solent accidere, dum cum invictis fluctibus undisque crebro se impetu atræ procellæ ventorumque vi atque turbine validissime collidentibus luctantes, prope desperata salute, naufragium exspectant (si enim paulo sereniori cœlo salutare jubar periclitantibus ipsis affulserit, ejus luce perspecta respirant, animumque recipiunt, ac rectorem navis ad gubernacula sedentem hortantur, ut alacrius munere fungatur suo : ille vero sublatis oculis splendorem intuitus, eoque tanquam duce usus, trucem procellam arte superat, et ad rectum cursum navem dirigit) : eadem fere in hoc vitæ pelago navigantibus, et ad tutum futuri sæculi portum studiose tendentibus, contingere consueverunt. Incredibile

VARIÆ LECTIONES.

[1] προσπαλαίοντας Par. [2] αὐθείας Par.

enim tentationum æstu laborantibus, densissimisque casuum dæmoniaca arte, ac invidia res humanas excipientium tenebris circumfusis, res a sanctis viris gestæ sub aspectum velut positæ, splendore suo nebulam eam discutiunt; divinaque doctrina perturbationum feros sopientes fluctus, jucundissima implent tranquillitate; ac pretiosis mercibus onustos atque lætantes, ad optatam facile provehunt hæreditatem. Alios igitur aliis ornatos virtutibus invenies: hic abstinentiæ rigorem rebus ipsis palam facit: ille castitatis splendorem, utque incontinentiæ vis superetur, strenue admodum docet: alter virtutes velut principi tabellæ humanæ vitæ appingit: alius ad sæculi totius contemptum erudit: est denique qui ad inanem gloriam spernendam valide accendat. At si divinissimi Patris Theophanis res gestas consideraveris, tanquam in horto florido virtutum omne genus altis in eo radicibus adultum inveneris.

A βίου διεκπερῶσι θάλατταν, καὶ πρὸς τοὺς ἀκύμονας τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἐνορμισθῆναι λιμένας κατεπειγομένοις ἐπισυμβαίνειν εἴωθεν. Ἀφράστῳ γὰρ τῶν πειρασμῶν καταντλουμένοις κλύδωνι, καὶ βαθυτάτῳ σκότει τῶν δαιμονικῶν κατεσχημένοις περιστάσεων, αἱ τῶν θεοφιλῶν ἀνδρῶν ὥσπερ ὑπ' ὄψιν πράξεις τιθέμεναι, τῇ μὲν οἰκείᾳ λαμπηδόνι τὸν ἐκείνων σκότον ἀποσκεδάζουσι, διδασκαλίαις δὲ ταῖς θεοπνεύστοις τὸ τῶν παθῶν καταστορέσασαι κλυδώνιον, ἡδίστης γαλήνης κατεμπιμπλῶσι, καὶ πρὸς τὴν ποθουμένην ῥᾷστα παραπέμπουσι κληρουχίαν, τῷ φόρτῳ τῶν ἀγωγίμων ἀγαλλομένους. Ἄλλους μὲν ἄλλοις ἐμπρέποντας ἂν εὕροις τοῖς κατορθώμασι, καὶ τὸν μὲν τὸ τῆς ἐγκρατείας στεῤῥὸν αὐτοῖς ἔργοις σαφῶς ὑπογράφοντα, τὸν δὲ τὸ τῆς σωφρο- B σύνης λαμπρὸν, καὶ ὅπως ἡ τῆς ἀκολασίας περιγίνεται δεσποτεία, μάλα νεανικῶς ἐκδιδάσκοντα· ἕτερον τῶν ἀρετῶν ὡς ἀρχετύπῳ πίνακι τὴν κτῆσιν διαζωγραφοῦντα τῷ βίῳ· ἄλλον πρὸς τὴν τοῦ βίου παντὸς παιδοτριβοῦντα καταφρόνησιν, καὶ ἄλλον πρὸς τὴν τῆς κενῆς δόξης ὑπεροψίαν κραταιῶς ὑπαλείφοντα. Θεοφάνους δὲ τοῦ θειοτάτου Πατρὸς προσομιλήσας ταῖς πράξεσι, πᾶσαν ἂν ἰδέαν κατίδοις καλῶν ὡς ἐν εὐθαλεῖ παραδείσῳ φυτουργουμένην.

Has ego ut laudatione prosequerer, multorum adhortatione adductus, prompto animo provinciam suscepi, illius precum auxilio fretus: non ut viro divino ac admirando gloriam conciliarem, (quæ enim illi gloria ex oratione mea, quæ virtutibus ejus longe est inferior, acquiri potest?), sed contra potius, ut rebus ab ipso gestis commemorandis vim ipsam dicendi exornarem, et eas imitari studentibus adjumentum maximum offerrem. Quanquam in ipso statim principio, antequam in ipsum laudationis stadium ingrediar, tanto me oneri imparem sentio. Simul enim et patria, et genus, et natura præstantior, et qua magnitudine naturam superat virtus, virum laudationis argumento propositum egregie honestant; ut cunctis exordio occurrentibus, quid horum magis congruat, haud facile quis inveniat. Patria enim tum laudationum legibus, tum parentis titulo instructa, primas sibi vindicat partes: oratque nos, atque obtestatur, ne propriis ornamentis spolietur. Parentes autem hanc cubito opposito propellunt, educatione ac disciplina ipsius gloriantes. Virtutes vero, proposito ejus ac possessione confisæ, gloriosam cervicem attollunt, magnaque voce reliquis clamant, solum illius studium atque animum spectantes, facillime victas se illæ agnoscant. Ego itaque inter res, quæ se vinci non patiuntur, judex constitutus quid faciam? Parumper scilicet in prioribus immorabor, ut ostendam, quænam ipse Creatoris amore inflammatus contempserit, et pro nihilo duxerit: deinde pro illius propositi ratione virtutibus ejus exponendis totus insistam.

Tulit virum hunc admirabilem illa patria, quæ imperii dignitate decorata, cæteris omnibus tantum antecellit, quantum reginam subditis præstare par

Ταύτας ἐγκωμίοις ὑποβαλεῖν προτραπεὶς, ἑτοίμως εἶξα τῇ παραινέσει, τὴν ἐκ τῆς ἐκείνου πρεσβείας ἐπικουρίαν καταπιστεύων θηράσασθαι· οὐ πρὸς δόξαν τοῦ θαυμασίου (ποίαν [a] γὰρ οἴσει δόξαν λόγος μακρῷ τῷ μέσῳ τῶν ἐκείνου κατορθωμάτων ἀπολειπόμενος;), τουναντίον δὲ μᾶλλον, τῇ τούτου μνήμῃ καὶ λόγους αὐτοὺς κοσμῆσαι, καὶ μεγίστην ὑπόθεσιν ὠφελείας τοῖς [b] ἐκμιμεῖσθαι πειρωμένοις C πρυτανεῦσαι γλιχόμενος. Ἀλλὰ πρὸ τοῦ κρηπῖδα τῷ λόγῳ προστήσασθαι, καὶ τοῖς ἱδρῶσιν ἐναθλῆσαι τῶν ἐγκωμίων, τῆς ἀπορίας αἰσθάνομαι. Βοᾷ γὰρ τὸν εἰς εὐφημίαν προκείμενον πατρὶς καὶ γένος, καὶ νικῶσα [c] φύσις, καὶ ταύτην ἐκ μεγέθους ἀρετὴ παρατρέχουσα, καὶ πάντων εἰς ἀρχὴν ἀγομένων, τὴν προσήκουσαν ῥᾳδίως οὐκ ἔστιν εὑρεῖν. Πατρὶς μὲν γὰρ νόμοις ἐγκωμίων, καὶ τῇ τούτου αἰτίᾳ καθοπλισθεῖσα, τὰ πρωτεῖα τῶν ἄλλων ἀπενέγκασθαι φιλονεικεῖ, μὴ τοῦ οἰκείου τὴν στέρησιν καλλωπίσματος ὑπομεῖναι σὺν ὅρκοις καθικετεύουσα· γεννήτορες δὲ πρὸς τούτοις, παιδείᾳ τε τῇ τούτου καὶ τροφείοις ἐναβρυνόμενοι, κατόπιν ταύτην παραγκωνίζονται· ἀρεταὶ δὲ τῇ ἐκείνου προθέσει τε καὶ κτήσει D μεγαλαυχούμεναι, αὐχένα τε γαῦρον ἐπαίρουσι καὶ μέγα τοῖς ἄλλοις βοῶσι, πρὸς τὴν ἐκείνου μόνην ἀπιδόντες ἔφεσιν· Ῥᾷστα τὴν ἧτταν ἐπίγνωτε. Τί δῆτα δράσω κριτὴς πραγμάτων ἧτταν οὐ δυναμένων ὑποστῆναι γενόμενος; Ἢ δῆλον, ὡς μικρὰ τοῖς προτέροις ἐνομιλήσας, τοῦ δειχθῆναι χάριν ὁποίων ὑπερόπτης γεγένηται τῷ φίλτρῳ πεπεδημένος τοῦ Κτίσαντος, ὅλως τῶν ἀρετῶν κατὰ τὴν ἐκείνου γενήσομαι πρόθεσιν.

Ἤνεγκε τὸν θαυμάσιον Πατέρα πατρὶς ἡ βασιλείας ἐγκαλλωπιζομένη τῷ ἀξιώματι καὶ τῶν ἄλλων ἁπασῶν ἐπὶ τοσοῦτον ἀνῳκισμένη, ὅσον εἰκὸς τῶν ἀρ-

VARIÆ LECTIONES.

[a] ποῖαν Par. [b] τοῖς] αὐτοῖς Par. [c] νικεῖσα Par.

A χομένων τὴν δεσποτεύουσαν. Περὶ ἧς πολλὰ λέγειν ἐθέλων τῷ τε πάντα τὸν περὶ αὐτῆς λόγον μακρῷ τῷ μέσῳ παρατρέχειν τὴν αἴσθησιν, καὶ τῷ δῆλα πᾶσι καθεστάναι τὰ περὶ ταύτης λεγόμενα τοῖς ἀνὰ πᾶσαν οἰκοῦσιν ὅσην ἐφορᾷ ἥλιος, ἀνακάμπτομαι. Γεννήτορες δὲ οἱ τηλικαύτῃ γονῇ καὶ πατρίδι κατ-αξίαν ἐπιγραφόμενοι, πλούτῳ κομῶντες, στρατηγίᾳ λαμπόμενοι, ἀρεταῖς ἁπάσαις δορυφορούμενοι, τῷ φίλτρῳ πάντων μάλιστα κατεστίφοντο [6], οὐ τῶν θεοφιλῶν μόνον, καὶ οἷς ἡ καλοκαγαθία τὴν φιλίαν προὐξένει, οὐδὲ τῶν ἴσοις φαιδρυνομένων τοῖς ἀξιώμασιν, εἰ καὶ χειρίστη συνδεθεῖσα ψυχὴ [7], οἷς ἡ χρεία τῷ φίλτρῳ παρείχετο, ἀλλὰ τυράννων καὶ βασιλέων αὐτῶν, οἳ τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἀρετῆς ἐκείνων αἰδούμενοι, διαφερόντως τὴν φιλίαν ἠσπάζοντο. Ἰσαάκιος B καὶ Θεοδότη τούτοις ὀνόματα, εἴ γε καὶ ὀνόματος ὑμῖν μέλει. Γίνεται τούτοις τοῦ πολλοῦ καὶ μεγίστου κλήρου διάδοχος ὁ νῦν ἡμῖν εἰς εὐφημίαν προκείμενος, καὶ τῆς μητρῴας νηδύος ἐκβάλλεται ἀστέρι ὀπωρινῷ ἐναλίγκιος, τὴν τῆς ψυχῆς ὡραιότητα τῇ εὐπρεπείᾳ καθυποφαίνων τοῦ σώματος. Οὐ γὰρ ἐῴκει ἀνδρὸς γεννητοῦ παῖς ἔμμεναι, ἀλλὰ Θεοῖο, ἐκ μήτρας ἡγιασμένος, κατὰ τὸν προφήτην Ἰερεμίαν, καὶ πᾶσι καλοῖς ἀρχῆθεν μέχρι βίου δυσμῶν ἐλλαμπόμενος.

Ἀλλ' ὁ μὲν τούτου γενέτης τῷ χωρίῳ τῶν κακῶν βραχὺ προσβιοὺς, αὐταῖς φροντίσι καὶ στρατηγίᾳ τοῦτο λιπὼν, τὴν ὡρισμένην ὑπῆλθε πᾶσιν ἀποδημίαν, τριετοῦς ἤδη τοῦ παιδὸς τυγχάνοντος. Ἡ δὲ..... [8].

C Τοῦτον ἐκείνην ἐξεικόνιζον ἁρμονίαν, ἐν ᾗ παῖδες οἱ τρεῖς μετὰ τῆς ἁρμονίας τοῦ τυραννικοῦ προστάγματος καταπτύσαντες, ἐν μέσῳ καμίνου φλογὸς τὸν παγκόσμιον αἶνον τῷ σεσωκότι προσήγαγον. Πάντες δὲ πρὸς τὸ θυμῆρες καὶ φαιδρὸν ἀνειμένοι, τὴν ἐπιθαλάμιον ἐκείνην ἐπανηγύριζον εὐωχίαν [9], ἀλλ' οὐκ ἤμβλυνε ταῦτα νοῦν τοῖς θείοις ἐμμελετῶντα καὶ τὴν προσοῦσαν πρόθεσιν ἐξανῦσαι διασπουδάζοντα. Νυκτὸς δὴ τῷ κοιτῶνι τῇ συμβίῳ ἅμα προσορμισθεὶς ἐπὶ τῆς κλίνης παρακαθισάμενος, ὅλος τε τῶν θείων γενόμενος, στεναγμῷ τὸ προσὸν τῇ ψυχῇ πάθος ὑποσημαίνων, τοιῶνδε λόγων ἀπάρχεται· Ὁ μὲν παρὼν βίος, ὦ γύναι, βραχὺς, ὡς πᾶσιν εὔδηλον, καὶ ἀδηλίᾳ τοῦ μέλλοντος τέλεον κεκρατημένος· οὐ γὰρ ἐμφανές τινι τῶν πάντων D καθέστηκε, πότε θάνατος ἐπελθὼν, καὶ τούτου χωρίσας πρὸς τὸ μέλλον παραπέμψει καὶ κοινὸν δικαστήριον, ἐτασμοῖς ἀκριβέσι τῶν πεπραγμένων ὑποβληθησόμενον. Ἐντεῦθεν ἀνέτοιμον ἐνίοτε λαβὼν καὶ πλείστοις φορτίοις ἁμαρτημάτων βαρυνόμενον, τῆς τοῦ Κτίστου καλοποιοῦ [10] ὡραιότητος εἰς ἅπαν ἀλλοτριώσας, οἴμοι! αἰωνίῳ καταδικάζει πυρί· μικρᾷ δὲ καὶ δοκήσει μόνῃ τὰ καλὰ κεκτημένος, ἀπείροις ἀνιαραῖς περιτειχίζεται ἰδιοποιοῦσι τὴν τελευτήν.

est : de qua multa me dicere volentem impedit, tum quod nulla sermonis vi explicari possunt, quæ de illa sensus renuntiat; tum quod omnibus, quascunque sol aspicit, terræ partes habitantibus sunt cognitæ. Parentibus ortus est tali sobole, patriaque dignis, qui divitiis affluentes, militari gloria clari, omni virtutum choro ornati, omnium in se amorem propensissimo affectu converterant : non eorum duntaxat qui religiosis moribus eniterent, ac quibus probitas ipsa amicitiam faceret; aut qui paribus erant dignitatibus insignes, licet pessimo essent animo præditi, atque amicitiam propriis commodis metirentur : verum etiam tyrannorum, ipsorumque imperatorum, qui ipsi virtutis eorum præstantiam reveriti, longe charissimos habebant. Isaacius et Theodota, si quid vobis etiam nomen est curæ, vocabantur. His amplissimæ hæreditatis natus est hæres ille, qui nobis in præsentia laudandus est : maternaque effusus alvo autumnali stellæ persimilis, eximia corporis pulchritudine, parem animi venustatem sub obscuris indiciis prodebat. Neque enim mortalis hominis, sed Dei filius esse videbatur, ex matris utero in Jeremiæ prophetæ morem sanctificatus, et jam inde ab ipso ortu ad extremum usque vitæ finem virtutibus omnibus illustris ac clarus.

At pater ipsius, cum exiguo temporis spatio in malorum hac regione vitam produxisset, ea cum curis atque præfectura relicta, præfinitæ cunctis peregrinationis terminum absolvit, cum jam puer trimulus esset. Mater autem.....

Illud canticum expresserunt, quo tres pueri, contempto tyranni jussu, in medio camini ardentis servatorem collaudarunt. Sed cum omnes ad hilaritatem lætitiamque profusi, nuptiarum convivium celebrarent, mens tamen illius nihil his obtusa est, quæ divina meditaretur, animique propositum explere cuperet. Cum jam itaque appetente nocte cum sponsa cubiculi secreta petiisset, ac lecto assideret, totoque animo res divinas agitaret, suspirio indicans desiderium suum, sic eam alloqui aggressus est : Vitæ curriculum, conjux, ut omnibus patet, exiguum est, prorsusque incertum. Nemo enim mortalium novit, quando mors accessura sit, nosque hinc ad futurum illud, quod omnibus est commune, amandatura judicium, in quo rerum gestarum ratio severis quæstionibus reddenda erit. Hinc quandoque imparatos, magnisque peccatorum cumulis oneratos, a Creatoris pulchritudine, ex qua manat quod pulchrum est, penitus extorres, æternis heu ! flammis addicit : atque is, qui exigua bona, si tamen dicenda sunt bona; quæ specie tantum et opinione sunt ejusmodi, possederit, innumeris implicatur molestiis, quibus vitæ finis ægre immunis sit. Quidnam vero ex iis quæ huic suppetunt bonis, firmum ac

VARIÆ LECTIONES.

[6] fort. κατεστέφοντο. [7] fort. χειρίστῃ συνδεθεῖσι ψυχῇ. [8] *Desunt multa, ut et in Lipomani cod. quem ipsum hunc Venetum arbitror, cujus apographum repræsento* (Not. ed. Par.) [9] ἐνωχίαν Par. [10] καλλοποιοῦ Par.

stabile? num divitiæ? At certe illæ, quæ vitii magis, quam virtutis ministræ sunt, non recte administratæ, ac cum multorum insidiis obnoxiæ exsistant, nondum ex voto partæ sæpius dilabuntur. An pulchritudo corporis, quæ ex quadam coloris suavitate, atque apta figura membrorum consistit? Verum illa aut tempore exstinguitur, aut morbo deflorescit. Humanæ gloriæ ostentatio? Quid vero illa abjectius, o conjux charissima, præsertim si cum æterna illa, quam *nec oculus vidit, nec auris audivit* [a], comparetur? quæ enim ejusmodi est, ut cum eam mane adeptus sis, nescias an usque ad vesperam sit permansura, quid est cur in bonis numeretur? Hæc cum ita sint, si videtur, tantisper naturæ obsecuti legibus, nobis ipsi supernisque studeamus, iis omnibus opportune rejectis, quæ futuro ævo minime perseverant.

Hæc atque alia multa ille corpore juvenis, sed prudentia senex loquebatur; cum pura atque integra Christi columba, et turtur solitudinis, et castitatis cupidior quam nuptiarum, atque Mardarii martyris uxoris accensum in Christum amorem longe superans, quo meliora consulens in omnibus illis viro socia exstitit, verbis ejuscemodi marito respondit: Multo æquius fuerit, sponse charissime, virginitatis pulchritudinem semper integram servare, quam maxima ex parte eam inquinare: quis autem fore spondeat, ut qui huic sæculo serviunt, dantque libris operam, voti compotes quandoque fiant, non maturiore prærepti fato inani spe emigrent? quanto clarius, ut leve Christi jugum ab adolescentia tollentes, beatitudine, quæ inde sequitur, nos dignos præstemus, quam ut ad breve tempus caducis istis ac inanibus operam ponentes, hærente illis animo, pessimis rebus jugiter insistamus? Hæc illa cum dixisset, obstupuit adolescens; quippe qui rem novam, omnique majorem exspectatione audisset. Ac primum quidem humi prostratus, gratias egit Creatori; deinde lætiori vultu conjugem intuitus, ac pollicitus, se illam honestis omnibus in studiis, adeoque in futuro sæculo sociam habiturum, una præclarum opus auspicatur. Statimque monasticum institutum in sæculari vita consectantes, omni virtutum genere vitam excolunt; sanctum nempe par effecti, qui spiritales sulcos scinderent, inque cœlestibus horreis spiritale itidem triticum reconderent. Christi bonus odor effecti ipsum oblectabant; bonumque ejus unguentorum odorem percipientes, illius præsentia fruebantur.

Cum igitur pro sponsorum more sic noctem transegissent, tota domus boni odoris fragrantia repleta est, quæ longo intervallo odoris omnem

A Ποῖον δὲ τῶν τούτου καλῶν μόνιμον ἕστηκε; πλοῦτος; Ὁ κακίας μᾶλλον ἢ ἀρετῆς ὑπηρέτης μὴ καλῶς κυβερνώμενος, ἀλλὰ μυρίους τοὺς ἐπιβουλεύοντας ἔχων, πρὶν κατὰ γνώμην κτηθῆναι πολλάκις διώλολε. Κάλλος σώματος εὐχροίᾳ [11] τε καὶ συμμετρίᾳ μελῶν προσγινόμενον; Ἀλλ' ἢ χρόνῳ σβεσθὲν ἢ νόσῳ μαρανθὲν διαῤῥυὲν ᾤχετο. Δόξης ἀνθρωπίνης περιπέτεια; Καὶ τί ταύτης εὐτελέστερον, ὦ φιλτάτη, μάλιστα πρὸς τὴν ἀΐδιον ἐκείνην, ἣν *ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε* [12] *καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε*, παραβαλλομένης; Ἣν γὰρ ὁ πρωῒ κτησάμενος οὐκ οἶδεν εἰ [13] μέχρι δείλης ὀψίας παραμενεῖ, πῶς ἂν ταύτην ἐν καλοῖς λογίσαιτο [14]; Μικρὸν οὖν, εἰ δοκεῖ, τοῖς τῆς φύσεως λειτουργήσαντες νόμοις, ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἄνω γενώμεθα, πᾶν ὃ μὴ παραμένει τῷ
B μέλλοντι προσφυῶς ἀποτιναξάμενοι.

Τοιαῦτα μὲν ὁ νέος τῷ σώματι καὶ παλαιὸς τῷ φρονήματι, καὶ πολὺ τούτων ἔλεγε πλείονα· ἡ δὲ τοῦ Χριστοῦ ἀμίαντος καὶ ἀκεραία περιστερὰ, ἡ τρυγὼν ἡ φιλέρημος μᾶλλον καὶ φίλαγνος, ἢ φιλόγαμος, ἡ τὸ τοῦ μάρτυρος Μαρδαρίου γύναιον πολλῷ τῷ μέσῳ τὸ εἰς Χριστὸν φίλτρον παραδραμοῦσα, ὅσον τὰ χρηστὰ συμβουλεύσασα, κοινωνὸς τούτων ὑπῆρξεν ἐν ἅπασι, τοιούτοις ἀμείβεται λόγοις τὸν σύνευνον· Καὶ πόσῳ μᾶλλον δικαιότερον, ὦ φίλτατε, δι' ὅλου τὸ τῆς παρθενίας τηρῆσαι καλὸν, ἢ τῷ πλείστῳ μέρει καταῤῥυπῶσαι [15]! τίς δὲ τούτων ἐγγυητὴς, ὅτι τῷ βίῳ λειτουργοῦσι καὶ πρὸς παιδο-
C ποιΐαν ὑπαγομένοις τὸ ἄδηλον ἐκδέξεται τούτων, ἀλλὰ μὴ τῶν χρηστῶν ἐλπίζων προαναρπάσαν ματαίας ταύτης [16] ἐναποδείξῃ; πόσῳ δὲ εὐκλεέστερον τὸν ἐλαφρὸν τοῦ Χριστοῦ ζυγὸν ἐκ νεότητος ἄραντας, τοῦ ἑπομένου τούτῳ καταξιωθῆναι μακαρισμοῦ, ἢ πρὸς βραχὺ δῆθεν τοῖς ματαίοις ἐνασχοληθέντας, πῆξιν ἐν τούτοις τοῦ λογισμοῦ λαβόντος [16*], τοῖς χειρίστοις ἐναπομεῖναι! Ἔκπληξις εἶχε τῶν λεγομένων τὸν νεανίαν· τὰ πρῶτα γὰρ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν παραδόξως ἀκήκοεν· καὶ πρῶτα μὲν σὺν δάκρυσι πρηνὴς τῇ γῇ προσκυλισθεὶς [17], τὴν ὑπὲρ τούτων εὐχαριστίαν ἀνετίθει τῷ Κτίσαντι [18]· ἔπειτα τῷ γυναίῳ προσβλέψας ἱλαρώτερον, καὶ συνθήκας πρὸς ταύτην ποιησάμενος ὡς κοινωνὸν ἐν πᾶσι καλοῖς ἕξει [19], καὶ εἰς αἰῶνα τὸν μέλλοντα σὺν αὐτῷ τῆς καλῆς ἐργασίας
D ἀπάρχεται· καὶ παραυτίκα μονάζοντες ἦσαν ἐν κοσμικῷ πολιτεύματι τὸν ἐκείνων βίον διακριβοῦντες, ξυνωρὶς παναγία, τὰς νοητὰς ἀνατέμνοντες αὔλακας καὶ ταῖς οὐρανίαις σηκοῖς τὸν νοητὸν σῖτον ἐναποτιθέμενοι. Ἔτερπον Χριστὸν εὐωδία τούτου γενόμενοι [20]· καὶ τῆς ἐκείνου τῶν μύρων ὀσμῆς ἀντιλαμβανόμενοι, τὴν ἐκείνου κατεπλούτουν ἐπιδημίαν.

Τῆς συνήθους γοῦν παρ' αὐτοῖς νυκτερινῆς ἐκτελουμένης συνάξεως, εὐωδίας ὁ οἶκος πᾶς ἀναπίμπλαται, πᾶσαν συνήθη μακρῷ τῷ μέσῳ παρατρε-

[a] I Cor. II, 9.

VARIÆ LECTIONES.

[11] εὐχροια Par. [12] ἴδε Par. [13] εἰ ἦ Par. [14] fort. λογίσαιτο. [15] κατεῤῥυπῶσαι Par. [16] ταύτῃ margo Par. Malim ταύτας [16*] Legebatur λαβόντας [17] προσκαλιθεὶς Par. [18] κτήσαντι Par. [19] ἕξῃ Par. [20] fort γενομένου.

χούσης, καὶ τὴν τοῦ Δεσπότου παρουσίαν παραδηλούσης, ὃς τὴν πρόθεσιν τῶν θαυμασίων ἀποδεξάμενος, τῇ οἰκείᾳ κατηγλάϊσεν ἐπιδημίᾳ. Ὑφαπλώσαντας οὖν ἑαυτοὺς τῷ ἐδάφει, τὰς τοῦ ἐλέους ἐπιβλῦσαι τούτοις ᾔτουν πηγάς. Καὶ δὴ τῆς θείας ἐμφανείας παρῳχηκυίας, τὸν πλοῦτον κενοῦντες [ταῖς] τῶν δεομένων χερσὶ, ἐνεχείρουν καὶ πρὸς τὴν [21] ἀναχώρησιν ἐνσκευάζεσθαι. Ἀντεστρατήγει δὲ τούτοις φθόνος τοῦ κοινοῦ πολεμίου πᾶσι βασκαίνων καλοῖς, καὶ κηδευτὴς ὁ τούτου ἐπ' αὐτοῖς μόνοις τὰς ἐλπίδας τοῦ βίου σαλεύων, ἐπὶ τοσοῦτον χαλεπήνας τῷ πράγματι, ὡς καὶ βασιλέα πρὸς μέγαν ἐξερεθίσαι θυμόν. Λέων δὲ οὗτος ἦν, ὁ τοῦ Κοπρωνύμου υἱὸς καὶ διάδοχος, ὃς τὸν νέον ὑπεραλγήσας καὶ τὸν οἰκεῖον φίλον τιμῶν, ὀμμάτων δεῖξαι χηρεύοντα τὸν νεανίαν, εἰ μὴ τῆς ἐγχειρήσεως ἐκσταίη, σὺν ὅρκοις διηπειλεῖτο [22]. Καὶ πρὸς τὴν Κύζικον ἐξαπέστειλεν, ἀξιόχρεων ἐγχειρίσας πραγμάτων διοίκησιν, ὡς ἂν τοῖς ματαίοις καὶ τῷ χρόνῳ παραῤῥέουσιν ἀγεννῶς ἐνασχολούμενος, λήθῃ παραδοίη [22*] τῶν ἀεὶ ἑστώτων τὴν ἀγλαΐαν. Ὁ δὲ ὥσπερ ἕρμαιον τὴν ἔξοδον ἀσπασάμενος, ἐπιτυγχάνει κατὰ τὴν ἐπὶ Σιγριανὴν πάροδον γέροντι τὰ πάντα θαυμασίῳ, Γρηγορίῳ τοὔνομα, εἴπερ καὶ ὀνόματος ἡμῖν μέλει, ἄλλοις τε κατηγλαϊσμένῳ χαρίσμασι καὶ προφητείας χάριτι λαμπομένῳ· ὃς πολλοῖς ἱδρῶσι ἐλευθέραν τῶν παθῶν τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν ἀπεργασάμενος, πρός τε θεοπτίαν ἐπιτήδειος καὶ πρὸς τοῦ μέλλοντος κατανόησιν ἐγεγόνει· καὶ τὰ τῆς προθέσεως ἀνατίθησι, καὶ τὴν φυγαδείαν ἐν βουλαῖς οὖσαν ὅσον οὔπω καθυποφαίνει [23]. Ὁ δὲ συνήθως τῷ παναγίῳ καταλαμφθεὶς Πνεύματι, Οὐδὲν δεῖ σοι, φησὶ, τῆς φυγαδείας, ὦ νεανία, μετ' ὀλίγον [24] ἀκωλύτου τῆς ἀναχωρήσεως ἐσομένης. Ὁ γὰρ σὸς κηδευτὴς ἅμα τῷ βασιλεύοντι τῆς παρούσης βιοτῆς ἀπωσθέντες, πρὸς τὴν ἐκεῖσε μετακομισθήσονται συνοικίαν. Καὶ τῇ συνούσῃ ψιθύροις ἐπεφώνει τοῖς χείλεσι, ὡς Ὁ καλὸς οὑτοσὶ νεανίας καὶ μαρτύρων κομισθήσεται στέφη καιρῷ τῷ προσήκοντι.

Ἦν δὲ τῷ τοῦ γέροντος ἐξυπηρετούμενος [25] ὑποζυγίῳ, καὶ ταύτῃ μᾶλλον ἢ τῇ βασιλείῳ τῶν ἵππων ὑπηρεσίᾳ μεγαλαυχούμενος, ἐν ᾗ καὶ διέπρεπε. Τούτου τῇ διδασκαλίᾳ προσμείνας, καὶ Πατέρων ἑτέρων ἐπισκέψεσι ἐμβραδύνας, ὠψίσθη τῆς οἴκαδε ὑποστροφῆς, καὶ τῷ τυχόντι χωρίῳ σὺν τοῖς συνοῦσιν, ὡς εἶχε σκευῆς, ἐγκατέμεινε· καύσωνί τε πολλῷ καὶ δίψῃ σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν συνεχόμενος, οὐ δυσχεραίνων τῷ συμβεβηκότι, οὐκ ἀπουσίᾳ τοῦ ὕδατος πρὸς μεταμέλειαν ὑποφερόμενος, οὐ πρὸς ἴασιν [26] τοῦ δίψους τὸν οἰκεῖον δεσπότην ἐκμειλισσόμενος, ἀλλὰ τὰς συνήθεις ἀποδοὺς τούτῳ προσευχὰς, ἐπὶ τοῦ προσόντος ἀνέκειτο τάπητος, ὕμνῳ βραχὺ παραμυθήσασθαι τὸ δίψος ἐθέλων. Ἀλλ' ὁ τῶν θαυμασίων Θεὸς ἐντρυφῶντα δι' αὐτὸν τοῖς πόνοις τὸν

A consuetam suavitatem superans, Domini præsentiam indicabat. Is nempe admirabilium conjugum propositum approbans, præsentia eos sua honestavit. Sese igitur humi prosternentes, ut sibi misericordiæ fontes manarent, obsecrabant. Adeoque ubi res transacta esset, præterieratque divinæ ille conspectus præsentiæ, opes affatim effundentes, pauperum manibus contradebant, quo se ad vitam in solitudine degendam compararent. Sed communis hostis invidia, quam ipse ex rebus honestis præclarisque contrahit, adversabatur. Socerque ejus, qui omnem in ipsis solis rerum suarum spem positam habebat, consilium sic ægre tulit, ut ipsum quoque imperatorem in magnam indignationem impulerit. Leo hic fuit Copronymi filius, ac imperii hæres. B Is adolescentis vicem dolens, propriumque amicum honorans, jurejurando comminatus est se adolescenti oculos effossurum, nisi a proposito desisteret. Misit itaque Cyzicum, munusque præclarum commisit, ut dum rebus vanis, ac quæ tempore diffluunt, ignaviter impenditur, earum quæ semper permanent, oblivisceretur. At ille tanquam oblatum, quod urbe exeundum esset, amplexus, remque lubenter habens; dum apud Sigrianem transit, admirando seni Gregorio nomine, viro cum aliis donis, tum prophetiæ gratia illustri, occurrit. Multis enim is sudoribus animum a perturbationibus liberum, seque tum ad contemplationem rerum divinarum, tum ad eorum, quæ ventura essent, cognitionem, C aptum reddiderat. Huic Theophanes animi sui propositum aperit, ac se fugam meditari subindicat. Ille sancto Spiritu, ut erat solitus, illustratus : Nihil est, inquit, o juvenis, quamobrem de fuga cogites : paulo post enim licebit tibi, nemine prohibente, ad solitudinem te conferre. Tuus namque socer, necnon imperator vivis exempti ad ævi futuri contubernium commigrabunt. Tum uxori, quæ comes erat, labiis ad aures susurrat, fore, ut præclarus juvenis martyrum quoque lauream opportuno tempore reportaret.

Senioris inserviebat jumento, eoque magis, quam regio equorum ministerio gloriabatur, quo ipso ornatus erat. Senis igitur doctrinæ assiduus, ac dum visendis aliis Patribus tempus terit, D domum rediturum hora tardior prohibuit; unaque cum sociis loco primum obvio cum supellectile consedit. Cumque interim ingenti æstu sitique ipse pariter ac comites excruciarentur, haud tamen quod acciderat indigne ferens, vel aquæ penuria eo adductus, ut se itineris pœniteret, aut ut saltem sitim depulsurus dominum suum votis fatigaret; sed ubi solitas preces reddidisset, super tapete illic expanso recumbebat, somno paulisper sitim leniturus. At rerum mirabilium effector Deus, juvenem intuens propter se libenti animo labores ferentem, magno

VARIÆ LECTIONES.

[21] forte τοῦ πρὸς τὴν mg. Par. [22] διηπειλῆτο Par. [22*] Scribebatur παραθοίη. [23] Legebatur ὅσον ὑποκαθ. [24] μετ' ὀλίγου Par. [25] ἐξεπηρετ. Par. [26] Legebatur προσίασε. Mg. Par. παρουσίᾳ τε.

illum miraculo decoravit. Qui enim ingrato populo ex durissima petra latices effudit, cur probo juveni necessaria non subministraret? Probe igitur ubi is strato tapete jacebat, divino jussu fons quidam admiranda scaturigine profluxit: tactuque suo servum Dei excitans, sese illi patefecit: qui sociis convocatis, sitis remedium a Deo datum ostendit. Cavis igitur manibus aquam haurientes, suaves illos divinoque munere concessos latices, debitas bonorum omnium largitori Deo gratiarum actiones reddentes, pro eo ac officii ratio petebat, perceperunt. At ne quis posset suspicari, fontem illum cum occulte lateret, repente in apertum productum erupisse, nocte sic evanuit, ut ne vestigium quidem ejus ullum mane relinqueretur. Hoc amoris, quo sanctus hic jam inde a puro Deum prosequebatur, signum fuit: tanto majus illo, quod Moyses Dei inspector edidit, quod ipse precibus rem impetravit; hic autem ne id postulans quidem. Præterea ille murmurantium suorum necessitate adductus, Dominum ad largiendum impulit: hic autem patientia, et gratiarum actione utens cum sociis suis, proprium Dominum movit; ad hæc Judæi (ne dicam Mosem) incredulitate munus inquinarunt; hi autem concessum donum honestatis accessione honestarunt.

Nondum anni tres præterierant, cum socer ejus, et imperator a mundi gloria excisi, ad domicilium quod eos deceret, translati sunt. Irene autem mulier illa fortis animi, ac divino sensu prædita, cum filio imperii gubernacula suscepit (si tamen mulier dicenda est, quae adversum hostes ac perturbationes virilem animum gessit). Tumque humanum genus, quod diuturno bello laboraverat, cum secum ipsum, tum cum Deo conciliatur: prorsusque depulsis tenebris, lætiorem omnia faciem induebant. Tunc quoque sol, qui cuncta lustrat, diem ex omni parte liberum extulit, et mœrorem atque tristitiam, quæ diu ipsum occupaverat, exuens, nitidius eluxit. Tunc igitur a Deo ornatum, ac castitatis amans par illud, ejus quod animo constitutum erat, nactum potestatem, uberes domo divitias proferentes, in omnes large egenos erogabant. Adeoque una Dei amantium domus, multis, quæ victui erant necessaria subministrans, et eorum qui se Deo dediderant, pauperiem vitæque incommoda eximie sublevans, Deum ipsum, qui hæc sua fecerat, vehementer oblectabat.

Cum igitur hæc et alia multa perfecissent, illa quidem in monasterio quod in insula Principe situm est, collatis eo facultatibus suis consedit: hic autem ad magnum Strategium revertitur apud Sigrianam degentem in monasterio, cui nomen Polychronius; quod is ab ipso otii quietisque gratia donatum acceperat: illicque manibus illius deton-

A νεανίαν ὁρῶν, μεγαλοτίμῳ τερατουργήματι (ὁ γὰρ ἀγνώμονι λαῷ ἐξ ἀκροτόμου βλύσας τὰ νάματα πῶς οὐκ ἔμελλεν [27] εὐγνώμονι νεανίᾳ τὰ τῆς χρείας παρέξεσθαι;)· πλησίον γοῦν οὗπερ ἐπέκειτο τάπητος, πηγή τις θείῳ προστάγματι παραδόξως ἀνέβλυσε, καὶ θίξει τῷ θεράποντι τὴν αἴσθησιν ἐμποιήσασα, πρὸς ἐπίγνωσιν αὐτῆς διήγειρεν· καὶ τοὺς συνόντας προσκαλεσάμενος τὸ θεοδώρητον ἐπεδείκνυε τοῦ δίψους ἴαμα· καὶ κοίλαις χερσὶν ἀρυσάμενοι τοῦ προσηνοῦς ἐκείνου καὶ θεοσδότου καταπήλαυον [28] νάματος, τὴν προσήκουσαν εὐχαριστίαν τῷ δοτῆρι πάντων καλῶν, ὡς τὸ εἰκὸς, ἀναπέμποντες. Τοῦ μή τινι δὲ δόκησιν ἐμποιῆσαι, ὡς ἀφανεῖ [29] καλυπτομένη τύχῃ πρὸς τοὐμφανὲς ἥκει ἀθρόον ἀναφανεῖσα, διὰ νυκτὸς ἀπῴχετο, ὡς μηδὲ ἴχνος ἐς τὸ πρωῒ ταύτης B ἐμφανισθῆναι. Τοῦτο τῆς τοῦ θείου θεράποντος παιδόθεν πρὸς Θεὸν ἀγάπης πρὸς ὑπόδειγμα [30], τοσοῦτον τὴν τοῦ θεόπτου Μωϋσέως παρατρέχον [31] θαυματουργίαν, ὅσον ὁ μὲν αἰτήσας, ὁ δὲ μὴ τοῦτο πράξας ἔλαβε· καὶ ὁ μὲν ἀνάγκῃ τῶν γογγυσμῶν [32] τῶν οἰκείων ἐξεβιάζετο δοῦναι Δεσπότην· ὁ δὲ καρτερίᾳ καὶ τῇ τῶν συνόντων εὐχαριστίᾳ τὸν ἴδιον ἐφείλκετο [33] δοῦναι Δεσπότην· καὶ οἱ μὲν τὸ δωρηθὲν (ἵνα μὴ λέγω Μωϋσέα) κατεῤῥύπωσαν ἀμφιβολίᾳ· οἱ δὲ τὸ [33*] δοθὲν τῇ τοῦ καλοῦ προκοπῇ κατεκόσμησαν.

Οὔπω γὰρ τριῶν παριππευσάντων ἐτῶν, κηδευτὴς ὁ τούτου ἅμα τῷ βασιλεύοντι τῆς παρούσης ἐκτμηθέντες εὐκλείας, πρὸς τὴν ὀφειλομένην παρεπέμC φθησαν ἐνοικίαν. Εἰρήνη δὲ τὸ κραταιόφρον ἐκεῖνο καὶ θεοφόρητον γύναιον τῆς βασιλείας σὺν υἱῷ τοὺς οἴακας ἐγχειρίζεται· εἴπερ χρὴ γύναιον καλεῖν τὴν κατ' ἐχθρῶν καὶ παθῶν ἀῤῥενωπῷ καθωπλισμένην φρονήματι· καὶ σπένδεται φύσις βροτῶν ἀλλήλοις τε καὶ Θεῷ, πολυχρόνιον κεκτημένη τὸν πόλεμον· καὶ εἰς ἅπαν ἐκκαθαρισθείσης [34], πάντα πρὸς τὸ φαιδρὸν μετεβάλλετο. Τότε καὶ ἥλιος ὁ πάντ' ἐφορῶν ἡμέραν ἐπίδεν [34*] ὁλοσχερῶς ἐλευθέριον, καὶ τὸ στυγνὸν τῆς κατηφείας ὃ πολλοῖς περιεβέβλητο χρόνοις ἀποδυσάμενος σταθερώτερον ἐξέλαμπε. Τότε τοίνυν τῶν οἰκείων βουλευμάτων ἡ θεοκόσμητος καὶ φίλαγνος ξυνωρὶς ἐν ἐξουσίᾳ γενομένη, τὸν προσόντα ποικίλον πλοῦτον τῆς οἰκίας [35] ἐκφοροῦντες, πᾶσι τοῖς ἐν χρείᾳ καθεστηκόσι διένεμον· καὶ μία φιλοθέων D οἰκία πολλοῖς ὑπηρετησαμένη τὰ πρόσφορα, καὶ τῶν τῷ Θεῷ προσανεχόντων τὰ φαῦλα διαφερόντως θεραπεύσασα, τὸν τὰ ἐκείνων ἰδιοποιούμενον μεγάλως κατέτερπε.

Ταῦτα οὖν καὶ τὰ ἄλλα ὅσα προσῆκε διαπραξάμενοι, ἡ μὲν τῷ κατὰ Πρίγκιπον σεμνείῳ αὐτοῖς κτήμασι ἐγκατοικίζεται, ὁ δὲ πρὸς τὸν μέγαν ἐπανατρέχει Στρατήγιον, ἐν τῷ κατὰ τὴν Σιγριανὴν Πολυχρονίῳ τυγχάνοντα, ὃ πάλαι τούτῳ παρ' αὐτοῦ δεδώρητο ῥᾳστώνης χάριν καὶ ἀναπαύσεως, κἀκεῖσε ταῖς ἐκείνου χερσὶν ἀποκείρεται· μᾶλλον μὲν οὖν ἱερουρ-

VARIÆ LECTIONES.

[27] ἔμελεν Par. [28] κατεπήλαυον Par. [29] ἀφανείᾳ Par. [30] fort. προσυπόδειγμα. [31] παρατρέχων Par. [32] γογγυστῶν Par. [33] ἀφείλκετο Par. [33*] τὸ] τῷ Par. [34] ἀχλύος vel ὁμίχλης excidisse videtur. [34*] Legebatur ἐπῆθεν. Par. ἐπίδεν, et in margine: forte ἐποίησεν. [35] οἰκείας Par.

γεῖται πολλῷ τῆς τοῦ μεγάλου Ἰσαὰκ θυσίας ἱερουργίαν ἱερωτέραν, ὅσον τοῦ ἀκουσίου σεμνότερον τὸ ἑκούσιον, καὶ τοῦ μὴ τετελεσμένου τὸ πέρας λαβόν· κἀκείνῳ τὴν μονὴν αὐτοῖς κτήμασιν ἀναθεὶς (πολλὰ γὰρ ἦν, ἃ ταύτῃ συγκαθιέρωσεν), βουλήσει τούτου καὶ γνώμῃ πρὸς τὴν νῆσον διαπεραιοῦται [35'] ἣν Καλώνυμον κικλήσκουσιν, καὶ τὸ προσὸν ἐν ταύτῃ πατρόθεν κτημάτιον μοναστήριον ἐκ τῶν ὑπολειφθέντων δειμάμενος [36], ἐκ τῆς Θεοδώρου μονῆς ἀθροίσας μονάζοντας, ὃν Μονοχεράριον οἱ εἰδότες [37] ἐπονομάζουσι. Ὅσης δὲ ἀρετῆς ὑπῆρχεν οὗτος ἀνάπλεως, καὶ ἡ δημώδης [38] σαφῶς παρίστησι παροιμία. Τούτοις τὴν τῆς μονῆς δεσποτείαν δωρησάμενος, καὶ τὸν πάντων δοκιμώτατον ἀναδείξας ἡγούμενον, ἀρχέτυπον ὑπακοῆς τοῖς λοιποῖς ἐγνωρίζετο, ταπεινώσει μὲν τοσαύτῃ κοσμούμενος, ὡς μηδενὶ τῶν ἄλλων οἰκτρότησιν παραβάλλεσθαι· ἀσκήσει δὲ καὶ χαμευνίᾳ τηλικαύτῃ περιλαμπόμενος, ὡς παρατρέχειν πολλῷ τῷ μέσῳ τοὺς ἅπαντας. Τῇ δὲ τῶν θείων Βίβλων γραφῇ σχολάζων ἀνημέριον [39], ἣν οὐκ ἐκ παιδείας ἀνθρωπίνης, ἀλλὰ πόνῳ διηνεκεῖ καὶ θείᾳ κτησάμενος χάριτι ἀκριβῶς μετήρχετο. Παννύχιον τῇ καθαρᾷ προσευχῇ πρὸς Χριστὸν ἐκδημῶν τὸν ποθούμενον, τὴν εὐμένειαν ἐφείλκετο τούτου· καὶ θυμὸν δὲ κατὰ δαιμόνων στρατολογήσας καὶ παθῶν, παρὰ τοῖς πᾶσιν ἅπερ [40] τις Μωσῆς ἕτερος [41] καθωρᾶτο. Ἐπιθυμίαν δὲ τῶν γηΐνων ἀποστήσας εἰς ἅπαν, μόνοις τοῖς θείοις προσέμενεν, ἀνδρείᾳ δὲ καὶ καρτερίᾳ καὶ τῇ τῶν δεινῶν ὑπεροψίᾳ ὅσῃ κατηγλαΐζετο, οἱ τελευταῖοι τούτου μάλιστα παρέδειξαν χρόνοι.

Οὕτω δὴ τούτου ταῖς ἀρεταῖς ἐπακμάζοντος, τὴν ἐπίκηρον βιοτὴν [42] ὁ τῆς μονῆς προστάτης ἀφεὶς, πρὸς τὴν ἀγήρων μεταβιβάζεται λῆξιν. Πάντων δὲ συνδρομὴ ἐπ' αὐτὸν καὶ ἱκεσία, σὺν δάκρυσι προστῆναι τοῦτον ἱκετευόντων καὶ τῆς σωτηρίας ἡγήσασθαι, ὧν καὶ τὴν ἐσχάτην τάξιν πληρῶν ἀρεταῖς ἐφωταγώγει τούτους καὶ πράξεσι. Ἀλλ' οὐκ ἔπειθον γνώμην τοῖς ταπεινοῖς ἐμμένειν ἐμμελετήσασαν, καὶ ὅσον ἀρετὴ πρὸς ὕψος ἦγε μετέωρον, ἐπὶ τοσοῦτον τούτοις φιλονεικοῦσαν ἐγκαλλωπίζεσθαι. Ἀμέλει πάντα παρὰ φαῦλον θέμενος, τὴν ῥάβδον ἐπὶ χεῖρας λαβὼν, καὶ τῇ ἐλπίδι Χριστὸν, ᾗ διὰ βίου συνέζη [43] παντὸς, ἀραρότως θωρακισάμενος, ἐπὶ τὸ τῆς Σιγριανῆς ὄρος ἀφικνεῖται· καὶ παρά τινος γεωργοῦ χωρίον ὠνησάμενος ὅπερ ἀνέκαθεν Ἀγρὸς ὠνομάζετο (ἦν δὲ παρὰ θεοφιλῶν κεκομισμένος [44] δάνειον, οὐ γὰρ [45] ψυχῆς ἐκέκτητό τι καὶ τοῦ περικειμένου ῥακίου τῷ σώματι), μύσας τὰς αἰσθήσεις, καὶ σαρκὸς ἔξω καὶ κόσμου γενόμενος, ἐν αὐτῷ τὴν παροικίαν ἐποιεῖτο τοῦ βίου· τῇ μὲν θεοσδότῳ τῶν χειρῶν ἐργασίᾳ ἐπὶ τοσοῦτον προσκείμενος, ὡς οὔπω παριππεύσαντος χρόνου ἀποδοῦναι μὲν τοῖς δεδανεικόσι τὸ ὄφλημα, ἑαυτῷ δὲ τὰ τῆς χρείας ἐκ τῶν χειρῶν πορίζεσθαι. Αὐτὸς δὲ ἑαυτοῦ κρείττων ἑκάστης γινό-

A detur; imo vero immolatur, hostia quam magnus Isaac longe sacratiore, quo præstantius sanctiusque quod ultro fit, quam quod præter voluntatem, atque id, quod peractum est, eo cui finis reique absolutio defuit. Illi itaque monasterio cum prædio totaque possessione, quæ amplissima erat, donario oblato, ejus voluntate ac consilio ad insulam, quam Calonymum vocant, se contulit; ac prædiolo, quod in ea paternum habebat ex reliquis facultatibus, in monasterium exstructo, monacho ex Theodori, quem Monacherarium vocitant, accivit monasterio. Quantæ autem is virtutis esset, vel vulgi proverbium facile indicat. In horum jura monasterio concesso, omniumque probatissimo præfecto illius constituto, obedientiæ exemplar se ipsum exhibuit.
B Tanta præstabat humilitate, ut supra omnes miserabilem sese deploraret. Sic autem austerioris vitæ exercitiis lectique duritie clarebat, ut longo omnes post se relinqueret intervallo. Divinorum librorum scriptioni assidue incumbebat, quorum scientiam non humana disciplina, sed labore continuo et divina gratia plene callebat. Noctem precando consumens, puraque oratione in Christum, cujus tenebatur desiderio, excedens, illius sibi benevolentiam conciliabat. Cumque adversus dæmones animique ægritudines instructa ira pugnaret, cunctis lenis tanquam Moses alter apparebat. Rerum terrenarum cupiditatem sic abjecerat, ut divinis tantum vacaret. Quanta porro fortitudine eniteret, laborumque ac ærumnarum sustinentia atque contemptu, extre-
C ma ipsius tempora potissimum indicarunt.

Sic igitur illo virtutibus florente, monasterii præfectus ab hac mortali vita discessit ad immortalem. Tum ad eum universorum concursu facto, cum lacrymis supplices rogant ipsis præesse velit, ac salutis ducem agere, qui vel extremum apud eos locum tenens, virtutibus vitaque agenda illis præluceret. Nihil tamen ejus animum movere potuerunt, cujus unum studium erat, ut in abjectis humilis permaneret: ac quanto sublimior virtute tollebatur, tanto his honestari amplius contendebat. Denique spretis omnibus, assumptoque in manum baculo, ac spei vi, cui, quoad vixit, nixus fuerat, Christum pro thorace apte induens, ad Sigrianæ montem venit: coemptoque ab agricola prædiolo, cui olim
D jam agri nomen erat (nempe mutuo a viris religiosis accepta pecunia, cum præter animum viles que pannos quibus tegebatur corpus nihil possideret), clausis sensibus, ac carne mundoque excedens, illic domicilium sibi statuit. Manuum labore, ac divinitus concessa operis industria tantum profecit, ut nondum elapso anno cum mutuo sumptam pecuniam redderet, tum victui necessaria compararet. In dies autem se ipso melior evadens, et quæ retro sunt (ut Apostoli verbis utar) obliviscens, ad ante-

VARIÆ LECTIONES.

[35'] διαπαιρεοῦται Par. [36] δημάμενος Par. [37] οἰδότες Par. [38] δημόδης Par. [39] καθ' ἡμέραν mg. Par. fort. ἐνημέρευε. [40] fort. ὥσπερ vel καθάπερ. [41] ἕτερος] ἤπιος mg. Par. male. [42] βιώτην, et statim ἀγήρῳ Par. [43] Legebatur συνέρει. [44] κεκομισμένον Par. [45] ante ψυχῆς, πλὴν vel ἐκτὸς excidisse videtur.

riora contendebat. Neque enim profectus loco du- cebat, ut in bono quod adeptus erat, consisteret : imo non mediocre damnum existimabat, nisi semper in eo proveheret. Comes autem et adjutrix omnibus in bonis illi erat gratia Dei, quæ a puero in illo conquieverat, ac jugiter lucebat.

Quis ejus precum vi in Deum excessus, qui a terrenis prorsus emundatum divinarum operationum organum efficiebant, pro dignitate explicare queat? quis castimoniæ decus cordis illius enarrare possit, quæ beatis eum spiritibus conjungebat, Deique purissimum vasculum præstabat, tumque in Dei conspectum attollebat, et ut futura tanquam præsentia essent aspectaret, efficiebat? quænam oratio assequi valeat insatiabilem illius erga Deum atque proximum charitatem, licet vi sua æthera conscendat? quæ fidei firmitatem, ab omni duplicitate alienam? quæ spei constantiam, qua ille jam inde a puero instructus, ac se futuris tanquam præsentia forent potiri existimans, confirmabatur? cæterum, viri tanta virtus lucidis irradians facibus, ad imitandum plures invitabat. Denique qui suave Christi jugum subierant, vitæ eum institutorem, qui ad virtutem animaret, ingenti compendio habebant. Accuratis enim in proximum charitatis scitis munitus, sic humilem de se sensum vincebat, eorumque præfectum agebat; quorum animis initiante illo ad virtutem, impensior illa submissio comtemptum velut progignebat : tametsi illi ejus virtutem reveriti, pro benevolentia qua eos prosequebatur, amorisque modo, obedientiam parem rependebant.

Velut autem divina illustratus gratia, eoque ingenio præditus, ut quæ recta ac consentanea essent facile dispiceret, quæ in Bithynia ac locis aliis monasteria sita sunt invisens, inque eis monasticem profitentibus familiarius colloquens, conjectis in illorum virtutum prata luminibus, rosarum instar quibus prælucebant decerpebat certamina, domumque ad suos reportabat, perfectam charitatis et sublimis humilitatis in se circumferens documenta. Jugi autem abstinentia duratus, cum amicorum invisentium præsentia ad cibum percipiendum vocaret, illius honestatem in secundis habens, virtutum dominam illi prælatam volebat : qui magni Pauli more sciret satiari, et penuriam pati, inanisque gloriæ dominatum fugeret. Pulcherrimum illius factum me pene præteriit. Cum enim Nicææ synodus secundo coacta esset, ad eam ipse quoque cum aliis Patribus vocatus est. Cumque omnes equis præstantibus, et splendidis vestimentis ornati venirent, ipse solito cilicino sacco indutus, ac asinæ insidens, lætus iter suscepit. Sed cum omnes viderent eum, qui prius omnibus divitiarum copiis

A μενος, τῶν ὄπιθεν ἐπιλανθανόμενος, ἀποστολικῶς εἰπεῖν, ἐπηύξει [46] τοῖς ἔμπροσθεν, οὐ τὴν ἐν τῷ καλῷ μονὴν προκοπὴν ἡγούμενος, ἀλλὰ τὸ μὴ προβαίνειν ἐν τούτῳ, ζημίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν οἰόμενος. Συνήργει δὲ τούτῳ χάρις ἐν πᾶσι καλοῖς, ἡ παιδόθεν ἀναπαυσαμένη τούτῳ καὶ διηνεκῶς ἐπιλάμπουσα.

Καὶ τίς ἂν τούτου τὰς πρὸς Θεὸν δι' εὐχῶν ἐκδημίας (αἱ τῶν ἐνύλων εἰς ἅπαν ἀποκαθάρασαι ὄργανον θείων ἐνεργειῶν εἰργάσαντο [47]) κατ' ἀξίαν ἐκφράσαι δυνήσαιτο; τίς δὲ τὸ τῆς σωφροσύνης κάλλος τῆς τούτου καρδίας ἐξειπεῖν ἰσχύσειεν, ἡ τοῖς ἀσωμάτοις συνάπτουσα καὶ Θεοῦ δοχεῖον ἐργαζομένη καθαρώτατον, πρός τε θεοπτίαν ἀνῆγε καὶ τὸ μέλλον ὡς παρὸν ὁρᾷν παρεσκεύασε; τίς δὲ λόγος τῆς ἐκείνου πρὸς Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπης τρανῶσαι φιλονεικήσει τὸ ἀκόρεστον, κἂν πρὸς αὐτὸν αἰθέρα B πτεροφυήσας ἐπαναβαίη; τῆς πίστεως τὸ στεῤῥὸν καὶ διπλόης ἁπάσης ἀμέτοχον, τῆς ἐλπίδος τὸ ἄῤῥηκτον, ᾗ παιδόθεν θωρακισάμενος τήν τε τῶν μελλόντων ἀπόλαυσιν ὡς παροῦσαν λογιζόμενος ἐκρατύνετο; Ἀλλὰ γὰρ ἀρετὴ φωτοβόλοις πυρσεύουσα χάρισι πολλοὺς ἐκάλει πρὸς μίμησιν. Ἀμέλει τὸν ἤπιον Χριστοῦ ζυγὸν ὑποδύντες, παιδοτρίβην τοῦ ζῆν πρὸς ἀρετὴν ὑπαλείφοντα κατεπλούτουν. Τῆς γὰρ τοῦ πλησίον ἀγάπης ἀκριβέσι θεσμοῖς τειχιζόμενος, ἐνίκα δι' αὐτῆς τὸ ταπεινὸν τοῦ φρονήματος, καὶ προστάτης τούτων ἐδείκνυτο, ὧν πολὺ πλέον τὸ ταπεινὸν τοῦ φρονήματος ἀμέλειαν τοῖς πρὸς ἀρετὴν χειραγωγουμένοις ἀπέτικτεν· ἀλλ' ἀναλογοῦσαν τῇ πρὸς αὐτοὺς C στοργῇ τὴν ὑπακοὴν παρείχοντο, τὴν ἀρετὴν αἰδούμενοι.

Ὥς γε καὶ θείᾳ λαμπόμενος χάριτι, καὶ συνιδεῖν ῥᾷστα τὸ δέον οἷός τε ὤν, τοῖς κατὰ Βιθυνίαν ἐνδημῶν μοναστηρίοις καὶ ἑτέροις ἀλλαχόθεν προσομιλῶν, τοῖς ἐκείνων τῆς ἀρετῆς λειμῶσι τὰς ὄψεις ἐπαφείς, συνελέγετο ὡς ῥόδα τὰ τούτων ἀγωνίσματα, καὶ τοῖς οἰκείοις προσεκόμιζεν, ἀγάπης ἀρίστης καὶ ὑψοποιοῦ ταπεινώσεως ἐν ἑαυτῷ περιφέρων τὰ ὑποδείγματα. Ἐγκρατείᾳ δὲ διηνεκεῖ στομούμενος, ἡνίκα φίλων ἐκάλει παρουσία πρὸς μετάληψιν, τὸ τῆς ἐγκρατείας καλὸν ἐν δευτέρῳ τιθέμενος, τὴν κυρίαν προὐτίμα τῶν ἀρετῶν· χορτάζεσθαί τε καὶ ὑστερεῖσθαι [48] κατὰ τὸν μέγαν Παῦλον εὖ εἰδὼς [49], καὶ τῆς κενῆς δόξης D δραπετεύων τὴν ἐπικράτειαν. Μικροῦ με τῶν ἐκείνου καλῶν διέδρα τὸ μέγιστον. Τῆς γὰρ κατὰ Νίκαιαν συνόδου συστάσης τὸ δεύτερον, σὺν τοῖς ἄλλοις Πατράσιν ἐπ' αὐτὴν ἐκέκλητο. Πάντων δ' ἐφ' ἵππων ἐξόχων ἀθροιζομένων, καὶ λαμπραῖς γαννυμένων ἐσθήταις [50], αὐτὸς τῷ συνήθει τριχίνῳ κοσμούμενος, ὑποζυγίῳ τε ἐπιβὰς χανθηλίῳ [51] τὴν ὁδοιπορίαν ἀσμένως ἐποιεῖτο. Ὡς δ' εἶδον [52] ἅπαντες τὸν τηλικούτῳ πλούτῳ κομῶντα τὸ πρότερον τούτοις νῦν καλλωπιζόμενον, ἐξ αὐτοῦ μᾶλλον ἢ τῶν ἄλλων ὀρεψάμενοι

VARIÆ LECTIONES.

[46] ἐπεξετείνετο exspectes secundum Phil. 3, v. 15. [47] ἠργάσαντο Par. [48] ὑστερῆσθαι Par. cfr. Phil. 4, v. 12. [49] οἰειδὼς Par. [50] ἐσθῆσιν mg. Par.; sed scriptor barbaram formam prætulisse videtur. [51] Legebatur, κἂν θηλείᾳ, nullo sensu. [52] ἴδον Par.

τὴν ὠφέλειαν, εὐθυμίας ἁπάσης ἀνεπίμπλαντο. Ὁ δ' ἐχθύμως συνασπίσας τῇ ἀληθείᾳ καὶ τὴν πλάνην καταστρεψάμενος, τῇ γενικωτάτῃ [53] τῶν ἀρετῶν καλλυνόμενος, ἐπανήει [54].

Τούτου τοῖς καλοῖς οἱ τῆς [55] κακίας γεννήτορες βασκήναντες δαίμονες, μικρὸν τῆς νυκτὸς ἀφυπνοῦντι ἀνέδην ἐπικωμάζουσι, καὶ τῆς ὅλης χειρὸς τὸν ἀντίχειρα συὸς δίκην ἀγρίου τοῖς ὀδοῦσι λαβόμενοι, δριμεῖαν τὴν ἀλγηδόνα καὶ ἔκτοπον ἐνεποίησαν [56], τοὺς τῶν ὀδόντων τύπους ἐπαφέντες τῷ μέρει τοῦ σώματος. Ὁ δὲ τῷ πρὸς Θεὸν ἔρωτι καθηλούμενος, καὶ τῆς ἐκείνων μοχθηρᾶς ἐπινοίας ὑπάρχων ὑπέρτερος, οὐδ' οὕτως ἐντρυφᾷν τῷ γεγονότι τοὺς βασκάνους ἐνέδωκε δαίμονας· ἀπομυρίσματι δὲ ξύλων τιμίων, ὡς εἶχε σπουδῆς, ἐπιχρίσας χεῖρα τὴν πάσχουσαν, ἐλευθέραν παντὸς θᾶττον ἢ λόγος ἐναπέδειξε μώλωπος. Ὢ τοῦ θαύματος! χάρις γὰρ θεία διηνεκῶς τοῖς ἐκείνου πόνοις ἐπαναπαυομένη, καὶ τρόποις ταπεινοῦ τοῦ φρονήματος, ἀποστολικῶν χαρίτων τῇ δωρεᾷ κατελάμπρυνε, καὶ ἐξαισίων θαυμασίων τερατουργὸν ἐνειργάσατο. Εἰ μὲν οὖν πάντα λέγειν ἐθελήσω ὅσα θεία χάρις τούτῳ δεδώρητο τὴν ἐνοικίαν ἀσπασαμένη, τούς τε τῶν ἐγκωμίων ἐπιλυμανοῦμαι νόμους, καὶ ὁ λόγος διαλυθεὶς ὡς ἐν μεγάλῳ πελάγει πλέων οἰχήσεται. Εἰ δὲ τὰ πλείω παρεὶς ὀλίγων ἐπιμνησθήσομαι, καὶ ὁ λόγος ἕξει τὸ ἀσφαλὲς ὥσπερ ἐπὶ κρηπῖδος ἐρηρεισμένος [57], κἀκ τῶν ῥηθέντων ἀκριβεστάτην ἕξει καὶ τὰ ὑπολειφθέντα τὴν δήλωσιν.

Ἀγρίου δαίμονος ἐπιφορᾷ τις τῶν ἐκεῖσε πολιορκούμενος, φρενῶν ἔρημος ἐξαίφνης καθίσταται· καὶ τὰς οἰκείας κατεσθίων σάρκας ὡς ἀλλοτρίας, βαρὺς ἑκάστῳ τῶν προσιόντων ἐδείκνυτο. Δεσμῷ τοῦτον περιβαλόντες πλείονες καὶ πέδαις ἀσφαλισάμενοι φρουρᾷ παρενέβαλον, φύλακας ἐπιστήσαντες· ἀλλὰ μιᾶς ἑσπέρας πρὸς Θεὸν ἱκεσία τοῦ παραλυποῦντος ἀποδείξασα ἐλεύθερον, τῶν πεδῶν ἐκπεσόντων ἀθρόον τοῦ σώματος, πρὸς τὸ Κυριακὸν σωφρόνως ἐπανιόντα παρέδειξεν, τὸν πρὶν παραπλῆγα καὶ πᾶσι δυσάντητον. Χρεία τις ἐκάλει τὸν ὅσιον πορευθῆναι πρὸς τὸ πολίχνιον· καὶ δὴ πορευθέντος χειμὼν ἐπιπίπτει παράδοξος, κύμασί τε πολλοῖς ἐξογκώσας τὴν θάλατταν, καὶ ἄγριον ἀνεγείρας τὸν κλύδωνα, τὴν ἐπάνοδον ἀπετείχιζεν. Ὁ δὲ τῇ συνήθει κρατυνόμενος πίστει, τῷ τὴν ἰδίαν ἐκπληροῦντι διακονίαν φησίν· Ἄγγειλον τῇ συνδούλῃ χαλάσαι τὸν κλύδωνα καὶ τὰ νῶτα ἡμῖν ὑφαπλῶσαι γαλήνια, ἵνα τὴν οἴκαδε πορείαν ἠρέμα ποιήσωμαι. Καὶ θᾶττον ἢ λόγος ἐπακολουθεῖ τὸ ἔργον, τὸν Χριστὸν καὶ Θεὸν ἡμῶν ὡς ἐν πᾶσι κἀν τούτῳ [58] δεικνύων ἐπαληθεύοντα, μείζονα ποιήσειν τοὺς οἰκείους θεράποντας τοῦ ἰδίου Δεσπότου διατεινόμενον. Πᾶσι δὲ τοῖς ἄλλοις λαμπόμενος κατορθώμασι, τῆς τῶν πενήτων ἐπιμελείας πλείονα φροντίδα τῶν ἄλλων ἐτίθετο· φιλαδελφίᾳ δὲ πλείστῃ τῶν ἄλλων κοσμούμενος, τὸν ἐξ αὐτῆς φυόμενον ἔλεον διαφερόντως ἠσπάζετο. Καὶ δὴ τοῖς προσιοῦσι χεῖρα

A abundaverat, vili nunc habitu gloriantem, majore ex illo, quam ex reliquis, percepta utilitate, ingenti lætitia repleti sunt. Ipse vero strenue propugnata veritate, ac errore everso, fide, quæ virtutum generalissima est, inclytus rediit.

Verum cum malitiæ auctores dæmones præclaris ipsius factis inviderent, ei nocte parumper dormienti impudenter illudere conati sunt. Manus enim ipsius pollicem, tanquam sues agrestes, dentibus corripientes, acerbum dolorem inusserunt, in eaque corporis parte luxata, dentium vestigia reliquerunt. At ille Dei amore confixus, et nequitia dæmonum animum gerens superiorem, ne sic quidem ea re gloriari invidos dæmones permisit, sed quam propere licuit pretiosorum lignorum unguento manum B luxatam ungens, dicto citius omni plaga liberam reddidit. O rem miram! gratia enim divina illius semper laboribus summissique animi motibus præsens, apostolicorum eum munerum gratia illustrabat, rerumque admirabilium effectorem præstabat. Equidem si omnia, quæ divina gratia in hoc sancto viro inhabitans elargita est, munera enumerare voluero, et laudandi leges transiliam, et oratio mea instar navigii in ingenti pelago magis dissolvetur. Quod si pauca quædam, pluribus omissis, commemorabo, et oratio tanquam littora legens in tuto versabitur, et ex iis quæ dicta fuerint, reliqua facile conjicientur.

C Cum sævi dæmonis impetu quidam illic sodalium opprimeretur, repente mentis vim amisit: carnesque proprias velut alienas lanians, cunctis adeuntibus molestus exsistebat. Itaque vinculis et compedibus revinctus, custodiæ plurium consilio adhibitis custodibus traditus fuerat. At vesperæ unius fusa ad Deum supplicatio, a vexante spiritu liberatum, vinculis repente dissilientibus, ad ecclesiam sana redeuntem mente ostendit, eum, qui prius mente captus, gravis omnibus erat ad occursum. Usu venit, ut vir sanctus ad oppidum quoddam maritimum accerseretur: sed in medio cursu tempesta ingens oborta est, qua pelagus immane quantum intumuit, sævoque excitato fluctu insuperabile iter redeunti effecit. At vir sanctus solita fide fretus, D proprium explenti ministerium ait: Conservo mari denuncia, ut frenet tempestatem, et fluctus tranquillos reddat, quo iter nostrum placide conficere valeamus. Atque ita confestim effectum est, ut Christus ac Deus noster hac item in re, quemadmodum in reliquis omnibus, vera dixisse demonstraretur, cum majora servos suos, quam ipse faceret, pollicitus est effecturos. Cæterum cum omnibus virtutibus excelleret, curandis tamen et sublevandis pauperibus majorem diligentiam adhibebat. Cum enim amore fraterno maxime teneretur, misericordiam ex eo proficiscentem in primis complectebа-

VARIÆ LECTIONES.

[53] γηννηκοτάτῃ Par. [54] ἐπανίει Par. [55] τῆς] τοῖς Par. h. l. et mox. [56] ἀνεποίησαν Par. [57] ἐρειρισμένος Par. [58] τοῦτο Par.

tur. Ac sane salutarem accedentibus manum porrigens, quarto mense quod monasterio suppetebat frumentum, modicum illud, ut vix familiæ usibus sufficeret, large effundebat. Cumque minister rem ægre ferret, atque illud ne familiæ quidem satis esse jurejurando affirmaret, miti voce frumentum numerare jubet. Quod ille cum fecisset, nullum acervo modium deesse comperit. Verum facilius sit, undas maris enumerare, aut cava manu pelagus dimetiri, quam res ab illo gestas admirabiles oratione complecti. Quamobrem aliis alia relinquentes commemoranda, quæ rei institutæ magis conveniunt ac præcipua sunt, prosequemur.

Ecclesiæ ager bonis omnibus abundabat. Nam et rectis institutis sanaque doctrina instructus erat, et factis congruentibus affluebat. Ac quidem religiosissimi imperatores pietatis studio potius quam imperii amplitudine gloriabantur. Porro magnus pontifex sublimem cathedram consecutus, virtutis lumina per universum orbem terrarum accendebat. Qui autem sub eo erant antistites, suos quique greges sine reprehensione tutos in portus perducebant. Monasteriorum denique præsides, quibus tanquam sol nitidissimus admirandus hic vir prælucebat, viam in cœlum ducentem docentes discipulos, nudum opibus eum, qui male prius dominatus esset, religiosa abdicatione monstrabant. Sed invidus serpens Ecclesiam tam multis bonis florentem videre non poterat, exque plebis peccatis occasionem arripiens, ita permittente Deo, Ecclesiæ pulchritudinem pervertere aggressus est. Verum cum propriæ perversitatis ministrum idoneum quæreret, aptiorem invenit, quam optabat: Leonem, inquam, scelestissimum hominem, qui ab Armeniis et Assyriis genus ducens, alterius gentis dolos ac morositatem, alterius feritatem numeris omnibus absoluta imitatione expresserat: imo vero longo eos intervallo superans, feritate dolos, dolis feritatem vincebat: ad mentiendum promptus, et ad persuadendum ea, quæ mentiebatur, aptissimus. Fraude loco virtutis utebatur, eamque adversus conjunctissimos exercebat. Hic in blandum, ac qui multum ei honoris habuerat imperatorem consurgens, ornatissimum ac qui nunquam occidat Ecclesiæ solem ejicit, ac cum illo omnes fere exturbat antistites. Hanc itaque ab apostolis per manus traditam institutionem spernens, divinæ carnis Christi imaginem exscindit; idemque in Matris ejus ac sanctorum venerandas imagines committit; ac Ecclesiæ graviores longe Ægyptiacis densissimasque tenebras offundit. Hinc tyrannorum quos tulit gentilitas violentiæ patrium astum admiscens, ac veterem illum Rapsacem [b] su-

κιχρῶν σωτήριον, μησὶ τέσσαρσι τὸν προσόντα τῇ μονῇ σῖτον, μηδὲ τοῖς οἴκοι δυνάμενον ἐπαρκεῖν, ἀφειδῶς [59] ἐξεφόρει. Τοῦ δὲ τὴν διακονίαν διέποντος ἐπὶ τούτῳ δυσχεραίνοντος, καὶ μηδὲ τοῖς οἴκοι δυνάμενον διαρκεῖν τοῦτον ἐπομνυμένου, πραεῖᾳ [60] φωνῇ τὸν σῖτον ἀριθμῆσαι διακελεύεται. Ὁ δὲ τοῦτο διαπραξάμενος, εὗρεν ὡς πρὸ τῆς διαδόσεως, μηδενὸς μεδίμνου τὸ σύνολον ἐπιλείψαντος. Ἀλλὰ γὰρ ῥᾷον κύματα θαλάττης ἐξαριθμεῖν, ἢ κοτύλῃ πέλαγος ἐκμετρεῖν, ἢ τὰς ἐκείνου τῶν θαυμάτων νιφάδας ἐγκωμίων λόγοις περιλαβεῖν. Διόπερ ἄλλοις ἄλλας ἐκφράζειν ἀφεὶς, ἐπὶ τὰ κυριώτερα τοῦ λόγου μετελεύσομαι.

Πᾶσι μὲν οὖν τὸ τῆς Ἐκκλησίας λήϊον ἤνθει καλοῖς, δόγμασι μὲν ὀρθοδόξοις ὡς μάλιστα καταρδόμενον, ἀναλόγοις δὲ τούτοις πιαινόμενον πράξεσι. Καὶ βασιλεῖς μὲν θεοφιλεῖς τούτοις [61], ἢ τῷ προσόντι τῆς βασιλείας ὄγκῳ μεγαλαυχούμενοι διεδείκνυντο· ἀρχιερεὺς δὲ ὁ μέγας [62] τῆς ὑψηλῆς ἐπειλημμένος καθέδρας, τὰς τῆς ἀρετῆς λαμπηδόνας γῆν ἐπὶ πᾶσαν, ὅσην ἥλιος ἐφορᾷ, διεπύρσευεν [63]· οἱ δ' ὑπ' αὐτὸν τελοῦντες ἀρχιερεῖς ἀμέμπτως τὴν οἰκείαν ἕκαστος ποίμνην οἱονεί τινα ὁλκάδα πρὸς γαληνίους λιμένας ἐπηδαλιούχει· οἱ δὲ τῶν σεμνείων προστάται, ὧν πρωτοστάτης ὑπῆρχε καὶ καθαρώτατος ἥλιος ὁ θαυμάσιος, τὴν ἐς οὐρανὸν φέρουσαν τοὺς ὑπ' αὐτοῖς ἐκδιδάσκοντες τρίβον, γυμνὸν κτημάτων ἐδείκνυον τὸν πρότερον κακῶς δυναστεύσαντα. Ἀλλ' οὐκ ἤνεγκεν ὁρᾷν ὄφις ὁ βάσκανος τηλικούτοις ἐπανθεῖν τὴν Ἐκκλησίαν καλοῖς, τὴν δὲ τῶν πολλῶν ἁμαρτίαν συνεργὸν προσκτησάμενος [64], συγχωρήσει θείᾳ τὸ ταύτης κάλλος ἐπιλυμήνασθαι διανίσταται. Ἄνδρα γοῦν ἐπιζητῶν τῆς ἰδίας σκαιότητος ἁπάσης χωρητικὸν, ἐφευρίσκει πλέον ἢ ἐβούλετο· Λέοντα τὸν ἐξάγιστον, ὃς Ἀρμενίοις τε καὶ Ἀσσυρίοις ἐπαναφέρων τὸ γένος, τῶν μὲν ἐπλούτει τὸ ὕπουλον καὶ κακόηθες, τῶν δὲ τὸ θηριῶδες εἰς ἅπαν ἐκμιμούμενος, μᾶλλον μὲν οὖν μακρῷ τῷ μέσῳ τούτους ὑπερβαλλόμενος, θηριωδίᾳ [65] μὲν ἐξενίκα τὸ ὕπουλον, ὑπουλότητι δὲ τὸ θηριῶδες παρέτρεχεν· ἕτοιμος μὲν ψεύσασθαι, δεινὸς δ' ἐπιθεῖναι [66] πίστιν τοῖς ἐψευσμένοις, ἀρετὴν ἡγούμενος τὴν ἀπάτην, καὶ ταύτῃ κατὰ τῶν οἰκειοτάτων χρώμενος· ὃς τῆς μειλιχίου καὶ πολλὰ τιμησάσης κατεξαναστὰς βασιλείας, ἐξωθεῖ μὲν τῆς Ἐκκλησίας τὸν παγκόσμιον καὶ ἄδυτον ἥλιον, συνεξωθεῖ δὲ τούτῳ τῶν ἀρχιερέων μικροῦ δεῖν τοὺς ἅπαντας· καὶ τὴν ἀνέκαθεν ἐξ ἀποστόλων ταύτην παράδοσιν παρ' οὐδὲν ἡγησάμενος, ἐξορύττει μὲν Χριστοῦ τῆς θείας σαρκὸς τὸ ὁμοίωμα· συνεξορύττει δὲ τῆς τούτου Μητρὸς καὶ πάντων τῶν [67] ἁγίων τὰ σεπτὰ εἰκονίσματα, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ψηλαφητοῦ σκότους ἐμπίμπλησι, πολλῷ τοῦ παρ' Αἰγυπτίοις χαλεπωτέρου. Ἐντεῦθεν τῇ Ἑλληνικῇ βίᾳ τὴν προ-

[b] Isa. XXXVI, 2.

VARIÆ LECTIONES.

[59] ἀφοιδῶς Par. [60] πρατείᾳ Par. [61] post τούτοις fortasse excidit μᾶλλον. [62] Nempe Michael Rancabus. Par. mg. [63] *S. Nicephorus patriarcha : non Leo III Rom. pontif., ut inepte notatum apud Surium.* Par. mg. [64] προστητησάμενος Par. [65] θηριωδία Par. [66] ἐπιθῆναι Par. [67] τῶν om. Par.

γονικὴν ἀναμίξας ἀπόνοιαν, ἐλάλει μὲν εἰς ὕψος ἀνομίαν τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον Ῥαψάκην ὑπερβαλλόμενος· τὴν πόλιν δὲ Θεοῦ, τὴν Ἐκκλησίαν φημὶ, πολλοῖς κατασείειν ἐπεχείρει τοῖς μηχανήμασι. Πολιτεία μὲν οὖν εὐθὺς ἅπασα τῷ τῆς ἐκείνου βίας ἐναυάγει κλύδωνι, μηδ' ἀντισχεῖν ἐγχειρήσασα· οἱ δὲ τῷ ὕψει τῶν ἀρετῶν χειραγωγοῦντες τοὺς ἄλλους πρὸς τὰ οὐράνια, τοῖς τῆς πονηρίας ἐκείνου παρεσύρησαν κύμασι, εἰ καὶ μεταμελείᾳ τὴν ἧτταν ἀνεκαλέσαντο· οἱ δὲ τῶν ἐπὶ γῆς καὶ ἑαυτῶν ἀφειδήσαντες, καὶ φρενῶν ἀγχινοίᾳ τὴν πονηρίαν ἐκνικήσαντες, οἱ μὲν λιμῷ προσεκαρτέρουν, οἱ δὲ μάστιξι ἀνηλεῶς ᾐκίζοντο, ἔσθ' ὅτε καὶ νυκτὶ θαλάττῃ παραπεμπόμενοι.

Τότε δὴ, τότε πρὸς πόλιν καλεῖται καὶ ὁ θαυμάσιος, οὐ τυραννικῇ καὶ βιαίᾳ χειρὶ, ἀλλὰ θωπείαις ταῖς ἐξ ἔθους δῆθεν ἐκμαλασσόμενος. Κατ' ἐχθρῶν, φησὶν, ἐκστρατεία μοι παρέστη [68], καὶ δέον ταῖς εὐχαῖς καθοπλισθέντα πρότερον, οὕτω συμμῖξαι τοῖς πολεμίοις. Ὁ δὲ τὸ τῶν τρόπων κακόηθες ἐπιστάμενος, νεφρῷ πολυχρονίῳ καὶ δυσουρίᾳ τρυχόμενος (ὄργανα γὰρ διὰ τοῦ φυσικοῦ ὑπονόμου τῇ κύστῃ παραπεμπόμενα, καὶ τοὺς ἐγκειμένους ἐν ταύτῃ διαθρύπτοντα λίθους, τοῖς ἐκτὸς παρεπέμποντο, τὴν ἔξοδον τῷ ὑγρῷ περιττώματι, ὡς δυνατὸν, ἀκώλυτον μηχανώμενα [69])· τούτοις οὖν τρυχόμενος καὶ κλινήρης διὰ βίου ὑπάρχων ἀκατίῳ περαιωθεὶς πρὸς τὴν βασιλίδα πόλιν ἐγκαθορμίζεται. Τοῦτο δὴ μαθὼν ὁ ἐξάγιστος, τοιάδε τούτῳ διά τινος τῶν οἰκειοτάτων δηλοῖ (εἰς ὄψιν γὰρ ἀγαγεῖν, τὸ στεῤῥὸν, οἶμαι, τοῦ ἀνδρὸς διενθυμούμενος, ἠρυθρία)· Εἰ μὲν πειθήνιος ἥκεις ταῖς ἐμαῖς ἱκεσίαις (χρηστὰς γὰρ ἡμῖν ἐλπίδας τὸ σὸν προσηνὲς ἐντίθησιν), ἴσθι τοσούτων καταπολαύσων [70] καλῶν, ὅσον εἰκὸς ἐπαπολαύειν τοὺς τῆς οἰκείας φιλονεικίας βασιλικὴν συμβουλὴν καὶ παράκλησιν ποιουμένους ἐπίπροσθεν· τῆς τε σῆς μονῆς παντοίοις ἐξαιρομένης χαρίσμασι, καὶ τῶν συγγενῶν τιμῆς μεγίστης καὶ παῤῥησίας ἠξιωμένων, τὰ πρῶτα τῆς ἐμῆς φιλίας οἴσεις καὶ παῤῥησίας· εἰ δὲ, ὃ μηδὲ λογίσασθαι θέμις, τὴν οἰκείαν ἔριν τῆς ἐμῆς ἱκεσίας προτιμησάμενος, ὑπερόπτης μὲν τῆς ἐμῆς συμβουλῆς [71], ὑπερόπτης δὲ τῶν προτεινομένων γενήσῃ καλῶν, ἄκων διαπραξάμενος ἅπερ ἑκὼν οὐ βούλει, σαυτῷ μεγίστης αἰσχύνης καὶ δυσβουλίας [72] ἔσῃ παραίτιος.

Ὁ δὲ θειότατος τῆς εὐηθείας τῶν λεγομένων ἐκμυκτηρίσας τὸν εἰρηκότα, τοιοῖσδε λόγοις ἀμείβεται τὸν πεπομφότα· Χρημάτων μὲν καὶ κτημάτων, καὶ ὅσα τῆς παρούσης ἐστὶ καλὰ βιοτῆς, οὐδενὸς ἐν χρείᾳ καθέστηκα· ἃ [73] γὰρ νεάζων ἀπεσεισάμην δυνάμενος χρῆσθαι, τῷ Χριστοῦ κεκρατημένος ἔρωτι, πῶς ἂν γηραιὸς ἐπ' ἀθετήσει τοῦ ποθουμένου προσδέξομαι; καὶ ταῦτα τῶν ἐπικειμένων νοσημάτων τῷ σώματι ταχεῖαν μηνυόντων τὴν ἔξοδον καὶ τὴν κτῆσιν τούτων ματαίαν ὑπεμφαινόντων· μονῆς δὲ καὶ συγγενῶν Θεῷ μελήσει, ᾧ καὶ παρατίθημι

A perans, iniquitatem in sublime loquebatur; et civitatem Dei, quæ est Ecclesia, multis machinamentis dolisque concutere studebat. Statim itaque omnis res publica hujus violentiæ procella naufragium facere, cum ne obniti quidem conaretur. Qui virtutum quo præstabant merito reliquis ad cœlestia duces erant, illius nequitiæ fluctibus secus agi, astuque decipi, tametsi pœnitentiæ remedio noxam resarcivere. Qui autem res terrenas, seque ipsos contemnentes mentis solertia scelus vicerant, qua fame conficiebantur, qua verberibus dire excruciabantur: nonnunquam etiam noctu conjiciebantur in mare.

Tunc igitur, tunc ad certamen vocatur etiam vir admirandus, non quidem manu tyrannica, et ut B illata vi adducatur; sed ut tyranno consuetis blanditiis ac dolis ad iter inducatur. Adversus hostes, aiebat, belli mihi moles incumbit: sed antequam manus cum illis conseram, precum tuarum præsidio muniar necesse est. Theophanes autem, cognita hominis malitia, quamvis renum et urinæ difficultate laboraret (instrumentis enim per naturalem cuniculum in vesicam admissis, quæ lapides insitos commolirent, humidis excrementis exitum præbebat) ac cum maximis molestiis vexaretur, inque lectulo ægrotus assidue decumberet, scapha tamen ad urbem regiam trajecit. Quod cum scelestissimus ille intellexisset, sancti viri aspectum (ejus puto constantiam animo reputans) veritus, per unum aliquem maximæ inter illius domesticos C fidei, hæc illi significat: Si venisti, ut mihi morem geras (morum enim qua præditus es lenitas, ut de te id sperem, facile suadet), scio tam multis te bonis fruiturum, quam multis eos frui par est, qui propriæ voluntati imperatoris voluntatem et consilium anteponunt: tumque monasterio tuo omnis generis muneribus aucto, tum propinquis tuis maximis dignitatibus favoreque regio condecoratis, primas apud me amicitiæ ac auctoritatis partes ipse consequeris. Sin, quod vix cogitare fas est, pervicaci animo tuo preces meas posthabueris, et consilium meum neglexeris, ac quæ tibi proponuntur, bona fueris aspernatus, invitus faciens, quæ volens recusas, maximi tibi ipse dede- D coris ac calamitatis auctor exsistes.

Ad hæc vir divinus, perspecta dictorum stultitia, auctoremque irridens, ita nuntio respondet: Ego nec pecuniis, nec possessionibus, aut ullis aliis vitæ hujus bonis indigeo. Quæ enim adolescens, cum iis frui possem, amore Christi inflammatus repudiavi, ea jam senex quomodo complectar, ac eum cujus desiderio teneor, contemnam? præsertim cum corpus morbis confectum sit, ut vitæ finis procul abesse non possit, et hæc inania esse constet. Quod autem ad monasterium propinquosque pertinet, id Deo erit curæ, cui utrosque commendo:

VARIÆ LECTIONES.

[68] παρίστη Par. [69] μηχανόμενοι Par. [70] καταπολαύων Par. [71] βούλῃ Par. [72] δυσβουλείας Par.
[73] Legebatur οὗ.

et quibus Deus melius, quam imperatores et principes, consulere potest. Quod si, quemadmodum pueros parum generosos magistri scutica perterrefaciunt, ita tu me morbo et senectute confectum, minis territum iri speras, rogus accendatur, tormenta parentur, et omnia cruciatuum genera, eaque ejusmodi, ut vim omnem propositi superent, artificiososque cunctos modos excedant; ut scias planissime, Christi virtutem in meis infirmitatibus perfici. Ego qui in terra gradi non valeo, valetudinis infirmitate superata, in rogum promptus insiliam.

His auditis, turpissimus ille constantiam quidem animi fortis admiratus est; de victoria tamen spem non abjecit, hominis inter suos dolis strenuissimi fretus suadæ vi: is nempe magorum præstigiis, ac sophistarum imposturis, Græcorumque auspiciis, atque jecinoris inspectionibus, quam disciplinis instructior erat; cumque miserum hominem in impietatis barathrum traxisset, apud eum valebat plurimum. Huic beatum tradit Theophanem, sperans illius verborum lenocinio omnino deceptum iri. Verum tanquam asinus ad lyram deprehensus est. Invictam itaque viri sancti dicendi libertatem vehementius admiratus, antequam congrederetur, se victum esse confessus est: nuntiavitque imperatori, eum præstantiorem esse, quam ut oratione, aut minis ullis superari posset: quin etiam si ibi diutius commoraretur, fore, ut aliorum animos in sententiam jamjam concessuros, a proposito absterreret. O mentem adamante firmiorem, et nullis cedentem machinis oppugnantibus veritatem! O amoris vim erga Creatorem incredibilem, quæ nullis vitæ tentationibus dissolvi potuit! Cæterum ab impugnatione non destitit homo tyrannica plenus credulitate: sed virum sanctum in Eleutherii palatio includi jubet, adhibitis custodibus, ne quis humanitate ductus, ei propter Christum patienti consolationem ullam afferret. Itaque corpus ejus diuturna fame confectum, paulatim tabescebat; ipsumque hoc detrimenti loco erat, quod non cita morte tolleretur. Morbi porro per medicorum curæ absentiam grassandi nacti licentiam, gravius sæviebant, et vitam reddebant morte ipsa longe acerbiorem. At ipse, ejus qui desiderabilium primatum tenet desideratissimam pulchritudinem in deliciis habens, quæ nec auditu reliquis tolerabilia sunt, patienti ac æquo animo perferebat. Gaudebant angeli, cum tolerantiæ vim, quæ longo tempore ab humanis exsulaverat, postliminio reversam felici longe spectaculo cernerent: ac viri sancti præstanti adversus hostes virtute lætantes, victoriæ præconium illi concinebant. Horrebant dæmones, quod sanctos, quorum vel nomina audire non poterant, et imagines oppu-

A τούτους, τῷ κρειττόνως ἐπικουρεῖν δυναμένῳ ἢ βασιλεῖς τε καὶ ἄρχοντες. Εἰ δὲ νόσοις καὶ γήρατι θαρῥυνόμενος, αἵ με νῦν συνέχουσι, μορμολύττεις ταῖς ἀπειλαῖς καὶ δειματοῦν ἐθέλεις, καθάπερ σκυτάλῃ τὰ ἀγενῆ τῶν μειρακίων οἱ παιδευταὶ, ἀπτέσθω πυρὰ, ἑτοιμαζέσθω στρεβλωτήρια, καὶ πρόθεσιν ἅπασαν ἐκνικῶντα, καὶ τρόπους μηχανημάτων παρατρέχοντα, ὅπως εἰδῇς ἐν ταῖς ἐμαῖς ἀσθενείαις τὴν τοῦ Χριστοῦ τελειουμένην σαφέστατα δύναμιν. Αὐτὸς πρὸς τὴν πυρὰν ἐλθεῖν ἐπειχθήσομαι, ὁ γῆς ἐπιβῆναι ὅλως οὐ δυνάμενος, τὴν ἐπικειμένην ἀσθένειαν ἐκνικήσας τῇ προθυμίᾳ.

Ταῦτα μαθὼν ὁ τρισάθλιος, κατεπλάγη μὲν οἵης [74] τοῦ γενναίου ψυχῆς τὸ παράστημα· οὐ μὴν ἀπέγνω B τὴν νίκην, τῷ γενναιοτάτῳ τῶν παρ' αὐτῷ θαῤῥῶν ἀθλητῶν, ὃς γοητικαῖς τῷ ὄντι καλλωπιζόμενος μαγγανείαις καὶ σοφιστικαῖς δῆθεν ἐκεκαλλώπιστο [75] τερατείαις, ταῖς Ἑλλήνων οἰωνοσκοπίαις καὶ ταῖς δι' ἥπατος μαντείαις ἐπὶ πλείω μεγαλαυχούμενος, ἢ τοῖς μαθήμασιν. Οὗτος πρὸς τὸ τῆς ἀσεβείας ἑλκύσας τὸν δύστηνον βάραθρον, τὰ πρῶτα παρ' αὐτῷ τῆς δυναστείας ἐκέκτητο. Τούτῳ τὸν μακάριον ἐκδίδωσι, ἁλῶναι πάντως τῇ ἴυγγι τῶν τούτου λόγων οἰόμενος. Ἀλλ' ὄνος ᾄδων πρὸς λύραν ἡλίσκετο· καὶ τῇ ἀμάχῳ τοῦ ἀνδρὸς παῤῥησίᾳ τῶν λόγων καταπλαγεὶς, πρὸ συμπλοκῆς τὴν ἧτταν ἠσπάζετο, καὶ τῷ κρατοῦντι διήγγειλεν ὡς κρείττων [76] παντὸς λόγου καὶ ἀπειλῶν ὁ ἀνὴρ, καὶ τοὺς ἤδη πεισθησομένους [77] ἐπιμείνας τῷ τόπῳ ἀνακόψει τῆς ἐγχειρήσεως. C Ὢ γνώμης ἀδάμαντος στεῤῥοτέρας καὶ ἀνυπείκτου πᾶσι τοῖς κατὰ τῆς ἀληθείας μηχανήμασιν! ὢ φίλτρον περὶ τὸν Κτίστην ἀκόρεστον, ὑπὸ μηδενὸς τῶν τοῦ βίου πειρατηρίων διαλυόμενον! Ἀλλ' οὐδ' ὣς ἀπέληγε μάχης ὁ τυραννικῆς ὠμότητος ἔμπλεος· τοῖς τῶν Ἐλευθερίου δὲ ἀνακτόροις ἀσφαλεστάτῃ φρουρᾷ παραδίδωσι, φύλακας ἐπιστήσας, τοῦ μή τινα τῶν οἷς αἰδὼς τῆς φύσεως πρόσεστι παραμυθίαν ἐμποιῆσαι τῷ διὰ Χριστὸν κακουμένῳ. Σῶμα μὲν οὖν λιμῷ πολυχρονίῳ τηκόμενον κατὰ μέρος πρὸς φθορὰν ἠπείγετο [77*], καὶ αὐτὴν τὴν ὀξεῖαν τελευτὴν ζημιούμενον· νόσοι δὲ τῆς [78] τῶν ἰατρῶν ἐπικουρίας ἐλευθερίαν εὑράμεναι, ἀλγεινότερον ἐπεκώμαζον, κατὰ πολὺ τῆς ζωῆς ἰδιοποιοῦσαι τὴν τελευτήν. Ἀλλ' ἡ διάνοια τοῦ πρώτου τῶν ὀρεκτῶν τοῖς παμD ποθήτοις ἐντρυφῶσα κάλλεσι τὰ τοῖς ἄλλοις μηδ' ἀκοῇ φορητὰ ῥᾷον ἔφερεν. Ἔχαιρον ἄγγελοι τὴν μακροῖς χρόνοις τῶν βροτῶν δραπετεύσασαν καρτερίαν ὀφθαλμοῖς αὖθις ἐπανελθοῦσαν ἐπιδεῖν εὐτυχήσαντες· καὶ τῇ τούτου συνηδόμενοι κατ' ἐχθρῶν ἀριστείᾳ, τὸ ἐπινίκιον ἐπανηγύριζον. Ἔφριττον δαίμονες, ὧν μηδ' ἀκοῇ φέρειν ἠνείχοντο τὰ ὀνόματα, καὶ ὧν προσεπολέμουν τοῖς εἰκονίσμασι, τούτους αὖθις αὐτοῖς ἐπανατέλλοντας πράγμασι θεᾶσθαι κακοδαιμονήσαντες, καὶ βασκανίᾳ διαπριόμενοι, τοὺς ἑαυτῶν ὑπηρέτας τῆς ἀσθενείας [79] ἐκάκιζον. Χρι-

VARIÆ LECTIONES.

[74] οἴης] fort. τῆς. [75] ἐκκαλλώπ. Par. [76] χρείττω Par. [77] πειθησομένους Par. [77*] ἐπείγετο Par. [78] τῆς τοῖς Par. [79] ἀσθενίας Par.

στὸς δὲ, τοῖς πάντα λόγον νικῶσι τὸν οἰκεῖον ἀριστέα A καταλαμπρύνων χαρίσμασι, τῷ νικητικῷ κατηγλάϊζε στέφει.

gnabant, rursum ipsis factis florentes spectare cogerentur, misereque acti invidia satellites suos ac ministros imbecillitatis arguebant. Christus denique muneribus omnem vim dicendi superantibus pugilem suum decoratum victoriæ corona donavit.

Δυσὶ γοῦν ἔτεσι τῇ ἀτλητοτάτῃ προσκαρτερήσας εἱρκτῇ, τῇ Σαμοθρᾴκῃ παραπέμπεται νήσῳ· ὃ καὶ νοερῷ προϊδὼν ὀφθαλμῷ, τῷ τὴν ὑπηρεσίαν πληροῦντι προήγγειλε· καὶ τρισὶν ἡμέραις πρὸς εἴκοσι τῇ νήσῳ προσβιοὺς, ὡς εὐώδης θυσία τῷ κοινῷ Δεσπότῃ προσφέρεται, καὶ ταῖς ἐκείνου χερσὶν τὸ ἱερὸν καὶ πάναγνον ἐπαφεὶς πνεῦμα, πρὸς τὴν πάλαι ποθουμένην ἐπαναφέρεται κληρουχίαν. Ἀλλ' οὐδὲ τὸ νικηφόρον τούτου σῶμα, καὶ τῇ ψυχῇ σύνδρομον ἐν πᾶσι καλοῖς, τῶν κατὰ δύναμιν γερῶν ἀπελείπετο. Χερσὶ μὲν θεοφιλῶν ξυλίνῃ κατατίθεται λάρνακι, B καὶ ταῖς προσηκούσαις, ὡς ὁ καιρὸς ἐδίδου, γεραιρόμενον ὑμνῳδίαις, ἐξαισίοις δὲ χάρισι παρὰ Θεοῦ κληϊζόμενον. Λοιμοῦ γοῦν ἐπικειμένου τοῖς κατὰ τὴν νῆσον κτήνεσι, καὶ αἰφνιδίως τῷ θανάτῳ παραπέμποντος, ἄκρᾳ τῇ λάρνακι ὕδωρ ἀπομυρίσαντες (οὐ γὰρ προσψαῦσαι τοῦ θείου κατετόλμησαν σώματος), καὶ τοῖς νοσοῦσιν ἐπιῤῥάναντες, ἐλεύθερα τῆς ἐπικειμένης αὐτοῖς ἐναπέδειξαν λοίμης.

Duos igitur annos acerbissimo defunctus carcere, in Samothracem insulam deportatur: quod ipse mentis oculo prospiciens, ei, qui sibi ministrabat, prænuntiaverat. Cumque tres supra viginti illic dies egisset, tanquam suavis hostia communi Domino oblatus est: illiusque manibus sacrum ac sanctissimum spiritum suum tradens, ad hæreditatem olim desideratam contendit. Neque vero victoriæ insignibus clarum ejus corpus, ac quod animo gerenda omni virtute socium comesque exstiterat, meritis muneribus caruit, quanta in ipsum conferre licuit. Nam piorum virorum manibus in lignea arca compositum, et convenientibus cantibus, ut tempus ferebat elatum, admirandis gratiis a Deo fuit illustratum. Cum enim lues in insulæ pecora desæviret, adeo ut mortua repente conciderent, aqua extremis illius arcæ oris delibuta (neque enim corpus ausi erant contingere) pecora peste laborantia conspergebant, et periculo liberabant.

Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ δίκην δίδωσιν μίαν ἀντὶ πολλῶν τῶν ἀδικημάτων ὁ τῆς Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἄγριος μονιὸς, ἐν ἱεροῖς τόποις, εἰς οὓς κακῶς ἐνύβρισεν [80], ἀσχημόνως καταστρέψας τὸν βίον· καὶ τῆς παχείας ὁμίχλης ἀπὸ μέρους ἐκκαθαρθείσης, ἀχλυώδης τις ἐλευθερίας ἐπανέτειλεν ἥλιος, λεπτοτάτοις ὑπολαμπόμενος νέφεσι. Τότε δὴ, τότε θαῤῥήσαντες C οἱ τοῦ θαυμασίου φοιτηταὶ, λέμβῳ τῇ νήσῳ προσορμίζονται, καὶ τὸ ἀοίδιμον ἐκεῖνο καὶ λαμπροτάτας ἀποστίλβον τὰς χάριτας σῶμα σὺν τῇ λάρνακι κομισάμενοι ἐπανάγουσιν εἰς τόπον τινὰ, σημείοις ἀπέχοντα τῆς μονῆς δύο καὶ δέκα. Ὄνομα τῷ τόπῳ φασὶν Ἱέρεια....

Haud multo post immitis ille Ecclesiæ Christi aper, multorum reatum scelerum uno supplicio luit; inque sacris locis, in quæ nequiter debacchatus fuerat, turpiter vitam amisit. Quare, densa caligine paulisper disjecta, obscurus quidam libertatis sol, tenuissimis nubibus sublucens emersit. Tunc igitur sancti viri discipuli assumpta fiducia in insulam navigio advecti, præclarum illud et splendidissimis gratiis effulgens corpus cum arca sublatum, in locum quemdam Hieria dictum asportant, duodecim stadiorum intervallo a monasterio dissitum, inque templo sancti martyris Procopii deponunt.

Ἀλλ' ὁ δοξάζων τοὺς αὐτὸν δοξάζοντας Κύριος, τῆς μελλούσης δόξης τούτου φανερῶν τὴν κατάστασιν, τοὺς ἀνὰ πᾶσαν ἐκείνην οἰκοῦντας τὴν γῆν τῶν τούτου χαρίτων μετασχεῖν ἐνεποίησεν. Ἤγοντο γοῦν οἱ νόσοις ἀνηκέστοις πεπεδημένοι, κύματα θαλάττης ἀπομιμούμενοι, τῶν τούτου καλῶν εὐμοιρῆσαι διασπουδάζοντες· καὶ δαιμονῶντες μὲν βίᾳ τῷ κράτει τῆς ἐξουσίας ἑλκόμενοι (ὀλολυγμοῖς γὰρ καὶ φωναῖς D ἐξαισίοις τοῦτο διεσήμαινον), τῇ θίξει [81] μόνῃ τῆς θήκης, ἢ καὶ [82] ἐπιμυρίσματι, τῶν ἐνοχλούντων ἀπολυόμενοι τῷ σεσωκότι δι' αὐτοῦ Θεῷ τὴν προσήκουσαν ἀναφέροντες εὐχαριστίαν ἐπανῄεσαν. Οἱ δὲ κρυφίως τῆς ἐκείνων λοίμης μετειληφότες, τοῖς αὐτοῖς κατανάγκοις εἰς τοὐμφανὲς ἀγομένων, τῶν ἐνοικούντων ἐπιταγῇ τοῦ ἀθλητοῦ δραπετευόντων, ἐλευθερούμενοι διεδείκνυντο. Παράλυτοι ταῖς κλίναις μόλις ἐπιφερόμενοι, τῷ τούτου σθένει τὰ μέλη σφιγγόμενοι, τοῖς ὤμοις ταύτας ἀναφέροντες σὺν εὐφημίαις ἀπῄεσαν. Τυφλοὶ, τῇ παντελεῖ τοῦ σώματος ἀπρα-

Hic ille, qui eos, a quibus honoratur, honoribus afficit, ut futuræ gloriæ sancti sui statum declararet, incolas omnes illius regionis munerum ipsius fecit esse participes. Confluebant enim, undarum instar, qui morbis gravissimis, nec ullam curationem admittentibus laborantes, illius impertiri bonis satagebant; ac quidem a dæmonibus vexati, invitis, ac dolorem suum clamore nimio gemituque testantibus, cum adhibita vi huc pertraherentur, solo arcæ contactu, sive etiam aqua arcæ attactu delibuta ab spirituum nequam vexatione soluti, Deo, qui per illum sanos effecisset, quas par erat gratias agentes, domum revertebantur. Qui autem clam ea peste laborabant, eadem se necessitate prodentibus dæmonibus, athletæque jussu diffugientibus, ab iis liberi reddebantur. Paralytici, qui vix in lectulis suis gestari poterant, sancti virtute corroboratis membris, lectulos humeris reportantes, ad sua redibant. Cæci, qui omni corporis actione

VARIÆ LECTIONES.

[80] ἐνύβρισιν Par. [81] θήξει Par. [82] εἰ καὶ Par.

destituti aliorum manibus ducebantur, verosque duces lumina requirentes venerant, voti compotes facti sine labore ita redibant, ut alienæ manus opera nulla desideraretur. Claudi, membra corporis, quibus gradi insuetum est, humi fœde trahentes, aut alienas manus ad iter mutuantes, caprearum in morem rectis tibiis saliendo discedebant. Qui aurium, aut linguæ munere fungi non poterant, miro novoque eventu aliorum fabulantium sermones audientes, pari cum eis voce gratias agebant. Feminæ, quæ perpetuo fluxu sanguinis laborantes, insiti caloris discessu emortuo pene corpore fuerant, non Domini fimbriæ, sed servi arcæ contactu mirabiliter exsiccato fluxu, grati probique animi monumento gratiarum actionis fontes promebant. Chirographum flagitiosis actionibus plenum, cum obsignatum arcæ admotum esset, sic omnes mundum aspexerunt, ac si nihil unquam in eo fuisset scriptum; cunctique apostolicam potestatem ex hujus arca manantem suspexerunt. Verum, quis ea, quæ tunc ab ipso gesta sunt, singulatim valeat enarrare, oum ne genera quidem numerari facile queant? quisve etiam, quamvis illi linguæ sint decem oraque decem, scriptis consignare?

Integrum igitur annum in templo illustris Christi martyris Procopii commorati, ne supplices divino viri munere prohiberent, vix tandem aliquando iter ad ejus monasterium recta contenderunt, cum ordine quadruplici circa feretrum ipsius constitissent. Medio enim inter Patres loco constituti viri nobiles in humeros sublatum, velut arcam quamdam gestabant; in qua non urna erat ingrati populi cibum conservans, non lapideæ tabulæ, non virga Aaron . . . . qui virtutem omni reprehensione superiorem ostenderat, innataque tranquillitate invidiæ aculeos obtuderat; qui charitatis insignibus eximie claruerat; qui fide, cui nihil ambiguum est, in primis præstiterat, inque ea adversariorum munitiones everterat; qui spe Christi firmissima velut thorace munitus atque protectus, hostium tela prorsus inania stultaque ostenderat; qui donorum Spiritus fluvius erat; qui pectus omne quibus affluebat gratiis, exhilararet; in Ecclesiæ firmamento sol occasum nesciens, semperque lucidus esset: qui hæreticorum oculos doctrinæ splendore perstrinxerat, piorumque animos ad fidem inculpatam direxerat.

O ægrotantium medice! o peccatorum propitiatio, largire mihi celerem mearum ægritudinum curationem: ut recuperata sanitate, rursum ad te supplex accedam, gratique animi testimonium afferam. Libera me a periculis, quæ quotidie imminent, ut cum pulcherrimis factis pro virili mea incubuero, illorum te auctorem perspicue agnoscam.

A ξίᾳ [83] πεδώμενοι [84], ὑφ' ἑτέρων χειραγωγούμενοι, τὸν ὄντως χειραγωγὸν ἐπιζητοῦντες ὀφθαλμὸν ἐπήρχοντο, καὶ τὸ ποθούμενον ἀμόχθως εὑρίσκοντες ἐπανήρχοντο, τοῦ χειραγωγεῖσθαι μετὰ τῆς νόσου δραπετεύσαντες. Χωλοὶ τὰ μέλη τοῦ σώματος, ἃ τῇ γῇ προσβαίνειν οὐκ εἴωθεν [85] ἐπ' ἐδάφους καθυβρίζοντες, οἱ τὰς ἑτέρων χεῖρας δανειζόμενοι πρὸς τὴν ἔλευσιν, δορκάδος δίκην ἀλλόμενοι ποσὶν ἀρτίοις ἐποιοῦντο τὴν ἀναχώρησιν. Ἀκοῆς δὲ καὶ τοῦ λέγειν ἕτεροι καταδικασθέντες τὴν στέρησιν, τῆς ἑτέρων ὁμιλίας παραδόξως ἐπακούοντες, ὁμόφωνον τὴν εὐχαριστίαν ἀνήργουν. Αἱμοῤῥοοῦντα γύναια τῇ διηνεκεῖ χύσει τοῦ αἵματος, τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ τῇ ἀποχωρήσει πρὸς νέκρωσιν ἀπαγόμενα, οὐ κρασπέδου Δεσποτικοῦ, δουλικῆς δὲ θήκης ἐφαπτόμενα, παραδόξως B ἀναξηρανθείσης τῆς ῥύσεως, πηγὰς εὐχαριστίας εὐγνωμόνως ἀνέβλυζον. Χειρόγραφον μεστὸν μοχθηρῶν πράξεων ἐσφραγισμένον τῇ θήκῃ προσανατεθὲν, ὡς μηδεπώποτε γραφὲν τοῖς πᾶσιν ἐγνωρίζετο, καὶ τὴν ἀποστολικὴν ἐξουσίαν ἐθαύμαζον τῆς τούτου θήκης ἀναβλύζουσαν. Ἀλλὰ τίς ἂν λόγος τῶν τότε πραχθέντων τούτῳ τὸ πλῆθος κατὰ μέρος ἐξειπεῖν δυνήσεται, ὅπουγε καὶ κατ' εἶδος οὐκ εὐχερές; ποῖος δὲ γραφῇ παραδοῦναι, κἂν εἰ δέκα στομάτων καὶ γλωσσῶν εὐμοιρήσειεν;

Ὅλον γοῦν ἐνιαυτὸν τῷ ναῷ τοῦ καλλινίκου Προκοπίου προσκαρτερήσαντες, τοῦ μὴ τὴν θεόβρυτον χάριν τοῦ μάκαρος ἀναστεῖλαι τῶν δεομένων, ὀψὲ καὶ μόλις τὴν εὐθὺ τῆς ἐκείνου μονῆς τρίβον ᾔεσαν, τετραμερῶς σφᾶς αὐτοὺς περὶ τὴν θήκην ἐντάξαντες. C Μέσον γὰρ τῶν Πατέρων οἱ πρόκριτοι ὤμοισιν ἄραντες, οἷά τινα κιβωτὸν ἐκόμιζον, οὐ στάμνον ἔχουσαν ἔνδον ἀγνωμόνων τροφῆς φυλακτήριον, καὶ πλάκας λιθίνας, καὶ τὴν ῥάβδον [86] . . . μων. Τοῦ σώματος· ὁ μόνος δείξας ἀρετὴν ἀνωτέραν μώμου παντὸς, ἀμβλύνας τε φθόνου κέντρα τῇ φυσικῇ γαληνότητι· ὁ θεσμοῖς ἀγάπης ἐξόχως λαμπόμενος· ὁ πίστει μηδὲν ἀμφήριστον κεκτημένῃ μόνος φραξάμενος, καὶ τὰ τῶν ἐναντίων καταβαλὼν ὀχυρώματα· ὁ ἐλπίδι Χριστοῦ τῇ ἀῤῥαγεστάτῃ διὰ βίον θωρακισάμενος, καὶ τὰ τῶν πολεμίων δι' αὐτῆς βέλη κωφὰ πᾶσιν ἐναποδείξας καὶ μάταια· ὁ ποταμὸς τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος· ὁ πᾶσαν καρδίαν ἱλαρύνων ταῖς χάρισι· ὁ τοῦ τῆς Ἐκκλησίας στερεώματος ἄδυτος ἥλιος· ὁ D κόρας μὲν αἱρεσιωτῶν ἀμβλύνας τῇ τῶν δογμάτων λαμπρότητι, ψυχὰς δὲ θεοφιλῶν χειραγωγήσας πρὸς πίστιν ἀμώμητον.

Τὸ τῶν ἀσθενῶν ἰατήριον, τῶν πταιόντων τὸ ἱλαστήριον, δίδου μοι τῶν ἐπικειμένων νοσημάτων ἐλευθερίαν τάχιστα, ἵνα ῥαΐσας φανῶ πάλιν ἱκέτης εὐχάριστος. Δίδου μοι τῶν ὁσημέραι προσγινομένων περιστάσεων ἀπολύτρωσιν, ἵνα ταῖς καλλίσταις τῶν πράξεων ἐκδαπανήσας τὸ δύνασθαι, Δημιουργὸν ἐπιγράψω τῶν κατορθωμάτων σαφέστατα, ἁμαρτιῶν

VARIÆ LECTIONES

[83] malim ἀορασίᾳ mg. Par. male. [84] πεδούμενοι Par. [85] οἴωθεν Par., sed aliud vitium latet. [86] Deest unum folium: nec minus in Lipomano, etsi illius interpres velut nulla esset lacuna cuncta connectit. mg. Par.

ἀγνοίας καὶ νεότητος παρὰ Θεοῦ τῶν ἐμῶν ἀποκοπὰς αἰτησάμενος, ὡς πρὶν ἐκείνου τοῦ τῇ σῇ θήκῃ τὸν χάρτην ἀναθεμένου, λαμπρὸν προστάτην τοῦ φοβεροῦ βήματος ἐναπόδειξον· τοῦ καθ' ἡμῶν κακίστου φθόνου τὰ κέντρα παραδόξως ἀμβλύνας, ἀνωτέρους τῆς τῶν βασκάνων διατήρησον λοίμης· ἵν' ἀπρόσκοπον διὰ σοῦ τὴν τῆς σωτηρίας διανύοντες τρίβον, τὸ ἐπινίκιον τῆς σῆς σεπτῆς ἀριστείας σὺν εὐθυμίᾳ πανηγυρίζωμεν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ἐς ἀεί [87].

A Ignorantiæ ac juventutis delicta mea divina aboleri clementia exorans, uti quondam illius, qui tuo chartam imposuit loculo, præclarum te mihi patronum ante judicis tremendum tribunal ostendito. Pessimæ contra nos incitatæ invidiæ tela mira dexteritate detundens, ab invidorum peste tutos integrosque conserva : ut sine offensione præsidio tuo salutis semitam conficientes, venerandi tui certaminis tropæa lætis animis celebremus; in Christo Jesu Domino nostro : cui gloria et imperium in sæcula sæculorum.

ΤΩ ΑΥΤΩ ΜΗΝΙ [88] ΙΒ, ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΣΙΓΓΡΙΑΝΗΣ.

MENSIS MARTIS DIE 12, SANCTI PATRIS NOSTRI THEOPHANIS CONFESSORIS SINGRIANÆ MONACHI.

Εἰς τὸ « Κύριε, ἐκέκραξα », ν' στιχηρόν. Ἦχος πλάγ. δ'.

B

Ὢ τοῦ παραδόξου θαύματος!

Πάτερ θεόφρον Θεόφανες, θεοφανείας Χριστοῦ κεκλημένος ἐπώνυμος, ζωηφόροις ἴχνεσι τοῖς αὐτοῦ ἠκολούθησας, καὶ τὰ τερπνὰ τοῦ βίου κατέλιπες, ἐνατενίζων τῷ ποθουμένῳ σοι κάλλει, πανάριστε· καὶ ταῖς θείαις νεύσεσι ταῖς πρὸς αὐτὸν ἄριστα θεούμενος καὶ τελεώτατα.

Ὅμοιον.

Πάτερ θεόφρον Θεόφανες, ὑπερορίας πικρὰς ἀσθενῶς διακείμενος καρτερῶς ὑπήνεγκας, ἀφειδήσας τοῦ σώματος ὑπὲρ σεπτῶν εἰκόνων, πανεύφημε· θυμῷ λεόντων ἐξοριζόμενος ὡς κατορχούμενος τὰς βουλὰς ἐμώρανας, καὶ λογισμοὺς ὄντως ματαιόφρονας καὶ νοῦν ἀλάστορα.

Ὅμοιον.

Ὄντως ἀμοιβὰς τῶν πόνων σου τῶν ἀγαθῶν ὁ δοτὴρ δαψιλῶς σοι δεδώρηται, ἀπελαύνειν δαίμονας, θεραπεύειν νοσήματα παρεσχηκώς, τρισμάκαρ, τὴν δύναμιν· κατηξιώθης καὶ τῆς ἀφράστου χαρᾶς ἔνθα χορεύουσι τῶν ἀγγέλων τάγματα, διὰ παντὸς πρόσωπον θεώμενος τοῦ παντοκράτορος.

Κανὼν τοῦ ἁγίου, οὗ ἡ ἀκροστιχίς· « Θεοφάνης μέλπει τε τὸν Θεοφάνην. »

Ὠδ. α', ἦχ. δ'. *Θαλάσσης τὸ Ἐρυθραῖον πέλαγος.*

Θεοῦ τοῦ σαρκὶ φανέντος ἴχνεσιν ἐπηκολούθησας, ἐν εὐσεβείᾳ, Πάτερ, πυρσωθείς, ὡς ἐντεῦθεν τὴν κλῆσιν πλουτεῖν τὴν ἀληθῶς φερώνυμον, ὡς τῇ προνοίᾳ προτετύπωτο.

D

Ἐθέλχθης ποθεινοτάτῳ ἔρωτι τῷ τοῦ Δεσπότου σου καταφρονῆσαι πόθου κοσμικοῦ· συγκραθεὶς δὲ τῇ

Ad vesperas versiculus. Tonus obliquus 4.

O novum miraculum!

Divino sensu prædite Pater Theophanes, a Christi nomen sortitus apparitione, ejus vivifica pressisti vestigia, ac sæculi reliquisti oblectamenta, in desideratam tibi pulchritudinem animo intendens, o vir optime, divinaque in eam propensione deitatem præclare ac perfectissime induens.

Similis.

Divino sensu prædite Pater Theophanes, molesta exsilia cum imbecillo esses corpore fortiter sustinuisti, oblitus corpori parcere ob venerandas imagines, vir clarissime; exsilio relegatus, velut qui

C

leoninæ feritatis viro insultares, consilia fatua ostendisti, vereque stultas cogitationes ac mentem nequissimam.

Similis.

Vere laborum quos posuisti præmia bonorum tibi dator uberrime donavit, vim præbens fugandi dæmones, morbosque curandi, o ter beate. Accessit et gaudium nullis verbis explicabile, ubi angelorum agmina choros ducunt, ipseque semper omnipotentis vultum contemplaris.

Canon in S. laudem, cujus acrostichis : Theophanes Theophanem modulis canit.

Ode I, tonus 4. *Maris rubrum pelagus.*

Dei qui in carne apparuit vestigia secutus es, Pater pietatis luce illustris; ut inde congruam vere nominis appellationem feliciter consecutus sis, pro eo ac providentia præfinitum erat.

Dulcissimo Domini tui amore delinitus es, ut sæculi amorem contemneres : porro autem gratia

VARIÆ LECTIONES.

[87] ἐς ἀεὶ] καὶ Par. [88] for. τῷ Μαρτίῳ μηνί.

imbutus, mundi dulcia nihili fecisti, perquam beatissime.

Ferali modo irruens Leo tyrannus electos persecutus est, non ferens videre Christi imaginem venerationem habere: cum quibus te quoque, o Theophanes, damnavit exsilio.

Ode 3, tractus. *Non in sapientia.*

Divina plenus luce, Theophanes, apparuisti, charitatis vi desiderato cohærens, o beate: eam ob rem gloriosam tuam memoriam veneramur.

Impia Leonis dogmata tibi interdicens pie admodum confirmasti Ecclesiæ leges: quamobrem te Christus clarum miraculis effecit.

Roboratus, vir sancte, animus spei, atque fidei firmitate, carnis imbecillitatem roborat; utique conservum corpus Deo concilians.

Sessio, tonus 3. *Divina fide.*

Divina præditus æmulatione, impium dogma detestatus es, multisque ac variis periculis es defunctus, injuste deportatus exsilio, pieque, o beatissime, consummatus. Pater Theophanes, Christo Deo supplica, ut magna nos misericordia donet.

Ode 4. *Sublimem elatum videns te Ecclesia.*

Cœlorum tibi regnum, vir sancte, paratum est tanquam athletæ: terreno enim tabernaculo gaudens translatus es clamans Domino: Gloria potentiæ tuæ, Domine.

Triumphator Theophanes effectus es. Venerandam quippe Christi effigiem non abnuisti colere, Deo afflate, vir beate: idcirco etiam clamabas: Gloria potentiæ tuæ, Domine.

Exsilio ejectus vir sanctus impii tyranni decreto, imbecillæ carnis nullam prorsus rationem habuit, clamans Auctori: Gloria potentiæ tuæ, Domine.

Magnificis effulsisti miraculis, vir Deo plene: Deus namque vicem reddidit sustinentiæ; quamobrem etiam velut e fonte sanationum remedia egentibus fundis, vir sacratissime.

Ode 5. *Tu, Domine, meum lumen.*

Piissima doctrina orthodoxæ fidei doctrinam prædicavit sanctus Theophanes, Spiritus luce illustratus.

Uberes divitias divino sensu egenis distribuisti, Domini præcepto obsecutus, vir clarissime.

Qui ad Auctoris imaginem animo conditus esses, intemeratam Domini venerabaris imaginem, desiderio exosculans.

Ode 6. *Sacrificabo tibi cum voce laudis, Domine.*

Dirige ad virtutem vitam meam, vir sancte, religiosæ institutionis semitam tuis, Pater, precibus complanans; quam roga, vir beate, ut recto tramite concite ac contente percurram.

Sobrie casteque vitam peregisti, vir sancte: quippe cum prudentia, fortitudine, ac justitia præditus fuisti, virtutumque choro ornatus eluxisti.

A χάριτι βιοτικὴν τερπνότητα οὐδὲν ἡγήσω, παμμακάριστε.

Ὁρμήσας θηριωδῶς ἐδίωξε Λέων ὁ τύραννος τοὺς ἐκλεκτοὺς, μὴ φέρων ὁρᾷν τιμωμένην εἰκόνα Χριστοῦ. Μεθ' ὧν καὶ σὲ, Θεόφανες, ὑπερορίᾳ κατεδίκασεν.

Ὠδ. γ'. Ὁ εἱρμός. *Οὐκ ἐν σοφίᾳ.*

Φωτὸς τοῦ θείου πεπλησμένος ὤφθης, Θεόφανες, δι' ἀγάπης συγκραθεὶς τῷ ποθουμένῳ, μακάριε· διὸ σοῦ τὴν ἔνδοξον μνήμην γεραίρομεν.

Ἀπαγορεύσας τὰ δυσσεβῆ τοῦ Λέοντος δόγματα, τοὺς θεσμοὺς πανευσεβῶς τῆς Ἐκκλησίας ἐκράτυνας· διὸ σὲ θαύμασι Χριστὸς ἐδόξασε.

Νενευρωμένη τῆς ἐλπίδος καὶ πίστεως, ὅσιε, τῆς σαρκὸς τὸ ἀσθενὲς ψυχὴ στεῤῥότητι ῥώννυσι, Θεῷ
B οἰκειώσασα σῶμα ὁμόδουλον.

Κάθισμα. Ἦχ. γ'. *Θείας πίστεως.*

Ζῆλον ἔνθεον προσκεκτημένος, δόγμα ἄθεον ἀπεβδελύξω, καὶ κινδύνοις πολυτρόποις ὡμίλησας, ὑπερορίαις ἀδίκως στελλόμενος καὶ εὐσεβῶς, παμμάκαρ, τελειούμενος. Πάτερ Θεόφανες, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἱκέτευε δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος.

Ὠδ. δ'. *Ἐπαρθέντα σε ἰδοῦσα ἡ Ἐκκλησία.*

Ἡ οὐράνιος ἡτοίμασται βασιλεία ὡς ἀθλητῇ σοι, ἔνδοξε· τῆς γὰρ ἐπιγείου χαίρων μετετέθης σκηνῆς, βοῶν τῷ Δεσπότῃ· Δόξα τῇ δυνάμει σου, Κύριε.

Στεφανηφόρος, Θεόφανες, ἀνεδείχθης. Τὸ γὰρ σεπτὸν εἰκόνισμα Χριστοῦ, θεοφόρε μάκαρ, οὐκ ἠρνήσω τι-
C μᾷν· διὸ καὶ ἔκραζες· Δόξα τῇ δυνάμει σου, Κύριε.

Μεθιστάμενος προστάγματι τοῦ τυράννου τοῦ δυσσεβοῦς ὁ ὅσιος, σαρκὸς ἀσθενείας ὅλως οὐκ ἐφρόντισε, κραυγάζων τῷ Κτίσαντι· Δόξα τῇ δυνάμει σου, Κύριε.

Ἐμεγαλύνθης τοῖς θαύμασι, θεοφόρε· ὁ γὰρ Θεὸς ἠμείψατό σε τῆς καρτερίας· ὅθεν καὶ ἰάματα πηγάζεις τοῖς χρῄζουσιν ὥσπερ ἐκ πηγῆς, ἱερώτατε.

Ὠδ. ε'. *Σὺ, Κύριέ μου, φῶς.*

Λόγῳ πανευσεβεῖ ὀρθοδόξως ἐκήρυξεν ὁ ὅσιος Θεοφάνης τὸ τῆς πίστεως δόγμα, τῷ Πνεύματι λαμπόμενος.

Πλοῦτον παντοδαπῆ θεοφρόνως διένειμας προσ-
D τάγματι τοῦ Δεσπότου τοῖς πενίᾳ συζῶσιν ἑπόμενος, πανεύφημε.

Ἔχων τὴν ψυχὴν κατ' εἰκόνα τοῦ Κτίσαντος, τὴν ἄχραντον τοῦ Δεσπότου προσεκύνεις εἰκόνα, τῷ πόθῳ ἀσπαζόμενος.

Ὠδ. ς'. *Θύσω σοι μετὰ φωνῆς αἰνέσεως, Κύριε.*

Ἴθυνον πρὸς ἀρετὴν τὸν βίον μου, ὅσιε· τὴν τῆς ἀσκήσεως τρίβον ταῖς εὐχαῖς σου, Πάτερ, ἐξομαλίσας, ἣν συντόνως εὐθυπορεῖν με, μάκαρ, ἀξίωσον.

Σωφρόνως σου τὴν ζωὴν διήνυσας, ὅσιε· μετὰ φρονήσεως γὰρ ἔσχες, σὺν ἀνδρείᾳ γὰρ τὴν δικαιοσύνην, καὶ τῷ κύκλῳ τῶν ἀρετῶν ἐφάνης κοσμούμενος.

Εὐκλείας μαρτυρικῆς ἐπέβης, Θεόφανες, τῆς Θεομήτορος κόρης καὶ μαρτύρων, Πάτερ, τοὺς χαρακτῆρας ὡς τιμήσας, καὶ τοῖς διώκταις ἀντιταττόμενος.

Κοντάκιον. Ἦχος β'. *Τὰ ἄνω ζητῶν.*

Ἐξ ὕψους λαβὼν τὴν θείαν ἀποκάλυψιν ἐξῆλθες σπουδῇ ἐκ μέσων τῶν θορύβων, καὶ μονάσας, ὅσιε, εἴληφας ἐνεργείας καὶ προφητείας ἀξίωμα, συμβίου καὶ πλούτου στερούμενος.

Ὁ οἶκος.

Ἐπὶ τῆς γῆς μηδὲν προθυμήσας, ἠκολούθησας χαίρων τῷ καλοῦντί σε Χριστῷ, καὶ τὸν ζυγὸν αὐτοῦ ἔλαβες ἐπὶ τῶν ὤμων τῶν σῶν προθύμως, καὶ ἀνάπαυσιν εὗρες τῇ ψυχῇ σου. Ἥνπερ κἀμοὶ τῷ πτωχῷ καὶ ῥαθύμῳ κατάπεμψον, τῷ λέγοντι, καὶ μηδ' ὅλως ἐκποιοῦντι, ἀλλ' ἔτι σχολάζοντι ἐν τοῖς τοῦ βίου πράγμασι, καὶ θαυμάζοντι πῶς πάντα ἔφυγες, συμβίου καὶ πλούτου στερούμενος.

Μνήμη τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Θεοφάνους τοῦ ὁμολογητοῦ, τοῦ τῆς Σιγγριανῆς, τοῦ ἐν τῷ μεγάλῳ Ἀγρῷ κειμένου.

Οὗτος πατρὸς μὲν ἔφυ Ἰσαὰκ, μητρὸς δὲ Θεοδότης. Τοῦ δὲ πατρὸς τελευτήσαντος ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ διεπομένῃ τῶν Αἰγαιοπελαγητῶν ἀρχῇ, ἣν παρὰ τῇ μητρὶ ἀναγόμενος καὶ τρεφόμενος. Γενομένου δὲ αὐτοῦ ιβ' ἔτους, ἁρμόζεται γυναικὶ, καὶ ταύτῃ συνδιάγων ἦν χρόνους η'. Πλοῦτος δὲ ἦν ἀμφοτέροις πολύς. Συμβούλῳ δέ τινι χρησάμενος ἰδίῳ οἰκέτῃ, πόθον ἔσχε πολὺν τὸν τῶν μοναστῶν ὑπελθεῖν βίον. Τῆς δὲ μητρὸς τὸν βίον ἀπολιπούσης καὶ πλοῦτον ἄπειρον αὐτῷ καταλελοιπυίας, ὁ κηδεστὴς αὐτοῦ πληρῶσαι τὰ τῷ γάμῳ νενομισμένα τοῦτον ἐξεβιάζετο. Καὶ δὴ τῆς κυρίας ἡμέρας καταλαβούσης, καὶ παστὰς ἐπήγνυτο, καὶ ὑμέναιος ᾔδετο, καὶ τὰ λοιπὰ ἐτελεῖτο. Ἐπεὶ δὲ ὁ καιρὸς αὐτὸν τὸν μακάριον καὶ τὴν σύνευνον καταμόνας γενέσθαι ἐκάλει, τὰ τῶν λογισμῶν αὐτοῦ κρύφια ἐφανέρου τῇ νεάνιδι, ἥτις καὶ συγκατέθετο· καὶ εἴ τι δ' ἂν καὶ βούληται αὐτὸς πράττειν, καὶ αὐτὴ τοῦτο μετὰ προθυμίας διεβεβαιοῦτο ποιεῖν. Ὅπερ ἀκούσας, ηὐχαρίστησε τῷ Θεῷ. Ἔκτοτε οὖν ἐποίουν ἀμφότεροι τὰς ἡμερινὰς καὶ νυκτερινὰς εὐχάς. Ταῦτα μαθὼν Λέων ὁ δυσσεβὴς βασιλεὺς καὶ ὁ τούτου κηδεστὴς, διεκώλυε τοὺς νέους τοῦ σκοποῦ. Ἐξαπέστειλε δὲ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸ τῆς Κυζίκου κάστρον συγχειρήσοντα· ἤδη γὰρ τότε ἐκτίζετο· καὶ ἀπελθὼν ὁ τίμιος παῖς ἐξ ἰδίων ἀναλωμάτων τὴν τοῦ κρατοῦντος δουλείαν πεποίηκε. Τῷ δὲ εἰκοστῷ πρώτῳ χρόνῳ τῆς αὐτοῦ ἡλικίας, ὅ τε θηριώνυμος [89] βασιλεὺς καὶ ὁ πενθερὸς αὐτοῦ καταστρέφουσι τὸν βίον· καὶ λοιπὸν ἐν ἐλευθερίᾳ οὐ μόνον ὁ νέος, ἀλλὰ καὶ ἡ οἰκουμένη γίνεται, Εἰρήνης τὰ σκῆπτρα διαδεξαμένης. Ἐπεὶ δὲ κατὰ νοῦν πάντα αὐτῷ γέγονε, τοῖς ἐνδεέσι καὶ πτωχοῖς τὴν οὐσίαν αὐτοῦ διεσκόρπισε, καὶ τοὺς οἰκείους ἐλευθερίᾳ τετίμηκε· τῇ δὲ τιμίᾳ αὐτοῦ συζύγῳ χρήματα πολλὰ παρασχόμενος, ἐν τῇ τοῦ Πρίγκιπος μονῇ ἀπέκειρεν, Εἰρήνην αὐτὴν ἀντὶ Μεγαλοῦς ὀνομάσας. Αὐτὸς δὲ τῷ Κυρίῳ ἑαυτὸν

A Martyris claritatem, Theophanes, adeptus es, velut qui Dei parentis puellæ, martyrumque imagines, o Pater, veneratus sis, ac persecutoribus resisteres.

Contacium. Tonus 2. *Superna quærens.*

Divina e celso revelatione accepta, e mediis turbis festinus excessisti, monachique amplexus institutum, vir sancte, operationis ac prophetiæ munus accepisti, uxore carens atque divitiis.

Domus.

Cum in terra nihil cuperes, vocantem Christum gaudens secutus es, ejusque jugum in humeros tuos alacri animo sustulisti, ac requiem animæ tuæ invenisti. Hanc mihi quoque pauperi segnique mitte, qui dicam, nec prorsus efficiam, sed vacem adhuc B sæculi curis; mirerque, ut cuncta effugeris, conjuge carens atque divitiis.

Memoria sancti Patris nostri Theophanis confessoris Singrianæ monachi, qui in magno Agro quiescit.

Hic Isaacio patre natus est, matre autem Theodota, patre mortuo, dum Ægeopelagitarum præfecturam gerit, sub matris cura instituitur ac educatur. Annorum factus duodecim, feminæ desponsæ junctus, cum ea annis octo vitam socialem agit. Erant ambo opibus locupletissimi. Porro famuli cujusdam domestici consiliis inductus, ingenti desiderio tenebatur amplectendi status monastici. Matre vivis exempta, immensisque filio relictis di- C vitiis, cogebat socer ut nuptiarum legitima impleret, uxoremque filiam duceret. Ac vero cum constituta dies advenisset, ponitur thalamus, hymenæus occinitur, reliquaque nuptiarum solemnia peraguntur. Urgebat tempus, jamque vir beatus cum conjuge thalami secreta erat petiturus. Tum illo animi arcanum detegente, puella lubens assentitur, certoque affirmat, si quid ille velit, se quoque prompte facturam. His juvenis auditis, Deo gratias agit: exindeque ambo diu noctuque precibus assidui erant. Re cognita, Leo impius imperator, ac viri socer, a proposito adolescentes prohibuerunt. Misit namque imperator Cyzicum, eam in urbem suam operam collaturum: jam enim tum exstruebatur. D Abiens vero præclarus juvenis, suis ipse sumptibus, quod imperatoris jussu urbi præstandum erat, effecit. Ætatis porro illius anno vicesimo primo, cum Leo imperator, tum viri socer vitam commutant, deincepsque nedum juvenis, sed et orbis ipse liber agit, Irene Augusta sceptra postmodum moderante. Cum itaque ex voto cuncta successissent, egenis ac pauperibus substantiam distribuit, servosque libertate donavit. Nobilissimæ autem conjugi elargitus multas pecunias, in Principis ita dicto monasterio detondit, Megalus nomine in Irenem illi commutato. Is vero se Domino munus consecrat in monasterio, quod in Singrianorum

VARIÆ LECTIONES.

[89] Θηριώνυμος. Par.

monte situm Polychronii nuncupationem habet. Factus monachus, præesse nullo modo sustinuit, sed in cellula sedens, manuum labore victum parabat, scribendis codicibus sese impendens annos sex continuos in insula dicta Calonymus, in eo monasterio quod exstruxerat: iterumque revertitur ad Singrianæ montem. Ætatis autem anno quinquagesimo ægritudini corpusculum traditur, nempe vesica petrescente, ac renum molesto illi dolore. Ex illo deinceps morbo afflicta valetudine, totam vitam lecto decumbens egit, nec sibi motum imperare valens. Postea Leo Armenius imperii sceptra capessit: verum quid illi acciderit, nemo nescit. Hactenus vero homo demens scelestusque ad Dei virum mittit, jubetque veniat, ac sibi comprecetur, quod adversus hostes expeditionem suscepturus sit. Ille quod ægro corpore sese movere non posset, e plaustro in scapham transfertur inque urbem regiam vehitur: nec tamen tyranno in conspectum venire concessum; sed ministro ad eum misso, Si, inquit, hortanti mihi annueris, cum tibi, tum monasterio tuo bene faciam; sin autem, opprobro publico e furca laqueo suspendam, ac reliquis in terrorem exponam. Tum confessor, Noli, inquit, tuorum munerum thesauros effundere: patibuli vero lignum, sive etiam ignem expedi hodie: id enim qua dilectione in Christum feror, desiderio cupio. His auditis, impudens tyrannus Joanni ariolo tradidit, homini eruditi nomen ambienti, quique Iconomachorum odio in fideles plenus esset, fore ratus ut is obliquitate in adversum viri constantiam flecteret. Assumptus ille in Hormidæ Sergii ac Bacchi monasterio quod palatio adjacet, ac disputatione cum ariolo congressus, eoque victo, ac eximiæ sapientiæ vi perculso, præclareque constantia prodita, vir sanctus confusum eum ad insanum tyrannum ablegat; miserque rustici magis, quam oratoris sibi nomen ascivit. Ascendens itaque ad imperatorem, Facilius, inquit, ferrum cera emollias, quam viri animum in id, quod tibi collibitum est, transferas. His auditis, tyrannus ad Eleutherii eum palatia traducit, inque tenebricosa quadam ædicula concludit, datis etiam custodibus, ut ne quis etiam affecto corpori ministerium impenderet. In hunc modum exacto biennio, afflictus, ac angustia confectus, vel sic tyranno pudorem incussit. Cumque quotidie vis adhiberetur, ut illius consiliis animum accommodaret, nec is quidquam se mentis firmitate remitteret, exsilio relegatur in Samothracen insulam. Eam in exsilium abductionem brevi secuta eductio e corpore. Post enim dies tres supra viginti, consummato ea in insula vitæ curriculo, illic requievit, sancte ac pacate ad Dominum commigrans. Quid autem refert dicere quanta locum benedictione impleverit, ac quanta prædium sanationum munera per illum consecutum sit?

A προσφέρων ἱερουργεῖ ἐν τῇ ἐν τῷ τῶν Σιγγριανικῶν ὄρει κειμένῃ μονῇ, Πολυχρονίᾳ λεγομένῃ. Μοναχοῦ δὲ αὐτοῦ γενομένου, οὐδ' ὅλως τὸ ἄρχειν κατεδέξατο· ἀλλ' ἐν τῇ κέλλῃ καθεζόμενος, ἐξ οἰκείων χειρῶν τὴν τροφὴν ἐπορίζετο, καλλιγραφῶν ἑξαετῆ χρόνον διηνεκῶς ἐν τῇ καλουμένῃ νήσῳ τῆς Καλωνύμου, ἐν ᾗ συνεστήσατο αὐτὸς μονῇ· καὶ πάλιν ἔρχεται ἐν τῷ τῆς Σιγγριανῆς ὄρει. Τῷ δὲ πεντηκοστῷ τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνῳ, ἀσθενείᾳ τινὶ παραδίδοται, ἥτις ἦν λιθίασις κύστεως καὶ νεφριτικῆς ἀκολουθίας σύμπτωμα. Ἐκ τούτου λοιπὸν τοῦ χαλεποῦ νοσήματος ἔμεινε διὰ παντὸς τοῦ βίου κλινήρης καὶ ἀκίνητος. Μετὰ ταῦτα ἐδέξατο τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας Λέων ὁ Ἀρμένιος. Ἀλλ' οἷα τούτῳ συμβέβηκεν, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. Τέως δὲ ὁ ἀνόητος καὶ ἀνόσιος πέμπει πρὸς
B τὸν τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπον, Ἐλθὲ, λέγων, εὖξαι ὑπὲρ ἡμῶν, ὅτι κατὰ βαρβάρων ἀπέρχομαι. Αὐτὸς δὲ διὰ τὸ ἀκίνητος εἶναι, ἐκ τῆς ἁμάξης μετετέθη εἰς πλοῖον, καὶ ἤχθη πρὸς τὴν βασιλεύουσαν· καὶ τῆς μὲν δυσειδοῦς ὄψεως τοῦ τυράννου οὐκ ἔτυχε· πλὴν μηνύσει ἐχρήσατο πρὸς αὐτὸν, Εἰ κατανεύσεις, λέγων, τῇ παρακλήσει μου, καὶ σοὶ καὶ τῇ μονῇ σου ἀγαθὰ παρέξω· εἰ δὲ μή γε, ξύλῳ ἀγχόνης [90] σε παραδειγματίσω, καὶ τῶν λοιπῶν εἰς φόβον σε προθήσω· ὁ δὲ ὁμολογητὴς, Τῶν δωρεῶν σου, ἔφη, μὴ κενώσῃς τοὺς θησαυρούς· τὸ δὲ ἀγχόνης ξύλον, ἢ καὶ τὸ πῦρ εὐτρέπισον σήμερον· τοῦτο γὰρ ἐφίεμαι διὰ τὴν τοῦ [91] Χριστοῦ μου ἀγάπην. Ταῦτα ὁ ἀναιδὴς ἀκούσας, παρέδωκεν αὐτὸν Ἰωάννῃ τῷ μάντει περὶ λόγους
C αὐχοῦντι καὶ τὸ μῖσος τῶν Εἰκονομάχων ἐμπεπλησμένῳ, στρεβλότητι ἀντεπεκκλῖναι αὐτὸν ἡγούμενος. Ὃς παραληφθεὶς ἐν τῇ Ὁρμίδι μονῇ Σεργίου καὶ Βάκχου τῇ παρακειμένῃ τῷ παλατίῳ, καὶ πρὸς λόγων ἅμιλλαν τῷ μάντει συνελθὼν, καὶ τοῦτον ἡττήσας, καὶ τῷ περιόντι τῆς σοφίας καταβροντήσας, καὶ τὸ ἀμετάθετον ἐνδειξάμενος, τοῦτον ᾐσχυμμένον εἰς τὸν μανιώδη τύραννον ἀπέπεμψεν. Ἀγροίκου μᾶλλον ἢ ῥήτορος δόξαν ὁ δείλαιος ἀπηνέγκατο. Ὃς ἀνελθὼν πρὸς αὐτὸν, Κρεῖσσον, ἔφη, βασιλεῦ, κηρῷ μαλάξαι σίδηρον, ἢ πεῖσαι τὸν ἄνδρα μεταθεῖναι πρὸς τὸ σοὶ ἐφετόν. Τούτων ἐπακούσας ὁ τύραννος, μετάγει τοῦτον εἰς τὰ Ἐλευθερίου ἀνάκτορα, καὶ κατακλείει αὐτὸν ἔν τινι οἰκήματι σκοτεινοτάτῳ, καταστήσας καὶ φρουροὺς, ὡς μηδὲ διακονεῖσθαι αὐ-
D τὸν παρά τινος. Οὕτω διετῆ χρόνον τελέσας θλίψεσι καὶ στενοχωρίαις πιεζόμενος, κατῄσχυνε κἂν τούτῳ τὸν τύραννον. Ἐπεὶ δὲ καθ' ἑκάστην ὑποκύψαι τῇ αὐτοῦ βουλῇ ἠναγκάζετο, μὴ εἴξας, ἐξορίζεται ἐν τῇ τῆς Σαμοθράκης νήσῳ. Ἡ δὲ πρὸς τὴν ὑπερορίαν ἀπαγωγὴ ταχεῖαν ἔσχε τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος ἐξαγωγήν. Ἡμέραις γὰρ τρισὶ πρὸς ταῖς εἴκοσι τὴν ἐν τῇ νήσῳ ζωὴν διανύσας ἐκεῖ κατεπαύσατο, ἀπελθὼν ἐν Κυρίῳ ὁσίως καὶ εἰρηνικῶς. Τί δὲ χρὴ λέγειν ὁπόσης μὲν εὐλογίας τὸν τόπον ἐνέπλησεν, καὶ ὁπόσων δὲ ἰατρείων ὁ χῶρος ἐκεῖνος ηὐπόρησεν;

VARIÆ LECTIONES.

[90] ἀγχόνη Par. [91] τὴν διὰ τοῦ Par.

A

ᾨδ. ζ'. *Ἐν τῇ καμίνῳ.*

Τὸ κατ' εἰκόνα σὺ κεκτημένος, καὶ ὁμοίωσιν [11] βίῳ λαμπροτάτῳ, Πάτερ, προειληφώς, δι' ἀμφοτέρων ὑπερέλαμψας, Εὐλογημένος εἶ ἐν τῷ ναῷ, βοῶν, τῆς δόξης σου, Κύριε.

Ὁμολογίας σου στεφάνῳ, Πάτερ, διέπρεψας, ἔργῳ διήλεγξας λόγους τῶν δυσσεβῶν, τοὺς πιστοὺς δὲ ἐβεβαίωσας, Εὐλογημένος εἶ ἐν τῷ ναῷ, βοῶν, τῆς δόξης σου, Κύριε.

Τῷ στεῤῥοτάτῳ ἐν προθυμίᾳ τὰς τοῦ σώματος, Πάτερ, ἀλγηδόνας ἤνεγκας καρτερῶς, εὐχαριστῶν τῷ Δεσπότῃ σου, Εὐλογημένος εἶ ἐν τῷ ναῷ, βοῶν, τῆς δόξης σου, Κύριε.

ᾨδ. η'. *Χεῖρας ἐκπετάσας Δανιήλ.*

B Θεώμενος, μάκαρ, τὸ στεῤῥὸν τῆς σῆς ἐνστάσεως Λέων ὁ τύραννος, ὑπερορίᾳ σε ἔκρινε πικροτάτῃ ὁ παμπόνηρος· ἐν εὐφροσύνῃ δὲ βοῶν ταύτην ὑπήνεγκας· Εὐλογεῖτε, πάντα τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου, τὸν Κύριον.

Ἐπὶ τὸ πρωτότυπον εἰδὼς τὴν τῆς εἰκόνος τιμὴν διαβιβάζεσθαι, ἐπὶ τὸ στάδιον ἔδραμες ἀθλητὴς ὡς ἐννομώτατος· καὶ νικητὴς ἀναδειχθεὶς στέφανον εἴληφας ἀναμέλπων· Πάντα τὰ ἔργα, ἀνυμνεῖτε τὸν Κύριον.

Οὐράνιον ἀντὶ τῆς ἐν γῇ σκηνήν σοι δέδωκε πάντων Κύριος· ἀντὶ στενώσεως εὗρες δὲ πλατυσμὸν ἀγαλλιάσεως, ἐν παραδείσῳ τρυφῆς μετὰ μαρτύρων βοῶν· Εὐλογεῖτε, πάντα τὰ ἔργα Κυρίου, τὸν Κύριον.

C Φωτὶ ἐλάμφθης νοητῷ καὶ θείῳ Πνεύματι, μάκαρ Θεόφανες· ὅθεν ἰάματα βρύεις [γὰρ] τοῖς ἐν πίστει σοι προστρέχουσι, καὶ τὴν ἁγίαν σου σορὸν πόθῳ γεραίρουσι καὶ βοῶσι· Πάντα τὰ ἔργα, ὑμνεῖτε τὸν Κύριον.

ᾨδ. θ'. *Λίθος ἀχειρότμητος.*

Ἅπαντα τὸν βίον σκορπίσας τοῖς δεομένοις, θεοφόρε, τὴν δικαιοσύνην σοφῶς ἀντεκομίζου σοι ἀνατέλλουσαν, ἀντὶ φθαρτῶν δρεπόμενος τὰ δι' αἰῶνος ἀνατέλλοντα.

Νόσους θεραπεύεις, παμμάκαρ, τοῦ Παρακλήτου τῇ δυνάμει· δαίμονας σαφῶς ἀπελαύνεις τῇ ἐνεργείᾳ τούτου, πανόλβιε· διὸ πιστοὶ θεώμενοί σε, θεοφόρε, μακαρίζομεν.

D Ἡ σὴ φωτοφόρος, θεόφρον, τῆς μεταστάσεως ἡμέρα πάντας προσκαλεῖται τοὺς πιστοὺς πρὸς μετουσίαν τοῦ ἁγιάσματος· ἥνπερ καὶ νῦν γηθόμενοι ἐπιτελοῦμεν, ἱερώτατε.

Νέμοις τὴν σὴν ἄφθονον χάριν τῷ τῶν ἐπαίνων σου τοὺς λόγους πλέξαντι, θεόφρον, προθύμως· ὁμότροπόν σοι ὥσπερ ὁμώνυμον τοῦτον δεικνὺς πρεσβείαις ταῖς εὐπροσδέκτοις, ἱερώτατε.

Ode 7. *In camino.*

Ut ad imaginem esses adeptus, vitaque clarissima similitudinem, Pater, consecutus, utroque eximie fulsisti; clamans: Benedictus es, Domine, in templo gloriæ tuæ.

Confessionis tuæ, Pater, corona claruisti; opere factisque impiorum verba confutasti, fideles vero confirmasti, clamans: Benedictus es, Domine, in templo gloriæ tuæ.

Firmissimo alacrique animi proposito corporis dolores, Pater, fortiter pertulisti, Deo gratias agens; clamans: Benedictus es, Domine, in templo gloriæ tuæ.

Ode 8. *Manibus expansis Daniel.*

Videns, vir beate, Leo tyrannus firmo te proposito illi obniti, gravissimo nequissimus damnavit exsilio: tu vero lætus pertulisti, clamans: Benedicite, omnia opera Domini, Dominum.

Cum intelligeres honorem imaginis ad exemplar transire, ad stadium ut quam legitimus athleta cucurristi, victorque acclamatus coronam accepisti, dulcius concinens: Omnia opera, laudate Dominum.

Cœleste tibi pro eo quod in terra est tabernaculum universorum Dominus contulit: arctæque custodiæ loco latitudinem exsultationis in paradiso voluptatis cum martyribus invenisti, clamans: Benedicite, omnia opera Domini, Dominum.

Spiritali luce illustratus es, ac divino Spiritu perfusus, vir beate Theophanes: indeque sanitates scaturis fidelibus ad te confugientibus, tuumque sanctum loculum amore venerantibus, ac clamantibus: Omnia opera, laudate Dominum.

Ode 9. *Lapis sine manu præcisus.*

Omni substantia tua in egenos distributa, vir divino sensu prædite, justitiam palam tibi orientem illius præmio retulisti: pro iis quæ sunt corruptibilia, ea decerpens quæ in sæculum virescunt.

Morbos curas, vir beatissime, Paracleti potentia, dæmonesque palam illius vi abigis, vir felicissime: idcirco nos fideles te contuentes beatum prædicamus.

Lucida, divino sensu prædite, tuæ migrationis dies fideles omnes invitat, ut sanctificatione participentur: quam et nunc gaudentes peragimus, vir sacratissime.

Tribuas, quæso, uberem tuam gratiam illi, qui tuarum laudum carmen alacri animo texuit: iisdemque tecum moribus, uti et eodem censetur nomine, Deo gratis precibus tuis facito, vir sacratissime.

VARIÆ LECTIONES.

[11] ὁμοίωσι Par.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ[1]

ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ

ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ[2] ΤΟΥ ΑΓΡΟΥ ΚΑΙ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ (1)

ΕΤΩΝ ΦΚΗ'

ΑΡΧΟΜΕΝΗ ΑΠΟ ΠΡΩΤΟΥ ΕΤΟΥΣ ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟΥ (2) ΕΩΣ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΕΤΟΥΣ ΜΙΧΑΗΛ (3), ΚΑΙ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ[3] ΥΙΟΥ ΑΥΤΟΥ ΤΟΥΤ' ΕΣΤΙΝ ΑΠΟ[4] ,ΕΨΟΖ' ΕΤΟΥΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ (4) ΕΩΣ[5] ΕΤΟΥΣ ϚΤΕ' ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΣ (5) ΚΑΤΑ ΔΕ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΖΤΚΑ'[6].

—

S. P. N. THEOPHANIS

ABBATIS AGRI ATQUE CONFESSORIS

CHRONOGRAPHIA

ANNORUM DXXVIII,

AB ANNO DIOCLETIANI PRIMO AD MICHAELIS ET THEOPHYLACTI EJUS F. ANNUM SECUNDUM; ID EST, AB ANNO MUNDI 5777 AD ANNUM SECUNDUM ALEXANDRINOS 6305, SECUNDUM ROMANOS VERO 6321

—

PROŒMIUM CHRONOGRAPHIÆ.

1-2 Sanctissimi Cpoleos patriarchæ Tarasii Georgius abbas quondam Syncellus, vir eximius et

A

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑΣ[7].

Ὁ μὲν μακαριώτατος[8] ἀββᾶς Γεώργιος, ὁ καὶ Σύγκελλος γεγονὼς Ταρασίου τοῦ ἁγιωτάτου πα-

VARIÆ LECTIONES.

Varias lectiones, quas in calce operis congesserat Jac. Goar. textui subjicimus. a *est codex Francisci Barberini*; b *Vaticanus n.* 154; c *Vaticanus* 155; d *Vaticanus* 979; e *Palatinus*; f *Peyrezianus. Adhibuimus præterea collationem codicis Coisliniani* 133. *A, anno* 1827 *a Constantino Schina et Mauritio Pindero ad usum editorum Bonnensium institutam.*

[1] τοῦ ἐν ἁγ. πατρ. ἡμ. om. A, in quo legitur: Θεοφάνους ἁμαρτωλοῦ μοναχοῦ ἡγουμένου τοῦ Ἀγροῦ καὶ ὁμολογητοῦ χρον. κ. τ. λ. [2] καὶ ἡγουμένου a b c, ἁγίου ἡγ. d. [3] Θεοφίλου a g. τοῦ υἱοῦ (om. αὐτοῦ) a e. [4] τοῦτ' ἔστιν ἀπὸ om. a e. [5] ἕως ,ϛτε' ἔτους b, ἕως τοῦ κόσμου ἔτους ,ϛτε' e. [6] ,ϛτκα' ϛτκ' A. [7] Προοίμ. τ. χρον. om. A. [8] μακάριος A, μακάριος τὰ a e. καὶ add. ex A a b c e f g.

JAC. GOARI NOTÆ.

Intermiscentur Franc. Combefisii notæ posteriores

(1) Χρονογραφία, historica narratio cujus personæ, gestaque singula percensita, ad tempus proprium, et annos, adde plerumque menses et dies, κατὰ πλάτος revocantur et reponuntur. Hanc cum vulgo dicta *Miscella* Baronius confundit ad annum C. 719, num. 20, his verbis: *Auctor Theophanes, qui*

τριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἐλλόγιμος ἀνὴρ καὶ πολυμαθέστατος ὑπάρχων [9], πολλούς [10] τε χρονο-

A eruditissimus, multis chronographorum et historicorum libris evolutis, et non vulgari diligentia exami-

VARIÆ LECTIONES.

[9] ὑπάρχων add. ex omnibus codd. præter g. [10] πολλούς τε O præter g, ἄλλους τε vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

Græce scribit historiam illam, quæ inscribitur Miscella, *et sub titulo Pauli diaconi errore circumfertur*: et ad annum 726 ad Gregorii papæ epistolam nota prima, pag. mihi 79 : *Theophanes* (*Miscellam* intelligit) *qui falso inscribitur Paulus diaconus.* Auctorem *Historiæ miscellæ* titulus ei præpositus agnoscit Landulphum Sagacem, qui eam ex Eutropio, Paulo Aquileiensi diacono, et Anastasii Bibliothecarii narrationibus collegit. Postrema vero pars, quantumvis ex Theophane, pleraque Latine ab Anastasio reddita contineat, *Miscellam* tamen integram, Theophani velut auctori germano, ex litteratorum sensu nusquam ascripserit.

(2) Cujus causam assignat auctoris ipsius prooemium mox subsecuturum.

(3) Cedreni Synopseus historicæ prooemio scribentis, Ὁ ὁμολογητὴς Θεοφάνης ἄχρι τέλους Νικηφόρου τοῦ ἀπὸ Γενικοῦ κατήντησε, *Confessor Theophanes ad Nicephori exgeneralis finem historiam deduxit*, codicem annis duobus, et historiæ calce mutilum fuisse constat : a Diocletiani quippe primordiis ad Michaelis Curopalatis abdicatum imperium annos supra memoratos viginti octo supra quingentos, Theophaneum hoc opus enumerat : Anastasius vero Bibliothecarius, Theophanis pene suppar interpres, et sæculis integris Cedreno superior, iisdem verbis et temporibus, quibus Theophanis hoc exemplar, hoc est, ad depositum a Michaele principatum, una cum *Miscella* cum secuta, susceptam finit historiam. Baronius ad annum C. 813, num. 8 : *Ad diem usque captæ civitatis Adrianopolis Theophanes perducens historiam, eidem finem imposuit : nec est ut dici possit historiam intercisam esse, quod auctor perorationem nullam (ut moris est) apposuerit. Siquidem Anastasius, qui in Latinum eam transtulit, testatur usque ad Leonem, qui successit Michaeli, ipsum eam scriptionem perduxisse. Cur autem reliqua imperii Leonis non sit prosecutus, persecutio ab eo excitata, qua est vexatus ipse Theophanes, in causa fuisse videtur.* Theophanem a finita scriptione, anno quinto obiisse diximus.

(4) Annus a mundi conditu 5777 in Diocletiani primum incurrens a Christi natalitiis 277 ab auctore Theophane numeratur succedente p. 4 statim ad ætatum ibidem descriptarum limen. Iidem vero numeri, tam a mundi videlicet, quam a Christi ortu, ipsi sunt quos Georgii Syncelli Chronographia collegit, quosque illius continuator Theophanes impræsentiarum sequi se tacitus profitetur. Eam temporis et numerorum mensuram nota succedens examinat et illustrat. Interim quæ verborum juxta diversos codices mss. varietas, quis defectus aut excessus fuerit observatus, ne forte discessu a regio exemplari damnetur hic expressus titulus, operæ pretium fecero, si diligenter exponam. Regium post verba jam adducta scribit : Χρονογραφία ἐτῶν φκη', ἀρχομένη ἀπὸ πρώτου ἔτους Διοκλητιανοῦ, ἕως δευτέρου ἔτους Μιχαὴλ καὶ Θεοφίλου υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦτ' ἔστιν ἀπὸ ,εψοζ' ἔτους τοῦ κόσμου, ἕως ἔτους ,ςτκα', κατὰ Ῥωμαίους ,ςτκα'. Barberinus, codex recentissima quidem manu exscriptus, at cum Vaticanis tribus et quarto Palatino comparatus, bonique publici gratia ab emin. cardinali, Urbani VIII nepote, Parisios urbane transmissus, æque corrupte legit : Χρονογραφία ἐτῶν ἀρχομένη ἀπὸ πρώτου ἔτους Διοκλητιανοῦ ἕως δευτέρου ἔτους Μιχαὴλ καὶ Θεοφίλου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ,εψοζ' ἔτους τοῦ κόσμου, ἔτους ςτκα' κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρεῖς, κατὰ δὲ Ῥωμαίους ,ςτκα'. Ita Vaticanus sub numero 979, nisi quod Θεοφίλου vice, reddit Θεοφυλάκτου. Qui sub 154 : Χρο. ἐτ. φκη' ἀρχ. ἀπὸ πρώτου Μιχ. καὶ Θεοφίλου υἱοῦ αὐτοῦ τοῦτ' ἔστιν ἀπὸ ,εψηζ' ἔτους τοῦ κόσμου, ἕως ,ςτε' ἔτους κα. τοὺς Ἀλ. κατὰ δὲ

B Ῥωμαίους ςτκα'. Sub num. 155 cum Barberino præter unum et alterum nullius momenti verbum convenit. Correctissimus omnium, quem idcirco, Regio deserto, invitus licet sequor et exprimo, Peyrezianus est, dilectæ videlicet ac sacerrimæ litteratissimi viri D. Peyrezii bibliothecæ reliquiæ a clariss. D. Petro Puteano, cujus viventis animum Apollo exornavit, mortui nunc nomen colit Mnemosyne, apud me depositæ : is, inquam, ceu præter omnes emendatissimus, et cum Palatino pariter probato 979 consentiens, ne aliorum nævos operis facies statim exhiberet, qui mentem auctoris fideliter in titulo referret, ipseque cum fide redderetur, dignus est habitus.

(5) Quam diversi penes Græcos ab orbe condito ad vulgarem Christi natalem diem annorum numeri chronologiæ sincerus illustrator Petavius recenset *De doctrina temporum* lib. IX, cap. 2, et cultissimus Allatius ad Eustathii *Hexaemeron* pag. 250

C et seqq. In tres porro summas, quæ omnium spectatissimæ, discrimen quodcunque exstitit, abiisse dignoscitur. Tres itaque Græcorum computos, annorumque æras tres præcipuas eruditi celebrant : trium prior ab orbe condito ad Christum ex Virginis utero natum annos numerat 5493; secunda a mundi ad Christi diem natalem annos 5501 computat; inter utrumque limitem, annos 5508 recenset postrema. Primæ auctor Panodorus, monachus Ægyptius, cujus scripta Georgio Syncello familiaria, ac frequentius memorata; secundæ forsan Africanus, quem Anianus, sanctus Maximus abbas et confessor, Georgius Syncellus, et ejus coætanei, S. Nicephorus patriarcha, necnon Theophanes noster sequuntur in numeris. Inventor tertiæ nondum compertus, licet antiquus; illam quippe velut receptam adhibet Chronicon Alexandrinum, et usitatam refert canon tertius Trullanæ synodi, anno Christi 691 secundo coactæ, quæ, quo celebrabatur,

D annum putabat, post Christi nimirum natalem et mundi 5508 ex adjunctis 691, qui collectus est mundi 6199. Eamdem in officiis ecclesiasticis, Horologio maxime, cyclo paschali construendo manibus versat Ecclesia Orientalis, prout Græcorum jureconsulti secundum illam imperatorum edicta consignant in Basilicis. Primam æram Antiochenam appellant aliqui, apud Petavium ad Auctarium *De doctrina temporum*, lib. VIII, cap. 1; secundam Æthiopicam; tertiam Alexandrinam : quarum appellationum fides stat penes auctores. *Scaliger*, scribit laudatus Petavius, *ad excerpta Maximi primam nominat Lunarem; mediam, Orientalem; postremam, Paschalem*; *vocumque origines disputat lib.* V *De emend. temp.* Meliora, ni fallor, suggero : a Panodoro Ægyptio institutore primam nuncupari Alexandrinam : alteram, quod ei proximior exsistat, ac pene assequatur, Alexandriæ pariter nomen sortitam ; tertiam ; Constantinopolitanam, sive Romanam. Quod CP., quæ nova Roma est, et

natis, compendiariam ab Adamo ad imperatoris et Christianorum persecutoris Diocletiani tempora chronographiam scripsit; discussisque studiose temporum rationibus ad invicem comparavit, emendavit, ac, ut nullus ante ejus ætatem, solertissime composuit: priscorum insuper regum et nationum universarum statu et regimine adnotato, singulorumque, quantum licuit, observatis ætatibus, supremarum et universalium sedium, Romæ, dico, et Cpolis, Alexandriæ, Antiochiæ, et Hierosolymorum, sive qui sanis dogmatibus, ceu pabulis, ecclesiam aluerunt, sive qui per vim et latronum more principatu arrepto, hæresum pravitate gregem infecerunt, pontifices enumeravit, et eorum tempora et annos egregio ordine digessit. Enimvero cum vitæ termino præreptus, ad propositum finem non potuerit consilium suum perducere, sed, ut præmo-

γράφους καὶ ἱστοριογράφους ἀναγνοὺς, καὶ ἀκριβῶς τούτους διεξερευνησάμενος [11], σύντομον χρονογραφίαν ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Διοκλητιανοῦ τοῦ βασιλέως [12] καὶ διώκτου τῶν Χριστιανῶν ἀκριβῶς συνεγράψατο, τούς τε χρόνους ἐν πολλῇ ἐξετάσει ἀκριβολογησάμενος, καὶ τὰς τούτων διαφωνίας συμβιβάσας, καὶ ἐπιδιορθωσάμενος καὶ συστήσας, ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν πρὸ αὐτοῦ, τάς τε τῶν ἀρχαίων βασιλέων παντὸς ἔθνους πολιτείας τε καὶ τοὺς χρόνους ἀναγραψάμενος, καὶ κατὰ τὸ ἐφικτὸν αὐτῷ τοὺς ἀρχιερεῖς τῶν μεγάλων καὶ οἰκουμενικῶν θρόνων, Ῥώμης τε, φημὶ, καὶ Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας τε καὶ Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, τούς τε ὀρθοδόξως τὴν Ἐκκλησίαν ποιμάναντας καὶ τοὺς ἐν αἱρέσει ληστρικῶς ἄρξαντας, καὶ τοὺς τούτων χρόνους ἀκριβῶς ἐνέταξεν [13]. Ἐπεὶ δὲ τὸ τέλος τοῦ βίου τοῦτον [14] κατέλαβεν, καὶ εἰς πέρας ἀγαγεῖν τὸν

VARIÆ LECTIONES.

[11] διερευνησάμενος A. [12] βασιλέως Ῥωμαίων a b e. [13] ἀνέταξεν f. [14] τοῦτον om. A.

JAC. GOARI NOTÆ.

Romani quondam imperii caput effulsit, primum inventa, totum Romanum imperium deinde pervagata sit, in eo, ut citatus canon Trullanus confirmat, auctoritatem communiter nacta fuerit, lubens assentior. Sententiam probat Petavius Auctar. lib. VIII, capite 1, pag. 293 D verbis hujusmodi: *Græcorum computorum prior et antiquissimus annum eum qui primus est æræ nostræ, numerat ab Adamo* 5493, *posterior* 5509 *nec plures* (de quo mox sermo) *Græcorum computistæ memorant: qui priorem vocant* κατὰ Ἀλεξανδρέας, *nos Alexandrinum appellemus: posteriorem* κατὰ Ῥωμαίους, *nos Constantinopolitanum a nova Roma nominemus. Ita Theophanes*, quem tamen loquentem haud ibi, sed inferius adducit Petavius, *non uno loco*. Hæc primo capite: mox quinto æram secundam memoraturus, *Alexandrinum*, ait, *computum in paschali sua methodo tenere se Maximus ostendit capite* 32, *cum annum incarnationis ac natalis Christi testatur fuisse* 5501. Theophanes vero noster, qui secundam illam æram Africanum, Maximum, Syncellum imitatus observat, eamdem hic κατὰ Ἀλεξανδρεῖς indigitat, eamdemque rursus sub eadem voce refert explicatius pag. 345 et 346 de Leonis Isaurici morte locuturus. Ἔτος ἦν ἀπὸ μὲν κτίσεως κόσμου κατὰ Ῥωμαίους ,ϛσμη'· κατὰ δὲ Αἰγυπτίους, ἤγουν Ἀλεξανδρεῖς, ,ϛσλβ'. *Erat quidem annus a mundi conditu juxta Romanos* 6248, *secundum Ægyptios vero, Alexandrinos intellige*, 6232. Verumenimvero quod secunda, velut prior, Alexandrina nuncupetur æra Petavius expositurus, illam in hanc refundi, adeoque separatam et distinctam non constituere, duplicemque tantum, non triplicem exsurgere, nominibusque solis duobus numerandam contendit *De doct. temp.* lib. IX et Auctar. citati lib. VIII insignioribus primis capitibus: et indicia quidem ac conjecturas plures in medium profert, causam quæ plane convincat, nullam. Hæc vero legitima ad Syncellum prius observata ex ejus numeris mihi deprehenditur. Præter Panodori Alexandrinorumque æram Syncellus, imo Anianus monachus, etiam Ægyptius, propriam ad annos ulteriores septem vel octo prorogaturus, a prima, quæ natalem Christi anno 5493 consignat, haud multum deflexit, eodem ad 5500 vel 5501 semoto: eam ob rem ut Alexandrinæ nomen a Panodoro, sic pariter Alexandrinæ ab Aniano nomen æra utraque potuit obtinere. Verum ne hac sola conjectura harioler: gravissimi ponderis, neque irritandi roboris translatæ appellationis argumentum est, quod Syncellus, qui æram secundam usurpavit, et ad Christi natalem annos septem vel octo supra Panodorum adjecit, statim numero pares rescidit, et ex impp. ætatibus, necnon patriarch. et satrap. totidem resectis, primam tandem æram ab anno mundi 5493 et alteram a 5501 fluentem concordes inter se et æquali gressu procedere compulit; annos imperatorem ætatibus detractos Syncelli chronologia aliis comparata, me tacente vociferatur: detractorum indicium et exemplum solis ipsius radio describo. Diocletiani tyrannis ad annum a mundi conditu 5777 ex Syncelli computo, et Theophanis pag. 4 reponitur, eademque post Christi æram anno 5500 et 5501 consignatam, annos ex Syncello et Theophane citatis numerat 277, eamdem tamen a Diocletiano tyrannidem arreptam annis 7 vel 8 posteriorem asserit chronologorum vox communis, et ad Dionysianæ æræ 284 et 285 alligat. Annos igitur septem vel octo a Christi natalitiis ad Diocletianum imperantem, in Syncelli, Theophanis et consortium calculis detractos nullus negaverit. Adde jam ad Panodori æram 5493 æræ Christi Dionysianæ annos 284, summam procul dubio colliges 5777; hæc vero est, quam a mundi condita ad Diocletianum Syncellus, Theophanes et alii æram Græcorum secundam amplexati subducunt. Æra igitur secunda · recurrit in primam, nec minus quam prima, Alexandrinæ meretur nomen: et secunda hæc rursus a prima 7 vel 8 annis, et a tertia pari spatio circa Christi natalem dissita; postquam facta detractione in primam refusa est, prout prima annis quindecim vel sexdecim a tertia dividebatur; ab eadem tertia non absimili annorum 16 intervallo disjuncta cognoscitur: quæ causa est, ut æram secundam, et Christi natalem ad annum 5501 repositum, scribens Theophanes, adeoque æra prima et computo 5493 annis tantum octo posterior, et annis totidem Romanorum æra, quæ tertia anterior, annis ante Diocletianum septem mutilatis, æram suam æque ac primam annis 15 vel 16 tertiam præcedere affirmet, et Michaelis Curopalatis annum secundum in annum a mundi conditu κατὰ Ἀλεξανδρεῖς 6305, κατὰ Ῥωμαίους 5321 incidere doceat. Numerandi rationem istam repetit et confirmat auctor de Anastasii inauguratione tractans, pag. 117.

ἑαυτοῦ σκοπὸν [15] οὐκ ἴσχυσεν, ἀλλὰ, καθὼς προέφημεν, μέχρι Διοκλητιανοῦ συγγραψάμενος [16], τὸν τῇδε βίον κατέλυσεν [17], καὶ πρὸς Κύριον ἐξεδήμησεν ἐν ὀρθοδόξῳ πίστει, ἡμῖν, ὡς γνησίοις φίλοις, τήν τε βίβλον ἣν συνέταξε ἀτελῆ [18] καταλέλοιπεν καὶ ἀφορμὰς παρέσχεν τὰ ἐλλείποντα ἀναπληρῶσαι (7). Ἡμεῖς δὲ τὴν ἑαυτῶν ἀμάθειαν οὐκ ἀγνοοῦντες καὶ τὸ στενὸν τοῦ λόγου, παρῃτούμεθα τοῦτο ποιῆσαι, ὡς ὑπὲρ ἡμᾶς τὴν ἐγχείρησιν οὖσαν. Αὐτὸς δὲ πολλὰ [20] παρακαλέσας ἡμᾶς μὴ ὀκνῆσαι καὶ ἀτέλεστον καταλιπεῖν τὸ ἔργον, ἐβιάσατο ἐπὶ τοῦτο [21] ἐλθεῖν. Διὸ καὶ [22] ἀναγκασθέντες διὰ τὴν τούτου ὑπακοὴν εἰς τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς ἐγχειρήσαντες, κόπον οὐ τὸν τυχόντα κατεβαλόμεθα. Πολλὰς γὰρ βίβλους καὶ ἡμεῖς ἐκζητήσαντες κατὰ τὸ δυνατὸν ἡμῖν καὶ [23] ἐρευνήσαντες, τόδε χρονογραφεῖον [24] ἀπὸ Διοκλητιανοῦ μέχρι τῆς βασιλείας Μιχαὴλ καὶ B Θεοφυλάκτου τοῦ [25] υἱοῦ αὐτοῦ, τάς τε βασιλείας καὶ τοὺς πατριάρχας, καὶ τὰς τούτων πράξεις σὺν τοῖς χρόνοις κατὰ τὸ δυνατὸν ἡμῖν συνεγραψάμεθα [26], οὐδὲν ἀφ' ἑαυτῶν συντάξαντες, ἀλλὰ ἐκ τῶν ἀρχαίων ἱστοριογράφων τε καὶ λογογράφων ἀναλεξάμενοι, ἐν τοῖς ἰδίοις τόποις τετάχαμεν ἑκάστου χρόνου τὰς πράξεις ἀσυγχύτως κατατάττοντες· ἵνα εἰδέναι ἔχωσιν οἱ ἀναγινώσκοντες ἐν ποίῳ χρόνῳ [27] ἑκάστου βασιλέως ποία [28] πρᾶξις γέγονεν, εἴτε πολεμική, εἴτε ἐκκλησιαστική, εἴτε πολιτική, εἴτε [29] δημώδης, εἴτε τις ἑτέρα. Οὐ γὰρ μικρὰν ὠφέλειαν, ὡς οἶμαι, καρποῦται ὁ τῶν ἀρχαίων τὰς πράξεις [30] ἀναγινώσκων. Εἴ τις δέ τι ἐν τούτῳ τῷ πονήματι [31] ἡμῶν ὀνησιφόρον εὕροι, τὴν πρέπουσαν τῷ Θεῷ εὐχαριστίαν ἀποδώσει, C καὶ ἡμῖν τοῖς [32] ἀμαθέσιν καὶ ἁμαρτωλοῖς διὰ τὸν Κύριον ὑπερεύξεται [33]· καὶ εἴ τι ἐλλεῖπον εὕροι, τῇ ἀμαθείᾳ ἡμῶν τοῦτο λογίσεται [34], καὶ τῇ ἀργίᾳ τοῦ χαμερποῦς νοὸς ἡμῶν, καὶ συγγνώσεται ἡμῖν διὰ τὸν Κύριον, φίλον γὰρ τῷ [35] Θεῷ τὸ κατὰ δύναμιν.

A nuimus, scriptis solummodo quæ Diocletiani attingunt ætatem, vitam hanc mortalem deseruit, et cum recta fide ad Dominum profectus, nobis velut sincerioribus amicis, quod fuerat molitus, opus imperfectum simul reliquit, et, ut quæ desiderantur absolveremus præbuit argumentum. Nostra vero imperitia sermonisque inopia non ignorata, onus, cui vires nostræ forent impares, sustinere detrectabamus. Ille contra plura hortatus, **3** ut torpore omni excusso imperfectum opus non despiceremus, dedit animum, et ad illud capessendum manibus et perficiendum coegit. Quocirca ejus monitis morem gerere compulsi, molem robore nostro longe graviorem subire, et pene dicam immensum laborem exantlare suscepimus. Multis siquidem voluminibus diligentius exquisitis, et, quantum facultas et ingenium dedit, examinatis, præsentem chronographiam a Diocletiani temporibus ad Michaelis et Theophylacti ejus filii imperium, reges insuper et patriarchas, necnon eorum gesta et ætates, qua par fuit sedulitate, ex proprio penu nil depromentes aut conferentes, in unum congessimus: quin potius selectis ex veteribus historicis vel rhetoribus plerisque, singulorum acta per annos et tempora propriis quibusque locis pulchro ordine cuncta disposuimus: ut quoto quoque anno rem gestam vel facinus editum, sive in bello, sive in Ecclesia, sive in civili administratione, sive in populari statu, sive qualibet alia ratione commendandum, lector in promptu habeat et in propatulo. Haud enim vulgare est, me quidem judice, eorum qui veterum gesta evolvunt, emolumentum. Si quis autem ex eo quem aggredimur labore fructum aliquem decerpat, debitas Deo grates referet; nobisque licet ineruditis et peccatoribus a Domino bene precabitur: si quid deesse comperiat, imperitiæ et abjecti nostri ingenii tarditati ascribat, et ex Domini charitate condonet. Id enim Deo acceptum opus, quod e facultate nostra proficiscitur.

VARIÆ LECTIONES.

[15] σκοπὸν A a f, κόπον rell. vulg. [16] συγγραψάμενος A a f, ἀναγρ. rell. vulg. [17] κατέλυσεν A. [18] ἀτελῆ om. A a. [19] ἀμαθίαν A. [20] πολλὰ παρακαλέσας ἡμᾶς A, παρ. ἡμ. πολλὰ vulg. [21] τούτῳ f. [22] καὶ add. ex A. [23] κατὰ τ. δυν. ἡμ. καὶ A, καὶ κ. τ. δυν. ἡμῖν vulg. [24] χρονογράφιον A b c f. [25] τοῦ om. b. [26] ἀκριβῶς συνεγρ. a. [27] χρόνῳ A, χρόνων vulg. [28] ποία πρᾶξις A, ποῖα πράξεις vulg. [29] εἴτε ubique ex A rescripsi pro vulg. ἤτε. [30] τῶν ἀρχ. τὰς πρ. A, τὰς ἀρχ. πράξεις [31] εἴ τις vulg. δέ τι ἐν τούτῳ τῷ πον. A, εἴ τι δὲ ἐν τούτῳ πον. vulg. [32] τοῖς add. ex A a f. [33] ἀποδώσῃ — ὑπερεύξηται A. [34] λογίσηται A. [35] τῷ om. A a. f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(7) Imperii Romani, et Ecclesiæ, hoc est sedium ejus præcipuarum quinque historiam per annos et tempora concinne digestam describens Georgius Syncellus, vita consiliique successu infeliciter excidit. Eam ob rem Romanorum impp. gesta suis temporibus et annis distributa describere Theophanis, qui Syncelli propositum ad exitum deducere suscepit, animus est. Verum ut Ecclesiæ rebus imperii res conjunctæ, et imperii Romani thronus ad Orientis oras, id est Byzantii, positus, Persarum et Saracenorum æmulum nactus est principatum: hinc Theophanes Romanam historiam prosecuturus, Persarum et Arabum, patriarcharumque primas orbis sedes obtinentium, nomina, ætates, facta, per chronographiam istam ordine bono enarrata percenset.

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΠΟ ΔΙΟΚΛΗΤΙΑΝΟΥ

ΕΩΣ ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΙ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΑΥΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ.

—

CHRONOGRAPHIA

A DIOCLETIANO

AD MICHAELEM ET THEOPHYLACTUM EJUS FILIUM IMPP.

—

4 *Annus mundi* 5777. *Divinæ incarnationis* 277 (a).

Romanorum imperatoris Diocletiani a. 1.

Persarum regis Varachis a. 15.

Romæ episcopi Caii a. 7.

Hierosolymorum episcopi Hymenæi a. 13.

Alexandriæ episcopi Theonæ a. 11.

Antiochiæ episcopi Tyranni a. 2.

A. C. 280. — *Persarum regis Varanis annus primus.*

Hoc anno, imperii sui quarto, Diocletianus Maximianum Herculium supremæ potestatis socium renuntiavit.

A. C. 281. — *Persarum regis Narsis annus primus.*

B *Κόσμου ἔτος ,εψοη'* (8). *Τῆς θείας σαρκώσεως ,σωη'.*

Ῥωμαίων βασιλέως Διοκλητιανοῦ ἔτος α'.

Περσῶν βασιλέως Οὐαράχου [36] (9) *ἔτος ιε'.*

Ῥώμης ἐπισκόπου Γαΐου (10) *ἔτος ζ'.*

Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Ὑμεναίου (11) *ἔτος ιγ'.*

Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Θεωνᾶ (12) *ἔτος ια'.*

Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Τυράννου (13) *ἔτος β'.*

A. M. 5780. — *Περσῶν βασιλέως Οὐαράνου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Διοκλητιανὸς Μαξιμιανὸν [37] τὸν Ἑρκούλιον κοινωνὸν ἀνεδείξατο [38] τῆς αὐτοῦ βασιλείας τῷ τετάρτῳ αὐτοῦ χρόνῳ (14)

A. M. 5781. — *Περσῶν βασιλέως Νάρσεως ἔτος α'.*

VARIÆ LECTIONES.

[36] Persarum regis nomen Οὐαράχης scribitur in A, in cæteris omnibus Οὐαραράχης, in ed. Par. Ἀραρευχής. Apud Syncellum idem modo Οὐράχης audit (p. 670. 13), modo Οὐραράχης (p. 722, 3), Agathias autem p. 260, 11, hunc regem et filium ejus, qui in omnibus Theodhanis codicibus infra Οὐαράνης nominatur, uno eodemque nomine Οὐαραράνης nuncupat. [37] Μαξιμῖνον c. f. [38] ἀνέδειξεν A a f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(8) Georgii Syncelli continuator Theophanes ejus numeros a mundi conditu ad Christi ortum observat: et a Christi rursum die natali ad Diocletiani tyrannidem, quot annos ille posuit, 200 nimirum et 77 ita pares hic exscribit.

(9) Syncello dictus Οὐράχης et annus ejus primus ex ejusdem calculo ad mundi 5768 devincitur.

(10) Is apud Syncellum 5771 in pontificem inauguratur.

(11) Cujus annos 12 duntaxat numerat Syncellus, et eorum primum ad mundi 5764 alligat.

(12) Huic octodecim assignat, primum ad mundi 5767. Alexandriæ præsulum annos apud Theophanem et Abrahamum Ecchellensem diversimode recensitos reperies.

(13) Nondum Syncello recensitus: apud quem Cyrillus anno 5768 pontifex institutus, præsente C 5777 ex annis 15 sibi attributis decimum numerare cognoscitur.

(14) Ante annum Diocletiani quartum, quæ auctoris est sententia, a Chronico Alexandrino anno uno discrepans, Maximianum Herculium κοινωνὸν τῆς αὐτοῦ βασιλείας, *imperii collegam*, renuntiari vix potuisse, rerum utrique gestarum relatu mihi compertum est. Diocletianus, Persica expeditione confecta, Chalcedone, ita Chronicon Alexandrinum, salutatur imperator; Nicomediam mox digressus, Thraciam inde occupat, et in Mœsiam se confert, in qua, Flavio Vopisco teste, multis præliis cum Carino de potestate dimicans, ultima tandem pugna apud Murtium commissa, victor remansit. Nuntiato in Galliis Carini discessu, Helianus et Amandus, excita manu agrestium et latronum, quos Bagandas incolæ vocant, agris late devastatis, plerasque urbes tentant. Diocletianus, ut scribit

(a) Vide, ad calcem voluminis, Editoris Patrologiæ notas quæ in textu Latino litteris inclusis indicantur.

A. M. 5782. — Τούτῳ τῷ ἔτει Διοκλητιανὸς καὶ Μαξιμιανὸς [39] (15) ὁ Ἑρκούλιος Ὀβούσιριν καὶ Κόπτων [40] (16) πόλεις ἐν Θήβαις τῆς Αἰγύπτου εἰς ἔδαφος κατέσκαψαν ἀποστατησάσας τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς.

A. M. 5785. — Τούτῳ τῷ ἔτει Διοκλητιανὸς καὶ Μαξιμιανὸς (17) ὁ Ἑρκούλιος Καίσαρας ἐποίησαν Κωνστάντιον [41] καὶ Μαξιμιανὸν Γαλλέριον. Καὶ ὁ μὲν Διοκλητιανὸς δέδωκε τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα πρὸς γάμον τῷ Γαλλερίῳ, ὁ δὲ Ἑρκούλιος Μαξιμιανὸς τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα Θεοδώραν τῷ Κωνσταντίῳ συνέζευξε, καίτοιγε [42] ἑκατέρων γαμετὰς ἐχόντων, ἃς ἀπώσαντο διὰ τὴν πρὸς [43] τοὺς βασιλέας [44] στοργήν.

A. M. 5786. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Μαρκέλλου ἔτος α'.*

Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου (18) *Πέτρου τοῦ ἱερομάρτυρος ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀλεξάνδρεια σὺν τῇ Αἰγύπτῳ (19) εἰς ἀποστασίαν ὑπὸ Ἀχιλλέως ἀχθεῖσαι, οὐκ ἀντέσχον [45] τῇ [46] Ῥωμαίων προσβολῇ, καθ' ἣν πλεῖστοι ἀνῃρέθησαν, δίκην δεδωκότων τῶν τῆς ἀποστασίας αἰτίων.

A. M. 5787. — Τούτῳ τῷ ἔτει Διοκλητιανὸς καὶ Μαξιμιανὸς ὁ Ἑρκούλιος διωγμὸν μέγαν καὶ φρικωδέστατον [47] (20) κατὰ Χριστιανῶν ἀνήγειραν, καὶ

A. C. 282. — Hoc anno Diocletianus et Maximianus Herculius Busirim et Coptum Thebaidis in Ægypto civitates in Romanum imperium rebelles funditus everterunt.

A. C. 285. — Hoc anno Diocletianus et Maximianus Herculius Constantium et Maximianum Galerium instituerunt Cæsares : et Diocletianus quidem filiam suam Galerio locavit conjugem, et Maximianus pariter suam nomine Theodoram Constantio copulavit. Uterque vero ex observantia et in imperatores amore conjugem, quam prius habebat, dato repudio lecti consortio reddidit alienam.

A. C. 286. — *Romæ episcopi Marcelli annus primus.*

5 *Alexandriæ episcopi Petri sacri martyris annus primus.*

Hoc anno Alexandria et Ægyptus ab Achille ad defectionem concitatæ, illatum a Romanis bellum sustinere non potuerunt : plurimis autem primo impetu sublatis, rebellionis auctores meritas exsolverunt pœnas.

A. C. 287. — Hoc anno Diocletianus et Maximianus Herculius, vehementi et horrenda in Christianos persecutione suscitata, et omnis generis excogitatis

VARIÆ LECTIONES.

[39] Διοκλητ. κ. Μαξ. ὁ Ἑρκ. A, M. ὁ Ἑ. κ. Δ. vulg. [40] Κόπτον aliquot codd. [41] Κωνσταντινον, et mox Κωνσταντίνῳ f. [42] καίτοι γε A a f, καὶ τῶν γε vult. [43] πρὸς A a f, εἰς vulg. [44] βασιλεῖς A. [45] οὐκ ἀντέσχον A, οὐ κατέσχον vulg. [46] τῇ add. ex A. [47] φρικοδ. Par.

JAC. GOARI NOTÆ.

Eutropius lib. IX, ad subigendos eos Maximianum Herculium Cæsarem misit, qui levibus præliis agrestes domuit, et partem Galliæ reformavit. Post hæc tempora, subdit idem Eutropius, Carausius tyrannidem affectavit, et Britannias occupavit. Ita cum per omnem orbem res turbatæ essent, Diocletianus Maximianum Herculium ex Cæsare fecit Augustum. Quare cum *anno minus*, verba sunt Aurelii Victoris, *potentia fuerit Herculio* : iis, non nisi secundo Diocletiani anno, Cæsar promoveri potuit. Designationi successit expeditio suscepta, iter in Gallias, cum Bagandis pugnæ, Galliæ reformatio, in Carausium excita rebellione conatus : quæ quis anno unico asseveret confecta? concludit Gordonius : aliqui etiam nunc Cæsarem tantum, et post biennium, ab accepta nimirum Cæsarea dignitate, Augustum autumant creatum. Favet Theophanis sententiæ Idatii testimonium, quod tamen excipit eruditissimus Petavius lib. XI *De doct. temp.*, cap. 31.

(15) Non quod conjunctis armis, sed quod utriusque consensu hæc gesta, de quo nota inferior tertia.

(16) Qui Theophanem nostrum plurima ex parte transcripsit Cedrenus, Βούσιριν καὶ Κόπτον legit; idem Zonaras. Vide notam seq.

(17) In Diocletiani annum octavum conciliatus hujusmodi nuptias conjecit Petavius lib. XIII; in nonum Chronicum Alexand. et Pomponius Lætus. *Undecimo anno ex quo Constantius Cæsar est factus, occubuit.* Hinc autem ad Constantini annum primum anni numerantur undecim. Chronicum Alexandrinum Theophani lucem præfert ad Diocletiani annum 9 et tum Maximianum Jovium, tum Constantium XII Kal. Junias Nicomediæ Cæsares elevatos testatur, Diocletiani filiam vocat Valeriam pag. 8.

(18) Petro martyri inter patriarchas 17, pontificatus annos Abraham Ecchellensis numerat decem, et dies 333.

(19) Pomponius Lætus : *Erat Jovius* (Diocletianus) *in Ægypto : qui eversis duabus urbibus, superato Achilleo, pacaverat Ægyptum. Urbes prope veteres Thebas positæ erant, dites ac populosæ, Busiris et Coptos. Spem rebellionis augebat Achilleus, cujus consilio fere tota dissenserat Ægyptus : tandem cæsis ubique auctoribus defectionis, intra novem menses quievit provincia seminarium religionum, in qua archisynagogi plurimum auctoritatis habebant. Alexandria vero obsessa, et octavo mense capta est, Imperator contentus optimatum cæde, abstinuit a multitudine. Achilleus vero meritas luit pœnas, feris oppositus, et dilaniatus : terra vero ubique cædibus potentium maduit.* Cæterum quamvis Busiridis et Copti vastitatem ante annos sex auctor posuerit, causam potius exortam, rebellionem nimirum excitam, ab Achilleo deinde accensam intellexisse reor. Ægyptum etenim omnem ad officium novem solis mensibus revocatam scripsit Pomponius, et Eutropius lib. IX his verbis : *Diocletianus obsessum Alexandriæ Achilleum octavo fere mense superavit, eumque interfecit.* Consentit Eusebius in Chronico, qui ad annum quoque Diocletiani decimum Alexandriam subactam refert : Busiridis licet et Copti devastationem ante solos tres annos collocet.

(20) Petri martyris et Alexandrini præsulis anno secundo, motam in Christianos persecutionem memorare forsan compulerunt hæc Athanasii verba apolog. 2 : Πέτρος παρ' ἡμῖν πρὸ μὲν τοῦ διωγμοῦ γέγονεν ἐπίσκοπος, ἐν δὲ τῷ διωγμῷ καὶ ἐμαρτύρησεν· *Petrus apud nos ante persecutionem episcopus,*

tormentis, plurimas martyrum myriadas confecere : de quibus qui octo libros *Ecclesiasticæ historiæ* ab Eusebio compositos percurrerit, notitiam accipiet.

A. C. 288. — *Romæ episcopi Eusebii annus primus.*

Hoc anno novis rebus Amandum et Ælianum in Galliis studentes Maximianus Herculius suscepta in eos profectione confecit. Crassus quoque seditionem movit, et Britanniam occupavit : quemadmodum quinque Gentiani Africam, et Achilles Ægyptum invaserunt. At Crassum quidem tribus annis Britannia potitum Asclepiodotus præfectus sustulit e medio : in Galliis autem anceps omnino dubiaque belli fortuna Constantio Cæsari ex inopinato contigit. Ejusdem quippe diei sex horarum intervallo victus et vicisse visus est. Nam effusi in Constantii exercitum Alani ad castrorum usque muros eum sunt insecuti : ipse vero dux extremus fugientis exercitus premens vestigia se recipiebat. Obseratis vero portis, cum intro non potuisset admitti, extensas ad eum comprehendendum hostium manus nusquam evasisset, nisi demissis per murum funibus ad castra fuisset subvectus. Intro receptus, verbis exercitum animat et corroborat, et impetu in Alanos facto, cæsis eorum sex millibus præclaram assequitur victoriam. Maximianus Herculius pari sorte quinque Gentianos
6 in Africa obtinuit : et Alexandriæ Diocletianus

A πολλὰς μυριάδας μαρτύρων [48] ἐποίησαν, παντοίας βασάνους ἐπινοοῦντες, καὶ πολλὰ κακὰ ἐργαζόμενοι. Περὶ ὧν τις [49] ἐπερχόμενος τὴν ὀκτάβιβλον (21) τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας Εὐσεβίου τοῦ [50] Παμφίλου εἴσεται [51].

A. M. 5788. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Εὐσεβίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει νεωτερισμοῦ γεγονότος (22) ἐν Γαλλίαις ὑπὸ Ἀμάνδου καὶ Αἰλιανοῦ Μαξιμιανὸς ὁ Ἑρκούλιος διαβὰς καθεῖλεν αὐτούς. Ἀλλὰ καὶ Κράσσος [52] (23) ἀντῆρε, καὶ Βρεττανίαν [53] κατέσχε, καὶ οἱ πέντε Γεντιανοὶ [54] τὴν Ἀφρικήν, καὶ Ἀχιλλεὺς τὴν Αἴγυπτον. Ἀλλὰ Κράσσον μὲν ἐπὶ τρισὶν ἔτεσι τὴν Βρεττανίαν κατασχόντα Ἀσκληπιόδοτος ὁ ἔπαρχος ἀνεῖλεν. Ἐν δὲ ταῖς Γαλλίαις (24) ἀγχίστρο-
B φος [55] ἐκ παραδόξου γέγονε Κωνσταντίῳ Καίσαρι τύχη. Ἐν ὥραις γὰρ ἓξ τῆς αὐτῆς ἡμέρας καὶ [56] ἡττώμενος ὤφθη καὶ νικῶν ἀπεδείχθη. Ἄρτι μὲν γὰρ ἐπικλύσαντες οἱ Ἀλανοὶ [57] τῷ Κωνσταντίου στρατῷ ἄχρι καὶ εἰς τὰ τείχη κατεδίωξαν. Αὐτὸς δὲ ἠκολούθει τελευταῖος φεύγοντι τῷ στρατῷ. Ἐπειδὴ δὲ κεκλεισμένων τῶν πυλῶν, οὐδὲ ἔσω [58] τοῦ τείχους ἠδυνήθη εἰσελθεῖν, χεῖρας ἐξέτειναν οἱ πολέμιοι πρὸς τὸ συλλαβεῖν αὐτόν· σχοινίοις [59] δὲ, καθέντες ἀπὸ τοῦ τείχους, ἀνείλκυσαν αὐτόν. Ἔσω δὲ γενόμενος, καὶ τὸν στρατὸν παραθαρσύνας [60], ἐπεξελθὼν τοῖς Ἀλανοῖς, νίκην ἔσχε λαμπράν, ὥστε ἑξακισχιλίους πεσεῖν. Μαξιμιανὸς δὲ ὁ Ἑρκούλιος τῶν πέντε Γεντιανῶν (25) ἐν τῇ Ἀφρικῇ ἐκράτησε. Διοκλητιανὸς
C δὲ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὸν Ἀχιλλέα καθεῖλε. Συνῆν δὲ

VARIÆ LECTIONES.

[48] μάρτυρας A a e. [49] τις add. ex A e. [50] τοῦ Π] τῆς Π. A. [51] εἴσεται A ἴσεται vulg. [52] Κράσσος] Κράσος A, Κρᾶσσος vulg. [53] Βριττανίαν A b f constanter. [54] Γεντιανοὶ A a e, Γεττιανοὶ vulg. [55] ἀγχίστροφος A, ἀγχίτροφος vulg. [56] καὶ ante ἡττ. add. ex A. [57] Ἀλαμανοὶ conj. Goar. [58] ἔσω A, εἴσω vulg. [59] σχοίνοις a, σχοῖνον b. [60] παραθαρσύνας A, παραθαρρύνας vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

et in persecutione martyr declaratus : Eusebii quoque lib. VII, cap. ult. : Πρὸ τοῦ διωγμοῦ τρισὶν οὐδ' ὅλοις ἔτεσιν ἡγησάμενος τῆς Ἐκκλησίας. *Cum triennium prope ante persecutionis tempus in Ecclesia gubernanda consumpsisset.* Iis tamen auctorem non probe usum Athanasius et Eusebius ipsi sunt argumento, qui de sæviore altera a Diocletiano suscitata persecutione loquuntur : de qua auctor ipse ad Diocletiani annum 19.

(21) De martyrum præliis et laudibus ab *Ecclesiastica Historia* opus diversum. — Atqui Eusebii Historia δεκάβιβλος est, ut omnes norunt, 16 libri, non octo. Plane scripserit Theophanes τὴν η' βίβλον, ex quo imperitus antiquarius suam ὀκτάβιβλον exscripserit. *Qui legerit librum octavum historiæ ecclesiasticæ Eusebii, de his cognoscet ;* quo etiam libro is ista maxime exsequitur : hincque factum est ut illi octavo libro additum sit aliud opus Eusebii de martyribus Palæstinis, quod Stephani editio seorsim repræsentat, ut et cardinalis Mazarini, aliisque codicibus mss. maleque Christophorsonus confudit, interpolans cum eodem libro octavo historiæ ecclesiasticæ. COMBEFIS.

(22) Jam ante annos decem, de quo S. Aurelius Victor, Eutropius lib. IX, Pomponius Lætus, et Egnatius : et nos ex illis n. 6 superiore : sed quod res tunc temporis innovatæ, in pristinum statum, sub Diocletiani videlicet potestatem hoc tempore sint reductæ, de illis auctor mentionem habet.

(23) *Carausium* auctores Latini nuncupant, cujus apud eos, Eutropium maxime lib. IX, Historia fidelius refert : *A Maximiano jussus occidi purpuram sumpsit, et Britannias occupavit... Ad postremum pax convenit. Eum post septennium Allectus socius ejus occidit, atque ipse post eum Britannias triennio tenuit : qui ductu Asclepiodoti præfecti prætorio est oppressus. Ita Britannia decimo anno recepta est.* Quare mihi correctius hic legitur : Ἀλλὰ καὶ Ἄλλεκτον Κράσσου τυραννίδος διάδοχον ἐπὶ τρισὶν, etc.

(24) Galliarum locum, Lingonas ; inter prælia duo spatium horis quinque minus : hostes non
D Alanos, sed Alemannos, eoque cum Eusebio ad 60, non 6 millia scribit Eutropius citatus, qui Allecti cædem, et Constantii victoriam in eumdem annum recenset : *Per idem tempus a Constantio Cæsare in Gallia pugnatum est circa Lingones : die una adversam et secundam fortunam expertus est. Nam cum repente barbaris ingruentibus intra civitatem esset coactus, tam præcipiti necessitate, ut clausis portis per murum funibus tolleretur, vix quinque horis mediis, adveniente exercitu, sexaginta quinque millia Alemannorum cecidit.* Idem Pomponius Lætus. Eusebius ad annum Diocletiani 13 in Chronico.

(25) Quinquegentianos uno verbo dixerunt scriptores infra referendi, quos auctor *Gentianos*, *quinque* numero, viros arbitratus est. Eosdem *Gentianos*, scripsit Pomponius Lætus, Maximianus *inde translatus in Africam Gentianos devicit, qui vix parem impetrarunt. Quinquagenarii et supra eum numerum annorum, hi milites fuere, qui Africam diripiebant,*

αὐτῷ (26) καὶ Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς Κωνσταντίου [61], A κομιδῇ νέος [62] ὑπάρχων, ἀριστεύων ἐν ταῖς πολέμοις. Ὃν ὁρῶν δ' [63] Διοκλητιανὸς φθόνῳ κινηθεὶς δόλῳ ἀνελεῖν ἐσπούδαζε. Θεὸς δὲ τοῦτον παραδόξως διέσωσε, καὶ τῷ πατρὶ ἀπέδωκε [64].

A. M. 5789. — *Περσῶν βασιλέως Ὁρμίσδα, ἔτος α'.*

Ῥώμης ἐπισκόπου Μιλτιάδου [65], *ἔτος α'.*

Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Ζαβδᾶ [66], *ἔτος α'.*

Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Βιταλίου ἔτος α' [67].

Τούτῳ τῷ ἔτει Οὐετήριος (27) στρατοπεδάρχης τοὺς ἐν τῇ στρατιᾷ [68] Χριστιανοὺς ἤλαυνε (28) μετρίως, ἔκτοτε τοῦ κατὰ πάντων ὑποτύφοντος διωγμοῦ.

A. M. 5793. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Σιλβέστρου* B *ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Μαξιμιανὸς Γαλλέριος κατὰ Νάρσεως (29) τοῦ τῶν Περσῶν βασιλέως τοῦ τηνικαῦτα τὴν Συρίαν καταδραμόντος καὶ ληϊζομένου [67] ἀπεστάλη ὑπὸ Διοκλητιανοῦ. Καὶ συμβαλὼν αὐτῷ κατὰ τὴν πρώτην μάχην ἡττᾶται περὶ Καλλίνικον (30) καὶ Κάῤῥας. Ἐπανιὼν δὲ ἐκ τῆς φυγῆς ὑπήντησε Διοκλητιανῷ ἐπ' ὀχήματος φερομένῳ [68]. Ὁ δὲ τὸν Καίσαρα μετὰ τοῦ [69] ἰδίου σχήματος οὐ προσδεξάμενος, ἀφῆκεν ἐπὶ πλεῖστον τρέχειν καὶ προηγεῖσθαι τοῦ ὀχήματος. Μετὰ δὲ ταῦτα συναχθείσης δυνάμεως πολλῆς πάλιν, Μαξιμιανὸς ὁ Γαλλέριος [70] Καῖσαρ ἐπὶ τὸν Νάρσεως πόλεμον ἐκπέμπεται χρησάμενος [71] δεξιᾷ τύχῃ [72], τολμήσας καὶ πράξας ἃ μηδεὶς ἕτερος. C Τόν τε γὰρ Νάρσεα μέχρι τῆς ἐνδοτέρας Περσίδος ἐδίωξε, καὶ κατέσφαξε πᾶν τὸ [73] στρατόπεδον, καὶ τὰς τούτου γυναῖκας καὶ παῖδας καὶ ἀδελφάς, καὶ παρέλαβε [74] πάντα ὅσα ἐκεῖνος ἐπεφέρετο [75], χρημάτων θησαυρούς, καὶ τοὺς ἐν Πέρσαις λαμπρούς, μεθ' ὧν ἐπανελθόντα Διοκλητιανὸς ἐν Μεσοποταμίᾳ διάγων

A Achillem prostravit. Socius expeditionis aderat Constantinus Constantii f. prima juventute conspicuus, et bellicorum facinorum laude jam præstans: qua Diocletianus conspecta, motus invidia, necem dolis machinabatur. Deus autem præter opinionem servavit, et patri reddidit incolumem.

A. C. 289. — *Persarum regis Hormisdæ annus primus.*

Romæ episcopi Miltiadis, annus primus.

Hierosolymorum episcopi Zabdæ, annus primus.

Antiochiæ episcopi Vitalii, annus primus.

Hoc anno Veterius magister militiæ Christianos milites moderate insectatus est, persecutione exinde in reliquos ingruente.

B A. C. 293. — *Romæ episcopi Sylvestri annus primus.*

Hoc anno Maximianus Galerius adversus Narsem Persarum regem crebris excursionibus Syriam infestantem et depopulantem a Diocletiano missus est. Hic primo certamine ad Callinicum et Carrhas superatur, eque fuga se recipiens, Diocletianum curru forte vectum habuit obvium. Ille Cæsarem etiam propriis insignibus illustrem et conspicuum, longo viæ spatio neglectum, currere, et currum præcedere permisit. Validiore postmodum exercitu collecto, Maximianus Galerius Cæsar bellum cum Narse restauraturus amandatur: resumptisque viribus, et prospera fortuna usus, quas nullus potuisset, res omnino præclaras gessit. C Narsem etenim usque in interiorem Persiam fugientem abegit, et exercitum ejus, et uxores, liberos et sorores trucidavit, et quos secum vehebat pecuniarum thesauros et Persarum nobiliores sumpsit captivos: spoliis onustum, et redeuntem, Diocletianus, qui tum in Mesopotamia versabatur, cum honore lu-

VARIÆ LECTIONES.

[61] καὶ Κωνστ. A a, ὁ Κωνσταν. vulg. [62] κομιδῇ νέος A, κομιδῇ δὲ νέος vulg. [63] ὁ om. A. [64] ἀποδέδωκε om. b. [65] Μιλτιάδ. A, Μελτ. vulg. [66] Ζαβδᾶ] Γαζάβδας A. [67] Vitalii, Antiocheni episcopi, accessionem in annum proxime sequentem rejiciunt a f: non adnotavit A. [68] στρατείᾳ A. [67] ληιζομένου A, alii ap. Goar. λῃσαμ. vulg. [68] Διοκλητιανῷ ἐπ' ὀχήματος φερομένῳ A, Διοκλητιανῷ ἐπ' ὄχημα ἐπιφερόμενα a b c d (si recte enotavit G.), Διοκλητιανὸς ἐπ' ὄχημα καταφερόμενος vulg. [69] μετὰ τοῦ A, μετὰ τὴν τοῦ vulg. [70] Μαξ. ὁ Γαλλ. A, ὁ Μ. Γ. vulg. [71] Νάρσεως — χρησάμενος om. A, fort. χρησόμενος. [72] δεξιὰ τείχη a, ἐπὶ τὰ δεξιὰ τείχη f. [73] τὸ add. ex a. [74] καὶ παρέλαβε A, παρέλαβε, καὶ vulg. [75] ὑπεφέρετο.

JAC. GOARI NOTÆ.

cupientes sibi regnum vindicare. Eutropius lib. IX: *Cum Africam quinquegentiani infestarent.* Aurelius Victor *quinquegentanas nationes* posuit: *Eodem tempore Orientem Persæ, Africam Julianus, ac nationes quinquegentanæ graviter quatiebant.* Egnatius: Diocletianus *Maximianum Gallis præfecit: eoque confecto bello in Africam adversus quinquagenarios transire jubet: utrobique sedati tumultus, Africanus certe aliquanto difficilius, quod quinquagenarii, et supra eorum annorum numerum veteranus miles ad obsequium tam facile redigi non poterat.*

(26) Eusebii opinionem lib. I *De vita Const.* capp. 13 et 14, sequitur auctor. Fugæ a Constantino arreptæ causam ejusdem ambitioni Aurelius Victor imputat.

(27) *Veturium* scribit Eusebius ad annum Diocletiani 14; alii codd. *Venturium* legunt apud Pontacum: apud quem iterum de Veturio ad alios D annos alii codd. narrant. Eligat, inquit ille, lector quod illi magis probabitur. Cæterum magister militiæ Hieronymo dicitur in versione, qui hic στρατοπεδάρχης.

(28) Cedrenus ἐξέβαλεν: reddo *exauctoravit*: ideoque μετρίως ἤλαυνε, quia non vita, sed militari cingulo multabat.

(29) Victoriam de Persis ad annum 14, triumphum ad annum 18 verius Theophane ascribit Eusebius in Chronico: Cedrenus auctorem secutus ad annum 17; at certe Narses ante annos sex vivis ereptus, Ormisdasque in canonio annos quinque jam regnans, auctorem deceptum arguunt. De bello illo Persico Aurelius Victor, Eutropius, Pomponius Lætus, qui etiam triumphi pompam describit.

(30) *Callinicum* ponit Eutropius, circa lib. IX exitum.

benter excepit : et tum privatim uterque, tum communibus armis adversus barbarorum plurimos ambo decertantes, res præclaras feliciter gesserunt. Secundo vero fortunæ successu Diocletianus elatus, a senatoriæ 7 dignitatis viris se adorari, nec ut prius salutari, vel consueto habitu procedere expetiit : verum auro, margaritis et pretiosis lapidibus calceamentum adornavit. Constantinum autem Constantii filium in Oriente et Palæstina tunc temporis commorantem et de Christiana fide bene sentientem, et tum animi præstantia, tum corporis robore, tum denique ad omnem honestam disciplinam propensione in dies incrementa sumentem cernens Galerius Maximianus, cum tyrannidis et impii profanique idolorum cultus eversorem futurum vaticiniis accepisset, dolis eum interficere meditabatur. Ille detectis insidiis, quæ fuit Dei providentia, Davidis exemplo fuga salutem parat, et ad patrem, Servatori Christo debitis gratibus persolutis, sospes et incolumis regreditur.

A. C. 294. — Hoc anno Theotecno præstigiatori morem gessit Galerius Maximianus, ut dæmonibus sacra faceret et oracula reportaret : antrumque subiens Theotecnus, ut in Christianos persecutionem excitaret, oraculum retulit. Idem Servatoris monita confinxit et in ejus injuriam sparsim disseminavit : ut fidei nostræ mysterium facilius deridendum proponeret, ludimagistros ea pueros docere edixit.

A. C. 295. — *Persarum regis Saboris annus primus.*

Hoc anno ut Christi ecclesiæ subverterentur sacrique libri traderentur igni, imperiali sancitum est edicto : sacerdotes quoque et omnes Christianos tormentis applicandos, et ut victimas idolis offerrent, cogendos. Horrenda præ omnibus, quæque martyres innumeros consecravit, exstitit hæc persecutio.

A. C. 296. — Hoc anno Diocletianus et Maximia-

A ἀσμένως ἐδέξατο τιμήσας· καὶ ἰδίᾳ ἕκαστος καὶ κοινῇ πάντες οὗτοι πρὸς πολλοὺς τῶν βαρβάρων πολεμήσαντες, πολλὰ [76] κατώρθωσαν. Ἀρθεὶς δὲ ὑπὸ τῆς [77] τῶν πραγμάτων (31) εὐροίας Διοκλητιανὸς, προσκυνεῖσθαι ὑπὸ τῶν συγκλητικῶν, καὶ οὐ προσαγορεύεσθαι κατὰ τὸ πρότερον σχῆμα ἀπήτησεν. Ἐκαλλώπισε δὲ καὶ τὸ ὑπόδημα χρυσίῳ [78] καὶ μαργαρίταις καὶ λίθοις τιμίοις. Κωνσταντῖνον δὲ τὸν υἱὸν (32) Κωνσταντίου, ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ Παλαιστίνῃ διάγοντα, καὶ τὰ Χριστιανῶν φρονοῦντα [79] (33), ὁρῶν τοῦτον ὁ Γαλλέριος Μαξιμιανὸς συνέσει ψυχῆς καὶ σώματος ῥώμῃ καὶ τῇ περὶ τὴν παίδευσιν εὐφυΐᾳ προκόπτοντα, μαντευσάμενός (34) τε τοῦτον καταλυτὴν ἔσεσθαι τῆς τυραννίδος καὶ [80] τῶν δογμάτων αὐτοῦ, δόλῳ θανατῶσαι τοῦτον ἐσκέψατο. Θείᾳ δὲ προ-
B μηθείᾳ τὸν [81] δόλον μαθὼν, ὡς Δαβὶδ, φυγῇ [82] τὴν σωτηρίαν πορίζεται, καὶ πρὸς τὸν ἴδιον πατέρα διασώζεται, πολλὰ σὺν αὐτῷ τῷ Χριστῷ εὐχαριστῶν τῷ σώσαντι αὐτόν.

A. M. 5794.—Τούτῳ τῷ ἔτει Θεοτέκνῳ γόητι [83] (35) πειθόμενος ὁ Γαλλέριος Μαξιμιανὸς ἐν τῷ θύειν τοῖς δαίμοσι, καὶ λαμβάνειν χρησμούς· ὑποδὺς τῷ ἄντρῳ ὁ [84] Θεότεκνος, χρησμὸν, κατὰ Χριστιανῶν ἐγεῖραι διωγμὸν, τούτῳ δέδωκε. Τὰ δὲ ὑπομνήματα τοῦ Σωτῆρος ἐπλάσατο (36), καὶ πανταχόσε ἐφ' ὕβρει ἀπέστειλε, καὶ τοῖς γραμματοδιδασκάλοις τοὺς παῖδας διδάσκειν προσέταξεν, ὡς διαγελᾶσθαι τὸ καθ' ἡμᾶς μυστήριον παρασκευάζων [85]

C A. M. 5795. — *Περσῶν βασιλέως Σαβώρου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει προστάγματα [86] βασιλικὰ (37) ἐδόθη, τὰς ἐκκλησίας τοῦ [87] Χριστοῦ ἐδαφίζεσθαι, καὶ τὰς θείας [88] βίβλους κατακαίεσθαι· ἱερεῖς δὲ καὶ πάντας Χριστιανοὺς βασάνοις παραδίδοσθαι, καὶ θύειν εἰδώλοις ἀναγκάζεσθαι. Καὶ ἦν οὗτος ὁ διωγμὸς πάντων φρικωδέστατος [89] ἀναριθμήτους μάρτυρας ἀποτελέσας.

A. M. 5796. — Τούτῳ τῷ ἔτει Διοκλητιανὸς καὶ

VARIÆ LECTIONES.

[76] πολλὰ] πάντα a. [77] τῆς add. ex A. [78] ante χρυσίῳ b add. καὶ τὰς βασιλικὰς ἐσθῆτας. [79] Κωνσταντῖνον, τὸν υἱὸν—διάγοντα — φρονοῦντα A, Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ -- διάγοντος — φρονοῦντος vulg. [80] καὶ om. A. [81] τὸν add: ex A. [82] φυγῇ A, alii φεύγει, καὶ vulg. [83] γόητι om. e. [84] ὁ add. ex A [85] παρεσκεύαζεν A e. [86] προστάγματα βασιλικὰ A alii τῷ προστάγματι τῷ βασιλικῷ vulg. [87] τοῦ, A, οὔσας vulg. [88] θείας A, θείους vulg. [89] φρικωδέστερος a.

JAC. GOARI NOTÆ.

(31) Ista ab anno 9 sibi arrogasse Diocletianum D scribunt, qui Eusebium sequuntur in Chronico : ex victoriarum tamen tumore ita insolevisse testantur cum auctore Eutropius lib. IX exeunte, et Pomponius Lætus, in Diocl., titulo *de magnitudine imperii R.* Videndus est et Pontacus in notis ad citatum Eusebium, et Genebrandus in Chronic.

(32) Hæc historice, non chronice relata : non enim ad hunc annum spectant, quæ circa Constantii mortem gesta : de quibus inferius.

(33) Propter eam quæ in Christianos ferebatur humanitatem, et quæ de eo in ejus Vita refert Eusebius lib. I, cap. 13. Constantium tamen Constantinum filium præcepta fidei docuisse, et exercendæ erga Christianos clementiæ rudimenta dedisse refert Photius cod. 256.

(34) Idem Eusebius cap. 14.

(35) Ista fusius narrata reperies apud Eusebium *Eccl. hist.* capp. 2, 3, 4 et 5, at non Galerio Maximiano, sed Maximino, ac in aliud tempus, ascribenda. Refer huc quæ habet Nicephorus Callistus lib. VII. cap. 25.

(36) Redditum, *servatoris monita.* Forte monumenta interpres voluerit. Anast. *monitiones.* Malim ego acta, quod etiam vox illa sonat, ut falsis narrationibus Christum infamare studuerit quod præstitisse liquet etiam alios Christiani hostes nominis. COMBEFIS.

(37) Ea mens est Eusebii ad annum Diocletiani præsentem : addit mense Martio in diebus Paschæ edictum emanasse. Astipulatur Chronicon Alexand. a quo geminum agnoscitur edictum, primum in Ecclesias, non multo post in sacerdotes aliud,

Μαξιμιανὸς ὁ Ἑρκούλιος ἐξ ἀπονοίας [90] (38) τὴν βασιλείαν ἀπέθεντο ἰδιωτικὸν ἀναλαβόμενοι [91] σχῆμα. Καὶ Διοκλητιανὸς μὲν κατὰ Σάλωνα τῆς Δαλματίας τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ἰδιωτεύων βιοῖ, Ἑρκούλιος δὲ ὁ Μαξιμιανὸς ἐν Λυκαονίᾳ (39), πρότερον τὴν ἐπινίκιον ἐν Ῥώμῃ [92] ἐπιτελέσαντες [93] πομπὴν (40), ἐν ᾗ προεπόμπευον μὲν Νάρσεως [94] τῶν ὀχημάτων τὸ πλῆθος καὶ αἱ τούτου γυναῖκες καὶ παῖδες καὶ ἀδελφαί· μετὰ ταῦτα δὲ ἀναχωρήσαντες (41) διῆγον ἐφ' ἑαυτῶν, καταστήσαντες ἀντ' αὐτῶν βασιλεύειν, τῆς μὲν Ἑῴας Γαλλέριον Μαξιμιανὸν, τῶν δὲ ἑσπερίων μερῶν [95] Κωνστάντιον, ὃς ὀλίγῳ μέρει τῆς ἀρχῆς ἀρκούμενος, λίαν ἦν ἥμερος καὶ ἀγαθὸς τὸν τρόπον, καὶ οὐδὲν αὐτῷ πρὸς τὸ ταμεῖον ἐσπουδάζετο· μᾶλλον δὲ τοὺς ὑπηκόους θησαυροὺς ἔχειν ἐβούλετο, καὶ τοσοῦτον ἦν ἐγκρατὴς περὶ χρημάτων κτῆσιν, ὥστε B καὶ πανδήμους ἐπιτελεῖν ἑορτὰς, καὶ πολλοὺς τῶν φίλων συμποσίοις τιμῶν [96] ἠγαπᾶτο πάνυ παρὰ τῶν Γάλλων, τῷ πικρῷ [97] τοῦ Διοκλητιανοῦ καὶ τῷ φονικῷ Μαξιμιανοῦ [98] τοῦ Ἑρκουλίου συγκρινόντων [99], ὧν ἀπηλλάγησαν δι' αὐτοῦ. Οὗτος τελευτᾷ ἐν Βρεττανίαις βασιλεύσας ἔτη ἕνδεκα (42), ἀναγορεύσας ἀντ' αὐτοῦ βασιλέα Κωνσταντῖνον τὸν πρωτότοκον αὐτοῦ υἱὸν [1] ζῶν ἔτι [2], ἐπ' ὄψεσι παντὸς τοῦ λαοῦ, περιόντων καὶ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ παίδων τῶν ὁμοπατρίων (43) Κωνσταντίνῳ [3], Κωνσταντίου, φημὶ, καὶ Ἀναβαλλίνου [4], τοῦ καὶ Δαλματίου [5], γεννηθέντων ἐκ Θεοδώρας θυγα-

A nus Herculius ex animi vecordia, privato habitu resumpto, deposuerunt imperium. Et Diocletianus quidem Salonæ patria civitate Dalmatiæ privatus agit, Herculius autem Maximianus in Lycaonia, ducta prius Romæ triumphantium more victoriæ pompa, qua curruum copia, uxores, liberi, B sorores Narsem captivum præcedebant. Sejuncti deinceps ab invicem victitabant solitarii, constitutis vice sua imperatoribus, Orientis quidem Galerio Maximiano, Occidentis vero Constantio; qui modica imperii sorte contentus, plurima mansuetudine morumque probitate præcelluit. Nulla ei de ærario cura : quinimo thesauri loco subditos habere maluit. Adeo pecuniarum a possessione sibi temperabat, ut dies festos ludis exhibitis frequenter celebraret, et magnam amicorum partem cum honore conviviis exciperet. A Gallis, morum asperitatem in Diocletiano, et in Maximiano cædium consuetudinem (quibus malis per eum sunt erepti) condemnantibus, præcipuo amore colebatur. Anno imperii undecimo vita fungitur in Britannia. Adhuc superstes in totius populi conspectu, circumstantibus etiam reliquis ejus filiis, eodem nimirum patre cum Constantino natis, Constantio, dico, et Anaballino, qui et Dalmatius, Theodora matre, Herculii filia, genitis, Constantinum primogenitum declaravit imperatorem. Hic enim Constantinus Helenæ prioris

VARIÆ LECTIONES.

[90] ἀπονοίας A [alii, ἀνοίας vulg. [91] ἀναλαβόμενοι A, ἀναλαβόντες vulg. [92] ἐν Ῥώμῃ A, Ῥώμης vulg. [93] ἐπιτελέσαντες codd., ἐπιτελέσας Par. [94] Ναρσέου A a. [95] μερῶν add. ex A aliis. [96] τιμῶν codd. Goari. [97] τῷ πικρῷ — καὶ τῷ φονικῷ A e, τὸ πικρὸν καὶ τὸ φονικόν vulg. [98] Μαξιμιανοῦ τοῦ Ἑρκουλίου A e, τοῦ Μαξιμιανοῦ vulg. [99] συγκρίνοντες A e. [1] αὐτοῦ υἱόν A, υἱὸν αὐτοῦ vulg. [2] ἔτι om. A. [3] Κωνσταντίνῳ A, Κωνσταντίνου vulg. [4] Ἀναβαλίνου A, Ἀναβαλλιάνου b. [5] Δελματίου A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(38) Eusebius lib. VIII, cap. 26, de Diocletiano testatur, ὡς ἤδη τὰ τῆς διανοίας εἰς ἔκστασιν αὐτῷ παρήγετο. Adeo nimirum anno a persecutione mota secundo morbo laborasse : *ut mens inde de suo statu deturbaretur*. Constantinus oratione ad SS. cœtum cap. 25 : Διὰ τὴν τῆς ἀφροσύνης βλάβην μιᾶς εὐκαταφρονήτου οἰκήσεως καθειργμῷ ἐτιμωρήθη· *Propter vitium amentiæ et delirationis unius abjectæ mansionis ergastulo concredens se, pœnas Deo luit.* Continuatum ad ejus mortem delirium, idemque mortis ejus occasionem ibidem leges.

(39) Ita legunt cuncta exemplaria. Eutropius *Lucaniam* scribit. *Concesserunt tum Salonas unus, alter in Lucaniam.* Eodem pacto *Historia miscellanea*. Sigonius in *Vit. impp.*, abbas Ursperg. et alii. Zonaras : Διοκλητιανὸς ἐν Σάλωνι πόλει τῆς Δαλματίας διῆγεν, ὁ δὲ Ἑρκούλιος ἐν Λουκανίᾳ· *Diocletianus Salonis in Dalmatia, Maximianus in Lucania vitam egit.*

(40) Pomponius Lætus : *Triumphaverunt autem victoriosi et felices anno imperii decimo octavo.* Reliquam triumphi pompam Pomponius idem prosequitur ; qui Maximianum anno imperii 18 triumphasse, tertio ineunte cum Chron. Alexand. ad imperium existimat assumptum.

(41) Ex Eutropio ista compendiose collecta nemo inficias ierit. *His igitur abeuntibus*, inquit ille statim in lib. X limine, *in administrationem reip. Constantius et Galerius Augusti creati sunt, divisusque inter eos Romanus orbis, ut Galliam, Italiam, Africam, Constantius : Illyricum, Asiam, Orientem, Galerius obtineret : sumptis duobus Cæsaribus. Constantius tamen, contentus dignitate Augusti, Italiæ atque Africæ administrandæ sollicitudinem recusavit, vir egregius et præstantissimæ civilitatis, divitiis provincialium ac privatorum studens, fisci commoda non admodum affectans, dicensque : melius publicas opes a privatis haberi, quam intra unum claustrum reservari, adeo autem cultus modici, ut festis diebus, si cum amicis numerosioribus esset epulandum, privatorum eis argento ostiatim petito, triclinia sternerentur. Hic non modo amabilis, sed etiam venerabilis Gallis fuit, præcipue quod Diocletiani suspectam prudentiam, et Maximiani sanguinariam temeritatem imperio ejus evaserant. Obiit in Britannia Eboraci*, etc. Idem Chron. Alexan.

C (42) Pomponius Lætus quasi ex auctore : *Ex Theodora liberos suscepit, Constantinum, Anaballianum, et Constantium, ac Constantiam; undecimo anno ex quo Cæsar est factus occubuit.* Eo anno ex auctoris sensu quo Diocletianus et Maximianus imperio se exuerunt : imperii siquidem nono Constantius Maximiani gener, et Cæsar declaratus fuit.

(43) Ista cum annotatis ad pag. 15 comparanda. Anast., *præsentibus quoque cæteris filiis suis*; ut legerit παρόντων. Sed et novus interpr. *circumstantibus etiam reliquis ejus filiis*. Verum alia vis hujus vocis, quam codd. constanter repræsentant. Reddiderim ego, tametsi ejus reliqui filii, eodem ac Constantinus patre geniti, superstites erant : prælato nimirum illis Constantino ob egregias virtutes, quanquam illi materna prosapia præstare videbantur, Theodora nati, ob cujus nuptias repudiata fuisset Helena. COMBEFIS.

Constantii uxoris partus exstitit. Eorum pater Constantius nepos Claudii imperatoris ex filia : Galerius, filia Valeria ducta, Diocletiani gener fuit. Ea tempestate Galerius Maximianus in Italiam profectus, Cæsares duos creavit : et proprium quidem filium Maximinum Orienti præfecit, Severum autem Italiæ : Romæ milites Maxentium, Maximiani Herculii filium, salutaverunt principem. Unde Herculius in spem cupiditatemque recipiendi rursus imperii erectus, proprium filium Maxentium potestate exuere molitus est : et paribus dolis, ut Constantium generum interficeret, animum adhibuit. Verum a noxa filio inferenda depulsus est a militibus : a funestis autem in generum conatibus, a Fausta filia denuntiatus, præpeditur, et ob prava facinora necatur. Eusebius Cæsariensis refert, Diocletianum mentis morbo laborantem una cum Herculio, depositis imperii insignibus, privatam vitam resumpsisse : et hunc quidem laqueo commutasse vitam, Diocletianum vero diuturno languore consumptum penitus emarcuisse. Gelasius ejusdem Cæsareæ antistes narrat, eos abdicati imperii pœnitentes, et regressum ad illud molitos, publico senatus decreto interfectos. Illis igitur e medio sublatis tum Constantio, cujus fides et religio Christiana fuit, defuncto, Constantinus Augustus et Maximianus Galerius, ut a nobis præmissum, obtinuerunt imperium.

τρὸς Ἑρκουλίου. Ὁ γὰρ Κωνσταντῖνος ἐξ Ἑλένης ἦν τῆς προτέρας γυναικὸς Κωνσταντίου· ὁ δὲ [6] Κωνστάντιος ὁ τούτων πατὴρ θυγατριδοῦς [7] ἦν Κλαυδίου τοῦ βασιλέως, Γαλλέριος δὲ γαμβρὸς Διοκλητιανοῦ ἦν [8] ἐπὶ θυγατρὶ Βαλερίᾳ. Τότε Γαλλέριος Μαξιμιανὸς [9] ἐπὶ Ἰταλίαν ἐλθὼν, ἐχειροτόνησε Καίσαρας δύο· καὶ ἐπέστησε Μαξιμῖνον μὲν τὸν ἴδιον υἱὸν (44) κατὰ τὴν Ἑῴαν, Σευῆρον [10] δὲ κατὰ τὴν Ἰταλίαν. Οἱ δὲ ἐν Ῥώμῃ (45) στρατιῶται ἀνηγόρευσαν Μαξέντιον τὸν υἱὸν Μαξιμιανοῦ τοῦ Ἑρκουλίου βασιλέα [11] (46). Ὅθεν ὁ Ἑρκούλιος εἰς ἐπιθυμίαν πάλιν [12] τῆς βασιλείας ἀρθεὶς, ἐπεχείρησε μὲν ἀποδῦσαι τὸν ἴδιον υἱὸν Μαξέντιον, ἐπεχείρησε δὲ δόλῳ καὶ [13] τὸν γαμβρὸν Κωνστάντιον ἀνελεῖν. Ἀλλὰ τῆς μὲν πρὸς τὸν υἱὸν ἐπιχειρήσεως ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀπηλάθη. Ἐν δὲ τῇ [14] κατὰ τὸν γαμβρὸν, ὑπὸ Φαύστης τῆς θυγατρὸς καταμηνυθεὶς, ἀναιρεῖται κακῶς πράξας. Εὐσέβιος δὲ ὁ Καισαρεύς (47) φησι, ὅτι [15] Διοκλητιανὸς παράφρων γενόμενος, καὶ σὺν τῷ Ἑρκουλίῳ τὴν βασιλείαν ἀποθέμενος ἰδιωτικὸν βίον ἀνέλαβε. Καὶ ὁ μὲν ἀγχόνῃ τὸν βίον μετήλλαξε, Διοκλητιανὸς δὲ νόσῳ μακρᾷ δαπανώμενος ἐμαράνθη. Γελάσιος δὲ ὁ Καισαρείας τῆς αὐτῆς (48) ἐπίσκοπὸς φησιν, ὅτι μεταμεληθέντες [16], καὶ πάλιν βασιλεῦσαι θελήσαντες, ψήφῳ κοινῇ τῆς συγκλήτου ἀναιροῦνται. Τούτων οὖν ἐκ μέσου γενομένων, καὶ τοῦ Χριστιανόφρονος Κωνσταντίου τελευτήσαντος, τὴν βασιλείαν, ὡς προέφην [17], κατέσχον Κωνσταντῖνος ὁ Σεβαστὸς, καὶ Μαξιμιανὸς ὁ Γαλλέριος.

A. C. 297. — *Romanorum imperatoris Constantini annus primus* (*b*).

9 *Antiochiæ episcopi Philogenis annus primus.*

Hoc anno in Galliis et Britannia sacerrimus et Christianissimus Romanorum imperator Constantinus regnavit : cum eodem tempore quatuor isti cum illo ejusdem forent imperii collegæ, Maximia-

A. M. 5797. — *Ῥωμαίων βασιλέως Κωνσταντίνου ἔτος α'.*

Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Φιλογένους ἔτος α.

Τούτῳ τῷ ἔτει Κωνσταντῖνος ὁ θειότατος καὶ Χριστιανικώτατος (49) Ῥωμαίων ἐβασίλευσεν ἐν Γαλλίαις καὶ Βρεττανίᾳ. Κατὰ τὸν αὐτὸν οὖν χρόνον τέσσαρες οὗτοι συνεβασίλευον αὐτῷ, Μαξιμιανὸς ὁ Γαλ-

VARIÆ LECTIONES.

[6] ὁ δὲ A, ὁ γὰρ vulg. [7] θυγατριδοῦς A, θυγατρίδης vulg. [8] ἦν om. b. [9] Μαξ. μὲν τὸν ἴδιον υἱὸν A, τὸν μὲν ἴδ. υἱὸν M. vulg. [10] Σευῆρον A, Σεβῆρον vulg. [11] βασιλέα A, τοῦ βασιλέως vulg. [12] πάλιν om. A. [13] καὶ add. ex A. [14] ἐν δὲ τῇ A e, ἐκ δὲ τῆς vulg. [15] ὅτι add. ex A. [16] μεταβληθέντες a. [17] προέφην A, προέφημεν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(44) Θέσει, *adoptivum*, non φύσει, naturalem utrumque scribit Pomponius Lætus.

(45) Nisi abbreviaret, ad verbum auctor referret Eutropium lib. x ineunte : *Romæ prætoriani Maxentium Herculii filium, Augustum nuncupaverunt : quo nuntio Maximianus Herculius ad spem erectus resumendi fastigii, Romam advolavit : et filium Maxentium denudare conatus : inde ad Gallias profectus, dolo composito, moliens tamen Constantium reperta occasione interficere, qui in Galliis et militum et provincialium jam favore regnabat. Detectis igitur insidiis per Faustam filiam, pœnas dedit justissimo exitu vir ad omnem asperitatem sævitiamque proclivus.*

(46) Sic constanter codd. ac liquet vitiosum quod editum est, Ἑρκουλίου τοῦ βασιλέως· imperatorem renuntiaverunt Maxentium Herculii filium. Sic pag. 9 A, καὶ Μαξεντίῳ τῷ υἱῷ Ἑρκουλίου ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀναγορευθέντι βασιλεῖ· *cum Maxentio Herculii filio, qui Romanæ a militibus imperator fuerat renuntiatus.*

(47) *Hist. eccl.* lib. VIII, cap. ult., penes exitum.

(48) Palæstinæ nimirum, de cujus scriptis Photius cod. 88 et Possevinus in *Apparatu*, v. *Gelasius.*

(49) Non solis Christiano dignis moribus, qui in ethnico quovis altero possunt observari : sed nec baptismatis signo, quo nondum erat tinctus : solo itaque interno fidei symbolo, secretaque ad fidem palam profitendam propensione θειότατος καὶ Χριστιανικώτατος Constantinus. Sane patrem ejus Constantium Χριστιανόφρονα ab auctore ante duas lineas non immerito vocatum confirmat Eusebius *De Constantini Vita* lib. I, cap. 11, quem 16 θεοφιλῆ, τρισμακάριον, εὐσεβῆ, καὶ φιλόθεον celebrat. A fideli patre Constantinus ad idolorum cultum divertit? Matri Helenæ non adeo fidem, quam pietatem antiquam fuisse asserit Eusebius *De Vita Const.* lib. III, cap. 46. At sanctus Paulinus, qui eodem sæculo celebris in senatu fama clarebat, tum propriis, tum maternæ fidei meritis eum imperatorem salutatum auctor est epist. ad Severum 11 his verbis : *Princeps esse principibus Christianis non magis sua quam matris Helenæ fide meruit.* Fidelis igitur mater fidem imperii πρόξενον filio cœpit instillare, imo a puero ad pietatem instituisse te-

λέριος σὺν δυσὶ Καίσαρσι Σευήρῳ καὶ Μαξιμίνῳ τῷ A Γαλλερίου υἱῷ καὶ Μαξεντίῳ τῷ υἱῷ τοῦ Ἑρκουλίου, ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀναγορευθέντι βασιλεῖ. Οὗτοι ἀλλήλους ὑπερβαλεῖν [18] ἔσπευδον εἰς τὸν κατὰ τῶν [19] Χριστιανῶν διωγμόν. Μαξέντιος δὲ ὁ τύραννος τῇ Ῥώμῃ ἀνόμως βασιλεύων πάνδεινα εἰργάσατο κακὰ, μοιχείας τῶν ἐν τέλει γυναικῶν, φόνους καὶ [20] ἁρπαγὰς, καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια. Κατὰ δὲ τὴν Ἀνατολὴν Μαξιμῖνος [21] χείρονα διεπράττετο κακὰ, δύο κακῶν μεγίστων Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν κληρωσαμένων [22] (50), καὶ τὸν κατὰ τῶν [23] Χριστιανῶν [24] διωγμὸν ἀναῤῥιπιζόντων. Τότε καὶ Λικίνιον Καίσαρα Ῥωμαῖοι [25] ἀνηγόρευσαν, χαριζόμενοι Κωνσταντίνῳ γαμβρῷ αὐτοῦ ὄντι (51) εἰς ἀδελφὴν Κωνσταντίαν, καὶ ὑποκρινόμενον ψευδῶς τὴν καθ' ἡμᾶς B εὐσέβειαν, Σευήρου δηλαδὴ τελευτήσαντος.

nus Galerius cum duobus Cæsaribus Severo et Maximino, Galerii filio, atque etiam Maxentio, Herculii filio, qui Romæ a militibus imperator fuerat renuntiatus. Isti, quis alter alterum in Christianis crudelius persequendis vinceret, ad invicem contendebant. Maxentius autem tyrannus quibusvis pessundatis legibus Romæ imperans flagitiosa quæque patravit facinora, nobilium feminarum adulteria, cædes, bonorum direptiones, et quotquot scelera his similia. Pejora per orientem Maximinus exsequebatur: duabus exitiosis pestibus orientem occidentemque inter se partientibus, et bellum adversus Christianos, persecutionem nimirum, ubique suscitantibus. Tunc temporis Romani, gratiam Constantino repositur, Licinium, ob sororem Constantiam in conjugem acceptam ejus levirum, Cæsarem appellavere, Severo videlicet mortuo, familiarem nobis pietatem dolose simulantem.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει [26] Πέτρος ὁ Ἀλεξανδρείας (52) ἐπίσκοπος [27], ἐν φυλακῇ ὑπάρχων προστάγματι Μαξιμιανοῦ τοῦ Γαλλερίου καὶ Μαξιμίνου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεὶς, ἐνδόξως ἐμαρτύρησεν· ὅστις τὸν Ἄρειον διάκονον ὄντα (53) τῆς αὐτοῦ Ἐκκλησίας ἀκοινώνητον ἐποίησεν· ὅστις μετὰ ταῦτα [28] κακοδόξου αἱρέσεως προστάτης ὢν [29], πολλοὺς τῆς εὐσεβείας ἀπέστησε. Πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι ἐπὶ τούτων [30] τῶν τυράννων τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρικὸν στέφανον ἀνεδήσαντο [31], ὧν εἰσι Φιλέας, ἐπίσκοπος Θμούεως τῆς Αἰγύπτου, Πηδεὺς [32] (54) καὶ Νεῖλος ἐπίσκοποι τῆς Αἰγύπτου [33], Ἄνθιμος ἐπίσκοπος Νικομηδείας, Τυραννίων ἐπίσκοπος Τύρου, Σιλουανὸς C ἐπίσκοπος Ἐμέσης, καὶ Σιλουανὸς ἐπίσκοπος Γάζης, Λουκιανὸς πρεσβύτερος Ἀντιοχείας [34], Ζηνόβιος

Eodem etiam anno Petrus Alexandriæ episcopus carcere detentus, Maximini Galerii et Maximini ejus filii mandato capite truncatus gloriosum subiit martyrium. Hic Arium, dum diaconi vices adhuc ageret, Ecclesiæ communione fecit extorrem: qui pravæ postmodum sectæ antesignanus factus, plurimos a vera religione avertit. Sub iisdem tyrannis alii plerique martyrii corona sunt redimiti, quorum in numero recensentur Phileas Thmueos episcopus, Peleus et Nilus, Ægyptiaci præsules, Anthimus Nicomediæ, Tyrannion Tyri, Sylvanus Emesæ, alter Sylvanus Gazæ antistites, Lucianus Antiochensis prebyter, Zenobius Sidonis episcopus, Pamphilus Cæsareæ presbyter, et innumeri alii. Galerius iste Maximinus insano penitus et effreni mulierum

VARIÆ LECTIONES.

[18] ὑπερβαλεῖν A a, ὑπερβάλλειν vulg. [19] τῶν add. ex A. [20] κακὰ — φόνους καὶ om. A e. [21] Μαξιμινιανὸς a. [22] χειρωσαμένων a. [23] τῶν om. A. [24] ante διωγμὸν delevi πόλεμον, quod codd. non omittunt: solus a exhibet: πόλεμον καὶ διωγμὸν, b Χριστιανῶν διωγμόν. [25] Ῥωμαίων A. [26] τούτῳ τῷ ἔτει A. [27] ἐπίσκοπος om. A e. [28] μετὰ ταῦτα A a, γεγονὼς vulg. [29] ὢν add. ex A. [30] ἐκ τούτων a. [31] ἀνεδύσαντο b. [32] Πηδεὺς A, ὁ Π. vulg. [33] Πηδεὺς Αἰγύπτου om. e. [34] Σιλουανὸς — Ἀντιοχείας om. e, Λουκιανὸς — Ἀντ. om. A.

JAC. GOARI NOTÆ.

stator Baronius ad annum 315, num. 12, quamvis nec in ea plene instructus, nec in ea tuenda firmus exstiterit, ante consilium de eadem verbis et factis manifestanda deinceps acceptum, quod Eusebius narrat lib. I, cap. 21, quæ causa fuit ut pontificis maximi titulum imperator renuntiatus admiserit, *quod a recta sacris in rebus via deflexisset, et fidem Christianorum amplexus esset:* scripsit impie Zozimus lib. 4.

(50) Exprimunt ista Eusebium lib. VIII, *Hist. eccl.*, cap. 27: Τοσαύτη δῆτα κακίας φορὰ ὑφ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν συνηνέχθη καιρὸν, πρὸς τῶν δύο τυράννων Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν διειληφότων κατεργασθεῖσα· τίς δ' ἂν τὴν τῶν τοσούτων διερευνώμενος αἰτίαν διστάξαι μὴ οὐχὶ τὸν καθ' ἡμῶν διωγμὸν ἀποφήνασθαι;

(51) Vatic. 1 probatior et veritati vicinior lectio γαμβρὸν αὐτοῦ ὄντα. Constantini quippe levir Licinius.

(52) Istos omnes ἐκκλησιαστικοὺς ἄρχοντας quasi ad Diocletiani tempora μαρτυρήσαντας refert Eusebius *Eccl. hist.* lib. VIII, cap. 25. Petrum tamen Alexandrinum memor sui ad annum Constantini 6 remittit in Chronico: cunctos eosdem Maximino D persecutore passos narrat lib. IX, cap. 6.

(53) Sozomenus lib. I, cap. 14: Ἄρειος σπουδαῖος εἶναι περὶ τὸ δόγμα δόξας νεωτερίζοντι Μελετίῳ συνέπραττε· καταλιπὼν δὲ τοῦτον ἐχειροτονήθη διάκονος παρὰ Πέτρου τοῦ Ἀλεξανδρέων ἐπισκόπου, καὶ πάλιν αὖ παρ' αὐτοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἐξεβλήθη, καθότι Πέτρου τοὺς Μελετίου σπουδαστὰς ἀποκηρύξαντος, καὶ τὸ αὐτῶν βάπτισμα μὴ προσιεμένου, τοῖς γινομένοις ἐπέσκηπτε, καὶ ἠρεμεῖν οὐκ ἠνείχετο· *Arius Meletio res novas molienti adjumento fuit, cujus partes cum deseruisset, a Petro episcopo Alexandrino diaconus ordinatus est: et rursus ab eodem Ecclesia ejectus, quod cum Petrus fautores abdicasset Meletii, et ejus baptisma improbasset, hic in res a Petro gestas graviter invectus est, et quiescere nullo modo potuit.* Quod habet Vat. 1 margini adscriptum: Ἀχιλλᾶς Ἄρειον, ἐδέξατο παραλόγως χειροτονῆσαι πρεσβύτερον, καὶ τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διδασκαλείου καθηγήτορα, scholii loco sit, et ut explicetur, quo promovente sic depositus Arius, presbyteri dignitate postmodum auctus sit. COMBEFIS.

(54) Ita sonant mss. cuncta. Πηλεὺς scribitur ab Eusebio.

amore æstuabat, adeo ut ejus potestati subditi, ubi proprias conjuges occultarent, anxie meditarentur: alioquin fallacium dæmonum fraudibus tantopere devinctus, ut absque oraculi præstigiis ne cibum quidem vellet delibare. Idem non adeo religionis impiæ cultu, quam bonorum rapiendorum cupidine motus, delendos communi **10** internecione Christianos præcepit. Eum propter immodicam et effusam petulantiam, et intolerabilem Christianorum vexationem ultio divina tandem corripuit. Grave siquidem ulcus adnatum ad libidinis membrum omni humana industria superius visum est in ejus corpore, putredine nimirum depascente, et vermibus corruptionis loca corrodentibus. Obesus enim erat, et haud leviter carnosus. Is autem ob injustas cædes plecti se arbitratus, mandata per omnes provincias Christianis profutura rescripsit, jubens agere cuncta ex animo et pro se deprecari. Quo facto, curato præter exspectationem precibus Christianorum difficili morbo, plaga tamen per inductam cicatricem vix sanata, ad iniqua quæque repetenda facinora fervidius insaniebat. Verum derepente bellum, tumultus, fames, pestilentiæ ariditates aeris adeo confertim ingruebant, ut sepeliendis mortuis vivi non sufficerent homines: tonitrua insuper et prodigia crebrius emissa unumquemque de se solummodo sollicitum esse, reliquaque negotiorum quasi momenti nullius infecta permanere coegerunt.

A. C. 298. — *Hierosolymorum episcopi Hermonis annus primus.*

Alexandriæ episcopi Achillæ annus primus.

A. C. 299. — *Alexandriæ episcopi Alexandri annus primus.*

Byzantii episcopi primi Metrophanis annus primus.

Antiochiæ episcopi Paulini annus primus.

A. C. 302. — Hoc anno sacratissimus Constantinus ad evertendam tyrannorum potestatem se

ἐπίσκοπος [33] Σιδῶνος, Πάμφιλος πρεσβύτερος Καισαρείας, καὶ ἄλλοι ἀναρίθμητοι. Οὗτος ὁ Γαλλέριος Μαξιμιανὸς (55) γυναικομανέστατο , τοσοῦτο , ὥστε τοὺς ὑπ' αὐτῶν τελοῦν ἰν που κρύψωσι [36] τὰς ἰδίας γαμετά . αὶ [37] τῇ τῶν πλάνων [38] δαιμόνων ἀπ χεσθαί τινος γεύσασθαι [39] ἄνευ μαντ ς πανωλεθρίαν [40] Χριστιανῶν γενέσθαι προς ξεν, οὐ τοσοῦτον διὰ τὴν ἑαυτοῦ [41] ἀσέβειαν, ὅσον διὰ τὴν ἁρπαγὴν τῶν [42] ὑπαρχόντων αὐτοῖς [43]. Τούτῳ οὖν θεία δίκη (56) ἐπῆλθε [44] διὰ τὴν ἄμετρον ἀκολασίαν, καὶ τὴν περὶ τοὺς [45] Χριστιανοὺς ἀνύποιστον [46] κάκωσιν. Χαλεπὸν γὰρ ἕλκος κατὰ τὸ [47] τῆς ἀκολασίας αὐτοῦ μόριον ἐκφυὲν κρεῖττον πάσης ἀνθρωπίνης βοηθείας ἐτύγχανε, νομῆς καταλαβούσης καὶ σκωλήκων φθορᾶς τοὺς τόπους. Ἦν γὰρ καὶ πολύσαρκος. Οὗτος [γὰρ [48]] ὑπολαβὼν, ὡς ἄρα διὰ τοὺς ἀδίκους φόνους [49] πέπληκται, προστάγματα κατὰ παντὸς τόπου (57) ὑπὲρ τῶν [50] Χριστιανῶν ἔγραψε πάντα κελεύων καταθυμίως πράττειν, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ εὔχεσθαι· οὗ γεγονότος εὐθέως τοῦ χαλεπωτάτου πάθους τῇ εὐχῇ [51] τῶν Χριστιανῶν θεραπευθέντος [52] παρ' ἐλπίδα, μήπω [53] δὲ τοῦ τραύματος (58) καλῶς συνουλώσαντος, μειζόνως ἐμαίνετο τῶν ἀθεμίτων πράξεων ἐχόμενος, ἀλλ' εὐθὺς πάλιν πόλεμοι (59) καὶ [54] ἐπαναστάσεις, λιμοί τε καὶ λοιμοὶ καὶ αὐχμοὶ ἀθρόοι ἐπέσκηπτον, ὡς μὴ ἀρκεῖν θάψαι ζῶντας τοὺς τεθνεῶτας [55]· κεραυνοί τε καὶ φόβητρα [56] ἐξαπεστέλλετο, ὡς ἕκαστον ἑαυτοῦ μόνον [57] φροντίζειν, καὶ τὰ πολλὰ τῶν πραγμάτων ἄπρακτα διαμένειν.

A. M. 5798. — *Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Ἑρμῶνος ἔτος α'.*

Ἀχιλλᾶ [58] (60) *Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου ἔτος ἕν.*

A. M. 5799. — *Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Ἀλεξάνδρου ἔτος α'* [59].

Βυζαντίου ἐπισκόπου πρώτου Μητροφάνους ἔτος α'.

Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Παυλίνου ἔτος α'

A. M. 5802. — Τούτῳ τῷ ἔτει Κωνσταντῖνος ὁ θειότατος (61) εἰς τὴν κατὰ τῶν τυράννων διανέστη·

VARIÆ LECTIONES.

[33] ἐπίσκοπος] πρεσβύτερος A. [36] κρύψωσι A, κρύψουσι vulg. [37] καὶ add. ex A a e. [38] πλάνων a, πολλῶν vulg. [39] γεύσασθαι A, γεύεσθαι vulg. [40] πανωλεθρίαν A, πανολεθρίαν vulg. [41] αὐτοῦ A. [42] τῶν add. ex A. [43] αὐτοῖς om. e, αὐτῶν b. [44] μετῆλθε b. [45] τοὺς add. ex A. [46] ἀνάπυστον g. [47] τὸ om. A. [48] γὰρ om. a, fort. recte, nisi potius δὲ scribendum est. [49] φόνους] τόπους a. [50] τῶν om. A a. [51] τῇ εὐχῇ τῶν Χριστιανῶν add. ex A a e. [52] θεραπευθέντος] ἠλευθερώθη a, ἠλευθερώθη θεραπευθέντος e. [53] μήπω A, μηδέπω vulg. [54] πόλεμοι καὶ ἐπαναστάσεις A et alii, ὁ πόλεμος καὶ ἐπανάστασις vulg. [55] ζῶντας τοὺς τεθνεῶτας A, τοὺς τεθνεῶτας οἱ ζῶντες vulg. [56] φόβετρα Par. [57] μόνου b. [58] Ἀχιλλᾶ — ἔτος ἓν om. A. [59] Βυζαντίου — ἔτος α' om. A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(55) Maximianum legunt cuncti codices, qui Maximinus ejus filius adoptivus supra recensitus, memoratæ persecutionis auctor, de quo aperte Eusebius *Eccles. hist.* lib. VIII, cap. 27, ex quo hæc noster Theophanes excerpsit.

(56) Τούτῳ οὖν θεία δίκη. Ex Eusebii citati cap. 28.

(57) Correctius reponerem κατὰ πάντα τόπον. Edictum porro exponit Eusebius lib. VIII, cap. 29.

(58) Hæc apud eumdem fusius lib. IX, cap. 1, 2, 3 et seqq.

(59) Quæ cap. 7 videre licet.

(60) Archelaum vocat Abraham Ecchellensis, et diebus 200 solis sedem tenuisse testatur. Successori Alexandro annos 22, dies 303 ascribit.

(61) Barberinus codex in margine opposita scribit: Τούτῳ τῷ ἔτει Μητροφάνης ἐπίσκοπος τοῦ Βυζαντίου ἐχειροτονήθη. Eadem in marg. cod. 154, quem nos Vaticanum primum dicimus. Optime: inferius quippe ad canonium anni a mund' conditu 5809, annum Metrophanis octavum ac subinde nonum notatos observo in regio: quare primus debet esse hic 5802 ab auctore cum sequentibus sex prætermissus: quos tamen omnes in confectum a nobis canonium reponendos operæ pretium duximus.

κατάλυσιν. Μαξέντιος (62) δὲ ὁ δυσσεβὴς ναυσὶ γεφυρώσας τὸν παραῤῥέοντα τῇ πόλει Ῥώμῃ ποταμὸν παρετάξατο κατὰ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντῖνος ἐδεδίει τὰς Μαξεντίου γοητείας (63), βρέφη ἀνατέμνοντος [60] διὰ μαντείας ἀθεμίτους. Ἐν πολλῇ δὲ ἀγωνίᾳ ὄντι ὤφθη αὐτῷ (64) ἐν ὥρᾳ ἕκτῃ τῆς ἡμέρας ὁ τίμιος σταυρὸς ἐκ φωτὸς κατεσκευασμένος, ἔχων ἐπιγραφήν· *Ἐν τούτῳ νίκα*. Ἐπιστὰς δὲ αὐτῷ ὁ Κύριος εἶπεν ἐν [61] ὁράματι τῆς νυκτός· Χρῆσαι τῷ δειχθέντι [62] σοι, καὶ νίκα. Τότε σταυρὸν σχεδιάσας χρυσοῦν, ὅς ἐστι μέχρι τῆς σήμερον [63], ἐκέλευσε προάγειν αὐτὸν [64] ἐν τῷ πολέμῳ. Καὶ συμβολῆς γενομένης ἡττήθησαν οἱ περὶ τὸν Μαξέντιον, ὧν οἱ πλείους ἀνῃροῦντο. Μαξέντιος δὲ σὺν τοῖς λοιποῖς φεύγων, τῆς γεφύρας θείᾳ δυνάμει διαῤῥαγείσης [65], ἐν τῷ ποταμῷ καταποντίζεται, ὡς πάλαι ὁ [66] Φαραὼ πανστρατί, ὥστε πληρωθῆναι τὸν ποταμὸν [67] ἵππων σὺν ἀναβάταις πεπνιγμένοις. Οἱ δὲ πολῖται τῆς Ῥώμης, ὡς αἰτησάμενοι αὐτὸν διαναστῆναι εἰς τὴν βοήθειαν αὐτῶν, λυτρωθέντες τῆς τοῦ πονηροῦ Μαξεντίου τυραννίδος τὴν πόλιν στεφανώσαντες (65) εἰσεδέξαντο μετὰ χαρᾶς τὸν νικητήν. Κωνσταντῖνον σὺν τῷ νικοποιῷ σταυρῷ σωτῆρα [68] αὐτὸν ἀνευφημοῦντες.

A. M. 5803. — Τούτῳ τῷ ἔτει κρατήσας τὴν Ῥώμην Κωνσταντῖνος (66) ὁ θεοσυνέργητος πρὸ πάντων τὰ λείψανα τῶν ἁγίων μαρτύρων ἐκέλευσε συλλεγέντα ὁσίᾳ ταφῇ παραδοθῆναι [69] (67). Καὶ ἦσαν

A movit. Impius vero Maxentius ponte navibus instructo in Tiberi Romam præterfluente adversus magnum Constantinum in acie constitit. Formidabat magnus Constantinus Maxentii præstigias, qui nefandæ deditus divinationi pueros dissecare soleret. Illi propterea mentis in anxietate constituto, hora diei sexta, veneranda crux luce efformata visa est

11 cum hac inscriptione: *In hoc vince*. Tum in nocturna visione astans ei Dominus, inquit: Utere ostenso tibi signo, et vince. Aurea tum cruce, quæ in hanc usque diem superest, in promptu confecta, eam exercitui præferri et in conflictu jussit se præcedere. Inito igitur certamine, victi sunt qui sub Maxentio militabant, et eorum plurimi trucidati. Maxentius fuga cum reliquis arrepta, ponte divina

B virtute disrupto, flumine submergitur non secus ac Pharao cum toto exercitu, ita ut tam equis quam sessoribus fluminis alveus repleretur. Romani demum victorem Constantinum, ceu ad ferendam ipsis opem expetitum servatorem populique liberatorem acclamatum, urbe coronata communique tripudio exsultante, improbi Maxentii tyrannide redempti, cum cruce victoriarum largitrice triumphantem exceperunt.

A. C. 303. — Hoc anno divino fretus auxilio Romam obtinens, Constantinus, collectas sanctorum martyrum reliquias sacræ sepulturæ mandari jussit. Romani vero festis ob partam victoriam insti-

VARIÆ LECTIONES.

[60] ἀνατέμνοντος A a, ἀνατέμνων, ὡς vulg. [61] εἶπεν αὐτῷ ἐν A. [62] τὸ δειχθὲν A. [63] τῆς σήμερον A, τὴν σ. vulg. [64] αὐτὸν A, αὐτῷ vulg. [65] διαῤῥαγείσης A, διαῤῥηγείσης vulg. [66] ὁ add. ex A. [67] τὸν ποταμὸν πληρωθῆναι b. [68] σωτῆρα om. A e. [69] παραδοθέντα b.

JAC. GOARI NOTÆ.

(62) Maxentium a Constantini in imperatorem designatione non longe tyrannidem arripuisse subindicant Eusebius in chronico, Aurelius Victor, Eutropius, et cum his Petavius lib. xi *de doct.* cap. 37, verum ex panegyricis verba ista de Maxentio refert loco memorato: Maxentius, *consumpto per desidias sexennio*, (ita legendum probat) *ne septenarium illum numerum sacrum et religiosum violaret* etc., quare merito concludit Eusebius in chronico: *Maxentius juxta pontem Milvium a Constantino superatus occiditur, anno imperii sui sexto:* quem eumdem cladis et mortis illatæ putat chronic. Alexand. Haud ita planum igitur Maxentii eadem anno Constantini septimo obeuntis numerandam, prout Eusebiani codices ferunt.

(63) Ab Eusebio lib. I *De vita Const.*, cap. 30, relatas.

(64) Idem Eusebius cap. 22 ejusdem lib., nec non capp. 23, 24, 31, 32 et 33.

(65) Festis ac triumphi diebus Romanos urbem coronasse, hoc est, domos et templa laureis corollis ornasse legimus apud Tertullianum in apolog. cap. 35. *Cur die læto laureis postes non obumbramus?* ad uxorem lib. 2 cap. 6: *procedit de janua laureata et lucernata, ut de novo consistorio publicarum libidinum.* De corona militis c. 13: *atenim Christianus nec domum suam laureis infamabit.* De idol. cap. 15: *Scio fratrem per visionem eadem nocte castigatum graviter, quod januam ejus subito annuntiatis gaudiis publicis servi coronassent: et tamen ipse non coronaverat.*

(66) Ob partam de Maxentio victoriam Baronius Constantinum celebraturus ad annum Christi 312,

C num 79, Nec prætermittimus, inquit, de rebus tum a Constantino Romæ gestis illud apponere, curasse nimirum, ut sanctorum martyrum corpora persecutionis tempore humata subitanea sepultura, jam loco honestiori conderentur. Habet hoc Anastasius bibliothecarius in scripto chronico, et Cedrenus quoque in annalibus testatur: sed an hæc modo facta sint, an vero cum sacro baptismo est initiatus, incertum habetur. Hæc ille. At si unquam facta, modo facta mihi certum est: maxime cum vel inhumatos, vel profanæ sepulturæ traditos sub postrema Diocletiani, vel potius Maxentii persecutione martyres, ὁσίᾳ ταφῇ, a victore principe suos milites tumulante, petentibus eam Christianis, honorari justum fuerit.

(67) Annos sex ita Maxentium imperasse putat Eusebius, ut ejus nihilo secius mortem in annum Constantini Augusti septimum referat: ita pariter auctor Theophanes anno superiore, qui Constantini

D sextus, victoriam ejus recensuit, ut Maxentii cædem et secutum de ea triumphum in annum sequentem, id est Constantini septimum, hic rejicere videatur. Certe per flagitia desidiamque si tyrannus sexennium consumpsit, ut ex Constantini Panegyrico nota superior quinta retulit, et aliquo post Constantinum spatio, quod saltem deferendo nuntio fuerit satis, tyrannidem arripuit: nonnisi Constantini septimo potuit ab eo superari. Quare anno imperii sui sexto, Κωνσταντῖνος ὁ θειότατος εἰς τὴν κατὰ τῶν τυράννων διανέστη κατάλυσιν, dejiciendum et profligandum tyrannum molitus est, et circa Padum et Romam ipsam frequenter vicit: haud tamen ex integro delevit et cecidit. Partam victoriam,

utis, per dies septem continuos Deum vitalemque A crucem debitis prosequebantur honoribus, victoremque Constantinum summis laudibus extollebant.

A. C. 305. — Hoc anno Maximinus Galerii filius, cum aliorum fines invaderet, et integrum sibi arrogare vellet imperium, vitam deinde turpiter amisit in Cilicia. Maximianus vero Galerius, ejus pater, Maxentium Herculii filium a Constantino virtute crucis profligatum cum didicisset, nuntio territus accensam in Christianos persecutionem remisit.

A. C. 306. — Hoc anno sacratissimus Constantinus divino religionis zelo motus in Maximianum Galerium Orientis partes moderantem bellum, opem ferente Licinio, suscepit. Ille vero ingentes copias B

οἱ Ῥωμαῖοι ἄγοντες ἐπινίκιον ἑορτήν, γεραίροντες τὸν Κύριον καὶ τὸν ζωοποιὸν σταυρὸν[70] ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας[71] (68), καὶ Κωνσταντῖνον τὸν νικητὴν μεγαλύνοντες.

A. M. 5805. — Τούτῳ τῷ ἔτει ὁ Μαξιμῖνος[72] (69) ὁ υἱὸς Γαλλερίου ἐπιπηδήσας, καὶ ἑαυτῷ τὴν βασιλείαν ἐπιτρέψας, αἰσχρῶς καταλύει τὸν βίον ἐν Κιλικίᾳ. Ἀκούσας δὲ Μαξιμιανὸς ὁ Γαλλέριος[73] (70) ὁ τούτου πατὴρ, ὅτι ὁ Μαξέντιος ὁ υἱὸς Ἑρκουλίου ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ Κωνσταντίνου τῇ δυνάμει τοῦ σταυροῦ κατεπτώθη[74], φοβηθεὶς τὸν κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἀνῆκε διωγμόν.

A. M. 5806. — Τούτῳ τῷ ἔτει Κωνσταντῖνος ὁ θειότατος σὺν Λικινίῳ Καίσαρι ζήλῳ[75] Θεοῦ φερόμενος, ἐπεστράτευσε[76] κατὰ Μαξιμιανοῦ[77] τοῦ Γαλλερίου (71) τὴν Ἑῴαν διέποντος· κἀκεῖνος ἀντιστρα-

VARIÆ LECTIONES.

[70] καὶ — σταυρὸν om. b. [71] ἑπτὰ ἡμέρας A, ἡμ. ἑπτὰ vulg. [72] Μαξιμιανὸς Par. [73] ὁ Γαλλ. A, Γαλλ. vulg. [74] κατεπτώθη A a, κατεπόθη e, κατεπονήθη vulg. [75] ζήλῳ] ψήφῳ a. [76] ἀπεστρ. A, ἐπεστρ. vulg. [77] Μαξιμιανοῦ A a, Μαξιμίνου vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

tyranni cædem, habitum de eo triumphum, circa Kalendas Octobris, scribit Onufrius apud Baronium ad annum Christi 312 num. 7 et Petavium nota memorata citatum; sed nullo, inquiunt isti, argumento, vel auctore satis tuto. At cum Eusebius et Theophanes auctor annos a Septembri auspicentur, cum hic victoriæ lætitiam ad annum Constantini septimum, ille pariter eamdem ad septimi latus conjiciat, eo ineunte, quod sagaciter advertit Onufrius, vicisse ac triumphasse Constantinum satis aperte eorum auctoritate mihi demonstratur. Publicam Romanorum lætitiam, victoriamque a Constantino cruci ascriptam leges apud chron. Alexand. anno C Constantini septimo.

(68) Baptismi, ecclesiæ consecrationis, susceptorum ordinum, votorum in monasterio emissorum, subeundæ pœnitentiæ, etc. septem dies continuos beneficium recolere Græcis solemne est et antiquum: de restituta itaque libertate lætitiam per dies septem Romanos produxisse, potuit esse auctoris conjectura. Cruci laudes, et trophæa erecta describit Eusebius lib. I De vita Const. cap. 33.

(69) Galerius iste Maximinus Galerii Maximiani filius, cujus interitus post annos duos, id est Constantini undecimo, describitur, non hoc anno, qui Constantini nonus, obiisse, sed tyrannidem assumpsisse suggeritur: de quo inferius; adeoque τὸ, αἰσχρῶς καταλύει, intelligendum, ὕστερον αἰσχρῶς κατέλυσεν· proindeque verti *vitam deinde turpiter amisit in Cilicia*. Maximinum porro Maximiani patris nomine frequentius vocari, ut advertit Pomponius Lætus, Maximianum pariter codicibus Græcis D sæpissime scribi animadverto: quæ causa est, ut τὸ Μαξιμιανός, hic legens, *Maximinus*, reddiderim.

(70) Periochen hanc suo loco motam, et in superiorem annum, Constantini videlicet octavum, vel etiam septimum, conferendam existimo, motus hisce rationibus duabus: 1. Quod cum anno Constantini septimo ineunte Maxentius perierit, cædis ejus nuntius ad annum usque nonum ejusdem Constantini ad Galerium Maximianum pervenire non distulit. 2. Quod cum sævior sub Diocletiano excitata persecutio anno Christi 295 ex Theophanis calculo, ante Constantini imperium duobus, principium habuerit, moxque ejus æstus μετ' ὄγδοον ἔτος, *post annum octavum*, inquit Eusebius, *Histor. eccl.* lib. VIII, cap. 28, cœperit paululum defervescere, anno nimirum Constantini sexto, sic decimo anno consopitus fuit, isque annus exstitit Constantini octavus, quo ejus de Maxentio victoriæ ad Maximianum perlato nuntio, illud edictum Galerii Maximiani nomine promulgatum, cujus exemplar habet Eusebius lib. citati cap. 29. Perioche hæc igitur in dictum Constantini annum octavum, qui decimus a persecutione, vel in septimum, qui nonus ab eadem, quo, μετ' ὄγδοον ejusdem ἔτος, crudelitatem hucusque exercitam relaxari jussit Maximianus, transferenda est.

(71) Eusebius, lib. IX, cap. 8: Ὁ δὲ Μαξιμῖνος ἐπ' Ἀνατολῆς οὐ πολὺν ἐπιζήσας ἐκείνῳ (Μαξεντίῳ) χρόνον, αἰσχίστῳ καὶ αὐτὸς ὑπὸ Λικιννίου οὔπω μανέντος τότε καταστρέφει θανάτῳ· *Maximinus in Oriente non longo tempore post Maxentii occasum in vita manens ab imperatore Licinio nondum insaniente in bello turpissime superatus fuit.* Dissidiorum causam, prælia, Maximini cladem et necem depingit illo capite Eusebius, quæ Theophanes noster annis quinque vult exacta. Anno primo, is fuit Constantini septimus, Constantinus et Licinnius de cohibenda in Christianos persecutione Maximino dant litteras: ipse anno secundo ditionis suæ præfectis pares mittit, at subinde modestiæ limites omnes imperando prætergreditur. Tertio κατὰ τῶν τῆς βασιλείας κοινωνῶν, verba sunt Eusebii, πρῶτον ἑαυτῶν ταῖς τιμαῖς ἀναγορεύει, ex imperii collega Constantino et Licinnio negatis impp. honoribus soli sibi primas arrogat, quod auctor superius dixit, ἑαυτῷ τὴν βασιλείαν ἐπιτρέψας· ac novas insuper ad provinciarum præpositos simulate litteras scribit: δοθέντων γραμμάτων πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ἑκάστης ἐπαρχίας τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ. Quarto Licinnius in eum bellum movet, et variis præliis fatigat. Ultimo tandem, qui ab arrepta suprema tyrannide fuit tertius, et a Maxentii letho quintus, misere interiit: quod brevissime Aurelius Victor complexus est: *Maximinus ad Orientem, post biennii angustum imperium*, intellige tertium a tyrannide, *fusus fugatusque a Lincinio apud Tarsum periit.* — Sic bene Pal. et Pevr. necnon Anast. nec ferendum τὸ, Μαξιμίνου τοῦ Γαλλερίου, quem auctor jam exstinctum dixerat anno superiori; πεποιθὼς ὁ Μαξιμιανός· P. Goar legit Μαξιμῖνος, priori errori hærens, quo vox altera alterius loco in codd. quos est secutus, irrepserat. Placet maxime Vat. 1 lect., πεποιθὼς ὡς ὁ Μαξέντιος· *cum perinde ac Maxentius dæmonum oraculis fideret*: quem auctor multis eo nomine infamaverat 6 Constantini anno, quo is illum oppressit, cruce cujusmodi præstigiarum victrice. COMBEFIS.

τευσάμενος ἀμέτρῳ πλήθει συνέβαλεν αὐτοῖς, πεποιθὼς ὁ Μαξιμιανὸς μαντεύμασι [78] δαιμόνων καὶ γοητικαῖς μαγγανείαις. Τοῦ δὲ ζωοποιοῦ σταυροῦ προάγοντος τῷ μεγάλῳ Κωνσταντίνῳ, ἅμα τῇ προσβολῇ τραπεὶς ὁ τύραννος σὺν τῷ πλήθει κατασφαττομένῳ, τὴν βασιλικὴν [79] ἐσθῆτα ἀπέθετο, καὶ στρατιωτικὸν περιθέμενος σχῆμα μετ' ὀλίγων εὐνουστάτων τε διαδρὰς, ἀπὸ κώμης [80] εἰς κώμην ᾤχετο, καὶ τοὺς ἱερεῖς τῶν εἰδώλων καὶ μάντεις ἀθροίσας, τοὺς [81] διαβεβοημένους ἐπὶ μαγείαις [82] καὶ προφήτας αὐτοῦ ὡς ἀπατεῶνας κατέσφαξεν.

A. M. 5808. — *Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου λβ' Μακαρίου ἔτος α'.*

Ἀντιοχείας ἐπισκόπου κγ' Εὐσταθίου ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει μέλλοντα τὸν εὐσεβέστατον Κωνσταντῖνον ζῶντα χειροῦσθαι τὸν Γαλλέριον Μαξιμιανὸν (72), προλαβοῦσα θεία ὀργὴ κατέλαβε τοῦτον [83]. Φλὸξ γὰρ ἐκ μέσου [84] τῶν σπλάγχνων καὶ μυελῶν αὐτῷ ἀναφθεῖσα, μετ' ὀδύνης ἀνυποίστου [85] πρηνῆ κατὰ τοῦ ἐδάφους [86] ἀσθμαίνοντα διέθετο, ὡς ἀμφότερα τὰ ὄμματα αὐτοῦ [87] ἐκπηδῆσαι, καὶ τυφλὸν καταλιπεῖν τὸν ἀνόσιον. Αἱ δὲ σάρκες αὐτοῦ συσσαπεῖσαι τῇ ἀμέτρῳ [88] ἐκκαύσει τῶν ὀστῶν ἀπέπιπτον· καὶ οὕτως κατασαπεὶς ἀπέῤῥιψε [89] τὴν θεομάχον ψυχήν.

A. M. 5809. — Τούτῳ τῷ ἔτει Λικινίῳ συμμαχήσαντι τῷ θείῳ Κωνσταντίνῳ καὶ ὑποκρινομένῳ δολερῶς τὸν Χριστιανισμὸν, ἀφορίσας [90] μοῖραν τῆς Ῥωμαίων γῆς (73) ἀπένειμεν, ἀναγορεύσας αὐτὸν βασιλέα, ἀπαιτήσας αὐτὸν συνθήκας μηδὲν κατὰ Χριστιανῶν πράττειν κακόν [91]. Ἐντεῦθεν ὁ τῶν τυράννων καθ' ἡμῶν χάριτι Θεοῦ πέπαυται [92] διωγμός.

A. M. 5810. — Τούτῳ τῷ ἔτει ὁ μέγας Κωνσταντῖνος [93] πάσης [94] Ῥωμαίων γῆς μονοκράτωρ γενόμενος (74), πᾶσαν εἰς τὰ θεῖα μετήγαγε φροντίδα, ἐκκλησίας ἀνεγείρων (75) καὶ φιλοτίμως ταύτας πλουτῶν ἐκ τοῦ δημοσίου λόγου. Οὗτος πρῶτον [95] νόμον ἔγραψεν τοὺς εἰδώλων ναοὺς ἀποδίδοσθαι τοῖς τῷ Χριστῷ ἀφιερωμένοις (συνενομοθέτει δὲ αὐτῷ

A contra in aciem educens, manus cum eis conseruit. Fidebat Maximinus dæmonum oraculis et magorum præstigiis : vivifica crux ex adverso magno Constantino præibat. Sub primo conflictu versus in fugam tyrannus, magna exercitus ejus parte cæsa, **12** exuit imperatoris vestem et insignia ; militarique habitu sumpto, cum paucis sibi benevolis e vico in vicum fugitivus vagabatur; idolorumque sacerdotibus et divinis congregatis, vocatis etiam cunctis in arte magica celebrioribus ac vatibus, cunctos velut seductores mactavit.

A. C. 308. — *Hierosolymorum episcopi* 32. *Macarii annus primus.*

Antiochiæ episcopi 23. *Eustathii annus primus.*

Hoc anno Galerium Maximianum vivum jamjam B in piissimi Constantini manus casurum divina præveniens ira occupavit. Ardor enim in mediis ejus visceribus et ossium medullis accensus cum intolerabili dolore et obstructo anhelitu cernuum in terram dejecit; adeo ut ambo ejus oculi exsilirent e capite, et lumine privatum desererent impium. Carnes autem ejus immodica illa inflammatione putrescentes defluebant ossibus, atque ita totus jam in saniem et tabum resolutus infensam Deo animam evomuit.

A. C. 309. — Hoc anno Licinio armorum socio, et religionem Christianam dolose simulanti sacratissimus Constantinus Romanorum ditionis partem administrandam assignavit : eodemque imperii collega renuntiato, ne quid mali adversus Christianos C molirelur, fidem exegit et pacta. Ab hoc tempore tyrannorum adversum nos Dei gratia cessavit persecutio.

A. C. 310. — Hoc anno magnus Constantinus Romanæ ditionis compos factus, et solus imperio potitus, curam omnem ad disponendas res divinas convertit, ecclesias construens, ipsasque ex publico censu liberaliter largeque ditans. Hic legem scripsit, **13** Crispo ejus filio una cum eo sanciente, primum, idolorum templa viris Christo consecratis

VARIÆ LECTIONES.

[78] μαντεῦσι a. [79] βασιλικὴν om. a. [80] ἀπὸ κώμης A, ἀπὸ κώμην vulg. [81] τοὺς om. e. [82] μαγείαις A, μαγεία vulg. [83] τοῦτον] αὐτὸν a. [84] μέσου] βάθους b. [85] ἀνυποίστου A, ἀνοιπύστου vulg. [86] κατὰ τοῦ ἐδάφους A, κατ' ἐδάφους vulg. [87] αὐτοῦ add. ex A et aliis. [88] συσσαπεῖσαι τῇ ἀμ. A, συσσαπῆσαι ἀμ. vulg [89] ἀπέῤῥιψε A et alii, ἀπέῤῥηξε vulg. [90] ἀφορίσας A, καὶ ἀφορίσας vulg. [91] κακὸν om. a. [92] πέπαυται A, πέπαυσται vulg. [93] h. l. in cod. A Metrophanes, Byzantii episcopus, primum notatur. [94] πάσης A et alii, κρατήσας vulg. [95] πρῶτον νόμον ἔγραψεν τοὺς A a e, πρὸς τὸν νόμον ἔγρ. πρῶτον τοὺς vulg.

IAC. GOARI NOTÆ.

(72) Quod Galerii Maximiani filius esset adoptivus, Maximinus et Maximianus, Galerius quoque promiscue dictus. De illius morte *Chronicon Alexandrinum* ad annum Constantini undecimum : Γαλέριος Μαξιμιανὸς ὕδρωπι δεινῷ πιασθεὶς, ἐν Σαλώναις ἀπέθανεν· *Galerius Maximianus hydrope gravi laborans Salonis* (auctor cum Victore in Cilicia) *decessit.*

(73) Haud collato recenter imperio, sed devicto Maximino, nova Constantinum inter et Licinium Romani orbis facta divisio : illudque est quod ad historiæ postremam calcem scribit Eusebius : Οὕτω δῆτα τῶν δυσσεβῶν ἐκκαθαρθέντων μόνοις ἐφυλάττετο τὰ τῆς προσηκούσης [sic] βασιλείας βέβαιά τε D καὶ ἀνεπίφθονα Κωνσταντίνῳ καὶ Λικιννίῳ· *Sic igitur impiorum sordibus expurgatis, præclara imperii gubernacula firma, stabilita, omnis invidiæ expertia, solis Constantino et Licinio jure remanserunt.* Quæ subdit auctor ex eodem Eusebiano fonte manant. Utrique Aurelius Victor nuper relatus assentitur : *Maximinus ad Orientem, etc. Ita potestas orbis Romani duobus quæsita.*

(74) Imperabat simul Licinius, sed penes Constantinum præcipua erat imperii potestas.

(75) Relata Maximini cæde, narrat hæc eadem Eusebius lib. IX, cap 9 sub initium : idem hic legendus. *De vita Constant.* lib. II, cap. 44.

adducenda : secundum, solos Christianos in militiam ascribendos, ipsosque gentibus et exercitibus imperare : qui perstarent in idolorum cultu, capite mulctarentur : tertium, duas paschales hebdomadas, tum quæ resurrectionem præcederet, tum quæ sequeretur, ab omni opere feriari. His ita dispositis, profunda pax et jucunda tranquillitas, gentibus cunctis in dies ad Christi fidem studiose accedentibus et baptismo lustralis et patria confringentibus simulacra, universum orbem occupavit. Mensuram quoque exundantis Nili, qui fluvius est in Ægypto, et aquæ ejus incrementorum, non jam amplius in Serapidos fanum, prout ethnicis pridem more receptum, sed in ecclesiam inferri sanxit. Licinius autem antequam insaniret penitus, Antiochiam adveniens, Theotecnum præstigiatorem una cum sociis post multos cruciatus interemit.

A. C. 311. — Hoc anno persecutionem adversus Christianos movere cœpit Licinius. Et primo quidem præcedentium tyrannorum necis immemor, fœderis quoque cum Magno Constantino initi oblitus, Christianos omnes palatio expulit. Circa insanos mulierum amores, tum scelera, et Christianorum cædes assidue versabatur : nec litteris magni Constantini jussus ab hacce vecordia desisteret, morem gessit. Ille Basileum Amaseæ episcopum, et, ut quidam ferunt, quadraginta martyres, et plurimos alios tormentis consummari mandavit.

A. C. 312. — *Byzantii episcopi 2 Alexandri annus primus.*

Hoc anno Arius, ab insania nomen adeptus, in publico ecclesiæ conventu excogitatam a se hære-

A καὶ Κρίσπος (76) ὁ υἱὸς αὐτοῦ)· δεύτερον δὲ Χριστιανοὺς (77) μόνους [96] στρατεύεσθαι, ἐθνῶν τε καὶ στρατοπέδων ἄρχειν, τοὺς δὲ ἐπιμένοντας τῇ εἰδωλολατρείᾳ κεφαλικῶς τιμωρεῖσθαι· τρίτον τὰς πασχαλίους δύο ἑβδομάδας (78) ἀπράκτους τελεῖν, τήν τε πρὸ τῆς ἀναστάσεως καὶ τὴν μετ' αὐτήν. Τούτων οὕτως ἐχόντων, εἰρήνη βαθεῖα καὶ γαλήνη κατέσχε τὴν οἰκουμένην, καὶ ἀγαλλίασις [97] τοὺς πιστούς, προστρεχόντων ὁσημέραι [98] πάντων τῶν ἐθνῶν τῇ πίστει τοῦ [99] Χριστοῦ καὶ βαπτιζομένων, καὶ τὰ πατρῷα εἴδωλα συνθλαττόντων. Τὸν δὲ πῆχυν τῆς ἀναβάσεως (79) τοῦ κατὰ τὴν Αἴγυπτον ποταμοῦ τοῦ [1] Νείλου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐνομοθέτησεν ἀναφέρεσθαι, καὶ οὐκ ἐν τῷ Σαραπείῳ [2], ὡς εἴθιστο τοῖς Ἕλλησι. Λικίνιος δὲ πρὸ τοῦ τελείως μανῆναι [3] εἰς
B Ἀντιόχειαν ἐλθὼν Θεότεκνον γόητα (80) καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μετὰ πολλὰς βασάνους ἀνεῖλε.

A. M. 5811. — Τούτῳ τῷ ἔτει Λικίνιος ἤρξατο κατὰ Χριστιανῶν (81) διωγμὸν κινεῖν. Καὶ πρῶτον μὲν τοὺς ἐν τῷ παλατίῳ Χριστιανοὺς ἐδίωξε, λήθην λαβὼν τῆς τῶν πρὸ αὐτοῦ τυράννων καθαιρέσεως καὶ τῶν πρὸς τὸν μέγαν [4] Κωνσταντῖνον συνθηκῶν. Γυναικομανῶν δὲ καὶ ἀδικῶν καὶ φονεύων Χριστιανοὺς οὐκ ἐπαύετο. Τούτῳ διὰ γραμμάτων ὁ θεῖος [5] Κωνσταντῖνος κελεύσας ἀποστῆναι τῆς μανίας οὐκ ἐπείσθη [6]. Οὗτος καὶ Βασιλέα τὸν ἐπίσκοπον Ἀμασείας [7], καὶ, ὥς τινές φασι, καὶ τοὺς ἁγίους [8] τεσσαράκοντα μάρτυρας (82), καὶ ἄλλους πολλοὺς διὰ βασάνων τελειωθῆναι ἐποίησε.

A. M. 5812. — *Βυζαντίου ἐπισκόπου β΄ Ἀλεξ-*
C *άνδρου ἔτος α΄.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἄρειος [9] ὁ τῆς μανίας ἐπώνυμος (83) ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὴν ἑαυτοῦ αἵρεσιν ἐπ'

VARIÆ LECTIONES.

[96] μόνους om. A, μόνον b. [97] ἀγαλλίας A. [98] ὁσημέραι] ὡς ἡμέραι A et alii, ὡς ἡμέραν vulg. [99] τοῦ om. A. [1] τοῦ om. a. [2] Σεραπίῳ e, Σαράπιδι a. [3] μανῆσαι e, μανεῖσαι A. [4] τὸν μέγαν A, τῶν μέγα vulg. [5] θεῖος] μέγας a. [6] ἐπείσθη A, ἔπεισεν vulg. [7] Ἀμασείας A, Ἀμασίας vulg. [8] ἁγίους, add. ex A a, sed a om. τεσσαράκοντα. [9] Ἄρειος ὁ A, ὁ Ἄρειος vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(76) Crispum hoc anno Cæsarem renuntiatum ex verbis istis colligo. Ante Licinii siquidem lethum dignitatem illam sexennio tenuerat. Licinius porro anno Constantini decimo nono sublatum scribet auctor inferius ex hujusmodi Victoris testimonio illustrandus : *Ascripti imperio Cæsarum communes libri Crispus, Constantinusque Flaviogeniti, Licinianus Licinio. Itaque sexennia post, rupta pace, apud Thracas Licinius pulsus, Chalcedona concessit*, etc.

(77) Ista pariter ad Eusebii mentem intelligenda, lib. II *De vita Const.* cap. 43, quæ Baronius illustrat ad annum 324 num. 74 et seqq. et ad annum 326 num. 76.

(78) Exstat lex codicis Theodosiani lib. II *De feriis*, tit. VIII, verum impp. Valentiniano, Theodosio et Arcadio A. A. A. ascripta.

(79) Socrates lib. I, cap. 14 : Λεγόντων δὲ τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἄρα ὁ Σάραπις εἴη ὁ τὸν Νεῖλον ἀνάγων ἐπὶ ἀρδείᾳ τῆς Αἰγύπτου τῷ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Σαράπιδος κομίζεσθαι, Κωνσταντῖνος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὸν πῆχυν Ἀλεξανδρέων μετατιθέναι ἐκέλευσε· *Cum gentiles affirmarent Serapidem esse, qui Nilum ad Ægypti agros irrigandos introduceret, propterea quod mensura aquæ inundantis in templum Serapidis esset deportata, Constantinus mensuram ad ecclesiam Alexandrinam transferri jubet.* De nilometrio ad putei latera Strabo : de aliis ad saxa, ad columnas etc. alii.

(80) Theotecni mortem huc referendam censuit auctor πρὸ του μανῆναι Λικίνιον, de cujus in Christianos insania anno sequenti. Quem porro scribit hic Λικίνιον, prius scripserat Λικίννιον.

(81) Maximini cæde anno Constantini undecimo posita, tum vero firmata imperii cum Licinio divisione, anno deinde duodecimo mota in Christianos
D Licinii ejusdem persecutio, decimo quinto describitur ex Aurelii Victoris auctoritate : *Ita potestas orbis Romani duobus quæsita : qui quamvis per Flavii sororem nuptam Licinio connexi inter se erant : ob diversos mores tamen anxie triennium congruere quivere.* De Licinio plura Eusebius lib. X, cap. 9, et *De vita Const.* lib. II cap. 1, ubi de Basilio nonnulla, de quo Baronius fuse ad annum Christi 316, num. 16 et seqq.

(82) Inter quos præcipuus Basilius Magnus orat. in ipsos 40 martyres.

(83) Arium ceu furentem suis litteris Constantinus Magnus exagitavit, et Homericis versibus in eum lusit. Videndus Epiphanius hæresi 69, et Baronius ad annum 319 num. 10. Suidas v. Ἀρειομανής. Homerus ironice dedit ansam his verbis,

Ἆρες, Ἄρες, βροτολοιγέ, μιαιφόνε, τειχεσιπλῆτα.
Mars, Mars hominum pernicies, inquinate cædibus, murorum oppugnator.

ἐκκλησίας ἐφανέρωσε καὶ σχίσμα εἰργάσατο (84), A συνεργοῦντος αὐτῷ [10] τοῦ πονηροῦ, μὴ φέροντος βλέπειν τὴν εἰρήνην τῆς Ἐκκλησίας. Ἐγένετο δὲ καὶ [11] σεισμὸς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ λαβρότατος, ὥστε πεσεῖν οἰκίας πολλὰς καὶ λαὸν [12] πολὺν ὀλέσθαι.

A. M. 5813. — Τούτῳ τῷ ἔτει μαθὼν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος (85) τὴν τοῦ Ἀρείου κίνησιν σφόδρα λυπηθεὶς, ἔγραψεν Ἀλεξάνδρῳ καὶ Ἀρείῳ κοινὴν ἐπιστολὴν, συμβουλεύων καταλῦσαι τὴν πονηρὰν κίνησιν καὶ εἰρηνεῦσαι εἰς ἀλλήλους. Ἀπέστειλε δὲ καὶ Ὅσιον τὸν ἐπίσκοπον Κοδρούβης ἐν Ἀλεξανδρείᾳ περὶ Ἀρείου, καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ διορθωσόμενον [13] (86) τοὺς ἀνατολικοὺς ἐκ παλαιᾶς συνηθείας Ἰουδαϊκώτερον ἑορτάζοντας τὸ Πάσχα. Ὑπέστρεψε δὲ [14] ἄπρακτος πρὸς ἀμφότερα.

Τούτῳ τῷ ἔτει καὶ Κώνσταντα τὸν υἱὸν αὐτοῦ B Κωνσταντῖνος [15] (87) ὁ μέγας προεβάλετο Καίσαρα, καὶ ἀπέστειλεν ἐς Γαλλίας [16].

A. M. 5814.—Τούτῳ τῷ ἔτει, ὥς φασί τινες (88), Κωνσταντῖνος ὁ μέγας σὺν Κρίσπῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ Σιλβέστρου [17] ἐβαπτίσθη [18], ὡς οἱ [19] κατὰ

sim prædicavit : et opitulante maligno spiritu, perpetuo pacis ecclesiasticæ adversario, schismatis auctorem se præbuit. Horrendus autem terræ motus Alexandriæ contigit, quo pleraque diruta ædificia, et innumera populi multitudo periit.

A. C. 313. — Hoc anno magnus Constantinus cum Arii motum rescivisset et ægre ferret, ad Alexandrum et Arium, ut malignum omnem dissidii motum dissolverent et pacem inter se agerent, communem epistolam dedit. Sed et ejusdem Arii
14 causa Hosium Cordubensem episcopum misit Alexandriam, et mox in orientem, ad antiquam orientalium consuetudinem, qua Judaico vicini ritui Pascha celebrabant, emendandam. Utraque tamen re infecta, reversus est.

Hoc eodem anno magnus Constantinus filium Constantem declaravit Cæsarem et in Galliam misit.

A. C. 314. — Hoc anno, ut nonnulli referunt, magnus Constantinus cum Crispo filio Romæ a Sylvestro baptizatus est : prout ad hanc usque diem ve-

VARIÆ LECTIONES.

[10] αὐτοῦ a. [11] καὶ add. ex A. [12] λαὸν πρὸς πολὺν ὀλέσαι A e. [13] διορθωσώμενον A a, διορθωσόμενος vulg. [14] δὲ om A. [15] Κώνσταντα A, Κώνσταν vulg. [16] ἐς Γαλλίας A a e f, ἐν Γαλλίᾳ vulg. [17] in cod. a huic anno præmittitur hæc inscriptio, quæ etiam in marg. e legitur : πῶς ἐβαπτίσθη Κωνσταντῖνος ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ ὑπὸ Σιλβέστρου σὺν Κρίσπῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. [18] ἐβαπτίσθη A et alii, ἐβαπτίσθησαν vulg. [19] ὡς οἱ A a e, ὅσοι vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(84) Eusebium Theophanes secutus, bellis adversus C Licinium relatis, pugnas in Arium ab Ecclesia institutas narrat : earum vero primos tumultus et oppositarum invicem sententiarum, velut digladiantium, agmina non anno hoc primum coacta, et in invicem commissa, ex ecclesiasticis annalibus compertum est : quinimo dissidiorum flammas longe lateque serpentes, et in altum latas, præsente anno commonstrat : de quibus memoratus Eusebius lib. II *De vita Const.* cap. 60.

(85) Sententia integra, verbis nonnihil immutatis ex Eusebio lib. II *De vita Const.* cap. 62 et ex Socrate lib. I, cap. 4 deprompta, qui pariter Cordubam Κουδρούβην pronuntiat.

(86) At si restituit et composuit in Oriente celebrandi paschatis ordinem, cur confestim ἄπρακτος rediisse Hosius describitur ? corruptus sane hic locus, cujus vice legendum existimo : Ἐληλύθει δὲ Ὅσιος ἐν τῇ Ἀνατολῇ διορθωσόμενος τοὺς Ἀνατολικούς· *Venerat sane Hosius in Orientem correcturus incolas, et ad ordinem revocaturus*, etc., quamvis sola vox διορθωσάμενος in διορθωσόμενος D mutata locum omnem reparet, et expositioni, quam ad textum adhibui, locum dederit. Hæc porro ex Sozomeni lib. I, cap. 15 excerpta : memorat eadem Eusebius lib. III *De vita Const.* cap. 5. Constantini laudatum facinus Silvestro papæ tribuit Baronius ad annum Christi 324 num. 160.

(87) Cedrenus auctorem secutus ad annum Constantini decimum septimum scribit : Κώνσταντα τὸν υἱὸν αὐτοῦ προβαλόμενος Καίσαρα, εἰς Γαλλίας ἀπέστειλεν. Vitiose uterque ; vel Theophanis nostri librarius, Constantii vice, Constantis supposuit nomen. Anno quippe ætatis tricesimo, qui imperii tertius decimus, Constans a Magnentio occisus, patris decimo septimo Cæsar creari, nisi forte bimus, haud potuit. Annos vero triginta natum, imperii decimo septimo, a Cæsaris arrepta dignitate intellige, trucidatum refert Eutropius lib. x, cujus verba auctoris errorem fovent, ubi Licinii cæde narrata legimus : *Eo tempore res Romana sub uno Augusto et tribus Cæsaribus* (*quod nunquam alias*) *fuit : cum liberi Constantini Galliæ, Orienti, Italiæque præessent.* Verum de temporibus Liciniana clade posterioribus ratio temporum et Aurelii Victoris auctoritas suadent hæc intelligenda : paulo post enim de Constantis interitu verba faciens : *Obiit anno imperii* (id est Cæsareæ dignitatis collatæ) *decimo septimo*, ait Eutropius idem, *ætatis tricesimo* : ante patris itaque mortem annis quatuordecim cum aliis Cæsar non valuit designari. Aurelius autem Victor Licinii morte relata, *Eo modo*, subdit, *resp. unius arbitrio regi cœpit, liberis Cæsarum nomina diversa retentantibus ; namque ea tempestate imp. nostro Constantio* (vide Constantium Constantis loco scribendum) *insigne Cæsaris datum.* Et inferius, confectis adversus Sarmatas bellis : *Interea*, inquit, *Gothorum, Sarmatarumque stratæ gentes, filiusque cunctorum minor, Constans nomine, Cæsar fit* : quæ narratio præsenti, quam elucubramus, toto decennio posterior est. Conferendus cum istis Eusebius *De vita Constant.* lib. IV, cap. 40. Constantem anno paterni imperii 30 Cæsarem elevatum D testatur Socrates ad cap. 25 lib. I calcem : Τὸν δὲ νεώτερον Κώνσταντα ἐν τῇ τριακονταετηρίδι τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας ἐχειροτόνησεν.

(88) Antiquiores Theophane, quos amplectitur Baronius ad annum Christi 324 num. 27 et seqq. sunt concilii II Romani PP. actorum Sylvestri auctor, et Adrianus papa epistola ad synodum septimam, quæ synodi ejusdem act. 2 lecta fuit et approbata, in qua verba hæc de Sylvestro ad Constantinum habentur : Αὐτός σοι παρασκευάσει κολυμβήθραν εὐσεβείας ἐν ᾗ βαπτίσει σε· *Ille tibi piscinam pietatis præparabit, in qua baptizabit te.* His addendus Zosimus et Sosomenus, lib. I, cap. 5, si bene percipiatur : pluraque apud eumdem Baronium requirenda ; qui etiam Constantinum anno imperii decimo octavo, in quo decimus nonus a Septembri incipit, sacro baptismate tinctum asserit, ex Anastasio, qui non adeo antiquorum sectator, quam Theophanis interpres exstitit. De Crispi baptismo Baronius ad annum 324, num. 13.

teris Romæ incolæ baptisterium ejus servant, in testimonium et fidem, post tyrannorum necem eum a Sylvestro Romæ fuisse baptizatum : alii in Oriente, Nicomediæ videlicet, ab Eusebio Nicomediæ præsule, Arianæ partis fautore, circa mortis tempus baptismo lustratum asserunt : quo loco eumdem obdormisse contigit. Differebat enim, ut aiunt, Jordanis fluento se tingendum sperans. Mihi sane tanquam pro vero compertum est eum a Sylvestro Romæ baptizatum : perindeque constitutiones ad Miltiadem ejus nomine vulgatas ab Arianis confictas apud me indubium. Hinc vel suum facere student, vel certe piissimum imperatorem infamare conantur, absque baptismate eum decessisse declarantes, quod absurdum est et a vero alienum. Nondum enim lustratus si Nicænæ interfuisset synodo, sane neque divinorum mysteriorum exstitisset particeps, neque omnino cum sanctis Patribus convenisset : id vero dicere, nedum sentire, iniquissimum est. Alii vero Ariani et ethnici, velut spurium calumniantur magnum Constantinum : at mentiuntur et ipsi, regia siquidem est ejus familia, et ante Diocletianum nobilis. Pater quippe Constantius Claudii imperatoris nepos exstitit, et ex priore cum Helena conjuge connubio suscepit magnum Constantinum. Habuit et alios filios ex Theodora, Maximiani Herculii filia et Maxentii (qui diram Romæ tyrannidem exercuit, et ad Milvium pontem a Constantino fuit occisus, cum crucis signum in cœlo conspexit) sorore, sorore item Faustæ, magni Constantini conjugis. Nullus autem miretur patrem et filium ethnico ritu viventes duas sorores in matrimonium sibi copulasse. Hæc vero est stirpis eorum series, prout subjicitur :

A τὴν πρεσβυτέραν Ῥώμην μέχρι σήμερον τὸν βαπτιστῆρα ἔχουσιν (89) εἰς μαρτυρίαν, ὅτι ὑπὸ Σιλβέστρου ἐν Ῥώμῃ ἐβαπτίσθη, μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τῶν τυράννων. Οἱ δὲ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν (90) ἐν Νικομηδείᾳ φασὶν αὐτὸν περὶ[20] τὸν θάνατον ὑπὸ Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδέως Ἀρειανοῦ βεβαπτίσθαι· ἔνθα καὶ ἔτυχεν αὐτὸν[21] κοιμηθῆναι. Ἀναβαλλόμενος γὰρ ἦν τὸ βάπτισμα[22], φασὶν[23], ἐλπίζων ἐν τῷ Ἰορδάνῃ[24] βαπτισθῆναι ποταμῷ. Ἐμοὶ δὲ ἀληθέστερον[25] φαίνεται τὸ[26] ὑπὸ Σιλβέστρου ἐν Ῥώμῃ βεβαπτίσθαι αὐτὸν, καὶ τὰς ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ φερομένας διατάξεις πρὸς Μιλτιάδην πεπλασμένας εἶναι τοῖς Ἀρειανοῖς, δόξαν ἐντεῦθεν περιποιῆσαι[27] σπουδάζουσιν ἑαυτοῖς, ἢ τὸν εὐσεβῆ[28] βασιλέα κακίζειν ἐθέλουσιν, ἀβάπτιστον δεικνύντες[29] (91) ἐντεῦθεν, B ὅπερ ἄτοπον καὶ ψευδές. Εἰ γὰρ οὐκ ἦν βεβαπτισμένος ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ, λοιπὸν οὐδὲ μετελάμβανε τῶν θείων μυστηρίων, οὐδὲ συνήρχετο[30] (92) τοῖς ἁγίοις Πατράσιν, ὅπερ ἀτοπώτατόν[31] ἐστι καὶ λέγειν καὶ φρονεῖν. Ἄλλοι δὲ[32] Ἀρειανοὶ καὶ Ἕλληνες (93) ὡς νόθον διαβάλλουσι[33] τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον· ψεύδονται δὲ καὶ οὗτοι. Ἡ γὰρ[34] γενεαλογία αὐτοῦ βασιλικὴ ὑπῆρχε καὶ πρὸ Διοκλητιανοῦ. Ὁ γὰρ πατὴρ αὐτοῦ Κωνστάντιος θυγατριδοῦς[35] ἦν Κλαυδίου (94) τοῦ βασιλέως, καὶ ἐξ Ἑλένης[36] τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς ἔσχε τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον. Εἶχε δὲ καὶ ἄλλους υἱοὺς ἐκ Θεοδώρας τῆς θυγατρὸς Μαξιμιανοῦ[37] τοῦ Ἑρκουλίου, ἀδελφῆς δὲ Μαξεντίου, τοῦ κατὰ τὴν Ῥώμην τυραννήσαντος, καὶ ἀναιρεθέντος ὑπὸ Κωνσταντίνου περὶ Μουλυΐαν[38] C τὴν γέφυραν (95), ὅτε καὶ τὸ τοῦ σταυροῦ σημεῖον ἐθεάσατο ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ Φαύστας τῆς γαμετῆς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Καὶ μηδεὶς θαυμαζέτω, εἰ πρὸ τοῦ βαπτίσματος Ἑλληνίζοντες δύο ἀδελφὰς ἔγημαν[39] ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱός. Εἰσὶ δὲ αἱ γενέσεις αὐτῶν οὕτως, ὡς ὑποτέτακται·

VARIÆ LECTIONES.

[20] περὶ] κατὰ a c. [21] αὐτὸν om. a. [22] τὸ βάπτ. A, τῷ β. vulg. [23] φησὶν A. [24] Ἰορδάνῃ A, Ἰορδάναι vulg. [25] ἀληθέστερον A, τὸ ἀληθὲς vulg. [26] τὸ add. ex A. [27] περιποιῆσαι A, περιποιεῖσθαι vulg. [28] τὸν εὐσεβῆ A a, τὸν πανευσεβῆ vulg. [29] δείκνυσιν a. [30] συνήρχετο A c, συνηύχετο vulg. [31] ἄτοπον A. [32] δὲ om. A. [33] διαβάλλουσι A, διαβάλλονται vulg. [34] ἡ γὰρ A et alii, καὶ γὰρ ἡ vulg. [35] θυγατρίδης Par. [36] ἐξ Ἑλένης τῆς b, Ἑλ. ἐκ τῆς vulg. [37] Μαξιμιανοῦ A, τοῦ Μαξ. vulg. [38] Μουλυΐαν b, Μουλαίαν vulg. [39] ἔγημαν A b, ἔγημον vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(89) Baronius idem num. 56 et seqq.

(90) Referuntur ac refelluntur a Baronio num. 43 et seqq.

(91) Arianorum quippe baptismus nullius roboris declaratus synodo prima CP.

(92) Christiano ritu cum fidelibus convenisse et orasse Constantinum, ex Eusebio demonstrat Baronius ad annum citatum num. 49, quibus imperatoris ejusdem de se ipso testimonium epist. ad Ecclesias apud Eusebium lib. III, cap. 18 adjungendum superest : Ἵν' ἐπειδὰν πρὸς τὴν πάλαι μοι ποθουμένην τῆς ὑμετέρας διαθέσεως ὄψιν ἀφίκωμαι, ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τὴν ἁγίαν ἑορτὴν ἐπιτελέσαι συνηθῶ· *Ut simul atque desiderato dispositionis vestræ conspectu frui licitum fuerit, uno eodemque die vobiscum sanctum festum peragere* D *possim.* Quis autem festum aptius ἐπιτελεῖ, quam qui precibus et sacramentis communicat? Chrysostomus in eos qui Paschatis antiqui ritu jejunant : Ὁ κατηχούμενος, inquit, οὐδέποτε Πάσχα ἐπιτελεῖ, ἐπειδὴ προσφορᾶς οὐ κοινωνεῖ· *Nusquam catechumenus Pascha celebrat, quia nusquam oblationi communicat.*

(93) Quibus ad Theophan. mentem opponit se Baron. ad an. 306 a num. 11 ad 22.

(94) Pomponius Lætus : *Constantius natus est patre Entropio Romanæ gentis nobilissimo, qui genus ab Ænea deducebat, et matre Claudia, Claudii Augusti filia.*

(95) Italicum vulgus *ponte Mole*, a quo vox Μουλαΐα, nuncupat pontem Milvium.

Κωνστάντιος ὁ Μέγας ἐκ Θεοδώρας Ἑρκουλίου θυγατρὸς γεννᾷ (96). A

Κωνστάντιον πατέρα Γάλλου Δαλματίου, ἐξ οὗ	Ἀναβάλλινόν τε καὶ Γάλλον,	Κωνσταντίαν γαμετὴν Λικινίου.

Δαλμάτιος ὁ νέος Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου.
Ἐκ δὲ Ἑλένης γεννᾷ Κωνσταντῖνον τὸν μέγαν καὶ μόνον.
Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντῖνος ἐκ Φαύστας θυγατρὸς Ἑρκουλίου γεννᾷ

Κρίσπον	Κωνσταντῖνον (97),	καὶ Ἑλένην γαμετὴν Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου,	Κωνστάντιον,	Κώνσταντα.

Constantius Magnus ex Theodora Herculii filia genuit

Constantium patrem Galli Dalmatii, ex quo	Anaballinum et Gallum,	Constantiam uxorem Licinii.

Dalmatius junior Juliani prævaricatoris P.
Ex Helena vero genuit magnum Constantinum solum.
Magnus vero Constantinus ex Fausta Herculii filia genuit

Crispum,	Constantinum,	et Helenam uxorem Juliani prævaricatoris,	Constantium,	Constantem.

JAC. GOARI NOTÆ.

(96) Ad varias lectiones ex his pleraque amandanda erant, nisi continua sermonis expositione B indiguissent, aut Constantini elucidandæ genealogiæ conduxissent plurimum. Quam, lector, in textu cernis ex regio lacunoso plane et fallaci, sed ex Barberino codice cum Vatic. num. 153 ad Anastasii versionem accedente non expressi : Regii quæcumque est, ne fidei desertæ expostuler, subjungitur :

Ἐκ τῆς Θεοδώρας θυγατρὸς Ἑρκουλίου γεννᾷ Κωνστάντιον πατέρα Γάλλου Δαλματίου, ἐξ οὗ Δαλμάτιος ὁ νέος Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου, et in margine Ἀναβαλίνου.

Ἐξ Ἑλένης γεννᾷ Κωνσταντῖνον τὸν μέγαν καὶ θεόφιλῆ βασιλέα καὶ μόνον.

Κωνσταντῖνος ὁ μέγας γεννᾷ Κωνσταντίαν γαμετὴν τοῦ ἀσεβοῦς Λικινίου.

Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντῖνος ἐκ Φαύστας θυγατρὸς Ἑρκουλίου γεννᾷ Κρίσπον, Κωνσταντῖνον, Κωνστάντιον, καὶ Ἑλένην γαμετὴν Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου.

Palat. cod. æque corruptus legit cum Peyrez. : C
Κωνστάντιος ὁ μέγας.

Ἐκ Θεοδώρας θυγατρὸς Ἑρκούλιον (lege Ἑρκουλίου) γεννᾷ Κωνσταντῖνον (lege Κωνστάντιον) πατέρα Γάλλου Δαλματίου, ἐξ οὗ Δαλμάτιος ὁ νέος Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου.

Κωνσταντίαν γαμετὴν Λικιννίου.

Ἐκ δὲ Ἑλένης γεννᾷ Κωνσταντῖνον τὸν μέγαν μόνον.

Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντῖνος ἐκ Φαύστας θυγατρὸς Ἑρκουλίου γεννᾷ Κρίσπον, Κωνσταντῖνον, Κωνσταντιανὸν, καὶ Ἑλένην γαμετὴν Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου.

Correctior quidem, at interpolatus codex Vat. num. 154, qui primus a me nuncupatur, ita habet :

Κωνστάντιος ἐκ θυγατρὸς Ἑρκουλλίου Θεοδώρας γεννᾷ Κωνστάντιον πατέρα · additur manu recenti, Γάλλου καὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου.

Ἀναβαλλιανὸν, τὸν καὶ Γάλλον. D

Κωνσταντίαν γαμετὴν Λικινίου.

Additur iterum eadem manu, Δαλμάτιον ἐξ οὗ Δαλμάτιος ὁ νέος.

Ἐκ δὲ Ἑλένης γεννᾷ Κωνσταντῖνον καὶ μόνον.

Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντῖνος ἐκ Φαύστας θυγατρὸς Ἑρκουλλίου γεννᾷ.

Κρίσπον, Κωνστάντιον, Κωνσταντῖνον, Κώνσταντα, καὶ Ἑλένην γαμετὴν Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου.

Anastasius diverso ab his textu Constantii progeniem deducit.

Constantius ex Theodora filia Herculii gignit Constantinum patrem Galli Dalmatici : ex quo fuit Dalmaticus Junior Juliani prævaricatoris frater.

Anaballianum qui et Gallus.

Constantiam uxorem Licinii.

Ex Helena vero gignit Constantinum magnum solummodo.

Magnus autem Constantinus ex Fausta filia Herculii gignit Crispum, Constantinum, Constantinum, Constantem, et Helenam uxorem Juliani refugæ.

Baronius ad annum Christi 306 num. 21 Constantii Chlori liberos aliter enumerat : et ex Helena quidem Constantinum solum suscepisse, ex Theodora vero Constantinum patrem Galli et Juliani, Dalmatium Annibalium parentem Dalmatii Junioris, sive Dalmatiani, et ex quorumdam sensu Constantinum : filias vero, Constantiam Licinio nuptam, Eutropiam Nepotiano, et (ut putant alii) Anastasiam.

Ac ut Dalmatium ab aliis repudiatum asserat, de eodem refert Eutropii testimonium ad annum 337 num. 54 : *Verum Delmatius* (ita scribit ibidem) *Cæsar prosperrima indole, neque patruo absimilis, haud multo post oppressus est factione militari, et Constantio patruele suo sinente potius, quam jubente.* Subjungit num. 55 : *Cum Delmatio filio Delmatii* (quem ad an. 306 num. 21 Annibalium etiam vocavit) *fratris Constantii, pene periclitati sunt Gallus et Julianus filii Constantii fratris Constantini, etc.*, quæ verba satis implexa ex dicto num. 21 lucem omnem accipiunt.

Petavius notis ad orationem Juliani primam, *Constantius*, inquit, *Helenam conjugem primo habuit, natusque ex ea Constantinus. Post, repudiata Helena, Theodoram Maximiani Herculii privignam duxit, ex qua nati Constantius, Hannibalius, et Constantia. Constantii liberi duo fuere, Gallus et Julianus : Hannibalii vero Dalmatius. Constantia Licinio nupsit. Constantini ex Minervina prima conjuge filius exstitit Crispus ; ex Fausta Constantinus, Constantius, Constans, Constantia quæ Licinio nupsit* (quæ verba quatuor a typographo perperam addita) *et Helena Juliani uxor.*

Pomponius Lætus quatuor tantum recenset Constantii filios, Constantinum, Anaballianum, Constantium, ac Constantiam.

Eutropius, lib. IX, Constantio liberos tribuit septem, soliusque Constantini nomen profert : *Constantius*, ait, *privignam Herculii Theodoram accepit, ex qua postea sex liberos Constantini fratres habuit.*

Alii Dalmatium Dalmatii Junioris parentem, non Constantini fratrem, verum ex fratre Constantio simul cum Gallo et Juliano desertore nepotem faciunt, quibus Anastasii lectio favet. Alii Anaballianum cum Gallo confundunt, quos separant alii et diversos faciunt. Hæc retulisse operæ pretium lectori facturus sufficiat. Recolendus quoque auctor pag. 8 lit. D.

(97) Quem historicorum vulgus ex pellice Minervina natum existimat, inculpatæ Constantini vitæ cum Græcis recentioribus auctor consulturus, ex legitimo conjugio susceptum ponit.

A. C. 315. — Hoc anno majori cum insania Licinium adversus Christianos persecutionem moventem et in se benefactorem molientem insidias pius Constantinus cernens, terra marique in ipsum arma parat: jamque bello civili moto, vivus in Bithynia ad Chrysopolim captus Licinius, in Constantini manus traditur. Ille innata sibi mansuetudine ductus, vitam largitur, et Thessalonicam custodiendum ablegat. Sed cum paulo post barbaris mercede conductis rebus novis studeret, hoc præviso, clementissimus Constantinus gladio caput amputari præcepit: hocque demum pacto perfectæ tranquillitatis Christianæ reipublicæ status compos est effectus, sublatis per vivificæ crucis potentiam tyrannis et adnitente Dei subsidio, commissis soli Constantino totius Romani imperii habenis. Propriis igitur filiis in Cæsares promotis, pace potitus est. Exstitit vir per omnia insignis, tam animi robore, quam ingenii acumine, orationis doctrina et copia præstans, juris et æqui amator, ad beneficia promptus, facie decora cum majestate nitens, fortis et generosus in bellis, et in externis quidem adversus barbaros motis excelsus, in domesticis vero invictus: in fide adeo stabilis et inconcussus, ut ab hostibus cunctis vel solis orationibus victoriam referret. **16** Eam ob rem templa, quæ Dominica dicimus, ad ethnicorum conversionem per loca in Dei honorem exstruxit.

A A M. 5815. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἰδὼν [60] Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβὴς (98) Λικίνιον μανικώτερον τῷ διωγμῷ χρώμενον, καὶ ἐπιβουλὴν κατὰ τοῦ εὐεργέτου μελετῶντα, ὁπλίζεται κατ' αὐτοῦ διὰ ξηρᾶς [61] καὶ θαλάσσης· καὶ δὴ πολέμου δημοσίου κροτηθέντος (99) κατὰ τὴν Βιθυνίαν, ζῶν συλλαμβάνεται ἐν Χρυσοπόλει, καὶ εἰς τὰς χεῖρας Κωνσταντίνου παραδίδοται [62]. Ὁ δὲ τῇ [63] συνήθει φιλανθρωπίᾳ χρησάμενος, χαρίζεται αὐτῷ τὴν ζωὴν, καὶ εἰς Θεσσαλονίκην τοῦτον ἐκπέμπει φρουρεῖσθαι. Μετ' οὐ πολὺ δὲ βαρβάρους μισθωσάμενος νεωτερίζειν ἤμελλεν, εἰ μὴ προγνοὺς [64] τοῦτο [65] ὁ πρᾳότατος Κωνσταντῖνος διὰ ξίφους τοῦτον ἀποτμηθῆναι ἐκέλευσε· καὶ οὕτως λοιπὸν τελείας ἀπήλαυσε [66] γαλήνης τὰ πράγματα τῆς Χριστιανῶν πολιτείας τῇ δυνάμει τοῦ ζωοποιοῦ, σταυροῦ, γεγονότων B ἐκποδὼν τῶν τυράννων, καὶ μόνου κρατήσαντος τοῦ θεοσυνεργήτου [67] Κωνσταντίνου τῆς τῶν [68] Ῥωμαίων ἀρχῆς. Καταστήσας [69] οὖν τοὺς ἰδίους [70] παῖδας Καίσαρας ἀπήλαυσεν εἰρήνης. Ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ [71] εἰς τὰ πάντα λαμπρὸς, δι' ἀνδρείαν ψυχῆς, δι' ὀξύτητα νοὸς, δι' εὐπαιδευσίαν λόγων, διὰ δικαιοσύνης ὀρθότητα, δι' εὐεργεσίας ἑτοιμότητα, δι' ἀξιοπρέπειαν ὄψεως, διὰ τὴν ἐν πολέμοις ἀνδρείαν καὶ εὐτυχίαν [72], ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς μέγας, ἐν τοῖς ἐμφυλίοις ἀήττητος, ἐν τῇ πίστει στεῤῥὸς καὶ ἀσάλευτος. Ὅθεν καὶ [73] κατὰ πάντων τῶν πολεμίων ὑπηγάγετο [73*] τῇ εὐχῇ τὴν νίκην. Διὸ καὶ Κυριακὰ (1) πρὸς ἐπιστροφὴν τῶν ἐθνῶν κατὰ τόπους εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ πεποίηκεν.

Eodem anno Martinus, exercita per tres menses tyrannide, occisus est: et Licinianus Licinii filius Cæsaris insignibus a Constantino exutus.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ Μαρτῖνος ἐσφάγη τυραννήσας (2) μῆνας τρεῖς. Καὶ Λικινιανὸς υἱὸς Λικινίου ὁ C Καῖσαρ ἀπεδύθη ὑπὸ Κωνσταντίνου [74] (2*).

Eodem quoque anno Persarum regis filius Nar-

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Ναρσῆς ὁ υἱὸς τοῦ τῶν Περσῶν (3)

VARIÆ LECTIONES.

[60] ἰδὼν A, ὁρῶν vulg. [61] διὰ ξηρᾶς A, διά τε ξ. vulg. [62] παρατίθεται f. [63] τῇ add. ex A. [64] προγνοὺς] γνοὺς A. [65] τοῦτον om. A. [66] ἀπήλαυσε A, ἀπέλαυσε vulg. [67] τοῦ θεοσυνεργήτου Κωνστ. A f, τῇ Θεοῦ συνεργείᾳ τοῦ K. vulg. [68] τῶν add. ex A. [69] καταστήσαντος A f. [70] ἰδίους A, οἰκείους vulg. [71] ὁ ἀνὴρ εἰς τὰ πάντα A, ἀνὴρ τὰ πάντα vulg. [72] εὐτυχίαν A f, εὐφυΐαν alii, εὐψυχίαν vulg. [73] καὶ add. ex A. [73*] Legebatur ἀπηγ. [74] Κωνσταντίνου A b f, Κωνσταντίου vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(98) Anno decimo nono Licinium profligatum funditus vel exstinctum merito Theophanes asserit, ante Constantini videlicet mortem annis integris tredecim: ita chronicon Alexandrinum. Favet Aurelius Victor suis calculis, *Anno*, inquiens, *imperii tricesimo secundoque* (is est apud auctorem imperii Constantini numerus) *cum totum orbem* (sublatis omnibus tyrannis) *annis tredecim tenuisset, excessit*. Haud satis attenta Victoris auctoritas Pontacum reliquit errantem ad not. calcem.

(99) Bello publico, inque illud inardescente tota rep. sic et Anast. nec satis expressum, *bello civili moto*. Erat sane civile, sed hujusmodi inter civilia ut universam remp. scinderet. Ἐν τοῖς ἐμφυλίοις ἀήττητος, ait D, *invictus in bellis civilibus*. Combefis.

(1) Eadem *Chron. Alexand.* Ad posteriores annos remittitur perioche hæc ab Hieronymo in Chronico ad Constantini annum 22.

(2) Ad imperium nimirum a Licinio sub extremam cladem a Licinio cooptatus. Zosimus lib. II, Victor et alii. Eum vita donatum asserit Petavius ad annum Constantini 19, quem relatus Zosimus et Theophanes occisum testantur. Eum correctius auctores reliqui Martinianum scribunt.

(2*) Vat. 1 et Peyrez. codd. quos secutus sum in versione, legunt Κωνσταντίνου. Sic bene Vat. 1 Pal. et Peyr. nec enim Constantii Cæsaris erat Cæsarem Licinianum exauctorare; sed patris Constantini, D qui μονοκράτωρ, rerum summam solus tenebat. Combefis.

(3) Inter pugnas adversus Licinium commissas ἔφοδον τῶν Περσῶν ἀγγελθεῖσαν, *nuntiatam Persarum excursionem* tangit Nicephorus Callistus, lib. VII, cap. 47. Causam eodem tempore assignare voluisse Zosimum attentus lector ex ejus lib. II, ubi de Licinii postrema clade, percipiet. Constantii quoque victoriam ex Juliani imp. in ejus laudem oratione conjicio ex verbis istis non longe a principio, τοῖς Παρθυαίων καὶ Μήδων ἔθνεσιν ἀντετάχθης μόνος, *Parthorum et Medorum gentibus solus ex adverso stetisti*: de præliis quippe, quæ vivente patre Constantino juvenis sustinuit, ibi loquitur. *Chronicon Alexandrinum* ad Constantini annum 20: Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν καιρὸν κατὰ τῶν πολεμίων τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως στρατεύσας ὑπηγάγετο τῇ εὐχῇ τὴν νίκην. Διὸ καὶ Κυριακὰ πρὸς ἐπιστροφὴν τῶν ἐθνῶν κατὰ τόπους εἰς τιμὴν τοῦ ἐπὶ πάντων

βασιλέως κατέδραμε τὴν Μεσοποταμίαν, καὶ λαμβά- A νει πόλιν Ἄμιδαν. Τούτῳ Κωνσταντῖνος [55] ὁ Καῖσαρ, Κωνσταντίνου παῖς, πολεμεῖ, καὶ πταίσας ὀλίγον, τέλος οὕτω τῆς μάχης ἐκράτησεν, ὡς καὶ αὐτὸν ἀνελεῖν τὸν Ναρσῆν.

A. M. 5816. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἡ [56] εἰκοσαετηρὶς [57] (4) τῆς [58] Κωνσταντίνου τοῦ Αὐγούστου βασιλείας ἐτελέσθη [59]. Καὶ ἐγένετο ἡ ἁγία [60] καὶ οἰκουμενικὴ πρώτη σύνοδος τῶν τιή Πατέρων, ὧν οἱ πολλοὶ θαυματουργοί τε καὶ ἰσάγγελοι ὑπῆρχον, τὰ στίγματα τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ σώματι φέροντες ἐκ τῶν προλαβόντων διωγμῶν· ἐν οἷς καὶ [61] Παφνούτιος, καὶ Σπυρίδων, καὶ Μακάριος [62], καὶ ὁ Νισιβῖνος [63] Ἰάκωβος, θαυματουργοὶ, καὶ νεκροὺς ἀναστήσαντες καὶ πολλὰ παράδοξα ποιήσαντες. Τῆς δὲ ἁγίας συνόδου ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας γενομένης, ἐξῆρ- B χον (5) αὐτῆς Μακάριος [64] ὁ Ἱεροσολύμων καὶ [65] Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας, ὑπὲρ δὲ τοῦ Ῥώμης Βίτων [66] καὶ Βικέντιος παρῆσαν. Τῆς δὲ Ἀντιοχέων Ἐκκλησίας χηρευούσης [67], ἡ σύνοδος Εὐστάθιον ἐκύρωσε τὸν ἐπίσκοπον Βεῤῥοίας [68] τῆς Συρίας. Ἀλέξανδρος [69] δὲ ὁ τοῦ Βυζαντίου οὐ παρῆν ἐν τῇ συνόδῳ διὰ γῆρας βαθύτατον καὶ ἀσθένειαν σώματος. Πρεσβύτεροι δὲ αὐτοῦ τὸν τόπον ἀνεπλήρωσαν· τότε καὶ Παῦλος [70] ὁ Νεοκαισαρείας παρῆν τῇ συνόδῳ, καὶ ἄλλο πλῆθος ἁγίων ἀνδρῶν βίῳ καὶ λόγῳ διαπρεπόντων, περὶ ὧν μεγάλους ἐπαίνους ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ τῷ εἰς τὸν βασιλέα Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἔγραψε (6). Πᾶσι δὲ τὰ πρὸς τὴν [71] χρείαν δαψιλῶς ὁ Χριστιανικώτατος βασιλεὺς ἐχορήγει. Αὕτη ἡ C ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος συνεργείᾳ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος Ἄρειον καθεῖλε [72] καὶ τοὺς ὁμόφρονας αὐτοῦ [73] (7)· Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν, χωρὶς Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου, συνθεμένου τῇ φωνῇ τοῦ ὁμοουσίου πρὸς τὸ παρὸν, καὶ τούτους ἐξορίαις [74] παρέπεμψε, συμπαρόντος αὐτοῖς καὶ τοῦ πανευφήμου βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ συνεργοῦντος ἐν πᾶσι τοῖς κατὰ Θεὸν, ἄλλους τε ἀντ' αὐτῶν χειροτονηθῆναι ἐκέλευσε, πίστεώς τε

ses, in Mesopotamiam excursionibus factis, urbem Amidam cepit. Constantinus Cæsar Constantini filius cum eo congreditur, et adversa suo vitio fortuna aliquantum usus, demum ita superior in pugna evasit, ut profligatum Narsem interemerit.

A. C. 316.—Hoc anno vicennalia Constantini Augusti celebrata, et sancta universalis prima synodus trecentorum decem et octo Patrum habita, quorum plurimi miraculorum patratores et meritis angelis æquales, ex præviis persecutionibus Christi stigmata in corpore circumferebant: inter quos præcipui Paphnutius, Spiridon, Macarius et Nisibinus Jacobus, prodigiorum opifices, qui mortuos etiam suscitarant ad vitam aliaque id genus supra hominum fidem miranda ediderant. Sancta itaque synodo Nicææ Bithyniæ celebrata, præsides ejus consederunt Macarius Hierosolymorum et Alexander Alexandriæ antistites: vice autem Romani Biton et Vincentius adfuere: vidua vero pontifice Antiochensium Ecclesia, synodus Eustathium confirmavit Berrhoææ in Syria episcopum. Alexander demum Byzantii præsul ob extremam senectutem et corporis invaletudinem synodo non interfuit: presbyteri tamen ipsius locum tenuerunt. Tunc etiam Paulus Neocæsareæ episcopus venit ad synodum, et sanctorum virorum moribus et doctrina præstantium multitudo, quorum eximias laudes tertia in imperatorem oratione Eusebius Pamphili conscripsit: cunctis autem quæ necessitas postulabat Christianissimus imperator liberaliter suppeditabat. Sancta hæc et universalis synodus sanctæ et consubstantialis Trinitatis auxilio Arium et ejus sententiæ sectatores damnavit: Eusebium Nicomediæ et adjunctos ei socios, dempto tamen Eusebio Pamphili, qui quoad illud tempus homousii vocabulo præbuit assensum, communione interdictos misit in exsilium, sancita cuncta laudatissimo imperatore **17** Constantino sua præsentia firmante, omnibusque quæ Deo forent consona opitulante:

VARIÆ LECTIONES.

[55] Κωνσταντῖνος A, Κωνστάντιος vulg. [56] ἡ om. A. [57] εἰκοσταετηρὶς a b c d e f. [58] τοῦ A. [59] ἐτελέσθη A, ἐτελειώθη vulg. [60] ἁγία καὶ οἰκ. A, ἁγία οἰκ. vulg. [61] καὶ post οἷς add. ex A. [62] καὶ Μακ. A, καὶ ὁ M. vulg. [63] Νησιβῖνος καὶ Ἰάκ. A. [64] Μακάριος ὁ Ἱερ. A, ὁ Μακ. Ἱερ. vulg. [65] καὶ add. ex A a. [66] Βίτων A b, Βῆτος vulg. [67] χηρευούσης A et alii, στερευούσης vulg. [68] Βεῤῥοίας A et alii, Βεῤῥοίης vulg. [69] Ἀλέξανδρος] Μητροφάνης A e f. [70] καὶ Παῦλος A, καὶ ὁ Π. vulg. [71] τὴν om. A. [72] post καθεῖλε a add. καὶ Θεόγνιον τὸν Νικαίας. [73] αὐτῷ a. [74] ἐξορίαις A, ἐξορίᾳ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

Σωτῆρος Χριστοῦ Θεοῦ ἡμῶν πεποίηκεν· *Eodem tempore, expeditione in hostes Christianorum suscepta, precibus victoriam reportavit. Quare et templa ad conversionem paganorum passim, et Christi Servatoris nostri cultum excitavit.*

(4) Vicennalia Constantini ad mundi 5816, Christi vero 316, ut Georgius Syncellus devinxit, ita numerum eumdem continuator ejus Theophanes observare debuit. Illius verba sunt: Ἐπὶ τὴν ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τῆς εἰκοσαετηρίδος Κωνσταντίνου στοιχείωσιν διὰ τῆς τῶν κρατησάντων κατ' ἔθνος βασιλέων ὀνομασίας τὸν τῶν ‚εωις' ἐτῶν ἀριθμὸν ἀπαραλείπτως συνάξας ἐπιδείξω· *Ad summam ab Adam ad Constantini vicennalia, relatis uniuscujusque nationis regum nominibus annorum* 5816, *numerum ab* D *errore alienus clarissime colligam.* His annos septem addendos edocet nota in operis titulum, et ad pag. 1 septima.

(5) Ut conciliorum præsides ἔξαρχοι, eisdemque ἐξάρχειν dicantur, præter Theophanem edicunt concil. Ephesinum, Chalcedonense act. 2 sub initium. Theodoretus, lib. II, cap. 22. Evagrius, lib. I, cap. 10.

(6) Clarius, libro 3 in laudem Constantini; sive de vita Constantini, cujus 9 cap. exstant eæ laudes. COMBEFIS.

(7) Arianæ sententiæ in concilio Nicæno sectatores episcopos recens auctor recenset dissertat. in lib. I, cap. 8, Photiani Philostorgii.

insuper alios in abdicatorum locum instituit ordinari: ac demum, quæ nunc per omnem orthodoxorum Ecclesiam publicatur, scriptis mandatam fidei expositionem evulgavit. Cum vero impius Arius ad ipsam præsens astaret et examinaretur, Eusebius Nicomediæ, Theognis, Maris, Narcissus, Theophantus et Patrophilus, blasphemo fidei libello composito synodoque tradito, partem ejus suscepere defendendam: quo in frusta conciso, ejus auctores, mutata sententia, damnaverunt Arium, excepto Secundo, Ptolemaidis Ægypti, et Theona, Marmarices episcopis: quibus mox cum Ario ejectis et anathemate percussis, una cuncti cum augustissimo imperatore subscribentes, sanctum fidei symbolum, felicibus etiam precationibus et acclamationibus additis, publicaverunt: atque ita conventus solutus est.

A ἔκθεσιν ἔγγραφον ἐξήνεγκε, τὴν κατὰ πᾶσαν Ἐκκλησίαν ὀρθοδόξων νῦν ἀπαγγελλομένην. Τότε Ἀρείου τοῦ δυσσεβοῦς παρόντος ἐν τῇ συνόδῳ καὶ κρινομένου, Εὐσέβιος ὁ Νικομηδείας, καὶ Θέογνις, καὶ Μάρις [75], καὶ Νάρκισσος, καὶ Θεόφαντος, καὶ Πατρόφιλος ἀντεποιοῦντο Ἀρείου, οἳ συντάξαντες πίστεως λόγον βλάσφημον ἐπέδωκαν τῇ συνόδῳ. Τοῦ δὲ διαῤῥηχθέντος, οἱ πεποιηκότες τοῦτον ἀντιστραφέντες κατεδίκασαν Ἄρειον χωρὶς Σεκούνδου Πτολεμαΐδος τῆς Αἰγύπτου, καὶ Θεωνᾶ τοῦ Μαρμαρικῆς [76], ὧν ἐκβληθέντων σὺν Ἀρείῳ καὶ ἀναθεματισθέντων, τὸ ἅγιον σύμβολον τῆς πίστεως ἀνηγόρευσαν [77], ὑπογράψαντες (8) ἅπαντες σὺν τῷ πανσεβασμίῳ [78] βασιλεῖ, καὶ εὐφήμησαν, καὶ οὕτως διελύθη ὁ σύλλογος.

B

Hoc anno Crispus imperatoris filius Christianus effectus decessit: et Byzantium cœpit condi.

Τούτῳ τῷ ἔτει Κρίσπος ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως (9) Χριστιανὸς ἐκοιμήθη· καὶ τὸ Βυζάντιον ἤρξατο κτίζεσθαι (10).

Coacta est sancta et universalis prima synodus duodecima indictione, anno magni Constantini vi-

Συνέστη οὖν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ πρώτη σύνοδος τῇ δωδεκάτῃ ἰνδικτιῶνι (11) ἔτει εἰκοστῷ τοῦ

VARIÆ LECTIONES.

[75] Μάρις A et alii, Μάρης vulg. [76] Μαρμαρίκης A. [77] ὑπηγόρευσαν A. [78] πανσεβασμίῳ A, σεβ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(8) Idem in cap. 9 Gelasius quoque Cyzicenus tomo II *Conc.* Parisiis anno 1636 impressorum.

(9) Vicennalibus Constantini patris Crispum obiisse confirmat ex Idatio Petavius lib. XI *De doct. temp.* cap. 41. Annum eumdem prius aperte scripserat Sozomenus lib. I, cap. 5. Vox porro ἐκοιμήθη, nulla vi recensita, mortem oppetiisse arguit. Alienum siquidem a crimine Constantinum declarare, imo pietati quam studiosissime addictum celebrare pro viribus contendit Theophanes: ac ne quis Crispi sanguine contaminatum credat, Crispum legitimo conjugio procreatum inducit Theophanes, et ejus mulieris filium, quam cæteri historici libidinosam et furentem in privignum novercam fingunt. Ut ut se habuerit, matrem vel novercam, a nece Crispo illata suo silentio innoxiam demonstravit auctor *Vitæ Constantini*, et Socrates: invidiam pariter omnem a Constantino depulit Sozomenus lib. I, cap. 5, aperte defendit Evagrius, lib. III, cap. 41, quorum auctoritatem haud temere Theophanes excepit, et exinde Cedrenus et Nicephorus secutus est lib. VII, cap. 35.

(10) Quod non advertitur facile, discrimen inter Byzantii conditum et encænia ponendum. Hic de D conditu solo Theophani sermo est: quem Constantini vicennalibus primo tentatum Socrates asserit lib. I, cap. 12: Ὁ βασιλεὺς ἐπιτελέσας δημοτελῆ τῆς εἰκοσαετηρίδος αὐτοῦ ἑορτὴν, εὐθέως [τὸ] περὶ τὸ ἀνορθοῦν τὰς ἐκκλησίας ἐσπούδαζεν. Ἐποίει δὲ τοῦτο περὶ τὰς ἄλλας πόλεις, καὶ ἐν τῇ αὐτοῦ ἐπωνύμῳ, ἣν Βυζάντιον καλουμένην τὸ πρότερον, ηὔξησε· *Imperator simul ut festum solemne ad vicesimum annum imperii sui celebraverat, nulla interposita mora, ad ecclesias exstruendas omne suum studium contulit: istudque præstitit, cum in aliis urbibus, tum ea cui nomen suum imposuerat, quam quidem Byzantium olim appellatam magnis adauxit ædificiis.* Quam encæniorum et conditus varietatem titulo capitis 42 libro XI *De doctrina temporum*, Petavius statuerat per totum caput non observans, istum cum illis confundit. *Græci*, inquit, *mundi annos Christique varie computant, dum encænia Constantini referunt. Theophanes annum mundi* 5816, *Christi* 316, *quem ipsum esse scibit, quo Nicæna synodus est absoluta.* Verum haud de encæniis, sed de CP. conditu præsente Christi anno 316 institutus est sermo. Βυζάντιον ἤρξατο κτίζεσθαι, C pergit, *Theophanes Constantini* 32 *annum illum facit.* Nusquam: sed vicesimum inculcat Theophanes, quem eumdem canonium ejus chronologicum superius exhibuit. His addit: *Theophanes alteram computandi rationem adhibet, secundum quam natalis Dionysianus convenit anno mundi* 5493, *Græcorum vero sententia* 5500. At certe eam esse Theophani, quæ Georgio Syncello computandi normam, Georgio vero, quæ Græcis Dionysianam æram anno 5500 statuentibus ipse Theophanes in prœmio, et Georgius suo in opere, et utriusque scripta ad invicem comparata testantur: de quibus supra in annotatis ad Prooemium.

(11) Manifestum Theophanis indictiones hic primum memorantis errorem hic detecturo quædam prius occurrunt supponenda. 1. Græcos Latinis in indictionibus numerandis assentiri: adeoque anno, quo Christus lucem aspexit, unam apud utrosque affigi, tertiam videlicet, et anno præsenti 1650 tertiam pariter recenseri. 2. A Christi natalitiis ad hujusce anni limitem eumdem esse numerum, qui est mille sexcentorum et quinquaginta. 3. A mundi conditu annos putandi tres esse apud Græcos celebriores modos. Hi quippe mundi 5493, isti 5500, quæ Georgii Syncelli et Theophanis sententia est, alii 5508 Christum ortu suo terras consecrasse prædicant. His præmissis, demus Theophani, juxta proprios sibi calculos Nicænam synodum anno ab orbe condito 5816 et a Christo nato 316 celebratam: cum ille ortus sui comitem habuerit tertiam indictionem: Nicæna synodus non in 12, sed in 4 indictionem reperietur incidere, ac simul errorem in posita indictione arguere: vel in adversum Nicæna synodo indictioni duodecimæ alligata, ipsam eamdem synodum haud jam amplius in mundi 5816 et Christi 316, verum in mundi 5824 et Christi 324 incurrere, ac simul hallucinatum Theophanem deprehendemus. Erroris causam et reparandi modum præmisimus nota in operis titulum sexta.

μεγάλου Κωνσταντίνου, μηνὶ Μαΐῳ κ' (12). Ἔγραψε δὲ [79] ἐπιστολὴν ἐγκύκλιον ἡ σύνοδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ Λιβύῃ, καὶ Πενταπόλει, δι' ἧς ἐδήλωσε τὴν ἐκβολὴν Ἀρείου, καὶ Σεκούνδου, καὶ Θεωνᾶ· ἐσήμανε δὲ καὶ περὶ Μελετίου, ὥστε ἰδιάζειν ἐν τῇ ἰδίᾳ πόλει ἡσυχάζοντα (13)· τοὺς δὲ ὑπ' αὐτοῦ [80] χειροτονηθέντας μυστικωτέρᾳ χειροτονίᾳ βεβαιοῦσθαι (14). Ἔγραψε δὲ καὶ περὶ τοῦ Πάσχα μηκέτι μετὰ Ἰουδαίων αὐτὸ ποιεῖν, ἀλλὰ τῷ κατὰ Ἰταλίαν τύπῳ κατὰ τὴν Κυριακὴν μᾶλλον ἡμέραν ἑορτάζοντας. Ὁμοίως καὶ ὁ πανευσεβὴς βασιλεὺς ἐπιστολὰς ἔγραψε (15) πανταχοῦ τὰ αὐτὰ κελευούσας [81] καὶ βεβαιούσας τὰ παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου ἐκφωνηθέντα, καὶ Ἄρειον ἅμα τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ ἀποκηρύττων [82], Πορφυριανούς τε αὐτοὺς ὀνομάζεσθαι, καὶ τὰ συγγράμματα αὐτῶν κατακαίεσθαι, καὶ τοὺς μὴ τοῦτο ποιοῦντας θανατοῦσθαι· ἐξέθετο δὲ καὶ νόμον βασιλικὸν οὕτω ταῦτα γίνεσθαι. Τῆς δὲ ἑορτῆς ἐνστάσης κατ' αὐτὸ τῆς εἰκοσαετηρίδος τῆς αὐτοῦ βασιλείας, πάντας τοὺς Πατέρας εἰς ἑστίασιν προετρέψατο, συγκατα-

A gesimo, mensis Maii die pariter vigesimo. Circularem autem epistolam in Alexandriam, Libyam et Pentapolim synodus misit, qua Arii, Secundi et Theonæ depulsionem declaravit: de Meletio item, ut se quiete in propria civitate contineret, et qui ab eo electi erant, alia secretiori ordinatione confirmarentur, significavit. De Paschate prælerea, ne amplius ritu Judaico celebraretur, sed jam per Italiam recepto more Dominico magis die festive coleretur, edixit. Pari quoque modo litteras in provincias piissimus imperator misit, quibus cuncta, quæ a sancto synodo fuerant pronuntiata, probarentur et nuntiarentur exsequenda: Ariumque una cum sectæ asseclis ab Ecclesia proscripsit; eos Porphyrianos vocari, libros eorum igne consumi, B et qui non acquiescerent, morti tradi decrevit: et super his omnibus demum imperatorium promulgavit edictum. Instante vero sub id tempus vicennalis ejus imperii die festo, cunctis Patribus ad epulum invitatis, una et ipse accubuit: et

VARIÆ LECTIONES.

[79] δὲ A, δὴ vulg. [80] ὑπ' αὐτοῦ A, ὑπ' αὐτὸν vulg. [81] κελευούσας καὶ βεβ. A, βεβαιούσας, καὶ κελεύσας vulg. [82] ἀποκηρυττούσας a.

JAC. GOARI NOTÆ.

(12) Ex Socrate lib. I, cap. 9 ad calcem: Ὁ χρόνος δὲ τῆς συνόδου, ὡς ἐν παρασημειώσεσιν εὕρομεν, ὑπατείας Παυλίνου καὶ Ἰουλιανοῦ τῇ εἰκάδι τοῦ Μαΐου μηνός· *Quod tempus concilii attinet, coactum quidem fuit, sicut ex Annalium commentariis constat, Paulino et Juliano coss., mensis Maii die vicesimo.* Subdit Socrates: Τοῦτο δὲ ἦν ἑξακοσιοστὸν τριακοστὸν ἕκτον ἔτος ἀπὸ τῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος βασιλείας· *Erat porro ab Alexandri Macedonis imperio annus* 636. Theophanem τεσσαρακοστὸν legisse puto. Cum enim Georgius Syncellus, quem ille sequitur, Alexandri mortem anno mundi 5170 conjunxerit; his nisi sexcentos quadraginta et sex annos addidisset, Nicænum concilium anno mundi 5816 non collegisset celebratum, nisi forte ad annum 5180 Alexandri obitum seposuisset. Ex hac Socratis auctoritate errorem priori nota manifestatum in suos calculos deduxit Theophanes.

(13) Nihil jam se rebus ecclesiasticis immiscentem (in pœnam nimirum superioris schismatis) privatum agere: hæc enim vis est τοῦ ἡσυχάζειν in ejusmodi. Quod sequitur de ordinatis ab illo, quos sancta synodus præcipit μυστικωτέρᾳ χειροτονίᾳ βεβαιοῦσθαι, *sacratiori ordinatione confirmari*, de vera accipiendum ordinatione, velut irrita penitus, quam Meletius præsumpsisset contra magnæ Alexandriæ episcopi jura: qua de re prodibit propediem illustrissimi Petri de Marcha Tolosani archiepisc. disceptatio, quam brevis, tam erudita, P. Morini libro de sacris ordinationibus inserta. COMBEFIS.

(14) Meletianos sacerdotes Ecclesiæ restituendos, manuum impositione (quæ vel ordinis consecratio, vel pœnitentiæ sacer ritus exsistebat) fuisse confirmatos triplici pacto intelligi posse arbitror. 1. Ut Patres antiqui hæreticorum et schismaticorum sacramentis quibusvis præter baptismum rejectis, Meletianorum quoque sacerdotum promotionem nullius esse roboris deberent æstimare: et eapropter ad Ecclesiæ consortium redire cupientes μυστικωτέρᾳ χειροτονίᾳ κατασταθέντας, *sanctiore ordinatione* (quasi prior exstitisset profana) *constitutos* et creatos sacerdotes. Eam sententiam, quam Gratianus olim et Palleo certam tenuerunt, Ecclesia et theologorum schola reprobat: verum, qui nunc est, non adeo antiquis manifestum fuisse Ecclesiæ sensum C declarare obnituntur ex Innoc. epist. 18, Leonis epist. 38, alias 40, ad Anatol. cap. 2 et ex canon. *Nos consecrationem*, et, *Excommunicati*, quos aliis exagitandos permitto. 2. Manus impositione vel χειροτονίᾳ, per pœnitentiam cum Ecclesia reconciliationem hic intelligendam: at quæ publica fuit pœnitentia, qua ratione μυστικωτέρα, vel quo pacto χειροτονία ordinis secreta consecratio dicatur, haud clare percipio. Quare 3, in gravis momenti negotio, quale Meletianorum sacerdotum exstabat ordinatio, aliquorum animis dubium hæsisse, num rata vel reproba censeretur, facile mihi persuadeo ex dictis pro priore exponendi modo: ideoque dubio cuivis tollendo de eorum repetenda consecratione ad cautelam, et sub conditione, quod aiunt, latam in synodo fuisse sententiam. Ea opinandi via ex tribus verbis istis, μυστικωτέρᾳ χειροτονίᾳ βεβαιοῦσθαι mihi tuto colligitur: 1. Χειροτονία, quod sacerdotalem *consecrationem* et veram *ordinationem* infert. 2. Μυστικωτέρα, quod vel *sanctiorem* et puriorem, ita dicam, exigit vitam, quam qui apud schismaticos de profano et irrito foret suspectus, vel qui, velut dubius et incertus, saltem *in secreto* reparari deberet, et innovari; cum certa quælibet et sacra ordinatio in Ecclesiæ prospectu, et loco pu-D blico celebraretur: quod Theophilus Alexandrinus edixit: Χειροτονεῖν ἐν μέσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, et iterum, χειροτονία δὲ λαθραίως μὴ γινέσθω· *Ordinare in media ecclesia, et populo præsente* oportere: *nec clanculum ordinationes celebrari*: vox quippe μυστικωτέρα *sanctiorem* et *secretiorem* significat. 3. Βεβαιοῦσθαι, *confirmari* sonat et *approbari*; atque accipere, vel stabiliri de novo subindicat. Eadem porro verba legimus apud Socratem lib. I, cap. 6: Τοὺς δὲ ὑπ' αὐτοῦ (Μελετίου) κατασταθέντας, μυστικωτέρᾳ χειροτονίᾳ κατασταθέντας (alia lectio in margine βεβαιωθέντας) κοινωνῆσαι ἐπὶ τούτοις. In ipsa concilii Nicæni epistola apud Theodoretum lib. I, cap. 11: Τοὺς δὲ ὑπ' αὐτοῦ (Μελετίου) κατασταθέντας μυστικωτέρᾳ χειροτονίᾳ βεβαιωθέντας κοινωνηθῆναι ἐπὶ τούτοις, ἐφ' ᾧτε ἔχειν μὲν αὐτοὺς τὴν τιμὴν, καὶ λειτουργεῖν. De clericorum pœnitentia et reconciliatione Joannes Morinus opere *De administ. sacram. pœnitentiæ*, lib. IV, cap. 12.

(15) Exstant apud Socratem lib. I, cap. 6.

splendide et cum honore cunctos excipiens, Paphnutii et sociorum confessorum effossos in persecutione oculos et mutilata membra, quasi sanctimoniam in se exinde derivaturus, exosculabatur. Cunctos deinde episcopos hortabatur ad concordiam, et ut a proximorum criminibus deferendis abstinerent : libellos autem, quos adversus invicem nonnulli dederant, igne consumpsit : hoc addito sacramento firmans, quod si adulterantem episcopum cerneret, ipse propria purpura **18** libenter tegeret. Donis denique immensis per omnes ecclesias distributis, provinciarum præsidibus, ut sacerdotes colerent, præcepit; lætos tandem omnes dimisit. Cum autem ethnici philosophi probris imperatorem Byzantii onerarent, quod præter Romanorum imperatorum mores, communi religione innovata, prave se gereret; e philosophorum grege selectum unum cum Alexandro episcopo in disputationis certamen committere placuit. Alexander vero vir quidem divinus erat, sed ingenio ac litteris rudis. Hic versatissimo in dialecticæ præceptis philosopho, linguæque lascivia laboranti, Te, inquit, in nomine Jesu Christi veri nostri Dei silere jubeo et conticescere. Eo dicto obmutuit ille et loquelæ factus est expers. Macario præterea Hierosolymorum episcopo, qui concilio interfuit, mandavit imperator, ut reversus sanctæ resurrectionis locum, et Calvarii Golgotham, et vivificum crucis lignum requireret. Eodem quoque anno matrem Helenam mulierem divino sensu præditam coronavit Constantinus, et ut imperatrix monetam suo charactere cusam distribueret, donavit. Ostentum autem vidit

A κλιθεὶς αὐτοῖς καὶ λαμπρῶς [83] τιμήσας [84] αὐτούς· Παφνουτίου δὲ [85] καὶ τῶν ὁμοίων ὁμολογητῶν τοὺς ἐξορυχθέντας ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ πηρωθέντα μέλη ἐν τῷ διωγμῷ κατεφίλει, ἁγιασμὸν ἐξ αὐτῶν ποριζόμενος. Παρῄνει δὲ πᾶσι τοῖς ἐπισκόποις εἰρήνην ἄγειν [86], καὶ τῶν κατὰ τοῦ πλησίον λοιδοριῶν ἀπέχεσθαι. Τοὺς δὲ λιβέλλους, οὓς κατ' ἀλλήλων τινὲς ἐκδεδώκασι [87], πυρὶ κατέκαυσεν, ὅρκῳ βεβαιῶν, ὡς εἰ ἴδοι ἐπίσκοπον μοιχεύοντα, τῇ πορφυρίδι σκέπειν αὐτὸν [88] προθύμως. Πολλὰ δὲ πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις δωρησάμενος, καὶ τοῖς ἄρχουσι τῶν ἐθνῶν τιμᾷν τοὺς ἱερεῖς παρακελευσάμενος, χαίροντας ἅπαντας ἐξαπέστειλε. Τοῦ δὲ βασιλέως ὑπὸ σοφῶν (16) Ἑλλήνων ὀνειδισθέντος ἐν Βυζαντίῳ, ὡς οὐ πράττει [89] καλῶς παρὰ τὰ ἔθη τῶν βασιλέων Ῥωμαίων νεωτε- B ρίζειν τὴν θρησκείαν, ἔδοξε [90] τῷ βασιλεῖ ἕνα τῶν φιλοσόφων Ἀλεξάνδρῳ τῷ ἐπισκόπῳ τοῦτον πρὸς τὸ διαλεχθῆναι μετ' αὐτοῦ παραπέμψαι. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος θεῖος μὲν ἦν ἀνήρ, λόγων δὲ ἄπειρος. Εἶπε δὲ τῷ διαλεκτικῷ φιλοσόφῳ γλωσσαλγοῦντι· Ἐπιτάττω σοι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ [91] σιωπᾷν, καὶ μὴ φθέγγεσθαι. Ἅμα δὲ τῷ λόγῳ ἐφιμώθη [92], καὶ γέγονεν ἄλαλος. Τῷ δὲ ἐπισκόπῳ Ἱεροσολύμων (17) Μακαρίῳ παρόντι ἐν τῇ συνόδῳ προσέταξεν ὁ βασιλεὺς ἐπανιόντι ἐρευνῆσαι τὸν [93] τόπον τῆς ἁγίας ἀναστάσεως, καὶ τὸν τοῦ Κρανίου Γολγοθᾶ, καὶ τὸ ζωοποιὸν ξύλον. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Ἑλένην [94] (18) τὴν θεόφρονα αὐτοῦ μητέρα ἔστεψε, καὶ μονῆταν [95] ὡς βασιλίδι ἀπένειμεν (19). C Αὕτη δὲ ὀπτασίαν ἑώρακε (20) κελεύουσαν αὐτῇ [96] καταλαβεῖν τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν [97] ἀνόμων καταχωσθέντας θείους τόπους εἰς φῶς ἀγαγεῖν.

VARIÆ LECTIONES.

[83] προετρ. — λαμπρῶς om. A f. [84] προτιμήσας A. [85] δὲ] τε A. [86] ἄγειν om. b. [87] ἐκδεδώκασι] ἐπιδεδ. A a f, ἐξεδώκασι vulg. [88] σκέπειν αὐτὸν A, σκέπτειν τοῦτον vulg. [89] πράττει A, πράττοι vulg. [90] καὶ ἔδοξε A. [91] τοῦ ἀληθ. Θεοῦ A, τ. ἀλ. ἡμῶν Θεοῦ vulg. [92] ἐφιμώθη : sic rescripsi ex conjectura pro vulg. ἐφημώθη etc. infra p. 46. [93] τὸν τοῦ A, τὸ τοῦ vulg. [94] Ἑλένην A. τὴν Ἑλ. vulg. [95] μονῆταν b, μονίταν vulg. [96] αὐτῇ A, αὐτὴν vulg. [97] τῶν om. A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(16) Emend. Barb. φιλοσόφων· unde et sequitur, ἕνα τῶν φιλοσόφων παραπέμψαι. Visum, unum e philosophis, cum quo Alexander disputaret, emittere COMBEFIS.

(17) Alexander monachus apud Gretserum tom. II, *De cruce*, pag. 38 : Παρεκελεύσατο δὲ Κωνσταντῖνος τῷ τῆς Αἰλίας ἐπισκόπῳ Μακαρίῳ παρόντι ἐν τῇ συνόδῳ, καὶ τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων ὑπερμαχοῦντι ἀναζητῆσαι τὸν ζωοποιὸν σταυρόν, καὶ τὸ D θεόληπτον μνῆμα, καὶ πάντας τοὺς ἁγίους τόπους· *Mandavit Constantinus Macario Æliensi episcopo, qui et ipse synodo interfuerat, et pro apostolicis dogmatibus acriter pugnaverat, ut in vivifica cruce quærenda, sepulcroque divino, ac reliquis sanctis religiosisque locis investigandis omnem diligentiam adhiberet.* Num vero ex Theophane Alexander sententiam in sua scripta derivarit, vel Alexandrum Theophanes secutus fuerit, mihi æque ac Gretsero incompertum.

(18) Helenam non a viro, sed a filio salutatam Augustam declarat Eusebius de ejus Vita lib. III, cap. 46 : Οὕτω δὲ ἀξιώματι βασιλικῷ τετίμηκεν, ὡς ἐν ἅπασιν ἔθνεσι, παρ' αὐτοῖς τε στρατιωτικοῖς τάγμασιν αὐγούσταν βασιλίδα ἀναγορεύεσθαι, χρυσοῖς τε νομίσμασι καὶ τὴν αὐτῆς ἐκτυποῦσθαι εἰκόνα· *Ita etiam honore regio exornavit Constantinus, ut cum apud omnes gentes, tum apud eos, qui aliquo gradu militari collocati essent, Augusta et imperatrix nuncuparetur, aureaque numismata ejus imprimerentur effigie.* Paulinus epist. de invent. sanctæ crucis. Helena, *cum Hierosolymam agnosceret, nomine conregnabat.* Sulpitius Severus, lib. II, *Hist. : Helena mater principis Constantini quæ Augusta cum filio conregnabat.* Ambrosius, *De obitu Theod. : Magna femina, quæ multo amplius invenit, quod imperatori conferret, quam quod ab imp. acciperet. Anxia mater pro filio, cui regnum orbis Romani cesserat.* Quibus verbis imperium simul accepisse ac reliquisse indicat, quod eodem nempe anno, quo imperatrix salutata, Hierosolymam migrarit. Certe paulo post Crispi necem Faustam Constantini conjugem e vivis excessisse refert Zozimus, lib. II, cujus mors ad Helenam matrem Crispi necem lugentem, Augustæ nomine donandam Constantinum impulit.

(19) Eusebio nota præced. jam relato teste, et Baronio ad annum 326 num. 61.

(20) Visioni vel revelationi hujusmodi attestatur Ambrosius orat. de obitu Theodosii. Paulinus epist. ad Severum de inv. sanctæ crucis, Rufinus, lib. I *Eccl. Hist.* cap. 7, et Socrates lib. I, cap. 15. Alii Helenæ studio et labori crucis inventionem assignant.

Ἡ δὲ τὸν παῖδα Κωνσταντῖνον ᾐτήσατο (21) τὰ θεόθεν αὐτῇ κελευσθέντα πληρῶσαι. Ὁ δὲ [a] τὴν ὑπακοὴν πεποίηκε. Θείῳ δὲ νεύματι κινούμενος ὁ εὐσεβὴς Κωνσταντῖνος πόλιν εἰς ἴδιον ὄνομα κτίσαι βουληθεὶς ἐν τῷ πρὸ τοῦ Ἰλίου πεδίῳ (22), ὑπὲρ τὸν Αἴαντος τάφον, οὗ δή φασι τὸν ναύσταθμον ἐσχηκέναι τοὺς ἐπὶ Τροίαν στρατεύσαντας Ἕλληνας, Θεὸς δὲ κατ' ὄναρ αὐτῷ ἐκέλευσεν ἐν τῷ Βυζαντίῳ κτίσαι τὴν νῦν Κωνσταντινούπολιν· ἣν καὶ [b] φιλοτίμως δειμάμενος οἴκοις περιφανέσι, τοὺς ἀπὸ Ῥώμης ἀξιολόγους μετῴκισε [1], καὶ ἐξ ἄλλων τόπων κατὰ γένος ἐπιλεξάμενος [2] (23), καὶ οἴκους μεγάλους αὐτοῖς χαρισάμενος, οἰκῆσαι τὴν πόλιν πεποίηκε. Τότε δὴ τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας (24), καὶ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, καὶ τῶν Ἀποστόλων, καὶ τοῦ Ἁγίου Μωκίου, καὶ τοῦ Ἀρχαγγέλου ἐν τῷ Ἀνάπλῳ (25) ὁ φιλόχριστος βασιλεὺς ᾠκοδόμησε· τοὺς δὲ τῶν εἰδώλων εἰδωλικοὺς ναοὺς καταλύεσθαι προσέταξε, καὶ ἐκκλησίας οἰκοδομεῖσθαι. Τότε κατεσκάφη (26) ὁ ἐν Αἰγαῖς [3] Ἀσκληπιοῦ ναὸς, καὶ ὁ ἐν Ἀφάκοις τῆς Ἀφροδίτης, καὶ πολλοὶ ἕτεροι· καὶ τὰς τούτων προσόδους ταῖς ἐκκλησίαις ἐδωρήσατο. Τότε πολλὰ ἔθνη (27) τῷ βαπτίσματι προσῆλθον τοῖς θαύμασι τοῖς γενομένοις ὑπὸ τῶν αἰχμαλώτων τῶν ἐπὶ Γαληνοῦ τοῦ βασι-

A jubens eam Hierosolymam proficisci, et divina loca sub terram ab impiis et profanis defossa in lucem educere. Tunc ipsa filium Constantinum rogat, ut divinitus sibi imposita munera adimpleret. Ille divino nutu concitatus, matri morem gessit. Pius idem Constantinus urbem suo de nomine condere volens, in planitie, quæ Ilio subjacet ad Ajacis tumulum, ubi Græcos ad Trojanam expeditionem profectos navium stationem habuisse ferunt, jussus est in somnis a Deo Byzantii, quæ nunc Cpolis, illud moliretur opus. Urbe igitur præclaris ædificiis exstructa, viros dignitate præcipuos ab urbe Roma aliisque subinde locis selectos illuc transtulit, et, præclaris habitationibus assignatis, urbem præcepit incolere. Eo tempore B Sanctæ Sophiæ, Sanctæ Irenes, Apostolorum, Sancti Mocii et Archangeli ad locum, qui Anaplus dicitur, templa Christi amans imperator exstruxit: profanaque idolorum fana dejici, et ecclesias ædificari jussit. Tunc templum Æsculapii ad Ægas, et Veneris in Aphacis, et alia plurima sunt eversa, atque illorum reditus Ecclesiæ addicti. Sub hoc idem tempus multæ gentes ad baptismum accesserunt, miraculis motæ editis a quibusdam

VARIÆ LECTIONES.

[a] δὲ alterum add. ex A et aliis. [b] καὶ add. ex A. [1] μετῴκησε vulg. [2] ἐκλεξάμενος a [3] ἐν Αἰγαῖς] ἐναγῆς a.

JAC. GOARI NOTÆ.

(21) Quidam Helenam a filio missam referunt: Alexander monachus apud Gretserum tom. II *De Cruce*, ab imperatore missam, ipsamque mitti expostulasse narrat. Ejus verba sunt, quæ hic scripta: Ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς τὴν ἑαυτοῦ μητέρα Ἑλένην τὴν ἀξιέπαινον καὶ θεοφιλῆ εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ γραμμάτων, καὶ χρημάτων ἀφθονίας πρὸς τὸν Μακάριον Ἱεροσολύμων, ἐπὶ ἀναζητήσει τοῦ ζωοποιοῦ ξύλου, καὶ οἰκοδομῇ τῶν ἁγίων τόπων, αὐτῆς αἰτησαμένης τῆς βασιλίδος, φασκούσης ὀπτασίαν θείαν ἑωρακέναι, κελεύουσαν αὐτῇ τὰ Ἱεροσόλυμα καταλαβεῖν, καὶ τοὺς ἁγίους τόπους εἰς φῶς ἀγαγεῖν χωσθέντας ὑπὸ τῶν ἀνόμων.

(22) Ilium urbem ædificandam Constantinum suscepisse scribit Zosimus lib. II: ex divina relatione alio mentem transtulisse Sozomenus, lib. II, cap. 2.

(23) Anast., *secundum genus:* perinde obscurum. P. Goar non reddit. Idem sit κατὰ γένος, τὸ γενικῶς ex aliis quoque locis universim diligens: ut non solum Roma accersierit incolas, sed ex universis imperii Romani provinciis. Vel τὸ, κατὰ γένος, per familias: sic enim commodum, delectas familias transferre, ad augendum brevi civium numerum, urbisque potentiam dilatandam. COMBEFIS.

(24) De duobus tantummodo templis meminit Socrates, lib. I, cap. 12, nempe de ecclesia Apostolorum, et altera Pacis dicta, quæ et alio nomine Sapientia nominata reperitur, scribit Baronius ad annum Christi 330, num. 19. At duarum ecclesiarum licet meminerit Socrates, ubi exstruendam a Constantino sui nominis urbem refert: decipitur nihilo secius ipse Annalium auctor, qui Pacis et Sapientiæ unam esse asserit, quas sub diversis titulis diversas quoque affirmare necesse ex originibus CP.: Ἀνήγειρεν δὲ τὴν Ἁγίαν Εἰρήνην, καὶ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, καὶ τὸν Ἅγιον Ἀγαθόνικον, καὶ τὸν Ἅγιον Ἀκάκιον ὁ μέγας Κωνσταντῖνος. Et infra: Τὸν δὲ Ἅγιον Μώκιον, καὶ τὸν Ἅγιον Μηνᾶν εὗρεν ὅτι ἦσαν ναοὶ εἰδώλων. Et inferius: Τὸν C δὲ Ἅγιον Μώκιον ὑπάρχοντα ἄλλα δύο μήκη παρ' ὃ ἐστιν, ἐξέκοψε τὸ δίμοιρον μέρος τοῦ ναοῦ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἀνήγειρε τὸ θυσιαστήριον. Διότι καὶ ἀνῃρέθη ὁ Ἅγιος Μώκιος ἐκεῖσε. Τούτου χάριν ἀνήγειρε καὶ τὸν ναὸν ὡς ἴδιον αὐτοῦ, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐκεῖσε ἔφερεν· *Ædificavit Sanctam Pacem, et Sanctam Sapientiam, et Sanctum Agathonicum, et Sanctum Acacium magnus Constantinus. Sanctum autem Mocium, et Sanctum Menam templa idolorum comperit exstructa. Sanctum itaque Mocium alia simili parte magnitudinem, quam nunc habet, superantem, media parte rescidit magnus Constantinus et ejus mater, et exstruxit altare: quod eo loci S. Mocius occisus fuerit. Cujus gratia templum ceu jam ipsi addictum exstruxit, et ejus corpus ibidem reposuit.*

(25) De hocce archangeli templo, cui nomen Michaelium Sozomenus fuse lib. II, cap. 2. Anaplus est ipsius CP. portus ingressus, verum ex parte D urbi opposita, hoc est, ad Galatæ versus Asiam extremum littus. Procopius, *De Ædif. Justiniani: Littora insigni venustate exstructa sunt in hunc modum: Duo templa archangelo Michaeli consecrata, ex adverso utriuslibet portum occupant, unum in loco, qui Anaplus dicitur, ad lævam situm ei, qui Euxinum mare ingreditur* (ex parte nimirum meridionali), *alterum in opposito termino.* Sozomenus: Τόπος δὲ οὗτος ὁ νῦν Μιχαήλιον ὀνομαζόμενος ἐν δεξιᾷ καταπλέοντι ἐκ πόντου εἰς ΚΠ., διεστὼς μὲν αὐτῆς πλωτῆρι ἀμφὶ γ' καὶ ε' στάδια· *Locus jam Michaelium nominatur, estque naviganti ex ponto* (ex parte boreali) *Constantinopolim ad dextram positus, atque abest ab urbe, si nave trajicias circiter 35 stadia.*

(26) De duobus istis fanis Eusebius, *De vita Const.* lib. III, cap. 53 et 54, et Sozomenus lib. II, cap. 4, idolicarum ædium reditus ecclessiis addictos chronicon Alexand. hoc anno memorat.

(27) Sozomenus de istis lib. II, cap. 5.

sacerdotibus, qui antea sub Galieno imperatore a Gothis, Celtis et Gallis Hesperiis, qui tunc adversus Romanos incursiones faciebant, captivi ducti fuerant : nunc vero sub victore Constantino innumeræ ex his gentibus ad Christi cultum confugientes illuminatæ sunt. Indi præterea interiores Christi fidem susceperunt, Meropio Tyrio philosopho Ædesium et Frumentium discipulos secum assumente, et ad ibi posita loca quæque describenda profecto, iisdemque divinum verbum prædicante : primusque Frumentius episcopus ab Athanasio apud ipsos consecratus. Iberes similiter sub Constantino fidem acceperunt, visis a Christiana muliere captiva patratis miraculis, quæ inter cætera oculorum caliginem regi inter venandum ingruentem sanavit. Hæc Rufinus ab Iberum rege Baccurio audita narrat. Pari quoque eventu ipsius ætate Armenii, Tiridatis, eorum regis, et Gregorii, eorum episcopi, hortatibus fidem una cum salute susceperunt universi. Ejus quoque temporibus Dorotheus Tyri episcopus pluribus sub Diocletiano malis exantlatis, exsilium etiam et tormenta perpessus, florebat : qui, ut utriusque linguæ Græcæ pariter et Latinæ peritissimus, et tum ob ingenii felicitatem, tum ob rerum experimenta variam eruditionem adeptus, præclara nobis in utraque scripto reliquit monumenta. Hic de Byzantii et aliorum plurium locorum episcopis diligenter disseruit. Idem exsilio revocatus interfuit synodo, et propriæ restitutus ecclesiæ ad prævaricatoris Juliani tempora permansit in vivis. Cum vero non aperta, sed occulta vi per magistratus in Christianos scelestus ille debaccharetur, beatus Dorotheus Odyssopolim rursum profectus, et a Juliani magistratibus ibidem comprehensus, variis contusus injuriis, in extrema senectute, ob Christi confessionem, centum et septem vitæ numerans annos, in tormentis occubuit.

λέως αἰχμαλωτισθέντων ἱερέων πρότερον ἐκ τῶν ἐπιδραμόντων τοῖς Ῥωμαίοις Γότθων καὶ Κελτῶν καὶ Γαλατῶν τῶν ἑσπερίων. Καὶ νῦν δὲ ἐπὶ τοῦ νικητοῦ Κωνσταντίνου πλεῖστα τῶν ἐθνῶν [4] ἐφωτίσθησαν τῷ Χριστῷ προσδραμόντα [5]. Ἰνδοὶ οἱ ἐνδότεροι (28) ἐπίστευσαν τῷ Χριστῷ, Μερωπίου φιλοσόφου Τύρου [6] Αἰδέσιον καὶ Φρουμέντιον τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λαβόντος, καὶ εἰσελθόντος ἐκεῖ ἱστορῆσαι τοὺς τόπους (29), καὶ διδάξαντος αὐτοὺς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Πρῶτον ἐπίσκοπον Φρουμέντιον χειροτονεῖ Ἀθανάσιος ἐν αὐτοῖς. Ὁμοίως καὶ Ἴβηρες (30) ἐπ' αὐτοῦ ἐπίστευσαν ὑπὸ [7] τῆς αἰχμαλώτου γυναικὸς Χριστιανῆς ὁρῶντες γινόμενα θαύματα, καὶ τὴν ἐπιπεσοῦσαν ἀχλὺν τῷ βασιλεῖ αὐτῶν κυνηγοῦντι ἰασαμένης. Ταῦτα Ῥουφῖνος (31) ἱστορεῖ παρὰ τοῦ αὐτοῦ [8] βασιλέως τῶν Ἰβήρων Βακκουρίου ἀκηκοώς. Ὁμοίως καὶ Ἀρμένιοι (32) τελείως [9] ἐπ' αὐτοῦ ἐπίστευσαν διὰ Τιριδάτου [10] τοῦ βασιλέως αὐτῶν καὶ Γρηγορίου ἐπισκόπου αὐτῶν τὴν σωτηρίαν δεξάμενοι. Τότε καὶ Δωρόθεος (33) ἐπίσκοπος Τύρου, ὁ ἐπὶ Διοκλητιανοῦ πολλὰ κακοπαθήσας, καὶ ἐξορίας καὶ βάσανα ὑπομείνας, ἤκμαζε, πλεῖστα συγγράμματα καταλιπών, Ῥωμαϊκὰ καὶ Ἑλληνικὰ [11], ὡς ἀμφοτέρων γλωσσῶν ἐμπειρότατος, καὶ πολυΐστωρ [12] δι' εὐφυΐαν γενόμενος. Οὗτος ἀκριβῶς καὶ περὶ τῶν ἐπισκόπων τοῦ Βυζαντίου καὶ ἄλλων πολλῶν [13] διεξῆλθεν (34). Ὁ [14] αὐτὸς ἐπανελθὼν ἐκ τῆς ἐξορίας, καὶ ἐν τῇ συνόδῳ εὑρεθεὶς, καταλαβὼν τὴν ἰδίαν [15] παροικίαν, διήρκεσε ἕως [16] Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου. Καὶ ἐπειδήπερ οὐ προφανῶς, ἀλλὰ κρυπτῶς διὰ τῶν ἀρχόντων ὁ μιαρὸς ἀνὴρ εἰς τοὺς Χριστιανοὺς παροίνει, πάλιν ὁ μακάριος Δωρόθεος κατέλαβεν τὴν Ὀδυσσόπολιν, ἔνθα καὶ συσχεθεὶς ὑπὸ τῶν ἀρχόντων Ἰουλιανοῦ, καὶ πολλοὺς ὑπομείνας αἰκισμοὺς (35), ἐν βαθυτάτῳ γήρει [17] διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογίαν ταῖς βασάνοις ἀναπέθανεν [ἑκατὸν ἑπτὰ ἤδη τυγχάνων ἐτῶν [18]].

A. C. 317. — Hoc anno Judæi et Persæ, cognito fidei Christianæ per totam Persiam argumento, Symeonem Ctesiphontis et alterum Seleu-

A. M. 5817. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ἰουδαῖοί τε καὶ Πέρσαι τὸν Χριστιανισμὸν ὁρῶντες ἀκμάζοντα κατὰ τὴν Περσίδα διαβάλλουσι Σαβώρῃ Περσῶν βασι-

VARIÆ LECTIONES.

[4] πλεῖστα τῶν ἐθνῶν A, πλεῖστα μέρη τ. ἐ. vulg. [5] προσδραμόντα A a, προσδραμόντων vulg. [6] fort. Τυρίου. [7] ὑπὸ] τὰ b. [8] fort. παρ' αὐτοῦ τοῦ. [9] τελείως om. A f. [10] Τηριδ. vulg. [11] καὶ Ἑλληνικὰ om. A e f. [12] καὶ πολυΐστωρ om. a. [13] πολλῶν A, πολλῶν τόπων vulg. [14] ὁ add. ex A. [15] ἰδίαν] οἰκείαν c. [16] ἕως A a f, μέχρι vulg. [17] γήρᾳ b e. [18] ἑκ. — ἐτῶν om. A e f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(28) Ista ex Socratis lib. I, cap. 10 juxta Græcam divisionem. Theodoreti lib. I, cap. 23, Sozomeni ib. II, cap. 23.

(29) *Qui profectus esset ad eas visendas regiones atque lustrandas.* Durius redditum : *ad ibi posita loca quæque describenda profecto.* Τὰ ὑπὸ τῆς. Emend. bene in Barb. COMBEFIS.

(30) De Iberibus iidem in consequentibus.

(31) *Hist. eccl.* lib. I, cap. 10.

(32) Baronius ad annum 311, num. 22 et seqq.

(33) Patria qui Tyrium, Tyri tamen episcopum nusquam fuisse Dorotheum istum demonstrat Baronius in notis ad martyr. 5 Junii ex Euseb. *Hist. eccl.* lib. VII, cap. 26 et Nicephoro lib. VI, cap 37. Edessæ pariter, non Odyssopoli cum martyrio sublatum refert anno Christi 63, num. 57. Dorotheum Hebraice et Græce solitum orare narrat Eusebius, Menologium 18 Kal. Maii Græce et Latine scripsisse : adeo ut Dorotheum sacerdotem unum, alterum episcopum ; hunc litteras istas, alterum alias, hunc Edessæ, alterum Odyssopoli mortuum, eumdem tamen et unicum a Theophane et aliis reputatum cum Baronio in martyr. facile sit colligere.

(34) *Historiam contexuit episcoporum Byzantii, et plurium aliarum civitatum.* Sic bene Anast. COMBEFIS.

(35) Bene idem, *multis affectus verberibus :* quod et P. Goar forte reddere voluit, *contusus verberibus;* non injuriis, ut editum est. ID.

λεῖ [19] Συμεῶνα ἀρχιεπίσκοπον (36) Κτησιφῶντος καὶ τὸν Σελευκείας [20] (37)!, ὡς φίλους τοῦ βασιλέως [21] Ῥωμαίων καὶ μηνυτὰς τῶν Περσικῶν πραγμάτων· ὥστε μεγάλου διωγμοῦ ἐν Περσίδι κινηθέντος πλεῖστοι τῷ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρίῳ κατεκοσμήθησαν, ἐν οἷς καὶ Οὐσθαξάδης [22] παιδαγωγὸς Σαβώρου [23], καὶ Συμεὼν ὁ [24] ἀρχιεπίσκοπος, καὶ πρὸς ἄλλοις πολλοῖς ἑκατὸν κληρικοὶ καὶ ἐπίσκοποι ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ ἐμαρτύρησαν, καὶ πολλὰ πλήθη ἀναρίθμητα. Ἐκ δὲ τῶν πόλεων [25] τοὺς ἐπισήμους ὀκτωκαίδεκα χιλιάδας ἠρίθμησαν μαρτύρων βασάνοις φρικώδεσι καὶ ξέναις [26] τῆς φύσεως τελειωθέντας [27] ὑπὸ Σαβώρου τοῦ ἀθεωτάτου. Τότε καὶ Ἀκεψιμᾶς [28] ὁ [29] ἐπίσκοπος, καὶ Ἀειθαλᾶς [30] πρεσβύτερος, καὶ Περβουλία [31] ἡ ἀδελφὴ Συμεὼν τοῦ ἀρχιεπισκόπου σὺν ἑτέραις πλείσταις ἐμαρτύρησαν. Κωνσταντῖνος δὲ ὁ θειότατος βασιλεὺς Σαβώρῃ [32] διὰ γραμμάτων παρῄνει φείσασθαι Χριστιανῶν αὐτῶν, καὶ παύσασθαι τῆς τοσαύτης ὠμότητος· ἥτις ἐπιστολὴ θαυμασίως συντέτακται, καὶ θειότατα· ἀλλ' οὐκ ἔπεισε.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει [33] Ἑλένην τὴν μακαρίαν (38) μετὰ χρημάτων [33*] ἀπέστειλεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὁ θεῖος Κωνσταντῖνος πρὸς τὸ ἀναζητῆσαι τὸν ζωοποιὸν [34] τοῦ Κυρίου σταυρόν. Μακάριος δὲ ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων συναντήσας τῇ βασιλίδι μετὰ τῆς δεούσης τιμῆς, τὴν ζήτησιν τοῦ ποθουμένου ζωοποιοῦ [35] ξύλου ἐποιεῖτο σὺν αὐτῇ, μεθ' ἡσυχίας καὶ προσευχῶν σπουδαίων καὶ νηστειῶν [36]. Τούτων δὲ γενομένων, ἐφάνη συντόμως θεόθεν ὁ [37] τόπος τῷ αὐτῷ Μακαρίῳ δειχθείς, ἐν ᾧ ἵδρυτο τῆς ἀκαθάρτου δαίμονος Ἀφροδίτης ὁ ναὸς καὶ τὸ ἄγαλμα· ὃν τῇ βασιλικῇ αὐθεντίᾳ χρωμένη συντόμως καθεῖλεν ἡ θεόστεπτος Ἑλένη διὰ πλήθους τεχνιτῶν ἐκ βάθρων

A ciæ archiepiscopum, ceu Romanorum imperatorum amicos, quique res Persicas eis revelarent, apud Saborem Persarum regem criminati sunt : unde horrenda in Perside persecutione commota, plurimi pro Christo martyrii corona fuere decorati : **20** inter quos Usthaxades Saboris pædagogus, et Symeon archiepiscopus, et præter alios plures centum clerici et episcopi, et alia innumera multitudo una die martyrii palmam adepti sunt. Ab eodem insuper infidelissimo Sabore in præcipuis urbibus nobilissimi quique ad decem et octo millia cruciatibus horrendis et ab humana penitus alienis natura martyres fuere consummati. Ea tempestate Acepsimas episcopus, Æthalas presbyter, et Perbulia Symeonis archiepiscopi soror cum plurimis aliis

B ejusdem sexus martyrio afficiuntur. Quibus auditis sacratissimus imperator Constantinus, ut Christianorum sanguini fundendo parceret, et a tanta crudelitate sibi temperaret, per litteras, additis etiam precibus, Saborem est adhortatus. Mirando ac divino stylo composita est hæc epistola : duram tamen viri mentem flectere non valuit.

Eodem anno beatam Helenam cum ingenti pecuniarum pondere, ad vivificam Domini crucem perquirendam, divinus Constantinus Hierosolymam misit. At cum debito honore imperatrici factus obviam Macarius Hierosolymorum patriarcha una cum ipsa semotus a comitatus tumultu, mentis dico tranquillitate, fervidis orationibus et jejuniis vacans, desiderati ligni perquisitionem agebat. Quibus ita persolutis, divino tandem nutu, locus,

C quo Veneris impuri dæmonis templum ac simulacrum erecta fuerant, ipsi Macario manifestatus est : eumque Helena divinitus coronata imperatrix regia potestate usa, operarum adhibita multitudine, a

VARIÆ LECTIONES.

[19] βασιλεῖ om. e f. [20] Σελευκείας A, Σελευκίας vulg. [21] τοῦ βασιλέως Ῥωμ. A, τῶν Ῥωμ. βασιλέων vulg. [22] Οὐσθαδοξάδης e. [23] Σαβωρίου vulg. [24] ὁ add. ex A. [25] πόλεων] πολλῶν a. [26] ξέναις A et alii, γεένναις vulg. [27] τελειωθέντων a. [28] Ἀκεψιμᾶς A et alii, Ἀψικιμᾶς vulg. [29] ὁ add. ex A. [30] Λειθαλᾶς A et alii, Αἰθαλᾶς vulg. [31] Περβουλία A f, Τερβ. a, Τουρβουλία vulg. [32] Σαβωρίῳ vulg. [33] ante τῷ δ' αὐτῷ ἔτει A add. inscriptionem : περὶ Ἑλένης τῆς θείας βασιλίδος. [33*] χρημάτων καὶ στρατευμάτων b. [34] ζωοποιὸν] θεῖον a. [35] ζωοποιοῦ add. ex A a. [36] νηστειῶν A, νηστείας vulg. [37] ὁ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(36) Istam Saboris persecutionem, et Symeonis sociorumque mortem ad Constantii et Constantis tempora submovet Baronius an. 341, num. 10, eo nomine quod Hieronymus in *Chronico* præfatorum impp. ætate Saborem in Christianos referat sæviisse : quasi rex impius in eos frequentius impelli non potuerit, quod ipse Hieronymus recenset. Auctor Theophanes Sozomenum secutus Saboris persecutionem primam Constantini temporibus annectit. Sozomeni idem sentientis testimonium occurrit lib. II, cap. 8 et seqq. Saborem, Saborium et Saporem auctor nonnunquam scribit.

(37) Addit auctor ὡς φίλους. Duos igitur putat esse, hunc Ctesiphontis, istum Seleuciæ præsules. Unum tamen et eumdem Ctesiphontis simul et Seleuciæ episcopum fuisse Symeonem ponit Sozomenus citatus : Συμεώνην τὸν τότε ἀρχιεπίσκοπον Σελευκείας καὶ Κτησιφῶντος τῶν ἐν Περσίδι βασιλευουσῶν πόλεων, ὡς φίλον ὄντα διαβάλλουσι. Unum etiam Symeonem habet Anastasius in sua, non D adeo historia, quam Theophanis versione. Unicum pariter utriusque urbis antistitem memorat Romanum martyrologium Aprilis 21 et Baronius suis in illud notis : ut et menologium Aprilis ejusdem die 17 ; Κτησιφῶντος enim et Σαλὴκ ἡγεμονευουσῶν ἐν Περσίδι πόλεων eum solum pontificem laudat. — Sic infra unius archiepiscopi Symeonis meminit, plurium episcoporum, in quibus et ipse Seleuciæ episcopus fuerit. Nec ita passim illa ætate quibusvis metropolitis cedebat archiepiscopi nomen, sed vel patriarchis duntaxat, vel præcipuis primatibus, ac qui gentis integræ caput erant, et ipsi velut patriarchæ, nonnihil tamen inferiores summis tribus, tumque quatuor, ac quinque patriarchis. COMBEFIS.

(38) Ad annum Constantini vicennalia sequentem conquirendæ sanctæ crucis studium et laborem seponit Baronius cum antiquis historicis ad annum Christi 326 num. 27 et seqq. Videndus Gretserus opere de cruce.

fundamentis effossum dejecit, rudera exportavit, et cuncta ab Ælio Adriano quondam ibi magnis sumptibus constructa demolita est et expurgavit. Confestim vero sanctum monumentum detectum, et Calvarii locus patefactus, et his proxime tres cruces ad orientem effossæ : sed et studiosius investigantibus clavi etiam reperti. Anxiis vero cunctis, quæ utique crux Dominica foret, et beata Helena valido mœrore confecta, Macarius episcopus proprii nominis claritudine beatus, dubium omne fide sua dissolvit. Illustrium enim feminarum cuidam de vita desperatæ, et jam animam agenti, hujus et illarum crucium admotis lignis, Dominicam agnovit. Nam ut ad infirmam sola accessit umbra, quæ absque spiritu, et omni motu destituta jacebat, divina virtute confestim exsiliit, et magna voce Deo laudem reddidit. Pientissima vero Helena cum tremore et plurimo cordis tripudio vivifica cruce sublata, partem quidem cum clavis ad filium detulit : aliam autem argenteo loculo inclusam Macario episcopo tradidit secuturæ deinceps posteritati monumentum. **21** Ecclesias quoque jussit exstrui in sancto sepulcro in Calvario, et singularem aliam de filii sui nomine, ubi vivifica crux reperta est, in Bethleem et in Olivarum monte : quibus peractis ad illustrem Constantinum reversa est. His hilare acceptis, vitalis crucis partem auro inclusam episcopo servandam commendavit : clavorum autem hos quidem in galeam scite composuit, alios in equi ejus frenum fabrefactos admiscuit, ut adimpleretur vaticinium prophetæ, dicentis : *In illa die erit in equi freno sanctum Domino omnipotenti* [a]. Ipse celebratissimus Constantinus Macario, cujus viri nomen laudes etiam testatur, ut fabricam urgeret et promoveret, scripsit : ac liberali sumptu dato præfectum operis misit ; qui sancta loca ex ejus mandato curaret adeo sumptuose exstrui, ut splendore pares in orbe universo non exstarent ædes, etiam provinciæ præsidibus ex ærario publico collatis expensis ad opus inceptum absolvendum opem suppeditare imperatoris rescripto jussis. Quibus confectis imperator dies festos hilariter celebravit, debitasque Deo, a quo imperii sui tempora tot bonis cumulata sunt, grates persolvit.

Eodem anno tanto nomine dignus Macarius Hie-

A κατασκάψασα [38], καὶ τὸν χοῦν ἀποῤῥίψασα [39], ὑπὸ Ἀδριανοῦ Αἰλίου πάλαι κτισθέντα πολυτελῶς. Αὐτίκα δὲ τὸ ἅγιον μνῆμα καὶ ὁ τόπος τοῦ Κρανίου ἀνεδείχθησαν, καὶ πρὸς ἀνατολὴν σύνεγγυς τούτων τρεῖς σταυροὶ κεχωσμένοι [40]· ἐρευνήσαντες δὲ εὗρον καὶ τοὺς ἥλους. Ἀμηχανούντων δὲ πάντων ποῖος ἄρα εἴη [41] ὁ Δεσποτικὸς σταυρὸς, καὶ σφόδρα τῆς μακαρίας Ἑλένης λυπουμένης, ὁ Μακάριος φερωνύμως ἐπίσκοπος διὰ πίστεως ἔλυσε [42] (39) τὸ ζητούμενον. Ἀπεγνωσμένῃ γάρ τινι γυναικὶ τῶν ἐμφανῶν καὶ σχεδὸν τεθνηκυίᾳ προσαγαγὼν ἑκάτερον [43] τῶν σταυρῶν τὸν Δεσποτικὸν διέγνω. Μόνον γὰρ ἤγγισε τῇ ἀσθενούσῃ [44] ἡ σκιὰ αὐτοῦ καὶ [45] εὐθὺς ἡ ἄπνους καὶ ἀκίνητος θείᾳ δυνάμει παραχρῆμα ἀνεπήδησε, δοξάζουσα τὸν Θεὸν μεγάλῃ τῇ φωνῇ. Ἡ δὲ πανευ-
B σεβὴς Ἑλένη μετὰ φόβου καὶ πολλῆς χαρᾶς ἀνελομένη τὸ ζωοποιὸν ξύλον, μέρος μὲν αὐτοῦ σὺν τοῖς ἥλοις ἤγαγε πρὸς τὸν παῖδα· τὸ δὲ λοιπὸν εἰς ἀργυροῦν καταθεμένη γλωσσόκομον, παρέδωκε τῷ ἐπισκόπῳ Μακαρίῳ, εἰς μνημόσυνον ταῖς μετέπειτα γενεαῖς. Τότε δὲ καὶ ἐκκλησίας ἐκέλευσε κτισθῆναι ἔν τε τῷ ἁγίῳ μνήματι καὶ ἐν τῷ Κρανίῳ, καὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἑαυτῆς (40) υἱοῦ [46], ἔνθα εὑρέθη τὸ ζωοποιὸν ξύλον, καὶ ἐν Βηθλεὲμ, καὶ ἐν τῷ ὄρει τῶν Ἐλαιῶν, καὶ οὕτως ἐπανῆλθε πρὸς τὸν πανεύφημον Κωνσταντῖνον. Ὁ δὲ δεξάμενος αὐτὴν μετὰ χαρᾶς, τὴν μὲν τοῦ ζωοποιοῦ ξύλου μοῖραν ἐν χρυσῇ θήκῃ παρέθετο, παραδοὺς τῷ ἐπισκόπῳ εἰς τήρησιν· τῶν δὲ ἥλων τοὺς μὲν εἰς τὴν ἑαυτοῦ περικεφαλαίαν
C ἐχάλκευσε, τοὺς δὲ ἀνέμιξε τῷ σαλιβαρίῳ τοῦ ἵππου αὐτοῦ, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· *Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται τὸ ἐπὶ τοῦ χαλινοῦ ἵππου [47] ἅγιον τῷ Κυρίῳ παντοκράτορι.* Ὁ δὲ αὐτὸς πανεύφημος Κωνσταντῖνος ἔγραψε τῷ φερωνύμῳ [48] Μακαρίῳ ἐπισπεύδειν τῇ οἰκοδομῇ, καὶ ἄρχοντα τοῦ ἔργου ἀπέστειλε μετὰ δαψιλείας χρημάτων, κελεύσας οὕτως κτισθῆναι τοὺς ἁγίους τόπους, ὡς μὴ εἶναι τοιαύτην καλλονὴν ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ, γράψας ἡγεμόσι τῆς ἐπαρχίας συνδραμεῖν τοῖς ἔργοις σπουδαίως ἐκ τοῦ δημοσίου λόγου. Ἦν δὲ ὁ βασιλεὺς φαιδρῶς ἑορτάζων καὶ εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ τῷ ποιήσαντι τοιαῦτα ἀγαθὰ ἐν τοῖς χρόνοις αὐτοῦ.

D Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ [49] ὁ φερώνυμος Μακάριος (41)

[a] Zach. XIV, *juxta LXX*.

VARIÆ LECTIONES.

[38] κατασκάψαι A e. [39] ἀποῤῥίψαι A. [40] κεχωσμ. A, χεχωσμ. vulg. [41] εἴη A, ἐστὶν vulg. [42] ἔλυσε A, ἕλκυσε vulg. [43] ἑκάτερον τῶν σταυρῶν τὸν δ. A, ἑκατέρων τῶν στ. τὰ ξύλα τὸ δεσπ. vulg. [44] ἀσθενούσῃ] τεθνηκυίᾳ A. [45] καὶ prius add. ex A. [46] τοῦ ἑαυτῆς A in marg., τῆς ἑαυτ. vulg. [47] ἵππου A, τοῦ ἵππου vulg. [48] τῷ φερωνύμῳ Μακ. A, τῷ Μακ. φερ. vulg. [49] καὶ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(39) Male editum erat Ἕλκυσε. COMBEFIS.

(40) Basilicam Constantinianam intelligit, alio nomine Μαρτύρων Hierosolymis dictam. De hisce templis Eusebius, *De laudibus Constantini* paulo ante medium.

(41) Hanc periodum a librariorum prioribus suo loco nimia προλήψει motam satis indicat sequens annorum canonium et episcoporum tabula, quæ Macarii annum 12, aliæ vero sequentes annos pariter Macarii ejusdem ad vicesimum usque succedentes indigitant : Maximus autem ille de quo hic sermo anno mundi 5827 pontificatum adeptus repræsentatur. Consulendus Baronius ad an. 331, quo Macarii signatur obitus, et 312, quo ejus ad pontificatum post Hermonem promotio describitur.

ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ, καὶ διεδέξατο τὸν θρόνον αὐτοῦ Μάξιμος πρᾶος ἀνὴρ καὶ ἐπίσημος, πολλὰς βασάνους ὑποστὰς [50] διὰ τὸν Θεὸν ἐν τῷ διωγμῷ, καὶ τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν ἀπολέσας.

rosolymorum patriarcha quievit in pace: in cujus thronum successit Maximus vir mansuetus et eximius, qui mota propter Dei religionem persecutione dextrum oculum amisit et plurimos sustinuit cruciatus.

Κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν καὶ ἡ μακαρία Ἑλένη ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ἐτῶν ὀγδοήκοντα (42), πολλὰ ἐντειλαμένη τῷ υἱῷ περὶ τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας [51]. Ἐτάφη δὲ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων (43) ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὃν ἔκτισεν ὁ υἱὸς αὐτῆς Κωνσταντῖνος, εἰς τὸ θάπτεσθαι τοὺς τελευτῶντας βασιλεῖς Χριστιανούς. Πρώτη δὲ ἐν αὐτῷ ἐτάφη ἡ Μακαρία Ἑλένη, μνήμαις φαιδραῖς καὶ παννυχίσι [52] τιμηθεῖσα. Αἱ δὲ ἐν Ἱεροσολύμοις ἱεραὶ παρθένοι, αἷς ἑστῶσα δι' ἑαυτῆς, ὡς θεράπαινα, ταῖς τραπέζαις [53] διηκόνει ἡ θεόφρων Ἑλένη, διὰ παντὸς θείαις μνήμαις αὐτὴν ἐμακάριζον. Εὐσεβίῳ δὲ τῷ Παμφίλου (44) βίβλους ἱερὰς κατασκευάσαι ὁ βασιλεὺς προσέταξε λόγῳ τῶν ἐκκλησιῶν Κωνσταντινουπόλεως, παρασχὼν αὐτῷ καὶ δημόσια χρήματα.

Sub idem tempus beata Helena, annis vitæ octoginta numeratis multisque Christianæ vitæ præceptis filio relictis, obdormivit in Domino. Sepulta est Cpoli in æde sanctorum Apostolorum, quam filius ejus Constantinus, ut imperatores Christiani ibi post obitum humarentur, construxerat. Prima vero beata Helena in hac sepulta fuit, solemnibus Ecclesiæ officiis et nocturnis vigiliis honorata. Sacræ autem Hierosolymitanæ virgines, quibus religiose de Deo sentiens Helena servarum more stans propriis manibus ministrabat, jugi piaque recordatione nomen ejus celebrantes, æternam ei beatitudinem precabantur. Denique in ecclesiarum Cpolis gratiam Eusebium Pamphili, suppeditatis ex ærario publico expensis, jussit imperator sacros libros colligere.

A. M. 5818. — Τούτῳ τῷ ἔτει Κωνσταντῖνος ὁ μέγας [54] κατὰ Γερμανῶν καὶ Σαρματῶν (45) καὶ Γότθων στρατεύσας [55] νίκην ἤρατο [56] κραταιὰν διὰ τῆς τοῦ τιμίου [57] σταυροῦ δυνάμεως, καὶ τούτους ἐρημώσας εἰς ἐσχάτην αὐτοὺς κατήγαγε [58] δουλείαν.

A. C. 318. — **22** Hoc anno magnus Constantinus expeditione adversus Germanos, Sarmatas et Gotthos suscepta, constructo in Danubio, quem pertransivit, lapideo ponte, venerandæ crucis virtute maximam reportavit victoriam, devastatisque eorum agris, extremam in eos induxit servitutem.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει (46) [59] Δρεπανὰν [60] ἐπικτίσας εἰς τιμὴν Λουκιανοῦ τοῦ ἐκεῖσε [61] μάρτυρος ὁμώνυμον [62]

Eodem quoque anno Drepanam in honorem Luciani ibi martyrio consummati restaurans Heleno-

VARIÆ LECTIONES.

[50] ὑποστὰς omisso ὃς A, ὃς π. β. ὑπέστη vulg. [51] εὐσεβείας] πίστεως A. [52] παννυχίσι Par. [53] τραπέζαις] πράξεσι e f. [54] ὁ μέγας] νικητὴς ὁ εὐσεβέστατος A e f. [55] quæ in vulg. post στρατεύσας aperte corrupta et confusa leguntur: τὸν Δανοῦβιν περάσας γέφυραν ἐν αὐτῷ [ἔνθα ὁ μέγας Κωνσταντῖνος γέφυραν ἐν τῷ Δανουβίῳ ἔκτισε] λιθίνην κατασκευάσας om. cum A e f et Anastasio, cum haud dubie ex a. 320 huc transposita sint. [56] ἤρατο A a e f, ηὕρατο vulg. [57] τιμίου om. A e f. [58] κατήγαγε A, ἤγαγε vulg. [59] ἔτει A e f, χρόνῳ vulg. [60] ante Δρεπανὰν om. καὶ cum A. [61] ἐκεῖσε add. ex A a. [62] ὁμώνυμον A a, ὁμωνύμῳ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(42) Quoto potissimum anno defuncta Helena, incompertum penitus habetur, neque ejus obitum certis consulibus compertum est, scripsit Baronius ad an. d. 326, num. 59, obitum tamen illius et annum auctor Theophanes hic designat, quem prius manifestum exhibuit Theodoretus, lib. I, cap. 8 sub initium: Αὕτη τῶν τῆς ὁδοιπορίας πόνων ἀνασχομένη, ἐκ τοῦ γήρως οὐ λογισαμένη τὰ πάθη· πρὸ γὰρ ὀλίγου τῆς τελευτῆς τὴν ἀποδημίαν ταύτην ἐποιήσατο, ὀγδοηκοντοῦτις δὲ τοῦ βίου τὸ τέρμα κατείληφεν· *Hæc itineris* (Hierosolymitani de quo hoc anno) *labores subire non recusavit, neque senectutis invaletudinem* (*nam paulo ante mortem, quum octogesimum annum ætatis agens oppetebat*, istud *iter fecit*) *omnino animo complexa est.*

(43) Auctor ms. ineditus ab erudito et amico Leone Allatio acceptus, ubi de urnis CP. hæc habet: Ἐν τῷ ἡρῴῳ τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἐν πρώτοις κατὰ ἀνατολὰς κεῖται ἡ λάρναξ αὐτοῦ πορφυρᾶ· ἐν ᾗ ἀπόκειται αὐτὸς μετὰ τῆς ἁγίας Ἑλένης τῆς μητρὸς αὐτοῦ· *In impp. mausoleio a S. et M. Constantino instaurato* (sciunt omnes ad Apostolorum ædem) *imprimis ad Orientem adest tumulus ejus porphyreticus: in quo ipse cum S. matre Helena conditus jacet.* Prior Socrates, lib. I, cap. 18, juxta Græcam divisionem scripserat: Τὸ σῶμα αὐτῆς εἰς τὴν βασιλεύουσαν νέαν Ῥώμην διακομισθὲν, ἐν τοῖς βασιλικοῖς μνήμασιν ἀπετέθη· *Corpus ejus ad imperantem novam Romam delatum in imperialibus monumentis repositum est.* Istis diluuntur quæ de sepulta apud se Helena Romani jactitant. Vide Baronium ad an. 326, num. 62.

(44) Hoc anno potius quam seciore, quem Baronius statuit incarnationis 330, mandatum hujusmodi Eusebio impositum constat: de quo Eusebius, *De vita Constant.* lib. IV, cap. 36.

(45) Textus hic corruptus inter varias lectiones emendatur. Constantini expeditionem in Scythas memorant Victor, Eutropius, Sozomenus et Eusebius, sed annum tacent. Hieronymus in *Chronico* annum Constantini 27 assignat, quem Petavius sequitur.

(46) In annum superiorem Constantini, nimirum 21, Helenopolis conditum refert Hieronymus, ex quo ad verbum hæc perioche. At si primo supra vicesimum sanctam crucem conquisivit, et mortem oppetiit; filius vero consignandæ illius apud posteros memoriæ, prout indicat Sozomenus, lib. II, cap. 1 ad calcem, Helenopolim illius nomine excitavit, ante præsentem annum urbis opus aggredi minime potuit: maxime cum Helena Hierosolymis rediens Drepanæ Luciani martyris sepulcrum ornare cœperit, quæ res filium movit, ut mortuæ matris pietatem ac nomen eo loco commendaret. Favet *Chronicon Alexand.* ad annum Constantini 22. Videndus Baronius an. d. 326, num. 57 et 58.

polim de matris nomine appellavit. Fidei in Nicæna synodo a Patribus expositæ Eusebius Pamphili testimonium reddens, rectum et legitimum omnem sensum illud continere suis civibus scripto profitetur, et singulorum ejus verborum mentem explanat. Ad Africanos scribens Athanasius Eusebium voci consubstantialis assensum præbuisse affirmat. Theodoretus autem Eusebium Pamphili cum Arianis, Eusebio videlicet Nicomediæ episcopo ejusque sectatoribus, sensisse refert : unde cum ipsis ad sanctum Eustathium Antiochiæ præsulem dignitate deponendum concurrit : cum quibus, ejus abdicationem velut justam imperator approbans, exsilium apud Illyrios eidem paravit.

A. C. 319. — Hoc anno Dominicum octagonum Antiochiæ ædificari cœptum.

A. C. 320. — Hoc anno piissimus imperator Constantinus Danubium trajecturus lapideum pontem in eo construxit et Scythas edomuit.

A. C. 321. — *Romæ episcopi Marci annus primus.*

Hoc anno pius Constantinus Cpolim a se constructam novam Romam sanxit appellari et senatum habere decrevit : atque columnam ex porphyrite, cui propriam imposuit statuam, ea in urbis parte, qua ejus ædificia condi cœpta, ad occiduam regionem, qua Romam ituris via sternitur, erexit : urbem ipsam variis distinxit ornamentis, et si quod opus uspiam provinciarum et civitatum exstitit elaboratum ac præstans inter statuas, æra, et marmora, illud omne Cpolim transportari curavit.

A. C. 322. — *Alexandriæ episcopi Athanasii annus primus.*

τῇ μητρὶ αὐτοῦ Ἑλενόπολιν κέκληκε. Τῷ συμβόλῳ τῆς ἐκτεθείσης ἐν Νικαίᾳ ὑπὸ τῶν Πατέρων πίστεως πᾶσαν ὀρθοδοξίαν Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου μαρτυρεῖ γράφων τοῖς ἑαυτοῦ πολίταις, καὶ ἑρμηνεύων τὰ ῥήματα πρὸς τὴν [63] διάνοιαν. Ἀθανάσιος δὲ ἐν τῇ πρὸς Ἄφρους ἐπιστολῇ μαρτυρεῖ τῷ Παμφίλῳ ὡς δεξαμένῳ [64] τὴν φωνὴν τοῦ ὁμοουσίου. Ὁ δὲ Θεοδώρητός φησιν ὅτι Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου σύμφρων τῶν Ἀρειανῶν ὑπῆρχεν Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, ὅθεν ἐν τῇ καθαιρέσει τοῦ θείου Εὐσταθίου Ἀντιοχείας συνέδραμεν, μεθ' ὧν καὶ τὸν βασιλέα πείσας (46*) δικαίως αὐτὸν καθαιρεῖσθαι ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ παρεσκεύασεν αὐτὸν ἐξορισθῆναι.

A. M. 5819. — Τούτῳ τῷ ἔτει [65] ἐν Ἀντιοχείᾳ τὸ [66] ὀκτάγωνον Κυριακὸν (47) ἤρξατο οἰκοδομεῖσθαι.

A. M. 5820. — Τούτῳ τῷ ἔτει Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβὴς τὸν Δανοῦβιν περάσας (48), γέφυραν ἐν αὐτῷ λιθίνην πεποίηκε, καὶ τοὺς Σκύθας ὑπέταξε.

A. M. 5821. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Μάρκου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει κτίζων Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβὴς (49) τὴν Κωνσταντινούπολιν Ῥώμην νέαν χρηματίζειν ταύτην ἐθέσπισε, καὶ σύγκλητον ἔχειν (50) ἐκέλευσε· στήσας καὶ πορφυροῦν κίονα (51), καὶ ἐπάνω αὐτοῦ ἀνδριάντα ἑαυτοῦ [67] ἀπὸ τοῦ τόπου οὗ ἤρξατο οἰκοδομεῖν τὴν πόλιν ἐπὶ τὸ δυτικὸν [68] μέρος τῆς ἐπὶ Ῥώμην ἐξιούσης πύλης, κοσμήσας τὴν πόλιν καὶ [69] κομίσας ἐπ' αὐτῇ [70] ἀπὸ πάσης ἐπαρχίας καὶ πόλεως, εἴ τι ἔργον ἦν εὐκοσμίας, καὶ ἀνδριάντων, καὶ χαλκοῦ, καὶ μαρμάρου.

A. M. 5822. — *Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου* (52) *Ἀθανασίου ἔτος πρῶτον.*

VARIÆ LECTIONES.

[63] τὴν om. c. [64] ὡς δεξαμένῳ a. εἰς δεξαμένῳ vulg. [65] τούτῳ τῷ ἔτει A b, τῷ αὐτῷ ἔτει vulg. [66] ἐν Ἀντ. τὸ A, τὸ ἐν Ἀντ. vulg. [67] ἑαυτοῦ add. ex a. [68] ἐπὶ τὸ δυτ. A, ἐπὶ δὲ τὸ δ. vulg. [69] καὶ om. A. [70] ἐπ' αὐτῇ] ἐν αὐτῇ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(46*) Clare hæc Anastasius, *cum quibus et imperatori persuadens hunc juste depositum, egit ut apud Illyricum in exsilium mitteretur*; adeoque non fuerant nova obscuranda versione. Hanc de fide Eusebii implexam satis quæstionem illustrabit in suo Eusebio, quem diu exspectamus, vir doctus Henricus Valesius. COMBEFIS.

(47) Ἐν ὀκταέδρου συνεστὼς σχήματι, οἴκοις τε πλείοσιν, ἐξέδραις τε ἐν κύκλῳ ὑπερῴων τε καὶ καταγείων χωρημάτων περιεστοιχισμένον. Eusebius, *De vita Const.* cap. 49 cujus interpres : *Ad speciem solii octangularis fabricatum, multis ædiculis, exedrisque undique constructis, compluribus item tabulatis super terram eminentibus : denique fornicibus subter eamdem abditis, ex omni parte circumseptum fuit.* In annum priorem hoc ædificium revocat Hieronymus, ob rationem nota superiori positam. Quod porro uni rerum omnium Domino Christiani servirent, sua templa Κυριακά, *Dominica*, ab initio vocasse Eusebius, Orat. de laudibus Constant. sub finem, auctor est.

(48) *Chronicon Alexand.* ad annum priorem. Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβὴς τὸν Δανοῦβιν πλειστάκις ἐπέρασεν, καὶ γέφυραν ἐν αὐτῷ λιθίνην ἐποίησεν. Absolutus igitur hoc anno pons, qui priore ex Chronici verbis ædificari cœptus.

(49) Quod supra notavimus, CP. urbis conditus ab ejus dedicatione dirimendus. Ille confecta synodo Nicæna, hæc apud Hieronymum, velut hic apud auctorem, anno Constantini 25 celebratur, verbis eumdem illustrantibus : *CP. dedicatur pene omnium urbium nuditate.* Conditus et dedicationis simul *Chronic. Alexand.* meminit ad præsentem annum.

(50) Baronius, ad an. d. 330 qui ipsi Constantini 25, num. 27, auctor quoque dissert. in Photianum Philostorgium ad cap. 9, lib. II.

(51) De columna porphyretica, et Constantini superimposita statua fuse Zonaras, Cedrenus, Nicephorus, *Orig. CP.* et alii.

(52) Eodem Constantini imperantis anno Alexandrum vita functum, et Athanasium in episcopatu subrogatum scribit *Chron. Alexand.* Athanasio pontificatus annos 46, dies 15 assignat Ecchellensis. Annos pariter 46 reliqui codd. attribuunt. Auctor ipse canonio succedente totidem numerat; numerumque 46 reliquis in canoniis servat, annis licet omnibus sigillatim recensitis, nonnisi 43 lector possit) reperire. Hallucinationis causam conjicio Athanasii pontificatum in annos tres sequiores ab auctore semotum : unde et Ecchellensis in annum a mundi conditu 5819 illum revocat, quem ut legimus in 5822 auctor seponit. Præcessoribus igitur Alexandriæ præsulibus annos præter jus duos perperam assignavit, ac præterea solis undecim Petro martyri, ex aliorum etiam historicorum sententia concessis, ipse in annis mundi duodecim reliquit spatium, octavo nimirum et sequentibus propriis e sedibus depulsis. Relege, amabo, pag. 6, lit. B, et delectus originem mecum observa.

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπέτεινε Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβὴς (53) τὴν κατὰ τῶν εἰδώλων καὶ τῶν ναῶν αὐτῶν κατάλυσιν, καὶ κατὰ τόπους ἠφανίζοντο· καὶ αἱ πρόσοδοι αὐτῶν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ ἀπεδίδοντο [71]. A

A. M. 5823. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Ἰουλίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἡ ἐν Νικομηδείᾳ βασιλικὴ πυρὶ θείῳ κατεφλέχθη.

A. M. 5824. — Τούτῳ τῷ ἔτει μελλούσης ἑβδόμης ἰνδικτιῶνος (54) ἐπιλαμβάνεσθαι λιμὸς ἐγένετο ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπικρατήσας σφοδρότερον, ὥστε κώμας κατὰ [72] τὸ αὐτὸ ἐν ὄχλῳ πολλῷ συναγομένας ἐπὶ τῆς χώρας Ἀντιοχέων (55) καὶ τῆς Κύπρου ἐπέρχεσθαι κατ' ἀλλήλων, καὶ ἁρπάζειν μὲν ὡς ἐν νυκτὶ ταῖς ἐφόδοις, ἔσχατον δὲ ἐν ἡμέρᾳ ἐπεισιέναι [73] εἰς τοὺς σιτοβολῶνας καὶ ἐν ταῖς ἀποθήκαις, καὶ πάντα [74] πραιδεύοντας ἁρπάζειν, καὶ ἀναχωρεῖν, γενέσθαι δὲ τὸν μόδιον τοῦ σίτου τετρακοσίων ἀργυρίων. Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντῖνος σιτομέτριον ταῖς ἐκκλησίαις κατὰ πόλιν ἐχαρίσατο εἰς διατροφὴν διηνεκῶς χήραις καὶ ὀρφανοῖς καὶ ξενοδοχείοις [75] πένησί τε καὶ τοῖς κληρικοῖς. Ἡ δὲ [76] ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐκκλησία ἐλάμβανεν σίτου μοδίους λς'. B

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει σεισμοῦ λαβροτάτου γενομένου ἐν Κύπρῳ Σαλαμίνη πόλις κατέπεσεν, καὶ ἱκανὴν πληθὺν διέφθειρεν.

A. M. 5825. — *Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Εὐλαλίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Δαλμάτιος Καῖσαρ (56) ἀνηγορεύθη. Καλόκερος [77] δὲ ἐν Κύπρῳ (57) τῇ νήσῳ τυραννή- C

23 Hoc anno pius Constantinus templorum pariter ac idolorum eversionem promovit, adeo ut ubique delerentur : ipsorumque reditus Dei ecclesiis addicerentur.

A. C. 323. — *Romæ episcopi Julii annus primus.*

Hoc anno basilica Nicomediensis igne cœlesti conflagravit.

A. C. 324. — Hoc anno septima indictione immi nente, fames adeo truculenta orientem invasit ut e pagis homines turmatim glomerati in urbem Antiochenam et Cyprum effunderentur : et primo quidem noctu per urbis vias obvia quæque diripere, postremum autem de die in horrea et apothecas irrumpentes, cuncta prædari, depopulari, et mox discedere cœperunt. Veniit tritici modius argenteis quadringentis. Magnus autem Constantinus frumenti demensum, quod viduis, orphanis, peregrinis, pauperibus et clericis perpetuo esset alimento, ecclesiis per urbes largitus est. Antiochena certe ecclesia triginta sex milla modiorum frumenti accepit.

Eodem anno vehementissimo terræ motu Cyprum concutiente, Salamina urbs eversa est, et in ea magna hominum multitudo oppressa.

A. C. 325. — *Antiochiæ episcopi Eulalii annus primus.*

Hoc anno Dalmatius Cæsar est declaratus. Calocerus autem tyrannide in Cypro insula occupata,

VARIÆ LECTIONES.

[71] ἀπεδίδοντο A a, ἐδίδοντο vulg. [72] κατὰ A b f, ἐπὶ vulg. [73] εἰσιέναι a. [74] πάντας a. [75] ξενοδοχείοις A a, ξένοις vulg., iidem codd. paulo ante om. καὶ ὀρφανοῖς. [76] ἡ δὲ] ὁ δὲ Par. [77] Καλόκερος A et alii, Καλόκαιρος vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(53) Consentit auctor Hieronymo scribenti ad annum Constantini 26, *Edicto Constantini gentilium templa subversa sunt.*

(54) Ubi primum superius indictionem observat Theophanes, anno Christi 316 duodecimam statuit : ac ubi rursus ejusdem aget mentionem anno Christi 414 quintam esse decernet, post octo nimirum ab hoc præsente Christi anno 324 indictionum integras periodos : quinta itaque (si modo præcedenti, et secuturæ consentiat) huic anno 324 debet adjungi. Quapropter τὸ, ἑβδόμης, quod codices omnes proferunt, vitiosum est, aut certe post annos duos hanc narrationem transponi decet. Cæterum si Septembris nondum fuerat indictio delibata, et cum ipso mense paribus diebus emensa, sed adhuc erat μέλλουσα ἐπιλαμβάνεσθαι, *jam jam attingenda* (octavo nimirum Kal. Octobr.), auctor verbis hujusmodi Constantini tempore ejus primordia Septembris initio, ut æquo passu procederent, nondum fuisse conjuncta significat : de quo doctissimus Petavius, lib. XI, *De doct. temp.* cap. 40.

(55) Famem illam anno Constantini vicesimo septimo consignat Hieronymus : eo namque terris incubuit : rusticorum vero irruptio mensis Septembris initio visa Constantini vicesimum octavum penetrat apud Theophanem, quæ apud Hieronymum annum a Januario auspicantem, intra vicesimi septimi limites perseverat. Sic autem de ea scribit : *Pestilentia et fame innumerabilis multitudo in Syria Ciliciaque periit :* qua lectione præsens textus emendandus, ἐπὶ τῆς χώρας Ἀντιοχέων, καὶ Κιλικίας, καὶ Κύπρου. Syriæ etenim cui vicina Cilicia Cyprus adjacet.— Sic Barb., Peyr., iique adeo quibuscum illi collati sunt, cum nulla annotetur codd. varietas, *in agro Antiochiæ, et Cyri;* quæ et ipsa metropolis Pantapoleos diœcesis Antiochensis. Quæ sequuntur Buccardo inextricabilia, ego sic reddam : *Primum rapere, ut noctu fieri solet, occasione insilientes; tum interdiu perrumpere horrea.* Sic certo comparatum, ut paulatim ex fame et egestate frons crescat, quod ita Theophan. voluit exprimere. COMBEFIS.

D (56) Cum VII Kal. Octob. Cæsarem effectum *Chron. Alexand.* testetur, annus hic 29 Julianus, non quo solet auctor uti, a Septembri ducens initium. Alias Chronicon tricesimum assignat.

(57) Hieronymus pariter ad eumdem Constantini annum 29, *Calocerus,* inquit, *in Cypro res novas molitus, opprimitur.* Aurelius Victor : *Calocerus magister pecoris camelorum, Cypram insulam specie regni demens capessiverat : quo excruciato, ut fas erat, servili aut latronum more,* etc. Eodem anno exstinctus a Dalmatio, cum ejus virtutem probatam reliquisset, Constantino, ut Dalmatium Cæsarem crearet, hoc anno propositum et animum dedit. Dalmatius autem nonnisi Constantini tricennalibus appellatus est Cæsar, teste Hieronymo, Constantinopolim nimirum cum victore exercitu reversus, ut suggerit Aurelius Victor : *Fratris filium, cui ex patre Dalmatio nomen fuit, Cæsarem jussit, assistentibus validis militaribus.*

Romanorum impressionem sustinere non valuit : A et cum criminis auctoribus superatus, Tarsi in Cilicia **24** necatur, vivus a Dalmatio Cæsare igni traditus.

Eodem anno Arius ob simulatam pœnitentiam exsilio revocatus, et Alexandriam missus, ab Athanasio in ecclesiasticam societatem nullatenus est admissus.

A. C. 326. — Hoc anno piissimi et victoris Constantini tricennalia magna cum festivitate et munificentia celebrata sunt. Antiochiæ media die ad cœli partem orientalem visa est stella, ex qua densus velut e camino fumus exhalabat a tertia ad quintam usque horam. Arius enim una cum Eusebio Nicomediensi reliquisque asseclis, resumptis animis, excitatus, libellos sinceræ rectæque fidei B testes, additis etiam juramentis, imperatori obtulit, quibus, ut tum ipse, tum socii congregatis olim Nicææ Patribus assentirentur, dolose mentitus asseveravit. His imperator suasus in Athanasium indignatione movetur, quod Arium et Euzoium, ab ecclesiastica quondam communione ab Alexandro rescissos, ipso Euzoio diaconi munus tunc exercente, non recepisset. Istam vero Eusebius, et qui favebant, occasionem nacti, adversus Athanasium tanquam veræ fidei propugnatorem decertabant.

A. C. 327. — *Hierosolymorum episcopi Maximi annus primus.*

Hoc anno conceptam adversus Athanasium imperatoris iram, quod Arium et Euzoium, post C simulatam videlicet eorum conversionem, Ecclesiæ non aggregasset, qui Eusebii Nicomediensis et Meletianorum partes fovebant, velut nequitiæ commodum instrumentum adepti, plura in eum machinati sunt. Et primum quidem ordinationem ejus calumniabantur, de qua tamen Apollinarius Syrus fidem faciens grave dabat testimonium. Secundo ob lineam vestem, quam sanctum superimponere ejus adversarii criminabantur. Tertio de Philumeno, ad quem magnam auri copiam, ad parandas nimirum imperatori insidias, eum misisse mentiebantur. Advocans autem imperator Athanasium, et cuncta mendaciis compacta reperiens, eum honore plurimo cumulatum cum litteris Alexandriam remisit.

25 Eodem anno perniciosum Ischyræ consilium D in Athanasii caput ad Mareotem conflatum est. Hic Ischyras sacerdotem se fingens ecclesias circumbat : quod resciens Athanasius hominem a teme-

σας, οὐκ ἀντέσχεν [78] τῇ Ῥωμαίων προσβολῇ· καὶ ἡττηθεὶς ἅμα τοῖς αἰτίοις, ἀνῃρέθη [79] ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας, καυθεὶς ζῶν ὑπὸ Δαλματίου Καίσαρος.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ Ἄρειος ἐκ τῆς ἐξορίας ἀνακληθεὶς δι' ἐπιπλάστου δῆθεν μετανοίας, καὶ εἰς Ἀλεξάνδρειαν πεμφθεὶς, οὐκ ἐδέχθη ὑπὸ Ἀθανασίου.

A. M. 5826. — Τούτῳ τῷ ἔτει Κωνσταντίνου τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ νικητοῦ ἤχθη τριακονταετηρὶς πάνυ φιλοτίμως. Καὶ ἐφάνη ἀστὴρ (58) ἐν τῇ [80] Ἀντιοχείᾳ ἐν ἡμέρᾳ ἐν τῷ [81] οὐρανῷ κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος καπνίζων σφόδρα, ὡς ἀπὸ καμίνου [82], ἀπὸ ὥρας τρίτης ἕως ὥρας πέμπτης. Ὁ δὲ [83] Ἄρειος σὺν τῷ Νικομηδείας Εὐσεβίῳ καὶ τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ διανέστησαν, μεθ' ὅρκων λιβέλλους ὀρθοδοξίας ἐπιδεδωκότες τῷ βασιλεῖ [84] δι' αὐτῶν, ὅτι ὁμοφρανοῦσιν τοῖς ἐν Νικαίᾳ Πατράσι, ψευδόμενοι. Τούτοις παραπεισθεὶς ὁ βασιλεὺς ἠγανάκτησεν κατὰ Ἀθανασίου, ἐφ' οἷς Ἄρειον καὶ Εὐζώϊον οὐκ ἐδέξατο [85] τοὺς ὑπὸ Ἀλεξάνδρου καθαιρεθέντας, διακόνου τότε ὄντος Εὐζωΐου. Εὑρὼν δὲ ἀφορμὴν ὁ Εὐσέβιος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἠγωνίζοντο κατὰ Ἀθανασίου, ὡς προμάχου τῆς ὀρθῆς πίστεως.

A. M. 5827. — *Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Μαξίμου* (59) *ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ βασιλέως τὴν κατὰ Ἀθανασίου γενομένην, διὰ τὸ μὴ δέξασθαι Ἄρειον καὶ Εὐζώϊον μετὰ τὴν ἐπίπλαστον δῆθεν ἐπιστροφὴν, οἱ περὶ τὸν Νικομηδείας Εὐσέβιον ἅμα τοῖς Μελετιανοῖς [86] ὄργανον κακίας εὑρόντες, τὰ κατὰ Ἀθανασίου συνεσκεύαζον· καὶ πρῶτον μὲν τὴν χειροτονίαν διέβαλλον, καίπερ Ἀπολλιναρίου τοῦ Σύρου μεγάλα περὶ τῆς [86*] Ἀθανασίου χειροτονίας μαρτυροῦντος· δεύτερον δὲ περὶ τῆς λινῆς ἐσθῆτος, ἣν οἱ ἐχθροὶ ἐπιθεῖναι τὸν ἅγιον ἐσυκοφάντουν· τρίτον περὶ Φιλουμένου, ᾧ χρυσίον πολὺ πέμψαι ἔλεγον ψευδόμενοι εἰς ἐπιβουλὴν τοῦ βασιλέως. Μετακαλεσάμενος [87] δὲ ὁ βασιλεὺς Ἀθανάσιον, καὶ πάντα ψευδῆ εὑρὼν, μετὰ γραμμάτων καὶ τιμῆς πολλῆς [88] εἰς Ἀλεξάνδρειαν τοῦτον ἀπέστειλεν.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ ἡ κατὰ Ἰσχυρᾶν Ἀθανασίου [89] ἐπιβουλὴ ἐτυρεύθη [90] ἐν τῷ Μαρεώτῃ. Οὗτος ὁ Ἰσχυρᾶς ἱερέα ἑαυτὸν σχηματίσας, περιῄει [91] (60)· ὅπερ μαθὼν Ἀθανάσιος, τοῦτον ἐκώλυσε [92] τοῦ τολ-

VARIÆ LECTIONES.

[78] οὐκ ἀντέσχεν alii codd., οὐ κατέσχεν vulg. [79] ἀνῃρέθη] ἀπηνέχθη A. [80] τῇ om. A. [81] τῷ add. ex A. [82] ὡς ἀπὸ καπνοῦ A. [83] ὁ δὲ A a f, ὁ γὰρ vulg. [84] τῷ βασιλεῖ : post hæc verba in c sic pergitur, ut Anastasius quoque vertit : διψῶντι τὴν τῶν εἰρημένων (leg. διῃρημένων, Anast. eorum qui divisi fuerant) ἕνωσιν, καὶ ἔπεισαν αὐτῶν (leg. αὐτὸν), ὅτι ὁμοφρ. κ. τ. λ. [85] ἐδέξατο] κατεδέξατο A. [86] τοῖς Μελετ. A, καὶ Μελ. vulg. [86*] Legebatur τῆς περί. [87] μετακαλεσάμενος A, μετακαλευσάμενος vulg. [88] πολλῆς om. b e. [89] ἡ κατὰ Ἰσχύραν Ἀθανασίου A a, ἡ Ἰσχύρας κατὰ Ἀθαν. vulg. [90] ἐτυρεύθη A, εὑρέθη vulg. cfr. Casaub. ad Arist. Eqq. v. 482. [91] περιῄει ἱερουργῶν, ὅπερ a. [92] ἐκώλυσε A, ἐκώλυε vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(58) Eutropius lib. x : *Denuntiata mors ejus (Constantini) per crinitam stellam, quæ inusitatæ magnitudinis aliquandiu fulsit. Eam Græci* κομήτην *vocant.*

(59) Huic in Palat. cod. nomen Μακάριος.

(60) Post περιῄει haud omittenda vox ἱερουρ-

A ῥήματος, διὰ Μακαρίου πρεσβυτέρου. Ὁ δὲ φυγὼν, ἦλθεν πρὸς Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας, κατηγορῶν Ἀθανασίου, ὡς ἱερὰ [93] σκεύη τῷ καιρῷ τῆς μυσταγωγίας ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου κατεάξαντος, καὶ ἱερὰς βίβλους διὰ Μακαρίου καύσαντος· Ἀρσενίου τε τὴν περιβόητον χεῖρα ἀποκόψαι κατεψεύσαντο πρὸς μαγείαν ταύτῃ [94] κεχρῆσθαι τὸν ἅγιον, οὕτως ἀναιδῶς διαβάλλοντες. Γνοὺς δὲ ὁ βασιλεὺς τὰς [95] κατὰ Ἀθανασίου διαβολὰς [96], Δαλματίῳ πρῶτον τῷ ἰδίῳ ἀνεψιῷ ἐπιτρέπει τὴν [97] ζήτησιν εἰς Ἀντιόχειαν ὄντι. Ὕστερον δὲ μεταφέρει τὴν δίκην εἰς Καισάρειαν, ἣν ὑπερθέμενος ὁ [98] Ἀθανάσιος διὰ τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον, ἐν Τύρῳ κρίνεται ὑπὸ τῶν ἀντιδίκων τῆς ἀληθείας, Εὐσεβίου δὲ [99], φημὶ, τοῦ Νικομηδείας ἀπατήσαντος τὸν βασιλέα, ἐπιθυμίᾳ δῆθεν τῶν οἰκοδομηθέντων B ἁγίων τόπων, καὶ τοῦ εὑρεθῆναι εἰς τὸν ἐγκαινισμὸν αὐτῶν [1]. Καὶ μετὰ μεγάλης τιμῆς ἀπέλυσε, κελεύσας λυθῆναι τὰς κατὰ Ἀθανασίου [2] διαβολὰς, καὶ οὕτως σὺν Ἀθανασίῳ εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν ἐγκαινίων γενέσθαι. Συνελθόντων οὖν [3] αὐτῶν ἐν Τύρῳ, εὑρέθη καὶ Μάξιμος ὁ [4] Ἱεροσολύμων ἀγνοῶν τὰς κατὰ Ἀθανασίου συσκευάς [5]· εἰσελθὼν δὲ Ἀθανάσιος εἰς τὸ συνέδριον τῶν κακοφρόνων, ἀράχνης δίκην τὰς συκοφαντίας τῶν κατηγόρων διέσπασεν [6], ὥστε αὐτοὺς, ἐφ᾽ οἷς ὤφθησαν ψευδόμενοι, μανέντας [7] συγχεῖν ἅπαντα [8] καὶ βοᾷν· Ἄρατε τὸν γόητα ἅπαντας φιμώσαντα [9] (61). Δαλμάτιος δὲ ὁ Καῖσαρ καὶ ἀνεψιὸς τοῦ βασιλέως μετὰ στρατιωτικῆς χειρὸς μόλις Ἀθανάσιον περιέσωσεν ἀναιρεῖσθαι ὑπ᾽ αὐτῶν μέλλοντα. Τότε καὶ C Ἀρσένιος κατὰ Θεοῦ πρόνοιαν ἐν Τύρῳ παρεγένετο, καὶ τοῦ κατ᾽ αὐτὸν πλάσματος διελεγχθέντος [10], ἐπὶ τὴν κατὰ Ἰσχυρᾶν συκοφαντίαν οἱ ἐχθροὶ ἐτρέποντο (62). Ἀθανάσιος δὲ διὰ τὰς ἀφορήτους κατ᾽ αὐτοῦ ἐπιβουλὰς ὑπεχώρησε [11] τῆς Τύρου, πρᾶξιν δὲ κατὰ μονομέρειαν [12] συστησάμενοι οἱ Ἀρειόφρονες [13], καθαιροῦσιν ἀπόντα [14] τὸν Ἀθανάσιον· Ἀρείῳ δὲ καὶ Εὐζωΐῳ συγκοινωνήσαντες, εἰς Ἀλεξάνδρειαν τούτους ἐξέπεμψαν· καὶ οὕτως ἀνῆλθον ᾑμαγμέναις χερσὶν εἰς τὰ ἐγκαίνια. Πάντων δὲ τῶν κακῶν ἦν ἀρχηγὸς ὁ Νικομηδείας Εὐσέβιος. Λόγος δὲ ἀληθὴς [15] κρατεῖ, ὅτι ὁ μέγας Ἀθανάσιος φυγὼν ἐκ Τύρου ἀνῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ ποιήσας εὐχὰς, καὶ τῷ ἁγίῳ χρίσας μύρῳ καὶ ἁγιάσας τοὺς εὐκτηρίους οἴ- D

A rariis ausibus Macarii presbyteri ope prohibuit. Hic fuga saluti consulens, Eusebium Nicomediæ, structa in Athanasium accusatione, convenit; et quasi peracti sacrati mysterii tempore sancta vasa ex altari deturbata confregisset, sacros quoque libros per Macarium combussisset, et declamatam abscidisset Arsenii manum, illa magicis in operibus usurus, sanctum virum hac arte reum impudenter agebant. Cognitis in Athanasium criminationibus, imperator Dalmatio fratris filio Antiochiæ tunc commoranti horum disquisitionem committit: postmodum vero judicium Cæsaream transtulit: quod cum propter Eusebium Pamphili recusaret Athanasius, dies ei a veritatis adversariis Tyri dicitur, ab Eusebio dico Nicomediæ præsule, fraudi- B bus imperatorem circumveniente, et sanctorum locorum recenter ædificatorum se desiderio teneri, atque præsentia sua dedicationem eorum cohonestare se velle prætexente. Magno itaque comitatus apparatu dimissum jubet imperator objectas Athanasio criminationes diluere, et hoc pacto cum eo dedicationis solemnitati interesse. Iis Tyri coactis, Maximus Hierosolymorum antistes, cui nulla paratarum Athanasio insidiarum erat notitia, advenit. Athanasius demum iniquorum consessum ingressus accusatorum calumnias aranearum instar dissolvit· adeo ut, quod in mendacio fuissent deprehensi, concitati et vehementius indignati, cuncta tumultu clamoribusque complere cœperint, vociferantes: C Tollite præstigiatorem omnes imposturis circumvenientem et opprimentem silentio. Ac vix Dalmatius Cæsar imperatoris nepos armata militum manu instructus Athanasium morti sibi inferendæ proximum potuit eripere. Tunc etiam Arsenius, quæ Dei fuit providentia, Tyri comparuit: et convicta criminis intentati fictione, et calumnia in Ischyræ faciem repulsa, Athanasii hostes turpiter confusi conventum dissolverunt: Athanasius quoque propter intolerandas in se paratas insidias Tyro discessit. Mox qui Arii mentem tuebantur, ex unius factionis episcopis inito conciliabulo absentem Athanasium sua dignitate deponunt: quique Ario D et Euzoio communionem impertiebant, eos Alexan-

VARIÆ LECTIONES.

[93] ὡς ἱερὰ A, ὡς καὶ ἱερὰ vulg. [94] ταύτῃ A, ταύτην vulg. [95] τὰς A, τὰ vulg. [96] διαβολὰς] ἐπιβουλὰς b. [97] τὴν add. ex A. [98] ὁ om. A. [99] δὲ om. a. [1] αὐτῶν A et alii, αὐτοῦ vulg. [2] Ἀθανασίου A, Ἀθανάσιον vulg. [3] οὖν add. ex A a. [4] ὁ add. ex A. [5] σκευὰς A. [6] διέσπασεν A a e, διέλυσεν vulg. [7] μανέντας A, καὶ μανέντες vulg. [8] ἅπαντα ·ἅπαντας A. [9] φιμώσαντα b, φημώσαντα vulg. cf. p. 33. [10] ἐλεγχθέντος a. [11] ὑπεχώρησε A et alii, ὑποχωρήσας vulg. [12] μονομέρειαν A, μονομερίαν vulg. [13] Ἀρειανόφρονες b. [14] ἀπόντα] ἅπαντες A. [15] ἀληθὴς A a, ἀληθείας vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

γῶν· quod enim sic circumeundo rem sacram faceret, et cohiberi ab Athanasio potuit, et sacrorum vasorum, atque librorum violationis calumnia in eum componi. COMBEFIS.

(61) *Qui os omnibus obstruxit*. Bucchard. suspicatur legend. φιλώσαντα, *qui imposturis seducat*; at nihil necesse. ID.

(62) *Ficto amputatæ Arsenii dexteræ crimine confutato, inimici ad Ischyræ calumniam redierunt*. Nihil clarius, cohærentque omnia. Non enim Athanasii satisfactionem probasse inimicos, ut non magis urgerent, quæ minus aperta viderentur satisfactionis capita, ostendit ipsa Athanasii fuga; etsi ergo palam erat non amputasse dexteram, quam corpori hærere videbant, at vim illatam peragenti rem sacram, sacra vasa confracta, libros combustos pertinacius contendebant. Buccardus inani se labore hic torquet: P. Goar sua alia longe illa a nostris Theophanis ingerit. Anastasius ista omisit. ID.

driam miserunt : ac ita cruentis manibus dedicationis peregere mysteria. Omnium vero malorum princeps atque auctor exstitit Eusebius Nicomediensis. Sane veritatis fama obtinuit, magnum Athanasium Tyro fugientem accessisse Hierosolymam, **26** et conceptis precibus loca orationibus et sacrificiis destinata sancto inunxisse unguento, et ante impiorum adventum consecrasse : mox ad imperatorem profectum omnia adversum se gesta exposuisse. Quibus ex admiratione attonitus præclarus imperator ob adversariorum malitiam, magno auctum honore cum litteris Alexandriam remisit. Cum vero Nicomediensis Eusebius, vel contra nomen ab omni pietate alienus, et Theognis et Ursacius et Patrophilus a dedicationis solemnitate Byzantium reversi essent, præteritis prioribus adversus Athanasium structis calumniis, viros quatuor episcopalis ordinis dignitate insignes testes falsos produxerunt : qui cum juramento asseverare ausi sunt his verbis : Audivimus Athanasium frumenti transvectionem Byzantium ex Ægypto destinatam impediturum se minitantem. Ex quo Christi amantissimo imperatori iram concitantes, ipsum ad magnum Athanasium apud Treveros Galliarum urbem relegandum impulerunt. Athanasio igitur in exsilium pulso, rursum Arius perturbabat Ægyptum. His ad se delatis, imperator accersitum rogat Arium, num de consubstantiali apud Nicæam sancitis dogmatibus assentiatur ? ipse cum juramento testatur assentiri, et dolos ex more comminiscitur. Duas namque schedas paratas tenuit : hanc quæ consubstantialem profiteretur, alteram quæ foret advers. : secundam manu propria, primam alieno charactere conscriptam exhibuit. Suadet itaque imperatori, et ita se credere juramento affirmat : et ut ejus jussibus in Ecclesiam catholicam admittatur postulat. Quod cum divinus Alexander rescivit, cum querelis lacrymas in ecclesia cui nomen Irene coram Deo profudit : et dicto citius in locis Arii linguæ turpi profluvio dignis, in publicis dico latrinis, ejus effusis visceribus, circa horam, qua sacra adyta penetraturum se confidebat indigne, truncata derepente vita præsente, et æterna amissa, divina ultio ipsum prosecuta est. Hæc tricesimo primo magni Constantini anno contigerunt, divino Alexandro Cpoli episcopatum gerente, nec ut Eusebius ex omnibus historicis solus narrat, Nicomediensis irreligiosus Eusebius, cum circa dedica-

A κους, πρὸ τῆς τῶν ἀσεβῶν παρουσίας, οὕτως [16] κατέλαβε τὸν βασιλέα. Καὶ πάντα καθ' ἑαυτὸν ἐξηγήσατο. Ὁ δὲ πανεύφημος Κωνσταντῖνος θαυμάσας τὴν τῶν ἀντιδίκων αὐτοῦ πονηρίαν, τιμῆς μεγίστης ἀξιώσας αὐτὸν, μετὰ γραμμάτων ἀπέλυσεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Μετὰ δὲ τὴν ἐκ τῶν ἐγκαινίων ἐπάνοδον ὁ πάσης εὐσεβείας ἀλλότριος Νικομηδείας Εὐσέβιος, καὶ Θέογνις [17], καὶ Οὐρσάκιος, καὶ Πατρόφιλος, καταλαβόντες τὸ Βυζάντιον, καὶ τὰς πρώτας κατὰ Ἀθανασίου διαβολὰς σιωπήσαντες, μάρτυρας ψευδεῖς προεβάλοντο [18] τέσσαρας ἐπισκόπων χειροτονίας ἔχοντας· οἵτινες μεθ' ὅρκου εἰπεῖν ἐτόλμησαν, ὅτι Ἠκούσαμεν Ἀθανασίου ἀπειλοῦντος κωλύειν τὴν σιτοπομπίαν τὴν ἐρχομένην ἐξ Αἰγύπτου εἰς τὸ Βυζάντιον. Ὅθεν καὶ κινήσαντες εἰς ὀργὴν τὸν φιλό-
B χριστον βασιλέα, παρεσκεύασαν ἐξορίσαι τὸν μέγαν Ἀθανάσιον εἰς Τρίβεριν [19] τῆς Γαλλίας. Ἀθανασίου δὲ ἐξορισθέντος, Ἄρειος πάλιν ἐτάραττεν τὴν Αἴγυπτον. Γνοὺς δὲ ὁ βασιλεὺς, μεταπεμψάμενος αὐτὸν, ἠρώτα εἰ τοῖς ἐν Νικαίᾳ [20] δόγμασι συντίθεται περὶ τοῦ ὁμοουσίου, τοῦ δὲ μεθ' ὅρκου εἰπόντος συντίθεσθαι, δόλον τε καὶ [21] νῦν, ὡς ἀεὶ ἐργαζομένου· δύο γὰρ χάρτας συντέθεικεν· ἕνα μὲν ὑπὲρ τοῦ ὁμοουσίου, θάτερον δὲ κατ' αὐτοῦ· ὃν καὶ δι' ἑαυτοῦ ἔγραψεν, τὸν πρῶτον δι' ἑτέρου γράψας· πείθει τοίνυν τὸν βασιλέα, ὀμόσας οὕτω πιστεύειν, κελεῦσαι δεχθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὅπερ μαθὼν ὁ θεῖος Ἀλέξανδρος, τῷ Θεῷ προσέκλαυσεν εἰς τὴν καλουμένην Εἰρήνην ἐκκλησίαν· καὶ λόγου θᾶττον ἡ
C θεία δίκη μετῆλθε τὸν Ἄρειον, ἐν τόποις ἀξίοις τῶν τῆς γλώσσης ἁμαρευμάτων [22] ἐκκόψασα τοῦ ζῆν, ἐν τῷ νῦν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, τῶν σπλάγχνων αὐτοῦ κατενεχθέντων ἐν ἀφόδοις [23], καθ' ἣν ὥραν ἔμελλεν τῶν ἱερῶν ἀναξίως ἐπιβαίνειν περιβόλων. Ταῦτα τῷ τριακοστῷ πρώτῳ (63) ἔτει γέγονε τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, τοῦ θείου Ἀλεξάνδρου ἐπισκοποῦντος τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ οὐχ, ὥς φησιν Εὐσέβιος [24] μόνος (64), ὅτι ὁ Νικομηδείας Εὐσέβιος, ὅτε εἰς τὰ ἐγκαίνια τὰ κατὰ Ἀθανασίου ἐσκεύαζεν, τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἐπεῖχεν. Τοῦτο γὰρ καὶ ἐκ τῆς τῶν χρόνων ὁμάδος δείκνυται ψεῦδος· ἐπείπερ Κωνσταντῖνος τὰ ὅλα ἔτη τριάκοντα δύο ἐβασίλευσεν· ὃς μετὰ τὴν πρώτην δεκαετηρίδα, τῷ δεκάτῳ τρίτῳ αὐτοῦ ἔτει καταλαβὼν τὸ Βυζάντιον, Μητροφάνην
D τὸν πρὸ Ἀλεξάνδρου εὗρεν ἐπισκοποῦντα [25], εἶτα Ἀλέξανδρος ἔτη τρία καὶ εἴκοσι (65) ἐπεσκόπησεν· ὡς εἶναι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλείας [26] τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἕως κοιμήσεως Ἀλεξάνδρου ἔτη ἑπτὰ

VARIÆ LECTIONES.

[16] οὕτως add. ex A a f. [17] Θεόγνιος A. [18] προσεβάλοντο A, προσεβάλλοντο vulg. [19] Τρίβεριν a, Τίβεριν A e f, apud Tyberim Anast. Τίβεριν vulg. [20] εἰ Νικ. Par. [21] καὶ add. ex A. [22] ἁμαρτημάτων a. [23] ἐν ἀφόδοις A et alii, ἐν ἀμφόδοις vulg. [24] Εὐσέβιος A e, Ἀσεβε-εὐσέβιος vulg. [25] ἐπισκοποῦντα A a, ἐπίσκοπον πρῶτα vulg. [26] τῆς βασιλείας om. a.

JAC. GOARI NOTÆ.

(63) Quæ de Athanasio et Ario in paucos annos contraxit Theophanes, in plures Baronius digerit. Hic porro cum auctore Arii mortem anno Constantini tricesimo ex Socrate consignat ad an. C. 336 num. 50: Τριακοστὸν δὲ ἔτος τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τούτων γινομένων ἐπληροῦτο · *Dum hæc geruntur, tricesimus annus regni Constantini ad exitum venit.*

(64) Quod scriptorum Eusebii nullibi exstat. Ἀρειόφρονα; itaque potius quam Eusebium hoc scripsisse pag. sequente asseritur.

(65) Etiam tricesimo octavo delibato.

καὶ τριάκοντα, ἅπερ Κωνσταντῖνος οὐκ ἔφθασεν· A καὶ οὕτω μὲν ἐκ χρονικῆς ὁμάδος δείκνυται μὴ ἄρξαι τὸν Εὐσέβιον ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως. Δείκνυται δὲ καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων ἀνωτέρω περὶ Ἀρείου καὶ Ἀθανασίου. Ἥ τε [καὶ] γὰρ Ἀθανασίου ἐξορία καὶ ἡ Ἀρείου κατάλυσις μετὰ τὸ [27] τριακοστὸν ἔτος Κωνσταντίνου γέγονε, καὶ μετὰ τὰ ἐγκαίνια Ἱεροσολύμων· ὁ δὲ μέγας Ἀλέξανδρος ἔτι περιῆν [28].

tionis solemnitatem periculum Athanasio pararet, Cpolitanam sedem obtinebat. Hoc enim vel ex temporum collectione falsi arguitur: siquidem Constantinus annos omnino duos et triginta imperavit: qui primis decennalibus actis, tertio et decimo imperii anno Byzantium profectus, Metrophanem, qui prior Alexandro præsulatum gessit, primum invenit. Metrophani vero successor Alexander viginti tres annos in episcopi dignitate exegit: 27 adeo ut ab imperii magni Constantini principio usque ad Alexandri obitum septem supra triginta, quos Constantinus haud attigit, numerentur anni: atque ita ex accurata temporum ratione Cpoleos throno Constantini ætate Eusebium non præsedisse demonstratur: quod et de Ario et Athanasio superius dictis fit manifestum. Athanasii siquidem exsilium prout Arii exitium post Constantini tricesimum annum, et Hierosolymorum dedicationem accidere: quo tempore magnus Alexander inter vivos adhuc superstes exstabat.

A. M. 5328. — *Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Εὐφρονίου ἔτος α'.* B

Τούτῳ τῷ ἔτει Εὐστάθιος πρεσβύτερος (66) Κωνσταντινουπόλεως ἀποστολικὸν βίον ἐπανῃρημένος, καὶ εἰς ἄκρον ἀρετῆς ἐληλακώς, διαπρέπων ἐγνωρίζετο, καὶ Ζηνόβιος ὁ ἀρχιτέκτων, ὁ τὸ Μαρτύριον (67) ἐν Ἱεροσολύμοις οἰκοδομήσας τῇ Κωνσταντίνου [29] ἐπιταγῇ.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει πολλοὶ τῶν ἐν Πέρσαις Ἀσσυρίων ἐν Μεσοποταμίᾳ ὑπὸ Σαρακηνῶν ἐπιπράσκοντο. Πέρσαι δὲ ἐδήλωσαν (68) πόλεμον πρὸς Ῥωμαίους, καὶ ἐπιβὰς Κωνσταντῖνος ὁ εὐσεβὴς τῇ Νικομηδέων πόλει κατὰ Περσῶν παραταξάμενος, ἀσθενήσας ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ, ὥς τινές φασιν Ἀρειόφρονες [30], τότε ἀξιωθεὶς τοῦ ἁγίου [31] βαπτίσματος ὑπὸ Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας μετατεθέντος ἐν Κωνσταντι- C νουπόλει· ὅπερ ψευδός [32] ἐστιν, ὡς ἀποδέδεικται· ἐν γὰρ Ῥώμῃ ὑπὸ Σιλβέστρου ἐβαπτίσθη, ὡς προαπεδείξαμεν [33]. ἔζησεν δὲ τὰ ὅλα ἔτη τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἔτη πέντε καὶ ἑξήκοντα (69), βασιλεύσας ἔτη ἓν καὶ τριάκοντα καὶ μῆνας δέκα (70). Γράψας δὲ διαθήκας, τοῖς τρισὶν υἱοῖς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν κατέλιπεν, Κωνσταντίῳ, Κωνσταντίνῳ [34], Κώνσταντι, εὐσεβῶς καὶ πρᾴως τῇ ἀρχῇ χρησάμενος, πρῶτος βασιλεὺς Χριστιανῶν [35] Θεοῦ προνοίᾳ χρηματίσας πολλῶν βαρβάρων ἐκράτησεν ἀπὸ Βρεττανίας ἕως Περσικῆς, καὶ τῶν ὁμοφύλων τυράννων, τῷ σημείῳ τοῦ [36] ζωοποιοῦ σταυροῦ τοὺς ἐχθροὺς ὀλέσας [37]. D

A. C. 328. — *Antiochiæ episcopi Euphronii annus primus.*

Hoc anno Eustathius presbyter Cpolitanus, qui apostolicam vitam ducebat, et ad virtutis culmen provectus erat, inter reliquos insignis habebatur: unaque Zenobius architectus, qui Constantini mandato martyrum ædem Hierosolymis ædificavit.

Eodem autem anno plures Assyriorum Persis subjecti in Mesopotamia a Saracenis venierunt. (Persæ vero Romanis bellum indixerunt: exinde Constantinus ad Nicomediensium urbem profectus, acie jam adversus Persas instructa, morbo correptus, in pace quievit, tum primo baptismi gratia donatus, ut quidam ex Arianorum asseclis referunt, et ab Eusebio Nicomediæ episcopo in Cpolitanam sedem translato lustratus, quod falsi superius arguimus: Romæ siquidem, prout jam demonstratum, a Sylvestro baptizatus est. Vixit omnino quinque supra sexaginta annis: quorum exegit imperator unum et triginta, et insuper menses decem.) Conscripto testamento tribus liberis Constantino, Constantio et Constanti reliquit imperium. Religiose penitus ac clementer summa sua potestate usus: primus imperator, quæ circa eum fuit Dei providentia, Christianorum est appellatus. In plures barbaros, a Britannia ad usque Persicos tractus, et in tyrannos domesticis armis sævientes vivificæ crucis

VARIÆ LECTIONES.

[27] τὸ add. ex A a. [28] ὁ δὲ — περιῆν om. a. [29] τῇ Κωνστ. A, τῇ τοῦ K. vulg. [30] Ἀρειόφρονες: sic scripsi, ut (25 D) pro vulg. Ἀρειονόφρονες: nisi ubique scribendum sit: Ἀρειανόφρονες, ut 28 C. [31] ἁγίου add. ex A a. τοῦ alterum om. A. [32] ψευδὲς b. [33] ἀπεδείξαμεν b. [34] Κωνσταντίω, Κωνσταντίνῳ A, Κωνσταντίνῳ, Κωνσταντίῳ vulg. [35] Χριστιανῶν θ. πρ. χρημ. A, θ. πρ. χρημ. Χριστ. vulg. [36] τοῦ add. ex A. [37] ὀλέσκων b.

JAC. GOARI NOTÆ.

(66) Eustathium hunc sacri Hierosolymitani ædificii auctorem Hieronymus scribit ad annum Constantini 30: *Eustathius CP. presbyter agnoscitur, cujus industria in Hierosolymis martyrium constructum est.*

(67) Ita quoque Cyrillus catech. 14, quæ alio nomine basilica Constantiniana, S. Ressurrectionis, vel Sepulcri ædes, hodie Græci τῆς Ἁγίας Ἀναστάσεως ναὸν dicunt in Menologio 13 Septemb., de quo late Franc. Quaresmius tomo II *Elucidationis terræ sanctæ.*

(68) Ex *Chronico Alexandrino.*

(69) Hieronymus in Chron.: *Moritur*, inquit, *anno ætatis suæ* 66. In quæ verba annotat Pontacus notam 5 ex similitudine in 6 mutatam. Rufinus enim lib. I, cap. 11; Socrates lib. I, cap. ult. primis ipsis verbis, et Sozomenus lib. II, cap. pariter ult. Constantini vitæ annos sexaginta quinque numerant.

(70) Anno pariter imperii tricesimo secundo cum obiisse refert Victor, Epiphanius lib. *De mens. et pond.* auctor Vitæ Const. lib. IV, cap. 53 anno videlicet 31 et mense 10, ut *Chron. Alexand.*

signo fusis hostibus victorias reportavit. Testamentum vero Ariano cuidam sacerdoti a Constantia sorore malitiose subinducto mandans, ne cuiquam alteri quam Constantio orientalium partium imperatori exhiberet, consignavit. Postremo Athanasium præcepit exsilio revocari. **28** Constantius autem ex Oriente reversus, ut Patris recepit corpus, in Sanctorum Apostolorum templo condidit. Ac deinceps nefarius ille Arianæ sectæ presbyter, traditis Constantio testamenti tabulis, magnam in imperatoris palatio familiaritatem et auctoritatem est assecutus, et tum Eusebio Nicomediæ episcopo, tum ejus discipulis opitulantibus imperatricem ad Arianas partes transire coegit.

A Τὰς δὲ διαθήκας αὐτοῦ Ἀρειανῷ τινι πρεσβυτέρῳ ὑπὸ Κωνσταντίας τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ κακοφρόνως παρεισαχθέντι παρέθετο [38], ἐντειλάμενος μηδενὶ ταύτας παρασχεῖν πλὴν Κωνσταντίῳ τῷ τῆς Ἑῴας βασιλεῖ. Ἐκέλευσε δὲ Ἀθανάσιον τῆς ἐξορίας ἐπανελθεῖν (71). Κωνστάντιος δὲ καταλαβὼν ἐκ τῆς Ἑῴας τὸ τοῦ πατρὸς σῶμα, (72), ἐν τοῖς Ἀποστόλοις κατέθετο. Ὁ δὲ ἀνόσιος [39] Ἀρειανὸς πρεσβύτερος ἐπιδοὺς Κωνσταντίῳ [40] τὰς διαθήκας, πολλῆς ἔτυχε παῤῥησίας ἐν τοῖς βασιλείοις. Καὶ αὐτὴν τὴν [41] βασιλίδα Ἀρειανίζειν ἔπεισε, συνεργὸν [42] ἔχων Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας καὶ τοὺς ὁμόφρονας αὐτοῦ [43].

A. C. 329. — *Romanorum imperatoris Constantii annus primus.*

B A. M. 5829. — *Ῥωμαίων βασιλέως Κωνσταντίου ἔτος α'.*

Hoc anno magni et sancti Constantini vita functi tres filii Romanorum imperio sunt potiti. Constantius nimirum Orientis, Galliarum Constans, et Constantinus Italiæ. Constantius autem Athanasium ab exsilio revocatum cum litteris commendatitiis Alexandriam dimisit: quem plurima cum voluptate susceperunt Alexandrini, maxime vero clericorum collegium. Eusebius porro Pamphili primo *adversus Marcellum* libro, ac tertio pariter, vehementius in eos invehitur, qui Dei Filium creaturam vocare non verentur: cujus dicta referens Socrates ejus defensionem instituit, et ab Ariano sensu alienum fuisse toto studio demonstrare conatur: sed contra verbis et sententiis fucum facere, et in diversas partes pro temporum varietate ipsum agitari ferrique ipsa veritas declarat. Confestim vero magno Constantino defuncto, mortuus est Eusebius, et Cæsariensis throni successorem reliquit Acacium discipulum, virum quidem eximium, at qui *De variis rebus* compositis libellis, Arianis omnino partibus, pro animi in magistrum consensione addictum se testatur.

Τούτῳ τῷ ἔτει Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου καὶ ἁγίου ἀναπαυσαμένου, οἱ τρεῖς υἱοὶ ἐκράτησαν τῶν Ῥωμαίων. Τῆς μὲν Ἑῴας Κωνστάντιος· τῶν δὲ Γαλλιῶν Κώνστας, καὶ Κωνσταντῖνος τῆς Ἰταλίας. Κωνστάντιος δὲ Ἀθανάσιον (73) ἐκ τῆς ἐξορίας ἀνακαλεσάμενος, μετὰ γραμμάτων συστατικῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀπέλυσεν· ὃν μετὰ πολλῆς χαρᾶς ὑπεδέξαντο [44] οἱ Ἀλεξανδρεῖς, καὶ μάλιστα ὁ κλῆρος. Εὐσέβιος δὲ ὁ τοῦ Παμφίλου ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ *Κατὰ Μαρκέλλου*, καὶ ἐν τῷ τρίτῳ, σφόδρα κατηγορεῖ τῶν τολμώντων κτίσμα λέγειν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ· οὗ καὶ τὰς χρήσεις φέρων ὁ Σωκράτης (74) ὑπεραπολογεῖται Εὐσεβίου, σπουδάζων δεῖξαι, ὅτι C οὐκ ἦν Ἀρειανόφρων. Ἡ δὲ ἀλήθεια δείκνυσιν αὐτὸν ἀστατοῦντα τῷ λογισμῷ [45], καὶ ἄλλοτε ἄλλως κατὰ τοὺς καιροὺς φερόμενον. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον ἀπέθανεν (75), Ἀκάκιον [46] μαθητὴν καὶ διάδοχον τοῦ θρόνου Καισαρείας ἐάσας [47], ἐλλόγιμον μὲν ἄνδρα, καὶ τὰ *Σύμμικτα* [48] συγγραψάμενον, τοῖς δὲ Ἀρειανοῖς λίαν συγκείμενον, δηλονότι τῇ πρὸς τὸν διδάσκαλον ὁμοφροσύνῃ.

Eodem anno Sabores Persarum rex Nisibis devastationem meditatus, exercitum in Mesopotamiam intulit: positaque per tres et sexa-

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Σαβώρης [49] ὁ Περσῶν [50] βασιλεὺς (76) ἐπῆλθεν τῇ Μεσοποταμίᾳ πορθήσων Νίσιβιν, καὶ παρεκάθισεν αὐτῇ ἡμέρας ἑξήκοντα τρεῖς, καὶ μὴ κατισχύσας λαβεῖν [51] αὐτήν, ἀνεχώρησεν.

VARIÆ LECTIONES.

[38] παραθεὶς b. [39] ἀνόσιος] Ἀναστάσιος a. [40] Κωνσταντίῳ A, τῷ K. vulg. [41] καὶ αὐτὴν δὲ τὴν A. [42] συνεργὸν Εὐσέβιον τὸν τῶν εὐνούχων πρῶτον καὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομ. b. [43] αὐτοῦ] αὐτῶν Ἀρειανοὺς b. [44] ἀπεδέξαντο b, ἐδέξ. e. [45] τὸν λογισμὸν A a. [46] ἀπέθανεν Ἀκάκιος, et mox: ἐάσας Γεώργιον A. [47] ἐάσας] καταλιπὼν b. [48] καὶ τὰ σύμμ. A, τὸν δὲ τὰ σύμμ. vulg. [49] Σαβώρης om. A. [50] ὁ τῶν Περσῶν A. [51] λαβεῖν αὐτὴν A, αὐτὴν λαβ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(71) Baronius anno C. 337 num. 8.

(72) Sic constanter codd. estque jam editum, *ubi ex Oriente corpus patris accepit*; Nicomedia scilicet CP. delatum: non ipse reversus ex Oriente. Combefis.

(73) Sozomenus, lib. III, cap. 2, Socrates, Theodoretus, Epiphanius, et ipsemet Athanasius apolog. 2, at Epiphanius in hæres. Meletianorum num. 9, ἐκ τῶν δύο βασιλέων, Constantini videlicet, et Constantis mandato, et Constantio συνευδοκοῦντος, assentiente revocatum scribit: litteræ porro commendatitiæ, de quibus hic mentio, apud tres prius memoratos auctores exstant, a Constantino Juniore, non Constantio scriptæ.

(74) Lib. I, cap. 5.

D (75) Sozomenus lib. III, cap. 1, relata Constantini morte, cap. 2, subjungit: Περὶ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου τελευτήσαντος, διαδέχεται τὴν ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης ἐπισκοπὴν Ἀκάκιος: *Per idem fere tempus, Eusebio cognomento Pamphilo mortuo, Acacius episcopatum Cæsareæ Palæstinæ capessit*, etc. Quæ eadem auctor hic advertit.

(76) Saboris expeditionem, et Jacobi Nisibeni precum virtutem refert Hieronymus eodem anno. Nisibis obsidionem duorum mensium terminum non attigisse narrat: Theodoretus ad septuagesimum diem productam scribit lib. II, cap. 30, *Chronicon Alexandrinum* 73 dies eidem assignat.

Ἰάκωβος δὲ Νισιβινῶν [52] ἐπίσκοπος ἐν τῷ τῆς θεοσεβείας ἤθει διαμένων, εὐχαῖς [53] τὰ κατὰ γνώμην ῥᾳδίως ἐξήνυσεν· ὥστις καὶ τῶν Περσῶν τὴν Νίσιβιν ἐλπιζόντων καταστρέψασθαι, διημαρτηκέναι τῆς ἐλπίδος πεποίηκεν. Αὐτίκα γὰρ τῆς μὲν πόλεως ὑπεχώρουν, τῷ τῆς εὐχῆς διωκόμενοι πνεύματι [54], εἰς δὲ τὴν ἑαυτῶν χώραν ἐλθόντες, λιμοῦ τε καὶ λοιμοῦ ὑπεδέξαντο μισθὸν τῆς ἀσεβείας, ἥσπερ ἔδρων, ἀντιλαμβάνοντες. Δαλμάτιος δὲ ὁ Καῖσαρ (77) εὐθὺς μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀνῃρέθη, οὐ κελεύσαντος Κωνσταντίου τὴν σφαγήν, ἀλλὰ μὴ κωλύσαντος [55].

A ginta dies ad urbem obsidione, eum subigere non valuisset, recessit. Jacobus porro Nisibensium episcopus divini cultus operibus vir assuetus, omnia ex animi sententia per preces facile confecit: adeo ut, quam de subvertenda Nisibi Persæ spem conceperant, ipse frustraneam et irritam reddiderit. Extemplo quippe quasi orationis ejus flatu agitati, et retro in fugam acti ab urbe se subduxerunt, et in propriam reversi provinciam, impietatis cujus exhibuere facinora, mercedem promeritam fame et pestilentia confecti receperunt. Cæsar autem 29 Dalmatius statim post magni Constantini obitum, non imperante quidem, at non prohibente cædem Constantio, a militibus est interemptus.

A. M. 5830. — Τούτῳ τῷ ἔτει [56] τοῦ νέου Δαλματίου (78) ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀναιρεθέντος, ἤμελλον [57] B συναναιρεῖσθαι Γάλλος καὶ Ἰουλιανὸς, οἱ Κωνσταντίου τοῦ ἀδελφοῦ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου παῖδες. Ἀλλὰ τὸν μὲν Γάλλον νόσος, τὸν δὲ Ἰουλιανὸν [58] νηπιότης διέσωσεν· ὀκταετὴς γὰρ ἦν. Κωνστάντιος δὲ πρότερον δεχόμενος τὸ ὁμοούσιον (79), ὕστερον μετέθετο [59] κουφότητι γνώμης, καὶ ἀπάτῃ τοῦ Ἀρειανοῦ πρεσβυτέρου, καὶ Εὐσεβίου τοῦ τῶν εὐνούχων πρωτεύοντος, καὶ τοῦ Νικομηδείας Εὐσεβίου, καὶ τῶν περὶ αὐτούς.

A. C. 330. — Hoc anno, juniore Dalmatio militum tumultu sublato, Gallo et Juliano Constantii magni Constantini fratris liberis par interitus intentabatur, ni Gallum morbus, Julianum vero infantiæ tenerior ætas, octennis enim erat solummodo, servasset. (Constantius autem prius consubstantialis vocabulo præbuit assensum, quem demum mentis levitate, tum Ariani presbyteri fraudibus, et Eusebii eunuchorum præpositi, et Eusebii Nicomediensis episcopi, et demum ejusdem opinionis consortium dolis circumventus deposuit.)

A. M. 5831. — Τούτῳ τῷ ἔτει Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου (80) ἐπελθὼν τοῖς Κώνσταντος τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ μέρεσι, καὶ συμβαλὼν πόλεμον, ἀνῃρέθη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν· καὶ ἐκράτησεν Κώνστας μόνος πάσης τῆς ἑσπερίου γῆς. Κωνστάντιος δὲ τῆς C Ἑῴας βασιλεύων, Γάλλον καὶ Ἰουλιανὸν παιδευθῆναι παρέδωκεν ἐν χωρίῳ Δεμακέλλῃ [60] καλουμένῳ (81), πλησίον Καισαρείας Καππαδοκίας ὄντι.

A. C. 331. — Hoc anno Constantinus magni Constantini filius, assignatos Constanti proprio fratri fines invadens, et cum eo bello congressus interimitur a militibus: et universi tractus occidentalis imperium Constans occupat: Constantius autem totum Orientem adeptus, Gallum et Julianum loco, cui Macellum nomen Cæsareæ Cappadociæ vicino, litterarum disciplinis instituendos amandavit. Hi duo fratres

VARIÆ LECTIONES.

[52] Νισιβῶν A. [53] εὐχαῖς om. a, [54] διωκόμενοι πνεύματι A, πνεύματι διωκ. vulg. [55] ἀλλὰ μὴ κωλύσαντος A, ἀλλ' οὐ κωλύοντος vulg. [56] τούτῳ τῷ ἔτει] τῷ δ' αὐτῷ ἔτει codd. et ed. [57] ἤμελλον A, ἤμελλεν vulg. [58] Ἰουλιανὸν δὲ alii codd. [59] μετέθετο A et alii, μὲν ἔθετο vulg. [60] Δεχακέλλῃ A c, Δελμακέλλῃ b, δὲ Μακέλλῳ ex Sozomeno conj. Goar, Demacelle Anastasius, Δεμακέλλει vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(77) Εὐθύς, inquit auctor a Constantini morte. Aurelius Victor: *Confestim Dalmatius, incertum quo suasore, interficitur.* Eutropius: *Dalmatius haud multo post oppressus est factione militari, et Constantio patruele suo sinente potius, quam jubente*, οὐ κωλύοντος, ait Theophanes. Hieronymus anno imperii tertio ipsum cæsum asserit: tricesimo quippe Constantini Cæsarem evectum superius, Eusebio, Baronio, et aliis assensimus.

(78) Ex Constantini genealogia et variis mss. inter se comparatis, maxime vero Vaticano primo, Constantini fratres dignoscuntur Dalmatius et Constantius, hic Galli, et Juliani, ille, qui senior, Dalmatii istius Junioris pater habetur. Socrates lib. III, cap. 1: Δαλμάτιος υἱὸν ἔσχεν ὁμώνυμον αὐτῷ. Is autem junior Dalmatius Constantii patruelis ab eo jussus, aut permissus est occidi, ut ex nota superiore constat. Sozomenus lib. V, cap. 2: Ἰουλιανῷ καὶ Γάλλῳ γέγονε πατὴρ Κωνστάντιος ὁμοπάτριος ἀδελφὸς Κωνσταντίνου τοῦ βασιλεύσαντος, καὶ Δαλματίου· οὗ παῖς ὁμώνυμος Καῖσαρ ἀναδειχθεὶς, ἀνῃρέθη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν μετὰ τὴν τοῦ Κωνσταντίνου τελευτήν· *Pater Juliano et Gallo etiam fuit Constantius germanus frater Constantini imperatoris, et Dalmatii: cujus filius eodem nomine appellatus, qui Cæsar declaratus fuerat, a militibus post mortem Constantini interfectus est.* Eadem Socrates citatus.

(79) Ita Theodoretus lib. II, cap. 2, Socrates lib. II, cap. 2; Sozomenus, lib. III, cap. 1.

D (80) Ad annum Constantini 4 Constantini Junioris cædem adnotant quædam Hieronymiani Chronici exemplaria, alia, teste Pontaco, cum Theophane ad 3. Numeri istius Theophani auctor est Aurelius Victor. *Igitur*, inquit, *confestim Dalmatius, incertum quo suasore interficitur: statimque triennio post minimum maximumque, fatali bello Constantinus cadit.*

(81) Locum seu villam imperatoriam fuisse scribit Gregorius Nazianz. orat. 3 in Julianum, num. 27: Διαίτης μὲν καὶ θεραπείας ἔν τινι τῶν βασιλικῶν χωρίων ἠξιοῦντο βασιλικῆς· *Regio quidem victu cultuque in imperatoria domo digni habebantur.* Macellum vocat Sozomenus, lib. V, cap. 2, ex quo ista excerpta, ad Argeum montem non longe a Cæsarea situm: in quo imperiale palatium, balnea, horti, et fontes perennes: Προσετάχθησαν ἐν Καππαδοκίᾳ διατρίβειν ἐν Μακέλλῳ. Χωρίον δὲ τοῦτο βασιλικὸν πρὸς τῷ Ἀργαίῳ ὄρει, οὐκ ἀπὸ πολλοῦ τῆς Καισαρέων πόλεως, μεγαλοπρεπῆ τε

ecclesiasticis lectoribus allecti, sancto martyri Mamanti ecclesiam construere moliti sunt. Qua vero Julianum fabricare contigit, solum fabricam non admisit. Is porro capillis abrasis, monasticam vivendi rationem simulavit. Constantius autem et Constans, ne Judæus servum sibi pretio compararet, servum alioquin in publicum censum referendum, sin servum auderet circumcidere, eum gladio puniendum, et ejus bona publicanda suis edictis caverunt.)

A. C. 332. — Hoc anno Constantius Amidam validis firmatam mœnibus construxit. Constantiam quoque, Antonii urbem prius dictam, suo de nomine deinceps nuncupandam, et ab Amida septingentis stadiis ad meridiem dissitam ædificavit.

A. C. 333. — *Hierosolymorum episcopi Cyrilli annus primus.*

30 Hoc anno centum et nonaginta episcoporum synodo, cui Nicomediæ antistes Eusebius præsidebat, coacta, alterum Eusebium Emesæ præsulem Alexandriæ præficiunt. Quo, ceu Sabelliano, rejecto, Gregorium quemdam Arianum cum valida

A Οὗτοι οἱ [61] δύο ἀδελφοὶ ἀναγνῶσται γεγόνασι (82), καὶ ἐκκλησίαν κτίσαι τῷ ἁγίῳ μάρτυρι Μάμαντι (83) προεθυμήθησαν [62]. Ἐν ᾧ δὲ μέρει κτίζειν Ἰουλιανὸς ἔλαχεν, τοῦτο ἡ γῆ οὐκ ἐδέχετο. Ἀποκειράμενος δὲ τὰς τρίχας (84) μοναχικὴν ἄσκησιν ὑπεκρίνετο. Κωνστάντιος δὲ [63] καὶ ὁ Κώνστας (85) ἐνομοθέτησαν, Ἰουδαῖον [64] μὴ ὠνεῖσθαι δοῦλον, ἐπεὶ ἀφαιρεῖσθαι αὐτὸν εἰς τὸν δημόσιον λόγον· εἰ δὲ καὶ περιτεμεῖν [65] τολμήσοι δοῦλον, ξίφει τιμωρεῖσθαι καὶ δημεύεσθαι.

A. M. 5832. — Τούτῳ τῷ ἔτει Κωνστάντιος [66] Ἄμιδαν (86) οἰκοδομεῖ [67], τειχίσας γενναίως. Κτίζει δὲ Κωνσταντίαν [68], τὴν πρώην Ἀντωνίου πόλιν λεγομένην, ἐπονομάσας [69] αὐτὴν ἑαυτῷ, διεστῶσαν Ἀμίδης σταδίους ἑπτακοσίους κατὰ μεσημβρίαν.

B A. M. 5833. — *Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Κυρίλλου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει συνόδου γενομένης ἐν Ἀντιοχείᾳ (87) ἐπισκόπων ἐνενήκοντα καὶ ἑκατὸν (88), ὧν ἡγεῖτο Εὐσέβιος ὁ Νικομηδείας, προχειρίζονται Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον Εὐσέβιον τὸν Ἐμέσης, οὗ μὴ δεχθέντος (89), καίπερ Σαβελλιανοῦ ὄντος, Γρη-

VARIÆ LECTIONES.

[61] οἱ add. ex A. [62] προεθυμήθησαν A a, προσεθ. vulg. [63] δὲ om. A. [64] Ἰουδαίοις A. [65] περιτέμνειν — δημοσιεύεσθαι a. [66] Κωνστάντιος om. A. [67] ἀνοικοδομεῖ a. [68] Κωνσταντίναν b. [69] ἐπονομάσας A a, ἐπωνόμασεν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

βασίλεια ἔχον, καὶ λουτρά, καὶ κήπους, καὶ πηγὰς ἀεννάους. Quare legendum hic putem ἐν χωρίῳ δὲ Μακέλλῳ.

(82) Gregorius citatus: Τῷ μέν γε κλήρῳ φέροντες ἑαυτοὺς ἐγκατέλεξαν, ὥστε καὶ τὰς θείας ὑπαναγινώσκειν τῷ λαῷ βίβλους: *In clerum seipsos ascripserunt, adeo ut divinos quoque libros plebi lecitarent.* Sozomenus quoque: κλήρῳ ἐγκαταλεγῆναι, καὶ ὑπαναγινώσκειν τῷ λαῷ τὰς ἐκκλησιαστικὰς βίβλους, utrumque refert. Solum Julianum lectorem Nicomediæ provectum testatur Socrates, lib. III, cap. 1; et Theodoretus, lib. III, cap. 2.

(83) Mamam vocat laudatus Sozomenus, qui Mamanti idem est. Martyrum ædes, ædificium illud a Socrate et Gregorio nuncupatur, quod Mamanti sacrum fatetur Elias Cretensis in comm. et ex grammaticæ legibus singulare cum plurali nonnunquam confundi.

(84) Ex Socrate, lib. III, cap. 1, et Sozomeno, lib. V, cap. 1.

(85) Ea lex habetur Theodosiani lib. XVI, tit. 9, rescripta ad Evagrium, ascribitur Constantino (Juniorem intellige) et AA. coss. agnoscitur lata. Constantinum autem et Constantem anno imperii sui tertio consulatum gessisse demonstrat Petavius. Quæ fastorum ratio suadet, ut hic legendum putem Κωνσταντῖνος δὲ καὶ Κώνστας, etc.

(86) Amidum Antoninopolim, et Constantiam memorat hic Theophanes; quas pariter XVIII lib. celebrat Marcellinus comes in contrariam ejus profectus sententiam. Hic siquidem Constantiam et Antoninopolim diversa oppida, quæ Theophanes unum constituit. Amidam vero Constantiamque unam urbem videtur asserere, quas Theophanes distinctas omnino ponit. Ita Pancirollus in not. imperii, et Ortelius in geographico Lexico comitem intelligunt, cujus hæc verba sunt loco laudato probatissimæ Henrici Valesii editionis pag. 127: *Cumque Bebasen villam venissent, unde ad Constantiam usque oppidum, quod centesimo lapide disparatur arescunt omnia siti perpetua*, etc., tum multis ad propositum idem spectantibus interjectis subdit pag. 130: *Hanc civitatem olim perquam brevem, Cæsar etiam tum* C *Constantius, ut accolæ suffugium possint habere tutissimum, eo tempore quo Antoninopolim oppidum aliud struxit, turribus circumdedit amplis et mœnibus; locatoque ibi conditorio muralium tormentorum, fecit hostibus formidatam, suoque nomine voluit appellari:* (Constantiam.) cum præterea, Cæsarem adhuc agentem restituisse indicat, quam ab imperatore restitutam affirmat Theophanes: quid etiam subjicit inferius, unde Amidam et Constantiam unum oppidum esse Marcellinus suggerit: *In ipso autem Amidæ meditullio sub arce fons dives exundat*, etc. Quasi verba ista distinctorum non sint indicia locorum.

(87) In qua Antiocheni quoque dominici Encænia celebrata: de quibus Socrates, lib. II, cap. 5 et seqq. et Sozomenus, lib. III, cap. 5, eadem Constantii anno quinto peracta dicunt, quibus eodem numero prævivit Hieronymus.

(88) Centenarium numerum abundare contestan- D tur citati Socrates, et Sozomenus, et Hilarius de synodis, quorum hic 97, iste 99, ille 90, solos episcopos Antiochiam convenisse scribunt.

(89) Liquet hic lacunam esse; et desiderari quod factum scribit auctor Eusebio Emisseno recusante Alexandriæ episcopatum ob cavendam Alexandrinorum invidiam, sive Alexandrinis ipsum non probantibus; adeoque male conatum interpretem tanquam omnia sana essent: nec illud τὴν πίστιν μεταποιοῦσιν οἱ αὐτοί, cives refert Alexandrinos, ut ille reddit, sed Antiochenum illud Eusebio præside Arianorum concilium, refert Sozom. lib. III, cap. 6, quid tum eo factum sit, nempe Edessenam Ecclesiam regendam suscepisse, cum hactenus Ἐδέσσης non episcopus, sed civis tantum esset. Προτρέπεται τὴν Ἐδέσσης Ἐκκλησίαν· *committitur ille Edessenæ Ecclesiæ*; hocque licet Sabelliano, seu Sabellianismi suspecto: sic magnum habebant, quovis modo Athanasium sede dejicere. COMBEFIS.

γόριον τὸν Ἀρειανὸν σὺν πολλῷ στρατῷ καὶ στρατηγῷ τινι Συριανῷ ἐκπέμπουσιν, ἐκδιῶξαι Ἀθανάσιον τοῦ θρόνου Ἀλεξανδρείας, ἢ καὶ ἀνελεῖν. Τότε Ἀθανάσιος θεόθεν σαφῶς [70] συμβουλευσάμενος, μετὰ τῶν ψαλλόντων τῆς ἐκκλησίας ἐξελθὼν, τὸν ἐπηρτημένον [71] διέφυγε θάνατον. Εὐσέβιον δὲ τὸν μὴ δεχθέντα ὑπὸ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὴν πίστιν μεταποιοῦσιν οἱ αὐτοὶ, Ἀρειανὸν [72] μὲν φανερῶς δεχόμενοι, καὶ μετὰ θάνατον ἔκθεσιν πίστεως δευτέραν γράψαντες τὸ ὁμοούσιον παρεσιώπησαν. Τότε καὶ ἐγκαίνια τῆς ἐκκλησίας Ἀντιοχείας, ἣς ἔκτισεν Κωνσταντῖνος ὁ μέγας, ἐποίησαν.

A militum manu, et Syriano duce, Athanasium Alexandrina sede depulsurum, vel interfecturum mittunt. Tunc Athanasius aperte cum Deo inito consilio, inter cantorum turbam ecclesiæ dilapsus, intentato et jam imminenti sese eripuit leto. Eusebio vero etiam ab occupanda Alexandriæ sede impedito, ipsi fidei normam sibi consciscunt cives, Ario palam recepto, et conscripta post ejus mortem fidei expositione, consubstantialis vocem omnino tacuerunt. Sub id quoque tempus Antiochenæ ecclesiæ a magno Constantino ædificatæ celebrata sunt encænia.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Ἀντιόχεια ὑπὸ σεισμῶν (90) μεγάλων ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις [73] ἐκινδύνευσεν. Ἦν δὲ ἡ ἐγκαινισθεῖσα ἐκκλησία (91) σφαιροειδὴς (92) ἐξ ἔτεσι κτισθεῖσα (93), ὑπὸ μὲν Κωνσταντίνου τοῦ B μεγάλου θεμελιωθεῖσα [74], ὑπὸ δὲ Κωνσταντίου πληρωθεῖσα καὶ ἐγκαινισθεῖσα.

Eodem pariter anno Antiochia tremendis terræ motibus quassata, tribus continuis diebus extremum subiit periculum. Sacro ritu dedicata ecclesia rotundæ formæ fabrica præstabat : sex quidem annorum spatio condita, a magno Constantino fundata, et ab ejus filio Constantio perfecta fuit et consecrata.

A. M. 5834. — Τούτῳ τῷ ἔτει Κωνστάντιος Ἀσσυρίους νικήσας (94), ἐθριάμβευσε. Σαβώρης δὲ ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς (95) πρὸς τοῖς αὐτοῦ κακοῖς καὶ τοὺς ὑπὸ χεῖρα Χριστιανοὺς ἐδίωκε. Κώνστας δὲ ἐν τῇ Δύσει (96) Φράγγους ἐπόρθησε. Σεισμοῦ δὲ γενομένου μεγάλου ἐν Κύπρῳ, Σαλαμίνης [75] τῆς πόλεως τὰ πλεῖστα διαπέπτωκεν.

A. C. 334. — (Hoc anno Constantius devictis Assyriis triumphavit. Sabores vero Persarum rex pristinis sceleribus hoc adjecit, ut subditos Christianos dire persequeretur. Constans in occidente Francos debellavit.) Cæterum horrendo terræ motu in Cypro exorto urbis Salaminæ maxima pars concidit.]

A. M. 5835.— *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Παύλου ἔτος α'.*

A. C. 335. — *Cpolis episcopi Pauli annus primus.*

Τούτῳ τῷ ἔτει σεισμοῦ μεγάλου γενομένου Νεοκαισάρεια Πόντου κατεπτώθη [76] (97), πλὴν τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἐπισκοπείου καὶ τῶν ἐκεῖ εὑρεθέντων εὐλαβῶν [77] ἀνδρῶν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι συνέβαλον [78] πόλεμον μετὰ Περσῶν, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀνεῖλον (98).

31 Hoc anno Neocæsarea terræ motu maximo absorpta est, præter ecclesiam, episcopi ædes, et in C eis repertos devotos quosdam viros. Romani, conserto cum Persis prælio, plurimos ex eis interfecerunt.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ Παῦλος ὁ ὁμολογητὴς (99) χειροτονεῖται ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως.

Hoc anno Paulus confessor Cpoleos ordinatur episcopus.

VARIÆ LECTIONES.

[70] σαφῶς συμβουλευσάμενος A, σοφῶς βουλευσ. vulg. [71] ἐπηρτυμένον b. [72] Ἀρειανὸν A b, Ἄρειον vulg. sed locus haud dubie corruptus ab interprete latino magis etiam depravatus est : fort. legendum : μεταποιοῦντες — ἐδέξαντο. [73] ἐπὶ τρισὶν ἡμ. om. a. [74] θεμελιωθεῖσα A, θεμελειωθεῖσα vulg. [75] Σαλαμῖνος A : sed pag. 23 C. fin. ubi iisdem fere verbis eadem, ni fallor, res sub alio anno narratur, omnes codd. formam Σαλαμίνη exhibuerunt. [76] κατεπόθη a b c d : sed cfr. p. 11, D. [77] εὐλαβῶν] fort. εὐσεβῶν Anast. viri religiosi. [78] συνέβαλον codd. omnes, συνέβαλλον Par.

JAC. GOARI NOTÆ.

(90) Socrates lib. II, cap. 7, obeunte.

(91) Istud palam scholium in textum e margine illatum ; aut certe superioribus nectendum de Antiochenæ ejusdem ecclesiædedicatione. Combefis.

(92) Ac simul ὀκτάγωνος, ut supra.

(93) An non ὀκτάγωνον istud Κυριακὸν ante quindecim annos, imperii Constantini 23, cœptum ? an non eidem exstruendo solos decem annos imputat Socrates nuper laudatus ? Certe Baronius, qui anno Christi 326, fundatum, absolutum autem et dedicatum 341, refert, quindecim annos a positis fundamentis ad encænia exigit : isdem numerus est qui auctoris et Hieronymi computo consentit. Potest itaque numerus seu dictio ἐξ, in δεκαπέντε mutari.

(94) Parum læta victoria, et ficto triumpho. Perpende dicenda ad annum sequentem.

(95) Hieronymus hæc anno sequenti.

(96) Hieronymus Constantii anno 5, Franci a Constante perdomiti, et pax cum eis facta. Socrates, lib. II, cap. 10, Constantio III et Constante II coss.

D Constantii, inquam, anno quinto ex Alexandrino chronico victos, et in fœdus ascitos testatur : quod obeunte anno contigisse Theophani creditum, quo ipse a Septembri annum insequentem metitur.

(97) Ex Hieronymi chronico ad annum Constantii 7 hæc ad verbum translata. — Cedr. : Νεοκαισάρεια ποντισθεῖσα κατεπτώθη, mersa concidit ; et ut habet Vat. 1 et Barb. κατεπόθη, absorpta est, terræ scilicet hiatu facto, uti assolet in ejusmodi : nec videtur necesse ut mari mersam, sive absorptam exponamus cum Cedreni interprete. Combefis.

(98) Persæ potius Romanos. Infelicibus enim signis Romani cum Persis dimicarunt, et novem præliis ab eis fusi notantur apud Orosium, Eutropium et Zosimum.

(99) Eum præcedentibus annis episcopum jam institutum demonstrat Hieronymus in *Chronico*, et ex Socratis lib. II, cap. 5, Baronius ad annum Christi 340, num. 15.

A. C. 336. *Antiochiæ episcopi Phlaciti annus primus.*

Hoc anno facto terræ motu vehementi, insula Rhodus concidit. (Gregorium vero, qui prædonum more in Athanasium grassatus, Alexandrinam sedem annis sex occupaverat, interfecerunt Alexandrini.) Sufficitur tamen ab Arianis Georgius Arianus, portentum in Cappadocia exortum.

A. C. 337. — (Hoc anno Dyrrachium Dalmatiæ civitas terræ motu corruit : et Roma tribus continuis diebus pariter afflicta ultimum metuebat periculum.) In Campania duodecim urbes sunt eversæ. Constantius autem Byzantium adveniens, Paulum episcopum Cpolitanum throno dejecit, et impiissimum Nicomediæ episcopum Eusebium, quasi scelerum sentinam, prædatorie et perquam nefarie intrusit.

A. C. 338.—*Romæ episcopi Liberii annus primus.*

Cpolis episcopi Eusebii Nicomediensis annus primus.

Hoc anno Constantius, monte maxima ex parte præciso, Seleuciæ in Syria portum paravit, et urbem ædificiis amplificavit. Aliam quoque in Phœnice, Antaradum prius dictam, de suo nomine Constantiam vocavit. Sabores autem Persarum rex in Mesopotamiam grassatus diebus septuaginta octo Nisibin obsedit : ac nonnisi pudore reportato, abscessit.

Eodem etiam anno solis defectus contigit, quo in cœlo, hora diei tertia, mensis Dæsii die sexto, stellæ apparuerunt. (Athanasius et Paulus, et quotquot pro sana fidei doctrina suis sedibus sunt expulsi, Romam ad Julium pontificem confugerunt.) Singulis autem de rebus ad se spectantibus Julium edocentibus, Julius singulos propriis ecclesiis datis litteris restituit.

A A. M.—5836. *Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Φλακίτου* [79] *ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει σεισμοῦ μεγάλου γενομένου (1), Ῥόδος ἡ νῆσος κατέπεσεν. Οἱ δὲ Ἀλεξανδρεῖς (2) Γρηγόριον, τὸν λῃστρικῶς ἐπιβάντα Ἀθανασίῳ καὶ τὸν θρόνον κατασχόντα τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπὶ ἓξ ἔτεσιν, ἀνεῖλον. Καὶ χειροτονεῖται Γεώργιος Ἀρειανὸς ὑπὸ Ἀρειανῶν, τέρας τι [80] Καππαδόκιον (3).

A. M. 5837. — Τούτῳ τῷ ἔτει Δυῤῥάχειον [81] τῆς Δαλματίας (4) ὑπὸ σεισμοῦ διεφθάρη· καὶ Ῥώμη ἡμέρας τρεῖς ἐκινδύνευε [82] σειομένη· τῆς δὲ Καμπανίας δώδεκα πόλεις διεφθάρησαν. Παῦλον (5) δὲ τὸν ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως ἐλθὼν Κωνστάντιος εἰς τὸ Βυζάντιον τοῦ θρόνου ἀπήλασε, καὶ τὸν ἀσεβέστατον Εὐσέβιον τὸν [83] Νικομηδείας ἀντ-B εισήγαγε λῃστρικῶς καὶ ἀθέσμως, τὸ [84] τῶν κακῶν καταγώγιον (6).

A. M. 5838. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Λιβερίου* [85] *ἔτος α'.*

Κωνσταντινουπόλεως Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει Κωνστάντιος τὸν ἐν Σελευκείᾳ (7) τῆς Συρίας λιμένα πεποίηκε, ὄρος ἐπὶ πολὺ διατεμών· καὶ τὴν πόλιν ἀνῳκοδόμησεν. Καὶ πόλιν ἔκτισεν ἐν τῇ Φοινίκῃ, ἣν Κωνσταντίαν κέκληκεν, τὴν πρότερον καλουμένην Ἀντάραδον. Σαβώρης δὲ ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς ἐπελθὼν τῇ Μεσοποταμίᾳ, Νίσιβιν παρεκάθισεν ἡμέρας ἑβδομήκοντα ὀκτὼ, καὶ πάλιν αἰσχυνθεὶς ἀνεχώρησεν.

C Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἔκλειψις ἡλίου ἐγένετο, ὥστε καὶ ἀστέρας φανῆναι ἐν τῷ οὐρανῷ, ἐν ὥρᾳ τρίτῃ τῆς ἡμέρας, μηνὶ Δαισίῳ ἕκτῳ [86]. Ἀθανάσιος δὲ καὶ Παῦλος (8), καὶ ὅσοι ὑπὲρ τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἐξεβλήθησαν, ἐν Ῥώμῃ πρὸς Ἰούλιον [87] κατέφυγον· καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος Ἰούλιον ἐδίδαξεν, ὧν ἕκαστον τῇ ἰδίᾳ ἐκκλησίᾳ μετὰ γραμμάτων ἀποκατέστησεν [88].

VARIÆ LECTIONES.

[79] Φλαχήτου c, Φλακιτίου e. [80] τι om. A. [81] Δυῤῥάχη A e, Δυράχη a. [82] ἐκινδύνευεν A, ἐκινδυνεύσεν vulg. [83] τὸν] τῆς a. [84] τὸ — καταγώγιον om. e. [85] Λιβερίου] Σιλβέστρου c. [86] Δαισίῳ ἕκτῳ] Δαισίῳ ϛ' A, Δαισίῳ καὶ vulg. [87] Ἰούλιον] Λιβέριον b et marg. c, Ἰουλίῳ A. [88] ἀπεκατέστησεν a b d e f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(1) Terram variis locis per Orientem motam et agitatam, infenso numine hominibus ob turbas et seditiones in Ecclesiam suscitatas, ex Hieronymo, Orosio, Ephræm, Socrate et Sozomeno demonstrat Baronius ad annum d. 340, num. 34 et 35, quo nihilo secius Sozomeni testimonio, et prava punctorum observantia abutitur, ut terræmotus, confecto Antiocheno concilio, enatos et in ejus vindictam ab auctore assertos declaret, apud quem solus Gregorii Alexandriam profectus colligitur.

(2) Narrationis perversum ordinem annorum ratio declarat : hic enim annus, ad quem ista referuntur, tantum quartus est a concilio Antiocheno, quo Gregorius in Athanasii locum præter fas intrusus, qui tamen anno sexto ab occupata sede ab Alexandrinis interfectus describitur a Theodoreto lib. II, cap. 4.

(3) Appellationis causam recenset Theodoretus lib. II, cap. 14, et Sozomenus lib. IV, cap. 9, parœmia est apud Suidam, v. Καππάδοξ.

(4) Ita Hieronymus ad annum Constantii 10, cujus alia exemplaria observant eadem ad annum 9. D Pontacus in notis.

(5) Pauli e CP. sede depulsio ante concilium Antiochenum a Constantio facta, integris sex annis loco debito posterior est.

(6) *Pauli loco Eusebium Nicomediæ intrusit, hominem sentinam malorum* ; qua phrasi et Cicero Catilinam urbis sentinam dixit. Sic et Buccard. nec bene editum ; *velut in scelerum sentinam*, quasi sentina hæc sedes esset CP., quod non congruit. Peyr. perinde desiderat. Combefis.

(7) Eadem narratione annus Constantii decimus consignatur in Hieronymiani Chronici nonnullis codicibus. Pontacus, de Nisibi a Sabore obsessa idem Hieronymus : ac pariter de solis defectione, de qua Petavius hoc eodem anno. Dæsii porro mensis die 6 contigisse reliqua exemplaria testantur.

(8) Hæc quam incondite, et μετ' ἀχρονησίας ab auctore referantur, conjiciet, qui eadem sub Julio Romano pont. gesta, ad Liberii jam præsulem anno primo agentis tempus transposita animadvertet.

A. M. 5839 (9). — Τούτῳ τῷ ἔτει [89] Ἀθανάσιος A καὶ Παῦλος καὶ οἱ [90] αὐτοῖς τοῖς γράμμασιν Ἰουλίου [91] τοῦ πάπα Ῥώμης [92] θαῤῥήσαντες τοὺς ἰδίους θρόνους κατέλαβον. Ὁ δὲ Κωνστάντιος ἐν Ἀντιοχείᾳ διάγων, μαθὼν ὅτι Παύλῳ [93] καὶ Ἀθανασίῳ διὰ γραμμάτων Ἰούλιος [94] τοὺς ἰδίους θρόνους ἀπέδωκεν [95], ὀργισθεὶς [96] κελεύει αὐτοὺς ἀπελασθῆναι τῶν ἰδίων θρόνων. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ὁ ἥλιος πάλιν αὐχμηρότερος (10) γέγονεν, ἐν ὥρᾳ δευτέρᾳ (11) τῆς [97] Κυριακῆς ἡμέρας.

32 A. C. 339. — Hoc anno Athanasius et Paulus iisdem ipsis litteris Julii Romæ pontificis confisi proprias sibi sedes receperunt. Constantius autem Antiochiæ degens, et Paulo Athanasioque Julii litteris munitis proprias sedes restitutas audiens, ira permotus iisdem eos deturbari præcepit. Hoc etiam anno hora diei Dominicæ secunda obscurior atque squalidior sol iterum factus est.

A. M. 5840. — Τούτῳ τῷ ἔτει σεισμοῦ γενομένου μεγάλου ἐν Βηρυτῷ τῆς Φοινίκης, τὸ πλεῖστον τῆς πόλεως πέπτωκεν· ὥστε τὸ πλῆθος τῶν ἐθνικῶν εἰσεληλυθέναι εἰς τὴν [98] Ἐκκλησίαν, ὁμοίως ἡμῖν [99] Χριστιανίζειν ἐπαγγειλάμενοι [1]. Ἐντεῦθεν νεωτερίσαντές τινες [2], τοὺς τύπους τῆς Ἐκκλησίας ὥσπερ B ἀποσυλήσαντες, ἐξίεσαν [3]· καὶ τόπον εὐχῆς ἐπονομάσαντες, τὸ πλῆθος ἐν αὐτῷ ὑπεδέξαντο, ἅπαντα τὰ τῆς Ἐκκλησίας μιμούμενοι, παραπλήσιον [4] γεγονότες πρὸς ἡμᾶς, ὡς ἡ τῶν Σαμαρειτῶν πρὸς Ἰουδαίους αἵρεσις, ἐθνικῶς ζῶντες.

A. C. 340. — Hoc anno magno Beryti in Phœnicia terræ motu exorto, plurima civitatis pars concidit: ita ut non contemnendus gentilium numerus pari nobis ritu Christianam vitam acturum pollicitus ad Ecclesiam accederet. Inde velut abacta præda, mutatis religiosæ nostræ vitæ institutis, ac rebus novis studentes, deseruerunt Ecclesiam; locumque de orationis nomine designantes, in eo magnam hominum turbam admiserunt: et ecclesiasticam agendi rationem imitati, nobis evaserunt quam simillimi: quo pacto gentilium observatis ritibus Judæorum effigiem Samaritæ nitebantur exprimere.

A. M. 5841. — Τούτῳ τῷ ἔτει Σαβώρης πάλιν (12) ὁ βασιλεὺς Περσῶν τῇ Νισίβι [5] παρακαθεσθεὶς, ἱκανῶς αὐτῇ διηνώχλει [6], ὡς καὶ ἐλεφάντων πλῆθος ἀγαγεῖν ἐπιτηδείων πρὸς συμμαχίαν, καὶ βασιλεῖς μισθωτοὺς, μάγγανά τε παντοῖα· ὡς εἰ μὴ βούλοιντο [7] ἐκχωρῆσαι [8], τὴν πόλιν ἐξαφανίζειν ἐκ βάθρων ἠπείλουν [9]. Τῶν δὲ [10] Νισιβινῶν ἀντεχόντων πρὸς τὴν παράδοσιν, τότε λοιπὸν ἐξυδατῶσαι ταύτην C τῷ πρὸς αὐτὴν ποταμῷ διεγνώκει. Οἱ δὲ ἄνδρες ταῖς εὐχαῖς ἐνίκων τοὺς πολεμίους, εὐμενῆ τὸν Θεὸν [11] ἔχοντες. Τῶν γὰρ ὑδάτων μελλόντων τὴν θέσιν τῶν τειχῶν ἐξομαλίζειν πρὸς τὴν πτῶσιν, μέρος μέν τι [12] τοῦ τείχους ἐπεπόνθει [13], καὶ τοῦτο κατὰ Θεοῦ συγχώρησιν, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς δηλωθήσεται. Εὐθέως γὰρ [14] γίνεται τήν τε πόλιν φυλαχθῆναι, καὶ τοὺς πολεμίους τοῖς ὕδασι νήχεσθαι, καὶ πολλοὺς ὑπὸ τοῦ ὕδατος διεφθάρθαι [15]. Οἱ δὲ τοῦτο [16] πεπονθότες ἠπείλουν διὰ τοῦ [17] καταπεσόντος τείχους εἰσελθεῖν,

A. C. 341. — Hoc anno Sabores Persarum rex Nisibis obsidione renovata, magnas urbi calamitates intulit: et elephantorum bello idoneorum comparata multitudine, et regum stipendiis conductorum auxilio, necnon omnis generis congregatis instrumentis, nisi deditionem facerent cives urbem fundamentis deleturum comminabatur. Nisibinis adversas vires generose proferentibus, et deditionem detrectantibus, demum ipse fluminis urbem prætermeantis vorticibus decernit obruere. At cives propitio sibi Numine reddito, precibus hostes superabant. Cum enim, quæ muros erant disjecturæ ipsorum situi jam forent æquales aquæ, pars quidem murorum non modica, Deo ita permittente, subversa est, ut ex sequentibus manifestum fiet: illæsam tamen urbem servari, et ipsos hostes aquis inundari, et in eis plurimos absorberi et perire contigit. Qui vitæ hujuscemodi pacto fecere jacturam, 33 iidem

VARIÆ LECTIONES.

[89] In codd. h. l. perperam annus 5835 et 335 notatur. [90] καὶ οἱ A, καὶ οἷς vulg. [91] Ἰουλίου] Λιβερίου b. m. sc. [92] Ῥώμης om. a. [93] Παύλῳ καὶ Ἀθανασίῳ alii codd., Παῦλον καὶ Ἀθανάσιον vulg. [94] Ἰούλιος] Λιβέριος b. [95] θρόνους ἀπέδ. A, ἀπέδ. θρ. vulg. [96] καὶ ὀργισθεὶς b. [97] τῆς — ἡμέρας om. a b. [98] εἰς τὴν add. ex A a b c d e f. [99] ἡμῖν] οἱ μὲν A. [1] ἐπαγγελλόμενοι alii, fort. ἐπαγγειλάμενον. [2] τινες add. ex A, τύπους A, τόπους vulg. utrumque Anastasius legebat. [3] ἐξίεσαν] ἐξῄεσαν alii: Anast. *resecantes* vertens aliud quid legisse videtur. [4] παραπλησίον A a b c d e f, παραπλήσιοι vulg. [5] τὴν Νίσιβιν a. [6] διηνώχλει A, διενόχλει vulg. [7] βούλοιντο A, βούλωνται vulg. [8] ἐκχωρήσειν b. [9] fort. ἀπειλῶν. [10] τῶν δὲ] τὸν δὲ codd. et vulg. [11] τὸν Θεὸν A, τῶν θ. vulg. [12] μέν τι c e, μέντοι vulg. [13] ἐπεπόνθει A g, ἐπεπόρθηται vulg. [14] γὰρ om. A b e, fort. scrib. δὲ. [15] διεφθάρθαι A, διεφθάρται vulg. [16] δὲ καὶ τοῦτο A. [17] διὰ τοῦ A, δι' αὐτοῦ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(9) Mendaces Regii exemplaris numeros sæpe D monui. Hic ͵εωλε' scribens et soli consentiens Pal. a reliquis ͵εωλθ' reponentibus corrigitur. Interpolant pariter τλθ' vice τλε'.

(10) Vide Petavium *De doct. temp.* lib. XI, cap. 45.

(11) Ab ortu solis ejusdemque occasu noctis dieique horas numerant Orientales.

(12) Obsidionis Nisibinæ historiam e *Chronico Alexandrino* verbo tenus excerpsit Theophanes. Solam ejus moram, quæ dierum centum exstitit, omisit: rem omnem gestam prius narravit Theodoretus lib. II, cap. 30. Quæ notatu dignæ variant lectiones in auctore et *Chronico Alexandrino* istæ sunt: Ὡς εἰ μὴ βούλοιντο ἐκχωρήσειν. Τὸ λοιπὸν ἐξυδατῶσαι. Διεγνώκει ὁ Σάπωρις οἶδεν, quæ lectio omnino corrupta, necnon istæ aliæ: Μέρος τοῦ τείχους πέπονθε. Τοῖς ὕδασιν ἀντέχεσθαι, ὡς καὶ πολλοὺς ἀπολέσθαι, διὰ τοῦ καταπ. καὶ ὄχλον συμπείσαντες ἐμβριθέστερον προσέχειν τῷ πολέμῳ μαγγάνοις παντοίοις μηχανώμενοι. Τὸν γὰρ τόπον ἅπαντα. Οἱ δὲ λοιποὶ ἐν τοῖς κατατέλμασι. Ὁπλίτας ἀπέκτειναν. Κύμασι δεινῶς καταντλούμενος.

erant, qui per collapsi muri ruinam, admotis armatis elephantis, et omni machinarum genere parato, acies instructas bello ardentius incumbere sollicitantes', ingressum in urbem minabantur. Exinde vero urbis custodiæ deputati milites victoriam divino nutu concessam adepti sunt. Disjecti quippe muri loco omni armorum genere obstructo, plurimos elephantas onagris interfecerunt. Nonnulli hostium in fossarum lacunas lapsi, alii fortiter repulsi, retro versi sunt in fugam, adeo ut ex eorum armatis militibus supra decem millia cæsi desiderarentur: reliquos fulmen cœlitus immissum dispersit, et caliginosæ nubes, et effusorum imbrium diluvia, tonitruumque sonitus cunctos tanto terrore perculsit, ut eo plures exanimati vitam penitus amitterent. Talibus igitur angustiis Sabores novus Pharao constrictus, terroris sibi incussi fluctibus absorbebatur. Quocirca conjectis ad eam muri partem quæ collapsa erat, oculis, angelum splendido amictum ornatu summa in parte stantem, et Constantium imperatorem manu tenentem conspicit. Quo viso conturbatus magis mortem minatus est. Illi portenti causa cognita vim ejus majorem esse, quam quæ superari posset, regi nuntiare decreverunt. Causam itaque periculi edoctus, majorique metu territus, bellicas machinas comburi, cæterumque omnem apparatum comminui et inutilem reddi jussit. Ipse vero cum suis fuga patriam insequebatur, quo antequam pervenirent, plurimi pestilentiæ morbo consumpti sunt.

A παραστήσαντες τοὺς ἐλέφαντας ἐνόπλους, καὶ τὸν ὄχλον εὐτρεπίσαντες, προσέχειν ἐμβριθέστερον τῷ πολέμῳ, μαγγανείαις τε παντοίαις. Οἱ δὲ τὴν πόλιν φρουροῦντες στρατιῶται ἐντεῦθεν τὴν νίκην τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ ἐσχήκασι, τόν τε τόπον ἐπλήρουν παντοίοις ὅπλοις. Ὀνάγροις δὲ τοὺς πλείους ἐλέφαντας ἀπέκτειναν (13). Ἕτεροι δὲ ἐν τοῖς καταπάλμασι τῶν τάφρων ἐνέπεσον· ἄλλοι δὲ κρουσθέντες ἀπεστράφησαν εἰς τὰ ὀπίσω [18], καὶ ὑπὲρ μυρίους αὐτῶν ὁπλῖται ἀπέθανον. Τοῖς δὲ λοιποῖς σκηπτὸς οὐρανόθεν ἐπέπεσε [19], καὶ νεφελῶν [20] γνοφωδῶν καὶ ὑετῶν λαύρων [21] καὶ βροντῶν φωναὶ ἅπαντας ἐξέπληττον, ὡς τοὺς πλείους τῷ φόβῳ διαφθαρῆναι. Πάντοθεν δὲ ὁ νέος Φαραὼ Σαβώρης στενούμενος ἡττᾶτο τοῖς τοῦ φόβου [22] κύμασιν· ὃς ἀτενίσας τοῖς B ὀφθαλμοῖς (14) πρὸς τὸ καταπεσὸν [23] τοῦ τείχους, ὁρᾷ ἄγγελον ἐπὶ τὸ ἄκρον ἑστῶτα λαμπρῶς ἐστολισμένον, καὶ παρὰ χεῖρα τὸν βασιλέα Κωνστάντιον [24] κρατοῦντα· ὃς εὐθέως ταραχθεὶς, τοῖς μάγοις θάνατον ἠπείλει. Μαθόντες δὲ τὴν αἰτίαν, διεγνώκεισαν τοῦ φανέντος τὴν δύναμιν ἑρμηνεύειν τῷ βασιλεῖ, ὡς μείζων, ἢ κατ' αὐτούς. [Δι' ἧς [25]] ἐντεῦθεν ἐπιγνοὺς τοῦ κινδύνου τὴν αἰτίαν, καὶ ἔμφοβος γενόμενος [26], ἐκέλευσε τά τε [27] μάγγανα καῆναι, καὶ ὅσα πρὸς τὴν τοῦ πολέμου παρασκευὴν ηὐτρέπιστο διαλυθῆναι. Αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἰδίοις φυγῇ ἐδίωκε τὴν πατρίδα [28]..... πρότερον λοιμικῇ νόσῳ διαφθαρέντες.

A. C. 342. — Hoc anno Constantius Augustus cum solus moderaretur imperium, Gallum consobrinum Cæsarem renuntiatum collegam imperii declaravit: eidemque Constantii nomine imposito, Persis etiamnum bello provinciam adhuc vexantibus, in Orientem, versus Antiochiam, misit.

C A. M. 5842. — Τούτῳ τῷ ἔτει Κωνστάντιος ὁ Αὔγουστος (15) μόνος βασιλεύων, Γάλλον ἀνεψιὸν ἴδιον [29] κοινωνὸν τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας Καίσαρα ἀναγορεύσας, καὶ μετονομάσας [30] αὐτὸν Κωνστάντιον, ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀπέστειλε κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν, τῶν Περσῶν ἔτι ἐπικειμένων.

A. C. 343. — Hoc anno tumultuati sunt in Palæstina Judæi, et plurimus tum Græcorum, cum etiam Samaritarum alienigenis interemptis, ipsi demum a Romano exercitu ad ultimam internecionem cæsi sunt: ipsorumque civitas Diocæsarea deleta.

A. M. 5843. — Τούτῳ τῷ ἔτει οἱ κατὰ Παλαιστίνην Ἰουδαῖοι (16) ἀντῆραν· καὶ πολλοὺς τῶν ἄλλων ἐθνῶν [31], Ἑλλήνων τε καὶ Σαμαρειτῶν, ἀνεῖλον· καὶ αὐτοὶ δὲ παγγενεὶ ὑπὸ τοῦ στρατοῦ Ῥωμαίων ἀνῃρέθησαν, καὶ ἡ πόλις αὐτῶν Διοκαισάρεια [32] ἠφανίσθη.

Hoc eodem anno Constantius Liberio pontifici de consubstantialis fide deque Athanasii negotiis scribenti graviter infensus, rescriptis ad eum missis,

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Κωνστάντιος Λιβερίῳ (17) γράψαντι πρὸς αὐτὸν περὶ [33] τοῦ ὁμοουσίου καὶ τοῦ ἱεροῦ Ἀθανασίου θυμωθεὶς, καὶ ἀποστείλας ἐξώρισε τοῦτον

VARIÆ LECTIONES.

[18] τὰ ὀπίσω A, τοὐπίσω vulg. [19] ἐνέπεσε e, ἔπεσεν A. [20] νεφῶν alii codd. [21] λαύρων: sic codd. pro λάβρων. [22] τῆς φόβου Par. [23] τῷ καταπεσόντι alii codd., τὸ καταπεσόν τι A. [24] Κωνστάντιον κρατοῦντα A, κρατοῦντα Κωνστ. vulg., Κωνσταντῖνον alii. [25] δι' ἧς om. alii codd. [26] γενόμενος] γεγονὼς alii codd. [27] τά τε μάγγανα] τὰ τεταγμένα A. [28] lacuna in codd. neque adnotatur, neque expletur. [29] ἀνεψιὸν ἴδιον om. b. [30] μετονομάσας A e, ὀνομάσας vulg. [31] τῶν ἄλλων ἐθνῶν A e, τῶν ἀλλοεθνῶν vulg. [32] Διὸ καὶ Σαμάρεια a in marg. [33] περὶ] ὑπὲρ A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(13) Genus machinæ diruendis muris aptum, ἅρπαξ, Suid., at et tulandis, ubi illi disjecti sunt.

(14) Reliqua penitus diversa in præfato Chronico consulenda.

(15) Hæc Chronicon idem ad verbum anno Constantii 14, ubi hæc legimus ὀνομάσας αὐτόν, habet μετονομάσας. Hieron. Chronico, anno eodem. *Cujus nomen suo mutaverat Constantius*: scribit Victor.

(16) Eadem exhibet Chronicon Hieronymi anno Constantii 15, et nonnulla notatu digna adjungit. Theodoretus quoque lib. IV, cap. 6.

(17) Theodoretus, lib. II, cap. 16 et 17; Sozomenus lib. IV, cap. 10, qui ex historiæ ordine Mediolanense concilium Liberii exsilio præponit, ut et Theodoretus lib. citati cap. 15.

A κατὰ τὴν Βεῤῥοίαν [34] τῆς Θρᾴκης (18), Εὐσεβίου τοῦ πρώτου τῶν εὐνούχων τοῦτο παρασκευάσαντος [35] τοῦ Ἀρειόφρονος [36]· Φίλικα [37] δὲ ἀντ' αὐτοῦ ἐχειροτόνησεν [38], ὃς διάκονος μὲν τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας ἦν, τὴν δὲ ἐν Νικαίᾳ σύνοδον ἀποδεχόμενος, Ἀρειανοῖς δὲ κοινωνῶν ἀλόγως· τούτῳ κοινωνεῖν οἱ κατὰ τὴν Ῥώμην οὐκ ἠνέσχοντο· ἀλλ' ἰδίᾳ καθ' ἑαυτοὺς ἐκκλησίαζον. Κατὰ δὲ κέλευσιν Κωνσταντίου συνηθροίσθη σύνοδος ἐν Μεδιολάνῳ, τριακοσίων μὲν ἐπισκόπων δυτικῶν, ἀνατολικῶν δὲ πάνυ ὀλίγων. Διελύθη δὲ ἄπρακτος, τῶν δυτικῶν μὴ καταδεξαμένων πάλιν τὰς κατὰ τοῦ ἱεροῦ Ἀθανασίου συσκευάς [39]. Τῶν δὲ Ῥωμαίων αἰτησαμένων τῷ βασιλεῖ, βιασθεὶς ἀνακαλεῖται Λιβέριον, καὶ ἀποκαθιστᾷ τῷ θρόνῳ· Φίλιξ δὲ ἐξελθὼν τῆς Ῥώμης, οὐκ ἔτι ἐπανῆλθεν.

in Thraciæ Berrhœam Eusebio eunuchorum præposito Arianæ sectæ fautore malum illud machinante, exsulare jussit : **34** et Felicem ejus loco ordinatum substituit. Hic Romanæ quidem Ecclesiæ diaconus exstitit, Nicænamque recepit synodum : a communione ipsi præter rationem cum Arianis habita, huic communionis consortium præbere detrectabant Romani : sed seorsim inter se cœtus ac conventus ecclesiasticos habebant. Jubente propterea Constantio synodus coacta est Mediolani, trecentorum quidem ex Occidente, ex Orientis vero partibus paucorum admodum episcoporum. At cum Occidentales prava quæque adversus Athanasium nollent confirmare sancita, nullius roboris et irrita permansit. Imperator demum, Romanorum precibus coactus, Liberium exsilio revocat, et in thronum restituit : Felix vero Roma decedens, nunquam reversus est.

B A. M. 5844. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Φίλικος ἔτος ἕν.*

A. C. 344. — *Romæ episcopi Felicis annus unicus.*

A. M. 5845. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Δαμάσου ἔτος α'.*

A. C. 345. — *Romæ episcopi Damasi annus primus.*

A. M. 5846. — Τούτῳ τῷ ἔτει Γάλλος, ὁ καὶ Κωνστάντιος [40] (19), Καῖσαρ ὤν, καὶ ἐν πολέμοις ἀριστεύων, τὴν εὐπραγίαν μὴ ἐνεγκὼν, τυραννίδα μελετᾷ. Κτείνει τε Δομετιανὸν ἔπαρχον [41] τῆς Ἑῴας, καὶ Μάγνον κοιαίστωρα, μηνύσαντας [42] Κωνσταντίῳ τὰ τῆς ἐπιβουλῆς. Τοῦτον μεταπεμψάμενος ὁ Κωνστάντιος παρὰ Θαλάμωνα [43] (20) τὴν νῆσον ἀναιρεθῆναι ἐκέλευσεν· Ἰουλιανὸν δὲ τὸν [44] τούτου ἀδελφὸν (21) ἐν φρουρᾷ κατέσχεν. Εὐσεβία δὲ ἡ γαμετὴ Κωνσταντίου τοῦτον ἐξαιτησαμένη ἐν Ἀθήναις ἀπέστειλεν.

A. C. 346. — Hoc anno Gallus Constantius Cæsar prospera belli fortuna usus, propriæ felicitatis impatiens, tyrannidem meditatur : Domitianum Orientis præfectum interficit, et Magnum quæstorem, qui Constantium de conspiratione fecerant certiorem. Eum ad se vocatum ad insulam Thalmonem occidi jussit imperator, et ejus fratrem Julianum sub custodia tenuit. Hunc Eusebia Constantii conjux sibi concedi deprecata Athenas amandavit.

A. M. 5847. — *Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Ἱλαρίωνος ἔτος α'.*

A. C. 347. — *Hierosolymorum episcopi Hilarionis annus primus.*

C Τούτῳ τῷ ἔτει Μάξιμον τὸν Ἱεροσολύμων (22) καθεῖλεν Ἀκάκιος ὁ Καισαρείας καὶ Πατρόφιλος ὁ Σκυθοπόλεως, Ἀρειανοὶ ὄντες, καὶ ἀντεισήγαγον Κύριλλον (23), δοκοῦντες ἔχειν αὐτὸν ὁμόφρονα. Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ (24) Κυρίλλου ἐπισκοποῦντος Ἱε-

Hoc anno Maximum Hierosolymorum episcopum Acacius Cæsareæ et Patrophilus Scythopoleos præsules Ariana labe infecti deposuerunt : et Cyrillum, quem una secum sentire sperabant, in ejus locum suffecerunt. Sub id tempus, Cyrillo episcopum agente, vivi-

VARIÆ LECTIONES.

[34] Βεῤῥοίαν] Βρεττανίαν A, alii et Anast. [35] παρακελεύσαντος b e. [36] Ἀρειανόφρονος c. [37] Φίλικα : sic codd. omnes h. l., et infra. [38] ἐχειροτόνησαν A. [39] σκευάς A. [40] Γάλλος ὁ καὶ Κωνστ. A, ὁ Γάλλος Κωνστ. vulg. [41] ὕπαρχον b e. [42] μηνύσαντα A. [43] Θαλμῶνα b. [44] τὸν add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(18) Alii, Βρετανίαν, ut et Cedr., ubi tamen fœdo lapsu Liberii nomen in Athanasii mutatum est; quasi hic de Athanasii exsilio sermo sit, eique substitutus sit Felix, non Liberio. Mirum plaustra hujusmodi devorare interpretes. COMBEFIS.

(19) Narratio mutatis paulum verbis ex Socratis lib. II, cap. 27, et Sozomeni lib. IV, cap. 5, expressa : de qua Marcellinus, lib. XIV.

(20) Φλάβωνα Istriæ insulam legunt Socrates et Sozomenus.

(21) Ex Sozomeno lib. IV, cap. 2, quæ anno Constantii 18 gesta docent fasti consulares a Socrate et Sozomeno citati (not. 19) Hieronymus in Chronico, et *Chronicon Alexandrinum*.

(22) Immemor sui narrat hæc Theophanes : qui ad Hilarionis Hierosolymorum episcopi Cyrillum excipientis annum primum, et Constantii decimum nonum, ipsius Cyrilli post Maximum institutionem refert. Ad annum Constantii duodecimum Maximi mortem habet Hieronymus in Chronico.

D (23) Cod. Vat. 1 ad hunc locum hoc affert scho. : Κύριλλος Ἱεροσολύμων ἐδιώχθη ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν· ἀντ' αὐτοῦ δὲ γεγόνασιν Ἀρειανοὶ τρεῖς, Ἀρσένιος, Ἡράκλειος, Ἱλάριος· καὶ πάλιν ἀναχληθεὶς ἐπὶ Γρατιανὸν, συνῆλθεν, καὶ ἐν τῇ συνόδῳ τῶν ρη' ἐπισκόπων ἐν ΚΠ. *Cyrillus Hierosolymorum antistes pulsus est ab Arianis ; ejus vero loco Ariani tres Arsenius, Heraclius, Hilarius interim sedem tenuerunt ; tumque revocatus sub Gratiano, ad synodum centum et octo episcoporum CP. celebratam convenit.* Ejus illa provectio ab Arianis, et suppressio vocis ὁμοουσίου in catechesibus, suspicionem aliquam Arianismi apud nonnullos viro attulit, quem bene Theophanes sequentibus vindicat. COMBEFIS.

(24) Priorem sequitur hic μεταχρονισμὸς primo aspectu despiciendus. Historiæ verba mutuatur auctor a *Chronico Alexandrino* in quo describitur ad annum Constantii decimum tertium. De crucis istius in cœlo visæ tempore habes Socratem et

ficæ crucis signum luce magna coruscans, die sacro Pentecostes, apparuit in cœlo, **35** et a Golgotha, quo loco Christus suffixus est, ad Olivarum montem, quo in cœlos est assumptus, pertransiit: corona vero speciem Iridis referens signum apparens circumambibat: et eodem die visio eadem Constantio manifestata fuit; de qua ad imperatorem Constantium Cyrilli epistola, qua piissimum eum appellat, circumfertur. Quapropter Arianæ opinionis suspectum ipsum Cyrillum calumniantur nonnulli, et consubstantialis vocem in catechesibus, quas ob visum vivificæ crucis portentum ad innumeræ multitudinis sacrum baptisma postulantis utilitatem explanavit, subticuisse causantur. Falluntur autem et judicio peccant. Oportebat enim ex animi simplicitate potius quam aperto proposito Arianorum dolis in hæresim abductum imperatorem, gentilitate alioquin nondum plene abolita, piissimum nuncupare: et consubstantialis vocem plurimorum aures adhuc offendentem, et adversariorum controversiis a sacro baptismate deterrituram ignaros, præterire decebat, et consubstantialis notitiam paris significatus vocabulis clarius exprimere: quod quidem a beato Cyrillo præstitum est, qui publicatam Nicææ fidei normam ad verbum interpretatus, Deum verum de Deo vero prædicavit.

A. C. 348. — *Antiochiæ episcopi Ariani Stephani annus primus.*

A. C. 349. — Hoc anno erepto e vivis Eusebio, qui Cpolitanæ sedi impie præsederat, ad Julium papam et Constantem imperatorem Constantii fratrem Athanasius et Paulus Romam iterum profecti sunt. Mortuo siquidem Eusebio Cpolitana plebs Paulum in sedem reposuit.) Ariani ex adverso Macedonium ordinaverunt, adeo ut civilis belli inter utriusque partes conflictus exoriretur. Constantius, qui tunc Antiochiæ degebat, hoc audito, Hermogeni magistro militum in Thraciam misso præcipit itinere aliquantisper deflectere, et Paulum ab Eccle-

A ροσολύμων, τὸ σημεῖον τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ ἐφάνη ἐν τῷ οὐρανῷ, τῇ [44] ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς, φωτοειδὲς, τεταμένον [45] ἀπὸ τοῦ Γολγοθᾶ, ἔνθα ἐσταυρώθη ὁ Χριστὸς, ἕως τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, ὅθεν ἀνελήφθη. Κύκλῳ δὲ τοῦ φανέντος σημείου στέφανος ὡς ἶρις, τὸ εἶδος ἔχων· καὶ τῇ αὐτῇ [47] ἡμέρᾳ καὶ τῷ [48] Κωνσταντίῳ ὤφθη. Περὶ τούτου δὲ φέρεται Κυρίλλου ἐπιστολὴ πρὸς τὸν βασιλέα Κωνστάντιον, ἐν ᾗ εὐσεβέστατον αὐτὸν καλεῖ. Ὅθεν τινὲς Ἀρειανόφρονα διαβάλλουσι (25) τὸν αὐτὸν Κύριλλον, λέγοντες καὶ τὴν τοῦ ὁμοουσίου φωνὴν παρασεσιγηκέναι αὐτὸν ἐν ταῖς κατηχήσεσιν, αἷς ἐξέθετο ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν ἀπείρων λαῶν τῶν τῷ θείῳ προσελθόντων βαπτίσματι διὰ τὸ [49] θαῦμα τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ. Σφάλλονται δὲ καὶ ἁμαρτάνουσιν. Ἐχρῆν γὰρ

B καὶ τὸν βασιλέα, ἐξ ἁπλότητος, καὶ οὐκ ἐκ διαθέσεως, τῇ κακουργίᾳ τῶν Ἀρειανῶν ὑποκλαπέντα [50] εἰς τὴν αἵρεσιν, καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ μήπω [51] τελείως καταστραφέντος, εὐσεβέστατον λέγειν (26)· καὶ τὴν τοῦ ὁμοουσίου φωνὴν σιγῆσαι τέως ταράττουσαν τοὺς πολλοὺς, καὶ τῇ ἀντιθέσει τῶν ἐχθρῶν ἐκκλέπτουσαν τοὺς βαπτιζομένους, διὰ δὲ τῶν ἰσοδυναμούντων λέξεων τὸ τοῦ ὁμοουσίου τρανῶσαι· ὃ καὶ πεποίηκεν ὁ μακάριος Κύριλλος τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν κατὰ λέξιν ἀναπτύξας, καὶ Θεὸν ἀληθινὸν τὸν Υἱὸν [52] ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ τοῦ Πατρὸς κηρύξας.

A.M. 5848. — *Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Ἀρειανοῦ Στεφάνου ἔτος α'.*

C A.M. 5849. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀθανάσιος καὶ Παῦλος (27) τελευτήσαντος Εὐσεβίου τοῦ δυσσεβῶς [53] ἄρξαντος [54] Κωνσταντινουπόλεως κατῆλθον πάλιν εἰς Ῥώμην (28) πρὸς Ἰούλιον τὸν [55] πάπαν καὶ Κώνσταντα τὸν βασιλέα ἀδελφὸν Κωνσταντίου. Τοῦ γὰρ Εὐσεβίου θανόντος [56] ὁ λαὸς τὸν Παῦλον τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως ἀποκατέστησεν. Οἱ δὲ Ἀρειανοὶ τὸν Μακεδόνιον ἀντεχειροτόνησαν, ὡς ἐντεῦθεν ἐμφύλιον [57] γενέσθαι πόλεμον. Ὅπερ μαθὼν ὁ Κωνστάντιος ἐν Ἀντιοχείᾳ διάγων, Ἑρμογένει στρατηλάτῃ (29) κατὰ τὴν Θρᾴκην πεμφθέντι κελεύει ὁδοῦ

VARIÆ LECTIONES.

[44] τῇ om. alii codd. [45] τεταμένον A, Anast. extensum, μεταβαῖνον vulg. [47] τῇ αὐτῇ ἡμ. A, τῇ αὐτῇ δὲ ἡμ. vulg. [48] τῷ om. A. [49] διὰ τῷ Par. [50] ὑποκλαπέντα A, ἀποκλ. vulg. [51] μήπω] μὴ τῷ a. [52] verba τὸν Υἱὸν et τοῦ Πατρὸς ex A et Anastasio add. [53] δυσσεβοῦς b e. [54] ἄρξαντος τὸν θρόνον b. [55] τὸν ante πάπαν et βασιλέα add. ex A. [56] θανέντος Par. [57] ἐμφύλιον — πόλεμον A, ἐμφυλίου — πολέμου vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

Sozomenum disserentes, hunc lib. IV, cap. 3 et 4, illum lib. II, cap. 24, Gallo nimirum in Cæsarem designato, et in Syriam misso a patruele Constantio anno imperii sui decimo quarto: quibus Chronicon Alexandrinum suffragatur. Diem Pentecostes ipsius sacrum designat auctor, Maias nonas Chronicon præfatum, et Græcorum *Menologium*: illud addit horam diei tertiam.

(25) Dubium illud clare discutit Theologicorum Dogmatum auctor Petavius, lib. I *De Trinitate*, cap. 13, num. 10 et 11. Idem obiter videndus ejusdem lib. cap. 10, numero 6; locum hic ab auctore citatum catechesim undecimam affirmat.

(26) Omissa vox οἰκονομικῶς, quam omnes repræsentant codd. hic aptissima, significans quadam accommodatione, prudenti consilio ut virum alliceret, non offenderet, sic appellasse. Sic quoque sextam synodum in Constantem religiosam vindicavi ab importunis atque ineptis querelis Alberti Pighii:

D sic et Paulus Festum præsidem iniquissimum κράτιστον compellat, virum optimum: sicque ubique Christiana modestia, quoad patitur pietas, viros præcipue principes ac magistratus prosequitur. COMBEFIS.

(27) Historicam potius quam chronicam relationem hic institui ex eo conjiciendum, quod hæc primus Constantii annis gesta luculenter exponat Baronius ad annum Christi 342, et Constantii 6 num. 47 et maxime 48. Eusebii obitus num. 43 asseritur. Historiam Pauli et Athanasii omnem ad annum præsentem relatam leges apud Socratem lib. II, cap. 9 et seqq., et apud Sozomenum, lib. III, cap. 6 et seqq. Chronologiam nullam hic requires.

(28) Num Italiam semel et iterum Paulus repetierit, edisserit Baronius loco citato.

(29) Qui memorato Sozomeno τὴν ἱππικὴν δύναμιν ἐπιτετραμμένος στρατηγός, dux cui equestres

πάρεργον ποιήσασθαι, καὶ ἐκβαλεῖν [58] Παῦλον τῆς Ἐκκλησίας· ὅπερ τοῦ Ἑρμογένους πληρῶσαι δοκιμάσαντος, ὁ δῆμος τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐνέπρησεν, καὶ αὐτὸν Ἑρμογένην [59] ἀπέκτεινεν, καὶ εἰς τὴν θάλασσαν ἔῤῥιψεν. Τοῦτο οὖν ὁ βασιλεὺς μαθὼν ἐξ Ἀντιοχείας εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἤλασεν, καὶ τὸν Παῦλον τοῦ θρόνου ἐκβαλὼν, Μακεδόνιον τέως οὐκ ἐνεθρόνισεν (30). Τότε ὀργιζόμενος διὰ τὸν [60] τοῦ Ἑρμογένους φόνον, τὴν πόλιν ἐζημίωσεν τέσσαρας μυριάδας ἄρτων ἡμερησίων [61] (31), ἐκ τῶν δωρηθέντων ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μυριάδων ὀκτώ. Τότε οὖν ὁ Παῦλος, ὡς προείρηται, πρὸς Ἰούλιον ἦλθεν Ῥώμης, καὶ ἐπανῆλθεν μετὰ γραμμάτων αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὁ δὲ Κωνστάντιος καὶ τότε ἐν Ἀντιοχείᾳ διάγων, μαθὼν ὅτι τὸν Παῦλον [62] Ἰούλιος τῷ θρόνῳ ἀποκατέστησεν, καὶ [63] ὀργισθεὶς, κελεύει Φιλίππῳ τῷ ὑπάρχῳ Παῦλον ἐκδιῶξαι [64], καὶ Μακεδόνιον ἀντικαταστῆσαι τῷ θρόνῳ. Ὁ δὲ ὕπαρχος [65] φόβῳ τῶν γεγονότων εἰς Ἑρμογένην [66] διὰ τὸν Παῦλον, εἰς τὸ κατὰ τὸν [67] Ζεύξιππον λουτρὸν μεταστειλάμενος (32) τὸν Παῦλον διὰ θυρίδος χαλάσας, εἰς Θεσσαλονίκην [68] ἐξώρισεν, ὅθεν καὶ ὡρμᾶτο [69]· Μακεδόνιον δὲ τῷ ἑαυτοῦ ὀχήματι ἀναλαβὼν, ἀποκατέστησεν ὡς τύραννον τῆς Ἐκκλησίας λῃστρικῶς, τῶν ὀρθοδόξων ἀντιστάντων ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς ἀναιρεθῆναι τρισχιλίους ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα ἄνδρας· καὶ οὕτως τῆς Ἐκκλησίας Ἀρειανοὺς κρατῆσαι. Τότε καὶ Ἀθανασίῳ θάνατον ἠπείλησεν Κωνστάντιος, ὅνπερ φοβηθεὶς, φυγὰς αὖθις τὴν Ῥώμην κατέλαβεν· παρ' αὐτὰ [70] δὲ καὶ Παῦλος ἀπὸ Θεσσαλονίκης· οἳ καὶ προσελθόντες τῷ Κώνσταντι, τὰ κατ' αὐτοὺς διηγήσαντο. Ὁ δὲ Κώνστας ἐπαλγήσας τοῖς ἁγίοις, γράφει Κωνσταντίῳ τῷ ἀδελφῷ λυπούμενος, ἢ [71] ἀποδοῦναι Παύλῳ καὶ Ἀθανασίῳ τοὺς ἰδίους θρόνους, ἢ πόλεμον ἀπειλῶν κινεῖν κατ' αὐτοῦ. Προετρέψατο δὲ αὐτὸν, καὶ τοῦ γενέσθαι σύνοδον ἐν Σαρδικῇ [72], ἐν ᾗ τῶν ἑσπερίων συνῆλθον ἐπίσκοποι [73] τριακόσιοι (33), ἀνατολικοὶ δὲ τριάκοντα ἕξ. Οὗτοι τοῖς δυτικοῖς ἀντέπιπτον, αἰτοῦντες ἐξελασθῆναι πρότερον Ἀθανάσιον καὶ Παῦλον· ὁ δὲ Ὅσιος ὁ Κουδρούβης [74] ἐπίσκοπος καὶ Πρωτογένης ὁ Σαρδικῆς, οὐκ ἠνέσχοντο μὴ παρεῖναι τοὺς ἁγίους Ἀθανάσιον καὶ Παῦλον. Τότε οἱ ἀνατολικοὶ ἐν Φιλίππου πόλει γενόμενοι, ἀναιδῶς τὸ ὁμοούσιον ἀνεθεμάτισαν. Οἱ δὲ ἐν Σαρδικῇ ὀρθόδοξοι [75] τὸν ὀρθὸν τῆς ἐν

A sia regenda dimovere. Hermogene munus impositum perficere satagente, populus tumultuatus domum ejus succendit, ipsumque Hermogenem interemptum in mare projecit. Hæc cum Antiochiæ rescivisset imperator, regiam urbem repetiit; 36
et Paulum quidem episcopali throno dejecit, Macedonium tamen in illum haud provexit. Tum vero ob Hermogenis cædem iratus, ex octoginta millibus panum, quos pater Constantinus singulos in dies distribui præceperat, quadraginta millibus urbem multavit. Tunc itaque Paulus, ut jam præmissum, Julium Romanum episcopum conveuit, et acceptis ab eo litteris Cpolim rediit. Quo percepto, Paulum nempe a Julio sedi suæ restitutum, Constantius Antiochiæ moram agens exarsit animis, et Paulum
B a Philippo præfecto jubet expelli, et Macedonium in ejus thronum subrogari. Præfectus rerum in Hermogenem Pauli causa patratarum memor, et similes pati veritus, ad balneum Zeuxippi de nomine Paulum accersitum, et fenestra demissum, Thessalonicam, ex qua trahebat originem, in exsilium imperat deportari : Macedonium curru secum una vectum violenter intrusum velut Ecclesiæ tyrannum sede rursum locat episcopali, orthodoxis adeo contra resistentibus, ut ad tria millia centum et quinquaginta virorum cæsa fuerint : atque ita demum ecclesiam obtinuerint Ariani. Eodem quoque tempore Athanasio mortem minatus est Constantius, cujus metu fugitivus iterum Romam contendit :
C subindeque Thessalonica eo profectus est Paulus : qui Constantem convenientes, quæ passi fuerant, narraverunt. Constans sanctorum virorum vices dolens, ut erat mœrore commotus, Paulo et Athanasio suam cuique sedem reddendam significat, aut bellum indicendum fratri minatur : quinimo ut concilium Sardicæ congregaretur, litteris hortatus est : ad quod ex Occiduis ter centum, ex Orientalibus triginta sex convenerunt episcopi. Ili de Paulo et Athanasio ejiciendis facta in primis postulatione, controversias cum Occidentalibus egere. Hosius vero Cordubensis et Protogenes Sardicensis episcopi viros sanctos Paulum atque Athanasium concilio non interesse minime patienter tolerabant. Tunc igitur Orientales Philippopolim secedentes,
D anathemate consubstantialis vocem impudenter

VARIÆ LECTIONES.

[58] ἐκβαλεῖν A e f, ἐκκαλεῖν vulg. [59] Ἑρμογένη b e. [60] τὸν add. ex A. [61] ἡμερησίων A et alii, ἡμερισίων vulg. [62] Ἰούλιος —— Παῦλον om. A f. [63] καὶ om. b. [64] ἐκδιῶξαι ἤμελλον, καὶ A f. [65] ἔπαρχος A b e. [66] Ἑρμογένη a e. [67] κατὰ τὸν A, κατὰ τὸ vulg. [68] Σαλονίκην f. [69] ὁρμεῖτο b. [70] πάραυτα. [71] ἢ add. ex A. [72] Σερδικῇ b. [73] ἐπίσκοποι om. alii. [74] Κουδρούβης : sic codd. omnes. [75] ὀρθόδοξοι A, ὀρθόδοξον vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

copiæ commissæ, *equestris militiæ magister*, exponitur.

(30) Ex Socratis de Macedonio loquendi forma quid negotii sit ἐπίσκοπον ἐνθρονίζειν, colligitur. Μακεδόνιον δὲ ἀναδεῖξαι τῆς πόλεως ἐπίσκοπον ὑπερέθετο, lib. II, cap. 10.

(31) Scribit Socrates, σιτηρέσιον ἡμερίσιον, *quotidianum congiarium panis*.

(32) Sozomenus, præfato lib. III, cap. 8 : Προσελθὼν εἰς δημόσιον λουτρὸν ὄνομα Ζεύξιππος (περιφανὲς δὲ τοῦτο καὶ μέγιστον), μετεκαλέσατο· *Ad publica balnea* (a Severo ædificata ait Cedrenus) *quibus Zeuxippus nomen : illustre illud quidem atque amplissimum opus est*, *accersit*, etc. Idem Socrates lib. II, cap. 12. A Constantino ædificatum laudat *Chronicon Alexandrinum* in Constant., *Origines CP.* a Severo.

(33) Socrates, cap. 12; Theodoretus. lib. II, cap. 7; Sozomenus, lib. III, cap. 10.

damnaverunt : qui vero Sardicæ remanserunt, rectam et sanam recteque et sane prolatam Nicææ definitionem, Anomœorum repudiata sententia, firmavere : tum demum Paulo et Athanasio, necnon Marcello Ancyræ præsuli scripta sua ab accusatoribus nusquam intellecta causanti, et consubstantialis fidem profitenti, ablatas sedes restituerunt. Ita Sardicensis synodus adversus Orientales, qui se separaverant, consubstantialis firmato dogmate, sancivit. Post hoc Constantius **37** Athanasio Pauloque cum honore susceptis proprios reddidit thronos : et in hunc modum Alexandriam repetiit Athanasius, et Georgio Ariano depulso, ipse est.

A Νικαίᾳ πίστεως ὅρον ἐκύρωσαν, τὸ ἀνόμοιον ἀναθεματίσαντες· ἀποδεδώκασι δὲ καὶ τοὺς θρόνους Ἀθανασίῳ καὶ Παύλῳ καὶ Μαρκέλλῳ τῷ Ἀγκύρας ὁμολογοῦντι τὸ ὁμοούσιον καὶ ἀπολογουμένῳ μὴ ἐννοεῖσθαι τὰ συγγραφέντα αὐτῷ τοῖς διαβάλλουσιν αὐτόν. Οὕτω τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου πραξάσης [76] κατὰ τῶν ἀποδιαστάντων ἀνατολικῶν καὶ κυρωσάσης τὸ ὁμοούσιον, Κωνστάντιος δῆθεν Ἀθανάσιον καὶ Παῦλον ἐντίμως ἐδέξατο, καὶ τοὺς ἰδίους θρόνους ἀποδέδωκεν· καὶ οὕτως Ἀθανάσιος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἦλθεν, καὶ ἐδέχθη [77] μετὰ χαρᾶς μεγάλης· ἐξώσας Γεώργιον τὸν Ἀρειανόν.

communi civium lætantium applausu receptus

Magnentio vero tyrannidem in Galliis exercente, et Constante religioso principe ab eo sublato, Constantius Augustus tunc temporis Antiochiæ degens, de his certior factus, datis confestim litteris Paulum urbe regia jussit Cucusum exsulem agi : ubi ab Arianis mortem recepit : et mox thronum occupavit Macedonius. Constantius autem Magnentium debellaturus, in Italiam profectus est. Romanus porro senatus Nepotianum Cæsareis insignibus ornatum in expeditionem adversus Magnentium misit. Qui cum Magnentio congressus Romæ mense imperii tertio ab ipso interemptus est, priusquam Romam appelleret Constantius. Constantina, quæ et Helena, Constantii soror, Bretannionem honoratum et illustrem virum renuntiavit imperatorem : eumque in bello contra Magnentium opposuit. Constantius autem Romam ingressus, Bretannionem maximis ornavit honoribus, unaque cum ipso ad Mursam Magnentium aggreditur. Victus Magnentius remeat fugitivus in Italiam. Demum repetitis prœliis fatigatus et superatus, renovata ad montem Seleucum pugna fractus penitus, fuga Lugdunum appulit, ibique fratre primum interfecto et propriæ matri pari nece illata, postremo sibi ipsi conscivit lethum : tandemque Decentius Cæsar ejus frater laqueo vitam finivit.

B Μαγνεντίου δὲ ἐν Γαλλίαις τυραννήσαντος (34) καὶ Κώνσταντα [78] τὸν εὐσεβῆ ἀνελόντος, Κωνστάντιος ὁ [79] Αὔγουστος διατρίβων ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ μαθὼν, παρευθὺ τὸν Παῦλον ἀποστείλας τῆς πόλεως ἐξώρισεν ἐν Κουκουσῷ· κἀκεῖ ὑπὸ Ἀρειανῶν ἀναιρεῖται. Καὶ τότε Μακεδόνιος τοῦ θρόνου ἀντιλαμβάνεται [80]. Κωνστάντιος δὲ κατὰ Μαγνεντίου ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ἐξώρμησεν [81]. Ἡ δὲ σύγκλητος ἐν Ῥώμῃ Νεποτιανὸν ἐνδύσασα (35) κατὰ Μαγνεντίου ἀπέλυσεν [82]. Ὃς συμβαλὼν τῷ Μαγνεντίῳ ἐν Ῥώμῃ ἀναιρεῖται ὑπ' αὐτοῦ βασιλεύσας μῆνας τρεῖς. Πρὶν [83] ἢ δὲ φθάσαι ἀπελθεῖν τὸν βασιλέα ἐν Ῥώμῃ, Κωνσταντίνα (36), ἡ καὶ Ἑλένη, ἡ Κωνσταντίου ἀδελφὴ ἀνηγόρευσε Βρεττανίωνα εἰς βασιλέα ἄνδρα ἔντιμον, καὶ ἀντέστησε [84] τῷ Μαγνεντίῳ πρὸς τὴν μάχην. C Φθάσας δὲ Κωνστάντιος ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἀποδεξάμενος τὸν Βρεττανίωνα μετὰ πολλῆς τιμῆς, ἐπολέμησαν ἄμφω τὸν Μαγνέντιον περὶ Μοῦρσαν [85] (37). Καὶ ἡττηθεὶς ὁ Μαγνέντιος ἔφυγεν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν. Πολλάκις δὲ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν Κωνσταντίου πολεμηθεὶς, συμβαλὼν [86] τῷ Σελεύκῳ (38) καὶ ἡττηθεὶς, ἔφυγεν εἰς Λουγδοῦνον· καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πρῶτον σφάξας, καὶ τὴν ἰδίαν μητέρα, ὕστερον καὶ ἑαυτὸν ἀνήλωσεν· καὶ Δηκέντιος [87] Καῖσαρ ὁ τούτου ἀδελφὸς ἀγχόνῃ ἐχρήσατο.

Ea tempestate Silvanus tyrannidem arripere molitus, a Constantii militibus neci traditur. Constantinus autem ingenti cum ostentatione et appa-

Τότε καὶ Σιλβανὸς τυραννήσας ἐν Γαλλίαις ἀνῃρέθη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν Κωνσταντίου. Ἐλθὼν δὲ ἐν Ῥώμῃ Κωνστάντιος (39) εἰσῆλθεν μετὰ πολλῆς

VARIÆ LECTIONES.

[76] παραταξάσης A. [77] ἀπεδέχθη b. [78] Κώνσταντα A, Κώνσταν vulg. [79] ὁ add. ex A. [80] ἐπιλαμβάνεται A. [81] ἐξώρμησεν A, ἐξόρμησεν vulg. [82] ἀπέχυσεν f. [83] πρὶν ἢ δὲ φθάσαι ἀπελθεῖν A a, πρὶν ἤδε φθάσαι καὶ ἀπ. vulg. [84] ἀντέστησε A, ἀνέστησε vulg. [85] Μοῦσαν b e f. [86] συμβαλὼν A, συμβάλλων vulg. [87] Δηκέντιος] δικαίως A, Δικαίτιος f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(34) Hieronymus in Chronico ad annum Constantii 13 et seqq. Socrates lib. II, cap. 10, Sozomenus, lib. IV. cap. 6.

(35) Aliquanto post, ἐνέδυσε Θεοδόσιον. Αὔγουστον. *Purpura ac regalibus insignibus indutum Nepotianum, adversus Magnentium misit.* Ut vere imperator, non Cæsar tantum creatus fuerit, ut sonant verba interpr. *Tribus mensibus* βασιλεύσας, *imperio functus*, ait auctor, *occiditur* COMBEFIS.

(36) Sic cum Barb. etc. distingue, et corrige : πρινὴ δὲ φθάσαι καὶ ἀπελθεῖν τὸν βασιλέα ἐν Ῥώμῃ Κωνσταντίνα. Quæ sunt valde plana : ut jam exstincto Nepotiano, ante Constantii adventum, ejus loco D creatus sit Bretannio, qui et ipse Magnentio opponeretur. ID.

(37) De Mursa Pannoniæ oppido legendus Scaliger in Eusebium pag. 232.

(38) *Montem Seleucum* verti, Historiam tripartitam et miscellam secutus. Μοντισέλευκον habet Sozomenus.

(39) Κωνστάντιος Αὔγουστος εἰς τὴν ἑαυτοῦ εἰκοσαετηρίδα μετὰ πολλῆς φαντασίας καὶ παρατάξεως εἰσῆλθεν ἐν Ῥώμῃ· συνεισῆλθεν δὲ αὐτῷ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Εὐσέβεια ἡ βασίλισσα, καὶ ἐποίησαν ἡμέρας ιδ' ἐν τῇ Ῥώμῃ. Ita *Chronicon Alexandrinum*, germanis verbis anno Constantii 20, quod evicto

φαντασίας καὶ παρατάξεως, ὀνομασθεὶς ὑπὲρ τοὺς [88] πρὸ ἑαυτοῦ βασιλεῖς. Συνῆλθεν δὲ αὐτῷ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Εὐσεβία, καὶ ἐποίησεν δεκατέσσαρας [89] ἡμέρας ἐν τῇ Ῥώμῃ. Ἐξελθὼν δὲ ἐν τῷ Τριβουναλίῳ Κάμπῳ (40), καὶ στὰς ἐφ' ὕψους συμπαρόντος αὐτῷ τοῦ στρατοπέδου καὶ τοῦ Βρεττανίωνος, ἐδημηγόρει πείθων τὸν λαὸν, ἀκόλουθον εἶναι τῆς βασιλείας, καὶ τὴν ἐξουσίαν ὑπάρχειν [90] (41) τῷ ἐκ προγόνων βασιλέων διαδεξαμένῳ ταύτην, συμφέρειν τε τῷ λαῷ [91] καὶ τῷ κοινῷ ὑπὸ μίαν ἐξουσίαν διοικεῖσθαι τὰ δημόσια, καὶ ὅσα [92] τούτοις ἀκόλουθα. Τότε ἀποδύσας τὸν Βρεττανίωνα βασιλεύσαντα μῆνας δέκα κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν τραπέζης αὐτῷ πρὸς ἑστίασιν [93] ἐκοινώνησεν· καὶ μετὰ πάσης τιμῆς καὶ δορυφορίας [94] καὶ πολλῶν χαρισμάτων ἐν Προύσῃ τῆς Βιθυνίας ἀπέστειλεν. Χριστιανὸς δὲ ὢν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐσχόλαζεν, καὶ πολλὰς ἐλεημοσύνας ἐποίει εἰς τοὺς πένητας· ἐτίμα δὲ καὶ τοὺς ἱερεῖς ἕως ἡμέρας τελευτῆς [95] αὐτοῦ. Ὁ δὲ Κωνστάντιος ἐπιστρέψας εἰς τὸ Βυζάντιον (42), καὶ παρακληθεὶς ὑπὸ Εὐσεβίας τῆς ἰδίας γυναικὸς, Ἰουλιανὸν τὸν ἀδελφὸν Γάλλου ἐκ τῆς φυλακῆς ἐξαγαγὼν Καίσαρα προβάλλεται, καὶ εἰς Γαλλίας ἐκπέμπει ζεύξας αὐτῷ πρὸς γάμον καὶ τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν Ἑλένην τὴν καὶ Κωνσταντίαν.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ Ἰούλιος ὁ πάππας (43) ἐν Ῥώμῃ ἐκοιμήθη, καὶ ἐχειροτονήθη ἀντ' αὐτοῦ Λιβέριος ἀνὴρ τὰ πάντα θαυμαστὸς καὶ ὀρθόδοξος. Οἱ δὲ Ἀρειανοὶ τὸν βασιλέα κατὰ Ἀθανασίου οὕτω [96]

ratu bellico Romam ingressus, laudibus supra omnes retro imperatores cumulatus est. Una cum ipso conjux Eusebia urbem ingressa, quatuordecim in ea dies egit. Hinc ad Tribunalium campum profectus, et astante exercitu et Bretannione suggestum altiorem conscendens, allocutione ad populum et milites habita, ut imperium colerent ac majestati submissi obsequerentur, suadebat : a majoribus et avis imperatoribus potestatem acceptam sibi adesse, ab uno principe publicas res administrari populo et communi utilitati conducere, et id genus similia. Quocirca Bretannionem decem a mensibus socium imperii factum eadem hora dignitatis insignibus exutum, convivam ad mensam excepit : quem deinde magnis honoribus auctum Prusam Bithyniæ ablegavit. Cum vero Christiano ritu esset initiatus, ecclesiarum cultui indulgebat assiduus, et erga pauperes erogatis eleemosynis liberalem, erga sacerdotes ad ultimum usque vitæ diem sese cultorem devotum exhibebat. **38** Constantius vero Byzantium reversus, Eusebiæ conjugis precibus sollicitatus, Julianum Galli fratrem eductum e custodia Cæsarem designat, et propria sorore Helena, cui nomen etiam Constantia fuit, in matrimonium copulata, mittit in Gallias.

Eodem etiam anno Julius papa Romæ diem suum obiit : et Liberius, vir per omnia mirandus et recta in Deum fide præstans, in ejus locum est promotus. Ariani porro imperatorem in Athanasium adeo

VARIÆ LECTIONES.

[88] τοὺς A, τοῦ vulg. [89] δεκατεσσέρεις Par. [90] ὑπάρχειν A, ὑπάρχοντι vulg. [91] τῷ λαῷ om. A, τῷ κοινῷ λαῷ a. [92] καὶ ὅσα A, καὶ τὰ vulg. [93] ἑστίαν b. [94] δορυφορίας A, δωριφ. a c, δωρηφ. f, δωροφορίας vulg. [95] ἕως τῆς τελευτῆς a. [96] αὐτοῦ A.

JAC. GOARI NOTÆ

Magnentio ἐπινίκιον ἐπιτελεῖν πομπὴν, *triumphum* et vicennalia simul *agere* contigit. Describit triumphum Marcellinus comes lib. XVI.

(40) Ad milites nonnunquam verba fecisse imperatores, et in *campo* e tribunali allocutos produnt historiæ, et quibus allocutiones hujusmodi impressæ sunt, numismata repræsentant. Marcellinus, lib XV : *Cum venisset accitus* (Julianus) *prædicto die, advocato omni, quod aderat commilitio, tribunali ad altiorem suggestum erecto, quod aquilæ circumdederunt, et signa Augustus inscendens.* Et XXVII : *Progressus in campum tribunal ascendit,* oratione imp. destinaturus. Et XXI : *Omnes centurias, manipulos, cohortes in concionem vocavit, concinentibus tubis : oppletoque multitudinis campo, ut eam ad firmanda promptius adigeret imperata, tribunali celso sistens, stipatoque solito densius, hæc prosecutus est.* Hæc itaque verba, ἐξελθὼν δὲ ἐν τῷ τριβουναλίῳ κάμπῳ, καὶ στὰς ἐφ' ὕψους, id mihi sonant, « progressus in campum, quo e suggestu milites alloqueretur, jamque excelso tribunali stans, » etc., motum quippe antiqua particula quietis ἐν exprimunt recentiores Græci. Locus etiam allocutionis tribunalis campus potuit auctori barbare dici : apud quem hæc circa Brittanionem in Illyrico, non Romæ intelligenda gesta. Ad Socratis enim et Sozomeni Brittanionis exauctorationem referentium, illius lib. II, 23, istius lib. IV, cap. 30 mentem, Theophanis sensus accommodandus.

(41) Sic Vat., Barb., Peyr., etc., plana satis littera, *ex imperii rationibus esse, ut et potestas illi cederet, qui a majoribus hæreditario veluti jure illam suscepisset*, etc. COMBEFIS.

(42) Mente nimirum reditum parans versus Byzantium, cum adhuc Italiæ limitibus post triumphum Romæ actum detineretur. Marcellinus lib. XV : *Et hæc quidem Romæ agebantur. Constantinum vero exagitabant assidui nuntii deploratas Gallias indicantes, nullo renitente ad internecionem barbaris vastantibus universa : æstuansque diu qua via propulsaret ærumnas, ipse in Italia residens, ut cupiebat (periculosum etenim existimabat se in partem contrudere longe dimotam), reperit tandem consilium rectum : et Julianum patruelem fratrem, haud ita dudum ab Achaico tractu accitum, etiam tum palliatum, in societatem imperii asciscere cogitabat.* Revocanda in memoriam quæ de Juliani custodia superius adnotata. Post aulicorum obtentas adulationes, subdit : *Queis adnitentibus obstinate opponebat se sola regina, incertum, migrationem ad longinqua pertimescens, an pro nativa prudentia consulens in commune, omnibusque memorans anteponi debere propinquum, etc. ad imperium placuit Julianum assumere.* Ante tres porro vel quatuor annos hæc actitata monet idem Marcellinus in sequentibus : *Hæc die octavo Iduum Novemb. gesta sunt, cum Arbetionem consulem annus haberet et Lollianum*, anno Constantii 18, vel secundum alios 19.

(43) Cur Julii mortem ascribat, et de Athanasio pag. 36 scripta repetat Theophanes anno Damasi quinto, nisi deceptum asseram, fateor me nescire.

commoverunt, ut pœnam capitis in eum decerneret. At sanctus fuga tum etiam saluti consuluit.

A. C. 350. — *Cpolis episcopi Macedonii annus primus.*

Hoc anno magnus terræ motus Nicomediæ exortus, hora noctis tertia urbem concussit, et numerosam populi multitudinem oppressit. Periit etiam illa communi clade civitatis episcopus Cecropius.

A. C. 351. — *Antiochiæ episcopi Leontii annus primus.*

Cpolis episcopi Eudoxii annus primus, ejecto Macedonio.

A. C. 352. — Macedonius itaque Cpolis sede tyrannice obtenta, magni Constantini corpus e Sanctorum Apostolorum æde, ruinam ejus causatus, ad Sancti Acacii templum transtulit. Populo vero depositionem hujusmodi prohibente, magna adeo cædes edita est, ut puteus et martyrici templi area adjacentesque plateæ cæsorum sanguine complerentur. Constantius, eo cognito, in Macedonium iratus, virum gradu deponi jubet : et ingens malum majori calamitate commutans, Eudoxium in ejus locum substituit.

Hoc anno castrum, cui nomen Bedzacdi, Persæ obtinuerunt. Constantius autem audiens Julianum laude conspicuum ab exercitu imperatorem in Galliis renuntiatum, **39** ipse moram Antiochiæ trahens et Persicæ expeditioni intentus, in Julianum tyrannum profectionem suscepit. Cumque Mapsocrenas primam a Tarso Ciliciæ stationem attigisset, tertio Dii mensis die, propria longiori

A παρέπεισαν ὡς κεφαλικὴν αὐτῷ τιμωρίαν ἐπιψηφίσασθαι. Ἀλλὰ [97] καὶ τότε φυγῇ ὁ ἅγιος τὴν σωτηρίαν ἐπραγματεύσατο [98].

A. M. 5850. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Μακεδονίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει σεισμοῦ μεγάλου γενομένου (44) ἐν Νικομηδείᾳ περὶ ὥραν τρίτην νυκτερινὴν τὴν πόλιν κατέλαβεν [99], καὶ πλήθη πολλὰ διέφθειρεν· συναπώλετο δὲ καὶ ὁ ἐπίσκοπος τῆς πόλεως Κεκρόπιος.

A. M. 5851. — *Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Λεοντίου ἔτος α'.*

Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Εὐδοξίου ἔτος α', ἐκβληθέντος Μακεδονίου [1].

A. M. 5852. — Μακεδονίου τοίνυν τυραννικῶς (45) B τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως κατέχοντος, μετήγαγεν [2] τὸ σῶμα τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου εἰς τὸν ἅγιον Ἀκάκιον ἀπὸ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, πτῶσιν [3] προφασιζόμενος τοῦ ναοῦ. Τοῦ δὲ λαοῦ κωλύοντος φόνος γέγονε πολὺς, ὥστε πληρωθῆναι τὸ φρέαρ (46) καὶ τὴν αὐλὴν τοῦ μαρτυρίου αἱμάτων καὶ τὰς περικειμένας [4] πλατείας· ὅπερ γνοὺς ὁ Κωνστάντιος, ἠγανάκτησε κατὰ Μακεδονίου, καὶ τοῦτον καθαιρεθῆναι κελεύσας, Εὐδόξιον ἀντικατέστησεν, μείζονι κακῷ μέγα κακὸν ἀμειψάμενος.

Τούτῳ τῷ ἔτει Πέρσαι Βεδζαχδὶ [5] καλούμενον (47) κάστρον παρέλαβον· Κωνστάντιος δὲ ἀκηκοὼς, ὡς [6] Ἰουλιανὸς ἐν Γαλλίαις ἐν πολέμοις εὐδοκιμήσας ὑπὸ [7] τοῦ στρατοῦ βασιλεὺς ἀνηγορεύθη, ἐν Ἀντιοχείᾳ διάγων (48) διὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον [8], C ἐξώρμησε κατὰ Ἰουλιανοῦ τοῦ [9] τυράννου· καὶ ἐλθὼν ἐν Μάψου κρήναις [10], ἐν [11] πρώτῃ μονῇ ἀπὸ Ταρσοῦ τῆς Κιλικίας (49) ἐτελεύτησεν (50) μηνὶ Δίῳ γ', πολλὰ

VARIÆ LECTIONES.

[97] ἀλλὰ om. A. [98] ἐπραγματ.] ἐχρήσατο A f. In marg. b hæc addita leguntur : Κύριλλος, etc., ut supra not. 23 ex cod. Vat. [99] κατέλαβεν] κατέβαλεν A a. [1] Μακεδόνιος—κατέσχεν A. [2] μετήγαγεν A, κατήγ. vulg. [3] πτώσει b. [4] περικειμένας A, παρακειμ. vulg. [5] Βεζαχδὶ A, Βεδζαβδὴ b, Βεδζάχδη c, Βεδζάχιδι e, Βεδζαηχδὶ vulg. [6] ὡς A, ὅτι vulg. [7] τοῦ om. A. [8] πόλεμον om. A. [9] τοῦ add. ex A. [10] Μάψου κρήναις A, Μάμψου κρήναις a b c d f, Μουψουκρίᾳ vulg. [11] ἐν ante πρώτῃ om. A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(44) His iisdem verbis narratio instructa *Chronicon Alexand.* legentibus, occurrit ad præsentem Constantini annum. Ibidem insuper mensis Hyperberetæus, id est October, observatur ; idem habet Hieronymi *Chronicon.*

(45) Instituto recens in Cæsarem Juliano, ante Constantii e Galliis reditum stragi hic enarratæ causam dedisse Macedonium a dubio procul alienum est Socratem legentibus, lib. II, cap. 30 ad extremam calcem : auctor *Chronicon Alexandrinum* secutus ad annum Constantii 23 eam removet. His confer pagg. 35, 36 et 37. et num Theophanes sibi cohæreat, expende.

(46) Fontibus vel puteis ex ecclesiarum conspectu positis antiqui Græci gaudebant : iisque elucidandis insudat Euchologium, ubi de aqua in Theophaniis benedicenda. Haud putei tamen, sed στοᾶς, porticus, aulam inter ecclesiæ et plateam mediæ mentionem habet Socrates nuper allatus.

(47) Bezabdem, quam Phœnicam quoque appellarunt, anno Constantii 24, ipso Constantio decimum, Juliano tertium coss. captam, quo tempore quoque Julianus in Galliis imperator salutatus est, testatum reliquit Marcellinus lib. XX, sub initium.

(48) Variis ejusdem paginæ Marcellini verbis lib. XXI, ad invicem consultis firmantur hæc a Theophane scripta : *Ingressus Antiochiam Constantius, etc. autumno jam senescente, etc., venit Tarsum etc., petiit per vias difficiles Mopsuecrenas Ciliciæ,* D *ultimam huc pergentibus stationem, sub Tauri montis radicibus positam, etc.. diuque cum anima colluctatus abiit e vita.*

(49) Quæ prima Tarso descendentibus, *ultimam illuc pergentibus stationem* designat Marcellinus. Ex isto Theophanis textu integro vitiosus *Chronici Alexandrini*, in quo hæc leguntur, et corruptior ejus qui pravam in margine correctionem apposuit, interpolatur. Ἐλθὼν, scribit, εἰς Μοψοῦ κρήνας πρώσιμον ἢ ἀπὸ Ταρσου Κιλικίας. *Locus vitiosus*, addit marginalis adnotatio, fortasse πρόθεμος κρίνας. Ita vitium vitio truditur . sanatur utrumque si appositum fuerit : Ἐλθὼν εἰς Μοψοῦ κρήνας πρώτῃ μονῇ ἀπὸ Ταρσοῦ.

(50) *Chronicon Alexandrinum* : Μεταλλάττει τὸν βίον ὁ αὐτὸς Κωνστάντιος Αὔγουστος μηνὶ Δίῳ γ'. Is October est ; quare Marcellinus : *Abiit e vita III Non. Octobrium.*

τῆς ἑαυτοῦ ἀνοίας [12] καταγνούς (51)· ἐβαπτίσθη δὲ τότε εἰς Ἀντιόχειαν (52) ὑπὸ Εὐζωΐου τοῦ Ἀρειανοῦ, τοῦ καθολικοῦ κόσμου [13] ἔτους ͵εωνβ', τῆς δὲ ια' περιόδου φλβ' [ἀρχομένης τῆς ιβ' [14]] (53). Ἰουλιανὸς [15] δὲ μονοκράτωρ [16] γενόμενος, ἀναιδῶς Ἑλλήνιζεν, αἵματι θυσιῶν τὸ ἅγιον βάπτισμα ἀποπλυνάμενος, καὶ πάντα ποιῶν ὅσοις [17] οἱ δαίμονες θεραπεύονται.

A sermone damnata prius vecordia defunctus est. Ab Euzoio Ariano baptismum accepit Antiochiæ, numerato tunc temporis universi orbis anno 5852, duodecima, post undecimam exactam, annorum 532 redeunte periodo. Solus itaque Julianus imperio potitus, impurorum sanguine sacrificiorum sancto baptismate polluto, idolis inverecunde cærimoniabatur, nec ullum quo mulcentur dæmones, cultum volebat omitti.

A. M. 5853. — *Ῥωμαίων βασιλέως Ἰουλιανοῦ ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐβασίλευσεν Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης, μοναρχήσας διὰ πλῆθος [18] ἁμαρτιῶν ἡμῶν (54). Ἐπαρθεὶς γὰρ τῇ [19] τῶν Βαρβάρων νίκῃ, ἑαυτῷ [20] τὸ κράτος ἐπιτρέψας, καὶ διάδημα περιθέμενος, πρὸ τῆς Κωνσταντίου τελευτῆς εἰς Ἑλληνισμὸν ἀναιδῶς B ἐξετράπη. Ὅπερ Κωνστάντιος πλεῖστα μεταμελούμενος, ἀπέδωκε τὸ πνεῦμα, ἐπί τε τῷ (55) τοῦ γένους φόνῳ [21] καὶ τῇ καινοτομίᾳ τῆς πίστεως, καὶ τῇ ἀναῤῥήσει [22] τοῦ Ἀποστάτου. Ἰουλιανοῦ δὲ τοῦ Ἀποστάτου θείοις κρίμασι μονοκρατορήσαντος, παντοδαπαὶ [23] θεήλατοι ὀργαὶ (56) τὴν Ῥωμαίων γῆν κατειλήφασι, καὶ θέλων [24] δεῖξαι τὸν Κωνστάντιον ἄδικον καὶ ἀπάνθρωπον, ὑποκρινόμενος δικαιοσύνην ὁ παράνομος, τοὺς ἐν ἐξορίᾳ [25] ἐπισκόπους ἀνεκαλέσατο· Εὐσέβιον δὲ τὸν πρῶτον τῶν βασιλικῶν [26] εὐνούχων (57) ἀνεῖλεν, ὡς δῆθεν ἄδικον· ἐδίωξε δὲ καὶ τοὺς ἄλλους εὐνούχους (58) τοῦ παλατίου, διὰ τὸ ἀποβαλεῖν τὴν γυναῖκα [27], ἣν συνῆψεν αὐτῷ Κωνστάντιος ἀδελφὴν ἑαυτοῦ· ὁμοίως καὶ μαγείρους διὰ τὸ λιτὸν τῆς διαίτης, καὶ κουρίσκους C διὰ τὸ ἕνα πολλοῖς ἀρκεῖν, ὡς ἔλεγεν. Τοῦ δὲ δημοσίου δρόμου τάς τε καμήλους καὶ ὄνους βόας τε καὶ ἡμιόνους ἐξέβαλεν, μόνους [28] ἵππους συγχωρήσας ὑπουργεῖν διὰ πολλὴν [29] φιλαργυρίαν (59), ἧς δοῦλος

A. C. 353. — *Romanorum imperatoris Juliani annus primus.*

Hoc anno, ita nostrorum criminum exigente multitudine, Julianus prævaricator tyrannidem solus arripuit. Victoriis etenim adversus Barbaros elatus, omnem sibi permisit imperii potestatem, et imposito ante Constantii obitum diademate, deposito veræ religionis pudore, ad profanos gentilium ritus animum convertit. Constantius cædium in proprium genus perpetratarum conscius, et renovatæ a Juliano superstitionis idolicæ, et initæ ab eodem a vera fide defectionis tristi nuntio perculsus, ob eidem delatum imperii consortium pluribus lacrymis pœnitentiam testatus, spiritum emisit. Juliano igitur cœlestibus decretis imperium solo obtinente, variarum calamitatum imbres in Romanum orbem divino nutu immissi depluere cœperunt. Nimirum ille juris et æqui transgressor, juris vindicem se fingens, Constantio injustitiæ et inhumanitatis labem tentans aspergere, amandatos in exsilium episcopos sanxit revocandos. Eusebium vero regiorum eunuchorum principem, ceu noxium morte damnavit: sed et reliquam eviratorum turbam, uxore, quam Constantius frater tradiderat, amissa, coquos item, quod victus parcitatem et frugalitatem prosequeretur, ac tonsores demum, quod

VARIÆ LECTIONES.

[12] τῆς ἑαυτοῦ ἀνοίας A. τῆς ἀνοίας αὐτοῦ vulg. [13] κοσμικοῦ b. τῆς δὲ ια' περιόδου φλδ' A et alii, τῆς δὲ α' περ. φλγ' vulg. [14] ἀρχομένης τῆς ιβ' om. A f. [15] Ἰουλιανὸς δὲ A. τότε λοιπὸν Ἰουλιανὸς vulg. [16] κοσμοκράτωρ alii. [17] ὅσοις a c, ὅσα vulg. [18] πλήθους b. [19] τῇ A, τῆς vulg. [20] καὶ ἑαυτῷ a b c d e g. [21] φόνῳ] φονῳ, β supra ν scripto ut fiat φόβῳ· neutrum verum esse videtur. [22] ἀναῤῥήσει A c d f, ἀρνήσει vulg. [23] παντοδαπαὶ A, παντοδαποὶ vulg. [24] θέλων] ἐλθὼν A f. [25] ἐξορίαις e. [26] τῶν βασιλικῶν om. A. [27] γυναῖκα] γαμετὴν b. [28] μόνας e f. [29] πολλὴν add. ex A et aliis.

JAC. GOARI NOTÆ.

(51) Marcellinus : *Ultimum spirans deflebat exitium: mentisque sensu etiam tum integro.*

(52) Aliter Chronicon Alexand : Πρότερον εἰληφὼς τὸ ἅγιον βάπτισμα παρὰ Εὐζωΐου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας μετασταλέντος ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίου. Cujus interpres : *Accepto ab Euzoio Antiochiæ episcopo ex monasterio* (prave omnino, repone, *ad eam ipsam stationem* (de qua ante notas unam et alteram) *per Constantium accersito, baptismate.*

(53) Cyclus decemnovennalis lunæ per solarem qui est annorum 28 ductus, periodum annorum 532 constituit. Hæc decies ac semel repetita annos reddit 5852; quare periodi duodecimæ annorum 532 primus limes anno 5853 figetur.

(54) Ut malum omne pœnæ etiam in posterorum peccatum velut in propriam originem refundant, Græcis usitatum.

(55) Perturbatus, nec omnino integer textus, sic facile queat restitui, ὅσπερ Κωνστάντιος ἀκούσας D ἀπέδωκε τὸ πνεῦμα, πλεῖστα μεταμελούμενος ἐπί τε τῷ. Illud, καὶ τῇ καινοτομίᾳ τῆς πίστεως, interpres ad Julianum refert, ego ad ipsum Constantium qui sic orbem fatigavit patrocinando Ariano dogmati. Καινοτομία hæretici est, ἄρνησις, apostatæ, ejusque qui omnino defecit a fide. COMBEFIS.

(56) Narrantur a Sozomeno lib. III, cap. 2.

(57) Socrates, lib. III, cap. 1 exponit προεστῶτα τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος. Marcellinus lib. XXI velut interpres : *Cui erat Constantiniani thalami cura commissa.* Hic mortis ejus causam intolerabilem superbiam et animi ferocientis crudelitatem, ille injurias reliquis illatas et in Gallum Cæsarem calumniam assignat.

(58) *Palatinos* omnes uno verbo includit Marcellinus, quorum deinde, coquorum maxime et tonsorum, exauctorationem recenset. Legendus ille omnino, ut res gesta penitus inspiciatur : auctoris autem verba cum Socratis textu comparanda.

(59) Quod conjiciendum suggerit Marcellinus.

pluribus unus sufficeret, ut aiebat, palatio expulit. A publici porro cursus consuetudine, camelis, asinis, bobus et mulis ablegatis, adaugendæ pecuniæ cujus etiam ante idolorum mancipabatur libidini, solos equos in ministerium adhiberi permisit. 40 Eo tempore gentiles Orientis incolæ resumptis animis, Georgium Alexandrinum episcopum derepente per vim abreptum occiderunt; cadaver autem ejus ludibriis per impietatem afficiendum, atque in civitatis vicos omnes traducendum imposuerunt camelo, et bestiarum tandem mortuarum ossibus admistum consumpserunt igne, et in ventum disperserunt reliquias. Tunc Athanasius longo temporis spatio a quadam virgine occultatus redux recepit Ecclesiam, et Alexandriæ convocata synodo, sancita prius apud Nicæam fidei dogmata confirmavit. Sublato Georgio, Lucium sibi præfecerunt Ariani, et in profanis ædibus conventicula celebrarunt. Gentiles plurimos Christianorum crucibus suffixos mactaverunt : ac subinde Patrophili Scythopolitani reliquias terra erutas partitim hinc et inde disjecerunt, calvariam vero contumeliose suspendentes ludificati sunt. Gazæ vero atque Ascalone presbyteros et virgines Deo in perpetuum sacratas interemerunt, eorumque inaperta viscera complentes hordeo porcis objecerunt discerpenda. Ad hæc Cyrillum diaconum, quod sub beatæ memoriæ Constantino evertisset idola, Heliopolitæ in Phœnicia letho multaverunt, et ex ejus jecore struxerunt epulum. Qui porro diaconum sciderat, et ex ejus delibarat jecore, hæc deinceps est perpessus. Linguam tabo fluentem evomit, et exspuit dentes : oculisque tandem excæcatus, ac miserandum in modum cruciatus, vitam finivit. Christianis insuper Cæsareæ in Cappadocia civibus plurima mala Julianus rependit. Ob illatas quippe ab ipsis sub Constantio gentilibus noxas, et eversum Fortunæ fanum, civi-

A ἦν, ὡς πρώτης [30] εἰδωλολατρείας (60). Τότε οἱ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν Ἕλληνες ἐπαρθέντες, εὐθέως [31] ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Γεώργιον τὸν ἐπίσκοπον σύροντες ἀνεῖλον, καὶ τὸ λείψανον αὐτοῦ ἀθέως ἐνυβρίζοντες, καμήλῳ ἐπιθέντες ἐνεπόμπευον (61) διὰ τῆς πόλεως, καὶ μετὰ νεκρῶν ἀλόγων ὀστέων μίξαντες αὐτοῦ τὸ λείψανον, κατέκαυσαν καὶ ἐσκόρπισαν. Τότε Ἀθανάσιος πρός τινα παρθένον κρυπτόμενος χρόνον πολὺν ἐξελθὼν, σύνοδον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκρότησεν, καὶ τὰ κατὰ Νίκαιαν κυρώσας δόγματα, ἐκκλησίαν ἀπέλαβεν [32]. Οἱ δὲ Ἀρειανοὶ μετὰ [33] Γεώργιον Λούκιον προεχειρίσαντο ἑαυτοῖς, καὶ ἐν οἴκῳ κοινῷ συνήγοντο. Πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους Χριστιανοὺς οἱ Ἕλληνες ἀνεσταύρωσαν καὶ κατέσφαξαν. Τὰ δὲ τοῦ [34] Πατροφίλου τοῦ ἐν Σκυθοπόλει ἐπισκόπου λείψανα B ἀνορύξαντες, τὰ μὲν ἄλλα [35] διεσκόρπισαν [36], τὸ δὲ κρανίον ἐφυβρίστως κρεμάσαντες (62) ἐνέπαιζον. Ἐν δὲ Γάζῃ καὶ Ἀσκαλῶνι πρεσβυτέρους καὶ ἀειπαρθένους ἀναιροῦντες, ἀνέπτυσσον [37] τὰ σπλάγχνα αὐτῶν, καὶ κριθῶν [38] πληροῦντες, τοῖς χοίροις παρέβαλλον. Ἐν δὲ Φοινίκῃ Κύριλλον διάκονον [39] οἱ Ἡλιουπολῖται [40] ἀγελάντες, τοῦ ἥπατος αὐτοῦ ἀπεγεύσαντο, ἐπειδὴ τὰ εἴδωλα αὐτῶν ἐπὶ τοῦ μακαρίου Κωνσταντίνου κατέστρεψεν. Ὁ δὲ ἀνατεμὼν τὸν διάκονον καὶ ἀπογευσάμενος τοῦ ἥπατος αὐτοῦ πέπονθε ταῦτα· τὴν μὲν γλῶσσαν σαπεῖσαν κατέῤῥευσεν [41], καὶ τοὺς ὀδόντας ἀπέβαλεν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπηρώθη, καὶ οὕτω βασανιζόμενος ἀπέθανεν. Τοῖς δὲ ἐν Καισαρείᾳ Καππαδοκίας Χριστιανοῖς πολλὰ κακὰ ἐνεδείξατο Ἰουλιανός [42]. Ἀφείλατο δὲ [43] καὶ C τὰ δίκαια τῆς πόλεως, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ καλεῖσθαι αὐτὴν Καισάρειαν. Μάζοκαν [44] δὲ αὐτὴν, ὡς τὸ πρὶν, ἐκέλευσε λέγεσθαι· ὅτι οἱ αὐτόθι Χριστιανοὶ ἐπὶ Κωνσταντίου πολλὰ κακὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐποίησαν, καὶ τὸν ναὸν τῆς Τύχης κατέσκαψαν [45]. Ἐν δὲ Ἀρεθούσῃ φοβερὰ κατὰ Χριστιανῶν [46] διεπράξαντο [47]· ἐν οἷς καὶ Μάρκον τὸν ἁγιώτατον μοναχὸν (63) τὸν

VARIÆ LECTIONES.

[30] πρώτης A a, πρὸ τῆς vulg. [31] εὐθέως] ἀθέως g. [32] τῆς ἐκκλησίας ἀπέλαυεν A. [33] μετὰ] κατὰ A. [34] τὰ δὲ τοῦ A, τοῦ δὲ vulg. [35] τὰ μὲν ἄλλα A, τὰ δὲ ἄλλα vulg. [36] διεσκόρπισαν A, ἐσκόρπισαν vulg. [37] ἀνέπτυσσον A a b c d e f, ἐνέπτ. vulg. [38] κριθῆς A. [39] διάκονα b. [40] οἱ Ἡλιουπ.] Ἰουλιουπολ. A. [41] κατέῤῥευσεν A, κατέρευσεν vulg. [42] Ἰουλιανὸς A, ὁ Ἰουλ. vulg. [43] δὲ καὶ τὰ A, δὲ τὰ vulg. [44] Μάζαν A e, Μάζακαν a, Μάζακα b. [45] κατέσκαψαν] κατέσπασαν A. [46] Χριστιανῶν A, Χριστιανὸν vulg. [47] διεπράξαντο A a, διεπράξατο vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(60) Sic Barb. ipseque Reg., nisi qua imperitus D antiquarius scripsit, πρὸ τῆς. Placet maxime, estque plana allusio ad locum Apostoli, *avaritia, quæ est idolorum servitus*, εἰδωλολατρεία. Col. III, v. 6. Velut dicat, nihil mirum ad idola deflexisse, qui ante jam avarus illis serviret. COMBEFIS.

(61) *Pompare* et *pompatice dicere* reddit Anastasius : quod est, ad inurendam infamiam per plateas, forum, circum et vicos ignominiose traducere, ab honoris, in ludibrii sensum voce translata. *Chronicon Alexandrinum*, ex quo ad verbum ferme hæc desumpta, δι' ὅλης τῆς πόλεως περιέφερον, scripsit.

(62) Ἐν σχήματι κανδήλαις, ad lampadis appensæ normam, inquit Chronicon Alexandrinum, ex quo ista. Vocem κανδήλαις commuto in κανδήλης, nisi ut corrupte recentiores pronuntiant, mavis scribere κανδήλας in genitivo. Ita ex istis plura, etiam dictionem ipsam ex illo Chronico mutuatus est Theophanes : ex Socrate, Theodoreto et Sozomeno reliqua.

(63) Marcum Arethusium episcopum diris suppliciis Juliani tempore probatum celebrant Theodoretus et Sozomenus : monachum alium Juliani servatorem ignorant historici : quare vitiosum, errore maculatum et mutilum hunc locum nemo non advertit. — Sozom. lib. v, cap. 9, multis describit illustre certamen Marci Arethusii episcopi Juliano imperatore; cumque plura dicat illi irrogata supplicia, istud tacet quod Theophanes dicturus erat, de visceribus vivo forte extractis, nisi codices mutili essent : potuitque etiam furens populus dirum illud in eum patrare, post ea quæ narrat Sozomenus. Eumdem referre utrumque scriptorem, qui et monachus fuerit, et episcopus gravissimus senex, mihi persuasissimum est. COMBEFIS.

καὶ σώσαντα [48] καὶ χρύψαντα Ἰουλιανὸν, ἐν τῷ A ἀνελεῖν τὸν στρατὸν τὸ γένος Κωνσταντίου. Τούτου τὰ σπλάγχνα ζῶντος [49].... ἐν Ἐμέσῃ ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τὸ τοῦ Διονύσου εἴδωλον [50] ἵδρυσαν, τὴν δὲ παλαιὰν ἐκκλησίαν κατέστρεψαν [51]. Μάρης δὲ ὁ Χαλκηδόνος πολλὰς ὕβρεις τῷ Ἰουλιανῷ κατὰ πρόσωπον εἰς τὸν οἶκον τῆς Τύχης θύοντι [52] ἐπήγαγεν. Ὁ δὲ, ὡς φιλόσοφος δῆθεν, τὰς ὕβρεις ὑπήνεγκεν.

tatis jus ademit, et antiquato Cæsareæ nomine, Mazocam, quæ prior erat ejus appellatio, jussit vocari. Horrenda insuper tormenta Arethusæ exercuit in Christianos : inter quos etiam Marcum sanctissimum monachum, qui ab exercitus potestate Constantii sobolem ad necem quærentis Julianum ipsum exemerat, involvit. Hujus adhuc spirantis viscera .... in Magna Ecclesia Jovis idolum, antiquis ædibus eversis, erexit. Mares autem Chaceldonensis episcopus Juliano ad Fortunæ fanum sacrorum faciendorum gratia proficiscenti contumelias in faciem intulit : quas ille philosophi personam agens sustinuit.

A. M. 5854. — Τούτῳ τῷ ἔτει ὁ δυσσεβὴς Ἰουλιανὸς ἐνομοθέτησεν μὴ μετέχειν Χριστιανοὺς Ἑλληνικῶν μαθημάτων. Ἀπολλινάριος δὲ τῇ μὲν θείᾳ Γραφῇ χρησάμενος ὕλῃ, τοὺς [53] χαρακτῆρας δὲ τῶν ἀρχαίων μιμησάμενος, καὶ κατὰ Ἰουλιανοῦ [54] λόγον B συγγράψας, ὃν *Ὑπὲρ ἀληθείας* ἐπέγραψε [55], πολλὰ τὴν Ἐκκλησίαν ὠφέλησεν. Ἀθανάσιον δὲ τὸν μέγαν Ἀλεξανδρείας ἐξελαθῆναι ἐκέλευσεν [56], τῶν Ἑλλήνων σφοδρῶς αὐτὸν [57] παροξυνάντων κατ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἐξερχόμενος, θαῤῥεῖν εἶπε Χριστιανοῖς τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ δακρύουσι, φήσας· Θαρσεῖτε [58], νεφύδριόν ἐστι, καὶ παρέρχεται. Καὶ Τίτον τὸν ἱερὸν ἐπίσκοπον Βοστρῶν [59] Ἰουλιανὸς ἔγραψε Βοστριανοῖς ἐξελάσαι τοῦτον τῆς πόλεως, Δωρόθεόν τε τὸν πολύαθλον ἐπίσκοπον Τύρου, τὸν πολλὰς [60] ἱστορίας γράψαντα ἐκκλησιαστικὰς, καὶ ἐν λόγοις διαπρέποντα, τὸν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ ὁμολογητὴν γεγονότα, καὶ αὖθις ἐπὶ Λικινίου, ἐν γήρᾳ βαθεῖ φθάσαντα [61], ἐν τῷ δευτέρῳ χρόνῳ τοῦ Παραβάτου οἱ τούτου ἄρχοντες ἐν Ὀδυσσοπόλει τοῦτον εὑρόντες ἰδιάζοντα, πολλοὺς αἰκισμοὺς διὰ τὴν C εἰς Χριστὸν πίστιν ἐπαγαγόντες [62], αὐτὸν ἑκατὸν ἑπτὰ χρόνων ὑπάρχοντα. Τὰς δὲ Χριστιανῶν εὐποιΐας [ὁ ἄχρηστος [63] καὶ παραβάτης] μιμούμενος ξένοις τε καὶ πτωχοῖς τὰ πρὸς τὴν χρείαν χορηγεῖσθαι ἐκέλευσεν, ἀπατῶν τοὺς ἁπλουστέρους. Ταῖς εἰκόσιν ἑαυτοῦ Δία καὶ Ἄρεα καὶ Ἑρμῆν συγγράφεσθαι προσέταξεν ὁ δυσσεβὴς καὶ τοὺς [64] λοιποὺς δαίμονας, καὶ τοὺς ἀναβαλλόμενους τὴν τούτων προσκύνησιν, ὡς ἐχθροὺς τοῦ βασιλέως κολάζεσθαι. Τῷ δὲ στρατῷ τὴν ῥόγαν διανέμων πῦρ προσετίθει καὶ λίβανον καὶ θυμιᾶν τὸ στράτευμα ἠνάγκαζεν· ἐν Καισαρείᾳ δὲ [65] τῆς Φιλίππου, τῇ νῦν Πανεάδι, ὅθεν κατήγετο ἡ αἱμόῤῥους [66], ἀνδριὰς ἵστατο πρὸ τοῦ οἴκου αὐτῆς τοῦ Κυρίου [ἡμῶν [67] καὶ Θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ], ὃν ἐθνικῷ ἔθει εὐχαριστήριον (64) ἀν- D

A. C. 554. — Hoc anno impius Julianus Christianos, ne gentilium disciplinis acquirendis studium apponerent, edicto prohibuit. Eapropter Apollinarius ex divina quidem Scriptura **41** argumento sibi proposito, eodemque vetustiorum, quos imitatus est, dictione et charactere ornato, librum, quem, *Pro veritate*, inscripsit, adversus Julianum edere molitus Ecclesiam magnopere juvit. Magnum vero Athanasium Julianus a gentilibus in ipsum concitatus Alexandria pelli præcepit. Ille discessum parans, Christianos sui causa lacrymis perfusos bono animo jubebat esse, dicens : Confidite, nubecula est : commodum dissipabitur. Titum insuper sacrum Bostrensium episcopum ut cives urbe ejicerent, rescripto mandavit : Dorotheum quoque Tyri præsulem multis certaminibus præclarum, variarum Ecclesiæ historiarum scriptorem, dicendi peritia præstantem, eum, inquam, qui confessoris nomen sub Diocletiano et Licinii rursum temporibus fuerat adeptus, secundo demum imperii Prævaricatoris anno, cum magistratus ab eo missi privatam vitam agentem Odyssipoli offendissent, centum et septem annis provectum verberibus et contumeliis ob Christi fidem obrutum letho dederunt. Christianam pietatem et beneficentiam imitatus ille nefarius et prævaricator, peregrinis et egenis res necessarias edixit suppeditari : hinc fucus animis simplicioribus factus. Jovem, Martem, Mercurium, reliquosque dæmonas propriis appingi voluit impius imaginibus : qui adorare detrectarent, velut in principem perduelles, puniri. Annonam exercitui distributurus, ignem et thus apponi jubebat, et milites suffire cogebat. Cæsarea Philippi, quæ nunc Paneas, olim mulieris sanguinis profluvio laborantis patria fuit. Ibi ante proprias ædes Domini nostri et Dei Jesu Christi sta-

VARIÆ LECTIONES.

[48] τὸν καὶ σώσ. A, τὸν σώσ. vulg. [49] lacuna a nullo cod. expletur. [50] τὸ τοῦ Διονύσου εἴδωλον A et alii, τοῦ Διὸς vulg. [51] ἵδρυσαν — κατέστρεψαν A, ἵδρυσεν κατέστρεψεν vulg. [52] θύοντι A b e, ἀπιόντι καὶ θύσοντι vulg. [53] τοὺς add. ex A. [54] κατὰ Ἰουλ. A, κατὰ τοῦ Ἰουλ. vulg. [55] ἐπέγραψε A et alii, ὑπέγρ. vulg. [56] ἐκέλευσεν, τῶν Ἑλλ. A e f, ἐκ. πολλὰ τῶν Ἑλλήνων vulg. [57] αὐτὸν A, αὐτῷ vulg. [58] θαρσεῖν τε A. [59] Βοστρῶν A, Βόστρων vulg. [60] τὰς πολλὰς A. [61] βαθεῖ φθάσαντα A, φθάσ. βαθεῖ vulg. [62] ἐπαγαγόντες A, ἐπάγοντες vulg. ἀπέσφαξαν vel simile quid aperte deest. [63] ὁ ἄχρηστος (ἄχριστος e,) καὶ παραβάτης om. A a b c d f. [64] καὶ τοὺς alterum A, τοὺς δὲ vulg. [65] δὲ om. A. [66] αἱμοῤῥοοῦσα a b e d. [67] ἡμῶν — Χριστοῦ om. A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(64) Ex ethnico igitur more fluxit, qui sacer creditur, et asseritur imaginum in ecclesia statuendarum ritus? Ita sentiet, qui de sacris imaginibus male sapiet, et Græcorum supra Latinum morem eas excolentium sententiam ignorabit. Illi certe, quod vix quisquam advertit, imagines colunt pictas, cum levi tantum lineamento adumbratas, addo etiam toreumate fictas suspiciunt et deosculantur; statuas ex marmore, metallo, ligno, parte ex omni sculptas abominantur et conspuunt.

tuam, gentilium morem secuta, beneficii et grati animi memor illa erexerat, quam dejici sacrilegus Julianus imperavit : quod et factum est : gentilibus nimirum cum ludibrio imaginem trahentibus, et simulacrum Juliani nomine in ejus locum sufficientibus. Receptam Christi imaginem Christiani reposuerunt in ecclesia : prævaricatoris autem simulacrum ignis e cœlo missus consumpsit. Ex imaginis porro basi enascebatur herba morborum omnium præsentissimum remedium, quæ ad evertendam Domini effigiem Juliano desertori invidiæ faces suggessit. Nicopoli Palæstinæ, quæ prius Emmaus vocabatur, fons exoritur, qui omnibus tam brutorum quam hominum morbis remedium exhibet : in eo quippe Dominum et Deum nostrum Jesum Christum ex itinere reversum pedes abluisse referunt : eumdemque aggesta terra obstrui nefarius imperavit. Hermopoli in Thebaide arbor exstat nomine Persea. Ejus folium vel ramusculum **42** si quis decerpserit, omni humanæ medicabitur infirmitati. Domino cum divina Genitrice et Josepho persecutionem Herodis fugienti, cum ad arboris locum pervenissent, eam ad terram usque proclivem sese dicunt inflexisse, et usque nunc etiam adorantis speciem servare. Julianus Antiochiæ moram trahens, et repetitis vicibus in Daphnem se conferens, Apollinis simulacro cultum exhibiturus, nullius, ut sperabat, responsi gratiam ab idolo retulit. Quocirca ex repositis in Daphne sancti martyris Babylæ reliquiis silentium idolo obvenisse suspicatus, cuncta mortuorum cadavera ac martyris ipsius ibi recondita jussit efferri : quo facto templum, de nocte confestim igne cœlitus misso, conflagravit : adeoque consumptum est idolum, ut ne vestigium quidem illius superexstiterit. Ante annos non paucos erectum ferebatur. Templum autem ita dirutum est, ut disjecta huc et illuc ejus rudera posteri conspicientes, incredibili divinorum operum admiratione percellerentur. Attonitus hac de re Julianus, et incendium Christianorum insidiis contigisse ratus, variis eosdem tormentis, adeo ut plures etiam mactarentur,

A ἔστησεν. Τοῦτον κατενεχθῆναι προσέταξεν ὁ δυσσεβὴς Ἰουλιανός· ὃ καὶ γέγονεν· κατ' ἐμπαιγμὸν δῆθεν συράντων τῶν Ἑλλήνων τὸν ἀνδριάντα, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ξόανον ὀνόματι Ἰουλιανοῦ [68] στησάντων. Τοῦτον [69] δὲ Χριστιανοὶ λαβόντες [70] τὸν ἀνδριάντα εἰς ἐκκλησίαν ἀπέθεντο· τὸ δὲ τοῦ Παραβάτου ξόανον κατελθὸν πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατέφλεξεν. Βοτάνη δὲ ἐφύετο ὑπὸ τὴν βάσιν τοῦ ἀνδριάντος πάσης νόσου ἀλεξητήριος, ἥτις καὶ πρὸς φθόνον ἐκίνησε τὸν Ἀποστάτην Ἰουλιανὸν καταστρέψαι τὸν [71] τοῦ Κυρίου ἀνδριάντα. Ἐν Νικοπόλει τῆς Παλαιστίνης τῇ λεγομένῃ τὸ πρὶν Ἐμμαοὺς πηγή ἐστιν παντοίων παθῶν ἀνθρώπων τε καὶ ἀλόγων ἰάσεις παρέχουσα. Ἐν αὐτῇ γάρ φασι [72] τὸν Κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τοὺς πόδας ἀπονίψασθαι ἐξ ὁδοιB πορίας, καὶ ταύτην [ὁ δυσσεβὴς [73]] καταχωσθῆναι ἐπέτρεψεν. Ἐν Ἑρμουπόλει τῆς Θηβαΐδος δένδρον ἵσταται περσέα· ταύτης φύλλον ἢ [74] κάρφος εἰ λάβοι τις πρὸς πᾶσαν νόσον [75] ἀνθρώπων ἐστὶν ἰάσιμον [76]. Φασὶ δὲ, ὅτι [77] ἡνίκα ὁ Κύριος εἰς Αἴγυπτον ἔφυγε τὸν Ἡρώδην σὺν τῇ Θεοτόκῳ καὶ τῷ Ἰωσὴφ, κατὰ τὸν τόπον ἐκεῖνον γενόμενος, κλιθὲν τὸ δένδρον ἐπὶ τὴν γῆν προσεκύνησεν αὐτῷ, καὶ μέχρι τοῦ νῦν σώζει τὸ σχῆμα τῆς προσκυνήσεως. Ἰουλιανὸς δὲ [78] διάγων ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ, καὶ συνεχῶς ἐν Δάφνῃ ἀνιὼν, καὶ τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος θεραπεύων εἴδωλον, οὐδεμιᾶς ἀποκρίσεως, ὡς ᾤετο, ἐτύγχανεν ἀπὸ τοῦ [79] εἰδώλου. Νοήσας δὲ, ὅτι διὰ τὰ ἀποκείμενα ἐν τῇ Δάφνῃ λείψανα τοῦ ἁγίου μάρτυρος Βαβυλᾶ ἀποC σιωπᾷ τὸ εἴδωλον, δόγμα ἐξέπεμψεν πάντα τὰ ἀποκείμενα ἐκεῖ τῶν νεκρῶν λείψανα μετατεθῆναι σὺν τοῖς τοῦ μάρτυρος· καὶ τούτου γενομένου ἀθρόως τῇ νυκτὶ κατεφλέχθη οὐρανόθεν ὁ ναός. Τὸ δὲ εἴδωλον οὕτω κατεκάη, ὥστε μηδὲ [80] ἴχνος αὐτοῦ φανῆναι. Ἐλέγετο δὲ πρὸ ἐτῶν ἑστηκέναι. Ὁ δὲ ναὸς οὕτω κατηρειπώθη [81], ὥστε τοὺς μετέπειτα [82] ὁρᾷν τὴν τούτου τέφρωσιν καὶ ἐπὶ τῷ παραδόξῳ ἐκθαμβεῖσθαι τῆς τοῦ Θεοῦ παραδοξοποιίας. Ἐπὶ τούτῳ ἔκθαμβος γενόμενος Ἰουλιανὸς, ὑπονοήσας κατ' ἐπιβουλὴν τῶν Χριστιανῶν τοῦτο γενέσθαι, ἐπὶ ἐξέτασιν τῶν παραμενόντων ἱερέων ἐχώρει (65), καὶ παντοίαις

VARIÆ LECTIONES.

[68] Ἰουλιανὸν A. [69] τοῦτον A, τοῦτο vulg. [70] Χριστ. λαβόντες A, λαβ. Χριστ. vulg. [71] τόν alterum add. ex A. [72] φησι A. [73] ὁ δυσσεβὴς om. A a b c d e f. [74] ἢ A, καὶ vulg. [75] νόσον om. A. [76] ἴασεν A. [77] ὅτι add. ex A. [78] δὲ add. ex A. [79] ὑπὸ τοῦ εἰδ. A. [80] μηδὲ] μήτε A, μὴ vulg. [81] κατηρειπώθη A, κατερυπώθη vulg. [82] τοὺς μετ.] τοῖς μετ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

Rationem exquire, Εἴδωλα sunt, haud εἰκόνες, inquiunt. Antiqua monumenta revolve, sacram historiam discute, perlustra quidquid de imaginibus et earum cultu Patres scripserunt priores ; imagines a contemptu cernes ab eis vindicatas adorari jussas, ζωγράφους commendatos, ἀνδριάντας et ξόανα inter res profanas ; et εἰδώλοις quam vicina absque cultu relicta. Referam quod expertus sum. Ita me Deus adjuvet, allata ex Occid. in Chium, ubi degebam, sanctorum exsculpta, sive scalpello efficta capita : sin adorationi minus, saltem pio devotoque spectaculo fuerunt exposita. Cuncti simul exhorruere Græci pariter et Latini, et ore uno exclamare, *simulacra gentium, etc., os habent, etc.* Quorum hæc effata ? Eorum sane quorum erga pictas imagines cultus a pontificibus potius moderandus, adeo viget, adeo summus, ut fines

D pene prætergrediatur, quam excitandus habetur. Quid igitur mirum, si mulier gentilis, gentilium præcipuis viris, evergetis, et principibus statuas erigere solitorum moribus assueta, fusam ex ære Christi statuam, in loco publico, via nimirum, vel ad fontem statuisse ἐθνικῷ ἔθει dicatur a Theophane sacrarum imaginum studiosissimo assertore, et pro imaginum tutando nomen olim confessoris adepto, qui pictas admittit et cælatas imagines, fusas et sculptas pro gentis suæ mente gentilibus relinquendas existimat ?

(65) *In sacerdotes, qui prope habitabant, inquirendum decrevit* ; quos par videretur fuisse incendii vel auctores, vel conscios. Sic et Buccard. Interpres non reddit, nisi una aliqua linea inter operariorum manus excidit. COMBEFIS.

βασάνοις αὐτοὺς ὑποβαλών, ὡς καὶ ἀποθανεῖν ἐξ αὐτῶν, A τοῦτο μόνον ἤκουσε παρ' αὐτῶν, ὅτι οὔτε ἀπὸ Χριστιανῶν [83], οὔτε ἀπὸ ἀνθρωπίνης ἐπιβουλῆς τοῦτο γέγονεν· ἀλλ' ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πῦρ κατελθὸν ἐνέπρησε τὸν ναὸν καὶ τὰ ἀγάλματα· ὡς καὶ [84] ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ τισὶ φανῆναι ἐν τῇ ἀγροικίᾳ τὸ πῦρ καταφερόμενον. Θυμωθεὶς οὖν ὁ βασιλεὺς [85], καὶ ὥσπερ τῷ Θεῷ μαχόμενος, καὶ [86] τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἀπέκλεισε, καὶ πάντα τὰ ἱερὰ ἐδήμευσε. Τῶν δὲ ἀποσταλέντων κομήτων δύο Φίλικος καὶ Ἰουλιανοῦ ἀποστατῶν, ἔλεγον ταῦτα· Ἐνομίζομεν ἐποπτικήν τινα εἶναι δύναμιν τὴν ὀφείλουσαν [87] ἡμᾶς κωλῦσαι· ὁ δὲ Φίλιξ· Ἴδε εἰς ποταπὰ σκεύη ὑπηρετεῖ ὁ υἱὸς Μαρίας. Καὶ μετ' ὀλίγον ὁ μὲν Φίλιξ ἀθρόως διὰ στόματος αἷμα ἀναγαγών, βασανιζόμενος κατέστρεψε τὸν βίον. Ἰουλιανὸς δὲ ὁ κόμης [88] κατ' αὐτὴν [89] τὴν ἡμέραν νόσῳ χαλε- B πωτάτῃ περιπεσὼν [90], ὡς καὶ τὰ ἐντὸς αὐτοῦ διαφθαρῆναι καὶ κόπρον διὰ στόματος ἀγαγεῖν, βασανιζόμενος ἀπέθανεν.

A. M. 5855. — Τούτῳ τῷ ἔτει τινὲς ἠπατήθησαν (66) τῶν ἐν στρατείᾳ [91] ἐξεταζομένων πρὸς ἀποστασίαν, οἱ μὲν ἐπαγγελίαις δόσεων καὶ ἀξιωμάτων, οἱ δὲ καὶ [92] ἀνάγκαις ἐπιτιθεμέναις ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀρχόντων. Καὶ Θεότεκνος πρεσβύτερος ἐν προαστείῳ Ἀντιοχείας ἐκκλησίαν πεπιστευμένος ἐξ ὑποσχέσεως ἀπατηθεὶς, αὐτομάτως ἐπὶ τὴν εἰδωλολατρείαν ἐχώρησεν· ὃν ὁ Θεὸς ἐτιμωρήσατο παραχρῆμα. Σκωληκόβρωτος γὰρ γεγονὼς [93] καὶ τὰς ὄψεις ἀποβαλὼν, τὴν γλῶσσαν ἐσθίων, ἀπέθανεν. Καὶ Ἥρων ἐπίσκοπος τῆς [94] Θηβαΐδος αὐτομάτως [95] ἀπεστάτησεν [96] ἐν C τῇ Ἀντιοχέων πόλει, ὃν ὁ Θεὸς παρευθὺς εἰς παράδειγμα καὶ φόβον πολλῶν ἐτιμωρήσατο. Οὗτος σηπεδόνος νοσήματι [97] διαλυθέντων αὐτοῦ τῶν μελῶν ἐν τῇ πλατείᾳ ἐῤῥιμμένος, ἐν ὀφθαλμοῖς πάντων ἐξέψυξεν. Ἄλλοι δὲ ἐν τούτοις διέπρεψαν [98] ὁμολογίᾳ τῇ εἰς Χριστόν· Οὐαλεντινιανὸς τριβοῦνος τότε ὢν τάγματος Κορνουτῶν [99] λεγομένων νουμέρου (67), οὐ μόνον τοῦ ἀξιώματος καταφρονήσας, ἀλλὰ καὶ ἐξορίᾳ ὑποβληθεὶς, ὅστις [1] μετὰ ταῦτα ὑπὸ Θεοῦ βασιλεὺς

A subjecit : hoc porro solum ab eis didicit : neque Christianorum, neque hominis opera id factum, sed emisso cœlitus igne conflagrasse templum, et simulacra comminuta : ita ut ea nocte per agros passim quibusdam consistentibus vibrata superne fulgetra manifesto conspicerentur. Iratus itaque imperator, velut Deo bellum indicturus, Magnam clausit Ecclesiam, et omnem sacram supellectilem publicavit. Ad quam missi duo comites Felix et Julianus apostatæ in hæc verba eruperunt : Præsentem quamdam virtutem hic inesse arbitrabamur, quæ nos prohiberet ; Felix vero : Viden' quibus vasis filio Mariæ ministratur ? Et paulo post, Felix quidem magnam sanguinis vim derepente ore evomens, excruciatus vitam finivit : Julianus comes B ipsa die in difficillimum morbum incidens, adeo ut ejus viscera tabo liquescerent, et excrementa ore egereret, inter dolores exspiravit.

A. C. 355. — Hoc anno plures virorum militiæ ascriptorum, ad defectionem a vera fide sollicitati, seducti sunt, hi quidem donorum et honorum promissis, alii vero necessitate a propriis ducibus imposita coacti. **43** Theotecnus quoque presbyter, cui in Antiochensi suburbio ecclesia fuerat credita, promissorum blanditiis deceptus, ad idolorum cultum sponte defecit : eumque divina statim insectata est vindicta. Vermibus siquidem depastus, amissis luminibus, linguam corrosit et efflavit animam. Heron C etiam Thebaidos episcopus nullo cogente in Antiochensi civitate fidem desertor abnegavit : quem mox Deus ad exemplum et terrorem cæterorum ultus est. Ille namque dissolutis ex putredine membris, in plateam projectus sub omnium oculis exspiravit. Alii ex adverso his angustiis pressi Christianæ fidei confessione clarissimi evasere. Valentinianus tribunus legionis Cornutorum, quibus numerus nomen, non modo dignitate semel exuit, sed et exsilio damnatus est : qui demum temporis processu imperator

VARIÆ LECTIONES.

[83] ὑπὸ Χριστ. — ἀπὸ ἀνθρωπ. A, ἀπὸ Χρ. — ὑπὸ ἀνθρ. vulg. [84] ὡς καὶ A, ὥστε vulg. [85] ὁ βασιλεὺς A, ὁ τύραννος βασιλεὺς vulg. [86] καὶ ante τὴν μεγ. add. ex A. [87] ὠφείλουσαν Par. [88] Κώμης Par. [89] κατ' αὐτὴν τὴν A, κατὰ τὴν vulg. [90] χαλεπωτάτῃ περιπεσὼν A, περιπ. χαλεποτάτῃ vulg. [91] ἐν στρατείᾳ A c, ἐν στρατείαις vulg. [92] καὶ add. ex A. [93] γεγονὼς A, γενόμενος vulg. [94] τῆς add. ex A. [95] αὐτομάτως] αὐτὸς A. [96] ἀπεστάτησεν ἐν τῇ b, ἀπεστάτησε τῇ vulg. [97] σηπεδόνι νοσήματος A. [98] ἀλλ' ἐν τούτοις διέπρεψαν a b. [99] Κορνουτῶν : sic scribendum monet Goarus ad h. l. Κορνωτῶν A, Κωρωνατῶν vulg. [1] ὅστις — ἀνεδείχθη] ἥτις — ἀνηγορεύθη b.

JAC. GOARI NOTÆ.

(66) Historias gestaque cuncta superioribus annis duobus ascripta (ex Socrate, Theodoreto, Sozomeno, et Rufino fidem mereri nullus dubitat : quæ hic referuntur *Chronico Alexandrino*, non auctoritatem modo, sed ipsa quoque verba debeat, anno Juliani secundo. Variantes a nostro lectiones præcipuas subjicio : Ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀρχόντων, addit illud, χαυνούμενοι. Θεότεκνος δέ τις πρεσβύτερος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐκκλησίας ἐξ ὑποσχέ. Παραχρῆμα τρόπῳ τοιούτῳ. Τότε καὶ Ἥρων οὕτω λεγόμενός τις Θηβαῖος ἐπίσκοπος ἐν τῇ Ἀντιοχέων πόλει τυγχάνων, ὃν παραδοξοποιὸς τοῦ Θεοῦ δύναμις εἰς παράδειγμα καὶ φόβον πολλῶν τιμωρίας εἰσεπράξατο. Ἔρημον γὰρ αὐτὸν καταστήσας πάσης D κηδεμονίας, καὶ σηπεδόνος νόσον ἐμβαλὼν, ταῖς πλατείαις φερόμενον ἐκψύξαι δημοσίᾳ ἐνώπιον πάντων ἐποίησε. Τάγματος Κορνούτων, οὕτω λεγομένων νουμέρων, ὑποβληθεὶς γενναίως καὶ προθύμως ὑπέμενεν.

(67) Correctior Chronici lectio, qua Κορνούτων, exhibetur (Goarus ediderat Κωρωνατῶν). *Cornutos* enim legionarios lego in notitia imperii Orientalis Pancirolliana folio mihi 61 et 75, et imperii Occidentalis folio 34, 37 et 38. *Coronatos* nullibi reperio. Valentinianum eumdem ταγματάρχην τοῦ καταλόγου τῶν καλουμένων Ἰοβιανῶν commendat Sozomenus lib. IV, cap. 6 : *Scutariorum tribunum* Paulus diaconus ex Hieronymi Chronico,

a Deo est renuntiatus. Pari animi vigore cingulum militare solvit Jovianus clamans : Christianus sum. Hunc, cum magistri militum officio fungeretur, ceu bene meritum, ne quid adversi pateretur, populus sibi concedi expetiit : isque idem exstincto Juliano adeptus est imperium. Artemius item diœceseos Ægypti dux, datis sub Constantio, quo ferebatur in idola, aversi animi indiciis, Alexandriæ in publicum raptus capite truncatur. Æmilianus insuper Dorostoli, quæ Thracica urbs est, a Capetuliano vir emeritæ militiæ igni traditus fuit : aliique quamplurimi Christiana confessione per varia loca celebres effecti sunt. Ex adverso Thalassius quidam, perdito luxu atque libidine famosus, qui propriam filiam ad turpia officia producebat, ceu extispex imperatori Juliano charus habebatur, et juxta palatium Antiochiæ sedem obtinuit. Collapsis autem in eum ædibus, solus cum eunucho, quem forte complexu stringebat, periisse repertus est, cunctis ejus domesticis, ipsa etiam uxore, et ejus comitibus, Christiana fide insignitis, incolumibus omnino servatis. Inter quos vix annorum septem puellus salvus a ruina collectus, qui lethum evasisset interrogatus, Ab angelo deportatus, respondit. Julianus porro vir exsecrandi nominis, quasi Dei notitiam omnem exstincturus, Judæorum templum reparari jussit, et Alypium quemdam gentilem Christo maxime infensum operi præfecit. Qui dum fundamenta solo aggesto obruta effoderet, maxima vis venti cum turbine et procella per effossam terram erumpens, modiorum calcis viginti myriades ad id operis paratas dissipavit : Judæos vero cœptis insistentes, ignis **44** ex eisdem fundamentis egestus absumpsit : et hoc viso a resumptis conatibus destiterunt. Impius Julianus sacrorum Evangeliorum confutationem scripsit, quam Cyrillus magnus Alexandriæ præsul selectis et luculentis editis com-

A ἀνεδείχθη. Ὁμοίως καὶ Ἰοβιανὸς [3] (68) τὴν ζώνην ἔλυσε κράζων· Χριστιανός εἰμι· ὃν ὁ λαὸς ἀγαπῶν στρατοπεδάρχην ὄντα ἐξῃτήσατο [3] τὸν βασιλέα, μὴ ἀδικῆσαι [4] (69) αὐτόν· ὅστις καὶ βασιλεὺς μετὰ Ἰουλιανὸν ἀνηγορεύθη [5]. Ἀρτέμιός τε ὁ δοὺξ (70) τῆς κατ' Αἴγυπτον διοικήσεως, ἐπειδήπερ ἐπὶ Κωνσταντίου ζῆλον πολὺν κατὰ τῶν εἰδώλων [6] ἐνεδείξατο ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐδημεύθη, τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθείς [7]. Ἐμαρτύρησε δὲ καὶ ἐν Δορυστόλῳ [8] (71) τῆς Θρᾴκης Αἰμιλιανὸς [9] ἀπὸ στρατιωτῶν, πυρὶ παραδοθεὶς ὑπὸ Καπετουλιανοῦ (72)· καὶ πολλοὶ ἄλλοι κατὰ διαφόρους τόπους καὶ τρόπους [10] διέπρεψαν ἐν τῇ εἰς Χριστὸν ὁμολογίᾳ. Θαλάσσιος δέ τις (73) ἐπ' ἀσελγείαις καὶ ἀσωτίαις [11] ἐπίσημος, ὁ καὶ τῆς ἑαυτοῦ θυγατρὸς ἐπ' αἰσχρουργίᾳ προσαγωγεύς [12], B ἐτιμᾶτο ὑπὸ τοῦ βασιλέως ὡς σπλαγχνοσκόπος, οἰκῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ πλησίον τοῦ παλατίου. Συμπεσόντος οὖν αὐτῷ τοῦ οἴκου μόνος ἀπώλετο μετὰ ἑνὸς [13] εὐνούχου, ᾧ καὶ συμπεπλεγμένος εὑρέθη. Ἐσώθησαν δὲ πάντες [14] οἱ ἴδιοι αὐτοῦ Χριστιανοὶ ὄντες, ἥ τε τούτου γυνή, καὶ οἱ σὺν αὐτῇ. Παιδίον δὲ ἕως [15] τῶν ἑπτὰ χρόνων ἐκεῖ εὑρεθὲν καὶ σωθέν, ἐρωτώμενον πῶς ἐσώθη, εἴρηκεν ὡς ὑπὸ ἀγγέλου βασταχθέν. Ὁ δὲ δυσώνυμος Ἰουλιανὸς ἐπ' ἀνατροπῇ τῆς θείας ἀποφάσεως (74) τὸν τῶν [16] Ἰουδαίων ναὸν οἰκοδομηθῆναι προσέταξεν, Ἀλύπιον Ἕλληνά τινα σπουδαῖον κατὰ Χριστοῦ προστησάμενος τοῦ ἔργου. Τοῦ δὲ καὶ τὰ ἀφανῆ τῶν θεμελίων κατορύξαντος, διὰ τὸν ἐκχοϊσμὸν [17] ἄνεμος βιαιότατος ἐπιπνεύσας σὺν λαίλαπι τὴν παρεσκευασμένην [18] ἄσβεστον ἐξηφάνισεν, μοδίων μυριάδων εἴκοσι οὖσαν· ἐπιμενόντων δὲ τῶν C Ἰουδαίων τῇ ἐγχειρίσει τοῦ ἔργου, πῦρ ἐξελθὸν τούτους κατέκαυσεν [19], καὶ οὕτως ἐπαύσαντο τῆς τόλμης. Ἀνατροπὴν δὲ Ἰουλιανὸς ὁ δυσσεβὴς ἔγραψε τῶν θείων Εὐαγγελίων, ἣν ὁ μέγας Κύριλλος Ἀλεξανδρείας ἐν ἐξαιρέτῳ πραγματείᾳ λαμπρῶς [20] ἐπανέτρεψεν. Πορφύριος δὲ ὁ καθ' ἡμῶν λυττήσας,

VARIÆ LECTIONES.

[2] Ἰοβιανὸς A h. l. et ubique, Ἰουβιανὸς vulg. [3] ἐξῃτήσατο A, ἐξητήσατο vulg. [4] ἀδικῆσαι A, ἀδικεῖσθαι vulg. [5] ἀνηγορεύθη A, ἀνεδείχθη vulg. [6] κατὰ τῶν εἰδώλων om. A. [7] ἀποτμηθῆναι A. [8] Δορυστόλῳ A, Δωροστόλῳ vulg. [9] Αἰμιλιανὸς A, καὶ Αἰμ. vulg. [10] καὶ τρόπους add. ex A. [11] ἀσωτίαις A, ἀσωτείαις vulg. [12] προσαγωγεὺς A, προαγ. vulg. [13] μετὰ ἑνὸς A, μεθ' ἑνὸς vulg. [14] ante οἱ ἴδιοι a add. οἱ σὺν αὐτῷ εὑρεθέντες. [15] ἕως] fort. ὡς. [16] τῶν om. A. [17] ἐκχοϊσμὸν A, ἐκχωϊσμὸν vulg. [18] παρασκευασμ. Par. [19] κατέκαυσεν A, κατέφλεξεν vulg. [20] λαμπρῶς A, λαμπρᾷ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(68) Tacet hæc *Chronicon Alexand.* quæ ex Suida et ex Theodoreto, lib. III, cap. 10, refert noster Theophanes.

(69) Λαοῦ voce militarem plebem significari auctor in sequentibus frequentius confirmabit. Jovianum porro, quem hic στρατοπεδάρχην vocat, *domesticorum ordinis primum* Ammianus, lib. XXV, *primicerium domesticorum* Hieronymus in Chron. celebrant.

(70) Rursus *Chronicon Alexandrinum*, cujus hæc varia lectio : Ἐπειδήπερ ἐν τοῖς καιροῖς τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τοῦ μακαρίτου Κωνσταντίνου τοῦ Αὐγούστου ζῆλον πολὺν ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν ἐνεδείξατο, ἐν τῇ Ἀλεξανδρέων ἐδημεύθη, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη, μνησικακήσαντος αὐτῷ τοῦ Ἰουλιανοῦ.

(71) Scaliger ad Chronic. Hieronymi pag. 235 leg. contendit δουροστόρῳ, vel δοροστόρῳ. Combefis.

(72) Chron. idem Καπετωλίνου Οὐϊκαρίου.

D (73) Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ Θαλάσσιός τις, ὁ καὶ Μάγνος, ἐν ἀσελγείᾳ μὲν καὶ ἀσωτείαις ἐπίσημος, ὃς καὶ τῆς ἑαυτοῦ θυγατρὸς ἐπ' αἰσχρουργίαις προαγωγεὺς ἐτύγχανεν, συμπεσόντος αὐτῷ τοῦ οἴκου ἀπέθανεν. Ita Chronicon idem. Vertit interpres : *Hoc tempore Thalassius quispiam, cui et Magno nomen*, An μάγκος *magnus*, potius quam *mancus* te, lector, judice, reddendum? num melius ac certius vocabulum μάγκος *mangonem* interpretabor, obscenæ libidinis proxenetam, et impuritatis nundinatorem, etc., ἐπ' αἰσχρουργίαις προαγωγέα ;

(74) *Ad divinam Christi confutandam sententiam* ; quod nimirum ab eo dictum habent sacra Evangelia, fore templi desolationem perpetuam. Διὰ τὸν ἐκχοϊσμόν, *ad terram aggestam atque rudera egerenda*, ut solet in veterum dirutorum solo, novis excitandis, majoris præsertim molis, ædificiis. Combefis.

A Τύριος μὲν ἦν τῷ γένει, Χριστιανὸς δὲ τὸ πρὶν ὁ ἄθλιος[21]· τυφθεὶς[22] δὲ ὑπὸ Χριστιανῶν ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης, κατ' ὀργὴν μετῆλθεν εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν, καὶ τότε γράψαι κατὰ τῆς ἀληθείας (75) ὁ κύων ἐτόλμησεν. Ἐπὶ τούτοις ὤφθη ὁ θεῖος σταυρὸς ἐν τῷ οὐρανῷ φωτοειδὴς κυκλούμενος ὑπὸ στεφάνου φωτὸς, ἀπὸ τοῦ Γολγοθᾶ[23] ἕως τοῦ ἁγίου ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, λαμπρότερος μᾶλλον ἢ ἐπὶ Κωνσταντίου. Αὐτομάτως τε τοῖς ἁπλώμασι τῶν θυσιαστηρίων καὶ βίβλοις, καὶ ἄλλαις ἐσθήμασι τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἐν ἱματίοις, οὐ μόνον Χριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ Ἰουδαίων ἐπεπόλαζε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, οὐ μόνον ἐν Ἱεροσολύμοις, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ ἄλλαις πόλεσι· καὶ ὃν[24] ἀναισχύντως ἠπίστουν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνες εὕρισκον τὰ ἱμάτια ἑαυτῶν πεπληρωμένα σταυρῶν· ἔν τισι δὲ καὶ[25] ἐμελάνιζον. B Ἰουλιανὸς δὲ πολλοὺς ἐν διαφόροις τόποις ἀπέστειλεν εἴς τε μαντείας καὶ χρηστήρια, ὅπως ἂν δόξῃ μετ' ἐπιτροπῆς[26] τῶν δαιμόνων ἐπὶ Πέρσας πόλεμον ἐγχειρεῖν. Καὶ πολλῶν[27] καὶ διαφόρων κομισθέντων αὐτῷ χρησμῶν, ἑνὸς ἐπιμνησθήσομαι· ἔχει δὲ οὕτως· Νῦν πάντες ὡρμήθημεν[28] (76) θεοὶ νίκης τρόπαια κομίσασθαι παρὰ θηρὶ ποταμῷ, τῶν δὲ ἐγὼ ἡγεμονεύω[29] θοῦρος πολεμόκλονος Ἄρης. Τούτοις βεβαιωθεὶς, πρὸς τὸν κατὰ Περσῶν ὡπλίζετο πόλεμον, πολλὰ χρήματα τοὺς Χριστιανοὺς ζημιώσας. Ἐν Ἀντιοχείᾳ δὲ γενόμενος, προφάσει τῶν ὠνίων, ὑβρίσθη σφοδρῶς παρὰ[30] τῶν Ἀντιοχέων, ὅτε καὶ τὸν[31] *Μισοπώγωνα* λόγον Ἀντιοχικὸν, πρὸς ἄμυναν δῆθεν, ἐπόνησε· Θεόδωρον δέ τινα νεανίαν προκατάρξαντα C τῶν κατ' αὐτοῦ ὕβρεων πικρῶς ᾐκίσατο. Πολλὰ δὲ καὶ μεγάλα κατὰ Χριστιανῶν ποιήσας, καὶ πλείονα ποιεῖν μετὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον ἐπαγγειλάμενος, κακῶς τὸν παμμίαρον αὐτοῦ βίον ἐν αὐτῷ πεπλήρωκεν. Ὑπεράριος γὰρ δίκῃ θείᾳ ἀνῃρέθη τούτῳ τῷ ἔτει, βασιλεύσας ἔτη δύο καὶ μῆνας ἐννέα, κατὰ τὴν Περσικὴν θεόκταντος (77) γέγονεν ἐν τῇ εἰκοστῇ ἕκτῃ τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς (78) ἰνδικτιῶνος ἕκτης

mentariis refutavit. Porphyrius ad hæc, qui adeo contra Christianos debacchatus est, genere quidem Tyrius, Christianus vero prius infelix exstitit: sed cum Cæsareæ in Palæstina a Christianis cæsus fuisset, ad gentilitatem præ indignatione defecit, et tum demum contra veritatem scribere canis iste ausus est. Interea divina crux luminis instar et lumine circumdata, a Golgotha usque ad montem Olivarum, illa quæ sub Constantio visa est, splendidior in cœlo apparuit. Quin etiam inter altarium mappas, libros, cæterasque ecclesiæ vestes, sed et super hominum tam Christianorum, quam Judæorum pallia crucis signum sponte frequens enatum est: idque non solum Hierosolymis, sed etiam Antiochiæ, reliquisque in urbibus evenit: adeo ut Judæi et gentiles, illius, quam impudentissime credere recusant, crucis vestigia nigra ut plurimum in vestibus undequaque respersa agnoverint. Cæterum Julianus multos in diversa loca vaticinationes et oracula consulturos, quo dæmonum impulsu bellum adversus Persas suscipere testaretur, submisit. E multis vero variisque responsis, quæ ad ipsum perlata sunt, unum apponam, quod ita habet: *Nunc omnes dii victoriæ tropæa ad feram* [Tigrim] *fluvium deferre parati exsilimus. Eorum ego dux promptus et bellicis tumultibus assuetus Mars.* His animatus, et Christianis multo pecuniarum pondere mulctatis, exercitum versus Persidem eduxit. Antiochiam profectus, rerum venalium prætextu, contumelias ab Antiochenis latas sustinere coactus est: quo tempore, *Misopogona*, Antiochenum opus, injurias nimirum hac arte repulsurus, composuit. Theodorum tamen juvenem audacia conspicuum injuriarum in ipsum latarum præcentorem duris subjecit verberibus. Exinde plura et magis horrenda in Christianos aggressus, hisque fœdiora, confecto Persico bello, moliturum se minitatus, scelestissimam vitam in eo misere finivit. Hoc quippe anno,

VARIÆ LECTIONES.

[21] ὁ ἄθλιος post Χριστιανῶν habet h. [22] τυφθεὶς] τυφλωθεὶς A. [23] Γολγωθᾶ Par. [24] ὃν] legendum s. οἱ s. ὃ s. εἰ. [25] καὶ add. ex A. [26] ἐπιτροπῆς] ἐπιτρόπων A. [27] πολλῶν καὶ] πολλῶν ἐκ codd. et vulg. [28] ὡρμήθημεν A, ὡρμίσθημεν vulg. [29] ἡγεμονεύω A, ἡγεμονεύων vulg. [30] παρὰ] ὑπὸ alii codd. [31] τὸν A, τῶν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(75) Constantini, Constantii, et Juliani temporibus Porphyrium vixisse testatur aperte Socrates, lib. III, cap. 19, facile itaque circa ejus ætatem delusus est Baronius, qui Constantini vicennalibus jam annum 91 attigisse scripsit ad Christi annum 325, num. 90; ex ejus quippe ratione annus iste Juliani tertius vitæ centesimus et tricesimus Porphyrio exsisteret.

(76) Ex Theodoreto lib. III, cap. 18. — Oraculum hoc factum Juliano, sic Langus exprimit Nicephori interpres, urgens illud, παρὰ θηρὶ ποταμῷ.

Nunc, dii deæque omnes, consurgite, sumite bellum,
Atque fero certum de flumine ferte tropæum.
Dux ego vester ero Mars sævus belligerator.

Apud Baronium tom. IV, pag. 122:

Ibimus in Therim superi; victoria certa est:
Mars ego ductor ero, divum fortissimus armis.

Θὴρ ποταμός, haud dubie Tigris, velut θηριώνυ- D μος, feramque nomine præferens. Combefis.

(77) Eventus quam obscuri dilucidissima expositio. Baronius ad annum 363, num. 54, auctor dissertationum in Philostorgium pag. 308. Theodoretus lib. III, cap. 20. Δῆλον ὅτι ὃς τοῦτο δέδρακε τοῦ θείου νεύματος ὑπουργὸς ἐγεγόνει· *Constat eum, qui facinus commisit, divinæ voluntatis administrum fuisse.*

(78) Mendum a primo scriptoris errore in cuncta exemplaria derivatum, Ἰανουαρίου, ob quamdam similitudinem, Ἰουνίου vice posuit. Errorem scriptis suis convincunt Ammianus, lib. XXV, Socrates lib. III, cap. 18; Idatius si modo verus, *Chronicon Alexandrinum*, Cassiodorus, et alii apud Petavium lib. XI, cap. 43. Ipse auctor annos imperii duos et menses 9 Juliano asserens, nonnisi Junio interiisse credat, quem Octobri primo imperasse scripsit superius anno Constantini ultimo.

A divina insequente vindicta, extra imperii fines sublatus est, post imperii annos duos et menses novem, Januarii die sexta supra vicesimam, indictionis sextæ, annos ipse natus unum et triginta, divina opera in Perside est interfectus. Eo Persidem ingresso mense Dio portentum contigit. Hydria aquæ plena in ædibus rusticæ cujusdam mulieris Christianæ in mustum recens sive vinum ebulliens circa vesperam conversa est: eademque hora vas, ut erat plenum, in vici ecclesiam illatum, ex quo loci presbyter **45** vasculum aliud replens ad Abgarum episcopum deportavit. Carris mulier capillis suspensa reperta. Antiochiæ pariter plurimæ hominum calvariæ visæ, quibus indicto Persis bello in vaticiniis exercendis prævaricator uteretur. Loca in quibus hæc reposita erant, seris atque sigillis diligenter occluserat et firmarat.

ἐτῶν ὑπάρχων τριάκοντα ἑνός (79). Ἐγένετο δὲ σημεῖον[32.33] ὄντος αὐτοῦ ἐν τῇ Περσίδι μηνὶ Δεσίῳ[34] ὑδρία[35] πεπληρωμένη ὕδατος ἐν οἰκίᾳ ἀγροικίδος τινὸς Χριστιανῆς μετεβλήθη εἰς οἶνον βράζοντα μοῦστον κατὰ τὴν δειλινὴν ὥραν· αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ τὸ ἀγγεῖον πεπληρωμένον προσήνεγκεν[36] τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ χωρίου. Ὁ δὲ κατὰ τὸν τόπον πρεσβύτερος πληρώσας μικρὸν ἀγγεῖον ἐξ αὐτοῦ ἐκόμισε τῷ ἐπισκόπῳ Ἀβγάρῳ[37]. Ἐν Κάῤῥαις δὲ[38] εὑρέθη (80) γυνὴ ἐκ τῶν τριχῶν κρεμαμένη, καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ κρανία ἀνθρώπων πολλὰ[39], δι' ὧν ὁ Παραβάτης τὰ μαντεῖα τοῦ κατὰ Περσῶν πολέμου ποιούμενος, σφραγῖδας καὶ κλεῖθρα τοῖς τόποις ἐπέθηκεν.

B A. C. 356. — *Romanorum imperatoris Joviani annus primus* (c).

Hoc anno Jovianus tribunus militum, vir mitissimus, et de recta fide bene sentiens, ab omni exercitu, ducibus, et consulibus, ipso Persidos in loco, quo prævaricator exstinctus, Romanorum imperator salutatur. Post unicum vero belli conflictum pax composita, et velut Dei nutu a Romanis pariter atque a Persis denuntiata, ad triginta annos sancita. Jovianus imperium suscipere detrectabat, exercitui, qui gentilium ritus servasset sub Juliano, se præfici non posse affirmans: ad quem omnes se Christianos esse una voce conclamarunt. Is autem Nisibin civitatem maximam, residui populi saluti consulturus, Persis concessit, et pacem egit. Generales quoque leges in universum Romanum orbem de sacris ædibus misit, quibus Ecclesiam catholicam in pristinum statum atque honorem, quo sub beato Constantino potiebatur, restituit, et exsulantes episcopos revocavit. A sacro insuper Athanasio, ut accuratam sinceræ fidei expositionem scriptis si-

A. M. 5856. — *Ῥωμαίων βασιλέως Ἰοβιανοῦ ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἰοβιανὸς χιλίαρχος (81), ἀνὴρ πραότατος καὶ ὀρθόδοξος Χριστιανὸς, βασιλεὺς Ῥωμαίων ὑπὸ παντὸς τοῦ στρατοῦ (82) καὶ τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν ὑπάτων (83) ἀνηγορεύθη ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ τῆς Περσῶν γῆς, ἐν ᾧ ὁ Παραβάτης ἀνῃρέθη. Καὶ μετὰ μίαν συμβολὴν πολέμου εἰρήνη[40] (84) ὡς ἀπὸ Θεοῦ συμφώνως ἀνεβοήθη ὑπὸ Ῥωμαίων[41] καὶ Περσῶν, καὶ ὡρίσθη ἔτη τριάκοντα. Ὁ δὲ παρῃτεῖτο τὴν βασιλείαν φάσκων μὴ δύνασθαι αὐτὸν[42] ἄρχειν στρατοῦ Ἑλληνίσαντος ἐπὶ Ἰουλιανοῦ· πρὸς ὃν πάντες ὁμοφώνως ἐβόησαν Χριστιανοὶ ὑπάρχειν· Ἰοβιανὸς δὲ πόλιν μεγάλην Νίσιβιν[43] Πέρσαις παρεχώρησεν σωτήρια τοῦ περιλειφθέντος (85) λαοῦ, καὶ εἰρήνευσεν. C Νόμους δὲ γενικοὺς κατέπεμψεν ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν εἰς πᾶσαν γῆν Ῥωμαίων, τὴν ἐπὶ τοῦ μακαρίου Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου[44] κατάστασιν καὶ τιμὴν τῇ καθολικῇ[45] Ἐκκλησίᾳ ἀποδιδούς· τοὺς δὲ ἐν ἐξορίᾳ ἐπισκόπους ἀνεκαλέσατο, καὶ τῷ ἱερῷ Ἀθανασίῳ ἔγραψεν τῆς ἀμωμή-

VARIÆ LECTIONES.

[32.33] δὲ σημεῖον A. δὲ τὸ σημεῖον vulg. [34] Δεσίῳ A b e, Δαισίῳ a, Δίῳ vulg. [35] ὑδρία A, ὑδρεία vulg. [36] προσήνεγκεν A, προσήνεγκαν vulg. [37] Αὐγάρῳ A. [38] δὲ om. a. [39] ἀνθρώπων πολλά A, πολλὰ ἀνθρ. vulg. [40] εἰρήνη ὡς ἀπὸ Θεοῦ A, εἰρήνη γέγονεν, καὶ ὡς ἀπὸ Θ. vulg. [41] ὑπὸ Ῥωμαίων A, ὑπό τε Ῥωμ. vulg. [42] αὐτὸν] αὐτων f. [43] Νισίβην A. [44] τοῦ μεγάλου add. ex A. [45] τῇ καθ. A, τὴν καθ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(79) Ita quædam Hieronymi exemplaria apud Pontacum, Socrates lib. III, cap. 18, ultimis verbis, Ammianus lib. XXIII.

(80) Theodoretus, lib. III, cap. 21.

(81) Qui anno superiore τριβοῦνος idem χιλίαρχος anno sequente Cedreno scriptus.

(82) Ammianus, lib. XXV: *Principio lucis secutæ, quæ erat quintum Kal. Julias, collecti duces exercitus, advocatisque legionum principibus et turmarum, super creando principe consultabant.*

(83) *Et proceribus*, τῶν ἐν τέλει· non enim in exercitu erat copia consulum, quorum suffragio Jovianus eligeretur; tametsi etiam Anast. ita reddidit; ὕπατος, eximius, præcipuus: quomodo Psellus ὕπατος φιλοσόφων passim indigitatur. Ejus operum spississimum volumen haud ita pridem recepit cardinalis Mazarinus, sed carie et vetustate fœdatum. COMBEFIS.

(84) Eutropius ad lib. X calcem; Ammianus, lib. XXV; Socrates, lib. III, cap. 19; Theodoretus, lib. IV, cap. 1; Sozomenus, lib. VI, cap. 3.

D (85) Plures ex Ammiano sententias in scripta traduxisse auctorem observant notæ duæ præcedentes. Ex eodem μίαν συμβολὴν πολέμου, et pacem exinde compositam scripsit, ex eodem: ὡς ἀπὸ Θεοῦ γενομένην dixit, hæc verba imitatus: *Furebat inedia iraque percitus Romanus miles, ferro peremptus quam fame ignavissimo genere mortis, absumi. Erat tamen pro nobis æternum Dei cœlestis numen, et Persæ præter sperata priores, super fundanda pace oratores Surenam et optimatem alium mittunt.* Hic Nisibim Persis relictam σωτήρια περιλειφθέντος λαοῦ, ait; quod prius ille fassus est: *Petebat rex* (Persarum) *obstinatius pro redemptione nostra quinque regiones transtigritanas.* — Pyr., περιληφθέντος, quæ lectio valde placet. Ut saluti exercitus consuleret inter angustias a Persis conclusi, ac fame pereuntis, ut Tripart. verba sonant, et tradit Ammianus. Vox λαὸς pro exercitu Theophani frequentissima, uti etiam annotavit P. Goar anno superiori. COMBEFIS.

του πίστεως ἐγγράφως σημᾶναι αὐτῷ ἀκρίβειαν, ὅπερ καὶ πέπραχεν πάσης ὀρθοδοξίας Ἰοβιανῷ ἐπιστολὴν γράψας. Ὅθεν Ἰοβιανὸς βεβαιότερος εἰς ὀρθοδοξίαν γενόμενος, τοῖς δοξάζουσι τὸ ὁμοούσιον ἐδωρήσατο πολλὰ, καὶ ἀτελεῖς ἐποίησεν[46]. Ἀκάκιος δὲ ὁ κάκιστος Καισαρείας Ἀρειανὸς συνελθὼν μεθ' ἑτέρων ἐπισκόπων εἰς Ἀντιόχειαν λίβελλον ὀρθοδοξίας δῆθεν συνέταξε, τὸ ὁμοούσιον καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ σύνοδον ὁμολογῶν φόβῳ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως, καὶ οὐ κατὰ Θεόν. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Ἰοβιανὸς ἐπέβη τῇ Ἀντιοχέων μηνὶ Ὑπερβερεταίῳ[47] (86). Καὶ ἐγεννήθη παιδίον ἔξω τῆς πύλης τῆς πόλεως ἐπὶ τὸ λεγόμενον Τρίπυλον ἀγροίκῳ[48] κηπουρῷ θῆλυ ἑπταμηνιαῖον ἔχον κεφαλὰς δύο διωρισμένας, ἑκάστη τὸ πλάσμα τετελειωμένον, ὡς ἀπὸ τοῦ τραχήλου ἑκάστης κεφαλῆς κεχωρισμένης. Νεκρὸν δὲ τοῦτο ἐτέχθη μηνὶ Δίῳ, ὅς ἐστι[49] Νοέμβριος. Ἐξώρμησεν δὲ Ἰοβιανὸς ἀπὸ τῆς Ἀντιοχέων ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν· καὶ ἐλθὼν ἐν Ἀγκύρᾳ τῆς Γαλατίας ὕπατος προῆλθεν (87) σὺν τῷ ἑαυτοῦ υἱῷ Ἀρανιανῷ[50] ἐπιφανέντα τὸν αὐτὸν ἀναγορεύσας (88), ἄνευ τοῦ ἐνδῦσαι αὐτῷ[51] πορφύραν (89).

A gnificaret per litteras expetiit : quod ille demum præstitit, ad Jovianum, quæ rectum omnem fidei sensum complecteretur, data epistola. Quare Jovianus in recta fide stabilior redditus, in eos, qui consubstantialis dogma profiterentur, dona contulit et a pendendo tributo fecit immunes. Acacius autem ille pessimus Cæsareæ episcopus, conventu cum aliis episcopis facto, libellum ex sinceriori Ecclesiæ sensu compegit, et pientissimi imperatoris metu, licet non ex Dei cultu, consubstantiale, et actam Nicææ synodum professus est. Jovianus autem imperator mense Hyperberetæo Antiochiam advenit, quo tempore extra civitatis portam, loco cui Tripylon nomen, rustico hortulano infans femina partu septimestri nata est duo habens capita a se invicem B disjuncta ; utrique vero capiti forma fuit absoluta, adeo ut etiam collo separarentur ab invicem. **46** Fœtus ille mortuus est editus mense Dio, qui nobis November. Exinde Jovianus Antiochia Cpolim profectus, et Ancyram Galatiæ perveniens consul cum filio Araniano in publicum processit : et eumdem illustrissimum, absque purpuræ tamen insignibus, designavit et renuntiavit.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει βασιλεύσας μῆνας ἐννέα καὶ ἡμέρας δεκαπέντε (90) Ἰοβιανὸς[52] ὁ Χριστιανικώτατος ἐν Δαδαστάνοις χωρίῳ τῆς Βιθυνίας λεγομένῳ ἐτελεύτησεν· καὶ ἀνηγορεύθη βασιλεὺς Οὐαλεντινιανὸς Αὔγουστος[53] ἔτη ἕνδεκα ὑπὸ[54] τοῦ στρατοπέδου, διὰ τὸ εὐδοκιμῆσαι αὐτὸν ὡς Χριστιανὸν ἐν τῇ ὁμολογίᾳ, καὶ εὐθέως ἐξώρμησεν ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν καὶ φθάσας τὴν βασιλεύουσαν, Οὐάλεντα τὸν ἴδιον ἀδελφὸν κοινωνὸν τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἀνηγόρευσεν[55], ἀπονείμας αὐτῷ τὰ ἀνατολικὰ μέρη, αὐτὸς δὲ τὰ δυτικὰ κατέσχεν.

Eodem anno Jovianus Christianissimus imperator post menses novem et dies quindecim ab accepta potestate ad Dadastanos Bithyniæ pagum sic dictum vita functus est : in cujus locum Valentinianus Augustus, qui annos undecim tenuit imperium, quod tanquam Christianus, ex propria confessione celeC bris haberetur imperator ab exercitu renuntiatur. Ille confestim Cpolim contendit, et in urbium reginam appulsus Valentem fratrem, assignatis ei orientis partibus, imperii consortem declaravit : ipse vero occidentales tenuit.

A. M. 5857. — *Ῥωμαίων βασιλέως Οὐαλεντινιανοῦ ἔτος α'.*

A. C. 357. — *Imperatoris Romanorum Valentiniani annus primus.*

VARIÆ LECTIONES.

[46] ἐποίησεν A. ἐποιήσατο vulg. [47] ὑπερβερέτῳ A. [48] ἀγροίκῳ κηπουρῷ A, ἀγροίκῳ κηπωρῷ vulg. [49] ὅ ἐστι A. [50] σὺν τῷ ἑαυτοῦ υἱῷ Ἀρανιανῷ A e f, σὺν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Οὐρανιανῷ vulg. [51] αὐτῷ A, αὐτὸν vulg. [52] Ἰοβιανὸς ἐν τῇ Βιθυνίᾳ γενόμενος ἐτελεύτησεν cæteris omissis A f. [53] ὁ Αὔγουστος A. [54] ὑπὸ A, ἀπὸ vulg. [55] προαγορεύσας A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(86) Octobri Ammianus. *Flagrante inde hieme profectus, signis vetantibus plurimis*, etc., quibusdam ex illis ante verba allata expositis, præsens prodigium tacuit, vocabulo communi illud indicare contentus.

(87) Τὸ προέρχεσθαι, et προέλευσις de imperatore, vel magistratu dicta, non incessum simplicem, sed qui cum apparatu et pompa celebratur, interpretor. Asserti auctoritates proferam alibi commodius. Quoad præsentem Joviani consulis renuntiati προέλευσιν Ammianus, lib. xxv, versus finem : *Cum introisset Ancyram imperator, paratis ad pompam pro tempore necessariis, consulatum iniit, adhibito in societatem trabeæ Varroniano filio suo admodum parvulo : cujus vagitus pertinaciter reluctantis ne in curuli sella veheretur ex more, id quod mox accidit portendebat.* — Melius plane Zonaras, σταθμὸν προῆλθεν, *unius diei iter progressus est, una statione* ; qua pervenit ad oppidum Dagasthani, ubi et exstinctus est. Nec vero is locus commodus erat ut consul pompaque procederet, qui afflicto valde exercitu versus regiam urbem utcunque ageret D iter ; eaque fuerit causa, cur creatum nobilissimum filium suum noluerit hactenus purpuram induere. Combefis.

(88) Philostorgius Photianus quasi dux verbi. Γεγονὼς ἐν Ἀγκύρᾳ, θάτερον τῶν αὐτοῦ παίδων Οὐαρωνιανὸν κομιδῇ νέον ὄντα ἐπιφανέστατον (ὃ παρὰ Ῥωμαίοις τὸ νωβελίσσιμον δύναται) ἀναγορεύει. *Ancyræ constitutus alterum e filiis Varonianum juvenem admodum* ἐπιφανέστατον (*quod nobilissimum apud Romanos valet*) *renuntiavit.* (Lib. VIII, cap. 8.)

(89) Nobilissimatus et consulatus dignitati debitam : de qua alibi opportune.

(90) Ex Philostorgio id assertum puto : Νόσος διαφθείρει τὸν βασιλέα διανύσαντα ἐν τῇ βασιλείᾳ μῆνας ἐγγὺς δέκα· *Vapor suffocat imperatorem, qui decem ferme imperii menses egit.* Octo solus numerat Zosimus, lib. III ; et Sozomenus lib. VI, cap. 6, pauciores Socrates, lib. III, cap. ult. verbis ultimis. Uno verbo a Junii 26 sive a sexto ante Kalendas Julias ad decimum tertium Kal. Martias ex Socrate, ex aliis ad Maias regnavit.

Hoc anno Valentinianus Augustus cum Gratianum filium imperii collegam simul et consulem declarasset, Augustum jussit salutari; fratrem vero Valentem Arianum insignem ab Eudoxio baptizatum imperatorem, prout præmissum est, renuntiavit. Orthodoxi porro Valentinianum convenerunt Hypatii Heracleensis antistitis ope deprecaturi, ut de consubstantialis sancito dogmate edendo in unum coactis sibi potestas fieret. His responsum dedit Valentinianus: Mihi inter Ecclesiæ plebem recensito de his curiosius indagari, nefas. Ut igitur vobis sacerdotibus pro bono videtur consulendum, discutite. Lampsacum itaque convenientes, et mensibus duobus in eo morati, quæ ab Eudoxio et Acacio fuerant acta Cpoli, resciderunt: fidem vero Seleuciæ probatam voluerunt retineri. Impius Valens in adversum Lampsaceni conventus evertit edicta, et episcopos, qui interfuerant, egit in exsilium: cæterum Eudoxio, qui secum sentiebat, Cpolitanas commisit ecclesias: ita ut catholici neque pastorem neque ecclesiam tunc habuerint.

A. C. 358. — Hoc anno Liberius Romanus epi-

A Τούτῳ τῷ ἔτει Οὐαλεντινιανὸς ὁ Αὔγουστος Γρατιανὸν τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν Αὔγουστον ἀνηγόρευσεν (91), κοινωνὸν τῆς βασιλείας ὁμοῦ καὶ ὕπατον προαναγορεύσας, καὶ Οὐάλεντα τὸν ἀδελφὸν βασιλέα, ὡς προλέλεκται, διάπυρον Ἀρειανὸν ὑπάρχοντα [86], καὶ ὑπὸ Εὐδοξίου βαπτισθέντα (92). Οἱ δὲ ὀρθόδοξοι προσῆλθον Οὐαλεντινιανῷ (93) δι' Ὑπατίου ἐπισκόπου Ἡρακλείας, δεόμενοι ἐπιτραπῆναι συνελθεῖν ἐπὶ διορθώσει τοῦ ὁμοουσίου δόγματος. Πρὸς οὓς Οὐαλεντινιανὸς ἀπεκρίνατο· Ἐμοὶ μετὰ λαοῦ τεταγμένῳ περὶ τοιούτων πολυπραγμονεῖν, οὐ θέμις. Ὡς οὖν δοκεῖ ὑμῖν τοῖς ἱερεῦσι διαγίνεσθε. Τότε συνελθόντες εἰς Λάμψακον, καὶ δύο μῆνας ἐκεῖ διατρίψαντες, τελευταῖον ἠκύρωσαν τὰ ὑπὸ [87] Εὐδοξίου καὶ Ἀκακίου ἐν Κωνσταντινουπόλει πραχθέντα [88], κρατεῖν δὲ τὴν ἐν B Σελευκίᾳ πίστιν. Οὐάλης δὲ ὁ δυσσεβὴς τὰ ἐν Λαμψάκῳ πραχθέντα ἀνέτρεψεν, καὶ τοὺς συνελθόντας ἐκεῖ ἐπισκόπους ἐξορίᾳ παρέπεμψεν. Εὐδοξίῳ δὲ τῷ ὁμόφρονι τὰς ἐκκλησίας παρέδωκεν Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ δὲ [89] ὀρθόδοξοι οὔτε ποιμένα, οὔτε ἐκκλησίαν εἶχον (94).

A. M. 5858. — Τούτῳ τῷ ἔτει Λιβέριος ἐπίσκοπος

VARIÆ LECTIONES.

[86] ὑπάρχοντα add. ex A. [87] ὑπὸ A, ἀπὸ vulg. [88] πραχθέντα A f, προαχθέντα vulg. [89] οἱ δὲ, καὶ οἱ A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(91) Cunctis historicis et fastorum consularium peritis Gratiani consulatum primum patris Valentiniani anno secundo, collatum vero imperium anno tertio statuentibus; Gratianum eumdem imp. Augustum simul et consulem ab auctore hic assertum (ne solus, ac temere sine duce errasse convincatur), nisi me fallit conjectura, ita ex Socrate interpretor: Jovianum decimo tertio Kal. Martii ipso Joviano et Varroniano puerulo coss. obiisse fastorum consularium inspectio testatur, ejusdemque mensis diebus postremis Valentinianum imperatorem salutatum narrat Ammianus Marcellinus. Sequentem annum Valentiniani et Valentis consulatu primo consignant fasti, quos ab ipsius imperii exordiis consules declaratos, ac propterea Joviano defuncto, et Varroniano dignitate remoto circa Martium substitutos non obscure indicat Socrates, lib. IV, cap. 1 ineunte: Τοῦ δὴ βασιλέως Ἰοβιανοῦ ἐν Δαδαστάνοις, ὡς ἔφημεν, τελευτήσαντος, τῇ ἑαυτοῦ ὑπατείᾳ, καὶ Βαρωνιανοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τῇ ιζ' τοῦ Φεβρουαρίου μηνός, οἱ στρατιῶται ἐκ τῆς Γαλατῶν ἑβδομαῖοι εἰς Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας ἐλθόντες, κοινῇ ψήφῳ Οὐαλεντινιανὸν ἀνακηρύττουσι βασιλέα τῇ πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς ἐν τῇ αὐτοῦ ὑπατείᾳ· *Cum imperator Jovianus in Dadastanis, uti diximus, ad suum ipsius, et Varroniani filii sui consulatum* XIII *Kal. Martii e vita migrasset: milites e Galatia decedentes, septimo post die Nicæam Bithyniæ veniunt: omnesque una voce Valentinianum ad quintum Kal. Martii, illo ipso consule imperatorem declarant.* Imperium itaque Valentiniano una cum consulatu ex Socratis calculo delatum: eapropter annus sequens filii Gratiani et Dagalaiphi consulatu eodem auctore annotatur cap. 9 obeunte: ad decimum itaque suscepti imperii mensem, intra primi, inquam, anni cancellos Gratianum filium Valentinianus declaravit consulem, et collegam dedit Dagalaiphum. Jam cum Lupicino et Joviano coss. qui Valentiniani annum tertium designant, Socrates cap. 10, Hieronymi Chronicon, Marcellinus lib. XXVII, et *Chronicon Alexandrinum*, C adjuncta sibi reliqua historicorum manu, Gratianum in Galliis imperatorem factum concordibus scriptis enuntient, istud nihilo secius (chronicon intelligo) Gratianum ἐπιφανεστάτου, *nobilissimi*, consulisque dignitate simul insignitum haud tacite demonstrat, ὑπάτων, inquit, Γρατιανοῦ ἐπιφανεστάτου (quem *illustrissimum* non bene vertit interpres, de quo ante duas notas) καὶ Δαγαλαΐφου. Nobilissimus autem is est, qui insignibus, licet non potestate Cæsar, ut ex Zosimo commodius alibi proferetur, ac ideo is idem, qui Augustus jam proposito designatus. Ut igitur ante conclusum Valentiniani annum primum Gratiano consulis fasces delatos ex Socrate, et ex *Chronico Alexandrino* dato nobilissimi nomine imperium pollicitum simul et exhibitum Theophanes collegit, sic hoc primo Valentiniani anno audacius, quam verius scripsit: Οὐαλεντινιανὸς ὁ Αὔγουστος Γρατιανὸν τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν Αὔγουστον ἀνηγόρευσεν, κοινωνὸν τῆς βασιλείας ὁμοῦ καὶ ὕπατον.

(92) Valentem salutis fiduciæ bene consulturum, dum in Gothos expeditionem pararet, ab Eudoxio D baptizatum observat Theodoretus, lib. IV, cap. 11, arma vero in Gothos Lupicino et Jovino coss. movisse scribit Ammianus, lib. XXVII, ineunte: quare hæc de Valentis baptismo per πρόληψιν ante annum Valentiniani tertium ab auctore hic posita nullus dubitaverit.

(93) Secedenti ad occiduas partes Valentiniano episcopos orthodoxos occurrisse observat Theodoretus, lib. VI, cap. 7, ex quo hæc Theophanis narratio: separatos autem ab invicem ante susceptum ab utroque consulatum, quo anno mortuus est Jovianus, scriptis testatur Ammianus, lib. XXVI, paulo post initium.

(94) Οἱ δὲ τοῦ ὁμοουσίου φρονήματος ἐν μικρῷ οἰκίσκῳ τὰς συναγωγὰς ἐποιοῦντο ἔνδον τῆς πόλεως· *Fidei consubstantialis propugnatores in ædicula quadam intra civitatem conventus celebrabant.* Socrates, lib. IV, cap. 1.

Ῥώμης (95), καὶ Ἀθανάσιος Ἀλεξανδρείας καὶ Μελέτιος Ἀντιοχείας, καὶ ὁ Σαμοσάτων Εὐσέβιος [60], ἀνακληθέντες ἐκ τῆς ἐξορίας ὑπὸ Ἰοβιανοῦ ἐν τῷ ὀρθῷ λόγῳ διέπρεπον, καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Κύριλλος, καὶ ἕτεροι ἐπίσκοποι τῆς ὀρθοδοξίας πρόμαχοι. Ἀρειανῶν δὲ προΐστατο ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Λούκιος [61], καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ Εὐζώϊος, Παυλῖνος δὲ τοῦ ἑνὸς μέρους τῶν ὀρθοδόξων εἰς δύο διῃρημένων, καὶ τοῦ ἄλλου Μελέτιος.

A **A. M. 5859.** — *Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Κυρίλλου ἔτος α'.*

Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Εὐδοξίου ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει Προκόπιος ἀντῆρεν ἐν Κωνσταντινουπόλει μηνὶ Σεπτεμβρίῳ (96), καὶ ἐξελθὼν ἐπὶ Ναχολίαν [62], καὶ πλείστῳ στρατῷ φραξάμενος, φόβον ἐποίησε τῷ Οὐάλεντι, καὶ τὸν κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν πόλεμον ἀνῆκε πρὸς βραχὺ, ἕως Προκόπιον προέδωκαν οἱ ἴδιοι στρατηγοὶ Ἀγγέλων [63] καὶ Γόμαρις [64], ὅντινα Προκόπιον εἰς δύο δένδρα ἐγγίζοντα πρὸς ἄλληλα ἐξαρτήσας τῶν σκελῶν ἀφεθῆναι [65] κλιθέντα ἐκέλευσεν· ἅτινα βιαίως ὀρθωθέντα [66], διέσπασαν τὸν τύραννον. Τοὺς δὲ προδεδωκότας αὐτὸν στρατηγοὺς Ἀγγέλωνα καὶ Γόμαριν πρισθῆναι [67] ἐκέλευσεν· ὃ καὶ πεπόνθασιν οἱ τάλανες [68], ἀναξίως εὐνοήσαντες. Τότε καὶ Χαλκηδόνος [69] τὰ τείχη καθεῖλεν φόβῳ Προκοπίου. Ἀνελὼν δὲ τὸν Προκόπιον κατὰ τῆς ἀληθείας πάλιν κεκίνηται. Τότε καὶ Ἐλεύσιον τὸν Κυζίκου (97) ἠνάγκασεν ὁμολογῆσαι τὸ ἑτερούσιον [69*]. Οὗτος δὲ ὁ [70] Ἐλεύσιος ἐλθὼν ἐν Κυζίκῳ, καὶ ἐξαγγείλας τὴν ἑαυτοῦ παρανομίαν, ἀνάξιόν τε τοῦ ἱερατεύειν εἰπὼν ἑαυτὸν, ἕτερον προβληθῆναι ἐπίσκοπον τῇ Κυζίκῳ προέτρεπεν. Ταῦτα μαθὼν Εὐδόξιος ὁ κακόφρων, Εὐνόμιον ἀντ' αὐτοῦ [71] κατέστησε [72] τῆς Κυζίκου ἐπίσκοπον.

Τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ διῆγεν Οὐάλης ὁ βασιλεὺς ἐν

scopus, Alexandriæ **47** Athanasius, Antiochiæ Meletius et Samosatensium Eusebius, rectæ fidei defensores, exsilio a principe Joviano revocati, et Hierosolymorum Cyrillus, et alii quam plurimi vera fidei disciplina claruerunt. Arianis vero præerant Alexandriæ Lucius, et Antiochiæ Euzoius: orthodoxorum autem bifariam divisorum partis unius Paulinus, alterius Meletius præsulem agebat.

A. C. 359. — *Hierosolymorum episcopi Cyrilli annus primus.*

Antiochiæ episcopi Eudoxii annus primus.

Hoc anno Procopius Cpoli mense Septembri rebellavit: Nacoliaque occupata, et copioso stipatus exercitu, Valenti metum incussit. Quare bellum B adversus Ecclesias excitatum ad modicum sedatum est, donec proprii duces Angelon et Gomaris prodiderint Procopium. Hunc ad duas arbores ad invicem adductas et inflexas pedibus appendi damnavit Valens, et arbores remitti: quæ cum impetu rursum erectæ discerpserunt tyrannum: duces vero Angelonem et Gomarim proditionis auctores serra discindi jussit. Hoc passi sunt miseri erga indignum benevoli. Tunc etiam Procopii metu muros Chalcedonis evertit: et post Procopii mortem in fidem iterum motus est. Eo tempore Cyzici episcopum Eleusium coegit Valens Filium Dei diversæ ab eo substantiæ confiteri. Ille Cyzicum adveniens, et flagitium publice enuntians, et qui sacra ulterius administraret agnoscens se indignum, alium C sibi substitui precabatur: quo percepto perversus Eudoxius Eunomium in ipsius locum Cyzici episcopum suffecit.

Hoc eodem anno Valens imperator Marcianopoli

VARIÆ LECTIONES.

[60] Εὐσέβιος] Εὐζώϊος f. in marg. [61] Ἀρειανῶν — Λούκιος om. f. [62] Ναχολίαν A, Ναχόλειαν vulg. [63] Ἀγγέλων A, Ἀγάλων f, Ἀγέλων vulg. [64] Γόμαρις A e, Μάρις f, Γόβαρις vulg. [65] ἀφαιρεθῆναι κληθῆναι A f. [66] ὀρθωθέντα A f, ὀρθωθέντων vulg. [67] πρισθῆναι A, πρησθῆναι vulg. [68] τάλανες A, τάλαινες vulg. [69] Χαλκηδόνος A, Καλχηδόνος vulg. [69*] τὸ ἑτερούσιον A, τὸν ἑτερούσιον vulg. [70] ὁ add. ex A. [71] ἀντ' αὐτοῦ A, κατ' αὐτοῦ vulg. [72] κατέστησε] ἔστησε A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(95) Ex Socratis loco memorato transcripta. Celebrium autem virorum hujusmodi vitam voluit esse testatam sub Valentiniani et Valentis imperium, κατὰ δὴ, ait, τὸν χρόνον τόνδε, non præfixe ad eorum annum secundum, quo Liberium adhuc vixisse, Damasi annus decimus quartus, quem hic auctor numerat, falsitatis omnino convincit, vel compendio contractam hanc narrationem historiæ, non Chronographiæ partem astruit.

(96) Ut Procopii tyrannidem anno Valentiniani tertio ascriberet Theophanes, potuit ansam dedisse Philostorgius, cujus epitome Photiana hæc habet: Ὅτι τρίτου τῆς βασιλείας ἔτους Οὐάλης ἐπιβὰς Πέρσας ἐστράτευσε· καθ' ὃν καιρὸν καὶ Προκόπιος τὴν τυραννίδα κατὰ ΚΠ. ἐσκευάσατο· *Quod Valens tertio imperii anno expeditionem in Persas moverit: quo tempore Procopius et tyrannidem CP. arripuit* Valentiniano tamen et Valente coss. a primo jam eorum imperii anno Procopium ab eis defecisse res nota est, et omni dubio aliena apud Marcellinum lib. XXVI, Socratem, lib. IV, cap. 5 et D Idatium in *Fastis*. Mense quoque Septembri tumultum ab eo CP. excitum habent iidem Idatiani *Fasti*, et de eo nuntium Valentem accepisse cum *Vaporatis æstibus Ciliciæ jam lenitis ad Antiochiæ percurreret sedes*, hoc est, ineunte autumno et Octobris diebus demonstrant Marcellini in medium allata verba: missum quoque in Gallias Procopii ad Valentinianum caput, instante Lupicini et Jovini consulatu, id est, Gratiano et Dagalaipho coss. anno Valentis et Valentiniani secundo narrat in sequentibus idem Marcellinus. Quapropter ad annos superiores narrationem hanc revocandam auctor Theophanes, si mendacem Philostorgium, aut alium similem non exscripsisset, significaret.

(97) Hæc circa Eleusium post devictum Procopium gesta anno Valentis tertio potuerunt obtingere: primo quidem tyrannidem movit Procopius, secundo prostratus obiit, duodecimo Kalendas Julias, ait *Chronicon Alexandrinum*: tertio igitur a Septembri initium ducente, episcopatu sese exuere potuit Eleusius, etc.

Hoc eodem anno Valens imperator Marcianopoli

Mysiæ urbe moram egit. Terræ motus autem maximus per universum orbem decima indictione de nocte contigit, adeo ut Alexandriæ navigia littori admota sursum, vel supra altiores ædes et muros sublata, intra civitatem in atria atque domos transportarentur : mari vero recedente in sicco remanserunt. Populus autem, qui ab urbe terræ motus causa aufugerat, cum naves ita in sicco derelictas cerneret, ad deprædandas merces in navigia congestas irruebat : verum aqua reversa cunctos involvit et obruit. Retulerunt alii nautæ, eadem hora se medio Adriatico mari agentes iter derepente deprehensos ad fundum desedisse : moxque aqua recurrente navigationem **48** resumpsisse et confecisse.

A. C. 360. — Hoc anno Valentinianus senior, Severa uxore Gratiani matre adhuc inter vivos superstite, Justinam ab ipsa Severa ob pulchritudinem commendatam illegitime duxit, ex qua Valentinianum juniorem dictum suscepit, quem mortuo patre exercitus imperatorem salutavit : tres item filias ex eadem procreavit Justam, Gratam et Gallam, quam secundas adiens nuptias magnus Theodosius duxit uxorem ; ex qua nata est ei Placidia : Arcadius enim et Honorius ex priore conjuge Placilla concepti erant. Sanxit ille legem plane illegitimam : volenti liceret duas uxores eodem tempore tenere. Impius autem Valens duas filias genuit Anastasiam et Carossam, quarum nomine geminas ædificavit thermas, tum etiam aquæductum in hanc usque diem Valentiniani appellatione celebrem excitavit. Cæterum Domnicam Valentis conjugem ei tantam pertinaciam ad Arianas partes suggessisse quidam arbitrantur : narrant alii, cum suscepto jam imperio baptizaretur ab Eudoxio, Arianorum sententiam tenere nec unquam consubstantialis confessionem suscepturum dato sacramento se astrinxisse : atque ita deinceps variis persecutionibus in Ecclesiam

A Μαρκιανουπόλει [73] (98) τῆς Μυσίας. Σεισμὸς δὲ γέγονε [74] μέγας καθ' ὅλης τῆς γῆς (99) ἐν τῇ ι' ἰνδικτιῶνι ἐν νυκτὶ, ὡς καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πλοῖα προσορμισάμενα [75] τῷ αἰγιαλῷ ἐπαρθῆναι εἰς ὕψος, καὶ ὑπερβῆναι τὰς ὑψηλὰς οἰκοδομὰς [76] καὶ τὰ τείχη, καὶ μετατεθῆναι ἔνδον εἰς τὰς αὐλὰς καὶ τὰ δώματα τὰ πλοῖα· ὑπαναχωρησάσης δὲ τῆς θαλάσσης, ἔμεινεν [77] ἐπὶ ξηρᾶς· οἱ δὲ λαοὶ ἐκ τῆς πόλεως φεύγοντες [78] διὰ τὸν σεισμὸν, θεωρήσαντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, εἰς ἁρπαγὴν τῶν ἐν τοῖς πλοίοις φορτίων ἐπῆλθον, καὶ ἐπιστρέψαν τὸ ὕδωρ πάντας ἐκάλυψεν· ἄλλους δὲ ναυτικοὺς διηγήσασθαι [79], ὡς κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἐν μέσῳ τοῦ Ἀδρία [80] πελάγους πλέοντας καταληφθῆναι [81], ἐξαίφνης δὲ ἐν τῷ πελάγει εἰς τὸ ἔδαφος καθίσαι τὸ πλοῖον· καὶ μετὰ βραχὺ πάλιν
B ἐπανελθεῖν τὸ ὕδωρ, καὶ οὕτω πλεῦσαι.

A. M. 5860.—Τούτῳ τῷ ἔτει Οὐαλεντινιανὸς ὁ μέγας, ζώσης τῆς αὐτοῦ γαμετῆς [82] Σεβήρης [83] τῆς μητρὸς Γρατιανοῦ, ἔγημεν παρανόμως Ἰουστῖναν διὰ κάλλος μαρτυρηθεῖσαν ὑπὸ Σεβήρης, ἐξ ἧς ἔσχεν τέκνα Οὐαλεντινιανὸν νέον λεγόμενον, ὃν ὁ στρατὸς μετὰ θάνατον τοῦ πατρὸς βασιλέα ἀνηγόρευσεν [84], καὶ θυγατέρας τρεῖς Ἰοῦσταν, Γράταν, Γάλλαν, ἣν καὶ ἔγημεν ὁ μέγας Θεοδόσιος κατὰ δεύτερον γάμον, ἐξ ἧς ἐτέχθη αὐτῷ ἡ Πλακιδία, Ἀρκάδιος δὲ [85] καὶ Ὀνώριος ἐκ Πλακίλλης [86] ἦσαν Θεοδοσίῳ τῆς πρώτης γαμετῆς. Ἔγραψεν δὲ καὶ νόμον παράνομον τῷ θέλοντι δύο γυναῖκας ἔχειν κατὰ ταὐτὸν μὴ κωλύεσθαι. Οὐάλης δὲ ὁ δυσσεβὴς δύο θυγατέρας ἔσχεν Ἀναστασίαν καὶ Κάρωσσαν, ὧν καὶ ἐπ' ὀνόμασι δύο λουτρὰ ἔκτισεν, καὶ τὸν
C ἀγωγὸν τὸν μέχρι νῦν Οὐαλεντινιανικὸν [87] (1) λεγόμενον [88]. Τινὲς δέ φασιν ὅτι Δομνίκα ἡ γυνὴ Οὐάλεντος ἔπεισεν αὐτὸν Ἀρειανίζειν οὕτω σφοδρῶς· ἄλλοι δὲ ἱστοροῦσιν, ὅτι μετὰ τὸ βασιλεῦσαι βαπτισθεὶς ὑπὸ Εὐδοξίου, ὅρκῳ διεβεβαιώσατο αὐτὸν ἐν αὐτῷ τῷ βαπτίσματι τὰ Ἀρείου φρονεῖν, καὶ μὴ δέχεσθαι τὸ ὁμοούσιον, καὶ οὕτως ἀμφότεροι [89] μυρίους διωγμοὺς κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ἐκίνησαν οἱ ἀνόσιοι. Πέμπουσι δὲ καὶ πρὸς Λιβέριον (2) τὸν Ῥώμης Εὐστάθιον τὸν

VARIÆ LECTIONES.

[73] Μαρκιανοῦ πόλει A. [74] γέγονε μέγας καθ' ὅλ. τ. γ. A, γενόμενος καθ' ὅλ. τ. γ. μέγας vulg. [75] προσορμισάμενα A, προσωρμισμένα vulg. [76] οἰκοδομὰς καὶ τὰ τείχη καὶ μεταθ. ἔνδον εἰς τὰς αὐλὰς om. A. [77] ἔμεινεν A, ἔμειναν vulg. [78] φεύγοντες A, φυγόντες vulg. [79] διηγήσασθαι A et alii, ἐξηγήσ. vulg. [80] τοῦ Ἀδρία A, τοῦ Ἀνδρεία f, τοῦ Ἀδρίου πελάγους vulg. [81] καταληφθῆναι, ἐξαίφνης δὲ A, καταληφθῆναι ἐξαίφνης, καὶ vulg. [82] γαμετῆς] γυναικὸς alii. [83] Σευήρης A. [84] ἀνηγόρευσαν a c. [85] δὲ add. ex A e. [86] Πλακίλλης] Πλακίδης a e. [87] Οὐαλεντινιακὸν A. [88] λεγόμενον] καλούμενον a c. [89] ἀμφότεροι a c, οἱ ἀμφ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(98) De qua Marcellinus, lib. XXVII : *Dein Mysia, ubi Martianopolis est, a sorore Trajani principis ita cognominata.* Anno imperii tertio ad eam Valentem in Gothos pugnaturum parta de Procopio victoria divertisse scribit Marcellinus lib. XXVII.

(99) Anno Valentiniani primo, ipso collega fratre Valente consulatum gerente, illum terræ motum, et Alexandriæ inundationem visam refert Ammianus lib. XXVI; ad Juliani tempora revocat eam Sozomenus, lib. VI, cap. 2 ; ad Valentiniani annum secundum removet Hieronymus, qui cum Theophane tertium a Septembri auspicante quam facile potest conciliari. Legendus idem Hieronymus in Hilarionis Vita, et in Isaiam cap. XV, necnon Orosius. Socrates inter tumultus a Procopio excitatos terram tanta concussione agitatam, et mare ultra D præfinitos carceres elatum indicat lib. IV, cap. 3, anterius nimirum quam auctor Theophanes statuat.

(1) Οὐαλντιακὸν Barb. Peyr. etc., sicque a Valente appellandus, atque Valentis, non Valentiniani, ut currente calamo fuit redditum. COMBEFIS.

(2) Acta Liberii refert incaute Theophanes ad annum Damasi pontificis Romani 17, eadem Baronius ad annum Valentis 2 Christi 365. Hæc auctor opportune ad annum Valentis 4, ut post alteram notam declarabitur.—Liquet deesse hic aliquid. Nusquam enim apud alios auctores legitur, Valentem, atque Eudoxium ad Liberium papam legatos misisse, aut Arianismum datis libellis abjurasse. Trip. istos legatos missos ait a Macedonianis, qui persecutionem patiebantur a Valente, et Eudoxio. Sed

Ἀρμένιον, καὶ Σιλβανὸν τὸν Ταρσοῦ, καὶ Θεόφιλον Καστάβαλων, ὑπισχνούμενοι δι' αὐτῶν δέχεσθαι τὸ ὁμοούσιον. Οὗτοι Λιβερίῳ ἔγγραφον [90] ὑπὲρ τοῦ [91] ὁμοουσίου λίβελλον ἔδωκαν [92], ὁμολογήσαντες πᾶσαν αἵρεσιν ἀποστρέφεσθαι ἐναντιουμένην τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ· οὓς καὶ ἀποδεξάμενος [93] Λιβέριος, ἐκοινώνησεν, γράψας τοῖς τῆς Ἀνατολῆς, μαρτυρῶν αὐτοῖς ὀρθοδοξίαν. Ἐν Μαρκιανουπόλει δὲ Οὐάλης [94] στρατεύων κατὰ Γότθων, παρεχείμαζεν (3) ἐκεῖ.

A molis ambo vexaverunt orthodoxos. Ad Liberium autem Romanum episcopum mittunt Eustathium Armenium, Sylvanum Tarsensem et Theophilum Castabolorum episcopos, eorum opera se consubstantialis fidem suscepisse confirmantes. Hi litteras dant ad Liberium, et consubstantialis dogmati probando libellum offerunt, quo hæresim omnem Nicænæ synodo contrariam se aversari profitentur: receptos in communionem Liberius admisit; datisque commendatitiis et formatis eorum fidei, velut orthodoxæ, testimonium reddidit. Valens demum expeditione adversus Gothos mota Marcianopoli hiemavit.

A. M. 5861. — Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Ἀνιανοῦ ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει σύνοδος ἐν Τυάνοις γέγονεν (4), ἐν ᾗ εὑρέθησαν Εὐσέβιος [95] ὁ Καισαρείας Καππαδοκίας, Γρηγόριος [96] ὁ Ναζιανζοῦ, ὁ πατὴρ τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου [97], καὶ ὁ Μελιτινῆς Ὀτρήϊος, καὶ ἕτεροι, οἵτινες τοῖς Λιβερίου γράμμασιν ἀγαλλιασάμενοι πᾶσι τοῖς ὀρθοδόξοις ἐπισκόποις ἐσήμαναν παραγενέσθαι εἰς Ταρσὸν ἐπὶ βεβαιώσει τῆς ὀρθῆς πίστεως, ὅπερ ἀκούσας Οὐάλης [98] ἐκώλυσε γενέσθαι. Εὐδόξιος δὲ πάλιν Οὐάλεντα παρεσκεύασεν κελεῦσαι τοῖς κατὰ τόπον ἄρχουσιν [99] ἐξορισθῆναι πάντας τοὺς ὑπὸ Κωνσταντίου ἐξορισθέντας [1]. Τότε Ἀθανάσιος ἑκουσίως ἐξῆλθεν [2] Ἀλεξανδρείας, μὴ συγχωροῦντος τοῦ δήμου τῷ ἄρχοντι ἐκβαλεῖν αὐτὸν, ὃς καὶ πολὺν χρόνον ἐκρύπτετο ἐν πατρῴῳ μνημείῳ [3]· ὕστερον δὲ Οὐάλης φόβῳ στάσεως τῶν [4] Ἀλεξανδρέων ἔγραψεν ἐπανελθεῖν τὸν [5] Ἀθανάσιον. Τῆς δὲ κοινωνίας Εὐδοξίου ἀπέσχισεν Εὐνόμιος διὰ τὸ μὴ κοινωνεῖν Εὐδόξιον Ἀετίῳ τῷ διδασκάλῳ Εὐνομίου. Εἰ γὰρ καὶ ἀμφότεροι ὁμόφρονες ἦσαν· ἀλλὰ διὰ τὸ παρὰ πάντων μισεῖσθαι Ἀέτιον, Εὐδόξιος ἀπεστρέφετο αὐτὸν, μὴ αἰσχυνόμενος προδήλως τοῖς οἰκείοις δόγμασιν, ὡς ἀσεβέσιν, ἀποστρέφεσθαι. Εὐνόμιος γὰρ ὑπογραφεὺς γέγονεν τοῦ ἀθέου Ἀετίου σοφιστικοὺς λόγους μαθὼν, ἐξ ὧν δῆθεν ἐκόμπαζεν, τῶν θείων Γραφῶν ἀμύητος ὢν πάντη, ὡς δηλοῦσι μάλιστα οἱ ἑπτὰ αὐτοῦ τόμοι. Οἱ δὲ Κυζικηνοὶ ἐδίωξαν Εὐνόμιον ὡς αἱρετικὸν καὶ βλάσφημον. Οὗτος [6] δὲ ἐλθὼν ἡνώθη Εὐδοξίῳ· δεινὸς δὲ ἦν βλάσφημος, τολμῶν λέγειν, ὅτι Ὁ Θεὸς περὶ τῆς ἰδίας οὐσίας οὐδὲν οἶδεν [7] πλέον ἡμῶν. Ἑλληνικοῦ δὲ διωγμοῦ πλείονα συνέβη τοῖς

A. C. 361. — *Antiochiæ episcopi Aniani annus primus.*

B **49** Hoc anno synodus apud Tyana coacta, cui interfuerunt Eusebius Cæsareæ in Cappadocia et Gregorius Nazianzi, pater Gregorii Theologi, et Otreius Melitinæ, et alii præsules, qui Liberii litteris exhilarati, cunctis orthodoxis episcopis, Tarsum suis decretis rectam fidem confirmaturi ut accederent, indixerunt. Hoc cum ad Valentem fuisset perlatum, prohibuit fieri. Eudoxius vero cunctos sub Constantio in exsilium actos, suis per quæque loca magistratibus, ut in exsilium pariter mitterent, Valentem jubere rursum impulit. Tunc Athanasius, cum plebs Alexandrina ipsum a præfecto expelli minime sineret, urbe sponte excedens, in paterno sepulcro diutissime latuit. Demum vero Valens Alexandrinorum seditionem veritus Athanasium C revocari rescripsit. Eudoxii communione semet segregavit Eunomius, quod cum Aetio Eunomii magistro communionem habere nollet Eudoxius. Quamvis enim in unam sententiam uterque iret, tamen quod omnium odiis objiceretur Aetius, ipsum aversabatur Eudoxius; nec quantum ipso hoc facto propriis dogmatibus, tanquam impiis, detraheret, aut alienum aperte se redderet, advertebat vel reverebatur. Eunomius siquidem varium et excultum, quale sophistarum est, dicendi genus edocendus, a Deo extorris Aetii fuit amanuensis, ex quo præsumptionis aura in ejus animum immissa; nulla licet ex parte divinarum Litterarum rudimentis esset initiatus, ut septem ab eo tomi conscripti liquido manifestant. Cæterum Cyziceni

VARIÆ LECTIONES.

[90] ἔγγραφον b c d, ἔγραφον vulg. [91] ὑπὲρ τοῦ A, καὶ ὑπὲρ τοῦ vulg. [92] ἐπέδωκαν A. ὁμολογήσαντες A a, ὁμολογοῦντες vulg. [93] ἀποδεξάμενος A, ὑποδ. vulg. [94] παρεχείμασεν A. [95] Εὐσέβιος A, ὁ Εὐσ. vulg. [96] Γρηγόριος A, καὶ Γρ. vulg. [97] Γρηγορίου om. a. [98] Οὐάλης, ὁ βασιλεὺς a. [99] τοῖς — ἄρχουσιν om. f. [1] post ἐξορισθέντας b hæc addit: ἐπισκόπους καὶ ὑπὸ Ἰουλιανοῦ καὶ Ἰοβιανοῦ ἀνακληθέντας. [2] ἐξῆλθε τῆς Ἀλ. A. [3] μνήματι b. [4] τῶν add. ex A. [5] τὸν add. ex A. [6] οὗτος A, οὕτως vulg. [7] οἶδεν om. A f.

JAC. GOARI NOTÆ.

et Niceph. quin et ipse Theophanes pag. 58 idipsum significant, ubi de secunda œcum. synodo, ac Macedonianis dantibus iterum libellos, ut sub Valente dederant Liberio; a quo etiam litteris commendatitiis impetratis, iis se tanquam novis tum perperam tuebantur. COMBEFIS.

(3) De hibernis, tum præsente, tum superiore anno a Valente Marcianopoli actis Ammianus, lib. XXVII.

(4) Ad consulatum Valentiniani et Valentis AA. secundum a Socrate cap. 10, lib. IV, ineunte observatum Eustathii, Sylvani et Theophili episcopo- D rum ad Liberium iter et reditum describit Socrates idem cap. 11: Τῶν δὲ φρονούντων τὸ ὁμοούσιον σφοδρῶς τότε συνελαθέντων, *eo tempore, illis qui fidem consubstantialis servabant, graviter et acerbe exagitatis:* τότε, inquam, eo consulatu, qui Augustorum eorumdem imperantium annus numeratus est quartus, quo illi Romam profecti, ac postmodum reversi concilium Tyanis habuerunt, quod nonnisi circa consulatus ejusdem finem, vel anno sequenti, hoc est jam a Septembri Valentiniano anno quinto fluente, potuit congregari: de quo Sozomenus, lib. VI, cap. 12.

Eunomium velut hæreticum et blasphemum expulerunt. Profectus ille junctus est Eudoxio. Quin blasphemus mirum in modum exstitit, enuntiare ausus : Deum præter aut supra nos de propria natura nullam cognitionem habere. Sub impiis istis Valente et Eudoxio multo asperiora, quam quæ suis persecutionibus gentiles exereuerint, orthodoxis acciderunt.

A ὀρθοδόξοις [8] ἐπὶ Οὐάλεντος καὶ Εὐδοξίου τῶν ἀσεβῶν.

Hoc anno, mortuo Eudoxio, Demophilum episcopum sibi præfecerunt Ariani, Evagrium quemdam ex adverso elegerunt orthodoxi. Hunc Eustathius sacer Antiochiæ præsul Cpoli clam degens consecravit, reversus nimirum ab exsilio Joviani principis edicto, quem cum vivum non offendisset, occulte morabatur in urbe. Audita Evagrii ordinatione, Valens Marcianopoli moram trahens sacrum Eustathium relegavit Bizyam, expulsoque Cpoli Evagrio, ecclesias Demophilo Ariano commendavit.

Τούτῳ δὲ [9] τῷ χρόνῳ Εὐδοξίου τελευτήσαντος (5) Δημόφιλον Ἀρειανοὶ προεβάλοντο [10] ἐπίσκοπον· οἱ δὲ ὀρθόδοξοι Εὐάγριόν τινα, ὃν ἐχειροτόνησεν Εὐστάθιος ὁ ἱερὸς Ἀντιοχείας, λαθραίως διάγων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπανελθὼν ἐκ τῆς ἐξορίας ἐπὶ Ἰοβιανοῦ· μὴ εὑρὼν δὲ αὐτὸν ζῶντα ἐν τῇ πόλει ἐκρύπτετο. Τὴν δὲ Εὐαγρίου χειροτονίαν ἀκούσας Οὐάλης ἐν Μαρκιανουπόλει διάγων Εὐστάθιον μὲν τὸν ἱερὸν εἰς Βιζύην [11] ἐξώρισεν, Εὐάγριον δὲ τῆς B πόλεως ἐκβαλὼν, Δημοφίλῳ τὰς ἐκκλησίας παρέδωκε τῷ Ἀρειανῷ.

A. C. 362. — *Cpolis episcopi Demophili annus primus.*

A. M. 5862. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Δημοφίλου ἔτος α'.*

50 Hoc anno ad impium Valentem Nicomediam profectum legationem submiserunt orthodoxi viros ex ecclesiastico ordine octoginta, quorum principes erant Theodorus, Urbanus et Menedemus : quos omnes ipso quo appulerant navigio igne supposito Valens concremari jussit. Omnes itaque cum nave ad Daciza usque semper ardente consumpti.

Τούτῳ τῷ ἔτει Οὐάλεντι τῷ δυσσεβεῖ πρεσβείαν ἀπέστειλαν [12] οἱ ὀρθόδοξοι ἐν Νικομηδείᾳ ἐλθόντι ἄνδρας ἱερατικοὺς ὀγδοήκοντα [13] πέμψαντες, ὧν προηγοῦντο Θεόδωρος καὶ Οὐρβανὸς καὶ Μενέδημος, οὓς πάντας σὺν τῷ πλοίῳ ὑφαφθῆναι [14] Οὐάλης ἐκέλευσεν· καὶ πάντες σὺν τῇ νηῒ κατεφλέχθησαν μέχρι Δακίζων [15] (6) τοῦ πλοίου διαρκέσαντος.

A. C. 363. — Hoc anno sacrorum et conventuum agendorum gentilibus potestatem fecit scelestus Valens : Judæosque præcipuo cultu prosequebatur : solos duntaxat orthodoxos persequebatur, et res ad apostolicam Ecclesiam spectantes deprimebat.

A. M. 5863. — Τούτῳ τῷ ἔτει Οὐάλης ὁ μιαρὸς τοῖς Ἕλλησιν ἄδειαν ἔδωκεν θυσίας καὶ πανηγύρεις ἐπιτελεῖν· ὡσαύτως [16] καὶ Ἰουδαίους [17] ἔθαλπεν [18] C καὶ ἐτίμα. Μόνους [19] δὲ τοὺς ὀρθοδόξους καὶ τὰ τῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ἦν [20] δεινῶς διώκων.

A. C. 364. — Hoc anno Valens Antiochiam Syriæ profectus atrocia quæque in orthodoxos exercuit supplicia, plurimos occidit gladio, alios in præterfluentem fluvium demersit. Sic etiam Edessam adveniens pejora multo patravit. Modestum enim præfectum plebem orthodoxam ad S. Thomæ sacram ædem congregatam concludere præcepit, et crudeliter mactare. Quod autem mulieri accidit, quæ cursu concitato filium parvulum ad necem trahebat, Valenti pudorem incussit, præfecti perculit animum, et dirum facinus, ne progrederetur,

A. M. 5864. — Τούτῳ τῷ ἔτει Οὐάλης ἐν Ἀντιοχείᾳ (7) τῆς Συρίας εἰσελθὼν πάνδεινα τοῖς ὀρθοδόξοις ἐνεδείξατο, πολλοὺς ἀνελὼν μαχαίρᾳ, καὶ ἄλλους ἀποπνίξας εἰς τὸν παραῤῥέοντα ποταμόν· ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν Ἔδεσαν καταλαβὼν χείρονα ἔπραξεν, κελεύσας Μοδέστῳ τῷ ἐπάρχῳ [21] τὸ πλῆθος τῶν ὀρθοδόξων συλλαβεῖν [22] εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Θωμᾶ συνερχόμενον, καὶ φονεῦσαι. Τὸ δὲ κατὰ τὴν γυναῖκα συμβὰν τὴν ἕλκουσαν τὸ τέκνον σπουδῇ ἐπὶ τὸν θάνατον, τόν τε Οὐάλεντα ᾔσχυνεν, καὶ τὸν ἔπαρχον [23] κατέπληξεν, καὶ τὸ ἄγος ἐκώλυσεν, Θεοῦ δηλονότι [24]

VARIÆ LECTIONES.

[8] τοῖς ὀρθοδόξοις om. a. [9] δὲ add. ex A. [10] προεβάλοντο A. προέβαλον vulg. [11] Βιζύην A b e, Κύζικον vulg. [12] ἀνεστείλαντο b. [13] ὀγδοήκοντα] πέντε A. [14] ὑφαφθῆναι A, ὑπαφθ. vulg. [15] Δακίζοντος A e, Δακιδίζων b, Δακίοντος f. [16] ὡσαύτως] οὕτως δὲ b. [17] καὶ Ἰουδαίους — — ποταμόν· ὡσαύτως om. A. [18] ἔθαλπεν καὶ add. ex b. [19] μόνους] μόνον a. [20] ἦν om. b. [21] ὑπάρχῳ a. [22] συλλαβεῖν] συνελεῖν f. [23] ἔπαρχον b, ὕπαρχον vulg. [24] δῆλον A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(5) Eudoxium Valentiniano et Valente jam tertium coss. defunctum aperte narrat Socrates, lib. IV, cap. 13 : Εὐδόξιος ὁ τῆς Ἀρειανῆς Ἐκκλησίας ἐπίσκοπος εὐθὺς μετὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἔξοδον τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο ἐν ὑπατείᾳ Οὐαλεντινιανοῦ τὸ τρίτον ὁ Οὐάλεντος τὸ τρίτον. Principum istorum consulatum tertium imperii eorumdem septimo nonnulli adjungunt, chronicon Alexandrinum Valentiniani Augusti consulatum tertium, et Victoris ejusdem imperii anno quinto, Valentis autem tertium et Valentiniani quartum sexto consociat.

(6) Socrates lib. IV, cap. 13, scribit Δαδίκιζον. Sozomenus, lib. VI, cap. 15, habet ἄχρι Δακιδίζης, marginalis lectio Δακιβίζης. Legit Rufinus D Acibizam. Lege varias lectiones.

(7) Antiochenum iter Valens ipso et Valentiniano tertium consulatum gerentibus aggressus est, uti Socrates clare describit lib. IV, cap. 14. Is consulatus annum imperii ejus septimum signat, a cujus mense Septembri octavus iste a Theophane propositus ducit initium : quare, quæ tum superiore, tum iterum alio priore, contigisse scribuntur, cum inter agendum iter illud sint gesta, præter ordinem præmissa, et in hunc annum seponenda intelliguntur : de quibus necnon aliis sequentibus Socrates, lib. IV, capp. 13 et 14 ; Theodoretus lib. IV, capp. 13 et 16 ; Sozomenus, lib. VI, capp. 14, 15 et 16.

A τοῦτο οἰκονομήσαντος. Εὐσέβιον δὲ τὸν Σαμοσάτων ἐξώρισεν εἰς τὴν Θράκην, ὅτε [25] καὶ πλέον ἐθαυμαστώθη ὁ ἅγιος ἑκουσίως τῆς πόλεως ἐξελθὼν, καὶ ἀκολουθήσας τοῖς ἐλαύνουσι, μὴ συγχωροῦντος τοῦ λαοῦ· ἀντ' αὐτοῦ δὲ οἱ Ἀρειανοὶ Εὐνόμιόν τινα Ἀρειανὸν διάπυρον προεβάλοντο [26], ᾧ οὐδεὶς τῶν Σαμοσατέων ἐκοινώνησεν. Τούτου λουομένου, καὶ τὸν λαὸν συλλούσασθαι προτρεπομένου, εἰ μὴ τὸ ὕδωρ τῆς ἐμβάτης [27] ἐν ᾗ εἰσῆλθεν Εὐνόμιος (8) ἐκένωσαν, καὶ ἄλλου ἐπλήρωσαν, οὐκ ἠνείχοντο λούσασθαι, μεμιάνθαι, λέγοντες, ὑπὸ Εὐνομίου τὸ πρότερον. Ὅπερ μαθὼν ἔφυγε τῆς πόλεως ἀσπόνδως μισούμενος. Τούτου δὲ ὑποχωρήσαντος [28], Λούκιόν τινα προφανῆ λύκον Ἀρειανοὶ προεβάλοντο [29]. Ὁμοίως καὶ ἐν Καππαδοκίᾳ τὰς ἐκκλησίας Ἀρειανοῖς [30] παραδοῦναι B ἐσπούδαζεν, τῆς ἐναντιώσεως δραξάμενος, ἧς ἔσχεν παρὰ τοῦ [31] μεγάλου Βασιλείου πρεσβυτέρου τότε τῆς Μεγάλης [32] ἐκκλησίας Καισαρείας ὑπάρχοντος, καὶ Εὐσέβιον τὸν ἐπίσκοπον διεγείροντος εἰς ζῆλον ὀρθοδοξίας, μὴ ὑπείκειν τῇ δυσσεβείᾳ Οὐάλεντος.

Deo nimirum ita disponente, compescuit. Eusebium porro Samosatensium episcopum exsulare jussit in Thraciam : quo factum est, ut sanctus sponte decedens ex urbe et populo quamvis obsistente agentes se properanter insequens majorem de se mirandi causam daret. In ejus vero locum Eunomium Arianarum partium insignem patronum intruserunt Ariani, cujus communionis Samosatensium nullus sese consortem adjunxit. Hic ad publica balnea progressus, cum populum simul lavari adhortaretur, nullus lotum ire sustinuit, quin prius qua laverat aqua, receptaculum integre purgaretur, et alia recens infunderetur. Infecta est, dicebant, prior aqua ab Eunomio. Quod cum ille resciret, se nimirum irreconciliatis animis infensum, civitatis discessu se ipsum damnavit. Eo dilapso, Lucium quemdam lupum manifestum promoverunt Ariani. Cappadociæ pariter ecclesias Arianis committere studebat Valens, accepta vexandi causa ex generoso Basilii tunc magnæ ecclesiæ Cæsariensis presbyteri animo quo se tunc opposuit, et Eusebium episcopum in veræ fidei defensionem, ne Valentis impietati succumberet, fortiter excitavit.

A. M. 5865. — *Περσῶν βασιλέως Ἀρταξῆρος ἔτος α'.*

Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Πέτρου (9) *ἔτος α'.*

Ἀντιοχείας πάλιν Μελετίου ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει Οὐάλεντος ἐν Ἀντιοχείᾳ διάγοντος εὑρέθησάν τινες ἐπιβουλὴν κατ' αὐτοῦ μελετῶντες (10)· καὶ ἀνῃρέθησαν στῖφος ἀσεβῶν. Διὰ γὰρ μαντειῶν καὶ θυσιῶν τὴν συσκευὴν κατειργάζοντο. C Τοῦ δὲ πολυάθλου καὶ πολλὰ καμόντος Ἀθανασίου μεταστάντος πρὸς Κύριον, ἐπισκοπήσαντος ἔτη ἓξ καὶ τεσσαράκοντα, ἐν διωγμοῖς δὲ καὶ τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας κινδύνοις τὰ τεσσαράκοντα, Πέτρος τὴν ἐπισκοπὴν διεδέξατο, ὃν οἱ Ἀρειανοὶ διά τινος Μάγνου τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν ταμία [33] ἀπήλασαν· Λούκιον δὲ ἀντικατέστησαν [34]. Τότε πολλοὶ τῶν ὀρθοδόξων ἀνδρῶν, καὶ γυναικῶν παρθένων ἀθέως ᾐκίσθησαν, πολλοὶ δὲ καὶ [35] ἐν βασάνοις ἐτελειώθησαν. Ὁ δὲ Πέτρος φυγὰς εἰς Ῥώμην ᾤχετο πρὸς Δάμασον, ὡς ὁμόδοξον· ὅτε καὶ τὰ γενόμενα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δι' ἐπιστολῆς ἔγραψεν [36] φρικώδη ὑπὸ Ἀρειανῶν· τῷ δ'

51 A. C. 365.—*Persarum regis Artaxeris annus primus.*

Alexandriæ episcopi Petri annus primus.

Antiochiæ episcopi Meletii iterum annus primus.

Hoc anno Valente Antiochiæ moram agente deprehensi sunt quidam in eum insidias meditati, qui omnes, ceu profanorum et impiorum hominum globum componentes, e medio sublati sunt ; per divinationes enim et impura sacrificia machinam facinoris construxerant. Jam vero exercitatissimo et continuis laboribus assueto illo Christi athleta, Athanasio, inquam, ad Dominum migrante, post gesti episcopatus annos sex et quadraginta, quorum integros quadraginta in persecutionibus periculisque pro fide et pietate susceptis peregerat, Petrus sedis obtinuit successionem, quem Ariani ope Magni cujusdam regio ærario præfecti, Lucio in thronum restituto, expulerunt. Plerique tunc orthodoxorum, viri, mulieres, virgines verberibus fœde sunt lacerati, plures etiam perierunt. Petrus

VARIÆ LECTIONES

[25] ὅτε] ὅτι b. ἐθαυμάσθη A. [26] προεβάλοντο A, προεβάλλ. vulg. [27] Εὐνόμιος A, ὁ Εὐν. vulg. [28] προχωρήσαντας Par. [29] προεβάλοντο A, προεβάλλ. vulg. [30] Ἀρειανοῖς add. ex A. [31] παρὰ τοῦ A, παρ' αὐτοῦ τοῦ vulg. [32] μεγάλης om. A. [33] ταμία A, ταμεῖα vulg. [34] ἀντεκατέστησαν Par. [35] καὶ add. ex A. [36] ἔγραψαν A et alii.

JAC. GOARI NOTÆ.

(8) Exhibet euchologium inter Theophaniorum officia, qua labri sive crateris aqua benedicitur διὰ πόσιν, νίψιν, ἢ ῥάντισιν · masculinum ibi refert genus.

(9) Annos 6, dies 288 obtinet apud Abrahamum Ecchellensem. Idem canonio sequente annos decem ab auctore accipit, ejusdemque annus primus denuo numeratur.

(10) Etiam verba Marcellinus suggessisse opinandus libro XXIX ineunte : *Qui dum ibi moratur* D *securus hostium externorum, Antiochiam imperator Romanus ingressus, intestinis pene perierat fraudibus* etc., quas Socrates lib. IV, cap. 15, et Sozomenus, lib. VI, cap. 35, enarrant. Socrates cap. 16, Athanasii mortem prosequitur, quam Valentiniani anno decimo ascribit Hieronymus, auctor nono; uterque tamen penultimo, cum hic principis illius annos undecim tantum numeret ; sed etiam nonnulli apud Pontacum codices utrumque convenire demonstrant.

autem, significatis prius per epistolam Arianorum horrendis sceleribus, Alexandria fugitivus, ad Damasum catholici dogmatis consortem Romam pergebat. Eodem anno Cæsariensis Ecclesiæ factus est episcopus Basilius. Eusebio piam nec nomine alienam mortem obeunte.

αὐτῷ ἔτει ὁ Βασίλειος (11) τῆς Καισαρέων ἐπισκόπησεν [37], Εὐσεβίου εὐσεβῶς κοιμηθέντος.

A. C. 366. — Hoc anno post Auxentium Mediolanensium Ecclesiæ Ambrosius præficitur episcopus in hunc modum : Tumultuante de episcopi electione populo, Ambrosius provinciæ præsidem agens, tumultum sedaturus a Valentiniano ibi tunc forte moram habente mittitur. Nondum ille sacro tinctus erat baptismate, justi tamen et æqui præcipuam curam gerebat, et insignes quosque magistratus, præter juris placita nonnihil perpetrantes generoso ductus animo arguebat. Populus dissensione deposita, una voce unaque sententia designat episcopum Ambrosium. Quod cum audiret Valentinianus, confestim Ambrosium sacro baptismatis ritu initiatum præcipit epicopum ordinari, sub omnium conspectu Deo gratias referens
52 his verbis : Gratias tibi, Domine omnipotens, Salvator noster, quod huic viro, cui corporum demandaveram magistratum, tu, suffragio meo a juris tramite nullatenus declinasse probato, animarum curam commiseris. Lucius porro juvantibus Arianis multa mala Alexandriæ perpetravit. Dæmonum siquidem cantilenas in ecclesia, quæ Theonæ nomine dicitur, una cum saltatoribus introductis cecinere ; virgines etiam vestibus reductis in faciem nudas per urbem cum atrocissimis conviciis circumducentes impudentissime constupraverunt : sed et plerasque confecerunt, quarum etiam corpora parentibus misere deposcentibus in sepulturam reddere recusarunt. Quinetiam intus ad ipsum altaris sacrarium puerum cynædum ad turpia officia illic præstanda adduxerunt. Cum vero totus occidens consubstantialis Trinitatis fidem profiteretur,

A. M. 5866. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀμβρόσιος μετὰ Αὐξέντιον τῆς Ἐκκλησίας Μεδιολάνων ἡγήσατο οὕτως· Τοῦ δήμου στασιάζοντος περὶ προβολῆς ἐπισκόπου, Ἀμβρόσιος (12) ἡγεμὼν τῆς χώρας τελῶν ἐπέμφθη ὑπὸ Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ βασιλέως ἐκεῖσε διάγοντος κωλῦσαι τὴν στάσιν, ἀβάπτιστος μὲν [38] ἔτι ὤν, πάνυ δὲ τοῦ δικαίου φροντίζων, καὶ τοὺς μείζονας ἄρχοντας γενναίως διελέγχων ἀδικοῦντας. Ὁ οὖν [39] δῆμος παυσάμενος τῆς ἔριδος, ὁμοφώνως [40] τὸν Ἀμβρόσιον ἐπίσκοπον ἐψηφίσαντο, ὅπερ ἀκούσας Οὐαλεντινιανὸς ἐκέλευσε μυηθέντα χειροτονηθῆναι τὸν Ἀμβρόσιον ἐπίσκοπον, εὐχαριστῶν ἐπ' ὄψεσι πάντων τῷ Θεῷ καὶ λέγων· Χάρις σοι, Δέσποτα παντοκράτορ [41], Σῶτερ ἡμέτερε, ὅτι ψυχὰς ἐνεχείρισας τῷδε τῷ ἀνδρὶ σωμάτων ἄρχοντι παρ' ἐμοῦ γενομένῳ, καὶ τὰς ἐμὰς ψήφους δικαίας ἀπέφηνας [42]. Λούκιος δὲ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πολλὰ κακὰ σὺν τοῖς Ἀρειανοῖς διεπράξατο. Ὠδὰς γὰρ δαιμόνων [43] εἰς τὴν Θεωνᾶ ἐκκλησίαν ᾖδον καὶ ὀρχηστὰς εἰσῆγον [44], τῶν παρθένων τὰς ἐσθῆτας ἀποσκεπάζοντες, σὺν θυμῷ ῥινοκτυποῦντες (13), γυμνὰς διὰ τῆς πόλεως περιῆγον, ἀσελγῶς αὐταῖς χρώμενοι· τὰς δὲ καὶ ἀνεῖλον, μηδὲ πρὸς ταφὴν δόντες τοῖς γονεῦσι τὰ σώματα αὐτῶν λίαν ὀδυρομένοις. Εἰς δὲ τὸ θυσιαστήριον ἔνδον μειράκιον ἀσελγὲς αἰσχρουργῆσαι ἀνήγαγον. Τῆς δὲ Δύσεως πάσης Τριάδα ὁμοούσιον πρεσβευούσης, ᾐτήσαντο [45] Οὐαλεντινιανόν, καὶ ἐποίησαν σύνοδον ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ (14), καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν ἐκύρωσαν. Ἴδικτον [46] δὲ Οὐαλεντινιανὸς ἔγραψεν τοῖς ἐν Ἀσίᾳ καὶ Φρυγίᾳ καὶ πάσῃ τῇ [47] Ἀνατολῇ ἐπισκόποις ἐμμένειν τοῖς ὡρισμένοις παρὰ τῆς συνόδου παρεγγυώμενος, κοινωνὸν καὶ Οὐάλεντα τὸν ἀδελφὸν καὶ Γρατιανὸν (15) τὸν υἱὸν ἐν

VARIÆ LECTIONES.

[37] ἐπισκόπησεν] ἐπίσκοπος A, fort. ἠπισκόπησεν. [38] μὲν add. ex A. [39] ὁ οὖν A, ὁ δὲ vulg. [40] ὁμοφώνως A, ὁμοφρόνως vulg. ἐψηφίσαντο A, ἐψηφίσατο vulg. [41] παντοκράτορ A, παντοκράτωρ vulg. [42] ἀπέφηνας A, ἀποφήνας vulg. [43] δαιμόνων b, δαιμονίων vulg. [44] εἰσῆγον A, εἰσήγαγον vulg. [45] ᾐτήσαντο A, ᾔτησαν vulg. [46] ἴνδικτον A a c d e f, ut et mox ἰνδίκτῳ : sed tamen unice verum esse videtur ἤδικτον. cfr. p. 203 D. [47] τῇ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(11) His quidem annis episcopatum, quem non primo auspicabatur, tenuit : de quo Baronius anno Christi 369, num. 41 et seqq.

(12) Ambrosii electionis annus Valentiniani undecimus Hieronymo, auctori decimus, utrique tamen, cum hic undecim tantum ejus regni censeat, penultimus. Videndus in notis Pontacus.

(13) Legendum plane σὺν θύμῳ, quod est thymus, sive thymum herba nota satis : cum thymo naribus obstrepentes ; sive eo leviter eas cædentes, quod ejusmodi herba iis soleat adhiberi, teste Dioscor., qui ob crassos humores deliquium patiuntur, cujusmodi sunt mulieres, dum patiuntur quæ sunt naturæ, sive ergo contemptu, sive ut venerem excitarent, sic sacris virginibus thymum naribus adhibentes illudebant. Quas enim sic reductis vestibus nudas circumducebant per urbem, et ad nares cædebant, iis impudice abutebantur, ἀσελγῶς αὐταῖς χρώμενοι, adeoque non atrociter cædebant, ut reddidit interpres, non attendens aliam vocis illius alio accentu significationem, unam certe hic commodam. Est etiam porrum, cepa agrestis; sed thymi herbæ vis et natura hic congruentior, ob dictam rationem. Combefis.

(14) Ad annum præsentem Illyricam synodum ideo revocat Theophanes, quod post Ambrosii electionem, modo recensitam, legerit, Theodoretum, lib. iv, cap. 6, de eadem synodo contexentem historiam. Anno D. 365 eam habitam putat Baronius, n. 17 et seqq. ; at cum is annus sit apud eum Valentiniani secundus, illo nusquam celebrari potuisse sequens nota demonstrat.

(15) Edictum Valentiniani Gratiano jam imperii consorte declarato editum constat. Illud idem ad Illyrici concilii litteras synodales accessisse indicat Theodoretus, et consentit Baronius locis nuper allatis : ex quo tum concilium, tum edictum memoratum nonnisi Gratiano jam in imperatorem elevato audiri cœpisse reliquum est. Errore itaque deceptus est Baronius ubi anno Christi 365, Valentiniani secundo accenset utrumque, Gratiani vero promotionem annis duobus semovet, ad Christi videlicet 367, patris autem 4 ; sed an decipere, vel in errorem inducere voluerit, Gratiani nomine in

τῷ Ἰλίκτῳ προσλαβόμενος. Τότε καὶ Γρηγόριος (16) ὁ Θεολόγος τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν Ἐκκλησίας προέστη ταῖς Βασιλείου, καὶ Μελετίου, καὶ τῶν λοιπῶν τῆς εὐσεβείας ὑπερμάχων εἰσηγήσεσιν (17). Καὶ εἰ μὴ φθάσας τὴν πόλιν ἀνεκαλέσατο, πᾶσα ἂν [48] τῆς Ἀρείου καὶ Εὐνομίου λώβης ἐπεπλήρωτο· πάσας γὰρ τὰς [49] ἐκκλησίας αὐτοὶ κατεῖχον, πλὴν τοῦ εὐκτηρίου Ἀναστασίας τῆς μάρτυρος· ἐπεσκόπει [50] δὲ τῶν Ἀρειανῶν Δημόφιλος. Γρηγόριος δὲ [51] τότε ὁ Νύσσης καὶ Πέτρος [52], ἀδελφοὶ Βασιλείου, διέλαμπον, Ὀπτιμός τε ἐν Πισιδίᾳ, καὶ Ἀμφιλόχιος ἐν Ἰκονίῳ. Βάρσην [53] δὲ τὸν ἐπίσκοπον Ἐδέσσης [54] (18) καὶ Πελάγιον Λαοδικείας, ὡς προμάχους τῆς [55] ὀρθοδοξίας ὁ Οὐάλης ἐξώρισεν· Οὐαλεντινιανὸς δὲ [56] ὠνείδισεν Οὐάλεντα τὸν ἀδελφὸν, ὡς κακόδοξον, μὴ πέμψας αὐτῷ βοήθειαν κατὰ τῶν Γότθων αἰτοῦντι, ἀλλ' εἰπών· Οὐ θέμις ἀμύνειν ἀνδρὶ θεομάχῳ.

A facta suis petitionibus a Valentiniano potestate, synodum in Illyrico coegerunt, qua Nicææ fidem expositam confirmavere. Valentinianus quoque edictum ad Asiæ, Phrygiæ, totiusque Orientis episcopos rescripsit, quo ipsos a synodo decretis stare jubebat, et in hunc finem Valentem fratrem et Gratianum filium datæ sententiæ socios adhibuit. Tum etiam Gregorius Theologus Basilii, Meletii, et aliorum pietatis propugnatorum industria Cpolitanæ Ecclesiæ regimen suscepit: ac nisi sua diligentia ad sincerum fidei sensum urbem revocasset, illam utique totam Ariana contagio suis erroribus infecisset. Cunctas enim, dempto Anastasiæ martyris oratorio, ecclesias illi occupaverant: quorum Demophilus episcopum agebat. Eo tempore Gregorius B Nyssæ antistes, et Petrus Basilii fratres, Optimus quoque Pisidiæ et Amphilochius Iconii præsules clari habebantur. Barsen porro Edessæ episcopum, et Laodiceæ Pelagium, ceu rectæ fidei propugnatores, Valens in exsilium ejecit: Valentinianus iniquum facinus fratri Valenti exprobravit, et auxiliares copias reprimendis Gotthorum incursibus mittere detrectavit, dicens: Homini bellum Deo inferenti suppetias ferre, mihi nefas est.

A. M. 5867. — Τούτῳ τῷ ἔτει Οὐαλεντινιανὸς ὁ μέγας (19) ἐτελεύτησεν ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων, βασιλεύσας ἔτη ἕνδεκα, τρόπῳ τοιῷδε· Σαυρομάται (20), ἔθνος μικρόν τε καὶ οἰκτρὸν, ἐπαναστάντες αὐτῷ καὶ ἡττηθέντες, πρέσβεις ἔπεμψαν αἰτοῦντες τὴν εἰρήνην. Οὐαλεντινιανοῦ δὲ τοὺς πρέσβεις ἐρωτῶντος, εἰ πάντες οἱ Σαυρομάται τοιοῦτοί εἰσιν τοῖς σώμασιν οἰκτροὶ, καὶ αὐτῶν εἰπόντων, ὅτι Τοὺς κρείττονας πάντων ὧδε ἔχεις καὶ ὁρᾷς [57], ἀνακράξας βιαίως ἔφη· Δεινὰ Ῥωμαίων ἡ βασιλεία ὑπομενεῖ [58], εἰς Οὐαλεντινιανὸν λήξασα, εἰ Σαυρομάται τοιοῦτοι ὄντες Ῥωμαίων κατεξανίστανται. Ἐκ δὲ τῆς διαστάσεως (21) καὶ τοῦ κρότου τῶν χειρῶν φλεβὸς

A. C. 367. — Hoc anno magnus Valentinianus annis vitæ 84, imperii undecim exactis vitam hoc pacto finivit: Sauromatæ, gens pusilla et infirma, Valentiniano rebellantes, et perdomiti, pacis petendæ gratia legatos ad eum miserunt. Eo legatos interrogante, num Sauromatæ cuncti adeo misero 53
et despicabili forent corporis aspectu, responderunt: Reliquis præstantiores hic tenes et coram conspicis. Violentius ille inclamans, dixit: Male agitur cum Romano imperio, quod in Valentinia- C num desiit: cum Sauromatæ adeo viles adversus Romanos insurgere audeant. Ex clamoris vero contentione et manuum violento complosu rupta vena, et

VARIÆ LECTIONES.

[48] ἂν om. A. [49] τὰς add. ex A. [50] ἐπεσκόπει A, ἐπεσκόπησεν. [51] δὲ om. A. [52] καὶ Πέτρος A, καὶ ὁ Πέτ. vulg. [53] Βάρσην A et alii, Βαρσὺν vulg. [54] Ἐδέσσης A, Ἐδέσης vulg. [55] τῆς add. ex A. [56] δὲ add. ex A. [57] ἔχεις καὶ ὁρᾷς A, ἔχεις οὓς καὶ ὁρᾷς vulg. [58] ὑπομενεῖ] ὑπομείνῃ A, ἀπομένει vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

illis litteris suppresso, et in earum limine nullatenus exstante, anno 365, num. 21, nondum compertum est. Ut autem de illo præfigendo testis adest Theophanes, ita certus est auctor Theodoretus lib. IV, cap. 7, ex quo edicti titulum non fideliter Baronius exscripsit: Αὐτοκράτορες μέγιστοι, ἀεισέβαστοι, νικηταὶ, Αὔγουστοι, Οὐαλεντινιανὸς, καὶ Οὐάλης, καὶ Γρατιανὸς, etc., *impp. maximi, semper Augusti, victores Augusti, Valentinianus, Valens et Gratianus*, etc. Baronius scripsit. *impp. maximi, semper Augg. victores, Valentinianus, et Valens episcopis diœceseos*, etc.

(16) Præsentem de Gregorii Theologi in CP. sedem promotione errorem corrigit inferius auctor ipse ad annum mundi 5873, Christi 373.

(17) *Basilio et Meletio*, etc., *auctoribus;* ut et Cedreni interpr. sive illorum hortatu et suasione. Minus expressum, *Basilii*, etc., *industria*. Impulerunt scilicet viri sanctissimi ut Evagrii loco pauculam plebem CP. orthodoxam foveret, eique præiret, etsi nondum urbis episcopus esset, quod postea Theodosio imperatore factus est. Combefis.

(18) Historiam, non chronicon texit hic Theophanes; Barses quippe ante Valentis Edessam profectionem exsilio multatus est, ex Theodoreti, lib. IV, cap. 16 ineunte, atque adeo non iis annis quibus letho proximus bellum in Gotthos ultimum renovarat: de Pelagio Laodiceno eadem sentire cogit Baronius ad annum C 370, num. 13.

(19) Quotis vixerit aut imperaverit annis Valentinianus senior vix cum quovis alio consentit D Theophanes: de his Chronicon Hieronymi et Alexandrinum, Victor in epitome, Ammianus, lib. XXX; Socrates lib. IV, cap. 26; Sozomenus, lib. VI, cap. 36, clarissimi litteris Petavius, Valesius, et alii.

(20) *Quados* vocant Ammianus et Victor. Hæc narratio ex Sozomeno citato.

(21) Ἐκ δὲ τῆς διατάσεως. Sic bene Barb. ut et Cedr. ἐκ τῆς δὲ τάσεως. Ὡς ἐτῶν δ'. *Annos circiter quatuor natum*. Quod sequitur, συμπαρούσης καὶ Ἰουστίνης μητρὸς αὐτοῦ ἐν τῇ Παννονίᾳ· aliter ego distinxerim, ut clausa periodo in voce αὐτοῦ sequatur. Ἐν δὲ τῇ Παννονίᾳ χώρᾳ τοῦτο μαθὼν Γρατιανός. Is enim absens erat, sicque absente acclamatus est imperator junior frater, qui cum matre aderat, ejusque, ut videtur, industria; ut et ipsa filium haberet imperatorem, quod ita Gratianum offendit, ut solet inter fratres ex alio et alio thoro natos, eorumque parentes facile enasci invidia. Combefis.

plurimo sanguine emisso, mensis Dii decimo septimo, indictione tertia moritur in quodam Galliæ castello. Gratiano ejus filio absente, et Valente Antiochiæ degente, exercitus loco quo magnus Valentinianus obiit repertus, Valentinianum ejus filium quadriennem, Justina ejus matre in Panno-niæ provincia præsente, Augustum declaravit. Gratianus eo percepto fratrem quidem in imperii consortium admisit : quod autem ex proprio consilio id non processisset, variis modis facinoris auctores ultus est. Hinc Valens adversum Gotthos Trajanum ducem mittit, qui turpiter victus, remeavit. Valenti vero animi mollitiem exprobranti, respondit : Non ego victus sum, imperator, sed tu, qui bello in Deum illato victoriæ momenta in partes Barbarorum propendere coegisti. Cæterum non modicam virorum manum, quorum nominis Theta littera caput esset et initium, quod vaticiniis imperium ipsis deberi suspicaretur, atque una cum ipsis Theodorum quemdam inter patricios primum Valens interfecit.

Eodem quoque anno quidam ex Novatianis in Phrygia ad vicum Pazum convenientes Pascha simul cum Hebræis celebrare cœperunt : atque deinceps solemnitatem Paschalem cum Judæis agendam etiam lege lata sanxerunt : ex quibus Sabbatiani, a quodam Sabbatio traxerunt originem. Tum demum vero Apollinarius Syrus ab Ecclesia palam defecit. Damasus autem Romæ et Petrus Alexandriæ episcopi eos primi condemnavere. Impius deinceps Eunomius baptismum unica immersione perficere attentavit : neque in Trinitatis nomen, sed in Christi mortem peragi oportere asseveravit : quare qui Trinitate appellata forent baptizati, repetito baptismo initiabat. Julianus vero cognomento Sabas sacer asceta Edessa Antiochiam profectus orthodoxos, qui Filium Dei Patri consubstantialem assererent, in fide, Arianis anathemate publice damnatis, confirmabat : sed et divinus Aphraates Valentis impietatem magna cum libertate Antiochiæ coram exprobravit et objurgavit. Ex eunuchorum autem numero unus, Aphraatem conviciis et minis petulanter adortus, cum ad balneum imperatori parandum fuisset profectus, mentis impotentia subito perculsus, in ferventem aquam seipsum conjiciens interiit. Magnus insuper Ephræm virtutum exercitio et eruditione plane divina clarebat : et multos

A ῥαγείσης, καὶ πλείστου ἀναδοθέντος αἵματος, ἔν τινι φρουρίῳ Γαλλίας [59] θνήσκει, μηνὶ Δίῳ ιζ' [60], ἰνδικτιῶνος γ'. Γρατιανοῦ δὲ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ μὴ εὑρεθέντος ἐκεῖσε, καὶ Οὐάλεντος ἐν Ἀντιοχείᾳ διάγοντος, τὸ εὑρεθὲν στρατόπεδον ἐν τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ ἐτελεύτησεν Οὐαλεντινιανὸς ὁ μέγας, Οὐαλεντινιανὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ὄντα [61] ἐτῶν δ' ἀνηγόρευσεν Αὔγουστον, συμπαρούσης καὶ Ἰουστίνης τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἐν τῇ Παννονίᾳ [62]. Τοῦτο μαθὼν Γρατιανὸς τὸν μὲν ἀδελφὸν αὐτοῦ εἶχεν συμβασιλεύοντα μεθ' ἑαυτοῦ [63], τοὺς δὲ ἀναγορεύσαντας διαφόροις τρόποις ἐτιμωρήσατο, διὰ τὸ παρὰ γνώμην αὐτοῦ τοῦτο γενέσθαι. Οὐάλης [64] δὲ κατὰ Γότθων Τραϊανὸν στρατηγὸν πέμπει [65], ὃς ἡττηθεὶς ἀτίμως, ἀνέκαμψεν. Ὀνειδιζόμενος δὲ μαλακίαν (22) ὑπὸ Οὐάλεντος, ἀπεκρίνατο· Οὐκ ἐγὼ ἥττημαι, βασιλεῦ, ἀλλὰ σὺ ὁ [66] κατὰ Θεοῦ στρατευόμενος καὶ τὴν αὐτοῦ ῥοπὴν προξενῶν τοῖς Βαρβάροις. B Πολλοὺς δὲ (23) ἀνεῖλεν Οὐάλης διὰ τοὺς ἐκ τῶν μαντειῶν ὑπονοηθέντας βασιλεύειν ἀπὸ τοῦ στοιχείου [67] (24), ἐν οἷς καὶ Θεόδωρόν τινα πρῶτον ἐν πατρικίοις.

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ τινὲς τῶν Ναυατιανῶν ἐν Φρυγίᾳ τὸ Πάσχα ἤρξαντο ποιεῖν μετὰ Ἰουδαίων, συνελθόντες ἐν Πάζῳ τῇ κώμῃ, καὶ νόμον ἐξέθεντο μετὰ Ἰουδαίων πασχάζειν. Ἐκ τούτων οἱ λεγόμενοι Σαββατιανοὶ ἀπὸ Σαββατίου τινὸς [68] ἀνεφύησαν. Ὕστερον καὶ Ἀπολλινάριος [69] ὁ Σύρος τότε φανερῶς ἀπέστη τῆς Ἐκκλησίας. Δάμασος δὲ ὁ Ῥώμης καὶ Πέτρος Ἀλεξανδρείας πρῶτοι τούτους ἀπεκήρυξαν· C καὶ Εὐνόμιος ὁ δυσσεβὴς ἐτόλμησε τὸ βάπτισμα ἐν μιᾷ καταδύσει τελεῖν· οὐκ εἰς Τριάδα, ἀλλ' εἰς τὸν [70] θάνατον τοῦ Χριστοῦ δεῖν βαπτίζεσθαι λέγων· καὶ τοὺς ἐν Τριάδι βαπτιζομένους ἀνεβάπτιζεν· Ἰουλιανὸς δὲ, ὁ καὶ Σάβας, ἱερὸς ἀσκητής, εἰς Ἀντιόχειαν ἐλθὼν ἀπὸ Ἐδέσσης [71], τοὺς τὸ ὁμοούσιον δοξάζοντας ὀρθοδόξους ὑπεστήριζεν, προφανῶς ἀναθεματίζων τοὺς Ἀρειανούς, καὶ Ἀφραάτης ὁ θεῖος μετὰ πολλῆς παῤῥησίας κατὰ πρόσωπον ἐν Ἀντιοχείᾳ διήλεγξεν τὴν τοῦ Οὐάλεντος ἀσέβειαν· εἷς δὲ τῶν εὐνούχων θρασέως [72] τῷ Ἀφραάτῃ λοιδορήσας καὶ ἀπειλήσας, κἀπελθὼν [73] ἑτοιμάσαι βαλανεῖον τῷ βασιλεῖ, πληγεὶς τὴν διάνοιαν, ἑαυτὸν εἰς τὸ θερμὸν ὕδωρ βαλὼν ἀπώλετο. Καὶ Ἐφραὶμ ὁ μέγας ἐν ἀσκήσει καὶ θείᾳ διδασκαλίᾳ διέλαμπεν, πολλοὺς μὲν λόγους ἀσκητι- D κούς, πλείστους δὲ καὶ δογματικοὺς ἐκ θείου Πνεύματος ἀναβλύσας· τινὰ δὲ τῶν [74] πονημάτων αὐτοῦ [75] καὶ ᾄδεσθαι Σύροις παρέδωκεν διὰ τοῦ μέλους

VARIÆ LECTIONES.

[59] τῆς Γαλλίας alii codd. [60] ιζ'] ζ' A. [61] ὄντα A, ὡς vulg. [62] τῇ Παννονίᾳ A, τῇ Παννονίᾳ χώρᾳ vulg. [63] μεθ' ἑαυτοῦ A, μετ' αὐτοῦ vulg. [64] Οὐάλης — πέμπει om. A. [65] Τραγιανὸν b f. [66] ὁ add. ex A. [67] ἀπὸ τοῦ θ' στοιχείου A. (?) [68] τινὸς] μηνὸς A. [69] καὶ Ἀπολλ. A, δὲ Ἀπ. vulg. [70] τὸν add. ex A. [71] Ἐδέσσης A, Ἐδέσης vulg. [72] θρασέως] θαρσαλέως A. [73] κἀπελθὼν A, κατελθὼν vulg. [74] δὲ τῶν A, δὲ καὶ τῶν vulg. [75] αὐτοῦ om. A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(22) Ipsis pene Theodoreti verbis lib. IV, cap. 29, narrat ista Theophanes : quæ Gratiano quartum et Merobaude coss. ad autumnum gesta indicat Marcellinus, lib. XXXI.

(23) Inanis repetitio dictorum anno Valentiniani nono.

(24) Sic omnes codd., *quos vaticiniis inductus ex initiali nominis theta imperaturos suspicabatur*: COMBEFIS.

τοὺς ἀργοτέρους (25) ἐφελκόμενος· φασὶ γοῦν τρια- A κοσίας μυριάδας στίχων αὐτὸν ἐκδεδωκέναι τὸν ὄντως θεόσοφον.

54 quidem sermones ad monasticæ vitæ institutionem, plures vero ad Christianorum dogmatum stabilimentum spectantes divino spiritu effudit : quædam etiam ex suis operibus dedit Syris decantanda, segniores videlicet ad devotionem cantus suavitate illecturum se arbitratus : trecentas quippe versuum myriadas ab homine rerum divinarum peritissimo vereque sapientissimo compositas affirmant.

A. M. 5868. — *Ῥωμαίων βασιλέως Οὐάλεντος ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἡ τῶν Μεσσαλιανῶν [76] αἵρεσις (26), ἤγουν Εὐχιτῶν [77], καὶ Ἐνθουσιαστῶν, ἀνεφύη [78]. Οὗτοι ψάλλοντες κυμβαλίζουσι [79] (27) καὶ κροταλίζουσι τὰ παρὰ τῷ [80] Δαβὶδ παχέως ἐκλαμβάνοντες καὶ ἀνοήτως. Ταύτης αἱρεσιάρχαι [81] Δαδόης καὶ Σάββας καὶ Ἀδέλφιος, φασὶ δέ τινες, ὅτι καὶ ὁ Σεβαστείας [82] Εὐστάθιος· οἷς ἀντέστησαν γενναίως Ἀμφιλόχιος B Ἰκονίου καὶ [83] Λητώϊος Μελιτινῆς, ὕστερον δὲ καὶ Φλαβιανὸς Ἀντιοχ[ε]ίας. Οὐάλης δὲ πᾶσαν Ἐκκλησίαν πορθήσας, ἧκεν εἰς Καισάρειαν ἐξ Ἀνατολῆς (28)

A. C. 368. — *Romanorum imperatoris Valentis annus primus.*

Hoc anno Messalianorum, hoc est Euchitarum et Enthusiastarum hæresis enata est. Isti Davidis verba pingui rudique captu interpretati inter concinendum psalmos tripudia choreasque ducunt. Hæresis hujus principes fuere Dadoës, Sabbas et Adelphius, et, ut autumant quidam, etiam Eustathius Sebasteæ episcopus : quibus Amphilochius Iconii, Letoius Melitines, ac demum Flavianus Antiochiæ præsules sese fortiter opposuere. Cæterum Valens devastata universa Ecclesia, in divinum Basi-

VARIÆ LECTIONES.

[76] Μεσαλιανῶν A. [77] Εὐχητῶν A, Εὐχιτῶν vulg. [78] ἀνεφύη A b e f, ἐφύη vulg. [79] κυμβαλίζουσι καὶ κροταλίζουσι A, βαλλίζουσι vulg. [80] τῷ Δ. A, του Δ. vulg. [81] αἱρεσιάρχαι A, αἱρεσιάρχης vulg. [82] Σεβαστιανὸς A f, Σεβάστιος e. [83] καὶ om. A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(25) De Græcor. melodis exquisitum Leonis Allatii opusculum legendum.

(26) In Theophanis sententiam de Messalianorum hæresis origine accedit Petavius notis in Epiphanium.

(27) Suidas βαλλίζειν, τὸ, κύμβαλα κτυπεῖν, καὶ πρὸς τὸν ἐκείνων ἦχον ὀρχεῖσθαι. Est quoque Latinis *ballo et ballatio*, salto : de quibus Meursius, et Lacerda in adversariis. Dictionem Græcam, et antiquis scriptoribus notam vindicat Athenæus Deipnosoph. lib. VIII. — Addunt Barb. Peyr. etc., καὶ καρταλίζουσι· malim κροταλίζουσι, quod et Anast. legit. *Strepitum agunt*, sive manuum plausu sive crepitaculis. *Plaudunt manibus*, inquit. Κρόταλον, sunt qui musicum instrumentum exponant, quo Aegyptii utebantur in deorum cerimoniis. Pro βαλλίζουσι legit Anast. βαδίζουσι, *psallentes incedunt* : quod forte melius : pluraque sunt prophetæ loca, quibus crassius intellectis, hi suum illum errorem, ut ab Anastasio traditur, hauserint. Post ἐνθουσιαστῶν addit Cedr. τῶν καὶ Βωγομίλων· *Qui et Bogomili dicti sunt* ; quod forte eorum nomen tunc vulgatius esset. COMBEFIS.

(28) Non prætereundum errorem (pace tanti viri dixerim) in Baronio ad annum 370 num. 37 deprehendo. Uno quippe Valentis Cæsaream accessu posito, eo profectum existimat, cum Nicomedia iter agens Antiochiam perrexit, Basiliumque loci ejusdem creatum antistitem reperit. Valens, inquit, *Nicomedia recedens, contulit se cum suis Cæsaream Cappadociæ, vexaturus Ecclesiam illam, nempe quod præter suorum magistratuum sententiam creassent orthodoxæ fidei insignem defensorem, acerrimumque propugnatorem magnum Basilium.* Infra vero : *Quid autem actum sit a Valente adversus Basilium, cum Cæsaream venit, Sozomenus et alii cum recitant, plane hallucinantur, dum putant adventum Valentis Cæsaream eo tempore contigisse, quo Eusebii ejus civitatis episcopi adversus Basilium simultas illa vigebat. Nam Basilio jam episcopo creato, Valentem eo pervenisse, ipsa rerum gestarum series plus certo declarat.* Verum semel et iterum, Antiochiam videlicet euntem, et ex ea revertentem, iter Cæsarea fecisse, et in eam ingressum, Baronium non advertisse, ex ejus verbis plus æquo constat. Itinere primo Antiochiam tendens Basilium quidem audivit orthodoxæ fidei defensorem et propugnatorem magnum, at neque præsentem, neque reperit episcopum : secundo, cum nimirum rediret, conspicuum habuit, et Ecclesiæ Cæsariensis rectorem, et cum eo gessit illa, quæ hic brevibus contracta fusius a Theodoreto referuntur lib. IV, cap. 17, et a Sozomeno lib. VI, cap. 15. Duplicis illius Cæsaream adventus assertor est, tum quem Baronius eludit Sozomenus, tum Gregorius Theologus orat. 20 in Basilii laudem pronuntiata. Illius testimonio, quo nugari Baronius censet, omisso, hujus verba referam. Καὶ μετὰ τοιαύτης ἡμῖν ἐπιστρατεύει τῆς ἀσεβείας. *Cum hujusmodi impietate adversum nos expeditionem* (Cæsaream versus) *suscipit* Valens : mox exercitus, ducumque Valentis barbaricas incursiones superante impetu descripto, et enarrata per ecclesias illas immissa strage, tum Gregorii ad Basilium legatione, et ejus e Ponto reditu, subdit : *Atque ille sane*, Valentis comites, *sic infectis rebus discesserunt, mali male tum primum pudefacti, et superati, atque edocti, etiamsi alios homines, Cappadoces tamen non ita contemnere, ac pro nihilo putare, quorum nil tam proprium est, quam fidei firmitas*, etc. Exinde composita cum Eusebio pace, eoque ad Christum migrante, Basilius designatus antistes refertur : *Quid alia dicere necesse est?* subjicit nonnullis interjectis Gregorius, verumenimvero *Christi hostis imperator, et fidei tyrannus, cum majori impietate, ac ferventiore acie, utpote cum valentiore adversario rem habiturus, ad nos iterum venit, impuri ac pravi illius spiritus in modum, qui ex hominis corpore pulsus, diuque vagatus, ad eumdem rursus cum majori spirituum agmine habitaturus redit*, etc. Ac inferius : *Ut vero peragratis omnibus oppidis, ad hanc firmam et inoffensam ecclesiarum matrem se contulit*, etc. Hæc si non geminum Valentis Cæsaream accessum probant, plane hallucinor. Secundo vero, quæ hic tanguntur, contigisse testes sunt Sozomenus et Gregorius, quibus adjungit se auctor dicens : Ἧκεν εἰς Καισάρειαν ἐξ Ἀνατολῆς κατὰ τοῦ θείου Βασιλείου μαινόμενος· ἔπραξε δὲ καὶ ἃ ὁ μέγας Γρηγόριος εἰς τὸν Βασιλείου ἐπιτάφιον ἔλεξεν.

lium furens ex Oriente Cæsaream se contulit, ubi demum ea admisit, quæ Gregorius in funebri oratione in Basilium refert: quo tempore Galates Valentis filius gravi morbo jactatus periit, et conjux Domnica difficili ægritudine vexata est. Demosthene vero uno e coquorum Valentis numero, divinum Basilium, ea quam habuit ad imperatorem allocutione, incursante, et barbarica dialecto nonnulla interlocuto, doctor, sermone ad eum converso, En, inquit, etiam Demosthenem illiteratum conspeximus. Valens itaque Basilium reveritus, multa prædia, eaque optima, leprosis, quorum vir sanctus curam habebat, concessit: robur tamen pectoris, et inflexum Basilii animum conspicatus, exsilii sententiam in eum pronuntiavit. Latis exsilii tabulis cum subscribere vellet, tribus contritis calamis, luxatisque manus et obstupefactis viribus, ne litteram quidem apponere usquam valuit.

A. C. 369. — Hoc anno Mavia Saracenorum regina, multis cladibus Romanorum imperio illatis, pacem expetiit, et Moysen quemdam (*d*) solitariam vitam in desertis agentem, conversis penes se ad Christum Saracenis, episcopum dari postulavit. **55** Imperatore sedulo id annuente, Moyses Lucii Ariani ordinationem non admisit, verum ab orthodoxorum quopiam in exsilium misso se voluit consecrari: quod et factum est. Eo secum deducto, multos ex Saracenis Christianos effecit Mavia. Illam religione Christianam, genere Romanam exstitisse ferunt, inter captivos autem abductam, Saracenorum regi ob vultus speciem summopere gratam, hoc pacto regni potestatem obtinuisse. De Saracenorum gente narrat Sozomenus, unde cœperit et acceperit nomen; et ut tertio supra decimum anno circumcidi se patiatur. Gotthi porro ab Hunnis bello superati, ab imperatore Valente per Euphilam episcopum suum Ariana labe infectum, atque cum Eudoxio et Acacio pariter Arianis sub Constantio conversatum, quo pacto Gotthos Arianum dogma edocuit, auxilium exposcunt. Gotthi in duas factiones dividebantur: et horum quidem Athanarichus, aliorum Phritigernes dux exstitit. Hic viribus inferior et victus, suppetiis a Valente acceptis, Athanarici comites debellat. Hinc Valentem gratia promeriturus, Gotthos in Arianorum dogmate amplius obfirmavit.

A κατὰ τοῦ θείου Βασιλείου μαινόμενος· ἔπραξε δὲ ἃ καὶ ὁ [84] μέγας Γρηγόριος εἰς τὸν Βασιλείου ἐπιτάφιον ἔλεξεν· ἡνίκα καὶ Γαλάτης ὁ [85] Οὐάλεντος υἱὸς χαλεπῶς χειμασθεὶς ἀπέθανεν, καὶ ἡ σύμβιος Δομνίκα δεινῶς ἐνόσησεν. Δημοσθένους δὲ ἑνὸς τῶν ὀψοποιῶν Οὐάλεντος ἐν τῇ πρὸς τὸν βασιλέα συντυχίᾳ τοῦ θείου Βασιλείου καταδραμόντος, καὶ βαρβαρίσαντος μικρὸν [86], ἔφη πρὸς αὐτὸν ὁ διδάσκαλος· Ἰδού, ἐθεασάμεθα καὶ Δημοσθένην ἀγράμματον. Οὐάλης δὲ [87] αἰδεσθεὶς Βασίλειον, πολλὰ χωρία καὶ κάλλιστα τοῖς ὑπ' αὐτοῦ φροντιζομένοις [λελωβημένοις] [88] (29) ἐδωρήσατο· καὶ τὸ στεῤῥὸν καὶ ἀκλινὲς τοῦ Βασιλείου ὁρῶν, ἐξορίαν κατ' αὐτοῦ ἐψηφίσατο. Τὸ δὲ γράμμα τῆς ἐξορίας ὑπογράψαι [89] θελήσας οὐκ ἴσχυσεν, τριῶν μὲν καλάμων συντριβέντων, ἔσχατον δὲ καὶ τῆς χειρὸς αὐτοῦ παρεθείσης. B

A. M. 5869.—Τούτῳ τῷ ἔτει Μαυΐα Σαρακηνῶν βασίλισσα (30) πολλὰ κακὰ Ῥωμαίοις ποιήσασα εἰρήνην ᾐτήσατο, καὶ Μωσῆν [90] τινα τῶν ἀσκούντων κατὰ τὴν ἔρημον ἐπίσκοπον δοθῆναι τοῖς Χριστιανίζουσι παρὰ τοῖς [91] Σαρακηνοῖς ᾔτησε. Τοῦ δὲ βασιλέως σπουδαίως τοῦτο ποιήσαντος, Μωσῆς οὐ κατεδέξατο ὑπὸ Λουκίου τοῦ Ἀρειανοῦ χειροτονηθῆναι, ἀλλ' ὑπό τινος τῶν ἐν ἐξορίᾳ ὀρθοδόξων, ὅπερ καὶ γέγονεν· τοῦτον λαβοῦσα Μαυΐα πολλοὺς Χριστιανοὺς [92] ἀπὸ Σαρακηνῶν ἐποιήσατο. Φασὶ δὲ ὅτι καὶ αὐτὴ Χριστιανὴ ἦν, Ῥωμαία τῷ γένει, καὶ ληφθεῖσα αἰχμάλωτος ἤρεσεν διὰ κάλλος τῷ βασιλεῖ τῶν Σαρα- C κηνῶν· καὶ οὕτως τῆς βασιλείας ἐκράτησεν. Ἱστορεῖ δὲ πολλὰ [93] περὶ τοῦ ἔθνους ὁ Σωζόμενος (31), ὅθεν τε ἤρξατο, καὶ ὀνομάζεται, καὶ ὅτι δεκατριῶν ἐτῶν περιτέμνεται. Οἱ δὲ Γότθοι (32) ὑπὸ τῶν [94] Οὔννων πολεμηθέντες, βοήθειαν αἰτοῦνται παρὰ τοῦ βασιλέως Οὐάλεντος δι' Εὐφίλα [95] ἐπισκόπου αὐτῶν Ἀρειανόφρονος προσυνδιατρίψαντος ἐπὶ Κωνσταντίου Εὐδοξίῳ καὶ Ἀκακίῳ τοῖς Ἀρειανοῖς. Οὗτος [96] Ἀρειανίζειν τοὺς Γότθους ἐδίδαξεν. Οἱ Γότθοι διῃρέθησαν εἰς δύο· καὶ τῶν μὲν ἐστρατήγει Ἀθανάριχος, τῶν δὲ Φριτηγέρνης [97]· οὗτος ἡττηθείς, καὶ βοήθειαν λαβὼν παρὰ Οὐάλεντος, νικᾷ τοὺς περὶ [98] Ἀθανάριχον· Οὐάλεντι δὲ χαριζόμενος, Ἀρειανίζειν ἐπὶ πλεῖον [99] τοὺς Γότθους ἐδίδαξεν.

VARIÆ LECTIONES.

[84] ἃ καὶ ὁ A, καὶ ἃ ὁ vulg. [85] ὁ add. ex A. [86] post μικρὸν b add. μειδιάσαντος. [87] δὲ om. A. [88] λελωβημένοις om. A. [89] ὑπογράψαι A, ἐπιγρ. vulg. [90] Μωσῆν A b, Μωϋσῆν vulg. [91] παρὰ τοῖς A, παρ' αὐτοῖς vulg. [92] πολλοὺς Σαρακηνοὺς Χριστιανοὺς ἐποιήσατο a c. [93] πολλὰ add. ex a b c d. [94] τῶν om. A. [95] Εὐφύλα a. [96] οὗτος] οὕτως A. [97] Φριττηθένης A. [98] περὶ A, παρὰ vulg. [99] πλεῖον A, πλέον vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(29) *Leprosis, quorum cura Basilio incumbebat.* D Ita vertit Trip. Gregorius Theologus multis commendat, quam Basilius erga id hominum genus in suo illo nosocomio humanitatem ac diligentiam habebat. Haud tamen putem iis duntaxat addictum locum, et Basilii operam; voxque λελωβημένος vitium omne corporis sonat: nec Gregorius ulcera morbosque alios tacet, quibus Basilius studium impendebat. Combefis.

(30) Hæc post Valentis Antiochia discessum, et in hunc annum incurrisse collegit auctor, ex Socrate, lib. iv, cap. 29, de quibus Theodoretus, Sozomenus, et Rufinus.

(31) Lib. vi, cap. 38.

(32) Idem cap. 37, lib. vi, de Ulphila, vel Urphila Gotthorum episcopo eruditam habet dissertationem auctor earum in Photiani Philostorgii cap. 2, lib. ii.

A. M. 5870. — *Περσῶν βασιλέως Ἀρσαβήλου ἔτος α'.* A

Τούτῳ τῷ ἔτει οἱ Γότθοι πάλιν ἑνωθέντες (33) ἐξῆλθον εἰς τὴν γῆν Ῥωμαίων, καὶ ἠρήμωσαν πολλὰς ἐπαρχίας[1], Μυσίαν, Θρᾴκην, Μακεδονίαν, καὶ Ἀχαΐαν, καὶ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, περὶ τὰς εἴκοσι ἐπαρχίας. Ἐθεάθησαν δὲ ἐν[2] τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐν τῷ ἀέρι ἐν ταῖς νεφέλαις ἐσχηματισμένοι ἄνδρες ἔνοπλοι. Ἐγεννήθη δὲ καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ παιδίον ἐντελῆ[3] μὲν τὰ ἄλλα μέρη, ὀφθαλμὸν δὲ ἕνα ἔχον ἐν μέσῳ τῷ μετώπῳ, χεῖρας δὲ καὶ[4] πόδας τέσσαρας, καὶ πώγωνα. Οὐάλης δὲ διάγων ἐν Ἀντιοχείᾳ[5] πόλει, καὶ μαθὼν περὶ τῶν Γότθων, ἦλθεν εἰς[6] Κωνσταντινούπολιν. Οἱ δὲ Βυζάντιοι ὕβριζον αὐτὸν ὡς ἄνανδρον καὶ φυγοπόλεμον. Ἰσάκιος δὲ ὁ ἱερὸς μοναχὸς[7] κρατήσας τοῦ χαλινοῦ[8] τοῦ ἵππου τοῦ Οὐάλεντος ἐξερχομένου κατὰ B τὸ ἔσχατον εἰς πόλεμον, ἔφη[9] πρὸς αὐτόν· Ποῦ βαδίζεις, βασιλεῦ, κατὰ Θεοῦ στρατευόμενος καὶ Θεὸν ἔχων ἀντίπαλον; Ὥτινι ὀργισθεὶς φρουρᾷ παρέδωκεν, ἀπειλήσας αὐτῷ θάνατον, εἰ ἐπανέλθοι, ὡς τῷ Μιχαίᾳ ποτὲ Ἀχάβ. Μετὰ δὲ τὴν ἔξοδον αὐτοῦ ἐξομολογήσαντό τινες τῶν περὶ[10] αὐτὸν, ὡς κατ' ἐπιτροπὴν αὐτοῦ γενέσθαι μαντείας περὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ[11] ὁρμῆς ἐν τῷ πολέμῳ. Ἐν ᾧ συμβαλὼν τοῖς Γότθοις Οὐάλης καὶ ἡττηθεὶς, φεύγει σὺν ὀλίγοις ἐν οἰκίσκῳ. Τοῦτον δὲ καταλαβόντες οἱ βάρβαροι καὶ τὴν οἰκίαν ἀνάψαντες, ἀγνοοῦντες[12] τοὺς ἐν αὐτῇ πάντας κατέκαυσαν. Φασὶ δὲ ὅτι ὁ θεῖος Ἰσάκιος ἐν τῇ φρουρᾷ τῆς[13] δυσωδίας Οὐάλεντος ἐμπριζομένου[14] ἀντελάβετο θείῳ χαρίσματι καὶ ψυχῆς καθα- C ρότητι, προεῖπέ τε[15] τὴν ἀναίρεσιν αὐτοῦ τοῖς συνοῦσιν, πρὶν ἢ παραγενέσθαι τοὺς ἀπαγγέλλοντας ἐκ τοῦ[16] πολέμου τὰ πεπραγμένα. Μετὰ δὲ τὴν ἧτταν καὶ τὸν διὰ πυρὸς θάνατον Οὐάλεντος ἐπαρθέντες οἱ Γότθοι τῇ νίκῃ δεινῶς τὰ προάστεια τῆς[17] Κωνσταντινουπόλεως ἐλῄζον[18]. Μαυΐα δὲ ἡ τῶν[19] Σαρακηνῶν βασίλισσα πέμψασα Σαρακηνῶν στρατὸν, καὶ Δομνίκα ἡ γαμετὴ Οὐάλεντος ἐξαγαγοῦσα[20] τὸν δῆμον τῆς πόλεως τοὺς βαρβάρους ἐδίωξεν. Τούτων δὲ οὕτω διατεθέντων, γνοὺς Γρατιανὸς ὁ Αὔγουστος ἐν τῇ Παννονίᾳ, κατερχόμενος ὡς πρὸς βοήθειαν (34), ἀντὶ Οὐάλεντος ἐνέδυσε Θεοδόσιον Αὔγουστον, καὶ ἀνηγόρευσε βασιλέα, καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κατὰ Γότθων πόλεμον. Γότθους δὲ D

A. C. 370. — *Persarum regis Arsabeli annus primus.*

Hoc anno Gotthi rursum eruptione facta in Romanam ditionem grassati, plures provincias depopulati sunt, Mœsiam, Thraciam, Macedoniam, Achaiam, et omnem Græciam ,ad viginti usque provincias. Eo anno visi sunt in aere viri armis instructi e nubibus formati. Antiochiæ vero puer cæteris omnibus membris constans natus, unum tantum oculum in frontis medio ferebat, manus autem quatuor, totidem pedes, et barbam. Porro Valens diutius in Antiochena urbe moratus, ac tandem de Gotthorum ausibus certior factus, Cpolim se contulit. Cæterum Byzantii hominem contumeliis respergebant, velut imbellem, et qui Martis opus fugeret. Exin Isacius sacer monachus, apprehenso freno equi Valentis aciem ex urbe educentis, et ad bellum progredientis, quasi ultima verba præcinens, ad eum dixit : Quo properas, imperator, in Deum militaturus, et jamjam Deum experturus adversarium ? In eum frendens imperator custodiæ mancipavit, mortem, ut Michææ **56** quondam Achab, ei minatus, si unquam rediret. Post ejus obitum, libere fassi sunt, qui ejus utebantur familiaritate domestici, ejus consilio vaticinia consulta de proposita sibi belli expeditione. Demum cum Gotthis habito conflictu superatur, et fuga cum paucis arrepta casulam subit. In ædiculam fugitivos se recepisse deprehendunt Barbari, quapropter igne subjecto cunctos in ea inclusos incendio misere absumpsere. Ferunt etiam divinum Isacium custodia detentum adustulati Valentis fœtorem Dei nutu et animæ munditia præsensisse, ac priusquam belli eventum denuntiaturi adventassent, ipsam tyranni cædem astantibus prædixisse. Parta victoria, et Valente igne sublato, elati animis Gotthi Cpoli juncta suburbia cœperunt atrociter infestare : quibus Mavia Saracenorum regina missum a se Saracenicum exercitum opposuit, Domnica quoque Valentis conjux educto in aciem populo ab urbe remote Barbaros expulit. Hæc ita gesta cum Gratianus Augustus in Pannonia rescivisset, quasi suppetias laturus suscepit expeditionem, et in Valentis locum Theodosium Augustum imperatoria chla-

VARIÆ LECTIONES.

[1] ante Μυσίαν A add. Σκυθίαν. [2] δὲ ἐν A, δὲ καὶ ἐν vulg. [3] ἐντελῆ A, ἐντελὲς vulg. [4] post χεῖρ. δὲ καὶ A, δὲ τέσσαρας, καὶ vulg. [5] ἐν Ἀντιοχείᾳ A, ἐν τῇ Ἀντ. vulg. [6] εἰς] ἐπὶ A et alii. [7] ἱερομόναχος A. [8] τὸν χαλινὸν A. [9] ἐξερχομένου κατὰ τὸ ἔσχατον εἰς πόλεμον, ἔφη A, ἐξερχομένου αὐτοῦ εἰς πόλεμον, τὸ ἔσχατον ἔφη vulg. [10] περὶ om. A. [11] post προκ. αὐτῷ A, αὐτου vulg. [12] ἀγνοοῦντες add. ex A. [13] τῆς add. ex A. [14] ἐμπριζομένου] an fortasse legendum : ἐμπυριζομένου vel ἐμπρηθομένου ? [15] προεῖπέ τε A b, προειπών τε vulg. [16] ἐκ τοῦ A, ἀπὸ vulg. [17] τῆς om. A. [18] ἐλῄζον A, ἐδῄουν b, ἐληΐουν vulg. [19] ἡ τῶν Σαρ. βασ. A, τῶν Σαρ. ἡ βασ. vulg. [20] ἐξαγαγοῦσα A, ἐξάγουσα vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(33) Præcipuam hanc Romanorum stragem describit Ammianus, lib. XXXI. Ad annum Valentis 14 assignat Hieronymus in Chronico, qui post Valentiniani fratris mortem Valentis tertius numeratur a Theophane, cui concors Ammianus scribit : *Periit hoc exitu Valens quinquagesimo anno contiguus, cum per annos quatuor imperasset, et parvo minus.*

(34) Placet Peyr. cod. interpunctio, γνοὺς Γρατιανὸς ὁ Αὔγουστος, ἐν τῇ Παννονίᾳ κατερχόμενος ὡς πρὸς βοήθειαν· *Ubi rescivit Gratianus Augustus, tanquam suppetias laturus in Pannoniam veniens*, etc. Cedr. ambustum cum sociis Valentem ait in eo tuguriolo, ἀγνοίᾳ τῶν κεκρυμμένων· *cum Scythæ ignem committentes nescirent, qui illic laterent.* Et verosimile alio mortis genere exstinguendos, sive etiam captivos abducendos, ut detecti ab eis fuissent. Combefis.

myde vestivit, et imperatorem renuntiatum ad bellum adversus Gotthos misit. Scythas porro vernacula ipsorum lingua Gotthos nuncupatos Trajanus Patricius in sua historia asserit. Sanctus autem Dorotheus sub impio Valente Alexandriæ in circo bestiis expositus clarum ab Arianis martyrium pertulit.

A.C. 371. — *Romanorum imperatoris Theodosii annus primus.*

Hoc anno Gratianus imperator Theodosium Iberum Hesperium genere, virum nobilem et bellicis in rebus versatissimum, imperii collegam ascivit. Ille pietate clarus et de recta fide bene sentiens, Barbaros Thraciam devastantes profligavit. Gratianus et Valentinianus Damasi papæ Romani consiliis episcopos exsilio damnatos data lege revocarunt ad sedes sibi proprias, Arianis ab eis omnino depulsis. Tunc temporis Petrus Alexandriam reversus proprium thronum, Lucio ejecto, recepit. Eo mortuo Thimotheus ejus frater Alexandrinæ Ecclesiæ et orthodoxorum episcopus in ejus locum consecratur. Antiochiæ vero, quæ urbs Syriæ est, orthodoxis post divini Eustathii obitum in duas partes divisis, hi quidem Paulinum **57** agnoscebant episcopum, alii, Euzoio Ariano ad præsulatum evecto, sacrum virum Meletium habuere. Imperatores porro legem orthodoxorum commodo latam per Saporem quemdam orientis ducem miserunt. Hic Antiochiam profectus, Paulini episcopatum jam assecuti, et Apollinarii thronum incursantis dissidium compertis, sacrum etiam Meletium longe a tumultu quietum, Flavianum autem tunc temporis presbyterum, Paulino quidem adversantem, Apollinarium vero probris et conviciis onerantem, et Meletio thronum pluribus adhortantem designari. Sapor Flaviani consilium suæ sententia confirmans, abscessit. Eo tempore Diodorum Tarsi episcopum magnus Meletius ordinavit. Eusebius etiam Samosatensis præsul postliminio reversus variis urbibus plures assignavit episcopos : Dolicam vero adveniens Maris in episcopum præficiendi causa, in ipso urbis ingressu, Deo, quibus ipse novit consiliis, permittente, ab

A ἐπιχωρίως τοὺς Σκύθας λέγεσθαι Τραϊανὸς ὁ πατρίκιος ἐν τῇ κατ' αὐτὸν [21] ἱστορίᾳ φησίν. Δωρόθεος ὁ ἐν ἁγίοις ἐπὶ τοῦ δυσσεβοῦς Οὐάλεντος ἐμαρτύρησεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ θηρίοις παραδοθεὶς ἐν τῷ Κυνηγείῳ [22] (35) ὑπὸ Ἀρειανῶν.

A. M. 5871. — *Ῥωμαίων βασιλέως Θεοδοσίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Γρατιανὸς ὁ βασιλεὺς κοινωνὸν τῆς βασιλείας Θεοδόσιον προεβάλλετο [23], τῷ γένει μὲν Ἴβηρα Ἑσπέριον, εὐγενῆ δέ τινα καὶ θαυμάσιον περὶ τοὺς πολέμους γενόμενον. Οὗτος εὐθὺς τοὺς ἐν Θρᾴκῃ βαρβάρους κατὰ κράτος ἐνίκησεν, εὐσεβὴς ὢν καὶ ὀρθόδοξος. Γρατιανὸς δὲ καὶ Οὐαλεντινιανὸς νόμῳ τοὺς ἐν ἐξορίᾳ ἐπισκόπους ἀνεκαλέσαντο, τοὺς δὲ Ἀρειανίζοντας ἐδίωξαν, Δαμάσου τοῦ πάππα Ῥώμης συμπράττοντος. Τότε καὶ Πέτρος Ἀλεξαν-
B δρείας (36) ἐπίσκοπος [24] ὑποστρέψας, καὶ Λούκιον ἀπελάσας, τὸν ἴδιον θρόνον ἀπέλαβεν. Τούτου [25] δὲ τελευτήσαντος, Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ χειροτονεῖται τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἐκκλησίας τῶν ὀρθοδόξων ἐπίσκοπος. Ἐν δὲ Ἀντιοχείᾳ (37) τῆς Συρίας διχῇ διῃρημένων τῶν ὀρθοδόξων μετὰ τὸν [κατὰ τὸν] θεῖον [26] Εὐστάθιον, οἱ μὲν Παυλῖνον εἶχον ἐπίσκοπον, οἱ δὲ Μελέτιον τὸν ἱερὸν μετὰ τὴν προαγωγὴν [27] Εὐζωΐου τοῦ Ἀρειανῶν [28] ἐπισκόπου [29] (38). Οἱ δὲ βασιλεῖς νόμον ἔγραψαν ὑπὲρ τῶν ὀρθοδόξων, καὶ ἐξέπεμψαν διὰ Σάπωρός τινος στρατηγοῦ κατὰ τὴν Ἑῴαν, ὃς καταλαβὼν Ἀντιόχειαν [30], εὗρεν ἔριδα Παυλίνου τῆς ἐπισκοπῆς ἀντιποιουμένου, καὶ Ἀπολλιναρίου ἐπιτρέχοντος τῷ θρόνῳ· Μελέτιον δὲ τὸν
C ἱερὸν ἀμάχως ἡσυχάζοντα· Φλαβιανὸν δὲ [31] τότε πρεσβύτερον ὄντα καὶ Παυλίνῳ μὲν [32] ἀντιταττόμενον, Ἀπολλινάριον [32*] δὲ καταισχύναντα, καὶ Μελετίῳ τὸν θρόνον ἐκδοῦναι [33] τὸν στρατηγὸν Σάπωρα παρεγγυώμενον. Καὶ τοῦτον κυρώσας ἀνεχώρησεν. Τότε Διόδωρον τὸν [34] ἐπίσκοπον (39) Ταρσοῦ ὁ μέγας Μελέτιος ἐχειροτόνησεν. Εὐσέβιός τε [35] ὁ Σαμοσάτων ἐπίσκοπος ἐκ τῆς ἐξορίας ἐπανελθὼν, πολλοὺς ἐπισκόπους ἐχειροτόνησε διαφόροις πόλεσιν. Ἐλθὼν δὲ καὶ [36] ἐν Δολιχῇ χειροτονῆσαι Μάριν [37] ἐπίσκοπον,

VARIÆ LECTIONES.

[21] κατ' αὐτῶν b. [22] Κυνηγίῳ A. [23] προεβάλετο e f, προσελάβετο a. [24] ἐπίσκοπος add. ex A. [25] τούτου δὲ τελευτήσαντος] ὀλίγον δὲ χρόνον ἐπιβιοὺς ἐτελεύτησεν b. [26] τὰ κατὰ τὸν θεῖον A, κατὰ τὸν om. b e. [27] προσαγωγὴν A. [28] Ἀρειανῶν A, Ἀρειανοῦ vulg. [29] post ἐπισκόπου A addit : ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐξ αὐτῶν ἀποσχίσαντες. [30] Ἀντιόχειαν A, τὴν Ἀντ. vulg. εὗρεν om. A. [31] δὲ ante τότε om. A. [32] μὲν add. ex A. [32*] Ἀπολλιναρίου A. [33] ἀποδοῦναι b. [34] τὸν add. ex A. [35] τε om. A e. [36] καὶ add. ex A. [37] Μάριν A b e, Μάρην vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(35) *Amphitheatrum*, quo venationes, et hominum cum bestiis pugnæ edebantur κυνηγεῖον hic interpretor; appictæ hujusmodi significantiæ auctoritates alibi profero.

(36) Petri Alexandriam reditum, et Lucii ejectionem Socrates, lib. IV, cap. 30, et Sozomenus, lib. VI, cap. 39, ad Valentis tempora referunt. Lucium tacet Ecchellensis, et ejus annos confundit cum Timothei, quem Petri successorem ordinat, et annos 6 et dies 156 regnasse notat.

(37) Ad Gratiani et Valentiniani Junioris imperium ante ascitum Theodosium, ista, necnon leges de revocandis in sedes episcopis, conjicienda docet Theodoretus, ex quo hæc Theophanes, lib. V,
D cap. 2 et 3; Socrates, lib. 5, cap. 2 et seqq.; Sozomenus, lib. VII, cap. 2 et 3.

(38) Post ἐπισκόπου, suppl. ex Vat. 1, Pal., Peyr., ἐν Ἀντιοχείᾳ ἀπ' αὐτῶν ἀποσχίσαντες· *qui post provectum ad episcopatum Euzoium Arianum Antiochiæ, se ab eis separaverant*. Quo et indicatur priorem fuisse Paulini episcopatum, nec nisi schismate ab eo factum episcopum : quæ et ratio sit cur Occidentales propensiores fuerint in Paulinum, sintque postmodum gravius questi in Flavianum producto schismate Meletii successorem, ut auctor infra Theodosii ann. 15. COMBEFIS.

(39) Ex Theodoreti lib. V, cap. 4, qui cuncta ante Theodosio traditum imperium gesta testatur.

εἰσερχόμενος ἐν τῇ πόλει φονεύεται, γυναικὸς Ἀρεια-A νῆς ἐξ ὕψους ῥιψάσης κεραμίδα κατὰ τῆς ἱερᾶς τοῦ ἁγίου κεφαλῆς, Θεοῦ συγχωρήσαντος οἷοις οἶδε κρίμασι· περὶ οὗ ὁ Θεολόγος [38] Γρηγόριός φησιν· Ζητῶ μου τὸ χθὲς ὑμῶν σφάγιον τὸν Ἀβραμιαῖον γέροντα.

Ariana muliere tegulam in sacrum sancti viri caput superne dejiciente perimitur: de quo Gregorius Theologus ait: Requiro meum, heri vestrum, Abrahamæum senem occisum.

Τότε καὶ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος παῤῥησιαστικώτερον ἐδίδασκεν ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς τὸ [39] εὐκτήριον τῆς ἁγίας Ἀναστασίας (40), ἔνθα καὶ παράδοξα γίνεσθαι θαύματα ἐξ ἐμφανείας τῆς παναγίας Δεσποίνης [40] ἡμῶν Θεοτόκου (41) λέγουσιν.

Tunc etiam idem Gregorius Theologus Cpoli in oratorio S. Anastasiæ majori cum libertate docuit, ubi magna atque supra fidem hominum miracula ex sanctissimæ Dei Genitricis et Dominæ nostræ opera fieri perhibentur.

A. M. 5872. — *Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Τιμοθέου ἔτος πρῶτον.*

A. C. 372. — *Alexandriæ episcopi Timothei annus primus.*

A. M. 5873. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Σιρικίου ἔτος πρῶτον.*

A. C. 373. — *Romæ episcopi Siricii annus primus.*

A. M. 5874. — Τούτῳ τῷ ἔτει Γρατιανὸς ὁ βασι- B λεὺς ἀνῃρέθη (42) δόλῳ Ἀνδραγαθίου τοῦ στρατηγοῦ Μαξίμου τοῦ τυράννου [41]. Αὐτὸς [42] γὰρ ἐφ' ἁρμαμάξης [43] εἰσελθὼν ὑπεκρίθη εἶναι ἡ γαμετὴ Γρατιανοῦ, καὶ οὕτως ὑπαντήσας ἀφυλάκτως αὐτῷ ἀνεῖλεν αὐτὸν Ἀνδραγάθιος. Τούτου δὲ ἀναιρεθέντος ἐκράτησεν Οὐαλεντινιανὸς τὴν Ῥωμαίων βασιλείαν [44].

A. C. 374. — Hoc anno Andragathii Maximi tyranni ducis dolo Gratianus imperator occisus est. Hic siquidem rhedam ingressus Gratiani conjugem se esse simulavit, cui velut delusus cum incaute occurrisset Gratianus, ipsum Andragathius interfecit. Eo sublato tenuit Romanum imperium Valentinianus.

Τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ (43) Θεοδόσιος ὁ μέγας νόσῳ περιπεσὼν ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐβαπτίσθη [45] ὑπὸ Ἀχολίου [46] τοῦ ἐπισκόπου, καὶ νόμον ὑπὲρ τῶν ὀρθοδόξων τοῦ ὁμοουσίου ἔγραψεν, ὃν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπέστειλεν. Ἐλθὼν δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐδήλωσεν Δημοφίλῳ, ἢ ἀποστῆναι τῆς Ἀρείου πλάνης, ἢ ταχέως τῶν ἐκκλησιῶν [47] ἐξελθεῖν. Ὁ δὲ τὸ πλῆθος [48] τῶν Ἀρειανῶν συνάξας, ἔξω τῆς πόλεως ἐκκλησίαζεν, ἔχων καὶ Λούκιον τὸν [49] Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον Ἀρειανὸν σὺν αὐτῷ [50]· καὶ οὕτω λοιπὸν ὁ θεῖος Γρηγόριος, μεθ' ὧν αὐτὸς εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἐφώτισε, τὰς ἐκκλησίας πάσας παρέλαβεν [51], τεσσαράκοντα ἔτη τῶν [52] Ἀρειανῶν καὶ μικρὸν πρὸς προκατασχόντων αὐτάς.

58 Hoc eodem anno magnus Theodosius gravi morbo Thessalonicæ jactatus, ab Acholio episcopo baptizatus est. Legem etiam rectam consubstantialis sententiam tenentibus faventem promulgavit, quam et Cpolim misit. Ipse in urbem profectus Demophilo significavit, aut ab Arii discederet erroribus, aut mox ecclesia migraret. Ille coacta Arianorum plebe C cum Lucio Alexandriæ episcopo, quem tum secum habebat, suos extra civitatem cœtus celebravit. Atque ita demum divinus Gregorius, una cum iis quos veræ fidei doctrina illustraverat, omnes tandem ecclesias, quas Ariani quadraginta et amplius annis occupaverant, recepit.

A. M. 5875. — *Περσῶν βασιλέως Οὐράνους ἔτος α'.*

A. C. 375. — *Persarum regis Varanis annus primus.*

Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου ἔτος α'.

Cpoleos episcopi Gregorii Theologi annus primus.

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐν γειτονίᾳ Ἰουβιτῶν, οὕτω λεγομένων, γυνὴ ἔτεκεν ὁμοῦ κατὰ τὸ

Hoc anno Antiochiæ ad Jobitarum, quam nuncupant, D viciniam, mulier quatuor masculos uno partu

VARIÆ LECTIONES.

[38] ὁ θεολ. Γρηγ. A, ὁ Γρηγ. θεολ. vulg. [39] εἰς τὸ — Ἀναστασίας om. A. [40] Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου A, Θεοτόκου καὶ Δεσποίνης ἡμῶν vulg. [41] τοῦ ante τυράννου om. a. [42] οὗτος γὰρ b. [43] ἁρμαμάξης, codd. et edd. ἅρμα ἁμάξης. [44] τὴν — βασιλείαν A alii, τὸ — βασίλειον vulg. [45] ἐβαπτίσθη, βαπτίζεται a. [46] Ἀχολίου A b, Ἀσχολίου vulg. [47] τῶν ἐκκλησιῶν A, τῆς ἐκκλησίας vulg. [48] τὸ πλῆθος τῶν Ἀρ. A, πλῆθος Ἀρειανῶν vulg. [49] τὸν Ἀλ. A, τῆς Ἀλ. vulg. [50] ὄντα σὺν αὐτῷ A. [51] πάσας καὶ παρέλ. A. [52] τεσσ. ἔτη τῶν Ἀρ. A., τῶν Ἀρ. τεσσ. ἔτη vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(40) Loco hæc congruunt et anno. De oratorio Anastasiæ a Gregorio Theologo excitato, et Ἀναστασίας sive Ἀναστάσεως ob fidei resurrectionem in eo manifestatam dicto, deque primis ibidem visis miraculis luculenter Baronius ad annum Christi 375 num. 56 et seqq.

(41) *Sanctissima dei Genitrice suam illic virtutem ac præsentiam exhibente.* Sic Christi an. 402, de Pulcheria ait ex Sozom. ὅτι καὶ θείας ἐμφανείας ἠξιοῦτο· *quæ divina visione dignaretur.* COMBEFIS.

(42) Arreptam potius a Maximo tyrannidem, quam illatam Gratiano necem, huic anno Theodosii quarto sociandam uno stylo contestantur chronicorum auctores Prosper, Marcellinus comes, Socrates, lib. v, cap. 11, *Chronicon Alexandrinum.*

(43) Ἱστορικῶς tantum, haud χρονικῶς scribi docent verba illa, τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ, *eodem tempore*, sive, *circa tempus illud.* Confirmat lex hic memorata in Theodos. cod. exstans Gratiano Aug. V et Theodosio I coss. qui Theodosii imperii annus sequens est, lata.

edidit : qui cum menses duos supervixissent, unus post alium, cuncti quatuor letho sunt abrepti.

A. C. 376. — Hoc anno magna et œcumenica sancta synodus centum et quinquaginta orthodoxorum episcoporum Cpoli a magno Theodosio congregata est, ad confirmanda Nicænæ synodi dogmata. Convocavit etiam ex Macedonii secta triginta sex episcopos, inter quos primas tenebat Eleusius. Sanctorum autem centum et quinquaginta Patrum præsides erant Timotheus Alexandriæ, Meletius Antiochiæ, sacerrimus Cyrillus Hierosolymorum, et divinus Gregorius Cpolis episcopi. Macedonii sententiam secuti triginta sex episcopi Nicææ decreta ut amplecterentur, moniti, quemadmodum jam olim sub Valente cum Liberio convenerant, libellos dederunt. Qui vero una cum Sylvano Romam fuerant delegati, veritati assentiri renuerunt : et ab urbe dilapsi risum cunctis moverunt, cum aliud mente tenere, aliud verbis profiteri et Liberii litteras, quæ de recto eorum circa fidem sensu testarentur, fraudulenter proferre deprehenderentur. Sancta porro synodus Cpolitanum episcopatum Gregorio Theologo **59** suis suffragiis confirmavit, et pro toleratis laboribus bene meritum, quodque hæresium labe expurgasset ecclesias, etiam invitum et renitentem in sede collocavit. Quo facto sapientissimus æque ac beatissimus Pater, quosdam Ægypti episcopos invidia motos persentiens, oratione de abdicando præsulatu evulgata, spontaneus throno sibi commisso recessit. Illo hunc in modum pontificatus munere cedente, Nectarium imperator et una synodus promovet, virum genere Tarsensem, qui tum prætoris onus gerebat, ad eam quidem horam nondum baptismi ritu lustratum, honestis alioquin et devotis clarum moribus. Sancta et œcumenica synodus consubstantialis dogma

A αὐτὸ παιδία τέσσαρα ἀρσενικά· καὶ ἐπέζησαν μῆνας δύο, καὶ ἀπέθανον, ἓν ἐπὶ τὸ ἕν, τὰ τέσσαρα.

A. M. 5876. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἡ μεγάλη καὶ οἰκουμενικὴ (44) ἁγία δευτέρα σύνοδος τῶν πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου συνηθροίσθη πρὸς βεβαίωσιν τῶν ἐν Νικαίᾳ δογμάτων. Μετεστείλατο δὲ καὶ [53] ἐκ τῆς Μακεδονίου αἱρέσεως ἐπισκόπους τριάκοντα ἕξ, ὧν ἡγεῖτο Ἐλεύσιος. Τῶν δὲ ἁγίων πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν Πατέρων [54] προηγοῦντο Τιμόθεος ὁ Ἀλεξανδρείας, Μελέτιος Ἀντιοχείας, Κύριλλος ὁ [55] ἱερώτατος Ἱεροσολύμων, καὶ ὁ θεῖος Γρηγόριος Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ δὲ τὰ Μακεδονίου φρονοῦντες τριάκοντα ἓξ ἐπίσκοποι προτραπέντες ὑπὸ τῶν Πατέρων τὰ ἐν Νικαίᾳ δέξασθαι δόγματα, B καθὰ καὶ Λιβερίῳ [56] ἐπὶ [57] Οὐάλεντος συνθέμενοι, λιβέλλους ἐπέδωκαν. Οἱ δὲ [58] περὶ Σιλβανὸν ἐν Ῥώμῃ πεμφθέντες ἀπηνήναντο τῇ ἀληθείᾳ συνθέσθαι, καὶ ἀνεχώρησαν γέλως ἅπασι γεγονότες, ἄλλα μὲν [59] φρονοῦντες, ἄλλα δὲ συντιθέμενοι, ἀπατηλῶς τὰς Λιβερίου ἐπιστολὰς ἐπαγόμενοι μαρτυρούσας αὐτοῖς ὀρθοδοξίαν. Ἡ δὲ ἁγία σύνοδος Γρηγορίῳ τῷ [60] Θεολόγῳ τὴν ἐπισκοπὴν Κωνσταντινουπόλεως ἐκύρωσεν, καὶ ἄκοντα τοῦτον τῷ θρόνῳ ἐνίδρυσεν [61], ὡς πολλὰ καμόντα, καὶ τῆς λώβης τῶν αἱρέσεων τὴν Ἐκκλησίαν ἐλευθερώσαντα. Τινὰς δὲ τῶν ἐξ Αἰγύπτου μαθὼν ὁ τὰ πάντα σοφὸς καὶ μακαριώτατος φθονήσαντας τῷ πράγματι [62] (45), τὸν συνταχτήριον λόγον (46) ἐπιδειξάμενος, ἑκουσίως τοῦ θρόνου τῆς βασιλίδος C ὑπεχώρησε. Τούτου δὲ ἀποταξαμένου, Νεκτάριον ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ σύνοδος προχειρίζεται, Ταρσέα μὲν τῷ γένει, τὴν τοῦ πραιτωρίου [63] δὲ ἀρχὴν τότε διέποντα, ἀβάπτιστον μὲν ἕως τότε τυγχάνοντα, σεμνὸν [64] δὲ καὶ εὐλαβῆ [65] περὶ βίον. Ἡ δὲ [66] ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος τὸ ὁμοούσιον ἐκύρωσεν,

VARIÆ LECTIONES.

[53] καὶ add. ex A. [54] πατέρων add. ex A. [55] ὁ ante ἱερωτ. add. ex A. [56] Λιβέριος A, Λίβεριν b, Λιβέριον f. [57] ἐπὶ b, ὑπὸ vulg. [58] δὲ om. A. [59] ἄλλα μὲν A, ἄλλα δὲ vulg. [60] τῷ add. ex A. [61] ἐνίδρυσεν A, ἐνίδρυσαν vulg. [62] πράγματι A, προστάγματι vulg. [63] Πραίτωρος b. [64] σεμνὸν — — βίον om. e. [65] εὐλαβῆ A a, εὐσεβῆ vulg. [66] δὲ ante ἁγ. et τὸ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(44) Quam ex Socrate signatis consulibus Eucharide et Evagrio, pronuntiant alii Syagrium et Eucherium, anno Theodosii tertio synodum CP. peractam cuncti ferme chronologi statuunt ; miror Theophanem in ejusdem, quo celebrari non potuit, annum sextum distulisse, quo Syricii papæ Romani annum quartum numerat, cujus tempora synodus eadem longo spatio antevertit. Socrates lib. v, cap. 8 ; Theodoret. lib. iv, c. 8 ; Sozomenus lib. vii, cap. 7.

(45) Barb. Peyr. Cedr., etc. etsi Pal. προστάγματι, illud melius. *Videns rei invidia motos. Τὸν συνταχτήριον λόγον ἐπιδειξάμενος. Oratione edita, ac dicta, qua discessurus bene precaretur, ac vale diceret.* Sic nimirum ipse : Προτρεπτικοὺς ἡμῖν μελετήσατε λόγους, ἐγὼ ὑμῖν ἀποδώσω τὸν συνταχτήριον· *Sermones instruite, quibus abeuntem prosequamini ; ego vobis valedictorium reddam.* Male Buccard. *habita de pace agenda oratione*; Xyl. *de concordia constituenda :* Baroniique interpres, ut et Anast. *compositorio sermone.* — *Προσέθηκεν τῷ συμβόλῳ τὴν θεολογίαν τοῦ Πνεύματος· Doctrinam de Spiritus sancti deitate.* Minus reddit interpr. *sanctam de Spiritu sancto doctrinam.* Combefis.

D (46) Orationem componendis episcoporum dissidiis dictam nonnulli existimant, quam potius pro abdicanda sede pronuntiatam cum Billio judico. Συνταχτήριος enim ille λόγος, idem qui ἀποταχτήριος. Hinc Lexicon anonymum inter regia ms. : Συνταχτήριοι λόγοι, οἱ ἐν ἐξόδοις ἐπὶ τῶν ἀρχόντων ἀποχαιρετισμοί, οἷος καὶ ὁ τοῦ μεγάλου Πατρὸς Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου συνταχτήριος· *Orationes quibus discessuris proceribus vale dicimus* συνταχτήριοι, *qualis est illa, quam magnus Pater Gregorius Theologus habuit.* Bardam συνταχτήριον ἐκπληροῦντα, vota pro felici discessu nuncupantem describit Cedrenus editionis Regiæ, pag. 555. Ita loquentem Damascenum, orat. De fidel. defunctis, exponit Billius, relato etiam Maximo in Dionysium teste : Ἔνθα Παῦλος ἐν Ἀσίᾳ συντάσσεται ταῖς Ἐκκλησίαις αὐτῆς· *ubi Paulus Asiæ Ecclesiis valedicit.* Illic συντάσσεται nihil aliud significat quam ἀποτάσσεται. Nicetas ipse Gregorii expositor orationem συνταχτήριον sub ejus finem ἀποχαιρετικόν quasi *valedictoriam* nominat. Hæc ille.

προσέθηκεν δὲ [67] τῷ συμβόλῳ καὶ τὴν θεολογίαν τοῦ Πνεύματος. Ἐξέθετο δὲ καὶ κανόνας ἐν οἷς τῷ θρόνῳ τῆς [68] Κωνσταντινουπόλεως τὰ πρεσβεῖα νέας Ῥώμης ἀπένειμεν. Τότε Γρηγόριος ὁ Νύσσης καὶ Πελάγιος Λαοδικείας, Εὐλόγιός τε Ἐδέσσης καὶ Ἀμφιλόχιος Ἰκονίου ἐν ταύτῃ διέλαμπον, σὺν τῷ μεγάλῳ Γρηγορίῳ καὶ τοῖς προῤῥηθεῖσιν. Ἡ δὲ ἁγία σύνοδος Ἄρειόν τε καὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας, Εὐζώϊόν τε καὶ Ἀκάκιον, Θέογνιν καὶ Εὐφρόνιον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀνεθεμάτισεν· πρὸς τούτοις δὲ καὶ Μακεδόνιον [69] τὸν Πνευματομάχον καὶ [70] Εὐδόξιόν τε καὶ Ἀέτιον καὶ Εὐνόμιον ἀπεκήρυξεν. Μελέτιος δὲ ὁ μέγας μετὰ τὸ πληρωθῆναι τὴν σύνοδον ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν εἰρήνῃ ἐκοιμήθη. Τὸ δὲ ἱερὸν αὐτοῦ σῶμα διεκομίσθη εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ ἐτέθη πλησίον τῆς θήκης τοῦ ἁγίου μάρτυρος Βαβύλα. Ἐχειροτονήθη δὲ Φλαβιανὸς Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος, ζῶντος καὶ Παυλίνου, καίπερ ὅρκων δεδομένων, ὅτι οὐ καταδέξεται [71] ἐπισκόπου χειροτονίαν Φλαβιανός. Πάλιν οὖν ταραχὴ τὴν Ἐκκλησίαν Ἀντιοχείας εἶχεν· τῶν μὲν Παυλίνῳ, τῶν δὲ Φλαβιανῷ ὑπεικόντων. Τότε καὶ Παύλου (47) τοῦ ὁμολογητοῦ τὸ σῶμα ὁ βασιλεὺς εἰς Κωνσταντινούπολιν εἰσήγαγεν, καὶ ἀπέθετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν [72], ἣν ᾠκοδόμησε Μακεδόνιος ἐπιβουλεύων Παύλῳ.

A. M. 5877. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Νεκταρίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Θεοδόσιος ὁ Αὔγουστος Ὀνώριον υἱὸν αὐτοῦ γεννηθέντα (48) ἐκ Πλακίλλης τῆς εὐσεβεστάτης ἐπιφανέστατον [73] καὶ ὕπατον ἀνέδειξεν. Εὐτρεπίσθη δὲ πολεμεῖν (49) τῷ τυράννῳ Μαξίμῳ [74]. Καὶ πολεμοῦντος πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἑσπέρια μέρη, φήμης [75] δὲ ψευδοῦς ἐξελθούσης ὅτι νενίκηκε Μάξιμος, οἱ Ἀρειανοὶ ἀνασυρθέντες τὴν οἰκίαν Νεκταρίου ἐνέπρησαν τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.

A. M. 5878. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐπεκτίσθη ἐν τῇ Ταυριανῇ λεγομένῃ πύλῃ προσθήκη εἰς πλάτος τῆς γεφύρας καὶ ἐπεστεγάσθη· ἐκτίσθη δὲ καὶ μικρὰ βασιλικὴ ἐν τῇ παλαιᾷ πλησίον τῆς μεγάλης. Ἐν δὲ Παλαιστίνῃ Ἐμμαοὺς κώμῃ παιδίον ἐγεννήθη τέλειον ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ, καὶ ἄνω διῃρημένον, ὃ εἶχεν δύο στήθη, δύο κεφαλὰς, καὶ ἑκάστων [76] τὰς αἰσθήσεις ἔχον. Τὸ ἓν ἤσθιε [77] καὶ ἔπινε, καὶ τὸ ἕτερον οὐκ ἤσθιεν· τὸ ἓν ἐκάθευδε, καὶ τὸ

A stabilivit, sanctamque de Spiritu sancto doctrinam symbolo apposuit. Promulgavit etiam canones, quibus Cpolitanæ sedi novæ Romæ privilegia concessit. Tunc Gregorius Nyssæ et Pelagius Laodiceæ, Eulogius quoque Edessæ et Amphilochius Iconii, cum magno Gregorio et aliis memoratis ea in synodo florebant. Sancta vero synodus Arium et Eusebium Nicomediensem, Euzoium pariter et Acacium, Theognim et Euphronium, et reliquos anathemate damnavit: et præter eos Macedonium, qui Spiritum sanctum impugnabat, Eudoxiumque et Aetium et Eunomium abdicavit. Magnus autem Meletius, absoluta synodo, Cpoli in pace quievit. Sacrum ejus corpus Antiochiam deportatum ad loculum sancti martyris Babylæ reconditum fuit. Cæterum, Paulino
B adhuc inter vivos superstite, Flavianus Antiochiæ ordinatus est episcopus, quamvis promotionem nullatenus admissurum, vel dato juramento antea professus fuisset. Exinde igitur renovati tumultus Antiochenam Ecclesiam divexabant, his quidem Paulino, aliis Flaviano obsequentibus. Tunc etiam Pauli confessoris corpus Cpolim induxit imperator, et in ecclesia, quam Macedonius Paulo structis insidiis ædificaverat, deposuit.

A. C. 377. — *Cpolis episcopi Nectarii annus primus.*

Hoc anno Theodosius Augustus filium Honorium e Placilla susceptum illustrisssimum atque una
C consulem designavit. Bellum etiam in Maximum tyrannum paravit: qui cum in partibus Occidentis adversus eum præliaretur, falso rumore sparso, Maximum victorem evasisse, Ariani manifesto furore rapti Nectarii **60** Cpolis episcopi ædes incenderunt.

A. C. 378. — Hoc anno Antiochiæ in porta, quæ dicitur Tauriana, appendix ædificata est ad pontis latitudinem, tectoque operta: item parva basilica in veteri prope majorem exstructa. In Palæstina vero pago Emmaus infans natus est ab umbilico deorsum unus et integer, sursum autem in duas species separatas divisus: adeo ut duo pectora, geminum caput, et utriusque completos sensus haberet. Unus comedebat et bibebat, alter cibum re-
D

VARIÆ LECTIONES.

[67] δὲ ante τῷ et καὶ ante τὴν add. ex A. [68] τῆς om. A. [69] δὲ τὸν Μακ. A. [70] καὶ ante Εὐδ. add. ex A. [71] καταδέξεται A et alii, καταδέξηται vulg. [72] ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ a c. [73] ἐπιφανέστατα Ὕπατον A. [74] Μαξίμῳ om. a. [75] φήμης δὲ ψευδοῦς ἐξελθούσης A, φήμης ψευδοῦς vulg. [76] ἕκαστον A. [77] ἤσθιε A, ἐσθίε vulg. utroque loco.

JAC. GOARI NOTÆ.

(47) Sozomenus, lib. VII, cap. 10.

(48) Anno Theodosii sexto Ricimere et Clearcho coss. natum Prosperi, Idatii et Alexandrinum chronica demonstrant, quibus accedit Socrates lib. V, cap. 12. Iidem deinde Arcadii et Bautonis consulatum anno sequente ordinant, ac tandem Honorii et Euodii faces elevant. Isti igitur anno Theodosii octavo dignitatem adierunt: quare Theophanes anno citius Theodosii septimo eam memorat. His autem verbis et litteris in fastos consulatum hunc Prosper retulit: *Honorio N. P. et Euodio coss.* Eas vero litteras N. P. *nobilissimum puerum* designare ex script. veteribus notis, et codice Theodos. certo et erudite declarat Pontacus, quam vocem auctor hic scribit ἐπιφανέστατον, et ad annum Joviani unicum ἐπιφανέντα, ubi nos *nobilissimum* referre fidem dedimus.

(49) Etiam anno sequente præparatam in Maximum expeditionem suggerit Socrates lib. V, cap. 12, eo nempe, qui Arcadii et Bautonis consulatum excepit, Theodosii octavus. Reliqua hic memorata sequius rejicienda habentur cap. 13, Sozomeni lib. VII, cap. 14.

spuebat. Dormiebat ille, et alius in vigiliis erat. Contigit etiam ut colluderent invicem, et ambo flerent, et ad invicem colluctantes rixarentur. Simul vixere autem annis amplius duobus: et uno quidem morte prærepto, alius diebus quatuor mansit superstes, et pari fato decessit.

Hoc etiam anno Theodosius imperator Tauri statuam erexit.

A. C. 379. — Hoc anno mensis Epiphei sexto supra vigesimum, Timotheo Alexandriæ episcopo vita functo, in ejus locum Theophilus est ordinatus.

A. C. 380. — *Alexandriæ episcopi Theophili annus primus.*

Hoc anno Theodosius pientissimus imperator victor renuntiatus Maximum tyrannum interfecit duodecimo Kalendas Augustales: Andragathium quoque ducem, quod Gratianum dolo interfecisset, morti tradidit.

A. C. 381. — Hoc anno Theodosius cum filio suo Honorio Romam est profectus, quem velut imperatorem cum quinto idus Junias solio collocasset, ipse Cpolim remeavit.

A. C. 382. — Hoc anno Eugenius artis oratoriæ exprofessor, et contrarotulatoris sive ratiocinarii munere fungens imperii libidine exarsit, cui Artabasdus ex minore Galatia **61** oriundus se socium adjunxit. Quod ubi rescivit Valentinianus, magni Valentiniani filius ex Justa, laqueo sibi ipsi vitam præscidit. Eo comperto Theodosius arma movet, et in ejus vindictam parat expeditionem. Theophilus Alexandriæ episcopus a Theodosio imperatore licentiam precatus, gentilium fanum, mentulas, et si quid magis obscœnum atque profanum erat reconditum traduxit

A ἕτερον ἐγρηγόρει· ἔστι δὲ ὅτε [78] καὶ συνέπαιζον πρὸς ἄλληλα, καὶ ἔκλαιον [79] ἀμφότερα, καὶ ἔτυπτον ἄλληλα. Ἔζησαν δὲ μικρὸν πρὸς ἔτη δύο. Καὶ τὸ μὲν ἓν ἀπέθανεν, τὸ δὲ ἕτερον ἔζησεν ἡμέρας τέσσαρας, καὶ ἀπέθανεν καὶ αὐτό.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἔστησεν ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος τὸν κίονα τοῦ Ταύρου (50).

A. M. 5879. — Τούτῳ τῷ ἔτει Τιμοθέου τελευτήσαντος τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας μηνὶ Ἐπιφὶ εἰκάδι ἕκτῃ χειροτονεῖται ἀντ' αὐτοῦ [80] ὁ [81] Θεόφιλος (51).

A. M. 5880. — *Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Θεοφίλου ἔτος πρῶτον.*

B Τούτῳ τῷ ἔτει Θεοδόσιος ὁ εὐσεβὴς [82] βασιλεὺς νικήσας Μάξιμον τὸν τύραννον (52) ἀνεῖλεν πρὸ δώδεκα καλανδῶν Αὐγούστου, καὶ Ἀνδραγάθιον τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ, ὡς δολοφονήσαντα τὸν Γρατιανόν.

A. M. 5881. — Τούτῳ τῷ ἔτει [83] ἦλθεν Θεοδόσιος ἐν Ῥώμῃ (53) μετὰ Ὀνωρίου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐκάθισεν αὐτὸν βασιλέα ἐν αὐτῇ πρὸ πέντε εἰδῶν Ἰουνίου, καὶ ἀνῆλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει [84].

A. M. 5882. — Τούτῳ τῷ ἔτει Εὐγένιος ἐτυράννησεν ὁ ἀπὸ γραμματικῶν [85] (54) ἀντιγραφεὺς ὢν [86], καὶ σχῆμα βασιλικὸν περιθέμενος, συνόντος αὐτῷ καὶ Ἀρταβάσδου τοῦ ἀπὸ τῆς μικρᾶς Γαλατίας. Καὶ ἀκούσας Οὐαλεντινιανὸς [87] ὁ υἱὸς τοῦ Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ μεγάλου ἐξ [88] Ἰούστης [89], ἑαυτὸν ἀνεῖλεν ἀγχόνῃ. Ὁ δὲ Θεοδόσιος τοῦτο μαθὼν ἐξωπλίζετο τοῦ κατελθεῖν εἰς C ἐκδίκησιν αὐτοῦ. Θεόφιλος (55) δὲ ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας αἰτήσας Θεοδόσιον τὸν βασιλέα τὸ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἱερὸν τῶν Ἑλλήνων ἐξεκάθηρεν [90], καὶ εἰς ἐκκλησίαν μετεσκεύασεν, τὰ δὲ ὄργια τῶν Ἑλ-

VARIÆ LECTIONES.

[78] ἔστι δὲ ὅτε A, καὶ ἔστι δὲ ὅτε vulg. [79] καὶ ἔκλαιον — ἄλληλα om. A f. [80] τοῦ add. ex A et aliis. [81] ὁ add. ex A. [82] ὁ εὐσεβὴς om. a. [83] τούτῳ τῷ ἔτει —— Κωνσταντινουπόλει om. A. [84] ἐπὶ Κωνστ. b. [85] Εὐγ. ἐτυρ. ὁ ἀπὸ Γραμμ. A, ὁ Εὐγ. ὁ ἀπὸ Γρ. ἐτυρ. vulg. [86] ὢν om. A. [87] Οὐαλ. ὁ υἱὸς τοῦ om. A. [88] ἐξ, καὶ A. [89] Ἰούστας A. [90] ἐξεκάθηρεν, καὶ εἰς ἐκκλησίαν μετεσκεύασεν, τὰ δὲ ὄργια τῶν Ἑλλήνων add. ex b.

JAC. GOARI NOTÆ.

(50) Columnam illam describit Cedrenus in Theodosio: Τοῦ Ταύρου κίονα ἔστησεν ὁ μέγας Θεοδόσιος τρόπαια καὶ μάχας κατὰ Σκυθῶν καὶ βαρβάρων ἔχοντα τοῦ αὐτοῦ. Ἔχει δὲ οὗτος ἔνδοθεν καὶ ὁδὸν ἄνω φέρουσαν· καὶ ὁ κατὰ τὸ ἄμφοδον δὲ ἑστὼς D ἱππότης, αὐτός ἐστιν ὁ μέγας Θεοδόσιος χεῖρα τείνων δεξιὰν πρὸς τὴν πόλιν, καὶ δεικνὺς τὰ ἐγγεγραμμένα τρόπαια· *Tauri* (in foro Tauri intellige) *statuam posuit magnus Theodosius, suas contra Scythas continentem pugnas, et de iis statuta tropæa. Habet intus viam sursum ferentem. Eques porro in bivio positus, ipse est magnus Theodosius, dextram versus urbem intendens, ac monstrans inscripta statuæ tropæorum monumenta.* Columnæ et statuæ superimpositæ casum enarrat Zonaras in Alexio. *Origines CP.* Petrus Gyllus in CP. typographia.

(51) Ad annum Theodosii septimum, quo coss. agebant Arcadius et Bauto, Theophili ordinationem revocat Socrates lib. v, cap. 12, annos 27 et dies 87 tribuit Abraham Ecchellensis.

(52) Theodosio et Cynegio coss. anno ipsius Theodosii decimo Maximum devictum attestantur Prosperi et Idatii chronica, et Socrates lib. v, cap. 13 et 14, hic sexto Kal. Septembris, iste quinto Kal. Augustas, auctor duodecimo cladem accepisse narrant.

(53) Idatii et Alexandrinum chronica ad annum Theodosii undecimum. Socrates lib. v, c. 14.

(54) Arreptam ab Eugenio tyrannidem præmature anno Theodosii duodecimo locatam Prosper et Idatius reclamant in chronicis, et annis duobus posteriorem statuunt. Confirmat Zosimus, lib. IV Valentiniani Junioris necem, et Eugenii rebellionem, Rufino consule, qui eodem anno fasces tenebat, CP. auditam referens: quibus addere poteris Socratem, qui Theodosio III et Abundantio coss., ipsius nimirum Theodosii 15, exercitum ad expetendam de tyranno ultionem CP. movisse testatum reliquit lib. v, cap. 24. Ῥωμαϊκοὺς παιδεύων λόγους ἐν τοῖς παιδευτηρίοις, habet Socrates idem. *Qui Latinas litteras in ludis docuerat.* Ἀντιγραφεὺς vero *magister scriniorum* est: ᾧ βασιλεὺς τὴν βασιλικὴν γλῶσσαν ἐπέτρεψε. Eunapius in Nymphidiano.

(55) Εἰδωλοκτόνος propter hic enarrata Georgio Syncello dictus. Socrates, lib. v, cap. 16 et 17; Theodoretus, lib. v, cap. 22; Sozomenus, lib. VII, cap. 15; Rufinus, lib. II, cap. 23.

λήνων ἐδημοσίευσεν, φαλλούς τε καὶ εἴ τι τούτων [91] ἀσελγέστερον καὶ βεβηλότερον· ὅθεν τὸ πλῆθος τῶν Ἑλλήνων αἰσχυνθὲν, πολλοὺς φόνους εἰργάσατο. Θεοδόσιος δὲ μαθὼν τοὺς γεγονότας ὑπ' αὐτῶν φόνους, τοὺς μὲν ἀναιρεθέντας Χριστιανοὺς ὡς μάρτυρας ἐμακάρισεν· τοῖς δὲ Ἕλλησι συγχωρεῖν ἐπηγγείλατο, εἰ πρὸς Χριστιανισμὸν μετάθοιντο· τὰ δὲ ἱερὰ αὐτῶν καθαιρεθῆναι καὶ τὰ εἴδωλα χωνευθῆναι καὶ εἰς χρείας πενήτων δοθῆναι ἐκέλευσεν. Τοῦ δὲ ναοῦ τοῦ Σεράπιδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ λυομένου, ἱερογλυφικὰ γράμματα εὑρέθησαν σταυροῦ τύπον [92] ἔχοντα [93], ὅπερ οἱ ἐξ Ἑλλήνων πιστεύσαντες θεασάμενοι εἶπον, σημαίνειν τὸν σταυρὸν, κατὰ τὴν τῶν [94] ἱερογλυφικῶν γραμμάτων ἔννοιαν, ζωὴν ἐπερχομένην.

A in publicum: unde gentilium plebs pudore perfusa cædes quam plurimas perpetravit. His porro Theodosius auditis, et de tantis cædibus certior factus, Christianos morti traditos inter martyres beatorum numero statuit recensendos. Gentilibus vero, si modo se ad Christianam religionem transferrent, veniam obtulit: fana demum everti, idolaque conflari, et in pauperum necessitates erogari mandavit. Diruto porro Alexandriæ Serapidis templo, repertæ sunt sacræ Ægyptiorum eruditis dictæ litteræ crucis formam referentes: quas cum ex gentilibus fideles conspicarentur, dixerunt, crucem juxta sacrarum litterarum interpretationem significare vitam adventuram.

A. M. 5883. — Τούτῳ τῷ ἔτει Μάρκελλος ὁ Ἀπαμείας (56) τῆς Συρίας ἐπίσκοπος ζήλῳ θείῳ κινούμενος τὰ ἱερὰ τῶν Ἑλλήνων ἐν Ἀπαμείᾳ κατέστρεψεν, καὶ διὰ τοῦτο ἀνῃρέθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Νεκτάριος δὲ ὁ Κωνσταντινουπόλεως (57) ἐκώλυσε τὸν ἐπὶ τῆς μετανοίας πρεσβύτερον διὰ τὸ γεγονὸς ἁμάρτημα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὑπό τινος διακόνου εἰς τὴν γυναῖκα τὴν ἐπὶ τῇ μετανοίᾳ σχολάζουσαν. Ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ καὶ πάσῃ τῇ Δύσει ἐπιμελῶς φυλάττεται ἕως τοῦ νῦν, καὶ τόπος ἠφώρισται τοῖς μετανοοῦσιν. Θεοδόσιος δὲ [95] ὁ βασιλεὺς νόμον ἔγραψεν (58) γυναῖκα εἰς διακόνισσαν μὴ προβαίνειν [96], εἰ μὴ ὑπερβῇ τὰ ἑξήκοντα ἔτη, κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Εὐνόμιον δὲ ἐξώρισεν παρασυναγωγὰς ποιοῦντα καὶ λαοὺς ἀπατῶντα· καὶ ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἀπέθανεν.

A. C. 383. — Hoc anno Marcellus Apameæ in B Syria episcopus, divino religionis zelo motus, gentilium fana Apameæ evertit: quod ei factum mortem a gentilibus promeruit. Nectarius autem Cpolitanus præsul presbyterum super pœnitentia constitutum removit, propter flagitium in mulierem pœnitentiæ vacantem in ecclesia a quodam diacono admissum. Romæ vero quemadmodum in toto Occidente mos iste usque in hanc horam observatur sedulo, ubi etiam seorsim locus pœnitentibus assignatur. Theodosius porro imperator legem tulit, ne mulier in diaconissam promoveretur, nisi juxta dictum apostoli annum sexagesimum superaret. Eunomium quoque, illegitimos cœtus congregantem et populis facientem fucum, in exsilium, quo mortuus est, ejecit.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Πλακίλλα ἡ γαμετὴ (59) Θεοδοσίου ἐκοιμήθη, εὐσεβὴς οὖσα καὶ φιλόπτωχος, οἰκείαις χερσὶ λωβοῖς (60) καὶ νοσοῦσιν [97] ὑπηρετοῦσα. Ταύτης ἀνδριάντα κατέαξαν οἱ Ἀντιοχεῖς καὶ ἔσυραν ἀγανακτοῦντες διὰ τὰ ἐπιτεθέντα δημόσια παρὰ τοῦ βασιλέως τελεῖν αὐτοῖς. Οἷς καὶ ὀργισθεὶς σφόδρα πόθῳ τῷ πρὸς Πλακίλλαν τὴν εὐσεβεστάτην ἤμελλε πάντας ἀπολλύειν, εἰ μὴ Φλαβιανὸς ὁ ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας ἐλθὼν ὑπὲρ Ἀντιοχέων ἐπρέσβευσεν· Ἰωάν-

C Hoc eodem anno Placilla imperatoris conjux obdormivit, pie usquequaque habita, egenorum amatrix, et quæ propriis manibus ægrotis ac leprosis ministrare soleret. Hujus statuam irritati Antiochenses, ob imposita sibi ab imperatore pendenda vectigalia, per civitatem ignominiose traxerunt et confregerunt. **62** His in vindictam exarsit imperator, et quo ferebatur in plentissimam Placillam affectu, cunctos neci destinabat, nisi Fla-

VARIÆ LECTIONES.

[91] τούτων add. ex A. [92] σταυρῶν τύπους b. [93] ἔχοντα om. A. [94] τῶν om. A. [95] δὲ om. A. [96] εἰς διακονίαν μὴ ἐπιβαίνειν b. [97] νοσοῦντας e.

JAC. GOARI NOTÆ.

(56) Sozomenus nuper citatus, et Theodoretus, lib. v, cap. 21.

(57) Ecclesiæ particularis error recto et integro universalis sensui non officit, nec Orientalis quantumlibet ampla spectandaque, pœnitentiariis sacerdotibus rejectis, ac secuto tempore receptis, suis gestis aut privata doctrina Romanæ auctoritati, generali consuetudini, sanis de pœnitentia dogmatis ullum præjudicium aut damnum intulit. Pauca hæc circa temerariam pœnitentiarii sacerdotis a Nectario rerum ecclesiasticarum minus experto abrogationem, circa quam multi multa falsa et inutilia. Nectarius enim Neophytus ab Eudæmone sacerdote pari ignorantia damnando, in errorem, et si vis crimen, abduci potuit. — Nectario presbyterum pœnitentiæ præpositum amoventi iniquior mihi visus P. Goar, cum rem ille disciplinæ egerit, nihilque inde apud antiquos, velut pœnitentiæ sacramentum ipsum violarit, notæ reportarit. Fuit semper Nectarii sancta memoria, modumque illum D pœnitentiæ publicæ, unde id scandali ortum esset, velut tantum juris humani, et ecclesiasticæ consuetudinis, in sua, cui jure patriarchali præsidebat, ecclesia abolere potuit. COMBEFIS.

(58) De hac Theodosii lege et diaconissarum ætate copiose et erudite disserit Franciscus Hallier, de sacris electionibus et ordinationibus: et nos olim in euchologicis.

(59) Cum eam ante plures annos ex Marcellini chronico, et ex Baronii calculis ad annum 387 num. 58 obiisse constet, magis placeret auctoris textus hoc pacto interpolatus, Πλακίλλης τῆς γαμετῆς Θεοδοσίου κοιμηθείσης, ταύτης ἀνδριάντα, etc., ita tamen ut etiam verba τῷ δ' αὐτῷ ἔτει nusquam retinenda censeam.

(60) Vix adduci possum, ut de leprosis peculiarius accipiam, quibus ipsa manibus Placilla Augusta ministraret; et non magis de corpore mutilis, atque alias debilibus; scabie forsan, fœtidisque ejusmodi morbis laborantibus. COMBEFIS.

vianus episcopus legatione pro Antiochensibus functus ad clementiam inclinasset. Joannes vero Chrysostomus, qui tum Antiochiæ presbyter aderat, ad animandos et erigendos eos, qui imperatorum imagines violaverant, orationes plane admirandas habuit.

νης δὲ ὁ Χρυσόστομος πρεσβύτερος ὢν Ἀντιοχείας τότε καὶ παρὼν λόγους θαυμαστοὺς πρὸς παραίνεσιν τῶν τολμησάντων κατὰ τῶν βασιλικῶν ἀνδριάντων ἐπεδείξατο.

A. C. 384.—Hoc anno Theodosio adversus Eugenium tyrannum expeditionem suscipiente, jamque cum exercitu Thessalonicam profecto, sub ipso ejus ingressu cum propter castrorum metationes, tum propter aurigam et præfecti puerum in seditionem mota est civitas. Imperatorem itaque probris incesserunt, et præfectum ipsum morte mulctaverunt. Ad breve tempus patienter ferens imperator, populumque demulcens, equestre certamen fieri jussit: tum populum et tribus ad spectaculum coactos sagittis confodere militibus permisit: perieruntque e populo hominum quindecim millia. Cum Mediolanum venisset, Ambrosius episcopus ecclesiam ingredi vetuit. Quodam insuper natalitiorum Salvatoris die festo Rufinum magistrum pro imperatore deprecatum venientem graviter objurgavit Ambrosius. Cum vero Ambrosii suasu Theodosius tandem legem tulisset, ut capite vel bonorum publicatione damnatis triginta dierum spatium ad supplicii infligendi deliberationem daretur: tum in ecclesiam receptus est, extra quidem altaris cancellos, non autem juxta priorem usum intra ipsius sacrarii septa. Unde mos ad hunc usque diem præclare quidem invaluit, imperatores ab altari semotos una cum populo stantes interesse sacris.

A. M. 5884. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπιστρατεύσαντος Θεοδοσίου (61) κατὰ Εὐγενίου τοῦ τυράννου, καὶ κατελθόντος ἐν Θεσσαλονίκῃ μετὰ τοῦ στρατοῦ [98] αὐτοῦ, καὶ εἰσελθόντος τοῦ στρατοῦ ἐν τῇ πόλει, ἐταράχθη ἡ πόλις διὰ τὰ μιτάτα (62) τοῦ στρατοῦ, καὶ διὰ πρόφασιν ἡνιόχου καὶ τοῦ παιδὸς τοῦ ὑπάρχου [99] · καὶ ὕβρισαν τὸν βασιλέα, καὶ τὸν ὕπαρχον ἐφόνευσαν. Τοῦ δὲ βασιλέως μακροθυμήσαντος πρὸς βραχὺ καὶ τὸν λαὸν κατασιγήσαντος, ἱππικὸν γενέσθαι ἐκέλευσεν · καὶ συναχθέντων τῶν λαῶν καὶ τῶν δήμων εἰς τὴν τοῦ ἱππικοῦ θέαν, ἐκέλευσε τὸν στρατὸν τοξεῦσαι αὐτούς · καὶ ἀπέθανον τοῦ λαοῦ χιλιάδες πεντεκαίδεκα [1]. Ἐλθόντος δὲ [2] αὐτοῦ ἐν Μεδιολάνῳ, Ἀμβρόσιος ὁ [3] ἐπίσκοπος ἐκώλυσεν αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἦν [4] δὲ τότε τῶν τοῦ Σωτῆρος γενεθλίων ἑορτή. Ῥουφίνῳ δὲ μαγίστρῳ εἰς παράκλησιν ἐλθόντι δεινῶς ἐπέπληξεν Ἀμβρόσιος. Νόμον δὲ [5] ἐκθεμένου Θεοδοσίου τοῖς καταδικαζομένοις [6] θανάτῳ ἢ δημεύσει προθεσμίαν τριάκοντα ἡμερῶν εἰς διάσκεψιν δίδοσθαι ἐξ ἐπιτροπῆς Ἀμβροσίου, τότε προσεδέξατο [7] αὐτὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἔξω [8] μέντοι τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ οὐ κατὰ τὴν προτέραν συνήθειαν ἔσω · ὅθεν καὶ μέχρι νῦν [9] καλῶς ἐκράτησεν τὸ ἔθος ἔξω τοῦ θυσιαστηρίου τοὺς βασιλεῖς ἵστασθαι μετὰ τοῦ λαοῦ.

Hoc etiam anno cum Nilus pro more non exundasset, gentiles læti hanc dixerunt esse causam, quod diis suis sacrificare interdiceretur. Ea re cognita, piissimus imperator respondit: Absit ut fluvius sacrificiis gaudens terram irriget. Deus autem dictum imperatoris sibi placitum ostensurus, Nili exundationi adeo benedixit et auxit, ut universi Ægyptii in metum venerint, ne ipsam quoque Alexandriam tanta aquarum inundatio demergeret.

Τῷ δ' αὐτῷ [10] ἔτει τοῦ Νείλου ποταμοῦ κατὰ τὸ ἔθος (63) μὴ ἀνελθόντος, ἔχαιρον οἱ Ἕλληνες λέγοντες αἴτιον εἶναι τούτου [11] τὸ κωλυθῆναι θύειν τοῖς θεοῖς αὐτῶν. Ὅπερ μαθὼν ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς ἀπεκρίθη · Μὴ γένοιτό ποτε ποταμὸν θυσίαις χαίροντα ἐπὶ τὴν γῆν πλημμυρῆσαι. Ὁ δὲ Θεὸς τοῦτο ἐκδεξάμενος [12] ἐπὶ τοσοῦτον ηὐλόγησεν τὴν ἀνάβασιν τοῦ ποταμοῦ, ὥστε πάντας τοὺς κατ' Αἴγυπτον φοβηθῆναι [13], μὴ καὶ αὐτὴν Ἀλεξάνδρειαν κατακλύσῃ ἡ [14] τοῦ ὕδατος πλημμύρα.

A. C. 385. — Hoc anno pius imperator Theodo-

A. M. 5885. — Τούτῳ τῷ ἔτει Θεοδόσιος ὁ βασι-

VARIÆ LECTIONES.

[98] τοῦ στρατοῦ ante ἐν τῇ add. ex a c. [99] ἐπάρχου — ἔπαρχον A. [1] δώδεκα a e. [2] δὲ add. ex A. [3] ὁ add. ex A. [4] ἦν δὲ τότε τῶν τοῦ σωτ. γενεθλίων ἑορτή · Ῥουφίνῳ δὲ μαγ. A, ἐν δέ τινι τοῦ σωτ. γενεθλίῳ ἑορτῇ Ῥουφίνῳ μαγ. vulg. [5] δὲ om. A. [6] τοῖς καταδικαζομένοις b, τοὺς καταδικαζομένους A et alii, καταδικαζομένους vulg. [7] προσεδέξαντο A. [8] ἔξωθεν τοῦ θυσ. A b e. [9] μέχρι νῦν A, μέχρι τοῦ νῦν vulg. [10] τῷ δ' αὐτῷ A, τῷ αὐτῷ vulg. [11] τούτου A, τοῦτο vulg. [12] ἀποδεξάμενος b. [13] φοβηθῆναι add. ex A. [14] ἡ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(61) Expeditio Theodosii in Eugenium annis duobus præoccupata. Videnda nuper scripta ad annum ejusdem duodecimum.

(62) De *metatis*, sive *metationibus* castrorum et *metatoribus* Pancirollus in notitiam imperii. Codex Theodos. lib. VII, tit. 8 et leg. Novellar. Theod. tit. 16. — *Propter exercitus metationes :* sic semper molestæ illæ, quidquid diligentiæ duces militibus in officio continendis adhibeant. Καὶ διὰ πρόφασιν ἡνιόχου · *Propter aurigam, et pincernam Buterici præfecti*, uti Nicephor. lib. XII, cap. 4, quem nimirum aurigam reum tentatæ illius pudicitiæ populus relaxari contendebat, uti pro aurigandi illa peritia ludis commodum. Ait Niceph. ferri occisa septem hominum millia : plura hic Theophanes. Cedrenus utramque opinionem ponit, tum quæ 7, tum quæ 15 millia refert occisa. COMBEFIS.

(63) Hanc de Nilo historiam ad tempus quo Joannis Baptistæ caput CP. illatum est, Sozomenus, lib. VII, cap. 20 et 21 revocat : eam vero translationem anno Theodosii 12 Prosper et Marcellinus in Chronicis, Alexandrinum autem 13 consignant.

λεὺς (64) Εὐγενίῳ κραταιῶς μαχησάμενος ἐν ταῖς Ἀλπίσι [15] πύλαις, ζῶντά τε συλλαβὼν αὐτὸν [16] ἀνεῖλεν. Ἀργαβάστης [17] (65) δὲ διαδρὰς ἑαυτὸν διεχειρίσατο.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει τὰ τῶν προφητῶν (66) Ἀββακοὺμ [18] καὶ Μιχαίου λείψανα θεόθεν εὑρέθη Βεζένῳ [19] τῷ ἐπισκόπῳ Ἐλευθεροπόλεως τῆς Παλαιστίνης χρηματισθέντι [20] ἐν δυσὶ χωρίοις τῆς περιοικίδος Ἐλευθεροπόλεως. Ἐλθόντι δὲ τῷ βασιλεῖ ἐν Ῥώμῃ [21] (67) προσῆλθον αὐτῷ οἱ [22] ἐπίσκοποι γνώμῃ Ἰννοκεντίου (68) τοῦ [23] Ῥώμης κατὰ Φλαβιανοῦ ἐπισκόπου Ἀντιοχείας. Ὁ δὲ Χριστιανικώτατος βασιλεὺς τὰ πρὸς εἰρήνην παραινέσας αὐτοῖς, ἥνωσεν διὰ ἑπτακαίδεκα ἐτῶν (69), κελεύσας ἐπισκόπους ἐκ τῆς Ἀνατολῆς ἐν Ῥώμῃ παραγενέσθαι, μεθ' ὧν καὶ Ἀκάκιος ὁ Βεροίης [24] ἐστάλη. Πολλὰ δὲ χαρίσματα δέδωκεν τῇ Ῥώμῃ Θεοδόσιος, περιελὼν καὶ τὰ γενόμενα (70) ἐν τοῖς μαγκιπείοις [25] ἄτοπα κατὰ τῶν ἐμπιπτόντων [26] ξένων, καὶ ἐγκλειομένων [27] ἕως γήρως [28] ἐν τοῖς μυλῶσιν, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν [29] τῶν μοιχευομένων γυναικῶν ὕβριν ἐν τοῖς πορνείοις μὴ συγχωρήσας ταύτας ἔτι συγκλείεσθαι, καὶ διὰ κώδωνος τὴν πρᾶξιν ἐλέγχεσθαι.

sius, consertis **63** fortiter ad Alpium fauces cum Eugenio manibus, vivum acceptum obtruncat. Argabastus autem fuga ereptus letum sibimet conscivit.

Eodem anno Abacum et Michææ prophetarum reliquiæ Bezeno Eleutheropoleos in Palæstina episcopo divinitus revelatæ in duobus pagis Eleutheropolitani agri inventæ sunt. Cæterum cum Romam advenisset imperator, episcopi consilio Innocentii Romæ pontificis eum adierunt, Flavianum Antiochiæ episcopum postulantes. Verum factis de pace ineunda verbis, et ex oriente Romam ire suo jussu compulsis episcopis, cum quibus etiam Acacius Berœæ præsul missus est, animos per annos septemdecim ab invicem discordes christianissimus imperator reconciliavit. Plurima porro beneficia Romanis contulit Theodosius. Eam quoque rescidit consuetudinem, qua pleraque præter fas et æquum in peregrinos pistrinariis fortuito occursantes, et in eorum potestatem lapsos committebantur, ubi pistrinis clausi, et ad extremam usque senectutem detenti, molas circumagere cogebantur. Adulterarum insuper mulierum infamiam compescuit, nec ulterius prostibulis custodiri, et tintinnabuli sonitu facinora earum publicari permisit.

A. M. 5886. — Τούτῳ τῷ ἔτει μετὰ τὴν Εὐγενίου [30] τοῦ τυράννου ἀναίρεσιν, καὶ τὴν τῶν πραγμάτων κατάστασιν, ἀπῆρεν ἀπὸ Ῥώμης ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς Θεοδόσιος, καὶ ἤρχετο ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν. Ἐλθὼν δὲ ἐν Μεδιολάνῳ ἀῤῥωστήσας, Ὀνώριον τὸν υἱὸν μετεστείλατο, καὶ θεασάμενος αὐτὸν ῥᾷον

A. C. 386. — Hoc anno exstincta Eugenii tyrannide, et rebus quiete restituta, pius imperator Theodosius Roma migravit, et Cpolim repetiit. Jamque Mediolanum progressus, in morbum incidit: advocatoque filio Honorio, et eo viso, nonnihil convaluit. Dato mox equestris certaminis specta-

VARIÆ LECTIONES.

[15] Ἐλπίσι A. [16] αὐτὸν om. a. [17] Ἀρτάβαστος a. [18] Ἀββακοὺμ A, Ἀμβακοὺμ vulg. [19] Ζεβένῳ a b c d. [20] χρηματισθέντι A, χρηματισθέντα vulg. [21] ante προσῆλθον b add. εἰς τοῦτο. [22] οἱ om. A. [23] τοῦ Ῥ. A, τῆς Ῥ. vulg. [24] Βερόης A, Βερύης e f, Βεροίας a b c d. [25] μαγκιπείοις A, μαγκηπ. vulg. [26] ἐμπιπτ. A, ἐπιπιπτ. vulg. [27] ἀποκλειομένων a b c d. [28] γήρους A. [29] τὴν add. ex A. [30] τὴν Εὐγ. A, τοῦ Εὐγ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(64) Anno imperii decimo quinto, ad tertium ipsius consulatum, Theodosium castra movisse in Eugenio Socrates, lib. v, cap. penultimo auctor est: pugnasse vero ac vicisse anno sequente, Arcadio tertium, et Honorio secundum coss. refert.

(65) Qui pag. 60 scribitur Ἀρτάβασδος.

(66) Ad Theodosii vitæ annos extremos prophetarum inventa corpora suggerit Sozomenus lib. vii, cap. ult.

(67) Ista commodius in annum sequentem, quo parta de Eugenio victoria Theodosius Romam profectus est, rejicienda.

(68) Hæc tamen historia Siricii tempore includitur. Attende, amabo, canonium anni præsentis.

(69) Anat. *eos univit post decem et septem annos*; qui et singulariter effert episcopum ex Oriente Romam missum, nempe Flavianum, de cujus promotione lis erat; familiaris hæc locutio Theophani. Sic pag. 80 A de Chrysostomi corpore solenni pompa translato, διὰ λγ' ἐτῶν post annos 33 exsilii. Verum ut schisma a Meletii ordinatione cœperit, plures septemdecim annis ad hunc usque fluxere. *Ὁμοίως καὶ τὴν τῶν μοιχευομένων γυναικῶν ὕβριν ἐν τοῖς πορνείοις· Similiter abstulit injuriam mulierum quæ in prostibulis constuprabantur;* ut sicut virorum injuriæ cavit, ne ita inviti mancipiis atque pistrinis addicerentur, miseram servientes servitutem ad usque senium, ita caverit injuriæ mulierum, quæ ipsæ iis locis ad stuprum inclusæ tenerentur, vetans ulterius includi; ne scilicet illic velut invitæ ad scelus cogerentur, sed res voluntatis esset, ac resilirent, quibus id animo foret. COMBEFIS.

(70) Maxima duo flagitia a Theodosio Romæ sublata fuse narrat Socrates, lib. v, cap. 18, unum hoc fuit. Ad pistrina publica (μάγκιπεῖα vocabant, quæ Suidas exponit ἀρτοπωλεῖα) domus erant meretricibus constructæ, ad quas extranei, vel cibi capiendi, vel libidinis explendæ causa profecti, insidiosa quadam machina ex meretriciis cauponis in pistrinum præcipitati, ad summam usque senectutem molere, et ita injuriæ publico servire cogebantur. Alterum, mulieres in adulterio deprehensas, ad lupanar ductas impudenter rursus scortari jubebant, ac interim dum flagitiosa copula committeretur, pulsatis tintinnabulis, in novam ignominiam libenter lapsæ, et per viam subactæ inurebant. Ex his corrigitur Cedreni locus, quo de pistrinis sive *mancipiis* agens scribit ἐμπίπτοντα ζῶα *animalia*, præter fas in eis detenta, cum potius ἐμπίπτοντας ξένους scribere debuerit. De mancipiis et mancipibus codex Theodos. lib. xii, tit. 16, de iisdem sub pistorum nomine lib. xiv, tit. 3 et 5. Ista vero, devicto Maximo, diu jam a Theodosio perpetrata demonstrat Socrates.

culo, derepente post prandium adversa valetudine jactatus, cum sub vesperam se præsentem exhibere nequiret, filium jussit spectaculum absolvere, et insequenti nocte quievit in Domino, cum annis sexaginta vixisset, sexdecim regnasset, filiorum autem Arcadium seniorem orientis, Honorium vero partium occiduarum imperatorem relinqueret. Ejus corpus Cpolim transtulit Arcadius, et in sanctorum Apostolorum templo recondidit.

A. C. 387. — *Romanorum imperatorum Arcadii et Honorii annus primus.*

64 *Persarum regis Isdegerdis annus primus.*

Hoc anno Arcadius imperator renuntiatus e prætorii regione majorem porticum exstruxit.

A. C. 388. — *Romæ episcopi Anastasii annus primus.*

A. C. 390. — *Romæ episcopi Innocentii annus primus.*

Antiochiæ episcopi Flaviani annus primus.

Hoc anno sexto mensis Pauni Kalendas sancti prophetæ præcursoris et Baptistæ Joannis reliquiæ Alexandriam sunt translatæ.

A. C. 391. — Hoc anno Anatolius vir clarissimus Alexandriæ combustus est. Arcadius autem imperator militum numerum, quos dixit Arcadicos, Cpoli instituit.

A C. 392. — Hoc anno Nectarius episcopus Cpolitanus vita functus est. Theophilus autem Alexandrinus cum adesset Joannis Chrysostomi electionem impedire, imo suum quemdam presbyterum Isidorum nomine, quod ei fideliter olim ministrasset, ambiguis nimirum et ad utramque partem litteris ac muneribus ab eo acceptis, cum Theodosius

A ἔσχεν. Ἱπποδρομίαν δὲ ἰδὼν μετὰ τὸ ἄριστον κακῶς διετέθη ἀθρόως, καὶ μὴ ἰσχύσας τῇ δείλῃ ἀνελθεῖν, τῷ υἱῷ ἐκέλευσε ταύτην πληρῶσαι, καὶ τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ὑπάρχων ἐτῶν ἑξήκοντα [31], βασιλεύσας ἔτη ἑκκαίδεκα, καταλείψας βασιλεῖς τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ, Ἀρκάδιον μὲν τὸν πρεσβύτερον τῆς Ἑῴας, Ὁνώριον δὲ τῶν Ἑσπερίων. Τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ μετήνεγκεν Ἀρκάδιος [32] ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἔθαψεν εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων [33].

A. M. 5887. — *Ῥωμαίων βασιλέων Ἀρκαδίου καὶ Ὁνωρίου ἔτος αʹ.*

Περσῶν βασιλέως Ἰσδεγέρδους ἔτος πρῶτον.

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀρκάδιος αὐτοκράτωρ ἀναδειχθεὶς τὸν μέγαν ἔμβολον (71) ἄντικρυς τοῦ πραιτωρίου B ἔκτισεν.

A. M. 5888. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Ἀναστασίου (72) ἔτος αʹ.*

A. M. 5890. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Ἰννοκεντίου ἔτος αʹ.*

Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Φλαβιανοῦ ἔτος αʹ.

Τούτῳ τῷ ἔτει μετετέθη τὰ λείψανα (73) τοῦ ἁγίου προφήτου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρὸ ἓξ καλανδῶν [34] μηνὶ Παυνί [35].

A. M. 5891. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐκάη Ἀνατόλιος ὁ λαμπρότατος (75) ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Ἀρκάδιος δὲ ὁ βασιλεὺς ἐποίησεν ἴδιον ἀριθμὸν (76) ἐν Κωνσταντινουπόλει, οὓς ἐκάλεσεν Ἀρκαδικούς.

A. M. 5892. — Τούτῳ τῷ ἔτει Νεκτάριος ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἐκοιμήθη (77). Θεόφι- C λος δὲ ὁ Ἀλεξανδρείας παρὼν ἐσπούδαζε κωλῦσαι τὴν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ψῆφον, Ἰσίδωρόν [36] τινα ἴδιον πρεσβύτερον μαρτυρῶν εἰς ἐπισκοπὴν τῆς βασιλίδος, διακονήσαντα αὐτῷ ἡνίκα Θεοδόσιος [37] πρὸς Μάξιμον τὸν τύραννον ἐπολέμει, δισσὰς ἐπιστο-

VARIÆ LECTIONES.

[31] ἑξήκοντα δύο e f. [32] Ἀρκάδιος A, ὁ Ἀρκ. vulg. [33] εἰς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων ἀποστόλων A, εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους vulg. [34] ante μηνὶ b addit Ἰουλίου. [35] Παυνὶ β. A. [36] Ἰσίδωρον δέ τινα b c d. [37] Θεοδόσιος πρὸς A b, Θεοδ. ὁ βασιλεὺς πρὸς vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(71) Ambulacrum ab imbre et temporis injuria tectum est. Ἔμβολος, ἀπὸ τοῦ ἐμβάλλειν, quod homines intro se mittant. Ὁ πατριάρχης διέρχεται διὰ τοῦ δεξιοῦ ἐμβόλου, ait euchologium : *Transit patriarcha a dextra porticu.* Codinus in *Orig. CP.* : Ἐσκέπασαν ἐπάνω τὰς ἀψῖδας ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τῶν ἐμβόλων· *Apsides porticuum ab utraque parte erectarum texerunt* σιγματοειδεῖς ἔμβολοι. Porticus rotundo fornice ad sigma litteræ formam.

(72) Cui apud codd. omnes annorum duntaxat duorum spatium assignatur.

(73) De Innocentio tamen quasi præsulem Romanum gerente auctor verba habuit pag. præcedente.

(74) Reliquiæ Joannis Baptistæ sub Juliano apostata in ignem conjectæ, et a monachis Philippi monasterii utcunque ereptæ, et Athanasio oblatæ, exinde a Theophilo in ecclesiam ejus nomini dicatam sub Theodosio quidem fundatam, at sub Arcadio anno ejus 2 consummatam, reconduntur. Ita Baronius ad annum C. 389 num. 97; Rufinus, lib. II, cap. 28; Beda, de sex ætatibus mundi in Juliano, acta inventionis capitis sancti Joannis in appendice ad Cyprianum.

(75) Eum puto, de quo Suidas : Ἀνατόλιος μάγι- D στρος Θεοδοσίου (lego ἐπὶ Θεοδοσίου) ὃς φιλότιμος ἦν, προσῆν δὲ αὐτῷ καὶ τὸ μὴ φείδεσθαι τῶν χρημάτων· *Anatolius magister sub Theodosio, vir honoris cupidus, et liberalis, cui illud a natura inerat ut pecuniis non parceret*, etc.

(76) Numeri militares, inde, ut Egnatius opinatur, dicti, quod ad numerum omnia præstarent, vel quod eorum certus quidam numerus esset : *Cohortem* nos vocamus, vel etiam *legionem*. Zonaras parte 3, εἶτα τριβοῦνον ἀριθμοῦ τῆς ὑπερορίας ἀνακληθέντα, *tribunum numeri exilio revocatum*, etc.

(77) Notitia imperii exhibet felices Arcadianos juniores, et seniores ab Arcadio institutos, Pancirollus, cap. 45 et 47.

(78) Cæsario et Attico coss. inquit Socrates, lib. VI, cap. 2 ineunte, quorum fasces annum Arcadii tertium, haud sextum notant. Quæ sequuntur ex eodem Socratis loco, et Sozomeni lib. VIII, cap. 2 excerpta.

λὰς καὶ δῶρα ὑπ' αὐτοῦ ἐγχειρισθείς. Ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ πᾶσα ἡ πόλις τὸν Ἰωάννην [38] ἀπὸ Ἀντιοχείας ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τούτῳ προσκληθέντα χειροτονηθῆναι εὐδόκησαν. Ἦν δὲ Ἰωάννης τῶν περιφανεστάτων Ἀντιοχείας, Σεκούνδου πατρὸς, καὶ μητρὸς Ἀνθούσης. Οὗτος ἐλλογιμώτατος σφόδρα τυγχάνων, ἐκ θείας τὸ πλεῖστον χάριτος καὶ τοῖς δεινοτάτοις τῶν Ἑλλήνων σοφισταῖς ἐθαυμάζετο· ὅθεν Λιβάνιος περὶ τὸν θάνατον ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τῶν φοιτητῶν, τίς ἄρα διαδέξοιτο τὴν διατριβὴν μετ' αὐτὸν, ἔφη· Ἰωάννην ἔλεγον, εἰ μὴ τοῦτον ἡμῶν οἱ Χριστιανοὶ ἀπεσύλησαν. Τὰς μέντοι θείας Γραφὰς ὁ Χρυσόστομος παρὰ Καρτερίῳ τινὶ ἡγουμένῳ μοναστηρίου [39] ἐπαιδεύθη· τὰ δὲ ἐγκύκλια παρὰ Λιβανίῳ τῷ προειρημένῳ.

A princeps de imperii summa cum Maximo tyranno contenderet, virum episcopatu dignum testatus, promovere satagebat: imperator ex adverso, et urbs tota Joannem ad hoc munus sustinendum Antiochia evocatum censuerunt ordinari. Erat Joannes ex illustrissimis Antiochiæ civibus, patre Secundo et Anthusa matre genitus. Hic inter reliquos ob eruditionis præstantiam et divinorum munerum copiam conspicuus, versatissimis quibusque ac gentilium peritissimis sophistis fuit admirationi: unde Libanius circa mortis tempus a discipulis rogatus, quis scholam post eum moderator exciperet? respondit: Joannem dicerem, nisi hunc nobis Christiani præripuissent. Divinæ Scripturæ mysteriis a Carterio monasterii cujusdam præfecto **65** Chry- B sostomus fuit instructus, a præfato Libanio liberalium omnium doctrinam accepit.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐτέχθη (79) τῷ βασιλεῖ Ἀρκαδίῳ υἱὸς ἐξ Εὐδοξίας τῆς Αὐγούστης Θεοδόσιος ὁ μικρὸς, ὃν ἐδέξατο Ἰωάννης ἐν τῷ βαπτίσματι ὁ Χρυσόστομος.

Eodem anno Arcadio imperatori ex Eudoxia Augusta filius natus est Theodosius junior, quem Joannes Chrysostomus in baptismo suscepit.

A. M. 5893. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἔτος α'.*

A. C. 393. — *Cpoleos episcopi Joannis Chrysostomi annus primus.*

Τῷ ἑβδόμῳ ἔτει [40] Ἀρκαδίου γεννᾶται υἱὸς (80) αὐτῷ [41] Θεοδόσιος ὁ μικρὸς ἐξ Εὐδοξίας.

Septimo anno Arcadii ipsi Theodosius junior ex Eudoxia conjuge filius natus est.

A. M. 5894. — *Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Ἰωάννου ἔτος α'.*

A. C. 394. — *Hierosolymorum episcopi Joannis annus primus.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Γαϊνᾶς ἐτυράννησε (81) κατὰ Ἀρκαδίου, καὶ πολλὰ κακὰ τῷ Βυζαντίῳ ἐπεδείξατο. Ὅρκους δὲ λαβὼν παρὰ Ἀρκαδίου καὶ δοὺς ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Εὐφημίας ἐν Χαλκηδόνι, τούτους παρέβη, καὶ πλείονα δράσας κακὰ εἰσῆλθεν ἐν τῇ πόλει χωρήσας πρὸς ἁρπαγὰς καὶ ἑτέρας ἀτοπίας. Οὗτος ἐξελθὼν εἰς τὴν Χερρόνησον τῆς Θρᾴκης σχεδίας ποιήσας κατεσκεύασεν, ἵνα πρὸς τὴν Ἀσίαν διαπεράσας τὰς ἀνατολικὰς πόλεις χειρώσηται. Ἔνθα πολέμου πολλοῦ [42] συῤῥαγέντος κατά τε γῆν καὶ θάλασσαν, ἀπώλετο σὺν τοῖς στρατεύμασιν [43].

Hoc anno Gainas tyrannidem adversus Arcadium excitare molitus, multa mala Byzantio intulit. C Datis autem et acceptis ab Arcadio juramentis in Chalcedonensi sanctæ Euphemiæ templo perjurii reum, pluribus per nefas sceleribus attentatis, etiam ad urbis regiæ direptionem, et tetra ejusmodi facinora progressus damnandum se probavit. Inde ad Thraciæ Chersonesum divertens tumultuaria confecit navigia, ut in Asiam transfretatus orientales urbes sub potestatem mitteret. Ibi demum magno terra marique prælio commisso, cum suis exercitibus periit.

A. M. 5895. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ὀνώριος ἐν Ῥώμῃ (82) ταραχὰς καὶ στάσεις ἐκίνησεν. Ἐπὶ σμικροῖς γάρ τισι πράγμασι κινηθεὶς πρὸς τοὺς πολίτας, καὶ μὴ κατασχὼν τῆς ὀργῆς, εἰς Ῥαβένναν μεθίσταται πόλιν τῆς Ἰταλίας παράλιον. Πέμψας δέ τινα παραδυναστεύοντα [44] αὐτῷ βάρβαρον (83) τὸ γένος Γάλλον μετὰ πλήθους στρατοῦ, ἐκέλευσε πραιδεῦσαι

A. C. 395. — Hoc anno tumultus et seditiones Romæ movit Honorius. Levi quippe rerum prætextu concitatus in cives, et iræ impotens, in Ravennam civitatem maritimam se transfert. Inde Gallum quemdam natione barbarum, cujus penes se auctoritas erat summa, cum valido exercitu Romanos ablegat et eos D qui deliquerant, deprædari et armis vexare jubet:

VARIÆ LECTIONES.

[38] Ἰωάννης a b c d. [39] μοναστηρίου A, ἐν μοναστηρίῳ vulg. [40] τῷ ἑβδόμῳ ἔτει Ἀρκαδίου A b e, τούτῳ τῷ ἔτει Ἀρκαδίῳ vulg. [41] αὐτῷ add. ex A b e. [42] πολλοῦ] σφοδροῦ b. [43] τῷ στρατεύματι b. [44] τινα παραδυναστεύοντα b, τὸν παραδυναστεύοντα a c, τῶν παραδυναστευόντων vulg

JAC. GOARI NOTÆ.

(79) Ista redundare linea sequens demonstrat.

(80) Ita Socrates, lib. VI, cap. 6, *Chronicon Alexandrinum*, et Marcellini, quæ de die a Socrate, et inter se variant.

(81) Gainæ tyrannidem et necem ad an. Arcadii 6, quo consulatum Stilico et Aurelianus tenuerunt, Socrates reponit. Marcellini, et Alexandrinum chronica ad septimum: ab utrisque auctor diversus.

(82) Mira Theophanis circa personas, loca, tempus, res hic narratas hallucinatio, mera ἀνιστορησία fœdus omnino προχρονισμὸς deprehenduntur ex Zosimi et Jornandis lectione: hujus *De Geticorum origine*, illius lib. V, et VI.

(83) Barbarum hunc Zonaras intelligit Alarichum, ab Honorio ad Romam diripiendam invitatum: sic nocent principum iræ. Quod sequitur, ὁ δὲ Ἀλάριχος παρέθετο ἑαυτὸν τοῖς συγκλητικοῖς, ego sic exponam, *sese senatoribus obstrinxit;* quomodo dicitur παραθέσθαι τὴν κεφαλὴν, fidem dedit, sub qua urbem deditione accepit. COMBEFIS.

subinde parum abfuit, quin obsessa civitas funditus in ruinam ageretur. Alarichus autem senatorum ordini in urbe moranti se defensorem adjunxit, et direpta palatii tota supellectile, Placidiam 66 Honorii ex patre sororem, virginem impubem suis abreptam, ad proprios lares et gentem deduxit in Gallias, et recessit. Constantius ex Alarichi comitibus unus, cui puellæ custodia demandata fuerat secum acceptam fugiens ad imperatorem Honorium retulit. Imperator Constantium humane susceptum senatoris dignitate muneravit, et brevi temporis intervallo puellam eidem in conjugium sociavit, et renuntiavit imperatorem. Ex ea sustulit ille filium Valentinianum juniorem nomine. Constantius junctis cum Honorio viribus tyrannos Romæ exstinxit, publicatisque ipsorum ædibus, urbem in pace composuit. Joannes porro magnus doctor non ecclesiam modo Cpolitanam, verum Thraciæ quoque necnon Asiæ et Ponti ecclesias illustravit : ex quo constat etiam ante concilium Chalcedone coactum tractuum hujusmodi ecclesias Cpolitano præsuli fuisse subjectas. Cæterum e Macedonii secta quispiam exsiliens sancti Patris suasu et doctrina rediit ad Ecclesiam : cum vero propriam uxorem, ut eodem reverteretur, et Ecclesiæ communionem resumeret, frequens hortator impelleret, vix obtinuit. Illa deductæ secum ancillæ e Macedonianorum cœtu communionem acceptam tradidit, et ut secum deferret præcepit. Inde ad Chrysostomum progressa, et ex sanctis ejus manibus communionem sumens, tum comestione simulata, demum in ancillæ manus eam mittit, et quam a Macedonianis tulerat acceptam ori admovet, et mox in lapidem conversam experitur. Exhorrescens illa et tremebunda ad pedes Joannis advolvitur, scelus attentatum fatetur, ad Ecclesiam supplex accedit : lapis exinde inter sacrarii vasa servandus deponitur. Chrysostomi vero epistola ad Theodorum Mopsuestiæ episcopum, non ad primum, sed ad eum, qui ultimo promotus, conscripta fuit. Arsenius demum qui magnam per universum orbem sibi famam conciliavit cunctisque rebus despectis vita, sermone, et miraculis in monastico floruit ordine, divinam philosophiam in Ægypto hac tempestate profitebatur.

A καὶ λυπῆσαι τοὺς εἰς αὐτὸν ἁμαρτήσαντας · ὑφ' οὗ [45] μικροῦ δεῖν ἡ Ῥώμη πολιορκουμένη διεφθάρη πᾶσα. Ὁ δὲ Ἀλάριχος παρέθετο ἑαυτὸν τοῖς συγκλητικοῖς τῆς πόλεως, καὶ πάντα τὰ χρήματα τοῦ παλατίου λαβὼν, καὶ τὴν ἀδελφὴν Ὀνωρίου ἀπὸ πατρὸς Πλακιδίαν, μικρὰν οὖσαν [46] παρθένον, πρὸς τὸ οἰκεῖον ἔθνος ἀπῆλθεν εἰς τὰς Γαλλίας. Κωνστάντιος δέ τις κόμης τῶν μετὰ Ἀλαρίχου, πιστευθεὶς τὴν κόρην Πλακιδίαν, ἔλαβεν αὐτὴν καὶ φυγὼν [47] ἤγαγε πρὸς τὸν βασιλέα Ὀνώριον. Καὶ ἀποδεξάμενος ὁ βασιλεὺς τὸν Κωνστάντιον, ἐποίησεν αὐτὸν συγκλητικόν. Μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον ἔδωκεν αὐτῷ τὴν κόρην πρὸς γάμον καὶ ἀνηγόρευσεν αὐτὸν βασιλέα, ἐξ ἧς ἔσχεν υἱὸν ὃν ἐκάλεσεν Οὐαλεντινιανὸν νέον. Καὶ [48] ἀγωνισάμενος Κωνστάντιος [49] σὺν Ὀνωρίῳ, ἀνεῖλεν ἐν Ῥώμῃ τοὺς B τυράννους, καὶ ἐδήμευσε τοὺς οἴκους αὐτῶν, καὶ εἰρήνευσαν τὴν πόλιν. Ἰωάννης δὲ ὁ μέγας διδάσκαλος κατεφώτισεν οὐ μόνον τὴν ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ καὶ Θρᾴκης καὶ Ἀσίας καὶ Πόντου [50] (84). Ὥστε καὶ πρὸ τῆς ἁγίας ἐν Χαλκηδόνι συνόδου (85) τῶν ἐκκλησιῶν [51] τούτων ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἦρχεν. Μακεδονιανὸς [52] δέ τις διὰ τῆς τοῦ Πατρὸς διδασκαλίας προσῆλθεν ἐν [53] τῇ Ἐκκλησίᾳ · παραινέσας δὲ καὶ τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ ἐπιστρέψαι καὶ κοινωνῆσαι, μόλις ἔπεισεν. Ἡ δὲ τὴν κοινωνίαν [54] δοῦσα τῇ ἰδίᾳ παιδίσκῃ ἐκ τῶν Μακεδονιανῶν, ἐκέλευσεν [55] ἔχειν μεθ' ἑαυτῆς. Καὶ δὴ προσελθοῦσα τῷ [56] Χρυσοστόμῳ, καὶ δεξαμένη τὴν κοινωνίαν ἐκ τῶν ἁγίων αὐτοῦ χειρῶν, ὑποκριθεῖσα ταύτην μεταλαμβάνειν, ἐσχάτως ἀπέδωκεν ταύτην [57] C τῇ παιδίσκῃ [58], καὶ λαβοῦσα τὴν τῶν Μακεδονιανῶν προσάγει τῷ στόματι καὶ εὗρεν αὐτὴν λίθον γεγονυῖαν · καὶ φρίξασα προσῆλθεν [59] ὑπότρομος τοῖς ποσὶν Ἰωάννου, ἐξαγορεύουσα τὸ τόλμημα καὶ εἰλικρινῶς προσερχομένη τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὁ δὲ λίθος ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ ἀπετέθη φυλάττεσθαι [60]. Ἡ δὲ τοῦ Χρυσοστόμου ἐπιστολὴ ἡ πρὸς Θεόδωρον Μοψουεστίας [61], οὐχὶ πρὸς τὸν πρῶτον, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἔσχατον γενόμενόν ἐστιν. Ἀρσένιος δὲ ὁ μέγας [62] (86) κατὰ κόσμον γεγονὼς, καὶ πάντων καταφρονήσας, τὴν θείαν φιλοσοφίαν ἐν Αἰγύπτῳ μετήρχετο, βίῳ καὶ λόγῳ καὶ θαύμασι διαλάμπων ἐν τῷ μοναχικῷ D τάγματι.

VARIÆ LECTIONES.

[45] ὑφ' οὗ A, ἀφ' οὗ vulg. [46] οὖσαν μικρὰν A. [47] φυγὼν add. ex b. [48] καὶ add. ex A. [49] Κωνστάντιος A, alii, Κωνσταντῖνος vulg. [50] ἀλλὰ καὶ Θρᾴκης καὶ Ἀσίας καὶ Πόντου A, ἀλλὰ καὶ τοὺς Θρᾷκας καὶ Ἀσίας καὶ Πόντον vulg. [51] τῶν ἐκκλησιῶν A, τὰς ἐκκλησίας vulg. [52] Μακεδόνιος A f. [53] ἐν add. ex A b e. [54] τὴν κοινων. A e, κοιν. vulg. [55] ἐκέλευσεν A, ἐκόμισεν vulg. [56] τῷ add. ex A. [57] ἀπέδωκεν ταύτην A, ἐπέδ. αὐτὴν vulg. [58] ἡ παιδίσκη A e, τῇ παιδίσκῃ vulg. [59] προσῆλθεν] ἦλθεν A, εἰσῆλθεν e. [60] φυλάττεσθαι A, φυλαττόμενος vulg. [61] Μοψουεστίας — — ἀλλὰ add. ex A. [62] A et e inscriptionem præmittunt : περὶ τοῦ μεγάλου Ἀρσενίου.

JAC. GOAR. NOTÆ.

(84) Sic Barb. Peyr. etc. unaque vera lectio est, non quam edita repræsentant, τοὺς Θρᾷκας καὶ Ἀσίας, quasi multæ Asiæ essent, quarum cura Joanni incumberet : non illa una strictius dicta, ac minor Asia, nunc Natolia, paulatim sive sponte, sive imperatorum favore, aut certe ordinatione aliqua ecclesiastica, quæ nos lateat, sedi CP. addicta. Sunt qui Rom. pontificis indulgentia id factum dicunt. Combefis.

(85) Sive ex tacita concilii CP. primi concessione, sive in eas provincias, seu potius diœceses, ejusdem concilii verbis nonnihil faventibus can. 3 ab episcopis CP. usurpato jure, sive imperatorum decreto ejusmodi jus ante concilium Chalcedonense tribuente, cujus mentio apud Socratem, lib. VII, cap. 28.

(86) De monasterii ejus nomine disserit Echellensis *Historiæ Orientalis et Arabicæ* pag. 59.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἔστησαν Ἀρκάδιος τὸν κίονα τοῦ Ξηρολόφου (87), καὶ τὴν Ἀρκαδιούπολιν ἔκτισε τῆς Θράκης.

A Eodem anno Xerolophi columnam Arcadius erexit, et Arcadiopolim Thraciæ civitatem ædificavit.

A. M. 5896. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος πολὺς ἦν ἐν βίῳ καὶ λόγῳ καὶ θείοις χαρίσμασι διαλάμπων, καὶ ἀκριβὴς περὶ πᾶσαν ἀρετήν. Τοῦτον ἠγάπα πᾶς ὁ λαὸς οἰκοδομούμενος σφόδρα ταῖς διδασκαλίαις αὐτοῦ· οἱ δὲ ζῶντες ἀσώτως ἀπεστρέφοντο αὐτὸν, οἳ καὶ εἰς τὸν κατ' αὐτοῦ πόλεμον συνήργησαν. Ἐν οἷς συνέβη καὶ τὰ κατὰ Εὐτρόπιον τὸν εὐνοῦχον· ἔτι δὲ καὶ ἡ φιλονεικία Σευηριανοῦ τοῦ Γαβαλῶν πρὸς Σαραπίωνα τὸν ἀρχιδιάκονον Ἰωάννου, καὶ τὸ τῶν μοναχῶν [63] (88) ἐξ Αἰγύπτου φυγόντων διὰ τὸν Θεόφιλον, καὶ τὰ παρὰ Θεοφίλου [64] πρὸς Ἐπιφάνιον πεμφθέντα [65] γράμματα. Ἐξ ὧν ἁπάντων ὁ θεράπων τοῦ Χριστοῦ [66] Ἰωάννης [67] ἐπεβουλεύετο. B Ἐπιφάνιος δὲ ὁ Κύπρου ἐλθὼν ἐν τῷ Ἑβδόμῳ (89) χειροτονίας [68] καὶ συνάξεις παρὰ τὴν [69] Ἰωάννου γνώμην ἐποίησεν. Τοῦ δὲ Ἰωάννου τοῦτο παρέντος [70] διὰ τὴν θείαν ἀγάπην, καὶ μᾶλλον προτρεψαμένου τὸν Ἐπιφάνιον ἐν [71] τῷ ἐπισκοπείῳ συμμεῖναι αὐτῷ, οὐχ εἵλατο [72] προκαταληφθεὶς ταῖς διαβολαῖς τοῦ Θεοφίλου ταῖς κατὰ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου.

A. C. 396. — 67 Hoc anno Joannes Chrysostomus vitæ sanctitate, sermonis eruditione et divinis donis clarus, ob compositos ad virtutis rigorem mores celebris habebatur. Hunc populus omnis ejus instructus doctrina summopere prosequebatur: qui relaxationem et luxum affectabant, virum aversabantur, ita ut etiam ad tumultum adversus eum motum operam suam contulerint. Inter hæc contigerunt, quæ circa Eutropium eunuchum gesta, ut et contentio Severiani Gabalorum episcopi cum Serapione Joannis archidiacono, ad hæc monachorum propter Theophilum ex Ægypto fuga, et demum ad Epiphanium a Theophilo datæ litteræ: quorum omnium causa insidiæ Joanni Dei famulo conflatæ. In his Epiphanius Cypri antistes ad Hebdomum secedens, ordinationes et ecclesiasticos conventus præter Joannis consilium agebat. Hæc Joanne ob Dei dilectionem dissimulante et silente, imo Epiphanium, ut una secum in episcopio habitaret, rogante, ille criminationibus a Theophilo contra beatum Joannem compositis præoccupatus ire detrectavit.

A. M. 5897. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος λόγον κατὰ γυναικῶν πονηρῶν ἐποίησεν· ὃν οἱ δυσμενεῖς καὶ οἱ τῆς [73] ἀληθείας ἐχθροὶ τὴν Εὐδοξίαν παρώξυναν λέγοντες κατ' αὐτῆς εἰρῆσθαι τὸν λόγον. Ἡ δὲ πρὸς Ἀρκάδιον δεινὰ πεπονθέναι παρὰ Ἰωάννου [74] λέγουσα, τοῦτον παρεσκεύασεν μεταστείλασθαι [75] Θεόφιλον πρόδηλον [76] ὄντα Ἰωάννου ἐχθρόν· ὃς παραγενόμενος ἐν τῇ Δρυΐ τῇ νῦν Ῥουφινιαναῖς [77] (90) λεγομένῃ τὴν κατὰ Ἰωάννου ἐπιβουλὴν εἰργάσατο, καὶ τοῦτον τῆς πόλεως ἐξέβαλεν. Τοῦτο δὲ γνοὺς ὁ λαὸς στάσιν μεγάλην ἐποίησεν, μὴ συγχωρῶν ἐκβληθῆναι τὸν Ἰωάννην. Ἐν οἷς καὶ Εὐδοξία τοῖς ὀδυρμοῖς τοῦ λαοῦ ἐπικαμφθεῖσα παρεκάλεσεν Ἀρκάδιον τὸν βασιλέα, καὶ πέμψας Βρίσωνα εὐνοῦχον ἀπὸ Πραινέτου τὸν Ἰωάννην ἀνεκαλέσατο [78]. Ὁ δὲ πρὸ δημοσίας συνόδου εἰσελθεῖν οὐκ ἠνέσχετο· εἰς προάστειον δὲ κατὰ τὸν [79] Ἀνάπλουν (91) διέτριβεν.

A. C. 397. — Hoc anno Joannes Chrysostomus adversus pravas mulieres sermonem instruxit, cujus occasione flagitiosi quique et veritatis hostes Eudoxiam ipsi infensam reddidere, orationem in eam compositam asserentes. Hæc apud Arcadium C contumelias passam conquesta, Theophilum Joannis apertum hostem ut advocaret, impulit: ille ad locum Quercus nomine, qui nunc Rufiniana dicitur, insignem advolans, in Joannis perniciem molitur insidias, et eum urbe deturbat. Eo cognito, populus ad seditionem movetur, nec Joannem urbe depelli patitur. Ad hæc Eudoxia populi clamoribus flexa, Arcadium pro eo deprecatur, et eunucho Brisone misso a Præneto Joannem revocat. Is autem ante publicum concilium urbem ingredi recusans, ad Anaplum in suburbio moram trahebat. Exin populus imperatorem, ut Joannem in urbem induce-

VARIÆ LECTIONES.

[63] μοναχῶν, μακρῶν A f. [64] διὰ Θεοφίλου A. [65] πεμφθέντα om. A. [66] Χριστοῦ, Θεοῦ a b c d. [67] Ἰωάννης add. ex A. [68] χειροτ. A, τὰς χειροτ. vulg. [69] παρὰ τὴν A, παρὰ τοῦ vulg. [70] παρέντος A, παρορῶντος vulg. [71] ἐν om. A. [72] εἵλετο e. [73] οἱ ante τῆς add. ex A. [74] παρὰ Ἰωάννου add. ex A. [75] μετασταλῆναι b. [76] πρόδηλον om. A. [77] Ῥουφιαναῖς A. [78] ἀνεκαλέσατο] ἀνέκαμψεν b. δημοσίας] δοκιμασίας b. [79] κατὰ τὸν A, κατὰ τὸ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(87) Qui vidit, circumspexit, conscendit, et mensus est Petrus Gyllius, accurate describit Arcadii columnam CP. topographiæ lib. IV, cap. 6; *xerolophon* ex Suida et *Orig. CP.* interpretor certum ejus urbis thema, sive spatium.

(88) Μακρῶν Barb., etc. præstatque ea lectio, ut quæ distinctior. Longi enim appellabantur ii monachi, quos ceu Origenianos a Theophilo fugatos, benignius habuit Chrysostomus. COMBEFIS.

(89) Hebdomus urbis regiæ suburbium ad occidentem et septentrionem vergens, quod forte Septimum numeraretur inter suburbia, sic dictum. Petrus Gyllius CP. topographiæ lib. VI, cap. 4. Tem- D plum quoque Prodromi ita dictum edocent *Origines CP.*

(90) Quercus locus trans mare Rufini villa postmodum vocatus. Palladius dialog. de gestis Chrysost. Προάστειον Χαλκηδόνος, *Chalcedonis suburbium*, scribit Socrates lib. VI, cap, 14.

(91) Καλεῖται Μαριαναί, scribit idem Socrates trans urbis portum ad Orientem.

(92) Πρὸς τὴν μεσημβρίαν τῆς ἐκκλησίας πρὸ τοῦ οἴκου τῆς μεγάλης βουλῆς, *ad meridionalem templi plagam, ante domum magni senatus*, scribit Sozomenus, lib. VIII, cap. 20. Socrates nuper laudatus, ad plateam S. Sophiæ ponit. Auctor πλησίον τῆς Ἁγίας Εἰ-

ret et throno restitueret, adeo compulit, ut Theo- A philus, et qui cum illo erant, terrore perculsi fuga sibi consulerent. Tum vero ex episcopis convenientes ad sexaginta, cuncta, quæ a Theophilo et asseclis adversus divinum Joannem decreta fuerant, æquiore multo sententia cassa reddiderunt et irrita.

68 A. C. 398. — Hoc anno imperatrix Eudoxia suam statuam argento conflari, et ad sanctæ Irenes templum, loco, qui Pittacia dicitur, collocari jussit. Præfectus autem urbis Manichæorum hæresi vitiatus, et adhuc gentilium ritibus addictus, ex plausibus, choreis, et saltationibus ibidem loci actis tumultum et strepitum ciens immodicum, pontificem angebat, nec pacate et cum animi quiete, cantoribus frequentius interruptis, divina mysteria eum permittebat celebrare. Quare sacer Joannes verbis B in ipsum vehementer invectus est: is autem Eudoxiam in Joannem quasi ejus imaginem communi populi cultu honorari indignaretur, commovit. Inde rursus odia in Joannem, inde rursus iræ. Ipse pariter subinde orationem habuit, cujus principium: *Rursus Herodias furit*. Ex his imperatricis iræ ad cumulum incensæ, ex his iterata a pontificatu exauctoratio, et exsilium. Populus ignem in ecclesiam misit: et plerique Joannis causa vitæ periculum subierunt. Joannes urbe pulsus, Cucusum deportatur: inde Pityuntem transfertur. Cum autem ad Comanos, quod est Armeniæ oppidum, divertisset, in Domino consummatus est. Eo in exsilium pulso, Arsacius frater Nectarii, qui Chrysostomum in throno præcessit, pontificatum obtinuit. Cæterum C neque Innocentius Romanus præsul, neque Flavianus Antiochenus Joannis ejectioni consenserunt: imo civitatis clerum, litteris ad eum missis, consolati sunt, et de memoratis gestis graviter affligebantur. Epiphanius autem, Deo, ut postea visum est, vitæ decessum ei præuuntiante, Cyprum abnavigavit. Joanni mortem in exsilio prædixisse, et in adversum Epiphanii letum in navi Joannem vaticinatum ferunt. Epiphanius viæ comitibus dixit: Ego festino: vobis autem libros, urbem, et simulandi artem relinquo.

Hoc etiam anno Eudoxia decessit.

A. C. 399. — *Cpoleos episcopi Arsacii annus primus.*

'Ο δὲ λαὸς καταβοῶν τοῦ βασιλέως εἰσαγαγεῖν τὸν Ἰωάννην ἠνάγκασε, καὶ τῷ θρόνῳ ἐγκαταστῆσαι· ὥστε Θεόφιλον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ φοβηθέντας φυγεῖν ἐκ τῆς πόλεως. Τότε ἑξήκοντα ἐπίσκοποι συνελθόντες ἄκυρα πάντα τὰ κατὰ τοῦ θείου Ἰωάννου παρὰ τοῦ Θεοφίλου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐκύρωσαν δικαίως.

A. M. 5898. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἡ βασίλισσα Εὐδοξία ἀργυραίαν στήλην ἰδίαν ποιήσασα ἔστησεν ἐν τόπῳ λεγομένῳ [80] τὰ Πιττάκια (92) πλησίον τῆς ἁγίας Εἰρήνης. 'Ο δὲ τῆς πόλεως ἔπαρχος [81] Μανιχαῖος Ἑλληνοφρονῶν [82] κρότους καὶ χοροὺς καὶ ὀρχήσεις ἐνώπιον τῆς στήλης [83] ἐπιτελῶν θορύβους τε ποιῶν ἐλύπει τὸν ἀρχιερέα [84], μὴ συγχωρῶν αὐτὸν ἡσύχως τὰς θείας λειτουργίας ἐπιτελεῖν· πολλάκις γὰρ ἔφυρεν τοὺς ψάλλοντας. 'Ο δὲ ἱερὸς Ἰωάννης ἐπηνέχθη τούτῳ διὰ λόγου [85]. Αὐτὸς δὲ τὴν [86] Εὐδοξίαν κατὰ τοῦ Ἰωάννου διήγειρεν, ὡς δυσχεραίνοντος ἐπὶ τῇ τιμῇ [87] τῆς στήλης αὐτῆς. Καὶ λοιπὸν πάλιν μῖσος κατὰ τοῦ Ἰωάννου, πάλιν ὀργή. Αὐτὸς δὲ τότε τὸν λόγον ἐπεδείξατο, οὗ ἡ ἀρχή· *Πάλιν Ἡρωδιὰς μαίνεται*· τότε ἔχθρα τελεία τῆς βασιλίσσης κατ' αὐτοῦ ἐκινήθη, καὶ πάλιν καθαίρεσις καὶ ἐξορία. 'Ο δὲ λαὸς τὴν ἐκκλησίαν ἐνέπρησεν· πολλοί τε ὑπὲρ Ἰωάννου [88] ἐκινδύνευσαν. Ἰωάννης δὲ ἐξηλάθη τῆς πόλεως, καὶ ἐξωρίσθη εἰς Κουκουσόν, ἐκεῖθέν [89] τε μετηνέχθη εἰς Πιτυοῦντα. Γενόμενος δὲ ἐν Κωμάνοις κατὰ πάροδον τῆς Ἀρμενίας ἐτελειώθη ἐν Κυρίῳ. Τούτου δὲ ἐξορισθέντος Ἀρσάκιος ἐχειροτονήθη ὁ ἀδελφὸς Νεκταρίου τοῦ πρὸ Χρυσοστόμου. Ἰννοκέντιος δὲ ὁ Ῥώμης, καὶ ὁ Φλαβιανὸς Ἀντιοχείας οὐκ ἐκοινώνησαν τῇ ἐκβολῇ Ἰωάννου, ἀλλὰ διὰ γραμμάτων τῆς πόλεως τὸν κλῆρον παρεμυθήσαντο, καὶ ἐδυσχέραινον ἐπὶ τοῖς τολμήμασιν. Ἐπιφάνιος δὲ ἀπέπλευσεν [90] ἐπὶ Κύπρον, τοῦ Θεοῦ, ὡς ἔοικε, τὴν μετάστασιν αὐτοῦ προμηνύσαντος. Φασὶ δὲ ὅτι καὶ Ἰωάννῃ τὴν ἐν τῇ ἐξορίᾳ τελευτὴν ἐδήλωσεν· καὶ Ἰωάννης Ἐπιφανίῳ τὴν ἐν τῷ πλοίῳ. Ἐπιφάνιος τοῖς προπέμπουσιν εἶπεν· Σπεύδω ἐγώ, ἀφίημι δὲ ὑμῖν τὰ βιβλία, τὴν πόλιν καὶ τὴν ὑπόκρισιν.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐτελεύτησεν ἡ Εὐδοξία (93).

A. M. 5899. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Ἀρσακίου ἔτος α'.*

VARIÆ LECTIONES.

[80] τόπῳ λεγομένῳ A. τόπῳ τῷ λεγ. vulg. [81] ὕπαρχος e. [82] ἑλληνόφρων A. [83] ἐνώπιον τῆς στήλης add. ex b. [84] ἀρχιερέα] Ἰωάννην b [85] διὰ τοῦ λόγου A. [86] τὴν — τοῦ add. e A. [87] τῇ τιμῇ A, τῆς τιμῆς vulg. [88] ὑπὲρ Ἰωάννου A, διὰ Ἰωάννην vulg. [89] ἐκεῖθέν τε A, ἐκεῖθεν δὲ vulg. Πιτυοῦντα A, Πιτιοῦντα vulg. [90] ἀπέπλευσεν om. A.

JAC. GOARI NOTÆ.

ρήνης. Irenes quippe et Sophiæ ædes tunc temporis D quam vicinæ, ut superius pag. 18 annotavimus. Πιττάκια porro locum ita dictum scribunt *Orig. CP.*, quod ad Leonis imperatoris statuam postmodum erectam *brevia supplicesque libellos* populus apponere soleret. Is autem sororis Euphemiæ palatium, quo ferebatur in eam amore quotidie frequentans, Πιττάκια apposita vel oblata regia mansuetudine perlecturus eo loco acceptabat: ex quo πιττάκια, *libelli supplices*, nomen impositum. At si μεγάλης βουλῆς, ibidem et Πιττακίων locus.

(93) Nec Chrysostomum in exsilium pelli, nec Eudoxiam, hoc anno e vivis excedere potuisse demonstrat Petavius, lib. XI, *De doct. temp.*, cap. 47, hujus enim mortem, et illius exsilium ad annum Arcadii decimum alligat lib. XIII. ad annum period. Jul. 5117; quibus illud mihi suffragari videtur argumentum, quod cum a Joannis expulsione ad Arcadii mortem Socrates, lib. VI, capp. 16, 17, 18 et 21, et *Chronicon Alexandrinum* consulatus quatuor recenseant, auctor vero annos duntaxat duos inter utrumque interponat, in ejus calculos errorem irrepsisse indubium est.

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀρκάδιος ὁ βασιλεὺς γενόμενος (94) ἐν Καρίᾳ, ἐν ᾗ καὶ τὸν ἅγιον μάρτυρα Ἀκάκιον λέγουσιν παθεῖν, εὐξάμενος καὶ ἐξελθὼν ἐκ τοῦ ναοῦ, εὐθέως μέγιστος [91] οἶκος ἐν τῇ Καρίᾳ κατέπεσεν. Τὸ δὲ πλῆθος σωθὲν τῇ εὐχῇ τοῦ βασιλέως τὴν σωτηρίαν ἐπέγραψεν. A

69 Hoc anno Arcadio imperatore in Cariam, in qua sanctum martyrem Acacium passum narrant, profecto, post fusas preces, sub ipso templi egressu, confestim domus ampla concidit in Caria: multitudo vero incolumis servata, salutem imperatoris precibus acceptam retulit.

A. M. 5900. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐν Ῥώμῃ ἐμυκήθη ἡ γῆ ἐπὶ ἡμέρας ἑπτά. Καὶ ἐσφάγη Στιλίχων ὁ λαμπρότατος ἐν Ῥαβέννῃ [92], καὶ ἄλλοι δυνάσται.

A. C. 400—Hoc anno Romæ septem diebus terra mugiit: et Stilicho vir clarissimus una cum aliis optimatibus Ravennæ necatus est.

Αὐτῷ δὲ τῷ ἔτει Ἀρκάδιος ἐτελεύτησεν (95) πρὸ ια' [93] καλανδῶν Σεπτεμβρίου. Τὸν δὲ νέον Θεοδόσιον μικρότατον ὄντα, καὶ ἀπερίστατον κατανοήσας Ἀρκάδιος ὁ πατὴρ, καὶ δείσας, μὴ ἀπό τινος ἐπιβουλευθῇ, βασιλέα αὐτὸν ἀναγορεύσας, κουράτορα αὐτοῦ κατὰ διαθήκας κατέστησεν Ἰσδεγέρδην τὸν τῶν Περσῶν βασιλέα. B Ἰσδεγέρδης [94] δὲ ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς τὴν Ἀρκαδίου διαθήκην δεξάμενος, εἰρήνῃ ἀφθόνῳ πρὸς Ῥωμαίους χρησάμενος, Θεοδοσίῳ τὴν βασιλείαν διεσώσατο, καὶ Ἀντίοχόν τινα θαυμαστόν τε καὶ λογιώτατον, ἐπίτροπόν τε καὶ παιδαγωγὸν ἀποστείλας, γράφει τῇ συγκλήτῳ Ῥωμαίων τάδε· Ἀρκαδίου κοιμηθέντος κἀμὲ κουράτορα τοῦ παιδὸς καταστήσαντος, τὸν ἀναπληροῦντα τὸν τόπον [95] τὸν ἐμὸν ἀπέστειλα. Μή τις οὖν ἐπιβουλὴν τοῦ παιδὸς ἐπιχειρήσῃ, ἵνα μὴ πόλεμον ἄσπονδον κατὰ Ῥωμαίων ἀνακινήσῃ [96]. Ὁ δὲ Ἀντίοχος ἐλθὼν ἦν σὺν τῷ βασιλεῖ· ὑπὸ δὲ τοῦ αὐτοῦ θείου Ὀνωρίου καὶ Πουλχερίας τῆς ἀδελφῆς [97] αὐτοῦ τὰ Χριστιανῶν ἐπιστημόνως ἐπαιδεύετο. Καὶ ἦν εἰρήνη ἀναμεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Περσῶν μάλιστα τοῦ Ἀντιόχου πολλὰ C ὑπὲρ Χριστιανῶν γράφοντος, καὶ οὕτως ἐπλατύνθη ἐν Περσίδι ὁ Χριστιανισμός [98].

Eodem etiam anno Arcadius undecimo Kalendas Septembriles letum oppetiit. Theodosium autem juniorem nondum infantiam supergressum ac pene cunctis auxiliis orbum pater Arcadius conspicatus, insidiasque, si forte renuntiaret imperatorem, ne pateretur, metuens, curatorem ejus Isdegerdem Persarum regem testamenti tabulis instituit. Isdegerdes Persarum princeps accepto testamento longam et tranquillam pacem cum Romanis habuit, et Theodosio salvum et incolume jussit esse imperium: mox Antiocho, viro moribus egregio et eximiæ eruditionis, in pueri procuratorem et pædagogum summisso, Romano senatui in hæc verba rescripsit: Arcadio fatis sublato, et me consiliis ejus in filii curatorem instituto, virum, qui vicem meam impleat, misi: nullus igitur puero struat insidias, ne bellum adversus Romanos innovet irreconciliabile. Adveniens Antiochus imperatoris comitem ubique se præbebat. Is vero ab Honorio patruo et a sorore Pulcheria Christianis institutis probe et solerter eruditus est: paxque diu inter Romanos et Persas traducta, Antiocho maxime plura pro Christianis scribente: atque ita Christiana lex per totam Persidem dilatata fuit.

A. M. 5901. — *Ῥωμαίων βασιλέως Θεοδοσίου ἔτος α'.*

Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Ἀττικοῦ ἔτος α'.

A.C. 401. — *Romanorum imperatoris Theodosii annus primus.*

Cpoleos episcopi Attici annus primus.

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀρκαδίου τοῦ βασιλέως τελευτήσαντος, ὃς ἐβασίλευσεν μετὰ τὴν τελευτὴν (96) Θεοδοσίου τοῦ πατρὸς ἔτη ιδ', μῆνας γ', ἡμέρας ιδ', συμβασιλεύσας καὶ [99] τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἔτη ιβ', κατέλιπεν Θεοδόσιον τὸν υἱὸν αὐτοῦ βασιλέα ἐτῶν ὄντα D

Hoc anno moritur Arcadius imperator, qui post patris Theodosii obitum annis quatuordecim, tribus mensibus et diebus quatuordecim tenuit imperium, postquam cum patre jam annis duodecim potestatem exercuisset: Theodosium filium octen-

VARIÆ LECTIONES.

[91] ὁ μέγιστος ὁ ἐν τῇ A. [92] Ῥαβέννῃ A, Ῥαβένῃ vulg. [93] ια', α' A. [94] Ἰσδιγέρδης ubique A. [95] τὸν τόπον A, τόπον vulg. [96] ἀνακινήσῃ A a c e, ἀνακαινίσῃ vulg. [97] ὑπὸ δὲ τοῦ αὐτοῦ θείου Ὀνωρίου καὶ Πουλχερίας τῆς ἀδελφῆς A, ὑπὸ δὲ τῷ θείῳ αὐτοῦ Ὀνωρίῳ καὶ Πουλχερίᾳ τῇ ἀδελφῇ, vulg. [98] post χριστιανισμὸς b c d hæc addunt: Μαρουθᾶ τοῦ ἐπισκόπου Μεσοποταμίας μεσιτεύοντος. [99] συμβασιλεύσας καὶ e f, συμβασιλεύσαντος a c.

JAC. GOARI NOTÆ.

(94) Ad Arcadii vitæ postremum tempus hoc contigisse narrat Socrates, lib. vi, cap. 21.

(95) Verum Socrates, lib. vi, cap. ult. refert obiisse Kalendis Maiis: ut solerter advertit Petavius, lib. xiii, ad annum period. Jul. 5121. Imposuit Theophani Zosimi locus lib. vi, ubi de obitu Stiliconis agit: Βάσσου μὴν ἦν ὑπατεία καὶ Φιλίππου, καθ' ἣν καὶ Ἀρκάδιος ὁ βασιλεὺς ἔτυχε τῆς εἱμαρμένης· τῇ δὲ πρὸ δέκα καλανδῶν Σεπτεμβρίων ἡμέρᾳ. Hoc est: *Obiit Stilico sub Bassi et Philippi consulatu (quo quidem etiam Arcadius imperator fato functus est) die decimo Kalendas Septembris.* At dies hic non ad Arcadii, sed ad Stiliconis obitum referendus. Ipsius Theophanis sententia anno succedente certius ac clarius exposita. Arcadius, inquit, annis 14 regnavit, mensibus 3, diebus 14. At unde hic annorum, mensium et dierum adeo accuratus numerus, nisi ex Socratis Chronico, quo lib. v, cap. ult. magnum Theodosium decimo sexto Kalendas Februarii mortem oppetiisse (erat is annus primus 294 Olympiadis); filium Arcadium Kal. Maii anno secundo 297 Olympiadis pari fato raptum legit lib. vi, cap. 21.

(96) Ut nota præcedens declarat.

nem reliquit ad imperii consortium ante sex annos ascitum. Theodosio in imperatorem accepto, soror ejus Pulcheria quindecim annorum virgo, Dei consiliis ac ductu, publicas res egregie administrabat. Alias insuper duas sorores Arcadiam et Mariam in virginitatis proposito permanere docuit Pulcheria : et ut sapientissima divinamque mentem a natura consecuta fratrem Theodosium instruxit, præ cunctis nimirum pietatem in Deum haberet, tum ejus mores, sermonem, gressum, risum, vestes, sessionem, statum regio ritu componeret, erudivit. **70** Multis præterea exstructis ecclesiis, pauperum et peregrinorum habitaculis atque monachorum ædibus, cunctis congruos reditus regia liberalitate assignavit. Quinetiam Sozomenus Deum hanc sua visione dignatum affirmat.

A. C. 402. — Hoc anno Atticus Cpoleos præsul Judæum paralyticum cum de recipienda fide præmonuisset, tum vero suasum sacro baptismate lustraret, sanum et vegetum e fontibus eduxit : juxta divina quippe instituta vitam composuisse refertur.

A. C. 403. — Hoc anno Roma ab Alaricho capta est nono Kalendas Septembris : paucisque diebus exactis, Constantinus vir clarissimus cum plerisque aliis occisus est.

A. C. 404. — Hoc anno Jovianus et Sebastianus viri clarissimi in Galliis necati sunt, et eorum capita Romam delata : et post dies quinque Salustius et Heraclianus pariter interfecti.

A. C. 405. — *Romæ episcopi Zosimi annus primus.*

Hoc anno Judæi Alexandriæ multa mala Christianis intulere. Tessera namque annuli palmæ folio compacti, quo se dignoscerent, ad invicem data, publicos præcones ut noctu conclamarent, ecclesiam incendio vastari, compulerunt. Ita Christianos ad ignem concurrentes trucidarunt Judæi. Scelere

A η' (97), συμβασιλεύσαντα (98) δὲ τῷ πατρὶ Ἀρκαδίῳ ἔτη ς'. Θεοδοσίου δὲ αὐτοκράτορος γενομένου Πουλχερία ἡ τούτου ἀδελφή, παρθένος ιε' ἐτῶν ὑπάρχουσα (99), τὴν βασιλείαν σὺν Θεῷ καλῶς ἐδιοίκει. Εἶχεν δὲ καὶ ἄλλας δύο ἀδελφὰς Ἀρκαδίαν καὶ Μαρίαν [1]· καὶ ταύτας παρθενεύειν ἡ Πουλχερία ἔπεισεν. Θεοδόσιον δὲ τὸν ἀδελφὸν ἐπαίδευσε σοφωτάτη τυγχάνουσα, καὶ θεῖον νοῦν κεκτημένη. Τὸν δὲ ἀδελφὸν Θεοδόσιον [2] πρὸ πάντων μὲν εἰς τὴν κατὰ Θεὸν εὐσέβειαν, ἔπειτα δὲ καὶ εἰς ἦθος καὶ λόγον καὶ βάδισμα καὶ γέλωτα καὶ στολὴν καὶ καθέδραν καὶ στάσιν βασιλικῶς ἐξεπαίδευσεν. Πολλὰς δὲ ἐκκλησίας καὶ πτωχεῖα, ξενεῶνάς [3] τε καὶ μοναστήρια κτίσασα, πᾶσι καὶ [4] τὰς ἁρμοδίους προσόδους βασιλικῶς ἀπένειμεν. Ὁ δὲ Σωζόμενός φησι (1) περὶ αὐτῆς, ὅτι καὶ θείας B ἐμφανείας ἠξιοῦτο.

A. M. 5902. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀττικὸς ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως (2) Ἰουδαῖόν τινα παραλυτικὸν νουθετήσας, πείσας τε καὶ βαπτίσας, ὑγιῆ ἐκ τῆς κολυμβήθρας ἀνήγαγεν. Κατὰ Θεὸν γὰρ λέγεται βεβιωκέναι.

A. M. 5903. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ῥώμη παρελήφθη (3) ὑπὸ [5] Ἀλαρίχου πρὸ θ' καλανδῶν Σεπτεμβρίου· καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας Κωνσταντῖνος (4) ὁ λαμπρότατος ἐσφάγη, καὶ ἄλλοι πολλοί.

A. M. 5904. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐσφάγησαν ἐν Γαλλίαις Ἰουβιανὸς (5) καὶ Σεβαστιανὸς οἱ λαμπρότατοι. Καὶ ἦλθον αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν ἐν Ῥώμῃ, καὶ μεθ' ἡμέρας πέντε ἐσφάγησαν Σαλούστιος καὶ Ἡρακλειανός. C

A. M. 5905. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Ζωσίμου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἰουδαῖοι ἐν Ἀλεξανδρείᾳ (6) πολλὰ κακὰ τοῖς [6] Χριστιανοῖς ἐνεδείξαντο. Συνθέμενοι γὰρ πρὸς ἀλλήλους φορεῖν δακτύλιον ἀπὸ φοίνικος, τῇ νυκτὶ βοᾶν παρεσκεύασαν κήρυκας, ὅτι ἡ ἐκκλησία ἐνεπρήσθη. Τῶν δὲ Χριστιανῶν συνδραμόντων, τούτους οἱ [7] Ἰουδαῖοι κατέσφαξαν. Τοῦ δὲ δράματος φω-

VARIÆ LECTIONES.

[1] Μαρίαν A e f, Μαρίναν vulg. [2] τὸν δὲ ἀδελφὸν Θεοδόσιον A, τοῦ δὲ ἀδελφοῦ Θεοδοσίου vulg. [3] ξενεῶνας A, ξενῶνας vulg. [4] καὶ add. ex A. [5] ὑπὸ A, παρὰ vulg. [6] τοῖς add. ex A. [7] οἱ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(97) Octavo nimirum decurrente, ait Socrates, lib. VII, cap. 2. Natus enim imperii paterni anno septimo, IV Idus Apriles, ex *Chron. Alexandrino*, Kal. Maiis anni 14 imperium paternum excepit solus, cujus collega anno octavo fuerat assumptus.

(98) Socrates lib. VI, cap. 21, annum alterum cum patre Arcadium imperasse scribit : at cum Merogando et Saturnino coss. ad imperium ab eo acceptum referat lib. V, ii vero coss. anno Theodosii quarto adjungantur, ex *Chron. Alex.*, nec Theodosius imperii decimum sextum, ex lib. V, cap. ult. superaverit : uno anno Socratem delusum reliquum est.

(99) Nedum decimum quintum agentem annum, asserit Theodoretus, lib. IX, cap. 1, quod Kal. Februarii nata, ex *Chron. Alexand.* Kal. Maii patrem Arcadium amiserit, ut paulo superius Socrates testatus est. Ex Theodoreti et Theophanis calculo, quo puella viro matura, maturo quoque et regendis

D viris haud inepto potuit dotari judicio, chronici Alexandrini error emendandus, ubi Pulcheria imperii paterni anno 5 lucem aspexisse relata, ex ejus computo annos decem nondum provecta, omnem orbis administrandi molem in se suscepit.

(1) Loco nuper adducto.

(2) Socrates, lib. VII, cap. 4.

(3) Anno Theodosii dieque mensis hic notatis, Romam captam validis argumentis confirmat Baronius ad annum d. 410, num. 19.

(4) Ita Prosperi Chronicon ad annum Theodosii 3, Idatius quoque, qui Constantini istius mortem ad Honorii annum 17, qui Theodosii tertius numeratur, conscribit.

(5) Idatii excerptum ad præsentem annum.

(6) Pars horum maxima cum fuerit Cyrillus antistites, neque præsente anno, neque vivente adhuc episcopo Theophilo, potuerunt contingere.

ραθέντος, οἱ Χριστιανοὶ ἄρχοντες τούτους τῆς Ἀλεξανδρείας ἐξήλασαν, καὶ τὰς ὑποστάσεις αὐτῶν ἐδήμευσαν.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Ἀντίοχος ὁ Πέρσης ἐκ ποδῶν γέγονε (7), καὶ ἡ μακαριωτάτη Πουλχερία τελείως (8) τῶν πραγμάτων ἐκράτησεν.

A. M. 5906. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ὑπατείαν [8] τὴν φιλόσοφον (9) θυγατέρα Θέωνος τοῦ φιλοσόφου βιαίῳ θανάτῳ τινὲς ἀνεῖλον.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Ἰσδεγέρδης ὁ τῶν Περσῶν (10) βασιλεὺς πρότερον Μαρουθᾶ τοῦ ἐπισκόπου Μεσοποταμίας ταῖς παραινέσεσι πειθόμενος, καὶ Ἀβδαᾶ τοῦ τῆς βασιλευούσης ἐν Περσίδι πόλεως [9] ἐπισκόπου, εἰς ἄκρον θεοσεβὴς γέγονεν, ὥστε ἔμελλε σχεδὸν βαπτίζεσθαι διὰ τὰς θαυματουργίας τοῦ Μαρουθᾶ, καὶ τοὺς μάγους ὡς ἀπατεῶνας ἐκόλαζεν [10]. Τῷ δὲ κ' [11] ἔτει τετελεύτηκεν. Αἰτία δὲ τοῦ διωγμοῦ αὐτοῦ γέγονεν Ἀβδαᾶς ὁ [12] τῆς βασιλευούσης ἐν Περσίδι ἐπίσκοπος, ζήλῳ μὲν Θεοῦ φερόμενος, οὐκ εἰς δέον δὲ τῷ ζήλῳ χρησάμενος τὸν ναὸν τοῦ Πυρὸς ἐνέπρησεν. Τοῦτο δὲ γνοὺς ὁ βασιλεὺς τὰς ἐν Περσίδι ἐκκλησίας καταλυθῆναι προσέταξεν, καὶ τὸν Ἀβδαᾶν διαφόροις κολάσεσιν ἐτιμωρήσατο. Τοῦ δὲ διωγμοῦ ἐπὶ πέντε χρόνους κρατήσαντος, πολλοὶ μάρτυρες καὶ ἀναρίθμητοι ἀνεδείχθησαν [13]. Οἱ γὰρ μάγοι κατὰ πόλεις καὶ χώρας [14] ἐπιμελῶς [15] ἐθήρευον τοὺς λανθάνοντας. Ἄλλοι δὲ καὶ αὐτομάτως [16] ἑαυτοὺς κατεμήνυον (11), ὥστε μὴ σιγῇ δόξαι τὸν Χριστὸν ἀπαρνήσασθαι. Ἀφειδῶς δὲ τῶν Χριστιανῶν κατατεμνομένων [17], πλεῖστοι καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς βασάνοις [18] ἀνῃρέθησαν. Πολλοὶ δὲ καὶ τοῖς Ῥωμαίοις προσέφυγον.

[Κοίμησις [19] Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας (12), καὶ προβολὴ τοῦ θείου Κυρίλλου καὶ Ἡσυχίου πρεσβυτέρου Ἱεροσολύμων.]

A. M. 5907. — Τούτῳ τῷ ἔτει Θεόφιλος ἐπίσκοπος (13) Ἀλεξανδρείας ἀπεβίω, καὶ Κύριλλος ὁ [20] ἀνεψιὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ προεχειρίσθη.

comperto Christiani magistratus Judæos Alexandria exsulare, et eorum bona publicari jusserunt.

Hoc eodem anno Antiochus Persa e vivis excessit : beatissima vero Pulcheria supremam et absolutam rerum administrationem exercuit.

A. C. 406. — 71 Hoc anno Hypatiam Theonis philosophi filiam in philosophiæ studiis exercitatissimam violento mortis genere nonnulli sustulerunt.

Hoc eodem anno Isdegerdes Persarum rex, Maruthæ primo Mesopotamiæ, Abdaæ regiæ in Perside civitatis episcoporum suasu ductus, in pietatem totus propendebat : adeo ut visis Maruthæ mirandis operibus baptismum jamjam suscepturus videretur : unde et magos, ceu seductores, variis exagitabat suppliciis. Anno vero vigesimo diem obiit extremum. Persecutioni porro ab eo suscitatæ causam dedit Abdaas regiæ Persidos urbis episcopus : divino quidem zelo motus, at non eo ex rationis norma usus, ignis templum succendit. Eo cognito rex erectas per totam Persidos regionem ecclesias everti jussit : Abdaam autem diversis afflixit tormentis. Persecutione ad quintum usque annum prorogata, plures, imo martyres innumeri declarati sunt. Latentes enim Christianos per urbes et vicos magi venatorum more insequebantur. Nonnulli etiam sponte se ipsos prodebant, ne vel silentio Christum abnegasse viderentur. Quibus demum ad mortem hoc pacto quæsitis, plurimi tormentorum vi neci traditi sunt : multi etiam ad Romanos transfugerunt.

Eo tempore Theophili Alexandriæ episcopi dormitio, et divini Cyrilli atque Hesychii presbyteri promotio audita est.

A. C. 407. — Hoc anno Theophilus Alexandriæ episcopus excessit e vivis : et in ejus locum Cyrillus ejus nepos suffectus est.

VARIÆ LECTIONES.

[8] Ὑπατείαν A, Ὑπατίαν vulg. [9] πόλεως add. ex A. [10] post ἐκόλαζεν b add.] : ὑπὸ τῶν μάγων ἀπατηθεὶς μέγαν κατὰ τῶν ἐν Περσίδι χριστιανῶν διωγμὸν ἀνεκίνησεν. [11] κ'] Goar. conj. κα'. [12] ὁ add. ex A. [13] ἀνεδείχθεσαν A, ἐδ. vulg. [14] χώρας] κώμας b. [15] ἐπιμελῶς, add. ex A. [16] αὐτομάτως A, τοῖς Ὑπάτοις vulg. [17] κατατεμνομένων A, κτενομένων vulg. [18] ταῖς βασάνοις] τοῖς βασιλείοις b. [19] Κοίμησις — Ἱεροσολύμων in margine cod. A leguntur. Ἱεροσ. add. ex A. [20] ὁ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(7) *Rebus amotus est* ; velut jam Theodosio grandiore, et ut ipse imperium sine curatore administrare posset : Interpr.; *Antiochus Persa vivis excessit* ; quem tamen ipsum, nec levi conjectura, esse suspicatur, quem auctor ab eodem Theodosio factum esse clericum memorat, post annos septem supra viginti, facile fuit virum talem, qualem Theophanes Antiochum descibit, rebus amotum in Theodosio invenire quod contemptum moveret, ex quo ille apud illum sic offenderit. Cedr. huic Antiocho iniquissimus est, ac ejusmodi inducit ut illo rem administrante, susdeque omnia irent. COMBEFIS.

(8) Chron. Alexand. Πουλχερία ἐπιφανεστάτη ἀνηγορεύθη Αὐγούστη μηνὶ Πανέμῳ πρὸ δ' νωνῶν Ἰουλίου· *Pulcheria nobilissima Augusta renuntiatur mense Panemo 4 Non. Jul.*, verum id anno sequente notatur.

(9) Quod incerto tempori Socrates, certe Theophanes assignat : legendus ille lib. VII, cap. 15.

(10) Socrates, lib. VII, cap. 8.

(11) *Magistratibus præsidibus* ; uti jam supra in Joviani promotione alios monui esse Theophani ὑπάτους, quam quos Romani consules vocant. COMBEFIS.

(12) Obitus Theophili Honorii nono consulatu Theodosii quinto signatur apud Socratem, lib. VII, cap. 7. Illi fasti anno Theodosii imperantis quinto socios se adjungunt : quare videretur Theophili mors ad prænotatum Theodosii annum quintum, aut ad sextum potius conscribenda, eo quod auctor anni periodum a mense Septembri deducendam existimat, post quem mensem et dimidium alterum 15 Kal. Novembris Socrates Theophili decessum contigisse adnotat.

(13) Inutilis dictorum repetitio : vel superflua præmissorum, quæ in Vatt., Barb. et Peyrez desunt, et in solo Pal. exstant, memoria.

Hoc eodem anno Hesychius Hierosolymitanus presbyter litterarum doctrina florebat.

A. C. 408. — *Persarum regis Vararanis annus primus.*

Alexandriæ episcopi Cyrilli annus primus.

Hoc anno Judæi puerum Christianum ad Immum comprehendentes, ludibriis exercendis, ac crucis deridendæ causa puerum eumdem de ligno suspendentes, cruciatibus interfecerunt : de quo imperator certior factus Judæos dignis suppliciis ultus est.

A. C. 411. — *Hierosolymorum episcopi Praulii annus primus.*

Hoc anno Leontii philosophi filiam Athenaidem nomine **72** baptizavit Atticus, quam et Eudociam appellavit. Illa corporis elegantia, animi solertia et facundia sermonis cum excelleret, Theodosio Pulcheriæ consiliis nupsit.

Eodem anno Valentinianus patri Constantio ex Galla Placidia Ravennæ natus est.

A. C. 412. — *Antiochiæ episcopi Theodoti annus primus.*

A Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἤνθει ταῖς διδασκαλίαις Ἡσύχιος πρεσβύτερος Ἱεροσολύμων (14).

A. M. 5908. — *Περσῶν βασιλέως Οὐαραράνου ἔτος α'.*

Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Κυρίλλου (15) *ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἰουδαῖοι εἰς τὸν [21] Ἴμμον (16) παιδίον Χριστιανὸν συλλαβόντες, ὡς παίζοντες δῆθεν, καὶ τὸν σταυρὸν διασύροντες τὸν αὐτὸν παῖδα ἐκρέμασαν ἐπὶ ξύλου ἀνελόντες βασάνοις. Τοῦτο γνοὺς ὁ βασιλεὺς Ἰουδαίους πρεπόντως ἐκόλασεν.

A. M. 5911. — *Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Πραυλίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Λεοντίου τοῦ φιλοσόφου θυγατέρα (17) Ἀθηναΐδα λεγομένην ἐβάπτισεν Ἀττικὸς, B καὶ Εὐδοκίαν μετωνόμασεν (18), ἥτις κατὰ γνώμην Πουλχερίας γημᾶται Θεοδοσίῳ, κάλλει σώματος καὶ συνέσει ψυχῆς καὶ ἐν λόγοις διαπρέπουσα.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐγεννήθη Οὐαλεντινιανὸς (19) ὁ υἱὸς Κωνσταντίου καὶ Γάλλης Πλακιδίας ἐν Ῥαβέννῃ.

A. M. 5912. — *Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Θεοδότου ἔτος α'.*

VARIÆ LECTIONES.

[21] εἰς τὸν A, εἰς τὸ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(14) Hesychium Hierosolymitanum alium non agnoscit Possevinus in *Apparatu*, nisi qui Gregorii papæ temporibus, et in ejus epistolis haud presbyter, sed ejus sedis patriarcha celebratur. Duos C hoc nomine insignitos, unum Theodosii senioris, alterum junioris ætate florentem memorat Sixtus Senensis : hunc tamen ex quadam glossa præsulum infula decoratum dubius affirmat. Lego Hesychium, ad quem Augustinus 78 et 80 dirigit epistolas : at cum coepiscopum et compresbyterorum patrem salutari videam, num is sit Hierosolymitanus hæreo. Cum Photio itaque auctore, et *Bibliothecæ Græcorum PP.* collectore, sola presbyteratus dignitate provectus mihi Hesychius iste manebit.

(15) Ponit Ecchellensis annos 31, dies 155, optime : solos quippe 32 auctor ipse numerat aliis in canoniis.

(16) Socrates, lib. VII, cap. 16.

(17) Ut Athenais infimo loco nata ad imp. thalamum evecta fuerit, prolixa orationis serie narrat *Chronicon Alexandrinum* : nuptias illas, quibus pronuba fortuna disparis cultus animos conciliavit D paucis refero. Imperator Theodosius, exardescente in venerem adolescentia, quam maturam attigerat, sanguine sororem Pulcheriam imperii vitæque tutricem de uxore jam sæpius expetita, sibi quærenda sollicitabat. Ei nobilissimas quasvis, et tanto conjugio dignas circumspicienti frater Theodosius suggerit, nec nobilitatem nec opes curæ sibi esse, sed formam in puella requirere, quæ reliquas illuc temporis visas si non superet, minime sibi sociandam : summam enim, quæ nondum oculis objecta fuerat, feminæ speciem deperibat. Per omnium ora puellarum, quasi per saltus Venerem aut Nympham illam oculis indagat, et venatur Pulcheria, et Paulinum comitis domesticorum filium adolescentem Theodosio charum (a pueritia quippe ei adjunctus, educationis ejusdem factus fuerat particeps) naturæ delicias, et supremum ejus opus, si forte occurrat, per provincias quæsiturum amandat. Accidit interim ut Athenais Athenis oriunda virgo Græcanica Byzantium ad amitam cum cognatis se conferret, cujus profectionis occasio ista fuit. Heraclitus pater philosophus, Leontium alii vocant, Valeriano et Gesio filiis, quas collegerat ex academia, facultates ex testamento reliquit, filiæ solà centum numismata, et fortunæ promissa. Athenais apud fratres quasi hæreditatis jure multata, ut laudatam bonorum partem acciperet, precibus agebat. Repulsam sæpius passa, ad amitam divertit Constantinopolim, quæ causa illius suscepta, actionem in fratres instituit, et de Athenaide sorore in hæreditatis consortium asciscenda coram Pulcheria diem dicit. Adest Athenais eam venustatem facie præferens, quam sibi finxerat Theodosius, ac prælerea litterarum omnium copiam, ubi pro se oravit, ad ejus tribunal exposuit. Plura dicam? una placet, quæ non modo feminarum, sed quæ virorum etiam ornamenta laudesque in se una collegerit. Ad palatium puellæ condicit Pulcheria, quæ mox a sociis comitata cubiculariis committitur, et inducitur in Pulcheriæ thalamum. Ingressus juvenis imperator Paulino comite per velum (velum enim puella oculis obduxerat), furtim, raptim, sed attente conspicit vultum ejus omnem, ac simul in eam ardorem animo accipit, ac demum in conjugii, vitæ et imperii consortium assumit. Socrates, lib. VII, cap. 21; Evagrius, lib. I, cap. 20.

(18) Atticum nominibus imponendis disertum multis exemplis declarat Socrates, lib. VII, cap. 25. Nil mirum itaque si in Eudocia appellanda εὐδόκησεν. Concilii Nicæni canon 30, Turrianæ editionis *nomina Christianorum secundum Scripturam in baptismo imponi* jubet : quam bene εὐδοκία utriusque testamenti paginis sapiat, declaravere Patres, qui vocabulum illud in Scriptura lectum Eudociam designasse senserunt.

(19) Anno Honorii 25, qui Theodosii undecimus est, Valentiniani tertii diem natalem conscribit Idatius, quem Theophanes sequitur. Prosper ad annum præcedentem.

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀττικὸς ἐπίσκοπος τοὺς Ἰωαννίτας A ὁρῶν ἔξω τῆς ἐκκλησίας συνάγοντας, τὸ ὄνομα Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἐν τοῖς διπτύχοις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μνημονεύεσθαι προσέταξεν. Καὶ πολλοὺς τῇ Ἐκκλησίᾳ ἥνωσεν.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει (20) ἐγεννήθη Οὐαλεντινιανὸς υἱὸς Κωνσταντίου ἐν Ῥαβέννῃ ἐξάδελφος Θεοδοσίου.

A. M. 5913. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Βονιφατίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Κωνστάντιος ὁ πατὴρ Οὐαλεντινιανοῦ ἐβασίλευσεν, πρὸ ἓξ εἰδῶν Φεβρουαρίου· καὶ ἐσφάγη πρὸ τεσσάρων νώνων Σεπτεμβρίου (21).

A. M. 5914. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐσφάγη Κάλλιστος ὁ Αὐγουστάλιος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ τῶν ἰδίων δούλων μηνὶ Θὼθ [22] ι' (22).

A. M. 5915. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐτελεύτησεν Ὀνώ- B ριος (23) ὁ βασιλεὺς ἐν Ῥώμῃ τῇ ιε' Αὐγούστου μηνός, καὶ ἐδηλώθη ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐκλείσθη ἡ πόλις ἡμέρας ἑπτά (24). Τούτου [23] δὲ τελευτήσαντος, Ἰωάννης τις ἐκ τῶν βασιλικῶν ὑπογραφέων [24] (25) τὴν ἐν Ῥώμῃ βασιλείαν ἁρπάζει, καὶ πρεσβείαν [25] πρὸς Θεοδόσιον ἀποστέλλει δεχθῆναι εἰς βασιλέα δεόμενος. Ὁ δὲ Θεοδόσιος ἐν φρουρᾷ [26] τοὺς πρεσβευτὰς κατακλείσας, Ἀρδαβούριον τὸν στρατηγὸν ἀποστέλλει κατ' αὐτοῦ· ὅντινα ὁ τύραννος εἰς Ῥάβενναν χειρωσάμενος κατέκλεισεν. Τοῦτο δὲ μαθὼν Θεοδόσιος, Ἄσπερα τὸν τούτου υἱὸν ἀποστέλλει κατ' αὐτοῦ, καὶ τῇ τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως εὐχῇ, ἄγγελος Κυρίου ἐν σχήματι ποιμένος φανεὶς ὡδήγησε τὸν Ἄσπερα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ· καὶ ἄγει αὐτοὺς C διὰ τῆς παρακειμένης τῇ Ῥαβέννῃ λίμνης ἀβάτου οὔσης, ἣν ὁ Θεὸς βατὴν εἰργάσατο, ὥσπερ ἐπὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Καὶ διαβάντες διὰ ξηρᾶς, ἀνεῳγμένας τὰς πύλας εὑρόντες τῆς πόλεως, τὸν μὲν τύραννον ἀνεῖλον, τὸν δὲ Ἀρδαβούριον τῶν δεσμῶν ἀπέλυσαν. Τούτου [27] δὲ ἀναιρεθέντος, ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος Οὐαλεντινιανὸν τὸν υἱὸν Κωνσταντίου καὶ Γάλλης [28] Πλακιδίας Καίσαρα ποιήσας, ἐπὶ τὰ Ἑσπέρια ἀπέστειλεν μετὰ τῆς ἰδίας μητρός, Ἡλίωνα δὲ τὸν πατρίκιον συναπέστειλεν [29], ὡς ὀφείλοντα καταστῆσαι αὐτὸν βασιλέα· καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη λα' (26).

Hoc anno Atticus episcopus Joannitas extra ecclesiam conventus celebrantes conspicatus, Joannis Chrysostomi nomen ex ecclesiæ diptychis memorari præcepit; unde plures hoc pacto ecclesiæ restituit.

Hoc eodem anno Valentinianus Constantii filius Theodosii consobrinus Ravennæ nascitur.

A. C. 413. — *Romæ episcopi Bonifacii annus primus.*

Hoc anno Constantius Valentiniani pater imperium obtinuit sexto idus Februarias: quarto vero nonas Septembriles occisus est.

A. C. 414. — Hoc anno Callistus Augustalius a propriis servis mensis Thoth die decimo Alexandriæ fuit interemptus.

A. C. 415. — Hoc anno imperator Honorius Augusti mensis die quintadecima Romæ defunctus est: quo Cpoli nuntiato, ex ejus mortis mœrore diebus septem urbs tota vacavit et clausa est. Joannes autem quidam ex imperatoriis notariis imperium Romæ occupat: 73 legatosque ad Theodosium, ut se imperatorem allegeret approbaretque rogatum misit. Theodosius legatis in custodiam missis Ardaburium ducem adversus eum destinat: quem tyrannus Ravennæ comprehensum vinculis mancipavit. Eo cognito Theodosius Asparum ejus filium in eum mandat: et religiosi imperatoris precibus angelus, specie pastoris visus, Asparo cæterisque qui in ejus comitatu militabant se in itinere ductorem præbuit. Per affusam et adjacentem itaque Ravennæ paludem natura imperviam, cœlesti vero opera transitu facilem redditam, velut olim Deus Israelitas, exercitum angelus trajecit. Emensa palude et continente peragrata, reseratas civitatis portas compererunt: hinc tyrannum e medio tollunt et Ardaburium vinculis liberant. Eo sublato, Theodosius imperator Valentinianum Constantii Gallæque Placidiæ filium Cæsarem renuntiatum, in occidentis partes mittit cum matre ipsius, et cum eo Helionem patricium, qui in regnum illum instituat, ablegat. Regnavit ille annis uno et triginta.

VARIÆ LECTIONES.

[22] Θὼθ ι' A alii, Θωθῖ vulg. [23] τούτου δὲ τελ. Ἰωάννης τις A b e, τούτου τελευτήσαντος. Ἰωάννης δέ τις. vulg. [24] ὑπογραφέων A, Ὑπογράφων vulg. [25] πρεσβείαν A e, πρέσβεις vulg. [26] φρουρᾷ] Ῥουφᾷ A. [27] τούτου A, τοῦ vulg. [28] Γάλλας e. [29] μετὰ τῆς — συναπέστειλεν add. ex e.

JAC. GOARI NOTÆ.

(20) Superfluus et inutilis scriptoris labor.

(21) Si sexto idus Februarias ad imperium vocatus quarto nonas Septembriles interficitur Constantius Valentiniani pater, anno Theodosii duodecimo imperii collega, tertio decimo lethi præda factus est, ex auctoris annos a Septembri numerantis computo; illud autem est, quod Idatius affirmat, anno nimirum Honorii 26, in Theodosii duodecimum incidente imperii consortium accepisse, ac sequente Ravennæ defunctum. Eadem sententia Prosperi calculis aperte manifestatur.

(22) Placet magis aliorum mss. lectio μηνὶ Θὼθ ι', et mensis Thoth die 10 Augustalis cædes ascripta.

(23) Asclepiodoto et Mariano coss. scribunt Socrates lib. VII, cap. 23. Idatius et Prosper in Chro- D nicis. Consulatus autem ille anno Theodosii 15 apud istos, ut apud auctorem describitur. Reliqua ex eodem Socrate excerpta.

(24) *Clausa est civitas*, assumpta luctus specie vocatione, ut in talibus solet. Cedrenus, ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις, *universa tumultuata est*; quod minus aptum videtur, quietis omnino rebus Theodosio CP., nec ullos tyrannos patiente. Bona distinctio Vat. 1 Palat. Peyr., τούτου δὲ τελευτήσαντος Ἰωάννης τις. COMBEFIS.

(25) Πρωτοστάτην τῶν βασιλικῶν ὑπογραφέων, scribit Socrates nuper citatus. *Primicerium notariorum* vocat imperii notitia. De hoc Joanne Olympiodorus apud Photium.

(26) Vat. ms. ἔτη λβ' recenset. Consulendæ ad hunc locum variæ lectiones

A. C. 416. — *Antiochiæ episcopi Joannis annus primus.*

Hoc anno tumultu cædesque plurimæ inter Alexandrinos cives mutuo agitatæ.

Eodem etiam anno Theodosius per Helionem patricium imperatoriam coronam ad Valentinianum Romæ morantem destinavit. Maruthas porro Mesopotamiæ episcopus Isdegerdem regis Persarum filium dæmone vexatum precibus et jejuniis saluti restituit; ex quo Isdegerdes plurimam erga res Christianas fiduciam accepit.

A. C. 417. — *Romæ episcopi Cœlestini annus primus.*

A. C. 418. — Hoc anno Isdegerde fatis functo, Vararanes filius simul cum regno religionis persecutionem iniit. Legatos itaque qui transfugas e regno requirerent ad Theodosium misit. Theodosius Romanorum imperator eos reddere detrectat: ex quo fœdere soluto, bellum ingens inter utrumque suscitatum. **74** Hinc Theodosius Ardaburium ducem cum Romanis copiis, inde cum Persicis exercitibus et innumeris Saracenorum auxiliarium copiis Arseum Vararanes mandat. Ardaburius in Persidem usque penetrans, Arzane provincia devastata, in Mesopotamiam ingreditur: Persarum dux pariter in Mesopotamiam versus Euphratem progreditur cum suis, qui cum Romanas acies ingruere arbitrarentur, Dei impulsu, vanis terroribus agitati, ut armis instructi in flumen desilierunt: adeo ut decem myriades aquarum verticibus perierint: reliquos omnes, et eam maxime legionem ac myriadem, cui a Persis immortalium nomen factum, cunctosque eorum duces quaqua versus Romano milite circumclusos, Christo, a Persis, quod injustam viris religiosis mortem intulissent, vindictam exigente, Ardaburius delevit.

De inventione reliquiarum Zachariæ prophetæ et protomartyris Stephani.

A. C. 419. — Hoc anno in pago quodam agri Eleutheropolitani Zachariæ prophetæ reliquiæ repertæ sunt ac pariter Stephani protomartyris in pago ad Pergamala, in quo præfati martyrum an-

A A. M. 5916. — *Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Ἰωάννου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἀκαταστασίαι καὶ ἀλληλοκτονίαι ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γεγόνασι πολλαί.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Θεοδόσιος διὰ Ἡλίωνος (27) πατρικίου στέφανον βασιλικὸν ἔπεμψεν τῷ Οὐαλεντινιανῷ ἐν Ῥώμῃ. Μαρουθᾶς δὲ ἐπίσκοπος (28) Μεσοποταμίας τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως Περσῶν Ἰσδεγέρδην δαιμονιῶντα ἰάσατο διὰ προσευχῆς καὶ νηστείας, ὅθεν Ἰσδεγέρδης πολλὴν πληροφορίαν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν προσελάβετο.

A. M. 5917. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Κελεστίνου ἔτος α'.*

A. M. 5918. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ἰσδεγέρδου θανόντος (29), Οὐαραράνης ὁ τούτου παῖς σὺν τῇ βασι-
B λείᾳ καὶ τὸν τῆς εὐσεβείας διεδέξατο διωγμόν, καὶ πρὸς Θεοδόσιον πρέσβεις ἔπεμψεν τοὺς φυγάδας ἐξαιτούμενος. Θεοδόσιος δὲ ὁ τῶν [30] Ῥωμαίων βασιλεὺς οὐ κατεδέξατο τούτους προδοῦναι. Ἐκ τούτων [31] ἀρθεισῶν τῶν σπονδῶν πόλεμος δεινὸς συνεκροτήθη. Καὶ ὁ μὲν Θεοδόσιος ἀποστέλλει Ἀρδαβούριον τὸν στρατηγὸν μετὰ δυνάμεως Ῥωμαϊκῆς, Οὐαραράνης δὲ ἀποστέλλει Ἄρσεον στρατηγὸν μετὰ δυνάμεως Περσικῆς, καὶ πολλὰς μυριάδας Σαρακηνῶν πρὸς βοήθειαν ἔχων. Ὁ δὲ Ἀρδαβούριος καταλαβὼν τὴν Περσίδα, καὶ πορθήσας τὴν λεγομένην Ἀρζανὴν [32] ἐπαρχίαν ἐπὶ τὴν Μεσοποταμίαν ἔρχεται. Ὁμοίως δὲ καὶ καὶ ὁ τῶν Περσῶν στρατηγὸς κατέλαβεν τὴν Μεσοποταμίαν πλησίον τοῦ Εὐφράτου, καὶ
C νομίσαντες τὴν τῶν Ῥωμαίων δύναμιν ἐπέρχεσθαι αὐτοῖς, ἐκ Θεοῦ δειλανθέντες εἰς τὸν ποταμὸν ἑαυτοὺς ἐνόπλους [33] ἔρριπτον· καὶ οὕτω περὶ τὰς ι' μυριάδας πνιγέντες διεφθάρησαν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τοὺς λοιποὺς μεσολαβήσαντες πάντας αὐτοὺς, καὶ τὴν μυριάδα τῶν παρ' αὐτοῖς λεγομένων Ἀθανάτων ἀνεῖλον, καὶ τοὺς στρατηγοὺς αὐτῶν, τοῦ Χριστοῦ δίκην εἰσπραξαμένου τοῖς Πέρσαις [34], ἀνθ' ὧν πολλοὺς τῶν εὐσεβῶν ἀπέκτειναν ἀδίκως.

[Περὶ τῆς εὑρέσεως τῶν λειψάνων Ζαχαρίου (30) τοῦ προφήτου καὶ τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου [35].]

A. M. 5919. — Τούτῳ τῷ ἔτει τοῦ προφήτου Ζαχαρίου τὰ λείψανα εὑρέθησαν ἐν κώμῃ τινὶ κατὰ τὴν [36] περιοικίδα Ἐλευθεροπόλεως, ὁμοίως καὶ Στεφάνου
D τοῦ πρωτομάρτυρος (31) ἐν κώμῃ κατὰ Περγαμαλᾶ, ἐν

VARIÆ LECTIONES.

[30] Θεοδ. δὲ ὁ τῶν A, ὁ δὲ Θεοδ. τῶν vulg. [31] τούτων A e, τούτου vulg. [32] Ἀρζάνην A alii, Ἀρζανικὴν b, Ἀρξάνην vulg. [33] ἐνόπλους A, ἐν ὅπλοις e, ἔνοπλοι vulg. [34] τοὺς Πέρσας f, fortasse vere. [35] περὶ — Στεφάνου hæc in margine habent A a, reliqui omittunt. [36] κατὰ τὴν A, παρὰ τὴν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(27) Socrates, lib. VII, cap. 24, Prosperi chron.

(28) Alia de Marutha profert Socrates, lib. VII, cap. 8, quæ primis Theodosii annis gesta subindicat, et ex eo affirmat Baronius ad annum 408. Historica igitur, non chronica narratio est, ceu quæ Isdegerde mortuo hic interseritur.

(29) Socrates, lib. VII, capp. 18 et 20; Evagrius, lib. I, cap. 19; Procopius, *De bello Persico*, sub initium. At si Vararanis annus hic undecimus est, qui σὺν τῇ βασιλείᾳ τὸν τῆς εὐσεβείας διεδέξατο διωγμόν·

(30) Sozomenus ad totius historiæ calcem. *Chronicon Alexandrinum* ad annum principis hujus septimum translationem refert.

(31) Delatæ in Africam Stephani protomartyris reliquiæ ab Orosio sancti Augustini presbytero, postquam ad Hieronymum ab eo missus in Africam remeavit, præsente Theodosii Junioris anno 19 inventionem earum non contigisse declarant. Prius enim inventæ quam delatæ: at vivente adhuc Hieronymo in Africam asportatas ex eo conjicimus, quod ab Hieronymo redux in Africam Oro-

ἡ Γαμαλιὴλ ὁ διδάσκαλος Παύλου τοῦ ἀποστόλου σὺν A Ἀβίβῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἔθαψαν κηδεύσαντες τὸ σῶμα τοῦ πρωτομάρτυρος.

A. M. 5920. — Τούτῳ τῷ ἔτει Θεοδόσιος ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς κατὰ μίμησιν τῆς μακαρίας Πουλχερίας πολλὰ χρήματα τῷ [37-38] ἐπισκόπῳ [39] Ἱεροσολύμων ἀπέστειλεν πρὸς [40] διάδοσιν τῶν χρείαν ἐχόντων, καὶ τὸν [41] σταυρὸν χρυσοῦν διάλιθον [42] ποιῆσαι [43] πρὸς τὸ παγῆναι ἐν τῷ ἁγίῳ Κρανίῳ. Ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος ἀντίδωρον ἀπέστειλεν λείψανον τῆς δεξιᾶς χειρὸς τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου διὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Πασσαρίωνος. Τούτου δὲ εἰς Χαλκηδόνα φθάσαντος, θεωρεῖ ἡ μακαρία Πουλχερία αὐτῇ τῇ νυκτὶ ἐν ὁράματι τὸν ἅγιον Στέφανον λέγοντα αὐτῇ· Ἰδού, ἡ προσευχή σου εἰσηκούσθη [44], καὶ ἡ αἴτησίς σου γέγονε, καὶ ἦλθεν εἰς Χαλκηδόνα. Ἡ δὲ ἀναστᾶσα καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς B λαβοῦσα, ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τῶν ἁγίων λειψάνων, καὶ ταῦτα [45] εἰς τὸ παλάτιον λαβοῦσα κτίζει οἶκον ἔνδοξον τῷ ἁγίῳ πρωτομάρτυρι, κἀκεῖ τὰ ἅγια κατέθετο λείψανα.

A. M. 5921. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Σισιννίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἀγαθότητι πολλῇ κινούμενος Θεοδόσιος (32) ὁ βασιλεύς, καίπερ νικήσας κατὰ κράτος τοὺς Πέρσας, φειδοῖ τῶν κατοικούντων ἐν Περσίδι Χριστιανῶν, εἰρήνην ἀσπάζεται, καὶ ἀποστέλλει πρεσβευτὰς Ἡλίωνά τε τὸν πατρίκιον, ὃν πάνυ [46] διὰ τιμῆς ἦγεν, καὶ Ἀνατόλιον τὸν τῆς Ἀνατολῆς στρατηγὸν εἰρήνην σπείσασθαι [47]. Οὐαραράνης δὲ γνοὺς τὴν ἑαυτοῦ ἧτταν δέχεται τὴν πρεσβείαν, καὶ C οὕτως ὁ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐπαύσατο διωγμός. Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδόσιος ἐπὶ ταῖς τοιαύταις εὐεργεσίαις τῷ Θεῷ [48] εὐχαριστῶν, γεραίρειν τοῖς ὕμνοις οὐκ ἐπαύετο [49], κοινωνοὺς ἔχων τῆς ὑμνῳδίας τὰς ἰδίας ἀδελφὰς διὰ βίου τὴν παρθενίαν ἀσκούσας.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Σισίννιος ὁ ἐπίσκοπος [50] (33) Κωνσταντινουπόλεως Πρόκλον χειροτονεῖ ἐπίσκοπον Κυζίκου· ὅντινα οἱ Κυζικηνοὶ μὴ δεξάμενοι, μοναχόν τινα παρὰ γνώμην Σισιννίου Δαλματινὸν [51] λεγόμενον χειροτονοῦσιν. Ὁ δὲ Πρόκλος ἰδίαν ἐκκλησίαν μὴ ἔχων, ἐν Κωνσταντινουπόλει προτροπῇ Σισιννίου ταῖς διδασκαλίαις ἦν διαπρέπων.

A tesignani corpus Gamaliel Pauli apostoli præceptor una cum Abibone filio curavit.

A. C. 420. — Hoc anno Theodosius pius imperator beatam Pulcheriam imitatus magnam pecuniarum vim egenis distribuendam, auream quoque crucem pretiosis lapillis interstinctam sancto Calvariæ loco figendam ad Hierosolymorum episcopum misit. Præsul hæc dona vicario munere compensaturus dextræ manus martyrum principis Stephani reliquias per sanctum Passarionem obtulit. Eo Chalcedonem usque profecto, cernit beata Pulcheria nocturno in ostento sanctum Stephanum verbis istis se compellantem : Viden', ut preces tuæ sint exauditæ, et ut petitio tua jam adimpleta B Chalcedonem usque pervenerit? Exsurgens illa fratre comite sanctis reliquiis in occursum processit : **75** illisque demum in palatium illatis, sumptuosam ædem sancto martyrum ductori exstruxit et in ea sacra munera deposuit.

A. C. 421. — *Cpoleos episcopi Sisinnii annus primus.*

Hoc anno Theodosius imperator, licet armorum vi Persas et victoriis premeret, Christianorum tamen in Perside commorantium sanguini parciturus, summa clementia ductus pacem amplexatur, et Helionem patricium virum summis semper honoribus auctum et Anatolium Orientis præfectum legatos pacis fœdus firmaturos mittit. Vararanes, C cognita suorum jactura, lubens admittit legatos, atque ita excitatus in Christianos persecutionis motus resedit. Imperator porro Theodosius in tantorum beneficiorum vicem grates acturus Deo una cum suis sororibus, quæ perpetuam virginitatem colebant, sacris canticis Numen celebrare et ejus laudes extollere nusquam desistebat.

Eodem anno Sisinnius Cpoleos archiepiscopus Cyzici episcopum ordinat Proclum : quem cum agnoscere Cyziceni detrectassent, monachum quemdam nomine Dalmatium invito Sisinnio sibimet præficiunt antistitem. Proclus propria destitutus ecclesia, Sisinnii monitis et permissu sermonibus populo docendo habitis clarebat.

VARIÆ LECTIONES.

[37-38] τῷ add. ex A. [39] ἐπισκόπῳ] ἀρχιερεῖ c. [40] πρὸς om. A, e. [41] τὸν add. ex A. [42] διάλιθον A a b c d f. [43] ποιῆσαι c, ποιεῖσθαι vulg. [44] εἰσηκούσθη A, ἠκούσθη, vulg. [45] ταῦτα A, ταύτην vulg. [46] πάνυ A, πάλαι vulg. [47] σπείσασθαι, ποιήσασθαι A. [48] τῷ Θεῷ A, τὸν Θεὸν vulg. [49] ἐπαύετο A, ἐπαύθη vulg. [50] ὁ ἐπίσκ. A, ἀρχιεπ. vulg. [51] Δαλματινὸν A c, Δαλμάτιον vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

sius provinciam reliquiis ditaverit, ex Marcellini D Chronico ad annum Theodosii 9, Hieronymus autem obiit ejusdem Theodosii 12, prout Prosperi Chronicon testatur : qui ergo fieri potuit, ut ejusdem imp. anno 19 repertæ fuerint reliquiæ? Adde Joannem Hierosolymorum antistitem reliquias Luciani monitu effodisse, quem ante annos novem immemor historiæ temporisque Theophanes e vivis excessisse in chronico laterculo posuit.

(32) Bellum Persicum anno Theodosii 13 juxta *Chronicon Alexandrinum*, vel 15 juxta Marcellinum comitem restinctum : quo trecentesimæ Olympiadis annus quartus, et Honorii decimus tertius, Theodosii vero decimus numerabatur, ex Socr. lib. VII, cap. 20, a cujus calculis longe abest noster Theophanes.

(33) Is Theodosio duodecimum, et Valentiniano Juniore secundum coss. ordinatus, ex Socrate, lib. VII, cap. 26, anno suæ promotionis primo, Theodosium annos duntaxat octodecim ex *Chronici Alexandr.* computo, vel novemdecim ex Marcellini scriptis vidit imperantem.

Eodem quoque anno mota in Christianos Persas persecutionis tempestas sedata est.

A. C. 422. — Hoc anno Philippus Sides presbyter Christianam historiam libris triginta sex absolvens acerbius in Sisinnium invehitur; eo quod ipsi Philippo pariter ac Proclo Sisinnius idem ad episcopatus electionem fuisset prælatus. Non diu post vero Sisinnius e vita migravit.

A. C. 423. — *Cpoleos episcopi Nestorii annus primus.*

Hoc anno, Sisinnio Cpoleos pontifice defuncto, Nestorius in episcopatu succedit. Is Germaniciam habuit patriam: **76** simul autem ac thronum conscendit, confestim ejus prava fides et perversa circa Ecclesiæ dogmata mens manifestata. Orationem quippe de rebus fidei suo syncello traditam in publico Christianæ plebis conventu jussit recitari ita continentem: *Mariam nemo nuncupet Dei genitricem, homo namque Maria exstitit: et ab homine Deum gigni impossibile.* Hanc vocem Eusebius quidam imperatricis Cpoleos scholasticus primus reprehendit, ex quo Byzantiorum plures turbati. Nestorius autem sermonis confirmandi studiosus, ubique alta voce simplicem purumque hominem Dominum affirmabat. Die vero quodam Dominico, ipso Nestorio ecclesiæ præsidente, Proclus sacram concionem exponere jussus dixit: Homilia in Deiparam. Homiliæ principium hoc fuit: *Virginis hodie celebritas, fratres.* Exinde impius Nestorius propter fastum et pravam fidem cunctis exsecrandus exstitit. Anastasium quippe quempiam Antiochenum presbyterum familiarius sibi devinctum, ceu pravitatis et sensus ejusdem consortem, virum lingua præpetem et audacem et in ecclesia perpetuam virginem Deiparam suis blasphemiis vitiantem secum habuit: in quem Eusebius Dorylæi episcopus insurrexit primus: quod cum fecisset, multos tumultus turbasque concitavit.

Hoc eodem anno dignum admiratione prodigium

A Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ὁ κατὰ τῶν Χριστιανῶν (34) διωγμὸς ἐν Περσίδι ἐπαύσατο.

A. M. 5922. — Τούτῳ τῷ ἔτει Φίλιππος πρεσβύτερος (35) Σίδης Χριστιανικὴν ἱστορίαν συγγραψάμενος ἐν λϛ' βιβλίοις πολλὰ καθάπτεται Σισιννίου διὰ τὸ προκριθῆναι τὸν Σισίννιον Φιλίππου εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ἅμα καὶ Πρόκλῳ· εὐθὺς δὲ Σισίννιος ἐτελεύτησεν (36)

A. M. 5923. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Νεστορίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Σισιννίου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως κοιμηθέντος, Νεστόριος τὴν ἐπισκοπὴν διαδέχεται (37) Γερμανικεὺς τῷ γένει (38). Ἅμα δὲ τῷ θρόνῳ ἐπέβη, παραυτίκα ἡ αὐτοῦ κακοπιστία, καὶ τὸ [52] ἐν τοῖς δόγμασι διεστραμμένον φρόνημα B ἐδείκνυτο. Ὁμιλίαν γὰρ περὶ πίστεως ἔδωκεν τῷ ἑαυτοῦ συγκέλλῳ (39), κελεύσας αὐτῷ ταύτην ἐπ' ἐκκλησίας κηρῦξαι ἔχουσαν οὕτως· *Θεοτόκον τὴν Μαρίαν καλείτω μηδείς· Μαρία γὰρ ἄνθρωπος ἦν, καὶ ὑπὸ ἀνθρώπου Θεὸν τεχθῆναι ἀδύνατον.* Ταύτης ἐπελάβετο πρῶτον τῆς φωνῆς Εὐσέβιός τις σχολαστικὸς τῆς βασιλίσσης [53] (40) Κωνσταντινουπόλεως, ὅθεν πολλοὶ τῶν Βυζαντίων ἐταράχθησαν. Ὁ δὲ Νεστόριος τὸν λόγον κυρῶσαι σπεύδων πανταχοῦ τὴν φωνὴν [54] ἐξέβαλεν, ψιλὸν ἄνθρωπον λέγων τὸν Κύριον. Ἐν μιᾷ δὲ Κυριακῇ προκαθεζομένου Νεστορίου, προτραπεὶς Πρόκλος τοῦ ἐξηγήσασθαι, εἶπεν· Ὁμιλία εἰς τὴν Θεοτόκον, ἧς ἡ ἀρχή· *Παρθενικὴ πανήγυρις σήμερον, ἀδελφοί.* Τότε μισητὸς γενόμενος παρὰ πᾶσιν ὁ δυσσεβὴς Νεστόριος διὰ τῦφον C καὶ κακοπιστίαν. Εἶχεν γὰρ καὶ Ἀναστάσιόν τινα πρεσβύτερον Ἀντιοχέα, ὃν σφόδρα περιεποιεῖτο, ὡς ὁμόφρονα, ἄνδρα τολμηρότατον, ἐπ' ἐκκλησίας βλασφημοῦντα [55] τὴν ἀειπάρθενον Θεοτόκον. Τούτου δὲ Εὐσέβιος ὁ τοῦ Δορυλαίου [56] πρῶτος κατεῖπεν· οὕτω τε διαπραττόμενος πολλοὺς θορύβους ἤγειρε καὶ ταραχάς.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ τὸ φοβερὸν θαῦμα τῶν ἁγίων

VARIÆ LECTIONES.

[52] τὸ add. ex A. [53] βασιλίσσης A alii, βασιλίδος vulg. [54] τὴν φωνὴν ἐξέβαλεν A, τὴν θεοτόκου φωνὴν ἐξέβαλλεν vulg. [55] δυσφημοῦντα A. [56] Δωρυλίου A alii.

JAC. GOARI NOTÆ.

(34) Falsa et inutilis repetitio.

(35) Ex Socrate, lib. VII, cap. 26 et 27 excerptum loco incongruo repositum.

(36) Moritur, inquit Socrates cap. 28, Hiero et Ardaburio coss. quorum fasces annum Theodosii 19, teste *Chronico Alex.*, vel ex aliorum rationibus vicesimum signabant.

(37) Felice et Tauro coss. Socrates, lib. VII, cap. 29. Consules istos *Chronicon Alexand.* anno Theodosii 20, Prosperi 21, adjungit.

(38) Haud igitur Antiochia natus, ut doctrina temporum testatur.

(39) Ut *cellæ* et ædium *consors*, ita negotiorum, et secretorum conscius, imo conscientiæ rector et animæ moderator, nondum vero dignitatis successor intelligitur hic σύγκελλος, *cancellaneus*. Socrates, lib. VII, cap. 32: Συνῆν Νεστορίῳ Ἀναστάσιος πρεσβύτερος, ἅμα αὐτῷ ἐκ τῆς Ἀντιοχείας σταλείς. Τοῦτον διὰ τιμῆς εἶχε πολλῆς, καὶ ἐν τοῖς D πράγμασι συμβούλῳ ἐχρῆτο· *Convivebat Nestorio Anastasius presbyter, una cum eo Antiochia missus, quem plurimo honore prosequebatur, et eo in negotiis consiliatore utebatur.* De syncello plura docet Euchologium nostrum, ac nostræ pariter in Cedrenum et Codinum notæ, necnon Georgii Syncelli Præfatio, de quibus iterum sermo habendus.

(40) Duo mss. non urbem regiam, sed imperatricem exprimunt his verbis, σχολαστικὸς τῆς βασιλίσσης. Regium, Barb. et alia imperatricem urbem intelligendam volunt, scripto: σχολαστικὸς τῆς βασιλίδος Κωνσταντινουπόλεως. Favet his Anastasius interpretatus, *imperatricis Constantinopolis.* Dicam itaque Eusebium istum non imperatrici addictum, sed in urbe regia CP. scholasticum et advocatum fuisse. Nicephorus enim eumdem scribit ῥήτορα, *rhetorem*, lib. XIV, cap. 32; de scholastico notæ ad pag. 86 edisserunt.

ἑπτὰ παίδων (41) ἐν Ἐφέσῳ γέγονεν. ἀναστάντων αὐτῶν διὰ ρπδʹ [57] ἐτῶν.

A. M. 5924. — Τούτῳ τῷ ἔτει μαθὼν Κύριλλος ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπίσκοπος τὰς τοῦ Νεστορίου βλασφημίας, γράφει αὐτῷ παρακαλῶν, καὶ νουθετῶν [58] ἀπέχεσθαι τῶν διεστραμμένων αὐτοῦ δογμάτων, καὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως ἀντέχεσθαι. Ὁ δὲ Νεστόριος ἀνταπέστειλεν ὑβρίζων καὶ βλασφημῶν. Τότε Κύριλλος γράφει τῷ πάππᾳ Ῥώμης τὰ περὶ Νεστορίου [59], καὶ τὰ πρὸς αὐτὸν γραφέντα παρὰ Νεστορίου βλάσφημα κατάδηλα αὐτῷ ποιεῖ. Τότε Κελεστῖνος γράφει Νεστορίῳ, ὁρίσας αὐτῷ ἡμερῶν ιʹ προθεσμίαν, ἵνα παύσηται τῆς βλασφημίας, καὶ μετανοήσῃ· ἐπιμένοντα δὲ τῇ κακοδοξίᾳ, μηκέτι αὐτὸν εἶναι κοινωνικὸν ἱερέα. B Γράφουσί τε [60] ὁμοίως Κελεστῖνος καὶ Κύριλλος Ἰωάννῃ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Ἀντιοχείας καὶ Πραυλίῳ [61] τῷ [62] Ἱεροσολύμων περὶ Νεστορίου καὶ τῆς κατ' αὐτὸν αἱρέσεως. Ἰωάννης [63] δὲ γράφει Νεστορίῳ συμβουλεύων αὐτῷ ἀποστῆναι τῆς αἱρέσεως, ὑπομιμνήσκων αὐτῷ [64] τὸ τοῦ Ἀποστόλου ῥηθὲν τὸ, *Ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ γενόμενον* [65] *ἐκ γυναικός*. Γνοὺς δὲ ὁ Νεστόριος, ὅτι οὐκ ἀνέχονται οἱ πατριάρχαι παρασιωπῆσαι οὕτω τεταραγμένων [65*] τῶν ἐκκλησιῶν, παρεσκεύασε τὸν βασιλέα γράψαι σάκραν πρὸς Κύριλλον πλήρη στιγμάτων· καὶ δοκῶν αὐτὸν [66] ἐκ τούτων κτυπεῖν, μᾶλλον διήγειρεν. Διαναστὰς γὰρ γράφει τῷ βασιλεῖ καὶ ταῖς τούτου ἀδελφαῖς περί τε τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ τῆς Νεστορίου κακοδοξίας, ἅμα καὶ αἰτούμενος σύνοδον οἰκουμενικὴν C γενέσθαι εἰς τὸ γυμνασθῆναι κανονικῶς τὰ κατὰ Νεστορίου [67]. Τότε ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος γράφει πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόποις παραγενέσθαι εἰς Ἔφεσον χωρὶς πάσης ὑπερθέσεως μετὰ τὸ Πάσχα ὁρίσας, ὅτι Οὐδεμίαν ἕξει πρὸς Θεὸν οὐδὲ πρὸς ἡμᾶς ἀπολογίαν ὁ μὴ τὴν ἡμέραν τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς εὑρισκόμενος ἐν τῇ συνόδῳ [68] εἰς Ἔφεσον. Ὁ δὲ τῆς Ῥώμης Κελεστῖνος γράφει Κυρίλλῳ τῷ Ἀλεξανδρείας τὸν αὐτοῦ τόπον [69] ἐπέχειν [70] ἐν τῇ συνόδῳ, διὰ τὸν τῆς θαλάσσης κόπον τοῦ χειμῶνος, μὴ δυνηθεὶς εὑρεθῆναι.

A. M. 5925. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἡ ἐν Ἐφέσῳ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ [71] σύνοδος (42) τῶν διακοσίων Πατέρων συνηθροίσθη. Πάντων τοίνυν τῶν [72] ἐπισκόπων ἐλθόντων, Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχείας καὶ οἱ ἀνατολικοὶ D οὐκ ἀπήντησαν τῇ ὁρισθείσῃ [73] προθεσμίᾳ, καὶ τῇ δεκάτῃ ἕκτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν ὡρισμένην, τοῦ Ἰωάν-

A Ephesi auditum : sanctorum videlicet puerorum septem, qui de somno, quo per annos 184 consepulti remanserant, suscitati sunt.

A. C. 424. — Hoc anno Cyrillus Alexandriæ episcopus, auditis Nestorii blasphemiis, ipsum pravis opinionibus disseminandis abstineret et rectam fidem sustineret, litteris hortatur et admonet: ad quem Nestorius contumelias blasphemiasque rescripsit. Tum quæ Nestorius effutiret, et ad se litteris dedisset blasphemias, papæ Romano Cyrillus scriptis manifestat. Mox Nestorio scribit Cœlestinus, et dierum decem præfixo termino jubet hominem a blasphemiis abstinere et mentem retractare: alias in sensus pravitate perseverantem, neque sacerdotem ecclesiasticæ communionis consortem eum deinceps habendum. In hanc mentem de Nestorio et ipsius hæresi **77** Joanni Antiochiæ archiepiscopo et Praulio Hierosolymorum litteris significavit. Ipse Joannes scribit Nestorio et de abdicanda hæresi consilium dat, hoc etiam suggesto Apostoli dicto: *Misit* [illegible] *us Filium suum natum ex muliere* [b] [illegible] rum cum patriarchas in hacce ecclesiarum perturbatione silentium nequaquam acturos prævideret, imperatorem ut sacram minis et terrore gravem ad Cyrillum daret, impulit. Unde Cyrillum percellere et ferire meditatus, ad pugnam magis excivit. Quare renovatis animi viribus, ad imperatorem et ejus sorores de recta fide et perversis Nestorii dogmatibus scribit, unaque ut legitima Ecclesiæ consuetudine Nestorii res discuterentur, generale concilium celebrari postulat. Tunc imperator Theodosius cunctis suæ ditionis episcopis, ut sine dilatione, post Pascha, convenirent Ephesum, scripto mandavit : nullam apud Deum neque apud nos habiturum defensionem, qui sanctæ Pentecostes die synodo apud Ephesum præsentem se non exhibuerit. Romanus vero pontifex Cœlestinus, cum synodo adesse nequiret, ob labores hiemali tempestate in mari tolerandos, Cyrillo Alexandriæ episcopo, ut suum locum teneret, rescripsit.

A. C. 425. — Hoc anno sancta et œcumenica synodus ducentorum episcoporum Ephesi congregata est. Cum omnes igitur episcopi convenissent, Joannes Antiochiæ pontifex, et alii Orientis episcopi ad præfinitum diem non occurrerunt: elapsis deinde a condicto termino diebus sexdecim, Joanne

[b] Galat. IV, 4.

VARIÆ LECTIONES.

[57] ρπα A a f. [58] post νουθετῶν b add. ὡς ἀδελφόν. [59] Νεστορίου A, Νεστόριον vulg. [60] γράφουσί τε A, γράφουσι δὲ vulg. [61] Πραυλίῳ] Ἰουβεναλίῳ b. [62] τῷ alterum A, τῶν vulg. [63] Ἰωάννης — αἱρέσεως om. A. [64] αὐτῷ A, αὐτὸν vulg. τὸ post ῥηθὲν add. ex A. [65] γενόμενον A, γεννώμενον vulg. [65*] τεταγμένων A, e. [66] αὐτὸν add. ex A. [67] Νεστορίου A e, Νεστόριον vulg. [68] ἐν τῇ συνόδῳ A, εἰς τὴν σύνοδον vulg. [69] κόπον] τόπον a b c d. [70] ἐπέχειν A, ὑπέχειν vulg. [71] οἰκουμενικὴ τρίτη σύνοδος a b c d. [72] τῶν post τοίνυν add. ex A. [73] ὡρισμένῃ b.

JAC. GOARI NOTÆ.

(41) Baronius de illis in *Martyrol. Rom.* 27 Julii.

(42) Ephesina synodus Bassi et Antiochi consulatu descripta in annum Theodosii Junioris 24 et 25 ex Theophanis anni periodum a Septembri metientis computo incidit : Junio enim mense inchoata Octobri terminatur : quæ causa forsan exstitit, ut ad præfati imperatoris annum 25 eam referat.

nondum comparente, cum multo comitum fastu Nestorius advenit. Die itaque Junii mensis vicesima celebrari cœpit concilium, Nestorio, Cyrillo et Praulio conventui præsidentibus, Cyrillo vero Romani pontificis locum obtinente: cunctisque jam theologicas disquisitiones instituentibus, non sine magna arrogantiæ ostentatione dixit Nestorius: Eum equidem, qui bimus aut trimus agnitus fuerit, nusquam ego Deum appellaverim: eapropter mundus sum ab omnium vestrum sanguine: nec ad vos postmodum me quavis ratione rediturum testor. His dictis, cum sex episcopis ejus sententiæ obsequentibus egressus est. Cyrilli sequaces postera luce congregati, tres episcopos, qui Nestorium vocarent, destinant: quibus obedire renuit: eodemque pacto secundo et iterum, imo quarto accersitus, non accessit; sed et legatos injuriis probrisque respergi providit. Tum vero delegatos episcopos injuriis ita probrisque affectos sancta et œcumenica synodus excipiens sententiam **78** adversus eum pronuntiavit et omni sacra dignitate alienum deinceps futurum sanxit: hancque veram et indubitatam ejus depositionem præsenti et coram denuntiaverunt. His ita perfectis, Joannes Antiochiæ præsul sex et viginti comitatus episcopis tertia die advenit. Hi de Nestorii exauctoratione certiores facti, se a sancto concilio segregaverunt, separatimque cum Nestorio considentes, Cyrillum et Memnonem Ephesiorum antistitem depositione, ut sibi videbatur, mulctaverunt. Theodoretus sane Cyrillum insectari et redarguere arbitratus, duodecim capitibus perperam expositis, Nestorii virus omne evomitum suo repersit operi. Sanctus autem Cyrillus fortiter insurgens suorum capitulorum defensionem instruxit, expositionem adhibuit, et in lucem prolato ecclesiasticæ doctrinæ thesauro, quam ad pietatem propria collimaret sententia, omnium oculis reddidit manifestum. A sancta postmodum synodo tertium vocatus Antiochensium præsul Joannes, cum accedere detractaret, adversam excepit cum sociis sententiam, adeo ut omni Ecclesiæ removerentur ministerio, donec arrepti consilii pœnitentes admissam faterentur culpam. Et hæc quidem sancta definivit synodus, quo constaret, quævis in Cyrillum et Memnonem sanctissimos Ecclesiæ præsides præter pietatis jura et canonum auctoritatem attentata, nullius omnino roboris esse vel firmitatis. Itaque controversiis de his omnibus agitatis, ac scriptis ad Theodosium imperatorem relatis, utriusque partis episcopi Cpolim tendere jussi. Conve-

A νου μὴ ἐλθόντος, ἔφθασεν ὁ Νεστόριος μετὰ πολλῆς ἀλαζονείας. Καὶ τῇ εἰκοστῇ τοῦ Ἰουνίου μηνὸς ἐκροτήθη ἡ σύνοδος, Νεστορίου καὶ Κυρίλλου καὶ Πραυλίου προκαθεσθέντων, τοῦ δὲ Κυρίλλου τὸν τόπον τοῦ Ῥώμης ἐπέχοντος· καὶ πάντων θεολογούντων (43) λέγει ὁ Νεστόριος μετὰ πολλῆς ἀλαζονείας· « Ἐγὼ τὸ γενόμενον [74] διμηναῖον καὶ τριμηναῖον οὐκ ἂν Θεὸν ὀνομάσαιμι [75]. Καὶ διὰ τοῦτο καθαρός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος ὑμῶν· καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐπανέρχομαι [76]· » καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἐξῆλθεν μετὰ ἓξ ἐπισκόπων τῶν γνώμῃ ἀκολουθησάντων αὐτῷ. Οἱ δὲ περὶ Κύριλλον τῇ ἑξῆς συνελθόντες, ἀπέστειλαν τρεῖς ἐπισκόπους καλέσαι αὐτὸν, καὶ οὐχ ὑπήκουσεν. Ὁμοίως δὲ καὶ δεύτερον καὶ τρίτον καὶ τέταρτον προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς συνόδου, οὐ παρεγένετο. Ἀλλὰ
B καὶ τοὺς σταλέντας ὑβρισθῆναι καὶ ἀτιμασθῆναι παρεσκεύασεν [77]. Τότε ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος ὑβρισμένους καὶ ἠτιμασμένους δεξαμένη τοὺς ἀποσταλέντας ἐπισκόπους, ἀπεφήνατο κατ' αὐτοῦ, καὶ ἀλλότριον αὐτὸν ὥρισεν παντὸς ἱερατικοῦ ἀξιώματος [78], καὶ ἀπέστειλαν αὐτῷ εἰς πρόσωπον τὴν οἰκείαν καθαίρεσιν. Τούτων οὕτω τελεσθέντων, ἦλθεν μετὰ τρεῖς ἡμέρας Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος εἴκοσι ἓξ ἐπισκόπους ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ· οἵτινες μαθόντες καθαιρεθέντα [79] αὐτὸν, ἀποσχίσαντες τῆς ἁγίας συνόδου, καὶ μετὰ Νεστορίου συνεδρεύσαντες, καθεῖλον, ὡς ἐνόμισαν, Κύριλλον καὶ Μέμνονα τὸν Ἐφέσιον. Θεοδώρητος μέντοι νομίσας Κύριλλον καταδραμεῖν, τὰ δώδεκα Κεφάλαια παρεξηγησάμε-
C νος, ἐκεῖσε τὸν Νεστορίου ἐξήμεσεν ἰόν. Ὁ δὲ ἐν ἁγίοις Κύριλλος γενναίως διαναστὰς ὑπὲρ τῶν αὐτοῦ Κεφαλαίων ἀπελογήσατο, ἑρμηνεύων αὐτὰ, καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς ἐκκλησιαστικὸν θησαυρὸν ἀνακαλύπτων, καὶ τὸν οἰκεῖον εὐσεβῆ σκοπὸν φανεροποιῶν [80] πᾶσιν. Ὑπὸ δὲ τῆς ἁγίας συνόδου κληθεὶς ὁ τῆς Ἀντιοχέων Ἰωάννης ἐκ τρίτου, καὶ μὴ ὑπακούσας τοῦ παραγενέσθαι, ἀπόφασιν ἐδέξατο σὺν τοῖς μετ' αὐτοῦ ὡς ἀλλοτριοῦσθαι πάσης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας [81], ἄχρις ἂν ἑαυτῶν καταγνόντες τὸ οἰκεῖον ὁμολογήσωσιν σφάλμα. Καὶ τοῦτο [82] ἡ ἁγία ὥρισε σύνοδος, ὥστε τὰ παρὰ τῶν ἀνατολικῶν ἀθέσμως καὶ ἀκανονίστως ἐφ' ὕβρει τῶν ἁγιωτάτων τῆς Ἐκκλησίας προέδρων Κυρίλλου καὶ Μέμνονος ἰσχύν τινα μηδ' ὅλως ἔχειν. Τούτων τοίνυν πάντων ἐξ ἀναφο-
D ρᾶς [83] τῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ ἀνενεχθέντων [84], ἐκελεύσθησαν ἐκ τῶν ἀμφοτέρων μερῶν ἐπίσκοποι ἀνελθεῖν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἀνελθόντες τῇ συνεργείᾳ τοῦ Θεοῦ ἐνίκησαν οἱ τῆς ἁγίας συνόδου· καὶ κυρωθείσης τῆς καθαιρέσεως Νεστορίου, Μαξιμιανὸς χειροτονεῖται ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, πρε-

VARIÆ LECTIONES.

[74] τὸ γεν. A, τὸν γ. vulg. [75] ὀνομάσαιμι A, ὀνομάσοιμι vulg. [76] ἀνέρχομαι A e. [77] παρεσκεύασεν] ἐκέλευσεν e, om. A. [78] ἱερατικοῦ ἀξιώματος A, ἱερατικοῦ τάγματος δηλονότι ἀξιώματος vulg. [79] καθαιρεθέντα A, καθαιρεθῆναι vulg. [80] φανεροποιῶν A, φανερῶν vulg. [81] κοινωνίας codd. omnes, λειτουργίας Par. [82] τοῦτο ἡ A, τοῦτο δὲ ἡ vulg. [83] πάντων ἐξ ἀναφορᾶς A alii, πάντων αἱ διαφοραὶ δι' ἀναφορᾶς vulg. [84] ἀνενεχθέντων A alii, ἀνενεχθεῖσαι vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(43) *Universis Christum Deum profitentibus*; quorum piæ confessioni sua illa blasphemia opposuit Nestorius, nunquam Deum se appellaturum, qui duorum aut trium mensium puer natus esset. Non ergo bene Buccard. aut interpr. *cunctis theologicas disquisitiones instituentibus*. COMBEFIS.

σεβύτερος ὢν τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας. Οἱ δὲ ἀνατολικοὶ ἔλαβον τὸν Νεστόριον μεθ' ἑαυτῶν εἰς Ἀνατολήν [85]. Τῷ δὲ τετάρτῳ χρόνῳ τῆς Νεστορίου καθαιρέσεως Ἰωάννης ὁ τῆς Ἀντιοχέων ἐπίσκοπος τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον κεκτημένος, βλέπων πολλοὺς τῶν κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν λογάδων ὑπὸ Νεστορίου νοθευομένους, γράφει παρακαλῶν τὸν βασιλέα τοῦτον ἐξῶσαι τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν μὲν Νεστόριον ἐξώρισεν ἐν τῇ Ὀάσει [86] (44), προστάγματα δὲ ἐκπέμπει Κυρίλλῳ καὶ Ἰωάννῃ ἀνυπερθέτως ἑνωθῆναι πρὸς τὸ ἀπαλλάξαι τὰς Ἐκκλησίας διχονοίας ἁπάσης. Εἶξε δὲ τῷ προστάγματι Ἰωάννης, καὶ γράφει Κυρίλλῳ τὴν [87] ἑαυτοῦ πίστιν καὶ τὴν τῶν ἐν Νικαίᾳ Πατέρων ὁμολογίαν καὶ τῶν ρν' τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀποδεχόμενος καὶ τὰ ἐν Ἐφέσῳ πεπραγμένα. Τότε ὁ Κύριλλος ἀποδεξάμενος γράφει Ἰωάννῃ καὶ τοῖς ἀνατολικοῖς ἐπιστολήν, ἧς ἡ ἀρχή· « Εὐφραινέσθωσαν οἱ [88] οὐρανοί, καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ· » καὶ τῇ αὐτῇ ὁμολογίᾳ συνθέμενοι ἀμφότεροι, ἡνώθησαν πρὸς εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν αἱ παρ' ἑκατέροις ἅγιαι Ἐκκλησίαι. Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν χρόνον Νόννος [89] ὁ θεοφόρος (45) ἐποίμαινε τὴν τῶν Ἐδεσσηνῶν Ἐκκλησίαν, ὁ τὴν πρώτην τῶν μιμάδων (46) Ἀντιοχέων τῷ Θεῷ ἀφιερώσας, καὶ ἀντὶ Μαργαριτοῦς (47) πόρνης ἁγίαν αὐτὴν Πελαγίαν (48) παραστήσας τῷ Χριστῷ. Οὗτος οὖν ὁ ἐν ἁγίοις ἀγαλλιώμενος ἐπὶ τῇ [90] τῶν ἁγίων ὁμονοίᾳ, γράφει τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Ἰωάννῃ νουθεσίας καὶ διδασκαλίας ῥήματα, ἐν οἷς καὶ τοῦτο· *Κάθαρον* [91] *τὴν Ἐκκλησίαν, ὦ ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τῶν Νεστοριανῶν ζιζανίων καὶ τῆς αὐτῶν δεινότητος.* Τὸν δὲ ἀσεβῆ καὶ βλάσφημον Νεστόριον ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἡ θεία δίκη μετῆλθεν σηπεδόνι τῶν μελῶν αὐτοῦ [92] πάντων, μάλιστα δὲ τῆς μιαρᾶς αὐτοῦ γλώσσης, ᾗ περιπεσὼν διεφθάρη τῷ θανάτῳ [93], προλαβὼν τὴν ἀπὸ [94] Ὀάσεως ἀνάκλησιν εἰς ἕτερον τόπον.

A. M. 5926. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Μαξιμιανοῦ ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἦλθεν Οὐαλεντινιανὸς (49) ἀπὸ Ῥώμης ὁ Γάλλης [95] Πλακιδίας καὶ Κωνσταντίου υἱὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἔγημεν γυναῖκα τὴν θυγατέρα Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως Εὐδοξίαν τὴν ἐξ Εὐδοχίας γεννηθεῖσαν αὐτῷ, καὶ ἐπανῆλθεν ἐν Ῥώμῃ.

A niunt illi et Dei opera vincunt, qui sanctæ synodi partes tuebantur: firmataque Nestorii exauctoratione, Maximianus ecclesiæ Cpolitanæ presbyter consecrationis ritu præficitur episcopus. Orientales autem Nestorium secum assumptum deduxerunt in Orientem. Cæterum anno a Nestorii depositione quarto Joannes Antiochensium episcopus Dei timore ubertim clarus, cum insignissimos quosque Antiochensium Nestorii doctrina cerneret adulterari, de Nestorio ex Oriente penitus eliminando supplex imperatorem postulat. Imperator Nestorium apud Thasum deportari jubet: ad Cyrillum autem et Joannem, ut sine dilatione pacem ineant, quo cuncta penitus dissensio ab ecclesiis eliminetur, imperat. Jussis obtemperat Joannes, suamque Cyrillo fidem, B et quæ fuit Nicææ Patrum confessio, quæ centum et quinquaginta Cpoli congregatorum, denique quæ apud Ephesum fuerunt acta, se recipere scribit. Id ubi Cyrillus accepit et probavit, epistolam ad Joannem et reliquos orientales mittit, cujus principium: Lætentur cœli, et exsultet terra. **79** Et ambobus quidem in hanc confessionem convenientibus, subditæ utrique Ecclesiæ in pacis et concordiæ unionem redierunt. His temporibus Nonnus Deo plenus pontifex Edessenorum pascebat Ecclesiam, qui mimarum Antiochensium insignissimam Deo consecravit, et Margaritus scorti vice Pelagiam sanctam pœnitentem Christo exhibuit. Hic igitur sanctorum non ultimus de sanctorum inita C reconciliatione exsultans, verba monitionum et doctrinæ plena Joanni scripsit, hæcque inter alia: *Expurga Ecclesiam, vir Dei, a Nestorii zizaniis et eorum perfidia.* Impium tandem blasphemumque Nestorium divina justitia in exsilio ulta est, membris ejus omnibus, et impura maxime lingua, tabo fluentibus, quo quidem corrosus leto absumitur, et e Thaso in alium locum revocationem prævenit.

A. C. 426. — *Cpoleos episcopi Maximiani annus primus.*

Hoc anno Valentinianus Gallæ Placidiæ et Constantini filius Cpolim profectus uxorem duxit Eudoxiam Theodosii imperatoris filiam ex Eudocia conjuge sibi natam: et posthac Romam reversus D est.

VARIÆ LECTIONES.

[85] εἰς ἀνάπλην A b e. [86] Ὀάσει· sic recte conj. Goar. ex Theodoreti ep. ad Sporad. I. Θάσει b, Θάσῳ vulg. vid. infra. [87] Ἰωάννης — — καὶ τὴν om. A. [88] οἱ add. ex A. [89] Νόνος A. [90] τῇ add. ex A. [91] κάθαρον A, κάθαρε vulg. [92] αὐτοῦ ante πάντων om. A. [93] δὲ θανάτῳ τῆς μ. e. [94] ἀπὸ Ὀάσεως A e, ἀπὸ κολάσεως b, ἀπὸ Θάσου vulg. [95] Γάλλας b.

JAC. GOARI NOTÆ.

(44) Provinciam enim Ægypti incultam, et intemperie aeris incolis rigidam, Oasim nomine, exsulanti Nestorio fuisse assignatam tradit Theodoretus ad Sporadium, epist. 1.

(45) *Martyrologium Romanum*, 2 Decembris.

(46) *Pantomimam* fuisse auctor Vitæ ejus Jacobus diaconus inter Patrum Vitas testatur.

(47) Ex *margaritarum* et gemmarum quibus onerabatur copia.

(48) Quod a natalibus impositum, in baptismo restitutum nomen, auctor est Jacobus relatus.

(49) Quas cum Eudoxia Valentinianus tertius contraxit nuptias, quam diversis annis Socrates, lib. VII, cap. 43, et *Chronicon Alex.* a Theophane statuerint, vide apud Petavium, *De doct. temp.* lib. XIII, ad annum 5150. Ipse Petavius Prosperum secutus aliis coss. quos fixit Socrates celebratas asserit.

Eodem anno Hesychius presbyter Hierosolymitanus ultimum diem obiit : et beata Melania magnæ Melaniæ neptis in religiosarum virtutum exercitiis et perfectione vitæ Hierosolymis requievit.

A. C. 427. — *Romæ episcopi Xysti annus primus.*

Hoc anno Theodosius imperator Eudociam conjugem laudes et grates relaturam Hierosolymam misit, quæ plurima dona ecclesiis contulit : et adorata sacra cruce, locisque sacris perlustratis in regiam Cpolim se recepit.

A. C. 428. — *Persarum regis Isdegerdis annus primus.*

Cpolcos episcopi Procli annus primus.

80 Hoc anno ruina in Alexandriæ theatro facta in Niliacorum festorum pervigilio homines septuaginta duos supra quingentos oppressit.

A. C. 430.—Hoc anno sanctissimus Cpolitanus episcopus Proclus, permissu ab imperatore Theodosio petito, Joannis Chrysostomi reliquias a Comanis in regiam civitatem transtulit, et insequente anno, exacta nimirum annorum triginta trium periodo, easdem publica confertaque processionis pompa deductas, imperatore et beata Pulcheria comitantibus, in Apostolorum deposuit ecclesia : tum vero cunctos, qui propter abrogatam Joanni dignitatem ab Ecclesia fuerant segregati, ad pristinam recepit communio- C

A Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Ἡσύχιος ὁ [96] πρεσβύτερος (50) Ἱεροσολύμων ἐτελεύτησεν. Καὶ ἡ μακαρία Μελάνη ἡ τῆς μεγάλης ἐγγόνη ἐν ἀσκήσει ἐκοιμήθη (51) ἐν βίῳ τελείῳ ἐν Ἱερουσαλήμ.

A. M. 5927. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Ξύστου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Θεοδόσιος ὁ βασιλεὺς τὴν γαμετὴν (52) Εὐδοκίαν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπέστειλεν εὐχαριστηρίους ὕμνους προσάξουσαν τῷ Θεῷ, ἥτις πάμπολλα ταῖς ἐκκλησίαις ἐδωρήσατο, καὶ προσκυνήσασα τόν τε ἅγιον σταυρὸν καὶ τοὺς σεβασμίους τόπους ὑπέστρεψεν εἰς τὰ βασίλεια.

A. M. 5928. — *Περσῶν βασιλέως Ἰσδεγέρδους ἔτος α'.*

Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Πρόκλου B *ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει σύμπτωσις ἐγένετο ἐν τῷ θεάτρῳ Ἀλεξανδρείας καὶ ἀπέθανον ἄνδρες φοβ' τῇ παννυχίδι τῶν [97] Νειλῴων (53).

A. M. 5930.— Τούτῳ τῷ ἔτει Πρόκλος ὁ ἁγιώτατος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως αἰτήσας τὸν βασιλέα Θεοδόσιον τὸ λείψανον Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἀπὸ Κομάνων εἰς τὴν βασιλεύουσαν μετεκόμισεν. Καὶ τῷ ἐχομένῳ [98] χρόνῳ (54) διὰ λγ' ἐτῶν (55) τοῦτον δημοσίᾳ ἐπὶ προελεύσεως πομπεύσας σὺν τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ μακαρίᾳ Πουλχερίᾳ εἰς τὴν τῶν Ἀποστόλων ἀπέθετο ἐκκλησίαν. Καὶ οὕτως [99] τοὺς διὰ τὴν ἐκείνου καθαίρεσιν τῆς Ἐκκλησίας χωρισθέντας ἥνωσεν. Ἐπὶ τούτου [1] τοῦ ἐν ἁγίοις Πρόκλου σεισμοὶ γεγόνασι

VARIÆ LECTIONES.

[96] ὁ add. ex A. [97] τῶν Νειλῴων b, τῶν Εἰλώων A a f, τοῦ Νειλώων vulg. [98] ἐχομένῳ b, ἐρχομένῳ vulg. [99] οὕτως A, εἶτα vulg. [1] τούτου add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(50) Hierosolymorum antistitem, Sixto Senensi in adversum sentiente, Hesychium non exstitisse verba ista, et præfatæ urbis antistitum laterculum declarant.

(51) Aliquotis annis posteriorem esse Melaniæ istius mortem indicio mihi est, quod Eudociam imperatricem Hierosolyma profectam ipsa in sancta urbe susceperit, et cum ea novi templi dedicationis festum et alia peregerit, quæ in ejus Vita 31 Dec. exhibet Surius : Eudocia vero anno sequente Hierosolymorum peregrinationem aggressam auctor ipse circa Melaniæ facta hallucinatus describit. Obitus Melaniæ incertus est Baronio ad annum 438 num. 17.

(52) Anno quidem Valentiniani tertii nuptias excipiente, Hierosolymitanam peregrinationem suscepisse Eudociam, Theodosio decimum sextum consule, scribit Socrates, lib. VII, cap. 44 et 46, eum autem consulatum anno Theodosii *Chronicon Alexand.* tricesimo, alii 31 devinciunt. De eodem itinere Evagrius, lib. I, cap. 20 et 21.

(53) Quælibet in totam, vel plurimam noctem actio producta Græcis est παννυχίς, sic longiores matutinarum, quas vocant, precum vigilias, vel etiam profana convivia per noctem agitata παννυχίδας vocari testatur Euchologium, et Theophylactus Simocatta, lib. VIII, cap. 13. Niloa porro sacra in noctem dilata narrat Heliodorus *Æthiopicorum* lib. 9 ineunte : Τῆς τῶν Νειλῴων ἑορτῆς ἐνεστηκυίας, οἱ μὲν ἐγχώριοι πρὸς θυσίαις τε καὶ τελεταῖς ἦσαν, τοῖς μὲν σώμασι καὶ περιεστηκόσι δεινοῖς κάμνοντες, etc. Ὁ δὲ Ὀροονδάτης μέσας νύκτας ἐπιτηρήσας, πρὸς ὕπνον βαθὺν τῶν Συηναίων ἀπὸ τῆς εὐωχίας τετραμμένων· *Festo Niloorum exorto, indigenæ quidem mactationibus victimarum et sacrificiis vacabant, corporibus quidem et circumstantibus malis laborantes*, etc. *At Oroondates observata occasione, media nocte cum Syenæi arcto somno post epulationes premerentur*, etc. Niloa vero quæ sacra vel festa fuerint ipse libro præcedente ad calcem exponit : Καὶ γάρ πως συνέπεσε καὶ τὰ Νειλῷα τότε τὴν μεγίστην παρ' Αἰγυπτίοις ἑορτὴν ἐνεστηκέναι, κατὰ τροπὰς μὲν θερινὰς μάλιστα, καὶ ὅτε ἀρχὴν τῆς αὐξήσεως ὁ ποταμὸς ἐπιλαμβάνει τελουμένην, ὑπὲρ πάσας δὲ τὰς ἄλλας πρὸς Αἰγυπτίων σπουδαζομένην δι' αἰτίαν τοιάνδε· *Etenim quodammodo acciderat, ut tunc quoque Niloa, maximum apud Ægyptios festum* D *instaret : quod quidem circa solstitium æstivum maxime, et quando initium crescendi fluvius capit, celebratur, ac in summo honore præ omnibus habetur, propter hujuscemodi causam :* quam ibidem refert esse Nili exundationem certa naturæ lege totam Ægyptum fecundantem.

(54) Quo Theodosius imperii unum et triginta numerabat annos, ipso decimum sextum et Fausto coss. prout Socratis, lib. VII, cap. 44 et Prosperi calculi auctori concordes reddunt.

(55) Obiit quippe Chrysostomus a condito mundi ann. 5894, CP. vero relatus est anno 5931 et secundo deinde anno partium ejus asseclæ Ecclesiæ ex integro revincti ; illudque est quod Socrates nuper adductus scripsit : Ἰωάννης τῷ τριακοστῷ πέμπτῳ ἔτει μετὰ τὴν τελευτὴν εἰς κοινωνίαν ὑπὸ Πρόκλου ἐδέχθη· *Joannes tricesimo quinto anno, postquam e vivis excesserat, in communionem a Proclo receptus est.*

μεγάλοι [a] (56) ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ τέσσαρας A μῆνας. Ὥστε φοβηθέντες οἱ Βυζάντιοι ἔφυγον ἔξω τῆς πόλεως ἐν τῷ λεγομένῳ Κάμπῳ, καὶ ἦσαν [b] διημερεύοντες σὺν τῷ ἐπισκόπῳ ἐν ταῖς πρὸς Θεὸν [c] δεήσεσι λιτανεύοντες. Ἐν μιᾷ οὖν κυμαινομένης τῆς γῆς, καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ κράζοντος τὸ, *Κύριε, ἐλέησον*, ἐκτενῶς, περὶ ὥραν τρίτην, ἄφνω πάντων ὁρώντων συνέβη ὑπὸ θείας δυνάμεως ἀρθῆναί τινα νεανίσκον εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἀκοῦσαι θείας φωνῆς παρεγγυούσης αὐτῷ [d] ἀναγγεῖλαι τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τῷ λαῷ, λιτανεύειν οὕτω καὶ λέγειν· Ἅγιος ὁ Θεὸς, *ἅγιος ἰσχυρὸς, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς*· μηδὲν ἕτερον προστιθέντας. Ὁ δὲ ἐν ἁγίοις Πρόκλος

nem. Sancti Procli ætate, quatuor mensium spatio factus est Cpoli terræmotus, adeo ut Byzantini terrore consternati ad Campum ita dictum ex urbe secedentes, supplicationibus ac processionibus repetitis dies noctesque cum episcopo protraherent. Semel itaque terra violentius agitata, et e populo cunctis, Domine, miserere, conclamantibus intentius, sub omnium conspectu, circa diei tertiam horam adolescentulum quemdam in aera divina virtute sublevari contigit, et divinam vocem audire sibi præcipientem, episcopo plebique renuntiaret litaniarum preces in hanc formam deinceps conciperent: Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis,

VARIÆ LECTIONES.

[a] σεισμοὶ γεγόνασι μεγάλοι A, σεισμὸς γέγονεν vulg. [b] καὶ ἦσαν — ἐπισκόπῳ om. A. [c] πρὸς Θεὸν add. ex A. [d] αὐτῷ A, αὐτὸν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(56) Quo anno contigerit, incertum: solum *Chronicon Alexandrinum* ultimo Procli vitæ anno CP. eo concussam referre Petavius asserit, *De doctrina tempor*. lib. XIII, ad annum Jul. Per. 5160 his verbis: *Chron. Alexandr. his ipsis coss.* (Ardabure et Callepio) *refert ingentem terræmotum fuisse, ita ut cives omnes extra urbem degerent, nemo tamen hominum periit. Hic ille motus est, per quem arreptus in cælum puer trisagium hymnum audiit*. Verum duos terræmotus annorum quatuor spatio eodem Chronico memoratos facile quivis advertat: primum anno Theodosii 39, Ardaburio et Alypio coss. cujus memoria annuo litaniarum ritu in Triconcho VIII Idus Novembris peragitur: alterum Theodosii ejusdem anno 42, Valentiniano ann. VII et Albino coss. quo CP. cives territi processerunt in campum λιτανεύοντες. Annum pene integrum terram primus incessit, ἐγένοντο σεισμοὶ μεγάλοι, καὶ ἐκράτησαν ἐπὶ χρόνον, ait Chronicon; alter haud vicibus repetitis, sed concussione ferme continua urbem C vexavit: In primo de imperatore, vel ecclesiæ ministris sermo nullus: in isto supplicat imperator nudatis pedibus, et cum senatu cleroque actas ad campum frequentat preces. Puer autem in cœlum raptus est eo terræmotu, quo CP. agitata cives suos in campum imperatore et patriarcha ducibus supplici processu Deum interpellaturos emisit. Haud itaque priore, sed secundo in aerem elevatus est puer, et secundi hujus memoria, quidquid in adversum ad Chronici marginem adnotet Raderus, renovatis precibus annua observatione recolitur. Chronicon tamen in eo deceptum animadverto, quod motum hunc in ultimum Theodosii annum, quo Proclus excesserat e vivis jam diu, seponendum censuerit: Proclum vero processum in eo duxisse affirmant ex testimoniis subjunctis plura. De illo motu præfatum Chronicon ita scribit: Τούτῳ τῷ ἔτει ἔπαθε ΚΠ. ἀπὸ σεισμοῦ μηνὶ Αὐδηναίῳ ς' καὶ κ', νυκτὸς ἀπὸ τῶν λεγομένων Τρωαδησίων ἐμ- D βόλων ἕως τοῦ χαλκοῦ Τετραπύλου ἐπὶ χρόνον, ὥστε μὴ τολμᾷν ἐν οἴκῳ τινὰ μένειν, ἀλλ' ἔφυγον ἔξω τῆς πόλεως πάντες λιτανεύοντες ἡμέρας καὶ νυκτὸς, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐλιτάνευε μετὰ τῆς συγκλήτου, καὶ τοῦ ὄχλου, καὶ τοῦ κλήρου ἀνυπόδετος ἡμέρας πολλάς. Γέγονε γὰρ ἀπειλὴ, οἷα οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς. Τινὲς δὲ ἔλεγον καὶ πῦρ ἐν τῷ οὐρανῷ θεᾶσθαι. Ὅθεν καὶ ἡ μνήμη κατ' ἔτος ἐπιτελεῖται τῆς λιτανείας μέχρι καὶ νῦν ἐν τῷ Κάμπῳ ὑπὲρ τῆς τοῦ Θεοῦ μακροθυμίας· *Hoc anno CP. magnam labem accepit ex terræmotu, mense Januario, sexto et vicesimo die, noctu a Troadesiis porticibus usque ad æreum Tetrapylum sat diu durante, ita ut nemo auderet domi manere, sed omnes fugerent in campum, diesque et noctes precibus intenderent: et ipse imperator cum senatu,* B *et populo, cleroque nudus pedes multis precibus Deum votis propitiabat. Ingens enim terror, qualis nunquam fuerat, omnes perculerat. Quidam affirmabant ignes se in cælo vidisse. Unde anniversaria memoria precum celebratur etiam hodie in campo, ad Dei clementiam in genus hominum laudandam.* Menologium: Τῇ κε' ἡμέρᾳ Σεπτεμβρίου ἐπὶ τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ νέου, γέγονε σεισμὸς φοβερός· καὶ διὰ τοῦτο τοῦ λαοῦ παντὸς σὺν τῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ, καὶ Πρόκλῳ τῷ πατριάρχῃ, μετὰ παντὸς τοῦ τῆς ἐκκλησίας πληρώματος, καὶ πάσης τῆς πόλεως ἔξω λιτανευόντων διὰ τὸν φόβον ἐν τῷ Κάμπῳ, ἤδη τῆς τῶν Θεοπασχητῶν αἱρέσεως ἐξ ἐπηρείας διαβόλου ἀρχὴν λαμβανούσης, καὶ τῷ Τρισαγίῳ τὸ, *Ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς*, βλασφημούντων· ἐξαίφνης παιδίον, εἰς τὸν ἀέρα ἁρπαγὲν ἀνεφέρετο, πάντων ἐν ἐκπλήξει καὶ φόβῳ κραζόντων ἐπὶ πολλὰς ὥρας τὸ, *Κύριε, ἐλέησον*· αὖθις κατηνέχθη τὸ παιδίον ὡς ἐπὶ νεφέλης καθήμενον, καὶ φωνῇ μεγάλῃ παρεκελεύσατο, C ὅτι οἱ τῶν ἀρχαγγέλων χοροὶ ἄνευ τῆς προσθήκης τοῦ, *Ὁ σταυρωθεὶς*, τὸν τρισάγιον ὕμνον ἀναπέμπουσι τῷ Θεῷ· *Ἅγιος ὁ Θεὸς, ἅγιος ἰσχυρὸς, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς*. Καὶ εὐθέως ταῖς τοιαύταις φωναῖς ἀπέδωκε τὴν ψυχὴν τῷ Θεῷ. Καὶ ὁ τοῦ σεισμοῦ κλόνος ἐπαύσατο· *Die 25 Septembris, imperante Theodosio Juniore, accidit horribilis terræmotus: quo factum est, ut totus populus cum imperatore Theodosio, et patriarcha Proclo, ac universo Ecclesiæ cætu, tota urbe exierit, in locum, qui dicitur campus, ad orandum præ timore. Jam Theopaschitarum hæresis ex diaboli astu sumebat initium, et hymno trisagio cum blasphemia addebant: « Qui crucifixus est pro nobis. » Extemplo puer in aerem raptus volitabat, clamantibus cunctis præ timore, et stupore per multas horas: « Domine, miserere. » Repente descendit puer perinde ac nubi insidens, et magna voce admonebat ab archangelorum choris trisagium illum hymnum* D *Deo concini, sine illo additamento, « qui crucifixus est, » sed ita: « Sancte Deus, sancte fortis, sancte et immortalis, miserere nobis. » Et illico cum his vocibus animam Deo reddidit, et illa terræ agitatio quievit.* Contiænus episcopus Herculianarum, Epist. ad Petrum episcopum Antioch. concil. CP. sub Mena act. 1, eamdem refert historiam, puerumque in terras delapsum μετὰ τρίωρον στῆναι ἐν τῷ τριβουναλίῳ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Πρόκλου· *ultra tres horas ad Procli pedes in* campi *tribunalio* orantis *stetisse* narrat. Acacius CP. ad eumdem Petrum ad tertiam cœli regionem puerum raptum scribit: et Damascenus tandem epist. de trisagio, virtute quadam angelica in aerem evectum, hymnum quo Trinitas laudatur, didicisse, etc. Plura Nicephorus, lib. XIV, cap. 46.

miserere nobis : nec istis quidquam addere attentarent. Jussu istiusmodi accepto, populum, ut ita caneret, sanctus Proclus adhortatus est, et confestim terræ quievit motus. Beata porro Pulcheria et ejus frater miraculo recreati, divinum illum hymnum per orbem quaqua patet decantari sanxerunt : ex quo per singulos dies suavibus modulis illum recitandi morem cunctæ receperunt ecclesiæ.

A. C. 431. — *Hierosolymorum episcopi Juvenalii annus primus.*

Hoc anno Valentinianus non modo Britanniam, Galliam et Hispaniam servare non valuit, quin etiam occidentalem Libyam, quæ Afrorum dicitur provincia, hoc pacto amisit : **81** Duo belli duces tum erant Aetius et Bonifacius, quos rogante Valentiniano Theodosius Romam misit. Bonifacio vero Libyæ occidentalis præfecturam assecuto invidens Aetius, in eum quasi defectionem meditatum et jam Libyam occupare conatum machinatur calumniam. Et hæc quidem ad Placidiam Valentiniani matrem deferebat : interea vero Bonifacio scribit : Si accersitus fueris, ne de reditu cogitato : criminis enim calumniam passus es, et te imperatores dolis comprehendere moliuntur. His acceptis velut sinceriori amico Bonifacius confidens Aetio, vocatus non accessit. Tum vero ceu fidum et benevolum imperatores habuerunt Aetium. Erant ea tempestate Gotthi gentesque quam plurimæ et copiosæ trans Danubium in Hyperboreis regionibus habitantes, inter quas præcipuæ quatuor omnino sunt, Gotthi, Wisigotthi, Gepedes et Vandali, nullo alio, quam nominum appellatione a se invicem discretæ, et ubique una communi lingua utentes : omnes alioqui pravas Arii sectantur opiniones. Isti Arcadio et Honorio imperantibus trajecto Danubio, in Romanæ potestatis solo fixerant sedem. Gepedes quidem, ex quibus demum Longobardi et Abares divisi sunt, loca ad Singidonem et Sirmium posita occupaverunt. Wisigotthi post illatas ab Alaricho clades, Roma devastata, in Galliam secedentes, varias obtinuerunt provincias : Gotthi Pannoniam primum adepti, mox nono supra decimum imperii anno, Theodosio juniore ita permittente, Thraciæ regiones incoluere, et Thracica habitatione per annos octo et quinquaginta protracta, occidentalis tandem imperii facti sunt domini. Vandali demum Alanis et Germanis,

A ταύτην δεξάμενος τὴν [6] ἀπόφασιν ... ψε τῷ λαῷ ψάλλειν οὕτω, καὶ εὐθέως ἔστη ὁ σεισμός. Ἡ δὲ μακαρία Πουλχερία καὶ ὁ ταύτης ἀδελφὸς ὑπεραγασθέντες τῷ θαύματι, ἐθέσπισαν κατὰ πᾶσαν τὴν [7] οἰκουμένην τὸν θεῖον τοῦτον ψάλλεσθαι ὕμνον· καὶ ἀπὸ τότε παρέλαβον πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ᾄδειν αὐτὸν τῷ Θεῷ.

A. M. 5931. — *Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Ἰουβεναλίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Οὐαλεντινιανὸς οὐ μόνον (57) Βριττανίαν καὶ Γαλλίαν καὶ Σπανίαν ἀνασώσασθαι οὐκ ἴσχυσεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑσπέριον Λιβύην, τὴν τῶν Ἄφρων καλουμένων χώραν προσαπώλεσε τρόπῳ τοιῷδε· Δύο στρατηγοὶ ἦσαν Ἀέτιος καὶ Βονιφάτιος, B οὓς Θεοδόσιος κατὰ αἴτησιν Οὐαλεντινιανοῦ εἰς Ῥώμην ἀπέστειλεν. Βονιφατίου δὲ τὴν ἀρχὴν τῆς ἑσπερίου Λιβύης λαβόντος, φθονήσας ὁ Ἀέτιος διαβολὴν ποιεῖται κατ' αὐτοῦ, ὡς ἀνταρσίαν μελετῶντος καὶ τῆς Λιβύης [8] κρατῆσαι σπεύδοντος· καὶ ταῦτα μὲν πρὸς Πλακιδίαν ἔλεγεν τὴν τοῦ Οὐαλεντινιανοῦ μητέρα. Γράφει δὲ Βονιφατίῳ οὕτως [9]· « Ἐὰν μεταπεμφθῇς παραγενέσθαι μὴ θελήσῃς· διεβλήθης γάρ, καὶ δόλῳ σε οἱ βασιλεῖς βούλονται χειρώσασθαι. » Ταῦτα δεξάμενος ὁ Βονιφάτιος, καὶ ὡς γνησίῳ φίλῳ [10] τῷ Ἀετίῳ πιστεύσας, μεταπεμφθεὶς οὐ παρεγένετο. Τότε οἱ βασιλεῖς τὸν Ἀέτιον ὡς εὐνοοῦντα ἀπεδέξαντο. Ἦσαν δὲ τότε Γότθοι καὶ ἔθνη πολλά τε καὶ μέγιστα πέραν τοῦ Δανουβίου ἐν τοῖς ὑπερβορείοις τόποις κατῳκισμένα. Τούτων δὲ ἀξιολογώτερά εἰσι τέσσαρα, Γότθοι, C Ὑπόγοτθοι (58), Γήπαιδες [11] καὶ Οὐανδῆλοι ἐν ὀνόμασι [12] μόνῳ καὶ οὐδενὶ ἑτέρῳ διαλλάττοντες, μιᾷ διαλέκτῳ κεχρημένοι· πάντες δὲ τῆς Ἀρείου ὑπάρχουσι [13] κακοπιστίας. Οὗτοι ἐπὶ Ἀρκαδίου καὶ Ὀνωρίου τὸν Δάνουβιν διαβάντες, ἐν τῇ Ῥωμαίων γῇ κατῳκίσθησαν. Καὶ οἱ μὲν Γήπαιδες, ἐξ ὧν ὕστερον διῃρέθησαν Λογγίβαρδοι καὶ Ἀβάρεις, τὰ περὶ Σιγγιδόνα καὶ Σερμεῖον χωρία ᾤκησαν. Οἱ δὲ Ὑπόγοτθοι [14] μετὰ (59) Ἀλάριχον τὴν Ῥώμην πορθήσαντες, εἰς Γαλλίας [15] ἐχώρησαν καὶ τῶν ἐκεῖ ἐκράτησαν. Γότθοι δὲ Παννονίαν ἔσχον πρῶτον, ἔπειτα τῷ ιθ' ἔτει τῆς βασιλείας, Θεοδοσίου τοῦ νέου ἐπιτρέποντος, τὰ τῆς Θρᾴκης χωρία ᾤκησαν, καὶ ἐπὶ νη' χρόνους ἐν τῇ Θρᾴκῃ διέτριψαν [16], καὶ D τῆς ἑσπερίου βασιλείας ἐκράτησαν. Οἱ δὲ Οὐανδῆλοι Ἀλανοὺς ἑταιρισάμενοι καὶ Γερμανούς, τοὺς νῦν

VARIÆ LECTIONES.

[6] τὴν add. ex A. [7] τὴν add. ex A. [8] τῆς Λιβύης A, e, τὴν Λιβύην vulg. [9] οὕτως] ὅτι A. [10] φίλῳ] δούλῳ alii codd. [11] Γήπαιδες ubique fere A, Γήπεδες vulg. [12] ὀνόμασι A, ὀνόματι vugl. [13] ὑπάρχοντες alii. [14] Ἰσίγοτθοι b h. l. et infra. [15] Γαλλίας A, Γαλλίαν vulg. [16] διέτριψαν, καὶ] e addit hæc : διατρίψαντες Θευδερίχου ἡγεμονεύοντος αὐτῶν πατρικίου καὶ ὑπάτου, Ζήνωνος αὐτοῖς ἐπιτρέψαντος, τῆς ἑσπερίας, κ. τ. λ.

JAC. GOARI NOTÆ.

(57) Irruptionem Vandalorum in Africam *Chronicon Alexandrinum*, Prosper, et alii ad annum Theodosii 20 assignant. Eapropter quæ hic ex Procopio lib. I de bello Vandalico summatim collecta, historice, non chronice referri facile quisque perspiciet.

(58) Visigotthos reddit interpres Procopii, Ἰσίγοτθοι habet alia lectio, apud quem Godigisclus legitur, qui hic Μοδίγισκλος.

(59) Etiam Anast. *post Alaricum Roma devastata.* Melius tamen Niceph., μετὰ Ἀλαρίχου, *cum Alaricho, Alaricho duce.* Ex Gallia enim cum suis Visigotthis ille profectus Romam cepit atque vastavit Honorio principe : uti postea Gizerichus ex Africa cum suis Vandalis. COMBEFIS.

καλουμένους Φράγκους, διαβάντες τὸν Ῥῆνον ποταμὸν, ἡγούμενον ἔχοντες Μοδίγισκλον [17], κατῴκησαν ἐν Σπανίᾳ, πρώτῃ οὔσῃ τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τοῦ ἑσπερίου Ὠκεανοῦ· Βονιφάτιος δὲ, φοβηθεὶς τοὺς τῶν Ῥωμαίων βασιλεῖς, περάσας ἀπὸ Λιβύης εἰς Σπανίαν πρὸς τοὺς Οὐανδήλους ἦλθεν. Καὶ εὑρὼν τὸν Μοδίγισκλον [18] τελευτήσαντα, τοὺς δὲ ἐκείνου παῖδας Γόνθαρίν [19] τε καὶ Γιζέριχον τὴν ἀρχὴν διέποντας, τούτους προτρεψάμενος τὴν ἑσπέριον Λιβύην εἰς τρία μέρη διελεῖν ὑπέσχετο, ἐφ' ᾧ [20] ἕκαστον τοῦ τρίτου μέρους ἄρχειν σὺν αὐτῷ, κοινῇ δὲ ἀμύνεσθαι τὸν οἷον δήποτε πολέμιον. Ἐπὶ ταύταις ταῖς [21] ὁμολογίαις οἱ Οὐανδῆλοι τὸν πορθμὸν διαβάντες, τὴν Λιβύην κατῴκησαν ἀπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ μέχρι Τριπόλεως τῆς κατὰ Κυρήνην. Οἱ δὲ Ὑπόγοτθοι ἀναστάντες ἀπὸ Γαλλίας ἐκράτησαν καὶ τὴν Σπανίαν. Τινὲς δὲ τῆς συγκλήτου Ῥωμαίων, φίλοι Βονιφατίου τὴν Ἀετίου ψευδοκατηγορίαν ἀνήγγειλαν τῇ Πλακιδίᾳ, ἐμφανῆ ποιήσαντες καὶ τὴν πρὸς Βονιφάτιον Ἀετίου ἐπιστολὴν, τοῦ Βονιφατίου ταύτην αὐτοῖς ἀποστείλαντος. Ἡ δὲ Πλακιδία ἐκπλαγεῖσα, τὸν μὲν Ἀέτιον οὐδὲν ἠδίκησεν, Βονιφατίῳ δὲ λόγον προτρεπτικὸν μεθ' ὅρκων ἀπέστειλεν. Τοῦ δὲ Γονθαρίου τελευτήσαντος, Γιζέριχος τῶν Οὐανδήλων γέγονεν αὐτοκράτωρ. Βονιφάτιος οὖν τὸν λόγον δεξάμενος, τῶν Οὐανδήλων κατεστράτευσεν, στρατοῦ μεγάλου ἐλθόντος αὐτῷ ἀπό τε Ῥώμης καὶ ἀπὸ Βυζαντίου, στρατηγοῦντος Ἄσπαρος. Πολέμου δὲ κροτηθέντος πρὸς Γιζέριχον, ἡττήθη ὁ [22] τῶν Ῥωμαίων στρατός· καὶ οὕτως Βονιφάτιος μετὰ Ἄσπαρος εἰς Ῥώμην ἐλθὼν, τὴν ὑποψίαν διέλυσεν ἀποδείξας τὴν ἀλήθειαν. Ἡ δὲ Ἀφρικὴ ὑπὸ Οὐανδήλους γέγονε. Τότε καὶ Μαρκιανὸς στρατιώτης ὤν, καὶ δουλεύων τῷ Ἄσπαρι, ζῶν συνελήφθη ὑπὸ Γιζερίχου, ὁ μετὰ ταῦτα βασιλεύσας.

A Francos nunc istos vocant, sibi ascitis, Rheno flumine trajecto, duce Modigisclo, in Hispania, quæ ab Hesperio oceano Europæ prima regio est, sedem posuerunt. Bonifacius autem ab imperatoribus Romanis sibi metuens, e Libya trajiciens in Hispaniam ad Vandalos se recepit. Mortuo jam Modigisclo, Gontharim et Gizerichum ejus filios regnum administrantes offendit : ipsos pluribus hortatus Libyam occidentalem in tres partes se divisurum promisit, ut unusquisque secum tertiam partem obtineret : cunctique simul adversarium omnem, quisquis ille foret, ulciscerentur. His conditionibus firmatis, Vandali enavigato freto Libyam ab oceano ad Tripolim, quæ est juxta Cyrenem, incoluerunt. Wisigotthi quoque e Gallia migrantes occupaverunt B Hispaniam. Porro quidam ex Romanis senatoribus Bonifacii amici dolos Aetii cunctasque ejus calumnias Placidiæ denuntiavere, **82** et Bonifacio epistolam ipsam Aetii ad eos submittente, ipsi eamdem Placidiæ fecerunt manifestam et palam exhibuerunt. Augusta his exterrita, Aetium nullatenus ulta est ; ad Bonifacium autem, quæ officium suaderent, etiam addito jurejurando verba fecit. Gonthari vero e vivis sublato Vandalorum imperium suscepit Gizerichus. Bonifacius ex adverso data fide confirmatus, copioso exercitu Roma Byzantioque sub Aspare duce transmisso, bellum adversus Vandalos movit. Inito cum Gizericho certamine Romanæ acies deletæ. Ita Bonifacius cum Aspare Romam ingressus, rei veritate C probata, conceptam de se suspicionem diluit : Africa vero sub Vandalorum potestate remansit. Tum etiam Marcianus miles, Asparis domesticus, vivus a Gizericho captus est : ac postmodum successit imperio.

A. M. 5932. — Τούτῳ τῷ ἔτει μετετέθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ (60) ἡ ἁγία μάρτυς Εὐφημία πρὸ ἓξ καλανδῶν Ὀκτωβρίων.

A. C. 432. — Hoc anno sancta martyr Euphemia sexto Kalendas Octobris Alexandriam translata est.

A. M. 5933. — Τούτῳ τῷ ἔτει ὁ Κάνθαρος τὸ βαλανεῖον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπληρώθη. Μοναχοὶ δέ τινες ἐλθόντες ἐν Κωνσταντινουπόλει (61) παρηνόχλουν τῷ βασιλεῖ κατὰ Θεοδώρου τοῦ γενομένου ἐπισκόπου Μοψουεστίας μετὰ θάνατον αὐτοῦ, ὡς αἱρετικὸν διαβάλλοντες. Ὁ δὲ βασιλεὺς Πρόκλῳ ἐπέτρεψε τοῖς τῆς Ἀνατολῆς ἐπισκόποις γράψαι τὴν ζήτησιν ποιεῖσθαι, καὶ εἰ ἀληθεύουσιν ἀναθεματίσαι Θεόδωρον. Ἰωάννης δὲ ὁ [23] Ἀντιοχείας ἀντέγραψεν Πρόκλῳ μετὰ τῆς ἰδίας [24] συνόδου καὶ τῷ βασιλεῖ ὀρθοδοξίαν μαρτυρῶν Θεοδώρῳ.

A. C. 433. — Hoc anno Cantharus, quod balneum fuit Alexandriæ, completus est. Porro quidem monachi Cpolim profecti molestiam imperatori inferebant causa Theodori Mopsuestiæ quondam episcopi, quem etiam post mortem hæresis insimulabant. Imperator autem ad Orientis episcopos, inquisitio- D nem plenam instrui, et si vera proferrent monachi, ut Theodorum anathemate ferirent, Proclo commisit ut scriberet. Joannes vero Antiochiæ episcopus de recto Theodori sensu cum sua synodo Proclo rescripsit, et de eadem imperatori fidem fecit.

VARIÆ LECTIONES.

[17] Γοδίγισκλον e. [18] τὸν μὲν Γοδίγ. b. [19] Γότθαριν — Γηζέριχον a. [20] ἐφ' ᾧ e, ἐφ' ὧν vulg. [21] ταῖς add. ex A. [22] ὁ add. ex A. [23] ὁ add. ex A. [24] ἰδίας A, ἁγίας vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(60) Eugeniæ martyri Philippi Augustalis filiæ, D Alexandriæ olim Romam profectæ qua in urbe etiam martyrium passa est, reliquias Alexandriam potius translatas arbitrarer, quam Euphemiæ, cujus depositum in annos sequentes Chalcedonensis civitas diutius custodivit.

(61) De Theodoro Mopsuesteno a Proclo et Joanne Antiocheno ultro citraque datas epistolas dedit Vincentius Ricardus ad Procli operum calcem, quas etiam commentariis illustravit : de eodem Baronius abunde tomo V *Annalium* Facundus, Liberatus, et alii.

A. C. 434. — *Antiochiæ episcopi Domni annus primus.*

A. C. 435. — *Romæ episcopi Leonis annus primus.*

83 Hoc anno Charmosynus augustalis ad tempus in venatus theatro percussus interiit mensis Epiphi die primo.

A. C. 436. — Hoc anno Theodosius imperator Antiochum præpositum patricium et bajulum suum, ædibus ejus publicatis, contemptus et elationis erga imperatoris majestatem damnatum clericum esse jussit. Quare legem etiam tulit, ne quis eunuchus ad patricii dignitatem eveheretur.

A. C. 437. — Hoc anno Cyrum urbis et prætorianorum præfectum, virum litteratissimum et in

A. M. 5934. — Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Δόμνου ἔτος α'.

A. M. 5935. — Ῥώμης ἐπισκόπου Λέοντος ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει Χαρμόσυνος ὁ αὐγουστάλιος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκροταφίσθη ἐν τῷ κυνηγείῳ [25] · καὶ ἀπέθανεν μηνὶ Ἐπιφὶ πρώτῃ [26].

A. M. 5936. — Τούτῳ τῷ ἔτει Θεοδόσιος ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχον (62) τὸν πραιπόσιτον (63) καὶ πατρίκιον [27] (64) τὸν καὶ βαΐουλον (65), αὐτοῦ ἐποίησε παππᾶν [28] (66), δημεύσας καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, ὡς κατεπαιρόμενον τῶν βασιλέων [29] καὶ καταφρονοῦντα αὐτοῦ. Διὸ καὶ νόμον ἔθετο [30] μὴ εἰσέρχεσθαι εἰς πατρικίου ἀξίαν εὐνοῦχον.

A. M. 5937. — Τούτῳ τῷ ἔτει Κῦρον [31] τὸν B ἔπαρχον [32] (67) τῆς πόλεως καὶ τῶν πραιτω-

VARIÆ LECTIONES.

[25] ἐν τῷ κ. A, ἐν τῇ κ. vulg. [26] post πρώτῃ add. a : τούτῳ τῷ ἔτει ἐσείσθη ἡ γῆ καὶ ἐμυκήθη πρὸ ιε' Καλανδῶν Μαΐων. [27] Πατρίκιον καὶ Βάγυλον A. [28] παπᾶν A. [29] τοῦ βασιλέως e. [30] ἔθετο A, ἐξέθετο vulg. [31] Κῦρον] Κύριλλον A. [32] ὕπαρχον a b.

JAC. GOARI NOTÆ.

(62) Eum suspicor, quem Persarum rex Isdegerdes Theodosio imperium ineunti curatorem dedit, quique ab anno ejus quinto a summa rerum administranda submotus, imperii patricius, Pulcheriæ eunuchorum præpositus, ipsius Theodosii Bajulus promotus, de potestate aucta timorem incusserit. Antiochi nomen et officiorum affinitas suspicionis sunt argumenta. Auctor ad annum Theodosii primum et quintum.

(63) Eunuchorum princeps, et imperatoriæ custodiæ, et quandoque cubili præfectus est *præpositus*. Euchologium in imperatricis inauguratione : Εἰσάγεται ἡ βασίλισσα παρὰ τοῦ πραιποσίτου, καὶ παρίστησιν αὐτὴν τῷ πατριάρχῃ· *Imperatrix a præposito inducitur, qui eam patriarchæ præsentat.* Photius in *Politia* Metrophanis et Alexandri : Συνέτρεχον τῇ προδοσίᾳ Εὐσέβιός τε, ὁ δυσσεβὴς πραιπόσιτος, καὶ ἄλλοι τινὲς, καὶ τῆς δυσσεβείας, καὶ τῆς ἀνδρογύνου φύσεως συνθιασῶται· *Concurrebant in ea proditione Eusebius impius præpositus*, (non episcopus, ut ignare interpres) *et alii nonnulli, et impietatis, et eviratæ effeminatæque naturæ sodales* ; id est eunuchi. Simocatta, lib. IV, cap. 16 : εὐνοῦχον εἰς τὴν βασιλικὴν δορυφορίαν συντεταγμένον κορυφαιότατον, ὃν πραιπόσιτον εἴθιστο Ῥωμαίοις ἀποκαλεῖν· *eunuchum supremum et præcipuum ad imperatorium satellitium deputatum, quem præpositum vocare solent Latini.*

(64) Majorum gentium senatores patricios olim dictos est a dubio procul. Eorum dignitatem Constantinus auxit. Zosimus, *Hist.* II : *Eum honoris titulum primus Constantinus excogitaverat, lataque lege sanxerat, ut qui eum consecuti fuissent, supra ipsos præfectos prætoriis sessitarent.* Idem, *epist.* lib. II : *Votis in commune deposcens, ut sicut nos utramque familiam nostram præfectoriam nacti, etiam patriciam divino favore reddidimus : ita etiam ipsi, quam suspiciunt patriciam, faciant consularem.* Suidas de patricio una ac Antiocho : Πατρίκιος, πατὴρ τοῦ κοινοῦ. Ὁ δὲ πέμπει πρεσβευτὰς τοὺς ἐν τῷ κορυφαίῳ τῆς συγκλήτου βουλῆς τελοῦντας ἀξίᾳ. Πατρίκιοι δ' ἄρα ὄντες ἐτύγχανον· *Patricius, reipublicæ pater est. Mittit ille legatos in supremo senatoriæ dignitatis fastigio constitutos : patricios, utique.* Subdit : Ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος ὀργῇ τῇ πρὸς Ἀντίοχον τὸν πραιπόσιτον διαβληθέντα εἰς καθοσίωσιν, ἐξεφώνησε διάταξιν, εὐνοῦχον ἐν τοῖς πατρικίοις μὴ τελεῖν. Διὸ καὶ καθηρέθη ὁ πραιπόσιτος τῆς τιμῆς, καὶ ἐδημοσιεύθη, καὶ τοῖς ἱερεῦσι κατετάγη· *Imperator Theodosius, qua ferebatur in Antiochum ad exauctorationem expostulatum ira motus legem sanxit : eunuchum inter patricios haud ultra numerandum. Quare præpositatus magistratu abdicatus, publicatis facultatibus, inter sacerdotes recensitus est.* Plura de patricio Cassiodorus in variis.

(65) Ὃς καλεῖται ἐπίτροπος, *vocatur procurator*, inquit Gregoras lib. IV, superius : Κουράτωρ, ἐπίτροπος, καὶ παιδαγωγὸς dictus. Moschopulus : Παιδαγωγὸς, καὶ παιδοτρίβης· *Pædagogus, magister, qui bajulus vocatur.* Leunclavius : Magnus bajulus imperatoris moderator est, et arbiter consiliorum ejus, aut etiam tutor, si minor ejus ætas fuerit.

C (66) Πάπαν, et παππᾶν ita discriminat accentus, ut ille sit *papa*, Romanus nimirum pontifex; vel Alexandrinus, etiam ante Cyrillum ita vocatus apud Epiphanium hæres. 69, in Arii epistola, et alios, hic *sacerdos* vel *clericus*, qui tamen in sæculo, non in monasterio degat : sacerdos enim monachus ἱερομόναχος est. *Sacerdotem* dixi, falsam Lacerdæ in adversariis expositionem convicturus, qui παπᾶν *lectorem* interpretatur, in Photii Nomocanone, quo lector non simpliciter παπᾶς, sed, λιτὸς παπᾶς, *simplex clericus*, appellatur : alias Antiochus iste, de quo sermo, ut παπᾶς ab auctore, sic a Suida nota secunda superiore ἐν ἱερεῦσι καταταγῆναι scriptus est. Sic itaque, παπᾶς, *clericus*, πάπαν Romanum vel Alexandrinum pontificem habet auctor pluribus locis. Πάππαν et παππᾶν duplicato π pingi testatur Suidas v. πάππα, quod σεπτικὴν πατρὸς καὶ τροφέως φωνὴν affirmat. Vide sequentem notam quartam.

D (67) Cyrum exauctoratione, et ad clericalem statum relegatione, damnatum refert Suidas, v. Κῦρος, quo tempore Eudocia Hiersolymam peregrina abierat : de cujus itinere superioribus annis : Κῦρος Πανοπλίτης ἐποποιὸς, γέγονεν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ νέου βασιλέως, ὑφ' οὗ καὶ ἔπαρχος πραιτωρίων, καὶ ἔπαρχος πόλεως προεβλήθη· καὶ γέγονεν ἀπὸ ὑπάτων, καὶ πατρίκιος. Εὐδοκία γὰρ ἡ Θεοδοσίου γαμετὴ, βασιλὶς οὖσα, ὑπερηγάσθη τὸν Κῦρον φιλοεπὴς οὖσα. Ἀλλὰ αὐτῆς ἀποστάσης τῶν βασιλείων, καὶ εἰς Ἀνατολὴν ἐν Ἱεροσολύμοις διατριβούσης, Κῦρος ἐπιβουλευθεὶς, ἐπίσκοπος γίνεται τῶν ἐν Κωτυαίῳ τῆς Φρυγίας, καὶ παρέτεινε μέχρι Λέοντος τοῦ βασιλέως· *Cyrus Panoplites carminum auctor, sub Theod. Juniore imp. vixit : a quo etiam præfectus prætorio et præfectus urbis renuntiatus est. Floruit exconsul, et patricia dignitate provectus. Eudocia quippe Theodosii conjux cum imperaret, et versibus delectaretur, Cyrum in pretio habuit. Ea vero a palatio absente, et in*

A ρίων (68) ἄνδρα σοφώτατον καὶ ἱκανὸν, κτίσαντα [33] τὰ τείχη τῆς πόλεως, καὶ ἀνανεώσαντα πᾶσαν Κωνσταντινούπολιν (69), περὶ οὗ ἔκραξαν οἱ Βυζάντιοι ἐπὶ τοῦ ἱππικοῦ καθεζομένου τοῦ βασιλέως καὶ ἀκούοντος· Κωνσταντῖνος ἔκτισεν, Κῦρος ἀνενέωσεν! καὶ ἐχόλανεν ὁ βασιλεὺς ὅτι ταῦτα εἶπον περὶ αὐτοῦ, καὶ προφασισάμενος αὐτὸν Ἑλληνόφρονα εἶναι, καθεῖλεν αὐτὸν τῆς ἀρχῆς, καὶ ἐδήμευσεν [34]. Ὁ δὲ προσφυγὼν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐγένετο παππᾶς (70). Ὁ δὲ βασιλεὺς σπλαγχνισθεὶς ἐπ' αὐτὸν [35] ἐκέλευσε γενέσθαι αὐτὸν ἐπίσκοπον Σμύρνης (71) τῆς ἐν Ἀσίᾳ. Οἱ δὲ Σμυρναῖοι καταλαβόντες αὐτὸν (72) πρὸ τῶν [36] ἁγίων Θεοφανίων ὑφορώμενοι αὐτὸν ὡς Ἑλληνόφρονα ἠβούλοντο ἀνελεῖν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ [37]. Τοῦ δὲ εἰσελθόντος εἰς τὴν ἐκκλησίαν (73) καὶ προτραπέντος λαλῆσαι τῷ λαῷ, ἔφη· B *Ἄνδρες ἀδελφοί, ἡ γέννησις τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ σιωπῇ τιμάσθω, ὅτι ἀκοῇ καὶ μόνῃ συνελήφθη ἐν τῇ ἁγίᾳ Παρθένῳ ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος* (74)· *αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.* Καὶ ἐχάρη ὁ λαὸς, καὶ εὐφήμησαν αὐτὸν, καὶ ἐπεσκόπησεν αὐτοῖς [38] εὐσεβῶς (75).

A. M. 5938.—Τούτῳ τῷ ἔτει ἐτυράννησεν Ἰωάννης ἕτερος [39] (76), ὁ λεγόμενος Οὐάνδαλος, κατὰ Οὐαλεντινιανοῦ ἐν Ῥώμῃ· καὶ ἀποστείλας Θεοδόσιος δύναμιν σὺν τῷ Ἄσπαρι καὶ Ἀρταβουρίῳ στρατηγοῖς, καὶ πολέμου κροτηθέντος, ἡττήθη Ἰωάννης, καὶ λαβὼν λόγον παρέδωκεν ἑαυτὸν ζῶντα. Καὶ εἰσάγουσιν αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα Θεοδόσιον· καὶ τιμῆς ἀξιωθῆναι αὐτὸν παρασκευάζουσιν. C Ὁ δὲ Χρυσάφιος εὐνοῦχος ὢν καὶ παραδυναστεύων ἐν τοῖς βασιλείοις, δολοφονήσας ἀνεῖλεν αὐτόν· ἀλλ' οὐκ εἰς μακρὰν τοῦτον ἡ δίκη μετῆλθεν.

A. M. 5939. — Τούτῳ τῷ ἔτει Κύριλλος (77) Ἀλεξανδρείας καὶ Πρόκλος (78) Κωνσταντινουπό-

A negotiis gerendis præstantem, qui urbis mœnia partim exstruxerat et urbem ex parte reparaverat, cum de eo, sedente in circo imperatore, et audiente, exclamassent Byzantini: Constantinus condidit, Cyrus instauravit: indignatus imperator de hujusmodi acclamationibus, et eum cum gentilibus sentire causatus, præfecti dignitatem Cyro abrogavit et ejus facultates publicavit. Ille ad ecclesiam se recipiens factus est clericus. Imperator autem miseratione in eum motus, Smyrnæ, quæ Asiæ urbs est, episcopum fieri jussit. Eumdem vero comprehensum, quasi gentilium opinionibus adhuc detentum in ipsa ecclesia interficere meditabantur. Ille confertam ecclesiam conveniens, et ad populum concionem habere B compulsus, ait: *Viri fratres, nativitas Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi colatur silentio: quandoquidem auditu etiam solo in sancta Virgine Dei Verbum conceptum est. Ipsi gloria in sæcula sæculorum Amen.* His populus in hilaritatem versus, felicibus votis eum prosecutus est: et episcopi provinciam apud illos piissime administravit.

A. C. 438. — Hoc anno Joannes alius, Vandalus cognomine, tyrannidem in Valentinianum Romæ suscitare molitus est: Theodosius Aspare et Artaburio Romanarum copiarum ducibus missis, prælio commisso, Joannem superavit, qui etiam fide accepta vivum se in eorum manus dedit. Hi virum ad imperatorem Theodosium adducunt, et ut hono- C res assequatur, operam adhibent. **84** Porro Chrysaphius eunuchus summam in palatio potestatem exercens dolis ei mortem intulit: a quo perpetratum scelus divina justitia inultum sero differri non est passa.

A. C. 439. — Hoc anno Cyrillus Alexandriæ, et Proclus Cpoleos episcopi cum pietate obdormierunt:

VARIÆ LECTIONES.

[33] κτίσαντα τὰ A e, κτίσαντά τε vulg. [34] ἐδήμευσεν αὐτὸν b. [35] ἐπ' αὐτῷ b. [36] πρὸ τῶν — — αὐτὸν add. ex b. [37] ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ om. A. [38] αὐτοῖς add. ex A. [39] ἕτερος] στεῤῥὸς A.

JAC. GOARI NOTÆ.

Oriente Hierosolymis degente, Cyrus insidiis appetitus, Colyæi in Phrygia sacrorum antistes ordinatus est, et ad Leonis imperatoris tempus vitam produxit. Cyri e magistratu dejectionem *Chronicon Alexandr.* supra auctorem errans ad Theodosii annum ultimum removet.

(68) Ἐκράτησεν γὰρ δύο ἀρχὰς ἐπὶ χρόνους τέσσαρας, διότι καθαρὸς ἦν πάνυ· *Duas enim præfecturas quatuor annis administrarat, eo quod summa vir esset innocentia.* Chron. idem.

(69) Αὐτὸς ἐπενόησεν τὰ ἑσπερινὰ φῶτα ἅπτεσθαι εἰς τὰ ἐργαστήρια, καὶ τὰ νυκτερινά· *Curavit instaurari lumina in officinis cum vespertina, tum nocturna.* Chron.

(70) Idem: ἐποίησεν αὐτὸν κληρικόν, *fecit eum imperator clericum.* Notæ superiores consulendæ.

(71) Ita Chron., non Cotyaei, prout Suidas superius. Addit Chronicon: Ἦσαν γὰρ οἱ τῆς πόλεως ἐκείνης ἤδη τέσσαρας ἐπισκόπους φονεύσαντες· καὶ ἵνα καὶ Κῦρον αὐτὸν ἀνέλωσιν· *Smyrnenses enim jam quatuor episcopos interfecerant: volebatque imp. Cyrum etiamnum ab ipsis interfici.*

(72) Christianum se abunde professus videri poterat, qui Christi incarnationis miraculum sic profiteretur, et ut sine viri opera Deus Verbum conceptus sit in sancta Maria. COMBEFIS.

D (73) Ipso sui adventus die, qui Christi natali exstitit. Πρὸ τῶν ἁγίων Θεοφανίων, posuerunt variæ lectiones in hunc locum.

(74) Chron. Λόγος γὰρ ἦν. Num eorum pravitate, quos Chrysostomus hom. 3 in Joan. carpit, infectus fuerit Cyrus, anxius sum.

(75) Chron. Καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἕως θανάτου αὐτοῦ. Vide Suidam nuper relatum de Cyri morte.

(76) Ἐτυράννησεν Ἰωάννης ἕτερος. De Joanne Vandalo scribit *Chronicon Alexandr.* ad annum Theodosii 34, Marcellinus in Chronico: *Joannes, natione Vandalus, magisterque militiæ, Arnegysli fraude in Thracia interemptus est.*

(77) Concilii quidem Chalcedonensis acta annos triginta duos pontificatum obtinuisse ex libello Athanasii presbyteri, et Theodori diaconi testantur. At cum anno Theodosii sexto ineunte sedem occupaverit, prout anno Theodosii 7 declaravimus, mors ejus ad 39 non potuit differri.

(78) Areobindo et Aspare coss, anno Theodosii

et Proclum quidem Flavianus presbyter et Ecclesiæ Cpoleos sceuophylax, vir sacris præstans et ornatus virtute, excepit: in Cyrilli vero locum Dioscorus flagitiosus, et omnis expers doctrinæ, nulli bonus, sed sola naturæ ferocitate conspicuus, suffectus est. Hæc ejus summa laus, quod inter Cyrilli affines numeraretur, quorum ædes summa licet altitudine spectabiles ac super tertiam contignationem elevatas profano ritu consecravit.

A. C. 440. — *Cpoleos episcopi Flaviani annus primus.*

Alexandriæ episcopi Dioscori annus primus.

Hoc anno Chrysaphius eunuchus summam in palatio et penes imperatorem assecutus potestatem, Flavianum ordinatum cum invidia et moleste ferens, imperatori alioqui minime malo, Chalcedone tunc moram agenti, suggessit, ut in ordinationis et dignitatis vicem benedictionis aliquod munus rependeret patriarcha, litteris significaret. Flavianus mundos ac puros panes in bene-

A λεως εὐσεβῶς ἐκοιμήθησαν. Καὶ τὸν μὲν Πρόκλον Φλαβιανὸς ὁ πρεσβύτερος καὶ σκευοφύλαξ (79) τῆς Μεγάλης [40] Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως διεδέξατο, ἀνὴρ ἱερώτατος καὶ ἐνάρετος. Κύριλλον δὲ Διόσκορος ὁ δυσσεβὴς διεδέξατο, μηδ' ὅλως ὢν διδασκαλικός (80)· ἀχρεῖος [41] δὲ καὶ ἀνήμερός τις, ἐξαιρέτως δὲ ἐν τοῖς συγγενέσι Κυρίλλου γενόμενος, ὃς [42] καὶ τὴν οἰκίαν αὐτῶν καίπερ οὖσαν ἐν ὕψει πολλῷ ἐπάνω τρίστεγον οἶκον καθιέρωσεν (81).

A. M. 5940. — *Κωνσταντινουπόλεως Φλαβιανοῦ ἔτος α'.*

Ἀλεξανδρείας Διοσκόρου ἐπισκόπου (82) *ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Χρυσάφιος εὐνοῦχος τοῦ τε παλατίου καὶ τοῦ βασιλέως κρατῶν (83), τῇ Φλαβιανοῦ B χειροτονίᾳ φθονήσας, ὑπέθετο τῷ βασιλεῖ ἀκάκῳ ὄντι, καὶ εἰς Χαλκηδόνα διάγοντι, δηλῶσαι τῷ πατριάρχῃ ἀποστεῖλαι τὰς ὑπὲρ τῆς χειροτονίας εὐλογίας. Ὁ δὲ Φλαβιανὸς καθαροὺς ἄρτους ἀπέστειλεν [43] (84) εὐλογίας. Ὁ δὲ Χρυσάφιος ἀποστρέψας ταύτας, ἐδήλωσε χρυσᾶς εὐλογίας ζητεῖν (85) τὸν βασι-

VARIÆ LECTIONES.

[40] μεγάλης add. ex A. [41] ἀχρεῖος A a b, ἀρχεῖος vulg. [42] ὃς καὶ A a b, ὡς καὶ vulg. [43] ἀπέστ. εὐλογίας A, ἀπ. εὐλογίαν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

27 pridie Idus Aprilis, Proclus partriarcha creatus, ex Socratis lib. VII, cap. 39 post annos duodecim et menses tres in pontificatu exactos moritur: ex menologio 24 Octobris, adeoque Theodosii anno 39.

(79) Antiquum in ecclesia officium jam a Juliani temporibus presbytero concreditum. Sozomenus lib. V, cap. 7: Θεόδωρον πρεσβύτερον ὡς φύλακα τῶν κειμηλίων συλλαβών, etc. ἐπεὶ δὲ τὰ ἱερὰ σκεύη ἐλήσατο, etc. *Theodorum presbyterum thesauri custodem comprehendens*, etc., *ut autem sacra vasa deprædatus est Julianus.*

(80) Qui nulla doctrinæ vi polleret, adeoque ineptus episcopatui esset, cum episcopum oporteat esse doctorem. Ἀχρεῖος δὲ καὶ ἀνήμερός τις, ἐξαιρέτως δὲ ἐν τοῖς συγγενέσι Κυρίλλου γενόμενος ὅς, κ. τ. λ.· *Homo inutilis, quique immanis quidam ac crudelis in Cyrilli maxime cognatos exstiterit; ac eorum etiam ædes, quamvis supra tertiam contignationem assurgentes, in ecclesiam consecrarit.* Nulla hæc vi reddita, mirorque interpretem secutum Bucchardum sic alieno sensu reddidisse, ut præcipuam Dioscori laudem ponat, quod Cyrilli cognatis accensus sit, eorumque superbas adeo ædes profano ritu consecraverit; quem constat miras in Cyrilli cognatos excitasse tragœdias illis infensissimum, nec aliud velle Theophanis verba, ut et apud Nicephor. et Cedr. reddita sunt. Exstat querela Athanasii Cyrilli ex sorore nepotis de hac suarum ædium publicatione in concilii Chalced. act. 3: *Super hæc autem, ut neque habitationem aliquam haberemus, nostras domos præparavit ecclesias fieri; meam* (*Athanasii*) *quarto tecto superjacentem, et quæ pro sua positione ecclesia fieri non potest, quia complectitur cum prædictis domibus etiam alias minimas domos, et lædit continens.* Ipse Theophanes anno sequenti posito de Cyrilli cognatorum vexatione clarius enarrat. Nimirum timebat superbus homo, ne, uti in Theophilo ac Cyrillo nepote factum erat, sic deinceps Athanasius, aliusve e Cyrilli familia urbis sacerdotium arriperet, ut in ea potentia clari ac nobiles. Combefis.

(81) Cum Cyrillus Dioscori avunculus patriarchæ dignitatem etiam civilis potestatis arrogato sibi jure auxerit: Καὶ γὰρ ἐξ ἐκείνου ἡ ἐπισκοπὴ Ἀλεξανδρείας πέρα τῆς ἱερατικῆς τάξεως καταδυναστεύειν τῶν πραγμάτων ἔλαβε τὴν ἀρχήν· *Etenim ex illo tempore episcopus Alexandrinus supra sacri cleri dominatum, rerum etiam sæcularium principatum occupavit.* Nil mirum si Dioscorus homo alioqui C petulans, sæcularium magistratuum more domum erectam publica celebritate καθιέρωσεν, *dedicavit.*

(82) Ecchellensis annos 14, dies 69.

(83) Eo quod nuper παραδυναστεύων ἐν τοῖς βασιλείοις, et rerum omnium summam administrare sit dictus.

(84) De eulogia publica minuto Ecclesiæ sacramento, vulgo pane benedicto, nullus hic sermo: tractatur abunde ab Albaspinæo lib. I *Observ. eccl.*, Baronio ad an. 313, et aliis. Privatam hic locus memorat, quam ultro citroque dare et accipere solebant amici, maxime præsules Ecclesiæ, in mutuæ charitatis argumentum. Ea panis erat, de qua Paulinus ad Severum epist. 1: *Panem campanum de cellula nostra tibi pro eulogia misimus.* Ad Augustinum epist. 41: *Panem unum quem unanimitatis indicio misimus charitati tuæ, rogamus accipiendo benedicas.* Ad Romanianum epist. 45: *Panem unum sanctitati tuæ unitatis gratia misimus;* D *hunc panem eulogiam esse tu facies dignatione suscipientis.* Plures quoque ab eodem ut a Flaviano missos legimus ad Romanianum præfatum epist. 46: *Ne vacuum fraternæ humanitatis officium videretur de buccellato Christianæ expeditionis in cujus procinctu quotidie ad frugalitatis annonam militamus, panes quinque tibi pariter et filio nostro Licentio misimus.* Mos idem apud Augustinum observatur epist. 34 ad Paulinum, Gregorium papam, lib. IX, epist. 42, Joannem Moschum Limonarii cap. 42, Gregorium Turonensem lib. X hist., Aldelmum *De laud. virg.* cap. 21, ante quos omnes εὐλογίας διαπέμπεσθαι, prout Chalcedonem panes suos Flavianus destinavit, concilii Laodiceni canon 13 meminit.

(85) Alludens indubie ad illud II Cor. IX, quo collectam fidelium liberalitatem, et munificentiam in alios distribuendam Paulus vocat ἑτοίμην εὐλογίαν.

λία. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος ἀντεδήλου μὴ ἔχειν χρήματα ἀποστεῖλαι, Εἰ μή τισι χρήσομαι τῶν ἱερῶν σκευῶν. Γίνεται οὖν ἐκ τούτου οὐ [44] μικρὰ λύπη ἐν μέσῳ αὐτῶν, Πουλχερίας ταῦτα μὴ εἰδυίας. Καὶ ταῦτα μὲν [45] ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δὲ Διόσκορος εὐθὺς ἐκ προοιμίων τοὺς συγγενεῖς Κυρίλλου πορθεῖ, καὶ τὰ τούτων ληΐζεται. Τὸν δὲ ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ [46] Ἀθανάσιον πρεσβύτερον ὄντα καθεῖλεν ἀναιτίως, δημεύσας αὐτὸν ἐσχάτως. Ταῦτα ἐποίει ἐναντιούμενος τῇ ὀρθῇ πίστει [47] Κυρίλλου αἱρετικὸς ὤν, ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων τὰ Ὠριγένους φρονῶν. Ἐνεῖχεν [48] δὲ καὶ Φλαβιανῷ [49], διότι μικρὰν ἐπικουρίαν παρέσχε τοῖς συγγενέσι τοῦ μακαρίου Κυρίλλου. Ὁ δὲ Χρυσάφιος δυσσεβὴς ὤν, καὶ μὴ φέρων ὁρᾷν τὴν τῶν Ἐκκλησιῶν ὁμόνοιαν, σπουδὴν ποιεῖται αὐτὰς ταράξαι, καὶ παντοῖος γίνεται εἰς τὸ Φλαβιανὸν τῆς ἐπισκοπῆς ἐξῶσαι, βουλόμενος Εὐτυχῆ [50] τινα ἀρχιμανδρίτην ὁμόφρονα αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν προχειρίσασθαι. Καὶ ἐπειδὴ Πουλχερίας [51] κρατούσης τῶν πραγμάτων οὐδὲν ἴσχυεν, πρῶτον ὑπεισέρχεται τῇ Εὐδοκίᾳ ἀπείρῳ οὔσῃ, καὶ εἰς φθόνον αὐτὴν ἐρεθίζει κατὰ τῆς οἰκείας μητρὸς, καὶ ὑποτίθεται αὐτῇ λοιδορῆσαι [52] αὐτὴν παρὰ τῷ βασιλεῖ πρὸς τὸ λαβεῖν αὐτὴν τὸν πραιπόσιτον· ἐπειδὴ ἡ Πουλχερία εἰς τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων ἀναγκαίως [53] εἶχε τὸν πραιπόσιτον (86). Ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπὸ τῆς γυναικὸς ἐνοχλούμενος, διαπέμπεται αὐτῇ λέγων· «Μή σε τοῦτο λυπήσῃ· πραιπόσιτον γὰρ ἔχειν σε οὐκ ἔστι δυνατόν· οὐδὲ τὴν ἐμὴν ἀδελφὴν καλῶς διοικοῦσαν καὶ ἐμπείρως καὶ εὐσεβῶς ἐγὼ παραστέλλω.» Τούτου δὲ ἀποτυχὼν ὁ [54] Χρυσάφιος ἐφ' ἑτέραν μετέρχεται σκευὴν, καὶ ὑποτίθεται τῇ Εὐδοκίᾳ ὀχλῆσαι τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐπιτρέψαι τῷ πατριάρχῃ χειροτονῆσαι αὐτὴν διάκονον, ὡς παρθενεύειν ᾑρημένην [55]. Καὶ ἐπὶ πλεῖον τῆς Εὐδοκίας ὀχλούσης [56], ἔπεισε τὴν κουφότητα τοῦ βασιλέως. Καὶ τοῦτο προτραπεὶς ὁ μακάριος Φλαβιανὸς παρὰ τοῦ βασιλέως ἐλυπήθη σφόδρα προβλέπων τὰ μέλλοντα ἐκ τούτου ἀναφυῆναι σκάνδαλα. Καὶ τῷ μὲν βασιλεῖ ὑπέσχετο, τῇ δὲ Πουλχερίᾳ ἔγραψεν παρακαλῶν αὐτὴν μὴ δεχθῆναι εἰς πρόσωπον αὐτῆς, Ἵνα μὴ ἀναγκασθῶ, φησὶν, τῶν λυπούντων σε πρᾶξαί τι. Ἡ δὲ ἐκ τῶν γραφέντων νοήσασα τὸ μελετώμενον, τὸν μὲν πραιπόσιτον τῇ Εὐδοκίᾳ ἀπέστειλεν· εἰς δὲ τὸ Ἕβδομον ἐξελθοῦσα ἡσύχαζεν. Ἐκ τούτου ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ Εὐδοκία σφόδρα κατὰ Φλαβιανοῦ ἐλυπήθησαν, ὡς τὸ μυστήριον ἐκκαλύψαντος. Τῆς δὲ Πουλχερίας ἡσυχαζούσης, καὶ Εὐδοκίας τὴν βασιλείαν ἰθυνούσης, συνηνέχθη τι τοιοῦτον· Παυλῖνός τις μάγιστρος (88)

A dictionem misit. Hos aversatus Chrysaphius, aurea benedictionis munera imperatorem postulare rescripsit. Pecunias, quas mitteret, nisi conflaret ex sacris ecclesiæ vasis, se non habere retulit episcopus. Ex hujusmodi responso non modicus ab invicem animorum ortus dissensus, cujus ad Pulcheriam nulla delata notitia. Et hæc quidem Cpoli. Alexandriæ porro Dioscorus velut in arrepti muneris primo limine Cyrilli affinium facultates deprædatur et eorum quæcunque bona rapit: consobrinum Athanasium presbyteri dignitate promotum, publicatis etiam quæ possidebat omnibus, officio removit. Ista quidem vir a teneris unguibus hæreticus, et Origenis opinionibus infectus, rectam Cyrilli fidem eversurus, attentabat: et a Flaviano, ob non- B nullas ejus affinibus datas suppetias, animum ferebat aversum. **85** Interim Chrysaphius, cum impietatem animo recoqueret, nec ecclesiarum concordiam posset conspicari, studium illis turbandis adhibet, ac ut Flavianum episcopatu dejiciat, omnem lapidem movet, Eutychem quemdam archimandritam, qui cum ipso male de fide sentiebat, episcopum præficiendum secum consiliatus. Quoniam vero, Pulcheria rerum summam administrante, nulla valebat ipse auctoritate, in rudem et inexpertum Eudociæ animum sese primum insinuat, et in propriæ matris perniciem invidiæ faces accendit, eique suggerit, ut eam apud imperatorem præpositi sibi asciscendi fine carpat et incuset: Pulcheria C namque conjunctam præpostiti operam in negotiis gerendis necessario exigebat. Imperator a conjuge molestius interpellatus, hoc ad eam responsum dat: Depone animi anxietatem; præpositum enim obtinere nequis: neque sororem præclare, solerter et cum pietate res imperii administrantem ego removeo. Intentis frustratus Chrysaphius, aliam dolorum componit machinam. Fit Eudociæ auctor, ut ipsa precibus imperatorem fatiget, ac Pulcheriam, tanquam ad virginitatem destinatam, a patriarcha diaconissam ordinandam, eo jubente, impetret. Ita Eudocia in rogando frequentior, et in postulatis exigendis importunior, leniorem imperatoris animum, quo desiderabat, impellit. Beatus Flavianus, accepto imperatoris jusso, mala ex eo, si fiat, na- D scitura præsentit, et in anxietatem conjicitur. Imperatoris tamen dictis obsequentem se fore pollicetur; ac simul Pulcheriæ, ne in ejus conspectum admittatur, Ne forsan, inquit, quod a te libenter non sit ferendum, circa te quidpiam exsequi cogar,

VARIÆ LECTIONES.

[44] οὐ om. A. [45] μὲν add. ex A. [46] αὐτοῦ add. ex A. [47] τὴν ὀρθὴν πίστιν b. [48] ἐνεῖχεν, fort. ἔγκοτον ἐνεῖχεν. Herod. I, 118. [49] Φλαβιανὸν b. [50] Εὐτυχῆ A, Εὐτυχὴν vulg. [51] αὐτῷ a. [52] αὐτῇ λοιδορῆσαι om. A. [53] ἡ Πουλχ. τὴν διοίκ. τῶν πρ. ἐκράτει καὶ ἀναγκ. b. [54] ὁ add. ex A. [55] παρθενεύειν ᾑρημένην A, παρθενείην εἰρημένην vulg. [56] ὀχλουμένης A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(86) Tanquam sequestrum et medium inter feminam et viros, cum quibus de rei communis negotiis erat tractatus: Ὑπ' ἐκείνῃ γὰρ οὗτος ἐτάττετο, ἅτε δὴ ἐφισταμένῃ τοῖς πράγμασι· *Ipsi rerum summam administranti proxime aderat præpositus*, ἀνδρόγυνος rerum expertus.

(87) De magistro, ejus supra patricios dignitate, et ad imperatorem quam vicina multa docte congerit Meursius: non placet autem ubi vocabulum solitarie positum, eum, qui officiorum, significare autumat: is enim unus; at non unum exstitisse magistrum ipsis quas profert auctoritatibus com-

litteris significat. Ex scriptis, quod parabatur, illa A conjiciens, præposito ad Eudociæ libitum cedit, et in Hebdomum secedens privatam vitam agebat. Hinc in Flavianum, velut commissum sibi arcanum revelantem, imperatoris et Eudociæ commota indignatio. Cæterum Pulcheria ad privatam compulsa vitam, et Eudocia negotiorum curam gerente, tale quidpiam accidit : Erat Paulinus quidam vir litteris omnibus et formæ venustate conspicuus, Eudociæ apprime carus, cum quo familiarius agere et seorsim colloqui illa solebat. At cum sanctorum Theophaniorum die malum elegans omnino et stupendæ magnitudinis nonnullus imperatori obtulisset, ille fructum admiratus Eudociæ misit, hæc Paulino dedit : Paulinus duos post dies illud imperatori obtulit. Imperator malum agnitum celavit, B et ad augustam profectus, Per salutem, inquit, meam, obtestor, quid de malo, quod tibi dedi, actum est? Ita salvus sis, inquit illa, comedi. **86** Imperator in iram versus malum proferri jubet, et Paulinum in Cappadociam exsulem abactum trucidari. Porro memoratus Eusebius scholasticus, qui primus Nestorium confutavit, ad Dorylæi episcopatum provectus, disceptatione cum Eutyche archimandrita habita, a recto fidei sensu comperit alienum. Pluribus autem precibus et exhortationibus emendare conatus, nihil profecit. Eo tempore, quæ sibi nota de illo forent, Eusebius detulit ad Flavianum episcopum : qui quadraginta episcoporum coacta synodo, Eutychem adesse jubet, et juxta positum ecclesiasticorum canonum ordinem C examinatum, cum hæreticum et in errore tuendo subdolum deprehendisset, dignitate multavit. At Chrysaphius Eutychis sententiæ particeps supremam in palatio exercens potestatem, his auditis magis ac magis in Flavianum accenditur, et Dioscoro Alexandriæ episcopo pollicetur, se ad quævis eî placita præstiturum operam, si ad adversa quæque in Flavianum et Eusebium reos agendos proferenda ipsum juvaret, ac demum Eutychis partes pro virili susciperet tuendas. Commovet insuper augustam Eudociam in Flavianum, quæ a Pulcheria pertulerat acerba reducens in memoriam. Una igitur ambo imperatorem hortantur, secundam Ephesi congregari synodum indicat : ac simul Dioscoro, ut præsit, potestatem faciunt, non contemnenda militum manu in ejus auxilium submissa.

ἠγαπᾶτο παρὰ τῆς Εὐδοκίας, ὡς λογιώτατος καὶ ὡραιότατος, ᾗτινι συχνῶς ἰδίᾳ [57] συνετύγχανεν. Τῇ οὖν ἡμέρᾳ τῶν ἁγίων Θεοφανίων προσήγαγέν τις τῷ βασιλεῖ μῆλον μέγα τε καὶ θαυμαστόν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῦτο θαυμάσας ἀπέστειλεν αὐτὸ τῇ Εὐδοκίᾳ, κἀκείνη ἀπέστειλεν αὐτὸ τῷ Παυλίνῳ· ὁ δὲ Παυλῖνος μετὰ δύο ἡμέρας ἀπέστειλεν αὐτὸ τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῦτο γνωρίσας ἔκρυψεν. Καὶ ἀπελθὼν λέγει τῇ αὐγούστῃ· « Τὴν σωτηρίαν μου (88), τὸ μῆλον ὃ ἔπεμψά σοι, ποῦ ἐστιν; » Ἡ δὲ ἔφη· « Μὰ τὴν σωτηρίαν σου, ἔφαγον αὐτό. » Τότε εἰς ὀργὴν κινηθεὶς, κελεύει τὸ μῆλον ἐνεχθῆναι, καὶ τὸν Παυλῖνον ἐξορισθῆναι εἰς Καππαδοκίαν, κἀκεῖ σφαγῆναι. Ὁ δὲ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Εὐσέβιος ὁ σχολαστικὸς (89), ὁ πρῶτος Νεστορίου λαβόμενος, προαχθεὶς εἰς ἐπισκοπὴν Δορυλαίου, καὶ πρὸς Εὐτυχῆ τὸν ἀρχιμανδρίτην περὶ πίστεως διαλεγόμενος, εὗρεν οὐκ ὀρθὰ [58] φρονοῦντα αὐτόν. Πολλὰ δὲ παρακαλέσας [59] καὶ παραινέσας ὠφελῆσαι αὐτὸν, οὐκ ἴσχυσεν. Τότε ὁ Εὐσέβιος ἀνήγαγε τὰ περὶ [60] αὐτοῦ Φλαβιανῷ τῷ ἐπισκόπῳ, ὅστις συγκροτήσας σύνοδον τεσσαράκοντα ἐπισκόπων, μεταστέλλεται τὸν Εὐτυχῆ, καὶ κατὰ πᾶσαν ἀκολουθίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων ἀνακρίνας, καὶ εὑρὼν αὐτὸν αἱρετικὸν καὶ ὕπουλον, καθεῖλεν αὐτόν. Χρυσάφιος δὲ τούτου σύμφρων τοῦ παλατίου κρατῶν, καὶ ταῦτα [61] μαθὼν ἐπὶ πλεῖον ἐξάπτεται εἰς ὀργὴν κατὰ Φλαβιανοῦ, καὶ δηλοῖ τῷ Διοσκόρῳ Ἀλεξανδρείας [62], εἰς πάντα αὐτῷ συνεργεῖν τὰ καταθύμια, εἰ [63] ταῖς κατὰ Φλαβιανοῦ καὶ Εὐσεβίου συνδράμοι [64] αὐτῷ κατηγορίαις καὶ ὑπὲρ Εὐτυχοῦς ἀγωνίσηται. Κινεῖται δὲ πρὸς τοῦτο καὶ τὴν αὐγούσταν Εὐδοκίαν τὰ περὶ Πουλχερίας λυπηρὰ κατὰ Φλαβιανοῦ ὑπομιμνήσκων αὐτήν· καὶ παρασκευάζουσιν ἀμφότεροι τὸν βασιλέα θεσπίσαι δευτέραν ἐν Ἐφέσῳ συγκροτηθῆναι σύνοδον, καὶ παρέχουσι Διοσκόρῳ ἐξάρχειν τῆς συνόδου, ἀποστείλαντες αὐτῷ στρατὸν πλεῖστον πρὸς βοήθειαν.

VARIÆ LECTIONES.

[57] ἰδίᾳ A, ἰδίως vulg. [58] ὀρθὰ A, ὀρθῶς vulg. [59] παρακαλέσας καὶ om. A. [60] τὰ περὶ A, τὸ περὶ vulg. [61] ταῦτα A e, τοῦτο vulg. [62] Ἀλεξανδρείας A, Ἀλεξανδρέων vulg. [63] εἰ A, ἐν vulg. [64] συνδράμοι A, συνδράμῃ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

probatur. Magister itaque nulli officio cursorum, D computa armorum, etc. astrictus, militiæ apud me habebitur : is quippe non unicus : imo ejus potestas quantumlibet summa in plures derivari potuit. Zosimus, lib. II de Constantino : *Nam cum præessent ubique locorum militibus non modo centuriones et tribuni, verum etiam duces (sic enim appellabantur), qui quolibet in loco prætorum vicem obtinebant; magistris militum institutis, altero equitum, peditum altero, et in hos translata potestate militum ordinandorum, et coercendi delinquentes, hac etiam in parte præfectorum auctoritati detraxit* : divisa nimirum in plures magistros prætorio præfecti potestate.

(88) Subintellige ὄμοσον εἰς τὴν σωτηρίαν μου, vel, μὰ τὴν σωτηρίαν· dicerent hodie, νὰ ζῇ ὁ βασιλεύς.

(89) *Advocatum* Lacerda et Meursius referre censent, ego generalius *jurisperitum*, τῇ δίκῃ σχολάζοντα, *qui juri dicendo vacat.* Agathiam Suidas scribit scholasticum : ipse sibi testis. Ἀγαθίας μὲν ὄνομα, inquit, τέχνη δὲ τὰ Ῥωμαίων νόμιμα, καὶ οἱ τῶν δικαστηρίων ἀγῶνες· *Agathias mihi nomen : studium, Romanorum leges, et tribunalium certamina* : hinc continua lectione libros δικῶν ἀναπλέους litigiosis judiciis refertos evolvere se jactat. Canon Africanus 97 : Ὥστε δοθῆναι ἄδειαν τοῦ καταστῆσαι ἐκδίκους σχολαστικούς· *ut dent facultatem defensores constituendi scholasticos.* Non est itaque scholasticus idem qui *advocatus*, vel *defensor* : alias advocatus instituerctur advocatus. De scholastico quædam ad pag. 76 notas præmissa.

A. M. 5941. — Τούτῳ τῷ ἔτει κελεύσει τοῦ [65] A βασιλέως Θεοδοσίου ἡ ληστρικὴ καὶ παράνομος συνηθροίσθη σύνοδος ἐν Ἐφέσῳ [66] τοῦ κριθῆναι τὰ περὶ Φλαβιανοῦ καὶ Εὐτυχοῦς ὑπὸ Διοσκόρου τοῦ δυσσεβοῦς κατὰ παραίνεσιν Χρυσαφίου τοῦ εὐνούχου, τὸ ἐπίκλην [67] Ταϊουμᾶ (90), τὴν τοῦ βασιλέως κουφότητα παραπείσαντος. Συναθροισθέντων δὲ πάντων προκαθίσας ὁ Διόσκορος, οὐ συνεχώρησεν παρεῖναι νοτάριον ἕτερον τῇ συνόδῳ, ἀλλὰ τοὺς ἰδίους μόνους ἐποίησε γράφειν τὰ πραττόμενα. Ζητήσεως οὖν γενομένης ἀπῃτεῖτο Εὐτυχὴς τὴν ἰδίαν δόξαν ἐκφάναι, καὶ ἀπεκρίνατο λέγων· *Ὁμολογῶ ἐκ δύο φύσεων γεγενῆσθαι τὸν Κύριον ἡμῶν πρὸ τῆς ἑνώσεως· μετὰ δὲ τὴν ἕνωσιν μίαν φύσιν ὁμολογῶ.* Τότε [68] Διόσκορος εἶπεν· *Καὶ ἡμεῖς τούτοις συντιθέμεθα πάντες.* Καὶ οἱ μὲν τοποτηρηταὶ τοῦ B πάππα Λέοντος [69] θεασάμενοι τὴν Διοσκόρου ὁρμὴν, καὶ ὅτι τὴν ἐπιστολὴν τοῦ πάππα τὴν πρὸς Φλαβιανὸν οὐ συνεχώρησεν ἀναγνωσθῆναι, οὔτε τὴν πρὸς τὴν σύνοδον, ἀλλὰ παρωράθησαν [70]· ἔφυγον, καὶ κατῆλθον ἐν Ῥώμῃ. Ὁ δὲ Διόσκορος τῷ Εὐτυχεῖ μὲν τὴν ἱερωσύνην ἀποδίδωσιν, Εὐσέβιον δὲ τὸν τοῦ Δορυλαίου καὶ Φλαβιανὸν τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἑτοίμως καθεῖλεν. Ὃς καὶ πρὸ τῆς καθαιρέσεως ὠθισμοῖς καὶ λακτίσμασι [71] τοῖς ὑπὸ Διοσκόρου ἐκβαλλόμενος [72] (91), τριταῖος τὸν βίον μετήλλαξεν, καὶ τῇ ἑξῆς βίᾳ τῶν [73] στρατιωτῶν καὶ ξιφῶν ὑπογράψαι οἱ ἐπίσκοποι κατηναγκάσθησαν [74]. Ὁ δὲ Δόμνος Ἀντιοχέων ἐπίσκοπος βίᾳ ὑπογράψας, καὶ εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν, ἀντέστη Διοσκόρῳ καὶ τοῖς ἄρχουσι, καταβοῶν τῶν πραχθέντων, καὶ ἀσεβῆ [75] τὴν σύνοδον ὀνομάζων, καὶ τὴν C ἑαυτοῦ ὑπογραφὴν ζητῶν ἀναλαβεῖν. Ταῦτα μαθὼν ὁ πάππας Λέων, πρόσεισι τῷ βασιλεῖ Οὐαλεντινιανῷ, καὶ ταῖς αὐγούσταις, μετὰ δακρύων αἰτῶν ἐπιστολὰς τῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ γραφῆναι, διόρθωσιν γενέσθαι τῶν ἐν Ἐφέσῳ ἀθέσμως καὶ ἀκανονίστως πραχθέντων. Ὁ δὲ ἀντιγράφει τῇ θυγατρὶ Εὐδοξίᾳ οὕτως· « Τοῦτο τῇ σῇ γλυκύτητι (92) γνωρίσαι βούλομαι, ὅτι Φλαβιανὸς θείᾳ κρίσει τῶν Ἐκκλησιῶν ἐξεβλήθη, ὡς ταραχῶν πολλῶν αἴτιος. » Ὁ δὲ Διόσκορος καθεῖλεν [76] καὶ Θεοδώρητον καὶ Ἴβαν καὶ Ἀνδρέαν (93) καὶ

A. C. 441. — Hoc anno prædatorium et illegitimum conciliabulum Flaviani et Eutychis dirimendo ab impio Dioscoro discrimini, jubente Theodosio imperatore, et Chrysaphio eunucho cui cognomen Taiumas, hortante, ac nimis facilem imperatoris animum, quo vellet, vertente, congregatum est. Coactis igitur omnibus, cum præsideret Dioscorus, nullum synodo notarium adesse permisit, sed suos duntaxat acta quæque conscribere præcepit. Instituta itaque disceptatione, propriam enuntiare sententiam rogabatur Eutyches, qui responsum dedit in hæc verba: *Profiteor ex duabus naturis ante unionem Dominum constitisse, post unionem solam unam naturam admitto.* Ad hæc Dioscorus: *Et nos*, inquit, *omnes his assentimur.* Conspecto porro Dioscori furore, et quod papæ ad Flavianum epistolam aliamque ad ipsam synodum nullatenus legi permisisset, imo se ludibrio habitos Leonis papæ Romani legati cernentes, fuga se subduxerunt et Romam reversi sunt. **87** Dioscorus autem Eutychem in pristinum sacerdotii gradum restituit, Eusebium vero Dorylæi et Flavianum Cpoleos antistites dignitate festine submovit. Hic porro etiam ante exauctorationis decretum pugnis et calcibus a Dioscori ministris ejectus, triduanus cum morte vitam immutavit: et altero die minis et gladiis militum intentatis ad subscribendum episcopi sunt adacti. Domnus autem Antiochenus præsul, vi subscripto nomine, et in se ipsum reversus, Dioscoro et optimatibus obstitit, et iis quæ acta erant reluctatus, impiam pronuntiavit eam synodum, datamque subscriptionem recipere postulavit. His auditis Leo papa Valentinianum imperatorem adit et augustas, et ad imperatorem Theodosium dari litteras cum lacrymis obtestatur, et quæ præter Ecclesiæ jura canonumque sanctiones gesta fuerant Ephesi, in melius revocari precatur. Ille filiæ Eudoxiæ in hunc modum rescribit: « Hoc suavitati tuæ notum volo, Flavianum tanquam tumultuum auctorem divino nutu ab ecclesiis ejectum. » Porro Dioscorus Theodoretum, Ibam et Andream, Domnum

VARIÆ LECTIONES.

[65] τοῦ add. ex A. [66] ἐν Ἐφέσῳ add. ex A. [67] τὸ ἐπίκλην A, τοῦ ἐπ. vulg. [68] τότε A, καὶ ὁ vulg. [69] Λέοντος θεασ. A b, Λέοντος Ῥώμης θεασ. vulg. [70] παροραθεῖσαν A b. [71] λακτίσμασι A, λακτίμασι vulg. [72] ἐκβαλλομένοις A. [73] τῶν add. ex A. [74] κατηναγκ. A, ἠναγκ. vulg. [75] ἀσέβειαν A e. [76] καθεῖλεν A, καθῆρεν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(90) Τζουμᾶν scribit Theodorus Lector. Vide D varias lectiones, et Gretserum in appendice *Orig. CP.*

(91) Legit Anast. ὑποβαλλόμενος, *a Dioscoro calcibus submissus, ejectus calcibus Dioscoro*: nec necesse, ut a Dioscori ministris intelligamus, uti reddit interpr., sat temerarius, ac præceps, ut ipse ita in Flavium sævire præsumpserit, ut esse τῶν ὑπο quod est emend. ad marg. codicis Barb. ita omnino reddendum esset, ut id præstiterint ministri Dioscori. Placet quod et illic emendatum ἀνέστη, pro ἀντέστη, *surrexit*, ubi ita vi subscripsisset, in grassatores declamans, ac subscriptionem, quam extorserant, repetens. COMBEFIS.

(92) Hanc epistolam aliis verbis conceptam habet Nicephorus lib. XIV, cap. 49: Τοῦτο τῇ σῇ γλυκύτητι γνωρίσαι βούλομαι, ὅτι Φλαβιανὸς θείᾳ κρίσει τῶν ἀνθρωπίνων ἀφῃρέθη πραγμάτων· ὅπως πᾶσα ἀμφιβολία καὶ φιλονεικία τῶν ἱερῶν Ἐκκλησιῶν ἀποπαυθῇ.

(93) Istum ignorat Evagrius lib. I, cap. 10, cujus vice Danielem substituit Carrorum episcopum, Irenæum Tyri, et Aquilinum Bibli. Nicephorus, lib. X, cap. 47; Baronius anno C. 449, num. 43. Ad annum porro Theodosii 41 *Chronicon Alexandr.* et Prosperum auctor secutus pseudosynodum Ephesinam locat, quam ad 42 alii seponunt. Verum cum isti Thodosii imperio tres et quadraginta, alii duos tribuant annos, utrique penultimo et sub eisdem coss. Protogene et Asterio actam decernunt.

insuper Antiochiæ cunctosque Orientis episcopos ecclesiastica potestate fecit extorres. Theodosius autem imperator, in quamcunque partem impelleretur, facilis ibat, et omni suasionum vento ferebatur: ex quo schedis oblatis etiam non lectis, sæpius consensum et subscriptionem adjecit: inter quas donationem, qua sibi conjux ejus Eudocia in servitutem addicebatur, nec levi oculi jactu agnitam solertissima Pulcheria supposuit; cui subscripsit ille, merito deinde ob facilitatem nimiam a Pulcheria reprehensus.

A Δόμνον τὸν Ἀντιοχείας, καὶ τοὺς ἀνατολικοὺς ἐπισκόπους ἅπαντας [77]. Θεοδόσιος δὲ ὁ βασιλεὺς εὐρίπιστος [78] ἦν, παντὶ ἀνέμῳ φερόμενος, ὅθεν καὶ χάρταις ἀπαραγνώστοις [79] πολλάκις ὑπέγραφεν· ἐνοῖς καὶ Πουλχερία ἡ σοφωτάτη δωρεὰν ὑπέβαλεν ἀπαράγνωστον ἐκχωροῦσαν πρὸς δουλείαν Εὐδοκίαν τὴν γαμετὴν αὐτοῦ, καὶ ὑπέγραψε [80], παρὰ Πουλχερίας ὀνειδισθείς.

Hoc eodem anno Gizerichus auctis Vandalorum copiis potentior factus, terræ marisque et plurium insularum Romanis prius subjectarum principatu arrepto, regem se ipsum renuntiavit: ex quo mœror animi Theodosio incussus: qui mille et centum onerarias naves cum ingenti Romanorum exercitu Areobindo, Asylæ, Innobindo, Arintheo et Germano ducibus commisit. Tam valida igitur classe ad Siciliæ oras appellente, Gizerichus exterritus de fœderibus cum Theodosio ineundis, legationem misit.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Γιζέριχος τῷ Οὐανδαλικῷ (94) πλήθει πολὺς γενόμενος, καὶ ῥῆγα καλέσας ἑαυτὸν γῆς τε καὶ θαλάσσης, καὶ νήσων [81] πολλῶν τοῖς Ῥωμαίοις ὑποτελῶν κατασχὼν, ἐλύπει τὸν Θεοδόσιον. B Καὶ ἀποστέλλει χιλίας [82] ἑκατὸν ὁλκάδας μετὰ δυνάμεως Ῥωμαϊκῆς Ἀρεοβίνδου καὶ Ἀσύλα [83] (95) καὶ Ἰννοβίνδου καὶ Ἀρινθέου καὶ Γερμανοῦ τῶν στρατηγῶν [84]. Ταύτης οὖν τῆς δυνάμεως τῇ Σικελίᾳ προσορμηθείσης, καταπλαγεὶς ὁ Γιζέριχος πρεσβεύεται Θεοδοσίῳ περὶ σπονδῶν.

A. C. 442. — *Cpoleos episcopi Anatolii annus primus.*

Antiochiæ episcopi Maximi annus primus.

A. M. 5942.—*Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Ἀνατολίου ἔτος α'.*

Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Μαξίμου ἔτος α'.

88 Hoc anno res proprias accuratius perpendens Theodosius, et se Chrysaphii fraudibus circumventum agnoscens, de impiis in Flavianum perpetratis sceleribus et admissis in reliquos episcopos injuriis summum animi concepit dolorem. In iram itaque prorumpens, primo Chrysaphium in quamdam insulam ablegat: tum in Eudociam graviter objurgatam, malorum omnium auctricem eam dicens, quæ Pulcheriam aula ejecisset, durius invehitur, et ea insuper, quæ circa Paulinum acciderant, cum probris objicit. Illa desperatis in rebus Hierosolymam se dimitti rogat: Severoque presbytero et Joanne diacono sociis itineris acceptis, Hierosolymam tendit. Illos autem ad eam frequentius in urbe prius itasse, et modo cum ea Hierosolymis reperiri, ac insuper pluribus ab ea donis augeri audiens imperator, missis litteris, capite multari jussit: tum demum beatam Pulcheriam multis precibus sollicitatam reduxit in aulam: quæ extemplo mandavit Ephesum, qui sancti Flaviani corpus reportarent, illudque magno pompæ satellitio per

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπιλογισάμενος Θεοδόσιος, καὶ γνοὺς ἑαυτὸν ἀπατηθέντα ὑπὸ τῆς Χρυσαφίου πανουργίας, ἐλυπεῖτο περὶ τῆς εἰς Φλαβιανὸν γεγενημένης ἀσεβείας καὶ τῆς εἰς τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἀδικίας. Καὶ ἀγανακτήσας σφόδρα, πρῶτον μὲν Χρυσάφιον ἐξώρισεν (96) εἴς τινα νῆσον. Τῇ δὲ Εὐ- C δοκίᾳ ἐπιφέρεται σφοδρῶς πάντων τῶν κακῶν αἰτίαν αὐτὴν ἀποκαλῶν, ὡς καὶ Πουλχερίαν τῶν βασιλείων ἀποδιώξασαν, ἅμα δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν Παυλῖνον ὀνειδίζων αὐτῇ. Ἡ δὲ ἀπογνοῦσα παρεκάλεσεν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ἀπολυθῆναι αὐτήν. Καὶ λαβοῦσα μεθ' ἑαυτῆς Σευῆρον τὸν πρεσβύτερον καὶ Ἰωάννην τὸν διάκονον, ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα. Καὶ μαθὼν ὁ βασιλεὺς, ὅτι οὗτοι [85] καὶ ἐν τῇ πόλει αὐτῇ ἐσύχναζον, καὶ ἐν Ἱεροσολύμοις μετ' αὐτῆς εἰσι, καὶ πολλὰ αὐτοῖς δωρεῖται, ἀποστείλας ἀπεκεφάλισεν αὐτούς. Τότε ὁ βασιλεὺς τὴν [86] μακαρίαν Πουλχερίαν πολλὰ παρακαλέσας, ἤγαγεν εἰς τὰ βασίλεια· ἥτις εὐθέως ἀποστείλασα εἰς Ἔφεσον (97), ἤγαγεν τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Φλαβιανοῦ· καὶ μετὰ δορυφορίας διὰ τῆς D μέσης ἐκκομίσασα, ἔθαψεν ἐν τοῖς ἁγίοις Ἀποστό-

VARIÆ LECTIONES.

[77] ἅπαντας] ἀπόντας b. [78] εὐρίπιστος A, εὐρέπιστος vulg. [79] ἀπαραγνώστοις A, ἀπαραγνώστως vulg. [80] δεινῶς ante παρὰ add. b. [81] νήσων A, νησσῶν vulg. [82] χιλίας, χιλιάδας A. [83] Ἀνσίλα A. [84] τῶν στρατηγῶν A, τοῦ στρατηγοῦ vulg. [85] οὗτοι καὶ ἐν π. A, οὗτοι ἐν πόλει vulg. [86] τὴν add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(94) Theodosii expeditionem ante septem annos, Cyro consule solo, susceptam refert Prosper in Chron.: *Theodosius imperator bellum contra Vandalos movet, Areobinda, et Anaxilla, atque Germano ducibus cum magna classe directis: qui longis cunctationibus negotium differentes, Siciliæ magis oneri, quam Africæ præsidio fuerunt.* Et anno succedente: *Exercitus qui in Sicilia morabatur, ad defensionem Orientalium partium revertitur. Cum Geisericho autem ab Augusto Valentiniano pax confirmata, et certis spatiis Africa inter utrumque divisa est.*

(95) Quem Anaxillam nuper scripsit Prosper: Ansilam, ut hic Ἀσύλαν quoque pronuntiari notat Pontacus.

(96) Chronicon Alex. anno Theodosii 42, et ultimo: Ἐσφάγη Χρυσάφης ὁ σπαθάριος εἰς τὴν πόρταν Μελαντιάδος· *Interfectus est Chrysaphius spatharius ad portam Melantiadis.*

(97) Flaviani corpus Marciano imperante CP. relatum ipsa Pulcheria ad Leonem scripsit: *Super hæc autem sciat tua sanctitas, quoniam præcepto nostri domini, et tranquillissimi principis mei conjugis in gloriosam civitatem CP. sanctæ memoriæ Flaviani episcopi corpus allatum est: in Basilica apostolorum, in qua consueverunt prædecessores episcopi sepeliri, competenter est positum.*

λεις. Τότε τὴν τῶν Χαλκοπρατείων (98) ἐκκλησίαν A τῇ [87] Θεοτόκῳ ἀνήγειρεν, συναγωγὴν Ἰουδαίων πρότερον οὖσαν. Τοῦ δὲ λαοῦ [88], ὡς προέφημεν, ἐν Σικελίᾳ ἐκδεχομένου τὴν τῶν πρεσβευτῶν Γιζερίχου ἄφιξιν καὶ τὴν τοῦ βασιλέως κέλευσιν, ἐν τῷ μεταξὺ Ἄττιλας (99) Ὀμνουδίου [89] (1) παῖς, Σκύθης, γενόμενος ἀνδρεῖος καὶ ὑπερήφανος, ἀποβαλὼν Βδέλαν τὸν πρεσβύτερον ἀδελφὸν, καὶ μόνος ἄρχων τὸ τῶν Σκυθῶν βασίλειον, οὓς καὶ Οὔννους καλοῦσιν, κατατρέχει τὴν Θρᾴκην, δι' ὃν [90] καὶ μάλιστα Θεοδόσιος σπένδεται [πρὸς] Γιζέριχον, καὶ ἐπανάγει τὸν στόλον ἐκ Σικελίας. Ἀποστέλλει δὲ τὸν Ἄσπαρα σὺν τῇ ὑπ' αὐτὸν δυνάμει καὶ Ἀρεόβινδον καὶ Ἀργάλισκλον [91] ἐπὶ τὸν Ἄττιλαν Ῥατιάρειαν ἤδη καὶ Νάσσαν [92] καὶ Φιλιππούπολιν καὶ Ἀρκαδιούπολιν καὶ Κωνσταντίαν καὶ ἕτερα πλεῖστα πολίσματα καταστρεψάμενον, B καὶ σὺν αἰχμαλώτοις πολλοῖς ὑπέρογκον συμφορήσαντα λείαν. Τῶν οὖν [93] στρατηγῶν ἐλαττωθέντων σφόδρα ταῖς μάχαις, προῆλθεν [94] Ἄττιλας καὶ μέχρι θαλάσσης ἑκατέρας, τῆς τε τοῦ Πόντου καὶ τῆς πρὸς Καλλίπολιν [95] καὶ Σηστὸν [96] κεχυμένης, πᾶσαν πόλιν καὶ φρούρια δουλούμενος, πλὴν Ἀδριανουπόλεως καὶ Ἡρακλείας, τῆς ποτε Περίνθου [97] κληθείσης, ὥστε καὶ εἰς τὸν Ἄθυραν [98] αὐτὸν φρούριον ἐλθεῖν. Ἀναγκάζεται οὖν Θεοδόσιος πρεσβεύσασθαι [99] πρὸς Ἄττιλαν· καὶ ἑξάκις χιλίας μὲν αὐτῷ [1] λίτρας ὑπὲρ τῆς ἀναχωρήσεως παρασχεῖν, χιλίων δὲ λιτρῶν ἐτήσιον φόρον αὐτῷ ἠρεμοῦντι προσωμολόγησε τελεῖν. Τότε τοίνυν [2] ἐπανελθούσης τῆς Ῥωμαϊκῆς δυνάμεως ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Ἄττιλαν, C μετὰ βραχὺ τελευτᾷ Θεοδόσιος μηνὶ Ἰουνίῳ [3] εἰκοστῇ ἰνδικτιῶνι τρίτῃ. Ἡ δὲ μακαρία Πουλχερία, μήπω τινὶ τῆς τοῦ βασιλέως τελευτῆς γνωσθείσης, μεταστειλαμένη Μαρκιανὸν (2), ἄνδρα ἐν σωφροσύνῃ καὶ σεμνότητι διαπρέποντα, γέροντα ὄντα ἱκανώτατον [4], λέγει πρὸς

mediam urbem stipatum in Sanctorum Apostolorum ædem sepeliendum inferrent. Eo tempore Chalcoprateorum ecclesiam, quæ Judæorum synagoga prius fuerat, Deiparæ consecravit. Cæterum dum, ut supra præfatum, legatorum Gizerichi adventum et imperatoris mandata classis Romana præstolatur in Sicilia, interea Omnudii filius Attila, in Scythia natus, vir alioqui fortis et superbus, Bdela seniore fratre amisso, solus Scytharum, quos Unnos vocant, principatum arripit, et in Thraciam excurrit : quo maxime motus Theodosius pacem init cum Gizericho, et ex Sicilia classem revocat. Tum Asparem, Areobindum et Argalisclam mittit adversus Attilam, qui jam Ratiariam, Nassam, Philippopolim et Arcadiopolim Constantiamque et alia pleraque oppida subverterat, quique cum innumeris captivis, etiam Romanis ducibus superatis, prædam immensam agebat. Tantis victoriis auctus Attila, et ad utrumque mare, Ponticum videlicet et quod Callipolim usque ad Sestum expanditur, civitatibus cunctis munitisque locis suæ servituti, præter Adrianopolim et Heracleam, cui nomen olim Perinthus, subactis, ad Athyram usque castellum progreditur. Ad Attilam itaque legationem decernere Theodosius cogitur : eique sexies mille auri libras ad recessum e Romanis finibus faciendum promittit ; et insuper mille librarum tributum annuum, si pacem egerit, annuit se pensurum. Porro Romanis copiis a bello contra Attilam receptis, paulo post diem obit Theodosius, mensis Junii vigesimo, indictione tertia. Cæterum beata Pulcheria, **89** nondum ulli imperatoris morte manifestata, Marcianum, virum prudentia et honestate morum celebrem, ætate jam provectum et ad negotia gerenda idoneum, ad se accersitum alloquitur : *Quandoquidem decessit imperator, ego te*

VARIÆ LECTIONES.

[87] τῇ ἁγίᾳ θεοτ. b. [88] λαοῦ] στόλου b. [89] Ὀμνοδίου A, Ὀμουνδίου b. [90] καὶ ante μάλιστα om. A b. [91] Ἀργάλισκλον A e f, Ἀργίσκλον b, Ἀρδάλισκλαν vulg. [92] Ναΐσον b. [93] τῶν οὖν στρατηγῶν b, τῶν στρατ. A, τῶν συστρατ. vulg. [94] προσῆλθεν A e f. [95] Καλλιούπολιν A. [96] Σηστὸν A, Σέστον vulg. [97] Πειρίνθου A b. [98] Ἄθηραν b. [99] πρεσβεύσασθαι A, πρεσβεύεσθαι vulg. [1] μὲν αὐτῷ] χρυσίου b. [2] τοίνυν A, οὖν vulg. [3] Ἰουλίῳ A. [4] ὄντα ἱκανώτατον A, ὄντα καὶ ἱκαν. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(98) *Origines CP.* : Τὰ λεγόμενα Χαλκοπρατεῖα D πρότερον ἀπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κατοικία ἦν ἐκεῖ τῶν Ἰουδαίων. Ἦσαν δὲ ἐκεῖσε χρόνους ρλβ', καὶ ἐπίπρασκον ἐκεῖσε τὰ χαλκώματα. Ὁ δὲ μικρὸς Θεοδόσιος ἐξέωσεν αὐτοὺς ἐκ τοῦ τόπου, καὶ ἀνακαθάρας αὐτὸν, ναὸν τῆς Θεομήτορος ἀνήγειρεν. Ὑπὸ δὲ σεισμοῦ συμπτωθεὶς ὁ ναὸς, Ἰουστῖνος ὁ ἀπὸ κουροπαλάτων πάλιν αὐτὸν ἀνήγειρεν, καὶ ἀκίνητα κτήματα ἐπεκύρωσεν· *Chalcopratia sic dicta a magni Constantini temporibus ædes fuit Judæis concessa : ibique annos* 132 *manserunt, vendentes ærea vasa. Theodosius autem Junior loco eos ejecit, et expurgatum Dei Matris templum effecit. Terræ vero motu in terram excussum Justinus Curopalata iterum reparavit, et immotis ædificiis corroboravit.* Insigne miraculum ad Christi imaginem in Chalce porta multis prosequitur, ac eleganti exornat encomio auctor anonymus tomo II *Auctarii* P. Combefis.

(99) Ἐν τοῖς προτέροις dicere debuisset : ante 7 nimirum vel 8 annos, quibus occupata in Sicilia adversus Giserichum Theodosii classe Attila Thraciam armis infestabat : et ei depulsando revocata, nec levibus præliis cum eo initis, paceque tandem sub tributi conditione composita, Theodosius defunctus est.

(1) *Mundzuccum* scribit Jornandes de rebus Get. *Omundium* Vat. ms., in variis lect., fratrem vero *Bletam*. Prosper, *Budam*, alii *Bledam*.

(2) Perinde narrat Cedr. sed Theodosii id factum nutu refert, qui ipse jam coram Aspare et senatu Marcianum ad imperium delegerat : Εἶπεν αὐτῷ ἐπὶ Ἄσπαρος καὶ τῆς συγκλήτου· Ἐδείχθη μοι ὅτι σε δεῖ γενέσθαι βασιλέα μετ' ἐμέ· *Sub præsentia Asparis et senatus ait Marciano, Ostensum est mihi fore, ut a meo obitu imperium capessas.* Ostensum nimirum a Joanne theologo Ephesi, ut jam Pulcheriæ dixerat : ubi imperite Xyl., *Ab Aspare et senatu mihi demonstratum est, te* etc. Ipsum oraculum respicere videtur Theophanes, cum statim

ex omni senatu ceu virtute præstantissimum elegi. Da fidem : virginitatem meam, quam Deo consecravi, te servaturum inviolatum : et imperatorem renuntiabo. Illo sese ita facturum pollicito, patriarcham et senatum Pulcheria convocat, et Marcianum Romanorum imperatorem declarandum curat.

A. C. 443. — *Romanorum imperatoris Marciani annus primus.*

Hoc anno pientissimus Marcianus divino suffragio imperator renuntiatus cunctos exsules ad propria revocavit. Beata porro Pulcheria Chrysaphium eunuchum cunctis exosum Jordani Joannis (qui Romæ quondam tyrannide arrepta ad Ardaburium et Asparem post deditionem se recipiens cum eis Byzantium profectus, atque ad honores et dignitates promotus, tandem a Chrysaphio mortem illatam sustinuerat) filio tradidit : quem Jordanes pari mortis pœna mulctavit. Cæterum operæ pretium fuerit, quomodo Marcianus ad imperium a Deo fuerit destinatus, scripto significare. Superioribus annis, quibus Persicum bellum susceptum, Marcianus miles gregarius cum exsisteret, e Græcia versus Persiam cum proprio numero proficiscebatur. In Lyciam cum venisset, morbo correptus, in urbe Sidema a suis relinquitur : in ea diuturnius moratus duobus quibusdam fratribus, quorum nomina Julius et Tatianus, amicitiæ fœdere connectitur. Isti Marcianum in propriis ædibus acceptum curant et quietem jubent ducere : venatumque aliquando egressi, comitem eum adjungunt : ac circa meridiem fatigati sopore fruuntur. Prior cæteris a somno excitatus Tatianus Marcianum ad solem adhuc dormientem conspicatus, ingentem aquilam advolantem et in eum expansis alis umbram facientem animadvertit. Portentum miratus, fratrem excitat, miraculum indicat. Ac uterque tandem volucris benevolum officium diu miratus Marciano somnum excutit, et his eum compellat : *Si nonnunquam imperium assequaris, quid nobis gratiarum rependes?* Respondet ille : *Quisnam sum ego, cui tale quid contingat?* Illi repetitis verbis denuo interrogant; quibus Marcianus : **90** *Si succedat a Deo imperium,* inquit, *patres vos renuntiabo.* Tunc ducentis nummis donato dicunt : *Proficiscere*

A αὐτόν· *Ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς ἐτελεύτησεν, ἐγὼ δὲ σὲ ἐξελεξάμην ἐκ πάσης τῆς συγκλήτου, ὡς ἐνάρετον· δός μοι λόγον, ὅτι φυλάττεις τὴν παρθενίαν μου, ἣν τῷ Θεῷ ἀνεθέμην, καὶ ἀναγορεύσω*[5] *σε βασιλέα.* Τοῦ δὲ συνθεμένου τοῦτο ποιεῖν[5*], μεταστέλλεται τὸν πατριάρχην καὶ τὴν σύγκλητον, καὶ ἀναγορεύει αὐτὸν βασιλέα Ῥωμαίων.

A. M. 5943. — *Ῥωμαίων βασιλέως Μαρκιανοῦ ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Μαρκιανὸς ὁ εὐσεβὴς θείᾳ ψήφῳ αὐτοκράτωρ ἀναδειχθεὶς[6], τοὺς ἐν ἐξορίᾳ[7] πάντας ἀνεκαλέσατο. Ἡ δὲ μακαρία Πουλχερία τὸν παμμίσητον Χρυσάφιον τὸν εὐνοῦχον ἐκδέδωκεν Ἰορδάνῃ τῷ παιδὶ Ἰωάννου, τοῦ ἐν Ῥώμῃ τυραννήσαντος, καὶ
B προσχωρήσαντος πρὸς Ἀρδαβούριον καὶ Ἄσπαρα, καὶ εἰς τὸ Βυζάντιον ἐλθόντος, καὶ τιμῆς ἀξιωθέντος, ἀναιρεθέντος δὲ δόλῳ ὑπὸ Χρυσαφίου· ὃν λαβὼν Ἰορδάνης ἀνεῖλεν. Ἄξιον δέ ἐστιν, καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς τοῦ Θεοῦ[8] εἰς Μαρκιανὸν τὸν βασιλέα ἐκλογὴν σημᾶναι. Ἐν τοῖς παρῳχηκόσι[9] χρόνοις, ἐν οἷς ὁ Περσικὸς πόλεμος ἐκινήθη, στρατιώτης ὢν λιτὸς ὁ Μαρκιανὸς μετὰ τοῦ ἰδίου νουμέρου (3) ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος κατὰ Περσῶν ἀπῄει, καὶ γενόμενος ἐν Λυκίᾳ[10], ἀῤῥωστίᾳ περιέπεσεν[11], καὶ καταλειφθεὶς ἐν πόλει Σύδημα, κἀκεῖσε χρονοτριβήσας, προσκολλᾶται δύο ἀδελφοῖς τισιν Ἰουλίῳ καὶ Τατιανῷ καλουμένοις· οἵτινες εἰς τὸν ἴδιον οἶκον λαβόντες αὐτὸν, διανέπαυσαν. Εἰς θήραν δὲ ἐξελθόντες, ἔλαβον αὐτὸν μεθ' ἑαυτῶν. Κοπιάσαντες δὲ περὶ μεσημβρίαν, ἐκοιμή-
C θησαν. Προεξυπνισθεὶς δὲ ὁ Τατιανὸς θεωρεῖ τὸν Μαρκιανὸν εἰς τὸν ἥλιον κοιμώμενον, καὶ ἀετὸν παμμεγεθέστατον[12] ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντα καὶ τὰς ἑαυτοῦ πτέρυγας διαπετάσαντα καὶ σκιὰν ἐπ' αὐτῷ περιποιούμενον. Καὶ τοῦτο θεασάμενος, ἐγείρει τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν καὶ τὸ θαῦμα ὑποδείκνυσι· καὶ ἐπὶ πολὺ θαυμάζοντες τὴν τοῦ πετεινοῦ εὐνοϊκὴν δουλείαν, ἐξυπνίζουσι τὸν Μαρκιανὸν, καὶ λέγουσιν· *Ἐὰν βασιλεύσῃς, τί ἡμῖν χαρίζῃ;* Ὁ δὲ εἶπεν· *Τίς γάρ εἰμι, ἵνα εἰς ἐμὲ τοῦτο γένηται;* Οἱ δὲ ἐκ δευτέρου τὸν λόγον εἶπον. Λέγει ὁ Μαρκιανός· *Ἐὰν τοῦτο ἐκ Θεοῦ γένηται, πατέρας ὑμᾶς ἀνακηρύξω.* Τότε διδόασιν αὐτῷ διακόσια νομίσματα, λέγοντες· *Πορεύου ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ μέμνησο ἡμῶν, ὅτε ὁ Θεός σε ὑψώσει*[13]. Ὁ δὲ ἀπ-
D ελθὼν, προσκολλᾶται Ἀρδαβουρίῳ καὶ Ἄσπαρι

VARIÆ LECTIONES.

[5] ἀναγορεύσω A, ἀναγορεύω vulg. [5*] ποιεῖν om. A. [6] ἀναδειχθεὶς A, ἀναδεχθεὶς vulg. [7] ἐξορίαις b. [8] τοῦ Θεοῦ om. a e. [9] παρῳχηκόσι A, παρῳχοικόσι vulg. [10] Λυκίᾳ] Κιλικίᾳ codd. nonnulli. [11] περιέπεσεν A, περιπεσὼν vulg. [12] παμμεγεθέστατον A, παμμεγέστατον vulg. [13] ὑψώσει A, ὑψώσῃ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

anno seq., θείᾳ ψήφῳ ἀναδειχθῆναι αὐτοκράτορα, *divino suffragio renuntiatum Marcianum imperatorem*, ait; non quia ejus inaugurationi patriarchæ opera accesserit, ut nonnullus annotavit. COMBEFIS.

(3) Possunt huc accersiri quæ de voce ἀριθμὸς ad pagg. 43 et 64 superius annotavimus. Νούμερον enim ex Latina voce deductam eamdem significantiam sortitur, *cohortem* videlicet, vel *legionem*. Apollonius presbyter apud Meursium de excidio Hierosol. lib. III, *Laudavit ineptus verba ducis Vafri numerus.* Œcumenicus ad Act. apost. cap. XV : Καὶ τὴν ἀξίαν ἐδήλωσεν, ἐκ σπείρης εἰπὼν τῆς καλουμένης Ἰταλικῆς. Σπεῖρα δέ ἐστιν ὃ καλοῦμεν νῦν νούμερον· *Dignitatem quoque manifestavit, ex legione dicens Italica : legio quippe est quod numerum nunc vocamus.*

Ἀρειανοῖς οὖσιν, καὶ ποιήσας παρ' αὐτοῖς πεντεκαίδεκα χρόνους, καὶ δομέστικος (4) αὐτῶν γεγονώς, κατῆλθεν μετὰ τοῦ Ἄσπαρος εἰς Ἀφρικὴν παρατάξασθαι εἰς Γιζέριχον[14], καὶ ἐν τῷ πολέμῳ ἐκρατήθη[15]. Γιζερίχου δὲ ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐλῇ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας ἀποκλείσαντος, καὶ ἐκ τῶν ὑπερῴων κατενόει αὐτούς. Καὶ περὶ μεσημβρίαν παρακύψας ὁρᾷ τὸν Μαρκιανὸν καθεύδοντα, καὶ ἀετὸν ἐλθόντα, καὶ τὰς πτέρυγας ἐκτείνοντα καὶ σκιάζοντα αὐτόν· καὶ τοῦτο ἰδὼν ὁ Γιζέριχος θείαν εἶναι οἰκονομίαν ἐλογίσατο[16] ταύτην· καὶ μεταπεμψάμενος τὸν ἄνδρα, καὶ γνοὺς εἶναι αὐτὸν δομέστικον τοῦ Ἄσπαρος, ἔγνω ὅτι εἰς βασιλέα[17] ἀνάγεσθαι μέλλει. Καὶ ἀποκτεῖναι αὐτὸν οὐκ ἠθέλησεν, λογισάμενος ὅτι τοῦ Θεοῦ τὴν βουλὴν οὐδεὶς δύναται κωλῦσαι. Ὅρκον δὲ αὐτὸν ἀπῄτησεν, ὅτι εἰ τῷ Θεῷ φίλον βασιλεύειν αὐτὸν, οὐ πολεμήσει ποτὲ Οὐανδήλους. Καὶ οὕτως ἀβλαβὴς ἀπολυθεὶς ὁ Μαρκιανὸς ἦλθεν εἰς τὸ Βυζάντιον. Χρόνου δὲ[18] ὀλίγου διελθόντος, καὶ Θεοδοσίου τελευτήσαντος, βασιλεὺς ἀνεδείχθη, ὡς προέφημεν. Ἐγένετο δὲ χρηστὸς περὶ πάντας τοὺς ὑπηκόους. Ὁ δὲ Ἀττίλας (5) ἐπανίσταται τῷ βασιλεῖ[19] Ῥώμης Οὐαλεντινιανῷ, διότι οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ εἰς γυναῖκα τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν Ὀνωρίαν· καὶ ἐλθὼν μέχρι πόλεως Αὐρηλίας, καὶ συμπλακεὶς Ἀετίῳ τῷ στρατηγῷ Ῥωμαίων, καὶ ἡττηθεὶς, πλείστους ἀποβαλὼν τῆς δυνάμεως παρὰ Λήγουν[20] ποταμὸν (6), ὑπέστρεψεν κατῃσχυμμένος. Ὁ δὲ Μαρκιανὸς τῆς ἐν Λυκίᾳ γεγενημένης αὐτῷ ὑπομνησθεὶς εὐεργεσίας, Τατιανὸν καὶ Ἰούλιον μεταπεμψάμενος πατέρας αὐτοὺς ἀνεκήρυξεν. Καὶ τὸν μὲν Τατιανὸν ὕπαρχον[21] ἐποίησε τῆς[21'] πόλεως· τῷ δὲ Ἰουλίῳ τὴν τῶν Λιβύων[22] ἐνεχείρισεν ἀρχήν. Ἡ δὲ μακαρία Πουλχερία πολλὰς μὲν καὶ ἄλλας τῷ Χριστῷ ἀνήγειρεν ἐκκλησίας, ἐξαιρέτως δὲ τὴν ἐν Βλαχέρναις τῆς[23] πανυμνήτου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας τοῦ εὐσεβοῦς Μαρκιανοῦ. Λέων δὲ ὁ μακάριος πάππας Ῥώμης ἔγραψε Μαρκιανῷ αἰτῶν τὰ τολμηθέντα παρὰ Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς ἐν Ἐφέσῳ εἰς τὸν ἅγιον Φλαβιανὸν ζητηθῆναι ἐπὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, καὶ ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς συναχθῆναι πάντας τοὺς ἐπισκόπους.

A *Cpolim, et nostri memoriam habe, ubi te Deus in meliorem fortunam evexerit.* Digressus ab eis Ardaburio et Aspari Arianæ opinionis hominibus adjungitur, et quindecim annos cum eis moratus ac domesticus factus, cum Aspare tandem expeditionis in Africam adversus Gizerichum comes, in conflictu capitur. Gizerichus captivos atrio conclusos ex superiore cœnaculo contemplaturus circa meridiem procumbens in fenestram, Marcianum somno detentum conspicatur et advolantem aquilam extentis pennis eum obumbrantem. Re visa, Gizerichus eam divinæ providentiæ consilio geri mente perpendit : ac ubi accersitum ad se Marcianum Asparis domesticum esse novit, ad imperii culmen virum aliquando evehendum prævidit. Itaque Dei B consilium a nullo præpediri arbitratus, mortem inferre noluit : at jurejurando exacto, ut si eum imperare Deo videretur, nunquam Vandalos bello lacesseret, polliceri compulit. Ita Marcianus dimissus incolumis Cpolim regreditur. Mox vero brevi prætercurrente tempore, ac Theodosio fatis functo, imperator, ut præmisimus, est salutatus, et in subditos omnes humanissimum se præbuit. Cæterum Attila Romæ principem Valentinianum maxime bello vexare studuit, quod Honoriam propriam sororem ei conjugem locare recusasset. Ad Aurelianorum itaque civitatem progressus, consertis cum Aetio Romano duce manibus, pluribus suarum copiarum ad Ligerim fluvium amissis, superatur, et C cum dedecore proprios repetit fines. Marcianus beneficii sibi quondam in Lycia collati memor, Tatianum et Julium ad se accitos patres renuntiat : et Tatianum quidem urbis, Julium vero Libyca decorat præfectura. Beata porro Pulcheria plures ac alias Christo construxit ecclesias : maxime vero quæ celebrandæ Dominæ nostræ Deiparæ dicata conspicitur in Blachernis sub pientissimi Imperatoris Marciani exordia. Cæterum beatus Leo Romanus papa, quæ Dioscori et Eutychis temerariis ausibus adversus sanctum Flavianum Ephesi fuerant attentata, in generali concilio recudi ac discuti litteris expetiit : imperator vero universos episcopos congregari mandavit.

A. M. 5944. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἡ ἐν Χαλκηδόνι ἁγία τετάρτη γέγονεν σύνοδος (7) μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ἰνδικτιῶνος ε' μετὰ ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας δύο τῆς ἀναγορεύσεως Μαρκιανοῦ· πάντων δὲ τῶν[24] ἐπισκόπων

A. C. 444. — **91** Hoc anno sancta et quarta synodus Chalcedone celebrata est, mense Octobri, D indictione quinta, Marciano jam unum annum et duos menses imperante. Cunctis igitur episcopis et senatu

VARIÆ LECTIONES.

[14] εἰς Γιζ.] πρὸς Γ. a c. [15] ἐκρατήθη ὑπὸ Γιζ. ἐν τῇ A a e. [16] ἐλογήσατο codd. et edd. [17] βασιλείαν b. [18] δὲ om. b. [19] τῷ βασιλεῖ Ῥώμης A, τοῖς βασιλεῦσι καὶ Ῥώμης vulg. [20] Λήγην A. [21] ἔπαρχον A. [21'] τῆς add. ex A. [22] Λυκίων b, fortasse vere. [23] τῆς add. ex A. [24] τῶν add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(4) Suidas : Δομέστικοι οἱ τῶν Ῥωμαίων ἱππεῖς, οἱ κατὰ Ῥωμαίους οἰκειακοὶ στρατιῶται· *Domestici sunt Romanorum equites. Satellites domestici secundum Romanos.* Zonaras in Diocletiano : Δομεστίκους δὲ τοὺς ἱππέας τινὲς νομίζουσι· *Domesticos quidam censent equites vocari.* Procopius, *De bello Vandalico*, lib. I, Marcianum domesticum exponit : *Ille se Asparis arcanorum omnium socium esse inquit, quem Romani domesticum vocant.*

(5) Ad annum Marciani primum Idatii Prosperique Chron. hæc referunt.

(6) Ita Gregorius Turonensis. Idatius, et Jornandes de rebus Geticis, Attilam ad campos Catalaunicos prostratum asserunt.

(7) Idatii et Alexandrinum Chronica consentiunt.

congregatis in æde sanctæ martyri Euphemiæ dicata, et quæ prima indictione, tum quæ ab Eutyche gesta, et quæ a Dioscoro Ephesi fuerant innovata, discussis, de his interrogatus Dioscorus ad rerum actarum ignorantiam confugit : at cum argumentis, quæ ab ipsis actis petebantur, convinceretur, perplexus hæsitabat, ac simul veritas in apertum proferebatur. Tunc quid pro defensione diceret nescius, erubuit. Qui vero cum ipso in prædatoria synodo convenerant, vis sibi ab eo illatæ Dioscorum arguebant : et venia sibi a synodo petita, in gratiam sunt recepti : e quorum numero Juvenalis Hierosolymorum episcopus exstitit. Dioscorus animo fluctuans, et quid responderet incertus, synodo se præsentem exhibere non ulterius est ausus. Tum vero synodus, ipso imperatore Marciano et senatu præsente, adversam Dioscoro et Eutychi sententiam pronuntiavit et eos depositione punivit. Pronuntiata sententia synodus soluta est. Imperator Gangras relegato Dioscoro, in synodi laudes erumpens, dixit : *Deo nostrum omnium Domino maximas debeo grates, quod, sublata omni dissensione, in unam tandem et eamdem sententiam omnes ivimus.* Sanctos demum sexcentos et triginta Patres postquam benigne et humane suscepisset, singulos cum pace ad proprias sedes dimisit. In Dioscori vero locum Proterius Alexandriæ episcopus est ordinatus.

A. C. 445. — *Persarum regis Peroxis annus primus.*

Alexandriæ episcopi Proterii annus primus.

Hoc anno multis rebus præclare gestis, cunctisque suis bonis pauperibus relictis, beata et pia Pulcheria obdormivit in Christo : bona ejus licet immensa Marcianus libentissime consignavit. Ipsa porro quam plurimas sacras ædes sive oratoria, multa item publica pauperum loca peregrinorumque domicilia et eisdem mortuis cœmeteria in quibus sancti martyris Laurentii templum numeratur, ædificavit. Dioscoro vero in exsilium pulso, et in ejus vicem Proterio suffecto, qui cum Dioscoro et Eutyche sentiebant, magnum concitaverunt tu-

A συνελθόντων ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῆς Ἁγίας Εὐφημίας, καὶ τῆς συγκλήτου, καὶ γυμνασθέντα τὰ ἐπὶ τῆς πρώτης ἰνδικτιῶνος καὶ τὰ παρ'[25] Εὐτυχοῦς πραχθέντα καὶ τὰ ἐν Ἐφέσῳ ὑπὸ Διοσκόρου νεωτερισθέντα, ἐγκαλούμενος ὁ[26] Διόσκορος περὶ τούτων ἐπὶ τὴν ἄγνοιαν[27] τῶν πεπραγμένων καταφεύγει, καὶ μὴ δυνηθεὶς ἐκφυγεῖν τὸν ἐν τοῖς πραχθεῖσιν ἔλεγχον[28], ἠπορεῖτο, καὶ ἡ ἀλήθεια παρεγυμνοῦτο. Τότε μὴ ἔχων ἀπολογίαν, κατῃσχύνθη. Οἱ δὲ συνεδρεύσαντες αὐτῷ ἐν τῇ[29] λῃστρικῇ συνόδῳ, ἤλεγχον αὐτῷ τὴν βίαν καὶ τὴν ἀνάγκην, ἣν ὑπέμειναν παρ' αὐτοῦ. Καὶ συγγνώμην τῇ συνόδῳ αἰτήσαντες ἐδέχθησαν· ὧν εἷς ὑπῆρχεν καὶ Ἰουβενάλιος ὁ Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος. Ἀπορήσας δὲ ὁ Διόσκορος [καὶ μὴ ἔχων ἀπολογίαν[30]] οὐκ ἔτι ἐτόλμησεν ἐμφανισθῆναι τῇ
B συνόδῳ. Τότε ἡ σύνοδος, συμπαρόντος καὶ τοῦ βασιλέως Μαρκιανοῦ ἅμα τῇ συγκλήτῳ[31], ἀπεφήνατο κατὰ Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς, καὶ τούτους καθεῖλον. [Ἐν ᾗ καὶ τελειοῦται[32].] Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν μὲν Διόσκορον εἰς Γάγγραν ἐξώρισεν[33], τὴν δὲ σύνοδον ἐπαινέσας εἶπεν· *Χάριν μεγίστην ὁμολογῶ τῷ πάντων ἡμῶν Δεσπότῃ[34] καὶ Θεῷ, ὅτι ἀναιρεθείσης τῆς διχονοίας, εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν[35] ὁμολογίαν πάντες[36] συνεληλύθαμεν.* Καὶ φιλοφρονήσας τοὺς ἑξακοσίους τριάκοντα ἁγίους Πατέρας ἀπέλυσεν ἕκαστον εἰς τὰ ἴδια ἐν εἰρήνῃ. Ἐχειροτονήθη δὲ Προτέριος (8) ἀντὶ Διοσκόρου ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας.

A. M. 5945. — *Περσῶν βασιλέως Περόζου ἔτος α'.*

C *Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Προτερίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Πουλχερία ἡ μακαρία (9) καὶ εὐσεβὴς ἐκοιμήθη ἐν Χριστῷ, πολλὰ ποιήσασα κατορθώματα, καὶ πάντα τὰ ἑαυτῆς πτωχοῖς καταλείψασα, ἅπερ Μαρκιανὸς πλεῖστα ὄντα προθύμως διέδωκεν[37]. Ἔκτισεν δὲ ἡ αὐτὴ πολλοὺς εὐκτηρίους οἴκους καὶ πτωχεῖα καὶ ξενῶνας καὶ ξενοτάφια, ἐν οἷς καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου μάρτυρος Λαυρεντίου. Τοῦ δὲ Διοσκόρου ἐξορισθέντος καὶ τοῦ Προτερίου προβληθέντος[38], οἱ σύμφρονες Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς στάσιν μεγίστην ἐποίησαν, ἀπειλήσαντες κωλύειν καὶ τὴν σιτοπομπίαν (10). Μαρκιανὸς δὲ μα-

VARIÆ LECTIONES.

[25] τὰ παρ'] κατὰ A, καὶ τὰ b e. [26] ὁ add. ex A. [27] ἄγνωσιν b. [28] τῶν — ἐλέγχων b. [29] ἐν τῇ — αὐτῷ om. f. [30] καὶ μὴ ἔχων ἀπολ. om. A. [31] τῇ συγκλήτῳ A, τῆς συγκλήτου vulg. [32] ἐν ᾗ καὶ τελειοῦται : obscura hæc verba om. b. [33] εἰς Γ. ἐξώρισεν A e f, ἐξορίσας εἰς Γ. vulg. [34] Δεσπότῃ καὶ om. A. [35] τὴν αὐτὴν A b, τὴν αὐτοῦ vulg. [36] πάντες add. ex A. [37] διέδωκεν A, δέδωκεν vulg. [38] καὶ τοῦ Προτ. προβλ. om. A. a. f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(8) Diagrammatis Alexandriæ patriarcharum auctor Abraham Ecchellensis, diverso prorsus ordine, et nominibus ad Athanasium nominis secundum patriarcham Alexand. sequentes post Dioscorum ordinat hoc pacto : *Timotheus post obitum Dioscori constitutus est : magnas pertulit ab hominibus contrariæ factionis tribulationes, necnon in exsilium exactus est cum Anatolio fratre, sed post novennium restitutus. Obiit Alexandriæ septima Mosri die Veneris.* Egit in pontificatu secundum eumdem annos 22, dies 330. Sequitur : *Petrus paulo postquam suffectus est, fuit depulsus ab hominibus contrariæ factionis, et ordinatus est loco ejus Timo-* D *theus Ansus : tum Joannes Duinasades, qui constitutus est post obitum Ansi, tum reversus est Petrus ad suam sedem, et obiit quarta Haturi die Dominica.* Vixit ex eodem annos 8, dies 9.

(9) Anno Marciani tertio Pulcheriam fato functam testatur *Chronicon Alexandrinum :* fallunt seipsos proinde qui ex eodem quarto obiisse ponunt; Theophanemque, vel Cedrenum propriæ sententiæ auctores se constituere fingunt. Videatur Idatius ad eumdem annum.

(10) Commeatum et annonam in urbem regiam Alexandria transportandam. Σιτοπομπίαν pronuntiavit Vat. 1 ms.

A θῶν, ἐκέλευσεν οὐκ εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἀλλ' εἰς τὸ Πηλούσιον τὸν σῖτον τῆς Αἰγύπτου καταγωγιάζεσθαι [39] διὰ τοῦ Νείλου, καὶ οὕτως εἰς τὴν βασιλίδα διαπλωΐζεσθαι [40]. Ὅθεν [41] Ἀλεξανδρεῖς λιμώξαντες Προτέριον ᾔτησαν δεηθῆναι περὶ αὐτῶν τοῦ βασιλέως, καὶ οὕτως τῆς ἀταξίας ἐπαύσαντο.

multum, frumentarium etiam commeatum se interclusuros minati: Eo cognito, non Alexandriam, sed Pelusium per Nilum Ægyptum frumentum devehi, ac inde Cpolim reginam urbium deportari Marcianus mandavit. **92** Hinc ipsi Alexandrini fame vexati, Proterium, qui pro ipsis imperatorem deprecaretur, interposuerunt : sicque tumultuari destiterunt.

Τούτῳ τῷ ἔτει ἀνεκτίσθη [42] τὸ Διοκλητιανὸν βαλανεῖον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ· καὶ Ἀττίλας ἔκαυσεν τὴν Ἀκυλίαν πόλιν (11).

Hoc etiam anno Diocletianeum balneum Alexandriæ reparatum : et Attila Aquileiam urbem incendio devastavit.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Θεοδόσιος μοναχὸς (12), ἀνὴρ λυμεὼν, κατελθὼν δρομαῖος μετὰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ μαθὼν Εὐδοκίαν τὴν Αὔγουσταν προσκεκλίσθαι [43] Διοσκόρῳ τῷ καθαιρεθέντι ὑπὸ τῆς συνόδου, ἤρξατο καταβοᾷν τῆς συνB όδου, ὡς τὴν ὀρθὴν ἀναστρεψάσης [44] πίστιν, καὶ συναρπάζει Αὔγουσταν καὶ τοὺς μοναχοὺς, καὶ ταῖς ἰδίαις μιαιφονίαις χρησάμενος, βαρβαρικῷ τρόπῳ τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον ἁρπάζει, καὶ τοὺς τῆς Αὐγούστης ἀνθρώπους ὑπουργοὺς ἔχων, χειροτονεῖ ἐπισκόπους [45] κατὰ πόλιν, τῶν ἐπισκόπων ἔτι ὄντων ἐν τῇ συνόδῳ. Σευηριανὸν δὲ τὸν ἐπίσκοπον Σκυθοπόλεως μὴ ὑπαχθέντα [46] τῇ αὐτοῦ κακοδοξίᾳ τῆς πόλεως ἐξαγαγὼν κατασφάττει, καὶ ἐγείρει διωγμὸν κατὰ τῶν μὴ κοινωνούντων αὐτῷ, καὶ πολλοὺς μὲν ἐβασάνισεν, ἄλλους δὲ ἐδήμευσε [47], καὶ ἑτέρων [48] τοὺς οἴκους πυρὶ παρέδωκεν, ὥστε νομισθῆναι ὑπὸ βαρβάρων τὴν πόλιν ἑαλωκέναι. Ἀπέσφαξεν δὲ καὶ Ἀθανάσιον διάκονον τῆς Ἁγίας Ἀναστάσεως, ὀνειC δίσαντα καὶ ἐξελέγξαντα τὴν αὐτοῦ ἀθεΐαν [49], καὶ τὸ τούτου ἅγιον [50] σῶμα κατὰ τὴν πόλιν πομπεύσας τοῖς κυσὶ παρέδωκεν. Δόμνος δὲ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀντιοχείας εἰς τὴν ἔρημον ἔφυγεν καὶ Ἰουβενάλιος Ἱεροσολύμων. Τοῦ δὲ λυμεῶνος Θεοδοσίου ἐπὶ εἴκοσι μῆνας τὸν θρόνον Ἱεροσολύμων κρατήσαντος, γνοὺς ὁ βασιλεὺς Μαρκιανὸς ἐκέλευσεν αὐτὸν συλληφθῆναι· ὁ δὲ φυγὰς ᾤχετο ἐπὶ τὸ Σίναιον ὄρος. Τούτου δὲ ἐκ ποδῶν γεγονότος καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντων, πάλιν Ἰουβενάλιος τὸν αὐτοῦ θρόνον [51] ἀπέλαβεν.

Hoc eodem anno Theodosius monachus vir exitiosus, peracto Chalcedone concilio, cursu concito Hierosolymam delatus, et de Eudociæ Augustæ versus Dioscorum a concilio depositum affectu certior factus, adversus illud, quasi rectam pervertisset fidem, vociferari et declamare cœpit : et Augusta in propriam sententiam rapta, circumventis etiam monachis, familiaribus sibi cædibus usus, barbarico more in pontificium thronum, etiam ipsis Augustæ domesticis invasionis hujusmodi administris, intruditur, et per urbes, episcopis adhuc in concilio considentibus, episcopos destinat : Severianum autem Scythopoleos episcopum, cum ipsius pravis erroribus assentiri nollet, civitate expulsum interfecit persecutionemque in eos, qui ejus communionem aversarentur, excitat, et quosdam quidem examinat tormentis, aliorum ædes igne depopulatur, adeo ut civitatis a barbaris devastatæ faciem in ipsa civitate exhiberet. Tandemque Athanasium sanctæ Resurrectionis diaconum summam ejus in Deum impietatem probris et reprehensionibus insectantem necavit crudeliter, sanctique corpus per urbem publice in ludibrium raptum canibus objecit. Domnus vero Antiochiæ et Juvenalius Hierosolymorum episcopi in eremum secessu saluti consuluerunt. Cum vero illa pestis viginti menses continuos Hierosolymitanam occupasset sedem, Marcianus, re comperta, ipsum comprehendi jussit : at ille fuga Sinæum in montem se recepit. Ipso vero una cum sacrilege ordinatis eliminato, Juvenalius in sedem sibi propriam est restitutus.

A. M. 5946. — *Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Βασιλείου ἔτος α'.*

A. C. 446. — *Antiochiæ episcopi Basilii annus primus.*

D Τούτῳ τῷ ἔτει Οὐαλεντινιανὸς βασιλεὺς (13) ἐν Ῥώμῃ, ὑφορώμενος τὴν Ἀετίου τοῦ πατρικίου καὶ στρατηγοῦ [52] δύναμιν, δολοφονεῖ τοῦτον, Ἡρακλείου τινὸς τῶν εὐνούχων συμπράξαντος αὐτῷ. Ὁ δὲ Ἀτ-

Hoc anno Valentinianus imperator Aetii patricii potestatem nimiam Romæ suspectam habens, Heraclio quodam eunucho adjutore adscito, ipsum dolis interficit. Adversus autem Marcianum pactum a

VARIÆ LECTIONES.

[39] κατάγεσθαι A. [40] διαπλωΐζεσθαι A, πλωΐζ. vulg. [41] ὅθεν b, ὅπερ vulg. [42] ἐκτίσθη A e. [43] προσκεκλίσθαι a, προσκεκλεῖσθαι A, προσκεκλῆσθαι f, προσκεῖσθαι vulg. [44] διαστρεψάσης A. [45] ἐπισκόπους om. A f. [46] μὴ ὑπαχθ. τῇ αὐτοῦ κακ. om. A f. [47] ἄλλους δὲ ἐδήμευσε add. ex b. [48] ἑτέρων τοὺς A; ἑτέρων δὲ τοὺς vulg. [49] ἀθεμίαν f. [50] τὸ τούτου ἅγιον A, τὸ τοῦ ἁγίου vulg. [51] τὸν αὐτοῦ θρόνον A, τὸν θρόνον αὐτοῦ vulg. [52] καὶ στρατηγοῦ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(11) Aquileiam anno Marciani tertio ab Attila dirutam scribunt Marcellinus, Cassiodorus, *Chronica Ungarica*, Baronius, Valesius, et alii.

(12) Evagrius lib. II, cap. 5, Baronius ad annum 452 num. 26 et seqq.

(13) Aetio et Studio coss. Aetium a Valentiniano sublatum Prosper editionis Sirmundi, Marcellinus, Idatius, et alii testantur. Hos tamen coss. annum Marciani quartum, ut *Chron. Alexandrinum*, alii quintum, ut Prosper, consignasse observant : Alexandrinum sequitur Theophanes.

Theodosio tributum reddi non ferentem Attila bellum parabat. 93 Interea puellæ, cujus forma liberalis omnino fuit, amore captus, dum nuptias cum illa celebrat, vino maxime madidus ac profundo somno gravatus, copioso subinde sanguinis profluvio e naribus atque ore erumpente, vitam finiit. Tam amplam vero patris ditionem excipientes filii et ad invicem dissidentes profligantur. Romani porro qui partes Orientis tenebant, summa pace, justitia et gaudio, Marciano imperante, fruebantur. Et erant certe imperatoris benignitate aurea prorsus illa tempora, tranquillitate nimirum rebus omnibus superfusa.

A. C. 447. — Hoc anno Valentinianus Romæ imperans recta quidem Ecclesiæ dogmata sustinebat, innumeris licet flagitiis quotidianum vitæ usum resperegeret. Formosissimæ siquidem uxori Eudoxiæ Theodosii imperatoris filiæ conjunctus, alienis mulieribus per artes dæmoniacas abutebatur. Etiam curiosa sectantibus assidue conversabatur: quare fœdissimo mortis genere plectitur. Ejus quippe Maximi, qui sub magno Theodosio tyrannidem fuerat aucupatus, nepos et ejusdem nominis consors, inter patricios Romæ adscitus, in palatium irruens Valentinianum trucidavit, Eudoxiam vi oppressit et imperium obtinuit. Etenim per quæ peccat aliquis, per eadem castigatur. His afflicta Eudoxia, cum, Theodosio patre et Pulcheria jam exstinctis, nullum sibi Cpoli affuturum auxilium exspectaret, Gizerichum, ex Maximi tyrannide eximi se deprecata, Romam advocat. Eo cum ingenti classe Romam adnavigante, deterritus Maximus fugæ se committit: et a suis, cum vix annum imperasset, interimitur. Gizerichus, nullo resistente, tertio a cæde Maximi die Romam ingreditur, direptisque omnibus urbis divitiis, et cunctis ejus ornamentis spectatu dignioribus in naves impositis, in quibus etiam fuit copiosa ecclesiæ supellex ex auro solido et gemmis conflata, et Hebraicà vasa a Vespasiani filio Tito post Hierosolymorum excidium Romam allata, et insuper Eudoxia imperatrice ejusque filiabus una secum abductis, in Africam navibus remeat: ibi demum Eudociam Honoricho filio suo majori conjugio copulat, Placidiam vero cum Olybrium patricium virum habere comperisset, una cum matre Eudoxia sub custodia tenuit. Majorinus, audita Maximi morte,

A τιλας εὐτρεπίζετο πολεμῆσαι Μαρκιανῷ μὴ ἀνεχομένῳ τὸν φόρον αὐτῷ παρασχέσθαι τὸν ὑπὸ Θεοδοσίου ταχθέντα. Μεταξὺ δὲ κόρης τινὸς εὐπρεποῦς ἐρασθεὶς, καὶ τὸν πρὸς αὐτὴν γάμον ἐπιτελῶν, οἰνωθεὶς[53] τε σφόδρα καὶ ὕπνῳ βαρυνθεὶς[54], αἵματος ἀθρόου διὰ ῥινῶν τε καὶ τοῦ στόματος ἐνεχθέντος, τελευτᾷ τὸν βίον. Τὴν δὲ τοσαύτην αὐτοῦ δυναστείαν οἱ παῖδες τούτου διαδεξάμενοι καὶ στασιάσαντες πρὸς ἀλλήλους, διαφθείρονται. Οἱ μέντοι γε κατὰ τὴν Ἑῴαν Ῥωμαῖοι, Μαρκιανοῦ βασιλεύοντος, πάσης ἀπήλαυον[55] εἰρήνης καὶ δικαιοσύνης καὶ εὐφροσύνης. Καὶ ἦν ἐκεῖνα τὰ ἔτη κυρίως[56] χρυσᾶ τῇ τοῦ βασιλέως χρηστότητι, γαλήνης πάντα ἐπικεχυμένης τὰ πράγματα.

A. M. 5947. — Τούτῳ τῷ ἔτει Οὐαλεντινιανὸς ὁ τῆς B Ῥώμης βασιλεὺς[57] (14) τῶν μὲν ὀρθῶν τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων ἀντελαμβάνετο, πολλὴν δὲ τὴν παρανομίαν ἐν τῇ ἑαυτοῦ διεκέχρητο[58] διαίτῃ. Εὐπρεπεστάτῃ γὰρ γυναικὶ Εὐδοξίᾳ τῇ θυγατρὶ Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως συνοικῶν ἀλλοτρίαις δαιμονιωδῶς ἐκέχρητο. Ὡμίλει δὲ[59] συνεχῶς καὶ τοῖς τὰ περίεργα πράττουσι. Διὸ καὶ αἰσχίστῳ παραδίδοται θανάτῳ. Μαξίμου γὰρ τοῦ ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου τυραννήσαντος ἔγγονος[60] καὶ ὁμώνυμος ἐν τοῖς κατὰ τὴν Ῥώμην πατρικίοις τελῶν, ἔνδον τοῦ παλατίου γενόμενος, τὸν Οὐαλεντινιανὸν ἀπέσφαξεν, καὶ τῇ Εὐδοξίᾳ βίᾳ[61] συνεγένετο (15), καὶ τῆς βασιλείας ἐκράτησεν· δι' ὧν γάρ τις ἁμαρτάνει, δι' αὐτῶν καὶ παιδεύεται. Ἐπὶ τούτοις ἡ Εὐδοξία ἀχθομένη, καὶ μηδεμίαν C βοήθειαν ἐκ τοῦ Βυζαντίου ἔσεσθαι αὐτῇ λογισαμένη, Θεοδοσίου τοῦ πατρὸς αὐτῆς τελευτήσαντος καὶ Πουλχερίας, μεταπέμπεται Γιζέριχον εἰς Ῥώμην, παρακαλοῦσα λυτρωθῆναι ἐκ τῆς τοῦ Μαξίμου[62] τυραννίδος. Γιζερίχου δὲ στόλῳ μεγάλῳ ἐκπλεύσαντος εἰς Ῥώμην, Μάξιμος φοβηθεὶς φυγῇ ἐχρήσατο. Οἱ δὲ συνόντες αὐτῷ ἀνεῖλον αὐτὸν βασιλεύσαντα ἔτος ἓν (16). Ὁ δὲ Γιζέριχος μηδενὸς αὐτῷ ἀντιστάντος, εἰσῆλθεν εἰς Ῥώμην τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τῆς σφαγῆς Μαξίμου, καὶ λαβὼν πάντα τὰ χρήματα[63] καὶ τὰ τῆς πόλεως θεάματα εἰς τὰ πλοῖα ἐμβαλὼν, ἐν οἷς ἦσαν κειμήλια ὁλόχρυσα καὶ διάλιθα ἐκκλησιαστικὰ, καὶ σκεύη Ἑβραϊκὰ, ἅπερ Οὐεσπασιανὸς[64] Τίτος μετὰ τὴν ἅλωσιν Ἱεροσολύμων εἰς Ῥώμην ἤγαγεν, σὺν τούτοις λαβὼν καὶ Εὐδοξίαν τὴν βασίλισσαν καὶ D τὰς θυγατέρας αὐτῆς, εἰς Ἀφρικὴν ἀπέλυσεν[65]· καὶ τὴν μὲν Εὐδοκίαν Ὀνωρίχῳ τῷ πρωτοτόκῳ υἱῷ αὐτοῦ συνέζευξεν, τὴν δὲ Πλακιδίαν ἄνδρα ἔχειν μαθὼν Ὀλύβριον τὸν πατρίκιον, μετὰ τῆς μητρὸς ἐφύλαξεν

VARIÆ LECTIONES.

[53] οἰνωθείς τε A, οἰνωθεὶς δὲ vulg. [54] βαρηθεὶς — ῥινὸς A. [55] ἀπήλαυον A, ἀπέλαυον a, ἀπολαύων f, ἀπέλαβον vulg. [56] κυρίως add. ex A e f. [57] βασιλεὺς A e f, βασιλεύων vulg. [58] ἐκέχρητο A. [59] δὲ add. ex A. [60] Μαξιμιανοῦ A e. [60*] ἔγγονος A, ἔγγων vulg. [61] βίᾳ om. A e f. [62] Μαξιμιανοῦ e. [63] τὰ ante χρήμ. add. ex A. [64] Οὐεσπασιανὸς A, Οὐεσπασιανοῦ vulg. [65] ἀπέλυσεν A, ἀπέπλευσεν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(14) Anno Marciani quinto Valentinianum a Maximo interfectum *Chronicon Alexandrinum* scribit ipso Valentiniano VIII et Anthemio coss., quibus Prosperi Chronicon, et Marcellinus eam refert.

(15) Uxorem sibi sumpsisse notant Idatius, et Procopius, *De bello Vand.* lib. I, quare τὸ βίᾳ deest in Pal. et Peyrez. ms.

(16) Non completum intellige ex Prosperi, *Chronici Alexandr.*, Sidonii, lib. II, epist. 13 auctoritate.

Εὐδοξίας. Μαθὼν δὲ τὸν Μαξίμου [66] θάνατον (17) Μαϊωρῖνος ἐβασίλευσεν ἔτη δύο, καὶ μετ' αὐτὸν Ἄβιτος τὴν τῆς Ῥώμης βασιλείαν ἐκράτησεν ἐνιαυτοὺς δύο, καὶ μετὰ τοῦτον Σευῆρος ἔτη τρία, καὶ μετὰ τούτους οὐκ ἔστιν βασιλεὺς, ἀλλὰ Ῥεκίμερ ἐδιοίκει [67] τὰ πράγματα στρατηγῶν καὶ μεγάλην περικείμενος δύναμιν.

duos annos imperio potitur: eo sublato, Avitus pari annorum numero occupavit: **94** post hunc Severus annos tres. Post istos nullus Romæ exstitit imperator: verum Recimer dux exercitus, magna instructus potentia, rerum summam administravit.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐτελεύτησεν Εὐδοκία (18) ἐν Ἱεροσολύμοις πολλὰ καταλείψασα ταῖς ἐκκλησίαις.

Hoc etiam anno Eudocia, donis maximis in ecclesias collatis, Hierosolymis decessit.

A. M. 5948. — *Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Μαρτυρίου ἔτος α'.*

A. C. 448. — *Antiochiæ episcopi Martyrii annus primus.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐκάη ἡ Ῥάβεννα (19), καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐσφάγη ὁ πατρίκιος Ῥαμῖτος εἰς Κλάσας. Καὶ μεθ' ἡμέρας ιθ' ἐνικήθη Ἄβιτος ὑπὸ Ῥεμίκου, καὶ γέγονεν εἰς πόλιν (20) Πλακεντίαν εἰς Γαλλίους [68].

Hoc anno Ravenna civitas igne consumpta est: et post dies paucos Ramitus patricius ad Classas est interfectus: diesque abhinc undeviginti a Remico superatus est Avitus: factus autem Placentiæ civitatis episcopus, in Gallias profectus occubuit.

A. M. 5949. — Τούτῳ τῷ ἔτει Μαρκιανὸς ὁ βασι-

A. C. 449. — Hoc anno pridie Maias Kalendas

VARIÆ LECTIONES.

[66] τὸν Μαξ. θάν. A, τοῦ Μ. θ. vulg. [67] ἐδιώκει A, sed cfr. p. 126. [68] locum aperte corruptum Goar. sic explendum censet: καὶ γέγονεν ἐπίσκοπος εἰς πόλιν (A f πόλεμον) Πλακεντίαν, καὶ ἀπελθὼν εἰς Γαλλίας ἀπέθανεν.

JAC. GOARI NOTÆ.

(17) Historiæ chronologiæque merum hoc chaos componunt Idatius, Marcellinus, Sidonius, Cassiodorus, Jornandes, Papyrius Massonius, et alii.

(18) Ad alios quinque annos Eudociæ mortem protrahit Baronius ex Nicephoro ad annum 460, num. 22.

(19) Quod hæc perioche tota respiciat Avitum, et ejus ab imperio depulsionem, an Treveris, vel Ravenna ejus occasione fuerit incensa, sedulo inquirendum. Aimoinus, lib. I, *Hist. Franc.* cap. 3, Fredegarius Scholasticus, lib. I, cap. 7, et ex Fredegarii verbis Bedanus presbyter, alias *Chronicon Moissiacense* Augustam Trevirorum ulciscendæ Aviti luxuriæ a Lucio senatore Francorum armis expositam concordibus scriptis referunt: *Treverorum civitas*, ait Fredeg., *factione unius ex senatoribus, cui nomen Lucius, a Francis capta et incensa est. Cum Avitus imp. esset luxuriæ deditus, et iste Lucius haberet mulierem pulcherrimam cunctarum, fingens Avitus ob infirmitatem corporis lecto se deprimere, jussa ad omnes senatrices ut eum visitarent misit. Cumque uxor venisset Lucii, vi ab Avito oppressa fuit. In crastinum surgens de stratu Avitus dixit ad Lucium: Pulchras thermas habes, et frigida lavas. Hæc indignante Lucio, sua factione direpta est civitas, et incensa a Francis.* Fabulam rerum Francicarum scriptori nupero quidem, verum alias diligenti, erudito, et posteris fideli prædicando probatam, et exquisitis scriptis insertam miror, ac paucis explodendam. Idatius non adeo summam, quam Aviti gestorum seriem expositurus ab exercitu Gallicano et honoratis primum Tolosæ, dehinc apud Arelatum imperatorem salutatum, Romam perrexisse, et in ea susceptum, annis sequentibus a Marciano collegam imperii ascitum rem publicam administrasse, et Gotthorum auxilio destitutum potestate, vita etiamnum demum caruisse refert: de profectione ad Treveros Aquitanis oppositos, ne voculam quidem. Gregorius Turonensis *Hist. Franc.* cap. 21, lib. II, cum luxuriose agere volentem a senatoribus ejectum apud Placentiam episcopum ordinatum narrat: barbaris imperium diripiendum, et Treveros Galliarum caput suis criminibus incendio vastandos tradidisse tacet. Quidni taceat, cum Jornandes etiam rebus in Gallia compositis, mox assumpto imperio, in Italiam involasse scribat? Sigebertus sub Arcadio Treverim incensam, Paulus Æmilius anno salutis 404, eodem Arcadio imperante, Francos relictis patriis sedibus, Rhenum transgressos in Treveris, ac circumjectis finibus consedisse testentur? Francos quidem a Gallo quodam ob stuprum conjugi a Lucio provinciæ præside illatum irritato, Treverim advocatos urbem incendio delevisse narrat Duplexius, *De rebus Gallicis*, lib. VIII. Avitum ab eis temporibus (res quippe Arcadii ætate gestas tractat) remotum, sic a causa Treveris incendendæ data alienum existimat. Ipsa itaque Ravenna scriptore Theophane, Aviti libidinum ultionem passa est: cujus calamitatis illatæ rationem licet non expresserit, a Gotthis auxiliaribus, quos Romanis Avitus confisus a se abjecit, editam sibi persuadebit, qui Sigonii *De impp. Occident. historiam*, aut Victoris Tunnunensis Chronic. Jornandisve *De rebus Geticis* narrationem consuluerit: Avitum quippe Placentiæ præsulem evectum referunt isti, et ad Ravennam superatum, vivendi veniam a Recimere accepisse.

(20) Adrianus Valesius rerum Francicarum scriptor probatissimus, quasi Theophanis paraphrastem agens: « Non multo post, habet lib. IV, pœnas libidinis Avitus pependit, destitutus a Gotthis. Nam Remiscus patricius adjutor ejus partium in palatio classis (ad Ravennam) 15 Kalend. Octobr. occisus est: ipse imperii mense 17 vel 18 a Ricimere magistro militum apud Placentiam victus et captus, imperium deponere cogitur: novaque et hactenus inaudita fortunæ commutatione ex imperatore fit supradictæ urbis episcopus. » Subdit: « Gregorius, in *Hist.* lib. II, tradit Avitum senatorem et civem Arvernum ob libidines a senatu dejectum imperio, cujus in possessionem vacuam involaverat, et apud Placentiam episcopum constitutum: cum comperisset senatum adhuc indignantem vita ipsum privare velle, Brivatem vicum Arvernor. tumulo Juliani Arverni martyris nobilem, cum multis muneribus fuga petere contendisse, ut loci religione salutem suam tueretur, ac in itinere decessisse, delatumque Brivatem, et ad pedes Juliani sepultum esse. » Ultima hæc verba Theophanis perioches ultima interpolabunt hoc pacto: Καὶ γέγονεν ἐπίσκοπος εἰς πόλιν Πλακεντίαν· καὶ ἀπελθὼν εἰς Γαλλίας ἀπέθανεν.

Marcianus imperator decessit, et in imperio successit magnus Leo. Eadem tempestate Gratiani balneum Alexandriæ reparatur et regia major ad Stœchium. Marcianus porro valde pius religioso timore Deum colebat, et processionibus ad Campum celebratis, pedes incedebat, et multis beneficiis sibi devinciebat egentes : quare his conspectis, non amplius sella sublatus, ut mos tunc ferebat, sed pedibus quoque iter agens Anatolius patriarcha processionum supplicationes obibat.

Hoc etiam anno Timotheus Ælurus præstigiis et fraudibus usus, monachorum cellas nocturnus ambulator circumibat, nominatim singulos vocans. Cui cum responderet quispiam, referebat ille : *Ego sum angelus : et ut a Proterii communione et ab iis, quæ Chalcedone sunt acta, cuncti abstineant, et subinde Timotheum Ælurum Alexandriæ constituant episcopum, enuntiatum sum missus.*

Hoc eodem anno Eudoxia Theodosii imperatoris filia, Valentiniani vero tertii conjux, cum Placidia filiarum altera, Olybrii uxore, ex Africa remeavit : Eudocia siquidem Honoricho Gizerichi filio matrimonio juncta non rediit.

A. C. 450. — *Romanorum imperatoris Leonis annus primus.*

95 Hoc anno Leo, genere Thrax, dignitate tribunus, imperator salutatur, mense Februario, indictione decima, et ab Anatolio patriarcha coronatur.

Hoc anno maximo terræ motu Antiochiæ facto, tota ferme civitas corruit. Alexandriam porro camelopardalis, taurelaphi et alia ferarum monstra sunt illata : simulque cum illis Timotheus, cognomento Ælurus, Alexandrinam urbem turbavit.

A λεὺς ἐτελεύτησεν (21) πρὸ μιᾶς καλανδῶν Μαΐων καὶ ἐβασίλευσε Λέων ὁ μέγας. Αὐτῷ δὲ τῷ ἔτει ἀνενεώθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὸ Γρατιανὸν βαλανεῖον [69] καὶ ἡ βασιλικὴ ἡ μεγάλη [70] εἰς τὸ Στοιχεῖον. Πάνυ δὲ ἦν εὐλαβὴς καὶ φοβούμενος τὸν Θεὸν ὁ [71] Μαρκιανὸς, ὅστις ἐν ταῖς λιταῖς (22) τοῦ Κάμπου πεζὸς ἐξῄει, πολλὰ τοῖς δεομένοις εὖ ποιῶν· ὅθεν τοῦτον ὁρῶν ὁ πατριάρχης Ἀνατόλιος καὶ αὐτὸς οὐκ ἔτι φορείῳ φερόμενος, κατὰ τὸ ἔθος, ἐλιτάνευεν, ἀλλὰ πεζός.

Τούτῳ τῷ ἔτει Τιμόθεος ὁ Αἴλουρος (23) μαγγανείᾳ χρησάμενος, νυκτὸς ἐν τοῖς κελλίοις τῶν μοναχῶν περιήρχετο, ἐξ ὀνόματος καλῶν ἕκαστον. Τοῦ δὲ ἀποκριναμένου ἔλεγεν· Ἐγὼ ἄγγελός εἰμι, *καὶ ἀπεστάλην εἰπεῖν πᾶσιν ἀποστῆναι μὲν τῆς* B *κοινωνίας Προτερίου καὶ τῶν ἐν Χαλκηδόνι, Τιμόθεον δὲ τὸν Αἴλουρον ἐπίσκοπον προχειρίσασθαι Ἀλεξανδρείας.*

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Εὐδοξία ἡ θυγάτηρ Θεοδοσίου (24) τοῦ βασιλέως, γυνὴ δὲ Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ τρίτου, μετὰ μιᾶς θυγατρὸς Πλακιδίας, γυναικὸς Ὀλυβρίου, ἐπανῆλθεν ἐξ Ἀφρικῆς· ἡ γὰρ Εὐδοκία τῷ υἱῷ Γιζερίχου Ὀνωρίχῳ ἐζεύχθη καὶ οὐκ ἐπανῆλθεν.

A. M. 5950. — *Ῥωμαίων βασιλέως Λέοντος ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Λέων ἐβασίλευσεν, Θρᾷξ τῷ γένει, τριβοῦνος τὴν ἀξίαν, μηνὶ Φεβρουαρίῳ ἰνδικτιῶνος ια' [72] στεφθεὶς ὑπὸ Ἀνατολίου τοῦ πατριάρχου (25).

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει σεισμοῦ φοβεροῦ γενομένου (26) ἐν C Ἀντιοχείᾳ, σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις κατέπεσεν. Ἦλθεν δὲ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καμηλοπάρδαλις καὶ ταυρέλαφοι καὶ ἄλλα θηρία. Σὺν αὐτοῖς καὶ ὁ Τιμόθεος, ὁ ἐπίκλην Αἴλουρος, τὴν Ἀλεξανδρέων πόλιν διετάραττεν. Πλήθη

VARIÆ LECTIONES.

[69] τὸ Τραγιανὸν βαλ. A. [70] ἡ μεγάλη A, μεγάλη vulg. [71] ὁ add. ex A. [72] ια'] ι' A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(21) Post imperii annos sex, et menses totidem, ait Marcellinus. At cum Theodosio Junii mensis die 20, indict. 3 defuncto, nulla data interregni mora, imperium Marciano concessum fuerit, qui deinde indict. 10 pridie Maii Kal. obiit : inter imperii auspicia et mortem annos sex et menses decem numerare potuisse constat.

(22) Ex Theodori lectoris collectaneis ad Theodoreti calcem positis excerptum : cui additur : Συνέβη δὲ αὐτὸν ἐξελθεῖν εἰς τὴν λιτὴν ἐν τῷ κάμπῳ τῷ Ἰανουαρίῳ μηνὶ κς'· *Contigit autem ut ad supplicandum in campum egrederetur 26 Januarii.* Vide supra not. 56, col. 245.

(23) Pravis suis facinoribus Timotheum Ælurum admovisse manum confirmat Theodorus Lector scribens : Τιμόθεος τοῦ Μαρκιανοῦ αἰσθόμενος θάνατον κατὰ Προτερίου κινεῖται· *Timotheus cognita Marciani morte contra Proterium insurgit.* Legendus hic ille Theodorus, observandumque Æluri cognomen, quod noctu felis more monachorum cellas circumambularet, impositum.

(24) Procopius, lib. I, *De bello Vand.* Evagrius, lib. II, cap. 7.

(25) Primus, quem auctor patriarchæ manu diadema sumpsisse referat, est Leo. Præsente patriarcha coronam Marcianus suscepit : Theodosium tamen isti superiorem ipsius patriarchæ opera redimitum, in Theodori lectoris *Collectan.* lib. II, ad extremam calcem reperimus.

(26) Eum terræ motum cladenique urbi ab eo illatam refert Evagrius, lib. II, cap. 12, et Leonis anno secundo (altero nimirum ab eo quo Marciano vivis erepto Leo cœpit regnare) ab Antiochena civitate suæ libertati restituta anno sexto supra quingentesimum indictione 11, Evagrio quamvis Theophanes circa indictionem et Leonis annum consentiat (præcedenti quippe anno Juliano, quo Marcianus decessit, Leo simul arripuit imperium), attamen cum æra Antiochena Christi natalem diem annis 48 prævertat, hic autem annus sit a Christi natalitiis quadringentesimus et quinquagesimus, qui ad invicem uniti, nonnisi 498 reddunt, quibus adhuc septem ab Evagrii calculis deesse conspiciuntur : quia nihilominus Christi natalem diem annis septem præponere debuerat Theophanes, et Dionysianam æram non mundi 5500, sed 5493 consociare, prout luce ipsa dilucidius demonstrat Petavius, lib. XI, capp. primis, et nos ex eo adnotationum istarum septima, quæ ad pag. 1, inde fit ut errore dempto idem sit Theophani cum terræ motum anno Antiochensis æræ 498 vel 499, ac juxta Evagrium 506 ascripsisse.

γὰρ ἀτάκτων ἀνδρῶν ὠνησάμενος, τυραννικῶς [73] τὸν θρόνον Ἀλεξανδρείας ἐκράτησεν, καὶ καθῃρημένος ὤν, ὑπὸ δύο καθῃρημένων χειροτονεῖται. Ἐντεῦθεν πάντα τὰ σκάνδαλα ἀνεφύη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Πάντων γὰρ τῶν τῆς οἰκουμένης ἱερέων τὸν ὅρον τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου ἀποδεξαμένων, οὗτος ὁ μιαρὸς μετὰ λύττης τινὸς ἀσχέτου ταύτην καθύβριζεν, καὶ χειροτονίας ἐπισκόπων ἐποίει ἀχειροτόνητος (27) ὤν, καὶ βάπτισμα ἐπετέλει πρεσβύτερος μὴ ὤν. Ὁ δὲ μακάριος Προτέριος αἰσθόμενος τὴν κατ' αὐτοῦ σκευαζομένην ὑπὸ τοῦ Αἰλούρου ἐπιβουλὴν, δίδωσιν τόπον τῇ ὀργῇ, καὶ τῷ σεπτῷ προσφεύγει βαπτιστηρίῳ ἐν τῇ πρώτῃ τῆς πασχαλίας ἡμέρᾳ. Ὁ δὲ τοῦ Ἀντιχρίστου πρόδρομος, μὴ αἰδεσθεὶς μήτε τὴν [74] ἁγίαν ἡμέραν, μήτε τοὺς σεβασμίους τόπους, ἀποστείλας κατασφάζει τὸν ἀνεύθυνον ἀρχιερέα μετὰ καὶ ἄλλων ἓξ τῶν σὺν αὐτῷ. Καὶ σχοινίοις περισύραντες τούτου τὸ λείψανον ἀπὸ τῆς ἁγίας ἐξέβαλον κολυμβήθρας, καὶ πομπεύσαντες αὐτὸ κατὰ πᾶσαν [75] τὴν πόλιν ᾔκιζον [76] ἀνηλεῶς· τέλος πυρὶ [77] κατέκαυσαν καὶ τὴν σποδὸν [78] τῷ [79] ἀέρι παρέπεμπον.

A Coempta quippe sicariorum manu, sedem Alexandrinam invasit tyrannice, et omni ecclesiæ gradu dejectus, a duobus pariter ecclesiastica dignitate extorribus episcopis ordinatur. Hinc cuncta, quæ Alexandriam vexaverunt, scandala originem habuere. Cunctis enim per universum orbem sacris viris Chalcedonensis concilii decretum admittentibus, perversus ille rabie quadam effreni motus, contumelias in illud evomere non verebatur: profanus et ordinis expers, episcoporum consecrationes perficiebat: et qui ne presbyter quidem, alios collato baptismo initiabat. Cæterum paratas sibi ab Æluro insidias beatus Proterius præsentiens, locum dat iræ, et primo Paschalis celebritatis die ad venerandum baptisterium confugit. At vero præcursor B Antichristi neque sacræ solemnitatis diem, neque veneranda loca reveritus, misit, qui præsulem prorsus innoxium cum sex aliis, qui cum illo erant, interficerent. Hi corpus pontificis funibus alligatum extra sancti lavacri septa rapuerunt et per civitatem ignominiose circumductum inhumane penitus et impie attrectaverunt, et illud demum ignibus absumpserunt, cineribus in aerem dispersis.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἠνέχθη τὸ λείψανον τῆς ἁγίας Ἀναστασίας [80] ἀπὸ Σερμίου [80*] (28) καὶ κατετέθη ἐν τῷ ναῷ αὐτῆς (29) ἐν τοῖς Δομνίνου [81] ἐμβόλοις. Τιμόθεος δὲ ὁ Αἴλουρος τὰ συγγράμματα Κυρίλλου τοῦ μεγάλου μὴ ἐκδοθέντα εὑρὼν ἐνόθευσεν ἐν πολλοῖς τόποις, ὡς ἱστορεῖ Πέτρος ὁ πρεσβύτερος Ἀλεξανδρείας.

Eodem anno sanctæ Anastasiæ corpus Sirmio delatum, in ejus templo ad Domnici porticus depositum. Timotheus autem Ælurus, Cyrilli magni opera nondum in lucem edita nactus, ea plerisque locis adulteravit, ut Petrus presbyter Alexandrinus testatur.

A. M. 5951. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Γενναδίου ἔτος α'.*

C A. C. 451. — *Cpoleos episcopi Gennadii annus primus.*

Ἀλεξανδρείας λῃστρικῶς ἐκράτησεν Τιμόθεος Αἴλουρος δύο ἔτη.

Alexandriæ sacram sedem usurpavit Timotheus Ælurus annos duos.

Τούτῳ τῷ ἔτει μαθὼν Λέων ὁ βασιλεὺς (30) τὸν

Hoc anno Leo imperator de injusta Proterii cæde

VARIÆ LECTIONES.

[73] τυραννικῶς — — καθηρ. ὢν om. f. [74] μήτε τὴν A, μηδὲ τὴν vulg. [75] πᾶσαν add. ex A. [76] ᾔκιζον ἀνηλεῶς A, ᾔκιζον αὐτὸ ἀνιλεῶς vulg. [77] τέλος πυρὶ A f. τέλος αὐτὸ κατὰ τὴν πόλιν πυρὶ vulg. [78] τὴν σπ. A, τὸν σπ. vulg. [79] τῷ add. ex A. [80] προσέπεμπον e f. [80*] ἀπὸ Σερμίου A, ἀπὸ τοῦ Σ. vulg. [81] Δομνείου A, Δομνείνου f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(27) Quod ab episcopis sua dignitate a Proterio depositis fuisset patriarcha ordinatus: Theodorus lector, *Collect.* lib. I, Evagrius, lib. II, cap. 8, et jam prius sacerdotali officio abdicatus: Evagrius idem.

(28) Gennadio patriarchalem dignitatem adepto scribit Theodorus lector ultimis collect. verbis. Gennadii porro prædecessor Anatolius hoc anno cum obierit, sub primis successoris auspiciis debuit Anastasiæ corpus CP. transferri.

(29) Loco Ἀναστάσεως jam olim dicto, quod in eo sacra fidei dogmata in Arianos exponens, veram doctrinam et veterno excitaverit; vel quod ibi mulier prægnans ex alta porticu in terram lapsa et contrita, vitam et fetus salutem populi ad audiendum Dei verbum collecti precibus receperit. Videndus ipse Gregorius carmine in Anastasiam, Sozomenus, lib. VII, cap. 5. De eodem *Orig. CP.*: Τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Ῥωμαίας τὸν ὄντα Μαυριανοῦ Μαρκιανὸς ὁ ὅσιος ἔκτισεν ἐκ τοῦ πλούτου αὐτοῦ. Ὀφείλων δὲ κτίσαι αὐτὸν ὁ ὅσιος εἰς τὰ Ψῆφα, ἐν οἷς καὶ ψηφίδας ἐπώλουν, ὠνήσατο τὸν τόπον εἰς δύο νομίσματα, διὰ τὸ εἶναι μυσαρὸν, καὶ διὰ τὸ εὑρεθῆναι ὑπομνήματα ἐκεῖσε τοῦ μεγάλου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου Ῥωμαίως γράφοντα οὕτως· Ἀνακαινισθήσεται ὁ ναὸς οὗτος εἰς κάλλος, καὶ εἰς μέγεθος, D εὖ οἶδα. Τόδε μοι λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Πρώην γὰρ εὐκτήριον μικρὸν ἦν· ὑπῆρχε δὲ ἡ Ἁγία Ἀναστασία ξυλότρουλον, ὁ δὲ Βασίλειος ἐσκέπασεν αὐτὴν δι' ὀρόφου χρυσοῦ· *Templum sanctæ Anastasiæ Romanæ in Mauriani agro propriis expensis B. Marcianus exstruxit. Cum enim ad locum Psepha vocatum, quo tesselæ venibant, condere cuperet, locum duorum nummorum pretio, eo quod sordidus esset, comparavit: eo maxime quod in eo magni Gregorii lucubrationes Latine compositæ inventæ sic referrent: Templum istud forma et amplitudine reparabitur: bene novi. Hoc mihi Spiritus sanctus enuntiat. Prius quippe parvum oratorium exstabat. Erat ligneus sanctæ Anastasiæ trullus, ædem vero aureo texto contexit Basilius.* De Gregorii Theologi Anastasi, sive Anastasia Baronius, *Annal.* tom. IV.

(30) Absque annorum vel temporis discrimine, quod pro judicio divinat auctor, historiam Æluri totam continuo tractu contexit Anastasius.

et iniqua Æluri promotione certior factus, misit Cæsarium, et linguis mutilatis relegavit eos, qui Proterii cædi communicaverant. In profanum vero Ælurum **96** non animadvertit, judicium de eo ad episcopos pertinere pronuntians.

A ἄδικον θάνατον Προτερίου καὶ τὴν τοῦ Αἰλούρου ἄθεσμον προαγωγήν, πέμψας Καισάρειον [82] (31) ἐγλωσσοτόμησεν καὶ ἀμφοτέρους ἐξώρισεν, ὡς κοινωνήσαντας τῷ φόνῳ Προτερίου· Τιμοθέῳ δὲ τῷ ἀνιέρῳ οὐκ ἐπεξῆλθεν, τὴν ἐπ' αὐτῷ κρίσιν ἐπισκόποις εἰπὼν ἁρμόζειν.

Hoc etiam anno Zeno Ariadnæ Leonis filiæ matrimonio junctus est.

Τῷ [83] δ' αὐτῷ ἔτει καὶ Ζήνων ἐζεύχθη Ἀριάδνῃ τῇ θυγατρὶ Λέοντος.

A. C. 452. — Hoc anno ad singulos omnium provinciarum episcopos litteras dedit imperator, ut propriam ipsi renuntiarent sententiam: num Chalcedonensis concilii decretis acquiescerent, et de Æluri promotione quid sentirent? Sancto insuper Symeoni Stylitæ et Bardæ monacho, tum Jacobo miraculorum patratori scripsit, quasi Deo rerum omnium Domino rationem reddituros, de controversis rebus ut judicium facerent, cunctos obtestatus. Illi una voce communique sensu coactam Chalcedone synodum sanctam esse firmant et expositis ab ea definitionibus mentem submittere profitentur: parique sententia, ceu perpetratæ cædis reum et hæreticum, Timotheum damnant. Ad hæc, ut quæ nefarie perpetrata condignæ subjicerentur ultioni, studium omne penes imperatorem Gennadius adhibuit: adversæ licet parti oppositus faveret Aspar Arianus. Porro pientissimus imperator Gangras, quo Dioscorus ejus magister fuerat deportatus, Ælurum relegavit. Is vero conventicula celebrare et turbas illic movere denuo cœpit: quorum certior factus imperator, hominem in Chersonem relegavit. Alius autem Timotheus, cognomento Leucus, qui et Salophacialus, vir de rebus fidei recte sentiens et ob morum probitatem omnibus charus, in prioris locum episcopus Alexandriæ ordinatus est.

A. M. 5952. — Τούτῳ τῷ ἔτει γράμματα πρὸς τοὺς ἑκάστης ἐπαρχίας (32) ἐπισκόπους ἀπέστειλεν ὁ βασιλεύς, γράψαι αὐτῷ τὴν οἰκείαν γνώμην αἰτῶν πρότερον [84], εἰ τοῖς ἐν Χαλκηδόνι ὁρισθεῖσιν ἀρέσκοιντο, καὶ περὶ τῆς τοῦ Αἰλούρου χειροτονίας τί λέγοιεν· ἐν οἷς καὶ τῷ ἁγίῳ Συμεῶνι τῷ Στυλίτῃ καὶ Βάρδᾳ (33) τῷ μοναχῷ καὶ Ἰακώβῳ θαυματουργῷ B διαμαρτυρόμενος, ὡς τῷ Θεῷ τῶν ὅλων παρέχειν μέλλοντας τὴν κρίσιν τῶν ἀμφισβητουμένων ποιήσασθαι. Οἱ δὲ παμψηφεὶ ὁμοφρόνως κυροῦσι μὲν τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον [85] ἁγίαν εἶναι, καὶ τὸν ὑπ' αὐτῆς ἐκτεθέντα ὅρον [86] ἀποδέχονται. Τιμοθέου δὲ συμφώνως καταψηφίζονται, ὡς φονέως καὶ αἱρετικοῦ. Ἐσπούδασε δὲ καὶ Γεννάδιος πρὸς τὸν βασιλέα ἐκδικῆσαι τὰ τολμηθέντα. Ἀντεπράττετο δὲ αὐτῷ Ἄσπαρ ὁ Ἀρειανός. Ὁ δὲ εὐσεβὴς βασιλεὺς τὸν μὲν Αἴλουρον ἐξώρισεν εἰς Γάγγραν, ἔνθα ποτὲ καὶ [87] ὁ Διόσκορος ὁ τούτου διδάσκαλος. Ὁ αὐτὸς δὲ κἀκεῖ [88] ἤρξατο παρασυναγωγὰς ποιεῖν καὶ ταραχάς, ἃς μαθὼν ὁ βασιλεύς, μετεξώρισεν αὐτὸν ἐν Χερσῶνι. Τιμόθεος δὲ ἄλλος, ὁ ἐπίκλην [89] Λευκός, ὁ καὶ Σαλοφακίαλος [90], C ὀρθόδοξος καὶ ἀγαθὸς ἀνήρ, ὑπὸ πάντων φιλούμενος, ἐχειροτονήθη ἀντ' αὐτοῦ ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας.

A. C. 453. — *Alexandriæ episcopi Timothei Leuci annus primus.*

Hoc anno Juvenalius sanctissimus Hierosolymorum episcopus diem ultimum obiit, in cujus locum sacro ritu Anastasius suffectus est. Eodem quoque anno quievit Symeon magnus Stylita, cœtus monastici celebratissimus, qui ejusmodi virtutis exemplum factus præ reliquis antesignanus exhibuit.

A. M. 5953. — *Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Τιμοθέου Λευκοῦ ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἰουβενάλιος ὁ ἁγιώτατος (34) ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων ἐτελεύτησεν, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐχειροτονήθη Ἀναστάσιος. Καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐκοιμήθη καὶ Συμεὼν ὁ μέγας Στυλίτης, ὁ τῆς μάνδρας πρῶτος (35), καταδείξας τὴν τοιαύτην ἀρετὴν καὶ σημειοφόρος γενόμενος.

VARIÆ LECTIONES.

[82] Καισάρειον A, Καισσάριον vulg. [83] τῷ A, τούτῳ vulg. [84] πρότερον, εἰ τοῖς A a e f, πότερον ἐν vulg. [85] ἐν Χαλκ. σύνοδον A, ἐν Χαλκ. ἁγίαν σύνοδον vulg. [86] τὸν — ἐκτεθέντα ὅρον A a, τῶν — ἐκτεθέντων ὅρων vulg. [87] ποτὲ καὶ add. ex A. [88] κἀκεῖ A, ἐκεῖ vulg. [89] ὁ ἐπίκλην A, ἐπίκλην vulg. [90] ὁ καὶ Σαλ. A, καὶ ὁ Σαλ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(31) Locus aperte corruptus in mss. omnibus ex D Anastasii verbis ita interpolandus: Πέμψας Καισάριον (scribit Cæsaream) ἐγλωσσοτόμησεν τοὺς κοινωνήσαντας τῷ φόνῳ Προτερίου. Cæsarii vice Stelam scripsit Evagrius ad cap. 8, lib. II finem. — Vox ἀμφοτέρους perperam irrepsisse videtur, qua sublata, ac mutato ὡς in τοὺς nobis constaret littera qualem repræsentat Anast.: *Misit Cæsarium, et linguis amputatis egit in exilium eos, qui communicaverant cædi Proterii*. Evag. lib. II, cap. 18, illum qui missus est ad id vindictæ sumendum, Stelam vocat. Non liquet integrum textum esse, quem Anastasius refert, cum is sæpe, uti et Cedr. utatur compendio, passimque plura omittat. COMBEFIS.

(32) Excerptum capp. 9, 10 et 11, lib. II Evagrii; Theodorus Lector eadem scribit, necnon Liberatus diaconus.

(33) Βάρδατον loco memorato scribit Evagrius. De istis Theodorus Lector lib. I, post initium.

(34) Ex Cyrillo vitæ sancti Sabæ scriptore apud Surium die 5 Decemb. anno Marciani ultimo Juvenalium obiisse demonstrat Baronius ad annum Christi 457, num. 57.

(35) Non unus Symeon, ut nec unus Stylites: hic magnus, mirandus, senior, et κατ' ἐξοχήν, Στυλίτης, καὶ ἀρχιμανδρίτης· de quo Evagrius, lib. I, cap. 13: Διέτριψε τοίνυν ἐν σαρκὶ τόνδε τὸν βίον διαθλεύων ἔτη ἓξ καὶ πεντήκοντα, ἐν μὲν τῷ πρώτῳ φροντιστηρίῳ, ἔνθα τὰ θεῖα κατηχήθη, ἔτη

A. M. 5954. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐμπρησμὸς μέγας γέγονεν (36) ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ δευτέρᾳ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς ἰνδικτιῶνος ιε', ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ νεωρίου, καὶ φθάσας ἕως τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Θωμᾶ τῶν Ἀμαντίου. Μαρκιανὸς δὲ οἰκονόμος (37) ἀνελθὼν εἰς τοὺς κεράμους τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας κατέχων τὸ Εὐαγγέλιον εὐχαῖς καὶ δάκρυσι ἀβλαβῆ τὸν οἶκον διεφύλαξεν.

A. M. 5955. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐσφάγη Μαϊωρῖνος εἰς Ταρτίωνα (38) ὑπὸ Ῥεμικίου πατρικίου, καὶ ἐπῄρθη εἰς βασιλέα Σευῆρος καὶ Σερπέντιος (39) νώναις Ἰουλίαις.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ζωγράφου τινὸς (40) τὸν Σωτῆρα γράψαι τολμήσαντος καθ' ὁμοιότητα τοῦ Διὸς, ἐξηράνθη ἡ χεὶρ, ὃν ἐξαγορεύσαντα [91] δι' εὐχῆς ἰάσατο Γεννάδιος. Φασὶ δέ τινες τῶν ἱστορικῶν, ὅτι τὸ οὖλον καὶ ὀλιγότριχον σχῆμα ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος οἰκειότερόν ἐστιν. Τοῦ δὲ Γενναδίου τῇ νυκτὶ (41) εὐχομένου ἐντὸς τοῦ θυσιαστηρίου, ἰδεῖν λέγεται φάντασμα δαιμονίου, ᾧ καὶ [92] ἐπιτιμήσας ἤκουσεν αὐτοῦ κράζοντος, ὡς αὐτοῦ μὲν ζῶντος ἐνδίδωσι, μετὰ δὲ θάνατον αὐτοῦ κρατήσει πάντως τῆς Ἐκκλησίας· ὅπερ δείσας Γεννάδιος πολλὰ ὑπὲρ τούτου τὸν Θεὸν ἐδυσώπει.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ Στούδιος (42) τὸν ναὸν ἔκτισεν

A A. C. 454. — Hoc anno Septembris mensis die secundo, indictione decima quinta, Cpoli magnum contigit incendium, cujus principium a navali, et ad Sancti Thomæ Amantii fuit progressus. Marcianus autem œconomus, conscenso Sanctæ Anastasiæ templo, manibus tenens Evangelium, precibus et lacrymis sanctam ædem illæsam servavit.

97 A. C. 455. — Hoc anno Majorinus ad Dertonam a Recimere patricio interemptus est : et Nonis Juliis Severus et Serpentius ad imperii culmen elevatus.

Hoc eodem anno pictoris cujusdam Jovis specie Salvatoris faciem referre ausi manus exaruit : facinus vero confessum Gennadii preces sanaverunt. Historicorum vero nonnulli crispos et raros crines ad effingendam Salvatoris faciem magis decentes B autumant. Cæterum Gennadius ad altare orans dæmonis spectrum noctu vidisse fertur, quem cum increpasset, clamantem audivit : eo quidem vivente se cedere, sublato vero, Ecclesia quaquaversus se potiturum. Hæc veritus Gennadius, ut piaculum averteretur, crebras ad Deum preces fudit.

Hoc etiam anno Præcursoris templum Studius

VARIÆ LECTIONES.

[91] ἐξαγορεύσαντα A, ἐξηγορ. vulg. [92] ᾧ καὶ A, ὃ καὶ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

ἐννέα· ἐν δὲ τῇ αὐτῇ καλουμένῃ Μάνδρᾳ ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα· ἔν τινι μὲν στενωπῷ ἔτεσι δέκα τὸν ἀγῶνα διανύσας· ἐν δὲ κίοσι βραχυτέροις ἑπτὰ, καὶ ἐπὶ τεσσαρακονταπήχει ἔτη τριάκοντα· *Iste Symeon hoc vivendi severum genus in carne traducens vitam ad quinquaginta sex annos propagavit. Nam in monasterio, in quo primum divinas vivendi præceptiones didicit, annos vixit 9, in Mandra autem, sic enim vocatur, quadraginta septem : atque horum annorum decem in loco admodum angusto confecit : in columnis brevioribus septem : denique in columna quadraginta cubitorum, triginta.* Μάνδρα itaque monasterii ejus nomen, in quo nonnunquam πρῶτος, qui ἀρχιμανδρίτης. — Sic Niceph., lib. IV, cap. 30 : Ὁ τὴν ἐπὶ στύλου πρῶτος διοίκησιν ἐπιδείξας· *Primus id vitæ genus in columna ostendit;* quod post ipsum alii plures æmulati sunt. Monasterium, ac ecclesiam in loco columnæ ejus nomine exstructam, in cujus atrio sub dio exstaret illa columna, egregie idem ad finem libri describit. Non placet ut, ὁ πρῶτος hoc loco sit ἀρχιμανδρίτης, cum Symeon ἀναχώρησιν magis coleret, nec nisi prioribus annis antequam in locum Mandra dictum secederet, cœnobitam egerit : minus quadrat quod redditum, *cœtus monastici celebratissimus.* COMBEFIS.

(36) Ista dictione tenus Theodorus Lector lib. I, Evagrius eadem lib. II, cap. 13, apud quem νεώριον vocatur βοὸς *πόρος*, *bovis via* insulse redditum, quod *Bosphorus* (isque Thracius) suavius sonat : ἐν ᾧ, subdit, τὰ νεώρια τῆς πόλεως καθίστασιν ἀπὸ τοῦ καλουμένου βοὸς πόρου, etc. *Chron. Alex.* ad annum Leonis 7 incendium istud reponit.

(37) Virum mirare apud Surium die 10 Januarii.

(38) Haud minus incertas Latinorum res, quam incognitas eorum voces Theophanes habuit. Majorianí, quem Majorinum vocat, imperium ad septem prorogat annos, cui vix alii quinque assignaverint. Avitum enim, cui Majorianus successit, anno Marciani sexto interfectum describit : ex quo ad præsentem Leonis annum pariter sextum septem integros numeraveris. Dertonam Hispaniæ urbem Ταρτίωνα, Recimerem, Ῥεμίκιον vocat : Serpentium C cunctis historicis ignotum Severo in imperio adjunctum fingit : Severum Nonis Julii Cæsarem elevatum, aliis Augusto mense dignitatem adeptum testantibus commemorat. Fides hic plane Græca.

(39) Cum apud omnes altum sit Serpentii hujus silentium, nec nisi de uno imperatore loqui videatur Theophanes, facilis esset textus emendatio, ut legeretur, Σευῆρος ὁ καὶ Σερπέντιος, *Severus, qui et Serpentius appellatus est,* undecunque id ille nomen traxerit. Facile fuit excidere elementum sic minutum, ut in aliis adverto excidisse, codd. aliis retinentibus. Cedr. *Post Severum,* inquit, οὐκέτι βασιλεὺς ἐν Ῥώμῃ, *nullus Romæ fuit imperator;* adeoque nec iste Serpentius ut alius a Severo putetur. COMBEFIS.

(40) Theodorus Lector, lib. I.

(41) Idem. ibid.

(42) Suidas : Στούδιος, δυνάστης· ὃς καὶ τὴν περιβόητον μονὴν ἔκτισεν. Ἡ τῶν Στουδιτῶν μονὴ πρότερον καθολικὴ ἐκκλησία ἦν· ὕστερον δὲ μετῆλθεν D εἰς μονήν. Ὁ αὐτὸς Στούδιος δυνάστης κτίζει τὸν ναὸν τοῦ Ἀρχιστρατήγου Ναχωλείας, ἐν ᾧ φέρονται καὶ στίχοι ἡρωϊκοί·

Στούδιος ἀγλαὸν οἶκον ἐδείματο, καρπαλίμως δὲ
Ὃν κάμεν, εὕρατο μισθὸν, ἑλὼν ὑπατηΐδα ῥάβδον.

Studius dynasta, celeberrimi monasterii fundator. Studitarum oratorium exstitit prius ecclesia catholica (velut parœcia viris et mulieribus pervia), *demum in monasterium mutatum. Idem Studius dynasta Michaelis militiæ cœlestis principis Nacoliæ templum condidit, in quo versus heroici feruntur descripti :*

Postquam magnificam construxit Studius ædem,
Consulis accepit mercedis nomine honorem.

Annus Marciani quartus ejus consulatu signatur. De Studii familia Baronius ad annum 459, n. 16.

exstruxit et traductos ex Insomnium mansione monachos in eo posuit. Gratissimus quoque præpositus Sancti Cyriaci extra Portam Auream erexit ædem, in qua ipse mundo nuntium remisit.

A. C. 456. — *Hierosolymorum episcopi Juvenalii annus primus.*

Hoc anno Leo imperator Zenonem generum ducem Orientis instituit et Basiliscum Verinæ Augustæ fratrem Thraciæ pariter ducem. Zeno vero Antiochiam profectus, sacrum Martyrium in ea comperit episcopum. Petrus autem Fullo etiam in templo Bassæ martyris Chalcedonensis presbyterio fungens Zenonem sequebatur. Is implorata Zenonis opera nonnullos ex Apollinarii asseclis mercede conductos sibi conjungit, et innumeros tumultus contra fidem et Martyrium episcopum excitat: anathemate etiam ferit, qui non assererent Deum cruci suffixum, populoque demum in duas partes Antiochiæ discisso addit ter sancto hymno: *Qui crucifixus es pro nobis:* quæ voces ab eo tempore in hodiernum usque diem a Theopaschitis **98** usurpari consueverunt. Martyrius porro ad imperatorem Leonem profectus, Gennadii Cpoleos præsulis commendationibus multo cum honore suscipitur. Antiochiam deinde reversus, cum populi factiones varias easdemque tumultibus comperisset agitatas et Zenonis favore fortiores, in ecclesiæ conventu cessit episcopatu, verbis usus hujusmodi: *Clero inobedienti, populo contumaci et Ecclesiæ sordibus infectæ nuntium remitto, solaque sacerdotii dignitate mihi reservata, episcopale munus depono.* Eo secedente, Petrus Fullo in Antiochiæ thronum insiliens confestim Joannem quemdam degradatione damnatum ordinat Apameæ episcopum. Nuntio de his accepto, Gennadius cuncta refert ad imperatorem, qui Petrum Fullonem exsilio plectendum pronuntiat: quod cum Petrus audisset, ipse fuga proprium exsilium evitat: moxque communibus suffragiis Julianus quidam Antiochiæ episcopus institutus est.

A τοῦ Προδρόμου, καὶ μοναχοὺς ἐκ τῆς μονῆς τῶν Ἀκοιμήτων (43) ἐν αὐτῷ κατέστησεν. Καὶ Γρατίσιμος [93] πραιπόσιτος τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Κυριακοῦ ἔξω τῆς Χρυσῆς Πόρτης ἔκτισεν, καὶ ἀπετάξατο ἐν αὐτῷ (44).

A. M. 5956. — *Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Ἰουβεναλίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ὁ Λέων ὁ βασιλεὺς Ζήνωνα τὸν γαμβρὸν στρατηγὸν τῆς Ἑῴας πάσης [94] πεποίηκεν, καὶ Βασιλίσκον τὸν ἀδελφὸν Βερίνης τῆς Αὐγούστης στρατηγὸν τῆς Θρᾴκης. Ζήνων δὲ ἐλθὼν εἰς Ἀντιόχειαν, εὗρεν ἐπίσκοπον ἐν αὐτῇ τὸν ἱερὸν Μαρτύριον. Πέτρος δὲ ὁ Γναφεὺς [95] (46) ἠκολούθει τῷ Ζήνωνι πρεσβύτερος ὢν τοῦ ἐν Χαλκηδόνι ναοῦ Βάσσης τῆς μάρτυρος· ὃς καὶ πείσας Ζήνωνα συνεργῆσαι αὐτῷ B μισθοῦται τοῦ Ἀπολλιναρίου τινὰς ὁμοδόξων, καὶ θορύβους μυρίους ἐγείρει κατὰ τῆς πίστεως καὶ Μαρτυρίου τοῦ ἐπισκόπου· καὶ ἀναθεματίζει τοὺς μὴ λέγοντας τὸν Θεὸν σταυρωθῆναι, καὶ σχίσας τὸν λαὸν Ἀντιοχείας προστίθησιν ἐν τῷ τρισαγίῳ ὕμνῳ τὸ, *Ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς*· ὅπερ ἕως σήμερον ἔκτοτε καιροῦ παρὰ τοῖς Θεοπασχίταις ἐκράτησε λέγεσθαι. Μαρτύριος δὲ πρὸς Λέοντα τὸν [96] βασιλέα παρεγένετο, καὶ ἀπεδέχθη μετὰ πολλῆς τιμῆς, σπουδῇ Γενναδίου Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου. Ἐπανελθὼν δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ [97] καὶ εὑρὼν τοὺς λαοὺς στασιάζοντας, καὶ Ζήνωνα τούτοις συμπράττοντα, ἐπ' ἐκκλησίας τὴν ἐπισκοπὴν [98] ἀπετάξατο, εἰπών· *Κλήρῳ ἀνυποτάκτῳ, καὶ λαῷ ἀπειθεῖ, καὶ Ἐκκλησίᾳ ῥερυπωμένῃ* [99] *ἀποτάττομαι, φυλάττων* C *ἑαυτῷ τὸ ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης* (47). Τούτου δὲ ὑποχωρήσαντος, Πέτρος ὁ Γναφεὺς τῷ θρόνῳ Ἀντιοχείας ἐπεπήδησεν, χειροτονήσας εὐθὺς Ἰωάννην Ἀπαμείας ἐπίσκοπον ἀπὸ καθαιρέσεως [1] ὄντα. Γνοὺς δὲ ταῦτα Γεννάδιος ἅπαντα τῷ βασιλεῖ ἀνατίθεται· καὶ κελεύει Πέτρον τὸν Γναφέα ἐξορισθῆναι. Ὅπερ ἀκούσας ὁ Πέτρος φυγῇ τὴν ἐξορίαν διέφυγεν· ψήφῳ δὲ κοινῇ Ἰουλιανός τις ἐπίσκοπος (48) Ἀντιοχείας προεχειρίσθη.

VARIÆ LECTIONES.

[93] Γρατίσιμος A, Γρατήσιμος vulg. [94] πάσης add. ex A. [95] Κναφεὺς A. [96] τὸν add. ex A. [97] εἰς Ἀντιόχειαν A e. [98] τὴν ἐπισκοπὴν suprascripto τῇ ἐπισκοπῇ A. [99] ῥερυπωμένῃ A, ἐῤῥυπ. vulg. [1] καθαιρέσεως A, καθαιρέσεων vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(43) Τούτων μονὴν Μάρκελλος ὁ θειότατος ἡγειρεν, ἀσίγητον τὸν ὕμνον παρασκευάσας Θεῷ ἀναπέμπεσθαι, εἰς τρία μέρη τὴν ποίμνην διανειμάμενος, Nicephorus, lib. xv, cap. 23. *Acœmetarum sive insomnium monasterium Marcellus divinissimus construxit* (auctor actorum ejus, abbatem ejus Alexandrum nomine conditorem appellat) *in quo perpetuis carminibus nunquam non hymni Deo canerentur, sodalitate monachorum eam ob rem in tres cœtus divisa.* Surius 29 Dec.

(44) Addit Theodorus Lector: καὶ ἅμα ἐπλήρωσε τὰ πραιποσίτου· *Simul præpositi munus obibat.*

(45) Στρατηλάτην scribit Theodorus Lector, Baronius comitem, Petavius ducem Orientis exponit.

(46) Quod fullonis artem vere exerceret Alexander serm. de sancto Bartholomæo apud Surium. D De ejus gestis Theodorus Lector.

(47) Ne tanquam criminis reus episcopi dignitate exauctoratus haberetur. Cui namque sacros honores ob admissum aliquod scelus ecclesiastica censura detrahebat, eumdem pariter officii munere mulctabat. Hinc illæ phrases apud Joannem Morinum *Eccles. exerc.* lib. ii, cap. 13 æquales: a sacerdotio et ministerio deponi, honore privari, officio et dignitate moveri ordinum, exercitio et honore abdicari. Voluntatis itaque placito, non canonum rigore abdicatus, episcopatus sede alienus, sacerdotale sibi reservat munus. Hæc eadem ad verbum Theodorus Lector. Plura Morinus lib. iv, *De pœnit.* capp. 12 et 14.

(48) Ordinatio tamen Juliani in annum usque quintum differri pag. sequens docet.

A Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει μετετέθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὁ προφήτης Ἐλισσαῖος πρὸ πέντε εἰδῶν Μαΐων ἐν τῇ μονῇ Παύλου τοῦ Λεπροῦ. Λεπρὸν γὰρ ἰάσατο, καὶ λεπρὸν ἐποίησεν, καὶ εἰς τὰ τοῦ Λεπροῦ ἐτέθη.

A. M. 5957. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐκτίσθη τὸ τετράστωον [2] τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τὸ ἁγιαστήριον· καὶ Ἐπτάβιζος [3] τὸ δημόσιον βαλανεῖον ἀπεδόθη τῇ πόλει. Τούτοις δὲ τοῖς χρόνοις καὶ Δανιὴλ ὁ Στυλίτης (49) ἐν τῷ Ἀνάπλῳ τῷ στύλῳ ἐπέβη ἀνὴρ θαυμάσιος. Ἰωάννης δὲ ὁ ὑπατικὸς [4] (50), ὁ ἐπίκλην τῶν Βιγκομάλου, δυσωπήσας Βασιανὸν τὸν ὅσιον, παρ' αὐτῷ ὡς μοναχὸς ἐτέτακτο. Προήρχετο δὲ ἀεὶ [5] ἐν τῷ παλατίῳ ὡς εἷς τῶν συγκλητικῶν [6]· καὶ ἀναχωρῶν μέχρι τῆς μονῆς τοῦ Βασιανοῦ, ὡς
B ὑπατικὸς ὠψικεύετο (51)· ἔνδον δὲ γενόμενος εὐθὺς τὴν μοναδικὴν σισύραν περιβαλλόμενος, μαγειρείου καὶ σταύλου καὶ τῶν παραπλησίων τὴν διακονίαν ἐπλήρου.

Τῷ δ' αὐτῷ [7] ἔτει Ἄνθιμος καὶ Τιμοκλῆς (52) οἱ τῶν *Τροπαρίων* ποιηταὶ ἐγνωρίζοντο.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει κατὰ πρεσβείαν τῆς συγκλήτου (53) Ῥώμης ἀπέστειλεν Λέων ὁ βασιλεὺς Ἄνθιμον τὸν γαμβρὸν [8] Μαρκιανοῦ τοῦ προβασιλεύσαντος βασιλέα ἐν Ῥώμῃ, ἄνδρα Χριστιανικώτατον καὶ εὐσεβῶς τὴν βασιλείαν ἰθύνοντα.

A. M. 5958. — Τούτῳ τῷ ἔτει σημεῖον ἐφάνη (54) ἐν τῷ οὐρανῷ, νεφέλη ὥσπερ σάλπιγγος ἐκτύπωμα
C ἔχουσα ἐπὶ ἡμέρας μ' καθ' ἑσπέραν [9].

A. M. 5959. — Τούτῳ τῷ ἔτει... ἐστράτευσεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ (55) ἄνδρας τρισχιλίους, καὶ ὁ μέγας λάκκος ἐκτίσθη εἰς τὰ Ἰωάννου καὶ τὰ δύο βαλανεῖα ἡ Ὑγεία, καὶ ἡ Ἴασις [10]· καὶ ὁ ποταμὸς ὠρύχθη ἐν

Hoc etiam anno, quinto Idus Maias, Elisæi prophetæ corpus Alexandriam delatum in Pauli Leprosi monasterio reponitur. ¡Sanavit ille leprosum, alii lepram induxit, et in æde a Leproso erecta reconditus est.

A. C. 457. — Hoc anno sancti Joannis nomine quadrafigura constructum opus Alexandriæ, et baptismo lustrandis adjunctum ædificium : Heptabizus etiam publicum balneum civitati restitutum. His etiam temporibus Daniel Stylita, vir plane mirandus, columnam in Anaplo positam conscendit. Joannes porro vir consularis, cui a Bingomalis cognomen, sanctum Basianum deprecatus, apud eum in monachorum normam vivendi rationem instituit. Curiæ porro assiduus frequentator in senatorum numero considebat : et ut consularis magno clientum stipatus comitatu in Basiani monasterium secedebat. In monasterium e senatu receptus et monastica sisyra coopertus, culinæ, stabuli, et vilium hujusmodi obibat ministerium.

Hoc etiam anno Anthimus et Timocles *Tropariorum* poetæ florebant.

Hoc eodem anno senatu Romano per legatos postulante, Anthimum Marciani decessoris sui generum, virum alioquin Christianis dogmatibus probe instructum et imperii munus piissime administrantem, Leo imperator imperatorem Romæ designavit.

A. C. 458.—Hoc anno prodigium in cœlo per dies quadraginta sub **99** vesperam visum est, nubes videlicet in tubæ speciem efformata.

A. C. 459. — Hoc anno. . : . . . . . tria hominum millia in expeditionem misit. Magna etiam cisterna ad Joannis ædes exstructa : balnea quoque duo, uni nomen Sanitas, alteri Sanatio : et Alexan-

VARIÆ LECTIONES

[2] τετράστωον e, τέρας τὸ ὂν A f, τετράγωνον vulg. [3] Ἐπτάδυζος a. [4] ὁ Ὑπατ. A, καὶ Ὑπ. vulg. [5] ἀεὶ om. A. [6] ὡς εἷς τῶν συγκλητικῶν A f, εἰς τὸν συγκλητικὸν vulg. [7] τῷ δ' αὐτῷ — — ἐγνωρίζοντο om. A. [8] γαμβρὸν Μαρκιανοῦ A, γαμβρὸν τῶν Μαρχ. vulg. [9] καθ' ἑσπέραν om. A. [10] ἡ ἴασις A a c, ἡ δεκάστασις vulg. (error haud dubie natus, quia legi videbatur : ι' ασις. ut recte monet Goar.)

JAC. GOARI NOTÆ.

(49) Cujus vitam habes apud Surium 11 Decembr. Anaplus porro ostium Bosphori est ad Galatæ latus. Potuit autem columnam hoc anno
D Daniel conscendere, a Symeone Stylita anno superiore, ut *Chronicon Alexandrinum* testatur, defuncto, monitus.

(50) Joannes iste Vincomalus ex fastis consularibus anno Marciani quarto fasces obtinuit. Ὑποτακτικὸν ponit alia lectio.

(51) Servi, amici, clientes, satellites, ὀψικίου, obsequii, sive obsequiorum gerunt nomen : hinc istorum more anteire, comitari, sequi, ὀψικεύειν dicitur apud Meursium, Lacerdam et euchologia.

(52) Οἱ τῶν τροπαρίων ποιηταί, addit Theodorus Lector lib. I, κατὰ φρατρίας διῃρέθησαν. Ἀλλ' ὅσοι μὲν ἔχαιρον τῇ ἐν Χαλκηδόνι συνόδῳ παρὰ τῷ Ἀνθίμῳ συνήγοντο. Αὐτὸς γὰρ καὶ τὰς παννυχίδας παρεσκεύασε γίνεσθαι. Ὅσοι δὲ ταύτης ἐχθροί, τῷ Τιμοκλεῖ προσέκειντο· *Anthimus et Timocles ecclesiasticorum modulorum auctores per factiones oppositas disjuncti sunt. Nam quotquot Chalcedonensi faverunt, illi Anthimo adhæserunt. Ipse namque nocturnas vigilias fieri ordinavit. Qui autem a synodo dissidebant, Timocli juncti sunt.* Tropariorum rationem exposuimus ad euchołog.

(53) Theophanis de Anthimo sive Anthemio sub annum Leonis octavum Romam eum imperatoria potestate misso sententia, Idatii verbis et auctoritate fulcitur. Historiam habet Evagrius libro II, cap. 16. Alii in alium annum rejiciunt, inter quos Petavius duces alios secutus.

(54) Anno succedenti signum istud ascribit *Chronicon Alexand.* his verbis : Ἐφάνη ἐν τῷ οὐρανῷ σημεῖον μέγιστον ἀπό τινων λεγόμενον σάλπιγξ, ἀπό τινων δὲ λογχίας, ἀπό τινων δοκίς, ἐφάνη ἐπὶ ἡμέρας δέ τινας· *Ingens in cœlo prodigium apparuit, quod a quibusdam tuba appellatur, ab aliis hasta, ab aliis trabecula ; visumque est aliquot diebus.*

(55) Bene Peyr. et Pal., ἐστράτευσεν Ἀλεξάνδρεια, *Alexandria tria hominum millia eduxit* ; ut nulla sit lacuna, qualem suspicatus est P. Goar : nec absonum aliquid, Alexandriam tria hominum millia bello destinasse, ac Leoni, sive alii ejus duci suppetias misisse. COMBEFIS.

driæ fluvius a Cherso ad Cypronem fovea excavata deductus.

A. C. 460. — Hoc anno Isocasius quæstor Antiochiæ, qui et philosophus, quasi gentiles ritus professus apud imperatorem est delatus : qui a prætoriorum Cpoleos præfecto virum examinari jussit. Eum itaque manibus retro devinctis in Zeuxippum deductum ita compellat Puseus præfectus : *Viden', Isocasi, quo habitu nunc astes?* respondet ille : *Video, neque moveor. Nam homo cum sim, in humanas calamitates incidi. Cæterum age mecum ut judex, ut una mecum olim judicasti.* His auditis, imperatori faustis vocibus acclamat populus : quo comperto lætus imperator eum in propriam provinciam remisit.

A. C. 461. — *Antiochiæ episcopi Juliani annus primus.*

Hoc anno Leo imperator ingentem classem et valide instructum exercitum adversus Gizerichum, qui Africam obtinebat, emisit. Gizerichus quippe, defuncto Marciano, multa mala intulit in provincias Romanæ ditioni subjectas, prædis abactis, plerisque in captivitatem missis et eversis passim civitatibus. Quibus excandescens imperator naves ex toto Oriente centies mille contraxit, ipsasque militibus et armis plene munitas adversus Gizerichum destinavit. In eam classem mille et trecenta auri centenaria expendisse narrant. Itaque ducem ac præfectum instituit Basiliscum Verinæ Augustæ fratrem, consulis munere jam perfunctum et frequentibus in Scythas per Thraciam victoriis clarum. Is, confluente in auxilium ex occiduo mari navium non pœnitenda manu, **100** cum Gizerichi classe frequentiores conflictus exercuit, plerasque naves in profundum demersit et ipsam tandem Carthaginem potentia superavit. Demum donorum illecebris et vi pecuniarum inescatus, priorem impetum remisit, et spontaneus denique, prout historiæ Thrax

A 'Αλεξανδρείᾳ ἀπὸ τῆς Χερσοῦ [11] ἕως τοῦ Κοπρεῶνος [12].

A. M. 5960. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ἰσοκάσιος ὁ κοιαίστωρ (56) Ἀντιοχείας, ὁ καὶ φιλόσοφος, διεβλήθη τῷ βασιλεῖ, ὡς Ἕλλην· καὶ ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς ἐξετασθῆναι αὐτὸν παρὰ τῷ ἐπάρχῳ [13] τῶν πραιτωρίων ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐνεχθέντος δὲ αὐτοῦ ἐν τῷ Ζευξίππῳ δεδεμένου ὀπισθάγκωνα, ἔφη πρὸς αὐτὸν Πούσεως [14] ὁ ἔπαρχος· *Ὁρᾷς σεαυτὸν, Ἰσοκάσιε, ἐν ποίῳ σχήματι καθέστηκας;* Ὁ δὲ εἶπεν· *Ὁρῶ, καὶ οὐ ξενίζομαι· ἄνθρωπος γὰρ ὢν ἀνθρωπίναις ἐνέπεσον [15] συμφοραῖς· ἀλλὰ δίκασον ἐπ' ἐμοὶ, ὡς ἐδίκαζες σὺν ἐμοί.* Καὶ ταῦτα ἀκούσας ὁ δῆμος εὐφήμησε τὸν βασιλέα. Καὶ μαθὼν ὁ βασιλεὺς (57) ἐχάρη, καὶ ἀπέλυσεν αὐτὸν εἰς τὴν ἰδίαν

B χώραν.

A. M. 5961. — *Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Ἰουλιανοῦ ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Λέων ὁ βασιλεὺς [16] κατὰ Γιζερίχου τοῦ (58) τῶν Ἄφρων κρατοῦντος στόλον μέγαν ἐξοπλίσας ἀπέστειλεν. Ὁ γὰρ Γιζέριχος μετὰ τὴν τελευτὴν Μαρκιανοῦ πολλὰ δεινὰ ἐνεδείξατο ἐν ταῖς ὑπὸ τὴν τῶν Ῥωμαίων βασιλείαν χώραις, ληϊζόμενος καὶ αἰχμαλωτίζων πολλοὺς καὶ τὰς πόλεις κατασκάπτων. Ὅθεν ζήλῳ κινηθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐκ πάσης τῆς [17] ἀνατολικῆς θαλάσσης ἑκατὸν χιλιάδας πλοίων ἀθροίσας, καὶ στρατῶν καὶ ὅπλων ταῦτα [18] πληρώσας, κατὰ Γιζερίχου ἀπέστειλεν. Φασὶ γὰρ αὐτὸν ,ατ' κεντηνάρια (59) δεδαπανηκέναι χρυσίου ἐν τούτῳ τῷ στόλῳ. Στρατηγὸν δὲ καὶ ἔξαρχον τοῦ στόλου κατ-

C έστησεν Βασιλίσκον τὸν Βερ.νης τῆς Αὐγούστης [19] ἀδελφὸν, τῆς ὑπάτου τιμῆς ἤδη μετασχόντα [20] καὶ Σκύθας πολλάκις νικήσαντα ἐν τῇ Θρᾴκῃ. Ὅς [21] δὴ καὶ συνδραμούσης αὐτῷ [22] ἐκ τῆς Ἑσπερίου οὐκ ὀλίγης δυνάμεως, συμπλακεὶς εἰς [23] ναυμαχίας πολλάκις τῇ Γιζερίχου [μετὰ [24]] τῶν νηῶν τῷ βυθῷ παραδοὺς, εἶτα καὶ αὐτὴν ἠδυνήθη Καρχηδόνα κρατῆσαι. Ὕστερον δὲ δώροις [25] ὑπὸ Γιζερίχου (60) καὶ πλείστοις χρήμασι δελεασθεὶς, ἐνέδωκεν καὶ ἡττήθη

VARIÆ LECTIONES.

[11] Χερσέου A e. [12] Κοπρεῶνος A, Κοπρῶνος a, Κυπρεῶνος e, Κυπρῶνος vulg. [13] ἐπάρχῳ — ἔπαρχος A, ὑπάρχῳ — ὕπαρχος vulg. [14] Πουσέος e. [15] ἐνέπεσα e. [16] τοῦ add. ex A. [17] τῆς add. ex A. [18] ταῦτα e, ταύτας vulg. [19] Αὐγούστης A, Αὐγούστας vulg. [20] μετασχόντος — νικήσαντος A e. [21] ὅς A, ὡς vulg. [22] αὐτῷ] οὕτω A e d. [23] εἰς om. A e. [24] pro μετὰ numerus aliquis restituendus esse videtur, fortasse τμ' h. e. 340. [25] δώροις om. A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(56) Anno Leonis decimo, Pusæo et Joanne coss., factum istud consignat *Chronicon Alexandrinum*, auctor undecimo : in quo nihil sibi adversantur. Anno quippe Leonis undecimo a Septembri initium ducente per quatuor ejus menses, adhuc Pusæi et Joannis consularis dignitas perseverabat. Animadverte Peyrez. codicem anni undecimi historiam ad decimum referre, et quæ hic decimi ad undecimum transposuisse. Metathesi favet *Chronicon Alexand.*, Isocasii eventum ad Leonis annum decimum referens.

(57) Ampliorem exhibet hanc historiam *Chronicon Alexand.* His autem verbis eam concludit : Καὶ ἀκούσας τοῦ Ἰσοκασίου ὁ δῆμος τῶν Βυζαντίων εὐφήμησε τὸν βασιλέα Λέοντα πολλά. Καὶ ἀποσπάσαντες τὸν αὐτὸν Ἰσοκάσιον ἀπήγαγον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ζευξίππου εἰς τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν, καὶ κατηχηθεὶς ἐφωτίσθη, καὶ ἐπέμφθη εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ· *Quod*

D *ubi populus Byzantinus audivit, fauste sæpius acclamavit imp., arreptumque Isocasium deduxerunt a Zeuxippo ad Magnam ecclesiam, ubi rudimenta fidei edoctus, et sacro fonte lustratus, in patriam remissus est.*

(58) Ex Theodoro Lectore, Procopii lib. *De bello Vandal.*, Jornande de regnorum successione, et quem auctor citat Prisco, necnon Candido *Hist.* lib. I : Τὰ κατὰ Ἀφρικὴν Βασιλίσκου εὐτυχήματά τε καὶ δυστυχήματα, litteris consignante, de quo Photius cod. 79.

(59) Non ponderis, sed numeri nomen est, quod centum librarum ponderis sit. Quod pondus propter perfectionem centenarii numeri Romani instituerunt. Libra duodecim unciis perficitur. Isidorus *Orig.* lib. XVI, cap. 24.

(60) Cedrenus classis hujus describit apparatum vere immensum. COMBEFIS.

ἐχὼν, ὡς Περσικὸς [26] ἱστόρησεν ὁ Θρᾷξ. Φασὶ δέ τινες, A ὅτι Ἄσπαρ καὶ Ἀρδαβούριος, Ἀρειανοὶ ὄντες καὶ εἰς βασιλείαν ἐλθεῖν διὰ τοῦτο [27] μὴ δυνάμενοι, κουράτωρα αὐτῶν ὄντα Λέοντα, βασιλέα πεποιήκασιν (61), αὐτοὶ προσδοκῶντες διοικεῖν τὸ βασίλειον. Τοῦ δὲ βασιλέως μὴ καταδεδεγμένου τοῦτο, ἠγωνίζοντο διαστρέφειν τὰ ὑπ' αὐτοῦ καλῶς διοικούμενα, καὶ Βασιλίσκῳ συνέθεντο δοῦναι τὴν βασιλείαν, εἰ προδοίη [28] τὸν τοῦ βασιλέως στόλον τε καὶ λαὸν τῷ Γιζερίχῳ Ἀρειανῷ ὄντι καὶ ὁμόφρονι αὐτῶν. Καὶ τούτου χάριν προδεδωκέναι τὸν Βασιλίσκον φασίν. Τότε Γιζέριχος τεχνασάμενος σκάφη τῶν πολεμίων τινὸς [29] ὕλης ἐμπλήσας καυστικῆς, νυκτὸς ἐπιστὰς καὶ τῶν Ῥωμαίων ἀφυλάκτως ὑπνούντων, ταύτας ἐπαφῆκεν ἀπὸ τῆς χέρσου μετὰ πνεύματος ἀπογείου [30] κατὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου, καὶ καταφλέγουσι μὲν πολλὰ τῶν B σκαφῶν· τὰ δὲ ἄλλα τὸν κίνδυνον φεύγοντα, εἰς Σικελίαν ἐπανῆλθον. Τότε λοιπὸν καὶ ὁ Βασιλίσκου δόλος ἠλέγχθη, μηδένα λαθὼν τοῦ στρατοπέδου.

Persicus commisit, profligatur. Referunt alii, Asparem et Ardaburium Arii sectatores, cum ob id maxime ad imperii fastigium minime possent pervenire, Leonem, qui tunc eorum procurator erat, ad imperium evexisse, quasi rerum omnium summam posthac administrare præstolatos. Ab eorum spe cum animum averteret imperator, rectam ejus gubernandi rationem labefactare et in pejus trahere contendebant, et Basilisco imperium se pollicebantur tradere, si modo classem cum toto exercitu Gizericho, qui una cum ipsis Arianas opiniones sequebatur, proderet: qua de causa Basiliscum ad exercitum prodendum inclinasse dicunt. Tum Gizerichus dolos meditatus, naves bellicas materia ad ignem facili replevit, remque noctu molitus, dum Romani dormirent incustoditi, ipsas e terra vento exinde aspirante, in Romanam classem emisit, adeo ut multa quidem navigia igne consumpta defecerint, alia vero periculo subducta in Siciliam reverterentur: atque ita demum Basilisci dolus, cum ne ullum amplius in toto exercitu lateret, manifeste deprehensus.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Πατρίκιος ὁ υἱὸς Ἄσπαρος (62), ὃν Καίσαρα ὁ βασιλεὺς Λέων πεποίηκεν, διὰ τὸ ἑλκῦσαι (63) τὸν Ἄσπαρα ἐκ τῆς Ἀρειανικῆς δόξης καὶ εὐνοεῖν τῷ βασιλεῖ, παρεγένετο ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μετὰ μεγάλης φαντασίας [31], ἐν ᾧ ἐστερεώθη τὸ Κορεῖον βαλανεῖον.

Hoc etiam anno Patricius Asparis filius, quem Leo Cæsarem crearat, ut ab Arii pravis opinionibus Asparem avocaret et de imperio bene mereretur, cum magna apparatus ostentatione missus est Alexandriam, ac tum balneum Corium nomine restauratum.

A. M. 5962. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Σιμπλικίου ἔτος α'.*

A. C. 462. — *Romæ episcopi Simplicii annus primus.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Λέων ὁ βασιλεὺς (64) Ζήνωνα τὸν [32] C στρατηλάτην τῆς Ἑῴας [33] καὶ γαμβρὸν αὐτοῦ ἀπέστειλεν ἐν τῇ Θράκῃ ἐπί τινα χρείαν πολεμικήν, κελεύσας παραδοῦναι αὐτῷ (66) στρατὸν ἐκ τῶν ἰδίων πρὸς συμμαχίαν. Οἵτινες κατὰ παραίνεσιν Ἄσπαρος μικροῦ δεῖν τὸν Ζήνωνα διεχειρίζοντο, εἰ μὴ προγνοὺς τὴν ἐπιβουλὴν εἰς Σερδικὴν ἀπεσώθη φυγὼν πόλιν τῆς Θράκης. Ἐκ τούτου ὕποπτος γίνεται Ἄσπαρ Λέοντι τῷ βασιλεῖ.

Hoc anno Leo imperator Zenonem militiæ in Oriente magistrum et proprium generum, urgente belli necessitate, in Thraciam misit; et ex proprio satellitio alium exercitum ad suppetias ferendas ei colligi mandavit. Milites a cæde Zenoni suasibus Asparis inferenda leviter ferraverunt. Periculum enim subodoratus, Serdicem Thraciæ urbem fuga elapsus saluti consuluit: ex quo Aspar Leoni suspectus habetur.

A. M. 5963. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἀπέστειλεν Λέων ὁ

101 A. C. 463. — Hoc anno Leo imperator He-

VARIÆ LECTIONES.

[26] ὡς Περσικὸς] ὥσπερ Σικὸς a, recte fortasse. [27] διὰ τοῦτο om. A a. [28] προδοίη: sic correximus pro vulg. προδόσῃ. [29] τινὸς add. ex A. [30] ἀπογείου A, ὑπογείου vulg. [31] φαντασίας om. A. [32] τὸν add. ex A. [33] τῆς ἑῴας om. A f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(61) Aliam rationem profert Suidas v. Ἄσπαρ. Ὅτι Μαρκιανοῦ βασιλέως χρηστοῦ μὲν γεγονότος, θᾶττον δὲ ἐκβεβιωκότος, αὐτοκελεύστῳ γνώμῃ Ἄσπαρ Λέοντα διάδοχον αὐτοῦ γενέσθαι παρεσκεύασεν· *Marciani* nimirum *benignissimi principis, at citius sublati sententia et jussis, Asparem Leoni imperii successionem detulisse.*

(62) Desunt, vel adhuc latent, qui de Asparis gestis amplis voluminibus scripsere Priscus Thracius, et Candidus Isaurus. Hujus quædam exprompsit Photius cod. 79, illius Evagrius lib. II, cap. 16, ubi de patricio a Leone Cæsaris dignitatem adepto, ἵνα τὴν Ἄσπαρος ἄνοιαν κτήσηται μετὰ τὴν τοῦ Ἀνθεμίου σφαγήν, *ut ipse Leo Asparis sibi conciliaret inscitiam post Anthemii cædem.* Ejus tamen loci error in versione vitandus, quo non Patricius, sed Ardaburius creatus Cæsar, textu in contrarium adnitente, scribitur: in quo Baronium anno D 469, num. 1, delusum reperies.

(63) Xyland. non bene, *quia Asparem ab Ariana secta abduxerant*, etc. Id quidem conatus Leo, ac sibi hominem demereri, obtinere tamen non potuit, ut magis seq. Theophanes exprimit. COMBEFIS.

(64) Ut Zeno, Tarasicodisas, ut scribit Evagrius lib. II, cap, 15, vel juxta Agathiam lib. IV, ad finem, Tharasiscodicus, Aticmesus antea dictus, Leonis gener, et Orientis comes evaserit, narrat Candidus, etiam ipse Isaurus apud Photium bis omnino conferendus.

(65-66) An ut Aspar Zenoni, vel Zeno Aspari ex suis traderet milites, dubium reliquit Theophanes. Zenonem tamen ad id Aspari præstandum a Leone jussum fuisse suadent auctoris verba, et Candidi Photiani, quo Ardaburium Asparis filium Isauros a Zenone ductos suarum partium facere constituisse legimus, testimonium convincit.

raclium Edessenum Flori, exconsulis filium, et Marcum Isaurum, viros armis strenuos, cum exercitibus ex Ægypto, Thebaide et eremo collectis, adversus Gizerichum misit. Isti ex improviso Vandalos aggressi, Tripolim et alias Libyæ civitates plurimas receperunt, et gravius multo, quam antehac navali prælio Basiliscus, Gizerichi vires attriverunt: adeo ut de pace cum imperatore Leone sancienda legationem mittere pararet: eamque demum ab Leone obtinuit, cum nimirum Basilisci, Heraclii et Marsi opera ad struendas Aspari insidias indigeret. Aspar siquidem, ut præmisi, imperatori propter eam, qua circumvallatus erat, potestatem, suspectus, imperatoris dolo paulo post neci traditur cum filiis Ardaburio et Patricio, quorum hunc, ut Asparem sibi demereretur, Cæsarem olim declaraverat imperator.

A. C. 464. — *Cpoleos episcopi Acacii annus primus.*

Hoc anno Aspare una cum filiis Ardaburio et Patricio a Leone interfectis, Ostris Asparis satelles et Theoderichus Triarii filius et Asparis conjugis frater necatorum sanguinem ulturi cum armatorum copiis irruerunt in urbem: ac nisi Basiliscus ex Sicilia reversus, et Zeno pariter e Chalcedone, ubi Asparis leti nuntium præstolabatur, urbem præoccupantes tulissent auxilium et dissipassent seditionum auctores, ingenti prorsus tumultu res omnes turbabantur. Armenarchus vero Asparis junior filius furtive subtractus Zenonis consilio fugam arripit in Isauriam missus, et a spurio Zenonis filio gener assumitur: qui tandem post Leonis obitum Byzantium regressus, reliquum vitæ feliciter peregit. In Italia Recimer dux, cujus prius facta mentio, Anthemii pie admodum Romæ imperium administrantis gener, in proprium insurgit socerum: bellis vero totam regionem occupantibus, tanta fame atteruntur imperatoris copiæ, ut coriis aliisque cibis insolitis non parcerent, ipsum vero imperatorem Anthemium septimo imperii anno tollerent e medio. Tum Leo propter tumultus denuo Romæ concitatos Olybrium Placidiæ **102** conjugem Romam misit imperatorem prius renuntiatum. Recimer post Anthemii cædem cum solos tres men-

A βασιλεὺς (67) κατὰ Γιζερίχου Ἡράκλειον τὸν Ἐδεσηνόν, υἱὸν Φλώρου τοῦ ἀπὸ ὑπάτων, καὶ Μάρσον Ἴσαυρον, ἄνδρας δραστηρίους, καὶ στρατὸν ἐξ Αἰγύπτου καὶ Θηβαΐδος καὶ τῆς ἐρήμου. Οἵτινες προσπεσόντες ἀδοκήτως τοῖς Οὐανδήλοις, Τρίπολίν τε καὶ ἄλλας παρεστήσαντο πόλεις τῆς Λιβύης πολλάς, καὶ πλέον τῆς Βασιλίσκου ναυμαχίας ἠνίασαν τὸν Γιζέριχον, ὥστε παρασκευάσαι αὐτὸν περὶ εἰρήνης πρεσβεῦσαι [34] πρὸς Λέοντα τὸν βασιλέα· καὶ ταύτης τυγχάνει παρὰ Λέοντος, χρῄζοντος [35] τότε Βασιλίσκου καὶ Ἡρακλείου καὶ Μάρσου εἰς τὴν κατὰ Ἄσπαρος ἐπιβουλήν. Ὕποπτος γάρ, ὡς προέφην, γενόμενος τῷ βασιλεῖ ὁ Ἄσπαρ καὶ πολλὴν περικείμενος [36] δύναμιν, δόλῳ παρὰ τοῦ βασιλέως φονεύεται μετὰ [37] βραχὺ σὺν τοῖς αὐτοῦ παισὶν Ἀρ- B δαβουρίῳ καὶ Πατρικίῳ, ὃν Καίσαρα ὁ βασιλεὺς πεποίηκε πρότερον, ἵνα τὴν Ἄσπαρος εὔνοιαν ἔχῃ.

A. M. 5964. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Ἀκακίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἄσπαρος καὶ Ἀρδαβουρίου (68) καὶ Πατρικίου τῶν υἱῶν αὐτοῦ φονευθέντων ὑπὸ Λέοντος, Ὀστρὶς [38] (69) ὁ ὑπασπιστὴς Ἄσπαρος καὶ Θευδέριχος (70) ὁ Τριαρίου παῖς, τῆς δὲ Ἄσπαρος γαμετῆς ἀδελφός, ἐπῆλθεν μετὰ δυνάμεως τῇ πόλει, τοὺς πεφονευμένους ἐκδικῆσαι· καὶ εἰ μὴ προλαβὼν ὁ Βασιλίσκος ἐκ τῆς ἀπὸ Σικελίας [39] ἐπανόδου, καὶ Ζήνων ἀπὸ Χαλκηδόνος, ὃς ἦν ἐκεῖ τὸν Ἄσπαρος ἀναμένων φόνον, ἐβοήθησαν [40] τῇ πόλει καὶ διέσπειραν τοὺς ἐπαναστάντας, πολὺς ἂν ἐγέ- C νετο τοῖς πράγμασι τάραχος. Ὁ δὲ νεώτατος Ἄσπαρος παῖς Ἀρμενάρχος [41] (71) ὑποκλαπεὶς γνώμῃ τοῦ Ζήνωνος ἐκφεύγει σταλεὶς ἐν Ἰσαυρίᾳ, καὶ νόθου Ζήνωνος παιδὸς γαμβρὸς καθίσταται, ὃς μετὰ τὴν Λέοντος τελευτὴν ἐπανελθὼν εἰς τὸ Βυζάντιον μέχρι τέλους εὐδαιμόνως ἐβίω. Ἐν Ἰταλίᾳ δὲ Ῥεκίμερ [42] (72) ὁ στρατηγός, οὗ καὶ πρώην ἐμνήσθην, γαμβρὸς δὲ Ἀνθεμίου τοῦ εὐσεβῶς ἐν Ῥώμῃ βασιλεύσαντος, ἐπανίσταται τῷ ἰδίῳ κηδεστῇ, καὶ πολέμου κρατοῦντος τὴν χώραν, λιμώττουσιν οὕτως αἱ τοῦ βασιλέως δυνάμεις, ὡς καὶ βυρσῶν καὶ ἄλλων ἀήθων ἅψασθαι βρωμάτων, αὐτὸν δὲ τὸν βασιλέα Ἀνθέμιον ἕβδομον ἔτος ἔχοντα (73) τῆς ἀρχῆς ἀναιρεθῆναι. Τὸ τηνικαῦτα Λέων διὰ τοὺς ἔτι συν- D εστῶτας ἐν Ῥώμῃ θορύβους Ὀλύβριον τὸν τῆς

VARIÆ LECTIONES.

[34] πρεσβεύσασθαι a. [35] χρῄζοντος τότε A, χρηίζοντός τε vulg. [36] περικείμενος A, ἐπικείμενος vulg. [37] καὶ μετὰ βρ. A e. [38] Ὀστρὺς A. [39] Σικελίαν vulg. [40] ἐφοβήθησαν e. [41] Ἀρμενίαρχος A e, Ἀρμενάριχος a. [42] Ῥεκίμερ A, Ῥεκίβερ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(67) Ex istis plurima recenset Procopius, lib. I *De bello Vand.*, ut et Asparis mortem, quam *Chronicon Alexandr.* ad annum Leonis X revocat: eamdem memorat Evagrius, Jornandes, et alii. De Heraclii ab auctore hic laudati moribus nonnulla Suidas, v. Ἡράκλειος.

(68) Hoc pariter Leonis anno 15 Asparis mortem consociat Marcellinus comes.

(69) Qui Ὀστρὸς *Chronico Alexandr.* scribitur, et κόμης, necnon alii Gothi κόμητες, quos, non dignitate, sed armorum societate comites dicerem, et ὑπασπιστάς. De cædibus ab eo CP. perpetratis idem Chronicon.

(70) Istum Theoderichum Triarii filium memorat Jornandes, *De bello Getico*, paulo ante finem, quem a rege Italiæ Theoderico diversum observabis.

(71) Armenerichum scribit Candidus apud Photium, et in patris cæde servatum. Alia variæ lectiones.

(72) Ex his nonnulla profert Jornandes, *De rebus Geticis*, Evagrius, lib. II, cap. 6, Marii *Chronicon*, et Procopius, *De bello Vandal.* lib. I.

(73) Potest hæc sententia Marii scriptis fulciri, quæ adversum habet Evagrium loco nuper memorato.

Πλακιδίας σύζυγον ἐκπέμπει τῇ Ῥώμῃ, καὶ ἀναγορεύει τοῦτον αὐτοκράτορα. Ὁ δὲ Ῥεκίμερ μετὰ τὴν Ἀνθεμίου σφαγὴν τρεῖς μῆνας μόνους διαζήσας νόσῳ τελευτᾷ, συναπελθόντος αὐτῷ [63] (74) Ὀλυβρίου ἀῤῥωστίᾳ σωματικῇ. Τούτων δὲ τελευτησάντων, Μαϊωρῖνος τὴν βασιλείαν διεδέξατο (75), ἀνὴρ φρενήρης καὶ πολέμων [64] ἔμπειρος. Οὗτος τὰς πόλεις ὑπὸ Γιζερίχου πεπορθημένας εὑρὼν εἰσέβαλεν εἰς Λιανὴν [65], καὶ καταλαβὼν τὴν Λιγουρίαν, φοβερὸς τοῖς Οὐανδήλοις ὤφθη [66]· καὶ μέλλων τὴν νίκην ἀναδήσασθαι, ἐν τῷ μεταξὺ νόσῳ δυσεντερίας ληφθεὶς ἐτελεύτησεν. Ὁ δὲ στρατηγὸς διαβὰς Πάτμον ἀπεσώθη (76). Ἐν τούτοις οὖν ἀσχολουμένων (77) τῶν περὶ Γιζέριχον, ἡ νήπιος Εὐδοκία καὶ Θεοδοσίου ἐγγόνη ἑκκαίδεκα χρόνους ἐν τῇ Ἀφρικῇ ποιήσασα μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Ὀνωρίχου, καὶ παῖδα ἐξ αὐτοῦ Ἰλδέριχον γεννήσασα, δυσφοροῦσα κατὰ τοῦ ἀνδρὸς, ὡς Ἀρειανοῦ ὄντος, ἄδειαν εὑροῦσα καὶ φυγῇ χρησαμένη ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ προσκυνήσασα τοὺς σεβασμίους τόπους, καὶ ἀσπασαμένη τὸν τάφον τῆς ἑαυτῆς μάμμης, ὀλίγας ἡμέρας διατρίψασα ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει, ἐτελεύτησεν ἐν εἰρήνῃ, πάντα τὰ αὐτῆς καταλείψασα ἐν τῇ Ἁγίᾳ Ἀναστάσει, παραθεμένη καὶ Κοῦρκον [67] σὺν τοῖς τέκνοις αὐτοῦ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Ἱεροσολύμων, ὡς συνεργῷ αὐτῇ γενομένῳ καὶ πιστῷ εἰς τὸ [68] ἐκφυγεῖν Ὀνώριχον Ἀρειανὸν τὸν ἄνδρα αὐτῆς.

ses supervixisset, morbo exstinctus est; paulo post etiam Olybrius in infirmitatem incidens vita decessit. Istos igitur fato functos excepit in imperio Majorinus, vir cordatus et in bellis exercitatissimus. Hic devastatis a Gizericho urbibus conspectis, in Lianem irruit, et occupata Liguria, Vandalis se formidabilem præbuit; jamque victoriis coronandus, interea dysenteriæ morbo correptus diem ultimum obiit. Dux vero belli, facto discessu, fretoque trajecto, Patmum se recepit. Porro dum Gizerichi familiares et exercitus in his detinentur, junior Eudocia Theodosii neptis, annis jam sexdecim cum Honoricho conjuge in Africa exactis, et puero Ildericho ex ejus amplexibus suscepto, virum, ceu Arianum, aversa, occasione sese ultro offerente, fugam arripit et Hierosolyma dirigit iter: tum venerandis locis Christiano ritu adoratis, salutato etiam aviæ sepulcro, cum paucos dies in sancta urbe moram fecisset, bonis suis omnibus sanctæ Resurrectionis ædi testamento relictis, Curco insuper, cujus opera et auxiliis, velut sibi fidissimi, dum Honorichum conjugem fugeret, usa fuerat, cum liberis archiepiscopo Hierosolymorum commendato, in pace animam efflavit.

A. M. 5965. — Τούτῳ τῷ [69] ἔτει Λέων ὁ βασιλεὺς (78) Λέοντα τὸν Ζήνωνος υἱὸν καὶ Ἀρεάδνης [80] τῆς ἰδίας θυγατρὸς, τὸν ἑαυτοῦ ἔγγονον [81] στέψας, βασιλέα ἀνηγόρευσεν. Μετὰ δὲ τὸν Ὀλυβρίου θάνατον (79) καὶ Ῥεκίμερ καὶ Μαϊωρίνου, Γλυκέριος Ἰταλίας ἀναγορεύεται βασιλεὺς, ἀνὴρ οὐκ ἀδόκιμος, ὃν πέντε μῆνας κρατήσαντα Νεποτιανὸς Δαλμάτης ἐκβάλλει τῆς ἀρχῆς, καὶ βασιλεύει καὶ αὐτὸς χρόνον [82] ὀλίγον, Ὀρέστου τινὸς ἐκβάλλοντος αὐτὸν, ὃν οἰκεῖος παῖς Ῥωμύλλος ἐπίκλην Αὐγούστουλος διαδεξάμενος, καὶ δύο μόνους ἄρξας ἐνιαυτοὺς αὐτο-

A. C. 465. — Eodem anno Leo imperator Zenonis et Areadnæ filium Leonem proprium nepotem corona redimitum imperatorem renuntiavit. Olybrio vero, Recimere et Majorino morte sublatis, Glycerius, vir non contemnendæ probitatis, Italiæ declaratur imperator. Eum quinque menses imperio potitum Nepotianus Dalmata potestate privat, nec ipse diu ea dignitate potitur, Oreste quodam eum throno deturbante, quem germanus filius Romulus, cui cognomen Augustulus, excipiens, post regni a Romulo Romæ fundatore in-

VARIÆ LECTIONES.

[63] αὐτῷ A, αὐτοῦ vulg. [64] πολέμων A, πολέμου vulg. [65] Λιανὴν] λίαν ἦν (?) A e f, fort. εἰς τὴν Ἰταλίαν. [66] ὤφθη] γέγονε f. [67] Βοῦρχον A f. [68] εἰς τὸ A, εἰ: τῷ vulg. [69] τούτῳ τῷ A, τῷ δ' αὐτῷ vulg. [80] Ἀριάδνης a. [81] ἔγγονον A, ἔγγονα vulg. [82] χρόνον οὐκ ὀλίγον A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(74) Episcopum Salonæ in Dalmatia eum prius evectum scribit Jornandes, *De reg. ac temp. successione*, et *De rebus Geticis*.

(75) Ut Olybrio posteriorem Majorinum auctor recenseat, Procopius causam dedit, et in errorem errans ipse induxit. Arthemii quippe, quem vocat Artemium, Olybrii Leonisque ipsius imperiis et morte numerata subdit: « Sed Majorini fas meminisse fuerit, qui antea prius Romæ imperavit. Cunctis enim, qui Occidenti præfuere, vir anteferendus. Nam et contra Vandalos fortissime bellum sumens, maximo collecto exercitu in Liguribus constitit, ipse dux impiger nullum neque laborem recusavit, neque ullam bene gerendæ rei occasionem prætermisit, » etc. Et post nonnulla: « Majorinus igitur omnibus, quæ volebat, exploratis, in Liguriam ad exercitum revertit: quem terrestri itinere, ad Herculis columnas ducens, inde per angustias freti transire in Africam, cum hosteque congredi omnino cogitabat: tanta ipsius exercitus admiratione ac voluntate ob ejus virtutem, ut in spem venerint certam omnes breviter Africa per eum potituros. Verum eo ex morbo paulo post decedente, ab incepto destitere, » etc. Quem tamen a Recimere occisum concordibus scriptis historici reliqui profitentur.

(76) Ita codices cuncti: quibus licet adversis lego πορθμὸν vice Πάτμον, ut sit sensus, ducem exercitus sub Majoriano, eo mortuo, fretum Gaditanum trajecisse, et exercitum in Africam transmissum in Hispaniam revocasse. Quis enim alias hujus loci sensus, nisi forte de Liguria locuto non Πάτμον, sed Πάδον, *Padum* fluvium scribere propositum fuerit auctori. — Plane Πάδον ut ex Liguria Romam repeteret. Combefis.

(77) Eudociæ Junioris mortem tangit auctor vitæ Euthymii apud Surium 20 Januarii.

(78) Leonem Juniorem a seniore decimum sextum imperii annum numerante, coronatum scribit Jornandes, *De temp. ac regn. successione;* ultimum tamen ejus vitæ existimat.

(79) Errantis Procopii vestigia nuper animadversa secutus auctor, alia hæc ex Evagrii lib. II, cap. 16 deprompta subjicit.

stituti mille trecentos et tres annos, duos ipse solus in Italiæ imperio princeps summus obtinuit. Illud porro observandum, quod Occidentis imperium a Romulo initium habens, tanto post tempore altero in Romulo desierit. Cæterum Odoacer Gothus quidem genere, Italico tamen solo educatus, vi barbarica imperio sibi subdito, **103** et regis nomine sibi assumpto, Romanaque republica secundum patrias leges suas instituta, ad decem annos tenuit imperium. Habitavit autem Ravennæ, quæ urbs est Italiæ, opulenta admodum et elegans, ad mare sita.

A κράτωρ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ βασιλείας [53] καθίσταται μετὰ ,ατγ' ἔτη (80) τοῦ Ῥωμύλλου, τοῦ τὴν Ῥώμην κτίσαντος, βασιλείας. Καὶ σημειωτέον, ὡς ἀπὸ Ῥωμύλλου ἡ τῆς Ἑσπέρας ἀκμάσασα βασιλεία πάλιν ἐπὶ Ῥωμύλλον (81) μετὰ τοσούτους [54] ἐπαύσατο χρόνους. Ὀδοάκρου λοιπὸν Γότθου μὲν τὸ γένος [55], ἐν Ἰταλίᾳ δὲ τραφέντος, χειρωσαμένου [56] δυνάμει βαρβαρικῇ τὴν ἀρχὴν, ὃς τὴν τοῦ ῥηγὸς [57] (82) ἑαυτῷ περιθέμενος προσηγορίαν, πᾶσαν ἀρχὴν κατὰ τὸν πάτριον νόμον [58] τοῖς Ῥωμαίοις προχειρισάμενος ἐπὶ δέκα χρόνους τῆς ἀρχῆς ἐκράτησεν. Ὤκει δὲ ἐν Ῥαβέννῃ τῇ πόλει τῆς Ἰταλίας παρὰ τὴν θάλασσαν εὐδαίμονα [59] οὖσαν καὶ καλήν.

A. C. 466. — Hoc anno ex nubibus ardere visis decidit pulvis, adeo ut ignem depluvium stillare cuncti arbitrarentur. Supplicationibus igitur et processionibus intenti contremiscebant. Ad palmæ vero altitudinem in tectis depositus est. Cæterum ignem verum exstitisse et posthac exstinctum Deique benignitate in pulverem versum cuncti asserebant.

A. M. 5966. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἡ κόνις κατῆλθεν (83) πυρακτούντων τῶν νεφῶν προφανέντων, B ὡς πάντας νομίζειν, ὅτι πῦρ βρέχει. Καὶ πάντες ἔτρεμον λιτανεύοντες. Ἐπὶ δὲ παλαιστῆς ὕψους ἐτέθη ἐν τοῖς κεράμοις. Καὶ πάντες ἔλεγον, ὅτι πῦρ ἦν καὶ ἐσβέσθη καὶ γέγονε κόνις τῇ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ.

Hoc anno Leo imperator morbo correptus Byzantii vita decessit, Leone Zenonis et Areadnæ filio, quem ante designaverat, imperatore relicto, mense Januario, indictione duodecima, qui deinde Februario Zenonem patrem in Circi sella, Verina et Areadna opem ad hoc ferentibus, imperii corona redimivit. Solos autem menses decem cum proprio patre Zenone Leo junior imperium assecutus, ægra valetudine vexatus exstinguitur: tum Zeno septemdecim annos et duos menses, connumeratis etiam viginti mensibus Basilisci tyrannidi affectis, solus imperat. Improbæ porro administrationis specimen Zenone sub ipsis imperii primordiis exhibente,

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει (84) Λέων ὁ βασιλεὺς ἐν Βυζαντίῳ ἀῤῥωστήσας τελευτᾷ, Λέοντα τὸν Ζήνωνος υἱὸν καὶ Ἀρεάδνης νήπιον ὄντα βασιλέα προχειροτονήσας κατέλιπεν, μηνὶ Ἰανουαρίῳ ἰνδικτιῶνος ιβ' (85), καὶ τῷ Φεβρουαρίῳ μηνὶ ἔστεψε Ζήνωνα τὸν ἴδιον πατέρα ἐν τῷ καθίσματι τοῦ ἱπποδρομίου, Βερίνης καὶ Ἀρεάδνης συναραμένων αὐτῷ. Δέκα δὲ μόνους μῆνας τοῦ μικροῦ Λέοντος συμβασιλεύσαντος τῷ ἰδίῳ πατρὶ C Ζήνωνι νόσῳ τελευτᾷ, καὶ βασιλεύει μόνος Ζήνων ἔτη ιζ' καὶ μῆνας β' (86), συναριθμουμένων καὶ τῶν εἴκοσι μηνῶν τοῦ Βασιλίσκου τῆς τυραννίδος. Χαλεπῶς δὲ ὁ Ζήνων μεταχειρισάμενος τὴν ἀρχὴν, ἐν προοιμίοις Μεσοποταμίαν μὲν Σαραχηνοὶ [60],

VARIÆ LECTIONES.

[53] τῆς ἐν Ἰταλίᾳ βασιλείας A, ἐν Ἰταλίας βασιλεία vulg. [54] τοσούτους A, τούτους vulg. [55] τὸ γένος A, τοῦ γένους vulg. [56] χειρωσαμένου A a, χειρωσάμενος vulg. [57] ὃς τοῦ ῥ. A e. [58] κατὰ τὸν πάτριον νόμον A, κατὰ τῶν πατρίων νόμων e, κατὰ τὴν τῶν πατρίων νόμων vulg. [59] εὐδαίμονα οὖσαν A a, εὐδαιμονοῦσαν e, εὐδαιμονοῦσαν οὖσαν f, εὐδαίμονα χώραν vulg. [60] μὲν Σαραχηνοὶ A, μὲν οἱ Σαρ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(80) Paulus Diac., Evagrii et Theophanis eum imitati correcturus errorem, anno ab Urbe condita 1226 Augustulum a patre Oreste imperatorem renuntiatum testatur : ac deinceps novos imperatores creatos scribens, ab Urbe condita annos haud amplius observat : quod in Augustulo imperium Romanum desiisse sentiat. Jornandes, *De rebus Get.* a conditu Urbis ad Augusti imperium annos 709, ab Augusto ad Augustuli decessum 522 numerat ; summa 1231 annorum.

(81) Petavius lib. XIII *De doct. temp.* ad annum 5187 et 5188.

(82) Evagrius citatus : Τὴν μὲν βασιλέως προσηγορίαν ἑαυτοῦ ἀφελὼν, ῥῆγα δὲ προσειπών· *Imperatoris nomine repudiato, regem se appellavit.* Ῥῆξ rex est dignitate minor imperatore, βασιλεὺς imperator.

(83) *Chronicon Alexandrinum* ante annos quinque prodigium, mensis Novembris 11, accidisse testatur.

(84) Convenit Evagrius, lib. II, cap. 17, de Leonis senioris annis, septemdecim nimirum imperasse : imperium vero deposuisse, et Leoni nepoti reliquisse ipse solus asserit.

(85) Ita *Chronicon Alexandrinum*, quod de Leone Juniore subdit : Οὗτος Λέων ὑποβληθεὶς ὑπὸ τῆς ἰδίας μητρὸς τῆς ἐπιφανεστάτης Ἀριάδνης, ὡς προσκυνῇ αὐτὸν ὡς βασιλέα Ζήνων στρατηλάτης, καὶ πατρίκιος ὁ αὐτοῦ πάππος (lege πατὴρ), ἐπέθηκε στέφανον D βασιλικὸν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ αὐτοῦ Ζήνωνος· καὶ ἐβασίλευσεν Ζήνων ὁ Κοδισσεὺς ὁ Ἴσαυρος μετὰ τοῦ ἰδίου ἐκγόνου (lege υἱοῦ) ὀλίγον χρόνον· καὶ τῷ ιᾳ' μηνὶ τῆς αὐτοῦ ὑπατείας ἀῤῥωστήσας Λέων ὁ νέος μηνὶ Δίῳ τῷ καὶ Νοεμβρίῳ ἐτελεύτησεν : *Hic Leo a suamet matre nobilissima Ariadne monitus, ut curaret se a Zenone patre magistro militiæ, et patricio pro imperatore coli, imposuit diadema regium capiti Zenonis : et imperavit Zeno Codisæus Isaurus cum filio suo Leone exiguo tempore. Leo quippe undecimo consulatus sui mense, mense Dio seu Novembri, morbo exstinctus est.*

(86) Malchus sophista apud Photium codice 78. Mense vero Februario, indictione 12, promotus Zeno alterius indictionis anno 14 mense Aprili interiit. *Chron. Alexandr.* de barbaris Romanum imperium incursantibus, et Zenonis vitiis Evagrius lib. III, cap. 1 et 2. Suidas v. Ζήνων.

A θράκην δὲ κατέδραμον [61] Οὖννοι σφόδρα τοῖς πράγμασι λυμαινόμενοι, τοῦ βασιλέως ἡδοναῖς ἀτόποις καὶ πράξεσιν ἀθέσμοις σχολάζοντος.

A. M. 5967. — *Ῥωμαίων βασιλέως Ζήνωνος ἔτος α'.*

Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Πέτρου ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει Λέων ὁ μικρὸς δέκα μόνους μῆνας συμβασιλεύσας Ζήνωνι τῷ ἰδίῳ πατρὶ, καὶ προελθὼν [62] ὡς ὕπατος (87), ἐτελεύτησεν, καὶ μόνος ἐκράτησε τῆς βασιλείας ὁ Ζήνων. Βασιλίσκος δὲ ὁ Βερίνης ἀδελφὸς (88) πενθερᾶς Ζήνωνος, ἐν Ἡρακλείᾳ διατριβόντων τῆς Θρᾴκης, συνεργούσης αὐτῷ καὶ Βερίνης καί τινος τῆς συγκλήτου, ἐστασίασεν [63] κατὰ Ζήνωνος· ὃν φοβηθεὶς ὁ Ζήνων σὺν Ἀρεάδνῃ τῇ ἰδίᾳ B γαμετῇ καὶ χρήμασιν ἱκανοῖς φεύγει εἰς Συρίαν κατά τι φρούριον ἰσχυρὸν Οὐαρὰ [64] καλούμενον. Εἰς Τεσσαιδὴν [65] ἐκεῖθεν μετέστη δι' αἰτίαν ταύτην μετὰ τῆς γυναικὸς Ἀρεάδνης, Ἴλλου καὶ Τροκούνδου [66] πολιορκούντων αὐτὸν [67] εὐνοίᾳ [68] τέως τῇ Βασιλίσκου.... Βασιλίσκος δὲ ἐν τῷ Κάμπῳ ἀνηγορεύθη βασιλεύς· Μάρκον τε τὸν υἱὸν Καίσαρα ἐποίησεν, καὶ Ζηνωδίαν τὴν ἑαυτοῦ γαμετὴν Αὐγοῦσταν ἔστεψεν· καὶ εὐθέως κατὰ τῆς πίστεως παρετάξατο, Ζηνωδίας [69] μάλιστα παρορμώσης αὐτὸν εἰς τοῦτο. Τιμόθεον δὲ τὸν Αἴλουρον ἀνεκαλέσατο διὰ τύπου (89), καὶ Πέτρον τὸν Γναφέα κρυπτόμενον ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἀκοιμήτων, καὶ ὅσοι ἄλλοι ἐχθροὶ τῆς ἁγίας ἐν Χαλκηδόνι συνόδου ἐπαῤῥησιάζοντο κατὰ τῆς ἀληθείας. Ὁ δὲ Αἴλουρος συναγαγὼν ἀτάκτους C Ἀλεξανδρεῖς ἐνδημοῦντας ἐν τῷ Βυζαντίῳ, ἐκ τοῦ παλατίου λιτανεύων ἦλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐποχούμενος [70] ὄνῳ (90). Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν λεγομένην Ὀκτάγωνον πτωθεὶς συνετρίβη τὸν πόδα, καὶ μετ' αἰσχύνης ἀντέστρεψεν [71]. Βασιλίσκος δὲ τοῦτον εἰς Ἀλεξάνδρειαν μετὰ τύπων κατὰ τῆς συνόδου ἐξέπεμψεν [72], καὶ Πέτρον Γναφέα εἰς Ἀντιόχειαν, κατὰ τῆς ἀληθείας ἐνίσχυσεν ἀμφοτέρους. Τιμόθεος δὲ ὁ Σαλοφακίολος [73] ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας μαθὼν Τιμόθεον τὸν Αἴλουρον παραγενέσθαι, ὑπεχώ-

hinc Saraceni Mesopotamiam, illinc Unni Thraciam, damnis ubique gravibus illatis, excurrerunt, dum inter hæc imperator fœdis voluptatibus et nefariis facinoribus indulgeret.

A. C. 467. — *Romanorum imperatoris Zenonis annus primus.*

Antiochiæ episcopi Petri annus primus.

Hoc anno Leo junior solos decem menses cum Zenone proprio patre moderatus imperium, cum consulis more publice processisset, morte raptus est: solusque Zeno imperavit. Basiliscus autem Verinæ Zenonis socrus frater, ejus hortamentis impulsus, eum Heracleæ Thraciæ urbe morarentur, ipsa Verina et e senatoribus quodam opem ferentibus adversus Zenonem excitavit rebellionem. Periculum metuens Zeno, Areadna conjuge pecuniarumque copia secum asportatis, fugit in Syriam, 104 in castrum quoddam munitissimum, cui nomen Vara. Inde rursus cum Areadna uxore in Thessædem se recipit ex hujusmodi causa. Illo et Trocundo illuc usque Basilisco bene affectis obsidione eum prementibus. . . . . porro Basiliscus imperator in Campo acclamatus, mox Marcum filium Cæsarem creat et Augustæ corona Zenodiam conjugem ornat: ac statim, Zenodiæ maxime verbis ad id impulsus, rectæ fidei bellum indicit. Quare Timotheum Ælurum promulgato edicto revocavit exsilio, Petrumque Fullonem in Insomnium monasterio latitantem sedi restituit: quotquot autem sanctam synodum Chalcedonensem adversarii respuebant, ii liberrime impugnabant veritatem. Ælurus ad hæc, perditis ac sceleratis Alexandrinis, qui forte Cpoli hospitabantur, collectis, e palatio supplicatione ducta, asino vectus ad ecclesiam profectus est: cumque ad ædem Octagonum dictam advenisset, asino lapsus, attrito pede cum ignominia retromeare coactus est. Eum posthac imperiali diplomate munitum et synodi decretis infensum Basiliscus Alexandriam transmisit, et Antiochiam Petrum Fullonem; animis

VARIÆ LECTIONES.

[61] κατέδραμον] κατέλαβον A. [62] προελθὼν A, προσελθὼν vulg. [63] ἐστασίασεν A, ἐστασίαζεν vulg. [64] Ὀρβᾶ A, Οὐρβᾶ e f. [65] εἰς Τεσσαιδὴν] εἴς τε οἴδην. A, εἰς Τεσσιδὴν e f. [66] Τροκούνδου A, Σεκούνδου vulg. v. inf. p. 192. [67] αὐτὸν A, αὐτῶν vulg. [68] εὐνοίᾳ A, ἐννοίᾳ vulg. [69] Ζηνωδίας μάλιστα A c, Ζηνωδίας δὲ μάλ. vulg. [70] ἐποχούμενος A, ὀχούμενος vulg. [71] ἀντέστρεψεν A e f, ἀνέστρεψεν a, ἔστρεψεν vulg. [72] εἰς Ἀλεξάνδρειαν μετὰ τύπων A, μετὰ τύπ. εἰς Ἀλ. vulg. [73] Σαλοφακίαλος A (v. p. 175) Σαλοφασκίουλος vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(87) Consul eo anno exstitit ex citato Chronico, D et trabea consulari ornatus munera in populum publice sparsit: quod sæpius apud auctorem est τὸ προσέρχεσθαι. *Consulari habitu ac pompa in plebem prodiens*: quæ trita vocis hujus significatio, nunquam τοῦ προσέρχεσθαι, quicquid P. Goar contendat, exque vitioso suo codice contra aliorum fidem. Buccard. nihil ad rem, *quem ut consul præcedebat*, nempe Zenonem patrem. *Φεύγει εἰς Ἰσαυρίαν*. Sic Cedr. Niceph. ac bene. Fuit enim Isauria natus, ex qua etiam postmodum milites præsidio futuros induxit in urbem. Anonymus auctor, qui in cod. Vat. 1 supplet vitas Marciani, Leonum, Zenonis, atque Anastasii: προσέφυγε τῇ ἰδίᾳ πατρίδι, *profugit in patriam*. Combefis.

(88) Evagrius lib. III, cap. 3, Jornandes *De regn. et tempor. successione*. — *Chronicon Alexandr.* ad Zenonis annum 3, Malchus sophista, et Candidus Isaurus apud Photium codd. 78 et 79, et Theodorus Lector, lib. I Collect.

(89) Τύπους, *edicta universalia, canones, regulas* vocant Græci recentiores, eos de quibus hic mentio, ἐγκυκλίους συλλαβάς, Evagrius cap. 4 ἐγκυκλίους ἐπιστολάς, et ἐγκύκλια Nicephorus. Auctor ipse τύπον γενικὸν inferius scribit.

(90) Quod pro more foret, vel curru vectos, vel jumento asinove insidentes patriarchas, litanias sive processionum preces celebrare. Recolenda quæ de sancto Proclo superius lecta. Theodorus Lector legendus.

utriusque adversus veritatem exasperatis et ejus suasu corroboratis. Timotheus autem Salophaciolus, Alexandriæ antistes, audito Timothei Æluri adventu, ad monasteria in Canopo posita, in quibus asceticam vitam olim fuerat professus, secessit. Hunc multis in plures alios illatis malis, quod omnibus charus existeret, lædere non potuit Ælurus : quin imo Æluro Alexandriam adventanti partium ejus studiosi succlamabant : *Hostes tuos cibasti, o papa.* Ille vicissim respondebat : *Ita est, cibavi.* Hoc pacto impius ille exsecrationes in Chalcedonensem synodum conjecit. Cæterum Julianus Antiochiæ præsul, ex gestis rebus dolore concepto, vitam amisit. Petrus autem Fullo thronum invadens, se ad anathemata et tumultus excitandos convertit : ex quo cædes et domorum direptiones ob appositum ter sancto hymno additamentum. Basiliscus edicto in publicum lato Chalcedonensem synodum eliminavit, et Acacium Cpoleos illud idem jussit exsequi : verum totius civitatis, mulierum etiam ac puerorum, conferta plebs adversus Basiliscum concurrens in ecclesiam scelus prohibuit. Acacius autem atra veste proprium corpus, tum thronum, ac tandem altare nigris velamentis circumcinxit : magnus quoque ille Daniel divino plane zelo accensus, columna, qua consederat, descendit et cum Acacio populique frequentia assiduus cunctis ecclesiasticis conventibus aderat. Cæterum Perozes adversus Nephthalitas Hunnos
105 cepit expeditionem et in fugam versos armis insequebatur. Illi per montium angusta loca in leves turmas dispersi, dextrorsum et sinistrorsum

A ρησεν ἐν τοῖς μοναστηρίοις τοῦ Κανώπου, ὧν ἐγεγόνει [74] καὶ τῆς ἀσκήσεως. Πολλοὺς δὲ κακώσας ὁ Αἴλουρος Τιμόθεον βλάψαι οὐκ ἴσχυσεν διὰ τὸ ὑπὸ πάντων ἀγαπᾶσθαι αὐτόν. Εἰσερχομένῳ δὲ τῷ Αἰλούρῳ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ · ἐπεφώνουν τὸ αἰσχρὸν ἐκεῖνο οἱ σπουδασταὶ αὐτοῦ· *Ἐψώμισας* (91) *τοὺς ἐχθρούς σου, ὦ πάππας* (92)· ὁ δὲ ἀνίερος [75] ἀντεφώνει· *Ναί· ὄντως ἐψώμισα.* Οὗτος [76] ὁ δυσσεβὴς καὶ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἀνεθεμάτισεν. Ἰουλιανὸς δὲ ὁ ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας τέθνηκεν ἀπὸ λύπης τῶν γινομένων. Πέτρος δὲ ὁ Γναφεὺς καταλαβὼν τὸν θρόνον εἰς ἀναθέματα καὶ ταραχὰς ἐχώρησεν. Ὅθεν φόνοι καὶ ἁρπαγαὶ διὰ τὴν προσθήκην τοῦ Τρισαγίου γεγόνασιν. Βασιλίσκος δὲ τύπῳ γενικῷ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἐξέβαλεν, καὶ Ἀκάκιον [77] τὸν Κωνσταν-
B τινουπόλεως κελεύσας τὸ αὐτὸ ποιῆσαι. Ἀλλ' ἡ πόλις ἅπασα σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνανελθοῦσα κατὰ Βασιλίσκου, τοῦτο ἐκώλυσεν. Ἀκάκιος δὲ μελανειμονήσας [78] (93), τὸν θρόνον καὶ τὸ [79] θυσιαστήριον μελανῷ [80] ἠμφίασεν. Δανιὴλ δὲ ὁ μέγας τοῦ στύλου ἀποβὰς δι' ἔνθεον ζῆλον Ἀκακίῳ τέως καὶ τῷ λαῷ συνεκκλησίασεν. Περώζης [81] δὲ ἐπεστράτευσεν (94) κατὰ τῶν Νεφθαλιτῶν [82] Οὔννων, καὶ τρέψας αὐτοὺς ἐδίωκεν. Αὐτοὶ δὲ ἐν στενοῖς τόποις τὴν φυγὴν ποιούμενοι κατ' ὀλίγον ἐν τοῖς ὄρεσι, δεξιᾷ τε καὶ ἀριστερᾷ ὑποχωροῦντες, ἐξοπίσω τούτων γενηθέντες, ἀφυλάκτους αὐτοὺς ἀπέκλεισαν. Στενωθεὶς δὲ Περώζης ᾐτεῖτο εἰρήνην. Ὁ δὲ τῶν Νεφθαλιτῶν βασιλεὺς οὐ πρότερον τοῦτο
C ποιῆσαι, πρὶν πεσὼν τοῦτον προσκυνήσῃ καὶ ὅρκοις πληροφορήσῃ, μηκέτι κατὰ τῶν Νεφθαλιτῶν καταστρατεῦσαι [83]. Ὁ δὲ τῇ βίᾳ συνεχόμενος τοῦτο

VARIÆ LECTIONES.

[74] ἐγεγώνει vulg. [75] ἀνίερος add. ex A e f. [76] οὗτος A, οὕτως vulg. [77] καὶ Ἀκάκιον A e, Ἀκ. δὲ vulg. [78] μελανειμονήσας A, μελανομονήσας vulg. [79] καὶ τὸ θυσ. A, καὶ θυσ. vulg. [80] μελανῷ add. ex A, in quo tamen μελανοῦ legitur. [81] Περώξης A, Περόξης vulg. [82] Νεφαλιτῶν A h. l. et infra. [83] καταστρατεῦσαι A, στρατεῦσαι vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(91) *Turpe illud acclamabant : Velut manso pavisti puerorum more, ac decepisti inimicos tuos.* Metaphora a nutricibus, quæ sic pueros manso pascant, ipsæque majora degluttiant. Aristoph. in *Equit.* : Ἐπίσταμαι αὐτὸν οἷς ψωμίζεται · ἀντὶ τοῦ, οἷς ἀπατᾶται καὶ χαίρει. COMBEFIS.

(92) Dictio vocandi significatu accipienda. Hinc Cedrenus vocative πάπα. Non minima scriptorum pars inter Græcos a Cyrilli, Celestini papæ Romani in concilio Ephesino legati, temporibus patriarcham Alexandrinum papæ nomine remunerandæ Cyrilli pietatis, et in sedem Roman. obsequiorum gratia compensandorum scribunt fuisse donatum. Tanti privilegii penes ipsos sit fides, quæ Nicephoro, lib. XIV, cap. 34 auctoritate nutat : Ἐξ οὗ λόγος, inquit, καὶ τὸ τῆς μίτρας ἐπίθεμα εἰληφέναι, καὶ τὴν τοῦ πάπα προσηγορίαν λαβεῖν, καὶ τῆς οἰκουμένης κριτὴν ὀνομάζεσθαι · *Ex quo tempore fama est* (mihi certe fabula) *mitram illum, et papæ appellationem, atque ut universi orbis judex appellaretur, accepisse.* Fabula, inquam, insulsissima. Athanasius enim Cyrillo prior seipsum papam epistola ad Antiochenses scribit : Οἱ ἐπιστείλαντες, ὅ τε πάπας Ἀθανάσιος, καὶ οἱ παρατυχόντες σὺν αὐτῷ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ · *Qui epistolam scripserunt. sunt isti : papa Athanasius, et qui cum illo Alexandriæ fuerunt.* Præcessorem Alexandrum papam compellat Alexandrinus clerus apud ipsum Athanasium, et Epiphanium hæresi 69 : Μακαρίῳ πάπᾳ, ἐπισκόπῳ ἡμῶν Ἀλεξάνδρῳ, οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ διάκονοι · *Beato papæ episcopo nostro Alexandro presbyteri et diaconi, in Domino, salutem.* Et in epistolæ processu : Τί μέμφεσθε Ἀλεξάνδρῳ τῷ πάπᾳ λέγοντι ἐκ τοῦ Πατρὸς τὸν Υἱόν ; *Quid expostulastis cum Alexandro*
D *papa ex Patre Filium asserente ?* Hieroclam, vulgarius Heroclam ea appellatione primum quondam salutatum ex Ecchellensi *Chronici Orientalis* pag. 115 observo. *Hieroclas primus fuit, qui eo nomine cognominatus est.* Etiam Ethnici Jovem γεννήτορα πάπαν dixerunt. De voce πάπας, et duplicato π πάππας Suidas.

(93) In stupendi ac plane insoliti luctus signum. Nigrum quippe colorem suis in officiis Ecclesia Græca respuit : quæ non nisi album, vel per quadragesimam purpureum admittere solita est. De Ecclesiæ illius coloribus ad euchologica disseruimus.

(94) Hæc a Procopio mutuata lib. I *De bello Persico* statim sub initium : qui Hunnos istos Euthalitas appellat, mores et genus describit, ac demum Perozam (sic eum vocat) ad orientem conversum (Euthalitarum rege adoratum ab eo se existimante) ex magorum consilio solem adorasse.

δρᾶσαι ἠναγκάσθη, καὶ ἐν πολλῇ ἀτιμίᾳ ὑπέστρεψεν. Ὅθεν μὴ φέρων τὴν αἰσχύνην πάλιν κατ' αὐτῶν ἐστράτευσεν τοὺς ὅρκους ἀθετήσας.

A se recipiunt: demum retro Persas collecti, incustoditos angustiis locorum includunt. Ita Perozes arctatus pacem expetit: quam non prius Nephthalitarum rex concessit, quam ille pronus in terram ipsum adorasset, et interposito juramento fuisset pactus, se non amplius bellum Nephthalitis illaturum. Perozes necessitatis vi constrictus, illubenti animo id omne præstiturum pollicetur et cum multo dedecore revertitur: latæ tamen ignominiæ postmodum impatiens violatis fœderibus armis eos lacessere non destitit.

A. M. 5968. — *Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Τιμοθέου Αἰλούρου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει τοῦ κλήρου καὶ τῶν μοναχῶν (95) Κωνσταντινουπόλεως ὑπερμαχούντων [84] τῆς ἁγίας ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, φοβηθεὶς Ἀκάκιος τὰ πλήθη ὁμοφρονεῖν αὐτοῖς ὑπεκρίνατο· ὅθεν ἐπὶ ἄμβωνος κατὰ Βασιλίσκου καὶ Ζήνωνος προσεφώνει. Βασιλίσκος δὲ μαθὼν ταῦτα, καὶ φοβηθεὶς τὸ θερμὸν τοῦ B λαοῦ τῆς πόλεως ἐξῆλθεν, κελεύσας τῇ συγκλήτῳ μηδένα συντυχεῖν [85] Ἀκακίῳ (96)· ἔμελλε γὰρ ὁ λαὸς ἐμπυρίζειν τὴν πόλιν. Δανιὴλ δὲ ὁ θαυμάσιος Στυλίτης παραλαβὼν τοὺς μονάστὰς καὶ τοῦ λαοῦ τοὺς ζηλωτὰς, ἐξῆλθεν πρὸς Βασιλίσκον καὶ μετὰ πολλῆς παῤῥησίας αὐτῷ διελέχθη· ἀλλ' οὐ προσήκατο αὐτούς.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Περώζης πάλιν ἐπιστρατεύσας πρὸς τοὺς Λευκοὺς [86] Οὔννους (97), τοὺς λεγομένους Νεφθαλίτας, ἀπώλετο πανστρατί. Ὀρύξαντες γὰρ τάφρον βαθεῖαν, καὶ καλάμους ἐπιθέντες καὶ γῆν ἐπιχώσαντες [87] ἔμειναν ἔνδον. Ὀλίγους δὲ ὑπαντῆσαι τούτοις ἀποστείλαντες καὶ αὖθις εἰς φυγὴν τραπέντες καὶ κατὰ [88] τὰ στενὰ διαβάντες, ὁμοῦ τοῖς C ἄλλοις ἔφυγον. Οἱ δὲ Πέρσαι μηδὲν δεινὸν ὑποπτεύσαντες, ἀκρατῶς τούτους ἐδίωκον, καὶ πάντες ὁμοῦ σὺν τῷ Περώζῃ καὶ τοῖς αὐτοῦ παισὶν εἰς τὸ βάραθρον [89] ἐμπεσόντες, ἀπώλοντο. Ὁ δὲ Περώζης αἰσθόμενος τοῦ δεινοῦ, τὸν μάργαρον (98), ὃν αὐτὸς εἶχεν λευκότατον καὶ μέγαν, εἰς ὑπερβολὴν ἔντιμον, ἐξ ὠτὸς τοῦ δεξιοῦ ἀφελόμενος, ἔῤῥιψεν, ὅπως μή τις αὐτὸν ὀπίσω [90] αὐτοῦ φορέσῃ [91], ἐπεὶ ἀξιοθέατος ὑπερφυῶς ἦν, οἷον [92] οὔπω πρότερον ἑτέρῳ βασιλεῖ γέγονεν. Οὕτω μὲν Περώζης διεφθάρη σὺν πάσῃ τῇ στρατιᾷ. Ὅσοι δὲ Περώζῃ μὴ συστρατεύσαντες, Καβάδην βασιλέα εἵλαντο [93] τὸν Περώζου νεώτερον

A. C. 468. — *Alexandriæ episcopi Timothei Æluri annus primus.*

Hoc anno cleri monachorumque Cpolitanorum agmine pro Chalcedonensi synodo decertante, territus Acacius, in unam cum eis ire sententiam dissimulans, ea de causa adversus Basiliscum et Zenonem ex ecclesiæ suggestu peroravit. Quo comperto populi furorem Basiliscus metuens excessit civitate, nequis Acacio familiaritatis aut convictus præberet consortium, indicens senatui: jam enim populus igne civitatem devastare parabat. Daniel autem Stylites, vir ille mirandus, et monachorum et populi turba nonnullis rerum divinarum æmulatoribus assumptis ad Basiliscum profectus, multa libertate coram eo disseruit, cujus ille sermonem respuit.

Hoc eodem anno Perozes iterum adversus Unnos Albos nomine, qui et Nephtalitæ, arma movens, ex integro profligatur. Fossa quippe profundius excavata, calamos cum terra leviter aggesta desuper imponentes, latenter in ea Persas præstolabantur. Paucis autem, qui Persico exercitui occurrerent missis, iisdemque in fugam versis, et exinde locorum angustias subeuntibus singulis et una fugientibus reliquis, Persæ nihil adversum suspicati effusis habenis eos insectati omnes cum Peroze ipsiusque liberis in barathrum incidentes perierunt. Perozes dolum expertus, gemmam quam habebat candidissimam et insignem atque immensi pretii, aure dextra detractam a se projecit, ne aliquis post eum illam gestaret, cum tam eximiæ et admirandæ speciei exsisteret, qualem nondum prius rex alius possedisset. Tali strage Perozes cum omnibus copiis periit. Porro in hac expeditione qui se Perozi **106** comites non adjunxerunt, juniorem ejus filium Ca-

VARIÆ LECTIONES.

[84] ὑπερμαχοῦντες e f, ἁγίας om. f. [85] συντυχεῖν A, τυχεῖν vulg. [86] τοὺς Λευκοὺς Οὔννους A, τοὺς λεγομένους Λευκοὺς O. vulg. [87] καὶ καλάμους ἐπιθέντες καὶ γῆν ἐπιχώσαντες A, καὶ καλάμου, καὶ γῆν ἐπιθέντες vulg. [88] κατὰ A e, καθ' εἷς vulg. [89] εἰς τὸ βάρ. A, εἰς βάρ. vulg. [90] ὀπίσω A, ὄπισθεν vulg. [91] φορέσῃ A, φορήσῃ vulg. [92] οἷον e, ὅσον vulg. om. A. [93] εἵλοντο A, sed vid. p 122.

JAC. GOARI NOTÆ.

(95) Evagrius lib. III, cap. 7, Theodorus Lector. D

(96) Anast. *neminem loqui cum Acacio;* nempe ad ei exhibendam molestiam, quod ita in eum e suggestu declamasset; sive quia ejus probaret consilium, ficteque omnia agi sciret ad illudendum catholicis, sive quia inde magis irritandam plebem timeret. Vim illam vocis τυχεῖν, ἀντὶ τοῦ, χρῆσθαι in malum, etiam adverterunt alii. Interpres in sensum oppositum abductus. Barb. Peyr. etc., συντυχεῖν habent. COMBEFIS.

(97) Quos anno præcedente auctor Nephthalitas, Euthalitas Pal. cod. Νεφαλίτας ubique Procopius memoratus: eo quod « Soli Hunnorum albi sunt, neque item fœdi aspectu, neque ferarum modo, velut alii victitantes, sed sub uno degentes principe politicam vitam agunt inter se, et cum vicinis jus fasque colunt, æque ac Romani et alii omnes. » Ad Persidis boreale latus eos statuit Ortelius in Lexico; ex studio simulandæ fugæ a Procopio eis ascripto Parthos esse censeo. De iisdem Agathias, lib. IV, versus finem.

(98) Cujus inventionem, ambitum, pretium et jacturam narrat Procopius *De bello Persico*, lib. I ineunte. Photius cod. 63: Μαργαρῖται, καὶ μάργαροι λέγονται, καὶ μαργαρίδαι. Εὕρηται γὰρ ὁ μάργαρος παρά τε Προκοπίῳ τῷ ῥήτορι, καὶ ἄλλοις ἀξιολόγοις.

badem nomine sibi præfecerunt regem. Barbari vero etiam tributi onere adjecto, duos annos Persis imperavere. Cabades porro potestate nimis violenter usus, lata lege mulieres communes haberi sanxit. Qua moti Persæ regno Cabade remoto, Blasium quem Valam quoque dixerunt Perozis fratrem instituerunt regem: alter quippe Perozi filius non exstabat. Cæterum Cabadis uxore marito custodia detento debita officia præstante, custodiæ præpositus, mulieris, cujus forma plane fuit elegans, amore cœpit ardere. Cabades, si modo posset e vinculis evadere, uxorem, ut se dederet, rogavit. Quo facto liberius illa Cabadem frequentans, impensiore cultu famulabatur. Interea Seoses Cabadis amicus per uxorem significat, se in quodam agro equos et homines tenere paratos. Quapropter ingruente nocte Cabades conjugi suadet, vestem propriam illa sibi daret, et quam habebat ipse, conjux assumeret et in carcere consideret. Ita Cabades vinculis ereptus, equo conscenso, cum Seose ad Unnos, Nephthalitas vocatos, se recipit, quorum rex, filia Cabadi in uxorem tradita, cum copioso exercitu in Persas immittit. Carceris autem custodes uxorem Cabadis vestibus indutam ipsum Cabadem esse in carcere per plures dies arbitrabantur. Sed Cabades cum Unnicis copiis in Persiam irrumpens, nullo labore regnum obtinuit, Blasiumque, Valam dictum, oculis privavit et habuit sub custodia: regnum vero in tuto posuit; æque solers enim ac strenuus fuit. Regnavit autem post hæc annis undecim.

A υἱόν. Ἦρξαν δὲ Περσῶν οἱ βάρβαροι χρόνους δύο εἰς φόρου ἀπαγωγήν. Καβάδης δὲ ἐπὶ τὸ βιαιότερον [94] τῇ ἀρχῇ χρώμενος, κοινὰς τὰς γυναῖκας ἔχειν ἐνομοθέτησεν· ὅθεν οἱ Πέρσαι τοῦτον τῆς ἀρχῆς παρέλυσαν, καὶ δήσαντες εἰς φυλακὴν ἀπέθεντο, Βλάσιον [95] δὲ τὸν καὶ Οὐαλὰν, ἀδελφὸν Περώζου, βασιλέα ἐποίησαν διὰ τὸ μὴ εἶναι ἄλλον υἱὸν Περώζου. Ἡ δὲ γυνὴ Καβάδου διηκόνει αὐτῷ ἐν τῇ φρουρᾷ. Ὁ δὲ τῆς εἱρκτῆς ἄρχων ἤρξατο ἐρᾷν τῆς γυναικὸς εὐπρεποῦς οὔσης. Ὁ δὲ Καβάδης παρεκάλεσεν τὴν γυναῖκα ἐνδοῦναι τῷ ἀνθρώπῳ, εἴ πως δυνηθῇ ἐκφυγεῖν τοῦ φρουρίου. Τούτου δὲ γενομένου, ἀκωλύτως ἡ γυνὴ πρὸς Καβάδην εἰσιοῦσα τοῦτον ἐθεράπευεν [96]. Φίλος δὲ Καβάδου τὶς, ὀνόματι Σεώσης [97], διὰ τῆς γυναικὸς τῷ Καβάδῃ ἐδήλου, ὅτι ἵππους τε καὶ ἄνδρας ἐμπαρασκεύους ἔχει ἔν τινι χωρίῳ. B Ὁ δὲ Καβάδης, νυκτὸς ἐπιλαβούσης, πείθει τὴν γυναῖκα ἐσθῆτα μὲν αὐτῷ τὴν οἰκείαν δοῦναι, τὰ δὲ αὐτοῦ ἱμάτια φορέσαι αὐτὴν, καὶ ἐπὶ τῆς εἱρκτῆς καθέζεσθαι. Οὕτω μὲν οὖν Καβάδης ἐξελθὼν ἐκ [98] τοῦ δεσμωτηρίου, τῷ ἵππῳ ἐπιβὰς σὺν τῷ Σεώσῃ, εἰς Οὔννους τοὺς Νεφθαλίτας ἀφίκετο. Καὶ τούτῳ τὴν θυγατέρα ὁ βασιλεὺς γυναῖκα δίδωσιν. Οὕτω τε στράτευμα πολὺ τούτῳ δοὺς ἐπὶ Πέρσας συνέπεμψεν. Οἱ δὲ φύλακες κατιδόντες τὴν γυναῖκα ὑπετόπαζον Καβάδην εἰς τὸ δεσμωτήριον εἶναι τοῖς ἱματίοις Καβάδου [99] ἠμφιεσμένην ἐπὶ ἡμέρας ἱκανάς. Ὁ δὲ Καβάδης σὺν τῷ Οὐννικῷ στρατῷ εἰς Περσίδα εἰσβαλὼν, πόνῳ οὐδενὶ τήν τε βασιλείαν ἐκράτησεν καὶ Βλάσιον [1] τὸν Οὐαλὰν ἐξετύφλωσεν καὶ ἐν φυλακῇ [2] εἶχεν, τὴν δὲ βασιλείαν ἀσφαλῶς διεφύλαξεν· Ἦν γὰρ ἀγχίνους τε καὶ δραστήριος. Ἐκράτησε δὲ μετὰ ταῦτα ἔτη ἔνδεκα.

A. C. 469.— *Persarum regis Valæ annus primus. Hierosolymorum episcopi Anastasii annus primus.*

Hoc anno Illo et Trocundo Zenonem obsidione bellica prementibus, Basilisco vero, quæ pollicita illis fuerat, nullatenus adimplente, ac insuper senatu ob morum improbitatem et vesaniam Basiliscum non amplius ferente, litteris ad eum missis, ipsi Illus et Trocundus Zenoni reconciliati, eodem secum adducto, in regiam urbem regressi sunt. Basiliscus, his rescitis, Armatium proprium nepotem Thraciæ ducem cum sibi commissis copiis et Cpoleos plebe adversus Zenonem misit eumque juramento in sanctum baptisma **107** dato, ne se proderet, obtestatus est. Armatius ad Nicæam Bithyniæ occurrens Zenoni tantum incussit terrorem, ut quin cum auxiliaria Isaurorum manu retrocederet, parum

C A. M. 5969.— *Περσῶν βασιλέως Οὐαλᾶ ἔτος α'. Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Ἀναστασίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἴλλος καὶ Τροχοῦνδος [3] (99) οἱ πολιορκοῦντες Ζήνωνα, ὡς Βασιλίσκου τὰ ὑποσχεθέντα αὐτοῖς μὴ πληροῦντος, καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς βαρυνομένης τῇ ἀρχῇ Βασιλίσκου διὰ μοχθηρίαν τρόπων καὶ ἄνοιαν, γράφουσιν [4] πρὸς αὐτοὺς, φιλιωθέντες τῷ Ζήνωνι, ὅ [5] τε Ἴλλος καὶ Τροχοῦνδος, καὶ λαβόντες αὐτὸν ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν ἐπανήρχοντο. Τοῦτο δὲ μαθὼν ὁ Βασιλίσκος Ἀρμάτιον τὸν ἴδιον ἀνεψιὸν στρατηγὸν ὄντα τῆς Θρᾴκης μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ καὶ τοῦ λαοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἀπέστειλε κατὰ Ζήνωνος, ὁρκίσας αὐτὸν εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα, μὴ προδοῦναι. Ὁ δὲ Ἀρμάτιος συναντήσας τῷ Ζήνωνι κατὰ Νίκαιαν τῆς D Βιθυνίας οὕτως αὐτὸν κατέπληξεν, ὡς μικροῦ δεῖν ἀνα-

VARIÆ LECTIONES.

[94] βιαιότερον A, βεβαιότερον vulg. [95] Βλάσιον δὲ A, καὶ Βλάσην vulg. [96] ἐθεράπευεν A, ἐθεράπευσεν vulg. [97] Σεώσης A, Σεούσης a, Σεόσης f, Σεῶσις vulg. [98] ἐκ add. ex A. [99] verba: τοῖς ἱματ. Καβ. ἠμφιεσμένην transponenda esse videntur ante ὑπετόπαζον. [1] Βλάσιον A a e, Βλάσην vulg. [2] ἐν φυλακῇ A, ἐν τῇ φυλ. vulg. [3] Τροχοῦνδος A a, Τριχοῦνδος f, Προχοῦνδος vulg. h. l. et infra. [4] γράφουσιν A e, καὶ γραφούσης vulg. [5] ὅ τε Ἴλλος] ὅτε Ἴλλος A, ὅτε καὶ Ἴλλος vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(99) Leguntur ista ex plurima parte in *Chronico Alexandrino* ad annum Zenonis 4 et 10. Quædam indicant Theodorus Lector in Collect.; Evagrius, capp. 8, 11, 12 et 24; Procopius, *De bello Vand.*, lib. I; Malchus, et Candidus Photii cod. 78 et 79; Jornandes, *De reg. et temp. successione.* Suidas v. Ἀρμάτος, Procundum; *Chronicon Alexandrinum*, Trocundum; Baronius, Promundum; Peyrez, Tricundum.

στρέψαι μετὰ τῆς Ἰσαυρικῆς βοηθείας πάσης. Ἀλλὰ δώροις τοῖς παρὰ Ζήνωνος καὶ οὗτος ὡς [6] ἐπὶ πολὺ τυφλωθεὶς καὶ ὑποσχέσει διαδόχου στρατηλατίας, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βασιλίσκον Καίσαρα ποιῆσαι καὶ συγκάθεδρον αὐτοῦ σὺν αὐτῷ, κατὰ Βασιλίσκου ἐπανῆλθεν. Τοῦ δὲ Ζήνωνος σὺν Ἀρεάδνῃ τὴν βασιλεύουσαν καταλαβόντος, ἐδέχθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ τῆς συγκλήτου. Ὁ δὲ Βασιλίσκος ἐλθὼν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τὸν βασιλικὸν ἀποθέμενος στέφανον ἐν τῇ θείᾳ τραπέζῃ, ἐν τῷ βαπτιστηρίῳ προσέφυγεν σὺν Ζηνωδίᾳ τῇ κακοδόξῳ αὐτοῦ γυναικί. Ὁ δὲ Ζήνων καταλαβὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν παρεγένετο (1), καὶ οὕτως εἰσῆλθεν εἰς τὰ βασίλεια. Ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἔλαβε τὸν Βασιλίσκον, δοὺς αὐτῷ λόγον, μὴ ἀποκεφαλίζειν αὐτόν τε καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ· ὃν ἀποστείλας εἰς Κουκουσὸν τῆς Καππαδοκίας [7] ἀποκλεισθῆναι προσέταξεν εἰς ἕνα πύργον (2), σὺν γυναιξὶ (3) καὶ τέκνοις, καὶ τῷ λιμῷ διαφθαρῆναι· τινὲς δέ φασιν, ὅτι ἀπαγόμενος ἀποσφάττεται. Εὐθέως δὲ ἱππικὸν ποιήσας Βασιλίσκον τὸν Ἀρματίου υἱὸν προβάλλεται ὁ Ζήνων Καίσαρα, καὶ κατὰ τὰς ὑποσχέσεις συνεκάθισεν τῷ βασιλεῖ [8] ἐν τῷ σένσῳ [9] (4), καὶ ἐτίμα τοὺς ἡνιόχους σὺν τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ Ζήνων ἀναλογισάμενος, ὅτι Ὡς οὐκ ἐφύλαξεν Ἀρμάτιος πιστὰ τῷ βασιλεῖ ὀμόσας, οὐδὲ ἐμοὶ φυλάξει· ἀλλ' ἐὰν ἀνδρωθῇ [10] ὁ Καῖσαρ, ὁ υἱὸς [11] αὐτοῦ, ἐπαναστήσεταί μοι· ἐγὼ δὲ ἃ συνεθέμην αὐτῷ ἐπλήρωσα καὶ στρατηλάτην αὐτὸν ἐποίησα, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Καίσαρα· ἐκέλευσε σφαγῆναι αὐτὸν ὡς ἐπίορκον· καὶ ἐσφάγη εἰς τὸν [12] κοχλίαν τοῦ παλατίου (5), ὡς ἀνήρχετο εἰς τὸ ἱπποδρόμιον· τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ τὸν Καίσαρα ἐχειροτόνησεν ἀναγνώστην. Ἀρεάδνη γὰρ αὐτὸν ὡς ἐξάδελφον διέσωσεν, ὃς μετὰ ταῦτα Κυζίκου ἐπεσκόπησεν ἄριστα. Ὁ δὲ Ζήνων Πέτρον Γναφέα ἀπεστράφη διὰ τὸ συντρέχειν αὐτὸν [13] τῷ Βασιλίσκῳ. Ψήφῳ δὲ τῆς ἀνατολικῆς συνόδου καθῃρέθη, καὶ ἀντ' αὐτοῦ Ἰωάννης [14] ὁ μετὰ τρίμηνον ἐκβληθείς, καὶ μετ' αὐτὸν Στέφανος ἀνὴρ εὐλαβὴς προεβλήθη Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος. Ὁ δὲ Πέτρος εἰς Πιτύους [15] ἐξοριζόμενος, ἀπατήσας τοὺς ἀπάγοντας, προσέφυγεν εἰς τὸν ἅγιον Θεόδωρον Εὐχαΐτων. Τιμόθεος δὲ ὁ Αἴλουρος ἐν τούτοις θνήσκει, ἀντ' αὐτοῦ δὲ Πέτρος ὁ Μογγὸς εἰσάγεται,

A abfuerit: verum amplorum donorum pollicitationibus etiam ipse obcæcatus, tum quod magistri militum officio succederet, inescatus spe, filiumque Basiliscum nomine creandum Cæsarem Zenonisque ipsius videre assessorem, Basilisco factus hostis iter convertit. Zeno deinde cum Areadna ad urbium reginam accedens exceptus est a populo et a senatu. Basiliscus in ecclesiam fugiens, deposita sacra in mensa corona, cum Zenodia conjuge pravarum opinionum sectatrice in baptisterium se recipit. Ita Zeno regiam recuperavit. Missis autem in ecclesiam, qui Basiliscum detinerent, nec ipsum nec ejus liberos capite plectendos fidem dedit: Cucusum tamen Cappadociæ missum cum uxore et liberis sub custodia servari et fame confici jussit: alii dum abduceretur jugulatum B narrant. Confestim vero circensibus ludis celebratis, Basiliscum Armatii filium Zeno Cæsarem declarat: hic in regia sella juxta patri facta pollicita ad imperatoris latus adsedit, imo cum imperatore præmia distribuit aurigantibus. Porro Zeno hæc secum animo volutans: ut Armatius dato jurejurando fidem oppignoratam imperatori nullatenus liberavit, ita neque mihi servaturus est in posterum: imo si vires cum ætate sumpserit filius ejus Cæsar jam renuntiatus, dubio procul in me insurget: quod promiseram implevi; patrem militiæ magistrum, Cæsarem filium institui. His perpensis ipsum, ut perjurum, in palatii cochlea, qua tenditur in circum, obtruncari, Cæsarem autem ejus filium lectorem C præcepit ordinari: Areadne quippe ipsum ut consobrinum voluit servatum, et postmodum Cyzici episcopatum optime gessit. Cæterum Petrum Fullonem, ut qui Basilisco faverat, Zeno habuit exosum. Orientalis itaque synodi decreto dignitate motus est, et in ejus locum Joannes ordinatus. Hic quoque post menses tres ejicitur, ac demum successor ejus Stephanus vir pietate spectabilis Antiochiæ promovetur episcopus. Petrus autem Pityos relegatus, custodes eludit et ad sanctum Theodorum Euchaitarum tutelarem profugit. In his Timotheus Ælurus moritur et in ejus locum Petrus Mongus inducitur, vir nequam et veritatis adversarius, olim depositionis pœna mulctatus. Hic ab uno episcopo eoque pariter de-

VARIÆ LECTIONES.

[6] ὡς om. A. [7] ἀποστ. εἰς Κουκ. τ. Καππ. om. A. [8] τῷ βασ. A, αὐτῷ βασ. vulg. [9] σέντζῳ A, σένζῳ vulg. [10] ἀνδρωθῇ A, ἀνδρειωθῇ vulg. [11] ὁ υἱὸς A, ὁ καὶ υἱὸς vulg. [12] εἰς τὸν κ. A alii, εἰς τὴν κ. vulg. [13] αὐτὸν A, αὐτῷ vulg. [14] post Ἰωάννης in vulg. sine codd. additum legitur: ἐχειροτονήθη, quod melius abest. [15] Πιτυοῦς A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(1) Omisit interpr. verba, ὁ δὲ Ζήνων καταλαβὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν παρεγένετο, *Zeno ubi venisset, ad ecclesiam accessit, sicque in palatium ingressus est.* Velut nimirum voti causa recepto imperio, et ut pietatis illa larva civium sibi benevolentiam conciliaret. COMBEFIS.

(2) Λιμνῶν πύργον vocat *Chron. Alex.*, *sleumium* Jornandes.

(3) Cuncti codd. legunt γυναιξὶ, numero multitudinis.

(4) *In sella*, seu *sessionis* loco. Supra etenim συγκάθεδρον elevare Zeno promiserat. Nota sequens locum clarius illustrat.

D (5) Ex *Chronici Alexandrini* verbis ad Constantini annum 23 lucem hæc mutuantur: Παλάτιον μέγα ἐποίησε πλησίον τοῦ ἱππικοῦ (καὶ) τὴν ἄνοδον ἀπὸ τοῦ παλατίου εἰς τὸ κάθισμα τοῦ ἱππικοῦ διὰ τοῦ λεγομένου κοχλίου· *Regiam amplam proxime circum condidit, et ascensum a palatio in circi tribunal* (σένσον nuper dictum) *per spatium cochleam vocatum exstruxit. Ad Chronici Alexandrini* instar Pal., Barb. et Peyrez. codd. scribunt τὸν κοχλίαν. Ex illius porro auctoritate locum hunc totum interpolo: Ἐσφάγη εἰς τὸν κοχλίαν τοῦ παλατίου ὃς ἀνήρχετο εἰς τὸ ἱπποδρόμιον.

posito consecratur. Hunc divino zelo moti monachi quidam adorti sex tantum et triginta dies **108** pontificatus honorem assecutum deturbant : et iterato Timotheum Salophaciolum virum throno dignum restituunt.

A ἀνὴρ κακοῦργος καὶ τῆς ἀληθείας ἐχθρὸς, προκαθῃρημένος ἤδη. Χειροτονεῖται δὲ ὑπὸ ἑνὸς ἐπισκόπου καὶ αὐτοῦ καθῃρημένου. Τοῦτον [16] κατὰ θεῖον ζῆλον ἐπελθόντες οἱ μοναχοὶ τριάκοντα ἓξ μόνας ἡμέρας λῃστρικῶς κρατήσαντα [17] τῆς ἐπισκοπῆς ἀπελαύνουσι, καὶ Τιμόθεον πάλιν τὸν Σαλοφακίολον ἀποκαθιστῶσιν ἀξίως τῷ θρόνῳ.

A. C. 470. — *Alexandriæ episcopi Timothei Salophacioli annus primus.*

Antiochiæ episcopi Stephani annus primus.

Hoc anno horrendus terræ motus Cpoli contigit mensis Septembris die quinto ac vigesimo, indictione prima, quo plures ecclesiæ, domus et porticus ad solum usque funditus eversæ, ruinis innumera hominum multitudo oppressa. Globus quoque e manu statuæ, quæ est in foro, statua pariter magni Theodosii in Tauri columna posita et interiora urbis mœnia ad amplum spatium conciderunt. Invaluit terræ motus in adeo longum tempus, ut urbs continuo terrore teneretur. Stephanus autem communi Petri Fullonis sequacium suffragio Antiochiæ designatus episcopus, apud Zenonem quasi Nestorianus accusatur : eum tamen velut ab imposito crimine alienum orientalis synodus imperatoris mandato Laodiceæ congregata suæ sedi restituit.

A. M. 5970. — *Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Τιμοθέου τοῦ Σαλοφακιόλου ἔτος α'.*

Ἀντιοχείας Στεφάνου ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐγένετο σεισμὸς φοβερὸς (6) ἐν Κωνσταντινουπόλει μηνὶ Σεπτεμβρίῳ κε', ἰνδικτιῶνος πρώτης, καὶ ἔπεσον ἐκκλησίαι πολλαὶ, οἰκίαι τε καὶ B ἔμβολοι ἕως ἐδάφους. Κατεχώσθη δὲ πλήθη ἀναρίθμητα [18] ἀνθρώπων· ἔπεσε δὲ καὶ ἡ σφαῖρα τοῦ ἀνδριάντος τοῦ φόρου καὶ ἡ στήλη τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου ἡ εἰς [19] τὸν κίονα τοῦ Ταύρου, καὶ τὰ ἔσω τείχη ἐπὶ διάστημα ἱκανόν· καὶ ἐκράτησεν ὁ σεισμὸς χρόνον πολὺν, ὥστε τὴν πόλιν ἐποζέσαι [20]. Στέφανος δὲ ψήφῳ κοινῇ (7) προβληθεὶς εἰς Ἀντιόχειαν ὑπὸ τῶν Πέτρου τοῦ Γναφέως ὁμοφρόνων, ὡς Νεστοριανὸς πρὸς Ζήνωνα κατηγορήθη. Ἀλλὰ τοῦτον ἀνατολικὴ σύνοδος εἰς Λαοδίκειαν συνελθοῦσα [21] κελεύσει τοῦ βασιλέως ὡς ἀνεύθυνον τῷ θρόνῳ ἀποκατέστησεν.

Eodem anno Theuderichus Triarii filius, qui et Strabus, Asparis, qui a Leone fuerat occisus, uxoris ex fratre nepos, collecta barbarorum multitudine, adversus Zenonem arma movit : hic Basilisco familiaris et affectus, militiæ dux ab eo declaratus, post Zenonis reditum Thraciam ingressus, inde impressionem fecit in Byzantio circumjacentes agros, et ad Ponti fauces obvia quæque devastavit. At cum de eo prodendo familiares ejus meditarentur, ipse insidias subodoratus et retro iter agens, insidiarum auctores sustulit e medio. Ipse vero, dum equum conscenderet, in hastam ante ejus tentorium fixam ex improviso incidens exstinctus est.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Θευδέριχος ὁ Τριαρίου (8), ὁ καὶ Στραβὸς, ἀδελφόπαις τῆς γυναικὸς Ἄσπαρος τοῦ ὑπὸ Λέοντος [22] ἀναιρεθέντος, ἐπανέστη τῷ Ζήνωνι μετὰ C πλήθους βαρβάρων, οἰκειωθεὶς τῷ [23] Βασιλίσκῳ καὶ στρατηγὸς ὑπ' αὐτοῦ γεγονώς. Μετὰ δὲ τὴν ἐπάνοδον Ζήνωνος εἰς τὴν Θρᾴκην ἐξελθὼν, ἐκεῖθέν [24] τε ἐπανέστη καὶ τὰ περὶ τὸ Βυζάντιον πάντα μέχρι τοῦ στομίου τοῦ Πόντου λῃσάμενος. Εἶτα καὶ μέλλων ὑπὸ τῶν οἰκείων προδίδοσθαι, αἰσθόμενος τῆς ἐνέδρας καὶ ἐπανελθὼν, ἀναιρεῖ τοὺς τοῦτο βουλευομένους. Τελευτᾷ δὲ αὐτὸς δόρατι περιπεσὼν πρὸ τῆς αὐτοῦ σκηνῆς ἑστῶτι αἰφνιδίως ἐν τῷ ἐπιβαίνειν [25] τὸν ἵππον.

A. C. 471. — **109** Hoc anno Marcianus Anthemii, qui Romæ imperaverat, filius idemque Leontiæ, Verinæ

A. M. 5971. — Τούτῳ τῷ ἔτει Μαρκιανὸς ὁ παῖς Ἀνθεμίου (9) τοῦ κατὰ τὴν Ῥώμην βασιλεύσαντος,

VARIÆ LECTIONES.

[16] τοῦτον κατὰ θεῖον ζῆλον A, τούτῳ κατὰ θεῖον ζῆλον vulg. [17] κρατήσαντα] κρατήσαντος A e f. κρατήσαντι vulg. [18] πλήθη ἀναρίθμητα A, πλῆθος ἀναρίθμητον vulg. [19] ἡ εἰς τὸν A, εἰς τὸν vulg. [20] ἐποζέσαι baud dubie corruptum : fortasse leg. ἐπιζέσαι s. ὑποζέσαι ut urbs perpetuo terrore quasi ferveret. [21] ἐλθοῦσα A f. [22] Λέοντος A, Λέοντα vulg. [23] ἐν τῷ βασιλικῷ A. [24] ἐκεῖθεν ἀντανέστη A. [25] ἐπιβαίνειν A, περιβαίνειν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(6) In annum Zenonis 13 submovet *Chronicon Alexand.* : Ἔπαθεν, inquit, ἀπὸ θεομηνίας σεισμοῦ ΚΠ. τὸ δεύτερον αὐτῆς πάθος μηνὶ Γορπιαίῳ Σεπτεμβρίῳ κς' ἐπ' ὀλίγον διάστημα ἕως τοῦ Ταύρου : *Rursum CP. irato numine labem accepit a terræ motu secundo Gorpiæo Sept. 26 spatio prope usque ad Taurum.*

(7) Hunc Evagrius tacet lib. III, cap. 10, et cum Stephano juniore mox secuturo confundit : Nicephorus in Chronico ad Theophanis mentem exprimit : et Baronius ad annum C. 479 male intelligit : de quo iterum sermo. — Sic cum Peyr. disting. alioqui mala interpunctione fœde erratum, quasi Fullonis asseclarum suffragio electus sit Stephanus Antiochiæ episcopus illo ejecto, non D ab eis ut Nestorianus accusatus : quod ille crimen in concilio Laodiceæ eluit, vir εὐλαβής, *pius ac religiosus*, ut eum Theophanes superiori pag. appellavit. COMBEFIS.

(8) Ex Evagrii lib. III, cap. 25, translata narratio : nonnihil ex ea delibat Malchus sophista apud Photium cod. 78.

(9) Theodorici seditione et letho relatis lib. III, cap. 24, Evagrius sequenti cap. 25 Marciani tumultus aggreditur referendos his verbis : Μετὰ ταῦτα διενεχθεὶς πρὸς Ζήνωνα Μαρκιανός, etc. Ita Theophanes anno superiore de Theodorico narrationem executus, aliam, quæ a Marciano res gestas explorat, hoc anno suscipit texendam : quam Marcellino assentiens Baronius ad annum Zenonis

ἀνὴρ δὲ Λεοντίας [26], Βερίνης μὲν θυγατρὸς, ἀδελφῆς A δὲ Ἀρεάδνης τῆς βασιλίδος, ἐπανίσταται κατὰ τὸ Βυζάντιον Ζήνωνι τῷ βασιλεῖ, ὡς μετὰ τὴν βασιλείαν Λέοντος γεννηθείσης Λεοντίας τῆς αὐτοῦ γαμετῆς. Ἡ γὰρ Ἀρεάδνη πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι αὐτὸν ἐτέχθη. Πολέμου δὲ κραταιοῦ μεταξὺ Ζήνωνος καὶ Μαρκιανοῦ κροτηθέντος, νικᾷ Μαρκιανὸς κατὰ κράτος πάντας συνελάσας τοὺς περὶ Ζήνωνα εἰς φρουρὰν εἰς τὰ βασίλεια, συμμαχούντων αὐτῷ Ῥωμύλλου καὶ Προκοπίου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Καὶ μικροῦ δεῖν τὸ βασίλειον [27] κατέσχεν. Ὀλιγωρήσας δὲ τῶν πραχθέντων καὶ εἰς δεῖπνα καὶ ὕπνον τραπεὶς, πολλοὺς [28] δὲ διὰ τῆς νυκτὸς ἀφαιρεθεὶς τῶν αὐτῷ συμμάχων ὑπὸ Ἴλλου μαγίστρου δώροις αὐτοὺς ὑποπιάσαντος [29], ἐλαττοῦται τῇ μάχῃ [30] κατὰ τὴν ἐφεξῆς τοσοῦτον, ὡς B εἰς τὸ τῶν Ἀποστόλων εὐκτήριον καταφυγεῖν καὶ ὑπὸ Ἀκακίου χειροτονηθῆναι πρεσβύτερον κατὰ κέλευσιν Ζήνωνος, καὶ ἐξορίζεται εἰς τὸ [31] Παπουρίου [32] καστέλλιν εἰς Καππαδοκίαν. Προκόπιος δὲ καὶ Ῥωμύλλος οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ τῇ νυκτὶ λουόμενοι εἰς τὸ Ζεύξιππον ἐχειρώθησαν ὑπὸ Ἴλλου, οἳ καὶ διαφυγόντες τὴν Ῥώμην κατέλαβον.

A. M. 5972. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐβουλεύσατο Ἴλλος (10) ὁ μάγιστρος τῷ βασιλεῖ Ζήνωνι, ὅπως Βερίνην τὴν πενθερὰν αὐτοῦ ἐκβάλῃ [33] τῆς πόλεως. Καὶ δόλῳ τινὶ πέμψας αὐτὴν εἰς Χαλκηδόνα, μετ' ὀλίγον εἰς τὸ Παπουρίου καστέλλιν ταύτην ἀπέστειλεν συνδιάγειν Μαρκιανῷ καὶ Λεοντίᾳ τῇ ἰδίᾳ θυγατρί. Ἡ δὲ ἔγραψε πρὸς τὴν ἰδίαν [34] θυγατέρα Ἀρεάδνην παρακαλοῦσα ἀνακληθῆναι τῆς ἐξορίας· καὶ παρ- C εκάλει ἡ βασίλισσα τὸν Ζήνωνα. Ὁ δὲ ἔφη αὐτῇ· *Αἴτησαι τὸν πατρίκιον Ἴλλον περὶ αὐτῆς.* Ἡ δὲ μεταστειλαμένη, ᾔτησεν αὐτὸν μετὰ δακρύων. Ὁ δὲ οὐκ ἐπείσθη εἰπών· *Ζητεῖς ἵνα ποιήσῃς ἄλλον* [35] *βασιλέα κατὰ τοῦ σοῦ ἀνδρός.* Τότε θυμωθεῖσα Ἀρεάδνη εἶπεν τῷ βασιλεῖ, ὅτι *Ἢ Ἴλλος ἔχει εἶναι εἰς τὸ παλάτιον, ἢ ἐγώ;* Καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ βασιλεὺς, ὅτι *Ἐγὼ σὲ θέλω. Εἴ τι* [36] *δύνῃ εἰς τὸν Ἴλλον* [37], *ποίησον.* Ἡ δὲ κατεσκεύασεν φονευθῆναι αὐτόν [38]. Καὶ κελεύει Οὐρβικίῳ κουβικουλαρίῳ προτρέψασθαί τινα τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν. Καὶ ἀνερχομένου αὐτοῦ εἰς τὸν κοχλίαν τοῦ ἱππικοῦ, σχολάριος (11) ὀνόματι Σπανίκιος ἐπιτραπεὶς κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἤγαγε τὸ ξίφος. Προσεσχηκὼς [39] δὲ τούτῳ ὁ σπαθάριος (12) τοῦ μαγίστρου ἐδέξατο D

A quidem filiæ, imperatricis vero Areadnæ sororis maritus, ad Cpolim adversus Zenonem imperatorem bellum movet: eo quod Leontia ejus uxor ex Leone jam imperante, Areadna vero, priusquam imperium fuisset assecutus, nata fuerat. Igitur acri prælio inter Zenonem et Marcianum commisso, Marcianus, Romulo et Procopio ejus fratribus una suppetias ferentibus, viribus superior evasit, omnesque Zenonis copias in palatium tanquam in præsidium se recipere adegit: tantumque abfuit, ut palatio simul et imperio potiretur. Verum de rebus gerendis parum sollicitus, ad cœnæ epulas somnumque capiendum versus, et Illo magistro donis copias ejus subducente, belli sociis spoliatus, sequenti luce inferior adeo recessit e pugna, ut ad Apostolorum ædem et tutelam B confugeret, et ad Zenonis jussum ab Acacio presbyter ordinatus, ad Papurium Cappadociæ castellum exsul ageretur. Procopius autem et Romulus, ejus fratres, noctu, dum lavarentur, ab Illo comprehensi et ex ejus potestate fuga dilapsi, Romam se contulerunt.

A. C. 472. — Hoc anno Zenoni imperatori, ut socrum Verinam urbe ejiceret, Illus magister consilium dedit: eamque dolosa quadam specie Chalcedonem missam, non diu post in Papurium castellum Marciano et Leontiæ convicturam amandavit. Illa vero litteris ab exsilio revocari Areadnam propriam filiam supplex rogavit: tum imperatrix interpellabat Ze- C nonem. Ille sic eam affatur: *Illum patricium pro matre deprecare.* Illa accersitum ad se lacrymis emollire tentabat. Inflexus ille respondit: *Alium a tuo conjuge imperatorem fieri quæris.* Tunc Areadna furore succensa dixit imperatori: *Aut Illus in palatio morari debet, aut ego?* Ad hæc imperator: *Maneas mecum, jubeo: si quid vero potes in Illum, exsequere.* Tum Illo parans insidias, ut quempiam ad ejus cædem impelleret, Urbicium cubicularium hortatur. Eo vero Circi cochleam ascendente, scholarius quidam nomine Spanicius, ad facinus perpetrandum incitatus, in ejus caput gladium vibrat. Hunc attente conspicatus magistri spatharius, brachio gladium excepit; ejus tamen acies extrema dextram illi auriculam abscidit. Porro Zeno magistro Illo 110 D facti hujus nullatenus se conscium suasurus, jussit

VARIÆ LECTIONES.

[26] δὲ Λεοντίας A, δὲ τῆς A. vulg. [27] τὸ βασίλειον A, τοῦ βασιλείου vulg. [28] πολλοὺς δὲ A, πολλούς τε vulg. [29] ὑποπιάσαντος A, ὑποπείσαντος vulg. [30] τῇ μάχῃ A, τὴν μάχην vulg. [31] τὸ add. ex A. [32] Παπυρίου καστέλλιον A h. l. et infra. [33] ἐκβάλῃ A, ἐκβάλλῃ vulg. [34] ἰδίαν A, οἰκείαν vulg. [35] καὶ ἄλλον A. [36] εἴ τι A, εἰ δέ τι vulg. [37] εἰς τὸν Ἴλλον A, εἰς αὐτὸν vulg. [38] εἰς αὐτὸν A, εἰς τὸν Ἴλλον vulg. [39] προεσχηκὼς A.

JAC. GOARI NOTÆ.

octavum refert, id est C. anno 481, num. 1 et 2. Reliqua in Theodoro Lectore videnda lib. I ad calcem.

(10) Evagrii caput 27 ex Eustathio Syro brevem de Illo narrationem instituit, quam ad ejus exemplum superioribus annectendam judicavit Theophanes.

(11) Schola, ordo militantium est: et qui per diversas cohortes gradum faciunt, per scholas promoveri dicuntur. Fuerunt undecim scholæ palatii custodiæ deputatæ: novem armatæ militiæ ex Armenis selectæ, et inermes duæ. Scholares sunt in hujusmodi turmas recensiti. Arma jactabant et militiam: verum palatii deliciis enutriti, molles et imbelles ad ostentationem arma gestabant et militiam profitebantur: si modo majus stipendium sumerent contenti. De illis plura Suidas et Meursius v. Σχολάριος. Pancirollus in Imp. Notitiam cap. 63.

(12) Cedrenus ὁ σωματοφύλαξ ἐστί, *satelles nuna spatha armatus.*

scholarium occidi; verior tamen causa fuit, quod A proposito superior non evasisset. Posthac a vulnere salvus pileolum ad cutem semper gestabat. Petiitque ab imperatore, ut sibi liceret in Orientem secedere, ut aerem mutaret, cum nimirum ex vulnere reliqua fuisset aliqua infirmitas. Imperator placatum eum omnino volens totius Orientis præfectum eum creat et instituendorum etiam ducum potestatem amplissimam impertitur. Illus Leontio patricio, genere Syro, viro alioqui litterarum disciplinis et bellandi arte æque præstantissimo, exercitus Thraciæ præfecto in comitatum ascito, una cum Marso atque Pamprepio senatore, qui magiæ delatus fuerat, magnisque viribus undequaque collectis, Antiochiam Syriæ urbem profectus, tyrannidem palam affe- B ctavit.

A. C. 473. — *Persarum regis Cabadis annus primus.*

Antiochiæ episcopus alter Stephanus in Orontem fluvium projectus.

Hoc anno Stephano Antiochiæ episcopo fatis functo, Stephanum alterum Zenonis imperatoris jussu in ejus locum ordinaverunt: quem fidei perduelles, pro sua in Petrum Fullonem propensione, in amentiæ subsidium furorem armantes, in sancti martyris Barlaam baptisterio acutis calamis perfossum et necatum in Orontem fluvium projecerunt. Zeno porro facinus attentatum ulturus Acacio C Cpoleos præsuli, ut Antiochiæ crearet episcopum, mandavit; qui consecravit Calandionem. Antiochenses ordinationis factæ nescii Joannem nomine Codonatum sibi præfecerunt episcopum, quem Calandion postmodum in Tyri sedem, quæ post Antiochiam prima est, transtulit.

Hoc pariter anno Timotheus Salophaciolus obiit Alexandriæ, in cujus locum Joannes Tabennisio-

αὐτὸ εἰς τὸν [60] βραχίονα αὐτοῦ. Τὸ δὲ ἄκρον τοῦ ξίφους ἀπέτεμεν τὸ ὠτίον τοῦ Ἴλλου τὸ δεξιόν. Τοῦτον δὲ Ζήνων ἀναιρεῖ, πείθων τὸν μάγιστρον Ἴλλον μὴ συνεγνωκέναι τὸ γεγονός, τῇ δὲ ἀληθείᾳ ὅτι μὴ περιγέγονε τοῦ σκοποῦ. Ἰαθεὶς δὲ τὴν πληγὴν ἐφόρει καμηλαύκιν [61] (13). Καὶ ᾐτήσατο τὸν βασιλέα ἐπὶ τὴν Ἀνατολὴν ἀπελθεῖν, διὰ τὸ τοὺς [62] ἀέρας ἀλλάξαι, ὅτι ἠσθένει ἐκ τῆς πληγῆς. Ὁ δὲ βασιλεὺς θέλων αὐτὸν πληροφορῆσαι, ἐποίησεν αὐτὸν στρατηγὸν τῆς Ἑῴας ἁπάσης [63] (14), δοὺς αὐτῷ ἐξουσίαν πᾶσαν, ὥστε καὶ δοῦκας [64] ποιεῖν (15). Ὁ δὲ παραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τὸν [65] πατρίκιον Λεόντιον Σύρον τῷ γένει, ἄριστον δὲ κατὰ παιδείαν καὶ πολέμων ἐμπειρίαν, ἡγούμενόν τε τῆς ἐν Θρᾴκῃ στρατιᾶς, καὶ σὺν αὐτῷ Μάρσον καὶ Παμπρέπιον [66] τὸν συγκλητικὸν, τὸν ἐπὶ μαγγανείᾳ διαβαλλόμενον, καὶ πλείστην ἁπλῶς περιβαλλόμενος δύναμιν, ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐλθὼν τῆς Συρίας, σαφῶς ἔδειξε τὴν τυραννίδα.

A. M. 5973. — *Περσῶν βασιλέως Καβάδους ἔτος α'.*

Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος Στέφανος ἕτερος ὁ ῥιφεὶς εἰς τὸν Ὀρόντην ποταμόν.

Τούτῳ τῷ ἔτει Στεφάνου τοῦ ἐπισκόπου Ἀντιοχείας (16) κοιμηθέντος, Στέφανον ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ ἐχειροτόνησαν κελεύσει τοῦ βασιλέως Ζήνωνος, ὃν οἱ ἐχθροὶ τῆς πίστεως τῇ πρὸς τὸν Γναφέα εὐνοίᾳ ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Βαρλαὰμ καλάμοις ὀξυνθεῖσιν ἀποσφάξαντες εἰς τὸν Ὀρόντην [67] ποταμὸν ἔρριψαν, τῷ θυμῷ τὴν ἄνοιαν καθοπλίσαντες. Ζήνων δὲ διὰ τὰ τολμηθέντα εἰς Στέφανον ἐκέλευσεν Ἀκάκιον [68] τὸν Κωνσταντινουπόλεως χειροτονῆσαι ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας [69]· καὶ ἐχειροτόνησε Καλανδίωνα [70]. Ἦσαν δὲ καὶ [71] οἱ Ἀντιοχεῖς χειροτονήσαντες κατὰ [72] ἄγνοιαν Ἰωάννην τὸν λεγόμενον Κωδωνάτον (17), ὃν ὁ Καλανδίων εἰς Τύρον πρωτόθρονον (18) Ἀντιοχείας μετενεθρονίασεν.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Τιμόθεος ὁ Σαλοφακίολος ἐτελεύτησεν, καὶ ἐχειροτονήθη Ἰωάν-

VARIÆ LECTIONES.

[60] εἰς τὸν A, εἰς τὸ vulg. [61] χαμηλαύχιον A e. [62] τοὺς ἀέρας A, τοῦ ἀέρος vulg. [63] ἁπάσης A, πάσης vulg. [64] Λούκας Par. [65] τὸν add. ex A. [66] Παμπρέπιον A f, Παμπρέμπιον vulg. [67] εἰς τὸν Ὀρόντην A, εἰς Ὀρόντην vulg. [68] Ἀκάκιον A, τὸν Ἀκάκιον vulg. [69] Ἀντιοχείας A, Ἀντιοχεῦσι vulg. [70] Κλαυδίωνα A. [71] καὶ ante οἱ Ἀ. add. ex A. [72] κατὰ A, διὰ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(13) Καμηλαύχι pronuntiant moderni. *Pileolus* D internus capitis summitatem solam, vel nonnunquam etiam aures circumtegens: hujuscemodi ab Illo assumptus, quo abscissæ auris defectum occultaret, πιλίδιον, σκιάδιον, uno verbo *calotta*.

(14) Qui præfectum prætorio Orientis jam forsan antiquatum referret.

(15) Præter duos per Ægyptum alii sex *duces* Orientem tuebantur: scilicet Palæstinæ, Arabiæ, Phœniciæ, Syriæ, Euphratensis, Osrhoenæ, et Mesopotamiæ. Hi cum a principe probarentur, illi arbitrio a Zenone sunt relicti. Pancirollus in Notitiam Imperii.

(16) Petro Fulloni Stephanum successorem a prioris asseclis Antiochiæ neci crudeliter traditum, et hujus locum Calendionem excepisse scribit Evagrius lib. III, cap. 10; post Petrum Fullonem duos nomine Stephani, primum annis tribus, alterum uno sedem Antiochenam tenentem recenset Nicephorus in Chronico, quos Calendionem secutum asserit. Baronius Nicephori sententia ad annum 479 num. 2 memorata, ad annum deinde 482 num. 1 in Evagrii geminum hunc Stephanum non distinguentis opinionem transit, et omisso seniore, juniorem, quem priore loco Fullonis successorem nominavit, posteriore a Calendione exceptum manifeste profitetur: atque ita solo senioris nomine recensito, annos in pontificatu nullos, locum nullum assignat, juniorem tribus annis sedem tenuisse, nullo teste contentus asserere. Theophanes porro Nicephori patriarchæ auctoritate fultus unum ab altero discriminat Stephanum, huncque anno solo Ecclesiam administrantem, et martyreum exstitisse, et Calendionem præcessisse testatur.

(17) *Larvatos* tintinnabulis, κώδωσι, spectatores ad risum moventes, κωδωνάτους vocant recentiores Græci.

(18) Primus post patriarcham metropolita est πρωτόθρονος.

νης [53] (19) ὁ Ταβεννησιώτης, ὅσιος ἀνὴρ [54] καὶ τῶν ὀρθῶν δογμάτων ὑπέρμαχος, πρεσβύτερος ὢν καὶ οἰκονόμος τῆς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν ἐκκλησίας. Ὁ δὲ πατρίκιος Ἴλλος (20) σὺν Λεοντίῳ καὶ τοῖς λοιποῖς παραγίνεται εἰς τὸ Παπουρίου καστέλλιν, καὶ ἐξαγαγὼν Βερίνην Αὐγοῦσταν [55] εἰς Ταρσὸν τῆς Κιλικίας, ἐποίησεν αὐτὴν στέψαι ἔξω τῆς πόλεως εἰς τὸν ἅγιον Πέτρον βασιλέα Λεόντιον τὸν πατρίκιον. Καὶ ἔγραψεν ἡ δέσποινα Βερίνη σάκραν τοῖς Ἀντιοχεῦσι Σύροις εἰς τὸ δέξασθαι τὸν Λεόντιον βασιλέα. Καὶ πρὸς πάντας δὲ τοὺς τῆς Ἀνατολῆς ἄρχοντας καὶ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Λιβύης ἐποίησεν σάκρας [56], ὥστε δέξασθαι Λεόντιον βασιλέα καὶ μὴ ἀντιστῆναι.

A. M. 5974. — *Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Ἰωάννου τοῦ Ταβεννησιώτου ἔτος α'.*

Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Καλανδίωνος ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει καταλαβουσῶν τῶν σακρῶν [57] (21) τῆς δεσποίνης Βερίνης καὶ ἀναγνωσθεισῶν, ὧν ἡ [58] περιοχὴ οὕτως· *Βερίνη Αὐγοῦστα τοῖς [59] ἡμετέροις ἄρχουσι καὶ φιλοχρίστοις λαοῖς χαίρειν. Ἴστε ὅτι τὸ βασίλειον ἡμέτερόν ἐστιν, καὶ ὅτι μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ ἐμοῦ ἀνδρὸς Λέοντος προεχειρισάμεθα βασιλέα Τρασκαλισσαῖον* (22), *τὸν μετακληθέντα Ζήνωνα, ὥστε ὑπήκοον ἐπιβελτιωθῆναι. Ὁρῶντες δὲ [60] τὴν πολιτείαν κατόπιν φερομένην ἐκ τῆς αὐτοῦ ἀπληστίας, ἀναγκαῖον ἐλογισάμεθα βασιλέα ὑμῖν στέψαι Χριστιανὸν εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ κεκοσμημένον, ἵνα τά τε τῆς πολιτείας περισώσῃ πράγματα, καὶ τὸ πολεμικὸν ἡσύχως ἄξῃ [61]. Ἐστέψαμεν [62] δὲ Λεόντιον τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα Ῥωμαίων, ὃς πάντας ὑμᾶς προνοίας ἀξιώσει.* Οἱ δὲ ἀποδεξάμενοι εὐφήμησαν τὸν Λεόντιον βασιλέα.

A. M. 5975. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ἴλλος καὶ Λεόντιος Λογγῖνον ἀδελφὸν Ζήνωνος καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ ἐκ τοῦ καστελλίου ἀπέλυσαν. Βερίνη δὲ ἐκεῖ νοσήσασα ἐτελεύτησεν, καὶ μετὰ χρόνον [63] ἀνεκομίσθη εἰς τὸ Βυζάντιον ὑπὸ Ἀρεάδνης.

A. M. 5976. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Φήλικος ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει εἰσῆλθεν ὁ Λεόντιος (23) ἐν Ἀντιοχείᾳ ὡς βασιλεὺς μηνὶ Ἰουνίῳ κζ' [64], ἰνδικτιῶνος ζ', καὶ προεβάλετο [65] ἔπαρχον [66] πραιτωρίων Λιλιανόν. Καὶ ἐξελθὼν ἐπολέμησεν Χαλκίδι πόλει αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ζήνων Ἰωάννην τὸν Σκύθην ἀπέστειλεν κατὰ Ἴλλου καὶ Λεοντίου μετὰ πλείστης δυνάμεως κατά τε γῆν καὶ θάλασσαν. Πολέμου δὲ συρραγέντος σφοδροῦ, Ἴλλος τε καὶ Λεόντιος ἡττηθέντες εἰς τὸ Παπούριον

tes, vir litterarum gnarus et rectorum dogmatum strenuus propugnator, presbyter et œconomus Alexandrinorum Ecclesiæ fuit promotus. Illus autem patricius cum Leontio reliquisque comitibus ad Papurii castellum profectis, Verinam Augustam ex custodia, Tarsum Ciliciæ eductam, extra urbis muros ad sanctum Petrum, ut Leontium patricium imperatorem coronaret, effecit. Scripsitque domina Verina **111** sacram ad Antiochenos Syros, ut Leontium imperatorem susciperent, ac insuper ad omnes Orientis, Ægypti atque Libyæ præfectos sacras etiam dedit, ut Leontium imperatorem agnoscerent, nec ulla ratione contra obstarent.

A. C. 474. — *Alexandriæ episcopi Joannis Tabennisiotæ annus primus.*

Antiochiæ episcopi Calandionis annus primus.

Hoc anno dominæ Verinæ sacræ delatæ sunt et palam lectæ: his autem verbis conceptæ fuerant: *Verina Augusta præfectis nostris et Christum amantibus populis salutem. Imperium nostrum esse novistis, et quod post Leonis conjugis decessum Trascalissæum, qui postmodum Zeno nuncupatus est, imperatorem renuntiaveramus, reipublicæ in meliorem statum revocandæ spem habentes: nunc vero cum eam in deterius inclinare et ob inexplebilem istius cupiditatem cadere cernamus, vobis imperatorem Christianum et pietate æque ac justitia ornatum coronare necessum duximus: ut rempublicam salvam præstet bellumque moderate atque prudenter administret. Leontium igitur piissimum Romanorum imperatorem coronavimus, qui vos omnes cura sua atque providentia dignabitur.* Illi sacris acceptis Leontium imperatorem faustis acclamationibus excepere.

A. C. 475. — Hoc anno Illus et Leontius Longinum Zenonis fratrem et ejus matrem castelli custodia liberarunt. Verina vero ibidem morbo correpta diem obiit: cujus corpus post aliquos annos Byzantium ab Areadna delatum est.

A. C. 476. — *Romæ episcopi Felicis annus primus.*

Hoc anno Leontius tanquam imperator Antiochiam ingressus est mensis Junii die vicesima septima, indictione septima: et Lilianum prætoriorum præfectum instituit. Ex ea digressus Chalcidi patriæ civitati bellum intulit. Zeno vero Joannem Scytham cum ingentibus copiis terra marique Illum et Leontium oppugnaturum misit. Exin gravi certamine commisso, Illus **112** et

VARIÆ LECTIONES.

[53] Ἰωάννης A, ὁ Ἰω. vulg. [54] ὅσιος ἀνὴρ A, ἀνὴρ σοφὸς vulg. [55] Αὐγοῦσταν om. A e f. [56] σάκρας A. [57] τῶν σακρῶν om. a, καταλαβόντων τῶν σακρῶν vulg. [58] ὧν] ἦν A. [59] τοῖς A, τῆς vulg. [60] δὲ τὴν A, δὲ καὶ τὴν a, δὲ νῦν καὶ τὴν vulg. [61] ἄξῃ A, ἕξῃ vulg. [62] ἔστεψα A. [63] χρόνον A, χρόνους vulg. [64] κζ' add. ex A e f. [65] προεβάλετο A a f, προεβάλλετο vulg. [66] ἔπαρχον A, ὕπαρχον vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(19) Evagrius lib. III, cap. 12.

(20) Candidus Photianus ad codicis 79 calcem; Evagrius lib. III, cap. 27; Theodorus Lector lib. II; Jornandes, *De regn. ac tempor. successione.*

(21) Tres codices, de quibus variæ lectiones ita scribunt: correctius καταλαβουσῶν.

(22) Tarasicodisam vocat laudatus Candidus apud Photium: Aricmesum Evagrius lib. II, cap. 14, Codiosæum *Chronicon Alexand.*

(23) Evagrius lib. III, cap. 27; Theodorus Lector lib. 2.

Leontius cum Pamprepio magistro, qui præstigiator audiebat, in Papurium castellum fugam arripuere. Tum etiam Trocundum Illi fratrem barbarorum copias collecturum abeuntem Joannes apprehendens capite damnavit. Illus et Leontius Pamprepii magistri præstigiatoris dolis seducti ad annum quartum obsidione cincti præstolabantur. Comperta tandem ejus cæde Pamprepium, ceu seductorem in frusta dissectum e muris præcipitem egerunt.

Hoc etiam anno partium Petri Mongi studiosi largitionibus atque imposturis Zenoni, ut Joannem Tabennisiotam episcopum, quasi præter ejus mentem consecratum, expelleret Alexandria, Petrum vero Mongum ab Euchaitarum locis Alexandriam revocaret, suaserunt. Tum vero henoticon, pacis nimirum sanctionem, ab Acacio Cpoleos, prout affirmant nonnulli, dictatum, Zeno tulit et per omnes provincias promulgavit. Mongum vero, priusquam rediret Alexandriam, cum Simplicio Romano pontifice et Acacio jussit Zeno communionem habere. Hinc, ut Mongum acciperent, ejicerent autem Joannem, Acacius ad Alexandrinos scripsit. Joannes, Petri adventu comperto, clero licet et populo pro eo animas ponere paratis ac ne discederet deprecantibus, mala quæ Petrus foret commissurus secum reputans, prudenter et citra tumultum urbe dilapsus est.

A. C. 477. — *Alexandriæ episcopi Petri Mongi annus primus.*

Hoc anno Theuderichus Valameris filius, cujus nomen, ceu fortis et prudentis et a bonis litteris non alieni, tum apud barbaros, tum apud Romanos celeberrimum (Byzantii enim quandoque fuerat moratus obses, et optimos quosque præceptores frequentaverat, patre nimirum Valamere post Attilæ filios in Gotthicam gentem Leonis temporibus imperium exercente), e Thracia Byzantium accersitus consulque renuntiatus et Thraciæ præfectura donatus, cum Joanne Scytha adversus Illum a Zenone missus est. Illo vero Leontioque stricta obsidione in Papurio castello pressis, Joanne qui bellum urgeret relicto, ipse rediit ad Zenonem : subindeque in Thraciam digressus et castrameta-

A καστέλλιν κατέφυγον [67] σὺν Παμπρεπίῳ μαγίστρῳ γόητι λεγομένῳ εἶναι (24). Τότε τὸν Τροκοῦνδον [68] τὸν ἀδελφὸν Ἴλλου ἐπὶ συλλογὴν βαρβάρων ἀπιόντα Ἰωάννης συλλαβὼν ἀπέτεμεν. Τούτῳ [69] δὲ Ἴλλος καὶ Λεόντιος ἐπὶ τέσσαρα ἔτη φρουρούμενοι ἀνέμενον, ἀπατώμενοι ὑπὸ Παμπρεπίου μαγίστρου τοῦ γόητος. Ὅθεν τὴν τούτου ἀναίρεσιν μαθόντες Παμπρέπιον ὡς ἀπατεῶνα ἀποτεμόντες τοῦ τείχους κατεκρήμνισαν.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει οἱ Πέτρου [70] τοῦ Μογγοῦ σπουδασταὶ (25) διὰ χρημάτων καὶ φενακισμῶν ἔπεισαν Ζήνωνα ἐκβληθῆναι Ἰωάννην ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας τὸν Ταβεννησιώτην, ὡς παρὰ γνώμην αὐτοῦ χειροτονηθέντα, καὶ Πέτρον τὸν Μογγὸν πάλιν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἀπὸ Εὐχαΐτων ὑποστρέψαι. Τότε καὶ B Ἑνωτικὸν ἐποίησε Ζήνων καὶ πανταχοῦ ἐξέπεμψεν, ὑπὸ Ἀκακίου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ὑπαγορευθὲν, ὥς φασί τινες. Πέτρῳ δὲ τῷ Μογγῷ πρὸ τῆς εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐπανόδου ἐκέλευσε Ζήνων κοινωνῆσαι Σιμπλικίῳ τῷ Ῥώμης καὶ Ἀκακίῳ. Ὥστε [71] καὶ ἔγραψεν Ἀκάκιος τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δέξασθαι τὸν Μογγὸν καὶ Ἰωάννην ἀποβαλέσθαι [72]. Ἰωάννης δὲ ἀκούσας τὴν Πέτρου παρουσίαν, τοῦ κλήρου σὺν τῷ λαῷ δεομένων αὐτοῦ [73] μὴ ἐξελθεῖν, ὡς ἑτοίμως ἐχόντων ὑπεραποθνήσκειν αὐτοῦ [74] · ὁ δὲ τὰ μέλλοντα τολμᾶσθαι Πέτρῳ διανοούμενος σοφῶς καὶ ἀταράχως [75] ἐξῆλθεν.

A. M. 5977. — *Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Πέτρου τοῦ Μογγοῦ ἔτος α'.*

C Τούτῳ τῷ ἔτει Θευδέριχος, ὁ Οὐαλάμερος (26), οὗ πολὺς ἐν βαρβάροις τε [76] καὶ Ῥωμαίοις λόγος ὡς ἀνδρείου τε καὶ προμηθοῦς καὶ οὐδὲ λόγων ἀμοίρου· κατὰ γὰρ τὸ [77] Βυζάντιον ὁμηρεύσας ποτὲ τοῖς ἀρίστοις τῶν διδασκάλων ἐφοίτησεν, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Οὐαλάμερος μετὰ τοὺς Ἀττίλα παῖδας ἡγησαμένου τῶν Γότθων, ἐπὶ τῆς Λέοντος βασιλείας. Τοῦτον οὖν ὁ Ζήνων ἐκ Θρᾴκης μεταχαλεσάμενος εἰς Βυζάντιον καὶ ὕπατον ἀναδείξας καὶ Θρᾴκης ἡγούμενον, μετὰ Ἰωάννου τοῦ Σκύθου κατὰ τοῦ Ἴλλου ἐξέπεμψεν· ὃς καὶ μετὰ τὸ ἀποκλεισθῆναι Ἴλλον καὶ Λεόντιον εἰς Παπουρίου καστέλλιν, καταλιπὼν Ἰωάννην πολιορκοῦντα αὐτοὺς, αὐτὸς πρὸς Ζήνωνα ἦλθεν. Καὶ ἐξελθὼν ἐν τῇ Θρᾴκῃ καὶ στρατοπεδευσάμενος ἐπέρ-

VARIÆ LECTIONES.

[67] κατέφυγον A, προσέφυγον vulg. [68] Τροκοῦνδον A, Τροβοῦνδον vulg. [69] τούτῳ A, τοῦτον vulg. [70] οἱ Π. τ. Μ. σπουδασταὶ A, τοῦ Π. τ. Μ. οἱ σπ. vulg. [71] ὥστε A, ὅστις vulg. [72] ἀποβαλέσθαι A, ἀποβάλλεσθαι vulg. [73] αὐτοῦ A, αὐτῷ vulg. [74] αὐτοῦ A e, αὐτῷ vulg. [75] ἀταράχως A, ἀτάραχος vulg. [76] τε post βαρβ. add. ex A. [77] τὸ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(24) Quam studiose præstigiis se addixerit, prohibitas exercuerit artes, fusissime exponit Suidas v. Παμπρέπιος.

(25) Joannis ejectionem, Mongi intrusionem, et Zenonis Henoticon ad verbum exhibet Evagrius, lib. III, capp. 12, 13 et seqq.

(26) Theodoricum Valameris filium præsente anno Zenonis undecimo in Italia regnantem memorat *Chronic. Alexandr.*, ejus in Italiam expeditionem in annum Zenonis 15 Marcellinus et Marius rejiciunt. Ejusdem decimo quarto prædandi libidine pulsum Thraciam armis infestasse, auctor est idem Marcellinus. Hoc itaque Zenonis undecimo cum Joanne D Scytha adversus Illum, et ejusdem rebellionis socios expeditum consentit Petavius lib. XIII *De doct. temp.* Ejus educationem, dum CP. obses ageret, ad patrem regressum, consulare munus, cum Zenone fœdus, arma in Thraciam illata, in Italiam, sive proprio animi proposito, sive Zenonis eum timentis consilio susceptam profectionem, et exinde varia ejus certamina describunt Procopius, *De bello Gothico* sub initium, Jornandes *de regn. ac temp. successione*, atque iterum, *De rebus Geticis* lib. versus finem. Tempora et annos observant Marius, Cassiodorus et Marcellinus in Chronicis.

γεται τῷ Βυζαντίῳ· καὶ μόνῃ φειδοῖ τῆς περὶ τὴν πόλιν, ὥς φασι, κρατηθεὶς, ἐπανέρχεται εἰς τὴν Θρᾴκην, καὶ προτραπεὶς ὑπὸ Ζήνωνος κατέρχεται εἰς Ἰταλίαν. Καὶ Ὀδοάκρου μάχῃ μεγάλῃ κρατήσας, τοῦ ῥηγὸς ἐν Ῥαβέννῃ περιτίθεται σχῆμα. Ἐχειρώσατο δὲ καὶ ἄλλους πλείστους τῶν βαρβάρων, μάλιστα καὶ τοὺς Οὐανδήλους ὑπηγάγετο, μηδὲ ὅπλα κατ' αὐτῶν κινήσας [78], Γιζερίχου τελευτήσαντος ἤδη, πρὶν ἢ ἐκεῖνον ἐλθεῖν εἰς Ῥώμην· ἐκράτησε δὲ [79] καὶ τῆς Ῥώμης καὶ πάσης τῆς Ἑσπερίου.

A. M. 5978. — *Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Πέτρου τοῦ Γναφέως* (27) *ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει οἱ τῆς Ἀνατολῆς ἐπίσκοποι (28) ἔγραψαν Ἀκακίῳ μέμψεις διὰ τὸ δέξασθαι τὸν Μογγὸν εἰς κοινωνίαν. Ὁ δὲ μὴ προσχὼν αὐτοῖς, πάντας ἀναιδῶς κοινωνεῖν τῷ Μογγῷ κατηνάγκαζεν. Οἱ δὲ τῆς βασιλείας καὶ τῆς Ἑῴας ἐδεήθησαν Φήλικος μετὰ θάνατον Σιμπλικίου τοῦ Ῥώμης ἐπισκόπου, σημαίνοντες Ἀκάκιον εἶναι αἴτιον τῶν κακῶν. Ἐν οἷς καὶ [80] Ἰωάννης ὁ Ἀλεξανδρεὺς [81] τὸ αὐτὸ λέγων τὴν Ῥώμην κατέλαβεν. Φῆλιξ δὲ σύνοδον ἐν τῷ ναῷ τοῦ κορυφαίου ἀποστόλου Πέτρου ποιήσας, δύο ἐπισκόπους καὶ ἔκδικον ἔπεμψεν (29) ἐν Κωνσταντινουπόλει, γράψας Ζήνωνι καὶ Ἀκακίῳ ἐκβαλεῖν Πέτρον τὸν Μογγὸν, ὡς αἱρετικὸν, τῆς Ἐκκλησίας [82].

A. M. 5979. — Τούτῳ τῷ ἔτει τῶν ἀπὸ Ῥώμης πεμφθέντων (30) ἐν Ἀβύδῳ κρατηθέντων γνώμῃ Ζήνωνος καὶ Ἀκακίου, καὶ τῶν γραμμάτων ἀφαιρεθέντων καὶ ἐν φρουρᾷ βληθέντων, ἠπείλησε Ζήνων τούτους ἀνελεῖν, εἰ μὴ κοινωνήσουσιν [83] Ἀκακίῳ καὶ Πέτρῳ τῷ Μογγῷ (31).

A. M. 5980. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ἴλλος καὶ Λεόντιος (32) μετὰ πολλοὺς [84] πολέμους ἐπὶ τέσσαρα ἔτη φρουρούμενοι ἐν τῷ Παπουρίῳ καστελλίῳ ἐχειρώθησαν προδοσίᾳ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς γαμετῆς Τροκούνδου ἰδίῳ πεμφθέντος ὑπὸ Ζήνωνος. Καὶ ἀπετμήθησαν [85], καὶ αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν ἐπέμφθησαν τῷ Ζήνωνι καὶ εἰσήχθησαν [86] εἰς κοντοὺς (33) ἐν τῷ ἱππικῷ κά-

A tus, Byzantium **113** occupare molitur: unde postmodum sola urbis, ut aiunt, miseratione motus, remeat in Thraciam: et a Zenone compulsus, in Italiam proficiscitur; ubi Odoacro ingenti clade profligato, regis insignia Ravennæ tandem induit. Sed et plerosque alios barbaros devicit, et armis tantum adversus Vandalos non motis, quietem agere et in multis subjectos effecit. Gizericho vero jam vita functo, priusquam ipse Romam appelleret, Urbe tandem totoque simul Occidente potitus est.

A. C. 478. — *Antiochiæ episcopi Petri Fullonis annus primus.*

Hoc anno Orientis episcopi cum Acacio per litteras conquesti sunt, quod Mongo communionis con-
B sortium impertiisset. Ille spretis eorum monitis, Mongum eumdem in communionem admittere impudentissime compulit cunctos. Cives autem urbium reginæ cunctique simul orientales Felicem, qui post Simplicii obitum Romanam sedem tenebat, supplices adierunt et malorum omnium auctorem incusaverunt Acacium. Interea Joannes Alexandriæ præsul hæc eadem denuntians Romam ingreditur. Felix itaque, synodo in coryphæi apostolorum Petri templo coacta, duos episcopos et una defensorem Cpolim ablegat Zenonique et Acacio litteris significat, ut Petrum Mongum ceu hæreticum Alexandria ejiciant.

A. C. 479. — Hoc anno legatis Roma profectis
C et apud Abydum Zenonis et Acacii consilio detentis, vi quoque ablatis eorum litteris ipsisque in carcerem conjectis, eos, nisi cum Acacio et Petro Mongo communicent, interfecturum, Zeno comminatur.

A. C. 480. — **114** Hoc anno Illus et Leontius, plurimis belli laboribus exantlatis, et obsidione perpetua in Papurio castello clausi, fratris uxoris Trocundi a Zenone in hunc finem missi proditione tandem capti sunt et decollati: eorum vero capita ad Zenonem translata contisque in circo circumacta atque inde trans portum oppido, cui Sicæ no-

VARIÆ LECTIONES.

[78] κινήσας, Γιζ. τελευτήσαντος A, κινήσας. Γιζερίχου δὲ τελ. vulg. [79] δὲ add. ex A. [80] καὶ add. ex A. [81] Ἀλεξανδρεὺς τὸ αὐτὸ A, Ἀλεξανδρείας τὰ αὐτὰ vulg. [82] ἐκκλησίας A e f, Ἀλεξανδρείας vulg. A, [83] κοινωνήσουσι A, κοινωνήσωσι vulg. [84] πολλοὺς πολέμους A, πολλ. τοὺς πολ. vulg. [85] ἀπετμήθησαν ἀπεμήθ. vulg. [86] εἰσήχθησαν A e, εἰσηνέχθησαν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(27) Annorum trium summam huic omnes codd. attribuunt, cujus anni sigillatim enumerati ad quatuor ascendere comperiuntur. Vide pag. seq. Barb. codex qui tres recenset, secundum repetere non veretur.

(28) Evagrius lib. III, capp. 18, 19 et 20.

(29) Libellum Felicis ad Acacium habet Baronius ad annum C. 483, num. 46 et 47, quo defensoris istius nomen promit. « Ad quam rem, » inquit, « de collegio nostro fratres et coepiscopos nostros, cum quibus illum a latere nostro fidelissimum Felicem defensorem sanctæ Ecclesiæ Romanæ ordinatione direximus. » Ἔκδικος itaque defensor est, qui Ecclesiæ jura, statuta et privilegia sarta tecta conservat et defendit: unde defensor Ecclesiæ hic idem Felix
D scribitur a Liberato Breviarii cap. 18.

(30) Legatos injurias hujusmodi Constantinopoli passos testatur Liberatus in Breviario. « Itum est CP., et prædicti episcopi in custodiam sunt redacti, chartis sublatis, ne catholicis, quibus scriptum fuerat, redderentur. Quos iterum post hæc Acacius de custodia ejiciens secum fecit procedere, ut quasi confirmato Petri sacerdotio dimitterentur. »

(31) Palladium ejusque annos decem annotat hic Peyrez. collatum Palatino, imo annum ejus primum et decurrentes deinceps incipit numerare.

(32) Jornandes *De regn. ac temp. successione,* Theodorus Lector, lib. II.

(33) Habet Jornandes *hastilia.*

men, in ludibrii ostentationem affixa. Porro Zeno Acacii suggestionibus orientales episcopos concordiæ sanctioni subscribere et Petro Mongo communicare cogebat : sed et ipsos Felicis Romani pontificis apocrisiarios blanditiis delinitos et pecuniis inescatos præter mandatorum sibi impositorum fas in Petri communionem adduxit, omnibus catholicarum partium in adversum contestantibus atque reclamantibus : et primo quidem hamum funiculis circumligantes uni ex illis publice appenderunt; secundo librum immiserunt; tertio etiam olerum cophino imposuerunt. Felix vero cognitis legatorum suorum gestis, Ecclesiæ dignitate dejecit et adversus Acacium parem depositionis sententiam scripsit. Qui ipsam perferebat, eos, qui Abydi in insidiis locati fuerant, prælerlapsus, ad Dii monasterium appulit. Dienses autem monachi Acacio in sacrario stanti die dominica Felicis epistolam tradidere. Acacii fautores quosdam ex monachis, qui dederunt epistolam, necaverunt, alios suppliciis examinatos in carcerem detruserunt. Acacius absque animi motu depositionem excepit, et Felicis nomen e diptychis expunxit.

A. C. 481. — *Cpoleos episcopus Phravitas tribus mensibus.*

Hoc anno Calandion Antiochenus episcopus Eustathii magni reliquias Philippis, ubi sanctus exsul obierat, transtulit, tota Antiochiæ civitate ad duodecimum milliare in occursum cum plurimo honore effusa : qui vero sancti causa ab Ecclesia se sciderant, annis ab ejus obitu exactis centum, iterum ei se sociaverunt. Acacio defuncto, Phravitas tres menses episcopatu potitus Felici litteris significat, se cum illo quidem communionem habere, cum Petro Mongo nullam. In adversum Mongo scribit, se cum illo communione conjungi, a Felice vero se penitus alienum. Felix porro de litteris ad Mongum

κεῖθεν ἐπάγησαν πέραν ἐν (34) Συκαῖς πρὸς θρίαμβον [87]. Ὁ δὲ Ζήνων τῇ βουλῇ Ἀκακίου (35) τοὺς κατὰ τὴν Ἑῴαν ἐπισκόπους ἐβιάζετο γράψαι τῷ Ἑνωτικῷ καὶ κοινωνῆσαι Πέτρῳ τῷ Μογγῷ· τοὺς δὲ ἀποκρισιαρίους (36) Φήλικος τοῦ [88] Ῥώμης μεταχειρισάμενος καὶ χρήμασι δελεάσας, Ἀκακίῳ κοινωνῆσαι παρὰ τὰ ἐνταλθέντα αὐτοῖς ἔπεισεν· καίτοι τῶν ὀρθοδόξων ἐκ τρίτου διαμαρτυραμένων [89] αὐτοῖς· πρῶτον μὲν ἀγκίστρῳ [90] περιθέντων σχοινίων [91], καὶ ἑνὸς αὐτῶν δημοσίᾳ ἐξαρτησάντων· δεύτερον δὲ τὴν βίβλον ἐνέβαλον [92]· καὶ τρίτῳ [93] κοφίνῳ λαχάνων ἐνέθηκαν. Φῆλιξ δὲ μαθὼν τὰ ὑπὸ τῶν ἀποκρισιαρίων αὐτοῦ πραχθέντα, καθεῖλεν αὐτούς, γράψας Ἀκακίῳ καθαίρεσιν. Ὁ δὲ ταύτην ἐπιφερόμενος, διαδρὰς τοὺς ἐν Ἀβύδῳ, κατέλαβεν τὴν [94] Δίου μονήν. Οἱ δὲ τῆς Δίου μοναχοὶ τῇ Κυριακῇ εἰς τὸ ἱερατεῖον ἀπέδωκαν [95] (38) Ἀκακίῳ τὴν ἐπιστολήν. Οἱ δὲ περὶ Ἀκάκιον ἀνεῖλόν τινας τῶν ἐπιδεδωκότων μοναχῶν· ἄλλους δὲ τιμωρήσαντες καθεῖρξαν, Ἀκάκιος δὲ ἀναισθήτως ἔσχεν περὶ τὴν καθαίρεσιν, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Φήλικος [96] ἐξῆρεν τῶν διπτύχων.

A. M. 5981. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Φραυΐτας μῆνας τρεῖς.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Καλανδίων ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας (39) ἤγαγεν τὸ λείψανον Εὐσταθίου τοῦ μεγάλου ἀπὸ Φιλίππων, ἔνθα καὶ ἐξόριστος ἐκοιμήθη ὁ ἅγιος· καὶ μετὰ πολλῆς τιμῆς ἀπὸ δώδεκα μιλίων ἡ πόλις Ἀντιοχέων ὑπήντησεν. Οἱ δὲ ἀποσχίζοντες τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὸν ἅγιον ἡνώθησαν μετὰ ἑκατὸν ἔτη τῆς κοιμήσεως αὐτοῦ. Ἀκακίου δὲ τελευτήσαντος Φραυΐτας τρίμηνον [97] τῆς ἐπισκοπῆς (40) κρατήσας, ἔγραψεν Φήλικι, ὡς αὐτῷ μὲν κοινωνεῖ [98], Πέτρῳ δὲ τῷ Μογγῷ οὐ κοινωνεῖ· τῷ δὲ Μογγῷ ἔγραψεν, ὡς αὐτῷ μὲν κοινωνεῖ, Φήλικα δὲ τὸν [99] Ῥώμης ἀποστρέφεται. Φῆλιξ δὲ τὰ ἴσα τὰ πρὸς τὸν Μογγὸν

VARIÆ LECTIONES.

[87] ἐν Συκαῖς πρὸς θρ. A, εἰς Συκαῖς εἰς θρ. vulg. [88] τοῦ Ῥ. A, τῆς Ῥ. vulg. [89] διαμαρτυραμένων A, διαμαρτυρουμένων vulg. [90] ἄγκιστρον e f. [91] σχοινίῳ A, fort. σχοινίον. [92] ἐνέβαλον A, ἐνέβαλλον vulg. [93] τρίτῳ A e, τρίτον vulg. [94] τὴν Δ. A, τοῦ Δ. vulg. [95] ἀπέδωκαν A, ἐπέδ. vulg. [96] τοῦ Φήλικος A, αὐτοῦ vulg. [97] τρίμηνον A, τριμήνου vulg. [98] κοινωνεῖ Φίληκι, τῷ Μογγίῳ δὲ A. [99] τὸν add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(34) Ad boreale CP. latus portus est, ultra quem regio opposita Pera vocatur, quia πέρα τοῦ λιμένος, et inferius Galata a lactis copia inde in urbem deportata, cujus ab optimis ficubus ibidem nascentibus Συκαῖ, antiquum nomen. Justinianam quoque dictam observat Stephanus *de urbibus.* Plura Pancirollus de 14 regionibus urbis CP. ad Notitiam Imperii, et Gyllius in Topographia CP.

(35) Historiam Acacii omnem nobis pene incognitam testatur Photius codice 42 a Basilio Cilice diligenter scriptam, quam periisse, vel adhuc inter pulverem et blattas latere dolendum.

(36) Mandata principum et pontificum *responsa* quondam dicta : qui deferebant nuntii, *responsales.* Illa Græcis ἀποκρίσεις· isti ἀποκρισιάριοι.

(37) De quo Menæum ad diem Julii 19, Menologium Sirleti ad diem eumdem. « S. Dius, sub Theodosio III, CP. monasterium ædificavit multis pecuniis ab imperatore suppeditatis, quibus opus ipsum perfici posset. »

(38) Liberatus in Breviario cap. 18 : « Datis Acacio hujusmodi litteris, eas non suscepit, patrocinio fultus imperatoris : ita ut cogerentur, qui eas detulerunt, per quemdam monachum Achimitensem ipsam chartam damnationis, dum ingrederetur ad celebranda sacra, suspendere in ejus pallio, et discedere. Quia tamen usque ad mortem patrocinante imperatore remansit sacrificans, his provenientibus, et Acacio permanente in Petri communione, separavit se quidem sedes apostolica a CP. » Ultima hæc Theophani adversantur. Videndus Evagrius lib. III, cap. 10 et 21.

(39) In priores annos, quibus adhuc sedem occupabat Calandion, fuerant hæc a Theophane revocanda : de quibus ad verbum Theodorus Lector lib. II collect. petitas a Zenone Eustathii reliquias, et Philippis Macedoniæ evectas scribit.

(40) Quadrimestrem ponit ejus episcopatum Evagrius, lib. III, cap. 23. De eo quoque Liberatus in Breviario cap. 18.

πεμφθέντα ἐδέξατο παρὰ τῶν ὀρθοδόξων προλαβόντα, καὶ φθασάντων τῶν ἀποκρισιαρίων Φραυΐτα μετὰ τῶν συνοδικῶν ἀτίμως τούτους ὁ Φῆλιξ ἀπέπεμψεν. Τοῦ δὲ Φραυΐτα τελευτήσαντος, Εὐθύμιος [1] πρεσβύτερος καὶ πτωχοτρόφος Νεαπόλεως τὴν ἐπισκοπὴν Κωνσταντινουπόλεως ἐκράτησεν καὶ εὐθέως ἰδίαις χερσὶ τὸ ὄνομα τοῦ Μογγοῦ τῶν διπτύχων ἀπήλειψεν· καὶ οὕτως ἐκάθισεν εἰς τὸν θρόνον· καὶ τὸ τοῦ Φήλικος Ῥώμης ἔταξεν.

A. M. 5982. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Εὐθυμίου ἔτος α'.*

'Αντιοχείας Παλλαδίου ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει Πέτρος ὁ Μογγὸς (41) ἀπέθανεν ἐν 'Αλεξανδρείᾳ, καὶ 'Αθανάσιος ἀντ' αὐτοῦ ἐχειροτονήθη ὁ ἐπίκλην Κηλίτης [2]. Ζήνων δὲ ὁ βασιλεὺς (42), ἀνεθεὶς τῶν τυράννων, ἐξέβαλε τῆς Ἐκκλησίας 'Αντιοχέων [3] Καλανδίωνα καὶ ἐξώρισεν εἰς Ὄασιν, Πέτρον δὲ τὸν Γναφέα κατέστησεν, Νέστορα δὲ Ῥωμανὸν (43) Χαλκηδόνος, Εὐσέβιον Σαμοσάτων, Ἰουλιανὸν Μοψουεστίας, Παῦλον Κωνσταντίνης, Μάνον Ἡμερίας καὶ 'Ανδρέαν Θεοδοσιουπόλεως, προφάσει μὲν τῆς πρὸς τοὺς τυράννους εὐνοίας, τῇ δὲ ἀληθείᾳ διὰ τὸ Ἑνωτικὸν Ζήνωνος. Πέτρος δὲ ὁ Γναφεὺς (44) εἰσελθὼν εἰς 'Αντιόχειαν πολλὰ κακὰ πέπραχεν, ἀναθεματισμοὺς τῆς συνόδου καὶ ἐκβολὰς ἐπισκόπων [4] ἀνεπιλήπτων (45), ἀντεισαγωγάς τε καὶ χειροτονίας ἀθέσμους καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. Πρότερον δὲ τῷ Τρισαγίῳ προσέθηκεν, *Χριστὲ βασιλεῦ, ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς*. Πέτρος δὲ πάλιν ἐλθὼν [5], περιεῖλεν τὸ, *Χριστὲ βασιλεῦ*. Ξεναΐας δὲ ὁ δοῦλος (46) τοῦ Σατανᾶ τὴν Δεσποτικὴν εἰκόνα καὶ τῶν ἁγίων ἐδίδασκε μὴ δέχεσθαι. Πέρσης μὲν γὰρ ἦν τῷ γένει, δοῦλος δὲ τὴν τύχην, φυγὼν τοῦ ἰδίου δεσπότου, ἐπὶ Καλανδίωνος τὰς περὶ 'Αντιόχειαν κώμας ἀνεστά-

prius datis ab orthodoxis **115** cum certior factus fuisset, Phravitæ legatos cum synodalibus litteris ad se advenientes minus honorifice tractatos dimisit. Phravita tandem mortuo Euthymius presbyter et pauperum in urbe Neapoli curator Cpoleos episcopatum assecutus est. Is extemplo Petri Mongi nomen e sacris tabulis erasit manibus propriis, et Felicis pontificis Romani reposuit : atque ita consedit in throno.

A. C. 482.—*Cpoleos episcopi Euthymii annus primus.*

Antiochiæ episcopi Palladii annus primus.

Hoc anno Petrus Mongus Alexandriæ decessit e vivis : et Athanasius cognomine Celites in ejus locum promotus est. Imperator autem Zeno a tyrannis se opprimentibus liber Calandionem Antiochensium Ecclesia expulit et Oasim relegavit atque Petrum Fullonem in sedem restituit : Nestorem autem Romanum Chalcedonis, Eusebium Samosatensium, Julianum Mopsuestiæ, Paulum Constantinæ, Manum Hemeriæ et Andream Theodosiopoleos præsules, specie quidem collati in tyrannos favoris, sed re vera concordiæ sanctionis ab eis rejectæ causa dignitate moveri jussit. Petrus autem Fullo Antiochiam ingressus, multa nefanda perpetravit, ut puta synodi exsecrationes, episcoporum abrogationes innoxiorum, intrusiones, ordinationes illegitimas, et his similia. In primis autem ter sancto hymno addidit : *Rex Christe, qui pro nobis crucifixus es.* Reversus idem sustulit verba : *Rex Christe.* Xenaias porro Satanæ mancipium Domini sanctorumque imagines proscribendas et amoliendas docebat. Erat is genere Persa, fortuna servus, et a proprio domino sub Calandione profugiens vicos

VARIÆ LECTIONES.

[1] Εὐφήμιος a, 'Εφθήμιος e. [2] Κοιλήτης A. [3] 'Αντιοχέων om. A. [4] ἐπισκόπων ἀνεπιλήπτων, ἀντ. A, ἐπισκόπων, ἐπιλήπτων ἀντ. vulg. [5] ἀνελθὼν omisso πάλιν e.

JAC. GOARI NOTÆ.

(41) Petri Mongi mortem Euphemii primordiis solerter adjunctam ex Evagrii lib. III, cap. 2, auctoritate colliges. Athanasio successori annos 6, dies 213, assignat Echellensis.

(42) Annus superior quo tyranni exstincti, quemque Calandion ultimum numeravit, commodius ista excepisset. Historiam itaque, non chronographiam auctor hic exhibet.

(43) Littera mutila ex Anastasio supplenda, ut præsertim SS. confessorum memoriæ consulatur. Sic ergo ille habet : *Nestorem autem Tarsensem, Cyrum Hieropolitanum, Joannem Cyrestensem, Romanum Chalcedonensem.* COMBEFIS.

(44) Hæc rursus propria sede remota, et Palladii mali incongrue adnexa : de quibus Evagrius lib. III, cap. 16; Alexander monachus apud Surium 11 Junii.

(45) Quod sequitur de Trisagio hymno, factaque illi et mutata additione, P. Sirm. ad 5 Aviti epist. tanquam ex Theophane, et illum exscribente Anastasio censet, voces illas, Χριστὲ βασιλεῦ, additas a Calandione ad Theopaschitarum evertendam hæresim, ac velut antidoto, ne putaretur ad ipsam trinam deitatem referri quod additum fuerat, *qui passus est propter nos*, sed ad Christum peculiarius hominem. Ut tamen jacent Theophanis verba eaque Anastasius presse reddidit, ipsum hoc Petri fuerit primo suo episcopatu, quadam velut accommodatione ad Orientalium utcunque sedandos animos occasione additamenti turbatos, eidem ab eo adjunctum, quod postea, ac secundo episcopatu Zenonis favore liberius hæresim docens, sublatum voluerit. Sic ipse Zeno quandoque mitius egit catholicorum metu, eoque solutus omnia miscuit, direque catholicos afflixit. Expendat, quæso, lector, Theophanis, eumque fide optima reddentis Anastasii verba, num Calandionis in eis aliquid invenerit, excepta ejectione, et deportatione Oasim, quæ paulo ante relata fuit. Cedrenus clare admodum utrumque hoc uni Petro Fulloni assignat, priori ejus ac secundo episcopatu, ex ipso mutuatus Theophane : Πρότερον μὲν προσέθηκε τῷ Τρισαγίῳ, *Χριστὲ βασιλεῦ, ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς* Ὕστερον δὲ ἐλθὼν περιεῖλε τὸ, *Χριστὲ βασιλεῦ*; *Addidit Trisagio, rex Christe, qui crucifixus es propter nos : postea vero rediens sustulit illud, Rex Christe.* COMBEFIS.

(46) Recitantur hæc per Anastasium diaconum in posteriori Nicæno concilio ex Theodoro Lectore, quo tempore ejus historia integra habebatur.

Antiochiæ viciniores, nondum baptismi lavacro expiatus, clericum se fingens, a vero fidei sensu deturbabat. Et Calandion quidem exitium exterminaverat : Petrus autem Fullo Hierapoleos episcopum consecratum, appellaverat Philoxenum : eumdemque demum baptismo nondum initiatum comperiens, ejus ordinatione baptismi defectum suppleri sanxit. Cæterum rectæ fidei propugnator Euthymius Anastasium silentiarium, qui deinde imperium est adeptus, velut hæreticum et Eutychis sectatorem, ex Ecclesia ejecit, cui, cum plerasque molestias Ecclesiæ inferentem videret, etiam eversa ejus in ecclesiæ cœtu sella, minatus est, ni quantocius desisteret, ejus caput se rasurum et in plebem traducturum. Ille querelas ad imperatorem detulit : et adversus patriarcham litem vicit. In his Zeno **116** Marianum litteratissimum comitem interrogat (erat is quippe secretorum præscius et futura vaticinabatur) : *Quis post me imperabit ?* respondet ille : *Ex silentiariis unus uxorem et imperium excipiet.* Patricium vero, virum doctrina præstantem et pietate, prudentia morumque probitate conspicuum proscripsit injuste, ac demum in custodiam conjectum ab excubitoribus, qui ipsum asservabant, interfici jussit. Quo percepto, præfectus Arcadius convicia in imperatorem misit ; quibus ille perceptis, accedentem in palatium mandavit occidi. Præfectus latam in caput sententiam resciens et in ecclesiæ præsidium se recipiens, misera nece liberatus est : domum tamen ejus publicavit imperator. C

A του [6] ἀπὸ τῆς πίστεως, ἀβάπτιστος ὢν καὶ κληρικὸν αὐτὸν λέγων. Τοῦτον Καλανδίων ἀπήλασεν. Πέτρος δὲ ὁ Γναφεὺς ἐπίσκοπον Ἱεραπόλεως αὐτὸν χειροτονήσας, Φιλόξενον μετωνόμασεν. Μαθὼν δὲ ὕστερον ἀβάπτιστον αὐτὸν εἶναι, ἀρκεῖν αὐτῷ τὴν χειροτονίαν ἀντὶ βαπτίσματος ἔφησεν. Εὐθύμιος [7] δὲ ὁ ὀρθοδοξότατος (47) Ἀναστάσιον τὸν σιλεντιάριον (48) τὸν κακῶς μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντα τῆς Ἐκκλησίας ἐδίωκεν, ὡς αἱρετικὸν καὶ ὁμόφρονα Εὐτυχοῦς, ὃν ὀχλοποιοῦντα [8] ὁρῶν (49) τὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καθέδραν αὐτῷ ἀνέστρεψεν, ἀπειλήσας αὐτῷ, ὡς, εἰ μὴ παύσοιτο, ἀποκεῖραι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ τοῖς ὄχλοις αὐτὸν θριαμβεῦσαι. Ἐπεκάλεσεν δὲ καὶ Ζήνωνι, καὶ τὴν κατ' αὐτοῦ ἐξουσίαν ἔλαβεν. Ζήνων δὲ ἠρώτησεν (50) Μαριανὸν [9] τὸν σο-
B φώτατον κόμητα (ἦν γὰρ μυστικά τινα εἰδὼς [10] καὶ προέλεγεν αὐτῷ), ὅτι *Τίς μετ' ἐμὲ βασιλεύσει ;* Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι *Καὶ τὴν βασιλείαν σου καὶ τὴν γυναῖκά σου διαδέχεταί τις ἀπὸ σιλεντιαρίων.* Πατρίκιον δὲ, γενόμενον [11] (51) ἄνδρα σοφὸν καὶ εὐσεβῆ καὶ συνετὸν καὶ ἐνάρετον [12], δημεύσας ἀδίκως καὶ εἰς φρουρὰν ἐμβαλὼν, ὑπὸ τῶν φυλαττόντων ἐξκουβιτώρων ἀναιρεθῆναι προσέταξεν. Τούτου δὲ γενομένου ἀκούσας ὁ ἔπαρχος [13] Ἀρκάδιος ἐλοιδόρησε τὸν βασιλέα· καὶ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰσερχόμενον εἰς τὸ παλάτιον σφαγῆναι· ὁ δὲ ἔπαρχος μαθὼν τοῦτο (52), προσέφυγε τῇ ἐκκλησίᾳ· καὶ ἐῤῥύσθη τοῦ πικροῦ θανάτου· τὸν δὲ οἶκον αὐτοῦ ἐδήμευσεν.

A. C. 483. — *Alexandriæ episcopi Athanasii annus primus.*

Hoc anno synodales Euthymii litteras Felix accepit, et ut catholico communionis impertiit consor-

A. M. 5983. — *Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Ἀθανασίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει τὰ συνοδικὰ Εὐθυμίου [14] Φῆλιξ ἀπεδέξατο, καὶ ὡς ὀρθοδόξῳ αὐτῷ προσετέθη. Ἐπί-

VARIÆ LECTIONES.

[6] ἀνεστάτει A, ἀνεστάτοι vulg. [7] Εὐφήμιος A. [8] ὃν ὀχλοποιοῦντα A, ἐνοχλ. vulg. [9] Μαρκιανὸν A. [10] εἰδὼς A, προειδὼς vulg. [11] Πατρίκιον δὲ γενόμενον, ἄνδρα σοφὸν] sic vulgo male distinguitur. [12] ἐνάρετον, δημεύσας] ἐνάρετον, ὃν δημ. codd. et vulg. [13] ὁ ἔπαρχος A e, ὕπαρχος vulg. [14] Εὐθυμίου A, Εὐφημίου vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(47) Fidem ejus illibatam, et ingens pectoris robur laudat Baronius ad annum C. 492, num. 9, licet a Gelasio pontifice communionis cum Acacio habitæ reus ex Gelasii ad ipsummet epistola convincatur.

(48) Inter scholas palatii custodiam nactas duas fuisse inermes superius diximus. Erant istæ agentium in rebus, et silentiariorum. Hi præfecto cubiculi subditi, ad ea quæ quietis erant, in palatio erant deputati, ait Procopius, *De bello Persico.* Pancirollus in Notitiam Imperii cap. 62 et 63.

(49) Suidas v. φατρία· Ἀναστάσιος σιλεντιάριος, ὁ μετέπειτα βασιλεύσας ἐπὶ Εὐφημίου πατριάρχου ΚΠ., καθέδραν κατασκευάσας μετά τινων ἐφατρίαζεν. Ὁ δὲ Εὐφήμιος μετὰ ἀπειλῆς λέγει αὐτῷ, ἢ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ θαμίζοντα τὰ αὐτῆς φρονεῖν, ἢ μηδ' ὅλως ἐπιβαίνειν πρὸς τὸ διαστρέφειν τοὺς ἀπειροτέρους. Εἰ δὲ παρὰ ταῦτα πράξειας, ἐκτεμὼν σου τὴν κόμην τοῖς δήμοις σε θριαμβεύσω. Ἔκτοτε δὲ ἡσυχίαν ἦγεν· ἀντείχετο γὰρ τῆς Εὐτυχοῦς δόξης· *Anastasius silentiarius, qui postmodum imperavit, sub Euphemio* (ita scribunt nonnulli) *patriarcha, suggestu sibi parato, cum quibusdam conventum separatum agebat. Euphemius autem, minis etiam adjectis, eum alloquitur : Aut ecclesiæ, si eam frequentes, sensum suscipe, aut certe ab ejus ingressu omnino abstine, ne rudiores in errorem agas. Sin aliud fece-*
D *ris, abscissa coma, factionibus populi publice te traducendum committam. Ab eo tempore quievit : opinionem quippe Eutychis defendebat.*

(50) Ex *Chronico Alexandr.* hæc ferme ad verbum desumpta in hunc eumdem annum. Qui tamen hic Μαριανός, ibi Μαυριανός scribitur.

(51) Ex eodem Chronico, quæ hic desunt supplentur : Καὶ ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς Ζήνων συνέσχεν τὸν πατρίκιον Πελάγιον τὸν ἀπὸ σιλεντιαρίων πληρώσαντα, καὶ ἐλθόντα εἰς τὴν τοῦ πατρικίου ἀξίαν, ἄνδρα σοφόν. Inferius mortis genus exprimitur : Ὃν ἔπνιξαν ἀγχόνῃ. Inferius iterum, qui hic ὕπαρχος, ibi ἔπαρχος τῶν πραιτωρίων dicitur.

(52) Subdit Chronicon : Καὶ ὅτι μετεστάλη ὑπὸ τοῦ βασιλέως· ὡς παρήρχετο διὰ τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας ἐποίησεν ἑαυτὸν βουλόμενον εὔξασθαι, καὶ κατελθὼν ἐκ τοῦ ὀχήματος, εἰσῆλθεν εἰς τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν ΚΠ., καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἔσω, καὶ ἐῤῥύσθη πικροῦ θανάτου

A σκοπον δὲ αὐτὸν οὐκ ἐδέξατο, διὰ τὸ μὴ ἐκβαλεῖν τὸ ὄνομα Ἀκακίου ἐκ τῶν διπτύχων καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν Φραυΐτα.

Τῷ δ' αὐτῷ [15] ἔτει Πέτρος ὁ Γναφεὺς τέθνηκεν, καὶ προεβλήθη ἐπίσκοπος Παλλάδιος (53) πρεσβύτερος τῆς ἐν Σελευκείᾳ ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας πρωτομάρτυρος Θέκλης. Συνεψηφίσθη δὲ Παλλαδίῳ καὶ Ἰωάννης ὁ Κωνσταντίου καὶ Ἀναστάσιος ὁ σιλεντιάριος ὁ κακῶς βασιλεύσας. Ὁ δὲ Ζήνων ἐπαρθεὶς τῇ τῶν τυράννων ἀναιρέσει πρὸς δημεύσεις καὶ φόνους ἀδίκους χωρεῖ, καὶ πάντα ἄνθρωπον αἰτιώμενος ὡς ἐκείνοις [16] ἢ συμμαχήσαντα ἢ συμβουλεύσαντα [17] τὴν ἐπίθεσιν. Ἀναιρεῖ δὲ καὶ Κότταϊν ἀλόγως, τὸν ἅμα Ἰωάννῃ τῷ Σκύθῃ πολιορκίᾳ περιγενόμενον [18] B Ἴλλου καὶ Λεοντίου, καὶ τὸν θαυμαστὸν [19] καὶ περὶ ποίησιν ἐπῶν ἀξιόλογον Πελάγιον τὸν πατρίκιον (54) ὡς φρόνιμον καὶ δίκαιον· καὶ ἐπὶ τούτοις τελευτᾷ Ζήνων ἐπιληψίᾳ κατασχεθεὶς, καὶ ἐπὶ στόματος φέρων ἀπαύστως τὴν Πελαγίου προσηγορίαν τοῦ παρ' αὐτοῦ φονευθέντος ἀδίκως· παῖδα μὲν μὴ καταλιπὼν (55), Λογγῖνον δὲ τὸν ἀδελφὸν [20], δὶς μὲν ὑπατεύσαντα καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς πάσης ἡγούμενον, ἀνόητον δὲ καὶ βαρὺν καὶ ἀκόλαστον ὄντα, ὃς καὶ [21] πολλοὺς Ἰσαύρους ἐν Βυζαντίῳ ἔχων καὶ τὸν Λογγῖνον τὸν μάγιστρον ὄντα καὶ φίλον αὐτοῦ, καὶ τούτοις θαῤῥήσας ἀπονητὶ τὴν βασιλείαν ἔχειν ᾤετο· τῆς δὲ Ἀρεάδνης καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς καὶ τοῦ στρατεύματος παντὸς Ἀναστάσιον τὸν σιλεντιάριον ἀναγορευσάντων βασιλέα [22], τῆς ἐλπίδος ὁ Λογγῖνος ἠστόχησεν. C Βασιλεύσας οὖν ὁ Ἀναστάσιος ἔγγραφον ἀπῃτήθη ὁμολογίαν (56) παρὰ Εὐθυμίου τοῦ πατριάρχου πρὸς τὸ μὴ σαλεῦσαί τι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς πίστεως [23], ἀνάξιον αὐτὸν ἀποκαλῶν τῶν Χριστιανῶν τῆς βασιλείας (57). Βιαζομένης δὲ αὐτὸν τῆς βασιλίδος Ἀρεάδνης καὶ τῆς συγκλήτου, ἔλαβεν αὐτοῦ τὸ ἰδιόχειρον, ὡς [24] ἀποδέχεται εἰς ὅρον πίστεως τὰ δόγματα τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου. Καὶ οὕτω στε-

A tium: haud tamen episcopum agnovit, quod Acacii, quique in episcopatu successerat, Phravitæ nomen e tabulis ecclesiasticis non expunxerat.

Hoc eodem anno Petrus Fullo interiit, et Palladius, sanctæ protomartyris Theclæ ecclesiæ, quæ est in Seleucia, presbyter, promotus est episcopus. Cum Palladio etiam electi sunt Joannes Constantini et Anastasius silentiarius, qui postmodum pessime imperavit. Porro Zeno tyrannorum prosperis cædibus elatus, ad proscriptiones et injusta homicidia transfertur, et singulos quosque homines, vel quasi prius opitulatos, vel ad imperium invadendum suggessisse consilium criminatur. Cottaïn etiam B Joannis Scythæ armorum socium, et Illi Leontiique ab eis obsessorum victorem, Pelagiumque patricium virum in edendis carminibus præcipuum et admiratione dignum prudentiaque et æquitate celebrem injuste interficit. In his Zeno morbo comitiali correptus, Pelagii contra fas et æquum occisi nomen assidue repetens moritur: filium quidem nullum, fratrem vero Longinum post se reliquit bis consulatu functum, senatus principem declaratum, amentem sane, cunctis invisum et luxui plane deditum: qui cum Isaurorum multitudinem Byzantii
117 sibi adjunctam haberet et Longinum magistrum amicitia sibi devinxisset, eorum ope confisus, absque labore imperium consequi posse putabat. Areadna porro, totoque senatu et exercitu C Anastasium silentiarium imperatorem proclamantibus, spe Longinus excidit. Anastasius itaque potitus imperio pactionem scripto firmatam, qua circa fidem et Ecclesiam se nihil innovaturum promitteret, ab Euthymio patriarcha Christianorum imperio indignum palam publicante exposcitur. Areadna imperatrice senatuque ad exhibenda postulata impellentibus, chartam propria manu subscriptam, qua velut fidei normam Chalcedonensis

VARIÆ LECTIONES.

[15] τῷ δ' αὐτῷ A, τούτῳ δ' αὐτῷ vulg. [16] ἐκείνοις a, ἐκεῖνος A f, ἐκείνους vulg. [17] ἢ συμβουλεύσαντα om. A, καὶ συμβ. vulg. [18] τῇ πολ. a, γενόμενον A. [19] καὶ τὸν θαυμ. καὶ περὶ A, καὶ τὸ θ. περὶ vulg. [20] τὸν ἀδελφὸν, δὶς μὲν ὑπ. A e f, τὸν ἀδ. αὐτοῦ δὶς ὑπ. vulg. [21] ὃς καὶ] ὡς καὶ codd. et vulg. [22] βασιλέα om. a. [23] τῆς πίστεως A, πίστεως vulg. [24] ὡς A; πῶς vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(53) Ad annum superiorem pertinent ista. Evagrius lib. III, cap. 33.

(54) Addit Cedr., quod et necessarium, ἐλευθεροστομεῖν εἰδότα. *Occidit quoque admirandum versibus condendis Pelagium patricium, qui liberius soleret loqui*, etc. perperam interpr. τὸ, θαυμαστὸν περὶ ποίησιν ἐπῶν, ad superiorem Cottaïn refert virum militarem, cum ipsa textus series ad Pelagium spectare ostendat, clariusque Cedr. cum ita distinguit: ἀναιρεῖ δὲ καὶ τὸν θαυμαστόν. In prioris nece sugillat Theophanes Zenonis ingratitudinem, in posterioris, ipsam rei indignitatem, quod virum tantum, eo duntaxat libere loquentem quod φρόνιμος καὶ δίκαιος esset, *prudens ac justus*, occiderit. Miror tot occurrere quæ sulligere debeam, ac doleo; deesse tamen auctori ac officio nequeo. Emendatus vicissim Cedr. cum illo tribuit quæ sunt Cottaïn. Illus enim pridem perduellis occubuerat ipso Cottaïn ejus victore. COMBEFIS.

(55) Perperam Zenonis filium ejusque pravos D mores recenset Suidas v. Zenon: ubi et de ejusdem morte. Confirmat Evagrius auctoris dicta lib. III, cap. 29.

(56) Anastasius secundus imperator a patriarcha redimitus, primus professionem fidei exigitur: de quo Evagrius, lib. III, cap. 32, et Theodorus Lector lib. II. Vox ἠπαιτήθη vice ἀπῃτήθη in textu interpolato corruptæ Græcorum loquelæ argumentum: juxta quam haud verbo, sed præpositioni (si compositum fuerit) præfigunt augmentum.

(57) Ipse nimirum Anastasius, specie illa modestiæ benevolentiam captans. Sic et Anast. et Cedr. quidquid interpres syntaxi ipsa repugnante verba hæc inauguranti Euphemio tribuat, in cujus ore pro rei et personæ ratione minime congruant. Cogendus fuit Anastasius, ut velut invitus imperium iniret, non Euphemius patriarcha ut omnium votis expetitum cautione accepta coronaret. Nonnihil clarior Cedr. ut solet obscura Theophanis, nonnihilque perplexa explicare. COMBEFIS.

synodi decreta se acceptare profiteretur, ab eo traditam accepit Euthymius. Exin ab eo coronatus, Areadnam in uxorem, erat quippe cœlebs, ducit. Sane Manichæi et Ariani de Anastasii promotione sibi gratulabantur : Manichæi quidem, quod imperatoris mater eorum partibus amice afficeretur; Ariani vero, quod Clearchum ejus avunculum, matrisque prave sentientis fratrem suum, omnino possiderent. Cæterum annus quo Zeno mortuus est, et Anastasius imperare cœpit, ab Adamo 5999 apud Romanos numeratur, qui juxta diligentiorem et veriorem Alexandrinorum calculum 5983, a Diocletiani imperio 207, a divina incarnatione 483, indictione 14 notatur. Coronatus est Anastasius præfata indictione 14, mensis Aprilis 14, magna Paschalis solemnitatis feria quinta, in circi sedili.

A φθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, Ἀρεάδνην ἄγεται (58) εἰς γάμον οὔπω πρότερον γαμετῇ συνοικήσας. Μανιχαῖοι δὲ καὶ Ἀρειανοὶ ἔχαιρον ἐπὶ Ἀναστασίῳ, Μανιχαῖοι μὲν ὡς τῆς μητρὸς [25] τοῦ βασιλέως ζηλωτρίας οὔσης καὶ προσφιλοῦς αὐτῶν, Ἀρειανοὶ δὲ ὡς Κλέαρχον τὸν θεῖον αὐτοῦ, ἀδελφὸν τῆς κακόφρονος μητρὸς, ὁμόδοξον ἔχοντες. Τοῦτο δὲ τὸ ἔτος, ἐν ᾧ Ζήνων τέθνηκε καὶ Ἀναστάσιος ἐβασίλευσεν, ἀπὸ Ἀδὰμ (59) μὲν κατὰ Ῥωμαίους ‚εϡϟθ', κατὰ δὲ τὴν ἀκριβῆ καὶ ἀληθινὴν [26] ψῆφον Ἀλεξανδρέων ‚εϡπγ', ἀπὸ δὲ τῆς ἀρχῆς Διοκλητιανοῦ σζ', τῆς θείας σαρκώσεως υπγ', ἰνδικτιῶνος ιδ'. Ἐστέφθη δὲ Ἀναστάσιος τῇ προγεγραμμένῃ ιδ' ἰνδικτιῶνι, μηνὶ Ἀπριλίου ιδ', ἡμέρᾳ πέμπτῃ τῇ μεγάλῃ τοῦ Πάσχα ἐν τῷ καθίσματι τοῦ ἱπποδρομίου.

B

A. C. 484. — *Romanorum regis Anastasii annus primus.*

Persarum regis Zamasphi annus primus.

Hoc anno cum Anastasius Dirrhachiensis Dicorus imperaret, Longini Zenonis fratris seditionem et insidias perpessus est : eumque mox in potestatem accipiens, Alexandriam Ægypti mittit exsulem, et presbyterum jubet ordinari. Ille septennio Alexandriæ superstes mortem obiit. Imperator vero Longinum magistrum et advenas Isauros habens suspectos, magisterium Longino abrogavit. Tum autem Petrus Fullo ab exsilio Antiochiam propriam sedem revocari deprecabatur, quem ut postliminio rediret, non tamen Antiochiam ingrederetur, imperator permisit; Palladium etenim Antiochiæ præsulem ordinari præcepit. Hinc Euthymius Cpoleos præsul, coactis, qui tum in urbe versabantur, episcopis, sanctam Chalcedonensem **118** synodum confirmavit. Joannes vero Tabennesiota Romæ degens, Anastasium imperare et Byzantium audiens occupare, gratam beneficiorum vicissitudinem ab eo, quod olim Alexandriæ summam in eum exercuisset humanitatem, quem etiam nudum naufragio exceperat adeoque benigne foverat, ut miseriarum

A. M. 5984. — *Ῥωμαίων βασιλέως Ἀναστασίου ἔτος α'.*

Περσῶν βασιλέως Ζαμάσφου [27] *ἔτος α.*

Τούτῳ τῷ ἔτει βασιλεύσαντος Ἀναστασίου τοῦ Διῤῥαχιτιάνου (60) τοῦ Δικόρου (61), ἐστασίασεν κατ' αὐτοῦ ὁ Λογγῖνος ὁ Ζήνωνος ἀδελφὸς, ὃν χειρωσάμενος ἐπ' Αἴγυπτον πέμπει ἐξόριστον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ ἐκέλευσε χειροτονηθῆναι αὐτὸν πρεσβύτερον. Ἑπταετίαν δὲ ἐπιβιοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐτελεύτησεν. Ὑποψίαν δὲ ἔχων καὶ περὶ Λογγῖνον τὸν μάγιστρον ὁ βασιλεὺς καὶ τοὺς ἐπιδημοῦντας Ἰσαύρους, παύει τὸν Λογγῖνον τοῦ μαγιστρίου. Πέτρου C δὲ τοῦ Γναφέως (62) ἐν Ἀντιοχείᾳ ὄντος [28] ἐκ τῆς ἐξορίας ἐπανελθεῖν εἰς τὸν ἴδιον θρόνον δυσωποῦντος, ὁ βασιλεὺς [29] τῆς ἐξορίας μὲν τοῦτον [30] ἀνεκαλέσατο, εἰς δὲ Ἀντιόχειαν [31] ἀπελθεῖν οὐκ ἀπεδέξατο, Παλλάδιον δὲ χειροτονηθῆναι ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐποίησεν. Εὐθύμιος δὲ ὁ Κωνσταντινουπόλεως (63) συναγαγὼν τοὺς ἐνδημοῦντας ἐπισκόπους τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἁγίαν σύνοδον ἐκύρωσεν. Ἰωάννης δὲ ὁ Ταβεννησιώτης ἐν Ῥώμῃ ὢν, ἤκουσεν ὅτι ὁ Ἀναστάσιος ἐβασίλευσεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὸ Βυζάντιον, ἀγαθὰς ἀμοιβὰς ἐλπίζων παρ' αὐτοῦ, ἀνθ' ὧν ἦν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πε..οιηκὼς αὐτῷ οἰκονομίαν (64), ὃν καὶ γυμνὸν ἀπὸ ναυαγίου

VARIÆ LECTIONES.

[25] μητρὸς A, μητέρος vulg. [26] ἀληθινὴν A, ἀληθινὸν vulg. [27] Πεξαμασφὸς Persarum rex in vulg. et A audit ; ὁ Περόζου παῖς Ζαμασφὸς a, ὁ Παιρόζου παῖς f, Ζαμάσφου dedi ex Agath. IV, 28, p. 268, nam et infra (p. 214) Ζαμάσφης legitur in omnibus codd [28] ὄντος add. ex A e. [29] δυσωποῦντος ὁ βασ.] ἐκέλευσεν, ὁ δὲ βασιλεὺς A e. [30] τοῦτον add. ex A. [31] εἰς δὲ Ἀντ. A, εἰς Ἀντ. δὲ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(58) *Simul imperator et maritus innotuit*, ait Jornandes *de regn. et temp. successione.* D

(59) Comparandus istis Evagrius lib. III, cap. 39, et quæ scripta superius ad operis titulum, et pag. 1.

(60) Evagrius lib. III, cap. 29 : Οὗτος ὁ Ἀναστάσιος πατρίδα τὴν Ἐπίδαμνον ἔχων, Δυῤῥάχιον νῦν προσηγόρευται· *Hic Anastasius patriam habuit Epidamnum, Dyrrhachium nunc vocatam.*

(61) Zonaras in Anastasio : Δίκορος δὲ ἐκαλεῖτο ὁ Ἀναστάσιος, ὅτι ἀνομοίας ἀλλήλαις εἶχε τὰς κόρας τῶν ὀφθαλμῶν. Τῇ μὲν γὰρ ἦν τὸ χρῶμα μελάντερον· ἡ δὲ λαιὰ πρὸς τὸ γλαυκότερον ἐχρωμάτιστο· *Dicori porro nomen ex eo habuit, quod pupillis oculorum fuit dissimilibus : altera nigriore, altera ad glaucum declinante.*

(62) Mortuum anno superiore prædicavit.

(63) Evagrius, lib. III, cap. 30.

(64) Ποιεῖν οἰκονομίαν, quasi ἐπιμέλειαν ἔχειν interpretatus sum. *Alexandriæ fecerat illum œconomum*, reddidit Anastasius. Quæ mollior et aptior versio, lector judicabit. Nicephorus, lib. XVI, cap. 26, τὸ, οἰκονομίαν exponit θεραπείαν. — Ego putaverim, œconomi munus Anastasio imposuisse Joannem, cujus ille impendio sic afflictam ex naufragio fuerit solatus fortunam; alioqui insolens, ut vox οἰκονομία humanitatem significet, quod sibi plusculum indulgens reddidit interpres. Non mirum autem Alexandriæ factum œconomum, illudque aliquanto tempore gessisse munus, qui postmodum electus est cum Palladio episcopus Antiochenus, quique

δεξάμενος καὶ συγκροτήσας οὕτως, ὡς ἀναισθητον αὐτὸν ποιῆσαι τῆς συμφορᾶς. Ἀναστάσιος δὲ ἀκούσας ὅτι παρεγένετο, ἀγνωμοσύνῃ πολλῇ τοῦτον ἐξορισθῆναι προσέταξεν, μηδ' ὅλως αὐτὸν δεξάμενος. Ἰωάννης δὲ τοῦτο προγνοὺς, ἐπὶ Ῥώμην φεύγων διεσώθη.

A reddidisset immemorem, ad eum proficisci decrevit. Anastasius virum audiens accedere, ingenti prorsus ingrati animi vitio jussit exsulem agi, nec solo conspectu dignatus excipere. Joannes re præscita, Romam fugiens saluti consuluit.

A. M. 5985. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Γελασίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀναστάσιος ὁ βασιλεὺς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἰσαύρους (65) διὰ πολλὰς ἀτοπίας ἐδίωξεν, οἳ ἐξελθόντες τυραννίδα ἐμελέτησαν. Λογγῖνος δὲ ὁ ἀπὸ μαγίστρων συλλαβὼν τούτους τε καὶ ἄλλην δύναμιν Βαρβάρων καὶ λῃστῶν ὡς πεντεκαίδεκα μυριάδας, ὅπλων τε καὶ χρημάτων εὐπορίᾳ θαῤῥῶν ἐν Ἰσαυρίᾳ παρὰ Ζήνωνος τεθειμένων, παραγίνεται εἰς τὴν τῶν Ἰσαύρων χώραν, ἐνδεδωκότος [32] B τοῦ βασιλέως τὴν ἔξοδον, καίτοιγε ὑποτοπάζοντος τὴν ἐπίθεσιν. Παραχρῆμα δὲ ἐπανίσταται καὶ μέχρι Φρυγίας καὶ τοῦ Κοτυαΐου χωρεῖ, πόλεις τε πολλὰς λῃϊζόμενος, πλὴν οὐκ αὐτὸς ἡγούμενος τοῦ στρατεύματος. Νινίλιγγις [33] (66) γὰρ ἦν ὁ τῆς Ἰσαυρίας ἡγεμὼν ἐπὶ Ζήνωνος καταστὰς ἀνὴρ θρασύτατος, καὶ Ἀθηνόδωρος ἁπλούστατος ἄνθρωπος, εἷς τῶν συγκλητικῶν, καὶ Κόνων ὁ τῆς Ἀπαμείας ἐπίσκοπος, καταλιπὼν μὲν τὸν θρόνον, εἰς ὁπλίτην δὲ καὶ στρατηγὸν ἐξ ἱερέως μεταταξάμενος. Τούτοις ἀνθίστησι [34] στράτευμα Ῥωμαϊκὸν Ἀναστάσιος ἡγουμένου ὄντος Ἰωάννου τε τοῦ Σκύθου τοῦ τὴν Ἴλλου καὶ Λεοντίου τυραννίδα καθελόντος, καὶ Ἰωάννου τοῦ ἐπίκλην [35] Κυρτοῦ, ἀμφοτέρων τοῦ Θρακῴου στρατεύματος ἡγουμένων, C καὶ Διογένους (οὗτοι κόμητες σχολῶν ἐτύγχανον [36] ὄντες) καὶ ἑτέρων τινῶν ἐπαινετῶν ἀνδρῶν. Μάχης δὲ περὶ τὸ Κοτυαῖον γενομένης, Νινίλιγγις μὲν ὁ στρατηγὸς ἀποσφάττεται. Μικροῦ δὲ τὸ πλεῖστον Ἰσαυρικὸν [37] ἀπολλύμενον μόλις ἐπὶ τὰ σφέτερα διεσώθη. Καὶ εἰ μὴ περὶ τὰ σκῦλα [38] τοῖς Ῥωμαίοις γέγονε σχολὴ, τελείως ἂν ἐκράτησαν τοῦ πολέμου. Ἀλλ' ἐκείνων ἐν τούτοις ἀποσφαλέντων, φρούριόν τι [39] ἐπὶ τῆς ἄκρας τοῦ Ταύρου κρατήσαντες οἱ Ἴσαυροι τρίτον ἔτος ἦρξεσαν πολεμοῦντες ὀχυρούμενοι τῇ θέσει τῶν ὑπὲρ τοῦ Ταύρου πολισμάτων τε καὶ φρουρίων.

A. C. 485. — *Romæ episcopi Gelasii annus primus.*

Hoc anno Anastasius imperator Isauros Cpoli commorantes ob pleraque fœda ab illis admissa flagitia urbe ejecit: qui post discessum tyrannidem excitare sunt moliti. Longinus vero exmagister, istis cum ingenti Barbarorum ac prædonum multitudine ad centum et quinquaginta millia collectis, et armorum atque pecuniarum, quas Zeno in Isauria reposuerat, copia fretus, in Isaurorum provinciam contendit, vel ipso imperatore profectionem permittente, tametsi invasionem tyrannidis suspicabatur. Confestim Longinus rebellionem exsequitur et in Phrygiam usque et Cotyæum cuncta occupat loca civitatesque plurimas devastat, ducem licet exercitus non se gereret. Ninilingis enim Isauriæ præfectus a Zenone olim constitutus vir audacissimus aciem regebat, et Athenodorus vir simplicissimus ex ordine senatorio, et Conon Apameæ episcopus, qui relicta sede ab episcopo in militem armatum mutatus, inter copiarum ductores expeditionem susceperat. Cunctis istis Joanne Scytha, qui Illi Leontiique tyrannidem dissiparat, et altero Joanne, cui Cyrtus cognomen, utroque Thracicarum copiarum præfecto, et Diogene (erant isti scholarum comites) et aliis quibuspiam viris egregiis ducibus institutis, Romanum exercitum opponit Anastasius. Prælio ad Cotyæum conserto, dux Ninilingis necatur; cætera vero Isaurorum manus majori ex parte ad internecionem cæsa, vix locum, quo eruperat, recepit: ac nisi Romanus exercitus in spoliis colligendis tempus inutiliter expendisset, plenam ex hoc bello victoriam reportabat: sed dum in his incaute detinentur, **119** Isauri, munitissimam in Tauri summitate obtinentes arcem, bellum usque in tertium annum protraxerunt, oppidorum atque arcium in Tauro monte constitutarum situ opportuno muniti.

A. M. 5986. — Τούτῳ τῷ ἔτει ληφθείσης Κλαυδιουπόλεως ὑπὸ Διογένους τῆς μεταξὺ τῶν δύο Ταύρων ἐν πεδίῳ κειμένης, οὐκ ἐνεγκόντες οἱ [40] Ἴσαυροι

D A. C. 486. — Hoc anno Claudiopolim inter utrumque Taurum in planitie positam, a Diogene captam non ferentes Isauri descendunt e Tauro et Dioge-

VARIÆ LECTIONES.

[32] ἐκδεδωκότος A. [33] Νινιλίγγης A h. l. et infra. [34] ἀνθίστησι A, ἀνθίσταται vulg. [35] τοῦ ἐπ. A, τὸ ἐπ' vulg. [36] ἐτύγχανον ὄντες e. τυγχάνοντες vulg. [37] Ἰσαυρικὸν ἀπολλύμενον A et alii, Ἰσαυρικῶν ἀπολλυμένων vulg. [38] σκῦλα A, σκύλλα vulg. [39] φρούριον τι A, φρουρίου τινὸς vulg. [40] οἱ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

CP. in majori ecclesia conventus agebat, iisque Euphemio molestus erat; ut ubique velut clericum præferret, homo cælebs, tumque duntaxat junctus nuptiis, cum una cum imperio Ariadnam uxorem duxit. COMBEFIS.

(65) Isauri gens agrestis ad Taurum montem latrociniis assueta. Eam Zeno imperator, tum ob genus tum ob auxilium ab ea acceptum, charam habuit inter provincias reliquas, et plurima voluit auctoritate CP. pollere. Candidus Photianus cod. 79, Sozomenus, *De Isauris*, lib. VIII, cap. 25. Bellum in eos motum hoc anno scribit Marcellinus Comes: de quo Theodorus Lector lib. II, et Jornandes, *De regn. ac temp. success.*

(66) Lilingem pronuntiat citatus Jornandes.

nem adeo pertinaciter obsidione vallant, ut totus fame perire et extrema internecione deleri periclitaretur exercitus. Verum Joannes cognomento Cyrtus, superatis Tauri angustiis prehensisque excubiis, improvisus adveniens, et una simul Diogenes irruptionem faciens, hostium urbem obsidentium copias omnes prostravit. Ibi vulnere accepto Conon episcopus brevi postmodum spatio moritur; et fit Romanis secundæ et maximæ accessio victoriæ.

A. C. 487. — *Hierosolymorum episcopi Martyrii annus primus.*

Eodem anno Zamasphes Perozis Persarum regis filius Cabade expulso regnum Persarum obtinuit quatuor annos Cabadis regno debitos.

Hoc anno Longinus quidam Selenuntius dictus Antiochiam Isauriæ in præcelso quodam monte ad meridianum regionis mare sitam inhabitans, commeatum undequaque conquisitum navibus onerariis ad Isauros asportavit: in hisce vero locorum angustiis Longinus magister et Athenodorus agebant. Imperator autem longarum belli morarum pertæsus, Euthymio episcopo, se pacem exoptare, fidenter retulit: ac peregrinantes in urbe episcopos tanquam Isaurorum nomine veniam deprecaturos congregare jussit. Euthymius Joanni patricio, Athenodori, qui tyrannidis excitatæ auctor et princeps exstiterat, socero revelavit secretum. Ille cursu concito rem imperatori renunciat, quæ immortalis odii fomitem in Anastasii imperatoris animo adversus Euthymium succendit, ex quo Isaurorum insidias et molitiones imputavit Euthymio: structis eapropter Euthymio insidiis, cuidam, ut ante martyrium in ejus caput gladium vibraret, suggesserunt. **120** Paulus autem quispiam Ecclesiæ defensor totis humeris patriarcham excedens, ictum capite non sine ingenti periculo excepit: insidiatorem vero sira, gladio sic dicto, interfecit. Cæterum Euthymio in conventu montis mortem moliti sunt rursum inferre, quam ille privato habitu assumpto effugit et salutem quæsivit. Demum Anastasius imperator fidei confessionem olim editam ab Euthymio violenter extorsit.

A. C. 488. — *Persarum regis Cabadis annus primus.*

Hoc anno Joannes Scytha post diuturnam obsi-

A κατοδαίνουσι τοῦ Ταύρου καὶ ἐπὶ πολὺ πολιορκοῦσι τὸν Διογένην, ὡς καὶ λιμῷ κινδυνεῦσαι καὶ φθαρῆναι τὸ στράτευμα. Πλὴν Ἰωάννης ὁ Κυρτὸς (67) ὑπερβὰς τὰ στενὰ τοῦ Ταύρου καὶ τοὺς φύλακας ἑλὼν, αἰφνιδίως αὐτοῖς ἐπιστὰς, διέφθειρε τὸ στράτευμα τῶν πολιορκούντων, ὑπεξελθόντος καὶ Διογένους. Τότε καὶ Κόνων ὁ [41] ἐπίσκοπος πληγεὶς μετὰ βραχὺ τελευτᾷ, καὶ γίνεται τοῖς [42] Ῥωμαίοις αὕτη δευτέρα καὶ μεγίστη [43] νίκη.

A. M. 5987. — *Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Μαρτυρίου ἔτος α'.*

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Ζαμάσφης ὁ υἱὸς (68) Περώζου [44] βασιλέως Περσῶν ἐξεώσας Καβάδην, ἐκράτησεν

B ἔτη δ' ἐκ τῶν αὐτοῦ τῆς βασιλείας Περσῶν.

Τούτῳ τῷ ἔτει Λογγῖνός τις ὁ λεγόμενος Σεληνούντιος [45] τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Ἰσαυρίας οἰκῶν ἐπί τινος ὄρους κειμένην ὑψηλοῦ κατὰ τὴν μεσημβρινὴν [46] τῆς χώρας θάλασσαν εἰσῆγεν τοῖς Ἰσαύροις ὁλκάσι πολλαῖς ἐμπορευόμενος [47] πανταχόθεν τὰ τρόφιμα. καὶ ἐν ταύταις ταῖς δυσχωρίαις διῆγον Λογγῖνος ὁ μάγιστρος καὶ Ἀθηνόδωρος. Ἀποκαμὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ χρονίζειν τὸν πόλεμον (69), ἐθάῤῥησεν Εὐθυμίῳ τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς εἰρήνης ἐφίεται, καὶ συνάξαι [48] τοὺς ἐνδημοῦντας ἐπισκόπους προσέταξεν παρακαλέσοντας [49] δῆθεν περὶ τῶν Ἰσαύρων. Εὐθύμιος δὲ τὸ μυστήριον ἐξήγαγεν πρὸς Ἰωάννην τὸν πατρίκιον πενθερὸν Ἀθηνοδώρου τοῦ ἐξάρχου τῆς

C τυραννίδος. Ὁ δὲ δραμὼν τῷ βασιλεῖ ἀπήγγειλεν, ὅπερ εἰς ἀδιάλλακτον ἔχθραν κατ' Εὐθυμίου τὸν βασιλέα Ἀναστάσιον ἤγειρεν. Ὅθεν τὰς τῶν Ἰσαύρων ἐπιβουλὰς Εὐθυμίῳ ἐπέγραφεν. Εὐθυμίῳ δέ τινες ἐπιβουλεύοντες, ὑπέθεντό [50] τινι πρὸ τοῦ μαρτυρίου ξίφος ἐλάσαι κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. Παῦλος δὲ ὁ ἔκδικος τῆς Ἐκκλησίας ὑπερωμίας ὢν, τὴν πληγὴν κατὰ τῆς κεφαλῆς ἐδέξατο καὶ ἐκινδύνευσεν· τὸν δὲ ἐπίβουλον τῇ λεγομένῃ [51] σειρᾷ (70) ἀνεῖλεν. Πάλιν ἐν τῇ συνάξει τοῦ ὄρους ἐνήδρευσαν [52] ἀνελεῖν Εὐθύμιον, ὃς ἰδιωτικῷ σχήματι διαφυγὼν ἐσώθη. Ἀναστάσιος δὲ ὁ βασιλεὺς τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ παρὰ Εὐθυμίου μετὰ βίας [53] ἀνείλατο [54].

D A. M. 5988. — *Περσῶν βασιλέως Καβάδου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἰωάννης ὁ Σκύθης πολιορκῶν

VARIÆ LECTIONES.

[41] ὁ add. ex A. [42] τοῖς add. ex A. [43] μεγίστη A, μεγάλη vulg. [44] Περώζου A, Περόζου a, Περόζου vulg. [45] Σεληνοῦντος A f. [46] μεσημβρινὴν A, μεσημερινὴν vulg. [47] ἐκπορευόμενος e f. [48] συνάξας A. [49] παρακαλέσοντας A, παρακαλέσαντας vulg. [50] ὑπέθεντο A e, ἐπέθεντο vulg. [51] ἐπιλεγομένῃ A. [52] ἐνήδρευσαν A, ἐνήδρευσεν vulg. [53] αὐτοῦ, μετὰ βίας om. A. [54] ἀνείλατο A f, ἀνεῖλεν a, ἀφείλετο e, ἀφείλατο vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(67) *Gibbum* nonnulli reddunt.

(68) Zambases dicitur Agathiæ lib. IV, Blases Procopio, *De bello Persico*: uterque legendus. Πεξαμασφός, scriptum reperies pag. superiore 117, et dictionem inter varias lectiones emendatam.

(69) Quinquennium testatur Theodorus Lector, pene sexennium Jornandes, sexennium Marcellinus. Auctor quarto anno finitum videtur asserere.

(70) Lego σειρομάστην apud plures auctores, de quo non jejune in Codinum. Σειράν hic neque *restem*, neque *catenam* interpretabor, sed *gladii* genus σειρομάστην, quem Hesychius λόγχην, δόρυ, ῥομφαίαν exponit.

παρέλαβεν τόν τε Λογγῖνον τὸν ἀπὸ μαγίστρων, καὶ A Λογγῖνον τὸν Σεληνούντιον καὶ Ἀθηνόδωρον καὶ τοὺς λοιποὺς τυράννους. Καὶ τούτους ἀποτεμὼν, τὰς κεφαλὰς αὐτῶν εἰς τὸ Βυζάντιον ἔπεμψεν Ἀναστασίῳ τῷ βασιλεῖ. Ἀναστάσιος δὲ ἱππικὸν ἐπιτελέσας τὰς κεφαλὰς τῶν τυράννων καὶ τοὺς πεμφθέντας δεσμίους τῶν Ἰσαύρων ἐθριάμβευσεν, καὶ ἐπὶ σκολόπων ἐν Συκαῖς[55] ταύτας ἀναρτήσας, πᾶσιν ἐδημοσίευσεν. Τὰ δὲ πλήθη[56] τῶν Ἰσαύρων εἰς τὴν Θρᾴκην[57] μετῴκισεν. Ἰωάννην δὲ τὸν Σκύθην καὶ τὸν ἕτερον Ἰωάννην τὸν Κυρτὸν ὑπατίας καὶ τιμῆς μεγάλης ἠξίωσεν· Εὐθυμίῳ δὲ τῷ ἐπισκόπῳ (71) ἐδήλωσεν δι' Εὐσεβίου μαγίστρου· *Αἱ εὐχαί σου, ὦ μέγα*[58], *τοὺς φίλους σου ἠσβόλωσαν*. Συναγαγὼν δὲ ὁ βασιλεὺς τοὺς ἐνδημοῦντας ἐπισκόπους κατὰ B Εὐθυμίου ἐνεκάλει, οἳ καὶ[59] χαριζόμενοι τῷ βασιλεῖ ἀκοινωνησίαν καὶ καθαίρεσιν αὐτοῦ ἐψηφίζοντο. Προχειρίζεται δὲ ὁ βασιλεὺς Μακεδόνιον ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως σκευοφύλακα ὄντα. Ὁ μέντοι λαὸς διὰ τὸν Εὐθύμιον ἐστασίαζον[60], καὶ εἰς τὸ ἱπποδρόμιον ἔδραμον λιτανεύοντες, ἀλλ' οὐδὲν ὠνῆσαι ἴσχυσαν, τοῦ βασιλέως κακῶς νικᾷν[61] σπεύδοντος. Μακεδόνιος δὲ κακῶς πεισθεὶς Ἀναστασίῳ, ὑπέγραψεν τῷ Ἑνωτικῷ Ζήνωνος.

dionem tandem Longinum exmagistrum et Longinum Seleuntium atque Athenodorum cæterosque tyrannos cepit et gladio feriit eorumque capita Byzantium Anastasio imperatori misit: qui ludum equestrem celebrans, tyrannorum capita et Isauros, qui missi fuerant, vinctos in triumphi morem circumduxit, ac tandem præfata capita palis affixa publice exposuit in Sycis: Isaurorum autem multitudinem in Thraciam migrare adegit: Joannem Scytham et alterum Joannem Cyrtum consulatus dignitate et aliis honoribus auxit, ac tandem Euthymio episcopo per Eusebium magistrum significavit: *Preces tuæ, o venerande, amicos tuos infecerunt fuligine*. Apud coactos enim Cpoli episcopos de Euthymio conquerebatur imperator: qui in imperatoris gratiam ipsius interdictum et abdicationem tum a communione, tum a munere, suis suffragiis comprobarunt: in cujus locum Macedonium, qui jam sacrorum vasorum custos erat, Cpoli episcopum designavit imperator. Populus autem Euthymii causa tumultuabatur atque in circum pub'ica supplicatione acta procedebat: at nihil exinde proficere valuit, imperatore causam hanc evincere impotentius exoptante. Macedonius autem male ab Anastasio persuasus Zenonis concordiæ subscripsit.

A. M. 5989.— *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Μακεδονίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Εὐθύμιον Ἀναστάσιος εἰς Εὐχάϊταν ἐξώρισεν[62]. Ὁ δὲ λόγον ᾔτησε διὰ Μακεδονίου λαβεῖν, ἀνεπιβούλευτον μεῖναι ἐν τῷ ἀπάγεσθαι[63]. C Ἐπιτραπεὶς δὲ Μακεδόνιος δοῦναι τὸν λόγον, εἰσερχόμενος ἐν τῷ βαπτιστηρίῳ πρὸς τὸν Εὐθύμιον ἀφελεῖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ ὠμόφορον τῷ ἀρχιδιακόνῳ προσέταξεν, καὶ οὕτω λιτὸς[64] πρὸς Εὐθύμιον εἰσελθὼν, δανεισάμενός[65] τε χρήματα δέδωκεν Εὐθυμίῳ, ὡς[66] παρὰ πολλῶν ἐπαινεθῆναι κατὰ τοὺς δύο τρόπους. Ἀσκητικὸς γὰρ ἦν καὶ ἱερὸς, ὡς ὑπὸ[67] Γενναδίου τραφεὶς, οὗ καὶ ἀδελφιδοῦς[68] ὑπῆρχεν.

A. C. 489. — *Cpolis episcopi Macedonii annus primus.*

Hoc anno Anastasius Euthymium Euchaitam exsulem misit. Ille fidem sibi dari per Macedonium **121** postulavit, ut insidiarum securus, dum deduceretur, in itinere maneret. Macedonius fidem obstringere permissus, Euthymium in baptisterio adiit, archidiacono a suis humeris pallium auferre prius jusso: atque privato sacerdotis habitu Euthymium conveniens, pecunias mutuo ab aliis acceptas elargitus est illi: adeo ut ex utroque capite non minimam a plerisque laudem reportaret. Virtutem quippe pietatisque jura, tanquam a Gennadio, cujus nepos erat, educatus colebat.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Ἀθανασίου τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας τελευτήσαντος, ἐχειροτονήθη Ἰωάννης ὁ Μοναξῶν[69], πρεσβύτερος καὶ οἰκονόμος, ὁ ἐπίκλην Ἡμοῦλα.

Hoc eodem anno Anastasio Alexandrino præsule mortuo, presbyter et œconomus Joannes Monaxo, cognomento Hemula, in ejus locum sacra ordinatione suffectus est.

A. M. 5990. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Ἀναστασίου ἔτος α'.* D

Ἀλεξανδρείας Ἰωάννου ἔτος α.

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπιδρομῆς τῶν λεγομένων Σκηνητῶν[70] (72) Ἀράβων ἐν Εὐφρατησίᾳ γενομένης ἐν

A. C. 490. — *Romanorum episcopi Anastasii annus primus.*

Alexandriæ Joannis annus primus.

Hoc anno Arabes, Scenitas dictos, crebris excursionibus Euphratesiam infestantes, Eugenius re-

VARIÆ LECTIONES.

[55] ἐπὶ σκολόπων (σκωλώπων Par.) ἐν Συκαῖς] ἐπὶ σκύθας A e f. [56] τὰ δὲ πλήθη A f, τὸ δὲ πλῆθος vulg. [57] εἰς τὴν Θρᾴκην A, ἐν τῇ Θρᾴκῃ vulg. [58] ὁ μέγας A. [59] οἳ καὶ A, οἱ δὲ vulg. [60] ἐστασίαζεν A. [61] νικᾷν A, νικῆσαι vulg. [62] ἐξώρισεν A a f. ἐξόριστον ἀπέστειλεν vulg. [63] ἀγαπᾶσθαι A. [64] λιτῶς A. [65] δανεισάμενος A, δανειζόμενος vulg. [66] ὡς] ἦν A. [67] ὑπὸ A, ἀπὸ vulg. [68] ἀδελφὸς A. [69] ὁ Μοναξῶν A, ὀνομαζόμενος vulg. [70] Σκηνητῶν A alii, Σκηνιτῶν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(71) Marcellinus ad annum Anastasii quintum: *Euphemius episcopus CP. falso ab Anastasio principe accusatus, atque damnatus, in exsilium ductus est*. Theodorus Lector in reliquis consulendus.

(72) Σκηνήτας vocavit superius Saracenos. Eorum motum breviter perstringit Evagrius, lib. III, cap. 36. *Arabes*, scribit Ecchellensis *Histor. Arab.* pag. 150, « in cives, sive civitatum incolas discriminantur, et in eos qui per deserta perpetuo vagantur loca nullis certis sedibus, sed sua tentoria ibi figunt, ubi res et necessitas postulant, pabula suis quæritantes armentis [illegible] nitas appella[illegible]

gionum illarum præfectus, vir litteris et fortitudine præstans, adversus eos ad primum Syriæ oppidum, cui Bithrapsus nomen, consertis manibus prælio superior remansit. Qui fuere devicti, prius cum Persis, tribus nimirum Naamani phylarchi, fœdus inierant. Tum vero Romanus exercitus per Palæstinam ductor, vir consilio militari et disciplina præcellens, Agarum Arethæ, qui Thalabanes filius audiebat, natum cum magna captivorum multitudine bello vicit cepitque. Alium porro Scenitam nomine Gamalum ante susceptam expeditionem hujusmodi totam Palæstinam suis excursionibus vastantem Romanus idem prostraverat et verterat in fugam. Sed et Iotaben insulam (a) in sinu maris Rubri sitam, vectigalia magna Romanorum imperatori quondam pendentem, tum vero ab Arabibus Scenitis occupatam, idem Romanus per acerrima prælia iterum liberam Romanis negotiatoribus præstitit: eisque demum insulam concessit, in qua liberi suisque legibus utentes habitarent et ex mercibus ex India convectis constitutum imperatori vectigal solverent.

A. C. 491. — **122** Hoc anno Macedonius imperatoris consilio monasteria urbis a præcipuæ Ecclesiæ communione ob Zenonis concordiæ sanctionem se dirimentia studuit reconciliare. At cum propositum non posset exsequi, de convocandis in unum per urbem peregrinantibus episcopis, deque scripto firmandis, quæ Chalcedonensis synodus recte decreverat, imperatori auctor fuit: quod per actum scripturæ consignatum postea factum est. Adhortabatur subinde ad pacem et concordiam monasteria, Dii maxime et Bassiani et Insomnium atque Matronæ, quæ ab iis, qui unionis sanctionem admiserant, cœtus ecclesiasticos separatim agere proposuerant, aut potius exsilia quæque sponte et alacriter tolerare. Illis igitur in arrepto semel consilio constanter perseverantibus, illos potius suæ concedere voluntati decrevit Macedonius, quam duriorem in eos ciere persecutionem. Porro Matrona sancta inter vivos adhuc superstes, nec

A Βιθράψῳ[71] καλουμένῳ χωρίῳ πρώτῳ τῆς Συρίας, Εὐγενίου στρατηγοῦ τῶν ἐκεῖσε κατ' αὐτῶν παραταξαμένου, ἀνδρὸς ἔργῳ καὶ λόγῳ σπουδαίου, ἐκράτησε τῆς μάχης. Οἱ δὲ νικηθέντες Περσῶν ὑπόσπονδοι ἦσαν τῆς Ναάμάνου τοῦ φυλάρχου (73) φυλῆς. Τότε καὶ Ῥωμανὸς τῆς ἐν Παλαιστίνῃ δυνάμεως ἄρχων, ἀνὴρ ἄριστος ἐν βουλῇ καὶ στρατηγίᾳ, χειροῦται εἰς πόλεμον Ἄγαρον (74) τὸν τοῦ Ἀρέθα τοῦ τῆς Θαλαβάνης[72] ὀνομαζομένου παιδὸς σὺν αἰχμαλώτων πλήθει πολλῷ. Κατηγωνίσατο δὲ καὶ ἐφυγάδευσε πρὸ τῆς μάχης ἐκείνης ὁ Ῥωμανὸς καὶ ἕτερον Σκηνήτην, Γάμαλον[73] ὀνόματι, καταδραμόντα τὴν Παλαιστίνην πρὸ τῆς αὐτοῦ παρουσίας. Τότε καὶ Ἰωτάβην τὴν νῆσον κειμένην ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ ὑποτελῆ φόροις οὐκ ὀλίγοις ὑπάρχουσαν B βασιλεῖ Ῥωμαίων, κατασχεθεῖσαν δὲ μεταξὺ ὑπὸ τῶν Σκηνητῶν Ἀράβων, μάχαις ἰσχυραῖς ὁ Ῥωμανὸς ἠλευθέρωσεν, αὖθις Ῥωμαίοις πραγματευταῖς δοὺς αὐτονόμως οἰκεῖν τὴν νῆσον καὶ τὰ ἐξ Ἰνδῶν ἐκπορεύεσθαι φορτία, καὶ τὸν τεταγμένον βασιλεῖ φόρον εἰσάγειν.

A. M. 5991. — Τούτῳ τῷ ἔτει Μακεδόνιος γνώμῃ τοῦ βασιλέως ἑνῶσαι τὰ μοναστήρια τῆς βασιλίδος ἔσπευδεν ἀποσχίζοντα διὰ τὸ Ἑνωτικὸν Ζήνωνος. Ἀδυνατῶν δὲ τοῦτο ποιῆσαι, συνεβούλευσε τῷ βασιλεῖ τοὺς ἐνδημοῦντας ἐπισκόπους συνελθεῖν (75) καὶ τὰ ἐν Χαλκηδόνι καλῶς δογματισθέντα ἐγγράφως βεβαιῶσαι, ὅπερ καὶ γέγονεν δι' ἐγγράφου πράξεως. Καὶ προέτρεπε τὰ μοναστήρια πρὸς ἕνωσιν, μάλιστα C δὲ τὴν Δίου μονὴν καὶ Βασσιανοῦ καὶ τῶν Ἀκοιμήτων καὶ Ματρώνης (76), ἅτινα μᾶλλον καὶ ἀπέσχιζον τῶν δεχομένων τὸ Ἑνωτικὸν Ζήνωνος καὶ ἐξορίας προθύμως ὑπέμενον. Ἐνστάντων οὖν αὐτῶν συνῆκεν Μακεδόνιος τῇ προαιρέσει αὐτῶν καταλιπεῖν αὐτοὺς ἢ διωγμὸν ἐγεῖραι κατ' αὐτῶν. Ματρώνα δὲ ἡ ὁσία ἔτι ζῶσα καὶ μὴ κοινωνοῦσα σὺν ταῖς σὺν αὐτῇ ἀσκητρίαις διὰ τὸ Ἑνωτικὸν[74] Ζήνωνος, παράδοξα πολλὰ ἐνεδείξατο, Χρυσαορίου διακόνου τῆς ἐκκλησίας αὐτὴν ἀναγκάζοντος. Καὶ ἄλλη δέ τις Σοφία καλουμένη ἐπίσημος ἐν μοναζούσαις πολλὰ πα-

VARIÆ LECTIONES.

[71] Βιθραψᾷ A. [72] Φαλαβάνης B f, Χαλαβάνης a, Θαλαμάνης e. [73] Γαβάλανον b, Γαμάλανον a. [74] τὸ ἐν. A, τὸν ἐν. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(73) Τῆς χώρας δυνάστην, *regionis principem*, τὸν φυλάρχην exponit Suidas. Ὅτι τὰ χωρία αὐτῶν φυλαὶ ὀνομάζονται· *quod eorum vici et oppida tribus nominentur.*

(74) Hunc sub Acbari nomine mihi Suidas innuit, et Osrhoenæ regionis principem facit v. φύλαρχης. Agarum alium isto longe priorem celebrat nuper citatus Ecchellensis, a quo Agaritarum cognatio φυλὴ Theophani nostro dicta, de quo pag. 156. Arabes porro in *indigenas* et *advenas* discriminatos, illos antiquissimos Noe patriarchæ nepotes, Jectan nimirum et Heber filios, qui primi Arabiam occupavere: istos autem, qui generis auctorem agnoscunt Ismaelem Abrahæ filium, vocaverunt. Utrique ut posteros habuere nobiliores, qui stirpium variarum et familiarum se constituere capita, ita se *tribuum suarum principes* declaravere: *Genes.* cap. xxv. Tribus illas diversas, velut acies sub tot du- D cibus accurate perstringit laudatus Ecchellensis typis regiis anno 1651 editus a pag. 141 ad 161. Circa Scenitas et vagos Arabes hoc unum, quod huc confert, ex eodem observo. « Adversus gagantes » et effrenes « Arabes in silicibus, marmoribusque Romana lingua et characteribus insculpta hactenus videri Romanorum imperatorum edicta, quibus sub variis pœnis inhibetur, ne vagam illam, errantem incertamque agant imposterum vitam. » Variæ lectiones hic non leviter prætereundæ.

(75) Antiqua consuetudo in utraque Ecclesia quondam observata, ut ex ἐνδημούντων, casu in urbem, sive Romam sive CP. adventantium collegio synodus haberetur, etiam hodie apud Græcos retenta.

(76) De Dii tempore et monasterio ad p. 114. De Bassiani ædibus Menologium Sirleti; de Bassiano et ædium ejus nominis fundatore Menæum ad

(a) Vide *Acta SS.* tom. X Octobris, p. 683, 687.

ύσῦσα[75] μεγάλην ὑπομονὴν ἐνεδείξατο. Θευδέριχος δὲ ὁ Ἄφρος (77) διάκονον ἔχων ὀρθόδοξον (78) πάνυ ἀγαπώμενον ὑπ' αὐτοῦ, μεταθέμενον δὲ εἰς Ἀρειανισμὸν χαριζόμενον Θευδερίχῳ Ἀρειανίζοντι, ἀπέτεμεν αὐτὸν ξίφει εἰπών· *Εἰ τῷ Θεῷ τὴν[76] πίστιν οὐκ ἐφύλαξας, οὐδὲ[77] ἐμοὶ φυλάξεις*. Παλλαδίου δὲ τοῦ ἐπισκόπου (79) Ἀντιοχείας τελευτήσαντος, Φλαβιανὸν πρεσβύτερον καὶ ἀποκρισιάριον τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχέων ὁ βασιλεὺς ἐψηφίσατο. Φασὶ δὲ Φλαβιανὸν τοῖς ἐν Χαλκηδόνι δόγμασιν ἀντικεῖσθαι. Ὀλύμπιος δέ τις Ἀρειανὸς (80) ἐν τῷ Ἑλενιανῶν[78] βαλανείῳ λουόμενος[79], δεινῶς βλασφημήσας[80], ἐλεεινῶς ἐν τῇ νεροφόρῳ (81) τέθνηκεν· ὅπερ ἐν εἰκόνι ἐγράφη. Εὐτυχιανὸς δέ τις πρῶτος τῶν διαιταρίων (82) δώροις πεισθεὶς[81] ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν, τὴν ἀνατεθεῖσαν εἰκόνα τοῦ Ὀλυμπίου καθεῖλεν· καὶ ἐξετάκη δεινῶς τὸ σῶμα αὐτοῦ[82] ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καὶ ἀπέθανεν.

tamen cæteris feminis parem religiosæ vitæ normam observantibus, ob Zenonis sanctionem communionis impendens consortium, multa vel supra humanam fidem fortiter aggressa est et tulit, dum Chrysaorius ecclesiæ diaconus illam vi cogere vellet. Altera pariter nomine Sophia inter moniales scientiarum cultu insignis multa passa, eximiam prorsus constantiam exhibuit. Theuderichus autem Afer cum diaconum haberet sibi admodum charum, qui Theuderichum dominum Arianas partes tuentem sibi cuperet promereri, Arii quoque doctrinam fuerat amplexus, gladio caput ejus abscidit, dicens; *Si Deo fidem non servasti: nec usque mihi servaveris*. Cæterum Palladio Antiochiæ præsule defuncto, imperator Flavianum presbyterum et ejusdem ecclesiæ missum in mortui locum designavit: Flavianum hunc Chalcedonensibus decretis mentem oppositam tenuisse narrant. Olympius vero quidam cum in Helenianorum balneo inter lavandum impias omnino blasphemias evomuisset, in ipso aquæ labro perditam animam miserum in modum efflavit: quod portentum in pictam imaginem relatum fuit. Eutychianus porro quidam diætariorum princeps, muneribus ab Arianis corruptus, cum appensam Olympii deposuisset imaginem, toto corpore ab illo die funeste extabuit et periit.

A. M. 5992. — *Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Ἡλία ἔτος α'.*

Ἀντιοχείας Φλαβιανοῦ ἔτος α.

Τούτῳ τῷ ἔτει Φῆστος συγκλητικὸς, Ῥώμης ἀποσταλεὶς πρὸς Ἀναστάσιον διά τινας χρείας πολιτικὰς, τὰς μνήμας τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου πανηγυρικώτερον ἐπιτελεῖσθαι ᾐτήσατο (83), ὃ καὶ κρατεῖ μέχρι νῦν. Μακεδόνιος δὲ πρὸς Ἀναστάσιον ἐπίσκοπον Ῥώμης συνοδικὸν διὰ Φήστου πέμψαι βουληθεὶς ἐκωλύθη παρὰ τοῦ βασιλέως.

A. C. 492. — *Hierosolymorum episcopi Heliæ annus primus.*

Antiochiæ Flaviani annus primus.

123 Hoc anno Festus senator Romanus ob publica quædam negotia Cpolim ad Anastasium Roma missus sanctorum apostolorum Petri et Pauli memoriam majori frequentia et solemnitate celebrari postulavit: quod in hunc usque diem obtinuit. Macedonius autem synodicam epistolam per Festi manus ad Anastasium Romanorum episcopum mittere meditatus ab imperatore prohibitus est.

A. M. 5993. — Τούτῳ τῷ ἔτει Φῆστος ἀπερχόμενος (84) ἐν Ῥώμῃ συνέθετο τῷ βασιλεῖ Ἀναστασίῳ πείθειν Ἀναστάσιον τὸν πάππαν δέξασθαι τὸ Ἑνωτικὸν Ζήνωνος. Τοῦτον δὲ οὐ κατέλαβε ζῶντα. Ὑπο-

A. C. 493. — Hoc anno Festus Romam abiturus Anastasium papam, ut Zenonis concordiam probaret, se verbis effecturum Anastasio imperatori pollicitus est: cum vero non amplius vivum com-

VARIÆ LECTIONES.

[75] παθοῦσα A, μαθοῦσα vulg. [76] τὴν add. ex A. [77] οὐδὲ A, οὐκ vulg. [78] Ἐλιανῶν A. [79] λουόμενος add. ex A. [80] βλασφημήσας A, βλασφημίας vulg. [81] πλησθεὶς A. [82] αὐτοῦ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

Celebris diem 10: Ἐπὶ τῆς βασιλείας Μαρκιανοῦ τοῦ εὐσεβεστάτου ἦλθεν ἐν ΚΠ., καὶ τοσοῦτον διέλαμψεν ἀρεταῖς καὶ θαύμασιν, ὡς καὶ ναὸν κτίσαι ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ τὸν βασιλέα· *Sub Marciani piissimi imperio CP. venit, tantumque virtutibus et miraculis claruit, ut ejus nomine templum imperator exstrueret*. Discipulorum numero Matronam aggregatam memorat idem Menæum: Ἐπληθύνθη δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὡς εἰς τριακοσίους· ἐξ ὧν ἦν καὶ ἡ ἁγία Ματρώνα· *Discipulorum ejus numerus ad 300 crevit: ex quibus S. Matrona exstitit.*

(77) Ex Theodori Lectoris lib. II.

(78) Suadet tota series ut intelligatur minister profanus in aula, seu domo Theuderici merens, qui sic dominum fide prodita studuerit demereri; non ut ecclesiæ diaconus, ac sacer minister, quod alterum vocavit Theophanes ante paucas lineas, forte ut ab hoc distingueret: quem et illi ministrum ad turpia indicat Nicephorus. Ejus plura Petrus magister in Legat. COMBEFIS.

(79) Evagrius lib. III, cap. 23.

(80) Prodigium lectu dignum a Damasceno, orat. 3 de imaginibus, scriptum.

(81) Δεξαμενὴν habet Damascenus citatus, quæ est *balnei lavacrum*, seu vas quodcunque aquis recipiendis idoneum. Aquam porro Græcorum vulgus νερὸν hodie vocat: olim quoque sic dictam puto, quod aquarum Nymphæ Νηρηΐδες quasi *Aquatiles* audirent.

(82) Helenianorum palatii ad quod balneum curator, et balnei præfectus a Damasceni interprete redditur.

(83) Theodorus Lector, ex quo ista, subjungit: Ἐπιτελουμένης δὲ καὶ πρότερον, πλὴν ἐξ αἰτήσεως Φήστου πολλῷ πλέον ηὐξύνθη τῆς τοιαύτης τὸ φαιδρὸν πανηγύρεως· *Quamvis antea festum apostolorum celebraretur, tamen studio Festi, multo amplius et splendidius panegyris illa celebrari cœpit.*

(84) Ipsis pene verbis cum Theodoro consentit Theophanes.

perit. Quare plerisque pecuniarum vi corruptis, Laurentium quemdam, præter Romanorum jura, promoveri curavit episcopum, qui etiam sacra initiatus est ordinatione ab adversantium sibi parte altera. Qui rectiorem tuebantur fidem, ab eis divisi Symmachum e diaconorum grege quemdam in pontificem consecrant: unde deinceps tumultus, cædes, rapinæ urbem triennio divexarunt; donec Theuderichus Afer Roma potitus, licet Arianorum infectus labe, provincialem synodum coegit, et Symmacho in episcopum Romanum confirmato, Laurentium Nuceriæ præsulem instituit. Laurentius quietis impatiens et ciens tumultus, a Symmacho dignitate movetur mittiturque in exsilium: ex quo tempestas omnis sedata.

A φθείρας δὲ διὰ χρημάτων πολλοὺς, ψηφίζεται παρὰ τὸ ἔθος Ῥωμαίων ἐπίσκοπον Λαυρέντιόν τινα, ὃς καὶ ἐχειροτονήθη ὑπὸ ἑνὸς[83] μέρους. Οἱ δὲ ὀρθοδοξότεροι[84] διαιρεθέντες χειροτονοῦσι Σύμμαχον ἕνα ὄντα τῶν διακόνων. Ἔνθεν λοιπὸν ἀταξίαι πολλαὶ καὶ φόνοι καὶ ἁρπαγαὶ γεγόνασιν ἐπὶ τρία ἔτη, ἕως οὗ Θευδέριχος ὁ Ἄφρος κρατῶν τηνικαῦτα Ῥώμης, καίπερ Ἀρειανὸς ὢν, σύνοδον κροτήσας τοπικὴν[85], Σύμμαχον μὲν ἐπίσκοπον Ῥώμης ἐκύρωσε, Λαυρέντιον δὲ εἰς Νοχέρειαν τὴν πόλιν ἐπίσκοπον[86] προσέταξεν (85). Ὁ δὲ μὴ ἡσυχάσας, ἀλλὰ στάσεις κινῶν ὑπὸ Συμμάχου καθαιρεῖται καὶ εἰς ἐξορίαν πέμπεται. Καὶ οὕτω κατεπαύθη ἡ στάσις.

Hoc etiam anno chrysargyrum tributum et venationes sive pugnas cum bestiis publicas Anastasius abolevit: et magistratus, qui antea venales erant, gratis contulit.

B Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Ἀναστάσιος ἀνέστειλεν τὸν χρυσάργυρον (86) καὶ τὰ κυνήγια (87), καὶ τὰς ἀρχὰς ὠνίους[87] (88) οὔσας δωρεὰν προεβάλλετο.

A. C. 494. — *Romæ episcopi Symmachi annus primus.*

Hoc anno per Phœniciam et Syriam post Agari mortem novas excursiones fecere Saraceni, Badicharimo ejus fratre turbinis instar incurrente, sed et multo celerius, quam incurrisset, post partam prædam iterum recurrente, adeo ut Romanus, qui eos insequebatur, nusquam assequi valuerit.

A. M. 5994. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Συμμάχου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει γέγονε πάλιν Σαρακηνῶν ἐπιδρομὴ ἐν τῇ Φοινίκῃ καὶ Συρίᾳ[88] μετὰ τὴν Ἀγάρου τελευτὴν (89), Βαδιχαρίμου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δίκην θυέλλης ἐπιδραμόντος τοῖς τόποις, καὶ ὀξύτερον[89], ἥπερ ἐπέδραμεν[89*] μετὰ τὴν λείαν ἐπαναδραμόντος, ὥστε ἐπιδιώξαντα[90] Ῥωμανὸν μὴ καταλαβεῖν[91] τοὺς ἐχθρούς.

VARIÆ LECTIONES.

[83] ὑπὸ ἑνὸς A, ὑπὸ τοῦ ἑνὸς vulg. [84] ὀρθόδοξοι A. [85] τοπικὴν A, τοπικὸν vulg. [86] ἐπισκοπεῖν b, om. A. [87] τὰς ἀρχὰς ὠνίους A b, ἀρχιωνίους vulg. [88] καὶ Παλαιστίνῃ post Συρίᾳ add. b. [89] καὶ ὀξύτερον add. ex A et aliis; vulgo lacuna notata erat: ἥπερ correxi pro vulg. εἴπερ. [89*] ἐπαναδραμόντος b, ἐπιδραμόντος vulg. [90] ὥστε ἐπιδ. A, ὥστε μηδὲ ἐπιδ. vulg. [91] μὴ καταλαβεῖν A, καταβαλεῖν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

C (85) Anast. *episcopum locare præcipit:* adeoque desit vox aliqua, quam ille legerit, puta ἐνθρονίζειν, καθίστασθαι. COMBEFIS.

(86) Tributum auro promiscue et argento pendi solitum, fuit χρυσάργυρον. Aurum enim solum nonnunquam, quandoque solum argentum imperatur. Χρυσάργυρον capitibus singulis hominum, jumentorum, pecorum, neque canum etiam exceptis, erat impositum: imo ab exoletis, data criminum fœdissimorum licentia, capiebatur. De ejus exsecranda impositione Zonaras, et Cedrenus abunde; auctorem Constantinum fingit Zosimus: ab illata injuria Christianissimum principem vindicat Evagrius totis duobus capitibus lib. III, 40 nimirum et 41, relata prius 39, Anastasii jussu ejusdem abrogatione: de quibus Baronius anno C. 320 a num. 33 ad 48, et an. 491 num. 11 et 12.

(87) Theodorus citatus, τὰ κυνήγια ἔπαυσεν. Truculentas et horrendas circi venationes, quibus bestiarii cum feris certissimo vitæ periculo pugnas inibant, Anastasium compescuisse intellige. Venandi enim exercitium, ut fit per silvas, laude dignum abolevisse, in Anastasii principis laudem nemo cordatus morum censor verteret. Κυνήγιον porro, unde cum bestiis pugnam affirmem, auctoritates istæ suggerunt. Suidæ v. Κυνήγιον· Ἐν τῷ κυνηγίῳ, scribit, ἐῤῥίπτοῦντο οἱ βιαιοθάνατοι· *In amphitheatro violenta morte occisorum projiciebantur corpora:* ut nimirum qui sibi manus consciscerent βιαιοθάνατοι, gladiatoribus et bestiariis mortem in se concitantibus, post ademptum vitæ lumen, sociarentur. Infra: Θαύμαζε, ὅτι ὁ κτίσας τὸ κυνήγιόν ἐστι· *Adverte ipsum amphitheatri conditorem esse.* Certe venatus locus haud in silvis exstruitur, nec statuis et columnis, de quibus ibi mentio, exornatur, nisi in circo, vel spectaculorum spatio deputato. Theophanis supra ad an. 5870: Δωρόθεος ὁ ἐν ἁγίοις ἐπὶ τοῦ δυσσεβοῦς Οὐάλεντος ἐμαρτύρησεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ θηρίοις παραδοθεὶς ἐν τῷ κυνηγίῳ ὑπὸ Ἀρειανῶν· *Sanctus Dorotheus sub impii Valentis imperio martyrium Alexandriæ tulit, ab Arianis in amphitheatro feris objectus.* Ejusdem ad annum 5935: Χαρμόσυνος ὁ Αὐγουστάλιος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκροταφίσθη ἐν κυνηγίῳ· *Charmosynus præfectus Augustalis in amphitheatro in tempore percussus est.* Suidæ iterum v. Κυνηγός, et v. Ἄρατος: Τινὲς μὲν γὰρ ἐν ταῖς κυνηγεσίαις εἰσὶ τολμηροὶ πρὸς τὰς τῶν θηρίων συγκατασπάσεις· οἱ δ' αὐτοὶ πρὸς ὅπλα καὶ πολεμίους ἀγεννεῖς· *Quidam ad discerpendas in bestiariis venationibus feras audaces exsistunt, qui sub armis adversariis objecti imbelles apparuerunt.* Mirumne foret in insequendis D per saltus leporibus et cervis cujuspiam animum laudari? Adeone cruentum et inhumanum solitæ venationis studium, ut ab imperatore Chrysargyrum exstinguente, mereretur exstingui? Vetandas itaque censuit Anastasius feras, et immanes cum feris circi pugnas, quas Romæ adhuc exercitas eodem tempore coætaneus Theodorichus deflet his verbis, epist. 42 Variarum Cassiodori lib. V: « Heu mundi error dolendus! si esset ullus æquitatis intuitus, tantæ divitiæ pro vita mortalium deberent dari, quantæ in mortes hominum videntur effundi. »

(88) In proposito non stetisse Theodoro et Theophani contrarius Suidas testatur v. Ἀναστάσιος.

(89) Hanc Barbarorum incursionem, ut aliam annis tribus priorem perstringit Evagrius lib. III, cap. 36.

Τούτῳ τῷ ἔτει καὶ οἱ καλούμενοι Βούλγαροι [92] (90) A τῷ Ἰλλυρικῷ καὶ Θρᾴκῃ ἐπιτρέχουσι πρὶν γνωσθῆναι αὐτούς.

A. M. 5995. — *Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Σαλουστίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει σπένδεται πρὸς Ἀρέθαν (91) ὁ Ἀναστάσιος, τὸν Βαδιχαρίμου καὶ Ἀγάρου πατέρα, τὸν τῆς Θαλαβάνης λεγόμενον, καὶ λοιπὸν πᾶσα ἡ Παλαιστίνη καὶ Ἀραβία καὶ Φοινίκη πολλῆς γαλήνης καὶ εἰρήνης ἀπήλαυον. Ἐν Νεοκαισαρείᾳ (92) δὲ μέλλοντος γίνεσθαι σεισμοῦ, στρατιώτης ὁδεύων ὡς δύο στρατιώτας ἐπ' αὐτὴν εἶδεν καὶ ὄπισθεν ἄλλον κράζοντα· *Φυλάξατε τὸν οἶκον, ἐν ᾧ ἡ θήκη Γρηγορίου ἐστίν.* Γενομένου δὲ σειμοῦ, τὸ πλεῖστον μέρος τῆς πόλεως ἐπτώθη, πλὴν τοῦ [93] Ἁγίου [94] Γρηγορίου. B

A. M. 5996. — Τούτῳ τῷ ἔτει Καβάδης ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς (93) χρήματα ἀπῄτει Ἀναστάσιον. Ὁ δὲ Ἀναστάσιος [95], εἰ μὲν δανείσασθαι βούλοιτο, ἔγγραφον ὁμολογίαν ἔλεγεν ποιῆσαι, εἰ δὲ ἄλλῳ τρόπῳ, μὴ διδόναι. Ὅθεν παρασπονδήσας γενομένην πρὸς Θεοδόσιον τὸν νέον ἔμπροσθεν εἰρήνην, ἐπέρχεται μετὰ πλήθους πολλοῦ Περσικοῦ τε καὶ ἐπεισάκτου, πρότερον μὲν εἰς Ἀρμενίαν, καὶ λαμβάνει Θεοδοσιούπολιν, Κωνσταντίνου προδόντος αὐτήν, ἀνδρὸς συγκλητικοῦ τε καὶ Ἰλλυρίων ἄρξαντος τάγματος. Εἶτα εἰς Μεσοποταμίαν ἐλθών, Ἄμιδαν ἐπολιόρκει, Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος ἀξιολόγου μήπω [96] τοῖς τόποις ἐνδημοῦντος, Ἀλυπίου δὲ μόνου βοήθειαν ἔχοντος ὀλίγην, ἀνδρὸς πανταχόθεν ἐπαινετοῦ καὶ φιλοσοφίας ἐραστοῦ, μάλιστα τὴν ἐνδεχομένην [97] περί C τε τὴν φυλακὴν τῶν πόλεων καὶ τὰ ἀπόθετα τῶν τροφῶν ἐπιμέλειαν ποιουμένου. Ὤκει δὲ ἐκτὸς [98] Κωνσταντίνης, σταδίους [99] νζ' κατὰ δύσιν ἀφεστώσης Νισίβης [1], καὶ Ἄμιδα πρὸς ἄρκτον. Ἀλλὰ χρόνου τινὸς μεταξὺ ῥεύσαντος, καί τινων μερικῶν συμπλοκῶν Πέρσαις τε καὶ Ῥωμαίοις γενομένων, καθ' ἃς ποτὲ μὲν ἐλάττους, ποτὲ δὲ ἐπικρατέστεροι τῶν ἐθνῶν ἐν διαφόροις γεγόνασιν οἱ Ῥωμαῖοι· τέλος Ἄμιδαν προδίδωσί τις [2] τοῖς Πέρσαις, πολιορκηθεῖσαν μὲν ὑπὲρ τοὺς τρεῖς μῆνας παρὰ τῶν [3] Βαρβάρων, προδοθεῖσαν δὲ νύκτωρ ἐξ ἑνὸς τῶν πύργων ὑπὸ μοναχῶν φυλαττομένου [4], κλίμαξιν [5] οἱ πολέμιοι χρησά- D

A Hoc etiam anno qui vocantur Bulgari excursionem in Illyricum et Thraciam fecerunt, cum nondum eorum natio audiretur de nomine.

A. C. 495. — *Hierosolymorum episcopi Salustii annus primus.*

124 Hoc anno Anastasius cum Aretha, qui Thalabanes filius audiebat, et Badicharimi nec non Agari pater, fœdus percussit, ac ita deinceps Palæstina omnis, Arabia et Phœnicia profunda tranquillitate et pace fruebantur. Neocæsareæ vero cum terræ motus jamjam esset futurus, miles quidam agens iter tanquam duos milites civitati videt imminentes aliumque a tergo clamantem : *Servate domum, in qua Gregorii loculus.* Moxque insecuto terræ motu urbis pars plurima B corruit, præter Sancti Gregorii templum.

A. C. 496. — Hoc anno Cabades Persarum rex pecunias exigebat ab Anastasio. Anastasius cautionem scribere jussit, si modo mutuum accipere vellet : alioqui se nullas daturum. Ex quo pacis quondam cum Theodosio juniore firmatæ violatis fœderibus, cum magno Persarum atque auxiliarium exercitu primum quidem in Armeniam irrumpit et Theodosiopolim, Constantino senatorii ordinis viro Illyricarum copiarum ductore eam prodente, cepit : tum vero penetrata Mesopotamia, Amidam obsedit, cum non satis numeroso exercitu locus esset munitus, imo solus Alypius, vir alioqui laudatissimus et philosophiæ amans, qui ad urbium defensionem annonæ et commeatus curam conferebat omnem, C cum exigua admodum præsidii manu eam tutaretur. Habitabat autem haud procul a Constantina, quæ Nisibin ad occasum sex et quinquaginta stadiis totidemque Amidam septentrionem versus distantes habet. Verum nonnullo temporis spatio interim lapso, privatisque certaminibus inter Persas Romanosque commissis, quibus nonnunquam inferiores et aliquando gentilium victores pro varia belli fortuna recesserant Romani, tandem Amida post trimestrem obsidionem **125** a Barbaris bello fatigata, ab turrium una, quam propugnandam susceperant monachi, cujusdam proditione, noctu D in hostium (scalis autem ad invasionem utebantur)

VARIÆ LECTIONES.

[92] Βούλγαροι A e f, Βουλγάρεις vulg. [93] πλὴν τοῦ A a f, πλὴν τοῦ ναοῦ τοῦ vulg. [94] τοῦ θαυματουργοῦ add. b post Γρηγορίου. [95] Ἀναστάσιον A, Ἀθανάσιον vulg. [96] μήπω τοῖς om. A. [97] ἐνδεχομένην A, δεχομένην vulg. πολέμων a. [98] ἐκτὸς A, αὐτὸς vulg. [99] σταδίους A, σταδίοις vulg. [1] Νισίβης A a, Νισίβις vulg. [2] τις add. ex A. [3] παρὰ τῶν A, παρ' αὐτῶν vulg. [4] φυλαττομένου A e f, φυλαττομένων vulg. [5] κλίμαξιν οἱ] καὶ μάζηνοι A e f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(90) A *Volga* Scythico fluvio, ex quo et patrio solo irruptiones in imperium Romanum fecere. Augerius Busbequius in Itinerario, Ortelius Volaterranus.

(91) Saracenorum principes Aretæ nomine, velut Ægyptiorum Ptolemæi, insignitos testatur Scaliger, *De emend. temp.* lib. II. De Ammonitis Arabibus aliter sentit Abraham Ecchellensis, pag. 115, qua cum Thalabam memoret, principem Aretham ex ejus tribu ortum facile putaverim ; adeoque non a matre sed a tribu dictum Thalabanem, qui Badicharimi filius, Agari pater, Thalabitarum fuerit contribulis.

(92) Hæc pene verbo tenus Theodorus Lector ad lib. II Collect. finem.

(93) Amidam, capta Theodosiopoli, a Cabade obsessam et captam, ex Evagrii lib. III, cap. 38 scribunt chronologi. Annum ex Eustathio notavit Evagrius Anastasii duodecimum, qui Theophanis a Septembri numerantis decimo tertio coincidere potest. Reliqua Marcellinus comes Anastasii ejusdem anno duodecimo, Procopius, *De bello Persico*, lib. I, nonnihil attingit Theodorus Lector lib. II.

potestatem venit. Hunc in modum illi intra urbem admissi ad prædas et excidium vertuntur, copiosis undequaque congestis sibi manubiis. Tertio vero a proditione die Cabades elephanto insidens urbem ingreditur : et divitias quidem exiguas admodum, Gloen autem in urbis custodiam relinquit : ipse demum Nisibin regressus est, Persarum castris et exercitibus Amidam inter et Constantiam locatis.

A. C. 497. — Hoc anno Gotthorum, Bessorum et aliarum Thracicarum nationum exercitus orientis duci præfectoque Areobindo Dalagaiphi filio, qui cum potestate magna dignitateque consulatum ordinarium gessit, commendatus ab Anastasio imperatore mittitur. Huic ex patre avus fuit Areobindus, qui Theodosii junioris temporibus in præliis adversus Persas claruit. Porro Areobindus Dalagaipho patri e Dyagesthea Ardaburii filia et Asparis, cujus nomen supra memoratum, nepti susceptus fuit. Areobindo pariter socii plures dati sunt, et cum eo missi duces, quorum illustriores fuere Patricius et Hypatius, Secundini et sororis Anastasii imperatoris filius, et Pharasmanes genere Lazicus Zunæ pater, et supra laudatus Romanus, qui ex Euphratesia exercitui se adjunxerat, nec non Justinus postmodum imperator renuntiatus, et Zemarchus, et alii nonnulli. Copiis omnibus Edessæ Osroenæ provinciæ civitate, et Samosati altera Euphratesiæ urbe coactis, qui comitabantur Hypatium et Patricium circa Amidam Persica custodia liberandam occupabantur. Areobindus autem cum Romano et Asuado tribunis et quibusdam aliis castra metatus, Cabadem ipsum Nisibi tunc commorantem aggreditur, variis præliis Persicas acies lacessit, Cabadem ipsum Nisibi fugat, et ex ejus agris multorum millium spatio eum secedere coegit : quin etiam præcipuum Persarum in quodam conflictu occidit ducem, cujus gladius et armilla a Scytha, qui virum mactaverat, Areobindo primum oblata, deinde quasi spectatissimum victoriæ monumentum ad imperatorem missa. Imminuto in hunc modum Romanorum ducum virtute Persarum exercitu, vires ampliores sibi comparatas adversus Romanos immittit, adeo ut Hypatii Patriciique **126** copias adhortaretur Areobindus, relictis circum Amidam locis, ad suppetias sibi ferendas contendere. Qui cum præ invidia dimoveri recusarent, Areobindus ipse de

A μενοι, καὶ οὕτως ἔσω τῆς πόλεως γεγονότες, ληΐζονται πᾶσαν καὶ καθαιροῦσι καὶ πλοῦτον λαμβάνουσι πολὺν, Καβάδου τοῦ βασιλέως ἐπὶ ἐλέφαντος εἰς αὐτὴν εἰσελθόντος μετὰ τρίτην ἡμέραν [6] τῆς προδοσίας, καὶ πλοῦτον μὲν οὐ πολὺν, Γλόην [7] δὲ τῇ πόλει καταλιπόντος φύλακα, Καβάδου εἰς Νισίβην ἐπαναζεύξαντος πάλιν, καὶ τῆς Περσικῆς δυναστείας μεταξὺ Ἀμίδας καὶ Κωνσταντίας διατριβούσης.

A. M. 5997. — Τούτῳ τῷ ἔτει στέλλεται παρὰ τοῦ βασιλέως (94) Ἀναστασίου στρατιὰ Γότθων τε καὶ Βεσσῶν (95) καὶ ἑτέρων Θρᾳκῶν ἐθνῶν, στρατηγοῦντος τῆς Ἑῴας καὶ ἐξάρχοντος [8] αὐτῆς Ἀρεοβίνδου τοῦ Δαλαγαΐφου παιδὸς, ὑπάτου γεγονότος ὀρδιναρίου (τούτου πρὸς πατρὸς ἐγένετο πάππος B Ἀρεόβινδος, ὁ κατὰ τὸν Θεοδοσίου τοῦ νέου χρόνον εὐδοκιμήσας κατὰ Περσῶν, ἐτέχθη δὲ Ἀρεόβινδος τῷ Δαλαγαΐφῳ ἀπὸ Δυαγησθέας [9], τῆς Ἀρδαβουρίου θυγατρὸς τοῦ παιδὸς Ἄσπαρος, οὗ πρόσθεν ἐμνημονεύσαμεν) ἐπὶ δυναστείᾳ μεγάλῃ. Συναπεστάλησαν δὲ τῷ Ἀρεοβίνδῳ καὶ ἕτεροι πλεῖστοι στρατηγοὶ, ὧν οἱ περιφανέστατοι [10] Πατρίκιος ἦν καὶ Ὑπάτιος, ὁ Σεκουνδίνου καὶ τῆς ἀδελφῆς Ἀναστασίου τοῦ βασιλέως υἱὸς, καὶ Φαρασμάνης ὁ Ζουνᾶ πατὴρ, τὸ γένος Λαζὸς, καὶ Ῥωμανὸς ὁ προειρημένος ἐξ Εὐφρατησίας συναφθεὶς τῷ στρατεύματι, καὶ Ἰουστῖνος ὁ βασιλεύσας [11] μετὰ ταῦτα, καὶ Ζήμαρχος καὶ ἕτεροί τινες τῆς δυνάμεως συνελθούσης ἐν Ἐδέσσῃ πόλει [12] τῆς Ὀσροηνῆς καὶ Σαμοσάτοις πόλει [13] τῆς Εὐφρατησίας. Καὶ [14] οἱ μὲν περὶ Ὑπάτιον καὶ Πατρίκιον C ἠσχολοῦντο τὴν Ἄμιδαν ἐλευθερῶσαι τῆς Περσικῆς φυλακῆς. Ἀρεόβινδος δὲ μετὰ Ῥωμανοῦ καὶ Ἀσουάδου φυλάρχων (96) καί τινων ἑτέρων [15] στρατοπεδευσάμενος, ὡς πρὸς αὐτὸν Καβάδην τότε εἰς Νισίβην διατρίβοντα διαφόροις μάχαις καταγωνίζεται τῶν Περσικῶν [16] καὶ τῆς Νισίβης Καβάδην ἀπελαύνει καὶ πολλοῖς διαστήμασιν ὑποχωρῆσαι [17] τῆς χώρας πεποίηκεν. Ἀνεῖλε δὲ καὶ στρατηγὸν μέγιστον [18] τῶν Περσῶν ἐν μιᾷ συμπλοκῇ, οὗ καὶ τὸ ξίφος καὶ τὸ βραχιόλιον ἠνέχθη Ἀρεοβίνδῳ παρὰ τοῦ ἀνελόντος αὐτὸν Σκύθου, καὶ ἀξιόλογον ὡς μάλιστα φανὲν [19] σύμβολον τῆς νίκης ἐστάλη τῷ βασιλεῖ. Τῆς οὖν Περσικῆς στρατιᾶς ἐλαττωθείσης οὕτω τοῖς Ῥωμαϊκοῖς στρατηγοῖς παρασκευασάμενος Καβάδης ἐκπέμπει [20] D στράτευμα πλεῖστον κατὰ τῶν [21] Ῥωμαίων, ὥστε Ἀρεόβινδον προτρέψαι τοῖς περὶ Ὑπάτιον καὶ Πατρίκιον, ἀπὸ τῶν περὶ Ἄμιδαν τόπων εἰς συμμαχίαν αὐτῷ συνδραμεῖν. Ἐκείνων δὲ παραιτησαμένων διὰ

VARIÆ LECTIONES.

[6] τρίτην ἡμέραν A, τὴν τριήμερον vulg. [7] Γλόην A, Γλώην vulg. passim. [8] ἐξάρχοντος A c, ἐξαρχοῦντος vulg. [9] Γοδησθέας A b. [10] περιφανέστεροι A. [11] βασιλεὺς A. [12] Ἐδέσσῃ πόλει A, Ἐδέσῃ τῇ πόλει vulg. [13] Σαμοσάτοις πόλει A, Σαμοσάτης πόλεως vulg. [14] καὶ add. ex A. [15] ἑτέρων add. ex A. [16] τὸ Περσικὸν b, τὸν Περσικὸν e. [17] εἰσχωρῆσαι A. [18] μέγιστον om. A. [19] φαμὲν A. [20] ἐκπέμπει A, εἰσπέμπει vulg. [21] τῶν add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(94) Procopium et Marcellinum sequitur auctor Theophanes : hunc quoad annorum rationem, alterum quoad historiæ fidem lib. I, *De bello Persico.*

(95) Bessi ad Hæmum montem, et Danubium populi. ORTELIUS.

(96) Vat. 1, καὶ Ἀσουάθου τοῦ φυλάρχου, placetque; nam Romanus majus aliquid tribuno videtur, supra jam Palæstinæ præses victoriis clarus. COMBEFIS.

A φθόνον ὑποχωρῆσαι, ἠβουλήθη Ἀρεόβινδος εἰς Βυζάντιον [22] εἰσελθεῖν, εἰ μὴ μόλις [23] Ἀππίων ὁ Αἰγύπτιος, ὕπαρχος τότε [24] τοῦ στρατεύματος ὢν καὶ τῆς δαπάνης, καὶ τῆς ἐποψίας πάντων προεστηκὼς [25], ἐπέσχεν αὐτὸν ἐν τοῖς τόποις. Διαφερομένων δὲ τῶν στρατηγῶν πρὸς ἀλλήλους, Καβάδης εἰς Νισίβην ἐλθὼν καὶ τὰ τῆς διχονοίας τῶν στρατηγῶν μαθὼν, αὐτός τε πολὺς ὢν τῷ πλήθει καὶ πολλαχοῦ τὴν ἑαυτοῦ στρατιὰν κατακερματίζων [26], πᾶσαν, ὡς εἰπεῖν, τὴν Ῥωμαϊκὴν κατέδραμεν γῆν καὶ ἐδήϊωσεν [27] μέχρι Συριῶν αὐτῶν [28], πολλοὺς μεταξὺ πρὸς Ἀρεόβινδον ὑπὲρ εἰρήνης ἐκπέμψας πρέσβεις καὶ ἐπὶ χρήμασιν καταλύειν τὸν πόλεμον λέγων. Οὕτω τοίνυν καὶ τὰ περὶ τὴν Ἔδεσσαν [29] μάλιστα καταδραμὼν, καθ' ἣν Ἀρεόβινδος ἦν· πλὴν οὐ πράξας ἐκεῖ δεξιῶς, ἀλλὰ B παρ' ἐλπίδας ἐλαττοῦται τῆς Ἀρεοβίνδου μάχης. Γνοὺς δὲ καὶ τὴν Ἀμίδης φύλακα Γλόην τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ διαφθαρῆναι μηχανώμενον [30], ἐπανέρχεται κακωθεὶς δι' ἑτέρας ὁδοῦ, καταφρονήσας τῶν ὁμήρων, ὧν ἐδεδώκει [31] τῷ Ἀρεοβίνδῳ, τοὺς εἰρήνης λόγους· καὶ κατέσχον παρὰ τὰς συνθήκας Ἀλύπιόν τε τὸν χρηστὸν ἐκεῖνον [32] καὶ Βασίλειον τὸν Ἐδεσσηνόν· ὥστε μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ τὴν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα, χειμῶνος ἤδη καταλαβόντος, τοὺς μὲν στρατηγοὺς Ῥωμαίων [33] ἐν διαφόροις τῆς Εὐφρατησίας καὶ Ὀσροηνῆς καὶ Μεσοποταμίας καὶ Σύρων καὶ Ἀρμενίων διαιρεθῆναι πολίσμασι [34] τὸν χειμέριον αὐλισθησομένους καιρόν.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἱππικοῦ γενομένου (97), ἀταξία γέγονε τῶν δύο μερῶν, καὶ πολλοὶ ἀπέθανον ἐξ C ἀμφοτέρων, ἐν οἷς καὶ ὁ υἱὸς Ἀναστασίου τοῦ βασιλέως, ὃν εἶχεν ἀπὸ παλλακῆς· καὶ σφόδρα λυπηθεὶς Ἀναστάσιος πολλοὺς ἐτιμωρήσατο καὶ ἄλλους ἐξορίαις παρέπεμψεν.

A..M. 5998. — Τούτῳ τῷ ἔτει Κέλλωρα [35] τὸν μάγιστρον (98) ὑπὸ τοῦ βασιλέως πεμφθέντα μετὰ τῆς σὺν αὐτῷ πλείστης δυνάμεως, καὶ τὴν ὅλην σχεδὸν ἐξουσίαν παρειληφότα σὺν Θεοδότῳ [36] στρατηγῷ, τούτοις κατεπίστευσεν ὁ βασιλεὺς τὴν τοῦ παντὸς πολέμου διοίκησιν. Ἀππίωνα δὲ καὶ Ὑπάτιον μεταπέμπεται σπουδαίως εἰς τὸ Βυζάντιον, οὐκ ἀναγκαίους ἡγησάμενος εἶναι τῷ στρατοπέδῳ διὰ τὴν πρὸς Ἀρεόβινδον τὸν στρατηγὸν ἔχθραν. Καλλιόπιον δὲ τὸν στρατηγὸν ἐπιστήσας τῇ τοῦ δαπανήματος ἀρχῇ. Τοῦ Κέλλωρος τοίνυν ἄριστα [37] τὸν πάντα D πόλεμον ἅμα τῷ Ἀρεοβίνδῳ καὶ Πατρικίῳ καὶ Βερούσῳ [38] καὶ Τιμοστράτῳ καὶ Ῥωμανῷ καὶ τοῖς λοιποῖς κατὰ διαφόρους τόπους οἰκονομήσαντος· ἦν γὰρ ὁ

repetendo Byzantio cogitasset, nisi Ægyptius Appio, totius exercitus præfectus et annonæ rebusque singulis inspiciendis invigilans, eum locis in illis consistere compulisset. Ita dissidentibus ab invicem ducibus, Cabades Nisibin ingreditur, habitaque discriminis inter duces orti notitia, cum alioqui copiosæ adessent illi vires, toto exercitu per turmas et globos diviso, in universam, ut ita loquar, excurrit Romanam ditionem, et abacta a Syris longe positis præda, plures interim ad Areobindum de pace componenda legatos decernit bellumque pecunia dirimendum denuntiat. Loca igitur circa Edessam, in qua Areobindus metabatur, devastans, nil prosperum ibi peregit: quin imo ex pugna cum Areobindo præter exspectationem commissa viribus deterior recessit. Cum vero insuper Gloem ducem, quem Amidæ præsidio reliquerat, perire paratum rescivit, per aliam viam cum magna clade accepta recessit, fidem, per obsides quos Areobindo dederat, oppignoratam, et de pace collocutionem parvi pendens: quin etiam Alypium virum illum optimum et Basilium Edessenum præter ictas conditiones penes se detinuerunt Persæ: ita ut Cabade in ditionis suæ fines regresso, Romani duces a se invicem disjuncti in diversa Euphratesiæ, Osrhoenæ, Mesopotamiæ, Syriæ atque Armeniæ oppida hiemantes se contulerint.

Hoc anno equestri agone celebrato, facta est duarum factionum seditio, et ex utraque periere plurimi, inter quos Anastasii filius ex pellice natus numeratus est: cujus morte vehementer afflictus Anastasius plures ultimo supplicio, alios exsilio mulctavit.

A. C. 498. — Hoc anno Cellore magistro cum maxima subditarum sibi copiarum vi misso et cum Theodoto duce supremam pene in exercitum omnem potestatem adepto universam belli administrandi curam commisit imperator: Appionem et Hypatium, quorum operam haud amplius in castris desiderari ob exercitas cum Areobindo duce inimicitias arbitrabatur, Byzantium diligentius revocat: et rei annonariæ summam Calliopio duci commendat præfecturam. Cellor porro cum Areobindo 127
et Patricio et Boruso et Timostrato atque Romano, nec non reliquis aliis rationem bellandi optimam per varia quæque loca semper exercuit. Vir enim fuit præstantis ingenii et magnæ doctrinæ, animi

VARIÆ LECTIONES.

[22] εἰς Βυζ. A e, καὶ εἰς Βυζ. vulg. [23] μόλις A, μόνος vulg. [24] τότε A, τε vulg. [25] προεστηκὼς A, προεσχηκὼς vulg. [26] κατακερματίζων A, καταχερματίζων vulg. [27] ἐδήϊωσεν] ἐδίωξεν A e. [28] Συρίας αὐτὴν A. [29] Ἔδεσσαν A, Ἔδεσαν vulg. passim. [30] μηχανευόμενον A. [31] οὓς δεδώκει A, fort. leg. δι' ὧν s. οἷς ἐδεδώκει τῷ Ἀρ. τοὺς εἰρήνης λόγους. [32] ἐκεῖνοι A. [33] Ῥωμαίων A, Ῥωμαίους vulg. [34] παλαίσμασι A e. [35] Κέλωρα A, Κέλαρα b. [36] σὺν Θεοδότῳ] σὺν δῷ τῷ A e f, σὺν Ἀρεβίνδῳ b. [37] ἄριστα τὸν A, ἀρίστατον vulg. [38] Βουνούσῳ A, Βουνόσῳ a, Βονούσσῳ b e.

JAC. GOARI NOTÆ.

(97) Circensis hic motus idem videri posset, qui in *Chronico Alexandr.* ad Anastasii annum 7 legitur, in quo Anastasius ipse lapide percussus. Videat lector, et sententiam proferat.

(98) Rem aliter gestam narrat Procopius citatus.

fortitudine Deique gratia ad summum repletus, ex Illyrico, unde et Anastasius ducebat originem, trahens genus; et continuis quidem incursionibus Persarum agros et munita quæque loca vexans, alia quidem igne, alia modis aliis devastabat: adeo ut ipsa Nisibis in Romanorum potestatem tantum non veniret. Pestilentia enim Persicam regionem invaserat. Tum vero per provincias Cadusiorum maxime dictorum et aliarum gentium tumultus unus post alium audiebantur exoriri; illisque tantopere Persarum res jactabantur, ut Aspetium ducem de pace cum Romanis collocuturum propense Cabades destinarit, et quamvis leve quid fuerit a Romanis reportatum, Amidam certe, quam infinitis laboribus recipere, nec Persarum in præsidio locatorum manibus etiam famis in eos invalescentis vi potuerant eripere, tam ob opportunum loci situm, quam ob indissolubilem mœnium firmitatem, nullo negotio restituerunt Persæ. Ingruentes præterea hiemis molestias secum reputantes duces, ex locorum, in quibus cum Aspetio pacis conferebantur sermones, difficultatibus et periculosa hiematione Romanum exercitum paucis talentis redimere satius esse duxerunt. Talentis igitur ad triginta datis Basilium Edessenum apud Persas obsidem adhuc agentem (Alypius enim ille bonus vir morborum diuturnitate penes eos diem suum obierat) receperunt, redditisque pariter, quos tenebant, obsidibus, et Amida recuperata, in Ammodiæ et Mardes confiniis convenientes pacis conditiones tandem tulerunt, ipsasque demum scriptis obfirmatas dederunt et acceperunt. Isque fuit exitus belli ab Anastasio adversus Persas gesti, qui circa decimum et quintum imperii illius annum incidit. Cum autem per totum triennium bellum durasset, a quo multo magis quam a cæteris omnibus retro bellis Persarum ditio exhausta fuit, in hunc tamen finem Anastasio decimum et quintum annum imperante deductum est. Cæterum Joanne Alexandriæ præsule defuncto, Joannes Nicæota ecclesiastica consecratione locum ejus occupat.

A ἀνὴρ μετὰ λόγου καὶ παιδείας πάσης χάριτος Θεοῦ [59] πολλῆς πεπληρωμένος καὶ ἀνδρεῖος, Ἰλλυριὸς μὲν τῷ γένει, ὅθεν καὶ Ἀναστάσιος ὥρμητο· πολλὰς [60] μὲν τῆς Περσικῆς χώρας καὶ φρούρια ἐπιδραμὼν [61], τὰ μὲν πυρὶ, τὰ δὲ καὶ ἄλλοις [62] καθῃρέθη τρόποις· ὥστε καὶ αὐτὴν Νισίβην μικροῦ δεῖν ὑπὸ Ῥωμαίους [63] γενέσθαι· ἐκράτει γὰρ καὶ λοιμὸς [64] τῶν Περσικῶν τηνικαῦτα· εἶτα καὶ ἐπανάστασις αὐτοῖς ἐπισυμβέβηκεν ἐθνικὴ, τῶν λεγομένων Καδουσίων καὶ ἑτέρων ἐθνῶν, καὶ οὕτως ἁπλῶς ἐπικρατοῦσι τῶν Περσικῶν πραγμάτων Ῥωμαῖοι [65], ὡς ἀποστεῖλαι Καβάδην Ἀσπέτιον στρατηγὸν περὶ εἰρήνης ἐσπουδασμένως διαλεχθῆναι Ῥωμαίοις. Καὶ εἰ μηδὲν ὀλίγον τι κομιζόμενον [66], ἀποδοῦναι καὶ Ἄμιδαν αὐτοῖς οὔπω δυνηθεῖσι μετὰ μυρίων πόνων καὶ λοιμῶν [67] ἤδη ἐπι- B κρατησάντων φυλάκων, ἀπὸ Περσῶν αὐτὴν ἐξελέσθαι, καὶ διὰ τὴν τοῦ τόπου θέσιν καὶ τὸ τῶν [68] τειχῶν ἀκατάλυτον. Πλὴν οἱ στρατηγοὶ χειμῶνα πάλιν ὁρῶντες ἐπιόντα καὶ αἱρετώτερον εἶναι κρίναντες ὀλίγων ταλάντων ἐξωνήσασθαι τὸ Ῥωμαϊκὸν στρατόπεδον ἐκ τοῦ χειμερίου τῶν τόπων, ἐν οἷς οἱ πρὸς Ἀσπέτιον ἐγίνοντο λόγοι, τριάκοντα τάλαντα [69] παρασχόντες καὶ ἀναλαβόντες Βασίλειον τὸν Ἐδεσσηνὸν [70], ὁμηρεύοντα πρὸς Πέρσαις [71] ἔτι (Ἀλύπιος γὰρ ὁ χρηστὸς ἐτεθνήκει νόσῳ καμὼν παρ' ἐκείνοις), καὶ ἀναδόντες, οὓς εἶχον ὁμήρους, Ἄμιδάν τε ἀπολαβόντες [72] καὶ τὰς περὶ τῆς εἰρήνης ποιοῦντες συνθήκας, ἐν μεθορίοις γενόμενοι τοῦ Ἀμμωδίας καὶ τοῦ Μαρδῆς φρουρίου [73], καὶ γράμμασι αὐτὰ [74] βεβαιώσαντες. Καὶ τοῦτο τέλος ἔσχεν ὁ Περσικὸς [75] Ἀναστασίου C πόλεμος κατὰ τὸ ιε' ἔτος τῆς αὐτοῦ βασιλείας, τριετίαν μὲν κρατήσας, μᾶλλον δὲ τῶν ἔμπροσθεν πολέμων τὴν Περσῶν λυμηνάμενος γῆν, εἰς τοῦτο [76] τὸ τέλος τοῦ ιε' ἔτους τῆς Ἀναστασίου βασιλείας ἔληξεν. Ἰωάννου δὲ τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας τελευτήσαντος, Ἰωάννης ὁ Νικαιώτης χειροτονεῖται ἀντ' αὐτοῦ.

Hoc eodem anno plura ex ære opera, ex his, quæ posuit magnus Constantinus, Anastasii jussu conflata sunt. Ipse vero propriam ex illis sibi statuam effinxit, quam in Tauri **128** columna erexit: quæ prius enim magno Theodosio locata fuerat, terræ motu disjecta et comminuta fuit.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐκέλευσεν Ἀναστάσιος (99), καὶ ἐχωνεύθησαν πολλὰ χαλκουργήματα, ἐξ ὧν ὁ μέγας ἔστησε Κωνσταντῖνος. Ἐποίησε δὲ ἐξ αὐτῶν στήλην ἰδίαν, ἣν [77] ἔστησεν εἰς τὸν κίονα τοῦ Ταύρου. Ἡ γὰρ πρώην ἑστῶσα Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου ἔπεσεν D ἀπὸ σεισμοῦ καὶ συνετρίβη.

A. C. 499. — *Alexandriæ episcopi Joannis Nicæotæ annus primus.*

A. M. 5999. — *Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Ἰωάννου τοῦ Νικαιώτου* (1) *ἔτος πρῶτον.*

Hoc anno bellis liberatus Anastasius pervertendo

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀναστάσιος ἀνεθεὶς (2) τῶν πολέ-

VARIÆ LECTIONES.

[59] Θεοῦ om. A. [60] πολλαὶ A. [61] ἐπιδραμὼν] ἐπιδρομὰς ἔπαθον A. [62] ἄλλοις καθ. A. ἄλλοις καὶ καθ. vulg. [63] Ῥωμαίους A, Ῥωμαίων vulg. [64] λοιμὸς A e f, λιμὸς vulg. [65] Ῥωμαῖοι add. ex A. [66] κομιζόμενος A. [67] λοιμῶν ἤδη ἐπικρατησάντων f, λοιμῷ ἤδη ἐπικρατησάντων A, λιμὸν ἤδη ἐπικρατήσαντα τῶν vulg. [68] καὶ τὸ τῶν A, καὶ διὰ τῶν vulg. [69] τρία τάλαντα A. [70] Ἐδεσσηνὸν ὁμηρεύοντα A, Ἐδεσσ. ὃν ὁμηρ. vulg. [71] Πέρσαις A, Πέρσας vulg. [72] ἀπολαμβάνουσι A. [73] φρουρίου A b, χωρίου vulg. [74] αὐτὰ A, τοῦτο vulg. [75] ὁ Περσικὸς Ἀναστ. πόλεμος A, Ἀναστ. ὁ Π. π. vulg. [76] τοῦτο add. ex A. [77] ἣν b, καὶ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(99) Ex Gyllii scriptis lib. III, *De topographia CP.*, cap. 6, plurimam lucem præsentia mutuantur.

(1) *Clausum* vocat Ecchellensis, et pontificatus annos 21, dies 25 tribuit.

(2) Eadem Theodorus Lector lib. II: Τοῦ δὲ βασιλέως πρὸς Πέρσας σπονδὰς ποιήσαντος. Et infra:

μων Μακεδόνιον τὸν πατριάρχην διαστρέψαι ἐκ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἔσπευδεν. Πολλοὶ δὲ τῶν ἐπισκόπων Ἀναστασίῳ χαριζόμενοι τῇ ἐν Χαλκηδόνι συνόδῳ ἀντέπιπτον, ὧν πρῶτος ἦν Ἐλεύσιος [58] ὁ Ἀσήμων. Μανιχαῖον δέ τινα ζωγράφον Συροπέρσην ἀπὸ Κυζίκου Ἀναστάσιος ἤγαγεν ἐν σχήματι πρεσβυτέρου, ὃς [59] ἀλλότρια τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἁγίων εἰκόνων ἐτόλμησεν γράψαι φασματώδη ἐν τῷ παλατίῳ Ἑλληνιανῶν [60], γνώμῃ τοῦ βασιλέως χαίροντος τοῖς Μανιχαίοις, ὅθεν καὶ στάσις τοῦ λαοῦ γέγονε μεγάλη. Καὶ [61] τὸν ἔπαρχον [62] ἐν ταῖς συνάξεσι (3) καὶ ἐν ταῖς λιταῖς τότε ἐπενόησεν ἀκολουθεῖν ὁ βασιλεύς. Ἐφοβεῖτο γὰρ τῶν ὀρθοδόξων τὰς ἐπαναστάσεις· καὶ ἐγένετο εἰς ἔθος. Ξεναΐαν τὸν Μανιχαιόφρονα ἤγαγεν Ἀναστάσιος εἰς τὸ Βυζάντιον, τὸν καὶ Φιλόξενον, ὡς ὁμόφρονα. Μακεδόνιος δὲ οὔτε κοινωνίας [63], οὔτε λόγου αὐτὸν ἠξίωσεν, τοῦ κλήρου καὶ τῶν μοναχῶν καὶ τοῦ λαοῦ ταραττομένου. Ὅθεν καὶ λάθρα τῆς πόλεως αὐτὸν ἐξήγαγεν Ἀναστάσιος. Ἀχόλιον (4) δέ τινα Μακεδόνιος σπασάμενον κατ' αὐτοῦ μάχαιραν ἐξ ὑποβολῆς τῶν ἐχθραινόντων αὐτῷ [64], μηνιαίας [65] ἀννώνας προσέταξεν αὐτὸν λαμβάνειν, ἐπαινεθεὶς τῆς πραότητος [66]. Τοῦτο δὲ καὶ [67] εἰς ἐνδεεῖς ἱεροσύλους ἔπραξεν.

A Macedonio patriarchæ a recto fidei sensu studium omne contulit. Plures autem episcoporum Anastasii gratiæ sibi promerendæ cupidi, Chalcedonensis synodi se declaraverant adversarios, quorum antesignanus Eleusius Asemensis episcopus exstitit. Manichæum vero quemdam Syropersam genere, pictoriæ artis peritum, presbyteri vestibus ornatum Cyzico adduxit Anastasius, qui monstruosa quædam et a sanctis ecclesiæ imaginibus aliena ad imperatoris Manichæorum opinionibus assueti mentem in Helenianorum palatio depingere ausus est : ex quo magna populi seditio coorta. Ut præfectus in conventibus ecclesiasticis vel publicis processibus imperatorem pone sequeretur, novo commento Anastasius edixit : sibi quippe timebat a catholicorum B tumultibus : et jam res in consuetudinem transiit. Xenaiam præterea Manichæorum sectatorem, Philoxenum alias dictum, utpote qui una secum sentiret, Anastasius Byzantium accersivit. Macedonius autem, clero, monachis et populo propter eum tumultuantibus, neque communione, neque alloquii familiaritate dignatus est : quocirca clam eum urbe subduxit Anastasius. Acholium porro quemdam, ex infensorum sibi suggestione gladium in caput educentem, menstruam annonam jussit reportare Macedonius, tanta in hominem clementia laudatus : quam pariter liberalitatem in egenos quosdam, qui ecclesiam compilaverant, exercuit.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει [68] ἀνεφάνη τις ἀνὴρ χυμευτὴς ὑπάρχων, φοβερὸς, Ἰωάννης ὀνόματι, ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐπιθέτης, ὃς λάθρα εἰσερχόμενος εἰς τὰ ἀργυροπρατεῖα ὑπεδείκνυεν τοῖς ἀργυροπράταις χεῖρας ἀνδριάντων χρυσᾶς καὶ πόδας καὶ ἄλλα ζώδια λέγων, ὅτι *θησαυρὸν* [69] *εὗρον γέμοντα ταῦτα*, καὶ ἠπάτησεν πολλοὺς, καὶ ἐκόμβωσεν πολλούς [70]· ὥστε γνόντα τὸν βασιλέα κρατῆσαι αὐτόν. Ὁ δὲ προσήνεγκεν τῷ βασιλεῖ χαλινὸν ἵππου ὁλόχρυσον διὰ μαργαριτῶν· καὶ τοῦτον λαβὼν ὁ βασιλεὺς, λέγει αὐτῷ· *Ὄντως ἐμὲ οὐ κομβώσεις.* Καὶ ἐξώρισεν αὐτὸν εἰς τὴν Πέτραν τὸ φρούριον τῆς Ἀσίας, καὶ ἐκεῖ ἐτελεύτησε.

Hoc etiam anno vir quidam artis conflatoriæ peritus ac plane portentum æstimatus, Joannes C nomine, veterator insignis Antiochiæ visus est : qui clam argentariorum tabernas obambulans, statuarum manus, pedes et animalculorum signa auro solido conflata argentariis ostentabat, dicens : *Thesaurum hujusmodi rerum plenum inveni.* Et his præstigiis multos decepit atque delusit : adeo ut de illis monitus imperator hominem tenuerit. Ille frenum equi auro puro compactum gemmisque respersum imperatori obtulit : quo accepto, dixit imperator : *Certe non mihi præstigiis illudes :* eumque relegavit Petram, quod est Asiæ **129** munimentum : atque ibi tandem interiit.

A. M. 6000. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀναστάσιος ὁ βασιλεὺς ἐτείχισε (5) τὸ Δάρας χωρίον ὂν τῆς Μεσοποτα-

A. C. 500. — Hoc anno Anastasius imperator D Daras castrum Mesopotamiæ magnum atque fir-

VARIÆ LECTIONES.

[58] Ἐλευσίνιος ὁ Σασήμων b. [59] ὅς] ὡς libri. [60] Ἐλινιανῶν καὶ ἐν τῷ εὐαγίῳ Στεφάνῳ Αὐριλιανῶν b. [61] καὶ add. ex A. [62] ἔπαρχον A b, ὕπαρχον vulg. [63] prius οὔτε add. ex A. [64] αὐτῷ A, αὐτὸν vulg. [65] μηνιαίας A, μηνισίας vulg. [66] τῆς πραότητος A, τῇ πραότητι vulg. [67] καὶ add. ex A. [68] τῷ δ' αὐτῷ ἔτει A, τούτῳ δ' ἔτει vulg. [69] θησαυρὸν A, θησαυρῶν vulg. [70] καὶ ἐκόμβωσεν πολλούς] hæc ita exhibet a : ἐκόμβωσεν ἐπάρων πολλὰ χρήματα καὶ λαθὼν ἔφυγεν καὶ εἰσελθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκόμβωσεν κἀκεῖ πολλούς.

JAC. GOARI NOTÆ.

Ἀναστάσιος δὲ εἰς τὰ πολεμικὰ ἀσχολούμενος τῆς κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ἐπαύσατο βίας· ἡνίκα δὲ μικρὰν ἐκ τῶν πολεμίων ἄνεσιν ἔλαβεν, πάλιν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τοῦ Μακεδονίου ὡπλίζετο· sed absque temporis nota : quæ nihilo secius ex Persici belli annis superioribus ascripti termino facile colligitur. Eleusum porro in Cappadocia secunda urbis episcopum memorat Evagrius, lib. III cap. 31.

(3) Clarior Theophane Theodori Lectoris dictio : Διὰ τὰς γινομένας ὑπὸ τοῦ λαοῦ στάσεις ἐν τῇ πόλει κατὰ τοῦ βασιλέως, ἐπενόησε τὸν ἔπαρχον τῆς πόλεως ἀκολουθεῖν ταῖς λιταῖς. Ἐφοβεῖτο γὰρ τὸν ὑπὸ τῆς τετάρτης συνόδου ζῆλον τῶν τὰς ἐπελάσεις ποιούντων. Ὅπερ λοιπὸν ἐξ ἐκείνου ἔθος ἐγένετο.

(4) Εὐχώλιον scribit Theodorus Lector, Ἀσχόλιον Peyrez. ms.

(5) Hæc eadem Chronicon Alexandrinum anno Anastasii 7 erranter. Bellum enim Persicum, quo posterior Anastasiopolis condita, duodecimo tantum confectum est, ex Evagrii nuper citati testimonio. De hujus urbis conditu Theodorus Lector, et Evagrius, lib. III, cap. 37, qui etiam addit : Λέγεται δὲ πρός τινων Δάρας, διότι Δαρεῖον αὐτόθι κατηγωνίσατο παντάπασιν Ἀλέξανδρος· *Nonnulli locum illum Daras appellarunt, quod Darium ibidem Alexander devicerit.* Chronic. Alex.: διότι Δαρεῖον δόρατι ἔκρουσεν· *quod Darium ibidem δόρατι, hasta percusserit.*

num in Romanæ ac Persicæ ditionis finibus situm mœnibus cinxit: et ecclesias horreaque reponendis frumentis ac cisternas recipiendis aquis, nec non porticus in eo constituit; et nuncupavit Anastasiopolim: sed et publicæ commoditati duo balnea dicavit, et loco civitatis concessit jura.

A. C. 501. — Hoc anno Anastasius imperator Flavianum Antiochiæ episcopum concordiæ sanctioni a Zenone editæ subscribere coegit, qui episcoporum sibi subditorum congregata synodo, prolixam scripsit epistolam, Nicænam, Cpolitanam et Ephesinam admittens synodos, Chalcedone vero actam silentio præteriit. Sed et Diodorum et Theodorum subinde damnavit, quatuor subjiciens capita, in quibus cum Chalcedonensi synodo minime consentire videtur: maxime vero vocibus istis, *in duabus naturis*, opponuntur ista capitula. Nonnulli Acacii Cpoleos præsulis ea capita fœtum esse dicunt. Porro Flavianus privatam Anastasio dedit epistolam, qua in mentem ejus omnino concedit, quemadmodum etiam impius Xenaias, qui eo progressus est temeritatis, ut adversus divinissimum Leonem Romæ episcopum, synodum ipsam et utriusque asseclas exsecrationes immitteret. Quin etiam Constantinus Seleuciæ episcopus sanctam Chalcedonensem synodum anathemate percussit, eadem prorsus ac Xenaias scribens. Flavianus autem ac si ipsos eo nomine accusare maluisset, hæc omnia imperatori per litteras renuntiavit. Imperator Fla-

μίας μέγα καὶ ὀχυρὸν, μέσον τῶν ὅρων [71] κείμενον Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν, καὶ ἐποίησεν ἐκκλησίας καὶ ὡρεῖα [72] ἀπόθετα σίτου καὶ κιστέρνας ὑδάτων καὶ ἐμβόλους (6)· ὀνομάσας αὐτὴν Ἀναστασιούπολιν. Ἔκτισε δὲ καὶ δύο δημόσια λουτρὰ, καὶ ἔδωκεν αὐτῇ δίκαια πόλεως.

A. M. 6001. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀναστάσιος ὁ βασιλεὺς Φλαβιανὸν (7) τὸν Ἀντιοχείας ἐπίσκοπον ἠνάγκασεν τῷ Ἑνωτικῷ Ζήνωνος ὑπογράψαι· ὃς ποιήσας σύνοδον τῶν ὑπ' αὐτὸν [73] ἐπισκόπων πολύστιχον ἐπιστολὴν ἔγραψεν, τὴν ἐν Νικαίᾳ καὶ Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἐφέσῳ ὁμολογῶν συνόδους, τὴν ἐν Χαλκηδόνι παρασιωπήσας. Ἀπεκήρυξε δὲ καὶ Διόδωρον [74], ὑποτάξας κεφάλαια δ' [75], δι' ὧν μὴ συνᾴδων τῇ ἐν Χαλκηδόνι φαίνεται συνόδῳ, μάλιστα δὲ τῇ [76] φωνῇ τῇ, *ἐν δύο φύσεσι*, ἀπομάχονται. Φασὶ δέ τινες αὐτὰ Ἀκακίου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως εἶναι [77]. Ὁ δὲ Φλαβιανὸς ἰδιάζουσαν ἐπιστολὴν ἔγραψεν Ἀναστασίῳ τῷ σκοπῷ αὐτοῦ ἑπόμενος· ὁμοίως καὶ [78] Ξεναΐας ὁ δυσσεβής, ὅστις καὶ αὐθεντίας [79] προσέθηκε τούτοις τοῖς κεφαλαίοις, ἀνάθεμα κατὰ τοῦ θειοτάτου Λέοντος Ῥώμης καὶ τῆς συνόδου καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ. Κωνσταντῖνος δ' ἐπίσκοπος Σελευκείας τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἁγίαν σύνοδον ἀνεθεμάτισεν [80] γράψας τὸ αὐτὸ [81] καὶ Ξεναΐᾳ. Φλαβιανὸς δὲ ὡς διαβάλλων αὐτοὺς [82] (8) ἔγραψε τῷ βασιλεῖ μηνύων [83]. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἠγανάκτησε κατ' αὐτοῦ, Κωνσταντῖνον μᾶλλον [84] καὶ Ξεναΐαν ἀποδεξάμενος. Ἠλίᾳ τῷ ἐπισκόπῳ (9) Ἱεροσολύμων ἔγραψεν Ἀναστάσιος κελεύων

VARIÆ LECTIONES.

[71] ὁρίων A. [72] ὡραῖα A, nihil aliud quam latinum voc. horrea esse videtur. Κιστέρνας A b, γιστέρνας vulg. [73] ὑπ' αὐτὸν A, ὑπ' αὐτῷ b, ὑπ' αὐτοῦ vulg. [74] καὶ Διόδωρον A b, Διόδωρον καὶ Θεόδωρον vulg. [75] δ' add. ex A. [76] δὲ τῇ A, ἐν τῇ vulg. [77] φασὶ — εἶναι om. A. [78] ὁμοίως καὶ A, ὁμοίως δὲ vulg. [79] αὐθεντίας προσέθηκε A, αὐθεντήσας, προσ. vulg. [80] ἀνεθεμάτισεν A, ἀναθεμ. vulg. [81] τὰ αὐτὰ b, ταύτην A a, τὸ αὐτὸ vulg. [82] αὐτοὺς A, αὐτὰς vulg. [83] μηνύων. ὁ δὲ A e f, μηνύων ταῦτα. ὁ δὲ vulg. [84] Κωνστ. μᾶλλον καὶ Ξεν. A, K. δὲ καὶ Ξ. μᾶλλον vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(6) Evagrius, βασιλικὰς στοάς, *regias porticus*.

(7) Discriminis haud exigui Theophanem inter et Evagrium Flaviani Antiochensis episcopi fides subjectum et materia: hoc eam integram perseverasse, illo corruptam penitus et exstinctam asserente. Monachorum gregem haud contemnendum suis litteris ab hæresi Flavianum vindicantium adducit Evagrius lib. III, cap. 31, Xenaïæ inimicitias, et ex simultatibus calumnias, confictam ab adversariis hæreseos notam, ut a fide discederet vim illatam, persecutiones, minas, seditiones, mortem ipsam intentatam, et inflictum exsilium narrat cap. 32. Quis tantæ constantiæ vir a sanctitatis et innocentiæ judicibus, quales Baronius, Petavius, et alii, in sanctorum album recenseri non mereretur? In adversum rapere me molitur Theophanes, et Flavianum imbellem, timoris mancipium, favoris aucupem, a probis rejectum, ipsis hæreticis ob animum nutantem et incertum, exosum, ac propriis tandem technis mulctatum repræsentat hoc, et tribus qui sequuntur annis. Utri fides adhibenda? Evagrio Flaviani temporibus viciniori, an posteriori Theophani? Auctoribus suis innititur Theophanes: testes juratos, senes, cum quibus de Flaviano disseruit, exceptione majores adducit Evagrius. Hæreticus an orthodoxus; sanctus an impius Flavianus? decidant alii. Sanctum prædicabo, quem sanctus Theophanes ut impium damnat? hæreticum asseram, quem veritatis et fidei assertorem fidelis historicus Evagrius celebrat? Utrumque abhorret animus. Ut ut se res habeat, Flavianum suo jam tempore hæreseos insimulatum mihi suggerit Evagrius: tum ubi cap. 31 Nestorianum errorem impingit Xenaïas. Utquid enim Nestorii pravitatis admissæ reum accusaret, quem solo fidei orthodoxæ nomine poterat damnare? Sola fidei integritas crimen erat in Flaviano: non ex Nestorii reatu crimen fuerat in Flavianum refundendum, quem sola fidei puritas reum agebat. Nestorianum itaque inclamabat Xenaïas, quia quem Eutychianæ suæ hæreseos conscium et adversarium noverat, orthodoxum probare nequibat: tum etiam cum cap. 32 seniores, quos memorat, in Flaviani defensionem adducit Evagrius, quos certe tanto studio, quasi juratos testes non proferret, nisi Flaviani nomen in judicium trahi ejus causæ tutius agendæ providus non persensisset. Ab omni tamen hæreseos suspicione liberasse, et orthodoxam ejus fidem apud omnes testatam voluisse videtur Liberatus Breviarii cap. 18 et 19.

(8) Volebat mitius agi Flavianus, ne sic dicto in Leonem et synodum anathemate plures offenderentur: satisque videri ut synodus damnaretur silentio, quæ tamen ejus moderatio nec Catholicis probata est, nec hæreticis; utrisque eum insimulantibus, Catholicis, Eutychianismi, hæreticis, Nestorianismi: quo illi nomine synoditas omnes, id est, qui synodum Chalcedonensem reciperent, infamabant. Combefis.

(9) Eliæ partibus sustinendis, eidemque in incul-

κατὰ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου [85] ψηφίσασθαι. Ἠλίας δὲ ἀντέγραψε τῷ βασιλεῖ ἀναθεματίσας Νεστόριον καὶ Εὐτυχέα, Διόδωρον [86] καὶ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον [87] ἀποδεχόμενος (10).

A viano succensuit, Constantinum autem atque Xenaiam probavit amplius; tum vero Eliæ Hierosolymorum episcopo, ut adversus Chalcedonensem synodum ferret sententiam scripto mandavit. Elias imperatori rescribens, Nestorium et Eutychem, Diodorum et Theodorum diris devovit et actam Chalcedone synodum se recipere **130** testatus est.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐγένετο ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ταραχὴ μεταξὺ Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου, τοῦ [88] Νικαιώτου (11) καὶ Δαγαλαΐφου κόμητος, περὶ Γενναδίου τοῦ Φικοπέτρου· καὶ ἐγένετο στάσις ἐπὶ τῆς πόλεως ἐπὶ ἡμέρας πολλάς· καὶ ἐνεπύρισαν [89] τὴν οἰκίαν τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου οἱ στρατιῶται, ὑπὸ δὲ τῶν πολιτῶν ἡ οἰκία τοῦ Φικοπέτρου καὶ αὐτὴ ὁμοίως [90], καὶ ἔστησαν (12) οἱ Ἀλεξανδρεῖς στήλην τοῦ βασιλέως ἐν τῷ Ἀντικανθάρῳ (13).

Hoc etiam anno ingens tumultus Alexandriæ exortus est inter Joannem Nicæotam episcopum et Dagalaiphum comitem Gennadii Phicopetri gratia: eaque seditio plures dies in urbe duravit. Et quidem milites episcopi Joannis domum incenderunt, et Phicopetri ædes a populo pariter combustæ. Alexandrini porro ad Cantharum imperatori statuam posuerunt.

B

A. M. 5002. — Τούτῳ τῷ ἔτει μοναχοί τινες αἱρετικοὶ (14) διακόσιοι ἐλθόντες ἀπὸ Ἀνατολῆς ἐν τῷ Βυζαντίῳ ἅμα Σευήρῳ τῷ δυσσεβεῖ κατὰ Μακεδονίου καὶ τῆς συνόδου ἐσπούδαζον. Τούτους Ἀναστάσιος ἐντίμως [91] ἐδέξατο, ὡς ἐχθροὺς τῆς ἀληθείας καὶ ταράξαντας [92] τὴν Ἀνατολὴν καὶ ὧδε ταῦτα [93] πράσσοντας. Ἰωάννης δὲ ὁ ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας δισχιλίας λίτρας χρυσίου δίδειν ὑπέσχετο τῷ βασιλεῖ, εἰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἐκβαλεῖ [94] τελείως. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἠνάγκαζεν Μακεδόνιον κοινωνῆσαι τοῖς ἀποκρισιαρίοις Ἰωάννου καὶ Ἰωάννην δέξασθαι μὴ δεχόμενον (15), μηδὲ [95] ἐκβάλλοντα τὴν σύνοδον. Μακεδόνιος δὲ ἀντέστη εἰπών, μὴ κοινωνεῖν αὐτοῖς, εἰ μὴ ὁμολογήσουσιν (16) μητέρα καὶ διδάσκαλον τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον. Δευτέριος δὲ ὁ ἐπίσκοπος [96] C τῶν Ἀρειανῶν τοῦ Βυζαντίου [97] βαπτίζων τινὰ Βάρβαρον λεγόμενον, παρὰ τὴν Δεσποτικὴν παράδοσιν

A. C. 502. — Hoc anno monachi quidam hæretici numero ducenti ab Oriente Byzantium cum impio Severo transfretati insidias Macedonio et synodo damnationem parabant. Istos Anastasius cum honore suscepit, ceu veritatis adversarios, qui totum conturbarent Orientem et eadem pariter forent hic molituri. Joannes autem Alexandriæ episcopus ducentas auri libras imperatori se daturum pollicitus est, si modo celebratam Chalcedone synodum funditus abrogaret. Imperator itaque Macedonium cum Joannis legatis communionem habere cogebat et Joanni ipsi, qui nec reciperet, nec respueret synodum, pacem dare. In adversum opposuit se Macedonius dicens nullam se communionem iis impertiri, nisi matrem et magistram profiterentur Chalcedonensem synodum. Deuterius porro Arianorum episcopus Byzantii quempiam nomine Bar-

VARIÆ LECTIONES.

[85] συνόδου A, συνόδῳ vulg. [86] Διόδωρον καὶ A a e f, Διόδωρον καὶ Θεόδωρον καὶ vulg. [87] σύνοδον om. A b. [88] τοῦ ante Νικ. add. ex A. [89] ἐνέπρησαν e. [90] καὶ αὐτὴ ὁμοίως A e (αὐτοὶ e). [91] ἐντίμως] ἑτοίμως A. [92] ταράξας A b. [93] καὶ τοὺς ταῦτα A e, καὶ ὡς ταῦτα a. [94] ἐκβαλεῖ A, ἐκβάλῃ vulg. [95] δεχόμενον μηδὲ A, δεχόμενον αὐτὸν μηδὲ vulg. [96] ὁμολογήσουσιν A, ὁμολογήσωσιν vulg. [97] τοῦ Βυζαντίου add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

patæ fidei jure protegendo, in Evagrii vel calumniam vel errorem totis viribus insudat Baronius ad annum d. 512 a num. 8 ad 18. Incassum omnino: ex corruptis quippe Theodori Lectoris verbis calumnia omnis exsurgit: ex integro textu summa tenetur ejus laus, et innocentia comprobatur. Theodoriani textus ex eo patet corruptela, quod Theophanes, D Theodorum exscribens, Theodoro contraria scribat. Vitiatus itaque Theodorus aut Theophanes: at non hic cujus scripta Eliam memorantia nullius erroris arguuntur. Quid igitur superest, quam vitiatum Theodorum, et ficto ejus vitio delusum Baronium admittamus? Hoc autem pacto in Christophorsonea Eusebii, cui Theodorus adjungitur, editione Theodorus emendatur pag. mihi 187, tom. II: Ἠλίᾳ τῷ ἐπισκόπῳ τῶν Ἱεροσολύμων προσέταξεν ὁ βασιλεὺς σύνοδον ἀθροῖσαι τῶν ὑπ' αὐτὸν, καὶ κατὰ τῆς συνόδου ψηφίσασθαι. Ἠλίας δὲ σύνοδον μὲν οὐ συνήθροισεν, αὐτὸς δὲ μόνος ἀναθεματίσας Νεστόριον, καὶ Εὐτυχῆ, καὶ Διόδωρον, καὶ Θεόδωρον, τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἀπεδέξατο· *Eliæ Hierosolymorum episcopo mandavit imperator, ut synodum episcoporum, quos sub se habebat, colligeret, et quartam synodum condemnaret. Elias vero synodum quidem non congregavit: ipse vero solus Nestorium, Eutychem, Diodorum, et Theodorum damnavit, et Chalcedonensem synodum recepit.* Quidquid alias legeris, vim historiæ et ejus verbis infert.

(10) Lege hic, sodes, pag. succedentis notam postremam (note 19).

(11) *Machiotam* corrupte legit Baronius ad annum D. 506 num. 16, et 516 num. 40 ex corrupto Liberati codice.

(12) Malim ἀνέστησαν, ut sit, *solo prostaverunt, everterunt Anastasii statuam.* Quantum enim cohæret, ut tumultuans pro episcopo suo civitas, inque cives sæviente præside, sive militibus ejus nomine, illi statuam imperatori erigant, et non potius, si quæ erat, sub illo seditionis æstu dejiciant? Sic ejusdem Anast. an. 26 laudante Anastasium Augustali, ipse, probris exceptus est, ejusque interemptus filius: sic nimirum Alexandrini infenso in Anastasium animo erant, facileque in ejus prorumpebant injuriam. Combefis.

(13) Cantharum balneum supra laudavit auctor.

(14) Qui fuerint illi monachi, unde progressi, cujus gratia CP. se contulerint, refert Evagrius, lib. III, cap. 33.

(15) Hoc attestatur Liberatus, cap. 18 ante finem.

(16) Pene verbatim jacent hæc apud Theodorum Lectorem.

barum baptizare paratus, repugnante licet Dominica traditione, verba istiusmodi proferre ausus est: *Baptizatur Barbarus in nomine Patris, per Filium, in sancto Spiritu:* et confestim exaruit piscina. Barbarus terrore perculsus fugæ se dedit et omnibus postmodum, quod contigerat miraculum, manifestavit. In his imperator Macedonium Cpoleos præsulem habitam olim Chalcedone synodum reprobare, quemadmodum et Hierosolymorum episcopus Elias, cogebat. Ad hæc Macedonius, citra universalem synodum, cui primus assideret Romanus episcopus, id se exsequi non posse referebat. Quibus imperator exasperatus, immunitatis quærendæ causa confugientes in ecclesiam per vim abripi jussit et libertatis hujusmodi hæreticorum fanis concessit jura. Quilibet autem tam e clero, quam e plebe Byzantii degentes hæretici Severo atque hæreticis istis Orientis in oppugnando Macedonio præstabant operas: ex quo deiferi Palæstinæ monachi divino moti affectu Severum et ejus asseclas monachos confutaturi Cpolim convenerunt. **131** Dorotheus interim Alexandrinus monachus pro Chalcedonensis synodi defensione volumen ingens a se conscriptum Magnæ Anastasii fratris sponsæ rectum de fide sensum illuc usque servanti obtulit: quem ipsa dedit Anastasio, claritate doctrinæ virum a perfidia dimovere sperans. Ille libro perlecto, cum præter opinionem opus digestum animadverteret, Dorotheum in Oasim ablegat et flocci fecit librum quod gereret inscriptum, *Tragœdia, hoc est prophetia præsentis rerum status:* quemadmodum a magno etiam Basilio adversus Julianum pronuntiatum narrant. Cæterum Macedonius Flavianum Antiochensem et quicunque contra synodum leviter

A ἐτόλμησεν εἰπεῖν· *Βαπτίζεται Βάρβαρος* (17) *εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς δι' Υἱοῦ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι*. Καὶ εὐθέως ἐξηράνθη ἡ κολυμβήθρα. Ὁ δὲ βάρβαρος ἔμφοβος γενόμενος ἔφυγε καὶ πᾶσιν ἐγνώρισε τὸ θαῦμα. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μακεδόνιον (18) τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἠνάγκαζεν ἀναθεματίσαι τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, καθάπερ καὶ Ἠλίας ὁ [98] Ἱεροσολύμων (19)· ὁ δὲ Μακεδόνιος χωρὶς οἰκουμενικῆς συνόδου ἐχούσης πρόεδρον τὸν Ῥώμης [99] ἐπίσκοπον ἀδύνατον ἔλεγεν τοῦτο ποιῆσαι. Ὅθεν ἐχθράνας αὐτῷ ὁ βασιλεὺς, τοὺς προσφεύγοντας [1] τῇ ἐκκλησίᾳ ἀποσπᾶσθαι ἐκέλευσε βιαίως, καὶ ἐν [2] ταῖς ἐκκλησίαις τῶν αἱρετικῶν ὅρους ἀσυλίας παρέσχετο. Ὅσοι δὲ κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ αἱρετικοὶ ἐτύγχανον ἐν τῷ Βυζαντίῳ, τῷ Σευήρῳ καὶ τοῖς αἱρετικοῖς μοναχοῖς [3] B ἀνατολικοῖς ἐσχόλαζον κατὰ Μακεδονίου σπουδάζοντες· ὅθεν οἱ κατὰ τὴν [4] Παλαιστίνην θεοφόροι μοναχοὶ ζήλῳ θείῳ κινηθέντες, ἦλθον εἰς τὸ Βυζάντιον κατὰ Σευήρου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μοναχῶν. Δωρόθεος δὲ μοναχὸς Ἀλεξανδρεὺς πολύστιχον βίβλον ἔγραψεν ὑπὲρ τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, ἣν δέδωκε Μάγνᾳ τῇ νύμφῃ Ἀναστασίου ἐπ' ἀδελφῷ ὀρθοδόξῳ οὔσῃ. Αὕτη [5] δὲ Ἀναστασίῳ τὴν βίβλον προσήνεγκεν ἐλπίζουσα δι' αὐτῆς μετατίθεσθαι αὐτόν. Ὁ δὲ ἐντυχὼν αὐτῇ καὶ [6] παρὰ γνώμην αὐτοῦ εὑρὼν οὖσαν, Δωρόθεον μὲν εἰς Ὄασιν ἐξορίζει καὶ τὴν βίβλον ἐξουθενεῖ διὰ τὸ ἐπιγράφειν, *Τραγῳδία*, *ἤγουν προφητεία τῆς νῦν καταστάσεως*, ὥσπερ τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ φασὶν εἰρῆσθαι κατὰ Ἰουλιανοῦ. Ὁ δὲ Μακεδόνιος Φλαβιανὸν C τὸν Ἀντιοχείας [7], καὶ πάντας τοὺς τολμῶντας λέγειν τι κατὰ τῆς συνόδου ἀνεθεμάτιζεν, καὶ τοὺς ἀποκρισιαρίους Φλαβιανοῦ ἐλθόντας πρὸς αὐτὸν διά τινας χρείας ἀνεθεμάτισεν καὶ ἐδίωξεν.

VARIÆ LECTIONES.

[98] ὁ ante Ἱερ. add. ex A. [99] τὸν Ῥώμης A, τῆς Ῥ. vulg. [1] προσφεύγοντας A, προφ. vulg. [2] ἐν — τῶν add. ex A. [3] τοῖς αἱρετικοῖς μοναχοῖς b, τοῖς αἱρ. Μανιχαίοις A, τοῖς Μανιχαίοις αἱρετικοῖς vulg. [4] τὴν add. ex A. [5] αὕτη A, αὐτὴ vulg. [6] καὶ add. ex A. [7] τὸν ἀπὸ Ἀντ. A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(17) Vide Græcos ab antiquo passiva recipiendi, non activa ministrandi sacramenta forma et lege usos: de qua nos in euchologicis. Βάρβας, et Βάρβαν in Vat. 1, ubique hic scribi, velut proprium nomen, observa. Idem apud Theodorum Lectorem obviam venit.

(18) Hæc apud Theodorum superioribus præmissa.

(19) Oppositus sibi ipsi Theophanes de Elia narrationem instituens: hic imperatoris auxiliarius Macedonium urget, ut synodum Chalced. anathemate feriat, qui linea paginæ præsentis prima σύνοδον ἀποδεχόμενος asseritur. Si cum Palatino codice τὸ, ἀποδεχόμενος sustuleris; Elias cum reliquis periodi superius positæ synodum Chalced. anathematizat, adeoque Macedonium orthodoxum cum Anastasio potest hic persequi. Lege hic ex opposito Ἠλίαν (Eliam enim accusandi casu Anastasii editionis Regiæ legunt marginales lectiones) qui hic, ceu orthodoxus ab Anastasio vim patitur, idem loco superiore orthodoxus item synodum Chalcedon. admittit. Utrum porro τὸ, ἀποδεχόμενος cum Palat. expungam, vel cum Anastasii citato exemplari legam, et Ἠλίαν reponam, dubius hæreo. — *Cogebat Anastasius Macedonium reprobare synodum, quemadmodum et Eliam Hierosolymitanum:* qui nimirum anno superiori professus esset se eam recipere, καὶ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἀποδεχόμενος· majoris aliquid fidei exhibens quam Flavianus, qui synodi nomen suppressisset, ut et iterum suppressit, rescribens e synodo apud Sidonem celebrata: cumque eo nomine tum ipse, tum Elias a Xenaia, aliisque Eutychianistis accusentur, quod nolentes aperte damnare synodum, concordiam in D synodo impedivissent, non video ut errore vacet, quod ibi habent Theophanis exemplaria, expressitque Anastasius, rescripsisse scilicet Eliam, se quoque τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἀποβάλλεσθαι, *ipsam quoque synodum Chalcedonensem se repudiare.* Si ita synodum rejecit, cur accusatur nolle palam rejicere? Si ita totus in Eutychianismum concessit, cur ne Severo communicet, Anastasii anno 21 episcopatu abdicari sustinet? Scripserit ergo ut cum primum ejus fides tentata est, καὶ τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἀποδέχεσθαι, *se synodum quoque Chalcedonensem recipere:* aut certe mitius quid loquendo, μὴ τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἀποβάλλεσθαι, *minime se synodum Chalcedonensem rejicere;* ut affinis sit Eliæ responsio alteri Macedonii, cum et ipse synodum damnare cogeretur: ait namque, non posse se id præstare extra synodum generalem, cui Romanus episcopus præsideret. Consentiunt bis alii scriptores, ut nihil sit hærendum. Videndus cum Evagrio aliquanto locupletior Nicephorus. Combefis.

oblatrarent, anathematum fulmine percellebat, Flavianique legatos, ob quædam negotia se convenientes, exsecrationibus suppositos e conspectu amovit.

A. M. 6003. — Τούτῳ τῷ ἔτει σύνοδον κροτηθῆναι (20) ἐν Σιδῶνι [8] Ἀναστάσιος [9] ἐθέσπισεν. Σωτήριχος γὰρ ἐπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας ὑπὸ Μακεδονίου χειροτονούμενος ἐγγράφως ὡμολόγησεν δέχεσθαι τὰ δόγματα τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, ὡς ὅρον πίστεως. Μετὰ δὲ ταῦτα πολεμιώτατος [10] γέγονεν οὗτος, ὡς ἀπελθεῖν [11] εἰς Ἀνατολὴν καὶ τῷ δυσσεβεῖ Ξεναΐᾳ κοινολογήσασθαι, καὶ ἄμφω σύνοδον γενέσθαι εἰς Σιδῶνα τὸν βασιλέα αἰτήσασθαι ἐπὶ τῇ τελείᾳ ἐκβολῇ τῆς ἁγίας ἐν Χαλκηδόνι [12] συνόδου· ἥτις καὶ [13] συνέστη καὶ θᾶττον διελύθη, τοῦ βασιλέως πέμψαντος εἰς τοῦτο Εὐτρόπιον τριβοῦνον, ὃς καὶ διαλύσας αὐτὴν, Φλαβιανὸν τὸν Ἀντιοχείας καὶ Ἡλίαν τῶν Ἱεροσολύμων σὺν τοῖς ἐπισκόποις αὐτῶν τὰ πρὸς ἡδονὴν [14] γράψαι τῷ βασιλεῖ παρεσκεύασεν. Φλαβιανὸς δὲ τὰς τρεῖς μόνας συνόδους καὶ τὸ τοῦ Ζήνωνος Ἑνωτικὸν δέχεσθαι ἔγραψεν, τῆς ἐν Χαλκηδόνι μνήμην μὴ ποιησάμενος. Ἡλίας δὲ ὁ Ἱεροσολύμων (21) καὶ τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἔγραψεν ἀποβάλλεσθαι. Σωτήριχος δὲ ὁ Καισαρείας Καππαδοκίας καὶ Ξεναΐας [15] κατὰ Φλαβιανοῦ καὶ Ἡλία ἀνήγαγον [16] τῷ βασιλεῖ, ὅτι διὰ τὸ μὴ θέλειν αὐτοὺς τρανῶς κατὰ τῆς συνόδου τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἀποφήνασθαι, συνῆλθον ἀλλήλοις. Ἀναστάσιος δὲ ὀργισθεὶς (22) ὑπέθετο μοναχοῖς τισι ψευδωνύμοις συνελθεῖν [17] ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ κατὰ Φλαβιανοῦ στασιάσαι, αἰτοῦντας αὐτὸν ἀναθεματίσαι τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον καὶ Διόδωρον καὶ Θεόδωρον καὶ Ἴβαν καὶ Θεοδώρητον· ὃ καὶ ἐποίησεν μικροψυχήσας Φλαβιανὸς, καὶ ἐπ' ἐκκλησίας αὐτοὺς ἀνεθεμάτισεν σὺν τῇ συνόδῳ.

A A. C. 503. — Hoc anno synodum Sidoniæ congregari sanxit Anastasius. Soterichus enim Cæsareæ Cappadociæ a Macedonio consecratus, Chalcedonensis synodi decreta, velut fidei regulas se admittere scripto professus est. Ejus autem postmodum factus inimicus adeo ivit in adversum, ut in Orientem profectus, impio Xenaiæ rem omnem communicaret, et ad exstirpandam funditus sanctam Chalcedonensem synodum aliam Sidoniæ celebrari ab imperatore postularet uterque; et hæc convocata dicto citius dissipata est et soluta, Eutropii tribuni ab imperatore in hunc finem missa opera, qui ea abrogata, Flaviano Antiochiæ et Eliæ Hierosolymorum, subjectisque ipsis episcopis, ut, quæ ipsis placerent, ad imperatorem referrent, B auctor fuit. Flavianus porro synodos tres solummodo et Zenonis Henoticum se recipere scripsit, nulla prorsus de Chalcedonensi facta mentione: Elias autem Hierosolymorum episcopus Chalcedonensem se proscribere testatus est: Soterichus autem Cæsareæ Cappadociæ et Xenaias imperatori adversus Flavianum et Eliam rescripserunt, ipsos nimirum, dum adversus Chalcedonensem synodum palam dare sententiam recusarent, quominus in cœtum et unum sensum coirent, in causa fuisse. Quare iratus Anastasius falsis quibusdam monachis, ut Antiochiæ convenirent, ubi tumultu in Flavianum excitato, Chalcedonensem synodum simulque Diodorum, Theodorum, Ibam C et Theodoretum cum exsecratione eum ejurare postularent, suggessit: quod ille ex animi dejectione exsecutus est, et in ecclesiæ publico conventu eos una cum synodo **132** percussit anathemate.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ κατὰ Μακεδονίου ὁ βασιλεὺς (23) κατεσκεύασεν· καὶ οἱ ἀποσχισταὶ μετὰ μισθωτῶν ὄχλων ἐν τῷ Ἀρχαγγέλῳ τοῦ παλατίου καὶ ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ψάλλοντες ἐν Κυριακῇ τὸ Τρισάγιον προσετίθουν τὸ, Ὁ [18] *σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς*, ὥστε τοὺς ὀρθοδόξους ἐξ ἀνάγκης μετὰ πληγῶν αὐτοὺς ἐλάσαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς προφανῶς διὰ τῶν ἀποσχιστῶν μοναχῶν καὶ κληρικῶν καὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ [19] Καρίας [20] ποτὲ ἐπισκόπου, ἔπειτα δὲ Ἁλικαρνασσοῦ, καὶ Σευήρου τοῦ δυσσεβοῦς ἔτι μοναχοῦ ὄντος, ἐπολέμει τὸν Μακεδόνιον, ὕβρεσιν αὐτὸν δημο-

Hoc etiam anno imperator Macedonio struxit insidias: schismatici vero turba mercede conducta in æde ad palatium Archangelo dicata et in Magna quoque ecclesia die Dominico ter sanctum hymnum canentes, addidere: *Qui crucifixus es pro nobis*: ex quo ad eos etiam adjunctis verberibus extrudendos impulsi sunt orthodoxi. Imperator autem schismaticorum monachorum clerique virorum et Juliani quondam Cariæ, postmodum vero Halicarnassi episcopi, et impii Severi monachum D adhuc agentis opera fœdis palam emissis contu-

VARIÆ LECTIONES.

[8] Σιδῶνι A, Σιδωνίᾳ vulg. [9] Ἀναστάσιος add. ex b. [10] πολεμιώτατος γέγονεν οὗτος b, πολεμιώτατα γέγ. οὕτως vulg. [11] ἀπελθεῖν] ἀποθανεῖν A e. [12] ἐν Χαλκ. A, ἐν τῇ Χ. vulg. [13] καὶ ante συνέστη add. ex A. [14] τὰ πρὸς ἡδονὴν b, τὰ πρὸς Σιδόνιον A, τὰ παρὰ Σιδωνίαν vulg. [15] καὶ Ξεναΐας om. A e. [16] ἀνήγαγεν A. [17] συνελθεῖν A, συνδιελθεῖν vulg. [18] ὁ add. ex A. [19] τοῦ A, τῆς vulg. [20] Καρυᾶς b e, Βαρείας a, Καισαρείας f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(20) Cyrillus auctor Vitæ S. Sabæ apud Surium die 5 Decembris ex his nonnulla refert: fuit autem Cyrillus ille Sabæ suppar, ac pene coætaneus Anastasii imp. et episcoporum, quorum hic gesta recensentur. De synodi istius anno auctori Marcellinus non consentit.

(21) Istis adversatur præfatus Cyrillus, cujus testimonium approbat Baronius ad annum 512, num. 16, Petavius lib. XIII *De doct. temp.* et alii, sincerum orthodoxæ fidei defensorem Eliam istum asserentes: de Flaviano superius actum. Utrumque certe sequentia vindicant: ut quid enim in judicium velut rei traherentur, qui jam in accusatorum partes, si vera foret historia, transiissent? Elias ipse defensionem suam instituit apud Evagrium, lib. III, cap. 31.

(22) In contrariam mentem factum hoc vertit Evagrius cap. 32.

(23) Theod. Lect. excerpt.

mellis Macedonium oppugnabat. Verum urbis conferta plebs cum mulieribus et pueris, necnon orthodoxorum monachorum præfectis vociferabatur : *Adest martyrii tempus, ne Patrem nostrum deseramus*, et convicia in imperatorem conjiciebat, ipsum Manichæum et imperio prorsus indignum clamitans. Quibus ille territus, palatii portas obseravit et ad fugam naves tenuit paratas : quique prius etiam jurejurando Macedonium ad conspectum nusquam admissurum se obstrinxerat, timore correptus eumdem videre exoptabat fervide : ac tum eo ad imperatorem proficiscente, plebs cum magnis acclamationibus ad abbates et monachos conversa dicebat : *Patrem nostrum apud nos habemus*. Sed et militares scholæ pertranseuntem illum obfaustis vocibus persequebantur. Denique ad Anastasium introductus, illum ceu Ecclesiæ hostem objurgavit : ille vero pacem et unum cum episcopo sensum tenere in præsens tempus simulavit.

A σίαις αἰσχραῖς ἐμβάλλων [21]. Τὰ δὲ πλήθη σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἡγουμένοις τε τῶν ὀρθοδόξων μοναχῶν ἔκραζον ἀθροισθέντα· *Καιρὸς μαρτυρίου, μὴ καταλείψωμεν τὸν Πατέρα ἡμῶν*· ὑβρίζοντες [22] τὸν βασιλέα Μανιχαῖον καὶ τοῦ κράτους ἀνάξιον. Ὁ δὲ φοβηθεὶς, κατέκλεισε [23] τὰς θύρας τοῦ παλατίου, καὶ πλοῖα πρὸς φυγὴν ηὐτρέπισεν [24]. Τὸν δὲ Μακεδόνιον ὀμόσας μηκέτι θεάσασθαι, τότε παρεκάλει ἰδεῖν, φοβηθεὶς τὰ πλήθη. Τούτου δὲ ἐρχομένου πρὸς αὐτὸν, ὁ λαὸς τοῖς ἡγουμένοις καὶ μοναχοῖς διεμαρτυρήσατο [25] λέγων· *Τὸν Πατέρα ἡμῶν ἔχομεν*. Καὶ οἱ τῶν σχολῶν εὐφήμουν αὐτὸν διερχόμενον. Εἰσελθὼν δὲ πρὸς Ἀναστάσιον, ἤλεγξεν αὐτὸν, ὡς πολέμιον τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ δὲ ὑπεκρίθη πρὸς τὴν ὥραν ἑνοῦσθαι αὐτῷ [26].

A. C. 504. — *Hierosolymorum episcopi Eliæ annus unicus.*

Hoc anno commentario per Cellorem magistrum misso Macedonium imperator decepit : ac primam quidem et secundam synodum se probare fatebatur, Ephesinam vero et Chalcedonensem penitus tacebat : qua magnam sibi invidiam conciliavit Macedonius : per hujusmodi quippe commentarium concordiæ sanctionem a Zenone editam probavit, cui jam, dum ordinaretur, subscripserat. Eapropter Macedonius ad Dalmatæ monasterium profectus ad clericos **133** et monachos ferventiori zelo ductos et visi facinoris fœditate indignatos declamatorio sermone defensionem instituit, protestatus, se Chalcedonensem synodum admittere et, qui eam rejicerent, hæreticos habere : quibus auditis, una cum eo sacra missarum peregere mysteria. Interea imperator clericos atque monachos una secum sentientes donis impulit, ut alium episcopum in ejus locum subrogarent, quod Areadnam et ordinis senatorii præcipuos afflixit : erat quippe cunctis charus Macedonius, tum ob vitæ munditiem, tum ob rectam et sinceram de fide sententiam, quamvis dolum post-

B A. M. 6004. — *Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Ἠλία ἔτος ἕν* (24).

Τούτῳ τῷ ἔτει Μακεδόνιον ἠπάτησεν (25) ὁ βασιλεὺς διὰ Κέλλωρος (26) μαγίστρου (27), ὑπομνηστικὸν ποιήσας πρὸς αὐτὸν, ἐν ᾧ τὴν πρώτην [καὶ τὴν δευτέραν [27]] σύνοδον ὁμολογεῖ [27*] δέχεσθαι, τὴν δὲ ἐν Ἐφέσῳ καὶ Χαλκηδόνι εἴασεν (28)· ὅπερ μέμψιν μεγάλην τῷ Μακεδονίῳ προσήγαγεν. Διὰ γὰρ τούτου καὶ τὸ Ἑνωτικὸν Ζήνωνος ἐδέξατο, ᾧτινι καὶ χειροτονούμενος ὑπέγραψεν (29). Ὁ δὲ Μακεδόνιος ἀπελθὼν εἰς τὴν Δαλμάτου μονὴν (30), τοῖς κληρικοῖς καὶ μοναχοῖς ζηλωταῖς σκανδαλισθεῖσιν εἰς αὐτὸν [28] ἀπελογήσατο διὰ προσφωνητικοῦ [28*] λόγου, ὅτι δέχεται τὴν ἁγίαν [29] ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον καὶ τοὺς μὴ δεχομένους C αὐτὴν αἱρετικοὺς ἔχει, καὶ συνελειτούργησαν αὐτῷ. Ὁ δὲ βασιλεὺς δώροις ἔπεισεν τοὺς ὁμόφρονας αὐτοῦ κληρικοὺς καὶ μοναχοὺς ἄλλον ἐπίσκοπον ψηφίσασθαι, ὅπερ καὶ Ἀρεάδνην καὶ τοὺς τῆς συγκλήτου μεγάλως [30] ἐλύπει· ἠγαπᾶτο γὰρ Μακεδόνιος καὶ διὰ τὸ καθαρὸν τοῦ βίου καὶ διὰ τὸ ὀρθὸν τῶν δογμάτων, εἰ καὶ ἠπατήθη. Καὶ παρεσκεύασεν ὁ βασιλεὺς (31) δύο φαύλους τινὰς κατηγορῆσαι Μακεδόνιον [31], ὡς παιδεραστὴν καὶ αἱρετικὸν, ἀποδοῦναι [32] δὲ ταῦτα

VARIÆ LECTIONES.

[21] ἐμβάλλων A, συμβάλλων vulg. [22] ὑβρίζοντες A b e, ὕβριζόν τε vulg. [23] κατέκλεισε A, ἀπέκλεισε vulg. [24] ηὐτρέπισεν A b e, εὐτρέπιζεν vulg. [25] διεμαρτύρατο A. [26] αὐτῷ A b, αὐτὸν vulg. [27] καὶ τὴν δευτέραν om. A b; [27*] ὁμολογεῖ A, ὡμολόγει vulg. [28] εἰς αὐτὸν] ὑπ' αὐτῶν A. [28*] προσφωνητικοῦ A b, προφων. vulg. [29] ἁγίαν add. ex A. [30] μεγάλως A, μεγάλους vulg. [31] Μακεδόνιον A, Μακεδονίου vulg. [32] ἀποδοῦναι A e, ἐπιδοῦναι vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(24) Cujus tamen varia in episcopatu gesta superiores anni demonstrant Salustii in canoniis descripti tempore.

(25) Quod μετὰ ὑποκρίσεως ἔδοξεν ἑνοῦσθαι τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ τῷ ἐπισκόπῳ, *per hypocrisim Ecclesiæ et episcopo consentire videretur*, ait Theodorus : exin πρὸς δολιότητος γέμοντα conversus, in fraudem episcopum abduxit.

(26) Evagrius Κέλερος.

(27) Ἡγεμόνος τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων· *officiorum aulæ magistri*. Evagrius idem lib. III, cap. 32.

(28) Post εἴασεν addendum esset aliquid, ut omnino sensus constaret. Addit Nicephori interpres, *quæ res Macedonio probata est* : sed nec ejus Græca id habent. Probarit tamen necesse est, ut ita apud

D ferventiores orthodoxos inde offenderit. Unde et in seq., εἰ καὶ ἠπατήθη, *miserabantur Macedonium, tametsi deceptus fuerat* : probando scilicet Anastasii illud commonitorium affine, Zenonis Henotico. COMBEFIS.

(29) Quod ex Theodoro Lectore observavit ad Anastasii annum quintum.

(30) *Orig. CP.* : Ἡ μονὴ τὰ Δαλματίου ἐκτίσθη παρὰ Δαλματίου ἀνεψιοῦ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου· *Monasterium cui ex Dalmatio factum nomen a Dalmatio patricio magni Constantini nepote conditum fuit.*

(31) Ut Macedonius calumniam effugit, narrat Evagrius, lib. III, cap. 32, qui Theodori Synopsi quoad reliqua conferendus.

ἐγγράφως τῷ ἐπάρχῳ [33] καὶ τῷ μαγίστρῳ· ὁμοίως A δὲ καὶ κατὰ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων ὀρθοδόξων. Ἐκέλευσε δὲ ὁ βασιλεὺς [34] Κέλλωρα τὸν μάγιστρον καταγαγεῖν αὐτὸν τοῦ ἐπισκοπείου βιαίως, βοῶντος Μακεδονίου, ἑτοίμως ἀπολογεῖσθαι, οὐ μόνον ἐν τῷ πραιτωρίῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ. Πολλοὶ δὲ τῶν κληρικῶν εἰς φυλακὰς [35] ἐβλήθησαν· ἄλλοι δὲ φυγεῖν ἰσχύσαντες, ἐν Ῥώμῃ καὶ Φοινίκῃ διεσπάρησαν. Ὁ δὲ ἀσεβὴς [36] βασιλεὺς τὸν αὐθεντικὸν χάρτην τῶν πεπραγμένων ἐν Χαλκηδόνι (32) διὰ τοῦ μαγίστρου λαβεῖν παρὰ Μακεδονίου καὶ διαῤῥῆξαι [37] ἔσπευδεν. Μακεδόνιος δὲ σφραγίσας αὐτὸν [38], ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ἀπέθετο. Καλοπόδιος δὲ ὁ εὐνοῦχος, οἰκονόμος ὢν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, κλέψας αὐτὸν τῷ βασιλεῖ ἀπεκόμισεν. Τότε Μακεδόνιον νυκτὸς ἐξαγαγὼν ὁ βασιλεὺς βιαίως εἰς Χαλκηδόνα, κἀκεῖθεν εἰς Εὐχαΐ- B ταν [39] ἐξορισθῆναι προσέταξεν, μηδὲν τῶν κατ' αὐτοῦ ζητηθῆναι τολμήσας, φοβηθεὶς τὰ πλήθη. Τῇ δὲ ἑξῆς προβάλλεται [40] ἐπίσκοπον Τιμόθεόν τινα πρεσβύτερον καὶ σκευοφύλακα τῆς ἐκκλησίας, τὸν ἐπίκλην Λιτροβούλην καὶ Κήλωνα (33), διά τινας πράξεις προσφόρους τοῖς ὀνόμασιν, ὅστις εἰσιὼν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πρότερον τὰς Μακεδονίου εἰκόνας κατέφερεν (34) καὶ οὕτως ἐλειτούργει· Ἰωάννην δὲ τὸν Ἀλεξανδρείας (35) ἐν τοῖς διπτύχοις ἐνέταξε τὸν Νικαιώτην καὶ συνοδικὰ πρὸς αὐτὸν [41] ἔγραψεν. Ἀναστάσιος δὲ ἐννοηθεὶς, ὅτι χωρὶς καθαιρέσεως τὸν Μακεδόνιον ἀκρίτως ἐξώρισεν (36), πέμψας μάγιστρον [42], ἔστησεν [43] αὐτὸν ἐπέκεινα Κλαυδιουπόλεως τῆς Ὀνωριάδος (37). Αὐτοὶ δὲ δικασταὶ καὶ

A modum fuerit passus. Ad hæc imperator duos nequam et profligatæ vitæ comparavit viros, qui Macedonium præposteræ in pueros libidinis et hæreseos criminarentur et de istis præfecto atque magistro scriptam offerrent accusationem: et aliam parem adversus catholicos presbyteros et diaconos instruxit. Imperavit denique Cellori magistro, episcopali æde Macedonium summa vi deturbare, vociferantem, se non in prætorio modo, sed etiam in theatro defensionem suscipere paratum. Hinc e cleri grege plures in carcerem conjecti, alii fugæ beneficium nacti, per Romanam et Phœniciam provinciam dispersi. Impius autem imperator authenticas rerum apud Chalcedonem gestarum tabulas magistri ope a Macedonio recipere et discerpere B contendebat: eas vero sigillo notatas in altari Macedonius reposuit: quas demum Calepodius eunuchus Magnæ ecclesiæ œconomus furtim subreptas ad imperatorem detulit. Postremo Macedonium noctu per vim abductum Chalcedonem primum, inde Euchaitam deportari jussit imperator, nullam ob plebis metum de ipsi objectis inquisitionem facere ausus. Sequente luce Timotheum quemdam presbyterum et ecclesiæ sceuophylacem, ex quibusdam gestis nominibus accommodatis cognomento Litrobulem et Celonem, declarat episcopum: qui primum ecclesias ingressus, Macedonii deposuit imagines atque ita demum sacris operam dedit; Joannemque Nicæotam Alexandrinum in Ecclesiæ tabulas recensuit synodicasque litteras ad

VARIÆ LECTIONES.

[33] ἐπάρχῳ A. ὑπάρχῳ vulg. [34] ὁ βασιλεὺς add. ex A e. [35] φυλακὰς A. φύλακας vulg. [36] ἀσεβὴς om. A. [37] καὶ διαῤῥῆξαι] πρὸς διάῤῥηξιν b. [38] αὐτὴν A, αὐτὸ vulg. [39] ἐν Εὐχαΐταις b, εἰς Εὐχάϊτα A. [40] προυβάλετο b. [41] αὐτὸν A, ἐκεῖνον vulg. [42] μαγιστριανὸν b. [43] ἔστησεν A, ἔπεμψεν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(32) Male Buccardus Anastasii libellum intelligit, C quem auctor vi abstulisse Macedonio jam ejus anno 4 narravit. Ita solenne hæreticis; sicque Bardanes acta 6 synodi combussit, ut habent monumenta, quæ in hæresi monothelitarum omni majora fide produxi. COMBEFIS.

(33) Ob congruos nominibus istis actus vocatum ex Theodoro scribit Theophanes, quos αἰσχρουργίας, *impuros et scelestos*, exprimit Nicephorus, lib. XVI, cap. 26. Præmissa vocabula varii varie legunt. Theophanes et Cedrenus ubique Λιτροβούλην retinent, Nicephorus Λιτροβούνην reddit, Anastasius Lytrobulem quasi Λυτροβούλην legerit, Theodorus Lector Λιτροβούλβην· idemque non Κήλωνα, sed Κόλωνα scribendum putat; Nicephoro, Cedreno, Anastasio, Theophane primam lectionem probantibus. Quamvis autem Κόλων, et ἐκκολωμένος recentioribus Græcis appelletur cynædus: tamen cum Κήλωνα, θερμὸν εἰς συνουσίαν, *potentem ac fervidum in Venerem*, significet apud Suidam, D ejus lectio a pluribus probata magis arridet, et alterius vocabuli juvat expositionem. Ex variis porro ejus lectionibus placet quæ Λιτροβούλβην refert, ceu quæ τῷ Κήλωνι se accommodet, et præ aliis sensum facillimum offerat. Βουλβός, Latinis *bulbus*, ait Matthiolus in Dioscoridis lib. II, cap. 166, veteribus fuit in frequentissimo ciborum usu, his præsertim admixtus, quæ Veneris conciliandæ gratia parabantur, utpote qui Venerem stimulet. Quod autem ad id expetiti et commendati fuerint bulbi, Martialis in *Xeniis*, et Colum. lib. X docent. Quod itaque βολβοῦ λίτρας, *bulborum libras*, excitandæ Veneri comederet Timotheus, vel λιτρὶς βουλβοῦ, *bulborum* frequentius comestorum *arca* foret ac *loculus*, Λιτροβούλβου nomen potuit promereri, ac subinde Κήλων, θερμὸς εἰς συνουσίαν evadere.

(34) Episcoporum imagines in templis appendere more receptum fuit apud antiquos, Baronius ad annum d. 511, num. 9. *Insignia* quæ Theodori interpres addit, nec in Theodori, nec in Theophanis textu adverto.

(35) Huic ut Timotheo CP. Severum communicasse testatum reliquit Liberatus breviarii cap. 19.

(36) Hæc ab auctore annuam periodum a Septembri inchoante ad annum Anastasii primum et vicesimum fuse narrata, ad ejusdem vicesimum, quo consulatum Secundinus et Felix adhuc tenebant, Marcellinus comes brevibus dudum scripserat. « Macedonius Augustæ urbis episcopus, licet olim Anastasii imperatoris dolis fallaciisque circumventus, pravorum testimoniis eidem accusatus, quoniam tomum sanctorum Patrum apud Chalcedonem sancta dudum subscriptione roboratum, eidem principi dare distulit, ab eodem Euchaita in exsilium deputatus est. Locum Macedonii Timotheus meridiano tempore ab Anastasio Cæsare episcopus ordinatus invasit. »

(37) De Paphlagoniæ parte Ponto ascripta, et in Honorii filii Honoriados nomen a Theodosio adepta, cujus Claudiopolis prius Bithyniæ urbs, facta metropolis, fuse Pancirollus in imp. not. cap. 128.

eum scripsit. Perpendens porro Anastasius Macedonium indicta causa nullave depositionis in eum lata sententia in exsilium ejectum, misso magistro diem ei dixit ultra Claudiopolim Honoriadis provinciæ. In eum vero judices, testes et accusatores instituti deportatum jam ante judicium et absentem muneris abrogatione damnant et per episcopos et presbyterum Cyzicenum depositionis sententiam mittunt. **134** Quos ubi conspexit Macedonius, etiam ante sermonis exordium interrogat, num Chalcedonensem synodum admittunt? Respondentibus illis : *Tu quis es ?* dixit ipse : *Sabbatiani aut Macedoniani, si mihi depositionis deferrent, sententiam me admittere oporteret.* Et ita re infecta reversi sunt : ipse vero Euchaitam profectus est. Eadem quoque tempestate Flavianum Antiochiæ throno dejicere tentavit iniquus imperator, et in ejus locum Severum apertum veritatis hostem intrudere. Hoc unum insimulabant accusatores, quod ore solo, non cordis sensu anathema in synodum pronuntiasset. Consilium subinde dabant qui ad eum expellendum ab imperatore missi fuerant magistratus, ut ob enatos tumultus ad breve tempus secederet. Illo itaque ad Platanos profecto, impium Severum in schismaticorum monasterio ad Gazæ Majumam prius monachum agentem confestim ordinaverunt episcopum : Flavianum vero Petras simul cum aliis pluribus episcopis, clericis et monachis ferro onustis relegaverunt. Elias demum Hierosolymitanus aut cum Severo communionem gerere, aut abdicati episcopatus multam sustinere per vim ab imperatore compulsus, monachis ejus animum obfirmantibus, episcopatu potius depelli elegit : in cujus locum suffectus est quidam Joannes e sanctæ crucis custodibus unus, qui omnia ad illorum arbitrium se facturum pollicitus est : quod certe occupata post ordinationem sede nusquam præstitit.

μάρτυρες καὶ κατήγοροι ὄντες, ἀπόντα καθαιροῦσι τὸν ἐκβληθέντα πρὸ κρίσεως, καὶ δι' ἐπισκόπων πέμπουσι τὴν καθαίρεσιν καὶ πρεσβυτέρου Κυζικηνοῦ. Τούτους [44] ἰδὼν Μακεδόνιος, πρὶν αὐτοὺς λαλῆσαι, ἠρώτα, εἰ δέχονται [45] τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον· τῶν δὲ εἰπόντων· *Τίς* [46] *γὰρ εἶ;* τότε [47] αὐτὸς ἔφη· *Σαββατιανοὶ ἢ Μακεδονιανοί, εἰ ἔφερόν μοι καθαίρεσιν, ἔδει με δέξασθαι.* Καὶ οὕτως ὑπέστρεψαν ἄπρακτοι· καὶ αὐτὸς κατέλαβε τὴν Εὐχαΐταν [48] (38). Τότε καὶ Φλαβιανὸν ἐσπούδασε (39) τοῦ θρόνου Ἀντιοχείας ἐκβαλεῖν ὁ παράνομος βασιλεύς, καὶ Σευῆρον τὸν προφανῆ τῆς ἀληθείας ἐχθρὸν ἀντεισάγειν. Ἐπέθεντο δὲ κατηγοροῦντες αὐτὸν ὅτι στόματι μόνον τὴν σύνοδον ἀνεθεμάτισεν, καὶ οὐ καρδίᾳ. Λοιπὸν καὶ συνεβουλεύοντο οἱ πεμφθέντες ἄρχοντες παρὰ τοῦ βασιλέως τοῦ ἐξεῶσαι αὐτὸν, καὶ ὀλίγον ὑποχωρῆσαι διὰ τὸν τάραχον. Τούτου δὲ εἰς Πλατάνους ἐξελθόντος, εὐθέως τὸν δυσσεβῆ Σευῆρον ἐχειροτόνησαν προμονάσαντα ἐν τῇ μονῇ τῶν ἀποσχιστῶν πλησίον τοῦ Μαϊουμᾶ Γάζης. Φλαβιανὸν δὲ ἐν Πέτραις (40) ἐξώρισαν, καὶ ἄλλους πολλοὺς ἐπισκόπους σιδηρωμένους [49] (41) καὶ κληρικοὺς καὶ μοναχούς. Ἠλίας δὲ ὁ Ἱεροσολύμων ἀναγκαζόμενος ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἢ [50] Σευήρῳ κοινωνῆσαι, ἢ τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβληθῆναι, τῶν μοναχῶν ὀχυρωσάντων αὐτὸν, τῆς ἐπισκοπῆς μᾶλλον ᾑρετίσατο ἐκβληθῆναι, καὶ ἐχειροτονήθη Ἰωάννης ἀπὸ σταυροφυλάκων (42), συνθέμενος ποιεῖν ὅσα θέλουσι. Χειροτονηθεὶς δὲ οὐδ' ἕτερον ἐποίησεν.

A. C. 505. — *Cpoleos episcopi Timothei annus primus.*

Hierosolymorum Joannis annus primus.

Antiochiæ Severi annus primus.

Hoc anno Vitalianum Patricioli Fœderatorum comitis filium Scythiæ Mysiæque cæterarumque regionum incolæ ad arma adversus impium Anastasium sumenda concitabant. Is ita provocatus infinitam prorsus exercituum, qui sub Anastasio

A. M. 6005. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Τιμοθέου ἔτος α'.*

Ἱεροσολύμων Ἰωάννου ἔτος α'.

Ἀντιοχείας Σευήρου ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει Βιταλιανὸν τὸν υἱὸν (43) Πατρικιόλου κόμητος Φοιδεράτων (44) οἱ ἐν Σκυθίᾳ καὶ Μυσίᾳ καὶ λοιπαῖς χώραις ὀρθόδοξοι παρεκάλουν κινηθῆναι κατὰ Ἀναστασίου τοῦ δυσσεβοῦς. Ὁ δὲ κινηθεὶς, πολλὰς μυριάδας ἀνεῖλεν στρατοῦ τῶν ὑπὲρ Ἀνα-

VARIÆ LECTIONES.

[44] τούτους] οὓς f. [45] δέχονται A, δέχωνται vulg. [46] τίς A, τί vulg. [47] τότε] τούτου A. [48] τὰ Εὐχάϊτα b, τὴν Εὐχαΐτας A. [49] fort. σεσιδηρωμένους. [50] ἢ ante Σευήρῳ add. ex b.

JAC. GOARI NOTÆ.

(38) Alibi τὰ Εὐχάϊτα, Bithyniæ urbem, prius Helenopolim, ac quondam Drepanum, ex Ortelio.

(39) Sub id tempus, non eodem fortassis anno, quæ videlicet in annum præsenti succedentem, et in huncce ex parte incurrentem Marcellinus refert. Reliqua ab auctore hoc anno recensita cum Evagrii scriptis, lib. III, capp. 31, 32 et 33 comparanda.

(40) Marcellinus : *In castellum, quod Petra dicitur :* de quo Procopius lib. II exeunte *De bello Persico.*

(41) Vulgari dialecto, σεσιδηρωμένους vice.

(42) Sanctæ crucis Hierosolymis asservatæ custodes σταυροφύλακες.

(43) In annos sequentes hæc a Marcellino dilata : de quibus Evagrius, lib. III, cap. 43. Hoc anno, qui Anastasii vicesimus secundus, Vitalianum seditionem movisse Jornandes, *De regn. ac temp. success.* lib. confirmat, bellum illud civile per annos sex ante imperatoris obitum a Vitaliano motum testatus.

(44) Scythæ Transistriani Gotthi appellantur, teste Zosimo lib. IV. Ascita Romanis horum auxilia Fœderatorum obtinuere nomen, ex eodem. Hinc Jornand. *De rebus Get.* : « Defuncto Athanarico, cunctus exercitus in servitio imperatoris perdurans, Romano se imperio subdens, cum milite velut unum corpus efficit, militiaque illa dudum sub Constantino principe Fœderatorum renovata, et ipsi dicti sunt Fœderati. »

στασίου μαχομένων, χρυσόν τε εἰς ῥόγας (45) αὐτῶν A πεμπόμενον πλεῖστον, καὶ ὅπλα εἰς συμμαχίαν καὶ δαπάνας καὶ ὅσα ἄλλα ἐχειροῦτο. Φασὶ δὲ ὅτι ἐν μιᾷ συμβολῇ ἑξήκοντα πέντε χιλιάδας στρατοῦ βασιλικοῦ ἐκρήμνισεν σὺν Ὑπατίῳ στρατηγοῦντι αὐτῶν, υἱῷ δὲ ἐξαδέλφης Ἀναστασίου (46) καὶ Σεκουνδίνου πατρικίου, ὃν καὶ πιάσας ζῶντα εἶχεν ἐν φρουρᾷ. Ἀναστάσιος δὲ ὁ παράνομος βασιλεὺς, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀνίερος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως πολλὰ κακὰ τοῖς ὑπὲρ Μακεδονίου καὶ τῆς συνόδου μοναχοῖς τε καὶ λαϊκοῖς καὶ κληρικοῖς ἐπεδείξαντο· ὥστε καὶ εἰς Ὄασιν τῆς Θηβαΐδος ἐξώρισαν πολλούς. Τιμόθεος δὲ τὰ συνοδικὰ (47) καὶ Μακεδονίου τὴν καθαίρεσιν τοῖς κατὰ πόλιν ἐπισκόποις ὑπογράψαι ἔπεμψεν· ὧν οἱ μὲν ἀνδρειότεροι πρὸς ἄμφω ἀντέστησαν· οἱ δὲ παράφοροι φόβῳ τοῦ βασιλέως ἀμφότερα [51] ὑπέγραψαν· B οἱ δὲ μέσοι τῇ καθαιρέσει Μακεδονίου οὐχ ὑπέγραψαν, εἰ μὴ μόνον τοῖς συνοδικοῖς Τιμοθέου, ὅπερ ταυτὸν ἦν, εἰ καὶ [52] διαφέρειν αὐτοῖς ἐδόκει. Τιμόθεος δὲ τὸ ὄνομα Σευήρου βουληθεὶς ἐντάξαι τοῖς διπτύχοις καὶ τὸ Φλαβιανοῦ ἐκβαλεῖν [53] ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκωλύθη. Σευήρου γὰρ τὴν κοινωνίαν πάντες οἱ ὀρθόδοξοι ἔφυγον, μάλιστα οἱ μοναχοὶ, οὓς μετὰ πλήθους ἀγροικικοῦ [54] τιμωρῶν πολλοὺς ἐφόνευσε, τὰ θυσιαστήρια ἀνατρέπων, καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη τῶν ὀρθοδόξων χωνεύων ὁ ἱερόσυλος. Ἰουλιάνα δὲ ἡ περιφανεστάτη ἡ κτίσασα τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου ἐν τοῖς Ὀνωράτοις ἀντεποιεῖτο σφόδρα τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, ὡς καὶ τὸν βασιλέα πολλὰς αὐτῇ διαστροφὰς ἐφευρόντα μὴ πεῖσαι κοινωνῆσαι τῷ [55] Τιμοθέῳ. C Καὶ αὐτὸς δὲ Τιμόθεος πολλάκις εἰς αὐτὴν ἀπελθὼν οὐκ ἔπεισεν αὐτήν. Πομπήϊον [56] δὲ ἀνεψιὸν αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν τούτου γαμετὴν κοσμίαν οὖσαν καὶ εὐποιΐαις σχολάζουσαν, πολλαῖς περιστάσεσιν ἐταπείνου, ὡς ζηλωτὰς τῆς συνόδου, καὶ ὡς χορηγοῦντας Μακεδονίῳ ἐν τῇ ἐξορίᾳ τὰ πρὸς τὴν χρείαν. Οἱ δὲ σταλέντες παρὰ Τιμοθέου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρὸς Ἰωάννην τὸν Νικαιώτην ἐπ' ἄμβωνος τὴν ἐν Χαλκηδόνι ἁγίαν σύνοδον ἀνεθεμάτισαν. Τοῦ δὲ ἡγουμένου τῆς Δίου μονῆς (48) τελευτήσαντος, ἦλθεν Τιμόθεος προβαλέσθαι ἡγούμενον. Ὁ δὲ μέλλων προβιβάζεσθαι ἔφη, μὴ δέχεσθαι εὐλογίαν παρὰ ἀνδρὸς ἀθετοῦντος τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον. Τιμόθεος δὲ ἔφη ἀνάθεμα D

merebantur, multitudinem conċidit, et auri copiam immensam ad elargienda stipendia missam, arma in subsidium, commeatum, cæteraque omnia deprædatus est. Uno conflictu solo sexaginta quinque hominum millia ex imperatoris exercitu cum Hypatio Anastasii consobrinæ et Secundini patricii filio eorum duce prostravit, vivumque acceptum sub custodia tenuit. Anastasius autem iniquus imperator et Timotheus sacrilegus episcopus **135** Cpoleos monachis, laicis et clericis Macedonii synodique causa plurima mala intulit : adeo ut Oasim Thebaidos ex eis plures in exsilium egerit : synodales vero litteras, et Macedonii depositionem cunctis passim per urbes episcopis ad subscribendum misit Timotheus : ex quibus qui fortitudine præcelluerunt, utrique iverunt in oppositum : qui animo faciliores imperatoris metu subscripserunt utrique : qui medium tenuere, Macedonii depositioni nusquam, verum solis Timothei synodicis, quod tamen idem prorsus fuit, quamvis ipsi discrimen vendi tarent, nomen et subscriptionem apposuerunt. Timotheus autem Severi nomen diptychis volens inserere, et Flaviani rescindere, a populo prohibitus est. Severi quippe communionem aversabantur orthodoxi omnes, et maxime monachi, in quos collecta rusticorum turba crudeliter animadvertit, et altaribus eversis sacrisque orthodoxorum vasis igne conflatis, sacrilegus plures eorum interfecit. Juliana vero illustrissima femina, quæ templum Deiparæ Virgini posuit in Honoratis, pro viribus Chalcedonensem adeo tuebatur synodum, ut imperator ipse adinventis etiam multarum fallaciarum technis, ut Timothei communionem subiret, persuadere non valuerit : sed nec ipsemet Timotheus, cum eam sæpius convenisset, non persuasit. Pompeium insuper consobrinum suum, ejusque conjugem ornatissimam feminam, et bonis operibus assuetam, ceu synodo bene affectos, et quæ ad vitæ necessitatem conducunt Macedonio in exsilio subministrantes, multis calamitatibus oppressit imperator. Porro qui ad Joannem Nicæotam Timotheo missi fuerunt Alexandriam, illi ex ecclesiæ suggestu sanctam Chalcedonensem synodum anathemate damnave-

VARIÆ LECTIONES.

[51] ἀμφότερα A, ἀμφότεροι b, ἀμφοτέροις vulg. [52] εἰ καὶ A, εἴπερ vulg. [53] ἐκβαλεῖν A, ἐκβάλαι vulg. [54] ἀγροικικοῦ b, ἀγροίκου A, ἀγροίκων vulg. [55] τῷ add. ex A. [56] Πόμψιον A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(45) Ab *erogando* stipendia militum ῥόγαι dicta.

(46) Scribendum divisa voce, υἱῷ ἐξ ἀδελφῆς Ἀναστασίου, *Anastasii ex sorore nepotis*, quam edita ac mss. codd. conjunctam repræsentant, atque reddendum, suadent alia loca, quibus deinceps ejusdem Hypatii mentio occurrit; nempe pag. 136 : Παρῆν δὲ καὶ Ὑπάτιος ὁ ἀδελφιδοῦς τοῦ βασιλέως. Interpres Anastasium secutus, *imperatoris ex fratre nepos :* ego, *ex sorore ;* quod utrumque vox illa reddi potest ; sed primum non quadrare ex aliis locis liquet : nam pag. 125, Ὑπάτιος ὁ Σεκουνδίνου, καὶ τῆς ἀδελφῆς Ἀναστασίου βασιλέως υἱός· ubi ipse P. Goar, *et sororis Anastasii imperatoris filius.* Nonnullum vero hic anachronismum committi palam est, cum narrato Hypatii carcere, ex quo nonnisi pace constituta liberatus est, illa ejus liberalitas referatur Hierosolymis, cum adhuc illic liber ageret. COMBEFIS.

(47) Ex istis nonnulla Evagrius, lib. III, cap. 33 Quæ pag. hæc exhibet absque comparatione, ad varias lect. vix intelligas.

(48) Theodorus Lector, ex quo narrationem istam desumpsit Theophanes, scribit τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς τοῦ Στουδίτου τελευτήσαντος. Baronius ad annum 511 num. 11 *Studii* interpretatur, adeoque τοῦ Στουδίου legit : ex quibus conjiceret quispiam μονὴν τοῦ Δίου eamdem quæ τοῦ Στουδίου, cui tamen adversatur quod scribitur in pag. 114.

runt. Cæterum Dii monasterii præfecto e vivis sublato, Timotheus superiorem alium substituturus accessit. At qui promovendus erat dixit : a viro qui Chalcedonensem synodum reprobaverit, benedictionem se nolle accipere. Respondit Timotheus : Anathemate feriatur quisquis Chalcedonensem non admiserit synodum : atque ita se ab eo confirmari non permisit præfectus. Joannes autem Timothei archidiaconus cum esset Manichæus, conjectis in Timotheum conviciis, rem ad imperatorem detulit. Sed cum imperator ipsum ignominiose et dure corripuisset, Timotheus ante imperatoris conspectum rem negavit omnem, et qui synodum Chalcedone **136** celebratam reciperent, anathemate perstrinxit. Joannes autem impius Alexandriæ præsul Ægyptios Hierosolymam ascendere prohibuit, ne in sanctæ crucis exaltationis festo Chalcedonensis synodi Patribus communicarent. Tum vero res prorsus horrendæ ab iis qui dæmonibus correpti erant Hierosolymis editæ. Anastasius autem Palæstinæ dux fieri cum ambiret, nisi Joannem, qui post Eliam Hierosolymorum episcopum agebat, cum Severo communionem habere suaderet, 300 auri libras imperatori se pensurum promisit. Mox dignitate arrepta, venit Hierosolymam et Joannem sibi reluctantem conjecit in custodiam. Zacharias autem quidam Palæstinæ præfectus, vir religiosus, divino zelo motus, episcopo suggessit, duci quæ placita forent executurum polliceretur, si modo propriam sibi sedem reciperet. Quo illum dimittente ac throno restituente, mox ille monasteria quæque in S. Stephani templum collegit, et sanctis quatuor œcumenicis conciliis publice proclamatis in Nestorium, Eutychem, Severum et Soterichum Cæsareæ præsulem anathema ex ambone pronuntiavit. His interfuit Hypatius imperatoris ex fratre nepos a Severi communione penitus alienus. Hic cum Joanni communicaret, Theodosio sancto monasteriorum præposito centum auri libras tunc donavit, quas in monachos, qui rectam fidem et Chalcedone synodum actam tuerentur, distribueret. Imperator porro magistratuum nonnullis, ut in sancti Theodori Spharaciorum templo ex ambone hymni ter sancti subjicerent additamentum præcepit : ex quo populus indignatus, ex processionis precibus ad Triconchum eo die propter pulverem igneum habitis, se subduxit : cum etiam Timotheus omnibus ecclesiis per libellum scriptum edixit, ut ter sanctum hymnum, non emisso additamento, in publicis processionibus decantarent : quod plerique præ

A παντὶ ἀνθρώπῳ τῷ μὴ δεχομένῳ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον [57]· καὶ οὕτως προχειρισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ οὐ [58] κατεδέξατο ὁ ἡγούμενος. Ἰωάννης δὲ ὁ ἀρχιδιάκονος Τιμοθέου Μανιχαῖος ὤν, ὑβρίσας Τιμόθεον, τῷ βασιλεῖ ἐμήνυσεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀτιμάσας Τιμόθεον, χαλεπῶς κατὰ πρόσωπον ἀρνούμενον εὗρεν καὶ πάλιν ἀναθεματίζοντα τοὺς δεχομένους τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον. Ἰωάννης δὲ ὁ Ἀλεξανδρείας ὁ δυσσεβὴς ἐκώλυσε τοὺς Αἰγυπτίους ἀνέρχεσθαι εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, διὰ τὸ μὴ κοινωνεῖν ἐν τῇ ὑψώσει τῇ ἐν Χαλκηδόνι συνόδῳ. Φοβερὰ δέ τινα ὑπὸ δαιμονιώντων ἐγένετο εἰς Ἱεροσόλυμα τότε [59]. Ἀναστάσιος δὲ ἐπιθυμῶν γενέσθαι δοὺξ Παλαιστίνης, ὑπέσχετο τῷ βασιλεῖ, εἰ μὴ πείσω [60] Ἰωάννην τὸν μετὰ Ἠλίαν ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων κοινωνῆσαι Σευήρῳ, δίδειν
B τριακοσίας λίτρας χρυσίου. Λαβὼν δὲ τὴν ἀρχὴν ἦλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ Ἰωάννην μὴ πειθόμενον εἰς φρουρὰν ἐνέβαλεν. Ζαχαρίας δέ τις ἄρχων Παλαιστίνης, θεοφιλὴς ἀνήρ, ὑπέθετο τῷ ἐπισκόπῳ ζήλῳ θείῳ φερόμενος ὑποσχέσθαι τῷ δουκὶ ποιεῖν τὰ δοκοῦντα αὐτῷ, εἰ ἀποκατασταθῇ εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ. Τοῦ δὲ ἀπολύσαντος αὐτὸν, καὶ ἀποκαταστήσαντος, συναγαγὼν τὰ μοναστήρια εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου, καὶ ἀνελθὼν ἐπ' ἄμβωνος, ἀνεθεμάτισε Νεστόριον καὶ Εὐτυχέα καὶ Σευῆρον καὶ Σωτήριχον τὸν Καισαρείας, ἀναγορεύσας τὰς ἁγίας καὶ οἰκουμενικὰς τέσσαρας συνόδους· παρῆν δὲ καὶ Ὑπάτιος ὁ ἀδελφιδοῦς [61] (49) τοῦ βασιλέως μὴ κοινωνῶν τῷ Σευήρῳ τὸ σύνολον. Οὗτος κοινωνήσας τῷ Ἰωάννῃ τότε χρυσίου
C λίτρας ἑκατὸν Θεοδοσίῳ τῷ ὁσίῳ [62] ἐξάρχῳ ὄντι τῶν μοναστηρίων (50) εἰς διανομὴν τῶν ὑπὲρ τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι [63] ζηλούντων μοναχῶν δέδωκεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τινὰς (51) τῶν ἀρχόντων προσέταξεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τῶν Σφαρακίου ἐπ' ἄμβωνος τὴν προσθήκην τοῦ Τρισαγίου ὑποβάλλειν, ὥστε τὰ πλήθη ἀγανακτοῦντα ἐξελθεῖν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς λιτῆς γινομένης ἐν τῷ Τριχόγχῳ διὰ τὴν κόνιν· ἡνίκα καὶ Τιμόθεος δι' ἐγγράφου ὑπομνηστικοῦ πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις προσέταξε τὸ Τρισάγιον ἐν ταῖς λιταῖς μετὰ τῆς προσθήκης εἰπεῖν. Ὅπερ πολλοὶ φοβούμενοι ἐποίησαν. Οἱ δὲ μοναχοὶ ἄλλον ψαλμὸν ἦλθον ψάλλοντες. Τούτους δὲ ἰδὼν ὁ λαὸς ἔκραξεν· *Καλῶς ἤλθον οἱ ὀρθόδοξοι.* Στάσις τε πολλὴ γέγονε καὶ ἐμπρησμὸς οἴκων πολλῶν καὶ
D φόνοι μυρίοι, τοῦ ὄχλου καταβοῶντος Ἀναστασίῳ [64], καὶ ἄλλον βασιλέα αἰτούντων, Βιταλιανὸν δὲ πάντων εὐφημούντων, ὡς αὐτοκράτορα, ὥστε φυγεῖν Ἀναστάσιον, καὶ κρυβῆναι ἐν προαστείῳ ἐγγὺς Βλαχερνῶν, ὑπ' αὐτῆς δὲ Ἀρεάδνης ὑβρισθῆναι, ὡς πολλῶν κακῶν αἴτιον Χριστιανοῖς. Ἀλαμουνδάρου [65] δὲ τοῦ

VARIÆ LECTIONES.

[57] Τιμόθεός δὲ ἔφη —— σύνοδον om. A b f. [58] οὐ add. ex A b. [59] εἰς Ἱεροσόλυμα. τότε δέ τις Ἀναστάσιος b. [60] fort. πείσοι. [61] ἀδελφὸς A e. [62] ὁσίῳ om. A e f. [63] Χαλκηδόνι συνόδου λαλούντων A. [64] Ἀναστασίου a. [65] Ἀλαμουνδάρῳ τῷ φυλάρχῳ— βαπτισθέντι b.

JAC. GOARI NOTÆ.

(49) In Hyp tio error jam notatus, *nepos ex sorore Anastasii*, non ex fratre.

(50) Quis monasteriis præpositus in Ecclesia CP. exponit euchologium, et Codinus nostro labore illustratus.

(51) Eadem ab Evagrio lib. III, cap. ult. diversimode narrata.

φυλάρχου (52) τῶν Σαρακηνῶν βαπτισθέντος, Σευῆρος A ὁ δυσσεβὴς δύο ἐπισκόπους [66] ἔπεμψεν τῆς λώβης αὐτοῦ μεταδοῦναι αὐτῷ. Θεοῦ δὲ προνοίᾳ ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ὁ ἀνὴρ ἐβαπτίσθη τῶν δεχομένων τὴν σύνοδον. Τῶν δὲ ἐπισκόπων τοῦ Σευήρου διαστρέφειν τὸν φύλαρχον τοῦ ἀληθοῦς δόγματος σπευδόντων, θαυμαστῶς αὐτοὺς ἤλεγξεν Ἀλαμούνδαρος δραματουργίᾳ τοιαύτῃ· Ἔφη γὰρ [67] πρὸς αὐτούς· *Γράμματα*, φησὶν, *ἐδεξάμην σήμερον, ὅτι Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος* [68] *τέθνηκε σήμερον* [69]. Τῶν δὲ εἰπόντων ἀδύνατον εἶναι τοῦτο, ἔφη πρὸς αὐτοὺς ὁ φύλαρχος· *Καὶ πῶς Θεὸς γυμνὸς ἐσταυρώθη καθ' ὑμᾶς, εἰ μὴ δύο φύσεων ἦν ὁ Χριστὸς, εἴπερ μηδὲ ἄγγελος ἀποθνήσκει;* Καὶ οὕτω μετ' αἰσχύνης ἀνεχώρησαν οἱ τοῦ Σευήρου ἐπίσκοποι. Καβάδης δέ τινας τῶν ἐν Περσίδι Χριστιανῶν ἠγκυλοκόπησεν, οἳ μετὰ ταῦτα B περιεπάτησαν.

metu fecere. Cæterum monachi canticum aliud procedebant psallentes. Iis conspectis exclamavit populus: *Bene venerint orthodoxi:* ex quo tumultus vehemens exortus est, multarum domorum visa incendia, et innumeræ cædes perpetratæ, populi confusa plebe contumeliosis vocibus Anastasium impotente, et alium ad imperium advocante, et uno consensu, ceu jam declaratum imperatorem, acclamante Vitalianum: adeo ut fugerit Anastasius et Blachernis proxime in suburbio delituerit, eum vero, velut multorum auctorem malorum, conviciis usa Areadna corripuerit. Porro Alamundaro Saracenicarum tribuum principe baptizato (f) duos episcopos, eadem, qua ipse, tabe infectos, ut ipsi tabem in eum spargerent, ad eum destinavit. Ab orthodoxis vero synodo bene affectis, Dei providentia baptizatus, Severianis episcopis a vero **137** fidei sensu eum divertere studiose machinantibus, ipse Alamundarus arte mira commento hocce proposito eos coarguit: *Hodie*, inquit ad eos, *accepi litteras, quibus archangelum Michaelem obiisse hoc eodem die nuntiatur.* Respondentibus illis, rem esse quæ fieri nequiret, ad eos tribuum princeps convertit sermonem: *Et quomodo*, ait, *purus merusque Deus juxta mentem vestram fuit cruci suffixus, nisi duabus ex naturis constiterit Christus: quandoquidem neque angelus letho potest exstingui?* Atque ita cum dedecore Severiani episcopi discesserunt. Cabades porro quibusdam per Persidem Christianis poplitum succidit nervos, qui nihilo secius postmodum recta processerunt

A. M. 6006. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Ὁρμίσδα ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Βιταλιανὸς παραλαβὼν (53) πᾶσαν τὴν Θρᾴκην καὶ Σκυθίαν καὶ Μυσίαν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ πλήθη Οὔννων καὶ Βουλγάρων, παρέλαβεν τὴν Ἀγχίαλον καὶ τὴν Ὀδυσσόπολιν, πιάσας καὶ τὸν Κύριλλον τὸν στρατηλάτην Θρᾴκης, καὶ ἦλθεν πραιδεύων ἕως τοῦ Βυζαντίου. Φειδόμενος δὲ τῆς πόλεως ἐν Σωσθενίῳ ἐστρατοπέδευσεν. Ἀναστάσιος δὲ ἀπογνοὺς πέμπει C τινὰς τῆς συγκλήτου παρακαλῶν εἰρηνεῦσαι αὐτόν· καὶ ὤμοσεν [70] σὺν τῇ συγκλήτῳ, καὶ τοὺς ἐξορισθέντας ἐπισκόπους ἀνακαλεῖσθαι ἐν Ἡρακλείᾳ τῆς Θρᾴκης. Ὁ δὲ Βιταλιανὸς προσέθηκεν, ἵνα καὶ οἱ πρίγκιπες ἑκάστης σχολῆς ὀμόσωσι τοῦτο· καὶ Μακεδόνιος καὶ Φλαβιανὸς οἱ ἀδίκως ἐκβληθέντες ἀπολάβωσι [71] τοὺς ἰδίους θρόνους, ὁμοίως καὶ πάντες οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι, καὶ οὕτως συγκροτηθῇ [72] ἡ σύνοδος, ἐρχομένου καὶ τοῦ Ῥώμης, καὶ πάντων τῶν [73] ἐπισκόπων, καὶ οὕτω κοινῇ κρίσει ἐξετασθῇ [74] τὰ κατὰ τῶν ὀρθοδόξων τολμηθέντα. Τοῦ δὲ βασιλέως καὶ τῆς συγκλήτου καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων τε καὶ λαῶν ὀμοσάντων, καὶ βεβαιωσάντων ταῦτα οὕτως γίνεσθαι, εἰρήνη γέγονεν, καὶ ἐπανέζευξεν ἐπὶ τὰ ἴδια. Σεκουνδιανὸς (54) δὲ ὁ πατρίκιος ὁ γαμβρὸς Ἀναστασίου D ἐπ' ἀδελφῇ, πατὴρ δὲ Ὑπατίου, εἰς τοὺς πόδας Βιταλιανοῦ προσπεσὼν πολλοῖς δάκρυσιν, Ὑπάτιον [75]

A. C. 506. — *Romæ episcopi Hormisdæ annus primus.*

Hoc anno Vitalianus occupata universa Thracia, Scythia et Mysia, ducens secum ingentem Hunnorum et Bulgarorum numerum cepit Anchialum et Odyssopolim, ipsumque Thraciæ militiæ magistrum Cyrillum, prædis quaquaversus ad Byzantium usque abactis, comprehendit. At cum urbi parceret, ad Sosthenium castra metatus est. Anastasius rebus in desperatis senatorii ordinis nonnullos qui de pace agenda cum rogarent, misit; juravitque una cum universo senatu episcopos exsules Heracleam Thraciæ se revocaturum. His additum voluit Vitalianus, ut uniuscujusque scholæ principes idem jurejurando assererent; atque ut Macedonius et Flavianus propriis thronis injuste expulsi, eos reciperent, ac reliqui pariter episcopi suos; et ita demum convocaretur synodus, ad quam pontifex Romanüs et cuncti accederent episcopi; ut hoc pacto quæ adversus orthodoxos perperam decreta fuissent, communis judicii subjicerentur examini. Imperatore vero et universo senatu et magistratuum populique reliquis jusjurandum interponentibus, et data fide res ordine exposito gerendas affirmantibus, pax conciliata, et ipse domum repetiit. Porro Secundianus patricius Anastasii ex sorore gener, et

VARIÆ LECTIONES.

[66] ἐπισκόπους om. A. [67] γὰρ add. ex A e. [68] ὁ ἀρχάγγελος om. A e f. [69] σήμερον om. A f. [70] αὐτῷ καὶ ὀμόσαι b. [71] ἀπολάβωσι τ. ἰδ. θρ. ὁμ. om. A. [72] κροτηθῇ A. [73] τῶν add. ex A. [74] ἐξετασθῇ A, ἑτοιμασθῇ e, δοκιμασθῇ vulg. [75] Ὑπάτιον om. A a.

JAC. GOARI NOTÆ.

(52) Legendam exhibet historiam hanc Theodorus Lector lib. II.

(53) Eadem Marcellinus comes anno Anastasii vicesimo tertio et quarto, ab Evagrio lib. III, cap. 43, et Jornande, *De regn. et temp. success.*, memorata.

(54) Qui pluribus superioribus locis Σεκουνδῖνος scribitur.

Hypatii pater, ad Vitaliani pedes procidens, multis lacrymis Hypatium proprium filium ex vinculis, quibus tenebatur in Mysia, liberum et salvum recepit. Cæterum Hormisdas Romanus episcopus a Theuderico sollicitatus, qui Vitaliano favebat, Euodium episcopum et Vitalianum archidiaconum, indicto Heracleæ **138** concilio, legatos misit. Accesserunt etiamnum ex diversis locis episcopi circiter ducenti; qui tam a scelesto imperatore, quam a Timotheo Cpoleos episcopo delusi, re infecta recessere. Impius siquidem imperator, pactis violatis, ad papam Romæ ne venirent clam significavit; aliunde vero Vitaliano sacram Romæ mittendam dederat, qua papam ad concilium Heracleæ celebrandum ut accederet dolose invitabat. Plebs autem omnis et senatus universus Anastasium ceu perjurum conviciis impetebat. Ad quæ nefarius ille impudentissime dicebat, haberi legem, quæ imperatorem in necessitate constitutum pejerare ac mentiri jubeat. Hæc ille scelestus Manichæorum discipulus.

A. C. 507. — Hoc anno Anastasii perjuriis irritatus Vitalianus in ejus exercitus et reliquam omnem rempublicam multa mala exercuit; cædibus enim, rapinis et militum exauctorationibus eos vexans, ad irrogandam demum majorem contumeliam, singulis follibus singulos milites divendebat.

A. C. 508. — Hoc anno Unni, quibus Saber appellatio, Caspiarum portarum limitibus emensis, Armeniam suis incursionibus infestarunt; Cappadociamque et Galatiam et Pontum depopulati, ad Euchaita usque, quæ tantum haud subegerunt, progressi sunt: a quibus fugiens sacer Macedonius, et de vita ubique per viam periclitans, salvus tandem Gangram se recepit. Viri salutem ægre audivit Anastasius, et sub rigidissima custodia teneri jussit, misso etiam, ut ferunt, qui eum tolleret e medio. Ita consummatus, Gangræ in templo sancti marty-

τὸν ἴδιον υἱὸν ἐκ τῶν ἐν Μυσίᾳ δεσμῶν ζῶντα ἀπέλαβεν. Ὁρμίσδας δὲ ὁ ἐπίσκοπος Ῥώμης ὀχλούμενος ὑπὸ Θευδερίχου χαριζομένου [76] Βιταλιανῷ, (55) Εὐόδιον [76*] τὸν ἐπίσκοπον ἔπεμψεν καὶ τὸν Βιταλιανὸν ἀρχιδιάκονον ἐν τῷ [77] κροτηθῆναι τὴν ἐν Ἡρακλείᾳ σύνοδον. Ἦλθον δὲ καὶ ἐπίσκοποι ὡς [78] διακόσιοι ἐκ διαφόρων τόπων· οἵτινες ἐμπαιχθέντες ὑπὸ τοῦ παρανόμου βασιλέως καὶ Τιμοθέου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως ἀνεχώρησαν ἄπρακτοι. Ὁ γὰρ ἀσεβὴς βασιλεὺς παραβὰς τὰς συνθήκας, λάθρα ἐδήλωσεν τῷ πάππᾳ [79] Ῥώμης μὴ παραγενέσθαι [80]. Τῷ γὰρ Βιταλιανῷ σάκραν ἣν πέμψας τοῦ πέμψαι αὐτὴν εἰς Ῥώμην πρὸς τὸ παραγενέσθαι τὸν πάππαν ἐπὶ τὸ κροτηθῆναι σύνοδον ἐν Ἡρακλείᾳ. Πᾶς δὲ ὁ [81] λαὸς καὶ ἡ σύγκλητος παῤῥησίᾳ ἐλοιδόρουν Ἀναστάσιον ὡς ἐπίορκον. Ὁ δὲ παράνομος ἀναιδῶς ἔλεγεν νόμον εἶναι κελεύοντα βασιλέα κατ' ἀνάγκην ἐπιορκεῖν καὶ ψεύδεσθαι. Ταῦτα ὁ παρανομώτατος Μανιχαιόφρων.

A. M. 6007. — Τούτῳ τῷ ἔτει Βιταλιανὸς ἀγανακτήσας κατὰ Ἀναστασίου διὰ τὴν [82] ἐπιορκίαν, πολλὰ κακὰ τοῖς ὑπὸ Ἀναστάσιον [83] στρατοπέδοις καὶ τῇ λοιπῇ πολιτείᾳ ἐπεδείκνυτο, ἀναιρῶν καὶ ἁρπάζων καὶ ἀφλοπίζων, καὶ τέλος πρὸς ὕβριν ἕκαστον στρατιώτην μιᾶς φόλλεως [84] (56) ἐπίπρασκεν.

A. M. 6008. — Τούτῳ τῷ ἔτει Οὖννοι οἱ [85] λεγόμενοι Σαβὴρ [86] (57) περάσαντες τὰς Κασπίας πύλας τὴν Ἀρμενίαν ἐξέδραμον, Καππαδοκίαν τε καὶ Γαλατίαν καὶ Πόντον ληϊζόμενοι, ὡς καὶ Εὐχαΐταν [87] μικροῦ δεῖν παραστήσασθαι. Ὅθεν καὶ φυγὼν ὁ ἱερὸς Μακεδόνιος κινδυνεύων σχεδὸν εἰς Γάγγραν διεσώθη. Ὅπερ μαθὼν Ἀναστάσιος πικρῶς προσέταξεν αὐτὸν [88] ἐκεῖ [89] φυλάττεσθαι, πέμψας, ὥς φασι, καὶ τὸν ἀναιροῦντα αὐτόν. Τελειωθεὶς δὲ ἐν Γάγγραις κατετέθη ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου μάρτυρος Καλλινίκου ἔγγιστα τῶν λειψάνων αὐτοῦ πολλὰς ἰάσεις ἐπιτελῶν.

VARIÆ LECTIONES.

[76] χαριζομένου A b, χαριζόμενος vulg. [76*] Ἐνόδιον A. [77] ἐν τῷ] εἰς τὸ κρ. A. [78] ὡς om. A. [79] πάπᾳ h. l. et infra A. [80] παραγενέσθαι A, παραγίνεσθαι vulg. [81] ὁ add. ex A. [82] διὰ τὴν A e, δι' αὐτὴν vulg. [83] ὑπὲρ Ἀναστ. A e. [84] φόλλεως A, φόλεως vulg. [85] οἱ add. ex A. [86] Σαβὴρ A a, Σαβῆρες b; Σαμὴν vulg. [87] Εὐχαΐταν A b e, Εὐχαΐτα vulg. [88] αὐτὸν add. ex A. [89] ἐκεῖ] κακῶς b.

JAC. GOARI NOTÆ.

(55) Ut significet ægre Romanum pontificem Hormisdam adduci potuisse, ut synodum generalem celebrari sineret; idque jure, cum hæresis adeo in Oriente vigeret sub hæretico principe, essetque periculum, ne Patrum suffragiis non satis cautum esset COMBEFIS.

(56) Alii φόλλιν scribunt, et masculam faciunt vocem. Follis pretium pene incertum. Vilissimum exstitisse Anastasii ætate arguunt Theophanis verba, singulos milites singulis follibus εἰς ὕβριν æstimatos scribentis: mihi tamen non adeo leve ut obolo, vel æri minutiori adæquandum judicem. Recentioribus Græcis φόλλις, vel ut pronuntiant φόλλα, decima septima pars est asperi Turcici. Aspera Turcica, centum commutando Hispanico regali, sive nummo argenteo, me apud eos peregrinante, numerabantur. Suidas φόλλιν exponit obolum. In nummum itaque mille et septingenti milites a Vitaliano fuissent censiti: quæ certe non militum ὕβρις, sed ipsius Vitaliani censeretur stoliditas. Follis Petavio, ms. cujusdam Regii verbis edocto, nummus est ex duobus argenteis compositus, quos Miliarenses, ait, intelligimus: quorum singuli denarios, non veteres et Romanos, sed minores nummulos continent: de quibus ille vir eruditus ad integram animi satietatem, luculenta de folle Milliarensi ac nummorum minutiis Diatriba ad animadvers. in Epiphanium *De mens. et pond.* apposita.

(57) Hunnos Vitaliani auxiliares testatur Jornandes, *De regn. et temp. success.* Saberos Hunnos memorat Procopius lib. v, *De bello Persico* ad calcem. Varias eorum nationes Mæotim paludem incolentes numerat Agathias lib. v, alios Nephthalitas Procopius, lib. I ineunte. Utrum a Sabergan Hunnorum duce Hunni Saberi? mihi dubium. Hunnorum incursionem refert Marcellinus anno Anastasii 24, qui a Septembri 25 est Theophani.

Μακεδονίου νεκροῦ κειμένου (58) φασὶ τῇ χειρὶ κατασφραγίσασθαι τῷ σταυρῷ (59). Θεόδωρος δέ τις τῶν συνόντων αὐτῷ εἶδεν εἰς ὄναρ λέγοντα αὐτῷ· *Ἔκλαβε* [90], *καὶ ἀπελθὼν ἐπανάγνωθι Ἀναστασίῳ, καὶ εἰπέ· Ἐγὼ μὲν ἀπέρχομαι πρὸς τοὺς πατέρας μου, ὧν τὴν πίστιν τετήρηκα, οὐ παύσομαι δὲ ὀχλῶν τῷ Δεσπότῃ ἄχρις* [91] *οὗ ἔλθῃς, καὶ εἰς τὴν δίκην εἰσέλθωμεν.*

ris Callinici, ad ejus reliquias proximus, ubi morborum sanationes præstat, est reconditus. Macedonium mortuum ac jacentem narrant manu crucis sibi signum expressisse. Theodorus autem quidam ex ejus familiaribus vidit eum per somnium sibi dicentem : *Excipe ista : et abiens lege coram Anastasio, et dic ei : Ego quidem ad patres meos, quorum servavi fidem, vado : Dominum autem interpellare non desinam, donec tu quoque adveneris, et ad judicium subeundum una sistamus.*

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πλεῖστοι ἄνδρες (60) καὶ γυναῖκες καὶ παιδία [92] δεινῶς πληγέντα [93] ὑπὸ δαιμόνων ἀθρόως ὑλάκτουν· καθ' ὕπνους δέ τις εἶδέν τινα φοβερὸν λέγοντα, ὅτι διὰ τοὺς ἀναθεματισμοὺς τῆς συνόδου ταῦτα πάσχουσι.

139 Hoc etiam anno virorum, mulierum, ac puerorum quam plurimi graviter a dæmonibus vexati Alexandriæ frequentius ululabant. Per somnum autem quispiam vidit alium horrendæ speciei virum dicentem : Exsecrationum in synodum conjectarum causa hæc patiuntur

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ Ἀρεάδνη ἡ βασίλισσα ἐτελεύτησεν (61). Οἱ δὲ μοναχοὶ τῆς ἐρήμου θείῳ ζήλῳ κινούμενοι τέσσαρας διαμαρτυρίας συντάξαντες, δύο μὲν ἔπεμψαν τῷ βασιλεῖ, μίαν δὲ τοῖς ἄρχουσι τῆς χώρας, καὶ μίαν τῷ ἐπισκόπῳ Ἱεροσολύμων Ἰωάννῃ [94], διαμαρτυρούμενοι [95], μήτε τῆς ἁγίας ἐν Χαλκηδόνι συνόδου παρεξελθεῖν, μήτε τῷ δυσσεβεῖ Σευήρῳ κοινωνῆσαι· ἐπεὶ πρὸς θάνατον ἑτοίμως ἔχουσιν, ἐμπυρίζοντες καὶ τοὺς ἁγίους τόπους. Τοῦ δὲ ἐπισκόπου Θεσσαλονίκης [96] διὰ φόβον [97] τοῦ βασιλέως κοινωνήσαντος Τιμοθέῳ τῷ Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπῳ, τεσσαράκοντα ἐπίσκοποι τοῦ Ἰλλυρικοῦ καὶ τῆς Ἑλλάδος συνελθόντες εἰς ἕν, δι' ἐγγράφου ὁμολογίας, ὡς ἀπὸ ἰδίου μητροπολίτου, ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ εἰς Ῥώμην πέμψαντες, τῷ Ῥώμης κοινωνεῖν ἐγγράφως συνέθεντο. Τὸν Θεσσαλονίκης ἐπίσκοπον Θεόδωρος ἱστορικὸς (62) πατριάρχην ὀνομάζει ἀλόγως, μὴ εἰδὼς τὸ διατί [98].

Hoc eodem anno imperatrix Areadna etiam mortua est. Porro monachi deserta Palæstinæ loca inhabitantes divino fervore accensi quatuor fidei scriptas ediderunt obtestationes ; quarum duas quidem ad imperatorem, ad provinciæ præfectos unam, et alteram ad Hierosolymorum episcopum miserunt, palam professi, a sancta Chalcedonensi synodo nullatenus se discessuros, neque cum impio Severo communionem habituros, et promptos se mori, ut una quoque loca sancta incendant. Episcopo vero Thessalonicensi ob imperatoris metum cum Timotheo Cpoleos episcopo communionem tenente, quadraginta Illyrici Græciæque episcopi una convenientes, tabulis etiam testibus professi sunt, ab eo, velut a proprio metropolita, se discedere, missisque Romam tabulis Romani pontificis communionem observare polliciti sunt. Theodorus historicus Thessalonicæ episcopum appellat patriarcham : sed nulla prorsus ratione : nec cur ita scripserit, satis ipse novit.

A. M. 6009. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ἰωάννου τοῦ Νικαιώτου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας αἱρετικοῦ ἀποθανόντος, Διόσκορος ὁ μικρὸς [99] (63) Τιμοθέου τοῦ

A. C. 509. — Hoc anno Joanne Nicæota Alexandriæ episcopo hæretico vita functo, Dioscorus minor Timothei Æluri nepos Alexandrinus præsul

VARIÆ LECTIONES.

[90] ἔκβαλε A. [91] ἄχρις οὗ A, ἄχρι σὺ vulg. [92] παιδία] νήπια e. [93] πληγέντα A e, πληγέντες vulg. [94] Ἰωάννῃ add. ex A. [95] διαμαρτυρούμενοι A, διαμαρτυράμενοι vulg. [96] Θεσσαλονίκης A, Θεσσαλονικίας vulg. [97] φόβον A, φόβου vulg. [98] διατί : in A a 2 manu hæc adduntur : ὀνομάζει αὐτὸν οὕτως. [99] ὁ μικρὸς om. A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(58) Historia verbo tenus ex Theodoro Lect. deprompta : cujus proinde lectio Theophanis textum corruptum emendat in hunc modum : Μακεδονίου τελευτῶντος τοῦ ἐπισκόπου, φοβερόν τι συμβῆναί φασιν. Νεκρὸν γὰρ ὄντα σφραγίσασθαι τῷ τάφῳ· correctius meo judicio Theophanes τῷ σταυρῷ. *Cum esset mortuus, manu consignasse crucis signo* : potius populum, pro eo ac solenne episcopo.

(59) Et ut habet Cedr., ἄρας τὴν δεξιὰν χεῖρα, *Cum tumulo inferendus esset, aiunt sublata dextera cruce consignasse.* Pro eo scilicet more, quo summi sacerdotes cruce consignare solent, ut non sibi crucis signum ipse expresserit, ut interpr. reddidit, nec sepulcrum, ut Xylander vertit, sed astantem magis populum consignaverit. COMBEFIS.

(60) Talia passos hæreticos affirmat Baronius ad an. 515, num. 50 et 51

(61) Ad annum Anastasii 24 Areadnæ mortem locat Marcellinus, a cujus mense Septembri vicesimum quintum Theophanes numerat.

(62) Eum puto, qui vulgo Lectoris nomen accipit, de quo Suidas : Θεόδωρος ἀπὸ ἀναγνωστῶν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ΚΠ. ἔγραψεν ἱστορίαν ἐκκλησιαστικὴν ἀπὸ τῶν χρόνων Κωνσταντίνου, ἕως τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ· *Theodorus ex lectoribus Magnæ ecclesiæ CP. scripsit Ecclesiasticam historiam a Constantini temporibus, ad Justiniani imperium.* Sub Philippico imperatore vixisse, quæ de ipso Theodoro, et Himerico Chartulario narrantur a Suida v. Κυνήγιον, fidem faciunt. Allatii de Theodoris diatriba diutius exspectata, dubium omne propediem exsolvet.

(63) Nomen ejus memorat Evagrius, lib III, cap. 31 ad calcem. Ejus quoque occasione admissam Theodosii cædem, ac ejusdem in hæresim lapsum refert Liberatus Breviarii cap. 18 exeunte. Annos pontificatus 2, dies 146, obtinet apud Ecchellensem.

est institutus. Pro Alexandrinis vero civibus apud A imperatorem ob filii Calliopii augustalis necem legatione fungens, et Byzantium profectus, ab orthodoxis, qui adversus recta fidei sancita profectionem eum suscepisse arbitrabantur, publice per viam iter agens conviciis excipiebatur. Ob cædem itaque memoratam officio legati perfunctus, confestim discessit. Hæc vero fuit perpetratæ cædis causa: Dioscoro episcopo creato oppidanorum multitudo a reliquo ecclesiæ cœtu segregavit se, dicens: *Non sedet episcopus, nisi qui, prout sancti canones apostolici præscribunt, fuerit institutus.* Principis enim magistratus ad thronum eum subvexerant. Igitur ad sancti Marci Dioscoro profecto, convenientes clerici vestibus iterum induerunt et ordi- B nationis ritum circa eum iterato perfecerunt: atque ita ad sancti Joannis progressus sacram synaxim obivit. Cum vero filius Calliopii augustalis Theodosius et Aeacius militiæ magister istic adessent, turbæ tumultuantes augustalem, quod Anastasium **140** imperatorem laudasset, conviciis lacessere cœperunt: et deposito metu quidam impetu facto augustalis filium throno deturbatum interfecerunt. Magister autem militiæ Acacius quos apprehendere valuit, morte multavit. Eo nuntio accepto, in Alexandrinos ira motus est imperator. Dioscorus itaque ad eum legatione suscepta, animum emollivit. Cæterum Indos inter et Persas castrum est nomine Tzubdadeser, quo ingentium pecuniarum et pretiosi lapidis quam plurimi con- C geriem repositam audiens Cabades, occupare contendebat. Dæmones autem circa locum excubantes, ne in hominum potestatem cederet, impedimento erant. Admota itaque magorum et subinde Judæorum, quos penes se habebat, arte universa, nec proposito potitus, fusis ad Deum Christianorum precibus, locum se posse consequi persuasus, Christianorum, qui Persidem incolunt, episcopum quemdam præcepit adduci, qui synaxi peracta, divinorum particeps factus mysteriorum, et ad locum progressus, præsidiarios dæmones ex eo expulit, et nullo labore Cabadi castrum tradidit. Miraculo stupefactus Cabades, prima consessus sede episcopum voluit honoratum, Manichæis et Judæis illuc usque primos honores obtinentibus. Liberam quoque fecit potestatem, ut qui vellent, ad baptismum accederent.

Αἰλούρου ἀνεψιὸς προεβλήθη ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας· ἐλθὼν δὲ ἐν Βυζαντίῳ ὑπὲρ Ἀλεξανδρέων πρὸς τὸν βασιλέα πρεσβεύσασθαι διὰ τὸν φόνον τοῦ υἱοῦ Καλλιοπίου τοῦ αὐγουσταλίου, ἀπὸ τῶν ὀρθοδόξων δημοσίως ὑβρίζετο κατὰ πρόοδον νομιζόντων αὐτὸν κατὰ τῶν ὀρθῶν δογμάτων ἐληλυθέναι. Πρεσβεύσας οὖν διὰ τὸν φόνον [1], μετὰ σπουδῆς ἀνεχώρησεν. Ἡ δὲ φόνου αἰτία γέγονεν αὕτη· Χειροτονηθέντος Διοσκόρου, ἀνεχώρησαν τὰ πλήθη τῶν χωρικῶν [2] (64) λέγοντες, ὅτι *Εἰ μὴ καθὼς περιέχουσιν οἱ κανόνες τῶν ἁγίων ἀποστόλων, οὐ [3] καθέζεται ἐπίσκοπος.* Ἦσαν γὰρ οἱ ἄρχοντες [4] οἱ ἐνθρονίσαντες [5] αὐτόν. Ὁ δὲ Διόσκορος ἦλθεν εἰς τὸν ἅγιον Μάρκον· καὶ ἐλθόντες οἱ κληρικοὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν ἐκ δευτέρου, καὶ πάλιν ἐχειροτόνησαν. Καὶ οὕτως ἐλθὼν εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην ἐπετέλεσεν τὴν σύναξιν. Ὄντος δὲ ἐκεῖ Θεοδοσίου τοῦ υἱοῦ Καλλιοπίου τοῦ αὐγουσταλίου καὶ Ἀκακίου τοῦ στρατηλάτου, ἀτακτήσαντες οἱ ὄχλοι ἤρξαντο ὑβρίζειν τὸν αὐγουστάλιον, διὰ τὸ ἐπαινεῖν τὸν βασιλέα Ἀναστάσιον. Ἀδείας δὲ [6] γενομένης εἰσπηδήσαντές τινες [7] ἀπὸ τοῦ θρόνου καθεῖλον τὸν υἱὸν τοῦ αὐγουσταλίου, καὶ ἀνεῖλον αὐτόν. Ὁ δὲ στρατηλάτης Ἀκάκιος ὅσους ἠδυνήθη πιάσαι, ἀνεῖλεν. Καὶ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, ὠργίσθη κατ' αὐτῶν. Ὁ δὲ Διόσκορος πρεσβεύσας, κατεπράϋνεν αὐτόν. Μεταξὺ δὲ Ἰνδῶν καὶ Περσῶν (65) κάστρον ἐστὶν ὀνόματι Τζουβδαδεὲρ [8], ἔνθα πολλὰ χρήματα καὶ λίθους τιμίους εἶναι πολλοὺς Καβάδης μαθὼν, ἐπεζήτει τοῦτο λαβεῖν. Δαίμονες δὲ τῷ τόπῳ παρεδρεύοντες, ἐκώλυον αὐτὸ χειρωθῆναι. Πᾶσαν οὖν κινήσας τῶν παρ' αὐτῷ [9] μάγων ἐπίνοιαν, ἔπειτα δὲ καὶ Ἰουδαίων, καὶ τοῦ σκοποῦ μὴ ἐπιτυχὼν, πεισθεὶς διὰ τῆς πρὸς Θεὸν εὐχῆς τῶν Χριστιανῶν τούτου κυριεῦσαι, ἐπίσκοπόν τινα Χριστιανὸν τῶν ἐν Περσίδι περὶ τούτου παρεκάλεσεν [10], ὃς σύναξιν ἐπιτελέσας καὶ τῶν θείων μυστηρίων μεταλαβὼν, προσελθὼν τῷ τόπῳ, τοὺς ἐκεῖσε δαίμονας ἐξεδίωξεν· καὶ τῷ Καβάδῃ τὸ κάστρον ἀπόνως παρέδωκεν· τούτῳ Καβάδης καταπλαγεὶς τῷ σημείῳ, πρωτοκαθεδρίᾳ [11] τὸν ἐπίσκοπον ἐτίμησεν, ἕως τότε Μανιχαίων καὶ Ἰουδαίων προκαθεζομένων, ἄδειαν δὲ [12] παρέσχε καὶ τοῖς βουλομένοις βαπτίζεσθαι.

A. C. 510. — *Alexandriæ episcopi Dioscori annus primus.* D

Hoc anno Anastasius imperator virum terribilem

A. M. 6010. — Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Διοσκόρου ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀναστάσιος ὁ βασιλεὺς (66) εἶδεν

VARIÆ LECTIONES.

[1] φόνον] φόβον A f h. l. et infra. [2] σχωρικῶν f, κληρικῶν b. [3] οὐ add. ex A. [4] οἱ ἄρχοντες οἱ om. A. [5] ἐνθρονιάσαντες A. [6] τῆς δὲ ἀδείας A. [7] τινες om. A e. [8] Τζουβαδεὲρ A b, Τζουβαδὲρ a, Τζουβαδεσὲρ vulg. [9] παρ' αὐτοῦ A. [10] παρεκάλεσεν A, παρεσκεύασεν vulg. [11] πρωτοκαθεδρίᾳ τὸν ἐπίσκοπον] πρωτοκαθεδρίαν τῶν ἐπισκόπων A, πρωτοκαθεδρίαν τὸν ἐπίσκοπον vulg. [12] δὲ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(64) Ut clerici, non plebs rusticana promotioni per laicam potestatem factæ obstiterint, tumque eidem consenserint, ac a se probatum iterum ordinaverint. Alii tamen γωρικῶν habent, redditque Anastasius, *rusticorum, oppidanorum multitudo;* ut solet hoc genus hominum procacius esse. COMBEFIS.

(65) Historiam hanc ipsis pene verbis a Theodoro Lectore mutuatur Theophanes.

(66) Excerptum e Chronico Alexandrino.

ἐν ὁράματι ἄνδρα φοβερὸν βαστάζοντα κώδικα· καὶ τοῦτον ἀναπτύξας, καὶ εὑρὼν τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως, εἶπεν αὐτῷ· *Ἰδοὺ διὰ τὴν κακοπιστίαν* [13] *σου ἀπαλείφω δεκατέσσαρα ἔτη* (67), καὶ ἀπήλειψεν αὐτά. Ἐξυπνισθεὶς [14] δὲ καὶ προσκαλεσάμενος Ἀμάντιον τὸν πραιπόσιτον (68), εἶπεν αὐτῷ τὸ ὅραμα. Ὁ δὲ εἶπεν· *Κἀγὼ ἐθεασάμην ταύτῃ τῇ νυκτὶ, ὅτι παρισταμένου μου τῷ κράτει σου, χοῖρος μέγας* (69) *ἐλθὼν, καὶ δραξάμενός μου τῆς χλαίνης, κατέῤῥαξέν με εἰς τὴν καὶ ἀνήλωσεν.* Προσκαλεσάμενος δὲ Πρόκλον τὸν ὀνειροκρίτην (70) ἐξεῖπαν αὐτῷ τὰ ὁραθέντα. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι *Ἀμφότεροι οὐ μετὰ πολὺ τελειοῦσθε.* Τοῦ δὲ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Τιμοθέου ἀποθανόντος (71) Ἰωάννην τὸν Καππαδόκην πρεσβύτερον καὶ σύγκελλον (72) Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον προεχειρίσατο. Οὗτος χειροτονηθεὶς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα τὴν ἀποστολικὴν ἐνεδύσατο στολὴν (73). Ὁ δὲ λαὸς στάσιν πολλὴν ἐποίησεν τῷ Ἰωάννῃ τοῦ ἀναθεματίσαι Σευῆρον.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει, ἰνδικτιῶνι ια' (74), μηνὶ Ἀπριλλίῳ θ' [15], τέθνηκεν Ἀναστάσιος ὁ δυσσεβὴς βασιλεὺς, βασιλεύσας ἔτη κζ' καὶ μῆνας ζ' (75) τῷ σλδ' ἔτει ἀπὸ Διοκλητιανοῦ· καὶ ἐβασίλευσεν Ἰουστῖνος (76) ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς ἀντ' αὐτοῦ, ἀνὴρ πρεσβύτης καὶ πολύπειρος, ἀπὸ στρατιωτῶν ἀρξάμενος καὶ ἕως τῆς συγκλήτου προκόψας, Ἰλλυριὸς τῷ γένει. Τινὲς (77) δέ φασιν ὅτι θείῳ σκηπτῷ [16] κεραυνωθεὶς Ἀναστάσιος ἐμβρόντητος γέγονεν.

A. M. 6011. — *Ῥωμαίων βασιλέως Ἰουστίνου ἔτος α'.*

Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Ἰωάννου ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἰουστῖνος βασιλεύσας πᾶσιν ἄριστος

A in visione conspexit, codicem manu gestantem; quem cum aperuisset, et comperisset imperatoris nomen, dixit ei: *Ecce ob fidei tuæ perversitatem annos quatuordecim deleo:* totidemque delevit. Experrectus Amantium præpositum vocat, et narrat visionem. Dicit ille: *Ego quoque cernebam hac nocte astare me majestati tuæ, porcumque magnum irruentem chlamydemque meam prehendentem in terram me prostravisse, ac devorasse penitus.* Advocato itaque Procle somniorum conjectori res visas enarrant. Refert ille: *Brevi spatio uterque vestrum consummatur.* Timotheo vero Cpoleos episcopo fatis functo, Joannem Cappadocem presbyterum et syncellum Cpoleos instituerunt episcopum. Hic ordinatus tertio Paschatis die apostolicum induit amiB ctum. Populus autem multa importunitate contendebat a Joanne, ut Severum anathemate perstringeret.

141 Hoc eodem anno, indictione undecima, mensis Aprilis nono, Anastasius impius imperator occubuit: exegit in imperio annos septem et viginti, mensesque septem, trigesimo quarto supra ducentesimum anno a Diocletiani imperio: in cujus locum Justinus pius imperator, vir ætatis provectæ, et expertus rerum, a militiæ cingulo exorsus, et ad senatus usque ordinem promotus, Illyricus genere, suffectus est. Quidam autem autumant Anastasium fulmine de cœlo tactum mentis stupore e vivis excessisse.

C A. C. 511. — *Romanorum imperatoris Justini annus primus.*

Cpoleos episcopi Joannis annus primus.

Hoc anno Justinus imperii summam adeptus opti-

VARIÆ LECTIONES.

[13] δεκατέσσαρα ἔτη A, δεκατεσσάρεις vulg. [14] διυπνισθεὶς A. [15] θ'] ια' A e, κα' f. [16] σκηπτρῷ A.

JAC. GOARI NOTÆ.

67) *Chronicon Alexandr.*, διὰ τὴν ἀπληστίαν, *propter inexplebilem avaritiam.* Legendum fortasse ἀπιστίαν.

(68) Καὶ κουβικουλάριον, addit Chronic. idem.

(69) Justinum adumbrat, qui porcarius fuit. Zonaras.

(70) Chronic. Πρόκλον τὸν Ἀσιανὸν, τὸν φιλόσοφον καὶ ὀνειροκρίτην. Plura de eo Zonoras.

(71) Præsenti anno Timotheum CP. patriarcham obiisse ex Nicephori Chronico confirmat Baronius ad an. 517, n. 61.

(72) Quis syncellus dictum superius: patriarchæ nimirum concellaneus, mensæ, consiliorum, secretorumque conscius, et animæ fidus moderator, qui et spiritualis pater. Ex syncello primus hic Joannes in patriarchatu successor. Πάλαι γὰρ ὁ λεγόμενος σύγκελλος τοῦ πατριάρχου θανόντος εἰς τὸν ἐκείνου τόπον ἀντικαθίστατο, inquit Cedrenus. *Dictus olim syncellus, defuncto patriarcha, in ejus locum substituebatur.* Idem in Constantino Monomacho Seriphum Saracenorum eorum Caliphæ comparat. Hinc Joannes Syncellus θρόνου διάδοχος a Michaele Theophili filio apud eumdem Cedrenum declaratur. Is tamen mos, syncellum in patriarchæ locum evehendi, cujus primordia observamus, nonnisi circa octavum et nonum sæculum communem usum obtinuit. De syncello prooemium nostrum in Georgii Syncelli Chronica fusius.

D (73) Pallium episcopale, vel colobium, qui et saccus, patriarcharum proprium inter sacra celebranda ornamentum. Certe pallium episcopale pallio philosophico, a Christianis olim assumpto iisdemque ab apostolis olim commendato successisse scribit Baronius anno C. 336 num. 63. Colobium autem ecclesiasticum indumentum, quod ex synodo 7 discimus a Jacobo Domini fratre usurpatum, et a patriarchis CP. postmodum acceptum, ἀποστολικῆς στολῆς appellationem promeruit.

(74) Marcellinus et *Chronicon Alexandrinum* consentiunt.

(75) Theodorus Lector menses solos tres assignat, Evagrius dies amplius tres. Basilius Cilix apud Photium cod. 42 cum Theodoro convenit. Utrique diem unum vel alterum detrahit Marcellinus Comes. Quatuor addit codex Pal., quatuordecim Peyrez.

(76) Hæc iisdem pene verbis Theodorus Lector.

(77) Chronicon Alexandr.

mum se omnibus exhibuit. Fuit rectæ fidei studiosus et belli gloria præclarus. Uxori vero nomine Lupiciæ conjunctus, eidem imperii coronam impertiit, quam, dum redimiretur, Euphemiam populares tribus vocaverunt. Memoratus autem supra Vitalianus post Anastasii mortem Justino magno devinctissimus evasit, adeo ut magistri militiæ dignitatem ab eo consequeretur, et Byzantium profectus consulatum gereret, et consul declararetur et Presenti comes, tantaque apud imperatorem auctoritate polleret, ut Severum expelli juberet et occidi. Fuit enim Vitalianus rectæ fidei bene affectus. Eo nuntio accepto, fugit Severus, ac pariter Julianus Halicarnassi episcopus, et Dioscoro Alexandrinum adhuc episcopatum administrante in Ægyptum profecti de corruptibili et incorrupto motis quæstionibus magnos in ea tumultus excitarunt. Cæterum episcopi et clerici Roma venerunt, qui Hormisdæ Romani pontificis auctoritate muniti, freti quoque Vitaliani adhuc viventis potentia et Joannis Cappadocis Cpoleos episcopi etiam superstitis diligentia, sanctam Chalcedonensem synodum aliis tribus sacris synodis annumeraverunt, et una cum eis in sacras tabulas retulerunt. Cæterum impio Severo de medio sublato, Paulus recipiendis peregrinis in Eubulorum domo præpositus, Antiochiæ præsul ordinatus est : mille vero auri libras Antiochenæ civitati largitus imperator, in reliquas urbes multa passim æquitate est usus, et populares tumultus ubique compescuit. Xenaiam quoque, Philoxenum nomine, **142** Hierapoleos episcopum cum Manichæis sentientem, Petrumque Apameæ, cum omnibus eodem contagio afflatis in exsilium pius imperator expulit : et Amantium præpositum et Andream cubicularium et Theocritum Amantii comitem, quem imperatorem declarare proponebat, ceu tyrannidem meditatos, interfecit. Præpositus enim pecunias Justino donaverat in milites distribuendas, ea conditione, ut Theocritum imperatorem salutaret : exercitus vero populique tribus Theocritum imperare non sunt passi, sed Justinum principem renuntiaverunt :

A ἀνεδείχθη, ζηλωτὴς ὀρθοδόξου πίστεως ἔμπυρος [17] (78), καὶ ἐν πολέμοις εὐδοκιμῶν· σύμβιον δὲ ἔχων ὀνόματι Λουπικίαν [18], ἔστεψεν Αὐγοῦσταν· ἣν οἱ δῆμοι ἐκάλεσαν Εὐφημίαν [19] εἰς τὸ στέψαι αὐτήν. Βιταλιανὸς δὲ ὁ ποῤῥηθεὶς (79) μετὰ θάνατον Ἀναστασίου Ἰουστίνῳ τῷ μεγάλῳ σφόδρα ᾠκειώθη, ὥστε στρατηλάτου ἀξίαν παρ' αὐτοῦ δέξασθαι, καὶ ὑπατεῦσαι (80) ἐλθόντα ἐν Βυζαντίῳ καὶ ὕπατον ἀναγορευθῆναι, καὶ κόμητα Πρεσέντου [20] (81), παῤῥησίαν τε ἔχειν τοσαύτην πρὸς τὸν βασιλέα, ὥστε καὶ Σευῆρον προστάξαι (82) ἐκβληθῆναι καὶ ἀναιρεθῆναι. Λίαν γὰρ ἦν ὀρθόδοξος Βιταλιανός. Ὁ δὲ Σευῆρος ἀκούσας, ἔφυγεν, καὶ Ἰουλιανὸς Ἀλικαρνασσοῦ ἐπίσκοπος, καὶ εἰς Αἴγυπτον ἀπελθόντες, ταύτην ἐτάραξαν, τὸν περὶ φθαρτοῦ καὶ ἀφθάρτου λόγον κινήσαντες, B Διοσκόρου ἐπισκοποῦντος Ἀλεξανδρείας. Ἐπίσκοποι δὲ καὶ κληρικοὶ ἀπὸ Ῥώμης ἦλθον [21] λαβόντες αὐθεντίαν ὑπὸ Ὁρμίσδου ἐπισκόπου Ῥώμης, σπουδῇ Βιταλιανοῦ (83), Ἰωάννου [22] τοῦ Καππάδοκος ἔτι ζῶντος ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τὴν ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον συνέταξαν [23] τοῖς διπτύχοις (84) πρὸς ταῖς ἄλλαις ἱεραῖς τρισὶ συνόδοις. Σευήρου δὲ τοῦ δυσσεβοῦς ἐκ ποδῶν γεγονότος, Παῦλος ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας ὁ ξενοδόχος τῶν Εὐβούλου. Καὶ ἐδωρήσατο ὁ βασιλεὺς τῇ πόλει Ἀντιοχείας χιλίας λίτρας χρυσίου· καὶ ταῖς ἄλλαις δὲ πόλεσι πολλὴν εὐνομίαν παρέσχεν, κωλύσας καὶ τὰς δημώδεις ταραχάς. Ξεναΐαν δὲ τὸν Φιλόξενον ἐπίσκοπον Ἱεραπόλεως Μανιχαιόφρονα ὄντα, καὶ C Πέτρον Ἀπαμείας ἐξώρισεν ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς Ἰουστῖνος σὺν πᾶσι τοῖς μετέχουσι τῆς λώβης αὐτῶν. Ἀμάντιόν τε τὸν πραιπόσιτον (85), καὶ Ἀνδρέαν τὸν κουβικουλάριον, καὶ Θεόκριτον τὸν κόμητα Ἀμαντίου, ὃν ἐβούλετο ποιῆσαι βασιλέα, ὡς τυραννίδα μελετήσαντας ἀνεῖλεν. Ὁ γὰρ πραιπόσιτος δέδωκε Ἰουστίνῳ χρήματα ῥογεῦσαι, ὅπως Θεόκριτος [24] βασιλεύσῃ. Ὁ δὲ στρατὸς [25] καὶ οἱ δῆμοι οὐχ εἵλοντο τὸν Θεόκριτον βασιλεῦσαι, ἀλλ' Ἰουστῖνον ἀνεκήρυξαν. Αὐτοὶ δὲ δυσφορήσαντες τυραννίδα ἐμελέτησαν, καὶ ἀνῃρέθησαν. Ἀνεκαλέσατο δὲ ὁ βασιλεὺς πάντας τοὺς ἀδίκως [26] ἐξορισθέντας ὑπὸ Ἀναστασίου καὶ Ἀππίωνα τὸν πατρίκιον [27], ὃν ἐν Νικαίᾳ πρεσβύ-

VARIÆ LECTIONES.

[17] ἔμπυρος A, ἔμπειρος vulg. [18] Λουκίαν A. [19] Εὐφημίαν οἱ Δῆμοι ἐκάλεσαν στεφθεῖσαν αὐτὴν Αὐγοῦσταν b. [20] Περσέντου A. [21] ἦλθον —— Ῥώμης om. A. [22] σπουδῇ Βιταλιανοῦ, Ἰωάννου A, ὑπὸ Βιταλιανοῦ ἔτι ζῶντος, Ἰωάννου vulg. [23] συνέταξαν A, συνετάξαντο vulg. [24] Θεόκριτος A, Θεόκριτον vulg. [25] στρατηλάτης A e. [26] τοὺς ἀδ. A, τοῦ ἀδ. vulg. [27] πατρίκιον] πρεσβύτερον b c.

JAC. GOARI NOTÆ.

(78) Theodorus Lector.

(79) Marcellinus hoc eodem anno. Vitalianus Scytha Justini principis pietate ad rempublicam revocatus, CP. ingressus est : septimoque receptionis die magister militæ ordinatus.

(80) Quod anno Justini secundo contigit, Jornandes *De regn. et temp. success.*

(81) Magister militiæ in Præsenti, sive Præsentalis dicebatur, qui præsens imp. obsequio deputatus erat. De ejus muneribus Pancirollus in not. imp.

(82) Evagrius lib. IV, cap. 4, et Liberatus in Breviario, cap. 19.

D (83) Factum id Hormisdæ episcopi Romani auctoritate, studio Vitaliani, cum Joannes Cappadox CP. episcopus adhuc in vivis ageret. Sic et Anast. legit, non ut vitiose habent edita. COMBEFIS.

(84) Ut sancta Patrum illorum haberetur memoria, et eorum sancita probarentur. Hinc Patrum omnium ad diversas synodos œcumenicas convenientium, pro synodis singulis festos etiam dies singulos agunt Græci ad hodiernum usque diem : de quibus consulendum eorum Menæum.

(85) Jornandes, *De regn. et temp. success.* Evagrius lib. IV, cap. 2; *Chronicon Alexandrinum*, et Marcellini.

τερον[28] βίᾳ ἐχειροτόνησαν[28*]· ὃν ὁ βασιλεὺς ὡς ἐχέφρονα ἐποίησεν ὕπαρχον τῶν πραιτωρίων[29], καὶ Διογενιανὸν τῆς Ἀνατολῆς στρατηλάτην.

A quod illi graviter ferentes, et tyrannidem excitare aggressi, interfecti sunt. Cunctos demum ab Anastasio inique relegatos ab exsilio revocavit imperator, Appionem in primis patricium, quem invitum Nicææ jusserat ille ordinari: hunc vero Justinus velut prudentem et cordatum virum prætorio præfectum et Diogenianum militiæ magistrum in Oriente creavit.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐφάνη ἀστὴρ (86) ἐν τῇ Ἀνατολῇ φοβερὸς κομήτης, ὃς εἶχεν ἀκτῖνα ἐκπέμπουσαν[30] ἐπὶ τὰ κάτω, ὃν ἔλεγον οἱ[31] ἀστρονόμοι πωγωνίαν εἶναι [καὶ ἐφοβοῦντο[32]].

Hoc etiam anno stella apparuit in Oriente, terribilis nimirum cometa, e quo radii inferius demissi protendebantur: barbatum dicebant astronomi, et ab eo cuncti metuebant.

A. M. 6012. — *Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Παύλου ἔτος α'.*

A. C. 512. — *Antiochiæ episcopi Pauli annus primus.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Βιταλιανὸς ἐδολοφονήθη (87) ὑπὸ τῶν Βυζαντίων μηνιώντων[33] αὐτῷ διὰ τὸ πολλοὺς ἀνῃρηκέναι[34] τῷ καιρῷ τῆς ἐπαναστάσεως αὐτοῦ κατὰ Ἀναστασίου. Ἰωάννου δὲ τοῦ Καππάδοκος B ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τελευτήσαντος, Ἐπιφάνιος πρεσβύτερος τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας καὶ σύγκελλος ἐχειροτονήθη μηνὶ Φεβρουαρίῳ κε'. Ὁμοίως καὶ[35] Ὁρμίσδα τῆς Ῥώμης κοιμηθέντος Ἰωάννης τὴν ἐπισκοπὴν διεδέξατο.

Hoc anno Vitalianus a Byzantinis dolo interfectus est: quod enim rebellionis ejus in Anastasium tempore plurimæ cædes fuissent editæ, graviter ei succensebant. Joanne porro Cappadoce Cpoleos episcopo defuncto, Epiphanius ejusdem ecclesiæ presbyter et syncellus mensis Februarii die vigesimo quinto fuit ordinatus: et Hormisda pariter letho quiescente, Joannes Romæ episcopatum excepit.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐδημοκράτησεν τὸ Βένετον μέρος (88), ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι ταραχὰς ἐγείραντες

Hoc etiam anno Veneta factio, variis per omnes civitates tumultibus excitatis, plurima saxis facta

VARIÆ LECTIONES.

[28] πρεσβύτερον add. ex A. [28*] ἐχειροτόνησαν a, ἐχειροτόνησεν vulg. [29] τῶν πραιτωρίων A, τῷ πραιτωρίῳ vulg. [30] ἐκπέμπουσαν A e, πέμπουσαν vulg. [31] οἱ add. ex A. [32] καὶ ἐφοβοῦντο om. A f. [33] μηνιόντων A. [34] ἀνῃρηκέναι A, ἀναιρεθῆναι vulg. [35] ὁμοίως καὶ A, ὁμοίως δὲ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(86) Hæc ut præcedentia pene verbatim ex *Chronico Alexandrino.*

(87) Causam cædis aliam proferunt Evagrius et Jornandes citati. De eadem Marcellinus anno Justini secundo.

(88) Quatuor aurigantium in circo colores et factiones ad Prasinos et Venetos posteris temporibus reductos, qui de circensibus ludis copiosius tractavere, edisserunt: quas non in ludicris modo, sed et in seriis et politicis rebus sibi infensissime adversatas, ex historiarum serie discimus: quæ paucis exponit Balsamon in Trullanæ synodi can. 24: Τότε τῶν δήμων κατεξουσιαζόντων ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις, καὶ ποιούντων ταύτας ὅτε καὶ ὅπως ἠβούλοντο, ἐκ δαπανημάτων οἰκείων, ὡς καὶ ἐχόντων οἴκους, καὶ ἵππους καὶ ἱππῶνας, καὶ μέχρι καὶ νῦν περισωζομένους, καὶ προσόδους χάριν τῶν ἱπποδρομιῶν, καὶ τοῦ βασιλέως προσκαλουμένου, καὶ εἰς τοῦτο μὴ ἐξουσιάζοντος, πολλὰ στασιώδη καὶ ἄτοπα συνέπιπτον γίνεσθαι κατὰ τὸν τῆς ἱπποδρομίας καιρόν· τῶν μὲν προστιθεμένων τῷ δήμῳ τῶν Βενετῶν, τῶν δὲ τῷ μέρει τῶν Πρασίνων. Ἐν καιροῖς δέ τισι καὶ πόλεμοι συνεκροτήθησαν ἐμφύλιοι μέσον τῶν ἀντιθέτων μερῶν, καὶ κατὰ τῆς βασιλείου περιωπῆς ἀναιδῆ ῥήματα οἱ δημόται ἀπηρεύξαντο, καθὼς ἀπὸ διαφόρων χρονικῶν τοῦτο παρίσταται. Οἷόν τι γέγονε ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ, ἐπὶ τοῦ Ἀναστασίου, ἐπὶ τοῦ Φωκᾶ τοῦ τυράννου, καὶ ἐπὶ ἑτέρων βασιλέων· *Tunc cum populus in illis equorum curriculis nimia libertate, vel potius licentia uteretur, equorumque cursus celebraret, quomodo, et quando volebat, idque propriis expensis, ut qui haberet et domos, et equos, et stabula, quæ nunc etiam hucusque servantur, et reditus pro illis celebrandis, et imperator invitaretur, nullam autem ad eam rem potestatem haberet, illius cursus tempore multa turbulenta et absurda fieri contingebat: cum alii quidem factioni Venetorum, alii vero Prasinorum parti adjungerentur: aliquando vero etiam bella intestina excitata sunt inter adversas partes, et in imperatoris conspectu verba impudentiæ plena populares eructarunt: quemadmodum ex diversis chronicis ostenditur: sicut factum est imperante Justiniano, et tempore* C *Anastasii, et Phocæ tyranni, et aliorum imperatorum.* Circum, ejus ædes ac partes, factiones, studia, colores, dissidia, et horum omnium auctores graphice depingit Chronicon Alexandrinum: cujus verba non facile quibusvis obvia, plerisque tamen præsentis historiæ locis adeunda consulendaque, huc transferre necessitati futuræ consulturus necessarium duxi: Ῥῶμος πάλιν ἀρξάμενος ἔκτισε κερκέδιον ἐν τῇ Ῥώμῃ, ὅπερ ἱππικὸν ὠνόμασεν, θέλων διασκεδάσαι τὸ πλῆθος τοῦ δήμου Ῥώμης, ὅτι ἐστασίαζον, καὶ ἐπήρχοντο αὐτῷ διὰ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἐπετέλεσεν πρῶτος ἱππικὸν ἀγῶνα ἐν τῇ πόλει Ῥώμῃ εἰς ἑορτὴν τοῦ Ἡλίου, καὶ ὑπ' αὐτῶν τεσσάρων στοιχείων, τουτ' ἔστιν τῆς γῆς, καὶ τῆς θαλάσσης, καὶ τοῦ πυρὸς, καὶ ἀέρος, λογισάμενος ὅτι διὰ τοῦτο εὐτυχῶς φέρονται οἱ τῶν Περσῶν βασιλεῖς εἰς τοὺς πολέμους, ὡς τιμῶντες τὰ τέσσαρα στοιχεῖα. Ἐν τῇ Ῥώμῃ γὰρ οὐκ ἐτίμων τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, οὐδὲ ἐν μιᾷ ἑορτῇ. Ὁ δὲ τῆς Πισέων χώρας βασιλεὺς Οἰνόμαος ἀγῶνα ἐπετέλει ἐπὶ τὰ Εὐρώπια D μέρη μηνὶ Δύστρῳ τῷ Μαρτίῳ κε' τῷ Ἡλίῳ Τιτᾶνι, ὡς ὑψωμένῳ, ἀγωνιζομένης, φησὶν, τῆς γῆς καὶ θαλάσσης, τουτ' ἔστιν, Δήμητρος καὶ Ποσειδῶνος, καὶ τῶν ὑποκειμένων στοιχείων τῷ Ἡλίῳ, καὶ ἐβάλλετο κλῆρος μετὰ τοῦ αὐτοῦ Οἰνομάου βασιλέως, καὶ τοῦ ἐρχομένου ἀπὸ οἵας δήποτε χώρας καταγωνίσασθαι αὐτοῦ· καὶ ὅτε μὲν ὁ κλῆρος ἐκάλει τὸν Οἰνόμαον ἀγωνίσασθαι ὑπὲρ τοῦ Ποσειδῶνος ἐφόρει σχῆμα ἱμάτιον κυανὸν, ὅ ἐστι τῶν ὑδάτων, καὶ ὁ ἀνταγωνιζόμενος κατ' αὐτοῦ ἐφόρει τὸ χλοῶδες σχῆμα, ὅ ἐστι τῆς γῆς. Καὶ πάλιν εἰ ἤνεγκεν ὁ κλῆρος τῷ Οἰνομάῳ φορέσαι τὸ τῆς Δημήτρας σχῆμα, ἐφόρει τὸ χλοῶδες σχῆμα, καὶ ὁ ἀνταγωνιζόμενος αὐτοῦ ἐφόρει τὸ σχῆμα τοῦ Ποσειδῶνος, ὅ ἐστι τῶν ὑδάτων, τὸ κυανόν. Καὶ ὁ ἡττώμενος ἐφονεύετο, καὶ πλῆθος ἄπειρον ἤρχετο θεωρῆσαι τὸν αὐτὸν ἐτήσιον βασιλικὸν ἀγῶνα ἀπὸ ἑκάστης χώρας καὶ πόλεως. Καὶ οἱ μὲν τὰς παραλίους οἰκοῦντες πόλεις καὶ τὰς νήσους πολῖται, καὶ τὰς κώμας τὰς παραλίους ναῦται

lapidatione, multisque cædibus editis per civitates omnes, reliquum sibi populum subegit, et in magistratus ipsos temere sese extulit. Antiochiæ vero

A καὶ λιθασμοὺς καὶ φόνους πολλοὺς ἀπεργαζόμενοι. Ἐπήρχοντο δὲ καὶ τοῖς ἄρχουσιν. Ἀπὸ δὲ Ἀντιοχείας ἤχθη τὸ κακὸν τῆς ἀταξίας, καὶ οὕτως διεδόθη ἐν

JAC. GOARI NOTÆ.

ηὔχοντο τὸν φοροῦντα τὸ κυανὸν σχῆμα, τοῦτ' ἔστιν τοῦ Ποσειδῶνος νικῆσαι, οἰωνιζόμενοι, ὅτι ἐὰν ἡττηθῇ ὁ ὑπὲρ τοῦ Ποσειδῶνος ἀγωνιζόμενος, ἔκλειψις ἰχθύων γίνεται παντοίων, καὶ ναυάγια θαλάσσης, καὶ ἀνέμων βιαίων ταραχή. Οἱ δὲ μεσογείους οἰκοῦντες πολῖται, καὶ ἐπιχώριοι ἀγροικοὶ, καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ γεωργίᾳ κάμνοντες ηὔχοντο νικῆσαι τὸν φοροῦντα χλοῶδες σχῆμα, οἰωνιζόμενοι, ὅτι ἐὰν ἡττηθῇ ὁ ὑπὲρ τῆς Δημήτρας ἀγωνιζόμενος, ὅ ἐστιν ὑπὲρ τῆς γῆς, λιμὸς σίτου, καὶ σπάνις οἴνου, καὶ ἐλαίου, καὶ τῶν ἄλλων καρπῶν πάντων γίνεται. Καὶ ἐνίκησεν πολλοὺς ὁ Οἰνόμαος ἀνταγωνιστὰς αὐτοῦ ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Εἶχεν γὰρ καὶ τὸν Ἄψυρτον διδάσκοντα αὐτὸν πικρῶς τὴν ἡνιοχικήν· ὅστις Οἰνόμαος ἡττηθεὶς ὑπὸ Πέλοπος Λυδοῦ ἐφονεύθη. Τὸν δὲ ἱππικὸν ἀγῶνα πρῶτος ἐνόησεν Ἐνυάλιός τις ὀνόματι, υἱὸς Ποσειδῶνος, ἀγαγόμενος τὴν Λιβύην θυγατέρα τῆς Ἰοῦς, καὶ τοῦ Πίκου Διὸς, ὃς κρατήσας τὰ μεσημβρινὰ μέρη ἐκάλεσεν τὴν αὐτὴν χώραν Λιβύην εἰς ὄνομα τῆς αὐτοῦ γυναικός. Τὸν δὲ ἱππικὸν ἀγῶνα ὁ Ἐνυάλιος ἅρμασι δὴ πολλοῖς ἐφηῦρε, καθὼς συνεγράψατο Καλλίμαχος ὁ σοφώτατος ἐν τοῖς *Ἐτησίοις* αὐτοῦ. Καὶ λοιπὸν μετ' αὐτὸν ὁ Ἐριχθόνιο[ς] ἐπετέλεσεν, καὶ ἄλλοι ἐν διαφόροις τόποις ἐπετέλεσαν. Ὁ δὲ Οἰνόμαος πρῶτος αὐτὸς ἐπετελέσεν τὸν αὐτὸν ἱππικὸν ἀγῶνα ἅρμασι τετραΐπποις. Διὸ καὶ περιβόητος ἐγένετο καθὰ ἐν ταῖς Χάρακος τοῦ σοφωτάτου ἱστορίαις ἐμφέρεται· ὃς συνεγράψατο καὶ ταῦτα, ὅτι τὸ τοῦ ἱππικοῦ γυμνάσιον εἰς τὴν τοῦ κόσμου διοίκησιν ἐπινενόηται, τοῦτ' ἔστιν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῆς γῆς, καὶ τῆς θαλάσσης. Τοὺς γὰρ δώδεκα οἴκους ἱστόρησαν τοῦ Ζωδιακοῦ κύκλου τοῦ διοικοῦντος τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ τῶν ἀνθρώπων τὸν παροδικὸν βίον. Τὸ καὶ πέλμα τοῦ ἱππικοῦ, τὴν γῆν πᾶσαν εἶναι. Τὸν δὲ εὔριπον, τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῆς γῆς μεσαζομένην. Τὸν δὲ ἐπὶ τὰς θύρας καμπτὸν, τὴν ἀνατολήν. Καὶ τὸν ἐπὶ τὴν σφενδόνα, τὴν δύσιν. Τὰ δὲ ἑπτὰ σπαθία, τὸν δρόμον, καὶ τὴν κίνησιν τῆς ἀστρῴας τῶν ἑπτὰ ἀστέρων, καὶ τῆς μεγάλης ἄρκτου. Ὁ δὲ αὐτὸς Ῥῶμος βασιλεὺς πρὸς τιμὴν καὶ αὐτὸς τοῦ Ἡλίου, καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ τεσσάρων στοιχείων τὸν [ἐν] ἀγῶνα ἐν τῇ Ῥώμῃ πρῶτος ἐφευρὼν ἐπετέλεσεν ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ τῆς Δύσεως, ἤτοι τῆς Ἰταλίας ἅρμασι τετραπώλοις, τοῦτ' ἔστι τῇ γῇ, καὶ θαλάσσῃ, καὶ πυρὶ, καὶ ἀέρι. Καὶ ἐπέθηκεν ὁ Ῥῶμος τοῖς αὐτοῖς τέτρασι στοιχείοις τὰ ὀνόματα ταῦτα· τῇ γῇ τὸ Πράσινον μέρος, ὅ ἐστι τὸ χλοῶδες· τῇ δὲ θαλάσσῃ, τοῦτ' ἔστι τοῖς ὕδασι, τὸ Βένετον μέρος, ὡς κυανόν· τῷ πυρὶ τὸ ῥουσαῖον μέρος πυρῶδες· καὶ τῷ ἀέρι τὸ λευκόν. Κἀκεῖθεν ἐπενοήθη τέσσαρα μέρη ἐν Ῥώμῃ, ἐκάλεσε δὲ Πράσινον μέρος τὸ Πραισεντὸν, ὅ ἐστι Ῥωμαϊκὴ λέξις, ἥτις ἑρμηνεύεται, *ἐμπαράμονον*. Πραισεντεύειν γὰρ λέγεται τὸ παραμένειν· διότι ἡ χλοώδης γῆ διαπαντὸς ἵσταται σὺν τοῖς ἄλσεσι. Τὸ δὲ Βένετον ἐκάλεσεν διὰ τὸ εἶναι ὑπὸ τὴν Ῥώμην ἐπαρχίαν χώραν λεγομένην Βενετίαν, ἧστινος μητρόπολίς ἐστιν Ἀκυλήϊα· κἀκεῖθεν ἐξέρχονται τὰ κυανὰ, τοῦτ' ἔστι τὰ Βενέτια βάμματα τῶν ἱματίων. Καὶ προσεκόλλησεν τῷ Πρασίνῳ μέρει, ὅ ἐστιν τῇ γῇ· τὸ λευκόν φησι, τὸν ἀέρα καθότι βρέχει, καὶ ἁρμόττει τῇ γῇ. Τῷ Βενετίῳ μέρει, ὅ ἐστι τοῖς ὕδασι, προσεκόλλησε συμμίξας τὸ Ῥουσαῖον μέρος, ὅ ἐστι τῷ πυρὶ καθότι σβέννυσι τὸ πῦρ ὡς ὑποτεταγμένον αὐτῷ. Καὶ λοιπὸν οἱ τὴν Ῥώμην οἰκοῦντες διεμερίσθησαν τὰ μέρη, καὶ οὐκ ἔτι ὡμονόησαν πρὸς ἀλλήλους, διὰ τὸ ἐρᾷν ἕκαστος τῆς ἰδίας νίκης, καὶ ἀντιποιεῖσθαι τοῦ ἰδίου μέρους, ὥσπερ θρησκείας τινὸς, καὶ ὑπῆρξε μέγα σχίσμα ἐν τῇ Ῥώμῃ· καὶ μεγάλην ἔχθραν εἶχον πρὸς ἀλλήλους τὰ μέρη· *Nec diu feriatus Romulus circum in urbe designavit, quem Hippodromum dixit, ut seditiosæ plebis motus compesceret. Tumultuabatur enim adhuc, et regi periculum occisi fratris causa creabat. Primus ergo equestre certamen, seu Circensia instituit in urbe Soli, et subjectis illi quatuor elementis: terræ, inquam, et mari, ignique, et aeri dedicata: ratus ea de causa Persarum reges bella feliciter patrare, ut qui quatuor naturæ elementa venerarentur. Romæ etenim ante eum diem nullus elementis honor, nec festa lux ulla. Œnomaus vero rex Pisæ ad Europæ partes, certamen peregit mense Systro, hoc est, Martio, vicesimo quinto Martii in Solis ut Titanis excelsi cultum. Certantibus, inquit, terra et mari: hoc est, Cerere et* B *Neptuno, cæterisque Soli subjectis elementis. Sors deinde mittebatur inter Œnomaum et alterum, ex quacunque ille parte orbis venisset, qui cum Œnomao certaturus erat. Et siquidem sorte Œnomaus pro Neptuno certaturus esset, vestem sumebat cæruleam, quod is sit color aquarum. Contra vero, qui cum illo pugnaturus erat, viridi ornatu utebatur: quod terra vireat. Si rursum sors Œnomaum pro Cerere designasset, viridi cultu utebatur: et alter antagonista cæruleo schemate utebatur, quod aquas et Neptunum imitabatur. Victus mortis victima fiebat. Ad quod regium et anniversarium certamen infinita hominum copia ex omnibus oris et urbibus confluebat. Ac maritimi quidem et insulani, quique vicos littorales nautæ incolebant, vovebant illi victoriam, qui Neptuni, hoc est, cæruleum ferebat colorem: quod existimarent, magnam, si vinceretur, futuram piscium charitatem, naufragia, flaminum ingentes procellas. Contra, qui con*C *tinentem inhabitabant, mediterranei cives, et agricolæ, et tota agrestium turba, illum vivere optabant, qui terræ colorem herbaceum ac viridem gestaret, rati magnam annonæ caritatem ac famem, vinique, et olei, frugumque omnium inopiam secuturam. Atque Œnomaus quidem multos ex adversariis suis multis annis vicit, quod Apsyrtum aurigationis peritissimum haberet magistrum. Fuit tandem victus Œnomaus et interfectus a Pelope Lydo. Primus equestrium certaminum auctor fertur Enyalius quidam Neptuni filius, qui Libya Jus et Jovis Pici filia in uxorem ducta, oras ad meridiem pertinentes bello subactas ab uxore Libyam nuncupavit. Ludos Circenses autem, seu aurigationem multorum curruum Enyalius excogitavit, quemadmodum Callimachus scriptor sapientissimus in Annalibus suis notavit. Enyalium secutus est Erichthonius, ac deinceps alii in variis terræ partibus eosdem ludos celebrarunt. Œnomaus vero primus hoc equestre certamen qua*D *drigis, hoc est, quadrijugis equis currum vehentibus instituit: unde tantopere celebratus est, ut sapientissimi Characis historiæ memorant, qui et rationem ludorum equestrium explicavit, cum ostendit illos ad universi naturam declarandam repertos, hoc est, cœli, terræ, maris: etenim duodena ædificia retulerunt ad signiferi, seu Zodiaci duodena signa, cum Zodiacus et terram, et mare, vitamque mortalium communem dispenset. Per aream Hippodromi terram referebant totam. Euripus mare ab terra exstante medio sinu contentum designabat: flexus primus ad ostia, orientem, alter, sive meta extrema, occasum. Septem intervalla spatia, et metæ ad Hippodromi medium motum siderum septem errantium, et ursæ majoris. Romulus porro et ipse ad cultum Solis, et subjectis illis quatuor elementis, certamen in urbe primus auctor celebravit, in ea Occidentis, sive Italiæ regione, quadrijugo curru, hoc est terræ, mari, igni, aeri. Indidit quoque Romulus quatuor elementis hæc nomina: A terra Prasinam factionem nominavit, viridem nempe*

πάσαις ταῖς πόλεσι, καὶ ἐπεκράτησεν [36] ἐπὶ χρόνους πέντε, καὶ ἔσφαζον τοῖς ξίφεσιν τοὺς ὑπαντῶντας Πρασίνους, καὶ τοὺς κατ' οἶκον κρυπτομένους· ἀνιόντες δὲ ἐφόνευον, μὴ τολμώντων τῶν ἀρχόντων ἐκδίκησιν τῶν φόνων ποιῆσαι. Ταῦτα δὲ ἐπράττοντο ἕως ἔτους ἕκτου Ἰουστίνου τοῦ εὐσεβοῦς.

A seditionis malum primo natum, in reliquas deinde civitates derivatum est, et per annos quinque invaluit: gladiis vero Prasinos obviam sibi factos, atque etiam per domos sese occulentes, ipsi intro se immittentes obtruncabant, magistratibus de tot cædibus pœnas sumere non audentibus. Hæc autem ad sextum usque pii Justini annum facinorose gerebantur.

A. M. 6013. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Ἐπιφανίου ἔτος α'.*

Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Τιμοθέου (89) *ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει πολέμου κινηθέντος μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Περσῶν (90) Ἰουστῖνος ἀπέστειλε πρέσβεις καὶ δῶρα πρὸς Ζιλίγδην [37] (91) τὸν ῥῆγα τῶν Οὔννων, καὶ συνέθετο μεθ' ὅρκων πατρίων συμμαχῆσαι τῷ βασιλεῖ Περσῶν. Ἀποστείλας δὲ καὶ Κα-

A. C. 513. — **143** *Cpoleos episcopi Epiphanii annus primus.*

Alexandriæ episcopi Timothei annus primus.

Hoc anno Persas inter et Romanos bello revocato, Justinus legatos et munera ad Ziligdem Hunnorum regem destinavit: ille, interpositis ex patrio B more juramentis, adversum Persas imperatori suppetias ferre promisit. Aliis porro a Cabade una

VARIÆ LECTIONES.

[36] καὶ οὕτως —— ἐπεκράτησεν om. A. [37] Ζιλίγδην A e passim.

JAC. GOARI NOTÆ.

colorem: mari Venetam, ab aquis nempe cæruleam: ignis Russatam, quod purpura ignem colore exprimat: aeris, Albatam. Et inde quatuor in urbe factiones exstiterunt. Vocavit autem Prasinam turbam Præsentem, quæ vox Latina significat astantem: præsentem enim esse, astare valet; quod terra virens cum nemoribus semper nobis adsit, et persistat. Venetam appellavit, quod Veneta provincia subjecta sit Romæ, cujus caput est Aquileia, ubi cærulei tinguntur panni, et conjungitur cum Prasina factione, hoc est, terra. Albatam aeri assignat, quod irriget terram, ac eidem subserviat, et opportunus aer fit illi. Factioni Venetæ Neptuno sacræ, Russatam assignavit, quæ ignem refert; eo quod aqua aerem sibi subjectum quasi deleat. Cæterum Romani C *hoc modo in factiones dissecti propter dissidia partium, dum quisque eam cupiit superiorem familiam, cui ipse maxime favebat, graviter inter se dissidebant; quod quisque pro sua factione, velut pro aris et focis propugnaret. Odia igitur intestina et dissidia gravissima inter factiones in urbe exstabant.* Hæc *Chronicon Alexandrinum*: ex quo si partibus in suis omnibus veram non tenes historiam, aliarum saltem apertum sensum et lucem ex eo non obscuram percipies. Quodque Theophanem spectat, in cujus lectione voces istæ οἶκος ἐν ἱπποδρόμῳ, παλάτιον ἱπποδρόμου, πέλμα, εὔριπος, καμπτήρ, σφενδόνη, διίππιν, σπαθίον, et aliæ nonnihil animum cohibere possent: ex his habes, οἴκους ἱπποδρόμου, regias ædes ad Hippodromi latera fuisse duodecim: occurrunt earum nomina pleraque tum in historia nostra, tum in *Originibus CP.* a lectore, si lubeat, adeundis. Πέλμα constat esse circi aream, et quo decurritur, spatium, sive solum: Euripus D fovea est medio spatio præfato aquæ continendæ, et naumachiæ celebrandæ destinata: latitudinem ejus et profunditatem describit Thomas Dempsterus in Romanis antiquitatibus, ubi de circo. Καμπτόν sive καμπτῆρα carcerem e quo prodeunt, et reflectuntur equi, putabis: metam ultimam σφενδόνην fundæ referentem figuram. Διίππιν, bigæ spatium est: et σπαθίον tandem meta quævis, et obeliscus ad gladii formam ad mediam circi spinam erectus, de quibus præfatus Dempsterus, Lipsius, Onuphrius, Pancirollus, et qui Romanas origines tractavere reliqui. Hoc unum adverto, factionum memoratarum duas tantum in historia hac haberi memoriam, Prasinæ et Venetæ: alias temporibus ultimis vel exstinctas, vel istis adjunctas: bella tamen et dissidia inter se fovisse perpetua, adeo ut dissensionum flammis ad urbes etiam alias deportatis integræ provinciæ, et totum pene imperium conflagrarit. Prasinam insuper ubique ferme numero majorem observabis, principis potestati minus subditam, et erga eum religionis infensam: Venetam ex adverso compositam magis et moderatam imperatorum affectus ad se pellexisse. Istorum exempla suppeditat index, verbis *Prasini, Veneti, Factiones, Circus*, etc. Paucis Corippus lib. I:

Aurigas totidem, totidem posuere colores,
Et fecere duas studia in contraria partes.

(89) Timothei annis 17 addit Ecchellensis ob historicam fidem hic adeundus, dies 17. Reliquos Alexandriæ patriarchas, eorum nomina, gesta, ætates, ordine penitus a Theophane diverso recenset idem Ecchellensis; illi vel Theophani fidem elevare non est hujus negotii. Quos a mundi conditu 6028, Christi vero natalibus 528, patriarcham Timotheum secutos ponit cum aliis a Theophane expressis conferendos ex ejus scriptis depromo. Primus est Theodosius, cujus anni sunt apud eum 31, dies 131; ad ejus tempus Gajanum (cujus mores breviter percenset pag. 122) recenset. Sequitur Petrus, cujus pontificatus anni 1, dierum 362 memoratur: cujus historia pag. 123 Pauli successus, et Apollinaris ætatem includit. Petro apud Ecchellensem sufficitur Damianus, regitque Ecclesiam Alexandrinam annis 35, diebus 358. Succedit Anastasius annis 12, diebus 190. Hunc excipit Andronicus annis 6, diebus 16, Heraclii imperatoris temporibus. Benjamin deinde pontificatum adeptus est annos 39, quem postmodum annis 16, diebus 273, tenuit Agathon: ad prioris autem breviarium memorat Ecchellensis Cyrum patriarcham et Ægypti gubernatorem. Joannes tandem eleemosynarum insignibus notus thronum suscepit anno ab orbe condito 6173, et a Christo nato 673, eoque annis 8 potitus est. Alii deinde patriarchæ subjunguntur 37, quorum ultimus Athanasius anno a Christi incarnatione 1254 pontifex renuntiatus fuit. Frustra referrentur eorum nomina, cum ad eorum tempus omne patriarcham nullum Theophanes recenseat.

(90) Lazorum a Persis defectionem bello causam dedisse ex ipsis Theophanis, et auctorum aliorum testimoniis, post secundum annum exponemus: adeoque præsentem narrationem suo loco motam, et inferius reponendam historiæ veritas suadet.

(91) *Chronicon Alexandr.* Ζίλγβιν nominat: cum quo verborum Theophanis concordia præsentem historiam ab eo descriptam demonstrat. Non omittendæ hic variæ lectiones.

cum missa legatione acceptis, cum eo pariter præliari spopondit. Nuntio accepto graviter offensus est Justinus. Ad bellum itaque contra Romanos movendum misit Ziligdes hominum viginti millia : Justinus novo de pace tractatu per legatos instaurato, datisque quasi super alia re litteris, Cabadi Persarum regi de Ziligde, ut Romanis auxilia daturum etiam cum juramento pactus fuerit, significat : in eum finem dona plurima accepisse, Persas Romanis prodere meditari : nos itaque velut fratres, inquit, in amicitiam redire, et a canibus istis hoc pacto minime deludi oportet. Cabades igitur Ziligdem seorsim interrogat, num ita deludentibus Persis, accepisset a Romanis munera? *Ita est*, respondet ille. His exarsit Cabades, et ipsum interfecit : missisque per noctem Persarum agminibus copias ejus delevit, eum dolo ductum ad se accessisse suspicatus. Ii demum quibus fuga permissa est domum redierunt.

A βάδης πρὸς αὐτὸν, συνέθετο καὶ αὐτῷ [38]. Τοῦτο δὲ μαθὼν ὁ Ἰουστῖνος, ἐλυπήθη σφόδρα. Ἀπέστειλεν [39] δὲ πρὸς τοὺς Πέρσας ὁ Ζιλίγδης μετὰ χιλιάδων εἴκοσι τοῦ πολεμῆσαι Ῥωμαίους. Ὁ δὲ Ἰουστῖνος ἐδήλωσε Καβάδῃ τῷ βασιλεῖ Περσῶν πρεσβεύων περὶ εἰρήνης, καὶ ὡς ἐπ' ἄλλῳ τινὶ γράψας, καὶ περὶ Ζιλίγδη, ὅτι συμμαχίας ὅρκους ἔχει μετὰ Ῥωμαίων, καὶ ὅτι δῶρα ἔλαβεν πολλὰ, καὶ βούλεται προδότης γενέσθαι τῶν Περσῶν, καὶ ὅτι δεῖ ἡμᾶς ἀδελφοὺς ὄντας εἰς φιλίαν ἐλθεῖν, καὶ μὴ ὑπὸ τῶν κυνῶν τούτων οὕτως [40] παίζεσθαι. Ὁ δὲ Καβάδης ἐπηρώτησε [41] κατ' ἰδίαν τὸν Ζιλίγδην, εἰ ἔλαβεν παρὰ Ῥωμαίων δῶρα, προτραπεὶς κατὰ Περσῶν (92). Ὁ δὲ εἶπεν· *Ναί*. Καὶ ὀργισθεὶς ὁ Καβάδης ἐφόνευσε αὐτὸν, καὶ διὰ τῆς νυκτὸς πέμψας πλήθη Περσῶν, ἀνεῖλεν τὸν λαὸν αὐτοῦ, B ὑπονοήσας, ὅτι δόλῳ ἦλθον [42] πρὸς αὐτόν. Ὅσοι δὲ ἠδυνήθησαν φυγεῖν, ἀνέζευξαν εἰς τὰ ἴδια.

Euphrasius autem Antiochenus Chalcedonensis synodi Patrum et ipsius papæ Romani nomina diptychis expunxit. Postmodum vero metu pœnitens redditus, quatuor synodos publice promulgavit.

Εὐφράσιος δὲ ὁ [43] Ἀντιοχείας τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἐξέβαλε τῶν διπτύχων, καὶ τὸ ὄνομα Ὁρμίσδα [44] τοῦ πάππα Ῥώμης. Μετὰ δὲ ταῦτα φοβηθεὶς, τὰς τέσσαρας συνόδους ἐκήρυττεν.

Cæterum Cabades Persarum rex Romanorum imperatorem domus suæ curatorem instituere proposuit : majorem quippe natu filium, quem Persarum leges ad regnum vocabant, vel ab eo secundum, quod oculus ei foret effossus, regnare noluit : Chosroem autem ex Aspede sorore susceptum diligebat pater. Quare cum Romanis pacem habere decrevit, et Chosroem imperatoris filium instituere meditatus, Byzantium legatos ad Justinum mittit. Imperator adoptivum ex senatus consilio eum fieri non admisit : merum enim dolum Romanorumque perniciem, Proclo quæstore viro prudente ac sagaci præclare id suadente, ejusmodi arte parari persenserunt.

Καβάδης δὲ ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς (93) τὸν τῶν Ῥωμαίων βασιλέα ἐπίτροπον τοῦ ἑαυτοῦ οἴκου καταλιπεῖν ἠθέλησεν· οὐ γὰρ ἐβούλετο τὸν πρεσβύτερον αὐτοῦ υἱὸν (94), καὶ ὁ νόμος Περσῶν ἐκάλει τοῦ ἄρξαι, οὐδὲ τὸν δεύτερον, διότι τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκέκοπτο [45] (95), Χοσρόην δὲ ὡς ἐκ τῆς Ἀσπέδου [46] (96) C ἀδελφῆς γεννηθέντα ἠγάπα ὁ πατήρ. Ἔδοξεν οὖν αὐτῷ εἰς Ῥωμαίους εἰρηνεῦσαι· καὶ Χοσρόην ἐποιεῖτο παῖδα [47] τοῦ βασιλέως γενέσθαι· ἐπὶ τούτοις πρέσβεις εἰς τὸ Βυζάντιον πρὸς Ἰουστῖνον ἔπεμψεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν σύγκλητον εἰς βουλὴν καλέσας οὐ κατεδέξατο τοῦτο γενέσθαι, δόλον καὶ προδοσίαν Ῥωμαίων τοῦτο καλοῦντες, Πρόκλου κοιαίστωρος ἀνδρὸς συνετοῦ καὶ ἀγχίνου [48] τοῦτο καλῶς βουλευσαμένου.

A. C. 514. — **144** Hoc anno Dyrrhachium novæ Epiri in Illyrico civitas plagam cœlitus immissam accepit. Imperator vero vim pecuniarum ingentem ad civitatis instaurationem erogavit. Parem cladem passa est Corinthus Græciæ metropolis; et in eam magna quoque liberalitate usus est.

A. M. 6014. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἔπαθεν ὑπὸ θεομηνίας (97) τὸ Δυῤῥάχιον πόλις τῆς νέας Ἠπείρου τοῦ Ἰλλυρικοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς πολλὰ χρήματα παρέσχεν εἰς ἀνανέωσιν τῆς πόλεως. Ὁμοίως δὲ καὶ ἡ Κόρινθος μητρόπολις τῆς Ἑλλάδος, καὶ ταύτην [49] μεγάλως D ἐφιλοτιμήσατο.

A. C. 515. — *Antiochiæ episcopi Euphrasii annus primus.*

A. M. 6015. — *Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Εὐφρασίου ἔτος α'.*

VARIÆ LECTIONES.

[38] καὶ αὐτῷ] fort. καὶ αὐτός. [39] ἀπέστειλεν] ἀπῆλθεν b. [40] οὕτως om. A. [41] ἐπηρώτησε] ἐδήλωσε A. [42] ἦλθον A, ἦλθεν vulg. [43] ὁ add. ex A. [44] Ὁρμίσδα add. ex A. [45] ἐκέκοπτο A. [46] Ἀσπέδου A, Ἀσπεδέδου a, Ἀσπεύδου e, ὃς ἐκ τῆς ἀδελφῆς Ἀσπεδέδου ἐγεννήθη b. [47] ἐποίει τὸν παῖδα A b. [48] ἀγχίνου A, ἀγχίνους vulg. [49] καὶ ταύτην A, καὶ αὐτὴν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(92) Anast. barbariuscule, *hortatus adversus Persas. Auxiliarius Romanis in Persas accitus.* Interpres forsan scribere voluit, *num ita deludendis Persis*, etc. Combefis.

(93) Hæc auctori Procopius lib. I *De bello Persico*, suggessit.

(94) Ejusdem secum nominis.

(95) *Nam monophthalmum, vel alium defectum corporis patientem nefas Persis regem constituere.* Procopius.

(96) *Abenedo* scribit Procopius citatus.

(97) Evagrius lib. IV, cap. 8.

A Τούτῳ τῷ ἔτει Τζάθος ὁ τῶν Λαζῶν βασιλεὺς (98) ἀποστατήσας [80] τῆς τῶν Περσῶν βασιλείας, Καβάδου βασιλεύοντος, καὶ φιλοῦντος τὸν Τζάθον, ὡς καὶ προβαλλόμενον αὐτὸν [81] βασιλέα τῶν Λαζῶν, ἦλθεν πρὸς Ἰουστῖνον εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ παρεκάλεσε τὸν βασιλέα Χριστιανὸν αὐτὸν γενέσθαι, καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἀναγορευθῆναι βασιλέα τῶν Λαζῶν (99). Ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτὸν μετὰ χαρᾶς δεξάμενος ἐφώτισεν αὐτὸν (1), καὶ υἱὸν ἀνηγόρευσεν. Ἔγημε δὲ καὶ γυναῖκα Ῥωμαίαν, τὴν ἔγγονον [82] Ὁμοῦ τοῦ πατρικίου καὶ ἀποκουροπαλάτου (2), Οὐαλερίαν [83], ἥντινα καὶ εἰς τὴν ἰδίαν χώραν ἔλαβεν, προχειρισθεὶς παρὰ Ἰουστίνου βασιλεὺς τῶν Λαζῶν, φορέσας στέφανον καὶ χλανίδα [84] (3) βασιλικὴν ἄσπρην (4) ἔχουσαν ταυλὶν χρυσοῦν (5), ἐν ᾧ ἐκ κεντητοῦ ἐνεκεχάρακτο [85] ἡ εἰκὼν τοῦ βασιλέως Ἰουστίνου, καὶ στιχάριν (6) B ἄσπρον ἔχον πλουμία (7) χρυσᾶ, καὶ εἰκόνα τοῦ βασιλέως· τὰ γὰρ τζαγγία (8) αὐτοῦ ῥούσια (9) ἦσαν ἔχοντα μαργαρίτας Περσικῷ σχήματι· ὁμοίως καὶ [86] ἡ ζώνη αὐτοῦ ἦν χρυσῆ διὰ μαργαριτῶν. Ἔλαβεν δὲ παρὰ τοῦ [87] βασιλέως δῶρα πολλά, καὶ μετὰ χαρᾶς ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἴδια. Γνοὺς δὲ τοῦτο Καβάδης ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς ἐδήλωσεν τῷ βασιλεῖ Ἰουστίνῳ, ὅτι *Φιλίας καὶ εἰρήνης μεταξὺ ἡμῶν οὔσης τὰ ἐχθρῶν πράττεις, καὶ τοὺς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Περσῶν ὄντας ἀπ' αἰῶνος προσελάβου*. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀντεδήλωσεν αὐτῷ· *Ἡμεῖς τινα τῶν ὑποκειμένων τῇ βασιλείᾳ* [88] *σου οὐ προσελαβόμεθα, οὔτε προετρεψάμεθα· ἀλλ' ἐλθὼν* [89] *Τζάθος εἰς τὰ ἡμέτερα βασίλεια ἐδεήθη προσ-* C *πίπτων ἡμῖν ῥυσθῆναι μυσαροῦ καὶ Ἑλληνικοῦ δόγματος καὶ ἀσεβῶν θυσιῶν καὶ πλάνης δαιμόνων, καὶ προσελθεῖν τῷ Δημιουργῷ τῶν*

Hoc anno Tzathus Lazorum rex regni Persarum desertor factus, Cabade regnante, atque adeo ipsum amante, ut in Lazorum regnum eum extulisset, ad Justinum Byzantium veniens, Christianum fieri, et ab eo Lazorum regem renuntiari rogavit imperatorem. Hunc imperator benigne acceptum baptismi lumine illustravit, et filium declaravit. Romanam vero duxit uxorem, Homi patricii et excuropalatæ neptem, nomine Valeriam, quam demum Lazorum rex creatus in patriam duxit: discessit ille redimitus corona, et chlamyde, qualis est imperatoris, candida ornatus, cui superius tabula ex auro fuit assuta, in qua Justini imperatoris imago coloribus acu ductis depicta erat; et toga pariter candida auro Phrygionis arte affixo et imperatoris effigie conspicua: ocreolæ quippe ejus puniceæ erant, margaritis more Persico distinctæ; similiter et zona ejus erat aurea gemmis inspersa. Donis demum ab imperatore pluribus acceptis lætus domum reversus est. De his Cabades Persarum rex certior factus, imperatori Justino significat: *Fœdere et pace inter nos sancitis, quæ decent hostes admittis, hominesque Persarum supra hominum memoriam omnem dominio subditos tibi recipis.* Imperator in adversum scribit: *Nullum regno tuo subjectum nobis vindicavimus, aut ad nos pelleximus. Tzathus tantummodo ad regiam nostram profectus, et pedibus nostris advolutus, ut ab exsecranda gentilium superstitione et ab impuris sacrificiis dæmonumque fallaciis ereptus, ad Deum rerum omnium Conditorem accessum haberet, fieretque Christianus, rogavit. Illum itaque baptismo lustratum in propriam sibi regionem sub-*

VARIÆ LECTIONES.

[80] ἀποστὰς e. [81] αὐτὸν βασ. τῶν Λ. ἦ. π. Ἰουστῖνον om. A. [82] τὴν ἐγγόνην Νομοῦ b. [83] Οὐαλερίαν ἥντινα καὶ b, Οὐαλεριανὴν τινα, καὶ vulg. [84] χλανίδα A, χλανύδα vulg. [85] ἐνεκεχάρακτο b, ἐνεχάρακτο A, ἐγκεχάρακτο vulg. [86] καὶ add. ex A. [87] τοῦ add. ex A. [88] τῇ βασιλείᾳ A a, τῆς βασιλείας b, τὴν βασιλείαν vulg. [89] ἀλλ' ἐλθὼν A, ἀνελθὼν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(98) Narratio ex Chronico Alexandrino ad annum Justini quartum; in quintum vero a Theophane translata, quod quintus annus a quarti mense Septembri ducat initium: reperitur etiam paulo immutata apud Agathiam lib. III ad medium, cui Τζάθης, qui Chron. Alex. Τζάθιος, et Theophani Τζάθος scribitur.

(99) Qui quondam Colchi, ex Agathia lib. II.

(1) Φωτίζειν, ut et βαπτίζειν se profitentur apud D Græcos baptismi susceptores.

(2) Chronicon Alex. Ὀνίνου, Vat. Νουμοῦ.

(3) Curopalatem explicat noster Codinus: paucis Corippus lib. I:

Cum magni regeres divina palatia patris,
Ordine pro rerum vocitatus cura palatii.

Et lib. II:

Dispositorque novus sacræ Baduarius aulæ,
Successor soceri, vocitatus cura palatii.

Id officii diu ante hæc tempora exstitit, ut observat Thomas Dempst. ex Sidonio Apollin. car. 23:

Intra aulam soceri mei expetitus,
Curam cum moderatus es palatii.

Hujus muneris erat, ut *aurea virga decoratus inter obsequia numerosa, ante pedes regios primus incederet.* Cassiodorus lib. VII, epist. 5: palatium custodiebat. Evagrius lib. V, cap. 1: Τὴν φυλακὴν τῆς αὐλῆς ἐμπεπιστευμένος, ὃν κουροπαλάτην ἡ Ῥωμαίων λέγει φωνή.

(4) Addit Chron. Alex. ἀντὶ πορφυροῦ· quod purpuram sibi Romanorum imperatores reservarent: unde Christus ab Herode alba veste in ambitæ regiæ dignitatis ludibrium amictus: ac Herodes idem Tyrios allocuturus candida, et argento rutilante veste procedit ornatus, apud Josephum. Haud tamen negaverim, quod scribit Agathias, lib. III, Lazorum regi purpuream chlamydem ferre nefas fuisse.—*Ἄσπρην*. Ἄσπρον, *album*, vocant recentiores Græci: hinc ἄσπρον nummulus argenteus, quod ex argento sit etiam albus. Similem monetam patres nostri vocavere, *un blanc, trois blancs, six blancs*: *unum, tria, sex aspra, sive aspera.*

(5) Assutamentum auro textum, quasi *tabulam*. Vide Meursium.

(6) Tunica est. Στιχάριον correctius scribitur, ἀπὸ τοῦ στίχου, quod *uno* compingatur *ordine*, et superioribus partes infernas vix ampliores nacta sit.

(7) Quæ Phrygionico opere manus pingit ποικιλτὰ ὑφάσματα.

(8) *Militares socci, ocreæ*, quas elegantior phrasis vocat πέδιλα.

(9) *Russea, rubra*, κοκκινοβαφῆ, ne omnino essent purpurea.

inde remisimus. Ab eo tempore graves Romanos inter et Persas secutæ sunt discordiæ.

A ὅλων Θεῷ, καὶ γενέσθαι Χριστιανός. Τοῦτον ἡμεῖς βαπτίσαντες (10) ἀπελύσαμεν [60] εἰς τὴν ἰδίαν χώραν. Ἔκτοτε λοιπὸν ἐγένετο ἔχθρα (11) μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Περσῶν.

Hoc etiam anno nefarium facinus adversus sanctum Aretham cæterosque urbis Negræ incolas admissum est, bellumque ab Elisbaa Æthiopum **145** rege contra Homeritas susceptum, victoriaque demum ab ipsis reportata.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ τὰ κατὰ τὸν ἅγιον Ἀρέθαν (12) καὶ τοὺς ἐν Νεγρᾷ [61] τῇ πόλει ἐπράχθη [62] ὑπὸ τῶν Ὁμηριτῶν, καὶ πόλεμος Ἐλεσβαὰ τοῦ βασιλέως τῶν Αἰθιόπων πρὸς τοὺς Ὁμηρίτας, καὶ ἡ νίκη αὐτῶν [63]

A. C. 516. — *Romæ episcopi Joannis annus primus.*

A. M. 6016. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Ἰωάννου* (13) *ἔτος α'.*

Hoc anno Theuderichus pravis Arii sensibus infectus Romam occupans, Joannem papam ad imperatorem Justinum Byzantium proficisci coegit, et pro Arianis, ne hæresi sua per vim abducerentur, legatione fungi : quandoquidem ipse Theuderichus idem adversus catholicos Italiæ incolas commissurum minabatur. Joannes itaque Byzantium appellens, et ab Epiphanio patriarcha invitatus, congressum denegavit, donec ipse, qui Romanus esset pontifex, primum in consessu locum supra Epiphanium obtinuisset. Joannes cunctis quidem episcopis communionis impertiit commercium, quod cum Timotheo Alexandrino sibi nullum esse proposuit. Cabades autem Perozis filius Persarum rex plurima Manichæorum millia una cum eorum episcopo Indazaro, et aliis sensus ejusdem consortibus ordinis senatorii Persis, una die neci tradidit. Filium siquidem ejus tertium, cui nomen Phthasuarsan, quem Sambuce ejus filia ei pepererat, cum Manichæi puerum instruxissent, et in suam traxissent opinionem, in hunc modum sunt adorti: *Consenuit pater tuus ; eum si mori contigerit, fratrum tuorum quempiam, qui eorum teneat sententiam, confestim archimagi regem instituent. Nos precibus nostris id regi persuadere possumus, ut regno abdicato, te in suum locum subroget, quo Manichæorum dogma stabilias et confirmes.* Hæc, si regnaret, exsecuturum se spopondit. De quibus certior factus Cabades, publica regni comitia convocari, Phthasuarsan filio, aiebat ille, inaugurando. Manichæis autem omnibus una cum episcopo suo,

Τούτῳ τῷ ἔτει Θευδέριχος κρατῶν τῆς Ῥώμης (14) Ἀρειανοφρονῶν [64] ἐβιάσατο τὸν πάππαν [65] Ἰωάννην ἐλθεῖν εἰς τὸ Βυζάντιον πρὸς τὸν βασιλέα Ἰουστῖνον, καὶ πρεσβεῦσαι ὑπὲρ Ἀρειανῶν, ὥστε μὴ ἀναγκάB ζειν αὐτοὺς ἐξίστασθαι τῆς αἱρέσεως αὐτῶν· ἐπεὶ καὶ Θευδέριχος εἰς τοὺς κατὰ τὴν Ἰταλίαν ὀρθοδόξους τοῦτο ποιεῖν ἠπείλει. Ὁ δὲ Ἰωάννης ἐλθὼν ἐν Βυζαντίῳ, καὶ προτραπεὶς ὑπὸ Ἐπιφανίου τοῦ πατριάρχου, οὐ κατεδέξατο, ἕως προεκάθισεν τοῦ [66] Ἐπιφανίου ὁ Ῥώμης. Ὁ δὲ Ἰωάννης πᾶσι μὲν τοῖς ἐπισκόποις ἐκοινώνησεν, Τιμοθέῳ δὲ Ἀλεξανδρείας οὐκ ἐκοινώνησεν. Καβάδης δὲ ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς (15) υἱὸς Περώζου [67] πολλὰς μυριάδας Μανιχαίων σὺν τῷ ἐπισκόπῳ αὐτῶν Ἰνδαζάρῳ ἀνεῖλεν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ σὺν τοῖς οὖσι συγκλητικοῖς Πέρσαις ἐκ τοῦ αὐτῶν φρονήματος· τὸν γὰρ υἱὸν αὐτοῦ τὸν τρίτον, τὸν λεγόμενον Φθασουαρσάν, ὃν ἐγέννησεν αὐτῷ Σαμβύκη ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ, οἱ Μανιχαῖοι παιδαγωγήσαντες, καὶ τοῦ ἰδίου φρονήματος ποιήσαντες, ἐπηγγείλαντο αὐτῷ, ὅτι *Ὁ σὸς πατὴρ γεγήρακεν, καὶ εἰ συμβῇ αὐτὸν τελευτῆσαι, οἱ ἀρχιμάγοι ἕνα τῶν σῶν ἀδελφῶν* [68] *ποιοῦσι βασιλέα, διὰ τὸ κρατηθῆναι* [69] *τὸ δόγμα αὐτῶν. Ἡμεῖς δὲ δυνάμεθα δι' εὐχῶν ἡμῶν πεῖσαι τὸν σὸν πατέρα ἀποτάξασθαι τὴν βασιλείαν, καὶ σὲ προχειρίσασθαι, ἵνα πανταχοῦ κρατύνῃ* [70] *τὸ τῶν Μανιχαίων δόγμα.* Ὁ δὲ συνετάξατο τοῦτο ποιεῖν, ἐὰν βασιλεύσῃ. Γνοὺς δὲ ταῦτα Καβάδης ἐκέλευσε κομβέντα (16) γενέσθαι διὰ τὸ, φησὶν, ποιῆσαι τὸν υἱὸν Φθασουαρσὰν βασιλέα. Κελεύσας δὲ πάντας τοὺς Μανιχαίους σὺν τῷ ἐπισκόπῳ αὐτῶν καὶ γυναιξὶ καὶ

VARIÆ LECTIONES.

[60] ἀπεστείλαμεν a. [61] Νεγρᾷ, Γαγγρᾷ b. [62] ἐπράχθησαν A b. [63] αὐτῶν A, αὐτοῦ vulg. [64] Ἀρειοφρονῶν A. [65] πάπαν A. [66] τοῦ add. ex A. [67] Περώζου A, Περόζου vulg. [68] ἀδελφῶν A, ἀδελφὸν vulg. [69] τὸ μὴ κρατηθῆναι A e. [70] πανταχοῦ κρατύνῃ A, πανταχῇ κρατύνῃς vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(10) Ἐκ τοῦ βαπτισμοῦ δεχόμενοι. Recolenda paulo superius scripta (not. 1).

(11) Haud igitur ante annos duos initium belli ductum, si ἔκτοτε, ex hac primum occasione motum: quare præmissam nuper *De bello Persico* narrationem *Chronicon Alexandrinum* Tzathi baptismo supponit, quibus Procopius, *De bello Persico*, videtur assentiri.

(12) Arethæ martyris certamen apud Nagram (ita scribitur) Homeritarum, qui quondam Sabæi, et Arabiæ felicis incolæ, civitatem, initum ex Metaphraste refert Surius 24 Octobris.

(13) Cujus promotio longe superius observata.

(14) In sequentem annum, qui Justini septimus, et Philoxeni Probique fastis consignatur, Joannis D iter Marcellinus distrahit, et ista scribit : *Theodorico rege pro Arianorum suorum cæremoniis reparandis laborante : solus duntaxat Romanorum sibi decessorum urbe digressus, CP. venit, miro honore succeptus est. Dexter dextrum ecclesiæ insedit solium, diemque Domini nostri resurrectionis plena voce Romanis precibus celebravit.*

(15) Infectos Manichæorum deliriis Persas refert Agathias lib. II.

(16) Cedrenus in Monomacho : Στάντες ἐπὶ τῆς ὁδοῦ συμβολὴν προετίθεσαν, ἥτις παρ' αὐτοῖς κομέντον ὠνόμασται· *Consistentes in via concilium ab eis dictum conventum coegerunt.* Theophanes infra, κόμβενδον ποιήσαντες, *habitis comitiis*, scripturus. — Vox e Latino *conventus* expressa. COMBEFIS.

τέκνοις παραγενέσθαι ἐν τῷ κομβέντῳ [71], ὁμοίως καὶ A τὸν ἀρχιμάγον Γλωνάζην καὶ τοὺς μάγους, καὶ τὸν τῶν Χριστιανῶν ἐπίσκοπον Βαζάνην [72] ἀγαπώμενον παρὰ Καβάδου, ὡς ἰατρὸν ἄριστον, καὶ καλέσας τοὺς Μανιχαίους, ἔφη· *Χαίρω ἐπὶ τῷ ὑμετέρῳ δόγματι, καὶ θέλω δοῦναι ἔτι ζῶν τὴν βασιλείαν τῷ υἱῷ μου Φθασουαρσὰν, ὡς σύμφρονι ὑμῶν. Ἀλλ' ἀφορίσατε ἑαυτοὺς πρὸς τὸ παραλαβεῖν αὐτόν.* Οἱ δὲ θαρσήσαντες μετὰ παῤῥησίας ἀφώρισαν ἑαυτούς. Ὁ δὲ Καβάδης ἐπιτρέψας τῷ στρατεύματι [73] εἰσελθεῖν πάντας κατέκοψεν ξίφεσι σὺν τῷ ἐπισκόπῳ αὐτῶν ἐπ' ὄψεσι τοῦ ἀρχιμάγου καὶ τοῦ ἐπισκόπου τῶν Χριστιανῶν. Καὶ ἐξέπεμψεν σάκρας εἰς πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτοῦ γῆν [74], ὥστε τὸν εὑρισκόμενον Μανιχαῖον ἀναιρεῖσθαι καὶ πυρίκαυστον γενέσθαι, καὶ τὰς ὑποστάσεις αὐτῶν εἰς τὰ βασιλικὰ ταμιεῖα εἰσκομί- B ζεσθαι, καὶ τὰς βίβλους αὐτῶν καίεσθαι [75]. Ὁ δὲ εὐσεβὴς βασιλεὺς Ἰουστῖνος (17) ἐν πάσῃ ἱκανότητι καὶ ἀνδρείᾳ τῆς βασιλείας [76] ἐπιλαβόμενος, σάκρας πανταχοῦ ἐν ταῖς πόλεσιν ἐξαπέστειλεν, ὥστε τιμωρηθῆναι πάντας τοὺς ἀταξίας ἢ φόνους ποιοῦντας, καὶ τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει δήμους [77] εἰρηνεῦσαι (18), καὶ φόβον ἔδειξεν πολύν. Ἔστεψεν δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα (19) τὴν Θεοδώραν Αὐγοῦσταν ἅμα τῷ βασιλεῦσαι αὐτόν. Καὶ προεβάλετο τὸν πατρίκιον (20) Ὑπάτιον στρατηλάτην Ἀνατολῆς τὸν Σεκουνδίνου φυλάξαι τὰ ἀνατολικὰ μέρη διὰ τοὺς Πέρσας καὶ τὰς τῶν Σαρακηνῶν ἐπιδρομάς. Ἐποίησεν δὲ καὶ αὐτὸς διωγμὸν (21) μέγαν [78] κατὰ Μανιχαίων, καὶ ἐτιμωρήσατο πολλούς. C

A. M. 6017. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀναζαρβὸς μητρόπολις (22) τῆς δευτέρας Κιλικίας ἔπαθεν ὑπὸ σεισμοῦ φοβερωτάτου, ἡγεμονεύοντος αὐτῆς Καλλιοπίου υἱοῦ Εἰρηναίου, καὶ ἐπτώθη πᾶσα ἡ πόλις. Ταύτην δὲ Ἰουστῖνος ἀνήγειρεν [79], καὶ Ἰουστινόπολιν [80] ἐκάλεσεν.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει κατεποντίσθη ὑπὸ θεομηνίας (23) δι' ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ [81] Ἔδεσσα, πόλις μεγάλη καὶ [82] περιβόητος, τῆς Ὀσροηνῆς ἐπαρχίας μητρόπολις. Ὁ γὰρ Σκιρτὸς ποταμὸς διὰ μέσου αὐτῆς

conjugibus et filiis conventui adesse jussis, Glonazem pariter archimagum, cæterosque magos, et Bazanem Christianorum episcopum sibi dilectum, ceu medicinæ peritia præstantem, una congregat : moxque Manichæos verbis compellans, ait : *Arridet, quam tenetis sententia : et ut ejus sequaci, vestrique sensus socio filio meo Phthasuarsan, dum etiam inter vivos ago, regno cedere apud me statutum est. Discedite igitur, et in diversam partem abite, ut eum regem suscipiatis.* Illi audaciores his verbis facti, a reliquis cum fiducia segregaverunt se : **146** Cabades porro data exercitui ingressus libertate, eunctos cum eorum episcopo sub archimagi et Christianorum episcopi conspectu gladiis in frusta concidit. Tum sacras in omnem Persarum ditionem emisit, quibus omnes quotquot deprehendi possent, Manichæos occidi, vivos comburi, eorumque facultates fisco addici, necnon libros eorum cremari jubebat. Porro pius imperator Justinus omni dexteritate et animi robore rempublicam administrans, missis per urbes omnes passim sacris, in eos qui tumultus et cædes ederent severius animadvertit, Cpoleos cives in pace continuit, magnumque de se terrorem incussit. Ut primum vero suscepit imperium, Theodoram conjugem suam coronavit Augustam, Hypatium quoque patricium Secundini filium orientalibus partibus adversus Persas et Saracenorum excursiones tutandis orientalis militiæ magistrum instituit : sed et magnam in Manichæos persecutionem excitavit, multosque supplicio affecit.

A. C. 517. — Hoc anno Anazarbus secundæ Ciliciæ metropolis terræ motu prorsus horribili ruinam passa est ingentem, Calliopio Irenæi filio ejus rectore : corruit enim universa civitas : quam demum Justinus reparavit, et appellavit Justinopolim.

Hoc etiam anno Edessa civitas amplissima et magni nominis, Osrhoenæ provinciæ caput, irato numine fluviorum aquis tota obruta est. Scirtus quippe fluvius per mediam urbem influens magnas

VARIÆ LECTIONES.

[71] κομβέντα A, κομμέντα vulg. h. l. et infra. [72] Βοαζάνην A e. [73] τὰ στρατεύματα αὐτοῦ A. [74] τὴν ὑπ. αὐτοῦ γῆν A, τὴν ἑαυτοῦ γῆν vulg. [75] κατακαίεσθαι a. [76] τῆς βασιλείας A, τὴν βασιλείαν vulg. [77] δήμους add. ex A. [78] μέγαν om. A b. [79] ἀνήγειρεν A, ἤγειρεν vulg. [80] Ἰουστίνου πόλιν A. [81] τοῦ ποταμοῦ b, ποταμοῦ A a, ποταμῶν vulg. [82] καὶ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(17) Marcellini verbis ad annum Justini quintum, a cujus Septembri sextus ex Theophani calculo incipit, hæc illustrantur : *Plerique lapidatorum, percussorum, urbisque depopulatorum, sua ob scelera deprehensi, ferro, igni suspendioque expensi sunt, gratum bonis civibus spectaculum exhibentes.*

(18) Superius has tragœdias descripsit sub ipso Justino, sævientibus ubique in Prasinos Venetis. Edita mutila. Post Αὐγοῦσταν, liquet aliquid desiderari ex Cedreno, qui hunc locum sic effert : Τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Αὐγοῦσταν, τῆς Εὐφημίας ἤδη τελευτησάσης· *coronavit et Theodoram uxorem suam Augustam cum Euphemia prior conjux jam vivis excessisset* : tumque sequitur, de eadem Euphemia, ἣν ἔστεψεν Αὐγοῦσταν ἅμα τῷ βασιλεῦσαι αὐτόν· D *quam Augustam coronaverat, cum primum iniit imperium.* Combefis.

(19) Locus corruptus. Justiniani enim conjux, non Justini fuit Theodora, quare Λουπικίαν, vel Εὐφημίαν repono, juxta superius lecta anno Justini primo : totumque numerum 32 anni J. C. 523 apud Baronium expungendum hujusmodi animadversio decernit.

(20) Ejus munus et genus sub Justino celebrat Procopius, *De bello Persico*, lib. I, ubi de pace cum Persis ineunda.

(21) Legem in eos a Justino sancitam habes cod. de hæret. et Manich. lib. XII

(22) Ex Evagrio lib. IV, cap. 8.

(23) Indidem.

urbi divitias deliciasque secum invehit. Tum vero maris in modum intumescens, domos cum habitatoribus aquarum abreptas copia demersit in profundum. Penes eos vero qui remanserunt incolumes rumor invaluit, fluvium eumdem jam alias urbem devastasse, at non tanta clade illata. Aquis demum subductis, in fluminis ripa lapidea tabula hieroglyphicis characteribus exarata in hanc formam reperta est: « Scirtus fluvius, qui Saltator, infelices prorsus civibus istis saltabit saltus. » Utrique vero civitati restaurandæ Justinus imperator multa bona contulit.

147 Hoc etiam anno mulier quædam Cilissa gigantea prorsus specie visa est, quæ perfectum et procerum quemque virum unius cubiti magnitudine et corporis in latum sumpti amplitudine superaret. Pererrabat illa civitates omnes, et ex singulis officinis obolum unum colligebat.

A. C. 518. — *Persarum regis Chosrois annus primus.*

Hoc anno mense Octobri, indictione quarta, divinæ ultionis primitiæ Antiochenam urbem invaserunt. Magnum quippe in media urbe incendium, nec visum unde, excitatum est, quod imminentem Dei vindictam portendit. Ignis siquidem in martyrio sancti Stephani accensus, usque ad prætorium magistri militum pervasit. Fuit id infaustum dolorum exordium. Incendia vero per menses sex duravere, quibus ædes multæ combustæ, multique viri interempti: nec quisquam potuit dignoscere unde accenderetur ignis: a tegulis enim excelsum et amplum quinque tabulatorum ædificium totum exarsit. Imperator autem Euphrasii patriarchæ legatione exoratus auri centenaria duo urbi largitus est.

Eodem etiam anno, Maii mensis vigesimo, eadem indictione, hora septima, Olybrio Romæ consulatum gerente, Antiochia magna Syriæ infortunio, quod verbis exprimi vix potest, et ultore Deo jactata est. Dei siquidem ira adeo eam concussit, ut tota pene urbs corruerit, et civium sepulchrum evaserit. Quosdam vero terra obrutos et adhuc viventes ignis e terra erumpens combussit. Alius

A παρερχόμενος πολὺν αὐτῇ πλοῦτον καὶ τέρψιν παρέχει. Τὸ τηνικαῦτα δὲ πλημμυρήσας δίκην θαλάσσης τοὺς οἴκους σὺν τοῖς οἰκοῦσι σύρων ἐπόντιζεν. Λόγος δὲ κρατεῖ ἐν αὐτοῖς τοῖς περισωθεῖσιν, ὅτι καὶ ἄλλοτε ἐπόρθησεν τὴν πόλιν ὁ αὐτὸς ποταμὸς, ἀλλ' οὐχ οὕτως. Μετὰ δὲ τὸ παῦσαι τὰ ὕδατα, εὑρέθη πλὰξ λιθίνη ἐν τῇ ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ γεγραμμένη ἱερογλυφικοῖς γράμμασιν ἔχουσα οὕτως· « Σκιρτὸς ποταμὸς σκιρτήσει κακὰ σκιρτήματα πολίταις. » Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰουστῖνος πολλὰ παρέσχεν ταῖς ἀμφοτέραις πόλεσιν εἰς ἀνανέωσιν.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἀνεφάνη γυνή τις (24) ἐκ τῆς [83] Κιλικίας γιγαντογενής, ὑπερέχουσα τῇ ἡλικίᾳ πάντα ἄνθρωπον τέλειον πῆχυν ἕνα, καὶ πλατεῖα σφόδρα, B γυρεύουσα δὲ [84] τὰς πόλεις ἐλάμβανεν κατὰ ἐργαστήριον φόλλιν μίαν.

A. M. 6018. — *Περσῶν βασιλέως Χοσρόου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ὀκτωβρίῳ τῆς δ' ἰνδικτιῶνος (25) τὰ προοίμια τῆς τοῦ Θεοῦ ὀργῆς ἐπῆλθεν τῇ πόλει Ἀντιοχείᾳ [85]. Ἐμπυρισμὸς γὰρ μέγας γέγονεν ἀοράτως ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως, ὅστις προεμήνυσεν τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι τοῦ Θεοῦ ἀπειλήν. Ἀνήφθη γὰρ τὸ πῦρ ἀπὸ τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου Στεφάνου, καὶ ἕως τοῦ πραιτωρίου τοῦ στρατηλάτου ἔφθασεν. Αὕτη ἐγένετο [86] ἀρχὴ ὀδυνῶν. Ἐγένοντο δὲ οἱ ἐμπυρισμοὶ [87] ἐπὶ μῆνας ἕξ, καὶ ἐκάησαν οἶκοι πολλοὶ, καὶ ἀπέθανον λαοὶ πολλοί. Καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο γνῶ- C ναι πόθεν τὸ πῦρ ἀνήπτετο. Ἐκ γὰρ τῶν κεράμων τὸ πεντάστεγον [88] ἀνελάμβανε. Κατὰ δὲ πρεσβείαν Εὐφρασίου τοῦ πατριάρχου ἐφιλοτιμήσατο ὁ βασιλεὺς τὴν πόλιν κεντηνάρια δύο (26) χρυσίου.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Μαΐου μηνὸς κ' τῆς αὐτῆς ἰνδικτιῶνος [89], ὥρᾳ ζ' (27), ὑπατεύοντος ἐν τῇ Ῥώμῃ Ὀλυβρίου, ἔπαθεν ὑπὸ θεομηνίας Ἀντιόχεια ἡ μεγάλη τῆς Συρίας πάθος ἀνεξήγητον. Τοσοῦτον ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτὴν, ὥστε πτωθῆναι σχεδὸν πᾶσαν τὴν πόλιν, καὶ τάφον τῶν οἰκητόρων γενέσθαι. Τινὰς δὲ καταχωσθέντας, καὶ ἔτι ζῶντας ὑπὸ τὴν γῆν πῦρ ἐκ τῆς γῆς ἐξελθὸν κατέφλεξεν. Καὶ

VARIÆ LECTIONES.

[83] ἐκ τῆς Κιλ. A, ἀπὸ K. vulg. [84] δὲ add. ex A. [85] Ἀντιοχείᾳ A b, Ἀντιοχείας vulg. [86] αὕτη γὰρ ἐγ. a. [87] ἐμπρησμοὶ b. [88] τὴν πεντάστεγον A, τῶν πενταστεγῶν b. [89] τῷ δὲ Μαΐῳ μηνὶ καὶ τῆς αὐτῆς ἰνδικτιῶνος b.

JAC. GOARI NOTÆ.

(24) Simplicius, qui ex Agathia lib. II genere Cilix eo tempore vivebat, commentario in categorias meminit mulieris natione Cilissæ, quæ suo tempore vixerit, magnitudine quatuor cubitorum.

(25) Conflagrationis Antiochenæ, ac terræ conquassationis ad hunc annum Justini 8, indictione 4, sub Olybrii solius consulatu, brevem narrationem instituit Marcellinus, paulo fusiorem Evagrius lib. IV, cap. 5, quo Joannem rhetorem totam illam cladem luctuoso orationis genere ac περιπαθῶς descripsisse memorat. Eo tamen a Theophane nostro et Marcellino diversus est, quod anno Justini VII, Maii die 29, calamitatem ingruisse asserat.

D (26) Inter medium talentum et supremum medium pondus est centenarium: de quo Isidorus lib. XVI, cap. 24: *Centenarium*, inquit, *numeri nomen est, eo quod centum librarum ponderis sit: quod pondus propter perfectionem centenarii numeri instituerunt Romani.*

(27) Evagrius: Κατ' αὐτὸ τῆς μεσημβρίας τὸ σταθερώτατον τῆς ἕκτης ἡμέρας· *Circa meridiei ipsius momentum sexto hebdomadis die.* Vides Theophanis tempore ab aurora ad occasum horas diei duodecim fuisse numeratas, ut septima meridiem attingat, vel etiam paululum prætereat.

ἕτερον πῦρ ἐκ τοῦ ἀέρος, ὡς σπινθῆρες, κατήρχετο [90], καὶ κατέκαιεν, ὥσπερ ἀστραπή, τὸν εὑρισκόμενον· καὶ ἐσείετο ἡ γῆ ἐπὶ ἐνιαυτὸν ἕνα.

A ignis ex aere instar scintillarum decidit, et quos attigisset, fulminis in morem cremavit : terraque per annum continuum concussa est.

A. M. 6019. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Φήλικος ἔτος α'.*

A. C. 519. — *Romæ episcopi Felicis annus primus.*

Τούτῳ τῷ ἔτει τοῦ σεισμοῦ ἐπικρατοῦντος (28) Εὐφράσιος ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας κατεχώσθη ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ, καὶ ἀπέθανεν· καὶ πᾶς οἶκος καὶ ἐκκλησίαι κατέπεσον, καὶ τὸ κάλλος τῆς πόλεως ἠφανίσθη. Καὶ οὐ γέγονε τοιαύτη θεομηνία ἐν ἄλλῃ πόλει ἐν πάσαις γενεαῖς. Ὁ δὲ εὐσεβέστατος βασιλεὺς Ἰουστῖνος ταῦτα μαθὼν μεγάλως ἤλγησε τὴν ψυχήν, ὥστε ἐπῆρεν τὸ διάδημα τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ τὴν πορφύραν, καὶ ἐπένθησεν ἐν [91] σάκκῳ ἐπὶ ἡμέρας πολλάς, ὥστε καὶ τῇ ἑορτῇ προσελθὼν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, οὐ κατεδέξατο φορέσαι τὸ στέμμα ἢ τὴν χλαμύδα· ἀλλ' οὕτως λιτῶς προσῆλθεν μανδύον πορφυροῦν φορέσας, καὶ κλαίων ἐπὶ πάσης τῆς συγκλήτου, καὶ πάντες ἔκλαιον σὺν αὐτῷ πενθικὰ φοροῦντες. Ἀπέστειλεν δὲ ὁ βασιλεὺς εὐθέως Καρῖνον [92] τὸν κόμητα δοὺς κεντηνάρια πέντε (29) πρὸς ἐκχοϊσμόν, εἴ πως δυνηθῇ σῶσαί τινας, καὶ τὰ καταχωσθέντα πράγματα διασῶσαι ἐκ τῶν ληστῶν καὶ ἁρπάγων. Καὶ πάλιν ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς ὄπισθεν αὐτοῦ τὸν πατρίκιον Φωκᾶν τοῦ Κρατεροῦ, καὶ τὸν πατρίκιον [93] Ἀστέριον, καὶ τὸν ἔπαρχον [94], ἄνδρας σοφούς, δοὺς αὐτοῖς χρήματα πολλὰ πρὸς ἀνακαινισμὸν τῆς πόλεως. Τῷ δὲ Ἀπριλλίῳ μηνὶ δ' (30), τῆς αὐτῆς ε' ἰνδικτιῶνος, τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα, ἀσθενήσας ὁ βασιλεὺς Ἰουστῖνος προεχειρίσατο ἔτι ζῶν εἰς βασιλέα Ἰουστινιανόν, τὸν ἴδιον ἀνεψιόν, καὶ ἔστεψεν αὐτόν, καὶ συνεβασίλευσεν αὐτῷ μῆνας δ'. Τῷ δ' Αὐγούστῳ μηνὶ τῆς αὐτῆς ε' ἰνδικτιῶνος ἐτελεύτησεν ὁ [95] εὐσεβέστατος Ἰουστῖνος καταλιπὼν βασιλέα τὸν [96] Ἰουστινιανόν.

Hoc anno terræ motu continuo invalescente, Euphrasius Antiochiæ episcopus ea agitatione obrutus interiit : omnes quoque ædes et ecclesiæ conciderunt, et urbis decor omnis deletus est : sed neque talis calamitas aliis sæculis quavis in urbe audita. Pientissimus autem imperator Justinus ea re cognita, ingenti animi dolore percussus, sublato capitis sui diademate, 148 purpuraque deposita, plures dies deformi sacco velatus luctum egit : adeo B ut festivo die procedens in ecclesiam coronæ insigne vel chlamydem deferre non admiserit : verum sic simplici habitu processerit, solo mandya purpureo subornatus, et coram toto senatu ingemiscens : cæterique omnes lugubria induti una cum eo luxerunt. Imperator porro Carinum comitem datis auri centenariis quinque confestim misit, ad effodiendas egerendasque ruinas, si forte posset aliquem periculo liberare, et a prædonibus et raptoribus res ruderibus immersas suis possessoribus servare. Subindeque post eum in ejus vestigia Phocam Crateri filium patricium, Asterium quoque patricium et expræfectum viros cordatos misit imperator, qui, pecuniarum immensa vi ab eo accepta, repararent urbem. Cæterum Aprilis mensis die quarto, C Paschali festo ejusdem quintæ indictionis, morbo correptus imperator Justinus Justinianum germanum nepotem imperatorem adhuc vivus instituit, coronam insuper imposuit, et menses quatuor potestatis collegam habuit. Augusto vero mense ejusdem quintæ indictionis, Justiniano in imperatorem relicto, piissimus Justinus diem obiit.

Τοῦ δὲ Εὐφρασίου (31) ἐπισκόπου Ἀντιοχείας τελευτήσαντος Εὐφραΐμιος [97] ὁ Ἀμίδιος κόμης Ἀνατολῆς ὢν ἐν τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ ἐχειροτονήθη ἀντ' αὐτοῦ, ὅστις ζῆλον θεῖον κατὰ τῶν ἀποσχιστῶν ἐδείξατο [98].

Euphrasio quoque Antiochiæ præsule defuncto, Euphraimius Amidenus ea tempestate comitem orientis agens, in ejus locum ordinatus est, qui divinum prorsus fervorem adversus schismaticos exercuit.

A. M. 6020. — *Ῥωμαίων βασιλέως Ἰουστινιανοῦ ἔτος α'.*

Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Ἰωάννου ἔτος α'.

Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Εὐφραϊμίου ἔτος α'.

A. C. 520. *Romanorum imperatoris Justiniani annus primus.*

Hierosolymorum episcopi Joannis annus primus.

D *Antiochiæ episcopi Euphraimii annus primus.*

VARIÆ LECTIONES.

[90] κατήρχοντο A a. [91] ἐν om. A, ἐν σάκκῳ om. f. [92] Κάριον a. [93] Φωκᾶν —— πατρίκιον om. A. [94] τὸν ἔπαρχον A e, τὸν ἀπὸ ἐπάρχων vulg. [95] ὁ add. ex A. [96] τὸν add. ex A. [97] Ἐφραΐμιος A. [98] ἐδέξατο A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(28) Evagrius : Τελευταῖον ἐγκαταλειφθεὶς τοῖς πτώμασι καὶ ὁ Εὐφράσιος, ἄλλη τῆς πόλεως συμφορά, ἵνα μὴ τῶν ἐπιτηδείων ὁ προνοῶν ᾖ· *Postremo omnium Euphrasius (cujus mors aliam novam calamitatem attulit civitati) eisdem cladibus oppressus interiit, ne quisquam reliquus fieret, qui urbi res provideret necessarias.*

(29) Cedren. habet ν', *quinquaginta*, quod et regiæ munificentiæ, et tantæ civitatis præsentibus malis, quadrare magis videatur. Procop. lib. I *Persic.* : Ἕλκει λίτρας κεντηνάριον ἑκατόν, ἀφ' οὗ δὴ καὶ ὠνόμασται. COMBEFIS.

(30) Is est Marcellini et Alexandrini Chronicorum, necnon Evagrii lib. IV, cap. 9, computus, apud quos tamen Justini solius ac ejusdem cum Justiniano imperantis dies, diligentius animadvertendi. Consentiunt iidem in Aprilis Kalendis Justiniani imperio consecrandis, quibus conveniunt nonnulli Theophanis codices, aliis diem quartum erronee decernentibus.

(31) Eadem apud Evagrium legere licet, lib. IV, cap. 6, quo qui κόμης Ἀνατολῆς Ephræmius his signatur, τῆς ἱερᾶς ἀρχῆς τὰς ἡνίας διέπων, describitur.

A Hoc anno imperator Justinianus rerum summa potitus, patricium Armenium Orientis comitem creavit, et ingenti pecuniarum tradita copia, virum abire jussit, et Phœniciæ Libanesiæ urbem Palmyram nuncupatam instaurare ad interiorem limitem, et in ea ducem residere sanctaque loca protegere et iis invigilare præcepit. Prima vero mensis Januarii die munus in populum edidit imperator, eamque largitus est pecuniarum vim, quam princeps ante alius nellus consulatus nomine profuderit.

Τούτῳ τῷ ἔτει μόνος κρατήσας [°°] τὴν βασιλείαν ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς προεβάλετο κόμητα Ἀνατολῆς τὸν πατρίκιον τὸν Ἀρμένιον (32), ᾧτινι δέδωκε χρήματα, κελεύσας αὐτῷ [1] ἀπελθεῖν καὶ ἀνανεῶσαι πόλιν τῆς Φοινίκης Λιβανισίας (33) εἰς τὸ λιμωτὸν [2] τὸ ἐσώτερον τὴν καλουμένην Παλμύραν, κελεύσας τοῦ καθέζεσθαι ἐν αὐτῇ τὸν δοῦκα καὶ τοὺς ἁγίους τόπους [3] (34). . . τῷ δὲ Ἰανουαρίῳ μηνὶ (35) α' τῆς αὐτῆς ἰνδικτιῶνος ἐποίησεν [4] ὁ βασιλεὺς ὑπατείαν [5], καὶ τοσαῦτα ἔδωκεν χρήματα ὅσα οὐδεὶς βασιλεὺς ὑπατεύσας.

Eodem etiam anno Persarum rex Tzathum Lazicum quod in Romanas partes transiisset, bello lacessivit. Porro Justinianus imperator militares copias **149** in ejus auxilium misit et magistros militiæ tres, Belisarium, Cyricum et Petrum, qui B inito prælio inferiores evaserunt. Quare indignatus imperator in duces, quod invidia ad invicem moti, certam prodidissent victoriam, ipsis revocatis, Petrum notarium militiæ magistrum in ipsorum locum subrogavit. Hic adjunctis sibi Lazis, adversus Persas conserta pugna, quam plurimos Persas delevit.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ὁ βασιλεὺς Περσῶν (36) ἐπολέμησε τῷ Λαζῷ Τζάθῳ [6], ὡς προσρυέντι Ῥωμαίοις. Καὶ λοιπὸν ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς ἔπεμψεν αὐτῷ βοήθειαν στρατοῦ, καὶ στρατηλάτας τρεῖς, Βελισάριον [7] καὶ Κύρικον [8] καὶ Πέτρον (37). Καὶ πολεμήσαντες ἡττήθησαν· καὶ ἠγανάκτησεν ὁ βασιλεὺς κατὰ τῶν στρατηλατῶν [9], ὅτι φθονοῦντες ἀλλήλοις προέδωκαν τὴν νίκην. Καὶ διαδεξάμενος αὐτοὺς ἀπέστειλε Πέτρον τὸν νοτάριον αὐτοῦ στρατηλάτην· καὶ σύμβαλὼν τοῖς Πέρσαις μετὰ τῶν Λαζῶν ἐνίκησαν [10], καὶ πολλοὺς ἀνεῖλον τῶν Περσῶν.

Hoc eodem anno Elurorum rex Grætis nomine ad Romanos se adjunxit, et Cpolim una cum gente sua profectus est, et in Christianorum religionem transire ab imperatore expetiit. Jussit imperator in Theophaniis virum baptizari, et ex lavacri fontibus suscepit. Senatores porro et aulici et affines ejus duodecim una cum eo initiati C sunt: tum vero pactis cum imperatore fœderibus, et adversus quos indiceret ille suppetias se laturum pollicitus, domum se recepit. Porro imperator Tzitam virum rei bellicæ peritum, et in cæteris

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει προσεῤῥύη τοῖς Ῥωμαίοις (38) ὁ βασιλεὺς τῶν Ἐλούρων [11] Γραῖτις ὀνόματι, καὶ ἦλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ [12], καὶ ᾔτησε τὸν βασιλέα γενέσθαι Χριστιανός [13]. Ὁ δὲ βασιλεὺς βαπτίσας αὐτὸν ἐν τοῖς Θεοφανίοις, ἐδέξατο αὐτὸν ἐκ τοῦ βαπτίσματος. Καὶ ἐβαπτίσθησαν σὺν αὐτῷ οἱ [14] συγκλητικοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ συγγενεῖς δώδεκα· καὶ ἀπῆλθεν μετὰ χαρᾶς εἰς τὰ ἴδια φιλιωθεὶς τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐπαγγειλάμενος συμμαχεῖν [15] αὐτῷ, ἐν οἷς ἂν βουληθῇ. Προεβάλετο δὲ ὁ βασιλεὺς στρατηλάτην Ἀρμενίας Τζίταν (39) ἄνδρα πολεμικὸν καὶ

VARIÆ LECTIONES.

[°°] μόνος κρατήσας A b, μονοκρατήσας vulg. [1] αὐτῷ A, αὐτὸν vulg. [2] λιμωτὸν A, λιμοτὸν e f, λιμητὸν vulg. [3] lacunæ nulla in codd. vestigia apparent. [4] ἐποίησεν, ἔδωκε a. [5] ὑπατείαν A, ὑπατίαν vulg. [6] Τζαθίῳ A, Τζαθέῳ e. [7] Βελισάριον A, Βελισσάριον vulg. ubique. [8] Κήρυκον a f. [9] στρατιωτῶν a. [10] ἐνίκησεν a. [11] Αἰλούρων A. [12] Γραῖτις — — — αὐτοῦ om. A. [13] Χριστιανὸς A, Χριστιανὸν vulg. [14] οἱ ante συγκλητικοὶ add. ex A. [15] συμμαχεῖν ἐν οἷς ἂν δεηθῇ b, βουληθῇ A, βουληθείη vulg

JAC. GOARI NOTÆ.

(32) *Arsenium* scribit Vita S. Sabæ apud Surium 6 Decembris.

(33) De consulari Phœnicia Pancirollus in *not. Orient. imp.* cap. 107; de duce ejusdem, cap. 146.

(34) Addo, lacunam omnibus mss. exstantem expleturus, ἀσφαλίζεσθαι διὰ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Σαρακηνῶν. De ædificata quippe Palmyra limitanea civitate scribit Procopius, lib. II, *De ædif. Justiniani* ultimis verbis : *In Phœnicia Libano propinqua oppidum, cui Palmyra nomen, vetustate ferme desertum, munimentis firmavit et aquarum copia coercito Saracenorum exercitu*. Vocem λιμητὸν Meurs. exponit : sensus ejus est Phœnices *limes et terminus*. *Chronicon Alexandrinum* de Tauro rege Cretensi Tyrum invadente, regem Tyri Agenorem obsidionis tempore in profundam continentem urbis obsessæ, captæque nescium acies eduxisse narrat ista phrasi : Ὁ δὲ Ἀγήνωρ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐπολέμουν ἐπὶ τὸ λιμητόν.

(35) Ex *Chron. Alexand.* anno Justiniani primo.

(36) Ex ejusdem Chronici verbis : quibus adversa refert Procopius, *De bello Persico*, lib. I.

(37) Εἰρηναῖον τὸν Πενταδίας vocat idem Chronicon.

D (38) De Erulorum origine, sede, moribus abunde Procopius, *De bello Gothico*, lib. II, ad medium : quo, *ut primum Justinianus suscepit imperium, arma cum eis consociasse, et ut Christi fidem susciperent persuasisse*, narrat Evagrius lib. IV, cap. 19.

(39) *Sittam* scribit Procopius, *De bello Persico*, lib. I, quem *cuncto in Armeniis exercitui præfuisse*, quod est munus στρατηλάτου, testatur. Pancirollus, in *Not. imp. Orient.* cap. 131 : *Justinianus*, ait, *subactis finitimis barbaris, magnam, et interiorem Armeniam dictam, novam provinciam creavit*. Lib. ult. cap. *de offic. magist. militum*. *Quam Zetæ magistro militum* (στρατηλάτῃ scripto) *commisit. Magnam*, inquit, *Armeniam quæ interior dicebatur, et gentes, Antizenam videlicet, Jugilenam, Astyanenam, Sophenam, Sophonenam, in qua est Martyropolis, Belabitenam, et primam, et secundam Armeniam, et Pontum Polemoniacum tuæ curæ cum suis ducibus commisimus*.

ἱκανώτατον. Οὐ γὰρ εἶχεν ἡ Ἀρμενία στρατηλάτην, A ἀλλὰ δοῦκας καὶ κόμητας. Ἐστράτευσεν δὲ ὑπ' αὐτὸν Ἀρμενίων [16] πλῆθος, ὡς εἰδότας τὰ μέρη τῆς Ἀρμενίας. Ἔδωκεν δὲ αὐτῷ καὶ ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς στρατοῦ [17] ἀριθμοὺς τέσσαρας. Καὶ γέγονεν μεγάλη φυλακὴ καὶ βοήθεια Ῥωμαίων. Ἔζευξεν [18] δὲ αὐτῷ καὶ γυναῖκα ἀδελφὴν Θεοδώρας τῆς Αὐγούστης ὀνόματι Κομητῷ (40).

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει προσεῤῥύη τοῖς Ῥωμαίοις γυνή τις ἐκ τῶν Οὔννων τῶν [19] λεγομένων Σαβὴρ βάρβαρος, ὀνόματι Βοαρὴξ [19*] (41), χήρα, ἔχουσα μεθ' ἑαυτῆς Οὔννων χιλιάδας ρ', ἥτις κατεδυνάστευε τῶν Οὐννικῶν μερῶν μετὰ τὴν τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς Βαλὰχ ἀποβολήν. Αὕτη [20] τοὺς προτραπέντας παρὰ Καβάδου βασιλέως Περσῶν δύο ῥῆγας ἀπὸ ἄλλου ἔθνους Οὔννων ἐνδοτέ- B ρων [21], ὀνόματι Στύραξ καὶ Γλώνης, τοῦ συμμαχῆσαι αὐτῷ κατὰ Ῥωμαίων, παρέλαβεν καὶ ἡ αὐτὴ [22] Βοαρὴξ παριόντας διὰ τῆς χώρας αὐτῆς [23] ἐπὶ τὰ Περσικὰ μετὰ χιλιάδων κ', οὓς καὶ κατέκοψεν. Καὶ τὸν μὲν ἕνα ῥῆγα αὐτῶν τὸν λεγόμενον Στύρακα συλλαβομένη δέσμιον εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ βασιλεῖ ἔπεμψεν· τὸν δὲ Γλώνην ἐν τῷ πολέμῳ ἔσφαξεν. Καὶ ταύτῃ γέγονε σύμμαχος καὶ εἰρηνικὴ τῷ βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ.

Τούτῳ τῷ ἔτει καὶ ὁ πλησίον Βοσπόρου [24] (42) ῥὴξ τῶν Οὔννων ὀνόματι Γορδᾶς προσεῤῥύη τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐγένετο Χριστιανὸς καὶ ἐφωτίσθη, καὶ ἐδέξατο αὐτὸν ὁ βασιλεύς, καὶ πολλὰ αὐτῷ παρεσχηκὼς δῶρα, C ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν φυλάττειν τὰ Ῥωμαϊκὰ καὶ τὴν Βόσπορον πόλιν, ἥτις ἐκλήθη ἐκ τοῦ [25] συντελεῖν Ῥωμαίοις ἀντὶ χρημάτων βόας κατ' ἔτος [26]. . . [27] μαίων καὶ τριβούνων (43), φυλάττειν τὴν πόλιν διὰ τοὺς Οὔννους, καὶ ἀπαιτεῖν τὰς συντελείας τῶν βοῶν. Ἦν δὲ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει συναλλάγματα πολλὰ Ῥωμαίων καὶ Οὔννων. Ὁ δὲ γενόμενος Χριστιανὸς ῥὴξ τῶν Οὔννων, ἀπελθὼν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν, εὗρεν τὸν ἴδιον ἀδελφόν, καὶ διηγήσατο αὐτῷ τὴν τοῦ βασιλέως ἀγάπην καὶ φιλοτιμίαν, καὶ ὅτι Χριστιανὸς γέγονεν, καὶ λαβὼν τὰ ἀγάλματα, ἃ ἐσέβοντο οἱ Οὖννοι, ταῦτα ἐχώνευσεν· ἦσαν γὰρ ἀργυρᾶ καὶ ἠλέκτρινα [28]. Καὶ χολέσαντες οἱ Οὖννοι, D

A præstantem militiæ magistrum in Armenia instituit: Armenia quippe militiæ magistrum nondum habuerat, sed duces et comites. Sub eo militaverunt Armeniorum copiæ, utpote quæ Armeniæ partes et loca maxime nossent: adjuncti sunt eidem ex orientali exercitu numeri quatuor: ex quibus tuta custodia præsidiumque ingens Romanis conflatum est. Sororem insuper Augustæ Theodoræ, nomine Cometo, eidem uxorem copulavit.

Hoc insuper anno mulier quædam barbara ex Unnis, Saber vulgo nuncupatis, nomine Boarex, vidua, adductis secum Unnorum millibus centum, in Romanas partes transiit: hæc amisso viro suo Balach Unnicis regionibus imperitabat. Duos vero reges ex alia Unnorum natione, quæ partes interio- B res habitat, nomen uni Styrax et alteri Glones, a Cabade Persarum rege ferendis sibi suppetiis, et Romanis bello vexandis accitos, et jam per regionem sibi subditam ad Persarum loca, cum millibus hominum viginti transitum habentes, armis illa excepit, et in frusta concidit: et eorum quidem regum unum Styracem vocatum in bello comprehensum, vinculis alligatum, Cpolim imperatori misit: Glonem autem in pugna interfecit. Ita demum armorum societatem et pacem cum imperatore Justiniano mulier perpetuo servavit.

Hoc etiam anno rex Unnorum Bosporo proximus, nomine Gordas, cum imperatore fœdus habiturus accessit. Is Christianam religionem amplexus, C baptismi lumine illustratus est, et ex lavacro ab imperatore susceptus: multisque subinde ab eo muneribus acceptis, ad Romanos fines tutandos, et Bosporum civitatem, a boum nummorum et pecuniarum **150** vice annualim penso tributo ita vocatam, armis propugnandam missus in propriam regionem secessit. Locavit autem et militum Romanorum numerum et tribunorum, ut custodirent civitatem propter Unnos, et boum tributa exigerent: magnum quippe in civitate Romanis cum Unnis commercium intercessit. Unnorum itaque rex factus Christianus, in propriam regionem reversus, fratri, quem illic offendit, imperatoris D humanitatem atque liberalitatem, seque Christia-

VARIÆ LECTIONES.

[16] Ἀρμενίους A. [17] στρατοῦ, στρατηλάτου A. [18] ἔζευξεν A, ἔζευσεν vulg. [19] τῶν ante λεγομένων add. ex A. [19*] Βωαρὶξ A, Βοαρτὶζ a. [20] αὕτη A, αὐτὴ vulg. [21] ἐνδότερον A. [22] ἡ αὐτὴ A, αὐτὴ vulg. [23] αὐτῆς add. ex A. [24] Βοσφόρου A ubique. [25] ἐκ τοῦ A, ἀντὶ τοῦ vulg. [26] κατ' ἔτος] καθέτος A, κατ' ἔθος vulg. [27] lacuna nulla h. l. in codd. notatur. [28] ἠλεκτριανὰ b.

JAC. GOARI NOTÆ.

(40) Scribit Cedrenus κομιτώ.

(41) Cedrenus, Βαρῆζ· virum ejus Μαλάχ· alterum regem Γλόην.

(42) Procopius, *De bello Persico*, lib. I: *Est Bosphorus civitas maritima sinistrorsus Euxinum Pontum naviganti. Hinc Chersonesus iter dierum 20 distans: in quorum medio Hunni cuncta possident. Bosphoritæ autem jamdudum liberi incolunt: ac Justino nuper se permisere.* Auctor plura ad Justinianum secundum nomine Rhinotmetum.

(43) Locus corruptus, vel lacunosus Anastasii et Miscellæ lectione interpolatur. Habet illa, *locavit autem et militum Romanorum numerum et tribunorum custodire civitatem*, etc. reddo, ἔστησεν δὲ καὶ ἀριθμὸν Ῥωμαίων καὶ τριβούνων φυλάττειν τὴν πόλιν. Cedrenus, corruptum hujusmodi codicem nactus, ab his recitandis deflexit. — Supplenda lacuna ex Anastasio, uti supplevit P. Goar; sed ἀντὶ τοῦ, *τριβούνων*, reponendum, *τριβοῦνον*. Non enim tribunorum gregem, sed unum uni urbi oportuit esse præfectum; quem et postmodum Dalmatium nomine occisum memorat ab Unnis gentilibus. Male ergo exscriptus et expressus error, quem nolim Anastasii, sed oscitantis antiquarii. Combefis.

num factum esse narravit. Ad hæc direpta undequaque simulacra, quæ venerabantur Unni, cuncta conflavit: erant enim illa argentea, et electrina. Quamobrem ira succensi Unni, conjuratione cum ejus fratre excitata, in eum irruentes necem intulerunt, et fratrem ejus Muagerem creaverunt regem. Veriti porro, ne pœnas et regem occisum expeterent Romani, in civitatem Bosporum convolarunt quantocius, et tribunum Dalmatium præsidiariosque milites interfecerunt. His imperator auditis, misit Joannem exconsulem, Joannis Scythæ nepotem, patricii Rufini filium, cum numerosis Scytharum copiis, qui adjuncto sibi per terrestre iter et Odyssopolim Godilla et Badurio duce, adversus eos movit exercitum. Hoc nuntio territi Unni, fuga arrepta, disparuerunt: ex quo pax Bosporo restituta, locusque a Romanis omni depulso timore occupatus. Cæterum imperator Justinianus omnes hæreticis ecclesias abstulit, quas reddidit orthodoxis, præter eas quæ Arianorum Exocionitarum fuere. Constitutiones quoque promulgavit de episcopis, œconomis, orphanotrophis et xenodochis, ne videlicet jus legandi aut testandi haberent, nisi de iis, quæ antequam officio præficerentur, in suis facultatibus habuerant, et de quibus testari potuerant: ex quo vero administrandi munus iniissent, ea testamento legandi nullam obtinerent potestatem, sed cuncta illorum bona sacra domus hæreditario jure acciperet. Porro idem ille imperator balneum publicum, quod est ad Dagisthenm, ab Anastasio quondam inchoatum, absolvit; in medio vero areæ vel atrii spatio ad illi basilicam substrato capacissimam cisternam construxit.

A συμποιήσαντες [29] μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἀπελθόντες ἔσφαξαν αὐτόν· καὶ ἐποίησαν ῥῆγα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Μουαγέρην (44). Καὶ φοβηθέντες μὴ ἐκζητήσωσιν αὐτὸν οἱ Ῥωμαῖοι, ἦλθον αἴφνης ἐν τῇ Βοσπόρῳ πόλει, καὶ ἐφόνευσαν τὸν τριβοῦνον Δαλμάτιον (45), καὶ τοὺς στρατιώτας. Καὶ ἀκούσας ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλεν τὸν ἀπὸ ὑπάτων Ἰωάννην, τὸν ἔγγονον [30] Ἰωάννου τοῦ Σκύθου, υἱὸν δὲ τοῦ πατρικίου Ῥουφίνου, μετὰ βοηθείας Σκυθικῆς πολλῆς, καὶ ἐστράτευσεν κατ' αὐτῶν, ἅμα καὶ Γωδίλλαν [31] διὰ γῆς ἀπὸ Ὀδυσσοπόλεως [32] καὶ Βαδούριον στρατηγόν. Καὶ ἀκούσαντες οἱ Οὖννοι ἔφυγον ἀφανεῖς γενόμενοι. Καὶ γέγονεν εἰρήνη ἐν Βοσπόρῳ, καὶ ἐκράτησαν αὐτὴν οἱ Ῥωμαῖοι ἀφόβως. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς (46) ἀπέσπασεν πάσας τὰς ἐκκλησίας τῶν [33] αἱρετικῶν, B καὶ ἀπέδωκεν αὐτὰς τοῖς ὀρθοδόξοις δίχα τῶν Ἐξωκιονιτῶν [34] Ἀρειανῶν (47). Ἐξεφώνησε δὲ τύπον (48) ὁ βασιλεὺς περὶ τῶν ἐπισκόπων καὶ ὀρφανοτρόφων καὶ οἰκονόμων καὶ ξενοδόχων, ὥστε μὴ κληρονομεῖσθαι, εἰ μὴ ἃ πρὸ τοῦ γενέσθαι εἶχον ἐν ὑποστάσει εἰς ταῦτα ἵνα διατίθενται [35]· ἀφ' ἧς δὲ ὥρας προεχειρίσθη, εἰς ταῦτα μὴ ἔχειν αὐτὸν ἄδειαν διατίθεσθαι, ἀλλὰ τὰ ἑαυτοῦ πάντα τὸν εὐαγῆ οἶκον κληρονομεῖν. Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς (49) ἐπλήρωσε καὶ τὸ δημόσιον λουτρὸν τὸ εἰς τὰ Δαγισθέου, ὃ ἤρξατο κτίζειν Ἀναστάσιος ὁ βασιλεύς, καὶ τὸ μεσόαυλον [36] τῆς βασιλικῆς Ἴλλου κιστέρναν μεγάλην [37] ἐποίησεν.

A. C. 521. — **151** Hoc anno Esaias Rhodi, et C Alexander Diospoleos in Thracia episcopi, ceu turpi masculorum libidine notati, dignitate moti et ab imperatore gravi sunt subjecti supplicio. Resecta siquidem virili caule, per urbem ignominiose traducti sunt, vociferante præcone: *Episcopi venerandam dignitatem ne conspurcatote.* Severas insuper in impudicos leges tulit, a quorum plurimis pœnas exegit. Antiquas etiam leges cunctas renovavit,

A. M. 6021. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ἠσαΐας ἐπίσκοπος Ῥόδου καὶ Ἀλέξανδρος ἐπίσκοπος Διοσπόλεως τῆς Θρᾴκης καθῃρέθησαν, ὡς παιδερασταὶ εὑρεθέντες [38], καὶ ἐτιμωρήθησαν δεινῶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως, καυλοτομηθέντες καὶ πομπεύσαντες, τοῦ κήρυκος βοῶντος· *Ἐπίσκοποι ὄντες τὸ τίμιον σχῆμα μὴ ἐνυβρίζετε.* Καὶ ἐξέθετο ὁ βασιλεὺς νόμους σφοδροὺς (50) κατὰ τῶν ἀσελγαινόντων, καὶ πολλοὶ ἐτιμωρήθησαν. Καὶ ἐγένετο φόβος πολὺς καὶ ἀσφάλεια. Ἀνενέωσεν δὲ ὁ

VARIÆ LECTIONES.

[29] συμβουλὴν ποιήσαντες A. [30] ἔγγονον A, ἔγγονα vulg. [31] Γώσηλαν A. [32] ἀπὸ Ὀδ. A, καὶ Ὀδ. vulg. [33] ἐκκλησίας τῶν A, ἐκκλ. ἐκ τῶν vulg. [34] Ἐξακιονιτῶν A a. [35] διατίθενται — — — ἄδειαν om. A. ἵνα διατίθενται] fort. τινὰ διατίθεσθαι. [36] μεσόαυλον A, μεσίαυλον vulg. [37] μεγάλην om. A. [38] εὑρεθέντες add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(44) Cedrenus, Μοαγέραν.

(45) Cedrenus corrupte: τὸν τριβοῦνον Δαλματίας. Petavius quoque Cedrenum erranter secutus, *tribunum Dalmatiæ* reddidit *De doct. temp.* lib. XIII, ad annum Justiniani 2.

(46) Declarat Baronius ex Contio ad annum 527 num. 38 et 39.

(47) Arianos ecclesiis a Theodosio CP. spoliatos Ecclesiæ referunt monumenta. Extra urbem habitasse, et ἐξ οὐκ ὄντων Christum prædicantes ἐξουκοντητῶν promeruisse nomen memini me legisse apud Photium: num tamen inde Ἐξωκιόνιον, aliis Ἐξακιόνων scriptum? Non ita, Ἐξωκιόνιον enim muri CP. pars fuit appellationem sortita, quod extra eam Constantini statua columnæ superposita videretur. Ita Codinus *De orig. CP.* apud Gretserum de Exocinio et Arianis a loco vocatis, quod in illud translati fuissent. Socrates lib. V, D cap. 7, et lib. VI, cap. 8, Chronicon Alexandr. pag. 704, in quo perperam ἀριθμοὺς vice Ἀρειανοὺς legeris; et pag. 746 in Leone M. et ad unum Zenonis 11 de Athalarico Italiæ rege scribens. Georgius Alexandrinus in Vita Chrysostomi apud Photium pag. 250, Cedrenus editionis Regiæ pag. 480, Gyllius lib. IV, cap. 1.

(48) Anno imperii 2, et habetur lib. XLII, cap. *De episcop. et clericis.*

(49) Verba *Chronici Alexandr.* quod ad recipiendam Adriani conductus aquam, cisternam exstruxisse amplisimam subjungit. Cisternæ porro ædificium, non minus quam aulæ spatiosissimæ, columnis, fornicibus, parietibus, tectis, porticibus, valvis, adytis et gradibus instauratum fuisse edocent plurima hujusmodi antiquitatis monumenta in monasteriis et locis publicis adhuc exstantia.

(50) Novella est 77, de qua Agathias, lib. V.

βασιλεὺς (51) πάντας τοὺς παλαιοὺς νόμους [39] ποιήσας μονόβιβλον, καὶ καλέσας αὐτὸ τὰς [40] *Νεαρὰς διατάξεις*, ἐν αἷς οὐ καταδέχεται τὸν ἄρχοντα ἐν οἷς ἄρχει [40*] τόποις ἀγοράζειν κτῆμα, ἢ κτίζειν οἶκον, ἢ κληρονομεῖν ξένον πρόσωπον, εἰ μή τις συγγενὴς αὐτῷ ὑπάρχει.

Τῷ αὐτῷ ἔτει μηνὶ Νοεμβρίῳ κθ' (52), ὥρᾳ γ', ἡμέρᾳ δ' ἰνδικτιῶνος ζ' ἔπαθεν ὑπὸ θεομηνίας πάλιν Ἀντιόχεια ἡ μεγάλη μετὰ δύο ἔτη τοῦ πρὸ αὐτοῦ [41] πάθους. Καὶ ἐγένετο σεισμὸς μέγας ἐπὶ ὥραν μίαν, καὶ βρυγμὸς [42] ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φοβερός· καὶ ἔπεσεν [43] πάντα τὰ κτισθέντα ἕως ἐδάφους καὶ τὰ τείχη, καὶ ἐκ τῶν μὴ πεσόντων παλαιῶν κτισμάτων ἐν τῷ πρώτῳ σεισμῷ κατηνέχθησαν νῦν· καὶ πᾶσα εὐπρέπεια ἡ γενομένη ἐν τῇ πόλει ἔκ τε τῶν τοῦ βασιλέως φιλοτιμιῶν, καὶ ὧν ἐξ ἰδίων οἱ πολῖται ᾠκοδόμησαν, πάντα κατέπεσον. Ταῦτα μαθοῦσαι αἱ πλησιάζουσαι πόλεις μετὰ πένθους ἐλιτάνευον. Ἀπέθανον δὲ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ πτώσει [44] χιλιάδες τέσσαρες καὶ ὀκτακόσιοι ἑβδομήκοντα. Οἱ δὲ σωθέντες ἔφυγον εἰς τὰς ἄλλας πόλεις, καὶ εἰς τὰ ὄρη ἐν καλύβαις ᾤκουν. Γέγονε δὲ καὶ χειμὼν μέγας καὶ βαρύτατος· καὶ ἐλιτάνευον οἱ ἀπομείναντες πάντες ἀνυπόδετοι, κλαίοντες, καὶ ῥιπτοῦντες [45] ἑαυτοὺς πρηνεῖς εἰς τὰς [46] χιόνας, κράζοντες τὸ, *Κύριε, ἐλέησον*. Ἐφάνη δὲ ἐν ὁράματί τινι θεοσεβεῖ ἀνθρώπῳ, ὥστε εἰπεῖν πᾶσι τοῖς ὑπολειφθεῖσιν, ἵνα ὑπεργράψωσι [47] εἰς τὰ ὑπέρθυρα αὐτῶν· *Χριστὸς μεθ' ἡμῶν, στῆτε*. Καὶ τούτου γενομένου, ἔστη ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ. Καὶ πάλιν ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ Αὐγοῦστα (53) πολλὰ ἐδωρήσαντο χρήματα εἰς ἀνανέωσιν καὶ οἰκοδομὴν [48] τῆς Ἀντιοχέων πόλεως, καὶ μετωνόμασεν [49] αὐτὴν Θεούπολιν. Ἐν δὲ τῇ κα' τοῦ Μαρτίου (54) μηνὸς τῆς ἑβδόμης ἰνδικτιῶνος ἐπέῤῥιψεν Ἀλαμούνδαρος [50] ὁ Ζεκικὴς ὁ βασιλίσκος τῶν Σαρακηνῶν, καὶ ἐπραίδευσεν τὴν πρώτην Συρίαν ἕως τῶν ὁρίων Ἀντιοχείας, εἰς [51] τὸ λεγόμενον Λίταργον [52] καὶ Σκαφαθῶν τῶν κτημάτων. Καὶ ἐφόνευσε πολλοὺς, καὶ ἔκαυσε τὰ ἔξω Χαλκηδόνος, καὶ τὸ Σέρμιον κτῆμα, καὶ τὴν κυνηγίαν χώραν. Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἔξαρχοι τῶν Ῥωμαίων ἐξῆλθον κατ' αὐτοῦ. Καὶ γνόντες οἱ Σαρακηνοὶ σὺν τοῖς Πέρσαις λαβόντες τὴν πραῖδαν καὶ τοὺς αἰχμαλώτους διὰ τοῦ ἐσωτέρου λιμωτοῦ ἔφυγον. Τῷ δὲ Ἀπριλλίῳ μηνὶ τῆς αὐτῆς ζ' ἐπινεμήσεως [53] κατέλαβεν βοήθεια στρατοῦ πεμφθεῖσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ πεζῇ, καὶ ἐκ Φρυγίας τῶν λεγομένων Λυκοκρανιτῶν (55)· καὶ

A iisque volumen in unum collectis, novellas constitutiones nuncupavit. Iis cavet, ne præfectus, ubi gerit præfecturam, ibi vel possessionem emat, vel construat domum, vel peregrini, nisi forte sit ei conjunctus affinitate, hæreditatem adeat.

Eodem anno, mensis Novembris die nono supra vigesimum, hora diei tertia, feria quarta, indictione septima, biennio post superiorem cladem, Antiochia magna civitas plagæ cœlitus illatæ damnum iterum passa est. Ingens quippe terræ motus per horam continuam duravit, atque horrendus omnino mugitus e cœlo auditus, et cuncta prorsus ædificia ad terram usque prostrata, urbis quoque mœnia diruta, quæque substiterant in priori terræ motu veteres constructiones, eæ nunc omnes B funditus eversæ. Denique quidquid tam imperatorum liberalitate, quam privatis civium sumptibus urbi conciliatum fuerat ornatus atque decoris, id tum omne dejectum in terram. His perceptis, vicinæ civitates in luctum et publicas supplicationes effusæ. Ea vero clade hominum quatuor millia et septuaginta supra octingentos periere : qui periculo servati, in alias civitates migravere, vel in montibus sub tuguriis habitavere. Hæc asperrima et frigidissima hiems secuta est, et processiones cum precibus agebant, qui remanserant civitatis incolæ, excalceati, ejulantes, et pronos se per nivem demittentes, crebris vocibus, *Domine, miserere*, inclamantes. Demum reli-C gioso cuidam viro per visum revelatum est, omnibus qui superfuerant ediceret, uti superioribus domorum liminibus inscriberent : *Christus nobiscum, state*. Eo facto ira Dei pacata est. Porro imperator atque Augusta magnas iterum pecunias in Antiochenæ civitatis instaurationem insumpserunt, et mutato nomine Theopolim nuncupatam voluerunt. Die vero Martii vicesimo primo, septima indictione, Alamundarus Zecices Saracenorum regulus, irruptione facta, primam Syriam depopulatus est usque ad ipsius Antiochiæ loca conterminа, ad Litargum dictum et Scaphatenses possessiones : multosque occidit, incenditque Chalcedonis suburbia, et Sermium prædium, atque D Cynegiam regionem. Hæc audientes Romanorum
152 optimates armati processerunt obviam : quo

VARIÆ LECTIONES.

[39] τοὺς πολεμίους νόμους e. [40] τὰς add. ex A. [40*] ἐν οἷς ἂν ἄρχῃ a. [41] αὐτοῦ] αὐτῆς A a. [42] βρυγμὸς A, βομβὸς vulg. [43] ἔπεσαν A. [44] πτώσει] πόλει e. [45] ῥίπτοντες A. [46] τὰς a, τοὺς vulg. [47] ἐπιγράψωσι A. [48] οἰκοδομὴν] ἀνακαινισμὸν e. [49] μετωνόμασεν A alii, αὐτωνόμασεν vulg. [50] Σαλαμούνδαρος A. [51] εἰς add. ex A. [52] Λιταργῶ A. [53] ἐπινεμήσεως] ἰνδικτιῶνος A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(51) Ita Chron. Alexand. : Τούτῳ τῷ ἔτει Ἰουστινιανὸς κώδιξ ἀνενεώθη, καὶ ἐκελεύσθη αὐθεντεῖσθαι, ἀπὸ τῆς πρὸ ις' καλανδῶν Ἀπριλλίων τῆς ἐνεστώσης ζ' ἐπινεμήσεως· *Hoc anno codex Justinianus renovatus est, et publica auctoritate probatus* XVI *Kal. April. currentis* 7 *indict.* Anno quarto duntaxat promulgatum scribit Marcellinus.

(52) Contraxit hanc de terræ motu Antiocheno historiam Evagrius lib. IV, cap. 6.

(53) Reparatam Antiochiam describit Procopius, *De ædif. Justiniani*, lib. II.

(54) De locis Antiochenis bello vexandis consilium Alamundari habes apud Procopium lib. I, *De bello Persico*, paulo post medium, ejus incursiones paulo inferius : verum post victos a Romanis Persas, quod anno sequente Theophanes narrat, eam expeditionem susceptam exponit Procopius.

(55) Quibus lupus in galea foret insigne, vel quorum galea lupi capite ornaretur.

cognito Saraceni prædam atque captivos secum abducentes per interiorem limitem una cum Persis aufugerunt. Mense porro Aprili ejusdem septimæ indictionis copiæ auxiliares ab imperatore summissæ advenerunt pedestri itinere, et ex Phrygia qui Lycocranitæ nuncupantur : et revocato Hypatio patricio Secundino, magistrum militiæ præfecit in Oriente Belisarium. Duodecimo vero Maii Hermogenes magister vir litteratus, ad Persarum regem ab imperatore Justiniano legatus de pace habenda missus, Antiochiam pervenit. Junio deinde mense Samaritæ et Judæi Palæstinam incolentes, Juliano quodam in regem coronato, motisque in Christianos armis, rapinas, cædes, incendia adversus eos excitaverunt : quos Deus in Justiniani manus tradidit, adeo ut deletis omnibus Julianum tyrannum capite obtruncarit. Chosroes autem Persarum rex Hermogenem magistrum de pace habenda tractatum habiturum cum donis accedentem suscepit : at Julio mense, fuit is ejusdem indictionis 7, muneribus acceptis, propositum de pace sermonem respuit, ita nimirum a profugis Samaritis persuasus, qui regionem suam et universam Palæstinam, utpote qui auxiliares copias Judæorum et Samaritarum quinquaginta millia haberent, proditione tradere pollicebantur. His confisus Chosroes, pacis conditionem non accepit, quinimo de Hierosolymis per istos potiundis cogitabat, urbe videlicet prædivite, quæ innumera auri centenaria et ingentem pretiosorum lapidum congeriem penes se haberet. Prætextum vero cepit auri fodinas in montibus Armeniæ, utpote quæ talentum Romanis simul atque Persis olim, nunc autem solis Romanis penderent, atque alia quædam capita prætendens ad imperatorem scripsit. Cum vero id Samaritarum commentum esse compertum fuisset, redeuntes e Persia detenti sunt ad Ammidium. Erant autem isti præcipui quinque

A προεβάλετο [54] στρατηγὸν [55] (56) Ἀνατολῆς Βελισάριον διαδεξάμενος Ὑπάτιον τὸν πατρίκιον Σεκουνδῖνον (57). Καὶ τῇ ιβ' τοῦ Μαΐου μηνὸς εἰσῆλθεν ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἑρμογένης ὁ μάγιστρος [56] (58) ἀνὴρ σοφὸς, πρέσβυς ἀπολυθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ πρὸς τὸν βασιλέα Περσῶν περὶ εἰρήνης. Τῷ δὲ Ἰουνίῳ μηνὶ Σαμαρεῖται (59) καὶ Ἰουδαῖοι ἐν Παλαιστίνῃ βασιλέα Ἰουλιανόν [57] τινα ἔστεψαν. Καὶ κατὰ Χριστιανῶν ὅπλα κινήσαντες, ἁρπαγὰς καὶ φόνους καὶ ἐμπυρισμοὺς κατὰ Χριστιανῶν εἰργάσαντο. Οὓς ὁ Θεὸς παρέδωκεν εἰς χεῖρας Ἰουστινιανοῦ, καὶ ἀνήλωσε πάντας, καὶ ἀπεκεφάλισεν τὸν τύραννον Ἰουλιανόν. Χοσρόης δὲ ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς δεξάμενος Ἑρμογένην μάγιστρον μετὰ δώρων πρεσβεύοντα περὶ εἰρήνης, τῷ δὲ Ἰουλίῳ μηνὶ B τῆς αὐτῆς ζ' ἰνδικτιῶνος λαβὼν τὰ δῶρα, εἰρήνην οὐ κατεδέξατο ποιῆσαι, ἀναπεισθεὶς [58] ὑπὸ Σαμαρειτῶν προσφυγόντων αὐτῷ, καὶ ὑποτιθεμένων αὐτῷ προδιδόναι τὴν χώραν αὐτῶν, πᾶσαν τὴν Παλαιστίνην, ὡς ἔχοντες καὶ συμμαχίαν Ἰουδαίους τε καὶ Σαμαρείτας χιλιάδας πεντήκοντα. Τούτοις θαῤῥήσας Χοσρόης οὐ προείλετο [59] τὴν εἰρήνην, βουλόμενος καὶ [60] τὴν Ἱερουσαλὴμ δι' αὐτῶν παραλαβεῖν ἔχουσαν χρυσοῦ ἀναρίθμητα κεντηνάρια, καὶ λιθείαν [61] πολλήν. Ἀφορμὴν δὲ ἔβαλεν [62] (60) περὶ τῶν χρυσορυχίων τῶν ἐν τοῖς ὄρεσιν Ἀρμενίας, ὡς πρώην ἀνὰ τάλαντα [63] τελούντων Ῥωμαίοις τε [64] καὶ Πέρσαις (61), νῦν δὲ Ῥωμαίοις μόνοις τελούντων [65]. Καὶ ἄλλα τινὰ κεφάλαια προφασιζόμενος ἔγραφε τῷ βασιλεῖ. Γνωσθέντος δὲ τοῦ δράματος τῶν Σαμαρειτῶν, C ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ἐκ τῶν Περσῶν, ἐκρατήθησαν εἰς τὸ Ἀμμίδιος (62)· ἦσαν δὲ Σαμαρεῖται ὀνομαστοὶ [66] πέντε ἐκ τῶν εὐπόρων αὐτῶν· καὶ παρεδόθησαν τῷ στρατηλάτῃ Βελισαρίῳ, καὶ ἐξετασθέντες ὡμολόγησαν πάντα.

VARIÆ LECTIONES.

[54] προεβάλετο A, προεβάλλετο vulg. [55] στρατηγὸν A b, στρατηλάτην vulg. [56] μάγιστρος ὁ Σκύθης A. [57] Ἰουλιανόν τινα A, τινὰ Ἰουλ. vulg. [58] ἀναπεισθεὶς A, πεισθεὶς vulg. [59] προείλετο A, προσείλετο vulg. [60] καὶ add. ex A. [61] λιθείαν] λιθέαν codd. et vulg. [62] ἔβαλεν, fort. ἔλαβεν. [63] τάλαντα A, ταλάντου vulg. [64] τε add. ex A. [65] τελοῦντες A b. [66] ὀνομαστοὶ A, ὀνόματα vulg

JAC. GOARI NOTÆ.

(56) A Justino jam creatum Belisarii comes et consiliarius testatur Procopius lib. I, *De bello Persico*, et a Justiniano denuo institutum.

(57) Ita lego cunctis in codd. Mallem Σεκουνδίνου. Secundini etenim filius erat Hypatius. Vide libri indicem verbo *Hypatius*. — Emend. Σεκουνδίνου liquet ex sæpius repetitis de Hypatio Secundini filio, imperatoribus Anastasio et Justino, *Successorem dans Belisarium Hypatio Secundini patricii filio*. — Ἑρμογένης ὁ μάγιστρος ὁ Σκύθης. Reg. Vox omissa notatione digna, ut homo Scytha ita sapiens fuerit. COMBEFIS.

(58) Hermogenem quidem de pace legatum memorat Procopius : ejus tamen, ut et Belisarii, et ultro citroque a Persis et Romanis res gestas aliter enarrat : quare alios a Procopio auctores Theophanem secutum constat.

(59) Juliani historiam a Samaritanis in regem evecti refert Cyrillus in Vita S. Sabæ apud Surium die 5 Decembris. Alia eorum scelera habet Procopius, *De ædif. Justiniani*, orat. 5. Legendum *Chronicon Alexandrinum* ad præsentem annum.

(60) De istis aurifodinis Procopius medio libri I *De bello Persico : Tunc etiam Persarum loca in* D *Persarmeniis Romani receperunt arcemque Bolum, ac Pharangium vocatam, unde aurum Persæ fodiunt, regique ferunt*. Et infra : *Inde Persarmeniorum fines incipiunt, ubi auri metallum est, quod Cabade concedente, quidam loci indigena nomine Symeones curabat : qui postquam Lazos, et Romanos in bello potentiores vidit, Cabadem reditu pecuniarum privavit. Ideo et ipsum simul cum Pharangio Romanis tradens petiit, ut ipsi, remotis aliis, rem curarent. At illis nihil de metallo curantibus, tantum satis visum hostes hoc vectigal amisisse.*

(61) *Cum singula talenta Romanis ac Persis penderent*. Obscurior interpres, ac velut unum utrisque penderetur talentum, quod et Theophanis toti sententiæ adversatur, et iis quæ tradit Procopius l. 1 *De bello Persico*. COMBEFIS.

(62) Ammodium locum a Dara stadiis 20 distantem, quo sibi Persæ et Romani primum occurrere, memorat citatus Procopius.

optimates, et inter cives potioribus valebant opibus; et ii militiæ magistro Belisario traditi, et diligentius examinati, cuncta palam confessi sunt.

Τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ ὁ δοὺξ Παλαιστίνης ἐποίησεν A ἔχθραν μετὰ τοῦ φυλάρχου τῶν ὑπὸ Ῥωμαίους Σαρακηνῶν. Καὶ φοβηθεὶς ὁ φύλαρχος εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐσώτερον λιμιτόν [67]. Καὶ μαθὼν ὁ [68] Ἀλαμούνδαρος ἐπιῤῥίψας, παρέλαβεν αὐτὸν καὶ ἐφόνευσεν. Καὶ λαβὼν τὰς γυναῖκας αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα, ὑπέστρεψεν. Καὶ μαθόντες οἱ δοῦκες τῆς Φοινίκης καὶ Ἀραβίας καὶ Μεσοποταμίας καὶ ὁ φύλαρχος ἐδίωξαν ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ ἀκούσας ὁ Ἀλαμούνδαρος ἔφυγεν εἰς τὰ Ἰνδικὰ μέρη, εἰς ἃ οὐδεὶς τῶν Ῥωμαίων εἰσῆλθέν ποτε. Παρέλαβον δὲ καὶ [69] τὰς σκηνὰς αὐτοῦ [70], καὶ ἤνεγκαν αἰχμαλωσίαν πολλὴν Σαρακηνῶν, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ παίδων, καὶ ὅσους εὗρον Ῥωμαίους αἰχμαλώτους, καὶ καμήλους καὶ πρόβατα καὶ βόας καὶ πολλὴν μέταξαν (65) καὶ ἱματισμόν. Ἔκαυσαν δὲ καὶ Περσικὰ κάστρα τέσσαρα· καὶ ὑπέστρεψαν μετὰ νίκης B μεγάλης.

Hoc etiam anno Palæstinæ dux inimicitias cum Saracenorum Romanis subditorum tribuno suscepit: quo exterritus tribunus in interiorem limitem se recepit. Quod cum rescisset Alamundarus, irruptione facta, tenuit eum et morte damnavit: captisque uxoribus et filiis ejus, reversus est. Ea re audita, Phœniciæ, Arabiæ et Mesopotamiæ duces, nec non ipse Saracenorum tribunus ipsum a tergo insecuti sunt: quo cognito, ad Indiæ partes, quas Romanorum nullus hucusque penetravit, Alamundarus fugit. Ejus itaque tentoria diripuerunt, et Saracenorum virorum, mulierum et puerorum **153** innumeram multitudinem abduxerunt captivam, et quos reperere Romanos captivitate oppressos, camelos, oves bovesque, necnon sericorum filorum copiam ingentem vestesque plurimas secum tulerunt. Castella quoque Persarum quatuor succenderunt igni, et cum præclara victoria regressi sunt.

A. M. 6022. — Τούτῳ τῷ ἔτει τῆς η' ἐπινεμήσεως (66) ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς διωγμὸν μέγαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ πάσης αἱρέσεως (67), καὶ τὰς τούτων οὐσίας ἐδήμευσεν. Κατηγορήθη δὲ καὶ Μακεδόνιος ὁ ἀπὸ ῥεφερενδαρίων (68) καὶ Ἀσκληπιόδοτος ὁ ἀπὸ ἐπάρχων [71], ὅστις καὶ φοβηθεὶς ἐπίστευσεν [72] καὶ ἀπέθανεν (69)· καὶ Πηγάσιος ὁ

A. C. 522. — Hoc anno, qui octavæ indictionis, adversus gentiles et hæresim omnem Justinianus imperator persecutionem movit, et eorum facultates ærario publico addixit. Tunc accusatus est Macedonius exreferendarius et Asclepiodotus expræfectus, qui metu pulsus fidem amplexus est et obiit mortem: Pegasius etiam cum filiis inter pro-

VARIÆ LECTIONES.

[67] Λιμητῶν codd. et vulg. [68] ὁ add. ex A. [69] καὶ prius add. ex A b. [70] αὐτοῦ A b, αὐτῶν vulg. [71] ἐπάρχων A b, ὑπάρχων vulg. [72] ἐπίστευσεν] ἐπίπησεν A; neutrum verum esse videtur.

JAC. GOARI NOTÆ.

(63) Personam Græci recentiores dicunt ὄνομα, C quod unaquæque nomine dignoscatur. Ὀνομάτοι quoque in plurali idem significat: Δύο, τρεῖς ὀνομάτοι, *duæ, tres personæ*.

(64) Saracenicarum tribuum ducem istum Romanis amicum Aretham Alamundari perpetuum hostem fuisse indubium. De utriusque bellis Procopius, lib. I *De bello Persico* post medium, et paulo ante finem lib. II.

(65) Recentioribus Græcis est *sericum*: de qua voce Meursius et euchologium. Corruptius τὸ μέτάξι pronuntiant.

(66) Coss. Lampadio et Oreste, qua indictione quartum Justiniani annum in tertium a Theophane notatum, incidentem numerat Baronius.

(67) Exstat lib. I, cap. *De hæret. et Manichæis*, et Samar. tit. 8, tum etiam iis omnibus sanctionibus, quibus aut fidem pientissimus ille imperator satagebat firmandam, aut hæreses convellendas curabat. Porro quod spectat delendas idololatriæ D reliquias, Blemmyas, et Nobatas extremos Ægypti populos Persici belli tempore, ut Baronio placet, quarto imperii anno, qui Theophani, Marcellino, et *Chronico Alexandrino* tertius, et Lampadii et Orestis primo consulatu insignis, relicto profanæ gentilitatis ritu, ad verum Dei cultum a Justiniano traductos, scripto confirmat Procopius de bello memorato, lib. I, non longe a fine, et *De ædif. Justini*, orat. 6, alios ejus ope ad fidem vocatos. Quoniam vero in gentilium numerum Samaritanos Epiphanius recenset, ubi de eorum hæresi; Justinianeique codicis sancita hæreticos perstringentia, Samaritanos quoque percellunt; et *Chronicon Alexandrinum*, enarrato Samaritanorum tumultu, haud remota ab iis, quæ hic Theophanes recenset, eorum videlicet quosdam sio. metuentes urgente necessitate ad Christianam religionem se contulisse, ac propter severitatem legum et magistratuum ὑπούλως καὶ κακούργως Christianos se mentiri, vere tamen in hanc et illam partem ἐπαμφοτερίζειν, inflecti, imo præsides ipsos ac provinciarum rectores Σαμαριτίζειν, ut suas partes inirent, persuasisse, memorat: certe cum anno præcedente Samaritanorum rebellionem, et pœnam auctor retulerit, eos æquitate legum coercitos demonstrare debuit, cum maxime non in gentiles, sed in Samaritanos promulgata Justinianei codicis occurrant decreta, quibus curialia coguntur subire onera, simulque a curialibus privilegiis (quod πολιτεύεσθαι inferius exponit Theophanes) removetur, novel. 45. Τῶν Ἑλλήνων voce alios quam Samaritanos, aut cum gentilibus eos Theophanem indicare voluisse, mihi facile persuaserim.

(68) *Responsionibus imperatoriis præerat continuo eidem supplicantium preces nuntians; referendarium Latini hoc munus appellant*. Procopius, lib. II, *De bello Persico*.

(69) Sic edita ex Regio, ex quo emendatum in marg. in Peyr. at plane vitiose. Quam enim hæc habent, *timore correptus credidit, et interiit?* num enim fides sic gignitur, aut parit mortem? Barb. ἐπίπισεν, quod esset, levi velut aviculæ sublato clamore, pipiens timore mortuus est. Sic enim subito quis graviori metu perculsus, voce tremula faucibus erumpente, animam agat. Peyr. ἐπίπησε, sique emendatum in Bar. utique ex Vatt. Quid si ἐπίπνησε, *cecidit*, et *mortuus est?* nihil familiarius, quam ut metu corruens quis subito moriatur. Nec aliud puto voluisse Theophanem. COMBEFIS.

cedendum examinatus est : Phocas etiam patricius Crateri filius, et Thomas quæstor, et alii plures comprehensi : quod maximum omnibus timorem incussit. Imperator autem solos Christianos, eosque recta in fide probatos, ad communia et curialia munera sustinenda admitti, gentiles et hæreticos ab eis amoveri lata lege sanxit; iisdem vero trimestre tempus ineundæ resipiscentiæ terminum ultimum præscripsit. Porro mense Martio ejusdem indictionis Hermogenes exconsularis et magister, necnon Rufinus exmagister militiæ et patricius Antiochia digressi, et legatorum munere fungentes Persiam versus profecti, Daras cum pervenissent, regi Persarum, ut se ad colloquium exciperet, denuntiaverunt. Dum vero subsistunt ad Daras, Belisarius Orientalis militiæ magister una cum reliquis Romanis ducibus urbi quam proxime castra applicuit : qua re cognita, Meran Persarum regis supremus dux, ipseque regis filius, et cæteri Persarum duces cum innumeris copiis Nisibi collecti, acie omni in partes tres divisa, Junio mense memoratæ octavæ indictionis in eos irruerunt. Comperto periculo, Romanorum duces una cum magistro eductis ordine præclaro copiis, obviam in Persas iverunt, unde acre prælium conflictusque terribilis insecutus est. Cæsis itaque Persis, **154** et ad internecionem profligatis, vexillum eorum tulerunt Romani : Meran vero regisque Persarum filius paucique admodum e prælio superstites fuga Nisibim contenderunt, præclara Romanis relicta victoria. Quod ubi Persarum rex agnovit, patricium Rufinum solum una cum Alexandro comite ad se accedere permisit : et insequenti mense Augusto eum convenientes, et ad invicem sæpius collocuti, firmatis speratæ pacis conditionibus, in pace secesserunt.

A. C. 523. — ***Romæ episcopi Bonifacii annus primus.***

Hoc anno, mense Septembri, indictione noua, ingens et terribile astrum ad occidentalem cœli plagam visum, cometes nimirum, Lampadias dictus, in superiorem cœli partem radios fulguris in modum coruscantes emittens, ac per totos viginti dies perseverans : ex quo universales populorum tumul-

A Ἡλιουπολίτης σὺν τοῖς τέκνοις αὐτοῦ ἐν προόδῳ ἐξητάσθησαν, καὶ Φωκᾶς ὁ πατρίκιος τοῦ Κρατεροῦ, καὶ ὁ κοιαίστωρ (70) Θωμᾶς, καὶ ἄλλοι συνελήφθησαν· καὶ φόβος πολὺς ἐγένετο. Καὶ ἐθέσπισεν ὁ βασιλεὺς, ὥστε μὴ πολιτεύεσθαι τοὺς Ἑλληνίζοντας, μηδὲ τοὺς αἱρετικοὺς, εἰ μὴ μόνους [73] τοὺς ὀρθοδόξους Χριστιανοὺς, δοὺς αὐτοῖς καὶ προθεσμίαν ἕως μηνῶν τριῶν πρὸς ἐπιστροφήν. Τῷ δὲ Μαρτίῳ μηνὶ (71) τῆς αὐτῆς ὀγδόης [74] ἰνδικτιῶνος ἐν Ἀντιοχείᾳ ὁ Ἑρμογένης ὁ ἀπὸ ὑπάτων μάγιστρος καὶ Ῥουφῖνος ὁ ἀπὸ στρατηλατῶν πατρίκιος ἐπὶ τὰ Περσικὰ μέρη ἀπερχόμενοι πρεσβευταὶ, καὶ φθάσαντες εἰς τὸ Δαρᾶς, ἐμήνυσαν [75] τῷ βασιλεῖ τῶν Περσῶν τοῦ δέξασθαι καὶ αὐτούς. Καὶ ἐν τῷ διάγειν αὐτοὺς εἰς τὸ Δαρᾶς ἅμα Βελισαρίῳ τῷ στρατηλάτῃ τῆς Ἀνατολῆς, καὶ B τῶν λοιπῶν ἐξάρχων Ῥωμαίων, καὶ ἀπλικευόντων αὐτῶν πρὸ μικροῦ τῆς πόλεως (72), μαθὼν ὁ Μηρὰν [76] πρωτοστράτηγος τοῦ Περσῶν βασιλέως σὺν τῷ υἱῷ τοῦ βασιλέως, καὶ τοῖς λοιποῖς στρατηγοῖς [77] τῆς Περσίδος, συνηγμένοι ἐν τῷ Νιτζιβίῳ [78] μετὰ Περσικῆς δυνάμεως πολλῆς τῷ Ἰουνίῳ μηνὶ τῆς ἰνδικτιῶνος η', ἐπέρριψαν [79] αὐτοῖς μερίσαντες [80] τὸ ἴδιον πλῆθος εἰς τρία τάγματα. Καὶ τοῦτο γνόντες οἱ στρατηγοὶ Ῥωμαίων σὺν τῷ μαγίστρῳ καλῶς στρατηγήσαντες, ὥρμησαν κατὰ τῶν [81] Περσῶν, καὶ ἐγένετο πόλεμος μέγας καὶ συμβολὴ φοβερά. Καὶ ἔκοψαν οἱ [82] Ῥωμαῖοι τοὺς Πέρσας, καὶ ἀπώλεσαν [83] αὐτοὺς ἐπάραντες καὶ τὸ βάνδον (73) αὐτῶν. Ὁ δὲ Μηρὰν καὶ ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως Περσῶν καὶ ὀλίγοι ἐκ τῶν περισωθέντων κατέφυγον εἰς τὸ Νιτζίβιος [84]· καὶ ἐνίκησαν C οἱ Ῥωμαῖοι νίκην μεγάλην. Γνοὺς δὲ τοῦτο ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, ἐπέτρεψεν [85] εἰσελθεῖν πρὸς αὐτὸν τὸν πατρίκιον Ῥουφῖνον μόνον ἅμα τῷ κόμητι Ἀλεξάνδρῳ. Καὶ τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ εἰσῆλθον [86] πρὸς αὐτὸν, καὶ πολλὰ διαλεχθέντες καὶ εἰρήνης πάκτα κατατυπώσαντες [87] ἐξῆλθον ἐν εἰρήνῃ.

A. M. 6023. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Βονιφατίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος θ' ἐφάνη μέγας καὶ φοβερὸς ἀστὴρ εἰς τὸ δυτικὸν μέρος κομήτης πέμπων ἐπὶ τὰ ἄνω τὰς ἑαυτοῦ ἀκτῖνας ἀστραπτούσας, ὃν ἔλεγον Λαμπαδίαν, καὶ ἔμεινεν ἐπὶ εἴκοσι ἡμέρας λάμπων· καὶ ἐγένοντο κοσμικαὶ D δημοκρατίαι (74) καὶ φόνοι. Ἐν δὲ τῇ συμπληρώσει

VARIÆ LECTIONES.

[73] μόνον a. [74] ὀγδόης add. ex A. [75] ἐμήνυσαν — — — Δαρᾶς om. A. [76] Μηρὰμ A passim. [77] τοῖς λοιποῖς στρατηγοῖς b, τῶν λοιπῶν στρατηγῶν vulg. [78] Νιτζιβίως A. [79] ἐπέρριψαν A, ἐπέρριψεν vulg. [80] μερίσαντες A b, μερίσας vulg. [81] τῶν add. ex A b. [82] οἱ add. ex A. [83] ἀπόλεσαν vulg. [84] Νιτζιβίως A. [85] ἐπέτρεψεν A, ἔτρεψεν vulg. [86] εἰσῆλθον A, εἰσῆλθεν vulg. [87] κατατυπώσαντες ἐξῆλθον ἐν εἰρήνῃ A, τυπώσαντες, ἐξῆλθεν εἰρήνῃ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(70) *De bello Persico* lib. 1 : *Imperatoris Paretrus, quem magistratum Romani quæstorem, Latini jurisconsultum vocant.* Idem, *De bello Vandalico*, lib. I, *exercitus quæstor, sumptus dispensator vocatur.*

(71) Romanorum legationem, pugnam, victoriam, Persarumque fugam, ac pacem tandem initam pluribus enarrat Procopius, qui Mirrhanem appellat, Μηρὰμ hic scriptum. Magistratus seu dignitatis vocabulum : viri namque nomen Perozus fuit.

(72) Non procul a civitatis Daras porta exercitum fossa munivisse Belisarium refert Procopius, quod voce ἀπληκεύειν exprimit Theophanes.

(73) Procopius, *De bello Vandalico*, lib. II, *Signum, quod Romani bandum vocant.* Idem rursus, *Omnium animosissimus inter ordines ducis ferre signum consuevit, quem bandophorum Romani vocant.* Plura Meursius, et Lacerda in advers.

(74) Communem unam civitatis plebem, necnon etiam civitatis ejusdem populi partes et factiones diversas δῆμος significat. Hinc Βενέτων et Πρα-

τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς κατέλαβεν ὁ πατρίκιος Ῥουφῖνος ἐκ τῆς πρεσβείας τῶν Περσῶν πρὸς τὸν βασιλέα Ἰουστινιανὸν εἰρήνης πάκτα στοιχήσας (75)· ὅντινα δεξάμενος βασιλεὺς ἐχάρη[88] λίαν διὰ τὴν εἰρήνην, καὶ ἠσμένισε[89] τὰ στοιχηθέντα πάκτα, καὶ ἔτυχον εἰρήνης τὰ πράγματα ἀμφοτέρων.

A. M. 6024. — Τούτῳ τῷ ἔτει πέμπτῳ ὄντι (76) τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ μηνὶ Ἰανουαρίῳ ἰνδικτιῶνος δεκάτης γέγονεν τοῦ λεγομένου Νίκα ἡ ἀνταρσία (77). Καὶ ἔστεψαν οἱ τῶν δήμων εἰς βασιλέα Ὑπάτιον τὸν συγγενῆ τοῦ βασιλέως Ἀναστασίου· καὶ ἐκαύθη πολὺ μέρος τῆς πόλεως, καὶ ἡ Μεγάλη ἐκκλησία, καὶ ἡ ἁγία Εἰρήνη, καὶ ὁ ξενὼν τοῦ Σαμψὼν, καὶ τὸ Αὐγουστέον, καὶ τὸ προσκιόνιον (78) τῆς βασιλικῆς, καὶ ἡ Χαλκῆ τοῦ παλατίου. Καὶ ἐγένετο φόβος μέγας, καὶ πολλοὶ τῶν εὑρεθέντων ἐν τῷ λεγομένῳ ἱππικῷ μετὰ Ὑπατίου, ὥς φασι, τριάκοντα πέντε χιλιάδες ἀπέθανον[90]. Γέγονεν δὲ ἡ ἀταξία τοῦ, *Νίκα*, τρόπῳ τοιούτῳ (79)· Ἀνελθόντα τὰ μέρη ἐν τῷ ἱππικῷ, ἀνέκραξαν οἱ τῶν Πρασίνων· Ἄκτα (80). Διὰ Καλοπόδιον[91] τὸν κου-

tus et cædes secutæ. Exeunte porro mense Novembri, patricius Rufinus sua ad Persas legatione functus, datis pacis conditionibus, ad imperatorem Justinianum reversus est: eum ob firmatam pacem excepit imperator gratissime, et fœderis initi pactas conditiones ex animo lætusque probavit: atque ita demum Romanorum et Persarum res optima pace politæ sunt.

A. C. 524. — Hoc anno, qui Justiniani imperii quintus, mense Januario, indictione decima, seditio, cui nomen Nica, Vince, factum est, ortum habuit: popularesque tribus Hypatium Anastasii imperatoris consanguineum imperatorem coronaverunt: plurimaque urbis pars subinde incendium passa est, ut et Magna ecclesia, sanctæ Irenes templum, peregrinorum Sampsonis nomine hospitium, Augusteum, regiæ atrium columnis circumquaque ornatum, et Chalce palatii. Inde timor ingens per urbem vagatus, plurimique eorum, qui una cum Hypatio in circo sunt reperti, ad triginta quinque hominum millia, ut narrant, interfecti. Seditio ista, quæ postmodum *Nica*, Vince, appellationem obtinuit, hoc pacto exorta est: Populi

VARIÆ LECTIONES.

[88] ἐχάρη add. ex A. [89] ἠσμένισε A, ἠσμένησε vulg. [90] ἀπέθανον om. A e. [91] Καλοπόδιον A a, Καλαπόδιον vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

σίνων δῆμος et δῆμοι, non in circo modo, sed et in civitate partes oppositæ. de quibus Balsamon supra in pag. 142, τῶν δήμων κατεξουσιαζόντων ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις, *populi factionibus potestatem omnem sibi vindicantibus in circo*, etc. et δήμαρχος, sive δημάρχης partis unius princeps fuit. Simocatta, lib. VIII, cap. 7: Τοὺς δημάρχους ὁ αὐτοκράτωρ εἰσκαλεσάμενος εἰς τὰ βασίλεια, οὓς διοικητὰς τῶν δήμων εἴωθεν τὸ πλῆθος ἀποκαλεῖν: *Tribunos, quos populi administratores vulgus appellare solitum est, in palatium accivit imp.* Zonaras in Phoca: Ὁ Φωκᾶς τὴν γυναῖκα Λεοντίαν Αὐγούσταν εὐθὺς ἀνηγόρευσε τῶν δήμων παρόντων. Τότε διὰ τόπων ἐν οἷς ἵσταντο ἀμφιβολίας γενομένης τοῖς Πρασίνοις, καὶ τοῖς Βενέτοις, στασιάζειν ἤρξαντο κατ' ἀλλήλων. Πέμψας δέ τινας ὁ Φωκᾶς κατασκευάζειν αὐτοῖς τὴν στάσιν ἐπεχείρει. Ἑνὸς οὖν τῶν σταλέντων τὸν τῶν Πρασίνων ὑβρίσαντος δήμαρχον, καὶ τοῦτον ὠθίσαντος, μὴ ἐνεγκόντες οἱ τοῦ δήμου τοῦτο, ἔκραζον· *Leontiam uxorem Augustam præsentibus factionibus statim renuntiavit. Tunc propter locorum dignitatem inter Prasinos et Venetos orta contentione tumultuari ad invicem cœperunt. Quibusdam vero missis, loca eis assignare Phocas conabatur. Missorum itaque quopiam Prasinæ factionis ducem conviciis excipiente ac eum impellente, factionis illius viri injuriam non tolerandam rati, vociferabantur.* Factionis cujusque vir δημότης, et δημοτεύειν qui eos in unum cogebant, dicebatur: δημοκρατίαι tandem unius in alteram partem pugnæ victoria. Procopius, *De bello Persico* lib. I: *Populi* δῆμοι *in qualibet civitate jamdudum in Prasinos et Venetos divisi erant (fullonia quidem nomina) quorum gratia inter spectatores, et pecunias erogare, et corpora diris cruciatibus affligere, denique ignominiosam oppetere mortem non dedignantur. Certant enim cum opposito, non animadvertentes cujus gratia periculum subeant: nasciturque illis erga proximos inimicitia quædam nulla de causa, quæ nec generi, nec necessitudini ulli parcit: apud hos vincere fuerit, si qua impietate in Deum utantur, si et leges, et res publicæ violentur. Cujus sceleris participes quoque feminæ sunt, non solum ipsos sequentes viros, sed cum eis si oporteat in certamen descendentes, quamvis alias in theatrum non veniant. Super quibus nihil ego satis habeo dicere, nisi morbum hunc esse animi communem, qui omnes civitates ac populos invasit.*

(75) Pacem hoc anno depactam Theophanes, Jornandes, *De regn. ac temp. succ.* seditionis anno, qui insequens est, Marcellinus Justiniani 6, Procopius Persicum bellum annis 7 durasse affirmat.

(76) Ita *Chronicon Alexandrinum*, et Marcellini.

(77) Procopius posita superius prosequens, *Tunc magistratus*, inquit, *qui erat Byzantii, horum quosdam seditiosorum ad supplicium ducebat: reliqui vero simul convenientes rapiunt, ac in carcerem ingressi eos, qui pari seditione, aut alia quavis turpi causa vincti erant, liberant; ministros ac satellites magistratuum sequentes interficiunt*, etc. *ignis tota urbe haud aliter quam ab hostibus cernebatur*, etc. Evagrius, lib. IV, cap. 13 Procopii verba contrahens: Ἐπάγει, scribit, τὴν ἀνὰ τὸ Βυζάντιον γενομένην τῶν δημοτῶν στάσιν, ἣ προσηγορίαν τὸ σύνθεμα τῶν δήμων δέδωκε· τὸ, Νίκα, γὰρ ἐπίκλην ποιοῦσι τοῦτο τῶν δήμων ἀλλήλοις συναφθέντων σύνθεμα δόντες τῆς ἐς ἀλλήλους γνώσεως. *Adjicit seditionem popularium CP. conflatam, quæ nomen ex tessera populi accepit: quippe Vincas fuit propterea appellata, quod populus inter se congressus, hanc tesseram, Vincas, sibi præscripserit, quo alter ab altero internosceretur.*

(78) Procopius interpres, *vestibulum*; infra, εἴσοδον τοῦ παλατίου.

(79) Imperfecto sane, et obscuro penitus. Qui plenam et integram peractæ seditionis istius requiret historiam, Procopium, lib. I, *De bello Persico*, *Chronicon Alexandrinum*, et Marcellinum comitem ad hunc annum consulet.

(80) Ex publicis *actis* hæc deprompta intellige: vel potius, *acta sunt hæc propter Calopodium spatharium.*

factionibus ad circum collectis exclamaverunt A Prasini : *Acta*, propter Calopodium cubicularium et spatharium vociferati sunt Prasini : *Annos tibi plurimos, Justiniane Auguste : tu vincas. Injuriam perpetior, o qui bonus unus es, nec eam amplius fero. Novit Deus.* **155** *Vereor nominare, ne rem felicius geras, et ego ad periculum extremum deducar.* — Respondit mandator : *Quis ille sit, non novi.* — Prasinorum factio : *Qui me opprimit, ter auguste, ad sutorias officinas moratur.* — Mandator : *Nullus injuriam vobis infert.* — Prasini : *Unus solusque me injuria afficit, o Deipara, ne paria iniquitatis capita repetat.* — Mandator : *Quis ille sit, ignoramus.* — Prasini : *Tu solus novisti, ter auguste, quis me in hodiernum diem opprimit.* — Mandator : *Si quis omnino sit, nescimus.* — Prasini : *Calopodius spa-* B *tharius ipse est qui me vexat, omnium Domine.* — Mandator : *Nihil administrat Calopodius.* — Prasini : *Quisquis ille fuerit, Judæ partem sibi comparabit : brevi rependet Deus illatæ injuriæ præmium.* — Mandator : *Spectatum convenistis? an forte contumeliis optimates respersuri?* — Prasini : *Qui injuriam intulerit, Judæ sortem sortietur.* — Mandator : *Quiescite tandem, Judæi, Manichæi, Samaritæ.* — Prasini : *Judæos et Samaritas nuncupas? sit omnibus nobis adjutrix Deipara.* — Mandator : *Quousque vobis ipsis infausta precamini?* — Prasini : *Anathema ceu Judæ, o domine, ei qui Dominum non recta credere profitetur.* — Mandator : *In unius nomine vos baptizari jubeo.* — Magna ad invicem contentione exclamaverunt Prasini, et vociferati C sunt : *Ut jussit, hauri aquam, in unius nomine baptizor.* — Mandator : *Sane, nisi quiescatis, caput vobis tollo.* — Prasini : *Singuli quique salutem sibi quærere incipiunt : at si quid afflicti proferamus, ne*

A βικουλάριον καὶ σπαθάριον, οἱ Πράσινοι· *Ἔτη*[92] *πολλά, Ἰουστινιανὲ Αὔγουστε· τοῦ βίκας*[93] (81). *Ἀδικοῦμαι, μόνε ἀγαθέ, οὐ βαστάζω. Οἶδεν ὁ Θεός. Φοβοῦμαι ὀνομάσαι, μὴ πλέον εὐτυχήσῃ* (82) *καὶ μέλλω κινδυνεύειν.* — Μανδάτωρ (83)· *Τίς ἐστιν, οὐκ οἶδα.* — *Ὁ πλεονεκτῶν με, τρισαύγουστε, εἰς τὰ τζαγγάρια εὑρίσκεται* (84). — Μανδάτωρ· *Οὐδεὶς ὑμᾶς ἀδικεῖ.* — Οἱ Πράσινοι· *Εἷς καὶ μόνος ἀδικεῖ με, Θεοτόκε, μὴ ἀνακεφαλίσῃ.* — Μανδάτωρ· *Τίς ἐστιν ἐκεῖνος, οὐκ οἴδαμεν.* — Οἱ Πράσινοι· *Σὺ καὶ μόνος οἶδας, τρισαύγουστε, τίς πλεονεκτεῖ με σήμερον.* — Μανδάτωρ[94]· *Εἴ τις ἐάν ἐστιν, οὐκ οἴδαμεν.* — Οἱ Πράσινοι· *Καλοπόδιος ὁ σπαθάριος ἀδικεῖ με, δέσποτα πάντων.* — Μανδάτωρ· *Οὐκ ἔχει πρᾶγμα Καλο-* B *πόδιος.* — Οἱ Πράσινοι· *Εἴ τίς ποτέ ἐστιν, τὸν μόρον ποιήσει τοῦ Ἰούδα, ὁ Θεὸς ἀνταποδώσει αὐτῷ ἀδικοῦντί*[95] *με διὰ τάχους.* — Μανδάτωρ· *Ὑμεῖς οὐκ ἀνέρχεσθε*[96] *εἰς τὸ θεωρῆσαι, εἰ μὴ εἰς τὸ*[97] *ὑβρίζειν τοὺς ἄρχοντας.* — Οἱ Πράσινοι· *Εἴ τις δήποτε ἀδικεῖ με, τὸν μόρον ποιήσει τοῦ Ἰούδα.* — Μανδάτωρ· *Ἡσυχάσατε, Ἰουδαῖοι, Μανιχαῖοι*[98] *καὶ Σαμαρεῖται.* — Οἱ Πράσινοι· *Ἰουδαίους καὶ Σαμαρείτας ἀποκαλεῖς; ἡ Θεοτόκος μετὰ ὅλων*[99]. — Μανδάτωρ· *Ἕως πότε ἑαυτοὺς καταρᾶσθε;* — Οἱ Πράσινοι· *Εἴ τις οὐ λέγει, ὅτι ὀρθῶς πιστεύει, ὁ δεσπότης, ἀνάθεμα αὐτῷ, ὡς τῷ Ἰούδᾳ.* — Μανδάτωρ· *Ἐγὼ ὑμῖν λέγω εἰς ἕνα βαπτίζεσθαι*[1]. — Οἱ δὲ Πράσινοι ἀνεβόησαν ἐπάνω ἀλλήλων, καὶ ἔκραζον· *Ὡς ἐκέλευ-* C *σεν, ἄντλας*[2], *εἰς ἕνα βαπτίζομαι*[3] (85). — Μανδάτωρ· *Ὄντως εἰ μὴ ἡσυχάσετε*[4], *ἀποκεφαλίζω ὑμᾶς.* — Οἱ Πράσινοι· *Ἕκαστος σπεύδει ἀρχὴν κρατῆσαι, ἵνα σωθῇ· καὶ εἴ τι ἂν εἴπωμεν*[5] *θλιβόμενοι, μὴ ἀγανακτήσῃ τὸ κράτος σου· τὸ γὰρ*

VARIÆ LECTIONES.

[92] ἔτη] ἔτι A. [93] fort. βίγκας. [94] εἴ τις —— πάντων — Μανδάτωρ om. A. [95] ἀδικοῦντί με A, ἀδικοῦντι μετὰ vulg. [96] ἀνέρχεσθε A, ἐνέρχ. vulg. [97] μὴ τὸ A e omisso εἰς. [98] Μανιχεῖς A e. [99] μετὰ ὅλων τῶν Μανιχαίων a. [1] βαπτίζεται A f, fort. βαπτίζεσθε. [2] ἄτλας] Ἀντλᾶς A, utrumque obscurum. [3] βαπτίζεται A e. [4] ἡσυχάσετε A, ἡσυχάσητε vulg. [5] εἴ τι ἂν εἴπωμεν A, εἴ τε ἂν εἴπομεν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(81) Plebem CP. maximeque Prasinorum factionem Latine exclamasse, *Tu vincas*, non Græce Νίκα, verba præsentia confirmant ut credam. *Chronicon Alexandrinum* ponit, τοῦ βίκτας.

(82) *Ne felicius illi cedat*; nempe Calopodio, D cujus occasione nata seditio. COMBEFIS.

(83) Suidas, et Lexicon Regium ms., πεύθην, qui secreta explorat, et interrogat, vel etiam principis mandata ad populum refert, *præco*, *imperatoris lingua* : de quo abunde Rigaltius.

(84) Ænigmatica locutio. Τζάγγαι, et τζαγγία, *ocreæ*, sunt; a quibus opifex τζάγγας, sive τζαγγάρης, *calcearius*, σκυτεύς, *sutor*; τζαγγάρια *sutoria officina*. Καλοπόδιον, *pes ligneus*, est, et *exemplar*, ad cujus mensuram et formam consuuntur calcei. Καλοπόδιος autem cubicularius Justiniani et spatharius erat is, de quo populi ad imperatorem querelæ, quem cum aperte nominare nollet, φοβοῦμαι ὀνομάσαι nuper dixit, tacite subindicavit ejus nomen, allusione facta ad *calcearium* καλοπόδιον, dicens : Εἰς τὰ τζαγγάρια εὑρίσκεται. Aperte nomen ejusdem inferius pronuntiatur. Καλοπόδιος ὁ σπαθάριος ἀδικεῖ με.

(85) Sarcasmus, quo Manichæorum non in trinitate, sed in Deo solo baptizantium error, populo exprobratur. Placet tamen alia lectio, qua populo Manichaismus exprobratur : Εἰς ἕνα βαπτίζεσθε : *Unius nomine baptizamini*. — Buccard. et Goar acceperunt, ac si esset ἄντλα· *hauri, funde aquam*; aliud falsum magis; præsertim si vocem ἄντλας idem esse dicamus atque ἀντλία vel ἄντλος, quod est *sentina; nautea*, Plauto. Sic vero accepisse præconem, gravemque eo verbo injuriam sibi irrogatam sensisse, seu magis imperatori quem referebat, indicat iræ plena responsio, ac qua primum comminatur pœnam capitis, cum hactenus in verbis, et conviciis stetisset disceptatio. — Ἕκαστος σπεύδει ἀρχὴν κρατῆσαι ἵνα σωθῇ. Alcman. *quisque ambit imperium*, etc. imo unius sit imperium oportet, ut omnes securi vivant. *Quisque saluti incipit consulere* : ut sit excusatio, tanquam coacti tumultuentur, impune in eos grassantibus Venetis, nec magistratu ulciscente; quin potius ipsos injuriam patientes ad pœnam deposcente. Eo enim collineat tota fabula. COMBEFIS.

A *θεῖον πάντων ἀνέχεται.* — Οἱ Πράσινοι· *Ἡμεῖς*[6] *λόγον ἔχοντες, αὐτοκράτορ*[7], *ὀνομάζομεν ἄρτι πάντα· ποῦ ἔστιν, ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν, οὐδὲ τὸ παλάτιον, τρισαύγουστε, οὐδὲ πολιτείας κατάστασις*[8], *μίαν εἰς τὴν πόλιν προέρχομαι, ὅτ' ἂν εἰς βορδόνην*[9] *καθέζομαι· εἶθος*[10] *μηδὲ τότε, τρισαύγουστε.* —Μανδάτωρ· *Ἕκαστος ἐλεύθερος ὅπου θέλει, ἀκινδύνως δημοσιεύει.* —Οἱ Πράσινοι· *Καὶ θαῤῥῶ ἐλευθερίας, καὶ ἐμφανίσαι οὐ συγχωροῦμαι· καὶ ἐὰν ἔστιν ἐλεύθερος, ἔχει δὲ Πρασίνων ὑπόληψιν, πάντως εἰς φανερὸν κολάζεται.* — Μανδάτωρ· *Ἑτοιμοθάνατοι*[11] *οὐδὲ τῶν ψυχῶν ὑμῶν φείδεσθε;* —Οἱ Πράσινοι· *Ἐπαρθῇ τὸ χρῶμα τοῦτο, καὶ ἡ δίκη οὐ χρηματίζει, ἄνες τὸ φονεύεσθαι* (86) · *καὶ ἄφες, κολαζόμεθα. Ἴδε πηγὴ* B *βρύουσα, καὶ ὅσους θέλεις, κόλαζε. Ἀληθῶς τὰ δύο ταῦτα οὐ φέρει ἀνθρωπίνη φύσις. Εἴθυς*[12] *Σαββάτιος*[13] (87) *μὴ ἐγεννήθη, ἵνα μηδὲ υἱὸν ἔσχεν φονέα. Εἰκότως*[14] (88) *ἐκτὸς φόνος ἐστὶν ὁ γενόμενος εἰς τὸ Ζεῦγμα* (89) *τῇ πρωΐ*[15], *ἃς ἐθεώρησεν* (90), *καὶ τῇ δείλῃ ἐσφάγη, Δέσποτα πάντων.* — Οἱ Βένετοι· *Τοὺς*[16] *φονεῖς ὅλου τοῦ σταδίου ὑμεῖς μόνοι ἔχετε.*—Οἱ Πράσινοι· *Πότε*[17] *σφάζεις, καὶ ἀποδημεῖς;* — Οἱ Βένετοι· *Σὺ δὲ σφάζεις, καὶ διακινεῖς. Τοὺς φονεῖς γὰρ τοῦ σταδίου ὑμεῖς μόνοι ἔχετε.* — Οἱ Πράσινοι· *Δέσποτα Ἰουστινιανὲ, αὐτοὶ*[18] *παρακαλοῦσιν, καὶ οὐδεὶς αὐτοὺς φονεύει*[18]. *Νοήσει ὁ θέλων*[19], *τὸν ξυλοπώλην, τὸν εἰς τὸ Ζεῦγμα, τίς ἐφόνευσεν, αὐτοκράτωρ;* — Μανδάτωρ· *Ὑμεῖς αὐτὸν ἐφονεύσατε.* C — Οἱ Πράσινοι· *Τὸν υἱὸν τοῦ Ἐπαγάθου τίς ἐφόνευσεν, αὐτοκράτωρ;* — Μανδάτωρ· *Καὶ αὐτὸν ὑμεῖς ἐφονεύσατε· καὶ τοὺς Βενέτους πλέκετε.* — Οἱ Πράσινοι· *Ἄρτι καὶ ἄρτι· Κύριε, ἐλέησον. Τυραννεῖται ἡ ἀλήθεια. Ἤθελον ἀντιβαλεῖν*[20] *τοῖς λέγουσιν ἐκ Θεοῦ διοικεῖσθαι τὰ πράγματα. Πόθεν αὕτη ἡ δυστυχία;*—Μανδάτωρ·

A *indignetur imperium tuum: ipse Deus omnes sustinet patienter.* -- Prasini : *Nos cum jure queramur: cuncta nunc propriis appellamus nominibus : ubi moretur ille, nescimus : palatium, ter auguste, vel reipublicæ status et administratio mihi ignota: unica via per urbem procedo, cum bordoni insideo : utinam, ter auguste, ne tum quidem.* — Mandator : *Liber homo quilibet, quocunque vult, tuto atque impune in publicum procedere potest.* — Prasini : *Libertati confido : eam tamen manifestam reddere mihi non licet. Si quispiam liber est, de Prasinorum factione suspectus, omnino plectitur in manifesto.* — Mandator : *Pœnarii, furciferi, neque vitæ vestræ parcitis?* — Prasini : *Auferatur certe color iste, cessat prorsus a jure dicundo ipsa justitia : permitte,* B *occidamur : per te liceat, morte plectamur. En jam scaturit fons sanguinis, tu, quos jubet, plecte. Certe duo hæc humanu natura minime patitur, utinam Sabbatius nusquam fuisset natus, filium certe homicidam non habuisset. Certe foris mane ad Zeugma patrata* **156** *est cædes, utinam inspexisset majestas tua et vesperi tandem, omnium Domine, neci traditus fuisset.*— Dixerunt Veneti : *Vestri sunt omnes, iique soli, totius hujus stadii homicidæ.* — Opposuerunt Prasini : *Quandonam jugulas, et fugam arripis?* — Veneti : *Tu cædes admittis, ac insuper tumultum moves. Vestri sunt, iique soli per stadium homicidæ.* — Prasini : *Domine Justiniane, isti precibus instant, et nullus cædit. Hæc qui volet, intuebitur. Venditorem lignorum ad Zeugma quis interfecit, o imperator?* C — Mandator : *Vos eum occidistis.* — Prasini : *Epagathi filium quis interfecit, o imperator?* — Mandator : *Vos etiam istum occidistis : et Venetos crimine implicatis.* — Prasini : *Etiam nunc, etiam nunc, Domine Deus miserere, vis veritati infertur. Deum mundi res omnes moderari asserentibus opponerem me quam libenter. Quæ hæc calamitas?* —

VARIÆ LECTIONES.

[6] ἡμεῖς om. A e. [7] αὐτοκράτορ add. ex A. [8] κατάστασιν vel καταστάσεις legendum videtur. [9] βορδῶνιν A. [10] εἶθος] ἤθοις A e, εἴθοις a, omnia incerta. [11] ἑτοιμοθάνατοι A a, ἑτοιμοθαίνατοι vulg. [12] ἴθοις A f, εἴθοι a. [13] Σαββάτιος A a, Σαββάτης vulg. [14] εἰκάτως ἐκτὸς A, εἰκοστὸν ἔτος vulg. [15] πρωΐ, ἃς] πρωΐας A a. [16] τοὺς φόνους ὅλους τοῦ σφαγείου a. [17] τότε A. [18] αὐτοῖς e f, νοήσει e, φονεύει f, νοήσῃ vulg. om. A. [19] ὁ θέλων A f, ὁ μὴ θέλων vulg. [20] ἀντιβάλαι A a.

JAC. GOARI NOTÆ.

(86) *A cædibus abstine;* sive etiam. *cædes compesce.* Καὶ ἄφες, κολαζόμεθα, *ac sine, punimur* : id est, pœnam quam jure irroges, non detrectamus. Sequentia ut hæreant, ἴδε πηγὴ βρύουσα, καὶ ὅσους θέλεις κόλαζε, ironice dicta velim, alludendo ad cædem ea die patratam ad Zeugma. *En fons scaturit; tu, quos lubet, plecte,* nulla cædis habita ratione, adhucque stillantis cruoris, pro libito pœnas inflige. Hoc enim est quod aiunt, neminem posse ferre. Sabbatius, quem nec fuisse precantur Prasini, pater est Justiniani. Combefis.

(87) Sabbatius Justiniani pater. Procopius in *Anecdotis* in contrarium alia confingit : principem a Procopii calumniis vindicat Gabriel Trivorius in *Observat. apologetica* ipsius *Justiniani*.

(88) Barb. Peyr. etc. *sic plane :* ut sit approbatio exsecrationis in Justinianum jactatæ. Tum sequatur ejus ratio, ἕκτος φόνος ἐστίν, *sexta cædes est*, etc. Majorem vim habet quod legit Aleman, εἰκοστὸς ἕκτος, *sexta supra vigesimam* : sed essent produ- D cendi codd. Vitiosa sunt quæ P. Goar repræsentat ex Reg., nisi ea ipsa sunt quæ Aleman. levi litterarum mutatione, quod et placet. Combefis.

(89) *Origines CP.* adhuc ms. : Τὸ καλούμενον Ζεῦγμα, ὁπόταν ἐκομίσθη τὸ σῶμα τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου ἐκεῖσε ἐζεύχθησαν μοῦλαι, καὶ ἦραν τὸ σῶμα ἕως Κωνσταντινιανῶν· καὶ οὕτως ἐκλήθη Ζεῦγμα : *Zeugma locus dictus est, quod quando delatum est protomartyris corpus, in eo jugo aptatæ sint mulæ, et tulerunt corpus usque ad Constantinianas : atque ita locus Zeugma vocatus est.*

(90) Ἃς [ἄφες] particula exhortandi vel optandi apud neotericos Græcorum : ἂς ποιήσῃ, utinam faciat, vel faciat imperative : indicativi significantiam in optativa transfert, ἂς ἐθεώρησεν, utinam spectasset. —*Mane in theatro, heu! spectator fuit, et vespere occisus est. Πότε οὐ σφάζεις;* Sic malim cum Aleman. : *Quandonam sine cæde discedis? Αὐτοὶ παρακαλοῦσι*, accusant; quo sensu Plutarch. in Pericle. Combefis.

Mandator : *Non est Deus malorum auctor.* — Prasini : *Malorum intentator Deus non est? ecquis me per nefas opprimit? si philosophus exstat, vel eremita, cedo utriusque discrimen?* — Mandator : *Blasphemi, Deo infensi, quando demum cessabitis?* — Prasini : *Si majestati tuæ ista fiat satis, etiam invitus annuo, ter auguste. Cuncta mihi nota, cuncta mihi nota : at silentium mihi. Vale, justitia, nulla sunt deinceps tua sancita. Desertorem ago, en ad Judæorum partes migro : imo gentilem potius fieri, quam a Venetis stare conducit : novit Deus.* — Veneti : *Quod exhorreo, etiam conspicere fugio : en tamen ut invidia mihi molestiam exhibet ingentem.* — Prasini : *Effodiantur spectatorum ossa.* — Quo semel dicto Prasini discesserunt, imperatore ac Venetis in circo spectantibus relictis. Confestim vero popularis tumultus prætextum a quibusdam magistris dari in hunc modum contigit : Apprehensos ex aurigantium factionibus tres seditiosos suspendio præfectus damnavit. Eorum quidem unus vitam amisit extemplo : alii duo e patibulo ceciderunt. Iterum suspensi, ceciderunt iterum. His conspectis, populus astans exclamavit : *Ad ecclesiam ducite.* Audito clamore, sancti Cononis monachi pœnarios lembo sustulerunt, et ad sancti Laurentii trajectos deportaverunt, quod eo gauderet privilegio ecclesia, nullum ex ea ejiciendum, donec factum fuisset satis. Ea re accepta, misit præfectus milites ad eos custodiendos; eos vero missos cum rescivissent populares factiones, ad prætorium convenerunt, milites ad custodiam destinatos a sancti Laurentii templo amoveri a præfecto postulaturæ : responsum vero nullum ab eo acceperunt. Inde furore succensæ
157 factiones ignem prætorio submiserunt ; a fori camera ad usque Chalces terminos incenderunt cuncta, argentariorum officinas, Lausique ædificia omnia flammis consumpserunt, et obvios quosque milites, nulli venia concessa, occiderunt : domos quoque penetrantes bona diripuerunt cuncta, palatii aditum ære tectum, Protectorum stationem,

A *'Ο Θεὸς κακῶν ἀπείραστος.* — Οἱ Πράσινοι· *Θεὸς κακῶν ἀπείραστος; καὶ τίς ἐστιν ὁ ἀδικῶν με; εἰ*[21] *φιλόσοφός ἐστιν ἢ ἐρημίτης*[22], *τὴν διαίρεσιν εἴπῃ τῶν ἑκατέρων.* — Μανδάτωρ· *Βλάσφημοι καὶ θεοχόλητοι*[23], *ἕως πότε οὐχ ἡσυχάζετε;* — Οἱ Πράσινοι· *Ἂν θεραπεύηται τὸ κράτος σου, στέγω, καὶ μὴ θέλων, τρισαύγουστε, ὅλα, ὅλα οἶδα· ἀλλὰ σιωπῶ· σῶζου, δίκη, οὐκ ἔτι χρηματίζεις. Μεταβαίνω, καὶ τότε Ἰουδαΐζω*[24]. *Μᾶλλον δὲ Ἑλληνίσαι συμφέρει, καὶ μὴ Βενετίσαι, ὁ Θεὸς οἶδεν.* — Οἱ Βένετοι· *Τὸ μισῶ*[25] (91), *οὐ θέλω βλέπειν· καὶ ὁ φθόνος παρενοχλεῖ μοι.* — Οἱ Πράσινοι· *Ἀνασκαφῇ τὰ ὀστέα τῶν θεωρούντων.* — Καὶ κατῆλθον οὗτοι, καὶ ἔασαν τὸν βασιλέα καὶ τοὺς Βενέτους θεωροῦντας. Καὶ εὐθὺς συνέβη γενέσθαι
B ὑπό τινων μαγιστόρων[26] (92) πρόφασιν δημοτικῆς ταραχῆς τρόπῳ τοιῷδε· Κρατήσας ὁ ἔπαρχος[27] τρεῖς δημότας τῶν ἀτακτούντων, ἐφούρκισεν αὐτούς. Καὶ ὁ μὲν εἷς πάραυτα ἀπέθανεν· οἱ δὲ δύο ἔπεσαν[28] ἐκ τῆς φούρκας. Πάλιν ἐκρεμάσθησαν, καὶ πάλιν ἔπεσαν. Τούτους οὖν ἑωρακὼς ὁ ἑστὼς ὄχλος ἔκραξεν· *Τούτους τῇ Ἐκκλησίᾳ.* Ἀκηκοότες οὖν οἱ μοναχοὶ τοῦ ἁγίου Κόνωνος ἥρπασαν αὐτοὺς ἐν ἀκατίῳ καὶ ἐπέρασαν[29] εἰς τὸν ἅγιον Λαυρέντιον (93), διότι προνόμια εἶχεν τοῦ μηδένα ἐκβλήσκεσθαι τοῦ ναοῦ, ἕως οὗ πάθῃ τὸ ἱκανόν. Ἀκούσας δ' ὁ ἔπαρχος[30] ἔπεμψε στρατιώτας τοῦ φυλάττειν[31] αὐτούς, καὶ γνόντες οἱ δῆμοι ἀπῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον (94) αἰτοῦντες τὸν ἔπαρχον ἀποστῆναι ἐκ[32] τοῦ ἁγίου
C Λαυρεντίου τοὺς φυλάσσοντας στρατιώτας, καὶ ἀποκρίσεως οὐκ ἔτυχον παρ' αὐτοῦ· καὶ θυμωθέντες ἔβαλον πῦρ εἰς τὸ πραιτώριον, καὶ ἐκάησαν οἱ ἔμβολοι ἀπὸ τῆς καμάρας τοῦ φόρου ἕως τῆς Χαλκῆς, τά τε ἀργυροπρατεῖα, καὶ τὰ Λαύσου (95) πάντα πυρὶ ἀνήλωσαν[33], καὶ τοὺς ἐμπίπτοντας αὐτοῖς στρατιώτας κατέσφαξαν ἀφειδῶς. Καὶ εἰσερχόμενοι ἐν τοῖς οἴκοις διήρπαζον τὰς ὑποστάσεις, καὶ ἐνεπύρισαν τὴν εἴσοδον τοῦ παλατίου τὴν χαλκόστεγον, καὶ τῶν Προτικτόρων[34] (96) καὶ τὸ ἔννατον τοῦ Αὐγουστέως (97). Καὶ κατῆλθεν ὁ δῆμος εἰς τὸν Ἰου-

VARIÆ LECTIONES.

[21] εἰ] ἢ A. [22] ἐρημιτης A, ἐρημήτης vulg. [23] θευχόλωτοι A. [24] Ἰουδαΐζεις A e. [25] fort. ὃ μισῶ. [26] μαΐστόρων A. [27] ἔπαρχος A, ὕπαρχος vulg. [28] ἔπεσον A utrobique. [29] ἐπέρασαν εἰς A, ἐπέρασαν αὐτοὺς εἰς vulg. [30] δ' ὁ ἔπαρχος A, οὖν ὁ ὑπ. vulg. [31] τοῦ φυλάσσειν αὐτοὺς add. ex A. [32] ἐκ add. ex A. [33] ἀνήλωσαν A b, ἀνηλώθησαν vulg. [34] τῶν Προτικτόρων A, Πρωτοτικτόρων vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(91) Expone, ὃ μισῶ.

(92) Populi tribunos qui superius δήμαρχοι. — Placet cum Aleman., τὸ μῦσος; *Tantum scelus nec videre sustineo.* *Ὑπό τινων μαΐστόρων.* Barb. Peyr. *a quibusdam magistris mechanicarum artium peritis*, maistres, artisans. Ejus vocis Meursius multa exempla adducit. Post στρατιώτας adde ex Reg. et Barb. τοῦ φυλάττειν αὐτούς ; *Misit milites qui eos custodirent;* ex qua custodia orta seditio. COMBEFIS.

(93) Ad sinus CP. lævam exstructum templum hoc nomine. Procopius, lib. I, *De ædif. Just.*, τότε γὰρ ἐν ἀριστερᾷ τοῦ κόλπου Λαυρεντίου μαρτύριον. Marcellinus comes ad annum 453 : *Pulcheria Augusti Marciani principis uxor S. Laurentii atrium*
D *inimitabili opera consummavit*, etc.

(94) Præfecti urbis palatium, quo judicia sanguinum exercebat, et reos carceribus vinctos detinebat : de quo inferius.

(95) Lausi patricii, qui sub Arcadio floruit, ædes. Gyllius, *De topographia CP.* lib. II, cap. 25.

(96) Qui principem foras prodeuntem comitantur, jus palatium observant et protegunt. Procopius in *Anecdotis*. Pancirollus in *Not. imp.*, cap. 89.

(97) Augusteum, opsoniorum forum appellatum, quod idibus Octobribus regionum curatores, et Sebastophori in Augusti honorem ibi saltarent; vel quod Constantini et Helenæ statuæ in eo essent erectæ. Suidas v. Αὐγουστεῖον.

λιανοῦ (98) τῆς Σοφίας λεγόμενον[35] λιμένα εἰς τὸν A οἶκον Πρόβου ζητοῦντες ὅπλα, καὶ κράζοντες ἄλλον βασιλέα τῇ πόλει, καὶ ἔβαλον πῦρ εἰς τὰ Πρόβου· καὶ κατηνέχθη ὁ οἶκος. Καὶ ἦλθον, καὶ ἔκαυσαν τὸ βαλανεῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ τὸν ξενῶνα τοῦ Σαμψὼν[36] (99) τὸν μέγαν, καὶ ἀπώλοντο οἱ ἄῤῥωστοι, καὶ τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν σὺν τοῖς ἀμφοτέροις κίοσι· καὶ πᾶσα ἐκ τετραέντου (1) κατηνέχθη. Ὁ δὲ βασιλεὺς φοβηθεὶς ἠθέλησε βαλεῖν εἰς δρόμωνα τὰ χρήματα, καὶ ἐξελθεῖν ἐπὶ τὴν Θρᾴκην, ἕως Ἡρακλείας, καταλείψας φυλάττειν τὸ παλάτιον τὸν στρατηλάτην Μοῦνδον μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τρισχιλίων ἀνδρῶν καὶ Κωνσταντιόλου, καὶ τοῖς κουβικουλαρίοις[37]. Οἱ δὲ δῆμοι τοὺς νεκροὺς σύραντες ἔβαλον εἰς τὴν θάλασσαν, φονεύσαντες καὶ γυναῖκας πολλάς. Φήμης δὲ γενομένης, ὅτι ὁ βασιλεὺς B λαβὼν τὴν Αὐγοῦσταν ἐξῆλθεν ἐν τῇ Θρᾴκῃ, ἀνηγόρευσαν[38] βασιλέα Ὑπάτιον τὸν πατρίκιον, καὶ καθεζόμενος ἐν τῷ ἱππικῷ εὐφημεῖτο ὑπὸ τῶν δήμων. Καὶ ἤκουσεν τὰς ὑβριστικὰς φωνὰς τὰς πρὸς Ἰουστινιανὸν τὸν βασιλέα. Ἦλθον δὲ καὶ ἀπὸ Φλαβιανῶν (2) νεώτεροι Πράσινοι διακόσιοι (3) λωρικάτοι[39] (4), ὑπολαμβάνοντες ἀνοῖξαι[40] τὸ παλάτιον καὶ εἰσαγαγεῖν τὸν Ὑπάτιον. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας τὰ παρὰ τοῦ δήμου καὶ Ὑπατίου τολμηθέντα, εἰσῆλθεν ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὰ λεγόμενα Πούλπιτα (5), ὄπισθεν τοῦ καθίσματος (6) τοῦ ἱπποδρομίου[41], εἰς τὸν τρίκλινον τὸν ἔχοντα χαλκᾶς[42] θύρας, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ Μοῦνδον καὶ Κωνσταντίολον καὶ Βελισάριον καὶ ἄλλους συγκλητικούς, καὶ ἐνόπλων στρατιωτῶν βοήθειαν καὶ κουβικουλαρίους καὶ σπαθαρίους (7). C Ἐξελθὼν δὲ Ναρσῆς ὁ κουβικουλάριος, ὑπέσυρέν[43] τινας ἐκ τοῦ Βενέτου μέρους, ῥογεύσας (8) χρήματα· καὶ ἤρξαντο κράζειν· « Ἰουστινιανὲ αὔγουστε, τοῦ βίκας. Κύριε, σῶσον Ἰουστινιανὸν τὸν βασιλέα, καὶ Θεοδώραν τὴν Αὐγοῦσταν. » Τότε διχονοήσαν τὸ πλῆθος, ὥρμησαν κατ' ἀλλήλων. Καὶ ἐξελθόντες οἱ τοῦ παλατίου μετὰ τῆς αὐτῆς βοηθείας, ἀπέσχισάν τινας αὐτῶν ἀπὸ τοῦ δήμου, καὶ ὥρμησαν εἰς τὸ ἱπποδρόμιον. Καὶ ὁ μὲν Ναρσῆς διὰ τῶν θυρῶν, ὁ δὲ υἱὸς Μούνδου διὰ τῆς σφενδόνης (9), ἄλλοι

A et Augustei ennatum omne igne depopulati sunt. Exinde dilapsa populi factio ad Juliani portum quem Sophiæ dicunt convenit, tum ad Probi ædes, arma, aiebat, repertura, contendit: et in urbe imperatorem alium inclamans Probi domum incendit, quæ mox in ruinam acta. Pergens vero ulterius in Alexandri balneum flammas ultrices intulit, magnum Sampsonis hospitium, ægris etiam misere consumptis, devastavit, Magnam quoque Ecclesiam cum utriusque partis columnis: tota vero quadripartito in ruinam concidit. His imperator territus, pecuniam omnem in dromonem congerere, et Mundo militiæ magistro, et ejus filio, et millibus hominum tribus, nec non Constantiolo et cubiculariis ad palatii custodiam relictis, in B Thraciam Heracleam usque secedere meditabatur. Factiones porro cadavera (erant etiam illa plurimarum ab eis occisarum mulierum) per urbem raptantes in mare projecerunt. At cum rumor sparsus esset imperatorem abducta secum Augusta in Thraciam profugisse, Hypatium patricium imperatorem salutaverunt: mox sedens in circo populi factionum faustas voces excepit, et contumeliosarum in Justinianum conjectarum exstitit auditor. Convolarunt insuper a Flavianis juniores Prasini ducenti loricati, qui palatium reserare, et Hypatium introducere in animo habebant. Imperator, intellectis factionis et Hypatii temerariis conatibus, ingressus palatium Mundo, Constantiolo, Belisario aliisque senatorii ordinis viris, nec non armatorum C militum præsidio cubiculariisque et spathariis secum ductis, locum Pulpita dictum pone circi thronum ad triclinium, portis æneis insigne, occupat. Egressus vero Narses cubicularius, pecuniarum largitione quosdam ex Veneta factione ad partes suas traxit, qui vociferari cœperunt: Justiniane auguste, tu vincas. Domine, serva Justinianum imperatorem et Theodoram Augustam. Tum factiones in discordiam adductæ in invicem fecerunt impetum: at qui palatium tenebant cum præsidiariis erumpentes, factionis desertores ad se non-

VARIÆ LECTIONES.

[35] λεγόμενον] λέγω A. [36] τοῦ Σαμψὼν A, τὸν Σαμψὼ vulg. [37] τῶν κουβικουλαρίων scribi oportebat. [38] ἀνηγόρευσαν A, καὶ ἀν. vulg. [39] λωρικάτοι A, λουρικάτοι vulg. [40] ἀνοῖξαι A, καὶ ἀν. vulg. [41] ἱπποδρομείου A h. l. et infra. [42] χαλκᾶς A e, τὰς χ. vulg. [43] ὑπέσυρέν A, ἐπέσ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(98) Julianum cum conjuratis memorat *Chronicon Alexand.*; Probum, Hypatii consobrinum, Marcellinus et Procopius lib. I *De bello Persico.*

(99) A Constantino ædificatum. Euchologium.

(1) Chronicon Alexandrinum legit, σὺν τοῖς φοβεροῖς καὶ θαυμαστοῖς κίοσι πᾶσι ἐκ τετραέντου· adeoque columnarum materiam, et marmoris genus vox illa peregrina indicat.

(2) Chronicon Alexandrinum habet ἀπὸ Κωνσταντινῶν· at tam Constantini, quam Flaviani fuere legionarii comitatenses sub magistro militum per Thracias, a Flavio Constantino, qui Magnus, instituti. Notitia imp. Orient. et Pancirollus in eam cap. 53.

(3) Chronicon idem διακόσιοι πεντήκοντα.

(4) Idem φοροῦντες ζαβάς. *Zaba, lorica cucul-* D *lata.* MEURSIUS.

(5) Locum hunc tacet Procopius, *De bello Persico* lib. I, cætera describit enucleatius. Eadem *Chronicon Alexandrinum.*

(6) Procopius: *Ubi imperator consistere consuevit, ac equestre gymnicumque solitus est spectare certamen.* Infra *Augusteum thronum* nuncupat.

(7) Cedrenus: Σπαθάριος, ὁ σωματοφύλαξ.

(8) *Erogo, distribuo*; superius *de rogu.*

(9) An σφενδόνη fuerit circi ἀφετηρία, carcer nimirum ex quo, velut e *funda* lapis, procurrebant aurigæ, vel utrum circi pars extrema, et opposita, quæ *meta*, et καμπτός Suidæ v. βαλβίς, quod ex ea duo circi curricula et spatia spectata fundam referant, divinet alius.

nullos adjunxerunt, et una simul irruerunt in circum. Et Narses quidem ostiis anterioribus, Mundi filius iis quæ ad metam, alii per semitam, qua tendit imperator **158** ad proprium sedile in arenæ solum delati, factiosos, hi quidem sagittis, alii gladiis confodere et concidere cœperunt : adeo ut nullus ex Venetis aut Prasinis civis, qui tunc in circo repertus, incolumis evaserit. Belisarius ad imperatoris sedile una cum spathariis evolans raptum Hypatium duxit ad imperatorem, qui illico custodiæ traditus. Cæsorum ea die numerata sunt ad triginta quinque millia : nec ullus qui factioni cuipiam esset addictus occurrit ullibi : quin imo cuncta summa tranquillitate sunt composita. Sequenti luce Hypatius et Pompeius ejus frater necati, et eorum cadavera in mare projecta, ædesque illorum publicatæ, una cum aliorum patriciorum 18 et illustrium et consularium, quorum facultates imperatoris ærario addictæ, quod se Hypatii fautores et auxiliarios præbuissent. Magnus exinde terror animos omnium incessit, urbs tumultuari destitit, nec non nisi longo post spatio circences editi sunt ludi.

δὲ διὰ τοῦ μονοπάτου (10) τοῦ καθίσματος εἰς τὸ πέλμα, καὶ ἤρξαντο κόπτειν τοὺς δήμους, οἱ μὲν τοξεύοντες, οἱ δὲ κατασφάζοντες, ὥστε μηδένα τῶν πολιτῶν ἢ Βενέτων [44] ἢ Πρασίνων εὑρεθέντων ἐν τῷ ἱππικῷ σωθῆναι. Ὁ δὲ Βελισάριος εἰσδραμὼν ἐπὶ τὸ κάθισμα τοῦ βασιλέως μετὰ σπαθαρίων συλλαβόμενος Ὑπάτιον προσήγαγεν τῷ βασιλεῖ, καὶ ἀπέθεντο αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ. Ἀπέθανον δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ χιλιάδες τριάκοντα πέντε ἀνδρῶν. Καὶ οὐκ ἔτι ἐφαίνετο δημότης πώποτε· ἀλλ' ἐγένετο ἡσυχία τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐσφάγησαν Ὑπάτιος καὶ Πομπήϊος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ· καὶ ἐῤῥίφη τὰ [45] σώματα αὐτῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ ἐδημεύθησαν οἱ οἶκοι αὐτῶν, μετὰ καὶ ἄλλων ιη' πατρικίων καὶ ἰλλουστρίων (11) καὶ ὑπατικῶν δημευθέντων, ὡς συνδρόμων Ὑπατίου. Καὶ ἐγένετο φόβος μέγας, καὶ ἡσύχασεν ἡ πόλις, καὶ οὐκ ἤχθη ἱππικὸν ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον.

Hoc eodem anno a vespere ad crepusculum matutinum astrorum concursus ingens visus est, adeo ut omnes metu exanimati exclamarent : Cadunt e cœlo stellæ, nec unquam rem monstro tam proximam conspeximus.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ ἀστέρων γέγονε δρόμος (12) πολὺς ἀπὸ ἑσπέρας ἕως αὔγους· ὥστε πάντας ἐκπλήττεσθαι καὶ λέγειν, ὅτι Οἱ ἀστέρες πίπτουσιν, καὶ οὐκ εἴδαμέν ποτε τοιοῦτο πρᾶγμα.

A. C. 525. — *Romæ episcopi Joannis annus primus.*

Hoc anno Theodora piissima Augusta ad calidas Pythiorum aquas, quibus corpus foveret ac reficeret, profecta est : viæ socios dederunt se patricius Menas præfectus, patricius Elias largitionum comes, et alii patricii, nec non cubicularii et optimates ad quatuor millia. Ingentem porro pecuniarum vim in ecclesias, pauperum hospitia et monasteria distribuit.

A. M. 6025. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Ἰωάννου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Θεοδώρα ἡ εὐσεβεστάτη Αὐγοῦστα ἐξῆλθεν εἰς τὰ θερμὰ τῶν Πυθίων (13) τοῦ [46] θερμίσαι· καὶ συνεξῆλθον [47] αὐτῇ ὅ τε πατρίκιος Μηνᾶς ὁ ἔπαρχος καὶ ὁ πατρίκιος Ἠλίας ὁ κόμης τῶν λαργιτιόνων [48], καὶ ἄλλοι πατρίκιοι, καὶ οἱ κουβικουλάριοι καὶ σατράπαι, χιλιάδες τέσσαρες· καὶ πολλὰ ἐχαρίσατο ταῖς ἐκκλησίαις καὶ πτωχείοις [49] καὶ τοῖς μοναστηρίοις.

A. C. 526. — Hoc anno Priscus ex imperatoris notario consul designatus, mota per eum imperatricis indignatione, bonis omnibus mulctatus est, et imperatoris jussu Cyzicenæ ecclesiæ diaconus ordinatus.

A. M. 6026. — Τούτῳ τῷ ἔτει Πρίσκος ὁ ὕπατος (14) ἀπὸ νοταρίων τοῦ βασιλέως ἀγανακτηθεὶς ἀπὸ Θεοδώρας τῆς βασιλίσσης [50] ἐδημεύθη, καὶ διάκονος Κυζίκου ἐχειροτονήθη, κελεύσαντος τοῦ βασιλέως.

Hoc etiam anno Vandalicæ expeditiones susceptæ, et Africa demum a Belisario recepta. Vandali

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει γεγόνασιν Οὐανδαλικοὶ πόλεμοι (15), καὶ παρέλαβεν Βελισάριος τὴν Ἀφρικήν. Οἱ γὰρ [51]

VARIÆ LECTIONES.

[44] ἢ Βενέτων A, ἢ τῶν B. vulg. [45] τὰ add. ex A. [46] τοῦ om. A. [47] συνεξῆλθον A, συνῆλθον vulg. [48] λαργιτιόνων A a, λαργιτιανῶν vulg. [49] πτωχοῖς A. [50] βασιλίσσης] δεσποίνης a. [51] οἱ γὰρ om. A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(10) *Chronicon Alexandr.*, διὰ τοῦ μονοπόρτου. Rigaltius : Μονοπάτια, itinera angusta, per quæ uni patet incessus. Anonymus : Ὀφείλουσι δὲ οἱ τοῦ τάγματος μικρὰς ὁδοὺς ἀφορίζειν, τὰ λεγόμενα ἔνδον μονοπάτια· *Debent qui stant in media acie vias angustas, monopatia dictas, liberas relinquere.* Μονόπατος itaque a Palatio ad circum via.

(11) Pancirollus in Notit. imp., cap. 2. In duas classes senatus dividi cœpit, illustrium, et clarissimorum ; hi patricii, illustres alii, senatores minorum gentium. Basilic. eclog. 7 : Οἱ ἀπὸ πατρικίων ἕως ἰλλουστρίων εἰσὶν οἱ συγκλητικοί· *Senatores a patriciis ad illustres usque numerantur.* Glossæ Basilic. : Ἰλλούστριος, εὐγενής.

(12) Agathias lib. v, post initium.

(13) Videnda quæ de Pythiorum aquis scribuntur in notis ad annum Justiniani 37.

(14) Is videtur Emesenus, de quo Suidas v. Πρίσκος, nomine, notarum experimento, et ejus pœna talem asserentibus. Consulem eum non agnoscunt Fasti, quare τὸ, ὕπατος, vel ejus est cognomentum, vel promissam ac designatam duntaxat dignitatem enuntiat. Videndus Baronius ad an. 335 a num. 16 ad 21, apud quem lex de præscriptione Belisario consule lata, anno sequenti emanasse censenda, post pœnam nimirum Prisco irrogatam.

(15) Marcellini Chronicon anno Justiniani 7, indict. 12, Justiniano ipso IV consule. Reliqua Procopius, *De bello Vand.* l. I.

Οὐανδῆλοι (16), καθὼς [52] ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις εἴρηται, A ἐπὶ Ἀρκαδίου βασιλέως καὶ Ὀνωρίου τὴν Σπανίαν καταλαβόντες μετὰ Γογδιγίσκλου [53] (17) τοῦ ῥηγὸς αὐτῶν ἐκ ταύτης ἐπὶ Λιβύην περάσαντες, ταύτην κατέσχον. Τοῦ δὲ Γογδιγίσκλου τελευτήσαντος, Γόγδαρις (18) καὶ Γιζέριχος οἱ τούτου υἱοὶ τὴν τούτου ἀρχὴν [54] διεδέξαντο. Γόγδαρις δὲ ἐξ ἀνθρώπων γενόμενος, Γιζέριχος βασιλεὺς Οὐανδήλων [55] ἀναδείκνυται, καὶ πόλιν Καρθαγένναν, βασιλεύσας ἔτη λθ', παραλαβὼν καὶ Ῥώμην. Τούτου δὲ τελευτήσαντος Ὀνώριχος ὁ υἱὸς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν διεδέξατο, πολλὰ κακὰ τοῖς ἐν Λιβύῃ Χριστιανοῖς ἐνδειξάμενος, καὶ Ἀρειανίζειν βιασάμενος [56]· καὶ πολλοὺς ἐφόνευσεν, καὶ ἐγλωσσοτόμησεν ἀπὸ τῆς φάρυγγος· οἳ καὶ [57] τοῦ Θεοῦ χάριτι ὕστερον ἐλάλουν. Τούτων καταφρονήσαντες B ἐπολέμησαν οἱ Μαυρούσιοι, καὶ [58] πολλὰ κακὰ εἰς Οὐανδήλους εἰργάσαντο [59]. Ὀκτὼ δὲ ἔτη βασιλεύσας τελευτᾷ, ἀπολέσας Νουμιδίαν καὶ Αὐράσιον ὄρος (19), οἳ οὐκ ἔτι ὑπὸ Οὐανδήλους ἐγένοντο. Γονδαβοῦν [60] δὲ ὁ Γεήσωνος υἱὸς, υἱοῦ Γιζερίχου τὴν ἀρχὴν διεδέξατο, μείζονα κακὰ τοῖς Χριστιανοῖς ἐνδειξάμενος· ἐτελεύτησεν βασιλεύσας ἔτη ιβ'. Τούτου τὴν ἀρχὴν διεδέξατο Τρασαμοῦνδος [61], ἀνὴρ εὐειδὴς καὶ συνετὸς καὶ μεγαλόψυχος. Οὗτος τοὺς Χριστιανοὺς ἐβιάζετο μεταβαλέσθαι τὴν πατρῴαν δόξαν, οὐκ αἰκιζόμενος, τοὺς δὲ ἀπειθοῦντας ἀποστρεφόμενος [62]. Τελευτησάσης δὲ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἀτέκνου βουλεύεται ἄριστα, καὶ πέμψας πρὸς Θευδέριχον βασιλέα Γότθων εἰς Σπανίαν, ᾔτει τὴν τούτου ἀδελφὴν λαβεῖν πρὸς γάμον Ἀμαλαφρίδαν [63] (20) χήραν οὖσαν. Ὁ δὲ C τὴν ἀδελφὴν δέδωκεν αὐτῷ [64] εἰς γυναῖκα καὶ Γότθων δοκίμων δισχιλίους ἐν τάξει δορυφόρων σὺν ἄλλαις πέντε χιλιάσιν [65] ἀνδρῶν μαχίμων πρὸς ὑπουργίαν τούτων [66]. Ἐδωρήσατο δὲ τὴν ἀδελφὴν [67] Θευδέριχος καὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ ἀκρωτηρίων ἓν τὸ καλούμενον Λύσιον [68] (21)· καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἔδοξεν ὁ Τρασαμοῦνδος πάντων τῶν ἐν Λιβύῃ βασιλευσάντων κρείσσων τε καὶ δυνατώτατος. Ἐγένετο δὲ καὶ φίλος τοῦ βασιλέως Ἀναστασίου· ἐκράτησε δὲ τῆς βασιλείας ἔτη κζ'. Τούτου δὲ τελευτήσαντος, Ἰλδέριχος ὁ Ὀνωρίχου τοῦ Γιζερίχου παιδὸς ἐβασίλευσεν ἀνὴρ πρᾶος καὶ ἀγαθὸς, καὶ οὐδὲ Χριστιανοῖς χαλεπὸς ἐγεγόνει· τὰ δὲ εἰς πόλεμον μαλακός τε λίαν, καὶ οὐδὲ ἀκοῦσαι ἤθελεν τοῦτο τὸ πρᾶγμα. Ἄμερ [69] δὲ ὁ τούτου ἀδελφιδοῦς [70], ἀνὴρ ἀγαθὸς τὰ πολέμια, ἐστρατήγει Οὐανδήλων, ὃν D δὴ καὶ [71] Ἀχιλλέα ἐκάλουν. Ἰλδέριχος δὲ φίλος ἦν τοῦ Ἰουστινιανοῦ πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι αὐτὸν ἐπὶ Ἰουστίνου

quippe, prout annis superioribus manifestatum, Hispania sub Arcadio et Honorio imperatoribus occupata, ex ea postmodum una cum Gondigisclo 159 rege in Libyam trajicientes, eam tenuere provinciam. Gondigisclo autem defuncto, Gogdaris et Gizerichus ejus filii in principatu successerunt. Gogdari autem sublato, Vandalorum rex Gizerichus declaratur et Carthagine civitate sub jugum missa, Romaque pariter capta, triginta et novem annis regnavit. Eum fatis raptum Honorichus filius excepit in regno, multaque deinceps mala Christianis, ab eo in Arianas partes per Libyam transire coactis, intulit, plurimosque tum cædibus, tum linguis ex imo gutture abscissis, vexavit, qui divina tamen opitulante gratia loquendi facultatem postea receperunt. Maurusii porro Vandalorum despecta potentia susceptoque adversus eos bello, plurimarum cladium illis exstiterunt auctores. Honorichus amissa Numidia et Aburusio monte, qui non amplius Vandalorum ditionis fuerunt, exactis in regno annis octo, diem extremum obiit. Gondabunus autem Geesonis filius, Gizerichi nepos, avitum regnum adiit, et ingentioribus in Christianos exercitis suppliciis, vita functus est post annum regni duodecimum. Imperii factus est hæres Trasimundus, vir forma, prudentia, et animi magnitudine præstans. Hic Christianos paternam religionem deserere et immutare cogebat; verum non irrogatis in eos pœnis: at eos tantummodo aversatus, quos dictis non obsequentes comperisset. Conjuge vero, nulla edita prole, ex hac vita migrante, optimum init consilium: et ad Theuderichum Gothorum regem in Hispaniam missa legatione, sororem ejus Amalaphridam viduam in conjugium sibi locari postulat. Ille sororem nuptum tradit, et bis mille insuper Gothos lectissimos, qui satellitum ordinem apud ipsum implerent, cum aliis hominum bellicosorum millibus quinque, qui priorum adjutores atque ministri forent. Ad hæc sororis nomine ex Siciliæ promontoriis unum, cui Lysium nomen, dono contulit: ex quo Trasimundus omnium, qui hactenus Libyæ regnum tenuerant, ditissimus et potentissimus evasit. Hic Anastasio imperatori fœderibus et amicitia conjunctus fuit, et regnum annis viginti septem administravit. Eo deinde mortuo, Ildericus filius Honorichi et Gizerichi nepos regni suscepit munus, vir supra reliquos mansuetudine et clemen-

VARIÆ LECTIONES.

[52] καθὼς ἀνωτέρω εἴρηται a. [53] Γογδιγίσκλου A passim, Γογδικίσκλου vulg. [54] τὴν τούτου ἀρχὴν A, τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ vulg. [55] Οὐανδήλοις A. [56] βιαζόμενος A. [57] οἳ καὶ A, οἳ δὲ vulg. [58] καὶ add. ex A. [59] εἰργάσαντο ——— ὑπὸ Οὐανδήλους om. A f. [60] Γουνδάβουν A. [61] Τρασαμοῦνδος A, Τρισ. vulg. [62] τοὺς δὲ ἀπ. ἀποστρ. om. A. [63] Ἀμαλαφρίδαν A, Μαλαφριδὰν vulg. [64] αὐτῷ add. ex A. [65] χιλίους A. [66] τούτῳ A. [67] τὴν ἀδελφὴν A b, τῇ ἀδελφῇ vulg. [68] Lilybæum esse videtur. [69] Ἄμερ] sic scripsi pro vulg. Ἀμεργοῦς ex proxime seqq. et ex Procopio. [70] ἀδελφὸς A. [71] καὶ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

16) Ex Procopii lib. I *De bello Vandalico* excerpta narratio.

(17) Procopius Latinus *Godigiscum* scribit.

(18) Idem, Gontharis.

(19) Idem: *Aurarium* (alibi *Abrasium* et *Aurasium*) *mons in Numidia iter dierum* 33 *a Carthagine distans, ac ad meridiem spectans, in quo Maurusii a Vandalis se tuebantur.*

(20) Videndus Jornandes lib. *De rebus Geticis*, quo Amalafredam eam appellat.

(21) Repone Lilybæum. Procopius *De bello Goth.*, lib. I.

tia conspicuus. qui nec in Christianos carnificinam aut animi severitatem ullam ostendit; at circa res bellicas mollis admodum et dejectus, adeo ut nec belli vocem audire sustineret. Amer autem ejus consobrinus, vir bonus ac præstans, res bellicas omnes apud Vandalos administrabat, quem ea de causa nuncupabant Achillem. Porro Ildericbus **160** amicus fuit Justiniano, cum privatus adhuc sub Justino avunculo mereretur, et amicitiæ ad invicem confirmandæ missis et acceptis muneribus plurimis sese frequentius provocabant. Fuit autem ex Gizerichi genere quidam originem ducens, cui Gelimer nomen, vir nequam et pravis moribus instructus, rerum innovandarum studiosus, et facultatibus alienis inhiare solitus. Hic adversus Ildericum septennio jam regno potitum ac proprium suum dominum tyrannide excitata, rege capto et in carcerem cum uxore Amalaphrida conjecto, Gothos omnes interfecit, et Amerem et fratrem ejus Euagetem sub custodia servavit. Cæterum nova tyrannide elatus non potuit præsenti rerum statu contentus diutius vivere. Quamobrem defensionem pro se ad imperatorem Justinianum scripsit, nimirum ad se regnum jure pertinere, cum Ildericbus ipsum administrare minime posset. Ea de re certior factus Justinianus Gelimero rescripsit, se istam ejus tyrannidem nullatenus probare. At ille neglectis hisce responsis, Amerem excæcavit, Ildericbum vero et Euagetem diligentius custoditos in carcerem inclusit. Quod ubi rescivit Justianus, continuo expeditionem in Libyam decrevit, bello, quod in Media tum gerebat, dirempto, et, revocato ex Oriente Belisario, senatum ea de re consuluit. Senatus rem difficilem et periculosam censuit, revocans in memoriam infelicissimam Leonis imperatoris adversus Vandalos navalem expeditionem, quantusque in ea Basilisco duce militum numerus periisset, et quanta pecuniarum vis in ea frustra insumpta. Quare perpensa periculi magnitudine, ne ipsum Belisarium navalis hujus expeditionis ducem eligeret imperator, metuebant. Joannes autem patricius in medium descendens orationem hujusmodi habuit: *Nos quidem, o domine, jussis tuis parebimus, neque ipsis obsistere consilium unquam fuit: æquum tamen est, immensam viæ longitudinem, quanta nimirum maris spatia, et quam magnum terrestris itineris intervallum, quod per centum et quadraginta dies vix confici possit, præterea quam sit incerta belli ineundi victoria, vinci autem quam miserum*

A τοῦ θείου αὐτοῦ, καὶ πολλὰ χρήματα πρὸς αὐτὸν ἔπεμπέ τε καὶ ἐδέχετο παρ' αὐτοῦ τὴν [72] φιλίαν κρατύνων. Ἦν δέ τις τούτου συγγενὴς ἐκ τοῦ γένους Γιζερίχου, Γελίμερ ὀνόματι, ἀνὴρ δεινὸς [73] καὶ κακοήθης, καὶ πράγμασι νεωτέροις καὶ χρήμασιν ἀλλοτρίοις ἐπιτίθεσθαι ἐπιστάμενος. Οὗτος τυραννήσας κατὰ τοῦ ἰδίου δεσπότου Ἰλδερίχου ἑπταετίαν βασιλεύσαντος [74], τοῦτον κρατήσας, εἰς φυλακὴν ἀπέθετο σὺν τῇ γυναικὶ Ἀμαλαφρίδῃ, καὶ τοὺς Γότθους διέφθειρεν ἅπαντας, καὶ Ἄμερα καὶ τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Εὐαγέτην [75] ἐν φυλακῇ ἔσχεν. Ἐπαρθεὶς δὲ τῇ τυραννίδι, οὐκ ἠδύνατο ἐν τῷ καθεστῶτι βιοτεύειν. Γράφει τοίνυν πρὸς βασιλέα Ἰουστινιανὸν ἀπολογούμενος, ὡς [76] αὐτῷ ἡ βασιλεία ἐννόμως προσῆκεν, Ἰλδερίχου μὴ ἰσχύοντος αὐτὴν [77] διοικῆσαι. Ταῦτα δὲ B Ἰουστινιανὸς μαθὼν, ἔγραψεν πρὸς αὐτὸν, ὡς οὐ καταδέξεται ταύτην τὴν τυραννίδα. Αὐτὸς δὲ μὴ προσχὼν τοῖς γεγραμμένοις, τόν τε Ἄμερα ἐξετύφλωσεν, τόν τε Ἰλδέριχον σὺν Εὐαγέτει ἐν μείζονι φυλακῇ ἀπέκλεισεν. Ταῦτα μαθὼν Ἰουστινιανὸς κατὰ Λιβύης ἐστράτευσεν, καταλύσας τὸν Μηδικὸν πόλεμον, καὶ μεταπεμψάμενος [78] Βελισάριον ἐκ τῆς Ἑῴας, ἐβουλεύετο περὶ τούτου. Ἡ δὲ σύγκλητος ἐδυσχέραινεν ἀναμιμνήσκουσα τοῦ τε Λέοντος τοῦ βασιλέως στόλον τὸν κατὰ Οὐανδήλων στρατεύσαντα σὺν τῷ Βασιλίσκῳ καὶ ἀπολωλότα, ὅσοι τε στρατιῶται ἀπέθανον, καὶ ὅσα χρήματα ἀνηλώθησαν· δεδιότες δὲ τοῦ κινδύνου τὸ μέγεθος (22), μὴ αὐτὸν στρατηγὸν ταύτης τῆς στρατείας ἐκλέξοιτο [79] ὁ βασιλεύς. Παρελθὼν δὲ Ἰωάννης πατρίκιος εἰς τὸ μέσον ἔλεξε τάδε· C *Ἡμεῖς μὲν, ὦ δέσποτα, τοῖς σοῖς προστάγμασι πειθόμεθα, καὶ οὐκ ἀντιτείνομεν* [80]. *Ἀλλὰ δίκαιόν ἐστι λογίσασθαί σε τό τε τῆς ὁδοῦ μῆκος καὶ τὰ τῆς θαλάσσης πελάγη, καὶ τὸ διὰ ξηρᾶς ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἡμερῶν ὁδοῦ* [81] *διάστημα ἔχον, καὶ τῆς νίκης τὸ ἄδηλον, καὶ τῆς ἥττης τὸ ἐπώδυνον, καὶ τῆς μεταμελείας τὸ ἀνόνητον* [82]. Ἀποδεξάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς τὸν λόγον, τὴν εἰς τὸν πόλεμον προθυμίαν κατέπαυσεν. Ἐπίσκοπος δέ τις τῆς Ἑῴας τὸν βασιλέα ἀνεπτέρωσεν, λέγων ἐκ Θεοῦ ἐπισκῆψαι αὐτῷ ὄναρ κελεῦον αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα γενέσθαι, καὶ αἰτήσασθαι αὐτὸν τοὺς ἐν Λιβύῃ Χριστιανοὺς ῥύσασθαι ἐκ τῶν τυράννων· *Κἀγὼ αὐτῷ συλλήψομαι, καὶ Λιβύης κύριον θήσομαι.* Ταῦτα D ὁ βασιλεὺς ἀκούσας κατέχειν τὴν διάνοιαν οὐκ ἔτι ἠδύνατο, ἀλλὰ τήν τε στρατιὰν καὶ τὰς ναῦς ἐξώπλιζεν, ὅπλα τε καὶ σιτία [83] ἡτοίμαζεν. Καὶ Βελισάριον ἐμπαράσκευον ἐκέλευσεν εἶναι, ὡς ἐν Λιβύῃ στρατηγήσοντα. Πουδέντιος δὲ εὐθὺς τυραννήσας, Τρίπο-

VARIÆ LECTIONES.

[72] τὴν add. ex A. [73] δεινὸς A, κακὸς vulg. [74] βασιλεύσαντος A, βασιλεύσαντα vulg. [75] Εὐαγέτην A, Εὐγένην vulg. h. l. et infra. [76] ὡς A, πῶς vulg. [77] αὐτὴν A, ταύτην vulg. [78] προκαλεσάμενος B a. [79] στρατείας ἐκλέξοιτο A, στρατιᾶς ἐξελέξοιτο vulg. [80] ἀντιτείνομεν A, ἀνατείνομεν vulg. [81] ὁμοῦ A. [82] ἀνόνητον e, ἀνόητον a, ἀνώνητον vulg. [83] σιτία A, σιτεῖα vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(22) Locus injuriose Belisario redditus, quasi eum ducem prælici peculiarius timerent, ac velut ipsum negotio imparem; non quisque metueret, ne sibi munus hoc committeretur tantæ aleæ. Sic clarius Procop., δεδιότες δὲ ἕκαστος, *cum quisque periculi magnitudinem timeret, ne forte eum imper. exercitus ducem præficeret.* COMBEFIS.

λιν ἐκράτησεν, καὶ τῷ Ἰουστινιανῷ ἔγραψεν, πέμψας στρατὸν, καὶ ταύτην παραλαβεῖν. Ὁμοίως καὶ Γόγδας ὁ Γότθος τυραννήσας κατὰ τοῦ ἰδίου δεσπότου Γελίμερος, Σαρδινίαν τὴν νῆσον ἐκράτησεν, καὶ πρὸς Ἰουστινιανὸν ἔγραψεν, ὅπως πέμψῃ στρατὸν καὶ στρατηγὸν, καὶ παραλάβῃ τὴν νῆσον· ὃς καὶ ἀπέστειλε Κύριλλον μετὰ τριακοσίων ἀνδρῶν πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Γελίμερ ἀποστείλας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μετὰ στόλου πολλοῦ καὶ ἐπιλογῆς καὶ στρατοῦ τῶν Οὐανδήλων, ταύτην παρέλαβεν, καὶ τὸν Γόγδαν ἀνεῖλεν.

A *sit et luctuosum, et quam sera ac vana pœnitentia tum fuerit, diligentius perpendere.* Imperator probata Joannis sententia, ferventem illum ac propensum ad expeditionem suscipiendam animum sedavit. Sed quidam Orientis episcopus alas et animos iterum addidit imperatori, somnium sibi a Deo immissum asserens, quo se ad imperatorem accedere, eumque ut Christianos, qui in Libya a tyrannis opprimuntur, liberaret, **161** exorare juberetur: *Cum ipso enim militabo, et Libyæ dominum constituam.* His auditis proprium animi sensum continere non valuit imperator, quin imo exercitum navesque armis instruxit, et amplum commeatum paravit: Belisarium vero, ceu ducis munere in Libya functurum, quantocius dispositum esse jussit. Porro Pudentius tum rebellans Tripolim per tyrannidem occupavit, ac Justiniano rescripsit, ut ad eam recipiendam exercitum mitteret. Pariter Gogdas Gotthus tyrannide adversus Gelimerem dominum mota, Sardiniam insulam occupavit, deditque litteras ad Justinianum, ut armato milite et duce missis, insulam recuperaret: imperator vero Cyrillum cum trecentis militibus, qui viro suppetias ferrent, summisit. Verum Gelimer fratrem præmittens cum instructissima classe et lectissimo Vandalorum exercitu, insulam cepit, ipsumque Gogdam occidit.

Βελισάριος δὲ παρέλαβεν τὴν στρατιὰν [84] καὶ τὸν στόλον καὶ τοὺς ἄρχοντας, Σολομῶνά τε [85] τὸν στρατηγὸν, καὶ Δωρόθεον τὸν τῆς Ἀρμενίας καὶ Κυπριανὸν καὶ Βαλεριανὸν καὶ Μαρτῖνον καὶ Ἀλφίαν (23) καὶ Ἰωάννην καὶ Μάρκελλον καὶ Κύριλλον, οὗ πρόσθεν ἐμνήσθην, καὶ ἑτέρους πολλοὺς τῶν Θρᾴκην [86] οἰκούντων. Εἵποντο δὲ αὐτοῖς Ἐλοῦροι, ὧν Φαρᾶς ἦρχεν, χίλιοι, καὶ Μασσαγέται ἱπποτοξόται, ὧν ἡγοῦντο Σισίννιός (24) τε καὶ Βαλᾶς. Ναῦς δὲ ὑπῆρχον πεντακόσιαι, ἀνὰ μυριάδας [87] πέντε μεδίμνων χωροῦσαι. Ναῦται δὲ τρισμύριοι Αἰγύπτιοί τε καὶ Ἴωνες καὶ Κίλικες. Ἀρχηγὸς δὲ εἷς ἐπὶ ταῖς ναυσὶ Καλώνυμος [88] Ἀλεξανδρεύς. Ἦσαν δὲ καὶ δρόμωνες (25) διὰ ναυμαχίαν ἐνενήκοντα. Στρατηγὸν δὲ μονοκράτορα ἐφ' ἅπασιν Βελισάριον ὁ βασιλεὺς ἔστησεν. Ὥρμητο δὲ ὁ Βελισάριος ἐκ Γερμανίας, ἣ Θρᾳκῶν τε καὶ Ἰλλυριῶν μεταξὺ κεῖται. Συνεπεφέρετο δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ Ἀντωνίναν [89], τὴν ἑαυτοῦ γαμετήν. Ὁ δὲ Γελίμερ τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν Τζάτζωνα (26) σὺν ἑκατὸν εἴκοσι ναυσὶ, καὶ στρατὸν ἐκλελεγμένον ἐν Σάρδῳ τῇ νήσῳ κατὰ Γόγδα ἀπέστειλεν. Ἕβδομον δὲ ἦν ἔτος (27) Ἰουστινιανοῦ ὅτε ὁ Βελισάριος ἐν τῇ νήσῳ ἐστάλη. Συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ Προκόπιος [90] ὁ συγγραφεύς. Ἀπάραντες δὲ τῆς βασιλίδος πόλεως, ἦλθον ἐν Ἀβύδῳ. Βελισάριος δὲ ἐφρόντιζεν, ὅπως ὁ σύμπας στόλος ἅμα πλέοι, καὶ εἰς χωρίον τὸ αὐτὸ προσορμίζοιτο. Καταλαβὼν δὲ τὴν Σικελίαν, ἀπέστειλεν Προκόπιον τὸν συγγραφέα εἰς Συρακοῦσαν, εἴπως [91] εὐ-

B Cæterum Belisarius exercitum classemque accepit cum præfectis, Salomone duce, Dorotheo, cui commissa erat Armenia, Cypriano, Valeriano, Martino, Alphia, Joanne, Marcello et Cyrillo, cujus nuper mentionem habui, multisque aliis, qui Thraciam inhabitabant. Ipsum vero mille Aeluri, Phara duce, secuti sunt, et Massagetæ equites sagittarii, quibus Sisinnius et Balas præfuere. Naves autem fuerunt omnino quingentæ, cunctæ vero modiorum quinquaginta millia capiebant; nautæ vero triginta millia numerati sunt Ægyptii, Iones et Cilices; unusque demum nautis per naves istas præfectus Calonymus Alexandrinus; et dromones ad prælia navalia nonaginta. Belisarium ducem omnium supremaque in alios omnes potestate instructum C imperator constituit. Belisarius iste ex Germania regione Thraciam inter et Illyricos media traxit originem, et Antoninam conjugem secum duxit. Porro Gelimer fratrem suum Tzatzonem cum navibus centum et viginti et milite lectissimo ad Sardiniam insulam contra Goglam misit. Septimus autem imperii Justiniani erat annus, cum Belisarius ad insulam missus est. Procopius vero scriptor historiarum in ipsius comitatu tum erat. Ab urbe igitur reliquarum regina solventes, Abydum appulerunt. Porro curæ maxime erat Belisario, ut classis tota simul vela faceret, et ad unum pariter D portum accederet. Cum ad Siciliam applicasset,

VARIÆ LECTIONES.

[84] στρατιὰν A, στρατείαν vulg. [85] Σολομῶνά τε A, Σολομῶν τε vulg. [86] τῶν Θρᾴκην οἰκούντων A, τοὺς τὴν Θρ. οἰκοῦντας vulg. [87] μυριάδας A, μυριάδων vulg. [88] καλούμενος A. [89] καὶ Ἀντ. A, τὴν Ἀντ. vulg. [90] καὶ Προκ. A, ὁ Πρ. vulg. [91] εἴπως A, εἴπω vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(23) Althian.

(24) Sinnion.

(25) Procopius: Ἦσαν δὲ αὐτοῖς πλοῖα μακρὰ ὡς ἐς ναυμαχίαν παρεσκευασμένα ἐννενήκοντα δύο, μονήρη μέντοι καὶ ὀροφὰς ὕπερθεν ἔχοντα, ὅπως οἱ ταῦτα ἐρέσσοντες, πρὸς τῶν πολεμίων ὡς ἥκιστα βάλλοιντο. Δρόμωνας καλοῦσι πλοῖα ταῦτα οἱ νῦν ἄνθρωποι. *Erant et cum ipsis navigia longa ad duo et nonaginta superne tegminibus contecta, ne remiges ab hostibus lædi possent. Hæc dromonas nunc, id est cursorias vocant: excurrere enim celeriter possunt.*

(26) Zazonem.

(27) *Justinianus anno septimo principatus in veris initio navim prætoriam ad littus juxta ædes imperatorias deduci jussit*, quam citius cum toto exercitu soluturam.

Procopium scriptorem Syracusas destinavit quæsitum, si qua sorte viæ ductores comperiret, qui classem ex improviso ad Libycæ terræ oras admoverent, quo militares suas copias (regionis etenim incolas hostibus auxilio fore verebatur) facilius ad solum educeret. **162** Interim ipse Cauchana, pagus is fuit ducentis stadiis a Syracusis remotus, tota classe mari delata appulit. Procopius Syracusas ingressus, ab Amalasunthe Theuderichi conjuge, Athalarichi vero Italiæ regis matre (erant hi duo cum Justiniano fœdere conjuncti) cibos emit; et inopinato in virum a pueris amicitia sibi devinctum incidit, qui Libyæ marisque loca cuncta frequentioribus experimentis habebat nota, qui tribus non amplius diebus Carthagine discesserat. Is profundam tranquillitatem Vandalos agere, nullam aciem adversus se instructam suspicari, ipsum Gelimerem quatuor a mari stationibus moram in præsenti facere asserebat. Eum secum assumptum Cauchana ad Belisarium adduxit. Belisarius his auditis post tertium diem ad Libyæ oras applicuit, ad locum, cui Caput Breve nomen. Descensu e navibus facto, mox fossa profunde ducta, valloque circum excitato, uno solo die castra metati sunt. Illic, dum agger effoditur, magnam aquæ scaturiginem sponte tellus emisit, cum alioquin totus aquarum penuria locus laboraret; quæ ad necessarios jumentorum totiusque exercitus usus suffecit. Sequenti luce populus populatum processit. Præfectus exercitus severius in eos animadvertens, verba demum hujusmodi habuit: *Violentia quidem uti, et alienis furto raptis vivere omni tempore nefas, quam maxime periculo imminente. Ego vero hoc solo confisus ad terram istam vos exposui, ut justitia et beneficentia divinum numen nobis demereamur, et Libyes ad nos alliciamus. Hæc autem vestra petulantia et vivendi licentia res in contrarium vertet, et Libyes Vandalis opem ferre compellet. Verum consiliis præbete morem, pretio cibos comparate, ut neque fas et jus violare, neque Libyum affectum in hostiles animos convertere vel inflectere videamini. Opem itaque Dei vobis ipsis conciliaturi, in aliena involare desistite, et lucrum scatens undequaque periculis lubentes amovete.* Tum Belisarius ad Syllectum urbem exercitu misso eam nullo labore comparavit. Sub noctem enim ad eam profecti, rusticanorum curribus in eam ingredientibus admisti, occupaverunt. Illucescente sole sacerdotem et cæteros civitatis primores captos ad præfectum miserunt. Eodem die qui cursus

A ροι τινὰς ὁδηγήσοντας αὐτὸν εἰς Λιβύην ἐκ τοῦ αἰφνιδίου προσορμίσασθαι τῇ γῇ, καὶ τὸν λαὸν ἐξαγαγεῖν δεδιότα τὴν συμμαχίαν. Αὐτὸς δὲ τὸν στόλον ἀράμενος εἰς Καύχανα [92] (28) τὸ χωρίον προσώρμισεν, διακοσίοις σταδίοις τῆς Συρακούσης ἀπέχον. Προκόπιος δὲ ἐν Συρακούσῃ εἰσελθὼν, τροφάς τε ὠνήσατο παρὰ Ἀμαλασούνθης τῆς γυναικὸς Θευδερίχου, μητρὸς δὲ Ἀταλαρίχου βασιλέως Ἰταλίας, φιλίαν πρὸς Ἰουστινιανὸν ἐχόντων· ἐπέτυχέν τε παραδόξως καὶ ἀνδρὸς, φίλου μὲν αὐτῷ ὑπάρχοντος ἐκ παιδὸς, πεπειραμένου δὲ τῆς Λιβύης τόπων καὶ τῆς θαλάσσης, τρίτην ἔχοντος ἡμέραν ἐκ Καρχηδόνος ἀφικομένου [93], καὶ διεβεβαιοῦτο πᾶσαν ἀμεριμνίαν ἔχειν αὐτοὺς, καὶ μὴ ὑποπτεύειν τινὰ κατ' αὐτῶν στρατεύεσθαι, ὥστε ἀπὸ τεσσάρων μονῶν (29) B τῆς θαλάσσης τὸν Γελίμερα αὐλίζεσθαι. Τοῦτον οὖν λαβὼν Προκόπιος εἰς Καύχανα πρὸς Βελισάριον ἀπήγαγεν. Καὶ ταῦτα μαθὼν ὁ Βελισάριος τῇ τῆς Λιβύης ἀκτῇ [94] τριταῖος προσώρμισεν [95] εἰς χωρίον, ὃ Κεφαλὴν Βράχους (30) καλοῦσιν. Ἀποβάντες δὲ τῶν νηῶν, χάρακά τε καὶ τάφρον βαθεῖαν ποιήσαντες, ἐστρατοπεδεύσαντο ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, ἔνθα καὶ ὕδατος πολύ τι χάσμα τῆς τάφρου [96] ὀρυττόμενον ἡ γῆ ἀνῆκεν, τοῦ τόπου ἀνύδρου ὄντος, καὶ εἰς πᾶσαν χρείαν τοῖς τε ζώοις καὶ τῷ στρατῷ γέγονεν. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ ὁ λαὸς πρὸς πραῖδαν ἐχώρει. Ὁ δὲ στρατηγὸς τούτους ᾐκίσατο, λέγων πρὸς αὐτοὺς τάδε· *Τὸ μὲν βιάζεσθαι καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις [97] σιτίζεσθαι ἄδικόν ἐστιν ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς κινδύνοις. Ἐγὼ* C *γὰρ ἐκείνῳ [98] μόνον τὸ θαῤῥεῖν ἔχων εἰς τὴν γῆν ταύτην ὑμᾶς ἀπεβίβασα, ὅπως τῇ δικαιοσύνῃ καὶ ἀγαθοεργίᾳ τόν τε Θεὸν θεραπεύσωμεν, καὶ τοὺς Λίβυας πρὸς ἡμᾶς ἐπισπασώμεθα. Αὕτη δὲ ὑμῶν ἡ ἀκράτεια [99] εἰς τοὐναντίον ἡμῖν μεταβήσεται, καὶ τοὺς Λίβυας συμμαχῆσαι [1] τοῖς Οὐανδήλοις παρασκευάσει. Ἀλλὰ πειθόμενοι τῷ ἐμῷ λόγῳ, ὠνούμενοι τὰς τροφὰς κομίζεσθε, καὶ μήτε ἄδικοι δόξητε εἶναι, μήτε τὴν φιλίαν τῶν Λιβύων εἰς ἔχθραν μεταβάλητε, καὶ τὸν Θεὸν θεραπεύσητε [2]. Παύσασθε τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιπηδῶντες, καὶ κέρδος ἀποσείσασθε κινδύνων μεστόν.* Ἀποστείλας τε Βελισάριος ἐπὶ Σύλλεκτον τὴν πόλιν στρατὸν, ταύτην [3] ἀπονητὶ παρέλαβεν. Ἐν νυκτὶ γὰρ πρὸς αὐτὴν ἀφικόμενοι σὺν ταῖς εἰσιούσαις D ἁμάξαις τῶν ἀγροίκων εἰσελθόντες, ταύτην ἔσχον. Καὶ ἐπειδὴ ἡμέρα ἐγένετο, τόν τε ἱερέα καὶ τοὺς ταύτῃ πρώτους λαβόντες, πρὸς τὸν στρατηγὸν ἔπεμψαν. Τῇ δὲ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ ὁ τοῦ δημοσίου δρόμου ἐπιμελούμενος, ηὐτομόλησεν παραδοὺς τοὺς δημοσίους ἵππους. Συνελήφθη δὲ καὶ ὁ τὰς βασιλικὰς

VARIÆ LECTIONES.

[92] Καύχανα A. [93] ἀφικομένου A, ἀφικόμενος vulg. [94] ἀκτῇ] ὀκτῇ vulg. [95] προσώρμισεν A, προσώρμησεν vulg. [96] τῆς τάφρου A, τοῦ τ. vulg. [97] τοὺς ἀλλοτρίους A. [98] ἐκείνου A. [99] ἀκρασία A. [1] συμμαχῆσαι A, συμμαχεῖν vulg. [2] θεραπεύσητε] ἀναπαύσητε A f. [3] ταύτῃ A, ταύτης vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(28) Caucônem.

(29) Procop. : Ἐν Ἑρμίονι τὴν διατριβὴν εἶχεν, ἥ ἐστιν ἐν Βυζακίῳ ἡμερῶν τεσσάρων ὁδῷ τῆς ἠϊόνος διαφέρουσα· *Gelimer Hermione moram trahebat, quæ est agri Byzaceni, quatuor dierum itinere a mari distans;* ad quod erat Carthago. COMBEFIS.

(30) Caput Vada.

ἀποκρίσεις ποιῶν βεριδάριος (31). Βελισάριος δὲ διακοσμήσας τὸ στράτευμα ἐπὶ Καρχηδόνα ἐβάδιζεν. Ἰωάννῃ δὲ τῷ Ἀρμενίῳ τριακοσίους ἐπιλέκτους παραδοὺς παρήγγειλεν παρακολουθεῖν τε ἀεὶ, καὶ τοῦ στρατεύματος μὴ πολὺ διΐστασθαι [4]. Εἰς δὲ Σύλλεκτον τὴν πόλιν ἀφικόμενος [5], ἀγαθότητι καὶ γλυκολογίᾳ τούτους ἀνεκτήσατο, ὥστε τοὺς λοιποὺς καθάπερ ἐν χώρᾳ οἰκείᾳ [6] τὴν πορείαν ποιήσασθαι [7], οὔτε ὑποχωρούντων, οὔτε κρυπτομένων, ἀλλὰ καὶ ἀγορὰν παρεχομένων, καὶ τὰ ἄλλα τοῖς στρατιώταις ὑπηρετούντων. Ὀγδοήκοντα δὲ σταδίους ἀνύοντες ἡμέραν ἑκάστην [8] ἄχρι Καρχηδόνος διετέλεσαν. Οὕτως [9] δὲ διὰ τῆς Λεπτῆς πόλεως καὶ Ἀδραμούτου εἰς Χράσιν (32) τὸ χωρίον ἀφίκοντο, ὀκτὼ καὶ τριακοσίους σταδίους Καρχηδόνος ἀπέχον, ἔνθα ἦν καὶ βασίλεια [10] τῶν Οὐανδήλων [11] καὶ παράδεισοι κάλλιστοι καὶ κρῆναι διειδέσταται [12] καὶ ὀπωρῶν παντοδαπῶν πλῆθος ἄπειρον· ὥστε τῶν στρατιωτῶν ἕκαστος τὴν καλύβην ἐν δένδροις ὀπωρίμοις [13] ἐπήξατο, καὶ τῶν καρπῶν ὡραίων ὄντων καὶ πάντων ἀπολαβόντων [14], αἴσθησις οὐ γέγονε ἐλαττουμένης ταύτης. Ὁ δὲ Γελίμερ ἀκούσας παρεῖναι τοὺς Ῥωμαίους, γράφει εἰς Καρχηδόνα πρὸς τὸν ἀδελφὸν Ἀματᾶν (33), Ἰλδέριχον μὲν καὶ ἄλλους ὅσους εἰς φυλακὴν ἔχει συγγενεῖς αὐτοῦ ἀποκτεῖναι, αὐτὸν δὲ καὶ τοὺς [15] Οὐανδήλους, καὶ εἴ τι ἄλλο μάχιμον ἐν τῇ πόλει ἦν, ἐξοπλίσαι πρὸς πόλεμον. Ὁ δὲ Ἀματᾶς τὰ [16] κελευσθέντα αὐτῷ ἐποίησεν. Βελισάριος δὲ Ἀρχελάῳ τῷ ὑπάρχῳ καὶ Καλωνύμῳ τῷ ναυάρχῳ ἐπέστειλε [17] πλησιάσαι τῇ Καρχηδόνι, καὶ μὴ εἰσβαλεῖν πρὸς αὐτὴν, ἄχρις ἂν αὐτοὺς [18] κελεύσῃ. Αὐτὸς δὲ εἰς Δέκιμον ἀφίκετο ἀπέχοντα Καρχηδόνος σταδίους ἑβδομήκοντα. Ὁ δὲ Γελίμερ τὸν ἀνεψιὸν Κιβαμοῦνδον ἐκέλευσεν ἅμα δισχιλίων κατὰ τὸ εὐώνυμον μέρος ἰέναι, ὅπως Ἀματᾶς μὲν ἐκ Καρχηδόνος, Γελίμερ δὲ ὄπισθεν, Κιβαμοῦνδος δὲ ἐκ τῶν ἀριστερῶν [19] χωρίων εἰς ταυτὸ τὴν κύκλωσιν τῶν πολεμίων ποιήσαιντο [20]. Βελισάριος δὲ τὸν μὲν Ἰωάννην, ὡς προέφην, προάγειν ἐκέλευσεν, Μασσαγέτας δὲ ἐν ἀριστερᾷ τῆς στρατιᾶς ἰέναι. Ἀματᾶς δὲ οὐκ ἐν δέοντι ἀφίκετο χρόνῳ, ἀλλὰ καὶ τὸ πλῆθος τῶν Οὐανδήλων ἐν Καρχηδόνι ἀπέλιπεν, καὶ ὡς τάχιστα εἰς τὸ Δέκιμον ἀφίκετο σὺν ὀλίγοις, καὶ οὐδ᾽ αὐτοὺς συνειλεγμένους [21]. Συναντήσας δὲ τῷ Ἰωάννῃ εἰς χεῖρας ἦλθεν, καὶ κτείνεται ὑπὸ Ἰωάννου, καὶ τρέπονται οἱ σὺν αὐτῷ φεύγοντες ἀκρατῶς, καὶ ἀνεσόβουν πάντας τοὺς ἐκ Καρχηδόνος [22] εἰς Δέκιμον ἰόντας, οἰόμενοι τοὺς διώκοντας παμπληθεῖς εἶναι. Ἰωάννης δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ [οὓς [23]] ἔσφαζον

A publici curandi sustinebat provinciam, equis publicis traditis in partes Romanas transiit, et qui regia responsa ferebat veredarius, tum etiam captus est. Tunc Belisarius, copiis in ordinem dispositis, Carthaginem versus iter direxit. Joanni vero Armenio trecentos lectissimos viros **163** commendans, pone sequi, nec a se divertere, aut ab exercitu longius discedere præcepit: Syllectumque urbem profectus, innata sibi lenitate et suaviloquentia civium animos et aliorum pariter sibi devinxit, ut in castris velut in propria regione iter haberent, neque a militibus se subducendos aut occultandos putarent, quin imo commeatum præberent, cæteraque omnia vitæ necessaria subministrarent. Stadia vero octoginta per singulos dies, B quoad Carthaginem pervenerint, conficiebant: atque ita demum per Leptem et Adramutum civitates ad Chrasim pagum tercentum et octo stadiis Carthagine dissitum accesserunt. Illic Vandalorum regia erat hortique pulcherrimi et limpidissimi fontes et fructuum omnis generis immensa copia: adeo ut unusquisque militum casulam inter arbores fructiferas fixerit; cumque fructuum species ad colligendum invitaret, et usus in omnes communis, nullum detrimentum poterat oculus advertere. Ubi Gelimer Romanos accedere rescivit, Carthaginem ad Amatam fratrem scripsit, ut Ildérichum et quotquot alios sub custodia detentos ejus affines neci traderet, Vandalos autem, et si quos alios C militiæ idoneos haberet urbs, armis ad bellum instrueret: quæ Amatas, prout erant jussa, fideliter executus est. Tum Belisarius Archelao præfecto et Calonymo navarcho mandavit, ut ad Carthaginem propius classem admoverent, nec tamen impressionem in urbem facerent, donec ipse juberet: ipse vero Decimum stadiis septuaginta Carthagine distans secessit. Gelimer autem Cibamundum nepotem cum millibus hominum duobus sinistra iter habere jussit, ut Amata Carthaginem versus recta tendente, ipse pone sequeretur, et cum Cibamundo, ex locis ad lævam positis adveniente, per circum hostilem exercitum obsideret, quem una simul omnes concluderent. Cæterum Belisarius, ut præmisi, Joannem præcedere imperavit, et Massagetas aciei sinistram te- D nere. Amatas autem opportuno tempore non est progressus, verum copiis Vandalorum Carthagine relictis, paucis comitatus, sed neque bene junctis,

VARIÆ LECTIONES.

[4] διιστάναι A. [5] ἀφικόμενος A, ἀφικνούμενος vulg. [6] οἰκείᾳ A, ἰδίᾳ vulg. [7] ποιήσασθαι A e, ποιούντων vulg. [8] καθ᾽ ἑκάστην A. [9] οὕτως A, αὐτοὶ vulg. [10] καὶ βασίλεια A, καὶ ἡ βασιλεία vulg. [11] τῶν Οὐανδήλων A, τοῦ Οὐανδήλου vulg. [12] διειδέσταται A, διηδέστατοι vulg. [13] ὀπωρίμοις] ὀπώροις codd. et edd. [14] ἀπολαβόντων A, ἀπολαυόντων vulg. [15] αὐτὸν δὲ καὶ τοὺς A, αὐτὸν, καὶ τοὺς vulg. [16] τὰ add. ex A. [17] ἐπέστειλε A, ἀπέστ. vulg. [18] αὐτοὺς A, αὐτὸν vulg., fort. αὐτός. [19] ἀριστερῶν A, ἀριστερὰ vulg. [20] ποιήσαιντο A, ποιήσονται vulg. [21] αὐτοῖς συνειλεγμένοις A. [22] ἐκ Καρχηδόνος A, ἐν Καρχηδόνι vulg. [23] οὓς delendum esse videtur.

JAC. GOARI NOTÆ.

(31) *Quidam ex his qui equo celeriter invecti regias proferunt litteras, quos Veredarios appellant.* Procopius idem.

(32) Lectus, Adrumetum, Gressa.

(33) Ammatas.

Procopium scriptorem Syracusas destinavit quæsitum, si qua sorte viæ ductores comperiret, qui classem ex improviso ad Libycæ terræ oras admoverent, quo militares suas copias (regionis etenim incolas hostibus auxilio fore verebatur) facilius ad solum educeret. **162** Interim ipse Cauchana, pagus is fuit ducentis stadiis a Syracusis remotus, tota classe mari delata appulit. Procopius Syracusas ingressus, ab Amalasunthe Theuderichi conjuge, Athalarichi vero Italiæ regis matre (erant hi duo cum Justiniano fœdere conjuncti) cibos emit; et inopinato in virum a pueris amicitia sibi devinctum incidit, qui Libyæ marisque loca cuncta frequentioribus experimentis habebat nota, qui tribus non amplius diebus Carthagine discesserat. Is profundam tranquillitatem Vandalos agere, nullam aciem adversus se instructam suspicari, ipsum Gelimerem quatuor a mari stationibus moram in præsenti facere asserebat. Eum secum assumptum Cauchana ad Belisarium adduxit. Belisarius his auditis post tertium diem ad Libyæ oras applicuit, ad locum, cui Caput Breve nomen. Descensu e navibus facto, mox fossa profunde ducta, valloque circum excitato, uno solo die castra metati sunt. Illic, dum agger effoditur, magnam aquæ scaturiginem sponte tellus emisit, cum alioquin totus aquarum penuria locus laboraret; quæ ad necessarios jumentorum totiusque exercitus usus suffecit. Sequenti luce populus populatum processit. Præfectus exercitus severius in eos animadvertens, verba demum hujusmodi habuit: *Violentia quidem uti, et alienis furto raptis vivere omni tempore nefas, quam maxime periculo imminente. Ego vero hoc solo confisus ad terram istam vos exposui, ut justitia et beneficentia divinum numen nobis demereamur, et Libyes ad nos alliciamus. Hæc autem vestra petulantia et vivendi licentia res in contrarium vertet, et Libyes Vandalis opem ferre compellet. Verum consiliis præbete morem, pretio cibos comparate, ut neque fas et jus violare, neque Libyum affectum in hostiles animos convertere vel inflectere videamini. Opem itaque Dei vobis ipsis conciliaturi, in aliena involare desistite, et lucrum scatens undequaque periculis lubentes amovete.* Tum Belisarius ad Syllectum urbem exercitu misso eam nullo labore comparavit. Sub noctem enim ad eam profecti, rusticanorum curribus in eam ingredientibus admissi, occupaverunt. Illucescente sole sacerdotem et cæteros civitatis primores captos ad præfectum miserunt. Eodem die qui cursus

A ροι τινὰς ὁδηγήσοντας αὐτὸν εἰς Λιβύην ἐκ τοῦ αἰφνιδίου προσορμίσασθαι τῇ γῇ, καὶ τὸν λαὸν ἐξαγαγεῖν δεδιότα τὴν συμμαχίαν. Αὐτὸς δὲ τὸν στόλον ἀράμενος εἰς Καύχανα [92] (28) τὸ χωρίον προσώρμισεν, διακοσίοις σταδίοις τῆς Συρακούσης ἀπέχον. Προκόπιος δὲ ἐν Συρακούσῃ εἰσελθὼν, τροφάς τε ὠνήσατο παρὰ Ἀμαλασούνθης τῆς γυναικὸς Θευδερίχου, μητρὸς δὲ Ἀταλαρίχου βασιλέως Ἰταλίας, φιλίαν πρὸς Ἰουστινιανὸν ἐχόντων· ἐπέτυχέν τε παραδόξως καὶ ἀνδρὸς, φίλου μὲν αὐτῷ ὑπάρχοντος ἐκ παιδὸς, πεπειραμένου δὲ τῆς Λιβύης τόπων καὶ τῆς θαλάσσης, τρίτην ἔχοντος ἡμέραν ἐκ Καρχηδόνος ἀφικομένου [93], καὶ διεβεβαιοῦτο πᾶσαν ἀμεριμνίαν ἔχειν αὐτοὺς, καὶ μὴ ὑποπτεύειν τινὰ κατ' αὐτῶν στρατεύεσθαι, ὥστε ἀπὸ τεσσάρων μονῶν (29)
B τῆς θαλάσσης τὸν Γελίμερα αὐλίζεσθαι. Τοῦτον οὖν λαβὼν Προκόπιος εἰς Καύχανα πρὸς Βελισάριον ἀπήγαγεν. Καὶ ταῦτα μαθὼν ὁ Βελισάριος τῇ τῆς Λιβύης ἀκτῇ [94] τριταῖος προσώρμισεν [95] εἰς χωρίον, ὃ Κεφαλὴν Βράχους (30) καλοῦσιν. Ἀποβάντες δὲ τῶν νηῶν, χάρακά τε καὶ τάφρον βαθεῖαν ποιήσαντες, ἐστρατοπεδεύσαντο ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, ἔνθα καὶ ὕδατος πολύ τι χάσμα τῆς τάφρου [96] ὀρυττόμενον ἡ γῆ ἀνῆκεν, τοῦ τόπου ἀνύδρου ὄντος, καὶ εἰς πᾶσαν χρείαν τοῖς τε ζώοις καὶ τῷ στρατῷ γέγονεν. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ ὁ λαὸς πρὸς πραῖδαν ἐχώρει. Ὁ δὲ στρατηγὸς τούτους ᾐκίσατο, λέγων πρὸς αὐτοὺς τάδε· *Τὸ μὲν βιάζεσθαι καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις* [97] *σιτίζεσθαι ἄδικόν ἐστιν ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς κινδύνοις. Ἐγὼ
C γὰρ ἐκείνῳ* [98] *μόνον τὸ θαῤῥεῖν ἔχων εἰς τὴν γῆν ταύτην ὑμᾶς ἀπεβίβασα, ὅπως τῇ δικαιοσύνῃ καὶ ἀγαθοεργίᾳ τόν τε Θεὸν θεραπεύσωμεν, καὶ τοὺς Λίβυας πρὸς ἡμᾶς ἐπισπασώμεθα. Αὕτη δὲ ὑμῶν ἡ ἀκράτεια* [99] *εἰς τοὐναντίον ἡμῖν μεταβήσεται, καὶ τοὺς Λίβυας συμμαχῆσαι* [1] *τοῖς Οὐανδήλοις παρασκευάσει. Ἀλλὰ πειθόμενοι τῷ ἐμῷ λόγῳ, ὠνούμενοι τὰς τροφὰς κομίζεσθε, καὶ μήτε ἄδικοι δόξητε εἶναι, μήτε τὴν φιλίαν τῶν Λιβύων εἰς ἔχθραν μεταβάλητε, καὶ τὸν Θεὸν θεραπεύσητε* [2]. *Παύσασθε τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιπηδῶντες, καὶ κέρδος ἀποσείσασθε κινδύνων μεστόν.* Ἀποστείλας τε Βελισάριος ἐπὶ Σύλλεκτον τὴν πόλιν στρατὸν, ταύτην [3] ἀπονητὶ παρέλαβεν. Ἐν νυκτὶ γὰρ πρὸς αὐτὴν ἀφικόμενοι σὺν ταῖς εἰσιούσαις
D ἁμάξαις τῶν ἀγροίκων εἰσελθόντες, ταύτην ἔσχον. Καὶ ἐπειδὴ ἡμέρα ἐγένετο, τόν τε ἱερέα καὶ τοὺς ταύτῃ πρώτους λαβόντες, πρὸς τὸν στρατηγὸν ἔπεμψαν. Τῇ δὲ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ ὁ τοῦ δημοσίου δρόμου ἐπιμελούμενος, ηὐτομόλησεν παραδοὺς τοὺς δημοσίους ἵππους. Συνελήφθη δὲ καὶ ὁ τὰς βασιλικὰς

VARIÆ LECTIONES.

[92] Καύχανα A. [93] ἀφικομένου A, ἀφικόμενος vulg. [94] ἀκτῇ] ὀχτῇ vulg. [95] προσώρμισεν A, προσώρμησεν vulg. [96] τῆς τάφρου A, τοῦ τ. vulg. [97] τοὺς ἀλλοτρίους A. [98] ἐκείνου A. [99] ἀκρασία A. [1] συμμαχῆσαι A, συμμαχεῖν vulg. [2] θεραπεύσητε] ἀναπαύσητε A f. [3] ταύτῃ A, ταύτης vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(28) Cauconem.

(29) Procop.: Ἐν Ἑρμίονι τὴν διατριβὴν εἶχεν, ἥ ἐστιν ἐν Βυζακίῳ ἡμερῶν τεσσάρων ὁδῷ τῆς ἠϊόνος διαφέρουσα· *Gelimer Hermione moram trahebat, quæ est agri Byzaceni, quatuor dierum itinere a mari distans;* ad quod erat Carthago. Combefis.

(30) Caput Vada.

A ἀποκρίσεις ποιῶν βεριδάριος (31). Βελισάριος δὲ διακοσμήσας τὸ στράτευμα ἐπὶ Καρχηδόνα ἐβάδιζεν. Ἰωάννῃ δὲ τῷ Ἀρμενίῳ τριακοσίους ἐπιλέκτους παραδοὺς παρήγγειλεν παρακολουθεῖν τε ἀεὶ, καὶ τοῦ στρατεύματος μὴ πολὺ διίστασθαι [4]. Εἰς δὲ Σύλλεκτον τὴν πόλιν ἀφικόμενος [5], ἀγαθότητι καὶ γλυκολογίᾳ τούτους ἀνεκτήσατο, ὥστε τοὺς λοιποὺς καθάπερ ἐν χώρᾳ οἰκείᾳ [6] τὴν πορείαν ποιήσασθαι [7], οὔτε ὑποχωρούντων, οὔτε κρυπτομένων, ἀλλὰ καὶ ἀγορὰν παρεχομένων, καὶ τὰ ἄλλα τοῖς στρατιώταις ὑπηρετούντων. Ὀγδοήκοντα δὲ σταδίους ἀνύοντες ἡμέραν ἑκάστην [8] ἄχρι Καρχηδόνος διετέλεσαν. Οὕτως [9] δὲ διὰ τῆς Λεπτῆς πόλεως καὶ Ἀδραμούτου εἰς Χράσιν (32) τὸ χωρίον ἀφίκοντο, ὀκτὼ καὶ τριακοσίους σταδίους Καρχηδόνος ἀπέχον, ἔνθα ἦν καὶ βασίλεια [10] B τῶν Οὐανδήλων [11] καὶ παράδεισοι κάλλιστοι καὶ κρῆναι διειδέσταται [12] καὶ ὀπωρῶν παντοδαπῶν πλῆθος ἄπειρον· ὥστε τῶν στρατιωτῶν ἕκαστος τὴν καλύβην ἐν δένδροις ὀπωρίμοις [13] ἐπήξατο, καὶ τῶν καρπῶν ὡραίων ὄντων καὶ πάντων ἀπολαβόντων [14], αἴσθησις οὐ γέγονε ἐλαττουμένης ταύτης. Ὁ δὲ Γελίμερ ἀκούσας παρεῖναι τοὺς Ῥωμαίους, γράφει εἰς Καρχηδόνα πρὸς τὸν ἀδελφὸν Ἀματᾶν (33), Ἰλδέριχον μὲν καὶ ἄλλους ὅσους εἰς φυλακὴν ἔχει συγγενεῖς αὐτοῦ ἀποκτεῖναι, αὐτὸν δὲ καὶ τοὺς [15] Οὐανδήλους, καὶ εἴ τι ἄλλο μάχιμον ἐν τῇ πόλει ἦν, ἐξοπλίσαι πρὸς πόλεμον. Ὁ δὲ Ἀματᾶς τὰ [16] κελευσθέντα αὐτῷ ἐποίησεν. Βελισάριος δὲ Ἀρχελάῳ τῷ ὑπάρχῳ καὶ Καλωνύμῳ τῷ ναυάρχῳ ἐπέστειλε [17] πλησιάσαι τῇ C Καρχηδόνι, καὶ μὴ εἰσβαλεῖν πρὸς αὐτὴν, ἄχρις ἂν αὐτοὺς [18] κελεύσῃ. Αὐτὸς δὲ εἰς Δέκιμον ἀφίκετο ἀπέχοντα Καρχηδόνος σταδίους ἑβδομήκοντα. Ὁ δὲ Γελίμερ τὸν ἀνεψιὸν Κιβαμοῦνδον ἐκέλευσεν ἅμα δισχιλίων κατὰ τὸ εὐώνυμον μέρος ἰέναι, ὅπως Ἀματᾶς μὲν ἐκ Καρχηδόνος, Γελίμερ δὲ ὄπισθεν, Κιβαμοῦνδος δὲ ἐκ τῶν ἀριστερῶν [19] χωρίων εἰς ταυτὸ τὴν κύκλωσιν τῶν πολεμίων ποιήσαιντο [20]. Βελισάριος δὲ τὸν μὲν Ἰωάννην, ὡς προέφην, προάγειν ἐκέλευσεν, Μασσαγέτας δὲ ἐν ἀριστερᾷ τῆς στρατιᾶς ἰέναι. Ἀματᾶς δὲ οὐκ ἐν δέοντι ἀφίκετο χρόνῳ, ἀλλὰ καὶ τὸ πλῆθος τῶν Οὐανδήλων ἐν Καρχηδόνι ἀπέλιπεν, καὶ ὡς τάχιστα εἰς τὸ Δέκιμον ἀφίκετο σὺν ὀλίγοις, καὶ οὐδ' αὐτοὺς συνειλεγμένους [21]. Συναντήσας δὲ τῷ Ἰωάννῃ εἰς χεῖρας ἦλθεν, καὶ κτείνεται ὑπὸ Ἰωάν- D νου, καὶ τρέπονται οἱ σὺν αὐτῷ φεύγοντες ἀκρατῶς, καὶ ἀνεσόβουν πάντας τοὺς ἐκ Καρχηδόνος [22] εἰς Δέκιμον ἰόντας, οἰόμενοι τοὺς διώκοντας παμπληθεῖς εἶναι. Ἰωάννης δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ [οὓς [23]] ἔσφαζον

A publici curandi sustinebat provinciam, equis publicis traditis in partes Romanas transiit, et qui regiá responsa ferebat veredarius, tum etiam captus est. Tunc Belisarius, copiis in ordinem dispositis, Carthaginem versus iter direxit. Joanni vero Armenio trecentos lectissimos viros **163** commendans, pone sequi, nec a se divertere, aut ab exercitu longius discedere præcepit: Syllectumque urbem profectus, innata sibi lenitate et suaviloquentia civium animos et aliorum pariter sibi devinxit, ut in castris velut in propria regione iter haberent, neque a militibus se subducendos aut occultandos putarent, quin imo commeatum præberent, cæteraque omnia vitæ necessaria subministrarent. Stadia vero octoginta per singulos dies, B quoad Carthaginem pervenerint, conficiebant: atque ita demum per Leptem et Adramutum civitates ad Chrasim pagum tercentum et octo stadiis Carthagine dissitum accesserunt. Illic Vandalorum regia erat hortique pulcherrimi et limpidissimi fontes et fructuum omnis generis immensa copia: adeo ut unusquisque militum casulam inter arbores fructiferas fixerit; cumque fructuum species ad colligendum invitaret, et usus in omnes communis, nullum detrimentum poterat oculus advertere. Ubi Gelimer Romanos accedere rescivit, Carthaginem ad Amatam fratrem scripsit, ut Ildericum et quotquot alios sub custodia detentos ejus affines neci traderet, Vandalos autem, et si quos alios C militiæ idoneos haberet urbs, armis ad bellum instrueret: quæ Amatas, prout erant jussa, fideliter exsecutus est. Tum Belisarius Archelao præfecto et Calonymo navarcho mandavit, ut ad Carthaginem propius classem admoverent, nec tamen impressionem in urbem facerent, donec ipse juberet: ipse vero Decimum stadiis septuaginta Carthagine distans secessit. Gelimer autem Cibamundum nepotem cum millibus hominum duobus sinistra iter habere jussit, ut Amata Carthaginem versus recta tendente, ipse pone sequeretur, et cum Cibamundo, ex locis ad lævam positis adveniente, per circum hostilem exercitum obsideret, quem una simul omnes concluderent. Cæterum Belisarius, ut præmisi, Joannem præcedere imperavit, et Massagetas aciei sinistram te- D nere. Amatas autem opportuno tempore non est progressus, verum copiis Vandalorum Carthagine relictis, paucis comitatus, sed neque bene junctis,

VARIÆ LECTIONES.

[4] διεστάναι A. [5] ἀφικόμενος A, ἀφικνούμενος vulg. [6] οἰκείᾳ A, ἰδίᾳ vulg. [7] ποιήσασθαι A e, ποιούντων vulg. [8] καθ' ἑκάστην A. [9] οὕτως A, αὐτοὶ vulg. [10] καὶ βασίλεια A, καὶ ἡ βασιλεία vulg. [11] τῶν Οὐανδήλων A, τοῦ Οὐανδήλου vulg. [12] διειδέσταται A, διηδέστατοι vulg. [13] ὀπωρίμοις] ὀπώροις codd. et edd. [14] ἀπολαβόντων A, ἀπολαυόντων vulg. [15] αὐτὸν δὲ καὶ τοὺς A, αὐτὸν, καὶ τοὺς vulg. [16] τὰ add. ex A. [17] ἐπέστειλε A; ἀπέστ. vulg. [18] αὐτοὺς A, αὐτὸν vulg., fort. αὐτός. [19] ἀριστερῶν A, ἀριστερὰ vulg. [20] ποιήσαιντο A, ποιήσονται vulg. [21] αὐτοῖς συνειλεγμένοις A. [22] ἐκ Καρχηδόνος A, ἐν Καρχηδόνι vulg. [23] οὓς delendum esse videtur.

JAC. GOARI NOTÆ.

(31) *Quidam ex his qui equo celeriter invecti regias proferunt litteras, quos Veredarios appellant.* Procopius idem.

(32) Lectus, Adrumetum, Gressa.

(33) Ammatas.

ad invicem Decimum quantocius contendit. Joanni vero factus obviam manibus cum eo consertis occiditur, comitesque fusi et in fugam præcipites versi, immensam insequentium hostium aciem esse rati, Decimum convolare, et urbem tutari commonebant. Joannes, autem, et qui una pugnabant, tam magnum hostium numerum usque ad ipsas Carthaginis portas occiderunt, ut quisquis tantam stragem **164** vidisset, eam nonnisi a viginti hominum millibus edi posse facile existimaret. Cibamundus et qui comitabantur milites bis mille, dum suppetias sociis afferunt, in Unnos incidentes omnes deleti sunt. Belisarius cum ad Decimum substitisset, nihil horum rescivit: sed vallo circumducto castra metatus est, in quibus uxorem et pedestres copias reliquit. Ipse equitibus stipatus, et ducibus secum sumptis, Carthaginem contendit. Cum autem mortuos in via jacentes ipsumque Amatam una cum Vandalis occisum, omniaque, prout gesta fuerant, percepisset, tumulum ascendens, pulverem meridiem versus excitatum magnumque Vandalorum equitum agmen a Gelimere ductum prospexit: Cibamundi quippe cladem et Amatæ cædem ignorabat adhuc Gelimer. Cum vero utrique ad invicem propius accessissent, prævertentes Vandali tumulum occupant, et de se terrorem maximum hostibus incutiunt: quare Romani in fugam versi secedunt in vicum stadiis septem a Decimo remotum. Deus autem præter omnem opinionem Vandalos in metum conjecit: si enim fugientes continuo insecuti essent, omnes penitus cum ipso Belisario ad internecionem delevissent (adeo quippe numerosa erat Vandalorum multitudo) et Joannem Carthagine revertentem et in spoliis mortuorum diripiendis occupatum, nullo negotio potuissent comprehendere. Gelimer relicto tumulo, ubi mortuum fratrem offendit, ad planctus et ejulatum conversus est totus, ex quo victoriæ acies ei remansit omnino obtusa. Belisarius fugientibus sistere jussis, mox cuncta disponit ornate, formidinem exprobrat, cognitaque quam sustinuerant hostes strage et a Joanne parta victoria, contento corporis cursu et animi ardore in Gelimerem impetum facit. Barbari subeundo certamini penitus imparati, in validam fugam se conjiciunt, et multis suorum amissis desertaque Carthagine, Mediam se recipiunt. Ubi nox ingruit, Belisarius, Joannes et Massagetæ Decimum repetentes, cunctis, quæ acciderant, auditis, summopere gavisi sunt. Postero die copiis pedestribus accitis, conjuge quoque Belisarii secum sumpta, cuncti Carthaginem versus arripuerunt iter. Car-

A ἕως τῶν πυλῶν Καρχηδόνος τοσούτους, ὥστε εἰκάζειν τοὺς ὁρῶντας δισμυρίων πολεμίων τὸ ἔργον εἶναι. Κιβαμοῦνδος δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ δισχίλιοι περιπεπτωκότες ἐν τῇ ἀλκῇ τοῖς Οὔννοις, ἀπώλοντο πάντες. Βελισάριος δὲ εἰς Δέκιμον ὤν, οὐδὲν τούτων ἔμαθεν· ἀλλὰ χαράκωμα περιβαλὼν, ἐφοσσάτευσεν [24], καταλιπὼν αὐτόθι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τοὺς πεζούς. Αὐτὸς δὲ λαβὼν τοὺς ἱππεῖς [25] καὶ τοὺς ἡγεμόνας, ἐπὶ [26] Καρχηδόνα ἐχώρει. Εὑρὼν δὲ τοὺς [27] πεπτωκότας νεκροὺς τόν τε Ἀματᾶν καὶ τοὺς Οὐανδήλους, καὶ μαθὼν τὰ γεγονότα, εἰς λόφον τινὰ ἀνελθὼν, ὁρᾷ κονιορτὸν ἐκ μεσημβρίας, καὶ Οὐανδήλων ἱππέων πλῆθος πολὺ, ἡγουμένου αὐτοῖς Γελίμερος, μὴ γνώσαντος μήτε τὸ Κιβαμούνδου πάθος μήτε τὸ τοῦ Ἀματᾶ. B Ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς ἀλλήλων γεγόνασι προτερήσαντες Οὐανδῆλοι, τὸν λόφον καταλαμβάνουσι, καὶ φοβεροὶ τοῖς ἐναντίοις ἐδείχθησαν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τραπέντες εἰς χωρίον ἀφικνοῦνται σταδίους ἑπτὰ τοῦ Δεκίμου ἀπέχον. Θεὸς δὲ τούτους παραδόξως ἀλλοιώσας [28] εἰς δειλίαν κατέστησεν. Εἰ γὰρ τὴν δίωξιν εὐθὺς ἐποιήσαντο, ἄρδην ἅπαντας σὺν Βελισαρίῳ διέφθειραν (τοσοῦτον ἦν τὸ πλῆθος τῶν Οὐανδήλων), καὶ τὸν Ἰωάννην ὑποστρέφοντα ἐκ Καρχηδόνος καὶ σκυλεύοντα τοὺς τεθνεῶτας ἀπονητὶ κρατῆσαι ἤμελλον. Κατιὼν δὲ ἐκ τοῦ λόφου Γελίμερ, καὶ εὑρὼν τὸν ἀδελφὸν νεκρὸν, εἴς τε ὀλοφύρσεις ἐτράπη, καὶ τῆς νίκης τὴν ἀκμὴν ἤμβλυνεν. Βελισάριος δὲ τούς τε [29] φεύγοντας στῆναι κελεύσας, καὶ κοσμίως πάντα διατάξας, καὶ ὀνειδίσας τῆς δειλίας, καὶ τὴν τελευτὴν τῶν ἐναντίων, ἅμα τε καὶ τὴν [30] Ἰωάννου νίκην μαθὼν, C δρόμῳ καὶ ἀνδρείᾳ ἐπὶ Γελίμερα χωρεῖ. Οἱ δὲ βάρβαροι ἀπαρασκεύαστοι εὑρεθέντες, εἰς φυγὴν ἐτράπησαν κραταιὰν, καὶ πολλοὺς ἀποβαλόντες εἰς Μήδειαν ἐχώρουν (34) καταλιπόντες Καρχηδόνα. Νυκτὸς δὲ καταλαβούσης, ὅ τε Βελισάριος καὶ Ἰωάννης καὶ οἱ Μασσαγέται εἰς Δέκιμον ἀφικόμενοι, πάντα [31] τὰ συμβεβηκότα μαθόντες, ἔχαιρον· τῇ δὲ ἐπαύριον ἅμα τῶν πεζῶν καὶ τῇ Βελισαρίου γυναικὶ ἅπαντες ἐπὶ Καρχηδόνα ἐπορεύοντο. Οἱ δὲ Καρχηδόνιοι τὰς πύλας ἀναπετάσαντες καὶ λύχνα ἅψαντες, πανδημεὶ πρὸς ὑπάντησιν Βελισαρίου ἐξῄεσαν [32]. Οἱ δὲ ἐν αὐτῇ Οὐανδῆλοι ἐν τοῖς ἱεροῖς προσέφυγον. Καταλαβόντος δὲ καὶ τοῦ [33] στόλου, τὴν ἄλυσιν ἄραντες ἐν τῷ λιμένι τούτους ἐδέξαντο. Καὶ ὁ μὲν πλεῖστος στόλος τὴν ἐντολὴν D τοῦ Βελισαρίου φυλάξαντες οὐκ εἰσῆλθον ἐν τῷ λιμένι, ἀλλ' ἔξω προσώρμισαν. Καλώνυμος δὲ τὴν παρακοὴν ἐνδυσάμενος εἰσῆλθεν, καὶ τὰ πλοῖα ληϊσάμενος πολλὰ χρήματα ἀφήρπαζεν, καὶ ἐν [34] τοῖς ἐργαστηρίοις καὶ οἴκοις τοῖς πλησίον τοῦ λιμένος εἰσῆλθεν, καὶ πολλοὺς ᾐχμαλώτευσεν. Ἀπονητὶ δὲ Βελισάριος τῆς Καρχηδόνος κρατήσας παρῄνει τοῖς στρατιώταις λέγων· *Ὁρᾶτε, ἡλίκα εὐτυχήματα*

VARIÆ LECTIONES.

[24] ἐφοσσάτευσεν A, ἐφωσάτευσεν vulg. [25] ἱππεῖς A, ἵππους vulg. [26] ἐπὶ K. A, εἰς K. vulg. [27] τοὺς add. ex A. [28] ἀλλοιώσας A, ἀλλοίως vulg. [29] τούς τε φ. A, καὶ τοὺς φ. vulg. [30] τὴν add. ex A. [31] πάντα A, ἅπαντα vulg. [32] ἐξίεσαν codd. et edd. [33] δὲ καὶ τοῦ A, δὲ τοῦ vulg. [34] ἐν add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(34) Peyrezianus codex correctissime legit, ἐπὶ δημίαν ἐχώρουν, *publicam ingressi sunt viam*. Procopii interpres: *Vandali itaque neque Carthaginem, neque Byzantium* (lege *Byzacium*) *unde venerant, sed in Bulæ campum, ac in partem, quæ ducebat in Numidas, fugerunt.*

A *γεγόνασιν ἡμῖν, ἐπειδὴ* [35] *σωφροσύνην εἰς τοὺς Λίβυας ἐπεδειξάμεθα. Βλέπετε, τὴν εὐκοσμίαν ἐν Καρχηδόνι διασώσασθε, καὶ μήτις ἀδικήσῃ τινὰ, ἢ ἀφαρπάσῃ τι αὐτοῦ. Πολλὰ γὰρ κακὰ παθόντας* [36] *ὑπὸ Οὐανδήλων ἀνδρῶν βαρβάρων, βασιλεὺς ὁ ἡμέτερος βοηθῆσαι τούτοις* [37] *ἡμᾶς ἀπέστειλεν καὶ τὴν ἐλευθερίαν χαρίσασθαι.* Ταῦτα παραινῶν εἰς Καρχηδόνα εἰσῆλθεν. Καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ παλάτιον [38], ἐν τῷ Γελίμερος θρόνῳ ἐκάθισεν. Τουτῳ προσῆλθον [39] οἵ τε ἔμποροι Καρχηδόνος, καὶ ὅσοι πλησίον τῆς θαλάσσης ἔμενον, ὀλοφυρόμενοι ἁρπαγὴν πεπονθέναι ὑπὸ τοῦ στόλου. Ὁ δὲ Βελισάριος Καλώνυμον τὸν ναύαρχον ὤρκισεν [40], ὅπως ἅπαντα τὰ διαρπαγέντα ἐνέγκῃ, καὶ ἀποδώσῃ τοῖς οἰκείοις δεσπόταις. Ὁ δὲ σφετερισάμενος ἐξ αὐτῶν, B καὶ ἐπιορκήσας, οὐ μετὰ [41] πολὺ τὴν δίκην ἔτισεν. Ἔξω γὰρ φρενῶν γενόμενος τὴν ἑαυτοῦ γλῶσσαν φαγὼν ἀπέθανεν. Βελισάριος δὲ τὸν λαὸν εἱστία βασιλικῶς, καὶ ἡ τοῦ Γελίμερος [42] θεραπεία παρετίθει τε καὶ [43] ᾠνοχόει [44], καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὑπούργει. Οὕτως δὲ ὁ στρατηγὸς ἀθορύβως τὴν πόλιν ἔσχεν, ὥστε οὐδὲ ὕβριν τινὰ ἐπήγαγεν [45] ἀνθρώπῳ, οὐδὲ ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς τινας συνέβη τὴν οἰκίαν ἀσφαλίσαι [46]· ἀλλ' ἀγοράζοντες οἱ στρατιῶται ἤσθιον [47], καὶ ηὐφραίνοντο. Τοὺς δὲ εἰς τὰ ἱερὰ φυγόντας [48] Οὐανδήλους πιστὰ δοὺς ἐξήγαγεν. Τῶν δὲ τειχῶν τῆς πόλεως ἐπεμελεῖτο ἠμελημένων πρότερον ὄντων. Ἔλεγον δὲ καὶ παλαιὸν [49] λόγον ἐν Καρχηδόνι εἰρῆσθαι, ὡς τὸ Γ διώξει τὸ Β· νυνὶ δὲ τετέλεσται [50]. Πρότερον γὰρ C Γιζέριχος Βονιφάτιον ἐξεδίωξεν· νυνὶ δὲ Βελισάριος Γελίμερα.

thaginienses reseratis portis et accensis focis cum totius populi frequentia Belisarium excepturi obviam processerunt : Vandali in civitate relicti fugientes in templa consuluerunt saluti. Adventante classe, sublata quæ portum claudebat catena, et naves in civitatem admissæ. Et plurima quidem exercitus pars jussa Belisarii observatura portum non est ingressa, sed foras appulit. **165** Calonymus vero contumacia fretus intro subiit, et exhaustis prædonis in morem navigiis, immensam divitiarum molem ex eis asportavit, officinas etiam et domos portui proximas ingressus, plurimos ex eis abduxit captivos. Belisarius porro Carthagine sine labore potitus, milites his verbis hortabatur : *Quam prospere nobis cuncta cedunt, cum nimirum moderate et temperanier erga Libyæ populos nos gessimus, vos videtis : nunc ut eadem moderatio in urbe Carthagine servetur, efficite : nullus injuste civem excipiat, nullus alterius rem per nefas tractet aut rapiat. Plurima quippe Vandalis barbaris viris passos istos cives imperator noster liberaturos nos misit, opem laturos, ac denique reddituros libertatem.* Hæc collocutus Carthaginem ingressus est : inde ad palatium ascendens, in Gelimeris throno sedit : ad quem statim urbis mercatores cæterique qui ad mare habitabant accessere, se ab exercitu navali funditus compilari queritantes. Quare Belisarius, Dei nomine religiosius interposito, Calonymum classis præfectum adjuravit, ut quæ diripuerat, deponeret in medium, et cuncta propriis dominis restitueret. Is cum quæpiam furtim retinuisset, et jusjurandum violasset, non diu postmodum persolvit pœnas : a mente siquidem alienatus, lingua sibi dentibus corrosa, misere periit. Porro Belisarius populum regali prorsus epulo accepit, in quo ipsa Gelimeris familia cibos apposuit, ipsa vinum miscuit, cæteraque ministeria obivit. Ita dux ille nullo pene belli tumultu urbem obtinuit : adeo ut nulli hominum illata fuerit injuria, nullus in foro propriam obserare domum fuerit coactus : quin potius necessariis pretio comparatis milites epulabantur, et genium fovebant. Ad templa vero profugis Vandalis fidem dedit Belisarius, et e sacris locis eduxit : et urbis mœnium pridem neglectorum curam egit. Cæterum antiqui cujusdam dicti submurmurans rumor adhuc Carthagine ferebatur : Gamma expellet beta : et id quidem impletum est. Prius enim Gizerichus Bonifacium ejecit : nunc vero Belisarius Gelimerem.

Γελίμερ δὲ χρήματα πολλὰ τοῖς γεωργοῖς Λιβύων προϊέμενος πρὸς ἑαυτὸν ὑπηγάγετο, καὶ ἐκέλευσεν αὐτοὺς Ῥωμαίων τοὺς εἰς τὰ χωρία περιόντας κτείνειν. Τοῦτο δὲ ποιησάντων τῶν γεωργῶν, μαθὼν ὁ D Βελισάριος, ἀποστέλλει Διογένην ἕνα τῶν αὐτοῦ δορυφόρων αἰκίσασθαι τοὺς γεωργούς [51]. Ὁ δὲ Διογένης ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ εἰς οἰκίαν εἰσελθὼν, ἐκάθευδεν μηδὲν πολέμιον ἐννοούμενος· τοῦτο μαθὼν ὁ Γελίμερ τριακοσίους ἐπιλεξάμενος ἀποστέλλει κατ' αὐτοῦ. Ἐλθόντες δὲ περιεκύκλωσαν τὴν οἰκίαν, δεδιότες εἰσελθεῖν τὴν νύκτα. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι αἰσθόμενοι, ἀνα-

Gelimer porro multis in Libyum agricolas profusis pecuniis eos ad se pellexit : eosque jussit, ut Romanos, qui remanserant in pagis, occiderent. Agricolarum facinoris nuntio accepto, Belisarius Diogenem e satellitibus unum, qui de crimine expostularet et ulcisceretur agricolas, misit. Diogenes una cum comitibus domum quampiam ingressus, nihil hostile veritus dormiebat. Eo cognito trecentos viros in eum Gelimer emittit. Illi profecti domum, qua jacebat, per ambitum obsederunt : **166** noctu namque in eam irrumpere metuebant.

VARIÆ LECTIONES.

[35] ἐπειδὴ A, ἐπειδὰν vulg. [36] παθόντων A. [37] τούτοις A, τούτους vulg. [38] εἰς τὸ παλάτιον A e, ἐν τῷ παλατίῳ vulg. [39] τούτῳ πρ. A, τούτῳ τῷ πρ. vulg. [40] ὤρκισεν A, ὁρκίσας vulg. [41] οὐ μετὰ A, καὶ οὐ μ. vulg. [42] Γελίμερος A, Γελίμερ vulg. [43] παρετίθει τε καὶ A, παρετίθετο καὶ vulg. [44] οἰνοχόει A e. [45] ἐπήγαγεν A, ἐπάγειν vulg. [46] ἀσφαλίσαι A, σφαλίσαι vulg. [47] ἤσθιον A, εἴσθιον vulg. [48] καταφυγόντας a. [49] παλαιὸν A, πάλαι vulg. [50] τετέλεσται A, τετέλευται vulg. [51] αἰκίσασθαι τοὺς γεωργοὺς A a, αἰτήσασθαι reliquis omissis vulg.

Romani soli viginti numero periculo præviso exsurgunt, armantur, in equos insiliunt, et, reseratis derepente portis, clypeis obtecti, lanceisque fortiter pugnantes, adversarios in fugam vertunt. Porro Gelimer in Numidiam profectus, Vandalos omnes, et ex Maurusiis quos habuit amicos collegit, et ad bellum renovandum instruxit. Litteras insuper in Sardiniam ad Tzatzonem fratrem dedit, quibus, quæ sibi contigerant, significaret. Ille confestim e Sardinia cum universo sibi subjecto exercitu ad Libycas oras tertio itineris die applicuit et mox occurrit Gelimeri. Illi colla sibi brachiis circumplectentes nullum invicem dedere colloquium, sed, Salve, tantum effati, et constrictos se tenentes collacrymabantur, omnisque pariter exercitus communem cladem deplorabat. Gelimer utroque exercitu in unum collecto, Carthaginem petit, et urbem obsidione cingere molitur, secum reputans urbem Romanorumque exercitum a Carthaginiensibus, quibus Arii sententia colebatur, extemplo prodendum. Ad Unnorum quoque præcipuos mittens, multa bona eis se donaturum pollicebatur, si Romanos in manus suas proditione traderent. Hæc a Gelimeris partium desertoribus cognoscens, Laurentiumque quemdam Carthagine morantem reperiens Belisarius, ut proditorem colle quodam penes civitatem sito patibulo affixit; ex quo in magnum terrorem adducti sunt, qui proditiones machinabantur, adeo ut quæ ipsis Gelimer clam indicasset Massagetæ palam ederent. Cunctis autem in exercitu blandis ejus verbis ac etiam jusjurandis amice sibi conciliatis, Joanni Armenio, ut equitibus, præter quingentos, universis secum assumptis, in Vandalos egressus, velitationibus pugnam lacesseret, confestim imperavit. Ipse postea cum pedestrium copiis et equitum illis quingentis pone sequebatur. Cum autem Vandalos ad Tricamarum castra metatos invenisset, juxta se invicem nocte illa in castris utrique steterunt. In Romano vero exercitu portentum videri contigit. Hastarum enim cuspides ignitis emissis radiis collucere : quo viso cuncti terrore stupefacti. Primo crepusculo armis utrinque muniti ad conserendam pugnam utrique cum impetu irruerunt. Joannes ex suorum copiis non multis admodum selectis, flumen trajecit, et in Vandalos impressionem fecit : Tzatzon fortiter sustinens, et in eum ex adverso irruens, in fugam vertit : atque ita insequentes Vandali ad flumen usque pervenerunt. Rursus vero Joannes

A στάντες καὶ ὁπλισάμενοι, τοῖς ἵπποις ἐπιβάντες [52], εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν ὄντες ἀνοίγουσιν ἐξαπίνης τὰς θύρας, καὶ ταῖς ἀσπίσι περιφραξάμενοι, καὶ τοῖς δόρασιν ἀμυνόμενοι [53], τοὺς ἐναντίους ἐτρέψαντο [54]. Γελίμερ δὲ ἐν Νουμιδίᾳ γενόμενος Οὐανδήλους πάντας συνήγαγεν, καὶ ὅσους προσφιλεῖς [55] εἶχεν τῶν Μαυρουσίων, καὶ πρὸς πόλεμον εὐτρεπίζετο. Ἀπέστειλεν δὲ καὶ γράμματα ἐν Σαρδανίᾳ [56] πρὸς Τζάτζονα [57] τὸν ἴδιον ἀδελφὸν, τὰ συμβάντα αὐτῷ δηλοποιῶν· ὃς ἀπάρας εὐθὺς μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ ἀπὸ Σαρδανίας εἰς τὴν Λιβύης ἀκτὴν [58] τριταῖος κατέλαβεν, καὶ εὗρεν τὸν Γελίμερα. Οἳ καὶ [59] περιπλακέντες ἀλλήλων τῷ τραχήλῳ, οὐδὲν μέντοι εἰς ἀλλήλους ἐφθέγγοντο· ἀλλὰ τὸ, Χαῖρε, σφίγγοντες ἔκλαιον· ὁμοίως καὶ ὁ στρατὸς [60] τὴν συμφορὰν ἀπωδύροντο [61].

B Ὁ δὲ Γελίμερ παραλαβὼν (35) ἀμφοτέρους ἐπὶ Καρχηδόνα ἐχώρει [62], καὶ ταύτην πολιορκεῖν ἐπειρᾶτο, οἰόμενος τοὺς ἐν Καρχηδόνι προδιδόναι αὐτῷ τὴν πόλιν, καὶ τῶν [63] Ῥωμαίων στρατιωτῶν, οἷς ἡ τοῦ Ἀρείου δόξα ἤσκητο [64]. Πέμψας δὲ καὶ [65] εἰς τοὺς ἄρχοντας τῶν Οὔννων πολλὰ αὐτοῖς ἀγαθὰ ὑπισχνεῖτο διδόναι, εἰ καταπροδώσουσιν [66] αὐτῷ Ῥωμαίους. Ταῦτα δὲ Βελισάριος μαθὼν παρὰ τῶν αὐτομόλων, καὶ Λαυρέντιόν τινα ἐν Καρχηδόνι ὄντα προδότην εὑρὼν ἀνεσκολόπισεν ἐπὶ λόφου πρὸ τῆς πόλεως, καὶ ἀπὸ τούτου εἰς δέος μέγα ἐνέπεσον [67] οἱ προδοσίαν μελετήσαντες, ὥστε τοὺς Μασσαγέτας ὁμολογῆσαι τὰ ὑπὸ Γελίμερος αὐτοῖς δηλωθέντα. Τοῦ δὲ Βελισαρίου πάντας λόγῳ ἠθικῷ [68] καὶ ὅρκοις πρὸς φιλίαν αὐτοῦ μεταβαλόντος [69], αὐτὸς ἐκέλευσεν εὐθὺς

C Ἰωάννην τὸν Ἀρμένιον παραλαβεῖν [70] πάντας τοὺς ἱππεῖς παρὲξ πεντακοσίων καὶ ἐξελθόντα πρὸς τοὺς Οὐανδήλους ἀκροβολίσασθαι. Αὐτὸς δὲ τῇ ὑστεραίᾳ [71] ἅμα τῷ πεζῷ στρατῷ καὶ τοῖς πεντακοσίοις ἱππεῦσιν εἵπετο. Καταλαβόντες [72] δὲ τοὺς Οὐανδήλους ἐν τῷ Τρικαμάρῳ στρατοπεδεύσαντας, ἔμειναν [73] τὴν νύκτα πλησίον ἀλλήλων. Συνέβη δὲ τέρας γενέσθαι ἐν τῷ Ῥωμαϊκῷ στρατῷ. Τῶν γὰρ δοράτων τὰ ἄκρα πυρὶ πολλῷ κατελάμπετο. Τοῦτο θεασάμενοι κατεπλάγησαν· φραξάμενοι δὲ ἅμα πρωῒ ἀμφότεροι πρὸς τὸν πόλεμον ὥρμησαν. Ἰωάννης δὲ τῶν ἀμφ' αὐτὸν ὀλίγους ἐπιλεξάμενος [74] τόν τε ποταμὸν διέβη καὶ τοῖς Οὐανδήλοις εἰσέβαλεν. Ὁ δὲ Τζάτζων ὠθισμῷ χρησάμενος ἐδίωξεν αὐτόν. Οἱ δὲ Οὐανδῆλοι διώκοντες

D ἄχρι εἰς τὸν ποταμὸν ἦλθον. Αὖθις δὲ Ἰωάννης πλείστους [75] τῶν ὑπασπιστῶν Βελισαρίου λαβὼν κατὰ τοῦ Τζάτζωνος εἰσεπήδησεν σὺν βοῇ τε καὶ πατάγῳ πολλῷ. Γίνεται οὖν καρτερὰ ἡ μάχη, καὶ πίπτει Τζάτζων ὁ τοῦ Γελίμερος ἀδελφός. Τότε δὴ πᾶν τὸ

VARIÆ LECTIONES.

[52] ἵπποις ἐπιβ. A, ἵπποις τε ἐπιβ. vulg. [53] ταῖς ἀσπίσι — — — ἀμυνόμενοι om. A, καὶ τοῖς δόρ. ἀμ. om. a. [54] ἐτρέψαντο A, ἔτρεψαν vulg. [55] προσφιλεῖς] περὶ φίλους f. [56] Σαρδανίᾳ A, Σαρδηνίᾳ vulg. [57] Τζόνα A. Στζόνα f, Στέζονα vulg. [58] ἀκτὴν A a e, ὀκτὴν vulg. [59] καὶ alterum add. ex A. [60] στρατηγὸς A. [61] ἀπωδύροντο A, ἀπεδύρ. vulg. [62] ἐχώρει A, χωρεῖ vulg. [63] τῶν Ῥ. στρατιωτῶν A, τὸν Ῥ. στρατὸν vulg. [64] ἤσκητο A, ἠσκεῖτο vulg. [65] καὶ add. ex A. [66] καταπροδώσουσιν A, καταπροδώσωσιν vulg. [67] ἐνέπεσον A a, ἐνέπεσαν vulg. [68] λόγῳ πειθικῷ f. λόγοις πιθικοῖς a. [69] μεταβαλὼν A. [70] παραλαβόντα a. [71] ὑστεραίᾳ A, ὑστέρᾳ vulg. [72] καταλαβόντες A, καταλαβόντα vulg. [73] ἔμειναν A, ἔμεινον vulg. [74] ἀπολεξ. A. [75] πλείστους A, πλείους vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(35) Quæ sequuntur librum Procopii secundum, *De bello Vand.* delibant.

στράτευμα Ῥωμαίων τὸν ποταμὸν διαβάντες ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἐχώρησαν, καὶ τούτους τρεψάμενοι, μέχρι τοῦ στρατοπέδου ἐδίωξαν [76]· καὶ ὑποστρέψαντες τοὺς νεκροὺς ἀπέδυον, ὅσοι μάλιστα ἐχρυσοφόρουν, καὶ εἰς τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον ὑπεχώρησαν. Ἀπέθανον δὲ ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ Ῥωμαίων πεντήκοντα, Οὐανδήλων [77] δὲ ὀκτακόσιοι. Καταλαβὼν δὲ [78] Βελισάριος σὺν τοῖς πεζοῖς τῇ δείλῃ πρὸς ὀψίαν, ἄρας [79] (36), ὡς εἶχε τάχους, σὺν παντὶ τῷ στρατῷ [80] ἐπὶ τὸ τῶν Οὐανδήλων στρατόπεδον ᾤχετο. Γελίμερ δὲ γνοὺς Βελισάριον παρόντα σὺν τοῖς πεζοῖς καὶ παντὶ τῷ στρατῷ, ἐπιβὰς τῷ ἵππῳ μηδὲν διαταξάμενος ἀκρατῶς ἐπὶ [81] Νουμιδίαν ἔφυγεν μετ' ὀλίγων συγγενῶν καὶ οἰκετῶν αὐτοῦ καταπεπληγμένος. Ἐπεὶ δὲ αὐτὸν φυγόντα ᾔσθοντο οἱ Οὐανδῆλοι καὶ οἱ πολέμιοι ἤδη ἑωρῶντο, τότε δὴ οἵ τε ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία ἐθορυβοῦντο [82] καὶ ἐκώκυον [83], καὶ οὔτε χρημάτων μετεποιοῦντο οὔτε τῶν [84] φιλτάτων ὀδυρομένων, ἀλλ' ἕκαστος ἔφυγεν ὅπου [85] ἠδύνατο. Ἐπελθόντες δὲ οἱ Ῥωμαῖοι τό τε στρατόπεδον αἱροῦσιν, καὶ ἐπιδιώξαντες τὴν νύκτα ὅλην, ἄνδρας μὲν ὅσοις ἐνέτυχον [86] ἔκτειναν, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ ἐποιοῦντο. Χρήματα δὲ τοσαῦτα τὸ πλῆθος εὗρον, ὅσα οὐδέποτε ἐν ἑνὶ χωρίῳ τετύχηκεν [87] εἶναι. Τὴν γὰρ Ῥωμαίων ἀρχὴν ληϊσάμενοι, χρήματα εἰς Λιβύην πολλὰ μετήνεγκαν· καὶ τῆς χώρας αὐτῆς ἀγαθῆς οὔσης καὶ εὐκάρπου, χρημάτων πρόσοδοι πολλαὶ αὐτοῖς γεγόνασιν. Ἐνενήκοντα πέντε γὰρ ἔτη Λιβύης Οὐανδῆλοι ἐκράτησαν, καὶ πολὺν πλοῦτον [88] συναγαγόντες ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ εἰς τὰς τῶν Ῥωμαίων χεῖρας ὁ πᾶς πλοῦτος ἐπανῆκεν. Ἐν τρισὶ γὰρ μησὶ πολεμήσας ὁ [89] Βελισάριος ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς εἰς τὸ τέλος τοῦ Δεκεμβρίου πᾶσαν τὴν Λιβύην ὑπέταξεν. Ἀπέστειλε δὲ Ἰωάννην τὸν Ἀρμένιον σὺν διακοσίοις ἐπιλέκτοις διώκειν τὸν Γελίμερα ἕως αὐτὸν ζῶντα ἢ νεκρὸν λαβεῖν. Ὃς φθάσας [90] τὸν Γελίμερα ἤμελλε λαμβάνειν, εἰ μὴ συνηνέχθη πρᾶγμα τοιόνδε· Οὐλιάριός τις τῶν Βελισαρίου δορυφόρων συνῆν τῷ Ἰωάννῃ, ὃς οἴνῳ μεμεθυσμένος [91] ἰδὼν ὄρνιν ἐπὶ δένδρου καθημένην, ἐκτείνας τὸ τόξον κατ' αὐτῆς ἔβαλεν [92], καὶ τῆς [93] μὲν ὄρνιθος ἀπέτυχεν, τὸν δὲ Ἰωάννην ὄπισθεν εἰς τὸν αὐχένα ἔβαλεν. Ὁ δὲ καιρίαν πληγεὶς τέθνηκεν, πολὺ αὐτοῦ [94] πένθος βασιλεῖ τε Ἰουστινιανῷ καὶ Βελισαρίῳ καὶ πᾶσι Ῥωμαίοις καὶ Καρχηδονίοις καταλιπών [95]· οὕτως Γελίμερ διαφυγὼν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἐπὶ Μαυρουσίους ἐχώρει. Βελισάριος δὲ τοῦτον διώξας εἰς Παπούαν [96] τὸ ὄρος ἀπέκλεισεν εἰς τὰ ἔσχατα Νουμιδίας. Τοῦτον δὲ παρακαθίσας διὰ τοῦ χειμῶνος λειψάντων αὐτῷ πάντων τῶν ἐπιτηδείων

A pluribus ex Belisarii satellitio acceptis in Tzatzonem cum clamore et strepitu insiliit: acrisque pugna inde conflata est, qua Tzatzon, Gelimeris frater, cecidit. Tum vero universa Romanorum acies flumen trajiciens in hostes irrupit, et in fugam actos ad castra usque cæsos insectata est: atque inde versa facie pedem referens, mortuis, maxime qui auro erant ornatiores, exutis, ad castra remigravit. Cæsi sunt in ea pugna Romanorum quinquaginta, ex Vandalis octingenti. Sub vesperam autem inclinata jam die, Belisarius cum peditibus reversus qua cursus contentione potuit, cum universo exercitu in Vandalorum castra perrexit. Gelimer Belisarium cum peditibus et agminum reliquis adesse persentiens, B relicto exercitu incomposito, effuso cursu ipsoque metu urgente compulsus, cum paucis consanguineis et familiaribus in Numidiam aufugit. Comperta a Vandalis ejus fuga, ipsisque hostibus jam in conspectu positis, tunc virorum, mulierum, et puerorum promiscua turba sublato ejulatu terrore confundi et turbari: abjectaque facultatum et charissimorum cura, qua quisque potuit, in fugam se conjecit. Romani dato aditu irrumpentes castris potiuntur, et fugientes per totam noctem insecuti, viros quidem obviam factos peremerunt, pueros autem et mulieres captivas in servorum numerum recensuerunt. Porro pecuniarum et divitiarum eam ibi vim repererunt, quam in unum C locum usquam congerere liceat. Quondam enim Vandali Romanorum imperium totum in direptionem sibi concessum deprædati, divitias et facultates in Lybiam transportaverunt immensas: ac regionem insuper optimam et fertilissimam nacti, fortunarum et opum omnium collegerunt proventus. Quippe nonaginta quinque annis Lybia potiti Vandali, et variorum bonorum copia circumfluentes, uno diei momento in Romanorum manus delapsi, omnibus ad Romanos redeuntibus cesserunt. Trimestri siquidem bello, ab Octobris exordio ad Decembris exitum Lybiam universam Belisarius subegit. Misit autem Joannem Armenium cum ducentis militibus selectis, qui Gelimerem insequeretur, et eum seu vivum, seu vita functum D comprehenderet. Is Gelimerem assecutus, jam manibus tenebat, nisi quid negotii hujusmodi capiendum impediisset. Uliarius quidam Belisarii satelles in Joannis comitatu tum fuit, qui cum vino madidus avem arbori vidisset insidentem, directo in eam arcu telum emittens, a ferienda

VARIÆ LECTIONES.

[76] ἐδίωξαν] ἐχώρησαν vulg. [77] Οὐανδῆλοι A. [78] δὲ alterum add. ex A. [79] ἄρας a e, ὥρας A. ἄρα vulg. [80] στρατῷ A f, στρατοπέδῳ vulg. [81] ἐπὶ add. ex A. [82] ἐθορυβοῦντο A, ἐθορύβουν τε. [83] ἐκόκκυον A. [84] οὔτε τῶν A, οὐδὲ τῶν vulg. [85] ὅπου A, ὅσον vulg. [86] ἐνέτυχον A, ἔτυχον vulg. [87] τετύχηκεν A, ἔτυχεν vulg. [88] πολὺν πλοῦτον A, πολὺ πλοῦτος vulg. [89] ὁ add. ex A. [90] φθάσας] καὶ A. [91] μεμεθυσμένος A, μεθ. vulg. [92] ἔβαλεν A, ἔβαλλεν vulg. [93] τῆς a, τοῦ vulg. [94] αὐτοῦ add. ex A. [95] ἀπολιπὼν A. [96] Παππούαν A. τοῦτον] τούτου vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(36) Ipse Procop., ἀμφὶ δείλην ὀψίαν ἄρας· *Veniens Belisarius, cum sero hora tardiori movisset.* COMBEFIS.

quidem aberravit ave, at Joannem in cervicem percussit retro. Is itaque lethali plaga saucius, sui desiderio multoque luctu imperatori Justiniano, 168 Belisario, Romanis omnibus et Carthaginiensibus relicto, interiit. Gelimer itaque ea die fuga arrepta ad Maurusios se recepit: Belisarius autem fugientem insecutus in monte Papua ad extrema Numidiæ inclusum obsedit. Per hiemem vero posita obsidione, rerum necessariarum penuria, et in angustum premi cœpere: nec enim panis, vinum, aut oleum apud Maurusios enascitur, sed olyra sola et hordea, animalium ratione carentium more, eaque nondum subacta comedunt. In eam calamitatem adductus Gelimer a Pharano, quem Belisarius ad obsidionem continuandam reliquit, citharam, panem unum, et spongiam sibi mitti per litteras petiit. Pharano hæsitanti, nec quid hæc sibi vellent, assecuto, qui tulerat epistolam tabellarius addidit: Nondum viso pane, ex quo montem ascendit Gelimer, panem videre desiderat; oculis ab illo tempore illotis, et jam sorde oppletis ac dolentibus, nunc leniendis et abstergendis spongiam expetit: citharam denique, ipse pulsandæ citharæ mire peritus, exoptat, qua præsentis infortunii calamitatem deflere et luctu possit prosequi. His auditis, Pharanus indoluit, et sortem humanam deplorans, quod per litteras petierat Gelimer concessit, atque omnia quæ opus erant, transmisit. Exacta jam hieme, veritus Gelimer ne magis stricta Romanorum obsidione premeretur, filiorum maxime sui generis, qui vermibus scatebant et laborabant, misertus, animo emollitus et omnino fractus, ad Pharanum rescripsit, ut data securitatis fide, ipse cum suis ad Belisarium transire possent. Pharanus interposito jurejurando cum Gelimeri fecisset satis, cunctos in potestatem receptos Carthaginem deduxit: eumque Belisarius gratanter omnem in modum excepit. Gelimer porro ridens ad Belisarium accessit: ex quo calamitatis et doloris vehementia eum naturali mentis statu alienatum et in insaniam actum nonulli suspicabantur; amici prudentem prædicabant et sagacem, qui cum regia stirpe procreatus regnum prius teneret, locorum et hominum firmo potiretur præsidio, et immensis divitiis abundaret, uno temporis momento fugam et omnis

A (ἄρτος γὰρ παρὰ Μαυρουσίοις οὐ γίνεται, οὔτε οἶνος, οὔτε ἔλαιον, ἀλλὰ τὰ ὄλυρα καὶ τὰς κριθὰς, ὡς ἄλογα ζῶα, ἄνεφθα ἐσθίουσιν [37]) · τοιούτοις Γελίμερ περιπεσὼν, γράφει πρὸς Φαρᾶν, ὃν Βελισάριος κατέλιπεν φυλάσσειν αὐτὸν, πεμφθῆναι αὐτῷ κιθάραν καὶ ἄρτον ἕνα καὶ σπόγγον. Ὁ δὲ Φαρᾶς διηπόρει, τί ἂν εἴη τοῦτο, ἕως ἂν ὁ τὴν ἐπιστολὴν κομίσας εἶπεν [97], ὡς ἄρτον μὲν [98] ἐπιθυμεῖ θεάσασθαι Γελίμερ, μὴ ἰδὼν ἄρτον, ἀφ' οὗ ἀναβέβηκεν, σπόγγον δὲ διὰ τὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκ τῆς ἀλουσίας κακοῦσθαι, ὅπως σπόγγῳ τούτους παραμυθήσηται [99] · κιθάραν [1] δὲ κιθαριστῇ ἀγαθῷ ὄντι [2], ὅπως τὴν συμφορὰν τὴν παροῦσαν τῇ κιθάρᾳ θρηνήσῃ καὶ ἀποκλαύσηται. Ταῦτα ἀκούσας Φαρᾶς, περιαλγήσας τε καὶ τύχην τὴν ἀνθρωπίνην ἀπολοφυρόμενος, κατὰ τὰ γεγραμ- B μένα ἐποίει, καὶ πάντα ἔπεμψεν ὅσα ἔχρῃζεν τῷ Γελίμερι. Τοῦ δὲ χειμῶνος παρελθόντος, δεδιὼς ὁ Γελίμερ τὴν πολιορκίαν Ῥωμαίων καὶ ἐλεήσας τὰ τῶν συγγενῶν τέκνα, σκώληκας ἐν αὐτῇ τῇ ταλαιπωρίᾳ πεποιηκότα, ἐθηλύνθη τε τὴν διάνοιαν καὶ πρὸς Φαρᾶν ἔγραψεν, ὅπως τὰ πιστὰ λαβὼν, αὐτός τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρὸς Βελισάριον παραγένωνται. Ὁ δὲ ὅρκῳ τοῦτο πληροφορήσας, λαβὼν ἅπαντας εἰς Καρχηδόνα ἧκεν [3]. Βελισάριος δὲ τοῦτον περιχαρῶς ἐδέξατο· ὁ δὲ Γελίμερ γελῶν πρὸς Βελισάριον εἰσῆλθεν· ὃν [4] οἱ μὲν τῇ ὑπερβολῇ τοῦ πάθους ἐκστάντα τῶν κατὰ φύσιν φρενῶν [5] ὑπώπτευον καὶ παραπαίοντα· οἱ δὲ φίλοι τούτου ἀγχίνουν τε τὸν ἄνθρωπον λογίζεσθαι, ὅτι [6] βασιλέα ὄντα καὶ βασιλικοῦ γένους, καὶ δύναμιν ὀχυρὰν ἔχοντα καὶ χρήματα μεγάλα, ἄφνω C φυγήν [7] τε καὶ κακοπάθειαν τὴν ἐν Παπούᾳ ὑποστάντα καὶ νῦν ἐν αἰχμαλώτου [8] λόγῳ ἥκοντα, οὐδενὸς [9] ἄξια τὰ ἀνθρώπινα ἢ γέλωτος πολλοῦ οἴεσθαι εἶναι. Βελισάριος δὲ τοῦτον σὺν τοῖς [10] ἄρχουσι πᾶσι τῶν Οὐανδήλων οὐκ ἐν ἀτιμίᾳ ἐφύλαττεν, ὅπως πρὸς βασιλέα Ἰουστινιανὸν τοῦτον ἀπαγάγῃ εἰς τὸ Βυζάντιον. Κύριλλον δὲ εὐθὺς Βελισάριος σὺν τῇ κεφαλῇ τοῦ Τζάτζωνος ἐπὶ Σαρδὼ (38) τὴν νῆσον πέμψας [11], ἣ Κυρώνη [12] ἐκαλεῖτο πρότερον, ταύτην Ῥωμαίοις ὑπέταξεν. Εἰς δὲ Καισάρειαν τὴν ἐν Μαυριτανίᾳ Ἰωάννην ἕτερον ἀπέστειλεν [13], ἥτις τριάκοντα ἡμερῶν ὁδὸν ἀπέχει Καρχηδόνος, εἰς τὰ Γάδειρά τε καὶ τὰς ἡλίου δυσμὰς κεῖται. Ἄλλον τε Ἰωάννην τῶν ὑπασπιστῶν ἕνα εἰς τὸν ἐν Γαδείροις πορθμὸν καὶ D τὴν ἑτέραν τῶν Ἡρακλείων στηλῶν ἔπεμψεν, τὸ ἐκεῖ φρούριον ὃ Σεπτὸν [14] καλοῦσι καθέξοντα. Εἰς δὲ τὰς

VARIÆ LECTIONES.

[97] εἶπεν om. A e. [98] μὲν A a, ἂν vulg. [99] παραμυθήσηται A, παραμυθήσῃ vulg. [1] κιθάραν δὲ κιθαριστῇ ἀγαθῷ a, κιθαριστῇ δὲ ἀγαθῷ vulg. [2] ὄντι om. A. [3] ἧκεν] ἦλθεν e. [4] εἰσῆλθεν· ὃν A, ἦλθεν· ὧν vulg. [5] φρενῶν om. A f. [6] ὅτι] fort. ἅτε. [7] εἰς φυγὴν A. [8] αἰχμαλώτων A a. [9] οὐδὲν A b. [10] τοῖς add. ex A. [11] πέμψας add. ex A. [12] Κύρνος A alii. [13] ἀποστείλας A. [14] ὃ Σεπτὸν A a f, ὃς Ἐπτὸν, e, ὅσον Ἔτους vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(37) Non cocta, aut subacta. Apud Cedr. ἑφθά, redditque Xyland., *elixa*; verum id antiquarii manus vitio. Procop.: Οὔτε ἕψοντες, οὔτε εἰς ἄλευρα ἢ ἄλφιτα ἄγοντες, οὐδὲν ἀλλοιότερον ἢ τὰ ἄλλα ζῶα ἐσθίουσι· *Neque coquentes, neque in farinam commolientes, perinde ac reliqua animalia comedunt.* Sic etiamnum Africana mancipia, frumento, quod Turcicum vocant, nec cocto, nec subacto, quandoque solum leviter ad ignem asso, lubentissimi vescuntur, eoque penuriam sustentant. Combefis.

(38) Quæ istis in locis Justinianus exstruxerit enumerat Procopius *De ædif. Just.* lib. vi. Κύρνος porro legunt emendatiora exemplaria. Alias dictiones vitiatas et emendatas indicant variæ lectiones.

νήσους, αἵπερ ἐγγύς εἰσι τῆς Ὠκεανοῦ εἰσβολῆς, Μαϊόρικά τε καὶ Μινόρικα, Ἀπολλινάριον ἔστελλεν ἄνδρα ἀγαθὸν εἰς τὰ πολέμια. Ἀπέστειλε δὲ καὶ ἐν Σικελίᾳ (39) τινὰς τῶν Λιβυαίων, καὶ τῶν Οὐανδήλων τὸ φρούριον λαβεῖν ἐκέλευσεν. Οἱ δὲ τοῦτο [13] φυλάττοντες Γότθοι πρὸς [16] τὴν μητέρα Ἀταλαρίχου ταῦτα δῆλα ἐποίησαν. Ἡ δὲ γράφει πρὸς Βελισάριον μὴ τοῦτο τυραννίδι [17] λαβεῖν τὸ φρούριον, ἕως ἂν βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς γνῷ, καὶ τὰ δοκοῦντα [18] αὐτῷ ποιήσῃ. Ἐν τούτῳ δὲ ὁ Οὐανδαλικὸς πόλεμος ἐτελεύτα

A generis molestias Papuæ subire coa..'s, nunc demum captivi specie oppressus, nullius alterius, quam copiosi risus dignas res humanas omnes existimabat. Eum porro cum optimatibus Vandalorum omnibus a dedecore longe et contemptu, sub tuta licet custodia, tenuit Belisarius, ut eum ad imperatorem Justinianum Byzantium deduceret. Continuo vero Cyrillum cum capite Tzatzonis in Sardiniam insulam, Cyrnum olim dictam, 169 misit; quam ille postmodum in Romanorum potestatem recepit. Joannem autem alterum Cæsaream, quæ Mauritaniæ est distatque a Carthagine triginta dierum itinere, ad Gades et solis occasum, sita, et insuper alterum Joannem unum ex satellitibus ad fretum Gaditanum atque alteram Herculis columnam misit, qui castrum, quod Septum vocant, occuparet: Apollinarium vero virum bello egregium ad insulas quæ propius absunt ab Oceani in mediterraneum influxu, Majoricam nimirum atque Minoricam destinavit, et in Siciliam nonnullos milites ex Lybia, qui Vandalorum arcem sub præsidio tenerent. Castri vero custodes Gotthi istud Atalarichi matri litteris manifestaverunt. Illa Belisario, ne castrum tyrannice expugnaretur, priusquam imperator Justinianus certior fieret, suumque super ea re consilium explicuisset, significat. Ita demum Vandalica bella finem habuere.

Ὁ δὲ φθόνος, οἷα ἐν μεγάλῃ (40) εὐδαιμονίᾳ φιλεῖ γίνεσθαι [19], ὤδινε καὶ εἰς Βελισάριον. Τινὲς γὰρ διέβαλλον αὐτὸν εἰς τὸν βασιλέα τυραννίδα μελετᾷν. Ὁ δὲ βασιλεὺς πέμψας Σολομῶνα ἀποπειρᾶται τὴν Βελισαρίου γνώμην, πότερον σὺν Γελίμερί τε καὶ Οὐανδήλοις εἰς Βυζάντιον ἥκειν, ἢ αὐτοῦ μένοντος, ἐκείνους στεῖλαι ὧδε· οὐ γὰρ ἔλαθον αὐτὸν [20] οἱ ἄρχοντες οἱ τὴν τυραννίδα ἐπενεγκόντες. Ὁ δὲ Βελισάριος εἰς Βυζάντιον ἀφίκετο Σολομῶνα στρατηγὸν Λιβύης καταλιπών. Καταλαβὼν δὲ Βελισάριος τὸ Βυζάντιον ἅμα Γελίμερι καὶ τοῖς Οὐανδήλοις γερῶν ἠξιώθη μεγάλων, οἷον [21] ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις οἱ Ῥωμαίων στρατηγοὶ ἐν μεγίσταις νίκαις ἀνεδήσαντο. Ἑξακοσίων τε χρόνων παρῳχηκότων οὐδεὶς ἐληλύθει εἰς τιμὴν τοιαύτην, εἰ μὴ Τίτος καὶ Τραϊανὸς, καὶ ἄλλοι αὐτοκράτορες στρατηγήσαντες ἐπὶ τὸ βαρβαρικὸν ἔθνος ἐνίκησαν. Τά γε γὰρ λάφυρα ἐνδεικνύμενος καὶ τὰ τοῦ πολέμου ἀνδράποδα ἐν μέσῃ [22] τῇ πόλει ἐπόμπευσεν, ὃν θρίαμβον καλοῦσι Ῥωμαῖοι· οὐ τῷ [23] παλαιῷ μέντοι τρόπῳ, ἀλλὰ πεζῇ βαδίζων ἐκ τῆς οἰκίας τῆς ἑαυτοῦ ἄχρις εἰς τὸ ἱπποδρόμιν [24]. Ἦν δὲ τὰ λάφυρα ὅσα δὴ ὑπουργικὰ τῇ βασιλέως τάξει ἀνεῖσθαι εἰώθει [25], θρόνοι χρυσοῖ, καὶ ὀχήματα οἷς τῶν βασιλέων αἱ γυναῖκες ὀχοῦνται [26], κόσμος τε πολὺς ἐκ λίθων ἐντίμων συγκείμενος, ἐκπόματα χρυσᾶ, καὶ τὰ [27] ἄλλα σύμπαντα ὅσα εἰς τὴν βασιλέως θοίνην χρήσιμα. Ἦν δὲ καὶ ἄργυρος ἕλκων μυριάδας πολλὰς ταλάντων καὶ παντοδαπῶν βασιλικῶν κειμηλίων, ἅπερ Γιζέριχος τὸ [28] ἐν Ῥώμῃ συλήσας παλάτιον ἔλαβεν· ἐν οἷς καὶ τὰ Ἰουδαίων κειμήλια ἦν, ἅπερ Οὐεσπασιανὸς Τίτος μετὰ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ἅλωσιν εἰς Ῥώμην [29] ἤνεγκεν. Ἀνδρά-

B Cæterum invidia, quemadmodum in magna felicitate fieri amat, etiam Belisario calamitatem peperit. Quidam enim ipsum affectatæ tyrannidis apud imperatorem criminati sunt. Imperator autem per Salomonem Belisarii sententiam experitur, utrum ipse cum Gelimere et Vandalis Byzantium proficisci, an certe ipso in Lybia diuturniorem moram trahente, ipsos illuc mittere statueret? Porro Belisarius Salomone Libyæ duce relicto (ab optimatibus enim se tyrannidis insimulatum non erat nescius) Byzantium versus iter arripit. Subinde cum Gelimere et Vandalis Byzantium profectus, ea honorum amplitudine, qua prioribus sæculis Romanorum duces post magis insignes victorias donabantur, cumulatus est: sexC centos enim annos si nnmeraveris, nullus, nisi forte Titus, Trajanus, aut alii imperatores et exercituum ductores, qui barbaras nationes devicerunt, parem honoris gradum qui attigerit, facile occurret. Spolia namque et exuvias, victos quoque bello captivos, per mediam civitatem circumduxit, quod triumphum Romani nuncupavere. Ita quidem antiquo more ex domo sibi propria ad circum usque pedes incessit. Fuere vero ea spolia, quæ regiæ majestatis ministerio et regum usibus concedi consueverunt: throni aurei, et lecticæ, quibus regum uxores amant vehi, mundus infinitus ex pretiosis lapillis, aurea pocula, cæteraque omnia, quæ regiis conviviis inferuntur. Censitum est præterea arD genti pondus plurium myriadum talentorum et regia generis omnis supellex, quam Gizerichus Romam depopulatus ex imperatorum palatio se-

VARIÆ LECTIONES.

[15] τοῦτο φυλ. A, φυλ. τοῦτο vulg. [16] πρὸς add. ex A. [17] τυραννίδι A a, τυραννίδα vulg. [18] τὸ δοκοῦν A. [19] γίνεσθαι A, γενέσθαι vulg. [20] αὐτὸν A, αὐτῷ vulg. [21] οἷον A f, οἵων vulg. [22] μέσῃ A, μέσῳ vulg. [23] Legebatur οὕτω. [24] ἱπποδρομεῖον A a, ἱπποδρόμιον f. [25] εἰώθει A a, εἰώθασιν vulg. [26] ὀχοῦνται vulg. [27] τὰ add. ex A. [28] τὸ add. ex A. [29] εἰς Ῥώμην A, ἐν Ῥώμῃ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(39) Jornandes, *De rebus Geticis*, ad finem.
(40) Excerptorum Procopii *De bello Vand.* lib. II continuatio.

cum asportaverat : in his exstiterunt ornamenta Judæorum omnia, **170** quæ captis Hierosolymis Titus Vespasianus Romam intulit. Captivi in triumphum ducti fuerunt, Gelimer ipse purpurea chlamyde in humerum rejecta vestitus, omnes ejus consanguinei, et ex Vandalis proceriores quique corpore et vultus forma venustiores. Ut ad circum Gelimer pervenit, et imperatorem solio sedentem, et populum hinc et inde circumstantem conspexit, in has voces frequentius repetitas erupit : *Vanitas vanitatum, et omnia vanitas.* Versus imperatoris autem solium procedentem exuerunt purpura, prius etiam quam pronus in terram imperatorem venerari cogeretur. Post hæc Ilderichi filios et nepotes, eosque cunctos, qui a Valentiniano imperatore genus ducere reperti sunt, imperator et Augusta magna divitiarum liberalitate excepit : Gelimeri vero vicos et oppida per Galatiam ampla et amœna, in quibus ipse cum affinibus habitare permitteretur, assignavit : in patriciorum tamen ordinem quod Arianorum opinionem deserere detrectaret, non evexit. Acto triumpho Belisarius subinde consulatum gessit, et ex ejus victoria id nummorum munus, quale nusquam auditum, populus Byzantinus accepit. Porro Salomone Libyam administrante, Maurusii adversus Libyas arma moverunt. Isti Maurusii ex gentibus, quas Jesus Nave Phœnicum regionem a Sidone ad Ægyptum usque habitantes expulit, originem traxerunt : qui primum in Ægyptum appellentes, nec ab incolis admissi, perrexerunt in Libyam, et eam incoluerunt : (eam secutis temporibus Romanorum imperatores sibi subactam Tingitanam dixerunt) ac demum duabus columnis ad magni fontis latera ex albo lapide erectis Phœnicio charactere Phœnicumque dialecto nonnulla inculpserunt in hanc sententiam : *Nos sumus, qui a facie Jesu prædonis filii Nave fugimus.* Exstiterant etiam per Libyam aliæ gentes indigenæ, quibus Æsculapius rex, telluris, ut aiebant, filius, præfuit, quæ prima Carthaginis fundamenta posuerunt. Salomon autem, copiis Carthagine eductis, adversus Maurusios profectionem suscepit. Byzacium cum pervenisset ad Rames oppidum, quo Maurusii, vallo circulari ex camelorum gregibus composito, mulieres, pueros, nec non se ipsos in

A ποδα δὲ ἦν τοῦ θριάμβου Γελίμερ τε αὐτὸς ἐσθῆτά τινα ἐπὶ τῶν ὤμων [30] ἀμπεχόμενος πορφυρᾶν, καὶ τὸ συγγενὲς ἅπαν, Οὐανδήλων τε ὅσοι εὐμήκεις ἄγαν καὶ καλοὶ τῷ σώματι ἦσαν. Ὡς δὲ ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ Γελίμερ ἐγένετο, τόν τε βασιλέα ἐπὶ βήματος καθήμενον καὶ τὸν δῆμον ἑστῶτα ἐφ' ἑκάτερα μέρη εἶδεν, ἐπιλέγων οὐκ ἐπαύσατο βοῶν [31]· *Ματαιότης ματαιοτήτων· τὰ πάντα ματαιότης!* Ἀφικόμενον δὲ αὐτὸν κατὰ τὸ τοῦ βασιλέως βῆμα τὴν πορφυρίδα [32] περιελόντες πρηνῆ πεσόντα προσκυνῆσαι τὸν βασιλέα ἠνάγκασαν. Ὁ δὲ βασιλεύς τε καὶ ἡ Αὐγούστα τοῦ Ἰλδερίχου παῖδας [33] καὶ ἐγγόνους πάντας τε τοὺς ἐκ τῆς [34] Οὐαλεντινιανοῦ βασιλέως συγγενείας χρήματα ἱκανὰ [35] ἐδωρήσατο, καὶ Γελίμερι
B χωρία ἐν Γαλατίᾳ μεγάλα τε καὶ τερπνὰ μετὰ πάντων τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἐν τούτοις οἰκεῖν συνεχώρησεν [36], εἰς πατρικίου δὲ ἀξίαν ἀνεβίβασεν τοῦτον, διὰ τὸ μὴ δέχεσθαι αὐτὸν τῆς Ἀρείου δόξης μεταστῆναι. Ὁ δὲ Βελισάριος μετὰ τὸν θρίαμβον [37] ὑπάτευσεν, καὶ πάμπολλα χρήματα ἐκ τῆς αὐτοῦ νίκης ὁ δῆμος τοῦ Βυζαντίου ἀπήλαυσεν, ὅσα οὐδέπω [38]. Τοῦ δὲ Σολομῶνος τὴν Λιβύην διέποντος, Μαυρούσιοι πόλεμον κατὰ Λιβύων ἐκίνησαν. Οἱ δὲ Μαυρούσιοι ἐκ τῶν ἐθνῶν κατάγονται, οὓς Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ ἐκ τῆς [39] Φοινίκων χώρας ἀπὸ Σιδῶνος μέχρις Αἰγύπτου κατοικοῦντας ἀπήλασεν. Οἵτινες καταλαβόντες τὴν Αἴγυπτον, καὶ μὴ δεχθέντες ὑπ' αὐτῶν, καταλαμβάνουσι τὴν Λιβύην, καὶ ταύτην παροικήσαντες (ἣν ὑστέρῳ καιρῷ οἱ παρὰ Ῥωμαίοις βασιλεῖς κρατήσαντες, Τηγυῖην [40] ταύτην ὠνόμασαν),
C στήσαντες δύο στήλας ἐπὶ τῆς Μεγάλης Κρήνης ἐκ λίθων λευκῶν ἐγκεχολαμμένα [41] ἐχούσας γράμματα Φοινικικὰ λέγοντα τάδε· *Ἡμεῖς ἐσμεν οἱ φυγόντες ἀπὸ προσώπου Ἰησοῦ τοῦ λῃστοῦ υἱοῦ Ναυῆ.* Ἦσαν δὲ καὶ ἄλλα ἔθνη ἐν Λιβύῃ πρότερον αὐτόχθονες, ἔχοντες βασιλέα Ἀσκληπέα [42], τῆς γῆς υἱὸν ἔφασκον εἶναι (41), οἵτινες Καρχηδόνα ἔκτισαν. Σολομὼν δὲ λαβὼν ἐκ Καρχηδόνος τὰ στρατεύματα, κατὰ Μαυρουσίων ἐχώρει. Ἐλθὼν δὲ εἰς Βυζάκιον εἰς Ῥαμῆς [43] τὸ χωρίον, ἔνθα οἱ Μαυρούσιοι ἐστρατοπέδευσαν κύκλον ἐκ τῶν καμήλων ποιησάμενοι, τάς τε γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα [44] ἐντὸς τοῦ κύκλου ἀποθέμενοι [45], καὶ τοὺς Μαυρουσίους κατ' αὐτοῦ ἐξερχομένους, ἐπιβὰς [46] τοῦ ἵππου πεντακοσίους
D ἐπιλέκτους ἐπαγόμενος εἰς ἓν [47] τοῦ κύκλου ἐπισχη-

VARIÆ LECTIONES.

[30] τῶν ὤμων A, τὸν ὦμον vulg. [31] βοῶν A, λέγων vulg. [32] τὴν πορφυρίδα A, τὸν πορφύραν vulg. [33] παῖδα A. [34] ἐκ τῆς A, ἐκ τοῦ vulg. [35] ἱκανὰ A, καλὰ vulg. [36] συνεχώρησεν, εἰς πατρ. δὲ ἀξίαν ἀνεβίβασεν τοῦτον A, συγχωρήσας εἰς π. τάξιν τοῦτον οὐκ ἀνεβ. vulg. [37] μετὰ τὸν θρίαμβον A, μετὰ τῶν θριάμβων vulg. [38] οὐδέπω A, οὐδέποτε vulg. [39] ἐκ τῆς A, ἐκ τῶν vulg. [40] Τηγηοῖν A. [41] ἐγκεχολαμμένα A, ἐγκεχολαμμένων vulg. [42] Ἀσκληπαῖα, ὃς Ἡρακλεῖ ἐβασίλευσεν, ὃν τῆς γῆς A, Ἀσκληπέα, ὃν Ἡρακλείου βασιλέως τῆς γῆς υἱὸν vulg. [43] Ῥάμμης A a. [44] καὶ τοὺς παῖδας A. [45] ἀποθέμενοι A e, ἐνθέμενοι vulg. [46] ἐπιβὰς A a, ἀποβὰς vulg. [47] εἰς ἓν A, εἰς ἕνα vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(41) Non Æsculapius, sed Antæus Terræ ille filius est, quem Hercules palæstra superavit. Male hæc breviata ex Procopio lib. II Vandal. ubi ille : Καὶ ἀπ' αὐτοῦ Ἀνταῖον τὸν αὐτῶν βασιλέα, ὃς ἐν Κλιπέᾳ Ἡρακλεῖ ἐπάλαισε, τῆς γῆς υἱὸν ἔφασκον εἶναι· *Indeque Antæum ipsorum regem, qui Clipeæ cum Hercule lucta contendit, terræ filium dixerunt esse.* Quin neque Procopii interpres reddidit, τὸ ἐν Κλιπέᾳ, quod proprium esse liquet, et nomen urbis minoris Africæ Ptolemæo. Reliqua, ut historiæ constet series, videnda in Procopio, ut de fundatione Carthaginis, quam non isti indigenæ, sed advena condidit Dido. COMBEFIS.

φαι μέρος καὶ τὰς καμήλους κτείνειν ἐκέλευσεν. Φονεύσας δὲ ἀμφὶ διακοσίων, δρόμῳ εἰς τὸ τοῦ κύκλου μέσον ἐχώρησεν, ἔνθα αἱ γυναῖκες ἐκάθηντο. Οἱ δὲ βάρβαροι ἐκπλαγέντες ἐπὶ τὸ ὄρος ἔφυγον σὺν πάσῃ ἀκοσμίᾳ. Κτείνονται δὲ τῶν Μαυρουσίων ἐν ταύτῃ [48] τῇ ἡμέρᾳ μύριοι. Αἱ δὲ γυναῖκες πᾶσαι σὺν τοῖς παιδίοις [49] ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ ἐγένοντο. Καὶ τούτους λαβόντες σὺν ταῖς καμήλοις καὶ πάσῃ τῇ ἡλικίᾳ [50] εἰς Καρχηδόνα εἰσῄεσαν τὴν ἐπινίκιον ἑορτὴν ἄγοντες. Οἱ δὲ βάρβαροι πάλιν συναθροισθέντες πανδημεὶ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, μηδένα καταλιπόντες, ἐστράτευσαν κατὰ Ῥωμαίων, καὶ τὰ ἐν Βυζακίῳ χωρία ἐληΐζοντο. Σολομὼν δὲ ἄρας κατὰ τάχος [51] πᾶν τὸ στράτευμα, ἐπ' αὐτοὺς ᾔει. Γενόμενος δὲ ἐν Βουλγαρίωνι, ἔνθα οἱ πολέμιοι ἐστρατοπεδεύσαντο, B διεκόσμησεν τὸ στράτευμα, ὡς εἰς μάχην. Οἱ δὲ Μαυρούσιοι ἐν τῷ ὄρει τῶν Βουλγαρίων (42) ἐπὶ πλεῖον ἔμενον, εἰς τὸ πεδίον κατελθεῖν μὴ βουλόμενοι. Σολομὼν δὲ ἀποστέλλει Θεόδωρον διὰ τῆς νυκτὸς σὺν χιλίοις πεζοῖς, καὶ τῶν σημειωτῶν τινα, ὅπως εἰς τὸ ὄρος ἐκ τῶν ὄπισθεν αὐτῶν διὰ τῆς νυκτὸς ἀνέλθωσιν [52], καὶ ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι τὰ σημεῖα ὕπερθεν ἄραντες, κατὰ τῶν πολεμίων χωρήσωσιν [53]. Ὁμοίως δὲ καὶ αὐτὸς ὄρθρου βαθέος [54] ἀνελθὼν, ἅμα κατὰ τῶν πολεμίων ἐχώρησεν. Ἰδόντες δὲ οἱ βάρβαροι, ὅτι ἐν μέσῳ τῶν Ῥωμαίων γεγόνασιν, εἰς φυγὴν ὥρμησαν κατὰ τῶν [55] κρημνῶν ὠθίζοντες ἑαυτοὺς [56] καὶ ἀναιροῦντες. Ἀπέθανον δὲ ἐν τῷ πολέμῳ Μαυρουσίων μυριάδες ε', τῶν δὲ Ῥωμαίων τὸ παράπαν οὐδὲ εἷς, οὐ μὴν οὐδὲ πληγήν C τινα ἔλαβεν, ἀλλὰ πάντες ὑγιεῖς τὴν νίκην ἤραντο. Οἱ δὲ πλεῖστοι τῶν ἀρχόντων αὐτῶν τοῖς Ῥωμαίοις προσερρύησαν. Γυναικῶν μέντοι καὶ παίδων τοσοῦτον πλῆθος οἱ Ῥωμαῖοι ἔλαβον, ὥστε προβάτου τιμῆς παῖδα Μαυρούσιον ὠνήσασθαι βουλομένοις ἀπεδίδοντο [57]. Καὶ τότε αὐτοῖς τὸ παλαιὸν λόγιον γυναικὸς μάντιδος ἀπέβη, ὡς ἄρα τὸ πλῆθος αὐτῶν παρὰ ἀνδρὸς ἀγενείου ὄλλυται. Ὁ γὰρ Σολομὼν εὐνοῦχος ἐκ παίδων παρὰ γνώμην καθέστηκεν ὑπὸ πάθους [58] τὰ γεννητικὰ μόρια ἀποβαλών. Λαβὼν δὲ τὴν λείαν πᾶσαν εἰς Καρχηδόνα ὑπέστρεψεν.

A cum impressionem facturos incluserant, equo conscenso, quingentos milites selectissimos ad unam circumvallantis ambitus partem collocatos hostes aggredi, et camelos telis jubet confodere. Ducentis circiter interfectis, contento cursu medium ambitus, quo mulieres consederant, occupat. Barbari autem prostrati, in montem nullo **171** servato ordine fugam arripiunt. Ea die ad decies mille Maurusii cæsi fuerunt : mulieres cum natis omnes in captivitatem actæ : iisque demum una cum camelorum gregibus et omnis ætatis hominibus abductis victores Carthaginem ingressi dies festos ob partam victoriam egerunt. Verum Barbari nullo ex suis relicto, una cum uxoribus et liberis in unum collecti, bellum adversus Romanos redintegrarunt, et pagos circa Byzacium depopulati sunt. Salomon ex adverso copiis exercitus omnibus convocatis, contra profectus est : jamque Bulgarionem, qui locus hostilium castrorum erat, cum attigisset, exercitum omnem quasi pugnam initurus disposuit. Maurusii in planitiem descendere veriti, in Bulgarionum monte diutius substiterunt. Salomon una cum peditibus mille Theodorum, et ex signiferis quemdam de nocte summisit, qui tenebris tecti, monte retro adversarios conscenso, cum exoriente primum sole ex superiore loco signa tollerent in altum, ac simul omnes in adversarios irrumperent. Ipse profunda adhuc nocte sub auroram una cum illis ascendens in hostes iter dirigit. Barbari Romanis circumquaque se vallatos et inclusos comperientes, per prærupta loca in fugam se dederunt, invicem se perturbato ordine prementes, et mutuam sibi cædem inferentes. Hoc in certamine Maurusiorum myriades quinque perierunt, Romanorum ne ullus quidem defuit, aut aliquam omnino plagam accepit, quin imo sanis et salvis omnibus integram victoriam retulerunt. Maurusiorum autem primores non pauci Romanis se adjunxerunt. Mulierum vero et puerorum is fuit numerus a Romanis captus, ut ovis pretio puerum Maurusium sibi comparare volenti æstimarent et divenderent. Ita demum vatis feminæ vetus oraculum exitum habuisse deprehensum, quo plebem eorum ab imberbi viro penitus delendam prænuntiatum. Salomon enim, generationis administris partibus morbo amissis, invitus olim a puero præter sententiam eunuchus evaserat. Spoliis tandem onustus Carthaginem remeavit.

Ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ τέρας ἐν τῷ οὐρανῷ (43) συνέβη γενέσθαι. Ὁ γὰρ ἥλιος ἀκτίνων χωρὶς τὴν αἴγλην, ὥσπερ ἡ σελήνη, ἐστύγναζεν [59] ἅπαντα τὸν ἐνιαυτόν· ἐπὶ πλεῖστον δὲ ἐκλείποντι ἐῴκει [60], οὐ καθαρῶς φαίνων, ὥσπερ εἰώθει. Χρόνος δὲ ἦν

D Hoc etiam anno portentum in cœlo apparere contigit. Sol etenim radiis penitus orbatus lucem omnino lunæ similem per totum annum obscuratam habebat : quam frequenter autem non plene, prout solebat, visus, deficienti par exstabat. Erat is

VARIÆ LECTIONES.

[48] ταύτῃ A, αὐτῇ vulg. [49] παισὶν A. [50] πάσῃ τῇ λείᾳ a. [51] κατὰ τάχος A, κατὰ τὸ τάχος vulg. [52] εἰσέλθωσιν A e. [53] χωρήσωσιν A, χωρίσωσιν vulg. [54] βαθέως vulg. [55] τῶν add. ex A. [56] ἑαυτοὺς A, αὐτοὺς vulg. [57] ὠνήσασθαι βουλομένοις ἀπεδίδοντο A, ὠνεῖσθαι βουλομένῳ ἀπεδέδοντο vulg. [58] ὑπὸ π. A, ἀπὸ π. vulg. [59] ἐστύγναζεν A, ἐτίναξεν vulg. [60] ἐῴκει] ἐδόκει A, ἐοίκει vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(42) Procopius *Burgaon*.

(43) Ex Procopii lib. II *De bello Vand.* ad medium. Annum porro 12 numerat Procopii interpres in margine.

annus imperii Justiniani decimus. Eodem pariter anno neque bellum, neque lues lethifera miseris mortalibus inferri destitit. Ineunte quippe vere Siciliam Romanis tributis subacturus a Justiniano Belisarius missus est. Cum vero in ea insula
172 hiemasset, imminente jam solemnitate paschali, Romani, qui in Libya morabantur, in Salomonem tumultuati sunt, hac occasione. Mortuorum in bello Vandalorum uxores viduas ducentes illi agros eorum ceu proprios possederunt, eorum tamen ratione imperatori tributa pendere noluerunt. Salomon autem ne imperatoris sententiæ adversum irent, quin potius quæ decerneret ipse, ut redderent, exhortari. Ex ipsis vero, et ex Gothis maxime, nonnulli in Arianam hæresim defecerunt, quos ecclesiæ sacerdotes ab ecclesiæ communione tenuere extorres, nec eorum liberos baptismo initiare ferebant : quare solemni peragendo baptismo die seditio exorta, initumque a militibus de Salomone in ecclesia interficiendo consilium. Egressi siquidem civitate villas et adjacentes agros depopulati, Libyas in morem hostium hostiliter exceperunt. Nuntio de his accepto, magna animi perturbatione jactatus Salomon, ut a seditione abstinerent, blandioribus verbis militibus persuadere tentavit. Illi in adversum collecti Salomonem et optimates quosque contumeliis impudenter respergere. Tum vero in palatium profecti Theodorum Cappadocem communibus suffragiis ducem constituerunt, et ferro accincti obvium quemque sive Libym, sive Romanum, si modo Salomoni familiaris, mactare, facultates deprædari, et in domos ingressi pretiosa quæque diripere. Salomon in sacram palatii ædem profugiens, delituit. Succedentis noctis silentio palatio cum Procopio scriptore et Martino egressus, conscensa navi, Syracusas, quæ urbs est Siciliæ, ad Belisarium perrexit, et Theodoro Carthaginis curam assumere, remque omnem imperatoris nomine administrare, litteris commendavit. Porro milites ad Bules (consilii) campum conventu habito Tzotzam e Martini satellitibus quempiam, virum alioquin ad iram præcipitem, et ad omne facinus promptum, tyrannum elegerunt, sub quo depulsis imperatoris magistratibus ipsi Libyam obtinerent. Tzotzas itaque ad urbem Carthaginem propius accedens, Theodorum civitatem quam primum sibi tradere per internuntium jussit, si modo se suosque a malis immunes vellet superesse. At Carthaginienses et una Theodorus urbem imperatoris nomine se servaturos professi sunt palam.

A δέκατος τῆς [61] βασιλείας Ἰουστινιανοῦ. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ οὔτε πόλεμος, οὔτε θάνατος ἐπιφερόμενος τοῖς ἀνθρώποις ἐπέλειπεν [62]· ἔαρι γὰρ ἀρχομένῳ Βελισάριος ἐστάλη (44) παρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τὴν Σικελίαν ὑπόφορον ποιῆσαι Ῥωμαίοις. Χειμάσαντος δὲ αὐτοῦ ἐν Σικελίᾳ, τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα καταλαβούσης, ἐστασίασαν οἱ ἐν Λιβύῃ Ῥωμαῖοι κατὰ Σολομῶνος τρόπῳ τοιῷδε· λαβόντες γὰρ τῶν ἀναιρεθέντων Οὐανδήλων γυναῖκας κατέσχον τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν ὡς ἰδίους, καὶ τελεῖν τῷ βασιλεῖ τὰ ὑπὲρ αὐτῶν τέλη οὐκ ἤθελον· ὁ δὲ Σολομὼν παρῄνει αὐτοῖς μὴ ἀνταίρειν [63] κατὰ τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ τὰ δρῶντα τούτῳ ἀποδιδόναι. Μετέπεσον δέ τινες αὐτῶν, καὶ μάλιστα τῶν Γότθων, πρὸς τὴν Ἀρείου δόξαν, οὓς οἱ ἱερεῖς τῆς Ἐκκλησίας ἀφώριζον [64], καὶ οὐδὲ
B τὰ τέκνα αὐτῶν βαπτίζειν ἤθελον. Ὅθεν ἐν τῇ ἑορτῇ γέγονεν ἡ στάσις, ἐπεβουλεύσαντο δὲ οἱ στρατιῶται Σολομῶνα ἐν τῷ ἱερῷ κτεῖναι. Ἐξελθόντες δὲ τῆς πόλεως ἐληΐζοντο τὰ ἐκείνης χωρία, καὶ τοὺς Λίβυας ὡς πολεμίους ἐχρῶντο [65]. Σολομὼν δὲ ἀκούσας ταῦτα εἰς θόρυβον πολὺν ἐμπεσὼν, πιθανολογίαις πείθειν τὸν στρατὸν ἐπειρᾶτο παύσασθαι τῆς στάσεως. Συλλεγέντες δὲ τόν τε Σολομῶνα καὶ τοὺς ἄρχοντας ἀναιδῶς ὕβριζον. Θεόδωρον δὲ τὸν Καππάδοκα εἰς τὸ παλάτιον ἐλθόντες στρατηγὸν τοῦτον ἐψηφίσαντο, καὶ σιδηροφοροῦντες ἅπαντα τὸν προστυγχάνοντα ἔκτανον, εἴτε Λίβυν, εἴτε Ῥωμαῖον, Σολομῶνι γνώριμον, τά τε χρήματα ἐληΐσαντο, καὶ εἰς [66] τὰς οἰκίας εἰσερχόμενοι ἅπαντα τὰ τίμια ἥρπαζον. Σο-
C λομὼν δὲ εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ παλατίου προσφυγὼν, ἔλαθεν. Νυκτὸς δὲ ἐπιγενομένης [67] ἐξελθὼν τοῦ παλατίου σὺν τῷ Προκοπίῳ τῷ συγγραφεῖ καὶ Μαρτίνῳ, καὶ εἰς ναῦν εἰσελθόντες [68] πρὸς Βελισάριον ἐν Συρακούσῃ τῆς Σικελίας ἀφίκετο, γράψας Θεοδώρῳ φροντίζειν τῆς Καρχηδόνος, καὶ τῶν βασιλικῶν πραγμάτων. Οἱ δὲ στρατιῶται συλλεγέντες εἰς τὸ βουλῆς πεδίον [69] Τζότζαν [70] (45), τὸν Μαρτίνου δορυφόρον [71] τύραννον εἵλαντο [72], ἄνδρα θυμοειδῆ καὶ δραστήριον, ὑφ' ᾧ [73] τοῦ βασιλέως ἄρχοντας ἐξελάσαντες, Λιβύης κρατήσωσι. Τζότζας δὲ ἐλθὼν πλησίον Καρχηδόνος, ἔπεμψε κελεύων τάχιστα παραδοῦναι αὐτῷ Θεόδωρον τὴν πόλιν, ὅπως κακῶν ἀπαθεῖς μείνωσιν· οἱ δὲ Καρχηδόνιοι καὶ Θεόδωρος τῷ βασιλεῖ ὡμολόγουν τὴν πόλιν [74] φυλάττειν. Τζό-
D τζας δὲ ταῦτα [74*] ἀκούσας εἰς πολιορκίαν τῆς πόλεως καθίστατο. Βελισάριος δὲ ἀπολεξάμενος ἄνδρας ἑκατὸν τῶν αὐτοῦ δορυφόρων τε καὶ ὑπασπιστῶν, οὓς ὁ Σολομὼν [75] ἐπαγόμενος μιᾷ νηῒ εἰς Καρχηδόνα ἀπέπλευσεν περὶ λύχνων ἀφάς. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγεγόνει, μαθὼν ὁ τύραννος καὶ οἱ στρατιῶται τὸν Βελισάριον

VARIÆ LECTIONES.

[61] τῆς add. ex A. [62] ἐπέλειπεν A, ἐπέλιπεν vulg. [63] ἀνταίρειν A, ἀντερεῖν vulg. [64] ἀφώριζον A, ἠφόριζον vulg. [65] ἐχειροῦντο a. [66] εἰς om. A a. [67] ἐπιλαβομένης A. [68] fort. εἰσελθών. [69] εἰς τὸ Λιβύης πεδίον A. [70] Τζόντζον A c, Στότζαν a. [71] δορυφόρον A f, δορυφόρων vulg. [72] εἵλοντο A. [73] ἐφ' ᾧ A. [74] τὴν πόλιν] Καρχηδόνα A e. [74*] ταῦτα A, ὁ ταῦτα vulg. [75] οὓς ὁ Σολ.] ὁ δὲ Σολομ. A e, fort. τὸν δὲ Σολ.

JAC. GOARI NOTÆ.

(44) Procopius, *De bello Gothorum* longe post initium. Marcellinus.

(45) Idem, *De bello Vandalico*, Στόζας. Ita lectio cod. Barb.

ἥκειν [76] αἰσχρῶς τε καὶ κόσμῳ οὐδενὶ εἰς φυγὴν A ὥρμησαν. Βελισάριος δὲ τοῦ στρατοῦ ἀμφὶ δισχιλίους ἐγείρας, τὴν δίωξιν ἐπὶ τοὺς φεύγοντας ἐποιήσατο, καὶ τούτους κατέλαβεν εἰς Μεμβράσαν (46) τὴν πόλιν. Ἰδὼν δὲ αὐτοὺς τὴν τάξιν λιπόντας καὶ κόσμῳ οὐδενὶ περιιόντας, κατ' αὐτῶν ὁμοίως ἐχώρει. Οἱ δὲ εἰς φυγὴν ὥρμηντο, εἰς Νουμιδίαν τε ἀφικόμενοι συνελέγοντο. Ὀλίγοι δὲ ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ ἀπέθανον, καὶ αὐτῶν οἱ πλεῖστοι Οὐανδῆλοι ἦσαν. Ἐφείδετο δὲ τῶν Ῥωμαίων ὁ Βελισάριος. Ληϊσάμενος δὲ τὸ στρατόπεδον [77] αὐτῶν, εὗρέν τε χρήματα πολλὰ καὶ γυναῖκας, δι' ἃς καὶ ὁ πόλεμος κατέστη.

His auditis Tzotzas ad urbis obsidionem se accinxit. Cæterum Belisarius ex suis satellitibus his basta, illis clypeo instructis centum selectos viros, quos Salomon secum abduxit, ipse unicam navim assumens, cum eis Carthaginem trajecit, et circa lucernæ **173** accendendæ horam, sub vesperam, appulit. Postera vero luce Belisarii adventu tyrannus et milites facti certiores, cum ingenti ordinum perturbatione in turpem fugam se conjecere. Accitis autem ab exercitu millibus hominum circiter duobus in fugientes impressionem facit, quos ad Membrasam civitatem assequitur. Ubi conspexit ordines deserere, et neglecta militiæ lege palantes vagari, in eos vires et copias exserit. Confestim illi vertuntur in fugam, et in Numidiam recepti, rursum colliguntur ad invicem. Pauci certamine inito perierunt, quorum plures agniti sunt Vandali: Romanis enim Belisarius parcebat. Direptis eorum castris, divitias comperit in illis maximas, et eas mulieres, quarum causa bellum motum est.

Ταῦτα Βελισάριος διαπραξάμενος, εἰς Καρχηδόνα B ἀπήλαυνεν· ἐλθὼν δέ τις ἐκ Σικελίας ἀπήγγειλεν, ὡς στάσις ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐπιπεσοῦσα τὰ πράγματα ἀνασοβεῖν μέλλει, εἰ μὴ αὐτὸς διὰ τάχους καταλάβοι· διαθέμενος δὲ τὰ ἐν Λιβύῃ [78] ὡς ἐδύνατο, Ἰλδηγέρδῃ τε καὶ Θεοδώρῳ παραδοὺς τὴν Καρχηδόνα εἰς Σικελίαν ᾔει. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἰουστινιανὸς Γερμανὸν τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ, ἄνδρα πατρίκιον, εἰς Λιβύην σὺν ὀλίγοις τισὶν ἔπεμψεν σὺν Δομνίκῳ καὶ Συμμάχῳ ἀνδράσι σοφοῖς. Γενόμενος δὲ ἐν Καρχηδόνι τούς τε στρατιώτας ὁ Γερμανὸς ἠρίθμει, καὶ τῶν γραμματέων [79] τὰ βιβλία ἐν οἷς τῶν στρατιωτῶν τὰ ὀνόματα ἐνεγέγραπτο ἀναλεξάμενος, εὗρεν τὸ μὲν τρίτον μέρος τοῦ στρατοῦ ἔν τε Καρχηδόνι καὶ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως εἶναι, τοὺς δὲ ἄλλους ἅπαντας τῷ τυράννῳ συντεταγμένους. Διὰ τοῦτο C μὲν πρὸς μάχην οὐχ ὑπεξέβη· τοῦ δὲ στρατοῦ ἐπεμελεῖτο. Ἐφθέγγετο [80] δὲ παρὰ τοῦ βασιλέως σταλῆναι, ὅπως τοὺς ἠδικημένους στρατιώτας ἐπαμύνῃ, κολάσῃ [81] δὲ τοὺς ἀδικίαν εἰς αὐτοὺς ἄρξαντας. Τοῦτον οἱ στρατιῶται ἀκούσαντες τὸν λόγον, κατ' ὀλίγον αὐτῷ προσεχώρουν. Ὁ δὲ Γερμανὸς αὐτοὺς σὺν πολλῇ φιλοφροσύνῃ ἐδέχετο, καὶ τὰ πιστὰ διδούς, ἐν τιμῇ εἶχεν, καὶ τὰς ῥόγας αὐτῶν παρεῖχεν. Ἐπεὶ δὲ ὁ τούτων λόγος [82] περιφερόμενος εἰς πάντας ἦλθεν, ἀποταξάμενοι τὸν τύραννον, ἦλθον εἰς Καρχηδόνα. Ὁ δὲ Τζότζας τοῦ κακοῦ ἤδη αἰσθόμενος, τοὺς ἀπομείναντας ἐπιῤῥώσας, ἐπὶ Καρχηδόνα ἤλαυνεν. Ὁ δὲ Γερμανὸς ἐξοπλίσας [83] τὸ στράτευμα, κατ' αὐτοῦ ἐχώρει. Ὁ δὲ σὺν αὐτῷ στρατὸς προθυ- D μίαν πολλὴν ἐπιδειξάμενος, εὐνοεῖν τῷ βασιλεῖ τὸν στρατηγὸν ἔπειθον. Τούτους ἑωρακότες οἱ μετὰ Τζότζα, καὶ δειλίᾳ καταχωσθέντες [84], ἀνεχώρησαν ἐπὶ Νουμιδίαν. Ὁ δὲ Γερμανὸς σὺν [85] παντὶ τῷ στρατῷ οὐκ εἰς μακρὰν ἦλθεν, καὶ τούτους καταλαβών, εὗρεν ὅτι συνέμιξαν αὐτοῖς Μαυρουσίων βαρβάρων μυριάδες πολλαί, ὧν Ἰούδας τε καὶ Ἀρ-

His actis Belisarius Carthaginem contendit. Tunc adveniens e Sicilia nuntius quidam seditionem in castris exortam res omnes turbare paratam, nisi quantocius advolet, significat. Dispositis itaque qua valuit arte, rebus Libycis et Carthagine Ildegerdi ac Theodoro commendata, in Siciliam revertitur. His autem cognitis, Germanum nepotem suum virum patricium cum Domnico et Symmacho viris scientia præstantibus, et aliis paucis, in Libyam transmittit Justinianus. Posteaquam vero Carthaginem appulit Germanus, militum numerum recensuit, perlectisque scribarum libellis, in quibus militum nomina ascripta erant, tertiam tantum partem tam Carthagine quam cæteris in urbibus remansisse, quæ pro imperatore staret, reliquos vero omnes tyranni signa secutos comperit. Eapropter in prælium minime progressus est, sed peculiarem exercitus curam habuit. Cæterum ad milites injuria quadam affectos vindicandos, injuriarumque auctores puniendos, ab imperatore se missum esse palam divulgavit. Eum sermonem ubi percepere milites, sensim ad eum cuncti confluxerunt. Germanus humanissime acceptos, fide data, in pretio habuit, et stipendia eorum solvit. Istorum tandem rumore ad omnium aures perlato, tyranno derelicto, Carthaginem redierunt. Tzotzas vero malum imminens subodoratus, sociis, qui remanserant, animatis, Carthaginem se confert. Germanus instructa adversus eum acie progreditur; exercitusque sub eo militans magnam animi alacritatem testatus, suam erga imperatorem benevolentiam duci commendabat, atque persuadebat. Hos conspicati qui Tzotzam sequebantur, subito timore correpti, in Numidiam secesserunt; nec Germanus cum universo exercitu multum progressus erat, cum ipsos assecutus est, multas vero Maurusiorum Barbarorum **174** myriadas, ducibus Juda et

VARIÆ LECTIONES.

[76] ἥκειν A, ἐλθεῖν vulg. [77] δὲ τὸ στρ. A, δὲ καὶ τὸ στρ. vulg. [78] Λιβύῃ A, Λιβύϊ vulg. [79] γραμμάτων libri et edd. [80] ἐπεφθέγγετο A, ἐφθέγγοντο vulg. [81] κολάσῃ A, κολάσει vulg. [82] λόγος om. A. [83] ἐξωπλίσατο A. [84] καταχωσθέντες A, κατασχεθέντες vulg. [85] σὺν add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(46) Idem *Membresam*. Eamdem lectionem exhibet cod. Pal.

Artaia, iis se adjunxisse reperit. Igitur congressi, et acri certamine inito, equum, cui Germanus insidebat, quispiam interfecit. Germanus in terram præceps actus ultimum periculum subiisset, nisi satellites armis undequaque vallantes, equo quantocius adducto, eum rursus sustulissent. Vertuntur itaque in fugam adversi milites, vixque Tzotzas in tanto tumultu cum paucis se fuga surripere valuit. Porro Germanus iis, qui a se propius aberant, ut recta in hostium castra irruerent, præcepit, eaque post reparatam pugnam obtinuit. Tum vero milites repertas obviam absque delectu vel ratione divitias diripientes nullam ducis curam gerere, nullam in eum observantiam retinere. Veritus igitur ne resumptis animis hostes adorirentur, substitit de tam indigno facinore conquestus, ipsos in ordinem subinde revocans. Maurusii vero ubi fugam istam conspexere, facto in ipsosmet milites perduelles impetu, una cum imperatoris acie eos insecuti sunt. Quamobrem Tzotzas, qui fiduciam omnem in eis reposuerat, cum istam illorum adversum se conversionem animadvertit, se cum centum aliis in fugam conjecit, et in Mauritaniam interiorem recessit : atque ita demum seditio cessavit. Imperator autem Germanum una cum Domnico et Symmacho Byzantium revocans, Libyam iterum administrandam Salomoni commisit. Tertius tunc supra decimum imperii Justiniani numerabatur annus : aliosque Libyæ rectores Rufinum, Leontium et Joannem Sisinnii filium addidit. Porro Salomon Carthaginem trajiciens levi moderatoque imperio populum rexit, et Libyam sedulo tutatus, exercitum eo ordine composuit, ut, si quem ex militibus suspectum habuit, Byzantium statim transmiserit.

Belisarius autem Sicilia, Roma, vicinisque civitatibus a Jutgio detentis in Romanam potestatem receptis, Jutgium cum uxore et liberis ad Justinianum Byzantium adduxit. Imperator vero Narsem cubicularium rebus illic administrandis cum classe valida Romam transmisit. Salomon etiam cum Carthagine, tum in Libya regenda summa moderatione usus, adversus Maurusios prælium instruxit, et primo quidem Gogdarium e satellitibus unum, virum probitate et militari peritia commendatum, cum exercitu præmisit : qui ad Bigam fluvium descendens ad Baugaem civitatem desolatam castra metatus est. Ibi commisso certamine superatus, in vallum se recepit, in quo continua Maurusiorum obsidione premebatur. His e vicino loco auditis, Salomon quantocius advolavit. Barbari

A ταΐας (47) ἦρχον. Συμβαλόντες [86] δὲ πόλεμον, καὶ τῆς μάχης κραταιᾶς γενομένης, τὸν [87] Γερμανοῦ ἵππον τις τῶν πολεμίων ἔκτεινεν. Πεσὼν δὲ ἐπὶ γῆς Γερμανὸς εἰς κίνδυνον ἦλθεν, εἰ μὴ τὸ τάχος οἱ δορυφόροι φραξάμενοι ἔφερον ἵππον, καὶ τοῦτον ἐνεβίβασαν [88]. Τρέπονται τοίνυν οἱ στρατιῶται, καὶ ὁ Τζότζας ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ σὺν ὀλίγοις [89] διαφυγεῖν ἴσχυσεν [90]. Ὁ δὲ Γερμανὸς τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐγκελευσάμενος, εὐθὺς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων ὥρμησεν, καὶ τοῦτο παρέλαβεν πολέμῳ. Ἐνταῦθα δὲ τὰ χρήματα οἱ στρατιῶται οὐδενὶ λόγῳ ἁρπάζοντες, τοῦ στρατηγοῦ λόγον οὐκ ἐποιοῦντο. Νοήσας δὲ ὁ Γερμανὸς, μὴ συμφρονήσαντες οἱ πολέμιοι ἐπ' αὐτὸν ἔωσιν, ἵστατο ὀδυρόμενος, καὶ πρὸς εὐκοσμίαν τούτους παρακαλῶν. Οἱ δὲ Μαυρούσιοι B τὴν τροπὴν θεασάμενοι κατὰ τῶν στασιαστῶν [91] ὥρμησαν, καὶ τούτους ἐδίωκον σὺν τῷ τοῦ βασιλέως στρατῷ. Τζότζας δὲ τὸ θάρσος εἰς αὐτοὺς ἔχων, ἑωρακὼς τὰ ὑπ' αὐτῶν γενόμενα μετὰ ἑκατὸν εἰς φυγὴν ἐτράπη, καὶ εἰς Μαυριτανίαν τὴν ἐνδοτέραν ἐχώρησεν, καὶ ἡ στάσις ἐν τούτοις ἐτελεύτα. Γερμανὸν δὲ σὺν Δομνίκῳ καὶ Συμμάχῳ μεταπεμψάμενος ὁ βασιλεὺς εἰς Βυζάντιον, Σολομῶνι πάλιν τὰ τῆς Λιβύης πράγματα ἐνεχείρισε (τρισκαιδέκατον δὲ [92] ἔτος ἦν τοῦτο τῆς Ἰουστινιανοῦ βασιλείας), παρασχόμενος αὐτῷ [93] ἄρχοντάς τε ἄλλους καὶ Ῥουφῖνον καὶ Λεόντιον καὶ Ἰωάννην τὸν Σισιννίου υἱόν. Σολομὼν δὲ καταπλεύσας εἰς Καρχηδόνα μετρίως τὸν λαὸν ἐξηγεῖτο, καὶ Λιβύην ἀσφαλῶς διεφύλαττεν, C διακοσμῶν τε τὸν στρατὸν, καὶ εἴ τινα ὕποπτον ἐν αὐτῷ εὕρισκεν, εἰς Βυζάντιον ἀπέπεμπεν.

Βελισάριος δὲ τήν τε Σικελίαν καὶ Ῥώμην ὑπὸ Ἰουτγίου [94] (48) κατεχομένην, καὶ τὰς πέριξ πόλεις παραλαβὼν, Ἰούτγιον εἰς Βυζάντιον πρὸς Ἰουστινιανὸν ἤγαγεν μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ. Καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς Ναρσῆν τὸν κουβικουλάριον μετὰ στόλου ἐν τῇ Ῥώμῃ πρὸς τὸ διακρατῆσαι τὰ ἐκεῖσε. Σολομὼν δὲ τὰ ἐν Καρχηδόνι καὶ Λιβύῃ καλῶς διοικήσας, κατὰ Μαυρουσίων ἐστράτευσεν. Καὶ πρῶτον μὲν Γογδάριον [95] (49) τὸν αὐτοῦ δορυφόρον, ἄνδρα ἀγαθὸν εἰς τὰ [96] πολέμια, σὺν στρατεύματι ἔπεμψεν, ὅστις εἰς Βίγαν (50) ποταμὸν ἀφικόμενος, εἰς Βαυγαῆ (51) πόλιν ἔρημον ἐστρατοπεδεύσατο. D Ἐνταῦθα δὲ μάχης γενομένης, ἡττηθεὶς καὶ εἰς τὸ χαράκωμα ἀναχωρήσας [97], ὑπὸ τῆς τῶν Μαυρουσίων προσεδρίας ἐπιέζετο. Σολομὼν δὲ πλησίον γενόμενος καὶ ταῦτα μαθὼν, κατὰ τάχος

VARIÆ LECTIONES.

[86] συμβαλόντες A, συμβάλλοντες vulg. [87] τὸν A, τῶν vulg. [88] ἐνεβίβασαν A, ἀνεβ. vulg. [89] τούτῳ σὺν ὀλίγοις A, σὺν ὀλίγων vulg. [90] ἴσχυσεν A, ἰσχύσας vulg. [91] στασιαστῶν A, στασιασάντων e, στρατιωτῶν vulg. [92] δὲ add. ex A. [93] αὐτῷ A, αὐτὸς vulg. [94] Οὐγίου, mox Οὔιτγιον A, Οὐιττίου e, Οὐγίου f. [95] Γορδάριον A, Γονδάριον æ, Γότθαριν a. [96] εἰς τὰ A, καὶ εἰς τὰ vulg. [97] ἀποχωρήσας A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(47) Jaudas et Arthias.

(48) *Bulinum* vertit Anastasius. De Bultino Romam occupante scribit Agathias lib. II, deque illo a Theophane diversa tradit.

(49) Procopius, lib. II *De bello Vandalico* Gontharim.

(50) Idem, Abigam.

(51) Idem Fabosim.

ἧει. Οἱ βάρβαροι δείσαντες ἀναχωροῦσι, καὶ εἰς τὰ A 'Αβρασίου ὄρους [98] πρόποδα ἐστρατοπέδευον [99]. Ὁ δὲ Σολομὼν τούτοις συμβαλὼν, εἰς φυγὴν ἔτρεψεν. Οἱ δὲ Μαυρούσιοι ἐπὶ τὴν δυσχωρίαν τοῦ ὄρους ἔφυγον, καὶ ἐπὶ Μαυριτανοὺς ᾤχοντο. Σολομὼν δὲ τὰς ἐν Μουγάδῃ πεδιὰς ληϊσάμενος, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν πυρπολήσας σῖτόν τε πολὺν κομισάμενος, εἰς Ζερβούλην τὸ φρούριον ἀνέστρεψεν [1]· ἔνθα Ἠαυδᾶς [2] σὺν δισμυρίοις Μαυρουσίοις προσέφυγεν. Ἠαυδᾶς δὲ καταλιπὼν τὸ φρούριον, εἰς τὸ τοῦ 'Αβρουσίου ὄρος εἰς ὕψος ἀναβὰς ἡσύχαζεν. Σολομὼν δὲ Ζερβούλην τὸ φρούριον εἰς τρεῖς ἐπολιόρκησεν ἡμέρας, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ [3] ληϊσάμενος, φύλακάς τε ἐν αὐτῷ καταστήσας, ἐπὶ τὰ πρόσω ἐχώρει. Καὶ διεσκοπεῖτο, ὅθεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους δυνηθείη γενέσθαι ἀποτόμου τε ὄντος καὶ πολλῇ B δυσχωρίᾳ [4] κατεχομένου. Ὁ δὲ Θεὸς πόρον ἐν τῇ ἀπορίᾳ ἐποίησεν οὕτως· Εἷς τῶν στρατιωτῶν τοῦ πεζικοῦ στρατοῦ 'Οπτιώνων [5] (52), Γένζων ὀνόματι, εἴτε θυμῷ χρώμενος, εἴτε τι θεῖον αὐτὸν ἐκίνησεν, ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἀνέβαινε μόνος. Ὀπίσω δὲ τούτου τινὲς συστρατιῶται ἠκολούθουν ἐν θαύματι μεγάλῳ ποιούμενοι [6] τὸ γινόμενον, τρεῖς δὲ των Μαυρουσίων οἱ εἰς τὸ φυλάσσειν τὴν εἴσοδον τεταγμένοι ἰδόντες τὸν ἄνθρωπον ὑπήντων δρόμῳ νομίσαντες πρὸς αὐτοὺς ἀνιέναι. Ὁ δὲ καθ' ἕνα τούτους ἐρχομένους διὰ τὴν στενοχωρίαν τοῦ τόπου τόν τε πρῶτον ἀνεῖλεν, ὁμοίως καὶ τὸν ἄλλον σὺν τῷ τρίτῳ. Ὃ καὶ [7] κατιδόντες οἱ ὄπισθεν ἰόντες, πολλῷ θορύβῳ τε καὶ ταραχῇ ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἐχώρουν. Ὡς δὲ τὸ γενόμενον ἤκουσέ τε καὶ εἶδεν ἡ τῶν Ῥωμαίων στρατιὰ, C οὐδὲ τὸν στρατηγὸν ἀναμείναντες οὐδὲ τὰς σάλπιγγας, οὐδὲ τὴν τάξιν φυλάξαντες, ἀλλὰ πατάγῳ τε πολλῷ χρώμενοι, καὶ ἀλλήλους ἐγκελευόμενοι, ἔθεον ἐπὶ τὸ τῶν [8] πολεμίων στρατόπεδον. Ἐνταῦθα Ῥουφῖνός τε καὶ Λεόντιος ἔργα ἐπεδείξαντο εἰς τοὺς πολεμίους ἀρετῆς ἄξια. Αὐτίκα οἱ βάρβαροι εἰς φυγὴν ὅπου ἕκαστος ἐδύνατο ᾔεσαν. Ἠαυδᾶς δὲ πληγεὶς ἀκοντίῳ τὸν μηρὸν διέφυγέν τε, καὶ εἰς Μαυριτανοὺς ὑπεχώρησεν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι διαρπάσαντες τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον, οὐκ ἔτι τὸ Αὐράσιον ὄρος κατέλιπον, ἀλλὰ φρούρια οἰκοδομησάμενοι τοῦτο φυλάττουσιν. Ἦν δέ τις πέτρα ἀπότομος πάνυ, ἐν ᾗ πύργον οἰκοδομήσαντες οἱ Μαυρούσιοι ὀχυρὰν ταύτην ἐποίησαν καταφυγὴν, ἰσχυράν τε καὶ ἀμαχώτα- D τον. Ἐνταῦθα ἐτύγχανεν Ἠαυδᾶς τά τε χρήματα αὐτοῦ καὶ τὰς γυναῖκας ἀποθέμενος, καὶ ἕνα φύλακα

metu compulsi cedunt loco, et ad Abrasii **175** montis radices castra ponunt. Salomon conserto prælio eos in fugam vertit. Maurusii difficilia et prærupta montis loca fugientes occupant, et mox ad Mauritanos deflectunt iter. Salomon vero planitiem omnem Mugadæ circumpositam depopulatus, et omni eorum regione incendio devastata, commeatu immenso inde deportato, rediit in Zerbulen castrum, quo Eaudas cum Maurusiorum viginti millibus fuga se recepit. Eaudas autem relicto castro, et Abrasii montis conscenso cacumine, quietem agere statuit. Salomon Zerbulen castrum triduana pressit obsidione, direptisque in eo omnibus et posita custodia, ultra procedendum ratus, qua via montis præruptis undique saxis obsiti, et locorum difficultatibus pene inaccessi verticem superare posset attentius considerabat : cum Deus per animi anxietatem in loco invio viam in hunc modum fecit. Inter pedestres copias Optionum numeri Genson quidam nomine, sive animi proprii impetu, sive divino motus instinctu, in adversarios conscendit solus. Pone sequebantur commilitones nonnulli, miraculo quod fiebat ponentes. Maurusiorum vero tres ad custodiendum aditum destinati, virum eminus conspicati, et ad se accedere existimantes, ei obviam velocius occurrerunt : qui cum propter loci angustias singuli ac soli procederent, unum quidem occidit primo, tum pariter secundum, et ultimo tandem confodit tertium. Hæc qui pone sequebantur conspicientes præcipites et ex impetu processerunt in adversos : quæ palam facta ut audivit et animadvertit Romanus exercitus, nullo duce, vel tubarum exspectato signo, qui nec ordine servato, sed confusis tantum vocibus excitati et invicem adhortati, in hostium castra convolarunt. Hic sane Rufinus atque Leontius facinora adversus hostes insigni virtute digna edidere : ac Barbari se continuo quo quisque potuit in fugam conjecere : Eaudas autem jaculi vulnere in femore accepto, fuga saluti consulens in Mauritanorum partes secessit. At Romani castris hostilibus direptis, Abrasium montem non amplius deseruere, sed constructis castris dejnceps custodiendum decreverunt. Porro petra istic fuit omnino prærupta, in qua turrim posuerunt Maurusii, quod tutissimum sibi munitumque atque inexpugnabile esset refugium : in eum sese recipiebat Eaudas. Opes cun-

VARIÆ LECTIONES.

[98] εἰς τὰ 'Αβρασίου ὄρους A, εἰς τὸ 'Αβράσιον ὄρος vulg. [99] ἐστρατοπέδευον A, στρατοπεδεύουσι vulg. [1] ἀνέστρεψεν ——— τὸ φρούριον om. A. [2] ἡ Ἠαυδᾶς vulg. [3] ἐν αὐτῷ] εἰς αὐτὸ A b. [4] δυσχερείᾳ A. [5] 'Οπτιώνων A f, 'Οπτίων ὢν vulg. [6] ποιούμενοι A, ποιοῦντες vulg. [7] ὁ καὶ A, τοῦτο vulg. [8] τὸ τῶν A, τῶν vulg

JAC. GOARI NOTÆ.

(52) Uno verbo lego 'Οττιώνων. Procopius ex quo Theophanes. *Geson erat nomine quidam inter pedites, ejus ordinis quos Optios Romani appellant.* Pancirollus in Not. imp. cap. 12 : *Adjutor olim Optio est dictus ab Optionibus, qui erant in legione.* Vegetius, lib. II, cap. 7 : *Optiones*, inquit, *ab optando appellati, quod antecedentibus ægritudine præpeditis, hi tanquam adoptati eorum atque vicarii solent universa curare.* Hæc ille. Adjungebantur autem centurionibus et ordinariis quibusque Optiones in legione, ut eorum vices subirent. Festus : *Optio*, inquit, *qui nunc dicitur, antea appellabatur Accensus.* Hic adjutor dabatur centurioni a tribuno militum ; qui ex quo tempore, quem velint, permissum est centurionibus optare, et nomen ex facto sortitus est.

cias, et uxores in ea collocarat, custode quodam sene facultatum in ea reconditarum constituto : ad eam enim turrim nusquam accessuros hostes, aut eam vi capere posse in animum induxerat. Romani vero difficultates et angustias Abrasii **176** montis forte perscrutati, in locum inciderunt : et ad turrim conscensum facere cum risu non nemo tentavit, quem risu pariter et ludibriis mulierculæ et vetulus exceperunt. Romanus autem ille miles manibus pedibusque adrepens, ubi propius accessit, educto e vagina gladio exsiliit, et percussi in cervicem senis caput amputavit. Tum vero milites sumptis animis audacius irrumpentes, manibus ad invicem datis sese erigentes in turrim conscenderunt, mulierculasque et maximas opes illic congestas abripientes ad Salomonem detulerunt. Exinde Salomon Libyæ civitates mœnibus cinxit et munivit : et posteaquam Maurusii ex Numidia victi recessere, Zaben provinciam, Mauritaniam, cum Etephe ejus metropoli fecit Romauis vectigalem. Alterius enim Mauritaniæ prima metropolis est Cæsarea, quam prius subegit Belisarius. Quare Libyes omnes Romanum jugum subierunt, et secura pace potiti sunt : quadrienniοque in ejusmodi pace transacto, decimo septimo Justiniani anno Cyrus et Sergius Bacchi Salomonis fratris liberi ad regendam Libyam ab imperatore missi fuere : et Cyrus quidem Pentapolim, Tripolim Sergius administravit. Porro Maurusii seniores ex suis Leptim magnam, quæ civitas est, munera oblaturos et firmaturos pacem ad Sergium miserunt. Sergius Pudentii viri Tripolitæ consilium secutus, Barbarorum quidem præstantiores ad octoginta in urbem admisit, et postulata adimpleturum cuncta pollicitus, adhibita jusjurandi fide pacem obfirmavit : reliquos autem foras in suburbium emisit, et ad epulum convocatos cunctos trucidavit. Solus unus clam exsiliens et periculo ereptus, quæ fuerant attentata, contribulibus significavit. His auditis, cursu concito redierunt in castra sibi propria, et reliquis omnibus adjuncti, in Romanos arma sumpserunt. Sergius vero cum Pudentio eis obviam occurrit, initoque certamine, multis suorum desideratis, Pudentius interemptus est : Sergius vesano timore correptus, ad Salomonem patruum Carthaginem navigavit. Cuncta Tripolitana regione a Maurusiis derelicta, Barbari universa circumquaque loca deprædati, abducta Romanorum captivorum innumera multi-

A γέροντα [9] τῶν χρημάτων καταστησάμενος. Οὐ γὰρ ἄν ποτε ὑπετόπησεν τοὺς πολεμίους εἰς τόνδε τὸν πύργον ἀφίξεσθαι, οὐδὲ βίᾳ τοῦτον ἑλεῖν δύνασθαι. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τὰς τοῦ Αὐρασίου δυσχωρίας διερευνώμενοι, ἐνταῦθα ἧκον· καὶ αὐτῶν τις ἀναβαίνειν εἰς τὸν πύργον σὺν γέλωτι ἐνεχείρησεν. Αἱ δὲ γυναῖκες τοῦτον κατεγέλων σὺν τῷ πρεσβύτῃ. Ὁ δὲ Ῥωμαῖος ἐπειδὴ χερσὶ καὶ ποσὶν ἀναβαίνων ἐγγύς που ἐγεγόνει, σπασάμενος τὸ ξίφος ἐξήλατο [10], καὶ τοῦ γέροντος εἰς τὸν αὐχένα ἐπιτυχὼν, τούτου τὴν κεφαλὴν ἐξέτεμεν. Οἱ δὲ στρατιῶται θαῤῥοῦντες ἤδη καὶ ἀλλήλων ἐχόμενοι, εἰς τὸν πύργον ἀνέβαινον, καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ χρήματα μεγάλα ὄντα λαβόντες πρὸς Σολομῶνα ἤγαγον. Ὁ δὲ Σολομὼν τείχη ταῖς ἐν Λιβύῃ πόλεσιν περιέβαλεν [11]. Καὶ ἐπεὶ Μαυρούσιοι ἀνεχώρησαν ἐκ Νουμιδίας νικηθέντες, B Ζάβην (53) τε τὴν χώραν καὶ Μαυριτανίαν καὶ Ἡτηφῆ (54) τὴν μητρόπολιν ὑπόφορον Ῥωμαίοις πεποίηκεν. Τῆς γὰρ ἑτέρας Μαυριτανίας Καισάρεια ἡ πρώτη μητρόπολις ὑπάρχει. Ταύτην δὲ Βελισάριος τὸ πρότερον καθυπέταξεν. Διὰ τοῦτο Λίβυες ἅπαντες ὑπήκοοι Ῥωμαίων γεγόνασιν, εἰρήνης ἀσφαλοῦς τυχόντες. Τετραετίαν δὲ ποιήσαντες ταύτῃ τῇ εἰρήνῃ, ἐν τῷ ιζ' (55) ἔτει Ἰουστινιανοῦ Κῦρός τε καὶ Σέργιος, οἱ Βάχχου τοῦ Σολομῶνος [12] ἀδελφοῦ παῖδες [13], ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀπεστάλησαν ἄρχειν Λιβύῃ, Πενταπόλεως μὲν Κῦρος, Τροπόλεως δὲ [14] Σέργιος. Οἱ δὲ Μαυρούσιοι τοὺς ἑαυτῶν πρεσβυτέρους εἰς Λέπτην [15] μάγναν (56) τὴν πόλιν ἔπεμψαν πρὸς C Σέργιον, ὅπως δῶρά τε αὐτῷ προσαγάγωσιν καὶ τὴν εἰρήνην κρατύνωσιν. Σέργιος δὲ Πουδεντίῳ πεισθεὶς ἀνδρὶ Τριπολίτῃ, ὀγδοήκοντα μὲν τῶν βαρβάρων τοὺς δοκιμωτέρους ἐν τῇ πόλει ἐδέξατο, πάντα ἐπιτελεῖν τὰ αἰτούμενα ὑπισχνούμενος, καὶ ὅρκοις τὴν εἰρήνην ἐκράτυνεν· τοὺς δὲ λοιποὺς ἔξω ἐν προαστείῳ [16] ἤλασεν. Τούτους [17] δὲ ἐπ' ἄριστον καλέσας ἅπαντας ἔκτεινεν (57). Εἷς δὲ τούτων λάθρα ἐκπηδήσας, τοῖς ὁμοφύλοις τὰ γενόμενα ἐμήνυσεν. Οἱ δὲ τοῦτο ἀκούσαντες, δρόμῳ εἰς τὸ οἰκεῖον στρατόπεδον ᾔεσαν· καὶ σὺν [18] πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἄραντες [19] ἐπὶ Ῥωμαίους ἐγένοντο. Ὁ δὲ Σέργιος σὺν τῷ Πουδεντίῳ τούτοις ἀπήντησεν, καὶ μάχης κροτηθείσης, Πουδέντιος μὲν πολλοὺς ἀποβαλὼν θνήσκει· Σέργιος δὲ εἰς ἄφατον φόβον ἐμπεπτωκὼς, ἐπὶ Καρχηδόνα D ἔπλευσεν πρὸς Σολομῶνα τὸν αὐτοῦ θεῖον. Πᾶσαν δὲ τὴν Τρίπολιν Μαυρούσιοι ἀπέλιπον (58), οἱ δὲ βάρβαροι ἅπαντα ληϊσάμενοι τὰ ἐκεῖ χωρία, ἐξανδραποδίσαντές τε [20] πλῆθος Ῥωμαίων ἐπὶ Πεντάπολιν

VARIÆ LECTIONES.

[9] γέροντα om. A. [10] ἐξέλατο A. [11] περιέβαλεν A, περιέβαλλεν vulg. [12] Σολομῶνος A, Σολομῶντος vulg. [13] ἀδελφόπαιδες A. [14] δὲ ante Σέργιος add. ex A. [15] Λέπτην μάγναν A, Λεπτήμαγναν vulg. [16] προαστείῳ A, προαστείοις vulg. [17] τούτους ——— ἔκτεινεν om. A. [18] σὺν om. A f. [19] ἄραντες om. A f. [20] τε add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(53) Procopius, *Zeben.*
(54) Idem, *Sitiphitem.*
(55) Quartum et decimum numerat Procopius.
(56) Ille Λεπτίμαγναν· mag., Λεπτίμαγαν.
(57) Priores scilicet 80 seniores quos in urbem induxerat; non reliquos foris relictos, quod sonare videtur quod redditum est. COMBEFIS.

(58) Illud Μαυρούσιοι ἀπέλιπον quod et ita redditum est, *Tripolitana regione a Marusiis derelicta*, emenda, Μαυρουσίοις ἀπέλιπον· *Tripolitanam totam regionem Maurusiis reliquerunt;* nempe Sergius, ac cum eo Carthaginem fugientes cladi superstites Romani. ID.

ῄεσαν. Ὁ δὲ Κῦρος γνοὺς, φυγὰς εἰς Καρχηδόνα κατέπλει. Οἱ δὲ βάρβαροι μηδενὸς ἀντιστάντος αὐτοῖς Βερονίκην τὴν πόλιν ἑλόντες, ἐπὶ Καρχηδόνα ἐστράτευσαν, καὶ εἰς τὸ Βυζάκιον ἀφικόμενοι, πλεῖστα ἐξ ἐπιδρομῆς τῶν ἐκεῖ ἐληΐσαντο χωρία. Ἀνταλᾶς δὲ ἔχθραν ἔχων πρὸς Σολομῶνα, διότι [21] τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν ἔκτεινεν, τοῖς βαρβάροις ἑνοῦται, καὶ κατὰ Καρχηδόνος καὶ Σολομῶνος τούτοις [22] ὡδήγησεν. Σολομὼν δὲ [23] ταῦτα ἀκούσας, παραλαβὼν τὸ στράτευμα κατ' αὐτῶν ὥρμησεν. Ἐλθὼν δὲ εἰς Βέστην (59) τὴν πόλιν, ἓξ ἡμερῶν Καρχηδόνος ὁδὸν ἀπέχουσαν, ἐν αὐτῇ ἐστρατοπεδεύσατο [24]. Ἦσαν δὲ σὺν αὐτῷ Κῦρος καὶ Σέργιος καὶ Σολομὼν ὁ νέος, οἱ τοῦ Βάχχου παῖδες. Ἰδὼν δὲ τὸ πλῆθος τῶν βαρβάρων καὶ δειλιάσας, ἔπεμψεν πρὸς τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν μεμφόμενος αὐτοῖς [25], ὅτι ἔνσπονδοι [26] Ῥωμαίων ὄντες, ὅπλα κατ' αὐτῶν ἐκίνησαν, ἄξιον [27] δὲ τὴν εἰρήνην κρατύνεσθαι, καὶ ὅρκοις βεβαιοῦσθαι. Οἱ δὲ βάρβαροι χλευάσαντες τὰ εἰρημένα, ἔφησαν· *Ἐπειδὴ Σέργιος εἰς τὰ Εὐαγγέλια ὀμόσας καλῶς ἐφύλαξε τοὺς ὅρκους ἀποκτείνας τοὺς ὀγδοήκοντα, πῶς νυν ὑμῶν πιστεύσομεν [28] τοὺς ὅρκους;* Πολέμου δὲ κροτηθέντος, τρέπονται οἱ Ῥωμαῖοι. Τοῦ δὲ ἵππου ὀκλάσαντος κτείνεται Σολομὼν, καὶ οἱ τούτου δορυφόροι. Σέργιος δὲ ὁ τούτου ἀνεψιὸς τὴν τῆς Λιβύης ἀρχὴν ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐνεχειρίσθη. Ἰωάννης δὲ ὁ Σισιννιόλου, καὶ οἱ λοιποὶ ἄρχοντες μῖσος πρὸς τὸν Σέργιον μέγα [29] ἐκίνησαν, ὥστε μηδὲ [30] ὅπλα κατὰ τῶν ἐχθρῶν αἴρειν βούλεσθαι. Καὶ οἱ βάρβαροι πάντα ἀδεῶς ἐληΐζοντο. Ἀνταλᾶς δὲ ἔγραψε τῷ βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ, ὅτι *Πάντες Μαυρούσιοι τὴν σὴν δουλείαν καὶ φιλίαν αἱροῦνται, ἀλλὰ τὴν Σολομῶνος καὶ τῶν τούτου ἀνεψιῶν βιαίαν ὑπαγωγὴν* [31] *οὐχ ὑποφέροντες, ἐτυράννησαν. Τούτους παράστειλον, καὶ εἰρήνη Ῥωμαίοις καὶ Μαυρουσίοις* [32] *συνίσταται.* Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῦτο ποιῆσαι οὐ κατεδέξατο· Ἀνταλᾶς δὲ καὶ ὁ τῶν Μαυρουσίων στρατὸς συνήχθησαν αὖθις ἐν Βυζακίῳ, καὶ σὺν αὐτοῖς Τζότζας στρατιώτας ὀλίγους καὶ Οὐανδήλους ἔχων. Οἱ δὲ Λίβυες παρεκάλουν Ἰωάννην τοῦ Σισιννιόλου στράτευμα ἀγεῖραι [33] καὶ κατὰ τῶν πολεμίων χωρῆσαι σὺν Ἱμερίῳ τῷ ἄρχοντι τῶν ἐν Βυζακίῳ καταλόγων. Ὁ δὲ λαβὼν τὸν στρατὸν ἐπὶ τοὺς πολεμίους ᾔει, Ἱμέριον [34] προάγειν κελεύσας. Συμβολῆς δὲ γενομένης ἡττῶνται οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ συλλαμβάνονται οἱ βάρβαροι τὸν Ἱμέριον ζῶντα σὺν τῷ στρατῷ αὐτοῦ· καὶ τοῦτον εἰς φυλακὴν ἀποθέμενοι τοὺς στρατιώτας Τζότζᾳ παρέδωκαν ὁμολογοῦντας κατὰ Ῥωμαίων στρατεύεσθαι. Παραλαμβάνουσι δὲ δόλῳ διὰ τοῦ Ἱμερίου Ἀδράμυτον τὴν πόλιν. Καὶ οἱ μὲν τῶν Λιβύων εἰς Σικελίαν κατέφυγον, ἄλλοι δὲ εἰς ἄλλας νήσους καὶ

A tudine, versus Pentapolim contenderunt. Cyrus nuntio accepto fugæ se dedit, et Carthaginem transfretavit. Barbari nullo resistente Beronicem ceperunt, moxque in Carthaginem arma moverunt: deinde Byzacium profecti multos ejus regionis agros suis excursionibus devastaverunt. Antalas autem inimicitias cum Salomone, quod fratrem interfecisset, exercens, Barbaris adjungitur, 177 et adversus Carthaginem et Salomonem ductorem eis se præbet. His auditis Salomon in eos educit exercitum: et jam Bestem sex dierum itinere a Carthagine dissitam profectus, in ea castra composuit. Comitabantur Cyrus et Sergius et junior Salomon Bacchi liberi. Conspecta vero Barbarorum multitudine deterritus, ad eorum primores misit,
B qui nomine suo expostularent, quod Romanis prius fœdere conjuncti, bellum eis inferre non fuissent veriti. Rogabat perinde renovatis juramentis firmatam deinceps ad invicem servarent pacem. Barbari sannis et ironicis cavillis dicta excipientes, responderunt: *Quandoquidem Sergius in Evangelia juratus sancte servavit jusjurandum, ut octoginta e nostris interficeret, quonam modo nunc jujurerando fidem iterum præstabimus?* Mox prælio conserto Romani fugati: Salomon equo cespitante occisus, et ejus satellites una pariter occubuerunt. Sergius autem ejus nepos demandatam sibi ab imperatore Libyæ provinciam administravit. Cæterum Joannes, Sisinnioli filius, cæterique duces in Sergium vehemens adeo conceperunt odium, ut sub eo neque
C in ipsos hostes arma manibus contrectare proponerent, ac interim ubique Barbari cuncta summa cum libertate deprædarentur. Antalas itaque imperatori Justiniano scripsit in hanc mentem: *Maurusii cuncti tibi servire, te amare desiderant: verum Salomonis et nepotum ejus jugum omnino violentum non ferentes, tyrannidem excitaverunt: hos si revocaveris, Romani cum Maurusiis in unum fœdus coibunt.* Imperator istud exsequi non admisit. Quare Antalas et universus Maurusiorum exercitus ad Byzacium iterum convenit; quo Tzotzas Vandalos milites haud secum multos habens eum convenit. Porro Libyes Joannem Sisinnioli filium instanter rogaverunt, ut collecto instructoque exercitu adversus hostes progrederetur, una cum Himerio,
D qui Byzacii tironum catalogis præfectus erat. Ille educto exercitu, et Himerio præcedere jusso, in hostes adversus perrexit. Commissa demum pugna superantur Romani, Himeriumque una cum omnibus ejus copiis Barbari vivum comprehendere, et eum quidem in custodiam conjecere, ejus vero milites se contra Romanos arma ferre juratos

VARIÆ LECTIONES.

[21] διότι A, διὰ τί vulg. [22] τούτους A. [23] δὲ add. ex A. [24] ἐστρατοπεδεύσατο A, ἐστράτευσεν vulg. [25] αὐτοῖς A, αὐτῶν vulg. [26] ἐν σπονδῇ A. [27] ἄξιον A, ἀξιῶν vulg. [28] ὑμῶν πιστεύσομεν A, ἡμῶν πιστεύσωμεν vulg. [29] μέγα A, μέγαν vulg. [30] μηδὲ, μήτε vulg., om. A, sed ante βούλεσθαι add. μή. [31] ἐπαγωγὴν A. [32] καὶ Μαυρ. om. A e. [33] ἀγεῖραι A, ἐγεῖραι vulg. [34] Ἱμέριον A b, Ἱμερίῳ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(59) Procop., *Bastem.*

Tzotzæ permisere. Mox Adramytum civitatem conficto per Himerii præsentiam dolo cepere. Libyum autem nonnulli in Siciliam, in insulas alii, et Byzantium usque fugere. Cæterum Maurusii et Tzotzas nullo obsistente Libyam universam depopulati sunt.

A εἰς Βυζάντιον [35]. Μαυρούσιοι δὲ καὶ Τζότζας ἐν ἀδείᾳ πολλῇ τὴν Λιβύην πᾶσαν ἐληΐζοντο.

Porro qui ex Libya Byzantium trajecerant ab imperatore postulabant **178** frequentius, ut exercitum cum optimo duce in Libyam mitteret. Imperator autem Areobindum cum militibus numero exiguis, virum alioqui nobilem et prudentem, sed rei militaris rudem et inexpertum misit, atque una cum ipso Athanasium, Armeniosque quam paucos, quibus Artabanes et Joannes, Arsacidæ, præfuerunt. Sergium tamen minime revocavit, imo ipsum atque Areobindum una ambos Libyæ duces esse jussit: ita ut Sergius adversus Barbaros, qui in Numidia erant, Areobindus vero contra Maurusios, qui Byzacium tenebant, expeditionem susciperet. Areobindus ubi in Libyam venit, dimidiumque exercitus accepit, Joannem Constantioli filium in Tzotzam et reliquos Barbaros præliatum misit. Joannes adeo numeroso hostium exercitu conspecto, manus cum illis conserendas se cogi intellexit. Graves autem cum Tzotza inimicitias gerebat, ita ut alter alterum conficere, atque ita demum perire exoptaret. Certamine igitur inito, uterque de medio exercitu progressus, in se invicem irruerunt. Ac Joannes quidem arcum intendens, telum in dextrum Tzotzæ inguen direxit, ex quo paucis abhinc diebus exstinctus est: Barbari vero hostem cum magno impetu adorti, cum ad numerum prope infinitum accederent, ipsum Joannem omnesque Romanos ad unum occiderunt. Hunc certe inter moriendum dixisse aiunt: *Jucunda morte pereo, votis meis jam circa Tzotzam completis*. Ex adverso comperta Joannis morte lætatus Tzotzas animam reddidit. Joannes etiam Armenius in eo bello perit.

Οἱ δὲ ἐν Βυζαντίῳ εἰσελθόντες Λίβυες ἐδέοντο τῷ βασιλεῖ, ὅπως στράτευμα καὶ στρατηγὸν ἄριστον εἰς Λιβύην ἀποστείλῃ. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀρεόβινδον σὺν στρατιώταις [36] ὀλίγοις, ἄνδρα εὐγενῆ καὶ εὔβουλον, ἔργων δὲ πολεμίων οὐδαμῶς ἔμπειρον, καὶ σὺν αὐτῷ Ἀθανάσιον καὶ Ἀρμενίους ὀλίγους, ὧν Ἀρταβάνης τε καὶ Ἰωάννης ἦρχον, οἱ Ἀρσακίδες [37]. Οὐ μὴν οὐδὲ Σέργιον μετεπέμπετο [38], ἀλλὰ καὶ αὐτὸν σὺν Ἀρεοβίνδῳ Λιβύης στρατηγοὺς εἶναι ἐκέλευσεν· Σέργιον μὲν τὸν πόλεμον διενεγκεῖν πρὸς τοὺς ἐν Νουμιδίᾳ βαρβάρους, Ἀρεόβινδον δὲ πρὸς τοὺς ἐν Βυζακίῳ Μαυρουσίους διαμάχεσθαι. Ἀρεόβινδος δὲ B τὴν Λιβύην καταλαβὼν, καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ στρατοῦ παραλαβὼν, Ἰωάννην τὸν Κωνσταντιόλου κατὰ Τζότζα καὶ τῶν βαρβάρων ἀπέστειλεν. Ἰωάννης δὲ τὰ πλήθη τῶν πολεμίων θεασάμενος, ἠναγκάσθη χεῖρα αὐτοῖς ἐπιβαλεῖν. Ἦν δὲ ἐν ἔχθρᾳ μεγάλῃ μετὰ Τζότζα [39], ὥστε ἑκάτερος ηὔχετο φονεὺς τοῦ ἑτέρου γενέσθαι, καὶ οὕτως ἀποθανεῖν. Τῆς δὲ μάχης γενομένης ἀμφότεροι [40] τῶν στρατοπέδων ἐξελθόντες ἐπ' ἀλλήλους ἦλθον. Ὁ μὲν οὖν Ἰωάννης τείνας τὸ τόξον κατὰ τὸν δεξιὸν βουβῶνα τῷ Τζότζᾳ ἐπέτυχεν, ὃς μετ' ὀλίγας ἡμέρας τέθνηκεν. Οἱ δὲ βάρβαροι πολλῷ θυμῷ ἐπὶ τοὺς πολεμίους χωρήσαντες, πλῆθος ἄπειρον ὄντες, τόν τε Ἰωάννην καὶ Ῥωμαίους ἅπαντας ἀπέκτειναν. Τοῦτον δέ φασιν εἰρηκέναι· *Ἡδύν* C *τινα θάνατον θνήσκω, τῆς εὐχῆς μου εἰς Τζότζαν πληρωθείσης*. Καὶ ὁ Τζότζας μαθὼν τὸν Ἰωάννου θάνατον, ἐν χαρᾷ ἐτελεύτησεν. Θνήσκει δὲ καὶ Ἰωάννης ὁ Ἀρμένιος.

His auditis tristatus imperator, Sergium dignitate abrogatum ad se revocat: Areobindo vero soli universam Libyæ confert administrationem. Cæterum vix duo menses transierant, cum Gotthárius quidam, tironum catalogis præfectus, dolo in Areobindum composito, clam Maurusios movet, ut in Carthaginienses expeditionem suscipiant. Confestim itaque ex Numidiæ et Byzacii partibus hostium copiæ in condictum locum collectæ, summo bellandi desiderio Carthaginem versus proficiscuntur. Cunzinas et Eaudas Numidiis, Byzaciis Antalas præficitur. Adfuit cum ipsis in Tzotzæ locum Joannes tyrannus cum militibus. His cognitis, Gotthari velut amico confisus Areobindus exercitum omnem commendat, et adjuncto Arta-

Ὁ δὲ βασιλεὺς ταῦτα [41] ἀκούσας περίλυπος γέγονεν· καὶ τὸν Σέργιον τῆς ἀρχῆς παραλύσας, μετεπέμψατο. Ἀρεοβίνδῳ δὲ μόνῳ τήν τε Λιβύης ἀρχὴν ἐνεχείρισεν. Μετὰ δὲ δύο μῆνας Γογθάριός [42] τις τῶν ἐν Νουμιδίᾳ καταλόγων ἡγούμενος, δόλον μελετήσας κατὰ Ἀρεοβίνδου, λάθρα τοῖς Μαυρουσίοις ἐδήλου, ὅπως κατὰ Καρχηδόνος χωρήσωσιν. Αὐτίκα γοῦν ἔκ τε Νουμιδίας καὶ Βυζακίου πολεμίων στρατὸς εἰς τὸ αὐτὸ ἀγηγερμένος [43] ἐπὶ Καρχηδόνα σπουδῇ ᾔεσαν. Ἡγεῖτο δὲ Νουμιδίων Κουντζίνας [44] (60) καὶ D Ἡαυδᾶς, Βυζακίων δὲ Ἀνταλᾶς. Συνῆν δὲ αὐτοῖς καὶ Ἰωάννης ὁ τύραννος σὺν τοῖς στασιώταις [45] ἀντὶ Τζότζα. Ταῦτα γνοὺς Ἀρεόβινδος, Γογθαρίῳ ὡς φίλῳ θαρρῶν τὸ στράτευμα παραδοὺς σὺν Ἀρταβάνῃ καὶ Ἀρμενίοις κατὰ τῶν πολεμίων ἔστελλεν. Ὁ δὲ

VARIÆ LECTIONES.

[35] Βυζάκιον A, et mox Βυζακίῳ. [36] σὺν στρατιώταις A f, σὺν τοῖς στρατεύμασιν vulg. [37] Ἀρσάκις A, f. Ἀρσακίδαι. [38] μετεπέμπετο A, ἀπεπέμπετο vulg. [39] fort. κατὰ Τζ. [40] ἀμφότεροι A, ἑκάτεροι vulg. [41] ταῦτα om. A f. [42] Γογθάριός A, Γοτθάριός vulg. [43] ἀγηγερμένος A. ἐγηγ. vulg. [44] Κουντζίνας A a f, Κουτζίνας vulg. [45] στασιώταις f, στασιασταῖς a, στρατιώταις vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(60) Ille, *Cuzinas*; alii codd. mss., Κουντζίνας.

A Γόγθαρις τὸν ἑαυτοῦ μάγειρον ἐκ Μαυρουσίων ὄντα πρὸς τοὺς βαρβάρους ἀπέστειλεν πρὸς Ἀνταλᾶν εἰπεῖν, ὡς αὐτῷ Γόγθαρις βούλεται τῆς Λιβύης[46] ἀρχῆς κοινωνὸν λαβεῖν. Ὁ δὲ Ἀνταλᾶς τὸν μὲν[47] λόγον ἀσμένως ἤκουσεν· ἀπεκρίθη δὲ, ὡς οὐκ ἀσφαλῶς διὰ μαγείρου τὰ τοιαῦτα διοικεῖσθαι. Ταῦτα Γόγθαρις ἀκούσας, Οὐλίσθεον[48] τὸν αὐτοῦ δορυφόρον, ὡς πιστὸν, πρὸς Ἀνταλᾶν ἔπεμψεν, παρακαλῶν αὐτὸν πλησιάσαι τῇ Καρχηδόνι, ὅπως αὐτὸν τὸν Ἀρεόβινδον ἀνέλῃ. Οὐλίσθεος δὲ τῷ Ἀνταλᾷ[49] κρυφῇ συνέτυχεν, καὶ συνεφώνησαν, ἵνα ὁ μὲν Ἀνταλᾶς τοῦ Βυζακίου ἀρχῇ, καὶ τὸ ἥμισυ τῶν Ἀρεοβίνδου χρημάτων λάβῃ[50], καὶ χιλίους πεντακοσίους στρατιώτας Ῥωμαίους σὺν αὐτῷ· Γόγθαρις δὲ τὸ βασιλέως ἀξίωμα λάβοι καὶ Καρχηδόνος τὸ κράτος. Ταῦτα διαπραξάμενος Οὐλίσθεος, ἐπανῆκε πρὸς Γογθάριδα. B Οἱ δὲ βάρβαροι κατὰ Καρχηδόνος σπουδῇ πολλῇ ᾔεσαν. Καταλαβόντες δὲ τὸ Δέκιμον καὶ στρατοπεδευσάμενοι ἐν αὐτῷ τῇ ὑστεραίᾳ ἐπὶ Καρχηδόνος ἐχώρουν. Ὑπαντεύσαντες[51] δὲ τοῦ Ῥωμαίων στρατεύματος, ἀπροσδοκήτως αὐτοῖς συνέβαλον[52], καὶ πολλοὺς τῶν Μαυρουσίων ἔκτειναν, οὓς δὴ ὁ Γόγθαρις χαχίζων ἐπέσκωπτεν, ὡς θρασυνομένους[53], καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων πράγματα εἰς κίνδυνον φέρειν. Ὁ δὲ Ἀρεόβινδος πέμψας πρὸς Κουντζίναν, παρεκάλει προδότην αὐτὸν[54] γενέσθαι Μαυρουσίων· ὁ δὲ ὡμολόγησεν τοῦτο ποιεῖν. Ἄπιστον γὰρ τὸ τῶν Μαυρουσίων γένος πρός τε ἄλλους καὶ πρὸς ἅπαντας. Ταῦτα Ἀρεόβινδος τῷ Γόγθαρι ἐθάῤῥησεν. Ὁ δὲ παρῄνει τῷ Ἀρεοβίνδῳ τῷ Κουντζίνᾳ μὴ πιστεύειν. C Οὐλίσθεον δὲ ἀποστείλας, τῷ Ἀνταλᾷ ταῦτα ἐμήνυσεν. Γόγθαρις δὲ κτεῖναι τὸν Ἀρεόβινδον λάθρα διενοεῖτο, καὶ πείθει τοῦτον ἐξελθεῖν τῆς Καρχηδόνος, καὶ ἐν τῷ πολέμῳ εὑρεθῆναι. Ὁ δὲ Ἀρεόβινδος ἄπειρος τοῦ πολέμου ὢν, τὰ ὅπλα περιβαλέσθαι μὴ δυνάμενος, ἀνεβάλλετο. Καὶ οὕτως ὁ χρόνος προῆλθεν τῆς ἡμέρας· διὸ δὴ τὴν παράταξιν εἰς τὴν αὔριον ἀποθέμενος, ἡσύχασεν. Γόγθαρις δὲ αὐτὸν ἐξεπίτηδες τὴν μέλλησιν ποιεῖσθαι ὑποπτεύσας, ἅτε τῶν πραττομένων αἰσθόμενος, ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς κατ' αὐτοῦ ἐτυράννησεν. Ἀρεόβινδος δὲ κατὰ τάχος τὴν Καρχηδόνα καταλιπὼν, καὶ φυγῇ χρησάμενος, εἰς ναῦν τε εἰσελθὼν, ἐπὶ τὸ Βυζάντιον πορεύεσθαι ἤμελλεν, εἰ μὴ χειμὼν μεταξὺ ἐπιγενόμενος διεκώλυσεν. D Ἀποστείλας δὲ Ἀθανάσιον ἐν Καρχηδόνι, μετεπέμψατό τινας, ἐν οἷς καὶ Ἀρταβάνην, ὅστις πολλὰ παρῄνει τῷ Ἀρεοβίνδῳ, μήτε ἀναπεπτωκέναι μήτε δειλιαίνειν[55] καὶ δεδιέναι τὸν Γογθάριδα· ἀλλ' ἑαυτὸν ὁμοῦ σὺν πᾶσι τοῖς ἑαυτῷ ἑπομένοις[56] ἰέναι, πρίν τι περαιτέρω γενέσθαι κακόν[57]. Ὁ δὲ Γόγθαρις τὸν Ἀρεόβινδον εἰς τοὺς στρατιώτας διέβαλλεν, ὡς ἄνανδρόν τε καὶ δειλὸν καὶ τὰς ῥόγας τούτοις μὴ βούλεσθαι διδόναι. Ὁ δὲ Ἀρεόβινδος σὺν τῷ Ἀρταβάνῃ καὶ τοῖς ἑπομένοις κατὰ Γογθάριδος διῆλθεν[58].

A bane et Armeniis cum hostibus dimicaturum mittit. Gottharis ex famulitio coquum Maurusium genere ad Antalam et Barbaros destinat, qui referret, Gotthari in animo esse, suæ in Libyam potestatis collegam eum assumere. Antalas nuntium excepit lætus : **179** respondit autem, haud tuto coquimanibus hujusmodi negotium tractari. His acceptis Ulistheum e satellitum numero fidissimum ad Antalam Gottharis remittit, precibus hoc agens, ut Carthagini vicinior factus, Areobindum e medio tollere conaretur. Ulistheus subinde cum Antala latenter congressus una paciscitur, ut Antalas Byzacii principatu occupato, facultatum Areobindi mediam sumeret partem, ac insuper ex Romanis militibus mille quingentos secum haberet : Gottha- B ris autem, imperatoris assumptis insignibus, Carthagine solium imperii locaret. Pactis hujusmodi firmatis, ad Gottharim Ulistheus revertitur. Hinc Barbari accelerata expeditione, in Carthaginem irruunt : et primo quidem Decimum profecti, castra metati sunt, postridie ad ipsam Carthaginem applicant. A Romanorum autem exercitu obviam facto excepti, ad inexspectatum descendunt prælium, quo plurimi Maurusiorum cæsi. Romanos demum probris contumeliisque affectos, tanquam qui nimia freti audacia Romanam rem in discrimen adducerent, Gottharis male accepit. Cæterum Areobindus Cunzinam, ut Maurusios proderet, per nuntium hortatus est : is autem se facturum recepit. Maurusiorum quippe gens, non in omnes modo, C sed et in suos infidissima. Hæc Areobindus Gotthari fidenter aperuit. Ille ne Cunzinæ fidem daret, Areobindum precari : tum Ulistheo misso Antalæ cuncta significat. Gottharis Areobindo ex insidiis vitam eripere animo volvens, Carthagine exercitum educere suadet, et pugnam cum hostibus consere- re. Areobindus, ceu belli inexpertus, et armis ferendis non assuetus, consilium differt : ita diei tempus elabitur : quare pugna in sequentem diem retardata, intra muros se continuit. Gottharis Areobindum quasi, quæ instruerentur adversa, subodoratum, et idcirco moras ex animi proposito nectentem suspicatus, in manifestam adversus eum erumpit rebellionem. Quare Carthagine extemplo D relicta, fuga salutem sibi parat Areobindus, et conscensa navi, Byzantium, nisi tempore intercedente navigationem prohibuisset hiems, trajicere disposuit. Interim Athanasio Carthaginem misso, ex ea quosdam evocat amicos, in quibus Artabanes spectatissimus. Is Areobindum, ne animo concideret, aut timore consterneretur, vel Gottharim formidaret, sed potius ipse una cum cæteris, qui partes ejus tuebantur, contrarius iret, antequam malum latius serperet, hortabatur. Ex adverso

VARIÆ LECTIONES.

[46] Λιβύος vulg. [47] μὲν add. ex A. [48] Οὐλίθεον A. [49] τὸν Ἀνταλᾶν A e. [50] λάβῃ A, λάβοι vulg. [51] ὑπανήσαντες A. [52] συνέβαλον A, συνέβαλλον vulg. [53] θρασυνόμενοι A, θρασυνόμενος vulg. [54] αὐτὸν A, αὐτοῦ vulg. [55] δειλιαίνειν καὶ om. A. [56] ἑπομένοις A, ἑπόμενον vulg. [57] κακὸν A, κακῶν vulg. [58] διῆλθεν A, ἦλθεν vulg.

Gottharis Areobindum tanquam imbellem ac pusillanimem, quique stipendia solvere nollet, apud milites **180** traducebat. Areobindus autem cum Artabane cæterisque, qui eum secuti fuerant, contra Gottharim processit : et ad ipsa propugnacula, turres, urbisque portas acri pugna dimicatum est. Multi vero milites, eorum, quæ Gottharis moliebatur, nescii, arma adversus eum arripuerunt. Porro Areobindus ubi homines occisos vidit, hujusmodi spectaculis minime assuetus, cum timorem non amplius ferret, fugæ se committit, et in monasterium, quod Salomon ad mare exstruxerat murisque tanquam arcem firmissimam munierat, se cum uxore atque sorore contulit. Tum vero etiam fugit Artabanes. At Gottharis victoriam per summam vim adeptus, palatium occupavit. Tum urbis præsuli, ipsique Athanasio ad se accersitis denuntiavit, ut fide publica data Areobindum ad palatium ducerent, alioqui, si parere recuset, obsidionem minatur, nec ullam ei salutis spem aut fiduciam superesse. Areobindus igitur accepta ab episcopo Reparato fide, in Gottharis conspectum venit, procidensque ad ejus pedes jacuit, et Evangelia, in quibus juratus episcopus fidem ei dederat, pro supplice libello porrexit. Gottharis ipsum erigens nullum ei malum inferendum coram omnibus juravit : sed postera die ispum cum uxore et facultatibus Byzantium remittendum : quin etiam episcopo dimisso, Areobindum et Athanasium ad cœnam secum in palatio invitavit. Areobindum itaque honorificentissime accepit, et ut primus toris accumberet, rogavit : et bene cœnatum in ducis cubiculo dormire jussit : ubi Ulistheo et quibusdam aliis submissis ejulantem et querelas voces cum lacrymis emittentem interfecit. Athanasio certe senectutem reveritus pepercit. Sequenti luce caput interfecti misit ad Antalam : ex facultatibus autem ejus nullam ex inito pacto partem assignavit. Antalas de perpetratis adversus Areobindum et de Gottharis perjurio certior factus, ad imperatoris Justiniani partes transire decrevit. Artabanes autem, accepta Gottharis fide, in palatium se cum Armeniis transtulit, et tyranno operam locare pollicitus est, licet ei mortem latenter inferre machinaretur. Porro cum Gregorio nepote, et Artaserio satellite communicato consilio, dixit Gregorius : *Dignitatem Belisarii omnem soli tibi nunc vindicare comparatum, Artabanes, numerosum siquidem exercitum, ingentesque divitias, nobilesque viros comitantes, classemque, qualem adhuc nullus audiverat, ab imperatore sibi traditam accipiens, vix multo labore Libyam Romanis vectigalem reddidit. Nunc vero cum hæc provincia rebellans in pristinum* **181** *statum denuo reciderit, eam ad imperatoris obsequium reducere, resque omnes e ma-*

A Καὶ γίνεται μάχη ἔν τε ταῖς ἐπάλξεσι καὶ ταῖς λοιπαῖς πύλαις. Τῶν δὲ στρατιωτῶν οἱ πλεῖστοι οὐκ ἔγνωσαν τὰ ὑπὸ Γογθάριδος μελετηθέντα, καὶ συναγόμενοι κατ' αὐτοῦ ὡπλίζοντο. Ὁ δὲ Ἀρεόβινδος ἰδὼν ἀνθρώπους κτεινομένους, ἀήθης ὢν τοῦ τοιούτου θεάματος, τὴν δειλίαν οὐκ ἐνεγκὼν, ἔφυγεν, καὶ εἰς τὸ τῆς παραθαλασσίας μοναστήριον, ὅπερ Σολομὼν ἐδείματο καὶ περιετείχισεν, ὡς φρούριον ἀσφαλὲς, εἰς αὐτὸ κατέφυγεν σὺν τῇ γυναικὶ καὶ τῇ ἀδελφῇ. Τότε καὶ Ἀρταβάνης φυγῇ ἐχρήσατο. Γόγθαρις δὲ κατὰ κράτος νικήσας, τὸ παλάτιον ἔλαβεν. Μεταπεμψάμενος δὲ τὸν τῆς πόλεως ἀρχιερέα καὶ Ἀθανάσιον, τὰ πιστὰ τῷ Ἀρεοβίνδῳ ἐκέλευσε διδόναι, καὶ εἰς τὸ παλάτιον αὐτὸν ἀγαγεῖν, ἀπειλήσας πολιορκήσειν αὐτὸν ἀπειθήσαντα, καὶ μηκέτι αὐτῷ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τὰ πιστὰ δώσειν. B Ὁ δὲ παρὰ τοῦ ἐπισκόπου Ῥεπαράτου [59] τὰ πιστὰ λαβὼν, τῷ Γογθάριδι εἰς ὄψιν ἦλθεν, καὶ πρηνὴς πεσὼν ἔκειτο, τὴν ἱκετηρίαν αὐτῷ τὰ Εὐαγγέλια προτεινόμενος, ἐφ' ᾧ τὰ πιστὰ ὁ ἱερεὺς αὐτῷ δέδωκεν. Ὁ δὲ Γόγθαρις τοῦτον ἀνέστησεν, ὁμωμοκὼς αὐτῷ ἐπὶ πάντων μηδὲν αὐτῷ κακὸν ποιεῖν, ἀλλὰ τῇ ὑστεραίᾳ σὺν τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς χρήμασιν αὐτοῦ εἰς Βυζάντιον στέλλεσθαι. Τὸν δὲ ἱερέα ἀποπεμψάμενος Ἀρεόβινδον καὶ Ἀθανάσιον συνδειπνεῖν ἐν τῷ παλατίῳ ἔλαβεν. Ἐτίμησε [60] δὲ τὸν Ἀρεόβινδον, καὶ πρῶτον αὐτοῦ ἐπὶ τῆς στιβάδος κατέκλινεν. Δειπνήσαντα δὲ αὐτὸν ἐν κοιτῶνι καθεύδειν ἐκέλευσεν. Ἀποστείλας δὲ Οὐλίσθεον σὺν ἑτέροις τισὶ κωκύοντά [61] τε καὶ ὀλολυγμοῖς χρώμενον, τοῦτον C ἔκτεινεν. Ἀθανασίου [62] δὲ ἐφείσατο διὰ γῆρας. Τῇ δὲ ἐπαύριον τὴν τούτου κεφαλὴν τῷ Ἀνταλᾷ ἔπεμψεν, τὰ δὲ χρήματα κατασχὼν οὐδὲν τούτῳ κατὰ τὰς συνθήκας δέδωκεν. Ἀνταλᾶς δὲ μαθὼν τὰ εἰς Ἀρεόβινδον πεπραγμένα, καὶ τὰς τοῦ Γογθάριδος ἐπιορκίας λογισάμενος, Ἰουστινιανῷ τῷ βασιλεῖ προσχωρεῖν ἤθελεν. Ἀρταβάνης δὲ τὰ πιστὰ λαβὼν παρὰ τοῦ Γογθάριδος εἰς τὸ παλάτιον σὺν τοῖς Ἀρμενίοις ἀνέβη, καὶ τοῦ τυράννου ὑπηρέτης εἶναι ὡμολόγησεν. Λάθρα δὲ τοῦτον ἀνελεῖν ἐβουλεύετο. Γρηγορίῳ δὲ τῷ ἀνεψιῷ καὶ Ἀρτασηρίῳ [63] τῷ δορυφόρῳ θαῤῥήσας τὸ βούλευμα, ἔφη αὐτῷ Γρηγόριος· *Νῦν σοὶ, Ἀρταβάνη, πάρεστι μόνῳ τὸ Βελισαρίου ἀναδήσασθαι κλέος. Ὁ μὲν γὰρ στρατιάν τε [64] καὶ χρήματα μεγάλα παρὰ βασιλέως λαβὼν καὶ ἄρ-* D *χοντας συνεπομένους, καὶ στόλον οἷον οὐδέποτέ τις ἠκηκόει [65], πόνῳ πολλῷ τοῖς Ῥωμαίοις τὴν Λιβύην ὑπόφορον κατεστήσατο· νῦν δὲ, ὡς ἐξ ἀρχῆς πάλιν γέγονεν εἰς τὸ ἀρχαῖον Λιβύη ἀποστήσασα, ἐν σοὶ μόνῳ κεῖται ταύτην πάλιν τῷ βασιλεῖ προσενεγκεῖν, καὶ τὰ πράγματα διασώσασθαι. Λογίζου δὲ τὸ σοῦ γένος, ὅτι Ἀρσακίδης ἀνέκαθεν, καὶ ὅτι εὐγενὴς ὢν, ἀνδραγαθίζεσθαι ἀεὶ πρέπεις [66], καὶ πολλὰ ἔργα ὑπὲρ ἀρετῆς ἐπιδεικνύειν. Νέου γὰρ σοῦ [67] ὄντος, ἐν-*

VARIÆ LECTIONES.

[59] Ῥεπαράτου A b c, Ῥεπεάτου vulg. [60] ἐτίμησεν A, ἐπετίμησεν vulg. [61] κωκύοντά τε A, κοκκύοντά τε vulg. [62] Ἀθανασίου A, Ἀθανασίῳ vulg. [63] Ἀρατασιρίῳ A. [64] στρατιάν τε A, στρατείαν τε vulg. [65] ἠκηκόει A, ἀκηκόει vulg [66] πρέπει A b, fort. recte. [67] σοῦ add. ex A.

θυμήθητι ὡς[67] 'Ακάκιον τὸν 'Αρμένιον ἄρχοντα, καὶ Τζίζαν τὸν 'Ρωμαίων στρατηγὸν ἐν πολέμοις ἔκτεινας, Χοσρόῃ τε τῷ βασιλεῖ τῶν Περσῶν συνεστράτευες. Τοιοῦτος δὲ ὢν μὴ περιίδῃς τὴν[68] 'Ρωμαίων ἀρχὴν ὑπὸ κυνὸς μεθύοντος κατεχομένην. 'Εγὼ δέ σοι καὶ 'Αρτασήριος ὅσα εἰς δύναμιν ἐπιτάττοντι ὑπουργήσομεν. Γόγθαρις δὲ τὸν 'Αρταβάνην ἡγεῖσθαι τοῦ στρατοῦ, ἐπί τε 'Ανταλᾶν καὶ Μαυρουσίους τοὺς ἐν Βυζακίῳ ἐκέλευσε χωρεῖν. Συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ 'Ιωάννης ὁ τῶν στασιαστῶν ἄρχων, καὶ Οὐλίσθεος ὁ δορυφόρος· εἵποντο δὲ αὐτῷ καὶ Μαυρούσιοι, ὧν[69] Κουντζίνας ἦρχεν. Συμβαλὼν δὲ τῷ 'Ανταλᾷ καὶ τοῖς βαρβάροις, τούτους ἐτρέψατο[70]. 'Εθελοκακήσας δὲ 'Αρταβάνης ἐκ τοῦ αἰφνιδίου, στρέψας τὸ βάνδον εἰς τὸ στρατόπεδον ἤλαυνεν. Οὐλίσθεος δὲ κτεῖναι τοῦτον εἰς τὸ στρατόπεδον διενοεῖτο. 'Αρταβάνης δὲ ἔφασκεν δεῖσαι, Μὴ ἐξ 'Αδραμύτου τῆς πόλεως ἐξελθόντες οἱ βάρβαροι βοηθήσωσι τοῖς ἐναντίοις, καὶ ἀνήκεστα ἔργα εἰς ἡμᾶς πράξωσιν· ἀλλὰ Γογθάριδα σὺν παντὶ τῷ στρατῷ ἐληλυθέναι, καὶ οὕτως πάντας ἑλεῖν. Καὶ ἀναστρέψας εἰς Καρχηδόνα τῷ τυράννῳ ταῦτα ἀπήγγειλεν. 'Ο δὲ τύραννος τῷ Πασιφίλῳ βουλευσάμενος, ἅπαντα μὲν διενοήθη τὸν στρατὸν ἐξοπλίσαι, καὶ σὺν αὐτῷ στρατεύσασθαι, φύλακάς τε μόνους τῇ πόλει καταλιπεῖν. Καθ' ἑκάστην δὲ ἡμέραν πολλοὺς ἀνῄρει ὁ Γόγθαρις ἐξ ὑποψίας. 'Εξελθὼν δὲ τῆς Καρχηδόνος ἐν προαστείῳ, οὗ δὴ στιβάδες ἦσαν ἐκ παλαιοῦ τρεῖς ἐν αἷς[71] κατεκλίθη σὺν 'Αρταβάνῃ καὶ 'Αθανασίῳ καὶ Πέτρῳ τῷ δορυφόρῳ τοῦ Σολομῶνος. 'Αρταβάνης τοίνυν τὸν καιρὸν ἐπιτήδειον εἰς τὸν τοῦ τυράννου φόνον οἰόμενος, Γρηγορίῳ τε καὶ 'Αρτασηρίῳ καὶ δορυφόροις πιστοῖς τισι[72] τὸ πρᾶγμα ἐθάῤῥησεν· καὶ τοὺς μὲν δορυφόρους σὺν τοῖς ξίφεσιν ἔνδον ἐκέλευσεν γενέσθαι. 'Αρχόντων γὰρ ἐσθιομένων ὄπισθεν ἑστάναι δορυφόρους νόμος ἦν. 'Εγχειρεῖν δὲ ἄφνω τὸ πρᾶγμα ἐκέλευσεν, ἡνίκα αὐτὸς τὸν καιρὸν αὐτοῖς διὰ νεύματος ποιήσοι, τὸν 'Αρτασήριον κελεύσας πρῶτον τοῦ ἔργου ἔχεσθαι. Τῷ δὲ Γρηγορίῳ ἐπέταττεν τῶν 'Αρμενίων πολλοὺς τοὺς εὐτολμοτάτους ἀπολεξάμενον εἰς τὸ παλάτιον παρεῖναι τὰ ξίφη μόνα ἐπιφερομένους, καὶ αὐτοῖς τὰ βουλεύματα[73] μηδενὶ ἐξειπεῖν. Προϊόντος δὲ τοῦ πότου, καὶ τοῦ Γογθάριδος καταβεβρεγμένου τῷ οἴνῳ, 'Αρτασήριος σπασάμενος τὸ ξίφος κατὰ τοῦ τυράννου ἐχώρει. Εἷς δὲ τῶν οἰκετῶν ἰδὼν τὸ ξίφος γυμνὸν, ἀνέκραγε· *Τί τοῦτο, ὦ βέλτιστε;* λέγων. 'Ο Γόγθαρις στρέψας τὸ πρόσωπον εἰς αὐτὸν ἔβλεπεν. 'Αρτασήριος δὲ αὐτὸν τῷ ξίφει ἔπαισεν[74], καὶ τὴν δεξιὰν χεῖρα αὐτοῦ ἀφεῖλεν. 'Αναπηδήσαντα δὲ τοῦτον 'Αρταβάνης μάχαιραν σπασάμενος ἐν τῇ τοῦ τυράννου πλευρᾷ ταύτην ἔπηξεν ἄχρι τῆς λαβῆς, καὶ τοῦτον ἄφνω[75] ἀνεῖλεν[76]. Τότε 'Αρταβάνης τὸν

A *nifesto discrimine servare, in te situm est. Genus tuum mente reputa: ut ex Arsacidum antiqua prosapia natus præ te sanguinis fers nobilitatem, et fortiter ubique te gerere, et virtutis præclara facinora passim prodere te decet, Memorare juvenilibus annis Acacium Armeniæ magistratum, et Tzitzam Romanorum ducem consertis in bello manibus te sustulisse, et sub Chosroe Persarum rege te subinde militasse. Talis igitur cum sis, Romanorum imperium ab ebrioso cane occupari, ne diutius patiaris. Quæ in nostra sunt potestate, si jusseris, ego et Artaserius exhibebimus.* Gottharis autem Artabanem exercitui præfecit, et in Antalam reliquosque Maurusios Byzacium detinentes proficisci imperat. Joannes quoque rebellionis auctor et princeps, necnon Ulis-
B theus satelles comitabantur. Secuti sunt pariter Maurusii, quorum dux Cunzinas. Cum Antala itaque et Barbaris conserta pugna, Barbari vertuntur in fugam. Artabanes repentina ignavia motus, versis retro bandis, in castra remeavit. Ulistheus vero eum in castris interficere meditabatur. At ne Barbari urbe Adramyto egressi hosti suppetias ferrent, suosque irreparabili malo multarent, Artabanes se timuisse aiebat: Proinde necessum fuisse, ut ipse Gottharis cum universo exercitu adveniret, atque ita demum inimicos penitus deletum iri. Et Carthaginem reversus isthæc omnia tyranno renuntiavit. Qui consulto super his omnibus Pasiphilo, universum quidem exercitum instruere, et cum eo in
C pugnam progredi, solos vero custodes Carthagine relinquere decrevit. Singulis autem diebus plures haud alia quam suspicionis causa morti tradebat Gottharis: qui demum Carthagine egressus, in suburbium, ubi triclinium, sive tres tori jam olim strati fuerant, in eis cum Artabane Athanasio et Petro Salomonis satellite recubuit. Artabanes igitur tempus ad conficiendam tyranni cædem opportunum ratus, Gregorio et Artaserio, ac satellitibus quibusdam consilium suum patefecit: ac satellites quidem cum gladiis intus adesse jussit (ducibus enim in mensa accumbentibus satellites pone astare mos erat) et derepente rem tum demum aggredi, cum ipse tempus adesse innuisset; Artaserium autem primum operi manum admovere mandavit. Ad hæc
D Gregorio præcepit, ut delectos Armeniorum audacissimos gladiis solis accinctos ad palatium deduceret, nulli tamen ex illis propositum aperiret. Ergo compotationibus longius procedentibus, ipsoque Gotthari **182** vino jam probe madido, Artaserius nudato ense in tyrannum irruit. Ex famulis autem quidam ubi ensem educi conspexit, simul exclamavit: *Quid hcc, o bone?* dicens. Gottharis interim verso ad eum vultu respiciebat: una vero gladio

VARIÆ LECTIONES.

[67*] ὡς A, ὅσα vulg. [68] τὴν 'P. A, τῶν 'P. vulg. [69] ὧν] οὓς A f. [70] ἐτρέψατο A, ἔτρεψεν vulg. [71] ἐν αἷς A, ἐν οἷς vulg. [72] τισὶ] τρισὶ A. [73] τὸ μὲν βούλευμα A. [74] ἔπεσεν e f. [75] ἄφνω A, ἄμφω vulg. [76] ἀνεῖλεν a, ἀνεῖλον vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(61) Sic Procopius et Pal. cod.

A percussit Artaserius, et ejus manum dexteram amputavit. Exsilit extemplo Gottharis, et pariter Artabanes : hic vero nudatum ensem in tyranni latus impulsum ad capulum usque infixit : atque ita simul ambo sustulerunt. Mox Athanasium, ut prius sub Areobindo egerat, facultatum in palatio repositarum curam gerere jubet Artabanes. Nuntiata porro Gottharis morte, Justinianum imperatorem victorem et triumphatorem custodes proclamarunt. Irruentes subinde in seditiosorum domos, qui in imperatoris partes inclinabant, eos occiderunt. Joannes autem cum Vandalis in templum se recepit, quos data fide eductos Artabanes misit Byzantium. Tyranni cædes ab excitata ejus tyrannide post sex et triginta dies decimo nono Justiniani anno contigit. B Ex facinore vero tam præclaro magnum apud homines omnes nomen Artabanes sibi promeruit. Et quidem Periecta Areobindi conjux ampla munerum liberalitate eum prosecuta est : quem imperator universæ Libyæ ducem instituit. Haud multo tamen post intervallo eo munere se abdicans ad imperatorem Byzantium perrexit. Imperator vero Joannem Pappi fratrem Libyæ ducem declaravit. Joannes ubi in Libyam advenit, adversus Antalam et Maurusios Byzacium occupantes arma movit, iisdemque profligatis victoriam retulit, hostium plurimos tradidit neci, signaque Salomoni a Barbaris sublata eis ipse eripuit, et Byzantium ad imperatorem misit. Præterea Barbarorum reliquos e Romanis finibus expulit. C Postremo tandem tempore Leuasthorum ingens exercitus ex Tripolitanis agris prorumpens Antalæ adjunctus est : in quem cum adversam aciem opposuisset Joannes, evasit inferior, multisque suorum desideratis repetiit Carthaginem. Elati victoria Barbari Carthaginem usque vicis et oppidis ejus passim direptis sese effuderunt. Excitatis demum militum suorum animis, et cum Maurusiis aliis, tum qui sub Cunzina promerebantur, in auxilium accitis, acre bellum in eos movit, fugavit, et longius diutiusque fugientes insecutus, magnam eorum edidit stragem. Reliqui vero in extremis Libyæ finibus palantes se receperunt. Hoc pacto tandem res Libycæ tranquillam pacem consecutæ sunt.

Ἀθανάσιον ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἐν τῷ παλατίῳ χρημάτων, καθὼς ἐπὶ Ἀρεοβίνδου, ἐκέλευσεν. Ἐπεὶ δὲ οἱ φύλακες τὴν τοῦ Γογθάριδος τελευτὴν ἔμαθον, Ἰουστινιανὸν ἀνεβόων καλλίνικον (62) βασιλέα. Ἐντεῦθεν οἱ τῷ βασιλεῖ εὐνοηκότες, εἰσπηδήσαντες εἰς τὰς τῶν στασιαστῶν οἰκίας, τούτους ἔκτειναν. Ἰωάννης δὲ σὺν τοῖς Οὐανδήλοις εἰς τὸ ἱερὸν καταφεύγει, οὓς Ἀρταβάνης τὰ πιστὰ δοὺς καὶ ἐξαγαγὼν, εἰς Βυζάντιον ἀπέστειλεν. Γέγονε δὲ ὁ τοῦ τυράννου φόνος μετὰ τριάκοντα ἓξ ἡμέρας τῆς τούτου τυραννίδος, ἐννεακαιδέκατον ἔτος Ἰουστινιανοῦ ὑπάρχον. Ἀρταβάνης δὲ ἐκ τούτου κλέος μέγα περιεβάλετο [77] εἰς πάντας ἀνθρώπους. Περίεκτα (63) δὲ ἡ Ἀρεοβίνδου γυνὴ μεγάλα δῶρα τῷ Ἀρταβάνῃ ἐδωρήσατο. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῦτον στρατηγὸν Λιβύης ἐποίησεν ἁπάσης. Ὁ δὲ Ἀρταβάνης μετ' οὐ [78] πολὺ παραιτησάμενος πρὸς βασιλέα εἰς Βυζάντιον ἦλθεν, καὶ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννην τὸν Πάππου ἀδελφὸν στρατηγὸν Λιβύης κατέστησεν. Ὁ δὲ Ἰωάννης τὴν Λιβύην καταλαβὼν, κατὰ Ἀνταλᾶ καὶ Μαυρουσίων τῶν ἐν Βυζακίῳ ἐπεστράτευσεν, καὶ τούτους πολεμήσας νίκην ἤρατο, καὶ πολεμίους πολλοὺς ἔκτεινεν, καὶ τὰ σημεῖα, ἅπερ Σολομῶνος οἱ βάρβαροι ἔλαβον, ἀφελόμενος ἐξ αὐτῶν, τῷ βασιλεῖ εἰς Βυζάντιον ἔπεμψεν. Τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν βαρβάρων ἐδίωξεν τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς. Χρόνῳ δὲ ὑστέρῳ οἱ Λευάσθαι [79] (64) στρατῷ μεγάλῳ ἐκ τῶν ἐπὶ Τριπόλεως χωρίων εἰς Βυζάκιον ἀφικόμενοι τῷ Ἀνταλᾷ ἡνώθησαν, οἷς [80] Ἰωάννης ἀπαντήσας ἡττήθη, καὶ πολλοὺς ἀποβαλὼν εἰς Καρχηδόνα ἐπανῆκεν. Οἱ δὲ βάρβαροι μέχρι Καρχηδόνος κατελθόντες, τὰ ἐκείνης χωρία ἐληΐσαντο. Ὕστερον δὲ Ἰωάννης τῶν στρατιωτῶν τὴν προθυμίαν διήγειρεν [81], καὶ Μαυρουσίους τε καὶ ἄλλους, καὶ τοὺς ὄντας [82] σὺν τῷ Κουντζίνᾳ εἰς συμμαχίαν λαβὼν, καὶ τούτους πολεμήσας, ἔτρεψεν [83], καὶ δίωξιν μεγάλην ποιησάμενος πολὺ πλῆθος ἀνεῖλεν [84]. Οἱ δὲ λοιποὶ εἰς τὰς ἐσχατιὰς τῆς Λιβύης ἔφυγον, καὶ οὕτως τὰ πράγματα ἐν Λιβύῃ εἰρήνης βαθείας ἔτυχον.

183 A. C. 527.—*Hierosolymorum episcopi Joannis annus primus.*

D Hoc anno rex Iberorum Zamanarsus ad piissimum imperatorem Justinianum cum uxore et aulicis cunctis Cpolim accessit, in Romanorum societatem et fidam amicitiam admitti deprecatus. Imperator probato ejus proposito, ipsum et aulicos dignis honoribus excepit : similiter Augusta varium mundum et ex gem-

A. M. 6027. — *Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Ἰωάννου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ὁ τῶν Ἰβήρων βασιλεὺς (65) Ζαμαναρσὸς [85] ἦλθεν [86] ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸς τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα Ἰουστινιανὸν μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν συγκλητικῶν αὐτοῦ, παρακαλῶν αὐτὸν τοῦ εἶναι αὐτὸν σύμμαχον Ῥωμαίοις [87] καὶ φίλον γνήσιον. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν τοιαύτην προαίρεσιν

VARIÆ LECTIONES.

[77] περιεβάλετο A, περιεβάλλετο vulg. [78] μετ' οὐ A, μεθ' οὗ vulg. [79] Λευαθαὶ A f. [80] οἷς A, ὁ δὲ vulg. [81] διεγείρας A. [82] τοὺς ὄντας] τοσούτους A e. [83] ἔτρεψεν A, ἔστρεψεν vulg. [84] καὶ δίωξιν — — ἀνεῖλεν om. A. [85] Ζαμαναρζὸς A f. [86] ἀνῆλθεν a. [87] Ῥωμαίοις A e, Ῥωμαίων vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(62) Procopius ad lib. II calcem : *Omnes Justiniani partes assumentes, Callinicum (nam sic in bello vocabatur) clamabant.*

(63) Idem, *Prinecte.* Alia lectio, *Preicta.*

(64) Leucathæ Maurusii.

(65) Iberos, Colchos vocat Procopius lib. II *De bello Persico*, et cum Romanis fœdus eis initum memorat.

A ἀποδεξάμενος [88], πολλὰ αὐτὸν ἐφιλοτιμήσατο καὶ τοὺς αὐτοῦ συγκλητικούς· ὁμοίως δὲ ἡ Αὐγούστα τῇ αὐτοῦ [89] γυναικὶ κόσμια παντοῖα διὰ μαργαριτῶν ἐχαρίσατο. Καὶ ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ εἰς τὴν ἰδίαν βασιλείαν.

mis ornatum ejus uxori largita est : atque ita demum imperator ipsos in regnum proprium remisit.

A. M. 6028. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Ἀγαπητοῦ ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἔπαθεν ὑπὸ θεομηνίας Πομπηϊούπολις τῆς Μυσίας. Ἐσχίσθη γὰρ ἡ γῆ ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ, καὶ ἐχαώθη τὸ ἥμισυ τῆς πόλεως μετὰ τῶν οἰκητόρων. Καὶ ἦσαν ὑπὸ τὴν γῆν, καὶ φωναὶ αὐτῶν ἠκούοντο βοώντων [90] ἐλεηθῆναι. Καὶ πολλὰ ἐδωρήσατο ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸ ἐκχοηθῆναι [91] καὶ βοηθηθῆναι αὐτούς, καὶ τοὺς ζητήσαντας [92] ἐφιλοτιμήσατο.

A. C. 528. — *Romæ episcopi Agapeti annus primus*

Hoc anno Mysiæ civitate Pompeiopolis plaga cœlesti percussa ingens damnum passa est. Scissa enim magna concussione terra, civitatis pars media ipsis cum civibus absorpta est : erantque illi miserum in modum ruderibus obruti, et ut alii misererentur, lugubri voce implorare audiebantur. Effodiendis autem et eruendis illis multa contulit imperator, et qui eos per ruinas et rudera inquirerent B maximis donis excepit.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει παρέδωκεν Ἰουστινιανὸς τοῦ ψάλλεσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τό· Ὁ μονογενὴς (66) Υἱὸς καὶ Λόγος Θεοῦ. Ἐποίησε δὲ καὶ τὸ ὡρολόγιον τοῦ Μιλίου [93] (67).

Hoc etiam anno Justinianus modulum hunc, Unigenitus Filius et Dei Verbum, a se compositum Ecclesiis decantandum tradidit. In Milio quoque horologium posuit.

A. M. 6029. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Ἀνθίμου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἐπιφανίου ἐπισκόπου τελευτήσαντος (68) μηνὶ Ἰουνίῳ ε', ἰνδικτιῶνος ιε', ἐπισκοπήσαντος [94] ἔτη ις', καὶ μῆνας γ', Ἄνθιμος αἱρετικὸς ἐπίσκοπος Τραπεζουντίων μετετέθη ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἀγαπητὸς δὲ ὁ ἐπίσκοπος Ῥώμης ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἀνελθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδον ἐκρότησεν (69) κατὰ τοῦ δυσσεβοῦς Σευήρου καὶ Ἰουλιανοῦ Ἀλικαρνασέως καὶ τῶν λοιπῶν Θεοπασχιτῶν· ἐν οἷς καὶ Ἄνθιμος ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ὁμόφρων αὐτοῖς [95] καθαιρεθεὶς, ἐξεβλήθη [96] ἐπισκοπήσας μῆνας ι', καὶ ἐχειροτονήθη ἀντ' αὐτοῦ Μηνᾶς πρεσβύτερος καὶ ξενοδόχος τῶν Σαμψῶν [97] ὑπὸ Ἀγαπητοῦ τοῦ πάππα Ῥώμης. Ἀγαπητὸς δὲ ὁ ἐπίσκοπος Ῥώμης [98] ἐν Βυζαντίῳ

A. C. 529. — *Cpoleos episcopi Anthimi annus unicus.*

Hoc anno Epiphanio præsule mensis junii die quinto, indictione decima quinta, post episcopatus annos sexdecim et menses tres vivis erepto, hæreticus Anthimus Trapezuntinus episcopus in sedem Cpoleos translatus est. Romanus autem pontifex Agapetus Cpolim hoc anno profectus, adversus impium Severum, et **184** Halicarnassi antistitem Julianum, et reliquos alios Theopaschitas C concilium convocavit : ex his Anthimus Cpoleos episcopus tanquam eorum sententiæ particeps, cum sedem mensibus decem tenuisset, munere abdicatus et depulsus est. Menas vero presbyter et hospitii, cui Sampson nomen, præpositus a Romano pontifice Agapeto in ejus locum ordinatus.

VARIÆ LECTIONES.

[88] δεξάμενος a. [89] αὐτοῦ A, ἑαυτοῦ vulg. [90] βοώντων add. ex A. [91] ἐκχοηθῆναι A, ἐκχωηθῆναι vulg. [92] ζήσαντας A. [93] magna h. l. lacuna intercedit in optimo codice A, cujus auctoritate destituti sumus usque ad p. 197. ed. Par. B. l. 4. ἐργαζομένων. [94] ἐπισκοπήσας e. [95] αὐτοῖς e, αὐτῶν vulg. [96] τῆς βασιλίδος post ἐξεβλήθη add. a. [97] Σαμψὼν b, Σαμψῶ vulg. [98] Ἀγαπητὸς —— Ῥώμης om. f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(66) Missæ sacrificio ineunte a cleri cœtu hymnus iste etiamnum hodie in Ecclesia Orientali canitur : Ὁ μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀθάνατος ὑπάρχων, καὶ καταδεξάμενος διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθῆναι ἐκ τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, ἀτρέπτως ἐνανθρωπήσας, καὶ σταυρωθεὶς Θεὸς ἡμῶν, θάνατον θανάτῳ πατήσας, εἷς τῆς ἁγίας Τριάδος, συνδοξαζόμενος τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· *Unigenitus Filius, et Verbum Dei immortale exsistens, qui ex sancta Deipara, et semper Virgine Maria, propter salutem nostram incarnari tulit, homo nulla sui mutatione accedente factus, et Deus noster cruci affixus, morte mortem conculcans, unus ex sanctæ Trinitatis personis, qui cum Patre, et Spiritu sancto glorificatur, nunc et semper, et in sæcula sæculorum.* Edendi istius hymni causam, editique communem in Ecclesia acceptationem enarrat Baronius ad annum Christi 520, num. 37, et ad annum 534, num. 22 et seqq.

(67) In Augustæo foro ad S. Sophiæ latus Mi-D lium, sive Milliarium exstitit : de quo copiose Suidas, et Petrus Gyllius, *CP. topograph.* lib. II, cap. 23, et *Orig. CP.*

(68) Anno Justiniani nono Epiphanium CP. episcopum letho succubuisse Baronius ad an. C. 535, num. 59, asserens ex eo arguitur : quod Joannes Cappadox, qui ex Nicephori Chronico, et ipsius Baronii assensu, annos duos thronum, quem cum Justino auspicatus est, tenuit : successor autem Epiphanius annos 16 et menses 3 gessit pontificatum. Justinus porro cum annos 9 regnaverit, reliquum Justiniani decimo Epiphanium mortem oppetiisse : ex quo additamenti ad Marcellinum Epiphanii decessum in annum Justiniani 8 revocantis error alter haud dubie pinguior convincitur.

(69) Synodum quintam sub Agapeto coactam ipsius verba testantur : et in eadem tempus, indictio nimirum 14. quæ Belisarii consulatum excepit, observatur. Quocirca ut eam auctor in decimam quintam rejiciat, non video. Acta synodi lustranda.

Romanus ille pontifex Agapetus Byzantii moram agens in Domino quievit, et in demortui vicem consecratus est Sylvester qui anno uno vixit.

A. C. 530.—*Romæ Sylvestri episcopi annus unicus.*

Cpoleos Menæ episcopi annus primus.

Alexandriæ Gaenæ episcopi annus primus.

Hoc anno mensis Decembris die vigesimo septimo, indictione prima, priora Magnæ ecclesiæ peracta sunt encænia. Processit vero supplicantis populi cœtus e Sanctæ Anastasiæ templo, patriarcha Mena in imperatoris curru sedente, et ipso imperatore inter plebem procedente. Ab incensæ igitur sanctissimæ Ecclesiæ die ad ejus dedicationem anni quinque, menses undecim, et dies decem intercesserunt.

A. C. 531.—*Romæ episcopi Vigilii annus primus.*

Alexandriæ episcopi Theodosii annus primus.

Hoc anno Bulgari reges duo cum Bulgarorum innumera multitudine et drungo in Scythiam et Mysiam, militiæ magistrum in Mysia Justino, et in Scythia Baudario agente, arma moverunt. Isti Bulgaris in adversum progressi, commiserunt prælium, in quo Justinus militiæ magister cecidit, in cujus locum Constantinus Florentii Filius suffectus est: et ad partes usque Thraciæ irruperunt Bulgari. In eos autem Acum patria Hunnus, quem e sacro fonte suscepit imperator, per Illyricum militiæ magister, expeditionem suscepit: igitur Romani Bulgaros undique suis copiis interclusos ferro cædentes, innumeram ex eis multitudinem prostraverunt, prædam omnem abegerunt, sublatisque regibus eorum duobus præclaram sua virtute tulerunt victoriam. E pugna revertentibus ac lætis alii Bulgari occurrerunt **185** et Constantinum, Acum et Godillam fugientes soco velut reste interceperunt. Godillas quidem soco gladii opera rescisso, effugit: Constantinus autem una cum Acum vivus comprehensus est. Constantinus certe nummorum mille pretio redemptus Cpolim rediit: Acum vero retento cum cæteris captivis, ad proprios lares remeaverunt.

Hoc eodem anno Persarum rex Chosroes magnam Antiochiam, quæ est in Syria, cepit: et

A ὧν ἐκοιμήθη, καὶ ἐχειροτονήθη ἀντ' αὐτοῦ Σίλβεστρος ζήσας ἔτος ἕν.

A. M. 6030. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Σιλβέστρου ἔτος ἕν.*

Κωνσταντινουπόλεως Μηνᾶ ἔτος α'.

Ἀλεξανδρείας Γαϊνᾶ ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Δεκεμβρίῳ (70) κζ' [**], ἰνδικτιῶνος πρώτης γέγονε τὰ πρότερα ἐγκαίνια τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας· καὶ ἐξῆλθεν ἡ λιτὴ ἀπὸ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, καθημένου Μηνᾶ τοῦ πατριάρχου ἐν τῷ βασιλικῷ ὀχήματι, καὶ τοῦ βασιλέως συλλιτανεύοντος τῷ λαῷ. Γίνονται οὖν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς καύσεως τῆς ἁγιωτάτης Μεγάλης ἐκκλησίας μέχρι τῶν ἐγκαινίων ἔτη πέντε, μῆνες ια', καὶ ἡμέραι ι'.

B

A. M. 6031.— *Ῥώμης ἐπισκόπου Βιγιλίου ἔτος α'.*

Ἀλεξανδρείας Θεοδοσίου ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐκίνησαν οἱ Βούλγαροι [1], δύο ῥῆγες (71) μετὰ πλήθους Βουλγάρων καὶ δρούγγου, εἰς τὴν Λυσίαν καὶ Μυσίαν, στρατηλάτου ὄντος τῆς Μυσίας Ἰουστίνου καὶ τῆς Σκυθίας Βαουδαρίου. Οἵτινες ἐξελθόντες κατὰ τῶν Βουλγάρων, συνέβαλον πόλεμον, καὶ ἐσφάγη Ἰουστῖνος ὁ στρατηλάτης ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ ἐγένετο ἀντ' αὐτοῦ ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Φλωρεντίου· καὶ ἦλθον οἱ Βούλγαροι ἕως τῶν μερῶν τῆς Θρᾴκης. Καὶ ἐξῆλθεν κατ' αὐτῶν ὁ στρατηλάτης Ἰλλυρικοῦ Ἀκοὺμ, ὁ Οὖννος, ὃν ἐδέξατο ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος [2]· καὶ μέσον

C λαβόντες [3] τοὺς Βουλγάρους ἔκοψαν αὐτούς. Καὶ ἀπέκτειναν πλήθη πολλά. Καὶ ἐξετίναξαν πᾶσαν τὴν πραῖδαν, καὶ ἐνίκησαν κατὰ κράτος, φονεύσαντες καὶ τοὺς δύο ῥῆγας αὐτῶν. Καὶ ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς μετὰ χαρᾶς ὑπήντησαν αὐτοὺς ἄλλοι Βούλγαροι (72), καὶ ἐσώκισαν [4] αὐτοὺς φεύγοντας, Κωνσταντῖνον καὶ τὸν Ἀκοὺμ καὶ Γοδίλλαν [5]. Καὶ ὁ μὲν Γοδίλλας μετὰ τοῦ παραμηρίου [6] αὐτοῦ κόψας τὸν σωκὸν (73), ἐξήλασεν. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος σὺν τῷ Ἀκοὺμ συνελήφθησαν ζῶντες. Καὶ τὸν μὲν Κωνσταντῖνον ἐξέδωκαν [7] λαβόντες χίλια νομίσματα, καὶ ἦλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τὸν δὲ Ἀκοὺμ ἐκράτησαν εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα μετὰ καὶ ἄλλων αἰχμαλώτων.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει παρέλαβεν ὁ Χοσρόης βασι-

D λεὺς (74) Περσῶν Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας τὴν με-

VARIÆ LECTIONES.

[**] κζ'] ιζ' b f. [1] Βούλγαροι alii codd., Βουλγάρεις vulg. [2] φωτίσματος a. [3] λαβόντες] βαλόντες vulg. [4] ἐσώκησαν a. [5] Γόδηλαν a, Γώδηλαν f. [6] παραμερίου vulg. [7] ἐξέδωκαν] δέδωκαν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(70) In annum Justiniani 10 et indictionem 15 reponit hæc Marcellini additamentum: at cum auctor a Septembri auspicetur, annum et indictionem alteram adjecit.

(71) Miscella, *Vulger et Drongo*, inepte.

(72) Omissum, καὶ ὡς ἀποκόπους ὄντες οἱ στρατηλάται, δέδωκαν αὐτοῖς τὰ νῶτα, καὶ κατεδίωξαν αὐτοῖς οἱ Βουλγάρεις. Reg., Barb., etc. *Duces tanquam fessi a labore eis terga verterunt, illosque Bulgari insecuti sunt;* in qua fuga in hujusmodi paratos socos inciderunt. Videntur illi pedicæ genus, ac laquei. Nostra Prædicatorum instituta d. 1, c. 10, socos permittunt; quid tamen soci illi sint nos latet modo. Combefis.

(73) Interpretor, *restem*, aut *vinculum*, quo fugiens hostis apprehenditur. Σωκέω vero, vel σωκίζω, *hostem reti involvere.*

(74) Antiochiæ et Apameæ direptionem a Procopio lib. II *De bello* copiose descriptam paucis Theophanes contraxit. Marcellini additamentum, et Evagrius ante pestem annis 2 accidisse narrat lib. IV, cap. 38, de qua inferius.

γάλην, καὶ εἰσῆλθεν ἐν Ἀπαμείᾳ καὶ ἑτέραις πόλεσιν.

A. M. 6032. — Τούτῳ τῷ ἔτει προσεῤῥύη Ῥωμαίοις Μοῦνδος (75), ἐκ τοῦ γένους τῶν Γηγέδων [8] καταγόμενος, υἱὸς Γιέσμου, ὅστις μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἦλθεν πρὸς Ῥῆγαν [9] τὸν θεῖον αὐτοῦ ἀπὸ μητρὸς, ῥῆγα ὄντα τοῦ Σερμίου, καὶ γνοὺς τοῦτο ὁ ῥὴξ Ῥώμης, ὁ Θευδέριχος, πέμψας πρὸς αὐτὸν, καὶ πεισθεὶς ἀπῆλθεν πρὸς αὐτὸν, καὶ ἦν μετ' αὐτοῦ συμμαχῶν αὐτῷ. Μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν Θευδερίχου, ἦλθεν ἐπὶ τὸν Δανούβιον ποταμὸν, καὶ ᾐτήσατο τὸν βασιλέα Ἰουστινιανὸν εἶναι ὑπὸ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. Καὶ ἦλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ πολλὰ αὐτὸν φιλοτιμησάμενος ὁ βασιλεὺς καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἀπέλυσεν αὐτοὺς, ποιήσας αὐτὸν στρατηλάτην τοῦ Ἰλλυρικοῦ. Καὶ ἐν τῷ παραγενέσθαι B αὐτὸν [10] εἰς τὸ Ἰλλυρικὸν (76), ἐξῆλθον οἱ Βούλγαροι πλῆθος πολὺ, καὶ ὁρμήσας κατ' αὐτῶν πάντας ἀνήλωσεν. Καὶ ἀπέστειλεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν ἡγουμένων αὐτῶν μετὰ; καὶ ἄλλων πολλῶν [11], καὶ ἐπόμπευσαν αὐτοὺς ἐν τῷ ἱππικῷ. Καὶ ἐγένετο εἰρήνη βαθεῖα ἐν τῇ Θρᾴκῃ, μηκέτι τολμώντων τῶν Οὕννων περᾶσαι τὸν Δάνουβιν. Τοὺς δὲ αἰχμαλώτους τῶν Βουλγάρων ἔπεμψεν ὁ βασιλεὺς εἰς Ἀρμενίαν καὶ εἰς Λαζικήν. Καὶ κατετάγησαν ἐν τοῖς νουμερίοις [12] ἀριθμοῖς.

A. M. 6033. — *Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Παύλου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει τῷ ιδ' Ἰουστινιανοῦ (77) Χοσρόης ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς τετάρτην εἰσβολὴν εἰς τὴν C Ῥωμαίων γῆν ἐποιήσατο. Ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν τῶν Κωμαγηνῶν χώραν, κατὰ Παλαιστίνης καὶ Ἱεροσολύμων διενοεῖτο χωρεῖν, ὅπως τὰ ἐν Ἱεροσολύμοις κειμήλια ληΐσηται [13]. Χώραν γὰρ ταύτην ἀγαθὴν καὶ πολύχρυσον [14] οἰκητόρων ἤκουσεν εἶναι. Ῥωμαῖοι δὲ τούτοις ὑπαντιάζειν τρόπῳ οὐδενὶ διενοοῦντο, τὰ δὲ ὀχυρώματα καταλαβόντες, ὡς ἕκαστος ἠδύνατο, ταῦτα διαφυλάττειν καὶ αὐτοὶ σώζεσθαι ἐβούλοντο. Γνοὺς δὲ ταῦτα Ἰουστινιανὸς, Βελισάριον αὖθις ἐκ τῶν

A Apameam aliasque civitates, armorum vi sibi subactas, victor ingressus est.

A. C. 532. — Hoc anno Mundus e Gepidibus suum genus trahens, Giesmi filius, qui post patris obitum ad Regam avunculum ex matre Sirmii regem accessit, in Romanorum partes transiit. Eo cognito Romæ rex Theuderichus legatos ad eum misit; quorum verbis ille suasus, ad Theuderichum profectus, cum eo moratus est, armorum ejus socius factus. Theudericho fatis functo ad Danubium flumen venit, et ab imperatore Justiniano imperii subditum se deinceps haberi postulavit. Quin etiam Cpolim accessit, quem imperator una cum filio maximis muneribus donatum et Illyrici magistrum militiæ renuntiatum a se B dimisit. Illyricum versus iter agenti, et jam proximo Bulgarorum manus innumera præclusit iter: ipse nihilominus viam ferro aperuit, et irruens in adversos delevit omnes. Selectos vero ex captivis duces cum aliis pluribus Cpolim misit, quos publicis affectos ludibriis per circum traduxerunt. Exinde profunda pax per Thraciam acta, Hunnis Danubium trajicere nusquam amplius ausis. Porro Bulgarorum captivos in Armeniam et Lazicen misit imperator, et in militares numeros retulit.

A. C. 533. — *Alexandriæ episcopi Pauli annus primus.*

Hoc anno, qui Justiniani decimus quartus, Persarum rex Chosroes quartam irruptionem in C Romanorum ditionem fecit: jamque in Comagenarum provinciam **186** delatus Palæstinam, et ipsam Hierosolymam, dona in ipsa reposita deprædaturus, aggredi meditabatur. Eam quippe regionem fertilissimam, et ejus incolas auro pecuniisque felices audierat. Romani vero impendenti ruinæ in adversum ire negligebant. Etenim munita quæque loca occupantes, ea pro viribus singuli defendere, et in eis quærere salutem. Eo nuntio

VARIÆ LECTIONES.

[8] fort. Γηπιδῶν s. Γηπαίδων. [9] Ῥῆγαν, vulgo ῥῆγαν, sed haud dubie nomen proprium est. [10] ἐκ τοῦ Ἰλλυρικοῦ a. [11] πολλῶν add. ex a. [12] Νουμέροις e. [13] ληΐζεται e. [14] fort. πολυχρύσων.

JAC. GOARI NOTÆ.

(75) Non hoc primum anno sese Romanis adjunxit, quem præclaræ res præteritæ jam ante diu sub Justiniano meruisse ostendunt. Sola igitur de Bulgaris, quam in Illyricum profecturus retulit, ad annum præsentem spectat victoria. Priora Jornandes, *De rebus Geticis*, ita exprimit ad libri finem: « Petzam quoque suum comitem inter primos electum ad obtinendam Sirmiensem Theodoricus dirigit civitatem: quam ille, expulso rege ejus Transarico, filio Trastile, retenta ejus matre, obtinuit. Indeque contra Sabinianum Illyrici magistrum militiæ, qui tunc cum Mundone paraverat conflictum, ad civitatem cognomine Margum, quæ inter Danubium Marcianumque flumina adjacebat, cum duobus millibus peditum, et equitibus quingentis, in Mundonis solatia veniens, Illyricianum exercitum demolivit. Nam hic Mundo Attilanis quondam origine descendens, Gepidarum gentem fugiens, ultra Danubium in occultis locis, sine D ullis terræ cultoribus debacchatur: et plerisque abactoribus, Scamarisque, et latronibus undecunque collectis, turrim, quæ Herta dicitur, supra Danubii ripam occupans, ibique agresti ritu prædans vicinos, regem se suis grassatoribus nuncupat. Hunc ergo pene desperatum, etiam de traditione sua deliberantem, Petza subveniens e manibus Sabiniani eripuit, suoque regi Theodorico cum gratiarum actione fecit subjectum. » Exin Procopius, *De bello Goth.* lib. I, non nihil remote ab initio: « Mundum Illyriorum præfectum in Dalmatiam Justinianus misit, Gothis tunc subditam, etc. Hic etsi Barbarus genere, maximum tamen in modum imperatoris rebus studebat, et bello prævalidus erat. »

(76) De Mundi victoria meminit Marcellinus Comes in Chronico.

(77) Epitome Procopii *De bello Pers.* lib. II ad medium. Additamentum Marcellini.

accepto, Belisarium ex occidentis partibus denuo reversum in Persas mittit Justinianus. Belisarius equis publicis vectus celeri cursu in Euphratesiam delatus est. Nepos autem imperatoris Justus una cum Buze orientalis militiæ magistro Hierapolim se recepit: illi cum Belisarium adesse novissent, ad se accedere et Hierapolim armis tutari litteris suis rogant. Sed Belisarius ipsos rescriptis objurgavit, ex æquo et bono unam urbem ut protegeret non esse dicens, ac interim per Romanorum ditionem hostes libere divagari, reliquasque imperii urbes devastare permitteret. Neque latet vos sane, mortem virtute ornatam salute citra pugnæ discrimen comparata longe præstantiorem: nec enim salutem eam merito dixerim, sed proditionem manifestam. Verum relicta mora accedite vos in Europum pagum, quo collecto exercitu omni, si Deus concesserit, hostes me superaturum confido. His auditis animos resumpserunt proceres, et Justo cum paucis ad civitatis Hierapoleos defensionem relictis, reliqui Europum se contulerunt. Chosroes ubi Belisarium et Romanum exercitum omnem ad Europum castra metatum intellexit, hæsit attonitus, et non ultra progredi statuit, quin potius Abandazem, qui ei ab epistolis et in rebus gerendis vir strenuus erat, quasi prætexendis querimoniis, quod legatos de pacis fœderibus servandis tractaturos imperator Justinianus non misisset in Persidem, at reipsa ducem ipsum et ejus exercitum et castra exploraturum, destinavit. Eum legationis gratia proficisci audiens Belisarius, ipse hominum, quorum magnitudo corporisque forma reliquis præstabat, millibus sex electis, a castris nonnihil remotius quasi venaturus processit. Porro Diogenem satellitem et Adulium virum Armenium cum equitibus mille quasi fluminis vada experturis, flumen trajicere imperavit. Cæterum ubi legatum jam adesse cognovit, in loco deserto, tanquam apparatu relicto et absque proposito se advenisse significaret, papylionem fixit: milites autem ad tentorii utrumque latus jussit consistere (Thraces erant illi, Illyrii, Gothi, Eluri, quibus etiam Vandali et Maurusii fuerant adjuncti) et planitiei spatium plurimum occupare; 187 ministrantes quippe non referebant, nec uno se loco continebant; sed hinc inde agglome-

A ἑσπερίων ἐληλυθότα εἰς αὐτοὺς ἔπεμψεν. Ὁ δὲ ἵπποις τοῖς δημοσίοις [15] ὀχούμενος τάχει πολλῷ εἰς τὴν Εὐφρατησίαν ἀφίκετο. Ἰοῦστος δὲ ὁ τοῦ βασιλέως ἀνεψιὸς σὺν Βούζῃ τῷ στρατηγῷ τῆς ἑῴας ἐν Ἱεραπόλει καταφυγὼν ἐτύγχανεν. Ἀκούσαντες [16] δὲ Βελισάριον ἥκειν γράφουσι πρὸς αὐτοὺς ἀφικέσθαι, καὶ τὴν Ἱεράπολιν διαφυλάττειν. Ὁ δὲ Βελισάριος τούτους λίαν κατεμέμψατο, γράψας πρὸς αὐτοὺς, οὐ δίκαιον εἶναι μίαν πόλιν φυλάττειν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἀφιέναι ἐπὶ τῇ τῶν Ῥωμαίων χώρᾳ μετὰ ἀδείας βαδίζειν, καὶ τὰς τῆς βασιλείας πόλεις λυμαίνεσθαι. Εὖ γὰρ ἴστε, ὅτι τὸ μετὰ ἀρετῆς ἀπολωλέναι [17] τοῦ σεσῶσθαι ἀμαχητὶ ἄμεινον. Οὐ γὰρ ἂν σωτηρία τοῦτο κληθείη [18], ἀλλὰ προδοσία δικαίως. Ἀλλ' ἥκετε τάχιστα εἰς Εὔρωπον χωρίον, οὗ δὴ συλλέξας τὸ στράτευμα B ὅλον, ὡς ἂν ὁ Θεὸς θέλῃ, ἐλπίδα ἔχω τοὺς πολεμίους ἐργάσασθαι. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἄρχοντες ἐθάρσησαν, καὶ Ἰοῦστον μὲν σὺν ὀλίγοις τισὶ φυλάττειν τὴν Ἱεράπολιν κατέλιπον· οἱ δὲ λοιποὶ εἰς Εὔρωπον ἦλθον [19]. Γνοὺς δὲ Χοσρόης Βελισάριον καὶ πάντα τὸν στρατὸν Ῥωμαίων στρατοπεδεύεσθαι ἐν Εὐρώπῳ, ἐξέστη, καὶ πρόσω μὲν ἐλαύνειν [20] οὐκ ἔτι ἔγνω· Ἀβανδάζην (78) δὲ τὸν γραμματέα, ἄνδρα συνετὸν, πρὸς Βελισάριον ἔπεμψεν, τόν τε στρατηγὸν κατασκεψόμενον καὶ τὸ στρατόπεδον τῷδε λόγῳ δῆθεν μεμψόμενον, ὅτι βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς τοὺς πρέσβεις ἐν Περσίδι οὐκ ἔπεμψεν τὴν εἰρήνην πρυτανεύσοντας. Ὁ δὲ Βελισάριος μαθὼν τοῦ πρεσβεύειν ἥκειν, αὐτὸς μὲν ἑξακισχιλίους ἐπιλεξάμενος [21], εὐμήκεις C τε καὶ τὰ σώματα καλοὺς, ἄπωθεν τοῦ στρατοπέδου κυνηγήσειν [22] ἐξῄει. Διογένη δὲ τὸν δορυφόρον καὶ Ἀδούλιον, ἄνδρα Ἀρμένιον, τὸν ποταμὸν διαβῆναι σὺν ἱππεῦσι χιλίοις ἐκέλευσεν, ὡς ψηλαφήσοντας τὴν τοῦ ποταμοῦ διάβασιν. Βελισάριος δὲ ἐπεὶ τὸν πρεσβευτὴν ἐγγὺς ἐρχόμενον ἔγνω, τὸν παπυλεῶνα ἐπήξατο (79) ἐν χωρίῳ ἐρήμῳ, παραδηλῶν ὅτι οὐδεμιᾷ παρασκευῇ ἐνταῦθα ἥκει. Τοὺς δὲ στρατιώτας διεπέταξεν τῆς μὲν καλύβης ἐφ' ἑκάτερα εἶναι Θρᾷκάς τε καὶ Ἰλλυριοὺς, Γότθους τε καὶ Ἐλούρους, μεθ' οὓς Οὐανδήλους καὶ Μαυρουσίους τοῦ τε πεδίου ἐπιπλεῖστον (80)· διηκόνουν γὰρ ἢ εἰς ἕνα τόπον, ἀλλ' ἐβάδιζον εἱλισσόμενοι, ὡς κυνηγοῦντες, καὶ παρέργως, τὸ δοκεῖν, τὸν Χοσρόου πρεσβευτὴν ἔβλεπον· διεζωσμένοι τε ἐβάδιζον καὶ φαιδροὶ τὰ πρόσωπα, D πελέκεις βαστάζοντες καὶ μεναύλους. Ὁ μὲν Ἀβανδάζης [23] εἰς ὄψιν Βελισαρίου ἐλθὼν, λυπεῖσθαι τὸν

VARIÆ LECTIONES,

[15] τοῖς δημοσίοις a, τοῖς τοῦ δημοσίου vulg. [16] ἀκούσαντες a, ἀκούσας vulg. [17] τὸ μετὰ ἀρετῆς ἀπολ. a, σὺν τῇ ἀρετῇ τὸ ἀπ. vulg. [18] κλυθείη vulg. [19] ἦλθον] ἐλθόντες e. [20] πρόσω μὲν ἐλαύνειν a, πρὸς δ μὲν ἐλαύνειν b, πρὸς δ μὲν ἤλαυνεν e f vulg. [21] ἀπολεξάμενος e. [22] fort. κυνηγήσων. [23] Ἀβανδάνης vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(78) Procopius, *Badaranes*

(79) *Subitum tugurium ex asseribus compactum, quod papylionem vocant*. Gallice, *hutte*. PROCOP.

(80) Locum mendosum, sanum exhibet Cedrenus, quidquid Buccardus nihili putet Cedreno dicta: Μὴ εἰς τὸ πεδίον ἐπὶ πλεῖστον ὡς διακονοῦντας ἵστασθαι, οὐδ' εἰς ἕνα τόπον· ἀλλὰ βαδίζειν εἱλισσομένους ὡς κυνηγετοῦντας, καὶ παρέργως τὸ δοκεῖν τὸν Χοσρόου πρεσβευτὴν βλέπειν· *Jussit selectos variis ex gentibus milites ad tentorii utrumque latus adesse; non tamen diutius in campo ministrantium more, unove loco consistere, sed hinc inde circum vagantes tanquam venarentur, incedere, ac Chosrois legatum velut aliud agentes, ac neglectu quodam aspicere*. Erant certe hæc quæ legato terrorem injicerent, cui alias Romanorum copiæ quantæ essent, minime exploratum est. COMBEFIS.

Χοσρόην ἔφασκεν, ὅτι δὴ καθ' ἃ συνέθετο, οὐκ ἔπεμψεν Ἰουστινιανὸς πρέσβεις πρὸς αὐτὸν περὶ τῆς εἰρήνης, καὶ ἠνάγκασεν Χοσρόην κατὰ Ῥωμαίων στρατεύσασθαι. Βελισάριος δὲ ἀντ' οὐδενὸς τούτους τοὺς λόγους ἐποιεῖτο, τὸν Χοσρόην λέγων αἴτιον τοῦ πολέμου. Εἰ γὰρ εἰρήνης ἐφίετο, οὐκ ἂν εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων γῆν ἀφικόμενος, ταύτην ἐζήτει· ἀλλ' εἰς τὴν ἰδίαν χώραν μένων, τοὺς πρέσβεις ἐξεδέχετο. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, τὸν πρέσβυν ἀπεπέμψατο. Ὁ δὲ πρὸς Χοσρόην ἀφικόμενος, ἔφη στρατηγὸν ἑωρακέναι Βελισάριον συνετόν τε καὶ ἀνδρεῖον ὑπεράγαν, στρατιώτας δὲ οἵους αὐτὸς ἄλλους οὐ πώποτε [24] εἶδεν, ὡς τὴν εὐκοσμίαν ἐθαύμασα ἐκ διαφόρων ἐθνῶν συνειλεγμένους, καὶ συνεβούλευσε Χοσρόῃ μὴ συμπλέκεσθαι εἰς μάχην μετ' αὐτῶν, ὅπως μὴ ἡττηθέντος αὐτοῦ τὸ πᾶν διαπέσῃ τῆς τῶν Περσῶν [25] βασιλείας ἐν B γῇ Ῥωμαίων ὑπάρχοντι καὶ φυγῆς τόπον μὴ ἔχοντι. Καὶ νικᾷν αὐτὸν οὐ μέγα. Στρατηγὸν γὰρ τῶν Ῥωμαίων καὶ μόνον νικήσειεν. Ὁ δὲ Χοσρόης τῇ τούτου παραινέσει ἀναστρέφειν εὐθὺς ἐπὶ τὰ ἴδια διενοεῖτο. Ἐφοβεῖτο γὰρ τὴν διάβασιν τοῦ ποταμοῦ ποιήσασθαι, ὡς τῶν Ῥωμαίων ταύτην κατεχόντων. Καὶ πολλὰ διαλογισάμενος, ἀπέστειλε πρὸς Βελισάριον παρακαλῶν αὐτὸν τοῦ τὸν [26] ποταμὸν διαβάντας ἀναστεῖλαι, καὶ τούτῳ τὴν πάροδον ἀκωλύτως παρέχειν, Βελισάριος δὲ εὐθὺς πρὸς αὐτὸν πρέσβεις ἔπεμψεν, καὶ τοῦτον τῆς ἀναχωρήσεως ἐπῄνεσεν, καὶ πρέσβεις ἐκ τοῦ βασιλέως συντόμως διεβεβαιώσατο [27], ὅπως τὴν εἰρήνην βραβεύσωσιν. Ἠξίου δὲ Χοσρόης τὸν Βελισάριον διὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων γῆς τὴν πάροδον C ποιήσασθαι ἀκινδύνως. Ὁ δὲ Βελισάριος Ἰωάννην τὸν Ἐδεσσηνὸν, ἄνδρα διαφανέστατον, ὅμηρον τῷ Χοσρόῃ ἀπέστειλεν πρὸς τὸ ἀκινδύνως παρελθεῖν αὐτὸν τὴν τῶν Ῥωμαίων χώραν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τὸν Βελισάριον ἐν εὐφημίαις εἶχον, μᾶλλον [δὲ [28]] ἐνευδοκιμήσαντα ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ, ἢ ὅτε Γελίμερά τε δορυάλωτον καὶ Οὐίττιγην [29] (81) τοὺς δύο βασιλεῖς εἰς Βυζάντιον ἤγαγεν. Ἦν γὰρ ὡς ἀληθῶς λόγου τε καὶ ἐπαίνου ἄξιον, πεφοβημένων τῶν Ῥωμαίων καὶ ἐν τοῖς ὀχυρώμασι κρυπτομένων πάντων, Χοσρόου δὲ στρατῷ μεγάλῳ ἐν μέσῳ γεγονότος τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς, ἄνδρα ἕνα ἐν ὀξεῖ δρόμῳ ἐκ Βυζαντίου ἥκοντα ἀπ' ἐναντίας τοῦ τῶν Περσῶν βασιλέως στρατοπεδεύσασθαι, Χοσρόην δὲ ἐκ τοῦ ἀπροσδοκήτου τῇ τούτου σοφίᾳ ἐξαπατηθέντα ἄπρακτον εἰς τὴν οἰκείαν D ἀναχωρῆσαι χώραν.

A rati et vagantes, venatorum more discurrebant; obiter vero, et quasi aliud agentes Chosrois legatum se videre simulabant: et præcincti alioquin, et vultu hilari progrediebantur, gestabantque secures et bipennes. Abandanes itaque in Belisarii conspectum ductus, Chosroem dolere dixit, quod neglectis pactis legatos de pace collocuturos ad se non misisset Justinianus, ac proinde ad bellum Romanis inferendum Chosroem coegisset. Belisarius, quasi minimi sermones ejus haberet, belli causam omnem in Chosroem velut in ejus auctorem referre. Si pacis etenim cupidine tenebatur, nusquam certe in Romanorum ditionem ingressus, eam exquisiisset: quin potius propria stans regione legatorum adventum fuisset præstolatus. His B dictis legatum dimisit. Legatus ad Chosroem reversus Belisarium ducem virum prudentia eximium, et animi fortitudine conspicuum se vidisse retulit: milites vero ex diversis gentibus coactos, quantum quidem ex armorum ornatu conjicere licuit, quales alios me vidisse nusquam memini. Cum hujusmodi igitur bello decertare nusquam auctor fieret, ne ipso superato, genus omne Persarum regnique summa in Romanorum ditione periculum experiretur, nec tamen receptui commodum reperiret locum; si vinceret, non magni quidem æstimandum: unius etenim soliusque Romanorum ducis superiores evaderent: Chosroes ejus monitu propriam sedem repetere cogitabat: C fluminis enim vadum, Romanis illud occupantibus, tentare verebatur. Multa secum animo reputans, tandem ad Belisarium misit postulans, ut eos, qui amnem trajecerant, revocaret, sibique tutum pararet discessum. Extemplo legatis ad eum missis secessum laudavit Belisarius, brevique delegandos ab imperatore affirmavit, qui firmam cum eo pacem constituerent. Chosroes autem per Romanorum terras transitum a periculo immunem habere postulabat. Eapropter Joannem Edessenum virum illustrissimum ad Chosroem, quo tutius per Romanorum terras incedere posset, obsidem misit. Interim Romani Belisarium felicibus votis faustisque acclamationibus prosequebantur, majorem nimirum ex eo facto gloriam adeptum, quam cum D Gelimerem bello captum atque Vettigem duos reges Cpolim perduxit. Et fuit re vera memoratu et laude dignum illud facinus, quod cum Romani universi timore perculsi in munitiora loca se abdidissent, et Chosroes in medias Romani imperii provincias penetrasset, **188** unus homo celeri cursu Byzantio advectus castra Persarum regis exercitui opponere ausus est: suaque sapientia effecit, ut Chosroes re inopinata deceptus, domum infecto negotio repeteret.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Τιμοθέου ἐπισκόπου (82) Ἀλεξαν-

Eodem etiam anno Timotheo Alexandriæ epi-

VARIÆ LECTIONES.

[24] οὐ πώποτε] ἐν πώποτε vulg. [25] Περσῶν] Ῥωμαίων a. [26] τοῦ τὸν] τοῦτον c. [27] διεβεβαιώσατο e, διεβεβαιοῦτο vulg. [28] δὲ delendum videtur. [29] Οὐιττίγην e, Οὐττίγην vulg. Οὔττιον a.

JAC. GOARI NOTÆ.

(81) Ἰούτγιον, scripsit superius auctor p. 174.

(82) Nonnulla ex his, nec pari modo narrata Evagrius, lib. IV, cap. 11 et 36. Severum inter ac Julianum ortam controversiam, ac ejus materiam describit Liberatus, cap. 19 ad finem.

copo defuncto, impius Severus Antiochiæ adulter præses et Julianus Halicarnassensis Alexandria fugientes, de corruptibili et incorruptibili motis quæstionibus ad invicem dissidentes, tanquam veritatis alieni, deprehensi sunt. Et hi quidem Theodosium, Gainam alii Alexandriæ promoverunt episcopum: et Gainas certe per annum tenuit episcopatum, per duos Theodosius. Eos demum litteris accitos Cpolim advenire, et ab invicem separatos vivere mandavit Justinianus, ac demum Paulum quemdam de fide recte sentire existimatum renuntiavit Alexandriæ antistitem. Hic ecclesiasticis in precibus et sacrificiis memoriam sacrilegi Severi faciens, irati imperatoris jussu episcopatus dignitate motus, Hierosolymam tandem profectus, ibi moratus est.

A. C. 534.—Hoc anno, mense Octobri, indictione quinta, mortalitas horrenda Byzantii incubuit. Eodem quoque anno hypapante sive occursus Domini mensis Februarii die 2 celebrari cœpit. Augusti etiam mensis decimo sexto, eadem indictione, ingens terræ motus Cpoli auditus, ex quo templa, ædes, et maxime murus, qui ad urbis Chrysen portam, corruit. Lancea pariter, quam statua sancti Constantini in foro erecta tenebat, et Xerolophi statuæ manus dextera decidit in terram : inde plurimi mortem oppetiere, et ingens timor omnium animos pervasit.

A. C. 535. — *Alexandriæ episcopi Zoili annus primus.*

Hoc anno regem Exumitarum (Indiam isti habitant, et Judæorum religionem colunt) ex hujusmodi

A δρείας τελευτήσαντος, Σεύηρος ὁ δυσσεβὴς (83) Ἀντιοχείας μοιχὸς πρόεδρος, καὶ Ἰουλιανὸς ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ φυγόντες, περὶ φθαρτοῦ τε καὶ ἀφθάρτου διενεχθέντες κατ' ἀλλήλων γεγόνασιν, ὡς ἀληθείας ὄντες ἀλλότριοι. Καὶ οἱ μὲν [30] Θεοδόσιον, οἱ δὲ Γαϊνᾶν προεβάλλοντο εἰς ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας· καὶ Γαϊνᾶς μὲν ἐκράτησε τῆς ἐπισκοπῆς ἐνιαυτόν· ὁ δὲ Θεοδόσιος δύο. Τούτους δὲ Ἰουστινιανὸς πέμψας ἤγαγεν ἐν Βυζαντίῳ, καὶ ἀλλήλων κεχωρισμένους διαιτᾶσθαι προσέταξεν. Παῦλον (84) δέ τινα δοκούμενον εἶναι ὀρθόδοξον ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας προεβάλετο. Οὗτος τὴν μνήμην Σευήρου τοῦ ἀνιέρου ποιήσας ἐξεβλήθη τῆς ἐπισκοπῆς ὀργῇ [31] τοῦ βασιλέως, καὶ ἐλθὼν διέτριβεν εἰς Ἱεροσόλυμα.

B A. M. 6034. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐν μηνὶ Ὀκτωβρίῳ (85), ἰνδικτιῶνος ε', γέγονεν ἐν Βυζαντίῳ τὸ μέγα θανατικόν. Καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἡ Ὑπαπαντὴ (86) τοῦ Κυρίου ἔλαβεν ἀρχὴν ἐπιτελεῖσθαι ἐν τῷ Βυζαντίῳ τῇ δευτέρᾳ τοῦ Φεβρουαρίου μηνός. Καὶ τῷ Αὐγούστῳ [32] μηνὶ (87) ις', τῆς αὐτῆς πέμπτης ἰνδικτιῶνος, ἐγένετο σεισμὸς μέγας ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἔπεσον αἱ ἐκκλησίαι καὶ οἶκοι καὶ τὸ τεῖχος μάλιστα τὸ κατὰ τὴν Χρυσῆν πόρταν. Ἔπεσεν δὲ καὶ ἡ λόγχη ἣν ἐκράτει ὁ ἀνδριὰς ὁ ἑστὼς εἰς τὸν φόρον τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, καὶ ἡ δεξιὰ χεὶρ τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Ξηρολόφου· καὶ ἀπέθανον πολλοί, καὶ ἐγένετο φόβος μέγας.

A. M. 6035. — *Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Ζωΐλου ἔτος α'.*

C Τούτῳ τῷ ἔτει συνέβη πολεμῆσαι (88) τὸν βασιλέα τῶν Ἐξουμιτῶν (89) Ἰνδῶν Ἰουδαίων ἐξ αἰτίας τοιαύ-

VARIÆ LECTIONES.

[30] οἱ μὲν — οἱ δὲ] ὁ μὲν — ὁ δὲ a. [31] δι' ὀργὴν a. [32] Αὐγούστῳ] αὐτῷ e.

JAC. GOARI NOTÆ.

(83) Isthæc velut parenthesi clausa legenda sint; ut velit Theophanes indicare auctores schismatis, ac dare rationem, cur hæretici alii Theodosium, alii Gainam elegerint in episcopum Alexandriæ, in fugam referens, ac dissidium Severi, et Juliani; non quæ anno hoc contigerint, sed quæ diu ante Dioscoro juniore Alexandriæ episcopo. COMBEFIS.

(84) Evagrius, *Zoilum*. Auctor ipse in anni sequentis laterculo Zoilum recenset.

(85) Hanc luem anno sequente Italiam pervasisse memorat additamentum Marcellini : quam per universum orbem incerto cursu vagatam referunt D Procopius, *De bello Persico* lib. II; Agathias, libro quinto, et Evagrius ejus spectator, lib. IV, cap. 38, eamdemque Antiochia capta biennio posteriorem scribit : cui auctor assentitur anno ante præsentem secundo.

(86) Occursus Dominici festum ecclesiastica lege in Occidente a Gelasio ante annos 30 celebrari jussum, imperatoria potestate per Orientem observari præcepit Justinianus, ob liberatam mortali lue CP. Ita Baronius in notis ad martyr. Rom.

(87) De variis terræ motibus CP. factis Procopius, lib. III *De bello Gothorum*, et Agathias, lib. II et V variis locis.

(88) Ex voce ἀλλήλοις male omissa, quam omnes codd. agnoscunt, totaque serie, necnon Cedr. liquet aliquid desiderari, ut scripserit Theophanes, πολεμῆσαι ἀλλήλοις τὸν βασιλέα τῶν Ἐξουμιτῶν Ἰνδῶν, καὶ τῶν Ὁμηριτῶν Ἰουδαίων, Homeritas enim Judæos fuisse, eoque nomine Romanis infensos, a quibus, utpote Christianis quererentur se vexari, atque occidi; ut idcirco mercatores Romanos ad Exumitas per eorum regionem proficiscentes ipsi occiderint, ipse habet Theophanes, exque eo Cedr. adeoque sequenti statim linea forte error alius est : ubi enim ὁ τῶν Ἐξουμιτῶν βασιλεύς, scribendum videatur, ὁ τῶν Ὁμηριτῶν, qui nimirum interiorem Ægyptum colens, et Ἰουδαΐζων, *addictus Judæorum sectæ*, Christianorum Romanorum cum Indis et Æthiopibus illo ulterioribus commercia eum in modum sustulerat. COMBEFIS.

(89) In relationibus Æthiopicis ad societatis Jesu generalem anno 1624 datis scribitur. Die primo Fremona deserta Accum, quæ quondam Auxum, a qua Auxumitæ, perveni. De illis Baronius ad annum 522 et 542. Hæc olim regum Æthiopiæ regia, ut ædificiorum et amplitudinis reliquiæ fidem astruunt, Pyramides quippe sexdecim vel septemdecim uno solidoque lapide excisæ visuntur inter antiquas ædes de gloria cum Ægyptiacis contendentes, quas veterum regum Mausolea fuisse crediderim. His proxime lapis erectus cubitorum novem latitudinis, Græcis Latinisque litteris pene corrosis insculptus, ac fœdus initum pacemque cum Romanis Æthiopibusque Justini ætate compositam, legentibus facile demonstrans. De istis Procopius, *De bello Persico*, ante lib. I finem. Heliodorus, *Æthiop.* lib. ult. — Exumitarum regis in Homeritas bella victoriamque perstringit Procopius, lib. I *De bello Persico*. Ipsorum, quos Auxumitas

της. Ὁ τῶν Ἐξουμιτῶν βασιλεὺς ἐνδότερός ἐστιν τῆς Αἰγύπτου, Ἰουδαΐζων [33]. Οἱ δὲ τῶν Ῥωμαίων πραγματευταὶ διὰ τοῦ Ὁμηρίτου εἰσέρχονται ἐπὶ τὸν Ἐξουμίτην, καὶ τὰ ἐνδότερα μέρη τῶν Ἰνδῶν καὶ Αἰθιόπων. Τῶν δὲ πραγματευτῶν κατὰ τὸ εἰωθὸς εἰσελθόντων ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ Ὁμηρίτου, Δαμιανὸς ὁ τούτων βασιλεὺς ἐφόνευσεν αὐτούς, καὶ ἀφείλετο πάντα τὰ αὐτῶν, λέγων, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι κακοποιοῦσιν τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν Ἰουδαίους καὶ φονεύουσιν αὐτούς. Καὶ ἐκ τούτου ἔλυσαν τὴν πραγματείαν τῶν ἐνδοτέρων Ἰνδῶν τοῦ Ἐξουμίτου. Καὶ ἀγανακτήσας ὁ τῶν Ἐξουμιτῶν βασιλεὺς ὁ Ἀδὰδ ἐδήλωσεν τῷ Ὁμηρίτῃ, ὅτι Ἔβλαψας τὴν βασιλείαν μου, καὶ τὴν ἐνδοτέραν Ἰνδίαν, κωλύσας τοὺς Ῥωμαίων πραγματευτὰς τοῦ εἰσέρχεσθαι πρὸς ἡμᾶς. Καὶ ἦλθον εἰς ἔχθραν μεγάλην, καὶ συνέβαλον πόλεμον μετ' ἀλλήλων. Καὶ ἐν τῷ μέλλειν αὐτοὺς πολεμεῖν, Ἀδὰδ ὁ τῶν Ἐξουμιτῶν βασιλεὺς ἐτάξατο, λέγων, ὅτι Εἰ νικήσω τὸν Ὁμηρίτην, Χριστιανὸς γίνομαι· καὶ ὅτι ὑπὲρ Χριστιανῶν πολεμῶ. Καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ ἐνεργείᾳ ἐνίκησεν κατὰ κράτος, καὶ ἔλαβεν αἰχμάλωτον ζῶντα Δαμιανὸν τὸν βασιλέα αὐτῶν, καὶ τὴν χώραν αὐτῶν, καὶ τὰ βασίλεια αὐτοῦ [34], καὶ εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ Ἀδὰδ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἐξουμιτῶν, ἔπεμψεν πρὸς τὸν βασιλέα Ἰουστινιανὸν λαβεῖν ἐπίσκοπον καὶ κληρικούς, καὶ διδαχθῆναι γενέσθαι Χριστιανός [35]. Καὶ ἐχάρη ἐπὶ τούτῳ μεγάλως [36] ὁ Ἰουστινιανός· καὶ ἐκέλευσεν δοθῆναι αὐτοῖς ἐπίσκοπον, ὃν ἂν θελήσωσιν. Καὶ ἐπελέξαντο αὐτοὶ οἱ πρεσβευταὶ περιεργασάμενοι παραμονάριον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ Μεγάλῃ, ἄνδρα εὐλαβῆ, παρθένον, ὀνόματι Ἰωάννην, ἐτῶν ξβ'. Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἀπῆλθον εἰς τὴν ἰδίαν χώραν πρὸς Ἀδὰδ τὸν βασιλέα αὐτῶν. Καὶ οὕτως ἐπίστευσαν τῷ Χριστῷ, καὶ ἐφωτίσθησαν ἅπαντες αὐτοί.

A causa bellum sustinere contigit. Exumitarum rex (g) interiorem Ægyptum occupat, et Judæorum opiniones sectatur. Romani porro mercatores ad Exumitam et interiores Indorum Æthiopumque partes per Homeritarum terras penetrant. Mercatores istos, ut moris erat, per Homeritæ montes iter agentes, rex Homeritarum Damianus, direptis eorum facultatibus omnibus, occidit : **189** eo quod Romani, aiebat, Judæos secum habitantes vexant, et mortem eis non verentur inferre : ex quo commercium interiorum Indorum Exumitæ diremptum fuit. Iratus itaque Exumitarum rex Adad Homeritæ significavit : Prohibitis Romanis mercatoribus ad nos usque accedere, regnum meum et interiorem Indiam omnem magno damno affecisti. Ita de-
B mum magnis inter se inimicitiis susceptis, mutuo inter se bello contendebant. Cumque jam in aciem congressuri essent, Exumitarum rex Adad voto se devinxit in hanc mentem : Si Homeritæ superior rediero, Christianus fiam, et in Christianorum gratiam bello deinceps decertabo. Deo igitur opitulante, magnam ille retulit victoriam, regemque Damianum vivum captivum egit, Homeritarum regionem eorumque regiam reddidit plane subditam : gratiasque Deo Exumitarum rex subinde persoluturus, episcopum atque clericos ad se mitti, et se suosque de Christiana religione doceri, missis ad imperatorem Justinianum legatis, expetiit. Eo nuntio Justinianus supra modum lætatus, episcopum,
C quem ipsi vellent, dari jussit. Legati diligenti examine præmisso, sancti Joannis in Magna Alexandrina Ecclesia paramonarium, virum pietate ornatum et servata virginitate celebrem, annorum duorum et sexaginta, delegerunt. Eo igitur abducto, ad regem Adad et propriam regionem redierunt. Ita demum Christi fidem professi, baptismi lumine cuncti fuerunt illustrati.

A. M. 6036. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ς', ἡμέρᾳ πρώτῃ ἰνδικτιῶνος ἑβδόμης, γέγονε σεισμὸς μέγας εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ὡς πεπτωκέναι τὸ ἥμισυ τῆς Κυζίκου. Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐπληρώθη (90) ὁ χαλκοῦς [37] κίων ὁ μέγας πλησίον τοῦ παλατίου, ὁ λεγόμενος Αὐγουστεύς (91). Καὶ ἀνηνέχθη ἡ στήλη τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ ἔφιππος. Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει τὶς ἐκ τῶν Ἰταλῶν χώρας κωμοδρόμος [38] ὀνόματι Ἀνδρέας ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ κύνα ξανθὸν καὶ τυφλόν, ὅστις κελευόμενος ὑπ' αὐτοῦ ἐποίει θεάματα· ἑστῶτος γὰρ αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγορᾷ [39], καὶ ὄχλου παρεστῶτος, λάθρα τοῦ κυνὸς ἐκομίζετο τὰ τῶν ἑστώτων δακτυ-

A. C. 536. — Hoc anno mensis Septembris sexto die, primo indictionis septimæ, magnus terræ motus totum terrarum orbem concussit, adeo ut urbis Cyzici pars media corruerit. Eodem anno ingens illa ænea columna ad palatium posita, quæ dicitur Augusteus, absoluta est : et equestris imperatoris Justiniani statua in eam sublata. Eodem
D pariter anno planus ac circulator quidam, Andreas nomine, ex Italicis partibus adfuit fulvum et orbum lumine circumducens canem, qui ab eo jussus, et ad ejus nutum mira edebat spectacula. Is siquidem in forum, magna populi circumstante caterva,

VARIÆ LECTIONES.

[33] Ἰουδαΐζων om. f. [34] αὐτοῦ a, αὐτῶν vulg. [35] Χριστιανὸς a, Χριστιανοὺς vulg. [36] μεγάλως om. b. [37] χαλκοῦς] χαλκὸς vulg. [38] κομοδρόμος vulg. [39] ἐν ἀγορᾷ a.

JAC. GOARI NOTÆ.

nuncupat, et hostium Homeritarum regionem, adjacentes populos, civitates, maria, et quæ narrationem hic factam sunt consecuta posteris temporibus, longe lateque prosequitur. Quare ad superiores annos et imperium Justini revocandam nullus dubitabit, qui eam apud scriptorem ejus regionis et gestorum testem a se lectam voluerit. A quo inter Symeonis Metaphrastis vitas translatam, in 24 Octobris diem Surius reposuit.

(90) Suidas, v. Ἰουστινιανός, et Procopius, *De ædif. Justin.* orat. 2.

(91) Αὐγουστεύς, ipsa statua : Αὐγουστεῖον, forum, et locus in quo erecta. Procopius ibidem.

prodiens, annulos aureos, argenteos et ferreos, clam cane, a spectatoribus depromebat, eosque in solo depositos, aggesta terra **190** cooperiebat. Ad ejus deinde jussum singulos tollebat canis, et unicuique suum reddebat. Similiter diversorum imperatorum numismata permista et confusa nominatim et sigillatim proferebat. Quin etiam astante virorum ac mulierum circulo, canis interrogatus mulieres uterum gestantes, scortatores, adulteros, parcos ac tenues, ac denique magnanimos, idque cum veritate demonstrabat. Ex quo eum Pythonis spiritu motum dicebant.

A. C. 537. — Hoc anno mare intumescens erupit in Thraciam ad passuum millia quatuor, locaque cuncta ad Odyssum et Dionysiopolim et Aphrodision eluvione operuit, adeo ut plurimi sub aquis perierint. Rursum vero, Deo jubente, resedit mare, et in proprios sinus rediit.

A. C. 538. — *Hierosolymorum episcopi Petri annus primus.*

Antiochiæ episcopi Domni annus primus.

Hoc anno frumenti et vini penuria continuumque pluviæ profluvium exstitit: terra quoque Byzantii tremuit. Paschalis quoque termini perversus est

A ἴδια, χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ καὶ σιδηρᾶ [40]· καὶ ἐτίθει αὐτὰ εἰς τὸ ἔδαφος, περισκέπων αὐτὰ τῷ χώματι· καὶ ἐπέτρεπεν τῷ κυνὶ, καὶ ἔπερνεν [41], καὶ ἐδίδου ἑκάστῳ τὸ ἴδιον. Ὁμοίως καὶ διαφόρων βασιλέων νομίσματα μιγνύμενα ἐπεδίδου κατ' ὄνομα. Ἀλλὰ καὶ παρεστῶτος ὄχλου ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ἐπερωτώμενος ἐδείκνυεν τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας καὶ τοὺς πόρνους καὶ τοὺς μοιχοὺς καὶ κνίπους καὶ μεγαλοψύχους· καὶ ὑπεδείκνυεν πάντα μετὰ ἀληθείας. Ὅθεν ἔλεγον, ὅτι Πνεῦμα ἔχει Πύθωνος (92).

A. M. 6037. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπανέστη ἡ θάλασσα (93) τῇ Θρᾴκῃ ἐπὶ μίλια τέσσαρα, καὶ ἐκάλυψεν αὐτὴν ἐπὶ τὰ μέρη Ὀδύσσου καὶ Διονυσοπόλεως καὶ

B τὸ Ἀφροδίσιον· καὶ πολλοὶ ἐπνίγησαν ἐν τοῖς ὕδασιν. Καὶ πάλιν τῷ τοῦ Θεοῦ προστάγματι ἀποκατεστάθη [42] ἡ αὐτὴ θάλασσα εἰς τοὺς ἰδίους τόπους.

A. M. 6038. — *Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Πέτρου ἔτος α'.*

Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Δόμνου ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει γέγονε λεῖψις σίτου καὶ οἴνου καὶ χειμερία πολλὴ (94), καὶ ἐγένετο σεισμὸς μέγας ἐν Βυζαντίῳ, καὶ διαστροφὴ περὶ τοῦ ἁγίου Πάσχα (95).

VARIÆ LECTIONES.

[40] χρυσᾶ — ἀργυρᾶ — σιδηρᾶ vulg. [41] ἔπερνεν] ἔπαιρεν a. [42] ἀποκατεστ. A, ὑποκατ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(92) Hoc est, πυθόμαντιν, καὶ τοῖς πυνθανομένοις μαντευόμενον, *pythomantem, et sciscitantibus divinantem.* Hieronymus *in Ezech.* cap. XIV, vocat *Pythicum spiritum.*

(93) Hanc maris exæstuationem reponit Procopius, lib. *De bello Gotthorum* III, ad 17 Justiniani annum, qui a Septembri decimum octavum subintrat.

(94) Χειμών, scripsit Cedrenus. *Pluvia magna* redditur ab Anastasio, quem sequor, et *continuum pluviæ profluvium* verti. Χειμῶνα namque recentiores Græci vocant *imbrium copiam*; et ex gelu sive frigore, non æque ac pluviis inundantibus et continuis frumenti vinique penuria solet emergere.

(95) Locum istum pro textus brevitate caliginosum, superfuso quoque Scaligeri errore redditum obscuriorem in bono lumine positurus Petavius, ubi patentes radios effulgere censuit, in oppositum obicem et ejus umbram incautus incidit Protheoria ad notas in Nicephorum, et *De doct. temp.* lib. IV, cap. 24. Lucem itaque reperit, verum umbram non effugit penitus. Illustravit sane τὴν διαστροφὴν τοῦ ἁγίου Πάσχα· *immutationem*, dicam potius, quam cum Anastasio et Miscella, *sancti Paschalis eversionem*, vel cum aliis *ordinem perversum*. Nam cum ex canone Nicæno una cum Judæis et quartadecimanis sacrum Pascha celebrare Christianis nefas sit, et quarta decima luna in diem Dominicum incidente, in alium sequentem Paschale festum remitti conveniat: anno Justiniani decimo nono, die Dominico et luna quarta decima concurrentibus, ac simul in Aprilis diem primum incidentibus, Paschalem celebritatem, ne Judæis et quartadecimanis Ecclesia consentiret, in diem alium Dominic. qui Aprilis octavus numeratur transferri oportuit. Prorogata vero Paschatis solemnitate, cum carnisprivium subinde protelari deceat, utroque Justiniani edicto, in hebdomadem aliam dilato, populus, ut jussus fuerat, Paschatis peregit festum; carnisprivium autem ex imp. sancito die tantum undecimo statuendum, quasi Pascha Kalendas Apriles

C occupasset, die Februarii quarto obivit: atque ita hebdomade una, plus quam par foret, aut exigeret Ecclesiæ lex, jejunasse repertus est. Hæc, ut Petavio, ita mihi textus illustrati arridet expositio: quæ sequitur apud eum locis memoratis de Græcorum Quadragesimali jejunio observatio, mihi veritatique penitus adversatur. Sciendum est, inquit posteriore loco, Græcos Quadragesimale suum tempus, et ἀποχὴν inire a Dominica Sexagesimæ, diebus ante Pascha 56, ut ex Maximi computo, et Albino Flacco lib. *De div. offic.* cap. *De Septuag.* liquet, cujus instituti ea ratio est. Cum enim Græci, ut et Occidentales (sic quippe legendum puto, non Orientales) 40 solidos dies jejunio dicare statutum habeant: ac neque Dominicis diebus neque Sabbatis, uno excepto Paschali jejunare soleant: necesse est ut initium τῶν ἀποχρεωσίμων ἡμερῶν antevertant. Nam Romana Ecclesia Τεσσαρακοστὴν suam incipit a Dominica prima Quadragesimæ, quæ ab Dominica Quinquagesimæ proxima est. Ab hoc vero die ad Sabbatum magnum inclusive dies

D sunt 42, ex quibus sex Dominicis ἀνηστεύτοις expunctis, reliqui sunt dies 36 jejunio dicati (nam Sabbatis Ecclesia Occidentalis jejunat); quare ut 40 dies νήστιμοι conflant, jejunii caput antevertitur, et a fer. 4 ante Dominic. Quadrag. initium repetitur. At vero Græci, qui ex 42 illis diebus, non sex, sed duodecim eximunt (neque enim Sabbatis jejunant) cum 30 solum dies jejunio consecratos residuos habeant, decem reliquos ex anterioribus hebdomadis compensant. Itaque solidas duas adjiciunt, et primam Dominicam, quam ἀπόχρεων, vel ἀποχρεώσιμον vocant, statuunt in Dominicam Sexagesimæ, a qua ad Sabbatum Paschale dies sunt 56 ἀποχρεώσιμοι, exemptis Dominicis octo, et Sabbatis septem, reliqui sunt dies ἀπόσιτοι 41. Quippe Sabbato magno, uti dictum est, jejunant Orientales. Quamobrem Dominica prima, quam nos Sexagesimæ nominamus, a Græcis ἀποχρεώσιμος ἑορτὴ dicitur. Hæc ille subtiliter: at quam Græ

Καὶ ἐποίησαν οἱ δῆμοι τὴν ἀποκρεώσιμον [43] μηνὶ Φεβρουαρίῳ δ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς προσέταξεν ἑτέραν ἑβδομάδα πραθῆναι κρέα. Καὶ πάντες οἱ κρεοπῶλοι

A ordo, habuitque populus carnis privium Februarii die 4. Imperator autem carnem alia sequenti hebdomade palam divendi sanxit. Lanienam itaque

VARIÆ LECTIONES.

[43] ἀποκρέωσιν a.

JAC. GOARI NOTÆ.

eorum gestis et dictis absona paucis discutio. In Græcorum æque ac Latinorum jejuniis ciborum quantitatem, qualitatem, et dies quibus ciborum abstinentia præcipitur observari necesse est. Μονοφαγίαν, *unicam comestionem* ad vesperam tantum olim concessam ipsi fatentur: at nunc post meridiem confestim decantatis vespertinis officiis, et præconsecratis sumptis mysteriis, circa horam a meridie secundam ex Ecclesiæ permissu cibo corpus possunt reficere. Ξηροφαγία apud eosdem intemerata usque in hodiernum diem perseverat, eaque non carnes modo et lacticinia repudiat, sed B pisces etiam perfectos (ut conchylia polypodesque exsangues excipias) : perfectos dico, quibus inest sanguis, oleumque ipsum per Quadragesimam exsecratur: adeoque completum illis est jejunium piscium et olei abstinentia. Quoad jejunii Quadragesimalis tempus, illud si proprie rigideque observes, ex proprio ipsorum sensu sex et triginta diebus cum medio absolvitur : si rigorem paululum relaxes, ad dies sex et quadraginta, vel etiam ad octavum supra quadragesimum ascendit, ad sextum et quinquagesimum, ut vult Petavius, nusquam. Attenta eorum consuetudine, quæ dictorum est obscuritas, dissipatur. Dominica, quæ Latinorum est Sexagesima, Græcis κρεωφάγος, alias, ἀπόκρεως, et ἀποκρεώσιμος nuncupatur, quod in ea carnes adhuc comedere liceat, et eadem elapsa carnium præcipiat abstinentiam. Porro ἀπόκρεως ἑορτὴ haud magis aqud Græcos celebratur, quam in Latinorum ecclesiis carnisprivii rubris licet characteribus in C diario notati festum. Dies illi sex Sexagesimam nostram, et Græcorum ἀπόκρεων excipientes lacticinia, caseum, ova illis apponi permittunt, etiam feria quarta et sexta jejunio dicatis diebus, de quibus iterum sermo. Sequitur Dominica nobis Quinquagesimæ, Græcis τυρινή, sive τυροφάγος in ecclesiasticis officiis vocata, quod per eam totam caseum et ova permittat Ecclesia, illisque in ea comestis, secutura mox Quadragesima illis omnino perpetuum vale dicendum instet. Feria secunda sequens jejunium Quadragesimale ἐγκαινιάζει, et ab ea non casei modo et ovorum, sed piscium quoque et olei interdicitur usu. Sabbatum tamen et Dominicæ ea severa eximuntur lege, et oleum in eis indulgetur solum : die vero Dominicæ Incarnationis, quæ alias *Annuntiatio*, Εὐαγγελισμός, et Βαΐων, *Palmarum*, festo, pisces quicunque ut et oleum nusquam denegantur. Quare relicta Annuntiationis, quæ modo Quadragesimam subit, D modo ab ea remota est, celebritate, mente quoque remotis Sabbati Dominicisque diebus, quibus olei datur facultas si tamen Sabbatum magnum Paschatis pervigilium (est enim dies ille magnus Sabbati ex sacris canonibus) dempseris, rigidi strictiorisque jejunii Quadragesimalis sex et triginta dies colliguntur : quinque nimirum, hebdomadum septem unaquaque, qui triginta quinque conficiunt, alter Sabbati magni, qui sextum addit, Paschalisque noctis ea pars media, quæ auroram, ante quam jejunium abrumpere non licet, respicit : ex quibus cunctis apud Græcos jejunium Quadragesimale austerius nonnisi sex et triginta diebus cum aliquota septimi parte censendum est. Ac ne figmento mihi præmissa expositio vertatur, Matthæi Blastaris canonistæ Græcos inter celebratissimi cap. v. Elementi T. super ea re scriptam profero sententiam : Σημείωσαι ταῦτα, inquit : Ἅπας ὁ παλαιὸς νόμος τοῖς ὁρατοῖς ἐκπαιδεύειν εἰώθει τὴν τῶν ἀοράτων κατάστασιν, καὶ τοῖς σωματικοῖς τῶν πνευματικῶν πραγματεύεσθαι τὴν διόρθωσιν. Πρὸς δὴ τοῖς ἄλλοις καὶ τὰς τῶν ὑπαρχόντων δεκάτας τῷ Θεῷ καθιεροῦν τοῖς παλαιοῖς ἐτησίως προστέτακτο. Τὰ δὲ τυπικῶς παρ' ἐκείνοις τελούμενα, μυστικῶς ἡμῖν ἐκλαμβάνεται. Ἡ γοῦν θεία τῶν ἀποστόλων λογὰς μὴ καταλύειν, ἀλλ' ἀναπληροῦν, κἂν τούτῳ ἔνδεον ἐγνωκότες τὸν νόμον, οὐκ ἐπικαίρων πραγμάτων, ἀλλὰ τῶν ἡμερῶν τῆς ζωῆς ἡμῶν ἑκάστης τοῦ ἐνιαυτοῦ περιτροπῆς τὰς δεκάτας καθιεροῦν τῷ Θεῷ τεθεσπίκασιν· ὡσὰν διὰ τῆς ἐν αὐταῖς σπουδῆς, καὶ θερμοτέρας B μετανοίας, τὰ παρ' ὅλον ἐνιαυτὸν τῆς ψυχῆς ἀῤῥωστήματα σὺν Θεῷ βοηθῷ δυνηθείημεν ἐξιάσασθαι· τὸ δέκατον δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὰς τῶν νηστειῶν ταύτας ἡμέρας εἶναί φαμεν· αἱ γὰρ ἑπτὰ τούτων ἑβδομάδες, χωρὶς τῶν σαββάτων καὶ Κυριακῶν, ἡμέραι γίνονται πέντε πρὸς ταῖς λ', προστιθεμένου δὲ καὶ τοῦ μεγάλου σαββάτου, καὶ τοῦ ἡμίσεος τῆς λαμπρᾶς καὶ φωτοειδοῦς νυκτὸς, ἡμέραι γίνονται λς' καὶ ἡμίσεια, τὸ δέκατον ἀκριβῶς οὖσαι τῶν τξε' τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡμερῶν. Τῶν γὰρ τριακοσίων τὸ δέκατον, τὰ τριάκοντα· καὶ τῶν ἑξήκοντα, ἕξ· καὶ τῶν πέντε τὸ ἥμισυ· *Hæc tibi observanda. Lex tota velus visarum ope rerum aliarum a visu remotarum conditionem quondam edocere solebat, et per comporearum usum spiritualium dispositionem rectam sibi comparare. Inter cætera vero maxime, facultatum decimas annis quibusque redeuntibus Deo offerre in præcepto fuit. Quæ porro ab ipsis in figuris peracta, mystice a nobis excipiuntur. Verum cum sacer* C *apostolorum cœtus haud legem solvere, quinimo eam adimplere sibi proposuisset, non fluxarum rerum, sed ipsius vitæ nostræ decimas singulis annorum periodis Deo consecrandas sanxerunt : ut studio per eas exhibito, pœnitentiæque fervore contractas toto anni decursu infirmitates, opitulante Deo, curare possemus. Hos vero jejuniorum dies partem anni decimam in sese includere prædicamus. Hebdomades siquidem eorum septem, Sabbatorum et Dominicarum diebus exclusis, quinque ac triginta dies componunt : si vero magnum addideris Sabbatum, ac illustris et luciformis noctis partem mediam, triginta sex et medius constituentur dies, qui trecentorum sexaginta quinque totius anni dierum ex æquo pars decima sunt agnoscendi. Trecentorum enim pars decima, triginta : sequentium sexaginta, sex: residuorum quinque, unius medium exsistit.* Diebus istis sex et triginta adde Sabbata quinque, et Dominicas totidem, quibus oleum comeditur (Sabbatum enim D magnum rigorem jejunii servat, Palmarum vero Dominica piscium esculentis austeritatem remittit) Græcorum Quadragesimam sex et quadraginta dierum numero conflatam percipies : diemque Quadragesimæ primum ac purum illius exordium feria post Quinquagesimam secunda, quam illi ex ciborum defæcata sumptione καθαρὰν δευτέραν nominant, constitues. Dominica porro Quadragesimæ illis pariter cursus Quadragesimalis prima est inter Dominicas, et ὀρθοδοξίας nomen obtinet, ejusdem licet stadii gressus, hoc est, dies sit septimus : primus quippe τυρινὴν, Quinquagesimam intellige, sequitur. Argumentum profert Græcum evangelistarium, seu liber Evangeliorum, quo post Κυριακὴν τυροφάγον occurrunt Εὐαγγέλια ἀναγινωσκόμενα εἰς τὰς παννυχίδας τῆς πρώτης ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν. *Evangelia legenda in vigiliis, id est, in vesperis primæ jejuniorum hebdomadis :* tum vero τῇ δευτέρᾳ ἑσπέρας· τῇ γ', τῇ δ', τῇ ε', τῇ παρασκευῇ τῷ σαββάτῳ ἑσπέρας. *Feria* 2, 3, 4, 5, *Parasceve, Sabbato ad Vesp.*

cuncti exercuere macellarii, mactavere et venalem exposuere; nullus tamen pretio comparavit aut comedit carnem. Paschalis igitur solemnitas, prout decreverat imperator, celebrata est; ac simul deprehensum, una amplius quam debuerat hebdomade, populum jejunasse.

A ἔσφαξαν καὶ προέθηκαν, καὶ οὐδεὶς ἠγόραζε, οὔτε ἤσθιεν [44]. Τὸ δὲ Πάσχα γέγονεν, ὡς ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν, καὶ εὑρέθη ὁ λαὸς νηστεύων ἑβδομάδα περιττήν.

A. C. 539. — Hoc anno Roma a Gothis capta est. Papa vero Vigilius Cpolim profectus, et ab imperatore summis honoribus exceptus, catholicæ Ecclesiæ unitatem et concordiam se præstiturum, et tria capitula anathemate proscripturum pollicitus est. Tantis honorum et cultus indiciis ab imperatore decoratus, adeo animatus est, ut a communione exclusionem menses quatuor sustinendam Menæ Cpoleos episcopo in pœnam imponeret: et ex adverso Menas parem **191** animadversionem in eum constitueret. Ob irrogatam itaque pœnam hujusmodi, tum quod ea, quæ de Ecclesiarum concordia et unione consulta decretaque fuerant, a Vigilio non adimplerentur, imperator indignatus, misit qui ipsum detinerent. Hle imperatoris iram veritus, ad Sergii mar-

A. M. 6039.—Τούτῳ τῷ ἔτει παρελήφθη ἡ Ῥώμη (96) ὑπὸ τῶν Γότθων. Καὶ ὁ πάππας Βιγίλιος παρεγένετο ἐν Κωνσταντινουπόλει (97), καὶ δεχθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως μετὰ μεγάλης τιμῆς, ὑπισχνεῖτο ποιεῖν ἕνωσιν (98) τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἀναθεματίζειν τὰ τρία κεφάλαια· τοσοῦτον τιμηθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ὡς ἐπαρθέντα (99) ἀκοινωνησίαν τεσσάρων μηνῶν (1) δοῦναι Μηνᾷ τῷ Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπῳ εἰς ἐπιτίμιον. Καὶ Μηνᾶς δὲ αὐτὸ τὸ ἐπιτίμιον δέδωκεν. B Ἀγανακτήσας δὲ ὁ βασιλεὺς κατὰ Βιγιλίου διὰ τὸ ἐπιτίμιον, καὶ διὰ τὸ ὑπερτίθεσθαι πληρῶσαι τὰ δόξαντα περὶ τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀπέστειλεν συλλαβεῖν αὐτόν. Ὁ δὲ φοβηθεὶς τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως, τῷ θυσιαστηρίῳ Σεργίου τοῦ μάρτυρος μονῆς τῶν Ὁρμίσδου (2) προσέφυγεν. Κἀκεῖθεν ἑλκό-

VARIÆ LECTIONES.

[44] εἴσθιεν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

ras: ac demum Κυριακῇ πρώτῃ τῶν νηστειῶν· *prima jejuniorum Dominica:* qua lib., qui *Thesaurus* inscribitur, inter eorumdem officia Damascenus Studites sermonem habet, δι' ἣν αἰτίαν παρελάβομεν τὴν ὀρθοδοξίαν ἐπιτελεῖν τῇ πρώτῃ Κυριακῇ τῶν ἁγίων νηστειῶν· *ob quam causam orthodoxiæ celebritatem prima jejuniorum sanctorum Dominica peragere accepimus.* A Tyrophago itaque sive a casearia Dominica, non ἀπὸ τῆς ἀπόκρεω, quæ præcedens est, et carnisprivii Græcum Quadragesimam exordium sumere censebis: cum inter utramque, carne sola prohibita, etiam quarta sextaque feriis (quas canon apostolicus 65 jejunio dedicat) a caseo ex sancti Nicephori patriarchæ indulgentia sumendo non sibi temperent, teste horologii, sive diurni sacro typo in protheoria ad notas in Nicephorum a Petavio relato: Εἰδέναι χρὴ ὅτι τῇ τετράδι καὶ παρασκευῇ τῆς τυροφάγου μετὰ τὴν ἐννάτην ἐσθίομεν τυρὸν καὶ ὠὰ, διὰ τοὺς Ἰακωβίτας καὶ Τετραδίτας, κατὰ τὸν κανόνα τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Νικηφόρου τοῦ ΚΠ. *Sciendum feria quarta et Parasceve post caseariam Dominicam nona dicta, caseum et ova nos comedere propter Jacobitas et Tetraditas ex canone S. P. N. Nicephori episcopi CP.* Cæterum qua ratione numerus quadragenarius mystice et figurate in jejunio sit attendendus exponit Blastares loco supra memorato.

(96) Pseudo Marcellinus ad Justiniani annum vicesimum: *Totila dolo Isaurorum ingreditur Romam 16 Kal. Janu. ac evertit muros, domos aliquantas igni comburens, ac omnes Romanorum res in prædam accepit,* etc.

(97) Idem: *Papa Vigilius ingressus est CP.* VIII *Kal. Februar.*

(98) Facundus Hermianensis contra Mocianum: *Quoniam occulta ejus ante judicium pollicitatio tenebatur, in qua se spopondit eadem capitula damnaturum,* etc. Infra: *De ipsius episcopi Romani chirographis,* etc., *necessarium duximus non tacere,* etc. Eadem Liberatus Breviarii cap. 22.

(99) Correctius, ἐπαρθείς. Voces ab Anastasio in excerptis omissæ; forsan ab aliquo additæ, suaviter interpretandæ, *Tanta animi fiducia usus, eo se animo extulit: adeo animatus est.* Displicet quippe ex Græco Nicephori hæc versio, *eo insolentiæ progressus est.* — Nihil mirum aut Anastasium pro sedis apostolicæ reverentia subticuisse hanc vocem, aut Theophanem, S. Nicephorum, aliosque Græcos infensiores tribus capitulis, ob quorum negotium Vigilius papa Menam a communione removerat, ut illorum condemnationi instantem, eam protulisse.

C Nota ejus vis, frustraque detorquet P. Goar, ut ea auctor Vigilium uti imperatoris favore abusum sugillare noluerit. Motum sacris diptychis ejus nomen, seu potius Menæ patriarchæ nomini subjectum contra Rom. sedis jura habes anno Justiniani 25, tumque suo ordini restitutum, cum is forte manus dedit adversus tria capitula, seque indulgentiorem erga Menam, atque alios Orientales proscribere volentes, in Justiniani gratiam exhibuit. Verane sit 5 synodi confirmatio ejus nomine, quam illustrissimus archiepiscopus Tolosanus vir doctissimus, proque sua humanitate amicissimus, ante annos aliquot ex Regia bibliotheca produxit, non est hujus loci disputare. Haud certe Theophanes aliquid favet. COMBEFIS.

(1) Facundus Hermianensis lib. IV: *Sed ecce jam veniens ex itinere* (Vigilius) *quod ei videbatur edixit, et facti hujus auctori* (Mennæ) *correctionem tumultuariæ suæ transgressionis indixit,* etc. Contra D Mocianum: *Propter quod illos qui talibus communicaverant, veniens in regiam civitatem a communione suspendit.* Videndus Sirmondus in Notis, et in Synopsi chronica ad easdem notas adjecta. Illustrissimus quoque de Marca archiepiscopus Tolosanus, Dissertatione in Epistolam decretalem Vigilii papæ.

(2) Origines CP.: Τὰ καλούμενα Ἀρμάσδου λιμὴν ἦν μικρὸς, ἐν ᾧ ὁ μέγας Ἰουστινιανὸς ἐχρημάτισεν αὐτὸν κοιτῶνα (lego κτισθῆναι ναὸν), καὶ ὠνόμασε Σέργην καὶ Βάκχον. Ἕτερον δὲ Ἀποστόλων, ὅτε τὸν χρήσιμον ἔλαβεν ὑποκάτω τῶν βαθμίδων, ὅτε τὴν σφαγὴν ἐποίησεν εἰς τὸ ἱππικόν. Ἐκλήθη Ἰουλιανοῦ λιμὴν, ὅτι ὁ κτίσας αὐτὸν οὕτω ἐκαλεῖτο· *Locus Armasdi nomine vocatus, angustus portus, in quo magnus Justinianus templum ædificari jussit, et Sergii Bacchique dictum voluit: aliud quoque apostolorum cum infra gradus monitum accepit* (a Belisario ne fugiens mari se committeret, de quo Theophanes ad annum 7), *quando cædem ac stragem*

μενος, κατέσχεν τοὺς βαστάζοντας τὸ θυσιαστήριον [45] A κίονας, καὶ τούτους κατέστρεψεν, βαρὺς ὢν καὶ μέγας τῷ σώματι. Ὁ δὲ βασιλεὺς μεταμεληθεὶς, ἐδέξατο τὸν πάππαν Βιγίλιον. Καὶ παρακληθεὶς Βιγίλιος ὑπὸ Θεοδώρας τῆς Αὐγούστης, ἐδέξατο Μηνᾶν τὸν πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῇ κθʹ τοῦ Ἰουνίου μηνὸς τῶν Ἁγίων [46] Ἀποστόλων.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει μηνὶ Μαΐῳ ιαʹ, τῷ Σαββάτῳ τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς, τοῦ γενεθλίου ἀγομένου ἱππικοῦ, γέγονε μάχη τῶν δύο μερῶν. Καὶ ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς τοὺς ἐξκουβίτορας καὶ στρατιώτας ξιφήρεις ἀνεῖλον πολλοὺς ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐπνίγησαν [47] φεύγοντες πολλοί. Ἄλλοι δὲ ἐσφάγησαν, καὶ γέγονεν ὄλεθρος B πολύς.

A. M. 6040. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐγένοντο σεισμοὶ (3) συνεχεῖς, καὶ βροχαὶ μεγάλαι, ὁμοίως καὶ τῷ Φεβρουαρίῳ μηνὶ σεισμὸς μέγας, ὥστε πάντας ἀπογινώσκειν, καὶ ἐν φόβῳ μεγάλῳ γίνεσθαι καὶ λιτανεύειν, καὶ δέεσθαι τοῦ Θεοῦ ῥυσθῆναι τῶν ἐπικειμένων ἀπειλῶν.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει μηνὶ Ἰουνίῳ (4) ἰνδικτιῶνος ἑνδεκάτης ἐκοιμήθη ἡ βασίλισσα Θεοδώρα εὐσεβῶς.

A. M. 6041. — Τούτῳ τῷ ἔτει γεγόνασι βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ φοβεραὶ πάνυ, ὥστε πολλοὺς καθεύδοντας ἐκ τῶν ἀστραπῶν βλαβῆναι. Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου γεγόνασι βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ πάνυ C φοβεραὶ, ὥστε τοῦ Ξηρολόφου [48] τοῦ κίονος [49] ἀποπεταλωθῆναι μέρος καὶ ἡ κεφαλὴ γεγλυμμένη τοῦ αὐτοῦ κίονος. Τῷ δὲ Ἰουλίῳ μηνὶ γέγονε συμβολὴ ἐξ ἀμφοτέρων μερῶν, καὶ ἐνεπυρίσθη ἡ οἰκία ἡ λεγομένη Πάρδου· καὶ κατεκαύθησαν πολλὰ, τοῦτ' ἔστιν ἀπὸ τοῦ Χαλκοῦ ἕως τῆς λεγομένης τὸ Ἐλευσίας [50]. Καὶ ἐγένοντο φόνοι πολλοί. Προκένσου δὲ γενομένου (5) ἐν τῷ Ἑβδόμῳ (6) ἀπώλεσαν οἱ βεστήτορες (7) τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως, ὅπερ μετὰ μῆνας ηʹ εὑρέθη. Ὅπου καὶ ἓν μαργαριτάριν καὶ πᾶσα ἡ λοιπὴ αὐτοῦ [51] θέα ἐσώθη καὶ εὑρέθη.

tyris altare, quod in Hormisdarum monasterio erectum, confugit : a quo vi revulsus, apprehensas altaris suffulcientes columnas, ceu gravi proceroque corpore validus, secum traxit et omnino evertit. Demum imperator facti pœnitens, papam Vigilium in gratiam recepit. Vigilius pariter a Theodora Augusta rogatus, Junii die vigesimo nono, qui sanctis apostolis sacer, patriarchæ Cpoleos Menæ pacem restituit.

Eodem anno, die undecimo mensis Maii, sanctæ Pentecostes Sabbato, cum ludi circenses natalitii celebrarentur, pugna inter duas factiones exorta est. Quare submissis excubitoribus et militum manu gladiis armata, plurimos ex illis jussit imperator occidi : alii fuga salutem quærentes, mari submersi vel acceptis vulneribus necati : adeo ut magna prorsus cædes edita sit.

A. C. 540. — Hoc anno frequentes terræ motus, pluviæque ingentes incubuere. Mense vero Februario terræ motus adeo vehemens fuit, ut omnes de salute desperantes, metuque prostrati, decretis publicarum processionum precibus, Deum, ut imminente periculo servaret, supplices exorarent.

Eodem anno, mense Junio, indictione undecima, imperatrix Theodora cum pietate obdormivit.

A. C. 541. — Hoc anno tonitrua atque fulgura terribilia admodum fuere, adeo ut multi dormientes insinuantibus se per domos fulguribus damnum passi fuerint. Die vero sancto Joanni sacro tonitrua atque fulgura penitus horrenda exstitere, ita ut Xerolophi columnæ pars una abraderetur et exsquammaretur, et ejusdem columnæ epistylium prorsus idem damnum pateretur. Mense autem Julio ambæ factiones inter se conflixerunt, et domus, cui a Pardo factum est nomen, incendio consumpta est : aliæ quoque ædes plurimæ flammis devastatæ, quæ nimirum ab æreo Tetrapylo ad locum Eleusiæ dictum : cædes quoque innumeræ perpetratæ. **192** Processu autem imperatoris ad Hebdomum habito, coronam vestitores amiserunt, quæ post octo demum menses reperta fuit : in qua vel unicus unio cæteraque ejus ornamenta integra inventa fuere.

VARIÆ LECTIONES.

[45] θυσιαστηρίου vulg. [46] τῶν ἁγίων ἀπ. om. e. [47] ἐπλήγησαν b. [48] τοὺς Ξηρολ. a. [49] τοῦ κίωνος ed. Par. et in marg. τοὺς κίονας. [50] Εὐλυσίας a. [51] αὐτοῦ om. a.

JAC. GOARI NOTÆ.

in circo edidit, portus Juliani nuncupatus est : id D *enim fuit ejus qui condidit nomen.* Dissolvunt hæc verba quam Baronius ad annum 552 num. 17 conglobat objectionem : quod Theophanes nimirum ad Sergii, ipse Vigilius ad Petri sacram ædem asylum quæsivisse scribat : quæ sane difficultas nulla est, cum eodem in loco Sergii et apostolorum (aliud nimirum ab eo quod Constantinus exstruxit) templum fuerit a Justiniano conditum : de quibus Procopius, *De ædif. Justin.* orat. 2, et copiose et graphice Gyllius *Topographiæ CP.* lib. II, cap. 16. Locus uterque asyli privilegio, quod a Justiniano conditus esset, gaudebat.

(3) De quibus superius ex Procopio et Agathia.

(4) Anno belli Gotthici decimo quarto ait Procopius lib. I de ejusdem obitu verbis ultimis lib. II *De bello Persico*

(5) Comitatum, obsequium, ac processum regium nemo dubitabit, qui *Chronici CP.* sententiam attendet : Ὁ ἅγιος Ἰωάννης καὶ αἱ Ἀρκαδιαναὶ παρὰ Ἀρκαδίου ἐκτίσθη, ἐπιλεξαμένου καὶ ἐκ τῶν πολιτῶν χιλιάδας ἓξ ὀψίκιον εἰς τὰ πρόκενσα αὐτοῦ, ἕως μεταστάσιμα· *S. Joannis templum, et thermæ Arcadianæ ab Arcadio sunt conditæ, imperatore ex civibus millia sex sibi deligente in obsequium cum per urbem procederet.* De Arcadianis satellitibus, et obsequio ex eis composito ad Arcadium superius.

(6) Hebdomus CP. suburbium ad Orientem : de quo Gyllius *Topogr. CP.* lib. IV, cap. 4, ex Procopio *De ædif. Justiniani* orat. 2.

(7) Cedrenus, βεστιαρῖται, *rei vestiariæ ministri :* de quibus cf. Pancirollus ad Notitiam imperii, cap. 81.

A **A. C. 542. —** *Alexandriæ episcopi Apollinarii annus primus.*

Hoc anno mense Octobri, ludis circensibus celebratis legatus ex India secum ducens elephantem Cpolim venit, et circum ingressus est. Porro mense Januario patriarchæ Cpoleos nomen primo gradu motum est, et Vigilio ei præposito, nomen etiam ejus in ecclesiasticis tabulis ad primum ordinem promotum fuit. Martio vero mense noctu e stabulo elephas evadens plurimos feriit, et alios occidit. Die autem decimo sexto Aprilis vespere, dum ludi circenses agerentur, populares factiones ad invicem decertarunt, multique ex utraque parte interfecti : subindeque in officinas irruentes, obvia quæque diripuerunt, Joanne cognomento Coccorobio urbis præfecto. Cæterum Julii mensis die vigesimo octavo, tertia feria (*h*), sanctorum Apostolorum ædis facta est consecratio, et sanctarum reliquiarum Andreæ, Lucæ et Timothei, qui sancti apostoli, depositio. Episcopus vero Menas una cum sanctis reliquiis progressus est, vehiculo aureo imperatorio gemmis exornato vectus : tres autem sanctorum apostolorum gestabat loculos supra genua : atque ita dedicationem celebravit.

A. M. 6042. — *Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Ἀπολλιναρίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ἀχθέντος ἱππικοῦ πρεσβευτὴς Ἰνδῶν ἦλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει φέρων ἐλέφαντα· καὶ εἰσῆλθεν ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ. Τῷ δὲ Ἰανουαρίῳ μηνὶ κατεβιβάσθη τὸ ὄνομα Μηνᾶ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ προανεβιβάσθη τὸ ὄνομα Βιγιλίου προτασσομένου ἐν τοῖς διπτύχοις. Τῷ δὲ Μαρτίῳ μηνὶ (8) ἐξεΐλησεν [52] ὁ ἐλέφας νυκτὸς ἀπὸ τοῦ σταύλου, καὶ πολλοὺς ἐπάταξεν καὶ ἄλλους ἐφόνευσεν. Καὶ τῷ Ἀπριλλίῳ μηνὶ ις' ἐγένετο συμβολὴ τῶν δήμων πρὸς ἀλλήλους ἐν δειλινῇ [53] ἱππικοῦ ἀγομένου· καὶ πολλοὶ ἀπέθανον ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ εἰς ἐργαστήρια εἰσῆλθον καὶ ἥρπαζον, εἴ τι εὕρισκον, ὑπάρχου ὄντος Ἰωάννου τοῦ ἐπι- B λεγομένου Κοκκοροβίου. Τῷ δὲ Ἰουλίῳ μηνὶ κη', ἡμέρᾳ γ', γέγονεν [54] τὰ ἐγκαίνια τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ ἡ κατάθεσις τῶν ἁγίων λειψάνων Ἀνδρέου, Λουκᾶ καὶ Τιμοθέου, τῶν ἁγίων ἀποστόλων. Καὶ διῆλθεν ὁ ἐπίσκοπος Μηνᾶς μετὰ τῶν ἁγίων λειψάνων καθήμενος ἐν ὀχήματι χρυσῷ βασιλικῷ διαλίθῳ κρατῶν τὰς τρεῖς [55] θήκας τῶν ἁγίων ἀποστόλων εἰς τὰ γόνατα αὐτοῦ· καὶ οὕτως ἐποίησε τὰ ἐγκαίνια.

A. C. 543. — Hoc anno, mense Aprili, indictione quarta, Narses cubicularius bellum Gotthis, qui urbem ceperant, illaturus, Romam missus est. Nam post receptam urbem a Belisario, bellum reparaverunt Gotthi, et eam denuo armis occupaverunt. Julii vero mensis die nono, magnus et terribilis terræ motus factus est per omnem Palæstinæ, Arabiæ, Mesopotamiæ, Syriæ et Phœnices regionem : adeo ut Tyrus, Sidon, Berytus, Tripolis et Byblis multa damna acceperint, et hominum perierint multa millia. Ad Bostram vero civitatem magna pars promontorii mari adjacentis, cui nomen Lithoprosopus, avulsa in mare translata est : portumque effecit multis magnis navibus recipiendis idoneum : cum urbs illa prius portum non habuisset. Imperator autem **193** reparandis earum urbium ruinis magnam pecuniæ vim misit. Recessit etiam mare in altum pelagi sinum ad mille passus : ex quo multæ naves in profundum submersæ : rursumque Dei nutu in proprium alveum se recepit.

A. M. 6043. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ἀπριλλίῳ (9) ἰνδικτιῶνος δ' ἐπέμφθη Ναρσῆς ὁ κουβικουλάριος ἐν Ῥώμῃ ὀφείλων πολεμῆσαι τοῖς Γότθοις τοῖς παραλαβοῦσι τὴν Ῥώμην, ἐπειδὴ μετὰ τὸ παραλαβεῖν αὐτὴν τὸν Βελισάριον, πάλιν ἐπανέστησαν, καὶ παρ- C έλαβον αὐτὴν οἱ Γότθοι. Τῷ δὲ Ἰουλίῳ μηνὶ θ' (10) ἐγένετο σεισμὸς μέγας καὶ φοβερὸς ἐν πάσῃ τῇ χώρᾳ Παλαιστίνης καὶ Ἀραβίας καὶ Μεσοποταμίας καὶ Συρίας καὶ Φοινίκης, καὶ ἔπαθεν Τύρος καὶ Σιδὼν καὶ Βήρυτος καὶ Τρίπολις καὶ Βύβλος [56]. Καὶ ἀπέθανον ἐν αὐταῖς ἀνθρώπων πλήθη πολλά. Ἐν δὲ τῇ πόλει Βόστρυος [57] ἀπεσπάσθη ἀπὸ τοῦ παρακειμένου τῇ θαλάσσῃ [58] ὄρους, τοῦ λεγομένου Λιθοπροσώπου, μέρος πολὺ, καὶ εἰσηνέχθη [59] εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπετέλεσε λιμένα, ὡς δύνασθαι ὁρμᾷν ἐν αὐτῇ πλοῖα πολλὰ παμμεγέθη. Οὐκ εἶχεν γὰρ αὕτη [60] ἡ πόλις πρὸ τούτου λιμένα. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπέστειλεν χρήματα πρὸς τὸ ἀνεγεῖραι τὰ πεπτωκότα τῶν αὐτῶν πόλεων. Ἔφυγε δὲ ἡ θάλασσα εἰς τὸ πέλαγος ἐπὶ μίλιον ἕν. Καὶ ἀπώλοντο πλοῖα πολλὰ, καὶ πάλιν τῇ D τοῦ Θεοῦ κελεύσει [61] ἀποκατέστη εἰς τὴν ἰδίαν κοίτην.

A. C. 544. — Hoc anno mense Septembri, indictione decima quinta, Sycis, trans urbis regiæ portum, sanctæ Irenes dedicatio peracta : comi-

A. M. 6044. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος ιε' γεγόνασι τὰ ἐγκαίνια τῆς ἁγίας Εἰρήνης (11) πέραν ἐν Συκαῖς. Καὶ ἐξῆλθον τὰ ἅγια

VARIÆ LECTIONES.

[52] ἐξεΐλησεν] ἐξήλησεν vulg. [53] δειλινῆς vulg. [54] γέγοναν vulg., fort. γεγόνασι. [55] τρεῖς om. b. [56] Βύβλος a, Βύβλις vulg. [57] Βότρυος b. [58] τῆς θαλάσσης e. [59] εἰσηνέχθη a, εἰσήχθη vulg. [60] ἡ αὐτὴ πόλις vulg. [61] κελεύσει] βοηθείᾳ b.

JAC. GOARI NOTÆ.

(8) Alia ad rem præsentem spectantia refert Procopius, *De ædif. Justiniani*, orat. 2.

(9) Astipulabitur Theophani additamentum Marcellinum, si Narsem hoc anno missum succedente bellum confecisse intelligas.

(10) Varios et ingentes per Phœnicem terræ motus, quibus Berytus et aliæ civitates corruerunt, describit Agathias lib. II, et maturis jam frugibus, prout τῷ Ἰουλίῳ μηνὶ, contigisse narrat.

(11) De templi hujus situ, conditu, ejus causa, reliquiis, et variis ad illum eventibus Procopius orat. 2 *De ædif. Justiniani*.

λείψανα ἐκ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας μετὰ τῶν δύο πατριαρχῶν Μηνᾶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀπολιναρίου τοῦ Ἀλεξανδρείας. Καὶ ἐκάθισαν ἀμφότεροι ἐν τῷ βασιλικῷ ὀχήματι κατέχοντες ἐν τοῖς γόνασιν αὐτῶν τὰ ἅγια λείψανα· καὶ ἦλθον ἕως τοῦ περάματος καὶ ἐπέρασαν, καὶ ὑπήντησεν αὐτοῖς ὁ βασιλεύς. Καὶ ἤνεψξαν (12) τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας μάρτυρος Εἰρήνης. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐκαθαρίσθη ὁ λιμὴν τοῦ Ἑβδόμου, καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ τελευτᾷ Μηνᾶς ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐγένετο ἀντ' αὐτοῦ ὁ Εὐτύχιος ὁ ἀποκρισιάριος Ἀμασίας (13) μοναχὸς τῆς ἐν Ἀμασίᾳ μονῆς καὶ πρεσβύτερος τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, τοῦ λειψάνου Μηνᾶ ἔτι προκειμένου ἐν τῷ ἱερατείῳ. Καὶ τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ ἐπινίκια ἦλθεν (14) ἀπὸ Ῥώμης Ναρσῆ τοῦ κουβουκουλαρίου καὶ ἐξάρχου Ῥωμαίων. Συμβαλὼν γὰρ πόλεμον μετὰ Τωτίλα [62] ῥηγὸς τῶν Γότθων κατὰ κράτος ἐνίκησεν, καὶ ἔλαβεν τὴν Ῥώμην, καὶ ἔσφαξεν τὸν Τώτιλαν, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἡμαγμένα σὺν τῷ διαλίθῳ καμηλαυκίῳ (15) ἔπεμψεν ἐν Κωνσταντινουπόλει· καὶ ἐῤῥίφησαν εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως ἐπὶ σεκρέτου (16). Δεῖ δὲ ταγῆναι καὶ τοῦ Ἀνθίμου ἔτος εἰς τὸν πατριάρχην Μηνᾶν, ἵνα συσταθῶσι τὰ ἑκκαίδεκα ἔτη.

A. M. 6045. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Εὐτυχίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει γέγονεν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ (17) πέμπτη σύνοδος κατὰ Ὠριγένους τοῦ παράφρονος, καὶ Διδύμου τοῦ ἀπὸ ὀμμάτων, καὶ Εὐαγρίου, καὶ τῆς Ἑλληνόφρονος αὐτῶν ληρῳδίας, καὶ αὖθις κατὰ τῶν ἀκεφάλων κεφαλαίων [63]. Βιγίλιος δὲ ὁ Ῥώμης τοῖς συνελθοῦσιν οὐ συνήδρευσεν· ἀπελύθη δὲ πολλῶν κινηθέντων (18) ὑπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ ἐτελεύτησεν (19) τὴν ἐπὶ Ῥώμην ἀναλύων ὁδόν.

A. M. 6046. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Αὐγούστῳ ιε', ἰνδικτιῶνος β', ὥρᾳ μεσονυκτίου διαφανούσης [64] Κυ-

tantibus vero duobus patriarchis Mena Cpoleos et Apollinario Alexandriæ e Magna Ecclesia sanctæ reliquiæ processerunt. Sedebant autem illi in imperatoris curru sanctas reliquias genibus appositas sustentantes. Ad lemborum itaque stationem venerunt, et trajicientibus portum occurrit imperator. Solemni itaque ritu sanctæ Irenes ecclesiam aperuerunt. Eodem anno Hebdomi portus repurgatus. Eodemque tempore Menas episcopus Cpoleos defunctus est: in cujus locum suffectus apocrisiarius Amaseæ, presbyter et monasterii ipsius Amaseæ monachus, Eutychius, eo ipso die, quo Menæ cadaver in sacris adytis adhuc expositum jacebat. Augusto mense triumphales nuntii et victoriæ monumenta Roma Cpolim delata, Narse nimirum cubiculario et Romanorum exarcho victore. Pugna siquidem cum Totila Gotthorum rege conserta, summam sibi sua virtute peperit victoriam, Romam recepit, Totilam interfecit, vestimentaque ejus adhuc sanguine tincta, pileolumque ejus gemmis ornatum Cpolim misit: quæ ad imperatoris pedes in secreto projecta sunt. Cæterum annum unum Anthimi in patriarchæ Menæ tempus conferri oportet, ut sexdecim annorum ratio constet.

A. C. 545. — *Cpoleos episcopi Eutychii annus primus.*

Hoc anno sanctum et œcumenicum quintum concilium adversus dementem Origenem, Didymum oculorum lumine privatum, Evagrium eorumque deliria in gentilium mentem declinantia, et insuper adversus Acephalorum capita celebratum est. Congregatis vero Patribus haud simul consedit pontifex Romanus Vigilius: sed ab imperatore multis tumultuantibus dimissus, iter, quo Romam **194**
pergitur, agens, in Illyrico diem extremum obiit.

A. C. 546. — Hoc anno, mensis Augusti decimo quinto (i), indictione secunda, illucescentis jam

VARIÆ LECTIONES.

[62] Τώτιλλα vulg. et sic ubique. [63] κεφαλαίων om. e. [64] διαφαυούσης b.

JAC. GOARI NOTÆ.

(12) Ecclesia dedicata fit ejusdem ἀνοίξεως, et orationis in ea faciendæ permissus. Euchologium ubi de templi dedicatione.

(13) Eutychii Amaseni episcopi, ad synodum CP. procuratoris sive legati promotionem et gesta refert Eustathius apud Surium 6 Aprilis.

(14) Additamentum Marcellini ad annum Justiniani 25. Procopius lib. III *De bello Gotthorum*, ad finem.

(15) Alterius Gotthorum regis, Theodati nimirum pileolum διάλιθον expressum habes in numismatis forma apud Baronium ad annum C. 534 num. 72, καμηλαυκίου significatum reddit κίδαριν, περίθεμα κεφαλῆς, σκιάδιον, πιλίδιον. Beda, *De tabern.* lib. III, cap. *In modum cassidis extenditur supra summitatem capitis.* Ὅτι καλύπτει αὐχένα, interpretatur illustrissimus Trapezuntinus præsul: etymon retulimus ad euchologium.

(16) Anastasius cum reddat, *coram senatu*, legerit, ἐπὶ συγκλήτου, *senatu assidente, remque spectante*, quod et aptius sit. Buccardi conjectura ut legendum sit, ἐπισκιρτῶντος, ut dicat auctor projectas ejusmodi Totilæ vestes ad pedes Justiniani velut *insultantis*, ac fastu conculcantis, nihil ad rem, aut e decoro. Τὸ σέκρετον, cubiculum in palatio, quo ita vestes ejusmodi triumphi quadam specie illatæ sint, ac projectæ, spectantibus viris aulæ primariis. COMBEFIS.

(17) *Chronicon Alexandrinum* eodem anno synodum habitam testatur: de qua Evagrius lib. IV. Matthæus Blastares de hujus, et alterius ad annum Justiniani decimum conventibus habitis ita loquitur in procemio Nomocanonis: Ἡ ἁγία πέμπτη σύνοδος πέντε καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν θεοφόρων Πατέρων συνδρομῇ ἐκρατύνετο· ὧν ἡγοῦντο τὰ πρῶτα μὲν Μηνᾶς, εἶτα Εὐτύχιος ἐκ διαδοχῆς τοὺς ἀρχιερατικοὺς τῆς βασιλευούσης ἰθύναντες οἴακας· *Sancta quinta synodus centum sexaginta quinque deiferorum Patrum cœtu coacta est: quorum duces fuere primo Menas, deinde Eutychius clavum pontificium regiæ urbis ex successione gubernantes.*

(18) *Multis ultro citroque quæsitis*; ut fieri solet cum quis alium in suam sententiam trahere conatur. Anast. *multis motis*; nec bene novus interpr. *multis tumultuantibus*. COMBEFIS.

(19) Anno succedente, ut vult Marcellini additamentum.

Dominici diei post mediam noctem tempore, terræ motus contigit adeo horrendus, ut ædes plurimæ, balnea, ecclesiæ, mœnium urbis Cpoleos pars, quæ maxime ad Chrysen portam, damnum ingens passa fuerint, et eo plures oppressi perierint. Corruit etiam pars Nicomediæ maxima. Invaluit autem is terræ tremor diebus quadraginta, modicoque spatio ad mentem et pœnitentiam redierunt homines, publicis per vias precibus, ecclesiasticorum cœtuum frequentia, diuturna in ecclesiis mora divinam opem implorantes : mox vero Dei clementiam experti in deteriora prolabebantur. Cæterum populo in campum cum precibus processionem agente hujus terræ motus per annos singulos memoria renovatur. Porro Lazi a Romanis deficientes ob Joannis eorum præfecti avaritiam atque injustitiam, ad Persas transfugere : sed iterum intra eumdem annum ad Romanorum partes rediere : et expulsis Persis Romani castrum Petram cepere.

A. C. 547.—Hoc anno mensis Julii die undecimo, indictione tertia, in sacro conventu ad Sanctæ Euphemiæ Olybrii celebrato, vehemens factus est terræ motus. Ejusdem vero mensis decimo nono, tonitrua et fulgura plane horrenda visa, ventusque Libs terribilis adeo spiravit, ut crux intra Rusii portam affixa in terram deciderit.

A. C. 548. — Hoc anno, mense Julio, indictione quarta, Cæsareæ in Palæstina Judæi et Samaritæ tumultuati sunt, et factionis Prasinæ et Venetæ dissidia inter se simulantes, in Christianos urbis illius cives irruerunt, et multis eorum occisis, succenderunt ecclesias : Stephanum insuper ejusdem civitatis præfectum in prætorio occiderunt et facultates ejus omnes **195** deprædati sunt. Ejus vero conjux Cpolim profecta imperatorem adiit, qui Amantium militiæ magistrum in Palæstinam missum de Stephani cæde jussit inquirere. Sontes quos reperit, quosdam suspendio, alios capitis abscissione, truncatione membrorum nonnullos, plerosque

A ριαχῆς, ἐγένετο σεισμὸς φοβερὸς (20), ὥστε καθεῖν οἴκους πολλοὺς καὶ λουτρὰ καὶ ἐκκλησίας καὶ μέρος τῶν τειχῶν Κωνσταντινουπόλεως, μάλιστα τὰ τῆς Χρυσῆς πόρτης· καὶ πολλοὶ ἀπέθανον. Πέπτωκε δὲ καὶ Νικομηδίας μέρος πολύ. Ἐπεκράτησε δὲ ὁ αὐτὸς σεισμὸς ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ πρὸς ὀλίγον οἱ ἄνθρωποι κατενύγησαν λιτανεύοντες καὶ προσεδρεύοντες καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας μένοντες, καὶ πάλιν φιλανθρωπίας Θεοῦ γενομένης ἐπὶ τὸ χεῖρον γεγόνασιν. Γίνεται δὲ καὶ ἡ μνήμη τοῦ σεισμοῦ τούτου κατ' ἔτος ἐν τῷ Κάμπῳ λιτανεύοντος τοῦ λαοῦ. Οἱ δὲ Λαζοὶ ἀθετήσαντες (21) Ῥωμαίους διὰ τὰς Ἰωάννου τοῦ ἄρχοντος αὐτῶν φιλαργυρίας καὶ [65] ἀδικίας, καὶ πρὸς Πέρσας αὐτομολήσαντες, πάλιν τῷ χρόνῳ τούτῳ [66] τοῖς Ῥωμαίοις προσερρύησαν (22), καὶ τὴν Πέτραν B τῶν φρουρίων παρέλαβον οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ τοὺς Πέρσας ἀπήλασαν.

A. M. 6047. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ἰουλίου ια', Ἰνδικτιῶνος γ' (23), ἐν τῇ συνάξει τῆς Ἁγίας Εὐφημίας τοῦ Ὄρου [67] (24) γέγονε σεισμὸς μέγας· καὶ τῷ αὐτῷ μηνὶ ιθ' ἐγένοντο βρονταὶ [68] καὶ ἀστραπαὶ φοβεραὶ καὶ ἄνεμος Λὶψ φοβερὸς, ὥστε πεσεῖν τὸν σταυρὸν τὸν ἔσωθεν ἱστάμενον τῆς πόρτης τοῦ Ῥουσίου (25).

A. M. 6048. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ἰουλίῳ Ἰνδικτιῶνος δ' ἐστασίασαν Ἰουδαῖοι καὶ Σαμαρεῖται ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης, καὶ ποιήσαντες πρὸς ἀλλήλους ἐν τάξει Πρασινοβενέτων [69] (26) ἐπῆλθον C τοῖς Χριστιανοῖς τῆς αὐτῆς πόλεως, καὶ πολλοὺς ἀνεῖλον, καὶ ἐκκλησίας κατέκαυσαν· Στέφανον δὲ τὸν ἔπαρχον [70] αὐτῆς πόλεως ἐν τῷ Πραιτωρίῳ ἀνεῖλον, καὶ τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ καθήρπαξαν. Ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ ἀνελθοῦσα ἐν τῇ πόλει, προσῆλθεν τῷ βασιλεῖ· καὶ ἐκέλευσεν Ἀμαντίῳ τῷ στρατηλάτῃ κατελθεῖν ἐν Παλαιστίνῃ, καὶ τὸν φόνον τοῦ Στεφάνου [71] ἐκζητῆσαι· ὅστις εὑρὼν τοὺς μὲν ἐφούρκισεν, τοὺς δὲ ἀπεκεφάλισεν, τοὺς δὲ ἠκρωτηρίασεν καὶ

VARIÆ LECTIONES.

[65] φιλαργυρίας καὶ om. b. [66] τῷ χρόνῳ τούτῳ om. a. [67] τῆς ἁγίας Εὐφημίας τοῦ Ὄρου f, τῆς ἁγίας τοῦ Ὄρου a, τῇ ἁγίᾳ τοῦ ὄρου vulg., τῆς ἁγίας Εὐφημίας τοῦ Ὀλυβρίου conj. Goar. [68] καὶ τῷ — βρονταὶ om. b. [69] Πρασιβενέτων b. [70] ἔπαρχον b, ὕπαρχον vulg. [71] Στεφάνου] ὑπάρχου a.

JAC. GOARI NOTÆ.

(20) Quem Agathias memorat lib. II et ad quem, nonnullaque præsenti anno gesta Justiniani imperii vicesimum et octavum subjungit.

(21) Procopius lib. II *De bello Persico*, Agathias lib. III.

(22) *Iterum hoc anno ad Romanos accesserunt;* cum scilicet ante defecissent, non ut intra eumdem annum ambo hæc contigerint, ut sonant verba interpr. Videndus Procop. lib. II *Pers.*, ubi illam defectionem narrat, quamque male eo anno res Romanis cesserint Belisario duce, ac proditore Aretha Saraceno. Combefis.

(23) Judæorum defectionem geminam sub Justiniano memorat chronicon Alexandrinum pagg. 754 et 775. Consulendus Procopius, *De ædif. Justiniani* lib. V. Videndus pariter Marianus Scotus ad annum 531.

(24) Barberinus codex legit, τῆς Ἁγίας τοῦ Ὄρου, D Peyrezianus, τῆς Ἁγίας Εὐφημίας τοῦ Ὄρου. Locus itaque corruptus iterum interpolatur, τῆς ἁγίας Εὐφημίας τοῦ Ὀλυβρίου. Ædes quippe Euphemiæ CP. dicatas tres reperio, 1. in Hippodromo, 2. ad Petram, 3. Olybrii nomine. Hæc a Thecla Eudoxiæ filia fundari cœpta, ab Olybrio magistro, ne ruinas potius quam ædificium promitteret, omni lapidum et marmorum ornatu postmodum absoluta fuit, et amplis opibus dotata. *Origines Constantinop.*

(25) Cedr., τῆς Χρυσῆς πόρτης. Combefis.

(26) Ut Prasini Venetos insequebantur, hi vero in Prasinos insurgentes mutuis cædibus per civitates nonnunquam se conficiebant, et civium sanguine cuncta fœdabant : ita Judæi et Samaritæ Christianos in Palæstina ad necem quærentes, his vitam et religionem tuentibus, bellum civile et utrique parti exitiosum excitaverunt ἐν τάξει Πρασινοβενέτων.

ἐδήμευσεν. Καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐν πᾶσι τοῖς ἀνατολικοῖς μέρεσιν [72]. Τῷ δὲ Δεκεμβρίῳ μηνὶ ἐγένετο θνῆσις ἀνθρώπων ἐν διαφόροις πόλεσιν, μάλιστα δὲ τῶν παίδων. Ὁμοίως καὶ τῷ Μαΐῳ μηνὶ ἐγένετο σπάνις ἄρτου ἐν Βυζαντίῳ. Καὶ ἐστενώθησαν καὶ ἔκραξαν τῷ βασιλεῖ· *Δέσποτα, εὐθηνίαν τῇ πόλει.* Καὶ ἀνέσκαψαν τὸν ὕπαρχον (27) ἐν γενεθλιακῷ θεωρίῳ, ὄντων ἐν τῷ ἱππικῷ καὶ πρεσβευτῶν τῶν [73] Περσῶν. Καὶ ἀγανακτήσας ὁ βασιλεὺς κελεύει Μουσωνίῳ τῷ ὑπάρχῳ [74] (28) κρατῆσαι τοὺς τοῦτο ποιήσαντας, καὶ ἐκολάσθησαν. Ἐλύπησαν γὰρ τὸν βασιλέα, ὅτι ἐπὶ τοῦ πρεσβευτοῦ τῶν Περσῶν κατέκραζον αὐτῷ οἱ δῆμοι. Οἴνου μὲν καὶ λάρδου καὶ παντοίου εἴδους εὐθηνία ἦν, σίτου δὲ καὶ κριθῆς λεῖψις. Τῷ δὲ Ἰουλίῳ μηνὶ ιγ', ἡμέρᾳ ε', ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ φοβεραὶ, ὥστε πολλοὺς βλαβῆναι, καὶ βροχὴ πολλὴ, ὥστε ἀπὸ πολλῆς ἀβροχίας οὖσαν [75] κορεσθῆναι τὴν γῆν.

facultatum amissione mulctavit : ex quo metus ingens in partes omnes orientales incubuit. Cæterum mense Decembri variis in civitatibus hominum, maxime vero puerorum, mortalitas pervagata est. Maio pariter mense panis raritas Byzantium afflixit : populusque in angustias conjectus, ad imperatorem vociferatus est : *Domine, da urbi abundantiam.* Tum in ipsis natalitiis spectaculis, Persarum legatis in circo considentibus, præfecti domum everterunt : ex quo indignatus imperator præfectum Musonium tetrum adeo facinus agressos detinere, et in eos severius animadvertere jussit. Imperator siquidem indoluit populi factiones coram Persarum legato in eum impudenter vociferatas : vini etenim, laridique, et cujuslibet ciborum speciei ubertas erat quam maxima : tantum frumenti et hordei penuria. Julii demum mensis die decimo tertio, hebdomadis quinto, fulgura et tonitrua adeo horrenda excitata, ut multi damnum paterentur : imber quoque ita copiosus, ut imbris inopia laborans terra, aquis plane exsaturata fuerit.

A. M. 6049. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Πελαγίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Δεκεμβρίῳ [76] ϛ' εἰς τὴν μνήμην τῆς κόνεως [77] (29) ἐτελεύτησεν ὁ Τιμόθεος ἔξαρχος τῶν μοναστηρίων καὶ ἡγούμενος τῆς Δαλμάτου μονῆς· καὶ ἐγένετο ἀντ' αὐτοῦ Ἄνθυμος ἔγκλειστος τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου. Καὶ ἐφάνη πῦρ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς εἶδος λόγχης ἀπὸ ἄρκτου ἕως δυσμῶν. Καὶ τῷ Ἀπριλλίῳ μηνὶ ἡμέρᾳ β' ἐγένετο σεισμὸς φοβερὸς καὶ ἀβλαβής.

A. C. 549. — *Romæ episcopi Pelagii annus primus.*

Hoc anno, mensis Decembris die sexto, monasteriorum præfectus et Dalmati monasterii privatim præpositus Timotheus ad pulveris igniti memoriam obiit : et in ejus locum Anthymus ejusdem monasterii inclusus suffectus est. Ignisque in cœlo apparuit in lanceæ specie a septentrione ad occasum : et Aprilis mensis die secundo, horrendus exstitit terræ motus, a quo nullum illatum periculum.

A. M. 6050. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ὀκτωβρίῳ, ἡμέρᾳ ζ' (30), ἰνδικτιῶνι ϛ', γέγονε σεισμὸς μέγας διαφαίνοντος [78] τοῦ Σαββάτου. Καὶ τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ ιδ' γέγονεν ἕτερος σεισμὸς φοβερὸς πάνυ, ὥστε παθεῖν τὰ δύο τείχη Κωνσταντινουπόλεως, τό τε Κωνσταντινιακὸν καὶ τὸ ὑπὸ Θεοδοσίου κτισθέν. Κατέπεσον δὲ ἐν Ἐξαιρέτῳ ἐκκλησίαι (31), καὶ τὰ ἐπέκεινα τοῦ Ἑβδόμου καὶ ὁ Ἅγιος Σαμουὴλ, καὶ ἡ Ἁγία Θεοτόκος τῶν Πεταλᾶ, καὶ τοῦ Ἁγίου Βικεντίου, καὶ πολλὰ θυσιαστήρια ἐκκλησιῶν καὶ κιβώρια [79] (32),

A. C. 550. — Hoc anno, mensis Octobris die sexto, indictione sexta, sub Sabbati crepusculum **196** ingens terræ motus exstitit : et mensis Decembris quarto decimo, alius pariter fuit plane horrendus : adeo ut duo muri Cpoleos urbis, qui nimirum Constantiniacus, et qui a Theodosio dicitur exstructus, damnum paterentur. Ruinam vero expertæ sunt quæ in Exæreto ecclesiæ, et quæ protenduntur Hebdomum ultra ; sancti Samuelis sanctæque Deiparæ, cui ex Petala nomen, sancti

VARIÆ LECTIONES.

[72] μέρεσιν] πόλεσι b. [73] τῶν om. a. [74] ἐπάρχῳ b. [75] οὖσαν] fort. παθοῦσαν. [76] Νοεμβρίῳ b. [77] κόνης b. [78] διαφαύοντος e. [79] κιβούρια vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(27) *Diris devoverunt, ac officio movendum conclamarunt;* velut cujus culpa deesset urbi commeatus. Vox est in ejusmodi auctore familiarissima, nec bene hic reddita, *præfecti domum everterunt.* Res tota in circo gesta, ubi eidem præfecto injuncta in eos qui tumultuati essent, animadversio; non quia ejus everterant domum, sed quia sub conspectum Persarum κατέκραζον αὐτῷ; ita in eum, atque adeo imperatorem, vociferati erant. Combefis.

(28) Ad quem novella 134 scripta est.

(29) Nomen appellativum existimo τὸ, κόνεως, et *pulverem* significare : quod ex variis lectionibus, quibus etiam κόνης in Vat. legitur, ejusdem apud recentiores significantiæ, colligo. Erit itaque μνήμη τῆς κόνεως, sive κόνης, *pulveris*, olim e cœlo decidentis, ut etiam terræ motus celebratur, memoria. Videsis historiam ad annum Leonis 17, pag. 163.

(30) Motum illum ample describit Agathias lib. v sub initium. — Male hæc expressa ex Reg. altero, numero diei hebdomadæ cum numero diei mensis confuso : *mensis Octobris die decima nona, hebdomadæ die sexta*, quomodo etiam bene expressum pag. 197. Combefis.

(31) Vix adduci possim, ut cum interprete loci proprium existimem, malimque, *præsertim ecclesiæ;* quarum subinde ruinas percenset. Sic et Cedr. ἐκκλησίαι πολλαί· *corruerunt multæ ecclesiæ.* Certe ad bonæ grammaticæ leges scribendum erat, at ἐν Ἐξαιρέτῳ ἐκκλησίαι, ut et paulo inferius. Combefis.

(32) Κιβώρια monumenta, vel templa, ex translatitio usu, Meursius haud satis apte interpretatur. Κιβώριον, ornatus est altaris, *trullus* nimirum eidem impositus, et columnis quatuor ad ejus angulos

insuper Vincentii templum, pluraque ecclesiarum altaria, necnon ciboria, a Chryse porta ad eam quæ Rusii, corruerunt : neque locus aut suburbanum prædium exstitit, quod ab horrenda terræ motus agitatione jacturam non tulerit. Ad solum autem usque ita deturbatum est Rhegium, ut ubi quondam steterit, nec ipsis oculis exstaret. Ad hæc sanctorum Stratonici et Callinici ecclesiæ, quæ in Rhegio, ad imum usque solum eversæ : sed et porphyretica columna e palatii Jucundianarum regione erecta, una cum superposita sibi statua decidit, defossaque est in terram pedes octo. Corruit etiam in terram imperatoris Arcadii statua, ad arcus Tauri partem sinistram posita : multique ruinis oppressi : plures post octo dies sub ruinis reperti post dies duos aut tres incolumes evaserunt. Quin etiam in aliis civitatibus idem contigisse relatum. Paris enim et æque magni terribilisque terræ motus famam, ea hominum ætate, per universum terrarum orbem se audivisse nemo meminit. Concutiebatur continuo terra diu noctuque per dies integros decem, non abalienata penitus Dei clementia, et ad breve spatium homines processionum precibus attenti ad pœnitentiam sunt revocati : Dei vero humanitatem securius experti, in deteriora rursum facinora retro lapsi sunt. Imperator interim stemma capiti per dies quadraginta non imposuit : sed et absque corona sacris Christi natalitiis ad ecclesiam processit : adeo ut agitata, ut moris est, ad novemdecim accubitus convivia, penitus cessaverint, et eorum pretium in pauperes insumpserint. Sub idem tempus gens prorsus insolens atque incognita, Abares ei nomen,

ἀπὸ τῆς Χρυσῆς πόρτης (33) ἕως τοῦ Ῥουσίου [80], καὶ οὐκ ἦν τόπος ἢ προάστειον, ὃ οὐκ ἔπεσεν ἀπὸ τῆς φοβερᾶς ἀπειλῆς τοῦ σεισμοῦ. Τὸ δὲ Ῥήγιον κατέπεσεν [81] ἕως ἐδάφους, ὥστε μὴ γνωρίζεσθαι αὐτό. Ἔπεσε δὲ ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Στρατονίκου καὶ Καλλινίκου ἕως ἐδάφους, αἱ οὖσαι ἐν τῷ Ῥηγίῳ (34). Καὶ ὁ κίων δὲ ὁ πορφυροῦς ὁ ἑστὼς ἔμπροσθεν τοῦ παλατίου Ἰουκουνδιανῶν [82] (35) μετὰ τῆς ἐπικειμένης αὐτῷ στήλης ἔπεσε, καὶ ἐπάγη εἰς τὴν γῆν πόδας ὀκτώ. Ἔπεσε δὲ καὶ ἡ στήλη Ἀρκαδίου τοῦ βασιλέως ἡ εἰς τὴν ἀψῖδα τοῦ Ταύρου, ἡ εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος ἑστῶσα, καὶ πολλοὶ ἔπαθον ἐν τοῖς συμπτώμασιν. Ἕτεροι δὲ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ καταληφθέντες [83] ὑπὸ τῶν συμπτωμάτων (36), διεσώθησαν μετὰ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας. Ἠκούσθη δὲ ὅτι καὶ ἐν ἑτέραις πόλεσιν τὸ αὐτὸ γέγονε. Τοιοῦτον γὰρ μέγαν καὶ φοβερὸν σεισμὸν οὐ μέμνηται ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς ἐν τῇ γενεᾷ ἐκείνῃ. Ἔμεινεν δὲ σειομένη ἡ γῆ ἡμέρας καὶ νυκτὸς [μετὰ [84] φιλανθρωπίας] ἡμέρας δέκα, καὶ πρὸς ὀλίγον οἱ ἄνθρωποι κατενύγησαν λιτανεύοντες, φιλανθρωπίας δὲ γενομένης παρὰ Θεοῦ, ἐπὶ τὸ χεῖρον πάλιν γεγόνασιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ ἐφόρεσεν τὸ στέμμα ἐπὶ ἡμέρας μ'. Ἀλλὰ καὶ τῇ ἁγίᾳ τοῦ [85] Χριστοῦ γεννήσει χωρὶς αὐτοῦ προῆλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· ὥστε καὶ τὰ ἐξ ἔθους γενόμενα ἄριστα εἰς τὰ ιθ' ἔπαυσαν· καὶ τὴν τούτων ἔξοδον τοῖς πτωχοῖς ἔδωκαν [86]. Τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ εἰσῆλθεν ἔθνος ἐν τῷ Βυζαντίῳ (37) παράδοξον τῶν λεγομένων Ἀβάρων, καὶ πᾶσα ἡ πόλις συνέτρεχεν εἰς τὴν θέαν αὐτῶν, ὡς μηδέποτε ἑωρακότες τοιοῦτον ἔθνος. Εἶχον γὰρ τὰς κόμας ὄπισθεν μακρὰς πάνυ δεδεμένας πρανδίοις (38) καὶ

VARIÆ LECTIONES.

[80] Ῥησίου b, Ῥυσίου f. [81] κατέπεσεν e, οὕτως ἔπεσεν vulg. [82] Ἰουκουνδιανῶν Goar. ex Proc. *De æd. Just.*, Ἰουκουρδιανῶν a f, Ἰουκαρδιανῶν vulg. [83] καταληφθέντων b. [84] μετὰ φιλανθρωπίας delendum videtur. [85] τοῦ add. ex b : τοῦ Θεοῦ add. f. [86] δέδωκαν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

erectis in altum suffultus : ex quo θυσιαστήρια et et κιβώρια consociat Theophanes. Germanus in *Mystag.* : Οἱ ἅγιοι Πατέρες ὡς οὐρανὸν μὲν τὸ ἐπάνωθεν τῆς ἁγίας τραπέζης ὀρόφιον ἀπαρτίζουσιν· ὡς ὅλην δὲ γῆν ὁρίζονται τὸ ὑπὸ τεσσάρων κιονίων, τοῦ εἰρημένου κιβωρίου, συγκλειόμενον· *Fornicem, qui supra mensam sacram eminet, velut cœlum, sancti Patres construunt : terram vero mente definiunt, quod quatuor columnis ejus conclusum est, et ciborium appellatur.* Codinus in descriptione templi Sanctæ Sophiæ : Ἐποίησε τὸ κιβώριον, καὶ τοὺς κίονας ἐξ ἀργύρου, καὶ χρυσώσας αὐτά· καὶ τὸ μῆλον, καὶ τὰ κρίνα, καὶ τὸν σταυρὸν τοῦ κιβωρίου ὁλόχρυσα· *Ciborium, et ei subjectas columnas ex argento conflavit, et auro decoravit : pomum etiam, et lilia, et crucem ciborii ex auro puro confecit.* Plura de ciborio in Euchologicis.

(33) De his CP. locis Gyllius in *Topog. CP.* et *Origines* ipsæ *CP.*

(34) *Ecclesiæ exsistentes in Rhegio.* Cuique tamen quod velit liberum. COMBEFIS.

(35) Ἰουκουρδιανῶν habent Barb. et Peyrez. codd. καταχρηστικῶς, forsan Ἰουκουνδιανῶν vice, de quibus Procopius orat. 1 *De ædif. Justiniani* : Βασίλεια ἀλλαχόθι δεδημιούργηκεν αὐτὸς καινουργήσας, ἔν τε τῷ Ἡραίῳ καὶ Ἰουκουνδιάναις ταῖς καλουμέναις· *Palatia construxit ipse ibi a fundamentis in Heræo et Jucundianis ita vocatis.*

(36) *Ruinis involuti, post duos tresve dies servati sunt* ; inde nimirum, exque ruderibus effossi. *Μετὰ φιλανθρωπίας.* Vox hic obscura ; habet tamen Cedr. etsi imperitæ manus vitio exscriptum apud eum, φιλανίας. Anast., *post decem misericordias Dei.* Ex verbis tamen sequentibus, φιλανθρωπίας δὲ γενομένης, quæ et eadem dixerat p. 194, liquet accipi hic pro cessatione a terræ motu ; ut significet fuisse concussam terram ad dies decem, at non continua agitatione, sed ut quandoque per moras Dei benignitas aliqua eluceret, ac motus tantisper sisteretur. COMBEFIS.

(37) Avares sunt Scythæ, sive Hunni Asiatici Boreales supra Iberos, Colchos, sive Lazos, et Alanos, quorum patriam, mores, legationem, et ejus causam exprimit Menander protector in legationum excerptis editionis Regiæ pag. 99, ex quo hæc Theophanes. Legendus Evagrius lib. v, cap. 1, maxime vero Simocatta lib. VII, cap. 8.

(38) Monachus Sangallensis lib. II de Carolo Magno : *Cum tenuissimas illas pelliculas, vel tenuiores brandeas extrahere cœpissent.* Constantinus Porphyrog. *De admin. imp.*, cap. 6 : Βλαττία, πράνδια, χαρέρια, σήμεντα. *Blattia, zonæ, armillæ, sementa.* Glossæ Isidori, *Prandeum, genus zonarum.* Hic itaque tenuis vitta est, sive fasciola capillis revinciendis idonea. In hunc usum et finem σειρὰς χρυσῷ διαπεποικιλμένας, catenulas auro variegatas accipiunt legati apud Menandrum citatum pag. 100 ac inferius pag. 102 : Καλώδια χρυσῷ διαπεποικιλ-

πεπλεγμένας. Ἡ δὲ λοιπὴ φορεσία αὐτῶν ὁμοία τῶν λοιπῶν Οὔννων [87]. Οὗτοι φυγόντες ἐκ τῆς ἰδίας χώρας ἦλθον εἰς τὰ μέρη Σκυθίας καὶ Μυσίας, καὶ ἔπεμψαν πρὸς Ἰουστινιανὸν πρέσβεις δεχθῆναι αὐτούς. Τῷ δὲ Φεβρουαρίῳ μηνὶ (39) γέγονεν θνῆσις ἀνθρώπων ἀπὸ βουβῶνος, μάλιστα δὲ τοῖς νέοις, ὥστε μὴ ἐπαρκεῖν τοὺς ζῶντας θάπτειν τοὺς τεθνεῶτας· ἐκράτησεν δὲ ἡ θνῆσις ἀπὸ μηνὸς Φεβρουαρίου ἕως μηνὸς Ἰουλίου.

A Cpolim advenit : et ad ejus spectaculum, quod nusquam visi fuissent hujus formæ homines, cuncta urbs effusa est. Comas siquidem a tergo longas admodum tæniis revinctas et implexas gestabant : reliquus licet habitus Hunnico simillimus conspiceretur. Illi porro relicta patria religione in Scythiæ Mysiæque partes se conferentes, ut humanius in iis provinciis admitterentur, ad Justinianum legatos destinaverunt. Cæterum mense Februario mortifera ex 197 buboue lues in homines, maxime juvenes, grassata est : adeo ut sepeliendis mortuis non sufficerent vivi : olminuit vero et invaluit a Februario ad usque mensem Julium.

A. M. 6051. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Μαΐῳ ζʹ (40), ἡμέρᾳ γʹ, ὥρᾳ πέμπτῃ φιλοκαλουμένου τοῦ Τρούλλου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας (ἦν γὰρ διεῤῥηγμένος [88] ἐκ τῶν γενομένων σεισμῶν) ἐργαζομένων [89] τῶν Ἰσαύρων, ἔπεσεν τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς προϋποστολῆς [90] τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου, καὶ συνέτριψεν τὸ κιβώριον καὶ τὴν ἁγίαν τράπεζαν καὶ τὸν ἄμβωνα. Καὶ κατεγινώσκοντο οἱ μηχανικοὶ [91], ὡς [92] ὅτιπερ ὑποκάτωθεν [93] οὐκ ἐποίησαν τὴν κρέμασιν φυγόντες τὴν ἔξοδον, ἀλλ' ἐτρύπησαν τοὺς πινσοὺς τοὺς βαστάζοντας τὸν τροῦλλον, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐβάσταξαν [94]. Λοιπὸν συνιδὼν ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς ἤγειρεν ἄλλους πινσοὺς, καὶ ἐδέξατο τὸν τροῦλλον, καὶ οὕτως ἐκτίσθη, ὑψωθεὶς πλέον εἴκοσι πόδας εἰς ἀνάβασιν ἐπάνω [95] τοῦ πρώτου κτίσματος.

A. C. 551. — Hoc anno, mensis Maii die septimo (j), hebdomadis tertio, hora post exortum quinta, suis pene jam ornamentis perfecti et Isaurorum opera bene instructi Magnæ ecclesiæ Trulli (disruptus enim et hiatu deformis ex terræ motuum concussione cernebatur) pars orientalior contractæ ad sanctum altare testudinis decidit in terram. Molis B ejusmodi collabente ruina ciborium, sancta mensa, et ambo comminuta sunt et plane contrita. Tantæ porro jacturæ incusabantur architecti, quod, ut sumptibus parcerent, pilarum capita ad trulli radices non solide per omnes partes compegissent. sed eas pilas, quæ trullum suffulciunt, fenestris et aperturis reliquissent hiantes, ex quo sustentando trullo non fuere satis. Hoc animadverso, pilas alias piissimus imperator exstruxit, quæ trullum deinceps exceperunt : atque ita instauratus est viginti pedes altior, quam in priori ædificatione antea fuerat.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐπανέστησαν Οὖννοι καὶ Σκλάβοι (41) τῇ Θράκῃ πλήθη [96] πολλὰ, καὶ ἐπολέμησαν αὐτὴν, καὶ πολλοὺς ἐφόνευσαν καὶ ᾐχμαλώτευσαν. Ἐπίασαν δὲ καὶ [97] Σέργιον τὸν στρατηλάτην υἱὸν Βάρχου τοῦ πρεσβυτέρου, καὶ τὸν Ἐδερμᾶν τὸν στρατηγὸν Καλοποδίου τοῦ ἐνδοξοτάτου κουβικουλαρίου καὶ πραιποσίτου. Εὑρόντες δὲ τοῦ τείχους τοῦ Ἀναστασιακοῦ (42) τόπους τινὰς πεπτωκότας ἐκ τῶν σεισμῶν, εἰσελθόντες ᾐχμαλώτευσαν ἕως Δρυπίας [98] καὶ Νυμφῶν καὶ Χιτουκώμεως [99] (43)· καὶ πάντες ἔφυγον ἐν τῇ πόλει μετὰ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν·

Hoc etiam anno Hunni et Sclavi cum maximis copiis in Thraciam irruentes eam bello vastaverunt, C multosque homines vel occiderunt, vel in captivitatem abduxerunt : sed et Sergium militiæ magistrum, Bacchi senioris filium, et Ederman ducem Calopodii clarissimi cubicularii et præpositi filium ceperunt. Cumque partes quasdam muri Anastasiani terræ motibus collapsas reperissent, per eas ingressi, in potestatem suam redegerunt loca ad Drypiam, Nymphas et Chittus vicum sita : cunctique facultatibus secum asportatis in urbem confugerunt.

VARIÆ LECTIONES.

[87] τοῖς λοιποῖς Οὔννοις a, αὐτῶν λοιπῶν Οὔννων f. [88] διεῤῥηγμένος a, διαρερηγμένος vulg. [89] ἐργαζομένων] h. l. desinit lacuna codicis A. [90] πρὸ ὑποστολῆς A. [91] μηχανικοί] χειμερικοὶ A f. [92] ὡς A. καὶ vulg. [93] ἀποκάτωθεν A. [94] οὐκ ἐβάσταξαν A f, οὐ κατεβάσταξαν vulg. [95] ἐπάνω om. b. [96] πλήθη πολλὰ, καὶ ἐπολ. αὐτὴν A, καὶ ἐπολ. αὐτ. πλ. πολλὰ vulg. [97] καὶ ante Σέργιον add. ex A. [98] Δρουπίας A. [99] Χιτουχώμεως A e, Σίτου κωμέως f, Χιτοῦ κώμης vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

μένα εἰς τὸ εἴργειν τι τῶν ἀποδιδρασκόντων ἐπινενοημένα· *Funiculos* (*armillas* absone reddidit interpres) *auro implexos, quibus quod fluxum est, vagum, et volitans innectitur*. Quale togarum sinus, cincinni capillorum, laxæ vestes, etc. Interpres iterum perabsurde : *ut eos a se deficere impediret*. Corippus lib. I, de Avarum capillis prandeo revinctis :

Colubrimodis Abarum gens nexa capillis.

Hinc ἀκειρεκόμην Ἀβάρων στρατόν, *intonsum Abarum exercitum vocat* Florilegii epigram. 16, lib. IV.

(39) Ex Agathiæ lib. V, sub initium : *Eodem anno, vere jam ineunte, derepente, et iterato urbem pestilens morbus invasit*, etc., quo nimirum terræ motu urbs concussa est.

(40) Sanctæ Sophiæ templi motu superioris anni fissuram excitatam dum repararet Justinianus, ea D contigit ruina quam breviter attingit auctor ; fusius descripsit Agathias loco citato, et Procopius *De ædif. Justiniani* lib. I ; Evagrius lib. IV ; graphice præ omnibus refert Codinus opusculo *De templo Sanctæ Sophiæ*.

(41) Totam historiam ordine copioseque pertexit Agathias, cujus lib. V ea solum quæ præsenti ac superiore anno contraxit Theophanes, prolixo dicendi genere recensentur, et præcedentibus ceu tempore connexis adjunguntur. Sclavos porro Agathias vocat Cotriguros Hunnos.

(42) Muri illius, *Longi* cognomento, ab Anastasio exstructi, cujus conditum, longitudinem, munimenta, utilitatem refert Evagrius lib. III, cap. 38; *Orig. CP.*; Procopius *De ædif. Justiniani* lib. IV; Agathias et alii.

(43) *Chetumesum* appellat Agathias.

Quamobrem imperator multos ex civium numero delectos ad Longum murum misit : ibi commissa pugna multi Romanorum et scholariorum ceciderunt. Postremum autem jubente imperatore ciboria argentea et sanctæ mensæ pariter ex argento, quæ extra civitatem in ecclesiis erant, suis locis exportatæ sunt : portas vero omnes Theodosiani muri defenderunt scholæ, protectores, numeri et universus senatus. Sed cum barbaros illic pertinaciter permanere videret imperator, **198** patricium Belisarium una cum aliis senatus contra ipsos progredi jussit. Porro Belisarius sumptis omnibus equis, tam imperatoris, quam circi, sed et sacrarum domorum, necnon uniuscujusque hominis privati, cui fuit equus in potestate, populoque armis instructo, ad Chitti pagum profectus est : ibique vallo se munivit : tum quosdam ex barbaris capere et interficere cœpit : quin etiam arbores cædi, et pone exercitum in terram trahi imperavit : ex quo pulvis ingens vento excitatus et in barbaros delatus super eos incubuit : qui cum maximas copias inde adesse existimarent, in fugam versi, ad regionem sancti Stratonici, ad Decatum recessere. Ac cum subinde a speculatoribus rescivissent Cpoleos muros magno militum numero esse defensos, Tzurulum et Arcadiopolim et sanctum Alexandrum Zupparorum versus digressi sunt : ibique castris positis usque ad Pascha substitere. Peracto festo Paschali imperator cum universis civibus urbe relicta, Selybriam perrexit ad reparandas Muri longi ruinas qua parte barbari ingressi fuerant : quare pedem retulerunt, et trans murum abierunt. Ibi mansit imperator ad Augustum usque mensem : similiter et barbari usque ad mensem Augustum extra urbem circumvagabantur. Cæterum imperator bipuppes naves confici, iisque in Danubio adversos Hunnos, si quando transfretarent, excipi, et cum eis manus jussit conseri. His auditis barbari missis legatis petiverunt, ut sibi reditus tuto permitteretur, et Danubium trajicerent. Misit ergo imperator Justinum nepotem suum et curopalatem : eosque dimisit incolumes.

A. C. 552. — *Antiochiæ episcopi Anastasii annus primus.*

A τοῦτο δὲ γνοὺς ὁ βασιλεὺς ἐδημότευσε (43*) πολλοὺς, καὶ ἔπεμψεν εἰς Μακρὸν τεῖχος (44)· καὶ συγκρούσαντες πόλεμον ἐκεῖ πολλοὶ ἀπέθανον τῶν Ῥωμαίων καὶ σχολαρίων. Λοιπὸν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς καὶ κατηνέχθησαν τὰ ἀργυρᾶ κιβώρια [1], καὶ αἱ ἅγιαι τράπεζαι αἱ ἀργυραῖ ἔξω τῆς πόλεως, καὶ παρεφύλαττον τὰς πόρτας πάσας τοῦ τείχους τοῦ Θεοδοσιακοῦ (45) αἱ σχολαὶ καὶ οἱ προτίκτορες καὶ οἱ ἀριθμοὶ καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος· ἰδὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ὅτι ἐπιμένουσιν [2] οἱ βάρβαροι, ἐκέλευσε Βελισάριον τὸν πατρίκιον ἐξελθεῖν κατ' αὐτῶν μετὰ ἑτέρων τῆς συγκλήτου [3]. Ὁ δὲ Βελισάριος ἔλαβεν πᾶσαν τὴν ἵππον, τήν τε βασιλικὴν καὶ τοῦ ἱππικοῦ (46) καὶ τῶν [4] εὐαγῶν οἴκων καὶ παντὸς ἀνθρώπου, ὅπου ἦν ἵππος· καὶ ὁπλίσας λαὸν, ἐξῆλθεν εἰς Χιτούκωμιν [5]· B καὶ ἐποίησεν φοσσάτον [6] (47), καὶ ἤρξατο πιάζειν [7] ἐξ αὐτῶν τινας καὶ φονεύειν. Καὶ ἐκέλευσεν κοπῆναι δένδρα, καὶ σύρεσθαι ὄπισθεν [8] τοῦ ἐξερκέτου αὐτῶν [9], καὶ ἐγένετο ἐκ τοῦ ἀνέμου κονιορτὸς μέγας, καὶ ἐπῆγεν ἐπάνω τῶν βαρβάρων. Οἱ δὲ νομίσαντες ὅτι πλῆθος πολύ εἰσιν, ἔφυγον· καὶ ἦλθον εἰς τὰ μέρη τοῦ ἁγίου Στρατονίκου εἰς τὸ Δέκατον. Μαθόντες δὲ ἐκ τῶν κατασκόπων, ὅτι παραφυλακὴ πολλή ἐστιν εἰς τὰ τείχη Κωνσταντινουπόλεως, ἦλθον εἰς τὰ μέρη Τζουρουλλοῦ καὶ Ἀρκαδιουπόλεως καὶ τοῦ ἁγίου Ἀλεξάνδρου Ζουπαρῶν, καὶ ἔμειναν ἐκεῖ παρακαθήμενοι ἕως τὸ ἅγιον Πάσχα. Μετὰ δὲ τὴν [10] ἑορτὴν τοῦ Πάσχα ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς καὶ πάντες τῆς πόλεως σὺν αὐτῷ ἐν Σηλυμβρίᾳ ἐπὶ τὸ κτίσαι τὸ τεῖχος τὸ μακρόν· ὅθεν οἱ C βάρβαροι εἰσῆλθον. Καὶ ἔμεινεν ὁ βασιλεὺς ἐκεῖ ἕως τοῦ Αὐγούστου μηνός· ὁμοίως καὶ οἱ [11] βάρβαροι ἔξω τῆς πόλεως περιεπόλευον ἕως τοῦ Αὐγούστου. Λοιπὸν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς γενέσθαι πλοῖα διάπρυμνα [12] (48), ὥστε ἀπελθεῖν εἰς τὸν Δανοῦβιν, καὶ ἀπαντῆσαι τοῖς βαρβάροις [13] περοῦσι, καὶ πολεμῆσαι αὐτούς [14]. Τοῦτο γνόντες οἱ βάρβαροι, παρεκάλεσαν διὰ πρεσβευτοῦ ἀκινδύνως ἐᾶσαι αὐτοὺς περᾶσαι τὸν Δανοῦβιν. Καὶ ἔπεμψεν Ἰουστῖνον τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ καὶ κουροπαλάτην [15], καὶ διέσωσεν αὐτούς.

A. M. 6052. — *Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Ἀναστασίου ἔτος α'.* D

VARIÆ LECTIONES.

[1] ἀργυρᾶ κιβούρια vulg. [2] μένουσι A. [3] μετὰ καὶ ἄλλων συγκλητικῶν a. [4] τῶν add. ex A. [5] Χιτούκωμιν A, Χίτου κώμην vulg. [6] φοσσάτον A, φουσάτον vulg. [7] πιάνειν A. [8] ὀπίσω a. [9] αὐτῶν] αὐτοῦ a. [10] τὴν add. ex A. [11] καὶ οἱ A, δὲ οἱ vulg. [12] διάπρυμνα A a, διάπροιμνα f, δίπρυμνα vulg., ἀμφίπρυμνα Agath. p. 327. [13] τοῖς βαρβάροις περοῦσι [fort. περῶσι] A, τοὺς βαρβάρους περνοῦσι f, τοῦ βαρβάρους εἰ περνοῦσι vulg. [14] αὐτοὺς A a f, αὐτοῖς vulg. [15] κουροπαλάτην] κοροπαλάτην A, χυροπαλάτην vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(43*) Ex plebeiis, rusticis, et circi factionariis tumultuarium coegit exercitum.

(44) Anastasiacum, de quo nuper.

(45) Muri a Theodosio reparati ad Chrysen portam, quæ boream et occidentem respicit, qua barbaros exspectabant irrupturos. Agathias.

(46) Equos circensibus ludis peragendis dicatos. Qua dictione nulla per hoc opus frequentior.

(47) Agathias : *Belisarius haud procul ab urbe ad Chetunesum (id loci nomen) positis castris*, etc.

(48) Agathias, *amphiprora* : quæ non inversa, sed transposito temone proram in puppim mutent. Horum figuram exhibet Claudius Morizotus in *Orbe maritimo.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἤρξατο ὁ βασιλεὺς κτίζειν (49) A τὴν γέφυραν τοῦ Σαγάρεως ποταμοῦ. Καὶ ἀποστρέψας τὸν αὐτὸν ποταμὸν ἐν ἄλλῃ κοίτῃ, ἐποίησεν καμάρας φοβερὰς πέντε, καὶ ἐποίησεν [16] αὐτὸν διοδεύεσθαι, ξυλίνης πρότερον οὔσης τῆς γεφύρας.

Hoc anno pontem ad Sagarim fluvium cœpit imperator construere : et flumine in alium alveum abducto, arcus quinque mirabiles ac stupendos excitavit, per quos faciles esset ad utramque ripam transitus : cum pons tantum ligneus antea fuisset.

A. M. 6053. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Σεπτεμβρίῳ θ', ἡμέρᾳ ε', ἰνδικτιῶνι θ', ἐφημίσθη [17] ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅτι ἐτελεύτησεν ὁ βασιλεύς (50). Ἦν γὰρ ἐλθὼν ἀπὸ τῆς Θρᾴκης, καὶ οὐδένα ἐθεώρει. Καὶ λοιπὸν οἱ δῆμοι ἥρπασαν τοὺς ἄρτους αἰφνίδιον ἐκ τῶν ἀρτοπωλείων καὶ μαγκιπίων [18]· καὶ περὶ [19] ὥραν τρίτην οὐχ εὑρίσκετο ἄρτος ἐν πάσῃ τῇ πόλει, καὶ βροχὴ μεγάλη τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐγένετο [20]. Ἐκλείσθησαν δὲ καὶ τὰ ἐργαστήρια, καὶ ἐθρυλλήθη τὸ παλάτιον, ὅτι B οὐδεὶς ἐκ τῆς συγκλήτου ἐθεώρει τὸν βασιλέα διὰ τὸ κεφαλαλγῆσαι [21] αὐτόν. Ἐκ τούτου ἐπίστευον ὅτι ἀπέθανεν. Περὶ ὥραν δὲ ἐννάτην συμβούλιον ἐποίησεν ἡ σύγκλητος, καὶ ἀπέστειλεν [22] τὸν ἔπαρχον, καὶ ἐποίησεν φῶτα ἅψαι εἰς πᾶσαν τὴν πόλιν, ὅτι ὑγίανεν ὁ βασιλεύς (51). Καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ κατεστάθη [23] ἡ πόλις ἐκ τῆς ταραχῆς. Μετὰ δὲ τὸ ὑγιᾶναι τὸν βασιλέα, Εὐγένιος ὁ ἀπὸ ὑπάρχων διέβαλλε Γεώργιον τὸν κουράτωρα τῶν Μαρίνης (52) καὶ Αἰθέριον [24] τὸν κουράτωρα τῶν Ἀντιόχου, ὡς θελήσαντας [25] ποιῆσαι βασιλέα Θεόδωρον τὸν υἱὸν Πέτρου μαγίστρου, ᾧ συνεφώνησεν καὶ Γερόντιος ὁ ἔπαρχος [26] τῆς πόλεως. Ζητηθείσης δὲ τῆς ὑποθέσεως καὶ μὴ ἀποδειχθείσης, ἠγανακτήθη ὁ Εὐγένιος, καὶ ἐδημεύθη ὁ οἶκος αὐτοῦ. Προσφυγὼν δὲ ἐκεῖνος τῇ C ἐκκλησίᾳ, ἐσώθη. Τῷ δὲ Δεκεμβρίῳ μηνὶ γέγονεν ἐμπυρισμὸς μέγας ἐν τῷ λιμένι Ἰουλιανοῦ, καὶ πολλοὶ οἶκοι [27] ἐκάησαν καὶ ἐκκλησίαι [28] ἀπὸ ἀρχῆς τοῦ λιμένος ἕως τοῦ Πρόβου [29]. Γέγονε δὲ καὶ θανατικὸν μέγα ἐν τῇ Κιλικίᾳ καὶ Ἀναζαρβῷ, καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ καὶ σεισμοί, καὶ συνέβαλλον κατ' ἀλλήλων οἱ ὀρθόδοξοι καὶ οἱ Σευηριανοί, καὶ πολλοὶ φόνοι γεγόνασι. Καὶ ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς Ζίμαρχον [30] (53) τὸν κόμητα [31] τῆς ἀνατολῆς ἐκόλασε [31*] τοὺς ἀτάκτους, καὶ πολλοὺς ἐξώρισεν καὶ ἐδήμευσεν καὶ ἠκρωτηρίασεν [32].

A. C. 553. — Hoc anno, mensis Septembris die nono, hebdomados quinto, indictione nona, imperatorem obiisse per 199 Cpolim rumor sparsus est. E Thracia quippe in urbem redux, conspicuum nemini se fecerat. Plebs itaque confusa ex officinis et mancipiis sive pistrinis panes diripuit, et a tertia jam diei hora nullibi civitatis reperiebatur panis, et copiosus admodum imber eo die decidit. Officinæ demum omnes clausæ : rumorque ex palatio manavit, ad imperatoris conspectum, quod capitis dolore vexetur, ex senatu admitti neminem, ex quo eum ex humanis sublatum arbitrabantur. Circa nonam vero horam senatus, inito super ea re consilio, præfectum misit, qui pro imperatoris salute, per totam urbem faces et lumina jussit accendi : et hoc pacto ex tanto tumultu ad pristinam tranquillitatem urbs rediit. Integra demum imperatori restituta valetudine, Eugenius expræfectus curatorem palatiorum Marinæ Georgium et Antiochi curatorem Ætherium, quasi magistri Petri filium Theodorum ex Gerontii urbis præfecti consilio imperatorem creare attentassent, accusavit. Facto de crimine diligenti examine, nec eo comprobato, Eugenius invidia non plene liberatus, domum publice proscriptam amisit : is vero ad ecclesiam confugiens, saluti consuluit. Mense autem Decembri magno incendio in portu Juliani excitato, multæ domus et ædes sacræ multæ a portu extremo usque ad Probi conflagarunt. Mortifera quoque lues per Ciliciam et Anazarbum grassata est : terræ motus Antiochiam magnam concusserunt : contentione insuper inter Severianos et orthodoxos orta, multæ cædes utrinque perpetratæ. Imperator autem Zimarcho orientis comite misso, seditiosos, multis ex illis in exsilium actis, bonis eorum publicatis, membris quoque amputatis castigavit.

A. M. 6054. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ὀκτωβρίῳ

A. C. 554. — Hoc anno, mensis Octobris die

VARIÆ LECTIONES.

[16] ἐποίησεν] ἤγειρεν a, ἤλισε A f. [17] ἐφημίσθη A, ἐφημήθη vulg. [18] μαγκιπίων A, μανκιπείων vulg. [19] καὶ περὶ A, καίπερ vulg. [20] ἐγένετο add. ex A. [21] κεφαλαλγεῖσθαι A. [22] ἀπέστειλεν τὸν ἔπαρχον A, ἔπεμψεν τὸν ὕπαρχον vulg. [23] κατέστη A. [24] Ἐθέριον A. [25] θελήσαντα A b. [26] ἔπαρχος A, ὕπαρχος vulg. [27] οἶκοι] τόποι A b. [28] καὶ ἐκκλησίαι add. ex A. [29] τῶν Πρόβου A. [30] Ζήμαρχον A. [31] κόμητα A, κόμιτα vulg. [31*] ἐκώλυσε A b. [32] καὶ ἐδ. καὶ ἠκρ. om. a.

JAC. GOARI NOTÆ.

(49) Difficilem conditu pontis molem, ejusque D amplitudinem emetitur Procopius *De ædif. Justin.* lib. v; *Sangarim* scribit ille, Suidas : *Σαγγάριος*.

(50) Eam Justiniani ægritudinem, qua velut inter cadavera jacens reputatus fuerit, memorat Procopius *De ipsius ædific.* lib. I; annum tamen non observat, quem 34 imperii lubens annuit Baronius.

(51) Obscurius redditum, *pro salute imp.* Melius Anast., *quoniam sanus factus est imp.*, seu, gaudio redditæ illi sanitatis, Combefis.

(52) Domus, facultates, prædia hæreditatis vel publicationis jure principis fisco adjudicata rationalibus, sive curatoribus rerum privatarum domus Augustæ committebantur curanda. Ejus generis fuerunt, quæ Marinæ Augustæ, Arcadii filiæ, de qua *Chron. Alexand.* ad ejus annum nonum, et Antiochi sub Theodosio juniore bonis mulctati, ex superius dictis pag. 83 et Suida, juris quondam exstiterant, quorum isti celebrantur curatores. Not. imp. de Antiochi domo, *Orig. CP.*

(53) Ζήμαρχος scribitur in Excerptis de legationibus, ea quam Justinus misit, et τῶν πρὸς ἕω πόλεων στρατηγός, *urbium orientalium dux.*

A. C. 542. — *Alexandriæ episcopi Apollinarii annus primus.*

Hoc anno mense Octobri, ludis circensibus celebratis legatus ex India secum ducens elephantem Cpolim venit, et circum ingressus est. Porro mense Januario patriarchæ Cpoleos nomen primo gradu motum est, et Vigilio ei præposito, nomen etiam ejus in ecclesiasticis tabulis ad primum ordinem promotum fuit. Martio vero mense noctu e stabulo elephas evadens plurimos feriit, et alios occidit. Die autem decimo sexto Aprilis vespere, dum ludi circenses agerentur, populares factiones ad invicem decertarunt, multique ex utraque parte interfecti : subindeque in officinas irruentes, obvia quæque diripuerunt, Joanne cognomento Coccorobio urbis præfecto. Cæterum Julii mensis die vigesimo octavo, tertia feria (*h*), sanctorum Apostolorum ædis facta est consecratio, et sanctarum reliquiarum Andreæ, Lucæ et Timothei, qui sancti apostoli, depositio. Episcopus vero Menas una cum sanctis reliquiis progressus est, vehiculo aureo imperatorio gemmis exornato vectus : tres autem sanctorum apostolorum gestabat loculos supra genua : atque ita dedicationem celebravit.

A. C. 543. — Hoc anno, mense Aprili, indictione quarta, Narses cubicularius bellum Gotthis, qui urbem ceperant, illaturus, Romam missus est. Nam post receptam urbem a Belisario, bellum reparaverunt Gotthi, et eam denuo armis occupaverunt. Julii vero mensis die nono, magnus et terribilis terræ motus factus est per omnem Palæstinæ, Arabiæ, Mesopotamiæ, Syriæ et Phœnices regionem : adeo ut Tyrus, Sidon, Berytus, Tripolis et Byblis multa damna acceperint, et hominum perierint multa millia. Ad Bostram vero civitatem magna pars promontorii mari adjacentis, cui nomen Lithoprosopus, avulsa in mare translata est : portumque effecit multis magnis navibus recipiendis idoneum : cum urbs illa prius portum non habuisset. Imperator autem **193** reparandis earum urbium ruinis magnam pecuniæ vim misit. Recessit etiam mare in altum pelagi sinum ad mille passus : ex quo multæ naves in profundum submersæ : rursumque Dei nutu in proprium alveum se recepit.

A. C. 544. — Hoc anno mense Septembri, indictione decima quinta, Sycis, trans urbis regiæ portum, sanctæ Irenes dedicatio peracta : comi-

A A. M. 6042. — Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Ἀπολλιναρίου ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ἀχθέντος ἱππικοῦ πρεσβευτὴς Ἰνδῶν ἦλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει φέρων ἐλέφαντα· καὶ εἰσῆλθεν ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ. Τῷ δὲ Ἰανουαρίῳ μηνὶ κατεβιβάσθη τὸ ὄνομα Μηνᾶ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ προανεβιβάσθη τὸ ὄνομα Βιγιλίου προτασσομένου ἐν τοῖς διπτύχοις. Τῷ δὲ Μαρτίῳ μηνὶ (8) ἐξεβλησεν [52] ὁ ἐλέφας νυκτὸς ἀπὸ τοῦ σταύλου, καὶ πολλοὺς ἐπάταξεν καὶ ἄλλους ἐφόνευσεν. Καὶ τῷ Ἀπριλλίῳ μηνὶ ις' ἐγένετο συμβολὴ τῶν δήμων πρὸς ἀλλήλους ἐν δειλινῇ [53] ἱππικοῦ ἀγομένου· καὶ πολλοὶ ἀπέθανον ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ εἰς ἐργαστήρια εἰσῆλθον καὶ ἥρπαζον, εἴ τι εὕρισκον, ὑπάρχου ὄντος Ἰωάννου τοῦ ἐπι- B λεγομένου Κοκκοροβίου. Τῷ δὲ Ἰουλίῳ μηνὶ κη', ἡμέρᾳ γ', γέγονεν [54] τὰ ἐγκαίνια τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ ἡ κατάθεσις τῶν ἁγίων λειψάνων Ἀνδρέου, Λουκᾶ καὶ Τιμοθέου, τῶν ἁγίων ἀποστόλων. Καὶ διῆλθεν ὁ ἐπίσκοπος Μηνᾶς μετὰ τῶν ἁγίων λειψάνων καθήμενος ἐν ὀχήματι χρυσῷ βασιλικῷ διαλίθῳ κρατῶν τὰς τρεῖς [55] θήκας τῶν ἁγίων ἀποστόλων εἰς τὰ γόνατα αὐτοῦ· καὶ οὕτως ἐποίησε τὰ ἐγκαίνια.

A. M. 6043. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ἀπριλλίῳ (9) ἰνδικτιῶνος δ' ἐπέμφθη Ναρσῆς ὁ κουβικουλάριος ἐν Ῥώμῃ ὀφείλων πολεμῆσαι τοῖς Γότθοις τοῖς παραλαβοῦσι τὴν Ῥώμην, ἐπειδὴ μετὰ τὸ παραλαβεῖν αὐτὴν τὸν Βελισάριον, πάλιν ἐπανέστησαν, καὶ παρ- C ἔλαβον αὐτὴν οἱ Γότθοι. Τῷ δὲ Ἰουλίῳ μηνὶ θ' (10) ἐγένετο σεισμὸς μέγας καὶ φοβερὸς ἐν πάσῃ τῇ χώρᾳ Παλαιστίνης καὶ Ἀραβίας καὶ Μεσοποταμίας καὶ Συρίας καὶ Φοινίκης, καὶ ἔπαθεν Τύρος καὶ Σιδὼν καὶ Βήρυτος καὶ Τρίπολις καὶ Βύβλος [56]. Καὶ ἀπέθανον ἐν αὐταῖς ἀνθρώπων πλήθη πολλά. Ἐν δὲ τῇ πόλει Βόστρυος [57] ἀπεσπάσθη ἀπὸ τοῦ παρακειμένου τῇ θαλάσσῃ [58] ὄρους, τοῦ λεγομένου Λιθοπροσώπου, μέρος πολὺ, καὶ εἰσηνέχθη [59] εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπετέλεσε λιμένα, ὡς δύνασθαι ὁρμᾷν ἐν αὐτῇ πλοῖα πολλὰ παμμεγέθη. Οὐκ εἶχεν γὰρ αὕτη [60] ἡ πόλις πρὸ τούτου λιμένα. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπέστειλεν χρήματα πρὸς τὸ ἀνεγεῖραι τὰ πεπτωκότα τῶν αὐτῶν πόλεων. Ἔφυγε δὲ ἡ θάλασσα εἰς τὸ πέλαγος ἐπὶ μί- D λιον ἕν. Καὶ ἀπώλοντο πλοῖα πολλὰ, καὶ πάλιν τῇ τοῦ Θεοῦ κελεύσει [61] ἀποκατέστη εἰς τὴν ἰδίαν κοίτην.

A. M. 6044. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος ιε' γεγόνασι τὰ ἐγκαίνια τῆς ἁγίας Εἰρήνης (11) πέραν ἐν Συκαῖς. Καὶ ἐξῆλθον τὰ ἅγια

VARIÆ LECTIONES.

[52] ἐξεβλησεν] ἐξήλησεν vulg. [53] δειλινῆς vulg. [54] γέγοναν vulg., fort. γεγόνασι. [55] τρεῖς om. b. [56] Βύβλος a, Βύβλις vulg. [57] Βότρυος b. [58] τῆς θαλάσσης e. [59] εἰσηνέχθη a, εἰσήχθη vulg. [60] ἡ αὐτὴ πόλις vulg. [61] κελεύσει] βοηθείᾳ b.

JAC. GOARI NOTÆ.

(8) Alia ad rem præsentem spectantia refert Procopius, *De ædif. Justiniani*, orat. 2.

(9) Astipulabitur Theophani additamentum Marcellinum, si Narsem hoc anno missum succedente bellum confecisse intelligas.

(10) Varios et ingentes per Phœnicem terræ motus, quibus Berytus et aliæ civitates corruerunt, describit Agathias lib. II, et maturis jam frugibus, prout τῷ Ἰουλίῳ μηνὶ, contigisse narrat.

(11) De templi hujus situ, conditu, ejus causa, reliquiis, et variis ad illum eventibus Procopius orat. 2 *De ædif. Justiniani.*

λείψανα ἐκ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας μετὰ τῶν δύο A πατριαρχῶν Μηνᾶ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀπολιναρίου τοῦ Ἀλεξανδρείας. Καὶ ἐκάθισαν ἀμφότεροι ἐν τῷ βασιλικῷ ὀχήματι κατέχοντες ἐν τοῖς γόνασιν αὐτῶν τὰ ἅγια λείψανα· καὶ ἦλθον ἕως τοῦ περάματος καὶ ἐπέρασαν, καὶ ὑπήντησεν αὐτοῖς ὁ βασιλεύς. Καὶ ἠνέῳξαν (12) τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας μάρτυρος Εἰρήνης. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐκαθαρίσθη ὁ λιμὴν τοῦ Ἑβδόμου, καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ τελευτᾷ Μηνᾶς ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐγένετο ἀντ' αὐτοῦ ὁ Εὐτύχιος ὁ ἀποκρισιάριος Ἀμασίας (13) μοναχὸς τῆς ἐν Ἀμασίᾳ μονῆς καὶ πρεσβύτερος τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, τοῦ λειψάνου Μηνᾶ ἔτι προκειμένου ἐν τῷ ἱερατείῳ. Καὶ τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ ἐπινίκια ἦλθεν (14) ἀπὸ Ῥώμης Ναρσῆ τοῦ κουβουκουλαρίου καὶ ἐξάρχου Ῥωμαίων. Συμβαλὼν γὰρ B πόλεμον μετὰ Τωτίλα [61] ῥηγὸς τῶν Γότθων κατὰ κράτος ἐνίκησεν, καὶ ἔλαβεν τὴν Ῥώμην, καὶ ἔσφαξεν τὸν Τώτιλαν, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ᾑμαγμένα σὺν τῷ διαλίθῳ καμηλαυκίῳ (15) ἔπεμψεν ἐν Κωνσταντινουπόλει· καὶ ἐῤῥίφησαν εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως ἐπὶ σεκρέτου (16). Δεῖ δὲ ταγῆναι καὶ τοῦ Ἀνθίμου ἔτος εἰς τὸν πατριάρχην Μηνᾶν, ἵνα συσταθῶσι τὰ ἑκκαίδεκα ἔτη.

A. M. 6045. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Εὐτυχίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει γέγονεν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ (17) πέμπτη σύνοδος κατὰ Ὠριγένους τοῦ παράφρονος, καὶ Διδύμου τοῦ ἀπὸ ὀμμάτων, καὶ Εὐαγρίου, καὶ τῆς Ἑλληνόφρονος αὐτῶν ληρῳδίας, καὶ αὖθις κατὰ τῶν C ἀκεφάλων κεφαλαίων [62]. Βιγίλιος δὲ ὁ Ῥώμης τοῖς συνελθοῦσιν οὐ συνήδρευσεν· ἀπελύθη δὲ πολλῶν κινηθέντων (18) ὑπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ ἐτελεύτησεν (19) τὴν ἐπὶ Ῥώμην ἀναλύων ὁδόν.

A. M. 6046. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Αὐγούστῳ ιε', ἰνδικτιῶνος β', ὥρᾳ μεσονυκτίου διαφανούσης [63] Κυ-

tantibus vero duobus patriarchis Mena Cpoleos et Apollinario Alexandriæ e Magna Ecclesia sanctæ reliquiæ processerunt. Sedebant autem illi in imperatoris curru sanctas reliquias genibus appositas sustentantes. Ad lemborum itaque stationem venerunt, et trajicientibus portum occurrit imperator. Solemni itaque ritu sanctæ Irenes ecclesiam aperuerunt. Eodem anno Hebdomi portus repurgatus. Eodemque tempore Menas episcopus Cpoleos defunctus est : in cujus locum suffectus apocrisiarius Amaseæ, presbyter et monasterii ipsius Amaseæ monachus, Eutychius, eo ipso die, quo Menæ cadaver in sacris adytis adhuc expositum jacebat. Augusto mense triumphales nuntii et victoriæ monumenta Roma Cpolim delata, Narse nimirum cubiculario et Romanorum exarcho victore. Pugna siquidem cum Totila Gotthorum rege conserta, summam sibi sua virtute peperit victoriam, Romam recepit, Totilam interfecit, vestimentaque ejus adhuc sanguine tincta, pileolumque ejus gemmis ornatum Cpolim misit : quæ ad imperatoris pedes in secreto projecta sunt. Cæterum annum unum Anthimi in patriarchæ Menæ tempus conferri oportet, ut sexdecim annorum ratio constet.

A. C. 545. — *Cpoleos episcopi Eutychii annus primus.*

Hoc anno sanctum et œcumenicum quintum concilium adversus dementem Origenem, Didymum oculorum lumine privatum, Evagrium eorumque deliria in gentilium mentem declinantia, et insuper adversus Acephalorum capita celebratum est. Congregatis vero Patribus haud simul consedit pontifex Romanus Vigilius : sed ab imperatore multis tumultuantibus dimissus, iter, quo Romam 194
pergitur, agens, in Illyrico diem extremum obiit.

A. C. 546. — Hoc anno, mensis Augusti decimo quinto (i), indictione secunda, illucescentis jam

VARIÆ LECTIONES.

[61] Τώτιλλα vulg. et sic ubique. [62] κεφαλαίων om. e. [63] διαφαυούσης b.

JAC. GOARI NOTÆ.

(12) Ecclesia dedicata fit ejusdem ἀνοίξεως, et orationis in ea faciendæ permissus. Euchologium ubi de templi dedicatione.

(13) Eutychii Amaseni episcopi, ad synodum CP. procuratoris sive legati promotionem et gesta refert Eustathius apud Surium 6 Aprilis.

(14) Additamentum Marcellini ad annum Justiniani 25. Procopius lib. III *De bello Gotthorum*, ad finem.

(15) Alterius Gotthorum regis, Theodati nimirum pileolum διάλιθον expressum habes in numismatis forma apud Baronium ad annum C. 534 num. 72, καμηλαυκίου significatum reddit κίδαριν, περίθεμα κεφαλῆς, σκιάδιον, πιλίδιον. Beda, *De tabern.* lib. III, cap. *In modum cassidis extenditur supra summitatem capitis.* Ὅτι καλύπτει αὐχένα, interpretatur illustrissimus Trapezuntinus præsul : etymon retulimus ad euchologium.

(16) Anastasius cum reddat, *coram senatu*, legerit, ἐπὶ συγκλήτου, *senatu assidente, remque spectante*, quod et aptius sit. Buccardi conjectura ut legendum sit, ἐπισκιρτῶντος, ut dicat auctor projectas ejusmodi Totilæ vestes ad pedes Justiniani velut *insilientis*, ac fastu conculcantis, nihil ad rem, aut e decoro. Τὸ σέκρετον, cubiculum in palatio, quo ita vestes ejusmodi triumphi quadam specie illatæ sint, ac projectæ, spectantibus viris aulæ primariis. COMBEFIS.

D (17) *Chronicon Alexandrinum* eodem anno synodum habitam testatur: de qua Evagrius lib. IV. Matthæus Blastares de hujus, et alterius ad annum Justiniani decimum conventibus habitis ita loquitur in proœmio Nomocanonis : Ἡ ἁγία πέμπτη σύνοδος πέντε καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν θεοφόρων Πατέρων συνδρομῇ ἐκρατύνετο· ὧν ἡγοῦντο τὰ πρῶτα μὲν Μηνᾶς, εἶτα Εὐτύχιος ἐκ διαδοχῆς τοὺς ἀρχιερατικοὺς τῆς βασιλευούσης ἰθύναντες οἴακας· *Sancta quinta synodus centum sexaginta quinque deiferorum Patrum cœtu coacta est : quorum duces fuere primo Menas, deinde Eutychius clavum pontificium regiæ urbis ex successione gubernantes.*

(18) *Multis ultro citroque quæsitis ;* ut fieri solet cum quis alium in suam sententiam trahere conatur. Anast. *multis motis ;* nec bene novus interpr. *multis tumultuantibus.* COMBEFIS.

(19) Anno succedente, ut vult Marcellini additamentum.

Dominici diei post mediam noctem tempore, terræ motus contigit adeo horrendus, ut ædes plurimæ, balnea, ecclesiæ, mœnium urbis Cpoleos pars, quæ maxime ad Chrysen portam, damnum ingens passa fuerint, et eo plures oppressi perierint. Corruit etiam pars Nicomediæ maxima. Invaluit autem is terræ tremor diebus quadraginta, modicoque spatio ad mentem et pœnitentiam redierunt homines, publicis per vias precibus, ecclesiasticorum cœtuum frequentia, diuturna in ecclesiis mora divinam opem implorantes : mox vero Dei clementiam experti in deteriora prolabebantur. Cæterum populo in campum cum precibus processionem agente hujus terræ motus per annos singulos memoria renovatur. Porro Lazi a Romanis deficientes ob Joannis eorum præfecti avaritiam atque injustitiam, ad Persas transfugere : sed iterum intra eumdem annum ad Romanorum partes rediere : et expulsis Persis Romani castrum Petram cepere.

A. C. 547.—Hoc anno mensis Julii die undecimo, indictione tertia, in sacro conventu ad Sanctæ Euphemiæ Olybrii celebrato, vehemens factus est terræ motus. Ejusdem vero mensis decimo nono, tonitrua et fulgura plane horrenda visa, ventusque Libs terribilis adeo spiravit, ut crux intra Rusii portam affixa in terram deciderit.

A. C. 548. — Hoc anno, mense Julio, indictione quarta, Cæsareæ in Palæstina Judæi et Samaritæ tumultuati sunt, et factionis Prasinæ et Venetæ dissidia inter se simulantes, in Christianos urbis illius cives irruerunt, et multis eorum occisis, succenderunt ecclesias : Stephanum insuper ejusdem civitatis præfectum in prætorio occiderunt et facultates ejus omnes **195** deprædati sunt. Ejus vero conjux Cpolim profecta imperatorem adiit, qui Amantium militiæ magistrum in Palæstinam missum de Stephani cæde jussit inquirere. Sontes quos reperit, quosdam suspendio, alios capitis abscissione, truncatione membrorum nonnullos, plerosque

A ριαχῆς, ἐγένετο σεισμὸς φοβερὸς (20), ὥστε πεσεῖν οἴκους πολλοὺς καὶ λουτρὰ καὶ ἐκκλησίας καὶ μέρος τῶν τειχῶν Κωνσταντινουπόλεως, μάλιστα τὰ τῆς Χρυσῆς πόρτης· καὶ πολλοὶ ἀπέθανον. Πέπτωκε δὲ καὶ Νικομηδίας μέρος πολύ. Ἐπεκράτησε δὲ ὁ αὐτὸς σεισμὸς ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ πρὸς ὀλίγον οἱ ἄνθρωποι κατενύγησαν λιτανεύοντες καὶ προσεδρεύοντες καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας μένοντες, καὶ πάλιν φιλανθρωπίας Θεοῦ γενομένης ἐπὶ τὸ χεῖρον γεγόνασιν. Γίνεται δὲ καὶ ἡ μνήμη τοῦ σεισμοῦ τούτου κατ' ἔτος ἐν τῷ Κάμπῳ λιτανεύοντος τοῦ λαοῦ. Οἱ δὲ Λαζοὶ ἀθετήσαντες (21) Ῥωμαίους διὰ τὰς Ἰωάννου τοῦ ἄρχοντος αὐτῶν φιλαργυρίας καὶ [65] ἀδικίας, καὶ πρὸς Πέρσας αὐτομολήσαντες, πάλιν τῷ χρόνῳ τούτῳ [66] τοῖς Ῥωμαίοις προσερρύησαν (22), καὶ τὴν Πέτραν B τῶν φρουρίων παρέλαβον οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ τοὺς Πέρσας ἀπήλασαν.

A. M. 6047. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ἰουλίου ια', Ἰνδικτιῶνος γ' (23), ἐν τῇ συνάξει τῆς Ἁγίας Εὐφημίας τοῦ Ὄρου [67] (24) γέγονε σεισμὸς μέγας· καὶ τῷ αὐτῷ μηνὶ ιθ' ἐγένοντο βρονταὶ [68] καὶ ἀστραπαὶ φοβεραὶ καὶ ἄνεμος Λὶψ φοβερὸς, ὥστε πεσεῖν τὸν σταυρὸν τὸν ἔσωθεν ἱστάμενον τῆς πόρτης τοῦ Ῥουσίου (25).

A. M. 6048. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ἰουλίῳ Ἰνδικτιῶνος δ' ἐστασίασαν Ἰουδαῖοι καὶ Σαμαρεῖται ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης, καὶ ποιήσαντες πρὸς ἀλλήλους ἐν τάξει Πρασινοβενέτων [69] (26) ἐπῆλθον C τοῖς Χριστιανοῖς τῆς αὐτῆς πόλεως, καὶ πολλοὺς ἀνεῖλον, καὶ ἐκκλησίας κατέκαυσαν· Στέφανον δὲ τὸν ἔπαρχον [70] αὐτῆς πόλεως ἐν τῷ Πραιτωρίῳ ἀνεῖλον, καὶ τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ καθήρπαξαν. Ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ ἀνελθοῦσα ἐν τῇ πόλει, προσῆλθεν τῷ βασιλεῖ· καὶ ἐκέλευσεν Ἀμαντίῳ τῷ στρατηλάτῃ κατελθεῖν ἐν Παλαιστίνῃ, καὶ τὸν φόνον τοῦ Στεφάνου [71] ἐκζητῆσαι· ὅστις εὑρὼν τοὺς μὲν ἐφούρκισεν, τοὺς δὲ ἀπεκεφάλισεν, τοὺς δὲ ἠκρωτηρίασεν καὶ

VARIÆ LECTIONES.

[65] φιλαργυρίας καὶ om. b. [66] τῷ χρόνῳ τούτῳ om. a. [67] τῆς ἁγίας Εὐφημίας τοῦ Ὄρου f, τῆς ἁγίας τοῦ Ὄρου a, τῇ ἁγίᾳ τοῦ ὄρου vulg., τῆς ἁγίας Εὐφημίας τοῦ Ὀλυβρίου conj. Goar. [68] καὶ τῷ — βρονταὶ om. b. [69] Πρασινοβενέτων b. [70] ἔπαρχον b, ὕπαρχον vulg. [71] Στεφάνου] ὑπάρχου a.

IAC. GOARI NOTÆ.

(20) Quem Agathias memorat lib. II et ad quem, nonnullaque præsenti anno gesta Justiniani imperii vicesimum et octavum subjungit.

(21) Procopius lib. II *De bello Persico*, Agathias lib. III.

(22) *Iterum hoc anno ad Romanos accesserunt*; cum scilicet ante defecissent, non ut intra eumdem annum ambo hæc contigerint, ut sonant verba interpr. Videndus Procop. lib. II *Pers.*, ubi illam defectionem narrat, quamque male eo anno res Romanis cesserint Belisario duce, ac proditore Aretha Saraceno. COMBEFIS.

(23) Judæorum defectionem geminam sub Justiniano memorat chronicon Alexandrinum pagg. 754 et 775. Consulendus Procopius, *De ædif. Justiniani* lib. V. Videndus pariter Marianus Scotus ad annum 531.

(24) Barberinus codex legit, τῆς Ἁγίας τοῦ Ὄρου, D Peyrezianus, τῆς Ἁγίας Εὐφημίας τοῦ Ὄρου. Locus itaque corruptus iterum interpolatur, τῆς ἁγίας Εὐφημίας τοῦ Ὀλυβρίου. Ædes quippe Euphemiæ CP. dicatas tres reperio, 1. in Hippodromo, 2. ad Petram, 3. Olybrii nomine. Hæc a Thecla Eudoxiæ filia fundari cœpta, ab Olybrio magistro, ne ruinas potius quam ædificium promitteret, omni lapidum et marmorum ornatu postmodum absoluta fuit, et amplis opibus dotata. *Origines Constantinop.*

(25) Cedr., τῆς Χρυσῆς πόρτης. COMBEFIS.

(26) Ut Prasini Venetos insequebantur, hi vero in Prasinos insurgentes mutuis cædibus per civitates nonnunquam se conficiebant, et civium sanguine cuncta fœdabant : ita Judæi et Samaritæ Christianos in Palæstina ad necem quærentes, his vitam et religionem tuentibus, bellum civile et utrique parti exitiosum excitaverunt ἐν τάξει Πρασινοβενέτων.

ἐδήμευσεν. Καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐν πᾶσι τοῖς ἀνατολικοῖς μέρεσιν[72]. Τῷ δὲ Δεκεμβρίῳ μηνὶ ἐγένετο θνῆσις ἀνθρώπων ἐν διαφόροις πόλεσιν, μάλιστα δὲ τῶν παίδων. Ὁμοίως καὶ τῷ Μαΐῳ μηνὶ ἐγένετο σπάνις ἄρτου ἐν Βυζαντίῳ. Καὶ ἐστενώθησαν καὶ ἔκραξαν τῷ βασιλεῖ· *Δέσποτα, εὐθηνίαν τῇ πόλει.* Καὶ ἀνέσκαψαν τὸν ὕπαρχον (27) ἐν γενεθλιακῷ θεωρίῳ, ὄντων ἐν τῷ ἱππικῷ καὶ πρεσβευτῶν τῶν[73] Περσῶν. Καὶ ἀγανακτήσας ὁ βασιλεὺς κελεύει Μουσωνίῳ τῷ ὑπάρχῳ[74] (28) κρατῆσαι τοὺς τοῦτο ποιήσαντας, καὶ ἐκολάσθησαν. Ἐλύπησαν γὰρ τὸν βασιλέα, ὅτι ἐπὶ τοῦ πρεσβευτοῦ τῶν Περσῶν κατέκραζον αὐτῷ οἱ δῆμοι. Οἴνου μὲν καὶ λάρδου καὶ παντοίου εἴδους εὐθηνία ἦν, σίτου δὲ καὶ κριθῆς λεῖψις. Τῷ δὲ Ἰουλίῳ μηνὶ ιγ', ἡμέρᾳ ε', ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ φοβεραὶ, ὥστε πολλοὺς βλαβῆναι, καὶ βροχὴ πολλὴ, ὥστε ἀπὸ πολλῆς ἀβροχίας οὖσαν[75] κορεσθῆναι τὴν γῆν.

facultatum amissione mulctavit : ex quo metus ingens in partes omnes orientales incubuit. Cæterum mense Decembri variis in civitatibus hominum, maxime vero puerorum, mortalitas pervagata est. Maio pariter mense panis raritas Byzantium afflixit : populusque in angustias conjectus, ad imperatorem vociferatus est : *Domine, da urbi abundantiam.* Tum in ipsis natalitiis spectaculis, Persarum legatis in circo considentibus, præfecti domum everterunt : ex quo indignatus imperator præfectum Musonium tetrum adeo facinus agressos detinere, et in eos severius animadvertere jussit. Imperator siquidem indoluit populi factiones coram Persarum legato in eum impudenter vociferatas : vini etenim, laridique, et cujuslibet ciborum speciei ubertas erat quam maxima : tantum frumenti et hordei penuria. Julii demum mensis die decimo tertio, hebdomadis quinto, fulgura et tonitrua adeo horrenda excitata, ut multi damnum paterentur : imber quoque ita copiosus, ut imbris inopia laborans terra, aquis plene exsaturata fuerit.

A. M. 6049. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Πελαγίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Δεκεμβρίῳ[76] ς' εἰς τὴν μνήμην τῆς χόνεως[77] (29) ἐτελεύτησεν ὁ Τιμόθεος ἔξαρχος τῶν μοναστηρίων καὶ ἡγούμενος τῆς Δαλμάτου μονῆς· καὶ ἐγένετο ἀντ' αὐτοῦ Ἄνθυμος ἔγκλειστος τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου. Καὶ ἐφάνη πῦρ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς εἶδος λόγχης ἀπὸ ἄρκτου ἕως δυσμῶν. Καὶ τῷ Ἀπριλλίῳ μηνὶ ἡμέρᾳ β' ἐγένετο σεισμὸς φοβερὸς καὶ ἀβλαβής.

A. M. 6050. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ὀκτωβρίῳ, ἡμέρᾳ ζ' (30), ἰνδικτιῶνι ς', γέγονε σεισμὸς μέγας διαφαίνοντος[78] τοῦ Σαββάτου. Καὶ τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ ιδ' γέγονεν ἕτερος σεισμὸς φοβερὸς πάνυ, ὥστε παθεῖν τὰ δύο τείχη Κωνσταντινουπόλεως, τό τε Κωνσταντινιακὸν καὶ τὸ ὑπὸ Θεοδοσίου κτισθέν. Κατέπεσον δὲ ἐν Ἐξαιρέτῳ ἐκκλησίαι (31), καὶ τὰ ἐπέκεινα τοῦ Ἑβδόμου καὶ ὁ Ἅγιος Σαμουὴλ, καὶ ἡ Ἁγία Θεοτόκος τῶν Πεταλᾶ, καὶ τοῦ Ἁγίου Βικεντίου, καὶ πολλὰ θυσιαστήρια ἐκκλησιῶν καὶ κιβώρια[79] (32),

A. C. 549. — *Romæ episcopi Pelagii annus primus.*

Hoc anno, mensis Decembris die sexto, monasteriorum præfectus et Dalmati monasterii privatim præpositus Timotheus ad pulveris igniti memoriam obiit : et in ejus locum Anthymus ejusdem monasterii inclusus suffectus est. Ignisque in cœlo apparuit in lanceæ specie a septentrione ad occasum : et Aprilis mensis die secundo, horrendus exstitit terræ motus, a quo nullum illatum periculum.

A. C. 550. — Hoc anno, mensis Octobris die sexto, indictione sexta, sub Sabbati crepusculum **198** ingens terræ motus exstitit : et mensis Decembris quarto decimo, alius pariter fuit plane horrendus : adeo ut duo muri Cpoleos urbis, qui nimirum Constantiniacus, et qui a Theodosio dicitur exstructus, damnum paterentur. Ruinam vero expertæ sunt quæ in Exæreto ecclesiæ, et quæ protenduntur Hebdomum ultra ; sancti Samuelis sanctæque Deiparæ, cui ex Petala nomen, sancti

VARIÆ LECTIONES.

[72] μέρεσιν] πόλεσι b. [73] τῶν om. a. [74] ἐπάρχῳ b. [75] οὖσαν] fort. παθοῦσαν. [76] Νοεμβρίῳ b. [77] χόνης b. [78] διαφαύοντος e. [79] κιβούρια vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(27) *Diris devoverunt, ac officio movendum conclamarunt;* velut cujus culpa deesset urbi commeatus. Vox est in ejusmodi auctore familiarissima, nec bene hic reddita, *præfecti domum everterunt.* Res tota in circo gesta, ubi eidem præfecto injuncta in eos qui tumultuati essent, animadversio; non quia ejus everterant domum, sed quia sub conspectum Persarum κατέκραζον αὐτῷ; ita in eum, atque adeo imperatorem, vociferati erant. Combefis.

(28) Ad quem novella 134 scripta est.

(29) Nomen appellativum existimo τὸ, χόνεως, et *pulverem* significare : quod ex variis lectionibus, quibus etiam χόνης in Vat. legitur, ejusdem apud recentiores significantiæ, colligo. Erit itaque μνήμη τῆς χόνεως, sive χόνης, *pulveris*, olim e cœlo decidentis, ut etiam terræ motus celebratur, memoria. Videsis historiam ad annum Leonis 17, pag. 163.

(30) Motum illum ample describit Agathias lib. v sub initium. — Male hæc expressa ex Reg. altero, numero diei hebdomadis cum numero diei mensis confuso : *mensis Octobris die decima nona, hebdomadæ die sexta,* quomodo etiam bene expressum pag. 197. Combefis.

(31) Vix adduci possim, ut cum interprete loci proprium existimem, malimque, *præsertim ecclesiæ ;* quarum subinde ruinas percenset. Sic et Cedr. ἐκκλησίαι πολλαί· *corruerunt multæ ecclesiæ.* Certe ad bonæ grammaticæ leges scribendum erat, αἱ ἐν Ἐξαιρέτῳ ἐκκλησίαι, ut et paulo inferius. Combefis.

(32) Κιβώρια monumenta, vel templa, ex translatitio usu, Meursius haud satis apte interpretatur. Κιβώριον, ornatus est altaris, *trullus* nimirum eidem impositus, et columnis quatuor ad ejus angulos

insuper Vincentii templum, pluraque ecclesiarum altaria, necnon ciboria, a Chryse porta ad eam quæ Rusii, corruerunt : neque locus aut suburbanum prædium exstitit, quod ab horrenda terræ motus agitatione jacturam non tulerit. Ad solum autem usque ita deturbatum est Rhegium, ut ubi quondam steterit, nec ipsis oculis exstaret. Ad hæc sanctorum Stratonici et Callinici ecclesiæ, quæ in Rhegio, ad imum usque solum eversæ : sed et porphyretica columna e palatii Jucundianarum regione erecta, una cum superposita sibi statua decidit, defossaque est in terram pedes octo. Corruit etiam in terram imperatoris Arcadii statua, ad arcus Tauri partem sinistram posita : multique ruinis oppressi : plures post octo dies sub ruinis reperti post dies duos aut tres incolumes evaserunt. Quin etiam in aliis civitatibus idem contigisse relatum. Paris enim et æque magni terribilisque terræ motus famam, ea hominum ætate, per universum terrarum orbem se audivisse nemo meminit. Concutiebatur continuo terra diu noctuque per dies integros decem, non abalienata penitus Dei clementia, et ad breve spatium homines processionum precibus attenti ad pœnitentiam sunt revocati : Dei vero humanitatem securius experti, in deteriora rursum facinora retro lapsi sunt. Imperator interim stemma capiti per dies quadraginta non imposuit : sed et absque corona sacris Christi natalitiis ad ecclesiam processit : adeo ut agitata, ut moris est, ad novemdecim accubitus convivia, penitus cessaverint, et eorum pretium in pauperes insumpserint. Sub idem tempus gens prorsus insolens atque incognita, Abares ei nomen,

A ἀπὸ τῆς Χρυσῆς πόρτης (33) ἕως τοῦ Ῥουσίου [30], καὶ οὐκ ἦν τόπος ἢ προάστειον, ὃ οὐκ ἔπεσεν ἀπὸ τῆς φοβερᾶς ἀπειλῆς τοῦ σεισμοῦ. Τὸ δὲ Ῥήγιον κατέπεσεν [31] ἕως ἐδάφους, ὥστε μὴ γνωρίζεσθαι αὐτό. Ἔπεσε δὲ ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Στρατονίκου καὶ Καλλινίκου ἕως ἐδάφους, αἱ οὖσαι ἐν τῷ Ῥηγίῳ (34). Καὶ ὁ κίων δὲ ὁ πορφυροῦς ὁ ἑστὼς ἔμπροσθεν τοῦ παλατίου Ἰουκουνδιανῶν [32] (35) μετὰ τῆς ἐπικειμένης αὐτῷ στήλης ἔπεσε, καὶ ἐπάγη εἰς τὴν γῆν πόδας ὀκτώ. Ἔπεσε δὲ καὶ ἡ στήλη Ἀρκαδίου τοῦ βασιλέως ἡ εἰς τὴν ἀψῖδα τοῦ Ταύρου, ἡ εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος ἑστῶσα, καὶ πολλοὶ ἔπαθον ἐν τοῖς συμπτώμασιν. Ἕτεροι δὲ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ καταληφθέντες [33] ὑπὸ τῶν συμπτωμάτων (36), διεσώθησαν μετὰ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας. Ἠκούσθη δὲ ὅτι B καὶ ἐν ἑτέραις πόλεσιν τὸ αὐτὸ γέγονε. Τοιοῦτον γὰρ μέγαν καὶ φοβερὸν σεισμὸν οὐ μέμνηται ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς ἐν τῇ γενεᾷ ἐκείνῃ. Ἔμεινεν δὲ σειομένη ἡ γῆ ἡμέρας καὶ νυκτὸς [μετὰ [34] φιλανθρωπίας] ἡμέρας δέκα, καὶ πρὸς ὀλίγον οἱ ἄνθρωποι κατενύγησαν λιτανεύοντες, φιλανθρωπίας δὲ γενομένης παρὰ Θεοῦ, ἐπὶ τὸ χεῖρον πάλιν γεγόνασιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ ἐφόρεσεν τὸ στέμμα ἐπὶ ἡμέρας μ'. Ἀλλὰ καὶ τῇ ἁγίᾳ τοῦ [35] Χριστοῦ γεννήσει χωρὶς αὐτοῦ προῆλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· ὥστε καὶ τὰ ἐξ ἔθους γινόμενα ἄριστα εἰς τὰ ιθ' ἔπαυσαν· καὶ τὴν τούτων ἔξοδον τοῖς πτωχοῖς ἔδωκαν [36]. Τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ εἰσῆλθεν ἔθνος ἐν τῷ Βυζαντίῳ (37) παράδοξον τῶν λεγομένων Ἀβάρων, καὶ πᾶσα ἡ C πόλις συνέτρεχεν εἰς τὴν θέαν αὐτῶν, ὡς μηδέποτε ἑωρακότες τοιοῦτον ἔθνος. Εἶχον γὰρ τὰς κόμας ὄπισθεν μακρὰς πάνυ δεδεμένας πρανδίοις (38) καὶ

VARIÆ LECTIONES.

[30] Ῥησίου b, Ῥυσίου f. [31] κατέπεσεν e, οὕτως ἔπεσεν vulg. [32] Ἰουκουνδιανῶν Goar. ex Proc. *De æd. Just.*, Ἰουκουρδιανῶν a f, Ἰουχαρδιανῶν vulg. [33] καταληφθέντων b. [34] μετὰ φιλανθρωπίας delendum videtur. [35] τοῦ add. ex b : τοῦ Θεοῦ add. f. [36] δέδωκαν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

erectis in altum suffultus : ex quo θυσιαστήρια et et κιβώρια consociat Theophanes. Germanus in *Mystag.* : Οἱ ἅγιοι Πατέρες ὡς οὐρανὸν μὲν τὸ ἐπάνωθεν τῆς ἁγίας τραπέζης ὀρόφιον ἀπαρτίζουσιν· ὡς ὅλην δὲ γῆν ὁρίζονται τὸ ὑπὸ τεσσάρων κιονίων, τοῦ εἰρημένου κιβωρίου, συγκλειόμενον· *Fornicem, qui supra mensam sacram eminet, velut cœlum, sancti Patres construunt : terram vero mente definiunt, quod quatuor columnis ejus conclusum est, et ciborium appellatur.* Codinus in descriptione templi Sanctæ Sophiæ : Ἐποίησε τὸ κιβώριον, καὶ D τοὺς κίονας ἐξ ἀργύρου, καὶ χρυσώσας αὐτὰ· καὶ τὸ μῆλον, καὶ τὰ κρίνα, καὶ τὸν σταυρὸν τοῦ κιβωρίου ὁλόχρυσα· *Ciborium, et ei subjectas columnas ex argento conflavit, et auro decoravit : pomum etiam, et lilia, et crucem ciborii ex auro puro confecit.* Plura de ciborio in Euchologicis.

(33) De his CP. locis Gyllius in *Topog. CP.* et *Origines* ipsæ *CP.*

(34) *Ecclesiæ exsistentes in Rhegio.* Cuique tamen quod velit liberum. COMBEFIS.

(35) Ἰουχουρδιανῶν habent Barb. et Peyrez. codd. καταχρηστικῶς, forsan Ἰουκουνδιανῶν vice, de quibus Procopius orat. 1 *De ædif. Justiniani* : Βασίλεια ἀλλαχόθι δεδημιούργηκεν αὐτὸ; καινουργήσας, ἔν τε τῷ Ἡραίῳ καὶ Ἰουκουνδιάναις ταῖς καλουμέναις· *Palatia construxit ipse ibi a fundamentis in Heræo et Jucundianis ita vocatis.*

(36) *Ruinis involuti, post duos tresve dies servati sunt ; inde nimirum, exque ruderibus effossi.* Μετὰ φιλανθρωπίας. Vox hic obscura ; habet tamen Cedr. etsi imperitæ manus vitio exscriptum apud eum, φιλανίας. Anast., *post decem misericordias Dei.* Ex verbis tamen sequentibus, φιλανθρωπία; δὲ γενομένης, quæ et eadem dixerat p. 194, liquet accipi hic pro cessatione a terræ motu ; ut significet fuisse concussam terram ad dies decem, at non continua agitatione, sed ut quandoque per moras Dei benignitas aliqua elucerel, ac motus tantisper sisteretur. COMBEFIS.

(37) Avares sunt Scythæ, sive Hunni Asiatici Boreales supra Iberos, Colchos, sive Lazos, et Alanos, quorum patriam, mores, legationem, et ejus causam exprimit Menander protector in legationum excerptis editionis Regiæ pag. 99, ex quo hæc Theophanes. Legendus Evagrius lib. v, cap. 1, maxime vero Simocatta lib. VII, cap. 8.

(38) Monachus Sangallensis lib. II de Carolo Magno : *Cum tenuissimas illas pelliculas, vel tenuiores brandeas extrahere cœpissent.* Constantinus Porphyrog. *De admin. imp.*, cap. 6 : Βλαττία, πράνδια, χαρέρια, σήμεντα. *Blattia, zonæ, armillæ, sementa.* Glossæ Isidori, *Prandeum, genus zonarum.* Hic itaque tenuis vitta est, sive fasciola capillis revinciendis idonea. In hunc usum et finem σειρὰς χρυσῷ διαπεποικιλμένας, catenulas auro variegatas accipiunt legati apud Menandrum citatum pag. 100 ac inferius pag. 102 : Καλώδια χρυσῷ διαπεποικιλ-

πεπλεγμένας. Ἡ δὲ λοιπὴ φορεσία αὐτῶν ὁμοία A τῶν λοιπῶν Οὔννων [87]. Οὗτοι φυγόντες ἐκ τῆς ἰδίας χώρας ἦλθον εἰς τὰ μέρη Σκυθίας καὶ Μυσίας, καὶ ἔπεμψαν πρὸς Ἰουστινιανὸν πρέσβεις δεχθῆναι αὐτούς. Τῷ δὲ Φεβρουαρίῳ μηνὶ (39) γέγονεν θνῆσις ἀνθρώπων ἀπὸ βουβῶνος, μάλιστα δὲ τοῖς νέοις, ὥστε μὴ ἐπαρκεῖν τοὺς ζῶντας θάπτειν τοὺς τεθνεῶτας· ἐκράτησεν δὲ ἡ θνῆσις ἀπὸ μηνὸς Φεβρουαρίου ἕως μηνὸς Ἰουλίου.

Cpolim advenit : et ad ejus spectaculum, quod nusquam visi fuissent hujus formæ homines, cuncta urbs effusa est. Comas siquidem a tergo longas admodum tæniis revinctas et implexas gestabant : reliquus licet habitus Hunnico simillimus conspiceretur. Illi porro relicta patria religione in Scythiæ Mysiæque partes se conferentes, ut humanius in iis provinciis admitterentur, ad Justinianum legatos destinaverunt. Cæterum mense Februario mortifera ex **197** bubone lues in homines, maxime juvenes, grassata est : adeo ut sepeliendis mortuis non sufficerent vivi : obtinuit vero et invaluit a Februario ad usque mensem Julium.

A. M. 6051. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Μαΐῳ ζ' (40), ἡμέρᾳ γ', ὥρᾳ πέμπτῃ φιλοκαλουμένου τοῦ Τρούλλου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας (ἦν γὰρ διεῤῥηγμένος [88] ἐκ τῶν γενομένων σεισμῶν) ἐργαζομένων [89] τῶν Ἰσαύρων, ἔπεσεν τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς προϋποστολῆς [90] τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου, καὶ συνέτριψεν τὸ B κιβώριον καὶ τὴν ἁγίαν τράπεζαν καὶ τὸν ἄμβωνα. Καὶ κατεγινώσκοντο οἱ μηχανικοὶ [91], ὡς [92] ὅτιπερ ὑποκάτωθεν [93] οὐκ ἐποίησαν τὴν κρέμασιν φυγόντες τὴν ἔξοδον, ἀλλ' ἐτρύπησαν τοὺς πινσοὺς τοὺς βαστάζοντας τὸν τροῦλλον, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐβάσταξαν [94]. Λοιπὸν συνιδὼν ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς ἤγειρεν ἄλλους πινσούς, καὶ ἐδέξατο τὸν τροῦλλον, καὶ οὕτως ἐκτίσθη, ὑψωθεὶς πλέον εἴκοσι πόδας εἰς ἀνάβασιν ἐπάνω [95] τοῦ πρώτου κτίσματος.

A. C. 551. — Hoc anno, mensis Maii die septimo (*j*), hebdomadis tertio, hora post exortum quinta, suis pene jam ornamentis perfecti et Isaurorum opera bene instructi Magnæ ecclesiæ Trulli (disruptus enim et hiatu deformis ex terræ motuum concussione cernebatur) pars orientalior contractæ ad sanctum altare testudinis decidit in terram. Molis ejusmodi collabente ruina ciborium, sancta mensa, et ambo comminuta sunt et plane contrita. Tantæ porro jacturæ incusabantur architecti, quod, ut sumptibus parcerent, pilarum capita ad trulli radices non solide per omnes partes compegissent, sed eas pilas, quæ trullum suffulciunt, fenestris et aperturis reliquissent hiantes, ex quo sustentando trullo non fuere satis. Hoc animadverso, pilas alias piissimus imperator exstruxit, quæ trullum deinceps exceperunt : atque ita instauratus est viginti pedes altior, quam in priori ædificatione antea fuerat.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐπανέστησαν Οὖννοι καὶ Σκλάβοι (41) τῇ Θρᾴκῃ πλήθη [96] πολλά, καὶ ἐπολέμησαν αὐτήν, καὶ πολλοὺς ἐφόνευσαν καὶ ᾐχμαλώτευσαν. C Ἐπίασαν δὲ καὶ [97] Σέργιον τὸν στρατηλάτην υἱὸν Βάκχου τοῦ πρεσβυτέρου, καὶ τὸν Ἐδερμᾶν τὸν στρατηγὸν Καλοποδίου τοῦ ἐνδοξοτάτου κουβικουλαρίου καὶ πραιποσίτου. Εὑρόντες δὲ τοῦ τείχους τοῦ Ἀναστασιακοῦ (42) τόπους τινὰς πεπτωκότας ἐκ τῶν σεισμῶν, εἰσελθόντες ᾐχμαλώτευσαν ἕως Δρυπίας [98] καὶ Νυμφῶν καὶ Χιτουχώμεως [99] (43)· καὶ πάντες ἔφυγον ἐν τῇ πόλει μετὰ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν·

Hoc etiam anno Hunni et Sclavi cum maximis copiis in Thraciam irruentes eam bello vastaverunt, multosque homines vel occiderunt, vel in captivitatem abduxerunt : sed et Sergium militiæ magistrum, Bacchi senioris filium, et Ederman ducem Calopodii clarissimi cubicularii et præpositi filium ceperunt. Cumque partes quasdam muri Anastasiani terræ motibus collapsas reperissent, per eas ingressi, in potestatem suam redegerunt loca ad Drypiam, Nymphas et Chittus vicum sita : cunctique facultatibus secum asportatis in urbem confugerunt.

VARIÆ LECTIONES.

[87] τοῖς λοιποῖς Οὔννοις a, αὐτῶν λοιπῶν Οὔννων f. [88] διεῤῥηγμένος a, διαρερηγμένος vulg. [89] ἐργαζομένων] h. l. desinit lacuna codicis A. [90] πρὸ ὑποστολῆς A. [91] μηχανικοὶ] χειμερικοὶ A f. [92] ὡς A. καὶ vulg. [93] ἀποκάτωθεν A. [94] οὐκ ἐβάσταξαν A f, οὐ κατεβάσταξαν vulg. [95] ἐπάνω om. b. [96] πλήθη πολλά, καὶ ἐπολ. αὐτὴν A, καὶ ἐπολ. αὐτ. πλ. πολλὰ vulg. [97] καὶ ante Σέργιον add. ex A. [98] Δρουπίας A. [99] Χιτουχώμεως A e, Σίτου χωμέως f, Χιτοῦ κώμης vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

μένα εἰς τὸ εἴργειν τι τῶν ἀποδιδρασκόντων ἐπινενοημένα· *Funiculos* (*armillas* absone reddidit interpres) *auro implexos, quibus quod fluxum est, vagum, et volitans innectitur*. Quale togarum sinus, cincinni capillorum, laxæ vestes, etc. Interpres iterum perabsurde : *ut eos a se deficere impediret*. Corippus lib. I, de Avarum capillis prandeo revinctis :

Colubrimodis Abarum gens nexa capillis.

Hinc ἀκειρεκόμην Ἀβάρων στρατόν, *intonsum Abarum exercitum vocat* Florilegii epigram. 16, lib. IV.

(39) Ex Agathiæ lib. V, sub initium : *Eodem anno, vere jam ineunte, derepente, et iterato urbem pestilens morbus invasit*, etc., quo nimirum terræ motu urbs concussa est.

(40) Sanctæ Sophiæ templi motu superioris anni fissuram excitatam dum repararet Justinianus, ea D contigit ruina quam breviter attingit auctor ; fusius descripsit Agathias loco citato, et Procopius *De ædif. Justiniani* lib. I; Evagrius lib. IV; graphice præ omnibus refert Codinus opusculo *De templo Sanctæ Sophiæ*.

(41) Totam historiam ordine copioseque pertexit Agathias, cujus lib. V ea solum quæ præsenti ac superiore anno contraxit Theophanes, prolixo dicendi genere recensentur, et præcedentibus ceu tempore connexis adjunguntur. Sclavos porro Agathias vocat Cotriguros Hunnos.

(42) Muri illius, *Longi* cognomento, ab Anastasio exstructi, cujus conditum, longitudinem, munimenta, utilitatem refert Evagrius lib. III, cap. 38; *Orig. CP.*; Procopius *De ædif. Justiniani* lib. IV; Agathias et alii.

(43) *Chetumesum* appellat Agathias.

Quamobrem imperator multos ex civium numero delectos ad Longum murum misit: ibi commissa pugna multi Romanorum et scholariorum ceciderunt. Postremum autem jubente imperatore ciboria argentea et sanctæ mensæ pariter ex argento, quæ extra civitatem in ecclesiis erant, suis locis exportatæ sunt: portas vero omnes Theodosiani muri defenderunt scholæ, protectores, numeri et universus senatus. Sed cum barbaros illic pertinaciter permanere videret imperator, **198** patricium Belisarium una cum aliis senatus contra ipsos progredi jussit. Porro Belisarius sumptis omnibus equis, tam imperatoris, quam circi, sed et sacrarum domorum, necnon uniuscujusque hominis privati, cui fuit equus in potestate, populoque armis instructo, ad Chitti pagum profectus est: ibique vallo se munivit: tum quosdam ex barbaris capere et interficere cœpit: quin etiam arbores cædi, et pone exercitum in terram trahi imperavit: ex quo pulvis ingens vento excitatus et in barbaros delatus super eos incubuit: qui cum maximas copias inde adesse existimarent, in fugam versi, ad regionem sancti Stratonici, ad Decatum recessere. Ac cum subinde a speculatoribus rescivissent Cpoleos muros magno militum numero esse defensos, Tzurulum et Arcadiopolim et sanctum Alexandrum Zupparorum versus digressi sunt: ibique castris positis usque ad Pascha substitere. Peracto festo Paschali imperator cum universis civibus urbe relicta, Selybriam perrexit ad reparandas Muri longi ruinas qua parte barbari ingressi fuerant: quare pedem retulerunt, et trans murum abierunt. Ibi mansit imperator ad Augustum usque mensem: similiter et barbari usque ad mensem Augustum extra urbem circumvagabantur. Cæterum imperator biprppes naves confici, iisque in Danubio adversos Hunnos, si quando transfretarent, excipi, et cum eis manus jussit conseri. His auditis barbari missis legatis petiverunt, ut sibi reditus tuto permitteretur, et Danubium trajicerent. Misit ergo imperator Justinum nepotem suum et curopalatem: eosque dimisit incolumes.

A. C. 552. — *Antiochiæ episcopi Anastasii annus primus.*

A τοῦτο δὲ γνοὺς ὁ βασιλεὺς ἐδημότευσε (43*) πολλούς, καὶ ἔπεμψεν εἰς Μακρὸν τεῖχος (44)· καὶ συγκρούσαντες πόλεμον ἐκεῖ πολλοὶ ἀπέθανον τῶν Ῥωμαίων καὶ σχολαρίων. Λοιπὸν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς καὶ κατηνέχθησαν τὰ ἀργυρᾶ κιβώρια [1], καὶ αἱ ἅγιαι τράπεζαι αἱ ἀργυραῖ ἔξω τῆς πόλεως, καὶ παρεφύλαττον τὰς πόρτας πάσας τοῦ τείχους τοῦ Θεοδοσιακοῦ (45) αἱ σχολαὶ καὶ οἱ προτίκτορες καὶ οἱ ἀριθμοὶ καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος· ἰδὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ὅτι ἐπιμένουσιν [2] οἱ βάρβαροι, ἐκέλευσε Βελισάριον τὸν πατρίκιον ἐξελθεῖν κατ' αὐτῶν μετὰ ἑτέρων τῆς συγκλήτου [3]. Ὁ δὲ Βελισάριος ἔλαβεν πᾶσαν τὴν ἵππον, τήν τε βασιλικὴν καὶ τοῦ ἱππικοῦ (46) καὶ τῶν [4] εὐαγῶν οἴκων καὶ παντὸς ἀνθρώπου, ὅπου ἦν ἵππος· καὶ ὁπλίσας λαόν, ἐξῆλθεν εἰς Χιτούχωμιν [5]· καὶ ἐποίησεν φοσσάτον [6] (47), καὶ ἤρξατο
B πιάζειν [7] ἐξ αὐτῶν τινας καὶ φονεύειν. Καὶ ἐκέλευσεν κοπῆναι δένδρα, καὶ σύρεσθαι ὄπισθεν [8] τοῦ ἐξερχέτου αὐτῶν [9], καὶ ἐγένετο ἐκ τοῦ ἀνέμου κονιορτὸς μέγας, καὶ ἐπῆγεν ἐπάνω τῶν βαρβάρων. Οἱ δὲ νομίσαντες ὅτι πλῆθος πολύ εἰσιν, ἔφυγον· καὶ ἦλθον εἰς τὰ μέρη τοῦ ἁγίου Στρατονίκου εἰς τὸ Δέκατον. Μαθόντες δὲ ἐκ τῶν κατασκόπων, ὅτι παραφυλακὴ πολλή ἐστιν εἰς τὰ τείχη Κωνσταντινουπόλεως, ἦλθον εἰς τὰ μέρη Τζουρουλλοῦ καὶ Ἀρκαδιουπόλεως καὶ τοῦ ἁγίου Ἀλεξάνδρου Ζουπαρῶν, καὶ ἔμειναν ἐκεῖ παρακαθήμενοι ἕως τὸ ἅγιον Πάσχα. Μετὰ δὲ τὴν [10] ἑορτὴν τοῦ Πάσχα ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς καὶ πάντες τῆς πόλεως σὺν αὐτῷ ἐν Σηλυμβρίᾳ ἐπὶ τὸ κτίσαι τὸ τεῖχος τὸ μακρόν· ὅθεν οἱ
C βάρβαροι εἰσῆλθον. Καὶ ἔμεινεν ὁ βασιλεὺς ἐκεῖ ἕως τοῦ Αὐγούστου μηνός· ὁμοίως καὶ οἱ [11] βάρβαροι ἔξω τῆς πόλεως περιεπόλευον ἕως τοῦ Αὐγούστου. Λοιπὸν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς γενέσθαι πλοῖα διάπρυμνα [12] (48), ὥστε ἀπελθεῖν εἰς τὸν Δανοῦβιν, καὶ ἀπαντῆσαι τοῖς βαρβάροις [13] περοῦσι, καὶ πολεμῆσαι αὐτούς [14]. Τοῦτο γνόντες οἱ βάρβαροι, παρεκάλεσαν διὰ πρεσβευτοῦ ἀκινδύνως ἐᾶσαι αὐτοὺς περᾶσαι τὸν Δανοῦβιν. Καὶ ἔπεμψεν Ἰουστῖνον τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ καὶ κουροπαλάτην [15], καὶ διέσωσεν αὐτούς.

A. M. 6052. — Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Ἀναστασίου ἔτος α'.
D

VARIÆ LECTIONES.

[1] ἀργυρᾶ κιβούρια vulg. [2] μένουσι A. [3] μετὰ καὶ ἄλλων συγκλητικῶν a. [4] τῶν add. ex A. [5] Χιτούχωμιν A, Χίτου κώμην vulg. [6] φοσσάτον A, φουσάτον vulg. [7] πιάνειν A. [8] ὀπίσω a. [9] αὐτῶν] αὐτοῦ a. [10] τὴν add. ex A. [11] καὶ οἱ A, δὲ οἱ vulg. [12] διάπρυμνα A a, διάπροιμνα f, δίπρυμνα vulg., ἀμφίπρυμνα Agath. p. 327. [13] τοῖς βαρβάροις περοῦσι [fort. περῶσι] A, τοὺς βαρβάρους περνοῦσι f, τοῦ βαρβάρους εἰ περνοῦσι vulg. [14] αὐτοὺς A a f, αὐτοῖς vulg. [15] κουροπαλάτην] κοροπαλάτην A, κυροπαλάτην vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(43*) Ex plebeiis, rusticis, et circi factionariis tumultuarium coegit exercitum.

(44) Anastasiacum, de quo nuper.

(45) Muri a Theodosio reparati ad Chrysen portam, quæ boream et occidentem respicit, qua barbaros exspectabant irrupturos. Agathias.

(46) Equos circensibus ludis peragendis dicatos. Qua dictione nulla per hoc opus frequentior.

(47) Agathias: *Belisarius haud procul ab urbe ad Chetunesum (id loci nomen) positis castris*, etc.

(48) Agathias, *amphiprora*: quæ non inversa, sed transposito temone proram in puppim mutent. Horum figuram exhibet Claudius Morizotus in *Orbe maritimo*.

Τούτῳ τῷ ἔτει ἤρξατο ὁ βασιλεὺς κτίζειν (49) A τὴν γέφυραν τοῦ Σαγάρεως ποταμοῦ. Καὶ ἀποστρέψας τὸν αὐτὸν ποταμὸν ἐν ἄλλῃ κοίτῃ, ἐποίησεν καμάρας φοβερὰς πέντε, καὶ ἐποίησεν[16] αὐτὸν διοδεύεσθαι, ξυλίνης πρότερον οὔσης τῆς γεφύρας.

A. M. 6053. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Σεπτεμβρίῳ θ', ἡμέρᾳ ε', Ἰνδικτιῶνι θ', ἐφημίσθη[17] ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅτι ἐτελεύτησεν ὁ βασιλεύς (50). Ἦν γὰρ ἐλθὼν ἀπὸ τῆς Θρᾴκης, καὶ οὐδένα ἐθεώρει. Καὶ λοιπὸν οἱ δῆμοι ἥρπασαν τοὺς ἄρτους αἰφνίδιον ἐκ τῶν ἀρτοπωλείων καὶ μαγκιπίων[18]· καὶ περὶ[19] ὥραν τρίτην οὐχ εὑρίσκετο ἄρτος ἐν πάσῃ τῇ πόλει, καὶ βροχὴ μεγάλη τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐγένετο[20]. Ἐκλείσθησαν δὲ καὶ τὰ ἐργαστήρια, καὶ ἐθρυλλήθη τὸ παλάτιον, ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῆς συγκλήτου ἐθεώρει τὸν B βασιλέα διὰ τὸ κεφαλαλγῆσαι[21] αὐτόν. Ἐκ τούτου ἐπίστευον ὅτι ἀπέθανεν. Περὶ ὥραν δὲ ἐννάτην συμβούλιον ἐποίησεν ἡ σύγκλητος, καὶ ἀπέστειλεν[22] τὸν ἔπαρχον, καὶ ἐποίησεν φῶτα ἅψαι εἰς πᾶσαν τὴν πόλιν, ὅτι ὑγίανεν ὁ βασιλεύς (51). Καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ κατεστάθη[23] ἡ πόλις ἐκ τῆς ταραχῆς. Μετὰ δὲ τὸ ὑγιᾶναι τὸν βασιλέα, Εὐγένιος ὁ ἀπὸ ὑπάρχων διέβαλλε Γεώργιον τὸν κουράτωρα τῶν Μαρίνης (52) καὶ Αἰθέριον[24] τὸν κουράτωρα τῶν Ἀντιόχου, ὡς θελήσαντας[25] ποιῆσαι βασιλέα Θεόδωρον τὸν υἱὸν Πέτρου μαγίστρου, ᾧ συνεφώνησεν καὶ Γερόντιος ὁ ἔπαρχος[26] τῆς πόλεως. Ζητηθείσης δὲ τῆς ὑποθέσεως καὶ μὴ ἀποδειχθείσης, ἠγανακτήθη ὁ Εὐγένιος, καὶ ἐδημεύθη ὁ οἶκος αὐτοῦ. Προσφυγὼν δὲ ἐκεῖνος τῇ C ἐκκλησίᾳ, ἐσώθη. Τῷ δὲ Δεκεμβρίῳ μηνὶ γέγονεν ἐμπυρισμὸς μέγας ἐν τῷ λιμένι Ἰουλιανοῦ, καὶ πολλοὶ οἶκοι[27] ἐκάησαν καὶ ἐκκλησίαι[28] ἀπὸ ἀρχῆς τοῦ λιμένος ἕως τοῦ Πρόβου[29]. Γέγονε δὲ καὶ θανατικὸν μέγα ἐν τῇ Κιλικίᾳ καὶ Ἀναζαρβῷ, καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ καὶ σεισμοί, καὶ συνέβαλλον κατ' ἀλλήλων οἱ ὀρθόδοξοι καὶ οἱ Σευηριανοί, καὶ πολλοὶ φόνοι γεγόνασι. Καὶ ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς Ζίμαρχον[30] (53) τὸν κόμητα[31] τῆς ἀνατολῆς ἐκόλασε[31*] τοὺς ἀτάκτους, καὶ πολλοὺς ἐξώρισεν καὶ ἐδήμευσεν καὶ ἠκρωτηρίασεν[32].

A. M. 6054. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ὀκτωβρίῳ

Hoc anno pontem ad Sagarim fluvium cœpit imperator construere : et flumine in alium alveum abducto, arcus quinque mirabiles ac stupendos excitavit, per quos faciles esset ad utramque ripam transitus : cum pons tantum ligneus antea fuisset.

A. C. 553. — Hoc anno, mensis Septembris die nono, hebdomados quinto, indictione nona, imperatorem obiisse per **199** Cpolim rumor sparsus est. E Thracia quippe in urbem redux, conspicuum nemini se fecerat. Plebs itaque confusa ex officinis et mancipiis sive pistrinis panes diripuit, et a tertia jam diei hora nullibi civitatis reperiebatur panis, et copiosus admodum imber eo die decidit. Officinæ demum omnes clausæ : rumorque ex palatio manavit, ad imperatoris conspectum, quod capitis dolore vexetur, ex senatu admitti neminem, ex quo eum ex humanis sublatum arbitrabantur. Circa nonam vero horam senatus, inito super ea re consilio, præfectum misit, qui pro imperatoris salute, per totam urbem faces et lumina jussit accendi : et hoc pacto ex tanto tumultu ad pristinam tranquillitatem urbs rediit. Integra demum imperatori restituta valetudine, Eugenius expræfectus curatorem palatiorum Marinæ Georgium et Antiochi curatorem Ætherium, quasi magistri Petri filium Theodorum ex Gerontii urbis præfecti consilio imperatorem creare attentassent, accusavit. Facto de crimine diligenti examine, nec eo comprobato, Eugenius invidia non plene liberatus, domum publice proscriptam amisit : is vero ad ecclesiam confugiens, saluti consuluit. Mense autem Decembri magno incendio in portu Juliani excitato, multæ domus et ædes sacræ multæ a portu extremo usque ad Probi conflagarunt. Mortifera quoque lues per Ciliciam et Anazarbum grassata est : terræ motus Antiochiam magnam concusserunt : contentione insuper inter Severianos et orthodoxos orta, multæ cædes utrinque perpetratæ. Imperator autem Zimarcho orientis comite misso, seditiosos, multis ex illis in exsilium actis, bonis eorum publicatis, membris quoque amputatis castigavit.

A. C. 554. — Hoc anno, mensis Octobris die

VARIÆ LECTIONES.

[16] ἐποίησεν] ἤγειρεν a, ἤλισε A f. [17] ἐφημίσθη A, ἐφημήθη vulg. [18] μαγκιπίων A, μανκιπείων vulg. [19] καὶ περὶ A, καίπερ vulg. [20] ἐγένετο add. ex A. [21] κεφαλαλγεῖσθαι A. [22] ἀπέστειλεν τὸν ἔπαρχον A, ἔπεμψεν τὸν ὕπαρχον vulg. [23] κατέστη A. [24] Ἐθέριον A. [25] θελήσαντα A b. [26] ἔπαρχος A, ὕπαρχος vulg. [27] οἶκοι] τόποι A b. [28] καὶ ἐκκλησίαι add. ex A. [29] τῶν Πρόβου A. [30] Ζήμαρχον A. [31] κόμητα A, κόμιτα vulg. [31*] ἐκώλυσε A b. [32] καὶ ἐδ. καὶ ἠκρ. om. a.

JAC. GOARI NOTÆ.

(49) Difficilem conditu pontis molem, ejusque amplititudinem emetitur Procopius *De ædif. Justin.* lib. v; *Sangarim* scribit ille, Suidas : *Σαγγάριος*.

(50) Eam Justiniani ægritudinem, qua velut inter cadavera jacens reputatus fuerit, memorat Procopius *De ipsius ædific.* lib. I ; annum tamen non observat, quem 34 imperii lubens annuit Baronius.

(51) Obscurius redditum, *pro salute imp.* Melius Anast., *quoniam servus factus est imp.*, seu gaudio redditæ illi sanitatis. COMBEFIS.

(52) Domus, facultates, prædia hæreditatis vel publicationis jure principis fisco adjudicata ratio- D nalibus, sive curatoribus rerum privatarum domus Augustæ committebantur curanda. Ejus generis fuerunt, quæ Marinæ Augustæ, Arcadii filiæ, de qua *Chron. Alexand.* ad ejus annum nonum, et Antiochi sub Theodosio juniore bonis mulctati, ex superius dictis pag. 83 et Suida, juris quondam exstiterant, quorum isti celebrantur curatores. Not. imp. de Antiochi domo, *Orig. CP.*

(53) Ζήμαρχος scribitur in Excerptis de legationibus, ea quam Justinus misit, et τῶν πρὸς ἕω πόλεων στρατηγός, *urbium orientalium dux.*

duodecimo, hebdomados quarto, indictione decima, magnum profunda jam vespera incendium ad Cæsarii partes, ad locum, cui Omphacera nomen, grassatum est: et officinæ omnes et fornices ad Bovis locum conflagrarunt. Novembri etiam mense ludis circensibus celebratis, priusquam imperator spectatum advenisset, factionum seditio exorta est, et Prasini in Venetos irruere. Nuntio ad imperatorem delato, sedile sibi positum in circo conscendit, **200** et conflictu spectato, Marianum comitem excubitorum et Cæsarii palatii curatorem partibus dirimendis in arenam jussit descendere. Ubi conflictus locum tenuerunt, tumultui sedando non fuere satis, nec consertam pugnam distrahere valuerunt: ita ut multi ex utraque parte cæsi fuerint, vulnerati etiam multi. Ingressi vero Veneti in Prasinorum cuneos et carceres: *Incende hic*, exclamabant, *ignem illuc admove*. Prasinus vero nusquam comparet. Prasini ex adverso vociferabantur: *Hem, hem, cuncti, cuncti in mediam arenam procedite*. Progressi in Venetorum vicinias, lapidibus obvios quosque obruerunt, clamantes: *Ignem huc applica, ignem illic suppone. Venetus non comparet*. Dominica vero jam illucente irruerunt in vicinias, et omnia Venetorum bona diripuere. Imperator autem Prasinos apprehendi jussit: ex quibus multi variis tormentis castigati. At Veneti ad ecclesiam Deiparæ, quæ in Blachernis, confugerunt. Prasini autem exsilientes ad sanctam Euphemiam Chalcedonem aufugere: quos inde expulsos præfectus suppliciis affecit. Porro conjuges et matres eorum ad imperatorem in ecclesiis clamare, ut Prasinis indulgentiam concederet: illæ vero baculis repulsam passæ sunt: nec placatus imperator, quin Christi natalitia celebrarentur. Februario vero mense imperator jussit ex septem scholariorum numeris, qui, residebant in Bithynia, Nicomedia, Cio, Pruza, Cyzico, Cotyæo et Dorylæo, ut relictis his locis subsisterent in Thracia, atque Heracleæ cæterisque urbibus circum vicinis. Martio deinde mense scholæ tumultum contra suum comitem concitavere, ob quædam stipendia recipi solita, ac deinde rescissa. In eum itaque impetum fecerunt. Hic tum forte aderat Theodorus Petri magistri filius, cui cognomen Condocheres, qui minaci oratione usus, eos demulcere et sedare valuit. Eodem anno Bæsipolis

A ιβʹ, ἡμέρᾳ δʹ, ἰνδικτιῶνι ιʹ, ἑσπέρας βαθείας γέγονεν ἐμπυρισμὸς μέγας ἐν τοῖς Καισαρείου, ἕως τῆς λεγομένης Ὀμφακερᾶς. Καὶ ἐκάησαν [33] ὅλα τὰ ἐργαστήρια καὶ οἱ πυλεῶνες ἕως τοῦ Βοός. Τῷ δὲ Νοεμβρίῳ μηνὶ ἱππικοῦ ἀγομένου [34] πρὸ τοῦ ἀνελθεῖν τὸν βασιλέα, γέγονε δημοτικὴ ταραχὴ [35], καὶ ἐπῆλθον οἱ Πράσινοι τοῖς Βενέτοις, [36] καὶ γνοὺς ὁ βασιλεὺς ἀνῆλθεν ἐν τῷ καθίσματι, καὶ θεασάμενος τὴν μάχην, ἐκέλευσεν Μαριανῷ τῷ κόμητι τῶν ἐξκουβιτόρων [37] σὺν τῷ κουράτωρι τῶν Καισαρείου κατελθεῖν, καὶ χωρίσαι [38] τὰ μέρη. Οἱ δὲ ἀπελθόντες οὐχ ἠδυνήθησαν χωρίσαι αὐτούς. Καὶ πολλοὶ μὲν ἀπέθανον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, πολλοὶ [39] δὲ καὶ ἐπληγώθησαν. Εἰσελθόντες δὲ οἱ Βένετοι εἰς τὰ βάραθρα τῶν Πρασίνων ἔκραζον· *Ἄψον ὧδε, ἄψον ἐκεῖ*. Ὁ δὲ B Πράσινος οὐ φαίνεται. Καὶ πάλιν οἱ Πράσινοι ἔκραζον· *Αἶ, αἶ, ὅλοι, ὅλοι εἰς τὴν μέσην* [40]. Ἦλθον εἰς τὰς γειτονίας τῶν Βενέτων, καὶ ἐλίθαζον οὓς εὕρισκον καὶ ἔκραζον· *Ἄψον, ἄψον ὧδε* [41]. *Βένετος οὐ φαίνεται*. Καὶ εἰσήρχοντο εἰς τὰς γειτονίας διαφανούσης Κυριακῆς, καὶ ἥρπαζον τὰς ὑποστάσεις. Καὶ ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς συσχεθῆναι τοὺς Πρασίνους, καὶ πολλαῖς βασάνοις ἐκολάσθησαν. Οἱ δὲ Βένετοι προσέφυγον τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Θεοτόκου τῶν Βλαχερνῶν. Οἱ δὲ ἐξαλύσαντες [42] Πράσινοι προσέφυγον εἰς τὴν ἁγίαν Εὐφημίαν ἐν Χαλκηδόνι· οὓς ἐκβαλὼν ὁ ἔπαρχος [43] ἐτιμωρήσατο. Ἤρξαντο δὲ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καὶ αἱ μητέρες κράζειν εἰς τὰς ἐκκλησίας τῷ βασιλεῖ, ἵνα παράσχῃ τοῖς Πρασίνοις ἰνδουλγεντίας [44]· C καὶ ἐδιώχθησαν μετὰ βάκλων, καὶ οὐ διηλλάγη αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς (54) ἕως τῆς Χριστοῦ γεννήσεως. Τῷ δὲ Φεβρουαρίῳ μηνὶ ἐκέλευσεν ὁ βασιλεύς, τῶν ἑπτὰ σχολαρίων τοὺς καθεζομένους ἐν τῇ Νικομηδείᾳ καὶ Κίῳ καὶ Προύσῃ καὶ Κυζίκῳ καὶ Κοτυαίῳ [45] καὶ Δορυλαίῳ ἀπελθεῖν, καὶ καθίσαι ἐν τῇ Θρᾴκῃ ἐν τῇ Ἡρακλείᾳ καὶ ταῖς πέριξ αὐτῆς πόλεσι [46]. Τῷ δὲ Μαρτίῳ μηνὶ ἐπανέστησαν αἱ σχολαὶ τῷ κόμητι αὐτῶν, διά τινας συνηθείας ἃς ἐλάμβανον, καὶ ἀπέκοψεν [47] αὐτάς. Καὶ ἐπῆλθον [48] αὐτῷ. Εὑρέθη δὲ ἐκεῖ Θεόδωρος ὁ υἱὸς Πέτρου τοῦ μαγίστρου ὁ Κονδοχαίρης [49], καὶ ἀπειλητικοῖς λόγοις χρησάμενος, ἠδυνήθη αὐτοὺς καταπραῦναι. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει παρελήφθη ὁ Βαισίπολις [50] ὑπὸ τῶν Οὔννων (55)· καὶ ἔπεμψεν ὁ βασιλεὺς Μάρκελλον τὸν στρατηλάτην καὶ ἴδιον D αὐτοῦ ἀνεψιὸν μετὰ πλήθους στρατοῦ, τοῦ ἀναρρύσασθαι τὴν πόλιν καὶ τὴν Περσίδα. Τῷ δὲ Ἀπριλλίῳ

VARIÆ LECTIONES.

[33] καὶ ἐκάησαν om. A b f. [34] ἀγομένου A, γενομένου vulg. [35] ταραχὴ] ἑορτή f. [36] τοῖς Βενέτοις A, τοὺς Βενέτους vulg. [37] ἐξκουβιτόρων A, ἐξκουβίτων vulg. [38] χωρῆσαι f. [39] πολλοὶ δὲ καὶ A, καὶ πολλοὶ vulg. [40] ἔκραζον· αἶ, αἶ, ὅλλοι, ὅλλοι εἰς τὴν μέσην f. [41] ἄψον, ἄψον ὧδε A f, ἄψον ὧδε, ἄψον ἐκεῖ vulg. [42] ἐξαλύσαντες A, ἐξελήσαντες a f, ἐξελάσαντες vulg. [43] ἔπαρχος A, ὕπαρχος vulg. [44] ἰνδουλεγεντίαις A, ἰνδουλγεντίαις vulg. [45] Κοτυαγίῳ A. [46] ταῖς πέριξ αὐτῆς πόλεσι A, τοῖς πέριξ αὐτῆς vulg. [47] ἀπέκοψεν A, ἀπέκοψαν vulg. [48] ἐπανῆλθον A. [49] Γογδοχαίρης A. [50] ὁ Βαισίπολις] πόλις A e f, fort. Ὀδεσσόπολις.

JAC. GOARI NOTÆ.

(54) Justinianum ἐκ τῆς μανίας Venetæ parti plus æquo faventem suggillat Evagrius lib. IV, cap. 31. Certe Prasinorum factio insolentia alteram superavit in tumultu τοῦ, Νίκα.

(55) Persis fœderatorum. De Marcello, Justiniani ex fratre nepote, Procopius *De bello Persic.* lib. II, *De Vandal.* lib. I, *De Goth.* III. Τὸ, Βαισί, porro in pluribus codicum non reperitur, maxime Palatino, Peyreziano et Vaticanis; legit Barberinum dictione una Βαισίπολις, Regium inter Βαισί et πόλις spatium adhibet, accentu quasi foret una dictio adhibito. Anastasius solam dictionem, *civitas*, reddidit τὸ, Βαισί, nimirum in ejus exemplari non lecto.

μηνὶ [51] παρελήφθη καὶ ἡ Ἀναστασιόπολις [52] τῆς A Θρᾴκης ὑπὸ τῶν Οὔννων. Καὶ τῷ Μαΐῳ μηνὶ γ' κατηγορήθη Ζίμαρχος ὁ κουράτωρ τῶν Πλακιδίας [53], ὡς κατὰ τοῦ βασιλέως λαλήσας πολλὰ καὶ δεινά, ὑπὸ Γεωργίου κουράτωρος τῶν Μαρίνης καὶ Ἰωάννου ἀπὸ ὑπάτων συγγενῶν Θεοδώρας τῆς βασιλίσσης.

ab Hunnis capta est : quamobrem Marcellum militiæ magistrum et nepotem suum cum copioso exercitu ad eam civitatem atque Persiam liberandam misit. Exinde mense Aprili Anastasiopolis Thraciæ urbs ab Hunnis occupata : ac mense tandem Maio, Zimarchus Placidiæ curator, quasi multa in imperatorem eaque gravia deblaterasset, delatus est a Georgio, Marinæ facultatum curatore, et Joanne exconsule, ambobus imperatricis Theodoræ consanguineis.

A. M. 6055. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ὀκτωβρίῳ γέγονε στάσις δημοτικὴ ἐν τοῖς Πιττακίοις, καὶ πολλοὺς ὁ βασιλεὺς ἐτιμωρήσατο. Τῷ δὲ Νοεμβρίῳ μηνὶ ἀβροχία πολλὴ ἐγένετο, καὶ λεῖψις ὑδάτων, ὥστε γενέσθαι μάχας πολλὰς ἐν τοῖς ὑδρείοις. Ἐφύσησε δὲ καὶ [54] βοῤῥᾶς ἄνεμος Αὐγούστῳ [55] μηνὶ, καὶ οὐδαμοῦ νότος, καὶ οὐκ ἤρχοντο τὰ πλοῖα ἐν τῇ πόλει [56], ὥστε καὶ λιτὰς ἐκβαλεῖν Εὐτύχιον τὸν πατριάρχην εἰς Ἱερουσαλὴμ, τοῦτ' ἔστιν εἰς τὸν ἅγιον B Διομήδην (56).

A. C. 555. — Hoc anno, mense Octobri, popularis **201** seditio in Pittaciis excitata est : et in plurimos imperator animadvertit. Mense vero Novembri, ex diuturniore imbris penuria magnus ubique aquarum defectus exstitit : adeo ut ad aquarum receptacula rixæ pugnæque fuerint commissæ. Mense etiam Augusto soli boreæ flatûs, noti aura nullibi spirare, ex quo navigia a meridie ad urbem appellere non potuere. Quamobrem Eutychius patriarcha processiones cum precibus Jerusalem, hoc est, ad sanctum Diomedem duxit.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει μηνὶ [57]... ἐπινίκια ἦλθον ἀπὸ Ῥώμης Ναρσοῦ τοῦ πατρικίου δηλοῦντα παραλαβεῖν [57*] αὐτὸν πόλεις ὀχυρὰς τῶν Γότθων δύο Βηρωΐαν [58] καὶ Βρίγκας (57). Τῇ δὲ κε' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἡμέρᾳ σαββάτου ἑσπέρας ἐπιβουλὴν ἐμελέτησάν τινες τοῦ φονεῦσαι τὸν βασιλέα, ὡς κάθηται ἐν τῷ παλατίῳ. Ἦσαν δὲ Ἀβλάβιος ἀπὸ Μελιστῶν [59] καὶ Μάρκελλος ἀργυροπράτης (58) καὶ Σέργιος ὁ [60] ἀνεψιὸς τοῦ κουράτωρος Αἰθερίου. Ἡ δὲ μελέτη [61] αὐτῶν, ὡς κάθηται ἐν τῷ τρικλίνῳ ἑσπέρας πρὸ τοῦ μησεῦσαι [62] (59), εἰσπηδήσαντες σφάξωσιν αὐτὸν, ἔχοντες ἰδίους ἀνθρώπους συνεργοῦντας αὐτοῖς Ἰνδοὺς κρυπτομένους C εἰς τὸ Σιλεντιαρίκιν (60) καὶ εἰς τὸν [63] Ἀρχάγγελον καὶ εἰς τὸ Ἅρμα, ἵνα γενομένης τῆς ἐπιβουλῆς ταραχὴν ποιήσωσιν. Ὁ δ' αὐτὸς Ἀβλάβιος καὶ χρυσίον ἔλαβεν παρὰ Μαρκέλλου τοῦ ἀργυροπράτου λίτρας ν' εἰς τὸ συνεργῆσαι αὐτῷ, καὶ τοῦ Θεοῦ εὐδοκήσαντος ἐθάῤῥησεν Ἀβλάβιος Εὐσεβίῳ τῷ ἀπὸ ὑπάτων ὄντι κόμητι Φυδεράτων καὶ Ἰωάννῃ τῷ λογοθέτῃ (61) τῷ κατὰ Δομεντζίολον λέγων, ὅτι Τῇ ἑσπέρᾳ [64] ταύτῃ βουλόμεθα ἐπελθεῖν τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ μηνύσας τῷ βασιλεῖ ἐκράτησεν αὐτοὺς, καὶ εὗρεν αὐτοὺς φο-

Eodem etiam anno, mense....... victoriæ triumphales nuntii Roma Cpolim delati, pervenerunt : Narsetem videlicet patricium duas urbes munitissimas Veronam et Brixiam a Gotthis recepisse. Mensis vero ejusdem die vigesimo quinto, Sabbato circa vesperam de imperatore interficiendo, ubi sederet in palatio, quidam conjuraverunt. Facinoris auctores fuerunt Ablabius exmonetarius, Marcellus argentarius, et nepos Ætherii curatoris Sergius. Eorum porro conjuratio hujusmodi fuit : nimirum cum imperator in triclinio sub vesperam accubuisset, priusquam abeundi copia fieret, irruentes eum interfecturi essent. Quin etiam quosdam homines Indos ad hoc facinus adjutores ad Silentiarium et locum Archangeli Harmatisque nomine nuncupari solitum in insidiis latentes habuere, qui molitione ad finem perducta, tumultum concitarent. Porro ipse Ablabius auri libras quinquaginta a Marcello argentario, ut suam ipsi operam ad id accommodaret, acceperat. Ablabius autem, Deo ita disponente, cum Eusebio exconsuli, qui fœderatorum comes erat, et Joanni Logothetæ, qui Domen-

VARIÆ LECTIONES.

[51] τῷ δὲ Ἀπριλλίῳ μηνὶ] τῷ δ' αὐτῷ ἔτει b, τῷ δ' αὐτῷ μηνὶ a. [52] καὶ ἡ Ἀν. A, ἡ Ἀν. vulg. [53] Πλακίδας A alii. [54] καὶ post δὲ add. ex A. [55] Αὐγούστου μηνὸς b. [56] ἐν τῇ πόλει add. ex A. [57] hæc lacuna etiam in A non suppletur. [57*] παραλαμβάνειν A b. [58] Βηρωΐαν A, Βεροΐαν vulg. nonne Βηρώναν? [59] Μελιτῶν A. [60] ὁ add. ex A. [61] μελέτη] ἐπιβουλὴ a. [62] μησεύσει A, μισεῦσαι a, μησεύει f. [63] καὶ εἰς τὸν A, εἰς τὸν vulg. [64] ἐν τῇ ἑσπ. A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(56) Ecclesiam a Constantino constructam, in D qua sancta ex Jerusalem advecta Helena reposuit. *Orig. CP.*

(57) Cedrenus errantem Theophanem imitatus Βιρίαν καὶ Βρίγκας, ex quo Brincas quamdam Italiæ civitatem falso æstimat. Anastasius, Theophane correctior, *Veronam* et *Brixiam* reposuit. Victoriæ porro nuntium mense Novembri allatum conjicies, ac nuper objectam replebis lacunam, quod eumdem mensem jam superius auctor citaverit, Decembrem paulo inferius designaturus sit.

(58) Hos æstima trapezitas, et nummularios, *rei privatæ ministros*, vel *rei monetariæ præpositos*. Justinianus enim, inexplebilis avaritiæ morbo laborans, facile potuit ærarium administrantes in se concitare : de quo Evagrius lib. IV, cap. 29. *Historia miscella* argenti venditores exponit τὸν ἀπὸ Μελιστῶν, et ἀργυροπράτην.

(59) Μησεύειν τὸ ἀποδημεῖν glossæ Græco-barbaræ, Portius, et recentior usus interpretatur.

(60) Ita recentiores dicunt κυνῆγιν, παιδὶν, τραπέζιν, vice κυνήγιον, παιδίον, τραπέζιον. Σιλεντιαρίκιον igitur intelliges silentiariorum excubitorum stationem in palatio. Ἀρχάγγελον autem et Ἅρμα loca his nominibus insignita.

(61) Ut hic primum scribitur, ita primum usum accepisse videtur dictio λογοθέτης, *comitem rei privatæ* quondam significans, quod auctoritatibus in annotationibus ad Cedrenum jam adductis, et per hoc opus sparsis declaratur.

tziolo adhærebat, quod conjuraverant fidenter aperuit: Hac ipsa, inquit, vespera imperatorem aggredi et interficere decrevimus. Ille re ad imperatorem nuntiata detinuit eos, et gladios occulte ferentes deprehendit. Et argentarius quidem Marcellus consilio suo frustratus, educto, quem gerebat, gladio, tres sibi plagas in ipso triclinio inflixit. Mox dum caperetur, exspiravit. Ætherii vero nepos Sergius surripiens se in Blachernarum ædem confugit: eumque vi eductum et examinatum hortati sunt fateri Isacium argentarium, et clarissimum patricium Belisarium cum eo conjurationis hujusmodi participes; ac insuper argentarium Vitum, Paulumque Belisarii curatorem ejusdem fuisse conscios. Comprehensus igitur uterque et Procopio præfecto traditus insidias omnes detulit, et patricium Belisarium accusavit. Confestim itaque in Belisarium imperator exarsit: ex quo multi fugam arripere consiliati sunt. Tum vero **202** Decembris die quinto curiam convocavit imperator, adducto secum etiam sanctissimo patriarcha Eutychio, eorumque confessionibus palam recitari jussis, Belisarius coram assistens et auditor, graviter indoluit, et in imperatoris offensionem incurrit, qui militibus submissis domesticos ejus detinuit omnes, ipsum vero propria domo inclusum sub custodia servari præcepit. Porro mensis Decembris die vigesimo Magnæ Ecclesiæ dedicatio secundo celebrata: nocturnæque vigiliæ dedicationi hujusmodi præmitti solitæ apud sancti Platonis peractæ: et exinde sacro procedendi ritu, cui præsentem imperator se exhibuit, patriarcha Cpoleos Eutychius curru vectus, et apostolico habitu ornatus, sacrum manibus tenens Evangelium, progressus est, cunctis e populo concinentibus: *Attollite portas, principes, vestras.* Eodem quoque mense partes quædam Africæ a Mauritanis in Africa rebellionem excitantibus occupatæ sunt hoc pacto: Quidam nomine Cutzinas memoratæ Mauritanorum gentis

ρῶντας κρυπτὰ ξίφη. Καὶ ὁ μὲν ἀργυροπράτης Μάρκελλος ἀστοχήσας τοῦ προσδοκωμένου, σύρας, ὃ ἐφόρει ξίφος, δέδωκεν ἑαυτῷ τρεῖς πληγὰς ἐν τῷ τρικλίνῳ, συσχεθεὶς δὲ τελευτᾷ. Σέργιος δὲ ὁ Αἰθερίου ἀνεψιὸς διαδρὰς προσέφυγεν ἐν Βλαχέρναις, ὃν ἐξαγαγόντες τῆς ἐκκλησίας καὶ [64] ἐξετάσαντες ἔπεισαν ὁμολογῆσαι, ὡς καὶ Ἰσάκιος ὁ [65] ἀργυροπράτης, καὶ Βελισάριος ὁ ἐνδοξότατος πατρίκιος καὶ αὐτὸς συνῄδει τοιαύτῃ ἐπιβουλῇ καὶ Βῖτος ὁ ἀργυροπράτης, καὶ Παῦλος ὁ κουράτωρ τοῦ αὐτοῦ Βελισαρίου ἐγίνωσκον τὴν σκέψιν [67]. Καὶ συσχεθέντων [68] ἀμφοτέρων, καὶ ἐκδοθέντων Προκοπίῳ [69] τῷ ὑπάρχῳ, κατέθεντο, καὶ κατεῖπον Βελισαρίου τοῦ πατρικίου. Αὐτίκα οὖν ὁ βασιλεὺς γέγονεν ὑπὸ ἀγανάκτησιν Βελισαρίου· πολλοὶ δὲ φυγῇ ἐχρήσαντο. Τῇ ε' τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς σιλέντιον (62), ὃ ἐνέγκας καὶ τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην Εὐτύχιον κελεύσας ἀναγνωσθῆναι τὰς αὐτῶν καταθέσεις, καὶ ἀκούσας Βελισάριος μεγάλως ἐβαρήθη, καὶ [70] γέγονεν ὑπὸ ἀγανάκτησιν τοῦ βασιλέως, καὶ πέμψας ὁ βασιλεὺς ἔλαβεν πάντας τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἐκάθισεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ παραφυλαττόμενον. Τῷ δὲ Δεκεμβρίῳ μηνὶ κ' γέγονεν ἐγκαίνια τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τὸ δεύτερον· ἡ δὲ παννυχὶς [71] (63) τῶν αὐτῶν ἐγκαινίων γέγονεν εἰς τὸν ἅγιον Πλάτωνα, καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Εὐτύχιος μετὰ τῆς λιτῆς, συμπαρόντος καὶ τοῦ βασιλέως, καθεζόμενος ἐν τῷ ὀχήματι, καὶ φορῶν τὸ ἀποστολικὸν σχῆμα καὶ κρατῶν τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, πάντων τῶν λαῶν ψαλλόντων τὸ, *Ἄρατε πύλας, ἄρχοντες, ὑμῶν*. Τῷ δ' αὐτῷ μηνὶ παρελήφθη μέρη τινὰ τῆς Ἀφρικῆς ὑπὸ τῶν Μαυριτάνων [72] ἐπαναστάντων [αὐτῶν τῇ Ἀφρικῇ [73]] τρόπῳ τοιούτῳ· Κουτζίνας τις ὀνόματι (64) ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἔθνους, ἔξαρχος τῶν Μαυριτάνων, εἶχεν ἔθος λαμβάνειν παρὰ τοῦ κατὰ τὸν καιρὸν ἄρχοντος [74] τῆς Ἀφρικῆς ῥητὸν χρυσίον. Ἐλθόντος δὲ αὐτοῦ λαβεῖν αὐτὸ, Ἰωάννης ὁ ἄρχων Ἀφρικῆς ἐφόνευσεν αὐτόν. Ἀνέστησαν δὲ τὰ τέκνα αὐτοῦ τοῦ Κουτζίνα ἐκδικοῦντες τὸ πατρῷον

VARIÆ LECTIONES.

[64] καὶ add. ex A. [65] ὁ add. ex A. [67] σκέψιν A, σκῆψιν vulg. [68] συσχεθ. ἀμφοτέρων A b, συσχ. πάντων ἀμφ. vulg. [69] Προκοπίῳ] h. l. iterum lacuna intercedit in cod. A, quæ usque ad p. 380, καὶ περιπλακεὶς pertinet. [70] μεγάλως ἐλυπήθη, καὶ a. [71] παννιχὺς vulg. [72] Μαυρικιανῶν vulg. [73] αὐτοῖς τῇ Ἀφρικῇ a, hæc verba potius delenda videntur. [74] ἄρχοντα a.

IAC. GOARI NOTÆ.

(62) Conventus in quo imperator orat, et de religionis maxime, et de reipublicæ momento tractat. Nicetas in Manuele Comneno: Κατηχητηρίους ὤδινε λόγους, οὓς φασι σιλέντια· *Sermones, quibus instrueret, depromebat: quos vocant silentia.* Zonaras in Leone Philosopho: Οὐκ ἐδυνήθη διαλεχθῆναι τῇ συγκλήτῳ περὶ νηστείας τὴν συνήθη διάλεξιν, ἣ καλεῖται σιλέντιον· *Consuetam orationem ad senatum de jejunio non potuit proferre, quam dicunt silentium.* Ex his *dissertationem* potius quam conventum *silentium* referre cernis, forsan quia sine strepitu modeste ac velut silentio fieret.

(63) Exstructa post seditionem τοῦ Νίκα S. Sophiæ æde, prima sub Justiniano facta est ejus dedicatio: de antiqua quippe sub Constantino nullus hic sermo. Trulli vero ante annos quinque collapsi ruina cum altare confractum fuisset, eo reparato encænia quoque sacræ ædis reparata. Παννυχὶς hic memorata *vigilias* dedicationi prævias in ecclesia coram sanctis reliquiis peragendas, τὸ, ἐξῆλθεν, deportatas ex priore in novam ecclesiam reliquias, τὸ, καθεζόμενος ἐν τῷ ὀχήματι, habet exemplum pagg. citandis in indice v. *Dedicatio ecclesiæ*. Τὸ ἀποστολικὸν σχῆμα, colobium est, de qua euchologica nostra disserunt: Τὸ, Ἄρατε πύλας, versus est in ecclesiæ dedicatione sacris in ecclesiam reliquiis inductis cantandus: de quibus singulis euchologica nostra de ecclesiæ dedicandæ ritu, et alio, si motum altare fuerit σαλευθείσης τῆς ἁγίας τραπέζης. De annua dedicatæ ecclesiæ CP. celebritate Menæum mense Decembri, consecrationis istius tempus idem statuitur in Chronico Alexand., tantum dies ejus mensis 24 designatur.

(64) De quo fuse in præcedentibus ubi *De bello Vandalico*.

αἷμα [75], καὶ ἐπαναστάντες τῇ Ἀφρικῇ, παρέλαβον αὐτῆς μέρη τινὰ, πραιδεύσαντες. Ὁ οὖν βασιλεὺς γνοὺς τοῦτο, ἀπέστειλεν πρὸς βοήθειαν τῆς Ἀφρικῆς Μαρκιανὸν τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ καὶ στρατηλάτην μετὰ ἐξερκέτου, πρὸς τὸ εἰρηνεῦσαι τοὺς Μαύρους. Καὶ προσεῤῥύησαν αὐτῷ, εἰρήνευσεν ἡ Ἀφρική· τῷ δὲ Ἀπριλλίῳ μηνὶ διεδέχθη ὁ Προκόπιος ὁ ὕπαρχος τῆς πόλεως, καὶ γέγονεν ἀντ' αὐτοῦ Ἀνδρέας ὁ ἀπὸ λογοθετῶν. Καὶ ἐξερχομένου αὐτοῦ ἀπὸ παλατίου τῆς Χαλκῆς καθημένου ἐν τῷ ὀχήματι, καὶ ἀπερχομένου ἐν τῷ πραιτωρίῳ, ὑπήντησαν αὐτῷ οἱ Πράσινοι εἰς τὸ Λαῦσον· καὶ ἤρξαντο αὐτὸν ὑβρίζειν, καὶ λιθάζειν· καὶ ἐγένετο ἀταξία μεγάλη ἐν τῇ μέσῃ τῶν δύο μερῶν. Καὶ εἰσῆλθον ἐν ταῖς φυλακαῖς, καὶ ἐκράτησεν ἡ μάχη ἀπὸ ὥρας ι' ἕως ἑσπέρας [76]. Καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς Ἰουστῖνον τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ καὶ κουροπαλάτην, καὶ ἀπεδίωξεν αὐτούς. Καὶ πάλιν περὶ ὥραν ιβ' συνέβαλλον μάχην, καὶ ἐκρατήθησαν· καὶ ἐπόμπευσαν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας· καὶ ἔκοψαν τοὺς ἀντίχειρας αὐτῶν, ὅσοι μετὰ ξιφῶν ἐμαχήσαντο. Καὶ τῇ ιθ' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς ἐδέχθη Βελισάριος ὁ πατρίκιος, ἀπολαβὼν καὶ πάσας αὐτοῦ τὰς ἀξίας [77]. Ἔφθασε δὲ καὶ Πέτρος ὁ μάγιστρος (65) ἀπὸ Περσίδος ποιήσας πάκτα εἰρήνης ἔτη ζ' (66), ἕνεκεν Λαζικῆς καὶ τῶν μερῶν τῆς Ἀνατολῆς. Τῷ δ' αὐτῷ μηνὶ ἦλθον πρέσβεις Ἀσκὴλ τοῦ ῥηγὸς Ἑρμηχιόνων (67) τοῦ ἔσωθεν κειμένου τῶν βαρβάρων ἔθνους πλησίον τοῦ Ὠκεανοῦ. Τῷ δ' Αὐγούστῳ μηνὶ γέγονε λεῖψις ὕδατος, ὥστε σφαλισθῆναι τὰ δημόσια λουτρὰ, καὶ γενέσθαι φονοκοπεῖα [78] εἰς τὰ ὑδρεῖα.

A princeps, a præfecto, qui per id tempus regeret Africam, certum auri pondus accipere solebat. Eam pecuniæ summam accipere profectum Joannes Africæ præfectus occidit. Insurgunt itaque Cutzinæ liberi paternum sanguinem ulturi, et excursionibus Africam vastantes, abactis hinc inde prædis, partes regionis aliquas occupant. His cognitis nepotem suum et militiæ magistrum Marcianum cum exercitu valido imperator mittit, juvandæ nimirum armis Africæ, Maurisque ad pacis et servitutis officia revocandis. Marciani imperium faciles excepere Mauritani, et Africa omnis in pace composita est. Porro Aprili mense Procopio urbis præfecto exauctorato institutus est Andreas exlogotheta: eoque post impositum onus e palatio Chalces egresso, B curruique insidente, et ad prætorium procedente, Prasini ad Lausum facti sunt obviam, virumque contumeliis et lapidibus exceperunt; ex quo inter duas partes ingens orta seditio. In carceres enim involaverunt: duravitque congressus ab hora decima ad vesperam. Imperator autem Justinum nepotem suum et europalatem misit, qui cohiberet impetum et seditiosos fugaret. Circa duodecimam vero horam pugnam rursus instauraverunt: qui tamen ex illis comprehensi, in multos dies per urbem ignominiæ inurendæ causa traducti sunt: et, quibus cum gladiis contentio inita, manuum pollices truncati. Cæterum Julii mensis die decimo nono, patricius Belisarius prioribus cunctis dignitatum honoribus restitutus, in gratiam quoque C imperatoris rediit. Petrus etiam magister e Persia reversus est, **203** constitutis in annos septem pacis conditionibus, quod in Lazicen aliasque Orientis regiones spectabat. Eodem mense venerunt legati Ascel regis Hermechionum, qui interiores Barbararum nationum provincias juxta oceanum obtinent. Augusto denique mense ea aquarum penuria contigit, quæ publica balnea claudi, et cædes plurimas ad aquarum receptacula committi cogeret.

A. M. 6056. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ἰνδικτιῶνι ιβ' ἀπῆλθεν ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς χάριν εὐχῆς ἐν τοῖς Μυριαγγέλοις (68), ἤγουν ἐν Γερ-

A. C. 556. — Hoc anno mense Octobri, indictione duodecima, ad Myriangelos, Germium videlicet, quæ Galatiæ urbs est, orationis habendæ causa

VARIÆ LECTIONES.

[75] ἐκζητοῦντες τὸ πατρῷον λῆμα b. [76] ἕως ἑσπέρας om. f. [77] ἔτη ιζ' f. [78] φονοκοπεῖα a, φονοκόπια vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(65) Variæ de Belisario conduntur historiæ, quas Tzetzes Chil. 3 historia 88 breviter perstringit: D

Οὗτος Βελισάριος ὁ στρατηγὸς ὁ μέγας,
Ἰουστινιανείοις ὢν ἐν χρόνοις στρατηλάτης
Πρὸς πᾶσαν τετραμέρειαν γῆς ἐφαπλώσας νίκας,
Ὕστερον φθόνῳ τυφλωθεὶς (ὢ τύχης τῆς ἀστάτου!),
Ἔκπωμα ξύλινον κρατῶν ἐβόα τῷ Μιλίῳ·
Βελισαρίῳ ὀβολὸν δότε τῷ στρατηλάτῃ,
Ὃν τύχη μὲν ἐδόξασεν, ἀποτυφλοῖ δὲ ὁ φθόνος.
Ἄλλοι φασὶ τῶν χρονικῶν μὴ τυφλωθῆναι τοῦτον·
Ἐξ ἐπιτιμίων δ' ἄτιμον ἐσχάτως γεγονέναι·
Καὶ πάλιν εἰς ἀνάκλησιν δόξης ἐλθεῖν προτέρας.

Hic Belisarius dux magnus :
Justiniani temporibus magister militiæ
In omnem telluris quadrantem extendens victorias
Ultimo invidia excæcatus, o fortunam instabilem!
Poculum ligneum tenens exclamabat in Millio :
Belisario magistro militiæ obolum date,
Quem fortuna quidem extulit, invidia vero privat oculis.
Alii chronicorum scriptores excæcatum negant :
Ex honoratis autem postremo infamem factum,
Atque iterum reparata priori sorte ad gloriæ culmen rediisse.

(66) Ejus legationem fuse descriptam in Excerptis Menandri exhibent ipsa de legationibus Excerpta editionis regiæ, pag. 140, qua τῶν περὶ τὸν βασιλέα ἡγεμὼν celebratur: de eodem Suidas.

(67) Theophanes Byzantius apud Photium, cod. 64, Turcos, olim Massagetas, in Oriente ad Tanaim sitos, Χερμιχίωνας a Persis vocari testatur.

(68) Thermis angelorum cœtui dicatis, quibus tum precibus, tum aquarum calidarum fomentis sanitas reparabatur. Procopius, *De ædif. Justin.*, lib. V: *Aquas suapte natura calidas apud Bithynos* (*Galatas* scribit auctor) *fontes effundunt in loco, quem incolæ Pythia vocant. Has in solatium et refrigerium habent, cum multi alii, tum imprimis Byzantini. Hic magnificentiam rege dignam Justinianus ostendit, structis regiis domibus, quæ prius non fue-*

imperator Justinianus profectus est. Mense vero Novembri patricius Arethas et Saracenicarum tribuum moderator Byzantium venit, renuntiaturus imperatori, quis filiorum post ejus obitum in tribunatum potestatem obtineret, necnon ea quæ ab Abaro Alamandari filio in suam provinciam commissa erant. Cæterum mense Decembri magnum incendium exortum est, quo Sampsonis hospitium peregrinis recipiendis destinatum omnino consumptum, ædes ad Rufi partem anteriorem, medii quoque ad Magnam ecclesiam atrii ædificium, cui militum statio nomen factum, duo quoque monasteria ad sanctam Irenem posita, necnon ejusdem ad mediam aream structura, et narthecis ipsius ecclesiæ bona pars flammis devastata.

A. C. 557. — Hoc anno mense Martio, indictione decima tertia, patricius Belisarius Byzantii moritur, facultatesque ejus omnes imperialibus Marinæ ædibus, et ejus ærario addictæ. Ejusdem quoque indictionis decimæ tertiæ mense Aprili, ejusque die duodecimo, patriarcha Cpoleos Eutychius a Justiniano dignitate motus est, et Amaseam relegatus : Joannes vero exscholasticus magnæ Antiochiæ responsalis in ejus locum subrogatus est.

Eodem anno Justinianus opinionem de corruptibili atque incorruptibili movens, cum edictum super ea re ab omni pietate alienum in provincias omnes emisisset, Deo prævertente, mortuus est, die undecimo mensis Novembris, indictione decima quarta jam currente, cum regnasset annos octo supra triginta, menses septem, **204** dies tredecim : successor ejus nepos Justinus curopalates designatur.

Eodem pariter anno Theodosiani et Gaianitæ conventicula Alexandriæ ædificare cœperunt : Gaianitæ vero auctoritate ac viribus prævalentes Elpidium suum archidiaconum ordinaverunt ; quem imperator vinctum ad se adduci jussit : in itinere vero ad Sigrim mortuus est. Porro Theodosiani

A μίοις πόλει τῆς Γαλατίας. Τῷ δὲ Νοεμβρίῳ μηνὶ εἰσῆλθεν ἐν Βυζαντίῳ [79] Ἀρέθας ὁ πατρίκιος, καὶ φύλαρχος τῶν Σαῤῥακήνων, ὀφείλας ἀγαγεῖν [80] τῷ βασιλεῖ (69), τίς τῶν τέκνων αὐτοῦ ὀφείλει μετὰ τὴν αὐτοῦ ἀποβίωσιν κρατῆσαι τῆς φυλαρχίας· αὐτοῦ, καὶ περὶ τῶν γινομένων ὑπὸ Ἀβάρου [81] (70) τοῦ υἱοῦ Ἀλαμανδάρου εἰς τοὺς τόπους αὐτοῦ. Τῷ δὲ Δεκεμβρίῳ μηνὶ γέγονεν ἐμπυρισμὸς μέγας, καὶ ἐκαύθη τελείως ὁ ξενὼν τοῦ Σαμψὼν, καὶ τὰ ἔμπροσθεν τοῦ Ῥούφου οἰκήματα καὶ τὸ μεσίαυλον τὸ πλησίον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τὸ λεγόμενον Γαρσονοστάσιον (71), καὶ τὰ δύο ἀσκητήρια τὰ πλησίον τῆς ἁγίας Εἰρήνης σὺν τῷ μεσιαύλῳ (72) αὐτῆς, καὶ μέρος τοῦ νάρθηκος (73) αὐτῆς.

B A. M. 6057.—Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Μαρτίῳ ἰνδικτιῶνι ιγ' τελευτᾷ Βελισάριος ὁ πατρίκιος ἐν Βυζαντίῳ, καὶ ἡ τούτου περιουσία ἦλθεν εἰς τὸν δεσποτικὸν οἶκον (74) τῆς Μαρίνης. Τῇ δὲ αὐτῇ ιγ' ἰνδικτιῶνι μηνὶ Ἀπριλλίῳ ιβ' Εὐτύχιος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως καθῃρέθη (75) καὶ ἐξωρίσθη (76) ἐν Ἀμασίᾳ ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ. Καὶ γέγονεν ἀντ' αὐτοῦ Ἰωάννης ἀπὸ σχολαστικῶν ἀποκρισιάριος ὢν τῆς Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης [82].

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Ἰουστινιανὸς ὁ βασιλεὺς τὸ περὶ φθαρτοῦ (77) καὶ ἀφθάρτου κινήσας δόγμα, καὶ ἴδικτον [83] πανταχοῦ καταπέμψας ἀλλότριον εὐσεβείας, Θεοῦ προφθάσαντος, ἐτελεύτησεν μηνὶ Νοεμβρίῳ ια', τῆς ἐχομένης ιδ' ἰνδικτιῶνος, βασιλεύσας C ἔτη λη', μῆνας ζ', ἡμέρας ιγ'. Καὶ γίνεται τούτου διάδοχος ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ, Ἰουστῖνος ὁ κουροπαλάτης.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει οἱ Θεοδοσιανοὶ καὶ Γαϊανῖται (78) ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κτίζειν ἤρξαντο συνακτήρια, καὶ αὐθεντήσαντες οἱ Γαϊανῖται ἐπίσκοπον ἐν αὐτοῖς ἐχειροτόνησαν [84] Ἐλπίδιον ἀρχιδιάκονον αὐτῶν, ὃν ὁ βασιλεὺς δεδεμένον ἐλθεῖν προσέταξεν. Ἐρχόμενος δὲ κατὰ τὸν Σίγριν ἀπέθανεν. Θεοδοσιανοὶ δὲ Δω-

VARIÆ LECTIONES.

[79] ἦλθεν Βυζαντίῳ f. [80] ἀγάγαι b f. [81] Ἀμάρου a. [82] τῆς μεγάλης om. f. [83] fort. ἤδικτον, ut et alias. [84] ἐχειροτόνησαν] ἐνεθρόνησαν a f.

JAC. GOARI NOTÆ.

runt, ædificatis in publico lavacris calidarum aquarum illic scaturientium, et deductis per canales in hunc locum fontibus potabilium aquarum, ut unicuique scaterent. Quin et Archangeli templum, et infirmantium refocillatorium (quasi piscinam Hierosolymiticam ab angelo movendam) *multo majora ac ampliora effecit. Apud Galatas fluvius est*, etc.

(69) Filiorum nomine fidem debitam, nostris homagium dictum polliciturus.

(70) *Ambrum* Alamundari filium vocant excerpta legationum Menandri ante notas tres citata, resque Ambri istius tractantia.

(71) Servorum dominos, militum imperatorem in ecclesia orantem exspectantium statio. *Garcionem* etiam Latini recentiores puerum vocavere.

(72) Atrium tecto opertum, aulam : hoc secundo loco positum ecclesiæ navim interpretor, quasi inter alam utramque mediam aulam. Concilium D quintum ἐν μεσιαύλῳ habitum statim actorum initio legenti occurrit.

(73) Vestibulum ecclesiæ pœnitentibus, catechumenis, energumenis, et immundis deputatum est νάρθηξ, de quo nostra euchologia. Allatius, *De antiquis Græcorum templis*, Cellotius, et alii.

(74) Intellige fisco adjudicatas Belisarii facultates. Recole simul scripta superius in pag. 199, ubi de procuratoribus sacræ domus Augustæ.

(75) Evagrius lib. IV, cap. 37 ; eadem Victor Tunnonensis anno Justiniani penultimo, quo exsilii Eutychii et Joannis electionis causa profertur.

(76) Chronicon Alexandrinum Justiniani obitum paulo aliter consignat, ιδ' τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς ἰνδικτιῶνος ιε', 14 *Novembris, indictione* 15. COMBEFIS.

(77) Evagrius idem cap. 38.

(78) Bellorum istorum semina profert in medium Liberatus Breviarii cap. 20 et 23.

ῥόθιον κρυπτῶς ἐν νυκτὶ ἐπίσκοπον ἑαυτοῖς ἐχειροτόνησαν. Καὶ εἰς ἓν συνελθόντες οἵ τε Γαϊανῖται καὶ οἱ Θεοδοσιανοὶ κοινὸν ἐπίσκοπον ἑαυτοῖς ἐνεθρόνισαν καὶ ἐχειροτόνησαν [85] · Ἰωάννην δέ τινα μοναχὸν (79), ὃν οἱ Γαϊανῖται δόλον ὑπομεμενηκέναι [86] νομίσαντες τὸν πώγωνα τοῦ ἀββᾶ σὺν τῷ δέρματι καὶ τῇ σαρκὶ ἐξέδειραν.

A clam noctu Dorotheum sibi præfecerunt : convenientesque in unum tam Theodosiani, quam Gaianitæ, eum communem utrisque episcopum in sedem intulerunt. Cum autem Gaianitæ Joannem quemdam monachum dolos adversum se commentum arbitrarentur, barbam cum pelle atque carne abbati avulsere.

A. M. 6058. — *Ῥωμαίων βασιλέως Ἰουστίνου ἔτος α'.*

Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Ἰωάννου ἔτος α'.

Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου ἔτος α'.

A. C. 558. — *Romanorum imperatoris Justini annus primus.*

Cpoleos episcopi Joannis annus primus.

Hierosolymorum episcopi Macarii annus primus.

Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Νοεμβρίῳ ιδ' (80), ἰνδικτιῶνι ιδ', ἐβασίλευσεν Ἰουστῖνος ὁ ἀνεψιὸς Ἰουστινιανοῦ στεφθεὶς ὑπὸ Ἰωάννου πατριάρχου ἀπὸ σχολαστικῶν. B Ἦν δὲ τῷ γένει Θρᾷξ, μεγαλόψυχός τε καὶ εἰς πάντα ἐπιδέξιος, φιλοκτίστης · εἶχεν δὲ γυναῖκα [87] Σοφίαν (81) ὀνόματι, ἥντινα καὶ ἔστεψεν Αὐγοῦσταν. Εὐσεβὴς δὲ ὢν ἐπεκόσμησεν τὰς ἐκκλησίας τὰς κτισθείσας ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ, τήν τε Μεγάλην Ἐκκλησίαν καὶ τοὺς Ἀποστόλους καὶ ἄλλας ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια, χαρισάμενος αὐτοῖς κειμήλια καὶ πᾶσαν πρόσοδον. Ἦν δὲ ὀρθόδοξος πάνυ. Καὶ ἀπέστειλε τὸν ἀββᾶν Φωτεινὸν τὸν πρόγονον Βελισαρίου τοῦ πατρικίου, δοὺς αὐτῷ ἐξουσίαν κατὰ παντὸς προσώπου καὶ πράγματος τοῦ εἰρηνεῦσαι τὰς ἐκκλησίας πάσας Αἰγύπτου τε καὶ Ἀλεξανδρείας.

Hoc anno, mensis Novembris die decimo quarto, indictione decima quarta, nepos Justiniani Justinus a Joanne exscholastico patriarcha coronatus suscipit imperium. Fuit genere Thrax, generosus, et in gerendis rebus dexter, et ædificiis gaudens. Conjugem habuit nomine Sophiam, cui cum Augustæ dignitate coronam imposuit. Pietatis studiosus, ecclesias a Justiniano ædificatas ornavit, Magnam videlicet ecclesiam, sanctorum Apostolorum, necnon alias, ut et monasteria, quæ cuncta sacra supellectile, muneribusque, collatisque reditibus dotavit. Bene sensit in omnibus de fide. Photinum præterea Belisarii patricii privignum, potestate in quasvis personas atque res data, ad omnes Ægypti et Alexandriæ ecclesias reconciliandas bonaque pace componendas misit.

A. M. 6059.—Τούτῳ τῷ ἔτει Αἰθέριος καὶ ὁ Ἄβδιος (82), καὶ ὁ σὺν αὐτοῖς ἰατρὸς ἐπεβούλευσαν τῷ C βασιλεῖ Ἰουστίνῳ, γνωσθέντες δὲ [88] ἀπέθανον ξίφει. Ἐποίησεν δὲ ὑπατείαν (83), καὶ ἔρριψεν χρήματα πολλά, ὥστε πολλοὺς πλουτίσαι.

A. C. 559. — Hoc anno Ætherius et Abdius, et una cum eis medicus Justini imperatoris vitæ struxerunt insidias : deprehensi vero, gladio perierunt. Consulum vero more munus dedit Justinus, multasque pecunias, quibus etiamnum plures ditati, sparsit in populum.

VARIÆ LECTIONES.

[85] fort. ἐχειροτόνησαν Ἰωάννην τινὰ μοναχόν, ut Goar. conjecit. [86] δόλον] δοῦλον a e, sed fort. scribendum : δόλον ὑπομεμελετηκέναι. [87] γυναῖκαν vulg. [88] γνωσθέντες δὲ] καὶ γν. δὲ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ

(79) Locus a corruptione nullatenus vindicandus : quod cum præmissis narratiuncula hæc nulla ratione cohæreat. Variæ lectiones δόλον in uno codice, δοῦλον in altero subindicantes interpolandi suggerunt animum. Non illubens itaque lego : Καὶ εἰς ἓν συνελθόντες οἵ τε Γαϊανῖται καὶ οἱ Θεοδοσιανοὶ κοινὸν ἐπίσκοπον ἑαυτοῖς ἐνεθρόνισαν, καὶ ἐχειροτόνησαν Ἰωάννην τινὰ μοναχόν · ὃν οἱ Γαϊανῖται δόλον (vel δοῦλον) ὑπομεμενηκέναι νομίσαντες, τὸν, καὶ τὰ ἑξῆς · *Convenientes in unum tam Theodosiani quam Gaianitæ communem sibi episcopum præfecerunt, et Joannem monachum quemdam sacro ritu instituerunt, eidemque abbati dolum se passos arbitrati Gaianitæ barbam cum pelle atque carne detraxerunt.* Et dictione δοῦλον, ut Pal. et Barb. codd. legunt, supposita, *eidemque abbati, quod servum* (in episcopali sede) *se arbitrarentur sustinuisse, Gaianitæ barbam*, etc. Forsan enim in Joanne isto delusi fuerant Gaianitæ, aut certe servum eumdem ab eis æstimatum pœna quoque servili mulctaverunt, barbæ nimirum decussione. Anastasius Theophanis pene interpres mutilum omnino sensum hic exprimit : *Cujusdam abbatii* (abbatis) *barbam cute atque carne decoriavere.* Subjungit quæ Græcis in codd. nullatenus legimus, *taliter autem hæreticorum dementia gerere consuevit, adeo ut, quæ vaganorum sunt multoties operentur.* — Adjecta vox post ἐνεθρόνισαν, quæ est Regii codicis, superflua videtur, maleque a librario supposita alterius vice, quæ in eo desideratur. De Dorotheo enim sermo est, quem occulte ordinatum a Theodosianis, iidem simul adjunctis Gaianitis in sedem evexerint, non iterum D ordinaverint. Sequentia sic essent digerenda. — *Ἰωάννην δέ τινα μοναχὸν οἱ Γαϊανῖται δόλον · Putantes Gaianitæ, Joannem quemdam monachum adversus se dolos commentum esse* (puta eam ab eis factam Elpidii ordinationem apud imperatorem traducendo) *illius qui abbas esset, barbam cum pelle et carne avulserunt* : additque Anastasius, ea in re hæreticos gentiles exæquasse ; quæ a Græcis Theophanis videntur excidisse. COMBEFIS.

(80) Ita Chronicon Alexandr.

(81) Theodoræ neptem, ipse ex Vigilantia sorore Justiniani nepos, et Dulcissimi filius. Victor Tunnonensis.

(82) De illorum conjuratione et moribus Evagrius coætaneus, lib. v, cap. 2. Ἀδδαῖον porro secundum hunc nuncupat.

(83) Ab ipso Justino promissa munera quam ingentia canit Corippus, lib. III et IV : *Ditabo plebes opibus*, etc.

Eodem anno abbas Agatho Apolinarii episcopi Alexandrini frater, Alexandriam profectus ad rerum administratarum rationes exigendas, Eustochium monachum Alexandriæ tunc magnum **205** œconomum male gesti muneris incusatum misit in carcerem : qui tecto elapsus, Byzantium perrexit. Macario vero dolis ecclesia depulso, in ejus locum Hierosolymorum episcopus Eustochius consecratus est.

A. C. 560. — *Hierosolymorum episcopi Eustochii annus primus.*

Hoc anno nummulariis fœneratoribusque cunctis convocatis, jussit Augusta debitorum syngraphas et pignora ad se proferri : quibus in potestatem acceptis, pignora debitoribus restituit, et in propriorum dominorum manibus cuncta reposuit : atque ob id factum summis eam laudibus tota urbs prosecuta est. Eustochius autem Hierosolymam profectus, odio, quo in Apolinarium, Agathonem et Macarium ferebatur, novæ lauræ monachos Origeniani dogmatis incusatos expulit : quamobrem ipse postmodum ejectus est, et Macarius rursum proprio throno redditus.

A. C. 561. — *Hierosolymorum episcopi Macarii iterum, Alexandriæ Joannis annus primus.*

Hoc anno ludis equestribus in circo celebratis et contendentibus ad invicem factionibus, ad utrasque partes mandata misit imperator ; ad Venetos quidem his verbis usus : Imperator Justinianus penes vos obiit : ad Prasinos autem, Imperator Justinianus penes vos vivit. His auditis conquieverunt factiones, et ad priora dissidia nusquam redierunt.

Eodem anno Sophianorum palatium conjugis Sophiæ nomine, occasione accepta, quod in eo, dum curopalatem adhuc ageret, filius ejus Justus fuisset sepultus, exædificare cœpit, in domo nimi-

A Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ὁ ἀββᾶς Ἀγάθων ἀδελφὸς Ἀπολιναρίου τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἐλθὼν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, καὶ λόγους εἰσπραττόμενος, Εὐστόχιον μοναχὸν ὄντα καὶ οἰκονόμον Ἀλεξανδρείας τότε, τῆς οἰκονομίας χάριν ἐφρούρησεν τοῦτον · ὃς φυγὼν διὰ τῆς στέγης ἦλθεν ἐν Βυζαντίῳ, Μακαρίου τότε ἐκβληθέντος (84) τῆς ἐκκλησίας κατὰ συσκευὴν · καὶ ἐχειροτονήθη Εὐστόχιος ἀντὶ Μακαρίου ἐπίσκοπος [89] Ἱεροσολύμων.

A. M. 6060. — *Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Εὐστοχίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει μεταστειλαμένη (85) Σοφία εὐσεβεστάτη Αὐγοῦστα τούς τε ἀργυροπράτας καὶ σημαδαρίους, ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι τὰς ὁμολογίας τῶν χρεωστούντων καὶ τὰ σημάδια · καὶ ἐντυχοῦσα αὐ-B τοῖς, ἔλαβε τὰ σημάδια παρασχομένη αὐτὰ τοῖς χρεωστοῦσι [90], καὶ ἀπέδωκεν αὐτὰ τοῖς ἰδίοις δεσπόταις · καὶ μεγάλως εὐφημίσθη ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ πάσης τῆς πόλεως. Εὐστόχιος δὲ ἀπελθὼν (86) εἰς Ἱεροσόλυμα μίσει τῷ πρὸς Ἀπολινάριον καὶ Ἀγάθωνα καὶ Μακάριον, τοὺς τῆς Νέας Λαύρας μοναχοὺς ἐξέβαλεν, ὡς Ὠριγενιστάς · καὶ διὰ τοῦτο ἐξεβλήθη · καὶ πάλιν ἀπεκατέστη Μακάριος εἰς τὸν ἴδιον θρόνον.

A. M. 6061. — *Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου πάλιν Μακαρίου, Ἀλεξανδρείας Ἰωάννου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἱπποδρομίας τελεσθείσης, καὶ φιλονεικούντων τῶν μερῶν εἰς ἀλλήλους, ἔπεμψεν μανδάτα (87) εἰς ἑκάτερα τὰ μέρη ὁ βασιλεὺς, λέγων, εἰς μὲν τοὺς Βενέτους, ὅτι Ὁ Ἰουστινιανὸς ὁ βασιλεὺς [91] παρ' ὑμῖν ἐτελεύτησεν, εἰς τοὺς Πρασίνους, C ὅτι Παρ' ὑμῖν ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς ζῇ (88)· καὶ ἀκούσαντα τὰ μέρη ἐσίγησαν, καὶ οὐκ ἔτι ἐφιλονείκησαν.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἤρξατο κτίζειν τὸ παλάτιον τῶν Σοφιανῶν (89) ἐπ' ὄνομα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σοφίας, προφάσει τοῦ ἐκεῖ ταφῆναι Ἰοῦστον (90) τὸν υἱὸν αὐτοῦ πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι αὐτὸν, ἔτι κουροπαλάτου

VARIÆ LECTIONES.

[89] ἐπισκόπου vulg. [90] χρεωστοῦσι, καὶ ἀπέδωκεν αὐτὰ τοῖς add. ex e. [91] ὁ βασιλεὺς om. a.

JAC. GOARI NOTÆ.

(84) Nicephori Chronicon. Evagrius lib. IV, cap. 36 : Ἔφασκον γὰρ αὐτὰ τὰ Ὠριγένους πρεσβεύειν δόγματα · *Ferebatur eum Origenis dogmata tutatum.* Meram συσκευὴν existimat auctor.

(85) Res paulo obscurius narrata, velut solum Augusta debitorum syngraphas pignoraque receperit, ac iis lectis pignora debitoribus dominisque reddiderit, non etiam de suo alienum æs refuderit. Clarius Zonaras : *Diligenter perquisitis omnibus feneratoribus, et ex ære alieno quid eis sive ex syngraphis, sive ex pignoribus positis, deberetur.* Κατέβαλε μὲν αὐτοῖς τὰ δάνεια οἴκοθεν · ἔλαβέ τε τὰ ἐνέχυρα · τὰ δὲ ἔγγραφα ἐξηφάνισε · *Debita de suo dissolvit, pignoraque atque syngraphas recepit ; ac pignora quidem dominis restituit, syngraphas abolevit.* COMBEFIS.

(86) Evagrius, lib. V, cap. 16 ; Nicephori Chronicon.

(87) *Principis responsa*, quæ qui denuntiabat, *mandator*, de quo supra. Hinc vulgaris recentiorum sibi occurrentium interrogatio : Τίνα μανδάτα, *Quænam principis mandata ?* Insulse quidam interpretantur, *Quæ nova ?*

D (88) Venetos Prasinosque pariter a cæde sibi mutuo inferenda repressurus Justinus, utrisque diversa mentem in eamdem significat, Venetis : Justinianum eorum factioni quondam proclivem amisisse : Prasinis ; tumultus eorum illatis etiam cædibus compescere peritum Justinianum in sese nondum exstinctum, imo superstitem manere ; quare utrique ab injuriis abstineant.

(89) Ad palatium illud nominis ejusdem portum exstitisse, totius nimirum CP. partem ita vocatam referunt *Orig. CP.*, Gyllius, *De topogr. CP.* lib. II, cap. 15.

(90) Defunctorum cadaveribus extra ecclesias sepeliri consuetis, cum Justum filium in Archangeli æde tumulasset Justinus, ut locum sacrum in suos usus mutaret, et palatium construeret πρόφασιν invenit. S. Sophiæ templo comparat illud Corippus, lib. IV :

Inclyta præclarum duo sunt imitantia cœlum,
Consilio fundata Dei ; venerabile templum
Et Sophianarum splendentia tecta novarum.

ὄντος αὐτοῦ, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἀρχαγγέλου τοῦ ἐκεῖσε, A κοσμήσας αὐτὸ [92] ὑπὸ διαφόρων πολυτίμων μαρμάρων.

A. M. 6062. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Βενεδίκτου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἰουστῖνος ὁ βασιλεὺς ἤρξατο κτίζειν τὸ παλάτιον τὸ δεύτερον ἐν τῷ προαστείῳ αὐτοῦ, ὃ εἶχεν πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι αὐτόν. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῇ νήσῳ τῆς Πριγκίπου, καὶ αὐτῷ ὄντι προαστείῳ [93] αὐτοῦ ἐν τῷ λιμένι, καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων Ἀναργύρων ἐν τοῖς Δαρείου (91). Ἀποκατέστησεν δὲ τὸ λουτρὸν τοῦ Ταύρου τὸ δημόσιον, καὶ ἐπωνόμασεν αὐτὸ Σοφιανὰς, ἐπ' ὀνόματι τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σοφίας.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Ἀναστάσιος ὁ ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας (92) ὁ μέγας καθαψάμενος ἐν τοῖς ἀντιγράφοις B τῶν συνοδικῶν Ἰωάννου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως τοῦ χειροτονήσαντος Ἰωάννην τὸν Ἀλεξανδρείας, καὶ τούτου χειροτονηθέντος ἐξεβλήθη τῆς ἰδίας ἐπισκοπῆς κατὰ ἀγανάκτησιν Ἰουστίνου, καὶ ἐχειροτονήθη Γρηγόριος μοναχὸς καὶ ἀποκρισιάριος τῆς μονῆς τῶν Βυζαντίων.

A. M. 6063. — *Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Γρηγορίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Ναρσῆς ὁ κουβικουλάριος (93) καὶ πρωτοσπαθάριος (94), ὁ ἀγαπητὸς τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ [94], εἰς ὃν ἐλοιδορεῖτο, ἔκτισεν τὴν οἰκίαν Ναρσοῦ (95) καὶ τὴν μονὴν τῶν Καθαρῶν (96). Ἀκούσας δὲ Ἰουστῖνος (97) ὁ βασιλεὺς περὶ τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ, ὃν εἶχεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ αὐγουστάλιον, ὅτι C συσκευὴν μελετᾷ κατὰ τοῦ βασιλέως, πέμψας ἀπεκεφάλισεν αὐτόν.

A. M. 6064. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἤρξατο κτίζειν (98) ὁ Ἰουστῖνος τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου ἐν ὀρφανοτροφείῳ, καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐν τῷ Τρικόγχῳ τὴν καεῖσαν ἐπὶ Ζήνωνος τοῦ βασιλέως. Προσέθηκε δὲ καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας Θεοτόκου τῶν Βλαχερνῶν τὰς δύο ἀψῖδας, τῆς τε ἄρκτου καὶ μεσημβρίας ἐν τῷ μεγάλῳ ναῷ, καὶ ἐποίησε τὴν ἐκκλησίαν κατὰ σταυρίον.

rum archangeli istius loci. Pretiosioribus vero marmoribus palatium adornavit.

A. C. 562. — *Romæ episcopi Benedicti annus primus.*

206 Hoc anno imperator Justinus, in suburbano, quod ante susceptum imperium possidebat, alterum palatium cœpit exstruere : et in Principis insula, quæ pariter ejus erat suburbanum, aliud erexit ad portum : necnon ecclesiam sanctorum mercede non conductorum ad Darii regionem. Ad hæc publicum Tauri balneum a se reparatum de conjugis Sophiæ nomine Sophianas nuncupavit.

Eodem etiam anno cum magnus ille Anastasius Antiochiæ episcopus in synodales epistolas Joannis Cpoleos episcopi, qui Joannem Alexandrinum consecraverat, atque etiam in ipsum Joannem Alexandrinum, qui ordinatus fuerat, rescriptis suis invectus fuisset : Justini mandato sede depulsus est, et in ejus locum Gregorius monachus et Byzantiorum monasterii apocrisiarius promotus.

A. C. 563. — *Antiochiæ episcopi Gregorii annus primus.*

Hoc anno Narses cubicularius et protospatharius, qui Justiniano imperatori adeo carus fuit, ut ejus gratia ludibriis respergeretur, domum Narsetis construxit et Catharorum monasterium. Imperator autem Justinus proprium nepotem, quem augustali dignitate Alexandriæ decoraverat, insidias in se machinari cum præsensisset, misit extemplo qui ipsum capite plecterent.

A. C. 564. — Hoc anno sanctorum apostolorum Petri et Pauli ecclesiam cœpit Justinus ædificare in orphanorum hospitio, aliamque sanctorum apostolorum, quæ Zenonis imperatoris tempore conflagrarat, in Triconcho. Ad ecclesiam quoque sanctæ Deiparæ Blachernarum duas absides addidit, et hanc, quæ septentrionem, illam, quæ meridiem respiciat, exstruxit in celeberrimo illo templo; totamque molem illam in crucis normam composuit.

VARIÆ LECTIONES.

[92] αὐτὸ] αὐτῷ vulg. [93] πραστείῳ a f, προάστειον vulg. [94] Ἰουστινιανοῦ a, Ἰουστίνου vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(91) Ἐν τοῖς Βασιλίσκου, habent *Orig. CP.* Aliud ἀναργύρων Cosmæ et Damiani nullo pretio medicantium templum celebrant illæ : Οἱ ἅγιοι Ἀνάργυροι ὄντες εἰς τὸ Ζεῦγμα ἐκτίσθησαν παρὰ Πρόκλου πατριάρχου ΚΠ., μαθητοῦ τοῦ Χρυσοστόμου· *SS. mercede non conductorum ecclesiam ad Zeugma positam Proclus patriarcha CP., Chrysostomi discipulus, exstruxit.*

(92) Cujus historiam, et Gregorii mores descripsit Evagrius, lib. v, cap. 5 et 6.

(93) Cubiculariorum et eunuchorum, quibus seu præpositus, Narses præsidebat, seriem et ministeria depingit Corippus, lib. III, ad medium.

(94) *Protectorum comes*, ense armatus, turmæque sibi subditæ signum gerens. Corippus, lib. IV :

Necnon ensipotens (spatharius) membrorum robore [constans,
Astabat Narses, sedemque ornabat herilem,
Splendida signa gerens, etc.

D *Terga tegens domini claris fulgebat in armis.*

Cecinerat superius :

Hinc armata manus dextram lævamque tuetur
Cæsarei lateris, clypeis pia terga tegebat
Ingens excubitus, protectorumque phalanges.

(95) *Orig. CP.*, Τὰ Ναρσοῦ, οἶκος ἦν Ναρσοῦ πατρικίου, καὶ πραιποσίτου, καὶ τὰ ἑξῆς· *Narsis compitum, domus Narsis patricii et præpositi erat*, etc.

(96) In qua soli eunuchi ab hominibus facti degerent : vere Καθαροί. Ita me legisse memini.

(97) Justini nepotem istum pari nomine vocatum refert Evagrius, lib. v, cap. 2, ac tum hoc, tum locis aliis Justini acta, quasi infensus, sinistre interpretatur.

(98) *Orig. CP.* et Procopius, lib. I *De ædif. Justiniani :* qui borealem et meridionalem S. Sophiæ templi testudines Justiniani ædificiis ascribit.

Hoc etiam anno ruptis Romanos inter et Persas A pacis fœderibus, Persicum rursus renovatum est bellum, missorum videlicet ab Homeritis Indis ad Romanos legatorum invidia, ac insuper quod Julianum magistrianum ab Alexandria per Nilum fluvium et Indicum mare cum sacris ad Aretham regem (*k*) Æthiopum misisset imperator Legatum cum ingenti **207** gaudio res Arethas excepit, ceu qui Romanorum imperatoris amicitiam desideraret. Reversus e legatione Julianus a rege Aretha hunc in morem instructo exceptum se referebat. Erat ille nudus quidem corpore, at circa lumbos, qua cingulum ponitur, lineam vestem auro gestabat intertextam, quæ ad ventrem quasi divisa, et pretiosioribus gemmis cernebatur intercisa. Alligabantur brachiis quinque circuli, et manibus B inerant armillæ aureæ. Fascia linea auro distincta caput circumvolvebatur, et ex utraque nodorum parte quatuor pendebant catenæ : collo vero torquem gerebat aureum. Jugo quatuor elephantis vecto, cui rotæ quatuor, et currus desuper sublimis, quales præfectorum provinciarum rhedæ, laminis aureis circumtectus, ferebatur. In eo stans breve scutum aureum, lanceasque binas breves manibus tenebat : universi vero ejus aulici circumstabant armis instructi, musicos accinentes modulos. Intromissus itaque Romanorum legatus, exhibito adorationis honore, ut erigeret se, et adductus propior fieret, jussus est. Tum vero traditæ sibi imperatoris sacræ sigillum ejusdem facie C una cum pectore insculptum exosculatus, de acceptis ab eo muneribus magno prorsus gaudio affectus est. Perlecta vero sacra hæc demum scripta invenit, ut nimirum arma adversus Persarum regem capesseret, et conterminas Persarum provincias devastaret, nec ullum amplius cum eo percuteret fœdus : sed, quam reddidit sibi subditam, Homeritarum regione per Nilum fluvium Alexandriam facto itinere commercium exerceret. Confestim itaque in ipso legati Romanorum conspectu coacto exercitu, et Saracenis, qui sub ipso militabant præmissis, rex Arethas bellum in Persas movit : ipseque postmodum Persarum ditionem ingressus, vicinas sibi provincias, quaqua late pa-

A Τούτῳ τῷ ἔτει Ῥωμαῖοί τε καὶ Πέρσαι τὴν εἰρήνην διέφθειραν (99), καὶ πάλιν ὁ Περσικὸς ἀνεκαινίσθη πόλεμος διὰ τὸ πρεσβεῦσαι τοὺς Ὁμηρίτας Ἰνδοὺς πρὸς Ῥωμαίους, καὶ ἀποστεῖλαι (1) τὸν βασιλέα Ἰουλιανὸν τὸν μαγιστριανὸν (2) μετὰ σάκρας [illegible] πρὸς Ἀρέθαν βασιλέα τῶν Αἰθιόπων διὰ τοῦ Νείλου ποταμοῦ ἀπὸ Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Ἰνδικῆς θαλάσσης· καὶ ἀπεδέχθη τῷ βασιλεῖ Ἀρέθᾳ μετὰ χαρᾶς πολλῆς, ὡς ἐφιεμένῳ τὴν φιλίαν τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων. Ἐξηγεῖτο δὲ ἐπανελθὼν ὁ αὐτὸς Ἰουλιανὸς, ὅτι ὅτε ἐδέξατο αὐτὸν, γυμνὸς ἦν ὁ βασιλεὺς Ἀρέθας, καὶ κατὰ τοῦ ζώσματος αὐτοῦ εἶχεν εἰς τὰς ψύας λινόχρυσα ἱμάτια· κατὰ δὲ τῆς γαστρὸς ἐφόρει σχιστὰ διὰ μαργαριτῶν τιμίων, καὶ ἐν τοῖς βραχίοσιν ἀνὰ πέντε κλαβίων, καὶ χρυσᾶ ψέλλια εἰς B τὰς χεῖρας αὐτοῦ· ἐν δὲ τῇ κεφαλῇ λινόχρυσον φακιόλιον ἐσφενδονισμένον, ἔχον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν δεσμῶν σειρὰς τέσσαρας, καὶ μανιάκιν χρυσοῦν ἐν τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ· καὶ ἵστατο ἐπάνω τεσσάρων ἐλεφάντων ἑστώτων καὶ ἐχόντων ζυγὸν καὶ τροχοὺς τέσσαρας, καὶ ἐπάνω ὡς ὄχημα ὑψηλὸν ἠμφιεσμένον χρυσείοις πετάλοις, ὥσπερ ἐστὶ τὰ τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπαρχιῶν ὀχήματα· καὶ ἑστὼς ἐπάνω αὐτοῦ ἐβάσταζεν σκουτάριν μικρὸν κεχρυσωμένον καὶ δύο λαγκίδια χρυσᾶ· καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος αὐτοῦ μετὰ ὅπλων ᾄδοντες μέλη μουσικά. Εἰσενεχθεὶς οὖν ὁ πρέσβυς τῶν Ῥωμαίων καὶ προσκυνήσας, ἐκελεύθη παρ' αὐτοῦ ἀναστῆναι καὶ ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν. Δεξάμενος οὖν τὴν τοῦ βασιλέως σάκραν, κατεφίλησε τὴν σφραγῖδα τὴν ἔχουσαν τὸ στηθάριον (3) τοῦ C βασιλέως· δεξάμενος δὲ καὶ τὰ δῶρα ἐχάρη μεγάλως. Ἀναγνοὺς δὲ εὗρεν περιέχοντα τοῦ ὁπλίσασθαι αὐτὸν κατὰ τοῦ βασιλέως Περσῶν, καὶ τὴν πλησιάζουσαν αὐτῷ χώραν τῶν Περσῶν ἀπολέσαι, καὶ τοῦ λοιποῦ μηκέτι συνάλλαγμα ποιεῖν μετὰ τῶν Περσῶν, ἀλλὰ δι' ἧς ὑπέταξεν χώρας τῶν Ὁμηριτῶν διὰ τοῦ Νείλου ποταμοῦ ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πραγματείαν ποιεῖσθαι. Εὐθέως δὲ στρατεύσας ὁ βασιλεὺς Ἀρέθας ἐπ' ὄψεσι τοῦ πρεσβευτοῦ Ῥωμαίων, ἐκίνησε πόλεμον κατὰ Περσῶν, προπέμψας τοὺς ὑπ' αὐτὸν Σαρακηνούς. Ἀπελθὼν δὲ καὶ αὐτὸς εἰς Περσικὴν χώραν, ἐξεπόρθησε πᾶσαν τὴν ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις. Κρατήσας δὲ ὁ βασιλεὺς Ἀρέθας τὴν κεφαλὴν τοῦ πρεσβευτοῦ [illegible]

VARIÆ LECTIONES.

[illegible] μετὰ σάκρας om. a. [illegible] τοῦ πρεσβευτοῦ om. b.

JAC. GOARI NOTÆ.

(99) A ruptis Romanos inter et Persas fœderibus historiam suam Theophanes Byzantinus apud Photium succinctus exstans auspicatus fuerat : ab eo Theophanem nostrum in sua scripta divertisse plurima omnino indubium : quæ vel periisse, vel a blattis latenter corrodi, musarum, si quis est amor sincerus, deplorat. Consulenda Menandri Excerpta.

(1) Est Nonnosi, patris ejus Abrami, necnon ejusdem avi ad Homeritas, Saracenos, et Æthiopas inter Photii epitomas contracta legatio. Video non nisi a Juliano nomen diversum : res et personas incidere ac plane consentire observo. Quid si Nonnosus alterum Juliani nomen, aut Juliani Nonnosi in ea legatione comes? Lector accuratus discernet. D Juliani parem Nonnosi legationem indicasse sufficiat.

(2) Ἰουλιανὸν γραμματέα τῶν ἀποῤῥήτων, *a secretis*, laudant Excerpta Menandri de legationibus, et Procopius, *De bello Pers.* *Magistrianus* idem qui Suidæ, et Basilicorum glossæ *Magisterianus* (Latina Græcis hic promiscue), apud illum καστρίσιος, cui munus in litteris reddendis assignatur. Victor Tunnonensis : *Litteras satis idoneas Justiniano principi per Olympium magisterianum mittunt.* A magistro officiorum directus ejusmodi nomen obtinuit. *Notit. imp.*

(3) *Imago a pectore depicta*, qualis in signis militaribus antiquis.

Ἰουλιανοῦ, καὶ δεδωκὼς αὐτῷ εἰρήνης φιλήματα, ἀπέλυσεν αὐτὸν ἐν πολλῇ θεραπείᾳ σὺν πολλοῖς χαρίσμασιν [97]. Ἐγένετο δὲ ἄλλη αἰτία ταράξασα τὸν Χοσρόην. Οὖννοι γὰρ κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ [98], οὓς Τούρκους λέγειν εἰώθαμεν (4), πρεσβεύουσι πρὸς Ἰουστῖνον (5) διὰ τῆς τῶν Ἀλανῶν χώρας ἀποστείλαντες. Τοῦτο φοβηθεὶς ὁ Χοσρόης, προεφασίζετο τὴν τῶν Ἀρμενίων πρὸς αὐτὸν ἀνταρσίαν (6) καὶ πρὸς Ἰουστῖνον [99] προχώρησιν, καὶ ᾔτεῖτο τοὺς πρόσφυγας. Ἐτέλει γὰρ ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων ἀνὰ ἔτος πεντακοσίας λίτρας χρυσίου, ὅπως τὰ πλησιάζοντα τοῦ τόπου φρούρια διαφυλάττωσι [1] Πέρσαι, ἵνα μὴ εἰσβαλόντα τὰ ἔθνη ἑκατέραν διαλύσωσι πολιτείαν, καὶ κοινοῖς ἀναλώμασι τὰ φρούρια [2] ἐφυλάττοντο (7). Ὁ δὲ Ἰουστῖνος ἔλυσεν τὴν εἰρήνην φάσκων, ἐπονείδιστον εἶναι φορολογεῖσθαι ὑπὸ τῶν Περσῶν τοὺς Ῥωμαίους. Διὰ τοῦτο χώραν ἔλαβεν [3] ὁ μέγας οὗτος Περσῶν τε καὶ Ῥωμαίων πόλεμος. Ὁ δὲ Ἰουστῖνος Μαρτῖνον πατρίκιον [4] καὶ συγγενῆ αὐτοῦ στρατηγὸν χειροτονήσας τῆς Ἀνατολῆς κατὰ Περσῶν ἐξέπεμψεν.

A tent, depopulatus est. Apprehenso tandem legati Juliani capite, pacis oscula suaviter fixit; amplisque muneribus collatis, multo comitatu stipatum à se dimisit. Exstitit etiam alia, quæ Chosroem turbavit molestia. Per id enim tempus Hunni, quos Turcos nuncupamus, per Alanorum terras legationem ad Justinum destinant. Ea de re Chosroes in metum adductus, Armeniorum adversum se rebellionem ementitus, eorum etiam ad Justinum defectionem prætexebat, et transfugas reddi sibi postulabat. Quingentas insuper auri libras Romanorum imperatore pendere solito, ut vicina Barbaris castella custodirent Persæ, ne ex Barbarorum locis irrumpentes alterutri imperio perniciem inferrent; quare communibus utriusque **208** impensis loca B quæque munita servabantur in utriusque limitibus: Justinus pactum hujusmodi rescindendum censuit; Romanos Persis tributa pendere indecorum esse causatus. Eaque magni illius Romanos inter ac Persas belli occasio exstitit. Quamobrem Justinus Martinum patricium cognatum suum Orientis militiæ magistrum renuntians in expeditionem contra Persas misit.

A. M. 6065. — *Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Ἰωάννου* (8) ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ς' ἠσθένησεν ὁ βασιλεὺς (9), καὶ ἐν λύπῃ γέγονε πρὸς Βαδούριον [5] τὸν ἴδιον ἀδελφὸν, καὶ ὕβρισεν αὐτὸν ἐσχάτοις, ἐπιτρέψας τοῖς κουβικουλαρίοις γρονθιζόμενον ἐξαγαγεῖν αὐτὸν ἐπὶ σιλεντίου [6]. Ἦν δὲ κόμης τῶν βασιλικῶν σταύλων. Μαθοῦσα δὲ Σοφία ἐλυπήθη, καὶ ἐνεκάλεσε τῷ βασιλεῖ· ὁ δὲ μετεμελήθη [7], καὶ κατελθὼν πρὸς αὐτὸν εἰς τὸν σταῦλον εἰσῆλθεν ἄφνω μετὰ τοῦ πραιποσίτου κουβικουλαρίων. Ὁ δὲ Βαδούριος ἰδὼν τὸν βασιλέα ἔφυγεν ἀπὸ ζακὸς εἰς ζάκαν φόβῳ τοῦ βασιλέως. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔκραζεν· *Ὁρκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ, ἀδελφέ μου, μεῖνόν με.* Καὶ δραμὼν ἐκράτησεν αὐτόν. Καὶ περιπλακεὶς [8] κατεφίλησεν αὐτὸν λέγων· *Ἐπταισά σοι, ἀδελφέ μου· ἀλλὰ δέξαι με ὡς ἀδελφόν σου πρῶτον καὶ ὡς βασιλέα* [9]. Ἐκ γὰρ δια-

A. C. 565. — *Hierosolymorum episcopi Joannis annus primus.*

Hoc anno, mensis Octobris die sexto, adversa valetudine jactatus fuit imperator. In proprium vero fratrem Badurium ira incitatus, extremis eum subjecit contumeliis. Data quippe cubiculariis pugnis eum extrudendi potestate, ita spretum et C fœdatum in consilium trahi mandavit. Erat is imperatoriorum stabulorum comes. Eo cognito indoluit Sophia, et imperatorem damnavit. Ille facti pœnitens descendit in stabulum, et cum cubiculariorum præposito non exspectatus intravit. Badurius conspiciens imperatorem, ac subinde timore compulsus a præsepi in præsepe aliud desiliit. Imperator vero clamabat: *Obtestor te per Deum, frater mi, siste:* et currens detinuit: brachiisque complexus, et osculis deliniens: *Te quidem*, inquit,

VARIÆ LECTIONES.

[97] χαρίσμασιν] χρήμασιν e. [98] κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ] κατ' ἐκεῖνῳ τῷ καιρῷ vulg. [99] Ἰουστινιανὸν a. [1] διαφυλάττουσι vulg. [2] τὸ φρούριον b. [3] ἀνέλαβεν b. [4] τὸν πατρίκιον f. [5] Βαδουάριν a. [6] σηλεντίου vulg., σελεντίου a f. [7] μετεβλήθη b. [8] καὶ περιπλακεὶς] h. l. in ordinem redit A. [9] καὶ ὡς βασ. A, καὶ βασ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(4) Theophanes Byzantius Photii codice 64: Πρὸς εὖρον ἄνεμον τοῦ Ταναΐδος Τοῦρκοι νέμονται, οἱ πάλαι Μασσαγέται καλούμενοι· *Ad Tanaidis orientalem plagam Turci degunt, qui quondam Massagetæ vocati.* Excerpta Menandri: Τῶν Τούρκων τῶν Σάκων καλουμένων τοῦ πάλαι· *Turci, qui Sacæ antiquitus vocabantur.* Ad Danubii littora locat Fredegarius, et a Turchot rege, ex quo Franci propagati, nomen imponit.

(5) Legationis causam, et a Romanis reciproce missos legatos narrant Excerpta Menandri, et epitome Photiana Theophanis Byzantii.

(6) Integram quorum historiam texit Procopius, *De bello Pers.* Quæ ad hocce tempus spectant enarrat Evagrius, lib. v, cap. 7.

(7) Pacis initæ cum Persis conditiones habes in Excerptis Menandri editionis Regiæ, pag. 140.

(8) Erraverunt hucusque non infrequenter auD ctoris Theophanis chronica canonia: hic mutila primum apparent in Romanorum episcopp. componendo diagrammate. Joannis hic sonat nomen: de annis et annorum summa altum silentium; brevi nomina ipsa tacebit. Sed neque integriores sunt alii codd. quibus eadem desiderantur, et in quibus variæ sunt aliæ mendæ.

(9) In annum imperii octavum infirmitatem eamdem refert *Chronicon Alexandr.* eamque fuisse φρενὸς παρακοπὴν, amentiam ex tristitia, scribit Evagrius, lib. v, cap. 11. Excerpta de legationibus ex Menandri lib. ii, Fredegarii scholastici Chronicon. Annon verbera fratri Badurio inflicta, idemque mox imperatoris cursu ad pacem quæsitus, amentiæ sunt indicia? In indictionibus numerandis auctor *Chronico Alexandrino* annos Justiniani 39 recensenti haud convenit: ac Justini imbecillitatem a Septembris die septimo prorupisse narrat.

frater, offendi : verum ceu fratrem tuum majorem et imperatorem agnosce : diaboli namque opera hæc contigisse non sum nescius. Is ad imperatoris pedes procidens, lacrymis rigans, ait : *Penes te certe, domine, suprema omnium potestas est; verum cum præsente senatu servum tuum despexeris, ceu dominus etiam coram eo excusatione alicujus rei deinceps tege :* eique subinde equos demonstrabat; quem imperator ad mensam eo die invitavit, et sic in amicitiam redierunt. Cæterum eodem anno cum pugna Romanos inter atque Persas commissa fuisset ad Sargathum, Romani vicere.

A *βολικῆς ἐνεργείας οἶδα ὅτι τοῦτο γέγονεν.* Ὁ δὲ πεσὼν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίων, εἶπεν· *Ἀληθῶς, δέσποτα, ἐξουσίαν ἔχεις· πλὴν παρουσίᾳ τῆς συγκλήτου εὐτέλισας τὸν δοῦλόν σου· ἄρτι ὁ δεσπότης τούτοις ἀπολόγησαι.* Καὶ ἐδείκνυεν [10] αὐτῷ τὰ ἄλογα. Ὁ δὲ βασιλεὺς παρεκάλεσεν αὐτὸν συμφαγεῖν αὐτῷ, καὶ εἰρήνευσαν [11]. Τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ γέγονε πόλεμος (10) περὶ τὸ [12] Σάργαθον Περσῶν καὶ Ῥωμαίων μέγας, καὶ ἐνίκησαν οἱ Ῥωμαῖοι.

A. C. 566. — *Persarum regis Hormisdæ annus primus.*

Hoc anno in provincias Danubio conterminas grassati sunt Avares : quo cognito, Tiberium excubitorum comitem **209** adversus eos misit imperator. Pugna cum Avaribus commissa, Tiberius ex improviso ab hostibus oppressus, superatur, multisque e suis desideratis revertitur. Persarum vero rex Hormisdas, Artabane exercitus duce constituto, copias Euphratem trajicere jussit, et Romanorum provincias devastare. Ille coacto universo exercitu in Romanos Nisibin obsidentes impetum facere meditabatur : quod persentiens Martinus, Nisibi relicta, in Romanas partes retrocessit. Tum vero Artabanes Antiochiam profectus, vastitate suburbanis ejus locis illata, in Cœlesyriam transivit. Ita demum Artabanes captivis prædaque onustus in Persarum terras remeavit. Imperator Justinus ea clade afflictus, Martinum munere abdicavit : Archelaum vero ducem instituit. Artabanes insuper Daras obtinuit : ac ita reversus est. Imperator vero nuntio tantæ cladis accepto, consternatus, infirma valetudine mentisque alienatione vexatur, et ab Hormisda, ut pacem inirent et fœdus percuterent, expetit : qui ad annum tantum inducias iniri concessit.

A. M. 6066. — *Περσῶν βασιλέως Ὁρμίσδα ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἦλθον οἱ Ἀβάρεις (11) εἰς τὰ μέρη B τοῦ Δανουβίου, καὶ μαθὼν ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλεν Τιβέριον τὸν κόμητα τῶν ἐξκουβιτόρων κατ' αὐτῶν· καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς ἡττήθη αἰφνιδιασθεὶς ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἀποβαλὼν πολλοὺς ὑπέστρεψεν. Ὁρμίσδας δὲ ὁ βασιλεὺς Περσῶν (12) Ἀρταβάνην [13] στρατηγὸν χειροτονήσας ἀπέστειλεν περᾶσαι τὸν Εὐφράτην, καὶ τὴν Ῥωμαίων χώραν λυμήνασθαι. Αὐτὸς δὲ παραλαβὼν τὰς δυνάμεις ἐπέστη τοῖς τὴν Νίσιβιν πολιορκοῦσι Ῥωμαίοις [14]. Ὁ δὲ Μαρτῖνος τοῦτο γνούς, καταλιπὼν τὴν Νίσιβιν, ἀνεχώρησεν ἐπὶ τὰ Ῥωμαϊκὰ μέρη. Ἀρταβάνης δὲ περὶ τὴν Ἀντιόχειαν γενόμενος [15], καὶ διαφθείρας τὰ προάστεια τῆς πόλεως [16], ἐπὶ τὴν Κοίλην Συρίαν ἐχώρει. Οὕτω μὲν οὖν ὁ Ἀρταβάνης πολλῆς αἰχμαλωσίας κρατήσας, εἰς τὴν C ἑαυτοῦ χώραν ἐπανέζευξεν. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ [17] Ἰουστῖνος ἐπὶ τοῖς πραττομένοις [18] δεινοπαθῶν, τὸν μὲν Μαρτῖνον τῆς στρατηγίας ἀπέπαυσεν, Ἀρχέλαον δὲ στρατηγὸν χειροτονεῖ. Ὁ δὲ Ἀρταβάνης τὸ Δαρᾶς παρέλαβεν, καὶ οὕτως ὑπέστρεψεν. Καὶ τοῦτο μαθὼν Ἰουστῖνος, καταπλαγεὶς τῷ μεγέθει τῆς συμφορᾶς, νόσῳ παραφορᾶς περιβάλλεται, καὶ σπονδὰς ποιῆσαι αἰτεῖται τῷ Ὁρμίσδᾳ, ὅστις ἐνιαυσίας σπονδὰς ποιῆσαι κατεδέξατο.

VARIÆ LECTIONES.

[10] ἐδείκνυεν A, ἐδείκνυσεν vulg. [11] εἰρήνευσαν A, εἰρηνεῦσαι vulg. [12] περὶ τὸν Σ. A. [13] Ἀρδαβάνην A ubique. [14] τοῖς τὴν Νίσ. πολ. Ῥωμ. A a, τὴν Νίσ. πόλ. τοῖς Ῥωμ. vulg. [15] παραγενάμενος A. [16] τὰ τῆς πόλ. προ. a. [17] αὐτοκράτωρ A a, βασιλεὺς vulg. [18] πραττομένοις A a, γενομένοις vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(10) Theophanes Byzantius apud Photium : Μαρκιανός, ὁ τοῦ Ἰουστίνου τοῦ βασιλέως ἐξάδελφος, τῆς Ἕω χειροτονηθεὶς στρατηγὸς εἰς τὸν πρὸς Χοσρόην πόλεμον ὀγδόῳ ἔτει τῆς Ἰουστίνου βασιλείας ἐξαποστέλλεται· *Marcianus, Justini imperat. patruelis Orientis dux jam renuntiatus, in expeditionem adversus Chosroem octavo imperii Justini anno missus est.*

(11) Excerpta de legationibus ex Menandro cladem a Tiberio acceptam referunt editionis Regiæ pag. 115.

(12) Leves istos Romanorum et Persarum conflictus (ex quibus Persarum rebus talis accessio facta) fuse describit Evagrius l. v, c. 8, 9 et 10. Tempus ex Theoph. Byzant. colligitur : qui Marciani in ducem institutione anno Justini octavo assignata, mox liberatam Nisibim, et Daras urbem a Persis captam narrat, quæ ex Theophanis nostri calculo in annum succedentem congrue possunt incidere. Porro qui *Martius* Theophani nostro, is Byzantio et Evagrio *Marcianus :* qui *Artabanes* D eidem, is Evagrio *Aduarmanes*, Byzantio *Baramaanes* audit; in exemplari vero Barberino *Ardabanes*, in Palatino *Ardamanes* legitur. Archelaus porro apud Evagrium *Theodori* nomen gerit. Auctori demum summe adversantur Byzantius et Evagrius, victorias hic memoratas Chosroi accensentes, quas ille filio Ormisdæ refert acceptas : cujus discriminis judicio ad Menandrum in Excerptis delato, Theophanes noster damnatus abscedet : Ormisdam quippe nonnisi Tiberio Justini successore annis jam aliquot imperante regia cidari redimitum pronuntiat pag. 168, Evagrius quoque lib. v, cap. 15. Ea demum clade accepta φρενῖτιδα ex animi mœrore Justinum invasisse scribit Evagrius, cap. 11, qua laborans Tiberium renuntiavit Cæsarem, et reip. administrationem ei commisit : cujus rei gestæ in annum sequentem auctor historiam rejicit, eamdemque *Chronicon Alexandrinum* octavo perperam exhibuisse dices, nisi tunc eam levius tulisse, hic eidem omnino succubuisse imperatorem affirmaveris.

A. M. 6067. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ἰουστῖνος ὁ βασιλεὺς (13) Τιβέριον τὸν [19] κόμητα τῶν ἐξκουβιτόρων υἱοποιησάμενος Καίσαρα ἀνηγόρευσεν, καὶ συγκάθεδρον αὐτοῦ ἐποίησεν ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις καὶ αἰσίαις ἡμέραις. Ἦν γὰρ ὁ βασιλεὺς στυφόμενος τοὺς πόδας καὶ τὸ πλεῖον κατακείμενος.

A. M. 6068. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἔκτισεν Ἰουστῖνος τὸν μέγαν ἀγωγὸν τοῦ [20] Οὐάλεντος, καὶ ἐχορήγησε τῇ πόλει δαψίλειαν ὕδατος [21]

A. M. 6069. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ἰουστῖνος ὁ [22] βασιλεὺς τὴν Συναγωγὴν τῶν Ἑβραίων (14) τὴν οὖσαν ἐν Χαλκοπρατείοις ἀποσπάσας ἐξ αὐτῶν, ἐποίησεν ἐκκλησίαν τῆς [23] δεσποίνης ἡμῶν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου πλησιάζουσαν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει μηνὶ Αὐγούστῳ λα', ἰνδικτιῶνι ι', ἐτελεύτησεν ὁ [24] Ἰωάννης ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως.

A. M. 6070. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Εὐτυχίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ἰνδικτιῶνι ια' Εὐτύχιος ἀπέλαβε (15) πάλιν τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀσθενήσας, καὶ μικρὸν ἀνεθεὶς τῆς νόσου, προσεκαλέσατο τόν τε ἀρχιερέα καὶ τὴν σύγκλητον καὶ πάντας τοὺς ἱερεῖς, καὶ πολιτευομένους· καὶ ἀγαγὼν τὸν Καίσαρα Τιβέριον παρουσίᾳ πάντων, ἀνηγόρευσεν αὐτὸν βασιλέα, τοῖσδε τοῖς λόγοις χρησάμενος· Ἴδε ὁ Θεὸς ὁ [25] ἀγαθύνας σε (16), τοῦτο τὸ σχῆμα ὁ Θεός σοι δέδωκεν, οὐκ ἐγώ [26]. Τίμησον αὐτὸ [27], ἵνα τιμηθῇς ὑπ' αὐτοῦ. Τίμησον τὴν μητέρα σου (17), τὴν ποτέ σου δέσποιναν γεναμένην. Οἶδας [28] ὅτι πρῶτον αὐτῆς δοῦλος ἦς, νῦν δὲ υἱός. Μὴ ἐπιχαρῇς αἵμασι [29]. Μὴ ἐπικοινωνῇς [30] φόνων [31], μὴ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδώσῃς. Μὴ εἰς ἔχθραν ὁμοιωθῇς ἐμοί· ἐγὼ γὰρ ὡς ἄνθρωπος ἔπταισα. Καὶ γὰρ πταίστης [32] ἐγενόμην, καὶ ἀπέλαβον κατὰ τὰς ἁμαρτίας μου. Ἀλλὰ δικάσομαι [33] τοῖς ποιήσασί μοι [34] τοῦτο ἐπὶ τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ. Μὴ ἐπάρῃ σε τοῦτο τὸ σχῆμα, ὡς καὶ ἐμέ. Οὕτω πρόσεχε [35] πᾶσιν, ὡς ἑαυτῷ. Γνῶθι τίς ἦς καὶ τίς νῦν εἶ. Μὴ ὑπερηφανήσῃς, καὶ οὐχ ἁμαρτάνεις [36]. Οἶδας τίς [37] ἤμην, καὶ τίς ἐγενόμην, καὶ τίς εἰμι. Ὅλοι οὗτοι τέκνα σού εἰσιν καὶ δοῦλοι. Οἶδας ὅτι τῶν σπλάγχνων μου προετίμησά σε. Τούτους οὓς βλέπεις ὅλους τῆς πολιτείας βλέπεις. Πρόσεχε [38] τῷ στρατιώτῃ σου. Μὴ στρατιώτας δέξῃ· μὴ εἴπωσίν σοί τινες, ὅτι ὁ πρὸ σοῦ οὕτω διεγένετο. Ταῦτα γὰρ λέγω μαθὼν [39] ἀφ' ὧν ἔπαθον. Οἱ ἔχοντες

A. C. 567.—Hoc anno imperator Justinus comitem excubitorum Tiberium adoptatum sibi filium Cæsarem renuntiavit, sedisque ac paris honoris consortem effecit, tam in circensibus ludis, quam in festis ac solemnibus diebus. Pedum enim morbo laborans, plurima temporis parte lecto decumbebat.

A. C. 568. — Hoc anno magnum aquæductum a Valente constructum Justinus reparavit, et aquarum copiam urbi subministravit.

A. C. 569. — Hoc anno ademptam Judæis Synagogam, quæ fuit in Chalcoprateis, dominæ nostræ sanctissimæ Deiparæ Justinus fecit ecclesiam, ad eam quæ Magna vulgo audit. Ejusdem etiam anni mensis Augusti die trigesimo primo, indictione decima, Joannes episcopus Constantinopoli obiit.

210 A. C. 570. — *Constantinopoleos episcopi Eutychii annus primus.*

Hoc anno, mense Octobri, indictione undecima, Eutychius thronum Constantinopoleos secundo accepit. Imperator autem adversa valetudine jactatus, et deinde ejus doloribus paulisper levatus, pontifice, senatu, sacerdotum collegio, cunctisque reipublicæ magistratibus convocatis, Tiberium Cæsarem in omnium conspectu positum renuntiavit imperatorem, oratione in hunc modum habita : Viden', ut Deus in te beneficus isto te habitu et dignitate ornat? Deus, non ego, illo te donavit. Hunc habitum honora, ut ab illo honorem merearis. Matrem tuam cole, quæ hucusque domina tibi fuit. Effuso sanguine nusquam læteris. Nusquam cædium particeps esto. Ne malum malo compensato. In inimicitiis suscipiendis me nequaquam imiteris. Ego namque, velut homo, peccavi : ego quippe peccator exstiti : et pro delictorum merito mercedem accepi. Cum eis attamen qui malorum mihi fuerunt auctores, ante Christi tribunal judicandus astabo. Ne, prout ego quondam, habitu isto superbito. Ita reliquorum omnium, velut tui ipsius, curam geras. Quis fueris prius, quis nunc sis, contemplare. Si superbia non te extulerit, a culpa immunem te servabis. Quis quondam fuerim, qualis factus sim, qui modo sim, novisti. Cuncti isti filii tibi sunt et servi. Præ visceribus meis te mihi charum exstitisse probe compertum est. Omnes istos vides? reipublicæ magistratus sunt. Mi-

VARIÆ LECTIONES.

[19] τὸν add. ex A. [20] τοῦ add. ex A f. [21] ὕδατος A a, ὑδάτων vulg. [22] ὁ add. ex A. [23] τῆς ἁγίας A. [24] ὁ add. ex A. [25] ὁ ante ἀγαθύνας om. A. [26] οὐκ ἐγὼ A a, καὶ οὐκ ἐγὼ vulg. [27] αὐτὸ] αὐτῷ A. [28] οἶδα A. [29] αἵματι a. [30] ἐπικοινωνῇς A, ἐπικοινωνήσῃς vulg. [31] φόνων A, φόνῳ a, φόνον e, φόνοις vulg. [32] πταιστὸς A. [33] δικάσομαι A, δικάζομαι vulg. [34] μοι A, με vulg. [35] πρόσεχε A, πρόσχε vulg. [36] ἁμαρτάνεις A, ἁμαρτάνῃς vulg. [37] τίς A, τί vulg. [38] πρόσεχε A, πρόσχε vulg. [39] μαθὼν om. A a.

JAC. GOARI NOTÆ.

(13) Excerpta de legat. Menandri lib. II, Evagrius citatus, Fredegarius Scholasticus.

(14) *Origines CP.*

(15) Evagrius lib. V, cap. 16, Nicephori Chron. Joannes μέσον Εὐτυχίου in canonibus synodicis Seguierianæ bibliothecæ scribitur.

(16) Cedr. ἀγαθὸν ποιήσας· *Qui te bonum fecit.* Anast., *qui bene fecit :* vox est Dionysiana, divinæ in nos bonitatis derivationem significans. Combefis.

(17) Augustam, ejus filius adoptione Justini. Id.

litiæ curam gere. Ne nimium erga milites afficiaris, ne decessorem tuum ita affectum objiciant nonnulli. Hæc dico expertus eorum, quæ passus sim. Fruantur, qui abundant, facultatibus suis : erga egentes liberalis esto. Oratione vero a patriarcha fusa, cum cuncti, amen prolato, comprecati fuissent, ad imperatoris pedes Cæsar procidit : ad quem imperator : Superstes vivo, si volueris; si volueris iterum, pereo. Deus, qui cœlum et terram condidit, quæ supererant a me tibi enuntianda, ipse in mentem illa immittat. His dictis, finem fecit imperator, et conventum dimisit. Eo soluto, munus in populum sparsit Tiberius, cæteraque omnia in imperatorum inaugurationibus celebranda peregit.

A οὐσίας, ἀπολαυέτωσαν αὐτῶν· τοῖς δὲ μὴ ἔχουσι, δώρησαι. Καὶ γενομένης εὐχῆς (18) παρὰ τοῦ πατριάρχου [60], καὶ λεχθέντος παρὰ πάντων τοῦ, Ἀμὴν [61], ἔπεσεν ὁ Καῖσαρ εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως, καὶ ἔφη αὐτῷ (19) ὁ βασιλεύς· Ἐὰν θέλῃς, εἰμί· ἐὰν θέλῃς, οὐκ εἰμί. Ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ πάντα ἃ ἐπελαθόμην εἰπεῖν σοι, αὐτὸς ἐμβαλεῖ [62] αὐτὰ εἰς τὴν καρδίαν σου. Ταῦτα διεξελθὼν ὁ βασιλεὺς ἐπλήρου διαλύων [63] τὸ ἄθροισμα. Τοῦ δὲ συλλόγου διαλυθέντος, ὁ Τιβέριος δῶρα τοῖς ὑπηκόοις διένειμεν, καὶ ὅσα ταῖς βασιλικαῖς ἀναγορεύσεσιν εἴθισται.

211 A. C. 571. — *Romanorum imperatoris Tiberii annus primus.*

Hoc anno, mense Octobri, indictione duodecima, Tiberius ab Eutychio patriarcha, ut præmissum est, coronatus imperavit : qui etiam genere Thrax fuit. Eo jam sceptris potito, celebratis circensibus ludis, exclamaverunt factiones : *Videam, videam Romanorum Augustam.* Is vero mandatum confestim emisit, et : *Id nominis,* ait, *Augusta sortita est, quod ecclesia e publici balnei Dagistei regione sita.* In has itaque voces erupere partes : *Anastasia Augusta, tu vincas. Serva, Domine, quos imperare providisti.* Iis auditis, Augusta Justini conjux animo afflicta est : Tiberium quippe virum accipere, et Augustæ dignitatem retinere meditabatur. Eum enim uxori junctum ignorabat. Exinde etiam superstite Justino eam sibi Tiberium devinxisse, et ut crearet Cæsarem, suasisse nonnulli affirmant. Tum vero Tiberius conjugem Anastasiam, ex qua filias duas Charitonem et Constantinam susceperat,

B A. M. 6071. — *Ῥωμαίων βασιλέως Τιβερίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ἰνδικτιῶνι ιβ' (20) ἐβασίλευσε Τιβέριος στεφθεὶς ὑπὸ Εὐτυχίου πατριάρχου, ὡς προλέλεκται (21). Ὑπῆρχε δὲ τῷ γένει καὶ αὐτὸς [64] Θρᾷξ. Βασιλεύσαντος δὲ αὐτοῦ ἔκραξαν τὰ μέρη ἐπὶ τῆς ἱπποδρομίας [65]· *Ἴδω, ἴδω* (22) *τὴν Αὐγοῦσταν Ῥωμαίων.* Ὁ δὲ ἔπεμψε μανδάτον (23) λέγων· *Ἡ ἄντικρυς τοῦ δημοσίου λουτροῦ Δαγιστέως* (24), *ἥτις ὀνομάζεται ἐκκλησία, ὁμώνυμός ἐστιν ἡ Αὐγοῦστα.* Καὶ ἔκραξαν τὰ μέρη· *Ἀναστασία Αὐγοῦστα, τοῦ βίκας* [66]. *Σῶσον, Κύριε, οὓς ἐκέλευσας βασιλεύειν.* Ἀκούσασα δὲ Σοφία [67] ἡ τοῦ Ἰουστίνου γυνὴ ἐπλήγη τὴν ψυχήν. Ἐβούλετο γὰρ Τιβέριον λαβεῖν, καὶ μεῖναι Αὐγοῦστα. Οὐ γὰρ ᾔδει C ὅτι εἶχε γυναῖκα. Τινὲς δὲ ἔλεγον, ὅτι καὶ ἐπὶ ζωῆς Ἰουστίνου προσεφιλιώθη [68] αὐτῷ, καὶ αὐτὴ ἔπεισε Ἰουστῖνον τοῦ ποιῆσαι αὐτὸν Καίσαρα. Ὁ δὲ Τιβέριος πέμψας ἤγαγεν Ἀναστασίαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἔχουσαν καὶ θυγατέρας δύο ἐξ αὐτοῦ Χαριτὼ καὶ

VARIÆ LECTIONES.

[60] ὑπὸ τοῦ π. a. [61] τοῦ ἀ. A, τὸ ἀ. vulg. [62] ἐμβαλεῖ A, ἐμβαλῇ a, ἐμβάλλῃ vulg. [63] διαλύων] δακρύων A, δεικνύων e f. [64] αὐτὸς] αὐτοὺς vulg. [65] ἱπποδρομείας A. [66] τοῦ βίκας A, τοῦ βῆκας vulg. [67] Σοφία A, Αὐγοῦστα vulg. [68] προσεφιλιώθη A, προσεφιλώθη vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(18) Cujus faciendæ ritum expressimus in Euchologicis. Tiberius iste primus est, in cujus inauguratione preces adhibitas legimus. Reliqua ex Evagrio lib. v, cap. 13.

(19) Post ἔφη αὐτῷ non bene forsan adjectum, ὁ βασιλεύς, tanquam et hæc Justinus loquatur. Videantur enim ex *Miscella* et Anast. totaque serie Tiberii verba, ita cum modestia loquentis : Ἐὰν θέλεις, εἰμί· ἐὰν οὐ θέλεις, οὐκ εἰμί· *Si vis ero; nisi volueris, non ero:* id est, sola voluntate tua imperium capesso; tum sequatur : Ὁ βασιλεύς· Ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας. *Infit Justinus, Deus qui,* etc. Habet tamen Theophylact. l. III, c. 11, ut est hic editum. COMBEFIS.

(20) Chronicon Alex. astipulatur.

(21) Adeo ut alia ecclesiæ inauguratio adhibita non fuerit.

(22) Cedr., Ἴδωμεν, ἴδωμεν. Ἥ τις ὀνομάζεται Ἐκκλησία; interrogatione leg. ut tum sequatur responsio. *Ὁμώνυμος· Ejusdem nominis cum illa est Augusta Τοῦ βῆκας.* Anast. et interpr. *tu vincas:* malim βίβας, *tu vivas,* quod ita Cedrenus expressit, Ἀναστασίας Αὐγούστης πολλὰ τὰ ἔτη· *Vivat Anastasia Augusta in multos annos.* Quadrat certe hæc exclamatio in feminam, non illa. Nec forte D alia fuit in Justinianum celebri illa seditione factionum. Familiarissima in reges exclamatio in veteri ipso instrumento cum ipsa regum institutione expressa, deinceps usu tritissima, *Vivat rex.* COMBEFIS.

(23) Imp. responsum vocat *mandatum.*

(24) *Orig. CP.* : Ὁ καλούμενος Διηγησθέως, ἄθροισις ἐκεῖσε ἐγένετο τὸ παλαιὸν τῶν δύο δημοτικῶν μερῶν· καὶ τρίκλινος ἦν ἐκεῖσε παμμεγέθης· καὶ ὅτε οἱ δήμαρχοι ἤθελον ποιῆσαι τὸν σύλλογον, ἐκεῖσε ἠθροίζοντο· *Locus Diegestheos erat is ad quem olim duæ populi factiones* (in circo aurigaturæ) *conveniebant : ibi porro triclinium ingens exstitit. Tribuni vero factionum suorum censum facturi, eum in locum se recipiebant.* Factionibus itaque Anastasiam Tiberii conjugem, vel Sophiam, quæ Justini fuit, Augustam renuntiari petentibus, ipse Sophiæ querelis obviam iturus, et populi assensurus petitis, Anastasiam Sophiæ se præferre, ab ea licet adoptatus, significavit; Ecclesiæ nomine, a populo, quod ad eam et Diegestheum congregari soleret, summopere cultæ prolato, quo conjux Anastasia noscebatur insignita. Acclamatio Τοῦ βῆκας, Latina est, *Tu vincas,* qualis imperatorum.

Κωνσταντίναν. Καὶ ἔστεψεν αὐτὴν Αὐγοῦσταν, καὶ ἐῤῥίψεν ὑπατείαν πολλήν (25).

A. M. 6072. — *Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Εὐλογίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς Τιβέριος [49] τὸ παλάτιον ἐν τῷ Ἰουλιανοῦ λιμένι, καὶ ἐπωνόμασεν αὐτὸ [50] ἐπ' ὀνόματι Σοφίας τῆς γυναικὸς Ἰουστίνου· καὶ ἀποκατέστησεν αὐτὴν ἐν αὐτῷ, δεδωκὼς αὐτῇ καὶ κουβικουλαρίους εἰς ὑπουργίαν αὐτῆς, κελεύσας τιμᾶσθαι αὐτὴν ὡς μητέρα αὐτοῦ, κτίσας καὶ λουτρὸν καὶ πᾶσαν θεραπείαν αὐτῆς. Ἀπέστειλε δὲ πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα Περσῶν κατὰ τὸ ἔθος, μηνύων τὴν ἀναγόρευσιν αὐτοῦ· καὶ [51] οὐ προσήκατο τὴν εἰρήνην ὁ τῶν Περσῶν βασιλεύς. Τότε Τιβέριος μεγάλας δυνάμεις συνήθροιζεν (26), καὶ διασπείρας τοὺς βασιλικοὺς θησαυροὺς, πολλὰ στρατόπεδα ἐποίησεν, χειροτονήσας Ἰουστινιανόν τινα στρατηγὸν Ἀνατολῆς (27), ὃς ἀναλαβὼν τὰς δυνάμεις ἐπὶ τὸ Δαρὰς παραγίνεται. Στρατοπεδεύουσι δὲ καὶ Πέρσαι πλησίον αὐτῶν [52] στρατηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Μεχοσρόου [53]. Τῆς δὲ παρατάξεως γενομένης [54], εἰς λόγους ἦλθον, καὶ σπένδονται πρὸς ἀλλήλους, ἐφ' ᾧ [55] χρόνον [55'] τετραετῆ (28) Ῥωμαίους τε καὶ Πέρσας τὴν Ἀνατολὴν λυμήνασθαι (29)· τὸν δὲ πόλεμον τῆς Ἀρμενίας [56] συστήσασθαι.

A. M. 6073. — Τούτῳ τῷ ἔτει ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς (30) ἀναλαβὼν τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις ἐπὶ τὴν Ἀρμενίαν χωρεῖ. Ἀκηκοὼς [57] δὲ ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς τὸν τῶν Περσῶν βασιλέα μέλλειν τὸν πόλεμον αὐτουργεῖν, ἔκλυτος γέγονεν· δέος γὰρ εἰσῆλθεν εἰς τὸν λαὸν τῶν Ῥωμαίων. Διὰ τοῦτο λόγοις Ἰουστινιανὸς πρὸς τὰς δυνάμεις χρησάμενος, ἀπέπαυσεν τῆς δειλίας τὸ μάχιμον. Πολέμου δὲ κροτηθέντος, καὶ τῆς τοξείας τῶν Περσῶν πολλῆς γεγονυίας, ὡς καὶ τὰς ἡλιακὰς ἀποκρύπτειν ἀκτῖνας, Ῥωμαῖοι

A adduci jussit, eamque coronavit Augustam, et amplum consulare munus in populum sparsit.

A. C. 572. — *Alexandriæ episcopi Eulogii annus primus.*

Hoc anno imperator Tiberius palatium, cui Sophiæ nomen de Justini conjugis fecit nomine, in Juliani portu exstruxit: et assignatis ad ejus famulatum cubiculariis, et ut ejus mater coleretur emisso edicto, nec non balneo ædificato, reliquaque familia ad ejus obsequium necessaria instructa, habitandum dedit. Porro legatos ad Persarum regem, qui eum de sua inauguratione monerent, de more misit: ille vero pacem habere non admisit. Tiberius copiis undequaque coactis, et publici B ærarii divitiis in milites distributis, plures exercitus composuit: et Justinianum quemdam Orientis ducem creavit: qui ductis secum copiis ad Daras suscepit expeditionem. Persæ pariter sub Mechosroe duce militantes quam proxime Romanis castra metantur. Dispositis ad pugnam exercitibus, colloquium ineunt, et ad invicem **212** percusso fœdere paciscuntur, Romanos et Persas uno consensu quadriennii spatio cladem Orienti (non) illaturos, bellum vero propter Armeniam gestum composituros.

A. C. 573. — Hoc anno Persarum rex eductis exercitibus in Armeniam proficiscitur. Romanorum vero dux audiens Persarum regem ad bellum revocandum propria sponte procedere, animo conci- C dit: ingens enim timor Romanorum animos invasit. Quapropter habita ad exercitum allocutione, militiam omnem metu dissolutam Justinianus animavit, et ad pristinum robur revocavit. Conserto igitur prælio, tantaque a Persis emissa sagittarum copia, quæ solis radios obscuraret, Romani depulso

VARIÆ LECTIONES.

[49] ὁ βασ. Τιβέριος A, Τιβ. ὁ βασ. vulg. [50] αὐτὸ A a, αὐτὸν vulg. [51] οὐ om. A. [52] αὐτοῦ a. [53] ὑπὸ τοῦ Μεχοσρόου A, ὑπὸ Μεχοσρόου e f, ὑπὸ τὰ μέρη Χοσρόου vulg. [54] γενομένης A f, γεναμένης vulg. [55] ἐφ' ᾧ] ἐφ' ὃ vulg. [55'] χρόνον τε καὶ τριετῆ A, χρ. καὶ τριετῆ f. [56] τὴν Ἀρμενίαν A, ἐπὶ τὴν Ἀρμ. a, fort. περὶ τὴν Ἀρμενίαν. [57] ἀκηκ. δὲ ὁ A, ἀκηκ. ὁ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(25) Anastasius *rogam multam*, ῥόγαν ille legerat.

(26) Imperio Tiberii ineunte hæc gesta declarat Evagrius lib. v, cap. 14.

(27) *Magistrum militum Orientis* reddit Anastasius.

(28) Legend., τριετῆ, quod et Peyr. habet. Videndus Menander *De Legat.* lib. vi, ubi de his induciis Romanos inter et Persas per Orientem ad triennium, cum Persarum rex quinquennales vellet, Tiberius solum biennales; satis id ratus temporis ad instruendas copias quibus Persarum regi obniti posset. Quod sequitur, τὸν δὲ πόλεμον τῆς Ἀρμενίας συστήσασθαι, palam est, *in Armeniacum bellum totos incumbere*; sive, totam belli molem in Armeniam transferre: in qua res male a Romanis gestas occupante regis Persarum diligentia, prosequitur laudatus Menander, ex quo hæc illustranda. Sunt hæc ejus verba: Ἐπεὶ οὖν ἀνακωχὴ ἐγεγόνει ἀνὰ τὴν Ἕω, μετενήνεκτο δὲ ἅπας ἐπὶ τὴν Ἀρμενίαν ὁ θόρυβος, ἦρος ἀρχόμενου συνέστη πόλεμος· *Postquam belli cessatio ad tempus rata per Orientem fuit, omni motu in Armeniam translato, ineunte vere* *bellum conflatum est.* En τὸ, συνίστασθαι πόλεμον, quod interpr. contrario sensu accepit. *Τὸν πόλεμον αὐτουργεῖν*· *Audiens ipsummet Persarum regem ad bellum processurum.* Etiam Anast. et D Xyl. nihilque ad rem interpr. aut ex auctoris mente, *ad bellum revocandum propria sponte procedere. Καὶ τὸ τῶν Περσῶν τοῦλδον.* Pro quo Simocatta l. ii, cap. 4, τὴν ἀποσκευὴν ἐχειρώσατο, *impedimenta, militarem apparatum obtinuit.* Sic semel et iterum p. 221, etc. in superioribus τὸ στρατόπεδον non raro dictum invenias. Ἔκλυτος γέγονεν. Anast., *expeditus effectus est;* nec disciplicet; statim enim scribitur animos exercitui addidisse, ac strenue ad pugnam eduxisse: non ergo ea vis hujus vocis hoc loco quam expressit interpr. *animo concidit;* nisi ita statim perculsus, saniori postmodum emersit judicio. Combefis.

(29) Negandi præpositio μὴ mihi desideratur: nisi velis Romanos Persasque ideo in concordiam convenisse, *quod armis quasi communibus Orienti vastitatem intulissent;* quod ridiculum.

(30) Evagrius iterum lib. v, capp. 14 et 15.

sagittarum jactu, ad pugnam cominus ineundam processerunt. Ad hæc Romanorum phalanx conferta cum esset, et per omnes partes ad invicem bene compacta, eam sustinere non valuerunt Persæ; ita Babyloniorum copiæ vertuntur in fugam, et ex eis numerus prope immensus concidit. Ita demum Persarum apparatus sarcinarumque omnium potiores fiunt Romani, ipsumque regium tentorium invadunt, et omnem supellectilem pretiosam certe et luculentam diripiunt; elephantos denique, quæ insigniora et regia plane spolia, bello illo captos Romani ad Tiberium Constantinopolim transmittunt. Ex quo Persarum rex tanti dedecoris impatiens lege sancita cavit, ne Persarum princeps uspiam ad bellum in posterum progrederetur. Romanus autem exercitus Persicis calamitatibus ulterius dabat operam, et ad interiorem Persiam profectus, et ad medium usque Hyrcanicum mare penetrans, captivorum prædæque multitudinem prope infinitam abegit. Neque adventante hieme domos repetierunt Romani : quin imo totum ejus spatium per omnem Persiam dispersi egerunt. Cæterum eodem anno publicum Blachernarum balneum cœpit Tiberius ædificare : plurimas quoque ecclesias domosque recipiendis peregrinis et senibus alendis destinatas reparare : jussit etiam nomen suum inscribi publicis instrumentis : *Tiberius Constantinus.*

ταῖς ἀσπίσι τὰς ἐκ τῶν τόξων βολὰς ἀποῤῥιψάμενοι, τῆς κατὰ συστάδην μάχης ἀπήρχοντο· βαθείας δὲ καθεστώσης τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐκτάξεως [58], φέρειν οὐκ εἶχον οἱ [59] Πέρσαι· καὶ τρέπεται ἡ τῶν Βαβυλωνίων πληθὺς, καὶ ἀναιροῦνται πλήθη πολλά. Παραλαμβάνουσι δὲ καὶ τὸ τῶν Περσῶν τοῦλδον καὶ τὸ βασιλικὸν σκηνοπήγιον, καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν ἐπίδοξον οὖσαν. Κρατοῦσι δὲ καὶ τῶν ἐλεφάντων οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ πρὸς Τιβέριον πέμπουσι τὰ ἐπίσημα ἐκεῖνα (31) καὶ βασιλικὰ λάφυρα. Νομοθετεῖ τοίνυν ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς τὴν αἰσχύνην μὴ φέρων, μηκέτι βασιλέα τῶν Περσῶν εἰς πόλεμον ἐξέρχεσθαι. Ὁ δὲ Ῥωμαϊκὸς στρατὸς ἐπετίθετο [60] ταῖς Περσικαῖς συμφοραῖς, καὶ πρὸς τὰ ἐνδότερα [61] τῆς Περσίδος ἐχώρησε, καὶ πολλὴν αἰχμαλωσίαν καὶ ἅλωσιν ἐν Περσίδι πεποίηκεν, φθάσας καὶ μέσον τῆς Ὑρκανικῆς θαλάσσης. Χειμῶνος δὲ γενομένου οὐκ ἐπανέζευξαν οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὰ ἴδια, ἀλλ' ἐν Περσίδι παρεχείμασαν (32). Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἤρξατο κτίζειν Τιβέριος τὸ δημόσιον Βλαχερνῶν λουτρὸν [62], καὶ ἀνενέωσεν πολλὰς ἐκκλησίας καὶ ξενῶνας καὶ γηροκομεῖα· καὶ ἐκέλευσε γράφεσθαι ἑαυτὸν [63] ἐν τοῖς συμβολαίοις· *Τιβέριος Κωνσταντῖνος* (33).

A. C. 574. — *Cpoleos episcopi Joannis annus primus.*

Hoc anno, die sexto Aprilis, indictione **213** decima quinta, Eutychius patriarcha diem ultimum obiit : et post dies sex Joannes Magnæ ecclesiæ diaconus, qui Jejunator dictus, consecratus est. Porro Tiberius imperator, emptis robustis barbaris, privatam aciem ex eorum millibus quindecim suo de nomine nuncupandam instruxit : privatisque vestium et armorum insignibus distinctis Mauricium fœderatorum comitem præposuit ducem, atque legatum Narsetem adjunxit, et adversus Persas misit. Inito certamine victoriam certa virtute partam retulere Romani, easque urbes et provincias abstulere Persis, quas sub Justiniano et Justino ceperant. Mauricium Cpolim reversum summis

A. M. 6074. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Ἰωάννου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ἀπριλλίῳ ς', ἰνδικτιῶνι ιε', ἐτελεύτησεν Εὐτύχιος (34) ὁ πατριάρχης, καὶ ἐχειροτονήθη μετὰ ἓξ ἡμέρας Ἰωάννης διάκονος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὁ Νηστευτής [64]. Ὁ δὲ βασιλεὺς Τιβέριος ἀγοράσας σώματα ἐθνικῶν, κατέστησεν στράτευμα εἰς ὄνομα ἴδιον (35), ἀμφιάσας καὶ καθοπλίσας αὐτοὺς χιλιάδας πέντε [65], δεδωκὼς αὐτοῖς στρατηγὸν Μαυρίκιον τὸν κόμητα τῶν Φυδεράτων (36) καὶ ὑποστράτηγον αὐτοῦ Ναρσῆν [66]· καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κατὰ Περσῶν [67]. Πολέμου δὲ κροτηθέντος μεγάλου, νικῶσι Ῥωμαῖοι κατὰ κράτος, καὶ ἀφείλαντο ἐκ τῶν Περσῶν πόλεις [68] τε καὶ χώρας, ἃς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ καὶ Ἰουστίνου [69] παρέλαβον. Ἀνελθὼν δὲ Μαυρίκιος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐδέχθη

VARIÆ LECTIONES.

[58] ἐκτάξεως A b, φάλαγγος vulg. [59] οἱ add. ex A. [60] ἐπετίθετο A. [61] τὰ ἐνδότατα A. [62] λουτρὸν om. A f. [63] ἑαυτὸν A a f, αὐτὸν vulg. [64] Νιστευτὴς vulg. [65] πέντε] ιε' A. [66] Ἀρσῆν A. [67] Περσῶν — κατὰ om. A. [68] πόλεις A a f, πολιτείας vulg. [69] καὶ Ἰουστίνου om. b f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(31) Cedr. : ἐξ ὧν τὰ ἐπίσημα · *ex quibus, ea quæ erant insigniora*, etc., non solos elephantos, ut sonant interpretis verba. Combefis.

(32) Sic et Cedr., *hiberna habuerunt in Perside* : non, *per omnem dispersi Persiam*, ut est redditum : Incautius hoc, nec minimum auctori insinuatum. Id.

(33) Ἰουστῖνος ἐποίησε Τιβέριον Καίσαρα μετονομάσας αὐτὸν Κωνσταντῖνον · *Justinus Tiberium Cæsarem creavit, et Constantinum nominavit.* Evagr.

(34) Eutychium CP. antistitem Tiberio imperante defunctum aperte scribunt Eustathius in ejus Vita apud Surium 6 April., et Gregorius Magnus *Moral. in Job.* lib. xiv, capp. 31 et 32. Quare Baronium ad Mauritii annos ejus obitum distulisse miror. Videndum Nicephori Chronicon.

(35) Tiberianos, sive Constantinianos istos prætorianis accensitos ex vestium et armorum distincto genere concesso arbitror. Simocatta lib. iii, cap. 15 : Τιβέριος Μαυρίκιον στρατηγὸν προστησάμενος, τότε δὴ τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως ἡγούμενον· *Tiberius, Mauricium tum prætorianorum præfectum ducem constituit*, etc. Quæ subjunguntur apud eumdem reperire licet capp. 15 et 16, et Evagrium lib. v, capp. 19 et sequentibus.

(36) Ita cuncti codd. Correctior Codinus, Φοιδεράτους scribit.

ὑπὸ τοῦ βασιλέως [70] μετὰ τιμῆς μεγάλης, καὶ ἐθριάμβευσε Τιβέριος τὰς νίκας Μαυρικίου, καὶ προσελάβετο αὐτὸν γαμβρὸν εἰς Κωνσταντίναν τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα. Ὁμοίως δὲ καὶ Γερμανῷ τῷ στρατηγῷ ἔζευξε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Χαριτώ, ποιήσας ἀμφοτέρους Καίσαρας.

Τῷ δ' Αὐγούστῳ μηνὶ ιδ', ἰνδικτιῶνι ιε' (37), φαγὼν συκάμινα πρωϊνὰ [71] ἀξιοθέατα νενοθευμένα, φθίσει περιέπεσεν [72] (38), καὶ μέλλων τεθνάναι προσκαλεσάμενος τὸν πατριάρχην Ἰωάννην καὶ τὴν σύγκλητον ἅμα στρατεύμασιν ἐν τῷ τριβουναλίῳ (39), καὶ ἀχθεὶς ἐν φορείῳ λαλῆσαι μὴ δυνάμενος, δι' ἐπαναγνωστικοῦ [73] (40) τὰ συμφέροντα τοῖς πράγμασι τῶν Ῥωμαίων τῷ λαῷ κατάδηλα πεποίηκεν, καὶ Μαυρίκιον τὸν ἴδιον γαμβρὸν βασιλέα ἀνηγόρευσεν. Πάντων δὲ εὐφημησάντων τὸν βασιλέως σκοπὸν καὶ Μαυρίκιον τὸν βασιλέα, καὶ ὑποστρέψας Τιβέριος ἐν τῇ ἰδίᾳ κλίνῃ τέθνηκεν, βασιλεύσας ἔτη γ', μῆνας ι' καὶ ἡμέρας η' (41).

A. M. 6075. — *Ῥωμαίων βασιλέως Μαυρικίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐβασίλευσεν Μαυρίκιος ἐτῶν ὑπάρχων μγ', καὶ μετ' ὀλίγον τὸν [74] γάμον πεποίηκεν (42) Παύλου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐλθόντος εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ παρενύμφευσεν Μαρίτης (43) ὁ εὐνοῦχος τοῦ παλατίου μέγας ὑπάρχων. Τῷ δὲ Ἀπριλλίῳ μηνὶ (44) γέγονεν ἐν τῷ φόρῳ ἐμπυρισμὸς, καὶ ἀνέμων καταιγίδες συνεργοῦσαι τῷ πυρὶ, καὶ πολλὰς οἰκίας διώλεσεν [75]. Καὶ τῇ ι' τοῦ Μαΐου μηνὸς γέγονε σεισμὸς μέγιστος [76], καὶ πάντες κατέφυγον εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ τὸ γενέθλιον ἱππικὸν (45) οὐκ ἐπετελέσθη [77]. Τῷ δ' αὐτῷ μηνὶ πρεσβεύουσιν οἱ Ἀβά-

A honoribus Tiberius excepit et ejus victorias triumphi honore prosecutus est; Constantina filia ei juncta generum sibi ascivit, Germanoque pariter duci alteram filiam, cui nomen Charito, locavit: et utrumque declaravit Cæsarem.

Ejusdem Augusti mensis die decimo quarto, indictione decima quinta, degustatis matutino jentaculo supra speciem quidem gratis, at supra modum omnem vitiatis moris, Tiberius in tabem incidit. Itaque jam letho vicinus, Joannem patriarcham senatumque omnem una cum exercitibus in tribunalium advocavit, lecticaque vectus, cum per se populum Romanum nequivisset alloqui, lectoris ministerio usus, quæ ad rem conducerent, declaravit, B et Mauricium proprium generum renuntiavit imperatorem, cunctis imperatoris consilium ipsumque Mauricium imperatorem felici voto faustarumque vocum acclamatione prosequentibus: Tiberius proprio lecto intro relatus, exspiravit, cum annos tres, menses decem et dies octo imperasset.

A. C. 575. — *Mauricii Romanorum imperatoris annus primus.*

Hoc anno Mauricius annos quadraginta tres natus imperavit: ac paulo post Pauli patris sui, qui sub id tempus Byzantium devenerat, celebravit nuptias; in quibus Marites, qui magnus palatii eunuchus erat, paranymphi munus præstitit. Mense autem Aprili incendium in foro exortum est, quod ventorum procellis latius propagatum, multas ædes C combussit. Die decima Maii maximus fuit terræ motus, adeo ut universus populus ad ecclesias confugerit, et natalitium certamen **214** equestre celebratum minime fuerit. Eodem mense Abares,

VARIÆ LECTIONES.

[70] ὑπὸ τοῦ βασιλέως A a, ὑπὸ Τιβερίου vulg. [71] πρωϊνὰ A f, πρώϊμα a, πρωῒ vulg. [72] περιέπεσεν a, παρέπεσεν vulg. [73] ἐπαναγνωστικοῦ A, ἐπαγνώστου vulg. [74] τὸν add. ex A. [75] διώλεσεν A f, διέλυσεν vulg [76] μέγιστος A a, μέγας vulg. [77] ἀπετελέσθη a.

JAC. GOARI NOTÆ.

(37) Ita Chron. Alexand., Theophylactus Simocatta lib. I, cap. 1, et lib. III, cap. 18, Evagrius lib. V, cap. 22 et 23.

(38) Ultimum morbi conflictum, μελαίνης χολῆς, *atræ bilis*, vi incessisse docet Simocatta lib. I, cap. 1.

(39) Chronicon Alexand. scribit, ἐν προκέσσῳ τοῦ D Ἑβδόμου, *in processu ad Hebdomum* habito. Simocatta: Φοράδην ἀχθεὶς ὁ βασιλεὺς Τιβέριος ἐπὶ τὴν ὕπαιθρον τῶν βασιλείων αὐλὴν, ἥτις παρήνωται τῇ πολυστιβάδι τῶν ἀνακτόρων οἰκίᾳ, καὶ προαυλίῳ περιφανεῖ, καὶ περιδόξῳ τῷ προσκηνίῳ· *Imperator Tiberius lecto gestatus ad regiæ atrium sub dio positum, quod ædium multiplici contignatione fastigiatarum domicilio adjungitur, illustri vestibulo, visendoque proscenio vicinum est.* Tribunalium itaque aream patentem existimo, ad quam imperator ad allocutionem *procedere* nonnunquam soleret.

(40) Sic et Anast. *per epanagnosticum*: commonitorio scripto usus, ac relegentis opera. COMBEFIS.

(41) Duos alios addit Cedrenus, ac merito. Quinto namque Octobris imperator salutatus, post annos imperii tres, ac menses decem, si Augusti decimo quarto, ut habet Chron. Alexandrinum, et auctor astipulatur, Tiberius animam reddidit, ad prædictam annorum et mensium summam dies adhuc decem adjecit.

(42) Mauritii nuptias nonnihil post arreptum ab eo imperium describit Simocatta lib. I, cap. 10, Evagrius lib. VI, cap. 1.

(43) Μαργαρίτης correctius effertur apud Simocattam. Paranymphus etiam hodie apud Græcos sponsam deducit, atque idcirco νυμφαγωγὸς audit: et sponsorum coronas (redimitos quippe Græcos nubere, et nuptias στεφάνωμα vocare scripsimus ad Euchologica) retro sustentat. Eas tamen nusquam attigit Margarites ex Simocattæ observatione, quod sponsi, non ut plebeii, sed jam imperatores coronati ad conjugium accederent: Ὁ δὲ νυμφαγωγὸς κύλικι τοὺς νυμφίους ἐφιλοφρονήσατο. Οὐ θέμις γὰρ ἦν ἐπιθέσθαι στεφάνους. Οὐ γὰρ ἰδιῶται ἐτύγχανον οἱ νυμφευόμενοι· ἤδη γὰρ τοῦτο τῷ βασιλικῷ ἀξιώματι προκατείληπτο· *Hic nymphagogus ille palam sponsis pateram meri plenam jucundo vultu porrigit: nam serta iisdem imponere non licebat: quod privati non essent: et istuc ipsum jam imperatoriæ coronæ anteverterant.*

(44) Simocatta cap. 11, ἦρος ἀρχομένου, *vere se aperiente.*

(45) Terræ motus die decimo factus, Circenses

qui non multum ante Sirmium nobilem Europæ urbem occupaverant, decreta ad Mauricium legatione postulaverunt, ut octoginta millibus annuæ distributionis, quæ sibi a Romanis pendebatur, alia adhuc auri viginti millia adderentur : quam pecuniarum summam imperator pacis conservandæ studio solvere non detrectavit. Elephantem etiam, animal ex India adductum, sibi ad spectaculum mitti postulavit eorum princeps : et imperator maximum eorum quos habebat ad eum misit : qui ubi ipsum vidit, statim ad imperatorem remisit. Præterea lectum aureum petiit : quem cum imperator ad eum misisset, ipse donum parvi faciens remisit. Alia vero viginti millia centenis illis adjici postulavit; quod cum imperator recusaret, Chaganus expeditione suscepta Sigidonem evertit, multasque alias urbes Illyrici præfecturæ subditas expugnavit, cepitque Anchialum. Quin etiam Longum murum evertere minatus est. Quamobrem imperator Elpidium patricium cum Commentiolo legatos ad Chaganum destinavit : tum barbarus pacem ex pactorum conditionibus se servaturum pollicetur. Cæterum imperator Joannem Mustaconem in oriente Armeniæ ducem constituit : qui cum ad amnem Nymphium, qua in Tigrim confluit, devenisset, commissa pugna cum Cardariga (Cardarigas proprium nomen minime est, sed maxima apud Persas, summi nimirum ducis, dignitas habetur) Romani barbarorum superiores remansissent, nisi Crus legatus duci gloriæ invidens data opera terga vertisset : quem cum fugientem cæteri Romani vidissent, ipsi etiam se in fugam dederunt, vixque in castra se receperunt incolumes. Initaque denuo pugna, Romani victi sunt, pluresque trucidati.

A. C. 576. — Hoc anno, mensis Decembris die vigesimo, indictione secunda, imperator consul designatus, magnorum thesaurorum munera urbi largitus est. Philippicum autem, Gordia sorore in

A ρεις (46) πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μαυρίκιον, οἳ πρὸ ὀλίγου χρόνου τὸ Σέρμιον [78] χειρωσάμενοι, πόλιν τῆς Εὐρώπης ἐπίσημον, ἠξίουν ταῖς ὀγδοήκοντα χιλιάσιν χρυσίου, αἷς ἐλάμβανον κατ' ἔτος παρὰ Ῥωμαίων [79], προστεθῆναι ἄλλας κ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς εἰρήνης ἐφιέμενος τοῦτο κατεδέξατο. Ἤτησε δὲ καὶ ἐλέφαντα ζῶον Ἰνδικὸν ἐκπεμφθῆναι αὐτῷ πρὸς θέαν. Καὶ ὁ βασιλεὺς τὸν μείζονα πάντων [80] ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν, καὶ τοῦτον θεασάμενος πάλιν ἔπεμψεν αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα· ὁμοίως καὶ κλίνην χρυσῆν ᾔτησεν σταλῆναι αὐτῷ. Ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ ταύτην ἀπέστειλεν. Αὐτὸς δὲ καὶ ταύτην ἀπέστρεψεν [81] εὐτελίσας [82] αὐτήν. Ἤτει δὲ πάλιν [83] ἄλλας κ' χιλιάδας προστεθῆναι ταῖς ρ'. Τοῦ δὲ βασιλέως μὴ καταδεξαμένου, στρατεύσας ὁ Χαγάνος (47) τὴν Σιγγιδόνα πόλιν κατ- B έστρεψεν, καὶ πολλὰς ἑτέρας πόλεις ἐχειρώσατο τὰς ὑπὸ τὸ Ἰλλυρικὸν τελούσας. Παρέλαβε δὲ καὶ τὴν Ἀγχίαλον. Ἠπείλει δὲ καὶ τὰ Μακρὰ τείχη καταστρέψαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἐλπίδιον τὸν [84] πατρίκιον σὺν Κομμεντιόλῳ πρέσβεις πρὸς τὸν Χαγάνον ἐξαπέστειλεν. Καὶ ὁ βάρβαρος ἐπὶ ταῖς τῶν πάκτων [85] συνθήκαις εἰρήνην ἄγειν καθωμολόγησεν. Ἐν δὲ τῇ Ἀνατολῇ Ἰωάννην τὸν Μουστάκωνα (48) στρατηγὸν Ἀρμενίας πεποίηκεν [86]· ὃς ἐληλυθὼς ἐν τῷ Νυμφίῳ ποταμῷ, ἔνθα τῷ Τίγριδι διαμίγνυται [87], συμβάλλει πόλεμον μετὰ Καρδαρίγα [88] (Καρδαρίγας [89] δὲ οὐκ ἔστι κύριον ὄνομα, ἀλλ' ἀξία μεγάλη [90] παρὰ Πέρσαις τοῦ τῶν Περσῶν στρατηγοῦ), καὶ κρατοῦσι τῶν βαρβάρων οἱ Ῥωμαῖοι. Κροῦς δὲ ὁ ὑποστράτηγος φθόνῳ C ζηλοτυπήσας τρέπεται. Τοῦτον ἰδόντες καὶ οἱ λοιποὶ [91] τῶν Ῥωμαίων ἐτράπησαν [92], καὶ μόλις ἐπὶ τὸν χάρακα διασώζονται. Δευτέρας δὲ συμβολῆς γενομένης ἡττῶνται Ῥωμαῖοι, καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν διεφθάρησαν.

A. M. 6076.—Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Δεκεμβρίῳ κ', ἰνδικτιῶνι β', ὕπατος ὁ βασιλεὺς ἀναγορεύεται (49), καὶ πολλοὺς θησαυροὺς τῇ πόλει ἐδωρήσατο. Προβάλλεται δὲ Φιλιππικὸν [93] (50) στρατηγὸν τῆς Ἑῴας,

VARIÆ LECTIONES.

[78] Σέρμιον A, Σερμεῖον vulg. [79] Ῥωμαίων a, Ῥωμαίοις vulg. [80] πάντων A, ἁπάντων vulg. [81] ἀπέστρεψεν A a f, ἀπέστελεν vulg. [82] εὐτελίσας A, εὐτελήσας vulg. [83] δὲ πάλιν A, δὲ καὶ πάλιν vulg. [84] τὸν add. ex A. [85] πράκτων b f. [86] Ἀρμ. πεποίηκεν A b, Ἀρμ. ὁ βασιλεὺς πεπ. vulg. [87] ἀναμίγνυται a, μίγνυται A. [88] Καρδαρίγα A a, Καρδαρήγαν vulg. [89] Καρδαρίγας δὲ om. A, δ οὐκ ἔστι a. [90] μεγίστη f. [91] καὶ οἱ λ. A, οἱ λοιποὶ vulg. [92] ἐτράπησαν A a, τρέπονται vulg. [93] Φιλιππικὸν A a b, Φίλιππον vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

ludos undecimo celebrandos præpedivit. Menæum die Maii 11 : Τὴν ἀνάμνησιν πνευματικῶς ἐπιτελοῦμεν τοῦ γενεθλίου ταύτης τῆς θεοφυλάκτου καὶ βασιλίδος τῶν πόλεων· *Natalitiorum a Deo custoditæ urbium hujusce reginæ memoriam spiritualiter peragimus.* Hesychii Milesii res patriæ consulendæ.

(46) Simocatta a cap. 3 lib. I, ad 8.

(47) Dignitatis nomen. Suidas, ὁ τῶν Σκυθῶν ἀρχηγός, *Scytharum dux.* Simocatta lib. VII, cap. 8 : Τὸν ἡγεμόνα τῇ τοῦ Χαγάνου προσηγορίᾳ φαιδρύνουσι· *Ducem Chagani nomine honestant.*

(48) Simocatta cap. 9 : Ὥσπερ ἐπώνυμον τὸ τῆς ὑπερῴας χελύνης κατάκομον, ὃν δὴ καὶ Μυστάκωνα προσηγόρευον Ῥωμαῖοι· *Cui ex longitudine superioris labri mystacis, Romani cognomentum Mystaconi indiderant.* Μύσταχα recentioris proferunt D μυστάκι, ex quo corrupte Μουστάκωνας. Ejus gesta delibat Evagrius lib. VI, cap. 2.

(49) Cum consul idem qui imperator a Justiniani temporibus renuntiaretur, et retineretur perpetuus, anno Mauricii primo, qui fuit indictionis primæ, vacuo consulibus reperto (πρῶτος [Μαυρικίου] ἐνιαυτὸς ἀνύπατος habet Chron. Alexand.), annus Mauricii secundus, et indict. 2 consulatus ejus primum numerare cœperunt ex eodem Chron., ἰνδικτ. β', μετὰ ὑπάτ. Μαυρικίου Τιβερίου Αὐγούστου τὸ πρῶτον μόνου· *indictione secunda. Anno secundo* (post consulatum videlicet Tiberii annum quartum, quare interpres inepte anno *Mauricii secundo*), *Mauricio Tiberio Aug. primum solo consule.* Videndus omnino Simocatta lib. I, cap. 12.

(50) Simocatta lib. I, cap. 13; Evagrius lib. VI, cap 2.

ποιήσας αὐτὸν γαμβρὸν εἰς Γορδίαν τὴν ἰδίαν ἀδελφήν. Ὁ δὲ Φιλιππικὸς καταλαβὼν τὰ Περσικὰ μέρη, ἐπλησίασεν [94] τῇ Νισίβει· καὶ ἀθρόως εἰς τὴν Περσίδα ἐμβαλὼν, πολλὴν αἰχμαλωσίαν ἀνέλαβεν. Τοῦτο δὲ μαθὼν Καρδαρίγας ὁ τῶν Περσῶν στρατηγὸς ἔγκρυμμα [95] ποιήσας, ἠβουλήθη λοχῆσαι τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατόπεδα. Ὁ δὲ Φιλιππικὸς τὴν αἰχμαλωσίαν διασώσας, διὰ τῶν ὀρῶν εἰς τὴν τῶν Μήδων χώραν κατέλαβεν [96], καὶ πολλὰ χωρία διέφθειρεν τῆς Μηδικῆς [97], καὶ ὑπέστρεψεν ἐπὶ τὰ [98] Ῥωμαϊκά. Ὁ δὲ Χαγάνος τὴν εἰρήνην διαλῦσαι δόλῳ ἔσπευδεν. Τὰ γὰρ Σχλαβίνων [99] ἔθνη (51) κατὰ τῆς Θράκης ἐξώπλισεν· ἅτινα παρεγένοντο μέχρι τῶν Μακρῶν τειχῶν πολλὴν ἅλωσιν ποιούμενα. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὰ τοῦ παλατίου στρατεύματα [1] ἐξαγαγὼν τῆς πόλεως, B καὶ τοὺς δήμους (52) φυλάττειν τὰ Μακρὰ τείχη ἐκέλευσεν. Καὶ Κομμεντίολον στρατηγὸν χειροτονήσας καὶ ἐξοπλίσας, κατὰ βαρβάρων ἀπέστειλεν. Ὁ δὲ ἀδοκήτως τοῖς βαρβάροις περιπεσὼν [2], πολλὰ πλήθη ἀνεῖλεν καὶ τούτους ἀπήλασεν. Παραγενόμενος δὲ ἐν Ἀδριανουπόλει περιέτυχεν [3] Ἀνδραγάστῳ [4] (53) πλήθη Σχλαβίνων μετὰ αἰχμαλωσίας ἐπιφερομένῳ [5]· καὶ τούτῳ ἐπιπεσὼν τήν τε αἰχμαλωσίαν διέσωσεν, καὶ νίκην μεγάλην περιεβάλετο [6].

A. M. 6077. — Τούτῳ τῷ ἔτει Φιλιππικὸς ἀναλαβὼν τὰ στρατεύματα (54) ἐπὶ τὴν Περσικὴν χώραν ἐξώρμησεν. Καὶ καταλαβὼν τὴν Ἀρζανὴν (55) μεγάλης αἰχμαλωσίας ἐκράτησεν, καὶ δειλίαν τοῖς Περσικοῖς ἐμποιεῖ στρατεύμασι· νόσῳ δὲ περιπεσὼν Φιλιππικὸς ἐπὶ τὴν Μαρτυρόπολιν παραγίνεται, χειροτονήσας τὸν ἀνεψιὸν (56) καθηγεῖσθαι [7] τοῦ λαοῦ [8], C καὶ Στέφανον ταγματάρχην προστησάμενος. Ὁ δὲ Καρδαρίγας καταλαβὼν τὴν Μαρτυρόπολιν, ταύτης τὰ προάστεια ἐμπρήσας πάντα [9] ὑπέστρεψεν. Ὁ δὲ Φιλιππικὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει νοσῶν παραγέγονε (57), καὶ τὰ στρατεύματα ὑπέστρεψαν [10] ἀβλαβῶς εἰς τὰ ἴδια.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐτέχθη τῷ βασιλεῖ υἱὸς, καὶ ἐπωνόμασεν αὐτὸν Θεοδόσιον.

A matrimonium ei locata, generum sibi ascitum Orientis ducem creavit. Philippicus in Persicas partes profectus, cum proxime Nisibim pervenisset, facta derepente in Persas irruptione, captivorum ingentem numerum abegit. Qua de re certior factus Cardarigas Persarum dux, locatis insidiis, Romanorum castra dolis adoriri tentavit : at Philippicus prædam tuto abducens, per montes in Medorum ditionem **215** ingressus, pluribus locis passim devastatis, in Romanorum fines reversus est. Interea Chaganus pacem perfidia solvere studebat. Sclavinorum siquidem gentem ad Thraciam invadendam armis instruxit : quæ quidem vel usque ad murum Longum progressæ magnam stragem captivitatemque subditis induxere. Imperator igitur prætorianos B milites, populique factiones urbe eductas Longum murum jussit propugnare. Commentiolum vero ducem creavit, et cum armata manu contra Barbaros submisit : qui ipsos ex improviso adortus, magna multitudine cæsa, eos denum abegit. Cum Adrianopolim pervenisset, in Andragastum incidit, qui magnam Sclavinorum aciem cum ingenti præda ducebat; eumque adortus prædam recepit, insigni potitus victoria.

A. C. 577. — Hoc anno Philippicus accepto exercitu in Persiam profectus est, captaque Arsane maxima potitur præda, timoremque magnum Persarum exercitibus incussit. At morbo implicitus Martyropolim se contulit, ubi nepotem, qui turmis C præesset, in suum locum suffecit, Stephanum autem cohortium principem instituit. Porro Cardarigas Martyropolim adortus, suburbanis ejus locis igne devastatis, discessit. Philippicus afflicta valetudine Cpolim remeavit, et exercitum omnem in proprias domos incolumem redire permisit.

Eodem anno imperatori natus est filius, quem Theodosium appellavit.

VARIÆ LECTIONES.

[94] ἐπλησίασεν A, ἐπλησίαζεν vulg. [95] ἔγκρυμμα A a, ἔγκρυμα vulg. [96] κατέλαβεν A, κατέβαλεν f, παρέβαλλεν vulg. [97] Μηδικῆς A a f, Μηδίας b, Μηδείας vulg. [98] ἐπὶ τὰ A, εἰς τὰ vulg. [99] Σχλαυίνων a. [1] στρατεύματα A, στρατόπεδα vulg. [2] ἐπιπεσὼν a. [3] περιέπεσεν a. [4] Ἀρδραγάστῳ f. [5] ἐπιφερόμενον A f. [6] περιεβάλετο A, περιεβάλλετο vulg. [7] τὸν Ἀνεψὴχ ἐξηγεῖσθαι f. [8] τοῦ λαοῦ A, τῶν λαῶν vulg. [9] πάντα om. f. [10] ὑπέστρεψαν A, ὑπέστρεψεν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(51) Incursiones eorum refert Simocatta cap. 7, D Suidas de Sclavinis, Σχυθῶν ἔθνος πέραθεν τοῦ Ἴστρου, *Scythæ trans Istrum.*

(52) *Plebes* reddit Anastasius ; ego *populi factiones.*

(53) Ita Anastasius.

(54) Anno Mauricii secundo ineunte, ipso jam consule, Joannem Orientalium copiarum ducem, de quo anno principis istius primo, dignitate motum observat Simocatta ad cap. 12 calcem, et Philippicum confestim subrogatum. Quocirca sub anni tertii primordia potuit hic narrata exsequi. Ipse Simocatta cap. 13 : Μετοπώρου τε ἀρχομένου παρὰ τὸν Τίγριν αὐλίζεται· *Autumno primo*, a quo Theophani tertius annus incipit, *apud Tigrim stativa habet*; et exinde ad ejus gesta referenda procedit.

(55) Arzanem memorat Procopius *Persic.* 2 oppidum a Constantiana dierum duorum itinere distans. *Arxenenem* legit hic Anastasius, quasi urbem captam : Simocatta lib. I, c. 14, Ἀρζανηνὴν χώραν, quæ Transtigritana est apud Ammianum.

(56) Ἀνεψήχ, viri proprium nomen : Simocatta Ἀψὶχ τὸν Οὔννον.

(57) Debuerant hæc ex Simocattæ lib. I, cap. 14, calculis in anni sequentis ab autumno exordientis initium differri : Ὁ δὲ στρατηγὸς τῆς νόσου ἀπήλλακτο, καὶ χάρακα διελύσατο. Χειμῶνος γὰρ ὥρα ἤδη που παρεφαίνετο, καὶ τὸν βασιλέα ἀσπαζόμενος εἰς Βυζάντιον ἧκεν· *Philippicus e morbo recreatus, militibus hyeme jam appetente missionem dedit, imperatoremque salutaturus, Byzantium venit.*

A. C. 578. — Hoc anno Philippicus urbium regina egressus, in Amidam civitatem expeditionem suscipit. Porro milites jam armis instructos ad colloquendum convocans, num ad conserendas manus animo se paratos experirentur, interrogare. Romani interpositis etiam juramentis suam ad pugnandum aviditatem testari : atque ita ipse Anazarbum venit. Eo cognito Cardarigas risu famam hujusmodi suis excussit auribus, et somniantis deliria, quæ nuntiabantur, arbitratus est. Congregatis autem magis, quis victoria superior evaderet, sciscitabatur. Cultores dæmonum Persas victoriam a diis consecuturos affirmare. Quare magorum pollicitationibus elati Persæ in lætitiam et tripudia diffundi, et Romanis in captivitatem abducendis e ligno ferroque compactos compedes cuncti pararent edixere. Ex **216** adverso agricolarum labores ne devastarent, dux Romanis commendare, ne Dei justitia, quod per nefas committitur, aversata, ad Barbaros traduceret victoriam. Sequenti luce Saracenicarum tribuum principes duos a se dux ablegat, qui comprehensis Persarum nonnullis vivis, adversariorum motus omnes et consilium perdiscunt : Dominica quippe Persas in Romanos impetum facturos, nuntiabant. Philippicus itaque summo mane composito exercitu, eoque in tria agmina distributo in pugnam processit. Ipse vero Christi Dei et hominis imaginem (manibus hominum haud conditam opinantur Romani) brachiis complexus, singulos armatorum ordines prætercurrebat, et divinum animo cujusque robur inspirabat et impertiebatur. Eo propugnaculo manibus gestato, extremam tenens aciem largo lacrymarum imbre divinum Numen demulcens, cœlestium acies in subsidium demissas excipiebat. Inito demum certamine Vitalianus tribunus præ cæteris majore in Persas impetu motus densissimam eorum phalangem disrupit, et omnem bellicum eorum apparatum obtinuit. Inde Romani ad diripienda spolia conversi. Quibus conspectis veritus Philippicus, ne reliquus exercitus ad occupandam prædam desertis ordinibus concurreret, et resumptis viribus facieque retro versa eos barbari opprimerent; Theodoro libino galeam

A A. M. 6078. — Τούτῳ τῷ ἔτει Φιλιππικὸς ἐξεληλυθὼς τῆς βασιλίδος (58) πόλεως στρατοπεδεύεται ἐπὶ τὴν Ἄμιδαν[11] πόλιν, καὶ ἀθροίσας τὸ ὁπλιτικὸν ἠρώτα, εἰ προθύμως ἔχουσι[12] πρὸς τὸν πόλεμον χωρῆσαι. Τῶν δὲ Ῥωμαίων ὅρκοις πεισάντων αὐτὸν μετὰ προθυμίας πολεμεῖν παραγίνεται ἐπὶ τὸ Ἄρζαβον[13] (59). Ὁ δὲ Καρδαρίγας τοῦτο μαθὼν, γέλωτι τὴν ἀκοὴν ἀπεπέμπετο, ἐνύπνιον εἶναι δοκῶν τὸ λεγόμενον[14]. Καλέσας δὲ τοὺς μάγους ἠρώτα, τίς ἔσται[15] τῆς νίκης κύριος. Οἱ δὲ τῶν δαιμόνων θεραπευταὶ Πέρσας ἔφασκον ὑπὸ τῶν θεῶν τὴν νίκην ἀπενέγκασθαι. Σκιρτῶσι τοίνυν ἐπὶ τούτοις[16] οἱ Πέρσαι ταῖς τῶν μάγων ὑποσχέσεσιν εὐφραινόμενοι· καὶ δημιουργοῦσιν εὐθὺς ξυλοπέδας[17] ἐκ ξύλου καὶ σιδήρου, ὅπως τοῖς Ῥωμαίοις[18] ὑποβάλωσιν[19]. Ὁ B δὲ στρατηγὸς παρηγγύα[20] τοῖς Ῥωμαίοις τοὺς γεωργικοὺς μὴ λυμαίνεσθαι[21] πόνους, ὅπως μὴ[22] ἡ μισοπόνηρος δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς βαρβάρους μετοικήσῃ τὴν νίκην. Τῇ οὖν ἐπιούσῃ ἀποστέλλει ὁ στρατηγὸς δύο φυλάρχους τῶν Σαρακηνῶν, καὶ ζωγροῦσι Πέρσας ζῶντας, δι' ὧν ἔγνωσαν τῶν ἐναντίων τὰ κινήματα· οἳ ἔφασαν τῇ Κυριακῇ ἡμέρᾳ βούλεσθαι τοὺς Βαρβάρους ἐπιθέσθαι τοῖς Ῥωμαίοις. Ὁ δὲ Φιλιππικὸς[23] τοὺς Ῥωμαίους ἐξ ἑωθινοῦ συντάξας τρισὶ φάλαγξιν ἀπήντα πρὸς πόλεμον. Αὐτὸς δὲ ἀναλαβὼν τὴν θεανδρικὴν μορφὴν, ἣν ἀχειροποίητον οἱ Ῥωμαῖοι δοξάζουσι, διατρέχων τὰς τάξεις τῷ ὁπλιτικῷ μετεδίδου[24] τῆς θείας δυνάμεως. Καὶ στὰς ὀπίσω τῆς παρατάξεως[25] τοῦτο C κατέχων τὸ ὅπλον, δάκρυσι πολλοῖς τὸν Θεὸν εὐμενίζετο, ὅστις[26] τὰς οὐρανίους τάξεις[27] συμμαχούσας[28] προσελάβετο. Τοῦ δὲ πολέμου κροτηθέντος, Βιταλιανὸς (60) ὁ ταξίαρχος πάντων θρασύτερον κινηθεὶς, τὴν φάλαγγα τῶν Περσῶν διέσπασεν, καὶ τὸ τοῦλδον (61) παρέλαβεν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι περὶ τὰ σκῦλα ἤρξαντο ἀσχολεῖσθαι· οὓς θεασάμενος ὁ Φιλιππικὸς, φοβηθεὶς μὴ εἰς τὰ λάφυρα καὶ οἱ λοιποὶ τραπέντες τῆς παρατάξεως ἐπιλάθωνται, καὶ στραφέντες οἱ βάρβαροι ἀπολέσωσιν αὐτοὺς, Θεοδώρῳ τῷ Ἰλιβινῷ τὴν ἑαυτοῦ περικεφαλαίαν[29] περιτιθεὶς, ἐξαπέστειλεν τῷ ξίφει πλήσσειν τοὺς ἐνασχολουμένους εἰς τὰ λάφυρα. Ὃν ἰδόντες, καὶ νομίζοντες Φιλιππικὸν εἶναι, καταλιπόντες τὰ σκῦλα, ἐπὶ τὸν

VARIÆ LECTIONES.

[11] Ἄμιδα A. [12] ἔχουσι A a, ἔχωσι vulg. [13] Ἄρξαμον A, Ἄρξαβον a, Anazarbum Anastas. [14] τὸ γενόμενον A. [15] ἔσται A, ἔστι vulg. [16] τούτοις A a, τούτῳ vulg. [17] ξυλοπέδας A, ξυλόποδας vulg. [18] τοῖς Ῥωμαίοις A, τοὺς Ῥωμαίους vulg. [19] ὑποβάλωσι A a, ὑποβάλλωσι vulg. [20] παρηγγύα A, παρεγγύα a, παρεγγυᾶτο vulg. [21] λυμήνασθαι a. [22] μὴ add. ex A. [23] ὁ δὲ Φιλ. τ. Ῥωμ. ἐξ ἑωθ. om. A. [24] ἐπεδίδου b f. [25] παρατάξεως A, συντάξεως vulg. [26] ὅστις — προσελάβετο om. A. [27] ταξιαρχίας a. [28] συμμάχους b f. [29] τὴν ἑαυτοῦ περικεφ. A, τὴν αὐτοῦ κεφαλαίαν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(58) Simocatta cap. 14 exeunte : Ἦρος δὲ παρανίσχοντος, καὶ ἀλέας ἐπιφοιτώσης τῆς γῆς [*f.* τῇ γῇ], Φιλιππικὸς τῆς βασιλίδος ἐξεδήμησε πόλεως· *Vere postea incipiente, et tempore suo arvorum sinus laxante, denuo ex urbe imperatrice Philippicus discessit.* Reliqua cap. ult. et lib. sequentis capitibus prioribus.

(59) Ἄρζαμον scribit Peyrezianus codex. Simocatta Ἀρζαμὼν, et fluvium Persicum demonstrat : *Anazarbum* cum Anastasio reddidi.

Male Anast. et interp. *Anazarbum*, quæ est Ju- D stinopolis. Est fluvius Ἀρζαμὼν Simocattæ dictus lib. II, c. 1 et 2; ipse Reg. cod. τὸ Ἄρζαμον magis habet, ut sunt vicini in eo characteres μ' et β' ἐπὶ τούτοις. COMBEFIS.

(60) *Βιταλιανός*. Simocatta lib. II, cap. 4, Βιτάλιος.

(61) Idem : Ἀποσκευὴν ἐχειρώσατο ἣν σύνηθες Ῥωμαίοις τῇ ἐπιχωρίῳ φωνῇ τοῦλδον ἀποκαλεῖν· *Spolia cepit : tuldum Romani propria sibi voce appellare consueverunt.*

πόλεμον ἐχώρησαν. Τοῦ δὲ πολέμου κροτηθέντος ἐπὶ ὥρας πολλὰς, φωνὴ γίνεται παρὰ τοῦ στρατηγοῦ τοὺς ἵππους τῶν Περσῶν πλήττειν τοῖς δόρασιν [30]. Τούτου δὲ γενομένου, ἐτράπη τὸ Περσικὸν στράτευμα, καὶ νίκην μεγάλην οἱ Ῥωμαῖοι ἀνεδήσαντο, καὶ πολλοὺς ἀνήλωσαν, καὶ τούτους ἐσκύλευσαν. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἀναλαβὼν τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις ὁ Καρδαρίγας, πάλιν εἰς πόλεμον ὁπλίζεται. Καὶ δευτέρου πολέμου κροτηθέντος, νικῶσι πάλιν Ῥωμαῖοι, καὶ ἀναιροῦνται Πέρσαι πολλοί. Χειροῦνται Πέρσαι ζῶντες δισχίλιοι, καὶ εἰς Βυζάντιον πέμπονται. Προσέφυγεν Καρδαρίγας [31] εἰς τὸ Δαρᾶς· οἱ δὲ Πέρσαι μεθ' ὕβρεων τοῦτον ἀπεπέμψαντο. Ὁ δὲ Φιλιππικὸς Ἡράκλειον τὸν Ἡρακλείου τοῦ αὐτοκράτορος πατέρα, ὑποστράτηγον ὄντα, ἐπὶ κατασκοπῇ τῶν [32] Βαρβάρων ἐξέπεμψεν, καὶ αὐτὸς τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ τραυματίας γενομένους πρὸς τὰς πόλεις ἰατρεύεσθαι παρέπεμψεν. Ἀναλαβὼν δὲ τὸ στράτευμα εἰς τὴν Βαβυλωνίαν ἐκβάλλει, καὶ τὸ Χλωμαρὸν φρούριον παρακαθέζεται. Ὁ δὲ Καρδαρίγας στρατολογεῖ ἰδιώτας μετὰ ὑποζυγίων, καὶ ὀχλαγωγήσας στρατοπεδεύειν ἐκόμπαζε, καὶ δι' ὀχυρῶν τόπων ἐν ἀσελήνῳ νυκτὶ ἐπὶ τὰ νῶτα γίνεται τῶν Ῥωμαίων [33] μηδαμῶς θαῤῥῶν χεῖρας αὐτοῖς ἐμβαλεῖν. Φόβῳ δὲ ἀκαίρῳ ἐπιπεσὼν [34] ὁ Φιλιππικὸς, καταλιπὼν τὸ φρούριον, φυγῇ ἀλόγως ἐχρήσατο. Καὶ τοῦτο γνόντες οἱ Ῥωμαῖοι εἰς φυγὴν ἐτρέποντο, διὰ τόπων δυσεξοδεύτων μεγάλοις κινδύνοις περιπεσόντες. Ἦν γὰρ καὶ ἀσέληνος ἡ νύξ. Ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος τῆς συμφορᾶς ἀπηλλάττοντο. Καταλαβόντες δὲ τὸν στρατηγὸν ὕβρεσιν αἰσχίστοις τοῦτον ἐβλασφήμουν. Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπίπλαστον νομίσαντες τὴν φυγὴν [35] Ῥωμαίων [36], διῶξαι οὐκ ἐτόλμησαν. Ἡράκλειος δὲ διαπεράσας τὸν Τίγριν, ὅσα τῆς Μηδικῆς χώρας ἦσαν ἐπίσημα χωρία, παρεδίδου πυρὶ, καὶ οὕτω πρὸς Φιλιππικὸν ἀνέκαμψεν (62) μετὰ σκύλων πολλῶν.

A sibi detractam imponens, eum ut cunctos, qui ad spolia tam avide convolassent, gladio deterreret misit. Milites eo conspecto, Philippicum esse rati, spoliis relictis, ad pugnam renovandam regressi sunt. Protracto vero per multas horas prælio, mandatum a duce edictum, Persarum equos hastis confodi. Quod ubi præstitum, fusus omnis Persarum exercitus, Romani victoria redimiti, plurimos hostium gladiis consumpserunt, et eorum sibi tulerunt spolia. Postera luce Cardarigas collectis copiis ad bellum instaurandum accingitur, et secundo certamine redintegrato, hostes iterum superant Romani, et Persarum quam plurimi in acie trucidantur. Ex iis bis mille vivi capti, qui Byzantium missi. Cardarigas Daras se recipit, quem Persæ B contumeliis exceptum a se depellunt. Porro Philippicus Heraclium, Heraclii, qui postmodum imperavit, patrem, exercitus legatum, ad exploranda Barbarorum consilia misit : milites vero, qui in prælio vulnerati fuerant, per urbes dimisit, ut corpora curarent. Eductis deinde copiis Babylonem versus pergit, Chlomarum castrum obsidet. Cardarigas autem collecta rusticorum armis insuetorum manu ipsis cum subjugalibus, **217** tumultuarioque exercitu coacto, quasi reparatis castris jactantiam præ se ferre, et per loca munita et incubiam noctem eo pervenit, ut a tergo Romanis esset; cum alioqui manus cum ipsis conserere non auderet. At Philippicus intempestivo terrore turbatus, C relicta castri obsidione, in fœdam et dementem se fugam conjicit : qua comperta, reliquus etiam exercitus per impervia loca magnis undique circumseptus periculis, fugiens, ducem suum sectatus est. Incubabat terris nox illunis et obscura, eaque peracta et sole illucescente reformidata calamitate se liberatos experiuntur : ducemque tandem assecuti atrocioribus conviciis eum laceraverunt. Cæterum simulatam Romanorum fugam Persæ rati, eos insequi minime ausi sunt. Heraclius autem trajecto Tigri oppida quæque Mediæ passim posita incendiis devastabat, atque ita cum amplis spoliis ad Philippicum reversus est.

A. M. 6079. — Τούτῳ τῷ ἔτει ὁ τῶν Ἀβάρων [37] Χαγάνος (63) τὰς σπονδὰς διαλύσας, τήν τε Μυσίαν καὶ Σκυθίαν κατεπολέμει δεινῶς, καταστρέψας τήν τε Ῥατιάρναν [38] (64) καὶ Κωνωνίαν [39] καὶ Ἀκὺς καὶ Δορόστολον καὶ Ζαρπάδα [40] (65) καὶ Μαρκιανούπολιν. Ὁ

A. M. 579.—Hoc anno Abarum Chaganus ruptis fœderibus Mysiam et Scythiam acri bello vexabat : urbes vero Ratiarnam, Cononiam, Acys, Dorostolum, Zandapa et Marcianopolim evertit. Commen- D tiolus autem Anchialum profectus, milites roboris

VARIÆ LECTIONES.

[30] δώρασιν vulg. [31] Καρδαρίγων vulg. [32] τῶν add. ex A. [33] τῶν Ῥωμαίων add. ex A. [34] φόβῳ δὲ ἀκαίρῳ ἐπιπεσὼν ὁ Φιλιππικὸς a, φόβος δὲ ἄκαιρος ἐπιπεσὼν τῷ Φιλιππικῷ vulg. [35] τὴν φυγὴν] φυγεῖν A. [36] Ῥωμαίων om. A a f. Abhinc Romæ episcoporum desinunt notationes usque ad a. M. 6217. [37] Ἀράβων A, βαρβάρων f. [38] τὴν Τερατιάρναν A a. [39] Κονωνίαν A, Βονονίαν a. [40] Ζαρπάδα b f, Ζαδάρπα a, Ζάνδαπα vulg. v. infra.

JAC. GOARI NOTÆ.

(62) Autumno, id est, anni sequentis initio Heraclium rediisse demonstrant Simocattæ lib. II, cap. 10 verba Εἶτα ἐπανῆκεν ἐπὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν πολιτείαν, καὶ ἀναμίγνυται αὖθις τοῖς ἀμφὶ τὸν Φιλιππικόν. Et infra · Χειμῶνος γὰρ ἤδη ἐνεδήμει καιρός· *Postmodum in ditionem Romanam reversus*, etc.. *ad Philippicum sese rursus aggregat*, etc. ; *hyems quippe ante fores jam erat.*

(63) Simocatta ad notæ præcedentis verba: Ἐπεὶ δ' ἐαρίτιδες ὧραι τὴν περιχθόνιον πόαν ἐξέφυσαν· *At simul verna tempestas herbis circumquaque prata convestivit*, etc., mox abrupto sermone, cui propterea præsentia Theophanis deesse conjicio, subdit: Τούτῳ ἐνιαυτῷ Κομεντίολο; ἐπὶ τὴν Ἀγχίαλον ἧκε· *Hoc igitur anno Comentiolus Anchialum venit* : quæ eadem post lineas tres auctor exscribit. Quæ porro sequuntur excerpta Simocattæ sunt a cap. 10 ad 17.

(64) Fabrotius ad Anastasium, *Teratiarnam* non bene; ipse Anast., *subvertens Ratiarnam*. COMBEFIS.

(65) Simoc., Ζαδάλπα. Anastasius *Zandapa*; *Miscella* quoque variat.

ac virtutis expertes a fortioribus segregavit : et inutiles quidem copias ad quadraginta hominum millia castra jussit defendere : delectos vero ad sex millium summam secum abducens, bis mille quidem Casto, totidem Martino tradidit : residua duo millia ipse assumpsit, et adversus Barbaros perrexit. Castus Tzaparda et Æmum adveniens, cum Barbaros otiantes et sine custodiis incautos comperisset, multos interfecit : reductos autem captivos et prædam abactam satellitibus commisit custodiendam. Martinus autem ad loca Tomeæ urbi contermina accedens, et præter exspectationem in Chaganum impetu facto, plurimis ejus copiis penitus deletis, eum salutem fuga mercari coegit. Martinus autem parta insigni victoria, ad ducem, ubi se eos præstolaturum dixerat, reversus est. At Commentiolus metu impulsus, Marcianopolim se recepit ; eo non invento, junctis exercitibus ad Æmi fauces castra moverunt illi. Martinus Chagano flumen trajicere conspecto ad ducem remeat. Castus flumine **218** pertransito barbarorum præcursoribus obviam factus, eos prælio vicit : sed nulla certa ratione adductus, regressione ad ducem se adjungere neglexit. Quare sequenti luce omni exitu intercluso Chaganus eum superat : ex quo dissipatus exercitus, prout quisque potuit, per nemora et saltus aufugit. Nonnulli, veluti feræ venatu, a Barbaris capti, ubi Castus lateret, enuntiant : vivum deinde apprehensum Barbari circumvallant, et saltibus tripudiisque pro victoria gaudium testantur. Chaganus itinere meridiem versus directo, in Thraciam bellum movet, et ad Longum murum accedit. Commentiolus autem Æmi silvis tectus et occultatus, tandem cum Martino prodit foras ; ubi Chaganum imparatum offendit : quod nimirum tota Barbarorum multitudo per Thraciam dispersa esset, prima noctis vigilia adversus eum contendit. Et præclarum quidem ejus manibus edendum facinus offerebatur, si non adversa fortuna conatus ejus delusisset. Jumentorum enim quopiam onus in terram subvertente, cum jumenti dominum alter patria voce inclamaret, sublapsum onus tollens, Torna, torna, frater, inquiens : muli quidem dominus vocem non audivit ; sed percipiens eam et

A δὲ Κομεντίολος ἐπὶ τὴν Ἀγχίαλον ἦλθεν, καὶ διελὼν τὸ στράτευμα, τοὺς ἀδοκίμους ἐκ τῶν ἀριστέων [41] διέκρινεν· καὶ τὴν μὲν ἄχρηστον δύναμιν μ' χιλιάδας φυλάττειν τὸν χάρακα κελεύει· τοὺς δὲ ἐπιλέκτους ἑξακισχιλίους ὄντας παραλαβών, δύο χιλιάδας παρέδωκεν τῷ Κάστῳ, καὶ δύο τῷ Μαρτίνῳ, καὶ τὰς δύο αὐτὸς ἀναλαβών, κατὰ τῶν Βαρβάρων χωρεῖ. Ὁ δὲ Κάστος ἐλθὼν ἐπὶ τὰ Ζαρπάδα [42] καὶ τὸν Αἷμον [43], καὶ εὑρὼν τοὺς Βαρβάρους ἠμελημένους, πολλοὺς διέφθειρεν. Αἰχμαλωσίας δὲ κρατήσας πολλῆς, δορυφόρῳ διασώζειν ἐδίδου (66). Μαρτῖνος δὲ εἰς τὰ περὶ Τομέαν [44] (67) τὴν πόλιν γενόμενος τῷ Χαγάνῳ ἀπροσδοκήτως περιπεσών, πολλοὺς τῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἀνεῖλεν, ὥστε αὐτὸν φυγῇ τὴν σωτηρίαν πραγματεύσασθαι [45]. Ὁ δὲ Μαρτῖνος ἐπίB δοξον νίκην ἀράμενος, πρὸς τὸν στρατηγὸν ἐπανήρχετο, ἔνθα ἐπηγγείλατο ἀναμένειν αὐτούς. Ὁ δὲ Κομεντίολος δειλίᾳ κατασχεθείς, εἰς Μαρκιανούπολιν ὑπέστρεψεν. Οἱ δὲ μὴ εὑρόντες αὐτὸν ἐπεσύναξαν τὰ ἴδια στρατεύματα καὶ ἐπὶ τοὺς στενωποὺς [46] τοῦ Αἵμου στρατοπεδεύονται. Ἰδὼν δὲ ὁ Μαρτῖνος τὸν Χαγάνον διαπερῶντα ποταμόν, πρὸς τὸν στρατηγὸν ἐπανῆλθεν. Ὁ δὲ Κάστος τὸν ποταμὸν διαπεράσας, καὶ πλησιάσας τοὺς προτρέχοντας τῶν Ἀβάρων [47] τῆς μάχης κρατεῖ, καὶ οὐδέ τινος δεόμενος ὑποθήκης (68), οὐκ ἀνέστρεψεν [48] ἐπὶ τὸν στρατηγόν. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ κρατήσας τὰς διαβάσεις ὁ Χαγάνος, ἀπέκλεισεν αὐτόν. Περισχίζεται τοίνυν ὁ λαός, καὶ ἕκαστος ὡς εἶχεν δυνάμεως, διὰ τοῦ ἄλσους ἔφυγον. C Θηρεύονται τοίνυν τινὲς παρὰ τῶν Βαρβάρων, καὶ καταμηνύουσιν, ποῦ [49] ἐκρύπτετο Κάστος, καὶ τοῦτον [50] ζωγρήσαντες περιεσκίρτων καὶ ἠγάλλοντο. Ὁ δὲ Χαγάνος διὰ τῆς μεσημβρίας ὁδεύσας, κατὰ τῆς Θρᾴκης χωρεῖ, καὶ τὰ Μακρὰ τείχη κατέλαβεν. Ὁ δὲ Κομεντίολος ἐν ταῖς ὕλαις τοῦ Αἵμου κρυπτόμενος, ἐξῆλθεν σὺν τῷ Μαρτίνῳ· καὶ καταλαβὼν τὸν Χαγάνον ἀνετοιμότατον διὰ τὸ τὴν πληθὺν τῶν Βαρβάρων περικεχῦσθαι τῇ Θρᾴκῃ, πρώτῃ φυλακῇ κατ' αὐτοῦ [51] χωρεῖ. Καὶ ἦν αὐτῷ μέγα τῶν ἐπὶ χειρῶν τὸ κατόρθωμα, εἰ μὴ τύχῃ τινὶ παρεσφάλη [52] τοῦ ἐπιχειρήματος [53]. Ἑνὸς γὰρ ζώου τὸν φόρτον [54] διαστρέψαντος, ἑταῖρος [55] τοῦ δεσπότου τοῦ ζώου προσφωνεῖ τὸν φόρτον ἀνορθώσας τῇ πατρῴᾳ [56] φωνῇ· Τόρνα, D τόρνα, φράτρε [57] (69). Καὶ ὁ μὲν κύριος τοῦ ἡμιόνου

VARIÆ LECTIONES.

[41] ἀριστερῶν A. [42] Ζαρπάδα A, Τζαπάρδα vulg. [43] καὶ τὸν Αἷμον om. A b. [44] Τομέαν A a f, Τομέαν vulg. [45] πραγματεύσασθαι A, πραγματεύεσθαι vulg. [46] τοὺς νεοποὺς τοῦ ἐμοῦ A, τοὺς νεοποστοῦ ἐμοῦ a, τοὺς νεοποστοῦ τοῦ ἐμοῦ f. [47] βαρβάρων A. [48] ἀνέστρεψεν A, ἀνέτρεψεν vulg. [49] ποῦ ἐκρύπτετο ἕκαστος A, ἕκαστος ποῦ ἐκρ. b e f, Κάστος ποῦ ἐκρ. vulg. [50] τούτους A b. [51] κατ' αὐτῶν a. [52] περιεσφάλη a. [53] ἐγχειρήματος A. [54] τὸν φόρτον A, τοῦ φόρτου vulg. [55] ἑταῖρος τοῦ δεσπότου A a, ἕτερος τὸν δεσπότην vulg. [56] τὸν φόρτ. ἀν. τῇ πατρ. φ. om. A, ἀνορθώσας b, ἀναστρέψας a, ἀνορθώσασθαι vulg. [57] φράτερ alii codd.

JAC. GOARI NOTÆ.

(66) Simocatta lib. 2, cap. 10 : Ἀποίσειν τε ὑπασπιστῇ ἐδίδου τινί, ὡς μὴ ὤφελε· τούτων γὰρ ἀφαιροῦνται τὴν προνομὴν ἐναθροισθέντες οἱ βάρβαροι· *Spolia cuidam satelliti, seu armigero avehenda committit, quod utinam ne fecisset : nam barbari facto cuneo prædam illi abstulerunt.* Combefis.

(67) Anastasius *Mean;* legit in Græco codice, τὸ Μέαν.

(68) Anastasius insulse, *vani cujusdam dæmonis repromissionibus deceptus* ; miscella, *ducis* exscripsit. — Fœde hæc depravata ex Theoph. emend. l. 2 c. 11 : σκαιοῦ τινος δαίμονος ὑποθήκαις οὐκ ἀνέστρεψεν· *mali cujusdam dæmonis instinctu.* Velut exsecratione id dictum in fortissimum ducem, qui sic incautus in hostium venisset manus. Combefis.

(69) Voces Italicæ, *verte, verte, frater.*

τὴν φωνὴν [58] οὐκ ᾔσθετο. Οἱ δὲ λαοὶ ἀκούσαντες, καὶ A τοὺς πολεμίους ἐπιστῆναι αὐτοῖς [59] ὑπονοήσαντες, εἰς φυγὴν ἐτράπησαν, Τόρνα, τόρνα, μεγίσταις φωναῖς ἀνακράζοντες. Ὁ δὲ Χαγάνος μεγάλην δειλίαν [60] περιβαλόμενος, ἀκρατῶς ἔφυγεν. Καὶ ἦν ἰδεῖν Ἀβάρους τε [61] καὶ Ῥωμαίους ἀλλήλους διαδιδράσκοντας, μηδενὸς διώκοντος. Ὁ δὲ Χαγάνος ἀναλαβὼν τὰς δυνάμεις τὴν Ἀπειρίαν πάλιν (70) παρεκάθισεν· εὑρὼν δὲ Βούσαν τὸν τῆς πόλεως Μαγγανάρην ἀνελεῖν αὐτὸν ἐπειρᾶτο. Ὁ δὲ Βούσας παρεκάλει χρήματα ἱκανὰ αὐτῷ παρέχειν, εἴπερ τὸ ζῆν αὐτῷ φιλοτιμήσοιτο· οἱ δὲ τοῦτον δεσμήσαντες τῇ πόλει παρέστησαν. Αὐτὸς δὲ ἐζήτει τοὺς τὴν πόλιν οἰκοῦντας ὠνήσασθαι αὐτὸν, διηγούμενος ὅσα ὑπὲρ τῆς πόλεως ἠγωνίσατο. Πολίτης δέ τις τὰ πλήθη [62] ἀνέπειθεν μὴ τοῦτο ποιεῖν, λόγος δὲ τοῦτον τῇ Βούσᾳ [63] B γυναικὶ παρευνάζεσθαι. Ἐπεὶ τοίνυν κατεφρονήθη Βούσας, ὑπισχνεῖτο Χαγάνῳ παραδιδόναι τὴν πόλιν. Καὶ πολιορκητικὸν ὄργανον συμπηξάμενος, ὃν κριὸν ὀνομάζουσι, τὴν πόλιν παρέλαβεν. Μαθόντες δὲ οἱ Βάρβαροι τὸ τεχνούργημα, πλείστας καὶ ἄλλας πόλεις ἐδουλώσαντο, καὶ μετὰ πολλῆς αἰχμαλωσίας ὑπέστρεψαν. Ἀκούσαντες δὲ οἱ Βυζάντιοι, ὅτι Κάστος ὑπὸ τῶν Βαρβάρων αἰχμάλωτος γέγονεν, μεγάλαις λοιδορίαις κατὰ Μαυρικίου ἐχρῶντο, καὶ εἰς φανερὸν τοῦτον [64] ἐβλασφήμουν. Κατὰ τοῦτον [65] δὲ τὸν χρόνον (71) Ἡράκλειος ὁ τοῦ Ἡρακλείου πατὴρ Περσικῷ φρουρίῳ προσβάλλει, καὶ τοῦτο εἷλεν· ὁμοίως καὶ Θεόδωρος τὸ Μαζαρὸν [66] φρούριον. Ἀμφότεροι δὲ εἰς τὸ C Βειοῦδες (72) παραγίνονται. Καὶ τοῦ φρουρίου ὀχυροῦ [67] ὄντος, στρατιώτης τις Σαπφήρης ὀνόματι σκόλοπας τεχνουργήσας, καὶ κατὰ τὰς ἁρμογὰς τῶν λίθων τούτους [68] πηγνύων, τὴν ἄνοδον ἐποιήσατο. Ὡς δὲ ἐπέβη ἐκεῖνος τῇ στεφάνῃ τοῦ τείχους, Πέρσης ἀνὴρ τοῦτον ἐξώθησεν. Πίπτει οὖν ὁ Σαπφήρης κάτω [69], καὶ ὑποδέχονται αὐτὸν οἱ Ῥωμαῖοι ταῖς ἀσπίσιν· καὶ αὖθις τοῦ ἔργου κατατολμᾷ, καὶ πάλιν [70] ἐξωθεῖται τοῦ ὀχυρώματος· πάλιν δὲ οἱ Ῥωμαῖοι ταῖς ἀσπίσιν αὐτὸν ὑποδέχονται, καὶ πάλιν πρὸς τὴν ἐπιβουλὴν ἐνεχείρησεν [71]. Ἐπὶ δὲ τῇ (73) κεφαλῇ τοῦ τείχους γενόμενος, τὸν Πέρσην ἀπέτεμεν· εἶτα τὴν κεφαλὴν ὑπατεύσας [72], Ῥωμαίους θάρσους ἐνέπλησεν [73]. Καὶ πολλῶν μιμησαμένων τὸν ἀριστέα, D

hostes adesse suspicans confertá militum manus in fugam effusa est, Verte, verte faciem, magnis vocibus clamitantes. Sed et Chaganus in maximum timorem conjectus, præcipitem pariter arripuit fugam : adeo ut Romanos atque Abares nullo insequente utrinque sese fugientes cernere daretur. Porro Chaganus collectis copiis Apiriam urbem denuo obsedit. Et cum forte Busam urbis machinis præfectum cepisset, mortem viro intentabat. Busas, si modo vitam in tuto haberet, magna pecuniarum vi eam redimere rogabat. Quare vinctum ad urbis conspectum admoverunt. Is igitur enarratis, quibus civitatem demeruisset, beneficiis, cives ut libertatis pretium penderent deprecari. Ne preces audirent, civis quidam, cui cum Busæ conjuge consuetudinem fuisse rumor erat, persuasit. Porro Busas ubi se contemptum vidit, urbem Chagano se traditurum promisit : compactaque obsidionali machina, vulgus arietem vocat, urbem invadit. Machinæ condendæ peritia instructi Barbari plures alias urbes expugnarunt, collectaque captivorum ingenti præda reversi sunt. Cæterum Byzantini ubi Castum a Barbaris captum intellexerunt, Mauricio gravissime obtrectare, eumque fœdis conviciis coram proscindere. Ea tempestate Heraclius, Heraclii pater, factà in Persicum castrum impressione, ipsum cepit, quemadmodum et Mazarum castrum Theodorus : inde vero ambo ad **219** Beiudes venere; cumque arx munitissima esset, miles quidam cognomento Sapphires paxillos quosdam præacutos commentus, eosque inter lapidum compages firmius infigens, ascensum sibi ad superiora paravit. Eum muri coronam jam superantem vir Persa deturbat inferius. Prolabitur itaque Sapphires, et sociorum clypeis cadens excipitur. Cœptum opus rursum aggreditur : et rursum pariter arce summa detruditur, et sustinetur Romanorum clypeis, et iterum consilium nititur perficere ; tandem superato muri fastigio, Persæ caput amputat, eoque in aerem projecto, Romanorum animos excivit : pluribusque herois virtutem imitantibus, et per paxillos velut per gradus murum conscendentibus, castrum in potestatem Romanorum delabitur : et Persarum quidem aliis occisis, aliis cum apparatu bellico in

VARIÆ LECTIONES.

[58] τὴν φωνὴν A, τῆς φωνῆς vulg. [59] αὐτοῖς A, αὐτοὺς vulg. [60] δειλίαν περιβαλόμενος A, αἰσχύνην περιβαλλόμενος vulg. [61] τε add. ex A. [62] τὰ πλήθη add. ex A. [63] Βουζᾷ — Βουζᾶς vulg. [64] εἰς φανερὸν τόπον τοῦτον A. [65] κατὰ τοῦτον A, κατ' ἐκεῖνον vulg. [66] Μαζαρῶν a. [67] ἰσχυροῦ b. [68] τούτοις b. [69] κάτω add. ex A. [70] πάλιν om. A f. [71] τῇ add. ex A. [72] ὑπατεύσας : in A suprascriptum legitur θριαμβεύσας. [73] ἐνέπλησεν A, ἔπλησεν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(70) Leg. plane πόλιν, uti legit Anastasius, *Apiriam civitatem obsedit* ; neque enim alias narrata illius urbis obsidio, aut Simocat. l. II, c. 15 et 16 aliquid ejusmodi indicat, ex quo hæc breviata. Combefis.

(71) Ex Simocattæ cap. 18 lib. I et lib. II quatuor prioribus, et Evagrii lib. IV, cap. 4.

(72) Idem, Μαζάρων, Βειουδαὲς, Σαπεὶρ. Anastasius Mazarorum : Bavides, Saphires.

(73) Anast., *ad machinamentum conatus est*. Pulchre Theophyl. ultimo libri II c. mutuam illum struem ac machinamentum describit Romani et Persæ ; alterius invadentis, alterius tutantis ; cujus tandem caput Romanus heros abstulerit, suisque ex arce projecerit. *Ὑπατεύσας τὴν κεφαλήν*. Anast : *Romanis caput præbens* : Simoc., τοῖς πολιορκοῦσιν ἀπέπεμπε · gratum scilicet munus, ac quale nec ullum consulare, excitandæ commilitonum alacritati missum. Combefis.

captivitatem ductis, igne tandem ab eis absumitur. Porro Philippicus, Heraclio Romani exercitus relicto ductore, rursus Byzantium iter parat. Tarsum adveniens, Priscum orientis ducem ab imperatore creatum jamque missum intelligit : quare scribit Heraclio, ut relicto exercitu Narsetem in Armenia conveniat, et Prisci adventum faciat manifestum. Philippicum siquidem, ut quarta stipendii parte privaret exercitum, litteris jusserat imperator. Avaritiæ quippe morbo gravius laborabat Mauricius. At Philippicus metuens, ne inde tyrannidis excitandæ occasio daretur, imperatori minime paruit, quod se a regendi exercitus munere abdicasset. Cæterum Priscus Antiochiam appulsus, milites ad Monocartum convenire jussit : et Germano, cui Edessenorum principatus erat commissus, cum urbis præsule advocato, eisdem comitibus perrexit ad castra, una cum eis paschalem solemnitatem peracturus. Exercitus duces castris egressi ad passus bis mille bandis elatis processerunt obviam : Priscus pristini moris oblitus equo non desiliit, neque consuetis salutationibus eos excepit. Hæc concitati in eum odii primordia : publicas quippe et communes injurias haud patienter ferunt milites. Exacta festorum celebritate, imperatoris litteras magno cum fastu obtulit. Concurrunt igitur ad ducis tentorium milites, et hi quidem gladios stringunt, illi lapides intentant, alii vibrant fustes et ligna. Quare Priscus metu consternatus, conscenso equo fuga periculo se subducit. Illi tentorio ejus discerpto, cunctam supellectilem diripiunt. Interim Priscus Constantiam deveniens, contusiones a lapidum jactu acceptas aliaque vulnera medicorum ope curavit : misitque urbis episcopum, qui defensionem sui apud exercitum susciperet, promittens se imperatori **220** suasurum, ut nihil eorum, quæ solent erogari, detraheretur. Exercitus autem episcopum probris onustum remisit : et Germanum quamvis renitentem clipeis sublatum ducem appellant : et eversis imperatoris statuis, deletisque ejus imaginibus, in apertam

A καὶ διὰ τῶν [74] πασσάλων ἐπιβάντων [75] τοῦ τείχους, παραδίδοται Ῥωμαίοις τὸ φρούριον (74)· καὶ τοὺς μὲν [76] Περσῶν ἀνεῖλον, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους λαβόντες σὺν τῇ ἀποσκευῇ τὸ φρούριον πυρὶ [77] παρέδωκαν. Ὁ δὲ Φιλιππικὸς αὖθις εἰς Βυζάντιον (75) τὴν ὁδὸν ἐποιήσατο, Ἡράκλειον καταλιπὼν ἡγεμόνα Ῥωμαίων. Ἐλθὼν δὲ εἰς Ταρσὸν, καὶ μαθὼν ὅτι ὁ βασιλεὺς Πρίσκον Ἀνατολῆς στρατηγὸν χειροτονήσας ἀπέστειλεν, γράφει Ἡρακλείῳ [78] καταλιπόντι τὸ στράτευμα εἰς Ἀρμενίαν παραγενέσθαι πρὸς Ναρσῆν, καὶ τὴν τοῦ Πρίσκου παρουσίαν κατάδηλον ποιῆσαι. Ἦν γὰρ ὁ αὐτοκράτωρ τῷ Φιλιππικῷ κελεύσας, τετάρτην μοῖραν τῆς ῥόγας τῷ στρατῷ [79] ἀποστερῆσαι. Ἐνόσει γὰρ Μαυρίκιος τὸ φιλόχρυσον. Ὁ δὲ Φιλιππικὸς φοβηθεὶς μὴ ἀφορμὴ τυραννίδος γένηται τοῦτο, τῷ βασιλεῖ [80] οὐχ ὑπήκουσε, διὰ τὸ τῆς B στρατείας ἀποπαύεσθαι. Πρίσκος δὲ καταλαβὼν (76) τὴν Ἀντιόχειαν προστάττει τοὺς στρατιώτας ἐπὶ τὸ Μονόκαρτον (77) συναχθῆναι· προσκαλεῖται δὲ καὶ Γερμανὸν [81] τὸν τὴν Ἐδεσσηνῶν ἀρχὴν πεπιστευμένον σὺν τῷ ἐπισκόπῳ· καὶ σὺν αὐτοῖς πρὸς τὸ [82] στρατόπεδον ἀπήρχετο, τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα σὺν αὐτοῖς ποιησόμενος [83]. Οἱ δὲ ἡγεμόνες τοῦ στρατοῦ ὑπήντησαν αὐτῷ [84] μετὰ τῶν βάνδων ἀπὸ δύο σημείων τοῦ στρατοπέδου. Ὁ δὲ Πρίσκος κατὰ τὸ εἰωθὸς οὐκ ἀπέβη τοῦ ἵππου, οὐδὲ ταῖς συνήθεσι προσηγορίαις ἐχρήσατο. Ἐντεῦθεν αὐτῷ τοῦ μίσους γέγονεν ἔναρξις. Ἐπὶ ταῖς κοιναῖς γὰρ ὕβρεσι τὰ πλήθη ἀνιῶνται. Μετὰ δὲ τὴν ἑορτὴν τὰ τοῦ βασι- C λέως σοβαρῶς ἐπεδείκνυεν [85] γράμματα. Συῤῥέουσι τοίνυν τὰ πλήθη ἐπὶ τὸ [86] τοῦ στρατηγοῦ σκηνοπήγιον, τὰ μὲν ξίφη ἐπιφερόμενα, τὰ δὲ λίθους, τὰ δὲ ξύλα. Γίνεται τοίνυν περιδεὴς ὁ Πρίσκος, καὶ ἐπιβὰς τῷ ἵππῳ φυγῇ ἀπέδρα τὸν κίνδυνον. Οἱ δὲ διαῤῥήξαντες τὸ τούτου σκηνοπήγιον, πάντα τὰ αὐτοῦ διήρπασαν. Ὁ δὲ καταλαβὼν τὴν Κωνσταντίαν (78) ὑπὸ ἰατρῶν τὰς βολὰς τῶν λίθων καὶ τὰ ἕλκη ἐθεραπεύετο. Καὶ ἀποστέλλει τὸν ἐπίσκοπον τῆς πόλεως ἀπολογούμενον [87] τῷ στρατοπέδῳ, ὑπισχνούμενος πείθειν τὸν αὐτοκράτορα μηδὲν αὐτοῖς ἀποστερεῖν [88] τῶν εἰωθότων παρέχεσθαι [88*]. Ὁ δὲ στρατὸς τὸν ἐπί-

VARIÆ LECTIONES.

[74] τῶν add. ex A. [75] ἐπιβάντων A, ἐπιβάντες vulg. [76] καὶ τοὺς μὲν — παρέδωκαν om. A b f. [77] πυρὶ add. ex conj. Goari, cfr. p. 415. [78] Ἡράκλειον καταλιπόντα A. [79] τῷ στρατῷ A, τῷ στρατηγῷ f, τὸν στρατηγὸν e, τὸν στρατὸν vulg. [80] τὴν βασιλέα A b f. [81] Γερμόνον a f, ἡγεμόνα vulg. [82] πρὸς τὸ — σὺν αὐτοῖς om. f. [83] ποιησάμενος A b f. [84] αὐτοῖς a. [85] ἀπεδείκνυ A. [86] τὸ add. ex A. [87] ἀπολογούμενον a, ἀπολογούμενος vulg. [88] ἀποστερεῖν A, ἀποστρεφεῖν vulg. [88*] παρέχεσθαι a, παρασχέσθαι vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(74) Anast. sine dubio legit, quod deesse interpr. notavit τὸ, πυρί, cum reddit, *igni prodito castro*. At Theophylactus ad finem secundi illius libri longe aliter, σκοποὺς περιβάλλοντες τῷ ὀχυρώματι : cujus interpr. *præsidium illis relinquunt :* adeoque scripserit Theophanes, φυλάττειν παρέδωκαν vel quid ejusmodi. Nec vero arx sic valida, qualem ipse describit, sic facile erat succendenda, non magis Romanis vindicanda. COMBEFIS.

(75) Hæc hyeme ineunte peracta testata reliquit Simocatta lib. II exeunte : Ὥρας δ' ἐπιούσης χειμῶνος ἄνεισιν ὁ Φιλιππικὸς ἐπὶ τὸ Κωνσταντίνου ἄστυ· *Hyeme jam ingrediente Philippicus CP. discedit.*

(76) Alia hæc primo vere gesta. Simocatta D lib. III, cap. 1 : Ἦρος δ' ἐπιγενομένου, ὁ μὲν ἀπεχειροτονεῖτο, ὁ δὲ τῆς ἡγεμονίας ἀπήργετο· *Jam igitur ipso vere Philippico abdicante, Priscus excludebatur*. Interpres perperam, *Priscus iniit magistratum*. Legendum quippe ἀπείργετο.

(77) Anastasius, *apud Monocartum*. Miscella, *apud Monetarium*. Loci an officii nomen, mihi dubium. — Legit Anast., διὰ τοῦτο τῆς στρατηγίας ἀναπαύεται, dum reddit, *ideoque prætura deponitur ;* nec aliter Theophyl. initio lib. 3 insinuat. Sic fere principes, nisi morem in omnibus geras, quidquid eos demerueris, eorumque rebus vel non parendo consulas. COMBEFIS.

(78) Anastasius cum Græcis ms., *Constantiam*, Simocatta *Constantinam*.

σκοπον μετὰ ὕβρεως ἀπεπέμπετο [89], τόν τε Γερμανὸν ἔχοντα στρατηγὸν ἀνηγόρευσαν [90] ἐπὶ ἀσπίδος ὑψώσαντες, τούς τε βασιλικοὺς ἀνδριάντας κατέστρεψαν, καὶ τὰς τούτου εἰκόνας ἠφάνισαν, καὶ ἐπὶ τυραννίδα χωρεῖν ἤμελλον, καὶ τὰς πόλεις κυκλεύειν, εἰ μὴ ὁ Γερμανὸς τοῦτο [91] πολλῇ παραινέσει καὶ νουθεσίᾳ ἐκώλυσεν. Ὁ δὲ Πρίσκος ταῦτα τῷ βασιλεῖ κατάδηλα πεποίηκεν. Καὶ ὁ βασιλεὺς πάλιν [92] τὸν Φιλιππικὸν τῆς Ἀνατολῆς στρατηγὸν πεποίηκεν· καὶ ὁ Πρίσκος πάλιν εἰς Βυζάντιον ὑπέστρεψεν· ὁ δὲ στρατὸς ὅρκοις [93] κατησφαλίζετο μηδαμῶς ὑπὸ Μαυρικίου βασιλεύεσθαι. Οἱ δὲ βάρβαροι ταῖς Ῥωμαϊκαῖς [94] συμφοραῖς ἐνετρύφων [95]. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Ἀριστόβουλον τὸν κουράτορα τῶν βασιλικῶν οἴκων πρὸς τὸν στρατὸν ἀπέστειλεν, ὅπως ὅρκοις καὶ δώροις διαλύσῃ τὴν τυραννίδα ὃ καὶ πεποίηκεν [96]. B Τῆς δὲ τυραννίδος ἀποσπασθείσης γίνεται Περσῶν καὶ Ῥωμαίων κατὰ τὴν Μαρτυρόπολιν πόλεμος μέγιστος. Τῶν δὲ Ῥωμαίων δυνάμει καὶ στρατηγίᾳ καταπολεμησάντων τοὺς Πέρσας, ἀναιρεῖται ὁ τῶν Περσῶν στρατηγὸς Βαρούζας (79)· συλλαμβάνονται δὲ καὶ ζῶντες τρισχίλιοι καὶ οἱ τῶν Περσικῶν ταγμάτων ταξίαρχοι· χίλιοι δὲ μόνοι [97] τὸν ἀριθμὸν διεσώθησαν, οἳ καὶ μετὰ κινδύνων ἐπὶ τὴν Περσίδα ἀνέστρεψαν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐκπέμπουσι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐκ τῶν Περσικῶν λαφύρων πολλὰ, καὶ τοὺς ζωγρηθέντας ἅπαντας σὺν τοῖς βάνδοις. Ὁ δὲ Μαυρίκιος ἔκτισεν τὸν Καριανὸν (80) ἔμβολον ἐν Βλαχέρναις ὑπογράψας ἐν αὐτῷ διὰ ζωγράφων τὰς ἑαυτοῦ ἐκ παιδόθεν πράξεις μέχρι τῆς αὐτοῦ βασιλείας· καὶ ἀνεπλήρωσεν τὸ ἐν αὐτῷ δημόσιον λουτρόν.

A prorupissent tyrannidem, urbesque devastationibus cinxissent, nisi Germanus, qua minis, qua inhortationibus milites cohibuisset : de quibus omnibus imperatorem Priscus fecit certiorem : is vero Philippicum orientis ducem iterum constituit : Priscus autem iterato Byzantium repetiit. Exercitus vero Mauricio se haud amplius in bellis obsecuturos adhibitis juramentis affirmare : ex quo Barbari de Romanis calamitatibus lætari, et in voluptatem dilabi. Demum imperator Aristobulum imperialium domorum curatorem ad exercitum summisit, qui fide per juramentum asserta, nec non muneribus distributis excitatam tyrannidem dilueret, quod fideliter præstitit. Ea tyrannide distracta vehemens Romanos inter et Persas ad Martyropolim commissum est bellum. Romanis vero bellico robore militiæque peritia Persas exsuperantibus, Persarum dux Baruzas interficitur, vivi ad ter mille comprehenduntur, in quibus Persicorum ordinum præcipui rectores. Soli numero mille periculo servati, qui denuo periculis fatigati Persidem repetere permissi sunt. Cæterum partem ex Persicis spoliis spectatissimam Romanus exercitus ad imperatorem transmisit, quos nimirum vivos cepit, et erepta in prælio cuncta banda. Ædificavit porro Mauricius ad Blachernas Carianam porticum, cunctaque a pueris ad susceptum usque imperium a se gesta pictorum arte in ea descripsit : et publicum quod illic habebatur balneum absolvit.

A. M. 6080. — C Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Σεπτεμβρίῳ, ἰνδικτιῶνι ς' (81) οἱ Λογγιβάρδοι κατὰ Ῥωμαίων πόλεμον ἤραντο, καὶ τὰ Μαυρουσίων ἔθνη κατὰ τὴν Ἀφρικὴν μεγάλας [98] ταραχὰς ἐποιήσαντο. Ἐν δὲ τῇ Περσίδι φυλακὴ ὑπάρχει λεγομένη Λήθη [99] (82), καὶ πολλοὺς ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς ἀπὸ [1] διαφόρων ἐθνῶν ἐν ταύτῃ κατέκλεισεν σὺν τοῖς αἰχμαλώτοις τῆς πόλεως τοῦ Δαρᾶς. Οὗτοι οὖν ἀπογνόντες ἑαυτοὺς [2] ἐπανίστανται κατὰ τῶν φυλασσόντων αὐτούς· καὶ ἀνελόντες τὸν Μανουσὰν (83) καὶ τὴν τούτου ἀδελφὴν λαβόντες εἰς τὸ Βυζάντιον ἧκον [3]. Ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ χαρᾶς μεγάλης αὐτοὺς ὑπεδέξατο· τὸν δὲ Φι-

A. C. 580. — Hoc anno mense Septembri, indictione sexta, Longobardi adversus Romanos bellum moverunt : et Maurusiorum gentes per totam Africam magnos excitarunt tumultus. Exstat porro carcer in Perside, cui nomen Lethe, id est Oblivio, quo Persarum rex ex diversis nationibus plurimos, cum iis qui ad Daras capti sunt, inclusit. Illi desperata libertate adversus custodes seditionem movent, et interfecto Manusa, sororem ejus captam secum Byzantium abducunt : quos imperator **221** summa animi lætitia excepit. Porro Philippicum vix Romanus exercitus agnovit ducem.

VARIÆ LECTIONES.

[89] ἀπεπέμπετο A, παρεπέμπετο vulg. [90] ἀνηγόρευσαν A, ἀνηγόρευσεν vulg. [91] τοῦτο' add. ex A, sed omisi τούτους ante ἐκώλυσεν. [92] πάλιν om. A b. f. [93] ὅρκοις A, ὅρκους vulg. [94] Ῥωμαϊκαῖς A, βαρβαρικαῖς vulg. [95] ἐνετρύφων A, ἀνετρύφων vulg. [96] ὃ καὶ πεπ. A, ὃ δὲ πεπ. vulg. [97] χίλιοι δὲ μόνοι A, χίλιοι μὲν οἱ vulg. [98] μεγάλην vulg. [99] Λίθη A. [1] ἀπὸ add. ex A. [2] ἑαυτῶν A. [3] ἧκον A, ἧκαν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(79) Simocatta, Μαρουζᾶς.

(80) Origines Cp. : Τὰ Καριανοῦ, καὶ τὸν ναὸν, καὶ τὸ γηροκομεῖον ἀνήγειρεν Μαυρίκιος βασιλεὺς σὺν τοῖς ἐμβόλοις. Οἶκος δὲ ἦν ἐκεῖ Καριανοῦ πατρικίου, ἐξ οὗ καὶ ὁ τόπος εἴληφε τὴν προσηγορίαν· *Carianum, templum, et senum domum cum variis porticibus imp. Mauricius exstruxit. Ibi porro domus Cariani exstitit. a quo locus nomen accepit.*

(81) Longobardicis, Mauritanis, et Persicis bellis ac tumultibus recitandis Simocatta novum annum renovatum præmittit lib. 3 cap. 4 : Χειμῶνος τοιγαροῦν ὥρας διαδεξαμένης τὸν πόλεμον, τῇ ἀεικι-D νήτῳ καὶ ἀμοιβαίᾳ τῶν τροπῶν μεταβάσει, ὁ χάραξ διαλύεται. Ἐπιγενομένου δ' ἦρος, καὶ τὰ ἑξῆς· *Hyeme bellum excipiente, secundum tempestatem anni mobilitatem vicissitudinemque castra dissolvuntur. Ineunte autem vere*, etc quia interpres τρόπων legit, non τροπῶν, hyemem scripsit bellum excipere secundum *morum mobilitatem*. Inepte.

(82) Historiam refert Simocatta cap. 5. Lethen carcerem memorat Procopius de bello Persico.

(83) Simocatta Μαρουζᾶν. Anastasius et *miscella*, *Marusam*.

Prælio vero Romanos inter et Persas exorto, vincuntur Romani : Philippicum vero regendi exercitus munere abdicatum, Comentiolo orientis duce misso, imperator revocavit. Qui cum Nisibim accessisset, Persæ vero ad Sarbanum subsisterent, manus invicem conseruere. Eo conflictu Heraclius, Heraclii pater, fortiter in prælio se gerens Persarum ducem occidit : quo sublato vertuntur in fugam Persæ : quos cum Romani insecuti fuissent, prædam abegerunt innumeram : bellicumque omnem apparatum multaque spolia capientes, cuncta Byzantium transmisere. Imperator vero equestribus spectaculis et publicis conventibus et festivitatibus urbem exhilaravit, et ob partam victoriam triumphum duxit. Hormisdas porro Baram ducem designans cum ingentibus copiis in Suaniam transmittit. Hic, impressione in eam facta, Turcos Persicæ potestati armorum vi omnino subjicit, adeo ut Hormisdæ res tantum inde ceperint incrementum, ut quadraginta auri millia in vectigal annuum Turcis imperaret, cum ipse Turcis antea tantumdem penderet. Baram ea victoria circa rex bellicas magnum nomen adepto, et ad Araxem fluvium jam castra metante, certior factus Mauricius Romanum ducem institutum cum exercitu in Suaniam dirigit. Is ubi Lazicam devenit, et ad Phasidem amnem appulit, in Albaniam castra movet. Baram Romanorum aciem adesse intelligens, factum ridebat : et nondum inito illi cum Romanis certamine, Romanam bellandi artem experiri cupiebat. Trajecto itaque vicino sibi flumine, ad interiores Persidis provincias Romanos pertracturus, progrediebatur. Romanus bipertito exercitu bello inexpertos ad impedimenta reliquit, et cum reliquis decem millibus selectis Barbaros insecutus est. Ex his bis mille cæteros præcedere, et cursu anteire jubentur, qui Persarum paribus præcursoribus obviam facti vertunt eos in fugam, et cunctos tandem trucidant. Fuga quippe arrepta in objectum præcipitium lapsi et angustiis undique conclusi cuncti perierunt. Romanis inde ad vallum usque Persarum penetrantibus, Baram de tanta virtute obstupuit. Romanus his nuntiis militum animos excitat, et in Albaniæ campis castra metatur. Baram dolis potius quam aperto Marte victoriam suffurari meditatus consiliis excidit : summa quippe bellandi peritia excellebat Romanus. Consertis tandem ad utramque partem manibus, multisque Barbarorum occi-

A λιππικὸν μόλις στρατηγὸν ὁ στρατὸς κατεδέξατο. Πολέμου δὲ Ῥωμαίων καὶ Περσῶν ἐν Μαρτυροπόλει γεγονότος ἡττῶνται Ῥωμαῖοι· ὁ δὲ αὐτοκράτωρ πάλιν τῆς στρατηγίας [4] τὸν Φιλιππικὸν διαδεξάμενος, Κομεντίολον στρατηγὸν τῆς Ἀνατολῆς ἀπέστειλεν. Ὁ δὲ Κομεντίολος περὶ τὴν Νίσιβιν γενόμενος, καὶ οἱ Πέρσαι κατὰ τὸν Σαρβανὸν [5] (84) ἀλλήλοις συνέβαλον. Ἡράκλειος δὲ ὁ τοῦ Ἡρακλείου πατὴρ ἐνευδοκιμήσας ἐν τῷ πολέμῳ ἀνεῖλεν τὸν τῶν Περσῶν στρατηγόν· τοῦ δὲ ἀναιρεθέντος τρέπονται Πέρσαι· καὶ διώκουσι Ῥωμαῖοι. Πολλῆς δὲ ἁλώσεως [6] ἐν αὐτοῖς γενομένης, παραλαμβάνουσι καὶ τὸ τοῦλδον [7], καὶ πολλὰ λάφυρα ἐν Βυζαντίῳ ἐκπέμπουσιν. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἱππικαῖς θεωρίαις καὶ πανηγύρεσι (85) τὴν πόλιν ἐφαίδρυνεν, καὶ τὰς νίκας ἐθριάμβευσεν. Ὁ B δὲ Ὁρμίσδας στρατηγὸν (86) χειροτονήσας τὸν Βαρὰμ ἅμα καὶ [8] δυνάμεσι πολλαῖς κατὰ Σουανίας [9] ἐκπέμπει. Ἀδοκήτως δὲ ταύτῃ ἐπιστάς, καταπολεμηθέντων τῶν Τούρκων ὑπὸ τῶν Περσῶν, τοσοῦτον Ὁρμίσδας ηὐξήθη, ὡς καὶ φόρους μ' χιλιάδας χρυσοῦ παρὰ τῶν Τούρκων λαβεῖν, πρότερον τούτου τὰ ἴσα τοῖς Τούρκοις τελοῦντος. Τοῦ δὲ Βαρὰμ περιδόξου κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον γεγονότος, καὶ εἰς τὸν Ἀράξην [10] ποταμὸν στρατοπεδευομένου, ὁ Μαυρίκιος τοῦτο μαθὼν Ῥωμανὸν χειροτονεῖ στρατηγὸν, καὶ ἐν Σουανίᾳ μετὰ δυνάμεως πέμπει. Καταλαβὼν δὲ ὁ Ῥωμανὸς τὴν Λαζικὴν, καὶ εἰς τὸν Φάσιδα λεγόμενον [11] ποταμὸν, ἐπὶ τὴν Ἀλβανίαν [12] στρατοπεδεύεται. Ὁ δὲ Βαρὰμ τὸν τῶν Ῥωμαίων στρατὸν ἐπιδημήσαντα ἀκηκοὼς, διεγέλα τὸ πρᾶγμα· ἐπεθύμει δὲ καὶ C Ῥωμαϊκῆς παρατάξεως πεῖραν λαβεῖν· οὐ γὰρ ἦν ποτε Ῥωμαίους πολεμήσας. Διαβὰς τοίνυν τὸν γείτονα ποταμὸν, ὡς ἐπὶ τὰ ἐνδότερα μέρη τῆς Περσίδος τοὺς Ῥωμαίους ἐφελκόμενος ᾔει· ὁ δὲ Ῥωμανὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν πληθὺν ἐχώρισεν [13], τοὺς ἀδοκίμους εἰς τὸ τοῦλδον καταλιπὼν, καὶ δέκα χιλιάδας ἐπιλέκτους παραλαβὼν [14] κατὰ τῶν Βαρβάρων ἐχώρει· δύο δὲ χιλιάδας προτρέχειν τοῦ στρατοῦ παρακελεύεται· οἵτινες συναντήσαντες τοὺς προτρέχοντας τῶν Περσῶν, τούτους τρέπουσι, καὶ πάντας ἀνήλωσαν. Τῆς γὰρ φυγῆς γεναμένης, καὶ κρημνοῦ συναντήσαντος αὐτοῖς, ἀποκλεισθέντες πάντες ἀνῃρέθησαν [15]. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι μέχρι τοῦ χάρακος τῶν Βαρβάρων ἐγένοντο, ὡς καταπλαγῆναι τὸν D Βαρὰμ ἐπὶ τούτῳ. Τοῦτο ἀκηκοὼς Ῥωμανὸς παραθαρρύνει τὸ στρατόπεδον, καὶ παρατάσσονται ἐν πεδίῳ τῆς Ἀλβανίας. Ὁ δὲ Βαρὰμ ἀπεπειρᾶτο κλέψαι τὸν πόλεμον. Διηστόχησεν [16] δὲ τοῦ βουλεύματος·

VARIÆ LECTIONES.

[4] ὁ δὲ στρατ. A, καὶ ὁ στρ. vulg. [5] κατὰ Σαρβανῶν A. [6] δὲ ἁλώσ. A, δὲ τῆς ἁλ. vulg. [7] τὸ τοῦλδον A, τὸν τ. vulg. [8] καὶ add. ex A. [9] Σουμανίας A. [10] Ἄραξιν A. [11] γενόμενον A. [12] Ἀλκανίαν A h. l. et infra. [13] ἐχώρισεν A, ἐχώριζεν vulg. [14] λαβὼν A. [15] ἀνῃρέθησαν A, ἀνηλώθησαν vulg. [16] διηστόχησεν A, διητύχησεν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(84) Idem cap. 6, τὸ Σισαρβάνων.

(85) *Commerciis* interpretatus est Anastasius. Vide notas in pag. 224.

(86) Octavus, inquit Simocatta lib III, cap. 6, Mauricii annus volvebatur, cum Baram Persarum dux ab Hormisda rege contra Suaniam mittitur : verum non ab imperatoria, sed a Cæsarea dignitate Mauricio collata ejus annos Simocattam numerare necessum videtur. Reliquorum porro Hormisdæ gestorum narrationem, ex qua præsens epitome deprompta, texit Simocatta lib. III, cap. 6, 7, 8 et ultimo totisque duodecim lib. IV prioribus capitibus. Evagrius lib. ult., cap. 15.

συνέσει γὰρ ὁ Ῥωμανὸς ἐκεκόσμητο. Συμβαλόντων A δὲ ἀλλήλοις καὶ πολλῶν ἀναιρεθέντων Βαρβάρων [17], μεγίστη Ῥωμαίων γίνεται νίκη· σκυλεύονται τοίνυν οἱ βάρβαροι, καὶ ταφῆς ἀμοιρήσαντες, τοῖς [18] θηρίοις γίνονται κατάβρωμα. Τοῦτο [19] ἀκούσας ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς, καὶ τὴν αἰσχύνην μὴ φέρων, γυναικείαν ἐσθῆτα τῷ Βαρὰμ ἐξέπεμψεν· καὶ τῆς στρατηγίας τοῦτον ἀπέπαυσεν [20]. Νεωτερίζει τοίνυν ὁ Βαρὰμ, καὶ πρὸς τυραννίδα χωρεῖ· καὶ ἀνθυβρίζει διὰ γραμμάτων τὸν Ὁρμίσδαν, ἐπιγράψας τὴν ἐπιστολήν· Ὁρμίσδᾳ τῇ θυγατρὶ Χοσρόου ὁ Βαρὰμ ταῦτα ἐπιστέλλει [21]. Συναγαγὼν δὲ τὰ στρατεύματα [22], ἔφασκεν ἀγανακτεῖν [23] τὸν Ὁρμίσδαν κατὰ τῶν στρατευμάτων, ὡς ὑπὸ Ῥωμαίων ἡττηθέντων. Ἐπεδείκνυεν [24] δὲ καὶ ἐπίπλαστα γράμματα ὡς ἀπὸ B Ὁρμίσδα, πρὸς τὸ ὑπομειῶσαι τὰς [25] τῶν στρατιωτῶν ῥόγας, ὑπομιμνήσκων αὐτοὺς τό τε ἀπηνὲς τοῦ Ὁρμίσδα καὶ ὠμότατον, τὸ φιλάργυρόν τε καὶ βίαιον· καὶ ὅπως φόνοις μὲν ἀρεσκόμενος, εἰρήνης δὲ ἀπεχόμενος, καὶ πῶς τοὺς μεγιστᾶνας [26] δεσμοῖς καθυπέβαλεν [27]· καὶ τοὺς μὲν ξίφει ἀπέτεμεν, τοὺς δὲ ἀπέπνιξεν ἐν τῷ Τίγριδι· καὶ πῶς κατηνάγκαζεν Πέρσας ἐν μεγάλοις πολέμοις χωρεῖν, ὅπως διαφθαρῶσι, καὶ μὴ κατ' αὐτοῦ στασιάσωσιν. Τοιούτοις [28] δὲ λόγοις συμβαλὼν ὁ Βαρὰμ τὰ στρατεύματα, τυραννίδα μεγάλην κατὰ Ὁρμίσδα ἐξῆψεν· καὶ ὅρκοις τὸν Βαρὰμ ὀχυρώσαντες δογματίζουσι πάντες καθελεῖν τὸν Ὁρμίσδαν. Ὁ δὲ Ὁρμίσδας [29] Φερογάνην (87) τὸν μάγειρον [29*] αὐτοῦ καθοπλίσας, μετὰ δυνάμεως ἀπέστειλεν κατὰ Βαράμ. Ὁ δὲ Βαρὰμ ἐδήλου τῷ C Φερογάνῃ καὶ τοῖς στρατεύμασι, ὅτι οὐ δεῖ ὅπλα κατὰ Περσῶν ἐπιφέρεσθαι Πέρσας· καὶ ὑπεμίμνησκεν αὐτοὺς τὴν τοῦ Ὁρμίσδα τραχύτητα, τὸ ἄδικον, τὸ αἱμοχαρὲς, καὶ φιλόφονον [30], τὸ ἄπιστον καὶ ἀλαζονικόν [30*] τε καὶ βίαιον. Τούτων αἰσθόμενοι ἀληθῶς εἰρημένων [31] οἱ περὶ τὸν Φερογάνην λαοὶ πρὸς Βαρὰμ μετατίθενται· καὶ τὸν Φερογάνην ἀνελόντες τῷ Βαρὰμ ἡνώθησαν· καὶ ἐπὶ Κτησιφῶντα ὥρμησαν. Ὁ δὲ Ὁρμίσδας εἶχεν ἐν δεσμοῖς Βινδόην τὸν ἐν ἀξίᾳ μεγάλῃ τελοῦντα. Ἐν δὲ σάλῳ μεγάλῳ τῶν πραγμάτων ὄντων Βεσδὰν [32] (88) ὁ τοῦ Βινδόου ἀδελφὸς εἰς τὴν φρουρὰν εἰσπηδήσας, ἐξάγει [33] Βινδόην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ συναθροίσαντες πλῆθος ἀγροίκων τε καὶ πολιτικῶν [34] τρίτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας εἰσέρχονται [35] D εἰς τὰ βασίλεια· καὶ εὑρόντες τὸν Ὁρμίσδαν ἐπὶ θρόνου βασιλικῶς καθεζόμενον, ὕβρεσι τοῦτον πολλαῖς καθυπέβαλον [36]. Ὁ δὲ Βινδόης κρατήσας τὸν Ὁρμίσδαν, ἀφείλετο [37] τὸ διάδημα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς

A sis, præclara Romanis relicta est victoria. Direptis spoliis Barbarorum **222** cadavera in ferarum escas per agros passim exposita jacuere. Quibus auditis Persarum rex tanti dedecoris impatiens, muliebri veste ad Baram missa, ducis munere eum privavit. Quare novandis rebus animum Baram applicat, et tyrannidem excitare molitur: Hormisdam insuper per litteras contumeliis reverberat, affixa in hæc verba inscriptione: Hormisdæ Chosrois filiæ hæc Baram scribit. Ad hæc cum exercitu collocutus, ob cladem a Romanis acceptam Hormisdam militibus graviter succensere, asseveravit: fictas quoque litteras tanquam ab Hormisda missas, quibus militaria stipendia juberentur minui, ostendit: quam B immite denique foret Hormisdæ ingenium, quam in immanitatem proclive, quanta pecuniæ cogendæ libido, quam propensus in violentiam animus, ipsis in memoriam revocare; ut cædibus gaudeat, pacem aversetur, vinculis subjecerit optimates, quos partim gladio, partim Tigridis fluentis absumpsit; ut Persicos exercitus diuturna bella sustinere coactos minuere satagat ac penitus labefactare, ne tumultus aut seditionem in eum moveant, ob oculos proponere. Ilis verbis exercitum adversus Hormisdam committens, maximam in eum rebellionem excitavit. Fidem vero suam adhibito jurejurando Baram obstringentes, Hormisdam regno depellere et e medio tollere decreverunt. At Hormisdas Pheroganem coquum C suum armis instructum et magno exercitu stipatum contra Baram summisit. Baram ex adverso Pherogani et exercitui, a Persis in contribules Persas arma non movenda, significat: una simul asperum Hormisdæ animum, ut nefariis actibus, sanguine ac cædibus gaudeat, solerter exponit: his addit fidei inconstantiam, fastum arrogantem, et supra modum animi motus violentos. Pheroganis milites, ubi hæc, quæ alioqui vera erant, intellexere, ad Baram defecerunt, et Pherogane occiso illius exercitui se adjunxere; et ad Ctesiphontem profecti sunt. Sub id vero tempus Bindoes amplissimæ dignitatis vir ab Hormisda in vinculis detinebatur. Porro in negotiorum procella summaque animorum perturbatione, Besdas Bindois frater in carcerem D irrumpens, Bindoem fratrem inde extraxit: et collecta rusticorum atque civium turba, sub tertiam diei horam palatium ingressi, Hormisdam, quem regali habitu throno insidentem reperere, contu

VARIÆ LECTIONES

[17] Βαρβάρων add. ex A. [18] τοῖς add. ex A. [19] τοῦτο A, τούτων vulg. [20] ἀπέπαυσεν A, ἀπέπεμψεν vulg. [21] ἐπιστέλλει A, στέλλει vulg. [22] στρατεύματα A, στρατόπεδα vulg. [23] ἀγανακτεῖν A, ἀγανακτῶν vulg. [24] ἐπεδείκνυεν A, ὑπεδείκνυεν vulg. [25] τὰς add. ex A. [26] τοὺς μεγιστᾶνας A, τοὺς μεγιστάνους a, τοῖς μεγιστάνοις f, μεγιστάνας vulg. [27] καθυπέβαλεν A, καθυπέβαλλεν vulg. [28] τοιούτοις A, τούτοις vulg. [29] ὁ δὲ Ὁρμ. A, Ὁρμ. δὲ vulg. [29*] τὸν μάγιστρον A e f. [30] φιλόφονον A, φιλόπονον vulg. [30*] ἄπιστον καὶ ἄλαζον A, ἄπιστον, τὸ ἀλ. vulg. [31] εἰρημένων] φερομενον vulg. [32] Βεστᾶν a. [33] ἐξάγει A a e, εἰσάγει vulg. [34] πολιτικῶν A, πολιτῶν vulg. [35] εἰσέρχονται A, εἰσέρχεται vulg. [36] καθυπέβαλον A, καθυπέβαλλον vulg. [37] ἀφείλετο A, ἀφείλατο vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(87) Φερογάνην.

(88) Simocatta, Βεστάμ. Anastasius, *Bestam*.

meliis variisque appetunt injuriis. Bindoes autem Hormisdam apprehendens diadema ab ejus capite avulsit, ipsumque in carcerem detrusit; Chosroem vero ut paternum solium **223** reciperet hortatus est. Hormisdas autem summisso ex carcere ad Persas nuntio, ut sibi, quæ e Persarum re forent, dicendi copiam facerent, deprecatus est. Indictus ergo in sequentem diem frequens Persarum conventus : qui ubi una cum plebe in regia congregatus fuit, Hormisdam vinctum coram adduci jussit. Hormisdas primum in reges, quæ pateretur, non committenda, Persas monere : tum vero, quæ tulisset tropæa, quæ bona contulisset, quantis tributis a Turcis deinceps pendendis Persicas res auxisset, commemorare : ut pacem quærere coegisset Romanos, ut Martyropolim subegisset, quantis etiam apud Persas pater excelluisset præclaris facinoribus, enarrare : quare Chosroem ceu dissidiorum cupidum, avaritiæ voraginem, cædibus assuetum, præsumptuosum, injuriis inferendis pronum, bellorumque tumultibus gaudentem, regno privandum : minorem sibi esse filium, quem potius regem promovendum persuadebat. At Bindoes adversus Hormisdam perorans, et quos turpiter lapsus admisisset coram enumerans consessum universum in Hormisdam incendit. Uxorem tandem et filium Hormisdæ producunt in medium, et sub ipsius Hormisdæ conspectu serra medios dividunt : eum vero oculis privatum conjecerunt in carcerem. Ac nonnullo quidem dierum intervallo patrem in custodia benigne excepit Chosroes, suppeditatis etiam, quæ volupe forent, deliciis : Hormisda vero missa a rege munera pedibus conculcante, et injurias conviciaque rependente, Chosroes ira percitus, fustibus agrestibus per ilia usque ad necem cædi jussit. Tam immane facinus Persas afflixit, et omnium odium adversus Chosroem provocavit. Chosroes collectis armatorum copiis regia se subduxit, et adversus in Zabæ fluminis planitiem, qua Baram cum castris consederat, perrexit. Optimatum vero suorum quosdam in Baram partes inclinare Chosroes suspicatus, eos morti tradidit : ex quo tumultuantibus copiis Chosroes cum paucis fugam inire cogitur : reliquus autem exercitus totus ad Baram defecit. Quamobrem Chosroes quid sibi agendum foret incertus, cum alii ad Turcos, ad Romanos alii secedere suaderent, conscendens equum, frenumque remittens, spontaneos equi motus cæteros omnes sequi jussit. Equus autem ad Romanorum fines progressus, ad Cercesium venit : tum vero legatos

A αὐτοῦ, καὶ εἰς φρουρὰν τοῦτον παρέδωκεν· παρεκάλει δὲ Χοσρόην τοῦ πατρῴου θρόνου ἀνθέξεσθαι [38]. Ὁ δὲ Ὁρμίσδας ἐκ τῆς φρουρᾶς ἄγγελον ἐξέπεμψεν τοῖς Πέρσαις, αἰτούμενος λαλῆσαι τὰ συμφέροντα τῇ Περσίδι. Γίνεται τοίνυν τῇ ἐπαύριον, καὶ συνηθροίσθη ἡ σύγκλητος τῶν Περσῶν ἐν τοῖς βασιλείοις σὺν τῷ πλήθει, καὶ ἄγουσι τὸν Ὁρμίσδαν δέσμιον. Ὁ δὲ Ὁρμίσδας ἀνεμίμνησκεν Πέρσας, ὡς οὐ δεῖ περὶ τοὺς βασιλεῖς ταῦτα ἐξαμαρτάνειν, καὶ ὅσα, ἀφ' οὗ ἐβασίλευσεν, τρόπαια πεποίηκεν, καὶ ὅσα εὐεργέτησεν Πέρσας, καὶ ὅπως Τούρκους [39] τῇ Περσίδι φόρους τελεῖν πεποίηκεν, Ῥωμαίους δὲ εἰρήνης ἐρᾶν, καὶ ὅπως τὴν Μαρτυρόπολιν παρέλαβεν, καὶ τὰς πατρῴας ἀριστείας ἐξήγγειλεν. Ἠξίου δὲ ἀποχειροτονηθῆναι Χοσρόην τῆς βασιλείας, ὡς φιλάδικον καὶ ἄπληστον, B καὶ αἱμοχαρῆ, ὑπεροπτικόν τε καὶ ὑβριστὴν καὶ φιλοπόλεμον· ὑπεῖναι δὲ αὐτῷ παῖδα [40], καὶ τοῦτον μᾶλλον εἰς βασιλέα προχειρίσασθαι παρεκάλει. Βινδόης δὲ πρὸς Ὁρμίσδαν ἀντέλεγεν, καὶ τὰ τούτου σφάλματα εἰς μέσον προβαλλόμενος πάντας διήγειρεν κατὰ τοῦ Ὁρμίσδα· καὶ ἄγουσιν εἰς μέσον τήν τε γυναῖκα Ὁρμίσδου καὶ τὸν υἱόν· καὶ τοῖς προσειωθόσιν [41] ἐπ' ὄψεσιν Ὁρμίσδου τούτους ἐδιχοτόμησαν. Τὸν δὲ Ὁρμίσδαν τυφλώσαντες, τῇ φρουρᾷ ἐναπέθεντο. Καὶ ὁ μὲν Χοσρόης ἄχρι τινὸς τὸν πατέρα ἐφιλοφρόνησεν ἐν τῇ φρουρᾷ, πᾶσαν ἡδονὴν παρέχων· ὁ δὲ Ὁρμίσδας ὕβρεσι τοῦτον ἠμείβετο, καταπατῶν [42] τὰ ὑπὸ τοῦ βασιλέως πεμπόμενα. Ὀργισθεὶς δὲ [43] ὁ Χοσρόης ῥοπάλοις ἀγρίοις ἐκέλευσε C κατὰ τῶν λαγόνων (89) τυπτόμενον [44] τοῦτον ἀποθανεῖν. Τοῦτο δὲ ἐλύπησεν τοὺς Πέρσας, καὶ μῖσος κατὰ τοῦ Χοσρόου ἐνέθηκεν. Χοσρόης δὲ συναθροίσας δυνάμεις, τῶν [45] βασιλείων ὑπεξελθὼν κατὰ τοῦ Βαρὰμ παρεγένετο ἐν πεδίῳ τοῦ Ζάβα ποταμοῦ, ἔνθα Βαρὰμ τὸν χάρακα εἶχεν. Ὑπολαβὼν δὲ Χοσρόης, ὅτι τινὲς τῶν ἀρχόντων πρόσκεινται τῷ Βαρὰμ, τούτους ἐφόνευσεν. Ταραχθέντος δὲ τοῦ λαοῦ, ἀποδιδράσκει Χοσρόης μετά τινων ὀλίγων· καὶ πάντες οἱ [46] περὶ τὸν Χοσρόην τῷ Βαρὰμ προσεχώρησαν. Ὁ δὲ Χοσρόης ἠπόρει τί δράσοι [47], ἐνίων μὲν συμβουλευόντων αὐτῷ πρὸς Τούρκους χωρεῖν, ἑτέρων δὲ πρὸς Ῥωμαίους. Ὁ δὲ Χοσρόης τοῦ ἵππου [48] ἐπιβὰς καὶ τὸν χαλινὸν ἐάσας προστάττει πᾶσιν ἕπεσθαι τοῖς τοῦ ἵππου κινήμασιν. Ὁ δὲ ἵππος ἐπὶ τὰ Ῥω- D μαϊκὰ μέρη ἀπεκίνησε, καὶ πρὸς τὸ Κερχέσιον [49] παραγίνεται· καὶ πρέσβεις ἐκπέμπει [50] τὴν ἑαυτοῦ ἄφιξιν κατάδηλον Ῥωμαίοις ποιούμενος. Ἔτυχε δὲ Πρόβον τὸν πατρίκιον ἐκεῖ ὄντα τοῦτον ὑποδέξασθαι, καὶ διὰ γραμμάτων τῷ βασιλεῖ μηνύσαντα [51] τὰ κατ' αὐτόν. Ὁ δὲ Βαρὰμ ἀπέστειλεν πρέσβεις πρὸς

VARIÆ LECTIONES.

[38] ἀνθέξεσθαι A a f, ἀναδέξασθαι vulg. [39] ὅπως Τούρκους τῇ Περσίδι φόρους τελεῖν πεπ. A, ὅσους φόρους Τούρκων τελεῖν τῇ Π. πεπ. vulg. [40] αὐτῷ μᾶλλον παῖδα A, omisso μᾶλλον, quod sequitur. [41] προειωθόσιν A, quo sensu nescio. [42] καταπατῶν — πεμπόμενα om. A. [43] ὀργισθεὶς δὲ ὁ Χ. ῥοπ. A, ὠργίσθη δὲ ὁ Χ. καὶ ῥοπ. vulg. [44] κατὰ τῶν λαγόνων τυπτόμενον A, κατὰ τὸν λαγόνα τύπτεσθαι vulg. [45] τῶν add. ex A. [46] οἱ add. ex A. [47] δράσει A, δρᾶσαι f, δράσοιτο vulg. [48] τοῦ ἵππου A, τῶν ἵππων vulg. [49] Κέρσιον A. [50] ἐκπέμπει A, πέμπει vulg. [51] μηνύσαι a.

JAC. GOARI NOTÆ.

(89) Sic et Simoc. l. IV, c. 7, κατὰ τῶν λαγόνων παιόμενος, *ad ilia cæsus, acerba morte exstinctus est*. COMBEFIS.

αὐτὸν [52] αἰτούμενος μὴ συμμαχῆσαι τῷ Χοσρόῃ· κελεύει δὲ ὁ βασιλεὺς Μαυρίκιος Κομεντιόλῳ στρατηγῷ εἰς Ἱεράπολιν τὸν Χοσρόην ὑποδέξασθαι, καὶ βασιλικαῖς θεραπείαις τιμῆσαι. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει κατέδειξεν ὁ βασιλεὺς Μαυρίκιος (90) γενέσθαι εἰς τὴν μνήμην τῆς ἁγίας Θεοτόκου τὴν λιτὴν ἐν Βλαχέρναις, καὶ ἐγκώμια λέγειν τῆς Δεσποίνης, ὀνομάσας αὐτὴν πανήγυριν (91).

misit, qui adventum suum Romanis nuntiarent. Contigit autem Probum patricium ibi forte repertum eum excipere, et per litteras, quæ ad eum spectarent, cuncta imperatori significare. Porro Baram, **224** ne Chosroi suppetias ferret imperator, missis ad eum legatis oravit. At Mauricius imperator Comentiolo mandavit Chosroem Hierapoli susciperet, et regiis honoribus prosequeretur. Cæterum hoc etiam anno celebrandæ ad Blachernas supplicationis in sanctæ Deiparæ exemplar et normam imperator Mauricius dedit, et Dominæ encomia recitari jussit, idque panegyrim nuncupavit.

A. M. 6081. — *Περσῶν βασιλέως Χοσρόου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει τεκνοποιηθεὶς ὁ βασιλεὺς Μαυρίκιος (92) Χοσρόην τὸν βασιλέα Περσῶν, Δομετιανὸν ἐπίσκοπον Μελιτινῆς [53] πρὸς αὐτὸν ἐξέπεμψεν τὸν ἴδιον συγγενῆ σὺν Ναρσῇ, τὴν ἡγεμονίαν τοῦ πολέμου τούτῳ καταπιστεύσας. Οἵτινες παραλαβόντες τὸν [54] Χοσρόην καὶ πάσας τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις, εἰς τὴν Περσίδα εἰσβάλλουσιν. Ὁ δὲ Βαρὰμ τοῦτο μαθὼν τὰς περὶ αὐτὸν δυνάμεις ἀναλαβὼν, ἐν τόπῳ Ἀλεξ' ?ρίνης ὀνομαζομένῳ ἐστρατοπέδευσεν, κωλύειν οι?μενος τὰ ἐκ τῆς Ἀρμενίας ἐρχόμενα στρατεύματα τοῦ μὴ ἑνωθῆναι τῷ Ναρσῇ [55]. Ἐκέλευσε γὰρ Μαυρίκιος Ἰωάννην τὸν Μουστάκωνα τὸν τῆς Ἀρμενίας στρατηλάτην ἀναλαβεῖν τὰ στρατεύματα, καὶ ἑνωθῆναι τῷ Ναρσῇ, τοῦ ἅμα συστήσασθαι τὸν πρὸς τὸν Βαρὰμ πόλεμον. Διὰ δὲ τῆς νυκτὸς ἡνώθησαν πᾶσαι αἱ Ῥωμαϊκαὶ δυνάμεις [56], καὶ παρετάξαντο κατὰ Βαράμ. Ὁ δὲ Βαρὰμ πρὸς τὸ ὄρος ἐστρατοπέδευσεν, δειλίᾳ κατεχόμενος. Πολέμου δὲ φοβεροῦ [57] κροτηθέντος, ὁ Ναρσῆς τῶν Ἰνδικῶν καταφρονήσας θηρίων, τὴν μέσην τῶν Βαρβάρων διέλυσε φάλαγγα. Τούτου δὲ γενομένου καὶ [58] αἱ λοιπαὶ τοῦ Βαρὰμ ἠσθένησαν φάλαγγες, καὶ γίνεται τοῦ τυράννου μεγάλη φυγή. Ὁ δὲ Ναρσῆς ἀκατασχέτως διώκων ἀνεῖλεν τοὺς Πέρσας. Ἓξ δὲ χιλιάδας ζωγρήσας, πρὸς Χοσρόην δεσμίους ἤγαγεν. Ὁ δὲ Χοσρόης πάντας ἀνεῖλεν τῷ δόρατι. Ὅσοι δὲ Τοῦρκοι ἐτύγχανον, τούτους τῷ αὐτοκράτορι εἰς Βυζάντιον ἔπεμψεν. Τῶν δὲ Τούρκων ἐν τοῖς μετώποις τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ διὰ μέλανος [59] κεντητοῦ ἐχόντων, ἐρωτωμέ-

A. C. 581. — *Persarum regis Chosrois II, annus primus.*

Hoc anno Chosroe Persarum rege in filium adoptato, Domitianum Melitines episcopum sanguine sibi conjunctum ad eum misit imperator Mauricius una cum Narsete, cui belli et exercitus regendi supremam contulit potestatem. Illi Chosroe secum ducto, et universis Romanis copiis sibi adjunctis in Persiam irrumpunt. Baram eo accepto nuntio, quem secum habuit exercitum, loco cui nomen Alexandrina constituit, et castra metatus, copias ex Armenia eductas ne Narseti aggregarentur impedire meditabatur. Mustaconem quippe Joannem Armenicæ militiæ magistrum acies sibi commendatas secum sumeret, et Narseti, bello una cum eo adversus Baram movendo se adjungeret, Mauricius imperaverat. De nocte itaque cunctæ Romanorum copiæ in aciem unam conflatæ, in Baram præclaro ordine instructæ sunt. Baram metu agitatus ad montem castra metatur. Inito certamine, Narses calcatis Indicis animantibus, mediam Barbarorum phalangem fregit: eo præstito, reliquæ etiam Baram phalanges infirmatæ, totusque cum tyranno exercitus in fugam effusus. Narses laxatis habenis fugientes insecutus, Persarum maximam edidit stragem. Ad sex millia vero vivos captos et vinculis obstrictos ad Chosroem adduxit: quos ille hastis transverberatos neci tradidit. Narses, quos reperit Turcos, ad imperatorem Byzantium transmisit. Porro Turci crucis figuram nigris punctionibus effigiatam cum gerant in frontibus, qua ra-

VARIÆ LECTIONES.

[52] πρὸς Μαυρίκιον A. [53] Μελιτηνῆς A. [54] τὸν add. ex A. [55] τῷ Ναρσῇ — ἑνωθῆναι om. a. [56] πᾶσαι αἱ ἀμφότεραι δυν., καὶ πάντες ἐστρατεύσαντο κατὰ Βαρὰμ a. [57] φοβεροῦ add. ex A. [58] καὶ add. ex A. [59] διὰ μέλανος κεντητοῦ A, κεντητοῦ διὰ μέλ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(90) Processionis ac precum ad Blachernas institutum in sequentem annum deportandum reor, quo *Mariæ* nomine (non *angelica salutatione*, ut vult Simocattæ interpres Latinus lib. 5 cap. 10) Persas inter et Romanos belli socios in pugna contra Baramum in tesseram dato, Chosroes celebrem obtinuit victoriam, et Persicum regnum adeptus est.

(91) Festivus ac frequens Christianæ plebis ad ecclesiam cœtus, quo Dei, B. virginis, aut martyrum laudes canticis, orationum e suggestu pronuntiatarum sermonibus, ornatu templi vario explicantur, est etiam hodie Græcis πανήγυρις. Simocatta lib. IV, cap. 15 exeunte: Πανήγυριν τοῖς καλλινίκοις συστησάμενος μάρτυσιν, ἐπὶ τῶν βημάτων τῶν ὑψηλῶν τῆς ἐκκλησίας παιωνίζων ᾆσμα καινὸν, τῷ Χριστῷ ἐπινίκιον τοῖς ὠσὶ τοῦ κατεκκλησιασθέντος λαοῦ τάδε που διηγόρευεν· *Martyribus præclaris victoribus panegyrim, sive celebritatem instituens, e sublimi ecclesiæ suggestu, ad gratulandam Christo victoriam, canticum novum cantans, ad populum congregatum ita disseruit.* Paucis auctor κατέδειξεν λιτὴν καὶ ἐγκώμια γενέσθαι. Aliam τῆς πανηγύρεως significantiam habes pag. 321.

(92) Ex Simocattæ lib. 4 ultimis quatuor capitibus, et toto lib. 5 compendiosa narratio. Cujus præcipuos eventus in annum alterum conferenda monent Simocattæ verba lib. 5 cap. 3 ineunte: Ἦρος τοίνυν ἀρχομένου ὁ νεώτερος στρατηγὸς Χοσρόην παραλαβὼν, καὶ τὰ ἑξῆς· *Primo itaque vere novus dux ducto secum Chosroe*, etc. Evagrius lib. 5 cap. 16, 17 et 18.

tione signum illud præferant ab imperatore interrogati, responderunt: multos ante annos cum pestis per Turciam grassaretur, quosdam ex suis Christianos auctores fuisse, ut id fieret, ex quo pristina salubritas in regionem reducta est. Cæterum Romanorum exercitus tentorium **225** Baram et universum ejus bellicum apparatum atque elephantos capiens ad Chosroem adduxit. Baram vero in interiores Persidis regiones fuga se recepit: bellumque adversus eum susceptum ita demum diremptum est. Chosroes tam præclara victoria redimitus, proprium thronum recuperavit, epulumque triumphale et victoriæ grates Romanis præbuit. Narses autem domum reversurus, Chosroi dixit: *Fac præsentis diei memor usque sis, Chosroes, regno te donant Romani.* Chosroes porro necem dolis intentandam veritus, Romanos mille ad sui custodiam et satellitium deputandos a Mauricio expetiit. Mauricius vero multa humanitate erga barbarum usus, postulatis ejus fecit satis: huncque tandem exitum bellum Persicum obtinuit.

A. C. 582. — Hoc anno mensis Martii die sexto supra vigesimum, indictione octava, Theodosius Mauricii imperatoris supremi filius die Paschalis sancto, a Joanne patriarcha, quatuor solis annis cum medio natus coronam imperii accepit.

Eodem anno Mauricius supremus imperator sanctorum quadraginta Martyrum ecclesiam, a Tiberio exædificari cœptam, et jam ad opus medium ductam absolvit. Prætorium eo loco quondam constructum narrant. Profunda vero pace totum orientem occupante, Europa bellorum procellis agitabatur: eapropter ipse supremus imperator imperii vires omnes ab oriente in Thraciam transportavit.

A. C. 583. — Hoc anno ineunte vere, et copiis in Thracia jam collectis, Mauricius cum eis egressus ruinas a Barbaris excitatas visum perrexit. Augusta vero, patriarcha, et universus senatus, ne propria opera moveret bellum, quin illud duci

A νων ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, ποίῳ τρόπῳ τοῦτο [60] τὸ σημεῖον ἐπιφέρονται, οἱ Τοῦρχοι ἔφασχον πρὸ πολλῶν χρόνων λοιμὸν ἐν Τουρχίᾳ γενέσθαι, τινὰς [61] δὲ τῶν ἐν αὐτοῖς Χριστιανῶν ὑποθέσθαι τοῦτο ποιῆσαι, ὡς ἐντεῦθεν σωτηρία κατὰ τὴν χώραν ἐγένετο. Ὁ δὲ στρατὸς τῶν Ῥωμαίων τὴν σχηνὴν τοῦ Βαρὰμ καὶ τὸ τοῦλδον παραλαβόντες μετὰ τῶν ἐλεφάντων, τῷ Χοσρόῃ προσήνεγχαν. Ὁ δὲ Βαρὰμ ἐπὶ τὰ ἐνδότερα μέρη τῆς Περσίδος τὴν φυγὴν ἐποιήσατο· καὶ οὕτως ὁ κατ' αὐτοῦ [62] διαλύεται πόλεμος. Ὁ δὲ Χοσρόης μεγάλην νίκην ἀναδησάμενος, τὸν ἴδιον ἀπέλαβεν θρόνον, καὶ ἐπινίκια εἰστία [63] Ῥωμαίοις (93). Ὁ δὲ Ναρσῆς ἀναζευγνύων ἐπὶ τὰ ἴδια, τῷ Χοσρόῃ ἔλεγεν· *Μέμνησο, Χοσρόη, τῆς παρούσης ἡμέρας. Ῥωμαῖοί σοι τὴν βασιλείαν χαρίζονται.* Χοσρόης B δὲ τὴν δολοφονίαν δεδοιχὼς, ἐζήτει Μαυρίχιον χιλίους Ῥωμαίους εἰς φυλαχὴν αὐτοῦ ἔχειν· ὁ δὲ Μαυρίχιος ἀγάπην πολλὴν πρὸς τὸν Βάρβαρον κεκτημένος, ἐπλήρου τὸ αἴτημα αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ὁ Περσιχὸς τῶν Ῥωμαίων κατεπέπαυτο πόλεμος.

A. M. 6082. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Μαρτίῳ [64] χς' (94), ἰνδιχτιῶνι η', τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἁγίου Πάσχα χρόνων τεσσάρων ἥμισυ ἐστέφθη Θεοδόσιος ὁ [65] υἱὸς Μαυριχίου τοῦ αὐτοχράτορος [66] ὑπὸ Ἰωάννου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ὁ αὐτοχράτωρ Μαυρίχιος τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων Τεσσαράχοντα (95), ἣν ἀπήρξατο κτίζειν Τιβέριος, ἀνεπλήρωσεν ἐν τῇ μέσῃ οὖσαν, ὅνπερ τόπον πρώην (96) ἔλεγον εἶναι πραιτώριον. Εἰρήνης δὲ βαθείας τὴν Ἀνατολὴν καταλαβούσης, [ὁ Μαυρίκιος [67]] ἐπὶ τὴν Εὐρώπην ἐκύμαινεν πόλεμος [68]. Διὰ τοῦτο ὁ αὐτοκράτωρ Μαυρίκιος τὰς δυνάμεις ἀπὸ Ἀνατολῆς [69] ἐπὶ τὴν Θράκην μετήγαγεν.

A. M. 6083. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἀρχομένου τοῦ ἔαρος (97), καὶ τῶν ταγμάτων τὴν Θράκην καταλαβόντων, ἐξῆλθεν σὺν αὐτοῖς ὁ Μαυρίκιος ἰδεῖν τὰ ὑπὸ τῶν Βαρβάρων κατεστραμμένα. Ἡ δὲ Αὐγοῦστα καὶ ὁ πατριάρχης καὶ ἡ σύγκλητος παρεκάλουν τὸν βασιλέα μὴ

VARIÆ LECTIONES.

[60] τοῦτο om. A. [61] τινὰς A, τινὲς vulg. [62] κατ' αὐτοῦ A, κατ' αὐτὸν vulg. [63] εἰστία A, ἑστία vulg. [64] Ὀκτωβρίῳ a. [65] ὁ add. ex A. [66] τοῦ αὐτοκρ. om. A, ante hæc verba χρόνῳ τετάρτῳ add. f. [67] ὁ Μαυρίκιος delendum videtur. [68] πόλεμος A, πόλεμον vulg. [69] ἀπὸ ἀνατολῆς A, ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(93) *Triumphali epulo Romanos excipit.* Theophyl. l. v, c. 5: Χοσρόης Ῥωμαίων τε καὶ Μήδων τοὺς ἡγεμόνας εἰστία· *Romanorum Persarumque tribunos epulo excipit*, cujus illic epuli barbaricam magnificentiam describit. COMBEFIS.

(94) Istis Chronicon Alexandrinum consentiens ad annum Mauricii 8 subdit: Οὐ μέντοι ἐτάγη εἰς συμβόλαια, ἢ ἄλλο τι ἐπ' αὐτῷ τῶν εἰς γνώρισμα βασιλέως, ἀλλ' ἢ μόνον ἐστέφθη. Interpres: *Sed non in societatem administrationis inauguratus est.* Repono, *Haud tamen ejus nomen in publica instrumenta relatum, nec aliud quid sub ipso gestum, quod eum imperatorem argueret, sed tantum coronatus est.*

(95) Beneficii a martyribus accepti, et urbis eorum nomine Martyropoleos anno præcedente receptæ memor. Videndus Simocatta lib. 4 c. 15.

D Ad hæc porro contextus verba ἀνεπλήρωσεν ἐν τῇ μέσῃ οὖσαν, Barberini exemplaris margo addit καὶ Ἀνδρόνικος ἐκαλλώπισε, scribæ procul dubio tempore.

(96) Reg. absque voce τόπον· *In loco qui Media dicitur, dicto olim Prætorium.* Sic plane sonant verba nulla vi, ubi fœdo librariorum errore, nihil interpreti emendato, ὁ Μαυρίκιος ἐπὶ τὴν Εὐρώπην, tu repone ex Theophyl. l. v, c. 16, Cedr. *Miscella*, Anast.: ὁ Ἀβαρικὸς ἐπὶ τὴν Εὐρώπην ἐκύμαινε πόλεμος· *alta pace Oriente composito, bellum Avaricum in Europa æstuabat*, Europam turbabat. COMBEFIS.

(97) Hoc ipsum in annum novum refert Simocatta cap. ult. lib. v: Ἔννατον δὲ ἄρα τοῦτο ἔτος ἐτύγχανεν ὂν Μαυρικίου τοῦ αὐτοκράτορος. Reliqua lib. 6 tribus primis capitibus enarrat diffusius.

A αὐτουργῆσαι πόλεμον, ἀλλὰ στρατηγῷ τοῦτον ἐγχειρῆσαι· ὁ δὲ οὐ κατεδέξατο. Ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐν τῷ πολέμῳ (98), γέγονεν ἡλίου ἔκλειψις. Ἐπεγένοντο δὲ ἐξαισίων [70] πνευμάτων φυσήματα, νότος βίαιος. Ἐν δὲ τῷ Ῥηγίῳ ἐλθόντος [71], τῶν πενήτων τὰ πλήθη ἀργυρίοις ἐψυχαγώγησεν. Ἐπὶ θήραν δὲ ἐξελθὼν ὁ αὐτοκράτωρ, ὗς ἄγριος παμμεγέθης κατὰ τοῦ Καίσαρος ὥρμησεν. Ὁ δὲ ἵππος διὰ τὸ φοβερὸν τοῦ θεάματος ἀποβαλεῖν τὸν Καίσαρα ἐγχειρεῖ. Ἐπὶ πολὺ δὲ ἀκαταστατήσας οὐκ ἠδυνήθη τὸν Καίσαρα ῥῖψαι· ὁ δὲ ὗς ὑπ᾽ οὐδενὸς τρωθεὶς, ἀνεχώρησεν. Ἐπὶ τὴν Πείρινθον δὲ διὰ ναυτιλίας τὴν πορείαν ποιούμενος, ἀνέμων ἐξαισίων καὶ βροχῆς γενομένης, καὶ αὐτῶν [72] ἀπορησάντων, τὸ σκάφος ἐφέρετο τοῦ αὐτοκράτορος, ὥστε παραδόξως διασωθῆναι [73] ἐν τῷ λεγομένῳ Δαονίῳ. B Τῇ δὲ νυκτὶ ἐκείνῃ γύναιον ἔτικτεν, καὶ βοὰς [74] οἰκτρὰς ἠφίει· πρωΐας δὲ γενομένης, ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς ἰδεῖν [75] τὸ συμβησόμενον. Καὶ εἶδον [76] παιδίον γεννηθὲν ὀφθαλμῶν καὶ βλεφάρων ἀμέτοχον, μήτε χεῖρας μήτε βραχίονας ἔχον (99)· πρὸς δὲ τῷ ἰσχίῳ ἰχθύος οὐρὰ προσφυῶς ὑπῆρχεν αὐτῷ. Ταύτῃ δὲ τῇ ἡμέρᾳ ὁ ἵππος τοῦ βασιλέως (1) ὁ τὸν χρυσοῦν περικείμενος κόσμον, ἀθρόως διεῤῥάγη πεσών. Ὁ δὲ βασιλεὺς τούτοις πᾶσιν οἰωνισάμενος, περίλυπος ἦν. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἄνδρες τρεῖς [77] (2) Σκλαβινοὶ τὸ γένος, μηδέν τι σιδηροῦν [78] περιβαλλόμενοι, ὑπὸ Ῥωμαίων ἐκρατήθησαν, κιθάρας μόνας βαστάζοντες. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἠρώτα, πόθεν τε εἶεν καὶ ποῦ τὰς διατριβὰς ἐποιοῦντο. C Οἱ δὲ τὸ μὲν γένος ἔφασαν πεφυκέναι Σκλαβινοί· πρὸς δὲ τῷ τέλει τοῦ δυτικοῦ Ὠκεανοῦ [79] ᾠκηκέναι· τὸν δὲ Χαγάνον πρὸς αὐτοὺς πρεσβείαν πέμψαι, καὶ δῶρα τοῖς ἐθνάρχαις [80] αὐτῶν τοῦ συμμαχῆσαι αὐτῷ κατὰ Ῥωμαίων· οἱ δὲ ταξιάρχαι αὐτῶν ἀπέστειλαν αὐτοὺς ἀπολογήσασθαι τῷ Χαγάνῳ, ὅτι οὐ δύναται [81] διὰ τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ ἀποστεῖλαι αὐτῷ συμμαχίαν. Ὀκτωκαίδεκα δὲ μηνῶν ἔφασκον ποιήσασθαι ὁδοιπορίαν, καὶ οὕτως τοῖς Ῥωμαίοις περιπεσεῖν. Κιθάρας δὲ περιφέρεσθαι, ὡς μὴ εἰδότας [82] ὅπλα περιβαλέσθαι τινὰ, τῆς χώρας αὐτῶν ἀγνοούσης τὸν σίδηρον [83]. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ θαυμάσας τήν τε ἡλικίαν καὶ τὰ μεγέθη τῶν σωμάτων αὐτῶν ἐπαινέσας, εἰς Ἡράκλειαν αὐτοὺς παρέπεμψεν. Καταλαβὼν δὲ τὴν Ἀγχίαλον, καὶ μαθὼν ὅτι πρέσβεις εἰς τὸ Βυζάντιον D Περσῶν τε καὶ Φράγκων [84] (3) παρεγένοντο, ὑπέστρεψεν εἰς τὰ βασίλεια.

A committeret, rogabant : quod ille detrectavit admittere. Eo igitur ad castra pergente, solis defectus contigit (*l*) : ventorumque vehementium, noti videlicet violentioris, flatus exorti sunt. Rhegium cum attigisset, magnam egenorum multitudinem nummis argenteis in eos sparsis recreavit. Cum **226** venatum prodiisset, ingens aper in Cæsarem ex impetu irruit : equus ejus aspectu territus Cæsarem excutere conabatur : cum saltibus, calcibus et excussibus lusisset satis, Cæsarem exturbare nunquam valuit. Tum vero aper a nullo læsus, in silvam secessit. Perinthum præterea navigio iter faciens, vehementiore vento pluviaque incumbente, nautis ad extremas adductis angustias, scapha, B qua vehebatur imperator, procellis asportata est, et præter omnium opinionem, ad locum, cui nomen Daonius salva reddita. Eadem illa nocte parturiens mulier lamentabiles voces edebat. Exorto die misit imperator, qui pararent, ut, quæ contigerat, rei fieret ipse spectator. Vidit autem infantem natum oculis et palpebris orbum, cui neque manus neque brachia essent : e coxis autem piscis cauda illi enascebatur. Eodem quoque die equus imperatoris phaleris aureis circumquaque ornatus concidit subito, atque ruptus est. Istis omnibus intentus imperator, tacito mœrore conficiebatur. Postera luce viri tres Sclavinorum genere orti, nullo ferro vel gladio accincti, sed citharis tantummodo instructi, a Romanis capti sunt. Unde traherent ortum, vel moram facerent, imperator C rogare. Illi se genere Sclavinos, et ad Oceani limites habitare responderunt. Chaganum autem legatos ad se misisse, et tribuum suarum præfectos muneribus sollicitasse, ut sibi suppetias adversus Romanos ferrent : se vero ab familiarum capitibus missos, qui eos apud Chaganum excusarent, quod ob viarum remota intervalla manum auxiliarem ei præbere nequeant. Octodecim vero mensium iter confecisse, ac ita demum in Romanorum manus se prolapsos asseverabant : citharas autem circumduxisse ; in regione quippe ferri nescia natos, armis non assuetos se degere. Imperator hominum staturam miratus, laudata corporis eorum proceritate, ipsos Heracleam misit. Inde D cum Anchialum venisset, de legatorum a Persis et Francis missorum adventu certior factus, Byzantium et regiam revertitur.

VARIÆ LECTIONES.

[70] ἐξαισίων A, ἐξ αἰσίων vulg. ἐπεγέν. δὲ ἐξ. πν. φυσ. om. f. [71] ἐλθόντος] ἐλθὼν A, manu correctoris. [72] καὶ αὐτῶν] τῶν αὐτῶν vulg. [73] διασωθῆναι A, σωθῆναι vulg. [74] βοὰς] φωνὰς a. [75] ἰδεῖν τὸ συμβ. A, ἰδεῖν, τί τὸ συμβ. vulg. [76] εἶδον A, εἶδεν vulg. [77] τρεῖς om. A a f. [78] σιδηροῦν A, σίδηρον vulg. [79] πρὸς δὲ τῷ τέλει τοῦ δυτικοῦ Ὠκεανοῦ A, πρὸς τῷ τέλει Ὠκ. vulg. [80] ἐθνάρχαις A, ἐθνάρχοις vulg. [81] δύναται A, δύνανται vulg. [82] εἰδότας A, εἰδότες vulg. [83] τὸν σιδ. A, τὸ σ. vulg. [84] Φραγγάνων A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(98) Librariorum iterum errore repone ex citatis jam auctoribus, ἐν τῷ Ἑβδόμῳ : *profecto ad locum qui Septimum dicitur*. una ab urbe parasanga, ut citatus Simocatta. COMBEFIS.

(99) Post narratam monstri hujus Theophanis verbis editionem, subdit Anast., *quo viso, imperator præcepit ut occideretur* : idque ex pleniori cod. habuerit, vel est mutuatus ex Simoc. l. VI, c. 1, ex quo ista Theophanes sublegit. ID.

(1) De quo noster Codinus pag. 70, num. 14.

(2) Numerum alii codd. omiserunt, quem tamen Anastasius memorat.

(3) Legationis causa cap. 3 legitur.

A. C. 584. Hoc anno Chaganus ad pactam sibi pecuniarum summam augmentum dari postulabat. Imperator vero barbari sermones respuit. Quare bellum renovare Chaganus constituit; mox Singidonem obtinet, et ad Sirmium castra metatur. Imperator autem Priscum Europæ ducem instituit. Priscus Salvianum sub se legatum elegit, et præcurrere ante **227** exercitum jubet. In Barbaros itaque irruptione facta, acrique conserto prælio, penes Romanos stetit victoria; cladis accepto nuntio, alium exercitum instruit Chaganus, et ad pugnam egreditur. Salvianus armatorum ingenti multitudine conspecta, deterretur, et ad Priscum revertitur. Recessu Romanorum cognito, versus Anchialum Chaganus procedit, Sanctum Alexandrum intellige: et vasto incendio locum omnem depopulatur. Inde Drizepera divertit, et obsidionalibus machinis comparatis oppidum expugnare molitur. Drizeperorum incolæ pectus audacissime opposuere: reseratis enim portis, cum barbaris se fortiter congressuros, extrema necessitate oppressi minabantur. Tunc sane, tunc temporis divina illis affuit virtus. Manifesta quippe meridiei luce Romanorum copias urbe egredientes cernere Barbari sibi visi sunt, et ineundum armorum minitantes congressum: ex quo conturbati, in præcipitem fugam se projicientes, Perinthum se contulere. Priscus autem solius barbaricæ aciei conspectum ferre non sustinens, in Tzurulum castrum ingressus diligenti custodia vitam tutabatur: exinde ad obsidendum Priscum animus barbaro principi factus. Quod cum ad Mauricium perlatum, quid ageret, dubius hæsit. Bono tandem consilio adversus innumeram barbarorum multitudinem armatur, et prudentia oppugnat. De excubitorum igitur numero unum ad castra profectum in Barbarorum potestatem sponte prolabi donis ingentibus et pollicitis amplioribus suadet: ac una simul ad Priscum litteras ei committit in hæc verba: Gloriosissimo duci Prisco. Nefarium Barbarorum conatum ne reformides: qui quidem exitio ipsis erit. Chaganum cum magno

A A. M. 6084. — Τούτῳ τῷ ἔτει ὁ Χαγάνος ἐζήτει προσθήκας (4) ταῖς συνθήκαις [85] λαμβάνειν. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τοὺς λόγους τοῦ βαρβάρου οὐ παρεδέξατο [86]. Διὰ τοῦτο ὁ Χαγάνος ἤρατο πάλιν τὸν πόλεμον, καὶ πολιορκεῖ τὴν Σιγγιδόνα, καὶ στρατοπεδεύει κατὰ τὸ Σέρμιον. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ στρατηγὸν τῆς Εὐρώπης χειροτονεῖ τὸν Πρίσκον. Ὁ δὲ Πρίσκος τὸν Σαλβιανὸν ὑποστράτηγον ποιήσας προτρέχειν ἐκέλευσεν. Καὶ κατὰ τῶν βαρβάρων χωρήσαντες συγκροτοῦσι πόλεμον καὶ νικῶσιν [87] Ῥωμαῖοι. Ὁ δὲ Χαγάνος τοῦτο ἀκηκοὼς, ἀναλαβὼν τὰς δυνάμεις, ἐχώρει πρὸς πόλεμον [88]. Ὁ δὲ Σαλβιανὸς ἰδὼν τὰ πλήθη καὶ καταπλαγεὶς, πρὸς Πρίσκον ἀφικνεῖται. Γνοὺς δὲ ὁ Χαγάνος τὴν τῶν Ῥωμαίων ὑποχώρησιν, εἰς Ἀγχίαλον ἐξέρχεται ἤτοι εἰς τὸν Ἅγιον Ἀλέ- B ξανδρον· καὶ τοῦτον τῷ παμφάγῳ πυρὶ παραδέδωκεν· μεταβὰς δὲ εἰς τὰ Δριζίπερα ἐπιχειρεῖ ἐκπορθῆσαι τὸ πόλισμα, πολιορκητικὰ ἐξεργασάμενος ὄργανα. Οἱ δὲ τὰ Δριζίπερα οἰκοῦντες ἐπὶ πλεῖστόν [τε] παρέταξαν τὸ θράσος [89] (5). Τὰς γὰρ πύλας ἀναπετάσαντες, ἠπείλουν τοῖς βαρβάροις πολεμεῖν, ἐν δειλίᾳ ἐξαισίῳ ὄντες [90] (6). Τότε δὴ, τότε θεῖαί τινες αὐτοῖς ἐπέστησαν δυνάμεις [91]. Μεσούσης γὰρ ἡμέρας ὁρᾷν ἔδοξαν οἱ βάρβαροι Ῥωμαίων δυνάμεις ἐπεξιούσας τοῦ ἄστεως, καὶ μέλλειν συμπλέκεσθαι, καὶ καταπλαγέντες συντόνῳ φυγῇ ἀποδιδράσκουσιν, καὶ ἐπὶ τὴν Πείρινθον [92] γίνονται. Ὁ δὲ Πρίσκος μηδὲ [93] θεωρεῖν φέρων [94] τὰ πλήθη τῶν Βαρβάρων, εἰς τὸ Τζούρουλον [94*] εἰσελθὼν φρούριον C ἠσφαλίζετο. Ὁ δὲ βάρβαρος τὸν Πρίσκον πολιορκεῖν ἐνεχείρει. Ταῦτα δὲ ἀκηκοὼς Μαυρίκιος, διηπόρει τί δράσοι, εὐβουλίᾳ [95] (7) δὲ καταστρατηγεῖ τῆς ἀπείρου δυνάμεως· καὶ ἕνα τῶν ἐξκουβιτόρων μεγάλαις δωρεαῖς καὶ ὑποσχέσεσι πείθει ἑκόντι περιπεσεῖν τοῖς Βαρβάροις· καὶ δίδωσιν αὐτῷ πρὸς Πρίσκον γράμματα περιέχοντα τάδε· Τῷ ἐνδοξοτάτῳ στρατηγῷ Πρίσκῳ. Τὴν ἀλιτηρίαν τῶν Βαρβάρων ἐγχείρησιν μὴ δειλιάσῃς· πρὸς γὰρ ἀπώλειαν αὐτῶν τοῦτο γέγονεν. Γίνωσκε γὰρ ὅτι μετὰ πολλῆς αἰσχύνης ἔχει ὁ Χαγάνος ὑποστρέψαι εἰς τὴν ἀφιερωθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ Ῥωμαίων χώραν. Διὰ τοῦτο καρτερήσῃ [96] ἡ σοῦ ἐνδοξότης ἐν Τζουρούλῳ περιρέμβων

VARIÆ LECTIONES.

[85] ταῖς συνθήκαις om. A [86] παρεδέξατο A, κατεδ. vulg. [87] καὶ νικῶσιν — πρὸς πόλ. om. A. [88] πολεμικὰ A. [89] παρέταξαν τὸ θρ. A, παρετάξαντο θράσος vulg. [90] ἐν δειλίᾳ ἐξαισίῳ ὄντες A e f, ἐν διαλέξεσιν ὄντες vulg. [91] θεῖαί τινες αὐτοῖς ἐπέστησαν δυνάμεις A f, θεία τις αὐτοῖς ἐπέστη δύναμις vulg. [92] ἕως τὴν Π. e f. [93] μηδὲ] μὴ A f. [94] φέρων] θέλων a. [94*] Τζουρουλλὸν A. [95] εὐβουλίᾳ A sec. man. quemadmodum conj. Goar. ἀβουλία vulg. [96] καρτερήσῃ A, καρτερεῖ f, καρτερήσει vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(4) Hæc alia eodem tertio capite et tribus sequentibus, quæ tamen absque temporis discrimine, velut anno superiore gesta narrat.

(5) Barb., Ἐπὶ πλεῖστον ἀντιπαρετάξαντο θάρσος· Verum neque hoc sanum, sed emend. ex Simoc. l. VI c. 5, ubi is ita effert, ἐπὶ ἐπίπλαστον θράσος ἐφοίτησαν, *confugerunt ad fictam audaciam*. Scripserit ergo Theophanes, ἐπίπλαστον ἀντιπαρ., *simulatam audaciam opposuerunt;* in eo commento posito, quod apertis portis, pugnam comminarentur, ἐν δειλίᾳ ἐξαισίῳ ὄντες: ut bene Pal. Peyr. legitque Anast., *cum gravissimo pavore tenerentur*. Dolendum sic omnia devorasse inter- D pretem. COMBEFIS.

(6) Non contemnenda lectio Barb. cod., ἐν διαλέξεσιν ὄντες· Pal. tamen vel Peyrez. exemplaris præfertur alia: ἐν δειλίᾳ ἐξαισίῳ ὄντες, quæ Anastasio recepta, *cum essent in formidine ingenti*.

(7) Legebatur ἀβουλίᾳ. At num suspensi animi dubium, et hæsitantia felicis consilii parens? Non ita. Εὐβουλία itaque prosperi successus mater et origo. Emendationem confirmat Anastasius, *tunc optimo inito consilio armatur*, etc. Simoc. l. VI, c. 5, ἀγχινοίας ἀκόλουθον βουλὴν προηνέγκατο.

αὐτόν [97]. Πέμπομεν γὰρ διὰ θαλάσσης πλοῖα, καὶ αἰχμαλωτίζομεν τὰς φαμελίας αὐτῶν [98]. Καὶ ἀναγκάζεται μετὰ αἰσχύνης καὶ ζημίας εἰς τὰ ἴδια ὑποστρέψαι. Ὁ δὲ Χαγάνος κρατήσας τὰ γράμματα καὶ ἀναγνοὺς, γίνεται περιδεής. Καὶ συνθήκας πρὸς τὸν Πρίσκον διαθέμενος, καὶ εἰρηνεύσας ἐπὶ δώροις ὀλίγοις καὶ ἀναξιολόγοις εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἐπανέζευξεν γῆν [99] μετὰ φυγῆς κραταιᾶς.

dedecore in assignatam sibi a Romanis provinciam redire certo scias. Quare gloria tua Tzuruli perduret, et Chaganum circumvertet, et pro libito circumagitabit. Copiosam classem mari transmittimus, captivitatemque hosti paramus : qui alioqui cum dedecore et damno domum reversurus est. Chaganus interceptis litteris scripta legit, et una metu consternitur : pactisque cum Prisco conditionibus levium et nullius pretii munerum accessione contentus, composuit pacem, et maxima, qua potuit, fuga, se surripuit.

A. M. 6085. — Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Ἀμω ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει ὁ αὐτοκράτωρ Μαυρίκιος (8) τὸν Πρίσκον σὺν πάσαις ταῖς Ῥωμαϊκαῖς δυνάμεσιν ἐπὶ τὸν Ἴστρον ποταμὸν ἔπεμψεν, ὥστε τὰ Σκλαβινῶν ἔθνη διαπερᾶσαι κωλύσῃ. Τούτου δὲ ἐλθόντος ἐπὶ τὸν Δορόστολον, ὁ Χαγάνος μαθὼν πρέσβεις ἐξέπεμψεν πρὸς αὐτόν· καὶ κατῃτιᾶτο Ῥωμαίους ἔναρξιν τῷ πολέμῳ διδόντας. Ὁ δὲ Πρίσκος ἀπελογεῖτο, ὅτι Οὐ πρὸς [1] βαρβάρους (9) τὸν πόλεμον ποιῆσαι παραγέγονα· ἀλλὰ πρὸς τὰ Σκλαβινῶν ἔθνη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἀπεστάλην. Ἀκηκοὼς δὲ ὁ Πρίσκος ὅτι Ἀρδάγαστος τὰ πλήθη τῶν Σκλαβινῶν πρὸς τὸ πραιδεύειν διεσκόρπισεν, διαπεράσας τὸν Ἴστρον μεσούσης νυκτὸς [2] ἀδοκήτως τῷ Ἀρδαγάστῳ συνέμιξεν. Ὁ δὲ Ἀρδάγαστος τοῦ κινδύνου αἰσθόμενος ἵππου τε γυμνοῦ ἐπιβὰς, μόλις διασώζεται. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἀνελόντες πλήθη Σκλαβινῶν, καὶ τὴν περὶ τὸν Ἀρδάγαστον διατεμόντες χώραν, αἰχμαλωσίας τε κρατήσαντες πολλὰς [3] εἰς τὸ Βυζάντιον ἔπεμπεν διὰ Τατήμερος [4]. Ὁ δὲ Τατήμερ [5] ἐκλύτως τὴν πορείαν ποιούμενος, καὶ εἰς μέθην καὶ τρυφὴν ἐπιδιδοὺς [6] ἠμέλει· καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ [7] πλήθη Σκλαβινῶν ἐπιτίθενται αὐτῷ· καὶ δειλίᾳ συσχεθεὶς, φεύγων εἰς τὸ Βυζάντιον ἧκεν. Οἱ δὲ σὺν αὐτῷ Ῥωμαῖοι ἐγκρατῶς τοῖς [8] Σκλαβινοῖς μαχησάμενοι, κρατοῦσι τῶν Βαρβάρων παραδόξως, καὶ εἰς τὸ Βυζάντιον τὴν αἰχμαλωσίαν τῷ βασιλεῖ [9] ἀποσώζουσιν· ὁ δὲ αὐτοκράτωρ εὐφρανθεὶς, εὐχαριστηρίους [10] ὕμνους μετὰ πάσης τῆς πόλεως τῷ Θεῷ προσέφερεν. Ὁ δὲ Πρίσκος θαῤῥήσας, εἰς τὰ ἐσώτερα μέρη τῶν Σκλαβινῶν ἐχώρει. Γήπαις δὲ ἀνὴρ τῆς θρησκείας τῶν Χριστιανῶν ὑπάρχων αὐτομολεῖ πρὸς Ῥωμαίους, καὶ τὴν εἴσοδον τοῖς Ῥωμαίοις ὑπέδειξεν, καὶ τῶν Βαρβάρων ἐκράτησαν· ἔφησε δὲ καὶ Μουσούχιον [11] τὸν ῥῆγα τῶν Βαρβάρων ἀπὸ τριάκοντα σημείων διάγειν [12]. Προδοσίᾳ δὲ τοῦ Γήπαιδος διαβὰς τὸν ποτα-

228 A. C. 585. — *Hierosolymorum episcopi Amo annus primus.*

Hoc anno imperator Mauricius Priscum Romanorum cum copiis omnibus ad Istrum flumen ablegat, ut Sclavinorum gentes amnem trajicere molientes impediret. Cum vero Dorostolum venisset, Chaganus de ejus adventu certior factus, legatos misit, qui Romanos bello initium atque occasionem dare questi sunt. Repondit Priscus : Bellum in Barbaros moturus minime missus sum : solas Sclavinorum gentes a me coercendas jussit imperator. Priscus autem Sclavinorum populum ab Ardagasto duce sparsim per Romanam provinciam ad prædam effusum cum rescisset : Istro trajecto, noctis sub medium ex improviso Ardagastum adoritur, et cum eo manus conserit. Ardagastus, cognito periculo, nudo equo insiliens vix salutem fuga consequitur. Romani multis Sclavinorum copiis cæsis, atque universa Ardagasti regione devastata, captisque innumeris, multos ex eis Byzantium per Tatemerem transmisere. Tatemer iter agens incautus et resolutus, vino insuper et voluptatibus per vias indulgens, tertia die in irruentium Sclavinorum manus incidit : tum metu correptus, fuga Byzantium attingit. At Romani reliqui viæ comites Sclavinorum impetum fortiter sustinentes, præter spem omnem Barbaros superant, et universam prædam captivorumque turmas incolumes ad imperatorem Byzantium detulere. His imperator lætatus, beneficium divinum laudibus et hymnis compensat, et cum totius urbis populo grates Deo litat. Porro Priscus successu audentior redditus, interiores Sclavinorum partes penetrat. Tum vero Gepes vir Christianorum religioni addictus, in Romanorum partes transiens, ingressum Romanis indicat : qui nullo labore Barbarorum regionem obtinent. Musugium autem Barbarorum regem ad trigesimum lapidem

VARIÆ LECTIONES.

[97] αὐτὸν] αὐτοὺς A b. [98] τὰς φαμελίας αὐτῶν A a f, αὐτοὺς vulg. [99] γῆν add. ex A. [1] ὅτι οὐ πρὸς — ὁ Πρίσκος om. A f. [2] μεσ. δὲ τῆς νυκτὸς A. [3] πολλούς A. [4] Τατήμερος] Τήμερος A. [5] Τατήμερ] Τάτητος A f, Τάτητως b. [6] ἐπιδιδοὺς A, ἐπιδοὺς vulg. [7] καὶ τῇ τρίτῃ ἡμ. A, ἐν τῇ τρίτῃ δὲ ἡμ. vulg. [8] τοῖς add. ex A. [9] τῷ βασιλεῖ om. A. [10] εὐχαριστηρίους A, εὐχαριστίους vulg. [11] Μουσούχιον A a, Μονσούγιον e, Μουσούγιον vulg. *Musacium* Anast. [12] διάγειν] ὑπάρχειν f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(8) In alium annum seponit ista Simocatta capp. 6, 7, 8 et 9 ; verum non nisi decimus ab eo potest numerari.

(9) Liquet ex Simocat. l. VI, c. 6, ipsaque serie leg. Ἀβάρεις : sic enim ille Priscum Chagani querelis respondentem inducit ; κατὰ τῶν Σκλαβίνων ἄρασθαι πόλεμον· μὴ γὰρ οὐ ταῖς Ἀβαρικαῖς συνθήκαις τε καὶ σπονδαῖς καὶ τὸν Γετικὸν καταλύσασθαι πόλεμον· *Bellum hoc adversus Sclavos susceptum esse. Non enim pactis et fœderibus cum Abarum gente initis, etiam in Getas expeditionem impediri.* COMBEFIS.

morar referebat. Priscus itaque Gepedis proditione usus profunda jam nocte Musugium vino plane obrutum comperit; funebrem etenim solemnitatem proprio fratri sacraverat. Eo igitur vivo comprehenso, horrendam omnino Barbarorum stragem edidit. Hinc ubere præda potiti Romani in crapulas et voluptates resolvuntur. Quare Barbari in unum agmen denuo collecti impetum in victores faciunt: malorum autem illatorum ultio præclaro facinore **229** prius edito acerbior exstitisset, nisi Genzon cum toto peditatus robore certamen iniens acerrimum Barbarorum vires fregisset. Porro Priscus cunctos quibus sui corporis custodiam demandaverat, in patibulum egit.

Eodem anno Paulus imperatoris pater morte Cpoli perfunctus, inter imperatores parem eis sepulturam et tumulum obtinuit: similiter et Anastasia Augusta socrus Mauricii, Tiberii vero imperatoris conjux, juxta virum suum Tiberium sepulcri locum consecuta est.

A. C.—586. Hoc anno cum Priscus iterum Danubium occupasset, et Sclavinorum ditionem depopulatus, magnam inde prædam et captivorum numerum ad imperatorem summisisset; imperator Tatemere ad Priscum misso Romanum exercitum iis in locis hibernare jubet. Placito imperatoris accepto, moram deprecabantur Romani, ac cum propter Barbarorum sibi oppositum exercitum, tum hostilis et infestæ regionis periculum, et intoleranda frigora, id nusquam fieri posse in adversum objiciebant. Priscus suavibus verbis militem demulcet, et imperatoris jusso obsequentem, hibernam ibidem stationem habere suadet. Mauricius his auditis Philippicum generum Orientis ducem, quemque ob ei junctam in matrimonium sororem fidissimum habebat, excubitorum comitem creavit. Porro Philippicus sanctissimæ Dominæ nostræ monasterium et illud palatium quo Mauricius imperator cum liberis aliquando foret excipiendus Chrysopoli cœpit ædificare: piscinas etiam et hortos ad ejus usum deliciasve intus paravit: Cpoli autem Philippici domum ab eo nuncupatam exstruxit.

A. C. 587. — *Cpoleos episcopi Cyriaci annus primus.*

Antiochiæ Anastasii episcopi annus primus.

A μὲν ὁ Πρίσκος, μεσούσης τῆς νυκτὸς εὑρίσκει τὸν Μουσούκιον διεφθαρμένον τῇ μέθῃ. Ἐπιτάφιον γὰρ ἑορτὴν τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ ἑώρταζεν [13]. Καὶ τοῦτον συλλαβόμενος ζῶντα, φόνον πολὺν ἐν τοῖς βαρβάροις εἰργάσατο. Πολλῆς δὲ αἰχμαλωσίας κρατήσαντες, μέθῃ καὶ τρυφῇ ἑαυτοὺς ἐκδεδώκασιν. Συναθροισθέντες δὲ οἱ Βάρβαροι τοῖς νενικηκόσιν ἐφίστανται· καὶ ἦν ἂν ἡ ἀντίδρασις [14] χαλεπωτέρα τῆς προϋπαρξάσης ἀνδραγαθίας, εἰ μὴ ὁ Γένζων μετὰ τῆς πεζικῆς δυνάμεως τῶν Ῥωμαίων ἐπιστάς, μάχῃ κραταιᾷ διεκώλυσε [15] τὰς ὁρμὰς τῶν Βαρβάρων. Ὁ δὲ Πρίσκος τοὺς τὴν φρουρὰν αὐτῷ [16] πεπιστευμένους (10) ἀνεσκολόπισεν.

B Τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ καὶ Παῦλος ὁ τοῦ βασιλέως πατὴρ ἐτελεύτησεν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐτάφη ἐν τοῖς βασιλικοῖς μνήμασιν· ὁμοίως καὶ Ἀναστασία ἡ αὐτοῦ [17] Αὐγοῦστα ἡ πενθερὰ τοῦ Μαυρικίου, γυνὴ δὲ Τιβερίου τοῦ βασιλέως· καὶ αὐτὴ ἐτάφη μετὰ Τιβερίου τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς.

A. M. 6086. — Τούτῳ τῷ ἔτει τοῦ Πρίσκου πάλιν τὸν Ἴστρον καταλαβόντος (11), καὶ τὰ Σκλαβινῶν ἔθνη [18] πραιδεύσαντος, καὶ πολλὴν αἰχμαλωσίαν τῷ βασιλεῖ ἀναπέμψαντος, ὁ βασιλεὺς τὸν Τατίμερα [19] ἀποστείλας πρὸς Πρίσκον, παρακελεύεται αὐτόθι τὸν χειμῶνα διατρῖψαι τοὺς Ῥωμαίους καιρόν (12). Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τοῦτο μαθόντες [20] ἀντέλεγον, ὡς οὐκ ἐνδέχεται τοῦτο γενέσθαι διά τε τὰ πλήθη τῶν Βαρβάρων, καὶ τὸ πολεμίαν ὑπεῖναι [21] τὴν χώραν, καὶ C τὰ ψύχη [22] ἀφόρητα. Ὁ δὲ Πρίσκος λόγοις πιθανοῖς [23] ἔπεισεν [24] αὐτοὺς ἐκεῖ χειμάσαι, καὶ τὴν τοῦ βασιλέως κέλευσιν πληρῶσαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μαυρίκιος ταῦτα ἀκηκοὼς Φιλιππικὸν τὸν ἴδιον γαμβρὸν τὸν τῆς Ἀνατολῆς στρατηγὸν ἐποίησε κόμητα τῶν ἐξκουβιτόρων θαρρῶν αὐτῷ, ὡς τὴν αὐτοῦ ἀδελφὴν αὐτῷ ἔζευξεν [25]. Ὁ δὲ Φιλιππικὸς ἤρξατο κτίζειν ἐν Χρυσοπόλει τὴν μονὴν τῆς παναγίας ἡμῶν Δεσποίνης Θεοτόκου καὶ παλάτιον ἐν αὐτῇ ὀφεῖλον ὑποδέχεσθαι Μαυρίκιον τὸν βασιλέα, καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, ποιήσας ἰχθυοτροφεῖα καὶ παραδείσια ἔνδοθεν [ἔσω [26]] εἰς τὴν θεραπείαν αὐτοῦ, καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν οἰκίαν τὴν ἐπιλεγομένην τὰ Φιλιππικοῦ.

D A. M. 6087. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Κυριακοῦ ἔτος α'.*

Ἀντιοχείας (13) *ἐπισκόπου Ἀναστασίου ἔτος α'.*

VARIÆ LECTIONES.

[13] ἑώρταζεν A, ἑόρταζεν vulg. [14] ἀντίδοσις A f. [15] διεκώλυσε A, διέλυσε vulg. [16] αὐτῶν A. [17] αὐτοῦ add. ex A. [18] ἔθνη om. f. [19] Τατήμερον f. [20] μεμαθηκότες A. [21] καὶ τὸ πολεμίαν ὑπεῖναι A, καὶ τῶν πολεμίων ὑπ. vulg. [22] καὶ τὰ ψύχη om. A a f. [23] πειθανοῖς vulg. [24] ἔπεισεν A, ἔπειθεν vulg. [25] αὐτῷ ἔζευξεν A, ζεύξας αὐτῷ vulg. [26] ἔνδοθεν ἔσωθεν A f, sed alterutrum delendum videtur.

JAC. GOARI NOTÆ.

(10) Non bene interpr., *quibus sui corporis custodiam demandaverat*, imo, quibus castrorum et exercitus. Simoc. lib. VI, cap. 9: Τῆς διαφρουρᾶς κατημέλησαν, ἣν σκοῦλκαν σύνηθες τῇ πατρίᾳ φωνῇ Ῥωμαίοις ἀποκαλεῖν· *Custodiam neglexerant, quam scultam patrio sermone Romani de more vocitant:* idem non omnes ejusmodi custodes in patibulum actos ait, quod nimiæ fuisset serveritatis; sed, τοὺς φρουράρχους: *præfectos custodiæ*, nonnullis aliis durius virgis cæsis. COMBEFIS.

(11) Hyeme gesta novum annum indicant apud Simocattam cap. 10. Undecimum tamen, ejus calculi non superant.

(12) Legerem, τοῦ χειμῶνος καιρόν, nisi Codices reliqui cum Regio convenirent.

(13) Hic secundus episcopatus est Anastasii, qui anno Justini quinto amotus fuerat. Chronic. Alexand.: Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀναστάσιος πατριάρχης Ἀντιοχείας ἐπανῆλθεν ἐν Ἀντιοχείᾳ μετὰ τελευτὴν Γρηγορίου πατριάρχου γενομένου, τοῦ καὶ διαδεξα-

A Τούτῳ τῷ ἔτει εἰς τὰ τοῦ Βυζαντίου προάστεια (14) τίκτονται τέρατα, παιδίον τετράπουν, καὶ ἄλλο δικόρυφον [27]. Λέγουσι δὲ οἱ τὰς ἱστορίας ἐπιμελῶς ἐγγράφοντες μὴ σημαίνειν ἀγαθὰ ταῖς πόλεσιν, ἐν αἷς ἂν [28] τεχθῶσι τὰ τοιαῦτα. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν Πρίσκον τῆς στρατηγίας [29] ἀποπαύει· Πέτρον δὲ τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν στρατηγὸν τῆς δυνάμεως ποιεῖται Ῥωμαίων. Ὁ μὲν οὖν Πρίσκος (15) τὰς δυνάμεις ἀράμενος πρὶν ἢ τὸν Πέτρον φθάσαι διεπέρα [30] τὸν ποταμόν· ὁ δὲ Χαγάνος τὴν μετάβασιν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ λαοῦ ἀκηκοὼς, λίαν ἐθαύμασεν, καὶ πρὸς τὸν Πρίσκον ἀπέστειλεν, μαθεῖν τὴν αἰτίαν ἐπιζητῶν, καὶ μοῖραν λαβεῖν τῆς πραίδας· καὶ οὕτως τὸν ποταμὸν διανήξασθαι. Λίαν γὰρ ἐχαλέπαινεν ἐπὶ τοῖς εὐτυχήμασι τῶν Ῥωμαίων. Πέμπει τοίνυν ὁ Πρίσκος B περὶ τούτων πρὸς τὸν Χαγάνον [31] πρεσβείαν Θεόδωρον τὸν ἰατρὸν, ἀγχινοίᾳ καὶ συνέσει κεκοσμημένον. Οὗτος ἑωρακὼς τὸν Χαγάνον μέγα φρονοῦντα, καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἀλαζονικώτερον ποιούμενον [32] (ἠπείλει γὰρ πάντων τῶν ἐθνῶν αὐτὸν εἶναι κύριον), διηγήματι παλαιῷ τὸν βαρβαρικὸν κατεπράϋνε τῦφον· ἔφασκεν γάρ· Ἄκουσον, Χαγάνε, ἐπωφελοῦς διηγήματος· Σέσωστρις ὁ τῶν [33] Αἰγυπτίων βασιλεὺς περιφανής τε καὶ λίαν [34] εὐδαίμων, τῷ πλούτῳ λαμπρὸς καὶ ταῖς δυνάμεσιν ἀκαταμάχητος, πλεῖστα καὶ μεγάλα ἐδουλώσατο ἔθνη· ἐντεῦθεν εἰς ἀλαζονείαν περιπεσὼν, χρυσοκόλλητον ὄχημα ἐκ λίθων τιμίων κατασκευάσας, ἐπικάθηται τούτῳ, καὶ ὑποβάλλει τῷ ζυγῷ τῶν ἡττηθέντων βασιλέων τέσσαρας ἕλκειν τὸ ὄχημα. Τούτου δὲ γενομένου, ἐν ἐπισήμῳ ἑστῶτι (16) C εἷς τῶν τεσσάρων βασιλέων συχνῶς τὸ ὄμμα ἐπέστρεφεν εἰς τὰ ὀπίσω [35], καὶ τὸν τροχὸν ἑώρα κυλιόμενον· τῷ Σέσωστρι δὲ [36] ἐπερωτῶντι, διὰ τί ὄπισθεν ἐπιστηρίζει τὰ ὄμματα, τοῦτον εἰπεῖν· Τὸν τροχὸν θαυμάζω ἀστατοῦντα, καὶ ἄλλοτε ἄλλως κινούμενον· καὶ ποτὲ μὲν τὰ ὑψηλὰ ταπεινοῦντα, αὖθις δὲ τὰ ταπεινὰ ἀνυψοῦντα. Τὸν δὲ Σέσωστριν συνετῶς τὴν παραβολὴν τῇ ἀκοῇ ἐπισκέψαντα [37] νομοθετῆσαι, τὸ μηκέτι [38] βασιλεῖς ἕλκειν τὸ ὄχημα. Ὁ δὲ Χαγάνος ταῦτα ἀκηκοὼς καὶ ὑπογελάσας, ἔφησεν τὴν εἰρήνην ἄγειν, τῇ δὲ προαιρέσει Πρίσκου, εἴ τι ἂν θέλῃ τῶν

Hoc anno monstra in suburbanis Byzantii locis nata sunt: puer nimirum quadrupes, et alius biceps. Accurati porro historiarum scriptores urbibus, in quibus illa prodierint, nil boni faustique 230 portendere asseverant. Imperator autem Prisco a summa exercituum præfectura remoto Petrum proprium fratrem Romanarum copiarum ducem instituit. De sua exauctoratione Priscus certior factus, eductis secum ante Petri adventum omnibus copiis, amnem trajicit. Ut Romanas acies ulteriorem ripam suo transitu obtinuisse Chaganus intellexit, id satis miratus, misit ad Priscum causam nimirum percunctaturus, ac simul prædæ partem consequi apud se consiliatus, atque ita demum amnem ipse transveheretur. Quam moleste enim ferebat prosperum quippiam Romanis succedere. Ad Chaganum itaque legationem de his Priscus instruit, Theodorum videlicet medicum, virum animi solertia et prudentia insignem. Qui cum tumidos Chagani spiritus, ejusque responsa arrogantius data (cunctarum quippe nationum sese prædicabat dominum) animo percepisset: barbaricam hominis insolentiam antiqua narratione demulcebat. Ad eum itaque conversus: Audi, inquit, Chagane, narrationem tibi profuturam. Sesostris, Ægyptiorum rex illustris, atque oppido felix, divitiis alioqui clarus, et armorum robore prorsus invictus, innumeras atque potentissimas nationes subegit: eoque in superbiam omnino dementem prolapsus currum auro lapidibusque pretiosis compactum paravit, cui insidens, ex devictis regibus quatuor, qui currum equorum more traherent, ad jugum alligavit. Interim dum ea pompa elatus triumphat, e regibus quatuor alter conversis retro frequenter luminibus rotam sese circumvolventem attentius contemplabatur. Sesostri vero sciscitanti, cur retro figeret oculum, respondit ille: Rotæ inconstantiam demiror in diversas partes se convolventis, et qua partem superiorem inclinantis, qua vero inferiorem erigentis et excelsius elevantis. Porro Sesostris cum similitudinem hanc, qua pollebat animi sagacitate, per-

VARIÆ LECTIONES.

[27] δύο κορυφῶν A f. [28] ἂν add. ex A. [29] τὸν Πρ. τῆς στρατ. A, τῆς στρατ. τὸν Πρ. vulg. [30] διαπερᾷ A. [31] πρὸς τὸν Χαγάνον A, Χαγάνῳ vulg. [32] ποιούμενον A, ποιούμενος vulg. [33] ὁ τῶν add. ex A. [34] λίαν add. ex A. [35] εἰς τὰ ὀπίσω A, εἰς τοὐπίσω vulg. [36] τὸν δὲ Σέσωστριν ἐπερωτῶντα A f. [37] συνετῶς τὴν ἀκοὴν ἐπισκ., omisso τὴν παραβολὴν, A f. [38] τοῦ μηκέτι A.

JAC. GOARI NOTÆ.

μένου πρὸ τούτου τὸν αὐτὸν Ἀναστάσιον: ubi Rader., *qui vivus etiam Anastasium receperat*. Scripserit forte *exceperat*. Ergo, *qui et ante Anastasio suffectus fuerat*. COMBEFIS.

(14) Hæc una cum præcedentibus annus idem apud Simocattam complectitur cap. 11: Ἐν τούτῳ δὲ ἐνιαυτῷ, inquit, εἰς τὰ πρὸ τοῦ ἄστεος τίκτονται παράδοξα τέρατα· *Hoc ipso anno mirabilia portenta in suburbanis generata sunt.*

(15) Addit interpr. quod historiæ repugnat, *de sua exauctoratione Priscus certior factus, eductis* etc.; imo antequam sciret, sic exercitum trajecerat: τούτων οὔπω ἐπέπυστο: inquit Theophyl. Alia itaque ratione id factum, quam idem explicat lib. VI, D cap. 11, quod nimirum haud sibi satis tutum trans amnem existimaret, ac Barbarorum inopinata irruptione opprimi metueret. At nec illud apte redditum, τὴν μετάβασιν ἀκηκοὼς, *ut Romanas acies ulteriorem ripam suo transitu obtinuisse Chaganus intellexit:* nondum enim obtinuerant, quam ut clare auctor prosequitur ex eodem Theophyl. Sit ergo, *audiens transitum*; in procinctu scilicet. Theophyl. τὴν ἀπόβασιν. *descensu audito:* ut ibi interpr., nempe ad flumen. COMBEFIS.

(16) Ita plane errore scriptum, pro ἑορτῇ, ut legit Anast. habetque Theophyl. lib. VI cap. ult.: ἐν μεγάλῃ τινὶ καὶ περιφανεῖ ἑορτῇ· *celebri quadam solemnitate, ac frequenti Ægyptiorum conventu.*

cepisset, lege sancita edixit, ne ulli deinceps reges currum apud Ægyptios traherent. Subrisit Chaganus, his auditis, et pacis fœdera servaturum se promisit : in potestate vero Prisci stare, qua parte spoliorum vellet, se donatum relinqueret. In transitus itaque concessi mercedem, captivos omnes Priscus Chagano restituit; ipse, retentis sibi spoliis, amnem iterum sine periculo trajecit. Chaganus his acceptis mirum in modum lætatus est : Prisco vero Byzantium reverso, Petrus in exercitus ducendi munus successit.

A λαφύρων τὸν Χαγάνον τιμῆσαι. Ὁ δὲ Πρίσκος τὴν αἰχμαλωσίαν ἀπέδωκε τῷ Χαγάνῳ ὑπὲρ τῆς διαβάσεως. Τὰ δὲ λάφυρα πάντα λαβὼν ἀκινδύνως τὸν ποταμὸν διεπέρασεν. Ὁ δὲ Χαγάνος ταῦτα δεξάμενος ἥσθη μεγάλως· καὶ ὁ Πρίσκος εἰς Βυζάντιον ἧκεν. Ὁ δὲ Πέτρος τὴν στρατηγίαν παρέλαβεν.

A. C. 588. — Hoc anno Petro duci suis mandatis
231 significavit imperator, ut stipendiorum tertiam partem nummis aureis persolvendam Romani milites acciperent : partem aliam armis sibi concessis : ultimam denique data ad vestes quaslibet materia sibi repensam profiterentur. Quod ubi resciverunt, ad rebellionem se converterunt. Deterritus dux factum apud milites excusavit, nequaquam id verum esse asseverans : quin etiam alias litteras ostendit, quibus jubebat imperator, ut milites qui in bello fortiter se gesserant, et a gravibus periculis incolumes evaserant, in urbibus data vacatione agerent, et publicis sumptibus inter cæteros senes alerentur : amplius et militum liberi in proprium parentum locum ascriberentur. Ejusmodi verborum lenocinio exercitum ita demulsit, ut Cæsarem universi faustis acclamationibus prosecuti sint : de quibus omnibus Petrus imperatorem certiorem fecit. Marcianopolim vero accedens, milites mille, qui præcurrerent, misit. Isti vero in Sclavinos, qui magnam e Romanorum finibus prædam avexerant, incidentes, in fugam Barbaros vertere. At Barbari, captivis interfectis, cæteram prædam, quæ maxima fuit, secum abducentes, in Romanorum fines regressi sunt.

A. M. 6088. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς Πέτρῳ (17) τῷ στρατηγῷ, ὥστε τὴν τρίτην μοῖραν τῆς ῥόγας διὰ χρυσοῦ τοὺς Ῥωμαίους λαβεῖν· καὶ τὴν τρίτην διὰ ὅπλων· τὴν δὲ ἑτέραν τρίτην δι' ἐσθῆτος παντοίας. Οἱ [39] τοίνυν Ῥωμαῖοι τοῦτο ἀκηκοότες πρὸς τυραννίδα ἐτρέποντο. Ὁ δὲ στρατηγὸς
B φοβηθεὶς τοῖς στρατοπέδοις ἀπελογεῖτο, ὡς οὐκ ἀληθὲς τοῦτό ἐστι. Καὶ ἐπεδείκνυε τῷ στρατῷ ἕτερα γράμματα παρακελευόμενα αὐτῷ, ὥστε τοὺς ἀριστεύσαντας καὶ ἐκ τῶν κινδύνων διασωθέντας [40] ἐν ταῖς πόλεσιν ἀναπαύεσθαι, καὶ γηροτροφεῖσθαι [41] ἐκ τῶν δημοσίων· τοὺς δὲ παῖδας τῶν στρατιωτῶν εἰς τοὺς τόπους τῶν οἰκείων [42] γονέων ἐγγράφεσθαι· καὶ ταύτῃ τῇ πιθανότητι [43] τὸν λαὸν κατεπράϋνεν [44], καὶ τὸν Καίσαρα ἀνευφήμησαν [45]. Ταῦτα δὲ ὁ Πέτρος τῷ βασιλεῖ [46] κατεμήνυσεν. Ἐλθὼν δὲ ἐπὶ Μαρκιανούπολιν ἀποστέλλει χιλίους προτρέχειν. Οὗτοι περιτυχόντες Σκλαβινοῖς ἐπιφερομένοις Ῥωμαϊκὴν λεηλασίαν πολλὴν, τούτους τρέπονται [47]· οἱ δὲ βάρβαροι τὴν αἰχμαλωσίαν ἀποσφάξαντες (18), καὶ αἰχμαλωσίας πολλῆς κρατήσαντες, ἐπὶ τὰ Ῥωμαϊκὰ ὑπέστρεψαν.

Eodem anno solarium Magnauræ rotundum condidit imperator, suamque statuam ad medium atrium erexit, ibidemque posuit armamentum.

C Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς τὸ [48] ἡλιακὸν (19) τῆς Μαγναύρας τὸ στρογγύλον [49]· καὶ ἔστησεν ἐν τῷ μεσιαύλῳ τὴν ἰδίαν στήλην, καὶ ἀπέθετο ἐκεῖ τὸ ἀρμαμέντον.

A. C. 589. — Hoc anno cum Petrus dux venatum prodiisset, agrestis sus obviam factus pedem ejus ad arborem contrivit : ex quo doloribus plane intolerandis diu cruciatus est. Imperator autem litteris inclementioribus, probrosis, conviciisque gravissimis eum perstrinxit, cum Sclavinos Byzantium versus adventare rescivisset. His Petrus commotus ac vere coactus Novas se contulit. Cum vero urbis primates ac milites una cum episcopo

A. M. 6089. — Τούτῳ τῷ ἔτει Πέτρου τοῦ στρατηγοῦ κυνηγοῦντος (20), καὶ ὗς ἀγρίου αὐτῷ συναντήσαντος, τὸν πόδα τούτου ἐν δένδρῳ ἐξέθλιψεν, καὶ ἀφορήτοις [50] ὀδύναις χρόνῳ πολλῷ ἐνοσηλεύετο. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ γράμμασιν αἰσχίστοις καὶ ὀνειδισμοῖς ἀφορήτοις αὐτὸν περιέβαλεν [51], ἀκούσας [52] Σκλαβινὰ
D ἔθνη κατὰ τοῦ Βυζαντίου κινεῖσθαι. Ὁ δὲ Πέτρος βιασάμενος εἰς Νόβας [53] παρεγένετο (21). Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἐπίσημοι στρατιῶται ἅμα τῷ ἐπισκόπῳ τῷ

VARIÆ LECTIONES.

[39] οἱ add. ex A. [40] διασωθέντας A e, σωθέντας vulg. [41] εὐτροφεῖσθαι e. [42] οἰκείων add. ex A. [43] πειθανότητι vulg. [44] κατεπράϋνεν A, καταπραΰνας vulg. [45] εὐφήμησαν A. [46] τῷ βασ. A, καὶ τῷ βασ. vulg. [47] τρέπονται A b, τρέπουσιν vulg. [48] τὸ ἡλ. A, τὸν ἡλ. vulg. [49] τὸ στρογγύλον add. ex A a f. [50] ἀφορήτος A, ἀφορήτας vulg. [51] περιέβαλεν A, περιέβαλλεν vulg. [52] ἀκούων A. [53] Νομὰς e f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(17) Simocatta lib. 7 capp. 1 et 2.

(18) Theophyl. paulo aliter rem narrat, semel ac iterum occisos a barbaris captivos; alios cum primum Romani occurrissent, alios cum se ab eis expugnari, ut nulla spes salutis reliqua esset, viderent. Combefis.

(19) *Solarium* illud *rotundum* memorat Anastasius : cui voce στρογγύλον adjecl naonnulli codd. consentiunt. Μεσίαυλον autem basim lapideam areæ vel atrii medio erectam lubens interpretarer, cum in eo statuam superpositam intuear.

(20) Excerptum e capp. 2, 3, 4 et 5.

(21) Nova alia in Africa, alia in Mœsia superiore. — Theophylactus venisse quidem Petrum Novas narrat, nihil tamen ejusmodi in ea urbe illi accidisse refert, sed in Asimo, ubi esset lectissimorum illud militum præsidium a Justino illic constitutum, quod is frustra amovere conatus sit, coactis præsidiariis in sua castra. Sic l. VII, cc. 2 et 3. Combefis.

στρατηγῷ ὑπήντων· οὓς ἰδὼν ὁ στρατηγὸς καὶ θαυμάσας τὴν ἐξόπλισιν καὶ ἀνδρείαν αὐτῶν, κελεύει καταλιπόντας [54] τὸ ἄστυ τῇ Ῥωμαϊκῇ πληθύϊ συναναμίγνυσθαι· οἱ δὲ στρατιῶται ἐπὶ φρουρᾷ τῆς πόλεως συντεταγμένοι, οὐκ ἐπείθοντο τοῦτο ποιῆσαι. Θυμωθεὶς δὲ ὁ στρατηγὸς, ἀπέστειλεν Γένζωνα μετὰ πλήθους στρατιωτῶν. Οἱ δὲ μαθόντες ἔφυγον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τὰς θύρας τοῦ ναοῦ κλείσαντες, ἐκάθηντο [55] ἔνδον. Ὁ δὲ Γένζων τῇ αἰδοῖ [56] τοῦ ναοῦ, ἄπρακτος διέμεινεν. Πέτρος δὲ ὀργισθεὶς, ἀποχειροτονεῖ τὸν Γένζωνα τῆς στρατηγίας, καὶ ἐκπέμπει Σκρίβωνα (22) ἠτιμωμένως τὸν ἐπίσκοπον πρὸς αὐτὸν ἀγαγεῖν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως πανοικεὶ [57] συναχθέντες [57*], ἀτίμως τὸν Σκρίβωνα τῆς πόλεως ἀπελαύνουσιν· καὶ τὰς πύλας τῆς πόλεως κλείσαντες, τὸν μὲν Μαυρίκιον βασιλέα εὐφήμουν, τὸν δὲ στρατηγὸν ὕβρεσι περιέβαλλον· καὶ οὕτως ἀτίμως ὁ Πέτρος ἐκεῖθεν [58] ἀνεχώρησεν. Προπέμπει δὲ χιλίους ἐπὶ κατασκοπῇ· οἱ δὲ περιτυγχάνουσι Βουλγάροις χιλίοις τὸν ἀριθμόν. Οἱ δὲ Βούλγαροι θαῤῥοῦντες τῇ [59] εἰρήνῃ τοῦ Χαγάνου, ἀμερίμνως ἐβάδιζον· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι πρὸς τοὺς Βουλγάρους τὰς ὁρμὰς [60] ἐποιοῦντο. Οἱ δὲ Βούλγαροι [61] ἀποστέλλουσιν ἄνδρας [62] ἑπτὰ, παραινοῦντες μὴ παραλῦσαι τὴν εἰρήνην. Τοῦτο ἀκούσαντες οἱ προτρέχοντες, μηνύουσιν τῷ στρατηγῷ [63] ταῦτα. Ὁ δὲ στρατηγὸς ἔφη· Οὐδὲ εἰ ὁ αὐτοκράτωρ παρέλθοι [64], τούτων [64*] φείσομαι. Συμβολῆς [65] δὲ γενομένης, τρέπονται οἱ Ῥωμαῖοι. Οἱ δὲ βάρβαροι οὐκ ἐδίωξαν αὐτοὺς, ἵνα μὴ νικῶντες κινδύνῳ περιπέσωσιν. Ὁ δὲ στρατηγὸς τὸν ταξίαρχον τῶν προτρεχόντων χαλεπῶς ἐμαστίγωσεν. Τοῦτο μαθὼν ὁ Χαγάνος πρέσβεις πρὸς τὸν Πέτρον ἐξέπεμψεν, τὴν ἔναρξιν αἰτιώμενος, καὶ ὡς Ῥωμαῖοι ἄνευ δικαίας αἰτίας τὴν εἰρήνην διέλυσαν. Ὁ δὲ Πέτρος ἀπατηλοῖς λόγοις χρησάμενος, μὴ εἰδέναι τὴν κίνησιν διισχυρίζετο, διπλασίονα δὲ διδόναι τὰ [66] σκῦλα ἅπαντα· καὶ οὕτως ἐν μοίραις δύο (23) οἱ βάρβαροι τὰ ἀπολωλότα σκῦλα ἀναλαβόντες, στέργουσι τὴν εἰρήνην. Ὁ δὲ Πέτρος κατὰ Πηρεγάστου (24) τοῦ ἐξάρχου τῶν Σκλαβινῶν χωρεῖ. Οἱ δὲ βάρβαροι περὶ τὴν ὄχθην [67] τοῦ ποταμοῦ τούτοις ὑπαντήσαντες, διεκώλυον τοῦ περᾶσαι. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἀπὸ τῶν πορθμίων (25) τοξεύοντες, τούτους ἀπέστρεψαν· καὶ τραπέντων αὐτῶν, πλήττεται κατὰ

A ei obviam progressi essent, speciosum militum ornatum ac fortitudinem miratus dux, ut, urbe relicta, se Romano exercitui adjungerent, mandavit. At milites qui ad urbis custodiam deputati fuerant, id exsequi detrectaverunt: ex quo dux iratus, Genzonem cum armata militum manu ad eos misit: qui ea de re certiores facti, ad ecclesiam confugientes, clausis templi portis intus se continuere. Genzon templi sanctitatem veritus, re intentata substitit. Petrus inde exasperatus, Genzonem munere abdicavit, et Scribonem misit, qui episcopum ignominiose ad se traduceret. At cives vicatim et cum totis familiis congregati, Scribonem turpiter urbe expellunt; **232** occlusisque urbis portis Mauricium quidem imperatorem faustis vocibus B prosecuti, ducem probris palam proscidere: atque ita demum Petrus turpiter inde recessit. Cum vero mille homines speculatum præmisisset, hi in Bulgarorum turmam numeri ejusdem incidere. At Bulgari, paci, quæ cum Chagano intercedebat, confisi, securi citra ullam suspicionem progrediebantur. Cum autem Romani eos adorirentur, Bulgari viros septem delegavere, qui Romanis pacem haud ita solvendam esse persuaderent. Quæ ubi præcursores audiverunt, duci confestim retulere. Dux vero, Neque si imperator ipse advenerit, inquit, eis parcam. Consertaque pugna Romani in fugam vertuntur: nec tamen eos insecuti sunt Barbari, ne victoriam ardentius amplexati, in insidias inciderent. C Dux porro præcursorum præfectum virgis acriter cædi imperavit. Quod cum ad Chaganum renuntiatum fuisset, legatos ad Petrum decrevit, qui hostilem hanc aggressionem incusantes, Romanos nulla justa de causa pacem solvisse quererentur. Sed Petrus hanc suorum incursionem se plane ignorasse blandis ac fraudulentis verbis astruxit: duplicata se nihilominus ipsis spolia dare omnia: atque ita Barbari spoliis, quæ amiserunt, dupla forte receptis, pacem servavere. Cæterum Petrus contra Peregastum Sclavinorum præfectum expeditionem suscepit. At Barbari secundum fluminis ripam Romanis obviam facti, eos amnem trajicere prohibebant. Romani contra e vectoriis navibus tela mittentes,

VARIÆ LECTIONES.

[54] καταλιποῦντας vulg., καταλιπόντα A. [55] ἐκάθηντο ἔνδον om. A f. [56] αἰδοῖ A, αἰδῷ vulg. [57] πανοικεὶ A, πανοικὶ vulg. [57*] συνηγμένοι b. [58] ἐκεῖθεν add. ex A. [59] τῇ add. ex A. [60] τὰς τομὰς e. [61] Βούλγαροι A alii codd., Βουλγάρεις vulg. [62] ἄνδρας om. A. [63] τῷ στρατηγῷ A, τὸν στρατηγὸν vulg. [64] παρέλθῃ A, [64*] τούτων A, τούτοις vulg. [65] συμβ. δὲ πολέμου γενομ. A. [66] τὰ om. A. [67] τὴν ὄχθην A, τὴν ὄχθαν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(22) Cap. 3, ἕνα τινὰ τῶν τοῦ βασιλέως σωματοφυλάκων, ὃν Σκρίβωνα Ῥωμαῖοι κατονομάζουσι· *Unum quempiam imperatoris satellitum, quem Romani Scribonem vocant*. Suidas, σκρίβων ὁ τῶν σωματοφυλάκων ὑπερφερόμενος, *satellitum primicerius*. Plura Rigaltius in Glossario tactico.

(23) Simoc. lib. VII, cap. 4 sic exprimit: λαμπροῖς δώροις καὶ λαφύρων ζημίαις. *Amplis muneribus, ac spoliis restitutis*, etc., quod est illud duplum reddere. COMBEFIS.

(24) Simocatta, Πειραγάστου. *Pergastum* scribit Anastasius.

D (25) Sic legit Anast. cum reddit, *a fretis sagittantes*; Theophyl. citatus, ἀπὸ τῶν πορθμιδίων κατατοξεύοντες, *e vectoriis naviculis tela mittentes*, quod et reddidit interpr. Quanquam exiguo amne, qualem idem auctor describit, potuerint Romani in adversam ripam ad angusta freta sagittas mittere, exque ea hostes depellere: uti paulo post habetur, Barbaros ex ripa alia Romanos adaquantes telis divexasse, ac tandem profligasse; nec forte naves vectoriæ sic facile Romanis ad manum fuere. COMBEFIS.

Barbaros averterunt. Dumque in fugam vertuntur, Peregastus ilio sauciatus, moritur. Romani ergo flumen transgressi, præda maxima coacta in propria loca se recepere. Sed ductores recta via aberrantes, et in arida inaquosaque loca deflectentes, exercitum in magnum conjecere periculum. Iter porro noctu peragentes, diverterunt ad Ilbacium amnem. Barbari vero in insidiis, quas trans flumen collocaverant, delitescentes, in Romanos, qui haustum venerant, tela jaculabantur. Ex quo Romani cum magna clade afficerentur, a Barbaris demum debellati versi sunt in fugam. Mauricius his auditis Petrum officio privavit, et Priscum iterum Thraciæ ducem delegavit.

A. C. 590. — Hoc anno dux Priscus in Thraciam **233** profectus exercitum recensuit, et magnam militum manum ex eis periisse et desiderari comperit. Iis eductis ad Istrum fluvium Novas se contulit. Quibus cognitis Chaganus legatos profectionis causam sciscitaturos misit. Priscus venandi gratia se accessisse prætexere. Ad quem Chaganus : Nefas, ait, alieno in solo te venatum exercere. Priscus contra proprium asserere fundum, et Chaganum ex Oriente transfugam affirmare et exprobrare. Eapropter Barbarus eversis Singidonis mœnibus, in Romanam ditionem penetravit. Eo comperto ad Istri insulam confert se Priscus, et conscensis agitatisque dromonibus, Chaganum allocuturus Constantiolam proficiscitur. Ad fluminis autem ripam consistenti Chagano Priscus e navigio colloquium habebat. Tum Chaganus ad Priscum : Quid tibi, amabo, Prisce, cum ditione mea? ut quid eam dolis occupare moliris? et e manibus meis eripere? judicabit Deus inter me et imperatorem Mauricium : et ex ejus manibus mei Romanorumque exercitus sanguinem reposcet. Ad hæc Priscus : Non urbem unam nobis eripere conaris. Cui Chaganus respondit : Scito quinquaginta alias Romani imperii urbes Barbarorum virtute subigendas te brevi conspecturum. Priscus vero navibus ad Singidonem applicatis, urbem depopulatus, Bulgaros ex ea ejecit, et murum exædificare cœpit. At Chaganus legatis ad eum missis, fictorum deorum fidem obtestatus, de iis, quæ commiserat, apud ipsummet graviter conquestus est. Ingruente porro hieme uterque patrios lares revisit. Hoc etiam anno Petrus Mauricii frater sanctæ

A τῆς [68] λαγόνος ὁ Πηρέγαστος καὶ θνήσκει. Περάσαντες δὲ οἱ Ῥωμαῖοι αἰχμαλωσίας πολλῆς ἐκράτησαν, καὶ εἰς τὰ ἴδια ἐπανέζευξαν. Πλανηθέντων δὲ τῶν ὁδηγῶν καὶ ἀνύδροις [69] τόποις περιπεσόντες, ἐκινδύνευε τὸ στρατόπεδον· βαδίσαντες δὲ διὰ τῆς νυκτὸς, περιτυγχάνουσιν τῷ Ἰλβαχίᾳ [70] ποταμῷ. Λόχμης δὲ εἰς τὸ ἀντίπερα ὑπούσης [71] τῷ ποταμῷ, οἱ βάρβαροι ἐν ταύτῃ κρυπτόμενοι, τοὺς ἀρυομένους [72] τὸ ὕδωρ ἐτόξευον· μεγάλης τοίνυν ἐπηρείας τοῖς Ῥωμαίων [73] γενομένης στρατεύμασιν, πρὸς φυγὴν ἐχώρησαν, καταπολεμηθέντες ὑπὸ τῶν βαρβάρων. Ὁ δὲ Μαυρίκιος ταῦτα ἀκηκοὼς τὸν Πέτρον τῆς [74] στρατηγίας ἀπέπαυσεν, καὶ τὸν Πρίσκον πάλιν στρατηγὸν τῆς Θρᾴκης ἀπέστειλεν.

B A. M. 6090. — Τούτῳ τῷ ἔτει Πρίσκος στρατηγὸς ἐξῆλθεν (26) ἐν τῇ Θρᾴκῃ, καὶ τὰς δυνάμεις ἠρίθμησεν, καὶ εὗρεν ὅτι πλῆθος πολὺ διεφθάρη ἐξ αὐτῶν. Τούτους δὲ ἀναλαβὼν [75] παραγίνεται εἰς τὸν Ἴστρον ποταμὸν εἰς Νόβας [76] (27). Ὁ δὲ Χαγάνος τοῦτο μαθὼν πρέσβεις ἐξέπεμψεν τὴν αἰτίαν πυνθανόμενος τῆς ἀφίξεως. Ὁ δὲ Πρίσκος προεφασίσατο διὰ κυνηγέσια ἐληλυθέναι. Ὁ δὲ Χαγάνος, Οὐ δίκαιόν ἐστι, φησὶν, ἐν ἀλλοτρίῳ τόπῳ κυνηγεῖν· ὁ δὲ Πρίσκος ἴδιον ἔλεγεν εἶναι τὸν τόπον, καὶ τὴν ἐξ ἀνατολῆς ἀπόδρασιν τῷ Χαγάνῳ ὠνείδιζεν. Ὁ δὲ βάρβαρος τῆς Σιγγιδόνος τὸ τεῖχος κατέλυσεν· καὶ ἐπὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων γῆν ἐχώρει. Τοῦτο μαθὼν ὁ Πρίσκος παραγίνεται εἰς τὴν νῆσον τοῦ Ἴστρου, καὶ παραλαβὼν

C δρόμωνας, παραγίνεται πρὸς τὸν Χαγάνον εἰς Κωνσταντίολαν [77], θέλων αὐτῷ ὁμιλῆσαι. Ἐλθόντι δὲ τῷ Χαγάνῳ πρὸς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, ὁ Πρίσκος ἀπὸ τῆς νηὸς διελέγετο. Ὁ δὲ Χαγάνος ἔφη πρὸς αὐτόν· Τί σοι, Πρίσκε, καὶ [78] τῇ γῇ τῇ ἐμῇ; καὶ ταύτην βούλει διὰ ψεύδους λαβεῖν ἐκ τῶν χειρῶν μου; κρινεῖ ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ Μαυρικίου τοῦ βασιλέως. Ἐκζητήσει τὸ αἷμα τοῦ στρατοῦ τῶν Ῥωμαίων, καὶ τοῦ στρατοῦ τοῦ ἐμοῦ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Πρίσκος ἔφη [79]· Οὐ μίαν πόλιν ἐγχειρεῖς παρ' ἡμῶν λαβεῖν. Ὁ δὲ Χαγάνος· Ὄψει μετ' ὀλίγον πεντήκοντα πόλεις Ῥωμαϊκὰς δουλουμένας [80] βαρβάροις. Ὁ δὲ Πρίσκος διὰ τοῦ ποταμοῦ τὰς ναῦς τῇ Σιγγιδόνι παραστησάμενος, ταύτην ἐπόρθησεν, καὶ

D τοὺς Βουλγάρους ἐξ αὐτῆς ἐξεδίωξεν, καὶ τὸ τεῖχος κτίζειν ἀπήρξατο. Ὁ δὲ Χαγάνος ἀγγέλους πρὸς αὐτὸν [81] ἀπέστειλεν, καὶ τοὺς ψευδωνύμους ἑαυτοῦ θεοὺς διεμαρτύρετο καταιτιώμενος τῶν γενομένων τὸν Πρίσκον. Χειμῶνος δὲ καταλαβόντος, ἑκάτεροι

VARIÆ LECTIONES.

[68] τῆς add. ex A. [69] καὶ ἐν ἀν. A. [70] Ἰλβαχίᾳ A a f, Ἰλβαχίῳ vulg. [71] ὑπούσης A, ὑπιούσης vulg. [72] τοὺς ἀρυομένους A a f, τοῖς ἀρυομένοις vulg. [73] Ῥωμαίων A, Ῥωμαίοις vulg. [74] τῆς add. ex A. [75] ἀναλαβὼν A, παραλαβὼν vulg. [76] Νόβας A e f, νομὰς vulg.; vid. supra p. 423. [77] Κωνσταντίολα A. [78] καὶ ante τῇ γῇ add. ex A. [79] post ἔφη lacunæ signa expunxi, sed mox ante ὄψει ex A addidi : ὁ δὲ Χαγάνος. [80] δουλουμένας a, δουλομ. vulg. [81] ἀγγέλους πρὸς αὐτὸν A, πρὸς αὐτὸν ἀγγ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(26) Alterius anni gesta declarant hæc Simocattæ verba lib. VII, cap. 7 : Ἦρος ἀρχομένου, καὶ ὁ Πρίσκος τοῦ Βυζαντίου ἀποφοιτᾷ· *Initio veris Priscus Byzantio discedit*. Decimum et undecimum capita compendiose hic recitantur.

(27) Νόβας etiam legit Anast. Theophyl. lib. VII, c. 7 : Τὸν Ἴστρον ποταμὸν διαπεραιωθεὶς, τετάρτῃ ἡμέρᾳ καὶ εἰς Νόβας τὰς ἄνω ὁ στρατηγὸς παραγίνεται· *Trajecto Istro, quarta die Priscus etiam Novas superiores venit :* alia nimirum ejusdem nominis in Romana ipsa ditione exsistente urbe. COMBEFIS.

εἰς τὰ ἴδια ἀνεχώρησαν [82]. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Πέτρος ὁ ἀδελφὸς Μαυρικίου ἔκτισεν τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας Θεοτόκου τῶν Ἀραβίνδα [83] κοσμήσας αὐτὴν ἐκ διαφόρων μαρμάρων· ὁμοίως καὶ Κυριακὸς ὁ πατριάρχης [84] τὰ Διακονίσσης [85] τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας Θεοτόκου.

A. M. 6091. — Τούτῳ τῷ ἔτει συναθροίσας ὁ Χαγάνος (28) τὴν αὐτοῦ δύναμιν [86] (29) ἐπὶ τὴν Δαλματίαν ἐχώρησεν. Καὶ καταλαβὼν τὴν Βάλβην [87] καὶ τὰς περὶ αὐτὴν τεσσεράκοντα πόλεις [88] πάσας ἐπόρθησεν. Ὁ δὲ Πρίσκος ταῦτα μεμαθηκὼς Γουνδούην ἐπὶ τῇ κατασκοπῇ τῶν πραττομένων ἀπέστειλεν· καὶ καταλαβὼν τοὺς βαρβάρους διὰ δυσβάτων χωρίων τὴν βάδισιν [89] ποιουμένους, περιτυγχάνει δύο βαρβάροις [90] τῷ οἴνῳ κεχαρωμένοις· καὶ τούτους διηρώτα ὁ Γουνδούης τὰ τῶν βαρβάρων κινήματα. Οἱ δὲ ἔφασαν [91], δισχιλίοις ὁπλίταις τὴν αἰχμαλωσίαν τὸν Χαγάνον παραδεδωκέναι, καὶ πρὸς τὰ οἰκεῖα ἀποστεῖλαι. Ταῦτα ὁ Γουνδούης μεμαθηκὼς κρύπτεται ἐν μικρᾷ φάραγγι, καὶ ἐξ ἑωθινοῦ [92] ἐπὶ τὰ νῶτα τούτων [93] γενόμενος, ἀθρόως πάντας ἀνεῖλεν· καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν λαβὼν πρὸς τὸν Πρίσκον ἤγαγεν. Ὁ δὲ Χαγάνος τὰ τῆς ἀποτυχίας μαθὼν [94] εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἐπανέζευξεν χώραν· καὶ ὁ Πρίσκος ὑπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια.

A. M. 6092. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἰνδικτιῶνι γ' μηνὶ Μαρτίῳ ἀναλαβὼν τὰς δυνάμεις ὁ Πρίσκος ἐπὶ τὴν Σιγγιδόνα παραγίνεται. Ὁ δὲ Χαγάνος συναθροίσας τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἄφνω τῇ Μυσίᾳ ἐφίσταται [95], καὶ τὴν Τομοσίαν (30) πόλιν [96] ἐνεχείρει λαβεῖν. Διὰ τοῦτο καὶ [97] Πρίσκος τὴν Σιγγιδόνα καταλιπὼν, τούτῳ ἐπλησίαζεν. Τῆς δὲ ἑορτῆς τοῦ πάσχα καταλαβούσης, καὶ τῶν Ῥωμαίων λιμῷ τηκομένων, ἀκηκοὼς ὁ Χαγάνος τῷ Πρίσκῳ ἐδήλου ἁμάξας ἐκπέμψαι πρὸς αὐτὸν ὅπως δαπανήματα ἀποστείλῃ [98] αὐτοῖς, ἵνα μετὰ ἱλαρότητος τὴν ἑαυτῶν ἑορτὴν ἐκπληρώσωσιν. Τετρακοσίας (31) τοίνυν [99] ἁμάξας πληρώσας τούτοις ἐξέπεμψεν· ὁμοίως καὶ ὁ [1] Πρίσκος εἴδη τινὰ Ἰνδικὰ ἀντέπεμψεν [2] τῷ βαρβάρῳ· πέπερί τε [3] καὶ φύλλον Ἰνδικὸν καὶ κόστον καὶ κασσίαν, καὶ ἕτερα τῶν ἐπιζητουμένων [4]· καθεζομένου τοῦ Χαγάνου εἰς τὸ Θέρμιον (32), καὶ ταῦτα δεξάμενος ἥσθη ἐπ' αὐτοῖς· καὶ μέχρι τοῦ πληρωθῆναι τὴν ἑορτὴν Ῥωμαῖοί τε καὶ βάρβαροι ἀλλήλοις συνηυλίζοντο· καὶ οὐκ ἦν φόβος ἐν ἑκατέραις δυνάμεσιν. Τῆς δὲ ἑορτῆς πλη-

A Deiparæ Arabindarum ecclesiam diversis marmoribus ornatam exstruxit. Ad Diaconissæ pariter compitum Cyriacus patriarcha sanctæ Deiparæ ecclesiam posuit.

A. C. 591. — Hoc anno Chaganus collectis omnibus copiis in Dalmatiam suscepit expeditionem : Balben vero et circumposita quadraginta oppida omnia devastavit. Rei fama excitus Priscus Gunduem quæ ab hostibus admissa fuerant exploratum misit. Ille locis plane imperviis iter agens, Barbaros duos vino graves offendit, eosque de Barbarorum consiliis interrogat. Respondent illi : Millibus hominum duobus bene armatis Chaganum
B prædam commendasse, eamque omnem ad Bulgaris domesticos lares agi. Eo comperto, Gundues in angusta valle occultatur, et hostes a tergo 234
summo diluculo adortus, ex improviso, cunctos confertim occidit : et recuperatam prædam ad Priscum reduxit. Chaganus clade cognita propriam repetit regionem, et Priscus pariter domum revertitur.

A. C. 592. — Hoc anno, indictione tertia, mense Martio, Priscus educto exercitu Singidonem versus proficiscitur. Chaganus ex adverso collectis viribus ex inopinato in Mysiam irrumpit, et Tomosiam urbem occupare molitur. Quare Singidone relicta
C Priscus ad eum proximus accessit. Imminente vero paschali celebritate, Romanis fame tabefactis, cum eorum penuriam percepisset Chaganus, convehendo commeatui currus, quos etiam cibis onustos instrueret, ad ipsum mitti Prisco significat : ut proprium sibi festum Romani cum epulorum gaudio peragerent. Currus itaque quadringentos cibis probe refertos ad eos destinavit. Priscus etiam vicissim species Indicas, piper nimirum, folium Indicum, costum, cassiam, et alia postulata misit ad Barbarum, qui tum ad Thermium sedem posuerat : et id muneris lætantissime accepit : atque ita donec festi celebritas expleretur, Romani cum
D Barbaris permistim et absque discrimine conversabantur ; nec in alterutrius castris terroris su-

VARIÆ LECTIONES.

[82] ὑπεχώρησαν A. [83] Ἀραβίνδα A alii, Ῥεοβίνδα vulg. [84] Κυρ. ὁ πατρ. A. ὁ Κυρ. πατρ. vulg. [85] fort. κατὰ Διακ. [86] τὰς περὶ αὐτὸν δυνάμεις A. [87] Βάλχης A. [88] τεσσεράκοντα πόλεις] μ' πόλεις A, μητροπόλεις vulg. [89] τὴν βαδικὴν A. [89*] ποιουμένους A, ποιούμενος vulg. [90] βαρβάρους — κεχαρωμένους A. [91] ἔφασαν A, ἔφησαν vulg. [92] ἐξεωθῆναι f. [93] τούτων A, τούτου vulg. [94] πρὸς τὸν Π. — — — μαθὼν om. A. [95] ἐφίσταται A, ἐπίσταται vulg. [96] πόλιν] πάλιν A. [97] καὶ ante Πρ. add. ex A. [98] ἀποστείλῃ A, ἐκπέμψῃ vulg. [99] τοίνυν A, οὖν vulg. [1] καὶ ὁ A, δὲ ὁ vulg. [2] ἀντέπεμψεν A. ἐξέπεμψεν vulg. [3] πέπερί τε A, πίπερ τε vulg. [4] ἐπιζητουμένων A, ζητουμένων vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(28) Capitis duodecimi epitome, quo locus Βάλβης scribitur Βάγκεις.

(29) A cap. 13 l. 7 ad ejusdem finem ista leguntur : quæ paulo superius cap. 12 circa annum Mauricii decimum nonum contigisse testatur Simocatta : moxque ad res anno altero visas exponendas transit.

(30) Idem, Τομέαν. Anastasius quoque *Tomeam*. Miscella, *Comeam*. — Leg. Τομαίαν ex Theophyl. et Anast. quæ superius nominata fuit. COMBEFIS.

(31) Parem numerum cuncti codd. referunt. Anastasius et *Miscella*, *quadraginta*.

(32) Ita cuncti codices : *Sermium* ponit Anastasius, Miscella *Sirmium*.

spicio ex hujusmodi societate exorta est. Diebus vero solemnibus jam elapsis Barbari a Romanis sejunguntur. Porro Mauricius suppetiis Prisco ferendis cum pedestri militum manu Comentiolum misit. Chaganus nuntio accepto, adversus Comentiolum expeditione suscepta, ad trigesimum lapidem a Comentioli exercitu castra posuit. Quare Comentiolus in magnas mentis angustias adductus legationem ad Chaganum destinavit. Mauricium sane Comentiolo mandasse ut Romanum exercitum a tumultibus concitandis deinceps compescendum adversariis proderet, quorumdam rumor exstitit. Porro media nocte milites armari jussit, nec tamen se prælium initurum esse significavit : unde milites exercitationis tantum ergo arma capessenda se jussos arbitrati, non ut decuit pro certamine sustinendo sunt instructi. Adventante luce, et jam Barbaris irruentibus, ingens tumultus totum exercitum pervadit. Sane Comentiolus ipse turbabat ordines, et confusionis auctorem omnino se præbebat, **235** atque ita Romani in fugam versi sunt. Barbari nulla militiæ lege compositum exercitum operti, summa inhumanitate cunctos trucidant. Comentiolus turpi fuga ad Drizipera salutem quæsivit, quem cives contumeliis lapidibusque emissis, urbe expellunt. Tum vero Barbari Drizipera profecti, civitate direptioni tradita, in sancti Alexandri templum incendio grassati sunt, cumque sepulcri thecam argento ornatam reperissent, illusis prius et contemptis martyris reliquiis, ornamentum omne sacrilege spoliavere : inde coacta per totam Thraciam præda, collectisque captivis, ipsi, multitudine armis, ordine, necesssariis bene instructa, in Romanos insultabant. Inde Comentiolo Byzantium reverso, ingens ex timore perturbatio animorumque procella toti urbi incubuit : adeo ut præ nimio timore, de relinquenda Europa, et transmigratione in Asiæ Chalcedonem consilium aperte iniretur. Imperator autem excubitorum satellitio stipatus, collecto armatorum militum globo Longum murum tutabatur : urbem vero populi factiones custodiebant, senatu legationem ad Chaganum decernendam suadente. Porro Deus injurias martyri Alexandro irrogatas ulturus morbum pestilentem in Barbaros immisit, qui uno solo die febri ex bubone orta septem Chagani liberos cum innumera

A ρωθείσης διαχωρίζονται ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων οἱ βάρβαροι. Ὁ δὲ Μαυρίκιος ἐπὶ συνάρσει δῆθεν τοῦ Πρίσκου Κομεντίολον ἀπέστειλεν μετὰ πεζικῆς δυνάμεως. Τοῦτο μαθὼν ὁ Χαγάνος (33) ἐπὶ Μυσίαν [5] κατὰ Κομεντιόλου στρατεύεται ἀπὸ τριάκοντα σημείων τοῦ Κομεντιόλου. Ὁ δὲ Κομεντίολος ἐναπορῶν ἄγγελον πρὸς τὸν Χαγάνον ἐξέπεμψεν. Φασὶ δέ τινες τὸν Μαυρίκιον ὑποθέσθαι τῷ Κομεντιόλῳ, ὅπως τὸ [6] Ῥωμαϊκὸν στράτευμα παραδώσῃ πολεμίοις διὰ τὰς ἀταξίας αὐτῶν. Νυκτὸς δὲ μεσούσης ἐκέλευσεν τὸν στρατὸν ὁπλίσασθαι, μὴ παραγυμνώσας τοῖς ὄχλοις μέλλειν πόλεμον συστήσασθαι. Αὐτοὶ δὲ ὑπειληφότες ὅτι γυμνασίας ἕνεκεν σιδηροφορεῖν αὐτοὺς ἐκέλευσεν, οὐχ ὡς ἔδει ὡπλίσαντο. Ἡμέρας δὲ γενομένης καὶ τῶν βαρβάρων καταλαβόντων, θρύλλος πολὺς τὸν B στρατὸν κατέλαβεν. Ὁ δὲ Κομεντίολος τὰς τάξεις ἐτάραττεν, καὶ αἴτιος αὐτοῖς ἀκαταστασίας [7] ἐγένετο. Οὕτω μὲν οὖν οἱ [8] Ῥωμαῖοι πρὸς φυγὴν ἐτρέποντο. Οἱ δὲ βάρβαροι ἀστρατήγητον τὸν λαὸν εὑρηκότες, ἀνηλεῶς τούτους ἐφόνευον. Ὁ δὲ Κομεντίολος ἀσχήμῳ φυγῇ ἐπὶ τὰ Δριζίπερα [9] γίνεται· οἱ δὲ τῆς πόλεως ὕβρεσι καὶ λίθοις βάλλοντες αὐτὸν, τοῦ ἄστεως ἀποπέμπουσιν. Οἱ δὲ βάρβαροι ἐπὶ τὰ Δριζίπερα ἐλθόντες, τήν τε πόλιν ἐπόρθησαν καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου [10] Ἀλεξάνδρου ἐνέπρησαν· τόν τε τάφον αὐτοῦ ἠργυρωμένον εὑρόντες, ἀνοσίως σκυλεύουσι. Καθυβρίσαντες [11] δὲ καὶ τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος, καὶ πολλὴν ἐν τῇ Θρᾴκῃ αἰχμαλωσίαν ποιησάμενοι, ἐν ὄχλῳ λαμπρῷ (34) Ῥωμαίων [12] κατεπαιρόμενοι. Τοῦ C δὲ Κομεντιόλου ἐν τῷ Βυζαντίῳ καταλαβόντος, μέγιστος τάραχος καὶ κλύδων τῇ πόλει ἐνέσκηψεν· ὥστε φοβηθέντες βούλεσθαι τὴν Εὐρώπην καταλιπεῖν, καὶ πρὸς τὴν Ἀσίαν ἐν τῇ Χαλκηδόνι μετοικισθῆναι. Ὁ δὲ βασιλεὺς τά τε ἐξκούβιτα ἀναλαβὼν, καὶ ὁπλιτικὸν συλλεξάμενος ὅμιλον, τὰ Μακρὰ διεφρούρησε τείχη. Οἱ δὲ δῆμοι τὴν πόλιν ἐφύλαττον· καὶ ἡ σύγκλητος παρῄνει τὸν βασιλέα πρεσβείαν πρὸς τὸν [13] Χαγάνον ἐκπέμψαι. Ὁ δὲ Θεὸς τὴν ἐκδίκησιν τοῦ μάρτυρος Ἀλεξάνδρου ποιούμενος, λοιμικὴν νόσον τοῖς βαρβάροις ἔπεμψεν· καὶ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἑπτὰ υἱοὺς τοῦ Χαγάνου διὰ πυρετοῦ καὶ βουβῶνος ἀπέκτεινε σὺν πολλοῖς ἄλλοις [14] ὄχλοις· ὥστε ἀντὶ χαρᾶς ἐπινικίου καὶ παιάνων καὶ ᾀσμάτων θρήνους [15] καὶ δάκρυα καὶ πένθη ἀπαρηγόρητα ἔχειν [16] τὸν βάρβαρον. Ἡ δὲ D σύγκλητος παρεκάλει τὸν Καίσαρα τὸν βάρβαρον πρεσβεῦσαι [17] εἰς τὰ Δριζίπερα (35), ὅστις λόγοις

VARIÆ LECTIONES.

[5] ἐπὶ Μυσ. A, ἐπὶ τὴν Μ. vulg. [6] τὸ add. ex A. [7] ἀκαταστασίας om. A b e. [8] οἱ add. ex A. [9] Δριζίπερα A ubique, Δριζήπερα vulg. [10] τοῦ ὁσίου Ἀλ. a. [11] καθυβρίσαντες A, καθυβρίζουσι vulgo. [12] ἐνώχλουν τῷ λαμπρῷ Ῥωμανῷ A e. [13] παρῄνει τὸν βασιλέα πρεσβείαν πρὸς τ. Χ. A, παρῄνει πρὸς τὸν Χ. πρεσβείαν vulg. [14] σὺν πολλοῖς ἄλλοις A, σὺν πολλ. καὶ ἄλλ. vulg. [15] θρήνους A, θρῆνον vulg. [16] ἔχειν] εἶχον A, εἶχεν vulg. [17] τὸν Καίσαρα πρεσβεῦσαι τὸν Χαγάνον A, sed nomen legati ubique omittitur, qui apud Simocatt. VII, 15, Harmato appellatur : fortasse igitur legendum est : παρεκάλει τὸν Καίσαρα πρεσβεῦσαι τὸν Ἁομάτωνα εἰς Δριζίπερα.

JAC. GOARI NOTÆ.

(33) Habet hæc explicatius Theophyl. l. vii, c. 15, ex quo non satis apte hæc breviata, nisi post illa verba τριάκοντα σημείων τοῦ Κομεντιόλου, hæc exciderunt, τὰς σκηνὰς συμπηξάμενος : quæ ipse interpr. bene repræsentat. Combefis.

(34) Illud, ἐν ὄχλῳ λαμπρῷ, plane vitiosum ; emenda ex Anast. et Theophy., εὐώχουν λαμπρῶς, *splendide epulabantur, felici adversus Romanos successu elati.* Id.

(35) Locus hic palam mutilatus ex Simocattæ cap. 15 lib. vii interpolatur in hunc modum : Ἡ δὲ σύγκλητος παρεκάλει τὸν Καίσαρα τὸν βάρ-

ἠπίοις τὸν βάρβαρον ἐκολάκευεν [18]. Ὁ δὲ βάρβαρος **A** οὐκ ἠβούλετο τὰ δῶρα δέξασθαι, καίπερ [19] θρήνῳ ἀσχέτῳ τῶν παίδων κατεχόμενος. Ἔφασκε δὲ πρὸς τοὺς πρέσβεις [20]· Κρινεῖ ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ Μαυρικίου αὐτοκράτορος· αὐτὸς γὰρ τὴν εἰρήνην διέλυσεν· ἐγὼ δὲ τοὺς αἰχμαλώτους ἀποδίδωμι αὐτῷ κατὰ ψυχὴν νόμισμα ἓν κομιζόμενος παρ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μαυρίκιος οὐκ ἠνέσχετο δοῦναι· καὶ πάλιν ὁ Χαγάνος ᾐτήσατο ἀνὰ ἡμίσους [21] λαβεῖν κατὰ ψυχήν· καὶ οὐδ' οὕτως ὁ βασιλεὺς δοῦναι κατεδέξατο, ἀλλ' οὐδὲ τεσσάρων κερατίων λαβεῖν. Καὶ θυμωθεὶς ὁ Χαγάνος πάντας ἀπέκτεινεν, καὶ ἐπὶ τὰ ἴδια ἀνέζευξεν, πεντήκοντα χιλιάδας (36) ταῖς σπονδαῖς τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιθείς. Καὶ τὸν Ἴστρον ποταμὸν μὴ διαβαίνειν ὡμολόγησαν (37). Ἐκ τούτου πολὺ μῖσος κατὰ **B** Μαυρικίου (38) τοῦ βασιλέως ἐκινήθη· καὶ ἤρξαντο λοιδορίαις τοῦτον βάλλειν· ὁμοίως καὶ ὁ λαὸς [22] ὁ ἐν τῇ Θρᾴκῃ πρὸς λοιδορίαν τοῦ βασιλέως ἐκινήθη. Ὁ δὲ στρατὸς ἐντολικαρίους (39) ἔπεμψεν πρὸς τὸν βασιλέα κατὰ Κομεντιόλου ὡς προδοσίαν ἐν τῷ πολέμῳ ποιήσαντος, ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ Φωκᾶς, ὅστις τῷ βασιλεῖ διαλεγόμενος βρυερῶς [23] τούτῳ ἀντέλεγεν ἐν τῷ σιλεντίῳ, ὥστε τινὰ τῶν πατρικίων τοῦτον ματζῶσαι [24] (40), καὶ τὸν πώγωνα αὐτοῦ τίλαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐ κατεδέξατο τὴν κατὰ Κομεντιόλου ἔγκλησιν· ἀλλὰ τούτους ἀπράκτους ἀπέλυσεν· διὰ τοῦτο καὶ ἡ [25] ἐπιβουλὴ τοῦ βασιλέως ἀρχὴν ἔλαβεν [26]. Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἐν Αἰγύπτῳ ἐν τῷ Νείλῳ ποταμῷ Μηνᾶ τοῦ ἐπάρχου [27] μετὰ λαοῦ πορευομένου ἐν τόπῳ ἐπιλεγομένῳ [28] Δῆλτα, ἡλίου ἀνίσχοντος, ζῶα ἀνθρωπόμορφα ἐφάνησαν ἐν τῷ ποταμῷ, ἀνήρ τε καὶ γυνή. **C** Καὶ ὁ μὲν ἀνὴρ εὔστερνος καταπληκτικός τε τὴν ὄψιν, ξανθὸς τὴν κόμην, μιξοπόλιος, καὶ μέχρι τῆς ὀσφύος ἐγύμνου τὴν φύσιν, καὶ πᾶσιν ἐδείκνυτο γυμνός· τὰ δὲ λοιπὰ μέρη τοῦ σώματος τὸ ὕδωρ ἐκάλυπτε· τοῦτον ὁ ἔπαρχος ὅρκοις ἔβαλλεν, μὴ [29] καταλῦσαι τὴν θεωρίαν, πρὶν ἅπαντες ἐμφορηθῶσι τῆς

populi multitudine exstinxit: adeo ut triumphalis lætitiæ, victoriæ pæanum, cantuumque vice luctus, lacrymas atque planctus prorsus inconsolabiles receperit. Senatus itaque legatos ad Chaganum Drizipera a Cæsare destinari rogabat ***** qui officio functus blandis verbis Barbarum delinivit. Barbarus impotenti luctu ex filiorum jactura detentus, munera accipere detrectavit; tantum legatos affatur hoc pacto: Sedet Deus æquus judex inter me et Mauricium imperatorem: ipse violandæ paci ansam dedit. Captivos tamen omnes ei reddam accepto in singula capita nummo uno. Mauricius eam pecuniæ summam depromere non tulit: quare dimidium nummum pro singulorum capite redimendo rursum postulat Chaganus; sed neque dimidiatum nummum, neque etiam ceratia quatuor, quæ tandem pro singulis petierat Chaganus, Mauricius solvere admisit. Eapropter Chaganus cunctos ad unum interfecit, et in propriam regionem regressus tributo, quod ex antiquis conditionibus Romani pendebant, quinquaginta millia de novo addidit. Istrum vero fluvium se non amplius trajecturos utrinque Romani et Bulgari convenere. Ex istis odium ingens in Mauricium conflatum, unde et conviciis injuriisque eum aperte proscindere, exercitus **236** quoque grex universus per Thraciam sparsus ad ludibria dirasque in eum exspuendas moveri. Exercitus itaque missos ad Mauricium contra Comentiolum decrevit, qui se ab ipso in prælio proditos quererentur. Adfuit e missis unus Phocas, qui coram Mauricio orans, audiente etiam senatu, insolentibus in eum probris invectus est: ita ut inflictis etiam colaphis, barbam illi e patriciis nonnemo vellicaverit. Porro imperator objectas Comentiolo accusationes non admisit: ac missos infecta penitus re dimisit: ex quo insidiarum in imperatorem deinceps structarum series processit.

VARIÆ LECTIONES.

[18] ἐκολάκευεν A, ἐκολάκευσεν vulg. [19] καίπερ add. ex A. [20] πρὸς τὸ πρεσβεύειν A f. [21] fort. ἀνὰ ἥμισυ. [22] καὶ ὁ λ. A, δὲ ὁ λ. vulg. [23] βριαρῶς A. [24] μουντζῶσαι A. [25] ἡ add. ex A. [26] ἐλάμβανεν A. [27] ἐπάρχου A, ὑπάρχου vulg. [28] ἐπιλεγομένῳ A, λεγομένῳ vulg. [29] μὴ om. A.

JAC. GOARI NOTÆ.

βαρον πρεσβεῦσαι. Ὁ μὲν οὖν Ἁρμάτων εἰς τὰ Δριζήπερα γίνεται πλήθη δώρων ἐπιφερόμενος. Ὁ δὲ Χαγάνος τὰς παρούσας τύχας κατοδυρόμενος, ἐθρήνει ἀσχέτως τὴν ἀποβολὴν τῶν υἱῶν τήν τε δυνάμεων λύμην. Δέκα δὲ ἡμέρας ἐνδιατρίψας ὁ πρέσβυς, τῷ Χαγάνῳ πρὸς λόγους οὐ γίνεται. Ἦν γὰρ τὸ πένθος δριμὺ, καὶ τὰ τῆς συμφορᾶς ἀμεθόδευτα. Δωδεκάτῃ δὲ ἡμέρᾳ εἰσάγεται ὁ πρέσβυς εἰς τὴν τοῦ βαρβάρου σκηνήν. Ὁ μὲν οὖν πρέσβυς λόγοις ἠπίοις κολακεύει τὸν βάρβαρον. Ὁ δὲ βάρβαρος οὐκ ἠβούλετο, καὶ τὰ ἑξῆς· *Senatus de legatis ad Chaganum mittendis Cæsarem hortatur: qui accito Harmatoni eas partes mandat. Harmaton multis cum muneribus Drizipera venit. Chaganus præsentes fortunas lamentans, amissionem filiorum, pestiferumque copiarum exitium immenso dolore prosequitur. Decem diebus ibi positis, Harmaton conveniendi copiam impetrare non potuit. Erat quippe dolor vehemens, ut dixi, nec levandæ calamitati ulla via ratione apparebat. Die duodecimo in tabernaculum introducitur, barbarumque leni ac placida* **D** *oratione demulcet. Barbarus porro nolebat*, etc.

(36) Totidem habet Anastasius, *quinquaginta millia*; at Theophyl., εἴκοσι, *viginti*; quæ summa longe minor. COMBEFIS.

(37) Reg. uti et Anast. singulari numero, consentanee Theophyl. qui unam excipit causam, nempe belli in Sclavinos. *Promisit se non transiturum Istrum.* ID.

(38) Quæ sequuntur ad alteram usque de portentis narrationem apud Simocattam non exstant.

(39) Pancirolo hæc lib. VIII, cap. 1; ἐντολικάριος alius ab eo qui πρέσβυς. Hic ad principes viros ab aliis æqualis conditionis mittitur; alter, quem *procuratorem* reddit Anastasius, a subditis ad principem deputatur, et ad dominum subjectorum preces et monita defert: μανδάτωρ principis ad populum mandata renuntiat.

(40) Πάτζον, *alapam*, vocant Græci moderni. Portius μπάτζον scribit; ματζόνειν, *alapa percutere*, posuit Anastasius.

Cæterum ad Nilum Ægypti fluvium cum Menas præfectus una cum exercitu, ad locum, qui Delta vocatur, iter faceret, sole oriente, visa sunt in flumine animalia specie humana, vir et femina. Vir erat bene compositus, pectore amplo, terribilis aspectu, fulvo crine, cui tamen inerant cani, et usque ad lumbos nudus naturam exhibebat spectandam, et nulla re tectus cunctorum oculis manifestus erat; cæteras vero corporis partes aqua obtegebat. Hunc præfectus adjuravit, ne prius e conspectu discederet, quam omnes se raro adeo exsaturassent spectaculo. Mulier et mammas habebat, et faciem levem, prolixosque crines. Ad horam itaque nonam universus exercitus animalia cum admiratione spectavit: hora vero nona fluvium subiere. Quod demum Menas imperatori scriptis enarravit.

A παραδόξου ταύτης ὁράσεως. Ἡ δὲ γυνὴ τούς τε μαζοὺς εἶχεν καὶ τὴν ὄψιν λείαν καὶ τὴν κόμην βαθεῖαν, καὶ μέχρις ἐννάτης πως [30] ὁ λαὸς ἐθαύμαζεν ὁρῶν τὰ ζῶα ταῦτα. Τῇ δὲ ἐννάτῃ ὥρᾳ ἔδυσαν ἐν τῷ ποταμῷ. Ὁ δὲ Μηνᾶς ταῦτα τῷ βασιλεῖ Μαυρικίῳ γεγράφηκεν.

A. C. 593. — *Hierosolymorum episcopi Isacii annus primus.*

Antiochiæ episcopi Anastasii annus primus.

Hoc anno mensis Martii die sexto supra vigesimum, indictione quarta, ipso sancti Paschatis die, Sophia Augusta Justini conjux, et Constantina Mauricii pariter uxor paratam imperatori coronam pretio quovis superiorem obtulerunt. Imperator opus demiratus, ad ecclesiam proficiscitur, et in munus Deo offert: ipsique supra sanctam mensam ex triplicibus catenulis lapidibus auroque consertis appendit. Eo nuntio accepto Augustæ animo omnino consternatæ: et inter querelas et offensas Augusta Constantina cum imperatore diem solemnem egit. Imperatore vero latas a Thracicis copiis adversus Comentiolum accusationes nullius faciente, ipse Comentiolus, versus Istrum acie educta, ad Singidonem Prisco adjungitur, et cum Barbaris pacem initam **237** solvit. Ea violata Viminacium, quæ est Istri magna insula, conveniunt. Re accepta, Chaganus copias colligit, et Romanas provincias invadit: aliis vero turmis filiorum curæ commissis, Istri fluminis quæ forent vada tutanda mandavit. Romani vero tumultuariis lembis compositis trajecerunt amnem, et Prisco duce cum Chagani filio manus conserunt: Comentiolus enim infirma valetudine jactatus in insula Viminacio substiterat. Ad plures autem horas certamine protracto, cum sol occideret, e Romanis trecenti occisi, Barbarorum ad quater mille desiderati. Copiis summo mane castris eductis et in aciem ex utraque parte compositis, bellum rursus instructum, et rursum e Barbaris octies mille trucidati. Tertio pariter die in ordinem distributi ex eminentiore loco Romani

A. M. 6093. — *Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Ἰσακίου ἔτος α'.*

B *Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Ἀναστασίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει (41) μηνὶ Μαρτίῳ κς', ἰνδικτιῶνι δ', τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἁγίου Πάσχα Σοφία Αὐγοῦστα ἡ γυνὴ Ἰουστίνου ἅμα Κωνσταντίνῃ γυναικὶ [31] Μαυρικίου στέμμα κατασκευάσασαι ὑπέρτιμον τῷ βασιλεῖ προσήγαγον. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῦτο θεασάμενος, ἀπελθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν [32] τῷ Θεῷ τοῦτο προσήγαγεν, καὶ ἐκρέμασεν αὐτὸ ἐπάνω τῆς ἁγίας τραπέζης διὰ τριχαλάστου ἁλυσιδίου διαλίθου καὶ χρυσοῦ. Αἱ δὲ Αὐγοῦσται μεγάλως ἐλυπήθησαν τοῦτο μαθοῦσαι. Καὶ ἐν μάχῃ (42) Κωνσταντῖνα Αὐγοῦστα πρὸς τὸν βασιλέα τὴν ἑορτὴν ἐποίησεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς μὴ προσχὼν [33] τὰς ἐγκλήσεις τῶν ἐν Θρᾴκῃ (43) στρατευμάτων κατὰ Κομεντιόλου, ὁ αὐτὸς Κομεντίολος ἀναλαβὼν τὸ ὁπλιτικὸν, ἔρχεται ἐπὶ C τὸν Ἴστρον, καὶ ἑνοῦται τῷ Πρίσκῳ ἐν Σιγγιδόνι· καὶ λύεται ἡ πρὸς τοὺς βαρβάρους εἰρήνη. Ταύτης λυθείσης ἔρχονται εἰς τὸ Βιμηνάκιον [34], ἥτις ἐστὶ νῆσος μεγάλη τοῦ Ἴστρου. Ταῦτα δὲ ἀκούσας ὁ Χαγάνος, συναθροίσας τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις, ἐπὶ τὰ Ῥωμαϊκὰ χωρεῖ· τοὺς δὲ τέσσαρας [35] αὐτοῦ υἱοὺς, παραδοὺς ἑτέρας δυνάμεις, παρέστησε φρουρεῖν [36] τὰς διαβάσεις [37] τοῦ Ἴστρου. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι σχεδίας ποιήσαντες, τὸν ποταμὸν διενήξαντο, καὶ πόλεμον μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Χαγάνου συνεστήσαντο, Πρίσκου στρατηγοῦντος. Ὁ γὰρ Κομεντίολος ἀσθενήσας, εἰς τὸ Βιμηνάκιον τὴν νῆσον ἐκαθέζετο. Ἐπὶ πολλὰς δὲ [38] ὥρας τοῦ πολέμου κρατήσαντος καὶ τοῦ ἡλίου δύναντος, τριακοσίων τε Ῥωμαίων ἀναιρεθέντων, D χιλιάδες τέσσαρες ἐκ τῶν βαρβάρων διώλοντο. Ἕωθεν [39] δὲ πάλιν συντάξαντες τὰ στρατεύματα, πάλιν τοῦ πολέμου ἀπήρξαντο, καὶ πάλιν

VARIÆ LECTIONES.

[30] ἐννάτης πως ——— τῇ δὲ om. A. [31] γυναικὶ Κωνσταντίᾳ a, Κωνσταντίνῃ τῇ γυναικὶ A f, Κωνστ. γυν. vulg. [32] ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ a. [33] ἐν τῇ Θρ. A. [34] Βιμηνάκιον A, Βημηνάκιον vulg. [35] τοῖς δὲ τέσσαρσιν αὐτοῦ υἱοῖς A. [36] φρουρεῖν] τηρεῖν a. [37] τὰς δυνάμεις τ. Ἰ. A a. [38] δὲ add. ex A. [39] ἔσωθεν b.

JAC. GOARI NOTÆ.

(41) Quod deest in Græcis codd. nostris scribit Anastasius: *Mauricii decimo nono anno Hisacius Hierosolymis habetur antistes.*

(42) *Animi indignationem silentio admistam* recentiores Græci μάχην suam appellant.

(43) Decimo octavo Mauricii anno a Simocatta hæc intelligi peracta docebunt, quæ ex eo tempestatum anni observationes subjungentur. Quæ ex lib. VIII primis 5 capitibus in annum præsentem 19 Theophanes conglobat, ipse Simocatta æstate ineunte, proindeque ab eo qui superiora continet, diverso incepta testatur ad cap. 1 calcem: Καὶ αὖθις ὁ Κομεντίολος γίνεται στρατηγός. Θέρους δὲ ἐπιόντος ἔξω τῆς πόλεως γίνεται· et paucis interjectis, ἐν τῇ Σιγγιδόνι συναναχοινοῦται τῷ Πρίσκῳ· *Et rursum Comentiolus exercitus dux constituitur, ac Singidone Prisco se conjungit;* atque ita ipsis fere verbis auctor concordem se exhibet.

ὀκτὼ χιλιάδας[40] τῶν βαρβάρων ἀνεῖλον. Ὁμοίως A καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ παραταξάμενοι ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς τοὺς βαρβάρους ἐχώρησαν, καὶ τούτους τρέψαντες, καὶ ἐπὶ τὰ ὕδατα τῆς λίμνης τοὺς βαρβάρους ὠθήσαντες[41], πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἀπέπνιξαν[42]· ἐν οἷς καὶ οἱ τοῦ[43] Χαγάνου παῖδες ἀπεπνίγησαν· καὶ νίκην οἱ Ῥωμαῖοι περιφανῆ ἀνεδήσαντο. Ὁ δὲ Χαγάνος συναθροίσας δυνάμεις πολλὰς κατὰ Ῥωμαίων ἐπήρχετο· πολέμου δὲ κροτηθέντος τρέπουσιν οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς βαρβάρους· καὶ πασῶν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπισημοτέραν ταύτην ἀπηνέγκαντο τὴν νίκην. Ὁ δὲ Πρίσκος τέσσαρας χιλιάδας συντάξας τὸν Τίσσον[44] ποταμὸν περᾶσαι ἐκέλευσεν, καὶ κατασκοπῆσαι τὰ τῶν βαρβάρων σκηνώματα (44). Οἱ δὲ βάρβαροι μηδὲν τῶν γεγονότων ἐγνωκότες, ἑορτὴν ἐπιτελοῦντες συνεποσίαζον. Τούτοις οἱ Ῥω- B μαῖοι κρυπτῶς ἐπιπεσόντες, μέγιστον φόνον[45] ἀπεργάζονται· τριάκοντα γὰρ χιλιάδας Γηπαίδων καὶ ἑτέρων βαρβάρων ἀπέκτειναν· καὶ πλείστην αἰχμαλωσίαν λαβόντες πρὸς τὸν Πρίσκον ὑπέστρεψαν. Ὁ δὲ Χαγάνος πάλιν δυνάμεις συναθροίσας ἐπὶ τὸν Ἴστρον παραγίνεται. Καὶ συμβαλόντες πόλεμον ἡττῶνται οἱ βάρβαροι, καὶ εἰς τὰ ῥεῖθρα τοῦ ποταμοῦ ἀποπνίγονται. Συναπόλλυνται δὲ τούτοις καὶ[46] Σκλαβινοὶ πολλοί. Ζῶντας δὲ ἐκράτησαν Ἀβάρους μὲν τρισχιλίους διακοσίους, καὶ βαρβάρους δισχιλίους. Ὁ δὲ Χαγάνος εἰς Μαυρίκιον βασιλέα πρέσβεις ἀπέστειλεν ἀναλαβεῖν τοὺς ζωγρηθέντας πειρώμενος[47]. Ὁ δὲ Μαυρίκιος μήπω μαθὼν τὴν περιφανῆ τῶν Ῥωμαίων νίκην, γράφει τῷ Πρίσκῳ C ἀποδοῦναι τῷ Χαγάνῳ[48] τοὺς βαρβάρους μόνον[49]. Ὁ δὲ Κομεντίολος μόλις[50] τῆς νόσου διαγενόμενος ἐξέρχεται εἰς Νόβας[51] ζητῶν ὁδηγοὺς τοῦ ἐξαγαγεῖν αὐτὸν τὴν ὁδὸν Τραϊανοῦ (45) τοῦ βασιλέως. Γέρων δέ τις ταύτην[52] ἐπιστάμενος, ἔφασκεν δυσχερῆ εἶναι[53] καὶ ἀδιόδευτον, ἀπό τε τῶν ὑετῶν[54] πολλῶν καὶ χειμῶνος ὄντος, ὑψηλὰ ὄρη καὶ χιόνας κεκτημένην. Ὁ δὲ Κομεντίολος μὴ πεισθεὶς τοῖς λόγοις τοῦ γέροντος, ἀπέρχεται διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης. Ψύχους δὲ γεγονότος ἐξαισίου καὶ μεγάλου κρύους, διαφθείρονται πολλοὶ τῶν Ῥωμαίων, καὶ τῶν νωτοφόρων[55] ζώων τὰ πλεῖστα. Καὶ μόλις εἰς τὴν Φιλιππούπολιν ἀφίκετο. Κἀκεῖσε τῶν Ῥωμαίων παραχειμασάντων, ὁ Κομεντίολος εἰς Βυζάντιον ἔρχεται.

A Barbaros adorti, eorum acies fundunt, ac in paludem quamdam adactos et in ejus profundum impulsos, plures aquis suffocarunt, inter quos etiam ipsi Chagani liberi exstincti: eo successu victoriam Romani consecuti sunt præclarissimam. Chaganus majoris exercitus robore comparato, in Romanos facit impressionem, consertoque prælio, iterum Barbaros fudere Romani: fuitque hæc Romanorum victoria cunctis omnibus illustrior. Priscus porro armatorum millibus quatuor instructis, Tissum amnem transire, et hostium tentoria explorare jussit. Barbari rei gestæ penitus ignari festivum epulum celebrabant, et crapulis operam dabant. Hos Romani ex improviso adorti, ingenti clade affecerunt: cæsis enim Gepedum et aliorum B Barbarorum millibus triginta, et insuper præda potiti uberrima, ad Priscum revertere. Chaganus autem exercitu restaurato ad Istrum venit: ubi commissa pugna Barbari victi sunt, et in amnis fluentis submersi: cum quibus etiam Sclavini multi periere. Vivi in potestatem Romanorum venerunt Avarum tria millia ducenti, Barbari bis mille. Chaganus vero legatos ad Mauricium misit ad captivos redimendos: Mauricius nondum accepto tam præclaræ victoriæ nuntio, Prisco scribit ut solos Barbaros redderet. Cæterum Comentiolus cum vix a languore se recepisset, in deserta Nomadum loca profectus est, ductores quærens, qui sibi viam a Trajano olim tritam indicarent. Senior C autem quidam illius gnarus difficilem admodum et asperam, ceu quæ a multis imbribus et inusitato perpetuæ hiemis rigore horresceret undique, et præruptis saxis niviumque globis quaquaversus obsideretur, prædicabat. Comentiolus, spreto 238 senis monito, viam illam capessit. Cum autem immensum plane frigus asperumque gelu ingrueret, multi ex Romanis militibus, jumentorum vero maxima pars periit: vixque Philippopolim deventum est: ubi cum hibernarent milites Romani, Comentiolus Byzantium se contulit.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἀνήρ τις (46) τὸ μοναχικὸν σχῆμα περιβεβλημένος καὶ ἐν ἀσκήσει διαλάμπων, σπαθίον D γυμνώσας, ἀπὸ τοῦ φόρου μέχρι τῆς Χαλκῆς ξιφήρης διαδραμών, τὸν αὐτοκράτορα τοῖς πᾶσιν ἐν φόνῳ

Eodem anno vir quidam monachorum habitu D indutus, et continuis religiosæ vitæ exercitationibus insignis, a foro ad Chalcen usque nudatum gladium manu intentans morte gladio inferenda

VARIÆ LECTIONES.

[40] χιλιάδες vulg. [41] ἐλάσαντες a. [42] ἀπέπνιξαν A, ἔπνιξαν vulg. [43] τοῦ add. ex A. [44] Τίσσω A. [45] τούτοις —— φόνον om. b f. [46] τούτοις καὶ A, καὶ τούτοις vulg. [47] βουλόμενος a. [48] τῷ Χαγάνῳ om. a. [49] καὶ μόνον A, μόνους f. [50] μόλις add. ex a. [51] Νόβας A a, νομὰς vulg. [52] ταύτην add. ex A. [53] δυσχερῆ εἶναι A a, δυσχερῆ ταύτην εἶναι vulg. [54] ὑετῶν A, ἐτῶν vulg. [55] νοτοφόρων vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(44) Placet Theophyl. lib. VIII, cap. 3, κινήματα. *Hostium motus explorarent :* quid illi molirentur; quo spectarent illorum consilia. Etiam Anast. *Explorare Barbarorum præcepit motus.* Ac vere ineptum, τὸ σκηνώματα. COMBEFIS.

(45) Anni decimi octavi æstate inclinante hæc gesta demonstrant Simocattæ cap. 4 verba : Τὸν ποδηγοῦντα παρ' αὐτῶν ἠξίου παραλαβεῖν, ὅπως τὴν λεγομένην Τραϊανοῦ παροδεύσηται τρίβον· ἠπείγετο γὰρ ἐς Βυζάντιον τὴν χειμέριον ὥραν ποιήσασθαι· *Ab iis ducem viæ, quæ Trajani dicitur, quærit. Festinabat enim Byzantium, ut ibidem hiberna ageret.* Vide notam a præsenti secundam.

(46) Anni decimi noni eventus hic apud Simocattam lib. VII, cap. 12.

imperatorem ex hominibus excessurum cunctis prænuntiavit : similiter Herodianus Mauricio palam, quæ ipsi eventura essent, prædixit. Cæterum imperatore nudis aliquando pedibus cum universo populo per civitatem cum precibus noctu procedente, ad Carpiana forte transitum habente, e plebe quidam exciti tumultuari et in eum lapides mittere, ita ut vix ipse cum Theodosio filio incolumis evaderet, et precem expleret in Blachernis. At forte plebs hominem quemdam Mauricio similem inveniens, hunc nigri coloris sagulo indutum et corona ex alliis intexta redimitum in asinum imposuit, sedentique jocosis illudebat vocibus : *Teneram juvenculam invenit, et velut exoriens Gallulus in eam insiliit : ac procreavit filios instar ligneorum crepitaculorum. Nullus tamen audet conqueri : quinimo cunctorum obturat ora. Sancte mi, o sancte, tremende et potens : ictum in ejus cranium impinge, ne amplius efferatur : et ego voti reus bove tibi maximo litabo.* Imperator vero in plures ex seditiosis comprehensos suppliciis animadvertit.

A. C. 594. — Hoc anno, mense Novembri, indictione 5, Mauricius imperator filium filiæ Germani patricii matrimonio junxit, Cyriaco patriarcha Cpoleos nuptiales coronas imponente. Januario vero mense Domitianus Melitines episcopus imperatoris consanguineus diem extremum obiit, et a Cyriaco patriarcha ad sanctorum Apostolorum sepultus est, senatu universo funebribus honoribus memoriam ejus prosequente. Porro imperator Petrum fratrem suum Thraciæ ducem iterum re-

μαχαίρας τεθνήξεσθαι προηγόρευσεν. Ὁμοίως καὶ Ἡρωδιανὸς Μαυρικίῳ εἰς τὸ φανερὸν προανήγγειλεν τὰ τούτῳ συμβησόμενα. Τοῦ δὲ βασιλέως νυκτὶ ἀνυποδήτου (47) λιτανεύοντος μετὰ πάσης τῆς πόλεως, παρερχομένου ἐν τοῖς Καρπιανοῖς, στασιάζουσιν ἐκ τοῦ πλήθους τινὲς καὶ λίθους κατὰ τοῦ βασιλέως ἔβαλλον· ὥστε μόλις τὸν βασιλέα σὺν Θεοδοσίῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ διασωθῆναι, καὶ τὴν εὐχὴν πληρῶσαι ἐν Βλαχέρναις. Οἱ δὲ δῆμοι εὑρόντες (48) ἄνδρα προσομοιοῦντα Μαυρικίῳ, καὶ βαλόντες[56] αὐτῷ σαγίον μαῦρον καὶ ἀπὸ σκόρδων πλέξαντες στέφανον, καὶ εἰς ὄνον[57] τοῦτον καθίσαντες, διέπαιζον λέγοντες· *Εὕρηκεν τὴν δαμάλιδα ἁπαλὴν, καὶ ὡς τὸ καινὸν ἀλεκτόριν*[58] (49) *ταύτῃ πεπήδηκεν, καὶ ἐποίησεν παιδία ὡς τὰ*[59] *ξυλοκούκουδα* (50)· *καὶ οὐδεὶς τολμᾷ λαλῆσαι, ἀλλ' ὅλους ἐφίμωσεν· ἅγιέ μου, ἅγιε, φοβερὲ καὶ δυνατὲ*[60], *δὸς αὐτῷ*[61] *κατὰ κρανίου, ἵνα μὴ ὑπεραίρηται· κἀγώ σοι τὸν βοῦν τὸν μέγαν προσαγάγω εἰς εὐχήν.* Πολλοὺς δὲ τούτων πιάσας ὁ βασιλεὺς ἐτιμωρήσατο.

A. M. 6094. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Νοεμβρίῳ ἰνδικτιῶνι ε' (51) ὁ βασιλεὺς Μαυρίκιος Θεοδόσιον τὸν αὐτοῦ υἱὸν συνῆψεν πρὸς γάμον τῇ θυγατρὶ Γερμανοῦ[62] πατρικίου στεφανώσαντος αὐτοὺς Κυριακοῦ (52) πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Τῷ δὲ Ἰανουαρίῳ μηνὶ ια' Δομετιανὸς ἐπίσκοπος Μελιτινῆς, συγγενὴς τοῦ βασιλέως τέθνηκεν, καὶ ἐτάφη ἐν τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις ὑπὸ Κυριακοῦ τοῦ πατριάρχου, καὶ πάσης τῆς συγκλήτου τιμηθεὶς ἐπιτάφια. Ὁ δὲ βασιλεὺς Πέτρον τὸν ἴδιον (53) ἀδελφὸν στρα-

VARIÆ LECTIONES.

[56] βαλόντες A, βάλλοντες vulg. [57] καὶ εἰς ὄν. τ. καθίσαντες A, εἰς ὄν. τοῦτον καθίζοντες vulg. [58] ἀλεκτόριον A f. [59] ὡς τὰ] ὀστὰ vulg. [60] καὶ δυνατὲ om. f. [61] αὐτῷ A, αὐτὸν vulg. [62] Ῥωμανοῦ a.

JAC. GOARI NOTÆ.

(47) Anno decimo seditionem istam locandam asserit Simocatta lib. VIII, cap. 4 et 5; memorato quippe anno vicesimo, quo Petrus Europæ dux declaratus est, confestim subjungit celebratas Theodosii (Mauricii filius hic fuit) nuptias, ac paucis ab earum solemnitate diebus interjectis, ortam CP. seditionem. Sed nec gestum aliud quidpiam totius anni decimi noni decursu Simocattæ tradit historia. Memorato quippe Comentioli CP. reditu, mox subdit : Ἐννεακαιδεκάτῳ ἐνιαυτῷ τῆς βασιλείας Μαυρικίου τοῦ αὐτοκράτορος οὐδὲν Ῥωμαίοις καὶ βαρβάροις ἐπράχθη· *Anno imperii Mauricii 19 nihil Romanos inter et Barbaros actum.* In annum itaque decimum nonum a Theophane relata, ex Simocattæ sententia in priorem sunt referenda. Ex quibus Theophanis error ad Mauricii annos 9, 10 et 11 admissus constat, et manifesto arguitur, qui, quæ in pauciores annos, ut superius observatum, contraxit Simocatta, ipse distribuit in plures : ac subinde in unum annum huc accumulata, in duos vel tres videntur dispergenda. De Theodosii nuptiarum tempore Chron. Alexandr. a Simocatta discordat : verum hujus ceu coætanei certius est testimonium.

(48) Nulla rei istius apud Simocattam mentio.

(49) Ita pronuntiat vulgi sermo corruptus.

(50) Ξυλοχώδωνας, habet Cedrenus; *strepera et ludicra puerorum crepitacula* exposui in memoratum auctorem; alii, *nucleos.*

(51) Eumdem vicesimum Mauritii annum Theodosii nuptiis celebrandis deputat Chron. Alexand., at non mensem eumdem : Februarium quippe assignat. Discordiam solvit Simocatta, qui citato superius cap. 4 laudatis nuptiis, mox sequentibus Christi natalitiis festis, seditionem, quæ proinde successit, peractis initi conjugii solemnibus, ortam describit.

(52) Sponsos connubium contrahentes coronis redimit Græcus sacerdos : hinc apud eos idem στεφάνωμα, quod Latinis *desponsatio.* Theodosius porro novo a patre introducto ritu, etiam accepta imperii corona, aliam quæ connubii rursum hic subit. Ritus hujusmodi non semel hic repetitus.

(53) In annum vicesimum quæ sequuntur reponit Simocatta lib. VIII, cap. 4 et seqq. At, si quæ scribit cap. 6 in hæc verba : *Petrus Istrum petens Plastolum venit, ibique castris excitatis, æstatem transigit; ineunte autumno in Dardaniæ latus, sive angulum vadit. Audierat siquidem*, etc., anno decimo nono transacta putes, et quæ paulo inferius subnectuntur, *æstate jam proxima Mauricius certior fit Chaganum differre pugnam de industria*, etc., vicesimo contigisse; alia quæ notis præcedentibus ad annum decimum nonum ex Simocattæ calculis diximus pertinere, in alium priorem annum decimum octavum erunt remittenda : et hoc pacto decem annorum gestis in annos priores revocatis, annorum duorum dissensus inter Simocattam et Theophanem ad Mauricii annos 9, 10 et 11 observatus, in concordiam poterit revocari. Solum ob-

τηγὸν πάλιν τῆς Θράκης χειροτονήσας ἀπέστειλεν. A Ἠχηκόει γὰρ περὶ τοὺς καταράκτας[63] ἀθροισθῆναι τὰ τῶν βαρβάρων πλήθη τὸν Ἀψὴχ (54) στρατηγὸν ἔχοντα. Ὁ δὲ Πέτρος ἀπέστειλεν πρὸς τὸν Ἀψὴχ πρεσβευτὴν περὶ[64] εἰρήνης. Ὁ δὲ Ἀψὴχ τοὺς καταράκτας ἐκ τῶν Ῥωμαίων ἐπεχείρει λαβεῖν· καὶ ὁ Χαγάνος ἐπὶ τὴν Κωνσταντίαν[65] (55) ἐχώρησεν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐπὶ τὴν Θράκην ἐπανέζευξαν, καὶ εἰς Ἀδριανούπολιν ἀφίκοντο. Ὁ δὲ βασιλεὺς μαθὼν ὅτι ὁ Χαγάνος κατὰ τοῦ Βυζαντίου ἐπέρχεται, γράφει τῷ Πέτρῳ εἰς τὸν Ἴστρον ὑποστρέψαι. Καὶ ἀποστέλλει Βώνοσον[66] τὸν σκρίβωνα μετὰ ναυτιλίας τοῦ διαπερᾶναι τὸν λαόν. Ἀποστείλας δὲ Πέτρος Γουνδόην τὸν ὑποστράτηγον πέραν τοῦ Ἴστρου, πολλῆς αἰχμαλωσίας ἐκράτησαν· ταῦτα μαθὼν ὁ Χαγάνος τὸν Ἀψὴχ μετὰ πλήθους ἀπέστειλεν, ὅπως τὸ τῶν ναυτῶν[67] (56) B διολέσῃ ἔθνος, ὡς σύμμαχον τῶν Ῥωμαίων. Τούτου δὲ γενομένου τῶν βαρβάρων ἀπόμοιρα προσεῤῥύη[68] τοῖς Ῥωμαίοις. Ὁ δὲ Μαυρίκιος ἐν ἑαυτῷ γενόμενος (57), καὶ εἰδὼς ὅτι οὐδὲν τὸν Θεὸν λανθάνει, ἀλλὰ πᾶσιν ἀποδίδωσιν κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ ἐπιλογισάμενος[69] τὸ σφάλμα ὃ ἐποίησεν εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν, μὴ ἐξαγοράσας αὐτήν, συμφέρον[70] ἔκρινεν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ἀπολαβεῖν τὰς ἁμαρτίας[71], καὶ μὴ ἐν τῷ μέλλοντι· καὶ ποιήσας δεήσεις ἐγγράφους, ἀπέλυσεν εἰς πάντας τοὺς[72] πατριαρχικοὺς θρόνους καὶ πάσας τὰς ἐκκλησίας[73] τὰς ὑπ' αὐτὸν[74], καὶ εἰς τὰ μοναστήρια τὰ ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, καὶ εἰς τὰς λαύρας (58) χρήματα καὶ κηροὺς καὶ θυμιάματα· ὅπως εὔξωνται ὑπὲρ αὐτοῦ[75], C ἵνα ἐνταῦθα ἀπολάβῃ, καὶ μὴ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι.

nuntiatum illuc transmisit. Audierat enim Barbarorum multitudinem Apsech duce ad cataractas congregari. Petrus autem misso **239** ad Apsech legato de pace tractavit. Apsech ex adverso cataractarum locum Romanis eripere studebat, Chagano contra Cpolim expeditionem suscipiente. Itaque Romani in Thraciam reversi Adrianopolim venerunt. Verum ubi Chaganum Byzantium accedere cognovit imperator, Petro ut ad Istrum redeat, scribit. Scribonem etiam Bonosum cum navigiis militem trans flumen devehendo mittit. Petrus misso Gundue legato exercitus trans Istrum prædam captivosque innumeros ejus virtute coegit. Quod cum Chaganus rescivit, Apsech cum copiis misit ad nautarum turbam illic conficiendam, utpote qui Romanis auxiliati fuissent. Quo demum facto, portio quæ Barbaris contigerat, ad Romanos recidit. Cæterum Mauricius ad se reversus, certus Deum nihil latere, verum pro meritis cuique suis vices rependere, et attentius secum reputans, quam, non redemptis captivis, admisisset offensam, utilius sibi duxit, in hac potius vita, quam in futuro sæculo, flagitiorum pœnas si exsolveret. Compositas itaque preces ac vota litteris consignata ad singulos patriarchales thronos et ecclesias eisdem subjectas, ad monasteria in desertis et Hierosolymis posita et ad lauras misit; quibus etiamnum pecuniarum, cereorum et thuris munera adjunxit: quo suis illi orationibus obtineant, ut in hac terrestri potius, quam in futuri sæculi mora operum suorum compensationem accipiat. Invisus sane

VARIÆ LECTIONES.

[63] καταῤῥάκτας A. [64] περὶ add. A. [65] ἐπὶ τὴν Κωνσταντίολον A, fort. ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν [66] Βόνωσον A. [67] τῶν αὐτῶν f, ταυτῶν e. [68] προσεῤῥύη τοῖς Ῥ. A, προσεῤῥύητο Ῥ. vulg. [69] ἐπιλογισάμενος A, ἐπιλογησάμενος vulg. [70] συμφέρον A, συμφέρειν vulg. [71] τὴν ἁμαρτίαν A. [72] τοὺς add. ex A f. [73] ἐκκλησίας] πολιτείας A. [74] ὑπ' αὐτὸν A a e, ὑπ' αὐτῶν vulg. [75] περὶ αὐτοῦ a.

JAC. GOARI NOTÆ.

stat quod anno vicesimo memorato cap. 4, cuncta hæc quasi ejus decursu visa referat Simocatta cap. 5, atque ipsæ Theodosii nuptiæ in annum vicesimum, cum a Chron. Alexandr. auctore, tum a Theophane repositæ, anno priore a Simocatta celebratæ ea de causa laudantur, quod illi a Septembri anni periodum auspicentur, hic Julianum ordinem secutus a Januario cursum ejus videatur emetiri.

(54) Idem pag. 215 memoratur.

(55) Reg. Peyr., τὴν Κωνσταντίολον. Simoc. Κωνσταντίολαν. Alia plane urbs a CP. quidquid P. Goar suspicatus sit, eo deceptus quod sequitur, de Chagani adventu Byzantium. Id enim postea secutum est, ut pluribus exponit Theophyl. cap. 5, singula quæque distinguens. Τοὺς καταράκτας, Danubii sint cataractæ noti Straboni et Suidæ. COMBEFIS.

(56) Male ναυτῶν ex Reg., habetque P. Goar, ac frustra ad varias lectiones recurrit. *Mittit Chaganus ad Antorum gentem* (Hunnicam scilicet ad Mæotidem paludem) *ut tanquam Romanis faventem deleat.* De ea Jornand. et Procop. Henricus Valesius ad Menandri Excerpta fœdos in ea voce antiquariorum errores scite annotat. Justinianus in edicto fidei, inter alios titulos, Ἀντικὸν se dicit, ad ea utique gente debellata, sive alias Romano imperio addicta: beneque monet Rader. non esse mutandum τὸ, Ἀντικὸς in Λαζικός. ID.

(57) Simocatta lib. VIII, cap. 11, circa medium.

(58) *Lauræ* opponitur *monasterium.* Hoc enim cœnobitarum commune domicilium; illa anachoretarum cellas a se invicem dissitas habitantium locus. Cyrillus in Euthymii Vita Januarii 20 apud Surium: *Non habebat magnus Euthymius in animo, nec cœnobium, nec omnino lauram in illo loco construere.* Infra: *Petrum adhortatur episcopum, ut eis parvas quasdam cellas construat, et eis* D *templum scite adornet: et sic brevi illic lauram constituit.* Inferius iterum: *Gerasimus, cum maximam illic lauram, quæ non pauciores quam septuaginta anachoretas habebat, construxisset: et præterea cœnobium in medio ejus optime collocasset, curabat, ut qui introducebantur quidem monachi, manerent in cœnobio, et vitam monasticam exercerent; qui autem crebris et longis se laboribus exercuerant, et ad perfectionis mensuras jam pervenerant, eos, in iis quæ (laura) vocantur cellis collocans, sub hac jubebat vivere regula, ut quinque dies hebdomadæ, unusquisque in propria cella sileret, nihil gustans, quod esset esculentum, nisi panem, et aquam, et dactylos; Sabbato autem et Dominica venientes in ecclesiam, cum participarint sanctificata, cocto uterentur in cœnobio, et sumerent parum vini,* etc. Alia ad pag. 423.

erat ei Philippicus ex sorore gener ob Phi litteram a qua nomen ducebat exordium. Philippicus autem non una juramenti ratione usus, sed tum diris invocatis, tum etiam Deo in testem implorato, se in ejus obsequio purum gerere consilium, et tam ab animi lenitate, quam dolis alienam semper mentem servasse coram imperatore affirmabat. Mauricius porro continuis precibus Deum interpellans ut erga animam clementem eum experiatur, quadam nocte somno sopitus per visum imaginatus est, se astare coram imagine Servatoris, quæ ad portam æream, et turbam maximam circa se collectam: vocem vero ex magni Dei et Servatoris nostri Jesu Christi effigie prodeuntem audiri: *Producite Mauricium:* mox vero comprehensum a judicii ministris ad porphyreticum umbilicum ibidem positum stetisse. Tum ad eum divina vox: *Ubi vis,* inquit, *tibi pro operibus retribui? num hic, vel in futuro sæculo?* His auditis, respondet: *Humanissime Domine, judex æquissime, hic certe potius, quam in futuro sæculo.* Illa itaque divina vox Mauricium, et ejus uxorem, liberos, et omnem ejus prosapiam Phocæ militi tradi jussit. Excitus a somno Mauricius **240** vocatum ad se accubitorem Philippicum generum quantocius accersendum imperat. Profectus accubitor virum vocat. Ille somno excusso, conjugem etiam excitat, et salutem osculo precatus: *Vale,* inquit, *conjux, nunc ultimo me vides.* Illa magna ejulatus voce ad accubitorem exclamans: *Obtestor te,* ait, *per Deum, quidnam rei est, quod virum hac hora quærit imperator?* Affirmat ille jusjurandis se nescium: *Tantum derepente a somno liber imperator exsurrexit, et me huc misit.* Philippicus eucharistiæ recipiendæ facultate petita, ea instructus ad imperatorem pergit. Uxor autem ejus Gordia querula, plorans, et divini numinis opem suis precibus advocans in humum projecta jacebat. Philippicus imperatoris cubiculum ingressus, ad ejus pedes provolvitur. Ad quem imperator: *Per Deum immortalem,* inquit, *ignosce quod in te peccavi. Ad hanc siquidem horam te suspectum et invisum habui.* Et accubitore secedere jusso, exsurgens e lecto ad Philippici pedes procidens, *Ignosce mihi,* subjunxit; *te namque nihil in me peccasse, certus sum. Verum, si quempiam inter legiones nostras Phocam nomine no-*

A Ἐσκανδαλίζετο δὲ καὶ [76] εἰς Φιλιππικὸν τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ, ὡς εἰς τὸ Φ γράμμα [77] ὀνομαζόμενον. Ὁ δὲ Φιλιππικὸς διαφόρως ἐπώμνυτο τῷ βασιλεῖ, ὡς καθαρός ἐστιν εἰς τὴν δουλείαν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔχει παρ' αὐτῷ λόγον ἢ [78] δόλον. Τοῦ δὲ Μαυρικίου τὸν Θεὸν ἱκετεύοντος (59) τοῦ ἐλεηθῆναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἐν μιᾷ [79] κοιμωμένου αὐτοῦ εἶδεν ὀπτασίαν, εἰς τὴν χαλκῆν πύλην τοῦ παλατίου ἐν τῇ εἰκόνι τοῦ Σωτῆρος ἑαυτὸν παρεστῶτα, καὶ λαὸν παρεστῶτα αὐτῷ· καὶ φωνὴ γέγονε ἐκ τοῦ χαρακτῆρος (60) τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λέγουσα· *Δότε Μαυρίκιον.* Καὶ κρατήσαντες αὐτὸν οἱ δίκης [80] ὑπηρέται παρέστησαν τῷ πορφυρῷ ὀμφαλίῳ τῷ ἐκεῖσε (61). Καὶ ἔφη πρὸς αὐτὸν ἡ θεία φωνή· *Ποῦ θέλεις ἀποδώσω σοι; ὧδε, ἢ ἐν τῷ μέλλοντι* B *αἰῶνι;* Ὁ δὲ ἀκούσας, ἔφη· *Φιλάνθρωπε Δέσποτα, δικαιοκρίτα, ὧδε μᾶλλον, ἢ ἐν* [81] *τῷ μέλλοντι αἰῶνι.* Καὶ ἐκέλευσεν ἡ θεία φωνὴ ἐκδοθῆναι Μαυρίκιον καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν αὐτοῦ Φωκᾷ τῷ στρατιώτῃ. Διυπνισθεὶς οὖν [82] Μαυρίκιος καὶ καλέσας τὸν παρακοιμώμενον αὐτοῦ, ἀπέστειλε πρὸς Φιλιππικὸν τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ (62) ἐν σπουδῇ ἀγαγεῖν αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα. Ἀπελθὼν δὲ ὁ παρακοιμώμενος (63) ἐκάλεσεν αὐτόν. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς καὶ προσκαλεσάμενος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἠσπάσατο αὐτὴν, λέγων· *Σῴζου, γύναι* [83], *οὐκ ἔτι με θεωρεῖς.* Ἡ δὲ ἀνέκραξεν μετὰ κλαυθμοῦ φωνῇ μεγάλῃ πρὸς τὸν παρακοιμώμενον λέγουσα· *Ὁρκῶ σε κατὰ τοῦ Θεοῦ, τί ἐστι τὸ πρᾶγμα, δι' ὃ ζητεῖ αὐτὸν τῇ ὥρᾳ* C *ταύτῃ;* Ὁ δὲ ἐπωμόσατο ἀγνοεῖν, καὶ ὅτι *Αἰφνίδιον ἐξ ὕπνου ἀναστὰς ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλέ με.* Ὁ δὲ Φιλιππικὸς ᾐτήσατο μεταλαβεῖν, καὶ οὕτως ἄπῄει πρὸς τὸν βασιλέα. Ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ Γορδία ἔκειτο χαμαὶ ὀδυρομένη καὶ κλαίουσα, καὶ τὸν Θεὸν ἱκετεύουσα. Εἰσελθὼν [84] δὲ ὁ Φιλιππικὸς ἐν τῷ βασιλικῷ κοιτῶνι, ἔῤῥιψεν ἑαυτὸν εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως. Ὁ δὲ βασιλεὺς λέγει αὐτῷ· *Συγχώρησόν μοι διὰ τὸν Θεὸν ὅτι ἥμαρτόν σοι. Ἕως γὰρ τοῦ νῦν ἐσκανδαλιζόμην εἰς σέ.* Καὶ κελεύσας ἐξελθεῖν τὸν παρακοιμώμενον ἀναστὰς ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ [85] Φιλιππικοῦ, λέγων· *Συγχώρησόν μοι· ἀσφαλῶς γὰρ οἶδα ὅτι οὐδὲν ἥμαρτες εἰς ἐμέ. Ἀλλ' εἰπέ μοι, τίνα γινώσκεις ἐν τοῖς ἡμετέροις τάγμασι Φωκᾶν στρατιώτην;* Ὁ δὲ D Φιλιππικὸς ἀναλογισάμενος [86], λέγει αὐτῷ· *Ἕνα γινώσκω, ὅστις πρὸ καιροῦ ὀλίγου πεμφθεὶς ἐν-*

VARIÆ LECTIONES.

[76] καὶ ante εἰς add. ex A. [77] εἰς τὸ φράγμα f. [78] λόγον ἢ om. A a f. [79] ἐν μιᾷ] fort. ἐν νυκτί. [80] δίκην A a e. [81] ἢ μὴ ἐν A. [82] οὖν A, δὲ ὁ vulg. [83] γύναι om. A f. [84] ἐλθὼν A. [85] τοῦ add. ex A. [86] ἀναλογισάμενος A a f. ἅμα λογισ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(59) A Simocatta lib. VIII, cap. 11 breviter perstricta.

(60) De hac Christi imagine exstat pulchra narratio in Auctar. t. II, ubi in not., quomodo ejus violatæ religionis ergo Occidentales a Leone defecerint, Greg. II pontifice. COMBEFIS.

(61) *Orig. CP.* : Τὸ καλούμενον μεσόμφαλον, μέσον ἐστὶ τῶν ἑπτὰ λόφων, ἢ ὡς ἡ μία μοῖρα τῆς πόλεως ἔχει τρεῖς λόφους, καὶ ἡ ἑτέρα τρεῖς λόφους, καὶ μέσον ἐστὶ τοῦτο· *Medius qui vocatur umbilicus, medius est inter septem colles : hoc est, pars una civitatis hinc tres, inde colles alios tres habet : earum medius est,* μεσόμφαλος. Πορφυροῦν tamen ὀμφαλὸν lubens areæ metam in palatio colloco.

(62) *Sororium suum;* sic passim γαμβρὸς dicitur, non solum qui filiam duxit, sed et qui cognatam, ab uxoris cognatis. COMBEFIS.

(63) *Excubitorum* olim *comes* dictus, et ad imperatoris cubile *accubitor;* de quo non jejune in Codinum disseruimus.

τολικάριος (64) *ἐκ τοῦ στρατοῦ ἀντέλεγεν τῷ κρά-* A *τει σου.* Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔφη· *Ποίας ἐντεύξεώς ἐστιν;* Ὁ δὲ Φιλιππικὸς εἶπεν· *Νεώτερος, θρασὺς καὶ δειλός.* Τότε λέγει Μαυρίκιος· *Ἐὰν δειλὸς, καὶ φονεύς.* Καὶ ἐξηγεῖτο τῷ Φιλιππικῷ τὴν τοῦ ὀνείρου ἀποκάλυψιν. Τῇ δὲ [87] νυκτὶ ἐκείνῃ ἐφάνη ἀστὴρ ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ λεγόμενος κομήτης. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ, ἔφθασεν καὶ ὁ ἀποσταλεὶς Μαγιστριανὸς πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ ἁγίους Πατέρας, φέρων παρ' αὐτῶν ἀπόκρισιν τοιαύτην [88], ὅτι *Ὁ Θεὸς δεξάμενος τὴν μετάνοιάν σου, σώζει τὴν ψυχήν σου, καὶ* [89] *μετὰ ἁγίων κατατάττει σε πανοικεί· τῆς δὲ βασιλείας μετὰ ἀτιμίας καὶ μετὰ κινδύνου ἐκπίπτεις.* Ταῦτα ἀκούσας Μαυρίκιος ἐδόξαζεν μεγάλως τὸν Θεόν. Τῆς τοίνυν μετοπωρινῆς ὥρας καταλαβούσης [90] (65), καὶ B Μαυρικίου βασιλέως τῷ Πέτρῳ ἐν τῇ τῶν Σκλαβινῶν χώρᾳ προστάξαντος τὸν λαὸν παραχειμάσαι [91] ἀντέστησαν οἱ Ῥωμαῖοι μὴ καταδεχόμενοι τοῦτο ποιεῖν, διά τε τὴν [92] τῶν ἵππων (66) ταπείνωσιν, καὶ διὰ τὸ πολλὴν πραῖδαν ἐπιφέρεσθαι, καὶ διὰ τὸ πλήθη βαρβάρων παρακεχῦσθαι τῇ χώρᾳ, καὶ στάσιν ἐμελέτησαν. Ὁ δὲ στρατηγὸς ἀγανακτῶν κατὰ τοῦ λαοῦ εἰς πόνους αὐτοὺς ἐνέβαλλεν (67). Ἐπιπίπτουσι τοίνυν ὑετοὶ λαῦροι τῷ στρατῷ, καὶ ψῦχος πολύ. Ὁ δὲ Πέτρος ἀπὸ εἴκοσι μιλίων τῆς στράτας (68) τὴν διατριβὴν ἐποιεῖτο. Μαυρίκιος δὲ τῷ Πέτρῳ ἐνώχλει [93] διὰ γραμμάτων διαπερᾶσαι τὸν Ἴστρον· καὶ τὰς χειμερινὰς ἀποτροφὰς τοῦ λαοῦ ἐκ τῆς τῶν Σκλαβινῶν χώρας ἀρύσασθαι, ὅπως μὴ δημοσίας σιτήσεις ἀναγκασθῇ τοῖς Ῥωμαίοις παρα- C σχέσθαι. Ὁ δὲ στρατηγὸς μεταστειλάμενος τὸν Γουνδόην ἔφη [94]· *Λίαν μοι βαρύτατα τοῦ βασιλέως προστάγματα ἐπὶ ἀλλοτρίας γῆς Ῥωμαίους χειμάσαι προστάσσοντος* [95], *καὶ τὸ παρακοῦσαι χαλεπόν* [96]· *καὶ τὸ ὑπακοῦσαι* [97], *δεινότερον. Οὐδὲν καλὸν τίκτει φιλαργυρία, μήτηρ δὲ πάντων τῶν κακῶν καθέστηκεν. Ταύτην νοσῶν ὁ αὐτοκράτωρ τῶν μεγίστων κακῶν αἴτιος τοῖς Ῥωμαίοις γίνεται.* Μεταστειλάμενος δὲ τοὺς ταξιάρχας τοῦ λαοῦ, τὸν τοῦ βασιλέως σκοπὸν αὐτοῖς παρεδήλωσεν. Οἱ δὲ [98] ἔφησαν, τὸν λαὸν τοῦτο [99] μὴ καταδέξασθαι. Ὁ δὲ λαὸς τοῦτο ἀκούσας ἐστασίασεν· καὶ οἱ ἐπίσημοι ἄρχοντες φυγόντες ἐξ αὐτῶν πρὸς τὸν στρατηγὸν παρεγένοντο. Τὰ δὲ πλήθη συναθροισθέντα προβάλλονται ἔξαρχον D

veris, edissere. Tum Philippicus secum aliquandiu cogitans : *Unum,* inquit, *ejusmodi nominis novi, qui nuper missi munere apud te ab exercitu fungens imperio tuo verbis audacioribus sese opponebat.* Rogat imperator : *Cujus indolis est ac naturæ?* Subinfert Philippicus : *Junior est adhuc, temerarius, et timidus.* Ait Mauricius : *Si timidus, cædium amans est et sanguinis :* suique insomnii enarrationem ad Philippicum instituit. Ea nocte astrum, cui nomen cometes, in cœlo visum est : sequenti porro luce Magistrianus ad sanctos eremi Patres delegatus, responsum istiusmodi ab eis ferens, rediit : *Pœnitentiam tuam Deus approbat, et anima tua damnationis pœna servata, cum omni familia tua in sanctorum album te ascribit : imperii vero dignitate cum dedecore et vitæ periculo excides.* His auditis Mauricius totis viribus laudes Deo retulit. Autumno igitur appetente, et Mauricio imperatore Petrum cum exercitu in Sclavinorum agris hibernare jubente, milites imperata facere detrectantes tumultuantur, et equos jam defatigatos, multamque prædam se avehere, sparsasque per regionem adversariorum copias passim occurrere causati, in rebellionem versi sunt. Quare dux exercitus in rebellantes invectus duris eos laboribus subigere moliebatur : tunc admodum copiosi imbres, frigusque ingens castris incubuit Porro Petrus ad passuum viginti millia a via remotior moram agebat.
241 Mauricius interea per litteras etiam moleste jussitabat exercitum trans Istrum duci, et ex Sclavinorum agris annonam in hiemem ei subministrari, ne ipse ex publico commeatum præbere cogeretur. Dux autem Gundui ad se vocato : *Quam dura,* inquit, *imperatoris jussa, in alieno hostilique solo exercitum hiemare præcipientis! parendi sane necessitas gravis : detrectandi difficultas major. Nil equidem boni atque honesti avaritia peperit ; quinimo incommodorum omnium mater apud omnes æstimatur. Hujus contagio imperator infectus ingentium malorum auctor Romanæ reipublicæ habebitur.* Convocatis subinde agminum præfectis, imperatoris voluntatem ipsis patefacit : qui, milites illam minime exsecuturos, dixere. Illa quoque publice enuntiata, confestim exercitus omnis in

VARIÆ LECTIONES.

[87] δὲ add. ex A. [88] τοιαύτην A, αὕτην vulg. [89] καὶ add. ex A. [90] καταλαβούσης A, καταλαμβανούσης vulg. [91] προστάξαντος τὸν λαὸν παραχειμάσαι A, παραχειμάσαι κελεύσαντος vulg. [91*] ἀντέστησαν A, ἀνέστησαν vulg. [92] τὴν add. ex A. [93] ἐνώχλει A, ἐπώχλει vulg. [94] ἔφη add. ex A. [95] προστάσσοντος om. A. [96] καὶ τὸ παρακοῦσαι χαλ. A a, καὶ τὸ ἐπακοῦσαι δεῖν χαλ. vulg. [97] καὶ τὸ ὑπακοῦσαι A a, καὶ τὸ παρακοῦσαι vulg. [98] οἱ δὲ A, αὐτοὶ δὲ vulg. [99] τοῦτο A, τοῦτον vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(64) Anno scilicet 18 Mauricii. Anastasius ubique *procuratorem* reddit, et est subditorum ad principem, ut P. Goar ex Pancir. COMBEFIS.

(65) Ad Simocattam cap. 8 et seqq. decerpendum redit Theophanes.

(66) Theophyl., τῆς ἵππου, *Equis valde diminutis.* COMBEFIS.

(67) Anast. *in dementationem eos immisit.* Forte, *demetationem,* ut enim Simoc. cap. 6, navigia compingebant ut trajicerent, Mauricii jussa exsecuturi, cum paululum remisissent ferociam : verum imbres frigusque in priorem eos mentem revocavit, et ut illic omnino hiberna ducere renuerent. ID.

(68) Theophyl., τοῦ χάρακος. Anast. *viginti millibus procul ab exercitu morabatur* : nec tam bona suis interpr. minus bonis commutare debuit. Forte scriptum, στρατοῦ, vel στρατοπέδου, sic multas barbaras voces peperit antiquariorum im[illegible] manus. ID.

rebellionem motus. Periculo subducunt se primores, et ad ducem palantes se conferunt. Quamobrem agmina in unum collecta Phocam centurionem exarchum creavere : tumque clipeo sublatum exarchum faustis acclamationibus prosecuti sunt. Ea re intellecta, Petrus fuga lapsus certiorem de omnibus fecit imperatorem. Mauricius nuntium adeo gravem atque molestum accipiens, urbicariis turmis celare satagebat. Die vero secunda insequente, quo magis infortunium occultaret, certamen equestre celebravit. Tum vero Prasinorum factio in has voces erupit : *Constantinus et Domentiolus, Romanorum domine, ter auguste, sollicitant populum, ut, peccatis nostris exigentibus, furcifer rei communis administrator instituatur : Deus rerum omnium opifex adversarios et hostes universos intestinos atque ac exteros citra sanguinis effusionem tibi subjiciet.* Imperator ad hæc factionibus significavit : *Insanientium militum motus indecentes atque seditio nequidquam vos moveant.* Tum Veneti : *Deus qui te imperatorem esse jussit cunctos majestati tuæ armis adversantes prosternet. Si Romanus sit, qui tam ingrate tecum agit, hunc absque cædis periculo iterum servituti tuæ subjiciet.* Illos itaque armis instructos et blandis verbis delinitos urbis mœnia cum eorum tribunis custodire jussit imperator. Filio vero imperatoris ad Calicratiam cum Germano socero venatu se exercente, ad ipsum Theodosium, ut imperium suscipiat, litteras dirigunt Romani; si nollet, vel Germanum imperatorem renuntiaturos : non enim diutius posse tolerari Mauricii dominationem. Ea re comperta filium ad se advocat Mauricius : mœnium vero defensionem Comentiolo commendat. Tum Germanum una cum filio Theodosio, ceu imminentium calamitatum auctorem,

A Φωκᾶν (69) τὸν κένταρχον, , καὶ ἐπὶ ἀσπίδος [1] τοῦτον ὑψώσαντες εὐφήμησαν ἔξαρχον. Καὶ ταῦτα ὁ Πέτρος ἀκηκοὼς εἰς φυγὴν ἐτράπη, καὶ τῷ βασιλεῖ πάντα [2] κατάδηλα ἐποίησεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὰ δυσχερῆ ταῦτα ἀκούσας, κρύπτειν αὐτὰ τῷ πλήθει ἐπειρᾶτο. Δευτέρᾳ δὲ ἡμέρᾳ καὶ ἱππικὸν ἐπετέλεσεν [3], τὰ τῆς συμφορᾶς ἀποκρύπτων. Ὁ δὲ δῆμος τῶν Πρασίνων ἔκραξεν, λέγων· *Κωνσταντῖνος καὶ Δομεντίολος* [4] (70), *δέσποτα Ῥωμαίων τρισαύγουστε, τῷ οἰκείῳ σου δήμῳ παρενοχλοῦσιν, ἵνα ὁ κρούκης διοικήσῃ* (71), *εἰς ἃς ἔχομεν ἁμαρτίας. Ὁ Θεὸς ὁ τὰ πάντα δημιουργήσας ὑποτάξει πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον ἐμφύλιόν τε καὶ ἀλλόφυλον, καὶ χωρὶς αἱμάτων.* Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖς δήμοις ἐδήλωσεν· *Μηδὲν ὑμᾶς ταράξῃ ἀλόγων στρατιωτῶν* B *ἀκοσμία καὶ ἀταξία.* Οἱ δὲ Βένετοι εἶπον· *Ὁ Θεὸς ὁ κελεύσας σε βασιλεύειν ὑποτάξει σοι πάντα τὸν πολεμοῦντα* [5] *τὴν βασιλείαν* [6] *σου. Εἰ δὲ Ῥωμαῖός ἐστιν ὁ ἀγνωμονῶν σε, εἰς δουλείαν σοι τοῦτον ὑποτάξει χωρὶς αἱμάτων.* Τούτους δὲ ὁ βασιλεὺς καθοπλίσας καὶ λόγοις ἠπίοις κατευνάσας, σὺν τοῖς δημάρχοις (72) φυλάττειν τὰ τείχη τῆς πόλεως προσέταξεν. Τοῦ δὲ υἱοῦ τοῦ βασιλέως ἅμα Γερμανοῦ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ [7] εἰς Καλικράτειαν [8] (73) κυνηγετοῦντος, ἀποστέλλουσι γράμματα οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς Θεοδόσιον ἀξιοῦντες ὑπ' αὐτοῦ βασιλεύεσθαι· εἰ δὲ μὴ, κἂν Γερμανὸν προσαγορεῦσαι βασιλέα· μηδὲ γὰρ ἔτι ἀνέχεσθαι ὑπὸ Μαυρικίου βασιλεύεσθαι. Ταῦτα ὁ Μαυρίκιος μαθὼν, μεταστέλλεται τὸν C υἱὸν πρὸς ἑαυτόν. Κομεντίολον δὲ τὰ τείχη φρουρεῖν προσέταττε. Τὸν δὲ Γερμανὸν [9] σὺν τῷ υἱῷ Θεοδοσίῳ κατῃτιᾶτο τῶν συμφορῶν αἴτιον γεγονέναι. Τοῦ δὲ Γερμανοῦ ἀπολογουμένου, Μαυρίκιος ἔφη· *Ὦ Γερμανὲ, δύο εἰσὶ τεκμήρια τῆς ὑπονοίας μου· τά τε ἐκ τοῦ λαοῦ πρὸς σὲ γράμματα, καὶ τοῦ φείδεσθαι.*

VARIÆ LECTIONES.

[1] ἀσπίδος A, ἀσπίδα vulg. [2] πάντα A, ταῦτα vulg. [3] ἐπετέλεσεν A, ἀπετ. vulg. [4] Δομεντζίολος· A. [5] τὸν πολεμοῦντα A, τῶν πολεμούντων vulg. [6] τῇ βασιλείᾳ A. [7] αὐτοῦ add. ex A. [8] εἰ δὲ μὴ ὑπὸ Μαυρικίου βασιλεύεσθαι add. ex A et aliis codd. [9] τὸν δὲ Γ. A, τὸν Γ. δὲ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(69) Ἔξαρχον ducem exercitus, et consilii principem et exsecutorem, necnon imperii candidatum interpretor : quamvis Phocam jam tunc imperatorem renuntiatum scribat Zonaras, Simocatta cap. 7 : Ἔξαρχον τὸν ἑκατόνταρχον Φωκᾶν προεστήσαντο. Κένταρχον vocat Theophanes, *centum virorum principem.*

(70) Imperatoris molestias propriis querelis auget Prasinorum factio, et ad angustias extremas redactum etiam cum Constantini et Domentioli, quos malorum suorum credidit auctores, pernicie, sibi favere compellit. Erat autem Domentiolus, Simocatta teste libro III, cap. 3, vir spectatissimus, et imperatori charus, atque inter primores consiliarios conspicuus ; Constantinus autem cognomento Lardys, eodem scriptore lib. VIII, cap. 9, vir a senatu illustrissimus, et patricia dignitate cohonestatus, et antea tributis orientalibus recipiendis (ὃν ἔπαρχον πραιτωρίων, inquit ille, εἰώθασιν ὀνομάζειν Ῥωμαῖοι) ab imp. præpositus : quare uterque tum amicitiæ erga imp., tum munerum quæ gerebant titulis, populo odiosi querelarum occasionem populo præstiterunt.

(71) Historia miscella : *Plebi tuæ molestias ingerunt, ut cruces his ponantur in ea quæ habemus peccatis.* Anastasius : *Plebi tuæ molestias et cruces* D *ingerere disponunt in ea quæ habemus peccata.* Si quid sapio : *Constantinus et Domentiolus administrationis suæ pravitate in summam angustiam populum adduxerunt : adeo ut Phocas tyrannus cruciarius* (id est, cruce dignus) *et furcifer, rerum administratione in manus sumpta, cruces et tormenta nobis paret,* paraphrastice interpretor. Legendus Simocatta cap. 7, vel certe : *Huc res actæ sunt, ut oporteat Joannem crucem Prasinæ factionis ducem curare remp.* Ὁ διοικητὴς τοῦ Πρασίνου μέρους Ἰωάννης ὁ ἐπίκλην κρούκις. Chron. Alexand. ad annum 1 Phocæ.

(72) Sergium Prasinorum, Cosmam Venetæ factionis tribunos istos expressit Simoc. lib. VI, cap. 7. COMBEFIS.

(73) Idem Simoc. cap. 8 : Χῶρος γὰρ πρὸ τοῦ ἄστεος οὗτος, λίαν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὡρικός· *Locus est ante urbem, perquam, ut omnia verbo complectar, amœnus ac speciosus.*

τὸν λαὸν τῆς ἀγελαίας ἵππου τῆς νεμομένης σοι εἰς τὰ προάστεια. Πάντα γὰρ διήρπασαν [10], *καὶ τῶν σῶν ἐφείσαντο* [11]. *Φεῖδου, Γερμανὲ, τοῦ μηκύνειν τὸν λόγον, οὐδὲν ἥδύτερον τοῦ διὰ ξίφους τεθνάναι* (74). Ὁ δὲ Γερμανὸς εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεομήτορος τῶν Κύρου [12] (75) προσέφυγεν. Καὶ ὁ βασιλεὺς τοῦτο μαθὼν Στέφανον τὸν εὐνοῦχον ἀπέστειλεν τοῦ ἐξαγαγεῖν τὸν Γερμανὸν τῆς ἐκκλησίας. Τοῦ δὲ Στεφάνου (76) βιαίως ἐξαγαγεῖν τοῦτον [13] θελήσαντος, οἱ τοῦ Γερμανοῦ ὑπασπισταὶ ἀντικαταστάντες, ἐξωθοῦσι τὸν Στέφανον, καὶ λαβόντες τὸν Γερμανὸν εἰς τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν καταφεύγουσιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ῥάβδοις ἐμαστίγου Θεοδόσιον τὸν ἑαυτοῦ υἱόν. Ἔφασκεν γὰρ δι' αὐτοῦ Γερμανὸν [14] φυγαδευθῆναι· καὶ ἀποστέλλει ἐξκουβίτωρας τοῦ ἐξαγαγεῖν τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας τὸν Γερμανόν. Ἐντεῦθεν B θρύλλος μέγας τῇ πόλει ἐνέσκηψεν. Ὁ δὲ Γερμανὸς ἠθέλησεν ἐξελθεῖν, καὶ δοῦναι ἑαυτόν. Τὰ δὲ πλήθη οὐ κατεδέξαντο, ἀλλ' ὕβρεσι μεγάλαις τὸν βασιλέα ἠτίμασαν [15], λέγοντες· *Μὴ σχολὴ* [16] *δέρμα ὁ φιλῶν σε, Μαυρίκιε Μαρκιανιστά.* Οἱ τοίνυν τὰ τείχη φρουροῦντες ταῦτα μαθόντες, τῆς φρουρᾶς κατημέλησαν. Τότε οἱ τοῦ Πρασίνου μέρους τὴν οἰκίαν τοῦ Κωνσταντίνου, τοῦ λεγομένου Λάρδου, καταφλέγουσιν. Ὁ δὲ Μαυρίκιος μεσούσης τῆς νυκτὸς ἀποδυσάμενος τὴν βασιλικὴν στολὴν, καὶ ἰδιωτικὴν περιβαλόμενος [17], εἰς δρόμωνά τε εἰσελθὼν, μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ καὶ Κωνσταντίνου, ἀποδιδράσκει. Τὰ δὲ πλήθη δι' ὅλης τῆς νυκτὸς αἰσχίσταις ὕβρεσι τὸν βασιλέα καθύβριζον ἐπέσκω- C πτόν τε, καὶ τὸν πατριάρχην Κυριακόν. Λαίλαπος τοίνυν γενομένου μεγάλου μετὰ κινδύνων μεγίστων διασώζεται Αὐτόνομος [18] (77). Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ νυκτὶ ἐπιτίθενται αὐτῷ καὶ νόσοι ἀρθρίτιδες, ἃς ποδαλγίας καὶ χειραλγίας καλοῦσιν. Ἐντεῦθεν [19] ἀποστέλλει Θεοδόσιον τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πρὸς Χοσρόην [20] τὸν βασιλέα Περσῶν μετὰ Κωνσταντίνου, ὅπως ὑπομνήσῃ [21] τῶν ὑπὸ Μαυρικίου γεγονότων αὐτῷ, καὶ τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς εὐεργεσίας προσνείμῃ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Γερμανὸς πέμπει πρὸς Σέργιον τὸν [22] δήμαρχον τοῦ Πρασίνου μέρους, ὅπως συναγωνίσηται αὐτῷ τοῦ βασιλεῦσαι, ὑποσχόμενος τιμῆσαι τὸ μέρος τοῦ Πρασίνου, καὶ αὐτὸν μεγάλαις ἀξίαις περιβαλεῖν. Ὁ δὲ Σέργιος τοῖς ἐπισημοτέροις τοῦ δήμου τοῦτο ἐθάῤῥησεν. Οἱ δὲ τοῦτο οὐ κατεδέξαντο λέγοντες· D

A incusare. Germano crimen excusatione depellente : *O Germane,* inquit Mauricius, *suspicionis meæ*
242 *duo sunt argumenta validissima : a populo nimirum ad te missæ litteræ, et quod equarum tuarum gregi ad urbis vicina loca pascenti populus idem pepercit. Cæteris enim direptis, ex populi in te humanitate res tuæ tectæ sartæque perstiterunt. Parce, Germane, sermones ambagibus involvere, morte gladio inferenda nihil mihi jucundius.* Tum Germanus ad Dei Genitricis ædem, cui a Cyro factum nomen, confugit. Quod ubi rescivit imperator, Stephanum eunuchum, qui Germanum ecclesia educeret, misit. Stephano ad eum eruendum vim adhibente, Germani stipatores contra resistentes, Germanum inde ereptum ad Magnam ecclesiam fuga celeri deducunt. Interea filium Theodosium virgis cædi jubet imperator. Germanum enim ejus consiliis fugam arripuisse causabatur. Quare excubitores qui eum ecclesia extrahant, mandat : ex quo tumultus ingens civitatem universam invadit. Cum vero Germanus exire, ac se ultro dedere pararet, plebs id minime passa est : quin petulantioribus conviciis in imperatorem invecta : *Excorietur,* exclamavit, *qui te diligit, Maurici, Marcianista.* Istis auditis, qui mœnibus defendendis invigilabant, deseruere custodiam. Tum vero qui Prasinæ parti affecti, Constantini, cui cognomen Lardus, ædem succenderunt. Ergo Mauricius imperatoris insignibus et vestibus exutus, privatum induens, media nocte, conscensis dromonibus, cum uxore, liberis et Constantino, fuga salutem quærit. Populi vero turmæ turpibus verbis et fœdis injuriis per totam noctem imperatorem proscindere, et in ipsum patriarcham Cyriacum dicteria illiberalesque jocos spargere. Exorta autem subinde tempestate maxima, Mauricius post varia discrimina ad Autonomum salvus delatus est. Eademque nocte morbus articularis, quem a manuum pedumque doloribus, podalgiam et chiralgiam nuncupant, eum corripuit. Exinde Theodosium filium cum Constantino mittit ad Persarum regem Chosroem, quo beneficii quondam collati memoriam renovaret, et proprio filio grati animi officium rependeret, et gratiæ vicem refunderet. Interea Germanus ad Sergium Prasinæ factionis tribunum

VARIÆ LECTIONES.

[10] διήρπασαν A, ἐφήρπασαν vulg. [11] ἐφείσαντο A, ἔφεισαν vulg. [12] εἰς τὰ Κύρου a. [13] βιαίως ἐξαγαγεῖν τοῦτον A, τ. ἐξ. βιαίως vulg. [14] Γερμανὸν add. ex A. [15] ἠτίμασαν A, ἡτοίμασαν vulg. [16] σχολὴ] ἔσχῃ A f. [17] περιβαλόμενος A, περιβαλλ. vulg. [18] αὐτόνομος A. [19] ἐνταῦθα a. [20] Χοσρόην add. ex A. [21] ὑπομνήσῃ τῶν A, ὑπομνησθῇ vulg. [22] τὸν add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(74) De Germano cui mortem comminaretur Mauricius intellexit Theodosius ejus filius, cum ad aram fugere monuit, ut habet Theophyl. Combefis.

(75) Simocatta citatus : Τῷ ἱερῷ τεμένει τῆς Θεομήτορος προσεπέλασεν, ὃ Κῦρον, τὸν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ αὐτοκράτορος γεγονότα δείμασθαι λόγος καθέστηκεν ἀψευδής· *Sacrum Deiparæ templum petit, quod a Cyro Theodosii temporibus esse conditum, fama non falsa prædicat.* Item *Orig. CP.*

(76) Erat is eunuchus, filiorum Mauricii pædagogus. Simocatta cap. 8.

(77) Idem cap. 9 : Μόλις ὁ Μαυρίκιος διασώζεται ἐπὶ τὸν νεὼν Αὐτονόμου τοῦ μάρτυρος, ὡς ἀπὸ σταδίων ρ' καὶ ν' τῆς πόλεως Κωνσταντίνου· *Mauricius ægre ad ædem martyris Autonomi vivus evadit, qui locus CP. circiter* 150 *stadiis abest.*—Cedr., εἰς τὸν Αὐτόνομον· melius Αὐτονόμου. Sic et Theophyl. cap. 9 : Ἐπὶ τὸν νεὼν Αὐτονόμου τοῦ μάρτυρος· *Salvus evadit ad templum Autonomi martyris ;* quod ait distare CP. 150 stadiis. Combefis.

delegat, ut is sibi ad derelictum imperium obtinendum operam accommodet, factionem Prasinam multis honoribus aucturum, ipsumque insolitis dignitatibus cumulaturum pollicitus. Sergius cum factionis suæ præcipuis consilium communicat: rem vero propositam illi respuentes, *Nusquam*, inquiunt, *ea, qua fertur in Venetos propensione Germanus discedet*. Itaque Prasini Rhegium usque progressi, faustis **243** salutationibus tyrannum Phocam excipientes, ad Hebdomum accedere suadent. Phocas subinde Theodorum a secretis delegat, qui in Magnam ecclesiam ingressus audiente populo ex tabella recitavit, ac jussit, patriarcham, populi factiones, et senatum ad Hebdomum convenire. Quo demum facto, cum universi ad Hebdomum se contulissent, Cyriacus patriarcha sponsionem a tyranno exegit, qua se rectam fidem retenturum, Ecclesiamque a turbis immunem conservaturum promitteret. Porro tyrannus de eligendo in imperatorem Germano simulate consilium iniit. Cum vero Germanus dolos mentitus se recusare profiteretur, factionesque interim tyrannum repetitis vocibus promovere non desisterent, pernicies et imperii clades imperator renuntiatur. Ita tyrannus sceptrorum dominus salutatur, calamitas felicitatis jura obtinet, et Romanorum ærumnæ ingentiores ex adversis istis exordiis erumpunt. Porro tyranni inauguratio ad Joannis Baptistæ templum peracta est. Duos vero dies ibi moratus, tertio tandem imperatorio curru vectus in regiam penetravit. Quinto insuper ab adventu die Leontiam uxorem imperiali redimivit corona, et Augustam renuntiavit. De stationum autem locis dissidentes ab invicem factiones eodem die seditionem moverunt. Quare tyrannus Alexandrum conspirationis initæ socium ad partes componendas misit. Alexander in Cosmam Venetorum tribunum manu violenter illata, audacius impulit, et contumelia prosecutus est: quod gravius ferentes Veneti: *Discede*, exclamant, *disce modeste agere*: *nondum Mauricius periit*. Tyrannus vocibus istis auditis,

Οὐκ ἄν ποτε Γερμανὸς τῆς τῶν Βενέτων προσπαθείας ἀποστήσεται. Οἱ δὲ Πράσινοι ἐξελθόντες εἰς τὸ Ῥήγιον μεγάλαις εὐφημίαις ἐτίμων [23] τὸν τύραννον Φωκᾶν, καὶ πείθουσιν αὐτὸν, ἐν τῷ Ἑβδόμῳ (78) παραγενέσθαι. Πέμπει τοίνυν ὁ [24] Φωκᾶς Θεόδωρον τὸν ἀσηκρῆτις [25] (79), καὶ εἰσελθὼν ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἐπανέγνωσεν τῷ λαῷ, ὅπως ὁ πατριάρχης καὶ οἱ δῆμοι καὶ ἡ σύγκλητος ἀφίκωνται ἐν τῷ Ἑβδόμῳ. Τούτου [26] τοίνυν γεγονότος, καὶ πάντων ἐν τῷ Ἑβδόμῳ ἀφικομένων, Κυριακὸς ὁ [27] πατριάρχης ἀπῄτησεν τὸν τύραννον ὁμολογίαν περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καὶ τοῦ ἀτάραχον φυλάξαι τὴν Ἐκκλησίαν. Ἔδοξεν δὲ ὁ τύραννος τὸν Γερμανὸν εἰς βασιλέα προτρέπεσθαι. Τοῦ δὲ Γερμανοῦ (80) κατειρωνευομένου μὴ θέλειν, καὶ τῶν δήμων εὐφημούντων τὸν τύραννον, ἀναγορεύεται τὸ κακόν· καὶ κύριος τῶν σκήπτρων ὁ τύραννος προχειρίζεται, καὶ κρατεῖ τῆς εὐδαιμονίας ἡ συμφορά, καὶ λαμβάνει τὴν ἔναρξιν τὰ μεγάλα τῶν Ῥωμαίων ἀτυχήματα. Ἡ δὲ ἀναγόρευσις τοῦ τυράννου εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἐγένετο [28]. Δύο δὲ ἡμέρας ἐν τούτῳ διατρίψας, τῇ τρίτῃ εἰς τὰ βασίλεια εἰσῆλθεν ἐπὶ βασιλικῆς ἁμάξης καθεζόμενος. Τῇ δὲ πέμπτῃ ἡμέρᾳ Λεοντίαν [29] τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἔστεψεν Αὐγούσταν. Καταστασιάζουσι τοίνυν τὰ μέρη πρὸς ἄλληλα ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ διὰ στάσεις τόπων [30]. Ὁ δὲ τύραννος τὸν Ἀλέξανδρον τὸν συναντάρτην αὐτοῦ ἐξέπεμψεν [31] κατευνᾶσαι τὰ μέρη. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος Κοσμᾷ τῷ τῶν Βενέτων δημάρχῳ χεῖρας ἐπιβαλὼν, ὤθησέν τε καὶ ὕβρισεν. Οἱ δὲ Βένετοι ἀγανακτοῦντες, ἔκραζον· Ὕπαγε· *μάθε τὴν κατάστασιν* (82), *ὁ Μαυρίκιος οὐκ ἀπέθανεν*. Ὁ δὲ τύραννος τούτων ἀκηκοὼς τῶν φωνῶν [32], ἐπὶ τὸν τοῦ Μαυρικίου φόνον κινεῖται· καὶ ἀποστείλας στρατιώτας, ἤγαγεν αὐτοὺς ἐν Χαλκηδόνι εἰς τὸν Εὐρωπίου (81) λιμένα. Καὶ προαναιροῦνται τοῦ βασιλέως οἱ παῖδες οἱ ἄῤῥενες ἐπ' ὄψεσιν αὐτοῦ πέντε, ἐντεῦθεν προκολάζων τὸν βασιλέα τῇ τῶν παίδων σφαγῇ. Ὁ δὲ Μαυρίκιος φιλοσοφῶν τῷ δυστυχήματι [33], τὸν ἐπὶ πάντων ἐπεκαλεῖτο Θεόν· καὶ πυκνῶς ἐφθέγγετο· *Δίκαιος εἶ, Κύριε, καὶ εὐθεῖαι [34] αἱ κρίσεις σου.*

VARIÆ LECTIONES.

[23] ἐτίμων] εὐφήμουν a. [24] ὁ add. ex A. [25] Ἀσηκρήτην A b, Ἀσηκρήτης a, Ἀσικρίτην f. [26] τούτου — ἀφικομένων] ἀφικομένων δὲ vulg. [27] ὁ add. ex A. [28] ἐγένετο A, γέγονεν vulg. [29] Λεοντιέαν A. [30] διάστασις τόπον A f. διάστασις τόπων a. [31] ἐξέπεμψεν A, ἔπεμψεν vulg. [32] τῶν φωνῶν om. A. [33] τῷ δυστυχήματι A, τὸ δυστύχημα vulg. [34] εὐθεῖς vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(78) Simocatta lib VIII, cap. 10: Τόπος οὗτος τοῦ ἄστεος ἀπὸ σημείων ἑπτά· *Locus ab urbe septem millibus abest.* Duo loca ejusdem nominis fuisse conjicio: unum ad urbem, et *προάστειον*, de quo superius pag. 67, de quo Simocatta ipse cap. 12: Πρὸς τὸ πεδίον τὸ ἀνακείμενον ἐν τῷ λεγομένῳ Ἑβδόμῳ, ὃν κάμπον Ῥωμαῖοι κατονομάζουσι· *Ad agrum urbi adjacentem* (non qui millibus septem absit) *loco, cui nomen Hebdomus, quem Romani campum dicunt*; alium, de quo in præsenti mentio.

(79) Idem: Τὸν ἀσηκρήτης Θεόδωρον τῶν βασιλικῶν ταχυγράφων ἄνδρα ἐπίσημον· *A secretis inter celeres scribas, seu actuarios imp. clarissimum.*

(80) Aliter Theophyl. cap. 10: Προτρέπεσθαι, τοῦ Γερμανοῦ κατειρωνευόμενος, ἐθέλειν· *Visus est Germanum hortari velle ad capessendum imperium, cum Germano illuderet.* Sic certe aptius, quam ut Germanus sic ironia dicatur respuisse imperium. COMBEFIS.

(81) Anast., *disce ordinem*. Pontanus, *rerum statum*; P. Goar., *disce modeste agere*. Ego, *memineris promotionis*; id est, ut Phocas nostris auspiciis ac favore modo imperium adeptus sit, nutuque ejus potestas, Mauricio adhuc superstite. Sic Polyb. Φάβιος μετὰ τὴν κατάστασιν θύσας τοῖς θεοῖς· *post initum magistratum diis sacrificans.* ID.

(82) Mendosa hic omnium codd. lectio: vice Εὐτροπίου, de quo Procopius ad lib. II *Ædif.* calcem, et Anastasius correctiores.

Γίνεται τοίνυν τῶν παίδων ὁ θάνατος τοῦ πατρὸς ἐπιτάφιον προσεπιδειξαμένου τὴν ἀρετὴν ἐν τῷ μεγέθει τῶν συμφορῶν [35]. Τῆς γὰρ τιθηνῆς αὐτοῦ κλεψάσης [36] ἕνα τῶν βασιλικῶν μειρακίων, καὶ πρὸς σφαγὴν τὸ ἑαυτῆς ἐπιδούσης [37] (83), ὁ Μαυρίκιος οὐ κατεδέξατο, ἀλλὰ τὸ ἴδιον ἐπεζήτησεν· φασὶ δέ τινες, ὅτι τούτου σφαγέντος, γάλα σὺν τῷ αἵματι ἔρρευσεν [38], ὥστε πάντας τοὺς ὁρῶντας θρηνῆσαι δεινῶς. Οὕτω μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς καὶ μόνος [39] φύσεως ὑψηλότερος γεγονὼς ὑπαλλάττει [40] τὸν βίον. Οὐ διέλιπε δὲ τὴν Ῥωμαίων βασιλείαν ἐξ ἐκείνου καιροῦ δυστυχήματα ποικίλα τε καὶ ἐξαίσια. Ὅ τε γὰρ Χοσρόης ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς τὴν εἰρήνην διέλυσεν, καὶ οἱ Ἀβάρεις [41] τὴν Θράκην διώλεσαν, καὶ ἄμφω τὰ στρατεύματα τῶν Ῥωμαίων διεφθάρησαν· ὥστε, ὁπηνίκα Ἡράκλειος ἐβασίλευσεν, ἐξέτασιν τοῦ ὁπλιτικοῦ ἐποιήσατο εἰς τὸ ἀκριβές, καὶ ἐκ πάσης τῆς πληθύος τῆς εὑρεθείσης ἐπὶ τῆς τυραννίδος Μαυρικίῳ μετὰ Φωκᾶ οὐχ εὗρεν περαιτέρω δύο ἀνδρῶν. Οὕτως οἱ τὸν τύραννον προστησάμενοι ἐπὶ αὐτοῦ ἀνηλώθησαν.

A de Mauricio quantocius e medio tollendo consilium init: submissosque Chalcedonem milites ad Europii portum descendere, ibique Mauricianæ familiæ stragem edere imperat. Sub imperatoris igitur ipsius oculos liberi ejus masculi quinque primo necantur: imperatoris quippe supplicium a filiorum nece tyrannus auspicabatur. Mauricius eam calamitatem forti animo sustinens, Deum rerum omnium præsidem frequentius invocans, philosophabatur, crebroque repetebat: *Justus es, Domine, et recta judicia tua.* Filiis itaque mors illata, sepulcralem honorem patre auspicante, qui videlicet in summis ærumnis summæ virtutis speciem exhibuit. Cum enim nutrix unum ex imperatoris filiis suffurata proprium ejus loco substituisset, B non est hoc passus Mauricius, sed suum requisivit. Ex jugulati pueri corpusculo lac emanasse, quidam ferunt: quod spectatoribus omnibus acerbissimas lacrymas excussit. Sicque **244** tandem imperator, cum lege naturæ superiorem se gessit, vitam morte commutavit. Ex illo demum tempore calamitates variæ ingentesque Romanum imperium labefactare non destiterunt. Etenim Chosroes Persarum rex pacem solvit, Abares Thraciam devastaverunt: et uterque Romanus exercitus, cum in Oriente, tum in Occidente, dissipatus: ita ut cum Heraclius imperator creatus accuratam militum recensionem ageret, de universa multitudine, quæ in illa Phocæ adversus Mauricium rebellione adfuerat, duos tantum homines superstites reperiret: adeo illi ipsi, qui tyrannum evexerant, sub ipso demum ad internecionem deleti sunt.

A. M. 6095. — *Ῥωμαίων βασιλέως Φωκᾶ ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Νοεμβρίῳ ἰνδικτιῶνι [42] ς' (84) βασιλεύσας Φωκᾶς ὁ τύραννος ἀνεῖλεν, ὡς προλέλεκται, Μαυρίκιον σὺν πέντε παισὶν ἄρρεσιν· καὶ τὰς τούτων κεφαλὰς ἐκέλευσε τεθῆναι ἐν Κάμπῳ [43] τοῦ τριβουναλίου ἡμέρας ἱκανάς· καὶ ἐξήρχοντο οἱ τῆς πόλεως, καὶ ἐθεώρουν αὐτάς, ἕως ἐπώζεσαν. Ἀναιρεῖται δὲ καὶ Πέτρος (85) ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ ἄλλοι πολλοί. Θεοδόσιον δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ λόγος κρατεῖ πεφευγέναι καὶ σεσῶσθαι. Ταύτην δὲ τὴν φήμην Χοσρόης ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς ηὔξησεν ἄλλοτε [44] ἄλλως ψευδόμενος, καὶ παρ' ἑαυτῷ τοῦτον ἔχειν λέγων, καὶ προνοεῖν δῆθεν, ἵνα τὴν Ῥωμαίων βασιλείαν παραλάβῃ· δολερῶς δὲ τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας ἐλπίζων κρατῆσαι, ὡς ἠλέγχθη πολυτρόπως, μάλιστα δὲ ἐκ τοῦ πολέμους αἰφνιδίους [45] (86) κινῆσαι, καὶ μεγάλως λυμήνασθαι τὰ Ῥωμαϊκά. Τοῦ δὲ Φωκᾶ πρέσβυν πρὸς αὐτὸν ἀποστείλαντος Βίλιον [46] (87), τοῦτον ἐκράτησεν, καὶ εἰς φυλακὴν ἀπέθετο, μηκέτι εἰς τὰ Ῥωμαϊκὰ ὑποστρέψαι [47]. Γράμμασι δὲ ἀτίμοις τὸν Φωκᾶν ἀντημείβετο [48].

A. C. 595. — *Romanorum imperatoris Phocæ annus primus.*

Hoc anno mense Novembri, indictione sexta, tyrannus Phocas occupato imperio, Mauricium cum C quinque masculis liberis, ut præmisimus, occidit, eorumque capita in tribunali campo per plures dies exponi jussit. Ex urbe porro prodibant cives, et ad eorum spectacula, donec omnino fœterent, conveniebant. Petrus insuper Mauricii frater e medio tollitur cum aliis plurimis. Theodosium Mauricii filium fuga evasisse, et periculo superstitem vixisse rumor est. Hanc vero famam Persarum rex Chosroes variis mendaciis in id confictis pro libito auxit; Theodosium penes se habere simulans, seque subinde procurare, ut paternum reciperet imperium: cum revera ipse de usurpando Romanorum imperio cogitaret: quemadmodum seipsum variis demum modis prodidit, bella maxime ex improviso in Romanos inferendo, eorumque ditiones fœde D diripiendo. Cum vero Phocas Bilium legatum ad eum misisset, comprehensum dejecit in carcerem, nusquam deinceps in Romanam ditionem rever-

VARIÆ LECTIONES.

[35] τῆς συμφορᾶς A. [36] κλεψάσης A, σκεπασάσης vulg. [37] πρὸς σφαγὴν τὸ ἑαυτῆς ἐπιδούσης A, πρὸς φυγὴν ἑαυτὴν ἐπιδοσάσης vulg. [38] ἔρρευσεν A, ἐρεῦσαι vulg. [39] μόνος A, νόμον a, νόμου f, νόμῳ vulg. [40] ὑπαλλάττει A, διαλλάττει vulg. [41] οἱ βάρβαροι A. [42] ἰνδικτ. om. A f. [43] κάππῳ a f. [44] ἄλλοτε A, ἄλλο τε vulg. [45] αἰφνιδίους A, αἰφνιδίου vulg. [46] βιβλίον A. [47] ὑποστρέψαι A b f, ὑποστρέψαντα vulg. [48] ἀντημείβετο A a f, ἀνταμείβεται vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(83) Theophylact. cap. 11, qui rem clarius exponit. COMBEFIS.

(84) Chronicon Alex. et appendix ad Marii Chronicon.

(85) Simocatta cap. 13, Chron. Alexand.

(86) Theodosii mortem comprobat Theophyl. cap. 13. COMBEFIS.

(87) Simocatta cap. 15, Δίλιον.

surum : et litteris omnino indecoris Phocæ responsum dedit. Cæterum imperatricem Constantinam cum filiabus tribus, in domo privata, cui Leonis nomen, tyrannus inclusit.

In Alexandria porro civitate ex scriptoribus eximiis quispiam vir religiosus ex festivo pervigilio nocte media domum remeans videt statuas suis basibus dilapsas in terram ferri, et Mauricium ejusque liberos e medio sublatos, et cuncta, quæ Byzantii acciderant, clara voce **245** enuntiantes audit. Visa et audita mane ad augustalem prefectus enarrat. Comminatur ille nulli hæc faceret manifesta. Die vero notato et attentius observato exitum exspectavit. Nono postmodum die nuntius Mauricii cædem evulgaturus advenit, ac simul tunc dæmoniorum vaticinia augustalis in publicum sparsit.

Cæterum Narses Romani dux exercitus rebellionem in tyrannum movit, et Edessam occupavit. Quare Phocas Germano duci Edessam obsideat, litteris præcipit. Narses Persarum regem Chosroem ut collecto exercitu in Romanos bellum moveat scriptis sollicitat. Phocas autem Domentiolum proprium fratrem magistrum, Priscum vero comitem excubitorum instituit.

A. C. 596. — Hoc anno, mensis Decembris die septimo, indictione septima, ad solitas festorum solemnitates sparsis in populum pro consulum more nummis processit. Rex autem Persarum Chosroes collectas copias misit in Romanos. Germanus autem eo nuntio accepto extimuit : et necessitate compulsus bello principium dedit. Illum vero eo in bello vulneratum stipatores Constantinam deduxere : victis alioqui Romanis. Mox undecimo die a vulnere accepto Germanus diem extremum obiit. Phocas porro auctis ex fœderis pacto faciendis Chagano donis, Barbaros ea ratione quietem ac pacem servaturos sperans copias omnes ex Europa in Asiam transmisit. Divisas autem turmas partim in Persas, partim in Narsetem sub Leontio eunucho et optimate ad obsidendam Edessam destinavit. Chosroe cum instructis aciebus Daras profecto,

A Κωνσταντίναν δὲ τὴν βασίλισσαν ἅμα ταῖς τρισὶ θυγατράσι ἐν οἰκίᾳ ἰδιωτικῇ, ἐπιλεγομένῃ [49] τοῦ Λέοντος [50], ὁ τύραννος κατέστησεν.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δὲ τῇ πόλει καλλιγράφος (88) τις εὐλαβὴς ἐκ παννυχίδος (89) οἴκαδε πορευόμενος μεσούσης [51] τῆς νυκτὸς ὁρᾷ τοὺς ἀνδριάντας (90) ἐκ τῶν βωμῶν καθελκυσθέντας, καὶ μεγάλῃ τῇ φωνῇ λέγοντας, ἀναιρεῖσθαι Μαυρίκιον καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ἐν Βυζαντίῳ πραχθέντα [52] συμπτώματα (91). Πρωΐας δὲ ἀπελθὼν ὁ ἀνὴρ τῷ αὐγουσταλίῳ ταῦτα [53] διηγήσατο. Ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ [54] ταῦτα κατάδηλα ποιῆσαι. Ἀπογραψάμενος [55] δὲ τὴν ἡμέραν ἐκαραδόκει τὴν ἔκβασιν. Ἐννάτῃ δὲ ἡμέρᾳ ὁ ἄγγελος κατέλαβεν μηνύων τὴν
B Μαυρικίου ἀναίρεσιν. Τότε αὐγουστάλιος τῶν δαιμόνων πρόῤῥησιν ἐπὶ λαοῦ ἐθριάμβευσεν.

Ναρσῆς ὁ τῶν Ῥωμαϊκῶν γενόμενος στρατηγὸς κατὰ τοῦ τυράννου ἀντῆρεν, καὶ τὴν Ἔδεσσαν ἐκράτησεν. Γράφει τοίνυν Φωκᾶς Γερμανῷ τῷ στρατηγῷ πολιορκῆσαι τὴν Ἔδεσσαν. Ὁ δὲ Ναρσῆς γράφει Χοσρόην τὸν πρὸς βασιλέα Περσῶν [56] ἀθροῖσαι δυνάμεις καὶ κατὰ Ῥωμαίων συστήσασθαι πόλεμον. Ἐποίησε δὲ Φωκᾶς τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Δομεντζίολον μάγιστρον, καὶ τὸν Πρίσκον κόμητα ἐξκουβιτόρων.

A. M. 6096. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Δεκεμβρίῳ ζ' ἰνδικτιῶνι ζ' προῆλθεν [57] Φωκᾶς ἐν ταῖς ἑορταῖς ῥίψας ὑπατείαν πολλήν. Χοσρόης δὲ βασιλεὺς τῶν Περσῶν συναθροίσας δύναμιν πολλὴν κατὰ Ῥωμαίων ἐξαπέστειλεν. Ὁ δὲ Γερμανὸς ἀκούσας ἐφοβήθη, ἀναγκαζό-
C μενος δὲ τοῦ πολέμου ἀπήρξατο. Τοῦ δὲ Γερμανοῦ ἐν τῷ πολέμῳ πληγέντος, οἱ ὑπασπισταὶ τοῦτον διέσωσαν μέχρι Κωνσταντίνης, καὶ ἡττῶνται Ῥωμαῖοι· ἑνδεκάτῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ ὁ Γερμανὸς ἐτελεύτησεν. Ὁ δὲ Φωκᾶς τὰς δυνάμεις ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἀσίαν μετέφερεν τῷ Χαγάνῳ τὰ πάκτα ἐπαυξήσας, νομίζων ἠρεμεῖν τῶν βαρβάρων τὸ ἔθνος. Ταύτας δὲ διελὼν [58] κατὰ Περσῶν ἀπέστειλεν, τὰς δὲ πρὸς τὴν πολιορκίαν Ἐδέσσης κατὰ Ναρσοῦ (92) σὺν Λεοντίῳ εὐνούχῳ καὶ μεγιστάνῳ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Χοσρόης συναθροίσας δυνάμεις ἐπὶ τὸ Δαρᾶς γίνεται. Ναρσῆς δὲ
D ἐξελθὼν Ἐδέσσης ἐπὶ τὴν Ἱεράπολιν [59] κατέφυγεν [60].

VARIÆ LECTIONES.

[49] ἐπιλεγομένῃ A, λεγομένῃ vulg. [50] τῶν Λέοντος A. [51] μεσούσης τῆς A, μέσης vulg. [52] πραχθέντα add. ex A. [53] ταῦτα A, πάντα vulg. [54] μηδενὶ A, μηδὲν vulg. [55] ἀπογραψάμενος A, γραψ. vulg. [56] πρὸς Χοσρόην τὸν βασ. Περσ. A, πρὸς βασ. Π. τὸν Χ. vulg. [57] προῆλθεν A, προσῆλθεν vulg. [58] δὲ ἐλθὼν b, διελθὼν f, διαβιβάσας A, sed in litura : διελθών. [59] ἱερὰν πόλιν a. [60] κατέφυγεν A, διέφυγεν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(88) Idem cap. 13. ἀνήρ τις τῶν ἐς κάλλος γραφόντων, *litteras bene pingendi peritus artifex.*

(89) E nocturno convivio (non *matutina vigilia*, prout rudis Anastasius) ob natum sibi filium marem per dies septem sumptuosius agitando. Simocatta.

(90) Mauricii puto et liberorum; idola quoque conjicio, quæ δαιμόνων scribit inferius.

(91) Explicat citatus auctor quodnam pervigilium istud fuerit, plane non sacrum, sed profanum pro septima nati pueri, quando Alexandrini totam noctem luxu ac epulis traducere solebant. Istud vero, nocturnæ visionis spectro factum accipiendum est, non ut re vera simulacra ita suis basibus dimota sint, in quibus nec tum consistebant, abolita Alexandriæ olim idololatria. Liquet enim ex seq. non de aliis statuis sermonem esse quam falsorum numinum, quarum spectro ista dæmones prædixerint. COMBEFIS.

(92) Fœdo errore apud Cedr. ὑπὸ Ναρσῇ στρατηγῷ, *immisit in Persas Narse duce.* Imo adversus Narsem, quem ipse post paucas lineas contra fidem a Phoca combustum ait, perinde ac Theophanes. Sed moris fere interpretum, ut devorent omnia, ac neque subnotent sic male cohærentia. ID.

A Ὁ δὲ Χοσρόης σὺν τοῖς Ῥωμαίοις γίνεται εἰς τὸ Ἀρξαμοῦν [61] (93). Καὶ φρούριον ἀπὸ ἐλέφαντος [62] συστησάμενος τοῦ πολέμου ἀπήρξατο, καὶ νίκην μεγάλην ἤρατο, πολλοὺς Ῥωμαίων ζωγρήσας, οὓς καὶ ἀπέτεμεν. Τούτων οὕτω πραχθέντων ὁ Χοσρόης ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ γῆν ἐπανέζευξεν Ζογγόῃ τὰς δυνάμεις καταλιπών. Τοῦτο μαθὼν ὁ Φωκᾶς κατὰ Λεοντίου ἐμάνη, καὶ χειροπέδαις σιδηραῖς ἀτίμως αὐτὸν ἐν Βυζαντίῳ φέρει, καὶ χειροτονεῖ στρατηγὸν Δομεντζίολον (94) τὸν ἴδιον ἀνεψιὸν, ὃν καὶ κουροπαλάτην ἐποίησεν.

Α. Μ. 6097. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἀπέστειλεν Χοσρόης Καρδαρίγαν καὶ Ῥουσμιάζαν, καὶ ἐπόρθησεν πολλὰς τῶν Ῥωμαίων πόλεις [63]. Ὁ δὲ Δομεντζίολος λόγον δοὺς [64] τῷ Ναρσῇ καὶ ὅρκοις πολλοῖς πείσας αὐτὸν μηδεμίαν ἀδικίαν παρὰ τῷ Φωκᾷ ὑπομένειν, ἀπέλυσεν [65] B αὐτὸν πρὸς Φωκᾶν. Ὁ δὲ Φωκᾶς μὴ φυλάξας τὸν λόγον τοῦτον πυρὶ κατέκαυσεν. Ἐν λύπῃ οὖν [66] μεγάλῃ γεγόνασιν οἱ Ῥωμαῖοι, ὅτι φόβον μέγαν εἶχεν εἰς Πέρσας ὁ Ναρσῆς, ὥστε τὰ τέκνα τῶν Περσῶν ἀκούοντα τὸ ὄνομα Ναρσοῦ τρέμειν.

Α. Μ. 6098. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Θωμᾶ ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει σχολαστικὸς εὐνοῦχος ἀνὴρ ἔνδοξος τοῦ παλατίου μεσούσης νυκτὸς Κωνσταντίναν τὴν δέσποιναν σὺν ταῖς τρισὶ θυγατράσιν αὐτῆς λαβὼν, εἰς τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν κατέφυγεν τῇ [67] βουλῇ Γερμανοῦ τοῦ πατρικίου ὀρεγομένου τὴν βασιλείαν. Γίνεται τοίνυν ἐν τῇ πόλει στάσις μεγάλη. Οἱ δὲ Πράσινοι ἀθροισθέντες ἐπὶ τὸν Κοχλίαν, ἐδυσφήμουν C τὴν Κωνσταντίναν· ὁ δὲ Γερμανὸς τῷ δημάρχῳ τῶν Πρασίνων τάλαντον χρυσίου ἀπέστειλεν, ὥστε συνεργῆσαι αὐτοῖς. Τὰ δὲ πρωτεῖα τοῦ δήμου οὐ κατεδέξαντο τοῦτο. Ὁ δὲ τύραννος ἔπεμψεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἀποσπάσαι [68] τὰ γύναια· ὁ δὲ πατριάρχης Κυριακὸς ἀντικαθίστατο [69] τῷ τυράννῳ, μὴ καταδεξάμενος ἐκ τοῦ ναοῦ [70] ἀποσπάσαι τὰ γύναια τυραννικῶς. Ὅρκοις δὲ βεβαιωθεὶς ὑπὸ τοῦ Φωκᾶ, ὡς οὐκ ἀδικήσει αὐτὰς, ἐξάγονται τοῦ ἁγίου τεμένους, καὶ ἐν μοναστηρίῳ ἐγκλείονται (95)· τὸν δὲ Γερμανὸν ἀποκείρας (96) ἐν ἱερεῦσι κατέταξεν, καὶ ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ παρεφύλαττεν [71]. Τότε καὶ [72] Φιλιππικὸς τὴν κόμην ἐλόμενος ἱερωσύνης ἀξίαν ἔλαβεν [73], καὶ ἐν Χρυσοπόλει ἐν τῷ [74] μοναστηρίῳ, ὃ ἔκτισε, διέτριβεν. D Οἱ δὲ Πέρσαι ἐν τούτῳ τῷ ἔτει παρέλαβον τὸ Δαρᾶς, καὶ πᾶσαν τὴν Μεσοποταμίαν

Narses Edessa profugus Hierapolim contendit. Tum vero Chosroes ad Arzamum Romanis occurrit, et elephantis castrorum in morem ordinatis, belli dat exordia, et insignem refert victoriam, captis Romanis quamplurimis, quos etiam capite multavit. His ita gestis, Chosroes Zongoi cura exercitus commissa, in propriam ditionem rediit. Eo cognito Phocas in Leontium ira invectus, ferreis manicis devinctum Byzantium adduci jubet, Domentziolo proprio nepote, quem deinde curopalatem declaravit, duce exercitus instituto.

A. C. 597. — Hoc anno Chosroes Cardariga et Rusmiaza missis Romanorum urbes plurimas devastavit. Domentziolus autem verborum et jurisjurandi data Narseti fide, et mali nequidquam a Phoca passurum pollicitus, **246** virum ad Phocam Cpolim destinavit. At Phocas spreto dato fidei juramento, ipsum igne combussit. Ea res Romanis tristitiam induxit ingentem: metuebant enim Persæ Narsetem adeo, ut Persarum pueri solo Narsetis nomine audito deterrerentur et exhorrescerent.

A. C. 598. — *Cpoleos episcopi Thomæ annus primus.*

Hoc anno scholasticus eunuchus vir in palatio clarus, Constantina imperatrice cum filiabus tribus mediæ noctis silentio educta, Germani patricii imperium ambientis consilio, ad Magnam ecclesiam confugit. Magna itaque per urbem seditio exoritur. Prasini etenim ad Cochliam collecti, diris et exsecrationibus Constantinam insectabantur; quamvis Germanus ad suppetias sibi ferendas eos adducturus ad Prasinorum tribunum auri talentum dono misisset, oblatum tamen factionis principes respuerunt. Quare mulierculas illas templo educendas tyrannus jussit: at patriarcha Cyriacus tyranno se opposuit, mulierculas ab ecclesia tyrannice avelli minime passus. Juramentis autem a Phoca interpositis, securus redditus nil indignum laturas, sacris septis extrahuntur, et in monasterio includuntur: Germanus autem deposita coma ad presbyterorum ordinem ejus jussu allectus et in ipsius domo custoditus est. Philippicus etiam crinibus attonsis sacerdotii dignitatem assecutus est, et Chrysopoli in monasterio a se exstructo moram egit. Cæterum hoc anno Persæ Daras urbem cepere, Mesopotamiamque universam et Syriam excurrentes prædam

VARIÆ LECTIONES.

[61] Ἀρξαμοῦν A a f, Ἀρζαμοῦν vulg. [62] ἐλεφάντων e. [63] πολιτείας A. [64] λόγον δοὺς A, λόγοις vulg. [65] ἀπέστειλεν a. [66] οὖν A, δὲ vulg. [67] τῇ add. ex A. [68] τὸ ἀποσπ. A. [69] ἀντικαθ. A, ἀντεκαθ. vulg. [70] ἐκ τοῦ ναοῦ add. ex A. [71] καὶ ἐν τ. ἰδ. ο. παρεφ. add. ex A. [72] καὶ post τότε add. ex A. [73] ἔλαβεν A, ἐνέβαλεν vulg. [74] τῷ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(93) Arzanem regionem et oppidum habet Procopius duorum iter dierum a Constantina distans. *Bell. Persic.* lib. II.

(94) De cujus adversus Persas itinere, conflictu et periculo, Theodori Siceotæ Vita apud Surium 22 April.

(95) Chronicon Alexand. anno Phocæ primo: Κωνσταντίνα ἡ ἀπὸ βασιλισσῶν ἐβλήθη ἐν μοναστηρίῳ *Constantina eximperatrix in monasterium conjecta est.* Odium Prasinorum in eam ex Mauricii in Venetos affectu prodiit. Simocatta.

(96) Chronicon idem in annum eumdem primum: Καὶ γεγόνασι κληρικοὶ Φιλιππικὸς ὁ πατρίκιος, καὶ κόμης ἐξκουβιτόρων, καὶ Γερμανὸς ὁ πατρίκιος πενθερὸς γενόμενος Θεοδοσίου τοῦ υἱοῦ Μαυρικίου· *Clerici facti sunt Philippicus patricius, et comes excubitorum, et Germanus patricius socer Theodosii filii Mauricii.*

haud facile numerandam secum avexere. Patriarcha porro Cyriaco vivis erepto Thomas, diaconus et sacellarius ejusdem ecclesiæ, mensis Octobris die undecimo in ejus locum sufficitur.

καὶ Συρίαν, αἰχμαλωσίαν πολλὴν ποιήσαντες, ἧς οὐκ ἔστιν ἀριθμός. Τοῦ δὲ πατριάρχου Κυριακοῦ τελευτήσαντος (97), Θωμᾶς χειροτονεῖται ἀντ' αὐτοῦ, διάκονος καὶ σακελλάριος ὢν τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ια'.

A. C. 599.—*Alexandriæ episcopi Theodori annus primus* (a).

Hoc anno tyrannus Phocas Prisco patricio et excubitorum comiti filiam Domentiam in matrimonium locavit, celebratisque in Marinæ palatio nuptiis equestre certamen agi jussit. Ab utriusque vero factionis tribunis Prisci et Domentiæ **247** imagines inter alias imperatoris laureatas ad columnas quatuor erectas cum vidisset imperator ira motus est, et Theophanem Pamphilumque factionum principes accitos, nudatisque corporibus in faciem ac terram jacentes, capite truncari decernit. Protocursore etiam ad eos misso sciscitabatur, cujus consiliis id attentassent. Responderunt illi : Fictores, quod more receptum est, moliti sunt. Factionis autem grex, reliquusque populus vociferatus : *Clementissimo domino*, inquit, *multos annos*. Lineatores interrogati, cur opus hujusmodi aggressi fuissent, *Filios*, inquiunt, *imperatoris ab omnibus faustis acclamationibus acceptos ac ita nominatos, nos proprio consilio ita delineavimus*. Priscus autem re gesta deterritus, ab imperatoris indignatione sibi cavebat. Cuncta vero plebe veniam illis concedi crebris vocibus exclamante, Phocas delictum remisit. Ab eo itaque momento alta mente repositam offensam Priscus gerens cum Phoca sincere et ex animo rem nullam tractabat. Cæterum mulier quædam cognomento Petronia tabellarii famuli vices gerens Constantinæ ad Germanum utrinque dicta responsaque referebat. Cum autem rumor increbresceret Theodosium Mauricii filium inter vivos adhuc superesse, magnam novandarum spem rerum eo nuntio Germanus et Constantina animis fovebant. Nefaria vero Petronia quæ gerebantur tyranno facit manifesta.

A. M. 6099. — *Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Θεοδώρου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Φωκᾶς ὁ τύραννος ἔζευξεν τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Δομεντζίαν Πρίσκῳ τῷ πατρικίῳ καὶ κόμητι τῶν ἐξκουβιτόρων, καὶ γενομένου τοῦ γάμου ἐν τῷ παλατίῳ τῶν Μαρίνης, ἐκέλευσεν ἱππικὸν ἀχθῆναι. Οἱ δὲ δήμαρχοι τῶν δύο μερῶν ἐν τοῖς τετρακίοσιν σὺν τῶν βασιλικῶν λαυράτων ἔστησαν Πρίσκου καὶ Δομεντζίας λαυράτα (98). Ταῦτα ἰδὼν ὁ βασιλεὺς ἠγανάκτησεν, καὶ πέμψας [75] τοὺς δημάρχους Θεοφάνην καὶ Πάμφιλον, καὶ στήσας αὐτοὺς γυμνοὺς εἰς τὸ στόμα, ἐκέλευσεν ἀποτμηθῆναι αὐτούς. Πέμψας δὲ τὸν πρωτοκούρσωρα [76] αὐτοῦ, ἠρώτα αὐτούς, τίνος ἐπιτρέψαντος τοῦτο πεποιήκασι. Οἱ δὲ εἶπον, ὅτι κατὰ συνήθειαν οἱ γραμμισταὶ τοῦτο πεποιήκασι [77]. Ὁ δὲ [78] δῆμος καὶ οἱ ὄχλοι [79] ἔκραζον· *Φιλανθρώπου δεσπότου πολλὰ τὰ ἔτη*. Οἱ δὲ γραμμισταὶ (99) ἐρωτηθέντες, διὰ τί τοῦτο πεποιήκασι, ἔφησαν, ὅτι *Τοῦ βασιλέως τέκνα ὀνομασθέντα ὑπὸ πάντων ἡμεῖς ἀφ' ἑαυτῶν τοῦτο πεποιήκαμεν*. Ὁ δὲ Πρίσκος φόβῳ συνεχόμενος [80], τὴν ἀγανάκτησιν ἐδειλία τοῦ βασιλέως. Τῶν δὲ ὄχλων [81] κραζόντων φιλανθρωπευθῆναι αὐτοῖς, συνεχώρησεν ὁ Φωκᾶς· ἔκτοτε οὖν μηνίσας [82] ὁ Πρίσκος οὐκ ἦν ἐν ὀρθότητι μετὰ Φωκᾶ. Γυνὴ δέ τις ὀνόματι Πετρωνία γίνεται τῇ βασιλίσσῃ Κωνσταντίνῃ ὡς ἀντὶ διακόνου πρὸς Γερμανὸν ἐκ Κωνσταντίνης τὰς ἀποκρίσεις ποιουμένη· τῆς δὲ φήμης πλατυνομένης Θεοδόσιον ζῆν τὸν υἱὸν τοῦ Μαυρικίου ἐλπίδας ἀγαθὰς [83] ἥ τε Κωνσταντῖνα καὶ ὁ Γερμανὸς εἶχεν ἐπὶ τούτῳ [84]· ἡ δὲ ἀνοσία Πετρωνία τῷ τυράννῳ ταῦτα κατάδηλα (1) πεποίηκεν. Ὁ δὲ τύραννος Κωνσταντῖναν [85] Θεοπέμπτῳ τῷ ἐπάρχῳ [86] πρὸς βάσανα ἔδωκεν· ἡ δὲ βασανιζομένη Ῥωμανὸν τὸν [87] πατρί-

VARIÆ LECTIONES.

[75] πέμψας ἤγαγε τοὺς a. [76] πρωτοκούρσορα A. [77] πεποιήκασι A, πεποίηκαν vulg. [78] οἱ δὲ εἶπον—πεποιήκασι om. A. [79] ὄχλοι A, λαοὶ vulg. [80] συνεχόμενος A, κατεχ. vulg. [81] ὄχλων A, λαῶν vulg. [82] μηνιάσας A. [83] ἀγαθὰς A, ἀγαθοὺς vulg. [84] τούτῳ A, τούτων vulg. [85] ταῦτα κατ. A, κατ. τ. vulg. [86] ἐπάρχῳ A, ὑπάρχῳ vulg. [87] τὸν add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(97) Eodem anno et mense Cyriacum vita functum astipulatur Chronicon Alexandrinum : diem tamen obitus signat 29 in Sabbatum incidentem, successorisque Thomæ ordinationem Januarii 23 peractam. Cæterum Thomas iste, sacellarius, id est, *sacculorum et ærarii patriarchici custos, et carcerum ejus curator*, idem memorato Chronico laudatur ἐπάνω τῶν χειροτονιῶν, quem cum interprete Radero *ultro expetitum* nusquam intelliges, sed *ordinandorum examini*, vel certe *ordinibus ipsis* a patriarcha *conferendis* præcipuum *ministrum*, cujus munus nostris ad Codinum notis explicatur.

(98) Optatus : *Lauratis, et iconibus, quæ mittuntur ad civitates, vel regiones, obvii adeunt populi cum cereis et incensis*. Gregorius Dialogus epist. 1, ad Leonem Isaurum, τὰ λαυράτα σου κατεδέξαντο, *imagines tuas exceperunt*. Lauratæ ideo imagines quod imp. lauro redimitum ac triumphantem repræsentarent : de quibus plura Baronius anno 603, num. 1 et seqq., Lacerda, Meursius et alii, Pancirolus maxime in Notit. imp., cap. 24. Cur Prisci imaginem Prasini extulerint, refert Nicephorus CP. patriarcha sub Historiæ initium.

(99) Quorum munus ut apparent scenam.

(1) Horum omnium nomina mortisque supplicium refert Chronicon Alexand. ad annum Phocæ 3.

(a) Hic annus Alexandrinus ascribendus est 600; nam annum Phocæ imp. quartum cum quinto Theophanes in unum conflavit. Nescit vero errorem auctor noster usque ad annum Copronymi penultimum; quem in duos distrahens, sese demum emendat. Vide infra Dissertationem Henschenii, cap. 3. Hic iterum igitur, ut jam ab anno primo Constantini M. ad primum Joviani præstare oportuit, æræ Alexandrinæ, ut vulgarem assequamur, non anni octo, sed novem addendi erunt. EDIT. PATR.

κιον γινώσκειν τὰ παρ' αὐτῶν λαλούμενα ὡμολόγησεν. Οὗτος δὲ [88] κατασχεθεὶς συγκατέθετο καὶ [89] ἄλλους εἶναι συνεργοὺς αὐτοῦ πρὸς τὴν τοῦ τυράννου ἐπιβουλήν. Κατεσχέθη δὲ καὶ ὁ Θεόδωρος ὁ τῆς Ἀνατολῆς ἔπαρχος [90], ὃν ὁ τύραννος [91] βουνεύροις μαστίζων ἀνεῖλεν. Ἐλπιδίου δὲ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας κόψας τῷ πυρὶ τοῦτον παρέδωκεν, τὸν δὲ Ῥωμανὸν ἀπεκεφάλισεν, τὴν δὲ Κωνσταντίναν σὺν ταῖς τρισὶ θυγατράσιν ἐν τῷ μούλῳ [92] Εὐρωπίου (2), ἔνθα καὶ Μαυρίκιος ἀνῃρέθη, ξίφει ἀπέτεμεν. Τὸν Γερμανὸν δὲ καὶ τὴν τούτου θυγατέρα ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ στόματι μαχαίρας ἀπέκτεινεν. Ὁμοίως δὲ καὶ Ἰωάννην [93] Τζίτζαν [94] (3) καὶ πατρίκιον, καὶ Θεοδόσιον τὸν τὴν Ἀβδιουμᾶν [95] (4) περικείμενον ἀξίαν, καὶ Ἀνδρέαν τὸν Σχόμβρον [96] (5), καὶ Δαβὶδ B τὸν χαρτοφύλακα (6) τῶν Ὀρμίσδου [97].

Τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ οἱ Πέρσαι τὸν Εὐφράτην περάσαντες, πᾶσαν τὴν Συρίαν καὶ Παλαιστίνην καὶ Φοινίκην ᾐχμαλώτευσαν, πολλὴν ἅλωσιν ἐν Ῥωμαίοις ποιήσαντες.

A. M. 6100. — Τούτῳ τῷ ἔτει ὁ Πρίσκος μὴ ὑποφέρων [98] (7) ὁρᾷν τοὺς ἀδίκους φόνους καὶ τὰ ὑπὸ Φωκᾶ γινόμενα, ἔγραψεν πρὸς Ἡράκλειον τὸν πατρίκιον καὶ στρατηγὸν Ἀφρικῆς, ὥστε ἀποστεῖλαι Ἡράκλειον τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ Νικήταν τὸν υἱὸν Γρηγορᾶ τοῦ πατρικίου καὶ ὑποστρατήγου (8) αὐτοῦ, ὅπως ἔλθωσιν κατὰ τοῦ τυράννου Φωκᾶ· ἤκουεν γὰρ μελετωμένην ἐν Ἀφρικῇ κατὰ Φωκᾶ ἀντάρσίαν· ὅθεν οὐδὲ τὰ πλοῖα τῆς Ἀφρικῆς ἐν C τούτῳ τῷ χρόνῳ ἀνέβαλον. Ἀπέκτεινεν δὲ Φωκᾶς πᾶσαν τὴν συγγένειαν Μαυρικίου καὶ Κομεντίολον τὸν στρατηγὸν τῆς Θρᾴκης, καὶ ἄλλους πολλοὺς ἀνηλεῶς. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ θανατικὸν καὶ κνιπία [99] παντὸς εἴδους. Οἱ δὲ Πέρσαι ἐξῆλθον σὺν τῷ Καρδαρίγᾳ, καὶ παρέλαβον τὴν Ἀρμενίαν καὶ Καππαδοκίαν, καὶ πολεμήσαντες ἔτρεψαν τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατεύματα· καὶ παρέλαβον τὴν Γαλατίαν καὶ τὴν Παφλαγονίαν· καὶ ἦλθον μέχρι Χαλκηδόνος λυμαινόμενοι ἀφειδῶς πᾶσαν ἡλικίαν. Καὶ οἱ μὲν Πέρσαι

A Quare Constantinam suppliciis examinandam præfecto Theopempto tyrannus commisit. Illa tormentorum vi compulsa Romanum patricium dictorum ad invicem collatorum conscium ac participem fatetur. Is pariter examinatus alios insuper ad insidias tyranno parandas adjutores sibi fuisse denuntiat. Comprehensus est etiam Theodorus Orientis præfectus, quem tyrannus taureis cæsum neci tradidit: ad hæc Elpidium manibus et pedibus truncatum igne absumpsit, Romano caput abscidit. Constantinam autem cum tribus filiabus ad Europii portus aggerem, ubi Mauricius trucidatus, gladio percussit, Germanumque cum ejus filia ad Protem insulam jugulo machæra abscisso perire jussit. Similiter Joannem Tzitzam patricium, et Theodosium subadjuvæ dignitate insignem, Andream quoque Scombrum, et Davidem Hormisdarum palatii chartophylacem e medio sustulit immaniter.

Eodem etiam anno Persæ Euphratem transgressi, Syriam universam, et Palæstinam, atque Phœniciam populati sunt: ingentemque stragem atque prædam in Romanorum ditione fecere.

248 A. C. 600. — Hoc anno Priscus nefarias cædes et Phocæ perpetrata scelera ferenda non amplius ratus, Heraclio patricio Africæ duci Heraclium filium, et Gregoræ patricii legati sub eo militantis filium nomine Nicetam, Phocæ tyrannidi sese oppositurος, ad se mittat scribit: audiebat enim adversus Phocam in Africam parari seditionem, ex quo Africæ navigia per totum id tempus Cpoli non appulere. Cæterum Phocas universos Mauricii consanguineos, et Comentiolum Thraciæ ducem, et alios plures crudeliter interfecit. Sub id vero tempus mortalitas et omnium rerum penuria ingruit. Persæ vero Cardarega ducente exercitum, expeditione suscepta, Armeniam Cappadociamque cepere, et inito certamine Romanas prostraverunt acies, et Galatia Paphlagoniaque occupata, et omnibus devastatis, nullo ætatis aut sexus habito discrimine Chalcedonem usque devenere. Atque ita Persæ extra urbem tyrannidem in Romanos exercuere: Phocas interius

VARIÆ LECTIONES.

[88] οὗτος δὲ A, ὁ δὲ vulg. [89] καὶ add. ex A. [90] ἔπαρχος A b, ὕπαρχος vulg. [91] ὃν ὁ τύρ. hinc usque ad pag. 259, D. omnia interciderunt in cod. A. [92] ἐν τῷ βούλῳ e f. [93] Ἰωάννην καὶ Τζήταν a, Ἰω. Τζίταν f. [94] τὴν om. b. [95] Αὐδιουμᾶν f. [96] καὶ Ἀνδρέαν τὸν Σχόμβρον a, καὶ Ἀνδρέαν τὸν Κόσμαρον e, καὶ Ἀνδρέαν τὸν Κοσμυρὸν f, καὶ Σχόβαρον vulg. [97] τῶν Ὀρμ. a. [98] καὶ τὰ κατὰ τὰ ὑπὸ Φ. vulg. [99] κνιπία, σκνηπία a, σκηπία conj. Goar.

JAC. GOARI NOTÆ.

(2) Chronicon Alexandr., εἰς τὸν μῶνον τὸν Εὐτροπίου. Repono, εἰς τὸν μῶλον Εὐτροπίου. Est autem μῶλος, vel μοῦλος, qui Italis *il molo*, Gallis *le mole*, *portus agger*, qui portui nimirum nimis aperto retundendis ultra fluctibus, et protegendis citra illum navibus objicitur. Ut Εὐτροπίου legendum ex dictis ad pag. 243 conjicies.

(3) Ex isto duos componit Chronicon Alexand. cum Barb. cod., Ἰωάννην καὶ Τζίταν.

(4) Idem correctius, Θεοδόσιος ὁ Σουβαδιουβᾶ τοῦ μαγίστρου, *Theodosius magistri subadiuva*, de cujus munere Panciroll. Not. imp. cap. 16.

(5) Chron. Alexand.: Ἀνδρέας ὁ ἰλλούστριος, ὁ ἐπίκλην τοῦ Σχομβροῦ· *Andreas illustris, cognomento Scombri. Scombrum* reddidi cum Anastasio: Chro-D nico et Anastasio favet Barb. codex.

(6) *Scriniarium, titulorum, et chartarum custodem existimo.* Hormisdæ porro palatium domus fuit prius Justiniano: de qua Procopius orat. 1 de ejus ædificiis ubi de Augusteo.

(7) Nicephorus patriarcha ad annum 610 executioni mandata referens, quæ hic in consilium adducta. De Africæ porro rebellione Chron. Alexand. ad annum Phocæ 7.

(8) Sic bene ex Reg. edita, quidquid alii ὑποστράτηγον legant. Ipse enim Gregoras Heraclii senioris legatus fuit, qui et ipse filium Nicetam adversus Phocam misit, non Nicetas ejus filius, ut S. Niceph. sub ipsum initium historiæ, auctorque pag. seq. aperte tradunt. Combefis.

domesticum accendebat bellum, idque crudelius, civibus interfectis et in carcerem detrusis.

A. C. 601. — *Cpoleos episcopi Sergii annus primus.*

Hierosolymorum episcopi Zachariæ annus primus.

Alexandriæ episcopi Joannis annus primus.

Hoc anno seditione mota, Hebræi Antiochenses tumultuati sunt, et Anastasio magno Antiochiæ patriarcha occiso, virilia in ejus os inseruerunt, et per medias urbis vias raptatum interfecerunt, pluresque opulentiores cives submisso domibus igne absumpserunt. Bonosum autem Orientis comitem creatum et Cottonem militiæ magistrum adversus eos in aciem procedere jussit: qui copiis eductis, impetu in eos facto, quosdam interfecerunt, membris mutilaverunt alios, quos demum urbe fecerunt extorres. Porro equestribus ludis a Phoca populo datis, Prasini ei palam conviciati sunt, vociferantes: *Iterum caliculo bibisti, atque iterum sensum amisisti.* Ex ejus itaque jussu Constans urbis præfectus multis extrema membra decurtavit, eaque ad circi metam suspendit: alios autem capite **249** mulctavit, et alios tandem saccis inclusos in pelagi profundum egit præcipites. At Prasini ad invicem collecti ignem prætorio subjecerunt, secretumque ac scrinia, et carceres incenderunt: adeo ut qui custodia tenebantur libertatem fuga reciperent. Iratus subinde Phocas Prasinos, ne publicis reipublicæ muneribus fungi possent, damnavit. Porro Heraclius Africæ præfectus a senatu frequenter sollicitatus, Heraclium filium classe ac militibus instruxit, ut adversus tyrannum Phocam procederet: legatus pariter ejus in præfectura Gregoras filium Nicetam armavit, et Cpolim ablegavit, iis cum Heraclio pacti conditionibus initis, ut qui alium præveniret, et tyrannum devinceret, is imperium consequeretur.

Eodem etiam anno adeo vehemens frigus desæviit, ut mare gelu concresceret, ex quo pisces innumeri ad littus mortui projecti. Sub id tempus

A (9) ἔξω τῆς πόλεως ἐτυράννουν Ῥωμαίους· ὁ δὲ Φωκᾶς ἔνδον τὰ χείρονα αὐτοῖς ἐποίει φονεύων καὶ αἰχμαλωτίζων.

A. M. 6101. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Σεργίου ἔτος α'.*

Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Ζαχαρίου ἔτος α'.

Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Ἰωάννου ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει ἀστατήσαντες οἱ Ἀντιοχεῖς Ἑβραῖοι στάσιν ἐποιήσαντο κατὰ Χριστιανῶν, καὶ ἀποσφάζουσιν Ἀναστάσιον (10) τὸν μέγαν πατριάρχην Ἀντιοχείας, βαλόντες τὴν φύσιν αὐτοῦ ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ· καὶ μετὰ τοῦτο σύραντες αὐτὸν ἐπὶ τὴν μέσην ἐφόνευσαν, καὶ πολλοὺς κτητόρων, καὶ ἔκαυσαν αὐτούς. Ὁ δὲ Φωκᾶς ἐποίησεν κόμητα Ἀνατολῆς Βόνοσον καὶ Κόττονα [1] στρατηλάτην, καὶ B ἀπέστειλεν αὐτοὺς κατ' αὐτῶν. Ἐπισυνάξαντες δὲ στρατεύματα ἐπῆλθον αὐτοῖς, καὶ ἐφόνευσαν πολλούς, καὶ ἠκρωτηρίασαν, καὶ τῆς πόλεως ἐξέῤῥιψαν. Ὁ δὲ Φωκᾶς ἐποίησεν ἱππικόν, καὶ οἱ Πράσινοι ὕβρισαν αὐτὸν (11), λέγοντες· *Πάλιν εἰς τὸν καῦκον* (12) *ἔπιες· πάλιν τὸν νοῦν ἀπέλεκες* [2]· καὶ ἐπέτρεψεν Κώνσταν [3] τὸν ὕπαρχον τῆς πόλεως, καὶ πολλοὺς ἠκρωτηρίασεν, καὶ τὰ μέλη αὐτῶν ἐν τῇ σφενδόνῃ [4] ἐκρέμασεν, ἄλλους δὲ ἀπεκεφάλισεν, καὶ ἑτέρους ἐν σάκκοις βαλὼν ἐν τῇ θαλάσσῃ ἀπέπνιξεν. Πορευθέντες δὲ οἱ Πράσινοι ἔβαλον πῦρ εἰς τὸ πραιτώριον (13), καὶ ἔκαυσαν τὸ σεκρέτον (14) καὶ τὰ σκρίνια καὶ τὰς φυλακάς (15). Καὶ ἐλθόντες οἱ ἐν ταῖς φυλακαῖς ἔφυγον. Καὶ θυμωθεὶς ὁ Φωκᾶς ἐκέλευσεν τοὺς Πρασίνους μηκέτι πολιτεύεσθαι. C Ἡράκλειος δὲ στρατηγὸς Ἀφρικῆς ἐνοχλούμενος ὑπὸ τῆς συγκλήτου, ἐξώπλισεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἡράκλειον τοῦ ἀπολῦσαι κατὰ Φωκᾶ τοῦ τυράννου· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ὑποστράτηγος αὐτοῦ Γρηγορᾶς ἀπέλυσεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Νικήταν στοιχήσαντες (16), ἵνα ὅστις προλάβοι καὶ νικήσοι τὸν τύραννον, βασιλεύσῃ.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει γέγονε χειμὼν μέγας πάνυ, ὥστε παγῶσαι τὴν θάλασσαν· ἐν οἷς καὶ ἰχθὺς πολὺς ἐξεῤῥίφη. Τότε Φωκᾶς Μακρόβιον τὸν Σκρίβωνα

VARIÆ LECTIONES.

[1] Κόττανα a, Κοτταῖαν f. [2] ἀπέλεκες] ἀπόλεσες a, fort. ἀπώλεσας. [3] fort. Κώνσταντα. [4] εἰς τὴν ἀγορὰν b.

JAC. GOARI NOTÆ.

(9) Historiam ab hac sententia Nicephorus auspicatur.

(10) Chronicon Alexandr. ad annum Phocæ 8.

(11) Qui arripiendæ tyrannidis adjutores fuerant. Nicephorus CP. ad annum 610, Petavius in notis.

(12) *Calix*, Miscella, *gabbata*. Recentioribus est *poculum* sine fulcro, vel etiam *paropsis*. Τὸ *ἀπέλεκες* in Vat. 1 pariter lectum recentioris Græciæ corrupta dictio est, vice ἀπώλεσες.

(13) Locum incendii alterum assignat Nicephorus CP. περὶ τὴν Καισαρίου. Prætorium CP. ceu præfecti urbis ac quietis publicæ curatoris domus, necnon e plebe facinorosorum custodia primo seditionis impetui semper objectum.

(14) De variis secretis abunde Meursius, quid illud sit, non exponit. Nicetas in Alexio Manuelis f., δικαιοδοτικὸς θρόνος, *tribunal quo jus quodcunque exercetur.*

(15) *Origines CP.* : Εὑρὼν τὰς φυλακὰς ὁ ἅγιος D Κωνσταντῖνος εἰς τὸ στρατήγιον, ἐκεῖσε ἐφρούρει καὶ αὐτὸς τοὺς τιμωρουμένους. Διήρκεσε δὲ χρόνους σπγ' μέχρι τῆς βασιλείας Φωκᾶ τοῦ Καππάδοκος· *Cum invenisset S. Constantinus carceres ad strategium positos, ibi pariter facinorosos detinebat. Perseveravit autem locus adusque Phocæ Cappadocis tempora.* De prætorio eodem : Τὸ δὲ νῦν πραιτώριον οἶκος πατρικίας χήρας ὀνόματι Μάρκας. Διὰ δὲ τὸ εἶναι πνιγερὰς τὰς φυλακάς, καὶ ζοφώδεις, καὶ πλήρεις δυσωδίας πάσης, καὶ μὴ ὑποφέρειν τοὺς ἐκεῖσε ἐγκεκλεισμένους, ἔδωκεν αὐτὸν εἰς μισθὸν Φωκᾷ τῷ βασιλεῖ· καὶ ἐποίησεν αὐτὰ φυλακὴν Ἡράκλειος, καὶ οἱ καθεξῆς· *Quod nunc est prætorium patriciæ viduæ Marcæ nomine domus exstitit : quod vero carceres arcti, tenebrosi et fetore squalidi essent, nec eos ferre possent in vincula conjecti, dato pretio Phocæ concessi sunt. Heraclius porro et successores novum carcerem construxerunt.*

(16) Ita convenisse testatur Nicephorus CP. Petavius conjecturas in adversum promit.

ἐκέλευσεν τοξευθῆναι εἰς τὴν ἀγραραίαν καὶ εἰς τὸ κιστέλλιν τῶν Θεοδοσιανῶν ἐν τῷ Ἑβδόμῳ κρεμασθέντα εἰς τὸ κοντάριν εἰς ὃ γυμνάζονται οἱ τύρωνες ἀποθανεῖν, ὡς συγγνώσαντα τῇ ἐπιβουλῇ αὐτοῦ. Θεόδωρος γὰρ ὁ ὕπαρχος Καππαδόκης καὶ Ἐλπίδιος ὁ ἐπάνω τοῦ ἀρμαμέντου (17), καὶ ἕτεροι διάφοροι ἐπιβουλὴν ἐποίησαν ἀνελεῖν ἐπὶ ἱπποδρομίου τὸν Φωκᾶν. Καὶ ποιήσας ἄριστον Θεόδωρος ὁ ὕπαρχος τῶν πραιτωρίων ἤρξατο ἐπιφαίνειν αὐτοῖς τὸν ἑαυτοῦ σκοπόν. Συνέβη δὲ ἐκεῖ εὑρεθῆναι Ἀναστάσιον κόμητα τῶν λαργιτιώνων. Τοῦ ἀρίστου οὖν γιγνομένου καὶ ἐξηγουμένου τὰ τῆς ἐπιβουλῆς μετεμελήθη ὁ Ἀναστάσιος εὑρεθεὶς ἐκεῖ, καὶ οὐκ εἶπεν τὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ, ἀλλ' ἐσιώπα. Ὁ δὲ Ἐλπίδιος ἐπέμενε λέγων· *Οὐ θέλετε, ἵνα ἐν ὅσῳ κάθηται ἐν τῷ σέντζῳ* (18) *ἐπὶ ἱπποδρομίας* B *πιάσω αὐτὸν, καὶ ἐκκοραχίσω τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ καὶ οὕτως αὐτὸν ἀποκτείνω;* καὶ ὑπέσχετο διδόναι αὐτοῖς ἅρματα. Γνωσθέντος δὲ τοῦ πράγματος ἐκ διαβολῆς Ἀναστασίου τῷ Φωκᾷ, ἐκέλευσε τὸν ἔπαρχον καὶ τὸν Ἐλπίδιον καὶ τοὺς ἄρχοντας ἐγνωκότας τὴν ἐπιβουλήν [5] ἐξετασθῆναι μετὰ πάσης ἀκριβείας. Ἐξετασθέντων δὲ αὐτῶν κατέθεντο τὰ τῆς ἐπιβουλῆς· καὶ ὅτι τὸν Θεόδωρον ἐβούλοντο ποιῆσαι βασιλέα. Ὁ δὲ Φωκᾶς ἐκέλευσεν ἀποκεφαλισθῆναι Θεόδωρον καὶ Ἐλπίδιον καὶ Ἀναστάσιον καὶ πάντας τοὺς ἐγνωκότας τὴν ἐπιβουλὴν αὐτοῦ.

A Phocas Macrobium Scribonem in foro sagittis confodi, et ad castellum Theodosianorum in Hebdomo ex hasta, ad quam tyrones exercentur, suspendit, et mortem oppetere jussit : qui nimirum conjurationis in se conflatæ conscius fuisset. Theodorus enim Cappadox præfectus, et Elpidius armamentarii præpositus, variique alii consilium inierunt de occidendo Phoca cum in circo sederet. Ad epulum autem (cui Anastasium largitionum comitem adesse contigit) vocatis, Theodorus prætoriorum præfectus, mentem eis aperire cœpit. Mensis itaque remotis, et conjurationis ordine inter convivas recensito, Anastasius auditor datæ fidei pœnitens, quæ corde tegeret, non explicuit, sed silentio occultavit. Interim Elpidius propositi B tenax subinfert : *Num vultis, ut dum throno insidet, in circo eum comprehendam, et erutis e capite oculis, ita demum interficiam ?* arma vero eis suppetere insuper pollicitus est. Phocas autem tota conjurationis serie ab Anastasio revelata, præfectum, et Elpidium reliquosque optimates ejus participes, adhibitis cruciatibus diligenter examinari edixit. Qui inter tormenta conspirationem omnem detexere, atque imperatorem Theodorum se præficere voluisse confessi sunt. Porro Phocas Theodorum, Elpidium, Anastasium, et reliquos conjurationis conscios capite truncari præcepit.

A. M. 6102. — *Ῥωμαίων βασιλέως Ἡρακλείου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ὀκτωβρίῳ δ' ἰνδικτιῶνι ιδ' (19) ἧκεν ὁ [6] Ἡράκλειος ἀπὸ Ἀφρικῆς φέρων πλοῖα καστελλωμένα [7] (20), ἔχοντα ἐν τοῖς καταρτίοις [8] κιβώτια, καὶ εἰκόνας (21) τῆς Θεομήτορος, καθὰ καὶ ὁ Πισίδιος Γεώργιος (22) λέγει, καὶ στρατὸν πολὺν [9] ἀπὸ Ἀφρικῆς καὶ Μαυριτανίας· ὁμοίως καὶ ὁ Νικήτας υἱὸς Γρηγορᾶ τοῦ πατρικίου ἀπὸ

A. C. 602. — *Romanorum imperatoris Heraclii* C *annus primus.*

Hoc anno mensis Octobris die quarto **250** indictione decima quarta Heraclius ex Africa appulit cum navibus turritis in quarum malis arculæ et Dei Matris imagines appensæ, prout Pisidius Georgius narrat, ingenti exercitu ex Africa et Mauritania advecto : et Nicetas patricii Gregoræ filius cum maximis pariter pedestribus copiis ab urbe

VARIÆ LECTIONES

[5] τῇ ἐπιβολῇ b. [6] ὁ add. ex b. [7] καστελλομένα a f. [8] εἰκόνα a [9] στρατὸς πολὺς b.

JAC. GOARI NOTÆ.

(17) De quo rursus in notis ad pag. 266.

(18) Alibi κάθισμα nuncupatur. Imperatoris in circo sedile.

(19) Priore ac succedente indictionum numero huic decimæ quartæ adjuncto unam auctori excidisse percipies. Ex quo enim pag. 17 duodecimam ad annum Christi 316 et ad annum 444 quintam numeravit pag. 90, quindenis ac quindenis cyclis revolutis, sextam optime apposuit nuper pag. 244 et sequente septimam, ad annos nempe Christi 595 et 596, ad hunc itaque præsentem 602, qui mundi 6102, decimam tertiam non adjunxerit, sed quartam et decimam fateor me ignorare. Ne vero scriptorum errore falsum in indictionibus hisce numerum irrepsisse quis asserat, en ut pag. succedente ad Christi annum 603 indictionem quintam ac decimam claudit, ad 604 primam semel et iterum citat, ad 613, pag. 253 decimam nominat, et ita deinceps cyclos ordine prosequitur : et ut gravius hallucinatum auctorem aperiam, quem admisit errorem, eumdem transcripsit interpres Anastasius, ad Christi 444 et Marciani secundum indictionem quintam enumerans, et ad Christi 613 qui Heraclii D duodecimus, indictionem cum Theophane decimam apponens, quæ nona tantum laudari debuerat. Exstant editionis Regiæ pag. 42 et 90. Ab anno itaque Christi 596 ad præsentem 602 abundat indictionis numerus; vel imperanti Phocæ aut Heraclio annus unus detractus est.

(20) Verborum augmentum in præteritis expungit moderna Græcia.

(21) Navis malum Græcum vulgus vocat κατάρτιον.

(22) De quo luculente diatribæ de Georgiis auctor Allatius ad Georgium Acropolitam. — Hunc Theophanes secutus videtur in hac Heraclii historia, pleraque alia narrans a S. Nicephoro. Historiam Heraclii prosa ac metro prosecutum esse auctor est Suidas : utrumque tamen hoc ejus opus interiit, exstatque solum opus de mundi opificio (*a*). Alius iste est a Georgio Nicomed., quem Photio conjunctissimum vixisse ex mutuis amborum epistolis clarum est. COMBEFIS.

(*a*) Prodierunt omnia Pisidæ opera, ex mss. collecta, in *Historiæ Byzantinæ nova Appendice*, Romæ 1777 a Petro Fogginio edita. Vide *Patrologiæ Græcæ* tom. XCII.

Alexandria et Pentapoli advenit. Desponsa autem Heraclio fuerat Eudocia Rogati Afri filia, quæ tum temporis una cum Epiphania Heraclii matre Cpoli morabatur. Porro ubi Phocas matrem Heraclii, ejusque sponsam Eudociam Cpoli adesse rescivit, comprehensas in imperiali monasterio, quod Novæ pœnitentiæ nuncupatur, diligentius asservandas inclusit. Heraclius Abydum appellens, Theodorum Abydi comitem conveniens, sciscitatus quæ Cpoli gererentur, cuncta didicit. Phocas autem Domentiolum fratrem magistrum Longos muros custoditurum misit. Ille vero magister Heraclium Abydum appulisse ubi rescivit, muris relictis fugit, et Cpolim se recepit. Abydi cunctos in exsilium a Phoca relegatos adjunxit sibi Heraclius, et Heracleam illis comitibus profectus est. Stephanus autem Cyzicenus metropolita coronam ex ecclesia sanctæ Dei Genitricis, cui Artaces nomen, depromptam ad Heraclium attulit. Heraclius Cpolim profectus ad Sophiæ portum applicuit; et inito certamine Phocam tyrannum Dei præsidio vicit. Extemplo populi factiones comprehensum tradidere neci, et ad Bovem locum dictum igne combussere. Heraclius regiam ingressus, in oratorio sancti Stephani, quod in ipso palatio conditum, a Sergio patriarcha coronatus est: desponsa pariter Eudocia eodem die redimita est Augusta: ambo igitur a Sergio patriarcha coronas nuptiales acceperunt, et eodem die imperator simul et sponsus renuntiatur, et corona utraque insignitur. Porro Maio mense Persæ in Syriam expeditionem fecere, captaque Apamea atque Edessa, Antiochiam usque pervenere. Illis obviam progressi Romani, consertis manibus inferiores evasere, adeo ut totus Romanus exercitus ad internecionem deletus fuerit, paucique admodum superstites remanserint. Julio mense eadem indictione filiam ex Eudocia nomine Epiphaniam imperator suscepit, quæ Augusti quinto et decimo die in Blachernis a Sergio patriarcha baptizata est.

A 'Αλεξάνδρειαν καὶ Πεντάπολιν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ λαὸν πολὺν πεζικόν. Ἦν δὲ Ἡράκλειος ἁρμοσάμενος (23) Εὐδοκίαν τὴν θυγατέρα Ῥόγα τοῦ Ἄφρου, ἥτις τῷ καιρῷ τούτῳ ἦν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἅμα Ἐπιφανείᾳ τῇ [10] μητρὶ Ἡρακλείου, καὶ τῇ τούτῳ μεμνηστευμένῃ Εὐδοκίᾳ [11]· ἐκράτησεν αὐτάς, καὶ ἐφύλαξεν εἰς τὸ δεσποτικὸν μοναστήριον, τὸ λεγόμενον τῆς Νέας μετανοίας. Καταλαβὼν δὲ Ἡράκλειος τὴν Ἄβυδον εὗρεν Θεόδωρον τὸν κόμητα τῆς Ἀβύδου, καὶ ἀνακρίνας ἔμαθε παρ' αὐτοῦ τὰ κινούμενα ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὁ δὲ Φωκᾶς ἀπέστειλε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Δομεντζίολον τὸν μάγιστρον φυλάττειν τὰ Μακρὰ τείχη· μαθὼν δὲ ὁ μάγιστρος, ὅτι κατέλαβεν Ἡράκλειος τὴν Ἄβυδον, ἔφυγε καταλιπὼν τὰ τείχη [12], καὶ εἰσῆλθεν B εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ δὲ Ἡράκλειος ἐδέξατο ἐν Ἀβύδῳ πάντας, οὓς ἐξώρισε Φωκᾶς· καὶ ἀνῆλθε σὺν αὐτοῖς εἰς Ἡράκλειαν. Στέφανος δὲ ὁ τῆς Κυζίκου μητροπολίτης λαβὼν στέμμα ἐκ τῆς ἐκκλησίας (24) τῆς ἁγίας Θεοτόκου Ἀρτάκης ἀπήγαγεν αὐτὸ τῷ Ἡρακλείῳ. Καταλαβὼν δὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν προσώρμησε τῷ λιμένι τῆς Σοφίας· καὶ πολέμου κροτηθέντος νικᾷ χάριτι τοῦ Χριστοῦ Φωκᾶν τὸν τύραννον. Οἱ δὲ δῆμοι (25) τοῦτον παραλαβόντες, ἀνεῖλον, πυρὶ κατακαύσαντες ἐν τῷ Βοΐ (26). Εἰσελθὼν δὲ Ἡράκλειος εἰς τὰ βασίλεια ἐστέφθη ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἐν τῷ παλατίῳ. Ἐστέφθη δὲ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ ἡ μεμνηστευμένη αὐτῷ Εὐδοκία C Αὐγοῦστα. Καὶ ἔλαβον ἀμφότεροι παρὰ Σεργίου τοῦ πατριάρχου τοὺς στεφάνους τοῦ γάμου· καὶ τῇ [13] αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁμοῦ αὐτοκράτωρ καὶ νυμφίος (27) ἀναδείκνυται. Τῷ δὲ Μαΐῳ μηνὶ ἐστράτευσαν οἱ Πέρσαι κατὰ Συρίας, καὶ παρέλαβον τὴν Ἀπάμειαν, καὶ τὴν Ἔδεσσαν, καὶ ἦλθον ἕως Ἀντιοχείας. Καὶ οἱ Ῥωμαῖοι συναντήσαντες αὐτοῖς [14] ἐπολέμησαν, καὶ ἡττήθησαν Ῥωμαῖοι· καὶ διωλέσθη πᾶς ὁ λαὸς τῶν Ῥωμαίων, ὥστε ὀλίγους λίαν ἐξειλῆσαι [15]. Τῇ δὲ ἑβδόμῃ τοῦ Ἰουλίου μηνὸς ἰνδικτιῶνος [16] ζ' (28) ἐτέχθη τῷ βασιλεῖ Ἐπιφάνεια (29) θυγάτηρ Εὐδοκίας, καὶ τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ ιε' ἐβαπτίσθη ἐν Βλαχέρναις ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου.

251 A. C. 603. — Hoc anno Persæ Cæsarea Cappadociæ potiti, plures hominum myriadas in

A. M. 6103. — Τούτῳ τῷ ἔτει παρέλαβον οἱ Πέρσαι Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας, καὶ πολλὰς

VARIÆ LECTIONES.

[10] τῇ Goar. ἡ vulg. [11] nonnulla excidisse videntur, fort. ὁ δὲ Φωκᾶς. [12] τὰ τείχη] τὴν Ἄβυδον a. [13] καὶ τῇ] ἐν τῇ b. [14] αὐτοῖς add. ex a b. [15] ἐξειλῆσαι vulg. [16] τῇ αὐτῇ ἰνδικτιῶνι conj. Goar.

JAC. GOARI NOTÆ.

(23) Hac voce Paulus utitur II Cor. XI. Lacunam quæ sequitur post vocem Ἡρακλείου, ita sarcias ex Anast.: Ἀκούσας δὲ Φωκᾶς, ὅτι ἡ Ἡρακλείου μήτηρ ἐστὶν ἐν τῇ πόλει, καὶ ἡ τούτῳ μεμνηστευμένη Εὐδοκία, ἐκράτησεν· *Audiens autem Phocas, quod mater Heraclii esset in civitate, nec non et Eudocia, quæ sibi fuerat desponsata, tenuit eas.* Sic plana omnia, alioqui inutili interpretis conatu. COMBEFIS.

(24) Ἀνάθημα, donum in ea appensum. Videndum Mauricii gestum supra ad annum ejus 19. Legendus Nicephorus in Heraclio majoris filio. *Origines CP.* apud Gretserum.

D (25) Paulo aliter S. Niceph. et Cedr., adductum nempe Phocam ad Heraclium, ab ipso capite membrisque aliis mutilatum: tum truncum corpus reliquum in Bovis foro a populo combustum: digna tyranni merces. COMBEFIS.

(26) Chronicon Alexand. et Nicephorus de foro Bov., *Orig. CP*, et Gyllius.

(27) De gemina nuptiarum et imperii corona superius.

(28) Emend. in nostro Peyr., τῷ Ἰουλίῳ μηνὶ ζ' τῇ αὐτῇ ἰνδικτιῶνι. COMBEFIS.

(29) Chronicon Alexand. ad annum Heraclii pri-

μυριάδας ἐν αὐτῇ ᾐχμαλώτευσαν. Ἡράκλειος δὲ ὁ A βασιλεὺς[17] βασιλεύσας (30), εὗρε παραλελυμένα τὰ τῆς πολιτείας[18] Ῥωμαίων πράγματα. Τήν τε γὰρ Εὐρώπην οἱ Βάρβαροι[19] ἠρήμωσαν, καὶ τὴν Ἀσίαν οἱ Πέρσαι πᾶσαν κατέστρεψαν, καὶ τὰς πόλεις ᾐχμαλώτευσαν, καὶ τὸν τῶν Ῥωμαίων στρατὸν ἐν τοῖς πολέμοις ἀνήλωσαν. Καὶ ταῦτα ἰδὼν ἐν ἀπορίᾳ ἦν (31) τί δράσοι. Ἐρευνήσας γὰρ τὸν στρατὸν, εἰ ἄρα ἐσώζοντο ἐκ τῶν μετὰ Φωκᾶ κατὰ Μαυρικίου στρατευσάντων[20] ἐπὶ τῇ τούτου τυραννίδι[21], δύο μόνους εὗρεν (32) ἐν πᾶσι τοῖς θέμασι (33).

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει (34) μηνὶ Μαΐῳ γ' ἰνδικτιῶνι ιε' ἐτέχθη τῷ βασιλεῖ υἱὸς ἀπὸ Εὐδοκίας, Ἡράκλειος ὁ μικρὸς ὁ καὶ νέος[22] Κωνσταντῖνος. Τῷ δ' Αὐγούστῳ μηνὶ ιδ' (35) ἐτελεύτησεν Εὐδοκία Αὐγοῦστα τῆς B αὐτῆς ιε' ἰνδικτιῶνος.

A. M. 6104. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ὀκτωβρίῳ δ' (36) ἰνδικτιῶνι α' ἐστέφθη ἡ Ἐπιφάνεια ἡ θυγάτηρ Ἡρακλείου ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου Αὐγοῦστα ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἐν τῷ παλατίῳ. Τῷ δὲ Δεκεμβρίῳ μηνὶ κε' (37), τῇ αὐτῇ α' ἰνδικτιῶνι, ἐστέφθη Ἡράκλειος ὁ υἱὸς Ἡρακλείου, ὁ νέος[23] Κωνσταντῖνος, ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐπεστράτευσαν Σαρακηνοὶ κατὰ Συρίας· καὶ λυμηνάμενοι ἱκανὰ χωρία ὑπέστρεψαν.

A. M. 6105. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἔλαβον οἱ Πέρσαι C τὴν Δαμασκὸν, καὶ ᾐχμαλώτευσαν λαὸν πολύν. Ἡράκλειος δὲ βασιλεὺς πρέσβεις πρὸς Χοσρόην ἀπέστειλεν παύσασθαι τοῦ ἐκχέειν ἀνηλεῶς τὰ αἵματα τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁρίσαι φόρους, καὶ λαμβάνειν πάκτα. Ὁ δὲ τοὺς πρέσβεις ἀπράκτους ἀπέλυσεν, μὴ ποιησάμενος αὐτοῖς λόγον, ἐλπίζων τελείως παραλαβεῖν τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχήν. Ὁ δὲ Ἡράκλειος τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἔγημεν Μαρτίναν, καὶ ἀνηγόρευσεν αὐτὴν Αὐγοῦσταν στέψας αὐτὴν εἰς τὸν αὐγουστέαν, στεφθεῖσα ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου.

A. M. 6106. — Τούτῳ τῷ ἔτει παρέλαβον οἱ

captivitatem egerunt. Heraclius autem imperio assumpto, rem omnem Romanam labefactatam reperit. Europam etenim Barbari reddiderant desertam, universam Asiam Persæ pessum dederant, et urbes integras in captivitatem abduxerant, Romanumque exercitum bellis consumpserant continuis. Ista conspiciens imperator, quid ageret dubius hærebat. Exercitu siquidem omni perlustrato, num aliqui ex iis, qui cum Phoca tyrannidis ejus fautores adversus Mauricium præliati inter vivos superessent, perscrutatus, per legiones cunctas rimatus duos solos invenit residuos.

Eodem etiam anno mensis Maii die tertio, indictione decima quinta, ex Eudocia imperatori susceptus filius, Heraclius junior, qui et novus Constantinus cognominatus est. Augusti vero mensis die decimo quarto eadem indictione Eudocia Augusta diem extremum obiit.

A. C. 604. — Hoc anno mensis Octobris die quarto, indictione prima, Epiphania imperatoris Heraclii filia in oratorio sancti Stephani, quod in palatio, a Sergio patriarcha Augustæ corona redimita est. Decembris autem die vigesimo quinto, indictione, Heraclius Heraclii filius, novus prima Constantinus, a Sergio patriarcha imperii collega coronatus est.

Eodem etiam anno expeditionem in Syriam fecere, direptisque oppidis quam plurimis domum reversi sunt.

A. C. 605. — Hoc anno Persæ, capta Damasco, captivos innumeros secum abduxerunt. Imperator autem Heraclius legatione ad Chosroem decreta, ut fundendo crudeliter hominum sanguini parceret, admonuit, tributa vero statueret, et pacis conditiones præscriberet, rogavit. Ille autem nullo cum legatis habito colloquio, quasi de Romanorum imperio brevi occupando certus, re infecta eos dimisit. Heraclius porro Martinam eodem anno sibi conjugio copulatam renuntiavit **252** Augustam : et ad augusteum Sergio patriarcha coronam imponente augustali stemmate redimiendam decrevit.

A. C. 606. — Hoc anno Persæ Jordanis loca,

VARIÆ LECTIONES.

[17] ὁ βασιλεὺς om. a. [18] πόλεως f. [19] οἱ Ἀβάρεις a. [20] στρατευμάτων b, στρατεύσαντος a. [21] τυραννίδος vulg. [22] ὁ καὶ νέος a, καὶ ὁ νέος vulg. [23] ὁ νέος, ὁ καὶ K. b.

JAC. GOARI NOTÆ.

(30) Ubi βασιλεὺς βασιλεύσας, lubens restituam D ex Cedr., βασιλεὺς παραλαβὼν, *ubi imperium iniit Heraclius*. Exque eo et Barb. mox, Εὐρώπην οἱ Ἀβάρεις. Sunt certe hi inter barbaros in Occidente per hæc tempora nominatissimi, quique rem Rom. perinde ac Persæ in Oriente labefactaverint. Combefis.

(31) Quæ ex Nicephoro ad annum 611 conveniendi consulendique Priscum ratio fuit.

(32) Attestatur Simocatta lib. VIII, cap. 12, et in Raxatem Persam expeditionem ab Heraclio susceptam suggerit.

(33) *Thèma*. Dicta est in primis legio, quæ provinciæ cuilibet imposita ; inde in gloss. *legio*, τάξις, θέμα. Deinde translato nomine ipsæ *provinciæ* appellari cœperunt θέματα. Inde θεματικοὶ sunt *provinciales*. Immutata militia Romana ab Heraclio nomen innovatum suspicor : Ἐπεὶ νεόχμωσεν ἑτέρας ὁ χρόνος δυνάμεις. *Copias alias temporis successus prompsit*, ait Simocatta laudatus.

(34) Chron. Alexand., Nicephorus patriarcha ad annum 612, et Petavius notis in eumdem. Porro qui notatur hic Maii dies tertius vitiosum arguit ejusdem Petavii codicem Theophanis, quo quintum legit.

(35) Diem 13 signat Chronic. Alexand. Ex comitiali morbo interiisse scribit Nicephorus patriarcha ad annum eumdem.

(36) Hæc eadem Chronicon Alexand. quæ extra indictionis propriæ limites exhibuit. Petavius in notis ad Nicephorum hæc examinat edit. Regiæ pag. 61.

(37) Diem 22 posuit Chronicon idem. Baptismo simul tinctum refert Nicephorus.

Palæstinam et sanctam civitatem armorum vi subegerunt : et manibus, ut quidam asserunt, Judæorum plurimos, ad nonaginta videlicet millia, trucidarunt. Singuli etenim pro suis quique facultatibus Christianos ementes, confestim occidebant. Capto vero Hierosolymorum patriarcha Zacharia, pretioso etiam et vivifico crucis ligno locis illis erepto, captivorum hominum multitudinem innumeram in Persidem abduxerunt.

Eodem anno Constantinus alter ex Martina conjuge imperatori natus est : qui a Sergio patriarcha in Blachernis baptizatus.

A. C. 607. — Hoc anno Persæ Ægyptum, Alexandriam et Libyam ad usque fines Æthiopiæ subegerunt : et collecta captivorum multitudine, spoliis etiam amplissimis, et pecuniarum vi asportata, suas in provincias redierunt. Chalcedonem quidem occupare non valuerunt, sed præsidio ad eam obsidendam relicto, secesserunt.

A. C. 608. — Hoc anno Persæ expeditionem in Chalcedonem instruentes, bello eam ceperunt. Hoc eodem anno Januarii mensis die primo, indictione quinta, Constantinus junior, qui et Heraclius Heraclii filius, consul renuntiatus est, qui Constantinum minorem proprium fratrem Heraclio et Martina genitum declaravit Cæsarem.

A. C. 609. — Hoc anno aliam legationem de pace cum Persis habenda, et ab eis expetenda ad Chosroem destinavit Heraclius. Eam iterum respuit Chosroes, dicens : *Vobis minime parcam, donec crucifixum, quem vos prædicatis Deum, solem adoraturi, abnegaveritis.*

A. C. 610. — Hoc anno Abares in Thraciam arma moverunt. Heraclius autem missis ad eos legatis pacem firmari exposcebat. Cumque Chaganus eam se compositurum pollicitus fuisset, imperator cum satellitio **253** propriam dignitatem decente, ad Longum usque murum longe ab urbe progressus, ampla magnorum munerum copia Chaganum excepit, fidem ab eo accepturus, pacem inter se mutuo inviolatam firmatum iri. At barbarus ille spreto jurejurando atque fœdere, ex impro-

A Πέρσαι τὸν Ἰορδάνην (38), Παλαιστίνην καὶ τὴν ἁγίαν πόλιν πολέμῳ, καὶ πολλοὺς ἀπέκτειναν ἐν αὐτῇ διὰ χειρὸς τῶν Ἰουδαίων, ὥς φασί τινες, μυριάδας ἐννέα. Αὐτοὶ γὰρ ὠνούμενοι τοὺς Χριστιανοὺς καθὰ ἠμπόρει ἕκαστος ἀπέκτεινεν [24] αὐτούς. Ζαχαρίαν δὲ τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων, καὶ τὰ τίμια καὶ ζωοποιὰ ξύλα λαβόντες σὺν αἰχμαλωσίᾳ πολλῇ, ἐν Περσίδι ἀπήγαγον.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει (39) ἐτέχθη τῷ βασιλεῖ ἀπὸ Μαρτίνης Κωνσταντῖνος ἕτερος, καὶ ἐβαπτίσθη ἐν Βλαχέρναις ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου.

A. M. 6107. — Τούτῳ τῷ ἔτει παρέλαβον οἱ Πέρσαι πᾶσαν [25] τὴν Αἴγυπτον (40) καὶ Ἀλεξάνδρειαν καὶ Λιβύην ἕως Αἰθιοπίας, καὶ λαβόντες αἰχμαλω- B σίαν πολλὴν καὶ λάφυρα πάμπολλα καὶ χρήματα ὑπέστρεψαν. Τὴν Χαλκηδόνα οὐκ ἴσχυσαν παραλαβεῖν, ἀλλὰ φρουρὰν ἐάσαντες τοῦ πολιορκεῖν, ἀνεχώρησαν.

A. M. 6108. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐστράτευσαν οἱ Πέρσαι κατὰ Χαλκηδόνος (41), καὶ παρέλαβον αὐτὴν πολέμῳ. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει μηνὶ Ἰανουαρίῳ α', ἰνδικτιῶνος ε', ὑπάτευσεν Κωνσταντῖνος ὁ νέος, ὁ καὶ Ἡράκλειος τοῦ Ἡρακλείου υἱός· καὶ προεβάλετο Καίσαρα Κωνσταντῖνον τὸν μικρὸν τὸν ἴδιον ἀδελφὸν τὸν ἐξ Ἡρακλείου καὶ Μαρτίνης γεννηθέντα.

A. M. 6109. — Τούτῳ τῷ ἔτει πάλιν Ἡράκλειος ἀπέστειλε πρέσβεις ἐν Περσίδι πρὸς Χοσρόην αἰτούμενος εἰρήνην. Ὁ δὲ Χοσρόης καὶ πάλιν αὐτοὺς ἀπεπέμψατο λέγων· *Οὐ φείσομαι ὑμῶν ἕως ἂν* C *ἀρνήσησθε τὸν ἐσταυρωμένον, ὃν λέγετε Θεὸν εἶναι, καὶ προσκυνήσητε τῷ ἡλίῳ.*

A. M. 6110. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐστράτευσαν Ἀβάρεις (42) κατὰ τῆς Θρᾴκης. Καὶ ἀποστείλας ὁ Ἡράκλειος πρὸς αὐτοὺς ᾔτει τὴν εἰρήνην· καὶ συνθεμένου τοῦ Χαγάνου ταύτην ποιεῖν, ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς ἔξω τοῦ Μακροῦ τείχους, καὶ μετὰ πάσης δορυφορίας βασιλικῆς καὶ δώρων πολλῶν καὶ μεγάλων ἀπεδέξατο τὸν Χαγάνον, λαβὼν τὰ πιστὰ παρ' αὐτοῦ, τοῦ ποιῆσαι πρὸς ἀλλήλους σπονδὰς εἰρηνικάς. Ὁ δὲ βάρβαρος ἐκεῖνος τάς τε συνθήκας ἀθετήσας καὶ τοὺς ὅρκους, ἄφνω τυραννικῶς κατὰ τοῦ βασιλέως ἐχώ-

VARIÆ LECTIONES.

[24] ἀπεκτέννυον a. [25] πᾶσαν add. ex a.

JAC. GOARI NOTÆ.

(38) Habet hæc superiore anno Chron. Alexand. De quibus S. Anastasii Persæ gesta, apud Surium 22 Januarii, Leontius in Vita Joannis Alexandrini episcopi, cladibus istis coætanei, et Antiochus monachus lauræ S. Sabæ in homiliis.

(39) Nicephorus ad annum 622.

(40) Nicephorus ad annum 616, Chronic. Alexand. in priorem annum revocat : quare legendus Petavius in Nicephorum locum emendans, editionis Regiæ pag. 65.

(41) Videndus Nicephorus : et Petavius in eum, edit. Reg. pag. 65. — Habet Anast. utroque loco *Carthaginem* : etiam Cedr. Τὴν Καρχηδόνα, ut excepta Carthagine reliquam Persæ Libyam subegerint. Etiam Petavius adjecta ad Nicephorum chronologia, cum ad annum Heraclii 6 dixisset de obsessa Chalcedone, sui oblitus sequenti statim D anno ita scribit, *Persæ Carthaginem expugnant*. Verum cum non sint alia quæ narrat S. Nicephorus de Chalcedonis obsidione a Saito, qua soluta Romanos secum legatos pacis negotium sedulo acturus in Persidem duxerit, et quæ Theophanes de Carthagine obsessa uno anno, alteroque expugnata refert juxta antiquiores Anastasii et Cedr. codd. emendandi ii sunt ex illo, uti etiam ubique modo emendata leguntur Theophanis exemplaria. Vicinitas nominum amphibologiam fecit etiam apud Arist. in *Polit.* ubi de Carthaginensium rep., aliis legentibus Chalcedonensium ; quibus non facile assentior. COMBEFIS.

(42) Ex Nicephori Historia ad annum 619. Hæc eadem Chron. Alexand. ad annum Heraclii undecimum.

ρησαν. Ἐκπλαγεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ ἀπροσδοκήτῳ τοῦ πράγματος, φυγὰς ἐπὶ τὴν πόλιν ὑπέστρεψεν. Λαβὼν δὲ ὁ βάρβαρος τὴν βασιλικὴν ἀποσκευὴν καὶ δορυφορίαν, καὶ ὅσους καταλαβεῖν ἠδυνήθη, ὑπέστρεψεν πολλὰ χωρία τῆς Θρᾴκης ληϊσάμενος ἐκ τοῦ ἀπροσδοκήτου [26] ἀπατηθέντα [26*] τὴν ἐλπίδα τῆς εἰρήνης.

A. M. 6111. — *Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Γεωργίου ἔτος α΄.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἡράκλειος πρὸς τὸν Χαγάνον τὸν βάρβαρον (43) πρέσβεις ἀποστείλας ἐνεκάλει περὶ τῶν γεγονότων ὑπ' αὐτοῦ ἀθέσμων, καὶ πρὸς εἰρήνην προετρέπετο. Ἐπιστρατεῦσαι γὰρ διανοούμενος κατὰ Περσίδος εἰρηνεύειν μετὰ τοῦ Χαγάνου ἤθελεν. Ὁ δὲ Χαγάνος αἰδεσθεὶς τὴν τοῦ βασιλέως ἀγάπην μετανοεῖν ἐπηγγέλλετο, καὶ εἰρήνην ποιεῖν ὑπισχνεῖτο· καὶ στοιχήσαντες πάκτα ὑπέστρεψαν οἱ πρέσβεις ἐν εἰρήνῃ.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει παρέλαβον Πέρσαι τὴν Ἄγκυραν Γαλατίας πολέμῳ.

A. M. 6112. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐσκλήρυνεν Χοσρόης τὸν ζυγὸν αὐτοῦ ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους εἰς αἱμοβορίαν καὶ φορολογίαν. Ἐπαρθεὶς γὰρ τῇ νίκῃ οὐκ ἔτι ἐν τῷ καθεστῶτι εἶναι ἠδύνατο. Τότε Ἡράκλειος ζῆλον Θεοῦ ἀναλαβὼν, καὶ μετὰ τῶν Ἀβάρων εἰρηνεύσας, ὡς ἐνόμιζεν, μετήνεγκεν τὰ στρατεύματα τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἀσίαν, καὶ διενοεῖτο τῇ τοῦ Θεοῦ συνεργείᾳ κατὰ Περσίδος χωρῆσαι.

A. M. 6113. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ἀπριλλίῳ δ΄ (44), ἰνδικτιῶνι ι΄, τελέσας ὁ βασιλεὺς Ἡράκλειος τὴν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα, εὐθέως τῇ δευτέρᾳ ἑσπέρας ἐκίνησεν κατὰ Περσίδος. Λαβὼν δὲ τὰ τῶν εὐαγῶν οἴκων χρήματα (45) ἐν δανείων ἀπορίᾳ κατεχόμενος, ἔλαβεν καὶ τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας πολυκάνδηλά (46) τε καὶ ἕτερα σκεύη ὑπουργικὰ, χαράξας νομίσματα, καὶ μιλιαρίσια (47) πάμπολλα. Κατέλιπε δὲ τὸν ἴδιον υἱὸν (48) σὺν Σεργίῳ τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως διοικεῖν πράγματα σὺν Βονοσῷ τῷ πατρικίῳ ἀνδρὶ ἐχέφρονι καὶ τὰ πάντα συνετῷ καὶ πεπειρασμένῳ. Ἔγραψεν δὲ πρὸς τὸν Χαγάνον τῶν Ἀβάρων [27] παρακλήσεις τοῦ ἐπικουρεῖν τὰ τῶν Ῥωμαίων πράγματα, ὡς φιλίαν σπεισάμενος πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐπίτροπον τοῦ ἑαυτοῦ υἱοῦ τοῦτον ὠνό-

A viso Heraclium infestis armis adortus est. Imperator vero tam insperatæ rei molimine perterritus, fuga arrepta in urbem revertit. Barbarus universo imperatoris apparatu satellitioque capto, cum omnibus aliis quæ comprehendere potuit, retro cessit : multaque Thraciæ oppida spe pacis delusa ac nil tale suspicantia deprædatus est.

A. C. 611. — *Alexandriæ episcopi Georgii annus primus.*

Hoc anno Heraclius missis iterum ad barbarum Chaganum legatis, de iis quæ violatis fœderibus ab eo admissa erant, causabatur, et ad servandam pacem invitabat : in Persidem quippe arma convertere meditatus, cum Chagano pacem habere consiliabatur. Chaganus humanos imperatoris affe- B ctus cum reverentiæ sensu suscipiens, pristina se reparaturum, et cultorem se pacis futurum promisit : renovatisque iterum pactis et probe firmatis fœderibus, legati reversi sunt.

Hoc eodem anno Persæ Ancyram Galatiæ civitatem vi ceperunt.

A. C. 612. — Hoc anno Chosroes dominationis suæ jugum omnibus intolerabile per crebras cædes atque vectigalia effecit. Victoriis quippe suis elatus, intra justi et æqui limites ultra se continere nequibat. Tunc igitur Heraclius divino ardore incitatus, pace ex voto cum Abaribus composita, exercitus suos ab Europa in Asiam transtulit, invadendæque Persidis Deo opitulante consilium cepit.

C A. C. 613. — Hoc anno mensis Aprilis die quarto, indictione decima, Heraclius solemnitate Paschali peracta, feria secunda sub vesperam confestim arma moturus in Persidem perrexit. Tum vero ubi pecuniam mutuo vel cum fœnore acciperet dubius, sanctarum ædium facultates tulit, cudendisque numismatibus, et minutis milisiariis conflandis, multifida Magnæ ecclesiæ candelabra **254** aliaque ejusmodi sacri ministerii vasa usurpavit. Proprium autem filium Sergii patriarchæ Cpoleos Bonosique patricii, viri præstantis ingenii magnæque prudentiæ et experientiæ multiplicis, consilio rem communem administraturum in urbe reliquit. Ad Chaganum quoque Abarum principem, cui procuratoris in filium nomen et dignitatem indidit, quique se-

VARIÆ LECTIONES.

[26] Legebatur ἐ. τ. ἀπροσδοκήτως. [26*] ἀπατηθέντας vulg. [27] Ἀράβων e.

JAC. GOARI NOTÆ.

(43) Pacem cum Abaribus initam memorat Nicephorus ad annum 626. Appendix ad Marii Chronicon Historiæ Francorum tomo I : *Hunni murum longum interrumpentes, et ad mœnia C.P. peraccedentes, cum prædicto imp. mutuo in muro stante conloquuntur; qui acceptum ab eo pacis pretium, ad tempus recedunt.* — Hoc ex Anast. ipsoque auctore p. seq. emend., πρὸς τὸν Χαγάνον τῶν Ἀβάρων, *missis iterum ad Chaganum Avarum legatis*, ἐνεκάλει περὶ τῶν ὑπ'. COMBEFIS.

(44) Heraclii gesta Theophani, et Chronico Alexandr. concordibus scriptis relata, in annos duos posteriores ab isto seponuntur : quocirca præsentia D ad Heraclii 14 et indictionem 12 occurrunt. Legendæ hic præclaræ Petavii conjecturæ in Nicephorum, editionis Regiæ pag. 67.

(45) Nicephorus ad annum 621.

(46) Κανδῆλα, lucerna est lumini ex oleo accendendo idonea, πολυκάνδηλον σκεῦος inde oritur.

(47) Suidas, μιλιαρίσιον, τὸ τοῦ νομίσματος δωδέκατον, *duodecima numismatis pars*. Plura Meursius, et ad æquum doctrinæ pondus Petavius suis in Epiphanium notis.

(48) Nicephorus patriarcha anno 622. Qui porro hic Βονοσός, Chronico Alexandr. Βόνος, Nicephoro Βῶνος scribitur.

cum amicitiam ex pactis firmaverat, ut afflictis rebus Romanis opem ferret, litteras cum precibus misit. Urbium regina subinde profectus, itinere navigiis suscepto, loco, cui Pylæ nomen, solvit. Inde ad thematum provincias delatus, legiones collegit varias, quibus novam militiam addidit. Tum eos bello exercere, Martisque disciplina instruere. Divisum siquidem in æquas partes duas exercitum ordines componere, incruentis irruptionibus ad invicem congredi, clamorem bellicum, pæanas militaresque strepitus edere, fortes in invicem animos excitare docuit : ut jam non ficto, sed vero Marte implicati, rei novæ usu non terrerentur, sed velut ad ludum, ita in hostes, de sua virtute bene confisi irruerent. Mox lata manibus Christi Dei et hominis effigie, hominis manu vel penicillo non efficta, sed quam in imagine, quod cuncta formavit et configuravit divinum verbum, absque colorum delineatione, ut absque semine fœtum, in lucem eduxit ; hujusmodi, dico, figura divinitus exarata plane fidens, et oppignorata exercitui fide, cum eis ad mortem usque decertaturum, et ut propriis filiis semper eis se deviinciendum et copulandum pollicitus, ad bellicos conflictus descendit. Studebat enim exercendam in milites auctoritatem potius affectu, quam timore comparare. Cum vero exercitum desidia dissolutum, animorum dejectione, ordinis defectu et confusione pene lacerum, et in varias provinciarum partes dissipatum reperisset : quantocius et expedite cunctos in unum collegit. Hinc singuli velut una voce robur et animum imperatoris laudavere : ipse etiam robur pectoribus inspiraturus his verbis utebatur : *Videtis, fratres et filii, ut hostes ditionem nostram universam depopulati, urbes civibus desertas reddiderint, succenderint altaria, et incruentarum victimarum mensas cædibus et sanguine inundarint, et ecclesias etiamnum labis omnis immunes voluptatibus fœdissimis conspurcant.* Tum vero milites bellicis exercitamentis instructurus, armatos et pugnæ jam paratos in duas acies dividere, et tubas, clypeorumque phalanges in invicem committere secundo jussit. Interim exercitus thoracibus et armis omnibus munitus stationem observabat. Ut itaque in tuto constiterunt ordines, manus ad invicem conserere **255** hortatus est, et qua violentis in invicem impulsibus, qua mutuis impres-

A μασεν. Ἀπάρας δὲ τῆς βασιλευούσης πόλεως, ἐξῆλθεν κατὰ τὰς λεγομένας Πύλας πλοΐ τὴν πορείαν ποιησάμενος. Ἐντεῦθεν δὲ ἐπὶ τὰς τῶν θεμάτων χώρας ἀφικόμενος, συνέλεγεν τὰ στρατόπεδα, καὶ προσετίθει αὐτοῖς νέαν στρατείαν. Τούτους δὲ γυμνάζειν ἤρξατο, καὶ τὰ πολεμικὰ ἔργα ἐξεπαίδευσεν. Διχῆ γὰρ διελὼν τὸν στρατὸν, παρατάξεις τε καὶ συμβολὰς πρὸς ἀλλήλους ἀναιμωτὶ ποιήσασθαι ἐκέλευσεν, κραυγήν τε πολεμικὴν καὶ παιάνους καὶ ἀλλαλαγμὸν καὶ διέγερσιν ἔχειν τούτους ἐδίδαξεν, ἵνα κἂν ἐν πολέμοις εὑρίσκωνται [28], μὴ ξενίζωνται, ἀλλὰ θαῤῥοῦντες ὡς παίγνιον κατὰ τῶν ἐχθρῶν χωρήσωσι. Λαβὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν χερσὶν τὴν θεανδρικὴν μορφὴν, ἣν χεῖρες οὐκ ἔγραψαν (49), ἀλλ' οἵαν ἐν εἰκόνι ὁ πάντα μορφῶν καὶ διαπλάττων λόγος ἄνευ γραφῆς
B μόρφωσιν, ὡς ἄνευ σπορᾶς κύησιν ἤνεγκεν, καὶ τούτῳ πεποιθὼς [29] τῷ θεογράφῳ τύπῳ ἀπήρξατο τῶν ἀγώνων, πιστὰ δοὺς τῷ λαῷ, ὡς σὺν αὐτοῖς μέχρι θανάτου ἀγωνίσηται, καὶ ὡς τέκνοις οἰκείοις [30] τούτοις συναρμόσηται. Ἐβούλετο γὰρ τὴν ἐξουσίαν οὐ φόβῳ τοσοῦτον [31], ὅσον ἐν πόθῳ ἔχειν. Εὑρὼν δὲ τὸν στρατὸν εἰς ῥαθυμίαν πολλὴν καὶ δειλίαν, ἀταξίαν τε καὶ ἀκοσμίαν καὶ εἰς πολλὰ τῆς γῆς μέρη ἐσπαρμένους [32], συντόμως πάντας εἰς ἓν συνήγαγεν. Καὶ πάντες ὡς ἐκ μιᾶς συμφωνίας ὕμνησαν τὸ κράτος καὶ τὴν ἀνδρείαν τοῦ βασιλέως. Αὐτὸς δὲ τοῖς λόγοις τούτοις ἐπιῤῥωννύων ἔλεγεν· *Ὁρᾶτε, ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, ὡς οἱ ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ κατεπάτησαν ἡμῶν τὴν χώραν καὶ τὰς πόλεις ἠρήμωσαν καὶ τὰ θυσια-*
C *στήρια κατέκαυσαν καὶ τὰς τραπέζας τῶν ἀναιμάκτων θυσιῶν αἱμάτων μιαιφόνων ἐπλήρωσαν, καὶ τὰς ἀδέκτους τῶν παθῶν ἐκκλησίας ἐν ἡδοναῖς χραίνουσιν ἐμπαθεστάταις* [33]. Πάλιν δὲ τὸν λαὸν πρὸς γυμνασίαν πολεμικὴν ὁπλίζων, τάξεις δύο ἐνόπλους ποιησάμενος, σάλπιγγές τε καὶ φάλαγγες ἀσπίδων, καὶ λαὸς τεθωρακισμένος ἵστατο. Ἐπεὶ δὲ ἀσφαλῶς συνέστησαν τὰ τάγματα, συμβάλλειν ἀλλήλοις ἐκέλευσεν, ὠθισμοί τε βίαιοι καὶ συγκρούσματα πρὸς ἀλλήλους ἐγίνοντο, καὶ σχηματισμὸς τοῦ πολέμου ἐδείκνυτο. Καὶ ἦν ἰδεῖν φρικτὸν θέαμα φόνου χωρὶς κινδύνου [34], καὶ πρὸς φόνους συννεύσεις αἱμάτων δίχα, καὶ πρὸ τῆς ἀνάγκης τοὺς τρόπους (50), ὅπως ἕκαστος ἐκ τῆς ἀκινδύνου σφαγῆς λαβὼν ἀφορμὰς ἀσφαλέστερος μένῃ. Οὕτω δὲ καθοπλίσας πάντας παρήγγειλεν ἀδικίας ἀπέχεσθαι καὶ εὐσεβείας [35]
D ἀντέχεσθαι. Γενόμενος δὲ ἐπὶ τὰ μέρη Ἀρμενίας, προτρέχειν (51) πλῆθος ἱππέων [36] (52) λάθρα ἐπιτε-

VARIÆ LECTIONES.

[28] εὑρίσκονται vulg. [29] τοῦτο πεπ. τῷ Θεῷ γράφω f. [30] ὡς τέκνοις οἰκ. τ. συν. om. a. [31] τοσοῦτον add. ex conj. [32] ἐσπαρμένον a, εὐπαραμένων f. [33] ἐμπαθεστάτοις vulg. [34] χωρὶς καὶ κινδ. vulg. [35] καὶ εὐσεβείας ἀντέχεσθαι add. ex e f. [36] post ἱππέων aliquid excidisse videtur, fort. κελεύσας.

JAC. GOARI NOTÆ.

(49) De qua Jacobus Gretserus ample opusculo de imaginibus non manufactis capp. 14 et 15, et Baronius ad C. annum 621.

(50) Oratio mutila ex Anast. sarcienda : καὶ πρὸ τῆς ἀνάγκης, τῆς ἀνάγκης τοὺς τρόπους· *erat videre ante necessitatem, necessitatis modos ac specimina:* puta fugientes alios, alios insequentes, etc. COMBEFIS.

(51) Locus mutilus. Anast. sic plenius habet : *Cum pervenisset ad partes Armeniæ præcurrere jussit electos : Saracenorum vero tunc sub pactis Persarum constitutorum multitudo equitum, clam imperatorem*, etc.

(52) An quod aliter legerit Anastasius, interpretatur? *Saracenorum vero sub pactis* (id est, appensa pecunia) *Persarum constitutorum multitudo equitum clam in imp. irruere meditabatur.*

σεῖν τῷ βασιλεῖ διενοεῖτο. Οἱ δὲ προτρέχοντες τοῦ βασιλέως τούτοις συναντήσαντες, τόν τε στρατηγὸν αὐτῶν δεσμώτην ἤγαγον πρὸς τὸν Ἡράκλειον, καὶ τούτους τρεψάμενοι πολλοὺς ἀνεῖλον. Ἐπεὶ δὲ χειμὼν κατέλαβεν, ἀποκλείσας ὁ βασιλεὺς τὸ Πόντιον κλίμα [57] (53), ἔδοξε τοῖς βαρβάροις ἐν τούτῳ αὐτὸν παραχειμάζειν. Λαθὼν δὲ τοὺς Πέρσας καὶ ἐπιστραφεὶς, εἰς τὴν Περσίδα εἰσβάλλει. Τοῦτο μαθόντες οἱ βάρβαροι εἰς ῥαθυμίαν ἦλθον τῷ ἀπροσδοκήτῳ τῆς τούτου εἰσόδου. Ὁ δὲ Σάρβαρος [58] ὁ τῶν Περσῶν στρατηγὸς λαβὼν τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἦλθεν ἐν Κιλικίᾳ, ὅπως εἰς Ῥωμανίαν ἐξελθὼν τοῦτον περιτρέψῃ. Φοβηθεὶς δὲ μὴ διὰ τῆς Ἀρμενίας εἰς τὴν Περσίδα ὁ βασιλεὺς εἰσβαλὼν ταύτην ταράξῃ, οὐκ εἶχεν τὸν ἑαυτοῦ λογισμὸν βεβηκότα [59], ὅ τι δράσοι. Ὅμως ἠναγκάσθη ἀκολουθεῖν ὀπίσω τοῦ Ῥωμαίου στρατοῦ, κλέψαι μεριμνῶν τὸν πόλεμον, καὶ διὰ νυκτὸς ἀφεγγοῦς τούτοις προσβαλεῖν. Πανσελήνου δὲ οὔσης τῆς νυκτὸς, ἀπεκρούσθη τοῦ σκέμματος, καὶ τὴν πρὶν αὐτῶν σεβασμίαν [αὐτῶν [60]] ἐδυσφήμει σελήνην. Ἡ δὲ σελήνη ὑπέστη κατ' αὐτὴν τὴν νύκτα ἐκ τοῦ συμβεβηκότος. Ἐκ τούτου ἐδειλία ὁ Σάρβαρος [61] προσβαλεῖν τῷ βασιλεῖ, καὶ τὰ ὄρη κατέλαβεν, ὡς δορκάδες, ὁρῶν τὴν καλλίτεχνον [62] καὶ σοφὴν στρατηγίαν ἀφ' ὕψους τῶν Ῥωμαίων. Γνοὺς δὲ ὁ βασιλεὺς τὴν τούτου δειλίαν, θαῤῥῶν ἐν τόποις ηὐλίζετο [63], ἀναπαύσεως πλήρης, ἐρεθίζων τοῦτον πρὸς πόλεμον. Κατερχόμενοι δὲ λάθρα τοῦ ὄρους πολλάκις συμπλοκὰς μερικὰς [64] ἐποιοῦντο, καὶ ἐν παντὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐπρώτευον [65], καὶ θάρσος ἐπὶ πλεῖον ὁ στρατὸς ἐλάμβανεν, ὁρῶντες τὸν βασιλέα παντὶ προπηδῶντα, καὶ εὐτόλμως πολεμοῦντα. Πέρσης δέ τις πρὸ ὀλίγου χρόνου πρόσφυξ γενόμενος ἐν τῷ στρατῷ τοῦ βασιλέως ἐγένετο. Οὗτος ἀποδρὰς πρὸς τοὺς Πέρσας ἀπῆλθεν ἐλπίζων αὐτοὺς τὴν Ῥωμαίων στρατείαν ὀλέσαι. Ἰδὼν δὲ αὐτῶν τὴν δειλίαν, μετὰ δεκάτην ἡμέραν πρὸς τὸν βασιλέα ἀνῆλθεν, καὶ πᾶσαν ἀκριβῶς τὴν τῶν βαρβάρων ἐξεῖπεν [66] ἀτολμίαν. Ὁ δὲ Σάρβαρος [67] μηκέτι (54) ὑποφέρων τὴν ἐν τῷ ὄρει διατριβὴν, ἠναγκάσθη πρὸς πόλεμον ὁρμῆσαι [68], εἰς τρία δὲ μέρη διελὼν τὸ στράτευμα κατῆλθεν, ἄφνω ἐπιφωσκούσης ἡμέρας πρὸ τῆς τοῦ ἡλίου ἀναβάσεως εὐτρεπισάμενος πρὸς πόλεμον. Ὁ δὲ βασιλεὺς προγνοὺς, καὶ συντάξας τὸν στρατὸν ὁμοίως εἰς τρεῖς φάλαγγας, εἰς τὴν μάχην προήγαγεν. Τοῦ δὲ ἡλίου ἀνατείλαντος καὶ τοῦ βασιλέως κατὰ ἀνατολὰς εὑρεθέντος, τοὺς Πέρσας ἐσκότιζεν ἡ τούτου ἀκτίς· ὃν [69] ὡς Θεὸν προσεκύνουν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐσχημάτισε τὸν λαὸν αὐτοῦ εἰς φυγὴν τραπέντας, καὶ λύ-

sionibus immanis belli speciem horrendam exhibebat. Tremendum sane absque cæde et periculo cernere licebat spectaculum, ad stragem citra sanguinem impetus, et absque necessitate belli specimina, ut ex cæde quam nullum comitaretur periculum sumpto documento securior unusquisque permaneret. Cumque exercitum ita instruxisset, ut injustitia abstinerent, hortatus est. Porro ubi ad Armeniæ fines intravit, præcurrens hostilium equitum turma imperatorem ex improviso adoriri consilium ceperat: imperatoris autem præcursores illis obviam facti, adversariorum duce vinculis mancipato, et ad Heraclium ducto, necnon comitibus ejus fusis, reliquos armis deleverunt. Ingruente vero hieme, cum Ponticum clima imperator undique circummunivisset, hibernam in eo tempestatem moraturus barbaris visus est: at clam ipsis reversus in Persidem irruit. Nuntio accepto, expeditione adeo inexspectata perterriti sunt barbari. Barbarus itaque Persarum dux eductis secum copiis in Ciliciam proficiscitur, sperans se ita irruptione in Romanorum ditionem facta Heraclium a Perside revocaturum. Ne vero Persia ulterius penetrata ex Armeniæ partibus imperator damnum inferret, veritus, de quovis opere aggrediendo nullum certum consilium inire poterat. Attamen Romanum exercitum a tergo subsequi tandem coactus est: hostem dolo circumvenire, eumque per noctem obscuram adoriri meditatus. Sed cum pleno lumine luna irradiaret, commento frustratus est, et colendum sibi prius astrum diris omnibus exsecrabatur. Contigit enim illa nocte ut luna defectum pateretur, ac ideo subsistere videretur, ex quo arrogans ille, ne impressionem faceret in imperatorem sibi cavit; quare dorcadum more montium cacumina occupavit, indeque præclarum et ad militaris disciplinæ præcepta compositum ordinem sublimis despiciebat. Imperator animi ejus vilitate cognita loca illa securior et confidentior tenebat, et bene refecto exercitu, adversarium ad certamen provocabat. Persæ vero clam ex monte descendentes levia sæpius iniere prælia, in quibus omnibus semper superiores evasere Romani, et robore animisque eorum exercitus in dies augebatur, quod imperatorem in primam aciem prosilientem, ac fortiter dimicantem ubique viderent. Porro quidam Persicæ militiæ desertor ad imperatoris partes Persa transierat. Is ad suos refuga Romanas acies ab eis dissipandas ac

VARIÆ LECTIONES.

[57] κλῆμα a f. [58] ὁ δὲ Σάρβαρος c, ὁ δὲ βάρβαρος vulg., vera nominis forma infra pag. 476, legi videtur: Σαρβαραζᾶς. [59] βεβηκότι a. [60] alterum αὐτῶν delendum videtur, nisi forte participium aliquod in eo lateat. [61] ὁ Σοβαρὸς vulg. [62] καλλίτεχνον f, καλήτεχνον a, καλλίστιχον vulg. [63] ηὐλίζετο] ὑηλίζετο vulg. [64] μερικὰς om. a f. [65] ἐπρώτευον f, ἐπρωτέρευον vulg. [66] ἐξειπεῖν f. [67] ὁ δὲ Σοβαρὸς vulg. [68] ὁρμίσαι vulg. [69] ὃν] ἣν a f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(53) Legebat Anastasius ἀποκλίνας, vertit siquidem, *quia hieme accedente, imp. ad Ponticum clima divertit, visum est barbaris obsidere illum in hoc hiemantem.*

(54) Anastasius rursum exemplaria nostra falsitatis convincit hac interpretatione: *At vero Sarbarus ultra commorationem non ferens*, etc.

perdendas sperabat. At ubi viles eorum **256** animos et metum expertus est, post diem decimum ad imperatorem reversus, afflictum et meticulosum Barbarorum statum omnem enucleatius exposuit. Cæterum insolens ille Persarum dux moræ tandiu per montana productæ impatiens, et in certamen descendere necessitate compulsus, diviso in tria agmina exercitu, sub primum auroræ crepusculum et nondum manifesto terris sole, paratus ad pugnam ex improviso apparuit. Imperator præcognitis ejus consiliis, dispositum pariter ac distributum in acies tres exercitum, ad pugnam eduxit. Imperatore vero ad Orientem constituto, exorientis quoque solis radii, quem Persæ tanquam Deum venerantur, eorum oculos acrius perstringebat. Imperator itaque fugam simulare jussit exercitum : quare Persæ phalangum suarum solutis ordinibus eos intemperantius insequendos decernunt. At Romani versa in eos facie impressionem eorum fortiter sustinent, et terga dare compellunt : et multis eorum cæsis, reliquos ad montis adigunt angustias, et in prærupta loca præcipitiaque compulsos, prosternunt, et in extremum periculum adducunt. Per asperas etiam illas et salebrosas rupes caprarum sylvestrium more desilientes Persas venantur et capiunt vivos, occupatisque eorum castris, bellicum apparatum omnem diripiunt. Ita demum Romani manibus in cœlum elatis debitas Deo grates referunt, et ad eum pro imperatore suo rei militaris adeo perito vota insuper concipiunt. Qui prius enim vel motum a Persis pulverem intueri verebantur, impræsentiarum defixa et immota eorum tentoria deprædati sunt. Quis, amabo Persas gentem armis invictam terga Romanis dare unquam sperasset? Imperator autem relicto exercitu, duceque ei præposito, sub cujus cura hiberna in Armenia transigeret, Byzantium reversus est.

A σαντες ἐκεῖνοι τὰς φάλαγγας ἀκρατῶς διώκειν τούτους ἐνόμιζον. Ἐπιστραφέντες οὖν οἱ Ῥωμαῖοι εὐψύχως τούτους ἐστρέψαντο καὶ πολλοὺς ἀνεῖλον, ἐλάσαντες αὐτοὺς ἕως τοῦ ὄρους, εἰς κρημνοὺς αὐτοὺς ἐνέβαλλον[50] καὶ τόπους δυσβάτους, καὶ πάντας αὐτοῦ[51] συνέτριψαν· ἐν δὲ τοῖς κρημνοῖς αἰγῶν ἀγρίων δίκην ἐσχηνοβάτουν[52] (55). Πολλοὺς δὲ καὶ ζῶντας ἐζώγρησαν. Παρέλαβον δὲ καὶ τὸ τούτων στρατόπεδον, καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν αὐτῶν[53]. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι πρὸς ὕψος τὰς χεῖρας ἐκτείναντες τῷ Θεῷ ηὐχαρίστουν, καὶ τῷ στρατηγήσαντι καλῶς βασιλεῖ συντόνως προσηύχοντο. Οἱ γὰρ πρὶν μηδὲ Περσικὴν κόνιν τολμήσαντες ἰδεῖν, νῦν τὰς σκηνὰς τούτων ἀσαλεύτους εὑρόντες ἐλαφυρολόγησαν. Τίς γὰρ ἤλπιζεν τὸ τῶν Περσῶν δυσμαχώτατον γένος νῶτα δοῦναί B ποτε Ῥωμαίοις; Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν στρατὸν σὺν τῷ στρατηγῷ καταλιπὼν εἰς Ἀρμενίαν παραχειμάσαι, αὐτὸς εἰς Βυζάντιον ὑπέστρεψεν.

Hoc anno Mamed ameras primo conspici cœpit : annis novem regnavit, a collatæ Heraclio imperii potestatis anno decimo tertio.

Τούτῳ[54] τῷ ἔτει Μάμεδ ἐφάνη (56) ἀμηρᾶς ἔτη θ', ιγ' ἔτος Ἡράκλειος ἐξουσία.

C

A. C. 614.—Hoc anno mensis Martii die decimo quinto indictione undecima solvens ab urbe regina imperator magnis itineribus in Armeniam contendit. Persarum vero rex Chosroes Sarbanazam ad fines **257** Romanorum invadendos submisit. Heraclius autem litteris Chrosroem monuit, aut pa-

A. M. 6114. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Μαρτίῳ ιε', ἰνδικτιῶνι ια', ἀπάρας ὁ βασιλεὺς Ἡράκλειος ἀπὸ τῆς βασιλίδος κατὰ τάχος ἀφίκετο εἰς Ἀρμενίαν (57). Χοσρόης δὲ ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς ἀπέστειλεν τὸν Σαρβαναζᾶν σὺν τῷ ἑαυτοῦ στρατῷ εἰσβαλεῖν εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων γῆν. Ἡράκλειος δὲ ἔγραψεν πρὸς

VARIÆ LECTIONES.

[50] ἐνέβαλλον f, ἐμβάλλοντες vulg. [51] αὐτοῦ] αὐτοὺς vulg. [52] ἐσχηροβάτουν a, ἐσηροβ. f, fort. ἐσκληροβάτουν. [53] αὐτῶν] αὐτοῦ a f. [54] τούτῳ — — ἐξουσία] hæc nota non legitur in a e; sed omnino scribendum : Ἡρακλείου ἐξουσία.

JAC. GOARI NOTÆ.

(55) *Morabantur*, ait Anastasius : vult quippe Romanos ibi sedem habuisse.

(56) Celeberimæ apud Mahumetanos omnes ac Orientalis plagæ incolas Hegiræ hoc est exordium, quo pseudopropheta innovatæ religionis, prioris desertæ reus, fugam arripiens, divini, quod aiunt, cultus positi annos ac durationem emetiri posteris superstitionis inductæ sequacibus causam dedit. Hoc, inquam, anno portentum illud exitiosum ἐφάνη, et in hominum mentes dominari cœpit; ἀμηρᾶς enim *princeps* est et *dominus*, et ex falso ritu mendacique doctrina doctor ille falsarius potestatem in subditos accepit, quam ipse novem annis exercuit. Cum vero is esset Heraclii decimus tertius, ad annum sequentem, et ejus laterculum præsentem epocham attinere recta temporum ratio arguit. Videndus de his Petavius lib. II *De doct. temp.*, capitibus aliquot a quinquagesimo, et lib. I, cap. etiam quinquagesimo. Legendus quoque Abraham Ecchellensis de Moslamanicorum imperio Theophani consentiens. Quam varie porro Mahometi nomen scribatur, observabis pagg. 258, 263.

D

(57) A Nicephoro narratis ad annum 625 hæc adjungenda : ut nimirum Heraclius primo vere legatione ad Turcos destinata, belli socios eosdem acceperit, et ab eorum regione digressus, per Lazos et Armenos in Persidem irruperit. Cujus armis Chosroes territus, Sarbarazam, qui Theophani nonnunquam, Nicephoro semper *Sarbarus*, Heraclio opponendum ratus (sua namque tueri, quam aliena rapere satius videbatur) missis litteris ad se revocat : idem postmodum anno Heraclii 16 CP. obsidione soluta, Chalcedonem iterum reversus a Chosroe rursus accersitur. Verum Heraclius, interceptis Chosrois litteris, fictas alias supponit ad Sarbarazam, ac ne vires Persarum omnes in se converteret, Chosroem solum facile superandum ratus, ejus nomine Sarbarazan jubet Romanos fines continuo marte infestare. Fictis hisce litteris ad Sarbarazam delatis, eoque Bithyniæ agros bello lacessente, Persia quaquaversus victricem Heraclii fortunam reverita, ejus armis subjiciebatur. Plura Petavius in Nicephorum, pag. 68.

Χοσρόην, ἢ τὴν εἰρήνην ἀσπάσασθαι, ἢ ἑαυτὸν εἰς τὴν Περσίδα σὺν τῷ ἑαυτοῦ στρατῷ εἰσβαλεῖν. Ὁ δὲ Χοσρόης οὔτε τὴν εἰρήνην ἠσπάζετο, οὔτε τι τῶν λόγων ἡγεῖτο[55], ὅτι Ἡράκλειος τολμᾷ τῇ Περσίδι πλησιάσαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῇ εἰκοστῇ τοῦ Ἀπριλλίου μηνὸς[56] εἰσέβαλεν εἰς τὴν Περσίδα, καὶ μαθὼν τοῦτο Χοσρόης τὸν Σαρβαραζᾶν ὑποστρέψαι[57] ἐκέλευσεν· καὶ ἐπισυνάξας ἐκ πάσης τῆς Περσίδος τὰ ἑαυτοῦ στρατεύματα, καὶ παραδοὺς αὐτὰ τῷ Σάην[58] κατὰ τάχος ἑνωθῆναι αὐτὰ τῷ Σαρβαραζᾶν προσέταξεν· καὶ οὕτω χωρῆσαι κατὰ τοῦ βασιλέως. Ἡράκλειος δὲ προσκαλεσάμενος τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα, λόγοις παραινετικοῖς διήγειρεν αὐτοὺς, λέγων· *Ἄνδρες, ἀδελφοί μου, λάβωμεν εἰς νοῦν τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον, καὶ ἀγωνισώμεθα τὴν τοῦ Θεοῦ ὕβριν ἐκδικῆσαι*[59]. *Στῶμεν γενναίως κατ' ἐχθρῶν τῶν πολλὰ δεινὰ Χριστιανοῖς ἐργασαμένων. Αἰδεσθῶμεν τὸ τῶν Ῥωμαίων ἀδέσποτον κράτος, καὶ στῶμεν κατ' ἐχθρῶν δυσσεβῶς ὡπλισμένων. Λάβωμεν πίστιν τῶν φόνων*[60] *φονεύτριαν. Ἀναλογισώμεθα ὅτι ἔνδον ἐσμὲν τῆς τῶν Περσῶν γῆς, καὶ μεγάλον κίνδυνον ἡ φυγὴ φέρει. Ἐκδικήσωμεν τὰς φθορὰς τῶν παρθένων, τὰ τετμημένα μέλη τῶν στρατιωτῶν ὁρῶντες, πονήσωμεν τὰς καρδίας. Οὐκ ἔστιν ὁ κίνδυνος ἄμισθος, ἀλλὰ τῆς αἰωνίου δόξης πρόξενος. Στῶμεν ἀνδρείως, καὶ Κύριος ὁ Θεὸς συνεργήσει ἡμᾶς, καὶ ὀλέσει τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν.* Ταῦτα δὲ καὶ ἄλλα τοῦ βασιλέως παραινέσαντος τῷ λαῷ, ἀπεκρίθη αὐτῷ εἷς ὑπὲρ πάντων· *Ἤπλωσας ἡμῶν τὰς καρδίας, Δέσποτα, τὸ σὸν πλατύνας ἐν παραινέσει στόμα. Ὤξυναν οἱ λόγοι σου τὰ ξίφη ἡμῶν, καὶ ἔμψυχα ταῦτα εἰργάσαντο. Ἀνεπτέρασας*[61] *ἡμᾶς διὰ τῶν λόγων. Ἐρυθριῶμεν ἐν ταῖς μάχαις προάγοντα*[62] *ἡμῶν σε ὁρῶντες, καὶ ἑπόμεθα ἐν πᾶσι τοῖς σοῖς κελεύμασι.* Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀναλαβὼν τὸ στράτευμα, εὐθὺς ἐν τῇ ἐνδοτέρᾳ Περσίδι διεχώρησεν, πυρὶ καταφλέγων τὰς χώρας καὶ τὰς κώμας· καὶ γίνεταί τι θαῦμα φοβερόν. Ἐν γὰρ τῇ θερινῇ τροπῇ ἀὴρ γέγονε δροσώδης, ψυχαγωγῶν τὸν τῶν Ῥωμαίων στρατὸν, ὥστε ἀγαθὰς ἐλπίδας ἀναλαβεῖν αὐτούς. Ἀκούσας δὲ Ἡράκλειος, ὅτι Χοσρόης ἐν Γαζακῷ τῇ πόλει ἐστὶν σὺν τεσσαράκοντα χιλιάσιν ἀνδρῶν πολεμιστῶν, ὥρμησεν κατ' αὐτοῦ· καὶ προπέμψας τινὰς τῶν ὑπ' αὐτοῦ Σαρακηνῶν[63] συναντῶσι τῇ τοῦ Χοσρόου[64] βίγλᾳ, καὶ τούτων τοὺς μὲν ἀνεῖλον[65], τοὺς δὲ πεδήσαντες σὺν τῷ στρατηγῷ αὐτῶν τῷ βασιλεῖ προσήνεγκαν. Τοῦτο μαθὼν Χοσρόης καταλιπὼν τὴν πόλιν καὶ τὸ στράτευμα, φυγῇ ἐχρήσατο. Ὁ δὲ Ἡράκλειος ἐπιδιώξας, τοὺς μὲν φθάσας ἀνεῖλεν, οἱ δὲ λοιποὶ φυγόντες διεσκεδάσθησαν· καὶ καταλαβὼν ὁ βασιλεὺς τὴν Γαζακῶ πόλιν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἐν ᾗ ὑπῆρχεν ὁ ναὸς τοῦ Πυρὸς καὶ τὰ χρήματα Κροίσου τοῦ Λυδῶν βασιλέως, καὶ ἡ πλάνη τῶν ἀνθράκων, ταῦτα λαβὼν ἐπὶ Δασταγέρδι

cem amplecteretur, aut certe quam citius in Persidem irrupturum se præstolaretur. At Chosroes neque pacis sermones admisit, et Heraclii minas pro nihilo habendas duxit, qui eum in Persiam propius accedere non ausurum speraret. Imperator itaque mensis Aprilis die vigesimo in Persiam irruptionem fecit : quod ubi rescivit Chosroes, Sarbarazam revocat, et collectis ex universa Perside copiis, iisque Sai duci commissis, quam citius Sarbarazæ adjungeret se, ut viribus unitis in imperatorem progrederentur, edixit. Heraclius autem vocato ad allocutionem exercitu, verbis ad suadendum aptis animos eorum excitaturus : *Viri, fratres,* inquit, *Dei timorem in animum inducamus, et ejus injurias ulcisci contendamus. Stemus animo forti in hostes, a quibus hucusque Christiani tot adversa perpessi. Romani imperii majestatem hucusque indomitam Barbaris succumbere pudeat nos, et hostibus arma impia tractantibus invictum pectus opponamus. Fide mortis ac metus omnis triumphatrice accingamur. In Persicæ ditionis meditullio consistere nos contemplemur, et quantum periculum fuga secum vehat. Corruptas virgines nostras ulciscamur: visis commilitonum nostrorum membris fœde truncatis, qua decet, cordis compassione eos prosequamur. Periculum mercede haud vacat, quin imo perpetuæ gloriæ coronam promeretur. Fortiter itaque geramus nos, suppetias dabit Deus, nostrosque delebit inimicos.* His et aliis similibus imperatori exercitus animos provocanti, unus e turba omnium vice respondit : *Dilatasti gaudio corda nostra, domine, ubi os ad orandum et suadendum reclusisti. Acuerunt gladios sermones tui, animum etiam armis nostris loquela tua fecit. Alas certe verbis addidisti. Erubescimus tantum te exercitum præcedere, et periculis objici : et ob id maxime jussis tuis omnibus semper parebimus.* Ita imperator exercitu educto, in mediam ipsam Persidem velocissime penetravit, et obvias quasque urbes et vicos igne devastavit. Tum vero insuetum omnino et horrore dignum miraculum fieri contigit. Circa æstivam quippe solis conversionem roridus ac temperatus aer redditus adeo Romanum recreavit exercitum, ut ex eo felicis eventus secuturi faustam spem conciperent. Atque audiens Heraclius, ad Gazacum civitatem cum armatorum 40 millibus Chosroem adesse, recta ad eum contendit. Saraceni vero quidam sub eo militantes ad præcurrendum præmissi, Chosrois excubitoribus obviam facti, eos partim trucidant, **258** partim vinculis mancipatos cum duce ad imperatoris conspectum adducunt. Audiens hoc Chosroes, deserta urbe et exercitu, celeri fuga salutem quærit. Insequitur Heraclius, et fugitivorum quosdam assecutus, interficit, alios pedum celeritate sibi ereptos passim dissipat. Gazacum

VARIÆ LECTIONES.

[55] οὔτε ἐπὶ τὸν λόγον ἡγεῖτο f. [56] μηνὸς om. a. [57] ὑποστρέψας vulg. [58] Σάϊν a, Σάχῳ e. [59] ἐκδικῆσαι a f, ἐκζητῆσαι vulg. [60] φόνων a f, φόβων vulg. [61] fort. ἀνεπτέρωσας. [62] προάγοντα] προηγοντα vulg. [63] Σαρακηνοὺς vulg. [64] σὺν αὐτῷ τῇ τοῦ Χοσρ. f. [65] ἀνεῖλεν vulg.

subinde Orientis civitatem, in qua Ignis erectum templum, divitiæ Crœsi Lydorum regis repositæ, et carbonum impostura recondita, occupat : quibus sublatis Dastagerdem perrexit. Porro imperator Gazaco relicta, Thebarmaes accedit, et in urbem ingressus Ignis templum cum universa civitate igne consumpsit : inde vero Chosroem a tergo per angusta Medorum loca insecutus est, qui per has oberrans angustias ex uno loco subinde ad alium transmigrabat. Heraclius autem hunc persequens multa oppida camposque diripuit. Sed cum hieme ingruente de hibernis cum exercitu deliberaret, alii in Albania hiemandum, alii vero contra ipsum Chosroem pergendum esse censebant. Imperator autem cum expiationem ac sanctimoniam universo exercitui per dies tres continuos indixisset, apertis Dei Evangeliis, invenit sibi significari, ut in Albania hiemaret. Quamobrem continuo iter convertens in Albaniam contendit. In itinere porro cum ingentem Persarum, tam divitiarum quam captivorum, prædam secum abduceret, multas incursiones a Persicis copiis passus est : sed Deo opitulante victor ubique evasit. Cum autem hiems rigidior ac gelu eos in itinere vexasset : ipse ubi in Albaniam devenit, Persas quos ad quinquaginta millia captivos secum ducebat, pro innata sibi misericordia a vinculis solvit, ipsosque, qua potuit, corporis cura et medela refecit, ita ut omnes in lacrymas effusi, votis pro eo conceptis exoptaverint, ut perniciosa illa totius orbis peste, Chosroe occiso, ipse universæ demum Persiæ liberator evaderet.

A χωρεῖ. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπάρας ἀπὸ Γαζακῶ καταλαμβάνει τὴν Θηβαρμαΐς· καὶ εἰσελθὼν ἐν αὐτῇ πυρὶ ἀνήλωσεν τὸν τοῦ Πυρὸς ναὸν, καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν πυρὶ ἀναλώσας κατεδίωκεν ὀπίσω Χοσρόου ἐν τοῖς στενοῖς τῶν Μήδων χωρίοις [66], καὶ ἐν [67] ταύταις ταῖς δυσχωρίαις τόπον ἐκ τόπου ὁ Χοσρόης ἤμειβεν· καὶ ὁ Ἡράκλειος τοῦτον διώκων πολλὰς πόλεις ἐπόρθησεν καὶ χώρας. Χειμῶνος δὲ καταλαβόντος, βουλὴν ἐποιήσατο τοῦ παραχειμάσαι μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ· καὶ οἱ μὲν ἔφρασκον ἐν Ἀλβανίᾳ, οἱ δὲ κατ' αὐτὸν εἰσβαλεῖν τὸν Χοσρόην. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκέλευσε τὸν λαὸν ἁγνίζεσθαι (58) τρεῖς ἡμέρας, καὶ ἀνοίξας τὰ τοῦ Θεοῦ Εὐαγγέλια, εὗρεν ἐπιτρέποντα αὐτῷ ἐν Ἀλβανίᾳ παραχειμάσαι. Εὐθέως οὖν ἐπιτρέψας, ὥρμησεν ἐν Ἀλβανίᾳ (59). Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τῆς B ὁδοῦ ἔχων πολλὴν αἰχμαλωσίαν τῶν Περσῶν σὺν αὐτῷ, οὐκ ὀλίγας ἐπιδρομὰς ὑπὸ τῶν [68] Περσικῶν στρατευμάτων ἐδέχετο· αὐτὸς δὲ τῇ τοῦ Θεοῦ συνεργείᾳ νίκην κατὰ πάντων ἤρατο. Χειμῶνος δὲ σφοδροῦ ἐπιπεσόντος αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ καὶ κρύους, φθάσας αὐτὸς ἐν Ἀλβανίᾳ πεντήκοντα χιλιάδας δεσμίους ἔχων, τούτους τῇ εὐσυμπαθήτῳ αὐτοῦ καρδίᾳ ἐλεήσας τῶν δεσμῶν ἔλυσεν, καὶ ἐπιμελείας καὶ ἀναπαύσεως μετεδίδου· ὥστε πάντας μετὰ δακρύων τούτῳ ηὔχοντο ῥύστῃ [69] γενέσθαι καὶ τῆς Περσίδος τὸν κοσμόλεθρον ἀνελόντι Χοσρόην.

Amed secundus annus.

A. C. 615. — Hoc anno Persarum rex Chosroes Sarablagam virum strenuum et Martio fastu tumentem ducem instituit, et exercitu Chosroegenarum sic vocato ei commisso, simul cum Perozite adversus Heraclium in Albaniam misit. Albaniæ vero fines ingressi ad imperatorem cominus accedere, vel ad ejus conspectum sub armis stare nusquam ausi sunt : verum insidias ei præstruere consiliati, montium angustias, quibus ad Persiam iter, occupare sibi satis esse putaverunt. Heraclius autem per amplas supinasque camporum planities, ex quibus uberem colligebat commeatum, **259** ex Albania simul cum ineunte vere solvens iter in

Δεύτερον ἔτος Ἀμέδ.

C A. M. 6115. — Τούτῳ τῷ ἔτει Χοσρόης ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς Σαραβλαγὰν [70] προεβάλετο στρατηγὸν ἄνδρα [στρατηγὸν [71], καὶ] τύφῳ πολλῷ ἐπηρμένον· καὶ παραδοὺς αὐτῷ στρατὸν τοὺς λεγομένους Χοσροηγένας [72] καὶ Περωζίτας [73] (61-60) ἐν Ἀλβανίᾳ ἔστειλεν κατὰ Ἡρακλείου. Εἰσβαλόντες δὲ εἰς τὰ ἄκρα τῆς Ἀλβανίας, οὐκ ἐθάῤῥησαν κατὰ πρόσωπον τοῦ βασιλέως πρὸς πόλεμον στῆναι· ἀλλὰ τὰς εἰς Περσίδα ἀγούσας κλεισούρας (62) ἐκράτησαν, νομίζοντες τοῦτον λοχῆσαι. Ὁ δὲ Ἡράκλειος ἅμα ἔαρι ἀπάρας τῆς Ἀλβανίας δι' ὑπτίων πεδίων, καὶ τὰς τροφὰς δαψιλῶς εὐπορούντων τὴν πάροδον ἐποιεῖτο εἰς Περσίδα, εἰ καὶ μήκους διάστημα πολλῇ ὁδῷ

VARIÆ LECTIONES.

[66] χώρας b f. [67] ἐν vulgo deest. [68] τῶν add. ex a f, ὑπὸ τῶν Περσῶν f. [69] ῥύστην vulg., μύστην b. [70] Σαραβλάγγαν f. [71] ἄνδρα στρατηγόν : haud dubie corruptum ; sed incertum quid reponendum sit. [72] Χοσροηγέτας alii codd. [73] Περοζίτην vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(58) Ex Homeri vel Virgilii operibus στοιχειομαντείᾳ, qua ex eorum primo versu occurrente sors consulitur, successit apud Christianos apertio sacrorum librorum, qua nonnihil obscurum revelari putatur. Qui ea fuerint usi, principes viros recenset Delrio *Disquis. magic.* lib. IV, cap. 2, quæst. 7, sect. 5. Illam, si modo debitis conditionibus societur, theologus non recusabit. Prima est gravis necessitas, et ni adhibeatur, nimia in periculis desperatio ; altera, ut ejus ductu ad Deum solum preces, mentis subjectio, spes Christiana recurrant. Tertiam conditionem Heraclii exemplum suggerit, qui peccato- D rum expiatione, et animi puritate revelationem exquirendam edocuit.

(59) Supra Lazos et Iberos ad Asiam borealem Turcarum regione.

(61-60) Correctiores videntur alii codd. mss. ubi legunt, Χοσροηγέτας καὶ Περωζήτας. Vertit enim Anastasius : *qui dicuntur Chosroegetæ ac Perozitæ.*

(62) Viæ inter montes angustæ, et objecto castro iter intercludentes κλεισοῦραι, Latinis *clausuræ* sunt. Qui claustra hujusmodi custodit κλεισουράρχης· *dux limitaneus*. Pancirollus, Meursius, Lacerda.

ἤνυεν. Ὁ δὲ Σαραβλαγᾶς διὰ στενῆς ὁδοῦ, ὡς διὰ συντόμου ἤλαυνεν, τοῦ προλαβεῖν αὐτὸν ἐν τῇ χώρᾳ Περσίδος. Ὁ Ἡράκλειος δὲ παρῄνει τῷ λαῷ λέγων· *Ἔγνωμεν, ἀδελφοί, ὡς ἡ στρατιὰ τῶν Περσῶν ἐν τοῖς δυσβάτοις τόποις πλανωμένη, τούς τε ἵππους αὐτῆς παραλύει καὶ αὐτοὺς ἐκνευροῖ. Ἡμεῖς δὲ σπεύσωμεν κατὰ Χοσρόου χωρῆσαι ἐν πολλῷ τάχει, ὥστε ἐκ τοῦ ἀπροσδοκήτου* [74] *ἐπιπεσόντες αὐτὸν θορυβήσωμεν*. Ὁ δὲ λαὸς οὐ συνεβουλεύετο τοῦτο ποιῆσαι, μάλιστα οἱ τῶν Λαζῶν καὶ τῶν Ἀβασγῶν (63) καὶ τῶν Ἰβήρων σύμμαχοι. Ἐντεῦθεν ἐν συμφοραῖς περιπίπτουσι [75]. Κατέλαβε γὰρ Σαρβαραζᾶς μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ οὓς ἐξώπλιζεν Χοσρόης πάσῃ δυνάμει, καὶ ἀπέστειλεν κατὰ Ἡρακλείου διὰ τῆς Ἀρμενίας. Σαραβλαγᾶς δὲ ἠκολούθει ἐκ τῶν ὄπισθεν αὐτοῦ, καὶ οὐ συνέβαλεν αὐτῷ ἐκδεχόμενος ἑνωθῆναι τῷ Σαρβαραζᾷ, καὶ οὕτω τὸν πόλεμον συστήσασθαι. Γνόντες δὲ οἱ Ῥωμαῖοι τὴν ἔφοδον τοῦ Σαρβαραζᾶ εἰς δειλίαν ἐτράπησαν, καὶ τοῖς ποσὶ τοῦ βασιλέως προσέπεσον δάκρυσι μετανοοῦντες διὰ τὴν κακῶς γενομένην αὐτῶν παρακοήν, γνόντες οἷον κακόν ἐστι δοῦλον μὴ εἴκειν τοῖς τοῦ δεσπότου βουλεύμασι· καὶ ἔλεγον· *Τὴν χεῖρά σου, δέσποτα* (64), *πρὶν ἀπολέσαι ἡμᾶς τοὺς ἀθλίους· εἴκομεν γάρ σοι, ἐν οἷς ἂν κελεύῃς* [76]. Τότε ὁ βασιλεὺς ἔσπευσεν συμβαλεῖν τῷ Σαραβλαγᾷ, πρὶν ἑνωθῆναι τῷ λαῷ τοῦ Σαρβαραζᾶ· καὶ πολλὰς ἐκδρομὰς κατ' αὐτοῦ ποιησάμενος ἐν νυκτί τε καὶ ἡμέρᾳ, εἰς δειλίαν αὐτὸν κατέστησεν· καὶ ὄπισθεν ἐάσας τοὺς ἀμφοτέρους κατὰ Χοσρόου μετὰ σπουδῆς ἤλαυνεν. Αὐτομολοῦσι δὲ δύο τῶν Ῥωμαίων πρὸς τοὺς Πέρσας, καὶ πείθουσιν αὐτοὺς ἐκ δειλανδρείας φεύγειν τοὺς Ῥωμαίους. Ἦλθεν δὲ αὐτοῖς καὶ φήμη ἑτέρα, τὸν Σάην στρατηγὸν Περσῶν καταλαμβάνειν μεθ' ἑτέρου στρατεύματος εἰς βοήθειαν· καὶ τοῦτο μαθόντες Σαρβαραζᾶς καὶ Σαραβλαγᾶς ἠγωνίσαντο προσβαλεῖν τῷ Ἡρακλείῳ πρὸς πόλεμον, πρὶν ἢ φθάσαι τὸν Σάην, καὶ τῆς νίκης ἑαυτῷ μετενεγκεῖν τὸ κλέος. Πιστεύσαντες [77] δὲ καὶ τοῖς αὐτομόλοις, ἐχώρησαν κατὰ Ἡρακλείου· καὶ πλησιάσαντες αὐτῷ ἠπλίκευσαν, βουλόμενοι ἅμα τῷ πρωῒ συμβαλεῖν. Ὁ δὲ Ἡράκλειος ἀπάρας ἀπὸ ἑσπέρας, ὥδευσεν δι' ὅλης τῆς νυκτός· καὶ μακρὰν γενόμενος ἀπ' αὐτῶν [78] εὑρών τε [79] πεδίον χλοηφόρον ἠπλίκευσεν ἐν αὐτῷ. Οἱ δὲ Βάρβαροι νομίσαντες ἐκ δειλίας φεύγειν, ἀκόσμως ἤλαυνον τοῦ καταλαβεῖν αὐτούς. Αὐτὸς δὲ ὑπαντήσας αὐτοῖς [80] ἐκρότησε πόλεμον κατ' αὐτῶν. Καταλαβὼν δὲ βουνόν τινα ἀλσώδη καὶ ἐπισωρεύσας τὸν λαὸν αὐτοῦ, τῇ τοῦ Θεοῦ συνεργείᾳ τρέπει τοὺς Πέρσας [81], καὶ τούτους διὰ

Persiam agebat, licet ob locorum distantiam longiori mora perficere cogeretur. At Sarablagas, quo imperatorem præverteret, per viam angustam velut magis compendiariam in Persiam procedere statuit. Heraclius proinde verbis istiusmodi exercitum animabat: *Persarum exercitum imperviis locis nunc errantem equos penitus defatigare ac viribus exhaurire novimus, fratres: quamobrem Chosroem aggredi cum multa celeritate festinemus, ut ex improviso irruentes, eum in metum et fugam conjiciamus.* Exercitus porro, ex Lazis maxime, Abasgis et Iberis socii consilium hujusmodi exsequi aversabantur, ex quo demum ingens suborta calamitas. Sarbarazas enim iis quas instruxerat Chosroes copiis adjunctus, simul cum reliquis suis agminibus per Armeniam adversus Heraclium incessit. Sarablagas porro imperatorem pone secutus, ad congressum non descendit: Sarbarazæ quippe adjungere se studebat, atque ita bellum committere. Romani cognito Sarbarazæ adventu metu percelluntur, et malæ admissæ contumaciæ pœnitentes, quantum malum sit servum domini consiliis non parere fassi, ad imperatoris pedes cum lacrymis procidunt, et: *Dexteram tuam*, inquiunt, *domine, porrige osculandam, priusquam miseri pereamus: tibi etenim ad placitum obsequi parati sumus.* Tunc imperator Sarablagæ, antequam Sarbarazæ exercitui adjungeretur, inita pugna vires experiri tentat, crebrisque tum noctu tum interdiu factis in eum excursionibus, in metum et animi molestiam conjicit. Tum utroque post se relicto celeri gressu adversus Chosroem contendit. Duo vero milites Romanis partibus desertis ad Persas transfugientes, eos ex metu fugæ se dedisse persuadent. Sed et alius rumor ad Persas delatus, Saem nimirum ducem cum altero exercitu suppetias venire. Audito nuntio, Sarbarazas et Sarablagas cum Heraclio ad pugnam descendere properabant, priusquam nimirum Saes adveniret, et victoriæ gloriam omnem ad se transferret. Quare data desertoribus fide, adversus Heraclium progressi sunt: et jam proximi castra metati sunt, simul cum sequenti luce manus committere decernentes. Heraclius sub vesperam inde solvens, tota nocte itinere confecto, mox campo virenti invento, in eo castra applicuit. Barbari fuga salutem quærere rati, nullo servato ordine, ut eum assequerentur, procurrebant: tum ipse facie in eos versa, acre cum iis iniit prælium. Cum enim collem quemdam nemorosum occupasset,

VARIÆ LECTIONES.

[74] ἀπροσδοχήτους vulg. [75] περιπεπτώκασι f. [76] κελεύεις vulg. [77] πιστεύσαντες δὲ : h. l. A in ordinem redit. [78] καὶ μακρὰν γενόμενος ἀπ' αὐτῶν add. ex A. [79] εὑρόντες f. [80] αὐτοὺς A, αὐτὸν vulg. [81] τοὺς βαρβάρους A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(83) Inter Lazos, sive Colchos, et Iberos, Abasgi medii.

(64) Subjectionis et petitæ reconciliationis, etiam hodie, manus osculum apud Græcos defert argumentum.

exercitu in eum agglomerato, Dei nutu Persas in fugam adigit, **260** ipsosque per convalles insecutus, magnam stragem edidit. Porro durante hoc certamine, cum Saes cum exercitu supervenisset, eo in fugam verso, magnaque illius exercitus parte cæsa, reliquos palantes dissipavit, et eorum omnia cepit impedimenta. Sarbarazas subinde Sai adjunctus barbaros e prælio superstites colligebat, ac uterque de Heraclio compositis viribus aggrediendo commune consilium iniit. Verum imperator per Unnorum provinciam, viarumque molestias, et aspera inaccessaque eorum loca iter agere: et Barbari eum a tergo insequi. Hic Lazi una cum Abasgis periculo deterriti, violata societate, et a Romano exercitu divulsi, in propriam regionem secessere. Saes Romana calamitate lætior redditus, animis resumptis in Heraclium cum Barbaris erumpit. Imperator ex adverso collectum exercitum verbis corroborare, et militum animos monitis istiusmodi delinire: *Hostium numerus plane ingens nusquam vos, fratres, terreat: Deo enim ita volente, Romanus vel unicus mille adversarios fugabit. Pro fratrum nostrorum salute nosmetipsos Deo immolemus. Coronas martyrum assequamur · ita nos laudibus complebunt posteri, et factis nostris mercedem Deus rependet.* Pluribus etiam aliis exercitu animatio, imperator alacri jam facie agmina componit pugnæ. Constiterunt adversariæ acies exiguo sejunctæ spatio, a mane usque ad vesperam, nec signa contulerunt. Vespera autem ingruente, imperator iter iniit, barbaris rursum a tergo eum insequentibus. Eum vero immutata via prævertere meditati, in palustria loca prolapsi palantesque in magno discrimine versati sunt. Imperator inde digressus, Persarmeniæ partes obibat: e regione autem illa, quæ nimirum Persarum ditioni subjecta est, plures ad Sarbarazam confluxerunt, ex quibus ipse copias et exercitum auxit; sed cum hiems appeteret, hujusmodi multitudo in proprias sedes et domos dispersa est. Ea re cognita, bello nocturno inimicos furtim lacessere meditatur Heraclius. Itaque cum sæva hiemis tempestas incumberet, nulla de se barbaro suspicione injecta, robustiores equos et milites viribus præstantiores selectos et armis instructos in duas acies dividit, et hanc quidem Barbarum impetituram jussit præcedere: ipse cum altera pone sequi instituit. Itinere celeri gressu per noctem confecto, hora noctis ejusdem nona Salba-

A φαράγγων [82] διώξας, πλῆθος πολὺ ἀνεῖλεν. Καὶ τούτων μεταξὺ τῶν ἀγώνων ὄντων, ἔφθασεν καὶ ὁ Σάην σὺν τῷ ἑαυτοῦ [83] στρατῷ, καὶ τοῦτον τρεψάμενος [84] ὁ βασιλεὺς, καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἀνελὼν, τοὺς λοιποὺς διέσπειρε φεύγοντας· παρέλαβε δὲ καὶ τὸ τοῦλδον αὐτῶν. Ὁ δὲ Σαρβαραζᾶς ἑνωθεὶς τῷ Σάην ἐπεσύναξεν τοὺς σωθέντας βαρβάρους· καὶ πάλιν διενοοῦντο κατὰ Ἡρακλείου χωρεῖν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν τῶν Οὔννων χώραν καὶ τὰς τούτων δυσχωρίας [85] ἤλαυνεν, ἔν τε τραχέσι τόποις καὶ δυσβάτοις. Οἱ δὲ Βάρβαροι ὀπίσω αὐτῶν ἠκολούθουν. Οἱ δὲ Λαζοὶ ἅμα τοῖς Ἀβασγοῖς δειλιάσαντες, ἀπέσπασαν ἑαυτοὺς τῆς τῶν [86] Ῥωμαίων συμμαχίας, καὶ πρὸς τὴν ἰδίαν χώραν ἀνεχώρησαν. Ὁ δὲ Σάην ἡσθεὶς ἐπὶ τούτῳ, θυμῷ πολλῷ σὺν τοῖς Βαρβάροις ἐχώρει κατὰ Ἡρα- B κλείου. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπισυνάξας τὸν στρατὸν λόγοις ἀνεπτέρωσεν [87], καὶ παραινέσει [88] τούτους εἴληφε, λέγων· *Τὸ πλῆθος ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, μὴ ταραττέτω. Θεοῦ γὰρ θέλοντος, εἷς διώξει χιλίους. Θύσωμεν οὖν τῷ Θεῷ ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῆς τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν σωτηρίας. Λάβωμεν στέφος μαρτύρων, ἵνα καὶ ὁ [89] μέλλων ἡμᾶς χρόνος ἐπαινέσῃ, καὶ ὁ Θεὸς τοὺς μισθοὺς ἀποδώσῃ.* Τούτοις [90] καὶ ἄλλοις πλείοσι λόγοις παραθαρσύνας τὸν στρατὸν, φαιδρῷ τῷ προσώπῳ παρατάττει τὸν πόλεμον, καὶ στάντες ἀπ' ἀλλήλων ἀπὸ μικροῦ διαστήματος, ἀπὸ πρωῒ ἕως [91] ἑσπέρας ἀλλήλοις συνέβαλλον (65). Ἑσπέρας δὲ καταλαβούσης ὁ βασιλεὺς τῆς ὁδοιπορίας εἴχετο. Οἱ δὲ βάρβαροι πάλιν ὀπίσω C αὐτοῦ ἤλαυνον. Ἐναλλάξαντες δὲ τὴν ὁδὸν, καὶ τοῦτον προλαβεῖν θελήσαντες, ἐμπίπτουσιν εἰς τόπους τελματώδεις, καὶ πλανῶνται, καὶ εἰς μεγάλον [92] κίνδυνον ἦλθον. Ὁ δὲ βασιλεὺς διαβὰς τὰ μέρη [93] Περσαρμενίας παρέτρεχεν. Τῆς δὲ γῆς ἐκείνης ὑπὸ Περσῶν κρατουμένης, πολλοὶ συνέτρεχον τῷ Σαρβαραζᾷ, καὶ ἐπηῦξεν [94] τὸν ἑαυτοῦ λαόν. Χειμῶνος δὲ γεγονότος, ἐσκορπίσθη τὸ πλῆθος ἐν τοῖς ἰδίοις τόποις [95]. Τοῦτο δὲ ὁ Ἡράκλειος μαθὼν, διανοεῖται ἐν νυκτὶ κλέψαι τὸν πόλεμον· καὶ τοῦ χειμῶνος ἐπικειμένου, καὶ ὑποψίας μηδεμιᾶς οὔσης τῷ βαρβάρῳ [96] (66), διαλεξάμενος ἵππους εὐσθενεῖς, καὶ τοῦ στρατοῦ τοὺς ἀνδρειοτέρους διχῇ ὁπλίσας, τοὺς μὲν προάγειν ἐκέλευσεν κατὰ τοῦ Βαρβάρου· αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἑτέροις ὀπίσω τούτων εἵπετο. Σπεύσαν- D τες δὲ διὰ τῆς νυκτὸς, κατέλαβον [97] τὸ χωρίον Σαλβανῶν [98], ὥρᾳ τῇ θ' τῆς νυκτὸς, Περσῶν ἐν αὐτῷ ὄντων καὶ γνόντων τὴν ἔφοδον, οἳ καὶ διαναστάντες ὥρμησαν κατ' αὐτῶν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τούτους πάν-

VARIÆ LECTIONES.

[82] φαράγγων A, φάραγγας vulg. [83] σὺν τῷ ἑαυτοῦ στρ. A, σὺν τῷ στρ. αὐτοῦ vulg. [84] τρεψάμενος A, τρέψας vulg. [85] τὰς τούτων δυσχωρίας A, ταῖς αὐτῶν δυσχωρίαις vulg. [86] τῶν add. ex A. [87] ἀνεπτέρωσεν A, ἀνεπέῤῥωσεν vulg. [88] παραινέσει A, παραινέσεσι vulg. [89] ἵνα καὶ ὁ A, ἵνα ὁ vulg. [90] ἀποδώσῃ. τούτοις A, ἀποδώσει τούτοις vulg. [91] ἕως] μέχρις A. [92] εἰς μέγαν κ. A, v. p. 472, 19. [93] τὰ μέρη τῆς Ἀρμ. e. [94] ἐπηῦξει vulg. [95] τόποις] πρὸς τὸ ἀναπαύεσθαι A. [96] τῷ Σαρβάρῳ A, τῶν βαρβάρων e. [97] κατέλαβον A, καὶ καταλαβόντες vulg. [98] Σαλβανῶν A, Σαλβανὸν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(65) Cedr., Anast. Peyr., etc. Male Reg. omissa negatio, ut in editis: *Cum a mane ad vesperam acies vicinæ essent, abstinuerant prælio.* Combefis.

(66) Sic et Cedr.; at palam leg. *Σαρβάρῳ*, ut et p. seq. ex Anast. Qui est alter Chosrois ducum, idem qui Sarbarazan, Sarabagla socius. Id.

τας ἀνεῖλον παρὲξ ἑνὸς, ὅστις τῷ βαρβάρῳ ἐμήνυσεν. A Ὁ δὲ βάρβαρος ἀναστὰς, καὶ ἐπιβὰς ἵππῳ, γυμνός τε καὶ ἀνυπόδητος, φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἐποιήσατο [99]. Τούτου δὲ τὰς γυναῖκας, καὶ πᾶν τὸ Περσικὸν ἄνθος ἄρχοντάς τε καὶ σατράπας καὶ στρατιώτας ἐπιλέκτους καταλαβὼν [1] ἀνελθόντας ἐν ταῖς τῶν οἴκων στέγαις καὶ πόλεμον κροτοῦντας διὰ τοῦ πυρὸς καθεῖλεν· καὶ οὓς μὲν ἔκτεινεν, οὓς δὲ πυρὶ ἀνήλωσεν, ἄλλοι δὲ χειροπέδαις ἐδεσμήθησαν καὶ μικροῦ [2] δεῖν οὐδεὶς ἐκτὸς Σαρβαραζοῦ ἐσώθη. Ἔλαβον δὲ καὶ τὰ ὅπλα τοῦ Σαρβαραζοῦ χρυσῆν ἀσπίδα τε καὶ μάχαιραν καὶ δόρυ καὶ τὴν διάλιθον καὶ χρυσῆν ζώνην καὶ τὰ ὑποδήματα αὐτοῦ· καὶ ταῦτα [3] πάντα λαβὼν χωρεῖ κατὰ τῶν διεσπαρμένων αὐτοῖς [4] χωρίοις, οἵτινες μαθόντες τὴν τοῦ Σαρβαραζοῦ φυγὴν, ἀκρατῶς ἔφυγον. Αὐτὸς δὲ διώξας πολλοὺς αὐτῶν ἔκτεινεν, καὶ δεσμίους ἔλαβεν, B καὶ οἱ λοιποὶ μετ' αἰσχύνης ἐν Περσίδι ὑπέστρεψαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπισυνάξας τὸ ἑαυτοῦ στρατόπεδον, μετὰ χαρᾶς ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις παρεχείμασεν.

num oppidum perveniunt. Una Persæ loco eodem reperti, Romanorum adventu cognito, stratis exsurgentes in Romanos incurrunt. Romani vero eos omnes occiderunt præter unum, qui cladis nuntius ad barbarum **261** venit. Quare barbarus loco celerius relicto, nudus et discalceatis etiamnum pedibus, equum conscendens fuga salutem sibi comparavit. Hujus uxores et Persicum omnem florem, principesque et satrapas, et delectos milites cum super tecta domorum ascendisse ac defensionem inde moliri conspiceret, igne conjecto disturbavit: et quosdam quidem occidit, alios cremavit, alios denique manicis et compedibus vinctos in captivitatem abduxit. Cepit etiam arma Sarbarazæ, clypeum aureum, machæram, hastam, et zonam auro gemmisque ornatam, nec non ejus calceamenta. Iis omnibus sublatis, adversus cæteros, qui huc et illuc palantes vagabantur et dispersi erant, contendit. Illi fuga Sarbarazæ cognita, pari impetu in eam se conjecere. Imperator diutius eos insecutus plures eorum delevit, captivos alios abduxit, reliquos cum dedecore in Persiam coegit redire: ac demum proprio exercitu in unum collecto, in iis ipsis locis hilariter hiemavit.

A. M. 6116. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Μαρτίῳ α' ἐπισυνάξας ὁ βασιλεὺς Ἡράκλειος τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα βουλὴν ἐποιεῖτο [5], ποίᾳ ὁδῷ πορευθῇ· δύο γὰρ ὁδοὶ αὐτῷ προέκειντο στεναὶ καὶ [6] δύσβατοι· ἡ μὲν ἐπὶ Τάραντον [7] φέρουσα, ἡ δὲ ἐπὶ τὴν τῶν Σύρων γῆν. Καὶ ἡ μὲν ἐπὶ Τάραντον διαφορωτέρα (67) μὲν ἦν, ἀλλ' ἀπορίαν [8] εἶχεν τῶν τροφῶν πασῶν· ἡ δὲ ἐπὶ τὴν τῶν Σύρων τὸν Ταῦρον ὑπερβαίνουσα τὴν εὐπορίαν [9] τε καὶ δαψίλειαν τῶν τροφῶν παρεῖχεν. C Ταύτην συγκρίνουσι πάντες, εἰ καὶ ἀποτομωτέρα καὶ χιόνι πολλῷ κατεχομένη ὑπῆρχεν. Ταύτην δὲ κόπῳ πολλῷ ὑπερβάντες, ἑπτὰ ἡμέραις [10] καταλαμβάνουσι τὸν Τίγριν ποταμόν· καὶ τοῦτον περάσαντες καταλαμβάνουσι [11] τὴν Μαρτυρόπολιν, καὶ τὴν Ἄμιδαν· καὶ ἀναπαύονται [12] ὅ τε στρατὸς καὶ ἡ αἰχμαλωσία. Ἐντεῦθεν καὶ γράμματα [13] ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸ Βυζάντιον ἠδυνήθη ἀποστεῖλαι, καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν πάντα δηλῶσαι, καὶ χαρὰν πολλὴν ἐμποιῆσαι τῇ πόλει. Ὁ δὲ βάρβαρος [14] (68) ἐπισυνάξας τὸν ἑαυτοῦ διασπαρέντα λαὸν, ἐπῆλθεν κατ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπιλεξάμενος ἐπιλογὴν στρατιωτῶν, ἀπέλυσε φυλάττειν τὰς πρὸς αὐτὸν ἀγούσας κλεισούρας· καὶ τὰς πρὸς ἀνατολὴν αὐτὸς ἐκδραμὼν διεξόδους, ἀντιπρόσωπος ἧκε τῷ βαρβάρῳ, καὶ περάσας τὸν Νυμφίον [15] ποταμὸν κατέλαβεν τὸν Εὐφράτην, ἐν οἷς τὴν πλεκτὴν γέφυραν ἐκ σχοινίων [16] D

A. C. 616. — Hoc anno mensis Martii die primo imperator Heraclius collecto exercitu universo, qua sibi procedendum via, consilium inivit. Geminæ namque objiciebantur oculis angustæ sane et difficiles: hæc quidem Tarantum, alia in Syrorum regionem ducens. Et quæ Tarantum quidem, brevior, at ciborum omnium penuria laborabat; quæ ferebat in Syriam, ubi Tauri montis culmina superasset, annonæ copiam, generisque omnis victum largissime suppeditabat. Hanc quamvis asperiorem et nivibus obsitam cuncti decernunt capessendam. Eam itaque summo labore dierum septem spatio emensi, ad Tigrim fluvium devenere; quo demum trajecto Martyropolim, et inde Amidam devenere: ibi exercitus omnis et captivorum turba substitit. Quin etiam inde litteras Byzantium mittendas et quæ gessisset cuncta significanda imperator occasionem nactus decrevit: ex quo Byzantina civitas ingenti gaudio perfusa. Barbarus autem dux collecto suo omni exercitu, impressionem in eum fecit. Imperator selectos militum manipulos, qui montium angustias et vias ad se ducentes defenderent, misit. Ipse per exitus, quibus in orientem itur, egressus barbaro in adversum ibat, et Nymphio **262** amne superato ad Euphratem pervenit, ubi pons ex funibus et loris

VARIÆ LECTIONES.

[99] ἐποιήσατο A b, ἐπορίσατο vulg. [1] καταλαβὼν A, ἀναλαβὼν vulg. [2] καὶ μικροῦ — ἐσώθη add. ex A. [3] ταῦτα add. ex A. [4] αὐτοῖς] αὐτῶν A, ἐν τοῖς vulg. [5] ἐποιεῖτο, ποίᾳ A, ἐπ., τὸ ποίᾳ vulg. [6] στεναὶ καὶ A, στενάί τε καὶ vulg. [7] καὶ ἐπὶ Ταρ. διάφορ. ἐστὶν A f. [8] ἀπορίαν — ὑπερβ. τὴν om. A. [9] εὐπορείαν vulg. [10] ἑπτὰ ἡμέραις A, διὰ ἑπτὰ ἡμερῶν vulg. [11] τὸν Τίγριν — καταλαμβ. om. A f. [12] διαναπ. A. [13] καὶ γράμματα ὁ βασ. A, δὲ ὁ βασ. γράμμ. vulg. [14] ὁ δὲ Σαρβαραζᾶς a, ὁ δὲ Σάρβαρος f. [15] Νυμφίον A, Νυμφίων vulg. [16] σχοινῶν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(67) *Commodior, expeditior via;* quod et Buccard. reddit. Nihil hic de brevitate, sed de asperitate, qua via altera laborabat, in qua mons Taurus superandus erat. COMBEFIS.

(68) Emenda ex Peyr., etc., ut supra, pro βάρβαρος, Σάρβαρος, etc. ID.

stratus fuerat. Sarbarazas autem pontis funibus solutis, ex una ripa ad alteram pontem omnem adduxit. Adveniens imperator, nec quo fluvium superaret reperiens pontem, ripam decurrens eamque perscrutatus, vadum, quo transiret, invenit. Absque periculo itaque mense Martio flumen trajicit, et Samosata contendit: Tauroque iterum superato, Germaniciam appulit, Adanamque transiens, Sarum flumen attigit. Sarbarus autem ponte proprium in locum restituto Euphratem nullo objecto impedimento pertransiit, et imperatoris vestigia sequebatur. Ipse imperator Sari pontem transgressus, cum exercitui equisque reparandis locum idoneum reperisset, in eo fixis castris quiescere jussit: oppositam fluminis partem Sarbarus occupavit. Ponte vero et turribus ad eum propugnandum objectis a Romano milite detineri visis, ibi castra applicuit. Multi porro ex Romanis incomposito agmine per pontem in Persas incurrentes, magnam eorum stragem edidere. Imperator contra, ne tumultuario et absque ordine procederent, vetabat, ne adversariis per pontem secum irrumpendi viam facerent, et in adversam ripam deducerent. Imperatori exercitus minime obsecutus est. Interea Sarbarus, positis in occulto insidiis, ipse simulata inter pugnandum fuga, Romanorum non paucos, etiam imperatore prohibente, ad se persequendum provocavit, et ex improviso conversus insectatos se in fugam egit, et quantos ultra pontem sibi objectos attigit, universos contumaciæ suæ pœnam passos e medio sustulit. Attamen imperator cum Barbaros, dum alios persequuntur, ordinem deserere, et eos qui pontis propugnacula et turres defendebant, a Persis occidi videret, adversus Persas irruit. Tum vero quidam gigantææ staturæ imperatori obviam factus, eum in medio ponte aggressus est: quem imperator gravi vulnere percussum in amnis fluentum deturbavit, eoque cadente reliqui fugere Barbari, et præ pontis angustia se ipsos partim in flumen projecere, alii gladiis cæsi: cum interim reliquus exercitus barbarus ex fluminis sponda sagittas confertim mitterent, fortiterque obsisterent, ne Romani pontem transgrederentur. Ast imperator velut strenuus et Marte plenus flumine trajecto validum pectus hostibus opposuit, et cum paucis ex sodalitio fa-

A τε καὶ ἡνίων (69). Ὁ δὲ Σαρβαραζᾶς [17] τῆς γεφύρας τὰ σχοινία λύσας μιᾶς ὄχθης ἐπὶ τὴν ἑτέραν πᾶσαν τὴν γέφυραν μετήγαγεν. Ἐλθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ μὴ εὑρὼν περᾶσαι διὰ τῆς γεφύρας, παραδραμὼν εὗρε πόρον· καὶ ἀκινδύνως τοῦτον ἐπέρασεν παραδόξως [18] τῷ Μαρτίῳ μηνί· καὶ καταλαμβάνει τὰ Σαμόσατα· καὶ πάλιν τὸν Ταῦρον ὑπερβὰς, εἰς Γερμανίκειαν [19] ἀφίκετο· καὶ περάσας τὴν Ἄδανα [20], ἦλθεν πρὸς τὸν Σάρον ποταμόν [21]. Ὁ δὲ Σάρβαρος πάλιν τὴν γέφυραν εἰς τὸν ἴδιον τόπον [22] ἐκτείνας, τὸν Εὐφράτην ἐπέρασεν ἀνεμποδίστως· καὶ ἠκολούθει ὀπίσω αὐτοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς περάσας τὴν γέφυραν τοῦ Σάρου, καὶ εὑρὼν ἀνάπαυσιν τοῦ τε στρατοῦ καὶ τῶν ἀλόγων, ἐν αὐτῷ ἀπλικεύσας διανέπαυσεν αὐτούς. Καταλαμβάνει δὲ καὶ [23] ὁ Σάρβαρος εἰς B τὸ ἀντίπερα μέρος. Εὑρὼν δὲ τὴν γέφυραν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ προπύργια ὑπὸ Ῥωμαίων κρατηθέντα, ἠπλίκευσεν. Ἐκτρέχοντες [24] δὲ διὰ τῆς γεφύρας πολλοὶ τῶν Ῥωμαίων ἀτάκτως τοῖς Πέρσαις προσέβαλον [25]· καὶ πολλὴν [26] συγκοπὴν αὐτοῖς ἐποίησαν· ὁ δὲ βασιλεὺς τούτους διεκώλυσεν [27] ἀτάκτως ἐκθέειν, μήπως ὁδὸς γένηται τοῖς ἐναντίοις συνελθεῖν εἰς τὴν γέφυραν, καὶ συμπερᾶσαι. Ὁ δὲ λαὸς οὐκ ἐπείθετο τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ Σάρβαρος ποιήσας ἔγκρυμμα [28], καὶ δείξας ἑαυτὸν ὡς φεύγοντα, εἵλκυσεν πολλοὺς Ῥωμαίους παρὰ γνώμην τοῦ βασιλέως εἰς δίωξιν αὐτοῦ περᾶσαι· ὑποστρέψας δὲ καὶ [29] τούτους τρεψάμενος, ὅσους ἔξω τῆς γεφύρας ἔφθασεν, ἀνεῖλεν δίκην ὑποσχόντας τῆς παροχῆς. Ὁ δὲ βασιλεὺς C ἑωρακὼς τοὺς βαρβάρους τῇ διώξει τὴν [30] τάξιν λύσαντας, καὶ ἐκ τῶν ἐφεστώτων Ῥωμαίων τοῖς προπυργίοις ὑπ' αὐτῶν [31] πολλοὺς ἀναιρουμένους [32], κατ' αὐτῶν ἐχώρησεν. Ἀνὴρ δέ τις γιγαντιαῖος τῷ βασιλεῖ συναντήσας, μέσον τῆς γεφύρας προσέβαλεν [33]. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῦτον πατάξας, ἐν τῷ ῥείθρῳ τοῦ ποταμοῦ ἔρριψεν. Τούτου δὲ πεσόντος, εἰς φυγὴν ἐτράπησαν οἱ βάρβαροι, καὶ τῇ στενώσει τῆς γεφύρας οἱ βάρβαροι εἰς τὸν ποταμὸν (70) ἑαυτοὺς ἔρριπτον· ἄλλοι δὲ καὶ τοῖς ξίφεσιν ἀνῃροῦντο· τὸ δὲ πλῆθος τῶν βαρβάρων πρὸς τὰ χείλη [34] τοῦ ποταμοῦ χυθὲν, ἐτόξευον καὶ ἀνθίσταντο μὴ ἐῶντες τοὺς Ῥωμαίους [35] περᾶσαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς περάσας γενναίως [36] τοῖς βαρβάροις ἀνθίστατο μετὰ ὀλίγων τινῶν τῆς αὐτοῦ ἑταιρίας ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ἄν- D θρωπον, ὥστε τὸν Σάρβαρον ἐκπλαγῆναι, καὶ Κοσμᾶν τινα πλησίον αὐτοῦ ἑστῶτα πρόσφυγα Ῥω-

VARIÆ LECTIONES.

[17] ὁ δὲ Σάρβαρος A a f. [18] παραδόξως add. ex A. [19] Γερμανίκιαν A f. [20] Ἄδαναν f. [21] τὸν Ταῦρον ποτ. a. [22] τόπον] ποταμὸν A. [23] καὶ add. ex A. [24] ἐκτρέχοντες A, ἐντρ. vulg. [25] προσέβαλον A, προσέβαλλον vulg. [26] πολλὴν] πάλιν A b f. [27] διεκώλυσεν A, ἐκώλυσεν vulg. [28] ἔγκρυμμα A, ἐγκρύμματα vulg. [29] καὶ add. ex A. [30] τὴν add. ex A. [31] ὑπ' αὐτῶν om. A. [32] ἀναιρουμένους A, ἀναιρομένους vulg. [33] προσέβαλεν A, προέβαλεν b f, προσέβαλλεν vulg. [34] χείλη] τείχη A. [35] τοὺς Ῥωμαίους A, τοῖς Ῥωμαίοις vulg. [36] γενναίως A, γενναῖος vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(69) Barbaram phrasim antiquariorum imperitia, emendo ex Cedr.: ἐν ᾧ ἡ πλεκτὴ γέφυρα ἐκ σχοινίων τε καὶ ἡνιῶν ἦν. Cedr., ἐρίων· melius, ac unus bene Anastasius, qui legerit νηῶν, sive νεῶν, *pons nexus funibus simul et navibus*. Sic certe nectuntur extemporanei ejusmodi pontes, non ex loris, vel lanis; nexosque nuper inter civiles tumultus ad Matronam Sequanamque aspectavimus ac trajecimus. Comb.

(70) Barb. et Peyr. ὡς βάρβαροι, quod vestigium quoddam veræ lectionis. Emend. ex Anast., ὡς βάτραχοι· *Ranarum more inter pontis angustias desiliebant in flumen*. Id.

μαίων μαγαρίτην (71) εἰπεῖν· *Ὁρᾷς τὸν Καίσαρα,* A *ὦ Κοσμᾶ, πῶς θρασὺς πρὸς τὴν μάχην ἵσταται, καὶ πρὸς τοσοῦτο πλῆθος μόνος ἀγωνίζεται, καὶ ὡς ἄκμων* [37] *τὰς βολὰς ἀποπτύει;* Ἐκ γὰρ τῶν ἀληθινῶν τζαγγίων ἐγνωρίζετο (72). καὶ πολλὰς πληγὰς ἐδέχετο, εἰ καὶ [38.39] οὐδεμίαν. Ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ μαχησάμενοι, τῆς ἑσπέρας καταλαβούσης, ἀπ' ἀλλήλων διέστησαν· καὶ ὁ Σάρβαρος φοβηθεὶς διὰ τῆς νυκτὸς εἰς τὰ ὀπίσω ὑπέστρεψεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπισυνάξας τὸν ἑαυτοῦ λαὸν εἰς τὴν Σεβάστειαν πόλιν ὥρμησεν, καὶ περάσας τὸν Ἄλυν ποταμὸν ἐν ταύτῃ τῇ [40] χώρᾳ διέτριβεν ὅλον τὸν χειμῶνα. Ὁ δὲ Χοσρόης μανεὶς καὶ [41] ἀποστείλας ἔλαβεν ὅλα τὰ κειμήλια τῶν ἐν πάσαις [42] ὑπὸ Πέρσαις ἐκκλησιῶν. Καὶ ἠνάγκαζε τοὺς Χριστιανοὺς γενέσθαι εἰς τὴν τοῦ Νεστορίου θρησκείαν πρὸς τὸ πλῆξαι τὸν B βασιλέα.

cinus vel supra vires humanas edidit, adeo ut ipse Sarbarus, admiratione perculsus, Cosmæ cuidam, qui fidem fœda ad idola desertione conspurcaverat, et ad Persas relicto Romano exercitu defecerat, dixerit: **263** *Vides Cæsarem, o Cosma, quanta audacia pugnam conserat, solusque adversus tantam multitudinem decertet, et velut incus tela sagittasque despuat?* Imperator siquidem ex veris et propriis ejus ocreis dignosci poterat, et jam certe plurima, nullum tamen cum vitæ discrimine, vulnera acceperat. Porro pugna diutius protracta, sole jam ad occasum inclinato, exercitibus ab invicem sponte divisis dirempta est. Et Sarbarus periculum metuens retro cessit. Imperator collecto universo exercitu in urbem Sebasteam se recepit, trajectoque Aly fluvio in ea regione per totam hiemem substitit. Chosroes exinde furore percitus misit qui donaria supellectilemque omnem a cunctis per universum Persiam erectis ecclesiis auferrent; et ut imperatori ægre faceret, Christianos ad amplexandam Nestorii superstitionem adegit.

Ἀράβων ἀρχηγὸς Ἀμὲδ ἔτη ἐννέα.

A. M. 6117. — Τούτῳ τῷ ἔτει Χοσρόης τῶν Περσῶν βασιλεὺς νέαν ἐποιήσατο στρατείαν, στρατεύσας ξένους τε καὶ πολίτας καὶ οἰκέτας, ἐκ παντὸς γένους ἐκλογὴν ποιησάμενος [43]· καὶ ταύτην τὴν ἐκλογὴν τῷ Σάῃ παραδοὺς στρατηγῷ, ἄλλας τε ν' χιλιάδας ἐκ τῆς φάλαγγος τοῦ Σαρβάρου ἐπιλογὴν λαβών, τούτῳ συνῆψε, καὶ ὠνόμασε χρυσολόγχεις [44], καὶ τούτους ἀπέστειλε κατὰ τοῦ βασιλέως. Τὸν δὲ Σάρβαρον σὺν τῷ λοιπῷ αὐτοῦ στρατῷ κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἀπέστειλεν (73), ὅπως τοὺς ἐκ Δύσεως Οὔννους, οὓς Ἀβάρους καλοῦσιν, Ἀβάρεις τε (74) καὶ Σκλάβους καὶ Γήπαιδας συμφωνήσας C κατὰ τῆς πόλεως χωρήσωσι καὶ ταύτην πολιορκήσωσι. Γνοὺς δὲ τοῦτο ὁ βασιλεὺς τὸν ἑαυτοῦ στρατὸν εἰς τρεῖς διαιρέσεις ἐχώρισεν, καὶ τοὺς μὲν ἐξέπεμψεν εἰς τὸ φυλάξαι τὴν πόλιν, τοὺς δὲ παραδοὺς Θεοδώρῳ τῷ ἰδίῳ ἀδελφῷ κατὰ τοῦ Σάῃν πολεμεῖν ἐκέλευσεν· τὸ δὲ τρίτον μέρος αὐτὸς λαβὼν ἐπὶ Λαζικὴν ἐχώρει· καὶ ἐν ταύτῃ διατρίβων τοὺς Τούρκους ἀπὸ τῆς [45] Ἑῴας, οὓς Χαζάρους [46] ὀνομάζουσιν, εἰς συμμαχίαν προσεκαλέσατο. Ὁ δὲ Σάῃν ἅμα τῷ νεοσυλλέκτῳ λαῷ καταλαβὼν τὸν τοῦ βασιλέως ἀδελφὸν Θεόδωρον πρὸς πόλεμον ὡπλίσατο. Τοῦ δὲ Θεοῦ

Arabum princeps Amed annis novem.

A. C. 617. — Hoc anno Persarum rex Chosroes novo exercitui reparando advenas, cives et famulos, ex omni nimirum hominum genere adlectos aggregavit; ea vero selecta multitudine Sai duci tradita, alios quinquagies mille ex Sarbari phalange excerptos ex animi consilio milites aurihastatos ab ipso dictos eisdem adjunxit, et adversus imperatorem misit: Sarbarum vero cum reliquo exercitu Cpolim versus misit, ut initis pactis cum Unnis (Abaros quidam vocant), Bulgaris, Sclavis et Gepedibus, una cum eo urbem impressione facta obsiderent. Eo consilio cognito in tres acies exercitum universum imperator distribuit: et primam quidem ad urbis defensionem, aliam Theodoro proprio fratri traditam Saem aggredi jussit, cum tertia secum educta ipse in Lazicam regionem secessit, ibique mora aliquandiu protracta, Turcos orientales, quos Chazaros vocant, ad belli societatem allexit. Tum vero Saes cum novitio isto exercitu fratrem imperatoris Theodorum offendens, bello eum adoritur. Consertis autem ad invicem manibus, Deo laudatissimæ Dei genitricis precibus manifeste opitulante, grando vehemens ex inopi-

VARIÆ LECTIONES.

[37] ἄκμων A, ἄμμον vulg.: proverbium notum ex Æschyl. *Pers.* λόγχης ἄκμονες. [38.39] εἰ καὶ A, ἢ καὶ vulg., εἰ καὶ μηδεμία αὐτῷ καθίπτατο e. [40] ἐν αὐτῇ τῇ χ. A. [41] καὶ ante ἀποστ. add. ex A. [42] τῶν ἐν πᾶσι A, fort. πασῶν τῶν. [43] ποιούμενος A. [44] χρυσοῦς λόγχεις A f. [45] ἐκ τῆς ἑ. A. [46] Χαζάρεις A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(71) Agarenorum religionem profiteri est μαγαρίζειν, ait Meursius. Bene quidem, sed non enucleate. Puer bene lotus a nutrice, et illecebras sua munditie provocans, si egesto ventre vestes conspurcet, μαγαρίζει, et vere fit μαγαρίτης. Christianus pariter sordibus peccati baptismi lavacro defæcatus, si fœdam et impuram Saracenorum superstitionem colat, translatitio sensu μαγαρίζει.

(72) Ocreis nimirum purpureis imp. soli concessis.

(73) A Persis et Abaris auxiliaribus anno Heraclii 16 obsessam, et Deiparæ precibus ac virtute D liberatam Chronicon Alexandrinum fusissime describit. Nicephorus patriarcha obsidionem eamdem parcius exposuit, quasi cum primum in Persiam Heraclius ante annos tres irrumperet, susceptam. Verum prochronismi ab eruditissimo temporum rationali Petavio arguitur in notis edit. Reg., pag. 67.

(74) Βουλγάρους hic legendum codex Pal. docet, confirmatque Anastasii versio: *Avares cum Vulgaribus* (intellige Bulgaris) *et Sclavis, et Gipedibus.* Ἀβάρους porro et Ἀβάρεις, ut et Γηπαῖδες, et Γηπαῖδας promiscue vulgus pronuntiat.

nato in Barbaros delata plures eorum vulneravit. Interim Romana acies tranquilla aeris serenitate fruebatur. Persas igitur in fugam Romani vertunt, et ex eis copiosum numerum prosternunt. Eo audito Chosroes ira vehementi in Saem exarsit. Saes ipse præ mœrore atque desperatione in languorem incidens misere interiit. Cadaver ejus sale multo conditum ad se advehi Chosroes jussit, et **264** mortuum licet ac sensu privatum verberibus et injuriis lacerari imperavit. Porro Chazari Caspiis portis diruptis in Persidem irrumpunt, et Ziebelo duce, cui a Chagano secunda dignitas inerat, Adroegam provinciam penetrant. Quocunque vero progrederentur Persas abducebant captivos, et urbes pagosque igne devastabant. Interea imperator a Lazica solvens, illis se adjungere et occurrere studuit. Cum Ziebelus imperatorem conspexit, obviam progressus, ejus collum exosculatus est, ipsumque adoravit, Persis ex urbe Tiphili spectatoribus. Turcorum autem exercitus omnis in terram procidens et in faciem pronus, quasi majestatis horrore concepto, insolito honoris genere, gentilibus tamen solemni, imperatorem prosecutus est, ac pariter exercitus præfecti super saxa ascendentes eodem corporis habitu procubuerunt. Ad hæc Ziebelus imperatori, ejus quippe verbis delectabatur, et ejus prospectu ac prudentia plane stupefactus hærebat, filium suum, cui lanugo primum e malis tunc oriebatur, obtulit. Selectos tandem viros strenuos ad quadraginta millia Ziebelus belli socios imperatori assignavit, et in propriam postmodum regionem secessit. Imperator illis sibi adjunctis, adversus Chosroem perrexit. Interim Sarbarus Chalcedonem adoritur, Abares etiam e Thracia profecti ad urbem applicantes eam vi obtinere nitebantur : multis itaque machinis ad eam admotis, et copiarum multitudine innumera, ut quæ numerum omnem vere superaret, per Istrum flumen scaphis uno trunco excavatis advecta, Cornu sinum omnem, quaqua late patet, oppleverunt. Dies demum decem urbem obsidentes terra et mari, Dei tandem virtute et ope, et immaculatæ Deique Matris Virginis precibus profligati sunt : multisque suorum copiis terra et mari amissis, cum

A διὰ τῶν πρεσβειῶν τῆς πανυμνήτου [47] Θεοτόκου συνεργήσαντος, καὶ πολέμου κροτηθέντος, χάλαζα παραδόξως κατὰ τῶν βαρβάρων κατηνέχθη, καὶ πολλοὺς αὐτῶν [48] ἐπάταξεν. Ἡ δὲ τῶν Ῥωμαίων παράταξις γαλήνης ἀπήλαυεν. Τρέπουσι δὲ οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς Πέρσας, καὶ ἀναιροῦσι πλῆθος πολύ. Τοῦτο μαθὼν Χοσρόης ὠργίζετο κατὰ τοῦ Σάην. Ὁ δὲ Σάην ἐκ πολλῆς ἀθυμίας [49] εἰς νόσον ἐμπεσὼν [50] ἐτελεύτησεν. Τούτου δὲ τὸ [51] σῶμα κελεύει Χοσρόης ἅλατι ταριχευθὲν πρὸς αὐτὸν κομισθῆναι, καὶ τοῦτον νεκρὸν πολλαῖς αἰκίαις ἐπέβαλλεν [52]. Οἱ δὲ Χαζάρεις διαῤῥήξαντες (75) τὰς [53] Κασπίας πύλας τῇ Περσίδι εἰσβάλλουσιν εἰς τὴν χώραν τοῦ Ἀδροηγὰν (76) σὺν τῷ ἑαυτῶν στρατηγῷ Ζιεβὴλ, δευτέρῳ ὄντι τοῦ Χαγάνου τῇ ἀξίᾳ· καὶ ἐν οἷς ἂν
B τόποις διέβαινον, τούς τε Πέρσας ᾐχμαλώτευον, καὶ τὰς πόλεις καὶ κώμας τῷ πυρὶ παρεδίδουν. Ἀπάρας δὲ ὁ βασιλεὺς ἀπὸ Λαζικῆς, τούτοις συνήντησεν. Ὁ δὲ Ζιεβὴλ τοῦτον ἰδὼν καὶ προδραμὼν [54], κατασπάζεται αὐτοῦ τὸν τράχηλον, καὶ προσεκύνησεν αὐτὸν, ὁρώντων τῶν Περσῶν ἐκ τῆς πόλεως τοῦ Τιφίλεως. Πᾶς δὲ ὁ λαὸς τῶν Τούρκων εἰς γῆν πεσόντες πρηνεῖς ὡς ἐκταθέντες [55] (77) ἐπὶ στόμα τὸν βασιλέα ἐτίμων τιμὴν τὴν παρ' ἔθνεσι ξένην. Ὁμοίως καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν ἐπὶ πετρῶν ἀναβάντες τῷ αὐτῷ σχήματι ἔπεσον. Προσήνεγκεν δὲ ὁ Ζιεβὴλ καὶ [56] τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν ἀρχιγένειον τῷ βασιλεῖ, ἡδυνόμενος τοῖς τούτου λόγοις, καὶ ἐκπληττόμενος τῇ τε θέᾳ καὶ τῇ φρονήσει [57] αὐτοῦ. Ἐπιλε-
C ξάμενος δὲ ὁ Ζιεβὴλ χιλιάδας μ' ἀνδρῶν γενναίων ἔδωκεν τῷ βασιλεῖ πρὸς συμμαχίαν, καὶ αὐτὸς ὑπέστρεψεν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν. Τούτους δὲ λαβὼν ὁ βασιλεὺς, κατὰ Χοσρόου ἐχώρει. Ὁ δὲ Σάρβαρος τῇ Χαλκηδόνι προσβαλὼν [58], καὶ οἱ Ἀβάρεις ἐκ τῆς Θρᾴκης τῇ πόλει πλησιάσαντες, ταύτην ἑλεῖν ἐβούλοντο, καὶ πολλὰς μηχανὰς κατ' αὐτῆς κινήσαντες, καὶ εἰς σκάφη γλυπτὰ (78) ἐκ τοῦ Ἴστρου πλῆθος ἄπειρον καὶ ἀριθμοῦ κρεῖττον ἐνέγκαντες, τὸν κόλπον τοῦ Κέρατος (79) ἐπλήρωσαν. Δέκα δὲ ἡμέρας τῇ πόλει παρακαθίσαντες [59] διά τε γῆς καὶ θαλάσσης τῇ τοῦ Θεοῦ δυνάμει καὶ συνεργείᾳ καὶ ταῖς πρεσβείαις (80) τῆς ἀχράντου καὶ Θεομήτορος Παρ-
D θένου ἡττήθησαν· καὶ πλήθη πολλὰ ἀποβαλόντες ἔν τε γῇ καὶ θαλάττῃ, μετὰ μεγάλης αἰσχύνης ὑπ-

VARIÆ LECTIONES.

[47] πανυμνήτου A f, πολυμνήτου vulg. [48] αὐτῶν add. ex A. [49] ῥαθυμίας a f. [50] ἐμπεσὼν ἐτ. A, ἔπεσεν καὶ ἐτ. vulg. [51] τὸ add. ex A. [52] ὑπέβαλεν A. [53] τὰς add. ex A. [54] προδραμὼν A, προσδρ. vulg. [55] ὡς ἐκταθέντες om. A. [56] καὶ add. ex A. [57] τήν τε θέαν καὶ φρόνησιν A. [58] προσλαβὼν f. [59] παραχαθίσαντες A, παραχαθήσαντες vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(75) Videndus omnino Nicephorus ad annum 625.

(76) Ἀδορυαδιγάνου τόπον vocat Nicephorus pag. 12. Quare quæ de missis a Chosroe litteris ad Sarbarum apud eum referuntur, ad id tempus, non quo conjunctis Abarorum copiis CP. obsideret, sed quo ex ea depulsus Chalcedone hiematurus resideret, conjungenda monet Petavius pag. 68.

(77) *Cadentes proni, extenti in faciem;* qui mos salutandi nec modo Turcis insuetus est, adeoque novus hic honor fuit, sed Romanis. COMBEFIS.

(78) Immanibus arborum truncis excavata, μονόξυλα Theophani et Cedreno dicta.

(79) Triquetra CP. forma. Ab Oriente Propontide alluitur. A Septentrione Galatam, sive Peram respicit. Inter CP. et Galatam maris ille sinus, qui portus urbis et κόλπος τοῦ Κέρατος, subintrat.

(80) De Scytharum adversus urbem expeditione, et ut illa servata sit Dei Genitricis ope Heraclio, tum postea Constantino imperatoribus, fusa Græci narratione in festum diem τῆς Ἀκαθίστου, Auctarii nostri lib. II. COMBEFIS.

ἐστρεψαν. Ὁ δὲ Σάρβαρος τῇ Χαλκηδόνι παρακαθεζόμενος οὐ μετέστη, ἀλλ' αὐτόθι ἐχείμασεν [60] (81), κουρσεύων καὶ πραιδεύων (82) τὰ περατικὰ [61] μέρη (83) καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν.

A. M. 6118. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἀπὸ μηνὸς Σεπτεμβρίου εἰσβαλὼν [62] ἐν Περσίδι Ἡράκλειος σὺν τοῖς Τούρκοις ἀπροσδοκήτως διὰ τὸν χειμῶνα [63] εἰς ἔκστασιν ἐνέβαλεν τὸν Χοσρόην τοῦτο μαθόντα. Οἱ δὲ Τοῦρκοι τὸν χειμῶνα ὁρῶντες καὶ τὰς συνεχεῖς ἐπιδρομὰς τῶν Περσῶν [64], μὴ ὑποφέροντες συγκοπιᾷν τῷ βασιλεῖ, ἤρξαντο κατ' ὀλίγον ὑποῤῥέειν, καὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς διελάλησεν τῷ αὐτοῦ λαῷ, λέγων· *Γνῶτε, ἀδελφοί, ὅτι οὐδεὶς ἡμῖν* [65] *συμμαχῆσαι θέλει, ἀλλ' ἢ μόνος ὁ Θεὸς, καὶ ἡ τοῦτον τεκοῦσα ἀσπόρως Μήτηρ, ἵνα δείξῃ τὴν ἑαυτοῦ δυναστείαν, καὶ καταπέμψῃ* [66] *τὴν βοήθειαν αὐτοῦ.* Ὁ δὲ Χοσρόης ἐπισυνάξας πάντα τὰ [67] στρατεύματα αὐτοῦ, προβάλλεται στρατηγὸν ἐν αὐτοῖς Ῥαζάτην (84), ἄνδρα πολεμικώτατον καὶ ἀνδρεῖον, καὶ κατὰ Ἡρακλείου τοῦτον ἀπέστειλεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τάς τε πόλεις Περσίδος ἐπυρπόλει καὶ τὰς κώμας, καὶ τοὺς καταλαμβανομένους Πέρσας ἀνήλισκεν ῥομφαίᾳ. Τῇ δὲ ἐννάτῃ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς τῆς ιε' ἰνδικτιῶνος κατέλαβεν εἰς τὴν χώραν Χαμαηθᾶ [68]· καὶ διανέπαυσεν τὸν λαὸν ἑβδομάδα μίαν. Ὁ δὲ Ῥαζάτης ἐλθὼν εἰς τὸ Γαυζάκων [69], ἐγένηθη ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ ἠκολούθει τῶν Ῥωμαίων δαπανώντων ἔμπροσθεν τὰς τροφάς. Αὐτὸς δὲ ὀπίσω ὡς κύων πεινῶν μόλις ἐκ τῶν ψιχίων αὐτῶν [70] ἐτρέφετο· καὶ ἐκ τοῦ μὴ εὑρίσκειν αὐτὸν δαπάνας πολλὰ τῶν ἀλόγων αὐτοῦ διεφθάρησαν. Τῇ δὲ πρώτῃ τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς [71] κατέλαβεν ὁ βασιλεὺς ποταμὸν μέγαν Ζαβᾶν λεγόμενον [72], καὶ τοῦτον περάσας ἡπλίκευσεν πλησίον Νινευῒ τῆς πόλεως. Κατέλαβεν δὲ καὶ ὁ Ῥαζάτης εἰς τὸ πέραμα [73] ἐπακολουθῶν (85) αὐτῷ, καὶ κατελθὼν ἀπὸ τριῶν μιλίων εὗρεν ἄλλο πέραμα καὶ ἐπέρασεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀποστείλας Βαάνην τὸν στρατηλάτην μετὰ ἐπιλέκτων στρατιωτῶν ὀλίγων, εὗρεν βάνδον [74] (86) Περσῶν, καὶ φονεύσας αὐτοῦ τὸν κόμητα, ἤνεγκεν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ σπαθὶν ὁλόχρυσον· καὶ πολλοὺς φονεύσας, ἤνεγκεν ζῶντας κς', ἐν οἷς

A magno rubore et dedecore domos repetierunt. Sarbarus autem obsidione ad Chalcedonem posita non destitit : quin imo mari piraticam, terra prædatoriam exercens partes trans fretum positas et earum urbes devastavit, et hibernam eisdem in locis egit tempestatem.

A. C. 618. — Hoc anno jam a mense Septembri Heraclius una cum Turcis inopinato propter imminentem hiemis rigorem in Persiam **265** irrumpens, Chosroem, ubi rescivit expeditionem, in animi anxietatem et stuporem conjecit. Turci vero incumbentem hiemem prospicientes, crebrarum a Persis excursionum impatientes, nec imperatori collaborare gnari, paulatim elabi vel se surripere ceperunt, ac tandem omnes societate belli deserta redierunt. B Imperator autem exercitui suo ad colloquium vocato : *Videte, fratres, ut nullus belli societatem init nobiscum, quam Deus solus, et quæ illum sine semine concepit Mater, ut potentiam nimirum suam exserat, et auxilium nobis suum manifesto mittat.* Porro Chosroes compositis et eductis suis copiis, ducem eis præfecit Rhazatem virum bellicosissimum et strenuum, et in Heraclium misit. Imperator vero Persidis urbes et vicos ferro et igne devastabat, Persasque in potestatem venientes cunctos rompbæa delebat. Nono vero mensis Octobris die indictione decima quinta, in provinciam Chamaetham pervenit, et dierum septem quiete exercitum refecit. Rhazates autem Gauzacum profectus, pone sequebatur imperatorem, et Romanorum commeatum C omnem per vias occupantium et consumentium vestigia a tergo legebat. Ipse vero canis more pedissequus ac famelicus micis vix decidentibus annonam suffurabatur, equi etiam pabulis non inventis perierunt innumeri. Prima deinde Decembris die imperator ad magnum fluvium, cui nomen Zabas, pervenit, eoque trajecto juxta Ninivem civitatem castra applicuit. Circa fluvium pariter Romanos insecutus Rhazates appulit, et ad millia tria juxta fluvii cursum descendens, vadum invenit, et in ulteriorem ripam transiit. Tum vero Baanes militiæ magister cum selectis militibus paucis Persarum cohortem suo vexillo insignem offendit, et ejus D comite occiso, comitis ejusdem caput tulit, et ex

VARIÆ LECTIONES.

[60] ἐχείμασεν A, χειμάσας vulg. [61] τὰ Περσικὰ μέρη A. [62] εἰσβαλὼν A, εἰσβάλλων vulg. [63] διὰ τοῦ χειμῶνος A. [64] τῶν Π. A, τὸν Π. vulg. [65] ἡμῖν add. ex A. [66] καταπέμπει A. [67] ἐπισυνάξας πάντα τὰ A, ἐπιστρατεύσας τὰ vulg. [68] Χαμαιθᾶ a. [69] Γαυζακὸν A, Γαυζακῶ a. [70] αὐτῶν A, αὐτοῦ vulg. [71] μηνὸς add. ex A. [72] λεγόμενον om. A. [73] πέραμα A a f, πέραν vulg. [74] βάνδον Π. A, βάνδον τὸν Π. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(81) Hæc altera Chacedonis obsidio uno alteroque anno itidem continua, quam et S. Niceph. refert duce Sarbaro, cum prior contigerit duce Saito. COMBEFIS.

(82) Prædones, ab incursionibus cursarii vulgo nuncupati nominibus Græcæ plebi non ignoti : de quibus Meursii glossarium, et Rigaltius.

(83) Chalcedonis littora ad orientem, ad boream Galata, et paulo superius Pera, quia τοῦ κόλπου πέραν, sunt CP. περατικὰ μέρη. Lintres trajiciendo portui vel freto περαματικὰ ξύλα· ipsum fretum, vel etiam mare, πέραμα.

(84) Ῥυζάτης est Nicephoro : ejusdemque adversus Heraclium expeditionem ad annum 627 in Heraclii decimum septimum incidentem signavit Nicephori scholiastes, pag. 13.

(85) Barb., Peyr. Anast. *ad vadum secutus ;* quo et prohibitus est transire. COMBEFIS.

(86) Ut σημεῖον, τὸ ἐν πολέμῳ, ait Suidas : ita τάγμα, *cohors*, *militum manus*. Leo constit. 3 : Διαιρείσθω τοίνυν ὁ πᾶς ὑπὸ σὲ στρατὸς εἰς τάγματα, ἤγουν τὰ λεγόμενα βάνδα διάφορα· *Acies igitur omnis tibi subjecta in cohortes, hoc est, diversa banda distribuatur.* RIGALTIUS.

auro solido ensem : multis præterea deletis, vivos viginti sex abduxit, inter quos Rhazatis spatharius repertus, qui etiam imperatori renuntiavit Rhazatem cum eo congredi velle ; sic enim a Chosroe jussum affirmabat, et virorum tria millia ad eum missa, quæ nondum tamen advenissent. His cognitis, imperator impedimenta præcedere jubet : ipse planitiem pugnæ conserendæ idoneam, priusquam ter mille viri nominati advenirent et reliquis adjungerentur, mente sollicita investigans sequebatur. Campo ad pugnam apto reperto, exercitum ad allocutionem vocat, et ordines componit. Rhazates pariter cum eumdem locum tenuisset, in tres cuneos totum exercitum distribuit et in imperatorem prælioturus se confert. Mensis itaque Decembris die
266 duodecimo (m), qui Sabbati fuit, certamen commissum, in quo imperator ante omnes prosiliens, Persarum ductorem offendit, eumque Dei virtute et Dei genitricis auxilio prostravit : unde qui prius etiam cum eo pugnam inierant in fugam versi sunt. Imperator iterum in alium sibi occurrentem insilit, et hunc pariter expugnat et morti tradit. Tertius tandem eum aggreditur, qui hasta eum ad labrum ferit, et vulnus infligit : eum tamen imperator ut et reliquos edomitum necat. Tubis itaque concinentibus pars utraque manus conseruit, et cruento certamine excitato, imperatoris equus, cui Phalbas vel Dorcon cognomentum, accepto hastæ ictu in femore a peditibus vulneratus est : sed tutamine ex nervis facto circumvallatus, inflictis etiam ad caput crebrioribus ensium plagis, nullatenus læsus est, neque eæ ipsæ damnum intulerunt. Cadit igitur bello Rhazates, et una Persicorum agminum ductores tres, et præcipua capita exercitus, qui ipse totus pene deletus est. Romanorum ad quinquaginta deleti, plurimi vulnerati, quorum nonnisi decem obierunt. Prælium ab aurora ad horam usque undecimam commissum. Persarum vexilla viginti octo, præter ea quæ feruntur fracta et contrita, Romani sustulerunt, et interfectis subinde spoliatis, loricas, cassides et armorum genus quodvis sibi sumpserunt : uterque vero exercitus

A ἦν καὶ ὁ σπαθάριος τοῦ Ῥαζάτου· ὅστις καὶ [75] ἀνήγγειλεν τῷ βασιλεῖ, ὅτι πολεμῆσαι βούλεται αὐτὸν ὁ Ῥαζάτης, οὕτω κελευσθεὶς παρὰ Χοσρόου, καὶ τρισχιλίους ὡπλισμένους ἀπέστειλεν αὐτῷ. Ἀλλ' ἄκμην οὐκ ἔφθασαν. Ταῦτα δὲ μαθὼν ὁ βασιλεὺς προαπέλυσε τὸ τοῦλδον ἔμπροσθεν· καὶ αὐτὸς ἐπηκολούθει σκεπτόμενος εὑρεῖν τόπον ἐν ᾧ ὤφειλεν πολεμῆσαι, πρὸ τοῦ ἑνωθῶσιν αὐτοῖς οἱ τρισχίλιοι. Εὑρὼν δὲ πεδίον ἐπιδέξιον πρὸς πόλεμον, καὶ διαλαλήσας τῷ λαῷ παρετάξατο. Ὁ δὲ Ῥαζάτης καταλαβὼν καὶ αὐτὸς παρετάξατο [76] τρισὶ φούλκοις (87), καὶ κατὰ τοῦ βασιλέως ἐχώρησεν. Τῇ δὲ δωδεκάτῃ τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς ἡμέρᾳ Σαββάτου [77] ἐκροτήθη ὁ πόλεμος· καὶ προπηδήσας πάντων ὁ βασιλεὺς ἄρχοντι τῶν Περσῶν συνήντησεν· καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ δυνάμει καὶ
B τῇ βοηθείᾳ τῆς Θεοτόκου τοῦτον κατέβαλεν. Καὶ οἱ σὺν αὐτῷ προπηδήσαντες ἐτράπησαν [78]· καὶ ὁ βασιλεὺς αὖθις ἄλλῳ συναντήσας, καὶ τοῦτον κατέβαλεν. Προσέβαλεν [79] δὲ αὐτῷ καὶ τρίτος, ὅς καὶ ἔδωκεν αὐτῷ μετὰ δόρατος εἰς τὸ χεῖλος, καὶ τοῦτον ἔπληξεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ τοῦτον ἀνεῖλεν· καὶ τῶν σαλπίγγων ἠχησασῶν συνέβαλον ἀλλήλοις ἀμφότερα τὰ μέρη, καὶ μάχης κρατησάσης [80] σφόδρα, ἐπληγώθη ὑπὸ τῶν πεζῶν ὁ τοῦ [81] βασιλέως ἵππος, λεγόμενος Φάλβας [82], ὁ καὶ Δόρκων, εἰς τὸν μηρὸν αὐτοῦ λαβὼν κονταρέαν· πολλὰς δὲ καὶ σπαθέας ἐν τῇ ὄψει αὐτοῦ ἔλαβεν· ἀλλὰ φορῶν κατάφρακτα νευρικὰ [83] (88), οὐκ ἐβλάπτετο, οὐδὲ αὐταὶ [84] ἐνήργουν. Πίπτει δὲ [85] ἐν τῷ πολέμῳ ὁ Ῥαζάτης, καὶ οἱ τρεῖς τουρμάρχαι τῶν Περσῶν, καὶ οἱ ἄρχοντες
C σχεδὸν πάντες, καὶ τὸ πλεῖον [86] τοῦ στρατοῦ αὐτῶν. Ἐσφάγησαν δὲ καὶ Ῥωμαῖοι [87] πεντήκοντα, καὶ ἐπληγώθησαν ἱκανοὶ, ἀλλ' οὐκ ἀπέθανον, εἰ μὴ δέκα [88]· ἐκροτήθη δὲ ὁ πόλεμος ἀπὸ πρωῒ ἕως ὥρας ἑνδεκάτης. Ἀπῆραν [89] δὲ οἱ Ῥωμαῖοι τῶν Περσῶν βάνδα κη' χωρὶς τῶν κλασθέντων, καὶ σκυλεύσαντες τοὺς νεκροὺς, ἔλαβον τὰ λωρίκια αὐτῶν καὶ τὰς κασσίδας [90] καὶ πάντα τὰ ἅρματα (89)· καὶ ἔμειναν ἀπ' ἀλλήλων ἀπὸ δύο σαγιττοβολῶν [91] (90). Τροπὴ γὰρ οὐ γέγονεν. Οἱ δὲ τῶν Ῥωμαίων λαοὶ τῇ νυκτὶ ἐπότισαν καὶ ἐτάγισαν [92] τὰ ἄλογα αὐτῶν [93]. Οἱ δὲ καβαλλάριοι (91) Πέρσαι ἵσταντο ἕως ἑβδόμης ὥρας

VARIÆ LECTIONES.

[75] καὶ post ὅστις add. ex A. [76] ὁ δὲ Ῥαζ. — παρετάξατο om. b. [77] Σαββάτῳ A. [78] ἐτράπησαν] ἐῤῥάπισαν A. [79] προσέβαλεν A, προέβαλεν vulg. [80] κρατησάσης σφόδρα A e f, κροτηθείσης σφοδρᾶς vulg. [81] τοῦ add. ex A. [82] ἵππος Φάλβας, ὁ λεγόμενος Δορκῶν A a f. [83] κατάφρακτα νευρικα A a f, καταφρακταρικὰ vulg. [84] οὐδὲ αὐταὶ A b, οὐδὲν αὐταὶ f, οὐδὲ αὐτοῦ a, οὐδὲ αὐτοὶ vulg. [85] πίπτει δὲ A, πίπτει οὖν vulg. [86] τὸ πλεῖον A, τὸ πλεῖστον vulg. [87] καὶ Ῥωμ. A, καὶ οἱ Ῥωμ. vulg. [88] εἰ μὴ ἄλλοι δέκα A. [89] ἀπῆραν A, ἐπῆραν vulg. [90] τὰ λωρ. αὐτῶν καὶ τὰς κασσίδας A, τὰ λ. κ. τὰς κασίδας αὐτῶν vulg. [91] σαγιττῶν A b f. [92] καὶ ἐτάγισαν om. A a f. [93] αὐτῶν καὶ παρέβαλον A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(87) Cominus congressuri primæ aciei milites loricis nudati, si pectora scutis objectis tegant, et qui pone sunt capita vultusque eorumdem suis pariter clypeis, ne primis feriantur telis operiant φοῦλκον ποιοῦσι. Rigaltii *Glossarium tacticon.*

(88) *Ex nervis tutamina.* Anast., *ferens tegmen ex nervis compactum.* Sic caput ac pectus equorum moris est duriori corio protegere ; eaque est ratio ut sæpius impacti enses nequiverint caput lædere : καὶ αὗται οὐκ ἐνήργουν ; non quia toto corpore ferro circumvallatus esset, ut redditum est : egregie certe expeditus equus, qui sic ferro D munitus procederet. Combefis.

(89) *Arma* sunt Græcis recentiori loquendi genere ; quo ἀρματωμένος, *armatus*, et ἀρμαμέντον, supra pag. 249, *armorum est penus.*

(90) *Jactus sagittæ*, σαγιττοβολὴ modernis. Plura eorum vocabula hic occurrunt.

(91) *A caballo*, Latina dictione καβαλλάριος, *equus :* at καβαλλέρης, et in numero multitudinis καβαλλέρηδες, *equites torquati* sunt, et *sacræ militiæ allecti*. Vocum discrimen est quæ Gallicis *cavalier* et *chevalier*.

τῆς [94] νυκτὸς ἐπάνω τῶν σχηνωμάτων τῶν τεθνεώτων A Περσῶν· καὶ τῇ ὀγδόῃ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς κινήσαντες [95] ὑπέστρεψαν εἰς τὸ φοσσάτον αὐτῶν, καὶ τοῦτο λαβόντες ἀπῆλθον, καὶ ἠπλίκευσαν εἰς πρόποδα ὄρους τραχεινοῦ πεφοβημένοι. Πολλὰ δὲ σπαθία ὁλόχρυσα καὶ ζώνας διαχρύσους καὶ μαργαρίτας καὶ τὸ σκουτάριν τοῦ Ῥαζάτου ὁλόχρυσον ἔλαβον ἔχον πέταλα ρκ', καὶ τὸ λωρίκιον αὐτοῦ ὁλόχρυσον ἔλαβον, καὶ τὸ σκαραμάγγιν αὐτοῦ ἤνεγκαν σὺν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ καὶ τὰ βραχιόλια αὐτοῦ, καὶ τὴν σέλλαν [96] αὐτοῦ ὁλόχρυσον· ἐκρατήθη δὲ ζῶν Βαρσαμοίσης [97] ὁ ἄρχων τῶν Ἰβήρων τῶν ὑπὸ Πέρσας καὶ Ῥωμαίους [98] γεγονότων [99] (92). Οὐχ ὅτι ἐν ὅλῃ τῇ ἡμέρᾳ ἔσχεν στάμα ὁ πόλεμος. Ἐνίκησαν οὖν [1] οἱ Ῥωμαῖοι· ἀλλὰ τοῦτο γέγονεν μόνῃ τῇ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ [2].

duobus tantum sagittarum jactibus a se invicem substitit: postrata namque, non in fugam acta, Persarum pars fuit. Romanus porro exercitus alimenta, potumque equis illa nocte subministravit; Persæ autem equites, ad ejusdem noctis horam septimam penes interfectorum cadavera stantes, octava tandem ad castra et impedimenta redierunt: quibus secum sublatis, secessu dilapsi, ad asperi salebrosique montis radices trementes ac perterriti applicuerunt. Enses subinde plurimos auratos, zonas auro distinctas, lapides pretiosos, clipeum Rhazatis ex auro solido laminis centum et viginti obductum, thoracem quoque auro conflatum, et Scaramangium, et una caput extulerunt. Brachialia ejus et equilis sella auri purissimo metallo fabrefacta in victorum potestatem venit. Ad hæc Barsamœses, Iberorum, qui Persarum erant ditionis olimque Romanorum fuerant, princeps, vivus captus. Ipso toto die nusquam substitit aut cessavit conflictus. Superiores quidem Romani evaserunt, a Deo tamen solo suppetiæ datæ, et victoria concessa.

Ὁ δὲ βασιλεὺς θαρσοποιήσας [3] τὸν στρατὸν, κατὰ B Χοσρόου ἤλαυνεν, ὅπως τοῦτον ἐκφοβήσῃ [4], καὶ ἀποστείλας προσκαλέσηται τὸν Σάρβαρον ἐκ τοῦ Βυζαντίου τῆς Χαλκηδόνος. Τῇ δὲ εἰκοστῇ πρώτῃ Δεκεμβρίου μηνὸς ἔμαθεν ὁ βασιλεὺς, ὅτι ὁ λαὸς τοῦ Ῥαζάτου ὁ ἐκ τοῦ [5] πολέμου ἐξαλύσας [6] ἡνώθη τοῖς ὑπὸ Χοσρόου ἀποσταλεῖσι [7] τρισχιλίοις, καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω αὐτοῦ. Καὶ καταλαβὼν τὴν Νινευῒ, καὶ περάσας ὁ βασιλεὺς τὸν μέγαν ποταμὸν [8] Ζαβᾶν πρὸ τοῦ γνῶναι τὸν Χοσρόην. Ἐλάσας δὲ Γεώργιος μίλια μη' διὰ τῆς νυκτὸς [9] ἐκράτησεν τὰς τέσσαρας γεφύρας τοῦ μικροῦ Ζαβᾶ· καὶ εὑρὼν ἐν τοῖς καστελλίοις [10] Πέρσας, τούτους ἐζώγρησεν. Τῇ δὲ κγ' τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς φθάσας ὁ βασιλεὺς εἰς τὰς γεφύρας ἐπέρασεν, καὶ ἠπλίκευσεν εἰς τοὺς οἴκους τοῦ Ἰεσδέμ· καὶ C ἀνέπαυσε τόν τε στρατὸν καὶ τὰ ἄλογα (93), καὶ ἐποίησε τὴν ἑορτὴν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ. Γνοὺς δὲ ὁ Χοσρόης ὅτι ἐκράτησαν οἱ Ῥωμαῖοι τὰς γεφύρας τοῦ μικροῦ Ζαβᾶ, ἀπέστειλεν πρὸς τὸν Περσικὸν λαὸν τὸν μετὰ τοῦ [11] Ῥαζάτου, ἵνα πολὺ σπουδάσωσι καὶ προλάβωσι τὸν βασιλέα, καὶ ἀπέλθωσι πρὸς αὐτόν (94). Σπεύσαντες δὲ αὐτοὶ καὶ περάσαντες τὸν μικρὸν Ζαβᾶν ἐν ἄλλοις τόποις προεποίησαν [12] τὸν βασιλέα, καὶ ἔμπροσθεν ἐπορεύοντο. Καταλαβὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἕτερον παλάτιον τοῦ Χοσρόου, τὸ ἐπιλεγόμενον Ῥουσᾶ, καὶ τοῦτο [13] κατ-

Porro imperator animis militum rursus confirmatis, iter Chosroem versus direxit, ut metu ipsi incusso, Sarbarum e Byzantio Chalcedonensi suo mandato revocaret. Die vero Decembris primo supra **267** vicesimum Rhazatem belli periculo elapsum, tribus hominum millibus a Chosroe se adjunxisse, et eum e vestigio sequi imperator intellexit: quare Ninivem occupat, et prius magnum fluvium Zabam trajicit, quam Chosroes de ejus consiliis percipiat quidquam. Georgius, emensis per noctem unicam passuum millibus quadraginta octo, quatuor minoris Zabæ pontes occupavit, repertosque per varia propugnacula Persas cunctos custodiæ militari mancipavit. Igitur Decembris die vigesimo tertio imperator ad pontes adveniens aquam trajecit, et ad Jesdem domos castra fixit, exercitui a labore dedit inducias, equos itinere defatigatos reficere permisit, et in eodem demum loco Christi natalitiorum celebravit solemnitatem. Chosroes minoris Zabæ pontes a Romanis occupatos ubi intellexit, ad Persicum exercitum, qui Rhazate duce merebatur, ut quam citissimo cursu contenderent, et imperatoris trans fluvium itinere præpedito cum eo congrederentur, scribit. Illi festino pede lati minorem Zabam trajecerunt, et per alia deinceps loca imperatorem prævertentes, eum in-

VARIÆ LECTIONES.

[94] τῆς add. ex A. [95] κινήσαντες add. ex A. [96] τὴν σέλλαν — ὁλόχρυσον A, ἡ σέλλα — ὁλόχρυσος vulg. [97] Βαρσαμούσης A. [98] ὑπὸ Πέρσας καὶ Ῥωμαίους A a f, ὑπὸ Περσῶν καὶ Ῥωμαίων vulg. [99] γεγονότων om. A a f. [1] οὖν om. A. [2] βοηθείᾳ] συνεργείᾳ b f. [3] θάρσος ποιήσας f. [4] ἐκφοβήσῃ A, φοβήσῃ vulg. [5] ὁ ἐκ τοῦ π. A, ἐκ τοῦ π vulg. [6] ἐξαλύσας A, ἐξελήσας vulg. [7] ἀποσταλεῖσι A, σταλεῖσι vulg. [8] ποταμὸν om. A f. [9] διὰ τῆς νυκτὸς add. ex A. [10] κελλίοις A. [11] κατὰ τοῦ Ῥ. b e. [12] προσεποίησαν A. [13] καὶ τοῦτο A, τοῦτο vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(92) Sic supra in Justiniano legimus Iberos se Romanis adjunxisse, ac defecisse a Persis. Quod sequitur, οὐχ ὅτι, mutilum esse liquet ex Anast., apud quem est: *Nemo autem recolit hujusmodi bellum* (melius *prælium*) *inter Romanos et Persas, quod videlicet per totum diem habuit statum*: adeoque τὸ, ἔχειν στάμα, idem auctori ac συνεστάναι· quod tota die constitit atque viguit. Combefis.

(93) Generica dictio ἄλογον, *equi* speciei apud D recentiores addicta. Sic Diaconus in Heraclio: *Romani animalia sua* (equos intellige) *nocte adaquaverunt*. Ταγίζω, *cibare* est, ut ποτίζω, *adaquare*.

(94) *Ad se veniant*. Sic et Anast., nec quidquam commodum quod redditum est, *cum eo congrederentur*; ac si esset ἐπέλθωσι. Chosroes ibi copias adjungebat, si quo modo victorem Heraclium oppugnare posset: non paucos in illum immittebat. Combefis.

metationibus habendis præcedebant. Imperator ad aliud Chosrois palatium, cui nomen Rusa, digressus, illud funditus evertit. Ne vero ad Tornæ fluminis pontem eum invaderent hostes, verebatur: verum eo præsente conspecto, relicto mox ponte, in fugam se dedere. Imperator nullo obsistente flumen transgressus, aliud palatium, Beglali dicebant, reperit. In eo circum exstruxit, et ad solum dejecit. Armeniorum autem Persis cohabitantium nonnulli imperatorem adeuntes, Chosroem cum elephantis et proprio exercitu ad passuum quinque millia, ubi palatium Dastagerd vocatum, vulgus locum dicit Barasroth, castra metatum denuntiaverunt: Illic ejus copiæ confluunt omnes, ut te quantocius opprimant. Illic quippe fluvius profundus et transitu difficilis stricto ponte superandus, ædificatorum aggerum ruinis angustum per loca habens alveum, et inæquales et incertos plerumque rivos ducens præterfluit. Imperator consultis exercitus optimatibus in palatio Beclal consedit. In uno siquidem ejus septo struthiones saginatas, et altiles pariter, capras silvestres, ad quingentas in alio, in tertio demum onagros etiam altiles centum reperit, quæ cuncta in exercitum sparsit. Primam itaque Januarii diem ibi castra morata sunt: oves etenim, porcos et boves non facile numerandos invenerunt, quibus fruens exercitus habitis Deo gratiis istic quievit. Captis autem gregum istorum pastoribus, Chosroem jam a mensis Decembris die vigesimo tertio, ubi **268** imperatorem Tornæ amnis pontem prætergressum agnovit, a palatio ad Dastagerd sito movisse, didicerunt. Ipse imperator ad palatium Bebdarch nomine pervenit, eoque everso et igne devastato, Deo per Dei genitricis preces talia miracula operanti gratias milites referebant. Quis namque Chosroem ab imperatoris conspectu fugiturum, et relictis palatiis ad Dastagerd exstructis, Ctesiphontem se recepturum sperasset, qui a quatuor et viginti annis Ctesiphontem videre dedignatus in Dastagerd regiis moram trahere consueverat?

A ἔστρεψεν. Ὑφωρᾶτο δὲ ὅτι ἐν τῇ γεφύρᾳ τοῦ Τορνᾶ ποταμοῦ οἱ ἐχθροὶ πολεμεῖν αὐτὸν μέλλουσιν. Ἀλλὰ τοῦτο ἰδόντες, καταλιπόντες τὴν γέφυραν ἔφυγον. Ὁ δὲ βασιλεὺς περάσας ἀκωλύτως κατέλαβεν εἰς ἕτερον παλάτιον, τὸ [14] ἐπιλεγόμενον Βεχλαλί [15]. Ἐν ταύτῃ καὶ ἱπποδρόμιον [16] ἔκτισεν (95), καὶ τοῦτο κατέστρεψεν. Τινὲς δὲ τῶν Ἀρμενίων τῶν [17] συνόντων τοῖς Πέρσαις ἦλθον πρὸς τὸν βασιλέα, λέγοντες, ὅτι « Χοσρόης μετὰ τῶν ἐλεφάντων καὶ τοῦ ἰδίου στρατοῦ ἀπὸ πέντε μιλίων, ἔνθεν τοῦ παλατίου τοῦ ἐπιλεγομένου Δασταγὲρδ [18], εἰς τόπον ἐπιλεγόμενον Βαρασρὼθ, ἀπλικευμένος ἐστὶν, καὶ ὅτι [19] ἐδήλωσεν τὸν στρατὸν ἐκεῖ σωρευθῆναι, ἵνα πολεμήσωσί σε. » Ἔστι γὰρ ἐκεῖ καὶ ποταμὸς δύσβατος, στενὴν γέφυραν ἔχων καὶ στενώματα πολλὰ ἀπὸ οἰκημάτων, καὶ B ῥύακες σαπροί. Ὁ δὲ βασιλεὺς βουλευσάμενος μετὰ τῶν ἀρχόντων καὶ τοῦ στρατοῦ [20] ἐκάθισεν ἐν τῷ παλατίῳ Βεχλαλί. Εὗρεν γὰρ ἐν αὐτῷ ἐν ἑνὶ περιβόλῳ στρουθεῶνας τρεῖς [21] σιτευτοὺς (96), καὶ ἐν ἄλλῳ περὶ πεντακοσίας δορκάδας σιτευτὰς, καὶ ἐν ἄλλῳ ὀνάγρους [22] ἑκατὸν σιτευτούς· καὶ πάντα ἐδωρήσατο τῷ λαῷ. Καὶ τῇ πρώτῃ τοῦ Ἰανουαρίου ἐποίησαν ἐκεῖσε. Εὗρον γὰρ καὶ πρόβατα καὶ χοίρους καὶ βόας, ὧν οὐκ ἦν ἀριθμός. Καὶ ἀνεπαύσατο πᾶς ὁ λαὸς ἀπολαύοντες καὶ δοξάζοντες τὸν Θεόν. Πιάσαντες (97) δὲ τοὺς νέμοντας ταῦτα [23], ἔγνωσαν παρ αὐτῶν ἀκριβῶς, ὡς Χοσρόης ἀπὸ κγ' τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς μαθὼν, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐπέρασεν τὴν γέφυραν τοῦ Τορνᾶ, παραχρῆμα ἐκίνησεν ἀπὸ C τοῦ [24] παλατίου τοῦ ἐν Δασταγέρδ (98). Αὐτὸς δὲ δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀπῆλθεν [25] εἰς ἄλλο παλάτιον τὸ ἐπιλεγόμενον Βεβδάρχ [26]. Καὶ τοῦτο καταστρέψαντες, καὶ πυρὶ παραδόντες ηὐχαρίστουν τῷ Θεῷ τῷ διὰ τῶν [27] πρεσβειῶν τῆς Θεοτόκου τοιαῦτα θαυμάσια ποιήσαντι. Τίς γὰρ ἤλπιζε Χοσρόην φυγεῖν ἀπὸ προσώπου τοῦ [28] βασιλέως τῶν Ῥωμαίων ἐκ τῶν ἐν Δασταγὲρδ παλατίων καὶ εἰς Κτησιφῶντα ἀπελθεῖν, ὅπου ἀπὸ εἴκοσι τεσσάρων ἐτῶν οὐκ ἠνέσχετο ἰδεῖν Κτησιφῶντα, ἀλλὰ καὶ ἐν Δασταγὲρδ ἦν τὰ βασίλεια αὐτοῦ; Εὗρον [29] δὲ οἱ λαοὶ τῶν Ῥωμαίων αὐτοῦ [30]

VARIÆ LECTIONES.

[14] τὸ add. ex A. [15] Βεχλαλὶ A a, Βεχλὰλ e f, Βεγλαλὶ vulg. [16] ἱπποδρόμιον A, ἱπποδρομίαν vulg. [17] τῶν ante συνόντων add. ex A. [18] Ταχερδὶ A, Ταμὲρδ f. [19] ὅτι add. ex A. [20] καὶ τοῦ στρατοῦ add. ex A. [21] τρεῖς add. ex A. [22] ὀνάγρους A, συάγρους vulg. [23] ταῦτα A, τούτους vulg. [24] ἐκ τοῦ A. [25] ἀπῆλθεν A, ἐπῆλθεν vulg. [26] Βεβάρχ A. [27] τῶν add. ex A. [28] τοῦ add. ex A. [29] εὗρον A, εὑρόντες vulg. [30] αὐτοῦ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(95) Potius ἱπποδρόμιον ἔτυχεν, uti etiam Cedr., ἱπποδρόμιον ἦν. Ridiculum enim ut in media Perside, assiduis exagitatus præliis, ac jamjam conserendas manus exspectans Heraclius, circum exstruxerit, tumque destruxerit. Erat ergo illic circus regum Persarum ludis addictus, idemque ab Heraclio cum aliis ejus palatiis atque domibus destructus. COMBEFIS.

(96) Sic et Cedr., Reg., etc., plano errore: ridiculum enim tam exiguo numero ad regum Persarum magnificentiam et delicias aves ejusmodi numerare. Anast. *trecentas* habet: adeoque imperitus scriba notam numeralem τ' in τρεῖς mutaverit. Sic postmodum seq. p. hujusmodi struthiones, dorcades, apros, pavones, phasianos inventa ait in alio Chosrois palatio Dastagerd innumera. Possit ea vox et alias aves præter struthiones significare, D puta quas p. illa 268 explicatius nominat. ID.

(97) Πιάνω modernis est *accipio, apprehendo*, etc. Aoristus 1 ἐπίασα.

(98) Post vocem Δασταγὲρδ 2 statim linea, ejusque repetitæ occasione, ingens factus hiatus, ex solo explendus Anast.: *Confestim motus fuerit de palatio, quod erat in Dastagerd, cum magna Ctesiphontem celeritate petiturus, onustis ex omnibus pecuniis, quas habebat in palatio tam elephantibus, quam camelis, atque burdonibus ministerii sui; scribens et populo Ruzath ut ingrederetur idem palatium; et principum domos, et quidquid in his inveniretur, afferrent. Itaque imperator dimidium quidem exercitum misit ad Dastagerd, ipse vero per aliam viam abiit ad aliud palatium, quod cognominabatur Bebdarach.* En tibi textum integrum, sensu alioqui hiulco, aut nullo. COMBEFIS.

ἐν τῷ παλατίῳ Δασταγὲρδ τριακόσια βάνδα Ῥωμαίων, A ἅπερ ἐν διαφόροις χρόνοις ἔλαβον· εὗρον δὲ καὶ εἴδη ἀπομείναντα, ἀλόην πολλὴν καὶ ξύλα μεγάλα [31] ἀλόης ἀπὸ δέκα καὶ ὀκτὼ [32] λιτρῶν (99), καὶ μέταξαν πολλὴν, καὶ [33] πίπερ, καὶ καρβάσια καμίσια (1) πολλὰ ὑπὲρ τὸ μέτρον, ζάχαρ τε καὶ ζιγγίβερ, καὶ ἄλλα εἴδη πολλά. Τινὲς δὲ καὶ ἄσημον, καὶ ὁλοσήρικα ἱμάτια, νακοτάπητά [34] τε καὶ ταπήτια [35] ἀπὸ βελόνης καὶ πλῆθος πολὺ καὶ καλὰ πάνυ, ἅπερ διὰ τὸ βάρος πάντα κατέκαυσαν· καὶ τοὺς παπυλεῶνας τοῦ Χοσρόου, καὶ τοὺς ἐμβόλους, οὓς ἔστενεν [36] (2) ὅτε ἐν κάμπῳ ἠπλίκευσεν, πάντα κατέκαυσαν [37], καὶ στήλας αὐτοῦ πολλάς· εὗρεν δὲ ἐν τούτοις τοῖς [38] παλατίοις στρουθεῶνας καὶ δορκάδας καὶ ὀνάγρους [39] καὶ ταῶνας καὶ φασιανοὺς πλῆθος ἄπειρον· καὶ εἰς τὸ κυνήγιον αὐτοῦ λέοντας B καὶ τίγρεις παμμεγέθεις ζῶντας. Προσέφυγον δὲ τῷ βασιλεῖ πολλοὶ ἐκ τῶν αἰχμαλώτων Ἐδεσσηνοὶ καὶ Ἀλεξανδρεῖς, καὶ ἐξ ἄλλων πόλεων [40] πλῆθος πολύ. Ἐποίησεν δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν ἑορτὴν τῶν Φώτων ἐν Δασταγὲρδ, εὐφραίνων καὶ ἀνακτώμενος τόν τε λαὸν καὶ τὰ ἄλογα, καὶ καταστρέφων τὰ τοῦ Χοσρόου παλάτια, κτίσματα [41] ὑπέρτιμα ὄντα καὶ θαυμαστὰ καὶ καταπληκτικὰ, ἅπερ ἕως ἐδάφους καθεῖλεν· ἵνα μάθῃ Χοσρόης οἷον πόνον εἶχον Ῥωμαῖοι τῶν πόλεων ἐρημωμένων παρ' αὐτοῦ καὶ πυρπολημένων [42]. Ἐκρατήθησαν δὲ καὶ ἐκ τῶν διαιταρίων τοῦ παλατίου πολλοί. Ἐρωτώμενοι δὲ [43] καὶ αὐτοὶ, πότε ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ Δασταγὲρδ, ἔφασκον, ὅτι « Πρὸ ἐννέα ἡμερῶν τοῦ καταλαβεῖν ὑμᾶς, ἀκούσας C τὴν παρουσίαν ὑμῶν, κρυπτῶς ἐτρύπησεν τὸ τεῖχος τῆς πόλεως τὸ πλησίον [44] τοῦ παλατίου· καὶ οὕτως παρακρατητὰ [45] (3) διὰ τῶν κήπων ἐξῆλθεν αὐτὸς καὶ ἡ γυνὴ καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ διὰ τὸ μὴ γενέσθαι θόρυβον ἐν τῇ πόλει. Καὶ οὔτε τὰ στρατεύματα αὐτὸν ἔγνωσαν, οὔτε οἱ ἄρχοντες, ἕως ἀπῆλθεν πέντε μίλια· καὶ τότε ἐδήλωσεν, ἵνα ἐπακολουθήσωσιν αὐτῷ ἐπὶ Κτησιφῶντα· καὶ ὁ μὴ δυνάμενος πέντε μίλια ποιῆσαι τὴν ἡμέραν, φεύγων ἐποίησεν κε'. Καὶ αἱ γυναῖκες καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ [46] τὰ μὴ θεωροῦντα ἀλλήλους, τότε φύρδην ἔφυγον ἀλλήλους παρωθούμενοι. » Τῆς δὲ νυκτὸς καταλαβούσης εἰσῆλθεν Χοσρόης εἰς οἶκον γεωργοῦ μηδαμινοῦ μεῖναι, μόλις χωρηθεὶς ἐν τῇ τούτου θύρᾳ, ἣν ἰδὼν ἔσχατον Ἡράκλειος, ἐθαύμασεν. Διὰ δὲ [47] τριῶν ἡμερῶν κατέλαβεν Κτησιφῶν- D

Porro in palatio Dastagerd trecenta signa sive vexilla variis bellis sibi erepta Romanus exercitus offendit. Reperit etiam divitiarum et aromatum species insolitas eo loci derelictas, plurimam nimirum aloen, magnæ aloes ligna decem et octo librarum pondo, et immensam sericorum filorum copiam, piper, carbasinas camisias supra numerum omnem, zaccharum et zingiber, et aromatum plures species, argentum quoque infectum, holosericas vestes, lectisternia, et acu pictos tapetes, et aliorum hujusmodi congeriem immensam eamque præstantissimam, quam propter pondus, cum secum non valerent distrahere, flammis cunctam absumpserunt. Ac Chosrois tentoria et cortinas porticuum in morem, quas, castris per agros fixis, erigebat, statuasque ejus plurimas cremaverunt. Invenit in palatiis istis struthiones, dorcadas, onagros, pavones, et phasianos ad numerum plane non explicandum, et venatus exercendi gratia leones, et tigrides insolitæ magnitudinis vivos. Confugerunt etiam ad imperatorem multi captivi Edesseni, Alexandrini, aliorumque oppidorum ingens multitudo. Porro Heraclius festo luminum in Dastagerd celebrato, exercitum omnem recreavit, et militum equos refecit, diruitque Chosrois palatia, ædificia sane sumptuosa, admiratione digna, et stupendæ prorsus structuræ, cuncta solo tenus adæquavit, ut quam desolatis et ferro flammisque devastatis Romanorum urbibus tristitiam incolis ingessisset, Chosroes conjectaretur. Sed et plerique ejus diætarii capti, qui et ipsi quandonam Dastagerd Chosroes secessisset, interrogati: Ante novem dies, responderunt, percepta prius itineris vestri fama, quam ipsi appelleretis, civitatis muro, haud ita regia seposito, latenter perforato, in hunc modum per hortos una cum uxore et liberis, ne tumultus in civitate oriretur, se subduxit. Sed neque illius exercitus, donec passuum millibus quinque abfuit, neque optimates ipsi, ejus adverterunt exitum: tunc enim, ut se Ctesiphontem profectum **269** sequerentur, edixit. Tunc qui millium quinque iter uno die conficere non valebat, fugiens ad viginti quinque spatium emensus est (mulieres vero et liberi, qui se prius nusquam conspexerant, tum mistim seque invicem obtrudentes in fugam age-

VARIÆ LECTIONES.

[31] μεγάλα A, μεγάλης vulg. [32] καὶ ὀγδοήκοντα A f. [33] καὶ ante πίπερ add. ex A. [34] νακοτάπητα A, νακόπητα vulg. [35] ταπήτια A f, τάπια vulg. [36] ἔστεννεν A f, ἐστρώννυεν vulg. [37] κατέκαυσαν A, ἔκαυσαν vulg. [38] τοῖς add. ex A. [39] ὀνάγρους A a, συάγρους vulg. [40] πόλεων A, πολλῶν f, ἐθνῶν vulg. [41] κτήματα A f. [42] ἐρημουμένων — πυρπολουμένων A. [43] αὐτοὶ ποτὲ vulg. [44] τὸ πλησίον A, πλησίον vulg. [45] παρακρατητὰ A a, παρακρατεῖ τὰ f, παρ' ἀκρατητὰ vulg. [46] αὐτοῦ add. ex A. [47] διὰ δὲ A, διά τε vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(99) Anastasius: *ex quibus unumquodque* LXX *pondum habebat, vel* LXXX *librarum*: solus codex Peyrez. habet ἀπὸ ο' καὶ π' λιτρῶν inter varias lectiones.

(1) Moderna vocabula sunt, quorum nostra ad Cedrenum edit. Regiæ expositio est.

(2) Παπυλεῶνας exposuimus superius, *tuguria ex asseribus compacta*: ἐμβόλους *porticus* militares, cortinarum et tentoriorum aditus ad se invicem habentium ordinem interpretor.

(3) Vox insolens. Anast., *temere;* Cedr. ἀγνοούντων πάντων, *clam omnibus*: ut forte scripserit Theophanes ἀπαρακράτητα, nemine prohibente, observante: vel certe ἀκράτητα, quasi effuso cursu, favetque quod addit auctor, confecisse una die 24 millia, qui prius ægre quinque conficeret. Quod reddit novus interpr. *per cratem*, etc., non possum probare. COMBEFIS.

bantur. Ingruente autem nocte ad domum vilis cujusdam agricolæ divertit, cujus janua vix ipsum capere potuit: quam cum postea vidisset Heraclius, satis miratus est) et trium dierum spatio Ctesiphontem attigit. Is igitur Chosroes, qui ante viginti quatuor annos, cum sub Phoca imperatore Daras expugnaret, a præstigiatoribus astrologis vaticinium audierat, se, quo tempore Ctesiphontem secederet, perditum iri: quique ob id nec unicum quidem milliare a Dastagerd Ctesiphontem versus progredi ausus fuerat, tum demum fuga arrepta in eam urbem se recepit, nec in ea tamen subsistere confidit, sed trajecto Tigridis amnis ponte, in urbem longius positam contendit, quæ quidem Seleucia a nobis, a Persis Guedeser appellatur: repositisque in ea omnibus opibus suis, illic demum consedit cum Sirem, uxore sua, et tribus aliis pellicibus, quæ et ipsæ filiæ ejus erant: reliquas vero uxores atque liberos quam plurimos quadraginta passuum millibus procul Orientem versus in locum munitissimum transmisit. Porro Sarbarum, quasi Romanorum partibus propensum, et Chosrois famæ detrahentem, apud ipsum Persarum nonnulli criminati sunt. Quare missis per spatharium ad Cardaregam Sarbarazæ collegam ad Chalcedonem expugnandam castra metatum jussis, ut e medio tollat Sarbarazam, ac mox educto exercitu ad suppetias sibi ferendas advolet, significat. Is autem, qui litteras ferebat, a Romanis circa Galatiam insciis Persis comprehenditur, et Cpoli imperatoris filio coram sistitur. Imperator veritate a misso ex ordine cognita, Sarbarazam ad se confestim vocat. Veniens ille coram imperatore stetit. Imperator tradita illi, quæ ad Cardaregam epistola, missum palam ostendit: legit ille epistolam, et de re circa se gerenda certior factus, vertit animum, et cum imperatoris filio et patriarcha pactum init. Adulteratis deinde Chosrois litteris, sibi occidi jusso quadraginta alios adjunxit satrapas, optimates, tribunos, et centuriones quasi certissimæ morti devotos, sigilloque belle adaptato, duces et ipsum Cardaregam convocat, lectaque in omnium auditu epistola, compellans Cardaregam: *Istuc*, inquit, *facturum te polliceris?* Optimates itaque jam ira exæstuantes, Chosroem regia dignitate excidisse publicant, compositisque cum imperatore pacis fœderibus, communi omnium

A τα· καὶ ὁ χρησμοδοτηθεὶς [68] ὑπὸ τῶν γοήτων καὶ ἀστρολόγων [69] πρὸ κδ΄ ἐτῶν, ὅτε τὸ Δαρᾶς ἐπολιόρκησεν ἐπὶ τῶν χρόνων Φωκᾶ τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, ὅτι ἐν οἵῳ καιρῷ ἀπέλθοι ἐν Κτησιφῶντι [70], ἀπολεῖται· καὶ μὴ ἀνασχόμενος ἀπὸ τοῦ Δασταγὲρδ ἐπὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο μίλιον ἓν πορευθῆναι, τότε φεύγων ἐν ταύτῃ ἀπῆλθεν, καὶ οὐδὲ ἐν ταύτῃ ἐθάῤῥησεν στῆναι, ἀλλὰ περάσας τὴν ποντογέφυραν (4) τοῦ [71] Τίγριδος ποταμοῦ εἰς τὴν ἐκεῖθεν πόλιν, τὴν λεγομένην Σελεύκειαν παρ' ἡμῖν, παρὰ δὲ Πέρσαις Γουεδεσὴρ, πάντα τὰ χρήματα ἐν ταύτῃ [72] ἀπέθετο [73], καὶ ἐκάθισεν ἐκεῖ μετὰ Σειρὲμ [74] τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ μετὰ τριῶν ἑτέρων γυναικῶν, τῶν καὶ θυγατέρων [75] αὐτοῦ· τὰς δὲ λοιπὰς αὐτοῦ γυναῖκας καὶ τὰ πολλὰ αὐτοῦ B τέκνα παρέπεμψεν ἀπὸ μ΄ μιλίων [76] εἰς τὸ ἀνατολικώτερον μέρος εἰς τόπον ὀχυρόν. Τινὲς δὲ Περσῶν διέβαλλον τὸν Σάρβαρον [77] πρὸς Χοσρόην, ὡς τὰ τῶν Ῥωμαίων φρονοῦντα, καὶ καταλαλοῦντα αὐτοῦ [78]· καὶ ἀποστέλλει σπαθάριον αὐτοῦ [79] μετὰ κελεύσεως αὐτοῦ πρὸς Καρδαρίγαν τὸν [80] συστράτηγον Σαρβαραζᾶ εἰς Χαλκηδόνα γράψας αὐτῷ, ἵνα τὸν Σαρβαραζᾶν ἀποκτείνῃ (5), καὶ οὕτως τὸν λαὸν τῶν Περσῶν ἀναλαβὼν σπεύσῃ ἐπὶ Περσίδα [81] εἰς συμμαχίαν αὐτοῦ. Ὁ δὲ τὰ γράμματα κομίζων περὶ τὴν Γαλατίαν συλλαμβάνεται παρὰ τῶν Ῥωμαίων. Οἱ δὲ συλλαβόντες αὐτὸν διαλαθόντες τοὺς Πέρσας εἰς τὸ Βυζάντιον τοῦτον ἀπήγαγον, καὶ τῷ υἱῷ τοῦ βασιλέως τοῦτον παρέδωκαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς μαθὼν παρὰ τοῦ ἀποστολιμαίου τὴν ἀλήθειαν Σαρβαραζᾶν παραχρῆμα C μεταπέμπεται. Ἐλθὼν [82] οὖν παρέστη τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν πρὸς τὸν Καρδαρίγαν ἐπιστολὴν τούτῳ ἐπιδοὺς, καὶ τὸν ἀποσταλέντα ὑπέδειξεν, καὶ ἀνέγνω τὴν ἐπιστολὴν, καὶ πληροφορηθεὶς τὸ ἀληθὲς, παραχρῆμα ἐτράπη, καὶ συνθήκας μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ πατριάρχου ποιεῖ. Καὶ φαλσώσας [83] τὴν [84] τοῦ Χοσρόου ἐπιστολὴν σὺν αὐτῷ ἐντίθησιν ἐν αὐτῇ ἄλλους τεσσαράκοντα [85] σατράπας καὶ ἄρχοντας καὶ χιλιάρχας καὶ ἑκατοντάρχας ἀποκτανθῆναι [86], καὶ ἐπιθεὶς εὐφυῶς [87] τὴν σφραγῖδα, συναθροίζει τοὺς ἡγεμόνας, καὶ αὐτὸν τὸν Καρδαρίγαν, καὶ ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολὴν ἔφη πρὸς τὸν Καρδαρίγαν· *Συνορᾷς τοῦτο ποιεῖν;* Οἱ δὲ ἄρχοντες θυμοῦ [88] πλησθέντες, τὸν [89] Χοσρόην ἀπεκήρυττον, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα συνθήκας εἰρηνικὰς ἐποίησαν, καὶ κοινῇ βουλευσά- D μενοι ἔδοξεν, ἵνα ἐκ Χαλκηδόνος ἀναχωρήσωσι, καὶ ἐπὶ τὰ ἴδια ἀπέλθωσι μηδὲν [90] λυμαινόμενοι. Ὁ δὲ

VARIÆ LECTIONES.

[68] χρησμοθετηθεὶς a. [69] καὶ ante ἀστρ. add. ex A. [70] ἀπέλθειεν, Κτησιφῶν A, ἀπέλθῃ, ὁ Κτησιφῶν f. [71] τοῦ add. ex A. [72] ταύτῃ A, αὐτῇ vulg. [73] ἀνέθετο A e. [74] Σειρὲμ A a f, Σιρὲμ vulg. [75] τῶν καὶ θυγ· A, καὶ τῶν θυγ. vulg. [76] ἀπὸ μ΄ μιλίων add. ex A a f. [77] τὸν Σαράβαρον A a f. [78] αὐτοῦ A, αὐτὸν vulg. [79] αὐτοῦ ante μετὰ add. ex A. [80] τὸν add. ex A. [81] σπεύσῃ ἐπὶ Περσίδα A, σπεύσηται vulg. [82] ἐλθὼν οὖν] εἰσελθόντι οὖν αὐτῷ A. [83] φαλκεύσας A, φαλεύσας a f. [84] τὴν add. ex A. [85] τεσσαράκοντα A, υ΄ vulg. [86] ἀποκτανθῆναι A, ἐπικτ. vulg. [87] εὐφυῆ A, εὐφυεῖ f. [88] θυμοῦ A, θυμῷ vulg. [89] τὸν add. ex A. [90] μηδὲν λυμ. add. ex A e f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(4) Optime Meursius *pontem ex pontonibus* exposuit, et ex Rigaltio deprompsit auctoritates: ex quibus, quia pontones ad invicem funibus colligatos video, ποντογέφυραν, et quam ad annum Heraclii 15, pag. 262, vocat auctor γέφυραν ἐκ σχοινίων, pro eodem usurpari conjicio.

(5) Quod falsis Heraclii litteris deceptus, de quibus Nicephorus ad annum 625, Chosroi ad extrema deducto suppetias non dederit.

A Ἡράκλειος ἔγραψεν τῷ Χοσρόῃ· *Ἐγὼ διώκω, καὶ πρὸς εἰρήνην τρέχω. Οὐ γὰρ ἑκὼν πυρπολῶ τὴν Περσίδα, ἀλλὰ βιασθεὶς ὑπὸ σοῦ. Ῥίψωμεν οὖν καὶ νῦν [71] τὰ ὅπλα, καὶ εἰρήνην ἀσπασώμεθα· σβέσωμεν τὸ πῦρ, πρὶν τὸ πᾶν καταφλέξῃ.* Τούτου δὲ μὴ καταδεξαμένου, μεγάλως τὸ μῖσος τοῦ λαοῦ τῆς Περσίδος ηὐξήθη κατ' αὐτοῦ [72], καὶ ἐστράτευσεν [73] Χοσρόης πάντας τοὺς ἀνθρώπους τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ καὶ πᾶσαν τὴν ὑπουργίαν αὐτοῦ τε καὶ τῶν γυναικῶν αὐτοῦ, καὶ τούτους ὁπλίσας πάντας ἀπέλυσεν ἑνωθῆναι τῷ στρατῷ τοῦ Ῥαζατοῦ (6), καὶ στῆναι εἰς τὸν Ἀρβᾶ ποταμὸν ἀπὸ ιβ' μιλίων Κτησιφῶντος· καὶ ἐκέλευσεν αὐτούς, ἵνα ὅταν [74] περάσῃ τὸν ποταμὸν ὁ βασιλεὺς [75], κόψωσι τὴν γέφυραν [καὶ τὴν ποντογέφυραν [76]]. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῇ ἑβδόμῃ τοῦ Ἰα- B νουαρίου μηνὸς κινήσας ἐκ τοῦ Δασταγὲρδ, καὶ περιπατήσας τρεῖς ἡμέρας, ἠπλίκευσεν ἀπὸ ιβ' μιλίων τοῦ Ἀρβᾶ ποταμοῦ, ὅπου ἦν τὸ φοσσάτον [77] τῶν Περσῶν, ἐν οἷς εἶχον [78] καὶ διακοσίους ἐλέφαντας· καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς Γεώργιον τὸν τουρμάρχην τῶν Ἀρμενιακῶν, ἵνα ἀπέλθῃ μέχρι τοῦ ποταμοῦ, καὶ καταμάθῃ, εἰ ἔχει πέραμα ὁ Ἀρβᾶς. Καὶ εὑρών, ὅτι ἔκοψαν τὰς γεφύρας, καὶ οὐκ ἔχει πέραμα ὁ Ἀρβᾶς, ὑπέστρεψεν πρὸς τὸν βασιλέα. Καὶ ἀποκινήσας ὁ βασιλεύς, ἦλθεν πρὸς τὸν [79] Σιάζουρον. Καὶ περιήρχετο πυρπολῶν [80] τὰς χώρας καὶ τὰς πόλεις ὅλον τὸν Φεβρουάριον μῆνα. Τῷ δὲ Μαρτίῳ μηνὶ ἐλθὼν εἰς χωρίον λεγόμενον Βαρζᾶν, ἐποίησεν ἑπτὰ ἡμέρας. Καὶ ἀπέστειλεν Μεζέζιον τὸν στρατηγὸν εἰς χόρτον· καὶ προσερρύη αὐτῷ Γουνδαβούνας (7), ὅστις C χιλίαρχος ἦν τῆς στρατείας Σαρβάρου μετὰ ἄλλων πέντε, τριῶν μὲν κομήτων, δύο δὲ ἀξιωματικῶν· καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς πρὸς τὸν βασιλέα. Ὅστις Γουνδαβούνας ἀναγκαῖα πράγματα τῷ βασιλεῖ ἀπήγγειλε, λέγων, ὅτι Ὅταν [81] ἔφυγεν ὁ Χοσρόης ἀπὸ Δασταγὲρδ, καὶ ἀπῆλθεν ἐν Κτησιφῶντι καὶ Σελευκείᾳ, ἠσθένησε δυσεντερίᾳ, καὶ ἠθέλησεν τὸν υἱὸν [82] Μερδασᾶν τὸν τεχθέντα ἐκ τῆς Σειρὲμ στέψαι· καὶ ὅτι ἀντεπέρασεν τὸν ποταμὸν πάλιν, καὶ ἤνεγκεν μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Μερδασᾶν καὶ τὴν Σειρέμ, καὶ τὸν ἄλλον αὐτῆς [83] Σαλιαρόν· τὸν δὲ πρωτότοκον αὐτοῦ υἱὸν Σιρόην καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ καὶ τὰς γυναῖκας αὐτοῦ εἴασεν [84] πέραν τοῦ ποταμοῦ. Καὶ γνοὺς Σιρόης, ὅτι τὸν Μερδασᾶν θέλει στέψαι, ἐταράχθη· καὶ ἔπεμψεν τὸν συγγάλα- D κτον αὐτοῦ πρὸς Γουνδαβούναν, δηλώσας αὐτῷ, ὅτι *Ἐλθὲ πέραν τοῦ ποταμοῦ, ἵνα συντύχω σοι.* Ὁ δὲ Γουνδαβούνας ἐφοβήθη διὰ τὸν Χοσρόην περᾶσαι, καὶ δηλοῖ αὐτῷ [85], ὅτι *Γράψον μοι διὰ τοῦ συγγαλάκτου σου, εἴ τι [86] θέλεις.* Καὶ ἔγραψεν αὐτῷ Σιρόης, ὅτι *Γινώσκεις, πῶς* [87] *ἡ πολιτεία*

consilio decretum, **270** Chalcedone abscederent et in patriam reverterentur. Scripsit autem Heraclius Chosroi: *Insequor te, et ad ineundam pacem contendo, non enim lubens Persidem devasto, verum a te coactus. Armis projectis, pacem amplexemur, et incendium exstinguamus, priusquam tota moles conflagret.* Respuit Chosroes pacis conditiones, ex quo in eum Persici totius populi odium incensum. Novo subinde exercitui conflando studium adhibet: quare optimatum suorum domesticos, vilemque etiam ministrorum suorum et pellicum gregem armis instruit et ut Rhazatis exercitui se adjungerent imperat; locum etiam, quo conveniant, ad Arbam videlicet fluvium lapide duodecimo Ctesiphonte dissitum præfigit, simulque jubet, ut flumine ab eis trajecto, pontem e lapide vel ligno quemlibet solvant et disrumpant. Imperator autem mensis Januarii die septimo e Dastagerd gressu moto, et trium dierum itinere confecto, ad duodecimum ab amne Arba milliarium, quo loci Persarum confluxerat exercitus, in quo elephanti ducenti, castra applicuit. Inde Armenicorum agminum ductorem Georgium, qui fluvium Arbam experiatur, et num vadi commoditatem offerat, exploret, secreto submittit. Is ubi pontes intercisos et ruptos, nullumque in Arba flumine vadum reperit, ad imperatorem revertitur. Motis inde castris Siazurum imperator divertit, provincias et urbes toto mense Februario circumire contentus. Mense vero Martio ad oppidum, cognomento Barzam, deflectens, dierum septem moram in eo figit. Mox Mezezium ducem ad prædam e vicinis agris agendam mittit. Ibi Gundabunam, qui in Sarbari exercitu tribuni munus obtinuerat, cum viæ sociis quinque, comitibus quidem tribus, aliisque præcipua dignitate insignitis duobus offendit, quos omnes ad imperatorem duxit. Is Gundabunas res omnino necessarias ad imperatorem retulit: E Dastagerd, inquit, Chosroes fugitivus erupit, et Ctesiphontem, mox inde Seleuciam petiit. Æger viscerum morbo filium Merdasam e Sirem uxore susceptum regia corona redimire meditatus, fluvium retro trajecit, et Merdasam filium, Sirem uxorem, Saliarumque alium ex ea natum, primogenito Siroe, et ejus fratribus, nec non aliis conjugibus trans flumen relictis, secum tulit. Porro Siroes, ubi de fratre in regem coronando patris consilium comperit, animo commotus, collactaneum suum ad Gundabunam misit, scripsitque in hanc sententiam: *Veni trans fluvium, et te alloquar.* Gundabunas **271** Chos-

VARIÆ LECTIONES.

[71] καὶ νῦν add. ex A. [72] κατ' αὐτοῦ A, κατὰ Χοσρόου vulg. [73] ἐκράτευσεν vulg. [74] ὅταν] ἡνίκα A. [75] ὁ βασιλεὺς add. ex A. [76] καὶ τὴν ποντ. om. A f. [77] φοσσάτον A, φωσάτον vulg. [78] εἶχον A, εἶχεν vulg. [79] πρὸς τὸν A, εἰς τὸν vulg. [80] πυρπολῶν add. ex A. [81] ὅταν add. ex A. [82] τὸν υἱὸν A, τὸν ἴδιον vulg., om. f. [83] αὐτῆς] αὐτοῦ f. [84] εἴασεν A, ἐάσας vulg. [85] αὐτῷ A f, αὐτὸν vulg. [86] εἴ τι] ὅτι f. [87] πῶς add. ex A e.

JAC. GOARI NOTÆ.

(6) Non meminit librarius vocis Ῥαζάτου, cujus mentio pagg. 64 et 65.

(7) Ita Peyrez. codex, scripti tamen pœnitens Γουνδαβουσᾶν hac eadem pagina bis librarius repetit. Anastasius pariter scripsit *Gundabundam* et *Gundubusam*.

rois metu transire detrectavit. Solum significat: *Scribe per collactaneum tuum, si quid a me exposcis.* Rescripsit Siroes: « *Persarum rempublicam nefarii istius hominis Chosrois opera periisse novisti: nunc Merdasam regni corona insignire, me primogenitum omnino contemptui habendum velle, certo scias. Exercitum allocutus, regem me suscipiat, si volueris, efficies. Ego, si regnum adipiscar, militum stipendia confestim augebo, et cum Romanorum imperatore mihi pacis fœdus erit, et prospere cuncta succedent. Ut igitur regnum nanciscar, exercitus opera effice: et ut vos teque velut inter reliquos præcipuum honoribus et opibus augeam, et penes me retineam, nusquam deero. Hæc ille. Ego vero collactanei ejusdem voce usus, retuli: « Quod potestas suggerit, ut exercitum in colloquio sollicitem, et tui gratia laborem polliceor. Jam comites duos ac viginti allocutus, ac plures alios milites in meam traxi sententiam. » His a me Siroi nuntiatis, in adversum ille rescribit: ut mensis Martii die tertio supra vicesimum, eductis mecum militarium ordinum junioribus, ad Tigridis fluminis ligneum pontem occurram, ut ita mecum in exercitum eum assumam, et in Chosroem moveamus, edixit. Sunt, imperator, cum Siroe duo Sarbarazæ filii, adest Esdim patre natus, et numerosa multorum nobilium proles, nec non et Aram filius, cuncti armis et sanguine selecti. Et quidem si Chosroem e medio tollere valuerint, prospere et feliciter: sin a proposito aberrarint, cuncti cum Siroe ipso in acies tuas se recipient, imperator. In hunc finem Siroes misit me ad te, domine. Pudet enim illum coram Romanorum imperatore, qui quondam Chosroi salutis fuit auctor, apparere: impræsentiarum enim ab eo nonnisi mala retulit, adeo ut propter fœdum ingrati hominis facinus, neque ego ipse, qui fidem ab imperatore reportem, merear.* Imperator autem Heraclius legatum eumdem ad Siroem remittens, custodias reseraret, et vinctos in eis Romanos liberaret, instrueret armis, et cum eis moveret adversus Chosroem, litteris significavit. Imperatoris placito Siroes paret, et captivis custodiis expeditis, in Chosroem patrem parricidam arma movet. Chosroes fugere molitus, nec fugæ compos, deprehenditur. Illum brachiis retro actis pedes et collum gravibus catenis onustum, compedibusque toto corpore circumligatum, in tenebrarum ædem, quam ipse juvenis construxerat, et reponendis in ea divitiis firmiter muniverat, includunt, ibique stricto pane et aqua parce effusa sustentatum fame misere perire parant. Fuit enim istud Sirois in eum pronuntiatum: *Aurum quod frustra collegit,*

A *τῶν Περσῶν ἀπώλετο ἐκ τοῦ κακοῦ ἀνθρώπου Χοσρόου, καὶ θέλει στέψαι τὸν Μερδασᾶν, καὶ ἐμὲ τὸν πρωτότοκον αὐτοῦ υἱὸν περιεφρόνησε· καὶ ἐὰν λαλήσῃς τῷ στρατῷ* [88]*, ἵνα δέξωνταί με, καὶ τὰς ῥόγας αὐτῶν ἐπαυξῆσαι ἔχω, καὶ εἰρήνην ποιῶ μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Ῥωμαίων· καὶ καλῶς ἔχομεν ζῆσαι. Καὶ σπούδασον μετὰ τοῦ λαοῦ σου, ἵνα ἐγὼ βασιλεύσω· καὶ πάντας ὑμᾶς προβιβάσαι* [89] *ἔχω καὶ συγκροτῆσαι, καὶ κατεξαίρετον* [90] *σέ·* καὶ ὅτι *Ἐδήλωσα αὐτῷ διὰ τοῦ συγγαλάκτου αὐτοῦ, ὅτι, Εἴ τι δύναμαι, λαλῆσαι ἔχω τὸν στρατὸν καὶ μοχθῆσαι. Καὶ ὅτι ἐλάλησα εἴκοσι δύο κόμητας, καὶ ἐποίησα αὐτοὺς τῆς γνώμης μου, καὶ ἄλλους ἄρχοντας* [91] *καὶ στρατιώτας πολλούς. Καὶ ταῦτα ἐδήλωσα* [92] *τῷ Σιρόῃ, καὶ*

B *ἐδήλωσέν μοι, ἵνα τῇ κγ'* [93] *τοῦ Μαρτίου μηνὸς λάβω ταξάτους* [94] *νεωτέρους, καὶ εἰς τὴν ποντογέφυραν τοῦ Τίγριδος ποταμοῦ ὑπαντήσω αὐτῷ, καὶ λάβωμεν αὐτὸν εἰς τὸν στρατὸν, καὶ κινήσωμεν κατὰ Χοσρόου. Καὶ ὅτι μετὰ Σιρόου εἰσὶν καὶ οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Σαρβαραζᾶ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ἐσδὶμ* [95]*, καὶ ἄλλα πολλὰ ἀρχόντων τέκνα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρὰμ, πάντες ἐπίλεκτοι· καὶ εἰ μὲν δυνηθῶσιν ἀνελεῖν τὸν Χοσρόην, εὖ καὶ καλῶς· εἰ δὲ* [96] *ἀστοχήσωσι, πάντες σὺν Σιρόῃ προσρύονται τῷ βασιλεῖ· καὶ ἀπέστειλέ με πρὸς σὲ, δέσποτα· αἰδεῖται γὰρ τὸν βασιλέα* [97] *τῶν Ῥωμαίων. Ὅτι Χοσρόην ἔσωσέν ποτε, νῦν δὲ πολλὰ* [98] *κακὰ ἔπαθεν* [99] *ἐξ αὐτοῦ, καὶ ὅτι διὰ τὴν ἐκείνου*

C *ἀγνωμοσύνην οὐδὲ ἐμοὶ ἔχει ὁ βασιλεὺς πιστεῦσαι.* Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἡράκλειος τοῦτον [1] πάλιν πρὸς Σιρόην ἀποστείλας, ἐδήλωσεν ἀνοῖξαι τὰς φυλακὰς, καὶ τοὺς κατεχομένους ἐν αὐταῖς Ῥωμαίους ἐκβαλεῖν [2], καὶ δοῦναι αὐτοῖς ὅπλα, καὶ οὕτω κινῆσαι [3] κατὰ Χοσρόου. Ὁ δὲ Σιρόης ὑπακούσας τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐκβαλὼν τοὺς κατακλείστους ἐπῆλθεν τῷ πατροκτόνῳ πατρὶ Χοσρόῃ. Αὐτὸς δὲ φυγεῖν [4] δοκιμάσας καὶ μὴ ἰσχύσας, ἐκρατήθη. Τοῦτον δὲ δεσμήσαντες σφοδρῶς σιδηροπέδαις ὀπισθάγκωνα [5], τοῖς τε ποσὶ καὶ τῷ τραχήλῳ βάρη σιδηρᾶ περιέθηκαν, καὶ εἰσάγουσιν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ σκότους, ὃν αὐτὸς ὠχύρωσεν ἐκ νέου [6] κτίσας εἰς ἀπόθεσιν χρημάτων, καὶ ἄρτον πενιχρὸν τούτῳ διδόντες καὶ ὕδωρ, ἐλιμαγχόνουν· ἔφη γὰρ ὁ Σιρόης, ὅτι *Τὸν χρυσὸν φάγῃ, ὃν* [7] *συνήγαγεν μάτην, δι' ὃν* [8] *πολ-*

D *λοὺς ἐλιμαγχόνησεν, καὶ τὸν κόσμον ἠρήμωσεν.* Ἀπέστειλε δὲ πρὸς αὐτὸν τοὺς σατράπας ὑβρίζειν καὶ ἐμπτύειν αὐτῷ [9]. Καὶ ἀγαγὼν Μερδασᾶν τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ὃν ἐβούλετο στέψαι, ἐνώπιον αὐτοῦ ἔσφαξεν· καὶ πάντα τὰ λοιπὰ τέκνα αὐτοῦ ἐνώπιον αὐτοῦ ἀνεῖλεν· καὶ ἀπέστειλεν [10] πάντα ἐχθρὸν αὐτοῦ ὑβρίζειν [καὶ τύπτειν [11]] καὶ ἐμπτύειν αὐτῷ [12]. Πέντε δὲ ἡμέρας [13]

VARIÆ LECTIONES.

[88] τῷ στρατῷ A, τὸν στρατὸν vulg. [89] προβιβάσαι A, ἀναβ. vulg. [90] fort. κατ' ἐξαίρετον. [91] ἄρχοντας add. ex A. [92] ἐδήλωσα τ. Σ. καὶ ἐδ. A, δηλώσας τ. Σ. ἐδ. vulg. [93] κγ'.] κ'. A f. [94] ταξάτους A e, ταξάτας vulg. [95] Ἰεσδὶμ f. [96] δὲ add. ex A. [97] ἤδει s. ἔδει γὰρ τὴν βασιλείαν A e f. [98] ὅτι ἕως πότε καὶ πολλὰ e f. [99] πολλὰ κακὰ ἔπαθεν ἐξ αὐτοῦ A e f, μᾶλλον κακὰ παρ' αὐτοῦ πέπονθεν vulg. [1] Ἡράκλ. τοῦτον om. A e f. [2] ἐκβαλεῖν A, ἐκβάλοι vulg. [3] οὕτως ἀποκινῆσαι A. [4] φυγεῖν A, φυγὴν vulg. [5] ὀπισθ. A, καὶ ὀπ. vulg. [6] ὠχύρωσεν ἐκ νέου A, ὀχυρώσας ἐκ νέας vulg. [7] ὃν A, ὃ vulg. [8] δι' ὃν A, δι' ὃ vulg. [9] αὐτῷ A, αὐτὸν vulg. [10] ἀπέστειλεν add. ex A. [11] καὶ τύπτειν om. A. [12] αὐτῷ A a, αὐτὸν vulg. [13] πέντε δὲ ἡμέρας A, ἐν πέντε δὲ ἡμέραις vulg.

τοῦτο ποιήσαντες [14] ἐκέλευσεν ὁ Σιρόης τοῦτον τόξοις ἀνελεῖν, καὶ οὕτως κατὰ μικρὸν ἐν δεινοῖς παρέδωκε τὴν πονηρὰν αὐτοῦ ψυχήν. Τότε ὁ Σιρόης γράφει πρὸς Ἡράκλειον, εὐαγγελιζόμενος αὐτῷ τὴν τοῦ μιαροῦ Χοσρόου ἀναίρεσιν· καὶ εἰρήνην ἀειπαγῆ [15] πρὸς αὐτὸν ποιησάμενος, πάντας τοὺς ἐν φρουραῖς Χριστιανοὺς, καὶ τοὺς ἐν Περσίδι πάσῃ αἰχμαλώτους ἀπέδωκεν [16] αὐτῷ, σὺν τῷ πατριάρχῃ Ζαχαρίᾳ καὶ τοῖς [17] τιμίοις καὶ ζωοποιοῖς ξύλοις τοῖς ἐξ Ἱερουσαλὴμ [18] ληφθεῖσι ὑπὸ Σαρβαραζᾶ, ὅταν τὴν Ἱερουσαλὴμ παρέλαβεν.

A propter quod etiam **272** plurimos fame necavit, et orbem ipsum effecit desertum, manducet. Satrapas insuper eum injuriis respersuros et sputis conspurcaturos misit. Adductum etiam ob ejus oculos Merdasam ejus filium, quem nuper regem coronare consiliabatur, interfecit, et reliquos omnes ejus liberos sub ejus conspectum e medio sustulit, omnem denique ejus inimicum, qui modo injuriis, verberibus et sputis cum lacesseret, ad eum destinavit. His per dies quinque in hunc modum perpetratis, jussit Siroes sagittis confodi: atque ita sensim per lenta et morosa tormenta nefandam animam exhalavit. Tum vero Siroes datis ad Heraclium litteris, exsecrabilis Chosrois necem annuntiat: paceque ære et ferro diuturniore cum eo composita detentos custodiis Christianos, per universam Persiam captivos, cum patriarcha Zacharia, et venerandis ac vivificis lignis Hierosolymis, cum olim a Sarbaraza caperentur, sublatis, restituit.

Ἀράβων ἀρχηγὸς Μουαμὲδ [19] ἔτη θ'.

A. M. 6119. — Περσῶν βασιλεὺς Σιρόης ἔτος ἕν.

Τούτῳ τῷ ἔτει εἰρήνης γενομένης (9) μεταξὺ Περσῶν καὶ Ῥωμαίων, ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς Θεόδωρον τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν μετὰ γραμμάτων καὶ ἀνθρώπων Σιρόου τοῦ βασιλέως Περσῶν, ὅπως τοὺς ἐν Ἐδέσσῃ καὶ Παλαιστίνῃ καὶ Ἱεροσολύμοις καὶ ταῖς λοιπαῖς πόλεσι τῶν [20] Ῥωμαίων Πέρσας μετὰ εἰρήνης ἀποστρέψωσιν ἐν Περσίδι, καὶ ἀβλαβῶς παρέλθωσι τὴν τῶν Ῥωμαίων γῆν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐν ἓξ ἔτεσι (10) καταπολεμήσας τὴν Περσίδα, ἐν τῷ [21] ἑβδόμῳ εἰρηνεύσας μετὰ χαρᾶς μεγάλης ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν ὑπέστρεψεν, μυστικήν τινα θεωρίαν (11) ἐν τούτῳ πληρώσας. Ἐν γὰρ ἓξ ἡμέραις πᾶσαν τὴν κτίσιν δημιουργήσας ὁ Θεὸς τὴν ἑβδόμην ἀναπαύσεως ἡμέραν ἐκάλεσεν· οὕτω δὲ αὐτὸς ἐν τοῖς ἓξ χρόνοις πολλοὺς πόνους διανύσας, τῷ ἑβδόμῳ ἔτει μετ' εἰρήνης καὶ χαρᾶς ἐν τῇ πόλει ὑποστρέψας ἀνεπαύσατο [22]. Ὁ δὲ λαὸς τῆς πόλεως (12) τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ μαθόντες, ἀκατασχέτῳ πόθῳ πάντες εἰς τὴν Ἱέρειαν [23] ἐξῆλθον εἰς συνάντησιν αὐτοῦ, σὺν τῷ πατριάρχῃ, καὶ Κωνσταντίνῳ βασιλεῖ καὶ υἱῷ αὐτοῦ, βαστάζοντες κλάδους ἐλαιῶν καὶ λαμπάδας, εὐφημοῦντες αὐτὸν μετὰ χαρᾶς καὶ δακρύων. Προσελθὼν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ περιπλακέντες ἀλλήλοις [24], ἔβρεξαν ἀμφότεροι τὴν γῆν τοῖς δάκρυσιν. Τοῦτο θεασάμενος ὁ λαὸς, πάντες εὐχαρι-

B *Arabum princeps Muamed annis novem.*

A. C. 619. — *Persarum regis Sirois annus unicus.*

Hoc anno pacis fœdere Romanos inter ac Persas firmato, imperator Theodorum proprium fratrem cum litteris et a rege Persarum Siroe viris delegatis misit, qui Persas Edessæ, in Palæstina, Hierosolymis, et in cæteris Romanorum civitatibus repertos cum pace in Persiam reducerent, et eos absque impedimento vel incommodo per Romanam ditionem pertransire fidam adhiberent operam. Imperator itaque continuos sex annos Persiam bello fatigans, septimo tandem pace parta (velut mystico quodam spectaculo in sese probato) cum ingenti gaudio Cpolim reversus C est. Per sex etenim ex ordine dies cum creaturam omnem Deus absolvisset, septimum quieti consecravit diem: sic iste annis sex perpetuis laboribus exantlatis, septimo demum cum pace et lætitia urbem repetens quiete potitus est. Populus autem urbis adventu imperatoris cognito, impotenti ejus desiderio motus ad Hieriam cum patriarcha et Constantino imperatore ejus filio effusus, prælatis olivarum ramis et lampadibus, lætitiæ vocibus, et una simul lacrymis venientem prosecutus excepit. Accedens autem filius ad pedes ejus procidit, mutuoque **273** sese complexati, terram lacrymarum imbre rigaverunt. Quo viso universus populus

VARIÆ LECTIONES.

[14] ποιήσας A. [15] ἀειπηγῆ b. [16] ἀπέδωκεν A, παρέδ. vulg. [17] καὶ τοῖς A, σὺν τοῖς vulg. [18] ἐξ Ἱεροσολύμων A f. [19] Μουαμὲδ A a f, Μωαμὲδ vulg. [20] τῶν add. ex A. [21] τῷ add. ex A. [22] ἀνεπαύσατο A, ἐπαύσ. vulg. [23] Ἱέρειαν A, Ἱερίαν vulg. [24] περιπλακέντες ἀλλήλοις A, περιπλακεὶς αὐτῷ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(8) S. Nicephorus Modestum ait tum Hierosolymorum episcopum, cum a Sarbaro urbs capta est; eumdemque, non Zacharium reducem ex Perside crucem recepisse. Quid verius? Hæreo. Nec quod insertum habet Peyr. refertque P. Goar in variis lect. de Modesto substituto Zachariæ defuncto in reditu e Perside, aliud est quam glossema, quod tum Theophani repugnat, tum Nicephoro; altero captam sanctam civitatem asserente Modesto, alio Zacharia episcopo. COMBEFIS.

(9) Litteras pacis nuntias, et præcedentium Heraclii gestorum narrationem continentes profert D Chronicon Alexand. ad hunc annum: ad eumdem qui 628 ex scholiastæ calculis, Nicephorus narrata confirmat.

(10) Cum septimi parte spectatissima. Ad annum quippe superiorem relata cuncta, unius anni circuitu absolvi non potuisse ex gestorum characteribus in Chronico Alexandrino positis nequeunt absolvi, prout argute demonstrat Petavius in Nicephorum pag. editionis Regiæ 70.

(11) *Mystici aliquid sensus in ea re implens.* Notum mysticis quid θεωρία. COMBEFIS.

(12) Nicephorus pag. 15.

hymnos gratiæ Deo cecinerunt, exceptoque demum A imperatore cum gaudio et tripudiis urbem ingressi sunt.

Arabum princeps Muamed annis novem.

A. C. 620. — *Persarum rex Adeser menses septem regnat.*

Hoc anno ineunte vere Heraclius imperator, venerandis et vivificis lignis secum latis, regina civitate solvens Hierosolymam Deo grates persoluturus perrexit. Ubi Tiberiadem advenit, Christiani Benjamin quemdam nomine, ceu gravia ipsis damna inferre solitum, apud eum criminati sunt. Erat enim vir supra modum divitiis potens; quare imperatoris totiusque exercitus sumptibus pendendis solus ipse satis exstitit. Imperator itaque criminis eum damnaturus: *Quam ob causam,* B inquit, *injuria Christianos prosequeris?* Respondet ille: *Quod fidei meæ hostes exsistunt.* Judaica quippe superstitione tenebatur. Imperator autem admonitum, et de religione Christiana instructum in Eustathii Neapolitæ domo (Christianum se hic profitebatur, et imperatorem pariter susceperat)

στηρίους ὕμνους τῷ Θεῷ [25] ἀνέπεμπον· καὶ οὕτω λαβόντες τὸν βασιλέα σκιρτῶντες εἰσῆλθον ἐν τῇ πόλει.

Ἀράβων ἀρχηγὸς Μουαμὲδ ἔτη θ'.

A. M. 6120.—*Περσῶν βασιλεὺς Ἀδεσὴρ μῆνας ἑπτά.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἀπάρας ὁ βασιλεὺς ἅμα τῷ ἔαρι [26] (13) ἀπὸ τῆς βασιλευούσης πόλεως ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα ἐπορεύετο, ἀπαγαγὼν τὰ τίμια καὶ ζωοποιὰ ξύλα τοῦ ἀποδοῦναι τῷ Θεῷ τὴν εὐχαριστίαν. Ἐλθόντι δὲ αὐτῷ ἐν Τιβεριάδι κατηγόρησαν οἱ Χριστιανοὶ Βενιαμίν τινα ὀνόματι, ὡς κακοποιοῦντα αὐτούς. Ἦν γὰρ ἐνούσιος σφόδρα. Καὶ ὑπεδέξατο τὸν βασιλέα, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς κατέκρινεν αὐτὸν, λέγων· *Διὰ ποίαν αἰτίαν κακοποιεῖς τοὺς Χριστιανούς;* Ὁ δὲ εἶπεν [27]· *Ὡς ἐχθροὺς τῆς πίστεώς μου.* Ἦν γὰρ Ἰουδαῖος. Ὁ δὲ βασιλεὺς νουθετήσας αὐτὸν [28] καὶ πείσας ἐβάπτισεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Εὐσταθίου τοῦ [29] Νεαπολίτου, Χριστιανοῦ ὄντος, καὶ αὐτοῦ ὑποδεξαμένου τὸν βασιλέα. Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ ἀποκαταστήσας Ζαχαρίαν τὸν πατριάρχην (14), καὶ τὰ τίμια καὶ ζωοποιὰ

VARIÆ LECTIONES.

[25] ὕμνους τῷ Θεῷ A, τ. Θ. ὕμνους vulg. [26] ἅμα τῷ ἔαρι] ἅμα ἱερεῦσιν A, ἅμα ἱερείᾳ f. [27] ὁ δὲ ἀπεκρίθη A, om. f. [28] αὐτὸν add. ex A. [29] τοῦ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(13) Heraclium e Perside cum victoria redeuntem Hierosolymam iter primo direxisse, et sancta cruce in eam illata, et Christiano more exaltata (qui ritus crucis est exaltatio) et mox Byzantium missa, ipsum B tandem in regiam urbem regressum auctor est Nicephorus, qui victoriis et itinere Hierosolymitano relatis subdit: Μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ Ἡράκλειος πρὸς τὸ Βυζάντιον ἐχώρει ὑπὸ πολλῆς εὐφημίας καὶ δόξης ὑπερβαλλούσης παρὰ τῶν ἐκεῖσε δεχθείς· *Paulo post vero Heraclius Byzantium rediens cum fausta omnium acclamatione, atque ingenti magnificentia a civibus receptus est,* etc. Theophanes ex adverso victorem Heraclium CP. revisisse, tum altero anno Hierosolymam versus se contulisse pugnat. In tanta rerum Heraclii scriptorum differentia quem interponamus litis judicem, non suppetit. Ipse Nicephorus litem propriis verbis dirimat. Enarrata quam ample Heraclii Hierosolymam profectione, ac crucis, si vere foret a barbaris restituta, facto examine, eadem probata, exaltata, et CP. missa, Heraclii reditu in eam urbem nondum memorato, subjungit: Δευτέρα δὲ ἦν ἰνδικτιών, ἡνίκα ταῦτα ἐπράττετο· *Indictio secunda numerabatur, cum ista fierent.* At hic annus Heraclii decimus nonus indictione secunda notatur: ad mentem itaque Theophanis, ex Nicephori judicio decimus nonus Heraclii elabebatur, ἡνίκα ταῦτα ἐπράττετο. Nicephorum porro Heraclii in urbem regiam adventum post hæc scripta si dixeris, geminum in eam urbem e Perside et Hierosolyma reditum facilis concedam, et Nicephorum narratorum ordinem solitum pervertere observabis.

(14) Occupatæ a Persis Hierosolymæ tempore Modestum ejus episcopum sedisse testis est Nicephorus. Vivente Zacharia, vel absente, nullam Modesti in Hierosolymorum Ecclesiam auctoritatem Theophanes refert. Quæ ratio, ut falsum omnino Nicephori Chronicon existimaret, Petavium impulit, litem vero verbis hujuscemodi a Theophane ad hunc annum scriptis, aptissime componi: Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ τοῦ πατριάρχου Ζαχαρίου τελευτήσαντος, μετὰ τὸ ἐλθεῖν αὐτὸν ἐκ Παλαιστίνης ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας, τοῦ δὲ ἁγίου Μοδέστου καὶ ἀρχιμανδρίτου τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Θεοδοσίου, τοῦ κτίσαντος τὴν ἁγίαν B Ἀναστασίαν, καὶ τὴν Ἁγίαν Βηθλεὲμ, ὡς ἐμπρησθέντα ἀπὸ τῶν Περσῶν· τότε οὖν χειροτονεῖ ὁ βασιλεὺς τὸν ἅγιον Μόδεστον πατριάρχην. Verba porro ista licet vitiata, et a grammaticæ legibus aliena sensum a Petavio animadversum reddunt quam congrue: *Imperator Hierosolymam ingressus est,* (procedente vero tempore) *cum soluta captivitate in Palæstinam rediisset Zacharias patriarcha, et idem ultimum obiisset, tunc imperator sanctum Modestum, qui sancti Theodosii monasterio quondam Archimandrita præpositus fuerat, et sanctam Anastasiam* (id est, Resurrectionis templum) *et aliud in sancta Bethle m a Persis exustum, reparaverat, ordinari curavit:* cunctis tamen in exemplaribus, quæ ad manus sunt, non exstare observo. In illust. Peyrez. codice fateor legi; ad Barberini margineum ex Palatino, cum quo Peyrezianus codex comparatus, exscripta non inficias eo; in Regio, in Vaticanis tribus, in Barberino non reperiri, et C num a Theophane primo prodierint, incertum contendo. Tot codicibus uno quasi stylo exaratis concordes sese Anastasius, *Miscellæ* scriptor, et Cedrenus adjungunt: et quæ adducta verba continent, ne verbo quidem attingunt. Quocirca ex eis, ut mihi falsum Nicephori Chronicon reddatur, colligere non licet: maxime cum Zacharia captivitate Persica detento, quæ Baronii sententia est ad a. C. 616, num. 7, Modestus, ut episcopatus administrator, sedem tenere potuerit: idque solum Nicephori auctoritate evinci: quinimo illud idem memoratis superius verbis, ab ipso etiam Theophane fetus nomine agnitis commode confirmari. Qui enim quondam monasterii præfectus, tum vero episcopatus administrator sancti Resurrectionis templi, et Bethleem ruinas reparaverat, Modesto demum vivis erepto ab imperatore ad thronum olim commissum, proprias, non alienas agens vices, promotus est.

ξύλα εἰς τὸν ἴδιον τόπον, καὶ πολλὰ εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, ἀπήλασεν τοὺς [30] Ἑβραίους ἀπὸ τῆς ἁγίας πόλεως, κελεύσας μὴ ἔχειν αὐτοὺς ἐξουσίαν ἀπὸ τριῶν μιλίων τῆς ἁγίας πόλεως πλησιάζειν. Καταλαβὼν δὲ τὴν Ἔδεσσαν ἀπέδωκεν τὴν ἐκκλησίαν τοῖς ὀρθοδόξοις, ὑπὸ Νεστοριανῶν κατεχομένην ἀπὸ Χοσρόου. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν Ἱεράπολιν, ἤκουσεν [31] ὅτι Σιρόης τέθνηκεν ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς, Ἀδεσὴρ δὲ ὁ τούτου υἱὸς (15) τὴν βασιλείαν τῶν Περσῶν παρέλαβεν. Τούτου δὲ μῆνας ἑπτὰ κρατήσαντος τῆς ἀρχῆς ἐπανέστη αὐτῷ Σαρβαραζᾶς, καὶ τοῦτον πατάξας, ἐβασίλευσεν τῶν Περσῶν μῆνας δύο. Τοῦτον δὲ ἀνελόντες οἱ Πέρσαι Βοράνην κατεστήσαντο [32] εἰς βασιλέα, τὴν θυγατέρα Χοσρόου, ἥτις ἐκράτησεν τῆς βασιλείας τῶν Περσῶν [33] μῆνας ἑπτά. Ταύτην δὲ [34] διεδέξατο Ὁρμίσδας ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν διωχθεὶς, καὶ γέγονεν ἡ βασιλεία τῶν Περσῶν ὑπὸ τοὺς Ἄραβας μέχρι τῆς σήμερον.

A eum baptismo tingi providit. Imperator deinde Hierosolymam ingressus, patriarcha Zacharia sedi suæ restituto, et venerandis vivificisque lignis loco suo redditis, debitas grates Deo persolvit, Hebræosque a sancta civitate jussit exsulare, nec nisi supra tertium ab ea lapidem ad eamdem accedendi fecit ipsis potestatem. Edessam profectus, ecclesiam sub Chosrois temporibus a Nestorianis occupatam orthodoxis restituit. Cum Hierapolim venisset, Siroem Persarum regem obiisse, et Adeser ejus filium Persarum regnum consecutum intellexit. In eum post imperii mensem septimum Sarbarazas rebellavit, et principe deleto Persis imperavit menses duos. Eo sublato Boranem Chosrois filiam in regem sibi Persæ præfecere, quæ regnum administravit B menses septem. Huic successit Hormisdas, qui demum a Saracenis solio depulsus est, ac tandem Persicum regnum Arabibus subjectum est, et in hanc usque diem sub ipsis remansit.

Ἀράβων ἀρχηγὸς Μουαμὲδ ἔτη θ' [35].

A. M. 6121. — *Περσῶν βασιλέως Ὁρμίσδα ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει τοῦ βασιλέως Ἡρακλείου ὄντος ἐν τῇ Ἱεραπόλει, ἦλθεν πρὸς αὐτὸν Ἀθανάσιος ὁ πατριάρχης τῶν Ἰακωβιτῶν (16), δεινὸς ἀνὴρ καὶ κακοῦργος τῇ τῶν Σύρων ἐμφύτῳ κακουργίᾳ, καὶ κινήσας πρὸς τὸν βασιλέα περὶ πίστεως λόγους, ὑπισχνεῖτο αὐτῷ Ἡράκλειος, εἰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ὑποδέξεται [36], πατριάρχην αὐτὸν ποιεῖν Ἀντιοχείας. Ὁ δὲ ὑποκριθεὶς ὑπεδέξατο [37] τὴν σύνοδον, ὁμολογήσας τὰς δύο ἐν Χριστῷ ἡνωμένας [38] φύσεις· ἠρώτησέν τε τὸν βασιλέα (17) περὶ τῆς ἐνεργείας καὶ

Arabum princeps Muamed annis novem.

274 A. C. 621. — *Persarum regis Hormisdæ annus primus.*

Hoc anno, cum imperator adhuc Hierapoli moraretur, Athanasius Jacobitarum patriarcha, vir vafer et perniciosus, ut ex innata sibi vafritie sunt Syri omnes, ad eum accessit, motisque cum imperatore de fide sermonibus, si modo synodum Chalcedonensem vellet admittere, patriarcham Antiochiæ se constituturum Heraclius promisit. Is enuntiatis C in Christo naturis duabus, hæresim ad tempus simulans, propositam synodum probavit et recepit. Tum vero de operatione et voluntatibus impera-

VARIÆ LECTIONES.

[30] τοὺς add. ex A. [31] ἤκουσεν A, ἀκούσας vulg. [32] κατεστήσαντο A, κατέστησαν vulg. [33] τῆς βασιλείας τῶν Π. A, τὴν βασιλείαν Περσῶν vulg. [34] δὲ add. ex A. [35] Ἀράβων — ἔτη θ' om. e f. [36] ὑποδέξεται A, ὑποδέξηται vulg. [37] ἐδέξατο A. [38] ἡνωμένας add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(15) Regum, qui Persis dominati sunt, alia apud Nicephorum et Schikardum de rebus Persicis offerunt se nomina.

(16) Auctor Monothelitarum historiæ Combefis de Jacobitarum hæresi tractatum edidit, ex quo pauca proferam : Ὁ Ἰάκωβος, ἀφ' οὗ καὶ οὗτοι καλοῦνται, μοναχός τις γέγονε Σύρος, Τζάνζαλος ἐπονομαζόμενος, διὰ τὴν ἄγαν αὐτοῦ, ὡς οἶμαι, εὐτέλειαν. Οὗτος οὖν ἀναδεξάμενος παρὰ τοῖς Σύροις τοῦτο ἐκήρυττεν. Et infra : Οἱ τῷ Ἰακώβῳ μοναχῷ Σύρῳ πεισθέντες ὠνομάσθησαν Ἰακωβῖται· *Jacobus, a quo isti appellationem sortiti sunt, Syrus quidam monachus, ignobilis valde atque obscurus fuit, cognomine Tzanzal* (Culex) *ob summam, puto, ejus vilitatem. Hic ergo Eutychetis amplexus doctrinam, apud Syros eam prædicavit.*

(17) Memoratus auctor Athanasii cum Heraclio congressionis a Theophane fidem elevaturus, his eam oppugnat argumentis : 1. alteri cum Paulo Severiano ab eodem Heraclio habitæ persimilem : quam perinde licet locorum et temporum circumstantiæ diversam, pleraque tamen eamdem ostendant ; 2. iis auctoribus aut scriptis eam non memorari, quibus ejus mentio debuerat esse commendata ; 3. perperam Heraclium animo consternatum (attonitum argutius scripsisset) audita Athanasii sententia recenseri, cui jam Pauli Sergiique mens similis fuisset operta ; 4. Paulum Severianum episcopatu Antiocheno ob hæresim simulate repudiatam ab Heraclio donatum, Pauli forsan abjecisse nomen, et Athanasii assumpsisse. Leviora tamen sunt hæc tela, quam quibus confodiatur Theophanes, et historiæ ab eo conscriptæ veritas lædatur. Ac primi quidem impetus in eam nullus est, aut certe debilis, qui geminum Heraclii, qua cum Paulo, qua cum Athanasio congressum admittet, atque ut eumdem, vel similem materia et proposito, ita per- D sonarum, loci, temporum circumstantiis diversum ; 2. scriptoribus nonnullis licet Athanasii fraudes obvolvantur silentio, aliis tamen velut Sophronio concrepantibus buccis easdem exsecranti sonore ventilantur : *Cum quibus*, inquit, *anathema sint et catathema, Athanasius quoque Syrus, et Apozygarius Anastasius*, etc. ; 3. Athanasii verbis stupefactum Heraclium, quæ res novas, et inaudita dogmata præ aliis ingererent : in nonnullis enim a Severianis discrepabant Jacobitæ ; 4. ultimi argumenti apud me, vel cordatos ea tantum erit fides, quæ se probata auctoritate senserit fulciendam. Illud insuper moneo eo in Theophanem discursu prave Baronium argui, qui, Cedreno Heraclii et Athanasii colloquium in annum 25 reponente, ad annum 20 illud revocarit ; seriem enim annorum qui legerit apud Cedrenum, typographi solius, haud Baronii advertet erratum.

torem interrogavit, quales asserere deceat, geminas an unicam? Imperator inusitata sibi vocum novitate implicatus, Sergio Cpoleos episcopo scribit. Is Cyrum Phasidos episcopum ad se accersitum interrogat, et in unicam voluntatem et actionem pariter unicam consentire reperit. Sergius etenim, ceu patria Syrus, et Jacobitis parentibus ortus, unam physicam volendi actionem, unamque operationem in Christo confessus, et scripto testatus est. Imperator utriusque ad invicem comparata sententia, concordem eis postmodum invenit Athanasium. Ibi namque unam ponendam naturam, ubi una operatio asseritur, illi probe notum. Interim imperator opinionibus istiusmodi instructus, utriusque mentem Joanni papæ Romano scriptis significat. Ille eorum hæresim proscribit. Georgio vero Alexandriæ antistite vivis erepto, Cyrus in episcopatu sufficitur, qui Theodoro Pharan episcopo adjunctus, aqua male tinctam unionem illam, unam nimirum et eamdem in Christo operationem commentus est, et tradidit scripto. His ita ordine gestis, in probrum et dedecus maximum Chalcedonensis synodus, quin imo universa Ecclesia prolabitur. Gloriabantur siquidem inde Jacobitæ et Theodosiani palam jactantes, *se non quidem cum Chalcedone, at Chalcedonem secum doctrina communicare, et una operatione admissa, unicam quoque Christi naturam docere.* Ea tempestate Sophronius Hierosolymorum episcopus instituitur, qui congregatis, quibus præerat, episcopis, Monotheliticum dogma condemnavit, synodicaque acta Sergio Cpoleos et Joanni Romæ episcopo per epistolas transmisit. His auditis, Heraclius pudore afficitur, et, quæ admiserat quidem **275** noluit rescindere, nec quo probro onerabatur, pati. Tum igitur præclarum aliquod invenisse ratus, Edictum ita vocatum, quo neque unica, neque geminæ, Christi operationes assererentur, promulgavit. Quod ubi Severi sectatores legere, Ecclesiam catholicam per popinas et balnea impiis sermonibus traducebant: qui huc usque Nestorii sensum secuti Chalcedonitæ, nuper resipuerunt, et veritatem amplexati, per unius operationis positionem, in unam nobiscum Christi naturam asserendam convenere, at nunc demum eo, quem recte tenebant, sensu damnato, utrumque amiserunt, dum neque unam, neque duas in Christo confitentur naturas. Post Sergii vero obitum Pyrrhus Cpoleos sedem excepit, qui Sergio et Cyro temere asserta mordicus et impie retinuit. Heraclio tandem fatis functo, Constantinum ejus filium imperii succes-

A τῶν θελημάτων, τὸ πῶς δεῖ ταῦτα λέγειν ἐν Χριστῷ, διπλᾶ ἢ μοναδικά. Ὁ δὲ βασιλεὺς ξενοφωνηθεὶς, γράφει πρὸς Σέργιον τὸν πατριάρχην [39] Κωνσταντινουπόλεως. Προσκαλεῖται δὲ καὶ Κῦρον τὸν τοῦ Φάσιδος ἐπίσκοπον, καὶ τοῦτον ἐρωτήσας, εὗρεν αὐτὸν συμφωνοῦντα τῷ Σεργίῳ εἰς τὸ ἓν [40] θέλημα καὶ τὴν μίαν ἐνέργειαν. Σέργιος γὰρ, ἅτε Συρογενὴς καὶ γονέων Ἰακωβιτῶν ὑπάρχων, μίαν φυσικὴν θέλησιν καὶ μίαν ἐνέργειαν ἐν Χριστῷ ὡμολόγησεν καὶ ἔγραψεν [41]. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀμφοτέρων στοιχήσας τὴν βουλὴν [42], εὗρεν καὶ τὸν Ἀθανάσιον συμφωνοῦντα αὐτοῖς. Ἐγίνωσκεν γὰρ ὅτι ἔνθα μία [43] ἐνέργεια εἴρηται (18), ἐκεῖ καὶ μία φύσις γνωρίζεται. Βεβαιωθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τούτῳ γράφει πρὸς Ἰωάννην τὸν πάπαν Ῥώμης ἀμφοτέρων τὴν γνῶσιν [44]. Ὁ δὲ B οὐ κατεδέξατο αὐτῶν τὴν αἵρεσιν. Γεωργίου δὲ τοῦ [45] Ἀλεξανδρείας τελευτήσαντος ἀποστέλλεται Κῦρος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας, καὶ ἑνωθεὶς Θεοδώρῳ τῷ ἐπισκόπῳ τῆς Φαρᾶν, ἐποίησεν τὴν ὑδροβαφῆ ἐκείνην ἕνωσιν, μίαν καὶ αὐτὴν [46] γράψαντες ἐν Χριστῷ φυσικὴν ἐνέργειαν. Τούτων δὲ οὕτω παρακολουθησάντων, εἰς μέγα ὄνειδος ἡ σύνοδος Χαλκηδόνος καὶ ἡ καθολικὴ [47] Ἐκκλησία περιέπεσεν. Κατεκαυχῶντο γὰρ οἱ Ἰακωβῖται καὶ οἱ Θεοδοσιανοὶ (19) φάσκοντες, ὅτι *Οὐχ ἡμεῖς τῇ Χαλκηδόνι, ἀλλ' ἡ Χαλκηδὼν μᾶλλον ἡμῖν ἐκοινώνησεν, διὰ τῆς μιᾶς ἐνεργείας μίαν ὁμολογήσασα φύσιν Χριστοῦ.* Ἐν τούτοις Σωφρόνιος χειροτονεῖται ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων, καὶ συναθροίσας τοὺς ὑπ' αὐτῷ [48] ἐπισκόπους τὸ C Μονοθέλητον δόγμα ἀνεθεμάτισεν, καὶ συνοδικὰ Σεργίῳ τῷ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἰωάννῃ τῷ Ῥώμης ἀπέστειλεν. Ἀκούσας δὲ ταῦτα Ἡράκλειος ᾐσχύνθη, καὶ καταλῦσαι μὲν τὰ οἰκεῖα οὐκ ἠθέλησεν, καὶ πάλιν τὸν ὀνειδισμὸν οὐχ ὑπέφερεν. Τότε δὴ, ὡς μέγα τι νομίζων ποιεῖν, ἐκτίθεται τὸ λεγόμενον Ἔδικτον [49], περιέχον, μήτε μίαν, μήτε δύο ἐνεργείας ὁμολογεῖν ἐν Χριστῷ [50]· ὅπερ ἀναγνόντες οἱ τὰ τοῦ Σευήρου φρονοῦντες ἐπὶ καπηλείων καὶ βαλανείων διέσυραν τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, λέγοντες· Πρώην μετὰ Νεστορίου [51] φρονοῦντες οἱ Χαλκηδονῖται, ἀνένηψαν, ἐπιστρέψαντες εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἑνωθέντες ἡμῖν διὰ τῆς [52] μιᾶς ἐνεργείας εἰς τὴν μίαν τοῦ Χριστοῦ φύσιν· νῦν δὲ καταγνόντες τοῦ καλῶς ἔχοντος, ἀπώλεσαν ἀμφότερα, μήτε μίαν, μήτε δύο ἐν Χριστῷ ὁμο- D λογοῦντες. Μετὰ δὲ τὴν [53] τελευτὴν τοῦ Σεργίου, Πύῤῥος [54] τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως διεδέξατο, ὅστις τὰ δογματισθέντα ὑπὸ Σεργίου [55] καὶ Κύρου ἀσεβῶς ἐκράτυνεν. Τοῦ δὲ Ἡρακλείου τελευτήσαντος, καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου βασιλεύσαντος, Πύῤῥος σὺν τῇ Μαρτίνῃ φαρμάκῳ τοῦτον ἀνεῖλεν,

VARIÆ LECTIONES.

[39] τὸν πατριάρχην add. ex A. [40] συμφωνοῦντα τῷ Σεργίῳ εἰς τὸ ἓν A, ὁμοφωνοῦντα εἰς ἓν vulg. [41] καὶ ἔγραψεν om. A. [42] τῇ βουλῇ A. [43] μία add. ex A. [44] τὴν γνώμην A. [45] τοῦ add. ex A. [46] καὶ αὐτοὶ A a. [47] καὶ ἡ καθ. A, καὶ καθ. vulg. [48] ὑπ' αὐτὸν A. [49] Ἴδικτον vulg. [50] ἐνεργ. ὁμ. ἐν Χρ. om. A f. [51] μετὰ N. A, μὲν τὰ N. vulg. [52] τῆς add. ex A. [53] τὴν add. ex A. [54] Πύρος a. [55] Σεργίου] Σευήρου A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(18) Perstricta hoc anno Monothelitarum hæresis historia, plures complectitur annos, nec accurate digesta hic omnia probant monumenta, illi retexendæ alias allata. Combefis.

(19) De istis Evagrius, de illis tractatus in historia Monothelitarum.

καὶ βασιλεύει Ἡρακλεωνᾶς ὁ τῆς Μαρτίνης υἱός. Ἡ δὲ σύγκλητος καὶ ἡ πόλις Πύῤῥον, ὡς ἀσεβῆ, σὺν τῇ Μαρτίνῃ καὶ τῷ υἱῷ αὐτῆς ἐξέωσαν· καὶ βασιλεύει Κώνστας, ὁ Κωνσταντίνου υἱὸς, καὶ χειροτονεῖται Παῦλος Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος, καὶ αὐτὸς αἱρετικός. Ἰωάννης δὲ ὁ Ῥώμης ἐπίσκοπος συναθροίσας σύνοδον ἐπισκόπων, τὴν τῶν Μονοθελητῶν αἵρεσιν ἀνεθεμάτισεν. Ὁμοίως [56] καὶ ἐν Ἀφρικῇ καὶ Βυζακίῳ καὶ Νουμιδίᾳ καὶ Μαυριτανίᾳ, διάφοροι ἐπίσκοποι συναθροισθέντες τοὺς Μονοφυσίτας ἀνεθεμάτισαν. Ἰωάννου δὲ τοῦ Ῥώμης κοιμηθέντος, Θεόδωρος χειροτονεῖται πάπας ἀντ' αὐτοῦ. Πύῤῥος δὲ τὴν Ἀφρικὴν καταλαβὼν, συνοψίζεται τὸν ἁγιώτατον ἀββᾶν Μάξιμον, τὸν αἰδέσιμον ἐν μοναχικοῖς [57] κατορθώμασιν καὶ τοῖς ἐκεῖσε ἐνθέοις ἱεράρχαις· οἵτινες αὐτὸν ἐλέγξαντες καὶ πείσαντες, πρὸς τὸν πάπαν Θεόδωρον ἀπέστειλαν ἐν τῇ Ῥώμῃ. Καὶ λίβελλον ὀρθοδοξίας ἐπιδεδωκὼς τῷ πάπᾳ, ἐδέχθη ὑπ' αὐτοῦ. Τῆς δὲ Ῥώμης [58] ὑποχωρήσας, καὶ ἐν Ῥαβέννῃ ἐλθὼν, ὡς κύων ἐπὶ τὸ [59] ἴδιον ἐξέραμα [60] ἐπέστρεψεν [61]. Τοῦτο δὲ μαθὼν ὁ πάπας Θεόδωρος, τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας (20) συγκαλέσας, καὶ τὸν τάφον τοῦ κορυφαίου ἀποστόλου Πέτρου [62] καταλαβὼν [63], αἰτήσας τὸ θεῖον ποτήριον, ἐκ τοῦ ζωοποιοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ [64] τῷ μέλανι (21) ἐπιστάξας, τῇ ἰδίᾳ χειρὶ τὴν [65] καθαίρεσιν Πύῤῥου καὶ τῶν κοινωνούντων αὐτῷ ποιεῖται. Πύῤῥου δὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν καταλαβόντος, καὶ Παύλου ἀποθανόντος, οἱ τολμηροὶ ἑτερόδοξοι τὸν Πύῤῥον πάλιν τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως ἐγκατέστησαν. Θεοδώρου δὲ τοῦ πάπα τελευτήσαντος, Μαρτῖνος ὁ ἁγιώτατος χειροτονεῖται ἐν Ῥώμῃ. Καταλαβόντος δὲ καὶ Μαξίμου ἀπὸ Ἀφρικῆς ἐν Ῥώμῃ καὶ τὸν πάπαν Μαρτῖνον πρὸς ζῆλον ἐξάψαντος, σύνοδον ρν' ἐπισκόπων συναθροίσαντες, Σέργιον καὶ Πύῤῥον, Κῦρον καὶ Παῦλον ἀνεθεμάτισαν· τὰς δὲ δύο θελήσεις καὶ ἐνεργείας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐτράνωσαν, καὶ ἐκήρυξαν τῷ ἐννάτῳ [66] (22) ἔτει τῆς [67] βασιλείας τοῦ Κώνσταντος τοῦ ἐγγόνου [68] Ἡρακλείου ἰνδικτιῶνι η'· ὅστις μαθὼν, καὶ θυμοῦ [69] πλησθεὶς, τόν τε ἅγιον [70] Μαρτῖνον καὶ Μάξιμον ἐνέγκας ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ βασανίσας, ἐν ἐξορίᾳ [71] παρέπεμψεν ἐν Χερσωνικοῖς κλίμασιν· πολλοὺς

sorem Pyrrhus et Martina, quo ad Heracleonam Martinæ filium imperii dignitas devolveretur, veneno sustulerunt : senatusque subinde et urbis plebs Pyrrhum, ceu sacrilegum et impium, cum Martina et ejus filio abrogavit et expulit. Constans autem Constantini filius imperium adipiscitur, et Paulus etiam ipse hæreticus in Cpoleos thronum subvehitur. Joannes autem Romæ episcopus, convocata episcoporum synodo, Monothelitarum sectam inflicto anathemate damnavit : similiter in Africa et Byzacio, per Numidiam et Mauritaniam varii episcopi in unum collecti, Monophysitas, unam nimirum Christi naturam docentes, diris perstrinxerunt. Defuncto vero Joanne Romæ episcopo, Theodorus in ejus locum papa sufficitur. Pyrrhus autem in Africam profectus, mutuis sanctissimi abbatis Maximi monasticorum institutorum observantia conspicui familiaritate et conspectibus usus, et in pontificum divinam religionem spirantium consessum admissus, ab eis acerrime reprehensus, ut ad papam Theodorum se conferat, eorum hortatibus impellitur. Is ita Romam transmissus, tradito sanæ rectæque doctrinæ libello, a pontifice suscipitur. At Roma digressus, cum Ravennam appulisset, ad vomitum, canis instar, reversus est. Id ubi Theodorus papa rescivit, universo Ecclesiæ conventu convocato, ad Coryphæi apostolorum sepulchrum astans, calice afferri jusso, ex vivifico Christi sanguine stillans in atramentum immiscens, Pyrrhi cæterorumque, qui cum eo communicarent, abrogationem et condemnationem propria manu exaravit. Pyrrhus subinde Cpolim delatus, Paulo defuncto, ab audacioribus variæ vanæque fidei propugnatoribus in Cpoleos thronum restituitur. Theodoro papa 276 morte sublato, Martinus sanctissimus pontifex Romanus eligitur. Tum vero Maximus ex Africa Romam transfretatus, Martini papæ sanctum in Deum ardorem accendit, qui centum et quinquaginta episcoporum synodo celebrata, Sergium et Pyrrhum, Cyrum et Paulum anathemate perculerunt. Geminas vero Christi Dei nostri voluntates et operationes clarius expositas promulgaverunt

VARIÆ LECTIONES.

[56] ὁμοίως καὶ A, ὁμ. δὲ καὶ vulg. [57] μοναχοῖς A a f. [58] τῆς δὲ Ῥώμης A, τῆς Ῥ. δὲ vulg. [59] ἐπὶ τὸ A, ἐπὶ τὸν vulg. [60] ἐξέραμα A f, ἐξέρυμα a, ἐξέρευμα vulg. [61] ἐπέστρ. A f. ὑπέστρ. vulg. [62] ἀποστόλου Πέτρου add. ex A a b f. [63] καταλαβὼν A, καταλαμβάνων vulg. [64] τῷ μέλανι add. ex A e f. [65] τὴν add. ex A. [66] τῷ δὲ ἐννάτῳ vulg. [67] τῆς add. ex A. [68] ἔγγονος vulg. [69] θυμοῦ A, θυμῷ vulg. [70] ἁγιώτατον a. [71] ἐν ἐξ. A, ἐξορ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(20) Illud esse totum ecclesiastici cleri conventum demonstrant Basilii et Chrysostomi liturgiæ, et Euchologium.

(21) Ἐν μέλανι, *in atramentarium sanguine fuso.* Inscitiæ Baronium suggillat novus historiæ Monothelitarum auctor, qui Theodori gestum hic relatum usu aliquo antiquis probatum ignoraverit. At non ignorantia, sed Theodori insolitæ actionis modesta fuit Baronii expositio, qui eam nullo Ecclesiæ ritu præceptam, aut usurpatam asseruit. Quod ducentis post annis episcopi Orientales distillato in atramentarium Christi sub vini speciebus sanguine subscripserint, aut antiqui sacramentum cum Satyro Ambrosii tulerint secum, aut una in tumulum præceperint sepeliendum, addidisset etiam hodie ab episcopis Græcis peregrinantibus, quod mihi experientia constat, per terras et maria delatum, rei quidem insolentiam arguit, ac nonnullam Græcorum ex antiquo usu audentiam, nullam tamen Baronii ignorantiam, vel quod ipse testatur, similem Ecclesiæ Romanæ ritum arguit.

(22) Rejecta particula adversativa δέ, præcedentibus hæc adjungenda. Synodus enim hic laudata, de qua inferius ad annum Constantis 8, temporis characteribus hujusmodi insignitur.

nono Constantis imperantis anno, indictione octava. Constans Heraclii nepos, his auditis, furore percitus, sanctissimum Martinum et Maximum Cpolim adduci jussit, eosque tormentis excruciatos in exsilium deportari ad Chersonesi plagas, et multos insuper occidentalium episcoporum suppliciis affici. Martino demum in exsilium pulso, Agatho Romanus papa instituitur, qui et ipse sincero in Deum fervore motus, sacram synodum convocat, et duabus voluntatibus et operationibus assertis, Monothelitarum hæresim condemnat. Ecclesia sub id tempus ab imperatoribus et impiis sacerdotibus agitata, deserti incola Amalec, commune plebis Christianæ flagellum emersit, et auditur prima vice Romani exercitus clades, ea dico, quæ ad Gabitham et Iermucham contigit, nefanda omnino Christiani sanguinis effusio, quam Palæstinarum, Cæsariensium et Hierosolymorum devastationes secutæ sunt, tum vero Ægyptiaci dominii jactura, et mediterranearum regionum insularumque, et universæ Romanæ ditionis captivitas, ac insuper in Phœnicia integra et communis exercitus classisque Romanæ strages, et omnis Christiani populi Christianæque provinciæ vastitas: quorum finis nullus fuit, donec Ecclesiæ persecutor in Daphnes balneo in Sicilia infeliciter occisus fuit.

A δὲ καὶ τῶν ἑσπερίων ἐπισκόπους ἐτιμωρήσατο. Μετὰ δὲ τὴν ἐξορίαν Μαρτίνου Ἀγάθων χειροτονεῖται πάπας Ῥώμης· ὅστις κινηθεὶς ζήλῳ Θεοῦ, σύνοδον ἱερὰν καὶ αὐτὸς συναθροίσας, τὴν τῶν Μονοθελητῶν αἵρεσιν ἀπεκήρυξε· τὰς δὲ δύο [72] θελήσεις καὶ ἐνεργείας ἐτράνωσεν [73]. Οὕτω δὲ τῆς [74] Ἐκκλησίας τότε ὑπό τε τῶν βασιλέων καὶ τῶν δυσσεβῶν ἱερέων ταραττομένης, ἀνέστη ὁ ἐρημικώτατος [75] Ἀμαλὴκ (23) τύπτων ἡμᾶς τὸν λαὸν τοῦ Χριστοῦ, καὶ γίνεται πρώτη φορᾷ πτῶσις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ, ἡ κατὰ τὸ Γαβιθᾶ [76] λέγω καὶ Ἰερμουχὰν (24) καὶ τὴν ἄθεσμον αἱματοχυσίαν [77] (25)· μεθ' ἣν αἱ Παλαιστινῶν καὶ Καισαρέων καὶ Ἱεροσολύμων ἁλώσεις, εἶτα ὁ Αἰγύπτιος ὄλεθρος, καὶ καθεξῆς ἡ [78] τῶν μεσογείων [79] καὶ νήσων, καὶ πάσης Ῥωμανίας αἰχμαλωσία, καὶ B ἡ [80] ἐν Φοινίκῃ παντελὴς [81] τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ τε καὶ στόλου ἀπώλεια, καὶ πάντων τῶν Χριστιανικῶν λαῶν καὶ τόπων ἐρήμωσις [82], ἥτις οὐκ ἐπαύσατο, ἄχρις ἂν ὁ τῆς Ἐκκλησίας διώκτης [83] ἐν Σικελίᾳ κακῶς ἀνῃρέθη ἐν βαλανείῳ τῆς (26) Δάφνης.

A. C. 622. — Hoc anno Muamed Saracenorum dux et pseudopropheta, Abubachar cognato suo successore designato, mortuus est, ex quo omnes extimuere. Hebræi vero jam diu in seductionem inducti, sub adventum ejus exspectatum ab ipsis eum esse Christum arbitrabantur: adeo ut nonnulli inter eos spectatissimi, Moysis Dei inspectoris legibus relictis, ad eum se conferentes, quam prædicavit religionem acceptarent. Erant numero decem, qui facinus hujusmodi perpetraverunt, qui ad **277** cædis ejus diem ipsi adhæserunt. Cameli vero carnes eo degustare conspecto, quem arbitrabantur eum non esse decreverunt: quid autem agerent, hærebant dubii: at cum ejus superstitionem deserere miselli vererentur, nefanda in Christianos moliri edocentur: interim societatem cum eo tenuere. Cæterum necesse omnino videtur hic de ejus origine aliquid attexere. Is ex præclaris-

A. M. 6122. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἀπεβίω Μουαμὲδ (27) ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς καὶ ψευδοπροφήτης, προχειρισάμενος Ἀβουβάχαρ [84] συγγενῆ αὐτοῦ [85]· καὶ πάντες ἐφοβήθησαν (28). Οἱ δὲ πεπλανημένοι Ἑβραῖοι ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἐνόμισαν αὐτὸν εἶναι τὸν παρ' αὐτοῖς προσδοκώμενον Χριστόν· ὥς καί τινας [86] τῶν προὐχόντων αὐτῶν προσελθεῖν αὐτῷ, καὶ δέξασθαι τὴν αὐτοῦ θρησκείαν, καὶ ἀφῆσαι [87] C τὴν τοῦ θεόπτου Μωϋσέως [88]. Ἦσαν δὲ τῷ ἀριθμῷ δέκα οἱ τοῦτο πεποιηκότες, καὶ σὺν αὐτῷ διῆγον ἄχρι τῆς σφαγῆς (29) αὐτοῦ. Θεωρήσαντες δὲ αὐτὸν ἐσθίοντα ἀπὸ καμήλου, ἔγνωσαν, ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτὸς [89], ὃν ἐνόμισαν, καὶ διηπόρουν [90] τί πρᾶξαι, καὶ ἀφῆσαι αὐτοῦ τὴν θρησκείαν δειλιῶντες οἱ τάλανες, ἐδίδασκον [91] αὐτὸν ἀθέμιτα καθ' ἡμῶν Χριστιανῶν· καὶ διῆγον σὺν αὐτῷ. Ἀναγκαῖον δὲ ἡγοῦμαι (30) διηγήσασθαι [92] περὶ τῆς τούτου γενεᾶς. Οὗτος μιᾶς γενικωτάτης φυλῆς κατήγετο ἐξ Ἰσμαὴλ, υἱοῦ

VARIÆ LECTIONES.

[72] τὰς δὲ δύο vulg. [73] ἐτράνωσεν A, τρανώσας vulg. [74] δὲ τῆς A, δὲ καὶ τῆς vulg. [75] ἐρημικώτατος A e f. ἐρημικὸς vulg. [76] Γαβιθᾶ A e f, Γαβιθὰν vulg. Ἑρμουχθὰν A, Ἰερμουθὰν a. [77] αἱμοχυσίαν A. [78] ἡ add. ex A. [79] τῶν μεσογείων ποταμῶν a. [80] ἡ add. ex A. [81] παντελὴς om. A. [82] ἐρήμωσις A, ἐρημώσεις vulg. [83] ἐν β. τῆς Δ. om. A a f. [84] Ἀβουβάχαρον A, Βουβέχερ b, Βουβέχερ f. [85] αὐτοῦ] ἀντ' αὐτοῦ e. [86] τινας A b, τινες vulg. [87] ἀφεῖναι a. [88] Μωϋσέως A, Μωϋσῆ vulg. [89] αὐτὸς om. A. [90] διηπόρουν A, ἠπόρουν vulg. [91] ἐδίδασκον] ἐκδιδάσκων A, διδάσκονται vulg. [92] διηγήσασθαι om. A l, εἰπεῖν a; quod idem A add. post γενεᾶς.

JAC. GOARI NOTÆ.

(23) Machomedus desertorum Arabiæ incola.

(24) Memoratur inferius ad annum Heraclii 24 et 25.

(25) Melius Cedr., καὶ ἡ ἄθεσμος αἱματεκχυσία. Descripta hæc clades Heraclii anno 25. COMBEFIS.

(26) Constans: de quo anni sequentes.

(27) Comparandus Theophani Abraham Ecchellensis, de Moslaminorum imperio: ipse quoque Theophanes sibimet conferendus apud Constantinum Porphyrogennetam *De admin. imp.* cap. 17, ubi hæc eadem pene ad verbum.

(28) Mutilum hoc, nec superioribus rite con- D nexum. Præmittit Anast., *eo tempore venit auditio ejus*; nempe vel Mahumetis, ejusque novæ sectæ, vel successoris; quæ sic timorem incusserit. COMBEFIS.

(29) Sic errore Anast. Cedr. ac Theophanis codd. pro, φαγῆς; *usque dum comedentem viderunt*; nempe, cameli carnes immundas, ut statim sequitur: ex eo enim cognoverunt non esse Messiam, qui sic legem transgrederetur. ID.

(30) Quæ sequuntur excerpsit Constantinus Porphyrog., et ex eis conflavit caput 14, ex quo lucem hæc accipiunt.

A 'Αβραάμ. Νίζαρος γὰρ ὁ τοῦ Ἰσμαὴλ ἀπόγονος (31) πατὴρ πάντων αὐτῶν ἀναγορεύεται. Οὗτος γεννᾷ υἱοὺς δύο, Μούνδαρον καὶ Ἀραβίαν. Μούνδαρος γεννᾷ Κούρασον καὶ Ἴσον καὶ Θεμίμην [93] καὶ Ἄσαδον, καὶ ἄλλους ἀγνώστους. Οὗτοι πάντες ᾤκουν τὴν Μαδιανῖτιν [94] ἔρημον, καὶ ἐν αὐτῇ ἐκτηνοτρόφουν, ἐν σκηναῖς κατοικοῦντες. Εἰσὶ δὲ καὶ [95] ἐνδότεροι αὐτῶν, μὴ ὄντες τῆς φυλῆς αὐτῶν, ἀλλὰ τοῦ Ἰεκτὰν, οἱ λεγόμενοι Ἀμανῖται, τοῦτ' ἔστιν Ὁμηρῖται (32). Ἐπραγματεύοντο δέ τινες αὐτῶν ἐν ταῖς καμήλοις αὐτῶν. Ἀπόρου δὲ καὶ ὀρφανοῦ ὄντος τοῦ προειρημένου Μουαμὲδ, ἔδοξεν αὐτῷ εἰσελθεῖν [96] πρός τινα γυναῖκα πλουσίαν, συγγενῆ αὐτοῦ οὖσαν [97], ὀνόματι Χαδίγα [98], μισθωτὸν [99] ἐπὶ τὸ καμηλεύειν καὶ πραγματεύεσθαι ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Παλαιστίνῃ. Κατ' ὀλίγον B δὲ παῤῥησιασάμενος [1] ὑπεισῆλθε τῇ γυναικὶ χήρᾳ οὔσῃ, καὶ ἔλαβεν αὐτὴν γυναῖκα· καὶ ἔσχε τὰς καμήλους αὐτῆς καὶ τὴν ὕπαρξιν. Ἐρχόμενος δὲ ἐν Παλαιστίνῃ συνανεστρέφετο [2] Ἰουδαίοις τε καὶ Χριστιανοῖς. Ἐθηρᾶτο δὲ παρ' αὐτῶν τινα Γραφικὰ, καὶ ἔσχε τὸ πάθος τῆς ἐπιληψίας [3]. Καὶ νοήσασα ἡ τούτου γυνὴ, σφόδρα ἐλυπεῖτο, ὡς εὐγενὴς οὖσα καὶ τῷ τοιούτῳ συναφθεῖσα, οὐ μόνον ἀπόρῳ ὄντι, ἀλλὰ καὶ ἐπιληπτικῷ. Τροποῦται δὲ αὐτὸς θεραπεῦσαι αὐτὴν, οὕτω λέγων, ὅτι *Ὀπτασίαν τινὰ ἀγγέλου λεγομένου Γαβριὴλ θεωρῶ, καὶ μὴ ὑποφέρων τὴν τούτου θέαν, ὀλιγωρῶ καὶ πίπτω.* Αὕτη [4] δὲ ἔχουσα μοναχόν τινα [5] [διὰ] κακοπιστίαν ἐξόριστον ἐκεῖσε οἰκοῦντα [6], ἀνήγγειλεν αὐτῷ πάντα, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀγγέλου. Κἀκεῖνος θέλων πληροφορῆσαι αὐτὴν, C εἶπεν αὐτῇ, ὅτι *Ἀλήθειαν εἴρηκεν· καὶ γὰρ οὗτος ὁ ἄγγελος ἐκπέμπεται πρὸς πάντας προφήτας.* Αὕτη [7] δὲ πρώτη δεξαμένη τὸν λόγον τοῦ ψευδαββᾶ [8] (33), ἐπίστευσεν αὐτῷ, καὶ ἐκήρυξεν ἄλλαις γυναιξὶν ὁμοφύλοις αὐτῆς προφήτην αὐτὸν εἶναι. Οὕτως καὶ [9] ἐκ γυναικῶν ἦλθεν [10] εἰς ἄνδρας, πρῶτον εἰς Ἀβουβάχαρ, ὃν καὶ διάδοχον κατέλιπε. Καὶ ἐκράτησεν ἡ αἵρεσις αὐτοῦ τὰ μέρη τῆς Αἰθρίβου [11] διὰ πολέμου τὸ ἔσχατον (34)· πρώην μὲν κρυπτῶς ἔτη

A sima tribu duxit originem, ex Ismaele nimirum, filio Abraham. Nizarus quippe Ismaelis pronepos pater istorum omnium prædicatur. Hic filios duos suscepit, Mundarum et Arabiam. E Mundaro Curasus, Isus, Themimes et Asadus, et incogniti alii processerunt. Isti omnes Madianitarum deserti incolæ exstiterunt, et in tentoriis habitantes, per eam regionem armenta pascebant. Sunt etiam iis interiores ab eorum tribu omnino alieni, Iectan nimirum posteri, dicti Amanitæ, qui etiam Homeritæ vocantur. Quidam vero ex eis cum camelis mercaturam exercent. At cum memoratus Muamed orphanus et rei familiaris egestatem sustineret, ei visum est, ad mulierem quamdam oppido divitem gentilem suam cognomento Chadigam se conferre, B ut operam suam illi locaret, ad camelos pascendos, mercaturamque ex iis in Ægyptum et Palæstinam exerceret. Paulatim vero liberiore ejus utens consuetudine, ut erat vidua, se in gratiam ejus insinuavit, adeo ut uxorem ipsam duxerit, ejusque camelos universamque substantiam fecerit suam. Profectus autem in Palæstinam, cum Judæis et Christianis versabatur, et quædam de sacris eorum scriptis venatus est. Porro cum morbo comitiali laboraret, uxor virum eo aliquando correptum animadvertens, gravem inde concepit dolorem, quod nobilis ipsa, tali viro, non solum pauperi, sed etiam comitiali infirmitate affecta, conjuncta esset. Is autem eam delinire comminiscitur hujus- C modi verbis: *Angeli cognomento Gabrielis visio mihi manifestatur, cujus aspectum ipse ferre non valens, mentis deliquium patior, et concido.* Illa cum ad manum monachum quemdam haberet, ob pravos in fidem sensus relegatum, et istic morari consuetum, hominem consulit, cuncta viri secreta denuntiat, ac ipsius angeli nomen. Is cum mulieri rem plane persuasum vellet, dixit ei: *Verum enuntiavit: iste quippe angelus ad omnes prophetas destinatur.* Ipsa itaque cæteris prior pseudabbatis verbis

VARIÆ LECTIONES.

[93] Τεμήμην A. [94] Μανδιανῖτιν A, Μανδιανίτην vulg. [95] καὶ add. ex A. [96] εἰσιέναι A. [97] συγγενῆ αὐτοῦ οὖσαν A, συγγενεῖ αὐτοῦ οὔσῃ vulg. [98] Χαδιγᾶ A, Χαδίχα a, Χαλίδα f. [99] μίσθιον A f. [1] παῤῥησιασάμενος ὑπεισῆλθε A, παῤῥησιασαμένου εἰσῆλθε vulg. [2] συνανεστρέφετο A, συνανεστρ. vulg. [3] καὶ ἔσχε τὸ πάθος τῆς ἐπιλ. A, ἔσχε δὲ πάθ ἐπιλ. vulg. [4] αὕτη A, αὐτὴ vulg. [5] μοιχόν τινα A. [6] οἰκοῦντα φίλον αὐτῆς A. [7] αὕτη A, αὐτὴ vulg. [8] ὀνόματι Σέργιον κακόδοξον add. b e f post ψευδαββᾶ. [9] οὕτως καὶ A a, καὶ οὗτος καὶ vulg. [10] ἦλθεν εἰς A, ἦλθεν, καὶ εἰς vulg. Ἀβουβάχαρ A, Ἀβουβάχαρον vulg. [11] τῆς ἐνθρίβου A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(31) Ismaelis sobolem aliter deducit Abraham Ecchellensis pag. 157, diversus ille ordo apud eumdem dignoscendus: nomina pene eadem leguntur, Nazarus, qui Constantino Ζήναρος, *Zenarus*, Massarus, qui forte hic Mundarus; Rabiba, qui hic Arabia; Caisus, qui hic cunctisque in codicibus particulæ copulativæ καὶ Ἴσος adjungitur, veriusque ex Constantino cap. 14 Καῖσος scriberetur; Tamum pag. 158, qui hic Themimes, et in Peyrez. Τεμήμης exstat; et Asedus rursum pag. 157, de Coraso inferius ad seq. pag.

(32) Iidem mihi qui Ecchellensi memorato Aumaritæ, *qui relictis sedibus in Arabiam felicem secesserunt, hacque de causa ejus regionis incolis ipsorum posteri ascripti sunt.*

(33) Addunt variæ lectiones, ὀνόματι Σέργιον D κακόδοξον. Exponit Constantinus: Συμψευδομαρτυροῦντος αὐτῷ Ἀρειανοῦ τινος. μοναχοῦ ψευδωνύμου δι' αἰσχροκέρδειαν. Καὶ οὕτως ἡ γυνὴ πλανηθεῖσα, καὶ ἄλλαις γυναιξὶν ὁμοφύλοις κηρύξασα προφήτην αὐτὸν εἶναι, προῆλθε τὸ ψεῦδος· *Mahometo falsum compræbebat testimonium Arianus quidam falsus monachus* (nomine Sergius) *turpis lucri gratia. Atque ita uxore aliis quoque contribulibus feminis ipsum prophetam esse contestante, mendacium progressum est.* Locum porro hunc mendosum ita interpolo: αὐτὴ δὲ πρώτη δεξαμένη τὸν λόγον τινὸς ψευδαββᾶ ὀνόματι Σεργίου κακοδόξου συμψευδομαρτυροῦντος δι' αἰσχροκέρδειαν.

(34) Cedr., ἕως τοῦ ἐσχάτου πολέμου, quod non videtur aptum. *Obtinuit partes Æthribi* (nempe provinciam felicis Arabiæ, inquit sanctus Niceph.)

credula viro deinceps adhibuit fidem, ac inter alias A feminas contribules eum prophetam esse disseminavit: et hoc pacto a feminis in viros res propagata est, ante alios vero ad Abubacharum, quem ille postea **278** successorem reliquit. Obtinuitque ea hæresis in partibus Æthribi postremo tandem bello, primum quidem occulte, annos decem disseminata, tum vero armorum vi annos pariter decem, ac tandem aperta concione annos novem. Porro subditos ita edocuit: Qui interfecerit inimicum, vel ab inimico interfectus fuerit, in paradisum admittetur. Paradisum vero quo corporalis cibi, et potus, et feminarum commixtionis sit usus, ipse asseruit: fluvium item mellis fore, vini, et lactis, feminarumque usum, non quales fluxum exhibet sæculum, sed præstantiorum, diuturnam commistionem, et permanentem stantemque voluptatem, aliaque id genus luxus et dementiæ plena. Præterea ut sui invicem misericordia moverentur, et injuriam passis opem ferrent edixit.

δέκα (35), καὶ διὰ πολέμου ὁμοίως δέκα, καὶ φανερῶς [12] ἐννέα. Ἐδίδαξεν δὲ [13] τοὺς ἑαυτοῦ ὑπηκόους, ὅτι ὁ [14] ἀποκτείνων ἐχθρὸν ἢ ἀπὸ ἐχθροῦ ἀποκτεινόμενος, εἰς παράδεισον εἰσέρχεται. Τὸν δὲ παράδεισον σαρκικῆς βρώσεως καὶ πόσεως καὶ μίξεως γυναικῶν ἔλεγεν· ποταμόν τε οἴνου καὶ μέλιτος καὶ γάλακτος, καὶ γυναικῶν οὐ τῶν παρουσῶν [15], ἀλλ' ἄλλων, καὶ τὴν μίξιν πολυχρόνιον εἶναι [16], καὶ διαρκῆ τὴν ἡδονήν· καὶ ἄλλα τινὰ ἀσωτίας καὶ μωρίας μεστά· συμπαθεῖν δὲ ἀλλήλοις, καὶ βοηθεῖν ἀδικουμένοις.

Eodem quoque anno, indictione quarta, mensis B Novembris die septimo, Heraclio in oriente degenti David filius natus est. Eodem quoque die Heraclius Heraclii junioris Constantini dicti filius, magni Heraclii nepos in lucem venit, et a patriarcha Sergio mensis Novembris die tertio (*n*), quinta indictione, lustrali unda initiatus fuit in Blachernis.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ ἔτει, ἰνδικτιῶνι τετάρτῃ, μηνὶ Νοεμβρίῳ ἑβδόμῃ, ἐγεννήθη Ἡρακλείῳ (36) ἐν τῇ Ἀνατολῇ Δαβὶδ [17] ὁ υἱὸς αὐτοῦ· τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ Ἡράκλειος ἐτέχθη (37) υἱὸς Ἡρακλείου τοῦ μικροῦ τοῦ καὶ Κωνσταντίνου υἱοῦ Ἡρακλείου τοῦ μεγάλου. Καὶ ἐβαπτίσθη ἐν Βλαχέρναις ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου τῇ ε' ἰνδικτιῶνι μηνὶ Νοεμβρίῳ τρίτῃ.

A. C. 623.— *Arabum ducis Abubachar annus primus.*

Hierosolymorum episcopi Modesti annus primus.

Hoc anno Persæ in invicem tumultuati intestinis bellis mutuo sese confecere. Sub id vero tempus munera gratulantis animi testimonia, ob partam ab Heraclio de Persis victoriam, Indorum rex misit: unionum videlicet ac lapidis pretiosi copiam C non contemnendam. Jam ante Muamed fato exstinctus fuerat, qui debellandis ex Arabum genere Christianis ameræos quatuor instituit. Illi ad vicum, cui Mucheorum nomen, in quo Theodorus Vicarius sedem fixerat, accedunt; qua die profanos suos ritus exsequerentur in Arabes impressionem facere consiliati. At Vicarius ea de re

A. M. 6123. — *Ἀράβων ἀρχηγοῦ Ἀβουβάχαρ ἔτος α'.*

Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Μοδέστου ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπανέστησαν Πέρσαι (38) κατ' ἀλλήλων, καὶ ἐπολέμησαν ἑαυτούς. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ καιρῷ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰνδῶν πέμπει συγχαρίκεια [18] τῷ Ἡρακλείῳ ἐπὶ τῇ τῶν Περσῶν [19] νίκῃ μαργαρίτας καὶ λίθους τιμίους ἱκανούς. Ἦν δὲ προτελευτήσας ὁ Μουαμὲδ, ὃς ἦν στήσας τέσσαρας ἀμηραίους [20] (39) τοῦ πολεμεῖν τοὺς ἐξ Ἀράβων γένους Χριστιανούς· καὶ ἦλθον κατέναντι Μουχέων κώμῃ λεγομένῃ (40), ἐν ᾗ ὑπῆρχεν Θεόδωρος ὁ Βικάριος (41), θέλοντες ἐπιῤῥίψαι κατὰ τῶν Ἀράβων τῇ ἡμέρᾳ τῆς εἰδωλοθυσίας (42) αὐτῶν. Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Βικάριος παρά τινος Κορασινοῦ [21] (43), Κουταβᾶ λεγομένου, συνάγει

VARIÆ LECTIONES.

[12] τὸ κοῦρα τοῦ Μαχουμὲτ add. a post φανερῶς. [13] δὲ add. ex A. [14] ὁ add. ex A. [15] παρουσῶν a, παρόντων vulg. [16] εἶναι add. ex A. [17] Δαβὶδ om. A e f. [18] συγχαρίκεια A, συγχαρίκια vulg. [19] ἐπὶ τῇ τῶν Π. A, ἐν τῇ Π. vulg. [20] Ὁμηρέους a, Ἀμηρέους f. [21] Κουρασίου, Κουτάβα λεγομένου καὶ Μαρθίου αὐτοῦ γενομένου A.

JAC. GOARI NOTÆ.

ad extremum bello ac armis. Sic nempe Mahumetani hæresim disseminant, cum desit divina illa vis, qua Christus sibi corda addicit per stultitiam prædicationis; nec modo aliud magis ad bella animat quam superstitionis zelus, et ut cum imperio sectam producant. COMBEFIS.

(35) Hæc in caput 17 Constantini congesta.

(36) Num ex Martinæ neptis conjugio, non ita constat. Duos enim tantum susceptos ex ea filios narrat Nicephorus: καὶ δὴ δύο ἐξ αὐτῆς υἱεῖς τίκτει· nomen uni Flavius, alteri Theodosius.

(37) Ex Gregoria filia procreatum testatur Nicephorus, pag. 15.

(38) Brevibus hæc perstringit Nicephorus p. 14.

(39) *Duces* interpretor, quos Sigebertus in Chronico *prætores. In regno Saracenorum quatuor prætores statuit, qui amiræi vocabantur. Ipse vero amiras dicebatur*: vel πρωτοσύμβουλος. Ὁδηγή-D θέντας *duces* vocat auctor anno succedente: *imperatorem* Abraham Ecchellensis dicit amiram.

(40) Mecham puto indigitari Mahometi sepulcro, non jam vicum, sed urbem celeberrimam.

(41) Tribunis et principibus vicarios annumerat Vegetius Latinus lib. III, tribunis item et campiductoribus Mauricius. Superiorem dignitatem, provinciæ nimirum præsidem, ostendit imperii notitia.

(42) Ita Mahometicum festum vocat: de quo Chalcocondylus lib. III, et Barthema. — Anast. *in die, qua erant idolis immolaturi;* nempe Arabes Mahumetani, quibus et idololatriæ quidpiam Cedr. videtur ascribere; etsi illi, qui Deum unum agnoscant, longe se ab eo ut idolis immolent, esse existimant. In vers. *ipse in eos facta impressione ad pagum*, etc. COMBEFIS.

(43) E Corasi stirpe, de quo præcedens pagina. Corasus ille idem, me judice, qui Ecchellensi

πάντας τοὺς στρατιώτας τῶν φυλακῶν[22] τῆς ἐρήμου, A καὶ ἀκριβωσάμενος παρὰ τοῦ Σαρακηνοῦ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ἔμελλον ἐπιῤῥίπτειν αὐτοῖς, αὐτὸς ἐπιῤῥίψας αὐτοῖς ἐν τῷ χωρίῳ ἐπιλεγομένῳ[23] Μωθοὺς ἀποκτείνει τρεῖς ἀμηραίους, καὶ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ. Ἐξῆλθεν δὲ εἷς ἀμηρᾶς ὁ Χάλεδος (44), ὃν λέγουσι μάχαιραν[24] τοῦ Θεοῦ. Ἦσαν δέ τινες τῶν πλησίον[25] Ἀράβων λαμβάνοντες παρὰ τῶν βασιλέων ῥόγας μικρὰς πρὸς τὸ φυλάξαι τὰ στόμια τῆς ἐρήμου. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ καιρῷ ἦλθέν τις εὐνοῦχος διδόναι[26] τὰς ῥόγας τῶν στρατιωτῶν, καὶ ἐλθόντες οἱ Ἄραβες κατὰ τὸ ἔθος λαβεῖν τὴν ῥόγαν αὐτῶν, ὁ εὐνοῦχος ἀπεδίωξεν αὐτοὺς, λέγων, ὅτι *Ὁ δεσπότης μόγις τοῖς στρατιώταις δίδωσιν ῥόγας, πόσῳ μᾶλλον τοῖς κυσὶ τούτοις;* Θλιβέντες οὖν οἱ Ἄραβες B ἀπῆλθον πρὸς τοὺς ὁμοφύλους, καὶ αὐτοὶ ὡδήγησαν αὐτοὺς ἐπὶ τὴν χώραν Γάζης στόμιον οὔσης τῆς ἐρήμου κατὰ τὸ Σιναῖον ὄρος πλουσίαν σφόδρα.

A. M. 6124. — *Περσῶν βασιλεὺς Ὁρμίσδας ἔτη ια'*[27].

Τούτῳ τῷ ἔτει ἔπεμψεν[28] Ἀβουβάχαρος στρατηγοὺς τέσσαρας[29], οἳ καὶ ὁδηγηθέντες, ὡς προέφην, ὑπὸ τῶν Ἀράβων (45) ἦλθον, καὶ ἔλαβον τὴν Ἥραν, καὶ πᾶσαν χώραν Γάζης, στόμιον οὔσης τῆς ἐρήμου κατὰ τὸ Σιναῖον ὄρος[30]· μόγις δέ ποτε ἐλθὼν ἀπὸ Καισαρείας Παλαιστίνης Σέργιος σὺν στρατιώταις ὀλίγοις[31], καὶ συμβαλὼν πόλεμον, κτείνεται πρῶτος (46) σὺν τοῖς στρατιώταις τριακοσίοις οὖσι[32]. Καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους λαβόντες καὶ λάφυρα πολλὰ C ὑπέστρεψαν μετὰ λαμπρᾶς νίκης[33].

Αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ σεισμὸς ἐγένετο κατὰ τὴν Παλαιστίνην· καὶ ἐφάνη σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ κατὰ μεσημβρίαν, ὁ λεγόμενος δοκίτης, προμηνύων τὴν τῶν Ἀράβων ἐπικράτησιν· ἔμεινε δὲ ἐπὶ[34] ἡμέρας τριάκοντα διατείνων ἀπὸ μεσημβρίας ἕως ἄρκτου. Ἦν δὲ ξιφοειδής.

A. M. 6125. — *Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Σωφρονίου ἔτος α'.*

Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Κύρου (47) *ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀβουβάχαρος τελευτᾷ ἀμηρεύσας δύο ἔτη καὶ ἥμισυ· καὶ παραλαμβάνει τὴν ἀρχὴν Οὔμαρος, ὃς παρέλαβε[35] Βόστραν τὴν πόλιν μετὰ D

per Corasinum, cognomento Cutabam certior factus, militibus deserti custodiæ ac præsidiis deputatis in unum collectis, nec non de die et hora qua irrumpere meditabantur diligentius a Saraceno edoctus, ipse ad pagum vulgo Mothus dictum ex ameræis tres et exercitum copiosum delet. Unus autem ameræus Chaledus nomine, quem etiam Dei gladium vocabant, evasit. Cæterum cum ex Arabibus juxta positis nonnulli defendendis Eremi faucibus exigua stipendia referre solerent, venit 279 ea tempestate eunuchus non nemo stipendia militibus erogaturus, et ut Arabes pro more sibi consueto stipendium accepturi venissent, asperis verbis adegit, *Dominus noster*, inquiens, *militibus stipendia vix solvit, quanto minus canibus istis distribuet?* Arabes ita male accepti ad contribules suos se recepere, eosque inde adduxerunt ad agrum Gazæ, quæ ad ipsas deserti fauces contra Sinæum montem sita opibus quam plurimis abundat.

A. C. 624. — *Persarum rex Hormisdas annis undecim.*

Hoc anno Abubacharus duces quatuor, ut præfatus sum, misit, qui ab Arabibus deducti, Heram et universam Gazæ regionem cepere, quæ versus montem Sinæum deserti fauces occupat. Quibus cum Sergius tandem aliquando Cæsarea urbe Palæstinæ cum paucis adeo militibus obviam procurrisset, certamine inito, ipse primus cum cæteris militibus, qui trecenti omnino erant, cæsus est. Quare ipsi ingenti præda parta, pluribusque captivis abactis, insigni victoria potiti, domum reversi sunt.

Eodem etiam anno terræ motus in Palæstina contigit, signumque in cœlo meridiem versus visum est, docitem a trabis forma vocant, quod Arabum imperium portendebat, duravitque dies triginta, a meridie ad septentrionem usque exporrectum, et gladii formam præ se ferebat.

A. C. 625. — *Hierosolymorum episcopi Sophronii annus primus.*

Alexandriæ Cyri episcopi annus primus.

Hoc anno Abubacharus duobus annis et dimidio principatu occupato exstinctus est, tum vero tyrannidem Umarus obtinet, qui Bostram et plures

VARIÆ LECTIONES.

[22] παραφυλάκων [23] ἐπιλεγομένῳ A, ἐπὶ λεγ. vulg. [24] τὴν μάχαιραν A. [25] πλησίον A, πλησίων vulg. [26] διδόναι A, διδῶν vulg. [27] Περσῶν—ια' om. a. [28] ἔπεμψεν A, πέμψας vulg. [29] στρατηγοὺς τέσσαρας, οἳ καὶ ὁδηγηθέντες, ὡς προέφην, ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἦλθον A, τέσσαρας ὁδηγηθέντας, ὡς προέφην, ἦλθον vulg. [30] στόμιον — ὄρος om. A a f. [31] σὺν στρατιώταις ὀλίγοις A, σὺν στρατιωτῶν ὀλίγων vulg. [32] σὺν τοῖς στρατιώταις τριακοσίοις οὖσι A, σὺν τῶν στρατιωτῶν τριακοσίων ὄντων vulg. [33] μετὰ πολλῆς νίκης A f, μετὰ λαμπρᾶς νίκης vulg. [34] ἐπὶ om. A. [35] παρέλαβε A, παραλαμβάνει vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

Coraiscius, a quo Coraiscitæ Mahometi pseudoprophetæ cognati, et hostes dicti sunt : quo fit satis admiranti unde Saracenus hic Catabas Mahometi contribules prodiderit ad necem : hostis enim Mahometi contribules prodiderit ad necem : hostis enim Mahometici sanguinis exstitit infensissimus.

(44) De quo Ecchellensis pag. 158.

(45) Quos nempe eunuchus negatis stipendiis ad Mahumetanorum partes compulerat. COMBEFIS.

(46) Genus mortis, et causam refert Nicephorus. Abubacharus porro a quo occiditur, *Abubacrus* ab Abrahamo Ecchell. scribitur. De eodem Leunclavius *Hist. Musulm.* lib. I.

(47) Non longe ab indictione 6, quæ superioris est anni, promotionem ejus assignant Anastasii Collectanea in collatione sancti Maximi cum Theodosio : *Scitis novitates, quæ factæ sunt a sexta indictione transacti circuli inceptas ab Alexandria per morem capitula a Cyro, qui nescio quo pacto factus est illic præsul.*

alias civitates expugnavit, et ad Gabetha usque penetravit. Theodorus autem imperatoris Heraclii frater eum iis conserta pugna victus est, et ad imperatorem Edessam rediit. Imperator ducem alium Baanem nomine prælicit, et Theodorum sacellarium, et ambos cum armata multitudine adversus **280** Arabes instruit. Is Edessam profectus, obvium Saracenorum agmen habuit, quibus deletis, ameræ principatu fungentem, et reliquos universos Damascum usque fugat, ibique ad Bardanesium amnem castra fixit. Heraclius porro quasi rebus in desperatis Syria relicta, et venerandis lignis Hierosolyma asportatis, Constantinopolim recessit. Baanem vero Damasco Edessam reverti jubet, atque etiam Theodorum sacellarium qui quadraginta millium militum aciem ducebat. Isti Edessa Damascum usque prosequuntur Arabes.

Persarum rex Hormisdas annis undecim regnat.

A. C. 626. — *Arabum ducis Umari annus primus.*

Hoc anno Saraceni copiarum pene immensarum exercitu collecto irruptionem in Arabiam juxta Damasci agrum fecere. Eo cognito, Baanes imperialem sacellarium, ut cum universis copiis in auxilium suum acceleret, per litteras monet; erat quippe Arabum innumerus exercitus. Venit autem sacellarius ad Baanem, amboque Edessa solventes, Arabibus occurrunt, prælíumque commissum est ipso primo die, qui fuit hebdomadis tertius, Julii vero mensis tertius ac vicesimus (*o*), quo sacellarii acies omnino profligata. Baanis vero milites, Baane in imperatorem subvecto, Heraclium respuunt. Sub id tempus sacellarii copiæ castris discessere, qua occasione Saracenis oblata, prælium ab eis conseritur. Validis autem flatibus in Romanorum faciem vento noto spirante, motoque et elato per aerem pulvere, ipsam hostibus in prælio dare non valebant, succumbunt eam ob rem, et prælio cedunt, tum vero seipsos in Jermochthæ fluminis angustias præcipitantes, illic omnes fere periere. Aderant utrique duci copiæ hominum quadraginta millium numerum conflantes. Saraceni, motis inde castris, Damascum bene composito exercitu aggrediuntur, et capiunt, nec non Phœniciæ provincias, in quibus proprias sibi sedes constituunt, et mox in Ægyptum expeditionem moliuntur. Interim

A καὶ ἄλλων πολεων. Ἀπεδήμησεν [36] δὲ μέχρι τοῦ Γαβηθᾶ. Τούτοις συμβαλὼν Θεόδωρος ὁ τοῦ βασιλέως Ἡρακλείου ἀδελφὸς ἡττήθη, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα ἐν Ἐδέσσῃ ἔρχεται. Ὁ δὲ βασιλεὺς προχειρίζεται ἕτερον στρατηγὸν ὀνόματι Βαάνην καὶ Θεόδωρον σακελλάριον (48) μετὰ μεγάλης δυνάμεως [37] πέμπει κατὰ Ἀράβων· παραγενόμενος δὲ εἰς τὴν Ἔδεσσαν [38] συναντᾷ πλῆθος Σαρακηνῶν, καὶ ἀποκτείνας αὐτούς, καὶ τὸν ἀμηρεύοντα αὐτῶν καὶ τοὺς λοιποὺς ἀπελαύνει ἕως Δαμασκοῦ, κἀκεῖσε παρὰ τὸν Βαρδανήσιον ποταμὸν παραφωσεύει [39]. Ἡράκλειος δὲ τὴν Συρίαν καταλιπών, ὡς ἀπελπίσας, ἄρας καὶ τὰ τίμια ξύλα ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπῄει. Βαάνην δὲ ἀπὸ Δαμασκοῦ εἰς Ἔδεσσαν [40] κελεύει [41] στρέφεσθαι, καὶ Θεόδωρον σακελ- B λάριον ἔχοντα στρατὸν χιλιάδας μ', καὶ διώκουσιν τοὺς [42] Ἄραβας ἀπὸ Ἐδέσσης ἕως Δαμασκοῦ.

Περσῶν βασιλεὺς Ὁρμίσδας ἔτη ια' [43].

A. M. 6126. — *Ἀράβων ἀρχηγοῦ Οὐμάρου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐστράτευσαν οἱ Σαρακηνοὶ τὴν Ἀραβίαν ἐπὶ τὰ μέρη Δαμασκοῦ πλῆθος ὄντες ἄπειρον. Βαάνης δὲ μαθὼν πρὸς τὸν βασιλικὸν σακελλάριον ἀποστέλλει, ἵνα καταλάβῃ ἐν τάχει [44] μετὰ τοῦ ἑαυτοῦ [45] στρατοῦ εἰς βοήθειαν αὐτοῦ, διὰ τὸ πλῆθος εἶναι τοὺς Ἄραβας. Κατέλαβεν δὲ ὁ σακελλάριος πρὸς Βαάνην· καὶ ἀπάραντες ἀπὸ Ἐδέσσης συναντῶσι τοῖς Ἄραψι, καὶ συμβολῆς γενομένης τῇ πρώτῃ C ἡμέρᾳ, ἥτις ἦν τρίτη τῆς ἑβδομάδος, κγ' τοῦ Ἰουλίου μηνός, ἡττῶνται οἱ περὶ τὸν σακελλάριον. Στασιάσαντες δὲ [46] οἱ τοῦ Βαάνους, Βαάνην προχειρίζονται βασιλέα, καὶ Ἡράκλειον ἀπεκήρυξαν. Τότε οἱ περὶ τὸν σακελλάριον ὑπεχώρησαν, καὶ οἱ Σαρακηνοὶ εὑρόντες ἄδειαν, συμβάλλουσι πόλεμον. Ἀνέμου δὲ πνεύσαντος κατὰ Ῥωμαίων νότου, μὴ δυνηθέντες ἀντωπῆσαι [47] ἐχθροῖς διὰ τὸν κονιορτὸν ἡττῶνται. Καὶ ἑαυτοὺς βάλλοντες εἰς τὰς στενόδους τοῦ Ἱερμοχθοῦ [48] ποταμοῦ ἐκεῖ ἀπώλοντο ἄρδην. Ἦσαν δὲ ἀμφοτέρων στρατηγῶν χιλιάδες τεσσαράκοντα. Τότε οἱ Σαρακηνοὶ λαμπρῶς νικήσαντες [49] ἐπὶ τὴν Δαμασκὸν ἔρχονται καὶ ταύτην παραλαμβάνουσι, καὶ τὰς χώρας τῆς Φοινίκης, καὶ οἰκίζονται ἐκεῖ· καὶ στρατεύουσι κατ' Αἰγύπτου [50]. Κατηγορεῖται δὲ ὁ Κῦ- D ρος (49) ἐπὶ τοῦ βασιλέως, ὡς τὸ χρυσίον τῆς Αἰγύπτου τοῖς Σαρακηνοῖς δούς [51]. Καὶ ἀποστείλας μετ' ὀργῆς [52] τοῦτον μετεπέμψατο. Μανουὴλ δέ τινα Ἀρ-

VARIÆ LECTIONES.

[36] ἀπεδήμησεν A f, ἀπεδήμησαν vulg. [37] μετὰ Ῥωμαϊκῆς δυν. A. [38] Ἔδεσσαν A, Ἔμεσαν vulg. [39] παραφοσσεύει] παρὼν καλοῦσιν οἱ Σαρακηνοὶ Βαραδὲν f, in A lacuna unius fere lineæ apparet; παραφωσεύει vulg. [40] Ἔδεσσαν A, Ἔμεσαν vulg. [41] κελεύει στρέφεσθαι] στρέφει A a f. [42] τοὺς add. ex A. [43] Περσῶν—ἔτη ια' om. a. [44] ἐν τάχει om. A. [45] ἑαυτοῦ add. ex A. [46] δὲ add. ex A. [47] ἀντωπῆσαι A a f, ἀντιπροσωπῆσαι vulg. [48] Ἑρμουχθᾶ A f, Ἑρμουθᾶ a. [49] λαμπρῶς νικήσαντες A, κινήσαντες, λαμπρῶς vulg. [50] Αἴγυπτον A f. [51] δοὺς A a f, διαδόντος vulg. [52] μετ' ὀργῆς om. A.

JAC. GOARI NOTÆ

(48) Nicephorus: Στρατηγόν τε Ἀνατολῆς ἐκπέμπει Θεόδωρον τῶν βασιλικῶν χρημάτων ταμίαν τὸν ἐπίκλην Τριθύριον· *Theodorum ærarii comitem, cognomento Trithurium, ducem Orienti præficit.*

(49) Exponit sanctus Nicephorus Cyri hac in parte solers consilium, et ut spretum male Heraclio cesserit, amissa Ægypto, negatis Arabibus tributis. Combefis.

μένιον τῷ γένει ἐκπέμπει αὐγουστάλιον. Πληρωθέντος δὲ τοῦ χρόνου, οἱ τῶν Σαρακηνῶν πράκτορες παρεγένοντο τοῦ [53] λαβεῖν τὸ χρυσίον. Ὁ [54] δὲ Μανουὴλ ἀπράκτους αὐτοὺς ἐξελαύνει λέγων, ὅτι *Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ Κῦρος ὁ ἄοπλος, ἵνα τέλη [55] ὑμῖν παράσχω· ἀλλ' ἐγὼ ἔνοπλός [56] εἰμι.* Τούτων δὲ ἀπελθόντων εὐθέως, ὁπλίζονται οἱ Σαρακηνοὶ κατ' Αἰγύπτου· καὶ συνάψαντες κατὰ [57] Μανουὴλ πόλεμον, ἀπελαύνουσι τοῦτον. Αὐτὸς δὲ μετ' ὀλίγων τινῶν [58] εἰς Ἀλεξάνδρειαν διασώζεται. Τότε οἱ Σαρακηνοὶ ἐφορολόγησαν. Ἀκούσας δὲ Ἡράκλειος τὰ πραχθέντα [59] ἀποστέλλει Κῦρον πρὸς τὸ [60] πεῖσαι αὐτοὺς ἀναχωρῆσαι τῆς Αἰγύπτου τῷ πρώτῳ στοιχήματι· καὶ ἀπελθὼν ὁ Κῦρος εἰς τὴν παρεμβολὴν τῶν Σαρακηνῶν ὑπεραπελογεῖτο, ὡς ἀναίτιος ὢν τῆς παραβάσεως, καὶ εἰ βούλοιντο τὴν προτέραν συμφωνίαν ὅρκοις βεβαιῶσαι. Πρὸς τούτοις οἱ Σαρακηνοὶ οὐκ ἐπείσθησαν λέγοντες τῷ ἐπισκόπῳ· *Δύνῃ τοῦτον τὸν παμμεγέθη στύλον καταπιεῖν;* Ὁ δὲ εἶπεν· *Οὐκ ἐνδέχεται.* Οἱ δὲ εἶπον· *Οὐδὲ ἡμῖν ἐνδέχεται ἀναχωρῆσαι τῆς Αἰγύπτου ἔτι.*

Cyrus apud imperatorem accusatur, quod Ægypti opes Saracenis dedisset. Imperator ira incensus, misit qui ipsum accerseret, et Manuelem quemdam Armenium genere delegavit augustalem. Evoluto temporis spatio, Saracenorum exactores colligendo auri stipendio adfuere, quos Manuel re infecta cum hujusmodi verbis **281** a se abegit : *Non sum ego Cyrus ille inermis, qui tributum vobis pendam; adsum armis haud leviter instructus.* Reversis exactoribus, Saraceni in Ægyptum armantur, et prælio cum Manuele conserto, fugæ eum se dedere cogunt. Ipse paucis comitibus Alexandriam se recipit. Exinde Saraceni tributum Ægypto imposuerunt. Heraclius accepto rerum gestarum nuntio Cyrum mittit, ut relicta Ægypto initis prioribus conditionibus starent, Saracenis suadeat. Cyrus ad Saracenorum castra profectus primæ a se hujus infractionis crimen deprecatur, deinde priora pacta de novo jurejurando obfirmaturum, si ita ipsis videatur, promittit. His episcopi verbis Saraceni se suaderi non permiserunt : idcirco, *potes*, inquiunt, *ingentem hanc columnam devorare?* Qui cum id fieri minime posse dixisset, responderunt : *Neque ullo modo fieri, ut Ægypto excedamus.*

A. M. 6127. — *Περσῶν βασιλεὺς Ὁρμίσδας ἔτη ια'* [61]

A. C. 627. — *Persarum rex Hormisdas annis undecim regnat.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν Οὔμαρος κατὰ Παλαιστίνης, καὶ παρακαθίσας τὴν ἁγίαν πόλιν διετῆ χρόνον, παρέλαβεν αὐτὴν λόγῳ. Σωφρόνιος δὲ ὁ Ἱεροσολύμων ἀρχιερεὺς λόγον ἔλαβεν πάσης Παλαιστίνης ἀσφαλέστατον. Εἰσελθὼν δὲ Οὔμαρος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν τριχίνοις ἐκ καμήλων ἐνδύμασιν ἠμφιεσμένος ἐῤῥυπωμένοις [62], ὑπόκρισίν τε σατανικὴν ἐνδεικνύμενος, τὸν ναὸν ἐζήτησεν τῶν Ἰουδαίων ἰδεῖν [63], ὃν ᾠκοδόμησε Σολομών, προσκυνητήριον αὐτὸν ποιῆσαι τῆς αὐτοῦ βλασφημίας. Τοῦτον δὲ [64] ἰδὼν Σωφρόνιος ἔφη· *Τοῦτό ἐστιν ἐπ' ἀληθείας τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου ἑστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ·* πολλοῖς τε δάκρυσι τὸ Χριστιανῶν [65] φῦλον ἀπωδύρετο τῆς εὐσεβείας ὁ πρόμαχος. Ὄντος δὲ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐκεῖσε, παρεκάλεσεν αὐτὸν ὁ πατριάρχης δέξασθαι παρ' αὐτοῦ σινδόνιον σὺν ἐνδύματι ἐνδύσασθαι. Ὁ δὲ οὐκ ἠνέσχετο ἐνδύσασθαι αὐτά. Μόγις οὖν ἔπεισε φορέσαι, ἕως οὗ [66] ἐπλύθησαν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. Καὶ πάλιν ἀπέστρεψεν αὐτὰ τῷ Σωφρονίῳ· καὶ ἐφόρεσε τὰ ἴδια. Ἐν τούτοις ἀπεβίω ὁ Σωφρόνιος, ὁ λόγῳ καὶ πράξει τὴν Ἱεροσολύμων κατακοσμήσας ἐκκλησίαν, καὶ κατὰ τῆς [67] Ἡρακλείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ Μονοθελητῶν κακοδοξίας ἀγωνισάμενος Σεργίου καὶ Πύῤῥου.

Hoc anno Umarus in Palæstinam suscepit expeditionem, et obsidione per annos duos ad sanctam civitatem continuata, tandem fide data eam in potestatem accepit. Sophronius autem Hierosolymorum antistes fidem ab eo pro totius Palæstinæ incolumitate acceperat. Umarus itaque ciliciniis camelorum vestibus iisque laceris et sordidis opertus, et hypocrisim plane diabolicam pietatis velamine ostentans sanctam civitatem ingreditur, et mox templum a Salomone constructum, in impietatis et blasphemiæ oratorium illud conversurus, sibi ostendi postulavit. Hunc cum Sophronius vidisset : *Hæc est vere*, inquit, *abominatio desolationis a propheta Daniele prænuntiata, quæ modo stat in loco sancto;* multaque simul lacrymarum copia insignis ille pietatis propugnator Christianam gentem deflebat. Intra templi igitur septa dum ille moraretur, precibus apud eum agebat patriarcha, ut acceptam a se sindonem ac vestem indueret. Quam cum assumere detrectasset, episcopus vix exoravit, ut ista gestaret donec solita indumenta lavarentur, et propriis resumptis, statim ista Sophronio restituit. In ea rerum calamitate Sophronius præclaris verbis et gestis Hierosolymorum ecclesiam **282** olim amplificans, de Heraclio, et monothelitarum ipsi addictorum pravitatibus et commentis, deque Sergio et Pyrrho confutatis, clarissima tropæa referens, defunctus est.

Τῷ αὐτῷ ἔτει ἀπολύει Οὔμαρος τὸν Ἴαδον [68] εἰς τὴν Συρίαν, καὶ ὑπέταξεν πᾶσαν τὴν Συρίαν Σαρακηνοῖς.

Eodem anno Umarus Jadum in Syriam misit, qui totam eam provinciam in Saracenorum potestatem redegit.

VARIÆ LECTIONES.

[53] τοῦ om. A. [54] ὁ add. ex A. [55] τέλη A, τέλος vulg. [56] ἀλλ' ἐγὼ ἔνοπλος A, ἀλλ' ἔνοπλος ἐγὼ vulg. [57] κατὰ A, μετὰ vulg. [58] μετ' ὀλίγων τινῶν A, μετ' ὀλίγους τινὰς vulg. [59] τὰ προσταχθέντα A. [60] τὸ add. ex A. [61] Περσῶν — — ια' om. A. [62] ῥερυπωμένοις A. [63] ἰδεῖν om. A. [64] δὲ add. ex A. [65] Χριστιανῶν A, Χριστιανὸν vulg. [66] οὗ add. ex A. [67] τῆς om. A. [68] Ἴαδον A a f, Ἰαζδὸν vulg. ubique.

A. C. 628. — Hoc anno Joannes, cognomento Cateas, Osroenæ provinciæ procurator Chalcedonem Jadum allocuturus profectus est: et singulos in annos nummorum centum millia ei se pensurum pactus est, si modo, quandiu promissum auri pondus ipse exsolveret, ille nec pacis, nec belli gratia trajiceret Euphratem. His ita stipulatis, Joannes Edessam regreditur, et annuum tributum congruo tempore ad Jadum transmittit. Quo comperto Joannem crimini obnoxium, Heraclius judicavit, quod nimirum id inscio imperatore attentasset. Ad se itaque revocatum exsilio damnat, et Ptolemæum quemdam militiæ magistrum in ejus locum suffecit.

A. C. 629. — Hoc anno Arabes Antiochiam armis expugnarunt. Mavias vero ab Umaro dux et ameras Saracenorum ditionis universæ ab Ægypto usque ad Euphratem protensæ institutus est.

Persarum rex Hormisdas annis undecim regnavit.

A. C. 630. — *Constantinopoleos episcopi Pyrrhi annus primus.*

Hoc anno Jadus educto trans Euphratem exercitu universo Edessam occupat. Edesseni accepta securitatis fide pro se agrisque suis, militiæ magistro et qui cum eo erant Romanis militibus civitatis portas aperiunt. Hostes subinde Constantiam tendunt, et posita ad eam obsidione, eaque armorum vi subacta, trecentos Romanos ferro trucidant. Inde ad Daras profecti, urbem bello invadunt, et populum ejus omnem delent, atque ita Mesopotamiam universam Jadus subegit.

A. C. 631. — Hoc anno Saraceni in Persiam arma et **283** expeditionem movent, manibusque cum Persarum acie collatis superiores evadunt, et Persas universos armorum vi sibi subjiciunt. Persarum vero rex Hormisdas fuga salutem quærens in interiorem Persiam et in occultiorem regiam secedit. Saraceni captivas Hormisdæ filias, et regium omnem ejus apparatum Umaro obtulerunt. Eo quoque anno Umarus ditionem omnem ac terras sibi subditas describi jussit. Descriptio ista non hominum modo, sed et jumentorum et plantarum numerum recensuit.

A. M. 6128. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἦλθεν Ἰωάννης, ὁ ἐπίκλην Κατέας, ὁ ἐπίτροπος Ὀσροηνῆς πρὸς Ἴαδον εἰς Χαλκηδόνα (50), καὶ ἐστοίχησε δοῦναι αὐτῷ κατ' ἐνιαυτὸν δέκα μυριάδας νομισμάτων, τοῦ μὴ περᾶσαι τὸν Εὐφράτην, μήτε εἰρηνικῶς [69], μήτε πολεμικῶς, ἕως οὗ τὴν ποσότητα τοῦ χρυσίου ἀποδίδωσιν. Ἐπὶ τούτοις ὁ Ἰωάννης εἰς Ἔδεσσαν ἀνέστρεψεν, καὶ τὸν ἐνιαύσιον φόρον ἀνύσας πρὸς Ἴαδον ἐκπέμπει. Ἡράκλειος δὲ τοῦτο ἀκούσας ὑπαίτιον ἔκρινεν τὸν Ἰωάννην, ὡς ἄνευ τῆς [70] βασιλικῆς εἰδήσεως τοῦτο πεποιηκότα. Καὶ τοῦτον μεταπεμψάμενος, ἐξορίᾳ κατέκρινεν. Ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἐκπέμπει Πτολεμαῖόν τινα στρατηλάτην.

A. M. 6129. — Τούτῳ τῷ ἔτει παρέλαβον οἱ Ἄραβες τὴν Ἀντιόχειαν. Καὶ ἐπέμφθη Μαυΐας ὑπὸ Οὐμάρου στρατηγὸς καὶ ἀμηρᾶς πάσης τῆς ὑπὸ τῶν [71] Σαρακηνῶν χώρας ἀπὸ Αἰγύπτου ἕως τοῦ Εὐφράτου.

Περσῶν βασιλεὺς Ὁρμίσδας ἔτη ια'.

A. M. 6130. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου* (51) *Πύῤῥου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν Ἴαδος (52) πᾶσαν στρατιὰν [72] τὸν Εὐφράτην, καὶ καταλαμβάνει τὴν Ἔδεσσαν. Οἱ δὲ Ἐδεσσηνοὶ ἀνοίξαντες ἔλαβον λόγον σὺν τῇ χώρᾳ καὶ τῷ στρατηλάτῃ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ Ῥωμαίοις. Καὶ ἀπέρχονται ἐπὶ Κωνσταντίαν [73], καὶ πολιορκήσαντες αὐτὴν αἱροῦσιν [74] αὐτὴν πολέμῳ, καὶ τριακοσίους Ῥωμαίους ἀνήλωσαν. Καὶ ἐκεῖθεν ἀνῆλθον [75] εἰς Δαρᾶς καὶ ταύτην λαμβάνουσι πολέμῳ· καὶ πολλοὺς ἐν αὐτῇ ἀπώλεσαν· καὶ οὕτω πᾶσαν τὴν Μεσοποταμίαν παρέλαβεν Ἴαδος.

A. M. 6131. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσαν οἱ Σαρακηνοὶ κατὰ Περσίδος, καὶ συνάπτουσι πόλεμον μετ' αὐτῶν, καὶ νικήσαντες κατὰ κράτος πάντας τοὺς Πέρσας ὑπέταξαν. Ὁρμίσδας δὲ ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς φυγῇ χρησάμενος, ἐπὶ τοὺς ἐνδοτέρους Πέρσας εἰς τὰ βασίλεια ἐχώρει [76]. Οἱ δὲ Σαρακηνοὶ ᾐχμαλώτευσαν τὰς τοῦ Ὁρμίσδου θυγατέρας μετὰ πάσης τῆς βασιλικῆς ἀποσκευῆς [77]· καὶ ἤχθησαν πρὸς Οὔμαρον. Αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ ἐκέλευσεν Οὔμαρος ἀναγραφῆναι πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν οἰκουμένην. Ἐγένετο δὲ ἡ ἀναγραφὴ ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν καὶ φυτῶν.

VARIÆ LECTIONES.

[69] μήτε πολεμικῶς om. a f, lacuna apparet in A. [70] τῆς add. ex A. [71] τῶν add. ex A. [72] στρατείαν A. [73] ἐπ Κωνστ. A, πρὸς τὴν Κ. vulg. [74] αἴρουσιν vulg. [75] ἀνῆλθον A, ἦλθον vulg. [76] εἰς τὰ βασίλεια ἐχώρει] κατέλαβεν A a f. [77] ἅμα τῇ βασιλικῇ ἀποσκευῇ A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(50) Correctior Pal. codex, quo Χαλκίδα legimus: Chalcis enim Syriæ urbs est, ad quam Ostroena provincia de qua hic sermo. *Chalcidem* quoque legit Anastasius. — Reg. et Anast. Χαλκίδα, uti etiam bene emendatum in Peyr. Neque enim Jasdus Saracenus Chalcedone potiebatur, aut Joannes illic clam imperatore pacta ejusmodi inire potuisset: secus in vicina Osrhoenæ, cui præerat, Chalcide. COMBEFIS.

(51) Indictione duodecima, quæ hujus anni propria, Sergium mortuum, et Pyrrhum ei subrogatum testatur Nicephorus.

(52) Ἰάϊδος Reg., etiam Anast. *Jaidus*, qui et legerit, ἐπέρασε πανστρατεὶ τὸν Εὐφράτην, ita reddens, *transmeavit cum omni militia sua Euphratem*; apte sane; nam pacta ejus cum Catea in hoc erant, τοῦ μὴ περάσαι τὸν Εὐφράτην, *ut non trajiceret Euphratem*; quibus negato tributo solutis, ita trajecit, ac Mesopotamiam totam subjugavit. COMBEFIS.

A. M. 6132. — Τούτῳ τῷ ἔτει τελευτᾷ Ἡράκλειος (53) ὁ βασιλεὺς μηνὶ Μαρτίῳ ἰνδικτιῶνι ιδ´ ὑδεριάσας [78], βασιλεύσας ἔτη λ´, μῆνας ι´ (54). Βασιλεύει δὲ μετ' αὐτὸν Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ μῆνας τέσσαρας (55), καὶ φαρμακευθεὶς ὑπὸ Μαρτίνης τῆς αὐτοῦ μητρυιᾶς καὶ Πύῤῥου πατριάρχου [79] τελευτᾷ (56). Καὶ βασιλεύει ὁ Ἡρακλεωνᾶς [80] ὁ Μαρτίνης υἱὸς σὺν τῇ μητρὶ Μαρτίνῃ. A

A. M. 6133. — *Ῥωμαίων βασιλέως Ἡρακλεωνᾶ μῆνες ἕξ.*

Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Παύλου ἔτος α´.

Τούτῳ τῷ ἔτει παραλαμβάνει Μαυΐας Καισάρειαν Παλαιστίνης μετὰ ἑπταετίαν τῆς πολιορκίας αὐτῆς· καὶ κτείνει ἐν αὐτῇ [81] Ῥωμαίους χιλιάδας ἑπτά. Τῷ δὲ αὐτῷ χρόνῳ (57) ἀπώσατο ἡ σύγκλητος Ἡρακλεωνᾶν ἅμα Μαρτίνῃ τῇ μητρὶ αὐτοῦ καὶ Βαλεντίνῳ· καὶ ἐγλωσσοκόπησαν Μαρτίναν, καὶ ἐῤῥινοκόπησαν Ἡρακλεωνᾶν, καὶ ἐξορίσαντες αὐτούς, ἀνεβίβασαν Κώνσταν υἱὸν Κωνσταντίνου, ἔγγονον [82] Ἡρακλείου ἐπὶ τῆς ἀρχῆς· καὶ ἐκράτησεν ἔτη κζ´. Πύῤῥου δὲ ἐκβληθέντος τῆς ἐπισκοπῆς, ἐχειροτονήθη πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Παῦλος πρεσβύτερος καὶ οἰκονόμος μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ἰνδικτιῶνι ιε´, ἐπισκοπήσας ἔτη ιβ´. B

A. M. 6134. — *Ῥωμαίων βασιλέως Κώνσταντος ἔτος α´.*

Τούτῳ τῷ ἔτει βασιλεύσας Κώνστας πρὸς τὴν σύγκλητον ἔλεγεν· *Τοῦ ἐμὲ γεγεννηκότος* (58) *πατρὸς Κωνσταντίνου, ὅς* [83] *ἐπὶ ζωῆς τοῦ ἰδίου πατρός, ἐμοῦ δὲ πάππου, Ἡρακλείου ἱκανὸν σὺν αὐτῷ ἐβασίλευσεν χρόνον* (59), *μετὰ τοῦτον δὲ* [84] *καὶ λίαν βραχύν· τὰς γὰρ χρηστοτάτας ἐλπίδας ὁ Μαρτίνης τῆς αὐτοῦ μητρυιᾶς φθόνος συνδιατμήξας* [85], *τοῦ ζῆν ἀπήλλαξεν. Καὶ τοῦτο δι' Ἡρακλεωνᾶν* (60) *τὸν ἐξ αὐτῆς καὶ Ἡρακλείου ἀθεμίτως γεγεννημένον, ἣν μάλιστα μετὰ τοῦ τέκνου ἡ ὑμετέρα σὺν Θεῷ ψῆφος τῆς βασιλείας δικαίως* [86] *ἐξέβαλεν, πρὸς τὸ μὴ ἰδεῖν ἐκνομώτατον τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων, τοῦτο μάλα* [87] *ἐγνωκυῖα ἡ ὑμετέρα ὑπερφυὴς σεμνοπρέπεια. Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς ἔχειν συμβούλους* C

A. C. 632. — Hoc anno, mense Martio, indictione decima quarta, imperator Heraclius post imperii annos triginta et menses decem hydropis morbo affectus obiit. Constantinus ejus filius menses quatuor post eum tenet imperium, et Martinæ novercæ, Pyrrhique patriarchæ opera veneno propinato interiit, et Heracleonas Martinæ filius cum matre potestatem obtinet.

A. C. 633. — *Romanorum imperatoris Heracleonæ sex menses.*

Cpoleos episcopi Pauli annus primus.

Hoc anno Mavias Cæsaream Palæstinæ post obsidionis septimum annum in potestatem recipit, et ad Romanorum millia septem in ea interficit. Hoc eodem anno Heracleonam, matrem ejus Martinam et Valentinum ab administrando imperio senatus repulit. Lingua vero Martinæ abscissa, amputatisque Heracleonæ naribus, iisdemque in exsilium actis, Constantem Constantini filium et Heraclii nepotem ad imperii thronum subvehit. Imperavit autem annos viginti septem. Pyrrho vero episcopi dignitate abdicato, Paulus presbyter et œconomus ordinatus est mense Octobri, indictione decima quinta. Gessit episcopatum annos duodecim.

A. C. 634. — *Romanorum imperatoris Constantis annus primus.*

Hoc anno Constans imperator declaratus hanc orationem ad senatum habuit : *Constantinus genitor meus, qui vivente* **284** *ejus patre, avo nimirum meo Heraclio, satis diuturnum una cum ipso imperium administravit, sed post mortem breve nimium quantum obtinuit, Martinæ novercæ invidia, optima spe præcisa, ex vivis exemit, idque suum scelus ipsa per Heracleonam suum ex Heraclio filium perpetravit. Quamobrem vos, Deo ita consulente, senatusconsulto eam ejusque filium imperio ejecistis, ne Romana dominatio illegitima atque nefaria videri posset, cum id præ cæteris manifeste procuret amplissima vestra dignitas. Quapropter vos deprecor, ut consiliarios ac judices pro communi civium salute vosmet ipsos mihi præbeatis.* Hisque demum dictis

VARIÆ LECTIONES.

[78] ὑδεριάσας A a, ὑδριάσας vulg. [79] μητρυιᾶς καὶ Πύῤῥου πατριάρχου A, μητρυίας· καὶ Πύῤῥος πατριάρχης vulg. [80] Ἡρακλωνᾶς A ubique. [81] ἐν αὐτῇ om. A b. [82] ἔγγονον A, ἔγγονα vulg. [83] ὅς A a f, ὡς vulg. [84] μετὰ τοῦτον δὲ] τούτῳ γὰρ δὲ f. [85] συνδιατήξας mg. Par. [86] δικαίως om. a. [87] μάλα] μέγα A f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(53) Morbum, ultimam voluntatem, mortem, et sepulturam Nicephorus describit.

(54) Nicephorus, ἔτη λ´, μῆνας δ´ καὶ ἡμέρας ς´. Utrique Chron. Alexand. quoad imperii initia conferendum.

(55) Centum ac tribus diebus patri supervixisse scribit Nicephorus.

(56) Ejus mortem in Constantis annum undecimum, dilatam tum ex gestorum serie, tum ex temporis nota convincit Nicephorus ejus depositionis historiam texens, et Theophanes eum anno præfato in sedem restitutum narrans, pleonasmus itaque expungendus.

(57) Nicephori epitome.

(58) Correcte scripsisset, ὁ ἐμὲ γεγεννηκὼς πατὴρ D Κωνσταντῖνος, ὅς ἐπί.

(59) Octo nimirum et viginti annos, ex Chron. Alexand. et Nicephoro, solus demum vix menses quatuor ex superius dictis.

(60) *Propter Heracleonem*, et ad asserendum illi imperium. Sic bene Anast., non ita novi interpr., *per Heracleonem*, quasi ille nefariæ necis administer fuerit, vel id ei Constans ascribat, quod longe a vero est, et a mente auctoris. Vocem ἀθεμίτως non reddit P. Goar, *illegitime natum* ; nempe ex incestis nuptiis quas multis vituperat S. Niceph. ex Martina scilicet Heraclii nepte, ac Mariæ illius sororis filia, ut idem tradit, ut nulla cum sic affine constare potuerint veri conjugii jura. Combefis.

senatum maximis muneribus fuse cumulatum dimisit.

A. C. 635. — Hoc anno Umarus templum Hierosolymis restaurare aggressus est, ædificium vero firmo fundamento stare non va[illegible], sed in terram concidit. Causam sciscitanti responderunt Judæi: *Nisi crucem in monte Olivarum elatam sustuleritis, nusquam ædificium consistet.* Hujus gratia crux inde dejecta est, atque ita eorum ædificatio firma stetit, et ob causam eamdem innumeras cruces suis locis Christi hostes deturbarunt.

A. C. 636. — *Alexandriæ episcopi Petri annus primus.*

Hoc anno Valentinianus patricius in Constantem movet seditionem: imperator vero misso qui hominem e medio tolleret, in pristinam fidem et amicitiam revocavit exercitum. Porro mensis Dii quinto die, feria hebdomadis sexta, hora nona solis defectus contigit.

A. C. 637. — Hoc anno mense Dio, feria hebdomadis quinta, Umarus suorum dolis occisus fuit, cædis auctor fidei desertor Persa quidam exstitit. Is precibus vacantem offendens, gladium in ventrem adactum impulit, atque ita ille vitam morte commutavit, anno ameratus sive principatus duodecimo. Eo sublato Uthmanus ejus consanguineus Phani filius Saracenorum dux constituitur.

A. C. 638. — *Arabum ducis Uthman annus primus.*

285 Hoc anno Gregorius patricius, Afris sibi adjunctis, seditionem in Africa movit.

A. C. 639. — Hoc anno ingens ventus in terram incumbens multas stirpes prægrandesque arbores radicitus evulsit, multasque statuas e columnis excussit. Eodem anno Saraceni expeditionem in

A *καὶ γνώμονας* (61) *τῆς κοινῆς τῶν ὑπηκόων σωτηρίας* [88]. Ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσεν τὴν σύγκλητον δωρεαῖς φιλοτιμησάμενος.

A. M. 6135. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἤρξατο Οὔμαρος οἰκοδομεῖν τὸν ναὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ [89] (62), καὶ οὐχ ἵστατο τὸ κτίσμα, ἀλλὰ κατέπιπτεν· πυθομένῳ δὲ τὴν αἰτίαν εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι, *Ἐὰν τὸν σταυρὸν τὸν ὄντα ἐπάνω τοῦ ὄρους* [90] *τῶν Ἐλαιῶν οὐκ ἐπάρητε* [91], *οὐ στήκει τὸ κτίσμα.* Ἕνεκεν ταύτης τῆς ὑποθέσεως ἐπήρθη ὁ σταυρὸς ἐκεῖθεν, καὶ οὕτω συνεστάθη αὐτῶν ἡ οἰκοδομή [92]. Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν πολλοὺς σταυροὺς κατήγαγον οἱ μισόχριστοι.

A. M. 6136. — *Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου Πέτρου ἔτος α'.*

B Τούτῳ τῷ ἔτει ἐστασίασεν Βαλεντινιανὸς ὁ πατρίκιος κατὰ Κώνσταντος, καὶ πέμψας ὁ βασιλεὺς τοῦτον ἀνεῖλεν, καὶ τὸν λαὸν εἰς τὴν ἑαυτοῦ εὔνοιαν [93] μετήγαγεν. Καὶ ἔκλειψις τοῦ ἡλίου γέγονεν μηνὶ Δίῳ [94] πέμπτῃ, ἡμέρᾳ ἕκτῃ, ὥρᾳ ἐννάτῃ.

A. M. 6137. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐδολοφονήθη Οὔμαρος ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς μηνὶ Δίῳ ἡμέρᾳ ε' ὑπό τινος Πέρσου μαγαρίτου. Προσκυνοῦντα γὰρ αὐτὸν εὑρηκὼς, ἐκέντησεν κατὰ γαστρὸς διελάσας τὸ ξίφος, καὶ οὕτω τοῦ ζῆν ἀπήλλαξεν ἀμηρεύσαντα [95] ἔτη ιβ', καὶ μετὰ τοῦτον ἵσταται Οὐθμὰν, ὁ τούτου συγγενὴς, ὁ υἱὸς τοῦ Φὰν [96] (63).

A. M. 6138. — *Ἀράβων ἀρχηγοῦ Οὐθμὰν*

C *ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐστασίασεν Γρηγόριος [97] (64) ὁ πατρίκιος Ἀφρικῆς σὺν τοῖς Ἄφροις.

A. M. 6139. — Τούτῳ τῷ ἔτει γέγονεν (65) κατὰ τῆς γῆς ἄνεμος βίαιος, καὶ πολλὰ φυτὰ ἐξεῤῥίζωσεν [98], καὶ παμμεγέθη δένδρα ἀνέσπασεν πρόῤῥιζα, καὶ πολλοὺς στύλους (66) κιόνων κατέβαλεν. Τῷ δ'

VARIÆ LECTIONES.

[88] σωτηρίας om. A a f. [89] τὸ μαγίσδιον τὸ Σαρακηνῶν, ἐν ᾗ πρώην ὑπῆρχεν ὁ Σολομωνιακὸς ναὸς f. [90] ὄρους] ναοῦ τοῦ A. [91] ἐπάρετε, οὐκ ἔστι a. [92] οἱ οἰκ. vulg. [93] εὔνοιαν om. A. [94] Δίῳ] Δεκεμβρίῳ A. [95] ἀπήλλαξεν ἀμηρεύσαντα A, διήλλαξεν ἀμηρεύσας vulg. [96] τοῦ Ἀφὰν f. [97] Γρηγόριος A, ὁ Γρηγ. vulg. [98] ἐξεῤῥίζωσεν A, ἐξερίζ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(61) Horum interpretatio ex *Historia Miscella* petita.

(62) Μαργίδιον τῶν Σαρακηνῶν ἐν ᾗ πρώην ὑπῆρχεν ὁ Σολωμονιακὸς ναός· *Meschitam Saracenorum ubi prius Salomonis templum:* habent variæ lectiones: de quorum erga illud religione terræ sanctæ geographi.

(63) Abraham Ecchellensis *Haffanum* scribit. Videndus Leunclavius *Hist. Musulm.* lib. I.

(64) Synopsis chronica Sirmondi in Anastasii Collectanea.

(65) Anno præsente, indictione octava currente, concilium Lateranense, seu Romanum, de quo pag. 286, celebratum ejus acta perspicue docent: *In nomine Domini Dei Salvatoris nostri Jesu Christi, imperii domini Constantis anno nono, sub tertio nonas Octobris, indictione octava.* Quoniam vero indictione decima quinta Heracleonam in ordinem redactum auctor Theophanes testatur, æquo gressu indictionum numerum, et Constantis imperantis annos procedere, adeoque qui hic octavus, indictionem numeri ejusdem habeat, necesse est, eaque paritate ab auctore posita, anno integro calculos ejus a concilii computo, quoad Constantis ætatem superari animadvertimus. Nodum haud adeo solvit, quam secat Baronius ad annum Chri-

D sti 641, num. 1, dicens, annum indictionis octavum in Constantis ineuntem nonum incidere: quod equidem ut verum, ita difficultatem eludit, exponit minime. Nam cum circa Julium mensem Heracleona pulso, sceptrum Constans adeptus sit, ex Petavii calculis in Nicephorum edit. Reg. p. 74, certe ante 8 anni finem Constantis nonus initium facile ducit: at non is est Theophani nonus, sed octavus, qui concilio circa Nonas Octobris acto annum a Septembri ductum mensibus tantum duobus anteverlit. Satius ad Theophanis mentem dicendum, annos indictionibus signatos indictionum quandoque numerum, alium licet teneant, subire. Quo fit, ut Constans sub indictionis decimæ quintæ imperium auspicatus, ac præterea sequentes octo numerans, ut indictiones novem delibans, annos quoque novem attigisse scriptus sit.

(66) Plane στυλίτους, uti etiam legit Anast. *multos columnatores dejecit;* non statuas, quod neque vox στύλος habet; etsi τὸ στήλη, statua red-

αὐτῷ ἔτει ἐπεστράτευσαν Σαρακηνοὶ τὴν Ἀφρικήν. Καὶ συμβαλόντες τῷ τυράννῳ Γρηγορίῳ, τοῦτον τρέπουσι, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ κτείνουσι· καὶ στοιχήσαντες φόρους μετὰ τῶν Ἄφρων ὑπέστρεψαν.

A Africam moverunt, et pugna cum tyranno Gregorio commissa, in fugam eum vertunt, et ejus exercitum delent, et vectigalibus ex pacto Africæ impositis reversi sunt.

A. M. 6140. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν Μαυΐας διὰ θαλάσσης τῇ Κύπρῳ· εἶχεν δὲ σκάφη [**] ͵αψ', καὶ παρέλαβεν Κωνσταντίαν σὺν τῇ νήσῳ πάσῃ, καὶ ταύτην ἐλυμήνατο. Ἀκούσας δὲ Κακόριζον [1] κουβικουλάριον κατ' αὐτοῦ μετὰ πλείστης δυνάμεως Ῥωμαϊκῆς ἐρχόμενον, ἀνέπλευσεν κατέναντι Ἀράδου [2], καὶ καθορμίσας τὴν ἑαυτοῦ ναυστολίαν τὴν πολίχνην τῆς νήσου τὸ Κάστελλον [3] ἐπειρᾶτο παραλαβεῖν, παντοίαις μηχαναῖς χρώμενος. Μηδὲν δὲ ἐξισχύσας, πέμπει πρὸς αὐτοὺς ἐπίσκοπόν τινα, Θωμάριχον τοὔνομα, ἐκφοβῶν αὐτοὺς ἀφιέναι τὴν πόλιν καὶ ὑποσπόνδους εἶναι, ἐξιέναι δὲ τῆς νήσου. Ὡς οὖν πρὸς αὐτοὺς εἰσῆει ὁ ἐπίσκοπος, τοῦτον ἐκράτησαν ἔνδον, Μαυΐᾳ δὲ οὐκ εἶξαν. Καὶ δὴ ἀνονήτου γενομένης [4] τῆς κατὰ Ἄραδον πολιορκίας, ἀνέστρεψεν εἰς Δαμασκὸν [5], ἐπεὶ ὁ χειμὼν κατέλαβεν.

A. C. 640. — Hoc anno armata classe expeditionem in Cyprum Mavias suscepit. Ejus navigia ad mille et septingenta numerata sunt. Constantiam civitatem cepit, universam subegit insulam, et magnum in eam detrimentum intulit. Cum vero Cacorizum cubicularium adversum se cum maximis Romanorum copiis advenire audiret, classem Aradum versus divertit, ubi classis bellicum omnem apparatum ad insulæ oppidum exonerans, machinis omnibus adhibitis castellum occupare tentabat. Conatibus licet strenuis parum aut nihil succeden- B tibus, episcopum nomine Thomarichum, ut urbem ejus potestati permitterent, vectigales agerent, ac tandem insula omnino decederent, minis et terroribus suasurum misit. Ut urbem ingressus est episcopus, cives intra mœnia secum detinuere, et Maviæ imperium detrectavere. Quamobrem irrita Aradi obsidione, cum hiems appeteret, Damascum se recepit.

A. M. 6141. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν ὁ Μαυΐας κατὰ τῆς [6] Ἀράδου σφοδρῶς παραταξάμενος, καὶ ταύτην λόγῳ παρέλαβεν εἰς τὸ κατοικεῖν αὐτοὺς ἔνθα βούλονται· τὴν δὲ πόλιν ἐνέπρησεν, καὶ ἀπετείχισεν, καὶ τὴν νῆσον ἀοίκητον κατέστησεν, ἕως τοῦ νῦν [7].

A. C. 641. — Hoc anno Mavias educto et composito exercitu adversus Aradum arma convertit. Illam vero ea conditione cepit, ut oppidani, ubi libuisset, habitare possent, urbem vero igne succendit, mœnia evertit, **286** et usque in hodiernum diem effecit insulam incolis omnibus desertam.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει γέγονεν ἐν Ῥώμῃ σύνοδος (67) ὑπὸ Μαρτίνου τοῦ πάπα κατὰ τῶν Μονοθελητῶν.

C Eodem anno concilium Romæ a Martino papa damnandis monotheletis celebratum est.

A. M. 6142. — Τούτῳ τῷ ἔτει στρατοπεδάρχης (68) σὺν τοῖς Ἄραψιν ἐπεστράτευσεν κατὰ Ἰσαυρίας· καὶ κτείνας πολλοὺς ᾐχμαλώτευσε· καὶ μετὰ πεντακισχιλίων δεσμίων ὑπέστρεψεν. Πέμπει δὲ ὁ βασιλεὺς Κώνστας Προκόπιόν τινα πρὸς Μαυΐαν ζητῶν εἰρήνην· ὃ καὶ γέγονεν ἔτει β', Γρηγόριον υἱὸν Θεοδώρου λαβὼν Μαυΐας ἐνέχυρον ἐν Δαμασκῷ.

A. C. 642. — Hoc anno Arabicorum castrorum præfectus in Isauriam impressionem fecit, et magna strage edita, plures in captivitatem misit, et cum vinctorum millibus quinque ad suos regressus est. Imperator autem Constans Procopio quodam ad Maviam misso, pacem exposcebat: quod anno secundo postmodum Mavias præstitit, Gregorio Theodori filio pactorum initorum obside Damasci retento.

A. M. 6143. — Τούτῳ τῷ ἔτει [8] ἐστασίασεν Πασαγνάθης ὁ τῶν Ἀρμενίων πατρίκιος τῷ βασιλεῖ· καὶ σπονδὰς μετὰ Μαυΐου πεποίηκεν, δεδωκὼς αὐτῷ καὶ τὸν ἴδιον υἱόν. Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ἦλθεν ἕως Καισαρείας Καππαδοκίας, καὶ ἀπελπίσας τῆς Ἀρμενίας ὑπέστρεψεν.

A. C. 643. — Hoc anno Pasagnathes Armeniorum patricius in imperatorem perduellis arma suscepit, et filio Maviæ in obsidem dato, belli cum eo societatem iniit. Nuntio perduellionis audito, imperator D Cæsaream usque Cappadociæ se contulit, et rebus Armeniæ desperatis in urbem reversus est.

A. M. 6144. — Τούτῳ τῷ ἔτει Γρηγόριος ὁ ἀδελ-

A. C. 644. — Hoc anno imperatoris Heraclii frater

VARIÆ LECTIONES.

[**] δὲ σκάφη A, δὲ καὶ σκ. vulg. [1] καὶ Κόριζον A. [2] κατὰ ἐναντία Ῥόδου A a f. [3] τὸν K. vulg. [4] γενομένης A, γενομένου vulg. [5] ἐν Δαμασκῷ A. [6] τῆς add. ex A. [7] ὡς τοῦ νῦν vulg. [8] hic annus omittitur in A a e f.

JAC. GOARI NOTÆ.

di queat. Coacti ergo ejusmodi monachi stationem deserere; non columnæ columnis excidere. Combefis.

(67) De cujus tempore ad pag. 288 notæ.

(68) Ante στρατοπεδάρχης excidit nomen proprium Βουσούρ, quod Anast. repræsentat: *Busur princeps exercitus:* apud quem etiam simplicius legitur: *occisis multis, cum quinque millibus captivorum reversus est.* Sic p. 294 de Busur: Καὶ ᾐχμαλώτευσε πολλούς, καὶ ὑπέστρεψεν. Non placet quod reddit novus interpr. de pace cum Mavia inita: Ὃ καὶ γέγονε ἔτη β'· *Quod anno secundo postmodum Mavias præstitit;* imo, *quod factum est annis duobus,* ut idem Anast., sive in annos duos obtinuit; quibus evolutis, instaurato bello mox tertio anno Rhodus capta est. De Busur iterum Const. an. 24 et 25. Combefis.

Gregorius Heliopoli diem extremum obiit, et myrrha conditus Cpolim relatus est. Hoc etiam anno pulvis e cœlo imbris instar depluit, et metus ingens hominum animis incubuit.

Cpoleos esiscopatum annos duodecim Paulus obtinuit.

Paulus fato fungitur, et Pyrrhus rursum per menses quatuor et dies viginti tres restituitur.

A. C. 645. — Hoc anno Rhodo a Saracenis occupata, Mavias Rhodium colossum mille trecentis et sexaginta annis postquam positus fuerat dejecit. Judæus quidam Edessenus eum mercatus nongentos ex ejus metallo camelos oneravit. Eodem anno Abibus Arabum dux in Armeniam manu armata ingressus est, Maurianumque Romanorum ducem cum copiis obviam factum, ad Caucasios usque montes fugavit, et regionem quaqua patet deprædatus est.

A. C. 646.—Hoc anno Mavias exercitum instauravit, ingentem vero classem armis virisque **287** munitam, ut bellum et cædem Cpoli inferret, parari jussit. Omnem porro bellicum apparatum ad Tripolim, quæ Phœniciæ civitas est, colligi curavit. Eo conspecto fratres duo christicolæ, qui Tripoli sedem fixerant, filii Buccinatoris, divino animi ardore exagitati, ad publicos civitatis carceres irruunt (erat certe Romanorum numerus haud contemnendus in vinculis) effractisque vi foribus vinctisque liberatis, in civitatis ameram impetum faciunt, eoque cum toto comitatu occiso, supellectilem ejus omnem flammis absumunt, et in Romanam ditionem transfretantur. Arrepto vero bellum movendi proposito non abscessit Mavias, quin imo exercitum Cæsaream Cappadociæ ipse transfert, Abulabarum autem classis præfectum constituit. Is Phœnicem (Lyciæ locum quemdam sic dicunt), ubi imperator Constans castra classemque tenebat, appellens, cum eo navali prælio decertat. Inter primos autem parandæ maritimæ pugnæ tumultus nocturnæ quietis somnio Thessa-

A φὸς [9] Ἡρακλείου ἐν Ἡλιουπόλει ἀπέθανεν, καὶ σμυρνισθεὶς [10] εἰσήχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει [11]. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει κόνις ἐξ οὐρανοῦ κατηνέχθη, καὶ φόβος μέγας ἐπέπεσεν τοῖς ἀνθρώποις.

Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος Παῦλος [12] *ἔτη ιβʹ.*

Παῦλος τελευτᾷ· καὶ Πύῤῥος πάλιν (69) ἀποκατεστάθη [13] μῆνας [14] δʹ καὶ ἡμέρας κγʹ.

A. M. 6145. — Τούτῳ τῷ ἔτει Μαυΐας τὴν Ῥόδον καταλαβὼν καθεῖλεν τὸν κολοσσὸν Ῥόδου μετὰ ͵ατξʹ ἔτη τῆς αὐτοῦ ἱδρύσεως (70), ὃν Ἰουδαῖός τις ὠνησάμενος ἔμπορος Ἐδεσσηνὸς ἐνναχοσίας καμήλους ἐφόρτωσεν αὐτοῦ τὸν χαλκόν. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Ἄβιβος [15] ὁ τῶν Ἀράβων στρατηγὸς τὴν [16] Ἀρμενίαν ἐπεστράτευσεν. Καὶ περιτυχὼν Μαυριανὸν B τὸν τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸν κατεδίωξεν [17] αὐτὸν ἕως τῶν Καυκασίων ὀρέων, καὶ τὴν χώραν ἐληΐσατο.

A. M. 6146. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν ὁ Μαυΐας, καὶ ὡρίσατο [18] γενέσθαι ἐξόπλισιν μεγάλην τῶν πλοίων πρὸς τὸ [19] ἀνελθεῖν τὸν στόλον αὐτοῦ κατὰ Κωνσταντινούπολιν. Ἡ δὲ πᾶσα ἑτοιμασία ἐν Τριπόλει ἦν τῇ κατὰ Φοινίκην. Τοῦτο δὲ θεασάμενοι δύο ἀδελφοί τινες φιλόχριστοι ἐν Τριπόλει καταμένοντες υἱοὶ Βουκινάτωρος (71), ζήλῳ Θεοῦ τρωθέντες, ἐπὶ τὸ δεσμωτήριον τῆς πόλεως ὥρμησαν. Εἶχε δὲ πλῆθος δεσμίων Ῥωμαίων [20], καὶ διαῤῥήξαντες τὰς πύλας καὶ τοὺς δεσμίους λύσαντες, ἐπὶ τὸν ἀμηρᾶν τῆς πόλεως ὥρμησαν, καὶ κτείναντες αὐτόν C τε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ [21], καὶ τὴν ἀποσκευὴν ἅπασαν πυρὶ καταναλώσαντες, ἐπὶ τὴν Ῥωμανίαν ἀπέπλευσαν. Πλὴν οὐδ' οὕτως τῆς αὐτῆς ἐπαύσατο ἐξαρτύσεως [22]· ἀλλ' ὁ μὲν Μαυΐας στρατεύει ἐπὶ Καισάρειαν Καππαδοκίας, Ἀβουλαβὰρ [23] δὲ στρατηγὸν (72) κατέστησεν τῆς ναυπλοΐας [24]· ὃς παραγενόμενος εἰς τὸν λεγόμενον Φοίνικα τῆς Λυκίας, ἔνθα ἦν ὁ βασιλεὺς Κώνστας μετὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου, ναυμαχεῖ μετ' αὐτοῦ. Μέλλοντος δὲ τοῦ βασιλέως ναυμαχεῖν, θεωρεῖ κατ' ὄναρ τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ εἶναι αὐτὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ. Διυπνισθεὶς δὲ [25] διηγήσατό τινι ὀνει-

VARIÆ LECTIONES.

[9] ἀδελφιδὸς a. [10] σμυρινθεὶς f. [11] εἰσήχθη ἐν Κων. A, ἠνέχθη Κπ. vulg. [12] Παῦλος A a f, Πέτρος vulg. [13] ἀπεκατέστη A a f. [14] μῆνας A, καὶ μῆνας vulg. [15] Ἄββιβος f. [16] τὴν add. ex A. [17] καταδιώκει A. [18] καὶ ὡρίσατο om. A f. [19] πρὸς τὸ] τοῦ A. [20] δεσμ. Ῥωμ. A, Ῥωμ. δεσμ. vulg. [21] καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ add. ex A. [22] ἐξαρτύσεως A, ἐξαρτήσεως vulg. [23] Ἀβουλαοὺρ A f, Ἀβουλαονὰρ a. [24] τῆς αὐτῆς πλοιοποιΐας A a, τῆς ὁπλοποιΐας f. [25] δὲ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(69) De Pyrrho sedi restituto Anast. Collectanea, *Deus statim justo judicico suo delevit eum de libro viventium.*

(70) Ex his quando colossus Rhodius fuerit erectus, collige. Anno a mundi conditu 5145, et a Christi ortu 645, æs quo conflatum erat pretio distractum fuit, annis post eumdem erectum mille trecentis et sexaginta : erectus est itaque anno a mundi conditu 4785, quo ex Georgii Syncelli (cujus continuator, Theophanes) computo Ezechias regni numerabat vicesimum. Rursum vero : annus Abraham 2015 Christi natalitiis apud Eusebium consecratur : his adde post ortum annos 645, occurret ab Abrahamo in lucem profecto annus 2660, retractis mox 1360 superest 1300 summa : quæ apud Eusebium inter Abrahami annos habet Eze- D chiæ quintum ac vicesimum sibi adjunctum. Aliter iterum : anno post Christum 645 colossi Rhodii æs venit 1360 annis postquam erectus est : annis itaque ante Christum 715, quibus apud Petavium *De doct. temp.* lib. XIII, pag. 547, adnectitur Ezechiæ regnantis annus 13, cui septem aliis (quos Theophanis computo deesse contendit, de quo alibi) appositis, vicesimus Ezechiæ consurgit, qui jam ex Syncello collectus est. Summatim dico : circa Ezechiæ annum 20 vel proximum aliquem colossus Rhodio portui impositus est.

(71) Spectatum hunc solo nomine Buccinatorem existimarem, qui κόμης Βουκινατώρων apud Rigaltium v. *Βούκινον* scribitur.

(72) De cujus nomine, expeditione et gestis Leunclavius *Hist. Musulm.* lib I.

ροκρίτη τὸ ὅραμα. Ὁ δὲ ἔφη· Ὦ *βασιλεῦ, εἴθε μὴ ἐκοιμήθης, μήτε τὸ ὄνειρον εἶδες*· τὸ γὰρ εἶναί σε ἐν Θεσσαλονίκη Θεσσαλονίκη [26] ἐγκρίνεται (73)· πρὸς τὸν ἐχθρόν σου ἡ νίκη τρέπεται. Τοῦ δὲ βασιλέως μηδένα ποιησαμένου λόγον περὶ τούτου, πρὸς παράταξιν ναυμαχίας τὸν Ῥωμαϊκὸν στόλον προητήσατο [27] καὶ πόλεμον· καὶ δὴ συμβαλόντες [28] ἀλλήλοις ἡττῶνται Ῥωμαῖοι· καὶ συγκιρνᾶται ἡ θάλασσα τοῖς αἵμασι τῶν Ῥωμαίων. Ἐνέδυσε δὲ ὁ βασιλεὺς ἄλλον τινὰ τὴν ἑαυτοῦ ἐσθῆτα· καὶ εἰσπηδήσας ὁ υἱὸς τοῦ Βουκινάτωρος ὁ προλεχθεὶς εἰς τὸ βασιλικὸν σκάφος τὸν βασιλέα ἀφαρπάσας, καὶ εἰς ἕτερον σκάφος τοῦτον μεταβαλὼν [29] παραδόξως διέσωσεν. Αὐτὸς δὲ ἀνδρείως [30] ἐπιστὰς τῇ βασιλικῇ νηῒ πολλοὺς ἀνεῖλεν ὁ γενναιότατος, θανάτῳ ἑαυτὸν παραδοὺς ὑπὲρ τοῦ βασιλέως. Τοῦτον δὲ κυκλώσαντες οἱ πολέμιοι καὶ ἐν μέσῳ κατασχόντες ἐδόκουν αὐτὸν εἶναι τὸν βασιλέα [31]. Μετὰ δὲ τὸ πολλοὺς ἀνελεῖν κτείνεται καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῶν πολεμίων [32], σὺν τῷ φοροῦντι τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὕτω τροπωσάμενος σώζεται, καὶ καταλιπὼν πάντας ἀπέπλευσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει.

A Ionicæ reperiri se imaginabatur. Excitatus somniorum conjectori visionem enarrat. Dicit ille : *Utinam neque dormiisses, neque vidisses somnium.* Etenim Thessalonicæ te reperiri mali ominis argumentum est. Thessalonica quippe victoriæ ad hostem transitus judicatur. Imperator nulla judicii istiusmodi ratione habita, in navalis certaminis ordinem Romanas copias componit, et ad bellum provocat. Pugna itaque ad invicem commissa superantur Romani, totumque mare illorum sanguine inficitur. Imperator cum altero quopiam habitum mutavit. Tum vero memoratus Buccinatoris filius in regiam ratem insiliens rapuit imperatorem, eumque ex hac in alteram traductum præter universorum exspectationem periculo præ- B senti eripuit. Ipse vero quasi regiæ navis præfectus eidem impositus plenus Marte dimicabat, ac tandem imperatoris gratia mortem strenue oppetiit. Quamobrem hostes eum quem imperatorem esse rebantur undequaque intercludentes, multis prius ad necem datis, ipsum etiam interfecere una cum eo, qui vestes imperatorias induerat. Imperator igitur in fugam versus, incolumis evasit, relictisque omnibus Cpolim solvit.

A. M. 6147.—Τούτῳ τῷ ἔτει ἐδολοφονήθη Οὐθμᾶν ὁ τῶν Σαρακηνῶν [33] στρατηγὸς ὑπὸ τῶν ἐν Ἐθρίβαις [34] (74), ἀμηρεύσας ἔτη ι'. Γέγονεν δὲ ἀνασοβὴ μέσον αὐτῶν [35]. Ὅσοι γὰρ κατὰ τὴν ἔρημον ὑπῆρχον, τὸν Ἀλὴ ἤθελον, ἀνεψιὸν τοῦ Ἀλὴ, γαμβρὸν ὄντα τοῦ Μουαμὲδ· οἱ δὲ κατὰ Συρίαν καὶ Αἴγυπτον, τὸν Μαυΐαν ἤθελον· ὃς καὶ ἐνίκησεν καὶ ἐκράτησεν ἔτη κ?'.

A. C. 647. — Hoc anno Uthmanus Saracenorum dux ameræ provinciæ decem annos functus ab Ethribensibus dolo appetitus interiit. Dissidium autem inter Arabes exortum est. Qui enim deserti loca tenuere Alim, alterius Alis nepotem; Muamed generum, C **288** desiderabant principem, qui vero Syriam et Ægyptum incoluere Maviam promovebant, cujus pars superior exstitit, et imperium obtinuit annos viginti quatuor.

Ἀράβων [36] *ἀρχηγὸς Μαυΐας ἔτη κθ'.*

Arabum dux Mavias annos 29 *regnat.*

A. M. 6148.—Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν Μαυΐας κατὰ Ἀλή· καὶ συναθροίζονται ἀμφότεροι ἀναμέσον Βαρβαλίσσου [37], εἰς τὸ Καισάριον πλησίον τοῦ Εὐφράτου. Οἱ δὲ τοῦ Μαυΐου ἐπικρατέστεροι γεγονότες τὸ ὕδωρ ἔλαβον· εἰς δίψαν δὲ [38] ἐλθόντες οἱ τοῦ Ἀλὴ ἐλειποτάκτουν. Μαυΐας δὲ οὐκ ἤθελεν πολεμῆσαι· ἀλλ' ἀπονητὶ τὴν νίκην ἤρατο.

A. C. 648. — Hoc anno Mavias bellum adversus Alim movit, et in media Barbalissi planitie ad Cæsarium juxta Euphratem uterque exercitum eduxit. Maviæ acies victoria superior effecta amnis fluenta occupat, siti vero aciem Alis invadente, milites aquarum penuria virium et animi deliquium patiebantur. Mavias itaque prælium detrectans absque ullo labore victoriam tulit.

A. M. 6149.—Τούτῳ τῷ ἔτει (75) ἐπεστράτευσεν ὁ βασιλεὺς κατὰ Σκλαβινίας, καὶ ᾐχμαλώτευσεν (76)

A. C. 649. — Hoc anno imperator in Sclaviniam D expeditionem suscepit, pluribusque Barbaris in

VARIÆ LECTIONES.

[26] Num θαλασσονίκη? [27] προητήσατο A, προεστήσατο vulg. [28] συμβαλόντες A, συμβάλλοντες vulg. [29] μετέβαλεν καὶ A. [30] ἀνδρείως A, ἀνδρεῖος vulg. [31] τὸν βασιλέα om. A a f. [32] ἔκτειναν αὐτὸν οἱ πολέμιοι A. [33] τῶν Ἀράβων A. [34] Ἐνεθρίβοις A a f mg. Par. [35] μέσων αὐτῶν A. [36] Ἀράβων — κθ' om. A a f. [37] Βαρκαλίσσου A. [38] δὲ A, τε vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(73) Θὲς ἄλλῳ νίκην, *pone alteri victoriam.* — Sic bene Cedr. et Anast. *esse te Thessalonicæ, id significat, victoriam alteri cede : transit ad hostem victoria.* Combefis.

(74) Αἰθρίβοις, posuit superius. Ita civitas Mecha alia nomine *Jetrib*, ut liber Alcoran testatur : licet Madinam *Jatruba* quoque Arabibus dictam contendat Abraham Ecchell. pag. 154. — Placet Peyr. ἀρχηγός, quæ vox in supremum eorum ducem ac principem magis quadrat : sicque postea sub Constantino ubique ἀρχηγοὺς supremos illos duces, ac ameras appellatos invenias. Combefis.

(75) Anno Constantis decimo sexto Maximum lingua manuque mutilatum argute clareque ex actis demonstrat Baronius ad a. C. 657 num. II, passionis historiam omnem sequentibus profert.

(76) Placet omnino quod Cedr. habet, nec Theoph. aliter scripserit, quidquid habeant codd. ipseque legerit, καὶ αἰχμαλωτεύσας πολλοὺς, ὑπέστρεψεν, *multis captis subque jugum missis, reversus est.* Combefis.

captivitatem actis, provinciam subegit. Hoc quoque anno quæ sanctum Maximum et ejus discipulos spectant, gesta, iis nimirum pro recta fidei sententia sustinenda adversus monotheletas decertantibus. Eos cum Constans in perversum sensum abducere non valeret, divina sapientia fluentem et varia eruditione florentem illam sancti linguam una cum illius dextera abscidit, utpote quæ multa adversus ejus impietatem una cum discipulis (erant illi uterque Anastasius) conscripsisset, quæ et ipsi ad verbum exscripserunt, ut omnibus scientiarum studiosis notum est.

A πολλούς, καὶ ὑπέταξεν. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ τὰ κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον καὶ [39] τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐπράχθη, ὑπὲρ [40] τῆς ὀρθῆς πίστεως ἀγωνισαμένων κατὰ τῶν Μονοθελητῶν· οὓς Κώνστας εἰς τὴν ἑαυτοῦ κακοδοξίαν μὴ ἰσχύσας μετενέγκαι, τὴν θεόσοφον καὶ πολυμαθεστάτην γλῶσσαν τοῦ ἁγίου ἀπέτεμεν [41] μετὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς αὐτοῦ, ὡς πλεῖστα κατὰ τῆς αὐτοῦ δυσσεβείας σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ Ἀναστασίοις συγγραψαμένοις (77)· ἃ καὶ κατ' ἔπος [42] οὗτοι γεγράφασιν (78), ὡς οἱ φιλομαθεῖς γινώσκουσιν.

A. C. 650. — Hoc anno Maviæ legatione ab imperatore suscepta, Arabes, seditionibus et tumultibus jactati, cum Romanis pacti sunt, ut nimirum per singulos dies nummos mille, equum et servum Romanis penderent. Inter hæc magnus terræmotus mense Dæsio indictione secunda per Palæstinam et Syriam exortus magnis ruinis causam dedit. Hoc etiam anno

A. M. 6150.—Τούτῳ τῷ ἔτει ἐστοιχήθη μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Ἀράβων τοῦ Μαυΐου πρεσβεύσαντος διὰ τὴν ἀνταρσίαν, ἵνα τελῶσιν [43] Ῥωμαίοις οἱ Ἄραβες καθ' B ἡμέραν νομίσματα χίλια καὶ ἵππον καὶ δοῦλον· γέγονε δὲ καὶ σεισμὸς μέγας ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ πτῶσις ἔν τε τῇ Παλαιστίνῃ καὶ Συρίᾳ μηνὶ Δαισίῳ [44] ἰνδικτιῶνι β'. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐξωρίσθη (79) Μαρτῖ-

VARIÆ LECTIONES.

[39] καὶ add. ex A. [40] ὑπὲρ A, περὶ vulg. [41] ἀπέτεμεν om. A a f. [42] κατ' ἔπος] καθέσεως A. [43] τελῶσιν A, τελέσωσιν vulg. [44] Δεσίῳ A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(77) Palam ex Anast. συγγραψαμένου· *Ut qui adversus illius impietatem multa cum discipulis Anastasiis composuisset, quæ etiam illi ad verbum conscripsere.* Συγγραφεὺς dicitur, et συγγράφεσθαι, qui nec ipse scribit, sed aliena utitur manu, ut hic de Maximo significatur, sua cum discipulis componente polemica opuscula, illisque excipientibus; non quod ab eo scripta ejus discipuli exscripserint, ut novus interpres significat. Bene Anast. conscripsisse Anastasios ait. Combefis.

(78) Exstant in Anastasii Collectaneis a Sirmondo editis, necnon apud Baronium annis 656 et 657.

(79) Anno Constantis decimo tertio Martini papæ exsilium, mortem vero decimo quarto, conjungenda, sequentes temporum characteres in ipsius Martini epistolis, Anastasii Collectaneis, et aliis locis signati demonstrant. Summum Ecclesiæ præsulatum sanctus ille pontifex mox ut adeptus est circa Constantis anni septimi exitum ineunte octavo (juxta Theophanis calculos) et indictione octava pari dierum gressu currente, monothelitarum errori condemnando concilium Romæ celebrat. Theophanes superius assignatis annis, Baronius a. C. 649, ipsa concilii verba: *In nomine Domini Dei Salvatoris nostri Jesu Christi, imperii domini Constantini piissimi Augusti anno nono* (qualiter numeretur nonus prius expositum) *sub die tertio nonas Octobris, indictione octava, præsident sancto ac beatissimo Martino papa*, etc. Ipse Martinus epistola ad Paulum Thessalonic s episcopum: *Nempe a die prima præsentis mensis Novembris, indictione octava, qua die missas a te lubricas litteras accepimus, et condemnavimus*, etc. Anno secundo insidias ab Olympio exarcho sibi paratas sustinuisse declarant ejus dicta jam proferenda. Tertio, in Constantis decimum et indictionem decimam incidente Calliopam exarchum Romam profectum excipit, et ab eo CP. abducitur; ejus quippe adventum referens scribit: *Ego vero ipse graviter infirmus eram ab Octobri mense usque ad prædictum tempus, id est, usque ad sextumdecimum Kalendas Julias.* Et infra: *Cum et in adventu infamis Olympii vani cujusdam hominis cum armis me hunc potuisse repellere faterentur.* Anni primi eo tempore, quo concilium habuit, ægrotasse, quæ ipse gessit homo sanæ mentis et firmorum laterum credere prohibent: Olympius quoque et Calliopas exarchi septimo a concilio celebrato mense, datis prius CP. litteris, responsis acceptis; susceptis confectisque CP. Ravennam, Ravenna Romam itineribus, varias Martino vexationes, quæ moram exigunt et successionem uno tempore nequeunt ingerere. Abducitur itaque C Roma anni tertii, ut vult Sirmondus in Synopsi chronica ad Anastasii Collectanea, mense Junio, ac ut Martinus ipse scribit: *Pervenimus Kalendas Julias Mesenam* (Misenum, ad ostia Tiberina promontorium) *in qua erat navis, id est, carcer meus.* Menses tres inde per varias insulas exigit, ad anni nimirum quarti primordia, ipso dicente: *In pluri mis insularum in quibus nos vel tribus mensibus peccata impedierunt, nullam compassionem adeptus sum.* Annum Naxi commoratur, qui assumptionis ejus quartus, et circuli currentis indictio undecima. *Excepto duntaxat* (superiora verba prosequitur) *in insula Naxia, quoniam ibi annum fecimus*, etc.: unde digressus indictionis duodecimæ primo mense CP. appellit. *Cumque tandem pervenisset Byzantium*, inquit ejus martyrii scriptor, *beatus ille septimo decimo die Septembrii mensis in portum prope Euphemiam*, etc. Vario carcerum, examinum et tormentorum generi subditus, exsilii sententiam postmodum accipit. *Fecit ergo reverentissimus papa in eodem D Diomedis ergastulo otoginta quinque dies post primus nonaginta tres* (in excubitorum custodia) *hoc est omnes simul 178. Venit igitur Sagoleba scriba dicens, Quia jussus sum auferre te hinc, et transverre in domum meam, et post dies duos dirigere te, quo jusserit sacellarius.* Et infra: *Dictum est ergo quia in Chersonam exsulatur. Et post dies aliquot cognovimus, quia illuc clanculo navigio transfectus est.* Ipse discessus tempus signat in epist.: *Postquam egressi sumus ex eo quod Jeron dicitur a CP. navigantes sancta quinta feria Cœnæ Domini, pertransivimus Pharum, per diversa loca transmeantes, Idibus Maiis, et Chersonem pervenimus.* Sexdecim tandem menses exsilium ad ejus mortem dilatum conjicio ex his scriptoris supra laudati verbis. *Obiit autem . . . mense Septembrio, die sextadecima . . . indictione quartadecima.* Scelesti porro Pyrrhi lethum, in id tempus, quo Constantis anno duodecimo, et indictione pari Diomedis ergastulo sanctus pontifex tenebatur, auctor idem conjicit,

νος ὁ ἁγιώτατος πάπας Ῥώμης ὑπὲρ τῆς ἀληθείας γενναίως ἀγωνισάμενος, καὶ ὁμολογητὴς γενόμενος ἐν τοῖς κλίμασι τῆς Ἀνατολῆς τελευτήσας.

A sanctissimus Martinus papa Romanus pro veritate fortiter propugnanda hucusque præliatus et jam confessor factus, in Orientis partibus vitam finivit.

A. M. 6151. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἀνεῖλεν Κώνστας Θεοδόσιον τὸν ἴδιον ἀδελφόν. Τῶν δὲ Ἀράβων ὄντων εἰς τὸ Σαπφὶν (80), ἐδολοφονήθη ὁ Ἀλή, ὁ τῆς Περσίδος· καὶ μονοκρατορεῖ ὁ Μαυΐας βασιλικῶς κατασχήσας ἐν Δαμασκῷ, καὶ τοὺς θησαυροὺς ἐκεῖ ἀποθέμενος τῶν χρημάτων.

A. C. 651. — Hoc anno Constans Theodosium fratrem germanum occidit. Arabibus porro ad Saphim considentibus, Ali Persidis princeps sublatus est, ex quo Mavias imperium Arabum solus adipiscitur. Hic **289** Damasci regiam firmat, et pecuniarum thesauros illic reponit.

A. M. 6152. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἀνεφάνη αἵρεσις Ἀράβων, οἱ λεγόμενοι Χαρουργῖται. Μαυΐας δὲ τούτους χειρωσάμενος, τοὺς ἐν Περσίδι ἐταπείνωσεν, τοὺς δὲ ἐν Συρίᾳ ὕψωσεν· καὶ τοὺς μὲν ἐκάλεσεν Ἰσαμίτας, τοὺς δὲ Ἡρακίτας. Καὶ τῶν μὲν Ἰσαμιτῶν τὰς ῥόγας ἀνήνεγκεν ἕως διακοσίων [65] νομισμάτων· τῶν δὲ Ἡρακιτῶν κατήνεγκεν ἕως λʹ νομισμάτων.

A. C. 652. — Hoc anno Arabum hæresis, cui Charurgitarum inditum nomen, emersit. Quos cum Mavias edomasset, iis, qui Persiam incolebant, B afflictis, alios in Syria positos opibus et honoribus evexit, et illos quidem Isamitas, istos vero Heracitas, appellavit, ac insuper, Isamitarum stipendiis ad ducentos nummos auctis, Heracitarum pretium ad triginta imminui decrevit.

A. M. 6153. — Τούτῳ τῷ ἔτει καταλιπὼν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντινουπόλεως (81) μετέστη ἐν Συρακούσῃ τῆς [66] Σικελίας, βουληθεὶς ἐν Ῥώμῃ τὴν βασιλείαν μεταστῆσαι. Καὶ πέμπει ἀγαγεῖν [67] τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τοὺς τρεῖς υἱοὺς αὐτοῦ Κωνσταντῖνον, Ἡράκλειον καὶ Τιβέριον· οἱ δὲ Βυζάντιοι οὐκ ἀπέλυσαν [68] αὐτούς.

A. C. 653. — Hoc anno de transferenda Romam imperii sede imperator consiliatus, Cpoli relicta Syracusas Siciliæ urbem migravit. Quamobrem misit, qui uxorem suam tresque liberos, Constantinum, Heraclium atque Tiberium, ad se adducerent, sed Byzantii cives eos abire minime passi sunt.

A. M. 6154. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσαν οἱ Ἄραβες κατὰ Ῥωμανίας (82), καὶ πολλοὺς ᾐχμαλώτευσαν· καὶ πολλοὺς τόπους [69] ἠρήμωσαν.

A. C. 654. — Hoc anno Arabes eductis per Romanam ditionem copiis, captivorum multitudinem C immensam abegerunt, et in plures provincias vastitatem induxerunt.

A. M. 6155. — Τούτῳ τῷ ἔτει ᾐχμαλωτίσθη μέρος τῆς Σικελίας, καὶ ᾠκίσθησαν ἐν Δαμασκῷ [70] θελήσει αὐτῶν.

A. C. 655. — Hoc anno Siciliæ bona pars captivitate oppressa, cives abducti sponte sua Damasci sedem fixerunt.

A. M. 6156. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐγένετο πλάνη τῶν νηστειῶν (83). Καὶ ἐπεστράτευσεν ὁ Ἀβδεραχμάν, ὁ τοῦ Χαλίδου, τὴν Ῥωμανίαν, καὶ ἐν αὐτῇ ἐχείμασεν, καὶ πολλὰς ἐλυμήνατο χώρας. Οἱ δὲ Σκλαβινοὶ τούτῳ προσρυέντες, σὺν αὐτῷ ἐν Συρίᾳ κατῆλθον χιλιάδες πέντε,

A. C. 656. — Hoc anno error in jejuniorum tempus invaluit. Porro Abderachman Chaledi filius exercitu in Romanam ditionem deportato, illic hiberna duxit, et multas provincias depopulatus est. Sclavini vero ad quinque millia ipsi adjuncti,

VARIÆ LECTIONES.

[65] διακοσίων — ἕως om. A f. [66] τῆς add. ex A. [67] τοῦ ἀγαγεῖν A, ἀγαγεῖν — υἱοὺς αὐτοῦ om. A. [68] οὐκ ἀπέλυσαν A, οὐ κατέλυσαν vulg. [69] πλείους τόπους A a. [70] ἐν Δαμασκῷ om. f.

JAC. GOARI NOTÆ.

in quo illi et Theophani convenit. Hæc attentius animadversa plura circa temporum rationem apud Baronium emendant.

(80) *Loci nomen in Asia*, inquit Ortelius : *Mesopotamiæ juxta Tigrim urbem* ex eodem v. Saphe, Σαφῆ mallem interpretari.

(81) Theodosii fratris occisi manes vindictam comminantes discessus causam exstitisse narrant Cedrenus et Zonaras.

(82) Romano imp. ditionem subjectam Romaniæ nomen jam olim accepisse confirmant hæc Epiphanii hæres. 69 : Ἐπιστολὴν μεγάλην ἐγκύκλιον ὅλῃ τῇ Ῥωμανίᾳ γέγραφε· *Epistolam bene longam, et encyclicam ad omnem Romaniam scripsit.* Baronius ad a. 3 in num. 6 Ecclesiam catholicam significari censuit, sed aptius interpres Petavius *omnes Rom. imperio subditos* reddidit. Jornandis de Get. orig. : *Anthemio principe jam defuncto, qui cum Recimere genero suo intestino bello sæviens, Romaniam trivisset*, etc. :

D Cedreni in Constantino Magno : Καὶ πάλιν οἱ Πέρσαι κατὰ Ῥωμανίας παρετάξαντο· *Iterum in Romanas provincias Persæ arma movent.* Theoriani in Legat. Armen. : Παρακαλῶ μεταγραφῆναι τὴν συγγραφὴν ταύτην καὶ δοθῆναί μοι, ἵνα ἐξελληνισθεῖσαν ἐν Ῥωμανίᾳ ἔχοιμεν αὐτήν· *Opusculum istud describi, mihique dari precor, ut Græce redditum in Romania habeamus.*

(83) Ex Paschatis in certum diem figendi incerta ratione contentiones et opinionum dissidia veteres apud Christianos Alexandrinos maxime, et Occidentales orta copioso doctrinæ tractatu, et non parca exemplorum serie demonstrat Petavius lib. II *De doct. temp.*, cap. 64, et lib. IV, cap. 24. Unum hujusmodi præsenti anno contigisse indicant hæc verba, πλάνη τῶν νηστειῶν, errore nempe in quadragesimales dies qui jejunio sacri, admisso, haud dubie quia CP. Ecclesia Paschalem solemnitatem erranter celebravit.

per Syriam effusi sunt, et in Apamæorum agro ad Sceuocobolum oppidum habitavere.

A. C. 657. — *Cpoleos episcopi Thomæ annus primus.*

Hoc anno Busur Romanorum fines armata manu penetravit. Thomarichus autem Apameæ episcopus defunctus est, et Emesenus igne periit.

290 A. C. 658. — Hoc anno Busur renovato exercitu Romanas provincias fatigavit, et Exapoleos partes devastavit, Phadalas autem illic cum copiis hiemem egit.

A. C. 659. — Hoc anno Saborius e Persia originem trahens Armenicæ militiæ dux in imperatorem Constantem perduellis arma movit. Hic, Sergio militiæ magistro ad Maviam delegato, imperium Romanum ei se subjecturum, si modo in imperatorem suggerat auxilium, pollicetur. Eo cognito Constantinus imperatoris filius Andream cum muneribus ad Maviam, ne rebelli ferat opem, pariter misit. Andreas Damascum adveniens, Sergium comperit et locum et principis animum præoccupasse. Mavias igitur in imperatorem pietatem et compassionis affectum simulabat. Maviæ Sergius forte assidebat, qui ut Andream ingredientem prospexit, festinus exsurrexit. Objurgavit Sergium Mavias, et, *Extimuisti*, ait. Factum excusavit Sergius, et juxta patriam consuetudinem gessisse se protestatus est. Ad Andream itaque Mavias conversus : *Quid postulas ?* inquit. Subinfert ille : *Ut rebelli edomando opem tuam conferas.* Respondet Mavias : *Ambo inimicitias agitis, quare plura mihi pollicituro suppetias exhibeo.* Ad quem Andreas : *Ne dubites, amera, honestius tibi ab imperatore modica, quam a perduelli plura accipere. Verumtamen quod magis arridet, exsequere.* His dictis Andreas siluit. Mavias itaque : *De istis*, inquit, *æqui bonique mihi cum meis erit consilium*, ac simul utrumque foras e conspectu jussit abire. Tum vero Sergium privatim ad se vocatum allocutus, *Ut quid amplius*, ait, *Andream veneraris ? nil proficis.* Sequenti itaque luce Sergius Andream præveniens ad Maviæ latus sedebat, nec ut pridie venienti Andreæ assurrexit. Eapropter Andreas torvo diroque conspectu Sergium injuriis et minis impetiit, dicens : *Si modo vita superstes fuerim, quis sim, tibi demonstrabo.* Sergius contra : *Tibi minime assurgo, eo quod nec vir, nec femina sis.* Mavias compescuit utrumque, dixit vero Andreæ : *Quantum Sergius*

καὶ ᾤκησαν [51] εἰς τὴν Ἀπάμειαν χώραν ἐν κώμῃ Σκευοκοβόλῳ [52].

A. M. 6157. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Θωμᾶ ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν Βουσοὺρ κατὰ Ῥωμανίας· καὶ ἀπέθανεν Θωμάριχος ὁ ἐπίσκοπος Ἀπαμείας· καὶ ἐκάη [53] ὁ ἐπίσκοπος Ἐμέσης.

A. M. 6158. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν πάλιν Βουσοὺρ τῇ Ῥωμανίᾳ, καὶ ἐλυμήνατο τὰ μέρη Ἐξαπόλεως (84), καὶ [54] Φαδαλᾶς [55] ἐκεῖσε ἐχείμασε.

A. M. 6159. — Τούτῳ τῷ ἔτει ὁ τῶν Ἀρμενιακῶν [56] στρατηγὸς Σαβώριος [57] Περσογενὴς ἐστασίασεν κατὰ Κώνστα (85) τοῦ βασιλέως· καὶ πέμπει πρὸς Μαυΐαν Σέργιον τὸν στρατηλάτην ὑποσχόμενος τῷ Μαυΐᾳ ὑποτάξαι τὴν Ῥωμανίαν, εἰ αὐτῷ συμμαχήσει [58] κατὰ τοῦ βασιλέως. Γνοὺς δὲ Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως, ἀποστέλλει καὶ αὐτὸς πρὸς Μαυΐαν Ἀνδρέαν τὸν κουβικουλάριον μετὰ δώρων, ὅπως μὴ συνδώσῃ [59] τῷ ἀντάρτῃ. Καταλαβὼν δὲ Ἀνδρέας τὴν Δαμασκὸν, εὗρεν Σέργιον προλαβόντα, ὁ δὲ Μαυΐας ὑπεκρίνατο [60] συμπαθεῖν τῷ βασιλεῖ. Ἦν δὲ Σέργιος καθήμενος πρὸς Μαυΐαν, καὶ εἰσελθόντος Ἀνδρέου, ἰδὼν αὐτὸν ὁ Σέργιος ἐπηγέρθη. Ὁ δὲ Μαυΐας [61] ἐμέμψατο τὸν Σέργιον, λέγων· *Ἐδειλίασας*. Ὁ δὲ Σέργιος ἀπελογήσατο κατὰ συνήθειαν τοῦτο πεποιηκέναι. Στραφεὶς δὲ Μαυΐας λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ· *Τί ζητεῖς;* Ὁ δὲ λέγει· *Ἵνα δώσῃς βοήθειαν κατὰ τοῦ ἀντάρτου.* Ὁ δὲ λέγει· *Ἀμφότεροι ἐχθροί ἐστε· καὶ τῷ πλείω παρασχόντι* [62] *μοι δίδωμι.* Καὶ ὁ Ἀνδρέας ἔφη πρὸς αὐτόν· *Μὴ ἀμφιβάλλῃς, ἀμηρᾶ, ὅτι ὀλίγα παρὰ βασιλέως κρεῖττόν σοι, ἢ πλεῖστα παρὰ ἀντάρτου· ὅμως, ὡς ἐρασμίως ἔχεις, ποίει.* Καὶ ταῦτα εἰπὼν Ἀνδρέας ἐσιώπησεν. Ὁ δὲ Μαυΐας λέγει· *Σκέπτομαι περὶ τούτου·* καὶ κελεύει ἀμφοτέρους ἐξελθεῖν. Προσκαλεσάμενος δὲ Μαυΐας κατ' ἰδίαν τὸν [63] Σέργιον, λέγει αὐτῷ· *Μηκέτι προσκυνήσῃς τῷ Ἀνδρέᾳ, ἐπεὶ οὐδὲν ἀνύσεις* [64]. Καὶ τῇ ἐπαύριον προλαβὼν ὁ Σέργιος τὸν Ἀνδρέαν, πρὸς Μαυΐαν ἐκάθητο [65]. Καὶ εἰσελθόντος τοῦ Ἀνδρέου, οὐκ ἐπηγέρθη ὡς ἐχθές [66]. Ὁ δὲ Ἀνδρέας περιβλεψάμενος δεινῶς τῷ Σεργίῳ ὕβρισε, καὶ ἠπείλησε λέγων, ὅτι *Εἰ ζῶ, δεῖξαί σοι ἔχω, τίς εἰμι* [67]. Ὁ δὲ Σέργιος ἔφη· *Οὐκ ἐπεγείρομαί σοι, ὅτι οὐκ εἶ ἀνὴρ, οὐδὲ πάλιν* [68] *γυνή.* Ἀμφοτέρους δὲ παύσας ὁ Μαυΐας, τῷ Ἀνδρέᾳ ἔφη· *Στοίχησον δοῦναι καθὼς ὁ Σέργιος δίδωσι.* — *Καὶ πόσον ἐστίν;* ἔφη ὁ Ἀνδρέας. Ὁ δὲ Μαυΐας

VARIÆ LECTIONES.

[51] ᾠκίσθησαν A. [52] Σελευκοβόλῳ A. [53] ἐκάθη A. [54] Ἐξαπόλεως καὶ om. A f. [55] Κεφαλάδας A, Φαιδαλᾶς a, Φαλάδας f, Σφαδαλᾶς vulg. [56] Ἀρμενίων a. [57] Σαβούριος A f. [58] συμμαχήσει A, συμμαχήσῃ vulg. [59] συνδώσει A. [60] ὑπεκρίνατο A, ὑπεκρίνετο vulg. [61] ὁ δὲ Μαυΐας — — ὁ δὲ Σέργιος om. A f. [62] πλεῖον παρέχοντι A. [63] τὸν add. ex A. [64] ἀνοίσεις f. [65] ἐκάθητο A, ἐκάθετο vulg. [66] καθὼς χθὲς A. [67] τις εἰμὶ A, τὸ, τίς εἰμι vulg. [68] πάλιν om. A

JAC. GOARI NOTÆ.

(84) Armeniam a Justiniano imp. in quatuor partes divisam scribit Eustathius. Primam Heptapolim Ἑπτάπολιν dictam ; secundam Pentapolim ; tertiam Hexapolim, Ἑξάπολιν, quartam Tzopharem, et Balbitenam vocatam. Sphadalam, vel ut alii codices Phadalem, vel Phaladam regionem ei conterminam existimarem cum Anastasio, nisi succedentis anni gesta Maviam ducem Armeniæ fines bello incursantem, et rebelli Saborio suppetias ferentem describerent.

(85) Κώνσταντος et Κώνσταντι inflexionis vulgaris usus, quem Theophanes sequitur, ignarus est.

ἔφη· Τὴν εἰσφορὰν τῶν δημοσίων παρέχειν τοῖς Ἄραψιν. Καὶ ὁ Ἀνδρέας ἔφη· Βαβαί σοι, Μαυΐα! συμβουλεύεις τὸ σῶμα δοῦναι, τὴν δὲ σκιὰν κατέχειν. Ὡς θέλεις, μετὰ Σεργίου στοίχει· ἐγὼ γὰρ τοῦτο οὐ ποιῶ. Πλὴν σὲ παρεῶντες [69], πρὸς τὸν Θεὸν, ὡς δυνατώτερόν [70] σου ὄντα ὑπερασπίζειν Ῥωμαίοις, καταφεύγομεν, καὶ ἐπ' αὐτῷ τὰς ἐλπίδας τιθέμεθα. Ταῦτα εἰπὼν, λέγει τῷ Μαυΐᾳ· Σῴζου· καὶ ἐξῆλθεν ἀπὸ Δαμασκοῦ ἐπὶ τὴν [71] Μελιτινὴν, διὰ τὸ τὸν [72] τύραννον εἶναι ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις, ἐν οἷς καὶ Σέργιος εἶχεν πορεύεσθαι. Ὡς δὲ κατέλαβεν τὴν Ἀραβισσὸν (86), περιτυγχάνει [73] τῷ κλεισουροφύλακι. Οὐ γὰρ συναπήχθη [74] τῷ τυράννῳ. Τούτῳ δὲ προστάττει παρατηρεῖν τὸν Σέργιον ἐπανερχόμενον, ἵνα αὐτὸν ἀγάγῃ [75] πρὸς αὐτόν. Αὐτὸς δὲ ἐπορεύθη εἰς Ἀμνησίαν, τὸν Σέργιον ἐκδεχόμενος. Τὰ δὲ πεπραγμένα τῷ βασιλεῖ ἐδήλωσεν. Σέργιος δὲ στοιχήσας μετὰ Μαυΐου τὰ δοκοῦντα, παρέλαβεν Φαδαλᾶν [76] στρατηγὸν Ἀράβων μετὰ βοηθείας βαρβαρικῆς συμμαχεῖν τῷ Σαβωρίῳ [77]. Προπορευόμενος δὲ ὁ Σέργιος τῷ Φαδαλᾷ [78], καὶ περιχαρῶς πρὸς Σαβώριον ἀπερχόμενος, περιπίπτει [79] ἐν ταῖς κλεισούραις τοῖς τοῦ Ἀνδρέου λόχοις. Καὶ τοῦτον κρατήσαντες, πρὸς Ἀνδρέαν φέρουσι δέσμιον. Ὁ δὲ Σέργιος ἰδὼν τὸν Ἀνδρέαν, ῥίπτει ἑαυτὸν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, δεόμενος φείσασθαι αὐτοῦ. Ὁ δὲ πρὸς αὐτόν· Σὺ εἶ Σέργιος ὁ καυχώμενος [80] ἐν τοῖς αἰδοίοις ἐπὶ Μαυΐου, κἀμὲ θηλυδρίαν [81] (87) ἀποκαλῶν; ἰδοὺ ἀπὸ τοῦ νῦν [82] τὰ αἰδοῖά σου οὐδέν σε [83] ὠφελήσουσιν, ἀλλὰ θανατώσουσιν. Ταῦτα εἰπὼν, ἐπιτρέπει ἐκτμηθῆναι αὐτοῦ τὰ αἰδοῖα· καὶ ἐκρέμασεν αὐτὸν ἐπὶ ξύλου. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος [84] (88) ἀκούσας τὴν τοῦ Φαδαλᾶ ἄφιξιν εἰς τὴν Σαβωρίου βοήθειαν, ἀποστέλλει Νικηφόρον τὸν πατρίκιον μετὰ Ῥωμαϊκῆς δυνάμεως ἀντιτάξασθαι τῷ Σαβωρίῳ. Ἦν δὲ Σαβώριος εἰς Ἀδριανούπολιν, καὶ ὡς ἐπύθετο Νικηφόρον ἔρχεσθαι πρὸς αὐτὸν, ἐγύμναζεν ἑαυτὸν πρὸς πόλεμον. Συνέβη δὲ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, κατὰ τὸ εἰωθὸς τοῦτον τῆς πόλεως ἐφ' ἵππου [85] ἐξελαύνειν· ὡς δὲ γέγονεν πλησίον τῆς πύλης [86] τῆς πόλεως, δίδωσι τῷ ἵππῳ τῇ μάστιγι [87]. Ὁ δὲ ἀφηνιάσας, καὶ τούτου τὴν κεφαλὴν [88] τῇ πύλῃ προσρήξας, κακῶς τοῦ ζῆν ἀπήλλαξεν· καὶ οὕτως ὁ Θεὸς τὴν νίκην ἐδωρήσατο τῷ βασιλεῖ. Φαδαλᾶς οὖν ἐλθὼν εἰς τὴν Ἑξάπολιν, καὶ μαθὼν πάντα ἠπόρησεν. Καὶ ἀποστέλλει πρὸς Μαυΐαν αἰτῶν βοήθειαν, διὰ τὸ τοὺς

A *offert, paciscere te daturum. — Quid istuc est?* ait Andreas. Cui Mavias: *Publicorum censuum in Arabes collationem. — Miror te, Mavia,* respondet Andreas, *qui solidum corpus dare, umbram solummodo retinere consulis: paciscere prout fert voluntas cum Sergio, quod petis nusquam exsequar.* **291** *Quamobrem te deinceps relicto, ad Deum, qui potentia te superat, quique Romanos, quo vult modo, potest protegere, confugiamus: in eo spes omnis nostra sita est.* His dictis, Maviæ, *Vale,* infit, et Damasco egressus venit Melitinem, quod tyrannus in iis partibus diversaretur, per quas Sergius esset transiturus. Ut Arabissum appulit, de rebus gerendis cum angustiarum custode tractat; haud enim ille tyranni signa fuerat secutus. Huic redeuntem Sergium ob-B servare præcipit, eumque ad se adducere. Ipse Amnesiam progressus est, ubi retinendum Sergium exspectaret: interim de rebus a se gestis imperatorem reddit certiorem. Sergius quæ sibi libuissent cum Mavia pactus, Phadalam Arabum ducem cum auxiliaribus Barbarorum copiis Saborio militaturis secum accepit, et Phadalam præcurrens, dum lætus admodum ad Saborium contendit, in insidias ad fauces montium ab Andrea sibi paratas incidit; quare comprehensum et vinculis alligatum ad Andream deferunt. Sergius Andream primo conspicatus, ad ejus pedes veniam precaturus prolabitur. Ad eum ille, *Tune,* inquit, *Sergius ille exsistis, qui, me mulierculæ nomine excepto, de tuis virilibus gloriabaris? virilia deinceps nil tibi profutura, quin* C *imo mortem allatura, certo scias.* His prolatis, partes quæ virum efficiunt, ei resecari jussit, et ad lignum suspendi. Constantinus autem ubi Phadalam Saborio suppetias venire audivit, Nicephorum patricium cum Romano exercitu, qui se Saborio opponeret, misit. Saborius Adrianopolim forte occupaverat, qui cum Nicephori adventus nuntium accepit, se ipsum ad pugnam exercebat. Eum itaque pro more sibi consueto extra urbis muros quadam die equum agitare contigit, urbis vero portæ jam proximus equum inflicto flagello incitat. Equus ob inflictum dolorem in sessorem rebellis, desultorio impetu caput ei ad portam allidit, ex quo infelici letho perire coactus est, sicque Deus victoriam D in imperatoris manus transtulit. Phadalas Exapolim adveniens, ubi quæ gesta erant rescivit, ad magnas adductus est angustias, adeo ut auxilium a Mavia

VARIÆ LECTIONES.

[69] παριοῦντες A. [70] δυνανωτέρῳ σου ὄντι a f. [71] τὴν add. ex A. [72] τὸν add. ex A. [73] περιτυγχάνει A, παρατ. vulg. [74] συναπτει A. [75] ἄγῃ A. [76] Φαλάδην f. [77] Σαβώρῳ A f. [78] Φαλαδῷ A f. [79] περιπίπτει ἐν A, παραπ. εἰς vulg. [80] ἐγκαυχ. A. [81] θηλυδρίαν a, θηλύδριον vulg. [82] ἀπὸ τοῦ νῦν add. ex A. [83] οὐδέν σε A, οὐδὲν vulg. [84] Κωνσταντῖνος A, Κωνστάντιος vulg. [85] ἔφιππον A. [86] τῆς πύλης add. ex A. [87] fort. τὴν μάστιγα. [88] τούτου τὴν κεφ. A, τούτῳ κεφ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(86) Arabissum castrum angusta montium, quibus iter fit in Armeniam occupare patet: limitaneus præses, ejus κλειρουσάρχης. Ἀμνησίαν regionem Amniæ fluvio Galatiæ vicinam reor, et Anastasii Miscellæque verba, *ipse vero pergebat non immemor,* τῆς Ἀμνησίας adversum sensum referentia penitus aversor.

(87) Cubicularium, et ea de causa eviratum.

(88) Anast., Barb., Peyr., etc., nempe filius Constantis, patre in Sicilia morante, Orientis imperium administrans. COMBEFIS.

A petitum miserit, quod jam Romani concordiam inire statuissent. Mavias filium suum Izid copioso barbarorum exercitu instructum auxilio misit. Quare ambo conjunctis armis Chalcedonem conveniunt, et captivorum numerum non contemnendum abducunt. Tum vero Amorio Phrygiæ urbe capta, et armatorum millibus quinque ad ejus custodiam relictis, in Syriam regressi sunt. Incumbente vero hieme, et nive plurima **292** terræ faciem operiente imperator ipsum Andream cubicularium cum valida armatorum manu Amorium destinat, qui noctu conscenso per ligna quædam muro civitatem ingrediuntur, omnesque Arabes ad millia quinque, ne uno quidem superstite relicto, trucidant. Porro illa hieme tanta aquarum exundatio Edessæ fuit, ut multi suffocati sint. Præterea signum in cœlo B apparuit.

A. C. 660. — *Cpoleos episcopi Joannis annus primus.*

Hoc anno imperator Constans Syracusis Siciliæ in balneo, cui nomen Daphne, dolis in eum paratis occisus est. Necis autem causa fuit hujusmodi. Morte Theodosio fratri ejus opera illata, Byzantinorum odium in eum vehemens exarsit, ubi maxime Martinum sanctissimum papam Romanum cum dedecore Cpolim transvexit, et in Chersonæ regionem relegavit, et Maximum insuper eruditissimum confessorem lingua mutilavit et ejus abscidit manus, multosque præterea orthodoxos, suam nimirum hæresim approbare recusantes, verberibus, exsiliis atque proscriptionibus insectatus C est, geminosque tandem Anastasios confessoris et martyris Maximi probatos discipulos exsilio et cruciatibus subjecit. Propter hæc, inquam, cuncta odium omnium in se concitavit flagrantissimum, quo deterritus, imperium Romam transferre decrevit, ac nisi Andreas cubicularius et Theodorus Coloniensis ejus consiliis obstitissent, imperatricem ac tres filio ad se transfretari jussos Cpoli abduxisset. Per annos sex deinde in Sicilia moram traxit. Eo igitur in memoratum balneum ingresso, Andreas quidam Troili filius, ut officium ipsi præstaret, una ingreditur. Cum vero sapone Gallico se detergere cœpisset, elatum in aera cadum in caput imperatoris Andreas impegit, et fugam confestim arripit. Imperatore demum in balneo demorante, D qui foris astabant, intus se mittentes trucidatum inveniunt, justisque ei parentatis, Armenium quemdam Mizizium ad capessenda sceptra vi compulsum

A Ῥωμαίους εἰς ὁμόνοιαν ἐλθεῖν [89]. Πέμπει δὲ αὐτῷ ὁ Μαυΐας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰζίδ, καθοπλίσας αὐτὸν πλήθει βαρβάρων. Παρεγένοντο δὲ ἀμφότεροι εἰς Χαλκηδόνα, καὶ ᾐχμαλώτευσαν πολλούς· παρέλαβον δὲ καὶ τὸ Ἀμώριον τῆς Φρυγίας, πέντε χιλιάδας [90] ἀνδρῶν ἐνόπλων ἀφέντες εἰς φυλακὴν αὐτοῦ· καὶ ἀνέκαμψαν εἰς Συρίαν. Χειμῶνος δὲ [91] γενομένου πέμπει ὁ βασιλεὺς τὸν αὐτὸν Ἀνδρέαν τὸν κουβικουλάριον· καὶ χιόνος πολλῆς οὔσης, ἐν νυκτὶ καταλαμβάνει, καὶ διὰ ξύλου [92] ἀνέρχεται ἐπὶ τὸ τεῖχος· καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸ Ἀμώριον· καὶ πάντας κτείνουσι τοὺς Ἄραβας τὰς πέντε χιλιάδας· καὶ οὐχ ὑπελείφθη ἐξ αὐτῶν οὐδὲ εἷς. Ἐν αὐτῷ δὲ χειμῶνι πλημμύρα ὑδάτων γέγονεν εἰς Ἔδεσσαν, καὶ πολλοὶ ἀπώλοντο· ἐφάνη δὲ καὶ σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ. B

A. M. 6160. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Ἰωάννου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐδολοφονήθη ὁ βασιλεὺς Κώνστας (89) εἰς Σικελίαν ἐν Συρακούσῃ ἐν βαλανείῳ [93], ᾧ ὄνομα Δάφνη. Ἦν δὲ ἡ [94] αἰτία αὕτη· Μετὰ τὴν ἀναίρεσιν Θεοδοσίου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἐμισήθη ὑπὸ τῶν Βυζαντίων· καὶ μάλιστα ὅτι τὸν Μαρτῖνον τὸν ἁγιώτατον πάπαν Ῥώμης ἀτίμως ἤγαγεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐξώρισεν εἰς τὰ τῆς [95] Χερσῶνος κλίματα, καὶ Μάξιμον τὸν σοφώτατον ὁμολογητὴν ἐγλωσσοκόπησεν [96] καὶ ἐχειροκόπησεν, καὶ πολλοὺς τῶν ὀρθοδόξων αἰκίαις καὶ ἐξορίαις καὶ δημεύσεσι κατεδίκασεν, διὰ τὸ μὴ πείθεσθαι τῇ αἱρέσει αὐτοῦ, C καὶ τοὺς δύο Ἀναστασίους μαθητὰς ὑπάρχοντας τοῦ ὁμολογητοῦ καὶ μάρτυρος Μαξίμου ἐξορίαις καὶ βασάνοις ἐπέδωκεν. Διά τοι ταῦτα ἐμισήθη σφοδρῶς παρὰ πάντων. Δειλιάσας δὲ ἠβουλήθη μετενέγκαι τὸ βασίλειον εἰς Ῥώμην. Ὅθεν καὶ τὴν βασίλισσαν καὶ τοὺς τρεῖς υἱοὺς αὐτοῦ ἐπᾶραι ἠθέλησεν, εἰ μὴ Ἀνδρέας [97] ὁ κουβικουλάριος καὶ Θεόδωρος ὁ Κολωνείας τὴν τούτου βουλὴν διεκώλυσαν. Ἐποίησεν δὲ ἐν Σικελίᾳ ἔτη ς'. Εἰσελθόντι δὲ αὐτῷ ἐν τῷ εἰρημένῳ βαλανείῳ συνεισῆλθεν αὐτῷ τις Ἀνδρέας υἱὸς Τρωΐλου [98] ὑπουργῶν αὐτῷ. Ὡς δὲ ἤρξατο γαλλικῷ [99] σμήχεσθαι (90), λαβὼν Ἀνδρέας τὸ κάδιον δίδωσι κατὰ κορυφῆς τοῦ βασιλέως, καὶ εὐθέως ἀπέδρα. Τοῦ δὲ βασιλέως χρονίσαντος ἐν τῷ βαλανείῳ, εἰσπηδῶσιν οἱ ἔξω, καὶ εὑρίσκουσι τὸν βασιλέα τεθνηκότα, καὶ τοῦτον θάψαντες, D Μιζίζιόν (91) τινα Ἀρμένιον βασιλέα πεποίηκαν βιασάμενοι τοῦτον. Ἦν γὰρ λίαν [1] εὐπρεπὴς καὶ ὡραιότατος. Ἀκούσας δὲ Κωνσταντῖνος τὴν τοῦ πατρὸς ἀποβίωσιν μετὰ πλείστης ναυστο-

VARIÆ LECTIONES.

[89] εἰς ὁμ. ἐλθ. A, ἐλθ. ε. ὁμ. vulg. [90] χιλιάδας A, χιλιάδες vulg. [91] δὲ add. ex A. [92] ξύλων A. [93] ἐν βαλανείῳ om. A f. [94] ἡ add. ex A. [95] τῆς add. ex A. [96] ἐγλωσσοκόπησεν A f, ἐγλωσσοτόμησεν vulg. [97] Ἀνδρέας A, ὁ Ἀνδρ. vulg. [98] Ῥωΐλου A b. [99] γαλίκῳ A. [1] λίαν add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(89) Nicephorus editionis Regiæ pag. 21: Κωνσταντῖνος ἐν Σικελίᾳ ὑπὸ τῶν ἰδίων ὑπηρετῶν δόλῳ φονευθεὶς ἐν τῷ λουτρῷ, ἤδη ἐν τῇ βασιλείᾳ εἰκοστὸν ἀνύσας ἔτος ἐτελεύτα· *Constantinus in Sicilia a servis suis dolo in balneis interfectus, anno expleto imperii sui vicesimo septimo moritur.*

(90) Lotos in balneo, unguento postea unctos docet Thomas Dempsterus *Antiq. Rom.* lib. I. Unguento relicto, *sapone Gallico* (sic enim Anastasius interpretatur) Constantem delinitum exhibet Theophanes. Verum quis Gallicus ille sapo nisi odoratus et moscho perfusus?

(91) Anastasius, *Mesium*; Miscella, *Mezentium* reddunt.

λίας τὴν Σικελίαν καταλαμβάνει [1], καὶ χειρωσάμενος A Μιζίζιον τοῦτον ἀναιρεῖ σὺν τῷ φονεῖ [2] τοῦ ἰδίου πατρός. Καὶ καταστήσας τὰ Ἑσπέρια ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ὥρμησεν, καὶ βασιλεύει τῶν Ῥωμαίων μετὰ Τιβερίου καὶ Ἡρακλείου τῶν ἰδίων ἀδελφῶν. [Τοῦ δὲ [4] βασιλέως Κώνσταντος ἐν Σικελίᾳ ὄντος ἐπανέστη αὐτῷ Μιζίζιος [5] μετὰ ἑτέρων ἐν τῷ λουτρῷ, καὶ ἐθανάτωσαν αὐτόν. Ἠμύνατο δὲ ὁ βασιλεὺς τὸν Μιζίζιον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ τοὺς τοῦτο τετολμηκότας, καὶ ἀπεκεφάλισεν αὐτούς. Ὡσαύτως δὲ καὶ Ἰουστινιανὸν τὸν πατρίκιον τὸν πατέρα Γερμανοῦ τοῦ γενομένου πατριάρχου· τὸν δὲ Γερμανὸν τραχύτερον ὄντα εὐνούχισεν.]

imperatorem creant. Erat enim liberali facie ac supra modum formosus. Cæterum Constantinus audita patris sui morte cum ingenti classe ad Siciliam appellens, comprehensum Mizizium una cum patris infectoribus ulciscitur. Tum vero rebus in Occidente compositis festinus Cpolim repetit, et fratribus **293** Tiberio et Heraclio imperii collegis ascitis Romanam rempublicam administrat. [Cum imperator Constans in Sicilia moraretur, ac lotum ivisset, Mizizius adjunctis parricidii sociis eum aggreditur, et letum infert. Successor imperii Mizizium ac reliquos sceleris auctores pœnis subjicit, et capitis damnat. Similiter et Instinianum patricium, Germani, qui deinde patriarchæ dignitatem sustinuit, patrem occidit, ipsum vero Germanum ferocius se gerentem virilibus resectis castigavit.]

A. M. 6161. — *Ῥωμαίων βασιλέως Κωνσταντίνου ἔτος α'.* B

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐβασίλευσεν Κωνσταντῖνος σὺν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. Καὶ ἐπεστράτευσαν Σαρακηνοὶ τὴν Ἀφρικήν· καὶ ᾐχμαλώτευσαν χιλιάδας ὀγδοήκοντα, ὥς φασιν. Οἱ δὲ τοῦ θέματος τῶν Ἀνατολικῶν ἦλθον ἐν Χρυσοπόλει, λέγοντες, ὅτι *Εἰς τὴν Τριάδα πιστεύομεν· τοὺς τρεῖς στέψωμεν.* Ἐταράχθη ὁ Κωνσταντῖνος, ὅτι μόνος ἦν ἐστεμμένος, οἱ δὲ ἀδελφοὶ αὐτοῦ οὐδεμίαν ἀξίαν εἶχον· καὶ ἀποστείλας Θεόδωρον πατρίκιον τὸν Κολωνείας (92) ἐτροπώσατο [6] αὐτούς, ἐπαινέσας αὐτούς. Καὶ ἔλαβεν τὰ πρωτεῖα αὐτῶν τοῦ ἀνελθεῖν [7] ἐν τῇ πόλει καὶ μετὰ τῆς συγκλήτου βουλεύσασθαι καὶ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτῶν. Εὐθέως δὲ ὁ βασιλεὺς αὐτοὺς ἐφούρκισεν ἀντίπεραν ἐν Συκαῖς (93). Καὶ τοῦτο ἰδόντες καὶ καταισχυνθέντες εἰσῆλθον ἐν ὀδύνῃ εἰς τὰ ἴδια. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐρινοκόπησεν. C

A. M. 661. — *Romanorum imperatoris Constantini annus primus.*

Hoc anno Constantinus cum fratribus imperium administravit. Saraceni vero comparato exercitu in Africam excurrerunt, et octoginta hominum millia, ut ferunt, in captivitatem miserunt. Thematis porro orientalium milites Chrysopolim accesserunt, dicentes : *In Trinitatem credimus, imperatores tres coronemus.* Constantinus, qui solus imperii coronam susceperat, his auditis turbatus est, quamvis ejus fratres nulla imperii dignitate penes populum essent conspicui. Misso itaque Theodoro coloniæ patricio, propositaque laudis et consilii eorum alibi probandi specie, sententiam eorum devertit et elusit. Primores enim eorum et clamoris auctores in urbem transire jussos, et ut postulatis fieret satis, senatus consultum expetere persuasos, trans portum in Sycæna regione patibulis affixos sceleris pœnam ferre imperator decrevit. Reliqui viso hujusmodi spectaculo, pudore suffusi domum redierunt. Post hæc fratres naribus mutilari imperator edixit.

A. M. 6162. — Τούτῳ τῷ ἔτει χειμὼν μέγας ἐγένετο, καὶ πολλοὶ ἐκινδύνευσαν ἄνθρωποι καὶ θηρία. Καὶ ἐχείμασεν Φαδαλᾶς εἰς Κύζικον.

A. C. 662. — Hoc anno hiems adeo vehemens terris incubuit, ut multi homines atque animalia periclitata sint. Porro Phadalas ad Cyzicum hiemavit.

A. M. 6163. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν Βουσοὺρ, καὶ ᾐχμαλώτευσεν πολλοὺς, καὶ ὑπέστρεψεν.

A. C. 663. — Hoc anno Busur expeditione suscepta, **294** captivorum multitudinem abegit, et ad suos se recepit.

A. M. 6164. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐφάνη ἶρις ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἔφριξεν πᾶσα σάρξ, ἐν μηνὶ Μαρτίῳ [8] Δύστρῳ, ὥστε λέγειν πάντας ὅτι συντέλειά ἐστιν. Τούτῳ τῷ χρόνῳ [9] στόλον μέγαν ἐξαρτύσαντες οἱ ἀρνηταὶ τοῦ Χριστοῦ [10], καὶ παραπλεύσαντες Κιλικίαν, παρεχείμασαν, εἰς Σμύρνην [11] Μουαμὲδ [12] ὁ τοῦ Ἀβδελᾶ, Κάϊσος δὲ εἰς Κιλικίαν καὶ Λυκίαν. Καὶ ἐγένετο θανατικὸν ἐν Αἰγύπτῳ. Ἀπέστειλε δὲ καὶ Χάλε [13] τὸν ἀμηραῖον μετὰ καὶ ἑτέρου στόλου πρὸς D

A. C. 664. — Hoc anno iris in cœlo conspecta carni omni tremorem incussit mense Martio Dystro, adeo ut omnes rerum universarum consummationem advenisse prædicarent. Eodem anno qui Christi fide negata Saracenorum acies ducebant Muamed et Caisus classe maxima præparata, cum ea Ciliciam præternavigarunt, egeruntque hiberna, Muamed quidem filius Abdelæ Smyrnæ, Caisus vero in Cilicia et Lycia. Horrenda quoque morta-

VARIÆ LECTIONES.

[1] κατέλαβεν A a f. [2] τῷ φονεῖ A, τῶν φονέων vulg. [4] τοῦ δὲ — εὐνούχησεν : hæc omnia aliunde aperte intrusa om. a. [5] Μιζίζιος A, Μιζίζινος vulg. [6] ἐτροπεύσατο A, a manu correctoris. [7] εἰσελθεῖν A. [8] μηνὶ Μαΐῳ A. [9] χρόνῳ] ἔτει A. [10] τοῦ Χριστοῦ om. A f. [11] Σμύρνην om. A a f. [12] Μουὰδ a f. [13] καὶ Χαλὲ A, Χάλε vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(92) Theodorum patricium Coloniensem, ut et superiori. Combefis.

(93) Loco, qui nunc Galata, trans portum, ad urbis borealem partem.

litas universam Ægyptum incessit. Porro ameram alium Chale nomine cum classe ad ferendum auxilium, quod et pugnare et aliquid audere valeret, submisit. Memoratus autem Constantinus comperto Dei adversariorum in Cpoli proposito, biremes etiam cacabos igne oppletos ferentes, et dromones siphonibus eumdem ignem spirantes, ad Proclianisium Cæsarii portum in hostes impressionem facturos præparari jussit.

A βοήθειαν αὐτῶν [14], ὡς ἱκανώτατον καὶ τολμηρὸν εἰς μάχην. Ὁ δὲ προλεχθεὶς Κωνσταντῖνος τὴν τοιαύτην τῶν θεομάχων κατὰ Κωνσταντινουπόλει κίνησιν [15] ἐγνωκὼς, κατεσκεύασεν καὶ αὐτὸς διήρεις εὐμεγέθεις κακκαβοπυρφόρους [16] (94) καὶ δρόμωνας σιφωνοφόρους· καὶ τούτους [17] προσορμίσαι ἐκέλευσεν ἐν τῷ Προκλιανισίῳ τῷ [18] Καισαρίου λιμένι.

A. C. 665. — Hoc anno belli maritimi renovatrix illa Dei adversariorum classis ad Thraciæ fines appulit, ab occidentali nimirum promontorio, cui alias Magnauræ cognomentum, ad usque rursus orientis promontorium, quod vulgus Cyclobium vocat. Singulis itaque diebus a diluculo ad vesperam ab Aureæ portæ armilla ad prænominatum Cyclobium armis sese impellentium ac vicissim bellica vi repulsorum creber, imo quotidianus, excitabatur et reparabatur conflictus. Hujusmodi vero cœptis insistebant, et in singulos annos priores renovabant conatus a mense Aprili ad Septembrem usque. Reversi vero Cyzicum aggrediuntur, et ea capta, illic hiberna ducunt. Porro vere redeunte applicata rursum classe novum pariter bellum cum Christianis mari restaurabant. Bello tandem per annos septem in hunc modum protracto, et amissa virorum bellicorum innumera multitudine, vulneribus insuper et lue maxima ipsis inflicta, Deo Deique Genitrice auxiliarem manum

A. M. 6165. — Τούτῳ τῷ ἔτει ὁ προλεχθεὶς τῶν θεομάχων στόλος ἀναβάλας [19] (95) προσώρμισεν ἐν τοῖς Θρᾳκῴοις μέρεσιν ἀπὸ τῆς πρὸς δύσιν ἀκρώτητος τοῦ Ἑβδόμου (96), ἤτοι τῆς λεγομένης Μαγναύρας, μέχρις πάλιν τοῦ πρὸς ἀνατολὴν ἀκρωτηρίου τοῦ λεγομένου Κυκλοβίου. Κατὰ πᾶσαν οὖν B ἡμέραν [20] συμβολὴ πολέμου ἐκροτεῖτο ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας, ἀπὸ τοῦ [21] βραχιολίου [22] τῆς Χρυσῆς πόρτης μέχρι τοῦ Κυκλοβίου ἑαυτοὺς ὠθοῦντες καὶ ἀντωθούμενοι. Ἐν τούτοις οὖν [23] διετέλεσαν ἀπὸ τοῦ Ἀπριλλίου μηνὸς μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου. Καὶ ὑποστρέψαντες ἀπέρχονται ἐν Κυζίκῳ, καὶ ταύτην παραλαβόντες, ἐκεῖσε παρεχείμαζον. Κατὰ τὸ ἔαρ ἀναβάλλων [24] ὁμοίως πόλεμον διὰ θαλάσσης συνῆπτεν μετὰ τῶν Χριστιανῶν. Ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη δὲ τοῦτο [25] τελέσαντες (97), καὶ αἰσχυνθέντες [26] τῇ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ καὶ τῆς Θεομήτορος, πλῆθός τε ἀποβαλόντες ἀνδρῶν μαχίμων, καὶ τραυματίας μεγίστης εἰς αὐτοὺς γεγενημένης, ἀνθυπέστρεψαν μετὰ μεγάλης λύπης. Ἐκπορίζων [27] δὲ ὁ αὐτὸς θεοβύθιστος στόλος,

VARIÆ LECTIONES.

[14] αὐτῶν] αὐτῷ a. [15] κίνησιν add. ex A. [16] κακκαβοπυρφόρους A a mg. Par., κακκοκοπυρφύρους f, κακκαζοπορφύρους vulg. [17] τούτους A, τούτοις vulg. [18] τῷ] τῶν vulg. [19] ἀναμέλας a, ἀναβάσλας e, ἀναβάσιλας f. [20] καὶ κατὰ πᾶσαν ἡμ. A. [21] τοῦ add. ex A. [22] βραχιαλίου A. [23] οὖν A, δὲ vulg. [24] ἔβαλλον A, ἀνέβαλλον e f. [25] τοῦτο] τὰ αὐτὰ A. [26] καὶ αἰσχυνθέντες add. ex A. [27] ἐκπροσορίζων f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(94) Adeo ut onerariæ naves ignem Græcum majoribus instrumentis quasi cacabis in Saracenicas exonerarent, triremes vero et dromones minoribus quasi scyphunculis eumdem ejacularentur.

(95) Classis muscarum more, ubi abactæ sunt, in eumdem locum rediens. Insultibus enim continuis, et obsidione septenni regiam urbem oppetens æstiva tempestate, cum hibernam Cyzici transegisset, mox infestior obsidionem repetebat: Καὶ κατὰ τὸ ἔαρ ἀναβάλλων (unde, στόλος ἀναβάλας, satis barbare) ὁμοίως πόλεμον διὰ θαλάσσης συνῆπτεν. — *Ascendens*, Anast., nec aliud mysterii in hac voce agnosco, quidquid sibi P. Goar videatur: familiarisque est Theophani Anastasiano illo sensu. Sic 6 Phocæ anno, οὐδὲ τὰ πλοῖα τῆς Ἀφρικῆς ἀνέβαλον, *nec Africæ navigia appulerunt*, reddit ipse: ego, *ascenderunt*. Anast. ibi, *CP. conscenderunt*. De hujus tantæ adversæ classis excidio, ac urbe liberata sanctæ Deiparæ precibus, perinde auctor narrationis in diem festum τῆς Ἀκαθίστου, Auctarii tom. II, *Hebdomi promontorio*. COMBEFIS.

(96) CP. situs perito negotium verba hæc facessent nullum. Triangulus ferme est: ac latera quidem ejus duo mari, terra tertium ambitur. Κεράτινος κόλπος, *Cornu sinus*, qui portus est urbis, ad boream alluit; ad orientem, et flexuose nonnihil versus meridiem Propontis, Thracica tellus occidentalem partem ambit. Angulus orientalis hinc in Propontidem, illinc in Ceratinum sinum flexus, Κυκλοβίου nomen gerit: oppositus ad occidentem C et portus aliud extremum Hebdomus est, et vicinum Pentapyrgii, sive Magnauræ palatium: a Pentapyrgio ad Heptapyrgium (*Heptaculades* Turcica dialecto, Latina *Turres septem* dicunt) qua terrestre latus urbis, Chryse, sive Aurea porta Heptapyrgio proxima occurrit. A Cyclobio itaque ad Magnauram, mari; a Magnaura ad Chrysen portum, terra CP. obsidebant Saraceni. Liberum fuit Propontidis latus; quod appulsui hujusmodi sit omnino impervium.

(97) Sexto itaque supra vicesimum Constantis annum Saracenica adversus CP. expeditio suscepta. Phadalas, Abdelos, Chale, (*Chaleu* scribit Nicephorus pag. 21) et Caisus. Phadalas quidem et Izid Maviæ filius Chalcedonis partes armis infestis vexare cœperunt. Παρεγένοντο ἀμφότεροι εἰς Χαλκηδόνα, καὶ ᾐχμαλώτευσαν πολλούς, scripsit auctor superius. Turbata incursibus urbe, ἐχείμασεν Φαδαλᾶς εἰς Κύζικον. Habet idem ad Constantini hujus annum secundum. Armorum classisque major vis D anno quarto incubuit, cum στόλον illum μέγαν ἐξήρτυσαν. Quinto tandem Græco igne vastati Saraceni, atque ita septem annis Saracenicam obsidionem toleravit CP., de qua obsessa liberataque in mentem eamdem disserit Petavius in Nicephorum editionis Regiæ pag. 75. Si Nicephorum objeceris Constantino imperium ineunte Saracenorum ingentem classem adversus CP. missam: eam primam in urbem non excurrisse, sed post biennium longe auctiorem majora quoque damna intulisse audies.

κατελήφθη ὑπὸ χειμερίου ζάλης καὶ πνεύματος καταιγίζος ἐπὶ τὰ μέρη τοῦ Συλαίου [28]· καὶ συντριβεὶς ὁλοκλήρως ὤλετο. Σουφιὰν δὲ ὁ υἱὸς, τοῦ Ἀὔφ ὁ δεύτερος ἀδελφὸς, συνέβαλεν πόλεμον μετὰ Φλώρου καὶ Πετρωνᾶ καὶ Κυπριανοῦ ἐχόντων Ῥωμαϊκὴν δύναμιν· καὶ κτείνονται Ἄραβες χιλιάδες λ'. Τότε Καλλίνικος ἀρχιτέκτων ἀπὸ Ἡλιουπόλεως [29] Συρίας (98) προσφυγὼν τοῖς Ῥωμαίοις πῦρ θαλάσσιον κατασκευάσας τὰ τῶν Ἀράβων σκάφη ἐνέπρησεν [30], καὶ σύμψυχα κατέκαυσεν. Καὶ οὕτως οἱ Ῥωμαῖοι μετὰ νίκης ὑπέστρεψαν, καὶ τὸ θαλάσσιον πῦρ εὗρον.

A conferentibus, cum dedecore et animi dolore recessere. Ea igitur classis Dei manu submergenda vela faciens, ad Sylæi plagam adverso fluctu jactata et procella vehementi appetita, fractis ad saxa vel in profundum absorptis ratibus, tota disperiit. Suphian autem filius, Ayph minor frater cum Floro, Petrona et Cypriano, Romanorum militum armatam manum secum ducentibus manus conseruit, **295** eaque pugna Arabum triginta millia cæsa fuere. Tum vero Callinicus Heliopolensis in rebus arte parandis strenuus, Syria ad Romanos deficiens, igne marino excogitato, Arabum navigia, ipsis hominibus vivis consumptis, succendit. Sicque Romani victores reversi sunt, ignemque marinum invenere.

A. M. 6166. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Κωνσταντίνου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐχείμασεν Ἀβδελᾶς υἱὸς Καΐς καὶ Φαδαλᾶς εἰς Κρήτην.

A. M. 6167. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐφάνη σημεῖον ἐν οὐρανῷ ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου.

A. M. 6168. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Θεοδώρου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐγένετο ἀκρὶς μεγάλη κατὰ Συρίαν [31] καὶ Μεσοποταμίαν.

A. M. 6169. — Τούτῳ τῷ ἔτει εἰσῆλθον Μαρδαΐται (99) εἰς τὸν Λίβανον· καὶ ἐκράτησαν ἀπὸ τοῦ Μαύρου ὄρους ἕως τῆς ἁγίας πόλεως· καὶ ἐχειρώσαντο τὰς τοῦ Λιβάνου περιωπάς· καὶ πολλοὶ δοῦλοι καὶ αὐτόχθονες [32] πρὸς αὐτοὺς κατέφυγον· ὥστε δι' ὀλίγου χρόνου εἰς πολλὰς χιλιάδας γενέσθαι. Καὶ ταῦτα μαθὼν Μαυΐας καὶ οἱ σύμβουλοι αὐτοῦ ἐφοβήθησαν σφόδρα, συλλογισάμενοι ὅτι τὸ βασίλειον τῶν [33] Ῥωμαίων ὑπὸ Θεοῦ φρουρεῖται. Καὶ ἀποστέλλει πρέσβεις πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον ζητῶν εἰρήνην, ὑποσχόμενος [34] καὶ ἐτήσια τῷ βασιλεῖ παρέχειν πάκτα. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοὺς τοιούτους πρέσβεις δεξάμενος, καὶ τὴν αἴτησιν αὐτῶν ἀκηκοὼς, ἀπέστειλε σὺν αὐτοῖς ἐν Συρίᾳ Ἰωάννην τὸν πατρίκιον, τὸν ἐπίκλην Πιτζιγαύδην [35], ὡς ἀρχαιογενῆ τῆς πολιτείας (1) καὶ πολύπειρον ὄντα καὶ μεγάλης ἀντεχόμενον φρονήσεως, ἐπὶ τὸ ἁρμοδίως διαλεχθῆναι τοῖς Ἄραψι καὶ τὰ τῆς εἰρήνης συμφωνῆσαι. Τούτου [36] δὲ καταλαβόντος ἐν Συρίᾳ, ὁ Μαυΐας σώρευμα πεποιηκὼς τῶν τε ἀμηραίων καὶ Κορασσηνῶν (2), ἐδέξατο αὐτὸν μετὰ μεγάλης τιμῆς. Πολλῶν οὖν λεχθέντων ἀναμε-

B A. C. 666. — *Cpoleos episcopi Constantini annus primus.*

Hoc anno Abdelas filius Caisi et Phadalas Cretæ hiemaverunt.

A. C. 667. — Hoc anno quodam Sabbati die signum in cœlo apparuit.

A. C. 668. — *Cpoleos episcopi Theodori annus primus.*

Hoc anno magna locustarum vis Syriam et Mesopotamiam infestavit.

A. C. 669. — Hoc anno Mardaitæ Libanum aggressi tenuerunt quidquid a Mauro monte est usque ad sanctam urbem, et Libani cacumina quæque occupavere, multique tam servi et captivi quam indigenæ ad eos se adjunxerunt, ita ut intra C breve admodum temporis spatium ad multa millia excreverint. Quo audito, Mavias ejusque consiliarii valde extimuere, adeo ut imperium Romanum sub Dei tutela consistere reputantes, legatos de pace habenda ad imperatorem Constantinum submiserint, qui annua quoque tributa pollicerentur. Imperator hos benigne excipiens, precibus illorum admissis, delegavit cum ipsis in Syriam Joannem patricium cognomento Pitsigaudem, ut seniorem in re publica multæque experientiæ et prudentiæ virum, qui videlicet apte et commode cum Arabibus colloqueretur, pacisque conditiones componeret. Is ubi venit in Syriam, Mavias collecto **296** Ameræorum et Corasenorum concilio ipsum perhonorifice excepit. Posteaquam vero multa super pace D agitata et hinc inde disceptata fuissent, tandem

VARIÆ LECTIONES.

[28] Σιλλαίου A. [29] Ἡλιουπόλεως A a f, Ἰλίου πόλεως vulg. [30] κατέπρησεν A. [31] κατὰ Συρίαν A, κατά τε Συρ. vulg. [32] δοῦλοι καὶ αὐτ. A, δοῦλοι καὶ αἰχμάλωτοι καὶ αὐτ. vulg. [33] τῶν add. ex A. [34] ὑποσχόμενος — πάκτα add. ex A. [35] Πιττηγαύδην A. [36] τούτου δὲ A, τοῦ δὲ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(98) Ἀπὸ Ἡλιουπόλεως τῆς Αἰγύπτου, scribit Cedrenus. Sed et Heliopolim Syriæ alteram ab Ægyptiaca memorat Ortelius. Favet auctori Zonaras. Consulendus Leunclavius.

(99) De his voce et scriptis desideratus Ecchellensis, pag. 156: *Cognatio Maraditarum appellatione dignoscitur, ita dicta a Mahrado f. Cahlavi, quæ regionem Syriæ conterminam longe lateque habitat, et ad quam referendæ quoque sunt innumeræ propemodum hujus nominis familiæ, quæ plures Arabiæ felicis occupant urbes et agros. Hi præ omnibus Arabibus genus armorum splendore ac virtute præclarum reddiderunt: sed multo magis Christiana religione, cujus propugnatores acerrimi fuere.* Ipse Ecchellensis Libanita Mardaitam se jactabat, et eo nomine ac Christiani gloriabatur.

(1) *Antiquæ prosapiæ in rep.* Anast. bene. COMBEFIS.

(2) Scripsit superius Κορασινῶν, quos Ecchellensi *Coraicitas* scriptos monuimus; de cujus nominis origine præclara reliquit pag. 158 et 159.

inter utrosque convenit, ut pacis conditiones interposito jurejurando scriberentur, nimirum ut pro vectigali annuo auri pondo tria millia, hominum item captivorum octo millia, et equos generosos quinquaginta Agareni Romanæ rei publicæ penderent. Quibus demum utrinque pactis, pace firma inter Romanos atque Arabes ad annos triginta constituta, publicisque duobus instrumentis ad utramque partem invicem datis, celebris ille ac sæpius laudatus vir cum muneribus maximis ad imperatorem reversus est. Hoc ubi percepere qui occasum incolebant, Chaganus Abarum princeps, cæterique illarum provinciarum reges, duces et castaldi, virique occidentalium nationum primores, legatos una cum muneribus ad imperatorem pacis concordiæque cum ipso ineundæ firmandæque gratia misere. Imperator eorum precibus concedens, pacem, qua se testaretur dominum, cum ipsis firmavit. Atque ita quies et tranquillitas maxima tam in Oriente, quam in Occidente obtinuit.

A. C. 670. — *Cpoleos episcopi Georgii annus primus.*

Hoc anno magnus terræmotus per Mesopotamiam exstitit, quo ambo et ecclesiæ Edessenæ trullus corruit: eum vero Mavias suasu atque precibus Christianorum restaurat.

A. C. 671. — Hoc anno mensis Aprilis die sexto, indictione prima (p), Mavias primus Saracenorum rex letho exstinctus est. Gentis suæ ducem se gessit annos viginti, ameram se renuntiavit annos viginti quatuor. Izid vero ejus filius post eum principatum obtinuit. Sub id vero tempus Bulgarorum gens in Thraciam irrupit. Sane de Onogundarensium, Bulgarorum et Cotragorum antiquitate nonnihil hic

A ταξὺ αὐτῶν εἰρηνικῶν λόγων, συνεφωνήθη πρὸς ἑκατέρους[37] ἔγγραφον εἰρήνης γενέσθαι μεθ' ὅρκου λόγου ἐπὶ συμφώνου ἐτησίου πάκτου παρασχέσθαι[38] τῇ Ῥωμαϊκῇ πολιτείᾳ παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν χρυσοῦ χιλιάδας τρεῖς[39] (3) καὶ ἄνδρας αἰχμαλώτους ὀκτὼ χιλιάδας[40] καὶ ἵππους εὐγενεῖς ν'. Ταῦτα στοιχηθέντα μεταξὺ τῶν δύο μερῶν ἐπὶ χρόνους λ' φυλάττεσθαι πλατεῖαν εἰρήνην ἀνὰ μέσον Ῥωμαίων καὶ Ἀράβων· καὶ τῶν τοιούτων καθολικῶν δύο ἐγγράφων λόγων πρὸς ἀλλήλους μεθ' ὅρκων γεγονότων[41] καὶ ἀλλήλοις ἐπιδοθέντων, ὁ πολλαχῶς λεχθεὶς πανεύφημος ἀνὴρ πρὸς τὸν βασιλέα ἀνέστρεψεν μετὰ καὶ δώρων[42] πολλῶν. Ταῦτα μαθόντες οἱ τὰ ἑσπέρια οἰκοῦντες μέρη, ὅ τε Χαγάνος τῶν Ἀβάρων καὶ οἱ ἐπέκεινα ῥῆγες (4) ἔξαρχοί τε καὶ κάσταλδοι (5) καὶ B οἱ ἐξοχώτατοι τῶν πρὸς τὴν δύσιν ἐθνῶν, διὰ πρεσβευτῶν δῶρα τῷ βασιλεῖ στείλαντες, εἰρηνικὴν πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην κυρωθῆναι ᾐτήσαντο. Εἴξας οὖν ὁ βασιλεὺς ταῖς αὐτῶν αἰτήσεσι, ἐκύρωσεν[43] καὶ πρὸς αὐτοὺς δεσποτικὴν εἰρήνην (6). Καὶ ἐγένετο ἀμεριμνία μεγάλη ἔν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἐν τῇ Δύσει.

A. M. 6170. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Γεωργίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει γέγονε σεισμὸς μέγας κατὰ τὴν Μεσοποταμίαν, ἐν ᾧ πίπτει τὸ Βατὰν[44] (7) καὶ ὁ τροῦλλος τῆς ἐκκλησίας Ἐδέσσης· καὶ κτίζει αὐτὸν Μαυΐας σπουδῇ τῶν Χριστιανῶν.

A. M. 6171. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἀπεβίω Μαυΐας ὁ[45] τῶν Σαρακηνῶν πρῶτος[46] βασιλεὺς μηνὶ Ἀρτεμισίῳ ς'[47] ἰνδικτιῶνι α' (8). Γέγονε δὲ στρατηγὸς (9) ἔτη C κς', καὶ ἡμήρευσεν ἔτη κδ', καὶ ἦρξεν Ἰζίδ ὁ υἱὸς αὐτοῦ· καὶ τούτῳ[48] τῷ χρόνῳ τὸ τῶν Βουλγάρων ἔθνος (10) ἐπῆλθεν τῇ Θρᾴκῃ. Ἀναγκαῖον δὲ εἰπεῖν καὶ περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῶν Ὀνογουνδούρων[49], Βουλγάρων (11) καὶ Κοτράγων[50]. Ἐν τοῖς ἀρκτῴοις

VARIÆ LECTIONES.

[37] ἑτέρους A f. [38] παρέχεσθαι A. [39] τρεῖς] τξε' f. [40] αἰχμ. ὀκτὼ χιλιάδας A a f, αἰχμ. ν' vulg. [41] γεγονότων add. ex f, μεθ' ὅρκων γεγ. καὶ ἀλλ. om. A. [42] μετὰ δώρων e. [43] εἶξεν—καὶ ἐκύρ. A. [44] Βόταν f. [45] ὁ add. ex A. [46] πρωτοσύμβουλος A. [47] ἔτη κς' A f, ἔτη κ' vulg. [48] καὶ τούτῳ A, ἐν τούτῳ vulg. [49] Ὀνογουνδούρων Βουλγάρων A a f, Οὐννοβουνδοβουλγάρων vulg. [50] Κοτράγων A f, Κοντράγων vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(3) Et quid hæc ex tantis? Vide Peyrez. codicem χιλιάδας τξε', numerum recte tributi superius jam pensum pag. 288 ad annum Constantis 17, deinceps adhuc pendendum Constantini hujus anno 16, pag. 501. — Cedrenus auri decem millia habet, captivos centum. Anast. Regio, exque eo editis consentit; uti etiam S. Niceph. Peyrez., τξε' χιλιάδας habet, *aureos nummos trecenta sexaginta quinque millia*; captivos 8 millia. COMBEFIS.

(4) Bene Anast. *ulteriores reges*; Avaribus scilicet remotiores: hi enim vicini satis Thraciæ, ac urbi, regiones trans Istrum colebant. ID.

(5) Urbium rectores, et καστροφύλακας Codini interpretor: ut inter regnorum, provinciarum et urbium præsides gradus observetur. Illi ῥῆγες, reges, isti ἔξαρχοι, hi denique κάσταλδοι.

(6) Anast. *donatoriam* habet. Putem legisse δωρεάν, *cum iis quoque ultro pacem firmavit*; gratis; nulla tributi pensitatione imposita, uti impositam dixerat Maviæ et Saracenis. Vel etiam ἐπὶ δώροις, ultro citroque datis acceptisque muneribus, quod ipsum non abhorret. COMBEFIS.

(7) Historia miscella, *corruit Edessenæ ascensus et trullus ecclesiæ*. Τὸ Βατάν itaque *ambonem*, ad quem utriusque *ascensus*, existima. Vox ἀπὸ τοῦ Βαίνω corrupte derivata id suggerit. Terræ motu pariter cecidit ecclesiæ CP. trullus et ambo anno D Justiniani secundo et tricesimo.

(8) Attente numeranti, et priorum a pag. 288 D ordinem sectanti octava reperietur: et ad annum quoque mundi 6212, pag. 1 et 17, putanti octava rursus censebitur. Codd. tamen omnes primam hic referunt: nec insulse si bene ad pag. notas conjectavimus.

(9) Στρατηγός, amera inferior, cujus itaque dignitas semper aucta est, plures annos στρατηγοῦ, quam ameræ nomen gessit. Quocirca Palatini et Peyreziani correctiores codices ἔτη κς' legunt: *Miscella* Regii nostri numerum observat.

(10) His non affinia modo, sed verbis pene eadem de Bulgaris Nicephorus refert pag. 22. *Fuit* alter cum Nicephoro communis fons, unde Theophanes hausit. Quæ circa Theophanis topographiam difficilia Petavius observat in notis, qua probentur, alia luce non indigent.

(11) Anastasius, *Onoqundurensium Vulqarorum*.

περατικοῖς μέρεσι τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἐν τῇ λεγομένῃ Μαιώτιδι λίμνῃ, εἰς ἣν εἰσάγεται ποταμὸς μέγιστος ἀπὸ τοῦ ὠκεανοῦ καταφερόμενος διὰ τῆς τῶν Σαρματῶν γῆς, λεγόμενος Ἀτὰλ [51], εἰς ὃν εἰσάγεται ὁ λεγόμενος Τάναϊς ποταμὸς καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῶν Ἰβηρίων πυλῶν (12) ἐξερχόμενος τῶν ἐν τοῖς Καυκασίοις ὄρεσιν (13), ἀπὸ δὲ τῆς μίξεως τοῦ Τάναϊ καὶ τοῦ Ἀτὰλ (14), (ἄνωθεν τῆς προλεχθείσης Μαιώτιδος λίμνης σχιζομένου τοῦ Ἀτὰλ) ἔρχεται ὁ λεγόμενος Κοῦφις ποταμὸς, καὶ ἀποδίδει εἰς τὸ τέλος τῆς Ποντικῆς θαλάσσης πλησίον τῶν Νεκροπυλῶν [52] (15) εἰς τὸ ἄκρωμα τὸ λεγόμενον Κριοῦ πρόσωπον. Ἀπὸ δὲ τῆς προσημανθείσης λίμνης ἴσα [53], ποταμῷ θάλασσα, καὶ εἰσάγεται εἰς τὴν τοῦ Εὐξείνου Πόντου θάλασσαν διὰ τῆς γῆς [54] Βοσπόρου καὶ Κιμμερίου, ἐξ οὗ ποταμοῦ ἀγρεύεται τὸ λεγόμενον Μουρζοῦλιν [55] καὶ τὰ τούτου ὅμοια, καὶ εἰς μὲν τὰ πρὸς ἀνατολὴν μέρη τῆς προκειμένης λίμνης ἐπὶ Φαναγουρίαν καὶ τοὺς ἐκεῖσε οἰκοῦντας Ἑβραίους (16) παράκεινται ἔθνη πλεῖστα· ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς λίμνης ἐπὶ τὸν [56] λεγόμενον Κοῦφιν ποταμὸν, ἔνθα τὸ ξυστὸν ἀγρεύεται Βουλγαρικὸν ὀψάριν (17), ἡ παλαιὰ Βουλγαρία ἐστὶν ἡ μεγάλη, καὶ οἱ λεγόμενοι Κότραγοι ὁμόφυλοι αὐτῶν καὶ οὗτοι τυγχάνοντες. Ἐπὶ δὲ [57] τῶν χρόνων (18) Κωνσταντίνου τοῦ εἰς τὴν δύσιν (19) [58] Κροβάτου τοῦ κύρου (20) τῆς λεχθείσης Βουλγαρίας καὶ τῶν Κοτράγων τὸν βίον μεταλλάξαντος [59], καὶ πέντε καταλιπόντος υἱοὺς, καὶ διατυπώσαντος μηδαμῶς τούτους ἀποχωρισθῆναι ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλους διαίτης, διὰ τὸ πάντῃ κυριεύειν αὐτοὺς καὶ ἑτέρῳ μὴ δουλωθῆναι ἔθνει. Μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον τῆς ἐκείνου τελευτῆς εἰς διαίρεσιν ἐληλυθότες οἱ πέντε αὐτοῦ υἱοὶ, διέστησαν ἀπ' ἀλλήλων μετὰ τοῦ ἐν ὑπεξουσιότητι ἑκάστου [60] αὐτῶν ὑποκειμένου λαοῦ. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος υἱὸς ὁ λεγόμενος Βατβαιὰν [61] τὴν ἐντολὴν τοῦ οἰκείου φυλάξας πατρὸς, διέμεινεν ἐν τῇ προγονικῇ αὐτοῦ γῇ μέχρι τῆς δεῦρο. Ὁ δὲ δεύτερος τούτου ἀδελφὸς, ὁ λεγόμενος Κότραγος, τὸν Τάναϊν διαβὰς ποταμὸν ἀπέναντι τοῦ πρώτου ᾤκησεν ἀδελφοῦ. Ὁ δὲ τέταρτος

A delibare operæ pretium duco. Ad Euxini Ponti partes trans mare positas et septentrioni subjectas, ad Mæotidem nimirum paludem, in quam fluvius ingens ex Oceano per Sarmatarum terram procurrens **297** Atalis nomine exoneratur, in quem etiam fluvius alter Tanais dictus, ipse pariter ab Iberiis portis ad Caucasios montes fixis profluens ; ex concursu vero Tanais et Atalis (hic enim Atalis supra memoratam Mæotidem paludem ab altero diffinditur) emergit amnis, cui Cuphis nomen impositum, qui in maris Pontici finem juxta Necropylas ad promontorium, quod Arietis facies vocatur, prorumpit. A designata vero palude mare fluminis instar latum in ipsius Euxini Ponti sinum per Bosporum et Cimmerii regionem exundat. In eo flumi- B ne Murzulium, et huic similes expiscantur. Et ad orientalem quidem præjacentis paludis plagam, Phanaguriam nuncupant, et Hebræos istic degentes, hominum nationes pleræque numerantur, ab ipsa vero palude ad fluminis Cuphis limites, in quibus xystus Bulgaricus piscis capitur, ipsa antiqua magnaque Bulgaria sita est, et quæ Cotragorum Bulgaris contribulium vocatur regio. Cæterum Constantini temporibus, qui in Occidente * Crobatus quidam præfatæ Bulgariæ Cotragorumque dominus letho vicinus filios quinque post se relinquens, iis condito testamento præcepit, uniuscujusque dominio firmo ac stabili retinendo et ab exterarum gentium servitute vindicando, ne seorsim a se invicem ha- C bitarent : at cum post breve tempus a patris obitu quinque liberi illi ad distribuendas ad invicem dominii portiones singulas processissent, ad invicem rursus cum subjecto suæ potestati populo segregandos se decreverunt. Et primogenitus quidem filius nomine Batbaias, paterni mandati tenax in avito solo ad hunc usque diem constitit. Secundus natu frater, Cotragum dixerunt, Tanai flumine trajecto, ex adverso fratris primogeniti sedes posuit, quartus autem et quintus, flumen Istrum, intellige Danubium, prætervecti, ille quidem in Pannoniam

VARIÆ LECTIONES.

[51] Ἀτὰλ a, Ἀτελῆς A, Ἀτὲλ f, Ἄταλις vulg. [52] Νεκρωπηλῶν A. [53] ἰσᾶ A, fort. ἴση. [54] γῆς add. ex A. [55] Μουρζούλιον b. [56] ἐπὶ τὸν A, εἰς τὸν vulg. [57] δὲ add. ex A. [58] post δύσιν fort. add. τελευτήσαντος. [59] μεταλλάξαντα — καταλιπόντα a. [60] ἑκάστου add. ex A. [61] Βατβαϊὰν A, Βατβαιεγὰν a, Βατζαιὰν f, Βατβαιαγᾶν mg. Par.

JAC. GOARI NOTÆ.

(12) Melius, ἀπὸ τῶν Ῥιφαίων πυλῶν. E Riphæis D quoque montibus Tanaim deducunt Strabonis Asiaticæ tabulæ.

(13) Montes quoscunque nonnulli vocant Alpes : an Græcis quilibet alii Καυκάσιοι?

(14) Hondiana Moscoviæ tabula fossa communi, cui nomen *kamous*, hinc Tanaim in Mæotidem paludem, illinc in mare Caspium, qui nunc Edel, olim Volga, a quo Bulgari, erumpentes consociat. Cuphis autem et alia a Theophane descripta nullibi exstant.

(15) *Negropoli*, civitatem supra Tauricam Chersonesum in eadem tabula comperio.

(16) Cimmerios mallem, aut cum Anast. et Miscell. Ἰβήρους reponere.

(17) Ὀψάριον, ψάριον, ὀψάριν, ψάριν, et ψάρι, apud recentiores Græcos, *piscis*. Meursius.

(18) Nicephorus, Ἐν δὲ τοῖς Κωνσταντίνου χρόνοις, ὃς εἰς τὴν Δύσιν ἐτελεύτα. Quare legendum hic, Ἐπὶ δὲ τῶν χρόνων Κωνσταντίνου, τοῦ εἰς τὴν Δύσιν τελευτήσαντος.

(19) Post Δύσιν, deesse solam vocem βασιλεύσαντος indicat Anast., *temporibus Constantini, qui in Occidente imperium tenuit*. At S. Nicephor., ὃς κατὰ Δύσιν ἐτελεύτα, *qui in Occidente diem obiit*. Nec alium hi Constantinum intelligunt, quam Constantem Heraclii nepotem, qui et ipse non raro Constantinus dicitur. Combefis.

(20) Idem Nicephorus, Κουβράτος τις τοὔνομα κύριος γενόμενος. Κῦρος et κῦρ recentiorum ὑποκοριστικὰ, velut apud Latinos a voce *dominus*, istæ *domnus* et *dom*. A κῦρ Græco nonnulli Gallicum *sire* deducunt.

Abaricam Chagano Abarum principi postmodum A subdendus cum omnibus suis copiis transit, hic vero Pentapolim ad Ravennam perveniens, Christianorum imperio pariter subjectus remansit. Fratrum deinde istorum tertius Asparuch vocatus Danapri et Danastri fluminibus prænavigatis, et ad Olgum alium amnem jam profectus (hi sunt fluvii Danubio magis boreales), inter hunc et illos, tutum et inexpugnabilem ex utraque parte locum conjectatus, sedem et habitationem mediam habere constituit. Cum sit enim in anteriore parte paludibus munitus locus, et hinc et inde fluminibus circumcingatur, maximam genti, quæ alioqui propter hanc divisionem imminuta fuerat, ab hostibus securitatem præstitit. **298** His ita in quinque partes divisis, et ad parvum et infirmum quidpiam redactis, B numerosa Chazarorum gens ex interiori Berzeliæ, quæ est primæ Sarmatiæ, recessu, prorupit, omnibusque usque ad mare Ponticum sub ditionem suam redactis trans flumen positis provinciis, a Batbaia primæ Bulgariæ principe (is erat quinque fratrum primus) vectigali sibi reddito, tributum ab eo in hanc usque diem exigit. Imperator Constantinus ubi didicit gentem sordidam et immundam Danubio superato ad Olgum tentoria ex improviso fixisse, et per regionem Danubio adjacentem grassari et stragem inferre (eam nimirum nunc ipsi occupant terram, quæ tum Christianorum ditionis erat), maximum inde concepit dolorem. Jubet itaque legiones omnes in partes Thraciæ migrare, C armataque tum mari tum terra militum manu expeditionem suscepit, armorum vi hostes locis occupatis deturbare meditatus, et per continentem quidem, et Olgo sic vocato Danubioque vicinas terras pedestres copias composuit, et ad vicinas fluminis oras naves applicuit. Porro Bulgari tam repentinum atque numerosum belli ordinem conspicati, in salutis desperationem conjecti, in memoratum præsidium se recipientes, in tuto sese composuere. Tres itaque vel etiam dies quatuor ex hujusmodi præsidio pedem efferre non ausi, sed nec Romani propter adjacentium paludum occasionem ad conflictum descendere confisi, hærent ex parte utraque; tum certe impura gens, Romanorum imbecillitate et mollitie conspecta, animos

A καὶ ὁ πέμπτος τὸν Ἴστρον ἤτοι Δάνουβιν λεγόμενον [52] περαιωθέντες ποταμὸν, ὁ μὲν εἰς Παννονίαν τῆς Ἀβαρίας [53] (21) ὑποταγεὶς τῷ Χαγάνῳ τῶν Ἀβάρων, ἔμεινεν ἐκεῖ μετὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, ὁ δὲ τὴν πρὸς τῇ Ῥαβέννῃ [54] Πεντάπολιν καταλαβὼν, ὑπὸ τὴν βασιλείαν τῶν Χριστιανῶν γέγονεν. Ἔπειτα τούτων ὁ τρίτος, Ἀσπαρούχ [55] λεγόμενος, τὸν Δάναπριν καὶ Δάναστριν περάσας καὶ τὸν Ὄλγον [56.57] καταλαβὼν βορειοτέρους [58] τοῦ Δανουβίου ποταμοὺς, μεταξὺ τούτων κἀκείνου ᾤκησεν, ἀσφαλῆ καὶ δυσμάχητον εἶναι τὸν τόπον στοχασάμενος ἐξ ἑκάστου μέρους· τελματώδης γὰρ ἔμπροσθεν, καὶ ἄλλοθεν τοῖς ποταμοῖς στεφανούμενος, πολλὴν τῷ ἔθνει τεταπεινωμένῳ διὰ τὸν μερισμὸν τὴν ἐκ τῶν πολεμίων [59] παρεῖχεν ἄνεσιν. Τούτων δὲ οὕτως εἰς πέντε μέρη B διαιρεθέντων, καὶ ἐν βραχύτητι καταντησάντων, ἐξῆλθεν τὸ μέγα ἔθνος τῶν Χαζάρων ἀπὸ τοῦ ἐνδοτέρου βάθους Βερζιλίας [60] (22) τῆς πρώτης Σαρματίας, καὶ ἐδέσποσε πάσης τῆς περατικῆς γῆς μέχρι τῆς Ποντικῆς θαλάσσης· καὶ τὸν πρῶτον ἀδελφὸν Βατβαΐαν τῆς πρώτης Βουλγαρίας ἄρχοντα ὑποτελῆ καταστήσας, φόρους παρ' αὐτοῦ κομίζεται μέχρι τοῦ νῦν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος μεμαθηκὼς, ὅτι ἐξάπινα ἔθνος ῥυπαρὸν καὶ ἀκάθαρτον ἐκεῖθεν τοῦ Δανουβίου (23) εἰς τὸν Ὄλγον [61] ἐσκήνωσεν, καὶ τὰ πλησιάζοντα τῷ Δανουβίῳ [62] ἐκτρέχει καὶ λυμαίνεται, τοῦτ' ἔστιν τὴν νῦν ὑπ' αὐτῶν [63] κρατουμένην χώραν, ὑπὸ Χριστιανῶν τότε κρατουμένην, ἠνιάθη σφόδρα· καὶ κελεύει περᾶσαι πάντα [64] C τὰ θέματα ἐν τῇ Θρᾴκῃ. Καὶ ἐξοπλίσας στόλον διά τε γῆς καὶ θαλάσσης κατ' αὐτῶν [65] ἀπεκίνησεν, πολέμῳ τούτους ἐκδιῶξαι πειρώμενος, καὶ διὰ μὲν τῆς πρὸς τῷ Ὄλγῳ καλουμένῳ καὶ Δανουβίῳ [66] ἠπείρου τὰ πεζικὰ παρατάξας [66*], διὰ δὲ τῆς πλησιαζούσης ἀκτῆς τὰς ναῦς προσορμίσας. Τοῦτο δὲ τὸ ἀθρόον καὶ παμπληθὲς τῆς παρατάξεως οἱ Βούλγαροι θεασάμενοι τῆς ἑαυτῶν ἀπεγνωκότες σωτηρίας, εἰς τὸ προλεχθὲν ὀχύρωμα καταφεύγουσιν, καὶ ἑαυτοὺς ἀσφαλίζονται. Ἐν τρισὶ δὲ καὶ τέτρασιν ἡμέραις ἐκ τοῦ τοιούτου ὀχυρώματος αὐτῶν μὲν ἐξελθεῖν μὴ τολμησάντων, τῶν δὲ Ῥωμαίων πόλεμον μὴ συναψάντων διὰ τὴν προκειμένην τῶν τελμάτων [67] πρόφασιν, στοχασάμενον τὸ μιαρὸν ἔθνος τὴν χαυνότητα τῶν Ῥωμαίων ἀνελάβετο, καὶ προθυμότερον

VARIÆ LECTIONES.

[52] λεγόμενον add. ex A. [53] Ἀβαρίας A, Ἀραβίας vulg. [54] τῇ Ῥαβέννῃ] τὴν Ἀβέννη A, τὴν Ἀβέννησιν f. [55] Ἀπαρούχ A f. [56.57] Ὄλγον] Ὄγκον A, Ὀγκλὸν vulg. [58] βορειοτέρου — ποταμοῦ, οὓς A. [59] ἐκ τῶν πολεμίων A f, ἐκ πολεμίων a, ἐκ πολεμίου vulg. [60] Βερζιλίας A f, Βερζίλιος vulg. [61] Ὄλγον A, Ὀγκλὸν vulg. [62] τῷ Δανουβίῳ A, τοῦ Δανουβίου vulg. [63] ὑπ' αὐτῶν A, παρ' αὐτῶν vulg. [64] περ. πάντα A, πάντα περ. vulg. [65] κατ' αὐτῶν add. ex A. [66] Δανουβίῳ A, Δανουβίου vulg. [66*] παρατάξας A, διατάξας vulg. [67] τελμάτων A b, παλμάτων vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(21) Sic legendum monet sequentis lineæ τὸ Ἀβάρων, aliter licet cunctis in codd. scribatur. Quapropter Anastasius, *alter eorum in Avariæ Pannonia Chagano Avarum se subdens*, etc.

(22) *Bersiliæ* reddidit Anastasius; Βερζιλίας etiam habet codex Peyrez.

(23) S. Niceph., τὸ σκηνῶσαν τὸν Ἴστρον ἔθνος. Anast. *ultra Danubium;* ut legerit ἔκαθεν· vel ita D reddendum : *Ad eam Danubii partem quæ ad Onclum sita est, positis sedibus, gentes Danubio vicinas Christianæ tunc religioni addictas excursionibus vexare :* nempe Transdanubianas, quarum loca Bulgaros sua ætate tenuisse refert : adeoque male redditum, *Danubio superato;* quem demum auctor superatum ab eis narrat fuso postmodum Constantini exercitu. COMBEFIS.

A γέγονεν. Τοῦ δὲ βασιλέως ἐν ποδαλγίᾳ ὀξυπαθήσαντος, καὶ ἐπὶ Μεσημβρίαν βιασθέντος ὑποστρέψαι διὰ συνήθειαν λουτροῦ, ἅμα πέντε δρομώνων καὶ τῶν οἰκείων αὐτοῦ ἀνθρώπων, κατέλιπε τοὺς στρατηγοὺς καὶ τὸν λαὸν, κελεύσας παρακονδακίζειν (24) καὶ ὑποσῦραι αὐτοὺς ἐκ τοῦ ὀχυρώματος, καὶ πόλεμον πρὸς αὐτοὺς κροτῆσαι, εἰ τύχοι αὐτοὺς ἐξελθεῖν· εἰ δὲ μὴ, παρακαθίσαι αὐτοῖς, καὶ φυλάττειν ἐν τοῖς ἐρύμασιν [68]. Οἱ δὲ τοῦ καβαλλαρικοῦ τὸν βασιλέα φεύγειν διαφημίσαντες, καὶ φόβῳ συσχεθέντες [69], τῇ αὐτῇ φυγῇ ἐχρήσαντο μηδενὸς διώκοντος. Οἱ δὲ Βούλγαροι τοῦτο θεασάμενοι ἐπεδίωκον ὀπίσω αὐτῶν, καὶ τοὺς πλείστους ξίφει ἀνεῖλον, πολλοὺς δὲ καὶ [70] ἐτραυμάτισαν, καὶ καταδιώξαντες αὐτοὺς μέχρι τοῦ Δανουβίου, καὶ τοῦτον B περάσαντες, καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν λεγομένην Βάρναν, πλησίον Ὀδυσσοῦ καὶ τοῦ ἐκεῖσε μεσογείου, καὶ τὸν τόπον ἑωρακότες ἐν πολλῇ ἀσφαλείᾳ διακείμενον, ἐκ μὲν τῶν ὄπισθεν διὰ τοῦ [71] Δανουβίου ποταμοῦ, ἔμπροσθεν δὲ καὶ ἐκ πλαγίων διὰ κλεισουρῶν καὶ [72] τῆς Ποντικῆς θαλάσσης, κυριευσάντων δὲ αὐτῶν καὶ τῶν παρακειμένων Σκλαβινῶν ἐθνῶν τὰς λεγομένας ἑπτὰ γενεὰς, τοὺς μὲν Σεβέρεις κατῴκισαν [73] ἀπὸ τῆς ἔμπροσθεν κλεισούρας Βερεγάβων ἐπὶ τὰ πρὸς ἀνατολὴν μέρη, εἰς δὲ τὰ πρὸς μεσημβρίαν καὶ δύσιν μέχρι Ἀβαρίας τὰς ὑπολοίπους [74] ἑπτὰ γενεὰς ὑπὸ πάκτων [75] ὄντας. Ἐν τούτοις οὖν πλατυνθέντων αὐτῶν ἐγαυρίασαν, καὶ ἤρξαντο τὰ ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν πολιτείαν ὄντα κάστρα τε καὶ χωρία ἐπιῤῥίπτειν καὶ αἰχμαλωτίζειν. Ὅθεν ἀναγκασθεὶς ὁ βασιλεὺς εἰρή- C νευσε μετ' αὐτῶν, ἐτήσια αὐτοῖς συμφωνήσας παρέχειν πάκτα ἐπ' αἰσχύνῃ Ῥωμαίων διὰ πλῆθος πταισμάτων· θαυμαστὸν γὰρ ἦν ἀκοῦσαι [76] τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγὺς, ὅτι ὁ πάντας ἑαυτῷ ὑποτελεῖς καταστησάμενος, τούς τε κατὰ τὴν ἑῴαν καὶ δύσιν καὶ ἄρκτον καὶ μεσημβρίαν, ὑπὸ τοῦ μυσαροῦ καὶ νεοφανοῦς ἔθνους ἡττήθη. Ἀλλ' οὗτος [77] μὲν ἐκ προνοίας Θεοῦ τοῦτο συμβεβηκέναι Χριστιανοῖς πιστεύσας, εὐαγγελικῶς διανοησάμενος εἰρήνευσεν· καὶ ἦν ἕως τελευτῆς αὐτοῦ ἠρεμῶν ἐκ πάντων πολέμων [78], σπουδὴν ἔχων ἐξαίρετον ἑνῶσαι τὰς ἁπανταχῇ διῃρημένας ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας ἀπὸ τῶν χρόνων Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως καὶ προπάππου αὐτοῦ, καὶ Σεργίου τοῦ κακόφρονος καὶ D Πύῤῥου, τῶν ἀναξίως ἡγησαμένων τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως, μίαν τε [79] θέλησιν καὶ μίαν ἐνέργειαν [80] ἐπὶ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δογματισάντων, ὧν τὰς κακοδοξίας ἀνατρέψαι σπουδάζων [81] ὁ Χριστιανικώτατος βασιλεὺς

recepit, et ad bellum committendum alacrior effecta est. Interim imperator acri pedum dolore vexatus balnei facilius et commodius habendi gratia cum solis dromonibus quinque nonnullisque palatii domesticis Mesembriam redire coactus, exercitu ducibusque velitari jussis, et hostes e præsidio pellicere, et tandem cum eis rigido Marte, si tamen foras auderent prorumpere, sin minus, obsidione circumcingere, et in suis munimentis occlusos observare, castris abscessit. Equites imperatorem fugere rati, timore animis concepto in unum globum collecti, pari quoque fuga nullo persequente aut excitante usi sunt. Bulgari eo spectaculo exciti, fugientes retro insequuntur, et his quidem necem, aliis vulnera gladiis inferunt, reliquos ad Danubium usque coram se fugant. Tum vero flumine trajecto, Barnam ita dictam, urbem Odysso vicinam, et mediterraneos agros perveniunt. Cumque locum omnem retrorsum ab amne Danubio, ante vero et ab utroque latere clusuris sive montium angustiis et mari Pontico probe **299** munitum conspexissent, et Sclavinorum illic degentium septem generationes, quæ dicuntur, in potestatem redegissent, Seberenses quidem ab anteriore Beregaborum clusura ad orientales plagas, meridiem vero et occidentem versus ad Abarum usque reliquas gentes septem sibi vectigales factas, illuc transtulit ac collocavit. In hunc itaque modum dilatatis et expansis ditionis eorum terminis, Romanæ reipublicæ urbes et oppida animis in superbiam elatis diruere ac deprædari cœperunt. Ex quo imperator coactus pacem cum eis agere, et exigente delictorum nostrorum numero, non sine magno Romani nominis dedecore, pactam annuatim pecuniam eisdem persolvere. Et sane res auditu mirabilis tum nostratibus exstitit, tum exteris, eos, qui universas gentes, qua ab ortu ad occasum, rursusque a meridie ad septentrionem longe lateque excurrit orbis, vectigales olim sibi fecere, nunc ab ista abominanda et nuper enata gente esse superatos. Verumtamen imperator istud ex Dei providentia contingere arbitratus, ceu Evangelii sensu mente probe percepto, pacem fecit, atque ita demum reliquum vitæ suæ spatium sine ullis bellorum tumultibus tranquillum exegit, id præ cæteris summo studio procurans, ut sanctæ Dei Ecclesiæ dissidium ubique passæ a temporibus Heraclii imperatoris proavi sui, et vesani Sergii et Pyrrhi, qui Cpoleos throno indigne præfecti unam voluntatem unamque item actionem in

VARIÆ LECTIONES.

[68] ῥεύμασιν f. [69] συσχεθέντες τῇ αὐτῇ A, συναχθέντες τοιαύτῃ vulg. [70] καὶ ante ἐτρ. add. ex A. [71] τοῦ add. ex A. [72] καὶ ante τῆς om. A f. [73] κατῴκησαν vulg. [74] ὑπολοίπους A, ὑπολοιπὰς vulg. [75] πάκτων A, πάκτου vulg. [76] ἀκουόμενον A a, ἀκούομεν f. [77] οὗτος A, οὕτως vulg. [78] πολεμίων A. [79] μίαν τε A, μίαν δὲ vulg. [80] μίαν οὐσίαν ἐνεργείας f. [81] σπουδάζων] δοξάζων f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(24) Meursius, v. *Παρακοντάκιον· Non recte dixerim quid sit, etsi divinem.* Nil recte divinabis, nisi *velitationem* dixeris. Videndæ anctoritates apud Rigaltium. Hinc παρακοντακίζειν Theophani *contis velitando agere.* Παρακοντάσιον haud scite Rigaltius]in παρακοντάκιον mutat : κοντάριον, v. *κόντος* scripsisse, recordari debuerat. Cæterum τὸ, παρακονδακίζειν, cunctis in codd. hic occurrens in παρακοντακίζειν emendatius mutandum videtur.

Domino et Deo et Salvatore nostro Jesu Christo docebant, in unionem atque concordiam revocaret. Istorum insanas atque impias opiniones christianissimus imperator omnino subvertere cum maxime studeret, universale concilium episcoporum ducentorum et octoginta novem congregans, decreta a prioribus quinque sanctis et œcumenicis conciliis antea sancita confirmavit, piumque ac rectum de duabus voluntatibus atque actionibus dogma per istud sanctum atque accuratissimum sextum œcumenicum concilinm promulgari atque statui decrevit. Concilio præfuere piissimus imperator Constantinus, piique sacrorum antistites.

σύνοδον οἰκουμενικὴν συναθροίσας ἐπισκόπων σπθ' ἐν Κωνσταντινουπόλει, τά τε [82] προκεχυρωμένα ἐν ταῖς προλαβούσαις [83] ἁγίαις καὶ οἰκουμενικαῖς πέντε [84] συνόδοις ἐπεβεβαίωσε δόγματα, καὶ τὸ τῶν δύο [85] θελημάτων καὶ ἐνεργειῶν εὐσεβὲς θεσπισθῆναι [86] δόγμα συνεψηφίσατο κατὰ τὴν αὐτὴν ἁγίαν καὶ ἀκριβεστάτην ἕκτην οἰκουμενικὴν σύνοδον, ἧς ἐξῆρχον [87] ὁ αὐτὸς πανευσεβὴς [88] βασιλεὺς Κωνσταντῖνος καὶ οἱ εὐσεβεῖς ἱεράρχαι.

A. C. 672. — *Arabum ducis Izid annus primus.*

Hoc anno sanctum et universale concilium sextum ducentorum octoginta novem episcoporum et Patrum pii **300** imperatoris Constantini nutu Cpoli congregatum est.

A. M. 6172. — *Ἀράβων ἀρχηγοῦ Ἰζὶδ ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει συνηθροίσθη ἡ ἁγία (25) καὶ οἰκουμενικὴ ἕκτη σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν σπθ' ἐπισκόπων [89] (26) καὶ Πατέρων κατ' ἐπιτροπὴν τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου.

A. C. 673. — Hoc anno Constantinus fratres suos Heraclium et Tiberium ab imperii dignitate removit, solusque cum Justiniano filio imperavit.

A. M. 6173. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἀπώσατο Κωνσταντῖνος τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τῆς βασιλείας Ἡράκλειον καὶ Τιβέριον, καὶ μόνος ἐβασίλευσε σὺν Ἰουστινιανῷ τῷ υἱῷ αὐτοῦ.

A. C. 674. — Hoc anno Muchar impostor, tyrannide excitata, Persidem in potestatem accepit. Is prophetam se prædicabat, ex quo tumultus inter Arabes emerserunt.

A. M. 6174. — Τούτῳ τῷ ἔτει Μουχτὰρ [90] ὁ ψεύστης τυραννήσας ἐπικρατὴς γέγονε τῆς Περσίδος, ἀπεκάλει [91] δὲ ἑαυτὸν προφήτην. Καὶ ἐταράχθησαν οἱ Ἄραβες.

A. C. 675. — *Arabum ducis Marvam annus primus.*

Hoc anno Izid fato exstinctus est. Ex quo Arabes ad Ethribum positi tumultuati sunt: tandem uno impetu moti Abdelam quemdam filium Zuber ducem sibi præfecerunt. Qui vero Phœnicem et Palæstinam incolunt, in unum convenientes, Damascum, deinde Gabetham ad Asan Palæstinæ ameram proficiscuntur, manusque dexteras Marvam dantes ducem constituerunt, qui etiam ameræ dignitatem menses novem sustinuit, eoque mortuo Abimelech ejus filius principatum assequitur declaratus ameras, annos viginti et unum, tyrannosque subegit, et Abdelam Zuber filium et successorem potestatis occidit.

A. M. 6175. — *Ἀράβων ἀρχηγοῦ Μαρουὰμ ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ χρόνῳ [92] ἀπεβίω Ἰζὶδ, καὶ ταραχθέντες οἱ Ἄραβες τοῦ Ἐθρίβου [93] (27) διηγέρθησαν, καταστήσαντες ἀρχηγὸν ἑαυτοῖς Ἀβδελὰν τινα υἱὸν Ζουβέρ [94]. Καὶ συναχθέντες οἱ Φοίνικες καὶ οἱ Παλαιστινοὶ [94*] ἔρχονται ἐπὶ τὴν Δαμασκὸν, καὶ ἕως τοῦ Γαβηθὰ πρὸς Ἀσὰν [95] ἀμηρᾶν Παλαιστίνης· καὶ δίδωσι χεῖρας δεξιὰς τῷ Μαρουάμ· καὶ ἱστῶσιν αὐτὸν ἀρχηγὸν, καὶ ἀμηρεύει μῆνας ἐννέα. Καὶ τελευτήσαντος [96] αὐτοῦ, Ἀβιμέλεχ ὁ υἱὸς αὐτοῦ διαδέχεται τὴν ἀρχὴν, ἀμηρεύσας ἔτη κα', καὶ χειροῦται τοὺς τυράννους, καὶ ἀποκτείνει τὸν Ἀβδελὰν υἱὸν Ζουβὲρ καὶ διάδοχον.

A. C. 676. — *Arabum ducis Abimelech annus primus.*

Cpoleos episcopi Theodori annus primus.

Hoc anno fames et pestilentia magna Syriæ in-

A. M. 6176. — *Ἀράβων ἀρχηγοῦ Ἀβιμέλεχ ἔτος α'.*

Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Θεοδώρου ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐγένετο λοιμὸς (28) καὶ θανατικὸν

VARIÆ LECTIONES.

[82] κατά τε τὰ A. [83] προλαβούσαις add. ex A. [84] πέντε add. ex A. [85] δύο add. ex A. [86] πεισθῆναι f. [87] ἐξῆρχον A, ἐξῆρχεν vulg. [88] πανεύφημος f. [89] ἁγίων ἐπ. A. [90] Μουχτὰρ A, Μουχὰρ vulg. [91] ἀπεκάλει A, ἐπεκάλει vulg. [92] χρόνῳ] ἔτει A. [93] Ἐθρίβου a, Ἐθρίου A, Αἰθρίβου vulg. cfr. pag. 530. [94] Σουβὲρ A. [94*] οἱ Φοίνικες καὶ οἱ Παλαιστινοὶ A, οἱ Φοινίκης καὶ οἱ Παλαιστίνης vulg. [95] πρὸς Σάσαν A. [96] τελευτήσας Ἀβιμέλεχ b.

JAC. GOARI NOTÆ.

(25) Nonam quidem indictionem, qua synodum actam ejus acta testantur, numerat annus præsens: verum qui imperii non nisi duodecimus est, qua ratione tertius ac decimus post consulatum, anno tantum primo ineundum, putabitur?

(26) Pauciores ac iterum pauciores alii referunt, inter quos Baronius, an. D. 680, num. 41, et Binius, notis in conc. 6. Centum ac septuaginta solos Matthæus Blastares in nomocanonis procemio recenset.

(27) Mecham esse superius diximus, aliis *Ietrib*, Ecchellensi *Iatrab* dictam.

(28) Λιμός. Sic Anast., Reg., Peyr., etc., *facta est fames.* Sitque hæc verior lectio: facile enim pestis, et fames altera alteri comes: nec auctor pestem, hominumque aut pecorum luem aliter significare solet, quam voce θανατικόν, sive θνῆσις· statimque scripsisse, καὶ λοιμοῦ ἐπικρατοῦντος καὶ λιμοῦ, indicat Anast. cum reddit, *et pestilentia teneret, et fames*: ut nullum dubium sit, quin ad luem etiam fames accesserit, quæ ipsa ad pacem consectandam etiam superbissimos cogere noverit. Sic p. 346 Leonis Isauri imperium deplorans, ambo hæc jungit, καὶ λιμοί, καὶ λοιμοί. COMBEFIS.

μέγα ἐν Συρίᾳ, καὶ Ἀβιμέλεχ ἐκράτησε τοῦ ἔθνους. Τῶν δὲ Μαρδαϊτῶν ἐπιτιθεμένων τοῖς μέρεσι τοῦ Λιβάνου, καὶ λιμοῦ ἐπικρατοῦντος, ὁ αὐτὸς Ἀβιμέλεχ τὴν ἐπὶ Μαυΐου ζητηθεῖσαν εἰρήνην αἰτεῖται, ἀποστείλας πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα, τὰς αὐτὰς [27] τξε' χιλιάδας (29) τοῦ χρυσοῦ νομισμάτων [28] συνθέμενος τελεῖν, καὶ τοὺς τξε' δούλους (30), καὶ ὁμοίως εὐγενεῖς ἵππους τξε'.

A. M. 6177. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἀνεπαύθη [29] ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς Κωνσταντῖνος κρατήσας ἔτη ιζ', καὶ ἐβασίλευσεν Ἰουστινιανὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ.

Ἰστέον ὅτι μάτην [1] ληρωδῶς φλυαροῦσί (31) τινες λέγοντες, μετὰ τέσσαρα ἔτη γεγονέναι τοὺς παρ' αὐτοῖς φημιζομένους τῆς ἕκτης συνόδου κεφαλαιώδεις τύπους. Ὡς γὰρ ἐν πᾶσι ψευδηγοροῦντες ἐλέγχονται, ἀποδείκνυνται καὶ ἐν τούτοις μηδὲν ἀληθὲς [2] λέγοντες. Ἡ γὰρ ἀκριβὴς χρονικὴ [3] ἀποσημείωσις τὴν κατὰ τῶν Μονοθελητῶν ἁγίαν οἰκουμενικὴν ἕκτην σύνοδον ἐν τῷ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου (32) ἐκγόνου Ἡρακλείου γενέσθαι λέγει [4], ἐν ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου ,ςροβ'. Καὶ ὅτι

A cubuit, et gentis imperium Abimelech obtinuit. Mardaitis autem circa Libani regionem excurrentibus, et invalescente pestilentia, pacem prius sub Mavia expetitam ipse denuo requirit per legatos ad imperatorem missos, et trecentas **301** sexaginta quinque chiliades nummorum aureorum, servos totidem et generosorum equorum gregem numero non imparem daturum se annuatim paciscitur.

A. C. 677. — Hoc anno pius imperator Constantinus, cum annos septemdecim imperasset, in pace obdormivit. Filius autem ejus Justinianus imperium collegit.

Observandum hominum delirium mentis passorum instar in vanum eos nugari, qui scriptis suis celebratos sexti concilii capitulares typos exactis B postmodum annis quatuor editos affirmant. Ut enim in plerisque mendacia effutire deprehenduntur, ita et in istis nihil sani verique asserere. Accurata quippe temporum ratio et designatio sanctum universale sextum concilium verum monothelitarum excidium imperatoris Constantini Heraclii pronepotis anno duodecimo celebratum

VARIÆ LECTIONES.

[27] αὐτὰς add. ex A [28] νομίσματα A f. [29] ἀνεπαύθη A, ἀνεπάη vulg. [1] μάτην om. f. [2] ἀληθῶς A. [3] χρονικὴ add. ex A, [4] λέγεται A f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(29) *Trecenta illa nummorum millia:* sub quorum pensitatione pax cum Mavia inita fuerat, quam etiam summam Peyr. codex ad eum locum repræsentavit: essentque forte illi numeri variantes ex istis, qui firmi sunt in codd. Theophanis emendandi; cum præsertim illi vix habeant rationem, pactaque præferant, qualia vix infimi reguli ac toparchæ inter se inierint, nedum tanti principes, ac qui latissime fuso imperio orbi dominarentur. COMBEFIS.

(30) Bene Anast. *nec non trecentos illos sexaginta quinque servos;* maleque recentior interpr. *totidem servos;* quod esset, trecenta sexaginta quinque millia; nec minus a ratione, quam ab auctoris verbis ac sensu abhorret; uno enim, aut altero anno effudissent Arabes in Romanos sua omnia mancipia, ac equos. Habetur ista perinde pensitatio anno Justiniani 1. ID.

(31) Inter opinionis ejusmodi asseclas Tarasium CP. præsulem exstitisse demonstrant hæc ejus verba synodi septimæ act. 2: *Quæ hic ignorantia, qua plerique laborant circa hos canones? scandalum est enim dubitare, num sint sextæ synodi. Cognoscant igitur tales sextam synodum temporibus Constantini fuisse congregatam, nimirum contra eos qui tantummodo unam actionem et voluntatem in Christo collocant. Illi igitur hæreticos anathemate verberantes, orthodoxamque fidem confirmantes, sub annum decimum quartum Constantini domum redierunt. Post annos igitur quatuor, vel quinque, illi iidem Patres sub Justiniano Constantini filio congregati canones ediderunt: neque de hac re quisquam dubitet.*

(32) Trullanos canones a sexta synodo anno septimo supra vicesimum editos hoc uno Theophanes conjicit argumento, quod sexta synodo a mundi condito anno, ut ipse putat, 6172 celebrata, ad annum 6199, cujus ipsa meminit can. 3, totidem intercedant. Occurrunt nihilosecius plura non adeo calculos ejus turbantia, quam opinatum manifestissimæ falsitatis coarguentia. 1. Anno quocunque prodierint illi canones, eum tamen indictione quinta fuisse signatum canonis tertii convincit testimonium. Συνορῶμεν, ὅτι τοὺς δυσὶ γάμοις περιπαρέντας, καὶ μέχρι τῆς ιε' τοῦ παρελθόντος C Ἰανουαρίου μηνὸς τῆς παρελθούσης ἰνδικτιῶνος τετάρτης. Verum qui a mundi 6172 septimus ac vicesimus annus est, qui quintæ indictionis notam ferat, ac non potius sextæ, cum circuli alterius, hoc est penultimi indictione nona synodus sexta, ut ejus acta testantur, coacta fuerit? 2. Justinianus secundum imperans indictionem quintam, qua synodus in Trullo habita, nullam numeravit: eadem vero in ejus primum imperantis annum, quintum mundi vero 6183 incidit. 3. Canones in Trullo editos, Pauli patriarchæ subscriptione firmatos se vidisse testatum reliquit Blastares in Nomocanonis proœmio: Ἡγεμόνες γὰρ ἐν αὐτῇ ἐγνωρίζοντο Παῦλος ΚΠ., Παῦλος Ἀλεξανδρείας, Γεώργιος Ἀντιοχείας, Ἀναστάσιος Ἱεροσολύμων, Ἰωάννης νέας Ἰουστινιανουπόλεως, Βασίλειος τῶν Γορτυναίων μητροπόλεως τῆς Κρήτης νήσου. Καὶ τὸν τόπον ἐπέχων πάσης τῆς συνόδου τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας Ῥώμης· οὕτω γὰρ παλαιοῖς εὕρηται βιβλίοις μετὰ τὴν D τοῦ βασιλέως ὑπογραφὴν ἕκαστος τῶν πατριαρχῶν τε καὶ τῶν μητροπολιτῶν ὑπογραφῇ τὸ οἰκεῖον σημειωσάμενοι ὄνομα, καὶ ἀξίωμα· *Principes ejus synodi celebrabantur, Paulus CP., alter Paulus Alexandriæ, Georgius Antiochiæ, Anastasius Hierosolymorum, Joannes novæ Justinianopoleos, Basilius Gortynæ metropoleos Cretes insulæ, ac totius synodi sanctæ Romanæ Ecclesiæ vices gerens. Ita namque post imp. subscriptionem, patriarcharum et metropolitarum singuli proprium nomen ac dignitatem veteribus in libris signaverunt.* Is autem Paulus nonnisi sub Justiniano primum regnante tenuit patriarchatum ex ipsius Theophanis chronica ratione: reliquum est itaque ut exactis post sextam synodum annis decem, sub imperio Justiniani primo, indictione quinta, mundi 5183 Trullani canones evulgati fuerint. Alter porro numerus quem ab orbe condito annorum 5190 habet canon tertius, aliam a Theophane putandi rationem sequitur.

affirmat, anno a mundi conditu sexies millesimo centesimo septuagesimo secundo, ipsumque Constantinum annos posthac quinque imperasse, eoque vivis erepto, Justinianum ejus filium monarchiam tenuisse annos decem; ejecto Justiniano, Leontium tyrannide potitum annos tres, post hunc Tiberium, qui etiam Apsimarus, annos septem regnasse, ejectumque prius Justinianum denuo restitutum imperio annos sex, adeo ut ex ipsis editis concilii typis sive canonibus anno secundo imperii Justiniano naribus mutilato restituti eos primum promulgatos aperte comperiamus. Tertio siquidem canone in hæc verba legimus: Matura consilii discussione præhabita, eos, qui duobus conjugiis implicati fuere, et ad præteriti mensis Januarii diem decimum quintum, præteritæ quartæ indictionis, anni sexies millesimi centesimi nonagesimi noni peccati servituti obnoxios se voluere, nec ullo pacto resipiscere, canonicæ depositioni subjicere decrevimus. Et quibusdam interpositis: Eos vero qui post ordines susceptos uno licet conjugio se devinxerint, id est presbyteros, diaconos et subdiaconos, brevi temporis spatio sacris ministris prohibitos et pœnis castigatos propriis demum gradibus denuo restitui, alio superiore nusquam promovendos, nimirum illegitimo contubernio palam prius dissoluto. Ex ipsa itaque temporum designatione a celebrata sancta universali sexta synodo usque ad editos canones ejus nomine promulgatos aperte colliguntur anni viginti septem, patriarcham nimirum agente in sancta œcumenica synodo Georgio, cujus patriarchatus annus tertius numerabatur, quique post **302** synodum alii tres in dignitate exacti sunt. Post hunc vero Theodorus annos tres, Paulus annos septem, Callinicus annos duodecim, Cyrus denique annos duos sedit, adeo ut ex ipsis patriarcharum ætatibus anni viginti septem dilucide computentur, a canonum vero promulgatione usque ad annum quartum Philippici anni quinque intercedant, primo autem imperii ipsius Philippici anno insanum conciliabulum adversus sanctum œcumenicum concilium celebratum sit, Cyroque expulso sub sextum patriarchatus sui annum Joannes Cpoleos patriarcha factus fuerit;

A μετὰ τοῦτο ἐβασίλευσεν ὁ αὐτὸς Κωνσταντῖνος ἔτη πέντε, καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ, ἐμονάρχησεν Ἰουστινιανὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη δέκα. Ἐκβληθέντος δὲ Ἰουστινιανοῦ ἐκράτησεν Λεόντιος ἔτη γ', καὶ μετὰ Λεόντιον Τιβέριος ὁ καὶ Ἀψίμαρος ἔτη ζ', καὶ πάλιν Ἰουστινιανὸς [5] ὁ ἐκβληθεὶς ἔτη ς'. Ὡς εὑρίσκεσθαι ἐξ αὐτῶν τῶν δεδομένων [6] τύπων τῷ β' ἔτει τῆς ἐσχάτης βασιλείας τοῦ αὐτοῦ ῥινοκοπημένου Ἰουστινιανοῦ ἐκτεθεῖσθαι αὐτοὺς περιέχοντας ἐν τῷ γ' τύπῳ ταῖς λέξεσιν οὕτως· Συνορῶμεν ὅτι τοὺς μὲν δυσὶ γάμοις περιπαρέντας, καὶ μέχρι τῆς ιε' τοῦ [7] παρελθόντος Ἰανουαρίου μηνὸς τῆς παρελθούσης δ' ἰνδικτιῶνος ἔτους ,ςρϙθ' δουλωθέντας τῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ μὴ ἐκνήψαντας, προελόμεθα [8] καθαιρέσει κανονικῇ ὑποβαλεῖν [9]. *Καὶ μεθ' ἕτερα*· Τοὺς δὲ μετὰ τὴν χειροτονίαν γάμῳ ἑνὶ παρανόμως (33) προσομιλήσαντας, τοῦτ' ἔστι πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ B ὑποδιακόνους, ἤδη ἐπὶ βραχύν τινα χρόνον εἰρχθέντας τῆς ἱερᾶς λειτουργίας καὶ ἐπιτιμηθέντας, αὖθις αὐτοὺς ἐν [10] τοῖς οἰκείοις ἀποκατασταθῆναι βαθμοῖς, μηδαμῶς ἑτέρῳ μείζονι προκόπτοντας βαθμῷ, προδήλως διαλυθέντος αὐτοῖς τοῦ ἀθέσμου συνοικεσίου. Ὥστε ἐξ αὐτῆς τῆς χρονικῆς ἀποσημειώσεως ἀριδήλως φαίνεσθαι συναγόμενα ἀπὸ τῆς ἁγίας οἰκουμενικῆς ἕκτης συνόδου ἕως τῶν ἐκδεδομένων τύπων ἔτη κζ', πατριαρχοῦντος ἐν τῇ ἁγίᾳ οἰκουμενικῇ συνόδῳ Κωνσταντινουπόλεως Γεωργίου, ἔτος ἄγοντος τῆς πατριαρχίας γ', καὶ μετὰ τὴν σύνοδον πατριαρχήσαντος ἄλλα ἔτη γ', μετὰ δὲ τοῦτον Θεοδώρου C ἔτη γ' [11], καὶ Παύλου ἔτη ζ', καὶ Καλλινίκου ἔτη ιβ' [12], καὶ Κύρου ἔτη β', ὡς συνάγεσθαι καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν πατριαρχῶν ἔτη κζ'· ἀπὸ δὲ τῶν ἐκδεδομένων τύπων ἕως τοῦ τετάρτου ἔτους Φιλιππικοῦ (34) ἔτη [13] πέντε· καὶ ἐν τῷ αὐτῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας [14] Φιλιππικοῦ γενέσθαι ἐμμανῆ σύνοδον κατὰ τῆς ἁγίας οἰκουμενικῆς [15] ἕκτης συνόδου· καὶ ἐξωσθέντος Κύρου τῷ ς' ἔτει τῆς πατριαρχίας αὐτοῦ, γενέσθαι Ἰωάννην πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀνδρέαν δὲ μητροπολίτην τῆς Κρήτης [16], καὶ Γερμανὸν μητροπολίτην Κυζίκου, ὑπογράψαντας προδήλως, καὶ ἀναθεματίσαντας (35) μετὰ πάντων τῶν κατὰ τοὺς αὐτοὺς [17] χρόνους τὴν προῤῥηθεῖσαν κατὰ τῶν Μονοθελητῶν ἁγίαν οἰκουμενικὴν ς' σύνοδον· μετὰ δὲ ἔτη γ' τελευτήσαντος Ἰωάννου μετατεθῆναι Γερμανὸν ἀπὸ

VARIÆ LECTIONES.

[5] πάλιν Ἰουστ. A, πάλιν ὁ Ἰ. vulg. [6] ἐκδεδομ. A. [7] τοῦ add. ex A. [8] ἐκνῆψαι αὐτοὺς προελομένους A f. [9] ὑποβάλαι f. [10] ἐν add. ex A. [11] μετὰ δὲ — — ἔτη γ' om. b. [12] καὶ Παύλου — — ἔτη ιβ' om. A. [13] ἔτους add. ex A. [14] τῆς βασιλείας add. ex A. [15] οἰκουμενικῆς add. ex A. [16] τῆς Κρήτης A, Κρ. vulg. [17] αὐτοὺς om. A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(33) *Illegitime:* sic semper habita sacerdotum ac ministrorum conjugia apud Græcos, post adeptum ordinem sacrum inita; ante eumdem illis permissa. Excidit ea vox interpreti. COMBEFIS.

(34) Reg. ac perinde alii, ipseque Anast., antiquo sane errore, cum Philippicus non nisi duobus annis imperaverit. Emend. ergo, ἕως τοῦ πρώτου ἔτους· sic enim a secundo secundi imperii Justiniani anno ad primum illum Philippici constant anni quinque; quo anno quinto celebrata dicitur illa adversus 6 synodum erratica synodus. Ac se- D quentia evincunt. *Καὶ τῷ αὐτῷ α' ἔτει, Eodemque primo illo anno*, etc. ID.

(35) Conatur Joannes CP. apologia sua ad Constantinum papam eam a se ac reliquis episcopis notam eluere; usos se œconomia ostendens, suppressaque unius, ac duorum voce tyrannum induxisse, ut et ipse veram fidem confiteretur; perfectum nimirum Christum in divina et humana natura. Videri potest præclarum hoc monumentum, a nobis 2 *Auctar.* t. e Tiliano cod. productum, nihil sane περὶ νοθείας suspectum. ID.

Κυζίκου, καὶ πατριαρχῆσαι Κωνσταντινουπόλεως ἔτη δεκαπέντε, καὶ τῷ ιγ' ἔτει [18] τῆς βασιλείας Λέοντος ἐξορισθῆναι [19], καὶ γενέσθαι Ἀναστάσιον, καὶ πατριαρχῆσαι ἔτη κδ'· καὶ μετ' αὐτὸν Κωνσταντῖνον ἔτη δώδεκα, καὶ Νικήταν τεσσαρεσκαίδεκα, καὶ Παῦλον πέντε, καὶ Ταράσιον κα', καὶ Νικηφόρον η' (36), καὶ Θεόδοτον ς', καὶ Ἀντώνιον ις', καὶ Ἰωάννην τὸν λεκανόμαντιν [20] ἔτη ς' καὶ μῆνα α' [21].

A Andreas autem Cretæ metropolita et Germanus Cyzici pariter metropolita insano illi concilio manifesto subscripserint, et cum omnibus ejusdem ætatis episcopis celebratum adversus monothelitas præfato more sanctum sextum concilium anathemate proscripserint; post annos tres vero mortuo Joanne, Germanus Cyzico translatus sit Cpolim et patriarchatum tenuerit annos quindecim, eodemque sub imperatoris Leonis annum decimum tertium sede pulso, Anastasius fuerit institutus, et annos viginti quatuor in patriarchatu numeraverit: hunc Constantinus exceperit annos duodecim, deinde Nicetas quatuordecim, mox Paulus quinque, tum Tarasius unum et viginti, Nicephorus octo, Theodotus sex, Antonius sexdecim, denique Joannes lecanomantes annos sex et mensem unum.

A. M. 6178. — *Ἰουστινιανοῦ βασιλέως Ῥωμαίων ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἀποστέλλει Ἀβιμέλεχ (37) πρὸς Ἰουστινιανὸν βεβαιῶσαι τὴν εἰρήνην· καὶ ἐστοιχήθη ἡ [22] εἰρήνη οὕτως· ἵνα ὁ βασιλεὺς παύσῃ τὸ [23] τῶν Μαρδαϊτῶν τάγμα ἐκ τοῦ Λιβάνου, καὶ διακωλύσῃ τὰς ἐπιδρομὰς αὐτῶν· καὶ Ἀβιμέλεχ δώσῃ [24] τοῖς Ῥωμαίοις καθ' ἑκάστην ἡμέραν νομίσματα χίλια καὶ ἵππον καὶ δοῦλον· καὶ ἵνα ἔχωσιν κοινῶς [25] κατὰ τὸ ἴσον τοὺς φόρους τῆς Κύπρου καὶ Ἀρμενίας καὶ Ἰβηρίας. Καὶ ἔπεμψεν ὁ βασιλεὺς Παῦλον τὸν [26] μαγιστριανὸν πρὸς Ἀβιμέλεχ ἀσφαλίσασθαι τὰ στοιχηθέντα· καὶ γέγονεν ἔγγραφος ἀσφάλεια μετὰ μαρτύρων. Καὶ φιλοτιμηθεὶς ὁ μαγιστριανὸς ὑπέστρεψεν. Καὶ πέμψας ὁ βασιλεὺς προσελάβετο τοὺς Μαρδαΐτας χιλιάδας ιβ', τὴν Ῥωμαϊκὴν δυναστείαν ἀκρωτηριάσας. Πᾶσαι γὰρ νῦν οἰκούμεναι παρὰ τῶν Ἀράβων εἰς τὰ ἄκρα πόλεις ἀπὸ Μοψουεστίας καὶ ἕως τετάρτης [27] (38) Ἀρμενίας ἀνίσχυροι καὶ ἀοίκητοι ἐτύγχανον διὰ τὴν ἔφοδον τῶν Μαρδαϊτῶν, ὧν [28] παρασταλέντων, πάνδεινα κακὰ πέπονθεν ἡ Ῥωμανία ὑπὸ τῶν Ἀράβων μέχρι τοῦ νῦν.

A. C. 678.— *Romanorum imperatoris Justiniani annus primus.*

B Hoc anno Abimelech firmandæ pacis ergo ad Justinianum legatos misit. His autem conditionibus pax inita, ut imperator Mardaitarum agmen e Libano prorumpens comprimeret et impediret eorum excursiones, Abimelech vero in singulos dies mille nummos aureos, et equum, et servum imperatori penderet; et uterque princeps justa et æquali portione Cypri, Armeniæ et Iberiæ vectigalia inter se dividerent. Imperator Paulum magistrianum confirmandæ pacis causa ad Abimelech delegavit, cautioque in scriptis coram testibus facta est. Et magistrianus honorifice exceptus ad imperatorem revertit. Et misso e dicto Mardaitas ad duodecim millia imperator, Romanam potentiam eo C facto mutilaturus, e loco priore sustulit. Quæ enim civitates **303** in montium cacuminibus sitæ incoluntur ab Arabibus a Mopsuestiæ termino ad quartam usque Armeniam, cunctæ ob Mardaitarum, qui deinceps repressi sunt, excursiones munimentis infirmæ et habitatoribus vacuæ exsistebant. Generum sane omnium calamitates et adversa quævis in Romanam ditionem ab ea die in hanc usque horam Arabum opera inundaverunt.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει πέμπει Ἀβιμέλεχ Ζίανδον [29] τὸν ἀδελφὸν Μαυΐου εἰς Περσίδα κατὰ Μουχτὰρ [30] τοῦ ψεύστου καὶ τυράννου. Καὶ ἀνῃρέθη Ζίανδος ὑπὸ Μουχτάρ. Καὶ ἀκούσας Ἀβιμέλεχ ἔρχεται εἰς Μεσοποταμίαν, καὶ τυραννεῖται ὑπὸ Σαΐδου· ὃν ἐπανελθὼν διὰ λόγου τὴν Δαμασκὸν πέπεικεν ἀνοῖξαι τὴν προκαταληφθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ, καὶ μετὰ τοῦτο δολοφονεῖ αὐτόν. Ἰουστινιανὸς δὲ νεώτερος ὤν, ὡς ις' χρόνων (39), καὶ ἀβούλως τὰ κατ' αὐτὸν διοικῶν, ἀποστέλλει Λεόντιον τὸν στρατηγὸν ἐπὶ τὴν [31] Ἀρμενίαν μετὰ Ῥωμαϊκῆς δυνάμεως, καὶ τοὺς ἐκεῖσε Σαρακηνοὺς κτείνας, ὑποτάσσει Ῥωμαίοις ὡσαύτως καὶ Ἰβηρίαν

Hoc etiam anno Abimelech Ziandum fratrem Maviæ adversus impostorem et tyrannum Muchtar in Persidem misit, Muchtar vero Ziandum interfecit. Accepto nuntio Abimelech in Mesopotamiam progreditur. Interea Saidus adversus eum rebellavit, Abimelech festine regressus Damascum, D quam Saidus sibi præoccupaverat, data securitatis fide aperiri suadet, cujus ille oblitus perduelli dolo mortem intulit. Justinianus porro cum junior adhuc, annorum videlicet sexdecim, exsisteret, et suis inconsultis reipublicæ negotia quævis administraret, Leontium ducem cum Romanis copiis in

VARIÆ LECTIONES.

[18] ἔτει add. ex A. [19] ἐξορισθῆναι, καὶ A, ἐξωσθέντος vulg. [20] λεκανόμαντιν A, — μάντην vulg. [21] μῆνα α' | μῆνας A f. [22] ἡ add. ex A. [23] παύσῃ τὸ A, παύσῃ διὰ τὸ vulg. [24] δώσει A. [25] κοινῶς A, κοινὰ vulg. [26] τὸν add. ex A. [27] τετάρτης A, δὲ τῆς δ' vulg. [28] ὧν A, τῶν vulg. [29] Ζίαδον A. [30] Μουχτὰρ A ubique, Μουχὰρ vulg. [31] ἐπὶ τὴν A, κατὰ τὴν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(36) Novem scribet loco proprio.

(37) De Abimelech nominibus plurima curiose exposuerunt Leunclavius, et Abraham Ecchellensis, gesta vix attigerunt.

(38) Bene Anast. *in confinibus positæ civitates*; non quod novus interp., *in montium cacuminibus*. Rara certe hujusmodi oppida, nec quæ facile excursionibus diripi queant: at Libano et clusuris vicina, quæ Mardaitæ incursarent, multa. COMBEF.

(39) Ita Nicephorus, qui paulo inferius Libanitarum militum amotionem paucis recenset.

Armeniam misit. Hic Saracenis, qui illic aderant, occisis, Armeniam Romanæ ditioni subjicit, quemadmodum et Iberiam et Albaniam et Bulcaciam et Mediam, et vectigalibus per singulas quasque provincias collectis, ingentem divitiarum acervum ad imperatorem transmisit. His auditis Abimelech Cercisium profectus, Theopolim subegit.

A. C. 679. — *Cpoleos episcopi Pauli annus primus.*

Hoc anno fames Syriæ incubuit, ejusque plurimi incolæ in Romanam ditionem migraverunt. Imperator autem in Armeniam profectus Mardaitarum agmen, æreum illum imperii Romani murum in Libano prius consistentem et a se eversum, illic suscepit. Pacem quoque cum Bulgaris firmatam solvit, fœderum conditiones a patre concessas ipse perturbans ac omnino violans. Et Bulgaros et Sclaviniæ provincias in servitutem mittere meditatus, equestres legiones in Thraciam transire jussit.

A. C. 680. — Hoc anno Justinianus in Bulgariam et Thraciam eduxit exercitum. Bulgarosque sibi obviam cum armis factos tum primum repulit. Et excursionibus subinde **304** Thessalonicam usque habitis, immensum Sclavorum numerum, qua belli virtute domitum, qua sponte ad se transeuntem et deditum, e patria educens, ad Opsicii partes, trajecto Abydi freto, habitare decrevit. At in reditu intra compressos montes et clusuræ angustias a Bulgaris interceptus, multis ex exercitu cum cæsis, tum vulneratis, vix periculum superare et in oppositam partem transire valuit.

Eodem anno Abdelas Zuber filius Musabum fratrem germanum adversus Muchtarum mittit, qui cum eo pugna congressus, Muchtarum fugam arripere, et in Syriam se recipere coegit, eumque tandem in itinere præveniens, e medio sustulit. Abimelech vero adversus Musarum expeditione suscepta et victoria potitus, hostem neci dat, et universam Persidem suo subjugat imperio.

A. C. 681. — Hoc anno Abimelech misit Chagan in Macca adversus Zumir arma moturum. Chagan autem Zumir deleto, provinciam Chagan ipsi inimicam sub Abimelech potestatem redegit,

A καὶ Ἀλβανίαν, Βουλχακίαν [32] (40) τε καὶ Μηδίαν· καὶ φορολογήσας τὰς χώρας, πάμπολλα χρήματα τῷ βασιλεῖ ἀπέστειλεν. Ἀβιμέλεχ δὲ ταῦτα μεμαθηκὼς, καταλαμβάνει τὸ Κερκίσιον [33], καὶ τὴν Θεούπολιν ὑπέταξεν.

A. M. 6179. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Παύλου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐγένετο λιμὸς ἐν Συρίᾳ· καὶ πολλοὶ εἰσῆλθον εἰς Ῥωμανίαν. Καὶ ἐλθὼν ὁ βασιλεὺς εἰς Ἀρμενίαν ἐκεῖ ἐδέξατο τοὺς ἐν τῷ Λιβάνῳ Μαρδαΐτας, χάλκεον τεῖχος διαλύσας. Παρέλυσε δὲ καὶ [34] τὴν μετὰ τῶν Βουλγάρων (41) παγιωθεῖσαν εἰρήνην, διαταράξας τοὺς ὑπὸ τοῦ οἰ- B κείου πατρὸς ἐνορδίνους γεγονότας τύπους (42). Καὶ κελεύει περᾶσαι ἐπὶ τὴν Θρᾴκην τὰ καβαλλαρικὰ θέματα, βουλόμενος τούς τε Βουλγάρους καὶ τὰς Σκλαβινίας αἰχμαλωτίσαι.

A. M. 6180. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν Ἰουστινιανὸς κατὰ Σκλαβινίας καὶ Βουλγαρίας. Καὶ τοὺς μὲν Βουλγάρους πρὸς τὸ παρὸν ὑπηντηκότας [35] ὤθησεν. Μέχρι δὲ Θεσσαλονίκης ἐκδραμὼν, πολλὰ πλήθη τῶν Σκλάβων τὰ μὲν πολέμῳ, τὰ δὲ προσρυέντα παραλαβὼν, εἰς τὰ τοῦ Ὀψικίου διὰ τῆς Ἀβύδου περάσας κατέστησε μέρη. Ἐν δὲ τῷ ὑποστρέφειν ὁδοστατηθεὶς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἐν τῷ στενῷ τῆς κλεισούρας μετὰ σφαγῆς τοῦ οἰκείου λαοῦ C καὶ τραυματίας πολλῆς μόλις ἀντιπαρελθεῖν ἠδυνήθη.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ Ἀβδελᾶς ὁ Ζουβὲρ Μούσαβον τὸν ἴδιον ἀδελφὸν πέμπει κατὰ Μουχτάρ· καὶ συμβαλὼν μετ' αὐτοῦ τρέπεται ὁ Μουχτὰρ, καὶ φεύγει ἐπὶ Συρίαν [36]· καὶ φθάσας αὐτὸν, κτείνει αὐτόν. Ἀβιμέλεχ δὲ στρατεύει κατὰ Μουσάρου (43), καὶ νικήσας κτείνει αὐτόν· καὶ ὑπέταξε πᾶσαν τὴν Περσίδα.

A. M. 6181. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἀπέστειλεν Ἀβιμέλεχ κατὰ τοῦ Ζουμεὶρ Χαγὰν εἰς τὸ Μάκκα [37], καὶ κτείνει αὐτὸν ἐκεῖ ὁ Χαγάν. Καὶ ὑποτάξας τῷ Ἀβιμέλεχ τὴν χώραν τοῦ Χαγὰν (44) ἐναντιουμένην

VARIÆ LECTIONES.

[32] Βουλχανίαν I, Βουχανίαν mg. Par. ex Anastasii Bucaniam. [33] Κερκήσιον a, Κέρσιον A f. [34] καὶ add. ex A. [35] ὑπηντηκ. A, ὑπαντ. vulg. [36] ἐπὶ Συρ. A, εἰς Σ. vulg. [37] τὸ Μάκκα A, τὸν Ἄκκα vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(40) Miscella, *Hyrcaniam :* Anastasius, *Bucaniam* reddit ; Peyrez., Βουλχανίαν, scripsit.

(41) Fusius ista Nicephorus.

(42) Τὰ ὑπὸ τοῦ πατρὸς τῆς εἰρήνης ἕνεκεν, καὶ τῆς ἄλλης πολιτικῆς εὐταξίας βραβευθέντα διέστρεψε· *Quæ a patre suo de pace, ac reliqua reip. ordinatione constituta fuerant, omnia pervertit.* Nicephorus.

(43) Arbitror eum qui superius pag. 300 *Muchtar* scriptus est. — Altera vox Μουσάβου, aut Μουσάρου vitiosa : idem enim est qui ab Abdela Abimelech æmulo dux constitutus, Muctarum oppresserat, quique ab eodem postmodum Abimelech sublatus D dicitur, quando etiam fortasse Abdelam ipsum sustulit, ac tyrannidem exstinxit. COMBEFIS.

(44) Vix ista cohæreant, ac sensu constent, nisi legas, quod et legerit Anast. Ὑποτάξας ὁ Ἀβιμέλεχ τὴν χώραν· *Subdita Abimelech Chagani regione sibi adversante*, etc. Ut quamvis Chaganus sub Abimelech mereretur, illius tamen provinciam Abimelech ditionis suæ fecerit ; ejusque ablatæ loco eumdem Chaganum Persici ducem præfecerit. Sic sæpe magni principes regulis utuntur, ubi ita e reip. suisque rationibus ducunt. Pro Ἀραβία τοῦ Αἰθρίβου, errore est apud Anast. *Armenia*. COMBEFIS.

αὐτῷ ἐνέπρησε τὸν οἶκον τοῦ εἰδώλου αὐτοῦ σὺν τῷ A εἰδώλῳ τῆς σεβασμιότητος αὐτῶν· δι' ἣν αἰτίαν τὸν Χαγὰν στρατηγὸν τῆς Περσίδος προεβάλετο. Καὶ ὑπετάγη τῷ Ἀβιμέλεχ ἡ Περσὶς καὶ ἡ Μεσοποταμία καὶ ἡ μεγάλη Ἀραβία τοῦ Ἐθρίβου· καὶ οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι αὐτῶν ἔπαυσαν.

et idoli ejus ædem igne succendit, sed et idolum summa religione ab eis cultum exstinxit. Eam ob rem Abimelech Chagan Persiæ ducem instituit, atque ita Persia, Mesopotamia, magna Arabia, quæ Ethribi, Abimelech imperio substernuntur, omniaque inter Arabes variis ætatibus agitata bella civilia cessavere.

A. M. 6182. — Τούτῳ τῷ ἔτει τέλος ἔσχεν καὶ ἀπαλλαγὴν παντὸς πολέμου ἡ τῶν [38] Ἀράβων ἀρχή· καὶ εἰρήνευσεν Ἀβιμέλεχ, ὑποτάξας πάντας [39].

A. C. 682. — Hoc anno dissidiorum finem et præliorum omnium exitum Arabum principatus obtinuit. Et cum reliquos principes suo subjecisset imperio et populos in pace continuisset, ipse Abimelech pacem prosequi studuit.

Τούτῳ τῷ ἔτει τὴν πρὸς Ἀβιμέλεχ εἰρήνην Ἰουστινιανὸς ἐξ ἀνοίας ἔλυσεν· καὶ γὰρ τὴν Κυπρίων νῆσον ἀλόγως μετοικίσαι (45) ἐσπούδασεν, καὶ τὸ σταλὲν χάραγμα παρὰ Ἀβιμέλεχ νεοφανὲς ὂν καὶ B μηδέποτε γεγονὸς οὐ προσεδέξατο. Πλῆθος δὲ Κυπρίων περώντων κατεποντίσθη, καὶ ἀπὸ ἀῤῥωστίας ὤλοντο· καὶ οἱ λοιποὶ ἐστράφησαν εἰς Κύπρον. Καὶ ἀκούσας ταῦτα Ἀβιμέλεχ, ὑποκριθεὶς σατανικῶς, παρεκάλει μὴ λυθῆναι τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ δεχθῆναι τὴν αὐτοῦ μονῆταν, ὡς τῶν Ἀράβων μὴ καταδεχομένων τὴν τῶν Ῥωμαίων χαραγὴν ἐν τοῖς ἰδίοις νομίσμασιν, τῆς ὁλκῆς τοῦ χρυσοῦ διδομένης καὶ μιᾶς ζημίας τοῖς Ῥωμαίοις γινομένης [40] ἐκ τοῦ νέα χαράσσειν Ἄραβας (46). Ὁ δὲ τὴν παράκλησιν εἰς φόβον νομίσας, οὐκ ἐννοήσας, ὅτι τὸ σπουδαζόμενον αὐτοῖς ἦν παῦσαι τὴν τῶν Μαρδαϊτῶν ἐπαγωγήν, καὶ οὕτω διὰ δοκουμένης εὐλόγου προφάσεως λῦσαι τὴν εἰρήνην· ὃ καὶ ἐγένετο. Καὶ ἀπέστελλεν Ἀβιμέλεχ C οἰκοδομῆσαι τὸν τοῦ Μακκᾶ [41] (47) ναόν. Καὶ ἠθέλησεν ἐπᾶραι τοὺς κίονας τῆς ἁγίας Γεθσημανῆς. Καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν Σέργιός τις ἀνὴρ χριστιανικώτατος ὁ τοῦ Μανσοῦρ (48) γενικὸς λογοθέτης, καὶ λίαν ᾠκειωμένος [42] τῷ αὐτῷ Ἀβιμέλεχ καὶ πατρίκιος ὁ τούτου ἐφάμιλλος τῶν κατὰ τὴν Παλαιστίνην Χριστιανῶν προὔχων, ὁ ἐπίκλην Κλαισὸς [43], αἰτούμενοι μὴ γενέσθαι τοῦτο, ἀλλὰ δι' ἱκεσίας αὐτῶν πεῖσαι Ἰουστινιανὸν ἄλλους ἀποστεῖλαι ἀντ' αὐτῶν· ὅπερ [44] καὶ γέγονεν.

Hoc anno compositam cum Abimelech pacem ex animi dementia Justinianus solvit. Cypri quippe incolas in aliam regionem transportare stolide nulloque sano consilio meditatus est, nummosque figura recenter excogitata et hactenus omnino non visa ab Abimelech conflatos et in vectigal missos admittere recusavit. Cypriorum subinde multitudo ingens, cum mare trajiceret, submersa est, pars etiam ingruentibus morbis jactata interiit, reliqui
305 Cyprum redierunt. Horum accepto nuntio satanica vafritie Abimelech instructus, ac dolos parans, pacem a Justiniano nusquam solvi precabatur : Arabibus insuper sculptam a Romanis figuram in consueto nummorum suorum usu vel conflatione approbantibus, monetam a se cusam admitti rogabat, maxime cum ex nova apud Arabes signata debitum in vectigal auri pondus Romani acciperent nihilque eis damni accederet. Ille Arabum preces metum existimans, nec id eis esse consilio, ut Mardaitarum cohibitis impressionibus ipsi verisimilis causæ obtentu pacem solverent, non animadvertit : quod demum factum est. Misitque Abimelech qui templum Maccæ construerent, jamque sanctæ Gethsemanes columnas tollere paratum Sergius, vir Christiana pietate conspicuus, Mansur logotheta generalis et ipsi Abimelech summa necessitudine conjunctus, et patricius quidam ejus collega, cognomento Clæsus, Christianorum in Palæstina degentium præstantissimus, ambo ne id faceret deprecati sunt, polliciti se potius precibus suis cum Justiniano acturos, ut alias in earum locum transmitteret, quod ita postmodum actum est.

A. M. 6183. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ἰουστινιανὸς ἀπ- D ελέξατο ἐκ τῶν μετοικισθέντων ὑπ' αὐτοῦ Σκλάβων, καὶ ἐστράτευσε χιλιάδας λ', καὶ ὁπλίσας αὐτοὺς ἐπωνόμασεν αὐτοὺς λαὸν περιούσιον, ἄρχοντά τε αὐτῶν Νέβουλον τοὔνομα. Θαῤῥήσας δὲ εἰς αὐτοὺς γεγράφηκε

A. C. 683. — Hoc anno ex deportatis in Asiam Sclavis viros bello idoneos elegit Justinianus, et in exercitum ad triginta millia adlectos armis instruxit, quos aciem superabundantem nuncupavit, et eorum ductorem Nebulum. Eorum robori confi-

VARIÆ LECTIONES.

[38] τῶν add. ex A. [39] ὑποτάξας πάντας A, ὑπ. καὶ εἰρηνεύσας πάντας vulg. [40] καὶ μιᾶς ζημίας τοῖς Ῥωμαίοις γινομένης add. ex A. [41] Μακᾶ A, Μαχὰ e, Μαΐχα f, Μαχῶ vulg. [42] ᾠκειωμένος A, οἰκ. vulg. [43] Κλαυσῆς A, Κλαῦσις a. [44] ὅπερ A, ὁ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(45) Cypro nimirum communis juris exsistente et utrique principi annuum tributum pendente, ex superius dictis. De Cypriorum migratione Constantinus, *De adm. imp.*, capp. 47 et 48.

(46) Fuerat hoc insigne Romani imperii, ut nummi aurei non alia signarentur imagine, quam ejus imperatoris; quod forte jus Justinianus ut assereret, ita pacem solvit. COMBEFIS.

(47) Placet præ reliquis Peyreziani ex Pal. lectio Μαΐχα, qua Mecca Mahometico sepulcro illustris intelligitur. Arabum sermone *Macca* dicitur. LEUNCLAVIUS.

(48) Vocis expositionem profert auctor ipse pag. 350. Officium videtur hic apud Barbaros indicare.

dens Arabibus scripsit, se pacis a se scriptæ conditionibus non amplius stare posse. Et superabundanti illa acie equestribusque legionibus eductis, Sebastopolim, quæ ad mare est, contendit. Arabes ex adverso pacis se studiosos simulare, nec eam velle infringere, illius violandæ causam ex imperatore stare, et ex ejus præcipiti animo ad bellum renovandum cogi : deinde et ipsi arma induentes, Sebastopolim accedunt, ibique imperatorem obtestantur, ne pacta quæ inter se invicem interposito jurejurando firmaverant, solveret, Deum alioquin ultorem atque judicem injuriarum futurum. Imperatore ne auditu quidem hæc ferre passo, quin imo ad prælium quantocius procurrente, Arabes, scriptas de pace tabulas in aerem expansas et ex longa hasta flamuli vice suspensas præcedere jubentes, ipsi, Muamed duce, in Romanos irruunt, et bellum committunt. Et primo quidem conflictu vincuntur Arabes. At Muamed, Sclavorum, qui cum Romanis auxiliares militabant, ducem clam tentans, transmissa ad eum pharetra nummis **306** aureis plena, pluribus etiam pollicitis delinitum, cum sociorum viginti millibus ad suas partes transire suadet. Ita fugam, quam Romani tulerunt, ille mercatus est. Sub id tempus Sclavorum reliquias, etiam mulieres et pueros, Justinianus e medio sustulit ad Leucatam, locum præruptum atque maritimum et ad Nicomediæ situm littora.

A τοῖς Ἄραψι μὴ ἐμμένειν αὐτὸν τῇ ἐγγράφως συμφωνηθείσῃ εἰρήνῃ. Καὶ παραλαβὼν τὸν περιούσιον λαὸν (49) καὶ πάντα τὰ καβαλλαρικὰ θέματα, ἐπορεύθη ἐν Σεβαστοπόλει (50) τῇ παρὰ θάλασσαν. Τῶν δὲ Ἀράβων ὑποκρινομένων καὶ μὴ αἱρουμένων λῦσαι [45] τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ τῇ βασιλικῇ αἰτίᾳ καὶ προπετείᾳ τοῦτο πρᾶξαι ἀναγκαζομένων, ὁπλισθέντες καὶ αὐτοὶ παρεγένοντο ἐν Σεβαστοπόλει, προσμαρτυρόμενοι [46] τῷ βασιλεῖ τὰ μεθ' ὅρκον ἀναμεταξὺ αὐτῶν στοιχηθέντα [47] μὴ διαστραφῆναι [48]· ἐπεὶ τοί γε ἔκδικος καὶ κριτὴς ὁ Θεὸς τῶν αἰτιῶν γενήσεται. Τοῦ δὲ βασιλέως μηδὲ δι' ἀκοῆς [49] ταῦτα ἀνασχομένου, ἀλλὰ πρὸς μάχην μᾶλλον κατεπείγοντος, τὸν τῆς εἰρήνης ἔγγραφον λόγον λύσαντες [50], καὶ ἐπὶ ὑψηλῆς ἄστας ἀντὶ φλαμούλου (51) προάγειν κρεμάσαντες (52), κατὰ τῶν Ῥωμαίων ὥρμησαν, Μουαμὲδ B στρατηγὸν ἔχοντες, καὶ συνέβαλον πόλεμον. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἡττήθησαν οἱ Ἄραβες. Ὑποβαλὼν δὲ Μουαμὲδ τῷ συμμαχοῦντι Ῥωμαίοις στρατηγῷ τῶν Σκλάβων, πέμπει αὐτῷ κουρκουρὸν [51] γέμον νομισμάτων, καὶ πολλαῖς ὑποσχέσεσι τοῦτον ἀπατήσας πείθει προσφυγεῖν πρὸς αὐτοὺς μετὰ καὶ κ' χιλιάδων [52], καὶ οὕτω Ῥωμαίοις τὴν φυγὴν περιεποιήσατο. Τότε Ἰουστινιανὸς ἀνεῖλεν τὸ τούτων ἐγκατάλειμμα σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις παρὰ τῷ λεγομένῳ Λευκάτῃ [53] τόπῳ κρημνώδει καὶ παραθαλασσίῳ κατὰ τὸν Νικομηδειάσιον [54] κόλπον κειμένῳ.

A. C. 685. — Hoc anno Symbatius Armeniæ patricius cognita Romanorum clade Armeniam Arabibus tradidit, quibus etiam interior ad Orientem Persia, Chorasan dicta, subjugata est : porro istic emersit novator nomine Sabinus, qui multos Arabes ad necem deduxit, ipsumque etiam Chaganum in amnem dejectum tantum non suffocavit. Ex eo tempore Agareni ferociores et audentiores effecti per ditionem omnem Romanam grassati sunt.

A. M. 6185. — Τούτῳ τῷ ἔτει Συμβάτιος [55] ὁ πατρίκιος Ἀρμενίας C μαθὼν τὴν τῶν Ῥωμαίων [56] ἧτταν τὴν Ἀρμενίαν παρέδωκε τοῖς Ἄραψι, καὶ ὑπετάγη αὐτοῖς καὶ ἡ ἔσω Περσὶς ἡ λεγομένη Χωρασὰν, καὶ φύεται ἐκεῖσε παράβουλος ὀνόματι Σαβῖνος, καὶ πολλοὺς τῶν Ἀράβων ἀπέκτεινεν, καὶ αὐτὸν τὸν [57] Χαγάνον (53) παρ' ὀλίγον τελείως ποταμόπνικτον ἐποίει. Ἔκτοτε ἐπὶ πλεῖον θρασυνθέντες οἱ Ἀγαρηνοὶ, τὴν Ῥωμανίαν ἐλυμήναντο.

A. C. 686. — *Cpoleos episcopi Callinici annus primus.*

A. M. 6186. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Καλλινίκου ἔτος α'.*

VARIÆ LECTIONES.

[45] λῦσαι add. ex A. [46] προσμαρτ. A, προμ. vulg. [47] στοιχηθέντα] συμφωνηθέντα A. [48] διαστραφῆναι A, στραφῆναι vulg. [49] μηδὲ δι' ἀκοῆς A, μετ' ἀκοῆς vulg. [50] λύσας A f. [51] κουκουρὸν A f, κουρκουρὸν vulg. [52] χιλιάδων] Σκλαβῶν A. [53] Λευκήτῃ A. [54] Νικομηδείσιον A e. [55] Σαββάτιος A. [56] Ῥωμαίων A, Ἀρμενίων vulg. [57] τὸν om. A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(49) Vide nomen λαοῦ etiam exercitui significando impositum.

(50) Sebastopolis alia Cappadociæ, Colchidis ad Pontum alia. ORTELIUS.

(51) Ἄστα, φλάμουλον, *oriflambe*, recentioris dialecti vocabula *hastam*, *vexillum*, *bandum*, *bannière*, Gallis significant. Τὸ κουρκουρόν inferius positum Xylander *pharetram*, Miscella *marsupium* interpretatur.

(52) Pari sceleri par quoque vindicta, urgentibus eam fœderis fracti sponsionibus e conto suspensis a Deo inflicta. *Cum enim Theodorus Angelus*, ut Georgius Acropolita editionis Regiæ cap. 25 refert, *cum Asano Joanne conditionibus ac petitionibus perturbatis audacior esset, atque inordinatius non solum in regia, sed in aliis civilibus negotiis sese immisceret, sæpeque jusjurandum negligeret, fidemque violaret, in affines Bulgaros pedem movit,* D *et ex Romanis atque Italis ingentem militem exaggerat, et Adrianopolim prætergressus, in superiorem partem Hebri agmine ducto, cum Bulgaris poscebat, sed exitium sibi quærens, acie confligere. Videbatur enim Bulgaros timore percitos nequaquam, vel solum sui exercitus impetum sustinere : at non sic Bulgari. Sed Asanus Joannes perfidia, ac fœdere ab Angelo Theodoro fracto potius quam propriis viribus fretus, parva sibi auxiliari manu ex Scythis conducta, nec numero quidem millenis, confidentius in conflictum agebatur, ὥς φασί τινες, τῇ σημαίᾳ τὸν ἔγγραφον ὅρκον τοῦ Θεοδώρου ἀπαιωρήσας, signo etiam militari, ut a nonnullis memoriæ proditum est, jurejurando Theodori scripto appenso.*

(53) Bulgari, Sclavini, Unni ducem suum agnominant Chaganum. Hic ille est, quem annus superior, Νεβοῦλον, Nicephorus, Γεβοῦλον, scripsit.

Τούτῳ τῷ ἔτει ἔκλειψις ἡλίου γέγονεν μηνὶ A Ὑπερβερεταίῳ πέμπτῃ, ἡμέρᾳ πρώτῃ, ὥρᾳ τρίτῃ, ὥστε φανῆναί τινας λαμπροὺς ἀστέρας. Καὶ ἐπεστράτευσε Μουαμὲδ τῇ Ῥωμανίᾳ, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς [58] πρόσφυγας Σκλάβους ὡς ἐμπείρους τῆς Ῥωμανίας, καὶ πολλοὺς ᾐχμαλώτευσεν. Ἐγένετο δὲ καὶ ἀναίρεσις τῶν χοίρων [59] (54) ἐν Συρίᾳ. Ἰουστινιανὸς δὲ εἰς τὰ τοῦ παλατίου κτίσματα [60] ἐπεμελεῖτο. Καὶ ἔστησε [61] τὸ Ἰουστινιανοῦ Τρικλίνιον [62] λεγόμενον, καὶ τὰ τοῦ παλατίου περιτειχίσματα [63]· καὶ ἐπέστησεν ἐπείκτην Στέφανον τὸν Πέρσην, σακελλάριον αὐτοῦ (55) καὶ πρωτοευνοῦχον, κύριον καὶ ἐξουσιαστὴν λίαν ὄντα αἱμοβόρον καὶ ἀπηνῆ· ὅστις ἀνηλεῶς τοὺς μὲν ὀπερας [64] αἰκίζειν οὐκ ἤρκεῖτο, ἀλλὰ καὶ λιθοβολεῖν αὐτούς τε καὶ τοὺς [65] τούτων ἐπιστάτας (56). Τοῦ δὲ βασιλέως ἀποδημήσαντος [66], B κατετόλμησεν ὁ ἄγριος θὴρ ἐκεῖνος καὶ τὴν αὐτοῦ μητέρα Ἀναστασίαν τὴν Αὐγοῦσταν παιδικῶς δι' ἀβίνων [67] μαστιγῶσαι (57). Ἐν τούτοις δὲ καὶ εἰς [68] ἅπαν τὸ πολιτικὸν πλῆθος πολλὰ κακὰ ἐνδειξάμενος, μισητὸν τὸν βασιλέα πεποίηκεν. Ὁμοίως καὶ εἰς τὰ τοῦ γενικοῦ λογοθεσίου (58) πράγματα κατέστησεν [69] ἀββᾶν τινα ὀνόματι Θεόδοτον ἔγκλειστον (59) τὸ πρότερον ὄντα ἐν τοῖς Θρᾳκῴοις τοῦ Στενοῦ (60) μέρεσιν, καὶ αὐτὸν δεινότατον καὶ ἀτίθασσον λίαν ὑπάρχοντα, ὅστις πλείστους τῆς πολιτείας ἄρχοντας καὶ ἐμφανεῖς ἄνδρας οὐκ ἐκ τῶν διοικητῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ [70] τῶν τῆς πόλεως οἰκητόρων (61), εἰκῇ καὶ μάτην C

Hoc anno mensis Hyperberetæi die quinto, prima hebdomadis feria, hora diei tertia defectus solis contigit, adeo ut astra nonnulla manifeste apparerent. Muamed etiam in Romanum imperium expeditionem suscepit, et profugis Sclavis, ceu Romanorum locorum probe expertis, sibi adjunctis, magnam hominum copiam abduxit captivam. In porcos magna cæde desævitum est in Syria. Porro Justinianus erigendis palatii ædificiis studium adhibuit: triclinium Justiniani nomine deinceps vocatum, et palatii mœnia condidit. Huic operi præpositum et cum plena potestate dominantem Stephanum Persam, sacellarium suum et eunuchorum antesignanum, præfecit. Is vir sanguinarius et summe crudelis erat, cui non satis fuit ipsos operas sive manuarios injuriis ac verberibus afficere, sed ipsos et qui operarum duces lapidabat. Quin etiam cum aliquando imperator peregre profectus esset, agrestis illa fera Anastasiam imperatricem augustam matrem loris puerorum more flagellare ausa est. Idem cum multa majoraque mala in universam rempublicam admisisset, civium odia in imperatorem suscitavit. Similiter et generalis logothetæ muneri præfecit monachum quemdam cognomento Theodotum, qui prius in Thraciæ finibus ad freti angustias **307** inclusus vixerat, homo pariter ferox et immitis, qui in multos imperii Romani primores virosque spectatissimos

VARIÆ LECTIONES.

[58] τοὺς add. ex A. [59] χοίρων] οίρων A. [60] κτίσματα] περιτειχίσματα A. [61] ἔστησε] ἔκτισε A e f. [62] τὸν — τρίκλινον A. [63] περιτειχίσματα] κτίσματα A. [64] τοὺς μενσόπερας A. [65] τοὺς add. ex A. [66] ἀποδημ. A, ἐπιδημ. vulg. [67] δι' ἀβηνῶν A, διὰ ἀβινῶν a, διὰ βινῶν c, διὰ βενῶν f. [68] δὲ καὶ εἰς A, δὲ εἰς vulg. [69] κατέστησεν add. ex A. [70] ἀλλὰ καὶ ἐκ A, ἀλλὰ ἐκ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(54) A Saracenis porcinam carnem Judaico more aversantibus.

(55) Suidas v. *Ἰουστινιανός*, ταμίαν τῶν βασιλικῶν χρημάτων, expressius nominat. Is comes rerum privatarum domus divinæ olim dictus, qui bona publicata, aut alia ratione ad fiscum pertinentia administrabat. Pancirollus.

(56) Παραστάτην Græci vocant hodie *compulsorem*, et *operarum præfectum*, qui lentos et desides urget, et ut promoveatur atque absolvatur opus invigilat: ille reor est ἐπείκτης, alias ἐκβιβαστής Basil. eclog. 9 dictus; ἐπιστάτην autem operarum cujusque ordinis lignariorum, v. g. cæmentariorum, dolatorum, etc., primicerium interpretor. Eos πρωτομαστώρους vulgaris dictio nuncupat.

(57) Suidas v. *Ἰουστινιανός*, ex Nicephoro: Ἄχρι καὶ εἰς τὴν μητέρα Ἰουστινιανοῦ τὴν τόλμην ἐξήνεγκε, μάστιγας αὐτῇ ἐν ὀχήματι, ὡς οἱ γραμματισταὶ τοῖς παισὶν ἐπιθέμενος· *Adeo ut in ipsam Justiniani matrem extulerit temeritatem, verberibus ipsi in curru ludimagistrorum more afflictis.* Ἀβίνας porro, vel ἀβήνας Oppiani scholiastes σκυτάλας, *scuticas*, et *flagella* interpretatur: habenam quoque scuticam intelligit Horatius, lib. II, epist. 2:

In scalis latuit metuens pendentis habenæ.

(58) Suidas et Nicephorus citatus: Καὶ Θεόδοτόν τινα ἔγκλειστον γεγονότα κατὰ τὰ Θρᾳκῷα μέρη τοῦ Στενοῦ τῶν δημοσίων λογιστήν, ὃν τὸ δημῶδες λογοθέτην γενικὸν ἐποίησεν· *Et Theodotum quemdam ad Steni Thracias partes prius inclusum, ærarii publici rationalem supremum, quem generalem logothetam nuncupat vulgus, creavit.* Is est apud Pancirollum in Notit. imp., cap. 73, *largitionum comes*, cui D totius publicæ pecuniæ ex tributis et vectigalibus exigendæ et conservandæ cura demandata erat.

(59) Ἀναχωρητὴν et ἡσυχαστήν. Trullanæ synodi canon 41: Τοὺς ἐν πόλεσιν ἢ χωρίοις ἐν ἐγκλείστραις βουλομένους ἀναχωρεῖν, καὶ ἑαυτοῖς καταμόνας προσέχειν, πρότερον ἐν μοναστηρίῳ εἰσιέναι δεῖ, καὶ τὴν ἀναχωρητικὴν παιδοτριβεῖσθαι διαγωγήν· *Eos qui in urbibus, vel vicis in clausuris volunt secedere, et sibi ipsis separatim, seu in solitudine vacare, prius quidem in monasterium ingredi oportet, et anachoreticum vivendi genus probare et edoceri*, etc. Balsamo scholiastes: Μέγα τι καὶ τολμηρόν ἐστι καταμόνας ἡσυχάσαι τινά, καὶ ἐν βραχυτάτῳ οἰκίσκῳ ἐγκλεῖσαι ἑαυτὸν ὡς τεθνεῶτα παρ' ὅλον τὸν τῆς οἰκείας ζωῆς χρόνον· *Magna quædam res est, et inceptum valde audax separatim et in solitudine quiescere, ac silentium agere, seipsumque in exigua domuncula, tanquam toto vitæ suæ tempore mortuum, includere.* Canonis nuper editi Theodotus violator, et clausuræ infractor, quid in mediis turbis agit? Meursius Ἐγκλειστήν, *sepulti Salvatoris festum* interpretans, quod est ejus nominis monasterium, ut aliud τῆς Ἀναστάσεως, hallucinatur

(60) Proprium nomen hic, quod Nicephoro appellativum, κατὰ τὰ Θρᾳκῷα τοῦ Στενοῦ λεγομένου πόρου, *in Thraciæ finibus ad freti* (Propontidos) *angustias*.

(61) Διοικητὰς hic τῆς πόλεως οἰκήτορσιν oppono, regnicolam videlicet civi CP. Quis enim nesciat διοίκησιν esse, ἡ πολλὰς ἐπαρχίας ἔχει ἐν ἑαυτῇ, *diœcesim plurimas provincias complecti*, ut episcopatus διοίκησις cum urbe præcipua plures vicos? Adi Balsamonem in synodi Chalced. can. 9, Morinum in *Exercit. eccl.*

non qui ærarium modo administrarent, sed urbis incolas insolens, tributa, impositiones atque proscriptiones, temere, sine ulla justa causa, vel saltem prætextu exigebat, adeo ut etiam funibus suspensos palearum inferius accensarum fumo vexare auderet. Præterea urbis præfectus plurimos imperatoris mandato in carceres compulsos etiam per multos annos vinculis detinuit. Quibus omnibus populi odia in imperatorem excrevere. Ad hæc imperator a Callinico patriarcha contendebat, ut preces conciperet, ad ecclesiam sanctæ Dei Genitricis, cui metropolitæ nomen, juxta palatium sitam, destruendam; in ejus quippe solo fontis machinam, et Venetæ factionis imperatorem illic excepturæ sedilia exstruere annitebatur. Respondit patriarcha: *Preces in templi conditum conceptas habemus, subruendo templo nullas a majoribus accepi.* Imperatore ardentius instante, et preces fieri etiam vi expetente, dixit patriarcha: *Gloria Deo, qui etiam hæc patitur, jugiter, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.* Eo audito subverterunt ecclesiam, et fontem excitaverunt, istamque metropolitæ ecclesiam ad Petrium transtulerunt.

ἀπροφασίστως, ἀπαιτήσεις καὶ ἐκταγὰς καὶ δημεύσεις ποιούμενος, σχοίνοις τε τούτους κρεμῶν [71] καὶ ἀχύροις ὑποκαπνίζων [72]. Ἔτι δὲ καὶ ὁ ἔπαρχος [73] βασιλικῇ κελεύσει πλείστους ἄνδρας ἐν εἱρκταῖς κατακλείσας, ἐπὶ χρόνους τηρεῖσθαι πεποίηκε. Ταῦτα πάντα ἐπηύξησε [74] τὸ μῖσος τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπῄτει [75] Καλλίνικον πατριάρχην ποιῆσαι εὐχὴν (62), ἵνα καταλύσῃ τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας Θεοτόκου τῶν μητροπολίτου (63) τὴν οὖσαν πλησίον τοῦ παλατίου, θέλων ἐν τῷ τόπῳ στῆσαι [76] φιάλην καὶ βάθρα κτίσαι τοῦ δήμου τῶν Βενέτων (64), ὅπως ἐκεῖ δέχωνται τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ πατριάρχης ἔλεγεν, ὅτι *Εὐχὴν ἐπὶ συστάσει ἐκκλησίας* [77] *ἔχομεν, ἐπὶ δὲ καταλύσει ἐκκλησίας οὐ παρελάβομεν* [78]. Βιαζομένου δὲ αὐτὸν τοῦ βασιλέως καὶ πάντως ἀπαιτοῦντος τὴν εὐχὴν, ἔφη ὁ πατριάρχης· *Δόξα τῷ Θεῷ ἀνεχομένῳ πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς* [79] *αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.* Καὶ τοῦτο ἀκούσαντες κατέλυσαν τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐποίησαν τὴν φιάλην. Καὶ ἐποίησαν τὴν ἐκκλησίαν τῶν μητροπολίτου [80] εἰς τὸ Πετρίν [81] (65).

A. C. 687. — Hoc anno Muamed in quartam Armeniam exercitum eduxit, et captivis pluribus collectis domum regressus est. Hoc etiam anno Justinianus imperio ex hujusmodi causa dejectus est: Stephano patricio et exercitus duci, cui Rusius cognomentum, præceperat ut in urbis plebem multa cæde per noctem grassaretur, stragis vero impressio ab ipso patriarcha duceret exordium. Porro Leontius patricius et orientalium copiarum quondam dux, vir belli gloria conspicuus, qui annos jam tres custodia detentus exegerat, ex improviso vinculis eductus fuit, et per Græciam militiæ dux institutus. In tres autem celoces cum comitatu deportatus, eodem die urbe solvere jussus est. Insequenti igitur nocte ad Julianisium Sophiæ portum, ad eam, cui

A. M. 6187. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν Μουαμὲδ τῇ τετάρτῃ Ἀρμενίᾳ [82]· καὶ αἰχμαλωτεύσας πολλοὺς ἀνέστρεψεν. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ ἔτει Ἰουστινιανὸς ἐξεβλήθη τῆς βασιλείας τρόπῳ τοιῷδε [83]. Ἐκέλευσε Στεφάνῳ τῷ πατρικίῳ καὶ στρατηγῷ, τῷ ἐπίκλην Ῥουσίῳ (66), νυκτὸς ἀποκτεῖναι τὸν δῆμον (67) Κωνσταντινουπόλεως, ἄρξασθαι δὲ ἀπὸ τοῦ πατριάρχου. Λεόντιος δὲ ὁ πατρίκιος (68) καὶ στρατηγὸς τῶν Ἀνατολικῶν γενόμενος καὶ [84] ἐν πολέμοις εὐδοκιμήσας, ἐν φρουρᾷ τε χρόνους τρεῖς ποιήσας, κατηγορηθεὶς ἐξάπινα ἀνεκλήθη, καὶ στρατηγὸς Ἑλλάδος προεβλήθη. Ἐκελεύσθη δὲ [85] εἰς τρεῖς ἐμβληθῆναι δρόμωνας, καὶ αὐθημερὸν ἀποκινῆσαι τῆς πόλεως. Τῇ δὲ αὐτῇ νυκτὶ ἐν τῷ Ἰουλιανισίῳ λιμένι τῆς Σοφίας (69) πλησίον τῶν Μαύρου

VARIÆ LECTIONES.

[71] χρεμῶν A, χρεμνῶν vulg. [72] ὑποκαπν. A, ἀποκ. vulg. [73] ἔπαρχος A e, ὕπαρχος vulg. [74] ἐπηύξησε A, ηὔξησε vulg. [75] ἠπήτει e, ἠπαίτει f. [76] στῆσαι A f, ποιῆσαι vulg. [77] ἐκκλησίας om. A. [78] παρελάβομεν A, παρέλαβον vulg. [79] εἰς τοὺς A, εἰς τῆς vulg. [80] τῶν μητρ. A, τὴν μητρ. vulg. [81] εἰς τὸ πραιτώριον f. [82] τῇ τετάρτῃ Ἀρμενίᾳ A, τὴν τετάρτην Ἀρμενίαν vulg. [83] τοιῷδε A, τοιούτῳ vulg. [84] καὶ ante ἐν add. ex A. [85] ἐκελ. δὲ A, καὶ ἐκ. δὲ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(62) Nil non auspicato moliuntur Græci, nisi præmissa prospero successui advocando benedictione. Qua de causa consecrati templi eversionem sinistrum quid portendere veritus, patriarchæ benedictione probari firmarique exposcit.

(63) De quo nota inferior.

(64) Populares tribus et factiones solemnibus imp. processibus cum suis insignibus et demarchis adfuisse Codinus *De coron. imp.* innuit. Locum itaque commodum Venetæ dispositurus imperator, φιάλην, *fontem*, machinam nimirum labro sculpto statuisque conspicuam, et βάθρα, *sedes lapideas* vel *marmoreas*, bases vocat *Miscella*, ἐφ' ὧν, inquit Suidas, κάθηνται ἐν τοῖς συλλόγοις, *quibus in comitiis sedendi datur opportunitas*, excitari curat. De phiala et precibus consecrandæ ecclesiæ affectis Euchologium.

(65) *Origines CP.*: Ὅτι τοῦ μητροπολίτου τὴν μονὴν ὁ αὐτὸς Ἰουστινιανὸς ἔκτισεν. Ἐκλήθη δὲ οὕτως, ὅτι οἶκος ἦν ἐκεῖσε μητροπολίτου τινός· *Metropolitæ monasterium Justinianus exstruxit* (priore nimirum ad palatium ejus nominis everso). *Sic autem dicitur, quod ibi fuerit metropolitæ cujusdam habitatio.* Τὸ δὲ Πετρὶν, τὸ παλαιὸν οἶκος ἦν Πέτρου πατρικίου ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ· *Locus Petrim vocatus, Petri patricii sub Justiniani magni tempus, domus exstitit.* Eapropter lectio Peyrez. codicis εἰς τὸ πραιτώριον erronea est.

(66) Miscella, *cognomento Ruffo*.

(67) Haud promiscuam plebem arbitror, sed factionis Prasinæ συρφετόν.

(68) Ἐκ τῆς Ἰσαύρων ὁρμώμενον χώρας, καὶ στρατηγὸν γενόμενον τοῦ Ἀνατολικοῦ καλουμένου στρατεύματος, exponit Nicephorus pag. 25.

(69) *Orig. CP.*: Ἐκλήθη Ἰουλιανοῦ λιμὴν, ὅτι ὁ κτίσας αὐτὸν οὕτως ἐκαλεῖτο· *Juliani portus, ab eo qui construxit nomen accepit.* Ut a Sophia deinceps appellationem mutarit, dictum superius.

πρὸς τὸ ἐκπλοῆσαι [86] τῆς πόλεως μεθορμίσαντες [87], συνετάσσετο (70) τοῖς πρὸς αὐτὸν ἀπερχομένοις φίλοις, ἐν οἷς πρὸς αὐτὸν παρεγένοντο καὶ οἱ γνήσιοι αὐτοῦ φίλοι, Παῦλος μοναχὸς τοῦ Καλλιστράτου, ὁ καὶ ἀστρονόμος, Γρηγόριος ὁ Καππαδὸξ ὁ καὶ κλεισουράρχης [88] γενόμενος, ἔπειτα δὲ μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τῶν Φλώρου (71)· οἵτινες ἐν τῇ φυλακῇ πυκνότερον [89] αὐτὸν ἐπισκεπτόμενοι [90], διεβεβαιοῦντο αὐτὸν βασιλεύειν [91] τῶν Ῥωμαίων. Ὁ δὲ Λεόντιος λέγει πρὸς αὐτούς· Ὑμεῖς διεβεβαιώσασθέ με ἐν τῇ φυλακῇ περὶ βασιλείας· καὶ νῦν ἡ ζωή μου ἐν κακοῖς τελειοῦται. Ὄπισθεν γάρ μου ἔσομαι κατὰ πᾶσαν ὥραν ἐκδεχόμενος τὸν [92] θάνατον. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· *Μὴ ὀκνήσῃς* [93], *καὶ τοῦτο εὐθέως πληροῦται. Ἐπάκουσόν ἡμῖν μόνον, καὶ ἀκολούθησον ἡμῖν*. Καὶ λαβὼν ὁ Λεόντιος τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ, καὶ ἅρματα ὅσα εἶχεν, ἀνῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον σιγῇ πολλῇ, καὶ κρούσαντες τὴν πύλην, προεφασίσαντο τὸν βασιλέα παραγεγονέναι ἐπὶ τὸ διοικῆσαί τινας τῶν ἐκεῖσε ὄντων. Μηνυθέντος δὲ τοῦ τηνικαῦτα ὑπάρχου, καὶ συντόμως ἐλθόντος, καὶ τὰς πύλας ἀνοίξαντος, χειροῦται ὑπὸ Λεοντίου· καὶ ῥαπισθεὶς ἐπεδήθη χεῖρας καὶ πόδας. Καὶ εἰσελθὼν [94] ὁ Λεόντιος καὶ τὰς φυλακὰς ἀνοίξας, λύσας τε τοὺς καθειργμένους ἄνδρας πολλοὺς καὶ γενναίους, ἀπὸ ἓξ καὶ ὀκτὼ χρόνων ἐγκεκλεισμένους [95], στρατιώτας τοὺς πλείονας τυγχάνοντας, καὶ τούτους ὁπλίσας [96], εἰς τὸν φόρον ἐξῆλθεν σὺν αὐτοῖς [97] κράζων· Ὅλοι [97*] Χριστιανοὶ εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν. Καὶ πέμψας καθ' ἕκαστον ῥεγεῶνα, τὴν αὐτὴν φωνὴν ἀναχράζειν προσέταξεν [98]. Τὸ δὲ πλῆθος τῆς πόλεως θορυβηθὲν, σπουδῇ εἰς τὸν λουτῆρα τῆς ἐκκλησίας ἠθροίσθη [99]. Αὐτὸς δὲ ἅμα τοῖς δυσὶ μοναχοῖς καὶ φίλοις αὐτοῦ μετὰ [1] καί τινων τῶν [2] ἐκ τῆς φυλακῆς ἐξελθόντων ἐμφανεστέρων [3] ἀνδρῶν εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἀνῆλθε πρὸς τὸν πατριάρχην. Εὑρὼν δὲ καὶ αὐτὸν τεταραγμένον διὰ τὰ κελευσθέντα τῷ πατρικίῳ Στεφάνῳ τῷ Ῥουσίῳ, πείθει αὐτὸν κατελθεῖν εἰς τὸν λουτῆρα, καὶ φωνῆσαι οὕτως· *Αὕτη ἡ ἡμέρα, ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος*. Ἅπαν δὲ τὸ πλῆθος ἦραν φωνήν· *Ἀνασκαφείη* [4] *τὰ ὀστέα Ἰουστινιανοῦ*. Καὶ οὕτως ἐν τῷ ἱπποδρομείῳ ἐξέδραμε πᾶς ὁ λαός. Ἡμέρας δὲ γενομένης ἐξάγουσι τὸν Ἰουστινιανὸν εἰς τὸ ἱπποδρομεῖον διὰ τῆς σφενδόνης. Καὶ ῥινοκοπήσαντες ἅμα

Mauri nomen, plagam, navigationis ab urbe suscipiendæ causa, trajiciens, ultimam salutem amicis ad se confluentibus precabatur, et vale dicebat: inter eos præcipui accesserunt amici Paulus Callistrati monasterii cœnobita, astrologiæ peritus, Gregorius Cappadox, olim clusuræ custos, nunc vero monachus, et Flori cœnobii præpositus, qui eum adhuc carcere detentum invisentes solito crebrius Romanorum **308** imperatorem brevi futurum prænuntiaverant. Ad eos Leontius, Vos, inquit, in carcere adhuc positum de imperio consequendo certiorem me semper fecistis, nunc autem inter ærumnarum angustias vita mihi transigitur: retro quippe insequentem me mortem propediem exspecto. Cui illi: *Ne despondeas animo*, aiunt, *brevi post promissa succedent. Dictis tantum attende, et sequere nos*. Eductis itaque domesticis, et armis, quæ præ manibus habuit, sumptis, in prætorium silentio Leontius perrexit, pulsatisque foribus, simulat eo imperatorem accedere, ut de quibusdam in carcere detentis sententiam ferat. Re ad præfectum delata, ipse festinus accedit, ac ubi fores reserat, mox a Leontio comprehenditur, ac deinde frequentibus alapis cæsus manus ac pedes devincitur. Leontius intus penetrans, carceribus reclusis, præclaros sane ac fortunæ non contemnendæ viros plerosque vinculis compeditos et carceris horrore a sex vel etiam ab annis octo conclusos, quorum plerique militiam sequebantur, liberat. Ubi armorum facta copia, cum illis in forum excurrit ac vociferatur: Cuncti Christiani ad sanctam Sophiam convenite. Ac simul submisit, qui per urbis singulas regiones voces easdem cum clamore spargerent. Conferta plebs hoc tumultu excita ad ecclesiæ lavacrum accelerans congregatur. Leontius cum monachis duobus et amicis suis, nec non aliis quibusdam ex illustrioribus viris, qui ex carceribus prodierant, pontificem ad patriarchalem suam ædem convenit. Cumque ipsum etiam patriarcham conturbatum, ob ea nimirum, quæ patricio Stephano Rusio jussa fuerant, comperisset, hortatur, ut ad baptisterii lavacrum descendat, et voce magna exlamet: *Hæc dies, quam fecit Dominus*. Tum populus clamore sublato vociferatur: *Effodiantur Justiniani ossa*. His voci-

VARIÆ LECTIONES.

[86] ἐκπορθῆσαι A, ἐκπορίσαι f. [87] μεθορμήσαντος A, μεθορμίσαντα a. [88] κλεισουράρχης A, κλεισουριάρχης vulg. [89] πυκνότερον A, πυκνοτέρως vulg. [90] ἐπισκεπτόμενοι A, σκεπτ. vulg. [91] βασιλεύειν A, βασιλεύσειν vulg. [92] τὸν add. ex A. [93] ὀκνήσῃς A, ὀκνεύσῃς vulg. [94] καὶ εἰσελθὼν A, εἰσ. δὲ vulg. [95] ἐγκεκλ. A, κεκλεισμ. vulg. [96] ὁπλίσας A, ὁπλίζων vulg. [97] αὐτοῖς A, αὐτῷ vulg. [97*] ὅλοι sic scripsi pro vulg. ὅσοι cfr. supra p. 365[1], 383, 437, 484. [98] προσέτ.] ἐκέλευσεν A. [99] συνηθροίσθη A. [1] μετὰ A, σὺν vulg. [2] τῶν add. ex A. [3] ἐμφανεστέρων A, ἐκφαν. vulg. [4] ἀνασκαφείη A, ἀνασκαφῇ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(70) Dictionis interpretationem habent notæ superiores.

(71) *Orig. CP.*: Τὰ δὲ Φλώρου καὶ Καλλιστράτου ἔκτισαν οὕτως καλούμενοι τοὺς οἴκους αὐτῶν. Μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν αὐτῶν ἐγένοντο μοναὶ ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἐξ οὗ καὶ Παῦλος πατριάρχης μετὰ ξη' χρόνους γνοὺς τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἐν τοῖς χρόνοις Εἰρήνης παρῃτήσατο τὸ πατριαρχεῖον, καὶ κατελθὼν ἐκεῖσε ἡσύχασε, καὶ τέθνηκεν ἐκεῖσε μετὰ μῆνας δ'· *Flori Callistratique loca, istius nominis duas ædes sibi construxerunt: iis vero defunctis, Constantini Magni temporibus in monasteria mutantur. Exinde Paulus patriarcha sexaginta et octo annos natus pacis tempore morte prævisa, abdicavit se patriarchatu, et illuc progressus solitariam vitam professus post menses quatuor exspiravit.*

bus auditis, in circum plebs universa tumultuans concurrit. Mox adventante die Justinianum per metam in circum producunt, et naso linguaque truncatum Chersonam relegari decernunt. Post hæc plebs Theodotum monachum generalemque logothetam et Stephanum sacellarium, origine Persam, comprehendit, eosque funibus ad pedes alligatis per viam publicam ad Bovem locum ita dictum pertractos igne damnavit, atque ita demum Leontius populi felicitatem precantis vocibus imperator est salutatus.

A καὶ γλωσσοκοπήσαντες (72) ἐξώρισαν ἐν Χερσῶνι (73)· ὁ δὲ ὄχλος συλλαβόμενοι [a] τόν τε Θεόδοτον τὸν μοναχὸν καὶ γενικὸν λογοθέτην καὶ Στέφανον τὸν σακελλάριον τὸν Πέρσην, σχοίνοις τε ἐκ ποδῶν τούτους δήσαντες, σύρουσι διὰ τῆς μέσης λεωφόρου, καὶ εἰς τὸν Βοῦν (74) ἀπαγαγόντες κατέκαυσαν· καὶ οὕτω Λεόντιον βασιλέα εὐφήμησαν.

309 A. C. 688.—*Romanorum imperatoris Leontii annus primus.*

Hoc anno Leontius imperavit, et pacem undequaque habuit.

A. M. 6188. — *Ῥωμαίων βασιλέως Λεοντίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Λεόντιος ἐβασίλευσε καὶ πάντοθεν εἰρηνικὸς διέμεινεν.

A. C. 689. — Hoc anno Alidus armata manu Romanum imperium invasit et, collecta captivorum multitudine, recessit. Sergius quoque Lazicæ et Barnucii patricius perduellis in imperatorem exstitit, et ea loca Arabibus prodidit.

B A. M. 6189. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν Ἄλιδος (75) τῇ Ῥωμανίᾳ [b]· καὶ πολλοὺς αἰχμαλωτεύσας ὑπέστρεψεν. Καὶ ἐστασίασε Σέργιος [c] ὁ πατρίκιος τῆς Λαζικῆς καὶ τοῦ Βαρνουκίου [d] (76), καὶ ταύτην τοῖς Ἄραψιν ὑπέταξεν.

A. C. 690. — Hoc anno Arabes impressione in Africam facta, armorum vi eam ceperunt, et ex proprio sibi exercitu præsidiarios milites in ea constituerunt. Eo comperto patricium Joannem virum rebus agendis idoneum cum Romana classe omni Leontius in auxilium misit. Is cum Carthaginem appulisset, et bellica virtute catenam portum occludentem perrupisset, hostibus demum in fugam versis et ejectis, omnes Africæ munitas urbes in libertatem restituit, et præsidio ex suis militibus relicto, imperatorem de iis quæ acciderant certiorem facit, ibique hiemavit mandata imperatoris exspectans. Protosymbulus vero (qui Arabici consilii princeps) ubi hæc gesta rescivit, potentiorem et numerosiorem classem adversus Romanos instruxit, et memoratum Joannem ejusque classem e portu mutata belli fortuna ejecit, eumque levi et humili terræ vallo circumcinctum reperiens, exercitu applicato eum undequaque obsidere decrevit. Præfatus tamen Joannes periculo expeditus in Romaniam reversus est, majores et robustiores co-

A. M. 6190. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσαν οἱ Ἄραβες τῇ Ἀφρικῇ, καὶ ταύτην παρέλαβον, καὶ ἐκ τοῦ οἰκείου στρατοῦ ταξατιῶνα (77) ἐν αὐτῇ [e] κατέστησαν. Ὁ δὲ Λεόντιος ταῦτα μαθὼν ἀποστέλλει τὸν πατρίκιον Ἰωάννην, ἄνδρα ἱκανὸν, μετὰ πάντων τῶν Ῥωμαϊκῶν πλωϊμάτων [10]. Τούτου δὲ ἐν Καρθαγένῃ φθάσαντος, καὶ πολέμῳ τὴν τοῦ ἐκεῖσε λιμένος ἄλυσιν ἀνοίξαντος, καὶ τοὺς ἐχθροὺς τρέψαντος καὶ ἐκδιώξαντος [11], ἅπαντα τὰ τῆς Ἀφρικῆς κάστρα C ἠλευθέρωσεν· καὶ καταλιπὼν ταξατιῶνα ἴδιον, τῷ βασιλεῖ ταῦτα ἀνήγαγεν. Καὶ ἐκεῖσε ἐχείμασε κέλευσιν παρ' αὐτοῦ ἐκδεχόμενος. Ὁ δὲ πρωτοσύμβουλος [12] (78) ταῦτα μαθὼν δυνατώτερον καὶ πολὺν στόλον κατ' αὐτῶν ἀποστέλλει· καὶ τὸν προλεχθέντα Ἰωάννην σὺν τῷ αὐτοῦ στόλῳ πολέμῳ τοῦ λιμένος [13] διώκει· καὶ εἰς περίδρομον λιτὸν [13*] ἔνδον (79) παραλαβὼν, ἔξωθεν φοσσατικῶς [14] ἠπλίκευσεν. Ὁ δὲ προλεχθεὶς ἐπὶ Ῥωμανίαν ἀνέκαμψε, πλειοτέραν δύναμιν παρὰ τοῦ βασιλέως βουλόμενος κομίσασθαι. Καὶ ἦλθεν ἕως Κρήτης ἐπὶ τὸν βασιλέα πορευόμενος. Ὁ δὲ στρατὸς ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀρχόντων ἑλκόμενος [15]

VARIÆ LECTIONES.

[a] συλλαβόμενος A. [b] τῇ Ῥωμανίᾳ A, τὴν Ῥωμανίαν vulg. [c] Σέργιος] Γεώργιος A. [d] ὁ τοῦ Βαρνουκίου A. [e] αὐτῇ A, ταύτῃ vulg. [10] πλοϊμάτων A. [11] ἀνοίξαντες—τρέψαντες—ἐκδιώξαντες A f. [12] πρωτοσύμβουλος A. πρωτοσύμβολος vulg. [13] fort. ἐκ τοῦ λ. [13*] λιτὸν] ληστὸν A. [14] φοσσατικῶς A. φωσσ. vulg. [15] ἑλκόμενος καὶ add. ex e.

JAC. GOARI NOTÆ.

(72) Linguam cum naso præcisam Justiniano testatur Nicephorus, τεμὼν τὴν γλῶτταν, καὶ τὴν ῥῖνα. Postmodum tamen libere locutus est.

(73) Nicephorus: Ἐν Χερσῶνι τῇ πόλει ἐξώρισε, δέκατον ἤδη ἔτος ἐν τῇ βασιλείᾳ διανύσαντα· *In Chersonam urbem* (Ponti ad Mæotidem paludem) *deportat, anno ejus imperii exacto decimo.*

(74) Πρὸς τὴν καλουμένην τοῦ Βοὸς ἀγοράν· *ad Bovis forum.* Nicephorus.

(75) Anastasius, *senalidus.* Legit corrupte ἐστράτευ σενάλιδος.

(76) Ut liberum duces et gubernatores curopalatæ, non dignitate, sed nomine ab impp. decorabantur, ex Constantino *De admin. imp.* cap. 46, ita qui Lazicæ et Barnucii rectores patricii nomenclatura celebres habebantur.

(77) Lexicon Cyrilli ms.: Τάξις, τὸ στρατιωτικὸν σύνταγμα, ἐξ οὗ ταξεῶται· *Taxatos* reddit Anasta- D sius. Ταξατίων, *præsidium ex taxatis conflatum* Nicephorus, στρατὸν ὁπλίτην πρὸς φυλακὴν scribit.

(78) *Πρωτοσύμβολος. Consiliarius supremus*, qui hodie Turcis vezir Azem exponitur in Leunclavii Onomastico. Nicephor.: Ὁ δὲ τῶν Σαρακηνῶν βασιλεὺς ταῦτα μεμαθηκὼς, πλείονα κατ' αὐτοῦ ἐκίνησε πόλεμον. Regii nostri lectio ad annum Constantini 11 de Mavia, τῶν Σαρακηνῶν πρῶτος βασιλεύς. Alia, πρωτοσύμβολος. — Novus interpr. *Arabici consilii principem* exponit. Velut dicas magnum Vizierium. At vero S. Niceph. uti etiam superius notatum. *Ὁ τῶν Σαρακηνῶν βασιλεύς· Rex, seu imperator Saracenorum.* Nec vero alius majores illas copias expellendis Africa Romanis mittere poterat, quidquid alioqui ea vox sequiori usu sonet. Combefis.

(79) Miscella, *et hostiliter exterius castrametatus est.*

καὶ εἰς τὸν [16] βασιλέα ἀναβαλεῖν μὴ βουλόμενος (εἶχε γὰρ αὐτοὺς φόβος καὶ αἰσχύνη) εἰς βουλὴν πονηρὰν ἐξετράπη. Καὶ τοῦτον ἀνέσκαψαν (80), ψηφισάμενοι βασιλέα Ἀψίμαρον δρουγγάριον τῶν Κιβυραιωτῶν [17] εἰς Κουρικιώτας ὑπάρχοντα, Τιβέριον αὐτὸν μετονομάσαντες. Τοῦ δὲ Λεοντίου ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν Νεωρήσιον λιμένα ἐκκαθαίροντος, ἡ τοῦ βουβῶνος λύμη ἐνέσκηψε [18] τῇ πόλει, καὶ πλῆθος λαοῦ ἐν τέσσαρσι μησὶ διέφθειρε. Καταλαμβάνει δὲ Ἀψίμαρος ἅμα τῷ συνόντι αὐτῷ στόλῳ, καὶ προσώρμησεν ἀντικρὺ τῆς πόλεως ἐν Συκαῖς. Ἐπὶ χρόνον δέ τινα τῆς πόλεως παραδοῦναι Λεόντιον μὴ βουλομένης, προδοσία γέγονε διὰ τοῦ μονοτείχους (81) Βλαχερνῶν καὶ [19] ὑπὸ ἐξωτικῶν ἀρχόντων (82) τῶν τὰς κλεῖς τοῦ χερσαίου τείχους μεθ' ὅρκου φρικτοῦ ἐκ τῆς ἁγίας τραπέζης ἐμπιστευθέντων· οὗτοι δι' ἐπιβουλῆς παρέδωκαν τὴν πόλιν. Εἰσελθόντες δὲ οἱ τῶν πλωϊμάτων [20] στρατιῶται εἰς τοὺς οἴκους τῶν πολιτῶν ἐγύμνωσαν τοὺς οἰκήτορας αὐτῶν. Ὁ δὲ Ἀψίμαρος τὸν μὲν Λεόντιον ἐρινοκόπησεν, καὶ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Δαλμάτου ὑπὸ φυλακὴν εἶναι (83) κατέστησεν [21] · τοὺς δὲ ἄρχοντας καὶ φίλους αὐτοῦ ὡς συναποθανόντας αὐτῷ τύψας καὶ δημεύσας ἐξώρισεν· Ἡράκλειόν τε τὸν γνήσιον αὐτοῦ ἀδελφὸν ὡς λίαν ἱκανώτατον μονοστράτηγον πάντων τῶν ἔξω καβαλλαρικῶν [22] θεμάτων προβαλόμενος ἐπὶ τὰ μέρη Καππαδοκίας καὶ τῶν κλεισουρῶν διατρέχειν, καὶ τὴν κατ' ἐχθρῶν ποιεῖσθαι φροντίδα τε καὶ διοίκησιν ἀπέστειλεν.

A pias ab imperatore quæsiturus. Cretam igitur appulit, ad imperatorem dirigens iter. Exercitus autem ex ducum consilio ad imperatorem reverti recusans : metu enim non minus quam pudore retinebantur : in damnosum omnino propositum deflexit. Leontii siquidem nomine repudiato, Apsimarum Cibyræotarum drungarium apud Curiciotas tunc agentem, Tiberii nomine eidem imposito, imperatorem renuntiant. Leontio vero Neoresii portum Cpoleos expurgante, bubonum lues in urbem grassata quatuor mensium spatio magnum hominum numerum sustulit. Porro **310** Apsimarus comitante secum classe advectus ex adverso urbis ad portum Sycænum appulit. Cum vero longo satis intervallo temporis aciei adversæ Leontium prodere B cives urbis recusarent, intercessit proditio composita a principibus extraneorum in unico eoque levi Blachernarum muro collocatis, quibus claves muri terrestris horrendo prorsus jurejurando ex sacra mensa interposito commissæ fuerant. Ii sane deditionis auctores et structarum Leontio insidiarum fuerunt opifices. Milites porro Apsimari classe advecti, civium domos penetrantes, bona eorum cuncta diripuerunt. Apsimarus autem Leontium naribus mutilatum in Dalmatæ monasterio sub custodia servandum mandavit : ejus vero optimates velut commortuos et sortis ejusdem participes, partim verberibus, partim proscriptionibus multatos in exsilium agi imperavit, tum germanum fratrem suum Heraclium tanquam bello gerendo idoneum omnibus exteris equestribus copiis singularem ac supremum ducem instituit, misitque ut partes Cappadociæ, et clusuras sive montium angustias percurreret, et hostium molimina observaret, et quod in adversum foret agendum, decerneret.

A. M. 6191. — Ῥωμαίων βασιλέως Ἀψιμάρου ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀψίμαρος τῆς βασιλείας ἐκράτησεν. Καὶ ἐστασίασεν Ἀβδεραχμὰν [23] ἐν Περσίδι, καὶ ἐκυρίευσεν αὐτῆς, καὶ ἐδίωξε τὸν Χαγάνον ἀπ' αὐτῆς.

A. M. 6192. — Τούτῳ τῷ ἔτει γέγονε θανατικὸν μέγα. Καὶ ἐπεστράτευσε Μουαμὲδ σὺν τῷ πλήθει τῶν Ἀράβων κατὰ τοῦ Ἀβδεραχμὰν, καὶ καταλαβὼν τὴν Περσίδα ἑνοῦται τῷ Χαγάνῳ, καὶ πολεμή-

C A. C. 691. — *Romanorum imperatoris Apsimari annus primus.*

Hoc anno Apsimarus imperium obtinuit. Abderachman vero in Persia rebellionem excitavit, et ea potitus Chaganum illinc eliminavit.

A. C. 692. — Hoc anno lues maxima exstitit. Muamed vero cum Arabum copiis bello Abderachman aggressus est, ac in Persidem ingressus Chagano adjungitur, et communi Marte Abderachman adorti

VARIÆ LECTIONES.

[16] πρὸς τὸν A. [17] Κιβερσωτων A. [18] ἐνέσχ. A, ἐπέσχ. vulg. [19] καὶ add. ex A. [20] πλωϊμάτων A f. πλωΐμων vulg. [21] κατέστησεν A, προσέταξεν vulg. om. f. [22] καβαλλαρ. A, καβαλαρ. vulg. [23] Ἀβδεραχμὰν A, Ἀβερ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(80) Nicephorus : Τοῦτον δυσφημοῦντες ἀθετοῦσι. Pergit quasi Theophanem expositurus : Ψηφίζονται δὲ Ἀψίμαρον ὄνομα, στρατοῦ ἄρχοντα τῶν κουρικιωτῶν, τυγχάνοντα τῆς Κιβυραιωτῶν χώρας, ὃν δρουγγάριον Ῥωμαίοις καλεῖν ἔθος· *Ejusque loco Apsimarum eligunt, qui tum curiciotarum copiis præerat, e Cibyræotarum regione, quem drungarium Romani vocant.* Codin. *De off.* : Δρουγγάριος, ὁ πρῶτος θαλάσσιος, *classis præfectus.* Δροῦγγος, ποσότης τοσούτων τινῶν ἑρμηνεύεται. *Globus militum.* Cibyræotas classiarios milites laudat Constantinus *De thematibus.*

(81) Miscella, *per singularem murum*, ea nimirum parte, qua uno tantum muro urbs ad Blachernas cingitur. Muri enim circuitu maris vacantes du- D plices sunt. Gyllius *Topogr. CP.* lib. I, cap. 19, et Cavanus Acropolitæ adjunctus *De obsidione CP.*

(82) Zonaras, ἐπαρχεώτας ἄρχοντας vocat : qui nimirum extra urbem in provinciis munera sua obibant, ab urbanis magistratibus distincti : vel potius qui ex peregrinis regionibus imperatori militantes, quales principibus Christianis Helvetii, ab eo castrorum, urbium, palatii, sacri etiam cubiculi custodiam sibi demandatam accipiebant : hoc pacto Barangos Anglos, et Bardariotas Persas suo tempore ab impp. honoratos Nicetas et Codinus referunt.

(83) Ἡσυχάζειν, scripsit Niceph., hoc est, ἐγκλείστου δίκην διάγειν. Vide scripta paulo superius.

eum interficiunt, et Chagan rursum Persidis recepit principatum. Romani autem impressione in Syriam facta, Samosatum usque penetrant, vicinasque regiones populati, Arabum ad ducenta, ut narrant, millia trucidant, spoliaque opima innumerosque captivos abducentes, valido metu Arabum animis incusso, domum reversi sunt.

A. C. 693. — Hoc anno Abdelas copias in Romaniam **311** eduxit. Et obsessa Taranto non valens potiri, Mopsuestiam rediit, et præsidium in ea constituit.

A. C. 694. — Hoc anno Baanes, cognomento Eptadæmon, quartam Armeniam Arabibus fecit subjectam. Apsimarus autem Philippicum Nicephori patricii filium in Cephaloniam relegavit, quod imperio se quandoque potiturum somniasset. Caput enim suum aquilæ pennis obumbratum per somnum se vidisse asserebat. His auditis imperator eum confestim in exsilium deportari sanxit.

A. C. 695. — Hoc anno Armeniæ primores, tumultu in Saracenos excitato, Saracenos per Armeniam universos occiderunt, et legatione rursus ad Apsimarum destinata, Romanos in suam provinciam inducunt. Muamed autem expeditione in eos suscepta plurimos ex eis delet, et Armeniam iterum Saracenis subjicit, Armeniosque proceres unum in locum collectos omnes vivos combussit. Sub id tempus Azar armatorum millibus decem secum ductis Ciliciæ bellum intulit : cui cum Heraclius imperatoris frater obviam factus fuisset, plurimos ex ejus copiis prostravit, reliquos vero vinctos ad imperatorem transmisit.

A. C. 696. — Hoc anno Azibus Chunei filius in Ciliciam arma movit, Sisiumque castrum obsidione expugnatum subvertit. Eum Heraclius imperatoris frater paribus armis aggreditur, pugnaque conserta, Arabum duodecim millia profligat. Interim Justinianus Chersonæ degens imperii sceptra denuo sibi eum potestate committenda enuntians, ejus loci incolas dictis hujusmodi terret. Quare periculum ab imperatore sibi metuentes, de inferenda illi nece, vel eo ad imperatorem deportando consilium ineunt. Ille machinas præsentiens, fugam solerter capessit, et festino gressu Daras profectus, Chagani Chazarorum congressum et colloquium sibi concedi expostulat. Eo nuntio accepto, Chaganus virum honore cumulatum excipit, et germanam sororem Theodoram ei conju-

A σαντες τῷ [24] Ἀβδεραχμὰν, κτείνουσιν αὐτὸν, καὶ πάλιν τῷ Χαγάνῳ [25] τὴν Περσικὴν ἐνεχείρισαν [26]. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι κατέδραμον Συρίαν [27], καὶ ἔρχονται ἕως τῶν Σαμοσάτων [27*], καὶ προνομεύσαντες τὴν πέριξ χώραν [28] πολλοὺς ἀπέκτειναν, ὥς φασι, χιλιάδας σʹ Ἀράβων· καὶ σκύλα πλεῖστα λαβόντες καὶ αἰχμαλωσίαν πολλὴν Ἀράβων, ὑπέστρεψαν φόβον μέγαν ἐμποιήσαντες εἰς αὐτούς.

A. M. 6193. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν Ἀβδελᾶς εἰς Ῥωμανίαν, καὶ πολιορκήσας [29] Τάραντον καὶ μηδὲν ἀνύσας, ὑπέστρεψεν [30] τὴν Μόψου Ἑστίαν, καὶ ἔθετο ἐν αὐτῇ φύλακας.

A. M. 6194. — Τούτῳ τῷ ἔτει Βαάνης, ὁ ἐπικαλούμενος [?] Ἑπταδαίμων, τὴν τετάρτην Ἀρμενίαν τοῖς Ἄραψιν ὑπέταξεν. Ἀψίμαρος δὲ Φιλιππικὸν τὸν υἱὸν Νικηφόρου τοῦ B πατρικίου εἰς Κεφαληνίαν ἐξώρισεν, ὡς ὀνειροπολούμενον βασιλεύειν· ἔφασκε γὰρ ἑωρακέναι κατ' ὄναρ, ὅτι ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐσκιάζετο ὑπὸ ἀετοῦ. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς, παραχρῆμα αὐτὸν ἐξώρισεν.

A. M. 6195. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐστασίασαν οἱ ἄρχοντες Ἀρμενίας κατὰ τῶν Σαρακηνῶν, καὶ τοὺς ἐν Ἀρμενίᾳ Σαρακηνοὺς ἀπέκτειναν. Καὶ αὖθις πρὸς τὸν Ἀψίμαρον πέμπουσιν, καὶ Ῥωμαίους εἰς τὴν αὐτῶν χώραν φέρουσιν. Ὁ δὲ Μουαμὲδ ἐπιστρατεύσας κατ' αὐτῶν, πολλοὺς κτείνει· καὶ τὴν μὲν Ἀρμενίαν Σαρακηνοῖς ὑποτάσσει, τοὺς δὲ μεγιστᾶνας [31] Ἀρμενίας σωρεύσας ἐν τόπῳ ἑνὶ ζωοκαύστους [32] ἐποίησεν. Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν χρόνον ἐπεστράτευσεν Ἀζὰρ τῇ Κιλικίᾳ μετὰ χιλιάδων δέκα· καὶ C περιτυχὼν αὐτῷ ὁ Ἡράκλειος ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τοὺς πλείστους ἀπέκτεινεν, καὶ τοὺς λοιποὺς δεσμίους τῷ βασιλεῖ ἀπέστειλεν.

A. M. 6196. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ἄζιβος ὁ τοῦ Χουνεῖ [33] ἐπεστράτευσεν τῇ Κιλικίᾳ, καὶ πολιορκήσας τὸ Σίσιον [34] κάστρον κατέβαλεν (84)· ὃν καταλαβεν ὁ τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς Ἡράκλειος, καὶ πολεμήσας αὐτὸν κτείνει δώδεκα χιλιάδας Ἀράβων. Τοῦ δὲ Ἰουστινιανοῦ ἐν Χερσῶνι διάγοντος, καὶ δημηγοροῦντος ἑαυτὸν πάλιν βασιλεύειν μέλλοντα, οἱ τῶν ἐκεῖσε οἰκήτορες τὸν ἐκ τῆς βασιλείας κίνδυνον φοβηθέντες, ἐβουλεύσαντο τοῦτον ἀνελεῖν ἢ τῷ βασιλεῖ παραπέμψαι. Αὐτὸς δὲ διεγνωκὼς ἠδυνήθη ἐκφυγεῖν [35], καὶ εἰς τὸ Δαρᾶς (85) καταδραμὼν, ᾐτήσατο D τῷ τῶν Χαζάρων Χαγάνῳ (86) συνοψισθῆναι. Αὐτὸς δὲ μαθὼν ἐδέξατο αὐτὸν μετὰ τιμῆς μεγάλης, καὶ ἐξέδοτο αὐτῷ εἰς γυναῖκα Θεοδώραν τὴν γνησίαν αὐτοῦ ἀδελφήν. Μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον αἰτησάμενος τῷ Χαγάνῳ κατῆλθεν εἰς Φαναγουρίαν (87), κἀκεῖσε

VARIÆ LECTIONES.

[24] πολεμήσαντες τῷ A. πολεμήσας τὸν vulg. [25] Χαγάνῳ A, Χαγὰν vulg. [26] ἐνεχείρισαν A f, ἐνεχείρισεν vulg. [27] Συρίαν A, Συρίας vulg. [27*] τῶν Σαμοσάτων A, τὸ Σαμόσατον vulg. [28] τὴν πέριξ χώραν A, τὴν περιχώραν vulg. [29] πολιορκήσαντες — ἀνύσαντες — ὑπέστρεψαν A. [30] καὶ ᾠκοδόμησεν add. A ante τὴν M. Ἑ. [31] μεγιστάνους f. [32] ζωκαύστους A. [33] Χουνεῖ A, Χουνέη vulg. [34] κατέβαλεν· ὃν om. A. [35] διεκφυγεῖν A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(84) Castrum Ciliciæ Guilielmo Tyrio memoratum. Ortelius.

(85) Nicephorus : Δόρος πρὸς τῇ Γοτθικῇ κείμενον χώρᾳ· *Doros in Gotthiæ limitibus positum.*

(86) Idem : Αἰτεῖ δὲ τῶν Χαζάρων ἡγεμόνα. Χαγάνους δὲ τούτους αὐτοὶ καλοῦσι· *Unde Chazarum (ducem Chaganos illos nuncupant) ut ad se veniret, rogat.* Chazari porro Tauricæ Chersonesi, et Mæotidis paludis fauces ad occidentem occupant.

(87) Mæotidis paludis orientalem regionem.

A διέτριβε μετὰ Θεοδώρας. Ἀκούσας ταῦτα Ἀψίμαρος, πέμπει πρὸς τὸν Χαγάνον ὑποσχόμενος αὐτῷ παρέχειν πολλὰ δῶρα, εἰ τὸν Ἰουστινιανὸν ζῶντα αὐτῷ παραπέμψει [36]· εἰ δὲ μή, κἂν τὴν αὐτοῦ κεφαλήν. Εἴξαντος δὲ τοῦ Χαγάνου τῇ τοιαύτῃ αἰτήσει, παραφυλακὴν αὐτῷ ἔπεμψεν, ὡς δῆθεν διὰ τὸ μὴ ὑπὸ τῶν ἰδίων ὁμοφύλων ἐπιβουλευθῆναι, ἐντειλάμενος τὸν Παπάτζην τὸν ἐκ [37] τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐκεῖσε ὄντα, καὶ Βαλγίτζην τὸν ἄρχοντα Βοσφόρου (88), ἵνα ὅταν δηλωθῇ αὐτοῖς ἀνέλωσι Ἰουστινιανόν. Τούτων δὲ δι' οἰκέτου Χαγάνου τῇ Θεοδώρᾳ μηνυθέντων καὶ τῷ Ἰουστινιανῷ γνωσθέντων, προσκαλεσάμενος τὸν λεχθέντα Παπάτζην κατ' ἰδίαν ὁμιλῆσαι, χόρδῃ [38] (89) τοῦτον ἀπῆγξεν· ὁμοίως δὲ καὶ Βαλγίτζην τὸν ἄρχοντα Βοσφόρου. Εὐθέως [39] δὲ ἀποστέλλει Θεοδώραν ἐν Χαζαρίᾳ, αὐτὸς δὲ ἐπὶ Φαναγουρίαν λάθρα δραπετεύσας εἰς στόμιν [40-41] (90) κατῆλθεν. B Καὶ εὑρηκὼς ἁλιάδα ἐξηρτισμένην ἐπέβη ἐπ' αὐτήν. Καὶ παραπλεύσας τὴν Ἄσαδα, ἦλθε μέχρι Συμβόλου πλησίον τῆς Χερσῶνος. Καὶ ἀποστείλας κρυπτῶς ἐν Χερσῶνι ἐπῆρε Βασβακούριον (91) καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, τόν τε Σαλβανὸν καὶ τὸν Στέφανον, καὶ τὸν Μωρόπαυλον σὺν Θεοφίλῳ· καὶ σὺν αὐτοῖς ἀποπλεύσας διέβη τὸν φάρον Χερσῶνος. Εἶθ' οὕτως παραπλεύσας τὰ Νεκρόπυλα τὸ στόμιν τε τοῦ Δάναπρι καὶ Δάναστρι (92) κλύδωνος γεγονότος, ἀπέγνωσαν πάντες τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν. Μυάκης δὲ ὁ οἰκειακὸς αὐτοῦ ἄνθρωπος ἔφη αὐτῷ· *Ἰδοὺ ἀποθνήσκομεν, δέσποτα, τάξαι τῷ Θεῷ περὶ τῆς σωτηρίας σου,* [ἵνα ὁ Θεὸς [42]] *ἐὰν ἀποδώσῃ σοι τὴν βασιλείαν* C *σου, μηδένα ἀμύνεσθαι τῶν ἐχθρῶν σου.* Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς ἐν θυμῷ λέγει αὐτῷ [43]· *Ἐὰν φείσωμαί* [44] *τινι ἐξ αὐτῶν, ὁ Θεὸς ἐνταῦθά με καταποντίσῃ.* Καὶ ἀκινδύνως ἐκ τοῦ κλύδωνος ἐκείνου ἐξῆλθεν, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν Δάνουβιν ποταμόν. Ἀποστείλαντες δὲ αὐτοῦ Στέφανον πρὸς Τερβέλην τὸν κύριον Βουλγαρίας ἐπιδοῦναι αὐτῷ σύναρσιν, ὅπως κρατήσῃ τὴν προγονικὴν αὐτοῦ βασιλείαν, ὑπέσχετο αὐτῷ πλεῖστα παρέχειν δῶρα, καὶ τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα εἰς γυναῖκα. Αὐτοῦ δὲ πάντα ὑπακούειν καὶ συντρέχειν ἐνομότως ὑποσχομένου, καὶ μετὰ τιμῆς δεξαμένου, συγκινεῖ τὸν ὑποκείμενον αὐτῷ πάντα λαὸν τῶν Βουλγάρων καὶ Σκλάβων· καὶ τῷ ἐρχομένῳ [45] χρόνῳ ὁπλισθέντες ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν πόλιν παρεγένοντο.

A gem locat. Brevi tempore interjecto venia a Chagano expetita Phanaguriam se confert, et ibi cum conjuge Theodora moratur. His auditis Apsimarus Chaganum per legatos maxima munera pollicitos hortatur, ut Justinianum **312** vivum vel saltem ipsius caput ad se mittendum curet. Chaganus promissorum spe illectus postulatis morem gerit, et satellitii custodia ad Justinianum deputata, insidias a gentilibus suis ipsi struendas se vereri simulat, simul autem Papatzem, qui illic vices ejus gerebat, et Balgitzem Bosphori præfectum mandatis instruit, ut, cum ipsis significaretur, Justinianum e medio tollerent. Istis a Chagani famulo Theodoræ denuntiatis, ac subinde Justiniano revelatis, ipse prædictum Papatzem ut B remotis arbitris colloqueretur, ad se vocavit, eumque chorda confestim strangulavit, quemadmodum et Balgitzem Bosphori præfectum. Quo simul facto, et Theodora in Chazariam remissa, ipse, fuga Phanaguriam versus clanculum arrepta, ad freti fauces pervenit. Ibi piscatoriam scapham forte nactus, eam conscendit, et Asadem prætervectus, ad Symbolum juxta Chersonam appulit. Nuntiis vero Chersonam latenter missis, Basbacurium, et ejus fratrem, Salbanum, Stephanum, Moropaulum et Theophilum secum tollit, et Chersonæ pharum prætergressus cum eis enavigat. Inde Necropyla præterlapsi, et Danapris Danastrisque fluminum ostia emensi, procella derepente C exorta, cuncti de salute desperant. Tum Myaces ejus domesticus homo ita eum alloquitur : *Viden', domine, periculo mortique nos proximos. Voto itaque pro salute tua concepto, si Deus imperium reddiderit, in nullum hostium tuorum te desæviturum pollicere.* Ille etiamnum ira percitus, *Si veniam*, respondet, *ulli concessero, hic jam Deus me mittat in maris profundum.* Tempestatis postmodum periculo ereptus in Danubii ostia penetrat. Tum vero Stephanum ad Terbelem Bulgariæ dominum delegat, ut avitum recuperet imperium, auxiliarem manum ab eo postulat, plurimis muneribus beneficium, aiebat, compensaturus, etiam propria filia in uxorem data. Terbeles ei se in omnibus obediturum auxiliumque daturum adhibito jurejurando pollicitus, Ju- D stinianumque perhonorifice suscipiens, omnes Bulgarorum et Sclavorum copias collegit, qui demum omnes anno insequenti arreptis armis ad imperatoriam urbem profecti sunt.

VARIÆ LECTIONES.

[36] παραπέμψαι A, παραπέμψῃ vulg. [37] τὸν ἐκ A, ὡς ἐκ vulg. [38] χόρδῃ A, χόρδᾳ vulg. [39] post vv. εὐθέως lacuna intercedit in cod. A usque ad p. 574, ἐν τῇ Ῥώμῃ. [40-41] στόμιν] στόμιον b, στόμην vulg. [42] ἵνα ὁ Θεὸς : hæc verba delenda esse videntur. [43] αὐτῷ om. a. [44] φείσομαι vulg. [45] ἐχομένῳ a.

JAC. GOARI NOTÆ.

(88) Σκυθικοῦ addit Nicephorus, qui aliis Cimmerius.

(89) Nicephorus, ἀγχόνῃ.

(90) Idem, εἰς Τόμην καλούμενον παραθαλάσσιον χωρίον. Petavius in notis. Reddit Anastasius *imen*; alia lectio, *in mare.* — Εἰς τομὴν κατῆλθεν. Reg. quidquid ex eo licentius editum, pejusque e margine emendatum, εἰς στόμιον Anast. *ad Imem*, indicans et ipse nomen proprium. At clare S. Niceph. : ἀπάρας εἰς Τόμιν καλούμενον παραθαλάσσιον χωρίον κατῆλθε, *solvens Tomim, qui locus ad mare situs est pervenit.* Combefis.

(91) Nicephorus, Βαρασβακούριον, τόν τε Σολιβάν, qui hic Σαλβανός.

(92) De fluviis hisce consule Petavii notas in Nicephorum, pag. 77.

A. C. 697. — Hoc anno Arabum dux Abimelech mortuus est, et Valid ejus filius **313** principatum obtinuit. Eodem etiam anno Justinianus Terbelis et Bulgarorum ipsi adjunctorum auxilio fretus urbium reginam armis impetit, et ad Charsii portam castris locatis totum spatium ad Blachernas usque occupat. Per dies autem tres colloquio cum civibus habito, nonnisi contumelias et dicteria ab ipsis retulerunt, quibus etiam incassum pacis conditiones obtulerunt. Porro Justinianus cum paucis admodum gentilibus suis citra pugnam per cuneum in urbem subiens, sparso cædis et stragis tumultu, ejus compos effectus, paulo post in Blachernarum palatio sedem ac simul castra posuit.

A. C. 698. — *Romanorum imperatoris Justiniani iterum annus primus.*

Arabum ducis Valid annus primus.

Cpoleos episcopi Cyri annus primus.

Hierosolymorum episcopi Joannis annus primus.

Hoc anno Justinianus in imperium restitutus, præclaris muneribus et regia supellectile Terbeli oblata, inito cum eo fœdere, pacifice dimisit. Apsimarus urbe relicta, Apolloniadem fuga se recipit, et in ipsa fuga comprehensus ad Justinianum adducitur. Heraclius quoque vinculis compeditus Thracia extractus, cum cæteris, qui sub eo merebantur, proceribus eidem præsentatur, quos omnes laqueis e muro suspendit. Dimissis etiam per mediterranea ministris, multos ex Apsimari militibus repertos, tam eos, qui pro ipso aliquid moliebantur, quam qui quietem agerent, omnes interfecit. Apsimarum autem et Leontium catenis vinctos per universas urbis regiones ignominiose traduci mandavit, et circensibus ludis celebratis, ipso propria sibi sede composito, illi publice cum dedecore tracti, ad pedes ejus prosternendi humili more projecti sunt. Inclinatorum et pronorum in terram cervices pedibus terebat et calcabat Justinianus, donec circi munus primum exhiberetur, populo vociferante : Super aspidem et basiliscum ambulasti, et conculcasti leonem et draconem. Demum in cynegium missis caput amputari præcepit, Callinicum patriarcham oculis orbatum Romam relegavit, et in ejus locum Cyrum quemdam in Amastris insula monachum inclusum, quod imperii secundo gerendi vaticinium edidisset,

A A. M. 6197. — Τούτῳ τῷ ἔτει τέθνηκεν Ἀβιμέλεχ ὁ τῶν Ἀράβων ἀρχηγὸς, καὶ ἐκράτησεν Οὐαλὶδ ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Ἰουστινιανὸς τὴν βασιλίδα πόλιν καταλαβὼν ἅμα Τερβέλῃ, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ Βουλγάρων ἠπλίκευσεν εἰς τὴν Χαρσίου πόρταν (93) καὶ ἕως Βλαχερνῶν. Καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας προσλαλοῦντες τοῖς ἐν τῇ πόλει ὑβρίζοντο παρ' αὐτῶν, καὶ οὐδὲ λόγον κατεδέχοντο. Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς μετ' ὀλίγων ὁμοφύλων πολέμου χωρὶς διὰ τοῦ ἀγωγοῦ (94) εἰσελθὼν, καὶ θόρυβον ἀνασκαφῆς βαλὼν, τὴν πόλιν παρέλαβεν, καὶ πρὸς βραχὺ ἐσκήνωσεν ἐν τῷ παλατίῳ Βλαχερνῶν.

B A. M. 6198. — *Ῥωμαίων βασιλέως πάλιν Ἰουστινιανοῦ ἔτος α'.*

Ἀράβων ἀρχηγοῦ Οὐαλὶδ ἔτος α'.

Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Κύρου ἔτος α'.

Ἱεροσολύμων ἐπισκόπου Ἰωάννου ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἰουστινιανὸς πάλιν τὴν βασιλείαν παραλαμβάνει, καὶ πολλὰ δῶρα δοὺς τῷ Τερβέλῃ καὶ βασιλικὰ σκεύη, ἀπέλυσεν αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ. Ἀψίμαρος δὲ καταλιπὼν τὴν πόλιν εἰς Ἀπολλωνιάδα φεύγει. Καταδιωχθεὶς δὲ συλλαμβάνεται, καὶ εἰς Ἰουστινιανὸν ἄγεται. Καὶ Ἡράκλειος (95) δὲ ἀπὸ Θρᾴκης δεδεμένος ἤχθη σὺν πᾶσι τοῖς συνασπιζομένοις αὐτῷ [66] ἄρχουσιν, οὓς ἐν τῷ τείχει πάντας ἐφούρκισεν (96). Ἀποστείλας δὲ εἰς C τὰ μεσόγεια ἅπαντα, πλείους ἐξ αὐτῶν εὑρὼν ἐμπράκτους (97) τε καὶ ἀπράκτους [67] πάντας ἀπέκτεινεν. Τὸν δὲ Ἀψίμαρον καὶ Λεόντιον ἁλύσεσι δεδεμένους εἰς πᾶσαν πόλιν πομπεῦσαι πεποίηκεν· καὶ τοῦ ἱππικοῦ ἀγομένου καὶ ἐν τῷ σένζῳ καθεζομένου, ἤχθησαν συρόμενοι δημοσίᾳ, καὶ ἐῤῥίφησαν ὑποπόδιον αὐτῷ· καὶ ἐπάτησε τὸν τράχηλον αὐτῶν ἄχρις ἀπολύσεως (98) τοῦ πρώτου βαΐου, τοῦ δήμου βοήσαντος, ὅτι Ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον ἐπέβης, καὶ ἐπάτησας λέοντα καὶ δράκοντα. Καὶ τούτους ἀποστείλας ἐν τῷ κυνηγείῳ ἀπεκεφάλισεν· Καλλίνικον δὲ πατριάρχην τυφλώσας ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐξώρισεν· καὶ ἀντ' αὐτοῦ Κῦρον ἐν τῇ νήσῳ Ἄμαστρις (99) ἔγκλειστον ὄντα, ὡς προσημάναντα αὐτῷ τὴν τῆς δευτέρας βασιλείας ἀποκατάστασιν προεβάλετο. D Ἀναρίθμητον δὲ πλῆθος ἔκ τε [68] τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ καταλόγου ἀπώλεσεν. Πολλοὺς δὲ καὶ ἐν σάκκοις ἐμβαλὼν [69] ἐν τῇ θαλάσσῃ πικρο-

VARIÆ LECTIONES.

[66] αὐτῷ] αὐτοῖς vulg. [67] ἐμπράκτους] εὔπρ. f. [68] τε et alterum τοῦ add. ex A. [69] ἐμβαλὼν A, ἐμβάλλων vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(93) *Egri Capi* vocant hodie Turcæ, id est, obliquam, ut reapse aditum exhibet sinuosum. *Orig. CP.*, ἐκ τοῦ Χαρσίου δευτερεύοντος μέρους Βενέτων, *a Charsio secundæ Venetorum factionis tribuno* dictam volunt, quibus auctoris verba astipulantur. Inter ipsam, et sequentem Adrianopoleos portum versus continentem Blachernarum palatium situm fuit.

(94) S. Niceph., κατὰ τὸν τῆς πόλεως ἀγωγόν· *per urbis aquæductum subiens, tantisper in Blachernarum palatio habitavit.* Sic mihi τὸ, πρὸς βραχύ· quæ ipsa vis est τοῦ ἐσκήνωσε· non *paulo post*, ut aliis redditum. COMBEFIS.

(95) Apsimari frater, Orientalium copiarum dux.

(96) Πρὸς τῷ τείχει ἐπὶ ξύλου ἀνήρτησεν.

(97) *Actores*, vertit Anastasius, cujus alia lectio, *auctores*, habet.

(98) Ἀπόλυσις, *finis*, et *demissio* : βαΐον, *palma*, et *præmium*. Adi notas in Cedrenum posteriores.

(99) Ad Bithyniæ pontum; correctius, Ἀμάστριδι posuit Nicephorus.

θανάτους ἐποίει. Ἄλλους δὲ πρὸς ἀριστόδειπνον [50] A κλητορεύων (1), ἅμα τῷ ἀναστῆναι, οὓς μὲν ἐφούρκιζεν, οὓς δὲ ἀπέτεμνεν. Κἀντεῦθεν μέγας φόβος συνεῖχε πάντας. Ἀπέστειλε δὲ στόλον πρὸς τὸ ἀγαγεῖν ἐκ Χαζαρίας τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, καὶ πολλὰ σκάφη ἐβυθίσθησαν [51] σύμψυχα. Ἀκούσας δὲ ὁ Χαγάνος δηλοῖ αὐτῷ· Ὦ ἀνόητε, οὐκ ἔδει σε διὰ δύο ἢ τριῶν σκαφῶν λαβεῖν σου τὴν γυναῖκα, καὶ μὴ ἀποκτεῖναι τοσοῦτον πλῆθος; ἢ δοκεῖς καὶ ταύτην πολέμῳ λαμβάνειν; ἰδοὺ ἐτέχθη σοι καὶ υἱὸς, καὶ ἀπόστειλον, λάβε αὐτούς. Ὁ δὲ ἀποστείλας Θεοφύλακτον κουβικουλάριον ἔλαβε [52] τὴν Θεοδώραν καὶ Τιβέριον τὸν υἱὸν αὐτῆς, καὶ ἔστεψεν αὐτούς· καὶ συνεβασίλευσαν [53] αὐτῷ.

suffecit. Ex civium posthac militumque ordine numerum propemodum infinitum coegit perire, plurimos quoque saccis inclusos amara morte interemit, nonnullos etiam ad prandii cœnæve epulum invitatos, si quando surgerent e mensa, hos **314** patibulo, alios gladio damnabat. Ex his horror metusque cunctorum animos invasit. Classem porro quæ e Chazaria conjugem deveheret, misit, cujus navigia quam plurima una cum iis, qui conscenderant, hominibus submersa sunt. His Chaganus motus, significat: Fatue, nonne duabus vel tribus navibus conjugem tuam repetere oportuit, tantæque multitudinis vitæ parcere? Num eam bello recipere parabas? Vide, etiam filius natus est tibi, mitte ergo qui eos ad te adducant. Ille misso Theophylacto cubiculario Theodoram conjugem recepit, et ejus filium Tiberium, utrumque vero imperii corona ornavit, unaque cum eo imperii dignitate potiti sunt.

A. M. 6199. — Τούτῳ τῷ ἔτει Οὐαλὶδ ἥρπασεν [54] B τὴν καθολικὴν Δαμασκοῦ (2) ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν φθόνῳ πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς ὁ ἀλιτήριος [55] διὰ τὸ ὑπερβάλλον κάλλος τοῦ τοιούτου ναοῦ· καὶ ἐκώλυσε γράφεσθαι Ἑλληνιστὶ τοὺς δημοσίους τῶν λογοθεσίων κώδικας, ἀλλ' Ἀραβίοις [56] αὐτὰ παρασημαίνεσθαι, χωρὶς τῶν ψήφων, ἐπειδὴ ἀδύνατον τῇ ἐκείνων γλώσσῃ (3) μονάδα ἢ δυάδα ἢ τριάδα ἢ ὀκτὼ ἥμισυ ἢ τρία γράφεσθαι· διὸ καὶ ἕως σήμερόν εἰσιν [57] σὺν αὐτοῖς νοτάριοι Χριστιανοί.

A. C. 699. — Hoc anno Valid, qua ferebatur in Christianos invidia, publicam et communem sanctissimam Damasci ecclesiam, ob apparatum et illius ædis amplitudinem, Christianis eripuit. Publicos etiam logothesiorum sive publici ærarii codices Græce describi vetuit, sed Arabice exarari jussit, exceptis numeris, quandoquidem unitatem, vel binarium, aut ternarium, vel octo cum medio ternariumve ea lingua describi non sit possibile: quamobrem notarii Christiani usque in hunc diem apud eos remanserunt.

A. M. 6200. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ἰουστινιανὸς τὴν ἀναμεταξὺ (4) Ῥωμαίων καὶ Βουλγάρων εἰρήνην διέστρεψεν, καὶ περάσας τὰ καβαλλαρικὰ θέματα εἰς τὴν Θρᾴκην, καὶ ἐξοπλίσας [58] πλώϊμον κατὰ Βουλγάρων καὶ Τερβέλη ὥρμησεν. C Καταλαβὼν δὲ τὴν Ἀγχίαλον τὸ μὲν πλώϊμον ἔμπροσθεν τοῦ κάστρου προσώρμισεν, τὰ δὲ καβαλλαρικὰ εἰς τοὺς ἄνωθεν κάμπους ἀπαραφυλάκτως καὶ πάσης ὑποψίας ἐκτὸς ἀπλικεῦσαι προσέταξεν. Τοῦ δὲ λαοῦ σκορπισθέντος ὡς πρόβατα ἐπὶ [59] τοὺς κάμπους πρὸς τὸ συλλέξαι χόρτον, εἶδον [60] ἐκ τῶν ὀρέων οἱ κατάσκοποι τῶν Βουλγάρων τὴν τῶν Ῥωμαίων ματαίαν διοίκησιν· καὶ σωρευθέντες ὡς θῆρες ἐξάπινα ἐπιῤῥίψαντες μεγάλως διέφθειραν τὸ Ῥωμαϊκὸν ποίμνιον, πολλήν αἰχμαλωσίαν τε καὶ ἵππους καὶ ἅρματα δίχα τῶν

A. C. 700. — Hoc anno Justinianus pacem Romanos inter et Bulgaros compositam violavit, et equitum legionibus in Thraciam transire jussis, etiam classem adversus Bulgaros instruxit, et in Terbelem irrupit. Anchialum vero profectus, classem quidem ad urbem applicuit, equestres vero copias ad campos urbi imminentes, omni custodia remota, et citra periculi suspicionem castra metari præcepit. Exercitu itaque pecudum instar per campos errante et ad pabula equis colligenda disperso, e montium culminibus inanem et levem rei militaris apud Romanos disciplinam Bulgarorum exploratores conspicati, ipsi ferarum **315** more in agmen unum collecti, Romanum gregem uno impetu disjecerunt, et captivorum multitudinem

VARIÆ LECTIONES.

[50] ἀρίστου δεῖπνον A. [51] ἐβυθίσθησαν σύμψυχα A f, ἐποντίσθησαν σύμψυχα vulg. [52] ἔλαβε] ἤγαγε A. [53] συνεβασίλευσεν αὐτοῖς a. [54] ἥρπασεν A, ἁρπάσας vulg. [55] ἀλιτήριος A, ἀλητ. vulg. [56] Ἀραβίοις] ἐν Ἀράβοις A, fort. Ἀραβιστί. [57] σήμερόν εἰσιν A, σήμερον εἶναι vulg. [58] ἐξοπλίσας A, ἐξώπλισεν vulg. [59] ἐπὶ A, εἰς vulg. [60] εἶδον ἐκ A, εἶδον αὐτοὺς ἐκ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(1) Ἐν δείπνῳ συγκαλῶν, idem.

(2) Templum ad quod conveniendi promiscui sexus viris ac mulieribus potestas est, maxime quod in civitatibus primarium est, et antistitis sedes, Catholici nomen obtinuisse ex Balsamone declaravimus in Euchologicis.

(3) Hinc numerorum notas et characteres, *cifras*, vulgo dictos, Arabicum inventum, aut *Arabicos* nulla ratione vocandos, qui hæc legerit, mecum contendet. Etenim si Arabum lingua, id est, linguæ characteribus unitas, binarius, ternarius, etc., scribi nequeant: qui characteres aut ψῆφοι nun- D cupabuntur Arabici? Et licet deinceps Arabum lingua computorum libros Valid jusserit describi, numeros tamen ac summas expensæ et ad longum, χωρὶς ψήφων Græcis εἰθισμένων, voluit apponi, quod Basilius postmodum a Græcis, teste Cedreno, statuit observari. Notas itaque characteresque, quibus numeros summatim exaramus, 1, 2, 3, 4, etc., ab Indis et Chaldæis usque ad nos scite magis advocat Glareanus in arithmeticæ Præludiis.

(4) Eamdem historiam fuse prosequitur Nicephorus.

non contemnendam, equos et currus plurimos, postposito cæsorum numero, ceperunt. Justinianus cum residuis ex exercitu in arcem fuga se recipiens, occlusis dies tres portis in ea remansit. Sed cum Bulgaros illic pertinacius instantes cerneret, ipse primus equi sui nervos incidit, cæterosque idem facere jussit, armisque bellicis quasi tropæis muris impositis, noctu navigia conscendens, Cpolim cum dedecore reversus est.

A ἀναιρεθέντων λαβόντες. Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς ἐν τῷ κάστρῳ καταφυγὼν σὺν τοῖς περισωθεῖσιν ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις ἀπέκλεισε τὰς πύλας. Θεασάμενος δὲ [61] τὴν τῶν Βουλγάρων παραμονὴν [62], αὐτὸς πρῶτος τὸν ἑαυτοῦ ἵππον νευροκοπήσας πάντας τὸ αὐτὸ ποιῆσαι παρεκαλέσατο. Τρόπαια δὲ ἐπὶ τῶν τειχῶν θέμενος [63] (5) διὰ νυκτὸς εἰς τὰ σκάφη ἐπιβὰς λαθραίως [64] ἀπέπλευσεν, καὶ μετ' αἰσχύνης τῇ πόλει παραγέγονε.

A. C. 701. — Hoc anno Masalmas et Abbas ob cæsum a Mariano cum Maiuma duce exercitum insania perciti Tyanam urbem bello vexaverunt, et ad eam stricta obsidione cinctam hiberna sustinuerunt. Justinianus autem duces duos Theodorum Carterucam et Theophylactum Salibam hostibus expugnandis et ab instaurata obsidione repellendis cum instructo exercitu et ex agricolarum grege rusticis auxiliariis submittit. Isti primum divisis animis dissidentes, tum vero nullo militari servato ordine in hostem irruentes, vertuntur in fugam, et ex iis pluribus desideratis millibus, reliqui non pauci in manus adversariorum captivi devenere. Hostes itaque eorum castris et commeatu potiti, donec urbem caperent, constanter in ea circumvallanda persliterunt. Jam enim ciborum patiebantur defectum, et de obsidione solvenda et recessu ipsos incesserat cogitatio. His visis Tyanenses in desperationem acti, accepta salutis fide, in hostium partes transierunt, urbe, prout etiamnum visitur, habitatoribus vacua relicta. Illi violata protinus fide Tyanenses in deserta loca relegaverunt, et ex eis plurimos sibi retinuerunt captivos.

A. M. 6201. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν [65] Μασαλμᾶς [66] καὶ Ἀββᾶς (6) τῇ [67] Τυάνων διὰ τὴν μανίαν (7) τοῦ ἀποκτανθέντος στρατοῦ σὺν τῷ Μαϊουμᾶ ὑπὸ Μαριανοῦ [68], καὶ ταύτην πολιορκοῦντες παρεχείμασαν ἐκεῖ. Καὶ ἀποστέλλει πρὸς αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς [69] δύο στρατηγοὺς Θεόδωρον τὸν Καρτερούκαν B καὶ Θεοφύλακτον τὸν Σαλιβᾶν μετὰ στρατιωτικοῦ [70] καὶ γεωργικοῦ λαοῦ χάριν βοηθείας [71] πρὸς τὸ πολεμῆσαι καὶ ἐκδιῶξαι αὐτούς. Αὐτοὶ δὲ εἰς ἔριν ἀλλήλων ἐλθόντες, καὶ ἀτάκτως συμβαλόντες [72] αὐτοῖς, τρέπονται, καὶ πολλαὶ χιλιάδες ἀπώλοντο, καὶ ᾐχμαλωτεύθησαν πολλοί. Λαβόντες δὲ τὸ τοῦλδον καὶ τὰ τούτων βρώματα, παρεκάθισαν ἕως οὗ παρέλαβον τὴν πόλιν. Λειφθέντες γὰρ ἦσαν τὰ βρώματα, καὶ ἤμελλον ἀναχωρεῖν. Οἱ δὲ τῆς πόλεως Τυάνων ταῦτα ἰδόντες καὶ ἀπογνόντες, ἔλαβον λόγον τῆς ἑαυτῶν ἀπαθείας· καὶ ἐξῆλθον πρὸς αὐτούς, καταλιπόντες τὴν πόλιν ἔρημον ἕως τοῦ νῦν. Οἱ δὲ τὸν λόγον μὴ φυλάξαντες, εἰς τὴν ἔρημον τούτους ἐξώρισαν, καὶ πολλοὺς δούλους ἐκράτησαν.

A. C. 702. — Hoc anno Abbas educto in Romanorum ditionem exercitu plurimos captivos abegit, et ad suos reversus, in Heliopoleos regione Garis urbem ædificare cœpit.

C A. M. 6202. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν Ἀββᾶς τὴν Ῥωμανίαν, καὶ πολλοὺς αἰχμαλωτεύσας ὑπέστρεψεν. Καὶ ἤρξατο κτίζειν τὸ Γαρὶς εἰς τὴν χώραν Ἡλιουπόλεως.

A. C. 703. — Hoc anno Uthman in mediam Ciliciam exercitum induxit, multasque urbes data securitatis fide subjectas sibi fecit, quin **316** etiam Camachum cum locis adjacentibus ipsi proditum fuit. Justinianus autem acceptarum quondam injuriarum memor, Maurum cum Stephano, cui cognomen Asmictus, ambos patricios, valida et apprime apparata classe illis commissa, in Chersonam delegavit. Insidiæ quippe a Chersonitis, Bosphorianis et aliis regionum illarum incolis ipsi structæ ejus animo remanserant profundius repo-

A. M. 6203. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν Οὐθμὰν τὴν Κιλικίαν, καὶ πολλὰ κάστρα ὑπὸ λόγον παρέλαβεν. Προεδόθη αὐτοῖς καὶ τὸ Κάμαχον [73] σὺν τοῖς παρακειμένοις τόποις. Ἰουστινιανὸς δὲ ἀπέλυσεν Μαῦρον τὸν πατρίκιον εἰς Χερσῶνα διὰ μνησικακίαν σὺν Στεφάνῳ πατρικίῳ, τὸ ἐπίκλην Ἀσμίκτῳ, ἐξοπλίσας στόλον πολύν, μνησθεὶς τῆς κατ' αὐτοῦ γενομένης ἐπιβουλῆς ὑπό τε Χερσωνιτῶν καὶ Βοσφοριανῶν καὶ τῶν λοιπῶν κλιμάτων, πᾶσαν ναῦν δρομώνων τε καὶ τριηρῶν καὶ σκαφῶν μυριοδόλων [74] (8) καὶ ἁλιάδων, καὶ ἕως χελανδίων, ἀπὸ διανομῆς τῶν

VARIÆ LECTIONES.

[61] δὲ A, γὰρ vulg. [62] παραμονὴν A, ἐπιμονὴν vulg. [63] θέμενος] θεασάμενος A f, fortasse recte. [64] λαθραίως A, εὐθέως vulg. [65] ἐπεστράτευσεν A, ἐπιστρατεύσας vulg. [66] Μεσελμᾶς f. [67] Ἀββᾶς τῇ T.] διαβὰς τὴν T. A f. [68] ὑπὸ M. A, ἀπὸ M. vulg. [69] ὁ βασιλεὺς add. ex A. [70] στρατιωτικοῦ A, στρατοῦ vulg. [71] χάριν βοηθείας A, χωρικοβοηθείας vulg. [72] συμβαλόντες A, συμβάλλοντες vulg. [73] Κάμαχον A, Καμάχων vulg. [74] μυριοδόλων] μυριαγώγων A f, πυριοδόλων vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(5) Bene Anast., *armis bellicis super murum positis*; nempe ad fugam fallendam, et ut urbem adhuc tutari Romanos hostes existimarent. Erat urbs illa Anchialus, ut habet S. Niceph. COMBEFIS.

(6) Σολιμᾶν vocat ille κατὰ τὴν αὐτοῦ διάλεκτον.

(7) Malim, μῆνιν, sicque legerit Anast. cum D reddit, *propter indignationem*; ex vetusto scilicet illo odio, ob cæsum cum Majuma Saracenorum exercitum a Mariano. COMBEFIS.

(8) Μυριαγώγων, habet Peyrez. codex. Ideo verti *onerarias*, quas Anastasius *chimeras*: forsan etiam πυριοβόλους, igne Græco plenas et armatas.

οἰκούντων τὴν πόλιν, συγκλητικῶν τε καὶ ἐργαστηριακῶν καὶ δημοτῶν καὶ παντὸς ὀφφικίου [75]. Καὶ τούτους ἀποστείλας παρήγγειλεν πάντας τοὺς οἰκοῦντας ἐν ἐκείνοις τοῖς κάστροις τῷ ξίφει ὀλοθρεῦσαι, καὶ μηδένα ζωογονῆσαι [76], παραδεδωκὼς αὐτοῖς τὸν Ἠλίαν τὸν σπαθάριον ὀφείλοντα ἄρχοντα (9) Χερσῶνος καταστῆσαι [77]. Οἱ δὲ τὴν [78] Χερσῶνα καταλαβόντες, μηδενὸς αὐτοῖς ἀντιστάντος, τὰ κάστρα παρέλαβον, καὶ πάντας τῷ ξίφει ἀνεῖλον, χωρὶς τῶν μειρακίων, ὡς νηπίων τούτων φεισάμενοι (10), καὶ πρὸς δουλείαν περιποιηθέντων. Τουδοῦνον (11) δὲ [79] ἄρχοντα Χερσῶνος, ὡς ἐκ προσώπου Χαγάνου ὄντα, καὶ Ζώϊλον τὸν ἐκ σειρᾶς καὶ γένους ὄντα πρωτοπολίτην, καὶ ἑτέρους τεσσαράκοντα ἐμφανεῖς καὶ πρωτεύοντας τῆς Χερσῶνος [80] εἰς σούβλας ξυλίνας (12) προσαναρτήσαντες, ἐπὶ πυρὸς ὤπτησαν. Ἄλλους δὲ εἴκοσιν ἐξάγκωνα δήσαντες, καὶ εἰς χελανδούρους (13) προσδήσαντες καὶ λίθοις τοῦτο γεμίσαντες, εἰς βυθὸν κατεπόντισαν. Τοῦ δὲ Ἰουστινιανοῦ [81] τοῦτο μαθόντος καὶ ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τῶν μειρακίων μανέντος, ἐκέλευσε σπουδαίως αὐτοὺς πρὸς αὐτὸν παραγενέσθαι. Ἀποκινήσαντος δὲ τοῦ στόλου τῷ Ὀκτωβρίῳ μηνὶ, καὶ ἐν τῷ πελάγει φθάσαντος [82] ἐν τῇ τοῦ ἄστρου ἐπιτολῇ [83] τοῦ λεγομένου Ταυρουρᾶ (14), μικροῦ δεῖν ἅπας ὁ στόλος κατεποντίσθη· καὶ ἠριθμήθησαν οἱ ἐν τῷ ναυαγίῳ ἀποθανόντες χιλιάδες ογ'. Τοῦ δὲ Ἰουστινιανοῦ τοῦτο μαθόντος, καὶ μὴ λυπηθέντος [84], μᾶλλον μὲν οὖν χαρᾶς πλησθέντος, καὶ τῆς τοιαύτης μανίας ἀκμὴν ἐχομένου καὶ κραυγικῶς ἐπαπειλοῦντος [85], πάλιν ἕτερον ἐκπέμπει στόλον, καὶ ἀροτριᾷν ἅπαντα [86] καὶ ἐξεδαφίζειν [87] ἕως οὐροῦντα πρὸς τοῖχον. Ἤκουσαν ταῦτα οἱ τῶν κάστρων ἐκείνων, καὶ ἑαυτοὺς ἠσφαλίσαντο, καὶ ἀναγκασθέντες κατὰ τοῦ [88] βασιλέως φρονῆσαι, ἀπέστειλαν πρὸς τὸν Χαγάνον εἰς Χαζαρίαν αἰτούμενοι λαὸν πρὸς φυλακὴν αὐτῶν. Ἐπὶ τούτοις οὖν διαγείρεται [89] καὶ Ἠλίας ὁ σπαθάριος καὶ Βαρδάνης ὁ ἐξόριστος, τὸ τηνικαῦτα ἀνακληθεὶς ἀπὸ Κεφαληνίας καὶ σὺν τῷ στόλῳ εἰς Χερσῶνα ἰών [90] (15). Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς ταῦτα μαθὼν,

sitæ. Quare bello iis inferendo universi generis navigia, dromones, triremes, scaphas, onerarias, piscatorias naves, ipsosque etiam lintres, omnium urbis incolarum, ordinis senatorii, officinariorum, plebeiorum et officii cujuscumque collatis expensis paravit. Iis itaque dimitti et e portu solvere dispositis, ut cunctos urbium illarum incolas, nullo in vivis relicto, gladio delerent injunxit, Heliamque spatharium, qui gubernatorem apud Chersonam institueret, aggregavit. Isti porro Chersonam appellentes, urbes nullo resistente invaserunt omnes, et cædibus et sanguine cuncta repleverunt, et exceptis adolescentioribus, quibus, ut et infantibus, parcendum putaverunt, velut ad servitutem reservatis, universos occiderunt. Tudunum autem Chersonæ præfectum, ceu qui Chaganum referret, et Zoilum, qui a stemmate et origine civium primarius erat, et alios quadraginta illustres et spectatos viros ligneis verubus confixos vivo igne assaverunt. Alios viginti vinctis retro manibus ad lembum lapidibus oppletum alligatos, in mare demerserunt. Accepto rerum gestarum nuntio Justinianus servatos juvenes ægre ferens, et in insaniam versus, eos ad se sollicite advehi curavit. Cum vero classis mense Octobri solvisset, procellarum turbinibus in pelago jactata, sub ortum astri, cui Taurus nomen, tota ferme in mari periit, adeo ut qui naufragio immersi fuerint, ad septuaginta tria millia numerentur. Illa calamitate cognita, tantum abfuit, ut condoleret, quin potius lætitia perfusus eo insaniæ processit, ut elatis in altum clamoribus novas etiam adjecerit comminationes, et alteram illuc iterum classem transmiserit, cum mandatis ut omnia solo æquaret, solumque aratro proscinderet, atque universos usque ad mingentem ad parietem interficeret. Istorum rumore divulgato, qui castra illa obtinebant, communierunt et concluserunt se, et ad res novandas contra imperatorem coacti, ad Cha-

VARIÆ LECTIONES.

[75] ὀφφικίου A, ὀμφικίου vulg. [76] fort. ζωγρῆσαι. [77] καταστῆσαι A f, καταστῆναι vulg. [78] τὴν add. ex A. [79] τοῦ δοῦναι δὲ A a f. [80] post verba τῆς Χερσῶνος hæc inserta leguntur in A: εἰς συμφαμίλους (sic) δεσμίους πρὸς τὸν βασιλέα ἀπέστειλαν, ἑτέρους δὲ ζ' τῶν πρωτευόντων. [81] τοῦ δὲ Ἰουστ. A, τοῦ Ἰ. δὲ vulg. [82] φθάσαντος A, φθασθέντος vulg. [83] ἐπιτολῇ] ἐπὶ τῷ λιμένι A. [84] καὶ μὴ λυπ. om. f. [85] ἀπειλοῦντος A. [86] ἅπαντας vulg. [87] ante ἕως in e hæc addita leguntur: καὶ κατασφάττειν ἅπαντας· fortasse recte. [88] τοῦ add. ex A. [89] διαγείρεται A, διαγίνεται vulg. [90] ἰὼν A, ὢν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(9) Bene Anast.: *qui deberet Chersonæ princeps* (prætor) *constitui*, non ita quod redditum est, *qui gubernatorem apud Chersonam institueret*. Sic et S. Niceph. Stephano classis totius præfecto injunctum ait, Ἠλίαν σὺν αὐτῷ ἀπιόντα ἄρχοντα Χερσῶνος ἐγκαταστῆσαι· *Eliam, qui in comitatu erat, Chersonæ præficeret*. COMBEFIS.

(10) Bene Anast., *Illis parcentes tanquam parvulis*, etc., quod alios, aliosque sonat, quibus pepercerint. Cedren., τῶν μικρῶν νηπίων μόνον φεισάμενοι, *solis infantibus parcentes, ac teneræ admodum ætatis pueris*. ID.

(11) Petavius ubique legit, τὸν Δοῦνον, et τοῦ Δούνου, reliquis nominibus propriis articulo carentibus. Miscella, *Tudunum*.

(12) Nicephorus, ξυλίναις ὀβελοῖς προσαρτήσας. Consule Meursium v. Σοῦβλα.

(13) Nicephorus, ἀκατίῳ ἐμβαλών.

(14) Palam Ἀρκτουρᾶ, *sub ortum sideris, Arcturus nomine*; non, ut redditum est, *cui nomen Taurus*. Haud enim Taurus Octobri oritur, quod signum sol statim ab Ariete ingreditur. Etiam Anast. ἀρκτουρᾶ legit, quidquid in eo Fabrotius hæreat. COMBEFIS.

(15) *Qui tum Chersonæ cum classe esset*, non classis dux exsisteret, ut P. Goar æstimat. Nihil enim est, unde illa ducis dignitas Bardani asseratur. Relictum illic exsulem jubente Justiniano, ait S. Niceph., Βαρδάνην Ἀρμένιον τῷ γένει, ἐξόριστον ἐκεῖσε καταλιπεῖν, a priori scilicet exsilio, Cephalonia revocatum. Ipse Theophan. paulo inferius: Τὸν δὲ ἐξόριστον ἐκεῖσε Βαρδάνην, Φιλιππικὸν,

ganum in Chazariam delegaverunt, qui præsidium ad sui defensionem exposcerent. Interim suscepti propositi conscius excitatur Elias spatharius et Bardanes prius exsul, nunc vero postliminio revocatus e Cephalonia **317** et cum classe Chersonam delatus. Ubi res hujusmodi tractari percepit Justinianus, Georgium patricium cognomento Syrum, generalem logothetam, Joannem præfectum et Christophorum Thracicorum agminum ductorem cum militibus ad ter centum armatis mittit, Tudunumque et Zoilum res Chersonæ in priorem statum reposituros, et per apocrisiarium apud Chaganum rem gestam excusaturos, ac tandem Eliam et Bardanem ad se Cpolim transmissuros adjungit. Cum Chersonam migrassent, Chersonitæ cives cum iis tractatum habere dedignati sunt. Postera die solis iisdem in consilii locum ingredi permissis, confestim portas cives occluserunt. Et generalem quidem logothetam cum præfecto peremerunt, Tudunum vero una cum Zoilo et memorato turmarcha et militibus trecentis traditum Chazaris ad Chaganum miserunt. Tuduno in itinere defuncto, funereum epulum litaverunt Chazari, nimirum turmarchæ et trecentorum militum cædem. Tum vero Chersonæ reliquorumque oppidorum cives Justiniani nomine abrogato, exsulem illum Bardanem, qui et Philippicus nominabatur, imperatorem felicibus acclamationum votis exceperunt. His auditis Justinianus majori furore insaniens, spatharii quidem Eliæ liberos in matris ipsius sinu trucidavit, eamque ipsam proprio coquo in India nato subactam constuprari jussit. Mox classe denuo reparata, Maurum patricium, is etiam Bæsus dicebatur, mittit, unaque simul apparatu omni bellico, et ad castra diruenda machinis, arietibus et omnimodis vastatoriis instruit, eo maxime injuncto, ut Chersonæ mœnibus ad solum usque destructis, et universa civitate diruta, nemini civium vitam condonaret, ante omnia de rerum successu per frequentiores litteras eum certiorem redderet. Is mari trajecto, cum jam admoto ariete turrim Centenaresium dictam, aliamque non adeo remotam, quæ Synagrus nuncupatur, evertisset, Chazarorum adventu a bello utrinque cessatum est. Bardanius ad Chaganum fuga se proripit. Classis vero conatu inutili reddito, cum re infecta

A ἀπέστειλεν μετ' ὀλίγων δρομώνων Γεώργιον τὸν πατρίκιον, τὸν ἐπίκλην Σύρον καὶ γενικὸν λογοθέτην, καὶ Ἰωάννην τὸν ἔπαρχον [91], καὶ Χριστοφόρον τουρμάρχην τῶν Θρᾳκησίων μετὰ τριακοσίων ἐξωπλισμένων, παραδεδωκὼς αὐτοῖς Τουδοῦνόν [92] τε καὶ Ζώϊλον ὀφείλοντας ἀποκατασταθῆναι (16) κατὰ τὸ πρότερον ἐν Χερσῶνι, δι' ἀποκρισιαρίου δὲ ἀπολογήσασθαι τῷ Χαγάνῳ, ἀγαγεῖν δὲ πρὸς αὐτὸν Ἠλίαν καὶ Βαρδάνην. Τῶν δὲ περασάντων ἐν Χερσῶνι, οἱ τῆς πόλεως Χερσῶνος τούτοις περιλογὴν οὐκ ἐποίησαν. Τῇ δὲ ἐπαύριον (17) τούτους μόνους εἰσελθεῖν οἱ τῆς πόλεως προτρεψάμενοι, τὰς πύλας ἀπέκλεισαν. Καὶ τὸν μὲν γενικὸν λογοθέτην ἅμα τῷ ἐπάρχῳ ξίφει ἀνεῖλον, τὸν δὲ Τουδοῦνον [93] ἅμα Ζωΐλῳ, καὶ τὸν λεχθέντα τουρμάρχην [94] σὺν τοῖς τριακοσίοις στρατιώταις τοῖς Χαζάροις παρέδωκαν, καὶ πρὸς τὸν Χαγάνον ἀπέστειλαν. Τοῦ δὲ Τουδούνου κατὰ τὴν ὁδὸν τεθνηκότος, οἱ Χάζαροι εἰς δοχὴν [95] αὐτοῦ ἀπέκτειναν τὸν τουρμάρχην σὺν τοῖς τριακοσίοις στρατιώταις. Τότε οἱ Χερσῶνος καὶ τῶν λοιπῶν κάστρων τὸν μὲν Ἰουστινιανὸν ἀνέσκαψαν, τὸν δὲ ἐξόριστον ἐκεῖσε Βαρδάνην καὶ Φιλιππικὸν [96] βασιλέα εὐφήμησαν. Ταῦτα μαθὼν Ἰουστινιανὸς, ἐπὶ πλέον ἐκμανεὶς [97] τὰ μὲν τέκνα τοῦ σπαθαρίου Ἠλία εἰς τὸν τῆς μητρὸς ἀπέσφαξε κόλπον· ταύτην δὲ ἠνάγκασεν τῷ οἰκείῳ αὐτῆς ζευχθῆναι μαγείρῳ Ἰνδῷ ὄντι (18)· εἶθ' οὕτω τε πλώϊμον ἕτερον κατασκευάσας, ἀποστέλλει Μαῦρον τὸν πατρίκιον, τὸν ἐπίκλην Βαῖσον [98], παραδεδωκὼς αὐτῷ πρὸς καστρομαχίαν κριὸν [99], μαγγανικά τε καὶ πᾶσαν ἑλέπολιν, ἐντειλάμενος αὐτῷ, τὰ μὲν τῆς Χερσῶνος τείχη ἐξεδαφίσαι [1] καὶ πᾶσαν τὴν πόλιν, μηδεμίαν δὲ ψυχὴν ἐξ αὐτῆς [2] ζωογονῆσαι, πυκνοτέρως δὲ δι' ἀναφορῶν τὰ αὐτῷ πεπραγμένα δηλοῦν. Τούτου δὲ περάσαντος καὶ διὰ τοῦ κριοῦ τὸν λεγόμενον Κεντηναρήσιον πύργον καταβαλόντος, ἅμα δὲ καὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ Σύαγρον [3] καλούμενον, Χαζάρων δὲ καταλαβόντων, ἐγένετο ἀνοχὴ τοῦ πολέμου. Βαρδάνιος δὲ ἐκφυγὼν πρὸς τὸν Χαγάνον ᾤχετο. Ἀπράκτου δὲ τοῦ στόλου γεγονότος, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα ἐπιστρέψαι [4] μὴ τολμῶντος, τὸν μὲν Ἰουστινιανὸν ἀνέσκαψαν, τὸν δὲ Βαρδάνην ὡς βασιλέα καὶ αὐτοὶ [5] εὐφήμησαν. Ἠτήσαντο δὲ τὸν Χαγάνον δοθῆναι αὐτοῖς τὸν Φιλιππικόν. Τοῦ δὲ Χαγάνου λόγον αὐτοὺς ἀπαιτήσαντος, τοῦ μὴ προδοθῆναι αὐτὸν ὑπ' αὐτῶν, καὶ τοῦ κομίσασθαι αὐτὸν [6] κατὰ ἄνδρα ἀνὰ νομίσματος ἑνὸς (19), οἱ δὲ παραχρῆμα

VARIÆ LECTIONES.

[91] ἔπαρχον A, ὕπαρχον vulg. sic et infra. [92] τὸν Δοῦνόν τε A. [93] τὸν δὲ Δοῦνον καὶ Ζώηλον A. [94] τὸν λεχθέντα τουρμάρχην A, τοῦ λεχθέντος τουρμάρχου vulg. [95] εἰς δοχὴν A, δογὴν vulg. [96] Φιλιππικὸν βασ. A, Φιλ. καὶ βασ. vulg. [97] ἐκμανεὶς A, ἐμμ. vulg. [98] Βέσσον A f. [99] κριὸν A, κρίονας vulg. [1] ἐκδαφίσαι A e, ἐδαφίσαι vulg. [2] ἐξ αὐτῆς A e, ἐξ αὐτῶν vulg. [3] Σύαγρον A, Σύναγρον vulg. [4] ἐπιστρέψαι A, ὑποστρ. vulg. [5] αὐτοὶ A, αὐτὸν vulg. [6] αὐτὸν add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

καὶ βασιλέα εὐφήμησαν· *Exsulem illic Bardanem, Philippicum ac imperatorem faustis vocibus acclamarunt.* Sic nempe emendate Reg. ut cum imperatoris titulo etiam Philippici nomine auctus sit. COMBEFIS.

(16) *Traditis eis Tudono, et Zoilo, qui priorem dignitatem, ac administrationem deberent recipere,* ut scilicet in eum modum Chagano fieret satis, cujus illi vicarii essent Chersonæ. ID.

(17) Mutila hæc, ex S. Niceph. emend.: Γεώργιον μόνον, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἄρχοντας εἰσελθεῖν· *Georgium solum, cum primoribus, quos secum adduxerat in urbem ingredi annuunt,* ἐντὸς τῆς πόλεως· non, *in locum consilii:* absonum hoc. ID.

(18) Addit, καὶ ὅλῳ δυσειδεῖ τυγχάνοντι.

(19) Nicephorus, κατὰ ἄνδρα ἑκατὸν νομίσματα.

ταῦτα δόντες, παρέλαβον τὸν Φιλιππικὸν βασιλέα. A Ἐν δὲ τῷ χρονίζειν τὸν στόλον, ἀναφορᾶς τε μὴ ἐλθούσης, ἐστοχάσατο Ἰουστινιανὸς τὴν αἰτίαν, καὶ ἐπάρας σὺν αὐτῷ τοὺς τοῦ Ὀψικίου (20), καὶ μέρος Θρακησίων, ἀνῆλθεν ἕως Σινώπης πρὸς τὸ διαγνῶναι τὰ ἐν Χερσῶνι. Ἐν δὲ τῷ σκοπεύειν αὐτὸν τὰ περατικὰ μέρη, ὁρᾷ τὸν στόλον ἐπὶ τὴν πόλιν ἀρμενίζοντα (21), καὶ βρύξας ὡς λέων, καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὴν πόλιν ὥρμησεν. Τοῦ δὲ Φιλιππικοῦ προλαβόντος, καὶ τὴν πόλιν κρατήσαντος, αὐτὸς ἐπὶ τὸν Δαματρὺν ἐλθὼν ἐν αὐτῷ σὺν τοῖς αὐτοῦ ἠπλίκευσεν. Ὁ δὲ Φιλιππικὸς ἀποστέλλει εὐθέως κατὰ μὲν τοῦ Τιβερίου Μαῦρον τὸν πατρίκιον σὺν Ἰωάννῃ σπαθαρίῳ [7], τῷ ἐπίκλην Στρούθῳ, τὸν δὲ Ἠλίαν ὁμοίως μετὰ κούρσου (22) κατὰ Ἰουστινιανοῦ εἰς τὸν Δάματρυν, καὶ ἕτερον πάλιν κατὰ τοῦ Βασβακουρίου φυγῇ χρησαμένου [8]. B Καὶ ὁ μὲν Μαῦρος ἅμα τοῦ ῥηθέντος Στρούθου ἐν Βλαχέρναις πορευθεὶς, εὗρεν τὸν Τιβέριον κρατοῦντα τῇ μιᾷ χειρὶ τὸ κιονάκιον τῆς ἁγίας τραπέζης (23) τοῦ θυσιαστηρίου τῆς ἁγίας Θεομήτορος, καὶ τῇ ἑτέρᾳ τίμια [9] ξύλα καὶ ἐν τῷ τραχήλῳ φυλακτά (24), ἔξωθεν δὲ τοῦ βήματος παρακαθεζομένην Ἀναστασίαν τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μητέρα, ἥτις τοῖς ποσὶ τοῦ Μαύρου κυλινδουμένη ᾐτεῖτο μὴ ἀποκτανθῆναι τὸν αὐτῆς ἔγγονα Τιβέριον, ὡς μηδὲν ἄτοπον πράξαντα. Αὐτῆς δὲ τοὺς πόδας τούτου κατεχούσης, καὶ μετὰ δακρύων ἱκετευούσης, εἰσελθὼν ὁ Στροῦθος ἔνδον τοῦ βήματος, βίᾳ [10] ἀφήρπασεν αὐτόν· καὶ τὰ μὲν τίμια ξύλα ἐξ αὐτοῦ ἄρας, ἐπάνω τῆς ἁγίας τραπέζης ἐπέθηκεν, τὰ δὲ φυλακτὰ [11] εἰς τὸν ἴδιον ἐξήρτησεν C τράχηλον, καὶ λαβόντες τὸν παῖδα ἐπὶ τῷ ἄνω Καλλινίκης παραπορτίῳ [12] (25), καὶ τοῦτον ἐκδύσαντες καὶ ἐπὶ τῆς φλοιᾶς ἁπλώσαντες, δίκην προβάτου αὐτὸν ἐλαρυγγοτόμησαν [13], καὶ τοῦτον ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων, τῷ λεγομένῳ Παυλίνης (26), ταφῆναι προσέταξαν [14]. Χειρωθεὶς δὲ καὶ Βασβακούριος ὁ πρωτοπατρίκιος καὶ [15] κόμης τοῦ Ὀψικίου, καὶ αὐτὸς ἀνῃρέθη. Ὁ δὲ Ἠλίας ἅμα τῷ συνόντι αὐτῷ λαῷ ἀνελθὼν ἐν τῷ Δαματρῦ, καὶ εἰς λόγους μετὰ

ad imperatorem redire milites vererentur, Justiniani nomine abdicato, et ejus dominatu repudiato, Bardanem imperatorum more faustis vocibus principem salutaverunt, miseruntque ad Chaganum Philippicum donari sibi postulatum. Chagano, ne virum proderent, jurejurando interposito fidem fieri sibi, et pro singulorum capitibus nummum unum concedi expetente, illi summa pecuniæ confestim numerata Philippicum imperatorem simul acceperunt. Interim classe moram, ut videbatur, diuturniorem agente, nullisque **318** de suscepta expeditione a ducibus acceptis litteris, Justinianus causam conjectatus est. Eductis itaque secum Opsiciorum manu et Thracensium aliquot manipulis de rerum Chersonæ gestarum successu exploraturus Sinopen contendit. Igitur dum superiores maris regiones speculatur, classem recta in urbem apertis secundisque velis delatam conspicatur, rugituque leonis instar ingenti edito, ipse pariter in urbem iter et impetum dirigit. Conatus ejus Philippico sua diligentia prævertente et urbem præoccupante, ipse Damatrym accessit, et ad eam cum suis castra applicuit. Philippicus mora omni penitus abjecta, Maurum patricium et Joannem, cognomento Struthum, paris dignitatis virum, adversus Tiberium Eliamque cum expeditorum et velut ad prædam paratorum militum manu in Justinianum Damatry receptum, et alium tandem adversus Basbacurium, qui jam sibi fuga consuluerat, mittit. Porro Maurus cum prædicto Strutho Blachernas appellens, Tiberium una quidem manu sanctæ mensæ altaris in sancta Dei matris æde positi columellam, alia vero pretiosa crucis ligna complexum, et ex collo reliquiarum thecas gerentem appensas, extra tribunalis autem, id est sacrarii, septa patris ejus matrem Anastasiam sedentem offendit, quæ ad Mauri pedes provoluta nepotem Tiberium, utpote qui nil tetri flagitii admisisset, a morte vindicandum rogabat. Inter aviæ vetulæ

VARIÆ LECTIONES.

[7] σπαθαρίῳ A, πατρικίῳ vulg. [8] χρησαμένου A, χρησομ. vulg. [9] τίμια A, τὰ τίμια vulg. [10] βίᾳ om. A. [11] τὰ δὲ φυλ. A, καὶ τὰ φυλ. vulg. [12] τῷ — παραπορτίῳ A, τῶν παραπορτίων vulg. [13] ἐλαρυγγοτόμησαν A, ἐλαριγγοτόμησεν vulg. [14] προσέταξαν A, προσέταξεν vulg. [15] καὶ add. ex A a.

JAC. GOARI NOTÆ.

(20) Bithynos, Mysos, Phrygas, Dardanos, Troas Opsicium thema comprehendit. Iidem *Obsequiani*, imperatoriæ majestatis prodromi satellites, qui dum comitantur, astant, palatium custodiunt, ὀψικεύουσι.

(21) Nicephorus, θεασάμενος τὸν τοιοῦτον στόλον πρὸς τὸ Βυζάντιον καταίροντα. Suidas, ἄρμενον, τὸ ἱστίον· inde, ἀρμενίζειν, *vela facere*. Portius in Lexico.

(22) Nicephorus, σὺν ὁπλίτῃ λαῷ. Anastasius, *cum incursione militari*, id est, cum celocibus armatis.

(23) Sacram mensam unica columella nonnunquam fulciri diximus superius.

(24) Miscella, *Phylacteria*.

(25) Παραπόρτια, portas parvulas aliis majoribus adjunctas, ex Meursio interpretare juxta Constantinum in *Tact.* : Ἐχέτω δὲ τὸ περίφραγμα τοῦ φοσ- D σάτου πύλας τέσσαρας τὰς μεγαλωτέρας, καὶ δημοσίας, παραπόρτιά τε μικρὰ περισσότερα· *habent castrorum portas majores et publicas quatuor; portulas minores multo plures*. Anastasiæ vero filium in superioribus templi liminibus jugulatum, vix in mentem possum inducere : quare, Καλλινίκης παραπόρτια, vel ut habet Nicephorus, τὴν καλουμένην τῶν Καλλινίκων, quadraginta martyrum, vel quamlibet aliam ecclesiam, cum nominis hujusmodi apud origines urbis non occurrat, aliud nusquam, nisi forte Callinices, et ejus posterorum ædem celebrem ad Blachernas designabunt. Adversam interpretationem tenet Petavius in Nicephorum.

(26) A Paulino magistro Theodosii junioris zelotypia moti jussu capite truncato, Cosmæ et Damiani inchoatam ædem *Origines CP*. testantur.

preces sibi detinentis pedes, et eos lacrymarum A imbre perfundentis, Struthus in sacrarium insiliens, virum illuc ad immunitatem receptum summa violentia eripuit, tum vero veneranda quidem ligna ab eo sublata in sancta mensa reposuit, reliquiis autem ad proprium collum appensis, adolescentem ad superiores Callinicæ fores abductum, suisque vestibus nudum, totoque corpore ad limen extensum ovis instar jugulo mactari, et ad ædem sanctorum mercede non conductorum Cosmæ et Damiani Paulinæ dictam sepeliri mandavit. Basbacurius autem patriciorum antesignanus et comes Opsicii comprehensus, cæde illata mortem subiit. Porro Elias cum adjunctis sibi copiis Damatrym profectus, colloquio cum exercitu, qui ibi consederat, conserto, militibusque Justinianum B secutis salutis data securitate, eos a sese invicem dividi, Justinianum deserere, solum sibi permittere, ac tandem in Philippici partes transire persuasit. His ita peractis præfatus Elias furore accensus in Justinianum insilit, et apprehensa ejus cervice, sica, qua erat accinctus, caput ejus amputatum per Romanum spatharium ad Philippicum **319** transmisit, ejusdemque spatharii opera in occiduas imperii provincias illud conspiciendum Philippicus traduxit. Cæterum prius longe, quam imperio potiretur, ad Callistrati cœnobium inclusus nonnemo vaticinandi arte præditus et hæresi infectus morabatur, qui Philippico ad se nonnunquam accedenti prænuntiavit : Imperium tibi re- C positum est. Sermonibus istiusmodi perculso subinfert inclusus : *Si Deus ita jubeat, adversaberis tu? Illud unum enuntio : Pessime rerum synodus sexta peracta est. Si usquam imperaveris, proscribe, et irritam redde, et felix diuturnaque imperii ætas succedet.* Is data jurisjurandi fide, rem exsequendam in se recepit. Leontio postmodum post Justinianum tyrannidem adepto, inclusum de vaticinio Philippicus convenit. Renuntiat ille : Ne festinaveris, imperium assequeris. Apsimaro deinde in eam dignitatem evecto, virum rursus adit Philippicus. Cui inclusus vates : Ne rem acceleres, imperium te manet. Cæterum Philippico amicorum cuidam vaticinium eloculo, ille rem totam ad Apsimarum

A τοῦ ἐκεῖσε ὄντος [16] στρατοῦ ἐλθὼν, λόγον τε ἀπαθείας τῷ συνόντι τῷ Ἰουστινιανῷ λαῷ δεδωκὼς, διῃρέθησαν ἅπαντες, καὶ ἀπέδρασαν τοῦ [17] Ἰουστινιανοῦ, μόνον αὐτὸν καταλιπόντες, καὶ τῷ μέρει τοῦ Φιλιππικοῦ προσρυέντες. Τότε ὁ προλεχθεὶς Ἠλίας σπαθάριος θυμῷ ἐπιδραμὼν, καὶ τὸν τούτου τράχηλον δραξάμενος, τῷ παραμηρίῳ (27), ᾧ ἦν διεζωσμένος, ἀπέτεμεν τὴν αὐτοῦ κάραν, καὶ διὰ Ῥωμανοῦ σπαθαρίου πρὸς Φιλιπικὸν ἀπέστειλεν. Ὁ δὲ Φιλιππικὸς διὰ τοῦ αὐτοῦ σπαθαρίου ταύτην ἐπὶ τὰ δυτικὰ μέρη ἕως Ῥώμης [18] ἐξέπεμψεν· πρὸ δὲ τοῦ βασιλεῦσαι αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τῶν Καλλιστράτου ἔγκλειστος ἦν προορατικὸς (28) καὶ αἱρετικὸς, ὅστις ἀνελθόντι τῷ Φιλιππικῷ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι Ἡ βασιλεία σοι κεῖται. Ὁ δὲ ἐταράχθη, καὶ λέγει ὁ ἔγκλειστος· *Εἰ ὁ Θεὸς* B *κελεύει, σὺ τί [19] ἀντιλέγεις; Τοῦτο δέ σοι λέγω· ὅτι ἡ ἕκτη σύνοδος κακῶς ἐγένετο· ἐὰν οὖν βασιλεύσῃς, ταύτην ῥίψον, καὶ γενέσθαι σοι ἔχει ἡ βασιλεία κραταιὰ καὶ πολυχρόνιος.* Ὁ δὲ συνέθετο αὐτῷ [20] μεθ' ὅρκων τοῦτο ποιεῖν. Τοῦ δὲ Λεοντίου διαδεξαμένου τὸν Ἰουστινιανὸν, ἀνέρχεται ὁ Φιλιππικὸς πρὸς τὸν ἔγκλειστον. Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· Μὴ σπουδάσῃς, γενέσθαι ἔχεις [21] βασιλέα [22]. Βασιλεύσαντος δὲ καὶ Ἀψιμάρου, πάλιν ἀνῆλθεν πρὸς αὐτὸν, καὶ πάλιν εἶπεν αὐτῷ, ὅτι Μὴ σπουδάσῃς, ἐκεῖνο περιμένει σε. Θαῤῥήσαντος [23] δὲ Φιλιππικοῦ τινος [24] τῶν φίλων αὐτοῦ, ἐμήνυσε τῷ Ἀψιμάρῳ. Ὁ δὲ δείρας καὶ κουρεύσας αὐτὸν καὶ σιδηρώσας, ἐξώρισεν εἰς Κεφαληνίαν. Βασιλεύσαντος δὲ Ἰουστινιανοῦ, πάλιν ἀνεκαλέσατο αὐτόν. Καὶ βασιλεύσαντος ἐποίησεν ψευ- C δοσύνοδον ἐπισκόπων κατὰ τὸν λόγον τοῦ ψευδαββᾶ τοῦ καὶ ἐγκλείστου [25]· καὶ ἔῤῥιψεν τὴν ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν ἕκτην σύνοδον. Καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐτυφλώθη (29) ὁ μάταιος. Ἐν πολλῇ δὲ ἀμεριμνίᾳ εἰς τὰ βασίλεια διατελῶν, πλήθη τε χρημάτων καὶ λαμπροτάτων οὐσιῶν ἐκεῖσε εὑρὼν ἐκ πλειόνων χρόνων ὑπὸ τῶν [26] προβεβασιλευκότων συναχθέντων ἐκ δημεύσεων [27] καὶ διαφόρων προφάσεων, καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ εἰρημένου Ἰουστινιανοῦ, ταῦτα εἰκῇ καὶ μάτην ἀπόνως διεσκόρπισεν. Καὶ ἐν μὲν ταῖς διαλαλιαῖς αὐτοῦ λόγιος καὶ ἐχέφρων ἐλογίζετο, ἐν δὲ ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ ἀσέμνως καὶ ἀνικάνως τὸν βίον διατελῶν, παντὶ ἀδόκιμος ἐδείκνυτο. Ἦν δὲ καὶ αἱρετικὸς καὶ μοιχός (30). Κῦρον δὲ τὸν πατριάρχην ἐξωθήσας [28]

VARIÆ LECTIONES.

[16] ὄντος add. ex A. [17] ἐκ τοῦ Ἰ. A. [18] ἕως Ῥώμης add. ex A. [19] τί add. ex A. [20] αὐτῷ add. ex A. [21] ἔχει a, fort. ἔχει σὲ βασι. [22] βασιλέα om. A. καὶ add. ex A. [23] θαῤῥήσας δὲ Φιλιππικὸς A f. [24] τινὸς] τινὰ A, fort. τινί. [25] τοῦ καὶ ἐγκλ. A, καὶ ἐγκλ. vulg. [26] πλειόνων χρόνων ὑπὸ τῶν A, πλ. τῶν χρ. τῶν vulg. [27] ἐκ δημ. A, ἐκδημ. vulg. [28] ἐξωθήσας — Ἰω. A, ἐξώθησεν — καὶ Ἰω. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(27) *Ensis brevior.* Loco Const. 6, παραμήρια, ἤτοι μαχαίρας διεζωσμένοι. Justinianus Novell. 85, ξίφη, ἅπερ καλεῖν εἰώθασι παραμήρια.

(28) Non prophetiæ, sed astrorum lumine : unde Cedreno ἀστρονόμος vocatur.

(29) Anno tyrannidis arreptæ secundo lumen oculorum effossione Philippico ademptum est, ex Theophanis verbis inferius legendis : eodem itaque anno synodum sextam proscripsit. Quare Petavii lapsum miror in Nicephorum scribentis : *Anno* D *primo Philippici Bardanis pseudosynodum coactam scribit Theophanes, non anno secundo, ut vulgo theologi.* Ad annum quidem Philippici primum synodum istam memorat Theophanes; verum ut occæcationis tempori eam hic consociat, ita in illum primum eamdem habitam nusquam asseverat. Comparanda his Nicephori CP. historia.

(30) Fidem hæresi adulteravit : et tyrannidi incubavit.

τῆς ἐκκλησίας, Ἰωάννην τὸν αὐτοῦ συμμύστην [29] καὶ συναιρετικὸν προσεβάλετο.

detulit, qui virum verberibus exceptum, capillis detonsum et onustum catenis in Cephaloniam relegavit. Hunc Justinianus sceptris secundo potitus postliminio revocavit. Ipse deinde imperii potestate auctus, pseudosynodum episcoporum ex pseudabbatis atque inclusi sententia celebravit, et sanctam atque universalem sextam synodum abrogavit. Eo vero anno insanus ille oculis orbatus est. Qui cum in palatio tranquillam ac plane otiosam vitam ageret, ibique immensam prorsus pecuniarum summam, splendidissimæque supellectilis congeriem jam a multis retro sæculis sub imperatoribus, qui ipsum præcesserant, ex publicationibus, variisque aliis prætextibus, maxime vero ab ejus decessore Justiniano coacervatam offendisset, frustra atque incassum, nulla necessitate, dementer dilapidavit. Cæterum in colloquiis facundus ac prudens habebatur, at rebus agendis inhonestam ac tantæ dignitati imparem vitam vivens, ab omnibus reprobatus est. Quin etiam hæresi et adulterio dignitatem conspurcavit. Cyro vero patriarchæ sede ab eo dejecto, Joannem quemdam improbitatis et pravæ opinionis consortem in ejus locum promovit.

A. M. 6204. — *Ῥωμαίων βασιλέως Φιλιππικοῦ ἔτος α'.*

Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Ἰωάννου ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει Φιλιππικὸς τοὺς Ἀρμενίους τῆς ἑαυτοῦ γῆς ἐξελάσας [30] (31) Μελιτινὴν καὶ τὴν τετάρτην Ἀρμενίαν οἰκῆσαι ἠνάγκασεν. Μασαλμᾶς [31] δὲ τὴν Ἀμάσειαν [32] παρέλαβεν σὺν ἄλλοις καστελλίοις καὶ πολλῇ αἰχμαλωσίᾳ· Γεώργιός τε ὁ Ἀπαμείας ἐπίσκοπος μετῳκίσθη ἐν Μαρτυροπόλει. Φιλιππικὸς δὲ οὐκ ᾐσχύνθη ἐκμανῶς κινηθῆναι (32) κατὰ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἕκτης συνόδου, ἀνατρέπειν σπεύδων τὰ ὑπ' αὐτῆς βεβαιωθέντα θεῖα δόγματα. Εὗρεν οὖν [33] ὁμόφρονας αὐτοῦ Ἰωάννην τὸν ἐπίσκοπον [34] Κωνσταντινουπόλεως, ὃν πεποίηκεν [35] καθελὼν Κῦρον (33) τὸν ταύτης πρόεδρον, ὃν καὶ περιώρισεν ἐν τῷ τῆς Χώρας μοναστηρίῳ (34)· Γερμανόν τε τὸν μετὰ ταῦτα (35) Κωνσταντινουπόλεως θρόνον κατασχόντα ἐπίσκοπον, τὸν τηνικαῦτα ὑπάρχοντα [36] Κυζίκου, καὶ Ἀνδρέαν καὶ αὐτὸν ἐπίσκοπον Κρήτης ὄντα, Νικόλαόν τε τὸν ἀπὸ καυκοδιακόνων (36)

320 A. C. 704. — *Romanorum imperatoris Philippici annus primus.*

Cpoleos episcopi Joannis annus primus.

Hoc anno Philippicus Armenios propriis sedibus expulsos Melitinem et quartam Armeniam incolere coegit. Amaseam vero cum plerisque castellis et multa captivorum præda Masalmas occupavit. Georgius autem Apameæ episcopus Martyropolim translatus est. Porro Philippicus adversus sanctam et universalem sextam synodum invehi non erubuit, sacra dogmata ab ea sancita studens evertere. Cæterum qui in hanc sententiam irent, Joannem Cpoleos episcopum, Cyro ejus præcessore dignitate moto et in monasterium Choræ relegato, ab eo institutum, Germanumque Cpoleos etiam sede postmodum potitum, cum eo tempore Cyzicenam administraret, Andream item Cretensem episcopum, Nicolaum etiam a calicibus olim ministrum in arte medica sophistam egregium, et sub eam tempestatem quæsturæ munus obeuntem, Elpidium Magnæ ecclesiæ diaco-

VARIÆ LECTIONES.

[29] μύστην A f. [30] ἐξελάσας A, ἀπελάσας vulg. [31] Μεσελμᾶς f. [32] Ἀμασείας A. [33] εὗρεν οὖν A, εὗρε δὲ vulg. [34] ὃν ἐπισκ. K. πεπ. f. [35] ὃν πεπ. . . . τηνικαῦτα om. A. [36] ὑπάρχοντα] κατασχόντα A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(31) *Armenios de terra sua pellens.* Ipse nempe Philippicus ex Armenia oriundus; ut intra ipsam Armeniam qua late patet, sedes mutare coegerit. COMBEFIS.

(32) Manum sextæ synodo evertendæ admovit; scelus autem anno sequente opere completum est.

(33) Abrogationis prætextum adducit Baronius, a. C. 712, num. 2.

(34) *Orig. CP.*: Ἡ δὲ μονὴ ἡ Χώρα, πρῶτον μὲν εὐκτήριον ἦν. Κρύππος δὲ ὁ ἔπαρχος, καὶ Γαρὸς τοῦ Καππάδοκος Φωκᾶ περιορισθεὶς ἐκεῖσε ἔκτισε ταύτην εἰς κάλλος, καὶ εἰς μέγεθος, ἀποχαρισάμενος ἐκεῖσε κτήματα πολλά.. Ἐπεκλήθη δὲ Χώρα, ὅτι ἐπὶ τῶν Βυζαντίων χωρίον ἦν ἐκεῖσε, ἐπεὶ καὶ τὰ Στουδίου χωρίον ἦν ἔξωθεν τῆς Βύζης· *Monasterium Chora oratorium prius exstitit: Cryppus vero præfectus, et Garus Phocæ Cappadocis filius illuc relegatus pluribus possessionibus donatis, in eam, qua visitur, formam et amplitudinem extulit.* Χώρα *vero nomen habuit quod ibi foret* χωρίον *ager: quandoquidem et Studiensis monasterii locus ager quoque primitus fuit.*

(35) Oppositis licet in adversum Theophanis et Nicephori testimoniis ecclesiasticæ libertatis desertæ sanctos viros Germanum CP. et Andream Cretensem damnantibus ab omni criminis nedum nota, verum etiam suspicione remotum Germanum Petavius Nicephori commentator contendit. At cum innocentiam tanti viri non nisi existimatione de illo concipienda probet; Theophanem et Nicephorum falsitatis convictos agi non patietur, qui de Germani et Andreæ lapsu Baronii luctum et querelas legerit A. D. 712, num. 5, 6 et 7.

(36) Καυκίον, juxta Suidam, est ὁ παρὰ τοῖς σοφοῖς κάλυξ. Quare Nicolaus iste quondam καυκοδιάκονος, *a calicibus minister*, vel φαρμακοποιός. Et salubrium potionum artifex, ceu τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμων mihi erit. Auctor *Miscellæ*, Anastasium secutus, rescissis quæ de Germano et Andrea Cretensi tractant verbis, Theophanem in hunc modum reddit: *Reperit autem sui sensus Joannem, quem episcopum CP. fecit, deposito Cyro præsule, quem et exsilio relegavit in monasterio Charas, Nicolaumque diaconum callicum effecit, qui cum medicinali disciplina esset sophista, tunc quæstor erat.* Petavii sinceræ de Germani et Andreæ fide et constantia opinioni lectio istiusmodi faveret, et rescissa verba a pravi affectus non nemine in Theophanis textum intrusa contenderet: at cum in adversum anno Constantis ultimo Germanum et Andream ecclesiasticæ libertatis desertores, cui Nicephorus contestis accedit, edixerit, et aliud sit omnino Nicolaum

num, Antiochum quoque chartophylacem, et alios A istis non absimiles instituto offendit, qui sententia scriptis promulgata in sanctam sextam synodum anathema pronuntiaverunt. Cæterum Bulgari per Phileam ad freti Byzantini angustias irrumpentes, ingenti strage edita, ad urbem usque impressionem fecerunt, plurimosque, qui portus fretum trajicerent, quique nuptias opulentissimas et sumptuosissima convivia varia supellectile argentea et reliquo vasorum apparatu comportato celebrarent, deprehendunt, et in reliquos ad Chrysen usque portam excurrunt; tandem vastitate Thraciæ illata, et ex ea collecto captivorum ingenti numero animantibusque pene infinitis secum abactis salvi et a periculo immunes domos repetierunt. Arabes pariter Misthiam sibi subegerunt, tum vero castris aliis B direptis innumerarum familiarum necnon animantium prædam omni pretio et æstimatione superiorem collegerunt.

A. C. 705. — Hoc anno Abbas Romaniam armis invasit, et Antiochia Pisidiæ subjugata, prædæ dives recessit. Validus autem terræ motus mensis Peritii die octavo supra vigesimum Syriam concussit. Biennio vero imperii Philippici inter superius memorata **321** transacto, circensibus demum ludis ob festivam imperatorum natalitiorum memoriam celebratis, cum ex Prasinorum parte stetisset victoria, vario apparatus comitatu et musicorum instrumentorum sono, ipso Pentecostes Sabbato, grandi equo vectum procedere imperatori placuit. Publico itaque Zeuxippi balneo lotus cum civibus C urbis antiqua nobilitate spectatis pransus est. Cum vero quieti sub meridiem indulgeret, Rufus Opsicii protostrator, ex Georgii patricii et comitis Opsicii, cognomento Boraphi, consilio Theodori quoque Myacii, qui patricius erat hortatu, cum militibus præsidiariis, quos in Thracia ex eodem themate regebant, irrumpentes, Philippicum

σοφιστὴν γεγονότα τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης κοιαίστωρά [37] τε τότε ὑπάρχοντα, Ἐλπίδιόν τε διάκονον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, Ἀντίοχόν τε τὸν χαρτοφύλακα (37) καὶ ἑτέρους τούτων ὁμοιοτρόπους· οἵτινες καὶ ἐγγράφως ἀνεθεμάτισαν τὴν ἁγίαν ἕκτην σύνοδον. Τῶν δὲ Βουλγάρων διὰ τοῦ Φιλέα (38) λάθρα ἐπὶ τὸ Στενὸν καταῤῥιψάντων, καὶ μεγάλην σφαγὴν πεποιηκότων, καὶ μέχρι τῆς πόλεως ἐκδραμόντων, καὶ πολλοὺς περαματίζοντας (39), γάμους τε ἐνουσίους [38] καὶ δαψιλεστάτους ἀρίστους μετὰ ποικίλου ἀργύρου [39] καὶ λοιπῆς ἀποσκευῆς εὑρηκότων, καὶ ἕως τῆς Χρυσῆς πόρτης διαδραμόντων, καὶ τὴν ἅπασαν Θρᾴκην αἰχμαλωτισάντων, ὑπέστρεψαν ἀβλαβεῖς εἰς τὰ ἴδια μετὰ κτηνῶν ἀμέτρων. Ὁμοίως καὶ οἱ Ἄραβες τὴν Μισθίαν (40) παρέλαβον καὶ ἕτερα κάστρα, πλείστων τε [40] φαμιλιῶν καὶ κτηνῶν ἀναριθμήτων [41] ἅλωσιν ποιησάμενοι.

A. M. 6205. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν Ἀβϐᾶς τὴν Ῥωμανίαν καὶ παρέλαβεν Ἀντιόχειαν Πισιδίας μετὰ πολλῆς αἰχμαλωσίας, καὶ ὑπέστρεψεν. Ἐγένετο δὲ σεισμὸς μέγας κατὰ τὴν Συρίαν μηνὶ Περιτίῳ κη'. Διετοῦς δὲ χρόνου τῆς βασιλείας Φιλιππικοῦ ἐν τούτοις παραδραμόντος [42], καὶ τοῦ γενεθλίου ἱππικοῦ ἐπιτελουμένου, Πρασίνων νικησάντων, ἔδοξε τῷ βασιλεῖ τῷ σαββάτῳ τῆς Πεντηκοστῆς καβαλλάριον μετὰ δοχῆς καὶ ὀργάνων εἰσελθεῖν, καὶ λούσασθαι [43] εἰς τὸ δημόσιον λουτρὸν τοῦ Ζευξίππου, καὶ μετὰ πολιτῶν ἀρχαιογενῶν ἀριστῆσαι. Ἐν δὲ τῷ μεσημβρίζειν (41) αὐτὸν, ἐξάπινα διὰ τῆς Χρυσῆς πόρτης εἰσῆλθε Ῥοῦφος [44] ὁ πρωτοστράτωρ τοῦ Ὀψικίου (42) ὑποβουλῇ [45] τοῦ Γεωργίου πατρικίου καὶ κόμητος τοῦ Ὀψικίου, τοῦ ἐπίκλην Βοράφου, καὶ Θεοδώρου τοῦ πατρικίου τοῦ Μυακίου [46] μετὰ τῶν ταξατῶν (43), ὧν εἶχεν ἐν τῇ Θρᾴκῃ τοῦ αὐτοῦ θέματος, καὶ εἰσδραμὼν εἰς τὸ παλάτιον, εὗρεν τὸν [47] Φιλιππικὸν μεσημβρίζοντα, καὶ ἁρπάσας αὐτὸν ἀνήνεγκεν

VARIÆ LECTIONES.

[37] κοιαίστωρα A, κυέστορα vulg. [38] ἐνουσίους A. [39] ἀργύρου A c f, ἀρίστου vulg. [40] πλείστων τε add. ex A a. [41] ἀναριθμήτων A f, ἀμέτρων vulg. [42] παραδραμ. A a, διαδρ. vulg. [43] λούσασθαι A, λούσας vulg. [44] Ῥουφῖνος A f. [45] ὑποβουλῇ A, ὑπὸ βουλὴν vulg. [46] Μυακίου] Ἀμυακίου, A. [47] τὸν add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

istum ἀπὸ καυκοδιακόνων, *caucodiaconum*, ita dicam, exstitisse, et caucodiaconum, sive calicum diaconum recenter instituti : ab Anastasio verba memorata mihi potius judicantur omissa, quam a corruptore in Theoph. textum maligne immissa. Diaconum calicum dicet alius Nicolaum in ecclesia institutum, cum ei dispertiendi inter plebem Christianam Dominici sanguinis cura commissa est. Assererem utique, nisi textus haud vitiandi, et sincerius exponendi studium ab tricis hujusmodi alienum me faceret.

(37) Ecclesiæ juris dicundi præfectum, et tabularum ejus custodem, in dubiis quæstionibus solvendis primum patriarchæ assessorem, judicem vero in ecclesiasticis omnibus secundum chartophylacem existima : et plura de eodem apud euchologica et Codinum lego.

(38) Phileam ostium Thracii Bospori, qui στενὸν, conjicio. Nicephorus, τῶν Βουλγάρων ὁπλίτης ὅμιλος ἀθρόως τοὺς ἐν τῷ Θρᾳκικῷ Βοσπόρῳ οἰκοῦντας D ἐπεισπίπτει.

(39) Portum CP. hinc inde trajicientes. Πέραν, *trans CP*. locum vocabant : περάματα, lintres trajecturis accommodatos, et περαματίζειν, lintribus hujusmodi transvehi.

(40) Ita profecto legendum, Μηδείας, vitiata apud Nicephorum lectio rejicienda. Μετὰ δὲ ταῦτα, recensitis nimirum Bulgaricis incursibus, καὶ τὸ τῶν Σαρακηνῶν ἔθνος τῶν Ῥωμαίων κατέθεον χώραν· καὶ τὰ πλεῖστα μέρη διατρέχοντες, πλείστην ὅσην βλάβην ἀνθρώπων τε καὶ κτηνῶν ἐποιοῦντο· τήν τε Μηδείαν καὶ ἕτερα πολίσματα συμπαραλαμβάνουσι. Misthiam Lycaoniæ urbem ex Ortelio dubie loquente, certo conjicies.

(41) Nicephorus, εἰς ὕπνον κατὰ τὴν μεσημβρινὸν τῆς ἡμέρας καιρὸν ἐτράπετο.

(42) Comitis illius thematis stratorem primum concipe : ὑπηρετῶν τινα, posuit Nicphorus.

(43) Nicephorus, στρατιωτῶν.

εἰς τὸ ὀρνατούριον τῶν Πρασίνων (44), κἀκεῖ [48] αὐτὸν ἐτύφλωσεν μηδενὸς διεγνωκότος [49]. Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἤγουν τῇ Πεντηκοστῇ, σωρευθέντος τοῦ λαοῦ εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν, ἐστέφθη Ἀρτέμιος ὁ πρωτοασηκρῆτις (45), μετονομασθεὶς Ἀναστάσιος. Τῷ δὲ σαββάτῳ ἐτυφλώθη Γεώργιος καὶ Θεόδωρος ὁ Μυάκιος, καὶ τῷ δευτέρῳ σαββάτῳ ἐτυφλώθη Γεώργιος ὁ Βούραφος, καὶ ἐξωρίσθησαν ἐν Θεσσαλονίκῃ [50].

A meridiana relaxatione solutum reperientes, raptum e lecto in Prasinorum ornatorium abduxerunt, ibique nullo pene propositi eorum conscio oculos effoderunt. Postera die, quæ fuit Pentecostes, populo in Magnam ecclesiam confertim coacervato, Artemius protoasecretis, Anastasius cognominatus, imperii tænia redimitus est. Sabbato sequenti Georgius et Theodorus Myacius oculorum lumine privati sunt, secundo vero Sabbato Georgius Buraphus eadem pœna multatus, qui Thessalonicam in exsilium deportati sunt.

A. M. 6206. — *Ῥωμαίων βασιλέως Ἀρτεμίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐκούρσευσεν Μασαλμᾶς τὴν Ῥωμανίαν, καὶ σκυλεύσας τὴν Γαλατίαν ὑπέστρεψεν μετὰ αἰχμαλωσίας καὶ σκύλων πολλῶν. Ὁ δὲ Ἀρτέμιος στρατηγοὺς ἱκανωτάτους προβαλόμενος εἰς τὰ B καβαλλαρικὰ θέματα, καὶ λογιωτάτους εἰς τὰ πολιτικά, ἐν ἀδείᾳ διετέλει. Τῶν Ἀράβων δὲ ὁπλιζομένων κατὰ Ῥωμανίας (46) διά τε γῆς καὶ θαλάσσης, ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς ἄρχοντας ἐν Συρίᾳ πρὸς Οὐαλίδ, ὡς δῆθεν τὰ τῆς εἰρήνης προσλαλῆσαι, Δανιὴλ τὸν Σινωπίτην, πατρίκιον καὶ ὕπαρχον τῆς πόλεως, ἐντειλάμενος αὐτῷ ἐν ἀκριβείᾳ διερευνῆσαι διὰ τῆς κατὰ Ῥωμανίας [51] κινήσεως καὶ δυνάμεως αὐτῶν. Τοῦ δὲ ἀπελθόντος καὶ ὑποστρέψαντος [52], ἀπήγγειλε τῷ βασιλεῖ τὴν μεγάλην κατὰ τῆς βασιλίδος πόλεως διά τε γῆς καὶ θαλάσσης ἐξόπλισιν αὐτῶν, ὅτι Ἕκαστος φροντιζέτω τὰς ἑαυτοῦ δαπάνας ἕως τοῦ τριετοῦς χρόνου, ὁ δὲ τούτου [53] ἀπορῶν ἀποτρεχέτω τῆς πόλεως. Ἐπέστησε δὲ [54] ἐπείκτας, καὶ ἤρξατο κτίζειν δρόμωνάς τε καὶ διήρεις· καὶ τὰ παράλια δὲ ἀνεκαί- C νισε [55] τείχη· ὡσαύτως καὶ τὰ χερσαῖα στήσας τοξοβολίστρας καὶ τετραρέας [56] εἰς τοὺς πύργους καὶ μαγγανικὰ (47)· καὶ κατὰ τὸ δυνατὸν αὐτῷ τὴν πόλιν ὀχυρώσας, γεννήματά τε πλεῖστα εἰς τὰ βασιλικὰ ὡραῖα (48) ἀπέθετο, καὶ καθ' ἑαυτὸν ἠσφαλίσατο.

A. C. 706. — *Romanorum imperatoris Artemii annus primus.*

Hoc anno Masalmas Romaniam excursionibus infestavit, et per Galatiam grassatus, promiscua multitudine in captivitatem acta, pluribusque ablatis spoliis, domum repetiit. Artemius autem ducibus probatissimis, qui equestres regerent ordines, aliisque eruditissimis, qui res politicas administrarent, institutis, ipse a tumultu vivebat immunis et alienus. Arabibus porro in Romanum imperium terra marique arma parantibus, imperator ex suis optimatibus nonnullos, qui de pace habenda tractatum haberent, ad Valid delegavit, maxime Danielem Sinopensem patricium et urbis præfectum, hoc præ cunctis injuncto, ut de Saracenorum in Romaniam expeditione et eorum viribus notitiam accuratam referret. Eo igitur iter aggresso ac mox redeunte, armorum apparatum, qui fidem omnem superaret, in urbem terra marique instructum renuntiavit. Singuli quique, ait, in triennium sumptus omnes providento, qui sibi non est satis, urbe egreditor. Tum vero **322** præfectis operarum creatis, celoces naves et biremes cœpit condere, et posita ad mare urbis mœnia, continentique obversa restaurare, et arcubalistas petrobolosque et machinas alias ad turres passim disponere, magnaque demum frugum et seminum vi in imperatoris horreis reposita, et pro viribus urbe tutissime munita, ipse servandis, quæ recondiderat, curam omnem apposuit.

A. M. 6207. — *Ἀράβων ἀρχηγοῦ Σουλεϊμᾶ ἔτος α'. Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Γερμανοῦ ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἀπεβίω Οὐαλίδ, καὶ Σουλεϊμὰν διαδέχεται αὐτοῦ [57] τὴν ἀρχήν. Τῷ δ' αὐτῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας Ἀρτεμίου (49), τοῦ καὶ Ἀναστασίου,

A. C. 707. — *Arabum ducis Suliman annus primus. Cpoleos episcopi Germani annus primus.*

Hoc anno Valid leto exstinctus est, ejusque principatum Suliman excepit. Eodem porro secundo imperii Artemii, qui etiam Anastasius, indictione

VARIÆ LECTIONES.

[48] κἀκεῖ A, κἀκεῖσε vulg. [49] ἐγνωκότος A. [50] εἰς Θεσσαλονίκην. [51] Ῥωμανίας A, Ῥωμανίαν vulg. [52] ὁ δὲ ἀπελθὼν καὶ ὑποστρέψας A. [53] τούτου A, τοῦτο vulg. [54] ἔστησέν τε A. [55] ἀνεκίνησε a, στήσας A, κτίσας vulg. [56] τετραρέας A, τεραρέας f, τεραραίας vulg., πετραραίας mg. [57] Σουλ. διαδ. αὐτ. A, διαδ. αὐτ. Σουλ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(44) Miscella, *ad oratorium Prasinorum*. Cedrenus, εἰς τὸ ἁρματώριον τῶν Πρασίνων, *ad Prasinorum armatorium*. Ἅρματα vero dictio cum currus tum arma, hæc recentiore, illos antiqua significandi consuetudine referat; locum quo Prasinorum quadrigæ, vel arma et ornamenta ad Circenses agones parabantur, ἁρματώριον, vel ὀρνατούριον indicabit.

(45) Nicephorus: Ἀναγορεύουσιν εἰς βασιλέα Ἀρτέμιον Φιλιππικοῦ γραμματέα, οὓς τῇ Ἰταλῶν φωνῇ καλοῦσιν ἀσηκρῆτις.

(46) Ante ὅτι ἕκαστος deest aliquid ex Anast. et D S. Niceph., apud quos isthæc ex persona Artemii leguntur, ita præcipientis, audito tanto illo Saracenorum apparatu. COMBEFIS.

(47) Primum *Historia miscella* reddit, *arcobalistas*, secundi vice Meursius πετραρεία, sive πετραρέας supponit: tertium Nicephorus exponit, πολεμητήρια ὄργανα · de reliquis idem consulendus.

(48) Moschopulus apud Meursium, ὡρεῖον, τὸ σιτοδοχεῖον, *horreum*. Consentit *Miscella*.

(49) In annum Artemii primum, eumque ineuntem tantummodo Germani in thronum CP. translationem reponendam sequentes rationes docent:

decima tertia, mensis Augusti die undecimo, e Cyzicena metropoli Cpolim Germanus translatus est. Decretum super ea translatione quod mox subjicietur, promulgatum fuit : Suffragio atque consensu religiosorum presbyterorum, diaconorum, et totius sanctioris cleri, sacrique senatus, et hujusce a Deo custoditæ imperatricis civitatis universi populi Christum amantis, divina gratia, quæ infirma semper curat et, quæ desunt, adimplet, Germanum sanctissimum metropolitam et præsidem Cyzici metropoleos, in episcopum hujus a Deo servatæ urbis et reginæ urbium transfert. Facta est hæc translatio coram Michaele sanctissimo presbytero et apocrisiario apostolicæ sedis, cæterisque sacerdotibus et episcopis præsentibus, Artemio imperante. Porro Artemius intelligens Saracenorum classem Alexandria in Phœniciam lignorum cypressinorum secandorum causa cursum instituisse, expeditiora ex tota classe navigia deligens, militares copias ex Opsicii themate in eam imposuit omnesque Rhodum convenire jussit, quibus ducem atque caput Joannem Magnæ ecclesiæ diaconum, qui tum generalis logothetæ munere fungebatur, præfecit. Is ubi Rhodum appulit, totaque classis illuc convenit, cum ducibus collocutus est, ut inde solverent, et in Phœniciam trajicerent, ad incendenda ligna, reliquumque omnem, qui illic reperiretur, Agarenorum apparatum. Cunctis propositum uno sensu excipientibus, soli Opsiciani refragati sunt, et imperatori quidem debitos hono-

A τῆς [58] ιγ' ἰνδικτιῶνος μηνὶ Αὐγούστῳ ια', μετετέθη Γερμανὸς ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Κυζίκου εἰς Κωνσταντινούπολιν· ἐφ' ᾗ καὶ κιτατόριν μεταθεσίμου τὸ ὑποτεταγμένον ἐκπεφώνηται· Ψήφῳ καὶ δοκιμασίᾳ (50) τῶν θεοσεβεστάτων πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, καὶ παντὸς τοῦ εὐαγοῦς κλήρου, καὶ τῆς ἱερᾶς συγκλήτου, καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ τῆς θεοφυλάκτου ταύτης καὶ βασιλίδος πόλεως, ἡ θεία χάρις ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα, καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα [59], μετατίθεται Γερμανὸν τὸν ὁσιώτατον μητροπολίτην καὶ [60] πρόεδρον τῆς Κυζίκου [60*] μητροπόλεως, εἰς ἐπίσκοπον ταύτης τῆς θεοφυλάκτου καὶ βασιλίδος πόλεως. Ἐγένετο δὲ ἡ παροῦσα μετάθεσις κατὰ παρουσίαν (51) Μιχαὴλ τοῦ ὁσιωτάτου πρεσβυτέρου καὶ ἀποκρισιαρίου τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου καὶ λοιπῶν ἱερέων καὶ ἐπισκόπων, B ἐπὶ Ἀρτεμίου βασιλέως. Μαθὼν δὲ ὁ Ἀρτέμιος, ὅτι στόλος [61] τῶν Σαρακηνῶν ἀπὸ Ἀλεξανδρείας ἐπὶ τὴν Φοίνικα [62] ἀνέδραμεν [63] πρὸς τὸ κόψαι ξυλὴν κυπαρισσίνην (52), ἐπιλεξάμενος ἐκ τοῦ οἰκείου στόλου τὰ εὔδρομα σκάφη, ἔβαλε ταξάτους [64] ἐκ τοῦ Ὀψικίου θέματος [65], καὶ εἰς τὴν Ῥόδον ἀθροισθῆναι πάντας ἐκέλευσεν, καὶ προεβάλετο [66] στρατηγὸν καὶ κεφαλὴν αὐτῶν τὸν διάκονον Ἰωάννην τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τὸ [67] τηνικαῦτα λογοθέτην γενικὸν (53) ὑπάρχοντα. Αὐτοῦ δὲ ἐν τῇ Ῥόδῳ καταλαβόντος, καὶ τῶν πλωΐμων συναθροισθέντων, διελάλει τοῖς ἄρχουσι περὶ [68] τοῦ ἀποκινῆσαι αὐτούς, καὶ ἀπελθεῖν εἰς τὸν Φοίνικα [69], πρὸς τὸ καῦσαι τὴν ξυλὴν καὶ τὴν εὑρισκομένην ἐξάρτισιν [70] τῶν Ἀγαρηνῶν [71]. Πάντων δὲ C

VARIÆ LECTIONES.

[58] τῆς add. ex A. [59] ἀναπληροῦσα A, συμπλ. vulg. [60] μητροπ. καὶ om. A. [60*] Κυζικηνῶν A. [61] στόλος A, ὁ στόλος vulg. [62] τὸν Φοίν. A, τὴν Φ. vulg. [63] ἀνέδρ. A f, ἐξέδρ. vulg. [64] ταξάτους A, ταξάτας vulg. [65] τοῦ οἰκείου θέμ. A f. [66] προεβάλ. A, προσεβ. vulg. [67] τὸ add. ex A. [68] τοῖς ἀρχ. περὶ τ. ἀποκ. αὐτ. A, περὶ τ. ἀπ. αὐτ. τ. ἀρχ. vulg. [69] τὸν Φ. A, τὴν Φ. vulg. [70] ἐξάρτισιν A, ἐξάρτησιν vulg. [71] Σαρακηνῶν A f.

JAC. GOARI NOTÆ.

1. Anno Leonis decimo tertio, indictione 13, post annos pontificatus quatuordecim, menses quinque, et dies tres, Germanum sede depulsum verbis quam apertis declarat Theophanes ad annum Leonis præfatum, et ex eo Anastasius habet : *Summo sacerdotio functus* (est Germanus) *annis* 14, *mensibus* 5, *diebus* 7, anni vero illi, dies et menses a Januarii die septimo, ut ibidem scribit Theophanes, vel ut Anastasius, VII Idus Januarias, qui in eumdem incidit, et quo Germanus exauctoratus, sursum numerandi ab Artemii anno primo, indictionis 13, charactere dignoscendo principium deducunt. Error itaque Theophanis aut librarii annum Artemii secundum primi vice reposuit. 2. Constantinopolitanæ sedis dignitas indictione decima tertia Germano, si bene numeret, delata fuit, circuli sequentis decima tertia pariter abrogata : prior autem illa in Artemii annum primum incurrit. 3. Ratio tertia ipsa Theophanis auctoritate stabilitur. Annus Germani pontificatus vertens et integer, ut ex ejus laterculo colligo, Artemii anno secundi vertenti quoque et integro ex æquo commensuratur : at mensis Augusti die quarto (hunc quippe numerum anni quatuordecim diebus 7 et mensibus quinque conjuncti desiderant) concessum tradit Theophanes. Ejus igitur auspicia ab ipsius Artemii anno primo, licet exeunte, petenda. 4. Artemius annum imperii secundum numerans indictionem decimam quartam reperit : ut enim Leo imperii sui anno decimo tertio indictionem decimam tertiam sociam nactus est, et primam primi; ita circuli præeuntis ultimam Theodosius anno unico sceptris potitus, prædecessor vero Artemius anno secundo dejectus decimam quartam anno eodem sortitus est : eam ob rem Germanus decima tertia institutus ab ejus anno primo in CP. sedem translatus asseritur. 5. Indictiones sursum deorsumque numeratæ, et tum præviis, tum succedentibus collatæ quartam ac decimam Artemii secundo designant : annon itaque D tertia et decima Germani translatione notata Artemii ejus anno primo attribuenda? Hac ergo, quam explanamus de Germano in CP. thronum transvehendo historia in annum priorem revocata, præsentibus verbis in verum sensum restituendis correctionem hujusmodi appono : Τῷ δ' αὐτῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Ἀρτεμίου, ιγ' ἰνδικτιῶνι, μηνὶ Αὐγούστῳ δ' μετετέθη Γερμανὸς, καὶ τὰ ἑξῆς.

(50) Hæc propria episcoporum et his majorum instituendorum formula verbo μετετέθη in προχειρίζεται formula : de qua euchologium consecrandi episcopi ritum proferens.

(51) Ac forsan ejus rogatu, ut quam citius hæreticus Joannes exturbaretur.

(52) Nicephorus, ναυπηγησίμοις ξύλοις κυπαρισσίνοις ἕνεκεν.

(53) Idem : Τῶν δημοσίων φόρων λογιστὴν, ὃν λογοθέτην γενικὸν οἶδε καλεῖν ἡ συνήθεια.

A προθύμως ὑπακουσάντων, οἱ τοῦ Ὀψικίου οὐ κατεδέξαντο· καὶ τὸν μὲν βασιλέα ἀνέσκαψαν, τὸν δὲ διάκονον Ἰωάννην ῥομφαίαις ἀνεῖλον. Ἐντεῦθεν λοιπὸν οἱ στόλοι διαιρεθέντες εἰς τοὺς ἰδίους ἀπέπλευσαν τόπους. Οἱ δὲ κακοῦργοι κατὰ τῆς βασιλίδος ἀνέβαλον πόλεως [72]. Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν [73] ἐν τῷ Ἀδραμυτίῳ [74], ἀκεφάλων ὄντων, εὗρον ἐκεῖ ἄνδρα ἐντόπιον Θεοδόσιον ὀνόματι, ἐκλήπτορα τῶν δημοσίων φόρων (54) ὑπάρχοντα, ἀπράγμονά τε καὶ ἰδιώτην, καὶ προετρέψαντο αὐτὸν [75] βασιλεῦσαι. Ὁ δὲ φυγῇ χρησάμενος εἰς τὸ ὄρος ἐκρύβη. Εὑρόντες δὲ αὐτὸν εὐφήμησαν βιασάμενοι ὡς βασιλέα. Ὁ δὲ Ἀρτέμιος ταῦτα μαθὼν, ἐπέστησε τῇ πόλει οἰκειακοὺς αὐτοῦ ἀνθρώπους ἄρχοντας [76] ἅμα τοῦ κατασκευασθέντος ὑπ' αὐτοῦ στόλου, καὶ ἐξοπλίσας αὐτοὺς αὐτὸς ἐξῆλθεν ἐν Νικαίᾳ τῇ πόλει, κἀκεῖσε ἑαυτὸν [77] ἠσφαλίσατο.

B Οἱ δὲ ἀντάρται ἀναβαλόντες καὶ συγκινήσαντες [78] ὅλον τὸ θέμα τοῦ Ὀψικίου καὶ τοὺς Γοτθογραίκους, συλλαμβάνονται πλεῖστα μικρά τε καὶ μεγάλα πραγματευτικὰ σκάφη, καὶ διά τε γῆς καὶ θαλάσσης [79] ἐν Χρυσοπόλει ἀνέδραμον. Τοῦ δὲ τῆς πόλεως στόλου (55) εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἁγίου Μάμαντος ὁρμῶντος, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπολέμουν ἀλλήλους ἐπὶ μῆνας ἕξ [80]. Τοῦ δὲ τῆς πόλεως στόλου ἐπὶ τὸν τοῦ Νεωρίου [81] τῆς πόλεως λιμένα μεθορμίσαντος, περάσας ὁ Θεοδόσιος τὰ Θρᾳκῷα ἐκράτησεν μέρη. Προδοσίας δὲ γενομένης διὰ τῆς πόρτης τοῦ μονοτείχους τῶν Βλαχερνῶν, τὴν πόλιν ἔλαβον. Οἱ δὲ παράνομοι λαοὶ τοῦ Ὀψικίου ἅμα τῶν Γοτθογραίκων τῇ νυκτὶ εἰς τοὺς οἴκους τῶν πολιτῶν διαδραμόντες,

C μεγίστην εἰργάσαντο ἅλωσιν, μηδενὸς φεισάμενοι· τοὺς δὲ ἐν αὐτῇ ὑπάρχοντας τοῦ Ἀρτεμίου ἄρχοντας Γερμανῷ τῷ πατριάρχῃ [82] Κωνσταντινουπόλεως συλλαβόμενοι ἐν Νικαίᾳ ἀπήγαγον πρὸς πίστωσιν Ἀρτεμίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ὄντων. Ὁ δὲ Ἀρτέμιος τούτους θεασάμενος ἀπέγνω ἑαυτοῦ [83]· καὶ αὐτὸν παρέδωκεν, λόγον τε ἀπαθείας αἰτησάμενος τὸ μοναδικὸν περιεβάλετο σχῆμα. Ὁ δὲ Θεοδόσιος ἀβλαβῆ τοῦτον διατηρήσας, ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐξώρισεν. Ἐβασίλευσεν δὲ Φιλιππικὸς μὲν [84] ἔτη β', Ἀρτέμιος δὲ ἔτος ἓν καὶ μῆνας γ'. Λέων δὲ τῶν Ἀνατολικῶν στρατηγὸς ὢν, Ἀρτεμίου ὑπερμαχῶν οὐχ ὑπετάγη Θεοδοσίῳ· εἶχεν δὲ συμπνέοντα αὐτῷ καὶ συντρέχοντα [85] Ἀρτάβασδον Ἀρμένιον τῶν Ἀρμενιακῶν στρατηγὸν,

D ᾧ καὶ συνέθετο δοῦναι τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα εἰς γυναῖκα, ὃ καὶ πεποίηκεν.

A res negaverunt, Joannem vero diaconum gladiis peremerunt. Ex quo classis divisa, et singuli in patriam suam reversi sunt. Rebelles autem in reginam urbem 323 recta contendere. Cum vero ad Adramytium applicuissent, hominem quemdam hujus loci indigenam nomine Theodosium publicorum vectigalium exactorem, a rebus agendis alienum ac privatum, ibi forte repertum, ipsi nullo sub capite militantes et sine duce ad imperium capessendum hortati sunt. Ille fuga lapsus, in monte delituit, quem tandem invenientes, vimque inferentes, imperatorem salutavere. Eo comperto Artemius domesticos suos optimates una cum classe quam ipse instruxerat atque armis ornarat, urbis custodiæ deputavit, ipse in urbem Nicæam

B recessit, probeque se muniit. Porro rebelles resumptis animis commoti, tota Opsicii regione et Gotthogræcis in socia arma impulsis, multis magnis parvisque negotiatorum navibus convectatis, Chrysopolim terra marique fluunt. Cum autem urbis classis in portu sancti Mamantis stationem ageret, per menses sex continuos singulis diebus inter utrosque pugnatum est. At reginæ urbis classe in Neoterii urbis portum tandem se subducente, Theodosius freto trajecto Thraciæ partes occupatum irruit. Factaque ad Blachernarum murum, qui unus et singularis est, proditione, urbem in suam potestatem recepere. Sceleratæ vero Opsicii cohortes sociis Gotthogræcis adjunctæ in civium domos

C noctu convolantes, magnam vastitatem et incendium, nullius ædis data exceptione, intulere, comprehensisque quos ibi reperere Artemii amicis, una cum Germano Cpoleos antistite, Nicæam deportant, Artemium adjunctumque et bene affectum ipsi exercitum de iis quæ successerant certiores facturi, et securitatis obtinendæ pactum firmatur. Artemius iis conspectis de rerum suarum salute desperavit, et vitæ sibi relinquendæ servandæque fide accepta, dedit manus, et monasticum habitum induit. Theodosius salvum eum esse jubens Thessalonicam in exsilium egit. Imperavit itaque Philippicus annos duos et menses novem, Artemius annum unum et menses tres. Cæterum Leo orientalium copiarum dux, Artemii partibus ubique propugnatis, Theodosio minime paruit, et in eumdem sensum con-

D spirantem et auxiliatorem habuit Artabasdum Armenia ortum et Armenicarum cohortium ducem, cui filiam conjugem locare fuerat pollicitus, quod postmodum executus est.

VARIÆ LECTIONES.

[72] ἀνέβαλον πόλεως A, ἀνέβαλλον πόλιν vulg. [73] αὐτῶν add. ex A. [74] Ἀδραμυτίῳ A a f, Ἀδραμυντίῳ vulg. [75] αὐτὸν A f, αὐτοῦ vulg. [76] ἄρχοντας om. A f. [77] ἑαυτὸν A, αὐτὸν vulg. [78] κινήσαντες f. [79] καὶ θαλ. A, καὶ διὰ θαλ. vulg. [80] τοῦ δὲ τῆς πόλ.—ἐπὶ μῆνας ἕξ om. A a. [81] Νεωρίου A f, Νεωτερίου vulg. [82] ἅμα Γερμ. τῷ πατρ. A, ἅμα τῷ Γερ. vulg. [83] ἑαυτοῦ A f, ἑαυτὸν vulg. [84] ἐβασ. δὲ Φιλ. μὲν A, ἐβασ. Φ. vulg. [85] αὐτῷ καὶ συντρ. A, καὶ συντρ. αὐτῷ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(54) Idem, τῶν δημοσίων φόρων πράκτορα.

(55) Unus CP. portus varia pro vario situ nomina sortitur. Occidentem quæ pars respicit, et est ad Blachernas, a sancto Mamante appellatur; orientalior altera, νεώριον est. Illam ergo classe urbica tenente, Thraciam appellere non poterat hostilis Theodosii exercitus. Ubi in νεώριον secessit urbica classis, Theodosius locum relictum et Thracicas partes occupavit. Conferenda his *CP. Topographia* Gyllii lib. IV, cap. 6.

324 A. C. 708. — *Romanorum imperatoris Theodosii annus primus.*

Hoc anno Masalmas in Cpolim expeditionem suscepit, ac ideo Sulimanem terra, Umarum vero mari datis utrique exercitibus præmisit, ipse amplo belli apparatu coacto retro secutus est. Suliman autem et Baccharus Amorium profecti, litteris ad Leonem datis, Romanum, aiunt, imperium ad te pertinere novimus: eam ob rem huc te confer, et de pace inter nos servanda una simul tractatum habeamus. Suliman itaque Amorium præsidio vacuum, Orientis vero ducem inimicitias cum imperatore servandæ in Artemium fidei gratia agentem, Masalmanem ibidem exspectare consiliatus, urbem obsedit. Cum vero urbi jam vicinus astaret, Saraceni Leonem ducem salutatum imperatorem faustis vocibus excipientes, cives ut idem ipsi præstarent, sollicite rogabant. Ubi Saracenorum affectum in salutando Leone notum habuerunt Amorii cives, ipsi pariter imperatorem proclamarunt. Urbem autem præsidio ducibusque vacuam manibus hostium cito perdendam Leo perpendens, Sulimani scribit: *Si nos de pace colloquium habituros cupis convenire, ut quid urbem istam occupare moliris?* Ad hæc ille: *Veni tantum, et abscedo.* Dux igitur, fide a Sulimane accepta, cum equitibus trecentis ad eum profectus est. Agareni loricis ornati et armis probe muniti, eo conspecto, venerunt obviam et spatio ad medium milliare a castris semoto in aciem compositi steterunt. Cum vero tribus diebus continuis ad eos itaret, de pace servanda et eorum ab urbe recessu frequentibus colloquiis agebant. Responderunt illi: *Compone pacem, et confestim discedemus.* Porro Saracenos de eo apud se detinendo consilium habere suspicatus, Saracenorum illustres quosque ad cœnam vocavit, qui dum convivantur, Suliman Saracenos loricatos ter mille submisit, qui eum, ne forte elaberetur, impedirent. Eo explorato, qui stabat in excubiis illi renuntiat: Saracenorum equitum manus undequaque nos circumvallat. Tum ex eis unus, Zuber nomine, equo insidens, et in eorum conspectu stans, Servus, ait, magna pecuniarum vi furto sublata, fugam arripuit, eapropter equos conscendimus. Eorum astu perspecto, respondet dux: *Ne vos illa cura sollicitet; quocunque enim ille* 325 *fugerit, in castris nostris reperietur.* Re ita gesta tristior effectus, ut

A A. M. 6208. — *Ῥωμαίων βασιλέως Θεοδοσίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσε Μασαλμᾶς [86] (56) κατὰ Κωνσταντινούπολιν, καὶ προέπεμψεν Σουλεϊμὰν μετὰ στρατοῦ διὰ ξηρᾶς, Οὔμαρον δὲ διὰ θαλάσσης. Αὐτὸς δὲ ὀπίσω αὐτῶν μετὰ πολλῆς ἀποσκευῆς πολεμικῆς ἤκεν. Σουλεϊμὰν δὲ καὶ Βάχχαρος [87] ἐπὶ τὸ Ἀμώριον φθάσαντες γράφουσι πρὸς Λέοντα τὸν [88] στρατηγὸν τῶν Ἀνατολικῶν, ὅτι Οἴδαμεν, ὅτι ἡ βασιλεία τῶν Ῥωμαίων σοι ἁρμόζει, ἐλθὲ οὖν πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἂς λαλήσωμέν [89] σοι [90] τὰ πρὸς εἰρήνην. Θεωρήσας οὖν ὁ Σουλεϊμὰν τὸ Ἀμόριον (57) στρατὸν μὴ ἔχον, καὶ τὸν στρατηγὸν [91] ἐν ἔχθρᾳ διακείμενον διὰ τὴν πρὸς Ἀρτέμιον [92] συμμαχίαν, παρεκάθισεν αὐτὸ [93], βουλόμενος ἐκεῖ ἐκδέξασθαι τὸν Μασελμᾶν [94]. Ἅμα δὲ
B ἐπλησίασεν τῇ πόλει, ἤρξαντο οἱ [95] Σαρακηνοὶ εὐφημεῖν τὸν στρατηγὸν Λέοντα βασιλέα, παρακαλοῦντες καὶ τοὺς ἔσω τὸ αὐτὸ [96] ποιεῖν. Ἰδόντες δὲ οἱ τοῦ Ἀμωρίου, ὅτι οἱ Σαρακηνοὶ πόθῳ αὐτὸν εὐφήμουν, εὐφήμησαν καὶ αὐτοί. Γνοὺς δὲ ὁ στρατηγὸς ὅτι ταξάτων καὶ ἀρχόντων οὐκ ὄντων [97] μέλλει ἀπολέσθαι [97*] τὸ Ἀμώριον, δηλοῖ τῷ Σουλεϊμὰν, ὅτι *Ἐὰν θέλῃς ἵνα ἔλθω πρὸς σὲ καὶ τὰ πρὸς εἰρήνην λαλήσωμεν, διὰ τί παρακαθέζῃ [98] τὴν πόλιν;* Ὁ δὲ πρὸς αὐτόν· *Ἐλθὲ, καὶ ἀναχωρῶ.* Καὶ λαβὼν ὁ στρατηγὸς λόγον παρ' αὐτοῦ [99] μετὰ τετρακοσίων [1] καβαλλαρίων παραγίνεται πρὸς αὐτόν. Ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ Ἀγαρηνοὶ φορέσαντες τὰ λωρίκια [2] αὐτῶν καὶ τὰ κατάφρακτα, ὑπήντησαν αὐτῷ, καὶ ἠπλίκευσαν
C ἀπὸ ἡμίσεως μιλίου τοῦ φοσσάτου αὐτῶν. Ἐπὶ τρισὶ δὲ ἡμέραις προσερχομένου αὐτοῦ πρὸς αὐτοὺς, ἐλάλουν τὰ πρὸς εἰρήνην καὶ τοῦ [3] ἀναχωρῆσαι αὐτοὺς τῆς πόλεως. Οἱ δὲ ἔφασκον, ὅτι [4] *Στοίχησον τὴν εἰρήνην, καὶ τότε ἀναχωροῦμεν.* Γνοὺς δὲ ὁ στρατηγὸς ὅτι βούλονται αὐτὸν κρατῆσαι, ἐκάλεσεν ἐκ τῶν ἐμφανῶν Σαρακηνῶν πλείστους εἰς δεῖπνον, καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν ἀπέστειλεν Σουλεϊμὰν τρισχιλίους Σαρακηνοὺς λωρικάτους κυκλῶσαι καὶ φυλάττειν αὐτὸν πρὸς τὸ μὴ διαδρᾶσαι. Ἡ δὲ βίγλα (58) γνοῦσα ἐμήνυσεν [5] αὐτῷ, ὅτι Πλῆθος Σαρακηνῶν ἵστανται κύκλῳ ἡμῶν [6] καβαλλάριοι. Ἐλθὼν δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν καβαλλάριος ὀνόματι Ζοῦβερ, ἔστη ἔμπροσθεν λέγων, ὅτι Δοῦλος ἔφυγεν κλέψας χρήματα [7] πολλὰ, καὶ δι' ἐκεῖνον [8] ἐκαβαλλικεύσα-
D μεν. Ὁ δὲ στρατηγὸς τὴν τέχνην τῆς ἀπάτης [9] αὐτῶν ἐγνωκὼς, ἔφη πρὸς αὐτούς· *Μὴ περισπασθῆτε.*

VARIÆ LECTIONES.

[86] Μαλσαμᾶς A, Μεσελμὲς f. [87] Βάκχαρος A. [88] τὸν add. ex A. [89] λαλήσωμεν A, λαλήσομεν vulg. [90] σοι om. A f. [91] καὶ πρὸς τὸν στρατ. A. [92] Ἀρτεμίου A f. [93] αὐτὸ a, αὐτῷ A, αὐτὸν vulg. [94] καὶ τὸν Μαλσαμᾶν A. [95] οἱ add. ex A. [96] τὸ αὐτὸ A, τοῦτο vulg. [97] μὴ ὄντων A. [97*] ἀπολέσθαι A, ἀπόλλυσθαι vulg. [98] παρακαθέζῃ A, παρασκευάζῃ vulg. [99] παρ' αὐτῶν A. [1] τετρακοσ. A, τριακ. vulg. [2] τ. λωρ. αὐτῶν κ. τ. κατ. A, τ. λωρ. κ. τὰ κατ. αὐτῶν vulg. [3] τοῦ add. ex A. [4] ὅτι add. ex A. [5] ἐμήνυσεν A, ἐδήλωσεν vulg. [6] ἵστ. κύκλῳ ἡμῶν A, κ. ἡμ. ἵστ. vulg. [7] χρῆμα πολὺ A f. [8] ἐκεῖνον A, ἐκείνου vulg. [9] τῆς ἀπάτης add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(56) Μουσαλμᾶς scribitur apud Niceph. qui mille et octoginta ejus naves recenset.

(57) Ἀμώριον, scribet inferius. Suidas: Ἀμώριον καὶ Ἄμωρος πόλις τῆς μεγάλης Φρυγίας. Ὁ πολίτης Ἀμωρεύς. Ἀμοῤῥαῖος quoque, et Ἀμωραῖος reperitur apud auctorem, et Cedrenum.

(58) *Vigilia, excubiæ.* Nicetas in Isaacio Angelo lib. I, μήτε φυλακὰς ἔχων ἀκριβεῖς, ἢ βίγλας, *neque custodes habens accuratos, neque excubias.* Reliqua hic occurrentia λορίκιον, λορίκατος, μίλιον, καβαλλάριος, καβαλλικεύειν, Meursius nullo negotio exponit.

A *Ὅπου γὰρ δήποτε ἂν* [10] *ἀπέλθῃ ἐν τοῖς κάστροις ἡμῶν, εὑρίσκομεν αὐτόν.* Λυπηθεὶς δὲ ἠδυνήθη κρυπτῶς δι' ἀνθρώπου αὐτοῦ δηλῶσαι τοῖς [11] τοῦ Ἀμωρίου, ὅτι Φοβήθητε τὸν Θεὸν, μὴ προδώσητε [12] ἑαυτούς (59). Ἰδοὺ γὰρ πλησιάζει καὶ ὁ Μασαλμᾶς. Καὶ ἐξέρχεται [13] ὁ ἐπίσκοπος πρὸς αὐτὸν, καὶ τὰ αὐτὰ λαλεῖ αὐτῷ [14]. Γνοὺς δὲ ὁ Σουλεϊμὰν, ὅτι ἐξῆλθε [15] πρὸς αὐτὸν ὁ ἐπίσκοπος, πέμπουσι πρὸς τὸν στρατηγὸν, ὅτι Δὸς ἡμῖν τὸν ἐπίσκοπον. Ὁ δὲ περιστατηθεὶς (60) ἔκρυψεν αὐτὸν, εἰπὼν [16] ἑνὶ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ, ὅτι Ἡμῶν ὁμιλούντων, ἔνδυσον αὐτὸν ἑτέραν στολὴν περιβαλὼν [17], καὶ ὡς διὰ ξύλα ἢ ὕδωρ ἀπόλυσον αὐτὸν πορευθῆναι εἰς τὰ ὄρη. Ἐνισταμένων δὲ τῶν Σαρακηνῶν περὶ τοῦ ἐπισκόπου, λέγει ὁ στρατηγός· Οὐκ ἔστιν ὧδε, πλὴν ἀπέλθατε [18] πρὸς τὸν [19] ἀμηρᾶν, καὶ ἔρχομαι κἀγὼ, καὶ περὶ πάντων λαλοῦμεν. B Αὐτοὶ δὲ λογισάμενοι ὅτι ἐρχομένου [20] αὐτοῦ εἰς τὸν ἀμηρᾶν ἐν μέσῳ αὐτῶν κρατοῦσιν [21] αὐτὸν, ἀφῆκαν αὐτόν. Καβαλλικεύσας δὲ σὺν διακοσίοις ἀνθρώποις αὐτοῦ, ὡς δῆθεν κυνηγῶν, ἔδωκεν ἐπὶ τὰ [22] ἀριστερά. Οἱ οὖν συνόντες αὐτῷ Σαρακηνοὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ποῦ ἀπέρχῃ; Ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι [23] Εἰς τὰ λιβάδια θέλω μεταπληκεῦσαι (60*). Οἱ δὲ εἶπον, ὅτι Ἡ βουλή σου οὐκ ἔστιν ἀγαθὴ, καὶ οὐκ ἐρχόμεθα μετὰ σοῦ. Τότε λέγει ὁ στρατηγὸς τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ, ὅτι Λόγον ἡμῖν δόντες κρατῆσαι ἡμᾶς ἠθέλησαν, καὶ δι' ἡμῶν τοὺς Χριστιανοὺς ἀπολέσαι· ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἡμῶν ἢ τῶν ἀλόγων τῶν ἀπομεινάντων οὐδένα κρατοῦσι. Καὶ πορευθεὶς μίλια δέκα ἠπλήκευσεν. C Τῇ δὲ ἐπαύριον πέμπει τὸν δομέστικον τῶν στρατόρων (61) αὐτοῦ, καὶ δηλοῖ αὐτοῖς, ὅτι Λόγον μοι ἐδώκατε, καὶ δόλῳ κρατῆσαί με ἠθελήσατε· διὰ τοῦτο [24] ἀνεχώρησα. Ὁ δὲ Μασαλμᾶς ὑπερβὰς ἦν τὰς κλεισούρας, ὁ δὲ Σουλεϊμὰν [25] ταῦτα οὐκ ἔγνω. Ἐστασίασαν δὲ οἱ ἀμηραῖοι [26] καὶ ὁ λαὸς κατὰ τοῦ [27] Σουλεϊμὰν, ὅτι Τί παρακαθεζόμεθα τὰ τείχη ταῦτα [28] καὶ οὐ κουρσεύομεν; καὶ ἐκστρέψαντες [29] τὰς τένδας ἀνεχώρησαν. Ὁ δὲ στρατηγὸς Νίκαιαν τὸν τουρμάρχην μετὰ τῶν στρατιωτῶν εἰσήνεγκεν εἰς τὸ Ἀμώριον ἐκβαλὼν τὰ πλεῖστα γυναικόπαιδα, Καὶ ἀπέρχεται αὐτὸς εἰς Πισιδίαν. Τοῦ δὲ Μασαλμᾶ ἐλθόντος εἰς Καππαδοκίαν [30], ἀπογνόντες ἑαυτῶν οἱ Καππαδόκαι [31] ἐξῆλθον πρὸς αὐτὸν παρακαλοῦντες αὐτὸν λαβεῖν αὐτούς. Ἀκούων δὲ ὁ Μασαλμᾶς τὴν ἔχθραν ἣν εἶχεν Θεοδόσιος ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν στρατηγὸν, D

A hæc Amorii civibus per hominem latenter missum nuntiaret, occasionem accepit: Deum timete, ne desperetis de salute vestra. Masalmas enim huc accedit. Egressus vero episcopus eum convenit, et hæc etiam ipse dixit. Ubi cognovit Suliman episcopum ad eum profectum, Saraceni duci significant: Trade nobis episcopum. Ille Saracenorum vi et dolis circumventus, virum occultat, domesticorum vero cuipiam injungit: Interim dum colloquimur, episcopum alia veste indutum, quasi lignis vel aquæ comportandæ ministrantem, in montium desertum secedere præcipe. Saracenis autem episcopum instantius reposcentibus dux respondet: Episcopus non est hic, verum ad ameram pergite, pone subsequor ego, simul de omnibus B colloquemur. Isti ducem ad ameram profectum in medio ipsorum inclusum detenturos consiliati, liberum abire permiserunt. Ille cum ducentis, quos secum duxerat militibus, quasi venatus gratia equitans, ad sinistram partem deflectit. Quare Saraceni viæ comites: Quo proficisceris? inquiunt. Ad prata, respondet ille, castra transponere desidero. Dicunt illi: Inique agis, neque tecum ulterius progredi valemus. Tum vero comites dux alloquitur: Isti quamvis nobis fidem suam dedissent, nobis tamen manus injicere in animo habuerunt, et nobis injurie detentis rem Christianam affligere; ex nostris nihilo secius hominibus vel etiam animantibus, quos secum habebant, nullum C detinuere. Ad passuum itaque decem millia digressus, castra metatus est. Postera vero die stratorum suorum domestico ad eos delegato hæc denuntiat: Vos præter datam nobis fidem manus nobis injicere consiliabamini: hæc mei a vobis discessus causa exstitit. Masalmas porro jam montium fauces transgressum ignorabat. Ameræi autem et milites tumultu adversus Sulimanem excitato: Utquid mœnibus istis circumvallandis insistimus, ac non potius in prædam colligendam excurrimus? Eversis igitur tentoriis abscesserunt. Interea dux Nicæam turmarum ductorem Amorium expulsis inde mulieribus ac pueris quam plurimis introducit, ipse Pisidiam contendit. Porro cum Masalmas Cappadociam penetrasset, Cappadoces de rebus D suis desperantes ipsum convenerunt, in mancipia

VARIÆ LECTIONES.

[10] ἂν om. A. [11] τοῖς A, τοὺς vulg. [12] μὴ προδώσητε ἑαυτοὺς A f, μὴ φοβήθητε αὐτούς vulg. [13] ἐξέρχεται A, ἔρχεται vulg. [14] αὐτῷ A, αὐτὸν vulg. [15] ἐξῆλθε A, ἦλθε vulg. [16] εἰπὼν — ἔνδυσον αὐτὸν om. A. [17] περιβαλὼν add. ex A. [18] ἄπελθε A. [19] τὸν add. ex A. [20] εἰσερχ. A. [21] κρατοῦσιν A a f, κρατήσωσιν vulg. [22] ἐπὶ τὰ A, εἰς τὰ vulg. [23] ὅτι add. ex A. [24] διὰ τοῦτο A, καὶ διὰ τ. vulg. [25] Σουλεϊμὰν add. ex A. [26] ἀμηραῖοι A, Ἀμωρραῖοι vulg. [27] τοῦ add. ex A. [28] ταῦτα om. A. [29] ἐκστρέψαντες A, ἐκτρέψ. vulg. [30] εἰς Καππαδοκίαν A, ἐν Καππαδοκίᾳ vulg. [31] Καππάδοκες A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(59) Anast. *Ne vosmetipsos prodatis.* Nempe cives confirmat ne tanti exercitus potentia territi deditionem faciant; ipseque vicissim episcopi verbis animatur. COMBEFIS.

(60) Miscella, *mœstus factus.*

(60*) Anastasius et Miscella, *In pratis volo manere.*

(61) Ubi de magno domestico, qui supremus post imperatorem exercitus dux, non est sermo, δομέστικος, ait Joannes Citri in *Jure Orientali*, τὸν ἐξάρχοντα, τὸν προηγούμενον, τὸν ἐπιστάτην δηλοῖ. Uniuscujusque ordinis primum et exarchum significat; hic optime *primicerium.*

ab eo se recipi deprecati, Masalmas autem intellectis, quas in imperatorem Theodosium dux habebat, inimicitiis, cum eum dolis inescare, et pace cum eo ficte composita, ejus opera Romanam omnem ditionem subjugare tentaret, Cappadoces
326 interrogat : Annon ducis partes defenditis? Illis assentientibus : Facitis, ait, quidquid ille molitur? Facinus, inquiunt. Tum ille, Recipite vos, respondet, in castra vestra, nec quemquam timueritis. Ne vero exercitus ex quavis ducis provincia prædam ageret edicto prohibuit. His cognitis, quod se colloquioque dimisso fugerit, Sulimanem Masalmæ litteris significasse, dux contemplatus, ipse Masalmæ in hanc sententiam scripsit : Ad te venire cupientem Suliman deterruit; ad eum quippe bona fide profecto manus injicere tentavit; nunc itaque ad te accedere vereor. Ducis nuntio Masalmas respondet : Ducem mihi illudere nè in ejus provincias excurram certus sum. Ad hæc ducis nuntius : Nequaquam, sed sincero mentis proposito scribit. Tunc ille : Qui sunt in eum Amoriensium affectus? Dixit nuntius : Æqui bonique, cuncti lubentes ei se subdunt. Ille subito iræ motu correptus, contumeliis nuntium impetens : Quid mentiris? ait. Ad illum nuntius : Ita, ut dixi, se res habet. Præsidiarios milites et eorum ductorem immisit in urbem, quasque reperit inutiles familias ejecit. Masalmas tristi eo nuntio consternatus, cum indignatione nuntium a se amovit. Ea namque æstate urbem subjugare, classem exspectare, et mox in Asiam profectum in ea hiberna tempestate morari decreverat. Iterum igitur ducis nuntium interrogat, et accuratius ab eo sciscitatur, ad quem ille juratus ait : Quæ enuntiavi cuncta vera sunt, quin etiam mille præsidiarii milites sub turmarcha urbem defendunt, omnes vero oppidanorum pretiosas facultates, et familias ex egestate onus urbi allaturas inde eduxit. His auditis, ad ducem rescribit : Accede ad me, pacem tecum inibo, et pro arbitratu tuo cuncta conficiam. Dux Massalecum eum jam pervenisse animo perpendens, et intra quinque alios dies provincias omnes pertransiturum præsentiens, per duos consules ad eum missos significat : Litteris tuis acceptis, ad te mox

βουλόμενος τοῦτον δελεάσαι, καὶ εἰρηνεῦσαι μετ' αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ τὴν Ῥωμανίαν ὑποτάξαι, λέγει αὐτοῖς· Οὐκ ἐστὲ τοῦ στρατηγοῦ; Οἱ δὲ εἶπον· Ναί. Ποιεῖτε εἴ τι ποιεῖ ἐκεῖνος; Ὅτι Ναί. Τότε λέγει αὐτοῖς· Ἀπέλθετε ἐν τοῖς κάστροις ὑμῶν (62), καί τινα μὴ φοβηθῆτε. Καὶ παρήγγειλε τῷ λαῷ [32] αὐτοῦ μὴ πραιδεῦσαι ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις τοῦ στρατηγοῦ. Ταῦτα γνοὺς ὁ στρατηγὸς, καὶ ἐννοηθεὶς ὅτι ὁ Σουλεϊμὰν δηλοῖ τῷ Μασαλμᾷ, ὅτι ἀφῆκεν αὐτὸν, καὶ ἀνεχώρησεν· ἀπέστειλε γράμματα πρὸς τὸν Μασαλμᾶν περιέχοντα [33], ὅτι Ἐγγύς σου ἐβουλόμην ἐλθεῖν· ἀλλ' ὁ Σουλεϊμὰν [34] ἀπελθόντος μου πρὸς αὐτὸν, ἠβουλήθη κρατῆσαί με, καὶ νῦν φοβοῦμαι ἐλθεῖν πρὸς σέ. Λέγει οὖν ὁ Μασαλμᾶς τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ στρατηγοῦ· Οἶδα ὅτι ἐμπαίζει μοι [35] ὁ στρατηγὸς διὰ τὸ ὅλως μὴ πραιδεῦσαί με τὰς ἐπαρχίας αὐτοῦ [36]. Λέγει αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος τοῦ στρατηγοῦ· Οὐκ ἔστιν οὕτως· ἀλλ' ἐν ἀληθείᾳ σοι γράφει. Τότε ἐρωτᾷ· Τὸ Ἀμώριον πῶς ἐστιν ἐγγὺς αὐτοῦ; Ἔφη· Καλῶς, καὶ ἐν ὑποταγῇ αὐτοῦ. Ὀξυνθεὶς δὲ ὕβρισεν αὐτὸν, εἰπών· Τί ψεύδῃ; Ἐκεῖνος εἶπεν, ὅτι Ὡς εἶπον, οὕτως ἐστὶν, καὶ ταξάτους ἔβαλεν μετὰ καὶ τουρμάρχου ἐν αὐτῷ· καὶ ἐξήγαγε τὰς περισσὰς φαμιλίας. Θλίψιν οὖν μεγάλην δεξάμενος περὶ τούτου ὁ Μασαλμᾶς, καὶ θυμωθεὶς ἐδίωξεν αὐτόν. Βουλὴν γὰρ εἶχεν διὰ τοῦ καλοκαιρίου (63) λαβεῖν αὐτὸ, καὶ ἐκδέξασθαι τὸν στόλον, καὶ οὕτω ἐπὶ τὴν Ἀσίαν κατελθεῖν [37] καὶ χειμάσαι. Πάλιν οὖν ζητήσας τὸν ἄνθρωπον τοῦ στρατηγοῦ, ἐπανακρίνει αὐτόν. Ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἐνωμότως [38] ἔφη, ὅτι Πάντα ἅπερ λέγω σοι ἀληθῆ ὑπάρχει [39]. Ἀλλὰ καὶ χίλιοι ταξάτοι σὺν τῷ τουρμάρχῃ ἐκεῖ εἰσῆλθον· πᾶσαν δὲ ὕπαρξιν τῶν ἐκεῖσε καὶ τὰς ἀπόρους φαμιλίας ἐξήγαγεν τῶν ἐκεῖ. Ταῦτα ἀκούσας γράφει τῷ στρατηγῷ, ὅτι Ἐλθὲ ἐγγύς μου, καὶ εἰρηνεύσω [40] μετὰ σοῦ, καὶ πάντα ὡς θέλεις ποιῶ. Θεωρήσας δὲ ὁ στρατηγὸς ὅτι ἐπὶ Μασσαλαιὼν [41] ἐπλησίασεν (64), καὶ ὅτι ἐν ἄλλαις πέντε ἡμέραις παρέρχεται τὰς ἐπαρχίας αὐτοῦ (65), πέμπει πρὸς αὐτὸν δύο ὑπάτους (66), καὶ δηλοῖ αὐτῷ, ὅτι Τὰ γράμματά σου ἐδεξάμην καὶ τὴν προαίρεσίν σου ἀπεδεξάμην [42], καὶ ἰδοὺ ἔρχομαι πρὸς σέ. Ἀλλ' ὡς ἐπίστασαι, στρατηγός εἰμι, καὶ χρήματα, καὶ ἄργυρος, καὶ λαός μοι ἔχει ἀκολουθῆσαι. Πέμψον μοι περὶ ἑκάστου λόγον. Καὶ εἰ μὲν, καθὼς [43] ἐπιζητῶ ἐξ

VARIÆ LECTIONES.

[32] τὸν λαὸν A f, τοῦ λαοῦ a. [33] περιέχοντα om. A. [34] περ. ὅτι Σουλεϊμὰν om. a. [35] μοι] με A f. [36] αὐτῷ add. ex A. [37] κατελθεῖν A a, ἐλθεῖν vulg. [38] ἐνωμότως A, ἐνομ. vulg. [39] ὑπάρχει] εἰσὶν A. [40] εἰρηνεύσω A. [41] Μασσαλαίων A, Μασσαλαίων a. [42] καὶ τὴν πρ. σου ἀπεδεξάμην add. ex A. [43] καθὼς A, ὡς vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(62) Interpr. : *Recipite vos in castra vestra.* Malim ego, *ad oppida, ac urbes vestras.* Ad cives enim sermo est, non ad milites; ut nulla forte ii castra haberent in provincia; sed agris suis ac oppidis timentes, sic legatione studuerant prædas ab eis ac vastitatem depellere, ut τὸ, *castra*, ipsæ urbes sint, ac oppida; vox durior, etsi indulgenda Anastasio. COMBEFIS.

(63) *Æstas*, anni tempestas jucundissima. Constantinus *De admin imperii*, ὥστε μόνῳ τῷ καλοκαιρίῳ βλέπειν τὸν ἥλιον, *adeo ut sola æstate solem habeant conspicuum.*

(64) Anastasius reddit, *contemplatus igitur prætor quo Massa Leo appropinquasset.* Miscella, *contemplatus igitur prætor quod Masalmæ appropinquasset.* Legendum itaque ὅτι ἐπὶ Μασαλμᾶν ἐπλησίασε.

(65) *Intra dies quinque illius provinciis excessurum;* quod Leo injectis iis muris negotiabatur. Quod in notis emend. putat P. Goar, ὅτι ἐπὶ Μασαλμᾶν ἐπλησίασε, nihil cohæret : nec alioqui illa vox Μασσαλαιῶν loci propria hic tantum loci exstat. Habet enim et Metaphrastes in vita S. Nicetæ, apud quem ejus exsilii locus est. COMBEFIS.

(66) Neque προβόλους consules cum Anastasio interpretor, neque ἐξοχωτάτους, *supremos viros* : sed *caduceatores* potius, aut pacis agendæ sequestros.

ὑμῶν, γένηται τὸ πρᾶγμά μου [64] εὖ καὶ καλῶς, ἐπεὶ κἂν ἀζήμιος καὶ ἄθλιπτος [65] ἐπανελεύσομαι. Τῶν οὖν ὑπάτων καταφθασάντων αὐτὸν εἰς Θεοδοσιανὰ (67), λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ Μασαλμᾶς· Ἴδαιν ὅτι ἐμπαίζει μοι [66] ὁ στρατηγὸς ὑμῶν. Ἐκεῖνοι δὲ ἔφησαν· Μὴ γένοιτο. Τότε πεποιηκὼς ὃν ἐπεζήτησαν λόγον, ἀπολύει αὐτούς. Ἐν ὅσῳ οὖν οἱ ὕπατοι μετὰ τοῦ [67] ἐνυπογράφου λόγου πρὸς τὸν στρατηγὸν ἀπήρχοντο, ὁ Μασαλμᾶς πλήθη πάμπολλα ἔχων, καὶ μὴ δυνάμενος πώποτε [68] στῆναι (68), παραγίνεται εἰς Ἀκρωϊνόν (69). Ἰδὼν δὲ ὁ στρατηγὸς ὅτι παρῆλθε τὰς ἐπαρχίας αὐτοῦ, ἐπὶ τὴν Νικομήδειαν ἀπέρχεται. Περιτυχὼν δὲ τὸν Θεοδοσίου [69] υἱὸν, χειροῦται αὐτὸν [70] μετὰ πάσης τῆς βασιλικῆς ὑπουργίας καὶ τῶν ἐν τέλει ἀνδρῶν τοῦ παλατίου. Ὁ δὲ Μασαλμᾶς κατελθὼν εἰς Ἀσίαν ἐκεῖ παρεχείμασεν, καὶ Οὔμαρος ἐν Κιλικίᾳ. Ὁ δὲ στρατηγὸς παραλαβὼν τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως, καὶ συμβουλευσάμενος τοῖς σὺν αὐτῷ ἔρχεται εἰς Χρυσόπολιν. Γνοὺς δὲ ὁ [71] Θεοδόσιος τὰ πραχθέντα, καὶ βουλευσάμενος Γερμανὸν τὸν πατριάρχην καὶ τὴν σύγκλητον, ἔλαβεν λόγον διὰ τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου παρὰ Λέοντος τῆς αὐτοῦ ἀβλαβείας, καὶ οὕτως ἐγχειρίζει αὐτῷ τὴν βασιλείαν. Θεοδόσιος δὲ σὺν τῷ υἱῷ αὐτοῦ κληρικοὶ γεγονότες τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ διῆξαν. Ἐλθὼν δὲ Μασαλμᾶς ἐν τῇ Περγάμῳ ταύτην παρεκάθισεν, καὶ παραχωρήσει Θεοῦ ταύτην παρέλαβεν ἐκ διαβολικῆς ἐνεργείας. Εἰσηγήσεσι γάρ τινος μάγου ἐνεγκόντες [72] οἱ τῆς πόλεως ἔγκυον γυναῖκα πρὸς τὸ τεκεῖν οὖσαν, ταύτην ἀνέτεμον· καὶ λαβόντες τὸ βρέφος, καὶ ἐπὶ κακκάβου ἑψήσαντες [73], εἰς τὴν τοιαύτην θεοβδέλυκτον θυσίαν πάντες οἱ πολεμεῖν βουλόμενοι τὰ μανίκια τῆς δεξιᾶς χειρὸς (70) αὐτῶν κατέβαψαν, καὶ ἐντεῦθεν τοῖς ἐχθροῖς παρεδόθησαν.

profecturus sum. Vero quia ducem esse me novisti, impedimenta, facultates, argenteam supellectilem et exercitum in comitatu esse simul noveris. Cunctis cautum fide tua volo. Et si quidem pro libito res successerit, bene et feliciter; sin minus, citra periculum et animi mœrorem ad meos redibo. Porro consulibus ad Theodosiana Masalmam convenientibus, ipse dixit: Ducem vestrum mihi illudere certus sum. At illi: Absit omnino, responderunt. Masalmas vero cautione, quam a se petierant, tradita, eos dimittit. Ipsis itaque cum scripto fidei datæ teste in itinere positis, ut erat Masalmas copioso **327** stipatus exercitu, nec usquam consistere valens, Acroinum armis aggreditur. Dux autem ubi eum suarum provinciarum limites prætergredi vidit, Nicomediam se contulit, ac Theodosii filium cum omni imperatorio apparatu et palatii optimatibus forte obviam factum in potestatem accipit. Masalmas subinde declinans in Asiam, in ea hiberna duxit, et Umarus pariter in Cilicia. Dux autem imperatoris filio secum ducto, et communicato cum suis consilio, Chrysopolim accedit. Theodosius de iis, quæ gesta erant, certior factus, requisita Germani patriarchæ et senatus sententia, a Leone, qui hoc in tractatu patriarcham admiserat sequestrem, immunitatis et salutis fidem accipit, atque ita imperio se abdicat, et Leoni tradit, et tum ipse tum filius quoque clericorum albo adscripti, reliquum vitæ tempus in pace transegere. Masalmas Pergamum veniens, eam obsidione cinxit, et Dei permissu, ut diaboli opera, urbem cepit. Magi quippe nonnullius suasibus prægnantem mulierem ac jam partui propinquam comprehensam mediam dissecuere, detractumque utero puerum cacabo elixantes, quicunque arma suscipere proposuerant, manus dexteræ manicas in sacrificium illud Deo exsecrandum intinxere. Eam ob rem in hostium potestatem venere.

A. M. 6209. — *Ῥωμαίων βασιλέως Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Λέων ἐβασίλευσεν ἐκ τῆς Γερμανικείων [74] (71) καταγόμενος, τῇ δὲ ἀληθείᾳ ἐκ τῆς Ἰσαυρίας. Ὑπὸ δὲ Ἰουστινιανοῦ βασιλέως σὺν τοῖς γονεῦσι μετοικίζεται ἐν Μεσημβρίᾳ τῆς Θρᾴκης ἐν τῇ [75] πρώτῃ αὐτοῦ βασιλείᾳ· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ βασιλείᾳ ἐρχομένου αὐτοῦ μετὰ τῶν Βουλγάρων (72) ὑπήντησεν

A. C. 709. — *Romanorum imperatoris Leonis Isauri annus primus.*

Hoc anno Leo Germanicia, seu verius Isauria oriundus imperium obtinuit. Hic una cum parentibus e natali solo in Thraciæ Mesembriam ab imperatore Justiniano translatus fuit primi ejus imperii temporibus, eodem vero secundo imperante, quando cum Bulgaris nimirum reversus est, ipse Leo ob-

VARIÆ LECTIONES.

[64] μου add. ex A. [65] ἄθλιπτος A, ἄθλιβος vulg. [66] μοι] με A f. [67] μετὰ τοῦ A a, μετ' αὐτοῦ vulg. [68] πώποτε A, ποτὲ vulg. [69] τοῦ Θεοδ. A. [70] αὐτὸν A, τοῦτον vulg. [71] ὁ add. ex A. [72] ἐνεγκόντες add. ex A. [73] ἑψήσαντες A, ὀψήσαντες vulg. [74] Γερμανικαίων A. [75] ἐν τῇ A, ἐπὶ τῇ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(67) Theodosianopolim Phrygiæ Pacatianæ urbem: cujus Chalcedonense et CP. quintum concilia meminere. Ortelius.

(68) Ob ingentes nempe copias, quibus nulla diu regio ad commeatum sufficeret. Sic bene intellexit Anast., non quod reddiderat novus interpr., *nec poterat alieno invadendo modum ponere.* Adeoque *venit Acronium*, παραγίνεται, ac Leonis provinciis alibi hiberna ducturus excedit, quæ tota hujus loci fabula exsistit. Combefis.

(69) Bithyniæ. Anastasius, *Acroenum.*

(70) Anastasius, *dexteræ mans suæ manicas*; τὰς χειρίδας τῶν δεξιῶν χειρῶν, disertior Nicephorus posuit. Petavius reddidit, *omnis dextræ manus digitos.* Annon χειρίδες, manicæ? Ita Glossarium Anastasii.

(71) Ut Germanicia ad Syrorum et Cilicum fines nobilis urbs, ita Isauria provincia indigenarum latrociniis et barbarie infamis. Leo, ex hac oriundus, alterius nunquam patriæ honorem sibi asciscere studuit.

(72) Regii hæc cod. vera unaque germana lectio, Ἐρχομένου αὐτοῦ ἐκ τῶν Βουλγάρων· *cum rediret ille e Bulgaris*; post nempe cladem ad Anchialum

viam progressus quingentarum ovium ad eum munus misit: quo Justinianus delinitus, spatharium mox creatum in sinceriorum amicorum numerum allegit. Hinc invidia conciti nonnulli ipsum affectatæ tyrannidis apud Justinianum accusaverunt, verum instituta rei discussione, isti velut calumniatores cum rubore retro amandati sunt. Is sane rumor ex eo tempore a plerisque divulgari cœpit. Justinianus autem licet ei palam nocere nollet, secreta tamen indignatio animum ejus incessit, quare ipsum cum ingenti pecunia in Alaniam delegavit, ut Alanos in Abasgiam et Lazicen et **328** Iberiam concitaret. Ille Lazicam profectus pecuniam quidem in Phaside reposuit, et paucis indigenis secum abductis in Dapsilium se contulit, ac deinde Causaseis montibus superatis, in Alaniam contendit. At cum perniciem ipsi inferre Justinianus meditaretur, qui pecuniam ab ipso in Phaside repositam tolleret, misit. Alani vero spathario cum honore suscepto, verbisque ejus obedientes, irruptione in Abasgiam facta, provinciam omnem in servitutem miserunt. Tunc Abasgorum dominus Alanis in hæc verba significat: Virum, si bene conjicio, mendaciis confingendis aptiorem, præter istum, qui mutuam inter nos loco patriaque vicinos dissensionem excitaret, quem mitteret, haud reperit. Sane ille nobis imposuit, maxime cum pecuniarum promissa nobis primum obtulit, pecunias ipsas mandato suo Justinianus recepit. Verum tradite nobis illum et nummorum tria millia vobis exhibebimus, et quam ab antiquo habuimus pacem non violabimus. Responderunt Alani: Non gratia pecuniarum, sed ex eo, quem ad imperatorem fovemus affectu, viro parere non recusavimus. Abasgi iterum ad eos delegaverunt, qui dicerent: Tradite nobis illum, et nummorum sex millia rependemus. Alani Abasgorum regiones explorare consiliati, nummorum sex millia accipere, et spatharium Abasgorum manibus permittere pacti sunt. Communicato subinde spathario consilii secreto, his eum verbis compellant: Via qua Romanam in ditionem itur undequaque, ut cernis, interclusa est, nec istinc digredi tibi facile conceditur. Quare cum hostibus dolo nobis agendum. Nos itaque tradituros te ipsis ficte conveniamus, tum vero te cum quibusdam e nostris misso, clusurarum, quæ apud illos sunt, anfractus explorabimus, et impetu demum in eos facto per eorum regiones grassati, quod obvium fiet, vastabimus, atque ita,

A αὐτῷ μετὰ δώρων προβάτων πεντακοσίων. Θεραπευθεὶς δὲ ὁ Ἰουστινιανὸς σπαθάριον εὐθέως αὐτὸν πεποίηκεν, καὶ εἶχεν [56] αὐτὸν ὡς γνήσιον φίλον. Φθόνῳ δὲ φερόμενοί τινες πρὸς αὐτὸν διέβαλλον αὐτὸν, ὡς τῆς βασιλείας ὀρεγόμενον. Ζητήσεως δὲ γενομένης περὶ τούτου, ὡς συκοφάνται κατῃσχύνθησαν. Ὁ δὲ τοιοῦτος λόγος ἔκτοτε ἤρξατο ὑπὸ πολλῶν λαλεῖσθαι. Ὁ οὖν Ἰουστινιανὸς εἰ καὶ προφανῶς τοῦτον βλάψαι οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ' οὖν βρόμος (73) τις αὐτῷ κατ' αὐτοῦ ἐντίθεται, καὶ ἀποστέλλει αὐτὸν ἐν Ἀλανίᾳ (74) μετὰ χρημάτων πρὸς τὸ συγκινῆσαι τοὺς Ἀλανοὺς κατὰ Ἀβασγίαν καὶ Λαζικὴν καὶ Ἰβηρίαν (75). Ὁ δὲ ἀπελθὼν ἐν τῇ Λαζικῇ, τὰ μὲν χρήματα ἀπέθετο ἐν τῷ Φάσιδι, ὀλίγους δὲ λαβὼν τῶν ἐντοπίων ἀπῆλθεν εἰς Δαψίλειαν [57], καὶ ὑπερβὰς B τὰ Καυκάσια ὄρη, ἦλθεν ἐν Ἀλανίᾳ. Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς θέλων ἀπολέσαι αὐτὸν, πέμψας ἐπῆρε τὰ χρήματα ἐκ τοῦ Φάσιδος· οἱ δὲ Ἀλανοὶ τὸν σπαθάριον μετὰ πάσης τιμῆς δεξάμενοι, καὶ τῶν λόγων [58] αὐτοῦ ὑπακούσαντες, εἰσῆλθον [59] καὶ ᾐχμαλώτευσαν τὴν Ἀβασγίαν. Ὁ δὲ τῶν [60] Ἀβασγῶν κύριος δηλοῖ τοῖς Ἀλανοῖς, ὅτι Ὡς εὑρίσκω ἄλλον τοιοῦτον [61] ψεύστην οὐκ εἶχεν Ἰουστινιανὸς, ὃν ὤφειλεν ἀπολῦσαι καὶ συγκινῆσαι ἡμᾶς καθ' ὑμῶν τῶν γειτόνων ἡμῶν, εἰ μὴ τὸν ἄνθρωπον τοῦτον. Ἐψεύσατο γὰρ ἡμᾶς καὶ περὶ τὴν ὑπόσχεσιν τῶν χρημάτων· πέμψας γὰρ Ἰουστινιανὸς ταῦτα ἐπῆρεν. Ἀλλὰ δότε ἡμῖν αὐτὸν, καὶ παρέχομεν ὑμῖν τρισχίλια νομίσματα, καὶ ἡ [62] ἀπ' ἀρχῆς ἡμῶν ἀγάπη μὴ διαλυθῇ. Οἱ δὲ Ἀλανοὶ εἶπον, ὅτι Ἡμεῖς C οὐχ ἕνεκεν χρημάτων ὑπηκούσαμεν αὐτῷ, ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἀγάπην. Πάλιν δὲ οἱ Ἀβασγοὶ πέμπουσι πρὸς αὐτοὺς λέγοντες, ὅτι Δότε ἡμῖν αὐτὸν, καὶ παρέχομεν ὑμῖν ἑξακισχίλια νομίσματα. Οἱ δὲ Ἀλανοὶ θέλοντες καταμαθεῖν τὴν χώραν τῶν Ἀβασγῶν, συνέθεντο λαβεῖν τὰ ἑξακισχίλια νομίσματα, καὶ δοῦναι τὸν σπαθάριον. Οἱ δὲ Ἀλανοὶ ἐθάῤῥησαν τῷ σπαθαρίῳ πάντα [63], καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι Ὡς ὁρᾷς ἡ ὁδὸς ἡ ἐπὶ Ῥωμανίαν ἄγουσα κεκλεισμένη ἐστὶν, καὶ πῶς παρελθεῖν οὐκ ἔχεις· ἀλλὰ καὶ [64] μᾶλλον τροπευσώμεθα καὶ συνταξώμεθα αὐτοῖς, ὅτι παραδίδομέν σε, καὶ ἀπολύομεν ἅμα τοῖς ἀνθρώποις αὐτοῖς ἡμῶν, καὶ καταμανθάνομεν τὰς κλεισούρας αὐτῶν, καὶ κουρσεύομεν, καὶ ἀφανίζομεν τὴν χώραν αὐτῶν, ποιοῦμεν [65] τὴν θεραπείαν ἡμῶν. Τῶν δὲ D ἀποκρισιαρίων τῶν Ἀλανῶν ἀπελθόντων εἰς Ἀβασγίαν καὶ συνθεμένων παραδίδειν [66] τὸν σπαθάριον, πλεῖστα ξένια παρ' αὐτῶν εἰλήφασι· καὶ πλείονας

VARIÆ LECTIONES.

[56] ἔσχεν A. [57] Δαψηλίαν A. [58] τὸν λόγον A. [59] εἰσῆλθον A e, ἦλθον vulg. [60] τῶν add. ex A. [61] τοιοῦτον add. ex A. [62] ἡ add. ex A. [63] πάντα add. ex A. [64] ἀλλὰ καὶ A, ἀλλὰ vulg. [65] ποιοῦμεν A, ποιῶμεν vulg. [66] παραδιδόναι A.

JAC. GOARI NOTÆ.

ab iis acceptam, ac cum probro, amisso fere exercitu, ac impedimentis fugeret. Tunc enim non potuit non gratissimum esse pecuarium illud munus, ac Justiniani animum Leoni devincire. Combefis.

(73) Proprie, *fœdor*; metaphorice, *horror* et *aversio animi*.

(74) Alia lectio, Ἀλβανία.

(75) Ἰβηρίαν, suppl. ex Anast., Barb., Peyr. τῶν Σαρακηνῶν ἐπικρατούντων τήν τε Ἀβασγίαν, καὶ Λαζικὴν, καὶ Ἰβηρίαν, *cum Abasgia, Lazice et Iberia Saracenorum ditionis essent*; quæ est ratio cur Justinianus ubique pacis impatiens, Alanos in eos Leonis opera concitaverit. Combefis.

ἀποκρισιαρίους πάλιν ἀποστέλλουσιν μετὰ καὶ τῆς ποσότητος τοῦ χρυσίου πρὸς τὸ παραλαβεῖν [67] τὸν σπαθάριον. Οἱ δὲ Ἀλανοὶ λέγουσι τῷ σπαθαρίῳ, ὅτι Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, καθὼς καὶ [68] προείπομεν, ἐπὶ τὸ λαβεῖν σε παρεγένοντο, καὶ ἡ Ἀβασγία ἐκδέχεταί σε. Καὶ ἐπεὶ πλησιάζομεν αὐτοῖς, πραγματευταὶ ἀπερχόμενοι πρὸς αὐτοὺς οὐ διαλείπουσιν. Λοιπὸν ἵνα μὴ διαβληθῇ ὁ σκοπὸς ἡμῶν, παραδώσομέν σε φανερῶς· καὶ ἀποκινούντων αὐτῶν, ἀπολύσομεν [69] κρυπτῶς ἐκ τῶν ὀπίσω, καὶ ἐκείνους μὲν ἀποκτείνομεν [70], σὲ δὲ [71] κρύπτομεν, ἕως ἂν σωρευθῇ ὁ λαὸς ἡμῶν καὶ ἀσυμφώνως εἰσέλθωμεν ἐν τῇ γῇ αὐτῶν. Ὃ καὶ γέγονεν. Παραλαβόντες δὲ [72] τῶν Ἀβασγῶν ἀποκρισιάριοι τὸν σπαθάριον σὺν τοῖς ἀνθρώποις αὐτοῦ, δήσαντες αὐτοὺς ἀπήρχοντο· καταλαβόντες δὲ ἐκ τῶν ὄπισθεν οἱ Ἀλανοὶ σὺν τῷ B Ἰτάζῃ τῷ κυρίῳ αὐτῶν ἀποκτέννουσι [73] τοὺς Ἀβασγούς· τὸν δὲ σπαθάριον ἔκρυψαν, καὶ στρατολογήσας ἐκίνησεν κατὰ Ἀβασγίας [74], καὶ ἀπροσδοκήτως εἰσελθὼν τὰς κλεισούρας πλείστην αἰχμαλωσίαν καὶ ἀφανισμὸν εἰς τοὺς Ἀβασγοὺς [75] ἀπειργάσατο. Ἀκούσας δὲ ταῦτα Ἰουστινιανὸς, ὅτι καὶ [76] χωρὶς τῶν χρημάτων τὰ τῆς ἐπιτροπῆς αὐτοῦ γέγονεν, πέμπει γράμματα πρὸς τοὺς Ἀβασγοὺς, ὅτι Ἐὰν διασώσητε [77] τὸν σπαθάριον ἡμῶν, καὶ παρελθεῖν ἐάσητε δι' ὑμῶν ἀβλαβῆ, πάντα τὰ πταίσματα ὑμῶν συγχωροῦμεν ὑμῖν. Οἱ δὲ μετὰ χαρᾶς ταῦτα δεξάμενοι, ἀπέστειλαν πάλιν εἰς Ἀλανίαν, λέγοντες, ὅτι Δίδομεν ὑμῖν ὄψιδας τὰ τέκνα ἡμῶν, καὶ δότε ἡμῖν τὸν σπαθάριον, ἵνα ἀπολύσωμεν αὐτὸν πρὸς Ἰουστινιανόν. Ὁ δὲ σπαθάριος τοῦτο οὐ κατεδέξατο, εἰπὼν C ὅτι [78] Δύναται ὁ Θεὸς ἀνοῖξαί μοι θύραν τοῦ ἐξελθεῖν· ἐπεὶ δι' Ἀβασγίας οὐκ ἐξέρχομαι. Μετὰ δὲ χρόνον τινὰ φοσσάτον Ῥωμαίων καὶ Ἀρμενίων εἰσελθόντων ἐν Λαζικῇ καὶ τὴν Ἀρχαιόπολιν πολιορκούντων, ἀκουσάντων τε τὴν τῶν [79] Σαρακηνῶν ἔλευσιν, ἀνεχώρησαν. Ἀποσπασθέντες δέ τινες [80] ἐξ αὐτῶν ἕως τῶν [81] διακοσίων, ἀνῆλθον ἐν τοῖς μέρεσιν Ἀψιλίας καὶ τῶν Καυκασίων πραιδεύοντες. Τῶν δὲ Σαρακηνῶν καταλαβόντων τὴν Λαζικὴν, φυγῇ χρησάμενος ὁ τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν Ἀρμενίων λαὸς ἐπὶ τὸν Φᾶσιν ὑπέστρεψεν. Οἱ δὲ διακόσιοι ἐπιμείναντες [82] εἰς τὰ Καυκάσια ὄρη, ἔστησαν λῃστεύοντες, ἀπογνόντες ἑαυτῶν. Οἱ δὲ Ἀλανοὶ μαθόντες τοῦτο [83] ὑπέλαβον πλῆθος Ῥωμαίων εἶναι ἐν τοῖς Καυκασίοις, καὶ χαρέντες λέγουσι τῷ σπαθαρίῳ, ὅτι Οἱ Ῥωμαῖοι ἐπλησίασαν, ἄπελθε πρὸς αὐτούς. Λαβὼν δὲ ὁ σπαθάριος πεντήκοντα Ἀλανοὺς, καὶ ὑπερβὰς μετὰ κυκλοπόδων (76) Μαΐου μηνὸς τὰς χιόνας [84] τῶν Καυκασίων, εὗρεν αὐτοὺς, καὶ ἐν πολλῇ χαρᾷ γεγονὼς,

A quæ e re nostra sunt, promovebimus. Alanorum igitur apocrisiarii in Abasgiam profecti, et spatharium tradituros pacti; plurima ab ipsis retulerunt munera. Abasgi subinde plures e suis cum eisdem apocrisiarios delegarunt, qui promissam auri summam enumerarent, et spatharium reciperent. Tum vero Alani ad spatharium : Homines isti, inquiunt, te sibi traditum, ut monuimus, comprehensuri venerunt, et jam te vinctum Abasgia tota præstolatur. Ad eos vero, ceu provinciæ nostræ conterminos, mercatores e nostris sæpius itare et transire noveris. Quare ne consilium a nobis arreptum in crimen vertatur, in manus eorum manifeste trademus te, illisque te secum rapientibus ex ultimo nostrorum agmine 329 quosdam occulte submittimus, qui eos armis adoriantur et occidant : te vero, donec exercitus noster in terram eorum pacis omni fœdere soluto irrupturus colligatur, ab oculis secreto removendum noveris. Consilio res successit. Capto siquidem cum omni comitatu spathario, eoque vinculis constricto, Abasgorum apocrisiarii iter arripiunt, Alani vero Itaze domino suo duce Abasgis occisis, spatharium ad se receptum occultant. Ille exercitu collecto movit in Abasgos, et penetratis ex improviso clusurarum angustiis, partaque captivorum ingenti præda maximam cladem Abasgis intulit. Ubi nullis expensis pecuniis vel ære soluto quæ mandaverat feliciter successisse Justinianus rescivit, scribit Abasgis : Si spatharium nostrum incolumem servaveritis, et absque periculo per terras vestras permiseritis transire, offensas a vobis in nos admissas condonamus. Illi litteris alacri animo receptis Alanis iterato hæc nuntiant : Filios nostros in obsides vobis damus; tantum spatharium nobis tradite, ut Justiniano protinus transmittamus. Conditionem oblatam recusavit spatharius, dicens : Felicem exitus viam mihi reserare potens est Deus, per Abasgorum vero fines transire non fert animus. Cæterum quodam tempore abhinc elapso, cum Armeniorum Romanorumque exercitus Lazicam ingressus Archæopolim obsideret, audito Saracenorum adventu, inde continuo recessit. Ex ipsis autem nonnulli ad ducentos distracti, finibus Apsiliæ penetratis, Caucasiorum regionem deprædati sunt. Cum vero Saraceni in Lazicam venissent, Romanorum et Armeniorum exercitus fuga usus in Phasidem remeavit. Porro ducenti isti ad Caucasios montes subsistentes, rebus desperatis latrocinia exercebant. Quo comperto Romanorum copias ingentes ad Caucasi loca appulisse conjicientes Alani, supra

VARIÆ LECTIONES.

[67] παραλαβεῖν A, λαβεῖν vulg. [68] καθὼς καὶ A, καθὼς vulg. [69] ἀπολύσομεν A, ἀπολύομεν vulg. [70] ἀποκτένομεν A, ἀποκτέννομεν a f. [71] σὲ δὲ A, καὶ σὲ vulg. [72] παραλαβόντες δὲ A, παραλαμβάνοντες γὰρ vulg. [73] ἀποκτένουσι A. [74] Ἀβασγίας A, Ἀβασγοὺς vulg. [75] καὶ ἀφ. εἰς τ. Ἀβ. A, εἰς τ. Ἀβ. καὶ ἀφ. vulg. [76] Καὶ add. ex A. [77] διασώσητε A, σώσητε vulg. [78] ὅτι add. ex A. [79] τὴν τῶν add. ex A. [80] τινες om. A. [81] τῶν om. A. [82] ἐπιμείναντες A, ἐπέμειναν vulg. [83] τοῦτο add. ex A f. [84] τὰς χ. A, τοὺς χ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(76) Cyclopedes interpretatur Anastasius.

modum læti spathario dixere : Advenere Romani, recipe te ad illos. Tum igitur spatharius Alanis quinquaginta comitatus, et cyclopedum ope nivibus Caucasei jugi mense Maio superatis, Romanos offendit, et gaudio perfusus totus rogabat, Ubi est exercitus? Responderunt illi : Saracenis ingruentibus, in Romanorum ditionem redierunt. Nos vero cum Romanos fines attingere vetaremur, iter in Alaniam meditati sumus. Spatharius ad eos : Quid nunc rei agendum est? inquit. Tum illi : Hac, aiunt, regione transire nullo pactu conceditur. Annon alia via, respondet spatharius, facilis transitus? Porro castrum illic erat nomine Siderum cujus custos quidam nomine Pharasmanius sub Saracenorum potestate constitutus **330** pacem cum Armeniis servabat. Nonnullis ad eum delegatis spatharius significat : Si pacem cum Armeniis agis, eam mecum habe, Romanorum jugum subi, fer opem insuper, ut ad mare transeamus, et Trapezuntem trajicere possimus. Eo conditiones haud admittente, ex suis et Armeniis nonnullos spatharius distrahit, quibus insidias locare imperat, ac, Ubi milites, inquit, ad diurnum laborem et agrorum culturam prodeuntes videritis, quos poteritis, detinete, et exteriores portas occupate, donec ipsi advenerimus. Illi impositum onus capessunt, et positis insidiis in populum ad diurnum opus extra castrum prodeuntem irruunt ex improviso, et occupatis etiam portis plures ex eis ceperunt. Pharasmanius in castro cum paucis remanserat, cum repente spatharius se ipsum præsentem exhibuit, ac ut portas aperiret cum Pharasmanio collocutus, haud acquievit ille, quin imo bellum sustinendum duxit, cumque castrum bene munitum foret, ipsum invadere spatharius haud valuit. Interea Marinus Apsiliensium incolarum spectatissimus castrum obsessum intelligens, magno timore percussus est, cum videlicet copiosum illic cum spathario exercitum considere arbitraretur. Quare viris trecentis secum abductis, spatharium adiit, et, Ego te, inquit, ad maris usque oras incolumem deduco. Tum vero Pharasmanius, ubi se in has conjectum angustias sensit, cum spathario collocutus : Accipe, ait, filium meum obsidem, et imperio Romano me subditum fore polliceor. Ille recepto in potestatem puero, Quem te, rogat, imperii subditum profiteris, qui etiam inclusus et obsidione cinctus, nobiscum pacisci contendis? Certe nos hinc recedere impossibile est, nisi prius castrum in potestatem nostram veniat. Pharasmanius ad hæc : Da fidem, inquit, te nihil damni illaturum, sed cum triginta solis comitibus te castrum ingressurum.

A ἠρώτα, Ποῦ ἐστιν ὁ λαός; Οἱ δὲ εἶπον· Τῶν Σαρακηνῶν ἐπιπεσόντων ἐπὶ Ῥωμανίαν ὑπέστρεψαν. Ἡμεῖς δὲ μὴ δυνηθέντες ἐπὶ Ῥωμανίαν ἀπελθεῖν, ἐπὶ Ἀλανίαν ἠρχόμεθα. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· Τί ποιοῦμεν ἄρτι; Οἱ δὲ εἶπον, ὅτι Διὰ τῆς χώρας ταύτης ἀδύνατόν ἐστι διελθεῖν ἡμᾶς. Ὁ δὲ σπαθάριος ἔφη· Οὐκ ἔστι δυνατὸν δι' ἄλλης ὁδοῦ ἐξελθεῖν; Κάστρον οὖν ὑπῆρχεν ἐκεῖσε, τὸ λεγόμενον Σιδηρὸν, ἐν ᾧ ἦν τοποτηρητὴς Φαρασμάνιός τις τοὔνομα ὑπὸ τοὺς Σαρακηνοὺς τυγχάνων, καὶ εἰρήνην ἔχων μετὰ τῶν Ἀρμενίων. Πέμψας οὖν ὁ σπαθάριος δηλοῖ αὐτῷ[85], ὅτι Ἐφ' ὅσον εἰρήνην ἔχεις μετὰ τῶν Ἀρμενίων, εἰρήνευσον καὶ μετ' ἐμοῦ· καὶ γενοῦ ὑπὸ τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων[86]· καὶ δὸς ἡμῖν σύναρσιν τοῦ κατελθεῖν ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ περᾶσαι εἰς Τραπεζοῦντα. Τοῦ δὲ μὴ B ἑλομένου τοῦτο ποιῆσαι, πέμπει ὁ σπαθάριος ἐκ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ καὶ Ἀρμενίους, παραγγείλας αὐτοῖς ποιῆσαι ἔγκρυμμα· καὶ ὅτε ἐξέρχονται ἐκ τοῦ κάστρου εἰς τὸν κάματον (77), χειρώσασθε ἐξ αὐτῶν ὅσους δύνασθε, καὶ τὰς πόρτας κρατήσατε ἐκ τῶν ἔξω, ἕως ἂν καὶ ἡμεῖς φθάσωμεν. Τῶν δὲ ἀπελθόντων καὶ ποιησάντων τὸ ἔγκρυμμα, καὶ τοῦ λαοῦ ἐξελθόντος εἰς τὸν κάματον, ἄφνω ἐπιπεσόντες τήν τε πόρταν[87] ἐκράτησαν, καὶ πολλοὺς ἐζώγρησαν. Τοῦ δὲ Φαρασμανίου ἐν τῷ κάστρῳ μετ' ὀλίγων μείναντος, κατέλαβεν καὶ ὁ σπαθάριος, καὶ προσλαλήσας τῷ Φαρασμανίῳ ὅπως ἀνοίξῃ τὰς πόρτας μετ' εἰρήνης[88], οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ' ἐκρότησε πόλεμον. Τοῦ δὲ κάστρου ὀχυροῦ[89] ὄντος, λαβεῖν αὐτὸ οὐκ ἠδύ- C νατο. Μαρῖνος δὲ ὁ πρῶτος τῶν Ἀψιλῶν μαθὼν πολιορκεῖσθαι τὸ κάστρον, φόβῳ συνεσχέθη[90], νομίσας πολὺν λαὸν εἶναι σὺν τῷ σπαθαρίῳ· καὶ λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τριακοσίους, ἀπῆλθεν πρὸς τὸν σπαθάριον, λέγων, ὅτι Ἐγώ σε διασώζω ἕως τῆς παραθαλασσίας. Ὁ δὲ Φαρασμάνιος ἑωρακὼς τὴν περίστασιν, ἔφη πρὸς τὸν σπαθάριον· Λάβε τὸ τέκνον μου ὄψιδα, καὶ ὁμολογῶ δουλεύειν τῇ βασιλείᾳ. Ὁ δὲ λαβὼν τὸ τέκνον αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ· Ποῖον δοῦλον ἑαυτὸν τῆς βασιλείας καλεῖς, ὅτι ἐναπόκλειστος ὢν λαλεῖς ἡμῖν; ἀδύνατόν ἐστιν ἡμῖν ἀναχωρῆσαι μέχρις ἂν παραλάβωμεν τὸ κάστρον. Τότε λέγει ὁ[91] Φαρασμάνιος· Δός μοι λόγον. Ὁ[92] δὲ σπαθάριος ἔδωκεν αὐτῷ λόγον, μηδὲν αὐτὸν[93] ἀδικῆσαι, ἀλλὰ μετὰ τριάκοντα ὀνομάτων μόνον εἰσελθεῖν ἐν τῷ κάστρῳ. Τοῦτον[94] D δὲ τὸν λόγον μὴ φυλάξας παρήγγειλε τοῖς συνεισερχομένοις αὐτῷ τριάκοντα, ὅτι Ἐν τῷ[95] εἰσελθεῖν ἡμᾶς κρατήσατε τὰς πόρτας, καὶ ἂς εἰσέλθωσι πάντες. Καὶ τούτου γενομένου, ἐκέλευσε[96] βληθῆναι πῦρ εἰς τὸ κάστρον. Γενομένης δὲ πυρκαϊᾶς μεγάλης, ἐξῆλθον αἱ φαμιλίαι ἁρπάζουσαι ὅ τι[97] ἠδύναντο βαστάσαι ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς·

VARIÆ LECTIONES.

[85] αὐτῷ A, αὐτὸν vulg. [86] Ῥωμαίων om. A f. [87] ἐπιπεσόντες τήν τε πόρταν A, ἐπιπεσόντω. καὶ τὰς πόρτας vulg. [88] μετ' εἰρήνης add. ex A. [89] ὀχυροῦ A, ἰσχυροῦ vulg. [90] συνεσχέθη A, συνεχόμενος vulg. [91] ὁ add. ex A. [92] ὁ δὲ σπαθ. ἔδ. αὐτῷ λόγ. add. ex A. [93] μηδὲν αὐτὸν A, μηδένα vulg. [94] τοῦτον δὲ τὸν λόγον μὴ φυλάξας A, τούτου δὲ λόγον μὴ φυλάξαντος vulg. [95] ἐν τῷ A, τὸ vulg. [96] ἐκέλευσε] ἐπέτρεψε A f. [97] ὅ τι] εἴτι A, ὅτι vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(77) *Labor diurnus* recentioribus κάματος, et κάμνω, *laboro*.

καὶ ποιήσας ἄλλας τρεῖς ἡμέρας, κατέλυσε τὰ A τείχη ἕως τῆς γῆς, καὶ ἀποκινήσας κατῆλθεν ἐν Ἀψιλίᾳ μετὰ καὶ Μαρίνου τοῦ πρώτου αὐτῶν, ὑποδεχθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀψίλων μετὰ πολλῆς [98] τιμῆς. Κἀκεῖθεν κατελθὼν ἐν τῇ [99] παραθαλασσίᾳ, ἀντεπέρασεν καὶ ἦλθεν πρὸς Ἰουστινιανόν. Τοῦ δὲ Ἰουστινιανοῦ ἀναιρεθέντος, καὶ τοῦ Φιλιππικοῦ τυφλωθέντος, βασιλεύει ὁ Ἀρτέμιος, καὶ προβάλλεται αὐτὸν στρατηγὸν εἰς Ἀνατολικούς. Τοῦ δὲ Θεοδοσίου βασιλεύσαντος, καὶ τοῦ Ἀρτεμίου ἐκδιωχθέντος [1], καὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων πολιτείας συγκεχυμένης οὔσης ἔκ τε [2] τῆς βαρβάρων ἐπιδρομῆς καὶ ἐκ τῶν τοῦ [3] Ἰουστινιανοῦ μιαιφονιῶν καὶ τῶν [4] τοῦ Φιλιππικοῦ ἀνοσιουργιῶν, οὗτος ὁ εἰρημένος Λέων [5] ὑπερεμάχει τῷ Ἀρτεμίῳ [6], ἐναντιούμενος Θεοδοσίῳ. Εἶχε δὲ συμφωνοῦντα B αὐτῷ καὶ συντρέχοντα τὸν Ἀρτάβασδον τὸν τῶν Ἀρμενιακῶν στρατηγὸν, ὃν καὶ γαμβρὸν μετὰ τὸ βασιλεῦσαι αὐτὸν εἰς Ἄνναν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ πεποίηκεν, προβαλλόμενος αὐτὸν καὶ κουροπαλάτην. Μασαλμᾶς δὲ χειμάσας ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἐξεδέξατο τὰς τοῦ Λέοντος ὑποσχέσεις· μηδὲν δὲ παρὰ Λέοντος δεξάμενος, καὶ γνοὺς ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπ' αὐτοῦ, ἐλθὼν εἰς τὴν Ἄβυδον ἀντεπέρασε λαὸν ἱκανὸν εἰς τὴν Θρᾴκην, καὶ ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν πόλιν ἀπεκίνησεν· γράψας καὶ [7] πρὸς Σουλεϊμὰν τὸν πρωτοσύμβουλον καταλαβεῖν μετὰ τοῦ προετοιμασθέντος [8] στόλου. Τῇ δὲ ιε' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς [9] παρεκάθισεν τῇ πόλει ὁ Μασαλμᾶς λυμηνάμενος καὶ τὰ Θρᾳκῷα κάστρα. Περιχαρακώσαντες δὲ τὸ χερσαῖον τεῖχος ὤρυξαν φόσσαν μεγάλην, καὶ ἐπάνω αὐτῆς περιτεί- C χισμα στηθαῖον [10] διὰ ξηρολίθου ἐποίησαν [11]. Τῇ δὲ α' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τῆς α' ἰνδικτιῶνος ἀνῆλθεν ὁ Χριστομάχος Σουλεϊμὰν μετὰ τοῦ στόλου καὶ τῶν ἀμηραίων αὐτοῦ ἔχων παμμεγέθεις [12] καὶ πολεμικὰς κατίνας [13] (78) καὶ δρόμωνας τὸν ἀριθμὸν ,αω', καὶ προσώρμισεν [14] ἀπὸ τῆς Μαγναύρας ἕως τοῦ (79) Κυκλοβίου [15]. Μετὰ δὲ δύο ἡμέρας νότου πνεύσαντος, καὶ ἀπάραντες ἐκεῖθεν παρέπλευσαν τὴν πόλιν. Καὶ οἱ μὲν ἐπέρασαν εἰς τὰ Εὐτροπίου καὶ Ἀνθεμίου [16] (80), οἱ δὲ εἰς τὰ τῆς Θρᾴκης μέρη ἀπὸ τοῦ καστελλίου τῶν Γαλάτων καὶ ἕως τοῦ κλειδίου προσώρμισαν. Τῶν δὲ μεγάλων πλοίων βεβαρημένων ἐκ τοῦ φόρτου καὶ ἀγρευομένων [17] νωτοφύλακες [18] μέχρι τῶν εἴκοσι κατίνων [19] ἀπέμειναν ἐχόντων ἀνὰ ἑκατὸν λωρικάτων πρὸς τὸ ταῦτα φυλάττειν. Εὐδίας D

Is lubens pollicetur, at fide postmodum violata, comitibus injunxit: Ingressi portas occupate, et reliqui demum socii subsequantur. Quo, ut jusserat, præstito, etiam ignem castro submitti imperavit, incendioque jam excitato, familiæ omnes illinc egressæ, ex facultatibus, quod licuit, secum asportaverunt, et exactis illic diebus tribus muros solo tenus æquavit, et motis inde castris cum Marino Apsiliensium primore in Apsiliam profectus est, ubi summis honoribus ab incolis susceptus fuit. Inde ad maritimam oram digressus, in ulteriorem ripam trajecit, et ad Justinianum se contulit. Justiniano e vivis sublato, et Philippico oculis privato, Artemius imperat, qui Leonem Orientalium ducem **331** instituit. Mox Theodosio tyrannidem arripiente, cum ejectus esset Artemius, et cum barbarorum incursionibus, tum injustis Justiniani cædibus, tum Philippici sacrilegis impietatibus cuncta susdeque per Romanam rem publicam jactarentur, memoratus iste Leo armis in Theodosium susceptis Armenii partes strenue propugnabat. Propositi vero armorumque socium, et in eadem pericula conspirantem nactus est Artabasdum Armenicorum ducem, quem Anna filia in matrimonium locata generum imperator factus ascivit, et curopalatis dignitate auxit. Cæterum Masalmas in Asia hiematus ibi Leonis promissorum solutionem exspectabat, qui, cum nihil a Leone accepisset, illusum se sentiens, Abydum profectus copiosum exercitum in partes Thraciæ navibus transmisit, et in urbem imperii reginam arma movit, Sulimanem etiam consilii sui primicerium litteris monuit, ut cum classe instructa adveniret. Die autem mensis Augusti decima quinta urbem obsidere cœpit Masalmas, expugnatis direptisque Thraciæ castris. Porro terrestri muro circumquaque vallato ingentem fossam aperuerunt, et ad vallum fossæ impositum ex lapidibus nullo cæmento ad invicem junctis murum, qui castris pro lorica esset, circumduxerunt. Die vero prima mensis Septembris indictione prima, infensus ille Christi adversarius Suliman cum classe et ameræis suis ad urbem appulit, advectis insolitæ magnitudinis bellicis navibus, nec non dromonibus, mille et octingentis numero, et ad spatium littoris, quod Magnauram et Cyclobium interjacet, applicuit, post

VARIÆ LECTIONES.

[98] πολλῆς A a f, μεγάλης vulg. [99] τῇ add. ex A. [1] ἐκδιωχθέντος A, διωχθέντος vulg. [2] τε add. ex A. [3] καὶ ἐκ τῶν τοῦ A, ἔκ τε vulg. [4] τῶν add. ex A. [5] ὁ εἰρ. Λέων] ὁ εὐσεβὴς a. [6] τῷ Ἀρτεμίῳ] suprascr. in A. τοῦ Ἀρτεμίου. [7] γράψας πάλιν καὶ A e. [8] μετὰ τοῦ προετοιμασθέντος A, μετὰ προετιμασθ. vulg. [9] μηνὸς add. ex A. [10] στηθαῖον A, στηθέων vulg. [11] ἐποίησαν om. A f. [12] παμμεγέθεις ναῦς ἀριθμὸν ,αω' A. [13] κατίνας] mg. Par. κατήνας. [14] προσώρμισεν A, προσώρμισαν vulg. [15] ἕως τῶν K. A. [16] Ἀνθεμίου A, Ἀνθιμ. vulg. [17] ἀγρευομένων A, ἀγρευόντων vulg. [18] νοτοφύλακες A. [19] κατήνων A a, κτηνῶν f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(78) Reg., etc. Postremum hoc exponit Anast. *scaphas sumptus ferentes*, legerit proinde δαπανηφόρους. ubi etiam p. seq. dicuntur hujusmodi κατίναι ἁρμαμέντων καὶ δαπάνας ferre, *arma ac sumptus reliquos*. Combefis.

(79) Palatium Magnauræ corrupte quasi Magna Aula dicitur Luitprando *De legat.* Alii Anastasium in eo fulmine percussum *magna aura* perire se deflentem narrant. Plura Luitprandus, Gyllius, *Orig. CP.* Ad angulum meridionalem situm declarat contextus.

(80) Portus ad Chalcedonem, ab Eutropio Zenonis protospathario, aiunt *Orig. CP.*, nomen accipit, de quo auctor ad annum Mauricii septimum.

duos autem dies noto spirante ea statione solverunt, et ad urbem adnavigaverunt. Et hi quidem Eutropii Anthemiique oras occupant, alii in Thraciæ partes a Galatæ castello ad portus ipsius seras devehuntur. Onerariæ tandem naves suo pondere depressæ ac tardius late cum classis extrema tenerent, ad viginti ex præcipuis numerum retro totum agmen steterunt, centum milites loricis instructos ad singularum defensionem ferentes. Tranquillitate autem magna toti freto primum incumbente, leni mox venti flatu ex portus angustiis in extimum spatium delatæ sunt, easdemque pietissimus imperator incendiariis navibus ex urbis extrema arce emissis, igne Dei juvantis opera injecto, cunctas absumpsit, et hæ quidem ad maritima urbis mœnia conflagrantes disjectæ, aliæ pelagi profundo cum impositis hominibus absorptæ, reliquæ ad Oxeam Plateamque insulam altum mare tenentes deductæ. Hinc urbis civibus creverunt animi, hostes vero operosam potentemque avidi **332** ignis virtutem experti summo terrore perculsi. Illa quippe ipsa die sub vesperam ad maritimos muros militares copias applicare, temonesque supra propugnacula imponere decreverant. Sed istud eorum consilium sanctæ Dei Genitricis interventu Deus incassum et irritam declaravit. Porro eadem nocte pius imperator catenam ferream Galatæ portum occludentem silenter subduxit. Hostes imperatorem animo eos circumveniendi removisse rati, ulterius progredi et ad Galatæ portum appellere nequaquam ausi sunt, sed ad Sosthenii sinum recedentes classem suam

δὲ καταλαβούσης αὐτὰς ἐν τῷ ῥεύματι καὶ τοῦ Στενοῦ μικρὸν πνεύσαντος (81) ὤθησεν αὐτὰς ἐπὶ τὰ ἔξω. Ὁ δὲ εὐσεβὴς βασιλεὺς (82) παραχρῆμα ἐμπύρους [20] ναῦς κατ᾽ αὐτῶν ἐκπέμψας ἀπὸ τῆς ἀκροπόλεως, τῇ θείᾳ συμμαχίᾳ πυριαλώτους αὐτὰς ἐποίησεν· καὶ αἱ μὲν εἰς τὰ παράλια τείχη ἐμπυριζόμεναι ἀπερῥίφησαν, αἱ δὲ εἰς τὸν βυθὸν αὔτανδροι κατεποντίσθησαν [21]· ἕτεραι δὲ μέχρι τῆς Ὀξείας καὶ Πλατείας (83) νήσου λαυρίζουσαι ἀπηνέχθησαν. Ἐντεῦθεν οὖν [22] οἱ μὲν τῆς πόλεως θάρσος [23] ἔλαβον, οἱ δὲ πολέμιοι μεγάλως κατέπτηξαν τὴν τοῦ ὑγροῦ πυρὸς ἐγνωκότες δραστικωτάτην ἐνέργειαν. Ἐβούλοντο γὰρ τῇ αὐτῇ ἑσπέρᾳ εἰς τὰ παράλια προσορμίσαι τείχη, καὶ τοὺς αὐχένας εἰς τὰς ἐπάλξεις ἐπιθεῖναι· ἀλλὰ τὴν βουλὴν αὐτῶν διεσκέδασεν ὁ Θεὸς διὰ τῶν πρεσβειῶν τῆς ἁγίας Θεοτόκου [24] (84). Τῇ δὲ αὐτῇ νυκτὶ τὴν ἅλυσιν ἐκ τῶν Γαλάτου [25] (85) ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς μυστικῶς συνέστειλεν. Οἱ δὲ ἐχθροὶ νομίσαντες, ὅτι βουλόμενος αὐτοὺς δελεάσαι ὁ βασιλεὺς ταύτην παρέστειλεν, οὐκ ἐτόλμησαν εἰσελθεῖν καὶ ὁρμίσαι [26] ἔνδον τῶν [27] Γαλάτου· ἀλλὰ διαπλεύσαντες [28] ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Σωσθενίου (86) ἐκεῖ κατησφαλίσαντο τὸ ἑαυτῶν [29] πλώϊμον. Τῇ δὲ ὀγδόῃ [30] τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς θνήσκει ὁ Σουλεϊμὰν ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν, καὶ ἀμηρεύει Οὔμαρ. Χειμῶνος δὲ γενομένου (87) βαρυτάτου ἐν τῇ Θρᾴκῃ, ὥστε τὴν γῆν ἐπὶ ἑκατὸν ἡμέρας μὴ φαίνεσθαι ἐκ τῆς κρυσταλλωθείσης χιόνος [31], πλῆθος ἵππων τε [32] καὶ καμήλων καὶ λοιπῶν ζώων τῶν ἐχθρῶν τεθνήκασιν. Τῷ δὲ ἐαρινῷ καιρῷ κατέλαβεν Σουφιὰμ μετὰ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ κτισθέντος στόλου, ἔχων κατίνας [33] σιτοφόρους τετρακοσίας καὶ

VARIÆ LECTIONES.

[20] τὰς ἐμπύρους A. [21] κατεπόνθησαν A e. [22] οὖν add. ex A. [23] θράσος A. [24] τῆς πανάγνου θ. A. [25] Γαλάτου A, Γαλάτων vulg. [26] ὁρμίσαι A, ὁρμῆσαι vulg. [27] τῶν add. ex A. [28] ἀναπλεύσαντες A. [29] ἑαυτῶν A, ἑαυτοῦ vulg. [30] τῇ δὲ ὀγδόῃ] τῇ δὲ ε' A. [31] ἐκ τοῦ κρυσταλλωθέντος χ. A f. [32] ἵππων τε A, τε ἵππων vulg. [33] κατήνας A, et sic ubique.

JAC. GOARI NOTÆ.

(81) Borea Proponti. — Cum Diaconus habeat, *austro*, liquet legisse νότου, nec Theophanes (nisi est lacuna, quod suspicor) aliud scripserit, qui et ipse paulo ante austri meminit, τοῦ νότου πνεύσαντος, cum ea classis urbi adnavigavit. S. Niceph. : ἅμα μικροῦ πνεύματος ἀντιπνεύσαντος, καὶ τοῦ ῥείθρου εἰς τοὐπίσω ἄγεσθαι βιαζομένου. Fuerunt hæc causæ ut eæ naves ita facile incendi potuerint, excepta illarum ex mole et onere tarditate; modicus ventus, ac auster contrarius, ipseque ad Propontidis fauces adversus fluxus. Auctor *orat. in diem festum τῆς Ἀκαθίστου*, Auct. tom. II pluribus ista prosequitur : Nam et hanc tertiam urbis liberationem divina ope, ac sanctissimæ Dei Genitricis precibus ea die recolunt Græci. COMBEFIS.

(82) Ejus impietate nondum detecta.

(83) Propontidos insulæ.

(84) Liberatæ urbis annuam memoriam Augusti die 15 Ecclesiæ Græciæ recolit Menæum : Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἀνάμνησιν ποιοῦμεν τῆς περὶ ἡμᾶς μεγίστης ἀνυπερβλήτου φιλανθρωπίας ἣν ἐδείξατο τότε ὁ Θεὸς ἀποστρέψας μετὰ αἰσχύνης τοὺς ἀθέους Ἀγαρηνοὺς μεσιτείᾳ τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας· *Maximæ, et quæ captum omnem superat in nos clementiæ eodem die memoriam agimus, quam nimirum tunc Deus exhibuit, Deiparæ Dominæ nostræ super omnes sanctæ, ac semper virginis Mariæ intercessione depulsis cum dedecore irreligiosis Agarenis.* Solutæ obsidionis historiam deinde texit, et quæ tum a Nicephoro, tum a Theophane omissa brevi, et ab historiæ fide non alieno discursu percenset. Celebritatis vigilias et integrum παννυχίδα, quod pedibus stantes, nec eo die permissa inter decantandos hymnos sessione peragant, ἀκάθιστον τὴν ἡμέραν Græci appellant. Orationem in eam memoriam εὐχαριστήριον, et historicam profert is tomus quem *Historiæ Monothelitarum* nomine P. Franciscus Combefis ante annos quatuor edidit. Historica narratio eadem quæ in Menæo, tantum cultiore stylo composita : occurrit pag. 817.

(85) Catena a Galata ad urbis muros producta CP. portum fuisse clausum demonstrat Laonicus Chalcondylus lib. VII, Phranzes lib. III, cap. 8, et alii.

(86) Perampli unius CP. portus regiones, ita dicam, plures, et βραχύτατοι λιμένες, ut historia penultima nota recensita scribit, varias appellationes sortiuntur Σωσθένιον, ad Chrysopolim reponit portum hunc Gyllius, quod in eo adversus Amycum prælìantes Argonautæ salutem repererint σωσθέντες.

(87) Nicephorus totidem verbis hæc scribens, Σουφιὰμ vocat Σοφιάν, et Ἰζίδ, inferius Ἰζίδ, Ἰζίδον, Anastasius *Gizid*. Solimani nuper memorati necem, et ejus genus memorat Menæum superius adductum.

δρόμωνας. Καὶ μαθὼν τὴν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ πυρὸς ἐνέργειαν, καὶ παραδραμὼν τὴν Βιθυνίαν, καὶ ἀντικρὺς περάσας, εἰς τὸν τοῦ Καλοῦ Ἀγροῦ λιμένα προσώρμισεν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ κατέλαβεν καὶ Ἰζίδ [34] μετὰ ἑτέρου στόλου κτισθέντος ἐν Ἀφρικῇ ἔχων καὶ αὐτὸς κατίνας τριακοσίας ἑξήκοντα ἁρμαμέντον τε καὶ δαπάνας. Ὁμοίως καὶ αὐτὸς τὰ αὐτὰ μεμαθηκὼς περὶ τοῦ ὑγροῦ πυρὸς προσώρμισεν εἰς τὸν Σάτυρον καὶ Βρύαν (88) καὶ ἕως Καρταλιμένος. Οἱ δὲ τῶν δύο στόλων τούτων Αἰγύπτιοι καθ' ἑαυτοὺς βουλευσάμενοι νυκτὸς τοὺς τῶν κατίνων σανδάλους (89) ἄραντες ἐν τῇ πόλει προσέφυγον τὸν βασιλέα εὐφημοῦντες, ὥστε ἀπὸ τῆς Ἱερείας (90) ἕως [35] τῆς πόλεως ὁλόξυλον φαίνεσθαι τὴν θάλασσαν. Μαθὼν δὲ δι' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς [36] περὶ τῶν κρυπτομένων δύο στόλων ἐν τῷ κόλπῳ, σίφωνας πυρσοφόρους κατασκευάσας, εἰς δρόμωνάς τε καὶ διήρεις τούτους ἐμβαλὼν, κατὰ τῶν δύο στόλων ἐξέπεμψεν. Τοῦ δὲ Θεοῦ [37] συνεργήσαντος διὰ τῶν [38] πρεσβειῶν τῆς παναχράντου [39] Θεοτόκου ἐπιτοπίως ἐβυθίσθησαν οἱ ἐχθροί· καὶ λαβόντες τὰ σκῦλα οἱ ἡμέτεροι καὶ τὰς δαπάνας αὐτῶν μετὰ χαρᾶς καὶ νίκης ὑπέστρεψαν. Ἔτι δὲ πάλιν τοῦ Μερδασὰν ἀπὸ Πυλῶν (91) σὺν τῷ στρατῷ τῶν Ἀράβων ἕως Νικαίας καὶ Νικομηδείας διατρέχοντος, οἱ ἐν τῷ Λιβῷ καὶ Σόφωνι [40] δίκην Μαρδαϊτῶν κρυπτόμενοι βασιλικοὶ ἄρχοντες, καὶ τὰ πεζικὰ ἐξάπινα τούτοις ἐπιῤῥίπτοντες καὶ κλασματίζοντες (92), ἐκεῖθεν ἀποδρᾶσαι ἐποίησαν· καὶ λοιπὸν μικρᾶς ἀδείας τῆς περατικῆς παραλίας [41] εὑρούσης ἐκ τῆς πόλεως ἐξερχόμενα χελάνδια πλεῖστα ἐκόμιζον δαπάνας· ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ ἁλιευτικὰ ἀγράρια [42] εἴς τε τὰς νήσους καὶ παράλια [43] τείχη ἀγρεύειν ἰχθύας οὐκ ἐκωλύοντο. Λιμοῦ [44] δὲ μεγάλου γεγονότος ἐν τοῖς Ἄραψι, πάντα τὰ ἀποθνήσκοντα ζῶα αὐτῶν κατήσθιον [45], ἵππους τε καὶ ὄνους καὶ καμήλους· φασὶ δέ τινες ὅτι [46] καὶ ἀνθρώπους τεθνεῶτας καὶ τὸν ἑαυτῶν κόπρον εἰς τὰ κλίβανα βάλλοντες καὶ ζυμοῦντες [47] ἤσθιον (93). Ἐνέσκηψεν δὲ [48] εἰς αὐτοὺς καὶ λοιμικὴ νόσος (94) καὶ ἀναρίθμητα πλήθη ἐξ

A illic tuto collocarunt. Die vero mensis Octobris octava illorum dux Suliman exstinguitur, et ameræ principatum Umarus obtinet. Eo tempore tam aspera vis hiemis in Thraciam ingruit, ut præ nive gelu indurata centenis diebus videri terra non potuerit, ex quo ingens equorum, camelorum reliquorumque animalium numerus hostibus periit. Insequente vere Suphiam advenit conflatam in Ægypto classem adducens navium frumento convehendo idonearum ad quadringentas, et totidem celoces. Is ignis Græci virtute percepta, prælernavigata Bithynia, cum in adversam partem trajecisset, ad Boni Agri portum applicuit. Non diu post cum altera classe in Africa collecta, in qua naves onerariæ trecentæ sexaginta, cum armorum et commeatus numero Izib adfuit :
B qui cum eadem pariter de liquido igne referri audiisset, ad Satyrum et Bryam et ad Cartalimenem usque appulit. Tum vero Ægyptii per utramque forte classem dispersi, consilio solerter inito, solutis onerariæ cujuslibet navis lintribus, profugerunt in urbem, imperatorem faustis vocibus prosecuti, adeo ut ab Hieria ad urbem unico ligni fragmento totum mare compactum videretur. Imperator de utraque classe ab eis certior factus, siphones ejaculandis ignibus instructos, et in dromones biremesque impositos advorsus eas emisit, Deoque ipsius Deiparæ precibus opitulante locis, quibus anchoris fixi constiterant, hostes maris profundo absorpti sunt : quare nostri spoliis eorum commeatu-
C que omni direpto cum lætitiæ partæque feliciter victoriæ tripudiis in urbem redierunt. Ad hæc iterum Merdasan cum Arabum acie a Pylis Nicæam usque et Nicomediam regionem omnem suis excursibus devastante, Libi Sophonisque nobiles quique et imperatorii proceres nec non pedestres aliæ copiæ Mardaitarum instar e latebris in eos irrumpentes in frusta concisos et damnis affectos fugam arripere coegerunt. Ad ulterioris itaque freti ripam nonnulla libertate concessa, naviculæ in-

VARIÆ LECTIONES.

[34] Ἰζιδ A f, Ἰζιδ vulg. [35] ἕως] μέχρι A. [36] ὁ βασιλεὺς add. ex A, item κρυπτομένων. [37] τοῦ δὲ Θ. A, τοῦ Θ. δὲ vulg. [38] τῶν add. ex A. [39] παναχράντου add. ex A. [40] Σίφωνι A. [41] παράλου A. [42] ἀγρίαρα A. [43] παραπόλια A. [44] λιμοῦ δὲ μεγ. A, λιμ. τε vulg. [45] κατήσθιον A, ἤσθιον vulg. [46] ὅτι add. ex A. [47] ζυμοῦντες A, ζυμῶντες vulg. [48] δὲ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(88) Bithyniæ portus liquidis verbis ostendit Nicephorus.

(89) Οἱ δ' ἐν αὐτοῖς εἰσπλέοντες Αἰγύπτιοι νυκτὸς τοὺς ἐνεστηκότας λέμβους τῶν νεῶν εἰσβάντες, πρὸς τὸ Βυζάντιον ἧκον.

(90) Est Hieria palatium supra CP. de quo Nicephorus in Heraclio : Καὶ ηὐλίζετο ἐν τῷ παλατίῳ τῷ καλουμένῳ τῆς Ἱερείας· *In palatio, quod dicitur Hieriæ mansit.* In urbe vero non exstitisse ad eumdem imperatorem, ut urbem ingrederetur a civibus delatæ declarant preces. Ubi reperiatur exponimus ad annum Copronymi 25. Est quoque Ἱέρεια Propontis, et Bosphorus Thracius, ejusque maxime ostium atque fauces ad Euxinum Pontum : quamvis Ἱερὸν frequentius et magis proprie scribatur sporsim in hoc opere. Lege insuper Ἱερὰν καλουμένην νῆσον apud Nicephorum editionis Re-
D giæ pag. 57, eademque τὸ Ἱερὸν ad Propontidos fauces audit.

(91) Pylas istas ex adverso CP. in Asia esse contextus auctoris arguit.

(92) Anastasius, *multis damnis afficientes* ; Cedrenus periphrastice, καὶ πολὺν φόνον καθ' ἑκάστην ποιοῦντες.

(93) Cedr. : Σὺν ῥίζαις βοτάνης τεθρυμμέναις ἕψοντες· *Cum radicibus herbarum tritis elixa*, ait Xyl. Buccardus panem se stercoracium Parisiis vidisse miraculo servatum testatur. COMBEFIS.

(94) Luem illam CP. ingruentem hominum trecenta millia sustulisse Paulus Diaconus *De gestis Longobardorum*, lib. VI, cap. 47, refert : hostes vero duntaxat infestasse auctoris verba mihi videntur commonere.

numeræ **333** commeatum inde asportaturæ confluxerunt, similiter et piscatoriæ naves adjacentes insulas littoraque muros urbis alluentia peragrantes, piscibus capiendis nullo impediente vel resistente sese exercebant. Ciborum vero penuria inter Arabes ingravescente, omnia sua animalia, quæ morerentur, equos, asinos et camelos vorare ipsi coacti sunt; sunt etiam qui hominum cadavera suaque ipsorum stercora in clibanum missa et mola subacta deglutiisse dicant, ex quo pestilentiæ lues in eos grassata numerum pene infinitum e medio sustulit. Bellum quoque cum ipsis Bulgarorum natio commisit, quo, qui rem exacte norunt, viginti duo millia ex eis cæsa referunt. Plurimæ denique ea tempestate clades et calamitates in eos incubuerunt, quibus experientia dignoscerent Deum et sanctissimam Virginem Dei matrem urbem istam et Christianorum imperium protegere, neque omnino a Deo deseri, qui eum invocant in veritate, brevi licet spatio pro admissis peccatis pœnas sustineamus.

A αὐτῶν ὤλεσεν. Συνῆψε [49] δὲ πρὸς αὐτοὺς πόλεμον [50] (95) τὸ τῶν Βουλγάρων ἔθνος, καί, ὥς φασιν οἱ ἀκριβῶς ἐπιστάμενοι, εἴκοσι δύο χιλιάδας ἐξ αὐτῶν ἔσφαξαν. Καὶ πολλὰ συνέβησαν αὐτοῖς δεινὰ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ὥστε ἐπιγνῶναι αὐτοὺς τῇ πείρᾳ ὅτι ὁ Θεὸς καὶ ἡ [51] παναγία Παρθένος [52] (96) Θεομήτωρ φρουροῦσι τὴν πόλιν ταύτην, καὶ τὸ τῶν Χριστιανῶν βασίλειον, καὶ οὐκ ἔστιν ἐγκατάλειψις Θεοῦ τελεία ἐν τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ, εἰ καὶ πρὸς βραχὺ παιδευόμεθα διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν.

A. C. 710. — *Arabum ducis Umari annus primus.*

Hoc anno Sergius protospatharius et Siciliæ dux urbem imperantem a Saracenis obsessam audiens, Basilium quemdam Cpoli natum Georgii Onomaguli filium, Tiberium a se vocatum, illic loci proprium imperatorem corona insignivit. Is memorati Sergii consiliis officialium promotiones et curialium præfecturas instituit. Imperator tyrannidis excitatæ rumore percepto, Paulum proprium chartularium in patricium et Siciliæ ducem promotum, datis etiam auxilio conquirendo ad occidentalium partium proceres litteris, et sacra ad exercitum scripta, illuc misit. Noctis vero silentio dromonem remigio citius impellendum ingressi, in Cyzici oras primum eruperunt, mox e loco in locum varia littora legentes, qua terra, qua mari iter peragentes, præter omnium exspectationem in Siciliam deveniunt. Ubi eos Syracusas attigisse audiit Sergius, obstupuit, propriæque conscientiæ crimine impulsus, ad vicinos Calabriæ Longobardos confugit. Exercitu mox congregato, sacraque imperatoris perlecta, cuncti de imperii incolumitate et perpetuo statu certiores redditi, urbem insuper adversus hostium impetum quam prius multo magis instructam, duarum **334** etiam classium cladem inauditam ducis testimonio firma-

B A. M. 6210. — *Ἀράβων ἀρχηγοῦ Οὐμάρου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Σέργιος ὁ [53] πρωτοσπαθάριος (97) καὶ στρατηγὸς Σικελίας ἀκούσας ὅτι οἱ Σαρακηνοὶ παρακαθέζονται [54] τὴν βασιλεύουσαν πόλιν, ἔστεψεν ἐκεῖσε ἴδιον βασιλέα ἐκ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ [55] ὀνόματι Βασίλειον Κωνσταντινουπολίτην υἱὸν Γρηγορίου τοῦ Ὀνομαγούλου (98), Τιβέριον αὐτὸν μετονομάσας [56]. Ἐποίησεν δὲ προβολὰς καὶ ἰδίους ἄρχοντας μετὰ βουλῆς τοῦ προλεχθέντος Σεργίου. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῦτο ἀκούσας [57] ἀποστέλλει Παῦλον τὸν ἴδιον αὐτοῦ [58] χαρτουλάριον προβαλλόμενος αὐτὸν πατρίκιον καὶ στρατηγὸν Σικελίας, παραδεδωκὼς αὐτῷ πρὸς σύναρσιν αὐτοῦ κελεύσεις πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῶν δυτικῶν μερῶν [59] καὶ σάκραν πρὸς τὸν λαόν. Καὶ C διὰ νυκτὸς εἰσελθόντες εἰς ἐξελαστικὸν δρόμωνα, ἐξῆλθον ἐπὶ [60] τὰ μέρη Κυζίκου καὶ [61] ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, διά τε γῆς καὶ θαλάσσης τὴν πορείαν ποιησάμενοι, ἐξάπινα τὴν Σικελίαν καταλαμβάνουσιν. Εἰσελθόντων δὲ αὐτῶν ἐν Συρακούσῃ ἤκουσεν Σέργιος καὶ ἐξέστη, καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἐπιγνοὺς αἰτίαν προσέφυγεν εἰς τοὺς πλησιάζοντας τῇ Καλαβρίᾳ Λογγιβάρδους (99). Τοῦ δὲ λαοῦ ἀθροισθέντος, καὶ τῆς σάκρας ἀναγνωσθείσης, καὶ δι' αὐτῆς πιστωθέντες [62], ὅτι καὶ τὸ [63] βασίλειον συνίσταται, καὶ ἡ πόλις εὐθυμοτέρα ἐστὶν περὶ τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὰ

VARIÆ LECTIONES.

[49] συνῆψε suprascr. συνῆξαν A. [50] πόλεμον — φασιν om. A f [51] ἡ add. ex A. [52] θεοτόκος καὶ θεομήτωρ A f. [53] ὁ add. ex A. item ol. [54] παρακαθέζονται A, παρακαθίζονται vulg. [55] ἐκ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ add. ex A. [56] Τιβ. αὐτὸν μετονομάσας A, Τιβ. ὀνομάσας vulg. [57] ταῦτα ἀκηκοὼς A. [58] τὸν οἰκεῖον αὐτοῦ A. [59] μερῶν om. A. [60] ἐπὶ A, εἰς vulg. [61] καὶ add. ex A. [62] πεισθέντες a. [63] ὅτι καὶ τὸ A, ὅτι τὸ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(95) Saracenos in Bulgaros insiliisse commentarium de sex ætatibus clausurus Beda conscripsit his verbis : *Saraceni cum immenso exercitu CP. venientes triennio civitatem obsident : donec civibus multa instantia ad Deum clamantibus, plurimi eorum fame, frigore, perirent : ac sic pertæsi obsidionis abscederent. Qui inde regressi, Bulgarorum gentem, quæ est super Danubium, bello aggrediuntur, et ob hæc quoque bello victi refugiunt, ac naves repetunt suas. Quibus cum altum peterent, ingruente plurima tempestate, plurimi etiam mersis sive confractis per littora navibus sunt necati.*

(96) CP. urbem B. Virginis curæ commissam, et ejus nomini dicatam testatur Menæum die 11 Maii : D Τὴν ἀνάμνησιν πνευματικῶς τελοῦμεν τοῦ γενεθλίου ταύτης τῆς θεοφυλάκτου καὶ βασιλίδος τῶν πόλεων, τῆς κατ' ἐξαίρετον ἀνακειμένης τῇ Δεσποίνῃ ἡμῶν τῇ ἁγίᾳ Θεοτόκῳ, καὶ ὑπ' αὐτῆς διαπαντὸς σωζομένης· *Natalis a Deo custoditæ et urbium reginæ urbis Dominæ nostræ sanctæ Deiparæ specialim consecratæ, et ab ea semper servatæ memoriam celebramus.*

(97) In obsessæ urbis tempus, id est proximum, Sergii defectionem Nicephorus revocat.

(98) *Cui asini maxilla.* Μάγουλον, recentioribus *maxilla.* Portius et Meursius.

(99) Res ab eis gestas Paulus Diaconus in historicis recenset.

περὶ τῶν δύο στόλων διηγησαμένου [64] αὐτοῖς, εὐθέως τὸν μὲν Λέοντα βασιλέα εὐφήμησαν, Βασίλειον δὲ τὸν Ὀνομάγουλον καὶ τοὺς παρ' αὐτοῦ προχειρισθέντας [65] ἄρχοντας δεσμίους τῷ στρατηγῷ παραδέδωκαν. Αὐτὸς δὲ τὸν μὲν Βασίλειον σὺν τῷ μονοστρατήγῳ αὐτοῦ ἀπεκεφάλισεν, καὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν φασκιώσας [66] (1) τῷ βασιλεῖ διὰ τῶν σπαθαρίων ἀπέστειλεν. Τοὺς δὲ λοιποὺς τύψας καὶ κουρεύσας, τινὰς δὲ καὶ [67] ῥινοκοπήσας ἐξώρισεν. Ἐντεῦθεν οὖν μεγάλη κατάστασις ἐν τοῖς Δυτικοῖς ἐγένετο. Σέργιος δὲ ὁ προλεχθεὶς λόγον ἀπαθείας τὸν στρατηγὸν αἰτησάμενος καὶ λαβὼν, ἐξῆλθε πρὸς αὐτόν· καὶ πάντα εἰρήνευσαν τὰ ἑσπέρια μέρη [68] (2). Οὔμαρος δὲ [69] κρατήσας τῶν Ἀράβων, ἐπέτρεψεν ἀνακάμψαι τὸν Μασαλμᾶν. Ἀποκινησάντων δὲ τῶν Σαρακηνῶν τῇ ιε' τοῦ Αὐγούστου [70] μηνὸς μετὰ πολλῆς αἰσχύνης· ἐν γὰρ τῷ (3) ἐκπορίζειν τὸν στόλον αὐτῶν [71] λαῖλαψ ἐκ Θεοῦ διὰ τῶν [72] πρεσβειῶν τῆς Θεομήτορος ἐνσκήψας εἰς αὐτοὺς, τούτους διεσκόρπισεν· καὶ τοὺς μὲν ἐν Προκοννήσῳ καὶ ταῖς λοιπαῖς νήσοις, τοὺς δὲ ἐν τοῖς ἀποστρόφοις καὶ ταῖς λοιπαῖς ἀκταῖς κατεπόντισεν. Οἱ δὲ περιλειφθέντες παρήρχοντο Αἰγαῖον [73] πέλαγος, καὶ ἄφνω ἐπῆλθεν αὐτοῖς θεομηνία φοβερά [74]· χάλαζα γὰρ πύρινος κατελθοῦσα ἐπ' αὐτοὺς τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης καχλάσαι πεποίηκεν, καὶ τῆς πίσσης λυθείσης, αὔτανδροι αἱ νῆες εἰς βυθὸν κατηνέχθησαν· δέκα δὲ μόναι καὶ αὗται [75] προνοίᾳ Θεοῦ περισωσθεῖσαι [76] ἐξ αὐτῶν, πρὸς τὸ ἀπαγγεῖλαι ἡμῖν τε καὶ τοῖς Ἄραψι τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ τὰ γεγονότα εἰς αὐτούς· ἃς καὶ περιτυχόντες οἱ τῶν ἡμετέρων τὰς μὲν πέντε [77] πιάσαι (4) ἠδυνήθησαν, αἱ δὲ ἄλλαι πέντε ἀπεσώθησαν εἰς Συρίαν τὴν τοῦ Θεοῦ δυναστείαν ἀναγγέλλουσαι.

A tam percipientes, Leonem quidem imperatorem felicibus votis extemplo cumulaverunt, Basilium autem Onomagulum et aulicos ab eo constitutos vinculis mancipatos duci tradiderunt. Ipse in Basilium et supremum sub eo exercitus ducem gladio animadvertit, et eorum capita fasciis circumvoluta spathariorum opera ad imperatorem transmisit. Residuæ rebellium turbæ quosdam verberibus, alios capillorum detonsione, nonnullos narium amputatione multatos in exsilium ejecit, ex quo ingens per universas Occidentis provincias tranquillitas exorta. Memoratus autem Sergius, petita et accepta incolumitatis fide, ad ducem se contulit, ac subinde cunctis occiduis partibus alta pax reddita. Porro Umarus Arabum principatum adeptus Masalmam de reditu cogitare permisit. B Die igitur Augusti decima quinta Saraceni cum magno generis sui dedecore recesserunt. Classe siquidem et littoribus nostris solvente, immissa Dei nutu Deique Matris interventu procella naves hinc inde jactatas dispersit et quasdam quidem ad Proconesum, alias ad varias insulas, quasdam per flexuosos sinus, alias denique ad diversa maris littora illisit ac submersit, in residuas Ægæum mare præternavigantes repentina de cœlis ultio incubuit. Ignita quippe grando in eas dilapsa maris aquam ebullire fecit, ex quo pice liquata naves cum ipsis vectoribus pelagi profundo absorptæ sunt. Solæ decem ex eis, Deo ita disponente, incolumes servatæ sunt, quæ nobis pariter atque Arabibus miracula circa eos potenti Dei C manu edita referrent. Quæ cum in nostrorum manus incidissent, quinque ex eis captæ, quinque residuæ Dei virtutem annuntiaturæ in Syriam latæ.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει σεισμοῦ μεγάλου γενομένου ἐν Συρίᾳ, ἐκώλυσεν Οὔμαρος τὸν οἶνον (5) ἀπὸ τῶν πόλεων, καὶ μαγαρίζειν τοὺς Χριστιανοὺς ἠνάγκαζεν· καὶ τοὺς μὲν μαγαρίζοντας ἀτελεῖς ἐποίει, τοὺς δὲ

Hoc anno terræ motu per Syriam exorto, Umarus civitatibus vinum inhibuit, Christianosque ad fidem religionemque fœda desertione conspurcandam adegit. Eos vero qui negato Christi nomine ad

VARIÆ LECTIONES.

[64] διηγησαμένων A. [65] τοὺς παρ' αὐτοῦ προχ. A τοὺς προχ. ὑπ' αὐτοῦ vulg. [66] φουσκίσας A, φουσκιάσας f, fort. φουρκίσας. [67] καὶ add. ex A. [68] ante Οὔμαρος in e f, hæc inserta leguntur: ὁ δὲ Μεσελμὲς ἀπάρας ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου κατησχυμμένος κατέλαβε τὴν Δαμασκόν· εὗρε δὲ καὶ τὸν Μαροὲν τὸν αὐθέντην αὐτοῦ καὶ Ἀμεριμνὴν τελευτήσαντος. Ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἐκράτησεν Οὔμαρος, καὶ πάλιν ἀπέστειλε τὸν Μεσελμὲ τοῦ πολιορκῆσαι τὸ Βυζάντιον διά τε γῆς καὶ θαλάσσης. Οὗτος ὁ Οὔμαρος ἔσχατος υἱὸς τοῦ Ἀπτελαζῆζ. [69] δὲ A, οὖν vulg. [70] ἐν γὰρ τῷ A, ἐν τῷ γὰρ vulg. [71] αὐτῶν A, αὐτοῦ vulg. [72] τῶν add. ex A. [73] Αἰγαῖον A, Αἴγειον vulg. [74] φοβερὰ add. ex A. [75] αὗται A, αὐταὶ vulg. [76] περισωθεῖσαι A f, διασ. vulg. [77] πέντε add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(1) Barbaram vocem barbare pronuntiat recentior Græcia φασκιώνειν, *fasciis involvere* (Meursius). Anastasius reddidit: *fusca condire*: Miscella, *pusca condire*. Favet cod. Barb. lectio φουσκιώσας. Ita involutum caput illud puto, ut pusca vel myrrha quoque fuerit conditum, et ἐσμυρνισμένον, ut habet auctor inferius ad Constantini Copronymi annum 10.

(2) Quæ hic ad Saracenorum historiam spectantia in Peyrez. codice leguntur, inter hujus pag. lectiones varias reperies.

(3) Triennalem CP. obsidionem Paulus Diaconus lib. VI, cap. 47 *De Longobard. gestis*, Nicephorus ad tredecim menses, auctor ad annum tantum producit. Masalmam enim Augusti die 15 eam posuisse anno superiore, hic eadem die solutam scribit. D Adventum et recessum memoravit Nicephorus: alter expeditionis præparatæ tempus inclusit.

(4) Πιάνω, *apprehendo*, recentioris linguæ vocabulum. Meursius et Portius.

(5) Mahometem vini abusum, non usum prohibuisse Turcas referentes audivi. Is enim, aiunt, cum ex vini potu convivantes lætiores, cantibus et tripudiis indulgentes iter agens comperisset, vino et ejus potui assuetis bene precatus est: eadem autem via e negotio redux jurgantes, et dissidiis sese mutuo conficientes contemplatus, vinum et qui biberent diris devovit. Hinc prophetæ sui dicti crapulas proprias laudant, et ejusdem verbis a vino sibi temperantes de ejus abstinentia glorientur.

ctium alienum defecissent immunes a vectigalibus declaravit, qui piaculum non admitterent crudeliter necavit, ex quo plures effecti martyres: ne Christiani præterea adversus Saracenum testimonium recipiatur lata lege sanxit. Epistolam denique fidei suæ expositionem manifestantem ad spurcos ejus sensus virum deducere arbitratus ad Leonem imperatorem datam transmisit.

A μὴ καταδεχομένους ἀνῄρει, καὶ πολλοὺς μάρτυρας ἀπειργάσατο, καὶ μὴ παραδέχεσθαι μαρτυρίαν Χριστιανοῦ κατὰ Σαρακηνοῦ ἐθέσπισεν. Ἐποίησε δὲ καὶ [78] ἐπιστολὴν δογματικὴν πρὸς Λέοντα τὸν βασιλέα, οἰόμενος πείσειν αὐτὸν τοῦ μαγαρίσαι.

A. C. 711. — Hoc anno Leoni irreligioso imperatori filius impietate et irreligione superior, 335 verus Antichristi præcursor, Constantinus natus est. Octobris vero mensis die vigesimo quinto Maria ejus uxor in Augustei triclinio coronæ recepit consortium, et cum solemni comitatu sine viro ad Magnam ecclesiam processum egit. Votis ibi conceptis, ante ingressus ad magnum altare solemnia, ad magnum baptisterium, viro ejus paucis domesticis stipato eodem loci se conferente, ipsa perrexit. Ibique cum a Germano antistite imperii malitiæque eorum hæres Constantinus lustrali unda expiaretur, dirum ac fœdum ab infantia sui indicium edidit, alvum nimirum in sacrum lavacrum egerens, ut ab oculatis testibus fide dignis perhibetur, ita ut sanctissimus patriarcha Germanus *maximum malum Christianis ipsique Ecclesiæ per istum eventurum istud signum portendere* vaticinatus *sit*. Eum e sacro fonte thematum et senatus spectatissimi viri susceperunt. Sacris peractis Augusta Maria totius aulæ stipata comitatu, muneribus ab ecclesia ad Æream usque palatii portam in populum sparsis, cum filio baptismate initiato revertit.

A. M. 6211. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐτέχθη τῷ δυσσεβεῖ βασιλεῖ Λέοντι (6) ὁ [79] δυσσεβέστερος αὐτοῦ υἱὸς Κωνσταντῖνος [80] καὶ τοῦ Ἀντιχρίστου πρόδρομος. Τῇ δὲ κε' [81] τοῦ Ὀκτωβρίου (7) μηνὸς Μαρία ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐστέφθη ἐν τῷ Τρικλινίῳ [82] τοῦ Αὐγουστέως, καὶ προῆλθεν ἐμπράκτως [83] (8) μόνη χωρὶς τοῦ ἀνδρὸς ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, καὶ εὐξαμένη πρὸ τῆς εἰσόδου (9) τοῦ μεγάλου [84] θυσιαστηρίου, B μετῆλθεν εἰς τὸν μέγαν βαπτιστῆρα, προεισελθόντος [85] τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς μετ' ὀλίγων οἰκειακῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ, ἔνθα βαπτίσαντος Γερμανοῦ τοῦ ἀρχιερέως τὸν τῆς κακίας τε καὶ βασιλείας αὐτῶν διάδοχον Κωνσταντῖνον, δεινόν τι [86] καὶ δυσῶδες ἐκ νηπιότητος αὐτοῦ προσεσήμανται [87] τεκμήριον, ἀφοδεύσαντος αὐτοῦ (10) ἐν τῇ ἁγίᾳ κολυμβήθρᾳ, ὥς φασιν οἱ ἀκριβεῖς [88] αὐτόπται γεγονότες, ὥστε φάναι Γερμανὸν τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην προφητικῶς [89], ὅτι *Μεγίστου κακοῦ Χριστιανοῖς καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ δι' αὐτοῦ μέλλοντος γίνεσθαι τὸ σημεῖον τοῦτο πέφυκεν*. Τοῦτον οἱ προύχοντες τῶν θεμάτων καὶ τῆς συγκλήτου βαπτισθέντα ἀνεδέξαντο (11). Μετὰ δὲ τὴν θείαν λειτουργίαν ἐμπράκτως [90] ἡ Αὐγοῦστα Μαρία ἀνέκαμψε σὺν τῷ υἱῷ βεβαπτισμένῳ [91] ὑπατείαν (12) δοῦσα ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἕως τῆς Χαλκῆς πύλης τοῦ παλατίου.

Eodem etiam anno Nicetas Xylonites, litteris ad Artemium Thessalonicam relegatum datis, ut ad Terbelium Bulgarorum socia arma quæsiturus, et subinde adversus Leonem militaturus proficiscatur, monet. Is consilium secutus, pergit in Bulgariam, et exercitum aurique centenaria quinquaginta accipit. Eo apparatu instructus Cpolim recta tendit. Urbis civibus Artemium a se depellentibus et imperium ejus respuentibus, Bulgari virum Leonis

C Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Νικήτας ὁ Ξυλινίτης γράφει πρὸς Ἀρτέμιον ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὥστε ἀπελθεῖν αὐτὸν πρὸς Τερβέλιον [92], ὅπως μετὰ συμμαχίας Βουλγαρικῆς ἔλθῃ κατὰ Λέοντος. Ὁ δὲ ὑπακούσας ἀπῆλθεν, καὶ δίδωσιν αὐτῷ στρατὸν καὶ πεντήκοντα κεντηνάρια χρυσοῦ. Καὶ ταῦτα λαβὼν ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν ἔρχεται. Τῆς δὲ πόλεως τοῦτον μὴ δεξαμένης, οἱ Βούλγαροι τοῦτον τῷ Λέοντι παρέδωκαν, καὶ φιλοφρονηθέντες ὑπ' αὐτοῦ ὑπέστρεψαν. Ὁ δὲ βασι-

VARIÆ LECTIONES.

[78] καὶ add. ex A. [79] ὁ add. ex A. [80] Κωνσταντῖνος add. ex A. [81] κε' A, κα' vulg. [82] τρικλίνῳ A. [83] ἔμπρακτος A. [84] μεγάλου om. A. [85] προεισελθ. A, προσελθ. vulg. [86] τι A, τε vulg. [87] προεσημ. A, προσημ. vulg. [88] ἀκριβεῖς A], ἀκριβῶς vulg. [89] προφητικῶς add. ex A. [90] ἔμπρακτος A. [91] βεβαπτισμένῳ A, βαπτιζομ. vulg. [92] Τέρβελιν A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(6) Post historias annis superioribus ascriptas subjungit pariter Nicephorus, μετὰ τοῦτο, quasi anno tertio, τίκτεται υἱὸς τῷ βασιλεῖ. — Atqui semel, et iterum εὐσεβῆ βασιλέα appellaverat, *piissimum imperatorem;* tum nimirum cum necdum ecclesiæ turbas cieret, eoque imperante sic divina manus augustam urbem protegeret. COMBEFIS.

(7) Palatinus codex et Peyrez. τῇ κε' legunt. Anastasius et Miscella, *octavo Kal. Januarii*, habent. Barberinus tempus omnino tacet.

(8) Anastasius reddit, *cum solemni obsequio*. Eamdem significantiam tribuit *Turco-Græcia* lib. III.

(9) Idem, *oratione ante ingressum altaris effusa*. Obscure. Clarius repono, *oratione antequam dona* D *sacra ad altare inferrentur, effusa*. Est enim εἴσοδος in liturgia *offertorium*, quo cum processione et pompa panis et vinum sacrificio deputata sacerdotum manibus ad altare deportantur, et ad illud, ut ita dicam, εἰσοδεύουσι. Adeundum, si dubium supersit, Euchologium.

(10) Hinc ascitum Copronymi nomen. Alii a Caballino stercore, cujus ei odor in deliciis, Caballinum et Copronymum dictum contendunt. De his consulendus Zonaras.

(11) Vide illius temporis plures in baptismo susceptores.

(12) Ὑπατεία, *consulare munus, donativum* Anastasio redditum.

λεὺς τοῦτον σὺν τῷ Ξυλινίτῃ ἀνεῖλεν, δημεύσας καὶ τὴν τοῦ Ξυλινίτου οὐσίαν, μαγίστρου αὐτοῦ ὑπάρχοντος καὶ πολλὴν κεκτημένου· ὁμοίως δὲ Σισίννιον τὸν πατρίκιον, τὸ ἐπίκλην [93] Ῥενδάκην, καὶ Θεόγνωστον [94] πρωτοασηκρῆτιν (13), καὶ Νικήταν τὸν ἄνθρακα καὶ ἄρχοντα τοῦ τείχους (14) οἱ Βούλγαροι ἀπεκεφάλισαν, ὡς συνόντα τῷ [95] Ἀρτεμίῳ, ὁμοίως καὶ Ἰσόην πατρίκιον [96] καὶ κόμητα Ὀψικίου (15), ὡς συνδρόμους καὶ φίλους αὐτοῦ, ἀπέκτεινεν· τοὺς δὲ λοιποὺς ῥινοτομήσας καὶ δημεύσας ἐξώρισεν.

A potestati permiserunt, quare acceptis ab eo muneribus domum redierunt. Imperator vero Artemium et Xylonitem interfecit, bonaque Xylonitæ, qui magister erat et locuples, publicavit, similiter Sisinnium patricium cognomento Rendacem et Theognostum protoasecretis et Nicetam anthracem et mœnibus reparandis præfectum Artemii familiarem Bulgari capitis abscissione multarunt, ac pariter Isoem patricium et Opsicii comitem ut amicos adjutoresque ejus Leo occidit, alios vero naribus præcisis bonisque publicatis in exsilium ejecit.

A. M. 6212. — Ἀράβων ἀρχηγοῦ Ἰζὶδ ἔτος α'.

A. C. 712. — *Arabum ducis Izid annus primus.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἰνδικτιῶνι [97] γ' (16), τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα, ἐστέφθη Κωνσταντῖνος ὑπὸ Λέοντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ [98] ἐν τῷ τριβουναλίῳ τῶν Ἐννεακαίδεκα ἀκουβίτων [99] (17), τοῦ μακαρίου [1] Γερμανοῦ πατριάρχου ποιήσαντος τὰς πρὸς συνήθειαν [2] εὐχάς. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἀπεβίω Οὔμαρος ὁ τῶν Ἀράβων ἀμηρεύσας ἔτη δύο καὶ μῆνας τέσσαρας, καὶ ἀμηρεύει Ἰζίδ. Τούτῳ φύεται ἐν Περσίδι τύραννος ὀνόματι [3] καὶ αὐτὸς Ἰζὶδ Μουαλαβί· καὶ συναπῆλθον αὐτῷ πολλοὶ ἐκ τῆς [4] Περσίδος· πέμψας [5] δὲ Ἰζὶδ τὸν Μασαλμᾶν ἀνεῖλεν αὐτὸν [6], καὶ τὴν Περσίδα ὑπέταξεν.

Hoc anno, indictione tertia, ipso Paschatis die B Constantinus a patre Leone in novemdecim accubitorum tribunali **336** imperii coronam accepit, consuetas orationes beatæ memoriæ Germano patriarcha peragente. Eodem anno Umarus Arabum ameras post principatus annos duos et menses quatuor exstinctus est, cui Izid successit. At in eum surrexit tyrannus, qui etiam dictus est Izid Mualabi, cui multi ex Perside se adjunxerunt. At Izid Masalmam adversus eum misit, ipsoque interfecto, Persidem in ditionem suam redegit.

A. M. 6213. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἀνεφάνη [7] τις Σύρος ψευδόχριστος, καὶ ἐπλάνησε τοὺς Ἑβραίους λέγων, ἑαυτὸν εἶναι τὸν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ.

A. C. 713. — Hoc anno quidam Syrus emersit pseudochristus, qui Hebræos seduxit, Christum Dei Filium se esse mentitus.

A. M. 6214. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἠνάγκασεν [8] ὁ βασιλεὺς τοὺς Ἑβραίους καὶ τοὺς Μοντανοὺς (18) βαπτίζεσθαι. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἀπροαιρέτως βαπτιζόμενοι, ἀπελούοντο τὸ βάπτισμα, καὶ ἐσθίοντες μετελάμβανον τὴν ἁγίαν δωρεὰν, καὶ ἔχραινον τὴν

A. C. 714. — Hoc anno imperator Hebræos et C Montanistas ad baptismum subeundum coegit. Et Judæi quidem præter libertatem baptizati, baptismate tanquam contracta sorde se expiabant, et cibo communi jam sumpto sacri doni se consortes fu-

VARIÆ LECTIONES.

[93] τὸ ἐπ. A, τὸν ἐπ. vulg. [94] καὶ Θεόγν. — τοῦ τείχους post Ὀψικίου — inserunt A f. [95] τῷ add. ex A, item ὁμοίως. [96] Θεόκτιστον A. [97] ἰνδικτιῶνος A. [98] αὐτοῦ add. ex A f. [99] ἀκουβήτων A. [1] μακαρίου A μακαρίτου vulg. [2] πρὸς συνήθειαν A, προσσυνήθεις vulg. [3] ὀνόματι add. ex A. [4] τῆς add. ex A. [5] πέμψας δὲ A, καὶ π. vulg. [6] αὐτὸν om. A f. [7] ἀνεφάνη A, ἐφάνη vulg. [8] ἠνάγκασεν A, ἠνάγκαζεν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(13) Πρώτιστον τῶν βασιλικῶν γραμματέων Nicephoro scriptum.

(14) Nicephorus, ἄρχοντα τειχῶν, *reparandis et custodiendis urbis mœnibus præfectum* : de quo Codinus.

(15) Idem, τοῦ βασιλικοῦ λεγομένου Ὀψικίου ἡγεμόνα. Petavius interpres, *imperatorii obsequii præfectum.*

(16) Eadem quoque tertia indictione Constantinum cognomento Copronymum imperii corona redimitum testatur Nicephorus. Πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ Μαρτίου μηνὸς, τῆς τρίτης ἰνδικτιῶνος, τῇ σωτηρίῳ τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσει. Quare cum præsentis anni quarta sit indictio (cœpit enim, ut superius liquet, cum Leonis imperio indictionis circulus, et anno ejusdem decimo pag. 339 et decimo tertio pag. 342 par quoque numeratur indictio), in annum præeuntem Constantini coronatio remittenda.

(17) S. Niceph., ἐν τῷ τριβουναλίῳ λεγομένῳ ιθ' ἀκκουβίτων.

(18) Montani discipulis a baptismo non abhorrentibus, Montanistas hosce Manichæos existimat Baronius ad a. C. 722, num. 1. — Hæret Baron. t. IX, p. mihi 28, multisque nititur ostendere non D posse hæc accipi de Montani antiqui hæresiarchæ sectatoribus, quod ii a baptismo non sic abhorrerent : ego vel maxime de illis accipiendum existimo : nec enim illorum baptisma ratum erat, qui sic in Trinitate et Spiritu sancto errarent. Potuit ergo Leo ad Ecclesiæ verum baptisma cogere, quod sic illi indigne tulerint, ut ob eam causam se flammis devoverint. Ipsa prophetia, qua inductos ait Theophanes ad necem sibi consciscendam, character quidam videatur Montani illius sectæ, qui novo illi spiritui totum credebant. Timotheus presbyter CP. inter præcipuos errores Toscodurorum, qui ex Epiph. hær. 48 iidem sunt ac Cataphryges, Paulicianistæ, ipsi Montanistæ, hunc ponit, quod βάπτισμα διασύρουσι, aliaque omnia externa symbola respuunt ; eoque primos ponit, quos accedentes ad ecclesiam oporteat baptizari : ut non mirum præ omnibus hæreticis hos Leonem ad baptismum cogendos duxisse, illosque rem sic indigne tulisse. Combefis.

ritum alienum defecissent immunes a vectigalibus A
declaravit, qui piaculum non admitterent crudeliter
necarit, ex quo plures effecti martyres : ne Christiani
præterea adversus Saracenum testimonium recipiatur
lata lege sanxit. Epistolam denique fidei suæ
expositionem manifestantem ad spurcos ejus sensus virum deducere arbitratus ad Leonem imperatorem
datam transmisit.

μὴ καταδεχομένους ἀνῄρει, καὶ πολλοὺς μάρτυρας ἀπειργάσατο, καὶ μὴ παραδέχεσθαι μαρτυρίαν Χριστιανοῦ κατὰ Σαρακηνοῦ ἐθέσπισεν. Ἐποίησε δὲ καὶ [78] ἐπιστολὴν δογματικὴν πρὸς Λέοντα τὸν βασιλέα, οἰόμενος πείσειν αὐτὸν τοῦ μαγαρίσαι.

A. C. 711. — Hoc anno Leoni irreligioso imperatori filius impietate et irreligione superior, **335** verus Antichristi præcursor, Constantinus natus est. Octobris vero mensis die vigesimo quinto Maria ejus uxor in Augustei triclinio coronæ recepit consortium, et cum solemni comitatu sine viro ad Magnam ecclesiam processum egit. Votis ibi conceptis, ante ingressus ad magnum altare solemnia, ad magnum baptisterium, viro ejus paucis domesti- B cis stipato eodem loci se conferente, ipsa perrexit. Ibique eum a Germano antistite imperii malitiæque eorum hæres Constantinus lustrali unda expiaretur, dirum ac fœdum ab infantia sui indicium edidit, alvum nimirum in sacrum lavacrum egerens, ut ab oculatis testibus fide dignis perhibetur, ita ut sanctissimus patriarcha Germanus *maximum malum Christianis ipsique Ecclesiæ per istum eventurum istud signum portendere* vaticinatus sit. Eum e sacro fonte thematum et senatus spectatissimi viri susceperunt. Sacris peractis Augusta Maria totius aulæ stipata comitatu, muneribus ab ecclesia ad Æream usque palatii portam in populum sparsis, cum filio baptismate initiato revertit.

A. M. 6211. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐτέχθη τῷ δυσσεβεῖ βασιλεῖ Λέοντι (6) ὁ [79] δυσσεβέστερος αὐτοῦ υἱὸς Κωνσταντῖνος [80] καὶ τοῦ Ἀντιχρίστου πρόδρομος. Τῇ δὲ κε' [81] τοῦ Ὀκτωβρίου (7) μηνὸς Μαρία ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐστέφθη ἐν τῷ Τρικλινίῳ [82] τοῦ Αὐγουστέως, καὶ προῆλθεν ἐμπράκτως [83] (8) μόνη χωρὶς τοῦ ἀνδρὸς ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, καὶ εὐξαμένη πρὸ τῆς εἰσόδου (9) τοῦ μεγάλου [84] θυσιαστηρίου, μετῆλθεν εἰς τὸν μέγαν βαπτιστῆρα, προεισελθόντος [85] τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς μετ' ὀλίγων οἰκειακῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ, ἔνθα βαπτίσαντος Γερμανοῦ τοῦ ἀρχιερέως τὸν τῆς κακίας τε καὶ βασιλείας αὐτῶν διάδοχον Κωνσταντῖνον, δεινόν τι [86] καὶ δυσῶδες ἐκ νηπιότητος αὐτοῦ προσεσήμανται [87] τεκμήριον, ἀφοδεύσαντος αὐτοῦ (10) ἐν τῇ ἁγίᾳ κολυμβήθρᾳ, ὥς φασιν οἱ ἀκριβεῖς [88] αὐτόπται γεγονότες, ὥστε φάναι Γερμανὸν τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην προφητικῶς [89], ὅτι *Μεγίστου κακοῦ Χριστιανοῖς καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ δι' αὐτοῦ μέλλοντος γίνεσθαι τὸ σημεῖον τοῦτο πέφυκεν*. Τοῦτον οἱ προὔχοντες τῶν θεμάτων καὶ τῆς συγκλήτου βαπτισθέντα ἀνεδέξαντο (11). Μετὰ δὲ τὴν θείαν λειτουργίαν ἐμπράκτως [90] ἡ Αὐγοῦστα Μαρία ἀνέκαμψε σὺν τῷ υἱῷ βεβαπτισμένῳ [91] ὑπατείαν (12) δοῦσα ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἕως τῆς Χαλκῆς πύλης τοῦ παλατίου.

Eodem etiam anno Nicetas Xylonites, litteris ad C Artemium Thessalonicam relegatum datis, ut ad Terbelium Bulgarorum socia arma quæsiturus, et subinde adversus Leonem militaturus proficiscatur, monet. Is consilium secutus, pergit in Bulgariam, et exercitum aurique centenaria quinquaginta accipit. Eo apparatu instructus Cpolim recta tendit. Urbis civibus Artemium a se depellentibus et imperium ejus respuentibus, Bulgari virum Leonis

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Νικήτας ὁ Ξυλινίτης γράφει πρὸς Ἀρτέμιον ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὥστε ἀπελθεῖν αὐτὸν πρὸς Τερβέλιον [92], ὅπως μετὰ συμμαχίας Βουλγαρικῆς ἔλθῃ κατὰ Λέοντος. Ὁ δὲ ὑπακούσας ἀπῆλθεν, καὶ δίδωσιν αὐτῷ στρατὸν καὶ πεντήκοντα κεντηνάρια χρυσοῦ. Καὶ ταῦτα λαβὼν ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν ἔρχεται. Τῆς δὲ πόλεως τοῦτον μὴ δεξαμένης, οἱ Βούλγαροι τοῦτον τῷ Λέοντι παρέδωκαν, καὶ φιλοφρονηθέντες ὑπ' αὐτοῦ ὑπέστρεψαν. Ὁ δὲ βασι-

VARIÆ LECTIONES.

[78] καὶ add. ex A. [79] ὁ add. ex A. [80] Κωνσταντῖνος add. ex A. [81] κε' A, κα' vulg. [82] τρικλίνῳ A. [83] ἔμπρακτος A. [84] μεγάλου om. A. [85] προεισελθ. A, προσελθ. vulg. [86] τι A, τε vulg. [87] προσεσήμ. A, προσήμ. vulg. [88] ἀκριβεῖς A], ἀκριβῶς vulg. [89] προφητικῶς add. ex A. [90] ἔμπρακτος A. [91] βεβαπτισμένῳ A, βαπτιζομ. vulg. [92] Τέρβελιν A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(6) Post historias annis superioribus ascriptas D subjungit pariter Nicephorus, μετὰ τοῦτο, quasi anno tertio, τίκτεται υἱὸς τῷ βασιλεῖ. — Atqui semel, et iterum εὐσεβῆ βασιλέα appellaverat, *piissimum imperatorem;* tum nimirum cum necdum ecclesiæ turbas cieret, eoque imperante sic divina manus augustam urbem protegeret. COMBEFIS.

(7) Palatinus codex et Peyrez. τῇ κε' legunt. Anastasius et Miscella, *octavo Kal. Januarii*, habent. Barberinus tempus omnino tacet.

(8) Anastasius reddit, *cum solemni obsequio*. Eamdem significantiam tribuit *Turco-Græcia* lib. III.

(9) Idem, *oratione ante ingressum altaris effusa*. Obscure. Clarius repono, *oratione antequam dona sacra ad altare inferrentur, effusa*. Est enim εἴσοδος in liturgia *offertorium*, quo cum processione et pompa panis et vinum sacrificio deputata sacerdotum manibus ad altare deportantur, et ad illud, ut ita dicam, εἰσοδεύουσι. Adeundum, si dubium supersit, Euchologium.

(10) Hinc ascitum Copronymi nomen. Alii a Caballino stercore, cujus ei odor in deliciis, Caballinum et Copronymum dictum contendunt. De his consulendus Zonaras.

(11) Vide illius temporis plures in baptismo susceptores.

(12) Ὑπατεία, *consulare munus*, *donativum* Anastasio redditum.

λεὺς τοῦτον σὺν τῷ Ξυλινίτῃ ἀνεῖλεν, δημεύσας καὶ A τὴν τοῦ Ξυλινίτου οὐσίαν, μαγίστρου αὐτοῦ ὑπάρχοντος καὶ πολλὴν κεκτημένου· ὁμοίως δὲ Σισίννιον τὸν πατρίκιον, τὸ ἐπίκλην [93] Ῥενδάκην, καὶ Θεόγνωστον [94] πρωτοασηκρῆτιν (13), καὶ Νικήταν τὸν ἄνθρακα καὶ ἄρχοντα τοῦ τείχους (14) οἱ Βούλγαροι ἀπεκεφάλισαν, ὡς συνόντα τῷ [95] Ἀρτεμίῳ, ὁμοίως καὶ Ἰσόην πατρίκιον [96] καὶ κόμητα Ὀψικίου (15), ὡς συνδρόμους καὶ φίλους αὐτοῦ, ἀπέκτεινεν· τοὺς δὲ λοιποὺς ῥινοτομήσας καὶ δημεύσας ἐξώρισεν.

potestati permiserunt, quare acceptis ab eo muneribus domum redierunt. Imperator vero Artemium et Xylonitem interfecit, bonaque Xylonitæ, qui magister erat et locuples, publicavit, similiter Sisinnium patricium cognomento Rendacem et Theognostum protoasecretis et Nicetam anthracem et mœnibus reparandis præfectum Artemii familiarem Bulgari capitis abscissione multarunt, ac pariter Isoem patricium et Opsicii comitem ut amicos adjutoresque ejus Leo occidit, alios vero naribus præcisis bonisque publicatis in exsilium ejecit.

A. M. 6212. — Ἀράβων ἀρχηγοῦ Ἰζὶδ ἔτος α'.

A. C. 712. — *Arabum ducis Izid annus primus.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἰνδικτιῶνι [97] γ' (16), τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα, ἐστέφθη Κωνσταντῖνος ὑπὸ Λέοντος τοῦ πα- B τρὸς αὐτοῦ [98] ἐν τῷ τριβουναλίῳ τῶν Ἐννεακαίδεκα ἀκουβίτων [99] (17), τοῦ μακαρίου [1] Γερμανοῦ πατριάρχου ποιήσαντος τὰς πρὸς συνήθειαν [2] εὐχάς. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἀπεβίω Οὔμαρος ὁ τῶν Ἀράβων ἀμηρεύσας ἔτη δύο καὶ μῆνας τέσσαρας, καὶ ἀμηρεύει Ἰζίδ. Τούτῳ φύεται ἐν Περσίδι τύραννος ὀνόματι [3] καὶ αὐτὸς Ἰζὶδ Μουαλαβί· καὶ συναπῆλθον αὐτῷ πολλοὶ ἐκ τῆς [4] Περσίδος· πέμψας [5] δὲ Ἰζὶδ τὸν Μασαλμᾶν ἀνεῖλεν αὐτὸν [6], καὶ τὴν Περσίδα ὑπέταξεν.

Hoc anno, indictione tertia, ipso Paschatis die Constantinus a patre Leone in novemdecim accubitorum tribunali **336** imperii coronam accepit, consuetas orationes beatæ memoriæ Germano patriarcha peragente. Eodem anno Umarus Arabum ameras post principatus annos duos et menses quatuor exstinctus est, cui Izid successit. At in eum surrexit tyrannus, qui etiam dictus est Izid Mualabi, cui multi ex Perside se adjunxerunt. At Izid Masalmam adversus eum misit, ipsoque interfecto, Persidem in ditionem suam redegit.

A. M. 6213. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἀνεφάνη [7] τις Σύρος ψευδόχριστος, καὶ ἐπλάνησε τοὺς Ἑβραίους λέγων, ἑαυτὸν εἶναι τὸν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ.

A. C. 713. — Hoc anno quidam Syrus emersit pseudochristus, qui Hebræos seduxit, Christum Dei Filium se esse mentitus.

A. M. 6214. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἠνάγκασεν [8] ὁ βα- C σιλεὺς τοὺς Ἑβραίους καὶ τοὺς Μοντανοὺς (18) βαπτίζεσθαι. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἀπροαιρέτως βαπτιζόμενοι, ἀπελούοντο τὸ βάπτισμα, καὶ ἐσθίοντες μετελάμβανον τὴν ἁγίαν δωρεὰν, καὶ ἔχραινον τὴν

A. C. 714. — Hoc anno imperator Hebræos et Montanistas ad baptismum subeundum coegit. Et Judæi quidem præter libertatem baptizati, baptismate tanquam contracta sorde se expiabant, et cibo communi jam sumpto sacri doni se consortes fu-

VARIÆ LECTIONES.

[93] τὸ ἐπ. A, τὸν ἐπ. vulg. [94] καὶ Θεόγν. — τοῦ τείχους post Ὀψικίου — inserunt A f. [95] τῷ add. ex A, item ὁμοίως. [96] Θεόκτιστον A. [97] ἰνδικτιῶνος A. [98] αὐτοῦ add. ex A f. [99] ἀκουβήτων A. [1] μακαρίου A μακαρίτου vulg. [2] πρὸς συνήθειαν A, προσσυνήθεις vulg. [3] ὀνόματι add. ex A. [4] τῆς add. ex A. [5] πέμψας δὲ A, καὶ π. vulg. [6] αὐτὸν om. A f. [7] ἀνεφάνη A, ἐφάνη vulg. [8] ἠνάγκασεν A, ἠνάγκαζεν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(13) Πρώτιστον τῶν βασιλικῶν γραμματέων Nicephoro scriptum.

(14) Nicephorus, ἄρχοντα τειχῶν, *reparandis et custodiendis urbis mœnibus præfectum*: de quo Codinus.

(15) Idem, τοῦ βασιλικοῦ λεγομένου Ὀψικίου ἡγεμόνα. Petavius interpres, *imperatorii obsequii præfectum.*

(16) Eadem quoque tertia indictione Constantinum cognomento Copronymum imperii corona redimitum testatur Nicephorus. Πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ Μαρτίου μηνὸς, τῆς τρίτης ἰνδικτιῶνος, τῇ σωτηρίῳ τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσει. Quare cum præsentis anni quarta sit indictio (cœpit enim, ut superius liquet, cum Leonis imperio indictionis circulus, et anno ejusdem decimo pag. 339 et decimo tertio pag. 342 par quoque numeratur indictio), in annum præeuntem Constantini coronatio remittenda.

(17) S. Niceph., ἐν τῷ τριβουναλίῳ λεγομένῳ ιθ' ἀκκουβίτων.

(18) Montani discipulis a baptismo non abhorrentibus, Montanistas hosce Manichæos existimat Baronius ad a. C. 722, num. 1. — Hæret Baron. t. IX, p. mihi 28, multisque nititur ostendere non D posse hæc accipi de Montani antiqui hæresiarchæ sectatoribus, quod ii a baptismo non sic abhorrerent: ego vel maxime de illis accipiendum existimo: nec enim illorum baptisma ratum erat, qui sic in Trinitate et Spiritu sancto errarent. Potuit ergo Leo ad Ecclesiæ verum baptisma cogere, quod sic illi indigne tulerint, ut ob eam causam se flammis devoverint. Ipsa prophetia, qua inductos ait Theophanes ad necem sibi consciscendam, character quidam videatur Montani illius sectæ, qui novo illi spiritui totum credebant. Timotheus presbyter CP. inter præcipuos errores Toscodurorum, qui ex Epiph. hær. 48 iidem sunt ac Cataphryges, Paulicianistæ, ipsi Montanistæ, hunc ponit, quod βάπτισμα διασύρουσι, aliaque omnia externa symbola respuunt; eoque primos ponit, quos accedentes ad ecclesiam oporteat baptizari: ut non mirum præ omnibus hæreticis hos Leonem ad baptismum cogendos duxisse, illosque rem sic indigne tulisse. COMBEFIS.

turos exhibebant, atque adeo fidem contaminabant. Montanistæ vero sibi ipsis finem vaticinati die constituta domos errori suo deputatas ingressi, vivos sese combussere.

A. C. 715. — Hoc anno Judæus quidam Laodicea Phœnices maritimæ ortus supremus præstigiator habito cum Izide colloquio annis quadraginta Arabum principatu potiturum promisit, si modo venerandas imagines toto suo principatu e Christianorum ecclesiis eliminaret. Is porro Izid vere insanus in sanctas et venerandas imagines generale decretum promulgavit. Verum summa Domini nostri Jesu Christi gratia, et intemeratæ Matris sanctorumque omnium meritis Izid exstinctus est, nondum etiam satanico ejus sancito ad plurium aures et notitiam publicato. At cum imperator Leo nefandæ et insuavis hujusmodi pravitatis particeps exsisteret, multorum in nos malorum auctor fuit. Inscitiæ quoque suæ consortem Beser quemdam nomine Christianæ quondam fidei in Syria desertorem reperit. Hic certe quæ Christo præstatur credulitate prius abjurata, mox haustis animo Arabum opinionibus integre imbutus, non longo ante hæc spatio eorum servitute liberatus, et in Romanam ditionem evadens, ob corporis robur et concordem in hæresibus admittendis sensum a Leone præcipuis honoribus acceptus fuerat, ac deinceps hujus maximi mali fautor atque adjutor **337** imperatori astitit, cui etiam male assensus est Nacoliæ episcopus vir undequaque impuritate fœtens, et imperitia tanquam perpetuæ vitæ socia usus.

A. C. 716. — *Arabum ducis Isam annus primus.*

Beati Stephani papæ Romani res gestas, ut nimirum in Francorum ditionem profugerit et ad eos pervenerit sequenti narratione exsequar.

Venerabilis iste Stephanus cum multa mala ab Astulpho Longobardorum rege pertulisset, apud

πίστιν (19). Οἱ δὲ Μοντανοὶ διεμαντεύσαντο [9] ἑαυτοῖς, καὶ ὡρίσαντο ἡμέραν, καὶ εἰσελθόντες εἰς τοὺς ὡρισμένους οἴκους τῆς πλάνης αὐτῶν, κατέκαυσαν ἑαυτούς.

A. M. 6215. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ἰουδαῖός τις ὁρμώμενος ἀπὸ Λαοδικείας τῆς παραλίου [10] Φοινίκης, γόης, ἐλθὼν πρὸς Ἰζὶδ ἐπηγγείλατο αὐτῷ ἔτη τεσσαράκοντα κρατήσειν τῆς [11] τῶν Ἀράβων ἀρχῆς, εἰ τὰς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῶν Χριστιανῶν ἐν πάσῃ τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ τιμωμένας σεπτὰς εἰκόνας καθέλῃ [12]. Τούτῳ [13] πεισθεὶς ὁ ἀνόητος Ἰζὶδ δόγμα καθολικὸν ἐψηφίσατο κατὰ τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν [14] εἰκόνων· ἀλλὰ χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ταῖς πρεσβείαις τῆς ἀφθόρου Μητρὸς αὐτοῦ [15], καὶ πάντων τῶν ἁγίων τῷ αὐτῷ ἔτει τέθνηκεν Ἰζὶδ, οὐδὲ ἀκουσθῆναι φθάσαντος τοῖς πολλοῖς τοῦ σατανικοῦ αὐτοῦ δόγματος. Μεταλαβὼν δὲ ταύτης τῆς ἀθεμίτου καὶ πικρᾶς κακοδοξίας Λέων ὁ βασιλεὺς πολλῶν κακῶν αἴτιος ἡμῖν γέγονεν. Εὑρὼν δὲ ὁμόφρονα τῆς ἀπαιδευσίας [16] ταύτης Βησήρ [17] τινα τοὔνομα, γενόμενον μὲν ἀπὸ Χριστιανῶν ἐν Συρίᾳ [18], ἀποστάντα δὲ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, καὶ ποιωθέντα τοῖς Ἀράβων δόγμασιν, οὐ πρὸ πολλοῦ δὲ χρόνου ἀπελευθερωθέντα τῆς ἐκείνων [19] δουλείας, καὶ καταλαβόντα τὴν Ῥωμαίων πολιτείαν· διὰ ῥώμην δὲ σώματος καὶ ὁμόνοιαν τῆς κακοδοξίας ἐτιμήθη παρὰ τοῦ αὐτοῦ Λέοντος· ὅστις καὶ συνασπιστὴς τοῦ μεγάλου κακοῦ τούτου γέγονεν τῷ βασιλεῖ. Συνεφρόνει δὲ κακῶς [20] αὐτῷ καὶ ὁ πάσης ἀκαθαρσίας ἀνάπλεως καὶ συντρόφῳ ἀπαιδευσίᾳ συζῶν Νακωλείας [21] ὁ ἐπίσκοπος (20).

A. M. 6216. — *Ἀράβων ἀρχηγοῦ Ἰσὰμ ἔτος α'.*

Τὰ περὶ τοῦ μακαρίου Στεφάνου (21) πάπα Ῥώμης, ὅπως ἔφυγεν [22] εἰς Φραγγικὴν [23] καὶ ἐσώθη, λέξων ἔρχομαι.

Οὗτος ὁ ἀοίδιμος Στέφανος (22) πολλὰ κακὰ ὑπέστη ὑπὸ τοῦ Ἀστούλφου [24] τοῦ ῥηγὸς τῶν Λογγι-

VARIÆ LECTIONES.

[9] διαμαντεύσαντες — ὁρίσαντες — εἰσῆλθον — καὶ κατέκαυσαν A. [10] παράλου A, γόης om. A f. [11] τῆς add. ex A. [12] καθελεῖ A. [13] τούτῳ A, τοῦτο vulg. [14] καὶ σεπτῶν om. A f. [15] αὐτοῦ add. ex A. [16] τῆς ἀπαιδευσίας om. A f. [17] Βασὴρ A. [18] αἰχμάλωτον ἐν Συρίᾳ A. [19] ἐκείνων A, αὐτῶν vulg. [20] δὲ κακῶς A, δὲ καὶ κακῶς vulg. [21] Νακολείας A. [22] ὅπως ἔφ. A. f, ὅπως γε ἔφ. a, ὅπως τε ἔφ. vulg. [23] ἐν Φραγγικῇ A. [24] Ἀστούλφου A, Ἀσταλφοῦ vulg. h. l. et infra.

JAC. GOARI NOTÆ.

(19) Ab isto loquendi genere verbum μαγαρίζειν, *conspurcare*, ubi de fide deserta sermo est, recentiores traduxere. Lege auctorem ad Leonis hujus annum 1 et scripta superius pag. 334. — Nolim ego quod Xyl. et novus interpr. quod cibo ante sumpto, sic sacra mysteria sumerent. Fuisset quidem hæc Ecclesiæ legis transgressio, at non fidem polluere. Eo igitur fidem polluebant, quod intincti baptismo illum eluebant, sicque eluentes, ac exsecrantes, ore tenus, ἐσθίοντες, sacra mysteria, ac Eucharistiam percipiebant. Quod utinam nec modo præstarent, quos Burdigalæ, locisque aliis Ἰουδαιόφρονας Granatenses Hispania ejectos Christianissimorum regum Galliæ clementia hactenus tolerat. Nam et Judæi etiamnum sibi hoc liberum putant, ut propter gentium præsuram, quam vocant, eorum mores ac religionem simulent exterius, apud quos victitant; modo alia Judaici ritus quoad eis licet observent, puta Sabbati cultum, circumcisionem, abstinentiam a cibis immundis. etc., quæ dictis Granatensibus persancta esse, quibus ita multi habitant locis, neminem latet. Combefis.

(20) Theophilum nomine demonstrat Baronius ad annum Christi 727, num. 5.

(21) Excerptum e libro auctoris rerum Francicarum inscii, quo mera ἀχρονησία et ἀνιστορησία depromitur. — Imperite hæc de Stephano papa huic assuta loco, quæ et Anast. repræsentat 2 Constantini anno, sub quo etiam vixit Stephanus. Certiora de Pipino ac Carolo Martello ex nostris petenda historicis Fredeg., etc. Lapsus memoria Fabrot. qui ista non habere Theophanem scripserit 2 illo Constantini anno, sed duntaxat Cedr. Combefis.

(22) Non Leonis, sed Constantini ejus filii ætate vixit.

βάρδων. Προσφυγὼν δὲ τοῖς Φράγγοις ἐπὶ Πιπίνου A προοίκου καὶ ἐξάρχου τῆς διοικήσεως [25] τῶν ὅλων πραγμάτων καὶ τοῦ τῶν Φράγγων ἔθνους· ἔθος γὰρ ἦν αὐτοῖς τὸν κύριον αὐτῶν, ἤτοι τὸν ῥῆγα, κατὰ γένος ἄρχειν, καὶ μηδὲν πράττειν ἢ διοικεῖν, πλὴν ἀλόγως ἐσθίειν καὶ πίνειν, οἴκοι τε διατρίβειν, καὶ κατὰ Μάϊον μῆνα πρώτῃ τοῦ μηνὸς προκαθέζεσθαι ἐπὶ παντὸς τοῦ ἔθνους, καὶ προσκυνεῖν [26] αὐτούς, καὶ προσκυνεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν, καὶ δωροφορεῖσθαι τὰ κατὰ συνήθειαν, καὶ ἀντιδιδόναι αὐτοῖς, καὶ οὕτως ἕως τοῦ ἄλλου Μαΐου καθ' ἑαυτὸν διάγειν. Ἔχει δὲ τὸν λεγόμενον πρόοικον γνώμῃ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ ἔθνους διοικοῦντα πάντα τὰ πράγματα [27]. Ἐλέγοντο δὲ ἐκ τοῦ γένους ἐκείνου καταγόμενοι [28] κριστάται, ὃ ἑρμηνεύεται τριχοραχάται (23)· τρίχας γὰρ εἶχον κατὰ τῆς ῥάχης ἐκφυομένας, ὡς χοῖροι [29]. Ὁ μὲν οὖν B Στέφανος τῇ ὠμότητι τοῦ Ἀστούλφου βιασθεὶς καὶ ἀβουλίᾳ, ἅμα δὲ καὶ ἐπιτραπεὶς παρ' αὐτοῦ ἀπελθεῖν εἰς Φραγγικήν, καὶ ποιῆσαι ὃ ἂν δύνηται [30], ἐλθὼν χειροτονεῖ [31] τὸν Πιπῖνον [32] (24) ἄνδρα τὸ τηνικαῦτα [33] λίαν εὐδόκιμον, προϊστάμενον ἅμα καὶ τῶν πραγμάτων ἀπὸ τοῦ ῥηγός, καὶ προπολεμήσαντα τοὺς περαιωθέντας Ἄραβας (25) ἀπὸ τῆς Ἀφρικῆς ἐπὶ τὴν Σπανίαν [34], τοὺς καὶ κρατήσαντας ἕως τοῦ νῦν τῆς αὐτῆς Σπανίας, δοκιμάσαντας δὲ καὶ κατὰ τῶν Φράγγων παρατάξασθαι, οἷς ἀντιταξάμενος σὺν τῷ πλήθει ὁ αὐτὸς Πιπῖνος, κτείνει μὲν καὶ αὐτὸν τὸν [35] ἔξαρχον τοῦ ἔθνους (26) Ἀβδεραχμὰν [36], συναναιρεῖ δὲ καὶ πλῆθος οὐκ εὐαρίθμητον παρὰ τὸν Ἠριδανὸν (27) ποταμὸν [37], καὶ θαυμάζεται καὶ φι- C λεῖται παρὰ τοῦ ἔθνους, οὐ μόνον διὰ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ [38] δι' ἄλλα προτερήματα, καὶ προηγεῖται τοῦ ἔθνους πρῶτος οὐ κατὰ γένος, λύσαντος αὐτὸν τῆς ἐπιορκίας (28) τῆς πρὸς τὸν ῥῆγα τοῦ αὐτοῦ Στεφάνου, καὶ ἀποκείραντος τὸν πρὸ αὐτοῦ ῥῆγα καὶ ἐν μοναστηρίῳ μετὰ τιμῆς καὶ ἀναπαύσεως περιορίσαντος. Οὗτος ὁ Πιπῖνος δύο υἱοὺς ἔσχεν Κάρουλον καὶ Καρουλόμαγνον [39] (29) τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

Francos profugit ad Pipinum majorem domus et exarchum omnium rerum totiusque Francorum gentis. Ea vero consuetudo apud eos obtinebat, ut eorum dominus, rex videlicet, hæreditatis jure principatum assequeretur, nec quid ageret aut moliretur, quam præter modum et decus cibo potuique indulgeret et domi clausus moraretur, die autem prima mensis Maii ad totius gentis prospectum sederet in throno, et salutationes ab ipsis acciperet vicissim et redderet, et pro usitato more munera conferret, et alia invicem oblata referret, quibus demum peractis usque ad insequentem Maium domi inclusus se continebat. Præfatum vero majorem domus habet rex, qui arbitratu suo et totius gentis cuncta administret. Qui autem ea stirpe oriebantur cristati, quos trichorachatas Græci vertunt, audiebant, quod pili ex dorsi medio velut porco ipsis enascerentur. Stephanus itaque consilii apud se inops et Astulphi crudelitate coactus, permissum etiam tendendi in Franciam et quod concederetur agendi, ab eo obtinuit. In Franciam adveniens Pipinum virum sui sæculi celeberrimum, ac rebus administrandis ab ipso rege præfectum regem inauguravit. Hic Arabes ex Africa in Hispaniam transfretatos, ac ipsius Hispaniæ ad hunc usque diem dominatum assecutos, ac bellum quoque Francis inferre decernentes paulo ante debellaverat. Instructa namque adversus eos acie, ipsum gentis hujus principem Abderachman interficit Pipinus, et una simul exercitus non facile numerandi copias ingentes internecione delet ad Rhodanum, ex quo admiratio totiusque gentis affectus in eum convertuntur, ac non ejus solum rei gestæ gratia, sed ob alias insuper quibus præstabat dotes, primus exstitit, qui regio non oriundus sanguine imperium in gentem illam obtinuit, **338** cum interim ipse Stephanus eum a perjurii in regem admissi metu absolvisset, regemque ipsum Pipini decessorem detonsis ejus capillis in monasterium omni honore et quiete cumulatum relegasset. Iste Pipinus filios duos habuit Carolum et Carolum magnum ejus fratrem.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἀπεβίω Ἰζὶδ ὁ τῶν Ἀράβων ἀμηρεύσας ἔτη τέσσαρα. Καὶ ἀμηρεύει Ἰσὰμ ὁ τούτου

Eodem etiam anno Izid, qui Arabum ameram gessit, post principatus annos quatuor excessit e

VARIÆ LECTIONES.

[25] τῆς διοικήσεως add. ex A. [26] καὶ προσκυνεῖν αὐτοὺς om. A f. [27] πάντα τὰ πράγματα A, τ. πρ. π. vulg. [28] καταγόμενοι A, λεγόμενοι vulg. [29] χοῖροι A, χοίρῳ vulg. [30] ὃ ἂν δύνηται A, ὃ ἐὰν δύναται vulg. [31] ἐλθὼν χειρ. A, ἐλθὼν δὲ χειρ. vulg. [32] Πιπίνιον A. [33] τὸ την. A, τὸν την. vulg. [34] Ἰσπανίαν ubique A. [35] αὐτὸν τὸν A, τὸν αὐτὸν vulg. [36] Ἀβδεραχμὰν A, Ἀβδεραχὰμ vulg. [37] ποταμὸν add. ex A. [38] ἀλλὰ καὶ A, ἀλλὰ vulg. [39] Κάρουλον καὶ Καρουλόμ. A, Κάρουλλον καὶ Καρουλλόμ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(23) Monstrum Francis ipsis, quibus accidisse narratur, incognitum: unde apud Græcos auditum veracior Agathias profert *Hist.* lib. I: *Solemne est Francorum regibus nunquam tonderi: sed a pueris intonsi manent. Cæsaries tota decenter eis in humeros propendet: anterior coma e fronte discriminata in utrumque latus deflexa. Neque vero, quemadmodum Turcis et Barbaris, impexa iis, et squalida sordidaque est coma, vel complicatione indecenter cirrata, sed smigmata varia ipsi sibi adhibent, diligenterque curant; idque velut insigne quoddam eximiaque honoris prærogativa regio generi apud eos tribuitur.*

D (24) Hoc est, regem prius institutum unxit. Baronius ad A. D. 751 et 754, num. 1.

(25) Caroli Martelli facinora cum Pipini filii rebus perturbat.

(26) Abdirama ad Aquitaniam a Carolo Martello cæsus. Fredegarius Scholasticus in Chronico.

(27) Saracenorum exercitus alter ab eodem Carolo ad Rhodanum deletus, ex eodem Fredegario.

(28) Stephano concedit, quod a Zacharia præstitum.

(29) Ni Καρλομάννον reponat, Carolum Magnum cum fratre Carlomanno confundet.

vita. Successit ameras Isam frater ejus, qui passim per provincias et urbes palatia construere, agros serere, hortos plantare, conquirere aquas et deducere cœpit. Is in Romaniam expeditione suscepta multis ex acie desideratis domum reversus est.

Porro Stephanus papa Romanus ad Francos confugit.

A. C. 717. — *Romæ episcopi Gregorii annus primus.*

Hoc anno irreligiosus imperator Leo de proscribendis et deponendis sanctis et venerandis imaginibus primum tractatum habere cœpit : comperto cujus proposito Gregorius papa Romanus, scripta prius ad ipsum Leonem decretali epistola, qua de fide quidquam statuere et antiqua Ecclesiæ sancita a sanctis Patribus firmata innovare aut convellere non decere imperatorem commonet, Italiæ tandem ac Romæ tributa ad ipsum deferenda prohibuit. Hoc etiam anno torrens in urbem Edessam exundans eam aquis opplevit, et delevit plurimos.

A. C. 718. — Hoc anno Masalmas Cæsaream Cappadociæ armis aggressus, eam occupavit. Pestis per Syriam grassata est. Cameli Saracenorum protosymbuli ad sanctum Eliam igne perierunt. Mavias insuper filius Isam Romanam ditionem bello infestavit, et exercitu per ejus provincias circumducto retro cessit. Eodem autem anno, indictione nona, messis colligendæ tempestate, inter Theram et Therasiam insulas per aliquot dies vapor ex profundo maris, quasi ab ardente fornace, ebullivit, quo paulatim densato et in lapidem concreto igniti incendii ardore totus fumus igneus apparuit, et ob terrenæ materiæ crassitiem magni pumices lapidum instar per totam Asiam minorem, Lesbum et Abydum et maritimas Macedoniæ regiones disjecti sunt, ita ut universa facies ejus maris **339** pumicibus innatantibus repleta fuerit, in medio autem ingentis illius ignis insula in terræ molem stipata Hieræ insulæ aggesta est, quæ antea nusquam exstiterat, sed quomodo olim Thera et Therasia, quas supra memoravimus, ebullierunt, sic tum isthæc ætate Leonis Dei hostis manifesto revelati. Hic accensam in se divinam iram sibi favere arbitratus, Beser

A ἀδελφὸς, καὶ ἤρξατο κτίζειν κατὰ χώραν καὶ πόλιν παλάτια [40], καὶ κατασπορὰς ποιεῖν καὶ παραδείσους, καὶ ὕδατα ἐκβάλλειν. Καὶ ἐπεστράτευσε χθῆ [41] τὴν Ῥωμανίαν, καὶ πολλοὺς [42] τῶν σὺν αὐτῷ ἀποβαλὼν [43] ὑπέστρεψεν.

Στέφανος δὲ ὁ πάπας Ῥώμης προσέφυγεν εἰς τοὺς Φράγγους.

A. M. 6217. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Γρηγορίου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἤρξατο ὁ δυσσεβὴς βασιλεὺς Λέων τῆς κατὰ τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων καθαιρέσεως λόγον ποιεῖσθαι [44]· καὶ μαθὼν τοῦτο Γρηγόριος ὁ πάπας (30) Ῥώμης τοὺς φόρους τῆς [45] Ἰταλίας καὶ Ῥώμης ἐκώλυσεν, γράψας πρὸς Λέοντα ἐπιστολὴν δογματικὴν, μὴ δεῖν βασιλέα περὶ πίστεως B λόγον ποιεῖσθαι, καὶ καινοτομεῖν τὰ ἀρχαῖα δόγματα τῆς Ἐκκλησίας τὰ ὑπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων δογματισθέντα. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ [46] ὁ χείμαῤῥος πλημμυρήσας εἰσῆλθεν εἰς Ἔδεσσαν τὴν πόλιν, καὶ πολλοὺς ἠφάνισεν.

A. M. 6218. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσε Μασαλμᾶς τὴν Καισάρειαν Καππαδοκίας, καὶ παρέλαβεν αὐτήν. Καὶ γέγονεν θανατικὸν ἐν Συρίᾳ. Καὶ αἱ κάμηλοι τοῦ πρωτοσυμβούλου ἐκάησαν εἰς τὸν [47] ἅγιον Ἠλίαν. Μαυίας δὲ ὁ υἱὸς Ἰσὰμ ἐπεστράτευσε τὴν Ῥωμανίαν· καὶ ἐμπεριπατήσας, ὑπέστρεψεν. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ ἔτει ἰνδικτιῶνι θ' (31), ὥρᾳ θέρους, ἀτμὶς ὡς [48] ἐκ καμίνου πυρὸς ἀνέβρασεν ἀναμέσον Θήρας καὶ Θηρασίας τῶν νήσων ἐκ τοῦ βυθοῦ [49] τῆς θαλάσσης ἐπὶ C ἡμέρας τινὰς, καὶ κατὰ βραχὺ παχυνομένης [50] καὶ ἀπολιθουμένης τῇ ἐξάψει τῆς πυρώδους ἐκκαύσεως, ὅλος ὁ καπνὸς πυροφανὴς [51] ἐδείκνυτο. Τῇ δὲ παχύτητι τῆς γεώδους οὐσίας, πετροκισσήρους μεγάλους ὡς λίθους [52] τινὰς ἀναπέμψαι καθ' ὅλης τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ Λέσβου καὶ Ἀβύδου καὶ τῆς πρὸς θάλασσαν Μακεδονίας, ὡς ἅπαν τὸ πρόσωπον τῆς θαλάσσης ταύτης κισσήρων ἐπιπολαζόντων [53] γέμειν· μέσον δὲ τοῦ τηλικούτου πυρὸς νῆσος ἀπογεωθεῖσα τῇ Ἱερᾷ λεγομένῃ νήσῳ συνήφθη, μήπω τὸ πρὶν οὖσα, ἀλλ' ὡς [54] αἱ (32) προῤῥηθεῖσαι νῆσοι [55], Θήρα καὶ Θηρασία [56] ποτὲ ἐξεβράσθησαν, οὕτω καὶ αὕτη [57] νῦν ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ θεομάχου Λέοντος· ὃς τὴν κατ' αὐτοῦ θείαν D ὀργὴν ὑπὲρ ἑαυτοῦ [58] λογισάμενος, ἀναιδέστερον κατὰ

VARIÆ LECTIONES.

[40] παλάτια A, παλάτιον vulg. [41] χθῆ codd. omnes, nescio quo sensu. [42] πολλοὺς A, πολλῆς vulg. [43] ἀποβαλὼν A, ἀποβάλλων vulg. [44] ποιεῖσθαι A, ποιῆσαι vulg. [45] τῆς add. ex A. [46] καὶ add. ex A. [47] εἰς τὸν A, εἰς τὸ vulg. [48] ὡς om. A. [49] τῶν νήσων ἐκ τοῦ βυθοῦ A, ἐκ τοῦ βυθοῦ τῶν νήσων vulg. [50] παχυνομένης καὶ ἀπολιθουμένης τῇ ἐξάψει τῆς πυρώδους ἐκκαύσεως A (partim e f), παχνωμένη καὶ ἀπολιθουμένη τῇ ἐκκαύσει τῆς πυρώδους φλογώσεως vulg. [51] προφανὴς b. [52] λίθους] λόφους A e f. [53] κισσ. καὶ ἐπιπωλαζόντων A. [54] ἀλλ' ὡς A, ἄλλως vulg. [55] νῆσοι om. A. [56] Θήρα καὶ Θ. A, Θ. τε καὶ Θ. vulg. [57] αὕτη] ταύτην e f. [58] ἑαυτοῦ A. αὐτοῦ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(30) Gregorius nempe II. Exstant eæ epistolæ ex cardinalis Lotharingiæ cod. a Ducæo productæ, nec desunt in Reg. quibus ipsum hoc depellit sanctissimus pontifex ut inhibuerit tributa, occiduosque ad defectionem impulerit. Descivisse ipsos sponte sua, audita Leonis temeritate in Christi præcipue imaginem ad Chalcem portam : qua de re in nostro *Auct.* plura. Combefis.

(31) Anni præsentis indictionem decimam numerandam convincunt cum ad imperatoris hujus annum tertium observationes positæ, tum ipsa quæ ad hunc annum paulo inferius indictio recensetur. Subjuncta vero narratio totidem verbis apud Nicephorum legitur pag. 37.

(32) S. Nicephorus etiam de eadem ad Hieram ebullitione : qui inde arripuisse Leonem ansam abolendi sacras imagines clarius explicat. Combef.

τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων ἤγειρε πόλεμον (33), A σύμμαχον ἔχων Βησὴρ τὸν ἀρνησίθεον, καὶ τῆς ἴσης ἀλογίας ἐφάμιλλον. Ἄμφω[59] γὰρ ἁπάσης ἀπαιδευσίας ἦσαν ἔμπλεοι καὶ πάσης ἀμαθίας[60], ἐξ ἧς τὰ πολλὰ τῶν κακῶν ἔρχεται. Οἱ δὲ κατὰ τὴν βασιλίδα πόλιν λαοὶ[61] σφόδρα λυπούμενοι ἐπὶ ταῖς καιναῖς διδασκαλίαις αὐτῷ τε ἐμελέτων ἐπελθεῖν καί τινας βασιλικοὺς ἀνθρώπους ἀνεῖλον καθελόντας τὴν τοῦ Κυρίου εἰκόνα τὴν ἐπὶ τῆς μεγάλης[62] Χαλκῆς πύλης, ὡς πολλοὺς αὐτῶν ὑπὲρ τῆς[63] εὐσεβείας τιμωρηθῆναι μελῶν ἐκκοπαῖς καὶ μάστιξι καὶ ἐξορίαις καὶ ζημίαις, μάλιστα δὲ τοὺς εὐγενείᾳ[64] καὶ λόγῳ διαφανεῖς· ὥστε καὶ τὰ παιδευτήρια σβεσθῆναι[65] καὶ τὴν εὐσεβῆ παίδευσιν ἀπὸ τοῦ ἐν ἁγίοις Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου καὶ μέχρι νῦν κρατήσασαν, ἧς B καὶ μετὰ ἄλλων πολλῶν καλῶν[66] καθαιρέτης ὁ Σαρακηνόφρων οὗτος Λέων γέγονεν. Ἐν τούτοις οὖν θείῳ κινούμενοι ζήλῳ στασιάζουσι κατ' αὐτοῦ μεγάλῃ ναυμαχίᾳ συμφωνήσαντες Ἑλλαδικοί τε καὶ οἱ τῶν Κυκλάδων νήσων, Κοσμᾶν τινα συνεπόμενον ἔχοντες εἰς τὸ στεφθῆναι. Ἀγαλλιανὸς δὲ τουρμάρχης τῶν Ἑλλαδικῶν ἡγεῖτο τῆς στρατιᾶς, καὶ Στέφανος· οἳ καὶ προσπελάσαντες τῇ βασιλίδι[67] πόλει ιη' τοῦ Ἀπριλλίου[68] μηνὸς (34) τῆς ι' ἰνδικτιῶνος ἡττῶνται συμβαλόντες τοῖς Βυζαντίοις, ἐμπρησθέντων αὐτῶν τῶν νεῶν τῷ σκευαστῷ πυρί. Καὶ οἱ μὲν βυθίζονται περὶ τὸν λάκκον (35), ἐν οἷς καὶ Ἀγαλλιανὸς ἔνοπλον ἑαυτὸν ἐπόντωσεν· οἱ δὲ ζῶντες τῷ κρατοῦντι προσρύονται, καὶ ἀποτέμνονται τὰς κεφαλὰς Κοσμᾶς τε καὶ Στέφανος· αὔξει τε τῇ κακίᾳ Λέων ὁ δυσσεβὴς C καὶ οἱ τούτου σύμφρονες, τὸν κατὰ τῆς εὐσεβείας διωγμὸν ἐπιτείναντες. Κατὰ δὲ τὴν θερινὴν τροπὴν ταύτης τῆς ι' ἰνδικτιῶνος μετὰ[69] τὴν τῶν ὁμοφύλων κακὴν νίκην[70], καὶ κατὰ τῆς[71] Βιθυνῶν Νικαίας παρατάττεται τῶν Σαρακηνῶν δύο ἀμηραίων στῖφος Ἄμερ ἐν χιλιάσι μονοζώνων (36) δεκαπέντε προσδραμὼν[72], καὶ ἀπαρασκεύαστον κυκλώσας τὴν πόλιν, καὶ Μαυΐας ἐπακολουθῶν[73] ἐν ἄλλαις ὀκτὼ ἥμισυ μυριάσιν[74], οἳ μετὰ πολιορκίαν[75] πολλὴν καὶ καθαίρεσιν τῶν τειχῶν μερικὴν (37) τῷ τῶν τιμωμένων

Dei desertorem oblatum sibi auxiliarium et paris inscitiæ æmulum nactus, in sanctas et venerandas imagines bellum impudentissime movit. Ambo quippe pleni erant imperitiæ atque omnis insaniæ, unde maxima malorum pars exoritur. Quare populus urbis imperatricis ob novam istam doctrinam maximo dolore percitus, cum ipsum Leonem statuit invadere, tum multos ex imperatorio famulitio, qui magnæ Æreæ portæ Domini imaginem exturbaverant, neci dedit, quo factum est ut in multos pietatis ergo membrorum mutilatione, verberibus, exsiliis, damnis illatis animadversum fuerit, imprimis autem in eos qui genere et doctrina clarebant, adeo ut scholæ una cum sacra doctrina exciderint, quæ a sæculo sancti Constantini magni usque ad ea tempora floruerant, cujus videlicet multarumque præstantissimarum rerum Leo iste Saracenicæ disciplinæ consors oppugnator et grassator exstitit manifestus. Interea populi qui Græciam et Cycladas insulas habitabant pio in Deum moti affectu, conspiratione inter se facta, parataque maxima classe, adversus imperatorem rebellavere, Cosmam quemdam, qui partes eorum sequebatur, imperio destinantes. Aciem ducebant Agallianus Græcanicorum turmarcha et Stephanus. Isti mensis Aprilis die decimo octavo indictione decima ad urbem imperatricem appellentes, commisso cum Byzantinis prælio, navibus arte facto igne combustis superantur, adeo ut alii circa profundum submersi sint, inter quos ipse Agallianus ut erat armatus se ipsum præcipitavit: superstitibus vero ad victorem imperatorem ultro se conferentibus, Cosmas et Stephanus capite plexi sunt, ex quo impii Leonis sectariorumque ejus malitia oppido crevit, adeo ut susceptum adversus pietatem bellum latius promoverint. Porro circa æstivum solstitium hujus indictionis decimæ post perniciosam illam de propriis civibus reportatam a Leone victoriam, duo ameræi Saracenicum exercitum adversus Nicæam Bithyniensium urbem de-

VARIÆ LECTIONES.

[59] ἄμφω A, ἀμφοῖν vulg. [60] ἀμαθίας A f, ἀλογίας vulg. [61] λαοὶ] ὄχλοι A. [62] μεγάλης add. ex A. [63] τῆς add. ex A. [64] εὐγενείᾳ A f, εὐσεβείᾳ vulg. [65] σβεσθῆναι A, σβησθῆναι vulg. [66] καλῶν om. A. [67] οἳ καὶ προσπελ. τῇ βασ. A, οἱ καὶ προπελ. βασιλ. vulg. [68] Ἀπριλλίου A e f, Ὀκτωβρίου vulg. [69] μετὰ A, κατὰ vulg. [70] τὴν ὁμόφυλον κακὴν νίκ. A. [71] κατὰ τῆς A, κατὰ τὴν vulg. [72] προσδραμὼν A f, προδραμὼν vulg. [73] ἐπακολουθῶν A, παρακ. vulg. [74] μυριάσιν A, μυριάδαις vulg. [75] ἐπιορκίαν A e.

JAC. GOARI NOTÆ.

(33) Validiores machinas in sanctarum imaginum cultum anno imperii decimo Leonem movisse, et in eas crudelius rugiisse S. Stephani junioris Vita observat, *cum jam ad imperii decimum annum pervenisset, nec jam impietatem animo premere, ac continere posset*, etc. D

(34) Ita legerat Anastasius, qui vertit, *regiæ appropinquantes urbi decimo quarto Kalendas Maii.* — Error Regii, τοῦ Ὀκτωβρίου, ex seipso confutatur, cum statim *post malam illam de civibus victoriam*, μετὰ τὴν τῶν ὁμοφύλων κακὴν νίκην, *Nicææ obsidio per Saracenos describatur ad solstitium æstivum*. COMBEFIS.

(35) Nicephorus, Ἀγαλλιανὸς σὺν τῇ πανοπλίᾳ ἑαυτὸν τῷ βυθῷ παρέδωκεν.

(36) *Expeditos milites* vertit Anastasius: sequitur *Miscella*: Suidas exponit: Μονόζωνοι, οἱ τίμιοι τῶν στρατιωτῶν· οἱ μὴ τὸν αὐτὸν τοῖς ἄλλοις ζωστῆρα φοροῦντες· οἱ ἀσύντακτοι, καὶ ὡσανεὶ λησταί. *Monozoni, militum honoratiores sunt: qui eodem cum aliis cingulo non utuntur: qui ordinem non servant, sed prædonum more in adversarios grassantur.*

(37) Mallem hiatum agnoscere post illam vocem, quam ut eam murorum ex parte dejectionem in ipsa æde sanctorum Patrum, seu ecclesia majori factam, uti reddit interpr. mihi persuaderem. Cedrenus: Δι' ὀπτασίας τῶν ἐν αὐτῇ τιμωμένων ἁγίων Πατέρων αἰσχυνθέντες, ἄπρακτοι ἀπεχώρησαν· *Sanct. Patrum, qui in ea coluntur visione*

duxere, Amer videlicet cum quindecim millibus expeditorum militum præcurrens, urbem ex improviso et impræmunitam obsedit, Mavias autem cum octoginta quinque millibus subsecutus est. Verum ii post longam **340** obsidionem, murorumque ad sanctorum Patrum ibidem cultorum ædem factam oppugnationem et dejectionem, urbe tamen minime potiti sunt, cum ob acceptas eorum apud Deum preces, tum ob veneranda eorumdem lineamenta, quæ ab sententiæ illorum sequacibus ad hanc usque diem erecta et piis honoribus cumulata perseverant. Porro cum quidam Constantinus Artabasdi strator imaginem Deiparæ erectam cernens, arreptum lapidem in ipsam projecisset, eamque contritam et in humum lapsam pedibus conculcasset, Dominam sibi astantem per visum conspexit, quæ eum ita allocuta est: *Vides quam egregium facinus in me commisisti? id certe in caput tuum recidet.* Postridie Saracenis murum oppugnantibus commissaque pugna, Constantinus militem fortem se præbens, cum ad murum accurrisset, lapide a tormento in eum immisso caput faciemque contritus, dignam impietate referens mercedem infelix interiit. Saraceni vero captivos innumeros et spolia diripientes, reversi sunt, in quo quidem Deus impio imperatori ostendit, non ob contribulium suorum pietatem ac religionem, ut ipse gloriabatur, sed ob divinam quamdam virtutem et secretum suum judicium hæc contigisse, cum nimirum sanctorum precibus, propter accuratas verasque eorum imagines illic ab oppidanis excultas, idque in tyranni confutationem et inexcusabile adversus eum judicium, contra vero in piorum confirmationem, Arabicum istum impetum a sanctorum Patrum urbe ipse depulit. Enimvero impius ille non tantum in errore de respectiva venerandarum imaginum adoratione versatus est,

ἁγίων Πατέρων αὐτόθι (38) τεμένει, ταύτης μὲν οὐ περιγεγόνασι διὰ τῶν εὐπροσδέκτων εὐχῶν πρὸς τὸν Θεὸν[76], ἔνθα καὶ σεβάσμιοι αὐτῶν χαρακτῆρες ἀνεστήλωντο μέχρι τοῦ νῦν ὑπὸ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῖς[77] τιμώμενοι. Κωνσταντῖνος δέ τις στράτωρ τοῦ[78] Ἀρταβάσδου ἰδὼν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου ἑστῶσαν, λαβὼν λίθον ἔῤῥιψε κατ' αὐτῆς, καὶ συνέτριψεν αὐτὴν, καὶ πεσοῦσαν κατεπάτησεν· καὶ θεωρεῖ ἐν ὁράματι τὴν Δέσποιναν παρεστῶσαν αὐτῷ καὶ λέγουσαν[79]· *Οἶδας ποῖον γενναῖον πρᾶγμα εἰργάσω εἰς ἐμέ; ὄντως κατὰ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς τοῦτο πεποίηκας.* Τῇ δὲ ἐπαύριον προσβαλόντων τῶν Σαρακηνῶν[80] τῷ τείχει, καὶ πολέμου κροτηθέντος, δραμὼν εἰς τὸ τεῖχος, ὡς γενναῖος στρατιώτης, ὁ ταλαίπωρος ἐκεῖνος βάλλεται ὑπὸ λίθου τοῦ ἐκ τοῦ μαγγανικοῦ (39) πεμφθέντος, καὶ συνέτριψεν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον, ἄξιον τῆς ἑαυτοῦ δυσσεβείας κομισάμενος ἀνταπόδομα. Αἰχμαλωσίαν δὲ πλείστην καὶ λάφυρα συναγαγόντες ὑπέστρεψαν, δεικνύντος καὶ τοῦτο τοῦ Θεοῦ τῷ ἀσεβεῖ, ὅτι οὐ δι' εὐσέβειαν περιγέγονε[81] τῶν ὁμοφύλων, ὡς ἐκεῖνος ηὔχει, ἀλλὰ διά τινα αἰτίαν θείαν καὶ ἀπόῤῥητον κρίσιν, ἀποκρουομένης μὲν τὴν τοιαύτην Ἀραβικὴν ἰσχὺν τῆς τῶν ἁγίων Πατέρων πόλεως ταῖς αὐτῶν πρεσβείαις, διὰ τῶν ἐν αὐτῇ τιμωμένων ἀκριβεστάτων αὐτῶν χαρακτήρων, εἰς ἔλεγχον δὲ καὶ ἀναπολόγητον κρίσιν τοῦ τυράννου, καὶ βεβαίωσιν τῶν εὐσεβούντων. Οὐ μόνον γὰρ περὶ τὴν σχετικὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων ὁ δυσσεβὴς ἐσφάλλετο προσκύνησιν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πρεσβειῶν τῆς πανάγνου Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων· καὶ τὰ λείψανα αὐτῶν ὁ παμμίαρος, ὡς οἱ διδάσκαλοι αὐτοῦ Ἄραβες, ἐβδελύττετο. Ἐκ τοῦδε τοίνυν τοῦ χρόνου ἀναιδῶς[82] τῷ μακαρίῳ Γερμανῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως προσετρίβετο, μεμφόμενος πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς καὶ ἀρχιερεῖς καὶ Χριστιανοὺς λαοὺς[83], ὡς εἰδωλολατρήσαντας ἐπὶ[84] τῇ προσκυνήσει

VARIÆ LECTIONES.

[76] εὐχῶν πρὸς τὸν Θ. A b, αὐτῶν λιτῶν πρὸς Θ. vulg. [77] αὐτοῖς] αὐτῶν A f. [78] τοῦ add. ex A. [79] παρεστ. αὐτῷ κ. λεγ. A, παρ. κ. λ. αὐτῷ vulg. [80] προσβαλόντων τῶν Σ. A, προσβάλλ. Σαρ. vulg. [81] περιγέγονε A, γέγονε vulg. [82] ἀναιδῶς add. ex A. [83] Χριστ. λαοὺς A, Χρ. καὶ λ. vulg. [84] ἐπὶ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

deterriti, turpiter re infecta recesserunt. Anast. *Post particularem murorum eversionem, hanc quidem non obtinuerunt, bene acceptis sanctorum Patrum precibus ad Deum directis, et sanctificatione faciente venerabilis templi*, etc. Ego sic Græc. expresserim: *Post mœnia ex parte eversa, cum sanctorum Patrum qui illic coluntur, delubrum urbi præsidio esset, illa quidem minime potiti sunt, ob acceptas eorum ad Deum preces; ubi etiam venerabiles eorum imagines erectæ erant, quas hactenus*, etc. Istud de imaginibus, pictaque 1 synodo quo loco habita fuerat, obiter arrepta occasione ab earum cultus acerrimo defensore insertum. Sic et Joan. CP. apologia ad Constantinum papam *Auct.* tom. II sextam synodum cum aliis pictam memorat ad palatii vestibulum, quam Philippicus prius abolendam curaverit, quum sibi illud aulam deligeret, velletque imp. ipsam ingredi. Sunt hæc ejus verba: Θεμέλιον καὶ ὑπόβαθρον τοῦ κράτους, τὸ βίαιον καὶ οὐκ ἔννομον προβαλλόμενος· καθεῖλε μὲν, καὶ πρὸ τῆς ἑαυτοῦ εἰσόδου τὴν ἀνατεθεῖσαν ἐν τοῖς προαυλίοις τῶν βασιλικῶν εἰκόνα τῆς ἁγίας ἕκτης συνόδου· *Fundamentum, ac basim imperii violentiam præstruens, non quod justum est ac legitimum; ante suum ipsum ingressum, pro regiæ vestibulis appensam sanctæ sextæ synodi imaginem, sustulit.* Id ipsum pluribus Agatho diaconus in peroratione act. ejusdem synodi ab ipso descriptorum, ac cui ipse exceptor interfuisset pro notarii munere: qui et addit, sublato Barbane, paceque Ecclesiæ reddita, depictam iterum fuisse quo loco erasa fuerat, eamdem sextam synodum cum quinque superioribus. Ἡ τῆς αὐτῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἕκτης συνόδου ἀναζωγράφησις σὺν ταῖς ἄλλαις πέντε γεγένηται. COMBEFIS.

(38) Sanctorum Patrum ad œcumenicas synodos convenientium memoriam non pictis modo eorum sacris vultibus, vel dicatis eorum nomini templis, sed et colendæ religioni destinatis diebus Ecclesia Græca celebrat. Festos quosque sacros illos dies per anni varias tempestates indicat Menæum.

(39) Miscella, *ex mangone*. De bellicis hisce tormentis Lipsius in *Poliorceticis*.

τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων, μὴ χωροῦντος αὐτοῦ δι' ἀπιστίαν καὶ πολλὴν ἰδιωτείαν [85] τὸν περὶ σχετικῆς προσκυνήσεως λόγον.

A sed etiam de sanctissimæ Deiparæ sanctorumque omnium intercessionibus, eorumque reliquias homo scelestissimus, in Arabum præceptorum suorum morem, abominatus est. Ab eo itaque tempore inimicitias cum beato patriarcha Cpoleos Germano imprudenter suscepit, omnes decessores, suos imperatores, præsules Christianosque populos, tanquam idololatras, ob sanctarum venerandarumque imaginum adorationem condemnans, cum ille præ nimia incredulitate atque rusticitate de respectivo earum cultu rationem ac sermonem minime capere valeret.

A. M. 6219. — Τούτῳ τῷ ἔτει Μαυΐας παρέλαβεν τὸ κάστρον Ἀτεοῦς [86] (40), καὶ ὑπέστρεψεν.

A. C. 719. — Hoc anno Mavias castrum Ateus expugnavit, ac reversus est.

A. M. 6220. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν ὁ υἱὸς Χαγάνου τοῦ δυνάστου Χαζαρίας τὴν Μηδίαν καὶ Ἀρμενίαν, καὶ εὑρὼν Γάραχον [87] τὸν τῶν Ἀράβων στρατηγὸν κατὰ (41) τὴν Ἀρμενίαν, ἀνεῖλεν αὐτὸν μετὰ τοῦ συνόντος αὐτῷ πλήθους· καὶ ληϊσάμενος [88] τὴν τῶν Ἀρμενίων χώραν καὶ τὴν Μήδων, ἀνέκαμψεν, φόβον μέγαν ἐμποιήσας τοῖς Ἄραψιν.

A. C. 720. — Hoc anno filius Chagani, Chazariæ
341 principis, Mediam et Armeniam infestis armis vexavit, et Garachum Arabum ducem in Armenia obviam factum una cum adjuncto exercitu delevit, tum vero Armeniorum et Medorum provincias depopulatus, magno sui nominis terrore Arabibus
B relicto, domum rediit.

A. M. 6221. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν Μασαλμᾶς τὴν τῶν Τούρκων γῆν, καὶ συναφθέντες [89] ἀλλήλοις εἰς πόλεμον, πίπτουσιν ἐξ ἀμφοτέρων μερῶν· καὶ δειλανδρήσας Μασαλμᾶς φυγῇ χρησάμενος διὰ τῶν ὀρέων Χαζαρίας ὑπέστρεψεν. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἀπομανεὶς Λέων ὁ παράνομος βασιλεὺς κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως, καὶ ἐνέγκας τὸν ἅγιον [90] Γερμανὸν, ἤρξατο αὐτὸν θωπευτικοῖς [90'] λόγοις δελεάζειν. Ὁ δὲ μακάριος ἀρχιερεὺς λέγει πρὸς αὐτόν· *Τὴν μὲν καθαίρεσιν τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων ἀκούομεν ἔσεσθαι, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῆς σῆς βασιλείας*. Τούτου δὲ ἐπαναγκάσαντος εἰπεῖν ἐπὶ τίνος βασιλείας, ἔφη· *Ἐπὶ Κόνωνος* [91] (42). Ὁ δὲ ἔφη· *Τὸ βαπτιστικόν μου ὄνομα ἐν ἀληθείᾳ Κόνων ἐστί*. Ὁ δὲ [92] πατριάρχης ἔφη· *Μὴ γένοιτο, δέσποτα, διὰ τῆς σῆς βασιλείας τὸ κακὸν τοῦτο τελεσθῆναι· Ἀντιχρίστου γάρ ἐστι πρόδρομος ὁ τοῦτο πληρῶν, καὶ τῆς ἐνσάρκου θείας οἰκονομίας* [93] *ἀνατροπεύς*. Ἐπὶ τούτοις χαλεπήνας ὁ τύραννος ἐνεῖχεν τῷ μακαρίῳ [94], ὡς Ἡρώδης ποτὲ τῷ προδρόμῳ. Ἀνέμνησεν δὲ αὐτὸν ὁ πατριάρχης καὶ [95] τῶν πρὸ τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ συνθηκῶν (43), ὅπως αὐτῷ Θεὸν ἐγγυητὴν δέδωκεν ἐν μηδενὶ σαλεῦσαι τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ τῶν αὐτῆς ἀποστολικῶν καὶ θεοπαραδότων θεσμῶν. Ἀλλ' οὐδ' οὕτως ᾐσχύνθη ὁ ἄθλιος. Ἐπιτηρῶν δὲ καὶ καθυποβάλλων τινὰς [96] ἠγωνίζετο λόγους [97], εἴ που [98] τοῦτον εὕροι κατὰ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ποιούμενον, ἵν' ὡς φρατριαστὴν [99], καὶ οὐχ ὡς ὁμολογητὴν

A. C. 721. — Hoc anno Masalmas in Turcorum terras expeditionem suscepit, consertoque ad invicem prælio, plures ex utraque parte cecidere: quare Masalmas terrore prostratus fuga saluti consulit, et per Chazariæ montes ad suos revertitur. Hoc eodem anno nefarius imperator adversus rectam fidem insaniens, sanctum Germanum ad se accersitum blandis verbis cœpit inescare. Beatus itaque præsul sic eum alloquitur: *Sanctarum quidem imaginum futuram proscriptionem audimus, haud tamen te imperante*. Eo cujus ætate vel imperio res foret exsequenda sollicitius exquirente, respondit Germanus: *Cononis tempore*. Dixit ille:
C *Atqui Cononis mihi nomen est in ipso baptismo vere inditum*. Subinfert patriarcha: *Absit, domine, ut, te imperante, malum istud perpetretur. Antichristi quippe præcursor est, qui sceleris istud adimplebit, et divinæ incarnationis eversor et hostis*. Ob hæc dicta tyrannus illi irascebatur, ut quondam Herodes Præcursori. Fidei vero cautionem ante susceptum imperium oblatam in memoriam patriarcha revocavit, ut nimirum Deo in fidejussorem dato, nihil apostolicorum et traditorum a Deo sancitorum, circa ipsam Dei Ecclesiam penitus se innovaturum promisisset. Sed tantum abfuit ut cœpti miserum Leonem puderet, ut præterea in hoc incubuerit, patriarchæ sermones captando,
D aliosque dolose miscendo, ut eum læsæ majestatis reum convinceret, quo eum tanquam seditiosum,

VARIÆ LECTIONES.

[85] ἰδιωτείαν A, ἰδιωτίαν vulg. [86] Ἀστεοὺς A. [87] κατὰ A f, εἰς vulg. [88] ληϊσάμενος A, ληϊζόμενος vulg. [89] συναχθέντες A. [90] τὸν μακάριον Γ. A. [90'] θωπευτικοῖς A, θεοπνευστικοῖς vulg. [91] ἐπὶ Κόνωνος A, Κόν. vulg. [92] δὲ add. ex A. [93] οἰκονομίας A, σαρκώσεως vulg. [94] ἐπὶ τούτοις — μακαρίῳ add. ex A. [95] καὶ add. ex A. [96] τινὰς om. A. [97] λόγοις A f. [98] εἴ που A, εἴ ποι vulg. [99] φατριαστὴν A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(40) Thraciæ conjicit Ortelius, quod Asiæ, si tamen hæc præcedentia consequantur.

(41) Is Anastasio, *Gardachus*: Miscellæ, *Gradacus*.

(42) Unde Cononem sacrarum imaginum noverat Germanus eversorem? Puer cum nomine illo vocari consuetus Hebræis artis divinatoriæ probe peritis occurrisset et imper. se futurum ab eis accepisset oraculum, quod exegerunt pretium vaticinii lubens promisit, sacrarum imaginum cladem. Inde reor Conon imaginum eversor futurus divulgatur: ad militiam vero profectus, mutato nomine, Conon latuit, sed vera fera, Leo postmodum apparuit. Nominis fideique desertor Leo Cononem alterum status ecclesiastici præcessorem apostatam imitatur: de quo ad annum Anastasii 2 pag. 118.

(43) Leguntur apud Codinum de imp. coronatione.

non vero tanquam confessorem throno depulsaret. Eam ad rem adjutorem atque participem nactus Anastasium Germani discipulum et syncellum, ut sensuum suorum æmulo ac per omnia conscio sedis adulterum ac successorem eum fore pollicitus est. Hunc cum ita adversum se prave affectum beatus non ignoraret, Dominum suum imitatus, tanquam alterum Iscariotam, aperte quidem, sed leniter ipsum de proditione commonuit. Cum vero ab errore illum revocari non posse cerneret, quadam die eidem Anastasio Germani imperatorem adeuntis posteriorem vestis oram calcanti ipse patriarcha dixit: *Noli festinare, in circi etenim stadium citius quam voles ingredieris.* At nec ille hisce verbis turbatus, nec alii præsagium intellexere, quod tamen **342** quindecim post annos, tertio videlicet persecutoris Constantini, indictione duodecima, exitum tandem habuit, ac non sine divino impulsu prolatum fuisse constitit. Etenim Constantinus Artabasdo genero expulso, cum solus imperio potitus esset, Anastasium una cum aliis suis inimicis verberibus cæsum, deinde nudum asinoque facie retro versa insidentem per circi stadium palam circumduci jussit, utpote qui una cum inimicis suis se imperatoris munere abrogatum imperio ejecerat, atque Artabasdum coronaverat, quemadmodum inferius suo loco demonstrabitur. Porro sacer ille ac divinus Germanus decretorum veræ religionis defensor Byzantii floruit adversus Leonem ex re nomen habentem, ejusque satellites tanquam adversus feras depugnans, quemadmodum in veteri Roma vir undequaque sacer et apostolicus, Petri apostolorum coryphæi consessor eruditione præclarisque facinoribus clarebat Gregorius, qui Romam atque Italiam totumque occidentem a Leonis obedientia, tam civili, quam ecclesiastica, et ab ejus imperio subtraxit. Tum vero Damasci Syriæ Joannes Chrysorrhoas, Mansur filius, doctor egregius, sanctitate vitæ æque ac doctrina fulgebat. Porro Germanum ut suæ potestati subditum patriarchali solio dejecit. Gregorius autem epistolis, quas omnes norunt, ad eum datis, ipsi succensuit, ac denique Joannes una cum totius

A καθέλῃ τοῦ θρόνου, ἔχων εἰς τοῦτο σύμμαχον καὶ συμμέτοχον Ἀναστάσιον μαθητὴν καὶ σύγκελλον αὐτοῦ, συνταξάμενος αὐτῷ, ὡς τῆς ἀσεβείας ὁμόφρονι, καὶ τοῦ θρόνου μοιχὸν καὶ διάδοχον[1] γενέσθαι· ὃν ὁ μακάριος οὐκ ἀγνοῶν οὕτω στρεβλῶς διακείμενον, μιμούμενος τὸν ἑαυτοῦ Δεσπότην, ὡς πρὸς ἄλλον Ἰσκαριώτην, σοφῶς καὶ πράως τὰ περὶ προδοσίας ἀνεμίμνησκεν. Ἐπεὶ δὲ ἀνεπιστρόφως αὐτὸν ἑώρα πλανώμενον, ἐπιστραφεὶς πρὸς αὐτὸν πατήσαντά ποτε τὰ ὀπίσθια τῆς στολῆς αὐτοῦ, εἰσιόντος αὐτοῦ[2] πρὸς τὸν βασιλέα, ἔφη· *Μὴ σπεῦδε· φθάσεις γὰρ εἰσελθεῖν εἰς τὸ διίππιν*[3] (44). Ὁ δὲ ἐπιταραχθεὶς[3*] τῷ λόγῳ σὺν ἄλλοις ἀκούσασιν, ἠγνόει τὴν πρόῤῥησιν· ἥτις πέρας λαβοῦσα μετὰ ιε' ἔτη τῷ τρίτῳ ἔτει Κωνσταντίνου τοῦ διώκτου ἰνδικτιῶνι ιβ' πάντας ἔπεισεν B ἐκ θείας χάριτος προφητευθῆναι[4]. Κωνσταντῖνος γὰρ μετὰ τὴν τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Ἀρταβάσδου ἀνασοβὴν τῆς βασιλείας ἐπικρατήσας, Ἀναστάσιον τοῦτον τύψας σὺν ἄλλοις ἐχθροῖς ἐν ἱππικῷ διὰ τοῦ διιππίου γυμνὸν μὲν ἐπ' ὄνου καθήμενον[5] ἐξανάστροφα ἐπόμπευσεν, ὡς τοῖς ἐχθροῖς συνανασκάψαντα αὐτὴν[6], καὶ τὸν Ἀρτάβασδον στέψαντα, ὡς δηλωθήσεται ἐν τῷ ἰδίῳ τόπῳ. Καὶ ἐν μὲν τῷ Βυζαντίῳ πρόμαχος τῶν ὑπὲρ εὐσεβείας δογμάτων[7] ὁ ἱερὸς οὗτος καὶ θεσπέσιος ἤκμαζε Γερμανὸς θηριομαχῶν πρὸς τὸν φερώνυμον[8] Λέοντα καὶ τοὺς αὐτοῦ συνασπιστάς· ἐν δὲ τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ Γρηγόριος[9] ὁ πανίερος ἀποστολικὸς ἀνὴρ καὶ Πέτρου τοῦ κορυφαίου σύνθρονος, λόγῳ καὶ πράξει διαλάμπων, ὃς[10] ἀπέστησε Ῥώμην τε καὶ Ἰτα- C λίαν καὶ πάντα τὰ Ἑσπέρια τῆς τε[11] πολιτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ὑπακοῆς Λέοντος (45) καὶ τῆς ὑπ' αὐτὸν βασιλείας. Ἐν δὲ τῇ κατὰ Συρίαν Δαμασκῷ Ἰωάννης ὁ Χρυσοῤῥόας, πρεσβύτερος καὶ μοναχὸς, ὁ τοῦ Μανσοὺρ, διδάσκαλος ἄριστος, βίῳ[12] καὶ λόγῳ προέλαμπεν. Ἀλλὰ καὶ[13] Γερμανὸν μὲν ὡς ὑπ' αὐτὸν ὄντα ἐκβάλλει τοῦ θρόνου· Γρηγόριος δὲ δι' ἐπιστολῶν ἀριδήλως αὐτὸν ἐλέγχει τῶν τοῖς πολλοῖς ἐγνωσμένων. Καὶ Ἰωάννης σὺν τοῖς τῆς Ἀνατολῆς ἐπισκόποις τοῖς ἀναθέμασι τὸν ἀσεβῆ καθυποβάλλει[14]. Τῇ δὲ ζ' τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς τῆς ιγ' ἰνδικτιῶνος ἡμέρᾳ γ' τῆς ἑβδομάδος (46) Λέων ὁ δυσσεβὴς σελέντιον κατὰ τῶν ἁγίων

VARIÆ LECTIONES.

[1] μοιχὸν διάδοχον A. [2] εἰσιόντος αὐτοῦ A, εἰσ. γὰρ αὐτοῦ vulg. [3] διίππιον A, [3*] ἐπι add. ex A. [4] προφητευθῆναι τῷ ἀγνώμονι A. [5] καθήμενον A, καθούμενον vulg. [6] αὐτὸν κ. τ. Ἀ. στέψ. om. A. [7] inter δογμάτων et ἱερὸς lacuna intercedit in A, ὧν vel simile quid excidisse videtur. [8] θηριώνυμον A, fort. recte. [9] Γρηγ. A, ὁ Γρ. vulg. [10] ὃς A, ὡς vulg. [11] τε add. ex A. [12] ἄριστος, βίῳ A, ἄρ. καὶ β. vulg. [13] ἀλλὰ καὶ A, ἀλλὰ vulg. [14] καθυποβάλλει A, ὑποβ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ

(44) Bigarum in circo stadium.

(45) Quod, ut Christiani principes solent, ad imperium et dignitatem spectantia plurima in subjectis occidui tractus ecclesiis ordinaret, et moderaretur. Ut porro βασιλέα καὶ ἱερέα se jactarit Leo, et politicam æque ac ecclesiasticam sibi auctoritatem falso arrogaverit, lege monentem de ambitione Gregorium pontificem apud annales ecclesiasticos anno Christi 726 in ipsis Greg. epist.

(46) Feriæ numerum corrigit Petavius in Niceph. notarum pag. 82, et septimam reponendam contendit. Admissa numeri correctione, quod extem- D plo subdit, displicet, *eo die indictum sacris imaginibus silentium, ut loquitur Theophanes, ab hæreticorum hujus temporis signifero, et exsecrando Leone.* Loquaciores forsitan erant sacræ imagines, ut silentii damnarentur. Annon σελέντιον conventus est optimatum, et tractandis imperii negotiis coactus imp. mandato consessus? Ita edicit arbiter Nicephorus, qui hæc Theophanis verba, Λέων ὁ δυσσεβὴς σελέντιον κατὰ τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων ἐκρότησεν, exponit in hunc modum, μετὰ δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀθροίζει πλεῖστον λαὸν τῆς πόλεως κατὰ τὰ βασίλεια, καὶ συγκαλεῖ τὸν τότε τῆς πόλεως ἀρ-

A καὶ σεπτῶν εἰκόνων ἐκρότησεν ἐν τῷ τριβουναλίῳ τῶν ιθ' ἀκουβίτων, προσκαλεσάμενος [15] καὶ τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην Γερμανὸν, οἰόμενος πείθειν αὐτὸν ὑπογράψαι κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων. Ὁ δὲ γενναῖος τοῦ Χριστοῦ δοῦλος μηδ' ὅλως πεισθεὶς τῇ μυσαρᾷ κακοβουλίᾳ αὐτοῦ, τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ὀρθοτομήσας, ἀπετάξατο τὴν ἀρχιερωσύνην ἐπιδοὺς τὸ ὠμοφόριον, καὶ εἰπὼν μετὰ πολλοὺς διδασκαλικοὺς λόγους· *Ἐὰν ἐγώ εἰμι Ἰωνᾶς, βάλετέ με εἰς τὴν θάλασσαν. Χωρὶς γὰρ οἰκουμενικῆς συνόδου καινοτομῆσαι πίστιν ἀδυνατῶ* [16]*, ὦ βασιλεῦ.* Καὶ ἀπελθὼν ἐν τῷ λεγομένῳ Πλατωνίῳ [17] εἰς τὸν [18] γονικὸν αὐτοῦ οἶκον ἡσύχασεν, ἀρχιερατεύσας ἔτη ιδ', μῆνας ε', ἡμέρας ἑπτά [19]. Τῇ δὲ κβ' τοῦ αὐτοῦ Ἰανουαρίου (47) μηνὸς χειροτονοῦσιν Ἀναστάσιον τὸν ψευδώνυμον μαθητὴν καὶ σύγκελλον τοῦ αὐτοῦ μακα- B ρίου Γερμανοῦ συνθέμενον τῇ Λέοντος δυσσεβείᾳ [20], διὰ φιλαρχίαν κοσμικὴν προχειρισθεὶς Κωνσταντινουπόλεως ψευδεπίσκοπος. Γρηγόριος δὲ ὁ ἱερὸς πρόεδρος Ῥώμης, καθὼς καὶ [21] προέφην, Ἀναστάσιον ἅμα τοῖς λιβέλλοις ἀπεκήρυξεν, ἐλέγξας τὸν Λέοντα δι' ἐπιστολῶν, ὡς ἀσεβοῦντα, καὶ τὴν Ῥώμην σὺν πάσῃ τῇ [22] Ἰταλίᾳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀπέστησεν. Ἐκμανεὶς [23] οὖν ὁ τύραννος ἐπέτεινε τὸν κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων διωγμὸν, πολλοί τε κληρικοὶ καὶ μονασταὶ καὶ εὐλαβεῖς λαϊκοὶ ὑπερεκινδύνευσαν τοῦ ὀρθοῦ τῆς πίστεως λόγου, τὸν μαρτυρικὸν ἀναδησάμενοι στέφανον.

Orientis episcopis impium Leonem anathemate devinxit. Cæterum die septima (q) mensis Januarii, indictione decima tertia, feria hebdomadis tertia, irreligiosus Leo silentium contra sanctas venerandasque imagines in novemdecim accubitorum tribunalio celebravit, Germano sanctissimo patriarcha advocato, cui persuadendum arbitrabatur, ut suo de abolendis sacris imaginibus decreto tandem subscriberet. At fortis Christi servus abominando Leonis consilio nequaquam cedens, imo veritatis verbum recto sensu distribuens, episcopatu sese abdicavit, quin etiam pallium pontificium sponte deponens post satis longum meræ doctrinæ plenum sermonem demum dixit : *Si ego sum Jonas, in mare me projicite ; absque universalis etenim concilii auctoritate, imperator, circa fidem quidquam innovare non valeo.* Tum vero in locum, qui Platanius dicitur, in paternam domum se recipiens, vitæ reliquum summo silentio transegit. Tenuit pontificatum annos quatuordecim, menses quinque, dies tres. Die autem septima ejusdem mensis Januarii Anastasium falsi nominis virum, ipsius beati Germani discipulum et concellaneum in ejus locum suffecerunt, qui **343** videlicet dominii sæcularis ambitione motus, cum Leonis impietati assentiret, falsus Cpoleos episcopus creatus est. Cæterum Gregorius sacer Romæ præsul, quemadmodum jam præmisi, Anastasium una cum libellis ejus abjudicavit, Leonemque ipsum tanquam irreligiosum per epistolas redarguit, ac Romam cum universa Italia ad defectionem ab ejus imperio concitavit, ex quo tyrannus majori in dies furore percitus, persecutionem adversus sanctas imagines movit, adeo ut multi clerici et monachi et devoti laici, ob recta fidei decreta periclitati, martyrii corona fuerint redimiti.

A. M. 6222. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Ἀναστασίου ἔτος α'.* C

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν Μασαλμᾶς τῇ Ῥωμανίᾳ, καὶ ἐλθὼν εἰς Καππαδοκίαν παρέλαβεν δόλῳ τὸ Χαρσιανοῦ [24] κάστρον.

A. M. 6223. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν ὁ Μασαλμᾶς τὴν Τουρκίαν, καὶ φθάσας τὰς Κασπίας πύλας φοβηθεὶς ὑπέστρεψεν [25].

A. M. 6224. — Τούτῳ τῷ ἔτει Λέων ὁ βασιλεὺς τὴν θυγατέρα (48) Χαγάνου τοῦ τῶν Σκυθῶν δυνάστου τῷ υἱῷ Κωνσταντίνῳ ἐνυμφεύσατο, ποιήσας αὐτὴν Χριστιανὴν, καὶ ὀνομάσας αὐτὴν Εἰρήνην· ἥτις ἐκμαθοῦσα [26] τὰ ἱερὰ γράμματα διέπρεψεν [27] ἐν εὐσεβείᾳ ἐλέγχουσα τὴν τούτων δυσσέβειαν. Μαυΐας D

A. C. 722. — *Cpoleos episcopi Anastasii annus primus.*

Hoc anno Masalmas Romanam ditionem armis infestavit, et in Cappadociam profectus, Charsiani castrum sibi dolo subjecit.

A. C. 723. — Hoc anno Masalmas in Turciam exercitum eduxit, et cum jam Caspias portas attigisset, metu correptus, retrocessit.

A. C. 724. — Hoc anno Leo imperator filiam Chagani Scytharum principis Constantino filio suo uxorem duxit, cum Christianam prius eam fecisset appellassetque Irenen. Hæc sacris litteris erudita, pietate fuit illustris, et Leonis Constantinique impietatem arguebat. Porro Mavias filius Isam bel-

VARIÆ LECTIONES.

[15] προσκαλ. A, προκ. vulg. [16] ἀδυνατῶ A e f, ἀδύνατόν μοι vulg. [17] Πλατανίῳ vulg. [18] τὸν add. ex A. [19] ἑπτά. δὲ κβ' A, γ'. Τῇ δὲ ζ' vulg. [20] δυσσεβ. A, ἀσεβ. vulg. [21] καθὼς καὶ A, ὡς vulg. [22] τῇ add. ex A. [23] ἐκμανεὶς A, ἐμμ. vulg. [24] Χαρσιανὸν A f. [25] ἀνέστρ. A. [26] ἐκμαθοῦσα A, μαθ. vulg. [27] διέπρεψεν A e f, διέπρεπεν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

γιερέα Γερμανὸν, συγγράφειν κατὰ τῆς καθαιρέσεως τῶν εἰκόνων τῶν ἁγίων ἠνάγκαζεν· *Post hæc imp. ingenti civium numero in palatium collecto, una et Germanum patriarcham advocat : tum apud eum vehementius instat, ut de sacris imaginibus evertendis scriptum aliquod faceret.* Recolenda superius posita ad pag. 202.

(47) Alii codices legunt, ἡμέρας ζ' τῇ δὲ κβ' τοῦ αὐτοῦ Ἰανουαρίου. Anastasius et Miscella, *diebus septem, undecimo vero Kalendas Februarii.* Adeoque ante annos quatuordecim et menses quinque diebus septem adjectis, ab Augusti die primo patriarchatum Germanus suscepit. Scripta superius pag. 322 his conferenda.

(48) Sub belli in sacras imagines moti tempus nuptias filii conciliatas scribit Nicephorus, ἐν ᾧ δὲ οὕτω ταῦτα ἐπράττετο. De hujusmodi nuptiis vide observanda in notis ad pag. 381.

lum Romaniæ intulit, penetrataque cum armato milite Paphlagonia, multa captivorum præda ditatus, in patriam rediit. Imperator autem contra papam Romæque et Italiæ desertores insaniens et plane furiis invectus, classem ingentem exstructam adversus eos misit, et Manem Cibyrrhæotarum ducem ei præfecit. Summum tamen dedecus vanus ille princeps retulit, classe in mari Adriatico naufragium passa. Ex quo in furorem actus Dei ille hostis Arabico sensu imbutus, auctiora Siculis ac Calabris populis parte tertia tributa in singula hominum capita imposuit. Patrimonia vero quæ dicuntur sanctorum et coryphæorum apostolorum, qui in veteri Roma coluntur, tria nimirum cum **344** medio auri talenta eorum ecclesiis ab antiquo assignata et pensa, in publicum ærarium conferri jussit. Inspici insuper atque describi masculos infantes, qui nascerentur, quemadmodum olim Pharao Hebræorum pueros, mandavit, quod tamen neque ipsi ejus doctores Arabes in Christianos orientales adhiserunt.

A δὲ ὁ υἱὸς Ἰσὰμ ἐπεστράτευσεν τὴν Ῥωμανίαν, καὶ ἐλθὼν ἕως Παφλαγονίας, ἀνέκαμψε μετὰ αἰχμαλωσίας πολλῆς. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐμαίνετο κατὰ τοῦ πάπα καὶ τῆς ἀποστάσεως Ῥώμης καὶ Ἰταλίας, καὶ ἐξοπλίσας στόλον μέγαν ἀπέστειλε [28] κατ' αὐτῶν, Μάνην τὸν [29] στρατηγὸν τῶν Κιβυρραιωτῶν κεφαλὴν [30] ποιήσας εἰς αὐτούς. Ἠσχύνθη δὲ ὁ μάταιος ναυαγήσαντος τοῦ στόλου εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος. Τότε ὁ θεομάχος ἐπὶ πλεῖον ἐκμανεὶς [31], Ἀραβικῷ τε φρονήματι κρατυνόμενος [32], φόρους κεφαλικοὺς τῷ τρίτῳ μέρει Καλαβρίας καὶ Σικελίας τοῦ λαοῦ ἐπέθηκεν. Τὰ δὲ λεγόμενα πατριμόνια τῶν ἁγίων καὶ κορυφαίων ἀποστόλων τῶν ἐν τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ τιμωμένων ταῖς ἐκκλησίαις ἔκπαλαι τελούμενα [33] χρυσίου τάλαντα τρία ἥμισυ (49) τῷ δημοσίῳ λόγῳ τελεῖσθαι προσέταξεν, B ἐποπτεύειν τε καὶ ἀναγράφεσθαι τὰ τικτόμενα κελεύσας ἄῤῥενα βρέφη, ὡς Φαραώ ποτε τὰ τῶν Ἑβραίων· ὅπερ οὐδ' αὐτοί ποτε οἱ διδάσκαλοι αὐτοῦ Ἄραβες ἐποίησαν εἰς τοὺς κατὰ τὴν Ἑῴαν Χριστιανούς.

A. C. 725. — Hoc anno pestifera lue in Syriam grassante multi periere.

A. M. 6225. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐγένετο θανατικὸν ἐν Συρίᾳ, καὶ ἀπέθανον πολλοί.

A. C. 726. — *Romæ episcopi Zachariæ annus primus.*

Hoc anno Theodorus Mansuris filius ad deserti regionem relegatus est. Signum quoque igneum splendidissimum in cœlo visum. Mavias denique Asiam deprædatus est.

A. M. 6226. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Ζαχαρία ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐξωρίσθη Θεόδωρος ὁ τοῦ Μανσοὺρ (50) εἰς τὰ κλίματα τῆς ἐρήμου· καὶ γέγονεν σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ πυρῶδες καταυγάζον· καὶ Μαυΐας τὴν Ἀσίαν ἐληίσατο.

A. C. 727. — Hoc anno Suliman filius Isam in Armeniorum provinciam arma movit, at re infecta reversus est.

C A. M. 6227. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσε Σουλεϊμὰν ὁ τοῦ Ἰσὰμ [34] τὴν τῶν Ἀρμενίων χώραν, καὶ οὐδὲν ἤνυσεν.

A. C. 728. — Hoc anno Mavias Romaniæ bellum intulit, at post dies non multos redire coactus equo decidens animam efflavit.

A. M. 6228. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσε (51) Μαυΐας τὴν Ῥωμανίαν, καὶ ἐπανελθὼν οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας τοῦ ἵππου πεσὼν ἀπέψυξεν.

A. C. 729. — Hoc anno Suliman filius Isam plurimos ex Asia captivos abduxit. Inter concaptivos quidam exstitit Pergamenus genere, qui se Tiberium Justiniani filium prædicabat. Hunc Isam ad proprii filii honorem et imperatorum terrorem omni cultu regio instructum cum exercitu et signis et vexillis Hierosolymam misit, indeque universam

A. M. 6229. — Τούτῳ τῷ ἔτει Σουλεϊμὰν υἱὸς ὁ [35] Ἰσὰμ (52) αἰχμαλωτεύσας [36] πολλοὺς ἐξ Ἀσίας, συνηχμαλώτευσεν καί τινα Περγαμηνόν, ὃς ἔλεγεν ἑαυτὸν Τιβέριον υἱὸν εἶναι [37] Ἰουστινιανοῦ. Τοῦτον Ἰσὰμ εἰς τιμὴν τοῦ ἰδίου παιδὸς καὶ τῶν βασιλέων ἐκφόβησιν μετὰ τῆς ἁρμοζούσης βασιλικῆς τιμῆς καὶ στρατευμάτων καὶ σκήπτρων (53) καὶ βάνδων

VARIÆ LECTIONES.

[28] ἀπέστειλε A, ἐξώπλισε vulg. [29] τὸν add. ex A. [30] κεφαλὴν A f, στρατηγὸν vulg. [31] ἐκμ. A, ἐμμ. vulg. [32] κρατυνόμενος A, κρατούμενος vulg. [33] τελούμενα A, τιμώμενα vulg. [34] ὁ τοῦ Ἰσὰμ om. f. [35] ὁ add. ex A. [36] αἰχμαλωτεύσας A, αἰχμαλώτευσεν vulg. [37] υἱὸν εἶναι add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(49) Lectio Pal. et Peyrez. inter varias habet νζ', Anastasius habet *talenta tria et dimidium*.

(50) Hallucinatur Baronius ad annum D. 734, num. 1, scribens, *Fuisse tradunt Theodorum episcopum Grapsorum, cantorem cognomento dictum.* 1. quod Theodorum hunc Mansur cum Theodoro alio Theophanis fratre confundat; 2. quod Theodorum Grapsorum episcopum (Graptorum cum aliis vocis ejusdem ignaris correctius scripsisset) patet, qui γραπτὸς a litteris fronti inustis dicendus. Μανσοὺρ autem dicitur Theodorus hic, quod cum Joanne Damasceno, cujus avus Mansur dictus est, communem sanguinis stirpem nactus fuerit: vel quod nobilitate inter gentiles præcipuas Mansuris appellationem (nobilem enim et principem D familiari colloquio exponebat Abraham Ecchellensis) promeritus sit. Vide pag. 350. Verborum porro istorum, ἐξωρίσθη Θεόδωρος ὁ τοῦ Μανσούρ, etc., versioni Anastasius et *Miscella* præmittunt, *anno decimo octavo imperii Leonis Zacharias Romanus præsul habetur.*

(51) Annum vicesimum ac res in eo gestas omisit Anastasius.

(52) Anastasius, *Hison*; Miscella, *Evelid*: eumdem Soleimanem, *Zulcimin*, ubique legit.

(53) Pinnulæ vexillari, vulgo *banderole*, et clavæ ex auro vel argento principibus in potestatis signum præferri consuetæ significandæ, dictionem σκήπτρων recentioribus Græcis dubiam esse in editionis Regiæ Codinum cap. 6 nota 39 declaravi.

εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐκπέμπει, καὶ ὅλην τὴν Συρίαν περιάγειν κελεύει μετὰ πολλῆς τιμῆς πρὸς θέαν πάντων καὶ κατάπληξιν.

A Syriam maximo cum apparatu obire jussit, quod spectaculo et admirationi cunctis exstitit.

A. M. 6230. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσε Σουλεϊμὰν τὴν Ῥωμανίαν (54) ὁ υἱὸς Ἰσάμ· καὶ ἐπόρθησε τὸ λεγόμενον σιδηροῦν κάστρον, καὶ Εὐστάθιον τὸν υἱὸν Μαριανοῦ τοῦ πατρικίου αἰχμάλωτον ἔλαβεν [38].

A. C. 730. — Hoc anno Suliman filius Isam Romanam ditionem armis aggressus, castrum cognomento ferreum depopulatus est, ac Eustathium Mariani patricii filium captivum abduxit.

A. M. 6231. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Μαΐῳ, ἰνδικτιῶνος [39] η' (55), ἐπεστράτευσεν Σουλεϊμὰν τὴν Ῥωμανίαν ἐν μυριάσιν θ', στρατηγοῖς δ' [40], ὧν Γάμερ ἡγεῖτο (56), λοχίζων ἐν μυρίοις μονοζώνοις (57) τὰ τῆς Ἀσιάτιδος γῆς μέρη, καὶ τούτου ἐχόμενοι Μελὶχ καὶ Βατὰλ ἐν δισμυρίοις ἱππεῦσι περὶ τὸν Ἀκροϊνόν· καὶ μετὰ τούτους [41] Σουλεϊμὰν ἐν ἑξακισμυρίοις περὶ τὴν τῶν Καππαδοκῶν Τύαναν. Ἀλλ' οἱ μὲν κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Καππαδοκίαν πολλὴν B ἅλωσιν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν καὶ κτηνῶν [42] ποιησάμενοι ἀβλαβῶς ἀνέστρεψαν [43]. Οἱ δὲ περὶ τὸν Μελὶχ καὶ Βατὰλ ἐν τῷ Ἀκροϊνῷ καταπολεμηθέντες ὑπὸ Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου ἡττήθησαν. Καὶ οἱ μὲν πλείονες ὅπλοις ὤλοντο (58) σὺν τοῖς δυσὶν ἄρχουσιν· ὀκτακόσιοι [44] δέ που μαχηταὶ ἐξ αὐτῶν πρὸς ἓξ χιλιάδας ἐνστάντες εἰς Σύναδα καταφεύγουσι· καὶ διασωθέντες συνήφθησαν τῷ Σουλεϊμάν, καὶ ἀνέκαμψαν εἰς Συρίαν. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ κατὰ τὴν Ἀφρικὴν πολλοὶ παρ' αὐτῶν ὤλοντο σὺν τῷ στρατηγοῦντι ὀνόματι [45] Δαμασκηνῷ.

345 A. C. 731. — Hoc anno mense Maio, indictione octava, Suliman eductis hominum nonaginta millibus in Romaniam copias effudit sub ducibus quatuor, quorum summus fuit Gamer, qui cum mille levis armaturæ militibus ad Asiaticæ provinciæ varia loca in insidiis considebat, et post eum proximi Melich et Batal cum bis mille equitibus circa Acroinum; post hos denique ipse Suliman cum sex myriadibus circa Tyanam Cappadociæ. Et ii quidem, qui Asiam et Cappadociam excurrerunt, numerosa virorum, jumentorum et mulierum multitudine collecta, illæsi domos repetierunt, qui vero Melich et Batal ad Acroinum secuti, a Leone et Constantino oppugnati victoribus cessere. Plures etenim cum memoratis ducibus duobus armis periere, octingenti vero supra sexies mille bellatores præcipui fortiter resistentes Synada confugerunt, quo profecti et Sulimani adjuncti, in Syriam redierunt. Eodem etiam anno multi per Africam ab eis cæsi cum ipsius aciei duce, cui nomen fuit Damascenus.

A. M. 6232. — Τούτῳ τῷ ἔτει εἰκοστῷ τετάρτῳ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ τυράννου καὶ παρανομωτάτου Σύρου (59) ἐκάησαν ἀγοραὶ ἐν Δαμασκῷ ὑπὸ Ἱερακιτῶν (60), καὶ ἐφουρκίσθησαν, καὶ εἰσῆλθεν

A. C. 732. — Hoc anno, qui Leonis tyranni et C scelestissimi Isauri fuit vicesimus quartus, ab Hieracitis igne supposito Damasci tabernæ combustæ, criminisque pœnas illi suspendio dederunt.

VARIÆ LECTIONES.

[38] τούτῳ τῷ ἔτει — ἔλαβεν : hæc ex Barberino restituta desunt in regio. (Not. Goari.) [39] μηνὶ Μ. ἰνδικτ. η' add. ex A. [40] στρατ. δ' A, στρ. τε δ' vulg. [41] μετὰ τούτους A, μετὰ τούτου vulg. [42] ἀνδρῶν τε καὶ γυν. καὶ κτηνῶν A, ἀνδρῶν καὶ κτ. καὶ γυν. vulg. [43] ἀβλαβῶς ἀνέστρεψαν A, ἀβλαβεῖς ὑπέστρ. vulg. [44] ἑξακόσιοι a, ὀκταχ. δὲ ὁπλομαχῆται A. [45] ὀνόματι om. f.

JAC. GOARI NOTÆ.

Arrisit tunc, quæ omnino nunc placet, et clavam honorariam, *masse d'honneur*, ex auctoritatibus adductis sententia interpretatur.

(54) Præsentis anni, qui Leonis secundus ac vicesimus est, historiam et laterculum sequens, quo Leonis 23, Isam 17, Zachariæ 6 et Anastasii CP. episcopi decimus signatur, Regii codicis librarius describere omisit : eadem in Anastasii versione legenda ex Palatino, Peyreziano, et Barberino manuscriptis excerpta, ne lectorem offenderet lacuna, huc transtulimus. *Miscella*, quasi Regio consentiens, eadem occultat : annorum tamen dispositionem, necnon res a Leonis decimo nono ad secundum et vicesimum ita dissociat et perturbat, ut eum Græcis codicibus, vel cum Anastasio in concordiam revocare nequeas.

(55) Sic Anastasius, optime : nam indictionis circulus alter cum ipsius Leonis anno primo inceperat. De quo in notis ad pag. 335.

(56) *E quibus prior erat Gamer;* non summus inter eos, ut reddidit interp.. Liquet enim ipsum Sulimanem summum ducem fuisse, qui ex 90,000 60 millia ipse educeret; denaque millia in singulos tres reliquos præsides, ad belli levandam molem, ac distrahendas Romanorum vires, uti solet in ejusmodi, ac in dies cernimus, distribuisset : ubi etiam minus attento interpr. decem, ac viginti millia, mille sunt, ac duo millia. Egregium vero Arabibus exercitus sic angustos educere. COMBEFIS.

(57) Reddit Anastasius, *quorum dux erat insidians in denis millibus latrunculis :* alibi μονοζώ- D νους, *expeditos* interpretatur, de quo superius in notis ad pag. 339.

(58) Anast., *plures ex his armis ipsis perierunt*, graviori forte armatura, quæ impedimento fuerit ad expediendam fugam, aliudve quod ex pugnandi arte sit. COMBEFIS.

(59) *Nequissimi Syri*, nec bene *Isauri*, quod redditum est. Positum id pro Eutychianista, seu Jacobita, quod erant maximam partem Syri, ac audiebant Iconoclastæ; qui et ipsi tollendo imagines, incarnationis veritatem tollerent; quo eos nomine, et ut veros Δοκητὰς multis exagitat S. Niceph. in Antirrheticis, dignis certe quæ aliquando Latio donata fiant publici juris. ID.

(60) Habet Anastasius, *a Racitensibus : a Raticensibus* Miscella. *Harachenses* vocat Abraham Ecchellensis pag. 65. *Harakitas* p. 158 inter Mahometi discipulos privatos sensus tenere, et sectarios haberi, et hic in seditionem versos, declarat priore loco.

Mensis Peritii die vicesimo octavo Edessam civitatem torrens inundavit. Eodem etiam anno terræ motus ingens et tremendus mensis Octobris die vicesimo sexto, indictione nona, feria quarta, hora diei octava Cpoli contigit, quo ecclesiæ et monasteria corruerunt, et e populo plurimi ruinis obruti. Magni quoque Constantini statua Atali portæ imposita cecidit una cum ipso Atalo, et Arcadii columna, tum etiam Theodosii statua portæ nomine Chrysæ imposita, murique urbis continentem spectantes, urbes etiam aliæ et pagi per Thraciam, ad hæc Nicomedia in Bithynia, Prænetus et Nicæa, in qua ecclesia unica servata est, conciderunt. Nonnullis in locis proprios limites mare deseruit, et menses duodecim motus ille terræ perseveravit. Imperator itaque visa mœnium urbis ruina edictum hujusmodi promulgavit in populum : « Muros urbis reparare vos non valetis, quare nostris administratoribus rem commisimus. Ipsi collatitiam ab unoquoque collectam exigent, ex olocotino nimirum aureo milliarisium argenteum. Imperium vero nostrum summam illam tollet, et una simul mœnium instaurandorum onus. » Inde mos invaluit, ut ceratia duo administratoribus per singula capita conferantur. Erat is annus a mundi conditu et ætate Adami **346**
6248 juxta Romanorum computum, juxta Ægyptios, intellige Alexandrinos, 6232, a Philippo Macedone 1063. Igitur a mensis Martii die vigesimo quinto decima quinta indictione ad mensis Junii diem decimum octavum nona indictione Leo imperavit. Tenuit autem imperium annos viginti quatuor,

ὁ χείμαῤῥος ἐν Ἐδέσσῃ μηνὶ Περιτίῳ κη'. Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει σεισμὸς γέγονεν μέγας (61) καὶ φοβερὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει μηνὶ Ὀκτωβρίῳ εἰκοστῇ ἕκτῃ, ἰνδικτιῶνι ἐννάτῃ, ἡμέρᾳ τετάρτῃ, ὥρᾳ ὀγδόῃ, καὶ ἐπτώθησαν ἐκκλησίαι καὶ μοναστήρια, λαός τε πολὺς τέθνηκε. Ἔπεσεν δὲ καὶ ὁ ἀνδριὰς ὁ ἑστὼς ἐπὶ τῆς Ἀτάλου πόρτης τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ἅμα τῷ αὐτῷ Ἀτάλῳ, καὶ ἡ στήλη Ἀρκαδίου ἡ ἐπὶ τοῦ Ξηρολόφου κίονος ἑστῶσα, καὶ ὁ ἀνδριὰς [46] τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου (62) ὁ ἐπὶ τῆς Χρυσῆς πόρτης, τά τε χερσαῖα τῆς πόλεως τείχη καὶ πόλεις καὶ χωρία ἐν τῇ Θρᾴκῃ, καὶ ἡ Νικομήδεια ἐν Βιθυνίᾳ καὶ ἡ Πραίνετος [47] καὶ ἡ Νίκαια, ἐν ᾗ μία ἐσώθη [48] ἐκκλησία (63). Ἀνέφυγε δὲ καὶ ἡ θάλασσα τῶν ἰδίων ὅρων ἔν τισι τόποις, καὶ [49] ἐκράτησεν ὁ σεισμὸς μῆνας δώδεκα. Ὁ οὖν βασιλεὺς [50] ἰδὼν τὰ τείχη τῆς πόλεως [51] πτωθέντα διελάλησε τῷ λαῷ λέγων, ὅτι « Ὑμεῖς οὐκ εὐπορεῖτε [52] τὰ τείχη κτίσαι, ἀλλ' ἡμεῖς προσετάξαμεν [53] τοῖς διοικηταῖς. Καὶ ἀπαιτοῦσιν εἰς κανόνα κατὰ ὁλοκοτίνιν (64) τὸ μιλιαρίσιον [54]. Καὶ λαμβάνει αὐτὰ ἡ βασιλεία, καὶ κτίζει τὰ τείχη. » Ἐντεῦθεν οὖν ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια δίδειν τὰ δύο κέρατα [55] τοῖς διοικηταῖς (65). Ἔτος ἦν ἀπὸ κτίσεως κόσμου κατὰ Ῥωμαίους ,ϛσμη' ἀπὸ Ἀδὰμ, κατὰ δὲ Αἰγυπτίους ἤγουν Ἀλεξανδρεῖς ,ϛσλβ', ἀπὸ δὲ Φιλίππου τοῦ κατὰ Μακεδόνας ,αξγ' (66). Ἐβασίλευσεν οὖν Λέων ἀπὸ κε' τοῦ Μαρτίου μηνὸς τῆς ιε' ἰνδικτιῶνος ἕως μηνὸς Ἰουνίου ιη' τῆς θ' ἰνδικτιῶνος, βασιλεύσας ἔτη κδ', μῆνας β', ἡμέρας κε' (67). Ὁμοίως καὶ Κωνσταντῖνος [56], ὁ υἱὸς αὐτοῦ καὶ τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ καὶ βασιλείας διάδοχος, ἀπὸ τῆς αὐτῆς ιη' τοῦ Ἰουνίου μη-

VARIÆ LECTIONES.

[46] ὁ ἑστὼς ἐπὶ τῆς Ἀτάλου—καὶ ὁ ἀνδριὰς add. ex A. [47] Πραίνεστος A. [48] ἐσώθη A, διεσώθη vulg. [49] καὶ add. ex A. [50] ἐκράτησεν — βασιλεὺς om. A. [51] τῆς πόλεως add. ex A. [52] εὐπορεῖτε A, ἐκπονεῖτε vulg. [53] προσετάξαμεν A, διετάξ. vulg. [54] ὁλοκοτίνην μιλιαρήσιον A. [55] τὰ δικέρατα A. [56] καὶ K. A, καὶ ὁ K. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(61) Paribus verbis eum describit Nicephorus pag. 38. Tempus et ejus characteres ad Theophanis mentem probat Petavius not. pag. 82; at non ille Theodosii statuam, sed Arcadii ad Xerolophum cecidisse testatur.

(62) Non esse hunc integrum Theophanis textum, sed alia quoque scripsisse quæ S. Niceph. habet, at de Arcadii statua ad Xerolophum collapsa, liquet ex Anast., pleniora hæc referente, quod P. Goar non advertit. COMBEFIS.

(63) *In qua sola ecclesia servata est*; major scilicet, ac Nicænorum Patrum conventu pictisque imaginibus celebris. ID.

(64) Vertit Anastasius: *Præcepimus administratoribus, et ipsi exigent in regulam per singulos aureos nummum argenteum unum. Quo imperator accepto ædificavit muros; et ita facta est consuetudo dandi binas siliquas administratoribus.* Quod ex canonis amussi est, canonis etiam appellationem sortitur : sic pœna ex ecclesiæ disciplina; ex lege multa, pensum quodcunque et tributum ex principis mandato κανὼν est. Ὁλοκοτίνιν, *nummum aureum*, μιλιαρίσιον, *argenteum*; κεράτιον, *siliquam* refert. Τὸ γὰρ ἀκέραιον νόμισμα ἔχει μιλιαρίσια δώδεκα, ἤτοι κεράτια εἴκοσι τ σσαρα. Nummus integer miliarisia duodecim continet, inquit scholiastes *Basilic.*, eclog. 23, et Suidas, τὸ μιλιαρίσιον, τὸ τοῦ νομίσματος τὸ δωδέκατον · τὸ ἓν κεράτιον φόλλεις εἰσὶ δώδεκα. Siliqua, folles sunt duodecim. Clarius : folles duodecim siliquam, siliquæ duæ miliarisium; miliarisia duodecim nummum componunt. An aureus sit, et ὁλοκοτίνιν, vel argenteus dubium est. Plura de illis qui de ponderibus et mensuris : hæc ad Theophanis et Anastasii mentem delibasse satis. Lege Petavii commentaria in Epiphanium. Cedrenus exscripsit, εἰς κανόνα κατὰ νόμισμα μιλιαρίσιον ἕν.

(65) *Diœcesanos* alibi exposui, εἰσπράκτορας hic interpretor, et *collectores tributorum ac vectigalium*. Leo novella 61 : Τοὺς ἐπὶ συλλογὴν τῶν δημοσίων φόρων καθισταμένους · διοικητὰς δὲ αὐτοὺς ἡ συνήθης ὁμιλία καλεῖν οἶδε · *Publicorum vectigalium collectioni præpositos, quos* διοικητὰς *vocare communis usus novit.* Addit Cedrenus, τοῖς διοικεταῖς τῶν θεμάτων, quo *per varias provincias distributos quæstores* percipias.

(66) Repone, ,αξβ', a. 6232, etenim mille et sexaginta duobus deductis remanent 5170 annorum numerus, a quo æra Macedonica procedit : et iterum 5170 si 1063 addideris, 6233 consequeris, ac simul errorem Theophanis asserto contrarium. De computis istis duobus, et quem Theophanes observet, annotationum 7 ad pag. primam exposuimus.

(67) Corrige κδ' · a Maii quippe quinto supra vicesimum, quo Leonis imperii menses post annos enumeratos complentur, diebus 25 numeratis ad Junii decimum nonum, Maio dies unum et triginta sibi vindicante, pertingis.

νὸς τῆς θ' ἰνδικτιῶνος ἕως τῆς ιδ' (68) τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τῆς ιδ' ἰνδικτιῶνος, βασιλεύσας καὶ αὐτὸς, παραχωρήσει τοῦ Θεοῦ [57], ἔτη τριάκοντα τέσσαρα, μῆνας γ', ἡμέρας β'. Οὕτως [58] οὖν, ὡς προέφημεν, τῷ αὐτῷ ἔτει τῆς θ' ἰνδικτιῶνος μηνὶ Ἰουνίῳ ὀκτωκαιδεκάτῃ τέθνηκε Λέων σὺν τῷ ψυχικῷ καὶ τὸν σωματικὸν [59] θάνατον, καὶ αὐτοκρατορεῖ Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Καὶ ὅσα μὲν ἐπὶ Λέοντος τοῦ ἀσεβοῦς κακὰ Χριστιανοῖς συνέβη περί τε τὴν ὀρθόδοξον πίστιν [60] καὶ περὶ τῶν πολιτικῶν διοικήσεων αἰσχροῦ κέρδους καὶ φιλαργυρίας ἐπινοίᾳ, κατά τε Συρίαν [61] (69) καὶ Καλαβρίαν καὶ Κρήτην, ἥ τε τῆς Ἰταλίας ἀποστασία διὰ τὴν αὐτοῦ κακοδοξίαν, σεισμοί τε καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ καὶ ἐθνῶν ἐπαναστάσεις, ἵνα τὰ κατὰ μέρος σιγήσω, ἐν τοῖς προλαβοῦσι δεδήλωται κεφαλαίοις. Ἄξιον δὲ [62] λοιπὸν ἐφεξῆς καὶ τοῦ δυσσεβεστάτου καὶ παναθλίου παιδὸς αὐτοῦ τὰς ἀθεμίτους διεξελθεῖν πράξεις, ἀνοσιουργοτέρας καὶ θεομισήτους οὔσας, φιλαλήθως δ' ὅμως, ὡς ἐφορῶντος καὶ ἐπιβλέποντος [63] τοῦ παντεπόπτου [64] Θεοῦ, καὶ ἀπερίττως, εἰς ὠφέλειαν τοῖς μετέπειτα καὶ τοῖς νῦν πλανωμένοις ἀθλίοις [65] καὶ ἀτασθάλοις ἀνδραρίοις εἰς τὴν τοῦ παρανομωτάτου βδελυρὰν κακοδοξίαν, τὰ ἀπὸ τῆς δεκάτης λέγοντας ἰνδικτιῶνος ἔτους πρώτου τῆς αὐτοῦ βασιλείας [66]. Αὐτὸς γὰρ ὁ πανώλης καὶ ἐμβρόντητος αἱμοβόρος τε καὶ ἀγριώτατος θὴρ [67], τυραννικῶς καὶ οὐκ ἐννόμως τῷ κράτει χρησάμενος, πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἀχράντου καὶ παναγίας Μητρὸς αὐτοῦ καὶ πάντων τῶν ἁγίων διΐσταται [68], μαγείαις δὲ καὶ ἀσελγείαις καὶ αἱμοθυσίαις [69] καβαλλίαις τε κόπροις (70) καὶ οὔροις ἀπατώμενος, μαλακίαις (71) τε μὴν καὶ δαιμόνων ἐπικλήσεσι χαίρων, καὶ πᾶσιν ἁπλῶς ψυχοφθόροις ἐπιτηδεύμασιν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας συζήσας· ἐπεὶ δὲ τὴν πατρικὴν ἀρχὴν σὺν τῇ κακίᾳ παρέλαβεν, τί δεῖ λέγειν, ὅσην ἐκ προοιμίων ὁ παμμίαρος τὴν κακίαν ἐκίσσησεν, καὶ εἰς προὖπτον αὐτὴν καὶ ἐναέριον ἀνεῤῥίπισε φλόγα; Οὐ μικρὰ γὰρ ταύτην βλέποντας τοὺς Χριστιανοὺς κατέλαβεν ἀθυμία, ὥστε πάντας ἐκ προοιμίων εὐθὺς δι' ἰταμότητα μισῆσαι

A menses duos, dies viginti quinque. Constantinus pariter ejus filius impietatis æque ac imperii successor a præfato mensis Junii die decimo octavo nona indictione ad mensis Septembris diem decimum quartum indictione decima quarta, Deo permittente, potestatem obtinuit annos quatuor supra triginta, menses tres, dies duos. Is ergo Leo, ut præmisimus, eodem anno ejusdem indictionis nonæ mensis Junii die decimo octavo simul cum animæ mortem obiit corporis, cui in tyrannidis summa potestate occupanda filius Constantinus suffectus est. Porro mala omnia quæ sub impio Leone Christianis contigerunt, quod ad rectam fidei sententiam et civilium rerum administrationem spectat, quæ videlicet excogitata in Syriam, Calabriam et Cretam turpis B lucri et avaritiæ arte., ad hæc ex prava ejus opinione orta Italiæ defectio, terræ motus, annonæ penuria, pestilentiæ, provinciarum rebelliones, ut privatas quasque calamitates prætercam, superioribus capitibus enarrata sunt. Nunc irreligiosissimi et infelicis undequaque filii ejus nefaria gesta, sceleratiora multo Deoque magis invisa decet recensere. Ex veritatis tamen oraculis, ceu in Dei cuncta inspicientis ac intime penetrantis conspectu positi, nulla vel rei superfluæ accessione facta, quod nimirum cum posteris, tum misellis atque improbis homuncionibus secundum exsecrandam iniquissimi imperatoris sententiam errantibus prodesse queat, quæ ab indictione decima et primo imperii ejus anno deinceps gesta sunt, fideliter enarrabimus. C Ipse siquidem perditissimus ac mente plane stupefactus, sive potius sanguinaria ac crudelissima fera, tyranni, non legitimi imperatoris more imperium administrans, a Deo imprimis et Servatore nostro Jesu Christo, et ab immaculata et sanctissima ejus Matre, et a sanctis omnibus, mala præstigiarum arte affectata, impuritatibus, effuso victimarum cruore, equinis stercoribus et lotiis seductus, obscœnis tactibus, et dæmonibus invocandis assuetus ab infantia, studiis deinceps omnibus, quæ animam

VARIÆ LECTIONES.

[57] παραχωρήσει τοῦ Θεοῦ A, παραχωρήσαντος Θεοῦ vulg. [58] οὕτως A, οὗτος vulg. [59] καὶ τὸν σωμ. A, τον σωμ. vulg. [60] τὴν ὀρθοδοξίαν τῆς πίστεως e f. [61] κατά τε Σικελίαν A. [62] δὲ add. ex A. [63] καὶ ἐπιβλ. om. A. [64] παντεπόπτου A, παντόπτου vulg. [65] ἀθλίοις om. A. [66] τῆς αὐτοῦ βασ. om. A. [67] θὴρ add. ex A. [68] διΐσταται, μαγείαις δὲ καὶ A, διΐσταται μαγείαις, καὶ vulg. [69] αἱμοθυσίαις A f, αἱμοχυσίαις vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(68) Computus erroneus. Junii siquidem decimo octavo additis mensibus tribus, et diebus duobus, Septembris vicesimus habetur. Itaque reponendum ἕως τῆς κ'.

(69) Σικελίαν omnes codd., ubi male editum Συρίαν. Refert enim dicta Leonis an. 16 quæ et Cedr. recitat; nempe, φόρους κεφαλικῶς ἐπιθεῖναι τῷ τρίτῳ μέρει τοῦ τῆς Σικελίας καὶ Καλαβρίας λαοῦ; *census imposuisse capitatim pendendos tertiæ parti populi Siciliæ, et Calabriæ;* quæ solæ fere ejus ditionis in Occidente residuæ erant. COMBEFIS.

(70) Καβαλλίναν uno verbo recentiores dicunt, *equinum*, quod Anastasius, *caballinum stercus*. Hinc a moribus Caballini, quo ejus memoria conspurcatur, nomen; ut ab eventu Copronymi, ut ab hæreseos D studio Iconomachi. Theocteristus apud Baronium a. C. 775, num. 3: *Tantopere vero sordium et impurissimæ cujusque rei odore malo delectabatur, ut animalium brutorum stercoribus se illineret, et eos, qui cum illo erant, id facere juberet: quos amabat, ob idque benigne accipiebat, quod rebus male olentibus semper delectaretur.* Subdit Baronius: *Sed risimus Glycam dum Caballinum a Cabala civitate refert denominatum, quod Caballini ejus cives dici testetur. Sed quid commune Constantino cum Cabala, natus ipse atque educatus Constantinopoli?*

(71) Mollities illas, parcant aures puræ, turpes equorum attrectationes interpretor: μαλακίζειν enim, et μαλακίαν fœdos corporum tactus, et pollutam Venerem hodie vocant Græci.

perdunt et perniciem ingerunt, a primis annis innutritus fuit. Postquam vero paternam potestatem ejusque simul impietatem hæreditario jure adiit, quis explicare valeat, quas malitiæ turbas ab ipsis primordiis scelestus ille ac piaculis omnibus **347** infectus moverit, et quas per universum orbem, tanquam per aeris spatium, malorum evomuerit flammas? Non levis etenim incendiorum hujusmodi spectatores tristitia et animorum consternatio incessit, adeo ut ab imperii statim principio propter innatam truculentiam omnes exosum habuerint, et in Artabasdum curopalatem et Opsicii comitem et ob locatam sororem Annam ejus generum, ceu rectum de fide sensum jugiter retinentem, bene affecti imperium studuerint transferendum. Cæterum eodem anno Isam Arabum princeps Christianos captivos per singulas ditionis suæ urbes ad unum interfecit, inter quos beatus Eustathius Marini spectabilis patricii filius multa passus tormenta, nec sinceram suam fidem ob id ejurans, in Charam celebri Mesopotamiæ urbe, verus atque illustris martyr eluxit, ubi venerandæ sanctæque ejus reliquiæ, gratia Dei opitulante, omnis generis præbent medelam. Sed et multi alii per martyrium effuso sanguine consummati sunt.

A αὐτὸν, καὶ Ἀρταβάσδῳ κουροπαλάτῃ καὶ κόμητι τοῦ Ὀψικίου προστεθῆναι γαμβρῷ τε αὐτοῦ [70] ὄντι ἐπ' ἀδελφῇ Ἄννῃ, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτῷ ὡς ὀρθοδόξῳ παραδοῦναι. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἀνεῖλεν Ἰσὰμ ὁ τῶν Ἀράβων ἀρχηγὸς τοὺς κατὰ πᾶσαν πόλιν [71] τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀρχῆς αἰχμαλώτους Χριστιανούς, ἐν οἷς καὶ [72] Εὐστάθιος ὁ μακάριος (72) υἱὸς Μαρίνου [73] τοῦ περιβλέπτου πατρικίου πολλὰ βιασθείς, καὶ τὴν αὐτοῦ εἰληκρινῆ πίστιν μὴ ἀρνησάμενος, μάρτυς ἀληθὴς ἀνεδείχθη εἰς Χαρὰν [74], πόλιν οὖσαν τῆς Μεσοποταμίας ἐπίσημον, ἔνθα καὶ τὰ τίμια αὐτοῦ καὶ ἅγια λείψανα ἰάσεις παντοίας ἐπιτελοῦσι θείᾳ χάριτι· καὶ πολλοὶ ἕτεροι διὰ μαρτυρίου καὶ αἵματος ἐν Χριστῷ ἐτελειώθησαν.

A. C. 733.—*Romanorum imperatoris Constantini annus primus.*

Hoc anno Dei judicio ita ordinante, et offensarum nostrarum multitudine pœnas provocante, patriorum institutorum persecutor Constantinus imperium accepit. Mensis itaque Junii die vicesimo septimo ad insequentem indictionem decimam pertinente, adversus Arabes circa Opsicii regionem expeditione suscepta, ad urbem, quæ Crasus dicitur, venit. Cum vero Artabasdus Opsicii militum manu comitatus Dorylæi versaretur, mutuam de se sibi invicem suspicionem ingerebant. Constantinus autem missis ad Artabasdum litteris, filios ejus, ceu nepotes ex sorore, et quasi videndi eos avidus, ad se transmitti postulavit. Id autem ejus animo inerat consilium, ut pueros retineret et servaret sub custodia. Ille dolum subodoratus, et de rebus suis desperans, ceu inexplicabilem ejus nequitiam expertus, exercitum alloquitur, et ad res novandas inducit, ac mox cum copiis omnibus adversus eum suscipit profectionem, primoque belli impetu Beser Saracenica doctrina infectum sibi obviam factum ferro obtruncavit. Constantinus autem veredarium sella instructum ac forte repertum conscendit, et in Amorium se fuga surripit, tum vero ad orientalium thema, cui **348** tunc Longinus præerat, se recipiens, de salute securitatem accipit, ac vicissim magnis pollicitationibus eos demeretur. Inde continuo ad Sisinnacium, ejusdem Thracensium the-

B A. M. 6233. — *Ῥωμαίων βασιλέως Κωνσταντίνου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ὁ διώκτης τῶν πατροπαραδότων θεσμῶν Κωνσταντῖνος ἐβασίλευσεν θείοις κρίμασι καὶ πλήθει πταισμάτων ἡμῶν. Τῷ οὖν Ἰουνίῳ μηνί, εἰκοστῇ ἑβδόμῃ τῆς ἐπέκεινα δεκάτης ἰνδικτιῶνος, ἐξελθὼν ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ Ὀψικίου κατὰ τῶν Ἀράβων, ἦλθεν ἐν τῇ λεγομένῃ Κρασῷ. Τοῦ δὲ Ἀρταβάσδου (73) ἐν τῷ Δορυλαίῳ μετὰ τοῦ Ὀψικίου λαοῦ ὄντος, ὑπεβλέποντο ἀλλήλοις. Ἀποστείλας δὲ Κωνσταντῖνος πρὸς αὐτόν, ᾐτεῖτο τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ πεμφθῆναι αὐτῷ, ὡς ἅτε ἀνεψιοὺς αὐτοῦ, ποθῶν ἰδεῖν αὐτούς. Σκοπὸς δὲ ἦν αὐτῷ κατασχεῖν αὐτοὺς καὶ φρουρῆσαι. Ὁ δὲ τὸν [75] δόλον νοήσας καὶ ἀπογνοὺς ἑαυτοῦ γιγνώσκων τε τὴν ἄμετρον πονηρίαν C αὐτοῦ, διαλαλήσας τε τῷ λαῷ καὶ πείσας, ὥρμησε κατ' αὐτοῦ σὺν παντὶ τῷ πλήθει, καὶ τὸν μὲν πατρίκιον Βησὴρ τὸν Σαραχηνόφρονα (74) προϋπαντήσαντα ῥομφαίᾳ [76] ἀνεῖλεν· ὁ δὲ Κωνσταντῖνος παρίππιν (75) εὑρὼν ἐστρωμένον καὶ ἐπιβὰς αὐτοῦ [77], ἔφυγεν εἰς τὸ Ἀμώριον καὶ προσδραμὼν τῷ θέματι τῶν ἀνατολικῶν στρατηγουμένῳ τότε ὑπὸ τοῦ Λογγίνου [78] περισώζεται ὑπ' αὐτῶν, δεξιοῦταί τε τούτους μεγάλαις ὑποσχέσεσιν· καὶ πρὸς Σισιννάκιον ἀποστέλλει εὐθὺς στρατηγὸν ὄντα τὸ τηνικαῦτα [79] τοῦ [80] θέματος τῶν Θρακησίων, καὶ πείθει αὐτοὺς συμμαχῆσαι αὐτῷ. Ἐντεῦθεν οὖν μάχαι δεινόταται καὶ ἀνθοπλισμοὶ γίγνονται τοῖς ὑπηκόοις, ἑκατέρων [81] βασιλέων ἀναγορευομένων. Ἀρτάβασδος δὲ γράφει

VARIÆ LECTIONES.

[70] γαμβρῷ τε αὐτοῦ A, γαμβροῦ τε αὐτῷ vulg. [71] πᾶσαν πόλιν A, πόλ. πᾶσ. vulg. [72] καὶ add. ex A. [73] Μαριανοῦ A. [74] Χαῤῥὰν A. [75] τὸν add. ex A. [76] ῥομφ. A. [77] εἰς αὐτὸ A e, ἐπ' αὐτὸ f. [78] Λαγχίνου A. [79] τὸ τηνικ. A, τοῦ την. vulg. [80] τοῦ add. ex A. [81] ἑκατέρων A, τῶν ἑκ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(72) De quo superius anno Leonis 22.

(73) Qui Nicephoro ubique Ἀρτάβαζος.

(74) Βίσηρον scribit Nicephorus. Auctor Σαραχηνόφρονα, ex pari cum Saracenis in sacras imagines odio. Christianos enim ex imaginum cultu *Giaurlar, id est idolorum cultores*, probroso nomine Tur- D cæ nuncupant.

(75) Παρίππιον vice, *equum miserum* vertit Anastasius: mutatorium suspicor ex Pancirolio in Not. imp., *Concessa evectione unus aut alter equus permitti censebatur. Cum vero tertius veredus indulgebatur, parhippus, aut paraveredus dicebatur.*

πρὸς Θεοφάνην τὸν [82] πατρίκιον καὶ μάγιστρον ἐκ προσώπου ὄντα (76) ἐν τῇ πόλει διὰ Θαλασσίου σιλεντιαρίου τὰ πραχθέντα. Ὁ δὲ προσκείμενος Ἀρταβάσδῳ, σωρεύσας τὸν λαὸν ἐν τοῖς κατηχουμένοις (77) τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ διὰ τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ λεχθέντος Θαλασσίου [83] πείθει πάντας, ὡς ὁ βασιλεὺς τέθνηκεν, Ἀρτάβασδος δὲ ὑπὸ τῶν θεμάτων ἀνηγορεύθη βασιλεύς. Τότε πᾶς ὁ λαὸς σὺν Ἀναστασίῳ τῷ [84] ψευδωνύμῳ πατριάρχῃ ἀναθέματι καὶ ἀνασκαφῇ ἔβαλλον αὐτὸν, ὡς ἀλάστορα καὶ ἄθεον [85], καὶ ἀστείως τὴν [86] αὐτοῦ ἐδέξαντο σφαγὴν, ὡς μεγίστου κακοῦ λυτρωθέντες, Ἀρτάβασδον δὲ ἀνεκήρυττον βασιλέα, ὡς ὀρθόδοξον καὶ θείων δογμάτων ὑπέρμαχον. Εὐθέως οὖν ἀποστέλλει ὁ Μονούτης (78) ἐν τοῖς Θρᾳκῴοις μέρεσι πρὸς Νικηφόρον τὸν ἴδιον υἱὸν στρατηγοῦντα τῆς Θρᾴκης τοῦ συνελάσαι τὸ ἐκεῖσε στρατόπεδον πρὸς φυλακὴν τῆς πόλεως. Κλείσας οὖν τὰς τῶν τειχέων πύλας καὶ βίγλας θέμενος, τοὺς φίλους τε Κωνσταντίνου χειρωσάμενος, τύψας καὶ κουρεύσας, εἰς φυλακὰς ἀπέθετο. Τοῦ δὲ Ἀρταβάσδου μετὰ τοῦ Ὀψικίου λαοῦ ἐν τῇ πόλει εἰσελθόντος, κατέλαβεν καὶ Κωνσταντῖνος ἐν τῇ Χρυσοπόλει μετὰ τῶν δύο θεμάτων, Θρᾳκησίων τε, φημὶ, καὶ ἀνατολικῶν, καὶ μηδὲν ἰσχύσας ὑπέστρεψεν, καὶ ἐχείμασεν εἰς τὸ Ἀμώριον. Ὁ δὲ Ἀρτάβασδος κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν τὰς ἱερὰς εἰκόνας ἀνεστήλωσεν. Οἱ δὲ Ἄραβες αἰσθόμενοι τὴν τούτων κατ' ἀλλήλων [87] μάχην, πολλὴν αἰχμαλωσίαν ἐποιήσαντο εἰς Ῥωμανίαν, τοῦ Σουλεϊμὰν στρατηγοῦντος αὐτοῖς. Ἀναστάσιος δὲ ὁ ψευδώνυμος πατριάρχης κρατήσας τὰ τίμια καὶ ζωοποιὰ ξύλα ὤμοσε τῷ λαῷ, ὅτι *Μὰ τὸν προσηλωθέντα ἐν αὐτοῖς, οὕτως μοι εἶπεν Κωνσταντῖνος ὁ βασιλεὺς, ὅτι Μὴ λογίσῃ Υἱὸν Θεοῦ εἶναι ὃν ἔτεκεν ἡ Μαρία, τὸν λεγόμενον Χριστὸν, εἰ μὴ ψιλὸν ἄνθρωπον. Ἡ γὰρ Μαρία αὐτὸν ἔτεκεν, ὡς ἔτεκεν ἐμὲ ἡ μήτηρ μου ἡ Μαρία.* Καὶ τοῦτο ἀκούσαντες οἱ λαοὶ ἀνέσκαψαν αὐτόν.

A matis ducem, mittit, qui secum eos militare suaderet. Hinc imperii in se ipsum armati sævissimæ pugnæ civiumque ad invicem conflictus, imperatoribus duobus renuntiatis et ex æquo de potestate contendentibus. Interim Artabasdus Theophani patricio et magistro, qui imperatoris vices in urbe gerebat, omnia quæ gesta fuerant, per Thalassium silentiarium denuntiat. Is Artabasdo bene affectus, ad Magnæ ecclesiæ catechumena populo collecto tum litteris tum prædicti Thalassii testimonio, imperatorem fato functum et Artabasdum a thematibus imperatorem salutatum suadet. Confestim populus universus Anastasio falsi nominis patriarcha duce diris et maledictis, ceu naturæ monstrum et a Deo alienum, Constantinum insequitur, cædem ejus B quasi ingenti malo liberatus gratanter excipit, et Artabasdum, velut orthodoxum et sacrorum dogmatum defensorem, imperatorem proclamat. His ita gestis Monutes Nicephorum filium Thraciæ ducem, ut ejus provinciæ exercitum ad urbem custodiendam adduceret, misit, tum mœnium portis subinde firmiter obseratis, dispositisque ad ea vigiliis, mox Constantini amicos comprehendens verberibus et capillorum detonsione castigatos in carceres detrusit. Artabasdo vero cum Opsicii copiis urbem jam ingresso, Constantinus thematibus duobus, Thracensium, dico, et orientalium, stipatus Chrysopolim advenit, cumque nil proficeret, retrocedere coactus, ad Amorium hiberna duxit. Interim Artabasdus sacras imagines per totam urbem erexit. C Occasione vero duorum principum de rerum summa ad invicem contendentium, Arabes, Sulimane duce, infinitam captivorum prædam e Romanorum terris abduxerunt. Cæterum Anastasius falso nomine patriarcha, veneranda ac vivifica crucis ligna manibus tenens, interposito jurejurando coram plebe disseruit: *Per eum, qui lignis istis suffixus est, ita mihi dixit Constantinus imperator: Ne Dei Filium, quem genuit Maria, quique Christus dicitur, uspiam reputaveris, quam simplicem ac nudum hominem. Eum etenim in lucem Maria protulit, in eum modum, quo me mater mea Maria genuit.* His auditis populus universus eum imperio abdicatum pronuntiavit.

A. M. 6234. — *Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Στεφάνου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει τέθνηκεν Ἰσὰμ ὁ τῶν Ἀράβων ἀρχηγός. Οὗτος τὴν ἁγιωτάτην Ἐκκλησίαν τῆς Ἀντιοχείας ἐπὶ μ' χρόνους χηρεύουσαν, κωλυόντων τῶν Ἀράβων γενέσθαι πατριάρχην ἐν αὐτῇ, ἔχων τινὰ προσφιλῆ μονάζοντα Σύρον, ὀνόματι Στέφανον,

349 A. C. 734. — *Antiochiæ episcopi Stephani annus primus.*

Hoc anno Isam Arabum dux mortuus est. Is sanctam Antiochiæ Ecclesiam pastore jam annos 40 viduatam, Arabibus nimirum patriarcham eligi D prohibentibus, in priorem statum reposuit. Quempiam etenim monastici instituti Syrum, nomine

VARIÆ LECTIONES.

[82] τὸν add. ex A. [83] δι' Ἀθανασίου A f. [84] τῷ add. ex A. [85] ἀντίθεον A. [86] τὴν add. ex A, item paulo post δὲ. [87] κατάλληλον A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(76) S. Niceph. τὴν βασιλέως χρείαν Βυζάντιον ἀποπληρῶν, *Byzantii imperatoris vicarius*; qui ipse Monutes. COMBEFIS.

(77) Porticus superiores ad ecclesiæ muros circumquaque exstructæ, ex quibus rem sacram fieri superne prospectat, et divinum officium populus audit; κατηχούμενα sunt loca pœnitentibus vel catechumenis ad ecclesiæ limen addicta; canonis Trullani 93 recens expositor indicavit: auctor Vitæ Basilii eum vela ἐν τοῖς κατηχουμένοις suspendi jussisse referens, eadem in excelso sita, et ex eis lascivam mulierem in diaconum altari ministrantem prospectum demisisse declarat. Plura de illis ad Codini editionis Regiæ cap. 16, nota 50, et ad Constantini in Irenes matris annum sextum.

(78) Anastasio, *Monotes*; Nicephorus, Μονώτης.

Stephanum, sibi familiarem, rusticum quidem, at pietate clarum, Christianis in oriente positis, si modo hunc admitterent, patriarcham eligendi liberam feci[t] potestatem. Illi divinitus hoc fieri arbitrati, ipsum Stephanum in Antiochensium Theupoleos sede episcopum collocant, atque ita ad hodiernum usque diem eligendo patriarchæ nullum impedimentum a Saracenis affertur.

Hoc anno Valid filius Isam Arabum principatu potitus est, ad quem Constantinus Andream spatharium, Artabasdus vero Gregorium logothetam, ambo suppetias sibi dari postulantes, miserunt. Diuturna vero imbris penuria et terræmotus varia loca adeo concusserunt, ut in deserto Saba montium cacumina ad invicem colliderentur, et pagi terra absorberentur. Eodem etiam anno Cosmas Alexandriæ patriarcha cum ipsa civitate, Monothelitarum pravitate a Cyri, qui sub Heraclio vixit, temporibus eam civitatem obtinente, abjurata, et errore cognito ad orthodoxam Ecclesiam rediit. Porro Gamer Saracenorum copiis comitatus in Romaniam impressionem fecit, et collecta ingenti captivorum præda, in patriam remeavit. Mense Junio signum ad septentrionalem cœli partem apparuit. Porro Valid Petro sanctissimo Damasci metropolitæ, ceu Arabum et Manichæorum impietatem palam arguenti, linguam præscindi jussit, et in Felicem Arabiam exsulem deportari. Ibi pro Christo passus, distinctisque apertæ loquelæ verbis sacrum celebrans, ut qui retulerunt proprio auditu se percepisse confirmant, morte consummatur. Ejus æmulus et ejusdem nominis consors Petrus apud Maïumam insigne pro Christo martyrium sub hæc tempora sponte tulit. Morbo quippe detentus, Arabum proceres, ceu ex chartularii publicorum vectigalium munere ipsis notus, sibi familiares ad privatum colloquium invitavit. Tum is ad illos: *Vestræ hujus*, inquit, *ad me visitandum profectionis mercedem a Deo recipiatis* **350** *precor; licet enim fidei luce privati, amici tamen estis censendi. Testamenti itaque mei, quod hujusmodi est, volo vos esse testes: Qui non credit in Patrem, Filium et Spiritum sanctum consubstantialem et vivificam in unitate naturæ personarum Trinitatem, is animæ oculis occæcatus est, et æterno supplicio*

A ἀγροικότερον μὲν, εὐλαβῆ δὲ, τοὺς κατὰ τὴν [88] Ἑῴαν Χριστιανοὺς, εἴπερ θέλοιεν συγχωρηθῆναι αὐτοῖς πατριάρχην*, ψηφίσασθαι αὐτὸν Στέφανον. Οἱ δὲ θεόθεν τοῦτο νομίσαντες γενέσθαι [89] χειροτονοῦσιν αὐτὸν ἐν τῷ θρόνῳ Θεουπόλεως, κἀκεῖθεν ἕως τοῦ [90] νῦν διέδραμεν τὸ ἀκώλυτον.

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεκράτησεν Οὐαλὶδ υἱὸς Ἰσὰμ (79) τῆς Ἀράβων ἀρχῆς· πρὸς ὃν Κωνσταντῖνος Ἀνδρέαν σπαθάριον, Ἀρτάβασδος δὲ Γρηγόριον λογοθέτην ἐξέπεμψαν, τὰ πρὸς συμμαχίαν ζητοῦντες ἀμφότεροι· ἀβροχίας δὲ πολλῆς γενομένης (80) καὶ σεισμοῦ κατὰ τόπους, ὡς ἑνωθῆναι ὄρη πρὸς ἄλληλα κατὰ τὴν ἔρημον Σαβᾶ, καὶ κώμας ὑπὸ γῆν κα- B ταπτωθῆναι [91]. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Κοσμᾶς ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ὠρθοδόξησε σὺν τῇ πόλει αὐτοῦ [92] ἐκ τῆς τῶν Μονοθελητῶν κακοδοξίας, κρατησάσης ἀπὸ Κύρου (81) τοῦ ἐπὶ Ἡρακλείου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας. Ἐπεστράτευσε δὲ Γάμερ [93] τὴν Ῥωμανίαν μετὰ πλήθους Ἀράβων, καὶ πολλοὺς αἰχμαλωτεύσας, ὑπέστρεψεν. Ἐφάνη δὲ σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ [94] κατὰ βορρᾶν μηνὶ Ἰουνίῳ. Οὐαλὶδ δὲ Πέτρον τὸν ἁγιώτατον μητροπολίτην Δαμασκοῦ γλωττοτομηθῆναι ἐκέλευσε, ὡς ἀναφανδὸν ἐλέγχοντα τὴν τῶν Ἀράβων καὶ Μανιχαίων δυσσέβειαν. Ἐξώρισεν δὲ αὐτὸν κατὰ τὴν εὐδαίμονα Ἀραβίαν, ἔνθα καὶ τελειοῦται μαρτυρήσας ὑπὲρ Χριστοῦ, καὶ τρανῶς ἐκφωνήσας τὴν θείαν λειτουργίαν, ὡς οἱ διηγησάμενοί φασιν ἰδίαις ἀκοαῖς τοῦτο [95] πεπληροφορῆσθαι. Τούτου ζηλωτὴς C καὶ ὁμώνυμος [96] Πέτρος, ὁ κατὰ τὸν Μαϊουμᾶν (82) ἐν τοῖς αὐτοῖς [97] ἀνεδείχθη χρόνοις, μάρτυς ὑπὲρ Χριστοῦ αὐτομόλως [98]. Νόσῳ γὰρ συσχεθεὶς, προσεκαλέσατο τοὺς τῶν Ἀράβων ἄρχοντας, ἅτε συνήθεις αὐτῷ ὄντας, χαρτουλαρίῳ τελοῦντι [99] (83) τῶν δημοσίων φόρων, καί φησι πρὸς αὐτούς· *Τὸν μὲν ὑπὲρ τῆς ἐπισκέψεως μισθὸν παρὰ Θεοῦ λάβοιτε, κἂν ἄπιστοι τυγχάνητε* [1] *φίλοι. Τῆς* [2] *διαθήκης δέ μου μάρτυρας ὑμᾶς εἶναι βούλομαι τοιαύτης οὔσης· Πᾶς ὁ μὴ πιστεύων εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ Πνεῦμα ἅγιον, τὴν ὁμοούσιον καὶ ζωαρχικὴν ἐν μονάδι Τριάδα, πεπήρωται τὴν ψυχὴν, καὶ τῆς αἰωνίου κολάσεώς ἐστιν ἄξιος. Τοιοῦτός ἐστιν καὶ* [3] *ὁ Μουαμὲδ ὁ ψευδοπροφήτης ὑμῶν καὶ τοῦ* D *Ἀντιχρίστου πρόδρομος. Ἀπόστητε οὖν, εἰ ἐμοὶ*

VARIÆ LECTIONES.

[88] τὴν add. ex A. [89] αὐτὸν Στ. — γενέσθαι om. e f. [90] τοῦ om. A. [91] καταποθῆναι A. [92] αὐτοῦ A e f, αὐτῇ vulg. [93] Ἄμερ A. [94] ἐν τῷ οὐρανῷ add. ex A. [95] τοῦτο add. ex A. [96] καὶ ὁμών. A, καὶ ὁ ὁμ. vulg. [97] αὐτοῖς] αὐτόθι A f. [98] αὐτόμολος A. [99] χαρτουλαρίῳ τελ. A, χαρτουλάριόν τε τελ. vulg. [1] εἰ καὶ — τυγχάνετε A. [2] τῆς add. ex A. [3] καὶ prius add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(79) Anastasius *Hualid filius Hisan*. Auctor Miscellæ: *Eodem anno obtinuit Gizid filius Habdimelech Arabum principatum.* Ab his diversus incedit Abraham Ecchellensis in *Historia Saracenica* de caliphis Omaytis. *Alvalidus*, inquit ad annum 6235, qui sequens est, *Abul-habbasus filius Iazidi, filii Abd-almalechi, filii Marouani, filii Alocmi, Calipha inauguratus est, qua die obiit patruus ejus Hasciamus:* sic ille vocat Isamum, cujus nepotem, non filium Hualidum docet.

(80) Ὡς καὶ τὴν φύσιν ἑαυτὴν ἐπιλανθάνεσθαι, καὶ καθ' ἑαυτῆς ἵστασθαι· *adeo ut sui oblita, bellum sibimet natura conciliaret.*

(81) Ex cujus et successoris tempore patriarchas Alexandrinos Theophanes respuit.

(82) Gazæorum navale, viginti stadiis a Gaza distans, ad urbem Constantiæ nomine a Constantino exstructum, de quo consulendus index.

(83) *Scriniarium* agenti. Est enim ille qui in chartas et codices acta vel rationes recenset.

πείθεσθε μαρτυρομένῳ σήμερον ὑμῖν [4] *τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τῆς ἐκείνου μυθολογίας. Εὐνοῶ γὰρ ὑμῖν σήμερον, ἵνα μὴ σὺν ἐκείνῳ κολασθῆτε.* Ταῦτα καὶ ἄλλα πλεῖστα θεολογοῦντος αὐτοῦ ἀκούσαντες θάμβει τε καὶ μανίᾳ συσχεθέντες, μακροθυμεῖν ἔδοξαν, ὡς ἐκ τῆς νόσου παραφρονοῦντα τοῦτον οἰόμενοι· μετὰ δὲ τὸ διαγενέσθαι αὐτὸν ἐκ τῆς νόσου [5], ἤρξατο μεγαλοφωνότερον [6] ἀνακράζειν· *Ἀνάθεμα Μουαμὲδ καὶ τῇ* [7] *μυθογραφίᾳ αὐτοῦ, καὶ πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν αὐτῇ.* Τότε τὴν διὰ ξίφους τιμωρίαν ὑποστὰς, μάρτυς ἀνεδείχθη. Τοῦτον ἐγκωμίοις λόγων τετίμηκεν ὁ ὅσιος Πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ καλῶς ἐπικληθεὶς Χρυσοῤῥόας διὰ τὴν ἐπανθοῦσαν [8] αὐτῷ [τοῦ Πνεύματος (84) ἔν τε λόγῳ καὶ βίῳ χρυσαυγῆ χάριν· ὃν Κωνσταντῖνος ὁ δυσσεβὴς βασιλεὺς ἐτησίῳ καθυπέβαλεν ἀναθέματι διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἐν αὐτῷ [9]] ὀρθοδοξίαν, καὶ ἀντὶ τοῦ παππικοῦ ὀνόματος αὐτοῦ Μανσοὺρ, ὃ ἑρμηνεύεται, *Λελυτρωμένος*, Μανζηρὸν (85) Ἰουδαϊκῷ φρονήματι μετονομάσας τὸν νέον τῆς Ἐκκλησίας [10] διδάσκαλον.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει μηνὶ Μαΐῳ Ἀρτάβασδος ἐπὶ τὰ μέρη τοῦ Ὀψικίου ἐξελθὼν, τὴν Ἀσίαν στρατολογήσας (86) κατέλαβεν, ἐκπορθῶν αὐτήν. Κωνσταντῖνος δὲ τοῦτο μαθὼν, ἐκίνησεν κατ' αὐτοῦ. Καταλαβὼν δὲ αὐτὸν [11] εἰς τὰ μέρη τῆς Σάρδης ἀπὸ τοῦ Κελβιανοῦ ἀνερχόμενον καὶ συμβαλὼν [12] μετ' αὐτοῦ πόλεμον, τρέπει αὐτὸν καὶ καταδιώκει μέχρι Κυζίκου. Ὁ δὲ τὴν Κύζικον καταλαβὼν, καὶ εἰς δρόμωνα εἰσελθὼν, διασώζεται ἐν τῇ πόλει. Μηνὶ δὲ Αὐγούστῳ τῆς αὐτῆς ια' ἰνδικτιῶνος Νικήτας ὁ μονοστράτηγος υἱὸς Ἀρταβάσδου συμβαλὼν Κωνσταντίνῳ εἰς πόλεμον πρὸς τῇ Μοδρινῇ φεύγει τραπεὶς, καὶ τὸν μὲν πατρίκιον Τηριδάτην τὸν Ἀρμένιον [13] στρατιώτην γενναῖον ὑπάρχοντα καὶ ἐξάδελφον Ἀρταβάσδου σὺν ἄλλοις ἐπιλέκτοις ἄρχουσιν ἀνεῖλεν [14]. Ἑκατέρων δὲ [15] τῶν μερῶν πτῶσις οὐ μικρὰ γέγονεν Ἀρμενίων τε καὶ Ἀρμενιακῶν μαχησαμένων πρὸς ἀνατολικοὺς καὶ Θρακησίους τοὺς ὑπερμάχους τοῦ Κωνσταντίνου. Ὁ δὲ ἀρχέκακος διάβολος τοιαύτην κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἤγειρεν μανίαν κατὰ τοὺς χρόνους τούτους καὶ ἀλληλοσφαγίας [16], ὥστε τέκνα κατὰ γονέων καὶ ἀδελφοὺς κατὰ ἀδελφῶν συγκινεῖσθαι ἀφειδῶς εἰς σφαγὴν, καὶ ἀνηλεῶς ἐμπυρίζειν τὰς ἀλλήλοις ὑπαρχούσας στάσεις (87) τε [17] καὶ οἰκίας.

dignus. Muamed falsus vester vates et Antichristi præcursor ejusmodi exstitit. Quamobrem si mihi nunc cœlum et terram coram vobis obtestanti aliquatenus fidem adhibetis, fabulosam et deliram ejus doctrinam ejurate. Hoc necessitudinis erga vos meæ præsens argumentum benevolum hoc admittite consilium, ne parem cum eo cruciatum sustineatis. Arabes sacros istos et pares alios de Deitate explicantem audientes, et una simul stupore et insania correpti, virum bene valere jusserunt, tanquam in mentis delirium eum lapsum arbitrati. Is ubi vires ex infirmitate recepit, valida voce publice vociferari : *Anathema Muamed et fabulosæ ejus doctrinæ credentibusque in eum omnibus.* Extemplo gladii pœnæ suppositus, martyr declaratur. Eum orationum suarum encomiis sanctus Pater noster Joannes, ob eloquii sanctitatisque velut aureo fulgore radiantem spiritualem gratiam Chrysorrhoas recte cognominatus, celebravit. Joannem etiam istum Constantinus impius imperator exsecrationibus annuatim renovatis ob eminentem illius in recta fide doctrinam subjicere solebat, et Mansur aviti nominis, quod vertitur, *redemptus*, vice, Manzerum novum Ecclesiæ doctorem sensu plane Judaico vocitabat.

Ejusdem etiam anni mense Maio ad Obsicii regionem profectus Artabasdus, Asiam, dum iter ageret, sub potestatem redegit, et provinciam depopulatus est. Eo comperto Constantinus copias in eum eduxit. Ubi Sardium attigit fines a Celbiano redeuntem offendit, et manibus cum eo consertis, in fugam vertit, et ad Cyzicum usque insequitur. Ille Cyzicum ingressus, dromonem subinde conscendit et in urbem salvum se recipit. Mense autem Augusto ejusdem undecimæ indictionis Artabasdi filius supremus copiarum ejus ductor ad Modrinen cum Constantino bello congressus fugam arripit, Tiridates patricius Armenius miles generosus, Artabasdi consobrinus, cum selectis aliis proceribus cadit, Armeniorum et Armeniacorum adversus orientales et Thracenses Constantini jus defendentes depugnantium cædes utrimque haud minima facta. Calamitatis omnis auctor diabolus talem inter Christianos dementationem et cædes reciprocas sub hæc tempora excitavit, ut filii adversus parentes et **351** fratres in fratres necem nullo sanguinis aut indulgentiæ discrimine irruerent, suasque invicem ipsorum domus atque facultates citra illati damni sensum flammis perderent.

VARIÆ LECTIONES.

[4] σήμ. ὑμῖν A, ὑμ. σήμ. vulg. [5] παραφρονοῦντα — νόσου om. A. [6] μεγαλοφ. A, μεγαφ. vulg. [7] καὶ τῇ A, ἐκ τῇ vulg. [8] ἐπανθοῦσαν] οὖσαν A. [9] τοῦ πνεύματος — ὑπερβ. ἐν αὐτῷ om. A. [10] ἐκκλησίας A, ἡλικίας vulg. [11] αὐτὸν add. ex A. [12] καὶ συμβ. A, συμβ. vulg. [13] τῶν Ἀρμενίων A. [14] ἀνεῖλεν A, ἀνεῖλον vulg. [15] δὲ add. ex A. [16] ἀλληλοφαγίας a. [17] τε add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(84) Hæc uncis inclusa, ex codd. aliis desumpta desunt in Regio.

(85) *Spurium. Non ingredietur Manzer*, hoc est de scorto natus, *in ecclesiam Domini*. Deut. cap. XXIII, v. 2.

(86) *Militum delectu habito*. Sic et Anast., nec quidquam ad rem, *dum iter ageret*; res tanta non defunctoriam operam, sed totos tyranni conatus exigebat. S. Niceph. : Ἐπιστρατεύει κατὰ τῆς τῶν Ἀσιανῶν χώρας, καὶ τὰ ἐκείνης χωρία ἐλυμαίνετο πικρῶς. Sic enim emend. non ἐπημαίνετο. *Suscepta in Asiæ regionem expeditione, populationibus infestam reddebat.* COMBEFIS.

(87) Anastasius, *stationes*. Clarius *prædia*. Porro

A. C. 735. — *Arabum ducis Valid annus primus.* A

Hoc anno in boreali cœli parte signum apparuit, pulvisque imbris instar in diversa loca decidit. Ad Caspias etiam portas terræ motus contigit. Mensis Aprilis die decimo sexto, hebdomadis feria quinta, Valid Arabum factione sublatus post imperii annum unicum, cui filius Izid cognomento Leipsus, id est diminutus, successit. Is maxima pecuniarum vi erogata, Damascum obtinuit, atque ab Arabibus, qui Damascum, Persidem et Ægyptum incolebant, dextras in imperii confirmationem accepit. Marvam autem filius Muamed, Armeniæ rector, his auditis Mesopotamiam occupat, filios Valid, ut videbatur, in tutelam accepturus, et Izid adversarium se oppositurus. Post menses vero quinque moritur Izid, fratre suo Abraim Damasci successore relicto, adversus quem Marvam exercitum ex Mesopotamiæ Arabibus instruens Edessam venit, indeque versus Damascum et Antilibanum in campum, qui dicitur Garis, prælioque ibi ad fluvium Litam, id est Malum, inito cum Sulimane, ipsum fugat, et ex ejus copiis hominum viginti millia delet, adeo ut Suliman cum paucis ac ferme solus Damascum fugam arripuerit. Is urbem ingressus filios Valid, quorum partes tueri Marvam videbatur, e medio sustulit, et magna pecuniarum vi sibi addicta loco excedit. Marvam demum Damascum perveniens, multos ex proceribus eosque etiamnum qui Valid et liberorum ejus mortis se præbuerant auctores interfecit, reliquos membris mutilatos vivere permisit, pecuniam autem omnesque thesauros Charram Mesopotamiæ urbem transportavit.

Mense vero Septembri duodecima indictione Constantinus Chalcedonem versus profectus, trajecto freto, in Thraciam perrexit, Sisinnio Thracensium duce ad Abydum transfretante, ac subinde Byzantii muros, qui continentem spectant, obsidente. Is ubi Charsii portam attigit, exinde ad aliam,

A.M. 6235. — *Ἀράβων ἀρχηγοῦ Οὐαλὶδ ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει κατὰ βοῤῥᾶν ἐφάνη (88) σημεῖον, καὶ κόνις κατῆλθεν εἰς τόπους (89). Γέγονε δὲ καὶ σεισμὸς εἰς τὰς Κασπίας Πύλας· καὶ ἀνῃρέθη Οὐαλὶδ ὑπὸ τῶν Ἀράβων μηνὶ Ἀπριλίῳ ις', ἡμέρᾳ ε', ἄρξας ἔτος α', καὶ κρατεῖ τῆς ἀρχῆς Ἰζὶδ ὁ Λειψός (90). Οὗτος χρήματα πολλὰ σκορπίσας ἐκράτησε τὴν Δαμασκὸν, καὶ δεξιὰς ἔλαβεν τοῦ ἄρχειν ἐκ τῶν [18] κατὰ τὴν Δαμασκὸν καὶ Περσίδα καὶ Αἴγυπτον Ἀράβων. Μαρουὰμ υἱὸς Μουαμὲδ τὴν Ἀρμενίαν διέπων ἀκούσας ταῦτα, καταλαμβάνει τὴν Μεσοποταμίαν, ὑπερμαχῶν τῷ δοκεῖν τῶν τέκνων Οὐαλὶδ, καὶ ἐναντιούμενος τῷ Ἰζίδ. Καὶ μετὰ μῆνας ε' θνήσκει ὁ Ἰζὶδ καταλείψας Ἀβραῒμ τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν ἐπὶ τῆς Δαμασκοῦ διάδοχον. Τούτῳ παραταξάμενος Μαρουὰμ B ἔχων τοὺς τῆς Μεσοποταμίας ἔρχεται εἰς Ἔδεσσαν, κἀκεῖθεν [19] εἰς τὰ μέρη Δαμασκοῦ καὶ Ἀντιλιβάνου, εἰς κάμπον λεγόμενον [20] Γαρίς. Κἀκεῖ συμβαλὼν τῷ Σουλεϊμὰν, [θνήσκει [21] (91)] παρὰ τῷ ποταμῷ Λιτᾷ, τοῦτ' ἔστι Κακῷ, τρέπει αὐτὸν, καὶ ἀναιρεῖ χιλιάδας κ', καὶ μόνος Σουλεϊμὰν μετ' ὀλίγων [22] φυγὰς κατὰ τὴν Δαμασκὸν διασώζεται. Εἰσελθὼν δὲ ἐν αὐτῇ ἀνεῖλεν τοὺς υἱοὺς Οὐαλὶδ, ὧν ὑπερμαχεῖν ἐδόκει Μαρουὰμ, καὶ ἐξῆλθεν τῆς Δαμασκοῦ, χρήματα σφετερισάμενος ἱκανά. Καταλαβὼν δὲ καὶ Μαρουὰμ τὴν Δαμασκὸν, ἀνεῖλεν πολλοὺς τῶν ὑπερεχόντων καὶ τοὺς συνεργήσαντας τῷ φόνῳ τοῦ Οὐαλὶδ [23] καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ, καὶ ἄλλους [24] ἠκρωτηρίασεν. Τὰ δὲ χρήματα καὶ τοὺς θησαυροὺς ἅπαντας C μετέστησεν εἰς Χαῤῥὰν τὴν πόλιν Μεσοποταμίας.

Τῷ δὲ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ δεκάτῃ καὶ δευτέρᾳ ἰνδικτιῶνι κατελθὼν Κωνσταντῖνος ἐπὶ τὰ μέρη Χαλκηδόνος, ἀντεπέρασεν ἐν τοῖς Θρᾳκῴοις μέρεσιν, Σισιννίου τοῦ στρατηγοῦ τῶν Θρᾳκησίων διὰ τῆς Ἀβύδου περάσαντος, καὶ τῷ χερσαίῳ τείχει [25] παρακαθίσαντος. Καὶ ἐλθὼν ἐπὶ τὴν Χαρσίου Πόρταν [26]

VARIÆ LECTIONES.

[18] ἐκ τῶν mg. Par., ἐκ τοῦ vulg. [19] κἀκεῖθεν A, ἐκεῖθεν vulg. [20] εἰς τόπον λεγ. A e. [21] θνήσκει—Σουλεϊμὰν om. A, θνήσκει omnino expungendum videtur. [22] μετ' ὀλίγον A. [23] τοῦ Ἀλὶδ vulg. [24] καὶ ἄλλους A, καὶ τοὺς ἄλλ. vulg. [25] τείχει A, τείχη vulg. [26] πόρτην A, πόρταν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

quæ de Stephani ad Pipinum accessu ad Leonis annum octavum Theophanes attexuit, eadem Anastasius et *Miscellæ* auctor præsenti de bello civili narrationi subjungunt.

(88) His Anastasius præmittit : *Stephanus Antiochenus habetur antistes.*

(89) Anast., *cinis descendit per loca.* Interpr. *pulvis imbris instar in diversa loca decidit.* Adduci non possim, ut sic exponam, aliudve putem τὸ, τόπους, quam nomen proprium, vicumque ac locum peculiarem ; ipsum forte ad quem Leo Basilii filius celebre monasterium virorum eunuchorum exstruxit, quod SS. Lazari et Mariæ Magdalenæ sacris exuviis ditavit. Εἰς τοὺς λεγομένους τόπους, inquit Leo Grammaticus p. 481 sic nuncupato loco, ac regione sive urbis sive quæ parum ab urbe distaret in Thracensibus. Satis ad miraculum ac ostentum ut certo uno loco sic pluat pulvis, et ut in annales referri possit. Cedr. cum nihil amplius explicet, satis indicat proprium se nomen istud acD cepisse. Valde inaccuratus auctor, ut his voculis loca varia pluraque intelligi voluerit. Combefis.

(90) Unum ex his vocabulum componit Anastasius : *Ilizidliphus*, insulse. Ecchellensis solertior : *Quoniam vero stipendia militum diminuit, cognominatus est Diminutus*, qui Theophanis Λειψός. Scripserat de eodem superius : *Lazidus filius patri patrui Alvalidi filii Abd-almalechii filii Marouani, filii Alhocmi inauguratus est vigesima octava Giamadi*, etc. — *Imperium capessit Isid, cognomento Lipsus.* Non bene interpr., *cui filius Izid successit :* satis enim sequentia indicant non fuisse Validi filium, cum Morovam illius se filiis regnum asserturum prætexens in eum movisse describatur, ejusque subinde fratrem, quem et sustulit : ipsosque postmodum filios Validi. Combefis.

(91) Post Σουλεϊμάν, ubi mendose θνήσκει, ut dudum aliquid conjecturæ, legam ego, φθάσας· nec aliud auctor scripserit, *cum venisset ad fluvium Litam.* Combefis.

A διέδραμεν ἕως τῆς Χρυσῆς Πόρτης ἑαυτὸν τοῖς ὄχλοις ἐπιδεικνύων, καὶ πάλιν ὑπέστρεψεν, καὶ ἠπλίκευσεν εἰς τὸν Ἅγιον Μάμαντα. Οἱ δὲ τῆς πόλεως ἤρξαντο στενοῦσθαι εἰς τὰς δαπάνας, καὶ ἀποστείλας Ἀθανάσιον τὸν ἀσηκρῆτις καὶ Ἀρτάβασδον τὸν δομέστικον αὐτοῦ πρὸς τὸ κομίσαι δαπάνας διὰ σκαφῶν εὗρεν τούτους ὁ στόλος τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν [27] ἔξω τῆς Ἀβύδου, καὶ τούτους κατασχὼν πρὸς τὸν βασιλέα ἀνήγαγε, καὶ τὸν μὲν σῖτον τοῖς ἰδίοις λαοῖς ἐδωρήσατο, Ἀθανάσιον δὲ καὶ Ἀρτάβασδον παραυτὰ ἐτύφλωσεν. Μετὰ ταῦτα ἐδοκίμασεν Ἀρτάβασδος ἀνοῖξαι τὰς τοῦ χερσαίου τείχους πόρτας, καὶ συμβαλεῖν πόλεμον μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου. Καὶ γενομένης συμβολῆς, ἐτράπησαν οἱ τοῦ Ἀρταβάσδου, καὶ πολλοὶ ἀπέθανον, ἐν οἷς καὶ ὁ [28] Μονούτης· κατασκευάσας δὲ Ἀρτάβασδος χακκαβοπυρφόρους [29] B ἀπέστειλεν εἰς τὸν Ἅγιον Μάμαντα κατὰ τοῦ στόλου τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν, καὶ ἀπήλασεν [30] αὐτούς. Ἐγένετο [31] δὲ λιμὸς ἰσχυρὸς ἐν τῇ πόλει, ὥστε πραθῆναι τὸν μόδιον τῆς κριθῆς νομισμάτων [32] δώδεκα, τοῦ δὲ ὀσπρίου ἐννεακαίδεκα [33], τοῦ δὲ κέγχρου (92) καὶ τοῦ λουπίνου νομισμάτων ὀκτώ, τὸ δὲ ἔλαιον πέντε λίτρας τοῦ νομίσματος, καὶ ὁ ξέστης τοῦ οἴνου τοῦ σημισσίου [34] (93). Τοῦ δὲ λαοῦ θνήσκοντος ἠναγκάσθη Ἀρτάβασδος ἀπολύειν αὐτούς, πρὸς τὸ ἐξέρχεσθαι τῆς πόλεως. Ἐπιτηρῶν δὲ τὰ πρόσωπα, τοὺς μὲν ἐκώλυσεν. Ὅθεν τινὲς τὰ ἑαυτῶν πρόσωπα ἐκάλυπτον [35], καὶ γυναικείαν στολὴν περιεβάλλοντο [36], οἱ δὲ μοναδικὸν σχῆμα [37], καὶ οὕτως ἠδύναντο λαθεῖν καὶ ἐξελθεῖν. C Νικήτας δὲ ὁ μονοστράτηγος ἐπισωρεύσας τὸν ἴδιον λαόν, τὸν ἀπὸ Μοδρινῆς σκορπισθέντα, ἦλθεν ἕως Χρυσοπόλεως, καὶ ὑποστρέφοντος αὐτοῦ, περάσας ὁ βασιλεὺς κατεδίωξεν ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ καταλαβὼν αὐτὸν ἐν Νικομηδείᾳ, ἐχειρώσατο αὐτὸν σὺν τῷ ἀποεπισκόπῳ [38] κουράτωρι Μαρκελλίνῳ [39] (94), ὃν παραυτὰ ἀποτμηθῆναι ἐκέλευσεν. Τὸν δὲ μονοστράτηγον πεδήσας διὰ τοῦ τείχους (95) τῷ πατρὶ ἐπεδείκνυεν. Τῇ δὲ δευτέρᾳ τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς ἄφνω [40] παραταξάμενος τῇ δείλῃ διὰ τοῦ χερσαίου τείχους τὴν πόλιν παρέλαβεν. Ὁ δὲ Ἀρτάβασδος ἅμα τῷ πατρικίῳ Βακταγείῳ [41] (96) εἰς χελάνδιν (97) εἰσελθὼν πρὸς τὸ Φαρὸν ἦλθεν [42] εἰς τὸ Ὀψίκιον, καὶ ἀπελθὼν εἰς τὸ

quæ Aurea nominatur, plebi se ipsum palam ostendens excurrit, ac confestim reversus ad sanctum **352** Mamantem applicuit. Cives interea annonæ penuria premi cœpere, quamobrem Athanasium a secretis et Artabasdum domesticum ad commeatum naviculis in urbem advehendum Artabasdus misit, quos cum Cibyrrhæotarum classis extra Abydi angustias obviam habuisset, detentos ad imperatorem conduxit, qui propriis quidem copiis comparatam ab illis annonam distribuit, Athanasium vero et Artabasdum extemplo lucis jacturam lucre jussit. Postmodum Artabasdus terrestris muri portas ejusque vias sibi liberas reddere, et cum Constantino manus conserere decrevit. Quare inito prælio, fusus est Artabasdi exercitus, plurimique, inter quos Monutes, desiderati. Tum Artabasdus biremes in cacabis Græcum ignem ferentes instruens, ad sanctum Mamantem adversus Cibyrrhæotarum classem submisit, quæ etiamnum repulsæ sunt et retrorsum actæ. Porro fames ingens urbem oppressit, adeo ut hordei modius nummis duodecim, leguminum novemdecim, milii lupinorumque octo æstimaretur, olei quinque libræ nummo integro, vini sextarius dimidio veniret. Populo itaque penuria cibi pereunte, coactus est Artabasdus publicam ex urbe migrandi potestatem facere, verum exeuntium observatis vultibus, quosdam detinuit, unde nonnulli vel facie velata, vel ementita mulierum larva usi exitum sibi facilem meruere, illi monasticum habitum, alii feminarum cultum sibi composuerunt, atque ita sub eo latere, et egressum suffurari valuerunt. Cæterum Nicetas militiæ supremus dux copiis ad Modrinen prius dispersis iterum collectis, Chrysopolim usque venit. Cumque inde pedem referret, trajiciens imperator ipsum a tergo insecutus est, eumque ad Nicomediam tandem assecutus, vivum cepit, una cum Marcellino, qui ex episcopo curator evaserat, quem illico capitis damnavit, at supremum militiæ ducem vinculis de muro suspensum patri videndum ostentabat. Demum Novembris die secundo aciebus ex improviso sub vesperam instructis, urbem per terrestrem murum invasit. Ar-

VARIÆ LECTIONES.

[27] Κυβερεωτῶν A. [28] ὁ add. ex A. [29] χακκαβοπορφύρους A. [30] ἀπήλασεν A, ἀπήλασαν vulg. [31] ἐγέν. δὲ A, καὶ ἐγ. δὲ vulg. [32] νομισμάτων A, νομίσματα vulg. utrobique. [33] τοῦ δὲ ὀσπρίου νομ. ἐνν. add. ex A. [34] σημισσίου A, σημισείου vulg. [35] ἐκάλυπτον] ἐκώλυσαν A f. [36] περιεβάλοντο A a, προσεβάλλοντο vulg. [37] post σχῆμα vulgo iterum legitur : καὶ γυναικείαν στολήν, non item in A. [38] ἀπὸ ἐπισκόπων A, ἀπὸ ἐπισκόπου f. [39] Μαρκελλίνῳ A a f, Μαρκελλίῳ vulg. [40] μηνὸς μόνος ἄφνω A f. [41] Βακταγγίῳ A. [42] ἦλθεν A, ἐξῆλθεν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(92) *Leguminis*, posuit Anastasius.

(93) Barbare, ἡμίσεως vice.

(94) Dubiam et obscuram phrasim Nicephorus elucidat : Μαρκελλίνου δὲ τοῦ συνόντος αὐτῷ ἀρχιερέως τῆς Γαγγρηνῶν μητροπόλεως τὴν κεφαλὴν ἐξέτεμε· *Marcellino vero ex Artabasdi comitibus Gangrenorum episcopo caput abscidit Constantinus* : *Marcellinum* etiam scribunt variæ lectiones.

(95) Anast. *vinctum patri per murum monstrabat* ; ego, *e muro aspectandum vinctum ostendebat* : non, D *vinculis de muro suspensum*, uti redditum est : erat enim Artabasdus Nicetæ pater in urbe, cique Constantinus consueto stratagemate vinctum filium pro mœnibus obtendebat, ad illius inflectendum animi robur, ac tentandam deditionem. Combefis.

(96) Anastasius, *Bagatangio* : alias *Batangio*. Miscella, *Bagrano* : vel, ut habet alia lectio, *Batagno*.

(97) Vice χελάνδιον, sicut ὁλοχοτίνιν, vice ὁλοχοτίνιον, pag. 345.

basdus autem una cum Bactagio patricio chelandium conscendens, ad Opsicium in præsens tempus recessit, exindeque ad Puzanæ castrum digressus in eo inclusum se communivit. Quos cum imperator comprehendisset, Artabasdum quidem una cum ejus duobus filiis excæcavit, Bactagium vero ad ferarum venatum capite truncari, caputque per dies tres in Milio publice suspendi jussit. Demum vero post annos triginta injuriarum memor et inclemens imperator in Choræ monasterium uxorem ejus se conferre, in eo siquidem sepultus jacebat Bactagius, et **353** ejus ossa tumulo eruta proprio pallio deportata ad ea quæ Pelagii vocitantur monumenta una cum iis qui sibi ipsis conscias manus intulerant projicere compulit. O factum prorsus inhumanum! Multos insuper alios ex proceribus, qui Artabasdi partes secuti sunt, interfecit, innumeris oculos effodit, manus istis, aliis pedes abscidit. Ad hæc extraneis quos secum in urbem introduxit nobilibus civium domos penetrare, et eorum facultates pro arbitratu sibi abripere permisit, ac denique infinita damna civitati intulit. Celebratis etiam in circo ludis equestribus Artabasdum una cum filiis et amicis vinculis alligatum, necnon Anastasium falsi nominis patriarcham oculis privatum, et asino facie ad caudam versa insidentem publice per medium circi stadium invexit, et de iis ludibrii triumphum egit. Cæterum Anastasium ceu sententiæ suæ sectatorem probe subactum et renovandæ pœnæ timore emendatum in sacerdotii sedem restituit. Sisinnium etiam patricium et Thracensium ducem (quo adjutore ac simul præliante imperium recepit) consobrinum licet et amicum post dies quadraginta justo Dei judicio oculis damnavit. Qui enim impio fert suppetias, in manus ejus, ut Scriptura testatur, incidet.

A κάστρον Πουζάνης (98) ἑαυτὸν ἐνέκλεισεν. Οὓς χειρωσάμενος ὁ βασιλεὺς τὸν μὲν Ἀρτάβασδον σὺν τοῖς δυσὶν υἱοῖς αὐτοῦ ἐτύφλωσεν, τὸν δὲ [63] Βακτάγειον ἐν τῷ Κυνηγείῳ ἀπεκεφάλισεν, καὶ τὴν τούτου κεφαλὴν ἐν τῷ Μιλίῳ (99) ἐκρέμασεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. Μετὰ δὲ τριάκοντα ἔτη ὁ μνησίκακος καὶ ἄσπλαγχνος βασιλεὺς ἐπέταξεν ἀπελθεῖν τὴν ἑαυτοῦ [64] γυναῖκα ἐν τῇ μονῇ τῆς Χώρας (ἐκεῖσε γὰρ ἦν ταφεὶς), καὶ ἀνασκάψαι αὐτοῦ τὰ ὀστᾶ, καὶ ἐν τῷ ἰδίῳ παλλίῳ βαστάσαι, καὶ εἰς τὰ λεγόμενα Πελαγίου μνήματα μετὰ τῶν βιοθανάτων (1) ῥίψαι. Ὢ τῆς ἀπανθρωπίας! Πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους Ἀρταβάσδῳ συμμαχήσαντας τῶν προὐχόντων ἀνεῖλεν· ἀναριθμήτους δὲ ἐτύφλωσεν, καὶ ἄλλους ἐχειροκόπησεν καὶ ἐποδοκόπησεν. Ἐπέτρεψεν δὲ τοῖς σὺν αὐτῷ εἰσελ-B θοῦσιν ἐξωτικοῖς ἄρχουσιν εἰσελθεῖν εἰς τοὺς οἴκους καὶ διαρπάσαι τὰς οὐσίας τῶν πολιτῶν· πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα [65] ἀναρίθμητα δεινὰ ἐπεδείξατο τῇ πόλει. Ἱππικὸν δὲ ποιήσας εἰσήγαγεν Ἀρτάβασδον σὺν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ καὶ τοῖς φίλοις δεδεμένους διὰ τοῦ διιππίου [66] ἅμα Ἀναστασίῳ τῷ ψευδωνύμῳ πατριάρχῃ τυφλωθέντι δημοσίως καὶ ἐπὶ ὄνου ἐξανάστροφα καθημένῳ, ὃν εἰς τὸ ἱππικὸν εἰσαγαγὼν [67] ἐπόμπευσεν (2). Πάλιν δὲ ὡς ὁμόφρονα [68] αὐτοῦ ἐκφοβήσας καὶ δουλώσας, ἐν τῷ θρόνῳ τῆς ἱερωσύνης ἐκάθισεν. Σισίννιον δὲ τὸν πατρίκιον καὶ στρατηγὸν τῶν Θρᾳκησίων πολλὰ συνδραμόντα αὐτῷ καὶ συναγωνισάμενον, ἐξάδελφόν τε αὐτοῦ ὄντα, μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐτύφλωσεν τῇ τοῦ Θεοῦ δικαίᾳ κρίσει. C Ὁ γὰρ βοηθῶν τῷ ἀσεβεῖ [69] ἐμπεσεῖται εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, κατὰ τὸ γεγραμμένον.

A. C. 736. — *Arabum ducis Marvam annus primus.*

Antiochiæ episcopi Theophylacti annus primus.

Hoc anno cometes ingens penes Syriam in cœlo visus est. Thebit et Dachac Aruritarum princeps adversus Marvam seditionem excitavit. Marvam eos comprehensos cum viris militaribus ad duodecim millia circa limites Emesæ trucidavit. Hoc etiam anno idem Marvam Christianis orientalibus postu-

A. M. 6236. — *Ἀράβων ἀρχηγοῦ Μαρουὰμ ἔτος α'.*

Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Θεοφυλάκτου ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει κομήτης μέγας κατὰ τὴν Συρίαν ἐφάνη. Καὶ ἐστασίασεν Θεβὶτ κατὰ τοῦ [70] Μαρουὰμ καὶ Δαχὰχ [71] (3) ὁ τῶν Ἀρουρητῶν (4)· οὓς χειρωσάμενος Μαρουὰμ ἀνεῖλεν [72] ἐν τοῖς ὁρίοις Ἐμέσης μετὰ πλήθους πολεμιστῶν χιλιάδων [73] ιβ'. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει παρακλήσει τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἑῴας [74]

VARIÆ LECTIONES.

[63] τὸν δὲ B. A, τὸν B. δὲ vulg. [64] ἑαυτοῦ A f, αὐτοῦ vulg. [65] ἄλλα add. ex A. [66] διὰ τοῦ ἱππικοῦ A. [67] εἰσαγαγὼν A, ἐξαγαγὼν vulg. [68] ὁμόφρων f. [69] τῷ ἀσεβεῖ A, τὸν ἀσεβῆ vulg. [70] κατὰ τοῦ M A, κατὰ τὸν M. vulg. [71] καὶ Δαχὰχ — Μαρουὰμ om. A. [72] ἀνεῖλεν] καὶ ἀνῆλθεν A. [73] χιλιάδων A, χιλιάδας vulg. [74] τῆς ἑῴας add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(98) Nicephorus, τὸ φρούριον τὸ λεγόμενον Πούζαντις.

(99) Milium locus ad S. Sophiam: de quo Suidas v. *Μίλιον*, *Orig. CP.* et Gyllius in *Topog. CP.*

(1) Exponit Nicephorus, τὰ Πελαγίου, pag. 46: Καὶ αὐτοῦ τὸ σῶμα ἐν τοῖς λεγομένοις Τάφοις τῶν Πελαγίου, ὡς κακοῦργον οἱ δυσσεβεῖς ἀπέῤῥιψαν. Αὐτόθι γὰρ τά τε τῶν ἐθνικῶν ἀμυήτων σώματα, καὶ τῶν ἐπὶ θανάτῳ ἀπηγορευμένων, τελευτώντων ἐξεπέμπετο· *Cujus corpus in eum locum, quem Pelagii sepulcra nominant, tanquam malefici cujusdam abjiciunt. Illuc enim et profanorum gentilium, et eorum, qui capitali sententia damnati essent (ego, qui* D *sibi mortem consciverant) cadavera projiciebantur.* De iisdem iterum inferius pag. 367.

(2) Exponit Nicephorus· Αὐτὸν χειροῦται· καὶ σὺν τοῖς υἱέσιν αὐτοῦ δεσμώτας ἐπὶ ἀγῶνος ἱππικοῦ ἕλκων θριαμβεύει.

(3) *Dachala* pronuntiat Anastasius, ut Χαλβανοὺς, *Chalbenos*: de quibus Ecchellensis de Arabum genealogia.

(4) *Kararitas* inter Caisi filios memorat Ecchellensis. Hæc porro ita vertit Anastasius, ut *Thebit contra Marvam, et Dachala Ruritensem* arma movisse scribat.

συνεχώρησεν χειροτονηθῆναι Θεοφύλακτον πρεσβύτερον Ἐδεσσηνῶν [55] πατριάρχην Ἀντιοχείας κοιμηθέντος Στεφάνου, καὶ τοῦτον γράμμασι καθολικοῖς τιμᾶσθαι προσέταξεν παρὰ τῶν Ἀράβων. Χαρίσμασι γὰρ πνευματικοῖς ἐκεκόσμητο, μάλιστα δὲ τοῖς τῆς σωφροσύνης [56]. Ἐν Ἐμέσῃ δὲ ρκ' Χαλβανοὺς [57] ἐφούρκισε, τὸν δὲ Ἄβας τὰ [57*] πολλὰ τῶν Χριστιανῶν αἵματα [58] ἐκχύσαντα, καὶ πολλοὺς τόπους πορθήσαντα καὶ αἰχμαλωτίσαντα ἀναιρεῖ ἐν τῇ φυλακῇ. Σταλέντος γὰρ πρὸς αὐτόν τινος Αἰθίοπος ὑπὸ Μαρουὰμ ἐπὶ τούτῳ, θύλακα πλήσας ἀσβέστου ζώσης εἰσῆλθεν πρὸς αὐτόν· καὶ τοῦτον τῇ κεφαλῇ καὶ ταῖς αὐτοῦ ῥισὶν περιθεὶς ἀπέπνιξεν αὐτὸν, δικαίαν ἐφευρὼν [59] τῷ γόητι τιμωρίαν. Μαγείᾳ [60] γὰρ καὶ δαιμόνων ἐπικλήσεσι πολλὰ κατὰ Χριστιανῶν κακὰ ἐτεκτήνατο. B Οὗτος καὶ τῷ αἵματι Οὐαλὶδ ἐκοινώνησεν.

A. M. 6237. — Τούτῳ τῷ ἔτει Σουλεϊμὰν συνάξας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, αὖθις τῷ [61] Μαρουὰμ συμβάλλει, καὶ ἡττᾶται ἀποβαλὼν τοῦ ἰδίου [62] λαοῦ χιλιάδας ζ', καὶ φυγὰς εἰς Παλμύραν διασώζεται, κἀκεῖθεν εἰς Περσίδα. Ἐστασίασαν δὲ οἱ Ἐμεσηνοὶ καὶ οἱ Ἡλιουπολῖται καὶ Δαμασκηνοὶ [63] (5) τὰς πόλεις τῷ Μαρουὰμ ἀποκλείσαντες· ὃς τὸν μὲν αὐτοῦ υἱὸν κατὰ τοῦ Δαχὰκ ἀποστείλας μετὰ δυνάμεως, αὐτὸς ἐπὶ τὴν Ἔμεσαν ἦλθεν, ἣν ἐν τέτρασι μησὶ παρέλαβεν. Ὁ δὲ Δαχὰκ μετὰ πλείστης δυνάμεως ἤρχετο. Ὁ δὲ Μαρουὰμ συμβαλὼν αὐτῷ κατὰ τὴν Μεσοποταμίαν μετὰ τὸ πολλοὺς ἀναιρεθῆναι τῶν σὺν αὐτῷ τοῦτον συλλαβὼν κτείνει· ἐν τούτοις Κωνσταντῖνος C Γερμανίκειαν [64] παρέλαβεν ἐπιστρατεύσας τὴν Συρίαν καὶ Δουλιχίαν ἄδειαν εὑρὼν διὰ τὴν τῶν Βαρβάρων [65] πρὸς ἀλλήλους μάχην. Λόγῳ δὲ τοὺς ἐν αὐταῖς Ἄραβας ἀποστείλας ἀόπλους προσελάβετο, καὶ τοὺς πρὸς πατρὸς [66] συγγενεῖς (6) καὶ ἐν Βυζαντίῳ μετῴκισεν (7), σὺν καὶ πολλοῖς Σύροις Μονοφυσίταις (8) αἱρετικοῖς, ὧν οἱ πλείους εἰς τὴν Θρᾴκην οἰκοῦντες, μέχρι τοῦ νῦν καὶ ἐν τῷ Τρισαγίῳ τὴν Τριάδα σταυροῦντες (9) κατὰ Πέτρον τὸν Γναφέα διήρχεσαν. Ἀπὸ δεκάτης [67] δὲ τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἕως πεντεκαιδεκάτης [68] σκότος ἐγένετο

A lantibus Theophylactum presbyterum Edessenum Antiochiæ patriarcham post Stephani obitum ordinari permisit, eumdemque publicis litteris honorifice ab Arabibus salutari sanxit, spiritualibus siquidem gratiis castitateque maxime ornatus erat. Chalbanos insuper centum et viginti suspendio damnavit apud Emesam, Abam autem effusi Christianorum sanguinis reum, multaque loca passim depopulatum et deprædatum in carcere occidit. Æthiops enim quidam a Marvam missus saccum viva calce oppletum ejus capiti naribusque adeo commode circumposuit, ut præstigiatori digno malitia supplicio applicato, virum facile **354** suffocaverit. Magicis enim artibus dæmonumque invocationibus multorum Christianis malorum auctor B fuerat, isque etiam Valid cædis particeps exstiterat.

A. C. 737. — Hoc anno collectis omnibus copiis cum Marvam bello confligit Suliman, militumque septem millibus ex exercitu desideratis superatur, et fugitivus Palmyram se recipit, atque inde in Persidem. Emeseni quoque, ut Heliopolitæ et Damasceni, seditione adversus Marvam excitata, occlusis civitatum portis eidem ingressum negaverunt. Is filio adversus Dachac cum copiosa militum manu misso, ipse Emesam versus arma dirigit, et urbem mensium quatuor spatio in potestatem recipit. Interea Dachac ingentibus copiis stipatus accessit, cum quo Marvam in Mesopotamia prælio congressus, multis occisis, ipsum vivum captum neci tradidit. C Dum hæc geruntur, Constantinus Germaniciam invadit, exercitumque in Syriam et Dulichiam emittit, commodam ex Barbarorum bellis vincendi occasionem nactus. Arabes etiam ex eis urbibus inermes eductos et in fidem suam receptos, necnon patris consanguineos cum pluribus Syris monophysitis hæreticorum nota inustis Byzantium transtulit, quorum reliquiæ Thraciam incolentes in hodiernum usque diem Trinitatem in hymno ter sancto crucifigentes Petri Fullonis mentem tenent, et in ea perseverant. Porro a die decima usque ad

VARIÆ LECTIONES.

[55] Ἐδεσσηνῶν A, Ἐδεσσηνὸν vulg. [56] τοῖς τῆς σωφροσύνης A f, σωφροσύνῃ vulg. [57] Χαλβένους A. [57*] τὸν δὲ Ἄβας τὰ om. A e f. [58] αἵματα A, αἱμάτων vulg. [59] ἐφευράμενος A. [60] μαγείαις A. [61] τῷ add. ex A. [62] ἰδίου om. A. [63] καὶ οἱ Ἡλ. κ. Δαμ. om. a. [64] Γερμανικίαν A. [65] Βαρβάρων A a f, Ἀράβων vulg. [66] πρὸς μητρὸς A. [67] ἀπὸ δεκάτης δὲ τ. A. μ. A, ἀπὸ δὲ τ. A. μ. δεκάτης vulg. [68] πεντεκαιδεκάτης A, — κάτην vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(5) Hæc in reliquis codicibus lecta et ab Anastasio Latine reddita non exstant in Regio.

(6) *Securitatis fide concessa emissis inde inermibus Arabibus, etiam suos paterna ex stirpe cognatos assumpsit, ac Byzantium transtulit.* Non ut sonant verba interpr. Ipsos Arabas inde eductos cum consanguineis, Syrisque aliis monophysitis ita transtulit. Cedr. habet, τοὺς πρὸς μητρὸς συγγενεῖς. Etiam Anast. *suos materna ex linea descendentes.* Quid habuerit S. Niceph, non liquet, statim cœpta hujus expeditionis narratione occurrente grandi hiatu in ejus Historia. COMBEFIS.

(7) Immani vastitate in urbem et Thraciam pestilentiæ vi illata desertas civitates novis incolis frequentaturum Copronymum ex provinciis et in- D sulis Romanæ postestati subjectis homines exoivisse narrat Nicephorus pag. 41. Verum pestilentiæ, quam annus sequens tulit, stragi reparandæ id fecisse testatur. Videndus auctor ad annum imp. hujus 15.

(8) Qui sint exponit auctor ad præfatum annum. Notæ una simul lustrandæ.

(9) Quod hymnus ter sanctus in his verbis ab angelis conceptus: *Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus et immortalis, miserere nobis:* et ad Deum, qui trinus est, et unitate gaudet relatus, ab eis incrementum istud acceperit: *qui crucifixus es pro nobis, miserere nobis:* quasi Deus propria in substantia passus fuerit.

decimam quintam Augusti tenebræ fuerunt caliginosæ. Eo tempore Marvam parta victoria, et Emesa recepta, consanguineos Isam et libertos omnes occidit. Muris etiam Heliopoleos, Damasci et Hierosolymorum eversis, viros auctoritate præstantiores e medio sustulit, cæteros vero, qui in his urbibus superfuere, mutilavit.

A. C. 738. — Hoc anno mensis Januarii die decimo octavo hora quarta magnus terræ motus in Palæstina, circa Jordanem, et in omni Syria factus est, adeo ut multæ hominum myriades ac pene infinitæ perierint, et ecclesiæ monasteriaque conciderint, et maxime circa sanctæ civitatis solitudinem. Hoc eodem anno lues pestilentialis a Sicilia et Calabria primum exorta, atque velut ignis sensim depascens per Monobasiam et Græciam adjacentesque insulas pervagata, tota indictione decima quarta irreligiosum Constantinum flagellavit, si modo potuisset ab ea qua in ecclesias et venerandas imagines ferebatur insania **355** retrahere et compescere. Ipse tamen prout quondam Pharao in malis obduratus et inemendatus perseveravit. Pestilens illud bubonis virus ad imperatricem usque urbem propagatum est indictione decima quinta. Ac primum quidem inviso quodam modo et derepente corpora invadebat, tum vero in hominum vestibus et in ecclesiarum sacris indumentis cruciculæ plurimæ

A ὀμιχλῶδες. Τότε ὁ Μαρουὰμ ἐκνικήσας, καὶ καταλαβὼν [69] Ἔμεσαν [70], ἀναιρεῖ πάντας τοὺς συγγενεῖς καὶ ἀπελευθέρους Ἰσάμ· καθαιρεῖ δὲ καὶ τὰ τείχη Ἡλιουπόλεως καὶ Δαμασκοῦ [71] καὶ Ἱεροσολύμων, ἀναιρῶν πολλοὺς δυνατούς, καὶ ἀκρωτηριάσας τοὺς ἐν αὐταῖς ταῖς πόλεσι περιλειφθέντας.

A. M. 6238. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐγένετο σεισμὸς μέγας ἐν Παλαιστίνῃ καὶ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Συρίᾳ μηνὶ Ἰανουαρίῳ ιη', ὥρᾳ δ', καὶ πολλαὶ μυριάδες καὶ ἀναρίθμητοι τεθνήκασιν, ἐκκλησίαι τε καὶ μοναστήρια πεπτώκασιν, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἔρημον τῆς ἁγίας πόλεως. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει λοιμώδης θάνατος [72] (10) ἀπὸ Σικελίας καὶ Καλα- B βρίας ἀρξάμενος οἷόν τι πῦρ ἐπινεμόμενον ἐπὶ τὴν Μονοβασίαν [73] καὶ Ἑλλάδα καὶ τὰς [74] παρακειμένας νήσους ἦλθεν δι' ὅλης τῆς ιδ' ἰνδικτιῶνος (11) προσμαστίζων τὸν ἀσεβῆ Κωνσταντῖνον, καὶ ἀναστέλλων τῆς κατὰ τῶν ἁγίων [75] ἐκκλησιῶν καὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων μανίας, εἰ καὶ ἀδιόρθωτος ἔμεινεν, ὡς Φαραὼ τὸ πάλαι. Ἡ δὲ αὐτὴ λοιμικὴ νόσος [76] τοῦ βουβῶνος ἀνέδραμεν τῇ πεντεκαιδεκάτῃ ἐπινεμήσει ἐν τῇ βασιλίδι πόλει. Ἤρξατο δὲ αἴφνης ἀοράτως γίγνεσθαι, ἔν τε τοῖς τῶν ἀνθρώπων ἱματίοις καὶ εἰς τὰ [77] τῶν ἐκκλησιῶν ἱερὰ ἐνδύματα σταυρία ἐλαιώδη πλεῖστα. Ἐγένετο οὖν ἐντεῦθεν τοῖς ἀνθρώποις λύπη καὶ ἀθυμία πολλὴ τῇ τοιούτου σημείου ἀπορίᾳ· κατέλα-

VARIÆ LECTIONES.

[69] καταλαβὼν A, ἀπολαβὼν vulg. [70] Ἔμεσαν A, Ἔδεσσαν vulg. [71] καὶ Δαμ. κ. Ἱεροσ. add. ex A. [72] θάνατος A, νόσος vulg. [73] Μονεμβασίαν A. [74] τὰς add. ex A. [75] ἁγίων add. ex A. [76] λοιμικὴ νόσος A, λοίμη τῆς νόσου vulg. [77] εἰς τὰ A, ἐν τοῖς vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(10) Parem ejus descriptionem profert Nicephorus pag. 40.

(11) Quæ anni superioris nota est, ut quinta decima præsentis. Uno tantum anno luem grassatam cum numerosa strage, paulatim desiisse narrat Nicephorus. — Libet hanc luem, quam præter Theoph. ejusque sublectores, etiam S. Niceph. exaggerat, S. Theodori Studitæ gravissimi auctoris verbis referre. Sic ergo ille in patre suo Platone: Ἐπειδὴ δὲ ἐνέσκηψε κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ὀργὴ οὐράνιος (ἄγει με γὰρ ταύτην δηλῶσαι ἡ ὑπόθεσις), φθορὰν ὅτι μάλιστα ἐπάγουσα πάνδημον, οὐκ ὀλίγαις μὲν ἄλλαις χώραις τε καὶ πόλεσι, μετενδημοῦσα, ὥσπερ τις Αἰγυπτιακὴ μάστιξ ἐκ τῆσδε εἰς τήνδε, μάλιστα δὲ τῇ βασιλιζούσῃ Βυζαντίδι· ταύτῃ τοι καὶ καταλύουσι τὸν βίον οἱ ἀείμνηστοι. Οὐκ ἄκαιρον δὲ ὠφελείας χάριν καὶ τὸν τοῦ θανάτου τρόπον ἐπισημᾶναι. Γένοιτο γὰρ ἂν τὸ διήγημα ἐκδειματοῦν τὰς ψυχὰς τῶν συνετῶς ἐπαϊόντων. Ἑωρᾶτο ἐξάπινα ἐν τοῖς ἑκάστου ἐσθήμασι ἐν βαφίδι ἐλαιώδει τὸ ση- D μεῖον τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ κατεστιγμένον, οἷα παρὰ χειρὸς ὡραιογραφούσης. Μᾶλλον δὲ, ἐπεὶ Θεοῦ δακτύλῳ, καὶ ὑπέρτερον ἐθροεῖτο ὁ ληφθείς, ἐπεισῄει εὐθὺς ὁ θάνατος· αὐθημερὸν τοῦ αὐτοῦ καὶ νεκρὸν ἐκκομίζοντος, καὶ νεκροῦ ἐκκομιζομένου. Δύο ἐπιτοαυτὸ ἐπὶ σκίμποδος· δὶς δύο ἐπὶ ζώου ἀχθηφόρου· φόρτοι ἀλλεπάλληλοι δυστυχῶν σωμάτων· θρῆνοι πανταχοῦ ἠχούμενοι, καὶ ἐλεεινολογίαι. Ἠπόρουν οἱ ἐκκομισταί· ἐσπανίζοντο οἱ ἐνταφιασταί· ἐκλείοντο οἶκοι· ἐκενοῦντο ῥεγεῶνες· ἐπληροῦντο πολυάνδρια, διὰ μέσου δυοῖν μηνοῖν, τῆς πολυανθρώπου τε καὶ μυριοικίδος πόλεως, ἐρήμου καὶ ἀοικήτου ἐποφθείσης. Ταῦτα ἐν ἡμέραις Κωνσταντίνου τοῦ δυσσεβοῦς βασιλέως, ὑφ' οὗ ἡ εἰκὼν

C τοῦ Χριστοῦ καθυβρίσθη, εἴδωλον πλάνης ὀνομασθεῖσα παρὰ τοῦ λαοπλάνου ἐξαγίστου. *Quia vero per id tempus Dei ira cœlitus ingruit (cogit enim argumentum eam narrare), quæ interitum maximum, plebisque perniciem universæ, non exiguis aliis oppidis atque urbibus, sed præcipue urbi Augustæ Byzantio afferret, haud secus ac Ægyptiacum flagellum quoddam ex alia ad aliam civitatem ac regionem commigrans; hac quoque sempiterna digni memoria Platonis parentes vitam commutant. Haud vero importunum, ut et utilitatis gratia, mortis ipsum genus perscribatur: sit plane narratio ejusmodi, quæ eorum animis qui prudenter obaudient terrorem injiciat. Apparebat repente vivificæ crucis signum, singulorum vestibus olei tinctura, velut peritæ manus ac penicilli artificio, aspersum. Imo, quod Dei digito, altiorique providentia sic notatis terror incuteretur, confestim mors subingrediebatur; ut uno die idem tum mortuum efferret, tum mortuus ipse efferretur. Erat videre duos simul in eadem sandapila; quatuor eidem jumento impositos; miserabilium cadaverum aliam alii succedaneam vecturam. Ubique lamenta planctusque personabant: pollinctores vires deficiebant; qui justa persolverent rari exstabant: claudebantur domus; in plateis nulli exstabant; tumuli cadaveribus pleni erant; ut duorum mensium spatio urbs populosissima, innumeraque hominum multitudine frequentissima, deserta pene ac habitatoribus desolata exstiterit. Contigerunt hæc imperante impio Constantino, a quo Dei imago probro habita est, quam scelestissimus impostor erroris simulacrum appellaret.* Bellus scilicet antistes nostræ ætatis sectariis. COMBEFIS.

δεν [78] δὲ καὶ θεομηνία ἀφειδῶς ὀλοθρεύουσα οὐ μόνον τοὺς ἐν τῇ πόλει, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ αὐτῆς. Ἐγένοντο δὲ καὶ φαντασίαι [79] εἰς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων (12), καὶ ἐν ἐκστάσει γενόμενοι, ἐνόμιζον ξένοις τισὶν, ὡς ἐδόκουν, καὶ βριαροῖς προσώποις συνοδεύειν, καὶ τοὺς ἀπαντῶντας αὐτοῖς, ὡς δῆθεν φίλους προσαγορεύοντας καὶ διαλεγομένους. Σημειούμενοι δὲ τὰ παρ' αὐτῶν λεγόμενα [80] ἐξηγοῦντο. Ἑώρων τοὺς αὐτοὺς καὶ [81] εἰς οἴκους εἰσερχομένους, καὶ τοὺς μὲν τοῦ οἴκου ἀναιροῦντας [82], τοὺς δὲ ξίφει τιτρώσκοντας. Συνέβαινε δὲ τὰ πλεῖστα τῶν παρ' αὐτοῖς λεγομένων γενέσθαι οὕτως, καθὼς εἶδον. Τῷ δὲ ἐαρινῷ καιρῷ τῆς πρώτης ἰνδικτιῶνος ἐπέτεινε μειζόνως, καὶ τῷ θερινῷ ἐξεκαύθη εἰς ἅπαξ, ὥστε ὁλοκλήρους οἴκους κλεισθῆναι παντελῶς, καὶ μὴ εἶναι τοὺς ὀφείλοντας θάπτειν τοὺς νεκρούς. Ἐκ πολλῆς οὖν περιστάσεως ἐπενοήθη διὰ ζώων σαγματουμένων [83] ὑποτετραχανθίλους [84] (13) σανίδας ἐπιτίθειν [85], καὶ οὕτως ἐκφέρειν τοὺς νεκρούς· ὁμοίως δὲ καὶ εἰς ἁμάξας ἐπάνω ἀλλήλων τούτους ἐπιτίθειν. Ἐν δὲ τῷ πληρωθῆναι πάντα τά τε ἐνάστεια καὶ προάστεια μνήματα [86], ἔτι μὴν καὶ κιστέρνας ἀνύδρους καὶ λάκκους καὶ πλείστους ἀμπελῶνας διασκαφῆναι· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς ἔνδον τῶν παλαιῶν τειχῶν κήπους εἰς τὴν τοιαύτην [87] προχωρῆσαι τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων ταφήν· καὶ οὕτω μόλις ὑπαντῆσαι εἰς τὴν τοιαύτην χρείαν. Παντὸς δὲ οἴκου ἐκ τῆς τοιαύτης συμφορᾶς διαφθαρέντος διὰ τὴν ἀσεβῶς γεγενημένην εἰς τὰς ἱερὰς εἰκόνας ὑπὸ τῶν κρατούντων κατένεξιν, αὐτίκα ὁ τῶν Ἀγαρηνῶν στόλος κατέλαβεν ἀπὸ Ἀλεξανδρείας ἐν Κύπρῳ, ἔνθα ἦν καὶ [88] ὁ Ῥωμαϊκὸς στόλος. Ὁ δὲ στρατηγὸς τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν ἐπιπεσὼν αὐτοῖς

oleagineo liquore conspersæ conspiciebantur. Quo signo quid portenderetur cum homines ignorarent, in magnum mœrorem animique angustias adducti sunt. Ira deorum inexorabili exitio non solum urbanos, sed etiam vicinæ regionis incolas oppressit. Exinde plures hominum in mentis alienationem conjecti variis sese phantasiæ figuris, vel spectris et sensuum stupore permiscerunt illudi, adeo ut cum peregrinis et terriculantis faciei hominibus, ut sibi videbatur, societatem ac iter habere se putarent, quos etiam velut amicos, ubi occurrerent, compellarent, ac cum ipsis colloquerentur, et quæ ab ipsis dicerentur, observantes, aliis enarrabant. Eosdem insuper in domos penetrantes quosdam ex obviis vel plane conficere, vel gladiis vulnerare conspiciebant. Sed et pleraque ex iis, quæ isti referebant quemadmodum ipsi viderant, ita fieri contigit. Insequente autem primæ indictionis vere magis ac magis serpere et grassari contagium, circa messem vero ita ejus incendium exarsit, ut quam plurimæ domus incolis penitus orbæ clauderentur, ac sepeliendis mortuis amici vivi deficerent. Ex necessitatis igitur in hunc modum urgentis angustia animantibus in quadrum ad invicem junctis, ac suis clitellis instructis trabeculas, quibus affixi asseres, superponere, ac ita mortuorum cadavera in tumulum efferre excogitatum est, et cadavera rursus cadaveribus congesta coacervabant curribus exportanda. Cum vero tam urbis quam suburbiorum monumenta mortuis corporibus oppleta exundarent, cisternas atque etiam piscinas exsiccatas, nec non vineas excavare et effodere coacti, hortos quoque veteribus muris cinctos ad hujusmodi humanorum

VARIÆ LECTIONES.

[78] κατέλαβεν — ἀλλὰ καὶ τοὺς add. ex A. [79] καὶ φαντ. A, αἱ φ. vulg. [80] λεγόμενα A a f, λαλούμενα vulg. [81] καὶ ante εἰς add. ex A. [82] ἀναιροῦντας] ἐωρῶντας A a f. [83] σαγματουμ. A, σαυματ. a, σαυτουμ. f, σαχματ. vulg. [84] ὑποτετραχανθίλους σαν.] ὑπὸ τετραχανθήλους σαν. A, τετραχανθιλουσανίδας a, ὑπὸ τετραχανθίλου σαν. vulg. [85] ἐπιτιθέναι A utrobique. [86] τά τε ἐνάστεια καὶ προάστεια μνήμ. A, τά τε ἐν ἄστεις καὶ προαστείοις μν. vulg. [87] πρὸς τὴν τ. A f. [88] καὶ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(12) Ὥσπερ δὲ ἐξεστηκότες τῷ δέει οἱ ἄνθρωποι, καὶ φαντασιούμενοι, ἐδόκουν αὐτοῖς ὡς ξένοις τισὶ συνοδεύειν.

(13) Ut κανθήλια *clitellæ* sunt, ita τετρακάνθηλον machinam quatuor animalium in quadrum dispositorum clitellas conjungentem expono. Τετρακανθήλους σανίδας, *asseres in quadrum dispositos* dicunt variæ lectiones, de quibus Nicephorus: Διὸ μηχανὰς ἔκ τινος περινοίας κατεσκεύαζον, ἀπαγόμενοι, τοῖς ἀχθοφόροις ζώοις σανίδας ἐπιστρωννύντες, καὶ ἐπὶ μέγα τι χωρίον ἀπευρύνοντες τὸ μηχάνημα, οὕτω τε τὰ πλεῖστα τῶν πτωμάτων ἀκόσμως, καὶ ὡς ἂν ἔτυχεν, ἐπετίθεσαν· *atque eo postremo res adducta est*, etc. *ut quasdam machinas conficerent, ac jumentis imponerent. Horum dorso instructis asseribus, postquam ad locum quemdam capacem ac vastum pervenerant, laxata machina, ita pleraque cadavera sine more, ac temere congerebant*. Ita interpres. Reddo ego, *atque eo postremo res adducta est, ut justis persolvendis deputati machinas arte præparatas conficerent, et asseribus sarcinariorum animantium dorso instratis, in amplum et vastum spatium machinam protenderent, ita pleraque cadavera sine more ac temere efferenda congererent*. Porro σαγματωμένων, quod hic σαχματούμενον ζῶον, *jumentum clitella adornatum* recentiores intelligunt. Hujus anni reliqua pene ad verbum Nicephorus exprimit. Cæterum τὸ, ἐπιτίθειν barbaræ Græciæ vocabulum nullus non agnoscit. — *Jumentorum in quadrum clitellis instructorum dorso instratis asseribus, imponerent*. Interpr., *animalibus in quadrum ad invicem junctis*, etc. Id genus machinæ sic in quadrum junctis animalibus haud satis capio, nec Anast. aut S. Nicephorus quidquam insinuant, apud quos solum stratos dorsis animalium asseres sic egerendis defunctorum corporibus invenio. Favet allatus modo S. Theod. verbis illis, δὶς δύο ἐπὶ ζώου ἀχθηφόρου. *Videre erat quatuor uni jumento impositos*; quot sane vehere robustum jumentum sic clitellis velut quadrifidis, ac asseribus instructum, nihil incommodum erat; quatuor vero jumentorum vecturæ, ea conjugatione quam sibi P. Goar confingit, nec duodecim aut quindecim corpora fuissent satis; quibus efferendis longe commodior curruum usus, e quibus itidem facile sit sine more, ac temere in scrobem fossamque conjicere. COMBEFIS.

cadaverum sepulturæ officium destinare compulsi A sunt, ac ne vix quidem eo pacto hujusmodi necessitati exhauriendæ suffecerunt. Porro cum omnes familiæ ex ista calamitate, nimirum ob sacrarum imaginum impie jussam a principibus abrogationem, diminutæ vel penitus deletæ apparerent, derepente Agarenorum classis Alexandriæ instructa Cyprum ubi Romana classis stationem agebat, appellere visa est. Cum vero Cibyrrhæotarum dux Agarenos in Ceramæa portu occupatis ejus faucibus ex improviso strenue fuisset adortus, ex mille hostium dromonibus tres solos evasisse narrant.

αἴφνης ἐν τῷ λιμένι τῶν Κεραμαία [89], καὶ κρατήσας τὸ στόμιον τοῦ λιμένος χιλίων δρομώνων ὄντων τρεῖς μόνους ἐξειλῆσαί [90] φασιν.

A. C. 739. — **356** Hoc anno Gregorius ab Aruritis occiditur, Marvam vero Arabum dux, quemadmodum superius retulit, victoria potitus est.

A. C. 740. — Hoc anno Chorasanitæ et Maurophori, populi eo nomine noti, adversus Marvam et omnem præcedentium principum cognationem a Muamed pseudopropheta usque ad Marvam, hoc est adversus Omaiæ filium, ex postremis Persiæ orientalis regionibus expeditionem moverunt. Post illatam quippe Valid necem Saracenis mutuis sese B bellis conficientibus, et circa cædes reciprocas occupatis, qui filii Achim et Alim vulgo audiunt, pseudoprophetæ quidem genere orti, occulti tamen et in minorem Arabiam prius fugitivi, nunc sub Abraim, ex familia duce præcipuo, in unum collecti, quodam suo liberto, cui nomen Abumusulim, ad quosdam Chorasan regionis proceres, misso, sociis armis adversus Marvam convenire ab eis expetierunt. Illi convenientes apud Chactabam quemdam consilium ineunt, servisque in dominos suos concitatis, plurimos eorum una nocte trucidant, et eorum armis, equis et facultatibus ditati et instructi, potentes reputati sunt. Iidem porro in duas tribus C distribuuntur, Caisinos nimirum et Imanitas, quorum fortiores Imanitas Amumilim contemplatus, istos movet in Caisinos, iisdemque deletis, in Persidem Chactaba socio suscipit expeditionem, prælioque cum Bindara inito, victoria potitus ad centum circiter hominum millia cepit. Inde profectus adversus Ibinubirem exercitum hominum ducentorum millium educentem, eumdem pariter fudit et prostravit, tum vero Marvam trecentis hominum millibus stipato ad Zabam fluvium obviam factus, eum aggreditur et debellat, et innumeram hostium multitudinem delet. Cernere erat eo in conflictu unum hominem mille sibi adversarios fugantem, ut Scri-

A. M. 6239. — Τούτῳ τῷ ἔτει κτείνεται Γρηγόριος ὑπὸ τῶν Ἀρουριτῶν, καὶ ἐξενίκησε Μαρουὰμ ὁ τῶν Ἀράβων ἀρχηγὸς, ὡς προέφην.

A. M. 6240. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐκίνησαν [91] ἐκ τῶν ἀνατολικωτέρων μερῶν τῆς Περσίδος λαοὶ λεγόμενοι Χωρασανῖται [92] καὶ Μαυροφόροι (14) κατὰ τοῦ Μαρουὰμ καὶ πάσης τῆς συγγενείας τῶν προαρξάντων ἀπὸ Μουαμὲδ τοῦ ψευδοπροφήτου ἕως τοῦ αὐτοῦ Μαρουὰμ, τοῦτ' ἔστι κατὰ τὸ λεγόμενον τέκνον τοῦ Οὐμαΐα [93] (15). Τούτων [94] γὰρ μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ Οὐαλὶδ ἀλλήλους πολεμούντων καὶ ἀπασχολουμένων, οἱ λεγόμενοι υἱοὶ τοῦ Ἀχὶμ [95] καὶ τοῦ Ἀλὶμ, συγγενεῖς μὲν καὶ αὐτοὶ [96] τοῦ ψευδοπροφήτου τυγχάνοντες, κεκρυμμένοι δὲ καὶ φυγάδες ὄντες κατὰ τὴν μικρὰν Ἀραβίαν [97], ἀθροισθέντες πρωτεύοντος ἐν αὐτοῖς Ἀβραΐμ, ἐκπέμπουσιν ἀπόδουλον αὐτῶν τινα λεγόμενον Ἀβουμουσουλὶμ [98] εἰς τὸ Χωρασὰν πρός τινας τῶν αὐτόθι προὐχόντων, αἰτούμενοι συμμαχῆσαι αὐτοῖς κατὰ Μαρουάμ. Οἱ δὲ συναχθέντες πρός Χατταβᾶν [99] τινα βουλεύονται, καὶ ἐπανιστῶσι τοὺς δούλους κατὰ τῶν ἰδίων δεσποτῶν, καὶ ἀναιροῦσι πολλοὺς ἐν μιᾷ νυκτί· ὧν τοῖς ἅρμασι καὶ ἵπποις καὶ χρήμασι καθοπλισθέντες, ἐγένοντο εἰς δυνατούς. Διαιροῦνται δὲ εἰς φυλὰς δύο, Καϊσινοὺς [1] καὶ Ἰμανίτας, ὧν δυνατωτέρους σκοπήσας τοὺς Ἰμανίτας ὁ Ἀμουμιλὶμ [2] διεγείρει κατὰ τῶν Καϊσινῶν (16), καὶ ἀνελὼν αὐτοὺς, παραγίνεται ἐν Περσίδι σὺν τῷ Χατταβᾷ, καὶ πολεμήσας τὸν Βίνδαρα [3], παραλαμβάνει μετὰ νίκης ἅπαντας, ὡς ἑκατόν που χιλιάδας ἀνδρῶν. Καὶ ἐλθὼν ἐπὶ τὸν Ἰβινούβειρα στρατοπεδεύοντα σὺν χιλιάσι διακοσίαις, κἀκεῖνον ἐξέλυσεν, καὶ καταλαβὼν τὸν Μαρουὰμ εἰς τὸν Ζαβᾶν ποταμὸν ἔχοντα τριακοσίας χιλιάδας [4] πολεμεῖ αὐτὸν, καὶ πλῆθος ἄπειρον ἀναιρεῖ ἐξ αὐτῶν. Καὶ ἦν ἰδεῖν, κατὰ τὴν Γραφὴν, τότε ἕνα διώκοντα χιλίους, καὶ δύο μετακινοῦντας μυριάδας. Οὐ

VARIÆ LECTIONES.

[89] Καιραμαΐα A. [90] ἐξειλῆσαι A, ἐξηλῆσαι vulg. [91] ἐκίνησαν A f, ἐκινήθησαν a, ἐκινήθη vulg. [92] Χουροσανῖται A, Χουσαρονῖται a. [93] Οὐμαΐα A, Μαΐα f, Οὔνοια a, Οὐναΐα vulg. [94] τούτων A, τοῦτον vulg. [95] Ἐχὶν κ. τ. Ἀλὶν A. [96] αὐτοὶ add. ex A. [97] Ἀραβίαν, ἀθρ. A. Ἀραβίαν καὶ ἀθρ. vulg. [98] Ἀβουμουσαλὶμ A, Ἀβουμουσλὶμ a, Ἀβουμουσαχὶμ f. [99] Χατταβᾶν A, Καταβᾶν vulg. [1] δύο, Καΐσ. A, δύο καὶ Καΐσ. vulg. [2] Ἀβουμιλιὼ A, Ἀμουμλὶμ a, Ἀβουμελὶμ f. [3] τὸν Ἰβινδάρα A. [4] τρεῖς χιλιάδας A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(14) *Chorasse* Orientalem urbem memorat Symeon Sethi apud Ortelium in lexico v. *Turuna*. Maurophori Tartari sunt Persis vicini, quondam Scythæ Melanchlæni: quæ vox idem significat, quod Μαυροφόροι, hoc est, μελανοφόροι, *nigris vestibus induti*; μαῦρον enim τὸ μέλαν scribunt recentiores. Leunclavius in priore Onomastico.

(15) Palatinum cum Regiot. legit τοῦ Μαΐα. Miscella, *Muhata*, Anastasius correctior, *Humaia*.

D Abraham Ecchellensis in *Historia Saracenica*, ubi de caliphis Omaytis pag. 70: *Hic est ultimus* (de Maruam, quem Marouanum appellat) *Culipharum familiæ Omayæ, qui fuerunt quatuordecim, quorum primus fuit Moavia, filius Abisaphiani, et iste ultimus*. Reponendum itaque τοῦ Οὐμαΐα.

(16) A Caiso, cujus exstat memoria superius ad p. 353; Ecchell. pariter pagg. 157 et 158.

οὗτος κατὰ κράτος νικῶντας ὁρῶν ὁ Μαρουὰμ, ἔρχεται εἰς Χαῤῥὰν, καὶ περάσας τὸν ποταμὸν, ἔκοψε τὴν γέφυραν ἀπὸ πλοίων οὖσαν. Καὶ συμπαραλαβὼν πάντα τὰ χρήματα καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, μετὰ τρισχιλίων [5] ἀνδρῶν οἰκογενῶν αὐτοῦ ἔφυγεν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον.

A plura testatur, et duos solos myriades integras insequentes. Eos ubi virtute sua victoriam sibi peperisse Marvam conspicit, Charran contendit, et amne trajecto, pontem navibus compactum disrumpit, et ablatis, quas potuit, divitiis, ac tota familia, cum vernarum suorum ter millibus fuga secessit in Ægyptum.

A. M. 6241. — Τούτῳ τῷ ἔτει καταδιώκεται Μαρουὰμ ὑπὸ τῶν Μαυροφόρων, καὶ καταληφθεὶς [6] ὑπ' αὐτῶν, κτείνεται βαρυτάτου πολέμου κροτηθέντος. Ἦρχε δὲ αὐτῶν Σαλὶχ υἱὸς Ἀλὶμ [7], εἷς ὢν τῶν προλεχθέντων φυγάδων τῶν καὶ ἐξαποστειλάντων τὸν Μουμουσλίμ [8]. Οἱ δὲ λοιποὶ ἀθροισθέντες κατὰ τὴν Σαμάρειαν καὶ Τραχωνῖτιδα χώραν κλήρῳ τὴν ἀρχὴν ἀπένειμαν τῷ Ἀβουλαβὰν (17), καὶ μετ' ἐκεῖνον τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἀβδελᾷ, καὶ μετὰ τοῦτον τῷ B Ἰσέβιν Μούσε [9]· καὶ τῆς μὲν Συρίας στρατηγεῖν ἔταξαν Ἀβδελᾶν τὸν ἀδελφὸν [10] τοῦ Ἀλὶμ, καὶ υἱὸν τοῦ Ἀλὶμ (18), τὸν δὲ αὐτὸν Ἀλὶμ τῆς Αἰγύπτου ἄρχειν, τὸν δὲ Ἀβδελᾶν τοῦ Ἀβουλαβᾶς ἀδελφὸν ἀπ' ἐκείνου ἔχοντα τὸν κλῆρον τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τῆς Μεσοποταμίας ἔταξαν. Ὁ δὲ αὐτὸς Ἀβουλαβᾶς [11], ὁ καὶ πάντων ἐξάρχων, ἐν Περσίδι κεκάθικε [12], μετατεθείσης ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῶν συμμαχησάντων Περσῶν ἀπὸ Δαμασκοῦ τῆς ἀρχῆς, καὶ πάντων τῶν συλληφθέντων [13] θησαυρῶν, ὧν ὁ Μαρουὰμ ἐπεφέρετο. Οἱ δὲ περισωθέντες υἱοί τε καὶ συγγενεῖς τοῦ Μαρουὰμ ἐλθόντες ἀπ' Αἰγύπτου εἰς Ἀφρικὴν, κἀκεῖθεν ἀντιπεράσαντες τὸ διορίζον μεταξὺ Λιβύης καὶ Εὐρώπης τῆς [14] κατὰ τὸν Ὠκεανὸν στενῆς θαλάσσης, τὸ λεγόμενον Σεπταὶ, τὴν τῆς Εὐρώπης Σπανικὴν ᾤκησαν C μέχρι τοῦδε τοῦ χρόνου, ἔχοντές τινας προκατοικήσαντας αὐτόθι τῶν ἀπὸ Μαυΐου διὰ πλοὸς [15] ἐκριφέντων ἐκεῖσε, συγγενεῖς αὐτῶν ὄντας [16] καὶ τῆς αὐτῆς θρησκείας. Ἐκράτησεν δὲ ἡ ἐπὶ Μαρουὰμ ἅλωσις ἔτη ϛ', ἐν ᾗ πᾶσαι μὲν αἱ κατὰ τὴν Συρίαν περιφανεῖς πόλεις ἀπετειχίσθησαν, ἅτερ Ἀντιοχείας, διότι καταφύγιον ἔχειν αὐτὴν ἐμελέτα· ἀναρίθμητοί τε τῶν [17] Ἀράβων ὑπ' αὐτοῦ ὤλοντο. Λίαν γὰρ ὑπῆρχεν διεσκεμμένος περὶ τὰ πολεμικά. Ἐτύγχανεν δὲ τῆς τῶν Ἐπικουρείων, ἤτοι Αὐτοματιτῶν [18], αἱρέσεως, ἐκ τῶν οἰκούντων τὴν Χαῤῥὰν Ἑλλήνων μεταλαβὼν τὴν ἀσέβειαν. Τῇ δὲ κε' τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς (19) τῆς τρίτης ἰνδικτιῶνος ἐτέχθη τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ υἱὸς, ὃν ἐπωνόμασεν Λέοντα, ἐκ τῆς D τοῦ Χαγάνου [19] τῆς Χαζαρίας θυγατρός. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ γέγονε σεισμὸς ἐν Συρίᾳ καὶ μεγάλη καὶ φοβερὰ πτῶσις, ὅθεν αἱ μὲν τῶν πόλεων ὁλο-

A. C. 741. — Hoc anno Maurophori Marvam bello **357** insequuntur, eumdemque obviam sibi factum nacti, gravi certamine inito, interficiunt. Salich autem Alim filius ex præfatis fugitivis, qui etiam Mumuslim miserant, Arabum imperium adeptus est. Reliqui apud Samariam et Trachonitidem regionem congregati, ditionem omnem sorte distribuendam decreverant, omnium quidem primo Abulahæ, tum vero Abdelæ ejus fratri post eum, ac deinde Ibi Musi. Et Syriæ quidem Abdelam Alimi fratrem, et una Alimi filium præesse statuerunt, ipsum vero Alim Ægypto præfectum dederunt, Abdelam autem Abulasbæ fratrem ab eo imperii partem sortitum Mesopotamiam jusserunt tenere. Is porro Abulasbas, qui omnium præcipuus et potestate præibat, solium in Perside posuit, evocatis nimirum Damasco qui sibi fuerant auxilio Persis, et translato in Persidem imperio, una cum omnibus thesauris, quos olim illuc Marvam importaverat. Filii vero Marvam et reliqui ejus affines calamitatibus istis superstites ex Ægypto migraverunt in Africam. Inde maris angusti fretum Libyam ab Europa juxta Oceanum disterminans trajicientes (Septe loco nomen factum est) Hispaniam Europæ partem ad hoc usque tempus tenuerunt; alii, licet superstitionis ejusdem, et ex eadem stirpe nati, quos nimirum navibus deportatos illuc exposuit Mavias, eam regionem prius incoluerunt. Porro clades ista sub Marvam recepta per annos sex duravit, qua illustriorum omnium Syriæ civitatum mœnia in terram dejecta sunt, præter solius Antiochiæ, quod eam tutum sibi refugium victor destinasset. Innumeri insuper Arabes eo jubente periere, exstitit enim in bellicis rebus versatissimus. Habitus est præterea Epicureorum, id est Automatitarum, sectator, ea impietatis labe a Græcis sive gentilibus, qui apud Charran sedes fixerant, contracta. Tertia vero indictione mensis Januarii die vicesimo quinto imperatori Constantino ex filia Chagani Chazariæ susceptus est filius nomine Leo. Eodem quoque anno vehemens terræ motus et ingens tremendaque

VARIÆ LECTIONES.

[5] ἑξακισχιλίων a. [6] καταληφθεὶς A, καταλειφθεὶς vulg. [7] υἱὸς Σαλὶμ A. [8] Μουμουσλὶμ, idem qui supra Ἀβουμουσουλὶμ et Ἀμουμιλὶμ audit. [9] τὸν Ἰσέβιν Μούσε A, τὸν Ἰσεβημωυσὲ a, Ἰσέβινμοῦσε f, τῷ Ἴβιν Μουσαὶ vulg. [10] τὸν ἀδελφὸν — τὸν δὲ Ἀβδελᾶν om. A. [11] Ἀβουλασβᾶς sæpius vulg. [12] καὶ καθῆκε A. [13] συλληφθ. A. συλλειφθ. vulg. [14] τῆς om. a. [15] διὰ πλοὸς A, διὰ πλοίων vulg. [16] ὄντας add. ex A. [17] τῶν add. ex A. [18] αὐτομαχητῶν A f. [19] Χαγάνου A, mg. Par., Χαρανῶ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(17) Abu-habbasum vocat Ecchellensis, cujus historia de Caliphis Habbasidis consulenda.

(18) Clarius Peyrez. codex legit tantummodo τὸν υἱὸν τοῦ Ἀλί.

(19) Leonis ortum post Saracenicos tumultus, et victorias in eos urbesque anno superiore recuperatas locat Nicephorus. Μετὰ ταῦτα τίκτεται τῷ βασιλεῖ υἱός. Moxque de terræ motu subjungit: Τηνικαῦτα καὶ ἐν Συρίᾳ σεισμὸς μέγας γίνεται.

ædificiorum ruina exstitit in Syria, qua nonnullæ A urbes integræ funditus absorptæ sunt, aliæ media sui parte corruerunt, quædam denique a montibus in subjectas planities cum muris atque ædificiis citra ullum damnum ad passuum sex millia et longius etiam spatium ex integro transportatæ sunt. Narraverunt etiam, qui de visu miraculi testes exstiterunt, Mesopotamiæ tellurem ad duo milliaria disruptam hiatum duxisse, et hiatus profundo tellurem aliam candidissimam et arenosam emersisse, ex cujus meditullio **358** animal mulo non absimile, nulla variatum macula, humana voce præditum emersisse et adversus Arabes prænuntiasse gentis alterius e deserto irruptionem: quod demum accidit. Eodem autem anno, qui fuit indictionis quartæ proprius, sanctæ Pentecostes festo die impius Constantinus B Anastasii falsi nominis patriarchæ et pravitatis ejusdem conscii opera filium suum Leonem in imperii coronæque consortium admisit.

κλήρως ἠφανίσθησαν, αἱ δὲ [19] μέσως πως, ἕτεραι δὲ ἀπὸ τῶν ὀρεινῶν εἰς τὰ ὑποκείμενα πεδία σὺν τῶν τειχέων καὶ τῶν οἰκημάτων αὐτῶν ὁλοκλήρως [21] μετέστησαν σῶαι ὡς ἀπὸ μιλίων [22] ἓξ (20) ἢ καὶ [23] μικρὸν πρός. Ἔφησαν δὲ οἱ αὐτόψι [24] θεασάμενοι (21) τὴν γῆν Μεσοποταμίας εἰς μῆκος ῥαγῆναι ἐπὶ μίλια δύο, καὶ ἐκ τοῦ βυθοῦ αὐτῆς ἀναχθῆναι [25] ἑτέραν γῆν λευκοτάτην καὶ ἀμμώδη, ἧς ἐκ μέσου, ὥς φασιν, ἀνῆλθεν ζῶον μουλικὸν (22), ἄσπιλον, λαλοῦν ἀνθρωπίνῃ φωνῇ, προμηνύον τοῦ ἔθνους [26] ἐπιδρομὴν ἐκ [27] τῆς ἐρήμου κατὰ τῶν Ἀράβων· ὃ καὶ γέγονεν. Τῷ δὲ ἐχομένῳ χρόνῳ (22*) τῆς τετάρτης ἰνδικτιῶνος, τῆς ἑορτῆς τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς ἔστεψε Κωνσταντῖνος ὁ δυσσεβὴς βασιλεὺς [28] τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν Λέοντα εἰς βασιλέα, δι' Ἀναστασίου τοῦ ψευδωνύμου πατριάρχου καὶ σύμφρονος αὐτοῦ.

A. C. 742. — *Arabum ducis Muamed annus primus.*

Hoc anno Chalcidenses adversus Maurophoros Persas tumultuati, et in Emesæ confiniis ad hominum millia quatuor ab eis deleti sunt, atque id ipsum in Arabia adversus Caisinos ab iisdem Persis commissum est. Producto vero Marvam capite aromatibus ingeniose condito, ex maxima parte tumultus deinde sedati sunt. Eodem anno mensis Desii die vicesimo nono sanctissimus Antiochiæ patriarcha Theophylactus morte obdormiit.

A. M. 6242. — *Ἀράβων ἀρχηγοῦ Μουαμὲδ ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐστασίασαν οἱ Χαλκιδεῖς (23) τοῖς Μαυροφόροις Πέρσαις, καὶ ἀνῃρέθησαν ὑπ' αὐτῶν ἐν τοῖς ὁρίοις [29] Ἐμέσης χιλιάδες δ'. Τὸ αὐτὸ [30] δὲ γέγονεν καὶ [31] κατὰ τὴν Ἀραβίαν εἰς τοὺς Καϊσινοὺς ὑπὸ τῶν αὐτῶν Περσῶν. Ἐλθούσης δὲ τῆς κεφαλῆς τοῦ Μαρουὰμ ἐσμυρνισμένης ἐπαύσαντο αἱ πλείους τῶν στάσεων. Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει ἐκοιμήθη ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης Ἀντιοχείας Θεοφύλακτος μηνὶ Δεσίῳ κθ'.

A. C. 743. — *Antiochiæ episcopi Theodori annus primus.*

C Hoc anno Christianorum plurimos, ceu principibus nuper dominium adeptis sanguine junctos, Antipatride Palæstinæ dolose comprehensos, Arabes duces ad principatum recenter evecti sustulerunt e medio. Eodem anno Constantinus, Theodosiopoli una cum Melitine capta, Armenios in servitutem misit. Theodorus autem vicarii filius e minori Armenia oriundus Antiochiæ patriarcha consecratus est.

A. M. 6243. — *Ἀντιοχείας ἐπισκόπου Θεοδώρου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει τοὺς πλείους τῶν Χριστιανῶν, ὡς συγγενεῖς τῶν προαρξάντων (24), ἀνεῖλον οἱ προσφάτως κρατήσαντες, δόλῳ τούτους χειρωσάμενοι [32], εἰς Ἀντιπατρίδα τῆς Παλαιστίνης. Καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ Κωνσταντῖνος τὴν Θεοδοσιούπολιν παρέλαβεν ἅμα τῇ Μελετινῇ (25), καὶ ᾐχμαλώτευσεν τοὺς Ἀρμενίους. Ὁ Θεόδωρος δὲ υἱὸς τοῦ Βικαρίου ἐκ [33] τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας ὁρμώμενος ἐχειροτονήθη πατριάρχης Ἀντιοχείας [34].

A. C. 744. — Hoc anno Constantinus impius imperator vanis superbiæ flatibus elatus plerosque

A. M. 6244. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἀρθεὶς φρονήματι Κωνσταντῖνος ὁ δυσσεβὴς πολλὰ κατὰ τῆς Ἐκκλη-

VARIÆ LECTIONES.

[19] δὲ add. ex A. [20] fort. μετὰ τῶν, sed vid. p. 454. [21] ὁλόκληροι A. [22] ἢ καὶ A, εἰ καὶ vulg. [24] αὐτόθι A. [25] ἀναχθ. A, ἀνεχθ. vulg. [26] τοῦ ἔθνους A, τὰ ἔθν. vulg. [27] καὶ ἐκ A f. [28] βασιλεὺς add. ex A. [29] ὅροις A. [30] τὸ αὐτὸ A, τοῦτο vulg. [31] καὶ add. ex A. [32] χειρωσάμενοι A, κρατησάμενοι vulg. [33] ἐκ add. ex A. [34] Ἀντιοχείας om. A f.

IAC. GOARI NOTÆ.

(20) Idem, σῶσαι κατεσύρησαν, ὡς ἐπὶ σημείων ἕξ.

(21) Ille totidem verbis: Ἤδη δέ τινες ἔφασαν τὴν γῆν θεάσασθαι ἐπὶ σημείοις δύο βύθιον ἑτέραν ἀναβρᾶσαι. Fabulæ portentum.

(22) Idem, ἡμίονον θήλειαν.

(22*) In annum succedentem Leonis coronam remittit Nicephorus: Μετὰ δὲ ταῦτα στέφει Κωνσταντῖνος τὸν υἱὸν Λέοντα εἰς βασιλέα. Quare vice ἐχομένῳ χρόνῳ, quem scriptum cunctis in codd. observo, mallem τὸ, ἐρχομένῳ, substitui, quo indictio quarta numeranda Constantini anno 10, prout decimo tertio septima recensetur pag. 359.

(23) Non una urbs Chalcis, neque provincia D Chalcidica una est. Hæc Syriæ a Ptolemæo e Strabone ascribitur; de reliquis Ortelius.

(24) *Iis juncti sanguine qui rerum summum antetenuerant*, imperio in Saracenos ante potiti erant. Illud interpr., *nuper dominium adeptis*, in eos magis quadret, qui tum rerum summam capessiverant, ac imperio vitaque Maruam exuerant. Combefis.

(25) Leonem imperii corona redimitum nupermemorantibus verbis hæc alia subnectit Nicephorus: Καὶ εὐθὺς κατὰ Σαρακηνῶν ἐκστρατεύει, καὶ γενόμενος κατὰ τὴν Μελιτιναίων πόλιν ταύτην πολιορκίᾳ εἷλε. Tempore conjungit quæ annis duobus apud Theophanem dissociantur.

σίας καὶ ὀρθοδόξου πίστεως μελετῶν σιλέντια (26), A καθ' ἑκάστην πόλιν [36] (27) τὸν λαὸν ἔπειθεν πρὸς τὸ ἴδιον αὐτοῦ [36] φρόνημα δολίως ἕπεσθαι, προσδοποιῶν τὴν μέλλουσαν αὐτῷ ἔσεσθαι τελείαν [37] ἀσέβειαν.

per singulas civitates adversus Ecclesiam et orthodoxam fidem cœtus et consulta agitari commentus, populum ad suam sententiam amplexandam dolose pertraxit, et eo pacto viam ipsis ad impietatem, quæ summa futura erat, paravit.

A. M. 6245. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀναστάσιος ὁ ἀνίερος τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡγησάμενος τέθνηκεν σὺν τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι [38] οἰκτίστῳ πάθει τῷ λεγομένῳ χορδαψῷ· [39] κόπρον διὰ στόματος ἐμέσας, ἀξίαν ἔτισε δίκην ὑπὲρ τῆς κατὰ Θεοῦ καὶ τοῦ διδασκάλου τόλμης. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Κωνσταντῖνος (28) ὁ δυσσεβὴς κατὰ τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων παράνομον συνέδριον τριακοσίων τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ ἐπισκόπων συνέλεξεν ἐν τῷ τῆς Ἱερείας παλατίῳ, ὧν ἐξῆρχεν Θεοδόσιος ὁ Ἐφέσου, υἱὸς Ἀψιμάρου, καὶ Παστιλλᾶς ὁ Πέργης· B οἱ καθ' ἑαυτοὺς τὰ δόξαντα δογματίσαντες, μηδενὸς παρόντος ἐκ [40] τῶν καθολικῶν θρόνων (29), Ῥώμης, φημὶ, καὶ [41] Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, ἀπὸ δεκάτην [42] τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς ἀρξάμενοι, διήρκεσαν ἕως η' τοῦ Αὐγούστου τῆς αὐτῆς ζ' ἰνδικτιῶνος. Καθ' ἣν ἐν Βλαχέρναις ἐλθόντες οἱ τῆς Θεοτόκου πολέμιοι, ἀνῆλθεν Κωνσταντῖνος ἐν τῷ ἄμβωνι κρατῶν Κωνσταντῖνον μοναχὸν ἐπίσκοπον γενόμενον τοῦ Συλαίου, καὶ ἐπευξάμενος ἔφη μεγάλῃ τῇ φωνῇ· *Κωνσταντίνου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου πολλὰ τὰ ἔτη*. Καὶ τῇ κζ' τοῦ αὐτοῦ [43] μηνὸς ἀνῆλθεν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ φόρῳ σὺν Κωνσταντίνῳ τῷ ἀνιέρῳ προέδρῳ [44] καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπισκόποις, καὶ ἐξεφώνησαν τὴν ἑαυτῶν κακόδοξον αἵρεσιν C ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, ἀναθεματίσαντες Γερμανὸν τὸν ἁγιώτατον, καὶ Γεώργιον τὸν Κύπριον, καὶ Ἰωάννην τὸν Χρυσοῤῥόαν Δαμασκηνὸν τὸν Μανσοὺρ, ἄνδρας ἁγίους καὶ αἰδεσίμους διδασκάλους.

A. C. 745.—**359** Hoc anno Anastasius sacrilegus throni Cpoleos antistes anima simul et corpore mortuus est infelicissimo morbo, qui chordapsus dicitur, proprium stercus per os egerens, dignamque persolvit mulctam suarum in Deum ac præceptorem injuriarum. Eodem etiam anno impius Constantinus adversus sanctas et venerandas imagines illegitimum trecentorum triginta et octo episcoporum in Hieriæ palatio coegit conciliabulum, cujus præses exstitit Theodosius Ephesi episcopus, Apsimari filius, et Pastillas Pergensis antistes. Isti privatas suas sententias privata auctoritate sancientes nullo catholicarum sedium, Romæ, dico, Alexandriæ, Antiochiæ et Hierosolymorum præsente, a mensis Februarii die decimo facto initio, ad Augusti diem octavum cœptis institerunt eadem indictione, qua ad Blachernas convenientibus istis Deiparæ adversariis, Constantinus Constantinum monachum, qui Sylæi episcopus fuerat, manu tenens conscendit ambonem, et clara elataque voce votis conceptis bene precatus: *Constantino*, inquit, *œcumenico patriarchæ multi anni*. Et vicesimo septimo mensis Augusti imperator in forum progressus cum sacrilego Constantino et reliquis episcopis, qui omnes pravam suam hæresim coram universo populo promulgaverunt, et sanctissimum Germanum, Georgium Cyprium, Joannem Chrysorrhoam Mansuris filium, viros sanctos et venerandos doctores anathemate ferire ausi sunt.

VARIÆ LECTIONES.

[35] πόλιν] ποιῶν A: neutrum recte habere videtur. [36] αὐτοῦ add. ex A. [37] τελείως A f. [38] σὺν τῇ ψ. καὶ τῷ σ. A, τῇ ψ. σὺν τῷ σ. vulg. [39] δορδάψῳ A f, χορδαψῷ a. [40] ἐκ add. ex A. [41] καὶ ante Ἀλεξ. add. ex A, item τοῦ ante Αὐγ. [42] δεκάτην: nolui corrigere. [43] τῇ κ' τοῦ α. A. [44] προέδρῳ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(26) Allocutiones ad proceres, et ad populum esse *silentia*, habes cum hic, tum supra.

(27) Καθ' ἑκάστην ποιῶν, Anast., Reg., etc. Male καθ' ἑκάστην πόλιν. Non ita Constantinus urbes obibat in singulis conventus habiturus, sed in una urbe, ac CP. conventus ejusmodi quotidie habebat, ac quam erat editurus absolutam impietatem (sequenti nimirum anno publica e publico conciliabulo imaginum proscriptione) parturiebat: qui est clarus sensus auctoris. Combefis.

(28) Eadem Nicephoro scripta pag. 42.

(29) *Cum nulli universalium sedium vicarii adessent*. Sic enim ego tum omissam particulam ἐκ exposuerim, quam omnes codd. repræsentant; ut sit velut ἐκ προσώπου; tum vocem καθολικῶν, qua non fides hic designetur, sed universalis pro patriarchatus ratione auctoritas; etsi tum revera quatuor illæ sedes rectæ fidei hærebant, una Constantinopolitana ab ea devia. Eodem argumento auctor invectivæ in Constantinum Cabalinum, tom. II *Auctarii* nostri pseudosynodum istam exagitat: Ποῖος πατριάρχης εὑρέθη ἐν αὐτῇ; Ὁ Ῥώμης οὐ κατεδέξατο ἐλθεῖν· ὁ Ἀλεξανδρείας, οὐδ' ὅλως· ὁ Ἀντιοχείας, οὐδὲ τὸ σύνολον· ὁ Ἱεροσολύμων, οὐδὲ ἅπαξ. Λοιπὸν ποταπή ἐστιν αὕτη! ἡ σύνοδος πατριάρχην μὴ ἔχουσα; *Quis in ea patriarcha inventus est? Non sustinuit Romanus antistes ad eam accedere: Alexandrinus adesse noluit, Antiochenus conventum sprevit, Hierosolymitanus omnino respuit. Nullus adfuit patriarcha*. Plura idem auctor in eam D rem, totamque Constantini, ac parentis Leonis historiam, nec non eorum adversus sacras imagines tragœdiam, quæ sint illustrando Theoph. Plura item S. Niceph. luculenta illa confutatione Copronymianæ hujus synodi; ac ejus quæ eam confirmavit, pseudosynodi Theophilianæ, quæ exstat in Reg. codice. S. Stephanus junior: *Qui œcumenicum illud concilium vocari possit, quod nec Romanus antistes (citra cujus auctoritatem nullo modo fieri potest, ut res ecclesiasticæ ad normam redigantur) gratum habuit, nec denique Hierosolymitanus?* Tanta certe Romani antistitis in synodis quæ œcumenicæ sint, auctoritas, ut nec Græci schismatici post discessionem a Rom. sede, habitasque synodos in Ignatii ac Photii causa, ullam sibi synodum œcumenicam numerare præsumpserint. Combefis.

A. C. 746. — *Cpu.eos episcopi Constantini annus primus.*

Hoc anno Muamed, qui Abulabas etiam dictus, moritur, postquam principatu potitus est annos quinque. Abdellas autem frater ejus in loco blasphemiæ eorum dicato Mecha oppido morabatur. Is ad Abumuslim, qui in Persia degebat, scribit, ut sibi principatus partem, quæ sorte obtigerat, servaret. Hic ex adverso Abdellam filium Ali, Salem vero Syri supremi ducis fratrem principatum sibi procari cognoscens, ac ideo in Persiam, ut eam sibi subjiciat, accedere, Persis tamen adversari, et in Syriæ incolas **360** propendere, qui etiam cum eo belli societatem inierant, de his certus, Syriæ copias in eum concitat, et ad Tyanam consertis invicem manibus, ex contraria parte pluribus occisis, Abusalim victor remansit. Etenim plerique Sclavi erant atque Antiocheni. Abdellas solus superstes et incolumis, post dies aliquot fidem sibi dari petiit ab alio Abdella Muamed fratre, qui e Mecha profectus in Persiam festine properaverat. Hic illum in domo ruinam minante inclusum, fundamentis latenter effodi jussis, interfecit; Abusbulim vero adversus Arabes Syriæ ferocientem et minas jactantem, utpote qui Maurophororum rebellione inita jugum excussissent, multosque eorum per Palæstinam, Emesenos agros, et maritima loca sustulissent, et jam arma in illos parantem, exercitus copiis in eum eductis, repressit. Is Abdellæ infensus, cum totis agminibus in interiorem Persiam irruit. Quare metu perculsus Abdellas ipsum verborum lenocinio precumque blanditiis revocavit, ac ipsis etiam imperii sui symbolis exsecrandis, virga, inquam, atque sandaliis falsi prophetæ sui Muamed ad eum submissis, ab eo contendens, ut unius saltem diei itinere ad se divertere dignaretur, ut ei tanquam patri debitum grati animi officium persolveret. Ille lenociniis hujusmodi inescatus, equitibus centum millibus secum eductis, ad eum venit, utriusque vero copiis ad invicem conjunctis, propriis ejus, qui vocaverat, manibus interficitur. Turmæ autem dissipatæ summis licet honoribus cumulatæ reditum eodem die susceperunt. Hic fuit Abdellæ imperii ordo.

A. C. 747. — *Arabum ducis Abdellæ annus primus.*

Romæ episcopi Pauli annus primus.

A A. M. 6246. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Κωνσταντίνου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Μουαμὲδ, ὁ καὶ Ἀβουλαβᾶς, τέθνηκεν, κρατήσας ἔτη ε'. Ἦν δὲ Ἀβδελλᾶς [45] ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ (30) εἰς τὸν τόπον τῆς βλασφημίας αὐτῶν τὸ Μάκχαν [46]. Γράφει οὖν πρὸς τὸν Ἀβουμουσλὶμ [47] ὄντα κατὰ τὴν Περσίδα, φυλάξαι αὐτῷ τὸν τόπον τῆς ἀρχῆς, καθὼς ἐκληρώθη αὐτῷ. Ὁ δὲ μαθὼν Ἀβδελλᾶν τὸν υἱὸν Ἀλὶ, ἀδελφὸν δὲ Σαλὶμ τοῦ μονοστρατήγου Συρίας, τὴν ἀρχὴν αὐτῷ περιποιούμενον [48], καὶ ἐρχόμενον κρατῆσαι τὴν Περσίδα [49], ἐναντιούμενον δὲ τοῖς Πέρσαις, καὶ προσκείμενον τοῖς τῆς Συρίας, οἳ καὶ συνεμάχουν αὐτῷ, διεγείρας τὰ τῆς Συρίας [50] στρατόπεδα, συμβάλλει αὐτῷ κατὰ τὴν Τυάνην [51], καὶ νικήσας αὐτὸν ὁ Ἀβουσαλὶμ πολλοὺς ἔκτεινεν. B Ἦσαν γὰρ οἱ πλείους Σκλάβοι καὶ Ἀντιοχεῖς (31). Ὁ δὲ Ἀβδελλᾶς μόνος περισωθεὶς, μετ' ὀλίγας ἡμέρας ᾐτήσατο λόγους λαβεῖν παρὰ τοῦ ἄλλου Ἀβδελλᾶ, τοῦ ἀδελφοῦ Μουαμὲδ, καταλαβόντος σπουδῇ πολλῇ τὴν Περσικὴν ἐκ τοῦ Μάκχα [52]· ὄντινα φρουρήσας ἐν οἰκίσκῳ σαθρῷ, καὶ κατορυχθῆναι προστάξας τὰ θεμέλια λάθρα, τοῦτον ἀπέκτεινεν. Τὸν δὲ Ἀβουμουσλὶμ μηνιῶντα κατὰ τῆς Συρίας Ἀράβων, ὡς ἐπαναστάντων τοῖς Μαυροφόροις, καὶ πολλοὺς κατὰ τὴν Παλαιστίνην καὶ Ἔμεσαν καὶ τὴν [53] παραλίαν ἑλόντων, ἐπελθεῖν τε αὐτοῖς μελετῶντα [54], μετὰ τῶν στρατευμάτων ἐκώλυσεν (32). Ὁ δὲ ὀργισθεὶς τῷ Ἀβδελλᾷ πρὸς τὴν ἐνδοτέραν [55] Περσίδα ὥρμησεν σὺν τῷ πλήθει· ὃν δειλιάσας σφόδρα μεταστέλλεται C αὐτὸν πιθανολογίαις καὶ παρακλήσεσι, καὶ αὐτοῖς δὲ τοῖς μυσαροῖς συμβόλοις [56] τῆς ἀρχῆς αὐτῶν, φημὶ δὴ, τῇ ῥάβδῳ καὶ τοῖς σανδαλίοις τοῦ ψευδοπροφήτου Μουαμὲδ, ἐξαιτῶν ὁδὸν ἡμέρας μιᾶς [57] ἐκκλῖναι πρὸς αὐτὸν, ὅπως αὐτῷ τὴν πατρὶ πρέπουσαν εὐχαριστίαν ἀπονείμῃ. Ὁ δὲ ἀπατηθεὶς, παραγίνεται σὺν χιλιάσιν ἱππέων ρ', ἑνωθείς τε αὐτῷ (33) κτείνεται ὑπ' αὐτοῦ χερσὶν ἰδίαις. Οἱ δὲ ὄχλοι σκεδασθέντες αὐθημερὸν ᾤχοντο, φιλοτιμίαις οὐκ εὐαριθμήτοις [58] ἐφοδιασθέντες. Καὶ οὕτω τὰ τῆς ἀρχῆς τῷ Ἀβδελλᾷ διευθύνεται [59].

A. M. 6247. — *Ἀράβων ἀρχηγοῦ Ἀβδελλᾶ ἔτος α'.*

D *Ῥώμης ἐπισκόπου Παύλου ἔτος α'.*

VARIÆ LECTIONES.

[45] Ἀβδελλᾶς A (ubique), Ἀβδελᾶς vulg. [46] τὸ Μάκχαν] τὴν M. mg. Par., Τιμάχη vulg., Τιμάχην a, om. A f. [47] Βουμουσλὶμ f. [48] περιποιούμ. A, παραπ. vulg. [49] τῆς Περσίδος A. [50] τῆς Συρίας] σὺν αὐτῷ A. [51] κατὰ τὴν Τοίβην A. [52] Μακκὰ A, Μέκκα e f. [53] τὴν add. ex A. [54] μελετῶντα A, μελετῶντας f, μελετώντων vulg. [55] ἐνδοτέραν A, δευτέραν vulg. [56] συμβούλοις A. [57] μιᾶς om. A. [58] οὐκ εὐαρ. A, ἀναρ. vulg. [59] τῷ Ἀβδελλᾷ διευθύνεται A, τοῦ Ἀβδελᾶ διεύθυνεν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(30) *Abu-Giafar Abd-alla* vocat Ecchellensis. Anastasius, *Habdalla.*

(31) Fidei desertores, et μαγαρῖται. Ut Sclavini defecerint habes supra pag. 289.

(32) Sic ex Vat. emendatum in Barb. legitque Anast., *atque in eos irruere meditantem, cohibuit cum copiis.* Hic certe unus sensus congruit; ut ita victor Abusbulim in Syros Arabas irruere voluerit, non ut Syri Arabes clade tanta attriti in victores Maurophoros; quod edita ex Reg. et aliis habent. Idcirco etiam ea repressi conatus injuria in Abdelam exacerbatus, in interiorem Persidem movisse statim narratur; qua in expeditione ejusdem Abdelæ dolo sublatus est. COMBEFIS.

(33) *Illi unitus;* cum eo ad colloquium admissus, ac cum ei ut summo ameræ dominoque dux ipse minor astitisset, ab eo occiditur propriis manibus; dissipatis statim larga munerum exhibitione, quas adduxerat, turmis. Hæc auctoris clara sententia, nonnihil obscurius interpr. expressa. ID.

Τούτῳ τῷ ἔτει Νικήτας ὁ Ἡλιουπόλεως ἀνεθεματίσθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας πάσης. Ὁ δὲ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος Σύρους (34) τε καὶ Ἀρμενίους, οὓς ἤγαγεν ἀπὸ Θεοδοσιουπόλεως καὶ Μελιτινῆς, εἰς τὴν [60] Θράκην μετῴκισεν, ἐξ ὧν ἐπλατύνθη [61] ἡ αἵρεσις τῶν Παυλικιανῶν (35). Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῇ πόλει, ὀλιγωθέντων τῶν οἰκητόρων αὐτῆς ἐκ τοῦ θανατικοῦ, ἤνεγκεν συμφαμίλους [62] ἐκ τῶν νήσων καὶ Ἑλλάδος καὶ τῶν κατωτικῶν μερῶν, καὶ ἐποίησεν κατοικῆσαι τὴν πόλιν καὶ κατεπύκνωσεν αὐτήν. Τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ ἐζήτησαν οἱ Βούλγαροι πάκτα (36) διὰ τὰ κτισθέντα κάστρα (37)· καὶ τοῦ βασιλέως ἀτιμάσαντος τὸν ἀποκρισιάριον αὐτῶν [63], ἐξῆλθον φοσσατικῶς, καὶ ἦλθον ἕως τοῦ Μακροῦ Τείχους, κατὰ τῆς βασιλίδος πόλεως τὴν ὁρμὴν ποιησάμενοι. Πολλὴν οὖν ἅλωσιν ἐργασάμενοι καὶ αἰχμαλωσίαν λαβόντες, ὑπέστρεψαν ἀβλαβεῖς εἰς τὰ ἴδια.

Hoc anno Nicetas Heliopoleos episcopus ab universo Ecclesiæ cœtu anathemate percussus est. Imperator autem Constantinus, quos Theodosiopoli et Militine Syros et Armenios eduxit, in Thraciam transtulit, quibus Paulicianorum hæresis aucta est. Urbe pariter tota civibus peste sublatis destituta, ex insulis, Græcia, et inferioribus aliis regionibus incolas alios cum integris etiam familiis asportatos, ut eam habitarent, transtulit, atque ita civibus ut prius refertam ac populosam reddidit. Eodem etiam anno Bulgari ob nova castra exstructa nova quoque pacta postulant. Imperatore apocrisiarium eorum **361** spernente, ipsi ignominiam ulturi, ad Longum usque murum versus urbem cum exercitu bene instructo irrumpunt, magnaque strage edita, et multitudine captivorum abducta, illæsi et incolumes proprias domos repetunt.

A. M. 6248. — Τούτῳ τῷ [64] ἔτει σεισμὸς γέγονεν κατὰ τὴν Παλαιστίνην καὶ Συρίαν οὐ [65] μικρὸς μηνὶ Μαρτίῳ ἐννάτῃ. Καὶ ἐξωρίσθη Θεόδωρος ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας φθόνῳ τῶν Ἀράβων, διαβληθεὶς [66], ὅτι συχνῶς τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ δηλοποιεῖ τὰ τῶν Ἀράβων διὰ γραμμάτων· καὶ λοιπὸν ὁ αὐτὸς Σαλὶμ [67] ὑπερόριον τίθησιν εἰς τὴν Μωαβῖτιν χώραν πατρίδα τε αὐτοῦ. Καὶ ἐπέτρεψεν ὁ αὐτὸς Σαλὶμ μὴ κτίζεσθαι νέας ἐκκλησίας, μηδὲ φανῆναι σταυρὸν, μηδὲ δογματίσαι περὶ πίστεως Χριστιανῶν [68] μετὰ Ἀράβων. Ἐπεστράτευσε δὲ κατὰ Ῥωμανίας σὺν χιλιάσιν π', καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν Καππαδοκίαν ἤκουσεν Κωνσταντῖνον κατ' αὐτοῦ ὁπλιζόμενον, καὶ φοβηθεὶς ὑπέστρεψεν ἄπρακτος, μηδὲν λυμηνάμενος· μόνον δὲ ὀλίγους Ἀρμενίους προσρυέντας αὐτῷ λαβὼν ὑπέστρεψεν.

A. C. 748. — Hoc anno terræ motus haud levis in Palæstina et Syria contigit mensis Martii die nono. Theodorus Antiochiæ patriarcha in exsilium deportatus est Arabum invidia, qui frequentioribus litteris ad imperatorem Constantinum scriptis res Arabum eum manifestare criminati sunt. Quare patriarchatus terminis extorrem in provinciam Moabitidem, quæ fuit ejus patria, transferendum Salem Arabum dux edixit. Idem novas ecclesias nuspiam instaurari, crucem publice videndam non exponi, cum Arabibus de Christianorum fidei dogmatibus neminem disserere lata lege sanxit. Armatis hominum octoginta millibus in Romaniam expeditionem suscepit. In Cappadociam autem profectus, ubi Constantinum arma in adversum parare audivit, metu pulsus, re penitus infecta, nullaque illata noxa domum rediit, tantum paucos Armenios sponte ad ejus castra transeuntes secum abduxit.

A. M. 6249. — Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀβδελλᾶς τὴν φορολογίαν ἐπέτεινεν Χριστιανοῖς, ὥστε ἅπαντας μοναχούς τε καὶ ἐγκλείστους καὶ κιονίτας τῷ Θεῷ [69] εὐαρεστοῦντας φορολογῆσαι· ἐσφράγισεν δὲ τὰ τῶν

A. C. 749. — Hoc anno Abdellas imposita Christianis tributa auxit, adeo ut omnes sive monachi sive inclusi sive columnicolæ Deo sua vita placiti vectigales describerentur. Ecclesiarum quoque sa-

VARIÆ LECTIONES.

[60] τὴν add. ex A. [61] ἐπλατύνθη A, ἐπληθύνθη vulg. [62] συμφαμίλους A a, συμφαμίλλους vulg. [63] αὐτῶν add. ex A. [64] Τούτῳ τῷ A, τῷ δ' αὐτῷ vulg. [65] οὐ om. A f. [66] διαβλ. A, καὶ διαβλ. vulg. [67] Σαλὶ A. [68] Χριστιανῶν A, Χριστιανὸν vulg. [69] τῷ Θεῷ A, τοὺς τῷ Θ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(34) Hæc per ἀντίληψιν clarius exposita superius ad Copronymi istius annum quintum.

(35) Isti loco memorato Syri Monophysitæ dicti. De illis canon Nicænus 19, in quem Balsamon: Παυλιανισταὶ λέγονται οἱ Παυλικιανοί, *Paulianistæ sunt Pauliciani*. Infra, Περὶ δὲ τῶν Παυλιανισάντων ἐρώτησις, τίνες εἰσί; *De Paulianistis quæsitum est quinam essent?* subdit, *et alii quidem alia dixerunt: ego autem in diversis libris inveni, quod Manichæi Pauliciani dicti sunt a quodam Paulo Samosateno, mulieris Manichææ filio, cui nomen erat Callinice. Samosatenus autem nominatus est, ut qui Samosatenorum episcopus fuerit. Is prædicavit unum esse Deum, qui et Pater, et Filius, et Spiritus sanctus esse dicitur. Unus enim, inquit, est Deus: et Filius ipsius in ipso, quemadmodum in homine ratio, vel sermo*, etc.

(36) Non fœdus, sed ex fœdere inito *pactam pecuniam*, et annuum tributum. Nicephorus, φόρους. Ita auctor plerisque aliis locis. Vide notam sequentem.

(37) Nicephorus pag. 42: Ταῦτα ἐπιτελῆ ποιήσας Κωνσταντῖνος, ἤρξε δομεῖσθαι ἐπὶ Θράκης πολίσματα· ἐν οἷς οἰκίζει Σύρους καὶ Ἀρμενίους, οὓς ἔκ τε Μελιτιναίων πόλεων, καὶ Θεοδοσίου πόλεως μετανάστας πεποίηκε, τὰ εἰς τὴν χρείαν αὐτοῖς ἀνήκοντα φιλοτίμως δωρησάμενος. Ταῦτα τοίνυν οἱ Βούλγαροι, ὡς ἐπολίζοντο θεασάμενοι, φόρους ᾔτουν παρὰ βασιλεῖ δέξασθαι. Exin cum imperatore congressos adverso marte in fugam conjectos sociorum pluribus desideratis in patriam recessisse, Theophani in contrarium oppositus scripsit. — *Ob novas conditas urbes et oppida*: quibus scilicet habitarent, qui translati fuerant e Syria et Armenia: clarius hæc, pauloque forte diversa S. Niceph. COMBEFIS.

cras penus sigillo suo obseravit, et ad sacra vasa distrahenda emptores Hebræos induxit; emerunt autem ea liberti.

A ἐκκλησιῶν κειμηλιαρχεῖα (38), καὶ ἤγαγεν Ἑβραίους πρὸς τὸ πωλῆσαι [70] αὐτά, καὶ ἠγόρασαν αὐτὰ οἱ ἀπελεύθεροι.

A. C. 750. — Hoc anno Constantinus Sclaviniæ provincias ad Macedoniam sitas in servitutem redegit, reliquos vero imperio Romano plane subjici coegit. Eodem quoque anno ex Maurophoris Persis nonnulli facultatibus distractis, depositisque vestibus nudi, conscensis ædificiorum mœnibus, in capita præcipites se agebant, quo, ut magicæ superstitionis fallacia decepti, et a diabolo potentius occupati rebantur, in cœlum promptius evolarent. Cum supernæ illi hæreditati nihil comparabile ac dignum haberent, membris omnibus conterendi in terram gravius dilabebantur. Hujus erroris antesignanos sex numero repertos, quum Berrhœæ, tum in Chalcide, opera Salem Abdellas e medio sustulit.

A. M. 6250. — Τούτῳ τῷ ἔτει Κωνσταντῖνος τὰς κατὰ Μακεδονίαν Σκλαβινίας ᾐχμαλώτευσεν, καὶ τοὺς λοιποὺς ὑποχειρίους ἐποίησεν. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ τινὲς ἐκ τῶν Μαυροφόρων Περσῶν τῆς μαγικῆς ὄντες θρησκείας, ἀπάτῃ τοῦ διαβόλου κρατούμενοι, πωλήσαντες τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν, καὶ γυμνοὶ ἀνελθόντες εἰς τὰ τείχη, ἔρριπτον ἑαυτούς, ὥστε πετασθῆναι εἰς τὸν οὐρανόν, ὡς ἐνόμιζον. Οἱ δὲ μηδὲν ἀξιόλογον τῆς ἐκεῖσε κληρουχίας ἔχοντες, εἰς γῆν ἀνθυπέστρεφον τὰ μέλη συντριβέντες [71], ὧν τοὺς ἐξάρχοντας τῆς πλάνης Ἀβδελλᾶς ἀνεῖλεν διὰ τοῦ B Σαλὶμ κατὰ τὴν Βέῤῥοιαν (39) καὶ Χαλκίδα ὄντας ἀριθμὸν ἕξ (40).

A. C. 751. — 362 Hoc anno a publicis vectigalium actis conficiendis ad breve temporis spatium Saraceni invidia moti Christianos prohibuerunt, rursus autem necessitate compulsi, quod ipsi numeros et summas scribere non possent, eadem eis reposuerunt in manus, et irruptione in Romaniam facta plures abduxerunt captivos, Paulumque Armeniorum ducem, inito ad Melam cum eo certamine, exercitusque partem non contemnendam, quadraginta duobus viris e Romana ditione spectatissimis, pluribusque aliis compedibus astrictis in captivitatem secum abactis, prostraverunt. Imperator autem armis in Bulgariam motis, venit ad clusuram Beregaba; at Bulgari obviam facti plurimos ex ejus militibus deleverunt, inter quos Leo patricius et Thracensium dux, alter Leo cursus publici logotheta, et ex confusa plebe non pauci desiderati. Eorum arma acceperunt Bulgari, atque ita Romani cum dedecore redierunt.

A. M. 6251. — Τούτῳ τῷ ἔτει φθόνῳ τοὺς Χριστιανοὺς ἐκώλυσαν Ἄραβες ἐκ τῶν δημοσίων χαρτοθεσίων πρὸς ὀλίγον χρόνον, αὖθις δὲ [72] ἀναγκασθέντες ἐγχειροῦσιν αὐτοῖς τὰ αὐτά, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι αὐτοὺς γράφειν τὰς ψήφους, καὶ ἐπεστράτευσαν τὴν Ῥωμανίαν, καὶ ᾐχμαλώτευσαν πολλούς, καὶ Παῦλον τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀρμενίων [73] πολεμήσαντες εἰς τὸν Μέλαν ἀνεῖλον μετὰ πλήθους στρατοῦ καὶ τεσσαράκοντα δύο ἄνδρας ἐπισήμους δεσμίους ἤγαγον, καὶ κεφαλὰς πολλάς. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπεστράτευσεν τὴν C Βουλγαρίαν, καὶ ἐλθὼν εἰς Βεργέγαβαν εἰς τὴν κλεισοῦραν, ὑπήντησαν αὐτῷ οἱ Βούλγαροι, καὶ πολλοὺς τῶν αὐτοῦ ἀνεῖλον, ἐν οἷς καὶ Λέοντα πατρίκιον καὶ στρατηγὸν τῶν Θρᾳκησίων, καὶ Λέοντα ἕτερον λογοθέτην τοῦ δρόμου, καὶ λαὸν πολύν· καὶ ἔλαβον τὰ ἅρματα αὐτῶν. Καὶ οὕτως ἀδόξως ὑπέστρεψαν.

A. C. 752. — Hoc anno error in celebrando Paschatis festo admissus est, orthodoxis per orientales tractus mensis Aprilis die sexto, hæreticis autem, quorum id fuit erratum, tertio decimo solemnitatem illam agentibus.

A. M. 6252. — Τούτῳ τῷ ἔτει γέγονε πλάνη τῆς Πασχαλίας (41), καὶ οἱ μὲν ὀρθόδοξοι κατὰ τὴν Ἑῴαν ἕκτῃ τοῦ Ἀπριλλίου μηνὸς ἐπάσχασαν, οἱ δὲ πεπλανημένοι αἱρετικοὶ τῇ ιγ'.

D

Eodem anno sancti Joannis præcursoris et baptistæ caput ex Antri monasterio in templum ejus

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει μετετέθη ἡ κάρα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου (42) τοῦ Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ ἐκ τῆς μονῆς

VARIÆ LECTIONES.

[70] πληρῶσαι e f. [71] συντρ σ?ντες A, συντρίβοντες vulg. [72] δὲ add. ex A. [73] Ἀρμενιακῶν A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(38) Prima rei fisco vindicandæ actio apud Saracenos, impressum principis est sigillum. Rem ipsam fisco adjudicatam quandoque etiam significat. Textus præsens exemplo sit: Ἐσφράγισεν τὰ τῶν ἐκκλησιῶν κειμηλιαρχεῖα· *Ecclesiarum sacraria* (sacristias) *sui juris fecit.* Qui Turcicos mores norunt, quid τὸ, βουλλώνειν, *sigillo bullave signare* referat, notum habent: etiam Christianus Copronymus exsequitur pag. 369.

(39) Berrhœa hæc Syriæ est, a Chalcide haud dissita, prout fert textus. Hodie *Alep.*

(40) *Sexdecim* scripserunt Anastasius et *Miscella.*

(41) De vago Paschate superius.

(42) Hæc secunda Baptistæ capitis inventio et translatio. Prima siquidem, quam Græci memorent, e Palæstina per manus varias ad Spelæum observatur. E Spelæo monasterio, quo urna tel·

τοῦ Σπηλαίου εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ κατὰ τὴν Ἐμεσηνῶν πόλιν (43) περιφανῆ ὄντα, καὶ ἡ κατάβασις (44) ἐκτίσθη ἔνθα μέχρι τῆς σήμερον (45) ὑπὸ τῶν πιστῶν προσκυνουμένη εὐωδίᾳ σωματικῇ τε καὶ πνευματικῇ τιμᾶται, βλύζουσα [74] πᾶσι τοῖς πίστει προστρέχουσι τὰ [75] ἰάματα. Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει δοκίτης ἐδείχθη λαμπρότατος κατὰ τὴν Ἑῴαν ἐπὶ δέκα ἡμέρας καὶ αὖθις πρὸς δύσιν ἡμέρας κα'. Θεόδωρος δέ τις ὀνόματι [76] Λιβανίτης Σύρος κατὰ τὴν περίχωρον Ἡλιουπόλεως τῆς πρὸς [77] Λίβανον ἐπανέστη τοῖς Ἄραψι, καὶ πολεμήσας αὐτοῖς, ἔπεσον ἐξ ἀμφοτέρων πολλοί. Ἔσχατον δὲ τραπεὶς ἔφυγεν, καὶ οἱ συνόντες αὐτῷ Λιβανῖται πάντες ἀνῃρέθησαν. Ἐγένοντο δὲ καὶ [78] ἐν Ἀφρικῇ ἀκαταστασίαι καὶ πόλεμοι, ἡλιακῆς γεγονυίας ἐκλείψεως μηνὶ Αὐγούστῳ πεντεκαιδεκάτῃ, ἡμέρᾳ ἕκτῃ, ὥρᾳ B δεκάτῃ. Ἀνέστησαν δέ τινες τῶν Μαυροφόρων ἐν τῷ Δαβεκῷ λέγοντες τὸν υἱὸν τοῦ πρωτοσυμβούλου [79] Θεὸν, ὡς τροφέα αὐτῶν, καὶ ἐξήνεγκαν δόγμα τοιοῦτον. Καὶ εἰσῆλθον οἱ Μαυροφόροι εἰς τὸν οἶκον τῆς πλάνης (46) αὐτῶν, καὶ ἀπέκτειναν τοὺς κλειδούχους ὀνόματα ξ' (47). Καὶ ἐξῆλθόν τινες ἐπὶ τὸν Βάσρασον, καὶ ᾐχμαλώτευσαν πολλοὺς, καὶ χρήματα ἔλαβον πολλά.

A quod exstat magnificum in urbe Emesa translatum est. Confessio quoque sacræ reliquiæ reponendæ ædificata est, in qua in hunc usque diem a fidelibus adoratur, tam corporea, quam spirituali odoris fragrantia honoratur, et ab illo morborum omnium medela, velut e perenni fonte, in eos, qui cum fide accedunt, scaturit. Hoc insuper anno cometa trabis in morem fulgidissimus ad orientalem cœli plagam dies continuos decem, et ad occidentalem rursum dies viginti et unum visus est. Theodorus autem quidam e monte Libano Syrus in Heliopoleos regione, quæ Libano adjacet, in Arabes rebellavit, et manibus cum eo consertis multi ex utraque parte desiderati, tandem ejus acie fusa in fugam versus est, quique illum sequebantur Libanitæ omnes occisi. Tumultus quoque per Africam exorti apparente solis defectu mensis Augusti die decimo quinto, feria sexta, hora diei decima. Porro quidam ex Maurophoris Dabeci emersere, qui protosymbuli filium, quod eorum nutritium ageret, Deum esse **363** prædicarent. In hanc quoque mentem promulgavere dogma. Maurophori subinde in fanum errori suo dicatum ingressi æditutos numero sexaginta mactaverunt. Quidam autem Basrasum profecti, plerisque in captivitatem abactis, ipsi opes innumeras abstulerunt.

A. M. 6253. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐστασίασαν οἱ Κασιῶται [80] (48) κατὰ τῶν Μαυροφόρων διὰ γυναῖκας. Ἔμειναν γὰρ ἐξ αὐτῶν εἰς οἶκον, ἐν ᾧ ἔμενον ἀδελ-

A. C. 753. — Hoc anno Casiotæ in Maurophoros tumultuati sunt feminarum causa. In domo etenim, in qua tres fratres habitabant, ex illis nonnulli

VARIÆ LECTIONES.

[74] βλύζουσα — ἰάματα om. f. [75] τὰ add. ex A. [76] ὀνόματι add. ex A. [77] τῆς πρὸς A, τὴν ἐπὶ vulg. [78] καὶ ante ἐν add. ex A. [79] πρωτοσυμβούλου A, πρωτοσυμβόκου vulg. [80] post Κασιῶται e f hæc inserunt : καθ' ὅ φασιν Ἄραβες καλοῦσιν υἱοὶ τοῦ Καῆς ὡς γενεαλογοῦνται.

JAC. GOARI NOTÆ.

lure condita latebat, Emesam in templum Baptistæ nomini dicatum secundo translatum : Emesa denique et Comanis CP. deportatum. Primam una cum secunda translationem Græci, teste Genebrardi brevissimo Menologio Februarii die 24, postremam Maii 25 celebrant. Menæum utroque die legendum, disertissimum de Prodromi capite tractatum c. v. Caroli du Fresne Ambianensis præstolantibus. — De Græcorum tota traditione circa S. Joannis caput, ejusque triplicem inventionem docte brevi preditura v. cl. Caroli Du Fresne Ambianensis lucubratio, patri Goar audita et exspectata, mihi etiam auctoris humanitate, qualem fere digessit, visa, nec sine voluptate lecta. Ad calcem exstabunt, quos mihi tractatus eminentissimi cardinalis Mazarini in eam rem luculentos bibliotheca suggesserat : in quibus præcipuus qui tertiam Comanis Constantinopolim inventionem ac translationem sacri pignoris Ignatio patriarcha, Michaeleque et Theodora AA. auctoris æqualis stylo gravi enarrat, necdum juris factus publici; cujus etiam Romæ penes doctissimum ac amicissimum Leonem Allatium exemplar exstat. COMBEFIS.

(43) In qua erat Spelæi monasterium.

(44) *Confessionem* sub altari ad Romanarum instar expono : κτισθεῖσα quippe legitur : ideoque sub terra calce lapidibus ædificio revincta, quod Iconomachorum temporibus ex pag. 370 etiam sacræ reliquiæ sævissimam paterentur persecutionem. Translationis tertiæ officium Maii 25 caput

C urna repositum terraque opertum tunc demum in lucem erutum, et ornatum argento, frequentibus modulis decantat, alias quid hæc κατάβασις, quæ Anastasio *descensus*, mihi ignota.

(45) Ad Theophanis adhuc tempora, quo translatio eadem peracta, si fides coætaneo non denegatur historico : auctor Menæi translationem istam ad Valentiniani junioris ætatem revocantis deceptus est.

(46) In templum Mechæ. — Nihil cogit ut ipsum Mechæ templum cum P. Goar intelligamus; nisi Dabecum ipsa Mecha esset, quod non facile suadeat. Satis enim auctor hæc omnia in eo oppido, ejusque meschita factum indicat; nec in Arabia, ubi Mecha, sed in Perside, cujus Maurophori populi, ac apud quos Abdelas jam imperaret, exstincto Maruam, ac superiorem Arabum imperio : qui ipse protosymbulus sit, cujus ita filium desipientes Maurophori adulationis excessu deum sibi sanxe- D rint. Ita sane p. 407 invenias Aaronem Arabum supremum ducem exstruxisse Tyanæ οἶκον τῆς βλασφημίας αὐτοῦ · nempe meschitam unam, uti ubique solent in urbibus quas suæ faciunt ditionis; nisi in eum usum Christiana templa commutaut, uti factum CP. et supra Damasci, etc. COMBEFIS.

(47) Ut nomine dignoscitur persona, ita vox ὄνομα, vel ὀνομάτος, *personam* refert. Hinc recentioribus usitata dicendi genera, δέκα ὀνομάτοι, *decem personæ : ποσα εἴδες ὀνόματα ; quot vidisti personas ?*

(48) Qui nuper Caisini dicti pag. 356.

mansionem habentes conjuges eorum in illiciti concubitus cœnum voluerunt demergere. Exciti vero fratres illi tres morte eis illata injuriam ulti sunt, et terra cæsa corpora occultaverunt, et in unum collecti reliquos pariter dederunt neci. Salem vero missis insidiose militibus, impetuque in eos facto, cunctos in potestatem accepit, et fratres quidem illos tres laqueo, plurimos alios ferro confecit. Porro die solemnitati paschali dicato Christiana plebe in cœtum collecta, Salem ille communem et præcipuam ecclesiam ingressus est, metropolitam vero sacris altaribus astantem, et elata voce exclamantem : *Populus tuus te precatur, et te rogat*, corripi jussit, et in carcerem detrudi, alio interim sacerdote ad sanctam synaxim complendam suffecto, ex quo timor ingens in omnium animis excitatus. Ac nisi innata morum urbanitate et humili oratione ferocientem principem metropolita demulsisset, magnum prorsus malum ea occasione committebatur. Is porro erat beatus Anastasius.

A φοὶ τρεῖς, καὶ ἠθέλησαν τὰς γυναῖκας αὐτῶν πον-τίσαι (49)· ἐγερθέντες δὲ οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ, ἀπέκτειναν καὶ ἔχωσαν αὐτούς. Οἱ δὲ συναχθέντες, ἀπέκτειναν καὶ τοὺς λοιπούς. Καὶ πέμψας ὁ Σαλὴμ [81] (50) τὰ στρατεύματα διὰ δόλου, ἦλθον ἄνωθεν αὐτῶν. Καὶ πιάσαντες αὐτοὺς ἐφούρκισαν τοὺς τρεῖς ἀδελφοὺς, καὶ πολλοὺς ἀπέκτειναν. Καὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Πάσχα εἰσῆλθεν [82] ἐν τῇ ἁγίᾳ συνάξει εἰς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, καὶ τοῦ μητροπολίτου παρισταμένου καὶ ἐκφωνήσαντος τὸ, *Ὁ γὰρ λαός σου* [83] *δυσωπεῖ σε, καὶ ἱκετεύει σε*, ἐξήνεγκαν αὐτὸν, καὶ ἀπέκλεισαν ἐν φυλακῇ, καὶ ἄλλος ἐπλήρωσε τὴν ἁγίαν σύναξιν· καὶ ἐγένετο φόβος μέγας, καὶ εἰ μὴ ὁ μητροπολίτης κατεπράϋνεν αὐτὸν ἠθικότητι καὶ ταπεινοῖς λόγοις, κακὸν μέγα ἂν ἀπετελέσθη τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ. Ἦν δὲ ὁ B μακάριος [84] Ἀναστάσιος.

Eodem etiam anno Constantinus persecutor Andream venerabilem monachum (r), Calybitem dictum, ad Blachernas habitantem verberibus contusum, quod ejus impietatem, eo Valente juniore et Juliano vocitato, arguisset, in sancti Mamantis circo ad Blachernas interfecit, ejus autem corpus in maris fluentum projici jusserat, sed Andreæ sorores ipsum efferentes in Leucadii emporio sepulturæ mandarunt.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Κωνσταντῖνος ὁ διώκτης Ἀνδρέαν τὸν ἀοίδιμον μοναχὸν, τὸν λεγόμενον Καλυβίτην, ἐν Βλαχέρναις διὰ μαστίγων ἐν τῷ ἱππικῷ τοῦ Ἁγίου Μάμαντος ἀπέκτεινεν ἐλέγχοντα αὐτοῦ τὴν ἀσέβειαν, Οὐάλεντα [85] νέον καὶ Ἰουλιανὸν ἀποκαλοῦντα αὐτόν· ὃν καὶ ἐν τῷ ῥεύματι ῥιφῆναι προσέταξεν, εἰ μὴ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ τοῦτον ἁρπάσασαι ἐν τῷ ἐμπορίῳ τῶν Λευκαδίου [86] ἔθαψαν.

A. C. 754. — *Romæ episcopi Constantini annus primus.*

A. M. 6254. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Κωνσταντίνου ἔτος α'.*

Hoc anno cometa trabis instar ad orientem visus. Fatimæ filius e vivis sublatus. Bulgari seditione mota, propriis dominis continuata unius stirpis seric potestatem hucusque adeptis illata cæde 364 rejectis, malignæ mentis hominem nomine Teletsim annos triginta natum sibi ducem præfecerunt. Multi propterea Sclavi patria excedentes, ad imperatorem ultro se contulere, quos ille Artanam incolere constituit. Mensis autem Junii die decimo septimo bis millium chelandiorum equos duodecim per singula vehentium classe per Euxinum Pontum missa, imperator Thraciam versus perrexit. Teletses terra marique adversum se paratam audiens,

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐφάνη δοκίτης κατὰ τὴν Ἑῴαν· καὶ ἀνῃρέθη ὁ υἱὸς τῆς Φατίμας (51). Οἱ δὲ Βούλγαροι ἐπαναστάντες ἐφόνευσαν τοὺς κυρίους αὐτῶν τοὺς C ἀπὸ σειρᾶς καταγομένους (52), καὶ ἔστησαν ἄνδρα κακόφρονα, ὀνόματι Τελέτζην [87] (53), ἐτῶν ὑπάρχοντα λ'. Σκλάβων δὲ [88] πολλῶν ἐκφυγόντων (54), προσερρύησαν τῷ βασιλεῖ, οὓς κατέστησεν ἐπὶ τὸν Ἀρτάναν (55). Τῇ δὲ ιζ' τοῦ Ἰουνίου μηνὸς ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν Θρᾴκην ἀποστείλας καὶ πλώϊμον ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἕως δισχιλίων χελανδίων [89] (56) ἐπιφερομένων ἀνὰ ιβ' ἵππων. Ὁ δὲ Τελέτζης ἀκούσας τὴν διὰ γῆς καὶ θαλάσσης κατ' αὐτοῦ κίνησιν, λαβὼν εἰς συμμαχίαν ἐκ τῶν προσπαρακειμένων

VARIÆ LECTIONES.

[81] ὁ Σαλὴμ] ὁ Ἕλιχος A. [82] εἰσῆλθον A. [83] καὶ ἡ ἐκκλησία σου add. A f. post λαός σου, δυσωπεῖ σε om. A f. [84] ὁ μακαριώτατος A. [85] Οὐάλ. A, καὶ Οὐάλ. vulg. [86] Λαυκαδίου f. Τελετζῆν A. [87] Τελέτζιν vulg. [88] Σκλάβων δὲ] hinc usque ad p. 670, 12. κατὰ Θεοῦ lacuna intercedit in A. [89] ἕως ὀκτακοσίων χελ. a.

JAC. GOARI NOTÆ.

(49) Ut in profundum, ita in cœnum stupri mulierem demergere. Anastasius, *in pelagus jacere* exposuit.

(50) Peyr. ὁ Ἕλιχος. Anast. etiam, *Selichus*. Comb.

(51) Ex posteris Phatimæ Mahometi filiæ non ignobilis dux : de Phatemitis Constantinus Porphyrogenneta *De adm. imperii* cap. 15.

(52) Anastasius interpretatur, *ad se in iram derivatos*. Magis proprie et verius, *per seriem filiis patrum loco substitutis derivatos*. Nicephori igitur lectio omnino vitiosa est, τοὺς μὲν ἐκ Ξηρᾶς τὴν κυρείαν τὴν ἐπ' αὐτοὺς κεκτημένους κτείνουσιν· D *Xerensibus, quorum in dominatu erant, interfectis.* Repone, τοὺς μὲν ἐκ σειρᾶς, *legitimis hæredibus successionis ordine dominatum adeptis*, etc.

(53) Nicephorus, Τελέσσιον, vocat.

(54) Ἄχρι καὶ εἰς ἀριθμὸν ὀκτὼ καὶ διακοσίας χιλιάδας, *quorum numerus ad octo et ducenta millia pervenisse dicitur.* Niceph.

(55) Πρὸς τὸν ποταμὸν, ὃς Ἀρτάνας καλεῖται. Idem.

(56) E quibus octingentæ hippagogæ. Nicephorus. Barb. codex legit, ω' χελανδίων.

ἐθνῶν χιλιάδας κ' [89], καὶ τούτους εἰς τὰ ὀχυρώματα A στήσας, ἠσφαλίσατο ἑαυτόν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐλθὼν ἠπλίκευσεν εἰς τὸν κάμπον Ἀγχιάλου· καὶ τῇ λ' τοῦ Ἰουνίου μηνὸς τῆς α' ἰνδικτιῶνος (57), ἡμέρᾳ ε', ἐφάνη Τελέτζης μετὰ πλήθους ἐθνῶν ἐρχόμενος, καὶ συμβαλόντες πόλεμον κόπτουσιν ἀλλήλους ἐπὶ πολύ, καὶ τραπεὶς Τελέτζης ἔφυγεν. Ἐκράτησε δὲ ἡ μάχη ἀπὸ ὥρας ε' (58) ἕως ὀψὲ, καὶ πολλὰ πλήθη Βουλγάρων ἀνηλώθησαν, πολλοὶ δὲ ἐχειρώθησαν, ἄλλοι δὲ καὶ προσερῤύησαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀρθεὶς ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ νίκῃ, ἐθριάμβευσεν ταύτην ἐπὶ τῆς πόλεως, ἁρματωμένος σὺν τῷ στρατῷ εἰσελθὼν, εὐφημούμενος ὑπὸ τῶν δήμων καὶ ξυλοπανδούροις σύρων τοὺς χειρωθέντας Βουλγάρους, οὓς ἔξωθεν τῆς Χρυσῆς πόρτης ἀποτμηθῆναι ἐκέλευσεν ὑπὸ τῶν πολιτῶν. B Τὸν δὲ Τελέτζην στασιάσαντες οἱ Βούλγαροι ἀπέκτειναν σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτοῦ, καὶ ἔστησαν Σαβῖνον γαμβρὸν ὄντα Κορμεσίου τοῦ πάλαι κυρίου αὐτῶν. Τοῦ δὲ Σαβίνου εὐθέως ἀποστείλαντος πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ζητοῦντος ποιῆσαι εἰρήνην, κομμένδον [91] ποιήσαντες οἱ Βούλγαροι ἀντέστησαν τῷ Σαβίνῳ στεῤῥῶς, λέγοντες, ὅτι *Διὰ σοῦ Βουλγαρία μέλλει δουλοῦσθαι τοῖς Ῥωμαίοις*. Στάσεως δὲ γενομένης, φεύγει Σαβῖνος ἐν τῷ κάστρῳ Μεσημβρίας, καὶ προσεῤῥύη τῷ βασιλεῖ. Ἔστησαν δὲ οἱ Βούλγαροι ἕτερον κύριον ὀνόματι Παγανόν (59).

vicinarum nationum viginti millibus in auxilium accitis et per munita loca distributis, ipse præsidio se inclusit. Imperator vero in Anchiali agris castrametatus est. Porro Junii die trigesimo, indictione prima, feria hebdomadis quinta, Taletses cum numerosa auxiliariorum multitudine progredi tandem visus est, consertaque pugna, mutua utriusque partis cædes ingens edita, fusisque demum Teletsis copiis ipse fugam arripuit. Duravitque pugna ab hora quinta usque ad vesperam, et maximus Bulgarorum numerus certamine illo deletus, multi capti, alii ultro ad Romanos defecerunt. Imperator prospero victoriæ successu elatus, armis omnibus cum toto exercitu instructus, urbem triumphum ducens ingressus est, lætisque totius civitatis vocibus exceptus, Bulgaros bello captos xylopanduris vinctos in eam invexit, eosque demum extra Chrysen portam a civibus capite truncari jussit. Bulgari autem seditione in Teletsem mota ipsum ac cunctos ejus proceres dederunt neci, Sabinum vero Cormesii quondam principis generum constituerunt ducem. Cum vero Sabinus legatos de pace ad imperatorem confestim destinasset, Bulgari comitiis habitis Sabino pertinaciter se opposuerunt, clamantes: *Bulgaria tui causa Romanorum potestati subjicienda est.* Aucto demum tumultu, Sabinus in Mesembriæ præsidium fuga se subducit, et inde ad imperatorem se confert. Alium vero dominum nomine Paganum Bulgari creaverunt.

A. M. 6255. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἀντῆραν οἱ τῆς ἐρήμου καὶ τοῦ Βαραθῶν [92] (60) τῷ Ἀβδελλᾷ δύο ἀδελφοὶ, οὓς ἀποστείλας ἀνεῖλεν σὺν χιλιάσιν ὀγδοήκοντα στρατοῦ. C Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐξῆλθον Τοῦρκοι ἐκ τῶν Κασπίων πυλῶν, καὶ ἀνεῖλον πολλοὺς εἰς Ἀρμενίαν, καὶ ἔλαβον αἰχμαλωσίαν πολλὴν, καὶ ὑπέστρεψαν. Κοσμᾶς δέ τις ἐπίσκοπος Ἐπιφανείας τῆς κατὰ Ἀπάμειαν τῆς Συρίας, Κωμανίτης ἐπιλεγόμενος, τῶν πολιτῶν Ἐπιφανείας πρὸς Θεόδωρον πατριάρχην Ἀντιοχείας (61) ἔγκλησιν ποιησαμένων κατὰ τοῦ αὐτοῦ Κοσμᾶ περὶ μειώσεως ἱερῶν, καὶ αὐτοῦ μὴ δυναμένου ταῦτα συστῆσαι, ἀπέστη τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, καὶ ὁμόφρων τῆς αἱρέσεως Κωνσταντίνου κατὰ τῶν ἁγίων εἰκόνων γέγονεν. Ὃν κοινῇ γνώμῃ Θεόδωρος ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας, καὶ Θεόδωρος ὁ Ἱεροσολύμων, καὶ Κοσμᾶς ὁ Ἀλεξανδρείας σὺν τοῖς ὑπ' αὐτοὺς ἐπισκόποις τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου D ὁμοφρόνως ἀνεθεμάτισαν, ἕκαστος κατὰ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν.

A. C. 755. — Hoc anno habitatores deserti Barathonisque incolæ fratres duo in Abdellam rebellionem excitaverunt, quos ille misso exercitu cum copiarum octoginta millibus exstinxit. Hoc eodem anno Turci Caspiis portis egressi, plurimis per Armeniam occisis, captivorum collegerunt turmas, et domos repetierunt. Porro quidam Epiphaniæ, quæ ad Apameam Syriæ posita est, episcopus, cognomento Comanites, Epiphaniæ civibus, quod sacra vasa distraxisset, apud Theodorum Antiochiæ patriarcham **365** accusationem passus, pretium eorum restituendi impotens, rectæ fidei desertor factus, in Constantini sententiam adversus sanctas imagines excitatam ipse contrariæ conscius transiit. Eum communibus calculis Theodorus Antiochiæ, Theodorus alter Hierosolymorum, Cosmas Alexandriæ patriarchæ cum suffraganeis episcopis die sanctæ Pentecostes sacrosancti Evangelii lectione peracta, in propria sede singuli concordibus animis ac vocibus anathemati subjecere.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς γέγονεν κρύος μέγα καὶ πικρότατον, οὐ κατὰ τὴν ἡμετέραν γῆν μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν

Eodem pariter anno a mensis Octobris exordio frigus ingens et asperrimum non in hac modo regione, sed et per Orientem, Septentrionem et Occi-

VARIÆ LECTIONES.

[89] κ'] κς' a, ς' f. [91] fort. κομβέντον cfr. p. 262. [92] Βασραθῶν f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(57) Concinit Nicephorus, ταῦτα κατεπράττετο κατὰ τὴν πρώτην ἰνδικτιῶνα.

(58) Ab exorto sole.

(59) Nicephorus, Baïανόν.

(60) Barb. Βασραθῶν, qui forsan pag. 363 Βάσρασος, *Basrasos* apud Anastasium.

(61) Patriarcham nomine Theodorum ante annos sex in exsilium ejectum legimus. An ita sedi restitutus, ut hoc anno Cosmam anathemate percutere potuerit?

dentis plagam incubuit, adeo ut in borealibus ponti maritimis mare ad centum millia in longum, in profundum vero cubitos triginta præ frigore in lapidis duritiem concreverit, quod etiam in toto illo terrarum tractu, qui a Zecchia usque ad Danubium et Cuphem fluvium et Damastrim et Danaprim et Necrophylas reliquumque littus usque ad Mesembriam et Mediam interjacet, obtinuit. Hujusmodi vero glacies copiosa deinde nive cooperta ad alios viginti cubitos excrevit, adeo ut mare solidæ continenti quam simillimum, ad Chazariæ, Bulgariæ, cæterarumque nationum adjacentium fines tutum iter hominum animaliumque cum silvestrium tum domesticorum pedibus præbuerit. Indictionis autem secundæ mense Februario, glacies hujusmodi Dei jussu in multa ac varia frusta montium speciem referentia disrupta est, quæ ventorum vi ad Daphnusiam et Hierum delata, inde per ponti fauces in urbem delata et ad Propontidis terminos, insularum et Abydi maritimas omnes oras, cujus de visu testes exstitimus, implevit. In unum quippe illius fragmentum quasi triginta ætatis ejusdem juvenes ludibundi ascendimus. Erant autem in fragmentis istis congesta ferarum domesticorumque animalium cadavera. A Sophianorum sane portu ad urbem usque, et a Chrysopoli usque ad Sancti Mamantis et Galatæ littus qui voluisset sicco pede et absque difficultate velut per solidam terram gradiebatur. Unum porro ex istis ad acropoleos scalam allisum eam confregit. Aliud horrendum certe ac ingens ad murum cum impetu appellens, adeo valide concussit, ut commotionis tremorem, qui interius habitabant, experirentur. Illud demum in tres discissum partes a Manganis ad Bosphorum urbem circumcinxit, cum alioquin ejus esset magnitudinis quæ urbis muros superaret. Cuncti autem urbis incolæ cum viri tum mulieres tum infantes spectaculis istiusmodi diutissime detenti, mox in gemitus **366** et lacrymas soluti domos repetebant, quid vero de istis sentirent, prorsus ambigebant. Ejusdem quoque anni mense Martio stellæ crebro quasi e cœlo decidere visæ sunt, adeo ut cuncti portentorum hujusmodi spectatores effecti sæculi præsentis consummationem advenisse conjectarent. Siccitas subinde et ventorum ariditas

A καὶ Ἄρκτον καὶ Δύσιν, ὥστε τὴν ἀρκτῴαν τοῦ πόντου παραλίαν ἐπὶ ἑκατὸν μίλια τὸ πέλαγος ἀπολιθωθῆναι ἐκ τοῦ κρύους ἐπὶ τριάκοντα πήχεις τὸ βάθος, καὶ ἀπὸ Ζηχχίας μέχρι τοῦ Δανουβίου καὶ τοῦ Κούφη ποταμοῦ καὶ τοῦ Δάμαστρί τε καὶ Δάναπρι καὶ τῶν Νεκροπύλων καὶ τῆς λοιπῆς ἀκτῆς μέχρι Μεσημβρίας καὶ Μηδείας (62) ὅμοια πεπονθότων. Τοῦ δὲ τοιούτου πάγους ἐπιχιονηθέντος ηὐξήθη ἐπ' ἄλλας εἴκοσι πήχεις, ὥστε συμμορφωθῆναι τὴν θάλασσαν τῇ ξηρᾷ, καὶ πεζοβατεῖσθαι ὕπερθεν τοῦ κρύους ἀπό τε Χαζαρίας, Βουλγαρίας καὶ τῶν λοιπῶν παρακειμένων ἐθνῶν, παρά τε ἀνθρώπων ἀγρίων τε καὶ ἡμέρων ζώων. Τῷ δὲ Φεβρουαρίῳ μηνὶ τῆς δ' ἰνδικτιῶνος (63) τοῦ τοιούτου πάγους κατὰ Θεοῦ κέλευσιν εἰς πλεῖστα καὶ διάφορα ὀροφανῆ τμήματα διαιρεθέντος, καὶ B τῇ τῶν ἀνέμων βίᾳ ἐπὶ Δαφνουσίαν καὶ τὸ Ἱερὸν κατενεχθέντος [93], οὕτω διὰ τοῦ Στενοῦ ἐπὶ τὴν πόλιν ἔφθασαν μέχρι τῆς Προποντίδος καὶ τῶν νήσων καὶ Ἀβύδου πᾶσαν τὴν παραλίαν ἀκτὴν ἐπλήρωσαν, ὧν αὐτόπται καὶ [94] ἡμεῖς γεγόναμεν ἐπιβάντες ἐπὶ ἑνὸς αὐτῶν σὺν καί τισιν ὁμηλίκοις [95] λ', καὶ παίζοντες ἐπάνω αὐτοῦ. Εἶχον δὲ καὶ ζῶα ἄγριά τε καὶ ἥμερα τεθνεῶτα. Πᾶς δὲ ὁ βουλόμενος ἀπὸ Σοφιανῶν ἕως τῆς πόλεως, καὶ ἀπὸ τῆς Χρυσοπόλεως ἕως τοῦ Ἁγίου Μάμαντος, καὶ τῶν Γαλάτου ἀκωλύτως [96] διὰ ξηρᾶς ἐβάδιζον. Ἓν δὲ ἐξ αὐτῶν προσραγὲν τῇ τῆς ἀκροπόλεως σκάλᾳ συνέτριψεν αὐτήν. Ἕτερον δὲ παμμέγεθες τῷ τείχει προσραγὲν, τοῦτο μεγάλως ἐδόνησεν, ὡς καὶ τοὺς ἔνδοθεν οἴκους [97] συμμετασχεῖν τοῦ σάλου. Εἰς τρία δὲ C διαῤῥαγὲν διέζωσεν [98] τὴν πόλιν (64) ἀπὸ τῶν Μαγγάνων ἕως τοῦ Βοσφόρου, οὗτινος τὸ ὕψος ὑπερεῖχεν τῆς πόλεως [99] τὰ τείχη· πάντες δὲ οἱ τῆς πόλεως ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες [1] ἀδιαλείπτως τῇ θέᾳ τούτων προσεκαρτέρουν καὶ μετὰ θρήνων καὶ δακρύων οἴκοι ἀνέκαμπτον, ἀποροῦντες τί εἰπεῖν πρὸς τοῦτο. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει μηνὶ Μαρτίῳ ἀστέρες ἀθρόως [2] ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πίπτοντες (65) ὤφθησαν, ὡς πάντας τοὺς ὁρῶντας τὴν τοῦ παρόντος αἰῶνος ὑπολαμβάνειν εἶναι συντέλειαν· αὐχμός τε πολὺς γέγονεν, ὡς ξηρανθῆναι καὶ πηγάς. Ἀγαγὼν δὲ ὁ βασιλεὺς τὸν πατριάρχην λέγει αὐτῷ· *Ἄρτι τί ἡμᾶς βλάπτει, ἐὰν λέγωμεν* [3] *τὴν Θεοτόκον Χριστοτόκον;* Ὁ δὲ περιπτυξάμενος αὐτὸν D λέγει· *Ἐλέησον, δέσποτα, μηδὲ εἰς ἔννοιάν σου ἔλθῃ οὗτος* [4] *ὁ λόγος·* οὐχ ὁρᾷς

VARIÆ LECTIONES.

[93] κατενεχθέντος A, διενεχθ. vulg. [94] καὶ add. ex A. [95] ὁμηλίκοις A f, ὁμήλιξιν vulg. [96] ἀκωλύτως A, ἀκώλυτος vulg. [97] οἴκους A, οἰκοῦντας vulg. [98] διέζωσεν A, καὶ ἔζωσεν vulg. [99] prius τῆς πόλεως om. A f. [1] καὶ παῖδες add. ex A. [2] ἀθρόως add. ex A. [3] λέγωμεν A, λέγομεν vulg. [4] οὗτος A, οὕτως vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(62) Ita Nicephorus. Anastasius, *Mediam*. Miscellæ, *Mæsia* vel *Mysia* placet.

(63) Τῆς β' ἰνδικτιῶνος, legendum: vel hæc in annum tertium differenda. Mss. quippe codices Pal. et Peyrez. consonant cum Regio. Barberinum correcte et dilucide τῆς δευτέρας exhibet, cui Anastasius et *Miscella* consentiunt.

(64) Τὴν ἀκρόπολιν cum Nicephoro lubentior lego. Mangana quippe machinarum condendarum locus et armamentarium ab acropoli non longe distabat. *Orig. CP.* de portentosæ hujus glaciei tempore. Nicephorus post Constantini in Bulgaros irruptionem primam anno ejusdem quinto supra decimum eam accidisse narrans, a Theophanis calculo longe se dissidere testatur.

(65) Ante Anastasii patriarchæ mortem anno Copronymi 13 relatum simile portentum, tantum idem non intelligat, accidisse narrat Nicephorus pag. 43.

ὅσα στηλιτεύεται καὶ ἀναθεματίζεται Νεστόριος A ὑπὸ πάσης τῆς Ἐκκλησίας; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς εἶπεν· Ἐγὼ μαθεῖν θέλων ἠρώτησα· ἕως δὲ σοῦ ὁ λόγος.

talis incubuit, ut fontes ipsi exaruerint. Cæterum imperator patriarcham ad se accersitum ita alloquitur: *Si Dei genitricem Christi Matrem asseruerimus, quid inde mali portendetur?* Ille imperatorem complexus: *Miserere, domine*, inquit, *nec mentem tuam cogitatus hujusmodi unquam subeat. Annon vides quam diffamatus et exsecrandus per universam Ecclesiam habetur Nestorius?* Ad hæc imperator, *Discendi cupidus*, ait, *quæstionem proposui, apud te secretum hoc nulli revelandum permaneat.*

A. M. 6256. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπῆλθον [5] πάλιν οἱ Τοῦρκοι ἐπὶ τὰς Κασπίας πύλας καὶ εἰς Ἰβηρίαν, καὶ πολεμήσαντες μετὰ τῶν Ἀράβων, καὶ ἐξ ἀμφοτέρων ἀπώλοντο πολλοί. Ὁ δὲ Ἀβδελλᾶς πανουργίᾳ τοιαύτῃ καθεῖλε τῆς ἀρχῆς τὸν Ἰσὲ [6], εἰς ὅν, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ὁ τρίτος κλῆρος τοῦ κρατεῖν μετ' αὐτὸν ἔπεσεν. Κεφαλαλγοῦμενον γὰρ ἡμικρανικῶς αὐτὸν [7] ὁρῶν, καὶ σκοτοματικῶς πληρούμενον, πείθει θερα- B πευθήσεσθαι μέλλειν, εἰ ταῖς ῥισὶν (66) ἐμφυσηθῇ πταρμικῷ τινι ἐνσκευαζομένῳ [8] τῷ αὐτοῦ ἰατρῷ, Μωσεῖ τινι τοὔνομα, διακόνῳ τῆς Ἀντιοχέων ἐκκλησίας· ὃν ἤδη δωρεαῖς ἦν πεπεικὼς δριμύτατον κατασκευάσαι φάρμακον, μετὰ τοῦ καὶ ναρκῶδες εἶναι σφόδρα. Καὶ δὴ πεισθεὶς ὁ αὐτὸς Ἰσέβιν [9] Μουσὲ τῷ Ἀβδελλᾷ, καίπερ ἀσφαλιζόμενος τοῦ συμφαγεῖν αὐτῷ διὰ τὴν ἐπιβουλήν, ἐδέξατο διάρινον [10]. Καὶ πληρωθεὶς περὶ τὴν [11] κεφαλὴν πάσας τὰς [12] αἰσθήσεις μετὰ τῶν ἡγεμονικῶν ἐνεργειῶν στερηθείς, ἄφωνος προὔκειτο. Προσκαλεσάμενος δὲ τοὺς ἡγεμόνας καὶ προὔχοντας τοῦ γένους ὁ ἀδελφὸς [13], ἔφη· *Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ μελλοβασιλέως ὑμῶν;* Οἱ δὲ ὁμοφρόνως ἀρνησάμενοι αὐτόν, δεξιὰς ἔδωκαν τῷ υἱῷ C τοῦ αὐτοῦ Ἀβδελλᾶ, Μονὰμ [14] δὲ τῷ ἐπικληθέντι Μαδί· τὸν δὲ Ἰσὲ [15] ἀναίσθητον [16] μετήνεγκαν οἴκαδε. Τοῦτον δὲ μετὰ τρίτην ἡμέραν ἀναλαβόμενον ἀπολογίαις ἐπιπλείστοις παρεμυθήσατο, ταλάντοις χρυσίου ρ' τὴν ὕβριν ἀνταμειψάμενος.

A. C. 756. — Hoc anno Turci in Caspias portas et Iberiam irruptionem secundam fecerunt, pugnaque cum Arabibus conserta, ex utraque parte cecidere non pauci. Porro Abdellas Iseibi Musæ, in quem, ut seperius enarratum est, imperandi sors tertio ordine devolvebatur, principatu hac arte defraudavit. Cum enim eum hemicranico ac vertiginoso capitis dolore laborare videret, ipsum sanatum iri persuasit, si in nares ejus insufflaretur medicamentum sternutamenta movens, confectum a quodam suo medico, Moyse nomine, Antiochenæ ecclesiæ diacono, quem jam ante ipse Abdellas muneribus corruperat, ut nimirum medicamentum violentum simul ac soporiferum præpararet. Is facile persuasus, morem Adbellæ gerit, ac licet ab insidiis cavens a conviviis quoque cum eo ineundis sibi temperandum putaret, hausit tamen naribus medicamentum. Confestim vero capitis gravedine laborans ac sensibus occupatis turbatus, rationis etiam functionibus et principis partis ductu privatus, et exanimis jacebat. Abdellas subinde ducibus et generis proceribus convocatis, ipse ceu frater eorum sententiam rogat: *Quid vobis de futuro rege vestro videtur?* Eo vero communibus suffragiis repudiato, Monam, cognomento Madi, Abdellæ filio, dextras et fidem dederunt, Isæ autem sensibus orbatum **367** domum retulerunt, eumdemque tertium post diem reparatis sensibus et mente restituta bene valentem multis excusationum modis Abdellas placare contendit, et illatam injuriam talentis auri centum compensare.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐπέστειλεν [17] Παγανὸς ὁ κύριος Βουλγαρίας πρὸς τὸν βασιλέα, αἰτούμενος συνοφθῆναι αὐτῷ, καὶ λαβὼν λόγον, ἐξῆλθε πρὸς αὐτὸν μετὰ τῶν Βοϊλάδων (67) αὐτοῦ, καὶ καθεσθέντος τοῦ βασιλέως, καὶ τοῦ Σαβίνου συγκαθεζομένου καὶ αὐτοῦ [18], ἐδέξατο αὐτούς. Καὶ ὠνείδισεν [19] τὴν ἀταξίαν αὐτῶν καὶ τὸ κατὰ Σαβίνου μῖσος, καὶ ἐποίησαν τὸ δοκεῖν εἰρήνην. Καὶ ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς λάθρα εἰς Βουλγαρίαν ἐπίασεν τὸν Σέβερον ἄρχοντα (68) Σχλα- D βουνῶν [20] τὸν πολλὰ κακὰ ἐν τῇ Θρᾴκῃ ποιήσαντα. Κατεσχέθη δὲ καὶ Χριστῖνος, ἀπὸ Χριστιανῶν μαγαρίτης, καὶ πρῶτος τῶν Σχαμάρων (69)· ὃν ἐν τῷ

Eodem etiam anno Paganus Bulgarorum dominus, missis ad imperatorem legatis, ad colloquium et mutuum cum eo conspectum venire postulavit, et accepta fide, ipse cum suis Boiladis et optimatibus ad imperatorem se contulit. Imperator autem sede sua recubans, Sabino ipsi pariter assidente, advenientes accepit. Tum rebellione et quod in Sabinum conceperant, odio exprobrato, simulatam pacem cum eis composuit. Missis porro latenter in Bulgariam militibus, Severum Sclavinum optimatem multorum pridem in Thracia malorum auctorem in potestatem recepit. Comprehensus est etiam

VARIÆ LECTIONES.

[5] ἐξῆλθον A. [6] τὸν Ἰσέβιν Μούσε A, τὸν Ἰσσεβιμουσὲ a, τὸν Ἰσσέβιν Μοῦσε f, τὸν Ἰσεῖβιμουσαὶ vulg. [7] αὐτὸν ante ὁρῶν add. ex A. [8] σκευαζομ. A. [9] Ἰσὲ] Ἰζὲ A, εἰσὲ vulg., εἶξε conj. Goar., sed recte habet nominis forma omisso patris nomine βὶν Μουσὲ h. l. filius Mose. [10] διὰ ῥινῶν A f, διάρινον vulg. [11] τὰ περὶ τὴν A. [12] πάσας τε τὰς A. [13] ὁ Ἀβδελλᾶς conj. Goar. in mg. [14] Μουὰμ A. [15] Ἰσὲ A, Ἰσαὶ vulg. [16] ἀναίσθητον A, ἀνάνθητον vulg. [17] ἀπέστ. A. [18] καὶ αὐτοῦ] αὐτῷ A. [19] ὠνείδισεν A, ὠνειδίσατο vulg. [20] Σχλαβουνῶν A, Σχλαβοῦνον vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(66) Pal. qua arte id fuerit attentatum exponit, et una correcte legit μέλι ἐν ταῖς ῥισίν.

(67) Bulgarorum duces, et optimates Βοϊλάδες.

(68) Anastasius, *Severorum principem*. Verum accusandi casum et proprium nomen demonstrant mss. cuncti.

(69) Scamares etiam Latinis Bulgarorum prædones vocari docet Eugyppius in Vita Severini cap. 10:

Christinus apostata fidei conspurcator, et inter prædones dictos Scamares antesignanus, qui in portus S. Thomæ mole præcisis manibus et pedibus accitis medicis commissus est, et a pube ad thoracem ab eis dissectus conspiciendæ humani corporis compositioni novum exhibuit spectaculum, ac demum in ignem conjectus est. Postmodum imperator urbe inexspectato egressus, clusuras custodia destitutas ob fraudulentæ pacis speciem reperiens, in Bulgariam Tunzas usque penetravit. Tum igne caulis et tuguriis forte repertis subjecto, nulla re præclare gesta, sed subito metu correptus Cpolim remeavit.

A μούλῳ (70) τοῦ ἁγίου Θωμᾶ χειροκοπήσαντες καὶ ποδοκοπήσαντες, ἤνεγκαν τοὺς ἰατροὺς [21], καὶ τοῦτον ἀνέτεμον ζῶντα [22] ἀπὸ ἥβης (71) ἕως τοῦ θώρακος πρὸς τὸ κατανοῆσαι τὴν τοῦ ἀνθρώπου κατασκευήν· καὶ οὕτως αὐτὸν τῷ πυρὶ παρέδωκαν. Ἄφνω δὲ ὁ βασιλεὺς ἐξελθὼν τῆς πόλεως, καὶ ἀφυλάκτους εὑρὼν τὰς κλεισούρας, διὰ τὴν ἀπατηλὴν εἰρήνην, εἰσῆλθεν εἰς Βουλγαρίαν ἕως Τούνζας [23]. Καὶ βαλὼν πῦρ εἰς τὰς αὐλὰς ἃς εὗρεν, μετὰ φόβου ὑπέστρεψεν, μηδὲν γενναῖον ποιήσας.

A. C. 757. — Hoc anno mensis Novembris die vigesimo, indictione quarta, impius et irreligiosus imperator adversus omnem, qui Dei timorem præ se ferret, furiis invectus, Stephanum juniorem protomartyrem inclusum ad sanctum Auxentium (is locus est ad montem Damatry vicinum) ad supplicium trahi jussit. Eum itaque pedem unum rudente alligatum, quod plerosque ad monasticam vitam esset hortatus, et aulæ dignitates divitiasque contemnere suasisset, a prætorio usque ad Pelagii monumenta, scholarii cæterorumque ordinum milites, imo potius hostes, qui Constantini erroris, sensus, et imperitiæ participes fuerant effecti, tractum laceraverunt, et venerandas ejus reliquias membratim concisas in violenta morte sublatorum foveam projecerunt (*). Vir sane cunctis pretio fuit et honori, qui annos sexaginta in clausura exegit, et virtutibus innumeris claruit. Procerum autem et militum non paucos imagines adorasse accusatos variis tormentis et acerbissimis suppliciis 368 imperator subjecit. Istud porro juramentum, quod generale fuit, ab omnibus imperio subditis exegit, ne quisquam imagini venerationem exhiberet, postmodum vero ipsum Constantinum falsi nominis patriarcham ambonem conscendere et, veneranda vivificaque ligna manibus tollentem, e numero

A. M. 6257. — Τούτῳ τῷ ἔτει τῇ κ' τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς ἰνδικτιῶνος δ' ἐμμανὴς [24] γενόμενος ὁ δυσσεβὴς καὶ ἀνόσιος βασιλεὺς κατὰ παντὸς φοβουμένου τὸν Θεὸν, Στέφανον τὸν νέον πρωτομάρτυρα συρθῆναι προσέταξεν B ἔγκλειστον ὄντα εἰς τὸν Ἅγιον Αὐξέντιον εἰς τὸ πλησίον ὄρος τοῦ Δαματρύ· ὃν λαβόντες οἱ τῆς ἀπαιδευσίας αὐτοῦ μετέχοντες ἐχθροὶ καὶ ὁμόφρονες αὐτῷ γεγονότες, σχολάριοί τε καὶ τῶν λοιπῶν ταγμάτων, καλωδίῳ δήσαντες αὐτοῦ τὸν πόδα, εἷλκον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ πραιτωρίου (72) ἕως τῶν Πελαγίου (73), ἔνθα καὶ διασπάσαντες, ἔῤῥιψαν τὰ τίμια αὐτοῦ λείψανα ἐν τῷ τῶν βιοθανάτων λάκκῳ, ὡς πολλοὺς νουθετοῦντα πρὸς τὸν μονήρη βίον, καὶ καταφρονεῖν πείθοντα τῶν βασιλικῶν ἀξιωμάτων καὶ χρημάτων. Αἰδέσιμος γὰρ ὁ ἀνὴρ πᾶσιν [25] ὑπῆρχεν, διὰ τὸ περὶ [25*] ἑξήκοντα χρόνους αὐτὸν ποιῆσαι ἐν τῇ ἐγκλείστρᾳ (74), καὶ ἀρεταῖς πολλαῖς διαλάμπειν. Πολλῶν τε ἀρχόντων καὶ στρατιωτῶν διαβληθέντων προσκυνεῖν εἰκόνας C διαφόροις τιμωρίαις καὶ πικροτάταις αἰκίαις τούτους παρέδωκεν. Ὅρκον δὲ καθολικὸν πάντας τοὺς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ [26] βασιλείαν ἀπῄτησεν εἰκόνι [27] μὴ προσκυνῆσαί τινα, μεθ' ὃν καὶ Κωνσταντῖνον τὸν ψευδώνυμον πατριάρχην ἐπὶ ἄμβωνος ἀνελθεῖν, καὶ ὑψώσαντα [28] τὰ τίμια καὶ ζωοποιὰ ξύλα ὀμόσαι πεποίηκεν, ὡς οὐκ ἔστι τῶν προσκυνούντων τὰς εἰκόνας· καὶ τοῦτον παραυτὰ στεφανίτην ἀντὶ μονα-

VARIÆ LECTIONES.

[21] fort. πρὸς τοὺς ἰατρούς. [22] ἀπὸ ἥβης — — — κατὰν. τὴν om. A. [23] ἕως τὸ Βύζας A f. [24] ἐκμανὴς A. [25] πᾶσαν add. ex A. [25*] περὶ add. ex A. [26] ὑπὸ τὴν αὐτοῦ] τὴν ὑπ' αὐτ. A, ὑπ' αὐτοῦ vulg. [27] τὸ εἰκόνι A, τῷ εἰκ. f. [28] ὑψῶσαι A.

JAC. GOARI NOTÆ.

Ipse quantocius Istri fluenta prætermeans latrones properanter insequitur, quos vulgus Scamares appellabat. Menander *De legat.* : Τῶν Ἀβάρων σπεισαμένων, καὶ εἰς τὰ οἰκεῖα ἀπερχομένων, οἱ Σκαμάρεις ἐγχωρίως ὀνομαζόμενοι ἐνεδρεύσαντες ἀφείλοντο ἵππους, καὶ ἄργυρον, καὶ ἀποσκευήν· *Abaribus fœdere inito domum remeantibus, Scamares vulgo nuncupati equos, pecunias et sarcinas positis insidiis rapuerunt.* Meursius.

(70) *Molem* arte vel natura ad maris portum aliquem claudendum, et alti maris fluctus infringendos paratam, μοῦλον Græcis recentioribus vocatam diximus superius.

(71) An vivum hominem secare sit necessarium, et liceat : inquirit regiorum professorum doctrina magis et merito quam ætate decanus Joannes Riolanus Anthropographiæ, sive Anatomicorum lib. I, cap. 10, quo velut superioribus capitibus anatomes antiquitatem, ortum et progressum describit.

(72) Ita Stephani vitæ auctor apud Surium 28 Novemb. Nicephorus, τῶν βασιλικῶν ἀφορμήσαντες D περιβόλων, *e regia irruentes.*

(73) Ad Cynegium corpora violenta morte exstinctorum, τῶν βιοθανάτων, prius separata, de quibus ad pag. 253, in Pelagii foveam una cum gentilium et Saracenorum cadaveribus postmodum projecta, ut superius pag. 353 ex præsenti Nicephori loco declaravimus. Concors accedit auctor Vitæ Stephani junioris protomartyris, et sacrarum imaginum defensoris antesignani, profana pelagii sepulcra unde constituta vel dicta sint exponens : *Martyris cadaver*, inquit, *trahentes, in ethnicorum reorum foveam projiciunt (ubi prius quidem divi Pelagii martyris templum erat, verum postea vetustate labefactatum impius imperator everterat, atque in sepulcra redegerat, ac Pelagii sepulcretum nuncuparat,* τὰ τοῦ Πελαγίου μνημεῖα*) adeo ut tunc quoque locum illud haberet : « Cum iniquis vir justus deputatus est. »*

(74) Nicephorus perample historiam hanc persecutus, ἐν οἰκιδίῳ στενωτάτῳ πάνυ.

χοῦ (75) ἔπεισε γενέσθαι, καὶ κρεῶν μεταλαμβάνειν (76), καὶ κιθαρῳδιῶν [29] ἀνέχεσθαι (77) ἐν τῇ βασιλικῇ τραπέζῃ. Ἀλλ' οὐκ εἰς μακρὰν ἡ δίκη τοῦτον ταῖς τοῦ μιαιφόνου παρέδωκε χερσί. Τῇ δὲ κα' τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς τῆς δ' ἰνδικτιῶνος ἐκίνησεν κατὰ Βουλγάρων, καὶ ἀπέστειλεν εἰς Ἀγχίαλον δισχίλια ἑξακόσια χελάνδια, ἐξοπλίσας αὐτὰ ἐκ πάντων τῶν θεμάτων. Τούτων δὲ ἐν ταῖς ἀκταῖς προσορμισθέντων (78), καὶ τοῦ βορρᾶ πνεύσαντος, συνετρίβησαν μικροῦ δεῖν ἅπαντα· καὶ ἐπνίγη λαὸς πολύς, ὥστε τὸν βασιλέα γρίπους ἐκτείνειν (79), καὶ τοὺς νεκροὺς ἀναλέγεσθαι καὶ θάπτειν. Καὶ τῇ ιζ' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς εἰσῆλθεν ἀδόξως ἐν τῇ πόλει. Καὶ τῇ κα' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς τῆς αὐτῆς δ' ἰνδικτιῶνος ἐστηλίτευσε καὶ ἠτίμασε τὸ σχῆμα τῶν μοναχῶν (80) ἐπὶ τοῦ ἱπποδρομίου, παρακελευσάμενος ἕνα ἕκαστον αὐτῶν [30] κρατεῖν γυναῖκα τῇ χειρί, καὶ οὕτως παρελθεῖν αὐτοὺς τὸ ἱπποδρόμιον, ἐμπτυομένους καὶ ὑβριζομένους ὑπὸ παντὸς τοῦ λαοῦ. Ὁμοίως καὶ τῇ κε' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἤχθησαν ἐπὶ ἱπποδρομίας ἐπίσημοι ἄρχοντες ἐννεακαίδεκα καὶ ἐπόμπευσαν, ὡς κατὰ τοῦ βασιλέως πονηρὰ βουλευσάμενοι, συκοφαντηθέντες οὐκ [31] ἐν ἀληθείᾳ, ἀλλὰ φθονῶν αὐτοῖς διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς εὐειδεῖς καὶ ῥωμαλέους [32] καὶ παρὰ πάντων ἐπαινουμένους· τινὰς δὲ αὐτῶν καὶ δι' εὐλάβειαν καὶ ὡς εἰς τὸν προρρηθέντα ἔγκλειστον ἀπερχομένους, καὶ τὰ πάθη αὐτοῦ (81) θριαμβεύοντας, [οὓς

A eorum qui venerarentur imagines se nusquam exsistere, jurare compulit, ac confestim ex monacho nuptiales coronas gestare, carnes delibare, et in regia mensa citharœdorum vocibus aures præbere persuasit. Sed non multo post divina vindicta hunc in manus Constantini sanguinarii homicidæ tradidit. Cæterum Januarii mensis die vigesimo primo, indictione quarta, imperator bello in Bulgaros moto, chelandiorum bis millia sexcenta Anchialum misit, copiis thematum omnium iis impositis. Cum autem littora navigando semper legerent, boreali vento flante, cuncta paucis exceptis confracta sunt. Immensus sane suffocatorum numerus exstitit, cadaveribus autem colligendis uncos ferreos demisit imperator, et mortuos undis extractos funereis honoribus prosecutus est. Mensis subinde Julii die decimo septimo, nullo stipatus apparatu, in urbem rediit. Ejusdem porro indictionis quartæ mensis Augusti die vigesimo primo monasticum habitum et institutum publice traduxit in circo, et contemnendum oculis omnium exposuit. Monachorum etenim singulos muliere manu apprehensa circi spatium obire, atque ita totius spectantis populi sputis et ludibriis permissos obambulare præcepit. Mensis pariter ejusdem die vigesimo quinto ex spectatissimis proceribus novemdecim numero in circum ducti ignominiosa pompa circumacti sunt,

B

VARIÆ LECTIONES

[29] κιθαρῳδῶν A f. [30] αὐτῶν] Ἀββᾶν A. [31] οὐκ add. ex A. [32] ῥωμαλέους] Ῥωμαίους A f, ῥωμαλέστους a, ῥωμαλαίους vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(75) Coronæ a sponsis acceptæ nuptiis et conjugio nomen στεφανώματος honoris plenum dedere, et ut στέφανος et γάμος promiscue acciperentur, effecere. In feminæ amplexus et sacrilegum conjugium irruisse monachum (si enim patriarcha Iconomachus prius fuerat) auctorem pudebat dicere. Corollis subjectum nuptialibus, et στεφανίτην visum publicasse contentus, scelus alta mente perpendere concessit : prout incertus auctor p. 441. Commune facinus descripsit Nicephorus pag. 46 : Τὸ σεμνὸν μεταμφιεννύμενοι στόλισμα, κομῆται αὐτοὶ ἀντὶ κεκαρμένων διεδείκνυντο, καὶ εἰς λαϊκῶν σχῆμα εὐθὺς μεθηρμόζοντο, γυναιξὶ τε ὁμιλεῖν κατεδέχοντο, καὶ τὸ πρὸς αὐτὰς ἠσπάζοντο συνοικέσιον· *Ejurata professione, ac religioso illo cultu deposito, ex attonsis in comatos mutati sunt, atque ad laicorum speciem traducti, cum uxoribus etiam copulati sunt, et earum se contuberniis illigarunt.* Recolenda superius annotata ad pag. 213 et 238, quibus attestatur pag. sequens 375.

(76) Monachis Græcis ad episcopalem dignitatem evectis, ægrotis quoque ac peregrinantibus carnes comedere nusquam licuit. Cyrilli Calvinolatræ ante annos aliquot exauctorati, et ob impia facinora Sultani jussu teste præfocati, monachalis jejunii delibatis carnibus violatio, ut hominem nefarium sede deturbandum, et in exsilium ablegandum, plebs Christiana, et clericorum synodus posceret, potissima causa exstitit.

(77) Perpendendus canon vicesimus quartus Trullanæ synodi.

(78) *Cum ad petrosas oras applicuissent.* Τραχεῖς τόποι ii dicuntur. Act. XVII, *loca aspera*, importuosa ; ad quæ naves vento flante tutam stationem habere nequeant. Exponit S. Niceph. his verbis, ἀλίμενος γὰρ ὁ τόπος, καὶ τοῖς πλέουσι δυσφορώτατος,

C *importuosus enim est locus, et navigantibus difficilis.* Non ergo bene, *cum littora legerent*, etc. COMBEFIS.

(79) Δικτύοις περιβαλεῖν, Nicephorus.

(80) Idem, pag. 46.

(81) Αὐτῶν Reg. et Pal.; at Peyr. et Anast. αὐτοῦ, ut editum est. *Ac ejus vitia traducerent*; nempe Constantini apud Stephanum inclusum ad quem itarent; cujus etiam criminis ab eo rei acti sunt. Sic certe fictus ille ex aulico Constantini monachus Gregorius, in Vita Stephani, deluso eodem Stephano, ac ab eo monachi habitu derisorie impetrato, cogi se ac socios a Constantino ad Judaismum, ac Saracenorum impietatem apud eum simulatis lacrymis questus est : ita nimirum persuasum habente tyranno de ipso re ipsa queri, qui ex animo orthodoxi essent, ac Stephano addicti. Cavebat nimirum nequissimus homo quam diligenter ne impius audiret, eoque nomine quanquam in omnibus obsequentissimum ac ejus addictissimum hæresi patriarcham Constantinum sæva nece sustulit, quod

D secreto prodito susurrans Nestorianismi eum insimulasset. Nihil ad rem, quod redditum est : nec auctor τὰ πάθη, sed πάθος, vel magis τὸν ἆθλον scripsisset, ut ita de ipsius martyris triumpho loqui voluisset. Hoc sensu Naz. παραδειγματίσας καὶ θριαμβεύσας τὴν ἁμαρτίαν ὡς ἀξίαν ὕβρεως. Pro altera lectione Regii cod. et Pal. maxime facit, quod habet ipse Theophanes Constantini anno 27, pag. 373, ab se hic dicta explicans; cum ait dictos proceres idcirco ab eo neci datos, ac in iis Strategium Podapogurum, quod cum alias turpis ac nefariæ libidinis Constantino minister esset, rei pertæsus, beato sancti Auxentii incluso (nempe S. Stephano juniori) eas turpitudines sacro exomologesis ritu exponeret. Ὑπονοούμενος τὴν ἐκ τῶν ἐξαγορεύσεων προσγινομένην αὐτῷ αἰσχύνην. Veri-

quasi mala consilia in imperatorem iniissent, quæ A quidem mera calumnia erat, cum re vera imperator vultus elegantiam et corporis robur, veras affectus et laudis illecebras, ipsis invideret. At enim in eorum nonnullos etiam eorum pietate, quod apud præfatum inclusum frequentius convenissent, ac ejus in tormentis tolerantiam ac triumphos encomiis celebrassent, exasperatus sæviit, et mortis reos egit, inter quos insignes sunt isti; primus Constantinus patricius et publici cursus quondam logotheta, quem Podopagurum cognominavit, secundus ejus frater Strategius patricius et excubitorum domesticus, tertius Antiochus, qui cursus etiam logothetæ et Siciliæ ducis munus gessit, quartus David Beseris spatharius missus et Opsicii comes, quintus Theophylactus Iconiensis protospatharius et Thraciæ B dux, sextus Christophorus Himerio patricio spathatarius assignatus, **369** septimus Constantinus spatharius et imperatorius protostrator, Bardanis patricii filius, octavus Theophylactus candidatus Marinaci deputatus, et alii. Istos omnes per circum ignominiose traductos et ab universo populo sputis et maledictis impeti jussos mortis damnavit sententia. Ac fratres quidem duos, Constantinum dico et Strategium, populo letum eorum multo luctu prosequente, in Cynegio capite truncavit. Enarratis populi lacrymis imperator indignatus Procopium præfectum, quod rem tolerasset, verberibus multavit, et successore suffecto magistratu abrogavit. Reliquos omnes effossis oculis in exsilium ejecit, C eosdemque missis per annos singulos ministris, in locis quibus relegati consistebant, singulos singulis taurearum centenis plagis verberari væsania redundans jubebat. Mensis autem Augusti die tricesimo eademque indictione in cognominem ipsi et ejusdem sententiæ consortem Constantinum ipse nominis putidi homo furiis invectus est, quibusdam monachis clericisque nec non laicis, quos magis fidos patriarchæ amicos putabat, inventis et inductis, qui dicerent: Audivimus patriarcham adversus im-

καὶ [33] ἀπέκτεινεν, ὧν εἰσιν οἱ πρωτεύοντες· α' Κωνσταντῖνος πατρίκιος καὶ λογοθέτης τοῦ δρόμου γενόμενος (82), ὃν ἐπωνόμασεν Ποδοπάγουρον, β' ὁ τούτου ἀδελφὸς Στρατήγιος [34] πατρίκιος καὶ δομέστικος τῶν ἐξκουβιτόρων, γ' Ἀντίοχός τε τοῦ δρόμου γεγονὼς λογοθέτης καὶ στρατηγὸς Σικελίας, δ' Δαβὶδ σπαθάριος κατὰ τὸν Βησὴρ (83) καὶ κόμης τοῦ Ὀψικίου, ε' Θεοφύλακτος ὁ Ἰκονιάτης πρωτοσπαθάριος καὶ στρατηγὸς τῆς Θρᾴκης, ϛ' Χριστοφόρος ὁ κατὰ τὸν πατρίκιον Ἱμέριον σπαθάριος, ζ' Κωνσταντῖνος σπαθάριος καὶ βασιλικὸς πρωτοστράτωρ, ὁ υἱὸς τοῦ πατρικίου Βαρδάνους, η' Θεοφύλακτος κανδιδάτος (84) ὁ κατὰ τὸν Μαρινάκην, καὶ ἕτεροι· τούτους ἐπὶ τῆς ἱπποδρομίας στηλιτεύσας, καὶ ὑπὸ παντὸς τοῦ λαοῦ ἐμπτυσθῆναι καὶ ἀνασκαφῆναι ποιήσας, ἔδωκεν ἀπόφασιν. Καὶ τοὺς μὲν δύο ἀδελφούς, Κωνσταντῖνόν φημι καὶ Στρατήγιον ἐν τῷ Κυνηγίῳ ἀπεκεφάλισεν, πολλοῦ θρήνου γενομένου ἐπ' αὐτοῖς ἐπὶ [35] παντὶ τῷ λαῷ· ὥστε μαθόντα τοῦτο τὸν βασιλέα ἀγανακτῆσαι, καὶ τὸν ὕπαρχον [36] Προκόπιον τύψαι καὶ διαδέξασθαι, ὡς τοῦτο καταδεξάμενον. Τοὺς δὲ λοιποὺς πάντας τυφλώσας [37] ἐξώρισεν, οὓς καὶ καθ' ἕκαστον ἔτος ἀποστέλλων ὁ ἀπονοίας ἀνάμεστος ἐν οἷς ὑπῆρχον τόποις ἀνὰ ἑκατὸν βουνεύρων ἐκέλευσε τύπτεσθαι. Τῇ δὲ λ' τοῦ αὐτοῦ Αὐγούστου μηνὸς τῆς αὐτῆς ἰνδικτιῶνος (85) ἐμάνη ὁ δυσώνυμος κατὰ τοῦ συνωνύμου αὐτοῦ καὶ σύμφρονος πατριάρχου· καὶ εὑρὼν [38] τινας μοναχοὺς τε κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς μύστας αὐτοῦ φίλους παρεσκεύασεν εἰπεῖν αὐτούς, ὅτι *Ἠκούσαμεν τοῦ πατριάρχου λαλοῦντος μετὰ τοῦ Ποδοπαγούρου* [39] (86) *κατὰ τοῦ βασιλέως*, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ πατριαρχείῳ, ἵνα ἐλέγξωσιν αὐτόν. Ἐν δὲ τῷ ἐκεῖνον ἀρνεῖσθαι ἐποίησεν αὐτοὺς ὀμόσαι εἰς τὰ τίμια ξύλα, ὅτι « Ἐκ τοῦ πατριάρχου ἠκούσαμεν τὰς λοιδορίας ταύτας. » Ἐν τούτοις οὖν ἀποστεῖλας ἐβούλλωσεν [40-41] τὸ πατριαρχεῖον (87)· καὶ τοῦτον ἐξώρισεν ἐν τῇ Ἱερείᾳ (88), καὶ πάλιν ἐν τῇ Πριγκίπῳ (89).

VARIÆ LECTIONES.

[33] οὓς καὶ — πρωτεύοντες α' om. A, οὓς καὶ delendum videtur. [34] στρατηγὸς σπαθάριος A. [35] ἐπὶ om. A. [36] ἔπαρχον A f. [37] τύψαι A, τύψασθαι vulg. [38] ὁρῶν a. [39] Ποδοπαγούρου A, ut supra p. 676, Ποδομαγούλου vulg. [40-41] ἐβούλλωσεν A, ἐβούλλοσιν f, ἐβούλωσεν vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

tus probrum quod ex confessionibus illi accedebat. D En ubique quid τὸ πάθη θριαμβεῦσαι, sive sua, sive etiam Constantini, occasione sua ipsorum confitendi, cujus turpitudinum aut conscii fuissent, aut ministri; ac quam belle ad Stephani isthæc tracta præconia. COMBEFIS.

(82) Idem: Τούτων δ' ἦν Ἀντίοχος μὲν ὁ τῶν δημοσίων πραγμάτων τὰς ὑπομνήσεις αὐτῷ διακομίζων· λογοθέτην δὲ τοῦ δρόμου τὴν ἀξίαν οἱ περὶ τὰ βασίλεια καλοῦσι· *Ex iis Antiochus magister memoriæ, de rebus publicis referre solitus: quem magistratum logothetam cursus appellare solent.*

(83) *Beseri*, qui supra Σαραχηνόφρων scriptus, *satelles*: patricios namque et provinciarum rectores spatharios habuisse, velut Belisarius sub Justiniano, legimus. Qui sequitur Χριστοφόρος ὁ κατὰ τὸν πατρίκιον Ἱμέριον σπαθάριος exemplo est.

(84) Spathariis adjuncta candidatorum schola: ex quo nonnulli, tum apud auctorem, tum in *Jure Græco-Romano*, σπαθαροκανδιδάτοι. Nicephorus, pag. 47 exponit, ἀσπιδιφόρους, καὶ δορυφόρους, ut spatharios Suidas vocat σωματοφύλακας.

(85) Crudelibus gestis istiusmodi Copronymi enarratis, subnectit Nicephorus: Ταῦτα δὲ πάντα ἐπράττετο κατὰ τὸν Αὔγουστον μῆνα τῆς πρώτης ἰνδικτιῶνος.

(86) Anastasius, *Podopaguro*.

(87) Fili foribus hinc, liminibus illinc affixi extremis, si regium sigillum hodie impresserint Turcæ, domo quemquam exire, vel in eam penetrare prohibent. In eos mos iste a Græcis derivatus. Patriarchium itaque sigillo munitum Constantinum patriarcham omni ingressu arcebat. Ἐσφράγισε τὰ τῶν ἐκκλησιῶν κειμηλιαρχεῖα, legimus superius pag. 561.

(88) Miscella, *in Iberia*. Corrupte. Certior et sanior

(89) Principus, Præconesus, Panormus, Prote, Daphnusia, Hiera, Platea, Oxea, et aliæ, Propontidis et Cyziceni sinus ad CP. insulæ.

peratorem cum Podopaguro loquentem. Mox eos criminis illum convicturos in patriarchæ ædes submisit. Ille crimen admissum negans, ut illud in veneranda ligna jurati assererent, eos compulit, affirmaruntque : « Ejusmodi convicia ex patriarchæ ore audivimus. » Missis igitur qui patriarchales ædes regio sigillo obsignarent, ipsum patriarcham primum Hieriam, tum in Principum insulam, exsulem deportari sanxit.

A. M. 6258. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Νικήτα ἔτος α'.* A

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀβδελλᾶς Ἰβιναλὶ (90) τέθνηκεν, πτωθέντος ἐπ' αὐτὸν [42] τοῦ πύργου, ἐν ᾧ ἐφρουρεῖτο· ὁ δὲ Ἀβδελλᾶς ἀμηρεύων πολλὰ κακὰ τοῖς ὑπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ Χριστιανοῖς ἐνεδείξατο. Τοὺς γὰρ σταυροὺς τῶν ἐκκλησιῶν (91) ἀφεῖλεν, καὶ παννυχεύειν ἐκώλυσεν καὶ μανθάνειν τὰ ἑαυτῶν γράμματα· οἱ δὲ λεγόμενοι [43] παρ' αὐτοῖς Ἀρουρῖται, ὃ ἑρμηνεύεται, *ζηλωταί*, κατὰ τὴν Παλμυρηνὴν ἐπανέστησαν ἔρημον. Ἀλλ' ἐκείνων μὲν ἡ κακία πρὸς τὰς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ὡς ἀπίστων [44] προφανής. Ὁ δὲ Χριστιανῶν βασιλεύων ἀφάτοις Θεοῦ κρίμασιν ἴσως, ὡς τοῦ Ἰσραὴλ ὁ μανιώδης Ἀχαάβ, πολλῷ χείρονα τῆς τῶν Ἀράβων μανίας τοῖς ὑπὸ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ὀρθοδόξοις ἐπισκόποις καὶ μοναχοῖς τε καὶ [45] λαϊκοῖς, B ἄρχουσί τε καὶ ἀρχομένοις ἐπεδείξατο, πανταχοῦ μὲν τὰς πρεσβείας τῆς ἁγίας Παρθένου καὶ Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἐγγράφως ὡς ἀνωφελεῖς καὶ ἀγράφως ἀποκηρύττων, δι' ὧν ἡμῖν πηγάζει πᾶσα βοήθεια, καὶ τὰ ἅγια λείψανα αὐτῶν κατορύττων, καὶ ἀφανῆ ποιῶν, εἴ πού τινος ἐπισήμου [46] ἠκούετο, πρὸς ὑγίειαν ψυχῶν καὶ σωμάτων ἀνακείμενον, καὶ, ὡς ἔθος, ὑπὸ τῶν εὐσεβούντων τιμώμενον [47]· αὐτίκα γοῦν ὁ θάνατος κατὰ τῶν τοιούτων, ὡς ἀσεβούντων, ἠπειλεῖτο [48], δημεύσεις τε καὶ ἐξορίαι καὶ βάσανοι. Τὸ δὲ θεοχαριτώτατον λείψανον, οἷά τις θησαυρὸς τῶν ἐχόντων, ἐπαίρετο ἀφανὲς τοῦ λοιποῦ γενόμενον. Τοιοῦτον γοῦν τι καὶ εἰς τὸ τιμαλφέστατον λείψανον τῆς πανευφήμου Μάρτυρος Εὐφημίας ὁ ἀνόσιος βασιλεὺς διεπράξατο, βυθίσας αὐτὸ σὺν τῇ λάρνακι, μὴ C φέρων ὁρᾷν μυροδοτοῦσαν αὐτὴν ἐπὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ἐλέγχουσαν αὐτοῦ τὰ κατὰ τῶν πρεσβειῶν ληρήματα [49]. Ἀλλ' ὁ Θεὸς ὁ [50] φυλάσσων τὰ ὀστᾶ τῶν εὐαρεστούντων αὐτῷ [51], κατὰ τὰ Λόγια, ἀσινὲς τοῦτο διεφύλαξεν, πάλιν ἀναδείξας αὐτὸ ἐν τῇ Λήμνῳ νήσῳ [52]. Διὰ γὰρ νυκτερινῆς ὁράσεως κινούμενον [53] ἀρθῆναι προσέταξεν καὶ φυλάττεσθαι. Ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῶν εὐσεβῶν βασιλέων, ἰνδικτιῶνι τετάρτῃ, μετὰ τῆς πρεπούσης τιμῆς ἐπανῆλθεν ἐν τῷ τεμένει αὐτῆς. Ὁ αὐτὸς μὲν ὁ τῶν ἐκκλη-

A. C. 758. — *Cpoleos episcopi Nicetæ annus primus.*

Hoc anno Abdollas Ibinali turre, in qua custodiebatur, corruente exstinctus est. Porro Abdellas amerатum gerens Christianis imperio subjectis multa mala intulit. Crucibus enim ecclesiarum fastigio superpositis deponi jussis, nocturnos conventus celebrare, et litteras doceri prohibuit. Araritæ porro, intellige *zelotas*, seditionem ad Palmyrenum desertum inter eos excitarunt. Et illorum quidem, ceu a fide alienorum, in Dei ecclesias odium manifestum. Imperatoris vero secreto Dei judicio Christianis præpositi, furentis quondam apud Israelitas Achab omnino similis insaniæ, Arabes longe superans rabies crudeliora in orthodoxos episcopos, **370** monachos et populares, nec non in optimates ac inferiores sibi subditos exercuit supplicia. Preces ad sanctam Virginem Dei Genitricem et omnes sanctos tum scriptis tum mente conceptas, ex quibus auxilium omne nobis scaturit, tanquam inutiles, ex omni loco eliminavit, sanctorum quoque reliquias ad animarum corporumque curandam salutem repositas, et pro Christiano more ab iis, qui pietatem colunt, in pretio habitas, ubi cujuslibet sancti audirentur, ipse e sacris loculis effodit, et ne uspiam amplius exstarent, penitus abolevit. In eos itaque qui venerarentur velut in impios bonorum proscriptiones, exsilia, supplicia comminabatur. Ubicumque reliquiæ Dei quam maxime favorem conciliantes, tanquam pretiosus possidentium thesaurus, habebantur, eas quam citius de reliquo non videndas e medio tollebat. Quippiam hujusmodi in pretiosissimum celeberrimæ martyris Euphemiæ corpus irreligiosus imperator exercuit, ubi nimirum illud in maris profundum cum ipso loculo demersit, martyrem sub Christianæ plebis conspectum sanctis unguentis exsudantem videre, ac ita deliria contra sanctorum preces deblaterata coarguentem non ferens. Deus autem, qui ex Scripturæ verbis ossa sibi placitorum custodit, illæsum illud serva

VARIÆ LECTIONES.

[42] αὐτὸν A, αὐτῷ vulg. [43] λεγόμενοι add. ex A. [44] ἀπίστων A, ἀπιστῶν vulg. [45] καὶ add. ex A. [46] ἐπισήμου A, ἁγίου vulg. [47] ἀνακείμενον — τιμώμενον A. ἀνακειμένων — τιμωμένων vulg. [48] ἠπειλεῖτο] ἠπείλητο A, ἠπηλεῖτο vulg. [49] ῥήματα A. [50] ὁ ante φυλ. add. ex A. [51] αὐτὸ A a, αὐτὰ vulg. [52] τῇ A. νήσῳ A, τῇ A. τῇ v. vulg. [53] κινούμενον A, κείμενον vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

nior Nicephorus : Εὐθὺς ἐκεῖνον ἐξόριστον ἐν τῇ Ἱερείᾳ, οὕτω καλουμένου βασιλικοῦ παλατίου ἀντιπέρα πρὸς εὖρον ἄνεμον τοῦ Βυζαντίου κειμένου· *Statim in Hieriam relegatur. Est hoc imperatoris palatium e regione CP. ad subsolanum positum.* A Justiniano conditum, et a Justino consummatum, et ab Ἥρας, *Junonis*, prius ibi cultæ nomine Ἱέ- D ρειαν dictum referunt *Orig. CP.* Distingue porro Ἱέρειαν ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ. Hoc ad Propontidis fauces et mare superius, Hieria ad urbem sita.

(90) Anastasius, *Abdelas Ibinali*; clarius Miscella, *Abdelas filius Ali.*

(91) Ut apparentes in ecclesiis cruces Saraceni dejiciant, vide *Turcogræciæ* pagg. 168 et 169.

vit, ipsum ad Lemnum insulam enatare faciens. Ad littus quippe projectum per nocturnam visionem tolli commonuit, et occultum teneri. Sub pientissimis vero imperatoribus Constantino et Irene, indictione quarta, cum debito honore in proprium sibi templum denuo relatum fuit. Iste quidem communis ecclesiarum hostis æde illa sacra profanata, armamentum fecerat et stercoribus excipiendis male dicaverat, locum autem expurgatum et expiatum denuo ecclesiam consecraverunt, cum arguendæ Constantini unius impietati, tum alterius in Deum religionis demonstrandæ monimentum. Hoc porro mirandum et relatu dignum portentum a morte nefarii istius imperatoris circa annos duos et viginti una cum pientissimis imperatoribus et Tarasio, sanctissimo patriarcha, nos ipsi conspeximus, et quamvis indigni, ea tamen gratia a Deo cumulati, illud venerati sumus. Cæterum mensis Novembris die decimo sexto ejusdem quintæ indictionis Nicetas, a Sclavis originem ducens eunuchus, præter fas canonum Cpoleos patriarcha imperatoris suffragio consecratur. Ea vero contigit imbris penuria, ut neque ros levis e cœlo decideret, et, aqua Cpoli omnino deficiente, aquæductus et balnea ex integro exaruerunt, cum prius aquarum scaturigines et fontes perpetuo fluxu currentes aeris **371** siccitate constitissent. His visis imperator Valentiniani aquæductum, qui cum usque ad Heraclii tempora perdurasset, tum ab Arabibus eversus fuerat, instaurare cœpit: quamobrem electos ex variis locis artifices in unum collegit, ex Asia quidem et Ponto ædificatores mille, et lævigatores ducentos, e Græcia et adjacentibus insulis ostracarios quingentos, ex ipsa Thracia operarum millia quinque et figulos ducentos, proceresque, qui opus urgerent, præfecit, et patricium unum, cujus curæ summa omnium demandata. Absoluto igitur opere aqua in urbem deducta. Quinta porro indictione sensus ejusdem secum consortes duces, et idoneos ejus nequitiæ promovendæ opifices ad imperii dignitates evexit. Michaelem quidem Melisse-

A σιῶν ἐχθρὸς κοινώσας ἀρμαμέντον καὶ κοπροθέσιον [84] ἐποίησεν. Αὐτοὶ δὲ ἀνακαθήραντες τοῦτο, πάλιν καθιέρωσαν, πρὸς ἔλεγχον μὲν τῆς τούτου ἀθεότητος, ἔνδειξιν δὲ τῆς τούτων [85] θεοσεβείας (92). Τοῦτο δὲ τὸ θαυμαστὸν καὶ ἀξιόγραφον θαῦμα μετὰ χρόνους κβ' τῆς τοῦ παρανόμου τελευτῆς σὺν τοῖς εὐσεβεστάτοις βασιλεῦσι καὶ Ταρασίῳ τῷ [86] ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ (93) ἡμεῖς ἐθεασάμεθα, καὶ σὺν αὐτοῖς κατησπασάμεθα, ὡς ἀνάξιοι [87], μεγάλης ἀξιωθέντες χάριτος. Τῇ δὲ ἑκκαιδεκάτῃ τοῦ [88] Νοεμβρίου μηνὸς τῆς αὐτῆς πέμπτης ἰνδικτιῶνος ψήφῳ τοῦ βασιλέως χειροτονεῖται Νικήτας ὁ ἀπὸ Σκλάβων [89] (94) εὐνοῦχος ἀθέσμως πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως· καὶ ἐγένετο ἀβροχία, ὥστε μηδὲ δρόσον πεσεῖν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ἐξέλιπε παντελῶς τὸ ὕδωρ ἐκ τῆς πόλεως. B Καὶ ἠργησαν τά τε δοχεῖα καὶ τὰ λουτρὰ, οὐ μὴν δὲ [90] καὶ τὰ πηγαῖα νάματα τὰ ἀεννάως ῥέοντα πρότερον. Τοῦτο ἰδὼν ὁ βασιλεὺς ἤρξατο ἀνακαινίζειν τὸν Οὐαλεντινιανὸν [91] ἀγωγὸν μέχρι Ἡρακλείου χρηματίσαντα, καὶ ὑπὸ τῶν Ἀράβων (95) καταστραφέντα, ἐπιλεξάμενος [92] δὲ ἐκ διαφόρων τόπων τεχνίτας, ἤγαγεν ἀπὸ μὲν Ἀσίας καὶ Πόντου οἰκοδόμους χιλίους καὶ χρίστας (96) διακοσίους· ἀπὸ δὲ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν νησίων [93] ὀστρακαρίους (97) πεντακοσίους· ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς Θρᾴκης ὀπέρας πεντακισχιλίους καὶ κεραμοποιοὺς διακοσίους· καὶ ἐπέστησεν αὐτοῖς ἄρχοντας ἐργοδιώκτας, καὶ ἕνα τῶν πατρικίων. Καὶ οὕτω τελεσθέντος τοῦ ἔργου εἰσῆλθεν τὸ ὕδωρ ἐν τῇ πόλει. Τῇ δὲ αὐτῇ πέμπτῃ ἰνδικτιῶνι C προβάλλεται στρατηγοὺς ὁμόφρονας αὐτοῦ, καὶ τῆς κακίας αὐτοῦ ἐπαξίους ἐργάτας, Μιχαὴλ μὲν τὸν Μελισσηνὸν ἐν τῷ θέματι τῶν Ἀνατολικῶν, καὶ Μιχαὴλ τὸν Λαχανοδράκοντα εἰς Θρᾳκησίους, εἰς δὲ Βουκελλαρίους Μάνην τὸν τῆς [94] κακίας ἐπώνυμον. Καὶ τίς ἱκανὸς διηγεῖσθαι τὰ τούτων ἀνοσιουργήματα, ἃ μερικῶς ἐν τοῖς ἰδίοις τόποις συγγράψομεν; Πάντα γὰρ κατὰ μέρος συγγράφειν τὰ τούτων ἔργα πρὸς θεραπείαν τοῦ κρατοῦντος γινόμενα, οὐδ' αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρήσειν τὰ γραφόμενα βιβλία, εὐαγγελικῶς εἰπεῖν οἰκειότερον.

VARIÆ LECTIONES.

[84] φίλος κόπρου ὧν κοπροθέσια καὶ ἐποίει a in mg. [85] τούτων A, τούτου vulg. [86] Ταρασίῳ τῷ add. ex A. [87] ὡς ἄξιον A a. [88] τοῦ add. ex A. [89] ὁ ἀπὸ Σκλ. om. A. [90] οὐ μὴν δὲ A, οὐ μὴν τε vulg. [91] τοῦ Οὐαλεντινιανοῦ A. [92] ἐπιλεξ. δὲ A, διαλεξάμ. vulg. [93] τῶν νησίων A f, νήσων vulg. [94] τῆς add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(92) *Scripto, ac viva voce proscribens.* Interpr. ad πρεσβείας refert; quod minus placet. Liquet ut Constantinus utrovis modo insectatus sit S. Mariæ et sanctorum aliorum intercessiones, ex vita S. Stephani Junioris, Invectiva Joannis sive Hierosolymitani sive Damasceni, ejus pseudosynodi actis, eorumque confutatione, tum quæ exstat in VII synodo, tum quæ necdum prodiit S. Nicephori. Combefis.

(93) Addit uterque, *Tarasio.*

(94) Utrum peregrinæ et exteræ gentis Sclavinorum hominem, vel libertum intelligat, (σκλάβος enim captivus est, et servus recentioribus Græcis) mihi non constat. — Libertusne, cujus ea ratione ordinatio illegitima dicatur? Aut forsan, meliusque, quia eunuchus; sponte scilicet eviratus, ad aulæ obsequium, quod clero inhabilem facit; non D humana injuria sic mutilatus, uti eunuchus fuit S. Ignatius, jure postmodum creatus patriarcha Constantinopolitanus. Combefis.

(95) Codicum omnium una est lectio. Anastasius et Miscella inversis litteris habent, *ab Avaribus*: atque ita Ἀβάρων legendum cum Nicephoro scribente, ὑπὸ Ἀβάρων ἐπὶ τῶν Ἡρακλείου χρόνων καταστραφέντα.

(96) Anastasius, *linitores*; τὸ, χρίζειν, apud recentiores *calce dealbare* est: et χρίστης, linitor ejusmodi.

(97) Tegularum testarumque fragmenta minutim contusa calceque delibuta cementum efficiunt solidissimum, et vix aqua penetrandum. Illud est ὀστράκιον. Qui præparat, tundit, miscet, linit, ὀστρακάριος, vel ἀστρακάρης; magis barbare dici auditus. Reliqua Nicephorus.

num Orientalium themati, alium Michaelem Lachanodraconem Thracensium, Bucellariis Manetem quemdam, ex nomine vesaniæ dantem argumenta, præfecit. Quis vero horum scelera enarrando satis erit, quæ partim suis locis a nobis perstringentur? nam si omnia singulatim, quæ ipsi morem imperatori gerentes admiserunt, conscriberentur, libros, qui de ea re compilandi essent, mundum ipsum vix posse capere, ut proprie cum evangelista loquar, non arbitror.

A. M. 6259. — Ῥώμης ἐπισκόπου Στεφάνου ἔτος α'. A

Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ς', ἰνδικτιῶνος ς', ἤχθη Κωνσταντῖνος ὁ ψευδώνυμος πατριάρχης ἀπὸ τῆς Πριγκίπου νήσου· καὶ ἔδειρεν αὐτὸν ὁ τύραννος Κωνσταντῖνος, ὡς μὴ ἰσχύειν [65] αὐτὸν βαδίσαι. Ἐκέλευσε δὲ αὐτὸν εἰς φορεῖον βασταχθῆναι, καὶ ἀπελθόντα καθίσαι ἐν τῇ σολαίᾳ [66] (98) τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Καὶ ἀσηκρῆτις ἦν σὺν αὐτῷ βαστάζων τόμον χάρτου, ἐν ᾧ ἦν γεγραμμένα τὰ τούτου αἴτια. Παντὸς δὲ τοῦ λαοῦ τῆς πόλεως ἐκ διαταγῆς βασιλικῆς ἐκεῖσε ἀθροισθέντος καὶ ὁρῶντος, ὑπανεγινώσκετο ὁ χάρτης εἰς ἐπήκοον παντὸς τοῦ λαοῦ. Καὶ καθ' ἕκαστον [67] κεφάλαιον ἔπαιεν [68] αὐτοῦ τὸ πρόσωπον ὁ ἀσηκρῆτις, τοῦ πατριάρχου Νικήτου ἐν τῷ συνθρόνῳ (99) καθεζομένου καὶ θεωροῦντος [69]. B Μετὰ δὲ τοῦτο ἀναβιβάσαντες αὐτὸν [70] ἐν τῷ ἄμβωνι καὶ στήσαντες ὄρθιον, ἔλαβεν Νικήτας τὸν χάρτην, καὶ ἀποστείλας ἐπισκόπους, καὶ λαβὼν τὸ ὠμοφόριον (1) αὐτοῦ ἀνεθεμάτισεν αὐτὸν, καὶ ἐπονομάσαντες Σκοτιόψιν ἐξέωσαν αὐτὸν ὀπισθοφανῶς τῆς ἐκκλησίας. Τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ ἱπποδρομίας οὔσης ἐψίλωσαν αὐτοῦ τὴν ὄψιν, καὶ ἐγύμνωσαν αὐτοῦ τὴν γενειάδα καὶ τὰς τῆς κεφαλῆς τρίχας καὶ τῶν ὀφρύων. Καὶ ἐνδύσαντες αὐτὸν σηρικὸν καὶ ἀμανίκωτον κοντὸν [71] (2) ἐκάθισαν αὐτὸν ἐπὶ ὄνου σαγματωμένου ἐξανάστροφα κρατοῦντα τὴν οὐρὰν αὐτοῦ. Καὶ ἐξήνεγκαν διὰ τοῦ διιππίου [72] εἰς τὸ ἱπποδρόμιον, τοῦ λαοῦ παντὸς καὶ τοῦ δήμου ἀνασκάπτοντος καὶ ἐμπτύοντος αὐτόν. Ἔσυρε δὲ τὸν ὄνον Κωνσταντῖνος C ὁ [73] ἀνεψιὸς αὐτοῦ ῥινοκοπημένος. Ἐλθόντος δὲ αὐτοῦ ἐν τοῖς δήμοις, κατῆλθον καὶ ἐνέπτυσαν, καὶ κόνιν ἐπέῤῥιπτον ἐπ' αὐτόν. Ἐνέγκαντες δὲ αὐτὸν εἰς τὸ στάμα (3), ἔῤῥιψαν αὐτὸν ἐκ τοῦ ὄνου, καὶ ἐπάτησαν

A. C. 759. — *Romæ episcopi Stephani annus primus.*

Hoc anno mensis Octobris die sexto, indictione sexta, Constantinus falsi nominis patriarcha ex insula Principis in urbem accitus, tot verbera a tyranno Constantino tulit, ut pedibus suis progredi non valeret. Eum itaque lectica efferri, et a se digressum in ecclesiæ Magnæ solea considere jussit. Aderat porro unus asecretis, præferens libellum, quo omnia accusationum capita descripta erant. Universo autem urbis populo imperatoris jussu congregato et spectante, in omnium auditu libellus ille publice recitabatur, et ad singula capita faciem ejus asecretis percutiebat, patriarcha Niceta in throni consessu sedente ac omnia prospiciente. Eo deinde in ambonem evecto, et recto in pedes constituto, libellum accepit Nicetas, mox episcopo ad eum misso, et anathemate in eum pronuntiato, pallium sustulerunt, Scotiopsimque sæpius vocitatum retrogrado passu ab ecclesia jusserunt excedere. Sequenti vero luce ludis **372** in circo celebratis, universam ejus faciem depilantes, barbam, supercilia atque capillitium abrasere, et serico brevi et sine manicis vestimento indutum in asinum clitellis instructum, facie retro versa, adeo ut manibus caudam teneret, imposuere, atque per diippium in circum produxere, plebe universa ipsisque factionibus cum conviciis atque sputis prosequentibus. Constantinus vero ejus nepos præcisis naribus deformis asinum trahebat. Cum autem ad factionum locum devenit, tum omnes sputis eum denuo respergere et pulverem in eum projicere. Ad locum deinde quo consistunt equi adductum, asino præcipitem deturbaverunt, ejusque demum collo

VARIÆ LECTIONES.

[65] ἰσχύειν A, δύνασθαι vulg. [66] σωλαίᾳ A. [67] καθ' ἕκαστον A, καθ' ἓν vulg. [68] ἔπαιεν A, ἔπαισεν vulg. [69] θεωροῦντος A, ὁρῶντος vulg. [70] αὐτὸν add. ex A. [71] κονδὸν A. [72] διὰ τοῦ ἱππίου A. [73] ὁ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(98) Quam variis modis Græcus *soleas* scribatur, in Euchologicis expositum. Hic præter litteras genus quoque mutat. Soleas porro ad sacri tribunalis septa gradus est transversam ecclesiam occupans; ac si in extrema ecclesiarum navi præ altaris et sacri septi foribus gradus, quo in eum ascenderemus, occurreret. Is est diaconorum et lectorum sedes, et ex eo tanquam e *solio* (ex quo facta appellatio) sacra communio et Christi regis corpus in populum distribuitur. In eo stans Constantinus, tanquam in edito opprobrii pœnarumque sibi inflictarum spectaculum Christianæ plebi exhibuit. Anastasius, *in ecclesiæ gremio*.

(99) Sedem episcopo in ecclesia editiorem, ex qua populum omnem in ecclesia prospectat, et a dextris sinistrisque sacerdotes habet assessores, σύνθρονον existima. Euchologium. *Concessionem* posuit Anastasius.

(1) Hæc est quam depositionem realem vocant, seu degradationem, quam et mortis pœna secuta sit. Percussio illa in faciem ipso libello fiebat, eratque id moris in judiciis. Sic et Heraclium in Crispo, seu Prisco fecisse habes apud S. Nicephorum. COMBEFIS.

(2) Æstimo fuisse casulam sacerdotalem, vel D saccum patriarchalem, conciliando opprobrio brevissimam. Ea enim est ἀμανίκωτος, id est ἄνευ μανικίων, manicis, ut totum involvens corpus, caret. Κοντός, non *contam* modo, sed *brevi* quoque respondere lege apud Meursium. De sacco vide Euchologica.

(3) Anastasius, et Miscella, *ad consistorium.* Optime. Circi tamen intellige metam et locum, quo equi currusque peracto cursu *consistunt.* Hinc recentius verbum σταματῶ, et σταματίζω, *sisto, consisto, exspecto.* Στάμαν leges apud Meursium *stationem* haud inepte interpretantem.

pedibus conculcato, e factionum regione considentem sales, jocos, ludibria in se deblaterata, donec absolverentur ludi, coegerunt audire. Ad hæc mensis Augusti die decimo quinto, missis ad eum patriciis, interrogat : *Quid de fide nostra, et ea quam habuimus synodo sentis ?* Is vero animi plane vani homuncio : *Optime*, respondet, *credis, et synodum recte celebrasti*, nimirum hoc pacto imperatorem rursus placare sperans. Illi dato responso citius subinferunt : *Hoc unum erat, quod ex impuro ore tuo audire volebamus. Nunc itaque in tenebras et in malam horam perge.* Itaque sententia in eum lata in Cynegio capite truncatus est. Ejus porro caput auribus devinctum in Milio per continuos tres dies populo spectandum suspendere, corpus autem rudente ad pedem alligata tractum cum morte violenta sublatorum cadaveribus projecere, ac pariter caput post idem dierum trium spatium suspendio solutum illuc eodem deportavere. O feritatem, o crudelitatem et inhumanæ illius belluæ truculentiam ! Nunquid sacrum lavacrum revereri non debuerat homo perditus? Duos quippe ejus liberos ex tertia conjuge natos inter ulnas patriarcha exceperat, verum ferinis moribus agitatus animæ prorsus ferinæ argumenta dedit. Cæterum ab hoc tempore majori vesania in sanctas Dei ecclesias ferebatur. Misit enim qui Petrum venerabilem columnicolam a petra exturbaret eumque dogmatibus suis repugnantem (*t*) vivum pedibus vinctum ac per medias urbis vias pertractum inter Pelagii cadavera projici jussit, alios vero saccis inclusos lapidibusque degravatos in pelagi profundum demergi. Oculorum orbitates, concisiones narium, flagrorum lacerationes, et omne suppliciorum genus adversus religiosos molitus est. Et hæc quidem in urbe ab imperatore agebantur, et a cæteris qui cum eo sentiebant, per Antonium dico patricium et scholarum **373** domesticum, Petrum quoque magistrum et ordinum milites, qui ipsius impietatem animo penitus imbiberant, in exteris vero provinciis per duces supra nominatos eadem nefanda facinora perpetravit. Interim ipse citharœdorum concentibus et conviviis genialiter indulgens, turpiloquiis et saltationibus familiares exercebat. Ac si nonnemo quandoque vel lapsus vel læsus usitatam Christianis vocem, o Dei Genitrix, adjuva, emisisset, aut sacras vigilias ducere, aut ecclesias frequentare, aut caste vivere, aut juramentis non immodice uti deprehensus fuisset, confestim majestatis reus tormentis examinabatur,

τὸν τράχηλον αὐτοῦ· καὶ καθίσαντες αὐτὸν ἀπέναντι τῶν δήμων, ἤκουεν παρ' αὐτῶν σκωπτικοὺς λόγους, ἕως τῆς ἀπολύσεως τοῦ ἱππικοῦ. Καὶ τῇ ιε' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς πέμπει [74] πρὸς αὐτὸν τοὺς πατρικίους, καὶ λέγει αὐτῷ [75]· *Τί λέγεις περὶ τῆς πίστεως ἡμῶν καὶ τῆς συνόδου ἧς* [76] *ἐποιήσαμεν;* Ὁ δὲ ματαιωθεὶς τὰς φρένας ἀπεκρίθη, ὅτι *Καλῶς καὶ πιστεύεις, καὶ τὴν σύνοδον πεποίηκας*, οἰόμενος διὰ τούτου πάλιν ἐξευμενίσασθαι αὐτόν. Οἱ δὲ εὐθυβόλως ἀποκριθέντες εἶπον· *Ἡμεῖς τοῦτο ἠθέλομεν ἀκοῦσαι ἐκ τοῦ μιαροῦ σου στόματος. Ἀπὸ δὲ τοῦ νῦν ἄπελθε εἰς τὸ σκότος καὶ εἰς τὸ ἀνάθεμα*· καὶ οὕτω λαβὼν τὴν ἀπόφασιν ἀπεκεφαλίσθη εἰς τὸ Κυνήγιον. Καὶ τὴν μὲν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐκ τῶν ὤτων δήσαντες, ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις ἐν τῷ Μιλίῳ ἐκρέμασαν εἰς ἔνδειξιν [77] τοῦ λαοῦ. Τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ δήσαντες καλωδίῳ τὸν πόδα μετὰ τῶν βιοθανάτων ἔῤῥιψαν· ὁμοίως καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μετὰ τρεῖς [78] ἡμέρας ἀπαγαγόντες ἔῤῥιψαν. Ὢ τῆς ἀλογίας καὶ ὠμότητος καὶ ἀσπλαγχνίας τοῦ ἀνημέρου θηρός! Οὐκ ᾐδέσθη τὴν ἁγίαν κολυμβήθραν (4) ὁ ἄθλιος; Δύο γὰρ τέκνα αὐτοῦ ἐκ τῆς τρίτης γυναικὸς ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτοῦ δεξάμενος ἦν. Πάντοτε οὖν [79] θηριώδης τὸν τρόπον καὶ ἀνήμερος ἦν. Ἀπὸ δὲ τούτου τοῦ χρόνου πλείονι μανίᾳ κατὰ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν ἐχρήσατο. Ἀποστείλας γὰρ κατήνεγκε Πέτρον τὸν ἀοίδιμον στυλίτην ἀπὸ πέτρας, καὶ μὴ [80] ὑπείξαντα τοῖς δόγμασιν αὐτοῦ ζῶντα δήσας τῶν ποδῶν, ἐν τοῖς Πελαγίοις (5) καὶ τοῦτον διὰ τῆς μέσης συρόμενον ἐκέλευσε ῥιφῆναι, ἄλλους ἐν σάκκοις δεσμῶν, καὶ λίθους [81] προσαρτίζων, ἐν τῷ πελάγει ῥίπτεσθαι προσέταττεν, τυφλῶν [82], ῥινοκοπῶν, μάστιξι ξαίνων [83], καὶ πᾶν εἶδος κολάσεως κατὰ τῶν εὐσεβούντων ἐπινοῶν· καὶ ἐν μὲν τῇ πόλει δι' ἑαυτοῦ ταῦτα ἔδρα καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ, Ἀντωνίου, φημὶ, πατρικίου καὶ δομεστίκου τῶν σχολῶν, καὶ Πέτρου μαγίστρου, καὶ τοῦ ἐκπαιδευθέντος ὑπ' αὐτοῦ λαοῦ τῶν ταγμάτων· ἐν δὲ τοῖς ἔξω θέμασιν, διὰ τῶν προῤῥηθέντων στρατηγῶν. Αὐτὸς δὲ κιθαρῳδίαις ἔχαιρεν καὶ συμποσιασμοῖς, αἰσχρολογίαις τε καὶ ὀρχησμοῖς [84] ἐκπαιδεύων τοὺς περὶ αὐτόν. Καὶ εἴπου τις συμπίπτων ἢ ἀλγῶν τὴν συνήθη Χριστιανοῖς ἀφῆκε [85] φωνὴν, τὸ, Θεοτόκε βοήθει, ἢ παννυχεύων ἐφωράθη, ἢ ἐκκλησίαις προσεδρεύων, ἢ εὐλαβείᾳ [86] συζῶν, ἢ μὴ ὅρκοις χρώμενος ἀφειδῶς, ὡς ἐχθρὸς τοῦ βασιλέως ἐκολάζετο, καὶ ἀμνημόνευτος (6) ὠνομάζετο. Μοναστήρια δὲ τὰ εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ τῶν σωζομένων καταφύγια οἴκους κοινοὺς καθίστα τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ στρατιωτῶν. Τὴν γοῦν

VARIÆ LECTIONES.

[74] πέμπει] ἀποστέλλει A. [75] καὶ δηλοῖ αὐτῷ A. [76] ἧς A, ἣν vulg. [77] εἰς ἔνδ. A, εἰς τὴν ἔνδ. vulg. [78] μετὰ τρεῖς A, μετ' αὐτὰς τρεῖς vulg. [79] οὖν om. A. [80] ἀπὸ πέτρας, καὶ μὴ A, τὸν μὴ vulg. [81] λίθους A, λίθοις vulg. [82] τυφλῶν A, τυφλώνων vulg. [83] ξαίνων] ξέων vulg. [84] ὀρχησμοῖς A, ὀρχισμοῖς vulg. [85] ἀφῆκε A, ἀνῆκε vulg. [86] ἢ εὐλαβείᾳ — ἀφειδῶς add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(4) Filios Copronymi tres baptismi aquis lustraverat Constantinus, et ulnis susceperat.—Latet me unde P. Goar in not. tres Constantini filios habuerit; nisi eum memoria fefellit : tertius enim Nicetas abrogata jam Constant. dignitate natus videatur. Combefis.

(5) *In Pelagii sepulcra*. Hic emend. Cedreni textus, quo habetur, εἰς τὸ πέλαγος· plane, εἰς τὰ Πελαγίου, vel, ut ipse scribit, τὸ Πελάγιον. Combef.

(6) Ἀκοινώνητος, cujus vivi vel mortui nomen inter preces Ecclesiæ non effertur ex Diptychis.

Δαλματῶν πρώτιστον οὖσαν ἐν τοῖς κοινοβίοις τοῦ Βυζαντίου τοῖς στρατιώταις [87] εἰς κατοικίαν ἔδωκεν, τὰ Καλλιστράτου τὰ λεγόμενα καὶ τὴν Δίου μονὴν καὶ τὰ Μαξιμίνου, ἄλλους τε μοναστῶν ἱεροὺς οἴκους καὶ παρθένων [88] ἐκ βάθρων κατέλυσεν. Τοὺς δὲ μοναχικὸν βίον ἀναλαβέσθαι ἐπιτηδεύσαντας ἐκ τῶν ἐπισήμων ἐν στρατείᾳ ἢ ἐν τέλει, καὶ μάλιστα [89] τοὺς ἐγγίζοντας αὐτῷ καὶ μύστας γεγονότας τῶν αὐτοῦ ἀσελγειῶν καὶ ἀῤῥητοποιῶν, [90] θανάτῳ καθυπέβαλεν, ὑπονοούμενος τὴν ἐκ [91] τῶν ἐξαγορεύσεων προσγινομένην αὐτῷ αἰσχύνην· διά τοι τοῦτο καὶ Στρατήγιον τὸν τοῦ Ποδοπαγούρου ἀστεῖον ὄντα τῷ εἴδει προσλαβόμενος· ἐφίλει γὰρ προσοικειοῦσθαι [92] τοῖς τοιούτοις διὰ τὰς ἀκολασίας αὐτοῦ, αἰσθόμενός τε αὐτὸν ἀηδῶς ἔχοντα πρὸς τὰς ἀθεμίτους ἀνδρομανίας αὐτοῦ, καὶ τῷ Μακαρίῳ τῷ ἐγκλείστῳ τοῦ Ἁγίου Αὐξεντίου (7) ταύτας ἐξαγορεύοντα, σωτηρίας τε φάρμακα λαμβάνοντα, ὡς ἐπίβουλον αὐτοῦ τοῦτον διαφημίσας, σὺν τῷ ἐγκλείστῳ, ὡς προλέλεκται, ἀνεῖλεν. Ἐποίησε δὲ εὐθυνῆσαι (8) τὰ εἴδη ἐν τῇ πόλει τῷ χρόνῳ τούτῳ. Νέος γὰρ Μίδας γενόμενος τὸν χρυσὸν ἀπεθησαύριζεν, καὶ τοὺς γεωργοὺς ἐγύμνωσεν, καὶ διὰ τὴν τῶν φόρων ἀπαίτησιν ἠναγκάζοντο οἱ ἄνθρωποι τὰς τοῦ Θεοῦ χορηγίας εὐώνως πιπράσκειν. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Νικήτας ὁ ψευδώνυμος πατριάρχης τὰς ἐν τῷ πατριαρχείῳ εἰκόνας τοῦ μικροῦ σεκρέτου (9) διὰ μουσαίου [93] (10) οὔσας

A nec post letum nomen ejus in ecclesiasticis precibus memorabatur. Monasteria quoque, ædes illas sacras in Dei gloriam et salvandorum refugia constructas, militum sententiæ sua pravitate infectorum communes et profanas domos fieri declaravit. Ac monasterium quidem Dalmatarum, cœnobiorum omnium Byzantii celeberrimum, militibus diversorium assignavit. Alia quoque sacra ædificia, qualia Callistrati, Dii et Maximini nominibus insignia laudantur, et alias monachorum religiosas ædes et virginum sedes a fundamentis evertit. Quos autem vel arte militari præstantes vel dignitate conspicuos, maxime prius sibi necessarios, et libidinum ejus secretarumque turpitudinum conscios et mystas, monasticæ vitæ studiosos eam prosequi B comperisset, certa morte damnabat, tanquam ex eorum confessionibus sibi pudorem incussum iri conjectans. Quare Strategium Podopaguri filium, ob decoram vultus formam sibi prius acceptum (in hujusmodi etenim ex libidinis petulantia affectus rapiebatur) insanientem illam venerem et nefarios adolescentium concubitus averso animo ferentem cum persensisset, et Macario sancti Auxentii incluso flagitia illa pro Christiana exomologesi exposuisse, et quæ ad salutem ducerent accepisse remedia nosset, tanquam in imperium conspirasset, cum incluso, prout superius enarratum,

VARIÆ LECTIONES.

[87] τοῖς στρατιώταις om. A e f. [88] παρθένων e f, παρθενῶνας vulg. [89] καὶ μάλιστα A, μάλιστα καὶ vulg. [90] fort. ἀῤῥητοποιϊῶν. [91] ἐκ add. ex A. [92] προσοικειοῦσθαι A, προσεικειοῦσαι vulg. [93] διὰ μουσαίου — σεκρέτου om. a f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(7) Stephani socius est Macarius iste, et ejusdem habitationis ad Damatryn consors. Relege Copronymi annum 25. — Προσοικειοῦσθαι τοῖς τοιούτοις. Καὶ τῷ μακαρίῳ Στεφάνῳ τῷ ἐγκλείστῳ. Sic legit redditque Anast. quidquid modo codd. vocem Στεφάνῳ desiderent. Liquet de eo S. Auxentii incluso martyre hic agi, de quo supra, cum ipsius Strategii ac sociorum certamen relatum est, ea occasione quod ii ad illum frequentes irent, suaque illi peccata sacro exomologesis ritu exponerent: ut sunt fere etiamnum apud Græcos soli religiosi, οἱ πνευματικοί, ac confessarii, quos vocamus; quidquid nostrates multi ægre ferant id nobis muneris ac mendicantibus, tanta Romanorum pontificum indulgentia, et ut velut vicarios suos in animi foro toto constituant, delegari. Male ergo P. Goar nescio quem sibi Macarium S. Stephani junioris socium inclusum confingit. Tantam hanc in monasticum ordinem scelestissimi tyranni sævitiam libet hic paucis S. Theodori verbis in Platone patre referre: Ἤκμαζε τηνικαῦτα ὁ χειμὼν τῆς ἀσεβείας, Κωνσταντῖνος ὁ δυσσεβὴς λογισμὸς, τὸ τῆς κακίας δοχεῖον, ὁ πολυκέφαλος δράκων, ὁ τῆς εἰκονομαχικῆς αἱρέσεως τριστάτης, ὁ τοῦ μοναδικοῦ τάγματος πικρὸς διώκτης· ὃς τίνα μὲν τῶν καθ' ἡμᾶς Ναζιραίων οὐκ ἐξηφάνισε· τίνα δὲ κρυπτόμενον οὐκ εἰς μέσον ἤγαγε· ποῖον δὲ ἀντιφερόμενον οὐ κατέσπασεν εἰς τὸ τῆς ἀσεβείας βάραθρον; ὡς εἴ πού τινα ἐναπολειφθέντα τῶν ἐπιφανῶν, ὥσπερ τινὰ σπινθῆρα ἐν ἀποβύστῳ τόπῳ κείμενον, ἐν νεκροῖς λελογίσθαι παρὰ τῶν ἔτι ὑπὲρ γῆς ὄντων· *Vivebat tunc temporis impietatis procella, Constantinus mens impia, nequitiæ conceptaculum, multiceps draco, Iconomachorum hæresis dux alter, monastici ordinis sævus persecutor. Quem ille nostrorum Nazaræorum non* C *sustulit? quem latitantem non in medium produxit? quem resistentem non in impietatis barathrum detraxit? ut siquis ex illustribus alicubi superstes esset, velut scintilla in obscuro loco posita, inter mortuos iis computaretur, qui hactenus super terram lucis usura fruebantur:* qualis subinde S. Plato describitur, quem plerique vivere nescirent, miraculo habitus cum exstincto tyranno Byzantium petiit, relicta tantisper solitudine, ubi vero scintilla unus ipse in monachorum multam segetem provexit. COMBEFIS.

(8) Eadem Nicephorus ad Historiæ calcem.

(9) Secreta duo, majus et minus in patriarchio fuisse præsens locus declarat: fuse relatis auctoritatibus exponit Meursius, et aperte memorat Nicephorus secretorum τό τε μικρὸν δόμημα καὶ τὸ μέγα. Secreta judiciis ferendis, et archivis servandis erecta commonstrant Eusebius, lib. 7 *Hist. eccles.*, cap. 30: Σήκρητον δὲ, ὥσπερ οἱ τοῦ κόσμου D ἄρχοντες, ἔχων τε καὶ ὀνομάζων· *Secretum, velut mundi magistratus, habuit et nominavit* Paulus Samosatenus. Nicetas in Alexio Manuelis filio, δικαιοδοτικὸν θρόνον, *juris dicundi thronum* appellans: Balsamo de Chartophylacis et Protecdici meditatione. Vocat Nicephorus, ἱδρυμένους τῶν προόδων οἴκους, οὓς Ῥωμαῖοι σεκρέτα καλοῦσι. Processibus domos deputatas, secreta Romanis appellari solitas: quod, ut reor, patriarcha jus dicturus ad ea cum assessoribus conveniret, et *procederet*. Πρόκενσος enim, sive πρόκεσσος barbaram Græcorum vocem a Latinis acceptam, *consilium* referre alibi declaratum est.

(10) *Ex musivo*, inquit Anastasius, Niceph., διὰ ψηφίδων χρυσῶν, *opere tesselato aureo*, cujus pleraque pars auro radiaret.

morti addixit. Cæterum effecit, ut omnis generis annona suis temporibus in urbe abundaret. Novus enim Midas effectus, auri nimirum sitientissimus, divitias coacervavit immensas, agricolas summis laboribus exercuit, et ex tributorum conferendorum necessitate fruges a Deo liberaliter concessas et in convictum repositas vili pretio homines cogebat distrahere. Eodem etiam anno Nicetas falso nomine patriarcha imagines in patriarchalis ædis minore secreto opere tesselato depictas erasit, magni quoque secreti ambitum imaginibus ligneis dimidiata eminentia effictis ornatum deposuit, et reliquarum omnium imaginum facies alio colore perunxit, idemque prorsus in Abramiæo præstitit.

A ἔξεσεν, καὶ τοῦ μεγάλου σεκρέτου τῆς τροπικῆς ἐξ ὑλογραφίας (11) οὔσης κατήνεγκεν, καὶ τῶν λοιπῶν εἰκόνων τὰ πρόσωπα ἔχρισεν, καὶ ἐν τῷ Ἀβραμιαίῳ δὲ ὁμοίως πεποίηκεν.

374 A. C. 760. — Hoc anno imperator trium uxorum vir Eudociam tertiam conjugem Aprilis mensis die primo, indictione septima, die Sabbati in undeviginti accubitorum tribunalio corona imposita Augustam renuntiavit. Sequenti vero luce, quæ Aprilis secunda fuit, dies nimirum Dominica sancti Paschatis, liberos duos ex ea susceptos Christophorum et Nicephorum in eodem tribunalio, patriarcha sacras preces obeunte, Cæsares declaravit, et subinde chlamydes et Cæsarum stemmata capitibus imposuit. Nicetæ pariter postremo eorum fratri in nobilissimum promoto chlamdem auro textam et coronam contulit. Atque ita imperatores prodeuntes munera, trimisia nimirum, hemisia et nummos recenter cusos per iter ad Magnam usque ecclesiam in populum sparsere.

A. M. 6260. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἔστεψεν ὁ βασιλεὺς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Εὐδοκίαν ὁ τρίγαμος (12) τρίτην οὖσαν Αὐγοῦσταν ἐν τῷ τριβουναλίῳ τῶν ιθʹ ἀκουβίτων τῇ πρώτῃ τοῦ Ἀπριλλίου μηνὸς, ἰνδικτιῶνος ζʹ (13), ἡμέρᾳ Σαββάτου, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς δύο υἱοὺς αὐτοῦ Χριστοφόρον καὶ Νικηφόρον τῇ ἐπαύριον, ἥτις ἦν δευτέρα τοῦ Ἀπριλλίου μηνὸς ἡμέρα B Κυριακὴ [94] τοῦ ἁγίου Πάσχα, προεβάλετο Καίσαρας, ἐν τῷ αὐτῷ τριβουναλίῳ τοῦ πατριάρχου ποιήσαντος τὴν εὐχὴν (14), καὶ τοῦ βασιλέως ἐπιθέντος αὐτοῖς τάς τε χλαίνας [95] καὶ τὰ καισαρίκια περικεφάλαια (15)· ὡσαύτως καὶ τὸν Νικήταν τὸν ἔσχατον ἀδελφὸν αὐτῶν ποιήσας [96] νωβελίσσιμον, ἐπέθηκεν αὐτῷ χλαῖναν χρυσῆν καὶ τὸν στέφανον. Καὶ οὕτως προῆλθον (16) οἱ βασιλεῖς ῥίπτοντες ὑπατείαν τριμίσια (17) καὶ σημίσια [97], καὶ νομίσματα καινούργια ἕως τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας.

A. C. 761. — Hoc anno commutatio hominum in Syria facta est, homine pro homine, femina pro femina, et puero pro puero datis. Præcepitque Abdellas ut barbas raderent et pileos cubiti unius et semis gestarent. Porro ipse Abdellas cum octoginta hominum millibus Camachum per totam æstatem obsedit, verum irritis conatibus ignominia perfusus pedem retulit. Mensis vero Septembris die

A. M. 6261. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐγένετο καταλλαγὴ ἐν Συρίᾳ, ἄνθρωπον πρὸς ἄνθρωπον καὶ γυναῖκα πρὸς γυναῖκα καὶ παιδίον ὁμοίως πρὸς παιδίον· καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Ἀβδελλᾶς τοὺς πώγωνας αὐτῶν ξυρισθῆναι (18), καὶ γενέσθαι καμηλαύκια πήχεως [98] μιᾶς ἥμισυ. C Παρεκάθισε δὲ Ἀβδελλᾶς τὸ Κάμαχον (19) μετὰ ὀγδοήκοντα χιλιάδων ὅλον τὸ θέρος, καὶ μηδὲν ἀνύσας, ὑπέστρεψεν κατῃσχυμμένος. Τῇ δὲ αʹ τοῦ Σεπτεμβρίου [99]

VARIÆ LECTIONES.

[94] ἡμέρα Κυριακὴ A, ἡμέρᾳ Κυριακῇ vulg. [95] τάς τε χλ. A, τὰς χλ. vulg. [96] ποιησάμενος a. [97] σημίσια] ἡμίσια A a f, σιμίσια vulg. [98] πήχεως A. πηχὸς vulg. [99] Νοεμβρίου A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(11) Anastasium, τροπικῆς ξυλογραφίας, legisse suspicor. Scripsit enim, *imagines magni secreti, quæ sculptæ erant, in ligno deposuit*. Ut enim τορνεύω, *torno, sculpo, circumago* : ita, τρέπω, *verto*, significat : atque ideo, τροπική, ac τορνευτική, in sensum eumdem possunt incidere. Sculpturas hujusmodi, quas e ligno dimidiatas intelligo, κηρόχυτον ὕλην, *e cera liquefacta fusaque* ad parietes fixas indicat Nicephorus : τὴν τροπικὴν καὶ τὸ σεκρέτον confundit *Turcogræcia* non uno loco.

(12) Monogamiam probant, secundas nuptias tolerant, tertias velut incontinentiæ nota labefactatas vix admittunt Græci : nec has tamen, vel istas absque pœnitentiæ multa concedunt iniri. Inustas in secundis et tertiis pœnitentiæ notas, precesque intemperantiæ crimen depulsantes, vide in Euchologio officiis de sponsorum coronis. Nuptiarum hujusmodi jus omne enucleat, quartarum vero penitus abrogat Arcadius, *De concordia utriusque Ecclesiæ*, lib. VII, de harum prohibendarum ratione ibidem.

(13) Nicephorus : Τῇ ἑβδόμῃ ἰνδικτιῶνι, κατὰ τὸν Ἀπρίλιον μῆνα, τῷ ἁγίῳ Σαββάτῳ, στέφει Κωνσταντῖνος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα Εὐδοκίαν Αὐγοῦσταν.

(14) Absque ecclesiæ benedictione dignitas nulla Græcis auspicato conceditur. Euchologium.

(15) Pileos et coronas Cæsareæ dignitatis insignia : de quibus Codinus. Anastasius *galeas* scripsit : verum hæ a pileis et coronis longe dissitæ. Itane nobilissimus, qui inferior, corona ; Cæsar, qui præest, sola *galea* redimiretur? Περικεφάλαια igitur ista ad imperatoris stemmata accedentia, eorumque formam vide in hujus sæculi principum D imaginibus apud Baronium, et Gretserum opusculis de cruce expressis.

(16) Consulum recenter institutorum more populo spectandos sella curuli vectos, congiariumque simul in plebem dederunt, quod Nicephorus dixit : Τῆς δὲ βασιλικῆς προόδου κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐπὶ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν γενομένης, ὑπατείαν ἐποίησαν, καὶ τοῖς παρελθοῦσι χρήματα διένειμαν.

(17) *Tremissis*, denarii quatuor, assis, sive solidi pars tertia, quasi ter missus, id est expositus. Gregorius, lib. IX, epist. 29 : *Ita ut quidam eorum ad singulos tremisses, quidam ad binos, quidam ad singulos solidos, vel, si visum fuerit, amplius dimittantur*. Ex his quanti pendat semissis liquet. Jejunius de istis Mariana, cap. 22 *De ponderibus et mensuris*.

(18) Servilis nota.

(19) Sedes 46 CP. throno subjecta. Notitia episcoporum Orientis Codino adjuncta.

μηνὸς τῆς η' ἰνδικτιῶνος εἰσῆλθεν Εἰρήνη (20) ἐξ Ἀθηνῶν ἐλθοῦσα ἀπὸ τῆς Ἱερείας ἐν τῇ βασιλίδι [1] πόλει δρομώνων καὶ χελανδίων πλείστων ἐστολισμένων σηρικοῖς παλλίοις, καὶ τῶν τῆς [2] πόλεως προὔχόντων σὺν ταῖς γυναιξὶ προϋπαντώντων (21) καὶ προαγόντων αὐτῇ. Καὶ τῇ γ' αὐτοῦ τοῦ Σεπτεμβρίου [3] μηνὸς τοῦ πατριάρχου ἐλθόντος [4] ἐν τῷ παλατίῳ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Φάρου ἐγένετο τὰ πρὸς τὴν αὐτὴν Εἰρήνην τοῦ βασιλέως Λέοντος [5] σπόνζα· καὶ τῇ ιζ' τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς ἐστέφθη ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ Αὐγουστέως ἡ βασίλισσα Εἰρήνη, καὶ ἀπελθοῦσα ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἐν τῇ Δάφνῃ ἔλαβεν τὰ τοῦ γάμου στέφανα σὺν τῷ τοῦ Κωνσταντίνου υἱῷ [6] Λέοντι τῷ βασιλεῖ.

A. M. 6262. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Ἀδριανοῦ ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν Βανάκας τὴν Ῥωμανίαν, καὶ πολλοὺς ᾐχμαλώτευσεν· καὶ Ῥωμαῖοι εἰσῆλθον εἰς τὴν τετάρτην Ἀρμενίαν καὶ ἐσκύλευσαν [7] αὐτήν. Τελευτᾷ δὲ Σαυλὰχ [8], καὶ μετεποιήθη Γερμανίκεια εἰς Παλαιστίνην. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει μιμησάμενος ὁ Λαχανοδράκων τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ πάντα μοναχὸν καὶ μονάστριαν τοὺς ὑπὸ τὸ θέμα [9] τῶν Θρᾳκησίων ὄντας συνῆξεν εἰς Ἔφεσον, καὶ ἐξαγαγὼν αὐτοὺς εἰς πεδίον λεγόμενον Τζουκανιστήριον ἔφη πρὸς αὐτούς, ὅτι *Ὁ μὲν βουλόμενος* [10] *τῷ βασιλεῖ πειθαρχεῖν καὶ ἡμῖν ἐνδυσάσθω στολὴν λευκὴν* (22), *καὶ λαβέτω γυναῖκα τῇ ὥρᾳ ταύτῃ· οἱ δὲ τοῦτο μὴ ποιοῦντες, τυφλούμενοι εἰς Κύπρον ἐξορισθήσονται.* Καὶ ἅμα τῷ λόγῳ τὸ ἔργον ἐτελέσθη, καὶ πολλοὶ μάρτυρες ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐνεδείχθησαν· πολλοὶ δὲ καὶ [11] λειποτακτήσαντες ἀπώλοντο, οὓς καὶ ᾠκειοῦτο [12] ὁ Δράκων. Τῇ δὲ αὐτῇ ἰνδικτιῶνι θ', Ἰανουαρίῳ μηνὶ ιδ', ἐτέχθη Λέοντι τῷ βασιλεῖ καὶ Εἰρήνῃ υἱός, καὶ ὠνομάσθη Κωνσταντῖνος, ζῶντος ἔτι Κωνσταντίνου τοῦ πάππου αὐτοῦ (23).

A. M. 6263. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν Βανάκας τὴν Ῥωμανίαν, καὶ κατελθὼν ἀπὸ Ἰσαυρίας εἰς τὸ κάστρον Συκῆς παρεκάθισεν αὐτῷ [13]. Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ἔγραψεν πρὸς Μιχαὴλ τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀνατολικῶν, καὶ πρὸς Βάνην [14] τὸν τῶν Βου-

A primo indictione octava, Irene Athenis primo profecta, et ab Hieria in quam delata fuerat digressa, ad imperatricem urbem cum dromonibus et chelandiis plurimis serica veste ornatis, primoribus quibusque urbis viris ac mulieribus obviam progressis et præeundo comitantibus appulit. Die vero Septembris tertio patriarcha in palatium se conferente, ad Phari ecclesiam imperatoris Leonis cum Irene sponsalia celebrata sunt. Tum autem mensis Decembris die decimo septimo in triclinio Augustei imperatrix Irene coronata est, indeque ad oratorium sancti Stephani ad Daphnem arrepto itinere, nuptiales corollas cum domino Leone excepit.

A. C. 762. — *Romæ episcopi Adriani annus primus.*

B Hoc anno Banacas infestis armis Romanam ditionem vexavit, et captivorum **375** turbam secum avexit. Romani vero quartam Armeniam aggressi provinciam totam circumierunt. Saulach porro defuncto, Germanicia in Palæstinam translata est. Hoc eodem anno Lachanodracon magistrum imitatus monachos et moniales omnes Thracensium themati subjectos Ephesum advocavit, iisdemque in planitiem Tzucanisterium vocatam eductis, ait: *Qui imperatori mihique morem gerere studet, candida veste induatur, hacque ipsa hora uxorem accipiat; qui parere detrectaverit, oculis privatus in Cyprum deportator exsul.* Dicto citius opus ipsum perfe-
C ctum est, et martyrii coronam die illo plurimi retulerunt, sed et multi ordinis sui desertores perierunt, quibus Draco familiariter usus est. Eadem indictione nona mensis Januarii die decimo quarto Leoni et Irenæ imperatoribus natus est filius, qui Constantino ejus avo inter vivos adhuc agente etiam Constantinus appellatus est.

A. C. 763. — Hoc anno Banacas expeditione in Romaniam suscepta, ab Isauria in Syces castrum digressus, illud obsedit. Hujus rei nuntio accepto, imperator illico litteras ad Michaelem Orientalium, ad Banem Bucellariorum, et ad Bardanem Arme-

VARIÆ LECTIONES.

[1] βασιλευούσῃ A. [2] καὶ τῶν τῆς A, τῶν τῆς vulg. [3] τοῦ αὐτοῦ Νοεμβρίου A. [4] τοῦ τοπρωειρχου (sic) ἀνελθόντος A. [5] τοῦ χλωσπωλεως (sic) Λέοντος. [6] σὺν τῷ τοῦ Κωνστ. υἱῷ A, σὺν τῷ κυρίῳ υἱῷ vulg. [7] ἐσκύλευσαν A, ἐκύκλωσαν vulg. [8] Σάλεχ A. [9] ὑπὸ τὸ θέμα A, ὑπὸ τῶν θεμάτων vulg. [10] ὁ μὲν βουλόμενος A, ὁ βουλ. μὲν vulg. [11] πολλοὶ δὲ καὶ A, πολλοὶ δὲ vulg. [12] ᾠκειοῦτο A. οἰκ. vulg. [13] αὐτὸ A. [14] Βάνην A e f, Μάνην vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(20) Nicephorus: Ὀγδόῃ τε ἰνδικτιῶνι ἄγεται Κωνσταντῖνος εἰς υἱὸν Λέοντα γαμετὴν ἐκ τῆς Ἑλλάδος Εἰρήνην. Καὶ τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ στέφει τε αὐτὴν Αὐγοῦσταν, καὶ τῷ υἱῷ ζεύξας τὸν γάμον ἐπιτελεῖ. Ad hunc usque annum historiam perduxit Nicephorus. Sibi ipsi testis deinceps erit Theophanes.

(21) Quis imperatricis ac novæ sponsæ in urbem comitatus, et ingressus, et ut a præstantioris dignitatis feminis excipienda et deducenda præcipit et describit Codinus *De officiis aulæ CP.* cap. ult.

D (22) Nigra videlicet monachali, a qua illi μελανοφοροῦντες, et μαυροφόροι nuncupati, rejecta: et candida lætitiæ pronuba accepta.

(23) Puero patris aut avi nomen ne imponant, Græcos impedit superstitio. Ut enim, aiunt, patrem aut avum nomine refert, ita personam repræsentat, et in ejus locum substituitur. Patrem itaque quantocius moriturum designat, et ei successorem se advenisse profitetur. Rem igitur insolitam, vel ominis infausti Theophanes observans, scripsit: Ὠνομάσθη Κωνσταντῖνος ζῶντος ἔτι Κωνσταντίνου τοῦ πάππου αὐτοῦ.

niacorum duces dedit, qui occurrentes, hostis exitum, qui clusuræ aggressu difficilis erat, occupaverunt. Cibyrrhæotarum vero classis cum Petro duce et protospathario superveniens ad castri portum applicuit. Banacas id ubi vidit, etsi de successu desperans, tamen confirmatis erectisque suorum animis, equestria themata aggressus, ululatum et clamorem ad bellum edidit, Romanisque fusis et plurima ex parte ferro prostratis, vastitate etiam et captivitate per vicina quæque loca inducta, diversis spoliis onustus in patriam remeavit.

Hoc eodem anno Michael Lachanodraco Thracensium dux Leone filio spurio, cui Culuces nomen, et altero Leone exabbate, cognomento Cutzodactylo, missis, omnia tam hominum, quam feminarum monasteria cum sacris vasis, libris, gregibus, atque universis eorum facultatibus venumdedit, collectamque inde pecuniam imperatori transmisit. Cuncta vero monachorum et sanctorum Patrum opera scripta igne consumpsit. Ac si vel ibi quispiam reliquias in phylacterium gerere deprehensus fuit, eas raptas flammis eadem ratione tradidit, et eum qui gestasset tanquam impietatis reum tormentis examinabat, ac monachorum quidem plurimos verberibus, alios gladio confecit, **376** innumeris oculos effodit. Nonnullis barbam unguento ex cera et oleo confecto illinebat, immissoque in eam igne, tam faciem quam ipsum miserorum caput comburebat, alios pluribus tormentis excruciatos in exsilium expulit. Denique hominem ne quidem unum in tota sua præfectura monachi habitu indutum reliquit. Quod cum rescivisset boni et æqui osor imperator, per litteras ei gratias egit, his verbis : Juxta placitum meum facientem te comperi, qui in omnibus voluntati meæ satisfacis. Quare cæteri eum imitati in eadem scelera proruperunt.

A. C. 764. — Hoc anno Abdellas Mualabitum cum numeroso exercitu in Africam misit, et Alphadal Barinar, in Romanorum fines incursione facta, captivos quingentos abduxit. Huic Mopsuestenses obviam facti consertis manibus Arabes mille occiderunt. Abdellas Hierosolymam profectus jejunium

κελλαρίων (24) στρατηγὸν [15] καὶ Βαρδάνην τὸν τῶν Ἀρμενιακῶν. Καὶ ἐλθόντες ἐκράτησαν τὴν ἔξοδον αὐτῶν κλεισοῦραν οὖσαν δύσβατον πάνυ. Ὁ δὲ στόλος τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν καταλαβὼν μετὰ Πετρωνᾶ [16] πρωτοσπαθαρίου καὶ στρατηγοῦ αὐτῶν, ὥρμησεν ἐν τῷ λιμένι τοῦ κάστρου. Ὁ δὲ Βανάκας ἰδὼν καὶ ἀπογνοὺς ἑαυτοῦ [17], παραθαῤῥύνει καὶ προθυμοποιεῖ τοὺς ἑαυτοῦ, καὶ ἀνελθὼν πρὸς τὰ καβαλλαρικὰ θέματα, ἠλάλαξεν, καὶ τρέπει αὐτούς, καὶ ἀποκτείνας πολλοὺς καὶ αἰχμαλωτεύσας πάντα τὰ περίχωρα ἐκεῖνα, ὑπέστρεψεν μετὰ σκύλων πολλῶν.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ὁ τῶν Θρᾳκησίων στρατηγὸς Μιχαὴλ ὁ Λαχανοδράκων ἀποστείλας [18] Λέοντα τὸν νόθον αὐτοῦ [19], τὸν ἐπιλεγόμενον Κουλούκην (25), καὶ Λέοντα ἀπὸ ἀββάδων τὸν Κουτζοδάκτυλον (26), ἔπρασεν ὅλα τὰ μοναστήρια [20] ἀνδρῷά [21] τε καὶ γυναικεῖα, καὶ πάντα τὰ ἱερὰ σκεύη καὶ βιβλία καὶ κτήνη, καὶ ὅσα ἦν εἰς ὑπόστασιν αὐτῶν· καὶ τὰς τούτων τιμὰς εἰσεκόμισεν τῷ βασιλεῖ. Ὅσα δὲ εὗρεν μοναχικὰ καὶ Πατερικὰ βιβλία, πυρὶ κατέκαυσεν. Καὶ εἴ που λείψανον ἅγιον [22] ἐφάνη τις ἔχων εἰς φυλακτήριον (27), καὶ τοῦτο τῷ πυρὶ παρέδωκεν, καὶ τὸν ἔχοντα [23] αὐτό, ὡς ἀσεβοῦντα ἐκόλαζεν. Καὶ πολλοὺς μὲν τῶν μοναχῶν [24] διὰ μαστίγων ἀνήλωσεν· ἔστι δὲ οὓς [25] διὰ ξίφους, ἀναριθμήτους δὲ ἐτύφλωσεν. Καὶ τῶν μὲν τὰς ὑπήνας [26] κηρελαίῳ ἀλείφων, ὑφῆπτε [27] πῦρ, καὶ οὕτω τά τε πρόσωπα αὐτῶν καὶ τὰς κεφαλὰς κατέκαιεν· τοὺς δὲ μετὰ πολλὰς βασάνους ταῖς ἐξορίαις ἐξέπεμπεν [28]. Καὶ τέλος οὐκ εἴασεν εἰς ὅλον τὸ ὑπ' αὐτὸν θέμα ἕνα ἄνθρωπον μοναδικὸν περιβεβλημένον σχῆμα. Ὁ καὶ μαθὼν ὁ μισάγαθος βασιλεὺς ἔγραψεν αὐτῷ εὐχαριστίας λέγων, ὅτι Εὗρόν σε ἄνδρα [28*] κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιεῖς πάντα τὰ θελήματά μου. Τοῦτον οὖν μιμησάμενοι καὶ οἱ λοιποὶ τὰ ὅμοια διέπραττον [29].

A. M. 6264. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἀπέστειλεν ὁ Ἀβδελλᾶς εἰς Ἀφρικὴν τὸν Μουαλάβιτον μετὰ πολλοῦ στρατοῦ, καὶ εἰσῆλθεν ὁ Ἀλφαδὰλ [30] Βαρινὰρ (28) εἰς Ῥωμανίαν, καὶ ἔλαβεν αἰχμαλώτους πεντακοσίους. Οἱ δὲ Μοψουεστεῖς [31] συναντηθέντες αὐτῷ καὶ πολεμήσαντες, ἀπέκτειναν ἐκ τῶν [32] Ἀράβων χι-

VARIÆ LECTIONES.

[15] στρατηγὸν add. ex A. [16] Πέτρωνος A. [17] ἑαυτοῦ A, αὐτοῦ vulg. [18] ἀποστείλας, quod ante v. στρατηγὸς legebatur transposui cum A. [19] τὸν νοτάριον αὐτοῦ A. [20] πάντα τὰ μ. A. [21] ἀνδρῷά A, ἀνδρεῖά vulg. [22] ἁγίου A. [23] τὸν δὲ ἔχ. A. [24] τῶν μοναχῶν om. A f. [25] ἔστι δὲ οὓς] οὓς δὲ A, ἔτι δὲ οὓς vulg. [26] ὑπήνας A, ὑπήνεις vulg. [27] ὑφῆπτε A, ὑφεὶς τε vulg. [28] παρέπεμπεν A. [28*] ἄνδρα om. a. [29] διέπραττον A, διεπράττοντο vulg. [30] Βαδινὰρ A f. [31] οἱ δὲ Μοψ. A, οἱ Μεμψ. vulg. [32] ἐκ τῶν Ἀ. A, ἐξ Ἀ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(24) Bucellarii, ait Suidas, Gallo-Græci nominantur, et eorum regio Gallo-Græcia : unde hi equites erant expediti. Constantinus Porphyrogenneta *De thematibus* inter Isaurium et Cappadociam Buccellarium locat. Describens enim Ἀνατολήν, habet, inquit, a sinistra partes quasdam Buccellarii, et initium Cappadociæ ; ad dextram autem Isauriam. Unde vero locus Buccellarium sit vocatus, idem infra aperit themate sexto. Thema, inquit, Buccellariorum non a loco aliquo appellationem accipit, neque a gente aliqua quæ ita vocaretur, sed quod militum asseclæ essent, et commeatum veherent : Buccellarius enim Latina lingua vocatur is qui rei panariæ curam gerit, ut milites expediti, et ab omni onere liberi ad bellum essent. Buccellus enim vocatur torta panis circularem figuram in medio vacuam præ se ferens. Cellarius autem custos panis : proprio vero et Græcanico nomine hi Maryandeni vocantur : sunt enim Galatæ cognominati. Horum Græca profert Rigaltius. Pancirollus de iisdem cap. 47 *Not.* imp. Orient.

(25) *Catulum.* Ipsique patrique Lachanodraconi nomine δυσώνυμα.

(26) *Digitis decurtatum.* Vide hominum improbitatem.

(27) *In sacrum amuletum*, et sui custodiam.

(28) Anastasius uno verbo *Alphadalbadinar.*

λίους. Ὁ δὲ Ἀβδελλᾶς ἀπελθὼν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα A ἐπενήστευσε, καὶ ἐπέτρεψε γραφῆναι τοὺς Χριστιανοὺς καὶ τοὺς Ἑβραίους εἰς τὰς χεῖρας. Καὶ πολλοὶ τῶν Χριστιανῶν διὰ θαλάσσης ἔφυγον εἰς Ῥωμανίαν. Ἐκρατήθη δὲ ὁ Κούρικος Σέργιος ἔξωθεν Συκῆς, καὶ ὁ Λαχέρφαβος [33] Σέργιος [33*] εἰς Κύπρον ἐκ προσώπου ὢν τῶν ἐκεῖσε.

A. M. 6265.—Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Μαΐῳ ἰνδικτιῶνος ιβ′ ἐκίνησε Κωνσταντῖνος στόλον χελανδίων δισχιλίων κατὰ Βουλγαρίας, καὶ εἰσελθὼν [34] καὶ αὐτὸς εἰς τὰ Ῥούσια χελάνδια ἀπεκίνησε πρὸς τὸ ἐλθεῖν [35] εἰς τὸν Δανούβιον ποταμὸν, καταλιπὼν καὶ τοὺς τῶν καβαλλαρικῶν θεμάτων στρατηγοὺς ἔξω τῶν κλεισουρῶν, εἴ πως δυνηθῶσιν Βουλγάρων εἰς αὐτὸν [36] ἀσχολουμένων εἰσελθεῖν εἰς Βουλγαρίαν. B Ἐλθόντος δὲ αὐτοῦ ἕως τῆς Βάρνας, ἐδειλίασεν, καὶ ἐμελέτα ὑποστρέψαι. Ἰδόντες δὲ οἱ Βούλγαροι καὶ δειλιάσαντες ἀπέστειλαν Βοϊλᾶν καὶ Τζιγάτον, αἰτούμενοι εἰρήνην γενέσθαι. Οὓς ἰδὼν ὁ βασιλεὺς καὶ περιχαρὴς γενόμενος, ἐποίησεν εἰρήνην· καὶ ὤμοσαν ἀλλήλοις, μήτε Βουλγάρους [37] εἰσελθεῖν κατὰ Ῥωμανίας, μήτε τὸν [38] βασιλέα ἐπιτηδεῦσαι εἰσελθεῖν εἰς Βουλγαρίαν. Καὶ ἐποίησαν ἔγγραφα ἐπὶ τούτῳ πρὸς ἀλλήλους. Καὶ ὑποστρέψας ὁ βασιλεὺς εἰσῆλθεν ἐν τῇ πόλει, ταξάτους ἀφεὶς ἐκ πάντων τῶν θεμάτων καὶ εἰς κάστρα ἅπερ [39] ἔκτισε. Τῷ δὲ Ὀκτωβρίῳ μηνὶ τῆς αὐτῆς ιβ′ [40] ἰνδικτιῶνος (29) ἐδέξατο μανδάτον ὁ βασιλεὺς ἀπὸ Βουλγαρίας ἐκ τῶν κρυπτῶν φίλων αὐτοῦ, ὅτι ἀποστέλλει ὁ κῦρις Βουλγαρίας ιβ′ χιλιάδας λαὸν καὶ Βοϊλᾶν εἰς τὸ [41] αἰχμαλωτεῦσαι C τὴν Βερζητίαν καὶ μεταστῆσαι αὐτοὺς εἰς Βουλγαρίαν. Ὁ δὲ πρὸς τὸ μὴ γνωσθῆναι αὐτὸν, ὅτι κατὰ Βουλγάρων κινεῖ [42] · ἦσαν γὰρ ἐλθόντες πρὸς αὐτὸν οἱ ἀποκρισιάριοι τοῦ κυροῦ Βουλγαρίας, καὶ ἔτι τούτων ὄντων ἐν τῇ πόλει, ἐσχηματίσατο κατὰ Ἀράβων κινεῖν· καὶ ἐπέρασε τὰ φλάμουρα (30) καὶ ἡ ὑπηρεσία. Καὶ ἀπολύσας τοὺς ἀποκρισιαρίους, καὶ μαθὼν διὰ κατασκόπων τὴν ἔξοδον αὐτῶν, ἀπάρας τὸν στρατὸν ἐν σπουδῇ ἀπεκίνησεν. Καὶ ἐπισωρεύσας τοὺς ταξάτους τῶν θεμάτων καὶ τοὺς Θρακησιανοὺς, καὶ ἑνώσας τοῖς τάγμασι τοὺς ὀπτιμάτους (31), ἐποίησεν αὐτοὺς π′ χιλιάδας [43]. Καὶ εἰσ-

A celebravit, Christianosque et Hebræos manus inscriptas gerere compulit. Quare multi ex Christianis in Romanam ditionem mari confugere. Porro Curicus Sergius extra Sycen et Lacherphabus Sergius apud Cyprum, qui imperatoris vices illic implebat, capti sunt.

A. C. 765. — Hoc anno mense Maio indictione duodecima Constantinus classem chelandiorum bis millium in Bulgariam instruxit, ipse adversus Russorum chelandia in Danubium aditum sibi paraturus movit. Extra clusuras autem equestrium ordinum duces reliquit, ut Bulgaris in eo repellendo occupatis, ipsi in provinciam, si liceret, penetrarent. At ubi Barnam advenit, metu correptus, jam B de reditu cogitabat. Ex adverso Bulgari ejus adventu cognito terrore acti Boïlam et Tzigatum ab imperatore pacis conditiones accepturos miserunt. Iis visis imperator oppido gaudens pacem composuit, quam etiam datis ad invicem juramentis firmaverunt, Bulgaros nimirum ab infestanda Romana ditione, imperatorem vero ab impetenda bello Bulgaria vicissim abstenturos. Conditiones istas scripto mandatas mutuo sibi tradiderunt. Imperator pedem referens, ex omnibus thematibus ad tutanda castra recens a se erecta præsidio relictis militibus urbem ingressus est. Verum mense Octobri indictione undecima nuntium a Bulgaria ab occultis amicis acceperat, Bulgariæ dominum duodecim C millia militum et Boïlam expedire, ad Berzetiæ incolas captivos abigendos, eosque in Bulgariam 377 transferendos. Is ne agnosceretur bellum in Bulgaros movere, ad eum quippe accesserant Bulgarorum apocrisiarii et adhuc moram agebant in urbe, se contra Arabes expediri simulavit. Quare in Asiam vexilla et bellicum omnem apparatum transmisit. Porro dimissis apocrisiariis, de eorum reditu per exploratores certior redditus, moto exercitu iter cum festinatione arripuit. Tum vero thematum militibus, qui per præsidia dispersi erant, una cum Thracesianis accitis, una etiam cum ordinibus collectis ex optimatis, exercitum ad homi-

VARIÆ LECTIONES.

[33] Λαχέρβαφος A. [33*] Σέργιος om. A. [34] εἰσελθὼν A, ἀπελθὼν vulg. [35] ἐλθεῖν A, εἰσελθεῖν vulg. [36] εἰς αὐτὸν om. A. [37] Βούλγαροι ἐξελθεῖν A. [38] τὸν add. ex A. [39] ἅπερ A, ἃ vulg. [40] τῆς αὐτῆς ιβ′ A, ια′ vulg. [41] Βοϊλᾶν εἰς τὸ A, Βοϊλάδας πρὸς τὸ vulg. [42] ἀπεκίν. A, ἐπεκ. vulg. [43] π′ χιλ. A a f, ιγ′ χιλ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(29) Ex anno superiore sub hoc laterculum sequentium gestorum μετάθεσιν factam rationes tres luce ipsa non minus dilucidæ suadent. 1. Indictionis duodecimæ facta jam memoria, undecimam Mss. in omnibus exstantem sequi non patitur: sed vel eamdem duodecimam repeti, vel aliam quamcunque sequentium recenseri expostulat. 2. Nil quod imperii Romani spectet administrationem annus præteritus in medium affert : quare temporis successionem, a jam enarratis hæc diversa, ipsam temporis notam non eamdem arguunt ; atque ita unius anni spatio includi nequaquam possunt. 3. Quæ sequuntur alia antevertere, et ad priorem annum revocari omnino debent : icti siquidem fœderis violatio, Bulgari facinus ad Constantinum D latenter denuntiatum, in Bulgaros tacitæ, latentes, furtivæ eruptiones, Bulgariam nondum armis infestatam ostendunt; bellum nondum susceptum convincunt : sed tum primum indictione undecima enatum, idemque annis mox venturis protractum tempore plurimo Romanos inter et Bulgares perseverasse.

(30) Alias φλάμουλα. Facilis τοῦ λ in ρ apud recentiores Græcos mutatio: sic ἦρθεν, τοῦ ἦλθεν vice proferunt. Φλάμουλον Meursius et Rigaltius exponunt. Anastasius exponit : *transmeaverunt tam vexilla, quam supellectiles ministerii regii et apparatus*.

(31) Olympiodorus in excerptis Photii : Τῶν Φοδογαΐσου Γότθων οἱ κεφαλῶται ὀπτίματοι ἐκαλοῦντο,

num octoginta millia conflavit, ac per locum, qui A Lithosoria dicitur, irrumpens, citra tubæ sonitum impetum in hostes fecit, iisque in fugam versis, insignem retulit victoriam, partaque spoliorum et captivorum vi rediit, et solemni stipatus obsequio urbem ingressus, triumphum egit, bellumque istud nobile vocavit, quod nemo scilicet sibi restitisset, nec ulla cædes aut Christiani sanguinis effusio edita esset.

ελθὼν ἐν τόπῳ λεγομένῳ τὰ Λιθοσώρια, ἐπέπεσεν αὐτοῖς ἀπερισαλπίγκτως, καὶ τρέψας αὐτοὺς [44], ἐποίησε νῖκος μέγα. Καὶ μετὰ πολλῶν [45] λαφύρων καὶ αἰχμαλώτων ὑπέστρεψεν, θριαμβεύσας ἐν τῇ πόλει, καὶ ἐμπράκτως εἰσελθὼν (32), τὸν πόλεμον τοῦτον ἐπωνόμασεν εὐγενῆ, ὡς μηδενὸς αὐτῷ ἀντιστάντος, μηδὲ σφαγῆς ἢ ἐκχύσεως Χριστιανῶν αἱμάτων γενομένης.

A. C. 766. — Hoc anno ducenta et octoginta capita ex Africa in Syriam delata ad pompæ triumphalis instar publice traducta sunt. Imperator autem violati ad Bulgaros fœderis conscius copiosam classem iterato præparavit. Impositisque in eam equitum millibus duodecim duces navigiorum uni- B versos, quos in comitatu habuit, ante se præmisit, ipse vero metu retentus, cum equestribus copiis remansit. Classis illa Mesembriam usque delata, et adversis Boreæ flatibus jactata, quin periret universa parum abfuit. Pluribus itaque suorum desideratis, imperator re infecta reversus est. Porro Tzerigus Bulgarorum dominus a viris sibi coniunctis et amicitiam simulantibus consilia sua imperatori nota fieri persentiens, scribit : *Patria fugere, et ad te me recipere consilium mihi est; quamobrem incolumem me apud te futurum fidei argumentum transmitte, si amicos uspiam hic habueris, quibus possim fidere, et qui futuri sint adjumento scribe.* Ille animi levitate ductus cunctorum nomina conscripsit. Eos ita cognitos Bulgarus medios dissecuit : quo comperto Constantinus canos suos præ dolore evulsit.

A. M. 6266. — Τούτῳ τῷ ἔτει εἰσῆλθον κεφαλαὶ σπ' ἀπὸ Ἀφρικῆς, καὶ ἐπόμπευσαν ἐν Συρίᾳ. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὡς λύσας τὴν πρὸς τοὺς Βουλγάρους εἰρήνην [46] ἐξώπλισε πάλιν στόλον πολύν. Καὶ εἰσαγαγὼν εἰς αὐτὸν καβαλλαρικὸν [47] χιλιάδας ιβ' ἀπέλυσεν B τοὺς στρατηγοὺς τῶν πλωΐμων [48] πάντας σὺν αὐτῷ. Αὐτὸς δὲ φοβηθεὶς ἔμεινεν εἰς τὸ καβαλλαρικόν. Εἰσελθόντων δὲ αὐτῶν ἕως τῆς Μεσημβρίας, καὶ ἀνέμου σφοδροῦ βοῤῥᾶ πνεύσαντος, πάντα μικροῦ δεῖν συνετρίβησαν, καὶ πολλοὶ ἀπώλοντο · καὶ ὑπέστρεψεν μηδὲν ποιήσας. Ὁ δὲ Τζέριγος [49] (33) ὁ κῦρις Βουλγαρίας γνοὺς ὅτι ἐκ τῶν οἰκείων αὐτοῦ [50] τὰς βουλὰς αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς μανθάνει, γράφει αὐτῷ, ὅτι *Βουλή μοί ἐστιν* [51] *φυγεῖν καὶ ἐλθεῖν πρὸς σέ. Ἀλλὰ πέμψον μοι λόγον ἀπαθείας μου, καὶ τίνας φίλους ἔχεις ἐνταῦθα, ἵνα θαῤῥήσω αὐτοῖς, καὶ συνδράμωσί μοι.* Ὁ δὲ κουφότητι ἔγραψεν αὐτῷ, κἀκεῖνος μαθὼν ἐκούρσευσεν (34) πάντας. Ὅπερ ἀκούσας Κωνσταντῖνος πολλὰ [52] τὰς πολιὰς αὐτοῦ ἔτιλεν.

A. C. 767. — Hoc anno, decima tertia indictione, C imperator Constantinus bellum Bulgaris illaturus urbem reliquit. Anthracum autem morbo in crura sibi divinitus immisso correptus, et febri subinde vehementissima, **378** et ardore medicis ob incendii vim penitus ignoto afflictus, subditorum humeris grabbato delatus Arcadiopolim remeavit, inde Selymbriam profectus, die decima quarta mensis Septembris, indictione decima quarta, nave con-

A. M. 6267. — Τούτῳ τῷ ἔτει τῇ ιγ' ἰνδικτιῶνι (35) ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος μηνὶ Αὐγούστῳ κατὰ Βουλγάρων. Καὶ δεινῶς κατὰ τῶν σκελῶν θεηλάτῳ ὀργῇ [53] ἀνθρακωθεὶς, κἀντεῦθεν πυρετῷ σφοδροτάτῳ καὶ ἰατροῖς ἀγνώστῳ δι' ὑπερβάλλουσαν ἔκκαυσιν συσχεθεὶς, κατὰ τὴν Ἀρκαδιούπολιν ὑπέστρεψεν, ἐπ' ὤμων ἐν κραββάτῳ [54] φερόμενος κατὰ τῶν ὑπηκόων. Καὶ ἐλθὼν ἐν Σηλυμβρίᾳ [55], καὶ ἐκπλοήσας [56] τῇ ιγ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς (36) τῆς

VARIÆ LECTIONES.

[44] ἐπ' αὐτοὺς A. [45] πολλῶν add. ex A a f. [46] τὴν πρ. τ. B. εἰρήνην A, πρ. τοὺς B. vulg. [47] fort. καβαλλαρικῶν s. χιλιάδων. [48] πλωϊμάτων A e. [49] Τελέριχος s. Τελίριχος A. [50] αὐτοῦ om. A. [51] βουλή μοί ἐστιν A, βουλῆς εἰμὶ vulg. [52] πολλὰς A. [53] ὀργῇ] πληγῇ A f. [54] κραββάτῳ A, κραβάτῳ vulg. [55] Μεσημβρίᾳ A. [56] ἐκπλοήσας A, ἐκπλοίσας vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

εἰς δώδεκα συντείνοντες χιλιάδας · *Gotthorum, qui cum Rodogaiso erant capita, optimati vocabantur, ad duodecim millia numerati.* Plura Rigaltius. Exponit sententiam Anastasius, *unitis ordinibus optimatibus fecit hos octoginta millia.* Ipse quippe, ut pariter habent cæteri codices a Regio diversi legit ὀγδοήκοντα χιλιάδας.

(32) Idem, *obsequiis constipatus incedens*, totius nimirum exercitus comitatu.

(33) Anastasius, *Telerigus.*

(34) Idem, *per medium eos recidit.* — Cedr. ἀπώλεσεν. Anast., *dissecuit medios :* quo tamen sensu nunquam reddita ea vox, etsi apud Theoph. crebro occurrat, sitque detondere. Quid si ita detonsos aula amandavit? Satis id pœnæ forsitan, et ut illa audita sic Constantinus canos vulserit. COMBEFIS.

D (35) Isthæc una constantique codicum omnium, Anastasii, et *Miscellæ* auctoris lectione ad indictionem decimam tertiam pertinentia, in annum præeuntem indictione ejusmodi signandum rejici debent : indictionis enim decimæquartæ mensem Septembrem Theophanes ipse jamjam memoraturus, et eam anno præsenti, Copronymi videlicet quinto supra tricesimum inchoato addicturus Augustum et indictionem superiorem memorans, illum indictionis decimæ tertiæ, hanc ad Copronymi annum quartum et tricesimum spectare declarat.

(36) Die Junii 27 patris imperio successit Copronymus, ex dictis ad ejus annum primum : annis 34 mensibus 2 et diebus 26 exactis defunctus est : igitur Septembris die 23.

ιδ' ἰνδικτιῶνος φθάσας ἐν τῷ Στρογγύλῳ καστελλίῳ οἰκτρῶς ἐν τῷ χελανδίῳ θνήσκει, βοῶν καὶ λέγων, ὅτι *Ζῶν ἔτι πυρὶ ἀσβέστῳ παρεδόθην* [57] (37), τήν τε ἁγίαν Παρθένον καὶ Θεοτόκον ὑμνεῖσθαι ἐξαιτῶν ὁ ἄσπονδος [58] αὐτῆς ἐχθρός. Ἐβασίλευσε δὲ αὐτοκράτωρ μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τελευτὴν ἔτη λδ', μῆνας β', ἡμέρας κϛ'. Καὶ οὕτως κατέλυσε τὸν βίον αἵμασι πολλοῖς Χριστιανῶν μεμολυσμένος, καὶ δαιμόνων ἐπικλήσεσι καὶ θυσίαις, διωγμοῖς τε τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν καὶ τῆς ὀρθῆς τε καὶ ἀμωμήτου πίστεως, ἔτι τε μοναχῶν ἀναιρέσεσι καὶ κοινώσει μοναστηρίων, καὶ παντοίοις ὑπερακμάσας κακοῖς οὐχ ἧττον Διοκλητιανοῦ καὶ τῶν πάλαι τυράννων. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ μηνὶ θνήσκει ὁ Ἀβδελλᾶς ὁ τῶν Ἀράβων ἀρχηγός. Οὗτοι οἱ δύο δεινότατοι θῆρες χρονίως καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ τὸ ἀνθρώπινον φῦλον κατανεμόμενοι τεθνήκασι Θεοῦ προνοίᾳ. Καὶ κρατοῦσι Λέων καὶ Μαδὶ [59] οἱ υἱοὶ αὐτῶν. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ ὁ τῶν Λογγιβάρδων ῥὴξ Θεόδοτος (38) ἐν τῇ βασιλευούσῃ [60] ἐληλυθὼς πόλει, τῷ βασιλεῖ προσέφυγεν.

scensa, ad castellum Strongylum devectus infelicem in navigio mortem obiit vociferans ac dicens : *Etiam vivus igni nusquam exstinguendo addictus sum.* Sanctam postmodum virginem et Dei Genitricem hymnis et laudibus celebrari, qui vixerat hostis ejus infensissimus, postulavit. Solus post patris obitum imperavit annos triginta quatuor, menses duos, dies viginti sex, atque ita vitam finiit homo Christianorum cædibus, dæmonum invocationibus et sacrificiis, sanctarum ecclesiarum et rectæ inculpatæque fidei persecutionibus, ad hæc quoque monachorum nece, et monasteriorum profanatione inquinatissimus, omnibusque sceleribus vel supra Diocletianum cæterosque tyrannos furore præter opinionem omnem insaniens. Eodem etiam mense Abdellas dux exstinctus est. Istæ duæ feræ crudelissimæ cum diu simul genus humanum dilaniassent, quæ Dei providentia fuit, ambæ simul sublatæ sunt, in quorum locum Leo et Madi eorum filii rerum summam administravere. Hoc etiam anno Longobardorum rex Theodotus in urbem imperatricem veniens ad imperatorem confugit.

A. M. 6268. — *Ῥωμαίων βασιλέως Λέοντος ἔτος α'.*

Ἀράβων ἀρχηγοῦ Μαδὶ (39) *ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἀποστείλας [61] Μαδὶ τὸν Ἀβασβαλὴ [62] κατὰ Ῥωμανίας μετὰ δυνάμεως πολλῆς, ἤνοιξεν τὸ σπήλαιον τὸ ἐπιλεγόμενον Καῦσιν (40) ἀπὸ καπνοῦ, καὶ λαβὼν τοὺς ἐν αὐτῷ αἰχμαλώτους ὑπέστρεψεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Λέων ἤρξατο ἁπλοῦσθαι εἰς τὰ καταλειφθέντα αὐτῷ ὑπὸ τοῦ πατρὸς χρήματα, καὶ ἐξευμενίσατο τὸν λαὸν, καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει [63]· καὶ ἔδοξεν εὐσεβὴς εἶναι πρὸς ὀλίγον χρόνον, καὶ φίλος τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν μοναχῶν. Ὅθεν καὶ μητροπολίτας ἐκ τῶν ἀββάδων (41) ἐν τοῖς πρωτίστοις [64] θρόνοις προεβάλετο [65], στρατεύματά τε ἐποίησεν κατὰ θέμα πολλὰ, καὶ τάγματα ἐπηύξησεν· κινηθέντες [66] δὲ οἱ τῶν θεμάτων ἄρχοντες εἰσῆλθον πάντες σὺν πολλῷ πλήθει λαοῦ αἰτούμενοι Κωνσταντῖνον τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς βασιλέα.

A. C. 768. — *Imperatoris Romani Leonis annus primus*

Arabum ducis Madis annus primus.

Hoc anno Madi, Abasbale cum numeroso exercitu in Romaniam misso, speluncam Causim a fumo nominatam aperuit et captivis, qui in ea detinebantur, secum abductis reversus est. Imperator porro Leo divitiis a patre sibi relictis liberalius utens, plebem omnem per imperium sparsam ac urbis cives earum profusione sibi demeruit. Is ad breve tempus religionem præ se tulit, et Deiparæ virgini bene affici visus est, quare primariarum civitatum sedibus administrandis ex abbatibus metropolitas elegit, copiasque per singula themata plurimas conscripsit, et militares auxit ordines. Eo beneficio thematum præfecti devinctos se professi cum populi conserta plebe imperatorem adeuntes, Constantinum ejus filium imperatorem designari summis

VARIÆ LECTIONES.

[57] βοῶν παρεδόθην om. e f. [58] ἀσπόνδως A. [59] καὶ Μαδὶ A, καὶ ὁ Μ. vulg. [60] βασιλίδι A. [61] ἀποστέλλει A e. [62] τὸν Βασβαλὶ A. [63] τοὺς ἐν τῷ τέλει e. [64] πρωτείοις A. [65] προεβάλετο A, προεβάλλ. vulg. [66] κινηθέντες δὲ A, ὅθεν κινηθ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(37) Post vocem παρεδόθην, illustrior Cedr. littera, διὰ τὴν Θεοτόκον Μαρίαν· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ νῦν τιμάσθω καὶ ὑμνείσθω ὡς Θεοτόκος ἀληθὴς οὖσα· *Vivus adhuc igni inexstinguibili traditus sum propter sanctam Dei Genitricem Mariam : deinceps vero colatur illa atque laudetur, ut quæ vera Dei Genitrix exsistat.* Quem nimirum titulum homo Nestorii fuligne aspersus, ut testis illi cognominis Constantinus patriarcha, abrogatum ei pridem voluit. COMBEFIS.

(38) Ita Græci codices. Anastasius nomen tacet. Auctor *Miscellæ* scribit, *Eodem anno Adilgisus Longobardorum rex,* etc. ID.

(39) Mahometus Almohdi Ecchellensi dictus.

(40) Bello captorum *carcer*, captivorumque ad triremes deputatorum custodia Græcis recentioribus est καῦσις, quam Itala voce satis usitata *bagno* nonnunquam dicunt. Καύειν enim pro καίειν, *affligere, deprimere, torquere* exprimunt. Καῦσις ergo *carcer* quicunque, quod locus afflictionis et calamitatis sit. In antris, foveis, speluncis, ne vi perrumpantur, præparari noverunt, qui piraticam callent : et hujusmodi speluncæ aditum effregisse Abusbalem, et captivos Saracenos in libertatem misisse, Theophanes brevibus dictis manifestat. Quod Saracenorum carcer a fumi incommodis in eo accenso vocaretur, expeditionem allatam nil lædit : a fumo siquidem hic appellatus καῦσις, carceri cuicumque alteri molestiam exhibenti proprium sibi nomen reddidit commune.

(41) Metropolitas ex abbatibus et monachis assumere Græcis quam antiquum.

precibus contendebant. **379** Ille ex usitato imperatoribus quasi contraria mente obnitebatur; Filium iste meus, aiebat, unicus mihi est, et quod postulatis, exsequi vereor ne quod humanum est letum ingruat, et eum adhuc ætate minimum e medio tollatis, et alium vobis principem præficiatis. Illi jusjurandis fidem faciunt, et imperatori testantur alium ab ejus filio nullum ipsis imperaturum, etsi eum fato præripi Deus jusserit. Iis in postulatis a Palmarum dominica ad magnam feriam quintam populo cum tumultu perseverante, turmatim in circo coacto eadem instantius exigente sancta passionis Domini Parasceve, ut fidem juramento facerent, imperator præcepit. Tum populus omnis, et ex militari senatorioque ordine qui adfuerunt, gregarii quoque milites et turbæ, necnon opificum et tabernariorum grex in vivifica et veneranda ligna juraverunt, præter Leonem Constantinum et deductam ab eis sobolem se nullum unquam imperatorem suscepturos, quodque juraverant, scripto confirmarunt. Postera luce, quæ fuit sancti Sabbati, imperator in undeviginti accubitorum tribunalium profectus, Eudocimum fratrem suum nobilissimum renuntiavit; Anthimum quippe pater ipse adhuc in vivis pari honore promoverat. Cum utroque igitur Cæsare et nobilissimis duobus et juniore Constantino imperatore profecto et, ut imperatoribus mos est, mutata veste, cum filio et patriarcha ipso in ambonem redeunte, populi universi ordines sponsiones suas scriptura consignatas in sacram mensam imposuerunt. Imperator autem ad eos hæc verba fecit: *Videtis, fratres, ut petitionem vestram impleam et filium meum imperatorem vobis concedam. Videtis ab Ecclesia et a Christi manu vos eum excipere.* Illi vocibus in altum sublatis, *Esto fidejussor*, inquiunt, *Fili Dei, ut e manu tua dominum Constantinum in imperatorem, eum incolumem servaturi, et mortem ejus gratia fortiter oppetituri, excipimus.* Alia rursus luce, qua magna paschalis dominica celebrabatur, decima quarta indictione, sub crepusculi horam imperator patriarcha comite in circum perrexit, prolatoque Antimensio, populo universo spectante, et pa-

A Ὁ δὲ, ὡς ἔθος τοῖς βασιλεῦσιν, ἀντεδῆλου αὐτοῖς, ὅτι Ὁ υἱός μου μονογενής μοί ἐστιν, καὶ φοβοῦμαι τοῦτο ποιῆσαι, μήπως συμβῇ μοι τὸ ἀνθρώπινον, καὶ αὐτοῦ νηπίου ὄντος θανατώσητε αὐτὸν, καὶ ἄλλον προβάλλησθε [67]. Οἱ δὲ μεθ' ὅρκων ὡμολόγουν [68] πληροφορεῖν αὐτὸν μὴ βασιλευθῆναι ἐκτὸς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰ καὶ θανεῖν αὐτὸν θελήσῃ ὁ Θεός. Τοῦτο δὲ ἀπὸ τῆς κυριακῆς τῶν Βαΐων [69] ἕως τῆς μεγάλης πέμπτης τοῦ λαοῦ ἐνοχλοῦντος [70], καὶ ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ σωρευομένων καὶ αἰτουμένων [71], τῇ ἁγίᾳ παρασκευῇ ἐκέλευσεν ὀμόσαι αὐτούς. Καὶ ὤμοσεν πᾶς ὁ λαὸς εἰς τὰ τίμια καὶ ζωοποιὰ ξύλα, οἵ τε τῶν θεμάτων καὶ τῆς συγκλήτου, καὶ οἱ τῶν ἔσω ταγμάτων (42) καὶ τῶν πολιτῶν πάντων, καὶ

B οἱ τῶν ἐργαστηριακῶν (43), τοῦ μὴ δέξασθαι βασιλέα ἐκτὸς Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου καὶ τοῦ σπέρματος αὐτῶν, καὶ ἐποίησαν [72] ἔγγραφα καθὼς ὤμοσαν ἰδιόχειρα αὐτῶν· καὶ τῇ ἐπαύριον, ἥτις ἦν τὸ ἅγιον σάββατον, ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ τριβουνάλιον τῶν ιθ' ἀκουβίτων, καὶ προεβάλετο νωβελίσσιμον Εὐδόκιμον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Τὸν γὰρ Ἄνθιμον ζῶν ὁ πατὴρ προεβάλετο. Καὶ προῆλθεν ὁ βασιλεὺς σὺν τοῖς δυσὶ Καίσαρσι καὶ νωβελισσίμοις καὶ τῷ νέῳ Κωνσταντίνῳ εἰς τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν, καὶ ὑπαλλάξας τὴν ἐνδυτὴν, ὡς ἔθος ἐστὶ (44) τοῖς βασιλεῦσι, ἐπανῆλθεν ἐν τῷ ἄμβωνι σὺν τῷ υἱῷ αὐτοῦ καὶ τῷ πατριάρχῃ. Καὶ εἰσελθὼν πᾶς ὁ λαὸς ἀπέθεντο τὰ ἔγγραφα αὐτῶν ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ. Ὁ δὲ βασιλεὺς διελάλησεν οὕτως· *Ἰδού, ὦ

C ἀδελφοί, τὴν αἴτησιν ὑμῶν* [73] *πληρῶ, καὶ δωροῦμαι ὑμῖν τὸν υἱόν μου εἰς βασιλέα. Ἰδοὺ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκ τῆς* [74] *χειρὸς τοῦ Χριστοῦ αὐτὸν παραλαμβάνετε* [75]. Οἱ δὲ μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἐβόησαν, λέγοντες· *Ἀντιφώνησον ἡμᾶς, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐκ τῆς χειρός σου παραλαμβάνομεν τὸν κῦριν Κωνσταντῖνον εἰς βασιλέα τοῦ φυλάττειν αὐτὸν, καὶ ὑπεραποθνήσκειν αὐτοῦ.* Καὶ τῇ ἐπαύριον, ἥτις ἦν ἡ μεγάλη κυριακὴ τοῦ Πάσχα ιδ' ἰνδικτιῶνος (45), ὥρᾳ αὐγῆς ἐξελθὼν ὁ βασιλεὺς σὺν τῷ πατριάρχῃ ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ, καὶ ἐνεχθέντος Ἀντιμινσίου [76] (46), παντὸς τοῦ λαοῦ ὁρῶντος, ἐποίησεν τὴν [77] εὐχὴν ὁ πατριάρχης, καὶ ἔστεψεν ὁ

VARIÆ LECTIONES.

[67] προβάλλησθε A, προβάλλεσθε vulg. [68] ὡμολόγουν add. ex A. [69] τῆς Βαϊφόρου A f. [70] τοῦ λ. ἐν κ. om. A f. [71] σωρευομένων καὶ αἰτουμένων A, σωρευόμενος κ. αἰτούμενος vulg. [72] ἐποίησαν — — αὐτῶν· καὶ add. ex A. [73] ὑμῶν om. A. [74] καὶ ἐκ τῆς A, καὶ τῆς vulg. [75] παραλαμβ. A, προσλ. vulg. [76] Ἀντιμισσίου A. [77] τὴν add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(42) Urbis custodiæ et defensioni milites deputati, urbicæ excubiæ, *les archers de ville*; nisi forte velis milites in castris alios, alios in præsidiis agnoscere, et hos τὰ ἔσω τάγματα nuncupare. Penes te, lector, judicium. Contrario tamen sensu, τοὺς τῶν ἔσω ταγμάτων, *exteriores ordines*, posuerunt Anastas. et *Miscella*. Vide Constantini Leonis hujus filii annum 7.

(43) Ἐργαστηριάρηδες corruptius vulgus vocat τοὺς ἐν ἐργαστηρίοις, mercium quarumlibet *in officinis venditores*.

(44) Adeundus Codinus de imp. coronatione cap. 17, num. 14.

(45) Præsentem annum indictio quinta supra

D decimam afficit. Hæc tamen superiore peragi potuisse non dubitabit, qui Constantinum Copronymum imperii quintum ac tricesimum tantum inchoasse, et Leonem filium eo anno a Septembris die 13 et indictione decima quarta potestatem accepisse consideravit. Si tamen decimam quintam reponendam contendas, non ero contrarius.

(46) *Altare* Græcorum *mobile et portatile*. Ἀντιμίνσιον est, quasi ἀντὶ τοῦ μινσοῦ, *sacri ferculi* (id enim μινσὸς sonat, ait Balsamo et Joannes Citri episcopus in euchologicis relatus) *vicarium*. Latinorum corporali linteo simile sacras reliquias gerit inclusas et sacrificio missæ celebrando, sacrisque precibus ubilibet consignandis admovetur.

βασιλεὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ· καὶ οὕτω προῆλθον ἐν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ οἱ δύο βασιλεῖς σὺν τοῖς δυσὶ Καίσαρσι καὶ τρισὶ νωβελισσίμοις. Προῆλθεν δὲ καὶ ἡ [78] βασίλισσα Εἰρήνη μετὰ τὸ προελθεῖν [79] τοὺς βασιλεῖς, ὀψικευομένη διὰ τῶν σκήπτρων ὑπὸ τῶν σχολῶν [80], καὶ ἀνῆλθεν διὰ τοῦ ἀναβασίου τῆς Χαλκῆς εἰς τὰ κατηχούμενα τῆς ἐκκλησίας, μὴ ἐξελθοῦσα εἰς τὴν μέσην τοῦ ἐμβόλου. Τῷ δὲ Μαΐῳ μηνὶ τῆς αὐτῆς ἰνδικτιῶνος διεβλήθη Νικηφόρος ὁ Καῖσαρ καὶ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῷ βασιλεῖ, ὡς ἐπιβουλὴν σκευάζων κατ' αὐτοῦ, μετὰ σπαθαρίων τινῶν καὶ στρατόρων καὶ ἑτέρων [81] βασιλικῶν ἀνθρώπων· καὶ ποιήσας ὁ βασιλεὺς σιλέντιον ἐν τῇ Μαγναύρᾳ, ἀνέθετο τῷ λαῷ τὰ περὶ αὐτοῦ ῥηθέντα. Οἱ δὲ ὁμοθυμαδὸν ἀνεβόησαν, τοῦ [82] παρασταλῆναι ἀμφοτέρους ἐκ τοῦ μέσου, μὴ μνησθέντες δὲ οἱ ἀεὶ ἐπίορκοι, ἃ ὤμοσαν τῷ πατρὶ αὐτῶν, μὴ καταδέχεσθαι μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἀδικηθῆναι τὰ τέκνα αὐτοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοὺς μὲν νεωτερίσαντας δείρας τε καὶ κουρεύσας ἐξώρισεν εἰς Χερσῶνος τὰ κλίματα [83] ὑπὸ παραφυλακὴν καὶ ἀσφάλειαν.

triarcha consuetas preces ad Deum fundente, filio suo coronam imperator imposuit, atque ita versus Magnam ecclesiam imperator uterque cum duobus Cæsaribus et nobilissimis tribus processerunt. Ipsa quoque imperatrix Irene, postquam processerunt imperatores, sceptris per scholas solemni obsequio ante eam delatis processum habuit, et per Æreæ portæ ascensum, haud tamen per porticus mediam viam progressa, ad catechumena ecclesiæ se contulit. Mense 380 porro Maio ejusdem indictionis Nicephorus Cæsar et imperatoris frater apud imperatorem delatus est, quod nimirum de insidiis imperatori parandis consilium cum spathariis quibusdam et stratoribus aliisque imperatorii comitatus hominibus iniisset. Imperator autem silentio ad Magnauram convocato quæ ipsis imputabantur populo exposuit, qui uno consensu exclamavit, utrumque e medio tollendum esse, homines utique perjuri, non recordati olim ipsorum patri jurejurando adhibito spopondisse, se postejus obitum injuriam filiis inferri non passuros. Quamobrem imperator istos omnes, qui rebus novis studebant, cæsos ac tonsos Chersonam et ad vicinas ejus regiones, illic sedulo in custodiam asservandos relegavit.

A. M. 6269. — Τούτῳ τῷ ἔτει εἰσῆλθεν Οὐτθμὰς ὁ τοῦ Κάκα [84] εἰς Ῥωμανίαν, καὶ λαβὼν αἰχμαλωσίαν ὑπέστρεψεν· καὶ προσέφυγεν Τέλερος [85] (47) ὁ τῶν Βουλγάρων κύριος εἰς τὸν βασιλέα· καὶ ἐποίησεν αὐτὸν πατρίκιον, ζεύξας αὐτῷ καὶ τὴν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Εἰρήνης ἐξαδέλφην. Δεξάμενος δὲ αὐτὸν βαπτισθέντα ἐκ τῆς ἁγίας κολυμβήθρας, μεγάλως αὐτὸν ἐτίμησεν καὶ ἠγάπησεν.

A. C. 769. — Hoc anno Uthmas Cacæ filius in Romanam ditionem irruit, et captivis secum abductis, ad suos revertit. Telerus vero Bulgarorum dominus ad imperatorem profugit, a quo, locata in matrimonium conjugis suæ Irenes consobrina, patricius creatur. Eum sacro lavacro initiatum imperator suscepit, et summis honoribus cumulatum valde adamavit.

A. M. 6270. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐκάθισεν Οὐτθμὰς [86] εἰς τὸ Δάβεκον καὶ ἐστασίασεν. Λέων δὲ ὁ βασιλεὺς ἀπέλυσεν [87] τὰ στρατεύματα τῶν Ῥωμαίων, καὶ εἰσῆλθον ἐν Συρίᾳ χιλιάδες ρ', ὧν ἡγοῦντο Μιχαὴλ ὁ Λαχανοδράκων τῶν Θρᾳκησίων [88], καὶ Ἀρτάβασδος Ἀρμένιος τῶν ἀνατολικῶν, καὶ Τατζάτης ὁ τῶν Βουκελλαρίων καὶ Καριστερότζης τῶν Ἀρμενιακῶν, καὶ Γρηγόριος ὁ τοῦ Μουζαλακίου [89] τῶν Ὀψικιανῶν. Καὶ ἐκύκλωσαν τὴν Γερμανίκειαν, καὶ ἦν ἐκεῖ Ἰσβαὰλ ὁ θεῖος τοῦ Μαδὶ, καὶ ἔλαβον πάσας τὰς καμήλους αὐτοῦ, καὶ ἤμελλον παραλαμβάνειν καὶ τὴν Γερμανίκειαν [90], εἰ μὴ διὰ δώρων ἔπεισεν τὸν Λαχανοδράκοντα ὁ Ἰσβαάλ, καὶ ἀνεχώρησεν τοῦ κάστρου, καὶ ἐξῆλθεν εἰς πραῖδαν τῆς χώρας, καὶ αἰχμαλωτεύσας τοὺς αἱρετικοὺς Ἰακωβίτας Σύρους πάλιν ὑπέστρεψεν ἐν τῷ κάστρῳ. Καὶ πέμψας Οὐτθμὰς στρατὸν ἐκ τοῦ Δαβέκου καὶ ἀμηράδας, ἐπολέμησεν μετὰ τῶν [91] Ῥωμαίων. Καὶ ἔπεσον πέντε ἀμηράδες καὶ δύο χιλιάδες Ἄραβες, ὥς φασι, καὶ τῇ παρασκευῇ ὑπέστρεψαν. Ἦσαν γὰρ

A. C. 770. — Hoc anno Uthmas ad Dabecum consedit, et seditionem movit. Imperatoris autem Leonis copiæ ad hominum centum millia in Syriam irruperunt. Duces exstiterunt Thracensium Michael Lachanodraco, Orientalium Artabasdus Armenius, Bucellariorum Tatzates, Armeniacorum Caristerotzes, Opsicianorum Muzalacii filius Gregorius. Obsessam vero Germaniciam, ubi Isbaali Madiæ avunculus inclusus erat, captis omnibus camelis, obtinuissent, nisi Lachanodraco Isbaali muneribus victus ea urbe ad regionem deprædandam, et captivos ex Jacobitis Syris hæreticis abducendos vires convertisset, iisque peractis ad castrum denuo obsidendum regressus est. Uthmas autem collectis ad Debecum copiis ameras præfecit, et in Romanos commisit. Ex Arabibus, ut ferunt, ameræ quinque et militum duo millia perierunt. Feria sexta regressi sunt; die quippe Dominica urbem ingressi fuerunt. Imperator vero Maiumam celebraturus in solio cum filio consedit, atque ita partæ victoriæ

VARIÆ LECTIONES.

[78] δὲ καὶ ἡ A, δὲ ἡ vulg. [79] μετὰ τὸ πρ. A, μετὰ τοῦ πρ. vulg. [80] ὑπὸ τῶν σκήπτωρ (sic) A. [81] ἑτέρων add. ex A. [82] τοῦ prius om. f. [83] εἰς Χερσῶνα τοῖς κλίμασιν A f, εἰς Χερσῶνα καὶ τὰ κλίματα a. [84] Βάκα A a f. [85] Τελέγυρος A, idem qui supra p. 693, Τζέριγος nominabatur. [86] Θουμάμας A ubique. [87] ἀπέστειλεν A. [88] τῶν Θρᾳκησίων Ἀρμενιακῶν. — Ἀρμενιακῶν om. A. [89] Μουσουλακίου A. [90] καὶ ἦν ἐκεῖ — καὶ τὴν Γερμανίκειαν· hæc omnia addita sunt ex A. [91] τῶν add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(47) Qui supra Τζέριγος, qui Anastasio *Telerichus*.

solemnia cum celebritate duces peregerunt. Syros demum hæreticos in Thraciam transtulit, ibique eos habitare jussit.

A εἰσελθόντες τῇ Κυριακῇ. Ὁ δὲ βασιλεὺς ποιήσας Μαϊουμᾶν (48) ἐν Σοφιαναῖς ἐκάθισεν ἐπὶ σένζου μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ἐθριάμβευσαν οἱ στρατηγοὶ τὰ ἐπινίκια. Ἐπέρασεν [92] δὲ καὶ τοὺς αἱρετικοὺς Σύρους ἐν τῇ Θράκῃ, καὶ κατῴκισεν [93] αὐτοὺς ἐκεῖ.

A. C. 771. — Hoc anno Madi Arabum dux **381** cladibus præteritis ad iram provocatus, cum expeditis Maurophororum, Syriæ et Mesopotamiæ copiis Asanem mittit, et Dorylæum usque arma intulit. Porro imperator, ne copias omnes in aciem aperto Marte simul digladiaturas educerent, verum ut castris probe munitis milites in eorum præsidium distribuerent, ducibus injunxit. Ad hæc præfectorum præcipuos ex toto exercitu segregatos militum selectorum tria millia tollere, et versus obsessam urbem pergere jussit, ut hostes nimirum ad prædandum alioquin dispergendos a tergo insequentes premerent, agrosque et equorum pabula, ac si ullibi commeatus illis idoneus exstaret, ipsi præcurrentes igne perderent. Hostibus itaque ad Dorylæum per dies septemdecim obsidionem tenentibus, cuncta ad vitam necessaria deficere, et equi pabulorum penuriam pati : quare pars eorum maxima periit. Pedem igitur referre coacti, Amorium per diem unum obsederunt, sed ut urbem mœnibus, armis, annona, militumque manu munitam agnoverunt, in proprias domos reversi sunt.

A. M. 6271. — Τούτῳ τῷ ἔτει θυμωθεὶς ὁ τῶν Ἀράβων ἀρχηγὸς Μαδὶ πέμπει τὸν Ἀσὰν μετὰ δυνάμεως πολλῆς Μαυροφόρων τε καὶ τῶν τῆς Συρίας καὶ τῆς Μεσοποταμίας, καὶ κατῆλθεν ἕως τοῦ Δορυλαίου. Ὁ δὲ βασιλεὺς διετάξατο τοῖς στρατηγοῖς μὴ πολεμῆσαι αὐτοὺς δημόσιον πόλεμον, ἀλλ' ἀσφαλίσασθαι τὰ κάστρα, καὶ λαὸν εἰσενεγκεῖν πρὸς παραφυλακὴν [94] αὐτῶν, ἀπολύσας καὶ ἄρχοντας μεγάλους κατὰ κάστρον (49), αὐτοὺς δὲ ἐπᾶραι ἀνὰ τριῶν χιλιάδων ἐπιλέκτους στρατιώτας, καὶ παρακολουθεῖν αὐτοῖς πρὸς τὸ μὴ B σκορπίσαι τὰ χοῦρσα, καὶ προκαίειν πυρὶ τάς τε νομὰς τῶν ἀλόγων, καὶ εἴ που εὑρίσκοιτο δαπάνη. Καθεσθέντων δὲ αὐτῶν ἐν τῷ Δορυλαίῳ ἡμέρας ἑπτακαίδεκα, καὶ λειφθέντων αὐτῶν τὰ πρὸς τὴν χρείαν, ἐπτώχευσαν τὰ ἄλογα αὐτῶν· καὶ πολλὴ ἄλωσις ἐγένετο [95] εἰς αὐτά. Καὶ ὑποστρέψαντες [96] ἐπαρακάθισαν τὸ Ἀμώριν ἡμέραν μίαν, καὶ ἰδόντες αὐτὸ ὠχυρωμένον καὶ πολλὴν ἐξόπλισιν ἔχον, ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια [97].

A. C. 772. — *Cpoleos episcopi Pauli annus primus.*

Hoc anno Madi Arabum cum ingentibus copiis et maximo belli apparatu Dabecum profectus, filium Aaronem in Romaniam expedivit, ipse vero in sanctam urbem remeavit. Misitque Machesiam, Zelotem dictum, cum potestate Christianorum servos ad suum obsequium et religionem traducendi, et sanctas ecclesias devastandi. Emesam itaque se confert, et nemini Christianum cultum, ut deserat, nisi forte infidelium posteris se vim illaturum pollicitus, in Hebræos demum et Christianos apertam persecutionem movit. Extemplo igitur præter jus omne pietatis et humanitatis cœpit eos suppliciis exagitare, quibus Lysias vel Agricolaus quondam pepercissent, atque ita plurimis necem intulit. Feminæ vero gratia Christi Dei nostri ejus insaniam superarunt. Quædam etenim virgines viris desponsatæ, archidiaconi videlicet Emeseni et ejus filii

A. M. 6272. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Παύλου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει ἔρχεται Μαδὶ ὁ τῶν Ἀράβων ἀρχηγὸς εἰς τὸ Δάβεκον μετὰ πολλῆς δυνάμεως καὶ C ἐξοπλίσεως, καὶ ἀποστέλλει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀαρὼν ἐπὶ τὴν Ῥωμανίαν, καὶ αὐτὸς ἐπιστρέφει [98] ἐπὶ τὴν ἁγίαν πόλιν. Καὶ πέμπει Μαχεσίαν [99], Ζηλωτὴν λεγόμενον, καὶ δίδει [1] αὐτῷ ἐξουσίαν ἀποστατεῖν τοὺς δούλους τῶν Χριστιανῶν, καὶ ἐρημοῦν τὰς ἁγίας ἐκκλησίας· καὶ ἔρχεται ἕως Ἐμέσης, καὶ ἐπαγγέλλεται μὴ ἀναγκάζειν, εἰ μὴ τοὺς ἀπὸ ἀπίστων εἰς τὸ μαγαρίσαι, ἕως ἂν ἐφανερώθησαν οἱ Ἑβραῖοι καὶ Χριστιανοί. Καὶ εὐθέως ἤρξατο ἀθέως βασανίζειν ὡς [2] οὐδὲ Λυσίας καὶ Ἀγρικόλαός ποτε, καὶ πολλοὺς ἀπώλεσεν. Γυναῖκες δὲ ἐνίκησαν αὐτοῦ τὴν μανίαν χάριτι Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ αὗται νουβίτισσαι [3] (50), ἡ τοῦ ἀρχιδιακόνου Ἐμέσης, καὶ ἡ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ [4] Ἡσαΐου, πολλὰ βασανισθεῖσαι καὶ D μὴ ὑπείξασαι [5] τῇ ἀσεβείᾳ. Ἀπὸ γὰρ χιλιάδος βου-

VARIÆ LECTIONES.

[92] ἐπέρασεν A, ἐπέρασαν vulg. [93] κατῴκισεν A, κατῴκησεν vulg. [94] εἰς φυλακὴν a. [95] ἐγένετο A, γέγονεν vulg. [96] ὑποστρέψαντες A f, ὑποστρέφοντες vulg. [97] εἰς τὰ ἴδια] μηδὲν ἀνύσαντες A. [98] ὑποστρέφει A. [99] Μουχεσίαν A. [1] δίδωσιν A. [2] ὡς A, οὓς vulg. [3] νουθήτισσαι A. [4] αὐτοῦ] τοῦ A. [5] ὑπάρξασαι f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(48) Maii Kalendarum celebritas diei festivitate civili hilarius celebrando Μαϊουμᾶς nominis consortium impertivit. Quod antiquorum Maiumæ festum, quæ prima ejus institutio, quam Christianis exsecrandum, ut deinde castigatius permissum diatriba pene integra Meursius in Lexico, et Lacerda in Adversariis edisserunt.

(49) Bene Anast., *destinatis per singulas civitates magnis principibus;* præcipuis præsidibus, qui illis solertia caverent, Arabumque conatum depellerent. Male interpr. cum ducibus confundit, quos voluit cum delecta trium millium manu hostium exercitum insequi, palantes cohibere, pabula igni consumere. COMBEFIS.

(50) An *Nubitenses*, prout vertit Anastasius, quia forsan *nubiles?* Vel quia Nubienses, Nubia videlicet ad Nilum vico? Vel denique prophetico spiritu claræ, cum vox Nabi Syris et Arabibus prophetam designet? Arridet expositio postrema : puellæ siquidem Emesam Syriæ incolebant.

νεύρων λαβοῦσαι, καὶ ἄλλων πολλῶν κολαστηρίων [9] A πειραθεῖσαι, τὸν στέφανον τῆς νίκης παρὰ Χριστοῦ ἐκομίσαντο. Ἔφθασε δὲ καὶ ἕως Δαμασκοῦ, καὶ πολλὰς ἐκκλησίας ἠρήμωσεν, μὴ προσέχων [7] τῷ δοθέντι λόγῳ τοῖς Χριστιανοῖς ὑπὸ τῶν Ἀράβων. Τῇ δὲ ἕκτῃ τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς τῆς γʹ ἰνδικτιῶνος (51) ἡμέρᾳ Κυριακῇ τῆς Τυροφάγου [8] (52) τέθνηκεν Νικήτας ὁ ἀπὸ Σκλάβων εὐνοῦχος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ τῇ δευτέρᾳ Κυριακῇ τῶν νηστειῶν Παῦλος ὁ τίμιος ἀναγνώστης ὑπάρχων, Κύπριος τῷ γένει, λόγῳ καὶ πράξει διαλάμπων, μετὰ πολλὴν παραίτησιν διὰ τὴν κρατοῦσαν αἵρεσιν, βίᾳ πολλῇ, χειροτονεῖται πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως· τῇ δὲ μέσῃ ἑβδομάδι τῶν νηστειῶν ἐκρατήθη Ἰάκωβος πρωτοσπαθάριος καὶ Παπίας [9] καὶ Στρατήγιος καὶ Θεοφάνης ὁ κουβικουλάριος καὶ παρακοιμώμενος, B Λέων τε καὶ Θωμᾶς, κουβικουλάριοι· καὶ οὗτοι σὺν καὶ ἑτέροις εὐλαβέσιν ἀνδράσιν, ὡς προσκυνοῦντες τὰς ἁγίας καὶ [10] σεπτὰς εἰκόνας. Τότε ἀπογυμνώσας τὴν ἑαυτοῦ ἐγκεκρυμμένην κακίαν Λέων ὁ τοῦ διώκτου υἱὸς τούτους ἀνηλεῶς δείρας τε καὶ κουρεύσας διὰ τῆς μέσης [11] δεδεμένους πομπεῦσαι ποιήσας, εἰς τὸ πραιτώριον ἀπέκλεισεν, ἐν ᾧ καὶ ἀποθνήσκει [12] ὁ προῤῥηθεὶς Θεοφάνης ὁμολογητὴς γενάμενος, καὶ τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου κομισάμενος· οἱ δὲ λοιποὶ πάντες μετὰ τὴν τούτου τελευτὴν δόκιμοι μοναχοὶ ἀνεδείχθησαν. Ὁ δὲ Ἀαρὼν εἰσελθὼν εἰς τὸ τῶν Ἀρμενιακῶν θέμα παρεκάθισεν εἰς τὸ Σημαλοῦος κάστρον ὅλον τὸ θέρος, καὶ τῷ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ παρέβαλεν αὐτὸ ὑπὸ λόγου [13]. Ἦν δὲ πέμψας τὸν Οὐτ- C

A Esaiæ natæ, crudeliter excruciatæ, non tamen impietatis violentiæ cesserunt, quin imo nervorum bubulorum plagis mille acceptis, toleratis quoque aliorum tormentorum doloribus, victoriæ **382** coronam a Christo retulerunt. Porro Machesias ille Damascum usque crudelitatem exercens processit, nec perpensa quondam ab Arabibus data Christianis fide, plurimas ecclesias subvertit. Mensis autem Februarii die sexto eoque Dominico indictione tertia, die Dominico quo ante quadragesimam ultima caseum comedendi fit potestas, Nicetas genere Sclavus, eunuchus, Cpoleos patriarcha, diem extremum obiit. Secunda vero jejuniorum Dominica Paulus venerabilis lector, Cyprius natione, doctrina et virtute præstans, quamvis ob hæresim, quæ tunc B obtinebat, multum reluctaret, imo vim omnino passus, Cpoleos patriarcha instituitur. Cæterum media jejuniorum hebdomade Jacobus protospatharius et Papias, Strategius et Theophanes cubicularius et accubitor, necnon Leo et Thomas cubicularii, quasi sanctas et venerandas imagines coluissent, cum aliis religiosis viris comprehensi sunt. Tum itaque Leo persecutoris filius nudata in publicum, quam huc usque delitescentem gestaverat impietatem, istos verberibus inclementer cæsos et tonsos, ac per mediam urbem cum ignominia traductos in prætorium custodiendos conjecit, in quo Theophanes, quem memoravimus, confessor effectus, obtenta martyrii corona, exstinctus est. C Reliqui omnes post imperatoris obitum probatis-

VARIÆ LECTIONES

[6] κολασθεῖσαι a. [7] προσχὼν A. [8] τῆς Τυρ. om. A. [9] Παπίας A, Παππίας vulg. [10] ἁγίας καὶ om. A. [11] μέσης δεδ. A, μέσης τε δ. vulg. [12] ἐν ᾧ καὶ ἀπ. A, ἐν οἷς ἀπ. vulg. [13] ὑπὸ λόγον A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(51) Anno Constantini Copronymi secundo supra vicesimum novum indictionum circulum Theophanem inchoasse ab eo scripta demonstrant. Quartum deinde quinto supra vicesimum ascribit; mox sextam vicesimo septimo: octavam vicesimo nono: tricesimo nonam; tum vero duodecimam tertio et tricesimo; quinto postmodum et tricesimo, qui ejus imp. postremus, tertiam decimam et confestim decimam quartam consociat. Ad Leonis Copronymi filii annum primum indictionem decimam quartam memorat; ad præsentem hunc quintum circuli sequentis tertiam adnotat; et anno mox secuturo quartam adnectit. Ad annum Copronymi primum et vicesimum, qui mundi 6253 ab auctore numeratur, indictionum adjecto circulo, mundi 6268 obtinet indictioni postremæ et anno Leonis primo conjunctum: ab anno igitur Leonis secundo circulus alter incipiens, quinto, quem nunc tractamus, indictionem quartam afferat necesse est, et quintam Constantini successoris primo. En tamen ut mundi 5273 quartam accenset, præcedenti tertiam; atque iterum mundi 6268 decimam quartam, prævio decimam tertiam, ac tandem mundi 6265 duodecimam affigit. An mundi annis indictionem unam deesse, vel indictionibus annum mundi unum redundare asserendum? Ipsi auctoris calculi errorem produnt, et ubi admiserint faciles testantur. Ipso, inquam, Constantini Copronymi anno postremo, quem quintum ac tricesimum numerat, annos quatuor et triginta, menses duos, dies sex et viginti imperasse prædicat. Annus integer trimestri vix completo totus fuerat assignandus? Ad hujus anni historiæ calcem annos quinque, mensibus sex demptis filium Leonem imperio potitum narrat: adeone facile præter debitum menses sex occurrebant erogandi? Indictionum itaque ordine servato, annis mundi menses quindecim indebitos intrusit Theophanes: novem Constantini, filii Leonis, sex alios ætate. Uno verbo Copronymi annis quintum ac tricesimum addixit superfluum, et indictione carentem, cujus quatuor et triginta duntaxat ex propriis calculis recensere debuerat. Profectionis itaque Copronymi in Bulgaros historia in annum et indictionem reposita, mors in sequentem annum D et indictionem, quibus filius imperium obtinuit, accensenda: anni vero tum a mundi conditu, tum a Christi natali in ordinem meliorem revocandi.

(52) Septuagesimæ hebdomade carnisprivium habet Ecclesia Græca: et sexagesimæ Dominico die, τῆς ἀπόκρεω, quo carnibus adhuc vesci licet, clauditur. Sequente hebdomade, quæ Latinis sexagesimæ, ovis, lacticiniis, atque adeo caseo utuntur, eaque comedendi etiam ipsa quinquagesimæ Dominico die facultas perseverat, a quo τυροφάγος appellatur. Feria sequente 2 quadragesimalis jejunii habentur encænia; et πρώτη ἑβδομὰς τῶν νηστειῶν numeratur. Scripta superius de Græcorum jejuniis in memoriam revocanda. Τῶν νηστειῶν tamen πρώτη Κυριακὴ hebdomadem a feria 2 inchoatam, ut et secunda succedentem claudit. Eam ob rem Casearia Dominica Februarii diem sextum obtinente, jejuniorum secunda vicesimo propriam sibi sedem figat necesse est.

simi monachi evaserunt. Demum Aaron in Armeniacorum thema ingressus castrum Semalvum per totam æstatem obsedit, et ipsum mense Septembri pactis initis in suam potestatem misit. Prius autem Uthmam cum quinquaginta millibus hominum Asiam bello oppressurum delegarat, cui Michael Lachanodraco levi acie ad prædandum idonea stipatus et obviam factus, prælio inito, fratrem ipsius Uthmam interfecit. Cæterum mensis Septembris die octavo quarta indictione Leo filius Constantini in hunc modum diem suum clausit: Cum insana in gemmarum et pretiosos lapides arderet libidine, coronam in Magna ecclesia appensam deperibat, eam acceptam capiti imposuit, ac confestim e capite ebullierunt carbunculi, febrique vehementi simul correptus imperii demptis mensibus sex anno quinto defunctus est.

A θμὰν ἐπὶ Ἀσίαν μετὰ πεντήκοντα χιλιάδων, καὶ συναντήσας Μιχαὴλ ὁ Λαχανοδράκων κούρσῳ αὐτοῦ μικρῷ ἐπολέμησεν αὐτῷ, καὶ ἔκτεινεν τὸν ἀδελφὸν τοῦ Οὐτθμάν. Τῇ δὲ ὀγδόῃ τοῦ [14] Σεπτεμβρίου μηνὸς τῆς τετάρτης ἰνδικτιῶνος τέθνηκε Λέων υἱὸς Κωνσταντίνου τρόπῳ τοιῷδε· Λιθομανὴς ὑπάρχων λίαν ἠράσθη τοῦ στέμματος τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ λαβὼν ἐφόρεσεν αὐτό. Καὶ ἐξῆλθον ἄνθρακες ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ληφθεὶς σφοδρῷ πυρετῷ τέθνηκε βασιλεύσας παρὰ ϛ μῆνας ἔτη πέντε (53).

A. C. 773. — *Romanorum imperatoris Constantini annus primus.*

Hoc anno piissima Irene una cum filio Constantino præter hominum **383** opinionem, Deo ita ordinante, imperium suscipit administrandum mense Septembri indictione quarta, ut mirandum Dei opus eo clarius effulgeret, quo per mulierem viduam et puerum orphanum immanem adversus se et famulos suos Constantini rerum divinarum hostis impietatem exasperatam, et adversum ecclesias tyrannidem ejusdem armatam, ceu quondam diaboli malitiam per piscatorum et hominum imperitorum infirmitatem prostravit, omnino expurgaret. A commisso vero sibi imperio diebus quadraginta, filio annum duodecimum numerante, nonnulli senatorum ac procerum Nicephorum excæsarem in medium exponere et imperatorem constituere consilium inierunt. Sed conjuratione comperta, Gregorius publici cursus logotheta, Bardas nuper Armeniacorum dux, Constantinus vicarii spatharius et excubitorum domesticus, Theophylactus Rangabe filius et Duodecim insularum drungarius, et alii plurimi comprehensi, quos verberibus cæsos et capillis tonsos in diversa loca relegavit Irene, Cæsares autem et nobilissimos viri sui fratres capitibus rasos sacerdotio inauguratos in Christi natalium festo sacramenta populo impertiri præcepit, quo ipsa publice regioque apparatu una cum filio procedens, sublatum a viro stemma gemmis et lapidibus distinctum ecclesiæ restituit simul et obtulit. Elpidium autem

B A. M. 6273. — Ῥωμαίων βασιλέως Κωνσταντίνου ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει Εἰρήνη ἡ [15] εὐσεβεστάτη ἅμα τῷ υἱῷ αὐτῆς Κωνσταντίνῳ παραδόξως θεόθεν τὴν βασιλείαν ἐγχειρίζεται μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος δ', ὡς ἂν θαυμαστωθῇ [16] ὁ Θεὸς καὶ ἐν τούτῳ διὰ γυναικὸς χήρας [17] καὶ παιδὸς ὀρφανοῦ μέλλων καθαίρειν τὴν ἄμετρον κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ θεραπόντων δυσσέβειαν καὶ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τυραννίδα τοῦ θεομάχου Κωνσταντίνου, ὡς πάλαι τοῦ διαβόλου τῇ ἀσθενείᾳ τῶν ἁλιέων καὶ ἀγραμμάτων. Μετὰ δὲ τεσσαράκοντα ἡμέρας τοῦ κρατῆσαι αὐτὴν, τοῦ υἱοῦ αὐτῆς δεκαετοῦς ὑπάρχοντος, συμβούλιον ποιήσαντές τινες τῶν ἐν τέλει ἠθέλησαν ἐξαγαγεῖν Νικηφόρον τὸν ἀπὸ Καισάρων, καὶ στῆσαι εἰς βασι- C λέα. Διαγνωσθείσης δὲ τῆς ὑποθέσεως, ἐκρατήθησαν [18] Γρηγόριος τοῦ δρόμου ὁ λογοθέτης καὶ Βάρδας ὁ ποτε στρατηγὸς τῶν Ἀρμενιακῶν, Κωνσταντῖνός τε ὁ τοῦ Βικαρίου σπαθάριος καὶ δομέστικος τῶν ἐξκουβιτόρων, καὶ Θεοφύλακτος ὁ τοῦ Ῥαγγαβὲ δρουγγάριος τῆς Δωδεκανήσου (54), καὶ πολλοὶ ἕτεροι· οὓς δείρασα καὶ κουρεύσασα ἐξώρισεν εἰς διαφόρους τόπους· τοὺς δὲ ἀνδραδέλφους αὐτῆς Καίσαράς τε καὶ νωβελισσίμους ἀποκείρασα ἱερατεῦσαι καὶ μεταδοῦναι τῷ λαῷ (55) πεποίηκεν ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως, ἐν ᾗ καὶ προελθοῦσα βασιλικῶς δημοσίᾳ σὺν τῷ παιδὶ προσήνεγκε τῇ ἐκκλησίᾳ τὸ ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀρθὲν στέμμα ἐπικαλλωπισθὲν διὰ μαργαριτῶν. Προεβάλετο [19] δὲ καὶ [20] Ἐλπίδιον D τὸν πατρίκιον στρατηγὸν ἐν Σικελίᾳ, ὡς καὶ προ-

VARIÆ LECTIONES.

[14] τοῦ A, αὐτοῦ vulg. [15] ἡ add. ex A. [16] θαυμαστωθῇ A, θαυματ. vulg. [17] χήρας om. A. [18] ἐκρατήθη a. [19] προεβάλετο A, προεβάλλ. vulg. [20] καὶ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

53) Die Septembris tertio supra decimum Leonem imperio potitum scripsit superius Theophanes ad Constantini Copronymi annum ultimum: Septembris iterum die octavo fato functum hic statuit: igitur post imperii ἔτη πέντε παρὰ ἓξ ἡμέρας, eamque lectionem codex Barberinus et Vaticani ostentant: sed et Anastasius eam tuetur. *Mortuus est*, inquit, *cum regnasset annis quinque, diebus sex exceptis.* At cum Septembris die vicesimo tertio imperium adiisse ex ipsius auctoris testimonio ad annum Copronymi ultimum evidenter demonstretur; Septembris ejusdem die septimo supra decimum excessisse constat. Stemma porro Magnæ ecclesiæ quod sibi vindicasse narratur, illud est quod a conjuge donatum templo appendisse Mauricium supra legimus ad ejus annum 19 pag. 236.

(54) Insulæ Cyclades duodecim Δωδεκάνησος sunt et cum in civili tum in ecclesiastico regimine provinciam constituunt: quia vero maritimæ Drungarius (classis nimirum ex eis collectæ dux), ideo simul rector censetur. Metropolis et episcopatus in notitiis ad editionis Regiæ Codinum attextis occurrunt.

(55) Ut ipso sacerdotii exercitio imperio nuntium remisisse convincerentur.

στρατηγήσαντα τῶν ἐκεῖσε [21], καὶ ἀπέλυσεν τῷ Φεβρουαρίῳ μηνί. Ἐν δὲ τῷ Ἀπριλλίῳ μηνὶ ιε΄ διεβλήθη ὁ αὐτὸς Ἐλπίδιος, ὡς τὰ τῶν Καισάρων φρονῶν, καὶ ἀποστείλασα σπαθάριον Θεόφιλον παρήγγειλεν, ἵνα συντόμως ἁρπάσῃ καὶ φέρῃ αὐτόν. Τοῦ δὲ ἀπελθόντος οὐκ ἀπέδωκαν αὐτὸν οἱ Σικελοί. Ἡ δὲ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ δείρασα καὶ κουρεύσασα σὺν τοῖς υἱοῖς [22] τῷ πραιτωρίῳ παρέπεμψεν φυλάττεσθαι. Τῷ δὲ Ἰουνίῳ μηνὶ ἀπέστειλεν πάντα τὰ περατικὰ θέματα εἰς τὰς κλεισούρας φυλάττειν καὶ ἐπιτηρεῖν τὴν ἔξοδον τῶν Ἀράβων, ἐπιστήσασα αὐτοῖς κεφαλὴν Ἰωάννην τὸν [23] σακελλάριον εὐνοῦχον ὄντα καὶ οἰκειακὸν αὐτῆς. Ὁ δὲ Μαδὶ ἀπέστειλεν Κεβὴρ μετὰ δυνάμεως πολλῆς, καὶ συναντῶσιν ἀλλήλοις ἐν τόπῳ λεγομένῳ Μήλῳ [24]. Καὶ κροτηθέντος πολέμου, ἡττῶνται οἱ Ἄραβες, καὶ κτείνονται ἐξ αὐτῶν πολλοί, καὶ ὑπέστρεψαν μετ' αἰσχύνης. Ἤρξαντο δὲ οἱ εὐσεβεῖς παῤῥησιάζεσθαι, καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ πλατύνεσθαι, καὶ οἱ θέλοντες σωθῆναι ἀποτάσσεσθαι (56), καὶ ἡ δοξολογία τοῦ Θεοῦ ὑψοῦσθαι, καὶ τὰ μοναστήρια ἀναῤῥύεσθαι, καὶ πᾶν ἀγαθὸν φανεροῦσθαι [25]. Ἐν γοῦν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐν τοῖς Μακροῖς τείχεσι τῆς Θρᾴκης ἄνθρωπός τις ὀρύττων εὗρεν λάρνακα, καὶ τοῦτον ἀποκαθάρας καὶ ἀποσκεπάσας, εὗρεν ἄνδρα κείμενον, καὶ γράμματα κεκολαμμένα ἐν τῷ λάρνακι περιέχοντα τάδε· *Χριστὸς μέλλει γεννᾶσθαι ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου, καὶ πιστεύω εἰς αὐτόν. Ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῶν βασιλέων, ὦ Ἥλιε, πάλιν με ὄψει* [26].

A Siciliæ, quam prius administraverat, ducem præfecit, et mense Februario in provinciam dimisit, mensisque Aprilis subinde die decimo quinto Elpidium eumdem tanquam in Cæsarum mentem inclinantem accusatum, misso Theophilo spathario, quantocius rapi et ad se adduci jussit. Sed cum Theophilus in provinciam appulisset, Siculi ducem ei tradere recusarunt. Quare conjugem ejus cæsam et capite tonsam una cum filiis sub custodia detinendam in prætorium transmisit. Porro Junio mense clusuris custodiendis, et cohibendis Arabum excursibus copias omnes transfretanas expedivit, Joanne sacellario eunucho proprio domestico eisdem in caput et præfectum assignato. Ex adverso Madi militiam hostilem Ceber duce comparavit et B instruxit. Occurrunt itaque invicem oppositæ sibi acies ad locum, cui nomen Melus, et inito certamine vincuntur Arabes, et plurimis eorum cæsis, cum ignominia reversi sunt. Tunc temporis Deo quique devoti liberius eum colere, verbum Dei propagari, qui salutem quærerent, hæresibus nuntium mittere, Dei laudes efferri, asseri in libertatem monasteria, bonum omne denique reparari. Sub hoc quoque tempus quidam ad Longos Thraciæ muros fodiens tumulum **384** offendit, quo terra et pulvere mundato atque recluso, virum intus jacentem litterasque urnæ insculptas in hanc sententiam invenit : *Christus ex Maria Virgine nascetur, et credo in eum. Sub Constantino et Irene. o* C *Sol, iterum me videbis.*

A. M. 6274. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἀπέστειλεν Εἰρήνη Κωνσταντῖνον [27] σακελλάριον καὶ Μάμαλον πριμικήριον [28] πρὸς Κάρουλον ῥῆγα τῶν Φράγγων, ὅπως τὴν αὐτοῦ θυγατέρα, Ἐρυθρὼ λεγομένην (57), νυμφεύ-

A. C. 774.—Hoc anno Irene Constantinum sacellarium, et Mamulum primicerium ad Carolum Francorum regem delegavit, filiæ ejus Erythrus nomine filio suo Constantino conjugis petendæ gratia. Pactisque

VARIÆ LECTIONES.

[21] προστρατηγήσαντα τῶν ἐκ. A, πρῶτον στρατ. ἐκεῖσε vulg. [22] υἱοῖς A, υἱοῖς αὐτοῦ vulg. [23] τὸν add. ex A. [24] Μύλῳ A. [25] καὶ οἱ θέλοντες — — — φανεροῦσθαι om. A e f. [26] ὄψει A, ὄψεις vulg. [27] Κωνστάην. τὸν Σακ. A. [28] τὸν πριμμ. — τὸν ῥῆγα A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(56) Οἱ θέλοντες σωθῆναι, ἀκωλύτως ἀποτάσσεσθαι Reg. etc. Bene Anast., *qui volebant salvari, sine impedimento mundo renuntiare:* monachi institutum arripere, quod Constantino imperante capitale fuit : quin et Leone ejus filio, uti anno ipso superiori auctor prosecutus est. Nihil ad rem quod redditum est, *hæresibus nuntium remittere.* Noti tituli de renuntiantibus. Laudatus sæpe Theodorus : Ἀλλ' ἧκεν ἡμῖν ἡ Χριστοφόρος Εἰρήνη, ἡ φερωνύμως βασιλεύσασα, ἐξ ἧς μετὰ τῶν ἄλλων καλῶν, καὶ ἡ τοῦ μονάζειν παντὶ τῷ βουλομένῳ ἀνέῳκτο θύρα, πάλαι ὑπὸ ἀσεβοῦς βασιλείας κεκλεισμένη, καθάπερ ὑπὸ Ἑλληνιζούσης τὸ Χριστιανίζειν. Ἐντεῦθεν ἡ περὶ ἡμᾶς μὲν πανέστιος ἀποταγή· τοῦ δὲ πανευφήμου Πατρὸς ἡ μετὰ τὴν ἡσυχίαν ἡγεμονία. *At venit nobis Christi plena spiritu Irene, quæ pro nominis ratione pacate imperium administravit. Hujus munere cum aliis bonis hoc quoque allatum est, ut cuivis volenti monastici instituti arripiendi janua pateret, quæ olim impiis rerum summa potientibus clausa exstitisset, uti Græcis imperantibus vetitum erat, ne quis Christo accederet. Hinc factum ut tota nostra familia nuntium mundo remitteret; utque laudatissimus Pater post solitariæ vitæ certamina monasterii præfecturam iniret ;* nimirum repudiata olim etiam Nicomediensis Ecclesiæ majori D prælatione solitudinis amore, cum ad eam urbis præsul hortaretur. Ἄρχειν τῆς Νικομηδέων ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ τηνικαῦτα προέδρου προτρέπεται : tum puto, cum Leo Constantini filius recens auspicatus imperium religiosior haberi voluit, eamque ob rem μητροπολίτας ἐκ τῶν ἀββάδων ἐν τοῖς πρωτίστοις θρόνοις προεβάλετο : Leonis anno 1, p. 378 : *primariarum civitatum sedibus administrandis ex abbatibus metropolitas elegit.* Καὶ τὰ μοναστήρια ἀναῤῥύεσθαι. *Reparari monasteria :* excepto enim Dalmatæ præcipuo urbis monasterio, militum usibus addicto, reliqua in urbe Constantinus everterat. COMBEFIS.

(57) *Rotrudem* Francorum lingua vocatam, de qua Annales Francorum Anonymi ab Andrea Duchesne collecti tom. II, pag. 22, et a Paulo Petavio pag. 354 Nibelungo ascripti, anno Domini 781 (is auctori toto septennio deficit, de quo alibi) ita scribunt : *Perrexit Carlus rex Romam . . . et ibi desponsata est Rottrud filia regis Constantino imperatori.* Poeta Saxonicus Anonymus tomi ejusdem pag. 177 :

Necnon Rhuotrudis, reliquis quæ filia natu
Major erat, flevit valde gemens obitum.
Hanc et Græcorum luxerunt ditia regna,
Quod non hac tali digna forent domina,

conventis et jurejurando ab utraque parte firmatis, Elisæum eunuchum et notarium, qui Græcorum litteras et linguam receptosque per imperium Romanum mores eam edoceret, reliquit. Imperatrix interea classe ingenti comparata militumque selectorum et procerum idoneorum et in bello exercitatorum exercitu imposito, Theodorum patricium virum, eunuchum quidem, sed in bellis agendis strenuum, in Siciliam adversus Elpidium misit. Multis autem prœliis ibi fortiter commissis, integra tandem victoria in Theodori partes cessit. Quo conspecto consternatus timore Elpidius, sublatis cum Nicephoro Duca, quas habebat divitiis, secessit in Africam, et securitatis fide accepta, ad Arabes defecit ; eum mox susceptum, imperii corona redimitum, et calceamentis ejusdem dignitatis symbolo ornatum, et imperatorem renuntiatum, incassum apud se detinuerunt. Exercitu Romano in his occupato, Aaron filius Madi expeditionem suscepit viribus atque apparatu maximam, copiis ex Maurophoris, universaque Syria, Mesopotamia et deserto collectis : relictoque Bunuso, qui Nacoliam obsideret seque a tergo tutaretur, Chrysopolim usque profectus est. Præterea Burniche cum hominum triginta millibus in Asiam misit, qui cum Lachanodracone et Thracensium themate ad locum, quem Darenum dicunt, manibus consertis, ex acie hominum millibus triginta composita, ad millia quindecim amisit. Quare imperatrix Antonio domestico cum copiis misso Banem tenuit, ipsosque interclusit. Dux porro Bucellariorum Tatzatius desertor fidei ad eos transiit, concepto nimirum odio adversus Stauracium patricium et publici cursus logothetam, eunuchum, qui tum inter omnes primas occupabat et rerum summam administrabat. Tale vero suggessit consilium, ut pacem peterent. Quamobrem in medium progressi Stauracius, Petrus magister et Antonius domesticus, non satis caute cum illis egerunt, ut aliorum fidem **385** sibi obstringerent, et optimatum filios in obsides sibi dari providerent. Temere itaque convenientes ab adversa parte retenti, vinculis compediti sunt, atque ita utrique pacem vi adacti composuerunt : cumque se mutuis muneribus Augusta et Aaron excepissent, id maxime pacti sunt, ut in annos singulos ipsis tributum solveret. Pace igitur firmata ab invicem discesserunt. Arabes Nacoliam reliquerunt. Tatzates autem uxorem et facultates inde tulit.

A σηται τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ τῷ υἱῷ αὐτῆς. Καὶ γενομένης συμφωνίας καὶ ὅρκων ἀναμεταξὺ ἀλλήλων, κατέλιπεν Ἐλισσαῖον τὸν εὐνοῦχον καὶ νοτάριον πρὸς τὸ διδάξαι αὐτὴν τά τε τῶν Γραικῶν [29] γράμματα καὶ τὴν γλῶσσαν, καὶ παιδεῦσαι αὐτὴν τὰ ἤθη τῆς Ῥωμαίων βασιλείας. Ἐξοπλίσασα δὲ στόλον πολὺν καὶ λαὸν ἐπίλεκτον ἐκ τῶν θεμάτων [30], καὶ ἄρχοντας ἱκανοὺς προεβάλετο [31] Θεόδωρον πατρίκιον καὶ εὐνοῦχον, ἄνδρα δραστήριον, καὶ ἀπέλυσεν ἐν Σικελίᾳ κατὰ τοῦ Ἐλπιδίου. Πολλῶν δὲ πολέμων γεγονότων ἐνίκησαν οἱ περὶ Θεόδωρον. Ἰδὼν δὲ Ἐλπίδιος καὶ φοβηθεὶς, λαβὼν ὅσα εἶχεν χρήματα καὶ Νικηφόρον τὸν Δοῦκα ἐπέρασεν εἰς Ἀφρικήν· καὶ λαβὼν λόγον ἀπαθείας προσερρύη τοῖς Ἄραψι, ὃν δεξάμενοι ὡς [32] βασιλέα Ῥωμαίων κατεῖχον, στέψαντες αὐτὸν εἰς μάτην, καὶ περιθέντες τζαγγίον καὶ B στέφανον (58). Τοῦ δὲ λαοῦ τῶν Ῥωμαίων ἀσχολουμένου ἐν τούτοις, ἐξέρχεται Ἀαρὼν υἱὸς Μαδὶ μετὰ δυνάμεως καὶ ἐξοπλίσεως ὑπερβαλλούσης ἀπό τε Μαυροφόρων καὶ πάσης τῆς Συρίας καὶ Μεσοποταμίας καὶ τῆς ἐρήμου, καὶ ἔρχεται ἕως Χρυσοπόλεως, καταλιπὼν τὸν Βουνουσὸν πολιορκεῖν τὴν Νακώλειαν καὶ φυλάττειν τὰ νῶτα αὐτοῦ. Ἀπέστειλεν δὲ καὶ τὸν Βουρνιχὲ [33] εἰς Ἀσίαν μετὰ τριάκοντα χιλιάδων, ὃς καὶ πολεμήσας τὸν Λαχανοδράκοντα σὺν τῷ θέματι τῶν Θρᾳκησίων, ἐν τόπῳ λεγομένῳ Δαρηνῷ, καὶ αὐτῶν τριάκοντα χιλιάδων ὄντων δεκαπέντε χιλιάδας ἀπέκτεινεν [34] (59). Ἡ δὲ βασίλισσα πέμψασα Ἀντώνιον δομέστικον σὺν τοῖς τάγμασιν ἐκράτησε τὴν C Βανῆν, καὶ ἀπέκλεισεν αὐτούς. Προσέφυγεν δὲ αὐτοῖς Τατζάτιος [35] ὁ τῶν Βουκελλαρίων στρατηγὸς μίσει τῷ πρὸς Σταυράκιον τὸν πατρίκιον καὶ λογοθέτην τοῦ δρόμου, τὸν εὐνοῦχον, πρωτεύοντα πάντων τῶν τηνικαῦτα ὄντων καὶ τὰ πάντα διοικοῦντα. Καὶ δοὺς αὐτοῖς βουλὴν, ᾐτήσαντο [36] εἰρήνην. Ἐξελθόντων δὲ ἐπὶ τοῦτο Σταυρακίου καὶ Πέτρου μαγίστρου καὶ Ἀντωνίου δομεστίκου, οὐκ ἠκριβολόγησαν τὸν λόγον [37] [λαβεῖν καὶ τέκνα τῶν πρωτευόντων [38]]· ἀλλ' ἀσκόπως ἐξελθόντες ἐκρατήθησαν ὑπ' αὐτῶν καὶ ἐπεδήθησαν, καὶ ἐβιάσθησαν ἀμφότερα τὰ μέρη τοῦ ποιῆσαι εἰρήνην· καὶ ἐδωρήσαντο [39] ἀλλήλοις ἥ τε Αὐγοῦστα καὶ ὁ Ἀαρὼν ξένια πολλὰ, στοιχήσαντες καὶ κατὰ καιρὸν τελεῖν αὐτοῖς· καὶ γενομένης εἰρήνης ἀνεχώρησαν ἀφέντες [40] καὶ τὸ κάστρον Νακωλείας. D Ἐπῆρεν δὲ καὶ ὁ Τατζάτις τὴν γυναῖκα ἑαυτοῦ [41] καὶ πᾶσαν τὴν [42] ὑπόστασιν.

VARIÆ LECTIONES.

[29] τῶν γυναικῶν γρ. f. [30] ἐκ τ. θέμ. add. ex A. [31] προεβάλετο A, προεβάλλ. vulg. [32] ὡς add. ex A. [33] Βουριχὲ A. [34] ἀπέκτεινεν A, ἀπέκτειναν vulg. [35] Τατζάτιος, nomen add. ex A. [36] ᾐτήσατο A. [37] ἠκριβολόγησαν τὸν λόγον A, ἠκροβολογήσαντο λόγον vulg. [38] λαβεῖν καὶ τ. τ. πρωτευόντων om. A f. [39] ἐδωρήσαντο A, ἐποιήσαντο vulg. [40] ἀφέντες A, ἀφῆσαν δὲ vulg. [41] ἑαυτοῦ A, αὐτοῦ vulg. [42] τὴν add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

Sponsa fuit Constantini, nam sceptra regentis
Illius semper nobilis imperii,
Inclyta Constantinopolis de germine nostri
Optabat Caroli nobilior fieri.

Ut nonnisi cum Francis, non ita cum exteris, connubia contrahere Græcis impp. liceret, vide disserentem Constantinum *De imp. administr.*, cap. 12 ; quare quod Isaurus Leo Constantino filio Scytham uxorem dederit, observat auctor pag. 345.

(58) Πέδιλα ἐρυθρά, scribit Nicetas, imperatoriæ dignitatis insignia.

(59) Sic legit Anast. ac palam refert Burnichem Arabum ducem, qui sic 15000 Romanorum ducis occiderit, non ipse amiserit. COMBEFIS.

A. M. 6275. — Τούτῳ τῷ ἔτει εἰρηνεύσασα Εἰρήνη μετὰ τῶν Ἀράβων καὶ ἄδειαν εὑροῦσα, ἀποστέλλει Σταυράκιον τὸν πατρίκιον καὶ λογοθέτην τοῦ ὀξέος [43] δρόμου μετὰ δυνάμεως πολλῆς κατὰ τῶν Σκλαβίνων ἐθνῶν. Καὶ κατελθὼν ἐπὶ Θεσσαλονίκην καὶ Ἑλλάδα, ὑπέταξε πάντας καὶ ὑποφόρους ἐποίησε τῇ βασιλείᾳ. Εἰσῆλθεν δὲ καὶ ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ πολλὴν αἰχμαλωσίαν καὶ λάφυρα ἤγαγεν τῇ τῶν Ῥωμαίων βασιλείᾳ.

A. M. 6276. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ἰανουαρίῳ ἰνδικτιῶνος ζ' [44] κατέλαβεν Σταυράκιος ὁ προῤῥηθεὶς ἐκ τῶν Σκλαβίνων, καὶ ἐθριάμβευσε τὰ ἐπινίκια ἐπὶ ἱπποδρομίας. Τῷ δὲ Μαΐῳ μηνὶ τῆς αὐτῆς ζ' ἰνδικτιῶνος ἐξῆλθεν ἡ βασίλισσα Εἰρήνη σὺν τῷ υἱῷ αὐτῆς μετὰ [45] δυνάμεως πολλῆς ἐπὶ τὴν Θρᾴκην, ἐπιφερομένη ὄργανα καὶ μουσικά, καὶ ἀπῆλθεν ἕως Βεῤῥοίας, καὶ ταύτην οἰκοδομηθῆναι κελεύσασα, ἐπωνόμασεν [46] αὐτὴν Εἰρηνούπολιν. Κατῆλθεν δὲ ἕως Φιλιππουπόλεως μετὰ πάσης ἀπαθείας (60), καὶ ὑπέστρεψεν ἐν εἰρήνῃ, κτίσασα καὶ τὴν Ἀγχίαλον. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ [47] ὁ τῶν Ἀράβων ἀρχηγὸς Μαδὶ, ὁ καὶ Μουαμὲδ, τέθνηκεν, καὶ ἐκράτησεν Μωσῆς (61) ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Τῇ δὲ λα' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς τῆς αὐτῆς ζ' ἰνδικτιῶνος Παῦλος ὁ ὅσιος καὶ ἁγιώτατος πατριάρχης ἀσθενήσας, κατέλιπεν τὸν θρόνον, καὶ κατελθὼν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Φλώρου, ἔλαβε τὸ μοναδικὸν σχῆμα, χωρὶς εἰδήσεως τῆς βασιλίσσης [48]. Μαθοῦσα δὲ τοῦτο ἡ βασίλισσα παραγίνεται πρὸς αὐτὸν σὺν τῷ υἱῷ λυπουμένη καὶ καταβοῶσα αὐτοῦ· ὅτι *Διὰ τί τοῦτο ἐποίησας;* Ὁ δὲ μετὰ θρήνων πολλῶν ἔφη πρὸς αὐτήν· *Εἴθε μηδὲ πρότερον [49] ἐκάθισα ἐν τῷ τῆς ἱερωσύνης θρόνῳ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ τυραννουμένης καὶ ἐσχισμένης οὔσης ἐκ τῶν λοιπῶν καθολικῶν [50] θρόνων καὶ ἀναθεματιζομένης!* Ἡ δὲ προσκαλεσαμένη τούς τε [51] πατρικίους καὶ τοὺς τῆς συγκλήτου λογάδας, ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν ἀκοῦσαι τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα. Ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς· *Ἐὰν μὴ σύνοδος οἰκουμενικὴ γένηται, καὶ τὸ σφάλμα τὸ ὂν ἐν τῇ μέσῃ [52] ὑμῶν διορθωθῇ, οὐκ ἔχετε σωτηρίαν.* Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· *Καὶ ἵνα τί ὑπέγραψας ἐν τῷ χειροτονεῖσθαί σε τοῦ μὴ προσκυνεῖν εἰκόνας;* Ὁ δὲ ἔφη, ὅτι *Διὰ τοῦτο θρηνῶ καὶ πρὸς τὴν μετάνοιαν κατέφυγον, δεόμενος τοῦ Θεοῦ, ὅπως μὴ ὡς ἱερέα με κολάσῃ σιγήσαντα ἕως τοῦ νῦν, καὶ μὴ κηρύξαντα τὴν ἀλήθειαν τῷ φόβῳ τῆς μανίας ὑμῶν [53].* Ἐν τούτοις ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ, καταλιπὼν θρῆνον πολὺν τῇ τε [54] βασιλείᾳ καὶ τοῖς εὐσεβέσιν ἀνθρώποις τῆς πολιτείας. Σεβάσμιος γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ καὶ ἐλεήμων ὑπὲρ μέτρον καὶ πάσης αἰδοῦς [55] ἄξιος, καὶ πίστιν πολλὴν ἐκέκτητο ἥ τε πολιτεία καὶ ἡ [56] βασιλεία

A. C. 775. — Hoc anno Irene pace cum Arabibus confecta, bellorum cura vacans, Stauracium patricium et celeris cursus logothetam cum numeroso exercitu adversus Sclavinorum nationes misit, qui, cum Thessalonicam et Græciam adiisset, regionem omnem imperio subjecit et tributum pendere coegit. Quin etiam Peloponnesum penetrans captivorum ingentem turbam et spolia in Romanam ditionem retulit.

A. C. 776.—Hoc anno mense Januario indictione septima Stauracius, quem memoravi, ex Sclavina expeditione regressus, victoriæ solemnia ducto per circum triumpho peregit. Mense vero Maio ejusdem indictionis septimæ imperatrix Irene una cum filio et valido copiarum comitatu in Thraciam profecta est, organa reliquaque musica instrumenta secum deferens, et Berrhœam usque contendit, eamque mox reparari jussam Irenopolim appellavit. Postmodum Philippopolim usque citra periculi timorem perrexit, et cum pace Cpolim reversa est, eo in itinere Anchialo restaurari jussa. Eodem pariter anno Madi, Arabum dux, qui etiam Muamed, obiit, et filius ejus Moses principatum obtinuit. Mensis autem Augusti die tricesimo primo eadem indictione 7 Paulus, vir religiosus et patriarcha sanctissimus in morbum incidens throno nuntium remisit, et ad Flori monasterium se conferens, ibi imperatrice proposili ejus inscia, monasticum habitum assumpsit. Rei gestæ notitiam ut habuit imperatrix, confestim eum cum filio convenit, ac querulis vocibus insectata, *Quid hoc*, inquit, *fecisti?* Ille lacrymis perfusus responsum ad eam dedit: *Utinam Ecclesia Dei tyrannice administrata et a eliquis thronis ea de causa rescissa dirisque et exsecrationibus devota, in sacerdotii throno Cpoleos nunquam ego sedissem.* Illa patricios et senatus spectatissimos quosque ad se primum accitos ad eum postmodum **386** destinavit, quæ ipse narraret ore proprio audituros. Qui ad ipsos: *Nisi synodum*, inquit, *universalem coegeritis, et obtinentem apud vos correxeritis errorem, nulla vobis superest salus.* Responderunt ipsi: *Cur ergo patriarcha designatus inter ordinationis solemnia imagines te nunquam adoraturum subscripsisti?* Tum ille: *Hæc*, ait, *lacrymarum mearum causa est; illud me ad pœnitentiam amplexandam impulit, Deum deprecantem, ne me veluti pontificem hucusque mutum redditum, nec veritatem* (solo insaniæ vestræ metu detentum) *palam enuntiantem corripiat.* Inter has voces Paulus in pace obdormivit, magno de se tam imperatrici, quam cæteris in republica pietate conspicuis viris luctu relicto. Venerabilis quippe vir

VARIÆ LECTIONES.

[43] ὀξέος A, ὀξέου vulg. [44] Ἰαν. ἰνδ. ζ' A. Ἰαν. ζ' vulg. [45] μετὰ A, καὶ vulg. [46] ἐπωνόμασεν A, ἐπωνόμασαν vulg. [47] καὶ prius add. ex A. [48] βασιλίσσης A, βασιλείας vulg. [49] πρότερον A, ποταπὸν vulg. [50] καθολικῶν add. ex A. [51] τε add. ex A. [52] εἰς τὴν μέσην A. [53] τῷ φ. τ. μ. ὑ. om. f. [54] τε add. ex A. [55] καὶ ἐλ. — — αἰδοῦς om. A. [56] καὶ ἡ A, ἥ τε vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(60) Sclavorum et Bulgarorum incursibus et metu libera.
(61) *Musa Al-hadi* Ecchellensi scribitur.

exstitit, et misericordiæ operibus impendendis bene affectus omnique omnino dignus reverentia, maximamque ei fidem cum imperatrix, tum respublica habebat. Cæterum ab hoc tempore colloquia atque dissertationes de sacris imaginibus libere ab omnibus haberi cœperunt.

A. C. 777. — *Arabum ducis Mosis annus primus.*

Cpoleos episcopi Tarasii annus primus.

Hoc anno imperatrix Irene populum universum ad Magnauram congregatum in hunc modum allocuta est: *Quid patriarcha Paulus egerit, fratres, novistis. At si diutius vixisset, non eum sane monastico licet habitu indutum præsulatus thronum deserere permisissemus. Verum quoniam ita Deo placitum fuit, ut vita decederet, nunc hominem diligentius perquiramus, qui nos pastoralis cura regere, et Ecclesiam Dei verborum doctrina confirmare valeat.* Una voce omnes, alium a Tarasio, qui tunc a secretis erat, se nescire responderunt. Imperatrix iterum ad populum: *Eumdem patriarcham*, inquit, *decernimus, verum onus recusat. Causam tamen, propter quam imperii populique non admittit electionem, ipse palam exponat.* Ille defensionem suam coram populo instituens, in hæc verba dixit: Inculpatæ fidei nostræ, id est Christianæ, defensores, eorumque omnium, quæ ad Dei gloriam pertinent, vindices acerrimi imperatores nostri, dum res omnes, quas numini gratas, vel nobis utiles fore sciunt, maxime vero quæ spectant ad Ecclesiam, procurant, idque nunc summo studio agentes, ut pontifex in sua urbe imperante creetur, me pio animo **387** concepere, meumque super ea re consilium, ut ipsis palam significaretur, jussere. Cum vere hoc munere prorsus indignum me profiterer, nec ullum super ea re consensum præstarem, utpote qui tanti oneris jugum portare ac sufferre minime valerem, jusserunt, ut in conspectum vestrum omnium prodirem, quod nimirum consilium istiusmodi suffragio vestro universi comprobaveritis. Quamobrem, viri qui Deum timetis atque eum semper præ cordibus vestris geritis, qui Dei appellatione, Dei, inquam, veri nostri nomine, Christianos intelligo, insigniti estis, brevissimum sermonem, quem pro me, qua animi angustia et vilitate instructus sum a natura, dicere institui, attente audiatis velim. Quæcumque enim prius religiosis et undequaque orthodoxis imperatoribus pro me dixi, omnia ad vos referam impræsentiarum. Me in hanc electionem consentire timor præpedit, Deique conspectum vereor, ut sic timere atque inconsulte in hanc concurram, ne horrendæ damnationi obnoxius fiam. Si enim vir ille, qui Dei voce pro magistro, et cœlo

A πρὸς αὐτόν. Ἔκ τοτε λοιπὸν ἤρξατο λαλεῖσθαι καὶ ἀμφιβάλλεσθαι ὁ περὶ [57] τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων λόγος παῤῥησίᾳ ὑπὸ πάντων.

A. M. 6277. — *Ἀράβων ἀρχηγοῦ Μωσῆ ἔτος α'.*

Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Ταρασίου ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει συναγαγοῦσα ἡ βασίλισσα Εἰρήνη πάντα τὸν λαὸν εἰς τὴν Μαγναῦραν ἔφη πρὸς αὐτούς· *Γινώσκετε, ἀδελφοί, τί πεποίηκεν ὁ Παῦλος πατριάρχης· καὶ εἰ μὲν ἔζη, οὐκ ἂν κατεδεξάμεθα τοῦτον ἀφεῖναι [58] ἀὐν τῆς ἀρχιερωσύνης θρόνον, εἰ καὶ μοναδικὸν σχῆμα περιεβάλλετο. Ἐπεὶ δὲ, ὡς τῷ Θεῷ ἀρεστὸν ἦν,* B *τοῦ βίου μετέστη, φροντίσωμεν ἀνθρώπου [59], ὅς τις δύναται ποιμᾶναι [60] ἡμᾶς, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ἐπιστηρίξαι λόγοις διδασκαλικοῖς [61].* Πάντες δὲ ὁμοφώνως εἶπον μὴ εἶναι ἄλλον, εἰ μὴ Ταράσιον τὸν [62] ἀσηκρῆτις. Ἡ δὲ ἔφη πρὸς αὐτούς· *Καὶ ἡμεῖς τὸν αὐτὸν ψηφιζόμεθα, ἀλλ' ἀπειθεῖ. Καὶ εἰπάτω [63] δι' ἣν αἰτίαν οὐ δέχεται τὴν ψῆφον τῆς βασιλείας καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ.* Ὁ δὲ ἀπελογήσατο τῷ λαῷ λέγων· Οἱ τῆς ἀμωμήτου πίστεως ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν φύλακες καὶ ζηλωταὶ τῶν εἰς δόξαν Θεοῦ γινομένων πιστοὶ βασιλεῖς ἡμῶν, πάντων τῶν εἰς ἀρέσκειαν αὐτοῦ καὶ συμφέρον ἡμῶν τὴν φροντίδα ποιούμενοι [64], μάλιστα δὲ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ νῦν ἐπιμελῶς διαμεριμνήσαντες, καὶ διανοηθέντες τοῦ ἀρχιερέα προχειρισθῆναι ἐν ταύτῃ τῇ C βασιλίδι αὐτῶν πόλει, ἐπὶ τὸν εὐσεβῆ αὐτῶν νοῦν με ἀνέλαβον, καὶ φανερῶς μοι τὸ βεβουλευμένον αὐτοῖς [65] ἐξειπεῖν ἐκέλευσαν. Ἐμοῦ δὲ πρὸς τοῦτο ἀνάξιον ἐμαυτὸν [66] ἀποφηναμένου, καὶ [67] μηδεμίαν συγκατάθεσιν ποιησαμένου εἰς τὸ ζυγὸν τοῦ φορτίου μὴ δυνάμενόν με [68] βαστάσαι ἢ ὑπενεγκεῖν, ἐκέλευσάν με προαγαγεῖν κατὰ πρόσωπον ὑμῶν· διότι καὶ σύμψηφοι γεγόνατε τῇ βουλῇ ταύτῃ. Καὶ νῦν, ὦ ἄνδρες φοβούμενοι τὸν Θεὸν, καὶ ἔχοντες αὐτὸν ἀεὶ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, οἱ τῇ Χριστοῦ [69] κλήσει, τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ὀνομαζόμενοι, Χριστιανοὶ λέγω, ἀκούσατε βραχὺν λόγον ἀπολογίας παρὰ τῆς ἡμετέρας εὐτελείας καὶ οὐθενότητος. Ἐγὼ μὲν εἴ τι τοῖς εὐσεβέσιν ἡμῶν βασιλεῦσιν καὶ κατὰ πάντα ὀρθοδόξοις [70] D ἀπελογησάμην, καὶ ἐνώπιον ὑμῶν προσαπολογοῦμαι [71], φόβῳ συνέχομαι συγκαταθέσθαι ἐπὶ τῇ ψήφῳ ταύτῃ, καὶ εὐλαβοῦμαι ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ προσδραμεῖν οὕτως, καὶ ὡς ἔτυχεν ἀπερισκέπτως, ἵνα μὴ ὑποπέσω φοβερῷ κατακρίματι. Εἰ γὰρ ὁ θείων φωνῶν ἀκροασάμενος οὐρανόν τε ἐσχηκὼς παιδευτήριον, καὶ παραδείσου θεωρὸς γενόμενος, ἀκούσας τε ἄῤῥητα ῥήματα, καὶ βαστάσας τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων, Παῦλος ὁ θεῖος

VARIÆ LECTIONES.

[57] ἀμφιβ. ὁ περὶ A, ἀμφ. [ὅπως] ὁ π. vulg. [58] ἀφεῖναι A. ἀφῆσαι vulg. [59] ἀνθρώπου A. ἄνθρωπον vulg. [60] ποιμᾶναι om. A f. [61] διδασκαλίας f. [62] τὸν add. ex A. [63] εἰπάτω A, εἴπῃ vulg. [64] τὴν φροντίδα ποιούμ. om. A. [65] αὐτοῖς] ἐξ αὐτῆς A. [66] ἐμαυτὸν A, αὐτὸν vulg. [67] καὶ add. ex A. [68] με prius om. A. [69] τῇ Χριστοῦ A, τοῦ Θεοῦ vulg. [70] καὶ κατὰ πάντα ὀρθ. A, κατὰ πάντα οὖσιν ὀρθ. vulg. [71] προσαπολ. A. ἀπολ. vulg.

A ἀποστολος Κορινθίοις γράφων ἔλεγεν· *Μήπως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι*, πῶς ἐγὼ ὁ τῷ κόσμῳ συναναστρεφόμενος, καὶ μετὰ λαϊκῶν ἠριθμημένος, καὶ στρατευόμενος ἐν βασιλικαῖς ὑπηρεσίαις, οὕτως χωρὶς ἀνακρίσεως καὶ περισκέψεως δύναμαι εἰσπηδῆσαι εἰς τὸ τῆς ἱερωσύνης μέγεθος; φοβερὸν τὸ ἐγχείρημα πρὸς τὴν ἐμὴν σμικρότητα· θρασὺ τὸ ἐπιτήδευμα. Ἡ δὲ αἰτία τοῦ φόβου καὶ τῆς ἐμῆς παραιτήσεώς ἐστιν αὕτη. Ὁρῶ καὶ βλέπω τὴν ἐπὶ τὴν πέτραν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν τεθεμελιωμένην Ἐκκλησίαν αὐτοῦ, διεσχισμένην νῦν καὶ διῃρημένην, καὶ ἡμᾶς ἄλλοτε ἄλλως [72] λαλοῦντας, καὶ τοὺς τῆς ἀνατολῆς ὁμοπίστους ἡμῶν Χριστιανοὺς ἑτέρως καὶ συμφωνοῦντας αὐτοῖς τοὺς τῆς δύσεως· ἀλλοτριουμένους [73] δὲ ἡμᾶς ἐκείνων ἁπάντων, καὶ καθ' ἑκάστην ὑπ' [74] αὐτῶν ἀναθεματιζομένους· δεινόν ἐστι τὸ ἀνάθεμα· πόῤῥω τοῦ Θεοῦ βάλλει, καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐκδιώκει ἀπάγον εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. Οὐκ οἶδεν ὁ τῆς Ἐκκλησίας ὅρος καὶ νόμος ἔριν καὶ φιλονεικίαν [75], ἀλλ' ὥσπερ οἶδεν ἓν βάπτισμα, μίαν πίστιν, οὕτω καὶ συμφωνίαν μίαν ἐπὶ παντὸς πράγματος ἐκκλησιαστικοῦ. Οὐδὲν γάρ ἐστιν ἀπόδεκτον καὶ εὐάρεστον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὡς τὸ ἑνωθῆναι ἡμᾶς καὶ γενέσθαι μίαν καθολικὴν [76] Ἐκκλησίαν, καθὰ καὶ ἐν τῷ συμβόλῳ τῆς εἰλικρινοῦς ἡμῶν πίστεως ὁμολογοῦμεν, καὶ αἰτοῦμεν, ἀδελφοί· οἶμαι δὲ καὶ ὑμεῖς, ἐπειδὴ γινώσκω τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἔχειν ὑμᾶς, παρὰ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ ὀρθοδόξων βασιλέων ἡμῶν σύνοδον οἰκουμενικὴν συναθροισθῆναι, ἵνα γενώμεθα οἱ τοῦ ἑνὸς Θεοῦ ἓν, καὶ οἱ τῆς Τριάδος C ἡνωμένοι καὶ ὁμόψυχοι, καὶ ὁμότιμοι, οἱ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν Χριστοῦ σῶμα ἓν συναρμολογούμενον καὶ συμβιβαζόμενον, οἱ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οὐ κατ' ἀλλήλων, ἀλλὰ σὺν ἀλλήλοις, οἱ τῆς ἀληθείας τὸ αὐτὸ φρονοῦντες καὶ λέγοντες, καὶ μὴ ᾖ ἔρις καὶ διχοστασία [77] ἐν ἡμῖν, ὅπως ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα [78] πάντα νοῦν φρουρήσῃ πάντας ἡμᾶς· καὶ εἰ μὲν κελεύουσιν οἱ τῆς ὀρθοδοξίας πρόμαχοι βασιλεῖς ἡμῶν ἐπὶ τῇ ἐμῇ αἰτήσει ἐπινεῦσαι, συγκατατίθημι κἀγὼ, καὶ τὴν κέλευσιν αὐτῶν ἐκπληρῶ, καὶ ὑμῶν τὴν ψῆφον ἀσπάζομαι· εἰ δὲ μήγε, ἀδυνάτως ἔχω τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὑποβληθῶ τῷ ἀναθέματι, καὶ εὑρεθῶ καταδεδικασμένος ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ [79] καὶ κριτοῦ τῆς δικαιοσύνης, D ἔνθα οὔτε βασιλεὺς, οὔτε ἱερεὺς, οὔτε ἄρχοντες, οὔτε πλῆθος ἀνθρώπων δύναταί με [80] ἐξελέσθαι. Καὶ εἴ τί ἐστιν ἀρεστὸν ὑμῖν, ἀδελφοὶ, δότε τῆς ἐμῆς ἀπολογίας, φράσατε [81] δὲ μᾶλλον αἰτήσεως [81*] ἀπόκρισιν. Καὶ ἀσμένως ἠκροάσαντο πάντες τῶν λαληθέντων, συμφωνήσαντες τοῦ γενέσθαι σύνοδον. Ὁ δὲ Ταράσιος πάλιν πρὸς τὸν λαὸν διαλεγόμενος, ἔφη, ὅτι Λέων ὁ βασιλεὺς κατέστρεψεν τὰς εἰκόνας,

A pro schola usus est, spectator ille paradisi, secretorum verborum auditor, qui Dei nomen ad gentes palam et reges intulit, Paulus, divinus apostolus, Corinthiis scribens, dixit: *Ne cum aliis prædicavero, ipse reprobus efficiar* [d], qui fiet unquam, ut ego mundo innutritus et plebi annumeratus, qui etiam in imperii negotiis et militia merui, ita possim absque examine et attenta discussione ad pontificatus fastigium me extollere? Is sane conatus, ceu meam superans infirmitatem, mihi periculosus, audax omnino facinus, cui vires meas impares experior. Timoris autem et excusationis, quam prætexo, causa est istiusmodi. Video certe et attendo Ecclesiam, quæ supra petram Christum, Deum nostrum, fundata est, nunc misere discissam et per membra B divisam, nos vero longe diversa inter nos asserentes, cæteros vero Orientis Christianos, qui eamdem fidem profitentur, diversa item a nobis sentientes et cum occidentalibus convenientes, adeo ut nos ita ab iis omnibus alienati, a singulis seorsim per dies singulos anathemate perstringamur. Dira prorsus res est anathema, quod scilicet hominem a Deo longius fugat, et in tenebras exteriores abducens, a regno cœlorum expellit. Ecclesiæ lex et institutum nec lites nec contentionem novit, sed quemadmodum unum baptisma unamque fidem confiteri amat, ita et concordiam atque consensum in cæteris rebus ecclesiasticis exposcit. Nihil enim Deo tam gratum acceptumque est, quam si uniti in unam et catholicam Ecclesiam conveniamus, **388** quemadmodum C in sinceræ fidei nostræ symbolo profitemur et precamur, fratres. Et ob id a piissimis imperatoribus petimus (quod etiam vos, quorum timor erga Deum mihi notus, facere, arbitror) ut concilium œcumenicum celebretur, ut videlicet nos, qui unius Dei sumus, unum etiam fiamus, qui Trinitati uniti atque unanimes cultusque ejusdem, qui unius capitis Christi scilicet nostri unum corpus probe connexum atque cohærens, qui Spiritui sancto non oppositi, sed consentanei, qui veritatis eadem prorsus sentientes atque prædicantes: et e contrario nulla prorsus contentio atque dissensio inter nos intercedat, ut Dei pax, quæ omnem intellectum exsuperat, nos omnes custodiat. Quod si imperatores nostri D rectæ fidei propugnatores, ut hæc petitio mea impleatur, jusserint, ego quoque consentio, eorumque mandata exsequar, vestramque electionem lubens amplectar, sin minus, id præstare nequaquam mihi possibile est, ne anathemati subjiciar, damnatusque evadam in die Domini nostri Jesu Christi justissimi judicis, quo judicio neque imperator, neque pontifex, neque principes, neque hominum numerus me exsolvere haud poterunt. Cæterum, fratres, si quid ex iis

[d] I Cor. IX, 27.

VARIÆ LECTIONES.

[72] ἄλλως] ἄλλο A. [73] ἀλλοτριουμένους A a, ἀλλοτριωμένους vulg. [74] ἐκ ὑπ' A, ἐκ. δὲ ὑπ' vulg. [75] καὶ φιλ. A, ἢ φιλ. vulg. [76] μίαν καὶ καθ. A. [77] διχοτομία A. [78] ἡ ὑπ. A, ὑπ. vulg. [79] Ἰησ. Χρ. om. A. [80] με om. A. [81] φράσαι A a c. [81*] αἰτήσεως A, αἰτήσεων vulg.

A quæ dixi gratum vobis fuerit, huic meæ apologiæ, vel, ut melius dicam, petitioni responsum date. Orationem hujusmodi lubenter excipientes cuncti concilium cogendum una voce sanxerunt. Quare Tarasius sermonem iterum ad populum convertens, Imperator Leo, dixi, imagines evertit, conciliumque subinde celebratum eas invenit eversas. At quia sola imperatoris potestate sublatæ sunt, totius rei summa et caput iterum circa hanc quæstionem versatur, quod nimirum antiquam consuetudinem in Ecclesia traditam, ipsi, prout libitum sibi fuit, abolere ausi sunt; sed Dei veritas, ut hoc secundum apostolum eloquar, non est alligata. Cæterum mensis Decembris die quinto supra vicesimum et eadem indictione octava religiosus Pater noster Tarasius Cpoleos patriarcha B renuntiatus est, missisque confestim synodicis suis litteris, et libello fidei suæ teste, ab Adriano papa in Ecclesiæ communionem admissus: imperatrix etiam ad eumdem papam misit, qui suo nomine ab eo peterent, ut datis litteris homines, qui concilio adessent, delegaret. Papa vero Petrum, ecclesiæ suæ œconomum, et monasterii sancti Sabæ præpositum, viros honore præcipuos et omni virtutum cultu ornatos, destinavit. Alexandriæ quoque et Antiochiæ præsules imperatrix et patriarcha nuntiis suis advocavere: nondum enim pax cum Arabibus icta exspiraverat. Et Antiochia **389** quidem Joannem illum magnum, virtute et doctrina celebrem, non levibus sanctitatis indiciis fulgentem, patriarchæ Antiocheni quondam syncellum, et Thomam Alexandrinum, virum religiosum et pietate insignem, qui prius in Illyrico magnæ civitatis Thessalonicæ archiepiscopus claruerat, ex illis locis adduxerunt.

καὶ ἡ σύνοδος ὅτε ἐγένετο κατεστραμμένας αὐτὰς εὗρεν· καὶ διότι[82] διὰ βασιλικῆς χειρὸς κατεστράφησαν, πάλιν ζήτησιν ἔχει τὸ κεφάλαιον, ὅτι ἀρχαίαν συνήθειαν παραδεδομένην ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κατετόλμησαν, ὡς ἔδοξεν[83] αὐτοῖς, ἀφανίσαι· ἀλλ' ἡ ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ οὐ δέδεται, ἀποστολικῶς εἰπεῖν. Τῇ δὲ κε' τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς τῆς αὐτῆς η' ἰνδικτιῶνος ἐχειροτονήθη ὁ ὅσιος Πατὴρ ἡμῶν Ταράσιος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἀποστείλας ἐν Ῥώμῃ τὰ συνοδικὰ αὐτοῦ καὶ τὸν λίβελλον τῆς πίστεως αὐτοῦ, ἀπεδέχθη παρὰ τοῦ πάπα Ἀδριανοῦ. Ἀποστείλασα δὲ καὶ ἡ[84] βασίλισσα πρὸς τὸν αὐτὸν πάπαν, ᾐτήσατο πεμφθῆναι γράμματά τε αὐτοῦ, καὶ ἀνθρώπους πρὸς τὸ εὑρεθῆναι ἐν τῇ συνόδῳ. Καὶ ἀπέστειλεν Πέτρον, τὸν οἰκονόμον τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ, καὶ τὸν ἡγούμενον (62) τοῦ ἁγίου Σάββα, ἄνδρας τιμίους καὶ πάσῃ ἀρετῇ κεκοσμημένους. Ἀπέλυσε[85] δὲ καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ Ἀντιοχείᾳ ἥ τε βασίλισσα καὶ ὁ πατριάρχης· ἀκμὴν γὰρ ἡ πρὸς τοὺς Ἄραβας εἰρήνη οὐκ ἦν διαλυθεῖσα[86]. Καὶ ἤνεγκαν ἐκ μὲν τῆς Ἀντιοχείας Ἰωάννην τὸν μέγαν καὶ περιβόητον ἔργῳ καὶ λόγῳ ἁγιωσύνης μετέχοντα καὶ σύγκελλον τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας γεγονότα, καὶ Θωμᾶν Ἀλεξανδρείας ἄνδρα ζηλωτὴν καὶ εὐλαβέστατον, ὅστις καὶ ἀρχιεπίσκοπος τῆς[87] ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ μεγαλοπόλεως[88] Θεσσαλονίκης γενόμενος διέπρεψεν.

A. C. 778. — *Arabum ducis Aaron annus primus.* C

Hoc anno Mose Arabum duce defuncto, Aaron frater in ejus locum suffectus imperium obtinuit, qui multa mala in Christianos exercuit. Eodem anno imperatores miserunt, qui universos suæ ditionis episcopos in unum convocarent, ad quos ab Adriano papa missi cum litteris homines, quos memoravimus, una cum Antiochiæ et Alexandriæ patriarchis accesserunt. Tum vero mensis Augusti die decimo septimo, nona indictione, in imperatricis urbis sanctorum apostolorum templo præsidentes sacras Scripturas investigare, propositis ad invicem dubiis difficultates examinare, imperatoribus e catechumenis spectantibus, cœperunt. Scholariorum porro et excubitorum copiæ perversi magistri sui doctrina imbuti, et a propriis D

A. M. 6278. — *Ἀράβων ἀρχηγοῦ Ἀαρὼν ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Μωσῆς ὁ τῶν Ἀράβων ἀρχηγὸς τέθνηκεν, καὶ ἐκράτησεν Ἀαρὼν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ τὴν ἀρχήν· ὃς καὶ πολλὰ κακὰ τοῖς Χριστιανοῖς ἐνεδείξατο. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἀποστείλαντες οἱ βασιλεῖς προσεκαλέσαντο πάντας[89] τοὺς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν ἐπισκόπους, καταλαβόντων καὶ τῶν ἀπὸ τῆς Ῥώμης πεμφθέντων ὑπὸ τοῦ πάπα Ἀδριανοῦ γραμμάτων τε καὶ ἀνθρώπων, ὡς προέφημεν, καὶ τοῦ Ἀντιοχείας καὶ Ἀλεξανδρείας. Καὶ τῇ ιζ'[90] τοῦ Αὐγούστου μηνὸς τῆς θ' ἰνδικτιῶνος προκαθίσαντες ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἐν τῇ βασιλίδι πόλει, ἤρξαντο τὰς ἁγίας Γραφὰς ὑπαναγινώσκειν, καὶ ἀντιβάλλειν[91] πρὸς ἀλλήλας, τῶν βασιλέων ἐν τοῖς κατηχουμένοις (63) ὁρώντων. Ὁ δὲ λαὸς τῶν σχολαρίων (64) τε καὶ ἐξκουβιτόρων καὶ τῶν λοιπῶν

VARIÆ LECTIONES

[82] διότι] δι' ὧν A f, διό a. [83] ὡς ἔδ. A, καὶ ἔδ. vulg. [84] δὲ καὶ ἡ A. δὲ ἡ vulg. [85] ἀπέστειλεν A. [86] λυθεῖσα A. [87] τῆς add. ex A. [88] μεγάλης πόλεως A. [89] πάντας om. A. [90] ιζ'] ζ' A. [91] ἀντιβάλλειν πρὸς ἀλλήλας A f, ἀμφιβ. πρ. ἀλλήλους vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(62) Petrum etiam nomine.

(63) Catechumena porticus ecclesiæ subliminores ad annum Constantini Copronymi primum exposuimus. Præsens locus id convincit. Alias ex ecclesiæ liminibus et externa porticu Patres synodice coactos de fidei rebus dissertantes prospectarent, et audirent imperatores Constantinus et Irene? Catechumena inferiora etiam Græci nonnulli vocant ecclesiæ ἐμβόλους, quas alas et naves minores vocamus, eaque τὰ κάτω κατηχούμενα ἀπὸ τῶν ἄνω diversa: sed hæc hallucinatus est.

(64) Hunc militum Constantino addictorum adversus sanctam VII synodum insultum cum alii prosequuntur, tum perstringit laudatus Theodorus, sui in eo Platonis operam constantiamque deprædicans, qui nec antea hæreticorum minas timuerit, nec tunc τὴν ἀποτροπὴν καὶ ἐπιδρομὴν τοῦ στρατιωτικοῦ τάγματος, *militaris ordinis*

ταγμάτων[92] ὑποβληθεὶς ἐκ τῶν οἰκείων ἀρχόντων, A ἔχοντες καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ πονηροῦ αὐτῶν διδασκάλου, γυμνώσαντες τὰ ξίφη, ἐπῆλθον αὐτοῖς, ἀπειλοῦντες θανατοῦν τόν τε ἀρχιερέα καὶ τοὺς ὀρθοδόξους ἐπισκόπους τε καὶ ἡγουμένους. Τῆς δὲ βασιλίσσης[93] διὰ τῶν παρεστώτων αὐτῇ οἰκειακῶν ἀνθρώπων ἀναστέλλειν[94] αὐτοὺς πειρωμένης, οὐκ ἐπείσθησάν, ἀλλὰ μᾶλλον προσητίμασαν. Ἐγερθέντος δὲ τοῦ πατριάρχου καὶ ἐν τῷ βήματι εἰσελθόντος μετὰ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων καὶ μοναχῶν, οἱ τοῦ πονηροῦ φρονήματος αὐτῶν ὄντες ἐπίσκοποι ἐξῆλθον πρὸς αὐτοὺς βοῶντες τὸ, *Νενικήκαμεν*· καὶ τοῦ Θεοῦ χάριτι[95] οὐδένα ἠδίκησαν οἱ μαντώδεις ἐκεῖνοι καὶ ἀπάνθρωποι[96], καὶ οὕτω διαλυθείσης τῆς συνόδου ἀπῆλθον ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια.

rectoribus incitati, nudatis gladiis impetum in eos fecere, mortemque tam ipsi patriarchæ, quam orthodoxis episcopis et monasteriorum præpositis inferre minati sunt. Imperio per aulicos alios proceres, qui aderant, tumultum eorum reprimere conante, milites nequaquam paruere, quin potius convitia in eos conjecere. Exsurgente demum patriarcha, et in sacrum altaris tribunal cum orthodoxis episcopis atque etiam monachis ingresso, adversæ factionis episcopi, nefariæ sententiæ doctores, in eos elatis vocibus insilierunt jactantes : *Vicimus*. Ac Dei gratia nemini damnum insanientes et inhumani illi intulerunt. Ita synodo soluta singuli quique domos suas repetierunt.

B

A. M. 6279. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἀποστείλασα ἡ βασίλισσα Σταυράκιον τὸν[97] πατρίκιον καὶ λογοθέτην τοῦ δρόμου[98] ἐν τῇ Θράκῃ τῷ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ, ἀρχῇ τῆς ι' ἰνδικτιῶνος πρὸς τὰ περατικὰ θέματα ἐκεῖσε τηνικαῦτα ὄντα, ἔπεισεν αὐτοὺς συνεργῆσαι αὐτῇ, καὶ ἐξεῶσαι τῆς πόλεως τὸν δυσσεβῆ λαὸν, ὃν ὁ ἀλάστωρ Κωνσταντῖνος ἐστράτευσέν τε καὶ ἐπαίδευσεν. Καὶ πλασαμένη ὡς φοσσατεύειν[99] μέλλει ἐπὶ τὰ ἀνατολικὰ μέρη, ὡς τῶν[1] Ἀράβων ἐξελθόντων, ἐξῆλθε πᾶσα ἡ βασιλικὴ[2] ὑπουργία καὶ ἡ κόρτις[3] (65) ἕως τῶν Μαλαγίνων. Καὶ εἰσελθόντες οἱ τῶν ἔξω θεμάτων (66), ἐκράτησαν τὴν πόλιν. Ἀποστείλασα δὲ πρὸς αὐτοὺς δηλοῖ αὐτοῖς, ὅτι Πέμψατέ μοι[4] τὰ ἅρματα ὑμῶν, χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω. Οἱ δὲ ὑπὸ Θεοῦ ματαιωθέντες, ἔδωκαν αὐτά. Τότε βαλοῦσα C τὰς φαμιλίας αὐτῶν (67) ἐν πλοίοις, ἐξώρισεν αὐτοὺς τῆς πόλεως, κελεύσασα ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ ἕκαστον ἀπελθεῖν, ἐν ᾗ ἐγεννήθη. Καὶ ποιήσασα στρατὸν ἴδιον καὶ ἄρχοντας πειθηνίους αὐτῇ, τῷ Μαΐῳ μηνὶ πάλιν ἀποστείλασα κατὰ παντὸς τόπου προσεκαλέσατο τοὺς ἐπισκόπους παραγενέσθαι ἐν τῇ Νικαέων πόλει τῆς Βιθυνίας, πρὸς τὸ ἐκεῖ γενέσθαι τὴν σύνοδον. Καὶ διὰ τοῦ καλοκαιρίου ὅλου συνήχθησαν πάντες ἐν Νικαίᾳ. Τῆς δὲ Ῥώμης καὶ ἀνατολικοὺς ἐκ προσώπου οὐκ ἦν ἀπολύσασα, ἀλλ' εἶχεν αὐτούς. Τῇ δὲ θ' τοῦ

A. C. 779. — Hoc anno mense Septembri, ineunte indictione 10, imperatrix misso Stauracio patricio et publici cursus logotheta in Thraciam ad transfretana themata illic considentia, ut sibi operam accommodarent, impiis copiis, quas perditus Constantinus armis instruxerat et disciplina sua imbuerat, urbe expellendis, persuasit. Simulata **390** igitur, in partes orientales, quasi Arabibus illuc irrumpentibus, profectione, omnis imperatorius apparatus et comitatus usque ad Malagina processit. Itaque copiæ istæ foris advenientes urbem ingressæ, eam in potestatem suam misere. Tum vero imperatrix adversantibus copiis per nuntios significat : Armis depositis et ad me remissis, opera vestra me non indigere noveritis. Illi velut a Deo sensibus alienati, arma deposuere. Tum impositis in naves eorum familiis, urbe extorres, singulos in provinciam, ex qua in lucem editus prodierat, se recipere jussit. Parato demum alio satellitum exercitu et electis ducibus, qui sibi morem gererent, ipsa iterum mense Maio per omnes imperii regiones misit, qui universos episcopos Nicæam, Bithyniæ urbem, ut in ea concilium haberetur, convocarent. Tota itaque æstiva tempestate Nicæam episcopi omnes convenere, neque vero eos,

VARIÆ LECTIONES.

[92] καὶ τῶν λοιπῶν ταγμάτων add. ex A. [93] βασιλίσσης A βασιλείας vulg. [94] ἀναστέλλειν A, ἀνατέλλειν vulg. [95] τῇ χαρ. A. [96] οἱ μαν. ἐκ. κ. ἀπ. om. A. [97] τὸν add. ex A. [98] τοῦ δρόμου om. A. [99] ὡς φοσσατ. μέλλει A, φωσατ. μέλλειν vulg. [1] τῶν add. ex A. [2] βασιλικὴ add. ex A. [3] κόρτη A. [4] πέμψατέ μοι A, πεμψάμενοι vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

inhibitionem, ac irruptionem formidaverit; Ἡνίκα ὥρμησε πρὸς τὸν μέγαν νεὼν καταβοῶν τοῦ προέδρου, καὶ ἀνευφημῶν τὸν κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκόνων ψευδοσύλλογον. Καὶ μικρὸν ὕστερον, ὁπότε διελύετο τὸ τῆς ἀληθείας ἄθροισμα, καὶ ὡς ἐκ μέσου λεόντων ἡ βασίλισσα ὑπεξῄει, ἄνευ αἵματος, ὡς εἰπεῖν, δειχθεῖσα μάρτυς· καὶ ὁ ἡμέτερος καθηγητὴς τῷ ἀρχιερεῖ συνεπόμενος, οὐδὲν ἐπὶ τοῖς τετολμημένοις ἐδεδοίκει. Μικρὸν γάρ ἐστι τὸ ἐν τῇ Νικαέων συνόδῳ ἐκ δευτέρου εὑρεθῆναι, διὰ τὸ ἐκ μέσου τότε γεγονέναι τὸν ἀτίθασσον λαὸν καὶ ἀτεράμονα· *Quando nempe is in magnum templum impetu irruit, sublatis adversus antistitem clamoribus, falsumque adversus venerandas imagines laudans Constantini conventum. Paulo post etiam, cum soluto veritatis cœtu, ac velut e medio leonum submisse Augusta egressa est, sine sanguine, ut sic loquar, martyr effecta, præ-* D *ceptor noster antistitem secutus nihil temerario ejusmodi ausu exterritus est. Quod enim synodo iterum Nicææ celebratæ interfuerit, levius est, quod præfracti illi ac pervicaces milites amoti essent.* Plura tom. II *Auct.* adversus Pighium, nimia ἀνιστορησίᾳ καὶ προπετείᾳ ipsis synodi actis, quæ hæc subnotent, crimen falsi dicentem. COMBEFIS.

(65) *Comitatum, et famulatum regium* hic refert, alibi *aulam*, et alibi rursus *tentorium :* de quo Meursius.

(66) Extra CP. in præsidiis, vel propriis thematibus et stationibus positos milites nullus negabit. Recolenda superius dicta ad Leonis præcessoris annum primum.

(67) Integram familiam, conjuges, liberos, bona intelligo.

qui Romanæ sedis et Orientalium thronorum personam referebant, dimiserat, quin imo adhuc tenebat penes se. Cæterum mensis Septembris die nono, indictione undecima, die Dominico, hora diei quinta, celebratis missarum solemnibus, ingens solis defectio exstitit.

Σεπτεμβρίου μηνὸς τῆς ια' ἰνδικτιῶνος ἡμέρᾳ κυριακῇ, ἔκλειψις γέγονεν ἡλίου, ὥρᾳ ε' τῆς ἡμέρας, τῆς θείας λειτουργίας ἐπιτελουμένης, μεγίστη.

A. C. 780. — Hoc anno sanctissimus Cpoleos episcopus Tarasius Nicæam urbem se contulit. Tum vero sancta et universalis septima episcoporum synodus celebrata est, et Ecclesia catholica, nulla nova prolata doctrina, quin imo sanctorum Patrum assertionibus immotis stantibus, proseriptaque hæresi recens intrusa, antiquum suum splendorem recepit. Ad hæc falsi nominis patriarchas tres, Anastasium dico, Constantinum et Nicetam, sectatoresque eorum universos anathemate percussit. Primus autem episcoporum conventus et consessus in communi et primate Sapientiæ ecclesia Nicææ habitus est mensis Octobris die undecimo, mense vero Novembri imperatricem urbem cuncti ingressi sunt. Imperatoribus demum una cum episcopis ad Magnauram præsessum obtinentibus, decreti tomus lectus est, cui imperator et mater ejus sanctorum Patrum antiqua sancita confirmaturi subscripserunt, ac tandem honoribus et donis sacerdotes cumulatos dimiserunt. Ita Ecclesia Dei pacem recepit, per proprios licet operarios zizania superseminare non desistat inimicus: verum Ecclesia Dei etiam jugiter oppugnata triumphat.

A. M. 6280. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐξῆλθεν Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος ἀρχιεπίσκοπος[5] Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῇ Νικαέων πόλει· καὶ ἐκροτήθη ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ ζ' σύνοδος (68) τῶν ἐπισκόπων· καὶ ἀπέλαβεν ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία τὸν ἀρχαῖον κόσμον αὐτῆς, οὐδὲν καινὸν δογματίσασα, ἀλλὰ τὰ[6] τῶν ἁγίων καὶ μακαρίων Πατέρων δόγματα ἀσάλευτα φυλάξασα, καὶ τὴν νέαν αἵρεσιν ἀποκηρύξασα, τούς τε τρεῖς ψευδωνύμους πατριάρχας ἀναθεματίσασα, Ἀναστάσιόν φημι, Κωνσταντῖνον καὶ Νικήταν καὶ πάντας τοὺς ὁμόφρονας αὐτῶν. Ἐγένετο δὲ καὶ πρώτη συνέλευσις καὶ καθέδρα τῶν ἐπισκόπων ἐν τῇ καθολικῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ τῆς Νικαίας μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ια' (69). Καὶ τῷ Νοεμβρίῳ μηνὶ εἰσῆλθον πάντες ἐν τῇ βασιλευούσῃ πόλει· καὶ προκαθίσαντες οἱ βασιλεῖς σὺν τοῖς ἐπισκόποις ἐν τῇ Μαγναύρᾳ ὑπανεγνώσθη ὁ τόμος, καὶ ὑπέγραψεν ὅ τε βασιλεὺς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, κυρώσαντες τὴν εὐσέβειαν καὶ τὰ τῶν ἁγίων Πατέρων ἀρχαῖα δόγματα, καὶ φιλοτιμησάμενοι τοὺς ἱερεῖς ἀπέλυσαν. Καὶ εἰρήνευσεν ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, εἰ καὶ ὁ ἐχθρὸς τὰ ἑαυτοῦ ζιζάνια ἐν τοῖς ἰδίοις ἐργάταις σπείρειν οὐ παύεται· ἀλλ' ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία πάντοτε πολεμουμένη νικᾷ.

A. C. 781. — Hoc anno mense Septembri acies Arabum 391 ad prædandum comparatæ in Romaniam irruptionem fecerunt, et in Orientalium thema ad locum, cui nomen Copidnadus, penetrarunt. Romanorum autem duces collectis in unum copiis bello cum eis decertantes fusi sunt, ex quo perierunt plurimi, necnon ex exsulum turmis non pauci. Diogenesque Orientalium turmarcha, vir strenuus, et Opsicii duces cecidere. Interea imperatrix Irene fœdera cum Francis inita solvit, et misso Theophane protospathario, puellam ex Armeniacis nomine Mariam Amnia oriundam accepit, quam Constantino imperatori filio suo conjugem locavit, quamvis id Constantinus ægerrime ferret, nec propter conceptum erga Francorum regis Caroli filiam, quam sibi desponsaverat, affectum, consensum præbere vellet. Nuptiæ tamen mense Novembri indictione duodecima celebratæ sunt. Philetus autem, Thraciæ dux, Strymonem versus

A. M. 6281. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐξῆλθεν κοῦρσον τῶν Ἀράβων κατὰ Ῥωμανίας μηνὶ Σεπτεμβρίῳ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ τῶν ἀνατολικῶν θέμα, εἰς τόπον λεγόμενον Κοπιδνάδον. Καὶ συναχθέντες οἱ τῶν Ῥωμαίων στρατηγοὶ ἐπολέμησαν μετ' αὐτῶν, καὶ ἡττήθησαν, καὶ ἀπέθανον πολλοὶ, καὶ ἐκ τῶν ἐξορισθέντων οὐκ ὀλίγοι[7]· ἔπεσεν δὲ καὶ ὁ Διογένης ὁ τῶν ἀνατολικῶν τουρμάρχης ἱκανὸς καὶ τοῦ Ὀψικίου ἄρχοντες. Λύσασα δὲ ἡ βασίλισσα Εἰρήνη τὴν πρὸς τοὺς Φράγγους συναλλαγὴν, ἀπέλυσεν Θεοφάνην τὸν πρωτοσπαθάριον, καὶ ἤγαγεν κόρην ἐκ τῶν Ἀρμενιακῶν ὀνόματι Μαρίαν ἀπὸ Ἀμνίας[8], καὶ ἔζευξεν αὐτὴν Κωνσταντίνῳ τῷ βασιλεῖ καὶ υἱῷ αὐτῆς, πολλὰ λυπουμένου αὐτοῦ, καὶ μὴ θέλοντος διὰ τὴν πρὸς τοῦ Καρούλου θυγατέρα τοῦ ῥηγὸς τῶν Φράγγων σχέσιν, ἣν εἶχε[9] προμνηστευσάμενος. Καὶ ἐπετέλεσαν τοὺς γάμους αὐτοῦ μηνὶ Νοεμβρίῳ ἰνδικτιῶνι[10] ιβ'. Φιλητὸς[11] δὲ ὁ τῆς Θρᾴκης στρατηγὸς ἀπελθὼν ἐν τῷ Στρύμωνι[12], καὶ ἀφυλάκτως ἀπλι-

VARIÆ LECTIONES.

[5] ἀρχιεπ. A, ἐπισκ. vulg. [6] τὰ add. ex A. [7] ante οὐκ ὀλ. e add. τῶν γε σχολαρίων. [8] Ἀμνίαν A. [9] εἶχε add. ex A. [10] ἰνδικτ. om. A. [11] Φίλιππος A. [12] Στρύμωνι A, Στρομ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(68) Ipsa synodi acta: Ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου καὶ Δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, βασιλείας τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν δεσποτῶν Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης τῆς αὐτοῦ μητρὸς, ἔτους ὀγδόου τῆς αὐτῶν ὑπατείας, πρὸ ὀκτὼ καλανδῶν Ὀκτωβρίων, ἰνδικτιῶνος ἑνδεκάτης· *In nomine Domini et Dominatoris Jesu Christi Dei nostri, imperio piissimorum et amicorum Christi dominorum nostrorum Constantini et Irenes, octavo anno consulatus eorum, octavo Kalendas Octobrias, indictione undecima.*

(69) Ita Barbarinus codex Vaticanis adjunctus. Consentit Anastasius scribens: *quinto Idus Octobrias, indictionis undecimæ.* Peyrezianus legit solummodo, μηνὶ Ὀκτωβρίῳ. Ipsa synodi acta nuper relata dierum octodecim spatium anteverterunt.

κεύσας, ἐπιπεσόντων αὐτῷ ἄφνω Βουλγάρων, ἀνῃρέθη A ὑπ' αὐτῶν σὺν ἄλλοις [13] πολλοῖς. Ἀποστείλασα δὲ Εἰρήνη Ἰωάννην τὸν σακελλάριον καὶ λογοθέτην τοῦ στρατιωτικοῦ (70) εἰς Λογγιβαρδίαν μετὰ καὶ Θεοδότου τοῦ ποτὲ ῥηγὸς τῆς μεγάλης Λογγιβαρδίας (71) πρὸς τὸ εἰ δυνηθεῖεν ἀμύνασθαι [14] τὸν Κάρουλον, καὶ ἀποσπάσαι τινὰς ἐξ αὐτοῦ. Καὶ κατῆλθον οὖν σὺν Θεοδώρῳ πατρικίῳ καὶ στρατηγῷ Σικελίας· καὶ πολέμου κροτηθέντος, ἐκρατήθη ὑπὸ τῶν Φράγγων ὁ αὐτὸς Ἰωάννης, καὶ δεινῶς ἀνῃρέθη.

A. M. 6282. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐκινήθησαν [15] φθόνῳ τῆς εὐσεβείας τῶν βασιλέων ἄνθρωποι πονηροί, καὶ συνέβαλον τὴν μητέρα κατὰ τοῦ υἱοῦ, καὶ τὸν υἱὸν κατὰ τῆς μητρός. Ἔπεισαν γὰρ αὐτὴν ὡς ἐκ B προγνωστικῶν πληροφορηθέντες, ὅτι *Οὐκ ἔστιν ὡρισμένον παρὰ τῷ Θεῷ κρατῆσαι τῷ υἱῷ* [16] *σου τὴν* [17] *βασιλείαν, εἰ μὴ σή ἐστιν, ἐκ Θεοῦ δεδομένη σοι* [18]. Αὐτὴ δὲ ὡς γυνὴ ἐξαπατηθεῖσα [18*], ἔχουσα δὲ καὶ τὸ φίλαρχον, ἐπληροφορήθη οὕτως εἶναι. Καὶ οὐκ ἐλογίσατο, ὅτι αὐτοὶ διοικεῖν θέλοντες τὰ πράγματα τοῦτο προεφασίσαντο. Τοῦ οὖν βασιλέως γεγονότος εἰκοσαετοῦς, ῥωμαλέου τε ὄντος καὶ ἱκανοῦ πάνυ, ἑώρα ἑαυτὸν μηδὲν ἐξουσιάζοντα· καὶ ἐλυπεῖτο βλέπων Σταυράκιον τὸν πατρίκιον καὶ λογοθέτην τὰ πάντα κατέχοντα, καὶ πάντας πρὸς αὐτὸν προσερχομένους, καὶ μηδενὸς τολμῶντος τῷ βασιλεῖ συχνάσαι. Καὶ βουλευσάμενος τοῖς οἰκείοις αὐτοῦ ἀνθρώποις ὀλιγοστοῖς οὖσι, καὶ Πέτρῳ μαγίστρῳ καὶ Θεοδώρῳ πατρικίῳ τῷ Καμουλιανῷ καὶ Δαμιανῷ τῷ C πατρικίῳ, ἐκύρωσεν τοῦ πιάσαι αὐτὴν [19], καὶ ἐξορίσαι ἐν Σικελίᾳ, καὶ κρατῆσαι αὐτὸν τὸ βασίλειον [20]. Τῇ δὲ θ' τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς τῆς ιγ' ἰνδικτιῶνος [21] σεισμὸς γέγονεν φοβερώτατος, ὥστε μὴ τολμῶντάς [22] τινας ἐν οἴκῳ καθευδῆσαι, ἀλλὰ πάντας εἰς τοὺς κήπους καὶ τὰ ἐξάερα σκηνὰς ποιήσαντας διάγειν. Ἡ δὲ βασίλισσα ἅμα τῷ υἱῷ αὐτῆς ἐξῆλθεν ἐν τῷ ἁγίῳ Μάμαντι. Μηνυθείσης δὲ τῷ Σταυρακίῳ τῆς προφάσεως ταύτης, συγκινεῖ τὴν Αὐγοῦσταν κατὰ τοῦ υἱοῦ, καὶ πιάσασα τοὺς ἀνθρώπους τοῦ βασιλέως, πάντας δείρασα [23] καὶ κουρεύσασα σὺν Ἰωάννῃ τῷ πρω-

profectus, nullis circa se dispositis excubiarum custodibus, Bulgaris ex improviso ingruentibus, cum pluribus aliis interfectus est. Misit insuper Irene Joannem sacellarium et militiæ logothetam in Longobardiam, cui expeditionis socium Theodotum majoris Longobardiæ nuper regis filium adjunxit tentatura, si forte Carolum ulcisci et ab ejus fide incolas aliquos posset subducere. Illi cum Theodoro patricio Siciliæ duce viribus conjunctis, prælium conseruerunt cum Francis, a quibus ipse Joannes captus acerba morte occisus est.

C. A. 782. — Hoc anno diabolus concepto in imperatorum religionem odio scelestos homines concitavit, qui matrem in filium, ac filium adversus matrem committerent. Illi etenim quasi ex præsagiis aut vaticiniis certiores facti: *Non est*, inquiunt, *a Deo constitutum, ut filius tuus imperium teneat; illud quodcunque est, tuum est, et a Deo tibi commissum.* Illa ceu mulier ex proclivi decipienda, imperandi ambitione laborans, id ita decretum in animum sibi de facili induxit, nec eos, qui imperium persuaderent, ipsos rempublicam administrandi libidine graviter moveri animadvertit. Imperator igitur annum vicesimum jam superans, cum rebus gerendis idoneum, nec tamen in rempublicam potestatem ullam exercentem se contemplaretur, quia imo Stauracii patricii et logothetæ curæ cuncta commissa, ad eum solum omnes confluere, ad se, qui accedat, neminem audere animadvertens, vehementer indoluit. Consilio itaque cum familiaribus sibi viris numero certe paucis, **392** communicato, fuerunt illi Petrus magister, Theodorus patricius Camulianus et Damianus item patricius, matrem detinere, ac subinde in Siciliam relegare, ipse vero rerum omnium summam propria auctoritate administrare statuit. Mensis porro Februarii die nono indictione decima tertia motus terræ violens adeo contigit, ut in domibus dormituri se continere caverent homines, sed omnes in hortis ac sub dio tentoriis erectis diversarentur. Imperatrix autem ad sanctum Mamantem cum filio perrexit. Conspi-

VARIÆ LECTIONES.

[13] σὺν ἄλλ. A, σὺν καὶ ἄλλ. vulg. [14] δυνηθεῖεν ἀμύν. A, δυνηθείη ἐναμ. vulg. [15] ἐκινήθησαν — ἄνθρωποι πονηροὶ A, ἐκίνησεν ὁ διάβολος — ἀνθρώπους πονηροὺς e, ἐκίνησεν — ἀνθρώπους πονηροὺς vulg. [16] τὸν υἱόν σου A. [17] τὴν add. ex A. [18] σοί ἐστιν A. [18*] ἐξαπατ. A, ἀπατ. vulg. [19] αὐτὴν] αὐτὸν A. [20] τὸ βασίλειον μετὰ τῆς ἰδίας μητρὸς A. [21] τῆς γ' ἰνδ. A, [22] τολμᾷν e. [23] δήσασα A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(70) Is Codini cap. 2 quadragesimus septimus D inter officiales recensetur: officium in notis exponitur.

(71) Anastasius, *una cum Theodoro dudum rege majoris Longobardiæ, ad ultionem inferendam*, etc. Miscella, *una cum Adelgiso majoris Longobardiæ rege, quem illi Theodatum dicebant, ad ultionem inferendam, si possent, in Carolum.* Filium regis dubio textu nixus malui interpretari. Concinit poeta Anonymus inter Francorum scriptores ab Andrea Duchesne collectos lib. I:

Hesterno Desiderius diademate regni
Floruit, en hodie est pauper, captivus, et exsul.
Filius illius cognomine dictus Adalgis,
Cum Longobardis in eo spes ampla maneret,
Diffidens rebus patriæ, se contulit inde
Ad Constantinum Græcorum sceptra gerentem:
A quo patricius præclaro munere factus,
Hoc in honore suæ permansit ad ultima vitæ.

Plura apud eumdem lib. I. Eginhardus *De gestis Caroli Magni* ad annum 774 et 788, quo scribit: *Constantinus imperator propter negatam sibi regis filiam iratus, Theodorum patricium Siciliæ præfectum, cum aliis ducibus suis, fines Beneventanorum vastare jussit*, etc. — Μετὰ καὶ Θεοδότου τοῦ ποτὲ, *cum Theodoto quondam rege majoris Longobardiæ.* Sic etiam interpr. anno 35 Constantini, quo legitur venisse CP., nec video, ut hic, *filium regis Longobardiæ* reddi post putaverit, eamque verba auctoris interpretationem admittere. COMBEFIS.

rationis autem adversum se instructæ Stauracius A certior factus, Augustam in filium concitat. Mox ipsa imperatoris domesticis manibus injectis, cunctos diris verberibus cæsos et tonsos cum Joanne protospathario et Bajulo, cui Picridius cognomentum, ad inferius remotos imperii fines in Siciliam usque relegavit exsules. Magistrum etiam Petrum dedecore contumeliisque affectum domi se continere, quemadmodum etiam Theodorum patricium Camulianum, jussit. Ad hos patricium Damianum verberatum tonsumque in castrum Apolloniadem deportavit. Filium denique pari verberum mulctæ et contumeliarum ignominiæ subjectum domi detinuit, ita ut per plures dies in publicum non prodierit, eoque tandem exercitum suis importunitatibus adegit, ut milites in consilium hoc adduceret : Filium tuum imperare, donec vixeris, non patiemur, juraruntque ita omnes, cum nullus circa istud ei omnino repugnare auderet. Interea Arabum classis in Cyprum expeditionem suscepit : quod cum imperatrix præsensisset, collectas pariter Romanas omnes naves in eos instruxit. Cum autem ambo duces Myram pervenissent, superato Chelidoniorum promotorio in Ataliæ sinum classem immiserunt. Arabes porro Cypro solventes tranquillitate exorta in mari oberrabant. Cumque terram prospicere cœpissent, extemplo eos adnavigantes classis præfecti conspexerunt : quare classe ad prælium instrúcta bellum commiserunt. Theophilus autem, Cibyrrhæotarum dux, vir robustus C et militiæ idoneus, animo nimium confidens, cæteris omnibus retro relictis hostes aggressus, ab ipsis captus ad Aaronem adductus est. In ejus conspectu positum, religionis desertorem et proditorem fieri, terrenisque rebus voluptuose delectari pluribus Aaron hortatus est. Is cum oblata quæque respueret, et magis ac magis pollicitationibus et minis sollicitatus non acquiesceret, tandem gladii pœnam perpessus insignis martyr evasit.

τοσπαθαρίῳ καὶ Βαγύλῳ (72) αὐτοῦ [24], λεγομένῳ Πικριδίῳ, ἐξώρισεν ἐπὶ τὰ κατωτικὰ μέρη ἕως Σικελίας. Τὸν δὲ μάγιστρον Πέτρον ἀτιμίαις περιβαλοῦσα, ἐκάθισεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῷ· ὁμοίως καὶ Θεόδωρον τὸν πατρίκιον τὸν Καμουλιανόν· τὸν δὲ πατρίκιον Δαμιανὸν δείρασα καὶ κουρεύσασα, εἰς Ἀπολλωνιάδα τὸ κάστρον ἐξώρισεν. Τύψασα δὲ καὶ τὸν υἱὸν καὶ πολλὰ λοιδορήσασα, ἀπρόϊτον ἐποίησεν ἐπὶ ἡμέρας ἱκανάς. Ἤρξατο δὲ ὁρκίζειν τὸν στρατὸν, ὅτι Ἕως οὗ ζῇς, οὐ καταδεξόμεθα τὸν υἱόν σου κρατῆσαι. Καὶ ὤμνυον πάντες οὕτως, μηδενὸς τολμῶντος ἀντειπεῖν περὶ τούτου τὸ σύνολον. Στόλος δὲ Ἀράβων ἐξῆλθεν ἐπὶ Κύπρον, καὶ τοῦτο [25] προγνοῦσα ἡ βασίλισσα, ἐσώρευσε καὶ αὐτὴ πάντα τὰ Ῥωμαϊκὰ πλώϊμα [26], καὶ ἀπέλυσε κατ' αὐτῶν. Ἐλθόντες δὲ ἕως τὰ Μύρα B ἀμφότεροι οἱ στρατηγοὶ ἔκαμψαν τὸ ἀκρωτήριον τῶν Χελιδονίων, καὶ εἰσῆλθον ἐπὶ τὸν κόλπον τῆς Ἀτταλείας. Οἱ δὲ Ἄραβες κινήσαντες ἀπὸ τῆς Κύπρου, καὶ εὐδίας [27] αὐτοὺς καταλαβούσης, περιεφέροντο ἐν τῷ πελάγει. Ἀναφανέντων δὲ αὐτῶν τὴν γῆν, εἶδον αὐτοὺς οἱ στρατηγοὶ, καὶ παραταξάμενοι ἡτοιμάσθησαν τοῦ πολεμεῖν. Θεόφιλος δὲ ὁ τῶν Κιβυρραιωτῶν στρατηγὸς, ῥωμαλέος ἀνὴρ καὶ ἱκανώτατος ὢν, θαρσήσας καὶ πάντων προεξελθὼν, τούτοις τε συμβαλὼν [28], ἐκρατήθη ὑπ' αὐτῶν, ὃν ἀπήγαγον πρὸς Ἀαρὼν, θεαθεὶς τε παρ' αὐτοῦ, προετράπη προδότης γενέσθαι, καὶ προσχαίρων δωρεῶν τυχεῖν. Τοῦ δὲ μὴ καταδεξαμένου, ἐπὶ πλέον δὲ ἀναγκασθέντος, καὶ μὴ ὑπείξαντος, τὴν διὰ ξίφους τιμωρίαν ὑπομείνας, μάρτυς ἄριστος ἀνεδείχθη.

393 A. C. 783. — *Romanorum imperatoris Constantini annus primus.*

Hoc anno mense Septembri indictione decima quarta, qui Irenes nomine jusjurandum a militibus exigebant, illud ab Armeniacorum themate præstandum expetierunt. Illi sacramento se obstringere his verbis recusantes : *Filio tuo per vitam omnem subjiciemur*, inquiunt, *nec unquam Irenes nomen Constantini nomini præponi patiemur, sed Constantinum et Irenem, quod ab initio præstitimus, semper appellabimus.* Imperatrix iis rursum demulcendis Alexium cognomine Muselem spatharium, et vigiliarum drungarium destinavit. Quare Armeniaci D eum secum retentum sibi præfecerunt : proprium autem ducem Nicephorum patricium in custodiam conjicientes, Constantinum solum imperatorem elatis vocibus celebraverunt. Nuntio hujusmodi

A. M. 6283. — *Ῥωμαίων βασιλέως Κωνσταντίνου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Σεπτεμβρίῳ, ἰνδικτιῶνι ιδ', κατέλαβον οἱ ὁρκίζοντες εἰς τὸ θέμα τῶν Ἀρμενιακῶν· οἱ δὲ οὐ κατεδέξαντο ὀμόσαι, ὅτι *Οὐ βασιλευόμεθα ὑπὸ τοῦ υἱοῦ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, οὐδὲ προτάσσομεν τὸ* [29] *ὄνομα Εἰρήνης πρὸ Κωνσταντίνου, ἀλλὰ Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης* [30], *ὡς ἐξ ἀρχῆς παρελάβομεν* [31]. Ἀπέστειλεν δὲ πάλιν πρὸς τὸ πιάσαι αὐτοὺς Ἀλέξιον τὸν σπαθάριον καὶ δρουγγάριον τῆς βίγλης [32], τὸ ἐπίκλην Μουσελέμ. Οἱ δὲ κρατήσαντες αὐτὸν τοῦ ἄρχειν ἑαυτῶν [33] προεβάλοντο. Νικηφόρον δὲ τὸν πατρίκιον καὶ στρατηγὸν αὐτῶν φρουρήσαντες, Κωνσταντῖνον μόνον βασιλέα ἀνευφήμησαν. Τοῦτο μαθόντες οἱ τῶν λοιπῶν θεμάτων λαοὶ, τοὺς στρατηγοὺς αὐτῶν διώξαντες, Κωνσταντῖνον μόνον [34] βασιλέα καὶ αὐτοὶ ἀνεκήρυττον. Ὦ

VARIÆ LECTIONES.

[24] αὐτοῦ add. ex A. [25] καὶ τοῦτο A, τοῦτο δὲ vulg. [26] πλοΐματα A. [27] εὐδείας A. [28] συμβαλὼν A, συμβάλλων vulg. [29] τὸ add. ex A. [30] Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης A, Κωνσταντῖνον καὶ Εἰρήνην vulg. [31] παρελάβομεν A προελάβ. vulg. [32] βίγλης, τὸ A, βίγλας τὸν vulg. [33] ἑαυτῶν A, αὐτῶν vulg. [34] μόνον om. A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(72) Aliis, Βάγιλος et Βαΐουλος, scribitur, *Baiulus:* de quo Meursius, et Codinus.

A τῆς τοῦ πονηροῦ διαβόλου πανουργίας! πῶς διὰ πολλῶν μεθοδειῶν [35] σπεύδει ἀπολέσαι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος; οἱ γὰρ πρὸ δεκαπέντε χρόνων ὀμόσαντες τὸν φοβερὸν ἐκεῖνον ὅρκον, καὶ ἔγγραφα ποιήσαντες, καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ βήματι ἀποθέμενοι, πάλιν ὤμνυον τῇ Εἰρήνῃ μὴ βασιλευθῆναι ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ἐν τῇ ζωῇ αὐτῆς. Καὶ αὖθις τούτου [36] ἐπιλαθόμενοι Κωνσταντῖνον αὐτοκράτορα ἀνευφήμουν, μὴ ἐννοήσαντες οἱ τάλανες, ὅτι οὐκ ἔδει ἀντωμοσίαν ποιῆσαι. Ἀνάγκη γὰρ πᾶσα τῇ ἀντωμοσίᾳ τὴν ἐπιορκίαν παρακολουθῆσαι, ἐπιορκία δὲ Θεοῦ ἄρνησις. Συναχθέντες δὲ τῷ Ὀκτωβρίῳ μηνὶ τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης ἰνδικτιῶνος οἱ τῶν θεμάτων ἐν τῇ Ἀτρώᾳ (73) ἐπεζήτησαν [37] πάντες κοινῇ γνώμῃ Κωνσταντῖνον βασιλέα εἰκοστὸν ἄγοντα ἔτος· φοβηθεῖσα δὲ Εἰρήνη τὸ ὅρμημα τοῦ B λαοῦ ἀπέλυσεν αὐτόν. Αὐτοὶ δὲ τοῦτον αὐτοκράτορα ἐκύρωσαν μὲν, ἀπεκήρυξαν δὲ τὴν τούτου μητέρα. Ἀπέστειλεν δὲ ὁ βασιλεὺς εὐθέως Μιχαὴλ τὸν Λαχανοδράκοντα καὶ Ἰωάννην τὸν βάγυλον αὐτοῦ καὶ πρωτοσπαθάριον, καὶ ὥρκισαν τοὺς Ἀρμενιακοὺς τοῦ μὴ δέξασθαι Εἰρήνην τὴν μητέρα αὐτοῦ εἰς βασίλισσαν· τὸν δὲ Ἀλέξιον ἐπεκύρωσεν στρατηγὸν αὐτῶν. Καὶ ἐπανελθὼν ὁ βασιλεὺς ἐν [38] τῇ πόλει τῷ Δεκεμβρίῳ μηνὶ, δείρας καὶ κουρεύσας ἐξώρισεν Σταυράκιον εἰς τὸ θέμα τῶν Ἀρμενιακῶν πρὸς πληροφορίαν αὐτῶν. Ἐξώρισεν δὲ καὶ Ἀέτιον τὸν εὐνοῦχον καὶ πρωτοσπαθάριον καὶ ἐπιστήθιον (74) αὐτῆς, καὶ πάντας τοὺς οἰκειακοὺς αὐτῆς εὐνούχους· ταύτην δὲ μετὰ τῆς ἀπαθείας αὐτῆς ἐκάθισεν ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Ἐλευθερίου (75), ὃ αὐτὴ ᾠκοδόμησεν, ἐν C ᾧ καὶ [39] τὰ πλεῖστα χρήματα ἦν καταχρύψασα. Ἐγένετο δὲ τῷ αὐτῷ μηνὶ ἐμπυρισμὸς, καὶ ἐκάη ὁ τρίκλινος τοῦ πατριαρχείου, ὁ λεγόμενος Θωμαΐτης, καὶ τὸ κοιαιστώριον καὶ ἄλλαι οἰκίαι πολλαὶ ἕως τοῦ Μιλίου. Τῷ δὲ Ἀπριλλίῳ μηνὶ ἐπιστρατεύσας Κωνσταντῖνος κατὰ Βουλγάρων, ἦλθεν εἰς τὸ ἐπιλεγόμενον [40] Προβάτου (76) κάστρον, εἰς τὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ῥυάκιν· καὶ συναντήσας Καρδάμῳ τῷ κυρῷ Βουλγαρίας, μικροῦ πολέμου περὶ [41] τὴν ἑσπέραν γεγονότος, δειλανδρίσαντες [42] οἱ Ῥωμαῖοι διὰ τῆς νυκτὸς ἔφυγον, καὶ ὑπέστρεψαν ἀδόξως· καὶ οἱ Βούλγαροι φοβηθέντες ὑπέστρεψαν.

A accepto reliquorum thematum turmæ, propriis ducibus fugatis, Constantinum imperatorem solum pari suffragio prædicaverunt. O diaboli vere maligni versutiam! quam variis artibus hominum genus perdere molitur? Iidem sane qui ante annos quindecim tremendo illo jurejurando, scriptis etiam consignato, et ad sacrum tribunal deposito, se fidem servaturos Constantino obstrinxerant, nunc Irene, quandiu fuerit in vivis, ejus filio nunquam subjiciendos, nec filii imperium passuros pari sacramento protestantur. Mox ultimi jurisjurandi facti immemores iterum Constantinum ceu imperatorem faustis prosequuntur acclamationibus, nec se jurejurando aliud sacramentum opponere advertunt. Contraria quippe jurejurando affirmantibus perjurium admittere omnino necesse est. Perjurium autem si admiseris, ipsum Deum negas. Octobri porro mense indictione quarta decima legiones thematum cunctæ apud Atroam collectæ Constantinum, vicesimum tunc annum agentem, solum imperatorem agnosci postulaverunt. Quare exercitus impetum Irene formidans filium tandem dimisit. Constantino in imperii sede confirmato, matrem omni potestate milites abdicarunt. Imperator subinde Michaelem Lachanodraconem et Joannem bajulum suum et protospatharium misit, qui Armeniacorum fidem accepto ab eis sacramento devinceret, ne matrem amplius imperatricem agnoscerent, Alexiumque eorum ducem confirmavit. C Mense vero **394** Decembri in urbem reversus imperator Stauracium cæsum et capillis tonsum in Armeniacorum provinciam, quo magis ipsis gratum faceret, Aetium quoque eunuchum Irenes, protospatharium et intimum, reliquosque omnes eunuchos ejus domesticos relegavit, ipsam vero matrem in palatio, quod ad Eleutherium struxerat, in quo magnam opum vim reposuerat, securam et commodam vitam agere præcepit. Cæterum eodem mense contigit incendium, quo patriarchii triclinium, Thomaites dictum, quæstorium, et ad Milium usque plures ædes conflagarunt. Mense autem Aprili imperator expeditione in Bulgaros suscepta, ad castrum, quod Probati dicitur, juxta sancti Georgii rivum venit, ubi cum in Cardamum Bul-

VARIÆ LECTIONES.

[35] μεθοδειῶν A, μεθοδιῶν vulg. [36] τούτου A, τοῦτο vulg. [37] ἐπεζήτησαν A, ἐπιζητήσαντες vulg. [38] ἐν add. ex A. [39] καὶ add. ex A. [40] ἐπιλεγ. A, λεγ. vulg. [41] περὶ A, κατὰ vulg. [42] δειλανδρίσ. A, δειλανδρήσ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(73) Fallitur Ortelius, ubi Thraciæ locum existimat: ad Armeniorum regionem spectare monstrant verba superius posita, κατέλαβον οἱ ὁρκίζοντες εἰς τὸ θέμα τῶν Ἀρμενιακῶν.

(74) *Intimum* vertit Anastasius. *A secretis* existimo, vel eum *cujus ductu imperatrix ambularet*, et cui inniteretur: eviratus enim refertur.

(75) Una cum urbe a Constantino instaurata, Eleutherii palatium et portus condita. Is etenim ædificiorum ἐπειχτής, operas urgebat, aiunt *Orig. CP.*: Τὸν λιμένα τοῦ Ἐλευθερίου ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισεν, ὅτε καὶ τὴν πόλιν. Παρίστατο δὲ εἰς τὸ κτίσμα Ἐλευθέριος πατρίκιος. Ἵστατο δὲ εἰς τὸν λιμένα στήλη μαρμάρινος Ἐλευθερίου. *Eleutherii portum eo tempore quo urbem, Constantinus Magnus* D *exstruxit. Ædificiis autem promovendis aderat patricius Eleutherius. In eodem portu marmorea Eleutherii statua erecta fuit.* Vocabuli παραστάτης, παραστατεῖν, et παρίστασθαι significantia ex pag. huc revocanda. De statua eadem *Orig. CP.* locus alius hic elucidandus: Ἵστατο, inquiunt, καὶ στήλη ἡ λιθίνη Ἐλευθερίου ἀσηκρήτου φέρουσα ἐπὶ ὤμων καπούλιον, καὶ πτύον ἐν τῇ χειρὶ ἀμφότερα λίθινα· *Eleutherii a secretis statua lapidea erecta fuit ferendis oneribus sportam dossuariam in humeris, manu vero batillum gerens, utraque lapidea:* quasi operarum labori intentus, onerum quoque consors fieret.

(76) Πρόβατον, προβάτου, dicit recentior Græcia.

gariæ dominum incidisset, levi pugna vespere commissa, Romani timore perculsi, per noctem in fugam se dederunt, atque ita cum dedecore reversi sunt. Bulgari etiam exterriti in provinciam se receperunt.

A. C. 784. — Hoc anno mense Septembri imperator armata manu in Arabes profectus est; ab Amorio autem movens, Tarsum Ciliciæ urbem perrexit. Ad turres autem Anydras ita dictas veniens, re prorsus infecta remeavit, mense Octobri, indictione decima quinta. Mensis autem Januarii die decimo quinto ab ipsa matre multisque optimatibus exoratus, imperatricem iterum eam renuntiat, et cum eo faustis populi exclamationibus, velut olim, excipitur, in hæc verba: Constantino et Irene multos annos! Imperatoris placito cuncti paruerunt. Solum Armeniacorum thema rei novitate perculsum tumultuatur, et Alexium pridem suum ducem, quem imperator quodam obtentu revocatum et patricii dignitate promotum penes se retinuerat accersitum sibi reddi et in officium restitui sollicitant. Eum itaque, quod tanto ardore repetiissent Armeniaci, quodque sermones de eo, quasi de imperatore futuro, in vulgus spargerentur, Constantinus verberibus cæsum et capillis detonsum in prætorium detrusit. Porro Julio mense exercitum in Bulgaros expedivit, et castrum Marcellorum condidit. Ejusdem vero mensis Julii die vicesimo, Cardamus Bulgariæ domnus, copiis ditionis suæ omnibus eductis, postmodum in locis munitis substitit. Imperator juvenili ardore succensus et a falsis vatibus victoriam ei prænuntiantibus seductus, inconsulte et agminibus incompositis pugnam conserens, gravi clade afficitur. Urbem itaque fugivitus repetit, multis, non ex gregariis modo **395** militibus, sed et viris in dignitate constitutis amissis, inter quos fuerunt Michael magister Lachanodraco, Bardes patricius, Stephanus protospatharius, Chamæas ac Nicetas et Theognostus, qui duces exstiterant, hominesque ex imperatorio comitatu non pauci: Pancratius etiam, falsus ille vates et astronomus, qui imperatoris victoriam futuram prædixerat. Ad hæc Bulgari impedimentis, facultatibus, equis et tentoriorum omnium apparatu cum universa imperatoria supellectile potiti fuerunt. Cæterum militares ordines in urbem invecti Nicephorum excæsarem educere et imperatorem renuntiare consiliati sunt. Constantinus conjuratione patefacta, qui Constantini avi sui filium utrumque ad sancti Mamantis locum educerent, misit, ac Nicephorum quidem oculorum orbitate damnavit, Christophoro vero, Nicetæ, Anthimo et Eudocimo linguas præscindi jussit: cum eis quoque Alexium, quem diximus, patricium oculorum usu privavit, maternis maxime et Stauracii patricii, de quo hucusque frequens sermo, consiliis inductus, qui istum nisi oculis orba-

A **A. M. 6284.** — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἐπεστράτευσεν ὁ βασιλεὺς κατὰ Ἀράβων, καὶ ἀπάρας ἐκ τοῦ Ἀμωρίου ἀπῄει ἐπὶ Ταρσὸν τῆς Κιλικίας. Ἐλθὼν δὲ εἰς Ἀνύδρους πύργους πάλιν ἀνθυπέστρεψε [43] κενὸς μηνὶ Ὀκτωβρίῳ, ἰνδικτιῶνι ιε'. Τῇ δὲ ιε' τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς παρακληθεὶς ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῆς ἰδίας μητρὸς καὶ πολλῶν τῶν ἐν τέλει, ἀναγορεύει αὐτὴν πάλιν, καὶ συνευφημίζεται σὺν αὐτῷ, ὡς ἐξ ἀρχῆς Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης. Καὶ πάντες μὲν πειθαρχοῦσιν. Τὸ δὲ τῶν Ἀρμενιακῶν θέμα ἐκστάντες [44] πρὸς τοῦτο στασιάζουσιν, καὶ ἐπιζητοῦσιν Ἀλέξιον τὸν πρὸ μικροῦ στρατηγήσαντα αὐτῶν, τὸ τηνικαῦτα τοῦ βασιλέως μετὰ λόγου προσκαλεσαμένου αὐτὸν, καὶ τῇ τοῦ πατρικίου ἀξίᾳ τιμήσαντος, καὶ πρὸς ἑαυτὸν κατασχόντος. Τοῦτον οὖν διὰ τὴν B τοιαύτην ἐπιζήτησιν, καὶ τινὰς λόγους περὶ αὐτοῦ ῥεσκομένους [45], ὡς μέλλειν αὐτὸν βασιλεύειν δείρας καὶ κουρεύσας ἐν τῷ πραιτωρίῳ ἀπέθετο. Τῷ δὲ Ἰουλίῳ μηνὶ ἐπεστράτευσεν κατὰ Βουλγάρων, καὶ ἔκτισεν τὸ [46] κάστρον Μαρκέλλων· καὶ τῇ εἰκοστῇ τοῦ Ἰουλίου μηνὸς ἐξῆλθεν Κάρδαμος ὁ κῦρις τῆς Βουλγαρίας μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ ἔστη ἐν τοῖς ὀχυρώμασι. Θερμοπνοήσας δὲ ὁ βασιλεὺς, καὶ ὑπὸ ψευδοπροφητῶν πεισθεὶς, ὡς αὐτοῦ ἔσται ἡ νίκη, ἀσκόπως καὶ ἀτάκτως συνέβαλεν πόλεμον, καὶ ἡττᾶται σφοδρῶς. Ἐπανέρχεται δὲ φυγὰς ἐν τῇ πόλει πολλοὺς ἀποβαλὼν, οὐ μόνον τοῦ κοινοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τέλει, ἐν οἷς καὶ Μιχαὴλ μάγιστρον Λαχανοδράκοντα, καὶ Βάρδαν πατρίκιον, καὶ Στέφανον πρωτοσπαθάριον, τὸν Χαμέα [47], Νικήταν C τε καὶ Θεόγνωστον στρατηγοὺς γεγονότας καὶ ἀνθρώπους βασιλικοὺς οὐκ ὀλίγους, καὶ Παγκράτιον τὸν ψευδοπροφήτην καὶ ἀστρονόμον, ὅστις καὶ νικᾷν αὐτὸν προεφήτευσεν. Ἐπείρασι [48] δὲ καὶ τὸ τοῦλδον, χρήματά τε καὶ ἵππους καὶ τὴν κόρτην μετὰ πάσης τῆς βασιλικῆς ὑπουργίας. Τῶν δὲ ταγμάτων ἐπισυναχθέντων ἐν τῇ πόλει, ἐβουλεύσαντο ἐξαγαγεῖν Νικηφόρον τὸν ἀπὸ Καισάρων, καὶ στῆσαι εἰς [49] βασιλέα. Τοῦτο γνοὺς Κωνσταντῖνος, ἀποστείλας ἐξήγαγεν ἀμφοτέρους τοὺς υἱοὺς Κωνσταντίνου τοῦ πάππου αὐτοῦ ἐν τῷ Ἁγίῳ Μάμαντι· καὶ τὸν μὲν Νικηφόρον ἐτύφλωσεν, Χριστοφόρον δὲ καὶ Νικήταν, Ἄνθιμόν τε καὶ Εὐδόκιμον ἐγλωσσοκόπησεν· σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ Ἀλέξιον τὸν προλεχθέντα πατρίκιον ἐτύφλωσεν, πεισθεὶς ταῖς [50] μητρικαῖς εἰσηγήσεσι, καὶ D Σταυρακίου τοῦ προῤῥηθέντος πατρικίου, ὡς εἰ μὴ τοῦτον ἐκτυφλώσειεν, εἰς βασιλέα αὐτὸν ψηφίζονται. Ἐγένετο δὲ ἡ τούτων ποινὴ μηνὶ Αὐγούστῳ, ἡμέρᾳ Σαββάτῳ, ἰνδικτιῶνι ιε', ὥρᾳ θ'. Ἀλλ' οὐκ εἰς μακρὰν ἡ θεία δίκη [51] ἀνεκδίκητον [52] εἴασεν τὴν ἄδικον ταύτην πρᾶξιν. Μετὰ γὰρ πενταετῆ χρόνον τῷ αὐτῷ

VARIÆ LECTIONES.

[43] ἀνθυπέστρ. A, ἀνθύστρ. vulg. [44] ἐνστάντες A. [45] ῥεσκουμένους A, ῥευχόμενος f (?) [46] τὸ add. ex A. [47] Χαμέαν A. [48] ἐπείρασι] ἀπήρασιν A, utrumque manifesto corruptum: scribendum ut infra p. 734, ἀπῆραν. [49] εἰς add. ex A. [50] πεισθεὶς ταῖς A, π. δὲ ταῖς vulg. [51] ἡ τοῦ Θεοῦ δ. A. [52] ἀνεκδίκ. A, ἀνεξεκδίκ. vulg.

μηνὶ, καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τοῦ Σαββάτου τυφλοῦται A ὑπὸ τῆς ἰδίας μητρὸς ὁ αὐτὸς Κωνσταντῖνος.

retur, in imperatorem electum iri asserebant. Supplicium itaque mense Augusto, sabbati die, indictione decima quinta, hora nona, eis irrogatum. In spatium tamen haud diutinum injustum hujusmodi facinus inultum divina justitia distulit. Solius etenim quinquennii exacto intervallo ejusdem mensis et Sabbati die a propria matre Constantinus ipse oculis orbatus est.

A. M. 6285. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἀκούσαντες οἱ Ἀρμενιακοὶ περὶ τοῦ πατρικίου Ἀλεξίου, ὅτι ἐτυφλώθη, ἐφυλάκισαν τὸν στρατηγὸν αὐτῶν Θεόδωρον καὶ πατρίκιον τὸν Καμουλιανόν. Καὶ μαθὼν ὁ βασιλεὺς ἀπέλυσεν τὸν πρωτοσπαθάριον Κωνσταντῖνον τὸν Ἀρτασήρ, καὶ τὸν Χρυσοχέρην στρατηγὸν τῶν Βουκελλαρίων μετὰ τοῦ λαοῦ τῶν λοιπῶν θεμάτων, τοῦ πεῖσαι αὐτούς. Οἱ δὲ κροτήσαντες πόλεμον πρὸς αὐτοὺς, ἐπίασαν ἀμφοτέρους καὶ ἐτύφλωσαν, καὶ ἐσφάγησαν B πολλοὶ ἐξ ἀμφοτέρων [83] μερῶν μηνὶ Νοεμβρίῳ τῆς α' ἰνδικτιῶνος· τῷ δὲ Δεκεμβρίῳ μηνὶ [84] κε', ὥρᾳ δευτέρᾳ τῆς νυκτὸς, βροντῆς καὶ ἀστραπῆς γενομένης, ἀνήφθη μέρος τοῦ βασιλικοῦ ἐργοδοσίου (77) τῶν χρυσοχλαβαρίων (78) κατὰ τὸν χρυσίωνα [85] (79). Μετὰ δὲ τὸ ἅγιον Πάσχα ἐπεστράτευσεν ὁ βασιλεὺς κατὰ τῶν Ἀρμενιακῶν μετὰ καὶ πάντων τῶν λοιπῶν θεμάτων [86]. Καὶ τῇ κζ' τοῦ Μαΐου μηνὸς τῆς πρώτης ἰνδικτιῶνος, ἡμέρᾳ Κυριακῇ τῆς Πεντηκοστῆς πολεμήσας αὐτοὺς, δόλῳ τῶν σὺν αὐτοῖς Ἀρμενίων προδεδωκότων, νικήσας [87] συλλαμβάνει αὐτοὺς, καὶ ἀναιρεῖ Ἀνδρόνικον σπαθάριον καὶ τουρμάρχην αὐτῶν καὶ Θεόφιλον τουρμάρχην καὶ Γρηγόριον ἐπίσκοπον Σινώπης· τοὺς δὲ λοιποὺς ζημίαις καὶ δημεύσεσι καθυπέβαλεν. Χιλίους δὲ ἐκ τοῦ κάστρου αὐτῶν (80) δεσμήσας ἐν C τῇ πόλει ἐξήγαγεν διὰ τῆς πόρτης Βλαχερνῶν, μηνὶ Ἰουλίῳ [88] κδ', ἡμέρᾳ δευτέρᾳ, ὧν ἐπιγράψας τὰ πρόσωπα μέλανι κεντητῷ (81), Ἀρμενιακὸς ἐπίβουλος, διέσπειρεν αὐτοὺς ἔν τε Σικελίᾳ καὶ ταῖς λοιπαῖς νήσοις. Οἱ δὲ προδόται αὐτῶν Ἀρμένιοι μηδὲν φιλοτιμηθέντες παρὰ τοῦ βασιλέως, τὸ κάστρον Κάμαχον παρέδωκαν τοῖς Ἄραψι.

A. C. 785. — Hoc anno Armeniaci cæcitatis Alexio patricio illatæ accepto nuntio Theodorum patricium Camulianum ducem suum in custodiam conjecerunt. Ea re audita Constantinum Artaser protospatharium et Chrysocherem Bucellariorum ducem cum reliquorum thematum copiis ad Armeniacos in officio continendos misit. Illi bello in utrumque instructo, utrumque etiam in potestatem acceptum oculorum usu multant, plurima exercituum parte utrinque cæsa, indictionis primæ mense Novembri. Decembris porro die vicesimo quinto hora noctis secunda, aere crebris fulminibus et fulguribus turbato, imperatoriarum officinarum ea pars, quæ ad aurificinam phrygionibus assignata est, conflagravit. Celebratis autem paschatis solemnibus, thematibus universis una secum eductis, imperator in Armeniacos vires imperii convertit. Mensis vero Maii die vicesimo septimo, indictione prima, ipsa Pentecostes festiva Dominica, prælio cum eis inito, sociorum Armeniorum **396** dolis eos tradentium universos victos comprehendit, ex quibus Andronicum spatharium et eorum turmarcham, Theophilum item turmarcham et Gregorium Sinopes episcopum neci addicit, et in reliquos mulctis et proscriptionibus animadvertit. Mille porro ex ipsis vinculis constrictos ex ipsorum castro eductos in urbem per Blachernarum portam introduxit; ac denique mensis Junii die vigesimo quarto, feria secunda, notata punctis singulorum facie, et in ipsam atramento superinfuso, inscripsit: Armeniacus insidiator: per Siciliam et reliquas insulas eos relegatos dispersit. Proditores autem Armenii, speratis ab imperatore muneribus fraudati, Camachum castrum Arabibus tradiderunt.

A. M. 6286. — Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ὀκτωβρίῳ, ἰνδικτιῶνι δευτέρᾳ, παρέλαβον οἱ Ἄραβες τὸ κάστρον

A. C. 786. — Hoc anno, mense Octobri, indictione secunda, Arabes, pactis conditionibus, The-

VARIÆ LECTIONES.

[83] ἐξ ἀμφ. A, τῶν ἀμφ. vulg. [84] τῷ δὲ Δεκεμβρίῳ μηνὶ A, τῇ δὲ Δεκεμβρίου vulg. [85] χρυσίωνα A a f, χρυσ. vulg. [86] πάντα τὰ λοιπὰ θέματα A a f. [87] νικήσας A, Νικήτας vulg. [88] μηνὶ Ἰουλίῳ A, μηνὶ δὲ Ἰουνίῳ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(77) *Τοῦ βασιλικοῦ ἐργοδοσίου*. Palatii CP. ea fuit amplitudo, ut regios opifices caperet, quales Christianissimi regis Luparenses porticus typographos, pictores, phrygiones, sculptores, aurifices, et innumeros hujusmodi ingenio manuumque operibus ex quavis natione collectos præstantes viros tegunt et recipiunt: βασιλικὸν omnino, et exterorum admiratione dignum ἐργοδόσιον.

(78) Quasi *auriclavatores* dicas, magis proprie *Phrygiones*, qui *clavatas* auro variisque coloribus vestes pingunt. Vocabulum fusius ad Codinum exponitur. Χρυσοχλαδάριον etiam dici posse, ceu qui materiam χρυσοῖς κλάδοις, figuris et ramis auro ductis oneret et ornet. Χρυσομαγκλάριον, et χρυσομαγκλαβαριστὴν rudiores pronuntiant: at non omnino rustice: μαγκλαβίζειν enim cum *torquere*, D *affligere*, et *onerare* referat, quam auro coloratisque filis sericam vel laneam vestem tegant, lacerent, figuris quasi plagis afficiant, et immutent, non incognitum.

(79) Officina qua aurum in fila præparatur. Suavius χρυσσόν, quam χρυσὸν hodie pronuntiant.

(80) Civitas Armeniorum ex qua hi 1000 vincti in urbem inducti, ac vultibus inscriptis exsilio relegati, ipsum Camachum sit, quod statim Arabibus proditum scribitur, ab iis ipsis, qui gentiles suos Constantino prodiderant, nec ab eo exspectatam rei mercedem acceperant. COMBEFIS.

(81) Puncturis, necnon cæsuris in litterarum figuras ductis respersum vel infusum, pulvereum vel liquidum atramentum, humanæ cuti scripturam imprimit nullo tempore delendam.

basam urbem in potestatem miserunt; eapropter loci proceres in proprias domos se recipere permiserunt.

A. C. 787. — Hoc anno imperator uxoris Mariæ consortii pertæsus, matris consilio, quæ, ut imperandi potestatem ad se traduceret, cunctorum

A Θήβασαν ὑπὸ λόγον· διὸ καὶ τοὺς ἄρχοντας αὐτοῦ ἀπέλυσαν πορευθῆναι εἰς τὰ ἴδια.

A. M. 6287. — Τούτῳ τῷ ἔτει μισήσας ὁ βασιλεὺς τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα Μαρίαν ὑποβολῇ τῆς ἑαυτοῦ μητρὸς (82) ἐφιεμένης τῆς ἀρχῆς πρὸς τὸ καταγνω-

JAC. GOARI NOTÆ.

(82) Durum istud in Irenem sic aliis prædicatum: habuisse Constantinum conjugem Marinam castitatis suspectam, exque ea suspicione ortum in eam illius odium, Cedrenus refert. Favisse Irenem Platoni, ac discipulis occasione illius divortii, ac nuptiarum quæ secutæ sunt dire vexatis, fatetur p. seq. ipse Theophanes; qui ergo ipsa illorum fuit auctrix? Non me latet parere aulam non raro talia simulationis monstra, agique in ea pleraque non alio scopo, quam ut plebi imponatur, eaque addicatur: malim tamen cum Theodoro Studita totam tragœdiam referre in Constantini ipsius regia potestate in adolescentia abutentis luxuriam; nisi etiam referam in Irenes imprudentem diligentiam, qua invitum juvenem, spreta Erythro Caroli Francorum regis filia ei prædilecta, olimque desponsata, ad eas nuptias coegerit; ne forte ipso satis in eas consentiente Constantino, ac quantum necesse erat ut essent ratæ. Habent non raro non bonos exitus isthæc conjugia; ac vi probata, ipsa facilis Ecclesia indulget divortio. Verum præstat ipsum Theodorum audire, qui præcipuus ex nepotibus, ac discipulis Platonis fuit, quos auctor seq. p. ejus rei causa cæsos, Thessalonicam relegatos tradit. Ab illo ergo auspicatus, *Væ civitati, cujus rex junior est*, sic prosequitur: Κωνσταντῖνος τῆς Εἰρήνης ῥάδαμνος, οὗ ἡ πίστις μὲν ὀρθὴ ἐκ μητρικῆς εὐσεβείας ἐσφραγισμένη· ὁ βίος δὲ σχαμβὸς ἐξ αὐτοκρατορικῆς ἀκολασίας ἐξοιστρηλατημένος. Ἄρτι γὰρ κρατήσας ἐν νεαζούσῃ ἡλικίᾳ, ὁμοῦ μὲν τῆς μητρικῆς αἰδοῦς καὶ φυλακῆς ἀφηνιάσας, ὁμοῦ δὲ τῶν τοῦ Θεοῦ νόμων ὑπερφρονήσας, ἐκβαλὼν τὴν νομίμως αὐτῷ συναφθεῖσαν γυναῖκα, μοιχεύει κατὰ τὸν Ἡρώδην. Ἀλλὰ τίνος ἕνεκεν ἡ ἱστορία; Ὅτι τοῦ Προδρόμου ὁμόζηλος ὁ ἡμέτερος καθηγητὴς πεφανέρωταί πως. Πάντων γὰρ σχεδὸν συνελθόντων τῇ παρανομίᾳ, μόνος ὡς εἰπεῖν οὗτος σὺν τοῖς ἑαυτοῦ παισὶν ἤγουν φοιτηταῖς ἀκλόνητος διέμεινεν· ὑπὲρ οὗ ὅσα καὶ ἡλίκα δι' ὅλου ἔτους τὰ ἀγωνίσματα· ἀκοαὶ ἐπ' ἀκοαῖς· ἀπειλαὶ ἐπ' ἀπειλαῖς, μαστίγων, ἐξορισμῶν, ἀκρωτηριασμῶν. Ὡς δὲ οὐδὲν ἐντεῦθεν ἠνύετο τῶν σπουδαζομένων τῷ Καίσαρι, ἐφ' ἕτερον μέτεισι τρόπον· καὶ ἦν τὸ μὲν δρᾶμα, κατὰ τὸ ᾀδόμενον, ἑτέρων· ἡ δὲ χεὶρ Ἀβεσσαλὼν ἡ τοῦτο πρακτεύουσα. Ἴστε τοὺς παραπεμφθέντας μονάζοντας, καὶ τὰ σταλέντα γράμματα. Καὶ τέλος, ἐπειδὴ καὶ ταῦτα ἕωλα καὶ ἀβέβαια, τοῦ πατρὸς τὰ δέοντα ἀντεπιφέροντος καὶ ἀντεπιστέλλοντος, ἡ ἀνακάλυψις τῆς βασιλικῆς μορφῆς ἠκύρωτο, οὐκέτι χώραν ἔχοντος τοῦ προσωπείου φαίνεσθαι. Ἄβαλαι τὰ τότε γεγενημένα παρὰ τῶν σταλέντων δύο στρατηγῶν, ὡς ἐπὶ πολεμίων τινῶν πρὸς τὸν ἄοπλον μοναστὴν τοῦ Χριστοῦ, καὶ μόνῳ τῷ θείῳ νόμῳ φραττόμενον. Ἤρθη ποιμὴν ἐκ μέσου, καὶ διεσκορπίσθη τὰ πρόβατα ἀπὸ τῆς ποίμνης. Οἱ μὲν ἐτύφθησαν, ἄλλοι ὑπερωρίσθησαν, ἕτεροι ἐδιώχθησαν καὶ τό γε ἐλεεινότερον, θέσπισμα βασιλικὸν ἀπροσδέκτους εἶναι πανταχοῦ τοὺς διὰ Κύριον δεδιωγμένους. Καὶ ὑπήκουσάν γε οἱ τῶν σεμνίων προϊστάμενοι, καὶ σπάνιος ὁ ἀποτολμῶν εἰσδέξασθαι. Καὶ Χριστὸς ἐκάθευδε δι' οὓς οἶδε τρόπους δοκιμάζων τὰ γιγνόμενα· τῶν μὲν βασανίζων τὸν πρὸς αὐτὸν πόθον εἰ ἐπιμένοιεν· τῶν δὲ τὸ ἀπάνθρωπον οἰκτιζόμενος ἐνεγκεῖν εἰς μετάμελον. Τί οὖν ὁ τοῦ Χριστοῦ ἀθλητής; Ἀποτέμνεται τῶν οἰκείων ἐθελοντής. Καταλιμπάνεται μονώτατος, τὴν ψυχὴν θεὶς ὑπὲρ τῶν προβάτων, κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον, ὁ ὡς ἀληθῶς ποιμὴν ἀγαθός. Ἄγεται ἐπὶ τὸν Καίσαρα ὑπὸ Βριάρεω χειρός. Εἱστήκει κατὰ πρόσωπον, εἰ καὶ τολμηρὸν εἰπεῖν, οἷον Ἰωάννης ὁ τοῦ Κυρίου πρόδρομος. Πλὴν ὅσον ὁ μὲν αὐτοκίνητος· ὁ δὲ ἑτεροκίνητος. Ὢ τῆς ἀνδρικῆς καρδίας! οὐχ ὑπέπτηξε τῷ κράτει, οὐκ ἐνέδωκε ταῖς ἀπειλαῖς, οὐκ ἐχαυνώθη ταῖς πιθανότησι, καὶ ταῦτα οὔσης ἀφ' αἵματος τῆς Ἡρωδιάδος ὁμογνώμονος. Ἀλλ' ἐφθέγξατο ἀτρέμας, ἀλλ' ὡμολόγησεν ἀναισχύντως τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. Εἶπεν ὁ B τοῦ Κυρίου Πρόδρομος· *Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου*· εἶπε καὶ ὁ τούτου μιμητὴς τὰ ἐφάμιλλα πρὸς τὸν Ἡρώδου ὅμοιον· καὶ τέμνεται μὲν τὴν κεφαλὴν οὐδαμῶς, ὅτι μηδὲ ἐβούλετο ὁ Καῖσαρ μάρτυρα τελέσαι τὸν τῇ προαιρέσει ἀθλήσαντα ὡς προλαβὼν ἀπεφθέγξατο· ὁμολογητὴν δὲ Χριστοῦ καὶ μὴ βουλόμενος ἀπέδειξε, καθείρξας ἐν οἰκίσκῳ τινὶ ὡς κακοῦργον τὸν θησαυρὸν τῆς ἀληθείας· *Constantinus Irenes soboles, qui recta quidem niteret fide, quam matris pietas obsignaret; cujus tamen vita prava esset, quam sui juris, effrenisque luxuria furiose ageret. Adhuc enim juvenili ætate rerum summam adeptus, cum a matris reverentia tutelaque resiliens, tum divinas spernens leges, ejecta ea cui legitimis nuptiis copulatus fuerat, Herodis in morem adulteratur. At quorsum instituta narratio? Eo nimirum, quod et præceptor noster parem quodammodo Præcursori zelum* C *ostenderit. Cunctis enim propemodum in scelus concedentibus, solus ipse ut sic loquar, cum filiis suis ac discipulis inconcussus permansit: cujus rei causa quot, quantaque anni integri spatio delibata certamina? Auditiones aliæ alias excipiebant, aliæ alias minæ verberum, deportationum, lanienæ ac sectionis membrorum. Cumque his nihil præstaretur, eorum quæ Cæsaris satagebat diligentia, ad modum alium transit: ac quidem alii, ludebant fabulam, ut vulgo canunt; at Absalonis manus erat, quæ illa negotiaretur. Scitis qui missi sint monachi, ac quæ epistolæ. Denique, quia hæc quoque inania fuerant atque irrito conatu tentata, patre nimirum quæ e re erant opponente, ac rescribente, regiæ formæ decreta retectio, quod jam larvam apparere locum non haberet. Heu tum gesta a duobus ducibus, qui velut in hostes quosdam ad Christi inermem monachum, solaque divinæ legis armatura instructum, missi sunt. De medio sublatus pastor, ovesque gregis dispersæ* D *sunt: alii virgis cæsi, alii deportati, fugati alii: quodque omnibus miserabilius, imperatorum diplomate sancitum erat, ne usquam qui propter Dominum fugati erant tecto ac laribus exciperentur. Paruerunt monasteriorum præfecti, rarusque fuit qui hospitii jura præstare auderet. Interim dormiebat Christus, quibus novit rationibus, quæ gererentur probans: ac aliorum quidem amorem in ipsum explorans, an perseverarent; aliorum miserans immanitatem, ut ad pœnitudinem redirent. Quid ergo Christi athleta? Sponte a suis abscinditur. Solus penitus relinquitur, animam ponens pro ovibus, juxta Evangelium, ut qui revera esset bonus pastor. Briarei manu ad imperatorem trahitur. Stat coram, tametsi dictu audacius, haud secus ac Joannes Domini præcursor: uno hoc discrimine, quod alter ipse ultro, alter pellentibus aliis in conspectum adhibetur. O viri forte pectus! nihil dominationem reveritus est, non cessit minis, non probabili exspectatione emollitus est, cum præsertim muliercula animo compar Herodiadi sanguinis illi necessitudine juncta esset; sed quiete locutus, sed verbum veritatis*

σθῆναι αὐτὸν ὑπὸ πάντων, ἐξεβιάσατο αὐτὴν γενέσθαι [59] μονάστριαν, καὶ πείσας αὐτὴν, ἀπέκειρεν μηνὶ Ἰανουαρίῳ, ἰνδικτιῶνι γ'. Καὶ τῷ Ἀπριλλίῳ μηνὶ ἐπεστράτευσεν κατὰ Ἀράβων· καὶ τῇ ὀγδόῃ τοῦ Μαΐου μηνὸς πολεμήσας μεθ' ἑνὸς κούρσου [60] αὐτῶν ἐν τόπῳ ἐπιλεγομένῳ [61] Ἀνουσὰν, νικήσας καὶ τρέψας, ἤλασεν ἕως τοῦ ποταμοῦ. Καὶ κατελθὼν εἰς Ἔφεσον, καὶ εὐξάμενος εἰς τὸν Θεολόγον (83), τὸ κομμέρκιον (84) τοῦ πανηγυρίου (85) ἑκατὸν λιτρῶν χρυσίου ὂν, ἐκούφισεν (86) πρὸς θεραπείαν τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου. Τῷ δὲ Αὐγούστῳ μηνὶ ἔστεψεν ὁ βασιλεὺς τὴν Θεοδότην (87) τὴν κουβικουλαρίαν Αὐγοῦσταν καὶ ἐμνηστεύθη αὐτῇ παρανόμως.

A odiis filium exponere satagebat, monialem eam fieri compulit, ac propositum hujusmodi persuasam in monasterio capillis abdicavit mense Januario, indictione tertia. Insequente autem Aprili in Arabes expeditionem movit, subindeque mensis Maii die octavo, cum uno adversi exercitus excursorum duce manibus consertis victoriam tulit, et in fugam versum ad locum Anusam dictum usque ad fluvium abegit. Post hæc Ephesum divertit, et votorum precibus ad Theologum persolutis, nundinarum vectigal centum auri librarum pondo imminuit, et in sancti apostoli et evangelistæ Joannis cultum impendendum relaxavit. Mense vero Augusto Theodoten cubiculariam imperator coronavit Augustam, et illegitimo eam sibi copulavit
B conjugio.

A. M. 6288. — Τούτῳ τῷ ἔτει, μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος δ', ἐποίησε τὸν γάμον μετὰ Θεοδότης ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Ἁγίου Μάμαντος, ἡμέρᾳ τετάρτῃ [62]. Τῷ δὲ Ἀπριλλίῳ μηνὶ τῆς αὐτῆς δ' ἰνδικτιῶνος, ἡμέρᾳ ἑβδόμῃ, ὥρᾳ νυκτερινῇ, γέγονε σεισμὸς ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ φοβερώτατος. Ἐγένετο δὲ καὶ [63] ἐν Κωνσταντινουπόλει μηνὶ Μαΐῳ τετάρτῃ πάνυ φοβερός. Κάρδαμος δὲ ὁ κῦρις Βουλγαρίας ἐδήλωσεν τῷ βασιλεῖ, ὅτι [64] *Ἢ τέλεσόν μοι πάκτα, ἢ ἔρχομαι ἕως τῆς Χρυσῆς πόρτης καὶ ἐρημῶ [65] τὴν Θρᾴκην.* Ὁ δὲ βασιλεὺς βαλὼν [66] καβαλλίνας ἀλόγου [67] εἰς μανδύλιν (88), ἔπεμψεν αὐτῷ εἰπὼν, ὅτι *Οἷα μὲν σοι πρέπει πάκτα, ἀπέστειλά σοι. Γέρων δὲ εἶ· καὶ οὐ θέλω ἵνα κοπιάσῃς ἕως τῶν ὧδε [68]· ἀλλ' ἐγὼ ἔρχομαι ἕως Μαρκέλλων, καὶ ἔξελθε. Καὶ εἴ τι κρινεῖ ὁ Θεός.* Καὶ ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς εἰς [69] τὰ περατικὰ θέματα ἐσώρευσεν τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν ἕως Βερσινικείας, καὶ ὁ Κάρ-

A. C. 788. — Hoc anno, mense Septembri, indictione quarta, feria hebdomadis quarta, imperator, conjuncta sibi Theodote, in sancti Mamantis palatio nuptias celebravit. Mense vero Aprili indictionis ejusdem quartæ, feria septima, hora nocturna, horrendus plane terræ motus in Creta
397 insula contigit: alius similis omnino tremendus Cpoli mensis Maii die quarto factus. Porro Cardamus Bulgariæ domnus imperatorem verbis interturbavit: *Aut tributa mihi persolve, aut ad Chrysen usque portam arma et per Thraciam universam vastitatem inferam.* At imperator involuta sudario equina stercora ad eum remisit cum ejus-
C modi responsis: *Tributa quæ te deceant misi. Senior autem cum sis, huc usque venientem te fatigari nolo, ego ad Marcellorum castrum obvius prodibo. Tu fac illuc etiam te conferas. De successu Deus judicabit.* Advocatis autem trans fretum positis

VARIÆ LECTIONES.

[59] τοῦ γεν. αὐτὴν A. [60] ἑνὸς κούρσ. A, ἑνὸς τοῦ κ. vulg. [61] ἐπιλεγ. A, λέγ. vulg. [62] ἡμερῶν μ' A. [63] καὶ add. ex A. [64] ὅτι add. ex A. [65] ἐρημόνω A. [66] βαλὼν A, βάλλων vulg. [67] ἀλόγου A, ἀλόγων vulg. [68] τῶν ὧδε A, τοῦ ὧδε vulg. [69] εἰς add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

inconfuse confessus est. Dixit Domini præcursor, Non licet tibi habere uxorem Philippi fratris tui; *dixit et ejus æmulus paria ei, qui Herodi erat adsimilis. Ac minime quidem caput præscinditur; nam neque imp. animo sedebat, ut eum martyrem faceret,*
D *qui voluntate certamen desudaverat, uti ipsemet ante professus fuerat: Christi tamen vel invitus confessorem fecit, qui in quadam cellula velut maleficum thesaurum veritatis carcere inclusit.* Pluribus abstineo, ne prolixior videar, quibus ille carceris acerbitatem prosequitur, ipso sacrilego incestarum nuptiarum ministro carceri præfecto, in monasterio vicino Palatio; quibus importune tentatam Platonis constantiam, donec mœcho imperatore ad ordinem redacto, rebusque amoto, eum Irene iterum Augusta velut martyrii clarum gloria carcere educit, ac ejus discipulorum relaxat exilia: quin ipse, ait, ἱεράρχης ᾐδέσθη τὸν ἄνδρα ἀπολογίαν ποιησάμενος, καὶ πρὸς ἕνωσιν ἐκκαλεσάμενος· ᾗ καὶ γέγονεν, ἐκβολῇ τοῦ στεφανώσαντος, καὶ φειδοῖ τῆς διαστάσεως, ἣν ὅτι μάλιστα φεύγων ἦν ὁ μακάριος· *præsul Tarasius virum venerationi habuit, ob ea excusans quæ gesta fuerant, atque ad unionem provocans; quæ contigit amoto eo qui nuptiales corollas imposuerat, ac studio cavendi dissidii, a quo vir beatus maxime abhorrebat.* Combefis.

(83) *In Joannis Theologi sacra æde:* hac phrasi decepti quidam habere se putant ex concilii Ephesini actis, versatam aliquandam fuisse S. Mariam in ea urbe, quod a vero ac decoro alienum exsistit. Id.

(84) *Vectigal mercibus impositum:* Portius. Vide exempla apud Meursium.

(85) *Nundinas* cum Anastasio interpretor.

(86) Sustulit omnino, vel ex parte minuit.

(87) De pravo Græcorum usu, qui dato repudio, vel inito vi aut sponte divortio, ad novas convolant nuptias, docte et copiose tractavit Arcadius toto ferme *De sacrament. in utraque Ecclesia consensione* lib. VII.

(88) Vice μανδύλιον· ut τροπάριν, παιδίν, θυσιαστῆριν, ἀντὶ τοῦ, τροπάριον, παιδίον, θυσιαστήριον, proferunt. Μανδύλιον autem, aliis corruptius scribitur μαντίλιον, *mantile, mappa, sudarium* est: uno verbo ὀθόνη. Μαντεῖλαν legitur apud Julium Pollucem χειρόμακτρον lib. VII, cap. 16 interpretantem: est quoque μαντιλάκιον diminutivum, de quo Meursius.

copiis exercitum universum imperator collegit et Bersiniciam usque profectus est. Cardamus ex adverso ad Abrolebam silvam venit, et metu retentus luco se abdidit. Imperator animis exercitui additis ad lucum Abrolebam processit diebus continuis septemdecim, hostem ad pugnam lacessens, quam ille viribus diffidens inire recusavit, et in provinciam se recepit. Eodem anno Arabes Amorium usque irruperunt, nonnullisque captivis e vicino agro abductis, re infecta domum regressi sunt.

A δαμος ἦλθεν ἕως τοῦ δάσεως Ἀβρολέβα [70], καὶ δειλιάσας ἔμεινεν ἐν τῷ ἄλσει. Ὁ δὲ βασιλεὺς παραθαῤῥύνας τὸν λαὸν αὐτοῦ, ἀπῆλθεν ἕως τοῦ γυμνοῦ Ἀβρολέβα προσκαλούμενος αὐτὸν ἐπὶ ἡμέρας ιζ'. Ὁ δὲ οὐκ ἐτόλμησεν, ἀλλ' ἐπανῆλθεν φυγὰς εἰς τὰ ἴδια. Τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ καὶ οἱ Ἄραβες ἦλθον ἕως τοῦ Ἀμωρίου, καὶ οὐδὲν ἀνύσαντες ὑπέστρεψαν αἰχμαλωσίαν εἰς τὰ περίχωρα ποιήσαντες [71].

Eodem etiam anno Plato, saccundionis præpositus, a Tarasii patriarchæ communione se segregavit, quod ille communionis suæ participem redderet imperatorem et catechistæ imperatricis tondendæ potestatem fecisset, et abbati Joseph, Catharorum præposito, ut eum cum Theodote ad nuptiales corollas admitteret, parem dedisset veniam. Imperator accepto nuntio Bardanium patricium et scholarum domesticum et Joannem Opsicii comitem misit, qui Platonem in urbem inductum in ergastulo ad Michaelis cœlestis militiæ principis in palatio erectam ædem inclusit. Reliquos autem monachos una cum Platonis nepotibus cæsos Thessalonicam relegavit, quos Irene ideo defendendos suscepit, quod filio adversarentur et eum probris incesserent.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Πλάτων ὁ τοῦ σακκουδίωνος ἡγούμενος (89) ἀπέστησεν [72] τῆς κοινωνίας Ταρασίου τοῦ πατριάρχου, ὡς δεξαμένου τὸν βασιλέα εἰς κοινωνίαν (90), καὶ ἐπιτρέψαντος τῷ κατηχητῇ [73] (91) B τοῦ κουρεῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Μαρίαν, καὶ τῷ ἀββᾷ Ἰωσὴφ τῷ ἡγουμένῳ τῶν Καθαρῶν τοῦ στεφανῶσαι αὐτὸν μετὰ τῆς Θεοδότης. Καὶ τοῦτο γνοὺς ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλεν Βαρδάνιον τὸν πατρίκιον καὶ δομέστικον τῶν σχολῶν καὶ Ἰωάννην τὸν κόμητα τοῦ Ὀψικίου, καὶ εἰσήγαγεν τὸν Πλάτωνα εἰς τὴν πόλιν [74], καὶ ἀπέκλεισεν εἰς ἐγκλείστραν ἐν τῷ ναῷ (92) τοῦ ἀρχιστρατήγου ἐν τῷ παλατίῳ, τοὺς δὲ λοιποὺς μοναχοὺς σὺν τοῖς ἀνεψιοῖς αὐτοῦ τύψας ἐξώρισεν [75] ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὧν [76] ὑπερασπίζετο ἡ μήτηρ τοῦ βασιλέως, ὡς τῷ υἱῷ αὐτῆς ἀντιταττομένους καὶ καταισχύνοντας αὐτόν.

A. C. 789. — *Romæ episcopi Leonis annus primus.*

A. M. 6289. — *Ῥώμης ἐπισκόπου Λέοντος ἔτος α'.*

Hoc anno mense Septembri imperator una cum matre thermarum aquis recreandus Prusam se contulit. Mense subinde Octobri quintæ indictionis, filium, quem Leonem nominavit, ex conjuge suscepit, quo nuntio ad eum delato, matrem suam in thermis una cum omni imperatorio comitatu et aulicis relinquens, festinus in **398** urbem retrocessit. Ibi tempus accommodum Irene nacta cum ordinum militarium ducibus colloquium habuit, et qua muneribus in eos sparsis, qua promissis

Τούτῳ τῷ ἔτει, μηνὶ Σεπτεμβρίῳ, ἐξῆλθεν ὁ βασι- C λεὺς σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἐν τῇ Προύσῃ θερμῆσαι [77]· καὶ τῇ ζ' τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς τῆς ε' ἰνδικτιῶνος ἐτέχθη τῷ βασιλεῖ υἱὸς, ὃν ἐπωνόμασεν Λέοντα· καὶ μαθὼν ὁ βασιλεὺς καταλιπὼν τὴν μητέρα αὐτοῦ ἐν τοῖς θερμοῖς σὺν πάσῃ τῇ βασιλικῇ τάξει καὶ τοῖς ἄρχουσιν, δρομαῖος εἰς τὴν πόλιν [78] ὑπέστρεψεν. Εὑροῦσα δὲ διορίαν ἡ τούτου μήτηρ προσελάλησεν καὶ ὑπέσυρεν δωρεαῖς καὶ ὑποσχέσεσι τοὺς τῶν ταγμάτων ἄρχοντας πρὸς τὸ καθελεῖν τὸν υἱὸν αὐτῆς.

VARIÆ LECTIONES.

[70] Ἀχρολέβα A. [71] ὑπέστρ. — ποιήσαντες om. a. [72] ἀπέσχισεν A. [73] τότε κατηχήθη A. [74] ἐν τῇ πόλει A. [75] τύψας ἐξώρισεν A, τύψαντες ἐξώρισαν vulg. [76] ὧν A, οἷς f, οὓς vulg. [77] θερμίσαι A. [78] ἐπὶ τ. π. A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(89) Ei monasterio in monte Olympo constituto symboli nomen imponitur a Theodoro Studita, Platonis vitæ scriptore, apud Surium 16 Decembris.

(90) Severam Platonis in Tarasium sententiam Ignatius hujus Vitæ scriptor his verbis temperat: *Non sic eum aversatus est Plato, quod ipse probaverit scelus imperatoris: id quidem nequaquam accidit unquam, neque quod coronaverit Theodotem pellicem: nam et ab hoc longe longius remotus fuit. Probatur ipse quidem de abjecta conjuge acerrime redarguisse imperatorem, et detestatum esse novum contra leges sacras initum conjugium, neque coronare ullo modo voluisse novam pellicem ab ipso imperatore nominatam Augustam. Verum eo quod redargutum imperatorem nequaquam ab Ecclesia separasset, sed cum illo communicaret: neque eum qui adulteram coronasset, ab Ecclesia abjecisset; idcirco ipse Plato ab ejusse communione abstinuit*, etc. Hæc dictus Ignatius apud Baronium anno 795, num. 46; idem apud Surium 26 Febr. tota hac historia, et pluribus aliis legitur mutilatus et omnino deformis. Τὸ, ἐπιτρέψαντος itaque *permittere* ac *tolerare*, non *jubere* D vel *exhortari*, quo sensu frequentius utitur Theophanes, exponendum.

(91) Sacerdos catechumenorum curator, et exorcismos in adultorum baptismo legere solitus, κατηχητὴς est. Inter officiales Ecclesiæ CP. recensetur a Codino cap. 1; nos de eodem in notis alia adjecimus.

(92) Templum istud Michaelis cœlestis militiæ principis. Catharorum monasterium idem fuit, Theodoro Studita in Vita Platonis id asserente apud Surium Decembris die 16: *Carcer erat monasterium imperatoris palatio adhærens, et ejusmodi custodiæ præpositus erat is qui adulteros coronaverat.* Et: *Confessorem eum esse probavit, cum in cellula* (ἐγκλείστρα) *quadam ut maleficum hominem, illum veritatis thesaurum conclusisset, clavibus aliis alias addens, ac cibum per foramen quoddam ei dari jubens, ut a nullo prorsus videri posset.* Adeundus Baronius ad annum Christi 795.

καὶ μονοκρατορῆσαι αὐτὴν, τοὺς μὲν δι' ἑαυτῆς A θωπεύσασα, τοὺς δὲ διὰ τῶν ἀνθρώπων αὐτῆς, καὶ εἵλκυσεν πάντας πρὸς ἑαυτὴν, καὶ ἐξεδέχετο ἡμέραν εὑρεῖν ἐπιτήδειον. Ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ τελευτήσαντος πάπα Ἀδριανοῦ, χειροτονεῖται Λέων, ἀνὴρ τιμιώτατος καὶ κατὰ πάντα αἰδέσιμος. Τῷ δὲ Μαρτίῳ μηνὶ ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς κατὰ Ἀράβων, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ Σταυράκιον τὸν πατρίκιον καὶ λοιποὺς φίλους τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ ἐκλογὴν μονοζώνων στρατιωτῶν ἐξ ἀμφοτέρων θεμάτων χιλιάδας εἴκοσι. Ἰδόντες δὲ οἱ περὶ Σταυράκιον τὴν προθυμίαν τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ βασιλέως, ἐφοβήθησαν, μήπως πολεμήσας νικήσῃ καὶ ἀστοχήσωσι τῆς κατ' αὐτοῦ βουλῆς. Καὶ δωροδοκήσαντες τοὺς τῆς βίγλας ἔπεισαν αὐτοὺς ψεύσασθαι, ὅτι ἔφυγον οἱ Σαρακηνοί. Ὁ γοῦν [79] βασιλεὺς πολλὰ λυπηθεὶς, ἄπρακτος εἰς τὴν πόλιν εἰσῆλθεν. Καὶ τῇ πρώτῃ B τοῦ Μαΐου μηνὸς τέθνηκεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Λέων, καὶ ἐθρήνησεν αὐτὸν σφόδρα. Τῇ δὲ ιζ' τοῦ Ἰουνίου [80] μηνὸς, ἰνδικτιῶνι ε', ἐξ ἱππικοῦ ἀγῶνος περάσαντος τοῦ βασιλέως ἐν τῷ Ἁγίῳ Μάμαντι ἐπέρασαν κατ' αὐτοῦ οἱ τῶν ταγμάτων προλαλημένοι [81], ὥστε πιάσαι αὐτόν. Ὁ δὲ τοῦτο μαθὼν, εἰσῆλθεν εἰς τὸ χελάνδιον αὐτοῦ, καὶ ἐπέρασεν εἰς Πύλας (93), βουλόμενος εἰς τὸ θέμα τῶν Ἀνατολικῶν προσφυγεῖν. Συνῆσαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ τῆς μητρὸς αὐτοῦ φίλοι ἀγνοούμενοι παρ' αὐτοῦ. Ἐξῆλθεν δὲ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἕως τοῦ Τρίτωνος (94). Συμβουλευσάμενοι δὲ οἱ συνόντες αὐτῷ φίλοι τῆς μητρὸς αὐτοῦ, εἶπον πρὸς ἑαυτούς· *Ἐὰν ἐπισωρευθῇ αὐτῷ λαὸς* [82], *οὐκ ἔτι κυριεύεται, καὶ οὐ λανθάνομεν αὐτὸν* [83] C *καὶ ἀπολεῖ ἡμᾶς*. Καὶ ἡ μήτηρ δὲ αὐτοῦ ἐπισωρεύσασα ἐν τοῖς Ἐλευθερίοις τοὺς τῶν ταγμάτων προλαληθέντας αὐτῇ, εἰσῆλθεν ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ μαθοῦσα τὴν τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν βασιλέα συνδρομὴν, ἐφοβήθη λίαν, καὶ ἐσκέπτετο ἀπολῦσαι ἐπισκόπους πρὸς αὐτὸν, καὶ λαβεῖν λόγον, καὶ καθίσαι εἰς γωνίαν (95). Ἔγραφεν δὲ λάθρα πρὸς τοὺς συνόντας αὐτῷ φίλους αὐτῆς, ὅτι Εἰ μὴ ποιήσετέ [84] τινα τρόπον, καὶ παραδώσετε [85] αὐτὸν, τοὺς λόγους, οὓς ἔχετε μετ' ἐμοῦ, μηνῦσαι ἔχω τῷ βασιλεῖ. Οἱ δὲ φοβηθέντες, ἐκράτησαν αὐτὸν εἰς παράκλησιν (96), καὶ εἰσενέγκαντες εἰς χελάνδιον κατέλαβον ἐν τῇ πόλει τῷ σαββάτῳ πρωῒ [86] τῇ ιε' τοῦ αὐτοῦ μηνός. Καὶ ἀπέκλεισαν αὐτὸν ἐν τῇ πορφύρᾳ (97), ἔνθα [87] ἐγεννήθη. Καὶ περὶ ὥραν ἐννάτην ἐκτυφλοῦσιν αὐτὸν [88] D δεινῶς καὶ ἀνιάτως πρὸς τὸ ἀποθανεῖν αὐτὸν (98),

A majoribus, abrogato filio summam imperii ut sibi committerent, induxit, atque ita cunctos partim suis ipsius illecebris, partim familiarium suorum suasibus motos et illectos in suas partes transtulit, subindeque diem opportunum censuit exspectandum. Porro Adriano papa defuncto, Leo, vir omni honore ac veneratione dignus, in ejus locum Romæ suffectus est. Mense autem Martio imperator Stauracium patricium et reliquos matris amicos in comitatu habens, cum selectorum ex utrisque thematibus levis armaturæ militum viginti millibus adversus Arabes movit. Conjurationis porro cum Stauracio initæ conscii tam militum quam imperatoris ad pugnam alacritate comperta, veriti ne, si imperator vicisset, ipsi proposito sibi consilio exciderent, positos in excubiis milites donis B corruperunt, ut falso assererent, Saracenos aufugisse. Quare graviter iratus imperator re infecta in urbem se recepit. Mensis vero Maii die primo Leo filius ejus moritur, cujus funus multo lacrymarum imbre prosecutus est. Cæterum Junii mensis die decimo septimo, indictione quinta (*u*), imperatore post equestre circi spectaculum ad sanctum Mamantem transeunte, ordinum pariter, quos diximus, duces obviam facti eum comprehendere moliti sunt. Conspecto periculo chelandio vectus, Pylas trajecit, in orientalium thema confugere meditatus. Porro homines matris amicissimi, quos ille ignorabat, ipsum comitabantur, sed et uxor ad Tritonem usque subsecuta est. Tunc comites ejus C matris amici consilio inter se inito, dixerunt: *Si reliqui milites ad imperatorem unquam confluxerint, in libertatem asseret se, atque ubi consilium nostrum deprehenderit, confestim nos perdet*. Mater autem ejus collectis ad Eleutheria, quos memoravimus, ex ordinibus universis, palatium ingressa est, et cum rescisset populi ad imperatorem concurrentis numerum, graviter extimuit, jamque de mittendis ad eum episcopis, per quos securitate ab eo impetrata in domus angulum privata secederet, meditabatur. Prius tamen ad amicos, qui cum filio erant, scripsit, Nisi rationem qua filium mihi tradatis, inieritis, colloquia inter nos habita ipsi aperiam. Illi timore correpti, Constantinum precibus vacantem comprehendunt, et chelandio ab ipsis D impositus, Sabbato mensis ejusdem die decimo

VARIÆ LECTIONES.

[79] ὁ γοῦν βασ. A, ὁ δὲ β. vulg. [80] Ἰουλίου A. [81] fort. προλελαλημ. [82] ἐὰν σωρευθῇ αὐτοῦ λαὸς A. [83] αὐτὸν A a, αὐτοῦ f, αὐτῷ vulg. [84] ποιήσετε A, ποιήσητε vulg. [85] παραδώσετε A, παραδόσητε vulg. [86] πρωῒ add. ex A. [87] ἔνθα A, ἐν ᾗ vulg. [88] αὐτὸν add. ex A, item καὶ ἀνιάτως.

JAC. GOARI NOTÆ.

(93) Astaceni sinus locum. Constantinus Porphyrogenneta apud Ortelium.

(94) Locum alterum Asiæ Minoris ad Propontidem. Ortelius ex eodem Porphyrogenneta Constantino.

(95) *Ut sederet in angulo*: ait Anastasius. Ita hodie dicunt, *agere quietem*.

(96) Ad preces reddit Anastasius: addo et processionem, eo die qui assumptionis B. Mariæ, fieri solitam, Παρακλήσεις enim et παράκλησις id hodie significat.

(97) Palatii locus imperatrici parturienti, et imperatoris filios in lucem emittenti destinatus a quo illi Porphyrogennetæ. Meursius.

(98) *Graviter excæcant, ac immedicabiliter; ita ut hunc mors subsequens confestim exstingueret*. Ita bene Anast., is enim reipsa significatus excæcantium animus, etsi ea læsione minime exstinctus Constantinus, quem Cedr. superstitem tradit tum cum Nicephorus secundum illud imperium matri abrogavit. Combefis.

quinto in urbem summo mane deductum, in porphyra, qua primum in lucem prodiit, includunt, et circa **399** horam nonam tanta immanitate illi oculos confodere ex matris et consiliariorum ejus sententia, ut pene mortem inferrent. Sol tunc per dies septemdecim nulla radiorum emissa luce ita obscuratus est, ut errantia per mare navigia temere circumferrentur, omnesque palam assererent, ob imperatoris excæcationem solem se suis radiis abdicasse. Ita mater ejus Irene imperium obtinuit.

A γνώμη τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν συμβούλων αὐτῆς. Ἐσκοτίσθη δὲ ὁ ἥλιος ἐπὶ ἡμέρας ιζ' καὶ οὐκ ἔδωκε τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ, ὥστε πλανᾶσθαι τὰ πλοῖα καὶ φέρεσθαι, καὶ πάντας λέγειν καὶ ὁμολογεῖν, ὅτι διὰ τὴν τοῦ [89] βασιλέως τύφλωσιν ὁ ἥλιος τὰς ἀκτῖνας ἀπέθετο· καὶ οὕτως κρατεῖ Εἰρήνη ἡ μήτηρ αὐτοῦ.

Eodem etiam anno beati Adriani papæ Romani affines tumultu in Leonem papam excitato, oculis eum multaverunt. Verum cum homines ad eum excæcandum deputati, misericordia ducti, ei pepercissent aliquatenus, haud ei penitus oculorum lumen exstinctum est. Leo subinde ad Carolum Francorum regem confugit: rex ejus adversarios graviter ultus in propriam sedem cum iterum restituit, et sub id tempus primum ac deinceps in Francorum potestatem Roma cessit. Leo Carolo regi vicem relaturus, eum capite ad imos usque pedes oleo perunctum in sancti Apostoli æde imperatorem salutatum corona redimivit, imperatoria veste circumdedit, et capitis ornamenta contulit, mensis Decembris die vicesimo quinto, indictione nona.

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ [90] συγγενεῖς τοῦ μακαρίου πάπα Ἀδριανοῦ συγκινήσαντες τὸν λαὸν, ἐστασίασαν κατὰ Λέοντος τοῦ πάπα, καὶ κρατήσαντες ἐτύφλωσαν αὐτόν· οὐ μέντοι ἠδυνήθησαν τελέως σβέσαι τὸ φῶς αὐτοῦ, τῶν τυφλωσάντων αὐτὸν φιλανθρώπων ὄντων, καὶ φεισαμένων αὐτοῦ [91]. Ὁ δὲ B προσφυγὼν τῷ ῥηγὶ τῶν Φράγγων Καρούλῳ, ἠμύνατο τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ [92] πικρῶς, καὶ πάλιν ἀποκατέστησεν [93] αὐτὸν εἰς τὸν ἴδιον θρόνον, γενομένης τῆς Ῥώμης ἀπ' ἐκείνου τοῦ [94] καιροῦ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Φράγγων. Ὁ δὲ τὸν Κάρουλον ἀμειβόμενος, ἔστεψεν αὐτὸν εἰς βασιλέα Ῥωμαίων ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Πέτρου, χρίσας ἐλαίῳ ἀπὸ κεφαλῆς [95] ἕως ποδῶν (99), καὶ περιβαλὼν βασιλικὴν ἐσθῆτα καὶ στέφος, μηνὶ Δεκεμβρίῳ [96] κε', ἰνδικτιῶνι ἐννάτῃ (1).

A. C. 790. — *Romanorum imperatricis Irenæ denuo annus primus.*

A. M. 6290. — *Ῥωμαίων βασιλίσσης Εἰρήνης πάλιν ἔτος α'.*

Hoc anno imperatrix Irene imperio potita, Dorotheum, Chrysopoleos præpositum, et Constantinum Magnæ ecclesiæ chartophylacem, ad Abimelech Cappadociæ et Galatiæ provincias hostiliter depopulantem, de pace cum eo componenda legatos misit: sed incassum abiere de pace tractatus. Novembri mense nonnulli rerum novandarum cupidi, filii Dei hostis Constantini ad Therapiæ palatium sub custodia detenti, ad Magnam ecclesiam ut confugiant, ibique propriæ securitatis in futurum cautionem petant, ut videlicet hujus rei obtentu aliquem ex eis imperatorem populus salutaret, auctores fiunt. Populo igitur turmatim ad ecclesiam confluente, Aetius eunuchus ingressus, fide ipsis data, nullo incolumitati eorum providente, ipsos eduxit, et Athenas exsules deportari commisit. Cæterum duo

Τούτῳ τῷ ἔτει κρατήσασα Εἰρήνη τὴν βασιλείαν, παραυτίκα ἀποστέλλει Δωρόθεον τὸν ἡγούμενον Χρυσοπόλεως καὶ Κωνσταντῖνον χαρτοφύλακα τῆς Με- C γάλης Ἐκκλησίας πρὸς Ἀβιμέλεχ ληϊζόμενον τὰ μέρη Καππαδοκίας καὶ Γαλατίας, πρεσβευομένη περὶ εἰρήνης· οὐ γέγονεν δὲ, καὶ [97] τῷ Νοεμβρίῳ [98] μηνὶ τινὲς νεωτερισταὶ φρουρουμένοις τοῖς υἱοῖς τοῦ θεομάχου Κωνσταντίνου ἐν τῷ παλατίῳ τῶν Θεραπείας, πείθουσιν αὐτοὺς [99] προσφυγεῖν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ [1], καὶ δῆθεν αἰτήσασθαι ἀσφάλειαν τῆς μετὰ ταῦτα ἀβλαβείας αὐτῶν, ὡς διὰ τοιαύτης προφάσεως ἀναγορεῦσαι ἐξ αὐτῶν [2] βασιλέα. Καὶ πολλοῦ λαοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ προσδραμόντος, εἰσελθὼν Ἀέτιος ὁ εὐνοῦχος πατρίκιος ἐξήγαγεν αὐτοὺς, λόγῳ μηδενὸς αὐτοῖς προσχόντος, καὶ ἐξώρισεν αὐτοὺς εἰς Ἀθήνας. Οἱ δὲ δύο πατρίκιοι, ὅ τε Σταυράκιος καὶ Ἀέτιος,

VARIÆ LECTIONES.

[89] τοῦ add. ex A. [90] ἐν τῇ Ῥώμῃ A, τῆς Ῥώμης vulg. [91] αὐτοῦ A, αὐτῷ vulg. [92] αὐτοῦ add. ex A. [93] ἀποκατέστ. A, κατέστ. vulg. [94] τοῦ add. ex A. [95] ἀπὸ κεφ. A, ἀπὸ τῆς κ. vulg. [96] μηνὶ Δεκ. A, τῷ Δεκ. vulg. [97] καὶ add. ex A. [98] τῷ Ὀκτωβρίῳ A. [99] αὐτοὺς A, αὐτοῖς vulg. [1] Μεγάλῃ add. ex A. [2] ἐξ αὐτῶν add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(99) Quod in confirmatione totum corpus unguento sacro delibutum Græci velint, vel quod Latini regum suorum plura membra, caput nimirum, pectus, scapulas, brachia, quam ipsi ungant imperatoribus; Caroli M. totum corpus a vertice ad pedes unctione sacra illitum scripsit Theophanes.

(1) *Theophanes*, ut scriptum reliquit Baronius ad annum Domini 800, num. 6, *coronatum tradit Carolum a Romano pontifice Kalendis Januarii, indictionis nonæ. Verum errore labitur Latinis omnibus adversantibus.* Hæc ille circa Theophanis lectionem nonnihil oscitans. Quid enim apud Theophanem D scriptum manifestius, quam Carolum imperii coronam et unctionem τῷ Δεκεμβρίῳ κε' et ex eo apud Anastasium et *Miscellam* VIII Kalend. Januarii suscepisse? At si collatum Carolo imperium velit indictione octava, quod annus nimirum a Christi natali octingentesimus, quo salutatus est imperator indictionis octavæ nota conspicuus habeatur: observet meritissimus annalium Ecclesiæ scriptor rationis temporum non ignarus, Græcos e quorum grege non infimus prodiit Theophanes, a Septembri indictionis initium desumere: adeoque in annum octingentesimum præcipua sui parte indictione nona signatam nonam etiam incidere.

ἐπιστήθιοι ὄντες τῆς βασιλίσσης γεγόνασι κατ' ἀλλήλων, ὥστε φανερῶς τὴν ἔχθραν ἐπιδείκνυσθαι, ἀμφότεροι σκοπὸν ἔχοντες [3] μετὰ θάνατον αὐτῆς τοῖς ἰδίοις συγγενέσι τὴν βασιλείαν περιποιήσασθαι.

A. M. 6291. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐξῆλθεν ὁ [4] Ἀβιμέλεχ κατὰ Ῥωμανίας, καὶ ἀποστείλας κοῦρσον μονοζώνων, κατῆλθεν ἕως τῶν Μαγγάνων [5]. Καὶ ἐπιφθάσαντες ἐν τοῖς σταύλοις Σταυρακίου (2) τοὺς ἵππους, καὶ τὴν βασιλικὴν προμοσέλλαν (3) λαβὼν, ὑπέστρεψεν ἀβλαβῶς· καὶ οἱ λοιποὶ κατῆλθον ἕως Λυδίας καὶ πολλὴν αἰχμαλωσίαν ἔλαβον. Κοῦρσον δὲ αὐτῶν ἕτερον ἐκδραμὸν [6] καὶ ἐπιπεσὸν Παύλῳ [7] πατρικίῳ καὶ κόμητι τοῦ Ὀψικίου σὺν ὅλῳ τῷ θέματι αὐτοῦ καὶ τοῖς ὀπτιμάτοις, πολλὴν κοπὴν εἰς αὐτοὺς ἐποίησεν. Ἀπῆραν [8] δὲ καὶ τὸ τοῦλδον αὐτῶν, B ὑπέστρεψεν καὶ αὐτό [9] (4). Τῷ δὲ Μαρτίῳ μηνὶ τῆς ζ' ἰνδικτιῶνος, ἠβουλήθη [10] Ἀκάμηρος ὁ τῶν Σκλαβίνων τῆς Βελζητίας (5) ἄρχων νυχθεὶς ὑπὸ τῶν Ἑλλαδικῶν (6) ἐξαγαγεῖν τοὺς υἱοὺς Κωνσταντίνου, καὶ προχειρίσασθαι ἐξ αὐτῶν βασιλέα. Γνοῦσα δὲ τοῦτο ἡ βασίλισσα Εἰρήνη, ἀποστέλλει πρὸς τὸν πατρίκιον Κωνσταντῖνον τὸν Σεραντάπηχον [11] (7) Θεοφύλακτον τὸν υἱὸν αὐτοῦ σπαθάριον ὄντα καὶ ἀνεψιὸν αὐτῆς, καὶ πάντας ἐτύφλωσεν, καὶ διεσκέδασεν τὴν κατ' αὐτῆς βουλὴν αὐτῶν. Τοῦ δὲ ἁγίου Πάσχα τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ προῆλθεν ἡ βασίλισσα ἀπὸ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐπὶ ὀχήματος χρυσοῦ ἐποχουμένη τέσσαρσιν ἵπποις λευκοῖς συρομένου, καὶ ὑπὸ τεσσάρων πατρικίων κρατουμένου (8), φημὶ δὴ Βαρδάνου C στρατηγοῦ Θρᾳκησίων [12] καὶ Σισιννίου στρατηγοῦ τῆς Θρᾴκης καὶ Νικήτα [13] δομεστίκου τῶν σχολῶν καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Βόηλα, ῥίψασα ὑπατείαν ἀφθόνως. Τῷ δὲ Μαΐῳ μηνὶ ἐνόσησεν ἡ βασίλισσα παραπλησίον θανάτου· καὶ ἐπέτειλεν [14] ἡ ἔρις τῶν εὐνούχων. Ἀέτιος δὲ προσελάβετο Νικήταν τὸν πατρίκιον καὶ δομέστικον τῶν σχολῶν, καὶ ἀντέπιπτεν [15] δεινῶς τῷ Σταυρακίῳ, πείθοντες καὶ τὴν βασίλισσαν, ὅτι τοῦ κράτους ἐφίεται· καὶ θυμωθεῖσα δεινῶς αὐτῷ ἐπηνέχθη [16] ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Ἱερείου εἰποῦσα·

A patricii Stauracius et Aetius, imperatricis intimi eo discordiarum processerunt, ut inimicos invicem palam se professi fuerint : etenim uterque de imperio familiæ suæ ac sanguine sibi post Irenes 400 mortem conciliando sententiam animo proposuerat.

A. C. 791. — Hoc anno Abimelech in Romaniam suscepta profectione cum prædatoriis militum expeditorum turmis adusque Mangana penetravit. Inde vero ex improviso in Stauracii stabula irruens, ejus equis, nec non ipso, quo imperatrix vehebatur, equitatu raptis, citra damnum pedem retulit. Cæteri vero in Lydiam usque penetrantes, maximam prædam inde reportaverunt. Alterum autem eorum agmen excursionibus exercitatum, in Paulum patricium Opsicii comitem incidens, multa cæde in universum exercitum et ejus optimates debacchatum est, et accepto belli toto apparatu, ipsum postmodum restituit et ad suos remisit. Mense autem Martio indictionis septimæ Acamerus Sclavinorum Belzetiæ princeps a Græcis quibusdam excitus filios Constantini in libertatem asserere molitus, ex eis non neminem imperatorem creare statuit ; quod ubi imperatrix Irene accepit, ad Constantinum, cognomento Serantapechum, patricium ejus filium, qui tum spatharius erat et imperatricis ipsius nepos, Theophylactum misit, qui omnes oculis orbavit : atque ita paratam in se conjurationem dissipavit. Sancti vero Paschatis feria secunda imperatrix a sanctorum Apostolorum æde processum solemnem fecit, curru aureo, quem quatuor equi candidi trahebant, vecta : currum regebant patricii quatuor, Bardanes, inquam, Thracensium dux, Sisinnius ipsius Thraciæ pariter dux, Nicetas scholarum domesticus et Constantinus Boelas ; ipsa imperatrix consulari more munera in populum spargebat. Mense Maio imperatrix adeo graviter infirmata est, ut morti quam proximam dixerint, ex quo inter eunuchos invidia et dissensio succrevit. Aetius autem ascito sibi Niceta patricio et scholarum domestico Stauracio se fortiter opponebat et adversa-

VARIÆ LECTIONES.

[3] ἔχοντες add. ex A. [4] ὁ add. ex A. [5] Μαλαγίνων A. [6] ἐκδραμὸν καὶ ἐπιπεσὸν A, ἐκδραμων καὶ ἐπιπεσῶν vulg. [7] Παύλῳ A, Πέτρῳ τῷ vulg. [8] ἀπῆραν A, ἐπῆραν vulg. [9] καὶ αὐτὸ A, καὶ αὐτὸν vulg. [10] ἠκολούθει A. [11] Σαραντ. A. [12] Θρᾳκησίων] τῆς Θρᾴκης A. [13] Νικήτα A, Νικήτου vulg. [14] ἐπέτεινεν A. [15] ἀντέπιπτόν τινες A. [16] ἐπηνέχθη A, ἐπέρχεται vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(2) Patricii illius de quo nuper mentio : qui quia eunuchus erat, et imperatricis ἐπιστήθιος, ejus equos servare et stabuli curam agere potuit.

(3) Imperatorium equitatum interpretatur Anastasius, quasi nimirum primam imperatoris sellam. Addo πρῶμον vinum album illud, generosum recentiore lingua nuncupari. Sit itaque in sensu isto πρωμοσέλλα (sic namque mihi lubentius scriberetur) generosa prima et electa equorum candidorum manus in Stauracii stabulis imperatoris usibus destinata : equos quippe albos imperatorem vehere leges. Προμοσέλλαν tamen, *equum gradarium*, vulgo *haquenée* lubens interpretarer.

(4) *Quæ cursorum turmæ cum et impedimenta eis abstulissent, reversæ sunt et ipsæ* : ut triplex Ara- D bum victoria sub unum describatur : nihil ad rem quod redditum est. COMBEFIS.

(5) Legimus superius Βερζιτίας.

(6) Helladici. qui τῶν Ἑλλαδικῶν thema occupant. Ii vero sunt, qui Achaiam et loca Corinthi contermina tuentur. Recole ex superius dictis Cæsares istos Constantini Copronymi sanguine ortos, Athenas in exsilium anno superiore deportatos.

(7) Σαράντα, *quadraginta* dicunt recentiores, vice τεσσαράκοντα. Σεραντάπηχον enormis magnitudinis virum intellige, Faciles enim sunt ex aliquo eventu imponere cognomina.

(8) *Tenentibus eam stipantium more quatuor patriciis* ; ut quasi illis niteretur, ut non ipsi currum regerent. COMBEFIS.

batur, adeo ut cum imperii ambitione teneri in im- A peratricis animum inducere potuerint. Illa impotens iræ ad Hicrii palatium se contulit, dicens, ipsum tumultuum et seditionum inventorem et auctorem, propriam sibi perniciem conciliaturum. At ipse defensione sui suscepta, causam propriam apud imperatricem et pro jure suo tutabatur. In Aetium itaque et Nicetam præfatos patricios rabiem suam convertit.

μούλτων (9) καὶ στάσεων φροντιστὴν αὐτὸν εἶναι, καὶ ἑαυτῷ προξενοῦντα ταχίστην ἀπώλειαν. Ὁ δὲ προσαπολογησάμενος αὐτῇ, ἠσφαλίζετο [17] ἑαυτόν· ἐμαίνετο δὲ κατὰ Ἀετίου καὶ Νικήτα [18], τῶν προῤῥηθέντων πατρικίων.

A. C. 792. — Hoc anno, mense Februario indictione **401** octava memoratus Stauracius scholariorum et excubitorum unaque ductorum animis donis ac muneribus sibi conciliatis, seditionem atque rebellionem in ipsam imperantem urbem commovit. Piissima vero Irene senatu ad Justiniani triclinium indicto, singulos quosque in militia mereri solitos ad Stauracium accedere prohibuit, ex quo rerum B tranquillitas ad breve tempus emersit. Aetius autem, quem diximus, ac Nicetas cum aliis quibusdam Stauracium insectabantur. Interim ille corde sideratus, sanguinem spumosum thoracis et pulmonis partibus emissum ore evomens medicis ad spectaculum confluentibus mortis argumentum dedit inevitabile, quamvis in adversum reliqui adulatores insani, haud medici tantum, sed et irreligiosi monachi et præstigiatores ad ultimum obitus ipsius diem, qui mensis Junii indictionis ejusdem octavæ tertius fuit, illum diutius victurum et imperio potiturum temere affirmarent. His ille vaticiniorum ludicris delectatus, seditionem in Cappadociis Aetio perdendo commoveri disposuit, cujus exitum ut C audiret, minime sors contulit. Post duos quippe ab ejus obitu dies, de illa primus advenit nuntius, et in seditionis auctores comprehensos exsiliis et suppliciis animadversum est.

A. M. 6292.— Τούτῳ τῷ ἔτει, μηνὶ Φεβρουαρίῳ, ἰνδικτιῶνι η', ὁ Σταυράκιος προῤῥηθεὶς τυραννίδα καὶ στάσιν κατὰ τὴν βασιλεύουσαν πόλιν συνεσκεύαζεν [19], τοὺς ἐν αὐτῇ σχολαρίους καὶ ἐξκουβίτωρας ἅμα τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν δεξιούμενος χρήμασι καὶ δωρεαῖς. Εἰρήνη δὲ ἡ εὐσεβὴς [20] σιλέντιον ποιήσασα ἐν τῷ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνῳ (10), πάντα στρατευόμενον ἐκώλυσεν προσπελάζειν τῷ Σταυρακίῳ. Καὶ οὕτως ἔτυχεν μικρᾶς εὐταξίας τὰ πράγματα. Ἀέτιος δὲ ὁ προῤῥηθεὶς καὶ Νικήτας σὺν ἄλλοις τισὶ κατηγωνίζοντο Σταυρακίου [21]. Ὁ δὲ καρδιόπληκτος (11) γενόμενος αἷμα διὰ τοῦ στόματος ἀνῆξεν ἀφρῶδες ἐκ τῶν κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα μορίων. Τοῦτο οἱ ἰατροὶ θεασάμενοι θανάσιμον ἀπεφήναντο· οἱ δὲ λοιποὶ κόλακες καὶ ἀνόητοι [22], οὐ μόνον ἰατροὶ, ἀλλὰ καί τινες ἀμόναχοι μοναχοὶ [23] καὶ γόητες (12), ἔπειθον ὅρκοις ἕως τῆς αὐτῆς ἡμέρας τῆς τελευτῆς αὐτοῦ, ἣ γέγονεν κατὰ τὸν Ἰούνιον μῆνα τῆς αὐτῆς ὀγδόης ἰνδικτιῶνος ἡμέρᾳ τρίτῃ, ὅτι ζήσεται καὶ βασιλεύσει. Οἷς ὑπερερειδόμενος [24] στάσιν ἐν ταῖς Καππαδοκίαις συνεσκεύασεν κατὰ Ἀετίου γενέσθαι, ἣν οὐχ ἠξιώθη ζῶν ἀκοῦσαι· μετὰ γὰρ δύο ἡμέρας τοῦ θανεῖν αὐτὸν, κατέλαβεν ἡ περὶ [25] τούτου φάσις· καὶ οἱ στασιασταὶ συλληφθέντες ἐξορίαις καὶ τιμωρίαις ὑπεβλήθησαν.

A. C. 793.—Hoc anno, quo indictio nona numerata est, mensis Decembris die vicesimo quinto, Francorum rex Carolus a Leone papa coronatus est, Siciliamque classe adoriri meditatus, consilium mutavit, cum Irene conjugium et pacem contrahere animo gerens, cujus gratia insequente anno, indictione nimirum decima, legatos destinavit. Mense porro Martio indictionis nonæ piissima Irene Byzantiis civilia remisit vectigalia, et ea quæ apud Abydum et Hierum dicuntur commercia ex parte relaxavit, pro quibus aliisque plurimis beneficiis populus maximas ei D grates retulit.

A. M. 6293.—Τούτῳ τῷ ἔτει, μηνὶ Δεκεμβρίῳ κε', ἰνδικτιῶνι θ', Κάρουλος ὁ τῶν Φράγγων ῥὴξ ἐστέφθη ὑπὸ Λέοντος τοῦ πάπα· καὶ βουληθεὶς κατὰ Σικελίαν στόλῳ παρατάξασθαι μετεβλήθη, ζευχθῆναι μᾶλλον Εἰρήνῃ βουληθεὶς, πρέσβεις εἰς τοῦτο πέμψας (13) τῷ ἐπιόντι χρόνῳ ἰνδικτιῶνι ι'. Τῷ δὲ Μαρτίῳ μηνὶ τῆς θ' ἰνδικτιῶνος Εἰρήνη ἡ εὐσεβὴς Βυζαντίοις τοὺς πολιτικοὺς ἐχαρίσατο φόρους, καὶ τῆς Ἀβύδου καὶ τοῦ Ἱεροῦ (14) τὰ λεγόμενα κομμέρκια ἐκούφισεν, μεγάλως ἐπὶ τούτοις σὺν ἄλλοις πολλοῖς εὐχαριστηθεῖσα εὐεργετήμασι.

VARIÆ LECTIONES.

[17] ἠσφ. A, εἰσφ. vulg. [18] Νικήτα, τῶν πρ. A, Νικήτου προῤῥ. vulg. [19] συνεσκεύαζεν A a, συνέζευξεν vulg. [20] ἡ εὐσεβὴς om. f. [21] Σταυρακίου A, Σταυρακίῳ vulg. [22] κόλ. καὶ ἀνόητοι A, κόλ. ἀνόητοι vulg. [23] post μοναχοὶ A a f, add. καὶ στουδῖται. [24] ὑπερερειδόμενος A, ὑπερερηδ. vulg. [25] περὶ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(9) Vox a Latina *tumultuari* in Græciam translata, cujus usus frequens apud jureconsultos et canonistas Græcos.

(10) Triclinium aureum a Justiniano Rhinotmeto exstructum habes superius, et in *Orig. CP.*: Ὁ Ἰουστινιανὸς ἔκτισε τὸ Ἰουστινιάνειον τρίκλινον· *Justinianus triclinium sui nominis ædificavit.*

(11) *Corde percussus* ab Anastasio reponitur: forsan cardiaca syncope, qua derepente et quasi momento ægri intereunt: sideratum et quasi fulminis ictu confossum dicunt medici; quamvis grandiore et præcipua circa guttur effracta vena sanguis copiosus pulmonem opplere, et ore despumare potuerit.

(12) Astrologi judiciarii.

(13) Eginhardus ad annum 802: *Irene imperatrix e Constantinopoli misit legatum nomine Leonem spatharium pacis confirmandæ gratia inter Francos et Græcos: et imperator vicissim absoluto illo misit Jesse episcopum Ambianensem et Helingaudum comitem CP. ut pacem cum ea statuerent.*

(14) Ad Propontidos fauces; superas ad Pon-

A **A. M. 6294.** — Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀέτιος ὁ πατρίκιος ἀπαλλαγεὶς Σταυρακίου καὶ ἀπομεριμνήσας, τὸ κράτος εἰς τὸν ἴδιον ἀδελφὸν μετενέγκαι ἔσπευδεν, ὃν καὶ προεβάλετο [26] μονοστράτηγον εἰς τὴν [27] Θρᾴκην καὶ Μακεδονίαν, αὐτὸς τὰ περατικὰ θέματα κατέχων ἀνατολικοὺς καὶ τὴν Ὀψίκην [28]· ἐπάρσεως οὖν μεστὸς ὑπάρχων, τοὺς ἐν τέλει ἄρχοντας κατευτελίζων, ἀντ' οὐδενὸς ἐλογίζετο· οἳ καὶ λυπηθέντες κατ' αὐτοῦ σφόδρα, στάσιν κατὰ τῆς βασιλίσσης μελετήσαντες, εἰς ἔργον ἐξήνεγκαν. Ἔφθασαν δὲ καὶ [29] οἱ ἀποσταλέντες παρὰ Καρούλου ἀποκρισιάριοι καὶ τοῦ πάπα Λέοντος πρὸς τὴν Εἰρήνην, αἰτούμενοι ζευχθῆναι αὐτὴν τῷ Καρούλῳ πρὸς γάμον, καὶ ἑνῶσαι τὰ ἑῷα καὶ τὰ ἑσπέρια, ἥτις ὑπήκουσεν ἄν, εἰ μὴ Ἀέτιος [30] οὗτος ὁ πολλάκις ῥηθεὶς [31] ἐκώλυσεν, παραδυναστεύων B καὶ τὸ κράτος εἰς τὸν ἴδιον ἀδελφὸν σφετεριζόμενος.

A. M. 6295. — *Ῥωμαίων βασιλέως Νικηφόρου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει, μηνὶ Ὀκτωβρίῳ λα', ἰνδικτιῶνι ια', ὥρᾳ νυκτερινῇ δ', ἐπιφωσκούσης ἡμέρας δευτέρας, Νικηφόρος πατρίκιος καὶ γενικὸς λογοθέτης ἐτυράννησεν κατὰ τῆς εὐσεβεστάτης Αὐγούστης [32] Εἰρήνης, Θεοῦ μὲν συγχωρήσαντος ἀφάτοις κρίμασιν διὰ πλῆθος ἁμαρτιῶν ἡμῶν, συνεργούντων δὲ αὐτῶν Νικήτα [33] πατρικίου καὶ δομεστίκου τῶν σχολῶν, καὶ Σισιννίου πατρικίου καὶ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, τῶν δολερῶν καὶ ἐπιόρκων Τριφυλλίων. C Συνῆσαν δὲ αὐτοῖς καὶ Λέων πατρίκιος καὶ κοιαίστωρ [34] ὁ Σεραντάπηχος καὶ Γρηγόριος ὁ πατρίκιος ὁ Μουσουλακίου καὶ Θεόκτιστος ὁ πατρίκιος καὶ κοιαίστωρ, καὶ Πέτρος πατρίκιος [35], ἀπατήσαντες καί τινας [36] τῶν ἀρχόντων τοῦ λαοῦ τῶν ταγμάτων. Καταλαβόντες δὲ τὴν λεγομένην Χαλκῆν, καὶ τοὺς φύλακας ἀθρόως ψευδῶς ἀπατήσαντες [37], ἔπεισαν, ὅτι παρ' αὐτῆς ἀπεστάλησαν ἀναγορεῦσαι βασιλέα τὸν αὐτὸν Νικηφόρον, διὰ τὸ τὸν πατρίκιον [38] Ἀέτιον βιάζεσθαι αὐτὴν τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφὸν Λέοντα ἀναγορεῦσαι βασιλέα. Οἱ δὲ πιστεύσαντες τῷ τηλικούτῳ [39] ψεύδει, συνανηγόρευσαν βασιλέα τὸν τύραννον. Οὕτως οὖν ἐπὶ τὸ μέγα παλάτιον ἐλθόντες οἱ αὐτοὶ πατρίκιοι εἰσῆλθον ἐν αὐτῷ. Κἀκεῖθεν ἀποστείλαντες καθ' ὅλης τῆς πόλεως ἀσήμους [40] τινὰς καὶ δούλους, τὴν D ἀναγόρευσιν ἐποιήσαντο πρὸ τοῦ μεσονυκτίου, καὶ φύλακας περιέστησαν τῷ παλατίῳ τῶν Ἐλευθερίου, ἐν ᾧ συνέβη αὐτὴν εἶναι. Ὄρθρου δὲ μεταστειλάμενοι αὐτὴν, κατέκλεισαν ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ· καὶ οὕτω προῆλθον ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τὸ στέψαι τὸν ἀλιτήριον [41]. Συνῆλθεν δὲ πᾶν

A **A. C. 794.** — Hoc anno Aetius patricius Stauracii metu liber, et ab ea cura exoneratus, summam imperii potestatem in fratrem suum transferre operam omnem adhibebat, qua de causa supremum exercitus ducem per Thraciam et Macedoniam eum institui curaverat, ipse qui orientalium et Opsicianorum themata trans fretum posita regebat. Tali arrogantia plenus et exæstuans, proceres ad dignitates evectos despiciens, reliquos nihili æstimandos opinabatur. **402** Quare graviter irati, seditionem in imperatricem parantes, eam ad finem perducere moliti sunt. Porro apocrisiarii a Carolo et a Leone papa missi Irenem Carolo matrimonio conjungendam, atque ita Orientis et Occidentis imperia in unum componenda postulantes B advenerunt, quibus ipsa assensura erat, si non Aetius iste post' imperatricem, ut sæpe memoravimus, cuncta administrans, ac imperium in fratrem transferre meditatus, ejus se consiliis opposuisset.

A. C. — 795. *Romanorum imperatoris Nicephori annus primus.*

Hoc anno mensis Octobris die tricesimo primo, indictione undecima, hora noctis quarta illucescentis feriæ secundæ, Nicephorus patricius et generalis logotheta, in piissimam Irenem, Deo delictorum nostrorum multitudine irritato, et ineffabilibus suis judiciis ita permittente, tyrannidem excitavit, adjutoribus ad id usus Niceta patricio et scholarum domestico et Sisinnio similiter patricio ejus C fratre, dolosis et perjuris Triphylliis. Adjunxere se illis Leo patricius et quæstor Serantapechus et Gregorius patricius, Musulacii filius, et Theoctistus patricius et quæstor, et Petrus patricius, qui quosdam ex ducibus militarium ordinum in partes suas fraudulenter pertraxerunt. Postremum autem occupata, quæ Chalce dicitur, custodes aliud cogitantes mendaciis deceptos in id inducunt, ut credant, imperatricis mandato Nicephorum imperatorem renuntiaturos se missos, quæ nimirum a patricio Aetio, ut fratrem ejus Leonem invita ad imperium promoveat et principem declaret, cogi se experiatur. Illi mendacio facilem adhibentes fidem, tyrannum salutaverunt imperatorem, atque ita ad palatium majus iidem patricii progressi, in illud se D immiserunt. Inde viris ex populi fæce et servis per totam urbem missis, imperatoris designationem ante noctis medium perfecere, et ad Eleutherii palatium, quo contigit Irenem tunc morari, custodes constituerunt, eamque deinde sub diluculum ex eo loco translatam in magno palatio incluserunt: tum vero hominem nefarium coronaturi

VARIÆ LECTIONES.

[26] ὃν καὶ προεβ. A, ὃ καὶ προσεβ. vulg. [27] εἰς τὴν A, εἰς vulg. [28] τὸ Ὀψίκιον A, τὴν Ὀψίκην vulg. [29] καὶ prius add. ex A. [30] μὴ Ἀέτιος A, μὴ ὁ Ἀ. vulg. [31] ῥηθεὶς add. ex A. [32] Αὐγούστης add. ex A [33] Νικήτα A, Νικήτου vulg. [34] καὶ κοιαίστωρ add. ex A. [35] ὁ Μουσ. — Πέτρ. πατρ. om. A. [36] αὐτοὺς καί τινας e. [37] ἀπατήσαντες A, ἀπαντήσ. vulg. [38] τὸν πατρ. A, τὸν αὐτὸν πατρ. vulg. [39] τῷ τηλικούτῳ ψεύδει A, τὸ τηλικοῦτο ψεῦδος vulg. [40] ἀσήμους] ἄσης (sic) A. [41] ἀλιτήρ. A, ἀλητήρ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

tum; inferas ad Ægæum mare. Has Sesto et Abydo includi ignorat nullus: illas Iliero castello propugnari dictum superius.

in Magnam ecclesiam profecti sunt. Ad cum cum universus populus convenisset, maledictis in eum, qui coronam imponeret, ac qui susciperet, vel qui collætaretur, conjectis, res indigne gestas ægre ferebant. Ac pietati quidem et rationi consona viventes divinam **403** sententiam mirabantur, quæ permitteret feminam pro rectæ fidei defensione nuper decertantem, et plurimos labores passam, a porculatore imperio deturbari, devinctioribus illius amicis ad eum ob avaritiam deficientibus, Leone, inquam, Sinopensi patricio et sacellario, ac Deo invisis Triphylliis et patriciis supra memoratis, qui muneribus ab ea acceptis ditati, et frequentius ad ejus mensam blande et cum illecebris invitati, rebus universis, quas mundus exhibet, amicitiam ejus præponendam fore, horrendis etiam juramentis interpositis, affirmaverant : alii rerum gestarum stupore perculsi, quasi de veritate dubii, somniis se deludi arbitrabantur; alii res futuras solertius conjicere docti, præterita prosperitate laudata, imminentem sub inducenda tyrannide calamitatem, qui maxime pravam tyranni sententiam fuerant experti, deflebant. Generatim dicam omnes mentis caligo solatiique expers desperatio invaserat, ne, si incompositos singulorum sermones referam, longiorem efficiam orationem. Quin etiam ipsa præter naturam aeris constitutio, quæ illa die visa horrenda et plane obscura fuit, frigusque intolerabile, quod tum, quamvis autumnus esset, ingruebat, futuram hujus vecordiam malitiamque minime tolerandam ipsius maxime fautoribus manifesto portendebat. Postridie quippe nonnullis patriciis comitatus ad imperatricem sub custodia detentam se contulit, familiarisque sibi benevolentiæ fallacem speciem, qua multos decepit, præ se ferens, invitum omnino ad imperium (ab ejus, siquidem aiebat, cupidine alienus erat) evectum se excusabat, proditoris Judæ instar Dominum cœna se excipientem tradentis, iis maledicens, qui reginæ insidiati ipsi persuasissent, cujus rei testes ipse proprios morum imitatores proferebat. Simul autem nigra calceamenta ostentans, illis præter imperatorios mores lubenter indui affirmat. Quare eam sibi confidere cum juramentis monitam corporis solatium omne, quale decet imperatricem a servo, a se exspectare, nullamque perniciem ex calamitoso hujusmodi casu in eam derivandam timere hortabatur. Damnato præterea, qui nonnunquam in avaritiam est affectu, collectorum ab imperatoribus thesaurorum, quos ipsa sibi retinere non posset, nil sibi occultare precabatur.

A τὸ πλῆθος τῆς πόλεως, καὶ πάντες ἐπὶ τοῖς πραττομένοις ἐδυσχέραινον, ἐπαρώμενοι τὸν στέφοντα καὶ τὸν στεφόμενον, καὶ τοὺς τούτοις συγχαίροντας. Καὶ οἱ μὲν εὐλαβείᾳ καὶ λόγῳ συζῶντες τὴν θείαν κρίσιν ἐθαύμαζον, ὅπως συνεχώρησεν ὑπὲρ τῆς ὀρθῆς πίστεως ἀθλήσασαν [42] καὶ μαρτυρήσασαν, ὑπὸ συβώτου [43] ἐκβληθῆναι τῶν [44] εὐνουστάτων αὐτῆς προσθεμένων αὐτῷ διὰ φιλαργυρίαν, Λέοντος, φημὶ [45], πατρικίου καὶ σακελλαρίου τοῦ Σινωπέως, καὶ τῶν θεοστυγῶν Τριφυλλίων, καὶ τῶν ἀνωτέρω [46] εἰρημένων πατρικίων, οἵτινες δωρεαῖς πλείσταις ὑπ' αὐτῆς κατεπλουτίσθησαν, καὶ πολλάκις συνεσθίοντες αὐτῇ, καὶ κολακείαις μεθ' ὅρκων πείθοντες φρικτῶν πάντων τῶν ἐν κόσμῳ πραγμάτων ἀναγκαιοτέραν ἡγεῖσθαι τὴν πρὸς αὐτὴν εὔνοιαν. Ἄλλοι δὲ B ὡς ἐν ἐκστάσει τῶν γινομένων, οὐκ αἰσθόμενοι τὴν βεβαίωσιν, ὀνειροπολεῖσθαι ἐνόμιζον. Ἕτεροι δὲ τῶν εὖ εἰδότων στοχάζεσθαι, τὴν παρελθοῦσαν εὐημερίαν ἐμακάριζον, καὶ τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι δυστυχίαν διὰ τῆς τυραννίδος ἐθρήνουν, μάλιστα δὲ ὅσοι τῆς πονηρᾶς γνώμης τοῦ τυράννου πεῖράν τινα προειλήφασι. Κοινὴ [47] δὲ πάντας κατεῖχεν ζόφωσις καὶ ἀπαράκλητος ἀθυμία, ἵνα μὴ κατὰ μέρος τῆς ἐλεεινῆς τὰ ἀκαλλῆ ῥήματα γράφων μηκύνω τὸν λόγον. Ἦν γὰρ παρὰ φύσιν καὶ τοῦ ἀέρος κατ' αὐτὴν ἀθρόον τὸ κατάστημα συμβὰν σκυθρωπὸν καὶ ἀφώτιστον, καὶ κρύος [48] ἀκατάλλακτον φθινοπωρινῇ [49] ὥρᾳ γενόμενον δηλοῦντα σαφῶς τὴν ἐσομένην αὐτοῦ [50] δυστροπίαν καὶ ἀνύποιστον κάκωσιν, καὶ μάλιστα C τοῖς ψηφισαμένοις. Τῇ γὰρ ἐπιούσῃ παραλαβών τινας τῶν πατρικίων ἀνῆλθεν πρὸς τὴν βασιλίδα φρουρουμένην, ὑποκρινόμενος μὲν τὴν αὐτῷ συνήθη ψευδοχρηστότητα [51], δι' ἧς καὶ ἠπάτησεν τοὺς πιστούς [52] · ἀπολογούμενος δὲ αὐτῇ, ὡς ἀκουσίως ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἀναβιβασθεὶς, καὶ ὡς ἦν [53] ταύτης ἀνόρεκτος, καταρώμενος δὲ τοὺς προβιβάσαντας μὲν αὐτὸν, ἐπιβουλεύσαντας [54] δὲ αὐτῇ, ὡς ὁ προδότης Ἰούδας τὸν Κύριον μετὰ τὸ συνδειπνῆσαι (15), μιμητὰς δὲ ἐκείνου κατὰ πάντα μαρτυρῶν αὐτοὺς εἶναι · ὑποδεικνὺς δὲ καὶ μέλανα ὑποδήματα περικεῖσθαι φιλεῖν παρὰ τοὺς βασιλικοὺς θεσμοὺς διαβεβαιούμενος. Θαρσεῖν δὲ παρῄνει δολερῶς, καὶ μεθ' ὅρκων περὶ πάσης σωματικῆς ἀναπαύσεως ἁρμοζούσης δεσποίνῃ παρὰ δούλου, καὶ μηδεμίαν ἡγεῖσθαι συμφορὰν τῆς ἐκπτώσεως. D Παρῄνει δὲ μηδὲν ἀποκρύψαι ἀπ' αὐτοῦ τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν, καὶ κατέκρινε τῆς φιλαργυρίας τὸ πάθος, κατέχειν μὴ φέρων. Ἐνόσει γὰρ αὐτὸ [55] δεινῶς (16) πάσας ἐν τῷ χρυσῷ τιθεὶς τὰς ἐλπίδας ὁ παμφάγος. Ἡ δὲ σοφὴ καὶ θεοφιλὴς Εἰρήνη, καίπερ ὀφείλουσα τῷ τῆς ἀθρόας [56] μεταβολῆς πάθε.

VARIÆ LECTIONES.

[42] μαρτυρικῶς ἀθλήσασαν A. [43] συβώτου A f, συμβώτου a, συμβώνου vulg. [44] τῶν A, τοῦ vulg. [45] εὐνούχου post φημὶ add. A a. [46] καὶ τῶν ἀν. εἰρ. πατρ. add. ex A. [47] κοινὴ A, κοινῇ vulg. [48] κρύους ἀκαταλλάκτου vulg. [49] φθιναπωρινῇ ὥρᾳ A, φθινοπωρινὴ ὥρα vulg. [50] αὐτοῦ add. ex A. [51] τὴν αὐτῷ συνήθη ψευδ. A, ὡς ἦν αὐτῷ σύνηθες, ψευδ. vulg. [52] πιστοὺς A, πλείστους vulg. [53] καὶ ὡς ἦν A, ὡς ἦν vulg. [54] τοὺς προβ. — ἐπιβ. δὲ add. ex A. [55] αὐτὸ A, αὐτὸς vulg. [56] ἀθρόας A, ἀθρόως vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(15) *Eos qui se provexerant diris devovens, quique illi insidiati erant, haud secus ac Judas Domino post cœnam.* Combefis.

(16) *Damnabat avaritiæ vitium, cum ipse illud celare non posset : graviter enim eo laborabat.* Id.

συνέχεσθαι, ὡς ἅτε γύναιον οὖσα [57], ἔφη γενναίῳ καὶ συνετῷ φρονήματι πρὸς τὸν χθὲς μὲν δοῦλον καὶ ἐπίορκον, σήμερον δὲ μοχθηρὸν ἀνασειστὴν καὶ ἀναιδῆ τύραννον· « Ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνθρωπε, Θεὸν ἡγοῦμαι τὸν πρὶν ὀρφανευθεῖσαν ὑψώσαντά με, καὶ ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς [58] βασιλείας ἀναξίαν οὖσαν ἀναβιβάσαντά με [59], καὶ τὴν αἰτίαν τῆς καθαιρέσεως ἐμαυτῇ προσάπτω καὶ τοῖς ἐμοῖς ἁμαρτήμασιν. Ἐν πᾶσι δὲ καὶ κατὰ πάντα τρόπον εἴη τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου εὐλογημένον· κράζουσα τοῦ μόνου [60] Βασιλέως τῶν βασιλέων καὶ Κυρίου τῶν κυρίων, τὸν δὲ τρόπον [61] τῆς σῆς προαγωγῆς τῷ Κυρίῳ ἀποδίδωμι οὗ χωρὶς οὐδὲν γενέσθαι πεπίστευκα. Τὰς δὲ κατὰ σοῦ μοι πολλάκις ἀνενεχθείσας περὶ τῆς νῦν σοι περικειμένης ἀξίας ἀληθεῖς [62], ὡς τὸ τέλος ἀπέδειξε, τῶν πραγμάτων ἀκοὰς, ἃς οὐκ ἀγνοεῖς, αἷς εἰ καὶ συναπήχθην, ἀκωλύτως εἶχον τοῦ ἀνελεῖν σε. Ἀλλὰ τὸ μὲν τοῖς σοῖς ὅρκοις πειθομένη, τὸ δὲ φειδομένη σου πολλοὺς ἐννοήτορας, παρελογησάμην (17) τῷ Θεῷ, καὶ τηνικαῦτα τὰ κατ' ἐμαυτὴν ἀποδοῦσα, δι' οὗ βασιλεῖς βασιλεύουσι καὶ δυνάσται [63] κρατοῦσι γῆς. Καὶ τὰ νῦν ὡς εὐσεβεῖ σοι καὶ ἐξ αὐτοῦ προβληθέντι, προσκυνῶ σε ὡς βασιλέα. Καὶ αἰτοῦμαι φείσασθαί μου τῆς ἀσθενείας καὶ συγχωρῆσαί μοι τὸν ὑπ' ἐμοῦ κτισθέντα τῶν Ἐλευθερίου οἶκον εἰς ψυχαγωγίαν τῆς ἀσυγκρίτου μου συμφορᾶς. » Ὁ δὲ ἔφη· « Καὶ εἰ τοῦτο θέλεις σοι γενέσθαι, ὄμοσόν μοι εἰς [64] πᾶσαν θείαν δύναμιν μὴ ἀποκρύψαι τι τῶν [65] τῆς βασιλείας θησαυρῶν, καὶ πληρῶ σου τὴν αἴτησιν, καὶ πᾶσάν σου θεραπείαν καὶ ἀνάπαυσιν ποιῶ. » Ἡ δὲ ὤμοσεν αὐτῷ εἰς τὰ τίμια καὶ ζωοποιὰ ξύλα, ὅτι « Οὐκ ἀποκρύψω ἀπὸ σοῦ, ἕως ὀβολοῦ· » ὃ καὶ πεποίηκεν. Ὁ δὲ τοῦ ποθουμένου ἐπιτυχὼν, παρευθὺ ἐξώρισεν αὐτὴν ἐν τῇ νήσῳ τῆς Πριγκίπου, ἐν τῇ μονῇ, ἣν αὐτὴ [66] ᾠκοδόμησεν, ὄντων ἀκμὴν τῶν [67] ἀποκρισιαρίων Καρούλου ἐν τῇ πόλει (18) καὶ ὁρώντων τὰ πραττόμενα. Ὁ γοῦν παμφάγος οὗτος τοῦ κράτους ἐπιλαβόμενος, οὐδὲ κἂν πρὸς [68] βραχὺ ἴσχυσεν ἐπικαλύψαι δι' ὑποκρίσεως τὴν ἔμφυτον αὐτοῦ κακίαν καὶ φιλαργυρίαν· ἀλλ' ὡς δῆθεν μέλλων τὴν ἀδικίαν ἐκκόπτειν, τὸ πονηρὸν ἐν τῇ Μαγναύρᾳ καὶ ἄδικον συνεστήσατο δικαστήριον. Σκοπὸς δὲ τῷ τυράννῳ οὐ τοῖς πτωχοῖς τὰ δίκαια ἀποδιδόναι, ὡς ἔδειξε [69] τὰ πράγματα, ἀλλὰ διὰ τούτου πάντας τοὺς ἐν τέλει ἀτιμάσαι τε [70] καὶ αἰχμαλωτίσαι, καὶ εἰς ἑαυτὸν τὰ [71] πάντα μετενεγκεῖν· ὃ καὶ πεποίη-

A Morbo quippe illo gravius laborabat homo auri voracissimus, spem suam omnem in congestas divitias reponens. Sapiens autem et religiosa Irene, ceu mulier quamvis subita rerum mutatione turbari debuisset, generoso tamen atque prudenti animo eum, qui heri perjurus servus, hodie se gravem exactorem et impudentem tyrannum gerebat **404** allocuta : « Ego quidem, inquit, o homo, orbatam quondam parentibus Deum me extulisse, et ad imperii thronum licet indignam evexisse certa sum, quapropter exauctorationis hujusmodi causam mihi delictisque meis ascribo. In omnibus itaque et per omnem modum sit nomen Domini benedictum. Solum Regem regum omnium et dominorum Dominum obtestata, designationis tuæ modum ad ipsum relatum volo, sine cujus nutu nil nobis posse contigere credidi. B Rumores autem de ea, quam nunc adeptus es, dignitate adversus te sparsos et ad me quoque latos fuisse veros, exitus comprobavit, sed nec eos ignoras : iis si permisissem me abduci, nullo sane resistente periisses. Verum qua juribusjurandis tuis confirmata, qua consciis tuis parcitura, tuis, inquam, qui hæc in me refundis, te tuosque commendatos volui Deo, per quem reges regnant et principes orbi dominantur. Impræsentiarum igitur te tanquam religiosum et ab eo promotum imperatorem veneror. Quapropter infirmitati meæ parcas precor, et in incomparandæ præsentis meæ calamitatis solatium, Eleutherii ædem a me constructam habere me permittas, rogo. » Ad hæc ille: « Hæc si tibi C præstari cupis, per virtutem quamcunque divinam prius jura imperii thesaurorum nihil te occulturam, et confestim petitis acquiescam tuis, et de cultu tibi exhibendo deque quiete relinquenda providebo. » Illa in veneranda et vivifica crucis ligna jurata, « Non abscondam, inquit, vel obolum unicum, » quod et præstitit. Ils desideriorum compos in Principis insulam, in monasterium ab ipsa ædificatum, Caroli legatis adhuc in urbe agentibus et quæ gerebantur spectantibus, eam relegavit. Sane thesaurorum iste helluo potestatem adeptus, ne brevi quidem temporis spatio innatam sibi ad malum pronitatem et avaritiam celare valuit, etiam simulationi addictus; quasi grassantem D vero injustitiam recisurus atque funditus evulsurus esset, scelestum ac plane iniquum tri-

VARIÆ LECTIONES.

[57] γύναιον οὖσα A, γυναῖκα οὖσαν vulg. [58] τῆς add. ex A. [59] με add. ex A. [60] μόνου add. ex A. [61] τὸν δὲ τρ. A, καὶ τὸν τρ. vulg. [62] ἀληθῆς vulg. [63] καὶ δυν. A, καὶ οἱ δ. vulg. [64] εἰς add. ex A. [65] τῶν add. ex A. [66] ἣν αὐτὴ A, ἣ αὐτὴν vulg. [67] τῶν add. ex A. [68] πρὸς add. ex A. [69] ἔδειξαν A. [70] τε add. ex A. [71] τὸ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(17) Nihil clarius nihilque redditum obscurius. *Qua juramentis tuis fidem habens, qua tibi parcens, plures mihi bene consultum volentes contempsi, jam tum Deo res meas committens.* Æquior longe Nicephoro auctor Vitæ S. Nicephori, quam cum aliis patriarcharum vitis eorum temporum historiam magna ex parte continentibus tomo altero, alteraque illius parte me producturum spero. COMBEFIS.

(18) Eginhardus anno 803 : *Legati imperatoris* (Jesse et Helingandus) *de CP. reversi sunt : et venerunt cum eis legati Nicephori imperatoris qui tunc rempublicam gerebat (nam Irenem post adventum legationis Francicæ deposuerant), quorum nomina fuerunt Michael episcopus, Petrus abbas, Callistus candidatus. Qui venerunt ad imp. in Germania super fluvium Salam, in locum qui dicitur Sels, et conditionem faciendæ pacis in scripto susceperunt.*

bunal ad Magnauram constituit. Is autem tyranno quærebatur finis, non ut pauperibus, quod æquum tribueret, prout exitus manifestavit, sed ut nobiles ac positos in dignitate viros dedecore afficeret, ageret captivos, et eorum bona cuncta ad se derivaret, quod ejus proposito felicissime successit. Universos vero sibi succensentes conspicatus, ac ne forte piæ Irenes beneficiorum memores eam denuo ad rempublicam administrandam revocarent, veritus, mense Novembri, frigore asperrimo jam terris incumbente, inclemens ac nulla in eam pietate motus, in insulam Lesbum deportari, et sub strictissima teneri custodia, **405** et a nemine penitus conspici mandavit. Mense porro Aprilis die tricesimo, Triphyllius Nicetas veneno, ut aiunt, a Nicephoro propinato exstinctus est. Mensis deinde Maii die quarto feria hebdomadis quinta, Nicephorus in Chalcedonis suburbana egressus, cum equo mansuetissimo atque mitissimo insideret, quæ Dei providentia fuit, in terram excussus, dexterum pedem contrivit. Mensis autem Julii die decimo nono, feria hebdomadis quarta, hora prima Bardanes patricius et orientalium dux, qui cognomento Turcus, a thematibus trans fretum positis imperator salutatus est, qui, cum potestatem multum detrectasset, a militibus aufugere non valuit. Is Chrysopolim profectus, circumducto per dies octo exercitu, et ab urbis civibus haud admissus, ad Malagina usque reversus est. Tum vero Dei timore ductus, et, ne forte ejus causa multæ patrarentur cædes, attentius cogitans, missis ad Nicephorum legatis, fidem accepit propria ejus manu scriptam, cui etiam sanctissimus patriarcha Tarasius et patricii omnes subscripsere, qua se suosque omnes incolumes atque impunitos servatum iri sibi cavebat. Die postmodum Septembris octavo sub mediam noctem fugam latenter arripiens, Cium Bithyniæ urbem profectus est in Heraclii monasterium ; ubi cum navigium ab imperatore ad hoc istuc missum invenisset, in eo caput abrasit, ac deinde monastico habitu indutus est. Mox conscenso navigio, in insulam, Proten vulgo dictam, in qua monasterium olim condiderat, trajecit, vesanum Nicephorum tremendi jurisjurandi fidem reveriturum arbitratus, et ab eo nullam se passurum injuriam. Ille vero primum quidem eum facultatibus nudat et, occasione arrepta, cunctos thematum proceres et locupletes viros, inter quos

A χεν. Ἰδὼν δὲ πάντας λυπουμένους κατ αὐτοῦ, καὶ δεδιὼς, μήπως μεμνημένοι τῆς εὐσεβοῦς Εἰρήνης εὐεργεσίας προσκαλέσωνται πάλιν τοῦ [72] κρατῆσαι αὐτὴν, τῷ Νοεμβρίῳ μηνὶ χειμῶνος ἐπικειμένου βαρυτάτου, οὐκ ᾤκτειρεν αὐτὴν ὁ ἄσπλαγχνος, ἀλλ' ἐξώρισεν αὐτὴν ἐν Λέσβῳ τῇ νήσῳ (19) ἀσφαλῶς φρουρεῖσθαι αὐτὴν προστάξας, καὶ παρ' οὐδενὸς [73] ὁρᾶσθαι τὸ σύνολον· τῇ δὲ λ' τοῦ Ἀπριλλίου μηνὸς ἐπετελεύτησεν Νικήτας ὁ Τριφύλλιος, ὥς φασιν, ὑπὸ Νικηφόρου φαρμάκῳ ἀναιρεθείς. Καὶ τῇ δ' τοῦ Μαΐου μηνὸς ἡμέρᾳ ε' ἐξῆλθεν Νικηφόρος κατὰ τὴν Χαλκηδόνα ἐν προαστείῳ, καὶ ἐπιβὰς ἵππῳ πάνυ ἡμερωτάτῳ καὶ πράῳ ἐκ θείας προνοίας [74], τοῦτον καταβαλὼν [75] τὸν δεξιὸν αὐτοῦ πόδα συνέτριψεν. Τῇ δὲ ιθ' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς, ἡμέρᾳ δ', ὥρᾳ α'. Βαρδά- B νης ὁ πατρίκιος καὶ στρατηγὸς τῶν Ἀνατολικῶν, τὸ ἐπίκλην [76] Τοῦρκος, ἀνηγορεύθη εἰς βασιλέα ὑπὸ τῶν Περατικῶν θεμάτων, ὅστις πολλὰ παραιτησάμενος, διαδρᾶσαι αὐτοὺς οὐκ ἴσχυσεν· καὶ κατελθὼν ἕως Χρυσοπόλεως, καὶ περιπολεύσας ἡμέρας η', καὶ μὴ δεχθεὶς ὑπὸ τῆς πόλεως, ὑπέστρεψεν ἕως τῶν Μαλαγίνων. Φοβηθεὶς δὲ τὸν Θεὸν, καὶ λογισάμενος, μήποτε δι' αὐτὸν [77] σφαγὴ γένηται Χριστιανῶν, ἀποστείλας δὲ πρὸς Νικηφόρον, καὶ λαβὼν λόγον ἐνυπόγραφον [78] ἐξ ἰδιοχείρου αὐτοῦ, ἐν ᾧ καὶ Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης καὶ πάντες οἱ πατρίκιοι καθυπέγραψαν, ὥστε ἀβλαβῆ αὐτὸν διατηρηθῆναι καὶ ἀζήμιον, καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ, τῇ η' [79] τοῦ Σπτεμβρίου μηνὸς ὥρᾳ μεσονυκτίου C λάθρα διαδρὰς κατῆλθεν ἐν τῇ Κίῳ τῆς Βιθυνίας, εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἡρακλείου, καὶ εὑρὼν τὸ ἀπολυθὲν χελάνδιον τοῦ βασιλέως, ἐπὶ τούτῳ ἀπεκάρθη (20), καὶ ἐνεδύσατο στολὴν μοναδικὴν, καὶ εἰσελθὼν ἐν αὐτῷ [80], ἀπῆλθεν ἐπὶ νήσῳ τῇ λεγομένῃ Πρώτῃ, ἐν ᾗ οἰκοδομήσας ἦν μοναστήριον, οἰόμενος ὅτι αἰδεσθήσεται τὸν φοβερὸν λόγον, ὃν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ παραλογιστὴς Νικηφόρος, καὶ οὐ μὴ βλάψῃ αὐτὸν [81] ἐν οὐδενί. Ὁ δὲ πρῶτον μὲν γυμνοῖ αὐτὸν τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, καὶ ἀφορμῆς δραξάμενος πάντας τῶν θεμάτων τοὺς ἄρχοντας καὶ κτήτορας (21), τινὰς δὲ ἐκ τῆς βασιλίδος πόλεως ᾐχμαλώτευσεν, τὸν δὲ στρατὸν ἅπαντα ἀρόγευτον εἴασεν. Καὶ τίς λόγος δυνήσεται [82] πρὸς ἀξίαν διηγήσασθαι τὰ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις πραχθέντα ὑπ' αὐτοῦ ἔργα κατὰ D Θεοῦ παραχώρησιν διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ; Τῇ δὲ θ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς τῆς ια' ἰνδικτιῶνος ἐτελεύτησεν ἡ βασίλισσα Εἰρήνη ἐν τῇ ἐξορίᾳ τῆς Λέσβου νήσου, καὶ μετηνέχθη [83] τὸ σῶμα αὐτῆς ἐν τῇ

VARIÆ LECTIONES.

[72] τοῦ A, τῶν vulg. [73] παρά τινος μὴ A. [74] προμηθείας A. [75] καταβαλὼν A, καταβάλλων vulg. [76] τὸ ἐπ. A, ὁ ἐπ. vulg. [77] δι' αὐτὸν A, δι' αὐτοῦ vulg. [78] ἐνυπόγρ. A, ὑπόγρ. vulg. [79] τῇ η' A, τῇ δὲ η' vulg. [80] αὐτῷ A, αὐτῇ vulg. [81] αὐτὸν om. A. [82] δυνήσηται vulg. [83] μετηνέχθη A f, μετήχθη vulg.

JAC. GOARII NOTÆ.

(19) Cedr., εἰς Μιτυλήνην, quæ Lesbi insulæ urbs est libera, ex qua dicta Mitylene ipsa insula, ut Ort.: unde et statim idem defunctam ait, ἐν τῇ αὐτῇ Λέσβῳ. Combefis.

(20) *In hunc finem missum caput abrasit.* Sic bene Anast. intellexit; non ut in ipso navigio detonsus sit, quod et sequentibus adversatur, quibus peractis omnibus quæ sunt monasticæ inaugurationis, navigium ingressus dicitur. Id.

(21) Anastasius, *habitatores:* cives potentiores intellige.

A νήσῳ τῆς Πριγκίπου, ἐν τῇ μονῇ, ἣν [84] αὐτὴ ᾠκοδόμησεν.

ex imperante urbe nonnulli, in captivitatem misit, universum autem exercitum debitis stipendiis defraudavit. Admissa porro diebus illis ab eo scelera, Deo propter alia crimina nostra illa tolerante, quæ oratio valeat enarrare? Cæterum mensis Augusti die nono, indictione undecima imperatrix Irene in Lesbum insulam relegata diem obiit: in insulam autem Principi in monasterium, quod ipsa condidit, corpus ejus translatum fuit.

Α. Μ. 6296. — Τούτῳ τῷ ἔτει, μηνὶ Δεκεμβρίῳ, ἰνδικτιῶνι ιβ', ἔστεψεν Νικηφόρος τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σταυράκιον διὰ Ταρασίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας εἰς βασιλέα, ἀποίητον ὄντα κατὰ πάντα τῇ τε ἰδέᾳ καὶ ῥώμῃ καὶ γνώμῃ πρὸς τὴν τοιαύτην ἀξίαν. Ὁ δὲ μήποτε ἐν μηδενὶ φυλάξας ἀλήθειαν Νικηφόρος Λυκάονάς τινας, ἢ λυκανθρώπους, ὁμογνώμονας καὶ ὁμόφρονας ἀποστείλας εἰς τὴν Πρώτην ἐκέλευσεν νυκτὸς ἐπιβῆναι B τῇ νήσῳ, καὶ τὸν προῤῥηθέντα ἐκτυφλῶσαι Βαρδάνιον, ὡς δῆθεν ἀγνοοῦντος αὐτοῦ, καὶ μετὰ τὸ δρᾶμα προσφυγεῖν τῇ ἐκκλησίᾳ. Τούτου δὲ γεγονότος ὅ τε [85] πατριάρχης καὶ ἡ σύγκλητος δεινῶς ἤλγησαν, καὶ πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν. Ὁ δὲ παρανομώτατος βασιλεὺς Νικηφόρος ὅρκοις τοὺς ἐν τέλει Λυκάονας, τὸ δοκεῖν, ἐπεζήτει ἀνελεῖν, ἀμύνασθαι σχηματιζόμενος, ὁ πάντα κατ' ἐπίδειξιν ἀεὶ, καὶ μηδὲν κατὰ Θεὸν πράττων. Ἦν γὰρ αὐτῷ [86] μετὰ τῶν λοιπῶν παρανομιῶν καὶ τὸ τοιοῦτον τῆς γνώμης ἐξαίρετον ἰδίωμα, δι' οὗ καὶ πρὸ τῆς βασιλείας πολλοὺς ἠπάτησεν. Πλὴν γελοιότατος ἦν τοῖς εἰδόσιν ἀκριβῶς [87] τὸ ἐπιτήδευμα· ὥστε κἀκεῖνον ἀναιδείᾳ πολλῇ ζεζοφωμένον τὸ μιαρώτατον αὐτοῦ πρόσωπον ἀεὶ, τότε ἀπρόϊτον γενέσθαι ἐπὶ ἡμέρας ζ' τοῦ C βασιλικοῦ κοιτῶνος δολίως κλαυθμυριζόμενος, ἐπεὶ καὶ φυσικῶς αὐτῷ γυναικώδη [88] προσῆσαν δάκρυα, ἃ τοῖς πολλοῖς τῶν φαύλων ψευδοχρίστοις προσεῖναι πέφυκεν. Ἀλλ' οὐκ ἔλαθεν τοὺς πολλούς. Τῷ δὲ Αὐγούστῳ μηνὶ ἐξελθὼν [89] κατὰ Ἀράβων συνήντησεν αὐτοῖς εἰς Κρασὸν τῆς Φρυγίας, καὶ πολεμήσας ἡττᾶται· καὶ πολλοὺς ἀποβαλὼν [90] μικροῦ δεῖν καὶ αὐτὸς κρατεῖσθαι ἤμελλεν, εἰ μὴ τῶν ἀρχόντων τινὲς ἀνδρειότατοι τοῦτον μόλις τῆς ἀνάγκης περισώσασθαι ἴσχυσαν.

A. C. 796. — Hoc anno mense Decembri indictione duodecima Nicephorus filium suum Stauracium Tarasii sanctissimi patriarchæ manibus in ambone Magnæ ecclesiæ imperatorem coronavit, hominem, sive vultus speciem, sive corporis robur, seu **406** denique mentis captum species, ad eam dignitatem plane ineptum. Is autem qui nusquam veritatis observatorem se præstitit, Nicephorus, Lycaonas nonnullos, ceu potius Lycanthropos belluas, iisdem cum eo mente ac moribus instructos homines in Proten insulam missos, noctu ad terram appellentes, Bardanium, quem memoravimus, oculis privare, tanquam se nullatenus conscio, et patrato facinore ad ecclesiam confugere jussit. Admissum scelus patriarcha et senatus universus omnesque, qui Dei timorem præ se ferebant, indigne tulerunt. Nefarius porro imperator Nicephorus, homo ad ostentationem omnia, nihil vero secundum Deum agens, in omnes Lycaonum optimates, quasi Bardanem vindicare voluisset, per juramenta cœpit inquirere. Inerat enim homini præter alia naturæ vitia facilis ad simulandum propensio; hoc ejus genii præcipuum munus, quo etiam ante susceptum imperium plurimos decepit: simulatum tamen ejus studium et affectationem expertis deridiculo exstitit, adeo ut vultum suum exsecrandum, continua licet impudentia obscuratum, per dies septem imperatorio cubiculo tectus et ejulans reddiderit eo tempore inaccessum. Aderant enim homini faciles et muliebres a natura concessæ lacrymæ, quod multis pravis hominibus christos et prophetas se falso jactitantibus innatum videatur: id tamen haud plures latuit. Cæterum mense Augusto adversus Arabes profectione suscepta, ad Crasum Phrygiæ obviam illis factus, certamine initio superatus est, pluribusque suorum prostratis parum abfuit, quin hostium in manus incideret, nisi procerum nonnulli animo et robore præstantes eum non sine difficultate periculo eripuissent.

Α. Μ. 6297. — Τούτῳ τῷ ἔτει στάσεως γενομένης D κατὰ τὴν Περσικὴν, κατῆλθεν ὁ τῶν Ἀράβων ἀρχηγὸς εἰρηνοποιήσων αὐτούς. Νικηφόρος δὲ ἄδειαν εὑρὼν, ἔκτισεν τὴν Ἄγκυραν τῆς Γαλατίας καὶ τὴν Θήβασαν καὶ τὴν Ἀνδρασόν. Ἀπέστειλεν δὲ καὶ ἐν Συρίᾳ χοῦρσον, καὶ μηδὲν ἀνύσαν ὑπέστρεψεν [91], τοὐναντίον δὲ μᾶλλον καὶ πολλοὺς ἀποβαλόν.

A. C. 797. — Hoc anno tumultu in Persia excitato Arabum dux partes dissidentes compositurus, illuc se contulit. Interea Nicephorus capta occasione Ancyram Galatiæ, Thebasam et Andrasum reparavit. Levi insuper et prædis cogendis apto exercitu in Syriam misso, milites re infecta, quin imo pluribus eorum desideratis, reversi sunt.

Α. Μ. 6298. — *Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκόπου Νικηφόρου ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει, μηνὶ Φεβρουαρίῳ κε', ἰνδικτιῶνι ιδ', Ταράσιος ὁ ἁγιώτατος ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἐνδόξως ἀπεβίω, καὶ ἐξεκομίσθη τὸ

A. C. 798. — *Cpoleos episcopi Nicephori annus primus.*

Hoc anno mensis Februarii die **407** vicesimo quinto indictione decima quarta Tarasius sanctissimus Cpoleos archiepiscopus, gloriosam mortem

VARIÆ LECTIONES.

[84] ἣν A, ᾗ vulg. [85] ὅ τε A, καὶ ὁ vulg. [86] αὐτῷ A, αὐτὸ vulg. [87] ἀκριβῶς add. ex A. [88] γυναικωνιτίδος A, γυναικώδει vulg. [89] ἐξελθὼν A, ἐλθὼν vulg. [90] ἀποβαλὼν A, ἀποβάλλων vulg. [91] ἀνύσαν ὑπέστρεψεν — ἀποβαλὸν A, ἀνύσαντες ὑπέστρεψαν — ἀποβάλλοντες vulg.

obiit. Corpus ejus ad Ponti fauces delatum, in monasterio ab eo condito feria primæ jejuniorum hebdomadis quarta sepultum fuit. Mensis vero Aprilis die duodecima magna Paschalis Dominica Nicephorus sanctissimus patriarcha, prius asecretis, populi totius, sacerdotum atque etiam imperatorum suffragio electus est. Plato autem et Theodorus, Studii monasterii superior, Nicephori ordinationi non assenserunt, quin imo dissidium a cæteris meditati firmiter obstiterunt, probabili videlicet argumento ducti, non oportere aliquem ab imo laicorum statu ad supremum episcopatus fastigium proxime evolare : quos imperator Nicephorus urbe ejicere consiliatus adversa nonnullorum sententia cohibitus est, qui odiosam fore patriarchæ ordinationem exposuerunt, si monachi ad septingentos usque sub Theodoro militantes ejusque monasterium adeo celebre, illa asserta, dissiparentur et a fundamentis ruerent. Porro id neque novum in Ecclesia neque recens excogitatum fuit factum, cum multi etiam alii, de laicis episcopi creati, Deo convenienter in sacerdotali dignitate se gesserint. Eodem anno Aaron Arabum dux, collectis maximis copiis ex Maurophoris, Syria,

λείψανον αὐτοῦ ἐν τῷ στενῷ τοῦ Πόντου, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ μοναστηρίῳ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντι τετάρτῃ τῆς πρώτης ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν. Καὶ τῇ ιβ' τοῦ Ἀπριλλίου μηνὸς τῇ μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα ἐχειροτονήθη Νικηφόρος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης ἀπὸ ἀσηκρητῶν ψήφῳ παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἱερέων, πρὸς δὲ καὶ τῶν βασιλέων. Πλάτων δὲ καὶ Θεόδωρος ἡγούμενος (22) τῆς μονῆς τῶν Στουδίου [92] οὐ συνευδόκησαν τῇ χειροτονίᾳ Νικηφόρου, ἀλλὰ καὶ [93] λίαν ἀντετάχθησαν σχίσμα μελετήσαντες, αἰτίαν δῆθεν εὔλογον ἔχοντες τὸ μὴ [94] δεῖν ἀπὸ λαϊκῶν ἀθρόως εἰς ἐπισκοπὴν ἀνατρέχειν· οὓς ὁ βασιλεὺς Νικηφόρος τῆς πόλεως ἀπελάσαι βουληθεὶς ἀνετράπη, συμβουλευόντων τινῶν οὐκ ἐπαινετὴν ἔσεσθαι τὴν [95] τοῦ πατριάρχου χειροτονίαν ἐπὶ καταλύσει τηλικαύτης μονῆς ἑπτακοσίων που μοναστῶν ὑπὸ Θεοδώρου τεταγμένων. Καὶ οὐκ ἦν τὸ πρᾶγμα ξένον τῆς Ἐκκλησίας καὶ προσφάτως ἐπινοηθέν· ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι (23) ἀπὸ λαϊκῶν ἐπεσκόπησαν ἀξίως τῆς ἀξίας τῷ Θεῷ ἱερατεύσαντες· τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν Ἀαρὼν [96] ὁ τῶν Ἀράβων ἀρχηγὸς τὴν Ῥωμανίαν σὺν δυνάμει [97] βαρείᾳ ἀπό τε Μαυροφόρων καὶ Συρίας καὶ Παλαιστίνης καὶ Λιβύης χιλιάδων τριακοσίων. Καὶ ἐλθὼν εἰς Τύανα ᾠκοδό-

VARIÆ LECTIONES.

[92] Στουδίου A, Στουδίων vulg. [93] καὶ add. ex A. [94] τὸ μὴ A, τοῦ μὴ vulg. [95] τὴν add. ex A. [96] Ἀαρὼν ὁ A, ὁ Ἀαρὼν vulg. [97] ἐν δυν. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(22) Platonis et Theodori Studitarum in Tarasium et Nicephorum sanctissimos patriarchas zelum discretionis nonnihil egenum, describunt Theodorus ipse in Platonis gestis 16 Decembris apud Surium, et Ignatius in narratione de Theodoro instituta, quam ex utriusque communis amici pereruditi Leonis Allatii scriptis contubernalis Franciscus Combefis amice exhibuit : *Περὶ Ταρασίου καὶ Νικηφόρου τῶν ἐν ἁγίοις πατριαρχῶν.* Ὅτι Ταράσιος καὶ Νικηφόρος, κ. τ. λ. — *Exstat narratio ista S. Theodori Studitæ operibus nostræ editionis appendicis vice subjuncta. Vide tom.* XCIX, *col.* 1849. EDIT. PATR. — Ita bene Cedr. non ut modo codd. ipseque Anast. ἡγούμενοι, quasi uterque illius monasterii præfectum ageret, non solus Theodorus, de quo etiam postmodum subditur quod præsideret monachis 700 in eo monasterio ; Platone tum vitam degente solitariam in inclusorio, eidemque nepoti suo Theodoro subdito, uti ipse pluribus in vita illius ; in qua et loci hujus tragœdiam totam prosequitur ; aliamque ac præcipuam dissidii causam affert, quam narrat Theophanes, ac pro qua excusat, Nicephori scilicet promotionem ex laicis ; quam etsi moleste habebant viri sanctissimi velut non omnino ex canonum ratione factam, haud tamen rem ejusmodi existimabant ut pacis studio dissimulanda non esset, uti jam in Tarasio et ipso ex laicis promoto dissimulaverant ; quo etiam amice sub ipsum sacerdotii initium, tumque sublato scandalo, ac amoto Josepho Catharorum præposito incestarum nuptiarum ministro, usi fuerant. Offendit quidem Plato in Nicephori electione, sed quod per litteras suffragium rogatus ab imperatore, libere eum præsulem edixerit, quem tanto muneri aptiorem putaverat ; quodque ut ille præliceretur ita adnixus sit, ut etiam imperatoris secretum cuidam ex proceribus sanguinis affinitate eidem conjuncto, communicaverit : quo scilicet sua ille auctoritate erga imperatorem obtineret, ut in eum imperator vota sua conferret, quem is illi potissime ex omnibus nominasset. Secuta hæc Josephi Catharorum præpositi jam Tarasio abdicati, restitutio : utque non aliter Tarasii admissa communio Platoni ac discipulis, quam Josephum ille sacris arceret ; sic et ab iisdem etiam Nicephori spreta, postquam ipse ut imperatoris gratiam iniret ad pristina eum munia instauraverat. Totam ergo in ambos duces, ad discipulos vere dignam luctus tragœdiam exsecutus Theodorus sic causam explicat : Καὶ ταῦτα ὑπὲρ τίνος (πάλιν γὰρ ἀναλαμβάνειν ἐκπλήξει τὸ δρᾶμα περιπονοῦμαι) ; Ἵν' ὁ στεφανώσας τοὺς μοιχωμένους παρὰ τὸ Εὐαγγέλιον κατὰ ἀντίθεσιν τοῦ Προδρόμου, ὡς οἰκονομίαν σωτήριον τῇ Ἐκκλησίᾳ πεποιηκὼς, ἀθωωθῇ τοῦ ἱερουργεῖν· καὶ οἱ τοῦτον μὴ προσιέμενοι εὐαγγελικῶς, ἔκνομοι καὶ ἠλλοτριωμένοι Θεοῦ νομίζοιντο. Ὢ νόμοι Θεοῦ καταφρονούμενοι! ὢ διώκτου πικροῦ, Χριστιανοῦ προσηγορίαν ἔχοντος, καὶ Χριστοῦ νόμους καταπατεῖσθαι ζέοντος! Τί οὕτω μέμηνας, βαρυκάρδιε καὶ ἀπηνέστατε, σὺν τῷ ὁμοτρόπῳ σου σκύμνῳ ; οὐκ οἶσθα ὅτι πρὸς ἀηττήτους νόμους Θεοῦ παρατάσσῃ, οὓς οὐδεὶς βασιλευσάντων νενίκηκεν ; μὴ ὅτι γε καὶ προσκρούσας αὐτοῖς ὡς σὺ περιφανῶς ἀπώλετο· *Hæc vero cujus gratia? iterum enim præ stupore fabulam ab ovo repetere enitar. Nempe, ut is, qui nuptiales corollas præter Evangelii jura, ac contrario præcursori molimine, adulteris imposu rat, velut qui prudenter e re Ecclesiæ egisset, innoxius sacrorum minister sanciretur; iique, qui ex Evangelii rationibus non admitterent, iniqui ac alieni a Deo haberentur. O spretas Dei leges! O sævum Christiano nomine persecutorem, Christique leges fervore animi conculcantem! quid ita dementia furis, homo gravi corde, ac immanissime, una cum tibi morum æmulo tuo catulo? Nescis adversus invictus Dei leges instructa te acie stare, quas nullus imperator vincere potuit? quinimmo quisquis in eas offendit, quod tu palam moliris, periit.* COMBEFIS.

(23) In sancti gratiam, ac versus sanctos, auctoris sancti sancta sententia.

μησεν οἶκον τῆς βλασφημίας αὐτοῦ. Καὶ πολιορκήσας A παρέλαβεν τὸ Ἡρακλέως κάστρον ὀχυρώτατον πάνυ ὑπάρχον καὶ τὴν Θήβασαν καὶ τὴν Μαλακοπαίαν [98] καὶ τὴν Σιδηρόπαλον καὶ τὴν Ἄνδρασον. Ἀπέστειλεν [99] δὲ κοῦρσον χιλιάδας ἑξήκοντα, καὶ κατῆλθεν ἕως Ἀγκύρας, καὶ ἱστορήσας ταύτην ὑπέστρεψεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Νικηφόρος φόβῳ καὶ ἀμηχανίᾳ συσχεθεὶς, ἐξῆλθεν καὶ αὐτὸς ἐν ἀπογνώσει, τά τε γενναῖα τῆς ταλαιπωρίας ἐπιδεικνύμενος (24), καὶ πολλὰ τρόπαια ποιήσας ἀπέστειλεν πρὸς Ἀαρὼν τὸν μητροπολίτην Συνάδων καὶ Πέτρον τὸν ἡγούμενον τοῦ Γουλαίου καὶ Γρηγόριον τὸν οἰκονόμον Ἀμάστρης, αἰτῶν [1] εἰρήνην γενέσθαι· καὶ πολλὰ διαλεχθέντων αὐτῶν ἐστοίχησαν τὴν εἰρήνην [2], ἵνα τὸ κατ' ἔτος τελῆται αὐτοῖς ἀνὰ τριάκοντα χιλιάδες νομίσματα καὶ τρία νομίσματα [3] κεφαλιτιῶν (25) B αὐτοῦ τοῦ βασιλέως [4], καὶ τρία τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ἃ δεξάμενος Ἀαρὼν ἥσθη καὶ ἠγαλλιάσατο ὑπὲρ μυρίων ταλάντων ταῦτα δεξάμενος, ὡς ὑποτάξας τὴν τῶν Ῥωμαίων βασιλείαν. Ἐστοίχησαν δὲ καὶ τὰ παραληφθέντα [5] κάστρα μὴ κτισθῆναι (26). Ὑποστρεψάντων δὲ τῶν Ἀράβων ἔκτισεν εὐθέως τὰ αὐτὰ κάστρα καὶ κατωχύρωσεν. Καὶ τοῦτο μαθὼν Ἀαρὼν, ἀποστείλας πάλιν ἔλαβεν τὴν Θήβασαν, καὶ πέμψας στόλον εἰς Κύπρον, τάς τε ἐκκλησίας κατέστρεψεν, καὶ τοὺς [6] Κυπρίους μετῴστησεν, καὶ πολλὴν ἅλωσιν ποιήσας τὴν εἰρήνην διέστρεψεν.

Palæstina et Libya, quæ ad trecenta millia accedebant, impressionem in Romanam ditionem fecit, et Tyana profectus blasphemiæ suæ consecravit ædem, munitissimumque Herculis castrum, Thebasam, Malacopæam, Sideropalum et Andrasum armis et obsidione cepit, agmenque sexaginta millium militum populatum misit, et Ancyram usque devenit, qua diligentius explorata et descripta, reversus est. Quare imperator Nicephorus in metum atque animi angustias adductus, ipse etiam contra processit, in hac rerum desperatione fortem adversus calamitates animum erigens, multaque sibi ipsi decernens trophæa, Synadensem metropolitam et Petrum Gulæi præpositum, et Gregorium Amastrensem œconomum pacem componendam postulaturos ad Aaronem legatos destinavit, qui multis hinc inde discussis, pacem ea conditione firmaverunt, ut in singulos annos triginta nummorum millia, et tria capitatorum ipsius nimirum imperatoris effigie exsculpta, aliaque pariter tria filii charactere notata Saracenis penderentur. Aaron eo censu accepto, quasi Romanorum imperio sibi subjecto gavisus est, nec oblatis talentorum decem millibus majore lætitia triumphasset. Inter eos insuper convenit, ne castra expugnata repararentur. Sed vix Arabes discesserant, cum **408** eadem castra Nicephorus reædificavit et munivit. Ea re comperta, misso exercitu Thebasam iterato cepit Aaron, et classe in Cyprum destinata, ecclesias evertit, Cyprios in alias provincias transportavit, et multis captivis abductis, pacis initæ fœdera violavit.

A. M. 6299. — Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν Νι- C κηφόρος κατὰ Βουλγάρων, καὶ καταλαβὼν τὴν Ἀδριανούπολιν, στάσεως μελετωμένης κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τῶν βασιλικῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ταγμάτων, αἰσθόμενος ὑπέστρεψεν ἄπρακτος μηδὲν ἀνύσας, ἢ μόνον τοὺς ὁμοφύλους ἀμυνόμενος, δαρμοῖς τε καὶ ἐξορίαις, καὶ δημεύσεσι πολλοὺς ὑποβάλλων [7]. Ἀποστείλας δὲ Βαρδάνιον τὸν σπαθάριον, τὸ ἐπίκλην Ἀνεμᾶν, πάντα προσήλυτον (27) καὶ πάροικον ἐπαιχμαλωτεύσας, ἐπέρασεν ἐν τῇ Θράκῃ, οἰόμενος οὐκ ὀλίγην ὁλκὴν χρυσοῦ πορίσασθαι ἐξ αὐτῶν ἐξ

A. C. 799. — Hoc anno Nicephorus bellum in Bulgaros convertit, et Adrianopolim profectus, cum ab imperatoriis aulicis et militum ordinibus conspirationem in se motam intellexisset, re prorsus infecta, et a proposito sibi fine longe sepositus, nisi forte a severitate in contribules exercita, quos verberibus, exsiliis et bonorum proscriptionibus ultus est, Constantinopolim remeavit. Bardanio autem spathario, cui cognomentum Anemas, misso, advenis et inquilinis omnibus in servitutem actis in Thraciam transiit, haud leve auri pondus

VARIÆ LECTIONES.

[98] Μαλακοπίαν A. [99] ἀπέστη f. [1] αἰτῶν A, αὐτῶν vulg. [2] τὴν εἰρ. A, εἰρ. vulg. [3] καὶ τρία νομ. add. ex A e. [4] τοῦ βασιλέως A e, τῆς βασιλείας vulg. [5] παραληφθ. A, παραλειφθ. vulg. [6] καὶ τοὺς A, τούς τε vulg. [7] ἀποβ. A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(24) *Ostendens quanta vis calamitatis exsistat, multaque solertia usus.* Velut esset, πολλὰ τροπωσάμενος, quæ vox auctori est, fraude uti, solertia decipere. Sic certe Cedr. καὶ δὴ σκεψάμενος. Idem, τὰ γενναῖα τρόπαια in illa vi suadæ enituisse intelligit, qua Nicephorus Aaronis animum ad pacem inflexit, desperata alioqui salute : non quasi ipse ita animos ex calamitate hauserit, ut se de illo tropæa erecturum speraverit, uti interpres non bene intellexit. Quid si τρόπαια intelligas, uti expositum est imp. secundi Iust. Rhinotmeti anno 3, cum is fuga lapsus Anchialo, dicitur posuisse super muros τρόπαια *arma bellica*, quo sic Bulgaris fucum faceret, nec illi ejus fugam adverterent ; ut hic quoque dicatur Nicephorus fecisse multa τρόπαια, id est copioso armorum apparatu exercitum D instruxisse, ne omnino Arabum dux ex militum paucitate sperneret, sed majores illius copias existimans in pacem consentiret. Hoc alias stratagemate usi alii cladem depulere. COMBEFIS.

(25) Bene Anast., *tria numismata in censum capitis imperatoris, et tria in censum capiti ejus filii :* quo Aaron censu sic delectatus est, prætulitque auri multis talentis, velut sic addicto Arabibus Romano imperio. Nihil e re quod redditum est. ID.

(26) Apud Cedr., παραληφθέντα ὑπ' αὐτοῦ· *Urbes quas ille cepisset non reparandas :* etiam Peyr. προληφθέντα· *urbes prius utrinque captas*, at non improbanda Regii lectio *urbes desolatas ;* vel quas ille ex pacis condicto Romanis cesserat. ID.

(27) *Gentilem* intellige, et a Christiana religione alienum.

annuis vectigalibus ab eis exactis collecturum se arbitratus, qui dilecti sibi auri cupiditate, non Christi dilectione cuncta gerere vel administrare visus est.

A. C. 800 — Hoc anno mense Septembri indictione prima, Aaron Arabum dux Chumid cum valida classe adversus Rhodum instruxit. Is ex improviso navigatione suscepta, Rhodum appellens ingentem prædæ copiam ex ea abegit, arce sola vastitatis immuni servata. At certe redeuntem sanctus et mirandorum opifex Nicolaus manifesta ultione exagitavit. Myra etenim occupata, cum sacram ejus urnam confringere tentaret, et in vicinam ex errore vim et ictus inferret, extemplo immanis ventorum procella, marinorum fluctuum impetui tonitruum fulgurumque promiscua tempestas adeo classem jactavit, ut pleræque naves conquassatæ submergerentur, ipseque Dei hostis Chumid sancti virtutem expertus, vix ac præter spem eam potuerit effugere. Mensis autem Decembris die vicesimo Nicephorus Stauracio filio uxorem copulaturus, virginum Romanæ ditionis accurata disquisitione præmissa, Theophanonem Atheniensem beatæ Irenes affinem, viro, cum quo frequentius decubuerat, desponsatam et ab eo sejunctam, infelici Stauracio locavit, ut qui leges omnes violare solitus erat, etiam in hoc transgrederetur impudenter. Duas autem alias puellas istam forma longe superantes, quas una cum ea delegerat, in ipsis nuptiarum solemnibus diebus palam non sine hominum risu vir exsecrandus constupravit. Cæterum mense Februario 409 proceres haud pauci conspirationem in eum machinati Arsaberem quæstorem et patricium, virum religiosum et eruditum, designaverunt imperatorem. Ubi Nicephorus, dolis adversus alios parandis exercitatissimus, insidias habuit detectas, Arsaberem verberibus cæsum et capillitio damnatum inter monachos reliquum vitæ acturum in Bithyniam relegavit, cæteros plagis impositis, exsiliis et facultatum proscriptionibus, non sæcularis modo convictus proceres, sed et sanctos episcopos monachosque, necnon ipsos Magnæ ecclesiæ syncellum, sacellarium et chartophylacem viros spectabiles omnique veneratione dignos supposuit

A. C. 801. — *Arabum ducis Muamed annus primus.*

Hoc anno, mense Martio, indictione secunda, Arabum dux Aaron in interiore Persia, Chorasan agnominata, mortuus est; Muamed autem ejus filius ad omnia prorsus ineptus imperium suscepit, adversus quem Abdellas ejus frater seditione mota, ex provincia Chorasan cum paternis viribus erumpens, civilis belli per nationem illam auctor fuit. Subinde qui Syriam, Ægyptum et Libyam

A ἐτησίων τελεσμάτων ὁ πάντα διὰ τὸν[8] φιλούμενον αὐτῷ χρυσὸν, καὶ οὐ διὰ τὸν Χριστὸν πράττων.

A. M. 6300.—Τούτῳ τῷ ἔτει, μηνὶ Σεπτεμβρίῳ, ἰνδικτιῶνι α', Ἀαρὼν ὁ τῶν Ἀράβων ἀρχηγὸς μετὰ στόλου κατὰ τῆς Ῥόδου Χουμεῒδ ἐξέπεμψεν. Οὗτος ἀθρόως καταπλεύσας, καὶ τὴν Ῥόδον καταλαβὼν πολλὴν ἅλωσιν ἐποιήσατο ἐν αὐτῇ. Τὸ μέντοι ἐν αὐτῇ φρούριον διεφυλάχθη ἀπόρθητον. Ἐν δὲ τῷ ἐπανέρχεσθαι αὐτὸν, φανερῶς κατεπολεμήθη ὑπὸ τοῦ ἁγίου καὶ θαυματουργοῦ Νικολάου. Ἐλθὼν γὰρ εἰς τὰ Μῦρα καὶ τὴν ἱερὰν αὐτοῦ συντρίψαι πειραθεὶς λάρνακα, ἄλλην ἀντ' ἐκείνης πλησίον αὐτῆς[9] κατέκλασεν· αὐτίκα τε πολλὴ ἀνέμων καὶ θαλαττίων B κυμάτων, βροντῶν τε καὶ ἀστραπῶν ἀνωμαλία τὸν στόλον κατέλαβεν, ὡς ἱκανὰ συντριβῆναι σκάφη, αὐτόν τε τὸν[10] θεομάχον Χουμεῒδ ἐπιγνῶναι τὴν τοῦ ἁγίου δύναμιν, καὶ παρ' ἐλπίδα τὸν κίνδυνον[11] ἐκφυγεῖν. Τῇ δὲ κ' τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς Νικηφόρος μετὰ πολλὴν ἐκλογὴν παρθένων ἐκ πάσης[12] τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐξουσίας εἰς τὸ ζεῦξαι Σταυράκιον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ποιησάμενος, Θεοφανὼ τὴν Ἀθηναίαν προσγενῆ τῆς μακαρίας Εἰρήνης μεμνηστευμένην ἀνδρὶ, καὶ πολλάκις αὐτῷ συγκοιτασθεῖσαν, χωρίσας αὐτὴν ἀπ' αὐτοῦ, τῷ ἀθλίῳ Σταυρακίῳ συνέζευξεν, ὡς εἰς πάντα καὶ εἰς τοῦτο[13] παρανομήσας ἀναιδῶς, ἄλλας δύο ταύτης ὡραιοτέρας ἐκλεξάμενος· σὺν αὐτῇ προφανῶς αὐτὰς ἔφθειρεν κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας τοῦ γάμου παρὰ πάντων ὁ μιαρὸς γελώμενος. Τῷ δὲ C Φεβρουαρίῳ μηνὶ στάσιν ἐννοήσαντες κατ' αὐτοῦ πολλοὶ τῶν ἐν τέλει, Ἀρσαβὴρ τὸν κοιαίστωρα καὶ πατρίκιον ἄνδρα εὐσεβῆ καὶ λογιώτατον[14] ἐψηφίζοντο. Γνοὺς δὲ τοῦτο[15] ὁ πολυμήχανος Νικηφόρος, αὐτὸν μὲν τύψας καὶ ἀποκείρας, μοναχὸν πεποίηκεν, ἐν Βιθυνίᾳ τοῦτον ἐξορίσας, τοὺς δὲ λοιποὺς δαρμοῖς καὶ ἐξορίαις, πρὸς δὲ καὶ δημεύσεσι καθυπέβαλεν, οὐ μόνον τοὺς ἐν τῷ κοσμικῷ βίῳ[16] ἄρχοντας, ἀλλὰ καὶ ἐπισκόπους ἁγίους καὶ μοναχοὺς, καὶ τοὺς τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τόν τε σύγκελλον καὶ τὸν σακελλάριον καὶ τὸν χαρτοφύλακα, ἄνδρας ἐλλογίμους ὑπάρχοντας καὶ αἰδοῦς ἀξίους.

D A. M. 6301. — *Ἀράβων ἀρχηγοῦ Μουαμὲδ ἔτος α'.*

Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀαρὼν ὁ τῶν[17] Ἀράβων ἀρχηγὸς τέθνηκεν εἰς τὴν ἐνδοτέραν Περσίδα, τὴν καλουμένην Χωρασὰν[18], μηνὶ Μαρτίῳ, ἰνδικτιῶνι β'. Καὶ διεδέξατο τὴν ἀρχὴν Μουαμὲδ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀφυὴς κατὰ πάντα, πρὸς ὃν Ἀβδελᾶς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ στασιάσας ἐκ τῆς αὐτοῦ χώρας τοῦ Χωρασὰν ἅμα ταῖς πατρικαῖς δυνάμεσιν ἐμφυλίου πολέμου τῷ κατ' αὐτοὺς ἔθνει γέγονεν αἴτιος. Κἀντεῦθεν οἱ κατὰ τὴν Συρίαν

VARIÆ LECTIONES.

[8] διὰ τὸν A. διὰ τὸ vulg. [9] πλησίον αὐτῆς] παρακειμένην A. [10] τὸν add. ex A. [11] τὸν κίνδυνον A, τὴν δύναμιν vulg. [12] ἐκ πάσης add. ex A. [13] ἐν τούτῳ A. [14] λογικώτατον A. [15] δὲ τοῦτο A, δὲ καὶ τοῦτο vulg. [16] βίῳ add. ex A. [17] τῶν add. ex A. [18] Χουρασὰν A a

καὶ Αἴγυπτον καὶ Λιβύην εἰς διαφόρους κατατμηθέντες ἀρχὰς [19], τά τε δημόσια πράγματα καὶ ἀλλήλους κατέστρεψαν, σφαγαῖς καὶ ἁρπαγαῖς καὶ παντοίαις ἀτοπίαις [20] πρός τε ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοὺς Χριστιανοὺς συγκεχυμένοι. Ἔνθα δὴ καὶ αἱ [21] κατὰ τὴν ἁγίαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλιν ἐκκλησίαι ἠρήμωνται, τά τε μοναστήρια τῶν δύο μεγάλων λαυρῶν, τοῦ ἐν ἁγίοις Χαρίτωνος (28) καὶ Κυριακοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Σάββα, καὶ τὰ λοιπὰ κοινόβια τῶν ἁγίων Εὐθυμίου καὶ Θεοδοσίου· ἐπεκράτησεν δὲ τῆς τοιαύτης ἀναρχίας ἡ κατ' [22] ἀλλήλων καὶ ἡμῶν μιαιφονία ἔτη [23]. Θεόδωρος δὲ ὁ ἡγούμενος τῶν Στουδίου [24], καὶ Ἰωσὴφ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, ἅμα Πλάτωνι ἐγκλείστῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς αὐτῶν μοναχοῖς τῆς κοινωνίας Νικηφόρου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου ἀπέστησαν διὰ Ἰωσὴφ τὸν οἰκονόμον, ὡς παρανόμως στεφανώσαντα Κωνσταντῖνον καὶ Θεοδότην. Νικηφόρος δὲ ὁ βασιλεὺς ἀφορμῆς δραξάμενος ἐπισκόπους πολλοὺς καὶ ἡγουμένους ἀθροίσας σύνοδον κατ' αὐτῶν κροτηθῆναι ἐκέλευσεν, δι' ἧς ἐξεβλήθησαν τῆς μονῆς καὶ τῆς πόλεως ἐξορίᾳ παραπεμφθέντες μηνὶ Ἰανουαρίῳ, ἰνδικτιῶνι β'. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει ῥόγας διδομένης τῷ λαῷ ἐν τῷ Στρομῶνι [25], ἐπιπεσόντες οἱ Βούλγαροι ταύτην ἀφείλαντο χρυσίου λίτρας χιλίας καὶ ἑκατὸν, καὶ πολὺν λαὸν κατέσφαξαν σὺν τῷ στρατηγῷ καὶ τοῖς ἄρχουσιν. Ἦσαν γὰρ καὶ τῶν λοιπῶν θεμάτων ταξάτοι ἄρχοντες οὐκ ὀλίγοι, καὶ πάντες ἐκεῖ ἀπώλοντο. Ἔλαβον δὲ καὶ τὸ τοῦλδον ὅλον, καὶ ὑπέστρεψαν. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει πρὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα Κροῦμμος [26] ὁ τῶν Βουλγάρων ἀρχηγὸς παραταξάμενος κατὰ Σαρδικῆς, ταύτην παρέλαβεν δόλῳ καὶ λόγῳ, στρατεύματα Ῥωμαϊκὰ κατασφάξας χιλιάδας ἕξ, χωρὶς ἰδιωτικοῦ πλήθους. Νικηφόρος δὲ δῆθεν κατ' αὐτοῦ ἐξελθὼν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος [27] τοῦ σωτηρίου πάθους, ἀξιόλογον μὲν οὐδὲν πέπραχεν, τοῖς δὲ περισωθεῖσιν [28] ἐκ τῆς φυγῆς ἄρχουσιν αἰτοῦσι λόγον σωτηρίας ἀπαξιώσας δοῦναι, τοῖς ἐχθροῖς προσφυγεῖν [29] ἐβιάσατο, ἐν οἷς ἦν καὶ [30] Εὐθύμιος ὁ σπαθάριος μηχανικῆς ἔμπειρος. Ὁ δὲ Νικηφόρος πρὸς τῇ πολλῇ ἀδοξίᾳ σάκραις ἐνόρκοις τὴν [31] βασιλίδα πόλιν πείθειν ἐσπούδαζεν, ὅτι τὴν τοῦ Πάσχα ἡμέραν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Κρούμμου ἑορτάσας, τὴν παραλειφθεῖσαν [32] Σαρδικὴν οἰκοδομεῖν βουλόμενος, ἀνθιστάμενα τὰ [33] πλήθη φοβηθεὶς ὑποβάλλει [34] (29) διὰ τῶν στρατηγῶν καὶ ἀρχόντων πεῖσαι τοὺς ὄχλους αἰτήσασθαι τῷ βασιλεῖ περὶ τῆς οἰκοδομῆς. Οἱ δὲ τὸ δρᾶμα κατανοήσαντες, ὡς ἐκ τῆς ἐκείνου κακοπραγίας ὑποβεβλημένον στασιάζουσι κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν

incolunt in varias factiones divisi, rem publicam et privatos quosque pessumdederunt, cædibus, rapinis aliisque flagitiis cum in se invicem, tum in subditos Christianos confuse desævientes. Isthinc sane per sanctam Christi et Dei nostri civitatem ecclesias desolatio et vastitas occupavit : isthinc in duarum magnarum laurarum monasteria, sancti dico Charitonis et Cyriaci, atque sancti Sabæ, et in reliqua sanctorum Euthymii et Theodosii cœnobia maxima clades erupit. Invaluit Arabici imperii confusio hujusmodi, cædesque mutuæ inter se et nobis illatæ annos. * Theodorus autem, Studii præpositus, et ejus frater Joseph Thessalonicensis archiepiscopus, una cum Platone incluso et reliquis monachis, a Nicephori sanctissimi patriarchæ communione, ob Joseph œconomum corollas nuptiales Constantino et Theodote illegitime pridem imponentem, seipsum segregavit. Imperator autem Nicephorus commodam occasionem nactus, variis episcopis et monasteriorum præpositis in unum collectis, synodum agi mandavit, cujus decreto monasterio et urbe ejecti, mense Januario indictionis secundæ in exsilium pulsi sunt. Hoc eodem **410** anno erogato in milites stipendio ad Stromonem, Bulgari irruentes illud interceperunt, auri libras centum supra mille, varia exercitus plebe trucidata cum ipso duce et pluribus optimatibus : aderant quippe ex aliis quoque thematibus taxati proceres haud pauci, quorum communis fuit jactura : occupatisque universi exercitus sarcinis, Bulgari rediere. Hoc etiam anno ante Paschatis solemnia Crummus Bulgarorum princeps, expeditione suscepta, et instructo in Sardicam exercitu, qua dolis, qua pactis, urbem cepit, et ex Romanis agminibus, promiscua privatorum hominum plebe haud numerata, militum millia sex interfecit. Nicephorus autem feria tertia salutaris Dominicæ passionis hebdomadis adversus eum egressus, nihil laude dignum edidit, quinimo ducibus fuga sibi salutem consulentibus, veniamque pro animi parvitate admissa petentibus eam denegavit, et in hostium partes transire compulit, inter quos Euthymius spatharius instruendarum belli machinarum peritissimus exstitit. Nicephorus autem proprio dedecori daturus accessionem, perjuris sacris ad imperatricem urbem datis, sanctum Paschatis festum in Crummi aula se peregisse mentitus, etiam Sardicam ab hostibus relictam restaurare volentem obsistentis exercitus vim

VARIÆ LECTIONES.

[19] ἀρχάς add. ex A. [20] ἀτοπίαις add. ex A. [21] αἱ add. ex A. [22] ἡ κατ' A, τῆς κατ' vulg. [23] ἔτη] ἔτι ſ : sed signum numeri deesse videtur. [24] Στουδίου A, Στουδίων vulg. [25] Στρυμῶνι A. [26] Κροῦμμος ὁ τῶν B. A, ὁ Κροῦμμ. τῶν B. vulg. [27] τῆς ἑβδομάδος add. ex A. [28] τοῖς δὲ περισ. A, τοῖς π. vulg. [29] προσφυγεῖν A, πρὸς φυγὴν vulg. [30] καὶ add. ex A. [31] τὴν — ἡμέραν A, τῆς — ἑορτῆς vulg. [32] παραληφθ. A. [33] τὰ add. ex A. [34] ὑποβάλλει A, ὑποβάλλῃ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(28) De Charitonis laura diximus ad Syncellum.

(29) *Adversantes milites veritum auctorem esse, ducum ac procerum opera suadendum turbis, ut imperatori pro ædificio supplicent.* Sic homo astutus, ad trahendos in invidiam milites, aut duris laboribus mancipandos, ex quo secuta eorum seditio. Combefis.

merito timuisse, quod nimirum ab urbe reparanda ductorum suorum et procerum opera, copiæ omnes imperatorem violenter deterruerint, ipse per litteras persuadere conatus est. At isti totum drama maligna ejus vafritie compositum et instructum attendentes, in eum et proprios ductores circa horam sextam tumultuantur ac impetu facto, eversis et laceratis eorum tentoriis, ad imperatorium usque progressi principem ipsum contumeliis et maledictis appetebant, inexplebilem ejus circa divitias libidinem et scelestum ejus animum se non ultra toleraturos jurati. Ille subito violentoque motu exterritus, exsurgit e mensa, et per Nicephorum Petrumque patricios jusjurandis et aptis ad suadendum verbis eos demulcere parat. Tum illi a tumultu leviter abstinentes, collem quemdam occupant, miselli propositi facile conficiendi immemores, illud, *Domine, miserere*, quasi terræ motus eam conquassaret, vel diutina imbris penuria aerem detineret, inclamant. Nicephorus utpote ad omnem malitiam exercitatus, muneribus per noctem clam distributis, varios exercitus duces sibi devinctos seducens, ipse eorum medius, insequenti die ad exercitum procedens, de suo erga eos affectu deque sua erga ipsos æque ac filios propensione jusjurandis etiam tremendis certiores facturus disserit. Ac confestim **411** in urbem imperatricem convolat, Theodosio patricio et primiscrinio, cui cognomen Salibaras, dignoscendis per mutuas ipsorum accusationes tumultus auctoribus, relicto. Militaribus autem copiis in urbem reversis, simulata stipendii erogatione, in varios ex militibus verberum tunsione, capillorum rasura, et exsiliis ad sanctum Mamantem animadvertit, ac demum tantis ac tam horrendis sacramentis summo contemptu quasi ad pedes conculcatis, plurimos Chrysopolim in exsilium deportavit. Illi tanta calamitate perculsi, portus trajectui ignei amnis nomen indidere.

A ἰδίων ἀρχόντων ὥρᾳ ἕκτῃ, καὶ ἐπελθόντες διαῤῥήσσουσι [35] τὰς σκηνὰς αὐτῶν. Ἐλθόντες δὲ ἕως τῆς βασιλικῆς, ὕβρεσι πολλαῖς καὶ ἀραῖς αὐτὸν ἔβαλλον, μηκέτι φέρειν τὴν ἄμετρον αὐτοῦ [36] φιλαργυρίαν καὶ κακομήχανον αὐτοῦ γνώμην ἐξομνύμενοι. Ὁ δὲ τῷ ἀθρόῳ τῆς στάσεως σφόδρα καταπτοηθεὶς, καὶ ἀναστὰς τῆς τραπέζης, πρῶτον μὲν διὰ Νικηφόρου καὶ Πέτρου τῶν πατρικίων ὅρκοις καὶ [37] πιθανολογίαις κατευνάζειν ἐπειρᾶτο [38] τὸ στράτευμα. Οἱ δὲ μικρὸν παυσάμενοι, βουνόν τινα κατέλαβον οἱ τρισάθλιοι τῆς ἐν χερσὶν ἐπιλαθόμενοι πράξεως, τὸ, *Κύριε, ἐλέησον*, ἀναβοῶντες, ὡς ἐπί τινι σεισμῷ ἢ ἀνομβρίᾳ. Ὁ δὲ πρὸς πᾶσαν κακουργίαν ἕτοιμος, λαθραίαις δωρεαῖς διὰ τῆς νυκτὸς τοὺς πολλοὺς τῶν ἀρχόντων ἐξαπατήσας, τῇ ἐπαύριον αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ μέσος ἐλθὼν B τοῖς ὄχλοις διελέχθη περὶ πάσης εὐημερίας ὅρκοις φρικτοῖς αὐτοὺς διαβεβαιωσάμενος καὶ τὰ τῆς ἴσης πρὸς τὰ τέκνα στοργῆς. Καὶ παραυτίκα τὴν βασιλίδα καταλαμβάνει, Θεοδόσιον πατρίκιον καὶ πρωτοασηκρήτιον, τὸ ἐπίκλην Σαλιβαρᾶν (30), ἐάσας εἰς τὸ καταμαθεῖν δι' ἀλλήλων τοὺς στασιάσαντας. Ἐν δὲ τῷ ἐπανέρχεσθαι τὰ πλήθη ῥογεύειν αὐτοὺς προσποιησάμενος, κατὰ τὸν Ἅγιον Μάμαντα δαρμοῖς τε καὶ κουραῖς καὶ ἐξορίαις τοὺς πλείστους τιμωρησάμενος, εἰς Χρυσόπολιν τοὺς πολλοὺς διεβίβαζεν, καταπατήσας τοὺς τηλικούτους φοβεροὺς [39] ὅρκους. Οἱ δὲ διὰ τὴν συμφορὰν Πύρινον Ποταμὸν τὸ πέραμα (31) προσηγόρευσαν.

A. C. 802. — Hoc anno Nicephorus, datis in C publicum veteratoriæ et a Deo penitus alienæ suæ mentis per calliditates et astutias tot indiciis, militares copias affligere ac deprimere meditatus, milites Christianos ex unoquoque themate patriam deserere, et facultatibus divenditis in Sclaviniam migrare edicto promulgato sanxit. Exstitit istud captivitate inducta non minus horrendum spectaculum. Multi siquidem ad exsecrationes et diras evomendas ex mentis alienatione converti, isti inimicas excursiones peroptare, alii a paternis sepulcris extorres se ipsos lugere, et vita functos præ se beatos prædicare; fuerunt etiam qui laqueis a præsentibus calamitatibus libertatem quæsierint, bona siquidem immobilia secum una circumferre non

A. M. 6302. — Τούτῳ τῷ ἔτει Νικηφόρος μετὰ τὰς ἀθέους ἐπεξελεύσεις [40] (32), τὰ στρατεύματα πάντῃ [41] ταπεινῶσαι σκεψάμενος, Χριστιανοὺς ἀποικίας [42] ἐκ παντὸς θέματος ἐπὶ τὴν Σκλαβινίαν [43] γενέσθαι [44] προσέταξεν, τὰς δὲ τούτων ὑποστάσεις πιπράσκεσθαι, καὶ ἦν αἰχμαλωσίας οὐκ ἔλαττον τὸ πρᾶγμα, πολλῶν ἐξ ἀνοίας βλασφημούντων καὶ ἐχθρῶν ἐφόδους αἰτούντων, ἑτέρων δὲ περὶ [45] τοὺς γονικοὺς τάφους θρηνούντων καὶ τοὺς ἀποθανόντας μακαριζόντων. Εἰσὶ δὲ οἳ καὶ [46] ἀγχόναις ἐχρήσαντο πρὸς ἀπαλλαγὴν τῶν δεινῶν. Τά τε γὰρ προσόντα δυσκίνητα συνεπιφέρεσθαι ἠδυνάτουν, καὶ τὴν ἐκ γονικῶν πόνων κτισθεῖσαν ὕπαρξιν ὀλλυμένην ἑώρων, καὶ πᾶσα τοὺς πάντας εἶχεν ἀμηχανία, τῶν μὲν πενήτων ἐν τούτοις καὶ τοῖς ἑξῆς ῥηθησομένοις, τῶν

VARIÆ LECTIONES.

[35] διαῤῥήσσ. A, διαρήσσ. vulg. [36] αὐτοῦ add. ex A. [37] ὅρκοις καὶ A a f, ὅρκοις αὐτοὺς καὶ vulg. [38] ἐπειρᾶτο τὸ στράτ. A a f, αὐτοὺς ἐπειρᾶτο vulg. [39] καὶ φοβ. A. [40] ἐπεξελ. A, ὑπεξ. vulg. [41] πάντῃ A, πάντα vulg. [42] ἀποικίας A a f, ἀποικίσας vulg. [43] τὰς Σκλαυινίας A. [44] γενέσθαι om. A. [45] περὶ add. ex A. [46] οἳ καὶ A, καὶ οἳ vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(30) *Frenorum opificem* interpretor: σαλιβάριον, et magis barbare σαλιβάριν, et σαλιβάρι, *frenum*.

(31) Fretum portus CP. lintribus, περαματικοῖς ξύλοις, trajiciendum, a quo Galatæ oppidi regio Πέρα, quod πέραν τοῦ πορθμοῦ. De quo alibi.

D (32) *Post impias animadversiones*, ut bene Anast. et Suid., contra nimirum fidem juramenti; de pœna enim superiori anno militibus tumultuantibus irrogata sermo, ad alios etiam isto producta. COMBEFIS.

δὲ ὑπερεχόντων συμπασχόντων αὐτοῖς καὶ μὴ δυναμένων βοηθῆσαι, ἀπεκδεχομένων δὲ βαρυτέρας συμφοράς. Ταῦτα ἤρχθη μὲν ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς[47], πρὸς δὲ τὸ ἅγιον Πάσχα πεπέρασται. Δευτέραν σὺν ταύτῃ κάκωσιν προσέταξεν[48], στρατεύεσθαι πτωχοὺς καὶ ἐξοπλίζεσθαι παρὰ τῶν ὁμοχώρων, παρέχοντας καὶ ἀνὰ ὀκτωκαίδεκα[49] νομισμάτων[50] τῷ δημοσίῳ, καὶ[51] ἀλληλεγγύως (33) τὰ δημόσια. Τρίτην κακόνοιαν, ἐποπτεύεσθαι[52] πάντας, καὶ ἀναβιβάζεσθαι τὰ τούτων τέλη, παρέχοντας καὶ χαρτιατικῶν[53] (34) ἕνεκα ἀνὰ κερατίων δύο· καὶ πρὸς[54] τετάρτην, τοὺς κουφισμοὺς πάντας ἀναβιβάζεσθαι προσέταττεν. Πέμπτην, τοῖς τῶν εὐαγῶν οἴκων παροίκοις[55], τοῦ τε ὀρφανοτροφείου καὶ τῶν ξενώνων καὶ γηροκομείων τε καὶ ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων βασιλικῶν τὰ καπνικὰ (35) ἀπαιτεῖσθαι ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς αὐτοῦ τυραννίδος, τὰ δὲ κρείττονα τῶν κτημάτων[56] (36) εἰς τὴν βασιλικὴν κουρατωρίαν (37) αἱρεσθαι, τὰ μέντοι τέλη αὐτῶν ἐπιτίθεσθαι τοῖς ἐναπομείνασιν εἰς τοὺς αὐτοὺς εὐαγεῖς οἴκους κτήμασι καὶ παροίκοις, ὡς διπλοῦσθαι πολλῶν τὰ τέλη, τῶν οἰκήσεων στενουμένων αὐτοῖς καὶ τῶν[57] χωρίων. Ἕκτην, σκοπεῖσθαι παρὰ τῶν στρατηγούντων τοὺς ἀθρόως ἐκ πτωχείας ἀνακτησαμένους, καὶ ἀπαιτεῖσθαι χρήματα ὡς εὑρετὰς θησαυρῶν. Ἑβδόμην, τοὺς πρὸ εἴκοσι χρόνων εὑρηκότας καὶ μέχρι τῆς δεῦρο πίθον ἢ σκεῦος ὁτιοῦν καὶ αὐτοὺς ἐξαργυρίζεσθαι. Ὀγδόην, τοὺς ἐκ πάππων ἢ πατέρων κληρονομήσαντας διαιρεθέντας ἐκ τῶν αὐτῶν χρόνων εἴκοσι, ἐξαναδιδόναι τῷ δημοσίῳ τοὺς πένητας, καὶ τοὺς ὠνησαμένους ἔξω τῆς Ἀβύδου σώματα οἰκετικὰ (38), ἀνὰ δύο νομισμάτων[58] τελέσαι[59] προσέταξεν, καὶ μάλιστα[60] τοὺς κατὰ τὴν Δωδεκάνησον. Ἐννάτην, τοὺς παραθαλασσίους[61] οἰκοῦντας, μάλιστα τῆς μικρᾶς Ἀσίας ναυκλήρους[62], μηδέποτε γηπονικῶς ζήσαντας (38*), ἄκοντας ὠνεῖσθαι ἐκ τῶν καθαρπαγέντων αὐτῷ κτημάτων, ὡς ἂν ἐκτιμωθῶσιν[63] παρ' αὐτῷ. Δεκάτην, τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπισήμους ναυκλήρους συναγαγὼν δέδωκεν ἐπὶ τόκῳ τετρακεράτῳ τὸ νόμισμα ἀνὰ χρυσίου λιτρῶν δώδεκα, τελοῦντας καὶ τὰ συνήθη κομμέρκια. Ταῦτα ἐκ τῶν πολλῶν ὡς ἐν κεφαλαίῳ μικρά μοι ἐστηλογράφηται, δηλοῦντι τὸ πρὸς πᾶν εἶδος

valentes, paternis laboribus acquisitas facultates misere sibi deperire contemplati, magna animorum angustia et acerbo doloris sensu torquebantur; pauperibus quidem hæc aliaque inferius enarranda patientibus, ditioribus vero eorum misericordia commotis, opis ferendæ impotibus, impendentesque sibi graviores ærumnas in diem præstolantibus. Et hæc quidem a Septembri sumpserunt initium, et ad sanctum Pascha ad finem perducta sunt. His secundam adjunxit offensionem, pauperibus militiæ ascribi, et a concivibus armis instrui jussis, qui nimirum per singulos homines nummos octodecim, et publica tributa unus in alterius vicem publico ærario penderent. Tertium hoc malitiæ fuit commentum, ut nimirum inspectis omnium facultatibus tributa præstanda augerentur, et, descriptionis confectæ gratia, ceratia duo a singulis exigerentur. Quartum istud inventum: vectigalium remissiones in pristinum statum reduci et augeri. Quintum: adeo devotarum ædium, orphanorum, dico, peregrinorum, senum receptaculis, ecclesiis, et monasteriis imperatorum liberalitate positis **412** fumaria tributa a primo tyrannidis suæ anno colligi, possessionum uberiores in imperatoris curatoriam transferri, annua vero earum nomine pensa a residuis possessionibus et remanentibus sacrarum illarum ædium accolis persolvi, adeo ut habitationibus et agris in angustiis adductis aucta duplo tributa exigerentur. Sextum: a provinciarum rectoribus, qui ex egenis proxime divites evasissent, inquiri, et ut a thesaurorum inventoribus divitias repeti. Septimum: ab iis, qui a viginti annis et citra illud spatium dolium aut vas quodcumque invenissent, pecunias emungi. Octavum: eos qui ante prædictos viginti annos ab avis et patribus hæreditatis jure aliquid obtinuissent, etiamsi pauperes evasissent, ad publico redhibendum cogendos. Qui autem extra Abydum mancipia emissent, de singulis duo numismata solverent, maxime Cycladas duodecim insulas incolentes. Nonum: qui ad maris, minoris maxime Asiæ, littora habitarent, neque ex agrorum suorum fructibus victum perciperent, invitos prædia, quæ aliis eripuerat,

VARIÆ LECTIONES.

[47] μηνὸς add. ex A. [48] προσέταξεν A, συνέτ. vulg. [49] ὀκτὼ A. [50] νομισμάτων A, νομίσματα vulg. [51] καὶ om. A. [52] ὑποπτ. f. [53] χαρτιακοῦ c, χαρτιακῶν e, χαρτιακὸν f. [54] καὶ πρὸς add. ex A. [55] τοῖς — παροίκοις A, τοὺς — παροίκους vulg. [56] κτισμάτων a f. [57] τῶν add. ex A. [58] νομισμάτων A, νομίσματα vulg. [59] τελεῖσθαι A. [60] καὶ μάλ. A, μάλ. vulg. [61] τοὺς πρὸς παραθ. A, τοὺς τὰς π. vulg. [62] ναυκλήρους add. ex A. [63] ἐκτιμωθ. A, ἐκτιμηθ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(33) Tributum pari sorte omnibus impositum, quod pauperibus non solvendo repertis, divites deponere tenerentur, est ἀλληλέγγυον. Hujus exempla historiamque pene omnem Meursius diligenter coacervavit.

(34) Actionis vel instrumenti in publicas tabulas relati pretium est χαρτιατικόν. Tributum pro chartis exponit Meursius.

(35) *Tributum fumarium*, quale ob singulos quosque caminos exigitur. Exempla suggerit Meursius.

(36) Variæ lectiones κτισμάτων, adeo ut non prædiorum modo, sed et ædificiorum meliora a tyranno fuerint occupata.

(37) Non aliud a fisco.

(38) Ob quotidianas in Saracenorum terras excursiones facilior fuit illis in partibus servorum captura. Ii σώματα οἰκετικά.

(38*) Ob belli quotidie ingruentis, et prædandi consuetudinem. Quid a prædone prædo lucri reportet? aiebat nuper nominatus ille pirata Vasco nomine. De iniquis istis legibus, et earum abrogatione legendum Jus Græco-Romanum, Zonaras, Cedrenus, et alii.

quanti ab eo æstimata essent, emere præcepit. Decimum: collectis in unum insignioribus Cpoleos naucleris, unicuique duodecim auri libras dedit, ea lege, ut in singula numismata quatuor ceratia in fœnus penderent, ac nihilosecius consueta navigiorum vectigalia reddere cogerentur. Ista ex multis pauca compendio in medium protuli, ex quibus varias ejus ad omne rapinæ atque injustitiæ genus artes commonstrarem. Quas enim in imperatrice urbe summi, medii atque infimi loci hominibus injurias intulit, plures sunt, quam ut perscribi possint, dum ipse videlicet perquireret, quomodo unusquisque domi viveret, servosque ad calumnias in dominos struendas impelleret, qui quidem initio criminationes allatas in dubium revocare simulans, eas postea comprobabat atque confirmabat, idque præcipue in ignobilibus adversus illustres viros admittebat, homines ad deferendum idoneos præmiis atque honoribus afficiens. Præterea patres familias quamplurimos a prima ad tertiam generationem domibus exturbavit, spe fretus, quo citius ruerent, eo citius illorum hæreditates ad se deventuras. Id vero etiam dignum est quod memoriæ tradam, tam voluptati, quam utili exemplo futurum. Agebat in foro cereorum quidam venditor ex propriis laboribus nonnullas facultates adeptus. Eum ad se accersitum helluo ille pecuniarum sic alloquitur: *Apposita capiti meo manu, jura quanta tibi sit auri copia.* Is tanquam indignus manum extendere recusans et exsequi compulsus, centum auri libras possidere fassus est, quas 413 imperator quantocius proferri cum jussisset: *Quid*, inquit, *tibi ea sollicitudine opus est? Prande mecum, et acceptis tibi nummis centum, in domum tuam contentus discede.*

A πλεονεξίας αὐτοῦ πολυμήχανον. Τὰ γὰρ κατὰ τὴν βασιλίδα τοῖς ἐν τέλει καὶ μέσοις καὶ εὐτελέσιν ἐνδειχθέντα δεινὰ πέρα συγγραφῆς, τοὺς μὲν ἀνιχνεύοντος [64] ὅπως οἶκοι ζῶσιν, καὶ καθυποβάλλοντος [65] τοῖς πονηροῖς τῶν οἰκετῶν διαβάλλειν τοὺς δεσπότας, καὶ ἐν ἀρχαῖς δῆθεν διστάζοντος [66] ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, ἔπειτα βεβαιοῦντος τὰς [67] συκοφαντίας, τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ ἀσήμων κατ' ἐπισήμων ἔδρα, τιμῶν ἀξιῶν τοὺς εὖ διαβάλλοντας [68], τῶν δὲ οἴκων πολλοὺς τῶν οἰκητόρων ἀπὸ πρώτης εἰς τρίτην γενεὰν ἐξανέστρεψεν, ἐλπίδι τοῦ τάχιστα τούτους ἐκπεσεῖν καὶ ὑπ' αὐτοῦ κληρονομηθῆναι. Ἄξιον δέ τι καὶ [69] ἡδύσματος ἢ παραδείγματος ἕνεκα μνησθῆναι καὶ τούτου. Κηρουλλάριός τις ἦν ἐν τῷ φόρῳ ἐκ τῶν ἰδίων πόνων ἀνενδεής. Τοῦτον μεταστειλά-B μενος ὁ παμφάγος φησί· *Θὲς τὴν χεῖρά σου ἐπὶ [70] τῆς κεφαλῆς μου, καὶ ὀμοσόν μοι τὸ, πόσος σοι χρυσός ἐστι.* Ὁ δὲ μικρὸν ὡς ἀνάξιος δῆθεν παραιτούμενος, ἐβιάσθη τοῦτο παρ' αὐτοῦ ποιῆσαι, καὶ λίτρας ἑκατὸν ἐξειπεῖν ἔχειν. Καὶ τοῦτο κατὰ τὴν ὥραν προσέταξεν ἐνεχθῆναι, φήσας· *Σὺ τί χρείαν ἔχεις περισπασμοῦ; συναρίστησόν μοι, καὶ ἆρον νομίσματα ἑκατὸν, καὶ πορεύου ἀρκούμενος.*

A. C. 803. — Hoc anno Nicephorus, qui lege sancita fœnora exercenda prohibuit, solitas sibi at Deo invisas Christianorum inspectiones, bonorum omnium et animalium, pabulorum, et fructuum iniquas proscriptiones, usuras de navigiis captatas, aliaque mala infinita prorogavit in pejus, quorum narratio ex parte instituta molesta iis sit futura, qui res gestas compendio cognoscere student. Mensis autem Octobris die primo, hebdomadis feria tertia, quidam incognitus monastico habitu tectus, educto e cujuspiam militis latere gladio in palatium irruit, Nicephoro mortem inferre meditatus. Astantium autem duos eum insequentes ac retinere contendentes graviter vulneravit. Comprehensus itaque, et tormentis examinatus, nullo criminis auctore vel conscio accusato, a dæmonio torqueri se finxit. Imperator virum pedicis ligneis, una cum iis, qui a dæmone exagitantur, arctari jussit, quod gravis mali tam imperantibus quam subdito cuique impendentis portentum dari, quale impii Nestorii temporibus visum, augurati sunt. Porro Manichæo-

C A. M. 6303. — Τούτῳ τῷ ἔτει Νικηφόρος τὰς [71] κατὰ Χριστιανῶν [72] ἐπέτεινεν ἐποψίας ἀθέους ἐξαγορασμοῖς [73] παντοίων ἀλόγων, βοσκημάτων τε καὶ καρπῶν, ἀδίκους δημεύσεις τε καὶ ζημίας τῶν ἐν τέλει λογισμοῖς ἐν πλοίοις, ὁ πᾶσι νομοθετῶν τὸ μὴ τοκίζειν, καὶ ἄλλας μυρίας κακῶν ἐπινοίας, ὧν ἡ κατὰ μέρος ἱστορία φορτικὴ τοῖς ἐπιτετμημένα ζητοῦσι πέφυκε μανθάνειν τὰ πράγματα. Τῇ δὲ πρώτῃ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς ἡμέρᾳ τρίτῃ, σπασάμενός τις ἀφανὴς ἐν σχήματι μοναχοῦ ξίφος τινὸς [74] τῶν στρατευομένων, εἰσέδραμεν ἐν τῷ παλατίῳ Νικηφόρον ἀνελεῖν ζητῶν. Τῶν δὲ [75] περιεστώτων δύο διατρεχόντων καὶ ἐπιδραμόντων αὐτῷ, δεινῶς ἐπλήγησαν ὑπ' αὐτοῦ. Συλληφθεὶς δὲ, καὶ πολλὰ τιμωρηθεὶς δαιμονᾷν προεφασίσατο, μηδένα [76] συκοφαντήσας. Ὁ δὲ τοῦτον D ἐν τῷ ξύλῳ κατησφαλίσατο σὺν τοῖς πάσχουσι, καὶ πολλοὶ ἐντεῦθεν [77] οἰωνίσαντο μεγάλου κακοῦ σημεῖον εἶναι τοῦτο τοῖς τε κρατοῦσι καὶ τοῖς ὑπὸ χεῖρα, καθάπερ καὶ ἐπὶ τοῦ [78] δυσσεβοῦς Νεστορίου γέγονεν. Τῶν δὲ Μανιχαίων, τῶν νῦν Παυλικιανῶν καλουμένων [79], καὶ Ἀθιγγάνων (39) τῶν κατὰ Φρυγίαν καὶ

VARIÆ LECTIONES.

[64] ἀνιχνεύοντος, ὅπως A, ἀνιχνεύοντας, ὅπως a, ἀνιχνεύοντας ὅσοι vulg. [65] καθυποβάλλοντος A. καθυποβάλλων vulg. [66] διστάζοντας — βεβαιοῦντας vulg. [67] τὰς add. ex A. [68] εὖ διαβάλλοντας] ἐνδιαβ. A, εὐδιαβ. vulg. [69] καὶ add. ex A. [70] ἐπὶ A, κατὰ vulg. [71] τὰς A, τῆς vulg. [72] ἐπινοίας A add. post Χριστ. [73] ἐπαγορ. A. [74] τινὸς A, τινῶν vulg. [75] δὲ add. ex A. [76] μηδένα A. μηδέ τινα vulg. [77] ἐντεῦθεν] λοιπὸν A. [78] καὶ ἐπὶ τοῦ, A, ἐπὶ τοῦ vulg. [79] καλουμένων A, λεγομ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(39) De Athinganis nonnulla Balsamo. Eorum reliquiæ ac successores Italis *Tzingari*, nobis Boemi vel Ægyptii, quod ex Oriente profecti in illas partes, et inde versus nos penetrarint. De hominum istorum fæce tractat abunde Delrio lib. IV *disquis. magic.*, cap. IV, quæst. 5.

Λυκαονίαν, ἀγχιγειτόνων αὐτοῦ, φίλος ἦν διάπυρος, χρησμοῖς καὶ τελεταῖς αὐτῶν ἐπιχαίρων, ἐν οἷς ὅταν Βαρδάνης ὁ πατρίκιος ἐπανέστη αὐτῷ, τούτους προσκαλεσάμενος, ταῖς αὐτῶν μαγγανείαις τοῦτον ὑπέταξεν. Ταῦρον γὰρ ἔν τινι λάκκῳ ἐν σιδηρῷ πάλῳ [80] ἐκ τῶν κεράτων προσδήσας εἰς γῆν νενευκότα, οὕτω μυκώμενον καὶ εἰλυσπώμενον [81] ἀποκτανθῆναι πεποίηκεν, τὴν δὲ τούτου ἐσθῆτα ἐν μύλωνι ἀλήσας ἀντιστρόφως, καὶ ἐπαοιδίαις χρησάμενος νίκην ἤρατο, παραχωρήσαντος τοῦ Θεοῦ διὰ πλῆθος ἁμαρτιῶν ἡμῶν· οὗτοι χώραν ἔλαβον ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀφόβως πολιτεύεσθαι, καὶ πολλοὶ τῶν κουφοτέρων ταῖς ἀθεμίτοις αὐτῶν διεφθάρησαν δόξαις, ἐν δὲ τῷ Ἐξακιονίῳ (40) ψευδερημίτης τις Νικόλαος τοὔνομα καὶ οἱ σὺν αὐτῷ γεγονότες ἦσαν, καὶ κατὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἐβλασφήμουν, ὧν ἀντεποιεῖτο Νικηφόρος, καὶ ἐλύπει τὸν ἀρχιερέα καὶ πάντας τοὺς κατὰ Θεὸν ζῶντας. Πολλάκις γὰρ κατ' αὐτῶν ἐγκαλῶν ἠγανακτήθη, τοῖς πρὸς ἀλλήλους ἐχθραίνουσι σφόδρα συγχαίρων, ἐπιτωθάζων παντὶ Χριστιανῷ φιλοῦντι τὸν πλησίον, ὡς ἀνατροπεὺς τῶν θείων ἐντολῶν, καὶ διὰ σπουδῆς ἦν αὐτῷ δίκας ἀλόγους καὶ εὐλόγους παντὶ Χριστιανῷ κινεῖν ἐν τῷ κολαστηρίῳ τῆς Μαγναύρας, πρὸς τὸ μηδένα σχολάζειν κατὰ τῶν ἀσεβειῶν αὐτοῦ. Τοὺς στρατιωτικοὺς ἄρχοντας δουλικῶς χρᾶσθαι τοῖς ἐπισκόποις καὶ κληρικοῖς ἐκέλευσεν καταγομένους αὐθεντικῶς ἐν τοῖς ἐπισκοπείοις (41) καὶ μοναστηρίοις, καὶ καταχρᾶσθαι τὰ αὐτῶν [82]. Τοὺς ἀπ' αἰῶνος ἀναθεμένους τῷ Θεῷ χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ σκεύη [83] ἔψεγεν, καὶ τὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἱερὰ κοινοῦσθαι ἄξιον ἐδογμάτιζεν, ὡς Ἰούδας τὸ Δεσποτικὸν μῦρον. Τοὺς πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς ἅπαντας ὡς ἀκυβερνήτους ἐμέμφετο, καθόλου τὴν Πρόνοιαν ἀναιρῶν (42), καὶ μηδένα λέγων γίνεσθαι τοῦ κρατοῦντος δυνατώτερον, εἰ βούλοιτο ὁ κρατῶν ἐντρεχῶς ἄρχειν. Ἀλλ' ἐματαιώθη ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτοῦ ὁ θεόκταντος. Τῷ δὲ Φεβρουαρίῳ μηνὶ τῆς αὐτῆς δ' ἰνδικτιῶνος τῷ πρώτῳ σαββάτῳ τῶν ἁγίων [84] Νηστειῶν ὑπαντηθέντες οἱ Σαρακηνοὶ εἰς Εὐχάϊτα [85] Λέοντι στρατηγῷ τῶν Ἀρμενιακῶν σὺν τῇ ῥόγᾳ τοῦ θέματος, ταύτην [86] ἀφείλαντο σὺν πολλῷ πλήθει λαοῦ. Τάλαντα δὲ ἦν ιγ' (43) γινόμενα [87] λίτραι χίλιαι τριακόσιαι· καὶ οὐδ' οὕτως [μὴ παιδευθεὶς [88]] ἠλέγχετο Νικηφόρος τῆς πλεονεξίας παύσασθαι. Ἐπὶ τοσούτοις οὖν σημείοις ὁ νέος Ἀχαὰβ μὴ παιδευθείς, ὁ Φαλάριδος καὶ Μίδου ἀπληστότερος, κατὰ Βουλγάρων παρατάττεται ἅμα Σταυρακίῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ τῇ

rum, quos nunc Paulicianos dicimus, et Athinganorum ex Phrygia et Lycaonia juxta patriam suam erumpentium amicus totus eorum cupidine flagrans exstitit, et eorum vaticiniis et superstitionibus omnino deditus; iis enim accitis, cum Bardanius patricius seditionem movit, eorum præstigiis usus hominem in se rebellantem prostravit. Taurum siquidem in foveam demissum, et in terram capite proclivem, cornibus ad palum ferreum alligatis, eo pacto mugientem et in luto volutantem se occidi paravit, ejusdemque Bardanii veste sub mola in retroactum gyrum contorta conteri præcipiens, ac simul incantamenta effutiens, Deo ita permittente, ob innumerum peccatorum nostrorum numerum, victoriam retulit. Quamobrem sub ejus imperium Manichæis istis libere cum aliis vivendi et civitatis jure citra metum utendi facultas data, ex quo multos levioris ingenii homines nefariis eorum opinionibus depravari contigit. Fuit tum in Hexacionio Nicolaus quidam, eremitæ nomen falsò sibi arrogans, et quidam ejusdem vitæ participes, adversus rectam fidem et venerandas imagines blasphemias evomere assueti. Istos sibi devincire, pontificem vero Nicephorum reliquosque vitam 414
suam ad Dei placitum conformantes affligere studebat. Sæpius enim his illos incusantibus succensuit, cum ex adverso mutuas ad invicem foventes inimicitias amplecteretur, et diligentes invicem conviciis morderet: usque erat divinorum mandatorum acerrimus oppugnator, in id toto studio raptus, ut, litibus per fas aut nefas cuilibet Christiano in Magnauræ carnificina intentatis, neminem impietatibus suis dignoscendis attendere permitteret. Militares proceres episcopis et clericis herili jure episcopatibus et monasteriis abductis, in servorum modum uti eorumque bonis abuti jussit. Eos insuper, qui ab antiquo aurea vel argentea quæque vasa Deo devota consecrassent, ipse vituperiis incessebat, et quæ nunc possideret ecclesia communibus usibus deputanda, prout Judas Dominicum unguentum, deblaterabat. Ad hæc qui præcesserunt imperatores, ceu rerum gerendarum imperitos, moderantia in universum sublata, accusabat, affirmans neminem principe potentiorem esse, modo caute atque strenue is imperium gerat. Sed homo divinæ justitiæ victima in hisce suis vanis commentis deceptus est. Mense porro Februario indictionis ejusdem quartæ,

VARIÆ LECTIONES.

[80] ἐν σιδηροπάλῳ A. [81] ὑλησ τούμενον A, ἰλυοσπώμενον vulg. [82] αὐτῶν A f, αὐτὰ vulg. [83] σκεύη add. ex A. [84] ἁγίων add. ex A. [85] Εὐχάϊτα A, Εὐχαΐταν vulg. [86] ταύτην A, αὐτὴν vulg. [87] γινόμενα A, γινόμεναι vulg. [88] μὴ παιδευθεὶς om. A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(40) Exocionium de quo supra in notis ad pag 150, hæretica lue infaustum semper et infame.

(41) Non male Xyl. *pro sua auctoritate in domibus episcopalibus, et monasteriis divertere*, etc., velut fere modo his jus metandi principum beneficentia tribuitur, etsi non concesso raro abutantur. Nihil e re, *herili jure episcopis episcopatibus abductis*: ita monasteria militibus addicebat Constantinus Cabalinus, non etiam Nicephorus episcopia. COMBEFIS.

(42) *Tollens omnino providentiam*; quod et sequentia declarant, quibus imperii robur omne in versutia imperantis ponit, uti nunc quos Machiavelli schola impie politicos producit. ID.

(43) Miror unde Anastasius et Miscella *sexdecim*, cunctis exemplaribus Græcis tredecim prodentibus, exscripserint.

primo Quadragesimæ Sabbato (v), Saraceni Leoni Armeniacorum duci militum suorum stipendia secum vehenti ad Euchaitam obviam facti, cuncta cum exercitus parte in potestatem suam mittunt. Erant autem talenta tredecim libras mille et trecentas conficientia. At ne quidem sic castigatus ab avaritiæ libidine ut resipisceret Nicephorus commoveri potuit. Tantis etiam signis haud eruditus novus ille Achab, Phalarim et Midam divitiarum cupidine superans, adversus Bulgaros una cum Stauracio filio exercitum parat, et mensis Maii die * imperante urbe profectus, Nicetæ patricio et generali logothetæ mandavit, publicos ecclesiarum et monasteriorum census augeret, et in octo sequentes annos pensionem a procerum domibus exigeret, quod gravi communique luctui causam dedit. A quodam autem fideli suo famulo, Theodosio, inquam, Sallibaræ filio, viro patricio, reprehensus est ac monitus verbis istiusmodi : *Omnes adversum nos vociferantur*, inquit, *domine, et si quid adversi nobis acciderit, omnes casu nostro lætabuntur*. Nicephorus respondit : *Cum Deus cor meum obdurans obduraverit, uti Pharaonis, quid boni meis subditis fuerit ? Noli, Theodosi, alia exspectare a Nicephoro quam quæ cernis*. Ista, Dominus novit, viva voce referentem Theodosium audivi. Igitur copiis non solum ex Thracia, sed ex ulterioribus etiam **415** provinciis in unum collectis multisque pauperibus eo adactis, ut propriis stipendiis militarent fundis et baculis armati, ex quo diris omnibus eum, et una exercitum ejus universum devovebant, adversus Bulgaros contendit. At cum populares illæ turbæ Marcellas advenissent, extimuit Crummus, et de pace tractare molitus est, sed Nicephorus tam proprii consilii pravitate, quam ejusdem secum sensus consiliariorum suggestionibus impeditus, tractatum recusavit, tandemque post varios per invia loca circuitus, post expositum periculo exercitum thrasotimidus mensis Julii die vicesimo, Bulgariam ingreditur, sub canis perniciosissimum exortum ; istud autem frequenter insonabat : *Quis ibit et decipiet Achab ? Sive Deus etenim, sive oppositus hostis, cuncta trahit et regit*. Prius autem quam in Bulgariam penetraret, Byzantius famulus ejus intimus imperatoria veste et auri libris centum secum sublatis, a Marcellis ad Crummum profugit, quam domestici fugam plurimi in sinistrum omen interpretati sunt. Post dies vero tres et conflictus primos leviores, cum fortunam in vota conspirantem secum

A τοῦ Μαΐου [89] μηνὸς [90] τῆς βασιλίδος ἐξιών, ἐκέλευσεν Νικήτα πατρικίῳ καὶ γενικῷ λογοθέτῃ τὰ δημόσια τέλη τῶν ἐκκλησιῶν καὶ μοναστηρίων ἀναβιβάσαι καὶ ὀκτὼ ἐτῶν ὀπισθοτελείας (44) τοὺς τῶν ἀρχόντων ἀπαιτηθῆναι οἴκους. Καὶ ἦν θρῆνος μέγας. Ἐγκαλούμενος δὲ ὑπό τινος γνησίου αὐτοῦ [91] θεράποντος, Θεοδοσίου, φημί, τοῦ Σαλιβαρᾶ [92] πατρικίου ὄντος, ὅτι *Πάντες καταβοῶσιν ἡμῶν, δέσποτα, καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ πάντες ἐπιχαρήσονται* [93] *τῇ πτώσει ἡμῶν*· ἔφη πρὸς αὐτόν· *Εἰ* [94] *ὁ Θεὸς σκληρύνων ἐσκλήρωσεν τὴν καρδίαν μου, ὡς τοῦ Φαραὼ* [95], *τί ἀγαθὸν ἔσται τοῖς ὑπὸ τὴν χεῖρά μου; Παρὰ Νικηφόρου, Θεοδόσιε, μὴ ἐκδέχου πλὴν* [96] *τῶν δρωμένων σοι*. Ταῦτα, Κύριος οἶδεν, αὐτὸς [97] ἐγὼ ζώσῃ φωνῇ [98] ἀκήκοα (44*) παρὰ Θεο- B δοσίου. Ἐπισυνάξας δὲ τὰ στρατεύματα, οὐ μόνον ἐκ Θρᾴκης, ἀλλὰ καὶ τῶν περατικῶν θεμάτων, πένητάς τε πολλοὺς ἰδίοις ὀψωνίοις, σφενδόναις καὶ ῥάβδοις ὡπλισμένους, βλασφημοῦντας ἅμα τοῖς στρατεύμασιν, ἤλασεν κατὰ Βουλγάρων. Κροῦμμος δὲ τὰ πλήθη φοβηθείς, ὄντων αὐτῶν ἐν Μαρκέλλαις (45), ᾐτεῖτο εἰρήνην. Ὁ δὲ ταῖς οἰκείαις κακοβουλίαις καὶ ταῖς τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ συμβούλων εἰσηγήσεσι διεκωλύθη, καὶ μετὰ πολλὰς περιαγωγὰς δι' ἀβάτων τόπων ῥιψοκινδύνως ὁ θρασύδειλος εἰσέρχεται εἰς Βουλγαρίαν τῇ εἰκοστῇ τοῦ Ἰουλίου μηνὸς (Κυνὸς ἦν ἐπιτολὴ πανολέθριος), συχνῶς ἐπιφθεγγόμενος τό, *Τίς πορεύσεται καὶ ἀπατήσει* [99] *τὸν Ἀχαάβ*; λέγων, ὅτι *κἂν ὁ Θεός, κἂν ὁ ἀντικείμε-* C *νος ἕλκῃ* [1] *ἅπαντα* [2]. Πρὸ δὲ τοῦ εἰσελθεῖν αὐτόν, Βυζάντιος ὁ τούτου ἐπιστήθιος οἰκέτης πρὸς Κροῦμμον ἀπὸ Μαρκέλλων προσέφυγεν, συναρπάσας ἐσθῆτα βασιλικὴν καὶ χρυσίου λίτρας ἑκατόν, πολλοὶ δὲ τὴν τούτου φυγὴν ἐπὶ κακῷ Νικηφόρου [3] οἰωνίσαντο. Ἐπὶ δὲ τρισὶν ἡμέραις μετὰ τὰς πρώτας συμβολὰς δόξας κατευοδοῦσθαι, οὐ τῷ κατευοδοῦντι Θεῷ τὰ τῆς νίκης ἐπέγραφεν, ἀλλὰ Σταυρακίου μόνου τὴν εὐτυχίαν καὶ εὐβουλίαν ἐκήρυττεν, καὶ τοῖς κωλύουσι τὴν εἴσοδον ἄρχουσιν ἠπείλει. Ἄλογα δὲ ζῶα καὶ βρέφη καὶ πᾶσαν ἡλικίαν ἀνηλεῶς φονεύεσθαι προσέταξεν, καὶ τὰ τῶν ὁμοφύλων νεκρὰ σώματα ἄταφα εἴασεν [4] μόνης ἐπιμελούμενος τῆς τῶν σκύλων συλλογῆς, κλεῖθρα δὲ καὶ σφραγῖδας τοῖς τοῦ Κρούμμου ταμείοις ἐπιθείς, ὡς ἴδια λοιπὸν ἠσφαλίσατο. Ὥστε D γοῦν καὶ ἕτερα [5] μέλη Χριστιανῶν ἀψαμένων τῶν σκύλων ἀπέτεμεν, καὶ τὴν λεγομένην αὐλὴν τοῦ Κρούμμου ἐνέπρησεν, ἐκείνου σφόδρα ταπεινουμένου καὶ δηλοῦντος, ὅτι *Ἰδοὺ* [6], *νενίκηκας. Λάβε οὖν, εἴτι σοι ἀρεστόν ἐστι, καὶ ἔξελθε ἐν εἰρήνῃ*. Ὁ

VARIÆ LECTIONES.

[89] Μίδου A, Μήδων vulg. [90] numerus diei in nullo cod. legitur. [91] αὐτοῦ om. A. [92] Σαλιβ. A, Σαλλιβ. vulg. [93] ἐπιχαρ. A, χαρ. vulg. [94] εἰ add. ex A. [95] ὡς τοῦ Φαραὼ add. ex A. [96] πλὴν A, παρὰ vulg. [97] αὐτὸς ἐγὼ A, ταῦτα vulg. [98] ante ἀκήκοα e add. ὁ συγγραφόμενος. [99] ἀπατήσει A, ἀπαντήσει vulg. [1] ἕλκῃ A, ἕλκει vulg. [2] ἅπαντα] ἄκοντα vulg. [3] Νικηφόρῳ vulg. [4] εἴασεν A, εἰάσας vulg. [5] καὶ ἕτ. A, καὶ τὰ ἕτ. vulg. [6] ἰδοὺ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(44) Bene Anast. *octo annorum præteritorum redhibitiones*; nec tam bona non bonis Xyl. commutanda. *Les arrerages de huict ans du passé*. Flodoar. *Hist. Rem.* lib. VII, c. 10, *neque censum, neque redhibitionem inde percipiant*. COMBEFIS.

(44*) De se loquitur auctor : unde variæ lectiones addunt ὁ συγγραφόμενος.

(45) Alibi Μαρκέλλους vocat.

δὲ τῆς εἰρήνης ἐχθρὸς ταύτην οὐ προσήκατο, ἐφ' οἷς καὶ χαλεπήνας ἐκεῖνος, τὰς τῆς χώρας εἰσόδους καὶ ἐξόδους περιπεφραγμένος ξυλίνοις ὀχυρώμασι, πέμψας κατησφαλίσατο. Νικηφόρος δὲ τοῦτο γνοὺς, εὐθέως, ὡς ἐμβρόντητος, ὅ τι πράξοι, ἠγνόει περιάγων. Καὶ τοῖς συνοῦσι τὰ τῆς ἀπωλείας ἔλεγεν, ὅτι *Κἂν πτερωτοὶ γενώμεθα, μηδεὶς ἐλπίσῃ διαφυγεῖν τὸν ὄλεθρον*. Ταῦτα δὲ ἦν ἐφ' ἡμέρας δύο, πέμπτην καὶ παρασκευὴν, τὰ μηχανήματα. Καὶ τῇ νυκτὶ τοῦ σαββάτου τάραχοι καὶ ὄχλοι [7] ἐνόπλων περὶ Νικηφόρον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἀκουόμεναι παρατάξεις πάντας ἐξενεύρωσαν, πρὸ δὲ τῆς ἡμέρας ἐπελθόντες [8] οἱ βάρβαροι κατὰ τῆς [9] Νικηφόρου σκηνῆς, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μεγιστάνων ἀναιροῦσιν αὐτὸν οἰκτρῶς (46), ἐν οἷς ἦν [10] καὶ Ἀέτιος πατρίκιος, καὶ Πέτρος πατρίκιος, καὶ Σισίννιος πατρίκιος ὁ Τριφύλλης, καὶ Θεοδόσιος πατρίκιος, ὁ Σαλιβαρᾶς, ὁ πολλὰ λυπήσας καὶ κακὰ ἐνδειξάμενος τῇ μακαρίᾳ Εἰρήνῃ, καὶ ὁ ἔπαρχος πατρίκιος, καὶ Ῥωμανὸς πατρίκιος, καὶ στρατηγὸς τῶν Ἀνατολικῶν, καὶ ἕτεροι πολλοὶ πρωτοσπαθάριοι, καὶ σπαθάριοι, καὶ τῶν ταγμάτων ἄρχοντες, ὅ τε τοῦ ἐξκουβίτου [11] δομέστικος, καὶ ὁ δρουγγάριος τῆς βασιλικῆς βίγλης [12], καὶ ὁ τῆς Θρᾴκης στρατηγὸς, καὶ πολλοὶ ἄρχοντες τῶν θεμάτων σὺν ἀπείροις λαοῖς, πᾶσά τε ἡ τῶν [13] Χριστιανῶν καλλονὴ διεφθάρη· τά τε ὅπλα πάντα ἀπώλοντο, καὶ τὰ τῆς βασιλείας σκεύη. Τὰ δὲ τῆς τοιαύτης ἡμέρας ἀκαλλῆ ῥήματα μὴ γένοιτο Χριστιανοῖς ἰδεῖν ἔτι, ὡς πάντα [14] θρήνου ἐπέκεινα. Ταῦτα δὲ γέγονε τῇ εἰκοστῇ πέμπτῃ τοῦ Ἰουλίου (47) μηνὸς ἰνδικτιῶνι τετάρτῃ. Τὴν δὲ Νικηφόρου κεφαλὴν ἐκκόψας [15] ὁ Κροῦμμος, ἐκρέμασεν ἐπὶ ξύλου ἡμέρας ἱκανὰς, εἰς ἐπίδειξιν τῶν ἐρχομένων εἰς αὐτὸν ἐθνῶν καὶ αἰσχύνην. Μετὰ δὲ ταῦτα λαβὼν αὐτὴν, καὶ γυμνώσας τὸ [16] ὀστοῦν, ἀργυρόν τε ἐνδύσας ἔξωθεν, πίνειν εἰς αὐτὸ [17] τοὺς τῶν Σκλαβίνων ἄρχοντας ἐποίησεν ἐγκαυχώμενος. Πολλῶν δὲ χηρῶν καὶ ὀρφανῶν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ γενομένων, καὶ θρήνου ἀκατασχέτου ὄντος, ἡ τούτου σφαγὴ πολλῶν παραμυθία γέγονεν. Τὸν δὲ τρόπον τῆς τούτου σφαγῆς οὐδεὶς τῶν περισωθέντων [18] ἀκριβῶς ἐξηγήσατο. Φασὶ γάρ τινες, ὅτι καὶ Χριστιανοὶ πεσόντα τοῦτον ἐπέτρωσαν (48). Οἱ δὲ γυναικώδεις τῶν ἀνδρῶν οἰκέται αὐτοῦ, οἷς καὶ [19] συνευνάζετο,

A trahere videretur, haud prosperitatis auctori Deo victoriæ successum ascripsit, sed Stauracii solius felicitatem ac providentiam laudavit, et iis, qui ingressum in Bulgariam dissuadebant, pœnas comminatus est. Porro animalia ratione carentia, et ipsos infantes neci crudeliter tradi mandavit, et relictis civium suorum cadaveribus insepultis, solam congerendorum spoliorum curam suscepit. Claustris et sigillis Crummi conclavia velut propria communiit, eorum qui prædam attigissent aures et membra præscidit, Crummi aulam ita dictam incendit. Is animo fractus, demissis verbis Nicephoro significat: *Quoniam vicisti, tolle quod tibi placitum est, et discede cum pace*. Is pacis inimicus, pacem non admisit, quo Crummus exasperatus, regionis aditus B et exitus ligneis septis in muri modum communivit. Quod cum rescisset Nicephorus, subito terrore quasi fulmine ictus, provinciam circumibat, et quod moliretur opus hærebat. Cladem itaque præsagiens suis dixit: *Nullus periculum evadere, nisi volucres fiamus, sperare valet*. Bini dies feria nimirum quinta et sexta in hæc machinamenta insumpti. Nocte vero, quæ Sabbatum præcessit, graves tumultus et armatorum hominum motus circa Nicephorum et ejus milites auditi cunctorum animos in terrorem et anxietatem conjecerunt, mox sub crepusculum impetu facto in Nicephori et optimatum ejus tentoria, ipsos miserabiliter obtruncarunt, inter quos Aetius patricius, **416** Petrus patricius, Sisinnius Triphyl- C lius patricius, Theodosius patricius, Salibaras dictus, qui multis ærumnis et malis illatis beatam Irenem afflixit, præfectus quoque etiam ipse patricius, Romanus patricius et orientalium dux, et alii plurimi protospatharii, spatharii, agminum ductores, excubitorum domesticus, exploratorum sive imperatoriæ vigiliæ drungarius, Thraciæ dux, multi præterea thematum proceres et officiales, cum innumera militum plebe, adeo ut Christianorum decor omnis et splendor eo die prostratus fuerit et omnino exstinctus, armaque pariter universa et imperatoris supellex omnis perierit. Incompositum sane istius diei relatum, ceu qui luctum et querelas omnes exsuperet, absit ut Christiani iterum alibi oculis prospiciant! Conti-

VARIÆ LECTIONES.

[7] ὄχλοι A, ὄχλων vulg. [8] ἐλθ. A. [9] τῆς A, τοῦ vulg. [10] ἦν add. ex A. [11] ὅ τε τοῦ ἐξκουβίτου A, καὶ τῶν ἐξκουβίτων vulg. [12] βίγλης A, βίγλας vulg. [13] ἡ τῶν Χρ. A, Χρ. ἡ vulg. [14] fort. παντός. [15] ἐπικόψ. A. [16] τὸ add. ex A. [17] αὐτὸ A, αὐτὴν vulg. [18] περισωθ. A, παρασ. vulg. [19] καὶ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(46) Post οἰκτρῶς suppl. ex Cedr., καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἄρχοντας, ἐν οἷς ἦν καὶ Ἀέτιος ὁ. *Miserabili cæde eum, et qui erant cum ipso proceres prostraverunt*. De hac tanta Romanorum cæde S. Theodorus: Τὸν ἐπὶ πολὺ μετεωρισθέντα τῇ ἀπονοίᾳ, ἡ κραταιὰ χεὶρ τοῦ Θεοῦ εἰς Σκύθας ἐκτοπήσασα, ἐκεῖσε πανστρατὶ ὤλεσε· διήγημα φοβερὸν καὶ λάλημα φρικτὸν ταῖς μετέπειτα γενεαῖς κριμάτων ἀνεφίκτων τῆς αὐτοῦ σοφωτάτης οἰκονομίας ἐγκαταλείψασα· *Eum dementia valde elatum, potentissima Dei manus ad Scytharum loca exterminans, cum omni* D *illic exercitu delevit: tremendam, ac quæ horrorem injiciat imperscrutabilium illius sapientissimæ providentiæ judiciorum, narrationem, posteris relinquens*. COMBEFIS.

(47) Cæteri codices Mss. τῇ κϛ' τοῦ Ἰουλίου. Anastasius, *septimo Kalendas Augusti*.

(48) Etiam Anast., *lapidibus obruerunt*. At malim a τιτρώσκω, *cadentem vulneraverunt*: sive, cum cecidisset, vulnus inflixerunt; sive id casu, sive de industria. Petrarum cumulus incredibilis inter eas angustias, quo a suis obrutus sit. COMBEFIS.

gerunt ista mensis Julii die vicesimo quinto indictione quarta. Cruminus autem amputatum Nicephori caput, adventantibus ad se variis nationibus, ostentandum per dies multos in Romanorum dedecus et vituperium in ligno suspendit. Postmodum vero illud suspendio revulsum, carnibus nudatum, et argento tectum, compotaturis Sclavinorum principibus in poculum gloriabundus efformavit. Innumeris viduis et orphanis uno die factis, luctuique intolerabili totum imperium obtinenti, sola ejus mors medelæ pariter et solatio fuit. Cædis ejus modum nullus qui e prælio evasit incolumis enarrare potuit. Quidam etenim cadentem a Christianis petrarum cumulo obrutum referunt. Effeminati autem ejus ministri evirati, cum quibus ipse concumbebat, partim valli incendio consumpti, partim ense jugulati, una cum eo interierunt. Nullum certe tempus Christianis calamitosius hoc Nicephori imperio exstitit, adeo ut crudelissimos quosque antecessores suos avaritia, libidine et barbarica prorsus sævitia superarit, quorum singula enarraturus si percurrerim, posteris incredibilis, nobis autem onerosa susciperetur historia; verum ex fimbria et limbo panni contextus totus dignoscitur, quod vulgare fert proverbium. Ad spondylorum autem dextram partem letale vulnus accepit filius Nicephori Stauracius, vixque vivus conflictu ereptus plagæ doloribus vehementer exagitatus Adrianopolim pervenit. Porro Stephanus patricius et scholarum domesticus, Theoctisto magistro præsente, Stauracium imperatorem declaravit, et de patris ejus imperandi ratione ad exercitus reliquias, quæ se fuga leto subripuerant, orationem habuit, quem illi lætis animis exceperunt. Michael porro curopalates salvus e prælio redux, imperatorem salutari se permitteret, plurimum ab **417** amicis rogatus, ob sacramenta Nicephoro et Stauracio a se data, potestatem oblatam recusavit. Huic etiam melioris valetudinis a Stauracio recipiendæ spe fretus Stephanus domesticus fortiter obsistebat, eidem vero Michaeli imperium conferendum sollicite curabat Theoctistus magister. Stauracio autem sanguinem cum urina emittenti, femora atque crura ita extabuerunt, ut lectica in urbem sit invectus. Huic patriarcha Nicephorus bene affectus Deum placaret, et patris ejus rapinis oppressos consola-

A οἱ μὲν τῷ τῆς σούδας πυρὶ (49), οἱ δὲ τοῖς [20] ξίφεσιν ὤλοντο σὺν αὐτῷ. Τούτου τῆς ἀρχῆς Χριστιανοὶ βαρυτέραν οὐδενὶ χρόνῳ ἠτύχησαν. Πάντας γὰρ ἐν πλεονεξίαις καὶ ἀκολασίαις καὶ βαρβαρικαῖς ὠμότησιν ὑπερηκόντισεν τοὺς πρὸ αὐτοῦ βασιλεύσαντας, περὶ ὧν κατὰ μέρος διεξιέναι καὶ τοῖς μετέπειτα δύσπιστον καὶ ἡμῖν ἐργῶδες, πλὴν ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ ὕφασμα πρόδηλον, κατὰ τὴν παροιμίαν. Τιτρώσκεται δὲ καὶ Σταυράκιος παῖς αὐτοῦ καιρίως [21] κατὰ τοῦ σπονδύλου τὸ δεξιὸν μέρος, καὶ μόλις τῆς μάχης ἐξῆλθεν ζῶν, καὶ κατέλαβεν τὴν Ἀδριανούπολιν δεινῶς ὑπὸ τῆς πλήγῆς κολαφιζόμενος. Στέφανος δὲ πατρίκιος καὶ δομέστικος τῶν σχολῶν συμπαρόντος καὶ Θεοκτίστου μαγίστρου ἀνηγόρευσαν [22] Σταυράκιον αὐτοκράτορα, καὶ διελέχθη τῷ περισωθέντι λαῷ
B κατὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς (50), καὶ σφόδρα ἡδύνθησαν· Μιχαὴλ δὲ κουροπαλάτης ἀβλαβὴς περισωθεὶς, πολλὰ παρεκλήθη ὑπὸ τῶν φίλων ἀναγορευθῆναι βασιλεὺς, καὶ οὐ κατεδέξατο διὰ τοὺς πρὸς Νικηφόρον ὅρκους καὶ Σταυράκιον. Τούτῳ Στέφανος δομέστικος ἀντεῖπεν ἐλπίδι τῆς ζωῆς Σταυρακίου. Θεόκτιστος δὲ ὁ μάγιστρος συνέτρεχεν περὶ τῆς βασιλείας Μιχαὴλ. Σταυράκιος δὲ δι' οὔρων αἱμορραγήσας ἀμέτρως κατεξηράνθη μηροὺς καὶ σκέλη, φορείοις ἐλθὼν ἐν Βυζαντίῳ. Τούτῳ Νικηφόρος ὁ πατριάρχης πάνυ προσκείμενος [23] συνεβούλευεν ἐξιλεώσασθαι τὸν Θεὸν, καὶ τοὺς πλεονεκτηθέντας ὑπὸ [24] τοῦ πατρὸς αὐτοῦ παραμυθήσασθαι, πρὸς ὃν ὁ τῆς πατρικῆς γνώμης γνήσιος κληρονόμος ἔλεγεν, μὴ δύνασθαι πλείω
C τριῶν ταλάντων ἀποδοῦναι. Ταῦτα δὲ ἦν μικρὸν [25] μόριον τῶν ἐκείνου ἀδικιῶν. Πλὴν καὶ περὶ ταῦτα ὤκνει, ζῆσαι καραδοκῶν. Ἄσπονδον δὲ ἔχων πατρικὴν γνώμην συχνότερον ἀτιμίαις ἔβαλλεν Θεόκτιστον μάγιστρον καὶ Στέφανον δομέστικον καὶ Μιχαὴλ κουροπαλάτην, ἀποστρεφόμενος πάντη καὶ Προκοπίαν τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν, ὡς ἐπιβουλεύσασαν αὐτῷ ταῖς Θεοφανὼ τῆς [26] Αὐγούστης ἐπιβουλαῖς [27] (51). Αὐτίκα γὰρ ἡ τάλαινα κατὰ μίμησιν τῆς ἁγίας Εἰρήνης [28] κρατήσειν ἤλπιζε τῆς βασιλείας ἄπαις οὖσα. Ὁ δὲ Σταυράκιος ἀνιάτως ἑαυτὸν ὁρῶν διακείμενον τῇ γαμετῇ τὴν βασιλείαν ἐσπούδαζε περιποιήσασθαι, ἢ δημοκρατίαν ἐγεῖραι Χριστιανοῖς ἐπὶ τοῖς προλαβοῦσι κακοῖς. Ἐφ' ᾧ πτοηθέντες Νικηφόρος ὁ πατριάρχης καὶ ὁ Θεόκτι-
D στος μάγιστρος καὶ Στέφανος δομέστικος ἐκ πολλῆς ἔχθρας εἰς φιλίαν ἀλλήλοις καὶ Μιχαὴλ κουροπαλά-

VARIÆ LECTIONES.

[20] τοῖς add. ex A. [21] καιρίως A, κυρίως vulg. [22] ἀνηγόρευσαν A, ἀνηγόρευσεν vulg. [23] ὁ πατρίκιος σφόδρα πρ. A. [24] ὑπὸ A, παρὰ vulg. [25] ἦν μικρόν A, ἦν τὸ μ. vulg. [26] τῆς add. ex A. [27] ἐπιβολαῖς, suprascr. ὑποβολαῖς A. [28] τῆς μακαρίας Εἰρ. A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(49) *Igne valli*, reposuit Anastasius. Sane ξυλίνοις illis ὀχυρώμασι, quibus Nicephori castra circumsepivisse Crummus nuperrime relatus est, ipsius jussu ignem suppositum, et evadendi viam interdictam suspicor.

(50) *Declamavit adversus patrem suum.* Sic et Anast., nempe totam acceptæ cladis in eum conferens invidiam. COMBEFIS.

(51) Legit Anast., quod et ipsum congruit, ὑποβολαῖς, *Oderat sororem Procopiam velut quæ ei insidias molita esset, Theophanone Augusta illi insidiante*; vel, *id ei suggerente :* nempe marito sinistram eam de sorore opinionem; non ut Procopia Theophanonis consiliis Stauracio fratri insidias molita sit, ut est redditum, quo nomine is eam majori quam sororem odio haberet, nedum in illam rerum summam transferre minime cogitaret. ID.

της ἦλθον κατὰ τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τῆς πέμπτης ἰνδικτιῶνος. Τῇ δὲ ἑσπέρᾳ τῆς πρώτης τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς προσκαλεσάμενος Σταυράκιος [29] Στέφανον δομέστικον ἐπηρώτα, πῶς ἂν δυνηθείη [30] ἀγαγεῖν Μιχαὴλ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ πρὸς τὸ ἐκτυφλῶσαι [31] αὐτόν. Τοῦ δὲ [32] φήσαντος ἀδύνατον εἶναι τοῦτο [33] ταύτῃ τῇ ὥρᾳ διὰ τὴν περὶ αὐτὸν δύναμιν, καὶ τὸ τοῦ [34] τόπου ἀσφαλὲς τῆς οἰκίας αὐτοῦ, παρεκάλει μὴ γνωσθῆναί τινι τὰ λεχθέντα. Ὁ δὲ λόγοις πειθανοῖς πείσας αὐτὸν ἀμεριμνεῖν [35], δι' ὅλης νυκτὸς τὰ περιλειφθέντα [36] τῶν ταγμάτων στρατεύματα συνήγαγεν ἐν τῷ σκεπαστῷ ἱπποδρόμῳ μετὰ τῶν οἰκείων ἀρχόντων πρὸς τὸ ἀναγορεῦσαι τὸν αὐτὸν Μιχαὴλ εἰς βασιλέα. Καὶ ἐλθούσης πάσης [37] τῆς συγκλήτου τοῦ ὄρθρου ἐν τῷ παλατίῳ, τοῦτον ἀνηγόρευσαν βασιλέα, ὡς ἑξῆς δηλωθήσεται. Νικηφόρος δὲ ὁ πατριάρχης ἔγγραφον ἐξ ἰδιοχείρου παρὰ Μιχαὴλ ἀπῄτησεν περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως, καὶ τοῦ ἀναιμάκτους [38] φυλάξαι τὰς χεῖρας ἀπὸ Χριστιανῶν, καὶ περὶ ἱερατικῶν ἀνθρώπων ἢ μοναχῶν, καὶ ὅλως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καταλόγου, τοῦ μὴ τύπτεσθαι παρ' αὐτοῦ.

A retur ac levaret, consulebat, ad quem paternæ sententiæ legitimus successor, se non amplius quam tria talenta restituere posse retulit, quæ injustorum ejus raptorum minima pars erant, quamtamen filius quasi de vita securus reddere cunctabatur. Paternorum insuper morum imitator redditus, cum animo inimicitiis reconciliando prorsus aversum se exhiberet, Theoctistum magistrum, Stephanum domesticum et Michaelem curopalatem sæpius contumeliis affecit, Procopiam quoque sororem vehementer aversabatur, quasi Theophanone Augusta ita suadente sibi parasset insidias. Infelix enim hæc femina beatæ Irenes exemplo, continuo in spem potiundi imperii venit, cum sine liberis esset. Stauracius vero ægritudine remediis B omnibus superiore cum se jactatum cerneret, imperium conjugi comparare, vel in populi potestatem reipublicæ totius summam revocare, quæ certe præteritarum calamitatum fuisset summa, studiis omnibus contendebat: qua re Nicephorus patriarcha et Theoctistus magister, quemadmodum et Michael curopalates in metum adducti, ex inimicitia prius ad invicem exercita in concordiam redierunt circa mensis Septembris exitum indictione quinta. Porro mensis Octobris die primo sub vesperam Stauracius Stephanum domesticum ad se accersitum interrogavit, quanam via Michaelem ex sorore sibi levirum oculis, quantocius orbandum domo posset extrahere? quod ille cum ob circumstipantium vires, tum ob incommodam horæ tempestatem, tum denique ob munitissimum domus ejus situm, haud fieri posse responderet, Stauracius eum deprecatus est, ne ista ulli revelaret. Ille verbis ad suadendum compositis a cura hujusmodi alienum esse rogat, mox per totam noctem in tectis Hippodromi locis collectis residuorum agminum reliquiis, eorum duces Michaelem renuntiaturos imperatorem illo convocavit. Senatus insuper palatium diluculo conveniens, imperii potestatem ei committendam decrevit, prout sequentibus declarabitur. Nicephorus autem patriarcha cautionem propria **418** manu scriptam a Michaele exegit, quod ipse rectam fidem defensurus, manusque a Christianorum effundendo sanguine alienas servaturus esset, hominesque ex sacro clericorum ordine, vel monachos, cæterosque omnes in ecclesiasticum catalogum relatos verberibus et injuriis minime læsurus.

A. M. 6304. — Ῥωμαίων βασιλέως Μιχαὴλ ἔτος α'.

Τούτῳ τῷ ἔτει μηνὶ Ὀκτωβρίῳ β', ἰνδικτιῶνι ε', ἡμέρᾳ ε', ὥρᾳ α', Μιχαὴλ ὁ εὐσεβέστατος κουροπαλάτης ἀνηγορεύθη βασιλεὺς Ῥωμαίων ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ ὑπὸ πάσης τῆς συγκλήτου καὶ τῶν ταγμάτων. Σταυράκιος δὲ τὴν τούτου ἀναγόρευσιν ἀκούσας, αὐτίκα τὴν κόμην ἀποκειράμενος, μοναχικὰ περιεβάλετο [39] ἱμάτια διὰ Συμεὼν μοναχοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ, πολλὰ τὸν πατριάρχην ἐπιβοώμενος· ὃς ἐλθὼν ἐν τῷ παλατίῳ πολλὰ Σταυράκιον σὺν τῷ βασιλεῖ Μιχαὴλ καὶ τῇ ἀδελφῇ παρεκάλουν μὴ λυπεῖσθαι ἐν τῷ γεγονότι· οὐ γὰρ κατ' ἐπιβουλήν, ἀλλὰ κατ' ἀπόγνωσιν τῆς αὐτοῦ ζωῆς. Ὁ δὲ τῇ πατρικῇ πονηρίᾳ λυττῶν, οὐ προσήκατο [40] εἰπὼν πρὸς αὐτόν· *Φίλον αὐτοῦ κρείττονα οὐχ εὑρήσεις.* Ὥρᾳ δὲ τετάρτῃ τῆς ἡμέρας ἐστέφθη Μιχαὴλ ὑπὸ [41] Νικηφόρου πατριάρχου ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐφ' ᾧ κοινὴ ἀγαλλίασις γέγονεν, καὶ ἐδωρήσατο τῷ πα-

C **A. C. 804. — *Romanorum imperatoris Michael annus primus.***

Hoc anno mensis Octobris die secundo indictione quinta, feria hebdomadis quinta, hora prima, Michael piissimus curopalates a senatu et militaribus ordinibus in Hippodromo imperator salutatus. Stauracius autem imperatoris alterius audita designatione, detonsis illico capillis, monasticum habitum, Symeone monacho ejus consanguineo illum conferente, induit, et patriarchæ opem, ne sibi deficeret, pluribus interpellavit. Patriarcha in palatium profectus, Stauracium ipsum, una cum imperatore et sorore rogantibus, mutuis urgebat precibus, ne insidiis in ejus salutem struendis, sed desperato vitæ ejus D statui, quod gestum erat, ascriberet. Is paternæ nequitiæ sectaturus exemplum in rabiem actus, respondit: *Amicum meliorem me non invenies.* Quarta vero diei hora in ambone Magnæ ecclesiæ a Nicephoro patriarcha Michael coronatus est, cum ma-

VARIÆ LECTIONES.

[29] Σταυράκιος add. ex A. [30] δυνηθείη A, δυνηθῇ vulg. [31] ἐκτυφλ. A, τυφλ. vulg. [32] τοῦ δὲ A, αὐτοῦ δὲ vulg. [33] τοῦτο add. ex A. [34] καὶ τὸ τοῦ A, καὶ τοῦ vulg. [35] ἀμεριμνεῖν A, ἀμεριμνᾷν vulg. [36] περιλειφθ. A, παραλ. vulg. [37] πάσης om. A. [38] ἀναιμάκτως A. [39] περιεβάλετο A, περιεβάλλ. vulg. [40] προχήκατο vulg. [41] ὑπὸ A, παρὰ vulg.

ximo civitatis totius tripudio, ipse vero patriarchæ auri libras quinquaginta, clero viginti quinque donavit. Magnificus enim et ab avaritiæ labe alienus cum esset, omnibus, quos Nicephori cupiditas injuste læserat, opem tulit, et senatum militaresque ordines muneribus suis recreavit. Mensis subinde ejusdem die duodecimo Procopia Augustæ nomen cum corona accepit in Augustei triclinio, donaque quam plurima in senatum contulit. Occisorum insuper bello Bulgarico e thematibus militum uxoribus talenta auri quinque largita est. Stauracii etiam conjugem Theophanonem in monasterium retrusam facultatibus auxit, ejus quoque consanguineos sub Nicephoro misere viventes ditavit, eisque inter alia insignem domum, quæ Hebraica nuncupabatur, concessit in monasterium, in quo sepultus est Stauracius. Universos denique patricios, et ordinis senatorii, pontifices, sacerdotes, et monachos, milites, et pauperes, imperatricis urbis cives, et provinciarum incolas beneficiis affecit, adeo ut inexplebilis et immensæ **419** Nicephori avaritiæ, propter quam miseranda sorte interiit, nullum remaneret vestigium. Ad innumeras autem ejus virtutes et probos mores accessit, quod cum pietate et recta in Deum fide excelleret, eorum, qui se quocunque prætextu, sive legitimo, sive perverso, Ecclesiæ cœtu sejunxerant, ærumna graviter offenderetur. Quapropter sanctissimum patriarcham, cæterosque omnes, qui pacis commune bonum promovere poterant, assiduis precibus et hortatibus interpellare non desistebat; præ cæteris vero Theodorum Studii præpositum, et Platonem et Josephum Thessalonicæ archiepiscopum Theodori fratrem arctiori custodia mancipatos, una cum Studitarum monasterii primoribus, ad concordiam et unitatem revocare studebat, quæ res ei feliciter successit.

A τριάρχῃ χρυσίου λίτρας πεντήκοντα, καὶ τῷ κλήρῳ εἴκοσι πέντε. Μεγαλόψυχος γὰρ καὶ ἀφιλάργυρος ὢν πάντας παρεμυθήσατο τοὺς ἐκ τῆς [41*] Νικηφόρου πλεονεξίας ἠδικημένους, δωρεαῖς τε τὴν σύγκλητον καὶ τὰ στρατεύματα ἀνεκτήσατο [42]. Τῇ δὲ ιβ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐστέφθη Προκοπία (52) Αὔγουστα ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ Αὐγουστέως, καὶ πολλαῖς δωρεαῖς τὴν σύγκλητον ἐφιλοτιμήσατο. Τῶν δὲ ἀναιρεθέντων ἐν Βουλγαρίᾳ θεματικῶν στρατιωτῶν ταῖς γυναιξὶ πέντε τάλαντα χρυσίου ἐδωρήσατο, τὴν δὲ γαμετὴν τοῦ Σταυρακίου Θεοφανὼ κατεπλούτισεν μονάσασαν, καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτῆς οἰκτρῶς ζήσαντας ἐπὶ Νικηφόρου, ἐν οἷς καὶ ἐπίσημον οἶκον εἰς μοναστήριον, τὰ Ἑβραϊκὰ λεγόμενον, παρέσχεν, ἔνθα Σταυράκιος ἐτάφη. Πάντας δὲ τοὺς πατρικίους
B καὶ συγκλητικούς, ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς καὶ μοναχούς, στρατευομένους τε καὶ πτωχούς, τούς τε κατὰ τὴν βασιλίδα πόλιν καὶ ἐν τοῖς θέμασιν κατεπλούτισεν, ὥστε τὴν ἄμετρον φιλαργυρίαν Νικηφόρου, δι' ἣν καὶ κακῶς ὤλετο, ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἀφανισθῆναι. Πρὸς δὲ τοῖς πολλοῖς καὶ καλλίστοις [43] αὐτοῦ τρόποις εὐσεβὴς καὶ ὀρθοδοξότατος ὤν, ἐλυπεῖτο ἐπὶ τοῖς ἀποσχίζουσι τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας ἐν οἵᾳ δήποτε προφάσει εὐλόγῳ ἢ ἀλόγῳ. Πολλά τε τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην καὶ τοὺς δυναμένους συντρέχειν τῇ κοινῇ εἰρήνῃ παρακαλῶν οὐκ ἐπαύετο. Ἐν οἷς καὶ τὸν [44] Θεόδωρον τὸν ἡγούμενον τῶν [45] Στουδίου (53), καὶ Πλάτωνα καὶ Ἰωσὴφ ἀρχιεπίσκοπον Θεσσαλονίκης ἀδελφὸν Θεοδώρου ἐν φυλακαῖς πικραῖς [46] συνεχομένους μετὰ καὶ τῶν προὐχόντων τῆς κατ' αὐτῶν [47]
C μονῆς ἔσπευδεν ἑνωθῆναι· ὃ καὶ πεποίηκεν. Ἀπέστειλεν δὲ καὶ πρὸς τὸν Κάρουλον (54) βασιλέα τῶν Φράγγων περὶ εἰρήνης καὶ συναλλαγῆς εἰς Θεοφύλακτον τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ Νικηφόρος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης ἀπέστειλεν [48] συνοδικὰ γράμματα πρὸς Λέοντα τὸν ἁγιώτατον πάπαν Ῥώμης· πρὸ τούτου

VARIÆ LECTIONES.

[41*] Legebatur τοῦ. [42] δωρεαῖς — ἀνεκτ. om. A. [43] καλλίστοις A, καλοῖς vulg. [44] οἷς καὶ τὸν A, οἷς τὸν vulg. [45] Legebatur τοῦ. [46] πικρῶς A. [47] κατ' αὐτὸν A. [48] ἀπέστ. A, ἐπέστ. vulg.

JAC. GOARI NOTÆ.

(52) Nicephori filia, anno superiore memorata. Vide notam sequentem.

(53) Ipse Theodorus de suo Platone: Τὸν δὲ σὺν ἡμῖν ῥοπῇ τῶν τηνικαῦτα εὐσεβῶς βασιλευσάντων εἰς τὴν οἰκείαν ποίμνην πάλιν ἀποκαταστήσασα, ὁμολογητὴν ἑαυτοῦ ἀναδείκνυσι· *Hunc nobiscum divina manus eorum favore, qui tum pie rerum potiebantur, in suum iterum restituens gregem, suum confessorem facit.* Reliqua quæ huc spectant, ac auctori notatam unionem, sic prosequitur: Ἤρθη ἐκ μέσου τὸ σκάνδαλον, δι' οὗ καὶ ἡ διαφορὰ πρὸς τὸν ἱεραρχοῦντα. Ἐδυσώπησαν οἱ κρατοῦντες· ἀπελογήσατο ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης, πάντα τὰ γεγενημένα ἐξ ἐπηρείας εἶναι τοῦ βασιλεύοντος. Τηνικαῦτα ἡ σύμβασις, καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἀφοσίωσις. Ὅτι μηδὲ φίλον Θεῷ ἄλλο τι, ὡς τὸ τῆς εἰρήνης καὶ ὁμονοίας καλὸν, ἐπὰν ἡ ὁμόνοια οὐ διαφωνία πίστεως, οὐδὲ ἐντολῆς Θεοῦ παράβασις· οὐδ' οὐ μὴν κανόνος ἀθέτησις ὡς ἡ παροῦσα δέδεικται, ὅσον τὸ καθ' ἡμᾶς τὰ διὰ μέσου χαίρειν ἐάσαντας, ὡς ὁμότροπα τοῖς πάλαι ἐπὶ τῶν θεοφόρων Πατέρων συμβεβηκόσι, καὶ ὡσαύτως οἰκονομικῶς παρεωραθεῖσι. Μᾶλλον δὲ, ὡς τῆς τούτων ἀκριβοῦς ἐξετάσεως ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι τῷ ἀδεκάστῳ κριτῇ ταμιευομένης· *E medio sublatum scandalum, ex quo ortum cum antistite dissidium. Augusti pacem inire rogaverunt: excusavit sanctissimus patriarcha, omnia quæ contigerant ex imperatoris fuisse injuria. Tunc facta concordia, sumns-*
D *que ad eum defuncti officio (siquidem Deo nihil æque ac pacis et concordiæ bonum placet: modo tamen concordia non sit fidei dissensio, nec mandati transgressio, ac neque regulæ Patribus positæ violatio, uti isthæc ostensa est) quod nempe nostra attinet, valere jussis quæ intermedia sunt, atque iis quæ olim sub divinis Patribus acciderunt, similique ratione per indulgentiam tantisper neglecta sunt, exsistunt affinia: quin imo velut exquisitiori horum examine in futuro ævo incorrupto Judici reservata.* Scilicet de promotione ex laicis, cujus toleratæ exstant multa exempla. COMBEFIS.

(54) Legationis hujus meminit Eginhardus ad annum 812, qui in annum succedentem, ob Theophanis calculos septennio minores, incidit: *Michael gener Nicephori imperator factus, legatos imperatoris Caroli qui ad Nicephorum missi fuerunt, in CP. suscepit, et absolvit: cum quibus et suos legatos direxit, Michaelem episcopum, et Arsaphium, atque Theognistum protospatharium: et per eos pacem a Nicephoro inceptam confirmavit*, etc.

γὰρ ἐκωλύετο ὑπὸ Νικηφόρου τοῦτο ποιῆσαι. Τῇ δὲ εἰκοστῇ πέμπτῃ τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς τῆς πέμπτης ἰνδικτιῶνος Μιχαὴλ ὁ γαληνότατος βασιλεὺς ἔστεψεν Θεοφύλακτον [49] τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς βασιλέα ὑπὸ Νικηφόρου πατριάρχου ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἡμέρᾳ πέμπτῃ τῆς ἑβδομάδος, καὶ προσήγαγεν πολυτελῆ κόσμον τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ, ἐν σκεύεσι χρυσοῦ διαλίθοις καὶ τετραβήλοις ἀρχαιοτεύκτοις [50] ἐκ χρυσοῦ καὶ πορφύρας λαμπρῶς καθυφασμένοις καὶ θαυμασταῖς ἁγίαις εἰκόσι πεποικιλμένοις. Ἐδωρήσατο δὲ καὶ τῷ πατριάρχῃ χρυσίου [51] λίτρας κε', καὶ τῷ εὐαγεῖ κλήρῳ λίτρας ἑκατὸν, φαιδρύνας τὴν ἁγίαν ἑορτὴν καὶ τὴν τοῦ παιδὸς ἀναγόρευσιν. Ζήλῳ δὲ Θεοῦ πολλῷ κινηθεὶς ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς κατὰ Μανιχαίων, τῶν νῦν Παυλικιανῶν, καὶ Ἀθιγγάνων τῶν ἐν Φρυγίᾳ [52] καὶ Λυκαονίᾳ, κεφαλικὴν τιμωρίαν ἀποφηνάμενος ταῖς Νικηφόρου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου καὶ ἄλλων εὐσεβῶν εἰσηγήσεσιν (55), ἀνετράπη δι' [53] ἑτέρων κακοτρόπων [54] συμβούλων προφάσει μετανοίας, ὅπερ ἦν ἀδύνατον τοὺς τῇ πλάνῃ ἐκείνῃ ἑαλωκότας μετανοῆσαι. Ἐδογμάτιζον δὲ ἀμαθῶς μὴ ἐξεῖναι ἱερεῦσιν [55] ἀποφαίνεσθαι κατὰ ἀσεβῶν [56] θάνατον, κατὰ πάντα ταῖς θείαις Γραφαῖς ἐναντιούμενοι περὶ τούτου [57]. Εἰ γὰρ Πέτρος ὁ κορυφαῖος [58] Ἀνανίαν καὶ Σάπφειραν ἐπὶ ψεύσματι μόνῳ τεθανάτωκεν [59], Παῦλος δὲ ὁ μέγας βοᾷ λέγων [60], ὅτι οἱ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσὶν, καὶ ταῦτα περὶ σωματικῆς μόνης ἁμαρτίας· πῶς οὐκ ἐναντίοι αὐτῶν εἶεν οἱ τοὺς πάσης ψυχικῆς καὶ σωματικῆς ἀκαθαρσίας ἐμπλέους καὶ δαιμόνων λατρείας [61] ὑπάρχοντας λυτρούμενοι τοῦ ξίφους; Ἀλλ' ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς Μιχαὴλ οὐκ ὀλίγους αὐτῶν ἀπέτεμεν. Σταυράκιος δὲ ἑλκωθεὶς ἐκ τῆς καιρίας πληγῆς τὰ περὶ τὴν ῥάχιν, ὡς μὴ δύνασθαί τινα προσεγγίζειν αὐτῷ διὰ τὴν πολλὴν δυσωδίαν, τέθνηκεν τῇ ια' τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς τῆς πέμπτης ἰνδικτιῶνος, βασιλεύσας τῷ δοκεῖν μῆνας δύο ἡμέρας ἕξ. Τῇ ιδ' τοῦ [62] Μαΐου μηνὸς ἡμέρᾳ ἕκτῃ, ἔκλειψις ἡλιακὴ γέγονεν μεγάλη ἐπὶ ὥρας τρεῖς ἥμισυ [63], ἀπὸ ὀγδόης ὥρας ἕως ὥρας ἑνδεκάτης. Καὶ τῇ ιζ' [64] τοῦ Ἰουνίου μηνὸς ἐξῆλθεν Μιχαὴλ κατὰ Βουλγάρων, συνεξελθούσης αὐτῷ καὶ Προκοπίας ἕως Τζουλοῦ [65]. Τοῦ δὲ Βουλγάρων ἀρχηγοῦ Κρούμμου ἑλόντος τὴν Δεβελτὸν πολιορκεῖν, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ σὺν τῷ ἐπισκόπῳ μετοικήσαντας [66], προσρυέντα [67] αὐτῷ διὰ πολλὴν κακοβουλίαν τῶν παρασυμβούλων τοῦ βασιλέως εἰς ἐπιβουλὴν ἐτράπησαν καὶ ὕβρεις τὰ πλήθη μάλιστα τοῦ Ὀψικίου καὶ τῶν Θρᾳκησίων· οὓς κατευνάσας Μιχαὴλ δωρεαῖς

Legatos etiam ad Carolum Francorum regem destinavit, qui de pace atque matrimonio cum Theophylacto ejus filio ineundo tractarent, sed et Nicephorus sanctissimus patriarcha ad Leonem sanctissimum Romæ papam synodicas litteras transmisit; ad hoc enim usque tempus a Nicephoro imperatore prohibitus fuerat, quo minus id præstaret. Mensis porro Decembris die vicesimo quinto, feria hebdomadis quinta, Michael serenissimus imperator filium suum Nicephori patriarchæ opera in Magnæ ecclesiæ ambone imperatorem coronavit, tum vero sanctum altare opulentissime exornavit vasis aureis gemmatisque, et velis quadrangulis ad antiquam formam, ex auro et purpura splendide contextis, sanctisque imaginibus manus optimæ distinctis. Ad hæc patriarchæ viginti quinque auri libras et venerabili clero, sanctum Dei festum et filii designationem exhilaraturus, centum libras contulit. Zelo quoque divino pientissimus imperator motus, in Manichæos, qui nunc Pauliciani, et Athinganos e Phrygia et Lycaonia capitis pœna Nicephori sanctissimi patriarchæ et aliorum devotorum hortatibus pronuntiata, aliorum male feriatorum consiliis, pœnitentiæque ab istis ineundæ obtentu, ne sententiam exsequeretur impeditus est: cum tamen fieri nequeat omnino, ut ii, qui in hoc errore versati sunt, usquam sincera pœnitentia ducantur. Porro isti dogmatum novatores palam asserebant sacerdotibus haud licere capitalem sententiam adversus impios ferre, sed in eo divinis Scripturis adversos simul se proferebant. Etenim si Petrus apostolorum coryphæus Ananiam et Sapphiram unius mendacii reos morti addixit, nec non Paulus liquido testatur, qui talia perpetrant morte dignos esse, idque tantummodo pro corporeo delicto, nonne apostolorum adversarii atque dissimiles erunt, qui homines, tam **420** animæ quam corporis impuritate scatentes, et dæmonum obsequio mancipatos, gladio divinam ultionem peragenti eripient? Eorum tamen haud paucos pius imperator Michael capitis abscissione damnavit. Interea Stauracius ulcere ex letali plaga, quam in dorsi spinam acceperat, irritato, adeo ut nullus ob fœtorem ad eum propius accedere posset, vita tandem excessit mensis Januarii die undecimo quinta indictione, cum juxta quorumdam sensum menses duos dies sex imperium tenuisset. Cæterum mensis Maii die decimo quarto ingens solis

VARIÆ LECTIONES.

[49] Θεοφύλ. add. ex A. [50] ἀρχαιοτεύκτοις A, ἀρχαιοτάτοις vulg. [51] χρυσίου λίτρας κε' add. ex A. [52] ἐν Φρ. A, ἐν τῇ Φρ. vulg. [53] ἐτράπη δὲ καὶ δι' A. [54] κακοτρόπων A, κακοβούλων vulg. [55] μὴ ἐν ἱερ. A. [56] ἀσεβῶν A, εὐσεβῶν vulg. [57] τούτου A, τούτων vulg. [58] Πέτρος ὁ κ. A, Πέτρ. μὲν ὁ κορ. vulg. [59] ἐθανάτωσεν A. [60] λέγων add. ex A, item οἱ. [61] λάτρας A. [62] τοῦ add. ex A. [63] ὥρας ἓξ καὶ ἡμ. A, ὥρας ἑπτὰ a. [64] τῇ ζ' A. [65] Τζουρούλου A. [66] μετοικήσαντας A, μετοικήσαντος vulg. [67] προσρυέντες mg. edit.

JAC. GOARI NOTÆ.

(55) *Nicephori suasionibus.* Ignatius in Vita S. Nicephori scriptis exagitasse tradit per illius tranquilli otium, ac imperatoris auctoritate compescuisse: pœnam vero capitis curasse in eos decerni non dicit, aut ejus rei meminit. Severior in eos disciplina haud satis e rep. postea cessit. COMBEFIS.

deliquium horis tribus et media continuis, ab octava nimirum hora ad undecimam duravit. Mensis autem Junii die decimo septimo Michael in Bulgaros profectione suscepta, itineris sociam Tzulum usque Procopiam uxorem habuit. Porro cum Crummus Bulgarorum dux Debeltum obsidione cepisset, oppidanos una cum episcopo ejus se potestati submittentes in regionem aliam transportavit. Militares autem Michaelis copiæ maxime Opsicii et Thracensium, pessimis nefariorum imperatoris consiliariorum hortamentis ad insidias et contumelias se converterunt; quos Michael donis et oratione ad eos habita delinitos in ordinem composuit. Ubi Romani exercitus seditionem et ob belli sive in castris et aperto Marte, sive in præsidiis sustinendi metum eos tumultuari Bulgari perceperunt, in Thraciam atque Macedoniam latius grassati sunt. Sub id tempus, Anchialo et Berrhœa desertis, nemine insequente, fugam Christiani arripuere: Nicæamque et Probati castrum, et alia quædam munitiora loca, quemadmodum Philippopolim, Philippos et Strymonem incolentes occasionem nacti, in patrias suas fuga se receperunt. Exstitit hæc divina ultio Nicephori insaniam condemnans, qua, quæ præclarissima ejus apud homines æstimata facinora, quibus ipse plurimum gloriabatur, penitus dilapsa evanuerunt. Etenim ut plerasque istorum in opinionibus pravitates, et Paulicianorum et Athinganorum iconoclastarum, Tetraditarumque hæreses Deo exosas, et pridem serpentes incusare desinam (adulteria quippe, stupra, libidines, perjuria fratrum discordias, rapinas, cæteraque eorum scelera in lucem proferre prætereo) isti certe Constantino homine Deo exoso et ter infelice inter beatos collocato, quasi qui adversus Bulgaros, ob eam, qua præstabat, ut ipsi miseri prædicabant, pietatem, præclare se gessisset; subinde adversus sacras et venerandas imagines, et monasticum habitum linguas exacuebant, eorumdem autem nonnulli, imperatricis urbis incolæ redditi, a synodi œcumenicæ **421** tempore in orthodoxam fidem arma et bella instruebant, ipsique animabus excæcati, Constantini Dei hostis filios, homines Dei ignaros, et cæcitate corporea damnatos, et in Panormo insula custodiæ traditos, noctu secum rapere, et ad militares ordines productos ad imperii solium provehere consiliati sunt,

A καὶ παραινέσεσι κατεσίγησεν. Οἱ δὲ Βούλγαροι τὰ τῆς στάσεως μαθόντες τῶν στρατευμάτων, καὶ ὅτι πτοούμενοι τὸν πόλεμον καὶ τὸν ταξατιῶνα ἀτακτοῦσι, πλέον κατίσχυσαν Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας. Τότε καὶ Ἀγχίαλον καὶ Βεροίην ἀφέντες Χριστιανοὶ, ἔφυγον, μηδενὸς διώκοντος, Νίκαιάν τε καὶ τὸ [68] τοῦ Προβάτου κάστρον, καὶ ἄλλα τινὰ ὀχυρώματα, ὡσαύτως καὶ τὴν Φιλιππούπολιν καὶ Φιλίππους καὶ τὸν Στρυμῶνα οἰκοῦντες [69] μέτοικοι προφάσεως δραξάμενοι, ἐν τοῖς ἰδίοις φεύγοντες ἐπανῆλθον. Τοῦτο δὲ ἦν θεομηνία τὴν τοῦ Νικηφόρου μανίαν ἐλέγχουσα [70], δι' ἣν τὰ δοκοῦντα κατορθώματα αὐτοῦ, ἐφ' οἷς ηὔχει, τάχιστα διαπέπτωκεν. Καὶ τὰς [71] τῶν πολλῶν κακοδοξίας, καὶ τὰς θεομάχους αἱρέσεις (56) πλεοναζούσας Παυλικιανῶν καὶ B Ἀθιγγάνων εἰκονοκλαστῶν καὶ Τετραδιτῶν ἀφέντες αἰτιᾶσθαι (ἀφῶ γὰρ λέγειν μοιχείας καὶ πορνείας, ἀσελγείας τε καὶ ἐπιορκίας, μισαδελφίας τε καὶ πλεονεξίας, καὶ τῶν λοιπῶν παρανομιῶν) κατὰ τῶν θείων καὶ σεπτῶν εἰκόνων καὶ τοῦ μοναδικοῦ [72] σχήματος ἐκίνουν τὰς γλώσσας, μακαρίζοντες Κωνσταντῖνον τὸν θεοβδέλυκτον καὶ τρισάθλιον, ὡς κατὰ Βουλγάρων ἀριστεύσαντα, δι' ἣν, ἐκεῖνοι ἀσεβῶς ἔλεγον οἱ τάλανες, εἶχεν εὐσέβειαν. Οἱ δὲ κατὰ (57) τὴν βασιλίδα πόλιν ὡπλίζοντο τὴν ὀρθόδοξον πίστιν μετὰ σύνοδον οἰκουμενικὴν ἀνατρέπειν, τυφλοὺς βουλόμενοι βασιλεύειν χωρὶς Θεοῦ, οἱ πεπηρωμένοι τὰς ψυχὰς, τοὺς υἱοὺς Κωνσταντίνου τοῦ Θεομάχου φρουρουμένους ἐν τῇ Πανόρμῳ νήσῳ κλέψαι διὰ C νυκτὸς ἠβουλήθησαν, καὶ ἀγαγεῖν [73] εἰς τὸ στράτευμα· ἀλλ' ὁ Κύριος [74] τούτους κατῄσχυνεν, διεγείρας Μιχαὴλ τὸν εὐσεβέστατον εἰς ἐκδίκησιν τῆς ἀληθείας. Διαλεχθεὶς γὰρ τὰ εἰκότα περὶ [75] πίστεως τοῖς λαοῖς ἀνυποκρίτως, ἀνέζευξεν ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν πόλιν. Καὶ σοφὸν διανοηθεὶς, τοὺς πολλοὺς τῶν νεωτεριστῶν δι' ὀλίγων πληγῶν κατεπτόησεν, ἐξορίσας καὶ τοὺς Κωνσταντίνου τυφλοὺς παῖδας εἰς Ἀφουσίαν [76] (58), ἕνα δὲ τῶν ἐμπεριάκτων [77] ψευδερημίτην Νικολάου τοῦ Ἐξακιονίτου συνγόητα εἰκόνα τῆς παναγίας Θεοτόκου ξέσαντα καὶ ἀτιμάσαντα [78] ἐγλωσσοτόμησεν, ὅστις συντέθνηκεν σὺν τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι· τὸν δὲ τούτοις [79] σύμφρονα Νικόλαον ἐπαγγειλάμενον μετανοεῖν, ἐπὶ πάντων ἐθριάμβευσεν, ἐξομολογούμενον τὰ ἑαυτοῦ κακά· καὶ παρD έδωκεν αὐτὸν ἐν μοναστηρίῳ πρὸς τὸ μὴ αὐτεξουσίως διάγειν. Τοῖς δὲ λαοῖς σιλεντιακῶς [80] ἐπὶ τῆς Μαγναύρας διαλεχθεὶς, τὰ τῆς κατὰ Θεὸν αὐτοῦ εὐ-

VARIÆ LECTIONES.

[68] καὶ τ add. ex A. [69] οἰκοῦντας vulg. [70] ἐλέγχουσα A, ἐλέγξασα vulg. [71] οἱ τὰς A. [72] μοναχικοῦ e. [73] ἀγαγεῖν A, εἰσάγειν vulg. [74] ἀλλ' ὁ K. A, ἀλλὰ K. vulg. [75] περὶ A, τῆς vulg. [76] Ἀφασίαν f. [77] ἐκπερισάκτων A. [78] ἀτιμάσαντα A, ἀτιμήσαντα vulg. [79] τούτοις A, τούτου vulg. [80] σιλεντιακῶς add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(56) *Multorumque pravas opiniones* (nempe condemnans Dei ultio) *qui adversas Deo hæreses late serpentes Paulicianorum, etc., missas facientes, contra divinas ac venerandas imagines, ac monasticum habitum linguas movebant.* Hic planus sensus quem Græca habent, ac Anast. redditus. COMBEFIS.

(57) *Regiæ autem urbis cives ad fidem orthodoxam, quæ post synodum œcumenicam obtinuerat evertendam se accingebant, volentes in cæcos sine Deo transferre rerum summam: eoque cæci animo, impii Constantini filios*, nempe olim Constantino devoti cives, uti visum in Irene et Tarasio. ID.

(58) Insulam Propontidos; Ophiusam correctius dixeris, ad quam Joseph Thessalonicensis, et ejus frater Theodorus Studita exsularunt.

σεβοῦς γνώμης ἐφανέρωσεν δόγματα. Τοὺς δὲ Ἀθιγγάνους δημεύσας, ἐξορίᾳ παραδέδωκεν[81] διὰ Λέοντος τοῦ[82] στρατηγοῦ τῶν Ἀνατολικῶν. Τῷ δὲ Αὐγούστῳ μηνὶ τῆς πέμπτης ἰνδικτιῶνος Θεβὶθ κατὰ Χριστιανῶν ἐπεστράτευσεν. Τούτῳ συμβαλὼν Λέων ὁ τῶν Ἀνατολικῶν στρατηγὸς εὐδοκίμησε δισχιλίους κατασφάξας, καὶ ἵππους καὶ ἅρματα συλλαβόμενος. Μουαμὲδ δὲ ὁ πρῶτος υἱὸς Ἀαρὼν κρατῶν τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔθνους, συμβαλὼν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἀβδελλᾶ κατὰ τὴν ἐνδοτέραν Περσικὴν ἡττήθη· καὶ καταφυγὼν εἰς τὸ Βαγδὰ (59) τοῦτο ἐκράτησεν. Τήν τε Δαμασκὸν ἄλλος κατέσχεν τύραννος, καὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ Ἀφρικὴν δύο κατεμερίσαντο, καὶ τὴν Παλαιστίνην ἄλλος[83] λῃστρικῶς κατενέμετο.

A Verum Dominus ipsos cum dedecore compescuit, qui piissimum Michaelem ad veritatem vindicandam excitavit, qui cum audenter et simulatione rejecta congruentem de fide sermonem ad milites habuisset, ad imperantem urbem iter convertit, ubi solerti consilio inito, novatorum quam plurimos plagis haud multis inflictis deterruit, et Constantini filios oculis pridem orbatos Aphusiam in exsilium deportari jussit. Uni porro ex istis planis falsario eremitæ Nicolai Hexacionitæ in edendis præstigiis symmistæ, sanctissimæ Dei Genitricis imaginem abradere et contumeliis afficere auso linguam præscidit, qui animæ simul et corporis interitu raptus est, sententiæ vero morumque sodalem Nicolaum pœnitentiam agere pollicitum per civium urbis omnium oculos crimina sua publice fateri coactum traduxit, ac ne libere quæ placita forent exsequeretur, in monasterium retrusit. Universo autem exercitui ad allocutionem ad Magnauram convocato, religiosæ suæ in Deum mentis dogmata cuncta exposuit, adhibita quoque Leonis Orientalium ducis opera, Athinganos publice proscriptos in exsilium amandavit. Indictionis autem quintæ Augusto mense Thebith in Christianos arma movit. Pugna subinde cum eo inita, Leo orientalium agminum dux bis mille ex ejus militibus prostratis, equis etiam eorum et armis captis, ingens ex illa victoria nomen sibi peperit. Cæterum Muamed filiorum Aaron senior, ac gentis imperio potitus, commisso cum fratre Abdella certamine, in Persia interiore succubuit, arreptaque fuga Bagdam se recipiens, locum occupavit. Damascum vero alius obtinuit tyrannus, et alii duo Ægyptum et Africam inter se partiti sunt, et Palæstinam demum alter prædonis in morem depopulatus est

A. M. 6305. — Τούτῳ τῷ ἔτει Κροῦμμος ὁ τῶν B Βουλγάρων ἀρχηγὸς[84] διὰ Δαργαμηροῦ τὰ περὶ τῆς εἰρήνης αὖθις πρὸς Μιχαὴλ τὸν[85] βασιλέα ἀπρεσβεύσατο, ζητῶν τὰς ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Ἀδραμυντινοῦ στοιχηθείσας καὶ Γερμανοῦ τοῦ πατριάρχου σπονδὰς πρὸς Κομέρσιον τὸν κατ' ἐκεῖνο[86] καιροῦ κύριον Βουλγαρίας· αἳ τοὺς[87] ὅρους περιεῖχον ἀπὸ Μηλεώνων τῆς Θρᾴκης. Ἐσθῆτά τε καὶ κόκκινα δέρματα ἕως[88] τιμῆς τριάκοντα λιτρῶν χρυσίου· καὶ ἐπὶ τούτοις τοὺς πρόσφυγας ἑκατέρων τῶν μερῶν[89] ἀποστρέφεσθαι πρὸς ἑκάτερον, κἂν τύχωσιν ἐπιβουλεύοντες ταῖς ἀρχαῖς. Τοὺς δὲ ἐμπορευομένους εἰς ἑκατέρας τὰς χώρας διὰ σιγιλλίων (60) καὶ σφραγίδων συνίστασθαι τὰ προσόντα αὐτοῖς (61), καὶ εἰσκομίζεσθαι τοῖς δημοσίοις λόγοις. Ἔγραψεν δὲ καὶ[90] κατακρίσεις (62) πρὸς τὸν βασιλέα, ὅτι Εἰ μὴ C

A. C. 805. — Hoc anno Crummus Bulgarorum princeps Dargamerum legatum cum imperatore Michaele tractaturum misit, conditionesque Comersio tunc temporis Bulgariæ domino concessas, ac sub Theodosio Adramytino et Germano patriarcha ictas adimpleri postulavit. Eæ porro ditionibus utriusque principis limites præfigebant a Thraciæ Meleonis, vestes **422** rubrasque pelles ad auri librarum triginta pretium dandas, insuper ex utraque parte fugitivos utrique principi mutuo restituendos, licet in rempublicam perduelles forent, mercaturam inter utramque ditionem exercentes res suas venales litteris et sigillis commendatas et firmatas in publicas rationes inferre deberent. Scriptis præterea minis imperatorem contestatus, *Nisi pacem*, inquit, *quantocius duxeris amplexandam*,

VARIÆ LECTIONES.

[81] παρέδωκεν A. [82] τοῦ add. ex A. [83] ἄλλος] ἕτερος A. [84] ἀρχηγὸς A, στρατηγὸς vulg. [85] τὸν add. ex A. [86] ἐκεῖνο A, ἐκείνου vulg. [87] τοὺς add. ex A. [88] ἕως add. ex A. [89] τῶν μερῶν om. A. [90] καὶ post δὲ add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(59) Ita Græci codices cuncti. Anastasius et Miscella *Bagda*. Recentiores *Bagdat* pronuntiant. Abraham Ecchellensis in *Historia Saracenica : Abugiafar Abd-alla* (*ultimus est hujus nominis a Theophane inter Arabum principes sive caliphas recensitus*) *construxit Bagdadum, sive Babylonem et incoluit eum anno centesimo quadragesimo quinto.*

(60) Haud *sigillum* modo, sed et diploma, cui solet apponi, τὸ σιγίλλιον refert. Σιγιλλίῳ namque, σφραγὶς, *sigillum*, et principis character adjungitur. Ipsi textus a Meursio in medium adducti id convincunt. Isacii Comneni Const. Καθὼς καὶ ἐν τοῖς σιγιλλίοις τῶν παλαιῶν ἀναγράφονται· *Prout in veterum diplomatibus refertur*. Constantini *De administr. imp.* δεδωκὼς περὶ αὐτῶν καὶ σιγίλλιον ἐν τῇ αὐτῇ μητροπόλει· *dato in ipsa metropoli diplomate*. Methodii in epist. ad Zygomalam, τὰ γὰρ πάλαι διὰ χρυσοβούλλων καὶ σιγιλλίων διακριθέντα, *Quæ quondam per aureas bullas, et diplomata dijudicata.*

(61) Ante καὶ εἰσκομίζεσθαι liquet esse lacunam: neque enim mercatoribus, qui sub sigillis ac fide publica advectas merces repræsentant, congruit, *ut illæ in publicas rationes inferantur*, quod est fisco addici. Suppl. ergo ex Anast., *si qui vero sine signaculis inventi fuissent, diriperentur, et in publicas rationes inferrentur* : qua fere pœna multantur, qui furtive merces invehunt. Combefis.

(62) *Sed et conceptum decretum misit.* Quam sic severe notat sententiam Theophanes, ut non essent reddendi profugi, essetque illorum causa bellum suscipiendum, etiam deinceps CP. probata fuit, spreta illa Theophanis contraria, quam etiam anonymus continuator brevi producendus multis tuetur ac laudat. Potuisset forsan auctor mitior esse in præclarissimum fidei pugilem, totiusque religionis columen Theodorum Studitam. Id.

tuo ipsis judicio in Mesembriam obsidionem parabo. Illis acceptis, imperator improborum consiliis ductus pacem admittere detrectavit. Falsæ quippe pietatis obtentu, dicam melius ignorantiæ, quæ rem communem perderet, ductu, consultores isti sinistri suggerebant, fugitivos minime restituendos, ac in datæ sententiæ argumentum evangelica Domini auctoritate prolata, *Ad me accedentem*, aiebant, *non ejiciam foras* [c]. Medio vero mensis Octobris decursu aciem instruxit Crummus adversus Mesembriam, machinis ad urbis expugnationem adductis, quarum usum a Nicephoro Christianorum profligatore ex occasione hujusmodi acceperat. Arabem enim quemdam arte mechanica præstantem, et in ea versatissimum ad ecclesiæ baptismum accedentem militiæ ascripserat, et Adrianopoli sedem assignaverat. At cum pro merito nec exspectatam mercedem, nec beneficium viro impertiretur, quin imo stipendiorum parte truncata spe defraudaret, et ad querelas compulsum etiam duris verberibus castigasset, ille desperatione actus, ad Bulgaros profugit, et condendarum machinarum artem omnem eos edocuit. Machinis igitur istiusmodi Crummus instructus, nemine ex inertia vecordiaque vires adversas opponente, intra mensis finem urbe potitus est. Imperator in mentis angustiam conjectus, mensis Novembris Kalendis, patriarcha ad colloquium advocato, de componenda cum hostibus pace consilium quærebat. Aderant conventui Nicænus et Cyzicenus metropolitæ, et ex pravis consiliariis manus haud contemnenda. Ac patriarcha quidem et metropolitæ imperatoris sensum secuti pacem amplectabantur, sed improbi consiliarii una cum Theodoro Studii præposito, eversis contrariæ sententiæ dictis, eam rejiciebant, confirmantes *pacem quæ Dei mandata rescindat non esse admittendam.* [Istud enim, *Venientem ad me non emittam foras* [c], Dominus decrevit], aiebant, quæ proferrent, et in cujus argumentum hæc producenda vere nescii. Primo quidem quoniam nemine ex eis ad nos transfugiente, eos qui intra aulam erant, cum ipsos pace composita servare possemus, prodidimus. Secundo quia licet **423** quidam ex eis pauci transfugerint, plurium certe potius, ejusdemque nobiscum nationis et sanguinis consortium satagere, quam incertis quibusdam nobis propositis ficto quæstu ditescere decebat. Plures enim quam paucos servare Deo magis gratum est. Ingens autem damnum levissimæ accessionis spe sibi comparare dementiam recte dixeris: et qui nullam de domesticis sive familiaribus curam gerit, is Paulo quidem

σπεύσει [91] *πρὸς εἰρήνην, τῷ κρίματί σου παρατάσσομαι κατὰ Μεσημβρίας.* Ταῦτα δεξάμενος ὁ βασιλεὺς ταῖς τῶν κακοσυμβούλων [92] εἰσηγήσεσιν οὐ προσήκατο τὴν εἰρήνην. Εὐσεβείας γὰρ δῆθεν ψεύδους, μᾶλλον δὲ ἀμαθίας, καὶ περὶ τὸ κοινὸν ἀπωλείας οἱ παρασυμβουλευταὶ ἔφασκον ὅτι οὐ δεῖ τοὺς προσφεύγοντας ἀποδίδοσθαι, ἐπιφθεγγόμενοι εἰς μαρτυρίαν καὶ τὸ εὐαγγελικὸν τοῦ Κυρίου λόγιον [93], ὅτι *Τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλω* [94] *ἔξω.* Μεσοῦντος δὲ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς παρετάξατο ὁ [95] Κροῦμμος κατὰ Μεσημβρίαν [96] ἐν μηχανήμασι μαγγανικῶν καὶ ἑλεπόλεων, ἃ τῇ προφάσει Νικηφόρου [97] τοῦ καταλυτοῦ τῶν Χριστιανῶν μεμάθηκεν (63). Ἄραβα γάρ τινα προσελθόντα τῷ βαπτίσματι πάνυ ἔμπειρον μηχανικῆς ὑπάρχοντα στρατεύσας, ἐν Ἀδριανουπόλει κατέστησεν, μηδεμίαν κατ' ἀξίαν ἀντίληψιν εἰς αὐτὸν ἢ εὐεργεσίαν ποιήσας, ἀλλ' ἢ μᾶλλον καὶ τὴν ῥόγαν αὐτοῦ κολοβώσας, τὸν δὲ γογγύσαντα ἔτυψεν σφοδρῶς· ἀπονοηθεὶς [98] δὲ ἐπὶ τούτῳ, προσέφυγεν τοῖς Βουλγάροις, καὶ ἐδίδαξεν αὐτοὺς πᾶσαν μαγγανικὴν τέχνην. Ἐν τούτοις παραταξάμενος [99], μηδενὸς ἀντιταξαμένου διὰ πολλὴν [1] σκαιότητα, δι' ὅλου τοῦ μηνὸς παρέλαβεν αὐτήν. Τῇ δὲ πρώτῃ τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς προσκαλεσάμενος ὁ βασιλεὺς τὸν πατριάρχην, περιστατηθεὶς [2] ἐβουλεύετο περὶ εἰρήνης· παρῆσαν δὲ καὶ μητροπολῖται [3], ὅ τε Νικαίας καὶ ὁ Κυζίκου, συμπαρόντων καὶ τῶν παρασυμβούλων. Καὶ ὁ μὲν πατριάρχης καὶ οἱ μητροπολῖται σὺν τῷ βασιλεῖ τὴν εἰρήνην ἠσπάζοντο· οἱ δὲ κακοὶ σύμβουλοι σὺν Θεοδώρῳ τῷ ἡγουμένῳ [4] τῶν Στουδίου ταύτην ἀνέτρεπον, φάσκοντες· *Ἐπ' ἀνατροπῇ τῆς θείας ἐντολῆς οὐ δεῖ ἀσπάζεσθαι τὴν εἰρήνην. Τὸν γὰρ ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλω* [5] *ἔξω, ὁ Κύριος ἀπεφήνατο,* μὴ εἰδότες, μήτε ἃ λέγουσιν, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται· πρῶτον μὲν ὅτι μηδενὸς πρὸς ἡμᾶς ἐξ αὐτῶν προσφεύγοντος, ἡμεῖς τοὺς ἔσω τῆς αὐλῆς προδεδώκαμεν, δυνάμενοι τούτους εἰρηνεύοντες περισώσασθαι [6]· δεύτερον δὲ ὅτι, εἰ καὶ προσέφυγόν τινες σπάνιοι, τὴν τῶν πλειόνων μᾶλλον καὶ ὁμοφύλων σωτηρίαν ἐχρῆν πραγματεύσασθαι, ἢ ἐπ' ἀδήλοις καὶ ἀφανέσι [7] πλουτεῖν. Φίλον γὰρ Θεῷ πλείστους ἢ ὀλίγους σώζεσθαι. Τὸ δὲ ζημιοῦσθαι πλεῖστα διὰ μικρὸν κέρδος πρώτης ἀνοίας. Ἀλλὰ καὶ ὁ [8] περὶ τοὺς οἰκείους ἀπρονοήτως διακείμενος, τὴν πίστιν, κατὰ Παῦλον, ἤρνηται, καὶ χείρων ἀπίστου κρίνεται. Ποῦ δὲ καὶ μετὰ τῶν μισούντων τὴν εἰρήνην [9] ἤμην εἰρηνικός, εἰ μή που καὶ Παύλου καὶ Δαβὶδ οὗτοι σοφώτεροι; τίς δὲ Γερμανοῦ τοῦ τρισμάκαρος σοφώτερος νῦν, εἰ μὴ κατὰ τὴν [10] ψυχόλεθρον οἴησιν οἱ κακοὶ παρασύμβουλοι, οἱ τὴν εἰρήνην

[c] Joan. vi, 37.

VARIÆ LECTIONES.

[91] σπεύσει A, σπεύσῃ vulg. [92] κακοσυμβούλων A e f, κακοβούλων vulg. [93] λόγιον A, λόγων vulg. [94] ἐκβάλω A, ἐκβάλλω vulg. [95] ὁ add. ex A. [96] Μεσημβρίαν A, Μεσημβρίας vulg. [97] Νικηφ. A, τοῦ Νικ. vulg. [98] ἀπονοηθεὶς A, ἀποῤῥηθεὶς vulg. [99] παραστησάμενος A. [1] διὰ πολλὴν A, διὰ τὴν πολλ. vulg. [2] περισταθεὶς f. [3] καὶ μ. A, οἱ μ. vulg. [4] τῷ ἡγ. τῶν A, ἡγ. τοῦ vulg. [5] οὐ μὴ ἐκβάλω A, οὐκ ἐκβάλλω vulg. [6] περισώσασθαι A, περισῶσαι vulg. [7] καὶ ἀφανίσαι vulg. [8] καὶ ὁ add. ex A. [9] τὴν εἰρ. A, εἰρ. vulg, [10] τὴν add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(63) Ad annum Nicephori 7, pag. 410; de illo superius agitur.

χωλύσαντες; Ταῦτα κατὰ τὴν πρώτην γέγονε τοῦ A Νοεμβρίου μηνὸς [11], ὡς εἴρηται. Τῇ δὲ τετάρτῃ τοῦ αὐτοῦ [12] μηνὸς ὤφθη κομήτης ἐν σχήματι λαμπρῶν δύο σεληνίων [13] ἑνωθέντων καὶ πάλιν διαιρεθέντων εἰς διάφορα σχήματα, ὡς καὶ ἀκεφάλου ἀνδρὸς [14] διάπλασιν τυπωθῆναι. Καὶ τῇ ἐπαύριον ἡ περὶ τῆς ἁλώσεως Μεσημβρίας ἦλθεν ἡμῖν ἐλεεινὴ φάσις [15] πάντας πτοοῦσα διὰ μειζόνων κακῶν ἀπεκδοχήν. Εὑρόντες γὰρ αὐτὴν οἱ ἐχθροὶ πεπλησμένην πάντων τῶν ὀφειλόντων πρὸς κατοίκησιν ἀνθρώπων παρεῖναι πραγμάτων, ταύτην ἐκράτησαν σὺν τῇ Δεβελτῷ, ἐν οἷς καὶ σίφωνας χαλκοῦς εὗρον λϛ', καὶ τοῦ δι' αὐτῶν ἐκπεμπομένου [16] ὑγροῦ πυρὸς οὐκ ὀλίγον, χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου πλῆθος. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ πολλοὶ τῶν κατὰ Παλαιστίνην Χριστιανῶν μοναB χῶν καὶ λαϊκῶν καὶ ἐκ πάσης Συρίας τὴν Κύπρον κατέλαβον, φεύγοντες τὴν ἄμετρον κάκωσιν τῶν Ἀράβων. Ἀναρχίας γὰρ καθολικῆς κατασχούσης Συρίαν καὶ Αἴγυπτον καὶ Ἀφρικὴν καὶ πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτοὺς [17] ἀρχὴν, φόνοι τε καὶ ἁρπαγαὶ καὶ μοιχεῖαι, ἀσέλγειαί τε καὶ πᾶσαι πράξεις θεοστυγεῖς ἐν κώμαις τε καὶ πόλεσι ὑπὸ τοῦ θεολέτου [18] αὐτῶν ἔθνους ἐπράττοντο [19]. Οἵ τε κατὰ τὴν ἁγίαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλιν σεβάσμιοι τόποι τῆς ἁγίας ἀναστάσεως, τοῦ Κρανίου καὶ τῶν λοιπῶν ἐβεβηλώθησαν. Ὁμοίως δὲ καὶ αἱ κατὰ τὴν ἔρημον διαβόητοι λαῦραι τοῦ Ἁγίου Χαρίτωνος (64) καὶ τοῦ Ἁγίου Σάββα, καὶ τὰ λοιπὰ μοναστήρια καὶ αἱ ἐκκλησίαι ἠρημώθησαν. Καὶ οἱ μὲν ἀνῃρέθησαν μαρτυρικῶς, οἱ δὲ τὴν Κύπρον κατέλαβον, καὶ ἐκ ταύτης τὸ Βυ- C ζάντιον, οὓς Μιχαὴλ ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς καὶ Νικηφόρος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης φιλοφρόνως [20] ἐξένισαν. Τοῖς μὲν γὰρ ἐλθοῦσιν ἐν τῇ πόλει μοναστήριον ἐπίσημον ἐδωρήσαντο [21]· τοῖς δὲ κατὰ τὴν Κύπρον ἐναπομείνασι μοναχοῖς τε καὶ λαϊκοῖς τάλαντον χρυσίου ἀπέστειλαν, καὶ παντοίως τούτους ἐθεράπευσαν. Ἦν μὲν οὖν Μιχαὴλ εἰς πάντας χρηστὸς καὶ ἐπιεικὴς, περὶ δὲ τῆς τῶν [22] πραγμάτων διοικήσεως ἀκυβέρνητος, δεδουλωμένος Θεοκτίστῳ μαγίστρῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ἄρχουσιν. Τῷ δὲ Φεβρουαρίῳ μηνὶ δύο Χριστιανῶν ἐκ Βουλγαρίας φυγόντων, ἐμήνυσαν τῷ βασιλεῖ Κροῦμμον λοχῆσαι σπεύδοντα τοὺς ἐν τῇ Θρᾴκῃ ἀθρόως. Καὶ τῇ ιε' τοῦ μηνὸς ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς τῆς πόλεως, καὶ Θεοῦ προνοίᾳ ἄπρακτος ἀνD έστρεψεν Κροῦμμος οὐκ ὀλίγους ἀποβαλών. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν Ἀδριανούπολιν καταλαβὼν, καὶ διευθετήσας τὰ κατ' αὐτὴν, ἀνέστρεψεν μετὰ χαρᾶς. Καὶ ἀνελθὼν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Ταρασίου τοῦ πατριάρχου, καὶ ἐπιτελέσας αὐτοῦ τὰ μνημόσυνα ἅμα

A judice fidem abnegat, et infideli deteriorem se præstat : quo vero loco reponendum illud, cum iis qui pacem oderant, pacem ego agebam ; nisi forte Paulo et Davide sapientiores esse se prædicent ? vel quis ter beato Germano prudentior, nisi forte isti ex fastu animæ pernicioso pessimi consiliarii, qui paci conficiendæ impedimentum opponere non sunt veriti ? Ista, ut præmisimus, Novembris die primo gesta sunt. Mensis autem ejusdem die quarto cometes visus est lunarum duarum ad invicem junctarum formam referens, quæ rursus ab invicem sejunctæ, et in varias formas figuratæ, in hominis capite truncati speciem desierunt. Insequenti die infelix nuntius de Mesembriæ clade ad nos delatus B est, qui omnes ob graviorum malorum exspectationem perterruit. Eam enim bonorum omnium ad commodam habitationem necessariorum copia refertam comperientes, una cum Debelto cepere, quibus in locis siphones ærei triginta sex, atque ignis liquidi per eos emittendi, necnon auri argentique vis immensa reperta est. Eodem etiam anno Christiani plurimi, cum monastici, tum laici ordinis ex Palæstina et universa Syria, intolerandum Arabum jugum illatamque sibi vexationem fugientes, Cyprum se receperunt. Cum enim imperandi jus universum, et potestatis legitime gubernantis ordo per Syriam, Ægyptum, Africam, et universam Arabum ditionem divulsus ac penitus prostratus jaceret, cædes, rapinæ, adulteria, libidines, omnia denique scelera C Deo odiosa, tam in plagis, quam in ipsis civitatibus ab ista gente cœlitus profliganda admittebantur. Tum vero in sancta Christi Dei nostri civitate, sanctæ resurrectionis et Calvariæ veneranda loca, nec non alia quæque sacra vestigia profanata sunt; celebresque illæ per desertum positæ Lauræ, SS. Charitonis et Sabbæ, reliquaque monasteria et ecclesiæ cunctæ desolatæ, et Christianorum quidem nonnulli vitam martyrio commutarunt, alii Cyprum fuga lapsi, ex ea Byzantium petierunt, quos pientissimus imperator Michael et sanctissimus patriarcha Nicephorus sollicitis charitatis operibus relevandos curarunt. In urbem enim **424** confluentibus monasterium insigne dedit incolendum, ad eos autem qui in Cypro se continuerunt, monachis ex æquo et laicis D auri talento destinato, cunctos sedulo cultu prosecutus est. Ingenii siquidem humani, et in lenitatem propensi Michael exstitit, rerum licet administrandarum inexpertum prorsus se præstiterit : quippe qui Theoctisto magistro cæterisque proceribus

VARIÆ LECTIONES.

[11] μηνὸς add. ex A. [12] τοῦ αὐτοῦ A, τοῦ Αὐγούστου vulg. [13] σεληνίων A, σεληνῶν vulg. [14] ὡς καὶ ἀκεφάλου ἀνδρὸς A, καὶ εἰς ἀκέφαλον ἄνδρα vulg. [15] φάσις A, φαῦσις vulg. [16] ἐκπεμπομένου A, ἐκπεπομπένου vulg. [17] αὐτοὺς A, αὐτῶν vulg. [18] θεολέτου A, θεολέστου vulg. [19] ἐπράττοντο A, ἐπράττετο vulg. [20] φιλοφρόνως A, φιλοπόνως vulg. [21] ἐδωρήσαντο — ἀπέστειλαν — ἐθεράπευσαν A, ἐδωρήσατο — ἀπέστειλεν — ἐθεράπευσεν vulg. [22] τῶν add. ex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(64) Hæc ad Bethleem et Rachelis sepulcrum exstructa, quam vidisse se Georgius Syncellus testatur pag. 57. Laura porro majus monasterium est, et cellarum ab invicem dissitarum et per æqua spatia distributarum ordinata collectio : qualis Camaldulensium vel Cartusianorum. Cyrillus in S. Sabæ Vita : nos quoque ad memoratum Syncelli locum, et ad pag. 239.

servili more se submitteret. Porro mense Februario Christiani duo ex Bulgaria fuga lapsi, Crummum ex improviso Thraciam devastare consiliatum imperatori nuntiaverunt. Mensis autem ejusdem die decimo quinto imperatore profectionem suscipiente, Crummus, Deo ita provide disponente, multis exercitus sui desideratis, infecta re pedem in propriam ditionem retulit. Imperator vero Adrianopolim se conferens, rebus in ea secundum ordinem compositis, cum gaudio Cpolim reversus est. In sancti subinde patriarchæ Tarasii monasterium una cum Procopia Augusta profectus, defuncti memoriæ justis parentatis, sacrum ejus sepulcrum laminis argenteis pondo nonaginta quinque librarum circumtexit. Cæterum Mesembria Romanis erepta, imperator pacis conditiones a Crummo oblatas repudians, exercitum ex thematibus cunctis collectum in Thraciam jussit trajicere, quod cuncti moleste ferre, maxime Cappadoces atque Armeniaci. Imperatorem itaque militares copias urbe educentem, Procopia Augusta usque ad aquæductus juxta Heracliam prosecuta est, quod milites ægerrime passi, imperatorem conviciis et contumeliis palam incessebant. Maii porro mensis die quarto solis defectio contigit, ipso secundum horoscopum ad gradum Tauri duodecimum exoriente, ex quo terror ingens militum animis incubuit. Imperator autem ducibus et militaribus ordinibus eductis, Thraciam obambulare, sed neque Mesembriam aggredi, neque profligandis hostibus necessarium quippiam moliri ausus est; insanis nimirum consiliariorum suorum sermonibus fidem adhibens, qui cum artis bellicæ rudes plane essent, hostem in eum minime processurum affirmabant, sed potius in propria regione semper consessurum. Porro provincialium rebus necessariis destitutorum, rapinisque et invasionibus oppidanos vexantium barbarica excursione gravior multo damnosiorque exstitit adventus. Sub mensis autem Junii principium Crummus Bulgarorum princeps, aciebus ad pugnam paratis, Christianorum exercitum numerosissimum esse suspicatus, in Romanos movit, et ad Bersiniciam tricesimo circiter lapide ab imperatoris castris sua posuit. Tum vero Leo **425** Orientalium dux et patricius, et Joannes cognomento Aplaces Macedoniæ dux ac pariter patricius, ad pugnam committendam expediti, et animis incitati, a perversis imperatoris consiliariis præpediti sunt. Urbe autem universa una cum suo pontifice preces ac processiones ad sanctorum Apostolorum peragente, quidam ex impiis sectatoribus hæreseos, quam Deo exosus Constantinus tenuit, imperatorialium sepulcrorum, nemine propter turbæ frequentiam advertente, portam, vecte in eam impulso dere-

A Προκοπίᾳ τῇ Αὐγούστῃ, ἀργυροπετάλῳ [23] λιτρῶν ἐνενήκοντα πέντε τὸν ἱερὸν αὐτοῦ τάφον ἠμφίασεν. Μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν [24] Μεσημβρίας ἀπειπὼν ὁ βασιλεὺς τὰ πρὸς εἰρήνην Κρούμμου, ἐκ πάντων τῶν θεμάτων στρατολογήσας, πρὸ τοῦ ἔαρος εἰς τὴν Θρᾴκην περαιοῦσθαι ἐκέλευσεν· ὥστε πάντας δυσχεραίνειν, μάλιστα τοὺς Καππαδόκας καὶ Ἀρμενιακούς. Τοῦ δὲ βασιλέως ἐξελθόντος μετὰ τῶν ταγμάτων μηνὶ Μαΐῳ συνεξῆλθεν πάλιν καὶ Προκοπία ἡ Αὐγοῦστα [25] ἕως τῶν Ἀκιδούκτου πλησίον Ἡρακλείας. Τὰ δὲ πλήθη ἐπὶ τούτῳ [26] δυσχεραίνοντα εἰς δυσφημίαν καὶ λοιδορίαν ἐτράπησαν κατὰ Μιχαήλ. Τῇ δὲ δʹ τοῦ Μαΐου μηνὸς ἔκλειψις ἡλίου γέγονεν περὶ τὴν δωδεκάτην μοῖραν τοῦ Ταύρου κατὰ τὸν ὡροσκόπον ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου· καὶ πολὺς φόβος B ἔπεσε τοῖς ὄχλοις. Ὁ δὲ βασιλεὺς περιεπόλευσε τὴν Θρᾴκην σὺν τοῖς στρατηγοῖς καὶ τοῖς στρατεύμασι, μήτε κατὰ Μεσημβρίαν [27] ἀπερχόμενος, μήτ' ἄλλο τι τῶν ὀφειλόντων εἰς καθαίρεσιν ἐχθρῶν διαπραττόμενος, ἀλλ' ἢ μόνον πειθόμενος λόγοις ματαίοις τῶν ἀπειροπολέμων αὐτοῦ συμβούλων φασκόντων μὴ τολμᾷν τὸν ἐχθρὸν κατ' αὐτοῦ ἐλθεῖν ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ καθεζομένου. Καὶ ἦν βαρβαρικῆς ἐφόδου βαρυτέρα ἡ τῶν ὁμοφύλων πληθύς, ἀπορουμένων εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, καὶ ἁρπαγαῖς καὶ ἐπιβάσεσι λυμαινομένων τοὺς ἐγχωρίους. Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουνίου μηνὸς ἐξῆλθεν Κροῦμμος [28] ὁ τῶν Βουλγάρων ἀρχηγὸς σὺν τοῖς ἰδίοις στρατεύμασιν, ὑφορώμενος τὰ τῶν Χριστιανῶν πολλὰ εἶναι σφόδρα. C Στρατοπεδεύσας δὲ εἰς Βερσινικίαν ὡς ἀπὸ σημείων τριάκοντα τοῦ βασιλικοῦ φοσσάτου, Λέων ὁ τῶν Ἀνατολικῶν πατρίκιος καὶ στρατηγὸς, καὶ Ἰωάννης πατρίκιος καὶ στρατηγὸς Μακεδονίας, ὁ Ἀπλάκης, πολλὰ προθυμούμενοι τούτους πολεμῆσαι, ἐκωλύθησαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως διὰ τῶν κακοσυμβούλων [29]. Τῆς δὲ πόλεως λιτανευούσης μετὰ τοῦ ἀρχιερέως ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, τινὲς τῶν δυσσεβῶν τῆς μιαρᾶς αἱρέσεως τοῦ θεοστυγοῦς Κωνσταντίνου μοχλεύσαντες τὴν πύλην τῶν βασιλικῶν τάφων, μηδενὸς προσέχοντος διὰ τὴν συνοχὴν τοῦ ὄχλου, ἀθρόως ἀνοιχθῆναι μετά τινος κτύπου παρεσκεύασαν, ὡς ἐκ θείας τινὸς τερατουργίας· καὶ ἔνδον εἰσπηδήσαντες, προσέπιπτον τῷ τοῦ πλάνου μνήματι τοῦτον ἐπικαλούμενοι, καὶ οὐ Θεὸν, *Ἀνάστηθι*, D λέγοντες, *καὶ βοήθησον τῇ πολιτείᾳ ἀπολλυμένῃ*· διαφημίσαντες, ὅτι ἀνέστη ἔφιππος, καὶ πορεύεται πολεμῆσαι Βουλγάρους ὁ τάρταρον οἰκῶν μετὰ δαιμόνων. Τούτους συλλαβόμενος ὁ τῆς πόλεως ὕπαρχος [30] τὸ μὲν πρῶτον ἐψεύδοντο θεόθεν αὐτομάτως τὰς τῶν τάφων πύλας ἀνεῷχθαι· παραστάντες δὲ τῷ ἐπαρχικῷ βήματι, καὶ περὶ τὴν μαρτυρίαν ὀκλάσαντες, τὸ τῆς μοχλεύσεως δρᾶμα πρὸ πάσης ἐξεῖπον [31] τιμωρίας· οὓς ἀξίως μοχλεύσας πομπῇ δημοσίᾳ παρέπεμψεν ἀναβοῶντας τῆς τιμωρίας τὴν

VARIÆ LECTIONES.

[23] ἀργυροπετάλῳ A, ἀργυροπετάλων vulg. [24] ἅλωσιν A, ἀνάλωσιν vulg. [25] καὶ Πρ. ἡ Αὐγ. A, ἡ Πρ. Αὐγ. vulg. [26] τούτῳ] τοῦτο A, τούτου vulg. [27] Μεσημβρίαν A, Μεσημβρίας vulg. [28] Κρ. A, ὁ Κρ. vulg. [29] κακοσυμβούλων A, κακῶν συμβούλων vulg. [30] ἔπαρχος A. [31] ἐξεῖπω f.

πρόφασιν. Οὕτω γὰρ ὁ τῆς κακίας εὑρετὴς διάβολος A τοὺς στρατευομένους ἐξεπαίδευσεν, ὡς μὴ αἰτιᾶσθαι τὰς ἑαυτῶν ἁμαρτίας, ἀλλὰ τὴν ὀρθόδοξον καὶ πατροπαράδοτον πίστιν, καὶ τὸ τῶν μοναστῶν ἱερὸν σχῆμα, τὸ τῆς κατὰ Θεὸν φιλοσοφίας γυμνάσιον. Οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ταῦτα βλασφημούντων σχήματι μόνον ἦσαν Χριστιανοὶ, τῇ δὲ ἀληθείᾳ Παυλικιανοί· οἵτινες μὴ [97] δυνάμενοι τὰ μυσαρὰ ἑαυτῶν δόγματα παρεμφαίνειν, τῇ τοιαύτῃ προφάσει τοὺς ἀμαθεῖς παρενόθευον, Κωνσταντῖνον τὸν Ἰουδαιόφρονα μακαρίζοντες, ὡς προφήτην καὶ νικητὴν, καὶ τὴν κακοδοξίαν αὐτοῦ ἐπ' ἀνατροπῇ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀσπαζόμενοι. Τῇ δὲ κβ' τοῦ Ἰουνίου μηνὸς παραταξάμενοι, Χριστιανοί τε καὶ Βούλγαροι οὐ μακρὰν τῆς Ἀδριανουπόλεως, πταίουσι μὲν οἱ Χριστιανοὶ σφόδρα B δεινῶς περὶ τὸν πόλεμον· κρατοῦσι δὲ τῆς μάχης οἱ ἐχθροὶ τοσοῦτον, ὥστε τοὺς πλείστους Χριστιανοὺς μήτε τὴν πρώτην συμβολὴν θεασαμένους ἄκρᾳ φυγῇ χρήσασθαι· ὥστε τὸν Κροῦμμον καταπλαγέντα νομίσαι λοχισμοῦ τινος τρόπον εἶναι τὸ γινόμενον, καὶ μικροῦ ἐπισχεῖν τοὺς ἑαυτοῦ πρὸς τὴν δίωξιν. Ἐπεὶ δὲ εἶδεν αὐτοὺς ἀκρατῶς φεύγοντας, καταδιώξας, ἀνεῖλεν πλήθη πολλὰ, καταλαβόντες καὶ τὸ τοῦλδον καὶ τοῦτο λαφυραγωγήσαντες. Ὁ δὲ βασιλεὺς εἰς τὴν πόλιν φεύγων ἐπανήρχετο, τά τε πλήθη καὶ τοὺς τούτων ἄρχοντας ἐπαρώμενος, ἔτι δὲ καὶ τῆς βασιλείας τὴν ἀπόθεσιν ἐξομνύμενος· ἐν οἷς καὶ Λέοντι πατρικίῳ καὶ στρατηγῷ τῶν Ἀνατολικῶν, ὡς εὐσεβεῖ τε καὶ ἀνδρειοτάτῳ (65) καὶ C κατὰ πάντα πεποιημένῳ περὶ τοῦ κρατῆσαι τὴν βασιλείαν ἐκοινωνήσατο. Τοῦ δὲ μηδ' ὅλως εἴξαντος, ἐάσαι αὐτὸν προΐστασθαι τῶν θεμάτων, αὐτὸς τὴν βασιλείαν κατέλαβεν τῇ ια' τοῦ Ἰουνίου μηνὸς, θέλων μὲν ἀποθέσθαι τὸ κράτος καὶ ἄλλον προχειρίσασθαι, μὴ συγχωρούμενος δὲ παρά τε τῆς γαμετῆς καὶ τῶν παραδυναστευόντων. Νικηφόρος δὲ ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης ἐν τούτῳ συνήνει, ὡς καὶ αὐτοῦ καὶ τῶν

A pente cum fragore, tanquam divino quopiam edito miraculo, fecerunt apertam : mox intro se ferentes, ad seductoris tumulum prostrati, ipsum, non Deum, invocavere, dicentes : *Exsurge, et reipublicæ jamjam pereunti succurre* : confestimque eum, qui tartarum cum dæmonibus incolit, equo insidentem ad prælium in Barbaros processisse denuntiaverunt. Isti ab urbis præfecto comprehensi, primo quidem sepulcrorum portas, se ipsis ac divina manu reseratas mendaciter asserentes ; ubi ad præfecti tribunal astiterunt, testimoniis labantes, totam vectium impulsorum fabulam nondum cruciatibus ac quæstionibus applicati enarravere. Eos urbis præfectus vectibus ex hac causa alligatos ad ignominiæ pompam, pœnæ causam ac delictum ore B aperte conclamantes publice traducendos edixit. Isto namque pacto sub signis suis militantes omnis malitiæ diabolus auctor instruxit, ut non propria incusarent flagitia, sed orthodoxam et a Patribus acceptam fidem sacrumque monasticam vitam agentium ordinem, qui philosophiæ ad Dei placitum institutæ exercitamentum est, criminentur. Plures quippe blasphemias ejuscemodi deblaterantium solo habitu Christiani, re vera Pauliciani in animo erant, qui abominanda sua sensa proferre non ausi, ejusmodi prætextu imperitorum simplicitati credebant illusuros se, ubi Constantino Judaicæ mentis homine tanquam propheta et victore pronuntiato, ipsi pravam illius hæresim in dispen- C sationis per carnem Domini nostri Jesu Christi perniciem amplecterentur. Mensis porro Julii die vicesimo secundo Christianis simul et Bulgaris ad pugnam in invicem committendam ad Adrianopolim ex æquo instructis, Christiani in prælio pessime se gesserunt, id autem victoriæ cesserant hostibus, ut plures ex ipsis nondum primi conflictus initi spectatores effecti, velocissima tamen fuga pugnæ se subduxerint : adeo ut Crummus ipse spectaculi novitate

VARIÆ LECTIONES.

[97] οἵτινες μή : in his verbis desinit codex A.

JAC. GOARI NOTÆ.

(65) An non Ecclesiæ demum persecutor factus, Christi servos crudeliter afflixit? Ejus impietate nondum patefacta, Theophanem hæc scripsisse credendum. Ipse quam ἀσεβὴς καὶ θηριώδης Λέων, postmodum Theophanes expertus est. Vide pag. 431.

Ex his conjectura scripsisse hæc Theophanem sub ipso rei eventu, cum necdum Leo hæresim prodidisset ; ut ejus deinceps impietatis ac sævitiæ tædio chronographiam hic suam abruperit. Ejus proditione victoriam Bulgaris cessisse habent Cedr. reliquique Leonis Vitæ auctor, atque ea sibi arte imperium vindicasse : quam etiam opinionem refert Theophanis Vaticanus continuator, ut jam a superioribus quibusdam scripto consignatam, recitata tamen statim alia, quæ istis Theophanis valde consonat, non Leo, ejusque Orientales, sed prætoriani aliæque turmæ ita fugam ignavia arripuerint, remque prodiderint. Εἰσὶ δ' οἳ καὶ τὰς δυνάμεις μᾶλλον τῷ Λέοντι διδόασι διασῶσαι, καὶ καρτερικῶς ἀγωνίσασθαι· τῶν βασιλικῶν ἐθελοκακησάντων, καὶ τὴν οἰκείαν D προδεδωκότων παράταξιν· ἀλλ' οὐ τοῦ κατὰ τὸν Λέοντα μέρους· *Sunt qui laudem servati exercitus Leoni tribuant, fortiter dimicasse scribant : cum imperatoriæ cohortes sponte fugissent, ac suam stationem prodidissent ; non sic vero Leonis turmæ.* Sic revera se rem habuisse sequentia indicant. Quomodo enim alias Michael Leonem præsidio relicturus erat universæ ditioni Romanæ adversus Bulgaros, quorum conspectum integro exercitu ne tulisset quidem? Quomodo autem sic Michaelem ignaviæ notare, seque unum reip. labanti restituendæ fore cohortibus persuasisset, qui insignis ipse ignaviæ specimen nuper exhibuisset? Leoni ergo facta sit strues, ut ita infamaretur, odio forsan persecutionis illius quam excitavit in orthodoxos, Auctor Vitæ Nicolai Studitæ, gravis utique scriptor, ac gestis suppar, nihil Leonis illius ignaviæ meminit, sed muneribus sibi devinxisse militum animos, ut ita imperator crearetur, cum et alia accederent, ac strenui ducis partes non raro implevisset.

deterritus, insidiarum in suos structarum, quod oculis probabat, apparatum existimaret, ac ne fugientes insequerentur, suos aliquando detinuerit : ubi vero præcipitis **426** ejusmodi fugæ veritatem animadvertit, hostes a tergo insectatus, castris eorum et opimis spoliis direptis, stragem maximam edidit. Imperator pariter fuga elapsus versus urbem pedem referebat, et militares ordines et eorum ductores maledictis incessens, imperii potestate sese abdicaturum dato jurejurando pollicitus est, ac Leoni patricio et Orientalium duci, ceu viro pietate conspicuo et militari virtute præstanti ac jam reipublicæ administrandæ idoneo, confestim aperuit consilium, sed eo dignitatem ultro delatam admittere recusante, thematum regendorum potestate ipsi relicta, Junii die vicesimo quarto imperantem urbem repetiit : ac imperium quidem deponere, aliumque principem in thronum subrogare meditatus, ab uxore et proceribus summam post eum in administranda republica potestatem adeptis, consilium exsequi non est permissus. Sane Nicephorus sanctissimus patriarcha propositis assentiebatur, cum nimirum, si eo pacto novus imperator designaretur, ipse Michael et liberi ejus incolumes facile forent salvandi.

A τέχνων αὐτοῦ περισωθησομένων, εἰ οὕτω προχειρισθείη τις.

Interea duces militaresque copiæ omnes de imperatoris fuga certiores factæ, ab ejuscemodi homine imperari non amplius ferendum ratæ, consilio inter se inito, Leonem Orientalium ducem bono publico consuleret, et Christianam rempublicam erigeret rogaverunt. Ille ruinam imperio imminentem et Barbarorum, qui vix reprimi possent, violentas excursiones mente perpendens, fideique erga imperatores servandæ suique ipsius a fraudis labe immunem custodiendi studiosus aliquo tempore substitit, et pro viribus dignitati admittendæ moras opposuit. At cum hostem magnis itineribus ad urbem contendere animadvertit, a patriarcha Nicephoro, quem de recta sua in Deum fide certiorem fecit, ut ex ipsius nutu, et ejus prece comite projectum colligat imperium, per litteras expetiit. Tum vero ducibus et universis agminibus stipatus, in tribunalium ante urbem positum conscendens, legitimus Romanorum imperator salutatur, medioque jam die Cpoleos porta, quæ Chryse dicitur, ingressus, in regiam se confert. Michael Leonis designatione audita, cum Procopia et liberis in oratorium, quod ad forum est, confugiens, capillis detonsis, una cum suis monasticum habitum induit. Postera luce, quæ Julii mensis fuit undecima, indictione sexta, feria hebdomadis secunda, in Magnæ ecclesiæ ambone a Nicephoro patriarcha coronatus, urbis muros de die et nocte diligentius custodiri præcepit : ipse vero cunctos excitans, et ad meliorem spem concipiendam animans, Deum immaculatæ Dei **427** genitricis sanctorumque omnium interventu brevi posthac novum et inopinatum aliquod opus editurum, nec propter peccatorum nostrorum multitudinem immensam usquequaque nos pudore suffundendos confisus, muros per se ipsum continuus explorator obibat. Porro Crummus junior Sennacherim victoriis in superbiam elatus, proprio fratre ad obsi-

B Οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ τὰ πλήθη μαθόντες τὸν βασιλέα πεφευγέναι, ἀπογνόντες τὸ βασιλεύεσθαι παρ' αὐτοῦ, λοιπὸν καὶ βουλευσάμενοι καθ' ἑαυτούς, ἐδυσώπουν Λέοντα τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀνατολικῶν βοηθῆσαι τῷ κοινῷ, καὶ τῆς Χριστιανῶν πολιτείας ἀνθέξασθαι. Ὁ δὲ μέχρι μέν τινος σφοδρῶς ἀνεβάλλετο, τοῦ καιροῦ στοχαζόμενος τὸ δυσάντητον, καὶ τῆς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῆς τὸ ἀνύποιστον, καὶ τὸ πρὸς τοὺς βασιλεύοντας φυλάττων ὀρθὸν καὶ ἀνεπιβούλευτον[33]. Ἐπεὶ δὲ κατὰ τῆς πόλεως τὸν ἐχθρὸν ἐπειγόμενον ἐθεάσατο, γράφει μὲν Νικηφόρῳ τῷ πατριάρχῃ τὰ περὶ τῆς ἑαυτοῦ ὀρθοδοξίας διαβεβαιούμενος, αἰτῶν μετὰ τῆς εὐχῆς καὶ ἐπινεύσεως αὐτοῦ τοῦ κράτους ἐπιλαβέσθαι. Καὶ καταλαβὼν τὸ πρὸ τῆς πόλεως τριβουνάλιον ἅμα τοῖς στρατηγοῖς καὶ C τοῖς στρατεύμασιν ἐννομώτατος βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀναδείκνυται. Καὶ μεσούσης ἡμέρας ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ τῆς Χρυσῆς πόρτης εἰσέρχεται, καταλαβὼν τὰ βασίλεια. Μιχαὴλ δὲ ἀκούσας τὴν τούτου ἀναγόρευσιν ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ φόρου προσδραμὼν σὺν Προκοπίᾳ καὶ τοῖς αὐτῶν τέκνοις, ἀποκειράμενοι τὰς τρίχας μοναχικὰ περιεβάλοντο. Τῇ δὲ ια' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς ἕκτῃ ἰνδικτιῶνι, ἡμέρᾳ δευτέρᾳ, τῇ ἐπαύριον στεφθεὶς ὑπὸ Νικηφόρου πατριάρχου ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τὰ κατὰ τὴν πόλιν προστάττει φρουρηθῆναι τὰ τείχη νυκτὸς καὶ ἡμέρας, αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ περιπολεύων, καὶ πάντας διεγείρων, εὐέλπιδάς τε παραινῶν εἶναι, ὡς τοῦ Θεοῦ παραδοξοποιήσαντος, τάχιστα, διὰ πρεσβειῶν τῆς παναχράντου Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν D ἁγίων, καὶ μὴ πάντῃ καταισχυνθῆναι παραχωροῦντος διὰ πλῆθος πταισμάτων ἡμῶν. Ὁ δὲ νέος Σενναχερὶμ Κροῦμμος ἀρθεὶς τῇ νίκῃ, καταλιπὼν τὸν ἴδιον ἀδελφὸν μετὰ τῆς οἰκείας δυνάμεως πολιορκεῖν τὴν Ἀδριανούπολιν μετὰ ἓξ ἡμέρας τῆς αὐτοκρατορίας Λέοντος, ἐπελθὼν ἐν δυνάμεσι καὶ ἵπποις τῇ βασιλίδι πόλει, περιῄει πρὸ τῶν τειχῶν ἀπὸ Βλαχερνῶν ἕως τῆς Χρυσῆς πόρτης (66), ἐπιδεικνύμενος

VARIÆ LECTIONES.

[33] ἀνεπίβολον f.

JAC. GOARI NOTÆ.

(66) Ejus nominis porta fuit CP., quod tyrannidem adepturi per eam imperatores solemnem ingressum agerent. Nicephorus in altero Leone iconoclasta ; Καὶ ὡς ἦν ἔθος βασιλεῦσι διὰ πομπ-

τὴν περὶ αὐτὴν δύναμιν, ἐπιτελέσας μιαρὰς καὶ A δαιμονιώδεις θυσίας ἐν τῷ πρὸς θάλασσαν λιβαδίῳ τῆς Χρυσῆς πόρτης, ᾐτήσατο[34] τῷ βασιλεῖ πῆξαι τὸ δόρυ αὐτοῦ κατ' αὐτῆς τῆς Χρυσῆς πόρτης· Τοῦ δὲ τοῦτο μὴ καταδεξαμένου, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν ἰδίαν σκηνήν. Θαυμάσας δὲ τὰ τῆς πόλεως τείχη καὶ τὴν εὔτακτον τοῦ βασιλέως παράταξιν,]καὶ τῆς ἐλπιζομένης αὐτοῦ πολιορκίας ἀπογνούς, ἐπὶ συμβάσεις τρέπεται · καὶ πρὶν εἰρήνης πειραστικοὺς λόγους ἐποιεῖτο. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀφορμῆς δραξάμενος ἐπειράθη τοῦτον λογχίσαι[35] · ἀλλ' ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἡμετέρων ἁμαρτιῶν τοῦτο εἰς πέρας ἀγαγεῖν ἐκωλύθη τῇ τῶν καθυπουργησάντων τοιούτῳ ἀφυΐᾳ, πληγωσάντων μὲν τοῦτον, καιρίαν δὲ μὴ ἐπαγόντων πληγήν. Ἐπὶ τοῦτο μανεὶς ὁ ἀλάστωρ ἀποστείλας B χοῦρσον ἐν τῷ Ἁγίῳ Μάμαντι, τὸ ἐκεῖσε παλάτιον ἐνέπρησε, καὶ τὸν χαλκοῦν λέοντα τοῦ ἱππικοῦ σὺν τῷ δράκοντι τοῦ Ὑδρίου, καὶ μαρμάροις ἐπιλέκτοις ἐν ἁμάξαις φορτώσας ὑπέστρεψεν, παρακαθίσας Ἀδριανουπόλει, καὶ ταύτην ἑλών.

dendam Adrianopolim cum suis copiis relicto, post dies sex a demandato Leoni imperio, cum maximo peditum equitumque numero ad urbem propius accedens, ostentata exercitus sequentis se virtute, ad muros a Blachernis ad Chrysen usque portam protensos obambulabat, profanisque et vere dæmoniacis sacrificiis ad pratum Chryse portæ adjacens peractis, in ipsam Chrysen portam hastam infigere ab imperatore expetiit: quo petita respuente, in proprium tentorium recessit. Cum autem civitatis muros et instructissimum imperatoris exercitum haud sine admiratione vidisset, obsidionem ponere posse desperans, ad pacis ineunda fœdera convertitur. Num igitur pacem Romani expeterent, inito cum eis colloquio experiri tentavit. Imperator occasione captata lancea perfodere molitus est: verum delictorum nostrorum multitudine prohibitus, et ad hujusmodi tropæum excitandum sociorum ineptitudine delusus, cœptum opus in felicem exitum deducere non valuit. Crummo enim facinoris administri plura vulnera inflixerunt, nullum tamen intulerunt letale, ex quo in rabiem versus homo perditissimus, expeditis militibus ad sanctum Mamantem missis, palatium ibidem erectum igne supposito consumpsit. Tum vero æreo circi leone et Hydrii dracone cum selectioribus marmoribus in currus conjectis, retro pedem tulit, et obsidione ad Adrianopolim posita, eam demum armorum vi subjugavit.

VARIÆ LECTIONES.

[34] ᾐτήσατο — πόρτης om. f. [35] λοχῆσαι e.

JAC. GOARI NOTÆ.

πίου δοχῆς διὰ τῆς Χρυσῆς καλουμένης πύλης εἰς τὸ Βυζάντιον εἰσελαύνει, καὶ τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ γενόμενος, ἐκεῖσε τὸν τῆς βασιλείας ἀνεδήσατο στέφανον· *Hic, ut imperatores solent, solemni pompa susceptus, Aurea porta Byzantinus ingreditur, atque in Majore ecclesia coronam accipit.*

ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΟΥ

ΤΑ ΚΑΤΑ (1) ΛΕΟΝΤΟΣ ΥΙΟΥ ΒΑΡΔΑ ΤΟΥ ΑΡΜΕΝΙΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΥΣΑ.

CHRONOGRAPHICA NARRATIO

COMPLECTENS

EA QUÆ TEMPORE LEONIS FILII BARDÆ ARMENI CONTIGERUNT.

(2) Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασι- C λείας αὐτοῦ ἔστεψεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεοφύλακτον εἰς τὰς ἑορτάς... προελθούσης καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ

428 Michael imperator anno imperii primo coronavit filium suum Theophylactum in festis... procedente magno cum apparatu et gloria Procopia

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

Jac. Goari nonnullas emendationes marginales in textu inter uncos admisimus.

(1) Τὸ, κατὰ, ἀντὶ τοῦ, περὶ cum gignendi casu, nihil insolens.

(2) Ms. Καὶ λοιπὸν Μιχαήλ, qui modus loquendi indicat esse hæc ex pleniori historia, ad supplementum aliquod Chronologiæ Theophanis, extracta. Quæ ipso limine occurrit lacuna facile sarcienda ex Theophane, qui et ipse primo Michaelis anno coronatum ait ejus filium Theophylactum die 25 Decembris : adeoque scriptum sit, εἰς τὰς ἑορτὰς τῶν Χριστοῦ γεννῶν, *in Christi die natali* : nisi auctor affectata brevitate sic locutus est, ut et infra p. 433 de Leone coronasse filium ait, φθασάντων τῶν ἑορτῶν · iterumque eodem modo loquitur, cum de illius ficta crucis ac imaginis adoratione.

A ejus uxore, et stante coram altari, et filii coronationem spectante, ingentique gaudio pecuniarum erogatione cunctos recreante: ipsa quippe publicam imperii rem administrabat: vir enim ejus, ut dicunt, erat animi simplicis et mansueti. Eleemosynas vero dispertiere plurimas, elargientes ecclesiis et monasteriis pecunias, quas Nicephorus cura non modica coacervarat, monachorum spectatissimis, ptochodochiis, hospitiis pauperum et peregrinorum, captivis, viduis, orphanis, et facultate sua privatis, suppeditantes, quæ cuique erant necessaria: omnesque lætitia æque ac beneficiis cumulantes, ipsi ab omnibus gloria et honore reddebantur illustres. Tribus etiam factionesque populi cujuslibet toni poemata adulationis et voluptatis non expertia in honorem eorum certatim decantarunt. B Omnes etiam in quos Nicephorus infenso fuerat animo quosque e palatio ejecerat, et Theodotæ fratres qui erant patricii, et Leonem Scleri cognominatum, quem Peloponnesiaci tractus ducem instituit, et Leonem filium Bardæ Armeni, qui læsæ majestatis reus, plagis impositis a Nicephoro tonsus in monachum, et in exsilium ejectus fuerat, quem ipsi demum revocarunt, et patriciatus honore decoratum orientalis exercitus crearunt ducem; qui tamen, ut exponemus inferius, homo nequam et improbus tyrannidem in eos exercuit.

His ita gestis, victoria de Nicephoro parta Bulgari in superbiam elati bellum renovare consiliabantur, quod subodoratus Michael inito consilio C legiones omnes coegit, novisque militaribus copiis deletarum prius **429** in bello vice conscriptis, clusurarum etiam per Syriam custodibus convocatis, Lycaones, Cilices, Isauros, Cappadoces, Galatas, et alios omnes secum educens, anno imperii sui secundo, indictione sexta, urbe profectus est, effusa simul universa civitate, et Procopia Augusta conjuge sequente, venerunt usque ad aquæductum; velut festum solemne celebrantes, exercitusque principes gratiis et muneribus cumulantes, eos adhortante Procopia imperatorem Michaelem studiose custodire, eumque in bello protegere et pro Christianis decertare; et inde reversa est in urbem. Cæterum inde solventes imperator et omnis populus appropinquarunt usque ad limitem et angustiarum arces. D Bulgari etiam stabant ordinati ex adverso eorum, visaque exercitus multitudine non sunt ausi eos aggredi, sed stabant instructa acie: similiter et copiæ imperatoris stabant ordinatæ per quindecim dies, non ausæ invicem manus conserere. Demum ærumnis confecti, æstatis tempore caloribus immodicis diu noctuque expositi homines pariter et jumenta extremam pene in perniciem redacti, Romani in Bulgaros impressionem facturos, et Bulgari vicissim Romanos in se irrupturos

A Προκοπίας μετὰ δόξης πολλῆς, καὶ παρασταθείσης ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἰδούσης τὸ στέψιμον τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, καὶ ποιησάσης χαρὰν μεγάλην, καὶ διανειμάσης χρήματα πολλά· αὕτη γὰρ ἦν διατιθοῦσα πάντα τὰ τῆς βασιλείας· ὁ γὰρ ἀνὴρ πρᾶος ἦν, ὡς εἴρηται. Ἐποίησαν δὲ καὶ ἐλεημοσύνας πολλὰς διασκορπίσαντες τὰ χρήματα, ἅπερ ὁ Νικηφόρος δι' ἐπιμελείας ἐσώρευσεν, εἰς τὰς ἐκκλησίας, εἰς τὰ μοναστήρια, καὶ εἰς τοὺς ἀσκητὰς ἐν ταῖς ἐρήμοις τὰ πρὸς τὴν χρείαν ἀποστέλλοντες, καὶ εἰς τὰ πτωχεῖα, καὶ εἰς τοὺς ξενῶνας, καὶ εἰς τοὺς αἰχμαλώτους, καὶ εἰς τὰς χήρας, καὶ εἰς τοὺς ὀρφανούς, καὶ εἰς τοὺς ἀπὸ οὐσίας πεσόντας, καὶ πάντας χαροποιήσαντες ὑπὸ πάντων ἐδοξάζοντο. Καὶ οἱ δῆμοι ἐμέλισαν ποιήματα καθ' ἕκαστον ἦχον πρὸς εὐφημίαν B αὐτῶν πᾶσαν ἡδονὴν κολακείας παρέχοντα. Καὶ λοιπὸν πάντας ἀνεκαλέσατο εἰς οὕσπερ Νικηφόρος ἐχθρωδῶς διέκειτο, καὶ ἐξέβαλεν τοῦ παλατίου, τῆς Θεοδότης τοὺς ἀδελφοὺς ὄντας πατρικίους, καὶ Λέοντα τὸν ἐπιλεγόμενον τοῦ Σκληροῦ, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν στρατηγὸν εἰς Πελοπόννησον, καὶ Λέοντα (2*) υἱὸν Βάρδα τοῦ Ἀρμενίου πταίσαντα, τὸν Νικηφόρον, τὸν δαρέντα καὶ κουρευθέντα ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐξορισθέντα, οὗτοι ἀνεκαλέσαντο, καὶ ἐποίησαν αὐτὸν πατρίκιον καὶ στρατηγὸν τῶν Ἀνατολικῶν, ὃς καὶ ἐτυράννησεν αὐτοὺς πονηρὸς ὤν, ὡς ὕστερον λέξομεν.

Λοιπὸν οὖν τούτων γενομένων, ἐπαρθέντες οἱ Βούλγαροι ἐπὶ τῇ νίκῃ τῇ κατὰ τοῦ Νικηφόρου, ἐβούλοντο C ἀπελθεῖν πρὸς πόλεμον. Ταῦτα γνοὺς Μιχαὴλ, βουλὴν ποιησάμενος, συνήγαγεν πάντα τὰ θέματα, στρατεύσας καὶ ἄλλους πολλοὺς ἀντὶ τῶν ἀπολειφθέντων ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ τοὺς φυλάσσοντας τὰς κλεισούρας τῆς Συρίας συναθροίσας, Λυκάονας, καὶ Κίλικας, καὶ Ἰσαύρους, καὶ Καππαδόκας, καὶ Γαλάτας, καὶ πάντας παραλαβὼν ἐξῆλθεν δευτέρῳ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας, ἰνδικτ. ς', καὶ τῆς πόλεως συνακολουθούσης αὐτῷ, καὶ Προκοπίας τῆς Αὐγούστης τῆς αὐτοῦ γυναικὸς, ἐξῆλθεν ἕως τ' ἀκιδούκτου· ποιοῦντες μαιουμάδας (3), καὶ διδόντες χαρίσματα τοὺς ἄρχοντας [τοῖς ἄρχουσι] τοῦ στρατοῦ· παρακαλούσης αὐτοὺς τῆς Προκοπίας, καὶ περὶ Μιχαὴλ τοῦ βασιλέως διαφυλάττειν αὐτὸν, καὶ σκέπειν ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ ἀγωνίζεσθαι ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν· D κἀκεῖθεν πάλιν αὐτὴ ὑπέστρεψεν ἐν τῇ πόλει. Καὶ λοιπὸν ἀπάραντες ἐκεῖθεν ὅ τε βασιλεὺς καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐγγυτόμησαν ἕως τῶν κλεισουρῶν. Καὶ δὴ οἱ Βούλγαρεις [Βούλγαροι] παρετάξαντο ἀπέναντι αὐτῶν, καὶ θεωροῦντες τὰ πλῆθος τοῦ λαοῦ οὐκ ἐτόλμησαν ἐπιχειρῆσαι, ἀλλ' ἵσταντο παρατεταγμένοι. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ λαὸς τοῦ βασιλέως ἵσταντο, καὶ αὐτοὶ παρατεταγμένοι ἕως ἡμερῶν ιε', μὴ τολμῶντες ἀλλήλοις βαλεῖν χεῖρα. Καὶ λοιπὸν ἐταλαιπωρήθησαν ἐν τῷ καύσωνι στήκοντες τοῦ θέρους ἡμέρας καὶ νυκτὸς, οἵ τε ἄνθρωποι καὶ τὰ κτήνη, καὶ ἦλθον εἰς ἀδυναμίαν

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(2*) In marg., Οὗτός ἐστιν ὁ Χαμαιλέων, Hic est Chamæleon.

(3) *Maii Kalendas tripudio celebrantes*, de qua profana celebritate Meursius, Lacerda, etc.

πολλὴν προσδοκῶντες ὅτι οἱ Βούλγαρεις [Βούλγαροι] εἶχον βαλεῖν χεῖρα, καὶ πάλιν οἱ Βούλγαροι ὁμοίως· καὶ ἦν ἰδεῖν αὐτοὺς ἐν ἀμηχανίᾳ πολλῇ. Καὶ δὴ ὁ Ἀπλάκης ἦν ἐπὶ τὸ ἓν μέρος τῆς ἄκρας ἔχων τοὺς Μακεδόνας καὶ τοὺς Θρακισιανούς, καὶ δηλοῖ τὸν βασιλέα· Ἕως πότε στήκομεν καὶ ἀπολλόμεθα; Ἐγὼ πρῶτος βάλλω χεῖρα ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτοὶ μετὰ προθυμίας ἐπεισέλθατε· καὶ ἔχομεν νικῆσαι· πλείους γὰρ αὐτῶν ἐσμεν δεκαπλασίων [δεκαπλασίως]· ὡς καὶ ἦν. Καὶ ἀρξάμενος τοῦ πολέμου συνεχύθησαν ἐπ' αὐτὸν οἱ Βούλγαρεις [Βούλγαροι], καὶ οἱ Θράκης ἤρξαντο κόπτειν αὐτούς. Καὶ λοιπὸν τῆς μάχης ἀρξαμένης οὐκ ἦλθον εἰς βοήθειαν οἱ λοιποὶ λαοί, ἀλλὰ δειλιάσαντες ἔδωκαν εἰς τροπήν· πρῶτον τὸ θέμα τῶν Ἀνατολικῶν· καὶ καταλειφθέντες μόνοι οἱ τοῦ Ἀπλακίου, καὶ μὴ ἰσχύοντες ἀντιστῆναι, ἤρξαντο κόπτεσθαι καὶ αὐτοί. Καὶ λοιπόν, ἰδόντες πάντα (4) τὰ θέματα ἔφυγον, παρ' ὀλίγον καταλιμπάνοντες καὶ τὸν βασιλέα, οἱ τὸ πρὶν καυχώμενοι ὑπὲρ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν Χριστιανῶν ἀγωνίζεσθαι. Ἔλεγον γάρ, ὅτι Ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ εἰσελθόντες ἐν τόποις δυσβάτοις ἐκυρίευσαν ἡμᾶς, ἔξωθεν δὲ ἐπὶ κάμπου νικῆσαι αὐτοὺς ἔχομεν· καὶ πάντα ἐψεύσαντο. Μήπω γὰρ ἀρξάμενοι πολεμεῖν, ἔφυγον· καὶ λοιπὸν ἐπλήγη ἐν αὐτῷ τῷ πολέμῳ ὅ τε Ἀπλάκης, καὶ πολλοὶ ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Οἱ δὲ λοιποὶ ἰδόντες ὅτι οὐκ ἔχουσιν ποθὶ βοήθειαν, ἔφυγον καὶ αὐτοί. Ἦν δὲ ὁ τόπος κοῖλος ἐν ᾧ συνέβαλλον τὴν μάχην, καὶ τὰ θέματα ἵσταντο πρὸς τὸ ὑψηλότερον μέρος, καὶ τραπέντων αὐτῶν ἐλογίζοντο (5), ὅτι οὐκ ἔφυγον, ἀλλ' ὀπισθοπόδησαν, καὶ τροποῦνται αὐτούς· καὶ εὐθέως οὐ κατεδίωξαν αὐτούς. Καὶ μετὰ μικρὸν ἀνακύψαντες ὀλίγον θεωροῦσιν ὅτι δρόμῳ πολλῷ φεύγοντες ἀπέκρυψαν. Καὶ λύσαντες τοὺς χαλινοὺς τῶν ἵππων κατεδίωκον ὀπίσω αὐτῶν· αὐτοὶ δὲ φεύγοντες, ἀλλήλους συνεπάτουν· καὶ ὁ ἔμπροσθεν φεύγων τὸν οὐπίσω [ὀπίσω] οὐ κατενόει. Ἀκούων γὰρ τὸν κρότον τῶν ποδῶν τῶν ἵππων, ἔλεγεν, ὅτι ὑπὸ τῶν πολεμίων καταδιώκεται, καὶ ἕως οὗ ὁ ἵππος πεσὼν ἀπέθανεν, οὐχ εὑμενίδη [οὐχ ἂν μονὴν ἴδῃ] ἕκαστος τοῦ φεύγειν. Λοιπὸν δὲ καὶ οἱ πλεῖοι [πλεῖστοι] πεζῇ ἔφυγον τῶν ἵππων ἐκ τῆς παραταγῆς ἀδυνάτων ὄντων. Λιμαγχονηθέντες δέ, καὶ τοῦ δίψους καέντων [καέντες], ὀλίγον ἀπερχόμενοι ἔπιπτον καὶ ἀπέθνησκον. Πάντες γὰρ τὰ ἅρματα καὶ τὰ λωρίκια ἔρριψαν εἰς τὴν ὁδόν· ἄλλοι δὲ καταφθανόμενοι εἰσῆλθον εἰς κάστρα τινά· ὕστερον δὲ παρακαθίσαντος τοῦ Βουλγάρου, καὶ παραλαβόντος πάντας [κάστρα, πάντες ᾐχμαλωτίσθησαν]. Λοιπὸν οὖν οἱ πολέμιοι ὀπι-

A sperabant: quare attonitos et animi anxios ex utraque parte cernere licebat. Aplaces igitur ad extremam exercitus alam Macedones et Thracesianos sub se habens, significat imperatori: Quousque tandem stamus inertes et perniciem quærimus? Ego primus in nomine Domini, manus consero: vos audacter adeste, et nostra erit victoria: decuplo quippe plures numeramur; et vere sic erat. Eo igitur pugnam delibante Bulgarorum effusi sunt in eum ordines, cœperuntque Thraces eos cædere. Pugna postmodum exardescente, reliquæ subsidio non accessere turmæ, sed præ timore in fugam versæ sunt; et omnium prima Orientalium legio: solique derelicti, qui erant cum Aplace, nec hostilem impetum ferre validi, parte plurima deleti
B sunt. Porro videntes reliquas legiones suum deseruisse ordinem, imperatore neglecto, unus post alium sensim in fugam delapsi sunt, qui modice prius pro eo et Christianis decertare vitamque exponere gloriabantur. Nobis, inquiebant, Bulgariam ingressis per aspera et invia loca hostes evaserunt superiores. In planitiem vero educendis certa stat victoria. Eos tamen vana spes fefellit. Vix enim inito prælio terga verterunt: idcirco cæsus Aplaces in certamine, et ex ejus acie plures desiderati. Cæteri nullum auxilium adesse contemplati, pari fuga salutem quæsiere. Erat quidem depressus et concavus locus, quo prælium commissum est a 430 Bulgaris, legionesque Romanæ stabant ad eminentio-
C rem collem, iisque in fugam actis, cogitabant alii non fugisse, sed retrorsum accessuros et hostes fugaturos: quare non confestim hostes insecuti sunt. Modico post vero suspicientes, vident eos præpeti cursu fugientes se subduxisse: quare solutis equorum habenis retro sectabantur. Romani fugientes invicem se protorebant, ita ut qui præcedebat fugiens, retro positum non attenderet: audito quippe pedum equorum pulsu, hostes sese insequi dicebat; et donec decidens in terram equus moreretur, a fugæ cursu vix ullus sibi temperabat. Exinde plures pedibus salutem quærebant, equis nimirum ex longa statione in acie viribus defectis. Fame autem et siti consumpti plures cum modi-
D cum processissent, in terram lapsi animam efflabant. Nullus fuit qui arma loricasque per viam non projiceret. Alii oppida quædam occupantes, a Bulgaris postmodum obsessi captique, in servitutem abducti sunt. Hostes porro retro fugientium arma non impigri collegere: nostri vero donec ad urbem

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(4) *Deincepsque, videntes* (sic nempe inclinatam Aplacis aciem, ac Orientalium fugam) *cohortes omnes fugam arripuerant.* De hac Orientalium eorumque ducis Leonis Armeni defectione non omnes consentiunt. Cum auctore facit Ignatius Diaconus ex quo forte acceperit ipse, ut et Cedr. Πρὸς τοὺς ἐπὶ Θρᾴκην Οὔννους τῷ βασιλεῖ συγκεκρότητο, ἐν ᾧ τῆς ἥττης Λέων πρωτεργάτης γενόμενος, παντὶ τῷ στρατοπέδῳ τὴν μετ' αἰσχύνης φυγὴν ἐμαιεύσατο· *Bellum adversus Hunnos Thraciam infestantes imperator susceperat, in quo Leo primus cladis auctor effectus, in causa fuit ut et reliqui turpem fugam inirent.*

(5) *Cogitabant* (scilicet Bulgari) *non eos arripuisse fugam, sed certo consilio retulisse pedem, ac insidias hostibus struere.* Familiaris vox Theophani eo sensu τὸ, τροποῦσθαι. Ipse elegantius Theoph. λογισμοῦ τινος τρόπον, ait rem Crumum existimasse, *insidiarum quamdam struem.* Τὸ, ἀπέκρυψαν, *evasisse vident, se subduxisse.* Ἔλεγεν ὅτι, *Hostes sese insequi dicebat.*

appellerent fuga semper usi sunt. Ad urbem quoque perveniens imperator ingressus est, et portas civitatis occlusit, ne fusus exercitus aliquod malum moliretur. Bulgari per spatium aliquod fugientes insectati, captata deinceps opportunitate, progrediebantur. Erant enim pariter longa statione fatigati, et equi debiles: armisque, ut dictum est, collectis onerati: et oppida, in quæ profugerant nostri, obsidebant. Imperator demum cum mœrore fletuque civitatem ingressus patriarcham adiit. Comitabantur magister, et magnus domesticus, et patricii reliqui. Imperator lugens aiebat: Omnino peccatis meis exigentibus hoc passi sunt Christiani: imperium soceri mei invisum habet Deus, ejusque sobolem aversatur: cum plures enim hostibus numero essemus, nulli nostrum adfuit animus, verum singuli turpi fuga dilapsi sunt. Patriarcha reliquisque eum consolantibus, et quid agendum consulentibus, donec legiones omnes convenirent, ut mandatum daret imperator, præstolabantur. Interim Orientalium (qui primi fugerunt e bello) legio, cui Bardæ Armeni filius præfectus erat, tumultuabatur, et Leonem ipsum imperatorem faustis vocibus prosequebatur. Tum nullo se opponente, reseratis portis in urbem conferta multitudine induxerunt. Audiens autem hæc Michael imperator profugus in ecclesiam, fide accepta, monachusque factus comam deposuit.

De Leonis filii Bardæ Armeni imperio.

431 Leo itaque palatium ingressus est: et assumptis imperii insignibus celebri processu facto ecclesiam adiit, et conscenso ambone a Nicephoro tunc temporis patriarcha coronatus est mensis Junii die decimo, indictione septima, chirographo prius a se et comitibus exhibito, nihil adversus Ecclesiam innovari, aut a sanctis Patribus circa sacra dogmata quondam bene definita nihil immutari toleraturum: quod nullatenus præstitit. Mendax videlicet, et, ut vulgo fertur chamæleontem varios induere colores, ita et ipse sermone semper varius fuit, nonnunquam probis præditus moribus, et bonus apparens; quandoque etiam contrariis infectus: ex quo merito chamæleon a sancto viro cognominatus est. Ejecto igitur, ut præmissum est, Michaele, Leo tyrannice sumpsit imperium, et tonsa Procopia Augusta Michaelis conjuge, filios ejus pariter per insulas detonsos virilibus orbavit. Vix quoquam etiam relicto propriorum, aut eorum quæ a parentibus acceperant, adeo ut necessaria quoque eis deficerent, cuncta abstulit: ipsi vero Deo in omnibus gratias referebant. Erat porro Michael ætatis perfectæ vi, ipso juventutis flore

A θεν ἐσύναγον τὰ ἅρματα τῶν φευγόντων. Καὶ δὴ ἕως τῆς πόλεως οὐχ ἔστησαν φεύγοντες. Καὶ φθάσας ὁ βασιλεὺς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἠσφάλισεν, ἵνα μὴ ὁ λαὸς χαλασθεὶς ποιήσῃ κακόν. Οἱ δὲ Βούλγαρεις [Βούλγαροι] ἕως ὀλίγου τόπου καταδιώξαντες, τὸ λοιπὸν μετὰ ἀνέσεως ἤρχοντο. Ἦσαν γὰρ καὶ αὐτοὶ κεκοπιακότες ἀπὸ τῆς παρατάξεως, καὶ οἱ ἵπποι αὐτῶν, συνάγοντές τε τὰ ὅπλα, ὡς εἴρηται, καὶ τὰ κάστρα παρακαθήμενοι ἔνθα προσέφυγον οἱ διωκόμενοι. Καὶ ὁ βασιλεὺς εἰσελθὼν μετὰ λύπης καὶ κλαυθμοῦ ἀπῆλθεν εἰς τὸν πατριάρχην, καὶ συνεισῆλθον ὅ τε μάγιστρος, καὶ ὁ μέγας δομέστικος, καὶ οἱ λοιποὶ πατρίκιοι, καὶ κλαίων ὁ βασιλεὺς ἔλεγεν ὅτι Πάντως διὰ τὰς ἁμαρτίας μου τοῦτο ἔπαθον οἱ Χριστιανοί· καὶ ὅτι οὐκ εὐδοκιμεῖ ὁ Θεὸς εἰς τὴν βασιλείαν

B τοῦ πενθεροῦ μου (6), οὐδὲ εἰς τὴν γενεὰν αὐτοῦ· ἐπεὶ πλείους ἤμεθα ἡμεῖς τῶν πολεμίων, καὶ προθυμίαν οὐδεὶς ἔσχεν, ἀλλὰ πάντες ἔφυγον. Καὶ τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν λοιπῶν παραμυθουμένων αὐτῷ, καὶ βουλευομένων τί ἂν ποιήσωσιν, καὶ ἐκδεχομένων ἵνα σωρευθῶσιν πάντα τὰ θέματα, καὶ δώσῃ ὁ βασιλεὺς διαταγήν· τὸ θέμα τῶν Ἀνατολικῶν πρῶτοι φυγόντες τοῦ πολέμου ἐποίησαν βουλὴν πονηράν, ἔχοντες στρατηγὸν υἱὸν Βάρδα τοῦ Ἀρμενίου, καὶ μουλτεύσαντες ἐξευφήμησαν τὸν αὐτὸν Λέοντα εἰς βασιλέα, καὶ μηδενὸς ἀνθισταμένου ἀνοίξαντες τὰς πόρτας εἰσήγαγον αὐτὸν παμπληθεὶ εἰς τὴν πόλιν. Ἀκούσας ταῦτα Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς προσέφυγεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ λαβὼν λόγον, ἀπεκείρατο γενόμενος μοναχός.

C *Περὶ τῆς βασιλείας Λέοντος υἱοῦ Βάρδα τοῦ Ἀρμενίου.*

Λέων οὖν εἰσῆλθεν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ παραλαβὼν πάντα, ποιήσας προέλευσιν εἰσῆλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀνελθὼν εἰς τὸν ἄμβωνα ἐστέφθη ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ τηνικαῦτα πατριάρχου ὄντος, μηνὶ Ἰουνίῳ, δεκάτῃ, ἰνδικτιῶνι ἑβδόμῃ, πρότερον ποιήσας ἰδιόχειρον (7) μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ μηδέ ποτε κατὰ τῆς Ἐκκλησίας γενέσθαι, ἢ παρασαλεῦσαι τῶν καλῶς εἰς αὐτὴν ὁρισθέντων ὑπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων ἱερῶν δογμάτων, ὅπερ οὐκ ἐφύλαξεν ψεύστης ὤν; καὶ καθάπερ ὁ λόγος ὑπογράφει τὸν χαμαιλέοντα ἐναλλάττων [ἐναλλάττειν] τὰς μορφάς, οὕτως καὶ αὐτός· ποτὲ μὲν ὡς χρηστολόγος καὶ ἄριστος φαινόμενος, ποτὲ καὶ τοὐναντίον· ὅπερ [διόπερ] καὶ

D δικαίως ἐπωνομάσθη Χαμαιλέων ὑπὸ ἁγίου ἀνδρός. Ἐκβαλὼν οὖν Λέων, καθὼς προείρηται, τὸν Μιχαὴλ ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τυραννικῶς, παρέλαβεν αὐτὸς τὴν βασιλείαν, καὶ κουρεύσας Προκοπίαν τὴν Αὐγοῦσταν γυναῖκα τοῦ Μιχαήλ, τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐξευνούχισεν κουρεύσας αὐτά, καὶ ἐκούρευσεν αὐτοὺς εἰς τὰ νησία· ἐπάρας δὲ πάντα ὅσα εἶχον, μὴ ἐάσας αὐτοῖς μήτε τὰ ἴδια, μήτε τὰ τῶν γονέων αὐτῶν, ὥστε ὑστερεῖσθαι αὐτοὺς καὶ τῶν ἀναγκαίων. Αὐτοὶ δὲ ηὐχαρίστουν ἐν πᾶσι τὸν Θεόν. Ἦν δὲ ὁ Μιχαὴλ

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(6) Socer cujus Deo invisum imperium ait Michael, Nicephorus est, cujus erat Procopia filia Michaelis uxor

(7) Ita patriarcha enitebatur, sed non obtinuit Leonis astu deceptus, rem differendam prætexentis in tempus aliud commodius, ac ubi capessivisset imperium, uti multis Ignatius Diaconus, necnon Continuator Vaticanus.

τέλειος μὲν τὴν ἡλικίαν, αὐτὸ τὸ ἄνθος ὅγιον τῆς νεότητος, στρογγυλοπρόσωπος, σιτόχροος, μαῦραν ἔχων τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐπιάγουρον (8), καὶ τὸ γένειον εὐπρεπῶς διακείμενον ἐν τῇ ὄψει αὐτοῦ, μαῦρον καὶ αὐτό· πρᾶος δὲ πάνυ καὶ ἀγαθὸς, εἰ καί τις ἄλλος. Οὗτος θλίψεις πολλὰς ὑπέστη διὰ τὴν ὠμότητα τοῦ ἀσεβοῦς Λέοντος, καθημέραν τὸν θάνατον ἐκδεχόμενος, καὶ μετ' ὀδύνης καθημέραν τὸν ἄρτον αὐτοῦ ἐσθίων· ὁ Κύριος ἀβλαβῆ ἐφύλαξεν παραδόξως ἐκ τῆς κακουργίας αὐτοῦ.

Καὶ λοιπὸν ἦλθον οἱ Βούλγαροι μηδενὸς αὐτοῖς ὑπαντῶντος ἢ κωλύοντος ἕως τῆς πόρτης, καὶ ποιήσας ὁ Κροῦμος θυσίαν, κατὰ τὸ ἔθος αὐτοῦ, ἔξωθεν τῆς Χρυσῆς πόρτης ἔθυσεν ἀνθρώπους καὶ κτήνη πολλὰ, καὶ εἰς τὸν αἰγιαλὸν τῆς θαλάσσης βρέξας τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ περικλυσάμενος, καὶ ῥαντίσας τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ εὐφημισθεὶς ὑπ' αὐτῶν, διῆλθεν μέσον τῶν παλλακίδων αὐτοῦ, προσκυνηθεὶς ὑπ' αὐτῶν, καὶ δοξασθεὶς, καὶ ταῦτα θεωρούντων ἐκ τῶν τειχῶν πάντων, καὶ μηδενὸς τολμῶντος κωλῦσαι αὐτὸν, ἢ ἀπολῦσαι βέλος κατ' αὐτοῦ. Καὶ ποιήσας πάντα τὰ ἐπιθυμήματα αὐτοῦ, καὶ ἅπερ ἐβούλετο, περιεκύκλωσεν τὴν πόλιν, καὶ ἔβαλεν χάρακα ἐν αὐτῇ, καὶ ποιήσας ἡμέρας τινὰς, καὶ πραιδεύσας τὰ ἔξωθεν τῆς πόλεως, ἤρξατο ζητεῖν πάκτα χρυσίου καὶ ἱματισμῶν πολὺν ἀριθμὸν, καὶ κοράσια ἐπίλεκτα ποσότητά τινα. Καὶ δὴ ποιήσας ὁ Λέων βουλὴν μετὰ τῶν ἀρχόντων, ἐδήλωσεν τὸν Κροῦμον, ὅτι Ἐλθὲ ἕως τοῦ αἰγιαλοῦ μετὰ ὀλίγων τινῶν μὴ ἐπιφερομένων ὅπλα, καὶ ἡμεῖς ἐξερχόμεθα διὰ τῆς θαλάσσης ἄοπλοι μετὰ χελανδίου, καὶ συλλαλοῦμεν· καὶ ἅπερ ᾐτήσω πάντα ποιοῦμεν. Καὶ ταῦτα δηλώσαντες, διὰ τῆς νυκτὸς ἐξαγαγόντες τινὰς ἐνωπλισμένους ἕως ὀνομάτων τριῶν, καὶ κατέκρυψαν αὐτοὺς ἐν δωματίοις τισὶν τῶν Γάλλης ἔξωθεν τῆς πόρτης τῶν Βλαχερνῶν, δώσαντες αὐτοῖς σύσσημον, ὅτι Διαλεγομένων ἡμῶν μετὰ τοῦ Κρούμου, σημεῖόν τι ἔχομεν ποιῆσαι, ὅπερ θεασάμενοι ἐξέλθατε, καὶ ἀποκτείνατε αὐτόν. Καὶ τῇ ἐπαύριον ὄντων τῶν Βουλγάρων ἐπὶ τὸ μέρος τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων ἔξωθεν τῆς πόλεως, κατῆλθεν ὁ Κροῦμος ἐπὶ τὴν θάλασσαν κατὰ τὴν συνταγὴν μετὰ ἄλλων τριῶν τὸν λογοθέτην αὐτοῦ, καὶ Κωνσταντῖνον τὸν λεγόμενον [τοῦ λογοθέτου καὶ Κωνσταντίνου τοῦ λεγομένου] τοῦ Πατζικοῦ φυγόντος εἰς Βουλγαρίαν πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ἔχοντα [ἔχοντος] καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὄντα ἐξ ἀδελφῆς τοῦ Κρούμου. Οὗτοι τέσσαρες ἐξελθόντες τοῦ λαοῦ αὐτῶν ἄοπλοι κατῆλθον ἕως τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν συνταγὴν μετὰ ἄλλων τριῶν, μὴ γινώσκοντες δὲ τὸ ἔνεδρον αὐτῶν. Λοιπὸν δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως ἐξῆλθον μετὰ χελανδίου βουλόμενοι συλλαλῆσαι μετὰ τοῦ Κρούμου, καὶ λαβόντες

conspicuus, vultu rotundo, colore frumentum referente, nigro capite et virili barba decenter composita, eaque ad vultus speciem nigra. Mansuetus porro et urbanus, si quis alius exstitit. Hic calamitates multas impii Leonis crudelitate sibi inflictas, etiam morte propediem exspectata, sustulit; quotidianumque panem cum animi mœrore comedens, mortem præstolabatur. A Domino nihilo secius præter opinionem custoditus est, ne Leonis nequitia læderetur.

Venerunt itaque Bulgari, nullo ipsis occurrente, vel aditum prohibente usque ad civitatis portam, et Crumus sacra pro more faciens ad Chrysen portam homines et animalia plurima mactavit : et ad maris littus tinctis aqua pedibus lotus est totus, populoque aqua resperso, faustis acclamationibus ab eo cumulatus : medioque pellicum agmine pertransito, ab eis laudem et honorem excepit, spectantibus ex muris civibus cunctis, nulloque prohibere, vel telum in eum mittere auso. His pro libito peractis, et quæ decreverat gestis, urbem obsidione cinxit, et undequaque circumvallavit, diesque plurimos moratus, **432** et urbis loca vicina deprædatus, auri pensum annuum, vestimentorumque numerum non contemnendum, et electarum virginum gregem non modicum expetiit. Quare consilio cum proceribus habito, Crumo significavit Leo : Cum paucis quibusdam arma non ferentibus ad maris usque littus procede : nosque pariter navicula sine armis mari prodibimus, habitoque colloquio, quæ expetiisti, cuncta præstabimus. His ita significatis, nonnullis ad trium numerum armatis noctuque eductis, ad Blachernas in domunculis Gallæ occultaverunt se, signumque dedere : Nobis cum Crumo colloquentibus signum aliquod edemus, quod conspicati foras erumpite, et eum interficite. Postero die Bulgaris ad sanctorum Anargyrorum ædem stantibus extra civitatis portam, ex condicto Crumus versus mare profectus est cum tribus aliis; logotheta videlicet ejus, et Constantino Patzici, qui ante plures annos in Bulgariam fugerat, filio, alium filium præsentem ex Crumi sorore habente. Quatuor isti reliquo exercitu discedentes et inermes cum aliis tribus juxta condictum ad mare devenerunt, insidias sibi paratas ignorantes. Egressi sunt pariter ex urbe lintre vecti, qui cum Crumo colloquium habituri erant : et accepta fide, e navi prodierunt. Crumus equo descendens in terram desedit : ejus equo sella frenisque instructo Constantini filii manu detento. Ipsis adinvicem disserentibus, non nemo signum ex urbe dedit : fuit is Exabules, qui manu caput aperuit. Animad-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(8) Vocem ἄγουρον pro ephebo, atque juvene in aula merente exponit Possinius in Anna Comnena, cujus *Alexiad*. l. 7 ea vox exstat. At vocem ἐπιάγουρον iterum invenio in Leone Grammatico p. 460 de Basilio Macedone dictam, cum robustus proceroque corpore juvenis Theophilitzis comitatui adlectus est, quem Constantinus in Basilii Vita ejusmodi juvenum, ac qui pulchri essent, εὐειδεῖς, ait fuisse studiosissimum. Non male hic P. Goar, *virili*; at malim, *grandi robustoque*. Ibi non placet, *agrestem juvenem*; potius, *robustum*, *fortem*, *grandem*; de quo statim, οἷον ἄγουρον νῦν ἀπελαβόμην; *qualem nunc masculum comitatui adlegi?*

vertit Crumus, et animo percussus, exsiliit. Et in equum jam paratum a sociis evectus equitare cœpit : mox populus e mœnibus in clamorem erupit ; Crux vicit. Ipso fugam arripiente, armati viri ex domunculis egressi, retro insecuti sunt, et emissis telis vulnera inferre meditabantur. Is omnino solus in exercitum se recepit, alii tres qui in navicula remanserant detenti sunt. Logotheta confestim occisus est, Constantinus autem et ejus filius vivi servati. His ita gestis, iratus Crumus incendi subvertique locum omnem postero die jussit. Positoque incendio, cunctas ecclesias trans civitatis portam præclaras quasvis, et ab Irene, Nicephoro, et Michaele reparatas, necnon monasteria, palatia, domos, suburbana combusserunt. Ad sanctum Mamantem pariter progressi, palatiis ibidem constitutis, geminisque cubiculis subjecerunt ignem, columnas confregerunt, et plumbum 433 repertum rapuerunt, animantiumque statuas in Circo positas tulerunt secum, captivos omnes dederunt neci, nec jumentis ipsis et animalibus pepercere. Hinc portus, cui Steni nomen, littore, tractuque superiore peragrato navalia succenderunt, sublatisque secum spoliis pluribus discesserunt. Tum occupata dextera civitatis parte, ad orientem ignem a porta Chryse ad Regium usque miserunt. Athyra deinde profecti, castrum ibi erectum demoliti sunt : et præclarum illum pontem quamvis firmissimum dejecerunt. Selybriam postmodum profecti, ad solum usque castrum ibidem constructum deturbarunt, nec non ecclesias domosque succenderunt. Post hæc castrum Daonium destruxerunt ; et Heracleam profecti, cum non possent occupare, domos cunctas ad littus positas, ædificiaque urbi vicina flammis vastaverunt. His perpetratis, Rædestum venerunt, et castrum istud demoliti, confertam plebem internecione deleverunt : cumque in civitatem non invalescerent, sparso ubivis incendio intulerunt vastitatem. Inde Aprum versus, quod etiam castrum est, direxerunt iter, eoque everso et incenso, ut aliis pluribus castris, dierum decem itinere diverterunt inde ad Gani montes, in quibus delitescentem plebeculam plurimam reperientes et animalia Thraciæ ferme cuncta, homines et jumenta innumera jugulaverunt : partem vero reliquam cum mulierum puerorumque multitudine in Bulgariam deportaverunt captivam. Inde transierunt ad Examilium, et Abydum usque : rursumque ad Eurinm regressi et superiorem regionem, cunctas urbes a minima ad maximam Adrianopolim usque destruxerunt. Adrianopolim porro munitam reperientes obsederunt : quam cum expugnare non possent, protractis obsidionis diebus machinas instruxerunt, et castrum oppugnaverunt. Cives malis coarctati, ope destituti, et fame pereuntes hostibus fecere deditionem. Bulgari captivis ad nu-

A λόγον, ἐξῆλθον τοῦ καραβίου. Καὶ ἀποκαβαλικεύσας ὁ Κροῦμος ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, καὶ τὸν ἵππον αὐτοῦ ἐκράτει ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου στρωμένον χαλινωμένον. Καὶ διαλεγομένων αὐτῶν ἐποίησεν ὁ εἷς αὐτῶν ἐκ τῆς πόλεως τὸ σημεῖον, ὅς ἦν ὁ Ἐξαβούλης, τῇ χειρὶ τὴν κεφαλὴν ἀποσκεπάσας. Ὃν ἰδὼν ὁ Κροῦμος καὶ σκανδαλισθεὶς ἀνεπήδησεν, καὶ ἔχων ἕτοιμον τὸν ἵππον, σηκώσαντες αὐτὸν οἱ μετ' αὐτοῦ, ἐκαβαλλίκευσεν, καὶ ἀνέκραζεν ὁ λαὸς ἀπὸ τῶν τειχῶν· Σταυρὸς ἐνίκησεν. Καὶ αὐτὸς ἤρξατο φεύγειν. Καὶ ἐξελθόντες οἱ ἐνωπλισμένοι ἐκ τῶν δωμάτων κατεδίωξαν ὀπίσω τοῦ Κρούμου, καὶ ἀπολύσαντες αὐτῶν τὰ βέλη, ὡς ᾠήθησαν δὲ ἐπλήγωσαν αὐτόν. Αὐτὸς δὲ μονώτατος ἔφυγεν εἰς τὸν λαὸν αὐτοῦ. Οἱ δὲ ἄλλοι τρεῖς ἐπιάσθησαν ὑπὸ τῶν ὄντων B ἐν τῷ χελανδίῳ. Καὶ ὁ μὲν λογοθέτης παραυτὰ ἐσφάγη· Κωνσταντῖνος δὲ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ζῶντες ἐπιάσθησαν. Λοιπῶν οὖν τούτων γενομένων, θυμωθεὶς ὁ Κροῦμος ἐκέλευσεν ἐπαύριον ἐμπυρίσαι καὶ καταστρέψαι πάντα τόπον. Καὶ ἀρξάμενοι ἐμπυρίζειν κατέκαυσαν πάσας τὰς ἐκκλησίας τὰς ἀντίπεραν τῆς πόλεως μεγάλας οὔσας, ἃς ἀνεκαίνισεν Εἰρήνη καὶ Νικηφόρος καὶ Μιχαήλ· ὁμοίως καὶ τὰ μοναστήρια, καὶ τὰ παλάτια, καὶ τοὺς οἴκους, καὶ τὰ προάστεια. Καὶ ἐλθόντες εἰς τὸν Ἅγιον Μάμαντα ἐνεπύρισαν τὰ ἐκεῖσε παλάτια, καὶ τοὺς δύο κοιτῶνας, καὶ τοὺς κίονας κατέκλασαν, καὶ τοὺς μολύβδους ἐπῆραν, καὶ τὰ ζώδια τοῦ ἱπποδρομίου, καὶ πᾶσαν τὴν αἰχμαλωσίαν κατέσφαξαν, καὶ ὁμοίως C καὶ τὰ κτήνη. Καὶ διελθόντες πᾶσαν τὴν παραθαλασσίαν τοῦ Στενοῦ καὶ τὴν ἄνω, πάντα τὰ ἐμπόρια κατέκαυσαν· καὶ ἄραντες σκῦλα πολλὰ, ᾤχοντο. Καὶ πιάσαντες τὸ δεξιὸν μέρος τῆς πόλεως πρὸς ἀνατολὰς, κατέκαυσαν τὸ ἔξωθεν τῆς Χρυσῆς πόρτης, ἕως τοῦ Ῥηγίου· καὶ ἐλθόντες εἰς τὸν Ἀθύρα κατέστρεψαν τὸ ἐκεῖσε κάστρον, καὶ τὴν γέφυραν, παράξενον οὖσαν καὶ πάνυ (θ) ὀχυρωτάτην. Καὶ ἐλθόντες εἰς Σιλυβρίαν [Σηλ.] κατέστρεψαν τὸ αὐτόθι κάστρον ἕως τοῦ ἐδάφους, καὶ τὰς ἐκκλησίας, καὶ τοὺς οἴκους κατέκαυσαν· καὶ μετὰ τοῦτο τὸ Δαόνιν κάστρον ὑπάρχον κατέστρεψαν. Καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν Ἡρακλείας, μὴ δυνάμενοι εἰς αὐτὴν εἰσελθεῖν, ἐνεπύρισαν πάντα τὰ οἰκήματα τὰ ὄντα εἰς τὸν λιμένα, καὶ τὰ πέριξ τῆς αὐτῆς πόλεως. D Καὶ μετὰ τοῦτο ἐλθόντες εἰς Ῥαίδεστον κατέστρεψαν καὶ τοῦτο τὸ κάστρον, ἐμπυρίσαντες πάντα τὰ ἐν αὐτῇ οἰκήματα καὶ τὰς ἐκκλησίας, κατασφάξαντες αὐτόθι λαὸν πολύν. Καὶ μηδὲν ἰσχύσαντες εἰς αὐτὸ, τὰ ἔξω πάντα ἐμπυρίσαντες, καὶ καταστρέψαντες, ἀνῆλθον εἰς τὸν Ἄπρον, κάστρον ὂν καὶ αὐτό· καὶ καταστρέψαντες καὶ τοῦτο καὶ ἐμπυρίσαντες, καὶ ἕτερα πλεῖστα κάστρα, κατῆλθον ἐκεῖθεν δι' ἡμερῶν δέκα, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὰ ὄρη τοῦ Γάνου· καὶ εὑρόντες ἐκεῖ λαὸν πολὺν κρυπτόμενον, καὶ σχεδὸν πάντα τὰ κτήνη τῆς Θρᾴκης, κατέσφαξαν τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ κτήνη ὄντα εἰς πλήθη, αἰχμαλωτεύ-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(9) Τὸ *πάνυ* nihil est cur redundare existimetur : nec enim novum, ut et superlativis adverbia ejusmodi adjungantur.

σαντες ἀπέστειλαν εἰς Βουλγαρίαν, καὶ γυναικόπαιδα πολλά. Καὶ λοιπὸν ἀπῆλθον καὶ εἰς τὸ Ἑξαμίλιν, καὶ κατῆλθον ἕως Ἀβύδου· καὶ ἀνέκαμψαν ἐπὶ τὸ Εὔριον, καὶ τὴν ἄνω, καὶ πάντα τὰ κάστρα κατέστρεψαν ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, ἕως τῆς Ἀδριανουπόλεως. Καὶ εὑρόντες τὴν Ἀδριανούπολιν κρατουμένην παρεκάθισαν· καὶ ποιήσαντες ἡμέρας πολλὰς, καὶ μηδὲν ἰσχύσαντες ἀπὸ τοῦ παρακαθισμοῦ, στήσαντες μαγγανικὰ ἐπολέμουν τὸ κάστρον. Καὶ δὴ στενωθέντες, μὴ ἔχοντες βοήθειάν ποθεν, καὶ ἀποθνήσκοντες τοῦ λιμοῦ, παρέδωκαν ἑαυτούς. Καὶ λαβόντες οἱ Βούλγαροι τὴν αἰχμαλωσίαν πᾶσαν εἰς πλῆθος οὖσαν ἀναρίθμητον, καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν αὐτῶν, μετῴκισαν αὐτοὺς εἰς Βουλγαρίαν ἐκεῖθεν τοῦ Ἴστρου ποταμοῦ.

A merum immensum abductis, ablata quoque eorum supellectile, in Bulgariam trans Istrum flumen deportaverunt.

Καὶ τούτων γενομένων ὁ Λέων τῆς πόλεως οὐκ ἐξῆλθεν, ἀλλ' ἐκράτει τῆς βασιλείας τυραννικῶς. Καὶ λοιπὸν φθασάντων τῶν ἑορτῶν ἔστεψεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ μικρὸν ὄντα, καὶ ἐπονομαζόμενον Συμβάτην, ἐψεύσατο λέγων, ὅτι Κωνσταντῖνος καλεῖται. Καὶ σωρεύσας τὸν περισωθέντα λαὸν ἐκ τῶν διαφόρων πόλεων ἐρόγευσεν αὐτούς, ποιήσας αὐτοὺς εὐφημῆσαι Λέοντα καὶ Κωνσταντῖνον, μιμούμενος τοὺς πρώην βασιλεύσαντας Λέοντα καὶ Κωνσταντῖνον τοὺς Ἰσαύρους, ὧν καὶ τὴν αἵρεσιν ἀνενεώσατο, βουλόμενος ζῆσαι ἔτη πολλά, ὡς καὶ αὐτοί, καὶ γενέσθαι περίφημος· οὐτίνος τὴν βουλὴν Θεὸς κατῄσχυνεν κόψας τοὺς χρόνους αὐτοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Καὶ δὴ λοιπὸν γεγονότος εὐδίου τοῦ ἀέρος τῷ χειμῶνι, καὶ τῶν ποταμῶν μὴ ἐχόντων ὕδωρ πολύ, ἐξῆλθον οἱ Βούλγαρεις [Βούλγαροι] χιλιάδες τριάκοντα ὁλοσίδηροι, καὶ ἐλθόντες ἕως Ἀρκαδιουπόλεως, καὶ περάσαντες τὴν Ῥηγῖναν (ποταμὸς δὲ οὕτως ἐστὶ λεγόμενος), εὗρον λαὸν πολύν, καὶ ᾐχμαλώτευσαν αὐτούς. Καὶ πρὸ τοῦ περάσαι αὐτοὺς τὴν αἰχμαλωσίαν, ἐγένετο ὑετὸς πολὺς ἡμέρας ὀκτώ, καὶ ὀγκωθεὶς ὁ ποταμὸς ἐγένετο ὡς θάλασσα. Καὶ μὴ δυνάμενοι ἀντιπεράσαι οἱ Βούλγαροι ἔμειναν ἡμέρας δεκαπέντε κατέχοντες τὴν αἰχμαλωσίαν. Καὶ μηνύσαντες τὸν Λέοντα τοῦ βοηθῆσαι, οὐ προσέσχεν· οὐδὲ τῆς πόλεως ἐξῆλθεν, οὐδὲ ἄλλους τινὰς ἀπέστειλεν πρὸς βοήθειαν. Καὶ λοιπὸν γενομένης εὐδίας, καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐλαττωθέντος, αὐτοὺς τοὺς αἰχμαλώτους παρεσκεύασαν κόψαι ξυληνόν, καὶ ποιῆσαι γέφυραν, καὶ οὕτως ἐπέρασαν μετὰ τῆς αἰχμαλωσίας, ὄντων ὁμοῦ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων χιλιάδες πεντήκοντα. Λαβόντες καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν Ἀρμενιάτικα στραγλομαλωτάρια, καὶ νακοτάπητα ἀνώτερα, καὶ ἱματισμὸν πολύν, καὶ χαλκώματα, ἐφόρτωσαν πάντα εἰς τὰς ἁμάξας, καὶ λαβόντες πάσας τὰς ἀγέλας αὐτῶν βόας καὶ πρόβατα, εἰσῆλθον εἰς Βουλγαρίαν. Καὶ ὁ ἀδίκως βασιλεύσας κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ οὔτε αὐτὸς ἐξῆλθεν τῆς πόλεως πρὸς βοήθειαν τῆς αἰχμαλωσίας, οὔτε ἄλλους ἀπέστειλεν.

Λοιπὸν οὖν μετὰ ταῦτα ἀνηγγέλει αὐτὸν [ἀνηγγέλη αὐτῷ ὑπὸ] λεγόντων, ὅτι ὁ Κροῦμος ἐστράτευσεν λαὸν πολὺν συναθροίσας, καὶ τοὺς Ἀβάρεις καὶ πάσας τὰς Σκλαβινίας. Πρὸς δὲ τούτοις παρασκευάζει διαφόρων ἑλεπόλεων ὄργανά τε καὶ μηχανήματα, καὶ μαγγανικὰ παμμεγέστατα, τριβόλους τε καὶ τετραβόλους, καὶ χελώνας, καὶ ὑψηλοὺς κλίμακας, σφαίρας τε καὶ μοχλούς, καὶ ὀρυάς, κριούς τε καὶ βελοστάσεις, πυροβόλα τε καὶ λιθοβόλα, καὶ σκορπίδια, εἰς τὸ βαλέσθαι βέλη, καὶ σφενδόνας, πάντα μηχανήματα κατὰ τῶν ἐπάλξεων τοῦ ἑλεῖν τὴν πόλιν, ἐπὶ τὸ δυτικὸν μέρος τῆς πόλεως

Hæc dum gererentur, urbe non egressus est Leo, sed imperium tyrannice tenebat. Celebratis autem festis, filium adhuc pusillum, Symbatem nomine, Constantinumque vocari mentitus, stemmate redimivit: residuique populi multitudine ex variis urbibus congregata collegit exercitum, stipendioque dato Leonem et Constantinum faustis acclama-
B tionibus prosequi jussit, 434 imperatores sceptra pridem consecutos, Leonem et Constantinum Isauros imitatus, quorum hæresim renovavit, sibique multos annos eorum instar, et ut laude conspicuus foret, comprecatus: cujus Deus, imminutis ejus filiique annis, consilium confudit. Cæterum aeris serenitate hiemem totam occupante, subsidentibusque fluminum aquis, Bulgari armis a capite ad pedes tecti ad hominum triginta millia eruperunt, et Arcadiopolim usque, Regina pertransito (fluvius est ita dictus), pervenerunt, populumque omnem copiosum sane fecerunt captivum. Prius vero quam captivos trajicerent, dies octo decidit immensus imber quo fluvius intumescens maris instar exunda-
C vit. Bulgari ne transfretarent impediti, custodita semper captivitate, dies quindecim ad ripas steterunt. Leo nuntio ab eis accepto, ut opem ferret, non advertit, neque urbe egressus est, nec alios quosvis in auxilium submisit. Interim redeunte aeris tranquillitate, et fluvio decrescente, Bulgari sylvas cædere, pontemque struere captivos compulerunt: atque ita cum captivis omnibus virorum simul mulierum et puerorum millibus quinquaginta transierunt. Illi captivorum facultates omnes ad stragulas usque Armenias, grandesque tapetes acu pictos, generis omnis vestimenta, instrumentaque ad usum ærea curribus imposita, boumque et ovium greges abductos transvexerunt: et hoc pacto Bulgariam ingressi sunt, principe inique ad impe-
D rium Dei permissu promoto, pedem non efferente, neque ad captivorum opem alios egredi permittente.

His peractis, rumor ad eum delatus in hæc verba: Crumus ingentem exercitum coegit, Abaresque et ex Sclaviniis cunctis copias collegit: præparat insuper instrumenta machinasque cunctas expugnandis urbibus idoneas, arte facta grandia, tribulos, tetrabulos, testudines, scalas excelsas, globos, vectes, funes, arietes, balistas, ignea jacula, petrarias, scorpiones, tela jaculatoria, fundas, uno verbo machinas omnes invadendis turribus, et civitatibus capiendis, ut ad occiduam urbis partem Blachernarumque murum urbem ag-

gradiatur. Tormenta isthæc cuncta, ad urbis partem, qua telum in eum missum est, applicare meditatur, instrumentis hisce præfatis deportandis et curribus vehendis boum millia plurima in stabulis jam disposuit, currus autem ferro vinctos ad quinque millia fieri jussit. Leo, his auditis, et missis exploratoribus, veritateque comperta, populi multitudinem immensam et artifices congregavit, **435** murumque alium præter eum qui ad Blachernas, cœpit exstruere, profundamque et amplam fossam excisam opponere. Vix operi manu admota, hoc est, opere adhuc infecto, ut Deus, qui consilia gentium dissipat, et populorum mentem reprobat, irritat quoque consilia principum, qui non in machinis vel robore homines quid aggredi posse commonstrat, ut hæc, inquam, iterum patefaceret Deus, nondum imminente vere, ut retulerunt quidam captivitate Bulgarica liberati, circa feriam magnam quintam, Bulgariæ princeps Crumus ille celebris, qui urbem occupare destinabat, vitæ finem persensit, invisibili virtute jugulatus, qua sanguinum rivos ore, naribus et auribus emisit : atque ita in malis animam deposuit. His elatus Leo quasi ipse, non Deus compescuisset bellum, in urbes omnes regionesque missis sacris nuntiavit : Bulgaros urbi vicinos comperi : solertiaque, robore ductuque meo principem eorum cum telo confodissem, cunctos fugavi. Vulneris istius causa moritur, inquit, hostis noster. Postmodum, occasione capta, Ecclesiam depopulari cœpit.

Anno imperii secundo, Dei judicia curiose perscrutatus Leo sensus ejusdem consortibus quibusdam dicit : Cujus causa gentilibus inferiores evadunt Christiani? Quod adorentur imagines, nec alterius ergo, ut mihi quidem videtur : quare illas deturbare est animus. Videte quippe, aiebat, quotquot imperatores susceperunt et adoraverunt illas, perierunt : hi quidem solio dejecti, alii bello profligati : qui non adoraverunt soli, morte suavi retento imperio vita functi sunt, et cum honore in imperatorum sepulcris ad Apostolos elati. Eam ob rem imitator eorum imagines tollam, ut ego et filius meus in multos annos vivamus, et nostrum stet imperium ad quartam et quintam generationem : in quo equidem misellus mentitus est, hoc scelere frustra admisso, ut syngraphen propriam cui crucem cum comitibus affixit, despiceret et proculcaret. Exinde si quem votis conspirantem reperiret, cœpit exquirere : et reperit sane sensus, imo insipientiæ ejusdem, participem lectorem quemdam, Joannem dictum, Pancratii Sciastæ filium, qui a puero dæmonem inhabitantem habuerat, incompositis motibus agitatus, mentisque

A κατὰ τοῦ τείχους τῶν Βλαχερνῶν. Ταῦτα πάντα βούλεται προσαγαγεῖν τὰ μηχανήματα ἔνθα καὶ ἐτοξεύθη, σταυλίζων βόας χιλιάδας πρὸς τὸ βαστάξαι πάντα τὰ προλεχθέντα ὄργανα τεθέντα ἐπὶ ἁμαξῶν, ἃς προσέταξεν σιδηρενδέτας [σιδηροδέτας] χιλιάδας πέντε. Ταῦτα ἀκούσας Λέων, πέμψας τε κατασκόπους, καὶ μαθὼν τὴν ἀλήθειαν, συναθροίσας λαὸν πολὺν καὶ τεχνίτας, ἤρξατο κτίζειν ἕτερον τεῖχος ἔξωθεν τείχους τῶν Βλαχερνῶν, κόψας καὶ τὴν σποῦδαν πλατεῖαν (10). Καὶ ἀρξάμενος κτίζειν μήπω τελέσας, ἵνα δείξῃ ὁ Θεὸς ὁ διασκεδάζων βουλὰς ἐθνῶν, ἀθετῶν καὶ λογισμοὺς λαῶν, καὶ ἀθετῶν βουλὰς ἀρχόντων, ὅτι οὐχ ἐν τῇ μηχανίᾳ, καὶ τῇ ἰσχύϊ αὐτῶν δύνανται οἱ ἄνθρωποί τι ποιῆσαι, οὔπω ἔαρος καταλαβόντος, ὥς φασίν τινες διασωθέντες τῆς αἰχμαλωσίας ἀπὸ B Βουλγαρίας, περὶ τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ [τὴν μεγάλην πέμπτην] τοῦ Πάσχα, ὁ πρωτοβουλγαρίας, ὁ Κροῦμος ὁ περίφημος, ὁ τὴν πόλιν ἑλεῖν βουλευόμενος τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο ἀοράτως σφαγιασθεὶς, ὃς καὶ ἐξήγαγεν αἱμάτων ὀχετοὺς διά τε τοῦ στόματος, καὶ τῶν ῥινῶν καὶ τῶν ὤτων αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ἀνέῤῥηξεν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν κακοῖς. Ἐπαρθεὶς τοίνυν τῷ φρονήματι ὁ Λέων, ὡς ὅτι αὐτὸς κατέβαλεν τὸν πόλεμον, καὶ οὐχ ὁ Θεὸς, ἔπεμψεν εἰς πάσας τὰς πόλεις καὶ χώρας σάκρας, ἀναγγέλλων, ὅτι Εὗρον τοὺς Βουλγάρους ἐγγὺς ὄντας τῆς πόλεως, καὶ διὰ τῆς φρονήσεως, καὶ ἀνδρείας, καὶ ἐπαγωγῆς μου τοξεύσας τὸν πρῶτον αὐτῶν, πάντας ἀπήλασα. Ὅστις καὶ διὰ τὴν πρόφασιν ταύτην ἀποθνήσκει, ἔφη, ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν. Καὶ λοιπὸν μετὰ τοῦτο λαβὼν εὐκαιρίαν ἤρξατο πορθεῖν τὴν Ἐκκλησίαν.

C Δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ περιεργαζόμενος κατὰ τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων, καὶ λέγων πρός τινας ὁμόφρονας αὐτοῦ, ὅτι Τίνος ἕνεκεν, φησὶ, ταῦτά πως ἔχουσιν (11) οἱ Χριστιανοὶ κατακυριευόμενοι ὑπὸ τῶν ἐθνῶν; Ἐμοὶ δοκεῖ διὰ τὸ προσκυνεῖσθαι τὰς εἰκόνας, καὶ ἄλλο οὐδέν· καὶ βούλομαι αὐτὰς καταστρέψαι. Βλέπετε γὰρ, φησὶν, ὅσοι βασιλεῖς ἐδέξαντο καὶ προσεκύνησαν αὐτὰς, ἀπέθανον, οἱ μὲν ἐκδιωχθέντες, οἱ δὲ ἐν πολέμῳ πεσόντες. Μόνοι δὲ οἱ μὴ προσκυνήσαντες αὐτὰς ἰδίῳ θανάτῳ ἕκαστος εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἐτελεύτησεν, καὶ μετὰ δόξης προκομισθεὶς εἰς τὰ τῶν βασιλέων κοιμητήρια ἐτάφη ἐν τοῖς Ἀποστόλοις. Λοιπὸν οὖν ἐκείνους κἀγὼ βούλομαι μιμήσασθαι, καὶ καταστρέψαι τὰς εἰκόνας, ἵνα D πολὺν ζήσω χρόνον κἀγὼ καὶ ὁ υἱός μου, καὶ κρατήσει ἡ βασιλεία ἡμῶν ἕως τετάρτης καὶ πέμπτης γενεᾶς· ὅπερ διεψεύσθη δείλαιος, ἀνομήσας διακενῆς, καὶ ἐπιλαθόμενος τὸ ἰδιόχειρον, καὶ ἐποίησεν καὶ τὸν σταυρὸν, ὃν ἔπηξεν μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ. Καὶ ἤρξατο μετὰ ταῦτα ζητεῖν εἴ τινα εὕροι συναγωνιζόμενον τῷ σκοπῷ αὐτοῦ. Καὶ δὴ εὗρεν ὅμοιον τῆς αὐτοῦ φρονήσεως, ἤτοι ἀφροσύνης, ἀναγνώστην τινὰ Ἰωάννην λεγόμενον, υἱὸν Παγκρατίου τινὸς Σκια-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(10) *Vallum latum excisum opponens.* Sic p. 416. Nicephorus ambustus dicitur in Bulgaria, τῷ τῆς σούλας πυρὶ, *igne valli*, inquit Anast., nempe lignis illis quibus Crumus castra circumsepiverat.

(11) Ταῦτα πάσχουσιν οἱ. *Quare hæc eveniant Christianis, ut*, etc.

στοῦ, ὅστις ἐκ παιδόθεν δαίμονα εἶχεν ἀτάκτως φερόμενος, διάγων ἐν ἀσυνεσίᾳ, ὅντινα Ὑλιλᾶν ἐπωνόμαζον, ὥς τινές φασιν, ἑρμηνευόμενον Ἑβραϊστὶ λέγεται *πρόδρομος* καὶ *συνεργὸς τοῦ διαβόλου*. Τοῦτον ἐπιλαβόμενος Λέων, καὶ ἀνακοινωσάμενος αὐτῷ τὴν ἑαυτοῦ βουλὴν προσελάβετο αὐτὸν συνεργὸν αὐτοῦ, λέγων, ὅτι Ἐὰν συνδράμῃς μοι καθελεῖν τὰς εἰκόνας, πατριάρχην σε ποιῶ. Καὶ αἰτήσας παρ' αὐτοῦ ἐξουσίαν τοῦ ψηλαφῆσαι τὰ ἁπανταχοῦ παλαιὰ βιβλία, ἅπερ ἀπόκεινται εἰς τὰ μοναστήρια καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας, ἐπετράπη μετὰ καὶ ἄλλων τινῶν ἀτάκτων καὶ ἀπαιδεύτων. Καὶ δὴ συναγαγόντες πλήθη πολλὰ βιβλίων, ἐποιοῦντο ἐν αὐτοῖς τὴν ἔρευναν, πλὴν οὐδὲν εὕρισκον οἱ ἄφρονες ὧνπερ αὐτοὶ κακούργως ἐπεζήτουν, ἕως οὗ μετὰ χεῖρας ἔλαβον τῷ συνοδικῷ [τὸ συνοδικὸν] Κωνσταντίνου τοῦ Ἰσαύρου, τοῦ καὶ Καβαλλίνου (12), καὶ ἐκ τούτου τὰς ἀρχὰς λαβόντες, ἤρξαντο καὶ ἐν τοῖς βιβλίοις εὑρίσκειν τὰς χρήσεις, ἅσπερ αὐτοὶ ἀφρόνως καὶ ἀνοήτως προέφερον, σημάδια βάλλοντες εἰς τοὺς τόπους, ἔνθα ηὕρισκον, βουλόμενοι πεῖσαι τὸν ἄφρονα λαὸν, ὅτι Ἐν παλαιοῖς βιβλίοις εὕρομεν τοῦ μὴ προσκυνεῖσθαι τὰς εἰκόνας. Καὶ λοιπὸν ζητούντων, καὶ ὕστερον ἔχοντες χειροτονίαν (13), ἐπίσκοπον εὗρον Κωνσταντῖνον υἱὸν πρεσβυτέρου τινὸς τζαγγαρίου, καὶ Κασυματᾶ μαθόντα τὴν γραμματικὴν (14), καὶ γέροντα νομικὸν εἰς τὰς Φορακίου καὶ διδάξαντα παιδία, καὶ δι' ἐγκλήματά τινα φυγόντα ἐν μοναστηρίῳ, καὶ ἀποκειράμενον αἰσχρῶς καὶ ἐπονομασθέντα Ἀντώνιον, γενόμενόν τε αὖθις ἡγούμενον εἰς τὸ μοναστήριον τὸ λεγόμενον τὰ Μητροπολιτῶν. Μυθολόγος τις [δέ τις ἦν] γέλοια ἀγαπῶν καὶ παιγνίδια, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ μοναχοὺς νέους ὄντας ταῦτα ποιεῖν ὑποτιθέμενος. Καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, αἰσχρῶς καὶ ἀσέμνως βιοτεύσας, οὐκ οἶδ' ὅπως ὕστερον ἐκ παραχωρήσεως Θεοῦ ἐγένετο καὶ ἐπίσκοπος εἰς τὸ Συλαῖον. Τὸ μὲν πρῶτον ἐκ παιδόθεν ὀρθόδοξος ὢν, ὕστερον δὲ διὰ τὴν δόξαν τὴν πρόσκαιρον, καὶ τὸ ἔχειν παῤῥησίαν εἰσέρχεσθαι εἰς τὰ βασίλεια, καὶ παῤῥησιάζεσθαι μετὰ τῶν κρατούντων, ἐπελάβετο τὴν αἵρεσιν. Τοῦτον καταμηνύσαντες πρὸς Λέοντα τὸν βασιλέα, ὅ τε Ἰωάννης, ὁ ἐπίκλην Ὑλιλᾶς, ὃν ἐκάλουν Γραμματικὸν, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, ὄντα τὸ τηνικαῦτα ἐν τῷ Συλαίῳ, πέμψας ἤγαγεν αὐτόν. Καὶ εἰπὼν αὐτῷ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, μὴ ἔχων καρπὸν πνευματικὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ ἀγαπῶν τὴν πρόσκαιρον δόξαν, καταπατήσας τὴν ἑαυτοῦ συνείδησιν, καὶ ἀθετήσας τὸν σταυρὸν καὶ τὴν ἐπιγραφὴν, ἣν ἐποίησεν, ἐστράφη εἰς τὸ ἐναντίον μέρος. Ἐρωτηθεὶς γὰρ ὑπὸ τοῦ Λέοντος εἰ γέγραπται προσκυνεῖσθαι τὰς εἰκόνας, οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ τὰ δέοντα ῥήματα τῆς ἀληθείας, ἀλλ' εἶπεν· Οὐκ ἔστι

A consortio privatus, quem Hylilam dicebant, quique, ut alii ferunt, Hebraice redditur *præcursor*, et *diaboli adjutor*. **436** Huic sibi assumpto, et consiliorum suorum participi facto et cooperatori instituto dicit Leo : Si delendis imaginibus auxiliarem manum præbueris, patriarcham te renuntiabo. Ille visendorum undequaque veterum librorum per monasteria et ecclesias repositorum facultate petita, cum aliis quibusdam mentis incompositæ et illiteratis comitibus, quod petierat, impetravit. Collecta itaque librorum immensa multitudine, examen de illis habuerunt : verum eorum quæ nequiter exquisierant nihil penitus imprudentes repererunt, donec in manus venit synodus sub Constantino B Isauro et Caballino habita, ex qua occasione accepta cœperunt in libris auctoritates invenire, quas synodi auctores imprudenter et insipienter deprómebant. Deinde signis ad loca reperta appositis, simplicem turbam seducere moliti sunt, dicentes : Ex veteribus libris non adorandas imagines reperimus. Examine postmodum habito, si quem ordinibus insignitum penes se nanciscerentur, episcopum repererunt quemdam Constantinum, presbyteri artificis sutoris filium, et Cazimatam grammaticæ professorem, et legisperitum quemdam ad Phoracii ædes diversantem ludimagistrum, qui criminum sibi objectorum pœnam fugiens in monasterium diverterat, et detonsus nomen assumpserat Antonii et deinceps in monasterium C Metropolitanum nomine præpositus fuerat institutus : homo equidem fabulis addictus, risus et ludorum sectator, qui monachis suis subditis et juvenili ætate adhuc detentis, hæc eadem sectari suggerebat ; verbo dicam, turpem et inhonestam vitam ducens : qua ratione postmodum Dei permissu factus fuerit episcopus Sylæi, penitus ignoro. Rectam certe fidem a puero edoctus erat, deinceps autem ex vanæ gloriæ libidine, et libertatis in regium ingrediendi captandæ causa, et ut imperatorum gratiam iniret, hæresim amplexus est. Hunc cum Leoni imperatori notum fecissent, et Sylæi habitare renuntiassent, Joannes cognomento Hylilas, quem Grammaticum dicebant, et sententiæ ejusdem comites, Leo, misso nuntio, vocavit hominem : D et exinde mentis sententiam ei aperuit, cum nullum fructum spiritualem in seipso haberet, sed vanam tantum sectaretur gloriam, conculcata projectaque conscientia, contemptaque cruce, quam in subscriptionem exaravit, in partem declinavit contrariam. Interrogatus enim a Leone num adorandas imagines scriptum legerit, nihil quod

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(12) Fecit Leonis hæc diligentia, ut et Patres Constantini istam pseudosynodum accurate refutaverint : quæ eorum refutatio, seu potius S. Nicephori eorum nomine luculenta exstat in uno cod. Regio, perquam digna luce.

(13) Ζητούντων καὶ ἕτερον ἔχοντα χειροτονίαν ἐπίσκοπον. Sic bene cod. ipse. *Dum et alium episcopali ordine fulgentem quærunt.*

(14) Ego sic reddam, *Qui Casymatha ludimagistro grammaticam didicisset, senexque legisperitus ad Sphoracii ædes*, εἰς Σφορακίου, *diversatus esset, ac pueros docuisset.* Liquet enim unum hic designari Sylæi, sive Pergensem episcopum Antonium, qui omnibus his gradibus eam sit adeptus sedem, hæresimque iconomachorum promoverit, non tres diversos, quod sonant verba interpretis.

A ad veritatem spectaret respondit, **437** sed dixit : Nullibi hoc scriptum est, verum antiquam esse traditionem asserunt. Subinfert Leo : Nisi in Evangeliis, aut apud Apostolum clare et ad verbum scribatur, Veneremini imaginem meam, nusquam ipsam adorare consentiam. His auditis, cum eo et præfatis incompositæ mentis et illitteratis hominibus convenit, et princeps caputque eorum instituitur.

Contendebant igitur in veritatem a Pentecoste qui Joannem Hylilam dictum sequebantur, coacervare libros : Julio vero mense, socium adjunxerunt Antonium : et deinceps ad Decembrem occultum gerebant dolum. Interrogati vero falso respondebant : Libros perscrutari injunxit imperator, quod quidam annuntiaverunt, Brevissimo tempore imperabis, hujus causa examen instituimus. B Circa Decembrem vero mensem Leo patriarchæ significat : Imaginum causa populus offenditur, dicentes : Perverse adoramus illas, et propterea gentiles nostri dominantur. Condescende, inquit, modicum et moderamen ad populum habe, et quæ sunt abjecta rescindamus ; si non assentiaris, exhibe et persuade cujus gratia, Scriptura hæc diserte nullibi asserente, adoratis imagines? Respondet patriarcha : Hæc quæ a principio et superioribus temporibus ab apostolis et Patribus definita sunt, nulla ratione innovamus, nec amplius quid moderandum censemus Apostolo dicente : *Si nos, vel etiam angelus de cœlo annuntiaverit, præter id quod vobis denuntiavimus, anathema sit* [1]. C Qua vero de causa, prout adoramus crucem et Evangelium, eadem pariter imagines veneramur. Quandoquidem neque illa adoranda scriptum est. Verum quoniam ab apostolis hæc excepit Ecclesia, utrum scriptum vel non scriptum sit, non decet inquirere : plura namque scripto non tradita, quæ dicuntur dogmata per sancti Spiritus inspirationem successivis temporibus a sanctis ejus famulis ac servis ordinata, Ecclesia excepit. His auditis, contra intulit, Accede, inquit, et cum eis, qui mecum una sentiunt, dissere (Antonii Joannisque socios insinuabat), qui certas et ineluctabiles in veteribus libris repererunt auctoritates ab imaginibus colendis nos deterrentes. Post hæc episcopos et selectos monasteriorum D præpositos interrogatis ejus responsuros ad eum patriarcha misit. Ipsis disserentibus et veritatem demonstrantibus, instabat Leo, et ut cum adversa parte dissererent, instabat vehementius. Responderunt illi : Sanctæ **438** synodi decretum est recte declarata probeque sancita non oportere denuo examinare aut curiosius indagare : neque contentionum auctoribus, et jurgia requirentibus, si obstinati perseverent, respondendum. Dicunt illi : Arius, cum unus et solus locutus esset, synodum

[1] Gal. I, 8.

γεγραμμένον πώποτε· ἀλλὰ λέγουσιν, ὅτι ἀρχαία παράδοσίς ἐστι. Καὶ εἶπεν ὁ Λέων, ὅτι Ἐὰν οὐ γέγραπται εἰς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ εἰς τὸν Ἀπόστολον ῥητῶς, ὅτι Προσκυνήσατε τὴν εἰκόνα μου, οὐ καταδέχομαι προσκυνεῖσθαι αὐτήν. Καὶ τοῦτο ἀκούσας συνῆλθεν αὐτῷ, καὶ τοῖς προειρημένοις ἀτάκτοις καὶ ἀπαιδεύτοις, καὶ ἄγεται ἀρχηγὸς καὶ πρῶτος αὐτῶν.

Καὶ λοιπὸν ἠγωνίζοντο κατὰ τῆς ἀληθείας ἀρξάμενοι ἀπὸ τῇ Πεντικοστῇ [τῆς Πεντηκοστῆς] οἱ περὶ τὸν Ἰωάννην τὸν καὶ Ὑλιλᾶν σωρεύειν τὰ βιβλία· τὸν δὲ Ἀντώνιον προσελάβοντο ἀπὸ Ἰουλίου μηνός· καὶ λοιπὸν ἕως τὸν Δεκέμβριον μῆνα κρυπτὸν τὸν δόλον εἶχον. Ἐρωτώμενοι δὲ ἔλεγον ψευδόμενοι, ὅτι Ὁ βασιλεὺς ἐπέτρεψεν ἡμᾶς ψηλαφῆσαι τὰ βιβλία, ὅτι λέγουσιν αὐτῷ τινες, ὅτι Ὀλίγον χρόνον ἔχεις βασιλεῦσαι, καὶ ἕνεκεν τούτου ποιούμεθα τὴν ζήτησιν, καὶ περὶ τὸν Δεκέμβριον μῆνα δηλοῖ τὸν πατριάρχην ὁ Λέων, ὅτι ὁ λαὸς σκανδαλίζεται διὰ τὰς εἰκόνας, λέγοντες, ὅτι Κακῶς αὐτὰς προσκυνοῦμεν, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο τὰ ἔθνη κυριεύουσιν ἡμῶν. Καὶ συγκατάβα, φησὶ, τὶ μικρὸν, καὶ ποίησον οἰκονομίαν εἰς τὸν λαὸν, καὶ τὰ χαμηλὰ περιέλωμεν. Εἰ δὲ μὴ βούλει, πεῖσον ἡμᾶς δι' οὗ ἕνεκεν προσκυνεῖτε, τῆς Γραφῆς μὴ ἐχούσης ῥητῶς πώποτε. Καὶ δηλοῖ αὐτῷ ὁ πατριάρχης, ὅτι Ἡμεῖς τὰ καλῶς ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν ὁρισθέντα ὑπό τε τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν Πατέρων, οὔτε παρασαλεύομεν, οὔτε περισσότερόν τι ἐν αὐτοῖς οἰκονομοῦμεν, τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, ὅτι *Καὶ ἐὰν ἡμεῖς, ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω.* Παρὰ δὲ τοῦ προσκυνεῖσθαι, ὡς προσκυνοῦμεν τὸν σταυρὸν καὶ τὸ Εὐαγγέλιον, προσκυνοῦμεν καὶ τὰς εἰκόνας· ἐπεὶ οὐδὲ ταῦτα γέγραπται προσκυνεῖσθαι· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ τῶν ἀποστόλων ἡ Ἐκκλησία ταῦτα παρείληφεν, οὐ δεῖ ζητεῖν, εἰ γέγραπται, ἢ οὐ γέγραπται· πολλὰ γὰρ ἀγράφως ἡ Ἐκκλησία παρέλαβεν, ἅπερ λέγονται δόγματα, δι' ἐμπνεύσεως τοῦ Πνεύματος ἁγίου καθ' ἑκάστην γενεὰν ὑπὸ τῶν ἁγίων αὐτοῦ δούλων καὶ θεραπόντων διατυπωθέντα. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἤκουσεν, ἀντεδήλωσεν. Ἐλθὲ, φησὶ, καὶ διαλέχθητι πρὸς τοὺς κατ' ἐμὲ (τοὺς περὶ Ἀντώνιον καὶ Ἰωάννην λέγων), οἵτινες (15) ἀσφαλῶς εὗρον ἐν παλαιοῖς βιβλίοις χρήσεις ἀποτρεπούσας προσκυνεῖσθαι τὰς εἰκόνας. Καὶ λοιπὸν ὁ πατριάρχης ἀπέστειλεν ἐπισκόπους καὶ ἡγουμένους ἐλλογίμους πρὸς αὐτὸν, πρὸς τὸ ἀπολογήσασθαι πρὸς τὰς πεύσεις αὐτοῦ. Διαλεχθέντων δὲ καὶ τὴν ἀλήθειαν ἀποδειξάντων, ἐπέμενεν ἀναγκάζων αὐτοὺς διαλεχθῆναι πρὸς τοὺς τῆς ἐναντίας μοίρας. Οἱ δὲ εἶπον, ὅτι Ὅρος ἐστὶ τῆς ἁγίας συνόδου τὰ ὀρθῶς δογματισθέντα καὶ διατυπωθέντα μὴ δεῖν πάλιν κακούργως ἀναζητεῖν ἢ περιεργάζεσθαι, μηδὲ τοὺς ἀφορμὰς θέλοντας φιλονεικεῖν ποιεῖσθαι ἀπολογίας, μάλι-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(15) Plura Ignatius diaconus de tota hac disputatione in S. Nicephori Vita, ejusque exitu, ac persecutione Ecclesiæ illata.

σα δὲ καὶ μὴ πειθομένους. Καί φασιν· Ὁ Ἄρειος μονώτατος λαλήσας ἐποίησεν σύνοδον συγκροτηθῆναι δι' αὐτόν· καὶ πάντων σκανδαλιζομένων περὶ τῆς πίστεως, τίνος ἕνεκεν ὑμεῖς οὐ βούλεσθε διαλεχθῆναι καὶ πληροφορῆσαι πάντας, ὅτι καλῶς προσκυνοῦνται αἱ εἰκόνες; Καὶ ἐξουδενώσας, καὶ ἐπαπειλησάμενος αὐτοὺς ἀπέλυσεν, μεῖνας κατασυρίζων τῆς ὀρθῆς πίστεως, ποιῆσαι βουλόμενος ὅπερ ἤθελεν. Οἱ δὲ ἀπολυθέντες συνείχοντο λύπῃ καὶ ἀθυμίᾳ, ἀπαγγείλαντες τῷ πατριάρχῃ πᾶσαν τὴν βουλὴν αὐτοῦ τὴν πονηράν. Καὶ λοιπὸν συναχθέντες πάντες οἱ ὀρθόδοξοι κληρικοί τε καὶ μοναχοί, καὶ λαϊκοί, ἐποίησαν παννυχίδα ὁλονυκτί, παρακαλοῦντες τὸν Θεὸν ἵνα διασκεδάσῃ τὴν βουλὴν αὐτοῦ. Τοῦ δὲ πατριάρχου τοῦτο πράξαντος, ὅπερ μαθὼν ὁ ἀλητήριος δηλοῖ τὸν ἀρχιερέα· Τί τοῦτο ἐποίησας; Αὐτὸς δὲ εἶπεν· Οὐδὲν κακὸν ἐποιήσαμεν· τὸν Θεὸν ἱκετεύσαμεν, ἵνα τὴν Ἐκκλησίαν ἀσάλευτον φυλάξῃ, εἰ εὐάρεστον αὐτῷ ἐστιν. Ταῦτα δὲ ἀκούσας πλέον ἐμαίνετο κατὰ τῆς ἀληθείας. Εἶχεν δὲ καί τινας ἀσεβεῖς ἄνδρας συνεργοῦντας αὐτῷ, δι' ὧν καὶ τοὺς δόλους κρυπτῶς ἐτέκταινεν. Καὶ παρασκευάζει δι' αὐτοὺς τοὺς ἀσεβεῖς στρατιώτας τοῦ λιθάσαι τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ τὴν οὖσαν ἐν τῇ Χαλκεπωνύμῳ πύλῃ τοῦ παλατίου. Καὶ λοιπὸν ἤρξαντο βάλλειν κατὰ τῆς εἰκόνος λίθους, καὶ πηλά, λέγοντες ῥήματα πάσης ἀφροσύνης καὶ ἀσεβείας μεστά, ᾅδην ἀποκαλοῦντες καὶ διάβολον, καὶ ἄλλα τινά, ἃ μὴ θέμις εἰς μέσον ἀγαγεῖν. Καί φησιν ὁ τύραννος πρὸς τὸν λαόν· Ἂς καταβάσωμεν ἐκεῖθεν τὴν εἰκόνα, ἵνα μὴ ὁ στρατὸς ἀτιμάζῃ αὐτήν· μιμούμενος ἐν τούτῳ Λέοντα τὸν Ἴσαυρον, ὡς βουλόμενος τοὺς χρόνους αὐτοῦ βασιλεῦσαι. Ἐπειδὴ γὰρ ἐγέγραπτο ἐπάνω τῆς εἰκόνος, ὅτι *Ἣν καθεῖλε πάλαι Λέων ὁ δεσπόζων, ἐνταῦθα ἀνεστήλωσεν Εἰρήνη*. Οὗτος γὰρ ὁ Λέων αὐτὴν καθεῖλε, ἐπεὶ ἀφ' οὗ ἡ πόλις ἐκτίσθη, αὐτὴ ἡ εἰκὼν ἦν. Καὶ τοῦτο ποιήσας ἔδωκεν παῤῥησίαν τοὺς [τοῖς] τοῦ διαβόλου συνεργοὺς [συνεργοῖς], λέγω δὴ Ἀντώνιον [Ἀντωνίῳ], καὶ Ἰωάννην [Ἰωάννῃ], καὶ τοὺς [τοῖς] μετ' αὐτῶν.

Καὶ λοιπὸν τούτων γενομένων συνήγοντο πάντες οἱ ἐπίσκοποι, καὶ οἱ μοναχοὶ εἰς τὸ πατριαρχεῖον, καὶ ἀνεγίνωσκον πάσας τὰς χρήσεις τῶν Πατέρων, ἅσπερ οἱ ἐναντίοι κακούργως καὶ ἀμαθῶς προέφερον, ἑρμηνεύοντος αὐτὰς τοῦ πατριάρχου, καὶ λέγοντος πρὸς πάντας· Μὴ ἔχετέ τις λεγόμενόν τι ἐν τούτοις, ἀδελφοί; Καὶ ἀνέκραξαν· Πάντες ἴσμεν, καὶ πεπληροφορήμεθα, ὅτι ἀληθής ἐστι ἡ πίστις ἡμῶν· καὶ πάντες εἰς τοῦτο ἀποθνήσκομεν. Καὶ ὁ πατριάρχης πρὸς αὐτούς· Λοιπὸν οὖν, ἀδελφοί, ἐν ὁμονοίᾳ ἐσόμεθα καὶ συνημμένοι ἐν μιᾷ ψυχῇ ἐν ταύτῃ τῇ ὁμολογίᾳ ἀδιαιρέτως, καὶ μὴ εὕρωσίν τινα ἐξ ἡμῶν ἀποχωρίσαι οἱ τῆς ἐναντίας μοίρας, καὶ οὐ μὴ ἰσχύσωσιν. Πλείους γὰρ αὐτῶν ἐσμεν χάριτι Χριστοῦ. Οἱ δὲ πάλιν ἀνέκραξαν διαβεβαιούμενοι ἕως θανάτου ἀντέχεσθαι, καὶ ὑπερμαχεῖν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ποιήσαντες σταυρούς, καὶ ἔγγραφα εἰς ἀλλήλους, τοῦ μὴ χωρίζεσθαι. Ταῦτα ἐπράχθη πρὸ τῶν ἑορτῶν. Φθασάντων δὲ τῶν ἑορτῶν (16) δηλοῖ ὁ πατριάρχης τὸν

A tamen colligi coegit: nunc vero cum omnium animi circa fidem offendantur, cujus causa vos dissertationem habendam detrectatis, et æquo cultu colendas imagines palam coram omnibus declarare renuitis? Eam ob rem illis contemptis, plura Leo minatus, discedere imperavit, et adversus rectam fidem exsibilare perseverans, quæ animo concepisset, exsequi moliebatur. Illi dimissi mœrore et tristitia detinebantur, nequam ejus omne consilium patriarchæ renuntiantes. Postmodum orthodoxi cuncti clerici, monachi et laici vigilias per totam noctem habuerunt, ut Deus eorum consilium dissiparet, deprecantes. Hæc ita geri a patriarcha discens infelix imperator, significat pontifici: Utquid hoc agis? Respondet ille: Nihil mali fecimus,
B Deum tantum rogavimus, ut Ecclesiam suam, modo ipsi placeat, imperturbatam conservet. His auditis adversus veritatem magis ac magis insaniebat. Aderant porro homines impii, quorum opera clam dolos texebat, qui cœptis favebant, et eorum ope milites irreligiosos, qui Christi imaginem ad palatii portam, cui Chalces, sive Æreæ nomen, lapidibus tunderent, parat et impellit. Cœperunt itaque lapides et lutum in imaginem mittere, verba totius stultitiæ impietatisque plena proferentes, et orcum diabolumque, et alia plura, quæ in medium producere nefas est, pronuntiantes. Tyrannus populum allocutus, ait: Imaginem inde deponamus, ne forte milites eam dehonestent; in hoc Leonem Isaurum imitatus, et æquales imperii ejus annos studens
C consequi. Ad caput enim imaginis legebatur scriptum: *Quam deposuit quondam Leo principatum assecutus, hanc restituit Irene.* Illam quippe Leo deposuerat, et ab ipso urbis condito ibi imago fuerat reposita. Hoc peracto diaboli auxiliariis, Antonio, inquam, et Joanni, et facinorum sociis, quidquid perpetrandi facultatem permisit.

His ita gestis, episcopi et monachi cuncti in patriarchium conveniebant, et dicta Patrum omnia perlegebant, quæ adversarii malitiose et inerudite interpretabantur. Patriarcha vero sensum eorum reddente, et ad omnes sermonem dirigente: Num habetis **439** aliquid quod verbis istis exprimatur, fratres? Exclamavere cuncti: Novimus,
D et certi sumus veram esse fidem nostram; in hac morimur omnes. Ad illos patriarcha: Superest, fratres, ut concordes perseveremus, et animis conjuncti hac in confessione absque dissensu remaneamus: ut adversæ partis homines nullum reperiant, quem separent a nobis, nec id exsequi valeant. Gratia enim Christi plures illis sumus. Illi rursus cum clamore firmaverunt ad mortem usque obstituros, et pro Ecclesia dimicaturos, appositisque crucibus ad subscriptiones, scriptis sibi mutuo fidem fecere, numquam ab invicem se separandos. Hæc ante festa peracta sunt. Imminentibus porro

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(16) Amica auctori vox, qua ubique Christi Natalem significat.

festis, variis monitis ac sermonibus imperatori significat, et precibus simul sollicitat patriarcha, ne deprædationibus exponatur Ecclesia, quam labore multo Patres antiqui ædificaverant in recta fide, et ab omni hæresi expurgatam reliquerant; dicebatque: Si propter me adversus sinceram fidem oriantur scandala, ejicite me, et si quem alium desideratis, patriarcham instituite: tantum fidem sartam tectam custodite. Istis versute et dolose, qui chamæleontis nomen merito gerebat, respondit, et dixit: Ecquis audet deponere patriarcham Patrem nostrum, aut ejicere, vel Ecclesiæ statum immutare? Modicum quid sane investigavimus, propter eos qui superfluis sermonibus indulgent. Cæterum, ut credit Ecclesia, ita credo ego: eductamque e sinu crucem in qua imago depicta esset, coram omnibus adoravit: istud vero gessit, non ut veritatem testaretur, sed ut festi celebritatem perageret facilius. Nullus enim subdolam hominis mentem capere poterat: verum ore unum aliquid publicante, aliud cor meditabatur. His igitur auditis, patriarcha et episcopi gavisi sunt, verum enuntiari putantes. Solemni deinde pompa in Christi natalitiis procedens ecclesiam ingressus est, et coram altari ex imperatorum consuetudine stetit: et corporale, sacra Domini nostri Jesu Christi nativitate in eo depicta insigne adoravit et osculatus est. Tali spectaculo, cunctis dolum et versutiam ejus ignorantibus, factum satis. Insequente pariter Luminum festo æquali modo processit, et ingressus non adoravit: primumque illud simulanter, haud vere exhibitum cognoverunt: peractisque proinde festorum solemnibus cœpit aggredi, velut Pharao Israelem, et episcoporum quosdam blanditiis promissisque suffurabatur: qui et ipsi morem gesserunt, ex **440** eo quem habebant ad præsens sæculum affectu, quippe prius juramento interposito et crucibus appositis, pro veritate morituros se affirmabant, singuli ferme conversi sunt in partem adversam. Eam ob rem per desertores episcopos patriarchæ significat: Condescende modicum nobis, et futilia quæque resecabimus: si nolueris, in throno te residere non permissuros scito. His spretis tanquam perjuris et cruciculcis patriarcha imperatori denuntiat: Quod lubet exsequere, dogmatibus quippe a Patribus pie definitis nunquam nuntium remittam, neque contrarium sentientibus astipulabor.

Hæc dum gererentur, in infirmitatem decidit patriarcha, adeo ut diebus paucis salus ejus a medicis desperaretur: cujus imperator certior factus, de vi facta non nihil remisit; eo mortuo, cuncta pro vo-

A βασιλέα λόγους νουθεσίας ἅμα καὶ παρακαλῶν αὐτὸν, μὴ σκυλῆναι (17) τὴν Ἐκκλησίαν, ἣν πολλῷ κόπῳ οἱ Πατέρες ἐπῳκοδόμησαν ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει ἀποδιώξαντες πᾶσαν αἵρεσιν, λέγων, ὅτι Εἰ δι' ἐμὲ γίνονται ταῦτα τὰ σκάνδαλα κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως, ἐμὲ ἐξεώσασθε, καὶ εἴ τινα βούλεσθε, ποιήσατε· μόνον τὴν πίστιν μὴ παρασαλεύσητε. Καὶ ἀποκριθεὶς ὑπούλως καὶ δολερῶς ὁ δικαίως ἐπικληθεὶς Χαμαιλέων, εἶπεν· Καὶ τίς, φησὶν, τολμᾷ καθελεῖν ἢ ἐξεῶσαι τὸν πατριάρχην τὸν πατέρα ἡμῶν, ἢ τὴν Ἐκκλησίαν παρασαλεῦσαι; Μικρὸν ἠρευνήσαμεν διὰ τοὺς λαλοῦντας, ἐπεὶ ὡς πιστεύει ἡ Ἐκκλησία, κἀγὼ πιστεύω. Καὶ ἐκβαλὼν ἐκ τοῦ κόλπου αὐτοῦ σταυρὸν ἔχων [ἔχουσαν] εἰκόνα (18) προσεκύνησεν ἐνώπιον πάντων. Ἐποίησεν δὲ τοῦτο οὐκ ἀληθεύων, B ἀλλ' ἐν ὑποκρίσει βουλόμενος διαβάσαι τὴν ἑορτήν. Οὐδεὶς γὰρ ἠδύνατο καταλαβέσθαι τὴν πανουργίαν αὐτοῦ· ἄλλα γὰρ τὸ στόμα αὐτοῦ ἐλάλει, καὶ ἕτερα ἡ καρδία αὐτοῦ ἐβούλετο. Ταῦτα τοίνυν ἀκούσαντες ὅ τε πατριάρχης καὶ οἱ ἐπίσκοποι, ἐχάρησαν νομίζοντες ἀληθεύειν αὐτόν. Καὶ προελθὼν τῇ Χριστοῦ γεννήσει ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰσῆλθεν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, κατὰ τὸ ἔθος τῶν βασιλέων, καὶ προσεκύνησεν τὴν ἐνδυτὴν τὴν ἔχουσαν τὴν ἁγίαν γέννησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ λοιπὸν ἰδόντες πάντες ἐπληροφορήθησαν, μὴ ἰδόντες τὸν δόλον καὶ τὴν πανουργίαν αὐτοῦ. Φθασάσης δὲ καὶ τῆς ἑορτῆς τῶν Φώτων προῆλθεν ὁμοίως, καὶ εἰσελθὼν οὐ προσεκύνησεν· καὶ ἔγνωσαν πάντες ὅτι ἐν ὑποκρίσει τὸ C πρῶτον ἐποίησεν, καὶ οὐκ ἐν ἀληθείᾳ. Καὶ δὴ πληρωθεισῶν τῶν ἑορτῶν, ἤρξατο πάλιν ἐπιτίθεσθαι, ὡς ὁ Φαραὼ τὸν Ἰσραὴλ, καί τινας ἐπισκόπους ὑπέκλεπτεν κολακείαις καὶ ὑποσχέσεσι δώρων, οἵτινες καὶ ὑπήκουον αὐτὸν [αὐτοῦ], ἀγαπῶντες τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ οἱ πρὶν διαβεβαιούμενοι ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, καὶ πήξαντες σταυρούς, σχεδὸν πάντες ἐστράφησαν εἰς τὸ ἐναντίον. Καὶ δηλοῖ τὸν πατριάρχην διά τινων τῶν ἀποστατησάντων ἐπισκόπων, ὅτι Μικρὸν σύνελθε ἡμῖν, ἵνα περιέλωμεν πάντα τὰ χαμηλά. Ἐπεὶ εἰ οὐ βούλει, γνῶθι ὅτι οὕτως οὐ παραχωροῦμεν αὐτόθι σε εἶναι. Οὓς ὁ πατριάρχης ἐξουθενώσας, ὡς ἐφιόρκους [ἐπιόρκους] σταυροπάτας, τὸν βασιλέα ἐμήνυσεν, ὅτι Ὃ βούλει ποίησον· ἐγὼ γὰρ ἐκ τῶν ὁρισθέντων εὐσεβῶς ὑπὸ τῶν Πατέρων οὔτε D ἐπιδιατάσσομαι (19), οὔτε συνέρχομαι τοῖς ἐναντίως φρονοῦσιν.

Καὶ ἐν τούτοις ὄντων, ἔπεσεν εἰς ἀσθένειαν ὁ πατριάρχης, ὥστε ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἀπογνωσθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν. Καὶ μαθὼν ὁ βασιλεὺς μικρὸν ἡσύχασεν λογιζόμενος, ὅτι ἀποθνήσκοντος αὐτοῦ

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(17) *Nolit Ecclesiam vexare:* habetur ea vox Luc. VII et VIII, *molestiam ei facere.*

(18) Σταυρὸν ἔχων εἰκόνα, *crucem in qua imago depicta esset;* forte ipsius Christi ex ea pendentis, quam ipsam Iconoclastæ improbabant. Non bene interpres antea, *imaginem gerentem manu.* Nudam crucem hactenus ii tolerabant, eo mitiores nostri ævi sectariis; non ita quæ adjunctas vel appictas imagines haberet. Crucem nuper ligneam ferente Græco Hieromonacho vidi, in qua tota fere Evangelica historia subtili satis statuario opere effictа exstabat.

(19) *Nihil ad ea quæ a Patribus pie definita sunt insuper addo, ac statuo.* Ipsa est aliis verbis prima interrogatione S. Nicephori responsio p. 437. *Nihil eorum quæ,* etc., *nova ordinatione everto.* Sit semper vetus fides unaque.

πάντα εὐμαρῶς ποιῆσαι ἔχει, ἅπερ βούλεται. Καὶ A λοιπὸν ἀθρόον ἐκ τοῦ παραδοξοποιοῦ Θεοῦ μικρὸν διεφορήθη (20). Ὅπερ μαθὼν ὁ Χαμαιλέων παρασκευάζει λάθρα διά τινων τοὺς στρατιώτας ἀνελθεῖν εἰς τὸ πατριαρχεῖον, καὶ συρτὰ (21) καταβάσαι αὐτόν. Ἦν δὲ ἡ παρείσβασις τῶν Νηστειῶν. Καὶ συναχθέντες παμπληθεὶ ὥσπερ οἱ Ἰουδαῖοι ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, ἐγέμισαν τὰ προαύλια τῆς ἐκκλησίας, κράζοντες καὶ βοῶντες ἀτάκτως· καὶ λοιπὸν ἤρξαντο ἀνασκάπτειν καὶ ἀναθεματίζειν τοὺς ἐν ὁσίᾳ τῇ μνήμῃ Γερμανὸν, καὶ Ταράσιον, καὶ Νικηφόρον· ἅπερ ἀκούσας ὁ πατριάρχης ηὐχαρίστησε τῷ Θεῷ μετὰ δακρύων, ὅτι ἠξιώθη ὑπὲρ εὐσεβείας ταῦτα ἀκοῦσαι. Καὶ δὴ ὥρμησεν ὁ λαὸς ὁμοθυμαδὸν πρὸς τὸ ἀνελθεῖν εἰς τὸ πατριαρχεῖον. Καί τις Θωμᾶς πατρίκιος ἀποδισυπάτων [ἀπὸ δὶς ὑπάτων] γενόμε- B νος, ὃς τότε τὴν ἐκκλησίαν παρέλαβεν [ὡς] ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἀσφαλίσας τὰς πύλας τοῦ πατριαρχείου ἀπεδίωξεν αὐτοὺς, ὡς δῆθεν τοῦ βασιλέως χωρὶς ταῦτα ποιοῦντας. Καὶ λοιπὸν ὁ προειρημένος ἀνὴρ ἀπελθὼν πρὸς τὸν Χαμαιλέοντα, εἶπεν αὐτῷ τοῦ λαοῦ τὴν ἄτακτον ῥύμην. Ὁ δὲ ἀεὶ ψεύστης ὢν, ἠρνήσατο εἰδέναι, μηδὲ ἀπεστάλθαι παρ' αὐτοῦ. Ἀλλὰ, φησὶν, ἀνάγκην ἔχουσιν καὶ πόνον οἱ λαοὶ, καὶ διὰ τοῦτο οὕτως ἐποίησαν. Καὶ λέγει ὁ Θωμᾶς, ὅτι Εἰ κελεύεις αὐτὸν, δέσποτα, ἐξεῶσαι, οὐ πολλῶν ἐστι χρεία. Δύο ὀνόματα ἀπόστειλον, καὶ τοὺς ἔχοντας αὐτὸν βαστάσαι· οὐ γὰρ δύναται περιπατῆσαι ἀφ' ἑαυτοῦ ἐκ τῆς νόσου, καὶ οὕτως ἐξέρχεται· ὃ δὴ καὶ ἐποίησεν. Τῇ νυκτὶ [γὰρ] ἀποστείλας τινὰς ἐξέωσεν αὐτὸν τῆς ἐκκλησίας, καὶ καταγαγόντες ἐκ τοῦ πατριαρ- C χείου μετὰ φόρου [φορείου] οἱ ἀποσταλέντες, ἔστησαν μέσον τῆς ἀγορᾶς τοῦ Μηλίου, ὅπως τινὲς τῶν στρατιωτῶν ἀποκτείνωσιν αὐτόν. Καὶ ἐπειδὴ βράδιον ἦν, καὶ πάντες ὕπνῳ κατεφέροντο, οὐδεὶς ἐσαλεύθη. Καὶ ποιήσαντες ὡσεὶ μιῶριν [ὡς ἡμιῶριν], καὶ μηδὲν ἀνύσαντες περὶ οὗ ἐβούλοντο, ἦραν αὐτὸν ἐκεῖθεν, καὶ κατήγαγον εἰς ἀκρόπολιν· καὶ βαλόντες ἐν ἀκατίῳ, ἔῤῥιψαν πέραν εἰς Χρυσόπολιν. Καὶ τὸ πρωῒ ποιήσας σελέντιον ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, εἶπεν πρὸς τὸν λαόν· Οἴδατε, ἀδελφοὶ, ὅτι ὁ πατριάρχης παρεάσας τῆς ἐκκλησίας ἀνεχώρησεν· διότι ἐλέγομεν αὐτῷ περὶ τῶν εἰκόνων, ὅτι κακῶς προσκυνοῦνται, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο τὰ ἔθνη κυριεύουν ἡμῶν. Αὐτὸς δὲ μὴ ἔχων εὔλογόν τι ἀπολογήσασθαι, ὀργισθεὶς καὶ D ἀτιμάσας ἡμᾶς ἀνεχώρησεν. Καὶ λοιπὸν ἀνάγκην ἔχομεν ἕτερον πατριάρχην ποιῆσαι. Καὶ ταῦτα ψευσάμενος ἔπεισεν τὸν λαὸν, ὅτι παρῃτήσατο, καὶ δὴ βουλομένου αὐτοῦ ποιῆσαι Ἰωάννην τοῦ Παγκρατίου, καθ' ὃ καὶ προσυνέθετο αὐτῷ (22), διεκωλύθη παρὰ τῶν πατρικίων λεγόντων, ὅτι Νέος ἐστὶ καὶ ἀφανὴς, καὶ οὐ δεῖ ἡμᾶς γέροντας προσκυνεῖν καὶ προσπίπτειν ἔμπροσθεν αὐτοῦ· ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ τοὺς εὐγενοῦς [τῶν εὐγενῶν], καὶ ἐμφανεῖς [ἐμφα-

A luntate facilius exsecuturum cogitans. Cæterum Dei manu miraculorum effectrice nonnihil sublevatus est patriarcha; quod cum rescisset Chamæleon, quorumdam ope milites in patriarchium clam penetrare disposuit, et silenter eum abducere. Erat porro Jejuniorum initium. Conferta itaque multitudine coacti, velut Judæi in Christum insilientes, cum gladiis et lignis ecclesiæ atrium repleverunt, clamantes, et tumultuose vociferantes: cœperuntque exsecrari, et diris devovere sancta in memoria defunctos Germanum, Tarasium et Nicephorum; quæ quidem audiens patriarcha Deo cum lacrymis gratias egit, quod pietatis defendendæ causa hæc audire mereretur. Confestim conspiranti impetu populus insiliit, ut in patriarchium ingrederetur. Mox B Thomas quidam patricius, bis exconsul, qui tunc velut imperatoris jussu ecclesiam tutandam susceperat, portis patriarchii occlusis, eos removit, velut inscio imperatore istiusmodi facinora molitos. Protinus ad Chamæleontem præfatus vir profectus, inordinatum populi motum denuntiavit. Ille pro solito mendax, nec quidquam scire, vel quemquam a se missum negare. Verum, inquit, necessitate compulsus, et animi mœrore tactus populus in hujusmodi factum prorupit. Subinfert Thomas: Si eum jusseris expelli, domine, non opus multis. Tantum homines duos mitte, aliosque qui efferant: non enim ingravescente valetudine a se potest procedere: atque ita discedet. Id ita fecit, submissis nocte, qui patriarcham ejicerent ecclesia. Quare C qui missi fuerant lectica patriarcham abducentes, medio Milii **441** foro steterunt, ut eum militum quidam occiderent. Erat porro profunda nox, somnoque cunctis depressis, nullus seipsum movit. Post mediam horam, in nullo, quorum erat molimen, proficientes, tulerunt eum inde et in arcem abduxerunt; lintreque impositum trans fretum ad Chrysopolim projecere. Mane comitiis habitis, filius perditionis ad populum sermonem habuit: Videtis, fratres, ut patriarcha ecclesia derelicta discesserit, quod cum eo de imaginibus fuerimus collocuti, et exposuerimus propter eas a gentibus nos affligi. Is vero, responsi congrui penitus ignarus, ira præceps, et nobis neglectis, abiit. Alium igitur patriarcham institui necesse est. Ita mentitus, persuasit D populo abdicasse se dignitate: Joannem quippe Pancratii filium, quod sibi adhæsisset, ad istiusmodi dignitatem promovere studebat. A patriciis tamen in hunc morem monentibus prohibitus est: Juvenis est, inquiebant, et ignobilis: neque decet nos senes eum venerari, et coram eo procidere; quin potius ex ingenuis et illustri familia natis ætateque provectis patriarcha promoveatur. Eam ob rem Theodotum Michaelis patricii Melissini Con-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(20) *Difflato humore, aut sudoribus resoluto tantisper convaluit.*

(21) Τό, *συρτᾶ*, non *silenter* putem, uti redditum: non enim ita pergitur, quod tumultuaria militum manu exsequendum mandatur: sed *trahendo*, apertaque vi patriarchio exportarent, needum scilicet per ægritudinem ipsum incedere valentem.

(22) *Uti etiam prius cum eo pactus erat:* cum nempe primum instaurandæ hæresis adversus imagines adjutorem adhibuit pag. 435.

stantini imperatoris Caballini ob tertiam ejus conjugem leviri filium elegit: istum, inquam, Theodotum spatharocandidatum, opinatis ejus consentientem, maritali nuptiarum corona notatum, tonderi jussit et patriarcham consecrari. Celebrata est ordinatio ejus Paschatis festo; hominis, inquam, qui nihil spirituale calleret, nulla Scripturæ parte foret eruditus, nisi forte levissima; qui nullam erga Deum pietatem ostentaret: tantum quod mansuetudine præstaret, et bonus hominibus appareret, commendabatur. Hic cum patriarchalem dignitatem subiisset, opipara meridiana serotinaque carnibus appositis cœpit agitare convivia, clericosque, et monachos, necnon episcopos a juvenili ætate carnium esu abstinentes, continentiam abrumpere, et ad ingluviem comedere compulit: et ubi primum pietas plurima, honestas, continentia, et virtus enitebat, ibi risus, lusus, luctas, turpiloquia haberi, absque disciplinæ cujuscunque jugo vidisses.

Post Pascha igitur convocat synodum Chamæleon ad Magnam ecclesiam nomine Sapientiam, et Theodoto quem Cassiteram appellabat, velut patriarcha sedere jusso, filioque ejus Symbatio, cui Constantini nomen imposuit, et quibusdam aliis irreligiosis episcopis in consessum inductis, cruces et juramenta adversus veritatem figere disposuit. Ipse crucem exarare veritus, quod eam prius, **442** cum regnum capesseret, et orthodoxam fidem non immutaturum se profiteretur, quod infelix haud custodivit, juramentum non interposuit. Hoc pacto tomum illum a pseudosynodi (quam septimæ synodi ad Blachernas decretum vocaverunt) defensoribus editum coram legerant, et orthodoxos patriarchas nostros anathematis hæredes anathemate percusserunt, et more tyrannico metropolitas et episcopos orthodoxos per vim tractos, et in medium prædatoriæ istius synodi projectos conculcaverunt pedibus (quasi pietatis opus impietatis ministri agerent) et proprio sanguine infectos, militibusque traditos, in custodias et carceres detruserunt: ibique diebus aliquot detentos rursum eductos et examinatos morem dictis suis gessisse non reperientes, imperatore mendacii auctore de iis monito, in exsilium miserunt: quos insuper in exsilio positos missis tortoribus variis suppliciis affecit. Una igitur cum imperio facinus quodvis impium perpetrandi potestate arrepta, nullum scelus sibi non admittendum decrevit, a nullo crimine sibi putavit temperandum. Imagines vero per ecclesias ubivis erectas deposuit et combussit, sacraque vasa cælatis imaginibus insignia contrivit. De his obmutire ausis linguas abscidit, istos contudit verberibus, alios delatoribus et impiis hominibus institutis, ut ubicunque aliquos sibi non communicantes reperirent, accusari permisit. Repertos autem verberibus intolerandis subjiciebat, facultates publico addicebat, et in exsilium pellebat, non viros solum, sed et mulieres. Quid malorum illorum

A ὢν], καὶ χρόνῳ προβεβηκότας [προβεβηκότων] γενέσθω. Καὶ δὴ ἐπιλέξατο Θεόδοτον υἱὸν Μιχαὴλ πατρικίου τοῦ Μελισηνοῦ συγγάμβρου ὄντος Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως τοῦ Καββαλίνου κατὰ τὴν τρίτην αὐτοῦ γυναῖκα. Αὐτὸν τὸν Θεόδοτον σπαθαροκανδιδάτον ὄντα συνθέμενον τῷ δόγματι αὐτοῦ ἐκούρευσεν στεφανίτην, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν πατριάρχην, χειροτονήσαντες αὐτὸν τὸ Πάσχα, ἄνθρωπον μηδὲν πνευματικὸν ἐπιστάμενον, μηδὲ παιδευθέντα τῇ Γραφῇ, ἀλλ' ἢ ἐξ ὀλίγου τινὸς, καὶ μηδεμίαν εὐσέβειαν κεκτημένῳ [κεκτημένον], μόνον ὅτι πρᾶος ἦν, καὶ ἐφαίνετο τοῖς ἀνθρώποις ἐνάρετος. Οὗτος εἰσελθὼν εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἤρξατο ποιεῖν ἀριστόδειπνα πολυτελῆ διὰ κρέατος, καὶ τοὺς ἐκ νέας ἡλικίας μὴ φαγόντας κρέα κληρικοὺς, καὶ μοναχοὺς, οὐ μὴν B ἀλλὰ καὶ ἐπισκόπους ἐποίησεν διαλῦσαι, καὶ ἐσθίειν ἀφειδῶς· καὶ ἔνθα ποτὲ ἦν εὐλάβεια πολλὴ, καὶ σεμνότης, καὶ ἐγκράτεια, καὶ ἀρετὴ, ἦν ἰδεῖν γέλοια, καὶ παιγνίδια, καὶ παλαίσματα, καὶ αἰσχρολογίας γινομένας, μὴ ἔχοντος διδασκαλίαν τὴν οἱανοῦν.

Καὶ λοιπὸν μετὰ τοῦ [τὸ] Πάσχα ποιεῖ σύνοδον ὁ Χαμαιλέων ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τῇ λεγομένῃ Σοφίᾳ, καὶ καθίσας τὸν αὐτὸν Θεόδοτον, ὃν ἔλεγεν Κασσιτηρᾶν, ὡς ἅτε πατριάρχην, καὶ Συμβάτιον τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ὃν ἐπέθηκεν Κωνσταντῖνον, καί τινας ἀσεβεῖς ἐπισκόπους παρεσκεύασεν πῆξαι σταυρούς· κατὰ τῆς ἀληθείας, αὐτὸς εὐλαβηθεὶς πῆξαι σταυρὸν διὰ τὸ πρότερον καθυπογράψαι ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτὸν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν τοῦ μὴ παρασαλεύειν αὐτήν. Ὅπερ ὁ ἄθλιος οὐκ ἐφύλαξεν. Καὶ λοι- C πὸν ἀναγνώσαντες τὸν τόμον ὃν ἐποίησαν οἱ τοῦ ψευδοσυλλόγου προασπισταὶ, ὃν ἐπωνόμασαν ὅρον τῆς ἑβδόμης συνόδου τῆς ἐν Βλαχέρναις, ἀναθεματίσαντες οἱ τοῦ ἀναθέματος κληρονόμοι τοὺς ὀρθοδόξους ἡμῶν πατριάρχας, ἤγαγον δέ τινας μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους τῶν ὀρθοδόξων τυραννικῶς σύροντες, ῥήξαντες ἐν μέσῳ τῆς ληστρικῆς αὐτῶν συνόδου, ἐπάτησαν, ὡς δῆθέν τι εὐσεβὲς ποιοῦντες, οἱ ἀσεβεῖς, καὶ παραδώσαντες αὐτοὺς τοῖς στρατιώταις αἱματοφύρτους, ἀπήγαγον εἰς τὰς φυλακὰς, καὶ εἰς τὰ δεσμωτήρια· ποιήσαντες δὲ ἡμέρας τινὰς ἐκεῖσε πάλιν ἐξήγαγον· καὶ ἀνακρίναντες, καὶ εὑρόντες μὴ πειθομένους τοῖς ὑπ' αὐτῶν λεγομένοις, ὑπέμνησαν τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ψεύδους, καὶ ἀπέστειλαν αὐτοὺς εἰς D ἐξορίαν· οὕστινας καὶ ἐν τῇ ἐξορίᾳ πέμπων ἐβασάνιζεν. Λοιπὸν οὖν λαβὼν τὸ κράτος τῆς ἀσεβείας πᾶσαν πονηρὰν δραματουργίαν εἰργάζετο. Τὰς δὲ ἁπανταχοῦ εἰκόνας τῶν ἐκκλησιῶν κατέστρεψεν καὶ κατέκαυσεν, καὶ ἱερὰ σκεύη συνέτριψεν ἔχοντα εἰκόνας· καὶ τοὺς τολμῶντας λαλῆσαί τι ἐγλωσσοκόπησεν· τοὺς μὲν ἐφόνευσεν ἀπὸ δαρμοῦ, καταστήσας καὶ δηλάτορας ἀνθρώπους ἀσεβεῖς, ἵνα ὅπου ἂν εὕρωσί τινας μὴ κοινωνοῦντας καταμηνύσωσιν. Οὕστινας εὑρισκομένους δαρμῷ ἀφορήτῳ καθυπέβαλλεν, δημεύων καὶ τὰς ὑποστάσεις αὐτῶν, καὶ εἰς ἐξορίαν ἀποστέλλων οὐ μόνον ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ γυναῖκας. Καὶ τί δεῖ λέγειν τὴν σκοτόμαιναν τῶν τότε κακῶν; τοὺς γὰρ μεταβάντας πιστοὺς ἔν τισι κλήμασι [τοῖς κλίμασι] καὶ εἰς χώρας τὰς μὴ προσηκούσας αὐτῷ

πέμπων εἰς τοὺς τοπάρχας τῶν ἐθνῶν ἐζήτει πιάσαι, ἄλλος Ἀντίχριστος γενόμενος· ὅθεν πολλοὺς ἐπισκόπους, καὶ μοναχοὺς συλλαβὼν ἀπέκτεινεν, καὶ ἐθαλάσσωσεν τοὺς ἐξορίστους ἐπισκόπους, καὶ μοναχοὺς ἀνεκαλέσατο (23).

A caliginem memorare necesse est? fideles enim decretorum suorum transgressores in alienas regiones missos a locorum dominis gentilitate detentis comprehendi novus Antichristus factus curabat : ex quo episcopos et monachos plures ea detentos occidit, et exsilio multatos episcopos pelago mersit, monachos revocavit.

Cætera desunt.

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(23) Quid velit de revocatis exsulibus deficiente Cod. divinare non possumus.

ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΥΣΑ.

—

LEONIS GRAMMATICI

CHRONOGRAPHIA

COMPLECTENS

RES A RECENTIORIBUS IMPERATORIBUS GESTAS *.

—

Λέων ὁ Ἀρμένιος ὁ παραβάτης ἐβασίλευσεν ἔτη ἑπτὰ, μῆνας ε', στεφθεὶς ὑπὸ Νικηφόρου πατριάρχου, βεβαιώσας αὐτὸν ἐγγράφως περὶ τῆς ἑαυτοῦ ὀρθοδοξίας. Ὁ δὲ νέος Σενναχερεὶμ Κροῦμος ἐπαρθεὶς τῇ νίκῃ, καταλιπὼν τὸν ἴδιον ἀδελφὸν πολιορκεῖν τὴν Ἀδριανούπολιν, μετὰ ἓξ ἡμέρας τῆς αὐτοκρατορείας Λέοντος ἐπανελθὼν τῇ πόλει, περιῄει πρὸ τῶν τειχῶν

B **443-445** Leo Armenius religionis transgressor, annos septem, menses quinque, a Nicephoro patriarcha, quem de fidei suæ sinceritate, dato scripto, fecerat certiorem, coronatus imperavit. Novus autem Sennacherim Crumus, victoriis elatus, proprio fratre Adrianopolim obsidione bellica vexante relicto, post dies sex imperii a Leone

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(*) Leonis Grammatici an exstet monumentum aliud, aut memoria, me latet. Fuisse eum supparem illis quorum res gestas prosecutus est, ipsa subscriptio clare indicat, his verbis concepta: Ἐτελειώθη ἡ τῶν νέων βασιλέων χρονογραφία, πληρωθεῖσα παρὰ Λέοντος Γραμματικοῦ μηνὶ Ἰουλίῳ η', ἑορτῇ τοῦ Ἁγίου μεγαλομάρτυρος Προκοπίου, ἔτους ͵ςφκα', ἰνδικ. ια'· *Absoluta est recentiorum imperatorum Chronographia, auctore Leone Grammatico mensis Julii die 8, in festo sancti ac præclari martyris* C *Procopii, anno a mundo condito sexmillesimo sexcentesimo vicesimo primo.* Num ipse sit cujus meminit Cedrenus initio Historiæ, Λέων ὁ Καρίας, conjectura non levis fuerit, cum ipsum Leonis nomen, tum quod alia, ac tantisper recentiori manu subjectum exstat allatæ subscriptioni in Reg. cod. : Λέων πρόεδρος καὶ δοὺξ τῶν Κιβυραιωτῶν ὁ Τζικάνδαλος, καὶ οἰκεῖος ἄνθρωπος τοῦ κραταιοῦ καὶ πρώτου ἡμῶν βασιλέως. Adjectum enim hoc ad auctorem designandum sibi quis facile persuadeat. *Leo præfectus atque dux Cibyræotarum, qui et Tzicandalus potentissimique ac primi nostri imperatoris domesticus.* Cibyra Plinio Cariæ est ; etsi aliis Phrygiæ, quæ sunt regiones vicinæ. At num magis istud Vaticano ac Barberino continuatori Anonymo conveniat, quem et Cedrenus præcipue post Theophanem sublegit, hæreo. Is namque vere imperatoris, atque id primi familiaris fuit, uti liquet ex procemio, quo suam illi historiam ac recentiorum imperatorum Vitas inscribit ; nempe Constantino, qui et primus imperator ; etsi eum Basilius ab eo imperator adlectus gradu dejecerat, primumque ipse locum, ac gerendæ reip. auctoritatem summam usurpaverat ; ac præter titulum vix aliud quod sit majestatis Constantino reliquerat. At nihil vetat fuisse Constantio, ut erat litterarum amicus, domesticos plures, seu familiares, quorum ipse studia foveret. Vix quidquam Leoni Grammatico, ac anonymo illi Continuatori commune ad usque Basilii Macedonis Vitam, quæ ipsa non Continuatoris anonymi, sed ipsius Constantini Basilii nepotis lucubratio est ; in reliquis pleraque affinia, plerumque etiam iisdem verbis concepta, aut ex aliis alia facta, tantisper mutatis vocibus, ut alterum alterius usum laboribus necesse sit. A fusioribus mihi notis temperandum, iis duntaxat breviter, quoad licebit expositis, quæ lectori moram injicere possent, sua jam mole importuno fere volumine, ac cum futurum sit, ut in sequenti eadem perplura recurrant aut quibus hæc essent illustranda.

assumpti ad urbem rediens, a Blachernis ad portam Chrysen dictam extra muros potestatem ostentans circumvolitabat, et nefanda sacrificia ad Chryses portæ prata peragebat. Mox pacem componi ab imperatore expetiit, aut ad Chrysen portam hastam figere. Imperatore renuente, urbis muros et imperatoris exercitus ordinem miratus, in tentorium regressus ad pacis conditionem verbis fallacibus **446** deflectit. Imperator occasione accepta, insidiis e medio tollere molitus, ministrorum ignavia consilium perficere prohibitus est, illis quidem ictum infligentibus, verum mortalem non inferentibus plagam. Ob id insaniens illa pernicies, missis equitibus, palatium ad sanctum Mamantem erectum combussit, et æreo Circi leone, una cum urso et hydra dracone, marmoribusque perpulchris curribus impositis, Adrianopolim obsessurus regressus est. Ea capta, Macedonum nobilium quamplurimos, cum immensa populi multitudine trans Danubium deportatos ad ejus regiones habitare jussit.

Leo post imperii annos duos in amentiam versus, divinum Nicephorum a quo coronam susceperat, egit in exsilium: Theodotum vero hominem ignarum et supra pisces voce carentem, ejus vice patriarcham ordinavit, persecutionemque induciis non interrumpendam adversus Ecclesiam suscitavit. Ejus tempore cometes in duplicis lunæ et unius cum alia junctæ, rursumque divisæ, et varias formas induentis specie apparuit, quasi hominem capite carentem repræsentaret. Exinde terræ motus horribiles, siccitates, et ardores intolerandi diebus imperatoris Deo infesti exorti sunt. Imitatus præterea detestandæ hujus hæreseos ducem, ejusdem nominis morumque exemplar, hæresim ipsam profiteri cœpit, ejusdemque sacrilegii consciis conquisitis, Joannem dictum Grammaticum, magis autem Jannem alium, vel Simonem divinationibus ex pelvi, præstigiis et spurcitiis celeberrimum, aliosque sensus ejusdem consortes invenit. Ad hæc Nicephoro laude digno patriarchæ, et qui cum ipso erant episcopis coram senatu vocatis, ait: Nullatenus vos latet emersisse quosdam, imagines non adorandas asserentes. Derepente vero sacer Euthymius Sardium episcopus cum fiducia perorans ex divinis Scripturis errantem objurgavit: post quem Theodorus fervens orthodoxæ fidei defensor, et Studii præpositus, ait: Ne, imperator, Ecclesiæ statum immutes, tibi rerum politicarum status et exercitus incumbit cura. Horum satage: Ecclesiam vero in fide orthodoxa superesse permitte. Tyrannus his auditis furore accensus, leonum more, cum simius esset infremens cunctos evomitis injuriis ejecit, magnumque Nicephorum

A ἀπὸ Βλαχερνῶν ἕως τῆς Χρυσῆς καλουμένης πόρτης, ἐπιδεικνύμενος τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ἐπιτελέσας μιαρὰς θυσίας ἐν τῷ λιβαδίῳ τῆς Χρυσῆς πόρτης. Ἠτήσατο δὲ τὸν βασιλέα σπεῖσαι εἰρήνην, ἢ τὸ δόρυ αὐτοῦ πῆξαι ἐν τῇ Χρυσῇ πόρτῃ. Τοῦ δὲ βασιλέως μὴ καταδεξαμένου τοῦτο, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν ἰδίαν σκηνὴν, θαυμάσας τὰ τῆς πόλεως τείχη, καὶ τὴν εὔτακτον τοῦ βασιλέως παράταξιν. Ἐπὶ σύμβασιν οὖν εἰρήνης τρέπεται πειραστικοὺς λόγους ποιούμενος. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀφορμῆς δραξάμενος, ἐπειράθη αὐτὸν λοχῆσαι, ἀλλ' εἰς πέρας ἀγαγεῖν τοῦτο ἐκωλύθη τῇ τῶν ὑπουργησάντων ἀφυΐᾳ, πληξάντων μὲν τοῦτον, καιρίαν δὲ μὴ ἐπαγ[αγ]όντων πληγήν. Ἐπὶ τούτῳ μανεὶς ὁ ἀλάστωρ, ἀποστείλας ἵππους ἐν τῷ Ἁγίῳ Μάμαντι τὸ ἐκεῖσε παλάτιον B ἐνέπρησε· καὶ τὸν χαλκοῦν λέοντα τοῦ ἱππικοῦ σὺν τῇ ἄρκτῳ (1) καὶ τῷ δράκοντι τοῦ ὑδρίου καὶ μαρμάροις καλλίστοις ἐν ἁμάξαις φορτώσας ὑπέστρεψεν, περικαθίσας τὴν Ἀδριανούπολιν· καὶ ταύτην ἑλὼν, πολλοὺς δὲ τῶν εὐγενῶν Μακεδόνων μετὰ λαοῦ πλείστου διαπεράσας, κατεσκήνωσεν ἐν τῷ Δανουβίῳ ποταμῷ.

Ὁ δὲ Λέων μετὰ δύο χρόνους τῆς αὐτοῦ βασιλείας μανεὶς, καὶ τὸν στέψαντα αὐτὸν θεῖον Νικηφόρον ἐξορίσας, Θεόδοτον πατριάρχην ἀντιχειροτονεῖ ἄλογον ἄνδρα, καὶ ἰχθύων ἀφωνότερον, καὶ διωγμὸν ἄσπονδον κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀνεῤῥίπισεν· ἐφ' οὗ ἐφάνη ἀστὴρ κομήτης ἐν σχήματι δύο λαμπρῶν σεληνῶν ἑνουμένων, καὶ πάλιν διαιρουμένων εἰς διάφορα σχήματα, ὡς εἰς ἀκεφάλου διάπλασιν ἀνδρὸς τυπω- C θῆναι. Καὶ μέντοι καὶ σεισμοὶ φοβεροὶ, καὶ ἀχμοὶ [αὐχμοὶ], καὶ φλογώσεις γεγόνασιν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ θεοστυγοῦς. Ἐκμιμούμενος τοίνυν τὸν τῆς μυσαρᾶς ταύτης αἱρέσεως ἀρχηγὸν ὁμώνυμον αὐτοῦ καὶ ὁμότροπον, ἤρξατο τῆς αἱρέσεως· εἶτα συμμύστας ἐπιζητήσας εὗρεν Ἰωάννην, τὸν λεγόμενον Γραμματικὸν, μᾶλλον δὲ Ἰωάννην [Ἰαννῆν] ἄλλον ἢ Σίμωνα, ἐπί τε λεκανομαντείαις, καὶ γοητείαις, καὶ αἰσχρουργίαις διαβεβοημένον, καὶ ἑτέρους τινὰς ὁμόφρονας αὐτοῦ. Προσκαλεῖται οὖν Νικηφόρον τὸν ἀοίδιμον πατριάρχην, καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπισκόπους ἐνώπιον τῆς συγκλήτου, καί φησιν· Ἴστε σαφῶς ὡς ἀνέστησάν τινες λέγοντες, μὴ δεῖν προσκυνεῖσθαι τὰς εἰκόνας. Εὐθὺς δὲ ὁ ἱερὸς Εὐθύμιος Σάρδεων D παῤῥησιασάμενος ἐκ τῆς θείας Γραφῆς ἐπετίμησεν τὸν ἀλητήριον, μεθ' ὃν καὶ Θεόδωρος ὁ θερμὸς τῆς ὀρθοδοξίας πρόμαχος τῶν Στουδίου ἡγούμενος ἔφη· Μὴ παρασάλευε, βασιλεῦ, κατάστασιν ἐκκλησιαστικήν· σοὶ μὲν γὰρ ἡ τῆς πολιτείας κατάστασις, καὶ ἡ τοῦ στρατοπέδου ἐπιστασία· τούτων φρόντιζε, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἔασον μένειν ἐν ὀρθοδοξίᾳ. Ὁ δὲ τύραννος τούτων ἀκούσας, ὑπερζέσας τῷ θυμῷ, καὶ λεόντειον ὁ πιθήκιος βρύξας, καὶ πάντας μεθ' ὕβρεως ἀπελάσας, καὶ τὸν μέγαν Νικηφόρον τῆς πόλεως ἐξεώσας, καὶ περιορίσας, ὡσαύτως καὶ Θεό-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(1) Uno verbo auctor anonymus, τὰ ζώδια τοῦ ἱπποδρομίου, *Animalium statuas exstantes in Circo* Δράκοντι του ὑδρίου, draconem intelligo ad Circi mare, seu aquarum sinum ac fontem.

ὥρον τῶν Στουδίου ἐξορίσας, Θεόδοτον τὸν Κασσιτερᾶν τῷ πατριαρχείῳ ἀπεκατέστησεν. Ἔκτοτε οὖν τὸν θυμὸν καὶ τὸν δόλον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐκχέας τοῖς συμμύσταις αὐτοῦ ἀσελγέσιν ἑαυτὸν κατεπίστευσεν· οἵτινες ἐπεὶ αὐτῷ προσῳκειώθησαν, τρία ὑπέθηκαν αὐτῷ τὰ ὑπεσχημένα, καὶ αὐτῷ στεργόμενα· τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἡμῶν τὴν ἄρνησιν, τῶν θείων εἰκόνων τὴν καθαίρεσιν, τῶν εὐσεβούντων τὴν δίωξιν. Ταύταις οὖν ταῖς ἀπάταις προσθεὶς ὁ ματαιόφρων, ἀναπτερωθεὶς ὁ δείλαιος τῇ ταλαιπώρῳ ὁρμῇ, πρῶτα μὲν καθαιρεῖ πᾶσαν ἱερὰν τῆς ἐκκλησίας ἀναστήλωσιν· κἀντεῦθεν τοὺς εὑρισκομένους ἔχοντας εἰκόνας Χριστοῦ ἢ τινος ἁγίου, δειναῖς τιμωρίαις καὶ θανάτῳ κατεδίκαζεν, καὶ πολλοὺς ἐνδόξους καὶ περιφανεῖς πεφόνευκεν. Μιχαὴλ δὲ ὁ τὴν τοῦ ἐξκουβίτων τάγματος ἀρχὴν διέπων, διεβλήθη τῷ βασιλεῖ, ὡς κατ' αὐτοῦ βουλευόμενος, ὃν εἱρκτῇ πέδαις εἶχεν τηρούμενον. Τῆς δὲ γενεθλίου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐνστάσης τοῦτον ἠβουλήθη τῇ νυκτὶ ἀνελεῖν. Κωλυθεὶς δὲ παρὰ τῆς ἰδίας γυναικὸς, διὰ τὴν ἑορτὴν, εἴασεν αὐτόν. Ὁ δὲ Μιχαὴλ ἐν τῇ εἱρκτῇ ὤν, τοῦτο μαθὼν, πᾶσι τοῖς μετ' αὐτοῦ συμβούλοις ἐμήνυσεν, ὡς Εἰ μὴ σπουδάσητε ἐξελεῖν με τῆς φρουρᾶς, πάντας ὑμᾶς καταμηνύω τῷ βασιλεῖ. Ἦν δὲ μετ' αὐτῶν καὶ ὁ τοῦ παλατίου παπίας συγγενὴς ὢν τοῦ Μιχαήλ. Οὗτοι τῇ νυκτὶ ὁπλισθέντες, ἔνδοθεν τὰ ξίφη φοροῦντες, τοῦ παπίου ἀνοίξαντος, ὡς οἱ ἱερεῖς μετὰ φελωνίων εἰσῆλθον, τοῦ δὲ βασιλέως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰσελθόντος, εἰσπηδήσαντες καὶ τοῦτον χειρωσάμενοι μεληδὸν κατέκοψαν, ἀποῤῥήξαντα τὴν ἀνόσιον αὐτοῦ ψυχὴν ἐν τῷ παλατίῳ, ἐν ᾧ οὐδεὶς τῶν πρὸ αὐτοῦ βεβασιλευκότων ἀνῄρητο. Αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐν τῇ εἱρκτῇ ἀπελθόντες ἐξάγουσι τὸν Μιχαὴλ, καὶ εἰσάγουσιν ἐν τῇ ἑορτῇ ἀντὶ δεσμοφόρου στεφηφόρον, ὡς πληρωθῆναι ἐπ' αὐτοῦ τὸ τοῦ ψαλμοῦ λόγιον· *Τὸ ἑσπέρας αὐλισθήσεται κλαυθμὸς, καὶ εἰς τὸ πρωῒ ἀγαλλίασις.* Μετὰ δὲ ταῦτα ῥακίοις εὐτελέσι περιβαλόντες τὸ τοῦ ἀλητηρίου σῶμα, εἰς ἀκάτιον ἐμβαλόντες τὰ παμμίαρα αὐτοῦ μέλη κατὰ τὴν καλουμένην Πρώτην νῆσον ἐκφέρουσιν, ἔνθα καὶ τοὺς παῖδας ἀποκείραντες μονάσαι πεποιήκασιν.

A civitate pulsum, et Theodorum pariter Studii præpositum, in exsilium egit: Theodotum vero Cassiteram patriarcham ordinari præcepit. Ab eo tempore animi furorem dolumque profundens impuris sacrilegii **447** sui consciis se ipsum commisit; illi familiares redditi, tria olim ipsi promissa, et eidem jucunda suggesserunt: orthodoxæ fidei nostræ abnegationem, sacrarum imaginum depositionem, et piorum persecutionem. His fraudibus attentus vecors, hocque infelici impulsu, ignavus licet, multum elatus et animatus, primum quidem sacram omnem ex ecclesiis deponit figuram: exinde Christi, vel sancti alicujus imagines habere repertos duris suppliciis et morte damnabat, ita ut nobiles plurimos et illustres viros interfecerit. B Porro Michael excubitorum cohortis gerens principatum, apud imperatorem calumniam passus est, quasi adversus eum conspirasset: quem idcirco compedibus vinctum in carcere asservatum tenebat. Instante igitur Servatoris nostri natalitii festo noctu voluit e medio tollere: verum a propria uxore prohibitus et festi reverentia motus, vivere permisit. Michael carcere detentus, hoc cognito, omnibus consilii participibus secreto indicavit: Nisi custodia eximere me studeatis, omnes vos apud imperatorem deferam. Erat cum ipsis et palatii pappias Michaelis affinis. Ipsi igitur noctu armati sub vestibus gladios ferentes, pappia portas aperiente, ac si sacerdotes forent casulis vestiti, ingressi sunt. C Imperatore in ecclesiam adveniente, exisiliunt; eumque comprehensum membratim et in frusta secant, projicientem sacrilegam animam in palatio in quo prædecessorum imperatorum nullus occisus fuerat prius. Cæterum eadem hora ad carcerem irruentes Michaelem educunt, et ad celebritatem inducunt, et pro compedibus devincto tænia imperiali cinctum declarant: adeo ut in eo illud psalmi dictum impleretur: *Ad vesperam commorabitur fletus, et ad matutinum lætitia* [1]. Post hæc exitialis illius cadaver vilibus pannis involutum lintri impositum, exsecrandaque illius membra ad insulam Proten dictam efferunt: ubi filios ejus tondentes, monasticum habitum suscipere coegerunt.

D

ΜΙΧΑΗΛ.

Μιχαὴλ ὁ Ἀμοῤῥαῖος [Ἀμωραῖος] (2) ἐβασίλευσεν ἔτη η', μῆνας ἐννέα. Ὃς μικρόν τι τῆς προκατεχούσης αὐτὸν κακίας ὑπενδοὺς (3), ὅσον τοὺς ἐν

MICHAEL.

448 Michael Amoræus annis octo et mensibus novem imperavit. Hic nonnihil de malitia, quæ animam ejus pridem occuparat, remittens, quantum vi-

[1] Psal. XXIX, 6.

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(2) Non placet ea vox, nec quod emendatum. Melius continuator Vat. etc. ὁ ἐξ Ἀμορίου, *Amorio oriundus, Amoriensis*. Quod statim sequitur de remissa tantisper Michaele imperatore excitata a Leone persecutione, egregie Ignatius in Vita S. Nicephori exponit, qui et navatam viro sancto operam ut Michaelem Ecclesiæ addiceret, pulchre describit; deterrendo nimirum ab hæresi decessoris exemplo, qui ita misere in templo vitam abrupisset. Quæsitam item Michaeli ἀδιαφορίαν, et ut quod vellet quisque sectaretur, nec alii aliis obloquerentur; eaque silentii conditione Nicephorus sedem reciperet; verum hæc tantisper exspectanda, ut et laudatus continuator, qui ipse prosequitur quæ Leo velut solum acu notat.

(3) Male exscribenti adjecta vox αὐτόν, ex qua nihil commode redditum. *Tantisper remittens vexationem quæ sub decessore obtinuerat; quantum scilicet sat erat, ut qui in ergastulis*, etc.

delicet in ergastulis pœnis et exsilio constitutis libertatem relaxationemque fictam somniare licuit, impii præcessoris sui infestam Deo fovebat mentem: pari namque gravis hæreseos detinebatur unco, ex animi stupiditate et ignorantia. Unde silentio, id est conventu, habito: Qui ante nos, inquit, ecclesiasticorum dogmatum leges et statuta perscrutati sunt, de iis examinabuntur, sive in bonum, sive in malum statuerunt; nos in quo Ecclesiam procedentem invenimus, in hoc et observandam decernimus. Erat porro illi filius ex Euphrosyna nomine Theophilus, quem in Magna ecclesia imperii corona redimivit: adversus quem Thomas quidam rebellis ex Orientis partibus arma suscepit: et permista humilique plebe secum ducta, ipse obscuro et ignobili loco natus, ad Syriæ partes se contulit, Constantinum se ipsum nominans, et imperatricis Irenes filium: ex quo, barbaris plurimis seductis, infinitaque populi adversus Christianos coacta multitudine, Constantinopolim appetiit, confisus illo plebis numero, nec reputans, ut non salvatur rex per multam virtutem[a]. Depopulabatur itaque Constantinopolis agros unius anni spatio, civibus interim optimo instructis ordine fortiter obsistere paratis, sive tutanda forent urbis mœnia, sive navali prælio decertandum. Naves enim plurimas igne submisso incenderunt, electosque hostium cuneos in fugam verterunt. Ipse vero summa rerum pressus angustia, urbe derelicta, in Thraciam secessit vastitatem illaturus. Michael autem urbe egressus, cum exercitus valida manu hosti statuit occurrendum. Quare obsedit modico tempore et ab eo sine labore capto, manuumque et pedum extremitatibus truncato, stipitis, cui suffigeretur, pœnam expetiit, et una intestinum difficile et crudele bellum annis tribus continuatum consopivit. Occupato in hunc modum adversus rebellem Thomam Michaele, et aliam omnem curam huic unice postponente, Creta, Sicilia et insulæ vocatæ Cyclades a Romano imperio rescissæ sunt ab Afris et Arabibus. Inde primum propter peccata populi, et impietatem principum, ut insuper populus Christianus, eorumque res, sub adversariorum manu humiliarentur, bellum exortum est. Rebus in hoc statu positis, Michael urinæ difficultate renumque dolore in cruciatibus 449 vitam finivit. Ejus successor Theophilus filius cum matre Euphrosyna suscepit imperium.

A εἰρκταῖς, καὶ ποιναῖς, καὶ ἐξορίαις, ἐλευθερίαν τε καὶ ἄνεσιν ὀνειρώδη φαντάζεσθαι, τὸ τοῦ προηγησαμένου δυσσεβοῦς ὑπέθαλπεν θεοστυγὲς φρόνημα· ὁμοίως γὰρ τῷ αὐτῷ περιεπάρη δεινῆς αἱρέσεως ἀγκίστρῳ ἐξ ἀκροτάτης ἀλογίας καὶ ἀπαιδευσίας. Ὅθεν ἐπὶ σελέντιον ἔφη· Οἱ μὲν οὖν πρὸ ἡμῶν ἐρευνησάμενοι ἐκκλησιαστικὸν θεσμὸν τῶν δογμάτων τὸν περὶ αὐτῶν εἰσπραχθήσονται λόγον, ἢ καλῶς, ἢ κακῶς ἐθέσπισαν. Ἡμεῖς ἐν ᾧ τὴν Ἐκκλησίαν εὕρομεν βαδίζουσαν, ἐν τούτῳ καὶ διαφυλάττειν προκρίνομεν. Ἦν δὲ αὐτῷ παῖς ἐξ Εὐφροσύνης ὀνόματι Θεόφιλος, ὃν καὶ ἔστεψεν ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, ἐφ' οὗ Θωμᾶς ὁ ἀντάρτης ἐκ τῶν ἀνατολικῶν μερῶν ἀπάρας ἤδη, καὶ λαὸν ἀγυρτώδη ἐπίμικτον ἐπισυρόμενος, δυσγενής τε (4) καὶ ἀφανὴς ὤν, πρὸς τὰ μέρη B τῆς Συρίας ἀφίκετο, Κωνσταντῖνον ἑαυτὸν ὀνομάσας, καὶ υἱὸν Εἰρήνης βασιλίσσης. Κἀντεῦθεν πολλοὺς τῶν βαρβάρων κατὰ Χριστιανῶν ἀπατήσας, καὶ λαὸν ἄπειρον συναθροίσας, ἐπῄει τῇ Κωνσταντινουπόλει μεγαλαυχῶν ἐπὶ τῷ πλήθει τοῦ λαοῦ, μὴ ἐννοήσας, ὡς οὐ σώζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν. Ἐπόρθει τοίνυν τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐφ' ἕνα χρόνον, τῶν πολιτῶν γενναίως ἀντιταττομένων, καὶ τειχομαχούντων, καὶ ναυμαχούντων. Τὰς γὰρ πλείστας ναῦς ἐπυρπόλησαν, καὶ τοὺς λογάδας τῶν πολεμίων ἐτροπώσαντο. Ὁ δὲ ἀμηχανίᾳ περιεχόμενος, τὴν πόλιν ἀφεὶς, ἐπὶ τὴν Θρᾴκην ἐχώρει, ταύτην ληϊζόμενος. Ὁ δὲ Μιχαὴλ τῆς πόλεως ὑπεξελθὼν μετὰ πλείστης δυνάμεως πρὸς αὐτὸν ἐξώρμησεν. Καὶ δὴ C παρακαθίσας τινὰ βραχὺν χρόνον, καὶ τοῦτον ἀμογητὶ χειρωσάμενος, καὶ ἀκρωτηριάσας αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, καὶ οὕτως ἀνασκολοπίσας, κατέπαυσε τὸν ἐν τρισὶν ἔτεσιν δι' αὐτοῦ κατατάξαντα καὶ διαρκέσαντα χαλεπὸν καὶ ἐμφύλιον πόλεμον. Ἀσχολουμένου δὲ τοῦ Μιχαὴλ πρὸς τὸν ἀντάρτην Θωμᾶν καὶ τῇ πρὸς τοῦτο φροντίδι παντὸς ἄλλου καταφρονήσαντος, Κρήτη καὶ Σικελία, καὶ αἱ καλούμεναι Κυκλάδες νῆσοι τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς περιῃρήθησαν ἐξ Ἄφρων τε καὶ Ἀράβων λαβόντων ἀρχὴν ἄρτι πρῶτον διὰ τὰς τοῦ λαοῦ ἁμαρτίας, καὶ τὴν τῶν κρατούντων δυσσέβειαν, καὶ ταπεινοῦν καὶ ὑπὸ χεῖραν ἀφ' ὧν (5) ἄγειν τὰ τῶν Χριστιανῶν πράγματα. Ἐν τούτῳ ὄντων, καὶ οὕτω τῶν πραγμάτων διακειμένων, Μιχαὴλ ἐκ δυσουρίας καὶ τῆς τῶν νεφρῶν ἀλγηδόνος κακῶς ἀπηλλάγη τοῦ ζῆν. D Ἔσχε δὲ τὴν ἀρχὴν ἀντ' αὐτοῦ Θεόφιλος ὁ υἱὸς αὐτοῦ μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Εὐφροσύνης.

[a] Psal. xxxii, 16.

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(4) Fœda hic lacuna exscribentis oscitantia, καὶ ἐπίμικτον ἐπισυρόμενος ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἐκίνησε, τῆς βασιλείας παρ' ἀξίαν ἐφιέμενος. Ἐκ γὰρ τῆς Ῥωμαίων γῆς ὁρμώμενος, δυσγενής τε· *Ex vili permistaque plebe conflato exercitu adversus Byzantium movit, imperium indigne nulloque merito affectans. Romanæ enim ditionis natus, cum obscuris nullaque ingenita nobilitate claris parentibus prodiisset*, etc.

(5) Hæc aliter emendem quam interpreti visum; leviorique, seu potius nulla mutatione, sed unius duntaxat elementi, quod festinanti scribæ excidit, restitutione, ut ἀντὶ τοῦ, ἀφ' ὧν, sit Ἄφρων. *Cum haud ita pridem Afri ob peccata populi, eorumque qui rerum potirentur impietatem, cœpissent res Christianorum in humile cogere, suæque ditionis facere.* Dictum hoc distinctione ab aliis Arabibus, qui pridem in Syria, Ægypto, ac locis aliis rem labefactassent Romanam. Cedrenus Arabes Hispanos vocat qui Cretam ceperunt, aliasque insulas; ipsi nimirum qui et consederunt in Africa, ac utraque loca tenebant.

ΘΕΟΦΙΛΟΣ. A THEOPHILUS.

Θεόφιλος ἐβασίλευσεν ἔτη ιβʹ. Ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ Εὐφροσύνη ἀποστείλασα ἐν πᾶσι τοῖς θέμασιν ἤγαγεν κόρας εὐπρεπεῖς πρὸς τὸ νυμφοστολῆσαι Θεόφιλον τὸν υἱὸν αὐτῆς, ἀγαγοῦσα αὐτὰς ἐν τῷ παλατίῳ εἰς τὸν λεγόμενον Μαργαρίτην τρίκλινον, δέδωκε Θεοφίλῳ χρυσοῦν μῆλον εἰποῦσα, ὅτι Εἰς ἣν ἀρεσθῇς ἐπίδος τοῦτο αὐτῇ. Ἦν δέ τις ἐξ εὐγενῶν ἐν αὐταῖς κόρη ὀνόματι Ἰκασία ὡραιοτάτη πάνυ, ἣν ἰδὼν Θεόφιλος ὑπεραγασθεὶς αὐτὴν τοῦ κάλλους, ἔφη, ὡς ἄρα διὰ γυναικὸς ἐῤῥύη τὰ φαῦλα. Ἡ δὲ μετ' αἰδοῦς πως ἀντέφη· Ἀλλὰ διὰ γυναικὸς πηγάζει τὰ κρείττονα. Ὁ δὲ τῷ λόγῳ τὴν καρδίαν πληγεὶς ταύτην μὲν εἴασεν, Θεοδώρᾳ δὲ τὸ μῆλον ἐπέδωκεν, οὔσῃ ἐκ Παφλαγόνων. Στέφει δὲ Θεοδώραν ἐν εὐκτηρίῳ τοῦ B ἁγίου Στεφάνου, στεφθεὶς καὶ αὐτὸς ἅμα αὐτῇ ὑπὸ Ἀντωνίου πατριάρχου τῇ ἁγίᾳ Πεντηκόστῃ προῆλθεν ἐν τῇ ἁγίᾳ Ἐκκλησίᾳ τῇ Μεγάλῃ, φιλοτιμησάμενος χρήμασι πολλοῖς τὸν πατριάρχην, ἅμα τῷ κλήρῳ τε καὶ τῇ συγκλήτῳ. Καὶ ἡ μὲν εἰρημένη Ἰκασία τῆς βασιλείας ἀποτυχοῦσα μονὴν κατεσκεύασεν, εἰς ἣν ἀποκειραμένη, ἀσκοῦσα, καὶ φιλοσοφοῦσα, καὶ Θεῷ μόνῳ ζῶσα διετέλεσεν μέχρι τέλους ζωῆς αὐτῆς· ἣ καὶ συγγράμματα αὐτῆς πλεῖστα καταλέλοιπεν. Ἡ δὲ τοῦ βασιλέως μήτηρ Εὐφροσύνη ἑκουσίως κατελθοῦσα τοῦ παλατίου ἐν τῇ μονῇ αὐτῆς, ᾗ ἐπώνυμον τὰ Γαστρία, ἡσύχαζεν. Ἐποίησε δὲ ἱππικὸν Θεόφιλος, καὶ προσέταξε τῷ Χαμοδράκοντι Λέοντι τῷ πρωτοβεστιαρίῳ αὐτοῦ ἀγαγεῖν τὸ πολυκάνδηλον τὸ ἐν τῇ σφαγῇ τοῦ Ἀρμενίου Λέοντος ξίφει διακοπέν. C Τοῦ ἱππικοῦ δὲ τελεσθέντος προσεκαλέσατο (6) πᾶσαν τὴν σύγκλητον ἐν τῷ λεγομένῳ Καθίσματι, καὶ τὸ πολυκάνδηλον ἐξαγαγὼν, καὶ ὑποδείξας αὐτοῖς, ἔφη· Ὁ εἰς ναὸν Κυρίου εἰσερχόμενος, καὶ χριστὸν Κυρίου φονεύων, τίνος ἐστὶν ἔνοχος; Ἡ δὲ σύγκλητος ἀποκριθεῖσα, ἔφη· Ἔνοχος θανάτου ἐστὶν, ὦ δέσποτα. Καὶ εὐθὺς ἐκέλευσεν τοὺς σὺν τῷ πατρὶ αὐτοῦ Μιχαὴλ τὸν Λέοντα ἀνελόντας τὸν ὕπαρχον κατασχεῖν, καὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐν τῇ σφενδόνῃ ἀποτεμεῖν πολλὰ προβαλλομένους καὶ λέγοντας, ἄδικον εἶναι τὴν τοιαύτην κρίσιν. Καὶ γὰρ εἰ μὴ τῷ πατρὶ συνηγωνισάμεθα, βασιλεὺς οὐκ ἂν αὐτὸς νῦν ἦρξας. Καὶ οὕτως ἐπ' ὄψεσιν πάντων τὰς κεφαλὰς ἀπετμήθησαν, προσχήματι μὲν ὡς εἰς ναὸν Κυρίου τετολμηκότες ποιήσασθαι τὴν ἀναίρεσιν· τῇ ἀληθείᾳ ὡς D τὸν συναιρεσιώτην αὐτοῦ καὶ ὁμόφρονα εἰς ἀσέβειαν ἀποκτείναντες. Εἴχετο γὰρ ὁ ἀλητήριος τῆς ἐκείνου θεοστυγοῦς αἱρέσεως, τῶν ἁγίων εἰκόνων τὰς μὲν κατασπῶν, τὰς δὲ ἀνορύττων. Τούτῳ Θεοφίλῳ προσέφυγεν Θεόφοβος Πέρσης ἅμα τῷ πατρὶ αὐτοῦ μετὰ Περσῶν χιλιάδων ιδʹ. Οὓς διένειμεν οὗτος ἐν τοῖς θέμασι κατασκηνώσας, καὶ εἰς τούρμας ἀποκατα-

Theophilus annos duodecim imperavit. Euphrosyna vero mater ejus mittens in omnes regiones, elegantes forma puellas, ut earum aliquam Theophilo filio suo desponsaret, collegit: coactis itaque cunctis in palatium ad triclinium, cui nomen Margarites, malum aureum Theophilo tradidit, dicens: Dona illud ei quæ placuerit magis. Erat porro inter illas puella nomine Icasia formosissima, qua visa, Theophilus, ejus delectatus pulchritudine, dixit: Per mulierem quam multa manarunt damna! Illa pudore perfusa, respondit: Verum per mulierem scaturiunt meliora. Ob responsum corde percussus, eam quidem dimisit; Theodoram vero Paphlagonum terris ortam malo donavit. Coronat autem Theodoram in sancti Stephani oratorio, ipse vicissim ab Antonio patriarcha nuptialibus corollis decoratus sancto Pentecostes die ad sanctam Magnam ecclesiam muneribus plurimis patriarcham una cum clero et senatu cumulaturus processit. Præfata porro Icasia imperii spe frustrata monasterium ædificavit, in quo detonsa vitam contemplativam et philosophicam exercens, Deoque soli vivens, ad vitæ suæ finem, editis relictisque scripto ingenii monumentis pluribus, perseveravit. Cæterum Euphrosyna imperatoris mater, palatio sponte deserto, in monasterio cui cognomen Gastria, vitam egit quietam. Circensibus vero ludis celebratis, Leoni Chamodraconi protovestiario suo præcepit Theophilus multifidum proferre candelabrum, quod in cæde Leonis Armenii gladio comminutum fuerat. Ludis peractis, in locum nomine Sedem senatum omnem convocavit, et productum candelabrum eis coram ostendens, dixit: Qui templum Domini ingressus christum Domini interficit, cujus criminis reus est? Respondens senatus ait: Reus est mortis, domine. Statimque jussit præfectum eos, qui una cum patre suo Michaele Leonem occiderant, apprehendere, et multa licet prætendentibus et objicientibus, iniquamque causantibus sententiam, Etenim nisi patri tuo opem tulissemus, modo non imperares, ad Fundam capita amputari. In hunc modum sub omnium 450 conspectu capita sunt illis præcisa, prætextu quidem, quod in templo Domini eadem perpetrare ausi fuerant, at revera quod ejusdem secum opinionis et pari hæresi infectum sustulissent. Ejusdem quippe Deo infensæ hæreseos labe piaculum illud tenebatur, qui sanctarum imaginum alias detraheret, alias disrumperet. Ad hunc Theophilum profugus venit Theophobus Persa, una cum patre suo et Persarum millibus quatuordecim, quibus per turmas divisis, in diversis regioni-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(6) Isthæc eadem pluribus continuator Vat. et ex eo Cedr. qui hanc Theophili severitatem non tam justitiæ zelo ascribunt, quam ut ille sibi ab insidiis caveret, subditosque a violenta in principem manu deterreret. Leonis Grammatici ratio, ut voluerit ulcisci principem Iconoclastam eidem ipse addictissimus hæresi, jejunior est, cum nec pater illius ab ea abhorreret. Summi Theophili rigoris jure dicendo exempla affert, plurimumque laudat auctor orationis Dominica τῆς ὀρθοδοξίας; nobis edita *Auct.* tom. II, e quibus hic aliqua refert Leo et suggillat.

bus assignavit habitationes, qui usque hodie Persarum turmæ appellantur : ipsum Theophobum ex Theodoræ Augustæ sororis nuptiis levirum ipsi fecit. Theophilus autem cum artefactorum ornatu delectaretur, per aurifabrorum principem valde celebrem et peritum et Antonii patriarchæ affinem, jussit conflari pentapyrgium, et instrumenta maxima duo ex auro solido, lapidibus diversis et crystallis insignita, arboremque auream, cui insidentes passerculi secretis machinis musicos cantus exercebant. Reparavit etiam imperatorias vestes et omnino renovavit, aureisque staminibus contexuit; publicum etiam jus et rigorem observare simulans, fidem pietatemque præ antecessoribus imperatoribus læsit.

Accedente ad ipsum muliere vidua ad Blachernas, et injuriam ab Augustæ fratre Petrona excubiarum drungario se pati conquerente : Adeo enim, aiebat, structuræ muros erigit, et ædificia innovat, ut mea penitus obscuret, et quod viduis pro solito contemptis accidit, reddat penitus inutilia...... Illi discedentes, et injuriam fieri conspicati, et vera esse, quæ a muliere objicerentur, certiores facti, redeuntes imperatori renuntiaverunt : ab eisque convictus Petronas, mediaque via exutus, dorso verbera excepit quamplurima. Confestim vero quæstor et exceptores abire jussi, Petronæ domus ad fundamenta exæquaverunt, et mulieri tradiderunt possidendas. Ipse Alexium Armenium, cognomento Muselem, fortem et robustum virum, tradita dilecta sibi filia Maria generum ascivit, patriciumque renuntiavit, et modico post magistrum : in suspicionem vero deinde adductum, quasi aucuparetur imperium, magistrum militiæ et ducem Siciliæ institutum a se ablegavit. Qualia igitur livor parturire solet, Siculi quidam abeuntes eum apud imperatorem calumniabantur, quasi quæ Christianorum sunt, proderet Agarenis, et adversus imperium meditaretur. Interim Maria dilecta imperatoris filia fato **451** functa, urnam ejus argento exornavit, immunitatisque privilegium ex crimine ad illud confugientibus contulit. Argentum illud ex sepulcro imperator Leo postmodum sustulit. Tempore deinde quo Alexius calumniam passus est, Theodorum archiepiscopum cognomine Crithinum in urbe forte repertum advocavit Theophilus, propriaque cruce amuleti ritu e collo pendente ipsi tradita, misit in Siciliam securitatis fidem Alexio daturum, et mox ad se adducturum. Profectus ille, pro innata sibi prudentia Alexium verbis persuasum adduxit ad imperatorem : imperator velut rebellem verberibus exceptum misit in ergastulum, et omnes ejus facultates publico

A στήσας, οἳ μέχρι τοῦ νῦν λέγονται τοῦρμαι Περσῶν. Αὐτὸν δὲ τὸν Θεόφοβον εἰς ἀδελφὴν Θεοδώρας Αὐγούστης γαμβρὸν ἐποιήσατο. Φιλόκοσμος δὲ ὢν αὐτὸς Θεόφιλος κατεσκεύασε διὰ τοῦ ἄρχοντος τοῦ χρυσοχείου λογιωτάτου πάνυ ὄντος καὶ συγγενοῦς Ἀντωνίου πατριάρχου, τό τε Πενταπύργιον, καὶ τὰ δύο μέγιστα ὄργανα ὁλόχρυσα, διαφόροις λίθοις καὶ ὑελίοις καλλύνας αὐτά, δένδρον τε χρυσοῦν ἐν ᾧ στρουθίον ἐφεζόμενον [στρουθία ἐφεζόμενα] διὰ μηχανῆς τινος μουσικῶς ἐκελάδουν. Ἐκαινούργησεν δὲ καὶ τὰς βασιλικὰς στολὰς ἀνανεώσας, καὶ χρυσοϋφάντους καταχοσμήσας· δικαιοσύνην δὲ κοσμικὴν προσποιούμενος, ὁ τὴν πίστιν καὶ τὴν εὐσέβειαν πλέον ὑπὲρ τοὺς πρώην βασιλεύσαντας ἀδικήσας.

B Προσελθούσης αὐτῷ γυναικὸς χήρας ἐν Βλαχέρναις, καὶ βοησάσης ὡς ἀδικοῖτο παρὰ τοῦ τῆς Αὐγούστης ἀδελφοῦ Πετρωνᾶ δρουγγαρίου τῆς βίγλας ὄντος· Ὑψοῖ γὰρ τὰ ἑαυτοῦ οἰκήματα, καὶ τοῖς κτίσμασι κακουργεῖ, τὰ ἐμὰ δὲ σκοτίζει, καὶ εἰς τὸ μηδὲν εἶναι ποιεῖ, ὡς ἅτε χήρας καταπεφρονημένης (7)..... Οἱ ἀπελθόντες καὶ θεασάμενοι τὴν τοιαύτην ἀδικίαν, καὶ βεβαιωθέντες ὡς ἀληθῆ εἰσιν τὰ παρὰ τῆς γυναικὸς ῥηθέντα, ὑποστρέψαντες ἀνήγγειλαν τῷ βασιλεῖ. Καὶ ἐλεγχθεὶς παρ' αὐτῶν [ὁ Πετρωνᾶς] ἐκδυθεὶς ἐν τῇ μέσῃ τῆς ὁδοῦ τύπτεται τὰ νῶτα σφοδρῶς. Ὡρίσθησαν δὲ ὅ τε κοιαίστωρ καὶ οἱ ἀντιγραφεῖς ἀπελθεῖν, καὶ μέχρι θεμελίων ἐκδαφίσαι τὰ αὐτοῦ οἰκήματα, καὶ τῇ γυναικὶ παραδοῦ- C ναι. Οὗτος Ἀλέξιον τὸν Ἀρμένιον, ᾧ ἐπώνυμον Μουσελὲ, ἀνδρεῖον ὄντα καὶ ῥωμαλέον εἰσεποιήσατο γαμβρὸν εἰς Μαρίαν ἠγαπημένην αὐτῷ θυγατέρα, ποιήσας αὐτὸν πατρίκιον, μετ' ὀλίγον δὲ μάγιστρον (8). Εἶτα ὑπόληψίν τινα ἐπ' αὐτῷ σχὼν, ὡς ὀρεγόμενον τῆς βασιλείας, καὶ στρατηλάτην, καὶ δοῦκα Σικελίας ἐξέπεμψεν. Οἷα δὲ τοῦ φθόνου ὠδίνοντος, Σικελοί τινες ἀνελθόντες διέβαλλον τοῦτον τῷ βασιλεῖ, ὡς τὰ μὲν Χριστιανῶν τοῖς Ἀγαρηνοῖς προδίδωσιν, κατὰ δὲ τῆς βασιλείας μελετᾷ. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τεθνηκυίας Μαρίας πεποθημένης τῷ βασιλεῖ θυγατρὸς, τὴν μὲν λάρνακα ταύτης [αὐτῆς] ἐξ ἀργύρου ἐκόσμησεν, καὶ τόμον ἐλευθερίας τοῖς προσφεύγουσιν ἐπ' ἐγκλήματί τινι τέθεικεν (ὅνπερ ἄργυρον μετὰ ταῦτα Λέων ὁ βασιλεὺς ἀνείλετο ἐκ D τοῦ τάφου), Θεόδωρον δὲ ἀρχιεπίσκοπον τὸν λεγόμενον Κρίθινον ἐν τῷ καιρῷ τῆς διαβολῆς Ἀλεξίου ἐν τῇ πόλει ὄντα προσκαλεσάμενος, καὶ δοὺς τὸ ἴδιον φυλακτὸν ἀπέστειλεν εἰς Σικελίαν δοῦναι λόγον ἀπαθείας Ἀλεξίῳ, καὶ ἀγαγεῖν πρὸς αὐτόν. Ὁ δὲ ἀπελθὼν, καὶ τῇ προσούσῃ αὐτῷ συνέσει πείσας Ἀλέξιον ἤγαγεν πρὸς τὸν βασιλέα, ὃν ὁ βασιλεὺς ὡς ἀντάρτην τύψας, ἔθετο ἐν δεσμωτηρίῳ, δημεύσας αὐτοῦ πᾶσαν τὴν περιουσίαν. Καὶ τοῦ βασιλέως κατὰ

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(7) Desunt nonnulla.

(8) Paulo hæc latius Leo quam continuator aut Cedr., qui tamen alia addunt scitu digua : Τῇ τῶν πατρικίων καὶ ἀνθυπάτων τιμήσας ἀξίᾳ διὰ τὸ πρὸς τὴν θυγατέρα τούτου φιλόστοργον· ἔπειτα δὲ μάγιστρον καὶ Καίσαρα τὸ ἔσχατον ἀνηγόρευσε· *Patricii ac proconsulis dignitate ornavit, pro impensiori illo amore quo filiam prosequebatur : tum vero magistrum, ac demum Cæsarem creavit.*

τὸ ἔθος εἰς Βλαχέρνας ἀπελθόντος, προλαβὼν ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἱερατικὴν στολὴν ἠμφιεσμένος, καὶ τοῦ βασιλέως τῇ σωλέᾳ πλησιάσαντος ἅμα τῶν τῆς συγκλήτου, φωνῇ μεγάλῃ ἐφώνησεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος· Ἔντεινε καὶ κατευοδοῦ, καὶ βασίλευε. Ἕνεκεν τίνος, ὦ βασιλεῦ; Αἰδεσθεὶς οὖν ὁ βασιλεὺς τῇ συγκλήτῳ (9) ἔφη· Ἕνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης. Ὁ δέ· Καὶ ποία δικαιοσύνη ἐν σοί; ὅτι δοὺς ἐνυπόγραφον λόγον Ἀλεξίῳ δι' ἐμοῦ οὐκ ἐφύλαξας τοῦτον. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ὡς ἐλεγχθεὶς, θυμῷ τε καὶ ὀργῇ ἀκατασχέτῳ κινηθεὶς, τοῦτον τοῦ θυσιαστηρίου βιαίως ἐξήγαγεν, καὶ πληγὰς αὐτῷ οὐ μετρίας ἐπιθεὶς, ἐξώρισεν· οὐ διὰ τὸ ἐλεγχθῆναι ὑπὸ τούτου μόνον, ἀλλὰ διὰ τὸ καταμαθεῖν αὐτὸν τὰς ἁγίας εἰκόνας τιμᾷν, καὶ σέβεσθαι, καὶ τὴν αὐτοῦ δυσσέβειαν κρυφαίως διαβάλλειν. B Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ παραγενομένου, καὶ τοῦ πατριάρχου αὐτὸν ὀνειδίσαντος διὰ τὸν ἐπίσκοπον, ἤγαγεν αὖθις αὐτὸν μετὰ παρακλήσεως (10)· τοῦ δὲ ἀνάξιον αὐτὸν τῆς ἱερωσύνης κρίναντος δι' ἃ πέπονθεν, ὁ βασιλεὺς οἰκονόμον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας πεποίηκεν, καὶ τὸν Ἀλέξιον τοῦ δεσμωτηρίου πεποίηκεν ἐξελθεῖν ἀποδεδωκὼς αὐτῷ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ὑπόστασιν, ἔχων αὐτὸν ἐν τιμῇ.

Ἦν δὲ Μανουὴλ ὀνομαστότατος στρατιώτης πάντων τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ τιμωμένων παρὰ τοῦ βασιλέως. Οὗτος Μύρωνι συμβαλὼν λόγους τινὰς λογοθέτῃ τε ὄντι τοῦ δρόμου καὶ πενθερῷ τοῦ Πετρωνᾶ διεβλήθη τῷ βασιλεῖ ὑποβολῇ τοῦ Μύρωνος, ὡς τῆς C βασιλείας ὀρέγεται, καὶ ἐμελετᾶτο δεινῶς κατ' αὐτοῦ. Λέων δὲ ὁ πρωτοβεστιάριος ὑπὲρ Μανουὴλ προϊστάμενος, καὶ φροντίζων διεβεβαιοῦτο τῷ βασιλεῖ, ὡς ψευδῆ εἰσι τὰ κατ' αὐτοῦ λεγόμενα, ἃ μαθὼν Μανουὴλ, καὶ τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως, καὶ τὰς διαβολὰς ἐκκλίνων, λάθρα τῆς πόλεως ἐξελθὼν μέχρι πυλῶν, καὶ τοῖς δημοσίοις ὀχήμασιν ἐπιβὰς, ἀπῆλθεν φυγὰς μέχρι τῶν κλεισουρῶν Συρίας, τὰς τῶν ἵππων ἰγνύας ἐκκόπτων· ἐδήλωσέ τε τοῖς Ἀγαρηνοῖς ταῦτα· Τοῦ βασιλέως ὀργὴν ἐκφεύγω, καὶ εἰ μὴ καταναγκάσετε τὴν ἐμαυτοῦ πίστιν καταλιπεῖν, προσφεύγω ὑμῖν. Εἰ οὖν οὕτω προσδέχεσθέ με, λόγον ἀπαθείας μοι ἀποστείλατε. Οἱ δὲ τοῦτο μεγάλην χάριν δεξάμενοι, λόγον ἀποστείλαντες, προσεδέξαντο ὡς βασιλέα Ῥωμαίων. D Ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ προσρυέντα τοῖς Ἀγαρηνοῖς μαθὼν, ἐν πολλῇ θλίψει καὶ ἀγωνίᾳ γέγονεν· καὶ βουλὴν ἐποιεῖτο μετὰ Ἰωάννου συγκέλλου περὶ τούτου. Ὁ δὲ εἶπεν· Εἰ προθύμως βούλει τὸν Μανουὴλ πρὸς σὲ ἐλθεῖν, ὦ βασιλεῦ, αὐτὸς ἐγὼ ἕτοιμος τοῦτο ποιεῖν, χρήματα λαβὼν, καὶ πρὸς τὸν ἀμερυμνῆν σταλεὶς, ὡς δῆθεν

A addixit. Imperatorem deinde ad Blachernas profectum præveniens archiepiscopus sacerdotali veste indutus stetit coram altari: et imperatori ad soleam jam accedenti et vicino una cum viris senatorii ordinis, elata voce archiepiscopus exclamavit: Intende, prospere procede, et regna. Cujus gratia, o imperator? Verecundia suffusus imperator senatui dixit: Veritatis, mansuetudinis et justitiæ gratia. Tum ille: Quænam justitia tua est, qui verbum subscriptione tua firmatum, Alexio per me misisti, nec tamen observasti? Imperator, ira modum nesciente commotus, violenter hunc altaribus abripuit, verberibusque non paucis vapulantem in exsilium expulit, non solum quia correptus esset ab illo, sed quia didicisset eum sacras imagines venerari et colere, et propriam impietatem ab eo clam condemnari. Non multo post ad Magnam ecclesiam accedenti intentatum facinus in episcopum patriarcha exprobrante, ille precum instantiam reveritus exsilio revocavit: eo vero sacerdotio indignum se judicante, propter ea quæ passus est, imperator œconomum Magnæ ecclesiæ instituit, et Alexium ergastulo liberari jussum rursus excepit, facultatibusque restitutis omnibus, in honore habuit.

Erat autem Manuel miles omnium, qui in Oriente ab imperatore in pretio habebantur nominatissimus. Ipse aliquando cum Myrone, cursus publici logotheta et Petronæ socero, collocutus, ipsius Myronis suggestione apud imperatorem calumniam passus est, velut affectaret imperium, et adversus eum aliquid meditaretur. In adversum Manuelis defensor aderat Leo protovestiarius, deque ejus salute sollicitus imperatori affirmabat falsa quæ ipsi objicerentur. Quibus perceptis, Manuel imperatoris iram et intentatas declinans calumnias, clam urbis portis excessit, et curribus publicis
452 conscensis, ad Clusuras usque Syriæ fugitivus abiit; ubi excisis equorum poplitibus, hæc Agarenis manifestavit: Iram imperatoris declino: et si non coegeritis meam me deserere fidem, in partes vestras transeo; si sic excipitis, securitatis indicia mittite mihi. Illi, nuntio recreati, immunitatis misso libello, velut Romanorum imperatorem admisere. Imperator vero, ad Agarenos Manuelem defecisse audiens, multo mœrore et animi angustia correptus est, et cum Joanne syncello de hoc consiliabatur. Ille vero dixit: Si ex animo Manuelem ad te regredi cupis, acceptis pecuniis, ad Amerumnem missus, quasi in carcere detentos visitaturus, negotium hoc conficere parâtus sum, et ab imperio

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(9) Malim τὴν σύγκλητον. *Senatus præsentia pudore suffusus, ait.*

(10) Illud, μετὰ παρακλήσεως, exponam ego, *obsecrando;* velut scilicet pro injuria excusando, cujus ille memoria noluerit sedem recipere ac dignitatem, Theophilo interim Majoris ecclesiæ œconomi officium imponente: quæ officia non minoris erant Græcis, quam summa ipsa sacerdotia ac episcopatus; uti fere nostris cardinalitia dignitas atque purpura. Gloriantur enim etiamnum clerici Majoris ecclesiæ velut et ipsi de latere sui antistitis; quem ideo proxime affectari debeant, ac provincialibus ipsis episcopis præire.

tuo securitatis fide subscripta, Manuelem coram conveniens redire suadebo. Subscriptis autem litteris, vocisque suadela totum hoc me peracturum confido. Imperator commissa pecuniarum multitudine, et datis ad Amerumnem litteris, virum destinavit. Ille cum pecuniis et vario apparatu ingressus, adeo ut obstupescerent Agareni, sparsis per ergastula pecuniis, et viso Agarenorum supremo consiliario, cum Manuele etiam clam convenire valuit, et tabulas ab eo subscriptas, et salvum conductum exhibere. His ab eo gestis, quæ fuisset exsecutus imperatori nuntians, regressus est. Manuel autem adversus nationem cum Amerumne inimicitiam agentem proficiscendi facultate petita, postulatis potitus est; ducto namque Amerumnis filio et copioso exercitu, profectionem suscepit, et insignem reportavit victoriam. Quæ res, sicque parta victoria fecit ut in majori quam prius honore haberetur; cunctaque quæ vellet, apud Amerumnem poterat. Ex quo ad Romaniam regredi valde sollicitus, post temporis spatium aliquod, Amerumnis satrapis dixit: Si Amerumnis filium et exercitum præbueritis, profectus Romaniam omnem subjugabo. Quo summa cum lætitia accepto, in prioris gratiæ augmentum, armis confestim instruxit, et adversus Romaniam misit. Ad orientale itaque thema vicine profectus, domesticis et Amerumnis filio secum adlectis, quasi recreaturus se et venaturus abiit: hostibus deinde remotior factus, Amerumnis filium complexus et deosculatus dixit: Ad imperatorem patriamque propriam remeo: tu, cum tuis nihil injuriæ pati suspicantibus, redi, ad tuos abi. Hic quidem eo pacto cum lacrymis et verecundia reversus est. Manuel vero, præmisso ad imperatorem nuntio, rediit. Imperator muneribus **453** et dignitate nuntium donans, Manuelem, prout æquum erat, suscepit, et magistrum confestim scholarumque domesticum instituens, etiam filios ejus ex sancto baptismate suscepit. His elatus imperator, abiit cum Manuele et senatu adversus Agarenos, et Zapetro Samosatoque civitatibus divitiarum copia muroque valido ab Amerumne munitis præclara potitus victoria, spoliisque inclytus, regressus est. Porro reversus ad Bryæ locum, palatium exstruxit, plantavit hortos, aquas deduci jussit: quod et factum est. Inde in

A τοὺς ἐν εἱρκτῇ ἐπισκεψόμενος, ἔχων ἐνυπόγραφον λόγον παρὰ τῆς σῆς βασιλείας ᾧ πείσω τὸν Μανουὴλ εἰς ὄψιν ἐλθών. Δοκῶ δὲ τοῦτο πράξειν, τῷ τε ἐνυπογράφῳ λόγῳ, καὶ τῇ ἐμῇ πειθοῖ. Ὁ δὲ βασιλεὺς πάμπολλα χρήματα καὶ δῶρα πρὸς τὸν ἀμερυμνῆν δοὺς αὐτῷ, ἀπέστειλεν. Ὁ δὲ εἰσελθὼν μετὰ πολλῶν χρημάτων, καὶ κόσμου παντοίου, ὡς καὶ τοὺς Ἀγαρηνοὺς ἐπὶ τῷ πλούτῳ αὐτοῦ ἐκπλαγῆναι, τὰ δεσμωτήρια ῥογεύσας, καὶ τὸν πρῶτον σύμβουλον θεασάμενος, ἐδυνήθη καὶ λάθρα συνομιλῆσαι τῷ Μανουήλ· καὶ δοῦναι αὐτῷ τὸν ἐνυπόγραφον λόγον, καὶ τὸ φυλακτὸν (11) τοῦ βασιλέως, καὶ ὁ μὲν ταῦτα πράξας, ὑπέστρεψεν ἀναγγείλας τῷ βασιλεῖ ὅσα διεπράξατο. Ὁ δὲ Μανουὴλ ἐξαιτησάμενος τὸν [τῷ] ἀμερυμνῇ τοῦ ἐξελθεῖν κατὰ ἔθνους τινὸς πολεμίου αὐτοῖς, ἔτυχε
B τῆς αἰτήσεως, καταλαβὼν τὸν τοῦ ἀμερυμνῆ υἱὸν, καὶ λαὸν πλεῖστον, ἀπῆλθεν καὶ νίκην μεγάλην εἰργάσατο· καὶ τοῦτο ἐν μείζονι τιμῇ ἢ τὸ πρῶτον κάθιστο, καὶ πάντα ἦν αὐτὸς παρὰ τῷ ἀμερυμνῇ δυνάμενος. Ὅθεν ἔχων φροντίδα πολλὴν τοῦ ἐξελθεῖν ἐν Ῥωμανίᾳ, μετὰ καιρόν τινα εἶπεν πρὸς τοὺς δυνάστας τοῦ ἀμερυμνῆ, ὅτι Ἐάν μοι τὸν υἱὸν τοῦ ἀμερυμνῆ καὶ λαὸν παρέξετε, ἐξελθὼν ὑποτάξω τὴν Ῥωμανίαν. Οἱ δὲ μεγίστην χαρὰν τοῦτο ἡγησάμενοι, καὶ τῷ προτέρῳ πλεονεκτήματι (12), εὐθὺς ἐξώπλισεν αὐτόν· καὶ κατὰ Ῥωμανίας ἀπέστειλεν. Ὁ δὲ ἐλθὼν πλησίον τοῦ θέματος τῆς Ἀνατολῆς προσκαλεσάμενος τοὺς ὑποχειρίους αὐτοῦ, καὶ τὸν υἱὸν ἀμερυμνῆ, ὡς δῆθεν διακινήσων καὶ κυνηγήσων, πόῤῥωθεν τῶν πολεμίων γενόμενος, περιπλα-
C κεὶς τῷ υἱῷ τοῦ ἀμερυμνῆ, καὶ καταφιλήσας αὐτὸν, εἶπεν, ὅτι Ἐγὼ μὲν ἀπέρχομαι πρὸς τὸν βασιλέα τε καὶ τὰ ἴδια, σὺ δὲ μετὰ τῶν σῶν, ὡς μηδὲν δεινὸν πείσεσθαι ὑποπτεύοντες παρ' ἡμῶν, ἄπιθι πρὸς τοὺς σούς. Καὶ οὗτος μὲν οὕτω, μετὰ δακρύων καὶ αἰσχύνης ὑπέστρεψεν. Ὁ δὲ Μανουὴλ ἐχώρει πρὸς τὸν βασιλέα προαποστείλας αὐτῷ τὸν μηνύσοντα. Ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ τὸν μηνυτὴν χρήμασί τε καὶ ἀξιώμασιν ἐφιλοφρονήσατο, καὶ τὸν Μανουὴλ ὡς ἄξιον ἦν ὑπεδέξατο, μάγιστρον εὐθὺς καὶ δομέστικον τῶν σχολῶν ποιησάμενος· καὶ τοὺς αὐτοῦ παῖδας ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀναδεξάμενος. Τούτοις ἐπαρθεὶς ὁ βασιλεὺς, ἐξῆλθεν μετὰ Μανουὴλ καὶ τῆς συγκλήτου κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν, καὶ εὐπετῶς, καὶ τὴν
D Ζάπετρον (13), καὶ τὸ Σαμοσάτον πλούτῳ κομῶν καὶ δυνάμει τότε διὰ τοῦ ἀμερουμνῆ ἐκεῖθεν (14) πα-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(11) Est quod Cedrenus σταυρὸν appellat. Sic ipse P. Goar p. superiori, δοὺς τὸ ἴδιον φυλακτόν, *propria cruce amuleti loco e collo pendente ipsi tradita*: non ita bene hic, *salvum conductum*, quod rem minus explicet. Continuator Vat., καὶ μάρτυρας τῶν εἰρημένων τό τε τοῦ βασιλέως ἐγκόλπιον, καὶ τὸ χρυσοβούλιον ἐδίδου, *ad fidem dictis præstandam, cum imperatoris crucem amuleti ritu ex ejus collo pendentem, tum auream bullam contradit*; seu tabellas ejus sigillo obsignatas ac manu subscriptas, quibus nec expressa figura crucis deerat. Aliud tamen ac peculiarius τὸ φυλακτὸν, ἐγκόλπιον, σταυρός, semel et iterum ad majorem sacramenti regionem Theophilo usurpatum.

(12) Hic deest vox aliqua, putem, πεποιθώς, *priore confisus compendio*; bene animatus ex superiori victoria Manuelis auspicio.

(13) Continuator ac Cedren. Σωζόπετραν scribunt, Amerumnis patriam, cujus excidii ulciscendi causa, is Amorium postmodum excidit Theophili patriam.

(14) Obscurum hoc. Num διὰ τὸ τὸν ἀμερουμνῆ ἐκεῖθεν· *urbem tunc opulentam ac potentia claram, eo quod inde Amerumnes oriundus esset*; ut subaudiatur, aut desideretur vox ὁρμᾶσθαι, vel διὰ τὴν τοῦ ἀμερουμνῆ ἐκεῖθεν πατρίδα, *quod esset illic Amerumnis patria*; an magis hiatus est? Integre vero laudatus continuator: Καὶ αὐτὴν δὲ τὴν Σωζόπετραν ἐκπολιορκήσας πατρίδα τυγχάνουσαν τοῦ ἀμερουμνῆ. Ὑπὲρ ἧς ἐγένετο ἐκεῖθεν διὰ γραμ-

ραλαβὼν, ἐπανίῃ τῇ νίκῃ, καὶ τοῖς λαφύροις γαυρούμενος. Καὶ ἐλθὼν μέχρι τοῦ Βρύα προσέταξεν ᾠκοδομηθῆναι [οἰκοδομηθῆναι] παλάτιον, παραδείσους φυτεῦσαι, καὶ ὕδατα ἀγαγεῖν· ἃ καὶ γέγονεν. Ἐκεῖθεν δὲ ἀφικόμενος εἰς τὴν πόλιν τὰ λάφυρα ἐθριάμβευσεν ἱππικὸν ποιήσας, καὶ τὸ πρῶτον βαῖον παίξας, ἅρματι λευκῷ μενοῦν ἐποχησάμενος, χρώματι δὲ τῷ Βαινέτῳ [Βενέτῳ] ἀμφιασάμενος, καὶ νικήσας ἐστεφανώθη τῷ δήμῳ [τῶν δήμων] ἐπιβοώντων· Καλῶς ἦλθες, ἀσύγκριτε φακτονάρη!

Τοῦ δὲ πατριάρχου Ἀντωνίου τελευτήσαντος, ἀντ' αὐτοῦ χειροτονεῖται Ἰωάννης ὁ σύγκελλος, ἵν' εἴπω ὁ νέος Ἰαννῆς καὶ Ἰαμαρῆς, βεβοημένος ἐπί τε μαντείοις, καὶ λεκανομαντείαις, καὶ πάσῃ ἀσεβείᾳ· ὃς ὄργανον ἐπιτήδειον εὑρεθεὶς τῆς τοῦ βασιλέως ἀσεβείας τε καὶ ῥοπῆς, αὐτῷ πάντα τὰ πρὸς ἀπώλειαν συνειργάσατο· καὶ ὃν ὤδινε μὲν, κατεῖχε δὲ βασιλίσκον τῆς ἀσεβείας ὁ βασιλεὺς, ἐξέῤῥηξεν καὶ ἀπέτεκεν, τὰς ἁγίας εἰκόνας ἀναχρίεσθαι προστάξας, ἢ ἀπαλείφεσθαι (15). Οὗτος ὁ Ἰωάννης πρὸ τοῦ ἄστεως οἴκημα ἐκ λίθων λαξευτῶν κατασκευάσας, ὁ Τροῦλλος μέχρι τοῦ νῦν ὀνομάζεται, διά τινων θυσιῶν ὡμίλει τοῖς δαίμοσι, καὶ τῷ βασιλεῖ τὰ μέλλοντα διεσήμαινε, ὃ καὶ ἀοίκητον ἔμενεν, διὰ τὰς ἐν αὐτῷ γενομένας τότε τῶν δαιμόνων ἐπιφοιτήσεις. Τούτων οὕτως ἐχόντων, Ἄραβες μετὰ δυνάμεως πολλῆς κατὰ Ῥωμανίας ἐδίωξαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἅμα τοῖς πρόσφυξι Πέρσαις καὶ Μανουὴλ δομεστίκῳ κατ' αὐτῶν ἐχώρει· καὶ συμβολῆς γενομένης ἡττηθεὶς ὁ βασιλεὺς, μέσον εἰσῆλθεν τῶν Περσῶν ὑπ' αὐτῶν περισωθῆναι. Μανουὴλ δὲ ὡς ἔγνω τὸν βασιλέα μέσον τῶν Περσῶν ὄντα, [καὶ] αὐτοὺς βουλομένους ἤδη τοῖς Ἄραψι αὐτὸν προδοῦναι, καὶ δι' αὐτοῦ καταλλαγῆναι, αὐτοὺς διασχίσας, μέσον αὐτῶν τοῦ χαλινοῦ τοῦ βασιλέως λαβόμενος, ἐξῆλθεν ἄγοντα τοῦτον (16) ἐξάγων, αἰσχύνης ἡγούμενος οὐ καθεκτὴν Ῥωμαίοις, εἰ τὸν βασιλέα Ῥωμαίων Ἄραβες αἰχμάλωτον λάβωσιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῷ δέει τοῦ καθεστηκότος ἐκστὰς, προσρυῆναι πάλιν τοῖς Πέρσαις ἠβούλετο. Ὁ δὲ Μανουὴλ τὸ ξίφος ἀντέτεινεν, ὡς πατάξων αὐτῷ [αὐτόν]. Ὁ δὲ φοβηθεὶς, καὶ ἄκων συνήπτετο, μόλις

A urbem reversus, onustus spoliis circensibus ludis exhibitis triumphum egit, et curru equis candidis vecto, Venetoque colore insigni primo munere lusit, victorque coronatus est, factionibus acclamantibus : Feliciter adveneris, o incomparande factionarie!

Cæterum patriarcha Antonio vita functo, in ejus locum ordinatus est Joannes syncellus, vere dicam novus Jannes, et Jamares, præstigiis et per pelves divinationibus omnique impietate nominatissimus. Hic velut instrumentum aptissimum imperatoris impietatis et propensionis repertus, ipsi per omnia in perniciem cooperabatur : et quem conceperat B animo, occultabat vero, veneratum impietatis basiliscum imperator, emisit et peperit, cum sacras imagines uno colore inffci, verius dicam, deleri præcepit. Joannes ipse politis et sculptis lapidibus ante urbem exstructa domo (Trullus nunc usque appellatur), sacrificiis quibusdam familiares asciscebat dæmones, et futura imperatori renuntiabat. Domus autem propter dæmonum ad eam frequentiam sine habitatore mansit. Cum hæc ita agerentur, cum potestate multa adversus Romaniam insurrexerunt Arabes, in quos imperator cum Persis profugis et Manuele domestico profectus est. Consertis manibus victus imperator, medium Persarum agmen subiit ab ipsis servandus. Manuel C vero audiens imperatorem medio Persarum agmine constitutum, eosque jam Arabibus ipsum prodere meditantes, et ejus occasione Arabibus reconciliari, diviso eorum cuneo, medium imperatorem reperit, frenoque apprehenso eduxit : ingentem verecundiam ratus inuri Romanis, si Romanorum imperatorem captivum Arabes abducerent. Imperator rei gestæ pavore consternatus, Persis iterum se tradere consiliabatur ; Manuel in adversum intentato gladio percutere minabatur. Territus ille et

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

μάτων προτρέψασθαι ἀναχωρεῖν τὸν Θεόφιλον ἐκ τῆς πατρίδος αὐτῷ· *Ipsa etiam Sozopetra, quæ Ameramnunis patria esset expugnata; pro qua contigit ab eo per litteras rogari Theophilum, ut inde recederet.*

(15) *Jubens oblinendas, sive abolendas.* Tria continuator adversus sacras imagines impiorum imperatorum edicta profert. : 1 a Leone Isauro, ut sancti nomen nunquam illis appingeretur, aut id illæ vocarentur; quod Dei proprium diceret, ut sit ac dicatur sanctus ; 2 a Michaele Theophili patre, ut non adorarentur ; 3 a Theophilo, τὸ μηδὲ χρώμασι ταύτας τυποῦσθαί τε καὶ μορφάζεσθαι· *Ne quis eas coloribus depingeret.*

(16) Ad hæc interpr. in margine, *redundat*; itemque seq. linea ad illud, οὐ καθεκτὴν Ῥωμαίοις· mihi utrumque aptum, ac sensui necessarium. Primum ita expressit continuator : Ὡς δ' ἡμάρτανεν αὖθις, καὶ τρίτον δὲ ἐκ στεῤῥοτέρας ψυχῆς τὴν συνέχουσαν φάλαγγα τὸν βασιλέα διέκοψεν, καὶ πλησίον ἐγεγόνει τούτου· ὡς καὶ ἱμᾶσι τὸν ἐπιφέροντα τοῦτον ἐπιδῆσαι ἵππον, καὶ αὖθις ὑπεξερύσασθαι ἐτύγχανεν· *Cum nec secundo res successisset, tertio quoque obfirmatiori animo incitatus phalangem perrumpit quæ imperatorem involverat; propeque illum accedit, ut et equum quo is vehebatur loris alligare, indeque rursus educere contigerit;* adeoque exiit, ἄγοντα τοῦτον ἐξάγων, *vehentem* D *illum equum educens.* Alterum solum emend. ut ipse cod. repræsentat. Αἰσχύνην ἡγούμενος οὐ. *Probrum ratus non ferendum Romanis, ut imperatorem Romanum in Arabum potestatem captivum venire contingeret.* Pulchre laudatus auctor : Ἐτρώθη τὴν ψυχὴν ἀνὴρ, βασιλέα Ῥωμαίων αἰχμάλωτον γενέσθαι φοβούμενος, καὶ τῶν ἐχθρῶν ὑποπόδιον· *Durum animo vulnus vir tantus accepit, timens ne Romanus imperator captivus abduceretur, ac scabellum pedum hostibus fieret.* Leo ita scribit, ut eo in prælio vulneratum Manuelem, exque vulnere brevi mortuum significet; cum continuator calumniam subjungat, hujus ipsius officii occasione ortam, qua coactus est ad Agarenos fugere, ac reliqua superius Leoni de illo enarrata. Uter certiora monumenta secutus sit, haud facile sit divinare. Non deesse ait continuator qui hanc illius fugam ad Agarenos sub Michaele Theophili patre ponant.

invitus ei adjunctus est, et vix inde ereptus, Dorylæum cum pudore et detrimento se recepit. Manuel vero in acie vulneratus, et **454** ægritudine correptus, præclaris facinoribus in Agarenos editis mortuus est. Corpus ejus asportatum in monasterio ab eo constructo, cui Manuelis factum nomen, Asparis cisternæ vicino, depositum est; et rursus Persæ auxiliarii apud imperatorem accusati. Eo tempore filius imperatori ex Theodora susceptus, quem vocavit Michaelem. Imperatori vero ad Blachernas profecto occurrit non nemo, qui ait : Equus cui imperium tuum insidet meus est. Equo tunc exsiliente, et imperatoris manu detento, stabuli comitem interrogavit imperator : Cujus est equus? Respondit : Opsicii comes tuæ eum majestati misit. Cumque Opsicii comes in urbe tunc ageret, eo in crastinum adducto, una cum eo qui procedentem eum interpellaverat, ait imperator : Verum eloquere, cujus est equus? Ille respondens dixit : Meus erat : mittensque dux, vi eum, neque dato pretio, neque æstimatione facta, mihi eripuit. Interrogavit comitem imperator : Num res ita se habet edissere, et quare non soluto pretii equo, eum ad me misisti? Respondit ille : Quia scholarius fieri expetebat : ego vero num generosus foret ignorans, numismata centum exhibui. Ille vero non accepit. Re examinata et probe percepta ut per vim nimirum equus ablatus fuisset, imperator dignis verberibus ducem emendavit : homini vero ad se accedenti equum restituit. Ille recipere detrectans, in ejus pretium libras duas accepit. Dux vero indolem ejus probare jussus, et si generosus foret scholarium crearet. Hic in bellum profectus, in conflictu velut imbellis et timidus inter fugientes repertus, occisus est.

Imperatori vero ad Bryæ palatium cum comitatu procedenti nuntiatum est ab Orientalium duce Saracenorum protosymbulum cum exercitu prædabundum venire ut Amorium caperet. Ille consueta exercitui proceribusque largitione facta, brevi tempore versus Cappadociam contendit. Amerumnes selectis militum octo millibus, Sudem inter Agarenos virtute prudentiaque nominatissimum ducem instituens, adversus imperatorem submisit. Manibus consertis, profligatus imperator fugit, et cum dedecore rediit : vixque salutem nactus est. Amerumnes vero virtute multa stipatus, abiit, et Amorium obsedit, variisque certaminibus editis obtinere non potuit, fortiter et generose civibus in adversum præliantibus. Philosophi vero Leonis discipulus quidam in castro habitans Amerumni recedere volenti, cujusdam ope, ceu astrologiæ pe-

A διασωθεὶς, κἀκεῖθεν ὑπεστράφη ἐν τῷ Δορυλαίῳ μετ' αἰσχύνης καὶ ἥττης πολλῆς. Ὁ δὲ Μανουὴλ ἐν τῷ πολέμῳ τρωθεὶς, νοσήσας, ἐτελεύτησεν πολλὰς ἀνδραγαθίας κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐνστησάμενος [ἐνδειξάμενος]· τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ ἀποκομισθὲν ἐτέθη ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ κτισθείσῃ μονῇ, τῇ τοῦ Μανουὴλ, σύνεγγυς τῇ κιστέρνῃ τοῦ Ἄσπαρος. Καὶ εὐθὺς διαβολαὶ πρὸς τὸν βασιλέα κατὰ Περσῶν (17). Τότε δὴ γίνεται τῷ βασιλεῖ παῖς ἐκ Θεοδώρας, ὃν ἐπωνόμασεν Μιχαήλ. Ἀπερχόμενος δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν Βλαχέρναις ὑπήντησεν αὐτῷ τις, καὶ λέγει, ὅτι Ἵππος ᾧ ἐποχεῖται (18) ἡ βασιλεία σου, ἐμός ἐστιν. Τοῦ δὲ ἵππου σκιρτῶντος καὶ τοῦ βασιλέως τοῦτον κατασχόντος, τὸν κόμητα σταύλου ἐπηρώτησεν ὁ βασιλεύς· Τίνος ἐστὶν ὁ ἵππος; Ὁ δὲ ἔφη· Ὁ κόμης
B τοῦ Ὀψικίου ἀπέστειλεν αὐτὸν τῇ βασιλείᾳ σου. Τοῦ δὲ κόμητος τοῦ Ὀψικίου ἐν τῇ πόλει ὄντος, τῇ αὔριον ἀγαγὼν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς, καὶ τὸν προσελθόντα αὐτῷ, ἔφη· Εἰπὲ τὴν ἀλήθειαν· τίνος ἐστὶν ὁ ἵππος; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ὅτι Ἐμὸς ἦν, καὶ ἀποστείλας ὁ στρατηγὸς ἀνείλετο αὐτὸν ἐξ ἐμοῦ βιαίως μήτε τίμημά μοι δοὺς, μήτε ἀξίωμα ποιήσας. Εἶπε δὲ πρὸς τὸν κόμητα ὁ βασιλεύς· Εἰπὲ, εἰ οὕτως ἔχει· καὶ διὰ τί μὴ ἀποκόψας περὶ τοῦ ἵππου, ἀπέστειλάς μοι αὐτόν; Ὁ δὲ ἔφη· Ὅτι ἐπεζήτει γενέσθαι σχολάριος. Ἐγὼ δὲ μὴ εἰδὼς εἰ ἀνδρεῖός ἐστι, παρεῖχον αὐτῷ ἑκατὸν νομίσματα· ὁ δὲ οὐκ ἔλαβεν αὐτά. Καὶ ἐρευνήσαντος τοῦ βασιλέως, καὶ πληροφορηθέντος ὡς βιαίως αὐτὸν ἀφείλετο, τὸν μὲν στρατηλάτην
C τοῖς προσήκουσι μαγγλαβίοις ἐσωφρόνισεν· τῷ δὲ προσελθόντι αὐτῷ ἀπέστρεψεν τὸν ἵππον. Ὁ δὲ τοῦτον οὐκ ἠβουλήθη· ἔλαβεν δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ λίτρας δύο. Ὁρισθέντος δὲ τοῦ στρατηγοῦ δοκιμάσαι αὐτὸν, καὶ εἰ ἀνδρεῖός ἐστι ποιῆσαι αὐτὸν σχολάριον. Τοῦ δὲ εἰς πόλεμον ἀπελθόντος, ἐν τῇ συμβολῇ ὡς δειλὸς ἐν τοῖς φεύγουσιν εὑρεθεὶς κατεσφάγη.

Γεγονότος δὲ τοῦ βασιλέως εἰς πρόκενσον ἐν τῷ Βρύᾳ, ἦλθεν αὐτῷ μήνυμα παρὰ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀνατολικῶν, ὡς ὁ πρωτοσύμβουλος (19) ἐξελθὼν μετὰ πλήθους ἐκπορθήσων ἀπέρχεται τὸ Ἀμώριον. Ὁ δὲ τὰ νενομισμένα τῷ τε στρατῷ καὶ τοῖς ἄρχουσι ποιήσας, συντόμως μέχρι Καππαδοκίας ἐξήλατο. Ὁ δὲ ἀμερουμνῆς ἀποχωρίσας ὀκτὼ χιλιάδας λαοῦ, καὶ τὸν Σουδὲμ ὀνομαστότατον ἐν τοῖς Ἀγαρηνοῖς
D ὄντα ἐπί τε ἀνδρείᾳ καὶ φρονήσει δοὺς αὐτοῖς κεφαλὴν, ἀπέστειλεν κατὰ τοῦ βασιλέως· συμβαλόντων δὲ πόλεμον, ἡττηθεὶς ὁ βασιλεὺς ἔφυγεν, καὶ μετ' αἰσχύνης ὑπέστρεψεν, μόλις διασωθείς· ὁ δὲ ἀμερουμνῆς ἀπελθὼν μετὰ δυνάμεως πολλῆς, περιχαρακώσας τὸ Ἀμώριον, καὶ πολέμους πολλοὺς ποιήσας, οὐκ ἴσχυσεν αὐτὸ ἐκπορθῆσαι, γενναίως καὶ σταθερῶς ἀγωνιζομένων τῶν ἔνδοθεν. Μαθητὴς δέ τις Λέοντος τοῦ φιλοσόφου ἦν ἐν τῷ κάστρῳ καὶ βου-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(17) Qui nimirum ipsum Arabibus voluissent prodere, ac sibi Theophobum conati essent præficere; uti multis continuator.

(18) Hanc equi ablati historiam longe aliter continuator ac Cedrenus narrant : eorumque vero similior narratio. Manuelem in Persarum expeditione adversus Amorium adhuc superstitem postque ipsum Theophilum, iidem faciunt; nisi iste alius, atque junior Manuel exsistit.

(19) Hic quoque ipse amerumnes, supremusque Arabum dux, ac velut imperator, sic appellatur.

ληθέντος ὑποχωρῆσαι τοῦ ἀμερουμνῆ, διά τινος A ἐμήνυσεν ὁ αὐτὸς ἀστρονόμος, ὅτι Εἰ προσκαρτερήσεις τῷ κάστρῳ δύο ἡμέρας, ἐκπορθήσεις ἡμᾶς. Ὃ καὶ γέγονεν. Προεδόθη γὰρ ὑπό τε τοῦ λεγομένου Βοϊδίτζη καὶ τοῦ Μανικοφάγου (20). Κατεσχέθησαν δὲ τῶν ὀνομαστῶν ἄνδρες οὐκ ἀγεννεῖς ἀπελθόντες ἐν Συρίᾳ αἰχμάλωτοι, Θεόφιλος ὁ πατρίκιος, καὶ στρατηγοὶ, ὅ τε Μελισσηνὸς, καὶ ὁ Ἀέτιος (21), καὶ Θεόδωρος πρωτοσπαθάριος, ὁ Κρατερὸς, καὶ Κάλλιστος τουρμάρχης, καὶ Κύριλλος (22) δρουγγάριος, καὶ Βασσόης, καί τινες ἄρχοντες τῶν ταγμάτων· οἳ παρὰ τοῦ πρωτοσυμβούλου ἀναγκασθέντες ἀρνήσασθαι τὴν αὐτῶν πίστιν, καὶ τούτου μὴ πεισθέντος ξίφει τὰς ἑαυτῶν κεφαλὰς ἀπετμήθησαν, ἀντὶ προσκαίρου ζωῆς τὴν αἰώνιον ἀγαπήσαντες. Ὁ δὲ τὴν αἰσχρὰν σωτηρίαν τῆς καλλίστης ἀνταλλαξάμενος, B ὁ τοῦ Φιλοσόφου Λέοντος μαθητὴς προσρυεὶς τῷ ἀμερουμνῆ, ἐρωτήθη παρ' αὐτοῦ περὶ τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν μαθητὴν εἶναι τοῦ Φιλοσόφου Λέοντος. Οὗτός τε ὅστις ὁ Λέων, καὶ ὁποῖον αὐτὸν ἐπεθύμει ἰδεῖν. Καὶ δή τινα [τινι] τῶν αἰχμαλώτων δοὺς γράμματα πρὸς Λέοντα τὸν Φιλόσοφον ἀπέστειλεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὑποσχόμενος αὐτῷ, ὅτι εἰ ἐξέλθοι ἀπ' [ἐπ'] ἐκεῖνον, αὐτὸν εἶναι ἐν τιμῇ. Ὁ δὲ Λέων τὰ γράμματα ἀπολαβὼν, καὶ φοβηθεὶς μή πως διαγνωσθῇ, ἀνήγαγεν αὐτὰ Θεοφίλῳ τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ γνοὺς τὰ τῆς αὐτοῦ ἐπιστήμης, προσλαβόμενος αὐτὸν εἶχεν ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Μαγναύρας, παραδοὺς αὐτῷ διδάσκειν καὶ μαθητὰς, παρέχων αὐτῷ τὰ πρὸς ὑπηρεσίαν ἅπαντα, ὃς καὶ μητροπολίτης ἐν Θεσσαλονίκῃ γέγονεν.

ritus significavit : Si dies tantum duos ad castrum stationem habueris, obtinebis nos ; quod et contigit. A Boïditze quippe vocato, et Manicophago proditum est. Capti sunt etiam virorum nominatorum et non ignobilium plurimi, et in Syriam 455 abducti captivi, Theophilus patricius et duces isti, Melissenus, Aetius, Theodorus protospatharius, qui et Craterus, Callistus turmarcha, Cyrillus drungarius, et Bassoes, et quidam agminum proceres qui a protosymbulo tormentis adacti, ut fidem negarent, ipsi morem non gerentes, gladio capitibus præcisi sunt, vitæ temporalis vice æternam consecuti. Discipulus autem Leonis Philosophi salutem honestissimæ turpem præferens, cum ad Amerumnem transiisset, ab eo de scientia sua interrogatus, Leonis discipulum esse professus est. Amerumnes quis et qualis esset iste Leo probare cupiens, captivorum non nemini datis litteris, ad Leonem Philosophum Constantinopolim misit, pollicitus, si veniret, in honore futurum. Acceptis litteris, veritus Leo ne dignosceretur, Theophilo imperatori cuncta detulit. Theophilus, ejus agnita scientia, vocatum detinuit in Magnauræ palatio, docendi facultate discipulisque et cunctis necessariis ad ministerium exhibitis, qui deinceps metropolita Thessalonicensis exstitit.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς τὸν τρίκογχον ἐν τῷ παλα- C τίῳ, καὶ τὸ λεγόμενον Σίγμα, καὶ τὰς ἀναβάθρας ἔνθα οἱ δῆμοι ἵστανται, στήσας, καὶ φιάλην ἐν ᾗ γίνεται τὸ Σαξιμοδέξιμον (23) λεγόμενον, τῶν ἵππων ἀμφοτέρων τῶν μερῶν διερχομένων μετὰ χρυσῶν σαγισμάτων. Ὑπὸ δὲ τὸν τρίκογχον κάτωθεν διὰ μηχανῆς ἐποίησεν τὸ λεγόμενον μυστήριον, ἐν ᾧ ἐν τῇ μιᾷ γωνίᾳ, ὃ ἐὰν εἴπῃ τις, ἐξακούεται ἐν τῇ ἑτέρᾳ. Μαθὼν δὲ αὐτὸς Θεόφιλος ὅτι Θεοφάνης ποιητὴς καὶ Θεόδωρος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καθ' ἑαυτοὺς ζῶντες τὴν ἀσέβειαν αὐτοῦ κωμῳδοῦσιν καὶ διελέγχουσιν, ἀποστείλας μετ' ὀργῆς ἤγαγεν αὐτοὺς πρὸς αὐτὸν, εἰπὼν τάδε· Πόθεν ἐστέ; Οἱ δὲ εἶπον· Πόθεν; ἐκ Παλαιστίνης. Ὁ δὲ ἀλητήριος· Καὶ διὰ τί τὴν γῆν ὑμῶν ἀφέντες, καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν ἐλθόντες οὐ πειθαρχεῖτε τῇ βασιλείᾳ ἡμῶν; Τῶν δὲ μηδὲν ἀποκριθέντων, ἐπέτρεψεν παίεσθαι τὰς ὄψεις αὐτῶν σφοδρῶς. D Εἶτα μετὰ τοῦτο βουνευρήσας αὐτοὺς μέχρις αὐτοῦ τοῦ θανάτου μετὰ θυμοῦ, [μετὰ] τραχείας τῆς φωνῆς πρὸς τὸν ὕπαρχον ἔφη· Ἆρον αὐτοὺς εἰς τὸ

Idem imperator triconchum in palatio, et quod dicitur Sigma, gradusque, quibus factiones consistunt, et fontem ædificavit, quo peragitur Saximodeximum dictum, utriusque partis equis aureis stragulis instructis, et pertranseuntibus. Sub triconcho vero ex machina secretum (ita vocant) posuit, in cujus angulo quovis quidquid dixerit aliquis, in altero exauditur. Theophilus autem cum didicisset Theophanem poetam et Theodorum ejus fratrem ipsius impietatem suggillare et arguere, mittens cum furore eos ad se accersivit dicens : Undenam estis ? Dixerunt illi. Unde ? ex Palæstina. Scelestus autem : Quam ob causam patria vestra deserta, in ditionem nostram venientes non obeditis imperio nostro? Illis nihil respondentibus, jussit eorum facies dure percuti. Deinceps vero eisdem ad mortem ferme nervis bubulis per corpus cæsis, cum furore et aspera voce dixit ad præfectum : Tolle istos in prætorium, et versus hosce vultui eorum inscribe, hoc addens, Tametsi incle-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(20) Hanc proditionem Boiditza auctore, et ut nihil astrologiæ in ea intervenerit, sed sola indicatio partis illius murorum qua facilis esset ad urbem accessus, sagitta cum epistola e muro in hostium castra emissa, solidius Vaticanus Continuator, quam vel Leo, vel Cedrenus qui rem paucis perstringit.

(21) Sunt hi turmæ 42 martyrum præcipui heroes, quorum certamen Continuator Vat. describit.

(22) Cedr., Anonymus, etc. Κωνσταντῖνος, nec aliud habet cod. Reg. ex quo non bene expressum Κύριλλος. Hujus Constantini constantiam atque operam confirmando Theophilo pulchre enarrat laudatus auctor.

(23) Exponit Continuator quid istud in eo fonte esset : Ἡ δὲ δὴ φιάλη κατὰ τὸν καιρὸν τῶν δεξίμων πιστακίων καὶ ἀμυγδάλων, ἀλλὰ μὴν καὶ κουναρίων πεπληρωμένη κονδίτου ἐκ στροβελίου ἐκδιδομένου, πᾶσιν ἔκιρνα καὶ παρεῖχε τρυφᾶν τοῖς ὅσοι δι' ἐφέσεως εἶχον τῶν ἑστηκότων ἐκεῖ. Verum hæc ibi fuse exposita, aliaque Theophili ædificia tribus hic lineis indicata.

gantes sint, nulla sit tibi cura. Hoc autem dixit, sciens eos litteris pertissimos et exercitiis religiosis versatissimos. Responderunt illi : Scribe, scribe, imperator, quod placuerit, ceu coram tremendo Judice illud idem lecturus. Præfectus viros in prætorium abductos post dies duos, corpore extento, manibus et pedibus ligatis, acubus suffixit, et versibus **456** in eorum frontibus insculptis, in exsilium misit. Et in exsilio quidem moritur Theodorus, et sanctorum numero ascribitur. Illustris vero Theophanes poeta ad Michaelis et Theodoræ tempora superfuit, pro fide orthodoxa instituenda plurimum contendens : qui postmodum metropolita Nicænus exstitit, rebus jam in meliorem statum et majorem pietatem compositis. Ejus tempore ad Augusteum statuæ Justiniani aureus globus in terram decidit : cunctisque anxiis, et quomodo ad culmen illud conscenderent disceptantibus, artifex quidam scandularius inventus est, qui Magnæ ecclesiæ conscensis tegulis, cum fune telum immisit in Justiniani equum : infixoque ibidem telo ipse per funem excurrens, stuporem cunctis spectantibus incussit : et, globo reposito, imperatoris animum sibi conciliavit, numismatis centum ab eo donatus. Theophilus autem filium suum Michaelem in Magna ecclesia coronavit : exstruxitque hospitium recipiendis peregrinis, qui ejus de nomine Theophili dicitur. Ante mortem porro imperator ille Deo exosus, maximo cum hominibus ejusdem sententiæ habito consilio de Persa Theophobo, ut nimirum ab ipsis diligeretur, eamque fidem, aiebat, ipsi præstant Persæ subditi, ne forte me defuncto adversus filium pueriles annos nondum excedentem, et in uxorem meditentur tyrannidem : eam ob rem Theophobum in palatium adduxit et secum habuit ; morbo autem ingravescente, eum carcere inclusit in Bucoleontis fornicibus. Persis autem inquirentibus, quid de illo actum foret, misit imperator Petronam Augustæ fratrem cum logotheta, et Theophili caput amputari jussit. Isti vero cum imperatore in palatio versari Persis denuntiaverunt. Imperatore vero dysenteriæ morbo animam misere projiciente, exsecrandum ejus corpus ad sanctos Apostolos delatum est. Corpus autem Theophobi per Bucoleontem clam subductum in monasterium, Theophobiæ nunc dictum, Narsetis ædi vicinum deportaverunt : et illud ibidem deposuerunt.

A πραιτώριον, καὶ γράψαν τὰ πρόσωπα αὐτῶν τούσδε τοὺς στίχους, προσθεὶς, ὅτι Κἂν οὐκ εἰσὶ καλοὶ, μή σοι μελέτω. Τοῦτο δὲ εἶπεν εἰδὼς αὐτοὺς ὡς σοφωτάτους, καὶ ἄριστα ἀσκημένους. Οἱ δὲ εἶπον· Γράφε, γράφε, βασιλεῦ, τὸ δοκοῦν σοι, ὡς μέλλων τοῦτο ἀναγνῶναι ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ κριτοῦ. Ὁ δὲ ὕπαρχος τούτους ἀγαγὼν εἰς τὸ πραιτώριον μετὰ δύο ἡμέρας ἁπλώσας, καὶ δήσας αὐτῶν χεῖρας καὶ πόδας, κατακεντήσας τε κ... ἐγκολάψας τοὺς στίχους εἰς τὰς ὄψεις αὐτῶν ἐξώρισεν. Καὶ ἐν μὲν τῇ ἐξορίᾳ τελευτᾷ ὁ ἐν ἁγίοις Θεόδωρος. Ὁ δὲ ἀοίδιμος Θεοφάνης ὁ ποιητὴς διήρκεσεν μέχρι Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρας, ἀγωνισάμενος πλεῖστα ἐν τῇ γενομένῃ ὀρθοδοξίᾳ, ὃς καὶ μητροπολίτης εἰς Νίκαιαν γέγονεν, τῶν πραγμάτων
B ἀποκαταστάντων ἤδη πρὸς τὸ εὐσεβέστερον. Ἐπὶ αὐτοῦ ἔπεσεν ἡ χρυσῆ τοῦφα Ἰουστινιανοῦ, τοῦ λεγομένου Αὐγουστέως. Ἀμηχανούντων δὲ πάντων, καὶ πῶς ἀνέλθοιεν διαλογιζομένων εὑρέθη τις σκαλωτὴς τεχνίτης, καὶ ἀνελθὼν ἐν τοῖς κεράμοις τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας βέλος ἀφῆκεν μετὰ σχοινίου εἰς τὸν ἱππότην Ἰουστινιανοῦ, καὶ τοῦ βέλους παγέντος ἐκεῖσε, αὐτὸς διὰ σχοινίου διαδραμὼν θάμβος μὲν τοῖς ὁρῶσι παρέσχετο, καὶ τὴν τοῦφαν προσήρμοσεν, καὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἐπεσπάσατο εὔνοιαν, φιλοτιμηθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως νομίσμασιν ἑκατόν. Στέφει δὲ Θεόφιλος τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μιχαὴλ ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ. Κατεσκεύασε δὲ ξενῶνα τὸν νῦν μὲν τὰ Θεοφίλου λεγόμενον. Πρὸ δὲ τῆς αὐτοῦ τελευτῆς ὁ θεομισὴς οὗτος βασιλεὺς βουλὴν μεγίστην ποιησάμενος
C μετὰ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ περὶ Θεοφόβου τοῦ Πέρσου, ὡς ὅτι [εἰς] πολλὴν ἀγάπην ἔχουσιν καὶ πίστιν αὐτὸν (24), οἵ τε ὑπ' αὐτὸν Πέρσαι, καὶ μήπως ἐμοῦ τελευτήσαντος μελετήσωσι τυραννίδα κατὰ τοῦ ἐμοῦ παιδὸς νηπίου ὄντος, καὶ τῆς γυναικὸς, ἀποστείλας ἀνήγαγεν Θεόφοβον εἰς τὸ παλάτιον, καὶ εἶχε μετ' αὐτοῦ· βαρυνθεὶς δὲ τῆς νόσου, καθεῖρξεν Θεόφοβον ἐν ταῖς καμάραις τοῦ Βουκολέοντος (25). Τῶν δὲ Περσῶν ἐπιζητούντων αὐτὸν, τί ἄρα γέγονεν· ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς Πετρωνᾶν τὸν τῆς Αὐγούστης ἀδελφὸν σὺν τῷ λογοθέτῃ, ἀπέτεμε τὴν κεφαλὴν τοῦ Θεοφόβου. Ἔπεισαν δὲ οὗτοι τοὺς Πέρσας, ὡς μετὰ τοῦ βασιλέως ἐστὶν ἐν τῷ παλατίῳ. Τοῦ δὲ βασιλέως δυσεντερίᾳ νόσῳ τὴν ψυχὴν κακῶς ἀποῤῥήξαντος, ἀπεκομίσθη τὸ δύστηνον αὐτοῦ σῶμα εἰς τοὺς Ἁγίους
D Ἀποστόλους. Τὸ δὲ σῶμα τοῦ Θεοφόβου διὰ τοῦ Βουκολέοντος ἐξάγοντες λαθραίως διέσωσαν πλησίον τὰ Ναρσοῦ ἐν τῇ λεγομένῃ νῦν μονῇ τῆς Θεοφοβίας, καὶ τοῦτο ἐκεῖσε κατέθηκαν.

457 *MICHAEL.*

Michael una cum matre sua Theodora annos quindecim regnavit, cum Basilio vero annum unum

ΜΙΧΑΗΛ.

Μιχαὴλ ἐβασίλευσεν σὺν τῇ μητρὶ αὐτοῦ Θεοδώρᾳ ἔτη δεκαπέντε, (26) σὺν Βασιλείῳ δὲ, ἔτος ἓν, μῆνας

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(24) Melius αὐτοί, deestque vox aliqua, qua præter subditos Persas alii significentur Theophobo addicti. Amastri consedisse *μετά τινων ἐκκρίτων ἀνδρῶν, cum nonnullis primoribus*, habet anonymus; cum Theophilo suspectus ab eo discessit : qui ipsi videantur, per quos rerum summam in Theophobum transferendam timet Theophilus.

(25) Ut ad tempus illo amice usus sit, ex quo sparsus rumor esse illum cum imperatore, ac immortalem vivere, postquam etiam caput illi exsectum est. Anonym. : Ἐκεῖθεν οὖν διαβεβόηται μέχρι τοῦδε παρὰ Πέρσαις, μὴ ὄψεσθαι θάνατον τὸν Θεόφοβον, ἀλλ' ἐν ἀφθαρσίᾳ διαζῆν· τῷ κρύβδην, ἀλλ' οὐκ ἀναφανδὸν τὸν ἐκείνου θάνατον γενέσθαι ποτέ. Ἀποστείλας τῇ νυκτὶ ὁ βασιλεύς.

(26) Ἔτη ιε', μόνος δὲ, ἔτη ι'· *Cum Theodora annos quindecim, solus decem.*

τέσσαρας. Ἡ δὲ Θεοδώρα οὕτως ἦν πιστὴ καὶ ὀρθόδοξος, ὡς καὶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἔτι περιόντος λάθρα ταύτην τὰς ἁγίας εἰκόνας τιμᾷν τε καὶ σέβεσθαι· ἥτις γνώμῃ μὲν ἑαυτῆς, ὑποθήκῃ δὲ καὶ παραινέσει Θεοκτίστου κανικλείου καὶ λογοθέτου ἐξελαύνει τε τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς πόλεως τὸν πατριάρχην Ἰωάννην σύντεκνον αὐτῆς ὄντα περιορίσασα τοῦτον ἐν τῷ Στενῷ, εἰς τὸ Κλειδίον οὕτω καλούμενον. Εἰσάγει [δὲ] τὸν ἐν ἁγίοις Μεθόδιον μοναχὸν ὄντα, καὶ πατριάρχην ἀποκαθίστησιν. Καὶ πάντας τοὺς ὑπὸ Θεοφίλου ἐξορισθέντας μοναχούς, καὶ ἐπισκόπους ἑνώσασα, τὴν ὀρθόδοξον ἐβεβαίωσεν πίστιν, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν εἰρήνευσεν. Τῇ δὲ πρώτῃ Κυριακῇ (27) τῶν ἁγίων Νηστειῶν ἀπέστειλεν Θεόκτιστον λογοθέτην κατὰ τῆς Κρήτης, ὡς ἀπελθὼν μετὰ πολλοῦ πλήθους, καὶ στόλου μεγάλου, σφόδρα μὲν ἐπτόησεν τοὺς Ἀγαρηνούς, σφοδρότερον δὲ αὐτὸς ἐπτοήθη, καὶ τὴν φυγάδα προεχειρίσατο, τὴν Αὐγοῦσταν μαθών, ὡς ἄλλον βασιλέα προεχειρίσατο, ὅπερ μεθόδῳ Σαρακηνῶν καὶ δωροληψίᾳ τῶν μετ' αὐτοῦ ἐκπλήξαν αὐτὸν πέπεικεν πρὸς τὴν πόλιν ἐπανελθεῖν, καὶ καταλιπεῖν τὸν στρατὸν μαχαίρας ἔργον τοῖς ἐν Κρήτῃ γενόμενος· οὕτω δὴ κακῶς ἐν Κρήτῃ φανείς. Ὡς γὰρ ἐξελθὼν τότε κατὰ Ῥωμανίας ὁ Ἀμὲρ ἐληΐζετο πᾶν τὸ ἐν ποσί, καὶ κατέστρεφεν, τὸν αὐτὸν πάλιν (28) Θεόκτιστον ὡς πιστότατον καὶ οἰκειότατον ὄντα μετὰ δυνάμεως πολλῆς κατὰ τοῦ Ἀμὲρ Θεοδώρα καὶ Μιχαὴλ ἀπεστάλκασιν. Καὶ παραγεγονὼς οὗτος καὶ πόλεμον προσβαλὼν τῷ Ἀμὲρ * * * * διὰ τὴν τοῦ λογοθέτου βαρύτητα καὶ ἀπέχθειαν, ὧν εἷς ἦν Θεοφάνης ὁ ἐκ Φαργάνων ἀνδρείᾳ τε καὶ ῥώμῃ διαφέρων πολλῶν, ὃς ὕστερον λόγον ἀπαθείας λαβὼν προσφεύγει τοῖς Χριστιανοῖς. Ἤδη δὲ ὁ βασιλεὺς ἀνδρωθεὶς ἐσχόλαζε τοῖς τε κυνηγίοις, καὶ ταῖς τῶν ἵππων ἁμίλλαις ἐν τῷ διαύλῳ τοῦ ἱππικοῦ, καὶ ταῖς λοιπαῖς ἀκαθαρσίαις. Βουλὴν οὖν ποιεῖται Θεοδώρα Αὐγοῦστα μετὰ Θεοκτίστου λογοθέτου δοῦναι γυναῖκα τῷ υἱῷ αὐτῆς. Ἔγνω γὰρ ὡς συνεφιλιώθη Εὐδοκίᾳ τῇ τοῦ Ἴγγερος μισουμένῃ τῷ λογοθέτῃ καὶ τῇ δεσποίνῃ σφοδρῶς δι' ἀναίδειαν. Διὸ συζευγνύουσιν αὐτῷ Εὐδοκίαν τὴν τοῦ Δεκαπολίτου, μεθ' ἧς στεφανοῦται ἐν τῷ ἁγίῳ Στεφάνῳ τῷ εἰς τὴν Δάφνην, γενομένου τοῦ παστοῦ εἰς τὴν Μαγναύραν, τῆς δὲ συγκλήτου ἀνακλιθείσης ἐν τοῖς δέκα ἐννέα Κουβίτοις. Μετὰ δὲ μικρὸν ὁ τῶν Βουκελλαρίων στρατηγὸς ἤγαγεν ἵππον τῷ βασιλεῖ θυμοειδῆ καὶ γενναῖον. Ὁ δὲ τοῦτον τῷ ἱππικῷ βουλόμενος ὑποζεῦξαι, ἠβούλετο καταμαθεῖν τούς τε

A et menses quatuor. Theodora vero adeo fide rectisque in Ecclesiam sensibus præstabat, ut ejus viro adhuc superstite, sanctas imagines coleret et veneraretur. Hæc tum proprii animi motu, tum etiam suggestione et sententia Theoctisti Canicleo præpositi et logothetæ, ex Ecclesia et urbe Joannem patriarcham proprium compatrem in Clidii, monasterium ita dictum, ad Stenum exsulem ejecit. In ejus locum Methodium monachum inducit et patriarcham instituit. Monachis vero et episcopis a Theophilo in exsilium missis postliminio revocatis, fidem orthodoxam firmavit, et Ecclesiæ pacem restituit. Cæterum prima sanctorum Jejuniorum Dominica Theoctistum logothetam in Cretam misit. Hic cum valido exercitu et ingenti classe profectus, magnum Agarenis terrorem incussit. Vehementius autem ipse territus est, Augustam urbe fugisse audiens, alio in imperatorem substituto: quod dolis et arte Saracenorum paratum fuit: muneribus videlicet ab eis qui in comitatu erant acceptis, qui vano hoc terrore incusso in urbem regredi et exercitum Agarenis Cretes incolis, ceu gladii pabulum objicere persuaserunt. Ita per Cretam infelix visus. Ameras autem profectione suscepta adversus Romaniam, obvium quemque locum depopulabatur et vastabat. Eumdem porro Theoctistum seu fidelissimum et dilectum cum valida exercitus manu adversus Ameram Theodora et Michael miserunt. Profectus ille et manibus cum Amera consertis * * * propter infensum in logothetam animum et inimicitias: quorum unus fuit Theophanes Pharganensis virtute et robore plurimis præstans, qui postmodum securitatis fide accepta, in Christianorum partes remeavit. Imperator porro virilem ingressus ætatem venationibus et equorum certaminibus in Circi stadio aliisque impuris studiis vacabat. Cæterum Theodora Augusta uxoris filio suo providendæ cum Theoctisto logotheta consilium habuit; noverat quippe cum Eudocia Ingeris filia, logothetæ, et imperatrici propter impudicitiam vehementer exosæ, familiaritatem contraxisse: eam ob rem Eudociam Decapolitæ filiam eidem matrimonio conjungit, **458** cum qua in æde sancti Stephani, quæ ad Daphnem, corollas nuptiales subiit, convivio ad Magnauram celebrato et senatu ad novemdecim accubita recumbente. Modico post Bucellariorum dux equum animosum et nobilem obtulit impe-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(27) Videtur hic hiatus, ut incipiat auctor referre historiam restitutionis imaginum prima illa Dominica Quadragesimæ, quam multis Continuator Vat. prosequitur: nisi compendio sic Leo scripsit, Τὴν Ἐκκλησίαν εἰρήνευσεν τῇ α' κυριακῇ τῶν ἁγίων Νηστειῶν, *Ecclesiæ pacem composuit Dominica prima Quadragesimæ;* tum sequatur de Theoctisti expeditione, ἀπέστειλεν δὲ Θεόκτιστον, καὶ τὴν φυγάδα, sit, καὶ τὴν φυγὴν δὲ προεχ., *fugamque expedivit, audiens Augustam alium imperatorem creasse;* cui forte nupsisset, uti in superioribus, et sequentibus non desunt quæ sic assumptis in maritos imperii faces detulere: idque Theoctisto formidabile, qui puerulo imperatore, ac matre Augusta, summa in aula auctoritate polleret. Nihil ergo necesse contra textus fidem reddere, *Augustam urbe fugisse.*

(28) Nihil hic hiulcum, sed post vocem φανείς, ut fuerit descripta ejus in urbem receptio, tametsi rem sic male in Creta gesserat; sequaturque injuncta alia expeditio; in qua etiam nihil felicius cessisse Theoctisto ipsa hæc Leonis mutila indicant, ob illius severitatem, odioque in eum quibusdam proceribus ad Saracenos deficientibus. Ἀπέχθειαν leg. Anonymus ista suppressit, ut et Cedrenus viri forte reverentia, quem pene auctorem restitutarum imaginum agnoscunt.

ratori. Ille equi ad Circenses ludos mittendi A cupidus, dentes quibus equorum ætas dignoscitur et annorum numerum explorare moliebatur. Equo vero ferociente et calcitrante angebatur imperator generosi sessoris expers, qui equum redderet mansuetum. Anxio itaque imperatori adest proximus Theophilitzes : Est mihi, inquit, peritissimus juvenis et generosus, equis subigendis, qualem imperium tuum expetit, idoneus, cui nomen Basilius. Imperatore advocari jubente, ex cubiculariis unus ad Ferream portam missus est, qui Basilium inventum cum festinatione ad imperatorem adduxit. Ille equum tenere jussus, manu quidem frenum apprehendit, altera vero aurem capiens, ad ovis mansuetudinem adegit : quo delectatus et gavisus imperator Basilium Andreæ hetæriarchæ, ut comitatui al- B legeretur et equis subserviret, commendavit. De Basilio vero quæ fuerit ejus educatio, et unde fuerit ortus, enarrare neccessarium duxi.

Is Macedoniam habuit patriam in Adrianopoleos pagis, sub Michaelis Rangabe, Ignatii patriarchæ parentis, imperio. Ejus tempore Crumus Bulgariæ princeps adversus Christianos arma movit, et Michaele in fugam verso, Leonique Armenio subinde tyrannidem arripiente, et imperante, protectus Crumus urbem obsedit. A Leone autem Armenio telo petitus, et in Bulgariam reversurus, misit qui ad sancti Mamantis loca prædas agerent, et animalia ærea ibidem posita raperent. Inde Adrianopolim declinans armorum vi cepit, et virorum millia duo- C decim absque mulieribus transtulit : eos ad Danubium jussit habitare. Tempore deinde Theophili imperatoris, erat magister militiæ Cordyles nominatus in Macedonia. Is habebat filium Bardam nomine et virili ætate provectum, quem vice sua Macedonibus trans Danubii fluminis ripas habitantibus dominari reliquit. Ipse quodam invento et arte ad Theophilum accessit, quem gaudens excepit et eo quod expetebat cognito, ut navigia consequerentur, et in urbem redirent, mandavit. Erat porro Baldimer Bulgariæ princeps, Crumi nepos, et pater Simeonis. Captivorum vero turmæ de reditu in Romaniam[1] cum uxoribus et
459 filiis inierunt consilium, et Michaele Bulgaro versus Thessalonicam profecto, cum facultatibus D suis trajicere cœperunt. Quod cum rescisset Crumus, in adversam fluminis ripam transiit, bellum illaturus. Macedones re desperata Tzantzem et Cordylem sibi duces præficiunt, et conserto præ-

A ὀδόντας, ἐξ ὧν τῶν ἐτῶν ἡ ποσότης διαγινώσκεται. Τοῦ δὲ ἵππου θρασυνομένου καὶ σκιρτῶντος, ἦν ἀχθόμενος διὰ τοῦτο ὁ βασιλεὺς, ὡς μηδενὸς εὐπορῶν γενναιότητος τὸν ἵππον ἐξημερώσαντος. Ὡς οὖν ἤχθετο, παρὼν ὁ Θεοφιλίτζης· Ὅτι δὲ ἔχω νεώτερον ἐμπειρότατον, καὶ ἀνδρεῖον εἰς τοὺς ἵππους οἷον ἐπιζητεῖ ἡ βασιλεία σου, τοὔνομα Βασίλειον. Τοῦ δὲ βασιλέως ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν κελεύσαντος, ἀπεστάλη κοιτωνίτης ἐν τῇ Σιδηρᾷ πύλῃ, καὶ τὸν Βασίλειον εὑρὼν, μετὰ σπουδῆς ἤγαγεν πρὸς τὸν βασιλέα. Καὶ κελευσθεὶς τὸν ἵππον κρατῆσαι· τῇ μὲν μιᾷ χειρὶ τὸν χαλινὸν κρατήσας, τῇ δὲ ἑτέρᾳ τοῦ ὠτὸς δραξάμενος εἰς ἡμερότητα προβάτου μετέβαλεν· ᾧ ἀρεσθεὶς καὶ θεραπευθεὶς ὁ βασιλεὺς παρέδωκεν τῷ Ἀνδρέᾳ ἑταιριάρχῃ, τοῦ εἶναι εἰς τὴν ἑταιρίαν, καὶ B δουλεύειν ἐν τοῖς ἵπποις αὐτοῦ. Ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην διηγήσασθαι περὶ τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου, τήν τε ἀνατροφὴν, καὶ ὅθεν ἐστίν.

Ὁ αὐτὸς γεννᾶται ἐν Μακεδονίᾳ ἐν τοῖς χωρίοις Ἀδριανουπόλεως ἐπὶ τῆς βασιλείας Μιχαὴλ τοῦ Ῥαγκάβε πατρὸς Ἰγνατίου τοῦ πατριάρχου. Ἐπὶ τούτου ἐξῆλθεν ὁ Κροῦμος ἄρχων Βουλγαρίας κατὰ τῶν Χριστιανῶν· καὶ τραπεὶς Μιχαὴλ, καὶ Λέων Ἀρμένης τυραννήσας αὐτὸν, καὶ βασιλεύσας, ἐλθὼν Κροῦμος περιεκύκλωσεν τὴν πόλιν· λογχευθεὶς δὲ ὑπὸ Λέοντος τοῦ Ἀρμένη, καὶ ὑποστρέφων ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ ἔπεμψεν εἰς τὸν Ἅγιον Μάμαντα ἀφελόμενος τὰ ἐκεῖσε χαλκᾶ ζῶδα. Ἀπελθὼν δὲ καὶ ἐν Ἀδριανουπόλει παρέλαβεν αὐτὴν, καὶ μετέστησεν C ἀνδρῶν χιλιάδας δώδεκα χωρὶς γυναικῶν, καὶ τούτους κατῴκησεν μέχρι τοῦ Δανουβίου. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Θεοφίλου τοῦ βασιλέως ἦν στρατηλάτης ἐν Μακεδονίᾳ ὁ Κορδύλης προσαγορευόμενος· εἶχεν δὲ καὶ υἱὸν Βάρδαν ὀνόματι ἠνδρωμένον πάνυ, ὃν κατέλιπεν ἀντ' αὐτοῦ ἄρχειν τῶν Μακεδόνων τῶν ὄντων πέραν τοῦ ποταμοῦ τοῦ Δανουβίου. Αὐτὸς δὲ μετὰ μηχανῆς τινος εἰσῆλθεν εἰς Θεόφιλον, ὃν δεξάμενος χαίρων, καὶ γνοὺς ὃ θέλει, ἀπέστειλεν πλοῖα ἀναλαβέσθαι αὐτοὺς, καὶ ἐλθεῖν ἐν τῇ πόλει. Ἦν δὲ ἄρχων Βουλγαρίας Βαλδίμερ, ἔγγονος Κρούμου, πατὴρ Συμεῶνος. Ἐποίησαν δὲ βουλὴν ὁ λαὸς σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἐξελθεῖν ἐν Ῥωμανίᾳ. Ἐξελθόντος δὲ Μιχαὴλ Βουλγάρου ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἤρξαντο διαπερᾷν D σὺν ταῖς ὑποστάσεσιν αὐτῶν. Μαθὼν δὲ ὁ Κόμης (29) [Κροῦμος] τοῦτο, ἀντεπέρασεν πολεμήσων αὐτούς. Ἀπογνόντες οὖν οἱ Μακεδόνες ἐποίησαν κεφαλὴν τόν τε Τζάντζην, καὶ τὸν Κορδύλην· καὶ συμβαλόντες πόλεμον ἀπέκτειναν πολλοὺς, τινὰς δὲ

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(29) Emendat P. Goar Κροῦμος, non bene; is enim jam obierat, primis fere Leonis Armeni annis, ac dum ingentem illam expeditionem urbem eversurus parat, uti Reg. Anonymus supra : eratque jam Baldimer illius nepos Bulgarorum princeps, ut Leo ipse jam dixerat. Quem hic Michaelem Bulgarum vocat, num ipse sit, quem paulo ante Baldimerem appellaverat? Ego sic puto occupato eum vocasse, etsi et illud postea nomen in baptismo accepit a Michaele impositum, uti habetur p. 462 : quo etiam loco et ante baptismum eadem occupatione Michael nuncupatus invenitur. Cedrenus Crumi successorem, utique Baldimeris patrem Crumi nepotis Crytagonem vocat. Quid si Leo quem et Baldimerem, et Michaelem dixerat, ex patris etiam nomine sic nuncupavit, scripsitque Κρυπτάγορος, ex quo imperitus librarius suum κόμης expresserit, ut est facilis error in nominibus propriis? Bulgarorum principem ac dominum comitem appellatum me legisse, non memini; nec aliter emendem quam exposui.

A ἐκράτησαν. Οἱ δὲ μὴ δυνηθέντες περάσαι Βούλγαροι περιεῤῥύησαν τοῖς Οὔγγροις ἀναγγείλαντες αὐτοῖς πάντα τὰ τῶν Μακεδόνων. Ἦλθον δὲ καὶ τὰ πλοῖα τοῦ βασιλέως πρὸς τὸ ἀναλαβέσθαι αὐτοὺς, καὶ ἀναγαγεῖν ἐν τῇ πόλει. Παρευθὺς οὖν ἀνεφάνησαν Οὖννοι τῷ πλήθει ἄπειροι. Οἱ δὲ ἰδόντες αὐτοὺς μετὰ δακρύων ἐβόων λέγοντες· Ὁ Θεὸς τοῦ ἁγίου Ἀδριανοῦ, βοήθει ἡμῖν. Καὶ παρετάσσοντο πρὸς συμβολὴν πολέμου. Οἱ δὲ Τοῦρκοι εἶπον πρὸς αὐτούς· Δότε ἡμῖν τὴν ὕπαρξιν ὑμῶν πᾶσαν, καὶ ἀπέλθετε, ὅπου βούλεσθε. Οἱ δὲ τοῦτο οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλὰ παρατεταγμένοι ὑπῆρχον ἐν τρισὶν ἡμέραις· καὶ τῇ τετάρτῃ ἤρξαντο εἰς τὰ πλοῖα αὐτῶν εἰσέρχεσθαι. Θεασάμενοι δὲ τοῦτο οἱ Τοῦρκοι συνέβαλλον πόλεμον ἀπὸ ὥραν πέμπτην μέχρις ἑσπέρας· καὶ τραπὲν τὸ ἔθνος κατεδίωχον αὐτοὺς οἱ Μακεδόνες· καὶ τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ B βουλομένων αὐτῶν ἀναχωρῆσαι, ἀνεφάνησαν πάλιν Οὖννοι πρὸς τὸ πολεμῆσαι αὐτούς. Ἀναστὰς δὲ Μακεδόνων ἕτερος, Λέων ὀνόματι, ἐκ γένους τῶν Γημοστῶν, ὃς μετὰ ταῦτα γέγονεν ἑταιριάρχης, καὶ ἕτεροι ὀνομαστοὶ τῶν Μακεδόνων ἔτρεψαν αὐτοὺς καὶ ἐξήλασαν, καὶ ὑποστρέψαντες εἰσῆλθον εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ἀπεσώθησαν πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ φιλοτιμηθέντες παρ' αὐτοῦ ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Μακεδονίαν, εἰς τὴν ἰδίαν χώραν. Ἦν δὲ τότε Βασίλειος νεανίας ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἐλθών· ἐποίησε δὲ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ἐπὶ Λέοντος τοῦ βασιλέως, καὶ Μιχαὴλ τοῦ Ἀμοῤῥαίου [Ἀμωραίου]· καὶ εἰσῆλθεν ἐπὶ Θεοφίλου τοῦ βασιλέως· ὡς εἶναι τὰ ἔτη αὐτοῦ, ἔτη εἴκοσι πέντε. Ἀποκατασταθεὶς δὲ ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ, C προσεκολλήθη δουλεύειν στρατηγῷ Μακεδονίας τῷ ἐπιλεγομένῳ Τζάντζῃ, καὶ μηδὲν παρ' αὐτοῦ ὠφεληθεὶς, (29*) μέχρι τῆς Χρυσῆς πόρτης, εἰσελθὼν δὲ κεκοπιασμένος ἀπὸ τῆς ὁδοιπορίας (Κυριακὴ γὰρ ἦν, καὶ ὁ ἥλιος πρὸς δυσμὰς) ἀνεκλίθη [κατέδυ] ἐν τῷ πεζουλίῳ τοῦ Ἁγίου Διομήδους· Καθολικὴ γὰρ ἦν τότε ἡ ἐκκλησία, ἔχουσα προσμονάριον ὀνόματι Νικόλαον. Τῇ δὲ νυκτὶ ἐκείνῃ ἐκάλεσεν θεία φωνὴ τὸν προσμονάριον, λέγουσα· Ἐγερθεὶς εἰσάγαγε εἰς τὸ εὐκτήριον τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς οὐδένα εὗρας πλὴν αὐτὸν τὸν Βασίλειον κείμενον ὡς πένητα, καὶ ἐπιστραφεὶς ἔκλεισεν τὸν πυλῶνα, καὶ ἀνέπεσεν. Καὶ εὐθέως μετὰ ῥομφαίας τις δέδωκεν αὐτῷ εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ λέγων· Ἐξελθὼν εἰσάγαγε ὃν βλέπεις ἔξωθεν τοῦ πυλῶνος κείμενον, οὗτός ἐστιν ὁ D βασιλεύς. Ἐξελθὼν οὖν μετὰ σπουδῆς σύντρομος, καὶ εὑρὼν Βασίλειον μετὰ τῆς πήρας καὶ τῆς ῥάβδου εἰσήγαγεν ἔσωθεν τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ ἀπελθὼν εἰς τὸ λουτρὸν ἤλλαξεν αὐτὸν, καὶ ἐλθὼν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐποίησεν ἀδελφοποίησιν· καὶ συνηυφραίνοντο ἐν ἀλλήλοις. Ὁ δὲ αὐτὸς Νικόλαος εἶχεν ἀδελφὸν ἰατρὸν, ὃς ἐδούλευεν τὸν Θεοφιλίτζην [τῷ Θεοφιλίτζῃ]. Ἐλθὼν δὲ κατὰ τύχην ὁ ἰατρὸς πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἰδὼν τὸν Βασίλειον, καὶ θαυμάσας τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ, εἶπεν πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· Πόθεν ἐστὶν οὗτος; Ὁ δὲ

lio, quosdam occiderunt, quosdam etiam captivos abduxerunt. Bulgari qui trajicere non potuerunt, res a Macedonibus gestas annuntiaturi, ad Hungaros deflexerunt: interim navigia ab imperatore missa captivosque susceptura ut in urbem deveherent, appulerunt, et una pariter Hunni numero infiniti adventare visi sunt. Macedones iis conspectis, cum lacrymis vociferabantur dicentes: Deus sancti Adriani, succurre nobis: et ad belli pugnam una se præpararunt. Turci vero dicebant: Supellectilem omnem vestram tradite, et quo desideratis abite. Non consenserunt illi; verum diebus continuis tribus ad prælium parati consistebant: quarta vero navigia conscenderunt. Eo cognito Turci ab hora diei quinta ad vesperam usque prælium inierunt, eorumque gens fugantibus Macedonibus terga dedit. Insequenti die discessum illis aggredientibus, Hunni rursum ad prælium dispositi apparuerunt. Macedonum vero quidam nomine Leo ex Gemostorum genere, qui deinde hetæriarches fuit, sumptis animis se opposuit: adjunctique alii Macedonum præcipui adversarios in fugam verterunt, et impetum in eos fecerunt, ac tandem reversi, naves imperatorem adituri repetierunt incolumes, et humane ab eo recepti in Macedoniam patriam sibi propriam regressi sunt. Erat autem Basilius ætate juvenili florens, e captivitate redux, in qua Leonis imperatoris et Michaelis Amorii toto tempore permansit, et Theophilo imperante rediit: adeoque anni ejus numerabantur viginti quinque. Patriæ propriæ restitutus Macedoniæ duci cognominato Tzantzi obsequium redditurus adhæsit, a quo nihil emolumenti accepto, urbis regiæ experiri cupiens ubertatem, ad eam profectus est, et ad Chrysen usque portam pervenit. Ex itinere porro fatigatus (erat autem Dominica dies, et jam sol ad occidentem vergebat) recubuit in exedra ad Sancti Diomedis. Erat templum illud ædes sacra publica viris et mulieribus communis, quæ mansionarium nomine Nicolaum habebat. Nocte illa mansionarium appellavit divina vox, dicens: Exsurgens induc imperatorem in oratorium. Ille strato relicto præter Basilium pauperum more jacentem nullum reperit: 460 regressusque valvas occlusit et recubuit. Protinus ictum gladio impegit quidam ad latus ejus, dicens: Egressus introduc quem vides extra januam jacentem: hic est imperator. Egressus ille festinus ac tremens Basilium cum pera et baculo repertum intra ecclesiam admisit. Postero vero die ad balneas deducto, vestes mutandas obtulit, et palam in ecclesia fraternam societatem cum eo iniit. Itaque invicem collætati sunt. Cæterum Nicolaus ille habebat fratrem medicum Theophilitzis obsequio mancipatum. Medicus fratrem invisurus forte veniens conspexit Basilium, et corporis proceritatem

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(29*) Addo, τῆς μεγαλοπόλεως τὴν ἀφθονίαν ἐπόθησεν· ὅθεν καὶ φθάσας. GOAR.

roburque miratus, fratri dixit: Unde est ille? Ipse cunctis de illo expositis, secretum observare præcepit. Sedente deinceps cum Theophilitze ad mensam medico, profunda cogitatione abductus Theophilitzes dixit: Equis curandis hominem reperire nequeo. Medicus occasione data, de Basilii robore domino enarravit: Quia ejusmodi est qualem expetis et quæris. Mittens igitur, festinanter abduxit illum, juvenemque agrestem, et magnum ejus caput demiratus Cephalæ nomen imposuit, equosque tradidit curandos. Ut igitur supra dictum est, hanc ob causam obtulit illum Michaeli imperatori. Huc usque de Basilii educatione. Imperator vero Basilium in regiam inducens, matri suæ velut lætabundus dixit: Adesdum, vide, mater, qualem masculum in præsenti nactus sum. Egressa, et eum conspicata, retro versa est, filio suo dicens: Hic est, fili mi, qui genus nostrum deleturus est. Ille prædictione non suasus, propriæ matri vaticinanti aurem non præbuit, nec morem gessit. Mortuus est autem sanctus patriarcha Methodius, et Ignatius Michaelis Curopalatæ filius in ejus locum suffectus. Bulgari autem factis per Thraciam et Macedoniam excursionibus, provincias illas devastabant. Theodora in adversum præsidia disposuit. Milites porro ad Bulgariæ castra positi Bulgaros per globos et cohortes aggressi, per eorum regionem deprædabantur: et his occisis, aliis in captivitatem abductis, Bulgaros et eorum regionem reddidere subjectam.

Bardas autem Cæsar Damiano patricio et accubitori amicitia junctus est. Hic imperatoris compos factus, ut Bardas in urbem induceretur suasit: qui muneribus imperatoris domesticos sibi concilians una cum accubitore in palatium ingredi jussus est. Theophane porro protospathario velut generoso (dicebatur is Phalganus) sibi ascito, Damiano

461 quoque vocato, consilium ineunt de Theoctisto, caniclei præposito interficiendo. Imperator a Damiano suasus consensum dedit, et ut hoc fieret approbavit. Dicebat enim Bardas Damiano: Quandiu cum Augusta stat Theoctistus, nec imperium nec potestatem obtinebit unquam imperator. Theoctistus autem in Arabindi balneis lotus, prout solebat, deinde in secretum se recipiens, relationum libellos manibus tenens Lauziacum ingressus est, et hinc inde circumspiciens, Bardam sedentem et sumptuose vestitum vidit; vehementerque turbatus dixit: Ingressus ad Augustam rursus hominem ejiciam et deturbabo. Ei vero ad horologium progresso, Michael cum Damiano venit obviam, nec ad Theodoram ingredi permisit: sed

A ἀναγγέλλει αὐτῷ πάντα, καὶ παρήγγειλεν φυλάξαι τὸ μυστήριον. Καθεζομένου δὲ τοῦ ἰατροῦ ἐπὶ τραπέζης μετὰ τοῦ Θεοφιλίτζη, καὶ τούτου καθ' ἑαυτὸν ἀναλογισαμένου καὶ εἰπόντος, ὅτι Οὐ δύναμαι εὑρεῖν ἐπιτήδειον ἄνθρωπον εἰς τοὺς ἵππους· ἀναστὰς ὁ ἰατρὸς εἶπε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ περὶ τῆς ἀνδρείας τοῦ Βασιλείου, καὶ ὅτι τοιοῦτός ἐστιν οἷον ἐπιποθεῖς καὶ ζητεῖς. Ἀποστείλας οὖν μετὰ σπουδῆς ἤγαγεν αὐτόν. Θεασάμενος οὖν αὐτὸν ἐπιάγουρον (30) καὶ μεγάλην κεφαλὴν ἔχοντα, ἐπέθηκεν Κεφαλᾶν, καὶ ἔδωκεν τοῦτον τοῦ δουλεύειν τοὺς ἵππους. Ὡς οὖν προείρηται, διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν δέδωκεν αὐτὸν Μιχαὴλ τῷ βασιλεῖ. Ἕως ὧδε τὰ περὶ ἀνατροφῆς τοῦ Βασιλείου. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν αὐτὸν Βασίλειον εἰσαγαγὼν εἶπεν τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ὡς χαίρων· Δεῦρο,

B ἴδε, μῆτερ, οἷον ἄγουρον νῦν ἐπελαβόμην. Ἡ δὲ ἐξελθοῦσα, καὶ τοῦτον ἰδοῦσα, ἀπεστράφη εἰποῦσα τῷ υἱῷ αὐτῆς· Οὗτός ἐστι, τέκνον μου, ὁ μέλλων τὴν γενεὰν ἡμῶν ἀφανίσαι. Ὁ δὲ οὐδαμῶς ἐπείσθη τῇ ἰδίᾳ μητρὶ τῇ λεγούσῃ, ἢ ἤκουσεν αὐτῆς. Ἐτελεύτησεν δὲ ὁ ἐν ἁγίοις πατριάρχης Μεθόδιος, καὶ χειροτονεῖται ἀντ' αὐτοῦ Ἰγνάτιος υἱὸς Μιχαὴλ τοῦ κουροπαλάτου. Τῶν δὲ Βουλγάρων ἐπιδρομὰς ποιούντων ἐν Θρᾴκῃ καὶ Μακεδονίᾳ, καὶ ληϊζομένων τὰ τοιαῦτα θέματα· ἡ Θεοδώρα ταξατιῶνα ἐποιήσατο. Οἱ ἐκ τῶν κάστρων Βουλγαρίας ἐπιτιθέμενοι σποράδην καὶ κατ' ὀλίγους κουρσεύοντες ἐφόνευον τούτους καὶ ᾐχμαλώτευον, ὥστε ὑποταγῆναι τοὺς Βουλγάρους ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ.

C Βάρδας δὲ ὁ Καῖσαρ συνεφιλιώθη Δαμιανῷ πατρικίῳ καὶ παρακοιμωμένῳ. Ὁ δὲ βασιλέα κρατήσας ἔπεισεν τοῦ εἰσελθεῖν Βάρδαν ἐν τῇ πόλει. Ὃς διὰ δώρων τοὺς τοῦ βασιλέως οἰκείους διαδεξάμενος ἅμα τῷ παρακοιμωμένῳ ὡρίσθη προέρχεσθαι εἰς τὸ παλάτιον. Οἰκειωσάμενος δὲ καὶ Θεοφάνην πρωτοσπαθάριον ὡς ἠνδρειωμένον, τὸν ἐπιλεγόμενον Φαλγάνον, βουλὴν ποιοῦσι μετὰ Δαμιανὸν [Δαμιανοῦ] τοῦ ἀνελεῖν (31) τὸν Θεόκτιστον τὸν κανίκλην. Πεισθεὶς δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς ὑπὸ Δαμιανοῦ ἐπὶ τούτῳ συνήνεσεν καὶ αὐτὸς γενέσθαι τοῦτο· ἔλεγεν γὰρ ὁ Βάρδας τῷ Δαμιανῷ, ὅτι Ἕως ἐστὶ Θεόκτιστος μετὰ τῆς Αὐγούστης, οὐκ ἄρξει, οὐδὲ ἐξουσιάσει ποτὲ ὁ βασιλεύς. Ὁ δὲ Θεόκτιστος ἀπελθὼν ἐν τῷ λούσματι

D τῶν Ἀραβίνδου, ὡς ἔθος ἦν αὐτῷ, εἶτα ἐλθὼν εἰς Ἀσηκρητεῖα κρατῶν τὰς ἀναφορὰς εἰσῆλθεν εἰς τὸ Λαυσιακόν· καὶ περιβλεψάμενος εἶδεν Βάρδαν καθεζόμενον ἔμπρακτον. Καὶ ταραχθεὶς σφοδρῶς, ἔφη, ὅτι Ἐγὼ εἰσελθὼν εἰς τὴν Αὐγοῦσταν πάλιν ἐκδιώκω αὐτόν. Εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ εἰς τὸ ὡρολόγιον προϋπήντησεν αὐτῷ Μιχαὴλ ἅμα Δαμιανῷ, καὶ οὐκ εἴασεν εἰσελθεῖν πρὸς Θεοδώραν, ἀλλ' ἐκελεύσθη

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(30) *Robustum, procero corpore ac stipato*, non, *agrestem*. Vide p. 431, ubi et de voce ἄγουρος. Vulgari lingua est ἄωρος, *immaturus*, ut non omnino dissideat ista significatio ab altera, qua pro adulto robustique corporis juvene accipitur hic, et apud Nicetam.

(31) Continuator καὶ τέως τὸν Θεόκτιστον, καθελεῖν. *Ineunt consilium ut interim Theoctistum interficiant:* quod et præstitum. Ridiculum vulg. ἀνελθεῖν, ac quod redditum, de homine qui canicleo præpositus, ac imperatoris tutor exsisteret.

μετ' ὀργῆς ἀνοῖξαι τὰς ἀναφορὰς καὶ ἀναγνῶναι ἔμπροσθεν αὐτῶν· καὶ ἄκοντα τοῦτο ποιήσαντα ἀντέστρεψεν αὐτὸν εἰς τοὐπίσω ἐξελθεῖν. Ὁ δὲ πικρῶς δακρύων καὶ ὀλοφυρόμενος, ἐξῆλθεν. Συνήντησε δὲ αὐτῷ Βάρδας κατὰ Λαυσιακὸν, καὶ ἤρξατο κατὰ κόῤῥης παίειν αὐτὸν, καὶ τίλλειν τὰς τρίχας αὐτοῦ. Ἰδὼν δὲ ὁ δρουγγάριος τῆς βίγλας ὁ Μανιάκης, ἀναστὰς ἀντέλεγεν τῷ Βάρδᾳ, μὴ τύπτειν τὸν λογοθέτην. Ὁ δὲ Βάρδας ἀποκριθεὶς κελεύσει τοῦ βασιλέως τοῦτο ποιεῖν. Ἀνεφάνη δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς τῇ βουλῇ τοῦ Δαμιανοῦ, καὶ τοῦτον ἰδὼν Βάρδας ἅμα τῷ Θεοφάνῃ τῷ Φαλγάνῳ, ἄραντες τὸν λογοθέτην σφάζουσιν αὐτὸν, καὶ μεληδὸν κατακόπτουσιν εἰς τὰ Σκύθα [Σκύλα]. Τοῦτο μαθοῦσα παρὰ τοῦ παπίου Θεοδώρα, ἐξελθοῦσα κατὰ τοῦ Μιχαὴλ, ὡς εἰκὸς, ἠγανάκτησεν· καὶ τοῦ βασιλέως παντὶ τρόπῳ μηχανωμένου τὴν μητέρα ἐξιλεώσασθαι, αὐτὴ ἀπαρηγόρητος ἔμεινεν, μήτε τὴν ὀργὴν ὑφιεμένη, μήτε παραμυθουμένη τισίν. Ὅθεν μεταβαλὼν ὁ βασιλεὺς, ὥσπερ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν γνώμην, οὕτω δὴ καὶ τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἐνέργειαν, τοσούτοις τρόποις λυπεῖν αὐτὴν κατηπείγετο, ὅσοις πρὸ τούτου θεραπεύειν ἐσχηματίζετο. Καὶ δὴ τὰς μὲν ἀδελφὰς αὐτοῦ Θέκλαν, Ἀναστασίαν καὶ Ἄνναν ἐξωθεῖ τοῦ παλατίου, καταγαγὼν εἰς τὰ Καριανοῦ· Πουλχερίαν δὲ ὡς ἠγαπημένην τῇ μητρὶ ἀπέστειλεν ἐν τῇ μονῇ τῶν Γαστρίων· εἶθ' οὕτω μετ' ὀλίγον ἑνώσας πάσας ἐν τῇ μονῇ τῶν Γαστρίων, ἀπέκειρεν. Ὑπὸ δὲ τῆς συγκλήτου πάσης εὐφημισθεὶς, μόνος αὐτοκρατορεῖ· καὶ προβάλλεται Βάρδαν μάγιστρον, καὶ δομέστικον τῶν σχολῶν. Μὴ διαλλαττομένης δὲ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἔχθρα ὑπῆρχεν ἀναμεταξὺ αὐτῶν ἄσπονδος. Ὁ δὲ αὐτὴν καταγαγὼν εἰς τὸ μοναστήριον τὸ οὕτω τὰ Γαστρία καλούμενον ἀπέστειλεν, ἥτις ἀθυμίᾳ μετεωρισθεῖσα τὸν νοῦν, ἀναξίαν ἑαυτὴν [ἑαυτῆς] συσκευάζει βουλὴν κατὰ Βάρδα, βουλομένη σὺν πολλοῖς καὶ ἄλλοις κοινωνὸν καὶ τοῦ βασιλέως τὸν πρωτοστράτορα [ποιήσασα], ὅπως ὑποστρέφοντα Βάρδαν ἀπὸ τοῦ προαστείου αὐτοῦ ἀναιρήσωσιν αὐτόν. Ὧν ἡ μελέτη πρὸ τοῦ ἔργου φανερωθεῖσα, κατ' αὐτῶν ἐκείνων τῶν μελετησάντων τὸ κακὸν ἐξενήνοχεν. Φωραθέντες γὰρ καὶ κατασχεθέντες ἐν τῇ σφενδόνῃ τὰς κεφαλὰς ἀπετμήθησαν. Καὶ προβάλλεται τὸν Βασίλειον Μιχαὴλ ἀντὶ τοῦ τελευτήσαντος πρωτοστράτορα (32), ὁμοίως καὶ Βάρδαν θεῖον αὐτοῦ κουροπαλάτην. Ἔπεσε δὲ τότε χόνις ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατενεχθεῖσα ἐπὶ τοὺς κεράμους αἱματώδης πλήρης· καὶ πολλοὶ εὕρισκον λίθους ἐν ταῖς ὁδοῖς ἢ κήποις ἐρυθροὺς ὡς αἷμα. Προβάλλεται δὲ Μιχαὴλ Ἀντίγονον τὸν υἱὸν Βάρδα δομέστικον τῶν σχολῶν· τὸν δὲ ἕτερον υἱὸν [τῷ δὲ ἑτέρῳ υἱῷ] αὐτοῦ δοὺς γυναῖκα, εἰς ἣν καὶ ἐλοιδορεῖτο (33), προβάλλεται αὐτὸν μονοστράτηγον εἰς

A libellos aperire et coram legere cum furore imperavit. Id vero exsequentem domum regredi, et retro abire præcepit. Ille amare flens et ejulans discessit ad Lauziacum. Porro Bardas occurrit, colaphisque ad genas incessere, et capillos ejus vellere. Eo conspecto drungarius excubiarum Maniaces Bardæ assistebat, et ne logothetam percuteret in adversum monebat. Bardas imperatoris jussu id se facere respondit. Tunc imperator ex Damiani consilio in medium se protulit, eoque viso una cum Theophane Phalgano logothetam hinc inde impetitum ad Scyla occisum membratim minutimque divident. Quod cum a papia didicisset Theodora, progressa adversus Michaelem, prout æquum erat, indignata est : et imperatore modis omnibus placare
B moliente, nullum ipsa solamen admisit, neque iram relaxavit, aut leniit dolorem : ex quo imperator in alium mutatus, ut priorem animum et consilium ita corporis habitum, factaque nova induit : ut tot modis eam contristare contenderet, quot rationibus eam colere prius simularet : ac sorores quidem suas Theclam, Anastasiam et Annam ad Cariani ædes deductas, palatio ejicit, Pulcheriam velut matri dilectam in Gastriorum monasterium delegavit, paulo post vero cunctas in unum collectas, in eodem Gastriorum monasterio in monachas detondit. A senatu deinde faustis acclamationibus exceptus, imperium nullo consorte solus gessit, et Bardam magistrum scholarumque domesticum instituit. Cum matre vero
C nondum reconciliata inimicitiæ intercesserunt perpetuæ. Ipse aula ejectam in monasterium cui Gastria nomen, demisit. Ipsa animi mœrore extra se facta et abrepta, propositum matre indignum induit : et adversus Bardam **462** cum pluribus consilium iniit, cujus participes alios fecit, ac imperatoris protostratorem : ut nimirum Bardam e suburbano redeuntem interimerent. Consilium, antequam perficeretur opere in lucem detectum, in caput eorum qui facinus fuerant meditati, periculum transtulit. In suspicionem siquidem venientes et comprehensi, ad Circi metam capitibus truncati sunt. Imperator vero demortui vice Michaelem protostratorem instituit, Bardamque pariter avunculum curopalatem. Tunc temporis pulvis e cœlo decidit,
D et in tectorum tegulas sanguineo colore infectus dilapsus est. Plures in viis et hortis lapides sanguinis instar rubros repererunt. Michael autem Antigonum Bardæ filium creat scholarum domesticum : alteri vero filio locata conjuge, in quam convicia nonnunquam mittebat, supremi ducis in occidentalia themata dignitatem confert : qui etiam ibi vitam finiit. Modico post, feria Paschalis quarta,

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(32) ***Michael Basilium loco demortui protostratorem instituit:*** non quod redditum, ***imperator Michaelem***, etc., qui ipse erat imperator. Sic p. 464 dicitur Basilius jam protostrator (id est equisonum primus) creatus accubitor, velut secretioris cubiculi summus præfectus.

(33) ***Cujus et conjugium probro vertebatur : cuj s nomine male audiebat.*** Forte mulierculam uxorem tradens qua scorto abusus esset, uti etiam inferius liquet fecisse Basilio. Sic Plutarch. : Λοιδορεῖσθαι εἰς δυσγένειαν, ***generis ignobilitatem objicere.*** Jejunius illud, ***in quam convitia nonnunquam mittebat.***

Michael Bardam avunculum promovet Cæsarem : A qui curru per mediam urbem vectus, munera sparsit in populum.

Egressus autem Saracenorum Ameras Sinopem usque descendit, Romanam omnem regionem vastans. Michael vero una cum Barda Cæsare adversus Michaelem alterum Bulgariæ principem instructum exercitum terra marique movet, quod Bulgarorum gentem fame deficere didicisset. Bulgari quasi tonitrui sonitu percussi soluti sunt animis, et ante certamen conflictumque omnem de victoria desperantes, Christianos se futuros, et imperatori Romanisque obsequentes promiserunt. Imperator principem eorum aqua tinctum sacra suscipiens, proprium ei nomen indidit, et proceres ejus omnes B in urbem inductos baptismate lustrari curavit. Exinde pace profunda composita, Ameras in Romaniam movit : eidemque orientalis militiæ magister Petronas et Nazarus Buccelariorum dux, structis per viam insidiis ad Lalacaonem redeunti occurrunt : consertisque manibus Ameram in fugam vertunt, et salutem pedibus quærere cogunt. Comitum nonnullus fugientem insequitur, et caput ejus amputatum tollens, ad Petronam militiæ magistrum detulit. Regressi igitur duces cum victoriæ titulis de ipsis in Circo triumpharunt : et ex tunc magna tranquillitas facta est per Orientem, propter Ameræ interitum. Et aliorum quidem labores et adversus hostes egregia facinora... imperator pro sua in Ba- C silium impensiori benevolentia parvi faciebat, et eum solum, a quo commoda reciperet obsequia, reputabat. Michael **463** equorum stabulum marmoribus adornatum et aquarum copia irriguum instruxit, effecitque visu jucundissimum. Eo perfecto Petrus quidam, quem Magistrum Pauperem vocabant, vir sagax et dicteriis assuetus, in urbe morabatur. Michael eidem ad se advocato instructæ domus ineptum ornatum demonstrabat, ab eo laudem recipere cupiens, ac perpetuam nominis memoriam ex hujusmodi operis structura reportaturum se jactans. Ille imperatori ait : Justinianus Magnam ecclesiam auro argento marmoribusque pretiosissimis decoratam condidit, ejusque memoria extincta est : tu vero, imperator, stercori loco destinato D equorumque domicilio constructo, celebrem posteritati te futurum asseris ? Ille laudibus quas ex ejus ore venabatur frustratus, accensus ira, verberatum et per vim tractum Pauperem Magistrum conspectu expulit. Rumore vero per urbem sparso Bardam Cæsarem cum nuru propria corruptam tenere consuetudinem, eodemque ad patriarcham delato, Ignatius, ut hoc scelere abstineret, frequentius admonuit, ne plurimis offendiculum præberet, qui virtutis et omnis temperantiæ exemplo esse debuerat. Ille autem patriarchæ morem non

τὰ δυτικὰ θέματα, τελευτήσαντος αὐτοῦ ἐκεῖσε. Μετ' ὀλίγον δὲ τῇ τετάρτῃ τῆς Διακαινησίμου προβάλλεται Μιχαὴλ Βάρδαν θεῖον αὐτοῦ Καίσαρα, ὃς ἐπὶ ἅρματος ἐποχηθεὶς ἔδωκεν ὑπατείαν τῇ μέσῃ.

Ἐξῆλθεν δὲ καὶ ὁ Ἀμὲρ καὶ κατῆλθεν μέχρι Σινώπης, ληϊσάμενος πάντα τὰ τῶν Ῥωμαίων. Ἐκστρατεύσας δὲ Μιχαὴλ ἅμα Βάρδᾳ Καίσαρι κίνησιν ποιεῖ κατὰ Μιχαὴλ ἄρχοντος Βουλγαρίας διά τε γῆς καὶ θαλάσσης, μαθὼν τὸ τῶν Βουλγάρων ἔθνος λιμῷ τήκεσθαι. Οἱ δὲ Βούλγαροι τοῦτο μαθόντες, ὡς ἤχῳ βροντῆς ὑπεκλύθησαν, καὶ πρὸ τῶν ἀγώνων καὶ τῆς μάχης περὶ τῆς νίκης ἀπέγνωσαν, καὶ Χριστιανοὶ γενέσθαι, καὶ ὑποτάττεσθαι τῷ βασιλεῖ καὶ Ῥωμαίοις ᾐτήσαντο. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν ἄρχοντα αὐτὸν βαπτίσας καὶ δεξάμενος, ἐπιτέθεικεν αὐτῷ τὸ ὄνομα. Τοὺς δὲ μεγιστάνους αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει εἰσαγαγὼν ἐβάπτισεν πάντας, ἔκτοτε γενομένης εἰρήνης βαθείας. Τὸν Ἀμὲρ πάλιν ἐξελθόντα κατὰ Ῥωμανίας, στρατηλάτης ὢν τῆς Ἀνατολῆς Πετρωνᾶς, καὶ Νάσαρ τῶν Βουκελλαρίων λοχήσαντες τὴν ὁδὸν τῆς ὑποστροφῆς αὐτοῦ συναντῶσιν αὐτῷ εἰς τὸν Λαλακάωνα, καὶ συμβολῆς γενομένης τρέπουσιν Ἀμέρ· καὶ φυγῇ χρησάμενος καταδιώκει αὐτῷ [αὐτόν] τις τῶν κομήτων· καὶ τούτου τὴν κεφαλὴν ἄρας ἤγαγεν Πετρωνᾷ στρατηλάτῃ. Εἰσελθόντες δὲ οἱ στρατηγοὶ μετὰ ἐπινικίων ἐθριάμβευσαν αὐτὰ ἐν τῷ ἱππικῷ. Καὶ ἔκτοτε ἐγένετο γαλήνη μεγάλη ἐν τῇ Ἀνατολῇ διὰ τὴν τοῦ Ἀμὲρ σφαγήν. Καὶ ἄλλων μὲν οἱ πόνοι, καὶ τὰ κατὰ τῶν πολεμίων ἀνδραγαθήματα... Ἡ δὲ τοῦ βασιλέως ἀγάπη πρὸς τὸν Βασίλειον ἐξεκέχυτο, καὶ τοῦτον μόνον ἐνόμιζεν εἶναι τὸν θεραπεύοντα αὐτόν. Ἔκτισε δὲ Μιχαὴλ σταῦλον τοῖς ἵπποις αὐτοῦ κοσμήσας μαρμάροις καὶ ὑδάτων ἐπιρροαῖς κατασκευάσας ὡραιώτατον πάνυ. Καὶ τούτου τελεσθέντος ἦν τις ἐν τῇ πόλει ὀνόματι Πέτρος λόγιος καὶ σκωπτικὸς, ὃν καὶ πτωχομάγιστρον ἐκάλουν. Τοῦτον προσκαλεσάμενος Μιχαὴλ ἐν τῷ σταύλῳ ὑπεδείκνυεν αὐτῷ τὴν ἄλογον τοῦ κατασκευασθέντος οἴκου εὐπρέπειαν, ὡς βουλόμενος ἐπαινεθῆναι παρ' αὐτοῦ· εἰπὼν καὶ τοῦτο, ὡς ἀεὶ μνημονεύεσθαι μέλλων διὰ τὴν τοῦ ἔργου τούτου κατασκευήν. Ὁ δὲ ἔφη τῷ βασιλεῖ· Ἰουστινιανὸς ἔκτισεν τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν κοσμήσας χρυσῷ, καὶ ἀργύρῳ, καὶ μαρμάροις πολυτίμοις· καὶ μνήμη αὐτοῦ νῦν οὐκ ἔστι. Καὶ σὺ, βασιλεῦ, κοπροθέσιον ποιήσας καὶ ἀλόγων ἀνάπαυσιν, λέγεις μνημονεύεσθαι διὰ τούτου; Ὁ δὲ ἀποτυχὼν τῶν ἐξ αὐτοῦ ἐπαίνων, καὶ ὀργισθεὶς, τυπτόμενον καὶ συρόμενον ἐξήγαγεν τὸν πτωχομάγιστρον. Φήμης δὲ διαθεούσης περὶ Βάρδα Καίσαρος, ὅτι τῇ νύμφῃ αὐτοῦ συμφθείρεται (34), τοῦτο ἀκούσας Ἰγνάτιος ὁ πατριάρχης πολλάκις παρῄνεσεν αὐτὸν ἀποσχέσθαι τοῦ τοιούτου μιάσματος, καὶ μὴ πρόσκομμα εἶναι πολλῶν, τὸν ἀρετῆς ὑπόδειγμα καὶ σώφρονος βίου εἶναι ὀφείλοντα. Ὁ δὲ μὴ πειθόμενος ἐνεῖχε τῷ πατριάρχῃ· καὶ δή ποτε μέλλοντος [μέλλοντα] κοινωνεῖν τὸν Βάρδαν ὁ πατριάρχης ἀπώσατο, ὡς μὴ

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(34) Nempe repudiata, ut habet Continuator Vat., ἀλόγως καὶ ἀναιτίως, *nulla ratione, aut legitima causa*, uxore propria.

πειθόμενον κανόσιν ἢ παραινέσεσιν. Ὃς [Ὁ δὲ] ὀργῇ A πληγεὶς τὴν ψυχὴν, τὸν παραινέτην ὡς ἄνομόν τινα καὶ φθορέα τῆς Ἐκκλησίας ἐξέωσεν, καὶ βασάνοις ἀπείροις καὶ ἀνημέροις ὑπέβαλεν, ὥστε ποιῆσαι παραίτησιν (35). Τοῦ δὲ μὴ πεισθέντος Φώτιον πατριάρχην ἀντ' αὐτοῦ χειροτονεῖ πρωτασηκρῆτιν ὄντα κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, καὶ λογιώτατον πάνυ.

Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπεστράτευσεν κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν καταλιπὼν ἐν τῇ πόλει, ταύτῃ [ταύτην] φυλάττειν Ὠορύφαν ὕπαρχον ὄντα. Ὅστις οὔπω τοῦ βασιλέως [*add.* μακρὰν ἀπόντος], οὐδὲ ἐξ ὧν ἐμελέτα [*add.* καὶ] κατὰ νοῦν εἶχεν [*add.* οὐδ' ὁτιοῦν] κατεργασαμένου, τὴν τῶν ἀθέων Ῥῶς (36) ἐμήνυσεν B ἄφιξιν γεγενημένους [γενομένων] ἤδη κατὰ τὸν Μαῦρον ποταμόν. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς καὶ τῆς ἐχομένης ἐπεσχέθη ὁδοῦ, καὶ δι' ἣν ταύτην [δὴ ταύτην] ἀφῆκεν, οὐδὲ [καὶ οὐδὲν] βασιλικὸν καὶ γενναῖον εἰργάσατο. Οἱ δὲ Ῥῶς φθάσαντες ἔνδον τοῦ Ἱεροῦ πολὺν εἰργάσαντο φθόρον Χριστιανῶν, καὶ ἀθῶον αἷμα ἐξέχεον. Ὑπῆρχον δὲ πλοῖα διακόσια, ἃ περιεκύκλωσαν τὴν πόλιν, καὶ πολὺν φόβον τοῖς ἔνδοθεν ἐνεποίησαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς καταλαβὼν, μόλις ἴσχυσεν διαπεράσαι, καὶ δὴ σὺν τῷ πατριάρχῃ Φωτίῳ εἰς τὸν ἐν Βλαχέρναις ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Μητρὸς παρεγένοντο· κἀκεῖ τὸ Θεῖον ἐξιλεοῦνται. Εἶτα μεθ' ὑμνῳδίας τὸ ἅγιον ἐξαγαγόντες τῆς Θεοτόκου ὠμοφόριον, τῇ θαλάσσῃ ἄκρῳ προσέβαλον. Καὶ νηνεμίας οὔσης, C εὐθὺς ἀνέμων ἐπιφορὰ, καὶ τῆς θαλάσσης ἠρεμούσης, κυμάτων ἐπαναστάσεις ἀλλεπάλληλοι ἐγεγόνεισαν, καὶ τὰ τῶν ἀθέων Ῥῶς πλοῖα κατεάγησαν, ὀλίγων ἐκπεφυγότων τὸν κίνδυνον. Βάρδα δὲ τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ προελεύσει διερχομένου μετὰ σκαραμαγγίου ὀξέως εἰς τὸ ὡρολόγιον, καθεζόμενος ἐκεῖσε Δαμιανὸς πατρίκιος καὶ παρακοιμώμενος οὐκ ἐπεγέρθη τιμῆσαι αὐτόν. Τοῦτον ἰδὼν ὁ Καῖσαρ ἐθυμώθη λίαν· καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς τὸ χρυσοτρίκλινον, καὶ συγκαθεσθέντος τῷ βασιλεῖ, καὶ δακρύοντος ἀπὸ ὀργῆς καὶ θυμοῦ, ἠρώτησεν τὴν αἰτίαν ὁ βασιλεύς. Ὁ δὲ ἔφη, ὅτι Τῇ κελεύσει τῆς βασιλείας σου ἠξιώθην τιμῆς μεγάλης· Δαμιανὸς δὲ εἰς σὸν ὄνειδος καὶ τῆς σῆς βασιλείας, οὐκ ἐπεγέρθη μοι ἐπὶ τῆς συγκλήτου. Θυμωθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς, Μαξιμιανόν τινα D κοιτωνίτην παρευθὺς προστάσσει ἆραι Δαμιανὸν, καὶ ἐν τῷ ἐμπορίῳ τοῦ Ἁγίου Μάμαντος ἀπαγαγεῖν· καὶ τοῦτον ἀποκεῖραι πρῶτον, καὶ εἶναι ἐν φρουρᾷ· καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ προβάλλεται πρωτοστράτωρα Βασίλειον παρακοιμώμενον. Ἐζηλοτύπησεν δὲ Καῖσαρ τοῦτο ἀκούσας, καὶ ἔκτοτε ἐζήτει ἀποκτεῖναι Βασίλειον. Ἐχώρισεν [*add.* δὲ] Βασίλειον Μιχαὴλ τῆς ἰδίας γυναικὸς Μαρίας, δεδωκὼς αὐτῷ γυναῖκαν Εὐδοκίαν τὴν Ἰγγιρίναν, διορισάμενος αὐτῷ κυρίαν

A gessit. Ad communionem igitur Bardam certo tempore accedentem, repulit patriarcha, ceu qui canonibus et monitis non obtemperaret. Hic iræ plaga percussus animum, monitorem velut sceleratum et morum corruptorem Ecclesia ejecit, infinitisque vexationibus et tormentis crudelibus subjecit, adeo ut dignitate se abdicaret. Ignatio resistentc, loco ipsius Photium secretariorum ducem, virum ejus temporis eruditissimum patriarcham ordinari curat.

Porro imperator Ooripha præfecto, ut eam custodiret, in urbe relicto, adversus Agarenos expeditionem suscepit. Ooriphas imperatori nondum longe posito, neque eorum quæ meditabatur et in mente B habebat, quidquam exsecuto, impiorum Russorum ad Nigrum fluvium profectorum adventum nuntiat. Imperator, arreptæ viæ pœnitens, expeditionem remittit, nihil regium vel generosum exsecutus. Russi Hierum usque penetrantes plurimam Christianorum cædem ediderunt et innoxium effuderunt sanguinem. Erant illis navigia ducenta, quibus urbem circumdederunt, et civibus terrorem incusserunt ingentem. Urbem versus appellens imperator, vix potuit pertransire et ingredi, et exinde cum patriarcha Photio ad sanctæ Dei Genitricis templum Blachernense accessit, ubi divinum Numen placare contendunt. Deinde cum hymnorum cantibus sacram Deiparæ vestem efferentes, extremo maris littori eam **464** admoverunt: magnaque prius data C aeris tranquillitate, confestim ventorum impetus vehemens excitatus, et in mari prius pacatissimo fluctuum insultus ad invicem facti sunt ingentes, adeo ut impiorum Russorum navigia confringerentur, paucis eorum periculo ereptis. Bardæ vero Cæsari celebri processu delato, et violacei coloris scaramangio induto, Damianus patricius et accubitor ad horologium sedens honorem exhibiturus non assurrexit. Eo viso Cæsar ira excanduit, deauratumque triclinium ingressus, et ad imperatorem considens, ex mœrore et furore lacrymis perfusus est. Causam imperatori roganti dixit ille: Mihi imperii tui jussu dignitate magna provecto Damianus, in tui ac imperii tui contemptum, senatu comitatuque præsente non assurrexit. Iratus impe- D rator Maximianum quondam cubicularium Damianum tollere, et ad Sancti Mamantis emporium abductum detondere, et in custodiam mittere confestim jubet: eodemque die Basilium protostratorem in accubitorem evehit. Hoc audito Cæsar invidit, et ab eo momento Basilium occidere meditabatur. Michael autem Basilium cum uxore Maria divortium inire coegit, data ei Eudocia Ingerina, et dominam germanamque conjugem habere jussit. Erat quippe imperatoris pellex, et ab eo ceu ve-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(35) *Quo se ille munere abdicaret:* quod tamen minime consecutus est, obnitente Ignatio, donec per injuriam depositus, viquc expulsus est. Multis tragœdiam prosequitur Vat. Continuator, ut et Nicetas, auctorque Vitæ Nicolai Studitæ.

(36) Narrat laudatus Continuator, exque eo Cedrenus, brevi post missis legatis factos esse Christianos.

nustate præstans dilecta. Priori vero ejus uxori Mariæ certo auri pondere et aliis quibusdam collatis, in Macedoniam ad parentes remisit. Theclam vero propriam sororem sibi ascivit, ut eam privatim haberet. Ab eo tempore ab invicem dissidentes, et sinistrum aliquid de se invicem suspicantes, Cæsar et Basilius, quomodo alter alterum perderet, quærebant: privatim vero Basilius Cæsarem quasi adversum se machinantem conviciabatur. Basilius imperatorem sibi conciliare meditatus, cum Symbatio patricio et cursus publici logotheta Cæsarisque genero amicitiam iniit: et datis juramentis consensum perpetuum et fœdus inviolabile ad invicem habituros promiserunt. Certiorem autem reddidit Basilius Symbatium, horrendis juramentis asserens: Te plurimum diligit imperator, meque pro te semper sollicito Cæsarem te creare cogitat, sed soceri tui ratione, nequit hoc exsequi. Ille, Basilii juramentis deceptus, Bardæ Cæsari socero proprio adversarius factus est: et ad imperatorem accedens juramentis adhibitis suasit: Cæsar interficere te consiliatur: et conjurationis ordinem aperuit. Imperator ergo, Symbatii juramentis ductus, Basiliique testimonio confirmatus, secretas in Cæsarem moliebatur insidias. Basilius cuncta contra Cæsarem probe instructa cognoscens, seque **465** quod paraverat in urbe non posse exsequi, adversus Cretam classem et exercitum movere suadet imperatori. Dum hæc agerentur, Leo Philososophus Bardam Cæsarem monet, ut se subduceret, et a Basilio caveret. Cæsar in adversum imperatori attestabatur ut parce Basilio uteretur. Annuntiationis autem festo ad ecclesiam, quæ est in Chalcopratiis, processu facto, peracto ingressu, et Evangelio lecto, Photius patriarcha et imperator cum Cæsare et Basilio accubitore ad catechumena conscenderunt, et patriarcha pretiosum corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi manibus tenente, calamum intingentes imperator et Basilius venerandis crucibus appositis, subscripserunt juramento, Cæsari affirmantes eum cum ipsis profectionem sine periculo posse capessere: Leo quippe Philosophus Bardam manifeste obtestabatur, ne expeditionis comes abiret: egressum enim semel non rediturum prædicebat. Sacro vero Paschalis festo, cum exercitu copioso solvens imperator, ad Thracensium thema se contulit: classe autem ad locum, cui Horti nomen, appellente, Basilius accubitor Cæsarem occidere meditabatur: aderant consilio Marianus ejus frater, Petrus Bulgarus, Joannes

A αὐτὴν ἔχειν (37). Ἦν γὰρ αὐτὴ τοῦ βασιλέως παλλακή· καὶ πάνυ ἠγάπα αὐτὴν, ὡς εὐπρεπῆ· τῇ δὲ προτέρᾳ αὐτοῦ γυναικὶ Μαρίᾳ δοὺς χρυσίον καὶ ἄλλα τινὰ, ἀπέστειλεν ἐν Μακεδονίᾳ εἰς τὰ ἴδια. Θέκλαν δὲ τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν προσήρμοσεν τοῦ ἔχειν αὐτὴν ἰδίως. Ἔκτοτε δὲ ὑπεβλέποντο ἀλλήλους, ὅ τε Καῖσαρ, καὶ ὁ Βασίλειος, ζητοῦντες πῶς ἕτερος τὸν ἕτερον ἀνέλῃ. Ἰδίως δὲ ἐλοιδόρει ὁ Βασίλειος τὸν Καίσαρα, ὡς κατ' αὐτοῦ μελετῶντα. Ὁ δὲ Βασίλειος σπεύδων πληροφορῆσαι τὸν βασιλέα, συμφιλιοῦται Συμβατίῳ πατρικίῳ καὶ λογοθέτῃ τοῦ δρόμου γαμβρῷ δὲ Καίσαρος, καὶ δι' ὅρκων ἐβεβαιώσαντο ἀλλήλους ἐν ὁμονοίᾳ καὶ διηνεκεῖ ἀγάπῃ εἶναι. Ἐπληροφόρησε δὲ καὶ Συμβάτιον Βασίλειος δι' ὅρκων φρικτῶν, ὡς Τοῦ βασιλέως ἀγάπην πολλὴν ἔχοντος πρὸς σὲ, κἀμοῦ
B σπουδάζοντος τὰ ὑπὲρ σοῦ, μελετᾷ μὲν προβάλλεσθαί σε Καίσαρα, ἀλλὰ διὰ τὸν πενθερόν σου ἀδυνατεῖ τοῦτο ποιῆσαι. Ὁ δὲ ἀπατηθεὶς τοῖς ὅρκοις τοῦ Βασιλείου, γέγονε κατὰ τοῦ Καίσαρος Βάρδα τοῦ ἰδίου πενθεροῦ. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν βασιλέα ἐξωμόσατο πληροφορήσας αὐτὸν, ὡς Ὁ Καῖσαρ βούλεταί σε ἀνελεῖν, ἐξειπὼν καὶ τὰ τῆς βουλῆς. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖς ὅρκοις τοῦ Συμβατίου πεισθεὶς, καὶ τοῖς λόγοις τοῦ Βασιλείου βεβαιωθεὶς, ἐνδομύχει κατὰ τοῦ Καίσαρος. Εἰδὼς δὲ Βασίλειος ὅτι πάντα καλῶς κατὰ τοῦ Καίσαρος συνεσκεύαστο, ἐν τῇ πόλει μὴ δυνάμενος τοῦτο ποιῆσαι, πείθει τὸν βασιλέα κινῆσαι στόλον καὶ στρατὸν κατὰ τῆς Κρήτης. Τούτου δὲ γενομένου, Λέων ὁ Φιλόσοφος Βάρδαν Καίσαρα παρ-
C ῄνει ὑποστέλλεσθαι, καὶ συντηρεῖν ἑαυτὸν ἀπὸ Βασιλείου. Ὁ δὲ Καῖσαρ τὸν βασιλέα πάλιν ἐπεφωνεῖτο φείδεσθαι τοῦ Βασιλείου. Γενομένης δὲ τῆς προελεύσεως εἰς τὰ Χαλκοπράτια τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, καὶ τῆς εἰσόδου γενομένης, καὶ τοῦ Εὐαγγελίου τελεσθέντος, ἀνῆλθεν ὅ τε πατριάρχης Φώτιος καὶ ὁ βασιλεὺς σὺν τῷ Καίσαρι καὶ Βασιλείῳ παρακοιμωμένῳ ἐν τοῖς κατηχουμένοις, τοῦ πατριάρχου ἐπὶ χεῖρας ἔχοντος τὸ τίμιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ βάψαντες ὅ τε βασιλεὺς (38), καὶ ὁ Βασίλειος, τοὺς τιμίους ὑπέγραψαν σταυροὺς, ὅρκῳ βεβαιοῦντες τὸν Καίσαρα ἀφόβως ἐξελθεῖν μετ' αὐτῶν ἐν τῷ ταξειδίῳ. Φανερῶς γὰρ Λέων ὁ Φιλόσοφος παρηγγυᾶτο τῷ Βάρδᾳ μὴ ἐξελθεῖν σὺν αὐτοῖς. Ἐξερχόμενον γὰρ ἔλεγεν μὴ ὑπο-
D στραφῆναι. Ἀπὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Πάσχα, ἀπάρας ὁ βασιλεὺς μετὰ πολλοῦ στρατοῦ, κατέλαβεν ἐν τῷ θέματι τῶν Θρακησίων. Ἀπληκευσάντων δὲ αὐτῶν εἰς Κήπους, Βασίλειος παρακοιμώμενος βουλὴν ἐποιεῖτο ἀνελεῖν Καίσαρα. Ὑπῆρχον δὲ ἐν τῇ βουλῇ Μαριανὸς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ Πέτρος ὁ Βούλγαρος, καὶ Ἰωάννης ὁ Χαλδίας, καὶ Κωνσταντῖνος ὁ

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(37) *Illi honorem ceu dominæ haberet;* eam observaret, nec tam sibi uxorem haberet quam Michaeli spurcissimo concubinam servaret: ex quo etiam pag. 468 dicitur Leonem suscepisse.

(38) Vivifico nempe calice usi atramenti loco ad horrorem ac religionem sacramento conciliandam, quam tamen fœde erant violaturi: quin neque alio animo jurabant, quam ut deceptum jurejurando hominem urbe educerent, ac necarent. Solus Leo hanc videtur historiam tetigisse: Vat. Continuator, Basilii forte reverentia, pressit, in gratiam nepotis illius Constantini. Ἐν ταξειδίῳ dicitur esse princeps, cum extra urbem vel animi causa, vel exercitii, sive etiam bellici apparatus moratur. Producemus Pselli epistolas tomo altero ad imperatores, aut ejus comites ἐν ταξειδίῳ, quibus nempe eorum temporum illustretur historia.

A Τοξαρᾶς· Ἰωάννης δὲ ὁ Νεατοκόμητος διέγνω ταῦτα. Καὶ κατελθὼν εἰς τὴν τοῦ Καίσαρος τένταν ἡλίου δύναντος, καὶ συντυχὼν Προκοπίῳ πρωτοβεστιαρίῳ τοῦ Καίσαρος διεβεβαιοῦτο αὐτῷ, ὅτι Αὔριον μεληδὸν κατακόπτεται ὁ δεσπότης ὑμῶν Καῖσαρ. Ὁ δὲ εἰσελθὼν ἀνήγγειλε ταῦτα τῷ Καίσαρι. Ὁ δὲ Καῖσαρ ταῦτα ἀκούσας εἶπεν Προκοπίῳ· Ἄπελθε, εἰπὲ τῷ Νεατοκόμητι· Τὰ ζιζάνια ταῦτα σὺ διεγείρεις. Ὄρθρου δὲ βαθέως τοὺς αὐτοῦ πάντας προσκαλεσάμενος διεσάφησεν τὰ λαληθέντα αὐτῷ, βουλὴν ἐπιζητῶν παρ' αὐτῶν. Φιλόθεος δὲ πρωτοσπαθάριος καὶ γενικὸς προσφιλὴς αὐτοῦ ὤν, εἶπεν τῷ Καίσαρι· Αὔριον, ὦ δέσποτα, περιβαλοῦ τὸν χρυσοπέρσικόν σου χιτωνίσκον (39), καὶ ὄφθητι τοῖς ἐχθροῖς σου· καὶ ἀπὸ προσώπου σου φεύξονται. Τοῦ ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος B ἵππῳ ἐπιβὰς παρεγένετο πρὸς τὴν κόρτην τοῦ βασιλέως μετὰ στολῆς λαμπρᾶς. Κωνσταντῖνος δὲ ὁ Τοξαρᾶς τῇ βουλῇ τοῦ Βασιλείου προϋπήντησε προσκυνήσας αὐτόν· καὶ ἐμήνυσε Βασιλείῳ τὴν αὐτοῦ ἔλευσιν. Βασίλειος δὲ ἐξελθὼν προσεκύνησεν αὐτὸν, καὶ τῇ χειρὶ κρατήσας προσήγαγεν πρὸς τὸν Βασίλειον [βασιλέα]. Ὁ δὲ Καῖσαρ συγκαθεσθεὶς τῷ βασιλεῖ, ἔφη· Τοῦ λαοῦ παντὸς, δέσποτα, ἐπισυνηγμένου πρόσταξον διαπερᾶσαι ἐν τῇ Κρήτῃ· ὄπισθεν δὲ ἑστὼς ὁ Βασίλειος δέδωκεν αὐτὸν [αὐτῷ] μετὰ τοῦ ξίφους, καὶ οἱ λοιποὶ μετ' αὐτὸν [αὐτοῦ] μεληδὸν κατέκοψαν αὐτὸν, τοῦ βασιλέως βλέποντος· ὥρα δὲ ἦν τρίτη τῆς ἡμέρας. Εὐθέως δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ Βασίλειος ἐπὶ τὴν πόλιν ὑπέστρεψαν. Ἐρχομένων δὲ κατὰ τὸ ἐμπόριον τοῦ Ἀκρίτα, λαοῦ πολλοῦ συν- C ηγμένου ἰδεῖν τὸν βασιλέα, εἷς τις μοναχικὸν σχῆμα περιβεβλημένος ἐφ' ὑψηλῆς πέτρας ἐπεφώνει τῷ βασιλεῖ· Καλὸν ταξείδιον ἐποίησας, ὦ βασιλεῦ, τὸν ἴδιον συγγενῆ καὶ τὸ πατρῷον αἷμα ξίφει ἀνελών. Οὐαί σοι, οὐαί σοι, ὅτι ταῦτα ἐποίησας! Θυμωθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ Βασίλειος ἀποστέλλουσι μαγγλαβίτην τὸν Μαυροθεόδωρον ξίφει ἀνελεῖν τὸν μοναχόν. Οἱ δὲ λαοὶ ἐπιδραμοῦντες [ἐπιδραμόντες] ἄνουν καὶ δαιμονοῦντα αὐτὸν εἶναι [*add.* ἔλεγον]· καὶ οὕτως μόλις παρῆλθε τὴν τιμωρίαν.

Ὀψὲ [*add.* δὲ] Σαββάτῳ τῆς Πεντηκοστῆς ἐμήνυσε Φωτίῳ πατριάρχῃ ὁ βασιλεὺς διὰ Ῥενδακίου πρωτοβεστιαρίου αὐτοῦ τὴν ἀναγόρευσιν τῆς βασιλείας ποιῆσαι Βασιλείου· καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθον δύο σελία. Οἱ δὲ λαοὶ διεταράχθησαν, πῶς ἑνὸς βασιλέως D ὄντος δύο σελία ἐξῆλθον. Τοῦ δὲ βασιλέως διερχομένου ἐν τῇ προελεύσει ὄπισθεν Βασίλειος περιεπάτει φορῶν σκαραμάγγιον μετὰ σπαθίου, ὡς ἔθος παρακοιμωμένοις· μέχρι δὲ τῶν βασιλικῶν πυλῶν ἐλθὼν ὁ βασιλεὺς, οὐκ ἀπέθετο τὸ στέφος, καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς βασιλεῦσι, ἀλλὰ μετ' αὐτοῦ εἰσῆλθεν μέχρι τῶν ἁγίων θυρῶν, καὶ ἀντιστραφεὶς ἀνέβη τρεῖς βαθμοὺς τοῦ ἄμβωνος ἐστεμμένος· καὶ ὑποκάτω τοῦ ἄμβωνος Βασίλειος ὁ παρακοιμώμενος, κάτωθεν δὲ Βασιλείου Λέων ὁ κάστωρ [κοιαίστωρ] καὶ ἀσηκρῆτις ἔχων τόμον ἐπὶ χεῖρας, καὶ Μιχαὴλ πραιπόσιτος ὁ Ἀγ-

Chaldius et Constantinus Toxaras: Joanni vero Neatocomiti consilium innotuit. Is veniens ad Cæsaris tentorium, occidente sole, et Procopio Cæsaris protovestiario factus obviam affirmabat: Dominus vester Cæsar postero mane membratim concidendus est. Ingressus ille nuntiavit Cæsari. Cæsar his auditis, Procopio dixit: Abi, dic Neatocomiti: Hæc zizania tu ipse disseminas. Summo vero diluculo, suos omnes congregans, quæ nuntiata fuerant, manifestavit: et de illis consilium expetiit. Philotheus protospatharius et generalis fidelis ejus amicus dixit Cæsari: Crastina die, o domine, aurei et Persici coloris vestimento induere, et inimicis tuis coram appare: a facie tua illi fugient. Sole itaque exoriente conscenso equo, ad imperatoris comitatum veste splendida fulgens accessit. Moxque Constantinus Toxaras Basilii consilio morem exhibiturus venerabundus procubuit, et ejus adventum Basilio significavit. Basilius pariter progressus Cæsarem veneratus est, et manu apprehensum ad imperatorem deduxit. Cæsar imperatori assidens dixit: Exercitu cuncto jam collecto jube, domine, in Cretam transfretari. Basilius vero retro stans gladio ictum impegit, et post eum reliqui Cæsarem imperatore **466** spectante membratim conciderunt. Erat hora diei tertia. Statim autem imperator et Basilius in urbem regressi sunt. Et ad portum Acritæ appellentibus, effusis ex urbe civibus imperatoris videndi cupidis, nonnullus monastico habitu indutus e sublimi petra ad imperatorem vociferabatur: Præclaram certe expeditionem suscepisti, o imperator, qui affinem tibi conjunctum et paternum sanguinem gladio effudisti: væ tibi, væ tibi, qui hoc patrasti! Iratus imperator et Basilius, carnificum principem mittunt Maurotheodorum, qui monachum gladio interimeret. Confertus vero populus dementem et agitatum dæmone conclamabat: atque ita vix pœnam effugit.

Cæterum sabbato Pentecostes circa vesperam Photio patriarchæ per Rendacium protovestiarium, imperii consortium Basilio factum, ut coram enuntiaret, significavit. Postero die sellæ duæ delatæ sunt: populus vero sub uno imperatore, ut duæ sellæ deferrentur, obstupebat. Imperatore solemni processu progrediente, Basilius, ut moris accubitori, breviori tunica ornatus, spatham gerens incedebat. Ad regias autem usque portas progressus imperator, diadema, prout imperatores solent, non deposuit, sed ad sanctas usque fores cum eo penetravit, et retro versus, ac redimitus ambonis gradus tres ascendit. Infra ambonem stabat Basilius accubitor, infra Basilium vero quæstor, et a secretis Leo renuntiationis libellum manibus tenens, et Michael præpositus Anguræ, et cum tribubus populi earum duces.

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(39) Τὸ, *χρυσοπέρσικον χιτωνίσκον*, P. Goar ad Codini cap. 19 cæs[illegible] tunicam exponit, quæ velut Cæsaris insigne erat. Videndi illic docti illius commentarii.

Leo itaque a secretis incepit legere, dicens : Bardas Cæsar mihi necem machinatus est, ideoque urbe me subduxit : et nisi mihi per Symbatium et Basilium innotuisset, vivos inter non amplius agerem ; propter scelera vero sua pœnas mortemque pertulit : Basilium vero accubitorem, ceu fidelem et imperii servatorem, qui hoste me liberavit, imperii custodem esse volo, et ab omnibus velut imperatorem excipi. Interim Basilius lacrymis opplebatur : et imperatore Photio patriarchæ stemma capite ablatum tradente, ut in sanctam mensam inferret, ipse Photius super eo preces fudit : tum vero præpositi insignioribus vestimentis, quæ divitisia, et ocreis imperialibus Basilium induerunt : qui ubi chlamyde indutus est, ad imperatoris pedes procidit. Demum egressus patriarcha stemma ex imperatoris capite sublatum ipsi imperatori tradidit, sceptrisque pro more inclinatis, Basilium Michael coronavit : cunctique faustis **467** acclamationibus prosecuti sunt : Michaeli et Basilio multos annos ! Porro Castor a secretis, qui tomum legerat, Nicomediam pergens in monasterium quoddam virile profectus, medio in pratello mansit. Erat autem ibi puteus, et in eum decidens, submersus et sepultus est ibidem. Symbatius vero, Cæsaris gener, Cæsaris dignitate frustratus, a Basilio se delusum persentiens, adversus Basilium exarsit odio, et consilio cum Georgio Pegane, militiæ magistro, accepto, in ejus locum dux institui postulavit. Gumer deinde, Opsicii comes, cursus publici logotheta effectus est : erumpentesque simul Symbatius et Peganes, regionem omnem subvertere, et agros vitesque igne devastare cœperunt : erat enim messis tempus, faustaque precabantur soli Michaeli, Basilium vero diris devovebant. De quo certiores facti imperatores, reliquos duces in eos arma movere jusserunt. Porro Nicephorus Maleinus commentus est schedulas per exercitum dispergere, ut iis dolo et arte deprehensis, in apertum civile bellum haud deflecterent. Comprehensus est itaque Peganes, et sublatum in urbem imperatoris jussu induxerunt. Constantinusque Myiares oculis eum privavit : tum ad Milium considere jusso vasculum manibus tenendum tradiderunt, in quod viatores, quod placitum, projiciebant : et post dies triginta Symbatius Armenius a Maleino in Cheltsines hospitio detentus est, quem ad imperatorem ad Sanctum Mamantem tunc profectum Maleinus induxit : et imperatore jubente in Symbatii occursum Peganem advocant testaceo thuribulo, ut ei thus adoleret, Peganis manibus posito. Postmodum Symbatio oculum unum effodiunt, et dextera ejus manu amputata, ad Lausi ædem statuunt, in ejus sinum vase locato, in quod

A γούρης, καὶ οἱ δήμαρχοι ἅμα τοῖς δήμοις. Ἤρξατο οὖν Λέων ὁ ἀσηκρῆτις ἀναγινώσκειν λέγων, ὅτι Βάρδας ὁ Καῖσαρ ἐβουλεύσατο κατ' ἐμοῦ ἀνελεῖν με, καὶ διὰ τοῦτο ὑπεξήγαγέ με τῆς πόλεως· καὶ εἰ μὴ διὰ Συμβατίου καὶ Βασιλείου ἐμηνύθη μοι, οὐκ ἂν ἐν τοῖς ζῶσιν ἤμην. Ἐτελεύτησε δὲ ὑπὸ τῆς ἰδίας ἁμαρτίας. Θέλω δὲ Βασίλειον παρακοιμώμενον ὡς πιστὸν ὄντα, καὶ φυλάττοντα τὴν ἐμὴν βασιλείαν, καὶ τοῦ ἐχθροῦ ἐλευθερώσαντά με εἶναι φύλακα τῆς ἐμῆς βασιλείας, καὶ ὑπὸ πάντων εὐφημεῖσθαι ὡς βασιλέα. Βασίλειος δὲ ἐπληροῦτο δακρύων, καὶ δεδωκὼς ὁ Βασίλειος [βασιλεὺς] Φωτίῳ πατριάρχῃ τὸ στέμμα ἄρας ἐκ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς, ὡς εἰσαγαγεῖν ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ· [*add.* αὐτὸς δὲ] ἐποίησεν εὐχὴν ἐπ' αὐτῷ, καὶ οἱ πραιπόσιτοι ἐνέγκαντες δεβιτίσιον καὶ τζαγγία (40) B ἐνέδυσαν Βασίλειον, ὅστις βαλὼν τὴν χλαμύδα ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ πατριάρχης, καὶ ἦρεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς (41) τοῦ βασιλέως, καὶ ἐπέδωκεν αὐτὸ τῷ βασιλεῖ· καὶ τῶν σκήπτρων πεσόντων, ὡς ἔθος, ἔστεψεν ὁ Μιχαὴλ τὸν Βασίλειον, καὶ εὐφήμησαν πάντες· Μιχαὴλ καὶ Βασιλείου πολλὰ τὰ ἔτη! Ὁ δὲ τὸν τόμον ἐπαναγνοὺς Κάστωρ ὁ ἀσηκρῆτις ἐξελθὼν ἐν Νικομηδείᾳ, καὶ ἐλθὼν εἰς μονὴν ἀνδρείαν ἔμεινεν μέσον τοῦ λιβαδίου. Ἦν δὲ ἐκεῖσε φρέαρ, καὶ πεσὼν ἐν αὐτῷ ἀπεπνίγη, καὶ ἐτάφη ἐκεῖσε. Συμβάτιος δὲ ὁ γαμβρὸς τοῦ Καίσαρος ἀποτυχὼν τῆς τοῦ Καίσαρος ἀξίας, ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τοῦ Βασιλείου, εἰς μῖσος κατὰ τοῦ Βασιλείου κινεῖται· καὶ συμβουλευσάμενος μετὰ Γεωργίου στρατηλάτου τοῦ Πηγάνη τῇ ἐπαύριον αἰ- C τεῖται στρατηγὸς προβληθῆναι ἀντ' αὐτοῦ. Καὶ προεβλήθη λογοθέτης τοῦ δρόμου ὁ Γοῦμερ, κἀκεῖνος κόμης τοῦ Ὀψικίου. Καὶ ἐξελθόντες ἅμα ὅ τε Συμβάτιος καὶ ὁ Πηγάνης, ἤρξαντο καταστρέφειν καὶ πυρπολεῖν τάς τε χώρας καὶ ἀμπελῶνας (ἦν γὰρ καιρὸς τοῦ θέρους), εὐφημοῦντες Μιχαὴλ μόνον, τὸν δὲ Βασίλειον ἀποβδελύττοντες. Ταῦτα μαθόντες οἱ βασιλεῖς ἐκέλευσαν τοὺς λοιποὺς στρατηλάτας τούτους καταπολεμῆσαι. Βουλευσάμενος δὲ Νικηφόρος ὁ Μαλεῖνος ἔρριψεν ἔγγραφα μέσον παντὸς τοῦ λαοῦ, ἵνα δόλῳ τούτους κρατήσωσιν, καὶ μὴ [*add.* τῷ] φανερῶς πολεμεῖν εἰς ἔμφυλον ἐμπέσωσι πόλεμον. Ἐκρατήθη δὲ ὁ Πηγάνης, καὶ ἄραντες αὐτὸν εἰσήγαγον ἐν τῇ D πόλει, καὶ τῇ προστάξει τοῦ βασιλέως ἀποτυφλοῖ αὐτὸν Κωνσταντῖνος ἔπαρχος ὁ Μυϊάρης, καὶ καθίσαντες ἐν τῷ Μιλίῳ ἐπέδωκαν αὐτῷ σκεῦος ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, καὶ ἔρριπτον πάντες οἱ διαπορευόμενοι ἐν αὐτῷ, εἴ τι ἐκ προαιρέσεως εἶχον. Καὶ μεθ' ἡμέρας λ' ἐκρατήθη Συμβάτιος ὁ Ἀρμένης ὑπὸ Μαλεΐνου ἐν Κελτζινῇ ἐν πανδοχείῳ· καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν ὁ Μαλεῖνος εἰς τὸν βασιλέα, ὄντος αὐτοῦ εἰς τὸν Ἅγιον Μάμαντα. Καὶ προστάξει τοῦ βασιλέως ἄγουσι τὸν Πηγάνην εἰς ὑπάντησιν Συμβατίου δόντες εἰς χεῖρας

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(40) Putem saccum imperatoris insigne cum calceis, quibus Basilius indutus dicitur a cubiculariis, superinjecta clamyde : quo habitu Græci imperatores passim induti cernuntur apud Chalcond. etc.

(41) Illud, καὶ ἦρεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, mendosum puto : jam enim ipse sibi Michael stemma detraxerat altari imponendum. Legam ergo, ἦρεν τὸ ἀπὸ κεφαλῆς τοῦ βασιλέως στέμμα, *acceptum de imperatoris capite stemma, sive regium tulit* (ex altari scilicet) *ipsique imperatori tradidit*, αὐτῷ τῷ βασιλεῖ, ut nempe ipse ritu coronandi defungeretur.

A τοῦ Πηγάνη θυμιατήριον οστράκινον θυμιᾷν αὐτόν· καὶ ἀποτυφλοῦσιν αὐτὸν Συμβάτιον τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν, καὶ ἐκκόπτουσι καὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα, καὶ ἐκάθισαν αὐτὸν εἰς τὰ Λαύσου, καὶ δεδώκασι σκεῦος ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ, ἵνα ὃς ἔχῃ προαίρεσιν, ἐπιῤῥίπτῃ αὐτῷ τι. Καὶ μεθ' ἡμέρας τρεῖς ἀπήγαγον αὐτοὺς ἐν τοῖς ἰδίοις οἴκοις ἔχοντες ἐν φρουρᾷ. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἀποστείλας μηχανικὸν, τὸν λεγόμενον Λάβαριν, ἐξάγει Κωνσταντῖνον τὸν Καβαλλῖνον ἐκ τοῦ τάφου, ὃν εὗρεν ὑγιῆ· καὶ θέλων εἰσαγαγεῖν ἐν σάκκῳ (42), καὶ μὴ χωρούμενον ἐνετύλιξεν αὐτόν ὡσαύτως καὶ Ἰαννῆν πατριάρχην ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ τάφου ἅμα τῷ ὠμοφορίῳ αὐτοῦ. Καὶ τούτους προστάξει τοῦ βασιλέως ἀπέκλεισεν ὁ ὕπαρχος ἐν τῷ πραιτωρίῳ, καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἱππικοῦ ἀγαγὼν αὐτοὺς, καὶ ἀπογυμνώσας ἔτυψε μαγγλάβια, καὶ τὰ ὀστᾶ αὐτῶν ἀποστείλας κατέκαυσεν ἐν τοῖς Ἀμαστριανοῦ. Τὴν δὲ λάρνακα τοῦ Κοπρωνύμου πράσινον οὖσαν καὶ θαυμαστὴν διαπρίσας ἐποίησεν στῆθεα ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντι ναῷ ἐν τῷ παλατίῳ ἐν τῷ Φάρῳ.

quisque, quod suggereret animus, mittebat: tribusque diebus peractis in proprias domos custodiendos adduxerunt. Porro Michael imperator misso artifice nomine Labari Constantinum Caballinum e sepulcro eduxit, cujus cadaver sanum et incolume reperit, volensque sacco circumponere, cum capi non posset, circumvolvit illud. Janem patriarcham pariter una cum pallio monumento eruit: mox imperatoris sententia præfectus in prætorii carceribus inclusit, et equestri certamine celebrato denudatos verberibus afflixit, et ad Amastriani locum ossa eorum missa combussit. E loculo vero Copronymi viridi marmore arte mira composito, et serra per columnas **468** scisso repagula in monasterio ab eo ad Phari palatium condito confecit.

B Ἐγεννήθη δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς ἐκ Μιχαὴλ καὶ Εὐδοκίας τῆς Ἰγγιρίνης ἔτι περιόντος αὐτοῦ τοῦ Μιχαὴλ, μηνὸς τετάρτου (43) πρώτῃ, ἰνδικτιῶνος ιε'. Ἐποίησεν δὲ ἱππικὸν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ Ἁγίῳ Μάμαντι ἱππεύσας βένετος. Κωνσταντῖνος δὲ ὁ ἐξ Ἀρμενίων, ὁ πατὴρ Θωμᾶ πατρικίου καὶ γενεσίου, δρουγγάριος ὢν τῆς βίγλας ἵππευε λευκὸς, πράσινος δὲ ἵππευεν Ἀγαλλιανὸς, ῥούσιος δὲ ὁ Κρασᾶς. Νικήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως, καὶ ἐπὶ δείπνου καθεσθέντος ἅμα Βασιλείῳ καὶ Εὐδοκίᾳ Βασιλισκιανὸς ὁ πατρίκιος ἐπῄνει τὸν βασιλέα ὡς εὐφυῶς ἐλάσαντα ἐν τῷ ἅρματι. Τοῦτον ἀναστῆναι κελεύσας ὁ βασιλεὺς τὰ τζαγγία αὐτοῦ προσέταξε σῦραι καὶ ὑποδήσασθαι. Τοῦ δὲ ἀνανεύοντος καὶ πρὸς Βασίλειον ἀποβλέποντος, ἐν θυμῷ προσέταττεν ὁ βασιλεὺς τοῦτο ποιῆσαι. Τοῦ C δὲ Βασιλείου ἐπινεύοντος αὐτῷ, ὑπεδήσατο τὰ τζαγγία. Ἔφη δὲ ὁ βασιλεὺς μεθ' ὅρκου τῷ Βασιλείῳ, ὡς Ὑπὲρ σὲ κάλλιον αὐτῷ πρέπουσιν. Μὴ γὰρ οὐκ ἔχω ἐξουσίαν, ὡς σὲ βασιλέα ἐποίησα, καὶ ἄλλον ποιῆσαι; καὶ ὠργίζετο, κατὰ Βασιλείου θυμούμενος. Δακρύουσα δὲ ἡ Εὐδοκία ἔφη τῷ βασιλεῖ· Τὸ τῆς βασιλείας ἀξίωμα, δέσποτά μου, μέγα ἐστὶν, καὶ ἀναξίως καὶ ἡμεῖς ἐτιμήθημεν, καὶ οὐ δίκαιόν ἐστι καταφρονεῖσθαι αὐτό. Ὁ δὲ βασιλεὺς εἶπεν· Μὴ λυποῦ περὶ τούτου· καὶ γὰρ καὶ τὸν Βασιλισκιανὸν βασιλέα θέλω ποιῆσαι. Βασίλειος δὲ ἐν θυμῷ καὶ λύπῃ μεγάλῃ γέγονεν. Ἐξελθόντος δὲ τοῦ βασιλέως ἐν τῷ κυνηγίῳ, μοναχός τις ὑπαντήσας δέδωκεν αὐτῷ χάρτην τὴν κατ' αὐτοῦ μελετωμένην ἐπιβουλὴν ὑπὸ Βασιλείου [*add.* μηνύοντα]. Ὁ ἀναγνοὺς καὶ θυμωθεὶς μελετᾷ D κατὰ Βασιλείου. Τῆς δὲ μητρὸς αὐτοῦ Θεοδώρας καλεσάσης τὸν βασιλέα εἰς τὰ Ἀνθεμίου, ἀπέστειλεν τὸν Ῥεντάκιον τὸν πρωτοβεστιάριον αὐτοῦ μετὰ καὶ ἑτέρων ἀνθρώπων οἰκείων αὐτοῦ, πρὸς τὸ θηρεῦσαί τι, καὶ ἀποστεῖλαι τῇ μητρὶ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Βασίλειος

Cæterum imperator Leo ex Michaele et Eudocia Ingerina natus est, superstite adhuc Michaele, prima mensis quarti die, indictione decima quinta. Equestres porro ludos, ipse venetæ factioni annumeratus, ad sanctum Mamantem imperator edidit. Constantinus autem, ex Armenis oriundus, Thomæ patricii et generalis logothetæ pater, excubiarum drungarius inter illos Albus equitavit, Agalianus equitavit Prasinus, hoc est viridis, Crasas tandem Russius. Imperatore declarato victore, et ad cœnam una cum Basilio et Eudocia sedente, Basiliscianus patricius, ob currum ab eo solerter rectum, imperatorem laudabat. Eum imperator surgere, et imperiales ocreas detrahere, et induere jussit. Illo renuente, et in Basilium oculos conjiciente, imperator cum furore ita fieri mandavit. Annuente Basilio, ocreas imposuit: ait vero Basilio, Deum obtestatus imperator: Melius illi quam tibi congruunt: numquid enim, ut te constitui, alium pariter imperatorem creandi mihi potestas est? Hæc dicens ira sensim in Basilium exardescebat. Eudocia vero lacrymans imperatori dicit: Imperii dignitas, domine mi, præstans est, et ea nos indigni honorati sumus: neque illam contemnere justum est. Respondit imperator: Ne super hoc tristeris, Basiliscianum ad imperium promovere animus est. Porro Basilius ira et mœrore magno tenebatur. Egresso autem imperatori ad venandum, monachus quidam chartam qua insidiæ a Basilio paratæ descriptæ erant tradidit. Ea lecta, et in furorem versus, in Basilium machinatur. Matre autem Theodora imperatorem ad Anthemii ædes advocante, Rentacium protovestiarium cum domesticis aliis, ut venarentur, et ipse matri offerret, misit. Basilius autem adversus Michaelem facinus struebat, et profundo mœrore

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(42) *Volens sacco indutum producere*; tunica scilicet imperiali, uti etiam Jannes cum archiepiscopali pallio tumulo eductus est, ἅμα τῷ ὠμοφορίῳ· ut his in Circo solemni ritu exuta cadavera vapularent, ac tum cremarentur, uti factum est.

(43) Lege Δεκεμβρίου, *prima die Decembris*: male μηνὸς τετάρτου, ac fallentibus oculis: qui et computi modus quam Hebræis familiaris, tam Græcis insolens exsistit.

deprimebatur. Ad cœnam vero sedente imperatore, Eudocia Basilium invitavit ut convivaretur: tum imperatore vino sese ingurgitante, Basilius quasi necessitate ductus in cubiculum interius penetrans serram, cum validus esset, turbavit, adeo ut porta minime claudi posset · et digressus cum imperatore ad cœnam recumbebat. Imperator jam temulentus, et Ingerina pro more ei collætante exsurgens, a Basilio manu ducebatur, et in penetrale secedebat, cujus manum cum deosculatus esset Basilius, discessit. Intra cubiculum imperatoris jussu recumcumbebat Basiliscianus somno gravatus in lecto Rentacii ad ejus custodiam. Ignatius **469** autem cubicularius ad januam cubiculi obserandam progressus, confusam reperit. Quare in desperationem ductus, capillos sibi vellens, in lecto sedebat. Imperatore vero somnum morti quamproximum obdormiente, derepente Basilius cum aliis adveniens januas aperuit: tremefactus Ignatius in adversum obstitit, ne Basilius intraret. Petrus autem Bulgarus sub Basilii axilla irrepens, et ad imperatoris lectum penetrans, ab Ignatio vires adversas opponente detentus est, ex quo somnus imperatoris solutus. Joannes vero Chaldius plaga gladio inflicta manus ejus abscidit, Jacobitzes vero et Persa Basiliscianum ense vulneratum e lecto in pavimentum deturbarunt. Marianus autem, et pater Basilii Bardas, et Constantinus Toxaras stabant foris in excubiis: ita ut domesticorum nullus, quæ cum Michaele gerebantur, resciret. At conjurati cum Basilio collecti: Licet manus ejus præsciderimus, vivum tamen reliquimus, dixerunt: si superfuerit, quam defensionem habebimus? Mox Chaldius Basilium promeriturus intro regressus, Michaelem præcisis manibus de Basilio misere conquerentem et in lecto jacentem reperit, et districtum gladium in imperatoris cor crudeliter adegit, et intestina ejus discidit: reversusque ad Basilium gloriabatur, quasi facinus egregium patrasset. Tempestate autem in mari exorta, una convenientes ad fretum, illudque trajicientes, ad Eulogii Persæ ædes descenderunt, eoque assumpto, ad Marinæ deflexerunt: muroque conscenso, ad palatium usque venerunt. Erat porro tabula obturans murum, quam Basilius manutentis comitibus duobus impacta calce confregit, et ad portam palatii penetravit. Tum Eulogius Persa patria lingua Artabasdo hetæriarchæ locutus est, ut Michael gladio interiit: atque, Aperi, inquit, imperatori. Artabasdus ad papiam contendens, sublatis vi ab eo clavibus, Basilio aperuit. Intro receptus Basilius palatii claves tulit, et Gregorium Philemonis dictum, papiam mane instituit. Confestim vero ad Sanctum Mamantem misit, et Eudociam cum multo apparatu in palatium intulit: misso etiam

A συνεσκευάζετο κατὰ Μιχαὴλ, καὶ ἦν σκυθρωπὸς πάνυ. Ἐπὶ δείπνου δὲ τοῦ βασιλέως καθεσθέντος, προσεκαλέσατο Εὐδοκία (44) καὶ Βασίλειον συνδειπνῆσαι αὐτῷ. Τοῦ δὲ βασιλέως οἴνῳ πολλῷ χρησαμένου, ἀναστὰς Βασίλειος ὡς διά τινα χρείαν ἐν τῷ κοιτῶνι, διαστρέφει τὰ κλεῖθρα δυνατὸς ὢν, ὡς μὴ κλείεσθαι τὴν θύραν. Καὶ ἀπελθὼν συνεδείπνει πάλιν μετὰ τοῦ βασιλέως. Τοῦ δὲ βασιλέως πάνυ οἰνωθέντος, τῆς Ἰγγερίνης, ὡς ἔθος, αὐτῷ συγχαιρούσης, ἀναστὰς Μιχαὴλ χειροκρατούμενος παρὰ Βασιλείου ἀπῆλθεν ἐν τῷ κοιτῶνι, οὗ τὴν χεῖρα φιλήσας ἐξῆλθεν Βασίλειος. Ἔνδοθεν δὲ τοῦ κοιτῶνος ἦν Βασιλισκιανὸς τῇ κελεύσει τοῦ βασιλέως ὑπνώσας ἐν τῇ κλίνῃ Ῥεντακίου πρὸς φυλακὴν αὐτοῦ. Ἰγνάτιος δὲ κοιτωνίτης ἀπελθὼν τοῦ κλεῖσαι τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνος εὗρε B διεστραμμένην· καὶ ἀπογνοὺς ἐκαθέσθη ἐπὶ τῆς κλίνης τίλλων τὰς τρίχας αὐτοῦ. Τοῦ δὲ βασιλέως ὕπνον θανάτῳ παραπλήσιον κοιμωμένου, ἀθρόως ἐλθὼν Βασίλειος μετὰ καὶ ἑτέρων τὰς θύρας ἀνέῳξεν· καὶ ἔμφοβος ἐξελθὼν Ἰγνάτιος ἀντέπιπτεν Βασιλείῳ μὴ εἰσελθεῖν. Πέτρος δὲ ὁ Βούλγαρος διὰ τῆς τοῦ Βασιλείου μασχάλης διελθὼν πρὸς τὴν κλίνην τοῦ βασιλέως ἐκρατήθη παρὰ Ἰγνατίου, καὶ ἀντιπίπτοντος αὐτῷ, ἔξυπνος ἐγένετο ὁ βασιλεύς· Ἰωάννης δὲ ὁ Χάλδος παρευθὺ μετὰ τοῦ ξίφους δοὺς αὐτῷ, ἀπέκοψεν τὰς χεῖρας αὐτοῦ. Ἰακωβίτζης δὲ καὶ ὁ Πέρσης (45) τὸν Βασιλισκιανὸν ξίφει τρώσαντες ἔρριψαν αὐτὸν ἄνωθεν κάτω, Μαριανὸς δὲ καὶ Βάρδας ὁ πατὴρ Βασιλείου, καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Τοξαρᾶς, οὗτοι C ἵσταντο πρὸς φυλακὴν ἔξωθεν· καὶ οὐδεὶς τῶν μετὰ Μιχαὴλ ἔγνω τὰ γινόμενα. Συναθροισθέντες δὲ οἱ μετὰ Βασίλειον [Βασιλείου ἔλεγον,] ὅτι Εἰ καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐκόψαμεν, ζῶντα αὐτὸν εἰάσαμεν. Καὶ ἐὰν ζῇ τί ἀπολογησόμεθα; Καὶ χαριζόμενος τῷ Βασιλείῳ ὁ Χάλδος, ὑποστρέψας εὗρε Μιχαὴλ χεῖρας μὲν μὴ ἔχοντα, ἐπὶ τῆς κλίνης δὲ κείμενον ἐλεεινολογούμενον κατὰ Βασιλείου. Ὁ δὲ τὸ ξίφος γυμνὸν ἀνηλεῶς ἔπηξεν κατὰ τῆς καρδίας τοῦ βασιλέως διασχίσας τὰ ἔγκατα αὐτοῦ, καὶ στραφεὶς ἐνεκαυχᾶτο πρὸς Βασίλειον, ὡς ἀνδραγάθημα πεποιηκώς. Κλύδωνος δὲ ὄντος ἐν τῇ θαλάσσῃ συναθροισθέντες κατῆλθον μέχρι τοῦ περάματος, καὶ διαπεράσαντες ἦλθον εἰς τὸν οἶκον Εὐλογίου τοῦ Πέρσου, καὶ τοῦτον ἄραντες ἦλθον εἰς τὰ Μαρίνης, καὶ ἀνελθόντες διὰ τοῦ τείχους ἦλθον D μέχρι τοῦ παλατίου. Πλὰξ δὲ ἦν περιφράσσουσα τὸ τεῖχος, καὶ κρατήσας Βασίλειος δύο τῶν μετ' αὐτοῦ ὄντων, καὶ λακτίσας κατέαξεν τὴν πλάκα, καὶ εἰσῆλθε μέχρι τῆς πύλης τοῦ παλατίου. Εὐλόγιος δὲ Πέρσης ἐλάλει τῇ αὐτοῦ γλώττῃ Ἀρταβάσδῳ ἑταιριάρχῃ, ὡς Μιχαὴλ ξίφει ἐτελεύτησεν· καί, Ἄνοιξον τὸν βασιλέα [τῷ βασιλεῖ]. Καὶ ὁ Ἀρτάβασδος εἰσδραμὼν πρὸς τὸν παπίαν, καὶ ἄρας ἀπ' αὐτοῦ τὰς κλεῖς βιαίως, ἤνοιξεν τὸν Βασίλειον [τῷ Βασιλείῳ]. Καὶ γενόμενος ἔνδοθεν Βασίλειος ἦρε τὰς κλεῖς τοῦ πα-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(44) Προσεκαλέσατο Εὐδοκίαν, *invitavit imperator Eudociam et Basilium*. Male, ac contra cod. fidem, Εὐδοκία, *Eudocia Basilium invitavit*. Non poterat ille amores suos diu absentes ferre, ac scortum Eudociam, cujus occasione vocatus Basilius.

(45) Hunc Persam ipsa hac pag. *Eulogium* appellat, cujus suasu Artabasdus palatii fores Basilio aperuit, vimque papiæ fecit.

λατίου ἐπὶ χεῖρας, καὶ τῇ ἕωθεν Γρηγόριον λεγόμενον τὸν Φιλήμονος ἐποίησε παπίαν. Πορευθεὶς δὲ ἀποστέλλει ἐν τῷ Ἁγίῳ Μάμαντι, καὶ εἰσήγαγεν Εὐδοκίαν τὴν τοῦ Ἴγγερος μετὰ δόξης πολλῆς ἐν τῷ παλατίῳ. Ἀπέστειλε δὲ καὶ Ἰωάννην πραιπόσιτον τοῦ ἆραι τὴν Δεκαπολίτισσαν, καὶ πρὸς τοὺς ἰδίους γονεῖς ἀγαγεῖν. Ἀπέστειλε δὲ καὶ Παῦλον κοιτωνίτην τοῦ ἐνταφιάσαι Μιχαήλ. Καὶ ἀπελθὼν εὗρεν αὐτὸν ἐντετυλιγμένον ἐν τῷ σαγίσματι τοῦ δεξιοῦ ἵππου, οὗ ἤλαυνεν, καὶ τὰ ἔγκατα αὐτοῦ ἔξωθεν κρεμάμενα. Ἄρας δὲ ἐκεῖ θρηνούσας καὶ ἐλεεινολογουμένας ἐπ' αὐτῷ καὶ τὴν μητέρα καὶ τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ, καὶ εἰσαγαγὼν εἰς πλοιάριον, διεπέρασεν ἐν τῇ μονῇ τῆς Χρυσοπόλεως, κἀκεῖ αὐτὸν ἐνταφιάσας ἔθαψεν.

A Joanne præposito Decapolitissam ad proprios parentes retulit; Paulo quoque cubiculario, ut Michaelem sepeliret, mandavit. Illuc ipse profectus dextri equi quo vehebatur stragulo involutum comperit, et viscera foris pendentia: feminisque lamentatricibus et luctus pompam super eo celebraturis, matreque, et sororibus **470** advocatis, in naviculam impositum ad Chrysopolis monasterium trajici præcepit, ibidemque tumulo conditum sepeliri.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ.

Βασίλειος ἐβασίλευσεν μετὰ Μιχαὴλ ἔτος ἕν, μῆνας δʹ, καὶ μόνος ἔτη ιθʹ. Προσέταξε δὲ τῷ ἐπάρχῳ καὶ Μαριανῷ υἱῷ Πετρωνᾶ συνελθεῖν ἐν τῷ φόρῳ, καὶ ἀναγορεῦσαι μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ μόνον βασιλέα. Ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην γράψαι καὶ τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ γενομένην ἐκδίκησιν εἰς τοὺς τὸν Μιχαὴλ διαχειρισαμένους, καὶ ἃ πέπονθεν ἕκαστος αὐτῶν διαφόροις καιροῖς. Ὁ μὲν Ἰακωβίτζης κυνηγῶν μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν τῷ Φιλοπατίῳ, τοῦ ξίφους αὐτῷ ἐκπεσόντος κατελθὼν τοῦ ἵππου ἆραι αὐτὸ, τοῦ ποδὸς αὐτοῦ μὴ φθάσαντος τῇ γῇ ἐπιβῆναι, ἀλλὰ τοῦ ἑτέρου κρατηθέντος ἐν τῇ σκάλᾳ, θροηθεὶς ὁ ἵππος διέσυρεν αὐτὸν καὶ εἰς φάραγγαν καὶ βοθύνους διελθὼν, τοῦτον μεληδὸν κατέκοψεν. Ἰωάννης δὲ ὁ Χάλδος στρατηλάτης γεγονὼς ἐν Χαλδίᾳ, καὶ φωραθεὶς κατὰ τοῦ βασιλέως μελετῶν, προστάξει τοῦ βασιλέως ἀνεσκολοπίσθη παρὰ Ἀνδρέου στρατηλάτου. Ὁ δὲ ἐξάδελφος τοῦ βασιλέως Ἀσυλέων ἐξωθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως ἐν τῷ προαστείῳ αὐτοῦ ᾧ ἐπώνυμον τοῦ Χαρτοφύλαν, ὡς ἀπηνὴς καὶ ὠμὸς πρὸς τοὺς αὐτοῦ δούλους ὢν, μαχαίραις παρ' αὐτῶν ἐν νυκτὶ ἀνῃρέθη. Οὓς ὁ βασιλεὺς κρατήσας, καὶ μεληδὸν κατακόψας κατέκαυσεν ἐν τοῖς Ἀμαστριανοῦ. Ὁ δὲ Ἀπελάτης [*alibi* Ἀπελάκης] ὁ Πέρσης (45) σκωληκόβρωτος γενόμενος τοῦ ζῆν ἀπηλλάγη. Κωνσταντῖνος δὲ ὁ Τοξαρᾶς εἰς Κιβυῤῥαιώτας σπαθοκοπηθεὶς τελευτᾷ. Καὶ Μαριανὸς ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῶν ποδῶν συντριβεὶς, ἐκ τοῦ ἵππου πεσὼν, καὶ τοῦ ποδὸς σαπέντος σκώληξι τελευτᾷ. Ὁ δὲ βασιλεὺς προελθὼν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν Χριστοῦ γέννων ἐν τῇ προελεύσει εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἐβάπτισεν Στέφανον υἱὸν αὐτοῦ. Ἀγαγὼν δὲ ἵππους λευκοὺς μετὰ ἅρματος ἐκάθισεν ἅμα τῇ Αὐγούστῃ, καὶ ὁ πραιπόσιτος σὺν αὐτοῖς Βαάνης βαστάζων ἦν τὸ παιδίον μέχρι τοῦ παλατίου, τοῦ βασιλέως ῥίπτοντος ὑπατείαν ἐν τῇ ὁδῷ. Ἐγένετο δὲ σεισμὸς τοῦ ἁγίου Πολυεύκτου μέγιστος, ὥστε τὴν γῆν σείεσθαι ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας· ἔπεσε δὲ τότε καὶ ἡ σφαῖρα τοῦ ζῳδίου τοῦ φόρου καὶ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τὸ σίγμα, ὥστε πάντας τοὺς ψάλλοντας ἐκεῖσε τελευτῆσαι. Λέων δὲ ὁ Φιλόσοφος τυχὼν ἐκεῖσε

BASILIUS.

Basilius una cum Michaele annum unum et menses quatuor imperavit, et undeviginti solus; præfecto vero, et Mariano Petronæ filio, ad forum B convenire, et imperatorem solum coram omni populo renuntiare jussit. Exercitam porro in Michaelis parricidas a Deo vindictam, et quæ singuli temporibus diversis passi fuerint, referre operæ pretium duxi. Jacobitzes quidem inter venandum una cum imperatore ad Philopatium gladium in terram lapsum levaturus ex equo desiliit: cumque pes ejus terram nondum attigisset, altero in pensili scandula retento, perterritus equus, arrepto cursu per valles et præcipitia traxit, et membratim discerpsit. Joannes Chaldius pariter exercitus dux in Chaldia constitutus, quasi contra imperatorem machinaretur delatus, imperatoris jussu ab Andrea militiæ magistro palo affixus est. Imperatoris patruelis Assyleo ab ipso in proprium suburbanum C nomine Chartophilam relegatus, ut crudelis et inhumanus in domesticos, nocte ab ipsis gladiis confossus interiit: eos apprehensos et membratim concisos ad Amastriani imperator combussit. Apelates Persa a vermibus corrosus vitam amisit. Constantinus Toxaras apud Cibyrræotas gladiis comminutus periit. Marianus imperatoris frater equo lapsus et pedes contritus, altero pede vermibus putrescente, moritur. Porro imperator Natalitiorum Christi die celebri processus apparatu ad Magnam ecclesiam profectus, Stephanum filium suum baptizavit, et equis candidis ad currum junctis, cum Augusta in eo sedit. Baanes autem præpositus una cum eis ad palatium usque puerum gerebat, imperatore D per viam nummorum munus spargente. Ingens autem sancti Polyeucti festo terræmotus exortus est: adeo ut diebus quadraginta et noctibus totidem terra concuteretur. Decidit tunc equi ad forum positi sphæra, et sanctissimæ Dei Genitricis fornix; adeo ut cuncti ad psallendum coacti opprimerentur. Leo vero Philosophus ibidem forte repertus cantoribus et reliquis sub eo stantibus ut ecclesia discederent monebat. Illi vero minime ac-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(45) Ipse qui superori p. Εὐλόγιος dicitus est, ac paulo superius absolute ὁ Πέρσης· nec video ut vox Ἀπελάτης sana sit, aut quid ad rem τὸ, Ἀπελάκης· melius Ἀπλάκης, cujus est alibi mentio, non ut sit ipse hic Persa qui Michaelem occidit. Quid si, ἀπελαθεὶς δὲ ὁ Πέρσης, *ejectus Persa?* etc.

quiescentes, uno simul fine perierunt. Ipse Philosophus **471** ad columnam sub aliis structuris stans cum duobus aliis servatus est, necnon alii quinque sub ambone forte sedentes. Cæterum imperatorem ad ecclesiam accedentem et jamjam sacrorum participem futurum, prædonem et homicidam, sacræque communionis indignum Photius patriarcha vocabat. Ille furore percitus Romam misit, et Romanis episcopis deferentibus, scriptam in eum sententiam obtinuit, eumdemque throno deturbavit, et Ignatium sanctissimum patriarcham secundo instituit.

Ex Eudocia vero Ingeris filia Alexander imperator natus est. Hic puer Basilii fuit legitimus. Imperator vero adversus Agarenos Africam habitantes armavit, et commissa pugna superatus est, renovatisque præliis Romanos plures Agarenorum armis amisit. In illa autem imperatoris fuga Theophylactus Abestactus, Romani, qui deinde imperavit, pater, imperatorem ab Agarenis ferme captum liberavit. Quem conquisitum imperator postmodum agnovit: plures enim imperatori dicebant: Ego sum qui liberavi. Ille vero, honore contempto, fundum imperatorium expetiit, quem et impetravit. Reversus in urbem imperator Christophorum generum in Tephricem misit, et maxima victoria potitus, locum vastavit, et ad solum usque dejecit. Ignatius autem patriarcha ecclesiam insignem ad Satoris Emporium sub Orientis Archistrategi nomine constructam virorum effecit monasterium, ubi corpus ejus depositum est. Thecla vero Michaelis sorore ad imperatorem hominem quemdam animo simplicem cum supplici libello mittente, interrogavit eum imperator: Quis dominam tuam habet? Respondit ille: Neatocomites. Quem cum subito adduci jussisset imperator, verberibus affectum totondit, et monastico habitu induit. Procopio pariter protovestiario ad Theclam misso, plagis impositis divitias omnes, quæ deinde fisco additæ sunt, sustulit: Neatocomitem vero œconomum in Magna ecclesia postmodum instituit. Idem imperator Hebræos omnes, qui tunc temporis sub ejus potestate reperiebantur, baptismum subire coegit, suscipientibus eos viris in dignitate constitutis, ipsoque imperatore plurimam in eos liberalitatem exercente. Nicolaum autem, de quo superius sermo habitus, cui Androsalites nomen, sancti Diomedis mansionarium, cui martyr, ut dictum est, apparuit, œconomi et syncelli dignitate

A ἔλεγεν τοῖς ψάλλουσιν καὶ πᾶσιν τοῖς οὖσιν ἐκεῖσε ἐξελθεῖν τῆς ἐκκλησίας· οἱ δὲ μὴ πεισθέντες αὐτῷ συνετελέσθησαν ἅπαντες. Αὐτὸς δὲ ὁ Φιλόσοφος εἰς κίονα ὑπὸ συστημάτων σταθεὶς μετὰ ἑτέρους [ἑτέρων] δύο διεσώθη, καὶ ἕτεροι πέντε μόνοι ὑποκάτω τοῦ ἄμβωνος. Φώτιος δὲ ὁ πατριάρχης ἐλθόντος τοῦ βασιλέως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ μέλλοντος αὐτὸν κοινωνεῖν, τοῦτον λῃστὴν καὶ φονέα ἔλεγεν, καὶ ἀνάξιον τῆς θείας κοινωνίας. Ὁ δὲ θυμωθεὶς (46) ἀπέστειλεν ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἤγαγεν τόμον μετὰ Ῥωμαίων ἐπισκόπων, καὶ τοῦτον τοῦ θρόνου αὐτοῦ ἐξέωσεν, καὶ προεχειρίσατο Ἰγνάτιον τὸν ἐν ἁγίοις πατριάρχην τὸ δεύτερον αὐτῷ.

Ἐγεννήθη δὲ αὐτῷ Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς ἐκ τῆς τοῦ Ἴγγερος Εὐδοκίας. Οὗτος παῖς γενόμενος καὶ B γνήσιος Βασιλείου (47). Ἐστράτευσεν δὲ ὁ βασιλεὺς κατὰ Ἀγαρηνῶν τῶν εἰς Τιβρικοῖς (48). Καὶ πόλεμον συνάψας ἡττήθη, καὶ πολλάκις συμβαλὼν Ἀγαρηνοῖς πολλοὺς τῶν Ῥωμαίων ἀπεβάλετο. Ἐν δὲ τῇ τοιαύτῃ φυγῇ τοῦ βασιλέως Θεοφύλακτος ὁ Ἀβήστακτος ὁ πατὴρ Ῥωμανοῦ τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντος διέσωσεν τὸν βασιλέα παρὰ μικρὸν ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν κρατούμενον· ὃν ἐπιζητήσας ὁ βασιλεὺς μετὰ ταῦτα καὶ γνωρίσας (πολλοὶ γὰρ ἔλεγον τῷ βασιλεῖ, ὅτι Ἐγώ εἰμι), ὁ δὲ τὴν τιμὴν ἀφεὶς τόπον βασιλικὸν ᾐτήσατο, οὗ καὶ τέτυχεν. Ὑποστρέψας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ πόλει ἀπέστειλεν Χριστοφόρον γαμβρὸν αὐτοῦ ἐν τῇ Τεφρικῇ, καὶ νίκην μεγίστην ποιήσας ἐκπορθεῖ ταύτην καταστρέψας ἕως ἐδάφους. C Ἰγνάτιος δὲ ὁ πατριάρχης οἰκοδομήσας ἐκκλησίαν εἰς τὸ ἐμπόριον Σάτωρος περικαλλῆ ἐπ' ὀνόματι Ἀρχιστρατήγου τοῦ ἀνατέλλοντος, καὶ μονὴν πεποίηκεν ἀνδρεῖον, ἔνθα καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀπόκειται. Θέκλας δὲ τῆς ἀδελφῆς ἀποστειλάσης πρὸς τὸν βασιλέα δι' ὑπόμνησίν τινα, μέτριον ὄντα αὐτῆς ἄνθρωπον, ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς, ὅτι Τίς ἔχει τὴν κυρίαν σου; Ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι Ὁ Νεατοκομίτης [*supra* Νεατοκόμητος]. Παρευθὺ δὲ ὁ βασιλεὺς ἤγαγεν αὐτὸν, καὶ τύψας ἀπέκειρεν, καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐνέδυσεν αὐτόν. Ὡσαύτως δὲ καὶ Προκόπιον τὸν πρωτοβεστιάριον αὐτοῦ ἀποστείλας, ἔτυψε τὴν Θέκλαν, καὶ ἄρας πάντα τὰ χρήματα αὐτῆς εἰσεκόμισε τῷ βασιλεῖ· τὸν δὲ Νεοτοκόμητα μετὰ ταῦτα ἐποίησεν οἰκονόμον ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ. Ὁ δὲ D αὐτὸς βασιλεὺς ἐβάπτισεν τοὺς Ἑβραίους (49) πάντας, ὅσοι τῷ τότε χρόνῳ ὑπὸ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὑπῆρχον, ἀναδεξαμένων αὐτοὺς πάντων τῶν ἐν ἀξίαις φιλοφρονησάμενος καὶ δῶρα παρασχόντος αὐτοὺς [αὐτοῖς]. Τὸν δὲ προειρημένον Νικόλαον τὸν Ἀνδροσαλίτης τὸν καὶ προσμονάριον τοῦ ἁγίου Διομήδους,

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(46) Causam abrogati Photio episcopatus mitius refert Constantinus, nempe, καὶ τὸν γνήσιον νυμφίον τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ τοῖς τέκνοις τὸν πατέρα κανονικῶς παρασχών, *ut et verum sponsum Ecclesiæ, et filiis patrem ex canonum ratione redderet*, cessare jusso incubatore Photio, donec alterum Dominus ad se transferret. Τὸ δεύτερον αὐτοῦ, sic emenda, τὸ δεύτερον, *Ignatium Patriarcham iterum constituit.*

(47) Reliqui, scilicet Constantinus et Leo, Michaele nati erant, Ingerina Eudocia ei pellice.

(48) Scrib. ex Constant. εἰς Τεφρικήν, qui hanc claro expeditionem narrat. Spectare Tephricem ad Armeniam ex eo colliges.

(49) Minus rem cessisse advertit Constantinus, plerisque eo defuncto ad vomitum reversis. Durius in eos egit Heraclius, qui pœnis ad baptisma adegit; Basilius beneficentia magis invitavit.

ᾧτινι ὁ μάρτυς ἐπεφάνη, ὡς προείρηται, ἐτίμησεν αὐτὸν οἰκονόμον καὶ σύγκελλον· τὸν δὲ ἕτερον αὐτοῦ Ἰωάννην ἀδελφὸν, δρουγγάριον τῆς βίγλας· τὸν δὲ ἕτερον ἀδελφὸν αὐτῶν Παῦλον, τοῦ Σακελλίου· τὸν δὲ τέταρτον, γενικὸν λογοθέτην. Τελευτήσαντος δὲ Νικολάου τοῦ συγκέλλου θάπτουσιν αὐτὸν εἰς Ἀρκαδιανοὺς εἰς τὸν ἑαυτοῦ οἶκον, ἔνθα ἐστὶ τὸ μετόχιον (50) τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου.

Ἐμηνύθη δὲ τῷ βασιλεῖ ὡς ἡ Συῤῥάκουσα παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐκπορθεῖται. Ἀσχολουμένων δὲ τῶν πλοΐμων ἐν τοῖς κτίσμασιν καὶ ἐκχώσμασι τῆς Νέας Ἐκκλησίας, παρεδόθη ἡ αὐτὴ Συῤῥάκουσα πρὶν φθάσαι τὸν στόλον τοῦ βασιλέως πολλὰ ἐν τούτῳ θρηνήσαντος. Νικήτα δὲ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ Ξυλινίτου κατηγορηθέντος, ὡς φιλουμένου παρὰ τῆς Αὐγούστης, τοῦτον ὁ βασιλεὺς ἀποκείρας, μοναχὸν ἐποίησεν· ὃς ἐπὶ Λέοντος βασιλέως γέγονεν οἰκονόμος ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, καὶ τελευτήσας τίθεται ἐν τῇ μονῇ, ἣν αὐτὸς κατεσκεύασεν· καὶ ἀπέκειρεν τὰς αὐτοῦ ἀδελφάς. Πολλὰ δὲ μάρμαρα καὶ ψηφίδας ἐκ πολλῶν ἐκκλησιῶν ἀνέλαβεν ὁ βασιλεὺς λόγῳ τῆς Νέας Ἐκκλησίας, ἐν οἷς στήλη ἵστατο χαλκῆ ἐν τῷ σεννάτῳ σχῆμα ἐπισκόπου φέρουσα· ἐκράτει δὲ ἡ αὐτὴ στήλη ἐν τῇ χειρὶ ῥάβδον ἔχουσα ὄφιν ἐντετυλιγμένον· ταύτην καταγαγόντες ἔθηκαν ἐν τῷ βεστιαρίῳ. Κατελθόντος δὲ τοῦ βασιλέως καὶ ἀπελθόντος ἔνθα ἵστατο στήλη ὀρθὴ, ἐνέβαλε τὸν δάκτυλον αὐτοῦ ἐπὶ τὸ στόμα τοῦ ὄφεως· ὢν δὲ ἐκεῖ ζῶν ὄφις ἔδακε τοῦ βασιλέως τὸν δάκτυλον, ὃς μόλις δι' ἀντιφαρμάκων ἰάθη, θαυμασάντων πάντων ἐπὶ τούτῳ. Ἀλλὰ καὶ τὴν στήλην Σολομῶντος ἐν τῇ Βασιλικῇ οὔσῃ μεγίστῃ [οὖσαν μεγίστην] κατεάξας προσέταξεν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἐκτυπωθῆναι καὶ τεθῆναι κάτωθεν ἐν τοῖς θεμελίοις τῆς αὐτῆς νέας· ὥστε θυσίαν ἑαυτὸν τῷ τοιούτῳ κτίσματι καὶ Θεῷ προσάγων (51). Ἐπεστράτευσε δὲ πάλιν ὁ βασιλεὺς κατὰ Μελιτινῆς, καὶ αἰχμαλωσίαν πολλὴν ποιησάμενος, καὶ πολλοὺς πολέμους, ὑπέστρεψεν. Τελευτᾷ δὲ ὁ ἐν ἁγίοις Ἰγνάτιος ὁ πατριάρχης, καὶ ἀντ' αὐτοῦ πάλιν ἀναβιβάζει Φώτιον πατριάρχην. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐν ἐξορίᾳ τελευτήσαντος Φωτίου πατριάρχου ἀπετέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ μονῇ τῇ λεγομένῃ τῆς Ἐρημίας ἐν τῷ Μερδοσαγάρῃ, οὔσης πρότερον καθολικῆς ἐκκλησίας. Αὐτὸς δὲ Φώτιος ἐποίησεν αὐτὴν μονὴν γυναικείαν. Πάλιν δὲ ἐκστρατεύει ὁ βασιλεὺς κατὰ Συρίας εἰς Γερμανίκειαν, καὶ ταύτην ἐκπορθήσας καὶ αἰχμαλωτίσας, ὑπέστρεψεν. Τελευτᾷ δὲ Κωνσταντῖνος υἱὸς Μιχαὴλ (52) βασιλέως ἐξ Εὐδοκίας, ὃν πολλὰ ἐθρήνησε Βασίλειος. Μαΐῳ δὲ πρώτῃ ἐνθρονίζεται καὶ ἐγκαινίζεται ἡ ἐκκλησία, ἣν ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐκαλλώπισε κόσμῳ πολλῷ παρὰ Φωτίου πατριάρχου, τοῦ

A decoravit. Joannem vero alterum ejus fratrem Biglæ drungarium, fratremque tertium Paulum sacelli præpositum, quartum denique generalem
472 logothetam creavit. Nicolao syncello postmodum mortuo, corpus ejus ad Arcadianos sepelierunt in propria domo, qua prædium est sancti Constantini.

Porro Syracusas ab Agarenis vastari imperatori nuntiatum est. Navalibus vero copiis circa novæ ecclesiæ structuram et aggerum effossionem occupatis, priusquam deinde imperatoria classis adventaret, Syracusana civitas deditionem fecit, de qua imperator plurimum indoluit. Nicetas autem Xylinitæ filius, mensæ præpositus, cum secreti ad
B Augustam amoris delatus fuisset, hunc imperator detonsum monachum effecit: qui sub Leone imperatore œconomus in Magna ecclesia creatus est, et vita functus in monasterio ab eo constructo depositus est. Ejus quoque sorores capillis tonsas moniales reddidit. Cæterum marmora plurima et ex opere tesselato figuras varias ex ecclesiis plurimis novæ alterius exstruendæ gratia sustulit imperator. Inter hæc ornamenta fuit etiam statua ærea ad senatum episcopi formam referens, quæ virgam serpente circumvolutam manu gerebat, eamque loco depositam in vestiario locaverunt. Profectus illuc imperator, et ad locum quo statua fuerat erecta descendens, in serpentis os digitum immisit. Serpens autem ibidem vivus repertus
C digitum imperatoris momordit, adeo ut, quod mirum omnibus deinde visum est, adhibitis remediis vix sanari potuerit. Statua quoque Salomonis ad basilicam stante confracta, ex ejus metallo propriam efformari, et in excavatis novæ ejusdem ecclesiæ fundamentis locari jussit: quasi Deo se in hujusmodi opere victimam offerret. Rursum autem adversus Melitinem arma movit imperator, ex qua plurimis in captivitatem ductis, et certaminibus plerisque confectis, reversus est. Porro sanctus patriarcha Ignatius vita functus est: et in ejus locum Photius iterum suffectus. Photio patriarcha postmodum in exsilio mortem obeunte, corpus ejus in monasterio ad Merdosagarem, nomine Heremia, quæ prius communis et publica
D exstiterat ecclesia, depositum est: Photius autem muliebre reddiderat monasterium. Rursus imperator Syriam versus in Germaniciam expeditionem suscipit, eaque vastata, et captivis abductis domum regreditur. Constantinus Michaelis imperatoris ex Eudoxia filius moritur: ob cujus mortem Basilius luctum egit plurimum. Maii vero men-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(50) *Septum, ambitus, porticus;* nam et μετοχὴ etiam ὁ περίβολος redditur.

(51) *Velut illi se ædificio ac Deo devovens;* quod scilicet ædificium ad Dei honorem susceptum tanti faceret, ut in sua statua ejus substerni fundamentis ambierit.

(52) Sic ingenue Leo, cum alii Basilii filium dicant. Cedrenus: Κωνσταντῖνος ὁ πρεσβύτερος τῶν τοῦ Βασιλέως υἱῶν ἐξέλιπε νόσῳ πυρετικῇ· *Constantinus Basilii filiorum natu maximus febri consumptus moritur.* Basilii filius hominum existimatione, utpote Eudocia ejus conjuge susceptus; idem tamen reipsa Michaelis, qui ea concubina utebatur.

sis die primo throno decoratur, et a Photio patriarcha dedicatur ecclesia quam struxerat, et ornatu vario imperator reddiderat insignem. Ea in celebritate lorum gestavit **473** ille, pecuniarum ingentem vim distribuit, et Novam appellavit.

Cæterum Procopius protovestiarius cum thematibus occidentalibus ab imperatore missus est, Eupraxia Mozilicis filio per Siciliam magistro militiæ instituto, Rabducho Dyrrhachii, Œniate et Apostupe Peloponesi magistris pariter. Procopius iste post egregia facinora plurima et duce præclaro dignas actiones, bello tandem conserto, cunctis ab Apostupe proditis occisus est. Leo Salibaras Theodorum abbatem Euchaitarum archiepiscopum ceu virum pietate insignem miraculisque clarum, et futurorum notitia celebrem, ad Photium patriarcham adducit. Hunc Photius ad imperatorem Basilium defert, et ad ejus conspectum sistit. Quo delectatus imperator (ejus quippe desideriis sese episcopus componebat) virum in pretio habuit. Mœrore etenim perpetuo, ob filii Constantini mortem cui summopere afficiebatur, vexabatur imperatoris animus, et continuo amoris philtro tabescebat : eum idcirco deludebat episcopus, et vivum se ostensurum pollicebatur : quod et præstitit. Ad saltum quippe obambulanti imperatori, spectrum quoddam Constantini specie equo insidens, et auro vestibus intertextis vestitum occurrit : quod ubi perspexit oculis, in amplexus irruens deosculatus est, ac ubi disparuit, vidisse se eum arbitrabatur nec fuisse delusum. Eam ob rem monasterium ibidem constructum sancti Constantini nomine insignivit. His et generis hujusmodi plurimis ex Apollonii disciplina probe perspectis, præfatus Santabarenus multam sibi fiduciam apud imperatorem comparavit. Leoni porro imperii consorti Martinacii filiam locaverat imperator, quam celebratis ad Magnauram et in novemdecim accubitis nuptiis coronaverat Augustam. Exinde imperator Leo ad patrem a Santabareno reus defertur : Gladium defert, et eo te confodere meditatur. Gladiolum illum dolosis suasionibus sibi comparare Leonem fecerat, et in tibiali gestare, dicens ei : Patre tuo gladium sæpe sæpius ex necessitate aliqua requirente, cur tu paratum non exhibes? Imperator itaque Leo gestare disposuit : et eam ob rem a Santabareno calumniam passus est : illumque tibiali tenere deprehensus, defensione quavis instituta, nullatenus audiebatur. Ea propter Nicetas protovestiarius, qui Romano imperatore Papiæ munus consecutus est, verberibus plurimis cæsus est, aliique cum eo plures, gravissima perpessi exsilio relegati sunt. Imperator autem

βασιλέως ἐν τῷ αὐτῆς καινισμῷ λῶρον φορέσαντος (53), καὶ χρήματα πολλὰ δόντος καὶ Νέαν αὐτὴν ἐπονομάσαντος.

Ἀπεστάλη δὲ παρὰ τοῦ βασιλέως Προκόπιος πρωτοβεστιάριος μετὰ τῶν Δυτικῶν θεμάτων, ὄντος Εὐπραξίου τοῦ στρατηλάτου εἰς Σικελίαν τοῦ Μωσιλίκη, εἰς δὲ τὸ Δυῤῥάχιον τοῦ Ῥαβδούχου, καὶ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ τοῦ Οἰνιάτου, καὶ τοῦ Ἀποστούπη· ὅστις Προκόπιος πολλὰς πράξεις κατεργασάμενος καὶ ἀνδραγαθίας, ἐσχάτως πολέμου γεγονότος, καὶ προδοθέντων πάντων ὑπὸ τοῦ Ἀποστούπη, ἐσφάγη. Λέων δὲ ὁ Σαλιβαρᾶς συνοψίζει Φωτίῳ πατριάρχῃ Θεόδωρον ἀββᾶν ἀρχιεπίσκοπον Εὐχαΐτων εὐλαβῆ, καὶ ποιοῦντα τεράτεια, καὶ προορατικόν. Φώτιος δὲ τοῦτον Βασιλείῳ βασιλεῖ μεσιτεύει, καὶ συνοψίζει· εἰς ὃν ὁ βασιλεὺς ἀρεσθεὶς (πρὸς γὰρ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ διέκειτο), εἶχεν ἐν τιμῇ πολλῇ· ὃς ἀθυμοῦντα τὸν βασιλέα περὶ τοῦ τελευτήσαντος υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου διὰ τὸ φίλτρον ὅπερ εἰς αὐτὸν εἶχεν ἐπλάνα, καὶ ἐπηγγέλλετο δεῖξαι ζῶντα· ὃ καὶ ἐποίησεν· ἐν γὰρ λόχμῃ τινὶ διερχομένῳ τῷ βασιλεῖ φάντασμα συνήντησεν ἔφιππον, χρυσοΰφαντον ἐνδεδυμένον, ἐν εἴδει τοῦ Κωνσταντίνου· ὃ καὶ ὀφθαλμοῖς εἶδεν, καὶ περιπλακεὶς κατεφίλησεν, καὶ γεγονότος ἀφανοῦς αὐτὸν ἰδεῖν ὑπελάμβανεν, καὶ ὡς οὐ πεπλάνηται· διὸ καὶ μονὴν ἐκεῖσε κτίσας ἐπωνόμασεν αὐτὴν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου. Τούτοις καὶ ἑτέροις πλείστοις ὡς ἐκ τῶν Ἀπολλωνίου ἀκριβῶς μεμυημένων (54) ὁ λεγόμενος Σανταβαρηνὸς ἐποίησεν τὸν βασιλέα πίστιν πολλὴν κεκτῆσθαι πρὸς αὐτόν. Ἠγάγετο δὲ γυναῖκα ὁ βασιλεὺς Λέοντι τῷ βασιλεῖ θυγατέρα Μαρτιναγίου [Μαρτινακίου], ἣν καὶ ἔστεψεν ποιήσας τοὺς γάμους ἐν τῇ Μαγναύρᾳ καὶ ἐν τοῖς Δεκαεννέα ἀκουβίτοις. Κατηγορήθη δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς παρὰ Σανταβαρηνοῦ εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ, ὡς ὅτι Μαχαίριον ἐπιφέρεται βουλόμενος ἀνελεῖν σε μετ' αὐτοῦ· ὅπερ αὐτὸ μαχαίριον διὰ δολίας συμβουλῆς ἐποίησε Λέοντα κατασκευάσαι καὶ φέρειν ἐν τῷ τουβίῳ (55) εἰπὼν αὐτῷ, ὅτι Πολλάκις τοῦ πατρός σου ἐπιζητοῦντος μαχαίριον διὰ χρείαν τινά, ἵνα τί μὴ ἐπιδῷς αὐτό; Καὶ τοῦτο κατασκευάσας Λέων ὁ βασιλεὺς διαβληθεὶς παρὰ τοῦ Σανταβαρηνοῦ, καὶ φωραθεὶς ἐν τῷ τουβίῳ τοῦτο βαστάζων πολλὰ περὶ τούτου ἀπολογούμενος οὐκ ἠκούετο. Ἐτύφθη οὖν Νικήτας ὁ πρωτοβεστιάριος αὐτοῦ, ὃς γέγονεν παπίας ἐπὶ Ῥωμανοῦ βασιλέως, καὶ ἄλλοι μετ' αὐτοῦ πολλὰ δεινὰ πεπονθότες, ἐξωρίσθησαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Λέοντα καθείρξας ἐν τῷ τρικλινίῳ τὸν Μαργαρίτην [τῷ Μαργαρίτῃ] ἐβούλετο ἐκτυφλῶσαι αὐτὸν, εἰ μὴ Φώτιος ὁ πατριάρχης διὰ

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(53) Indumenti genus videatur, idque cultioris, quo imperator tanti templi a se exstructi encænia honorare voluerit. Quid si τὸ ἐπιλωρίκιον explicatum ad Codinum *De officiis? Le Saye Royal*. Sceptrum ea voce significari, non facile persuadeor : tænias, quarum etiam usus in habitu Augustali sum significet, cogitet Lector.

(54) Lego, ἀκριβῶς μεμυημένος· *tanquam in Apollonii secta diligenter versatus, ac artis magicæ valde peritus*. Nota Apollonii Tyanæi conficta miracula, atque magis.

(55) Constantinus, τοῦ ὑποδήματος ἐντός, *intra ocreas*.

πολλῶν παρακλήσεων τοῦτο διεσκέδασεν ἅμα Ζαούτζᾳ Στυλιανῷ μικρῷ ἑταιριάρχῃ. Ἐποίησεν δὲ ἀπὸ ὄψεως μῆνας τρεῖς θρηνῶν καὶ ὀδυρόμενος, καὶ δι' ἐπιστολῶν πολλὰ δυσωπῶν τὸν βασιλέα. Μεγάλην δὲ πίστιν τοῦ βασιλέως ἔχοντος εἰς τὸν ἅγιον Ἡλίαν, ἀποσυνοψίζει Λέων ὁ βασιλεὺς (56) ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Ἡλίου μνήμῃ. Τῆς δὲ προελεύσεως γενομένης, ἰδόντες αὐτὸν οἱ λαοὶ ἐπεφώνησαν τὸ, *Δόξα σοι, ὁ Θεός!* Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀντιστραφεὶς ἀπελογήσατο αὐτοῖς· Δοξάζετε περὶ τοῦ υἱοῦ μου τὸν Θεόν; πολλὰς θλίψεις [ὑπ' αὐτοῦ] ἔχετε ὑπ' αὐτοῦ ὑπομεῖναι, καὶ ἐπωδύνους ἡμέρας. Κατηγορήθη δὲ Ἀνδρέας δομέστικος τῶν σχολῶν παρὰ Σανταβαρηνοῦ πρὸς τὸν βασιλέα, ὡς τὰ Λέοντος φρονῶν, καὶ διεδέχθη παρὰ τοῦ βασιλέως. Ἀντ' αὐτοῦ δὲ προεβλήθη δομέστικος ὁ Στουπιώτης. Καὶ ἀπελθὼν μετὰ λαοῦ ἐν Ταρσῷ ἡττήθη. Καὶ πάλιν προχειρίζεται παρὰ τοῦ βασιλέως Ἀνδρέας δομέστικος. Ἐγένετο δὲ συσκευὴ κατὰ τοῦ βασιλέως παρὰ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Κουρκούα δομεστίκου ὄντος τῶν ἱκανάτων χρηματισθέντος παρὰ τοῦ ὄντος ἐν Βλαχέρναις ἐγκλείστου· εὑρέθησαν δὲ πολλοὶ μετ' αὐτοῦ τῶν συγκλητικῶν καὶ λοιπῶν ἀρχόντων, μέχρι τῶν ἑξήκοντα ἕξ. Ἦν γὰρ Μιχαὴλ ὁ ἑταιριάρχης, καὶ ὁ Κατουδάρης, καὶ ὁ Μυξάρης, καὶ ὁ Βαβούτζικος, καὶ οἱ λοιποί. Τῆς γὰρ τοιαύτης ἐπιβουλῆς μηνυθείσης τῷ βασιλεῖ παρὰ τοῦ πρωτοβεστιαρίου τοῦ Κουρκούα..... Κατελθόντων δὲ πάντων ἐξελθὼν βασιλεὺς ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ, καὶ καθεσθεὶς ἐκεῖσε καὶ ἀνακρίνας τὰ κατ' αὐτοὺς πάντας τύψας καὶ κουρεύσας, τὰς ἔτι περιλειφθείσας τρίχας κατέκαυσεν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐξῆλθεν ἐν τῇ προελεύσει τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὅτε καὶ τὴν ἐπιβουλὴν ἔμελλον ποιῆσαι. Περιεπάτουν δὲ ὄπισθεν αὐτοῦ γυμνοὶ μέχρι τοῦ φόρου δεδεμένοι, καθὼς διωρίσατο. Εἶθ' οὕτως πάντας δημεύσας, ἐξώρισεν. Τοῦ δὲ βασιλέως ἐξελθόντος πρὸς τὸ κυνηγῆσαι ἐλάφου ποθὲν ἀναφανέντος παμμεγέθους, ὡς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς κατεδίωκεν, ἐπιστραφεὶς, ἦρεν τὸν βασιλέα ἐκ τῆς ζώνης ἀπὸ τοῦ ἵππου μετὰ τοῦ κέρατος αὐτοῦ. Φθάσας δέ τις, καὶ τὴν σπάθην γυμνώσας, τὴν ζώνην (57) ἐκκόψας, τὸν βασιλέα ἐρρύσατο. Μετὰ δὲ τὸ ἀποστραφῆναι ἐκέλευσεν τὴν ζώνην ἀποτεμόντος ἀποτμηθῆναι τὴν κεφαλὴν, ὡς γυμνώσαντος τὸ ξίφος κατ' αὐτοῦ, πολλὰ ἀπολογουμένου, ὡς Ὑπὲρ σοῦ τοῦτο πεποίηκα. Ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλησεν. Ἐκ δὲ τοῦ

A Leonem in custodiam ad Margaritæ triclinium conjectum excæcare meditabatur, nisi precibus plurimis una cum Zautza Styliano hetæriarcha minore Photius consilium dissipasset. Imperatoris itaque conspectu privatus, menses tres, sortem deflens ac plorans, et frequentibus scriptis **474** imperatorem interpellans egit. Devotione vero summa et in sanctum Eliam fiducia ferebatur imperator Basilius: Leo quoque ad sancti Eliæ memoriam in vigiliis noctem egit. Imperatore mox solemni processu incedente, videntes eum populi turmæ exclamaverunt, *Gloria tibi, Deus!* Imperator conversus respondit eis: Filii mei causa laudatis Deum? calamitates ab eo patiemini plurimas, et lugubres ab eo dies sustinebitis. Accusatus est pariter Andreas B scholarum domesticus a Santabareno apud imperatorem, quasi Leonis consiliorum particeps, et eapropter ab imperatore dignitate motus est, et in ejus locum Stupiotes domesticus suffectus. In Tarsum vero profectione suscepta superatus est. Rursum etiam Andreas domesticus restitutus. Facta est porro adversus imperatorem Joanne Curcua Icanatorum domestico conjuratio, qui vaticinio de imperatoria dignitate assequenda a quopiam in Blachernis incluso delusus est. Ex senatoriis vero reliquisque proceribus ad sexaginta sex usque illi adhæserunt, inter quos Michael hetæriarches, et Catudares, et Myxares, et Babutzicus, et alii numerabantur. Hac autem conjuratione a protovestiario Curcua imperatori detecta, cum forte in Circo C ludi celebrarentur, et illuc omnes convenirent, adfuit pariter imperator, et ibidem sedens de iis examen habuit: eisdemque verberibus cæsis et coma detonsis, reliquos ad cutem pilos adussit. Celebri postmodum comitatu festo Annuntiationis celebrato, quo conjurationem ad exitum erant perducturi, illi retro sequebantur nudi, et vinculis ligati, sicut præceperat imperator, ad forum usque: eorum bonis demum publicatis cunctos in exsilium egit. Cæterum ad venandum aliquando progressus imperator, cervum prægrandem obviam habuit: eoque feram cursibus insequente, conversus cervus, cornu in imperatoris zonam impacto, ipsum ex equo sustulit. Accurrens autem e comitibus quispiam nudato ense zonam præscindens, imperato-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(56) *Paterna præsentia, atque conspectu privatus erat;* nondum scilicet plene ei restituta paterna gratia, ad quam ei restituendam ea videtur lusa fabula: ut sicut proceres in convivio solvi carcere obtinuerant, captata occasione ex psittaci Leonem memorantis, ac velut deplorantis garrulo strepitu; sic populus in sancti Eliæ solemni processu, cui Basilius devotissimus esset, ac velut festi gratia indulgentiam absolutam, paternumque successori solium ambiat. Illuc enim illa exclamatio collineat, *Gloria tibi, Domine,* subintroducto Leone ac præsente sub ipso patris processu, ejusdemque ad eam responsio. Ejusdem vocis vis aperitur et pag. 483, ubi de Damiano refuga, cum quo Leo vellet mitius agi, dicitur, ἤθελεν ὁ βασιλεὺς ἀποσυνοψισθῆναι αὐτῷ· expriumuntque Cedr. et Anonym., συγγνώμης D τυχεῖν αὐτόν. *Hanc ei mitissimam pœnam imponi, ut in conspectum venire non liceret. Se retirer pour un temps de la cour.* Sic sequentia ejusdem Anonym. declarant: Ἐποίησε Σαμωνᾶς ἀπὸ ὄψεως μῆνας τέσσαρας ἐν τῷ Καίσαρος καθήμενος· καὶ μετὰ ταῦτα τῆς βασιλικῆς ὄψεως καὶ ὁμιλίας κατηξιώθη. *Egit Samonas menses quatuor in Bardæ Cæsaris domo, aula exclusus; tumque in conspectum, ac colloquium imperatoris est admissus.* Sic de ipso Leone, ἐποίησεν ἀπὸ ὄψεως μῆνας τρεῖς, quos istud secutum est.

(57) Constantinus solum metum ex cervo refert, reliqua ut odiosa Basilio, silentio premit; illius magis laudum orator, quam rerum ab eo gestarum certus enarrator.

rem liberavit. Ille ad se reversus zonam præscindentis, quasi adversum se gladium exserentis, factum licet defensione plurima excusantis, et, Liberandi tui gratia hoc admisi, dicentis, adeoque nihil proficientis, caput amputari jussit: verum ex cervi concussione et laceratione morbo correptus Basilius, Leone relicto imperatore et Alexandro, mortuus est.

A σπαραγμοῦ τοῦ ἐλάφου νοσηλευθεὶς Βασίλειος τελευτᾷ, καταλιπὼν Λέοντα αὐτοκράτορα καὶ Ἀλέξανδρον.

475 *LEO.*

Leo Basilii filius annos quinque supra viginti, menses octo imperavit. Stephanus autem, ejus frater, syncellus erat cum Photio patriarcha ab eo educatus et eruditus. Leo idem post assumptum imperium, Andrea militiæ magistro cum cereorum, clericorum et senatorii ordinis copia, Chrysopolim misso, Michaelis imperatoris corpus e sepulcro eductum, cypressino loculo conditum, lecticaque impositum, regiisque vestibus ornatum, hymnisque et pompa multa honoratum efferri jussit. Pone sequebantur ejus fratres, funusque ad Sanctos Apostolos prosecuti sunt, corpusque tumulo reposuerunt. Imperator postmodum Andream domesticum scholarum, una cum Joanne Hagiopolita, viro litteris præstantissimo, qui etiam cursus publici logotheta exstitit, mandavit, qui ambone ecclesiæ conscenso, et causis in Photium patriarcham lectis, throno abdicare se coegerunt, et in Armenianorum monasterium Bordi dictum detruserunt. Promoverat autem imperator Stylianum Zautzam magistrum et cursus publici logothetam. Fratrem etiam Stephanum in patriarchium induxit, qui imminentibus Christi Natalitiis, patriarcha consecratur a Theophane, primæ post patriarcham sedis episcopo, et a reliquis præsulibus. Vixitque in patriarchatu annos sex et menses quinque, et vita functus in Sicelorum monasterio sepelitur.

Leonis tempore castrum cognomento Excelsum proditum, et missis in captivitatem civium pluribus ab Agarenis occupatum est. Contigit incendium ingens Sophias proxime, quo Sancti Thomæ ecclesia, quam deinde Leo magnifice reparavit, consumpta est. Misso vero ad Euchaita nuntio Theodorum Santabarenum in urbem vocavit imperator. Andreas autem domesticus et Stephanus magister Bonæ Mariæ filius a Santabareno contumelias quondam passi, insidias deinde in eum machinati, suggesserunt imperatori Photium patriarcham et Theodorum Santabarenum, ex Photii patriarchæ consanguineis aliquem constituere imperatorem consiliatos. Imperator Photium patriarcham et Theodorum Santabarenum ad Pegarum palatia deduci et utrumque seorsim custodiri jussit. Stephano autem magistro et Andreæ Cratero domestico et Guberi patricio et Joanni agiopolitæ ab imperatore mandatum, **476** ut eorum causam diligenter inquirerent. Adducto itaque patriarcha,

ΛΕΩΝ.

Λέων υἱὸς Βασιλείου ἐβασίλευσεν ἔτη εἴκοσι πέντε μῆνας ὀκτώ. Στέφανος δὲ ὁ αὐτοῦ ἀδελφὸς (58) σύγκελλος ἦν μετὰ Φωτίου πατριάρχου ἀνατρεφόμενος παρ' αὐτοῦ, καὶ παιδευόμενος. Ὁ δὲ αὐτὸς Λέων μετὰ τὸ αὐτοκρατορῆσαι ἀπέστειλεν Ἀνδρέαν στρατηλάτην μετὰ κηρῶν πολλῶν καὶ κληρικῶν, καὶ συγκλητικῶν ἐν Χρυσοπόλει, καὶ ἐξήγαγεν Μιχαὴλ ἐκ τοῦ τάφου, καὶ ἔβαλεν ἐν γλωσσοκόμῳ κυπαρισσίνῳ, καὶ ἐπὶ κραββάτου θέντες, σκεπάσαντες βασι-
B λικῶς καὶ τιμήσαντες μεθ' ὕμνων καὶ τιμῆς πολλῆς, ἑπομένων ἐκεῖσε καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἤγαγον εἰς τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, καὶ ἀπέθεντο ἐν λάρνακι. Μετὰ ταῦτα δὲ ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλεν Ἀνδρέαν δομέστικον τῶν σχολῶν ἅμα Ἰωάννῃ Ἁγιοπολίτῃ σοφωτάτῳ καὶ γεγονότι λογοθέτῃ τοῦ δρόμου· καὶ ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς ἐκκλησίας ἀνελθόντες, καὶ τὰς τοῦ πατριάρχου Φωτίου αἰτίας ἐπαναγνόντες τοῦτον τοῦ θρόνου κατήγαγον, καὶ ἀνήγαγον αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἀρμενιανῶν, τῇ λεγομένῃ τοῦ Βόρδου· προεβάλετο δὲ ὁ βασιλεὺς τὸν Στυλιανὸν Τζαούτζαν μάγιστρον καὶ λογοθέτην τοῦ δρόμου· ἀνήγαγεν δὲ Στέφανον αὐτοῦ ἀδελφὸν ἐν τῷ πατριαρχείῳ, καὶ πρὸ τῶν Χριστοῦ γέννων χειροτονεῖται πατριάρχης
C ὑπὸ Θεοφάνους τοῦ πρωτοθρόνου καὶ λοιπῶν ἀρχιερέων, ποιήσας ἐν τῷ πατριαρχείῳ ἔτη ἕξ, καὶ μῆνας πέντε, καὶ τελευτήσας θάπτεται ἐν τῇ μονῇ τῶν Σικέλων.

Ἐπὶ Λέοντος προεδόθη τὸ κάστρον, ἡ λεγομένη Ὑψηλή, καὶ ἐκρατήθη ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν, αἰχμαλωτισθέντων πάντων τῶν ἐκεῖσε. Γέγονε δὲ καὶ ἐμπρησμὸς μέγας πλησίον τῶν Σοφιῶν, ἐμπρησθείσης καὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου ἀποστόλου Θωμᾶ, ἣν αὐτὸς Λέων λαμπρῶς ἀνεκαίνισεν. Ἀπέστειλεν δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς Εὐχαΐταν, καὶ ἤγαγεν Θεόδωρον τὸν Σανταβαρηνὸν ἐν τῇ πόλει. Ἀνδρέας δὲ ὁ δομέστικος καὶ Στέφανος ὁ μάγιστρος ὁ τῆς Καλομαρίας, οἱ πολλὰ λοιδορηθέντες (59) παρὰ Σανταβαρηνοῦ, ὑπέθηκαν τῷ βασιλεῖ συσκευὴν ποιησάμενοι, ὡς ὅτι
D Φώτιος ὁ πατριάρχης καὶ Θεόδωρος ὁ Σανταβαρηνὸς βουλὴν εἶχον ποιῆσαι βασιλέα ἐκ τῶν ἰδίων Φωτίου τοῦ πατριάρχου. Προσέταξεν δὲ ὁ βασιλεὺς ἀγαγεῖν Φώτιον τὸν πατριάρχην καὶ Θεόδωρον τὸν Σανταβαρηνὸν ἐν τοῖς παλατίοις τῶν Πηγῶν, καὶ ἰδίως αὐτὸν [αὐτοὺς] φρουρεῖσθαι διωρίσατο. Ἀπεστάλησαν δὲ παρὰ τοῦ βασιλέως Στέφανος μάγιστρος, καὶ Ἀνδρέας δομέστικος ὁ Κρατερὸς, καὶ ὁ Γούβερ πατρίκιοι, καὶ Ἰωάννης ὁ Ἁγιοπολίτης, ἐπὶ τὸ ἐξετάσαι

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(58) Supple κληρικὸς ὤν, καὶ σύγκελλος ἦν. Sic et Continuator Vat., in reliquis parum a Leone diversus. *Cum esset clericus, etiam Syncellus cum Photio agebat.*

(59) Bene Continuat., διαβληθέντες. *Quos malorum reos egerat.*

τὰ κατ' αὐτῶν (60). Καὶ ἀγαγόντες τὸν πατριάρχην, καὶ καθίσαντες ἐπὶ θρόνου ἐν τιμῇ, καὶ αὐτοὶ καθεσθέντες, ἔφη πρὸς τὸν πατριάρχην Ἀνδρέας ὁ δομέστικος· Γνωρίζεις, ὦ δέσποτα, τὸν ἀββᾶν Θεόδωρον; Ὁ δέ· Ἀββᾶν Θεόδωρον οὐ γνωρίζω. Καὶ ὁ Ἀνδρέας· Τὸν ἀββᾶν Θεόδωρον τὸν Σανταβαρηνὸν οὐ γνωρίζεις; Καὶ ὁ πατριάρχης· Γινώσκω τὸν ἀββᾶν Θεόδωρον ἀρχιεπίσκοπον ὄντα Εὐχαΐτων. Ἤγαγον δὲ καὶ τὸν Σανταβαρηνόν· καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν Ἀνδρέας ὁ δομέστικος· Ὁ βασιλεύς σοι δηλοῖ· Ποῦ εἰσι τὰ χρήματα, καὶ τὰ πράγματα τῆς ἐμῆς βασιλείας; Ὁ δὲ ἔφη· Ποῦ δέδωκεν αὐτὰ ὁ βασιλεύς, ὁ κατὰ τὴν ἡμέραν, εἰσίν. Νῦν δὲ ἐπεὶ κελεύει ἀναζητεῖν ταῦτα, ἐξουσίαν ἔχει ἀναλαβέσθαι αὐτά. Καὶ ὁ Ἀνδρέας ἔφη πρὸς αὐτόν· Εἰπὲ, τίνα ἐβούλου ποιῆσαι βασιλέα, ὑποθέμενος τῷ ἐμῷ πατρὶ διὰ συσκευῆς σου τυφλῶσαί με, πατριάρχου ἴδιον, ἢ σόν; Ὁ [δὲ] ἀποκριθεὶς εἶπεν· Οὐ γινώσκω τὸ σύνολον περὶ τούτου. Λέγει οὖν ὁ μάγιστρος Στέφανος· Καὶ πῶς ἐμήνυσας τῷ βασιλεῖ ἐλέγξειν περὶ τούτου τὸν πατριάρχην (61); Ὁ δὲ Σανταβαρηνὸς παρευθὺ πεσὼν εἰς πόδας τοῦ πατριάρχου, εἶπεν· Ὁρκίζω σε κατὰ Θεοῦ, δέσποτά μου, ἵνα πρῶτον ποιήσῃς τὴν ἐμὴν καθαίρεσιν· καὶ τότε γυμνὸν ὄντα με τῆς ἱερωσύνης κολαζέτωσαν, ὡς κακοῦργον. Οὐ γὰρ τοιαῦτα ἐδήλωσα τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ πατριάρχης ἐνώπιον πάντων ἔφη· Μὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ἐμῆς ψυχῆς, κῦρι Θεόδωρε ἀρχιεπίσκοπε, οὐ καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι (62), καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Θυμωθεὶς οὖν Ἀνδρέας ἐπὶ τούτοις ἔφη· Οὐκ ἐμήνυσας, ἀββᾶ, τῷ βασιλεῖ δι' ἐμοῦ, ὅτι Ἵνα ἐλέγξω τὸν πατριάρχην ἐν τούτῳ; Ὁ δὲ ἀπηρνήσατο μηδὲν εἰδέναι. Ὑποστραφέντες οὖν ἀνήγγειλαν τῷ βασιλεῖ τὰ λαληθέντα παρ' αὐτῶν. Ὁ δὲ βασιλεὺς θυμῷ τε καὶ ὀργῇ ἀκατασχέτῳ ληφθεὶς, ὡς μὴ εὑρὼν αἰτίαν κατὰ τοῦ πατριάρχου, ἀποστείλας ἔτυψε τὸν Σανταβαρηνὸν σφοδρῶς, καὶ τοῦτον ἐξώρισεν ἐν Ἄθῳ (63), ὄπισθεν δὲ αὐτοῦ ἀποστείλας, ἐτύφλωσεν αὐτὸν, καὶ ἐξώρισεν εἰς Ἀνατολήν. Μετὰ πολλὰ δὲ ἔτη παρακληθεὶς ὁ βασιλεὺς τοῦτον εἰσήγαγεν ἐν τῇ πόλει, καὶ προσέταξεν αὐτὸν λαμβάνειν ἀνόνας ἐκ τῆς Νέας Ἐκκλησίας. Ἐτελεύτησεν δὲ αὐτὸς ὁ Σανταβαρηνὸς ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Ζωῆς τῆς αὐτοῦ μητρός.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας οὖν Λέοντος Ἀγίων ὁ Λογγόβαρδος καὶ δοὺξ, γαμβρὸς δὲ γεγονὼς τοῦ ῥηγὸς Φραγγίας, ἀντῆρεν τῷ βασιλεῖ πᾶσαν τὴν χώραν πρὸς ἑαυτὸν δουλωσάμενος· τοῦτο γνοὺς ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλεν τὸν Κωνσταντῖνον τὸ τῆς τραπέζης σὺν πᾶσι τοῖς θέμασι τῆς Δύσεως πρὸς τὸ καταπολεμῆσαι τὸν Ἀγίωνα, καὶ συμβολῆς γενομένης ἡττήθησαν οἱ μετὰ Κωνσταντίνου, καὶ κατεσφάγησαν μόλις αὐτοῦ διασωθέντος. Γέγονε δὲ ἔκλειψις ἡλιακή,

A eoque cum honore in throno sedere jusso, ipsisque pariter sedentibus, Andreas domesticus patriarchæ dixit: Agnoscis, domine, abbatem Theodorum? Ad hæc ille: Abbatem Theodorum non novi. Tum Andreas: Abbatem Theodorum Santabarenum ignoras? Respondit patriarcha: Abbatem Theodorum novi Euchaitarum archiepiscopum. Tunc Santabarenum in medium adduxerunt, et dicit ad eum Andreas domesticus: Hoc mandat imperator: Ubinam sunt pecuniæ et imperii mei supellex? Dixit ille: Ubi, qui hac die regnat imperator, ea deposuit. Nunc vero si jubet isthæc inquiri, eadem recipere potestatem habet. Tum ad illum Andreas: Responde: Quem meditabaris imperatorem constituere quando fraudulenta molitione suggessisti patri meo obcæ-

B care me: ex patriarchæ amicis aut ex tuis aliquem? Qui respondens, ait: De hoc nihil penitus novi. Magister Stephanus dixit: Quomodo significasti imperatori, te de ea re patriarcham convicturum? Statim autem Santabarenus ad pedes patriarchæ provolutus: Adjuro te per Deum, domine mi, ut me ecclesiastica dignitate exauctores et deponas, atque ita me sacerdotio privatum velut maleficum illi me puniant: non hæc ullo modo imperatori suggessi. Patriarcha mox in omnium conspectu dixit: Per salutem animæ meæ, domne Theodore archiepiscope, neque in præsenti sæculo, neque in futuro. His exacerbatus Andreas dixit: Non indicasti, abba, imperatori per me, ut de his patriarcham accusa-

C rem? Ille se quidquam scire negavit. Igitur reversi nuntiaverunt imperatori quæ dicta erant. Imperator ira et effreni furore percitus, ceu causa adversus patriarcham non inventa, Santabarenum copiosis verberibus tunsum in Athos montem exsulare jussit. Pone vero mittens oculis orbavit, et in Asiam relegavit. Post annos aliquot placatus imperator hominem reduxit in urbem, et ex Nova ecclesia annonam percipere ordinavit. Idem Santabarenus sub Constantino et Zoe ejus matre defunctus est.

Cæterum Longobardiæ dux Agion, regis Franciæ gener, rebellione in imperatorem mota, regionem

D omnem suo subjecit imperio. Eo cognito, imperator Constantinum mensæ suæ præfectum una cum occidentalibus cunctis legionibus ad debellandum Agionem misit, et unito congressu victi sunt, qui cum Constantino erant, ipsoque vix superstite cæteri perierunt. Facta est autem solaris eclipsis: ita ut horas sex profunda nox et astra apparerent;

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(60) Continuator, διαγνώμονας τῶν κατ' αὐτῶν κινουμένων, *cognitores misit eorum, quorum Photius ac Theodorus accusabantur.*

(61) Hanc Santabareni delationem urget etiam in seq. Quod sequitur de depositione, quam Santabarenus poscit ut nudus sacerdotio posset pœnis addici, argumento est antiquæ traditionis, ut ante depositionem, quæ erat sacerdotum, nihil sibi laica potestas in clericos, præsertim episcopos permitteret. Cui rei vindicandæ studet illustrissimi archiepiscopi Tolosani Petri de Marca labor et opera.

(62) Ἀρχιεπίσκοπος εἶ, καὶ ἐν τῷ νῦν· ut et Anonym., *Archiepiscopus es inque eo quod nunc est, et in futuro ævo*; id est, nulla dignum depositione agnosco.

(63) Ἐξώρισεν ἐν Ἀθήναις· perinde ac alii, *Athenas relegavit.*

sed et tonitrua ventorumque impetus 477 et fulgura facta sunt tam horrida, ut in fori gradibus septem homines igne consumpti sint. Capta urbs Samus ab Agarenis, abducto etiam prætore captivo. Leo autem Zautzam imperatoris Patris titulo exornavit, cujus filiam Zoen jam adamabat, marito ejus Theodoro Guzuniata veneno quodam sublato. Mortuo autem Stephano patriarcha, in ejus locum Antonius cognomento Cauleas ordinatur.

A ὥστε νύκτα γενέσθαι ὥρας ἓξ καὶ τοὺς ἀστέρας φαίνεσθαι· ἀλλὰ καὶ βρονταὶ, καὶ συνοχὴ ἀνέμων, καὶ ἀστραπαὶ γεγόνασιν, ὥστε καῆναι ἐν τοῖς ἀναβαθμοῖς τοῦ φόρου ἀνθρώπους ἑπτά. Καὶ ἐπολιορκήθη ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν ἡ Σάμος τὸ κάστρον, αἰχμαλωτισθέντος τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Πασπαλᾶ. Προεχειρίσατο δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς Ζαοῦτζαν βασιλεοπάτορα συμφιλιωθεὶς ἤδη Ζωῇ τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ, φαρμάκῳ τινὶ τελευτήσαντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Θεοδώρου τοῦ Γουζουνιάτου (64). Στεφάνου δὲ πατριάρχου τῶν τῇδε μεταστάντος χειροτονεῖται ἀντ' αὐτοῦ Ἀντώνιος, ὁ λεγόμενος Καυλέας.

A duce vero Macedoniæ venit nuntius Simeonem Bulgariæ principem adversus Romaniam perfectionem meditari. Causa vero quæ Simeonem movit, hæc erat: Zautzas imperatoris pater servum habuit eunuchum nomine Musicum. Hic Stauracio et Cosmæ prædivitibus mercatoribus Græcis amicitia junctus est: qui quidem turpi lucro intenti auctoritate Musici, quod erat in urbe Bulgarorum commercium, Thessalonicam transtulerunt, et vectigalibus impositis pessime Bulgaros exercuerunt. His Simeoni a Bulgaris significatis, eadem hæc Simeon Leoni imperatori fecit manifesta. Imperator, a patre imperatorio Musico nimis affecto præpeditus, cuncta nihilo magis æstimavit. Furens igitur Bulgarus adversus Romanos exercitum instruit. Quibus auditis, mittit imperator Crinitem militiæ magistrum cum armis ac multis urbis proceribus adversus Bulgaros: consertaque pugna in Macedonia, vertuntur in fugam Romani, ipso Crinite, et Cortice Armenio, cæterisque omnibus occisis. Ex Chazaris qui auxiliares Leoni advenerant, comprehensi, naribusque præcisi, in contemptum Romanorum ad urbem a Simeone remissi sunt. Quos imperator conspicatus et accensus ira, misit Nicetam, cognomento Sclerum ad Danubii fluminis ripas cum celocibus munera Turcis oblaturum, et ad arma contra Simeonem excitaturum. Profectus ille et collocutus etiam cum capitibus Arpade et Cusane, in belli societatem consentientibus illis, acceptis obsidibus, ad imperatorem rediit. Ille rursum Eustathium patricium et classis drungarium mari, terra vero Nicephorum patricium et Phocam, et legionum domesticum delegat, qui Bulgariam usque penetraverunt. Pacis postmodum cupidus imperator, Constantinacem quæstorem de pace cum Simeone consulturum misit. Simeon arma bellumque terra et mari in se mota conspiciens, quæstorem quasi dolose agentem sub custodia inclusit. Simeone vero cum Phocæ copiis occupato, Turci, trajecto Danubio, totam Bulgariam captivam 478 fecere. His auditis Simeon movet adversus Turcos. Illi in contrariam ripam transeuntes cum Bulgaris

Ἦλθε δὲ ἀγγελία παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Μακεδονίας, ὡς ὁ ἄρχων Βουλγαρίας Συμεὼν βούλεται ἐκστρατεῦσαι κατὰ Ῥωμανίας. Ἡ δὲ αἰτία δι' ἣν ὠργίζετο Συμεὼν ἦν αὕτη· Ζαοῦτζας ὁ βασιλεοπάτωρ εἶχεν εὐνοῦχον δοῦλον ὀνόματι Μουσικόν. B Οὗτος ἐφιλιώθη Σταυρακίῳ καὶ Κοσμᾷ, Ἑλλαδικοῖς φιλοχρύσοις καὶ πραγματεῖς [πραγματεῦσι], οἵτινες πρὸς αἰσχροκέρδειαν ἀφορῶντες, μεσιτείᾳ καὶ δυνάμει τοῦ Μουσικοῦ διέστησαν τὴν ἐν τῇ πόλει πραγματείαν τῶν Βουλγάρων ἐν Θεσσαλονίκῃ, κακῶς τοὺς Βουλγάρους διοικοῦντες ἐν τῷ κουμερκεύειν. Οἱ δὲ Βούλγαροι τοῦ [τῷ] Συμεὼν (65) ταῦτα ἀνήγγειλαν· ὁ δὲ δῆλα πεποίηκεν τῷ βασιλεῖ Λέοντι. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ βασιλεοπάτορος κωλυόμενος προσπαθοῦντος Μουσικῷ, πάντα ὡς λῆρον ἤκουσεν. Μανεὶς οὖν ὁ Βούλγαρος ἐκστρατεύει κατὰ τῶν Ῥωμαίων. Καὶ μαθὼν ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀποστέλλει τὸν Κρινίτην στρατηλάτην κατὰ τῶν Βουλγάρων μετὰ ὅπλων καὶ ἀρχόντων πολλῶν τῆς πόλεως, καὶ συμ- C βολῆς γενομένης ἐν Μακεδονίᾳ (66), τρέπονται οἱ Ῥωμαῖοι σφαγέντος τοῦ Κρινίτου, καὶ τοῦ Ἀρμένη τοῦ Κορτίκη, καὶ τῶν λοιπῶν πάντων. Ἐκ δὲ τῶν Χαζάρων οἳ ἦσαν εἰς τὴν ἑταιρίαν τοῦ Λέοντος κρατηθέντες, καὶ τὰς ῥῖνας αὐτῶν κοπέντες εἰς αἰσχύνην Ῥωμαίων ἐν τῇ πόλει παρὰ Συμεὼν ἀπεστάλησαν· οὓς ἰδὼν ὁ βασιλεὺς, καὶ θυμωθεὶς ἀπέστειλεν Νικήταν, τὸν ἐπιλεγόμενον Σκληρὸν, μετὰ δρομώνων ἐν τῷ ποταμῷ τοῦ Δανουβίου δοῦναι δῶρα τοῖς Τούρκοις, καὶ πρὸς πόλεμον κινῆσαι μετὰ Συμεών. Ὁ δὲ ἀπελθὼν, καὶ συντυχὼν καὶ ταῖς κεφαλαῖς Ἀρπάδῃ καὶ Κουσάνῃ καὶ συνθεμένων πολεμῆσαι, ὁμήρους λαβὼν ἦλθε πρὸς τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ βασιλεὺς πάλιν διὰ τῆς θαλάσσης ἀπέστειλεν Εὐστάθιον πατρίκιον καὶ δρουγγάριον τῶν πλοΐμων, D Νικηφόρον δὲ πατρίκιον τὸν Φωκᾶν καὶ δομέστικον μετὰ τῶν θεμάτων ἀπέστειλεν διὰ γῆς, καὶ ἦλθεν μέχρι Βουλγαρίας. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν εἰρήνην ἀσπαζόμενος μετὰ τοῦτο ἀπέστειλε καὶ Κωνσταντινάκην κοιαίστωρα πρὸς Συμεῶνα τὰ περὶ εἰρήνης συμβουλεύοντα. Συμεὼν δὲ, τὴν κατ' αὐτοῦ κίνησιν διά τε γῆς καὶ θαλάσσης ἰδὼν, ἐν φρουρᾷ κατακλείει τὸν κοιαίστωρα, ὡς ἐπὶ δόλῳ ἐλθόντα. Περάσαντες

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(64) Adulterii consuetudinem cum Zoe habuisse Leonem docet Cedrenus etiam vivente Theophanone, ut ea causa fuerit propinati viro illius veneni. Τὸ βασιλεοπάτωρ, titulus a Leone inventus, idem fere qui συμπένθερος, *consocer*, seu etiam, ὁ παραδυναστεύων· cui tanquam patri imperator deferret, cujus maxime consiliis reimp. regeret.

(65) De Symeone plura auctor Vitæ Lucæ junioris tom. II *Auctar.* decerptæ, ac propediem plenius Bollando mense Februario producendæ.

(66) Sic et Anonymus. Goar., ἐν Ῥωμανίᾳ.

δὲ οἱ Τοῦρκοι, τοῦ Συμεὼν ἐπὶ τὸ στράτευμα Φωκᾶ ἀσχολουμένου, ᾐχμαλώτευσαν πᾶσαν τὴν Βουλγαρίαν. Ταῦτα μαθὼν Συμεὼν κινεῖται κατὰ τῶν Τούρκων. Οἱ δὲ ἀντιπεράσαντες συμβάλλουσι πόλεμον κατὰ Βουλγάρων, καὶ τρέπεται Συμεὼν μόλις διασωθεὶς ἐν τῇ Δίστρᾳ. Οἱ δὲ Τοῦρκοι ᾐτήσαντο βασιλέα ἀποστεῖλαι καὶ ἀγοράσαι τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν Βουλγάρων· ὃ δὴ καὶ πεποίηκεν ὁ βασιλεὺς, τοὺς πολίτας ἀποστείλας τοῦ ἀγοράσαι αὐτούς. Ὁ δὲ Συμεὼν δι' Εὐσταθίου δρουγγαρίου ἐδεήθη τὰ περὶ τῆς εἰρήνης, πρὸς ἣν ὑπεῖξεν ὁ βασιλεύς· καὶ ἀπέστειλεν τὸν Λέοντα τὸν Χοιροσφάκτην πρὸς τὸ γενέσθαι εἰρήνην. Ἐδέξατο Νικηφόρος (67) ὑποστρέψαι μετὰ τοῦ λαοῦ, καὶ ὁ δρουγγάριος Εὐστάθιος ὁμοίως. Λέοντα δὲ οὐδὲ λόγου ἠξίωσεν Συμεὼν, ἀλλ' ἠσφαλίσατο ἐν εἱρκτῇ. Ἐκστρατεύσας δὲ κατὰ τῶν Τούρκων ἐκείνων ὀχύρωμα βοηθείας μὴ ἐχόντων παρὰ Ῥωμαίων, ἀλλ' ἀπρονοήτων ἐαθέντων, πάντας κατέσφαξεν, αὐξήσας τὴν μεγαλοψυχίαν αὐτοῦ, καὶ ὑποστρέψας εὗρεν Λέοντα ἐν τῇ Μουλδάγρᾳ, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν· Οὐ ποιῶ εἰρήνην, ἐὰν μὴ πᾶσαν τὴν αἰχμαλωσίαν λάβω. Διωρίσατο οὖν ὁ βασιλεὺς ταύτην ἀποδοῦναι. Καὶ ἦλθεν μετὰ Λέοντος Θεόδωρος Βούλγαρος οἰκεῖος τοῦ Συμεὼν, καὶ παρέλαβεν αὐτούς. Νικηφόρου δὲ τοῦ Φωκᾶ τελευτήσαντος ἀφορμὰς ἐζήτει Συμεὼν τοῦ εἰρήνην διαλῦσαι. Ἐπιζητῶν γὰρ ἄλλους αἰχμαλώτους ἔρχεται κατὰ Ῥωμαίων. Λέων δὲ ὁ βασιλεὺς δομέστικον τῶν σχολῶν προβάλλεται Λέοντα τὸν Κατακαλὼν ἐν τῇ Ῥάβδῳ τὴν οἴκησιν ἔχοντα, καὶ μετ' αὐτοῦ ἀποστέλλει Θεοδόσιον πατρίκιον καὶ πρωτοβεστιάριον, καὶ περῶσιν ὅλα τὰ θέματα καὶ τὰ τάγματα. Καὶ γενομένης συμβολῆς μετὰ Συμεὼν εἰς τὸ Βουλγαρόφυγον ἐγένετο τροπὴ δημοσία, καὶ πάντες ἀπώλοντο, καὶ ὁ πατρίκιος Θεοδόσιος, δι' ὃν ὁ βασιλεὺς οὐ μετρίως ἠνιάθη. Ἐπὶ τούτου ἔσφαξαν καὶ ἐν Χερσῶνι οἱ τοῦ κάστρου τὸν στρατηγὸν αὐτῶν Συμεῶνα τὸν υἱὸν Ἰωνᾶ· παρελήφθη καὶ τὸ κάστρον τὸ Κόρον ἐν Καππαδοκίᾳ ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν. Ὁ δὲ πρόκενσον ἐποίησεν εἰς τὰ Δαμιανοῦ, συνόντος καὶ Ζαούτζα τοῦ παραδυναστεύοντος (68) καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ζωῆς ἅμα τῷ βασιλεῖ. Θεοφανὼ δὲ ἡ γαμετὴ αὐτοῦ οὐ παρῆν ἐκεῖσε, ἀλλ' ἐν Βλαχέρναις ἐν τῇ ἁγίᾳ σορῷ προσεκαρτέρει εὐχομένη. Δόξαντος οὖν τοῦ βασιλέως μεῖναι ἐκεῖσε συμβούλιον ποιήσαντες οἱ τοῦ Ζαούτζα συγγενεῖς, ὅ τε υἱὸς αὐτοῦ ὁ Τζάντζης καὶ οἱ λοιποὶ ἐβούλοντο τῇ νυκτὶ φονεῦσαι τὸν βασιλέα. Ἡ δὲ Ζωὴ μετὰ τοῦ βασιλέως καθεύδουσα, καὶ τὴν ταραχὴν ἀκούσασα, διὰ τῆς θυρίδος προβλεψαμένη αὐτοὺς κατεσίγησεν. Ὡς δὲ τὸ δεινὸν ἔγνω τῆς ἐπιβουλῆς ἣν ἐμελέτησαν, ἐξύπνισεν τὸν βασιλέα· ὃς παρευθὺ εἰσελθὼν εἰς πλοῖον διεπέρασεν εἰς Πηγὰς, ἐάσας Ζαούτζαν καὶ πάντας ἐκεῖσε. Καὶ πρωῒ τάχιον εἰσῆλθεν εἰς τὸ παλάτιον ἐξεώσας Ἰωάννην δρουγγάριον

certamen ineunt, ipseque Simeon in fugam vertitur, vix Distræ receptus incolumis. Turci autem petierunt ab imperatore, ut captivos Bulgaros emeret: quod et fecit, missis ex urbe civibus qui pretium rependerent. Simeon Eustathii drungarii ope de pace sermonem proposuit, cui se facilem præbuit imperator: eidemque componendæ Leonem Chœrosphacten destinavit. Nicephorus cum exercitu redire in animum induxit, et Eustathius drungarius pariter. Leonem vero neque ad colloquium admittere dignatus est Simeon, imo sub custodia tenuit. Expeditione deinde adversus Turcos parata, illisque a Romanis auxilium et præsidium non habentibus, imo belli apparatu et armorum provisione destitutis, cunctos inflatis animis jugulavit Simeon, et reversus, cum Leonem in Muldagra reperisset, dixit ad eum: Nusquam pacem componam, nisi captivos omnes recepero. Imperater restituere proposuit: venitque cum Leone Theodorus Bulgarus, Simeonis domesticus, qui eos recepit. Exinde Nicephoro Phoca morte sublato, Simeon abrumpendæ pacis quærebat occasiones, et aliis captivis expetitis, adversus Romanos movit. Leo vero imperator Leonem Catacalum ad Rabdum ædes suas habentem scholarum domesticum creat, et una cum eo Theodosium patricium et protovestiarium mittit, qui simul juncti omnes, legiones et copias jubent trajicere: pugnaque cum Simeone ad Bulgarophygum inita, fuga omnium facta est horrenda, omnesque deleti sunt: inter quos patricius Theodosius cujus causa non modice doluit imperator. Ejus tempore castri Chersonis incolæ ducem proprium Simeonem Jonæ filium interemerunt: castrum etiam Corum in Cappadocia ab Agarenis captum est. Porro celebrem processum ad Damiani ædes habuit imperator, Zautza comitante, et supremam post eum potestatem exercente, et Zoe pariter ejus filia solemnitatis socia. Theophano vero ejus legitima conjux non aderat, sed in Blachernis ad sanctum sepulcrum assiduis orationibus vacabat. Imperatore igitur moram ibi agere meditato, consilium iniere Zautzæ consanguinei et filius ejus Tzantzes, nec non alii, ut imperatorem nocte occiderent. Zoe vero cum imperatore dormiens, audito murmure per fenestram prospiciens, silentium imponebat. Certior autem periculi et insidiarum facta, imperatorem excitavit, qui confestim navigium ingressus, Zautza et reliquis omnibus ibi **479** relictis, ad Pegas trajecit. Sub diluculum festinus palatium ingressus est, et Joanne excubiarum drungario ejecto, Pandum Nicolai hetæriarchæ filium suffecit. Ipse quippe Nicolaus imperatoris amicitiæ consors, quæ contra eum Zautzas machinabatur, patefecit. Et ex eo tempore non ingressus est imperator in *Zautzæ* cubi-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(67) *In mandatis acceperunt, ut*, etc. Ἐκελεύσθησαν, ait Anonym. Leone nimirum pacem componendam exspectante, in quo lusus est a Symeone.

(68) Expositio vocis βασιλεοπάτωρ. Sic Anonym.: Εἶχεν μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν Ζωὴν τὴν τοῦ Ζαούτζα θυγατέρα, καὶ αὐτὸν τὸν Ζαούτζαν.

culum, donec Leo magister et Theodotaces criminis A eos convicissent.

Moritur autem Theophano Augusta post imperii annos duodecim, quam brevi spatio temporis interjecto, operatricem miraculorum, quod zelotypiæ et injuriarum memoriæ vitio fuisset immunis, Deus ostendit : et quia eleemosynis et orationibus per sacras ecclesias assidue Deo vacasset. Coronat autem Leo imperator Zoen Zautzæ filiam, et cum ea nuptialem benedictionem subiit, clerici cujusdam e palatio cognomento Synapes ministerio. Benedictionis minister officio depositus est. Illa vero regnavit annum unum et menses octo. Zoe isti demortuæ inventus est loculus ad corpus ejus deponendum, sculptas intus scriptasque gerens B litteras istiusmodi : *Filia Babylonis misera.* Accusati sunt autem apud imperatorem Leo Musicus et Stauracius, quasi munera a duce aliquo et officialibus accepissent, ut intercessione apud imperatoris patrem eos juvarent. Stauracio itaque cum ducum alicujus libello ad Zautzam ingresso, ut eum imperator ad horologium solare stans conspexit, hominem pone secutus est, et cervice apprehensum foras eduxit. Ut de ducis negotio interrogavit hominem, ad Monothyrum traxit, et sublatis e manu tabulis, et in aerem projectis et excussis, obviis quibusdam e palatio extrudendum tradidit, et præcepit detundendum. Eo cognito, Musicus desperationis motu angebatur. Tum imperator ingressus locum, quo Musicus C Zautzæ astans consistebat, eum collo apprehensum trudens expulit, et Christophoro cubiculario inter Studitas abducendum, et monastica pœnitentia subigendum tradidit. Modico post Zautzas moritur in palatio, corpusque per Bucoleontem elatum in Caulæ monasterium ibidem sepeliendum detulerunt.

Post Zautzæ mortem, Basilius operarum regiarum præfectus Nicolai hetæriarchæ filius, Samonæ cubiculario ex Agarenorum genere orto amicitia junctus est, et imperii cupiditate exarsit. Samonæ vero mentem confidenter exposuit : Defuncta nunc Zoe matertera nostra, uxorem aliam imperator sibi copulaturus est, nosque omnes deleturus ; sed pollicere secretum, ut, quæ modo deliberantur fiden- D ter aperiam. Eo **480** Basilio secreti fidem promittente, animatus ille mentem exposuit. Samonas ad imperatorem ingressus dixit ei : Cuperem, domine mi, aliquid secreto enuntiare; quod si edixero,

τῆς βίγλας, καὶ προβαλόμενος Πάνδον (69) υἱὸν Νικολάου ἑταιριάρχου αὐτοῦ. Ὁ γὰρ Νικόλαος οὗτος συμφιλιωθεὶς τῷ βασιλεῖ κατάδηλα ἐποίει αὐτῷ πάντα τὰ τοῦ Ζαούτζα. Καὶ ἔκτοτε οὐκ εἰσήρχετο ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ κελλίον τοῦ Ζαούτζα, ἕως ἂν Λέων μάγιστρος καὶ ὁ Θεοδοτάκης διήλεγξαν (70) αὐτούς.

Τελευτᾷ δὲ Θεοφανὼ Αὐγοῦστα βασιλεύσασα ἔτη δώδεκα· ἣν οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας ἀνέδειξεν ὁ Θεὸς θαυματουργὸν διὰ τὸ ἀζηλότυπον αὐτῆς καὶ ἀμνησίκακον, καὶ διὰ τὸ ἐν ἐλεημοσύναις καὶ προσευχαῖς ἀδιαλείπτως προσκαρτερεῖν τῷ Θεῷ καὶ ταῖς ἁγίαις ἐκκλησίαις. Στέφει δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς Ζωὴν τὴν θυγατέρα Ζαούτζα, καὶ εὐλογεῖται μετ' αὐτῆς παρὰ κληρικοῦ τοῦ παλατίου ᾧ ἐπίκλην Σινάπης. Καὶ ὁ μὲν εὐλογήσας καθῃρέθη (71). Ἡ δὲ ἐβασίλευσεν ἔτος ἕν, μῆνας ὀκτώ. Τελευτησάσης δὲ τῆς αὐτῆς Ζωῆς λάρνακα ἐφεῦρεν εἰς τὸ ἀποτεθῆναι τὸ σῶμα αὐτῆς ἔχουσαν ἔνδοθεν γράμματα κεκολαμμένα γραφέντα οὕτως· *Θυγάτηρ Βαβυλῶνος ἡ ταλαίπωρος.* Διεβλήθησαν δὲ τοῦ βασιλέως Λέων τε ὁ Μουσικὸς (72), καὶ ὁ Σταυράκιος, ὡς ὅτι παρὰ τοῦ στρατηγοῦ καὶ ὀφφικιαλίων (73) λαμβάνοντες δῶρα καὶ μεσιτεύοντες πρὸς τὸν βασιλεοπάτορα. Καί ποτε εἰσελθόντος τοῦ Σταυρακίου μετὰ γράμματος πρὸς τὸν Ζαούτζαν, ὡς εἶδεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἑστὼς ἐν τῷ ἡλιακῷ, εἰσῆλθεν ὄπισθεν αὐτοῦ, καὶ κρατήσας αὐτὸν ἐκ τοῦ τένοντος ἐξήγαγεν ἔξω. Ὡς δῆθεν ἐρώτησε περὶ τὸν στρατηγὸν (74) καὶ εἰς τὸ Μονόθυρον ἀγαγὼν, καὶ τὰ γράμματα ἄρας, καὶ ἀποσφενδονήσας παρέδωκεν τοῖς παρατυχοῦσι ἐξαγαγεῖν τοῦ παλατίου, διορισάμενος ἀποκεῖραι αὐτόν. Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Μουσικὸς ἐν ἀπογνώσει γέγονε. Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἔνθα ἵστατο ὁ Μουσικὸς παρεστὼς τῷ Ζαούτζῃ, τοῦτον ἐπὶ τράχηλον ὠθήσας ἐξήγαγεν παραδοὺς Χριστοφόρῳ κοιτωνίτῃ ἐν τοῖς Στουδίου ἀπαγαγεῖν, καὶ μοναχὸν ποιῆσαι. Μετ' ὀλίγον δὲ τελευτᾷ Ζαούτζας ἐν τῷ παλατίῳ· καὶ τοῦτον διὰ τοῦ Βουκολέοντος καταγαγόντες, ἀπήγαγον ἐν τῇ μονῇ τοῦ Καυλέα, ἐκεῖσε αὐτὸν θάψοντες.

Μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν Ζαούτζα Βασίλειος Ἐπείκτης ὁ υἱὸς Νικολάου ἑταιριάρχου συνεφιλιώθη Σαμωνᾷ κουβικουλαρίῳ τῷ ἐξ Ἀγαρηνῶν ὀρεγόμενος τοῦ τῆς βασιλείας ἀξιώματος. Ἐθάῤῥησε δὲ τῷ Σαμωνᾷ, ὅτι Τῆς θείας ἡμῶν Ζωῆς τελευτησάσης, ὁ βασιλεὺς λαβεῖν ἔχει ἑτέραν γυναῖκα, καὶ ἡμᾶς πάντας θέλει ἀφανίσαι. Ἀλλὰ δός μοι λόγον, καὶ ἵνα σοι θαῤῥήσω πάντα τὰ βουλευόμενα. Καὶ δόντος αὐτοῦ λόγον τῷ Βασιλείῳ, ἐθάῤῥησεν αὐτῷ πάντα. Ὁ δὲ Σαμωνᾶς εἰσελθὼν εἰς τὸν βασιλέα, εἶπεν αὐτῷ, ὅτι Δέσποτά μου, θέλω σοι εἰπεῖν τι ἰδίως, ὅπερ εἰ μὲν εἴπω ἀποθνήσκω· εἰ δὲ μὴ εἴπω, ἀποθνήσκεις

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(69) Leg. Πάρδον, uti infra, et Anonym., ex quo statim emend., ἀντ' αὐτοῦ.

(70) Emenda ex Cedreno διήλλαξεν· *Donec Leo Theodobaces eos inter se reconciliavit.* Ubi perperam adjecta exscribenti particula καὶ, ac si essent duo viri, quod et interp. sibi confinxit.

(71) Vetito forte Leone cum ea contrahere ob præcedens adulterium; forte etiam viri Zoes homicidium, quæ monstra etiam Ecclesia Latina arcet a nuptiis.

(72) Τῷ βασιλεῖ Λέοντι ὁ Μουσικός. Sic bene Anonym., *Accusati sunt apud Leonem imperatorem Musicus.*

(73) Παρὰ τῶν στρατηγῶν καὶ ὀφφικιαλίων· quam ultimam vocem Anonym. effert, ἀρχόντων, *a prætoribus et magistratibus.*

(74) Ἐρωτήσων περὶ τῶν στρατηγῶν, *velut scilicet de prætoribus examen habiturus.*

A ποῦ. Καὶ διεξεῖπεν (75) πρὸς τὸν βασιλέα πᾶσαν τὴν τοῦ Βασιλείου ἐπιβουλήν. Ἀπιστήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως τοῖς λαληθεῖσιν παρ' αὐτοῦ, καὶ εἰρηκότος· Μή τίς σοι ὑπέβαλεν ταῦτα εἰπεῖν μοι, καὶ ἐκ δωροδοκίας τοῦτο ἐποίησας; Ὁ δὲ εἶπεν· Ἀπόστειλον πιστούς, οὓς κελεύεις, ἐν τῷ κελλίῳ, δέσποτά μου, καὶ ἵνα εἰσὶν ἐγκεκρυμμένοι, καὶ εἴ τι ἂν ἀκούσωσι παρὰ τοῦ Βασιλείου καὶ παρ' ἐμοῦ, γράφωσι ταῦτα. Παρευθὺ δὲ ὁ βασιλεὺς ἀποστέλλει Χριστοφόρον πρωτοβεστιάριον ἅμα Καλοκύρῳ κοιτωνίτῃ· καὶ εἰσελθόντες ἐκρύβησαν ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ. Βασίλειος οὖν δελεασθείς, καὶ λαβὼν λόγον ἔνορκον παρὰ Σαμωνᾶ εἰς τὸ προσευχάδιον αὐτοῦ, ἐξεῖπεν αὐτῷ πάντα τὰ τῆς βουλῆς, καὶ τοὺς συμβουλευομένους. Ἀνιστώντων δὲ αὐτῶν (76), κατελθόντες Χριστοφόρος καὶ Καλοκῦρις ἀνέγνωσαν πάντα τῷ B βασιλεῖ. Καὶ παρευθὺ μὲν προσκαλεσάμενος Βασίλειον δέδωκεν μιλιαρίσια χιλιάδας εἴκοσι (77)· ὡς δῆθεν ψυχικὰ τῆς αὐτοῦ θείας Ζωῆς ὁρισθέντα, καὶ ἀπέστειλεν ἐν Μακεδονίᾳ· καὶ τὸν μὲν Βασίλειον οὕτω τῆς πόλεως ἐξήγαγεν· τοὺς δὲ λοιποὺς τοὺς τῆς αὐτοῦ βουλῆς μετεσχηκότας, Πάρδον μὲν δρουγγάριον τῆς βίγλας ἀποστέλλει πρὸς τὸν Στυπιώτην, δῆθεν ἀγαγεῖν αὐτόν, προμηνυθέντος ἐκείνου διὰ βασιλικοῦ πιττακίου (78) αὐτὸν δεσμῆσαι. Προφασισάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς ἀπελθεῖν καὶ δειπνῆσαι εἰς τὸν Ἅγιον Λάζαρον εἰς τὸ καταβάσιον τοῦ Τζουκανιστηρίου (79) ἔστησεν Ἰωάννην Γαριδᾶν μετὰ τῶν λοιπῶν τῆς ἑταιρίας ἐν τῷ κουβουκλείῳ· καὶ ἐν τῷ κατέρχεσθαι τὸν βασιλέα κρατηθέντα μετὰ Ἰωάννου Νι- C κόλαον ἑταιριάρχην ἐξήγαγεν τῆς πόλεως. Ἀγαγὼν δὲ ἐκ Μακεδονίας Βασίλειον, καὶ ἀνακρίνας, καὶ τύψας, καὶ τὰς τρίχας αὐτοῦ κατακαύσας, καὶ ἐν τῇ μέσῃ θριαμβεύσας, ἐξώρισεν ἐν Ἀθήναις, καὶ κακῶς ἐκεῖσε τετελεύτηκεν. Ὡσαύτως Νικόλαον ἑταιριάρχην, καὶ Στυλιανόν, καὶ Ἰωάννην, καὶ τὴν συγγένειαν πᾶσαν Ζαούτζα, τοὺς μὲν ἀπέκειρεν, τοὺς δὲ ἐξώρισεν, δημεύσας τὰς οὐσίας αὐτῶν. Πάντας δὲ μαγίστρους καὶ τοὺς ἐν τέλει προσκαλεσάμενος ὁ βασιλεύς, ἀνέγνω κατενώπιον αὐτῶν τὰ μηνυθέντα παρὰ Σαμωνᾶ. Οἱ δὲ τοῦτον ὑπερεπῄνεσαν, ὡς τῆς ζωῆς τοῦ βασιλέως προνοούμενον, καὶ εἰρήκασιν ἄξιον εἶναι τιμῆς μεγίστης. Ὁ δὲ παρευθὺ τοῦτον πρωτοσπαθαρίου ἀξίᾳ τετίμηκεν. Ἐτελεύτησεν δὲ Στέφανος ὁ πατριάρχης· καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐχειροτο- D νήθη Νικόλαος ὁ πατριάρχης, μυστικὸς ὢν (80) τοῦ βασιλέως. Παρελήφθη δὲ τὸ κάστρον ἡ Δημητριὰς ἐν τῷ θέματι τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Δαμιανοῦ τοῦ Ἀγαρηνοῦ. Λέων δὲ ὁ βασιλεὺς στέφει Ἄνναν θυγατέρα Ζωῆς, τῆς ἀπὸ τοῦ Ζαούτζη, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ποιεῖν τὰ ἐκ τύπου κλητώρια, μὴ οὔσης Αὐγούστης. Ἠγάγετο δὲ ὁ βασιλεὺς κόρην ἐκ τοῦ θέματος Ὀψι-

mors me certa manet, si tacuero, tibi moriendum: confestimque Basilii conjurationem omnem enarravit. Imperatori autem narratis fidem haud adhibenti, imo dicenti: Num quis ea mihi edicere suggessit, et mercedis spe hoc fecisti? Dixit ille: Mitte, domine, quos placuerit tibi fideles in cubiculum, ut occultati, quod a Basilio et a me perceperint, cuncta describant. Confestim imperator Christophorum protovestiarium cum Calocyro cubiculario misit: et ingressi in ejus delituerunt cubiculo. Basilius itaque jam inescatus, accepta juramenti fide a Samona, ad ejus oratorium, consilium ei suum et consilii participes aperuit. Illis exsurgentibus Christophorus et Calocyres digressi cuncta imperatori perlegerunt: et confestim Basilio ad se advocato Miliarisiorum millia viginti eleemosynarum nomine in materteræ Zoes animæ levamen, velut legata tradidit, et in Macedoniam dimisit: et Basilium quidem hoc pacto urbe detrusit. Reliquos vero conjurationis consortes Pardum quidem excubiarum drungarium ad Stipiotem, quasi eum ad se vocaturum amandavit. Is tamen ut eum vinculis coerceret imperatorio brevi præmonitus fuerat. Simulans etiam imperator foras proficisci, et ad Sanctum Lazarum cœnaturum, ad Equilis descensum Joannem Garidam cum reliquis confœderatis detinuit in cubiculo; cumque imperator descenderet, cum Joanne Nicolaum hetæriarcham captum urbe eduxit. Basilium porro e Macedonia revocatum et de crimine inquisitum, verberibus subjecit, et crinibus ejus succensis, per mediam urbem traductum Athenas relegavit exsulem, ubi misere periit. Nicolaum pariter hetæriarcham et Stylianum et Joannem et Zautzæ genus omne, hos quidem detondit, alios publicatis eorum facultatibus in exsilium expulit. Magistris vero cunctisque in dignitate positis ab imperatore advocatis, quæ a Samona significata fuerant, cuncta perlecta sunt. Illi virum velut imperatoris vitæ providentem maximisque honoribus dignum pronuntiarunt; quare protospatharii dignitate confestim honoratur. Mortuus est autem Stephanus patriarcha, et in ejus locum Nicolaus imperatoris mysticus provectus. Demetrias autem oppidum ad Græciæ thema spectans, a Damiano Agareno captum est. Imperator Leo Annam
481 Zoes, quæ Zautzæ fuit, filiam imperii corona redimivit, quod deficiente Augusta, instituta ex more convivia celebrare non posset. Imperator idem ducta e themate Opsicii venustissima puella, nomine Eudocia, Augustam coronavit, et imperatricem uxoremque renuntiavit: ex ea puero masculo suscepto, mater et qui genitus fuit puer pariter obierunt.

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(75) Anonym. διεξῆλθεν.
(76) Ἀριστώντων δὲ αὐτῶν. Cedr., Anon. perindeque Leo, *interim illis prandentibus*.
(77) Anonym. χιλιάδας κδ'.
(78) Editum erat, διὰ Βασιλίσκου Πιττακίου, *per Basiliscum Pittacium*, quasi essent duo nomina propria.
(79) *Ad descensum sphæristerii*; siquidem τὸ τζυκανίζειν, Acmeti est pila ludere. Sic vero ex equis ludebant; adeoque fuerit hæc quoque Circi pars, seu quid illi conjunctum.
(80) De hac voce docte P. Goar ad Codinum pag. 599, ubi etiam militare vocabulum ostendit.

Emit autem Imperator Sanctorum Apostolorum A templo vicinas ædes, in quibus prioris suæ conjugis sanctæ Theophanus sumptuosam ecclesiam construxit. Ad Topos pariter sancto Lazaro dicatam ædificavit, et virile eunuchorum monasterium esse disposuit : ad quod sancti Lazari et Mariæ Magdalenæ translatum corpus deposuit, ejusdem ecclesiæ celebrata dedicatione.

κίου ὡραιοτάτην πάνυ ὀνόματι Εὐδοκίαν, στέψας, καὶ ἀναγορεύσας, καὶ γήμας αὐτήν· ἐξ ἧς παιδοποιήσας ἄῤῥενα παῖδα, ἐφ' ᾧ τετελεύτηκεν καὶ αὐτὴ, καὶ τὸ γεννηθέν. Ἐξωνήσατο δὲ ὁ βασιλεὺς οἰκήματα πλησίον τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ ἔκτισεν ἐκκλησίαν περικαλλῆ ἐπ' ὀνόματι τῆς προτέρας αὐτοῦ γυναικὸς τῆς Ἁγίας Θεοφανοῦς. Ὡσαύτως ἔκτισεν εἰς τοὺς λεγομένους Τόπους τὸν Ἅγιον Λάζαρον κατασκευάσας μονὴν ἀνδρείαν εὐνούχων, ἔνθα καὶ τοῦ ἁγίου Λαζάρου σῶμα καὶ Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς ἀνακομίσας (81) ἀπέθετο, ποιήσας καὶ τὰ ἐγκαίνια τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας.

Classe vero in ecclesiarum hujusmodi ædificiis occupata, Tauromenium Siciliæ civitas ab Afris capta est, socordia, verius dicam proditione, Eustathii, classis drungarii, et Caramali, necnon Michaelis Characti ibidem repertorum, quamplurimis B Romanorum ea in clade cæsis. Reversi in urbem, proditionis convicti a Michaele Characto, ab imperatore et patriarcha morte condemnati sunt : patriarcha vero Nicolao apud imperatorem interpellante, mors condonata : verberibusque solummodo subjecti, bonis eorum publicatis, inter monachos detrusi sunt; Caramalus in Picridii, Eustathius autem in Studii monasteria. Lemnus etiam insula ab Agarenis, pluribus ex ea captivis asportatis, occupata est. Pentecostes vero magnæ solemnibus imperatore Leone ad Sanctum Mocium, aula comitante, progresso, et ad altare ingressum celebrante, jamque soleæ proximo, egressus quidam ex ambone fustem robustum et pinguem in ejus caput impegit, C ac nisi fustis impetus obvio multifido candelabro retardatus et impeditus fuisset, eum statim de medio tulisset. Sanguine autem ex imperatoris capite largiter fluente, tumultus et procerum fuga exorta est, plurimique in ea perierunt. Alexander autem ejus frater ingressum celebraturus non advenit, morbum prætexens : ex quo insidiarum hujusmodi auctorem eum exstitisse suspicio nata est. Samonas pariter aberat : imo Zoem in palatium conducturus discesserat. Apprehensus igitur qui percusserat imperatorem, et examinatus, pœnas plurimas et tormenta in dies aliquot prolata sustinuit, et ut nullum conjurationis participem confessus est, manibus et pedibus demum præcisis, ad Circi metam combustus est : et ex tunc processus istiusmodi abrogata 482 est solemnitas. Aliquo D deinde tempore interjecto Marcus, ejusdem ecclesiæ sapientissimus œconomus, qui magni Sabbati Tetraodium hymnum a domino Cosma inceptum perfecit, mensæ cum imperatore accumbens, ne solemnitatem imminueret, rogabat. Imperatore renuente, ait Marcus : A propheta Davide hoc te,

Ἀσχολουμένου δὲ τοῦ στόλου εἰς τὰ κτίσματα τῶν τοιούτων ἐκκλησιῶν, παρελήφθη ἐν Σικελίᾳ τὸ Ταυρομένιν ὑπὸ τῶν Ἄφρων, τῇ ἀμελείᾳ, μᾶλλον δὲ προδοσίᾳ Εὐσταθίου δρουγγαρίου τῶν πλωΐμων, καὶ Καραμάλου ἐκεῖσε ὄντος, καὶ Μιχαὴλ τοῦ Χαράκτου, γενομένης πολλῆς σφαγῆς τῶν Ῥωμαίων. Ἀνελθόντων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ πόλει, παρά τε τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ πατριάρχου, ἐλεγχθέντων παρὰ Μιχαὴλ τοῦ Χαράκτου, ὡς προδοτῶν, κατεκρίθησαν θανάτῳ· παρακληθέντος δὲ τοῦ βασιλέως παρὰ Νικολάου τοῦ πατριάρχου, τὸν θάνατον συνεχωρήθησαν· τυφθέντες δὲ μόνον, καὶ δημευθέντες, καὶ ἀποκαρέντες μοναχοὶ, ὁ μὲν Καράμαλος εἰς τὰ Πικριδίου, ὁ δὲ Εὐστάθιος εἰς τὴν μονὴν τῶν Στουδίου. Παρελήφθη δὲ καὶ ἡ Λῆμνος ἡ νῆσος ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν αἰχμαλωσίαν πολλὴν πεποιηκότων. Ἐν τῇ προελεύσει δὲ τῆς μεγάλης Πεντηκοστῆς (82) τοῦ βασιλέως Λέοντος ἀπελθόντος εἰς τὸν Ἅγιον Μώκιον καὶ εἰσοδεύοντος, ὅτε ἦλθεν πλησίον τῆς σολέας, ἐξελθών τις ἐκ τοῦ ἄμβωνος δέδωκεν αὐτὸν κατὰ κεφαλῆς μετὰ ῥάβδου ἰσχυρᾶς καὶ παχείας. Καὶ εἰ μὴ ἡ φορὰ τῆς ῥάβδου εἰς πολυκάνδηλον ἐμποδισθεῖσα διεχαυνώθη, παρευθὺ ἂν τοῦτον ἀπήλλαξεν. Τοῦ δὲ αἵματος σφοδρῶς καταῤῥέοντος ἐκ τῆς τοῦ βασιλέως κεφαλῆς, ταραχή τε καὶ φυγὴ τῶν ἀρχόντων γέγονεν· καὶ πολλοὶ ἐν ταύτῃ ἀπώλοντο. Ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος προεφασίσατο νοσηλεύεσθαι, καὶ οὐ κατῆλθεν ἐν τῇ εἰσόδῳ, ὡς ἐκ τούτου ὕποπτον αὐτὴν γενέσθαι τὴν τοιαύτην ἐπιβουλὴν αὐτὸν κατασκευάσαι. Οὔτε ὁ Σαμωνᾶς παρῆν ἐκεῖ, ἀλλ' ἦν ἀπελθὼν ἀγαγεῖν Ζωὴν ἐν τῷ παλατίῳ. Κρατηθέντος δὲ τοῦ δόντος τὸν βασιλέα, καὶ ἐξετασθέντος, καὶ πολλὰς βασάνους καὶ τιμωρίας ὑπομεμενηκότος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἐπεὶ μηδένα καθωμολόγει, τέλος ἐκκοπεὶς αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας ἐκάη ἐν τῇ τοῦ ἱππικοῦ σφενδόνῃ· καὶ ἔκτοτε ἐξεκόπη ἡ τοιαύτη προέλευσις. Μετὰ δέ τινα καιρὸν ἀνῆλθεν Μάρκος ὁ φιλοσοφώτατος, οἰκονόμος τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας ὢν, ὃς ἦν ἀναπληρώσας τοῦ μεγάλου Σαββάτου τετραῴδιον τοῦ κυρίου Κοσμᾶ· καὶ ἐν τῇ τραπέζῃ τῷ βασιλεῖ συνεστιώμενος ἐξελιπάρει τὸν βασιλέα μὴ ἐκκοπῆναι τὴν ἑορτὴν (83). Τοῦ δὲ

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(81) Addit Cedr. ἐξ Ἐφέσου, ubi nempe creditus S. Mariæ Magdalenæ tumulus, uti Lazari in Cypro.

(82) Emend., τῆς Μεσοπεντηκοστῆς. Est hic dies Christi disputationis memoria, assertaque illi divinitatis Græcis celebris medio tempore Pascha inter et Pentecostem, in quem laudatorios sermones *Auct.* tom. I produxi. Sic aperte Continuator, Leonisque cod. quidquid ex eo male exscriptum sit : quo forte modo erratum ignoratione vocis in Cedreno, ubi editum Πεντηκοστῆς. Plura enim nescivisse legere ex suo codice eum, qui primo edidit, liquet : unde et stomachum facit, quod nulla majori collatione cum mss. codd. exque iis emend., a nostris recusus est.

(83) Clarius Anonym., τὴν τοιαύτην προέλευσιν, *ne ejusmodi processus solemnia abrogaret.*

βασιλέως ἀπαναινομένου ἔφη ὁ Μάρκος, ὅτι Προγεγραμμένον ἦν παρὰ τοῦ προφήτου Δαβὶδ τοῦ παθεῖν σε τοῦτο, ὦ δέσποτα, [*add.* καὶ] προεφήτευσεν εἰπών· *Ὅσα ἐπονηρεύθη ὁ ἐχθρὸς ἐν τῷ ἁγίῳ σου· καὶ, Ἐνεκαυχήσαντο οἱ μισοῦντές σε ἐν μέσῳ τῆς ἑορτῆς·* καὶ δεῖ σε ἀπὸ τοῦ νῦν, ὦ δέσποτα, κρατῆσαι τὴν βασιλείαν ἔτη δέκα· ὃ δὴ καὶ γέγονεν. Τῇ γὰρ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ καὶ ἔλαβεν, ἐν ταύτῃ τελευτᾷ. Ἦν δὲ Ζωὴ ἡ τετάρτη γυνὴ τοῦ βασιλέως ἐν τῷ παλατίῳ μετὰ τοῦ βασιλέως ἄστεπτος (84).

Τοῦ δὲ βασιλέως πρόκενσον ποιησαμένου εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν Βωτίου (85) πρὸς τὸ ἐγκαινίσαι τὴν μονὴν Χριστοφόρου πρωτοβεστιαρίου αὐτοῦ ἦλθεν ἀγγελία, ὡς ὅτι ὁ στόλος τῶν Ἀγαρηνῶν ἅμα τῷ Τριπολίτῃ ἀνέρχονται κατὰ Κωνσταντινούπολιν [Κωνσταντινουπόλεως]. Ἀποστέλλει οὖν ὁ βασιλεὺς Εὐστάθιον δρουγγάριον τῶν πλωΐμων μετὰ παντὸς τοῦ στόλου καὶ τῶν στρατηγῶν κατὰ τοῦ Τριπολίτου. Οἱ μὴ δυνηθέντες ἀντιπαρατάξασθαι, ἀπεστράφησαν κενῶς. Ἦλθεν δὲ ἔμπροσθεν αὐτῶν (86), καὶ εἰσῆλθεν μέχρι Παραίου. Τοῦτο μαθὼν ὁ βασιλεὺς ἐν μεγάλῃ ἀθυμίᾳ γέγονεν, καὶ ἀποστέλλει Ἱμέριον πρωτασηκρῆτιν κεφαλὴν τοῦ στόλου κατὰ τοῦ Τριπολίτου, μὴ τολμώντων μηδόλως [ἀλλὰ μηδ' αὐτὸς ἐτόλμησεν] πλησιάσαι τῷ στόλῳ τῶν Ἀγαρηνῶν. Τοῖς δὲ τοῦ Θεοῦ κρίμασιν ἀπεστράφη ὁ αὐτὸς Λέων Τριπολίτης, καὶ ἀπῆλθεν ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ ταύτην ἐπολιόρκησεν, καὶ παρέλαβεν ἅμα τῷ στρατηγῷ αὐτοῦ Λέοντι τῷ Χατζιλικίῳ· καὶ ποιήσας [ἐποίησεν] πολλὴν σφαγὴν καὶ αἰχμαλωσίαν. Ῥοδοφύλις [Ῥοδοφύλης] δέ τις κουβικουλάριος ἦν ἀποσταλεὶς ἐν Σικελίᾳ διὰ χρείαν τινὰ ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ χρυσίου λίτρας ἑκατόν. Νοσήσας δὲ κατὰ τύχην ἐν τῇ ὁδῷ εἰσῆλθεν ἐν Θεσσαλονίκῃ πρὸς τὸ λούσασθαι, καὶ ἀνακτήσασθαι ἑαυτόν· καὶ ἐκρατήθη παρὰ Λέοντος (87), καὶ πολλὰ βασανισθεὶς ἐτελεύτησεν. Διερχόμενος Συμεὼν πρωτασηκρῆτις ὁ μετὰ ταῦτα γεγονὼς πατρίκιος καὶ πρωτασηκρῆτις ἀνελάβετο τότε χρυσίον, καὶ τὰ δῶρα, ἅπερ εἴασεν Ῥοδοφύλης ἐν τῇ ὁδῷ. Τοῦ δὲ Τριπολίτου βουλομένου τὴν πόλιν καταστρέψαι μαθὼν Συμεὼν δηλοῖ αὐτὸν λαβεῖν χρυσίον, καὶ ταύτην ἐᾶσαι. Ὃν καὶ πείσας, καὶ λαβὼν λόγον συνεφώνησεν δοῦναι χρυσίον τῷ Τριπολίτῃ, τοῦ τὴν πόλιν ἐᾶσαι· ὃ δὴ καὶ γέγονεν. Σαμωνᾶς δὲ προφασισάμενος ἐπὶ τὴν μονὴν αὐτοῦ τὰ Σπεῖρα ἐξελθεῖν τὴν ἐν τῷ Δαματρῦ οὖσαν, φυγῇ ἐχρήσατο ἅμα χρήμασι καὶ ἵπποις αὐτοῦ, τοὺς ἵππους τοὺς δημοσίους ἀγκυλοκοπῶν. Τοῦτο μαθὼν ὁ βασιλεὺς ἐπιστέλλει ὄπισθεν αὐτοῦ Βασίλειον ἑταιριάρχην τὸν Καματερὸν, καὶ Γεώργιον τὸν Κρινίτην, τοῦ καταλαβεῖν αὐτόν. Τοῦ δὲ Σαμωνᾶ τὸν Ἅλυν

A domine, passurum prædictum erat; prænuntiavit etenim : *Quanta malignatus est inimicus in sancto tuo :* et, *Gloriati sunt qui oderunt te in medio solemnitatis* [a]. Ex hoc vero temporis momento annos adhuc decem te, domine, imperium tenere necesse est : quod ita contigit : eo namque die, quo plagam accepit, eodem pariter obiit. Zoe vero, quarta imperatoris conjux, in palatio nondum imperii corona redimita degebat.

Imperatore ad Botii portum, ut monasterii a Christophoro protovestiario constructi dedicationem celebraret, solemnem processum et comitatum ducente, Agarenorum classem una cum Tripolita adversus Constantinopolim accedere nuntius B significavit : quare classis drungarium Eustathium cum navalibus copiis ducibusque imperator amandat, qui cum vires adversas opponere non valuissent, infecta re domum redierunt : præcesserat ipse Eustathius redux, et ad Paræum jam penetraverat. Quo cognito imperator magno mœrore affectus Himerium a secretis præcipuum classis exercitum adversus Tripolitam delegat : sed neque ipse ad Agarenorum classem accedere ausus est. Secreto vero Dei judicio Leo Tripolita faciem vertit, et Thessalonicam versus abiit, obsessamque una cum civitatis duce Leone Chatzilicio, plurima strage edita, captivisque abductis, in potestatem accepit. Rodophyles autem quidam cubicularius ob necessi- C tatem quampiam delatis secum auri libris centum Siciliam missus fuerat : per viam vero fortuita ægritudine correptus balnearum commoditate usurus, et vires recepturus, Thessalonicam diverterat : qui etiam a Leone captus multisque excruciatus tormentis mortuus est. Porro Simeon, secretariorum princeps, qui deinde patricius, et una a secretis primus exstitit, iter agens prædictum aurum et munera per viam a Rodophyle relicta, penes se receperat. Tripolitæ vero Thessalonicensem urbem evertere cogitanti significat Simeon, ut aurum accipiat, et urbem liberet. Eo persuaso, et fide data de auro Tripolitæ dando, deque urbe servanda convenit : quod ita præstitum est. Samonas autem, monasterii **483** cui nomen Spira ad Damatrym D exstructi visitandi prætextu, divitiis et equis propriis secum abductis fuga usus est, et equis publicis omnibus poplitum nervos succidit. Eo cognito, imperator Basilium Camaterum hetæriarchem et Georgium, Crinitem fugientem insecuturos et apprehensuros misit. Samonam vero Alym flu-

[a] Psal. LXXIII, 3 et 4.

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(84) Cedr. ἐδίω χρόνον συχνὸν μετ' αὐτοῦ ἀστεφής. *Diu cum eo vixit nondum donata nuptiali corolla*, aut, *celebratis cum eo nuptiis :* de hac enim, non de imperiali corona sermo est, quidquid sibi interpres indulserit ; de qua etiam postmodum subditur, deposito ministro qui coronare præsumpsisset, ipsoque Leone sacris prohibito : abhorrente scilicet a quartis nuptiis Græca pietate, quæ vix tertias indulget.

(85) Anonym. Βουτίου, Cedr. Βοαιτίου.

(86) Emend. ex Anonym. et Cedr. pleniora hæc repræsentantibus, ἦλθεν δὲ ὄπισθεν αὐτῶν, *eos insecutus est Tripolita, et ad*, etc.

(87) Nempe in negatione quæsiti auri : tum sequatur de Symeone, qui nactus illud aurum, eo Thessalonicæ excidium redemit.

vium trajicere paratum Nicephorus drungarius nomine Caminas deprehendit, nec transmeare permisit. Samonas multa licet pollicitus, cum virum movere non posset, ad pretiosam Sirichorum crucem confugit, fidei, quam ad ipsam habebat, gratia se venisse simulans. His ita gestis, Constantinus ducis filius prospere advenit, et eo secum assumpto, in urbem reduxit : quem imperator in Bardæ Cæsaris æde custodiri jussit. Porro Constantinum ducis filium de eo interrogavit : agnitoque ejus vero in Syriam recessu, ne hoc coram senatu enuntiaret, si quandoque interrogaretur, commendavit : ac tantum orationis ergo ad Siricha faciendæ discessisse affirmaret. Cupiebat enim imperator hominem sibi reconciliare. Constantinum itaque coram proceribus advocans, ait : Ita Deum capitisque mei salutem diligis : fugit Samonas annon ? Ille vero, ut prius, imperatorem, ne adjuraretur, rogaverat, et quæ jubebatur promiserat exsequi, juramenti vi compulsus, coram omnibus enuntiavit : In Syriam vere fugiebat : eoque tunc cum furore ab imperatore retro amandato, Samonas in Bardæ domo menses quatuor peregit, et anno die quo imperator potestatem accepit redeunte, reconciliatus est. Tunc apparuit cometes radios versus Orientem ejaculans, et dies noctesque quadraginta conspicuus permansit.

E Zoe vero quarta conjuge Constantinum filium Leo suscepit, qui Luminum festo a Nicolao patriarcha in Magna ecclesia, suscipientibus puerum e fonte Alexandro imperatore, Samona patricio, et proceribus cunctis, baptizatus est. Contigit autem imperatorem cum Zoe festo istiusmodi celebrato benedictionem nuptialem a Thoma presbytero suscipere, qui eam ob rem officio depositus est. Eamdem vero Zoem Augustam declaravit imperator, quem eapropter ecclesiæ liminibus patriarcha prohibuit : ut exinde pariter dextera ecclesiæ parte, via consueta penitus relicta, ad Mitatoricium usque pertransiret. Samonas deinde accubitor provectus est, quod ad omne facinus et pravitatem imperatori manum præberet auxiliarem : et adversus Ecclesiam cœperunt meditari. Vocatum quippe ad se Nicolaum **484** patriarcham Februarii die primo precibus instabant ut in ecclesiam reciperentur : ut vero flectere non potuerunt, a convivio publico, ad quod vocatus fuerat ejectum, et per Bucoleontem ductum, lintrique impositum, in Hieriam trajecerunt, e qua pedes ad Galacrenos usque

A βουλομένου διαπεράσαι κατέλαβεν αὐτὸν Νικηφόρος δρουγγάριος ὁ λεγόμενος Καμινᾶς, οὐκ ἐῶν αὐτὸν διαπερᾶσαι. Ἐπεὶ δὲ ὁ Σαμωνᾶς πολλὰ ὑπισχνεῖτο καὶ οὐκ ἔπειθεν, προσέφυγεν εἰς τὸ Σιριχὰ [*inferius* Σίριχον] εἰς τὸν τίμιον σταυρὸν, προφασισάμενος, ὡς διὰ πίστιν τοῦ σταυροῦ ἐληλύθει. Καταλαβὼν οὖν Κωνσταντῖνος ὁ τοῦ δουκὸς, καὶ τοῦτον ἀναλαβόμενος, ὑπέστρεψεν ἐν τῇ πόλει. Προσέταξεν δὲ ὁ βασιλεὺς αὐτὸν μὲν φυλάττεσθαι ἐν τῇ οἰκίᾳ Βάρδα τοῦ Καίσαρος· ἠρώτησεν δὲ Κωνσταντῖνον τοῦ δουκὸς περὶ αὐτοῦ. Καὶ μαθὼν πῶς ἀληθῶς ἐν Συρίᾳ ἔφευγεν, παρηγγύησεν τῷ δουκὶ μὴ εἰπεῖν τοῦτο ἐνώπιον τῆς συγκλήτου, ὅτε παρ' αὐτῆς ἐρωτηθῇ (88)· ἀλλ' ὅτι δι' εὐχὴν ἀπῆλθεν ἐν τῷ Σιρίχῳ. Ἤθελεν γὰρ ὁ βασιλεὺς ἀποσυναφισθῆναι αὐτῷ. Προσκαλεσάμενος B οὖν Κωνσταντῖνον τοῦ δουκὸς ἔμπροσθεν τῶν ἐν τέλει, ἔφη· Οὕτως ἔχεις Θεὸν, καὶ τὴν κεφαλήν μου· ἔφευγεν ὁ Σαμωνᾶς, ἢ οὐχί; Ὁ δὲ ὡς εἶπεν πρότερον τῷ βασιλεῖ μὴ ὁρκισθῆναι, καὶ τὸ κελευόμενον εἰπεῖν, ἀκούσας τοὺς ὅρκους ἐξεῖπεν ἐνώπιον πάντων, ὅτι Εἰς Συρίαν ἔφευγεν. Μετ' ὀργῆς δὲ τοῦ βασιλέως τοῦτον ἀποπεμψαμένου, ἐποίησε Σαμωνᾶς μῆνας τέσσαρας ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Βάρδα. Ἀπεσυνάψισεν δὲ ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ τοῦ βασιλέως (89). Ἐφάνη δὲ τότε καὶ ὁ κομήτης ἀστὴρ τὰς ἀκτῖνας ἐπὶ ἀνατολὴν πέμπων, καὶ φαινόμενος ἐν ἡμέραις καὶ νυξὶ τεσσαράκοντα.

Ἐγέννησεν [*add.* δὲ] Λέων υἱὸν Κωνσταντῖνον ἀπὸ Ζωῆς τῆς τετάρτης αὐτοῦ γαμετῆς. Ἐβαπτίσθη δὲ τὰ ἅγια Φῶτα ὑπὸ Νικολάου πατριάρχου ἐν τῇ Με- C γάλῃ Ἐκκλησίᾳ δεξαμένων αὐτὸν Ἀλεξάνδρου βασιλέως καὶ Σαμωνᾶς πατρίκιος [Σαμωνᾶ πατρικίου], καὶ τῶν ἐν τέλει πάντων· γέγονε δὲ τὸν βασιλέα εὐλογηθῆναι μετὰ Ζωῆς μετὰ τὴν ἑορτὴν παρὰ Θωμᾶ πρεσβυτέρου, ὃς καθῃρέθη. Ἀνηγόρευσε δὲ τὴν αὐτὴν Ζωὴν εἰς Αὐγοῦσταν. Καὶ διὰ τοῦτο τὸν βασιλέα ὁ πατριάρχης εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκώλυσεν εἰσέρχεσθαι· ὅθεν διήρχετο ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ μέρους μέχρι τοῦ μιτατορικίου, μηδόλως εἰς τὰ κατὰ συνήθειαν διερχόμενος. Προεβλήθη δὲ Σαμωνᾶς παρακοιμώμενος διὰ τὸ εἶναι τῷ βασιλεῖ συνεργὸς πρὸς πᾶσαν παρανομίαν καὶ κακίαν, καὶ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ἤρξατο [ἤρξαντο] μελετᾷν. Προσκαλεσάμενοι γὰρ Νικόλαον πατριάρχην Φεβρουαρίου πρώτῃ, καὶ πολλὰ λιπαρήσαντες δεχθῆναι, ἐπεὶ πεῖσαι οὐκ ἠδυνήθησαν, ἀπὸ D τοῦ κλητορίου διὰ τοῦ Βουκολέοντος ἐν πλοίῳ μικρῷ ἐμβιβάσαντες, διεπέρασαν ἐν τῇ Ἱρίᾳ [Ἱερείᾳ] ἀφ' ἧς πεζῇ μέχρι Γαλακρηνῶν μόλις ἀπῄει, χιόνος (90) ἐπικειμένης πολλῆς. Χειροτονεῖται δὲ ἀντ' αὐτοῦ

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(88) Ὅτε παρ' αὐτοῦ ἐρωτηθῇ, *cum ab eo interrogaretur;* sub præsentia scilicet senatus, non a senatu; ut male expressum ac redditum.

(89) Horum interpretem alium nolim quam Vat. Continuatorem, ex quo sic Leonem scripsisse omnino conjicio, ἀπὸ συνόψεως ἐν τῇ κουρατωρίᾳ τοῦ βασιλέως. *Egit menses quatuor aula exclusus in Bardæ domo, quæ imperatoris peculii ac fisci privati erat.* Sic nempe confecto Barda, eas sibi ædes Basilius addixerat : hocque est κουρατωρία, uti videre est p. 412 et 504. Mirum quam excedant quæ sibi interpres commentus est. Vide et notata pag. 474, ubi et relata Anonymi verba quibus hic nitor. Vox μητατορίκιον P. Goar explicata in Euchologio, et apud Cedr.

(90) Cedr. χρόνου legit, cum sic effert, οὐ πολὺς παρῆλθε καιρός, *brevi interjecto tempore ordinatur Euthymius.* Etiam Anonym., χρόνου δὲ ἐπικειμένου πολλοῦ, ubi restituenda negatio ex allato Cedr.

Εὐθύμιος σύγκελλος ἀνὴρ ἱεροπρεπὴς, ἐγκρατής τε καὶ εὐλαβὴς πάνυ· ὃν φασι καταδέξασθαι τοῦτο ἐκ θείας ἀποκαλύψεως, ὡς τοῦ βασιλέως βουλευομένου αἵρεσιν καὶ νόμον ἐκθεῖναι, τοῦ ἔχειν ἄνδρα (91) τρεῖς γυναῖκας ἢ τέσσαρας· πολλῶν εἰς τοῦτο λογιωτάτων ἀνδρῶν συνεργούντων αὐτόν [αὐτῷ]. Ἰουνίῳ δὲ μηνὶ προσεκλήθη Λέων ὁ βασιλεὺς παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ Λιβὸς ἐν τῇ μονῇ αὐτοῦ τῇ οὔσῃ ἐν τῷ Μερδοσαγάρῃ τοῦ τε ποιῆσαι τὰ ἐγκαίνια καὶ ἀριστῆσαι. Καὶ γέγονεν ἄνεμος ὁ λεγόμενος Λὶψ, ἕως τρίτου σφοδρῶς φυσήσας, συσσείσας τε καὶ δονήσας οἰκήματα καὶ ἐκκλησίας, ὥστε πάντας φεύγειν ἐν ὑπαίθροις τόποις λέγοντας συντέλειαν κοσμικὴν εἶναι, εἰ μὴ ἡ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία δι' ὄμβρων ἔπαυσεν τὴν τοιαύτην θραῦσιν.

A nive multa delibutus pervenit. In ejus locum Euthymius syncellus vir gravis, temperantia et pietate insignis, suffectus est : quem dicunt divina revelatione id muneris suscepisse. Volebat enim imperator hæresim et legem ponere, qua virum tres quatuorve uxores ducere liceret, pluribus doctissimis viris ad id opem conferentibus. Junio autem mense imperator Leo a Constantino Libe in monasterium ad Merdosagarem positum, ut ejus dedicationem celebraret, et adesset convivio, vocatus est. Posthæc ventus nomine Africus per dies tres invaluit vehementissime spirans, concutiens, et evertens domos : adeo ut omnes ad loca subdivalia fugerent, et mundi finem adventasse cogitarent : nisi Deus sua in homines benignitate concussionem hujus-
B modi placandam jussisset

Προεβάλετο δὲ ὁ βασιλεὺς Ἱμέριον λογοθέτην τοῦ δρόμου κεφαλὴν πάντων τῶν πλωΐμων, ἐξελθόντος τοῦ στόλου τῶν Ἀγαρηνῶν κατὰ Ῥωμαίων. Ἐδέξατο δὲ καὶ Ἀνδρόνικος ὁ δοὺξ διὰ κελεύσεως συνελθεῖν Ἱμερίῳ λογοθέτῃ ἐν τοῖς πλοίοις, καὶ καταπολεμῆσαι τοὺς Ἀγαρηνούς. Ὁ δὲ Σαμωνᾶς ἦν ἀδιάλλακτος ἐχθρὸς τοῦ Ἀνδρονίκου, καὶ πολλὰ κατ' αὐτοῦ διηνεκῶς συνεσκεύαζεν, καὶ ἐμηχανᾶτο κακῶσαι τὸν Ἀνδρόνικον παντὶ τρόπῳ καὶ πάσῃ σπουδῇ διαμηχανώμενος ἀπὸ τῆς αὐτοῦ φυγῆς. Ὑπέβαλε δέ τινι γράψαι τῷ Ἀνδρονίκῳ κρύφα· Μὴ εἰσέλθῃς εἰς τὰ καράβια, καὶ κρατηθῇς παρὰ Ἱμερίου. Ὁ γὰρ Σαμωνᾶς ὑπέθηκε τῷ βασιλεῖ τοῦ κρατηθῆναί σε, καὶ τυφλωθῆναι παρ' αὐτοῦ. Πολλὰ δὲ προτρεπομένου Ἱμερίου Ἀνδρόνικον εἰσελθεῖν ἐν τοῖς πλοίοις κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν (92) ἐπικειμένων [*add.* οὐκ ἠθέλησεν]. Ἱμέριος δὲ μόνος ἐν ἡμέρᾳ τοῦ ἁγίου Θωμᾶ συμβαλὼν πόλεμον μετὰ τῶν Ἀγαρηνῶν μεγάλην νίκην εἰργάσατο. Τοῦτο μαθὼν Ἀνδρόνικος ἀπογνοὺς ἅμα συγγενέσιν αὐτοῦ ἀπελθὼν ἐκράτησεν κάστρον τὴν Κάβδαλαν, εἰς τελείαν ἀποστασίαν ἐλθών· ὡς εἰπεῖν καὶ Σαμωνᾶν πρὸς τὸν βασιλέα· Οὐκ ἔλεγον, ὦ δέσποτα, ἀντάρτην εἶναί σου τὸν δοῦκα; Παρευθὺ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς Γρηγορᾶν δομέστικον τῶν σχολῶν τὸν λεγόμενον Ἰβηρίτζην συμπένθερον ὄντα Ἀνδρονίκου, καταπολεμῆσαι αὐτόν. Μαθὼν δὲ τοῦτο Ἀνδρόνικος, καὶ ὡς ὁ πατριάρχης Νικόλαος τῆς ἐκκλησίας ἐξεώθη, προσέφυγεν τοῖς Ἀγαρηνοῖς, ἅμα τοῖς συγγενέσι, καὶ τέκνοις, καὶ τοῖς φίλοις ἐξεληλυ-

Imperator autem Himerium, cursus publici logothetam, classis totius caput instituit. Agarenorum vero navali exercitu adversus Romanos moto, Andronicus dux, ut se in navibus Himerio logothetæ adjungeret, et Agarenos oppugnaret, jussus est. Quo tempore Samonas in Andronicum implacatus perseverabat, multaque adversus eum comminiscebatur, et omnibus modis omnique studio Andronico molestiam inferre, ex qua fugam ipse arripuerat, meditabatur. Suggessit autem cuidam qui scriberet Andronico secreto : Ne naves ingrediaris, ne forte capiaris ab Himerio. Samonas enim suggessit imperatori, ut ab eo comprehensus, oculos amitteres.
C Himerio exinde Andronicum pluribus adhortante, ut classis adesset comes, et cum Agarenis jam imminentibus decertaret, non admisit. Himerius igitur solus die sancti Thomæ, inito cum Agarenis prælio, magnam reportavit victoriam. Quo audito, in desperationem adductus Andronicus, in extremam defectionem præcipitatus, consanguineis fugam comitantibus, castrum Cabbalam occupavit : ex quo Samonas imperatori improperabat : Nonne prædixeram, domine, ducem adversum te rebellionem meditari ? Statim ergo misit imperator Gregoram scholarum domesticum, cognomento Hiberitzen, Andronici consocerum, ut eum debellaret. Quod cum didicisset Andronicus, et Nicolaum patriarcham ab ecclesia pulsum esse, una cum affini-
D bus et natis et amicis fortunæ comitibus 485 ad

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(91) Anonym., τοῦ ἔχειν γυναῖκα ἄνδρας. Quid si utrumque sancire voluit, pariaque voluit feminæ virique jura : *tum nimirum virum tres, quatuorve, uxores posse ducere, tum uxorem totidem viros.* Non κατὰ ταυτόν, *simul et semel*, quod male adjecit Cedr. (ineptum hoc opinari de viro alioqui sapiente, ac probe Christiano, cui et doctissimi viri astipularentur, ut ipse fatetur Leo; nempe Occidentales qui non respuunt quartas nuptias, aliique iis addicti, ac sanioris mentis, quos non lateret Romani maxime pontificis auctoritas dispensandi in iis, quæ sunt juris duntaxat ecclesiastici, nec id universalis, sed peculiaris in Oriente, uti istud de tertiis, et quartis nuptiis vetitis), sed ita ut defunctis aliæ aliis succederent, sive etiam alii aliis : lege illa universali præsidium quærens quartis illis suis nuptiis, quarum nomine Nicolaus patriarcha anathemate ferierat; adeoque scripserit Cedrenus quod et Curopalata, κατ' αὐτόν, *perinde ac ipse*; qui sic quatuor uxores duxerat. Hæresim vocat Leo, uti fere Græci calentiores, quidquid etiam eorum disciplinæ adversatur, nedum quod catholicæ fidei contrarium est.

(92) Delenda vox μετά, ac suppl. ex Anonymo, ἀπεσκίρτησε, μὴ τοῦτο ποιῆσαι καταδεξάμενος· *Andronicus resiliit, nec rem præstare in animum induxit.*

Agarenos, qui tum adversus Romanos moverant, transiit : qui etiamnum a Magno Amerumne susceptus est.

Andronici vero causa tristabatur imperator, et libello subscriptione propria munito ut hominem revocaret, frequenter meditatus fuerat. Quod et Theophilus Emmanuelis gratia effecit. Consulebant autem quidam imperatori, ut Saracenorum prætorio detentorum aliquem sibi conciliaret, quem postmodum mitteret in Syriam cum subscripto veniæ concessæ libello. Hunc ergo paravit imperator, rubrisque inscriptis litteris, et aurea munitum bulla intra brevem fusum cereum inclusit. Saracenum vero ab imperatore discedentem vocavit Samonas, et dixit ei : Nosti quid geras (illud propter cereum insinuavit)? Syriæ perniciem tecum defers. Et pecuniis muneribusque eidem collatis Uzeris manibus reponere suasit. Digressus ille, quod commendatum fuerat, præstitit. Detentus est itaque Andronicus, et cum consanguineis omnibus in vincula conjectus. Cumque hæc Samonæ dolo in se gesta comperisset, necessitate adactus, ipse sociique fidem negavere. Ex illo tempore Constantinus ejus filius et amicorum reliqui Andronicum regredi posse nullatenus licitum scientes, soli fuga usi (quod mirum fuit) ex Syria in Romaniam reversi sunt : et per varia loca diversis calamitatibus agitati, vix pauci cum Constantino ejus filio incolumes evaserunt. E Tarso denique venit in urbem Abalbaces senior, et Samonæ pater de mutandis captivis tractatum habituri. Hos imperator in conspectum admisit, et cum humanitate summa, honore et gloria in Magnaura excepit. Magnam autem ecclesiam sumptuoso decoravit ornatu, omniaque pretiosa vasa Agarenis ostendit, quod indignum imperatoriæ et Christianæ institutionis exstitit, sacra Dei vasa a gentilibus conspici. Samonæ vero pater cum imperatore et filio moram tenere et in Romania manere expetebat. Samonas autem exhortabatur, dicens : Tene quam habes fidem : si enim potuero, in partes tuas deficiam. Die porro Pentecostes Leo filium suum Constantinum Euthymii patriarchæ ope imperii corona ornavit. Cæterum Samonas dedit in ministerium Zoe Augustæ Constantinum hominem suum, qui prius Basilio magistro et Caniclei præfecto ministraverat. Qui deinde Leoni imperatori et Augustæ charissimus exstitit. Qua de causa in hominem Samonas ferebatur invidia, et consuetudinis accusabat cum Augusta. Quod quidem imperator suspicatus, ejusdem Samonæ ope in sancti

A θόσι τότε κατὰ Ῥωμαίων. Καὶ ὑπεδέχθη παρὰ τῷ Ἀμερυμνῇ μεγάλῳ (93).

Ἐλυπεῖτο δὲ Λέων ὁ βασιλεὺς διὰ τὸν Ἀνδρόνικον, καὶ πολλάκις ἐβουλεύετο ἀποστεῖλαι αὐτὸν [αὐτῷ] λόγον ἐνυπόγραφον. Ὃ καὶ Θεόφιλος διὰ τὸν Μανουὴλ ἐποίησεν. Συνεβουλεύσαντο δέ τινες τῷ βασιλεῖ φιλοφρονηθῆναί τινα τῶν τοῦ πραιτωρίου Σαρακηνῶν καὶ ἀποσταλῆναι ἐν Συρίᾳ μετὰ λόγου ἐνυπογράφου. Τοῦτο δὴ καὶ πεποίηκεν ὁ βασιλεὺς γράψας διὰ κιναβάρεως, καὶ ἀποστείλας μετὰ χρυσοβουλλίου ἔνδοθεν φατλίου βραχέως τρακτοῦ (94). Ἐξελθόντος δὲ τοῦ Σαρακηνοῦ ἀπὸ τοῦ βασιλέως προσκαλεσάμενος Σαμωνᾶς, εἶπεν αὐτῷ· Οἶδας τί κρατεῖς (τοῦτο εἰπὼν διὰ τὸν κηρόν); τὴν ἀπώλειαν
B τῆς Συρίας. Καὶ δοὺς αὐτῷ χρήματα καὶ δῶρα παρήγγειλεν τούτῳ βάλλειν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Οὐζήρ. Ὁ δὲ ἀπελθὼν, τοῦτο πεποίηκεν. Ἐκρατήθη δὲ Ἀνδρόνικος, καὶ ἐδεσμεύθη μετὰ πάντων τῶν συγγενῶν αὐτοῦ. Καὶ μαθὼν ὡς διὰ δόλου τοῦ Σαμωνᾶ ταῦτα αὐτῷ γέγονεν, ἀναγκασθεὶς ἐμαγάρισεν (95), αὐτός τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. Ἔκτοτε δὲ Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ οἱ λοιποὶ εἰδότες ὡς ἀδύνατόν ἐστιν Ἀνδρόνικον ἐξελθεῖν, βουλῇ αὐτοῦ μετ' οὐ πολὺ μόνοι φυγῇ χρησάμενοι, θαυμαστὸν ὄντα [ὅπερ θαυμαστὸν ἦν], ἐκ μὲν Συρίας πρὸς Ῥωμανίαν ἐξῆλθον· καὶ καταπολεμούμενοι κατὰ χώρας, μόλις ὀλίγοι διεσώθησαν μετὰ Κωνσταντίνου υἱοῦ αὐτοῦ. Ἐκ δὲ Ταρσοῦ εἰσῆλθεν ἐν τῇ πόλει περὶ ἀλλαγίου ὅ
C τε Ἀβαλβόκης ὁ γέρων, καὶ ὁ τοῦ Σαμωνᾶ πατήρ. Καὶ τούτους ἐθεάσατο ὁ βασιλεὺς, [add. καὶ] μετὰ κοσμήσεως (96), καὶ τιμῆς, καὶ δόξης ἐν τῇ Μαγναύρᾳ ὑπεδέξατο· ἐκαλλώπισεν δὲ καὶ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ἐν κόσμῳ πολυτελεῖ, καὶ ὑπέδειξεν ἅπαντα τὰ τίμια σκεύη τοῖς Ἀγαρηνοῖς· ὅπερ ἀνάξιον ἦν βασιλείας καὶ Χριστιανικῆς καταστάσεως, τοῦ θεαθῆναι παρὰ τῶν ἐθνῶν τὰ ἅγια σκεύη τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ τοῦ Σαμωνᾶ πατὴρ ἤθελεν συνεῖναι τῷ βασιλεῖ καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ μεῖναι εἰς Ῥωμανίαν. Ὁ δὲ Σαμωνᾶς παρῄνεσεν αὐτῷ, λέγων· Κράτει τὴν πίστιν, ἣν ἔχεις, κἀγὼ, εἰ δυνηθῶ, ἐλεύσομαι πρὸς σὲ μᾶλλον. Τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῆς Πεντηκοστῆς στέφει Λέων ὁ βασιλεὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον δι' Εὐθυμίου πατριάρχου. Δέδωκε δὲ Σαμωνᾶς Κωνσταντῖνον ἄν-
D θρωπον αὐτοῦ, καὶ δουλεύσαντα πρότερον Βασιλείῳ μαγίστρῳ καὶ κανικλείῳ, δουλεύειν Ζωῇ Αὐγούστῃ· ὃς ἠγαπήθη παρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος καὶ τῆς Αὐγούστης. Διὰ τοῦτο πολλὰ ἐφθόνει Σαμωνᾶς αὐτῷ, καὶ ἐλοιδόρει, ὡς συνόντα τῇ Αὐγούστῃ. Ὅπερ ὁ βασιλεὺς ὑπονοήσας, ἀπέκειρεν αὐτὸν μοναχὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἁγίου Ταρασίου διὰ τοῦ Σαμωνᾶ. Μετολί-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(93) Vox est in cod. breviata : melius exprimas cum Anonymo, μεγαλοπρεπῶς, non *a Magno Amerumne*, qui inauditus ejus titulus ; sed ab eo *magnifice susceptus est*.

(94) *Intra bacillum ceræ candidæ; intra cereum.* Ὁ τρακτὸς κηρὸς Aetio, *cera alba* : et τὸ, τρακταΐζειν (v. Lexico ex Phavorino), *dealbare* est, quod in cera pinsendo fit. De cinibari docte Stephan. in Appendice.

(95) Τὸ, ἐμαγάρισε, Anonymus et Cedr. τὴν ἰδίαν πίστιν ἐξωμόσατο, *ejuravit Christianam fidem*.

(96) *Magnifice ornatis ædibus*. Anonym., κόσμῳ πολλῷ τὴν Μαγναῦραν κατακοσμήσας, Vocem ἐθεάσατο mutem ἐδέξατο, moto quod sequitur ὑπεδέξατο.

τον δὲ ὥρισεν Σαμωνᾷ ἀναλαβέσθαι αὐτὸν ἐν τῇ αὐτοῦ μονῇ [*add.* λεγομένῃ] τὰ Σπεῖρα, βουλόμενος πάλιν ἀναλαβέσθαι αὐτόν. Ἀπελθὼν οὖν [*add.* εἰς] πρόκενσον ἐν τῷ Δαματρῦ, καὶ ἐν τῇ μονῇ τοῦ Σαμωνᾶ ἀριστήσας, εἶδεν Κωνσταντῖνον, καὶ παρευθὺ ὥρισεν Σαμωνᾷ, καὶ ἐνέδυσεν αὐτὸν κοσμικά, καὶ ἐκέρασεν τὸν βασιλέα εἰς τὸ κλητώριον, καὶ ὑπέστρεψεν μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ παλατίῳ. Ὁρῶν δὲ Σαμωνᾶς αὐξανομένην τοῦ βασιλέως ἀγάπην ἐπ' αὐτόν, βουλεύεται μετὰ μεγίστου κοιτωνίτου καὶ Μιχαὴλ Στηρήδονος, καὶ ποιοῦσι χάρτην πολυλοίδορον κατὰ τοῦ βασιλέως, γράψαντος καὶ συντάξαντος αὐτὸν τοῦ Ῥοδίου νοταρίου ὄντος τοῦ Σαμωνᾶ. Ἐλθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ εὕρας αὐτὸν ἐν ᾧ ηὔχετο τόπῳ εἰς τὸ μιτατώριον, καὶ ἦρεν αὐτόν, καὶ ἀναγνοὺς ἐν μεγάλῃ θλίψει ἦν, ζητῶν τὸν τοῦτον ποιήσαντα. Γέγονε δὲ καὶ ἔκλειψις σελήνης, καὶ διωρίσατο ὁ βασιλεὺς τοῖς οὖσι τότε ἀστρονόμοις εἰπεῖν τὸ ἀποτέλεσμα. Εἰσερχομένου δὲ πρὸς τὸν βασιλέα φίλου ὄντος τοῦ Σαμωνᾶ Πανταλέοντος μητροπολίτου, ἠρώτησεν αὐτὸν Σαμωνᾶς· Εἰς τίνα ἐστὶν ἡ κάκωσις; Ἔφη αὐτός· Εἰς σέ· καὶ ἐὰν διέλθῃς Ἰουνίου τὰς τρισκαίδεκα, ἔκτοτε οὐδὲν πείσῃ κακόν. Τὸν δὲ βασιλέα εἶπεν εἰς τὸ δεύτερον ἔχειν κάκωσιν τὴν σελήνην. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπέλαβεν τοῦτο εἰς Ἀλέξανδρον τὸν αὐτοῦ ἀδελφόν. Μετὰ τοῦτο δὲ ἰδίως Τζιρήδων [*supra* Στηρήδων] τῷ βασιλεῖ ἐξεῖπεν· Ὁ Σαμωνᾶς τὸ πιττάκιον ἐποίησεν. Καὶ παρευθὺ καταβιβάζει Σαμωνᾶν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἀποκείρει πρῶτον (97), καὶ ἀπάγει εἰς τὴν μονὴν Εὐθυμίου πατριάρχου· καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν λοιδορηθέντα ἀπήγαγον εἰς τὴν τοῦ Μαρτινάκη μονήν. Ἐποίησεν δὲ Κωνσταντῖνον παρακοιμώμενον, καὶ ἔκτισεν αὐτῷ μονὴν ἐν Νοσίαις. Καὶ ἀπῆλθον ἅμα Εὐθυμίῳ πατριάρχῃ καὶ ἀνεκαίνισαν ταύτην. Ὀκτωβρίῳ δὲ μηνὶ γέγονε πόλεμος ναυτικὸς Ἱμερίῳ λογοθέτῃ μετὰ Δαμιανοῦ καὶ Λέοντος τῶν Ἀγαρηνῶν, στρατηγοῦ ὄντος [*add.* ἐν] Σάμῳ Ῥωμανοῦ τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντος. Ἡττήθη δὲ Ἱμέριος καὶ μόλις διεσώθη σχεδὸν πάντων ἐκεῖ κινδυνευσάντων. Ἤρξατο δὲ νοσηλεύεσθαι Λέων ὁ βασιλεὺς κοιλιακῷ νοσήματι, ὥστε μὴ δυνηθῆναι (98) ἐξελθεῖν ἐν τῇ Μαγναύρᾳ τὴν δημηγορίαν διαλαλῆσαι ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν Νηστειῶν. Γέγονε δὲ καὶ ἐμπρησμὸς εἰς τὰ κηρουλάρια τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, καέντων τῶν χαρτοθεσίων πάντων καὶ τῆς σακέλλης (99). Μαΐῳ δὲ ἑνδεκάτῃ τελευτᾷ Λέων ὁ βασιλεὺς προχειρισάμενος Ἀλέξανδρον τὸν αὐτοῦ ἀδελφόν· ὃν ἰδών, ὥς φασι, εἰσερχόμενον πρὸς αὐτόν, ἔφη· Ἴδε ὁ κακὸς καιρὸς μετὰ τοὺς τρισκαίδεκα μῆνας, πολλὰ ἐκλιπαρήσας καὶ δεηθεὶς αὐτοῦ φυλάττειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον.

A Tarasii **486** monasterio monachum tonderi jussit. Paulo post autem Samonæ mandavit in monasterium proprium, Spira dictum, eumdem recipi, quo rursum facilius ad se vocaret. Processu igitur ad Damatrim habito, et in Samonæ monasterio pransurus vidit Constantinum, confestimque Samonam jussit ut consuetis sæculo vestibus eum indueret. Tum inter epulas imperatori bibendum propinavit, et cum eo ad palatium regressus est. Videns autem Samonas auctum imperatoris in eum affectum, cum cubiculario præcipuo et Michaele Steredone consilium iniit: et una libellum conviciis refertum adversus imperatorem, scribente illum et componente Rhodio, Samonæ notario, comminiscuntur. Imperator in Magnam ecclesiam profectus, et eo B qua Deum precari consueverat sede ad mitatorium reperto, eumdem acceptum magna cum animi angustia perlegit, libri requirens auctorem. Contigit autem lunæ eclipsis; jussitque astronomos qui tunc aderant effectus ejus edicere. Pantaleonem vero metropolitam Samonæ amicum ad imperatorem enarrare progressum interrogabat Samonas; in quem recideret ejus influxus malignitas? Ait ille: In te. Præteritis tamen Idibus Juniis, si evaseris, nihil subinde mali patieris. Imperatori vero renuntiaverunt illi in secundam ab eo personam lunam pravitate sua minari, quod imperator de fratre suo Alexandro suspicabatur. Post hæc vero Steredon imperatori privatim enuntiavit: Samonas C libellum commentus est. Et confestim Samonam in suam se recipere domum coegit: ibique primum tonderi, et in Euthymii patriarchæ monasterium adduci jussit: ibique postmodum aliis convictus criminibus in Martinacis monasterium deportatus est. Constantinum autem accubitorem creavit, et in Nosiis monasterium de ejus nomine condidit: abiitque una cum Euthymio patriarcha, et solemni officio dedicavit. Mense porro Octobri Himerio logothetæ una cum Damiano et Leone Agarenis, Sami duce Romano, qui postea regnavit, exsistente, prælium commissum est, quo victus Himerius, cunctisque in summum periculum adductis, vix incolumis evasit. Imperator autem Leo gravi morbo jactari cœpit, adeo ut in Magnauram orationem D jejuniorum principio habere nequiret. Contigit autem incendium in Magnæ ecclesiæ cerulariis, quo chartarum thesauri, armaria et sacella combusta sunt. Maii tandem die undecimo Leo imperator, cum antea successorem **487** fratrem suum Alexandrum designasset, diem extremum obiit: quem ille, ut aiunt, ad se venientem conspicatus, dicit: Cave. Post menses tredecim pessimum tempus instat: et impensissime rogavit et obtestatus est, ut Constantinum filium suum protegeret.

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(97) Ἀποκείρει μοναχόν, *monachum detondet*: male expressum πρῶτον.

(98) Melius alii, μόλις δυνηθῆναι· ut quamvis ægre admodum, tamen adfuerit atque oraverit, κατὰ τὸν βασιλικὸν τύπον· *pro eo ac orare Romanos imp. erat usu receptum.* Suppetunt ex Naudæano, nunc card. Mazarini cod. tres ejus orat. hoc argumento, *Bibliothecæ* nostræ *concionatoriæ* cum aliis ejus inserendæ.

(99) Χαρτοθεσίων τῆς πατριαρχικῆς σακέλλης. Sic bene Anonym. *Armariis omnibus patriarchalis sacelli sive thesauri combustis.*

ALEXANDER.

A Imperavit Alexander una cum Constantino Leonis filio annum unum, dies viginti novem. Missoque ad Nicolaum ad Galacrenas nuntio Euthymium patriarcham deposuit, et Nicolaum secundo restituit. Habuit autem Alexander ad Magnauram silentium, et concilium celebravit, atque Euthymium ab Agatho advocavit. Sedenteque Alexandro cum Nicolao patriarcha, assessores Euthymii depositioni vacabant attentius, cum dedecore venerandi et per omnia mirandi viri colendam barbam vellicantes, aliaque opprobria et injurias inferentes, quas quiete et mansuete honorabilis et sacer vir tolerabat. Ex quibus ad Agathi ædes vita functus, in proprio monasterio juxta Psamathii depositus est. B Alexander, suspicionibus liber quas frater Leo adversus ipsum, dum in vivis esset, fovebat, venatibus continuis et per varia palatia discursibus vacabat usquequaque, nihil imperatore dignum meditatus aut executus, sed semper deliciis, luxuriæ et ebrietatibus indulgens, totum se hujusmodi tradiderat. Unde protinus Janem clericum, cognomine Lazarem, rectorem instituit, qui post Alexandri mortem misere vitam abrupit: Gabrielopulum pariter et Basilitzen, Sclavinorum genere ortos palatii divitiis vehementer auxit, adeo ut nulla prole suscepta Basilius iste imperatorem, ut aiunt, hæredem instituere meditatus fuerit. Constantinum etiam Leonis filium eunuchum reddere consuluit, et frequenter id aggressus ab iis, quos C Leo beneficiis affecerat, modo infantilem ætatem, modo infirmitatem prætendentibus præpeditus fuit. Ejus tempore apparuit cometes per dies quindecim ad occidentem, quem Xiphiam vocari dicebant, et sanguinis effusionem in urbe effecturum portendere. Hic erronibus et præstigiatoribus se totum dedit, qui etiam suaserunt: Apri fatum sive signum quod in Circo erectum est, tibi vitæque tuæ repositum est: porci vitam amentem illum agere subindicantes. His ille seductus pudenda dentesque porco quasi sibi deficientia renovari jussit. Eodem etiam persuasus errore, equestri celebrato certamine, prolatis ecclesiæ vestibus, **488** productisque candelabris multifidis ludos exornavit, et luminum splendore animalia decoravit. D Eam ob rem Dei manus auxiliaris ab eo remota est, qui Dei honorem idolis adolere non est veritus. Himerium vero logothetam a clade quam ab Agarenis pertulerat, redeuntem, misso nuntio, Alexander in palatii monasterium Campa dictum,

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ.

Ἀλέξανδρος ἐβασίλευσεν ἔτος ἓν ἡμέρας κθ' σὺν Κωνσταντίνῳ υἱῷ Λέοντος. Ἀποστείλας δὲ ἤγαγεν Νικόλαον ἐκ Γαλακρηνῶν, καταγαγὼν Εὐθύμιον πατριάρχην, καὶ ἐνεθρόνισεν τὸ δεύτερον τὸν αὐτὸν Νικόλαον. Ἐποίησε δὲ σελέντιον καὶ σύνοδον Ἀλέξανδρος ἐν τῇ Μαγναύρᾳ, ἀγαγὼν Εὐθύμιον ἀπὸ τοῦ Ἀγαθοῦ, καὶ συγκαθίσας ἅμα Νικολάῳ πατριάρχῃ, ἐποιήσαντο τὴν κατ' αὐτοῦ καθαίρεσιν ἀτίμως ἀποτίλλοντες τοῦ ἱεροπρεποῦς καὶ ἀξιαγάστου ἀνδρὸς τὴν τιμίαν γενειάδα, καὶ ἄλλας τινὰς ὕβρεις καὶ ποινὰς αὐτῷ ἐπιφέροντες, ἃς ἡσύχως καὶ πράως ὑπέμεινεν ὁ τίμιος καὶ ἱερὸς ἀνήρ· ἔνθα καὶ εἰς τὰ Ἀγαθοῦ τελευτήσας, κατατίθεται ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ, ἐν τῇ πόλει τῶν Ψαμαθίου (1). Οὕτως Ἀλέξανδρος (2) διὰ τὰς ὑπονοίας, ἃς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Λέων ἔτι ζῶν εἶχε κατ' αὐτοῦ, ἀεὶ τοῖς κυνηγεσίοις καὶ τοῖς ἔξω παλατίοις ἐσχόλαζεν, μηδὲν βασιλέως ἔργον διαπραττόμενος, ἀλλὰ διάγων ἐν τρυφαῖς, ἀσωτίαις, καὶ μέθαις, καὶ περὶ ταῦτα ἀεὶ διακειμένου [διακείμενος]· ὅθεν παρευθὺ Ἰαννῆν παπᾶν, τὸν ἐπίκλην Λαζάρην, ραίκτωρα πεποίηκεν, ὃς καὶ κακὰ τὸ ζῆν ἀπέῤῥηξεν μετὰ θάνατον Ἀλεξάνδρου· ὡσαύτως οὖν φασιν Γαβριλόπουλον καὶ Βασιλίτζην ἀπὸ τοῦ Σκλαβίνων ἔθνους σφοδρῶς κατεπλούτισεν ἐκ τῶν τοῦ παλατίου χρημάτων. Ὡς φασιν δὲ, αὐτὸν Βασίλειον (3) καὶ βασιλέα ἠβούλετο ποιῆσαι, ὡς ἄπαις αὐτὸς ὢν, καὶ Κωνσταντῖνον υἱὸν Λέοντος εὐνοῦχον ποιῆσαι· ὃ καὶ πολλάκις βουλευθεὶς διεσκεδάσθη παρὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Λέοντος εὐεργετηθέντων, ποτὲ μὲν ὡς νήπιον ὑποβαλόντων, ποτὲ δὲ ὡς ἀσθενοῦντα. Ἐπὶ τούτου ἐφάνη ἀστὴρ κομήτης ἐκ δύσεως ἐπὶ ἡμέρας δεκαπέντε, ὃν ἔλεγον ξιφίαν καλεῖσθαι, καὶ αἱματεκχυσίαν ἐν τῇ πόλει ἐργάσεσθαι. Οὗτος πλάνοις καὶ γόησιν ἑαυτὸν ἐξέδοτο, οἳ καὶ πεπείκασιν αὐτὸν, ὡς Τὸ τοῦ συάγρου στοιχεῖον (4) τὸ ἐν τῷ ἱππικῷ σοὶ καὶ τῇ σῇ ζωῇ προσανάκειται, χοιρόδιον τὸν ἀνόητον ὑπεμφαίνοντες. Ὁ δὲ τούτοις ἀπατηθεὶς αἰδοῖα καὶ ὀδόντας τῷ χοίρῳ προσανενέωσεν ὡς λειπομένους αὐτῷ· καὶ τῇ αὐτοῦ πλάνῃ πεποιθὼς ὢν, ἱππικὸν ποιήσας τὰς τῶν ἐκκλησιῶν ἐνδυτὰς καὶ πολυκάνδηλα ἄρας τὸ ἱππικὸν ἐστόλισεν, καὶ τοῖς ζῳδίοις φωταψίαν ἐποίησεν· διὰ τοῦτο ἤρθη ἀπ' αὐτοῦ ἡ τοῦ Θεοῦ χεὶρ, ὡς τὴν τοῦ Θεοῦ τιμὴν τοῖς εἰδώλοις προσάψαντος. Ἱμερίου δὲ λογοθέτου ἐκ τῆς τῶν Ἀγαρηνῶν ἥττης ὑποστρέψαντος, ἀποστείλας Ἀλέξανδρος περιώρισεν ἐν τῇ μονῇ τοῦ παλατίου, τῇ λεγομένῃ Καμπᾶ, ἀπειλήσας ὡς ἐχθρὸν αὐτοῦ ὄντα ἐπὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Λέοντος· ὁ δὲ ἐκ θλίψεως πολλῆς ἀῤῥωστήσας, περιορισάμενος ὢν ἐπὶ μῆνας ἕξ, ἐτελεύτησεν. Ἀπέστειλεν δὲ Συ-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(1) Ex Anonymo et Cedr., ἐν τῇ πόλει εἰσαχθεὶς, κατατίθεται ἐν τῇ αὐτοῦ μονῇ τοῦ Ψαμαθίου, *in urbem illatus sepelitur in suo monast. quod ad Psamathii ædes positum est:* cum scilicet ad Agathi ædes in exsilio mortuus esset.

(2) Ὁ οὖν Ἀλέξανδρος, Anonym., ex quo suppl. post vocem διακείμενος, μονώτατος ἄρξας, οὐδὲν γενναῖον καὶ λόγου ἄξιον κατεπράξατο. *Cum sic otio vitam egisset ob fratris in eum suspiciones, solus imperium adeptus nihil quod generosi pectoris ac dignum laude foret, peregit.*

(3) Emend. ex laudatis auctoribus, *ipsum quoque Basilitzem imperatorem creare volebat, cum ipse prole careret, evirato Constantino.*

(4) *Apri simulacrum, velut ad cœlestis signi rationem illi compositum.* Στοιχειωματικοὶ dicuntur, qui figuras ejusmodi astronomicas superstitiose efformant.

μεὼν ὁ ἄρχων Βουλγαρίας μηνύων Ἀλεξάνδρῳ τὰ περὶ εἰρήνης. Συμεὼν παρεσκευάζετο (5) κινῆσαι κατὰ τῶν Χριστιανῶν ὅπλα. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ βασιλεὺς ἀριστήσας καὶ οἰνωθεὶς ἐν τοῖς ὑπὸ κύνα καύμασι, κατῆλθεν σφαιρίσαι, καὶ ῥομφαίᾳ θεηλάτῳ πληγεὶς, καὶ ἀνελθὼν, αἵματος ἐκ τῶν ῥινῶν καὶ τῶν αἰδοίων ἐκφερομένου, μετὰ δύο ἡμέρας ἐτελεύτησεν καταλιπὼν ἐπίτροπον Νικόλαον πατριάρχην, καὶ Στέφανον μάγιστρον, καὶ Ἰωάννην μάγιστρον τὸν Ἐλαδᾶν, καὶ Ἰωάννην ῥαίκτωρα, καὶ Εὐθύμιον, καὶ τὸν Βασιλίτζην, καὶ τὸν Γαβριλόπουλον, ἐάσας τὴν βασιλείαν Κωνσταντίνῳ υἱῷ Λέοντος. Ἀπέθετο δὲ Ἀλέξανδρος ἐν τοῖς τάφοις (6) μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

A velut hostem a fratris sui Leonis tempore sibi infensum adjectis minis exsulem egit. Ille societate hominum interdictus per menses sex ex nimio mœrore morbo correptus interiit. Simeon autem Bulgariæ princeps, missis ad Alexandrum nuntiis, de pace tractatum habuit. Simeon adversus Christianos arma movere parabat. Alexander imperator bene pastus, et vino temulentus sub caniculæ ardores pila lusurus processit, gladioque divinitus immisso, vulneratus rediit sanguinem e naribus et pudendis effundens, et post dies duos Nicolao patriarcha, et Stephano magistro Elada, et Joanne rectore, et Euthymio, et Basilitze, et Gabrielopulo procuratoribus institutis, Constantino Leonis filio reliquit imperium. Alexander ille cum patre Basilio B eodem sepulcro repositus est.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ.

Κωνσταντῖνος δὲ, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τελευτήσαντος Λέοντος, παῖς ἔτι τυγχάνων (ἕβδομον γὰρ εἶχε τῆς ἡλικίας ἔτος), ὑπὸ Ἀλεξάνδρου υἱοῦ [θείου] αὐτοῦ ἐν βασιλείᾳ καταλέλειπτο ὑπὸ ἐπιτρόπους τελῶν (7), ἐβασίλευσεν ἐπὶ τῶν αὐτοῦ ἐπιτρόπων, καὶ σὺν τῇ μητρί· ἅμα δὲ Ῥωμανῷ πενθερῷ αὐτοῦ, ἐν ὑποταγῇ ὢν, ἕτερα ἔτη εἴκοσι ἕξ· μονοκράτωρ δὲ ἔτη δεκαπέντε· ὡς εἶναι τὸν ἅπαντα χρόνον τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔτη πεντήκοντα πέντε. Λαβόμενος οὖν τῆς τοῦ παλατίου ἐξουσίας ὁ πατριάρχης Νικόλαος, τὴν τοῦ κοινοῦ πρόνοιαν ἐποιεῖτο καὶ τὴν φροντίδα εἶχεν τῶν τῇ βασιλείᾳ ἀνηκόντων πραγμάτων ὁσημέραι. Ἐν τούτοις οὖν τῆς βασιλείας οὔσης δηλοῦται Κωνσταντίνῳ τῷ δουκὶ τῶν σχολῶν (8) παρά C τινων τῶν ἐν τῇ πόλει μεγιστάνων φιλούντων αὐτὸν, ὡς ἀνδρεῖον καὶ νουνεχῆ καὶ καλῶς δυνάμενον τὴν ἐκκλησίαν [βασιλείαν] διακυβερνᾶν, εἰσελθεῖν, καὶ ταύτης ἐγκρατὴς [ἐγκρατῆ] γενέσθαι ἀπονητί. Ὁ δὲ, ἅτε καὶ πρότερον αὐτὴν ὀνειροπολῶν, καὶ τοὺς στεφάνους ἀεὶ ἐφιέμενος, ὡς εἶχεν τάχος τὴν βασιλεύουσαν καταλαβὼν ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ τῶν στρατευμάτων ἐκκρίτοις ἱκανοῖς οὖσιν, καὶ νυκτὸς διὰ παραπυλίδος εἰσελθὼν τοῦ πρωτοβεστιαρίου Μιχαὴλ, οὔσης πλησίον ἀκροπόλεως ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πενθεροῦ αὐτῆς [αὐτοῦ] Γρηγορᾶ, ἄϋπνος μετὰ τῶν συνόντων αὐτῷ διετέλεσεν. Νικήτας δὲ ἀσηκρῆτις, ὁ μετὰ ταῦτα πρωτονοτάριος γεγονὼς, τὴν Κωνσταντίνου ἄφιξιν τῷ πατρικίῳ Κωνσταντίνῳ τῷ Ἐλαδικῷ κατεμήνυσεν, καὶ ἄμφω τῇ αὐτῇ D νυκτὶ πρὸς τὸν δοῦκα Κωνσταντῖνον παρεγένοντο,

CONSTANTINUS.

Constantinus patre Leone mortuo adhuc puer, (septimum enim tantum ætatis suæ agebat annum) sub patrui tutela imperator relictus est. Habuit etiam imperii procuratores, et sub eorum cura, matre pariter illis adjuncta, rexit : una vero cum Romano, socero suo, cui subjectus fuit, annos alios viginti sex : solus imperium rexit annos quindecim : adeo ut imperii ejus tempus omne annis quinquaginta quinque concludatur. Palatii itaque potestatem adeptus Nicolaus patriarcha, rebus communibus providebat, curamque gerebat quotidianorum regni negotiorum. Cum igitur sic se haberent imperii res, Constantino scholarum duci a quibusdam urbis proceribus ejus amicis suggeritur, eum ceu virum fortem et prudentem, quique posset rempublicam administrare, ut seipsum promoveret, nulloque labore capessendum imperium aggrederetur. Ille igitur, utpote qui prius illud in votorum somniis habuerat, et coronarum libidine semper æstuabat, quanta potuit velocitate, in reginam urbem una cum selectis copiis et ad quodvis audendum idoneis profectus est : noctuque per portulam protovestiarii Michaelis urbis arcis vicini ingressus, in domo
489 Gregoræ soceri insomnis una cum sociis mansit. Nicetas autem a secretis, qui postea factus protonotarius, Constantini adventum Constantino Eladico patricio significavit, amboque pariter ipsa nocte ad ducem Constantinum accedunt : habitoque consilio illuscescente die, sed profundis adhuc te-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(5) Fœde hæc mutila, ac nullo sensu, ex Anonym., et Cedr. suppl. : Εἰρήνης, ὡς ταύτην ἀσπάζοιτο καὶ τοῦ φιλοφρονεῖσθαι αὐτὸν καὶ τιμᾶσθαι, ὥσπερ δὴ καὶ ἐπὶ τοῦ βασιλέως Λέοντος. Ὁ δὲ ἀνοίᾳ καὶ ἀφροσύνῃ κρατηθεὶς, τοὺς πρέσβεις ἀτίμως ἐξέπεμψεν ἀπειλαῖς χρώμενος κατὰ Συμεὼν, καὶ καταπλήττειν οἰόμενος. Τῆς οὖν εἰρήνης διαλυθείσης, Συμεών· *Misit Symeon legatos de pace admonens, seque eam percupere significans; humanitatis officiis se ille demereretur, ac honorem haberet, uti etiam Leone imperatore factum erat. Alexander dementia captus legatos ignominia habitos amandat, minas in Symeonem intentans, ac se eum territurum sperans. Pace itaque dissoluta, Symeon expeditionem in Christianos parabat.*

(6) Ἐν τοῖς τάφοις τῶν βασιλέων, Anonym. *In sepulcris regum conditus est.*

(7) *Ab Alexandro patruo imperator relictus erat, sub tutoribus agens :* non *sub tutela Alexandri*, quo vivente nec imperavit. Sequentia suppl. ex Cedreno, etc. ἐβασίλευσεν σὺν τῇ μητρὶ ἔτη ζ'. *Sub his itaque tutoribus, ac matre imperavit annis septem.*

(8) Insolens titulus, nec nisi errore librarii ac textus mutilatione natus. Emend. ex aliis, τῷ δουκὸς, (ἄλλ. δουκὶ), τῶν σχολῶν δομεστικῷ, *Constantino ducis filio (sive etiam duci) scholarum domestico.*

nebris, cum lampadibus magnaque populi et armorum multitudine Circi portam, Constantinum ut imperatorem acclamantes, occupant. Ibi primum ab iis qui Circi tenebant penetralia, ejus equiso peremptus est. Illuc igitur non admissus, quinimo expulsus, velut arreptitius debacchans, nec præ imperii cupiditate mentis compos, Circo se subducit subtristis et vultu demisso, sinistrum omen secum reputans equisonis cædem. Illinc itaque faustis acclamationibus semper comitatus, ad portam Chalces nomine appulit, et per ferream portam ingressus ad excubitorum usque locum penetravit. Ex adverso magister Joannes Eladas confœderatorum et remigum selectu habito, armis instructos contra ducem submisit. Illis itaque ad Chalcem appellentibus, inito certamine, multi ex utraque parte gladiis confossi ceciderunt, imo ad eum numerum, ut fluente sanguine locus fluminis in morem stagnaret. Corruit ibidem Gregoras ducis filius, et Michael ejus consobrinus, et Cortices ille ex Armenia oriundus. His cognitis, tumultu plurimo per civitatem excitato, Constantinus equum calcari vehementius impulit; equus super lapideis tabulatis infra stratis lapsus equitem in terram dejecit, sociis omnibus hinc inde fuga palantibus et dissipatis. Eum in terram projectum solumque derelictum cum quidam conspexisset ac tenuisset, ejus caput gladio amputavit. His ita peractis, Gregoras magister ejus socer, una cum Leone cognomento Chœrosphacte ad sanctæ Dei Sapientiæ templum profugit, quos vi inde extractos et laceris vilibusque vestibus indutos, asinoque superpositos, per mediam urbem in triumphi morem traduxerunt, et ad Dalmatæ monasterium abductos supplicii ac condemnationis nomine loco celebri fecerunt inclusos: Leonem vero Catacalitzem et Abessalom Arotræ filium excæcatos in exsilium miserunt. Constantinum autem Eulampii filium et ejus comites Philotheus præfectus ad Circi metam gladio obtruncavit. Non modica vero de Niceta a secretis et Constantino Libe perquisitione facta, ipsi, ceu fuga usi, nullatenus reperti sunt. Ipsum autem multosque, qui cum ipso erant, fortes viros a Damali, **490** quæ est Chrysopoleos locus, ad Lacatem usque geminis lignis sive furcis cunctos suspenderunt: plurimosque crudeliter et sine causa isti procuratores appellati neci tradidissent, nisi judicum quidam iniquum eorum impetum cohibuissent, dicentes illis: Cum adhuc imperator in-

A καὶ βουλὴν ποιησάμενοι, οὔπω τῆς ἡμέρας καταλαβούσης, ἀλλ' ἔτι σκοτίας οὔσης, μετὰ λαμπάδων καὶ λαοῦ πολλοῦ καὶ ὅπλων τὴν τοῦ ἱπποδρομίου πύλην καταλαμβάνουσιν, Κωνσταντῖνον εὐφημοῦντες, ὡς βασιλέα. Ἔνθα δὴ ὁ τούτου ἱπποκόμος παρὰ τῶν ἐντὸς τοῦ ἱπποδρόμου πυλῶν ἀνῃρέθη. Μὴ δεχθεὶς οὖν ἐκεῖσε ὁ Κωνσταντῖνος, ἀλλ' ἀποσοβηθεὶς ὥσπερ ἔκ τινος ἐκβακχευόμενος δαίμονος, καὶ μὴ ἐφεστηκότα ἔχων τὸν λογισμὸν τῷ τῆς βασιλείας ἔρωτι, ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ ὑπεχώρησεν (9), στυγνός τε καὶ κατηφὴς, κακὸν οἰωνὸν τὴν τοῦ ἱπποκόμου κρίνας σφαγήν. Ἐκεῖθεν οὖν εὐφημούμενος ἦλθε μέχρι τῆς λεγομένης Χαλκῆς, καὶ διὰ τῆς σιδηρᾶς πόρτας εἰσεληλυθὼς μέχρι τῶν ἐξκουβίτων παρεγένετο. Ὁ οὖν μάγιστρος Ἰωάννης ὁ Ἐλαδᾶς ἐκλογὴν τῶν
B τε τῆς ἑταιρείας, καὶ τῶν ἐλατῶν ποιησάμενος, μεθ' ὅπλων τούτους ἀπέστειλεν κατὰ τοῦ δουκός. Ἐλθόντων οὖν μέχρι τῆς Χαλκῆς, καὶ πολέμου συστάντος, πολλοὶ ἐξ ἀμφοτέρων ἔπεσον τῶν μερῶν ἔργον ἐκεῖσε μαχαίρας γενόμενοι, καὶ τοσοῦτοι ὥστε τὸν τόπον ἐκλιμνασθῆναι τῷ αἵματι ποταμηδὸν καταῤῥέοντι. Ἀνῃρέθη καὶ Γρηγορᾶς υἱὸς τοῦ δουκὸς, καὶ Μιχαὴλ ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ, καὶ ὁ Κορτίκης ἐκεῖνος ὁ ἐξ Ἀρμενίων. Ταῦτα ὁ δοὺξ Κωνσταντῖνος μαθὼν, ταραχῆς ὅτι πλείστης γενομένης, τὸν ἵππον ἐξήλαυνεν. Ὁ δὲ ταῖς ἐκεῖσε ὑπεστρωμέναις ἐνολισθήσας πλαξὶν, εἰς γῆν τὸν ἐπιβάτην κατέβαλεν· οἱ γὰρ ἄλλοι διεσκεδάσθησαν ἅπαντες. Ἐπεὶ δέ τις αὐτὸν κατὰ γῆς ἐῤῥιμμένον καὶ μεμο-
C νωμένον κατέλαβεν, ξίφει τὴν τούτου ἀπέτεμε κεφαλήν. Τούτων οὕτω τελεσθέντων Γρηγορᾶς μάγιστρος, ὁ τούτου πενθερὸς, μετὰ Λέοντος, ὃν Χοιροσφάκτην ὠνόμαζον, τῇ Ἁγίᾳ Θεοῦ Σοφίᾳ προσπέφυγεν· οὓς καὶ βίᾳ ἐκεῖθεν ἀποσπάσαντες (10), ῥάκη τε περιβαλόντες, καὶ ὄνῳ ἐπικαθίσαντες, διὰ μέσης τῆς πόλεως ἐθριάμβευσαν· καὶ ἐν τῇ τοῦ Δαλμάτου ἀπαγαγόντες μονῇ ἐγκαταχλείστους, τῇ λεγομένῃ Καταδίκῃ, πεποιήκαν. Λέοντα δὲ τὸν Καταχαλίτζην, καὶ Ἀβεσσαλὼμ τὸν τοῦ Ἀροτρᾶ ἐκτυφλώσαντες, ἐν ἐξορίᾳ παρέπεμψαν· Κωνσταντῖνον δὲ τὸν τοῦ Εὐλαμπίου υἱὸν καὶ ἑτέρους σὺν αὐτῷ, Φιλόθεος ὕπαρχος ἐν τῇ τοῦ ἱππικοῦ σφενδόνῃ ξίφει ἀπέτεμεν. Οὐ μικρῶς δὲ διερευνησάμενος περὶ Νικήτα ἀσηκρῆτις, καὶ Κωνσταντίνου
D τοῦ Λιβὸς, οὐχ εὗρεν αὐτοὺς, ὡς χρησαμένους φυγῇ· τὸν δὲ ἐκεῖνον (11) καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ πολλοὺς καὶ ἀνδρείους ὄντας ἀπό τε τῆς ἐν Χρυσοπόλει Δαμάλεως, καὶ μέχρι τοῦ Λακάτου διδύμοις ξύλοις πάντας ἀνεσκολόπισεν, καὶ πολλοὺς (12) ἀνηλεῶς

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(9) Cedr., ἄρας ἐκεῖθεν εἰς τὸ ἱπποδρόμιον παραγίνεται, *se in circum subduxit*. Difficile mihi uti et Xyl. quomodo a Circi porta submotus, profectus inde in Circum venerit, aut se in eum subduxerit? non enim congruit quod redditum est, *Circo se subducit*: nisi forte per aliam portam, majorive impetu in Circum perrupit, tumque eo occupato ad Chalcem ipsam palatii portam penetravit, in qua gravis illa pugna conserta fuit. Sic equidem existimo.

(10) Supple, Ἀποσπάσαντες ἀπέκειραν μοναχοὺς ἐν τῇ τοῦ Στουδίου μονῇ, Κωνσταντῖνον δὲ τὸν Ἐλλαδικὸν βουνεύροις τύψαντες, κ. τ. λ. *Abstrahentes cæsarie multarunt in Studii monasterio; Constantinum autem Helladicum taureis cæsum*, etc. Erat is jam monachus, ac præcipuus incentor seditionis exstiterat, ideoque non addicitur monasterio, sed inclusi pœna in eo damnatur: neque pœna hæc duos alios superiores tangit, quos in monachos detonsos in Studiano monasterio dixit.

(11) Τὸν δὲ Αἰγίδην ἐκεῖνον, Anonym., Cedr

(12) Πολλοὺς τῶν ἐν τέλει, cum Anonymo, vel

καὶ ἀναιτίως οἱ λεγόμενοι οὗτοι ἐπίτροποι ἀπέκτειναν, εἰ μή τινες τῶν δικαστῶν τῆς ἀδίκου ὁρμῆς ἀναισχύντισαν [ἀνεχαίτισαν], εἰπόντες πρὸς αὐτούς, ὡς· Παιδὸς ὄντος τοῦ βασιλέως, πῶς ἄνευ τῆς αὐτοῦ κελεύσεως τοιαῦτα τολμᾶτε διαπράττεσθαι; Τὴν τοῦ δουκὸς οὖν γυναῖκα ἀποκείραντες εἰς τὸν ἐν Παφλαγονίᾳ οἶκον αὐτῆς ἐξαπέστειλαν, εὐνουχίσαντες καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ.

A ter pueros agat, quomodo sine ejus jussu talia patrare aggredimini? Deinde ducis uxorem, cæsarie deposita, in ejus domum, quam in Paphlagonia possidebat, filio ejus virilibus prius exsecto, miserunt.

Αὐγούστῳ δὲ μηνὶ Συμεὼν ὁ Βουλγαρίας ἄρχων ἐκστρατεύσας κατὰ Ῥωμαίων σὺν ὄχλῳ βαρεῖ κατέλαβεν τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ δὴ περικαθίσας αὐτὴν χάρακα περιέβαλεν ἀπό τε Βλαχερνῶν, καὶ μέχρι τῆς λεγομένης πόρτης Χρυσῆς, καὶ ἐλπίσι μετέωρος ὤν, ἀπονητὶ πάντως ἑλεῖν. Ἐπεὶ δὲ τήν τε τῶν τειχῶν κατέμαθεν ὀχυρότητα, τήν τε ἐκ τοῦ πλήθους καὶ τῶν πετροβόλων ἀσφάλειαν, τῶν ἐλπίδων σφαλεὶς, ἐν τῷ λεγομένῳ Ἑβδόμῳ ὑπέστρεψεν B εἰρηνικὰς σπονδὰς αἰτησάμενος. Τῶν δὲ ἐπιτρόπων τὴν εἰρήνην ἀσμενέστατα ἀποδεξαμένων, ἀποστέλλει Συμεὼν Θεόδωρον μάγιστρον αὐτοῦ συλλαλῆσαι τὰ τῆς εἰρήνης. Ἀναλαβόμενος δὲ ὁ πατριάρχης Νικόλαος, καὶ Στέφανος, καὶ Ἰωάννης μάγιστρος τὸν βασιλέα ἦλθον μέχρι τῶν Βλαχερνῶν, καὶ εἰσήγαγον τοὺς δύο υἱοὺς Συμεὼν, καὶ συνειστιάθησαν τῷ βασιλεῖ ἐν τοῖς παλατίοις. Νικόλαος δὲ ὁ πατριάρχης ἦλθε πρὸς Συμεὼν, ᾧτινι τὴν κεφαλὴν ὑπέκλινεν Συμεών. Εὐχὴν οὖν ὁ πατριάρχης ποιήσας, ἀντὶ στέμματος (13) τὸ ἑαυτοῦ ἐπιῤῥιπτάριον τῇ ἑαυτοῦ ἐπέθηκεν κεφαλῇ. Δώροις οὖν ἀμέτροις καὶ μεγίστοις φιλοφρονηθέντες ὅ τε Συμεὼν καὶ οἱ τούτου υἱοὶ εἰς τὴν ἰδίαν χώραν ὑπέστρεψαν, ἀσύμφωνοι ἐπὶ τῇ εἰρημένῃ εἰρήνῃ διαλυθέντες. C Τοῦ βασιλέως οὖν Κωνσταντίνου ἅτε παιδὸς ὄντος, καὶ τὴν ἰδίαν μητέρα ἐπιζητοῦντος (ἤδη γὰρ ταύτην τοῦ παλατίου κατήγαγεν Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς), ἀναβιβάζουσιν πάλιν αὐτήν. Αὕτη οὖν περικρατὴς γενομένη τῆς βασιλείας ἀναβιβάζει εἰς τὸ παλάτιον Κωνσταντῖνον, παρακοιμώμενον, καὶ Κωνσταντῖνον, καὶ Ἀναστάσιον αὐταδέλφους, τοὺς λεγομένους Γογγυλίους, καὶ τῇ βουλῇ Ἰωάννου τοῦ Ἑλαδᾶ καταβιβάζουσιν τοὺς οἰκείους Ἀλεξάνδρου βασιλέως Ἰωάννην τὸν ῥαίκτωρα, καὶ τὸν λεγόμενον Γαβριλόπουλον, καὶ Βασιλίτζην, καὶ τοὺς λοιπούς. Προχειρίζεται δὲ Ζωὴ Αὐγοῦστα Θεοφύλακτον Δομίνικον ἑταιριάρχην. Ἰωάννης δὲ ὁ Ἑλαδᾶς νόσῳ περιπεσὼν κατελθὼν ἐκ τοῦ παλατίου, καὶ ἐν Βλαχέρναις παραγενόμενος D ὑπὸ τῆς νόσου βαρυνθείσης τελευτᾷ. Συμβουλῇ δὲ Δομινίκου (14) ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ, μετ' ὀργῆς τὰ τῆς ἰδίας Ἐκκλησίας περιποιούμενον [βασιλείας περιποιουμένη], καὶ φροντίζειν εἰποῦσα. Τοῦ δὲ Βουλγάρου Συμεὼν τὴν Θρᾴκην πάλιν ληϊζομένου ἐν φροντίδι οὔσης Αὐγούστης καὶ τῶν ἐν τέλει, ὅπως αὐτὸν τῆς ἀλαζονείας παύσωσιν, ᾐτήσατο Ἰωάννης ὁ Βαγᾶς

Mense porro Augusto, Simeon Bulgariæ princeps adversus Romanos, comparato exercitu cum multitudine gravi, Constantinopolim appulit, et vallo a Blachernis ad portam Chrysen vocatam circumducto, urbem obsedit: alisque spei suæ in sublime elatus subacturum omnino nullo labore promittebat. Probatis autem in adversum mœnium munimentis, urbisque ex populi copia et machinis securitate ac præsidio conspecto, spe deceptus, in locum Hebdomum dictum pacis oblaturus fœdera, reversus est. Procuratoribus pacem oblatam libenter excipientibus, Simeon Theodorum magistrum de illa tractaturum misit. Nicolaus autem patriarcha, Stephanus, et Joannes magister, imperatore secum ducto, Blachernas usque profecti, filios Simeonis geminos induxerunt in urbem, qui in palatiis una cum imperatore convivati sunt. Nicolao vero patriarchæ ad Simeonem accedenti, ipse Simeon caput inflexit. Patriarcha igitur super eum orationem fusurus, stemmatis vice proprium capitis tegumentum ejus imposuit capiti. Donis itaque immensis et quam maximis excepti, Simeon et ejus filii in patriam reversi sunt, ad invicem discordes ob præfatæ pacis conditiones. Constantino igitur imperatore, ceu puero propriam matrem requirente, eam enim longe prius Alexander imperator amoverat, rursus in palatium induxerunt. In hunc modum illa imperii compos, Constantinum accubitorem, alium Constantinum, et Anastasium fratres cognomento Gongylios in palatium accersit, ejectis, Joannis Eladæ consilio, Alexandri imperatoris domesticis et familiaribus, Joanne rectore, et Gabrielopulo, et Basilitze, et cæteris. Zoe autem Augusta Theophylactum Dominicum hetæriarcham instituit. Joannes autem Eladas morbo correptus et palatio digressus, cum ad Blachernas appulisset, morbo ingravescente moritur. Dominici porro et ejusdem mentis hominum consilio cum animi elatione Ecclesiæ (reipublicæ) administrationem sibi arrogabat **491** Zoe et curare se jactabat. Simeone vero Bulgarorum principe Thraciam iterum devastante, Augusta et imperii proceres de ejus jactantia reprimenda et placanda erant solliciti. His cognitis Joannes Bagas expetiit patricii dignitatem, et si postulata consequeretur, Patzinaces adductu-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

πολλοὺς τῶν συγκλητικῶν cum Cedr. *Multos proceres, multos senatorii ordinis occisuri erant.* Mox iidem, καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς Στέφανον.

(13) Addunt alii, ὥς φασι, ut rem sola vulgi fama notam, minusque exploratam ostendant.

(14) Post Δομινίκου suppl. ex aliis, ἑταιριάρχου καταβιβάζει Ζωὴ Νικόλαον πατριάρχην ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ. *Dominici hetæriarchæ consilio Nicolaum patriarcham aula ejicit, cum indignatione dicens ut res suæ Ecclesiæ curaret.*

rum se pollicebatur: delatisque secum muneribus in Patzinacam regionem profectus est. Obsidibus inde abductis, cum illis in urbem appulit: Patzinacibus trajicere jam pollicitis, et Simeonem debellare. Accessit etiam ad urbem Asotius, vir peritia nominatissimus principis principum filius, quem virgam ferream duabus extremitatibus apprehensam tenentem ob robur invictum inflexisse, et ad circularem figuram traduxisse narrant, ferri duritia renitentiaque naturali robori manuum obsecuta. Eum advenientem multo cum honore exceperunt, et pari congratulatione in propriam regionem iterum remiserunt. Septembri mense, indictionis tertiæ, Pancrutucas Armenius Adrianopolim Simeoni prodidit. Haud diu post, Basilius patricius, et Canicles, et Nicetas protospatharius Helladicus cum donis multis ad Simeonem missi sunt, qui urbem iterum in suam potestatem receperunt. In Strobylum etiam insulam Ameras, bellicis navibus plurimis virtuteque non modica instructus appulit: eamque cepisset, nisi lapsus in morbum obiisset. Græciæ autem et Athenarum incolæ continuis a Chase filio Jubæ damnis affecti, ejus luxum et inexplebilem cupiditatem ferre non valentes, lapidibus obrutum ad ipsum Athenarum templi penetrale male peremerunt.

Imperatrix vero Zoe, cognita Simeonis superbia, et ejusdem odiis adversum Christianos non ignotis, habito cum optimatibus consilio, fœdus et pacem cum Agarenis componendam statuit, totumque Orientis exercitum ad debellandum et delendum Simeonem traducendum. Missus est autem in Syriam ad fœdus ineundum Joannes patricius Radenus: Michael vero Toxaras in Thraciam trajecit, magistro Leone Phoca domestici munus obeunte. Eductis autem venerabilibus et vivificis lignis a Constantino palatii sacerdote primore, Cephala dicto, et a Constantino e Malelia Thracica cuncti in terram prostrati, data juramenti fide se pro invicem commorituros, cum universis copiis in Bulgaros irruperunt. Præerant autem excubiti turmæ Joannes Grapson, Icanati, Marulis filius: Romanus autem Argyrus, et Leo ejus frater, et Bardas Phocas, quibus aderat Melias cum Armeniis, et aliorum
492 thematum præfecti, totum exercitum ducebant. Una cum aliis Constantinus etiam patricius Libs Leoni domestico junctus erat, et datus negotiorum omnium consiliarius. Mensis itaque Augusti die vicesimo, indictione quinta, ad Acheloum fluvium Bulgaros inter et Romanos bellum commissum est, et ut se habent Dei judicia, quæ omnino in-

A γενέσθαι πατρίκιος (15), ὑποσχόμενος ἀγαγεῖν Πατζινάκους. Τῆς αἰτήσεως τυχὼν, δῶρά τε πολλὰ λαβὼν εἰς τὴν τῶν Πατζινάκων χώραν ἀπῄει· καὶ δὴ ὁμήρους ἐκεῖθεν λαβὼν, ἤγαγεν ἐν τῇ πόλει, συνθεμένων τῶν Πατζινάκων διαπεράσαι, καὶ τὸν Συμεὼν καταπολεμῆσαι. Παρεγένετο δὲ ἐν τῇ πόλει καὶ Ἀσώτιος, ἀνὴρ ἐμπειρίᾳ ὀνομαστότατος, υἱὸς ὢν τοῦ ἄρχοντος τῶν ἀρχόντων, ὃν φασι σιδηρᾶν ῥάβδον ἐκ τῶν ἄκρων ἑκατέραις χερσὶ κρατοῦντα τῇ ὑπερβαλλούσῃ ἀλκῇ διακάμπτειν, καὶ πρὸς τὸ κυκλικὸν σχῆμα μετάγειν τῆς ἀντιτύπου τοῦ σιδήρου φύσεως τῇ βίᾳ τῶν χειρῶν ὑπεικούσης· ὃν παραγενόμενον μετὰ πολλῆς τιμῆς ὑπεδέξαντο, καὶ πάλιν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν ἐξέπεμψαν. Σεπτεμβρίῳ μηνὶ ἰνδι-
B κτιῶνος τρίτης Παγκρουτούκας ὁ Ἀρμένης τὴν Ἀδριανούπολιν τῷ Συμεὼν προδέδωκεν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀπεστάλησαν Βασίλειος πατρίκιος καὶ Κανίκλης, καὶ Νικήτας πρωτοσπαθάριος ὁ Ἑλλαδικὸς παρὰ Ζωῆς μετὰ δώρων πολλῶν, καὶ ἀντιπαρέλαβεν πάλιν αὐτήν. Ἦλθεν δὲ καὶ ἀμηρᾶς εἰς Στρόβηλον νῆσον μετὰ πλοίων πολεμικῶν καὶ πολλῆς δυνάμεως· καὶ ταύτην παρέλαβεν ἂν, εἰ μὴ νοσήσας ἐτελεύτησεν. Οἱ δὲ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἀθηνῶν οἰκήτορες συνεχῶς ἐπηρεαζόμενοι παρὰ Χασὲ υἱοῦ τοῦ Ἰούβη, τὴν αὐτοῦ ἀσωτίαν καὶ ἀπληστίαν μὴ ἐνεγκόντες, λίθοις τοῦτον βάλλοντες, ἀνεῖλον κακῶς ἔνδοθεν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ ἐν Ἀθήναις ναοῦ.

Βλέπουσα δὲ Ζωὴ ἡ βασίλισσα τὴν ἔπαρσιν Συ-
C μεὼν, καὶ τὴν κατὰ τῶν Χριστιανῶν αὐτοῦ ἐπίθεσιν, βουλὴν μετὰ τῶν ἐν τέλει βουλεύεται ἀλλάγιον καὶ εἰρήνην μετὰ τῶν Ἀγαρηνῶν διαπράξασθαι, διαπεράσαι δὲ πάντα τὸν τῆς Ἀνατολῆς στρατὸν πρὸς τὸ καταπολεμῆσαι καὶ ἀφανίσαι τὸν Συμεών. Ἀπεστάλη οὖν ἐν Συρίᾳ ἐπὶ τὸ ποιῆσαι ἀλλάγιον Ἰωάννης πατρίκιος ὁ Ῥαδηνὸς, καὶ Μιχαὴλ ὁ Τοξαρᾶς (16) πρὸς τὴν Θράκην διεπέρασεν, μαγίστρου Λέοντος τοῦ Φωκᾶ δομεστίκου (17) τυγχάνοντος. Ἐξαγαγόντων δὲ τὰ σεβάσμια καὶ ζωοποιὰ ξύλα Κωνσταντίνου τοῦ πρωτοπαπᾶ τοῦ παλατίου, τοῦ Κεφαλᾶ λεγομένου, καὶ Κωνσταντίνου τῆς Μαλελίας ἐν τῇ Θράκῃ, ἅπαντες προσκυνήσαντες καὶ ἐπομοσάμενοι συναποθνήσκειν ἀλλήλοις πανστρατὶ κατὰ Βουλγάρων ἐξώρμησαν. Ἦρχον δὲ τοῦ μὲν τάγμα-
D τος τοῦ ἐξκουβίτου, Ἰωάννης ὁ Γράψων, τοῦ Ἰκανάτου, ὁ τοῦ Μαρούλη υἱός· Ῥωμανὸς δὲ ὁ Ἀργυρὸς ἐστρατήγει, καὶ Λέων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ Βάρδας ὁ Φωκᾶς, οἷς συνῆν καὶ ὁ Μελίας μετὰ τῶν Ἀρμενίων, καὶ οἱ ἄλλοι πάντων στρατηγοὶ τῶν θεμάτων. Συνῆν δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ Κωνσταντῖνος πατρίκιος ὁ Λὶψ Λέοντι δομεστίκῳ συμβούλῳ [σύμβουλος] αὐτοῦ ἐν πᾶσι τοῖς ἀνήκουσιν ὤν. Μηνὶ δὲ Αὐγούστῳ εἰκάδι ἰνδικτιῶνος πέμπτης ὁ πόλεμος μεταξὺ Βουλ-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(15) Perperam expressum erat πατριάρχης: nec enim ea negotiatio erat ambiendo patriarchatui, aut tabulæ aliquæ ejusmodi nobis patriarcham produxerunt. De Patzinacibus, quamque eorum societas e re Romana foret, ipse multis Constantinus *De administrando imperio*.

(16) Post vocem Τοξαρᾶς suppl. ex aliis: Οὗ γεγονότος, τὴν συνήθη τῆς ῥόγας διανομὴν ποιησάμενοι ἐν τοῖς τάγμασι, ταῦτα δὲ ἀναλαμβανόμενοι σὺν τοῖς θέμασιν εἰς τὴν Θράκην διεπέρασαν. *Inita cum Saracenis pace, solitisque muneribus in milites erogatis, assumptis cohortibus una cum illis in Thraciam trajecerunt.*

(17) Δομεστίκου τῶν σχολῶν, Anonym. et Cedr.

γάρων τε καὶ Ῥωμαίων πρὸς τῷ Ἀχελώῳ (18) συγκεκρότητο παταμῷ, καὶ (οἷα τοῦ Θεοῦ κρίματα! ὡς ἀνεξερεύνητα καὶ ἀνεξιχνίαστα!) τρέπονται Ῥωμαῖοι πανστρατί· καὶ γέγονε φυγὴ καὶ φρικώδης ὀλολυγή, τῶν μὲν ὑπ' ἀλλήλων συμπατουμένων, τῶν δὲ ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀναιρουμένων, αἵματός τε χύσις, οἷα ἐξ αἰῶνος οὐ γέγονεν. Λέων δὲ ὁ δομέστικος ἐν Μεσημβρίᾳ διεσώθη φυγών· ἐσφάγη δὲ Κωνσταντῖνος ὁ Λίψ, καὶ Ἰωάννης ὁ Γράψων, καὶ ἄλλοι τῶν ἀρχόντων ἱκανοί. Ἀπεστάλη δὲ τότε καὶ Ῥωμανὸς πατρίκιος καὶ δρουγγάριος τοῦ πλωΐμου μετὰ παντὸς τοῦ στόλου ἐν τῷ Δανουβίῳ ποταμῷ βοηθήσων Λέοντι τῷ Φωκᾷ (19). Ῥωμανοῦ δὲ καὶ Ἰωάννου τοῦ Βάρδα εἰς ἔριδας καὶ λογομαχίας ἐλθόντων, ὁρῶντες αὐτοὺς οἱ Πατζινάκοι πρὸς ἀλλήλους διαμαχομένους καὶ στασιάζοντας, ὑπεχώρησαν εἰς τὰ ἴδια, τοῦ πολέμου τέλος λαβόντος. Ὑποστρεψάντων (20) ἐν τῇ πόλει τοῦ τε Ῥωμανοῦ καὶ τοῦ Βαγᾶ [*superius* Βαδᾶ] τὰ κατ' αὐτῶν ἐκινήθη, καὶ εἰς τοσοῦτον κίνδυνον τὸν δρουγγάριον Ῥωμανὸν περιέστησαν, ὥστε καταδικάζουσαν ψῆφον ἀνήνεγκαν τῶν ὀφθαλμῶν στερηθῆναι, ὡς ὀμελείᾳ, μᾶλλον δὲ κακουργίᾳ μὴ διαπεράσαι τοὺς Πατζινάκους, ἀλλ' ὑποχωρήσαντας τάχιον, καὶ μηδὲ φεύγοντας, ἐν (21) τοῖς πλοίοις ὑποδεξάμενον. Καὶ τοῦτο ἂν ἐπεπόνθει, εἰ μὴ ἀπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Γογγύλη καὶ Στεφάνου μαγίστρου, ὡς δυναμένων παρὰ τῇ Αὐγούστῃ, τὰ τῆς καταδίκης ἀνετράπη. Τῶν δὲ Βουλγάρων τῇ νίκῃ κατεπαρθέντων, καὶ ἐκστρατευσαμένων μέχρι τῆς πόλεως, ἐξῆλθε Λέων δομέστικος τῶν σχολῶν, καὶ Ἰωάννης ἑταιριάρχης, καὶ Νικόλαος υἱὸς τοῦ δουκὸς εἰς χώραν Θρᾳκῴαν, οὕτω λεγόμενον [λεγομένην] Κατασύρτας, ἅμα πλείστῳ λαῷ κατὰ Βουλγάρων. Τῇ δὲ νυκτὶ ἀδοκήτως ἐπιπεσόντων αὐτοῖς τῶν Βουλγάρων, καὶ τοῦ δομεστίκου φυγόντος, ἐσφάγη ὁ Νικόλαος ὁ υἱὸς τοῦ δουκός, καὶ πολλοὶ ἕτεροι μετ' αὐτοῦ.

Θεόδωρος οὖν ὁ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου παιδαγωγὸς ὁρῶν Κωνσταντῖνον παρακοιμώμενον εἰς Λέοντα τὸν ἴδιον γαμβρὸν τὴν βασιλείαν σφετεριζόμενον, ὑπέθηκεν Κωνσταντίνῳ τῷ βασιλεῖ Ῥωμανὸν δρουγγάριον προβαλέσθαι (22), ὡς πατρικὸν αὐτοῦ δοῦλον καὶ εὔνουν τὰ πρὸς αὐτόν, ὡς ἂν ᾖ σὺν αὐτῷ, καὶ διαφυλάττει αὐτῷ [διαφυλάττῃ αὐτὸν], ἐν οἷς ἂν δέῃ σύμμαχον ἔχειν καὶ βοηθόν. Πολλάκις οὖν περὶ τούτου λαληθεὶς, Ῥωμανὸς ἀπείπατο. Γραμμάτιον οὖν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος διαχαράξας γραφῇ, καὶ ὑπογραφῇ διασφαλισάμενος ἀπέστειλεν αὐτῷ, ὅπερ αὐτὸς ἐπὶ χεῖρας λαβών,

A scrutabilia et impervestigata, Romanorum copiæ omnes in fugam vertuntur: facta est, inquam, fuga et ululatus horrore plenus, aliis alios conculcantibus, plurimis etiam ab hostibus interfectis, eaque strages hominum edita, qualis a sæculo nusquam audita est. Leo domesticus in Mesembriam fugiens salutem nactus est: Constantinus autem Libs, et Joannes Grapson et procerum alii quam plurimi interfecti sunt. Eodem tempore Romanus patricius et navalis drungarius cum omni classe ad Danubium fluvium, Leoni Phocæ suppetias laturus, missus est. Romano vero et Joanne Bardæ filio in contentiones et verborum pugnas lapsis, Patzinaces ab invicem divisos et inter se disceptantes conspicati, ad propria redierunt: bellumque ejusmodi finem
B consecutum est. Romano vero et Baga in urbem reversis, de eorum dissidio quæstio mota est: et in illud periculi drungarium Romanum adduxerunt, ut adversam privationis oculorum sententiam in eum tulerint, quasi ejus incuria, magis autem animi pravitate, non trajecissent Patzinaces: ac licet fuga non fuissent usi, sensim tamen subduxissent se, quod navigiis eos non recepisset. Multam vero fuisset passus, nisi a Constantino Congyle et Stephano magistro plurima apud Augustam auctoritate pollentibus in contrarium versa esset sententia. Bulgaris tunc victoria elatis, et ad urbem usque copias educentibus, obviam processit scholarum domesticus Leo, et
C Joannes hetæriarcha et ducis filius Nicolaus ad eam Thraciæ regionem, cui nomen Catasyrtas, una cum copioso exercitu adversus Bulgaros instructo. Nocte autem ex inopinato irruentibus in eos Bulgaris, domestico fugam capiente, Nicolaus ducis filius, et cum eo alii plurimi interfecti sunt.

Theodorus itaque imperatoris Constantini pædagogus Constantinum accubitorem in Leonem proprium generum imperium transferre meditantem, animadvertens suggessit imp. Constantino, ut Romanum paternum famulum sibique benevolentia conjunctum crearet drungarium, ut semper adesset auxilio, servaret incolumem, et in omnibus, quibus opus foret, adjutorem et socium haberet. De his
D frequenter sermonem habente renitentem se præbebat Romanus. Quare Constantinus **493** libellum propria manu exaratum, subscriptione firmatum ad eum transmisit: quem cum manibus accepisset,

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(18) Habet Cedrenus πρὸς τῷ Ἀχελώῳ φρουρίῳ, ex quo etiam Ortelius sibi oppidum facit in Bulgaria. Leoni consentit Anonymus ex quibus totaque serie corrigendus Cedrenus, qui hanc cladem non Romanorum habet, sed Bulgarorum. Τρέπονται κατὰ κράτος οἱ Βούλγαροι. Certe Ῥωμαῖοι· *Funduntur penitus Romani;* quorum et ipse stragem prosequitur.

(19) Post vocem τῷ Φωκᾷ, suppl., Ἀλλὰ καὶ Ἰωάννης ὁ Βαγᾶς καταγαγεῖν Πατζινάκους, κελευσθέντος τοῦ δρουγγαρίου Ῥωμανοῦ τούτους διαπεράσαι. *Joannes quoque Bagas qui Patzinaces adduceret, jusso Romano drungario eos trajicere.*

(20) Anonym. et Cedrenus emendate, τοῦ δὲ πολέμου τέλος λαβόντος, καὶ ὑποστρ. Et mox, Ἰωάννου τοῦ Βαγᾶ εἰς.

(21) Μὴ διαπεράσαντος τοὺς Πατζινάκους, ἀλλ' ὑποχωρήσαντα τάχιον, καὶ μηδὲ τοὺς φεύγοντας Ῥωμαίων ἐν. *Qui Patzinaces non trajecisset, sed citius se subduxisset, ac neque fugientes Romanos in naves suscepisset.*

(22) Κωνσταντίνῳ βασιλεῖ δρουγγάριον προσλαβέσθαι. Sic bene Anonym. et Cedr. *Romanum drungarium in aulam ascisceret,* non προβαλέσθαι, *drungarium crearet,* cum diu ante id ille muneris obiret.

Constantinum accubitorem et ejus consanguineos aggressurum se, cum opus foret, pollicitus est: fama igitur istiusmodi ubique sparsa, et Constantino accubitore Romanum, ut cum classe recederet, impellente, ipse in contrarium difficilem classis expeditionem, statuto militibus stipendio nondum exhibito, prætexere: Romano vero expeditionem instruente et classem præparante, processit Constantinus accubitor, ut classem solveret, animum suggesturus. Ipse autem servili habitu occurrit, et mandata promptius se exsecuturum pollicitus est. Accubitore deinde regredi parato, et num vultu speciosos animisque fortes viros haberet, qui regiam triremem remis impellerent, Romanum interrogante: confestim ille quosdam manus movere jam dispositos, ad se propius accedere jussit. Illi rei gerendæ conscii jamque Romani dromoni quam vicini manibus eum rapuerunt, et: Tollite illum, vociferati sunt. Derepente igitur sublatum in drungarii Romani triremem imposuerunt, et tenuerunt sub custodia, nullo comitum ejus propugnare vel defendere auso: quinimo cunctis fuga turpiter lapsis.

Istis ad Zoem Augustam delatis, illa Nicolaum patriarcham et optimates sibi bene affectos advocat, et ad Romanum mittit de rerum omnium gestarum ordine certior fieri sollicita. Illos vero ad eam proficiscentes lapidibus missis populus insectabatur. Postridie itaque egressa Zoe ad solare Bucoleontis horologium, filio et universis inclamabat: Quomodo rebellio hæc contigit? Ait ad illam Theodorus Constantini imperatoris pædagogus, Quod Leo Phocas Romanos perdiderit, et Constantinus accubitor subverterit palatium, contigerunt hæc. Imperator autem revocatam a matre, et ad se translatam imperii potestatem omnem declaravit, et Nicolaum patriarcham Stephanumque magistrum in palatio sibi adesse mandavit. Sequenti luce Joannem Tubacem, qui Zoem Augustam e palatio detruderet, misit. Illa cum ejulatu et lacrymis filium complexa ad maternam compassionem et dolorem movit: adeo ut imperator diceret, Matrem meam mecum esse sinite. Illi solo verbo petitam dimiserunt. Imperator autem et patriarcha Joannem Garidam ad se vocatum scholarum domesticum esse jusserunt, veriti ne Phocas Leo in rebellionem deficeret. Renuit ille munus subire, nisi Theodorum levirum Zuphinezeris **494** filium et Simeonem ejus filium hetæriarchem crearet. Juramentis igitur certior factus, in domum suam profectus est. Illi confestim consanguineos ejus e palatio deturbant, quos ad se confluentes ut Garidas conspexit, inusitato timore,

A ὑπέσχετο τὴν κατὰ τοῦ παρακοιμωμένου Κωνσταντίνου καὶ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἐπίθεσιν, ὡς δέοι ποιήσασθαι. Τῆς φήμης οὖν ταύτης διαθεούσης, καὶ τοῦ παρακοιμωμένου Κωνσταντίνου καταναγκάζοντος Ῥωμανὸν ἀποκινῆσαι μετὰ στόλου, αὐτὸς προεφασίζετο, ὡς ἀδυνάτως ἔχει τοῦ ἀποπλεῖν, μὴ τοῦ στόλου τὴν νενομισμένην ῥόγαν λαβόντος. Ἐν τῇ ἐξαρτύσει δὲ ὄντος τοῦ Ῥωμανοῦ, καὶ τὰ πλοῖα εὐτρεπίζοντος, ἐξῆλθε Κωνσταντῖνος παρακοιμώμενος, ὡς ἐπισπουδάσων αὐτὸν τοῦ ἐκπλεῦσαι. Ὁ δὲ δουλικῷ τῷ σχήματι προϋπήντησεν, καὶ προθυμοποιήσειν τὸ κελευόμενον ἐπηγγέλλετο. Ὑποστρέψαι δὲ βουλομένου τοῦ παρακοιμωμένου, καὶ εἰ ἔχει ἄνδρας εὐειδεῖς καὶ γενναίους ἐπιτηδείους τὴν βασιλικὴν ἐρέττειν τριήρη εἰπόντος πρὸς Ῥωμανὸν, οὗτος B εὐθὺς ἔνευσε τούτους τῇ χειρὶ ἑτοίμους (25) οὖσι [ὄντας] πλησίον ἐλθεῖν. Οἱ δὲ τὰ τῆς βουλῆς ἰδόντες, ἔγγιστα ἤδη τοῦ δρόμωνος Ῥωμανοῦ γεγονότες, ἥρπασαν αὐτὸν ταῖς χερσὶν, καὶ, Ἄρατε αὐτὸν, ἐφώνησαν. Παραχρῆμα οὗτοι τοῦτον ἁρπάσαντες εἰς τὴν τοῦ δρουγγαρίου Ῥωμανοῦ τριήρη εἰσήγαγον, καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ κατεῖχον. Οὐδεὶς οὖν ὁ ὑπερασπίζων ἦν πάντων τῶν συνόντων αὐτὸν [αὐτῷ] χρησαμένων φυγῇ.

Ταῦτα Ζωὴ Αὐγοῦστα μαθοῦσα προσκαλεῖται τὸν πατριάρχην Νικόλαον, καὶ τοὺς αὐτῆς μεγιστάνους, καὶ ἀποστέλλει πρὸς Ῥωμανὸν τὸ γεγονὸς βουλεμένη μαθεῖν. Τούτων δὲ διαπερασάντων, λίθοις ὁ λαὸς αὐτοὺς ἐξήλασεν. Ἕωθεν οὖν ἐξελθοῦσα Ζωὴ C ἐν τῷ τοῦ Βουκολέοντος ἡλιακῷ, ἐπεφώνει τῷ υἱῷ καὶ πᾶσι· Πῶς ἄρα γέγονεν ἡ ἀνταρσία αὕτη; Ἔφησεν δὲ πρὸς αὐτὴν ὁ παιδαγωγὸς τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου Θεόδωρος, ὅτι Διὰ τὸ ἀπολέσαι Λέοντα τὸν Φωκᾶν τοὺς Ῥωμαίους, καὶ Κωνσταντῖνον παρακοιμώμενον τὸ παλάτιον, ταῦτα γεγόνασιν. Προσελάβετο δὲ ὁ βασιλεὺς Νικόλαον τὸν πατριάρχην καὶ Στέφανον μάγιστρον συνεῖναι αὐτῷ ἐν τῷ παλατίῳ, τὴν ἐξουσίαν εἰς ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς μητρὸς ἐπισπώμενον [ἐπισπώμενος]. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἀπέστειλεν Ἰωάννην τὸν Τουβακῆν Ζωὴν Αὐγοῦσταν τοῦ παλατίου καταβιβάσαι. Ἡ δὲ μετ' ὀλολυγῆς δακρύων τῷ ἑαυτῆς προσπλακεῖσα υἱῷ, πρὸς συμπάθειαν μητρικὴν καὶ οἶκτον ἐκίνησεν, ὡς τὸν βασιλέα εἰπεῖν· Ἐάσατε μετ' ἐμοῦ εἶναι τὴν μητέρα μου. Οἱ δὲ D ταύτην ἅμα τῷ λόγῳ ἀφῆκαν. Προσκαλεσάμενοι δὲ ὅ τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης Ἰωάννην τὸν Γαριδᾶν προεβάλοντο δομέστικον τῶν σχολῶν, δεδιότες μὴ εἰς ἀνταρσίαν χωρήσῃ ὁ Φωκᾶς Λέων. Ὁ δὲ οὐ κατένευεν τοῦτο γενέσθαι, εἰ μὴ Θεόδωρον γυναικάδελφον αὐτοῦ τὸν Ζουφινέζερ καὶ Συμεῶνα τὸν υἱὸν αὐτοῦ προεβάλλετο ἑταιριάρχην. Ὅρκοις οὖν βεβαιωθεὶς ὑπ' αὐτῶν κατῆλθεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. Οἱ δὲ παραυτίκα τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ τοῦ παλατίου καταβιβάζουσιν. Τούτων οὖν πρὸς αὐτὸν παραγεγονότων,

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(23) Τούτοις τῇ χειρὶ ἑτοίμοις οὖσι. Anonym. *Annuit his qui essent manu expediti*. Ex quo etiam et Cedr. suppl. ac emend. sequentia: Ῥωμανοῦ γεγονότος, ἐπειδὴ οὗτος ὄπισω τοῦ παρακοιμωμένου Κωνσταντίνου περιπατῶν ἀνήρπασεν αὐτὸν ταῖς... ἐφώνησεν, παραχρῆμα· *Cum jam Romanus celoci proximus esset, isque pone Constantinum accubitorem ambulans ipso manibus correpto, Tollite eum, exclamasset, statim illi sublatum in*, etc.

A ὡς ἐθεάσατο αὐτοὺς, τρόμος αὐτὸν ἔλαβεν καὶ φρενῶν ἔκστασις. Εὐθὺς οὖν ἐξῆλθε πρὸς Ῥωμανὸν, καὶ διηγήσατο αὐτῷ οἷα πέπονθεν. Συμφιλιωθεὶς οὖν αὐτῷ, καὶ ὅρκους δοὺς καὶ λαβὼν, ὥστε μίαν ἔχειν ἀμφοτέρους ψυχὴν, σύμφρων αὐτοῦ καὶ σύμπνους ἐγένετο, ὥστε καὶ γαμικὸν συνάλλαγμα ποιήσασθαι. συνεφώνησαν, πλέον ἐκ τούτου τὸν τῆς ἀγάπης δεσμὸν ἐπισφίγγοντες. Τῇ εἰκάδι οὖν τετάρτῃ τοῦ Μαρτίου μηνὸς ἀποστέλλει Ῥωμανὸς Ἰωάννην πρεσβύτην αὐτοῦ οἰκεῖον καὶ πιστότατον ὄντα, καὶ Θεόδωρον, τὸν Ματζούκην λεγόμενον, εἰς τὸ παλάτιον, ὑπεραπολογησομένους, ὡς Οὐκ ἀντάρσία γέγονεν τὸ παρ' ἐμοῦ διαπραχθὲν, ἀλλὰ τὴν τοῦ Φωκᾶ ἐπίθεσιν ὑφορώμενος, καὶ δεδιὼς μή τι νεωτερισθείη παρ' αὐτοῦ εἰς τὸν βασιλέα, τούτου ἕνεκεν ἀνελθεῖν ἐν B τῷ παλατίῳ βεβούλευμαι, καὶ τὴν φυλακὴν ποιεῖσθαι τοῦ βασιλέως. Μὴ συνευδοκοῦντος δὲ Νικολάου πατριάρχου τούτῳ, ἐμηνύθη Ῥωμανῷ παρὰ Θεοδώρου τοῦ ῥηθέντος παιδαγωγοῦ ἐλθεῖν μετὰ τοῦ στόλου παντὸς μέχρι Βουκολέοντος· ὃς μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ βουλευσάμενος [τὸ γὰρ ἄγον εἶχεν αὐτὸν (24)], τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου (πέμπτη δὲ ἦν) ἦλθεν ἅμα τῷ στόλῳ ἔνοπλος ἐν τῷ Βουκολέοντι. Καὶ παρευθὺ μὲν Στέφανος μάγιστρος ἐξῆλθεν τοῦ παλατίου· Νικήτας δὲ πατρίκιος ὁ συμπενθερὸς Ῥωμανοῦ ἀνελθὼν ἐν τῷ παλατίῳ, ἐξήγαγεν ἐκεῖθεν τὸν πατριάρχην Νικόλαον. Ὅρκοις οὖν βεβαιωθέντες οἱ τοῦ παλατίου παρὰ Ῥωμανοῦ ἀπέστειλαν αὐτῷ τὸν τίμιον σταυρὸν, καὶ προσκυνήσας αὐτὸν, καὶ ὅρκῳ βεβαιώσας αὐτοὺς, ἀνῆλθεν μετ' C αὐτῶν ἐν τῷ παλατίῳ καὶ ὀλίγων τινῶν προσκυνήσων τὸν βασιλέα. Καὶ εἰσελθὼν μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ τῷ ἐν τῷ Φάρῳ, καὶ πίστεις αὐτῷ δοὺς καὶ λαβὼν, παρευθὺ προχειρίζεται παρ' αὐτοῦ μάγιστρος καὶ μέγας ἑταιριάρχης. Αὐτίκα γοῦν γέγονε θεία κέλευσις πρὸς Λέοντα τὸν Φωκᾶν παρεγγυωμένη μηδαμῶς στάσιν τινὰ ἐννοῆσαι, ἀλλὰ πρὸς ὀλίγον ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκοι [οἴκῳ] ἀναπαύεσθαι. Ὡσαύτως καὶ γράμματα ἐκελεύσθη Κωνσταντίνῳ παρακοιμωμένῳ (25) γράψαι τὰ ὅμοια αὐτῷ παραγγέλλοντα, καὶ μηδὲν ἐναντίον βουλεύσασθαι· ἀλλ' ἐν ὑποταγῇ εἶναι τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου. Ἀναλαβόμενος ταῦτα Ἀνδρέας πριμηκήριος τοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου ἀπεκόμισεν αὐτῷ ταῦτα ἐν Καππαδοκίᾳ ὄντι, καὶ ἀναδεξάμενος ταῦτα, ἀπελθὼν ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ, D ἡσύχαζεν. Τῇ δὲ πέμπτῃ ἑβδομάδι τῶν ἁγίων Νηστειῶν Ἀπριλλίῳ μηνὶ, δίδοται ἀρραβὼν γαμικῶν συναλλαγμάτων παρὰ Κωνσταντίνου βασιλέως Ἑλένῃ τῇ θυγατρὶ Ῥωμανοῦ, καὶ τῇ τρίτῃ τοῦ Πάσχα τῇ λεγομένῃ τῆς Γαλιλαίας εὐλογεῖται καὶ στεφα-

mentisque stupore insolito correptus est. Confestim itaque Romanum adit, et quæ passus fuerat, exponit. Inita mox cum eo amicitia, et juramentis hinc inde datis et acceptis, et ut mentem unam haberent ad invicem polliciti, Romani propositum sequebatur, et consilium obibat: et ut eum strictiori amoris nexu devinciret, mutuo nuptiarum fœdere contracto, virum sibi promeruit. Mensis igitur Martii quarto supra vicesimum, Romanus Joannem presbyterum, domesticum suum sibi fidissimum, et Theodorum cognomento Matzucem in palatium legatos mittit, qui pro defensione loquerentur: Non hæc rebellio, quod a me gestum est, sed Phocæ molimina veritus, et ne circa imperatorem aliquid innovetur timens, idcirco palatium ingredi consilior, et custodiam imperatoris gerere. His Nicolao patriarcha non acquiescente a Theodoro, pædagogo dicto, significatum est Romano, ut cum omni classe ad Bucoleontem appelleret, et ejus sociis ipse consilium haberet: in magnam quippe animi anxietatem venerat. Annuntiationis sanctissimæ Deiparæ die, hebdomadis porro quintus erat, Romanus una cum classe armis instructus ad Bucoleontem appulit, et confestim Stephanus magister e palatio egressus est. Nicetas autem patricius Romani consocer in palatium profectus, Nicolaum patriarcham inde dejecit. Aulicorum animis Romani jurejurando firmatis, et veneranda cruce ad eum missa, ipse eam adorans, et interposito sacramento, mentis propositum obvelans, ipse cum eisdem paucisque suis imperatori reverentiam exhibiturus in palatium conscendit, et cum eo templum quod in Pharo est, ingressus, data et accepta securitatis fide, magister et magnus hetæriarcha ab imperatore confestim creatur. Eodemque momento sacrum mandatum ad Leonem Phocam missum, quo relicto seditionis commovendæ proposito, ad modicum tempus domi se contineret, injungebatur. Eum in sensum aliæ litteræ ad Constantinum accubitorem scribi jussæ sunt, rem eamdem, et ne quid in adversum moliatur, sed imperatori Constantino obsequens perseveret, commendantes. Sacras acceptas Andreas imperatoris vestiarii primicerius ad eum in Cappadocia tunc forte repertum, detulit, quibus lectis, domum **495** propriam se recipiens, quietem egit. Sacrorum autem Jejuniorum quinta hebdomade, mense Aprili, Helenæ Romani filiæ contractus nuptialis arrha a Constantino imperatore traditur, et tertia Paschatis

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(24) Anonym., ἦγεν. Malim ἄγος, ut vocem εἶχεν retineamus; nec enim ita τὸ ἄγον, aut τὸ ἀγών quod emendat interpr. satis congruit: ut sit, *eum enim tenebat rei religio*; deterrebat piaculi conscientia, quod sic nempe in aulam irrumperet. Explicat Cedrenus vix a suis potuisse adigi ut rem præstaret, ac ad Bucoleonem cum classe accederet. Sin τὸ ἦγεν placeat, sic exponam, *Qui res agit, ac moderatur eum incitabat : urgebat fatum*, ut ita ad imp. apicem proveneretur; quod nec ipsum dissonat ab illa ejus cunctatione ac trepidatione, quam Dei decreto perurgente ita consilio superaverit.

(25) Ἐκελεύσθη Κωνσταντῖνος παρακοιμώμενος: Sic emend. ex Anonym., *Jussus est Constantinus accubitor in eam sententiam Leoni scribere* : cui nempe Leo gener majorem esset habiturus fidem. Non enim ad ipsum Constantinum scriptæ litteræ qui adhuc detineretur, ac spe meliori aleretur.

feria, Galilææ dicta, benedicitur: et cum ea nuptialibus corollis redimitur a Nicolao patriarcha, tuncque Romanus imperatoris Pater declaratur: et Romani vice Christophorus ejus filius hetæriarches instituitur.

Haud multo post, Leo Phocas a populo seductus, et a nonnullis procerum et legionum ei commendatarum militibus motus, tumultum excitavit, missoque nuntio Constantinum accubitorem, Constantinumque alterum, et Anastasium Γογγυλίους et fratres germanos, et Constantinum a secretis Maleliæ filium sibi ascivit, hoc cunctis insinuans et persuadens, motum omnem pro imperatoris Constantini obsequio excitari. Romanus autem imperatoris Pater bullis aureis tabulas insignitas et subscriptione firmatas, velut imperatoris nomine facinus hujusmodi attentatum repressuras edidit: quibus jubebatur, ut, Phoca deserto, qui ad imperatoris partes transirent, pro imperatore stare censerentur: easdem vero Annæ cuidam impudentis oris et profligatæ castitatis mulieri clericoque cuidam Michaeli, ut per adversarium exercitum spargerent, commendavit. Illi receptas litteras per omnem exercitum distribui curarunt: et Michael quidem in rei gestæ suspicionem veniens, crudeliter exceptus a Phoca, naribus et auribus præcisis mulctatus est, qui postmodum congruam a Romano consecutus est vicissitudinem, et pariter ea, quæ cum eo missa fuerat, mulier. Qui primus Phocam deseruit, et in Romani partes transiit, Barymichaelis filius exstitit, cladis adversæ et in contrarias partes se ditionis et tyrannidis auctor: comitem se præbuit Balantius, ambo turmarum præstantes præfecti. Leo Phocas vero cum exercitu omnium armorum genere fortiter instructo, Chrysopolim profectus, et Constantinopolis cives exterriturus, milites longo castrorum ambitu a Juvenca lapidea ad Chalcedonem usque locavit. Dum hæc gererentur a Romano, Simeon Caniclei præfectus celoce vectus, libellum imperatoris Constantini manu subscriptum delaturus mittitur. Hæc porro libellus enuntiabat: Ut imperii mei custodem vigilantissimum et fidelissimum e subditis præter Romanum nullum inveni. Huic post Deum custodiam meam commisi, et vice patris, quod viscera materna et propositum vere paternum in me exercuerit, habere constitui. Leonem Phocam in adversum imperio meo semper insidiantem
496 suspicatus, in illud machinari opere probavi, et in majestatem tyrannice rebellem comperi: quare domesticum amplius non esse decerno, neque tumultum hunc me volente commovisse, sed spontaneo consilio imperium sibi vindicantem hæc aggressum esse declaro. His ita coram populo lectis, subducere se cuncti, et Romano imperatoris Patri adhærere cœperunt. Phocas in angustias

A νοῦται ἅμα αὐτῇ παρὰ Νικολάου πατριάρχου Ῥωμανὸν βασιλεοπάτορα προβαλόμενος· ἀντ' αὐτοῦ δὲ Χριστοφόρον υἱὸν αὐτοῦ ἑταιριάρχην κατέστησεν.

Μετ' οὐ πολὺ Λέων ὁ Φωκᾶς μετὰ λαοῦ πλείστου ἀπατηθεὶς παρά τε τινων ἀρχόντων καὶ τῶν αὐτοῦ ταγμάτων πρὸς ἀνταρσίαν κινεῖται, καὶ ἀποστείλας ἀνελάβετο εἶναι σὺν αὐτῷ τόν τε παρακοιμώμενον Κωνσταντῖνον, καὶ Κωνσταντῖνον καὶ Ἀναστάσιον τοὺς Γογγυλίους καὶ αὐταδέλφους, καὶ Κωνσταντῖνον ἀσηκρῆτις τὸν Μαλελίας, πληροφορῶν ἅπαντας καὶ βεβαιῶν, ὡς ὑπὲρ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τὴν τοιαύτην ποιεῖται συγκίνησιν. Ῥωμανὸς δὲ ὁ βασιλεοπάτωρ χρυσοβούλλια ποιήσας ἐνυπόγραφα, ὡς
B ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τὴν τοιαύτης ἐπιβουλῆς ἀνατροπὴν περιέχοντα, καὶ ὡς οἱ τὸν Φωκᾶν καταλιμπάνοντες, τῷ βασιλεῖ δὲ προσφεύγοντες, ὑπὲρ τοῦ βασιλέως εἰσί, δοὺς αὐτὰ Ἄννῃ τινὶ γυναικὶ ἀναιδεῖ καὶ θρασείᾳ, καὶ κληρικῷ τινι Μιχαὴλ, ἐν τῷ αὐτῷ στρατοπέδῳ ἐξέπεμψεν. Οἱ δὲ ταῦτα ἀναλαβόμενοι, ἔστειλαν παντὶ τῷ στρατῷ. Καὶ ὁ μὲν Μιχαὴλ φωραθεὶς, παρὰ τοῦ Φωκᾶ ἀνηλεῶς τυφθεὶς, τήν τε ῥίναν [τάς τε ῥίνας] καὶ τὰ ὦτα ἀπετμήθη· ὃς μετὰ ταῦτα παρὰ Ῥωμανοῦ τῆς προσηκούσης ἔτυχεν ἀμοιβῆς· ὡσαύτως καὶ ἡ σὺν αὐτῷ σταλεῖσα γυνή. Πρῶτος ὁ υἱὸς τοῦ Βαρυμιχαὴλ καταλιπὼν τὸν Φωκᾶν τῷ Ῥωμανῷ προσέδραμεν, ἀρχὴ γεγονὼς καταλύσεως τῆς τοιαύτης
C ἀνταρσίας καὶ τυραννίδος, σὺν αὐτῷ δὲ ὁ Βαλάντιος, τουρμάρχαι ὄντες ἀμφότεροι. Λέων δὲ ὁ Φωκᾶς μετὰ λαοῦ πλείστου ἰσχυρῶς καθωπλισμένου ἐν Χρυσοπόλει καταλαβὼν, διέστησε παρατάξεις ἀπὸ τῆς λιθίνης Δαμάλεως μέχρι Χαλκηδόνος τοὺς ἐν τῇ πόλει φοβῶν. Ἀποστέλλεται οὖν μετὰ δρόμωνος παρὰ Ῥωμανοῦ Συμεὼν ὁ ἐπὶ κανικλείου λόγον ἐνυπόγραφον τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ἐπιφερόμενος τάδε διαγορεύοντα, ὡς Ἐγὼ φύλακα τῆς ἐμῆς βασιλείας ἐγρηγορώτατον καὶ πιστότατον οὐδένα τῶν ὑπὸ χεῖρα ἢ Ῥωμανὸν εὕρηκως, τούτου [τούτῳ] τὴν ἐμὴν φυλακὴν, μετά γε Θεὸν, κατεπίστευσα, καὶ ἀντὶ πατρὸς αὐτὸν ἔχειν ἔκρινα, σπλάγχνα μητρικὰ (26) καὶ διάθεσιν γονικὴν πρὸς ἐμὲ ἐνδειξάμενον· Λέοντα δὲ τοῦτον τὸν Φωκᾶν ἀεὶ τῇ ἐμῇ
D βασιλείᾳ ὑποπτεύειν [ὑποπτεύων] ἐπιβουλεύειν, νῦν ἔργοις αὐτοῖς ἐπίβουλον εὕρηκα καὶ τῆς ἐμῆς ἀρχῆς τυραννικῶς κατεξανιστάμενον· διὸ οὔτε δομέστικον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νῦν εἶναι βούλομαι, οὐδὲ ταύτην τὴν ἀνταρσίαν μετὰ βουλῆς ἐμῆς πεπραχέναι φημὶ, ἀλλ' αὐθαιρέτῳ γνώμῃ ταύτην ποιήσασθαι τὴν ἐπίθεσιν ἑαυτῷ τὴν βασιλείαν σφετεριζόμενον. Τούτων οὖν τῷ λαῷ ἐπαναγνωσθέντων, ἤρξαντο πάντες ὑποχωρεῖν, καὶ τῷ βασιλεοπάτορι προσέρχεσθαι Ῥωμανῷ. Τοῦ δὲ Φωκᾶ εἰς ἀμήχανον περιστάντος καὶ ἀπογνόντος, ὡς πάσης ἐλπίδος ἠστοχηκότος καὶ χρησαμένου φυγῇ, καὶ πρὸς τὸ κάστρον (27) ἀπογνόντος ἀτελοῦς παρα-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(26) Melius Anonym., πατρικά.

(27) Πρὸς τὸ κάστρον Ἀτεοῦς παραγ. Sic et Anonym. et Cedren., *Veniens ad urbem Ateus nomine*: solo exscribentis errore ἀτελοῦς, quod nullo

γενομένου, καὶ μὴ δεχθέντος· ἐν χωρίῳ δὲ ὀνομαζομένῳ Γοηλέοντι φεύγοντι [φεύγοντος καὶ] συλληφθέντος· ἀπέστειλεν Ῥωμανὸς Ἰωάννην τὸν Τουβάκη, καὶ Λέοντα τὸν αὐτοῦ συγγενῆ, ὥστε εἰσαγαγεῖν αὐτὸν ἐν τῇ πόλει. Οἱ δὲ τοῦτον κρατήσαντες ἀπετύφλωσαν, καίτοι μηδεμίαν παρὰ [περὶ] τούτου δεξάμενοι ἐντολήν, ἀλλ' αὐθαιρέτῳ γνώμῃ τοῦτο πεποιηκότες, ὡς ἀγανακτῆσαι ἐπὶ τούτῳ καὶ βασιλεοπάτορα Ῥωμανόν. Αὐγούστῳ δὲ μηνὶ κατεμηνύθη τὰ τῆς ἐπιβουλῆς Κωνσταντίνου Κτηματηνοῦ, καὶ Δαβὶδ Καμουλιανοῦ, καὶ Μιχαὴλ κουράτωρος τῶν Μαγγάνων· καὶ τυφθέντες οὗτοι καὶ δημευθέντες, διὰ μέσης διῆλθον τῆς πόλεως, καὶ ἐν ἐξορίᾳ παρεπέμφθησαν. Ἤγαγον δὲ Λέοντα μάγιστρον καὶ δομέστικον τῶν σχολῶν ἐν τῇ πόλει, καὶ διῆλθεν ἐν μέσῃ τῇ ἀγορᾷ ἡμιόνῳ ἐφεζόμενος. Ἐφωράθη δὲ καὶ Ζωὴ Αὐγοῦστα ἐπιβουλεύουσα Ῥωμανῷ διὰ πεφαρμαγμένων βρωμάτων ὑπὸ Θεοκλήτου νοταρίου τῆς ὑπουργίας σκευασθέντων· καὶ ταύτην τοῦ παλατίου καταβιβάζουσιν, καὶ εἰς τὸ Πετρίον ἀπάγουσιν, [*add.* ἐν τῇ] τῆς Ἁγίας Εὐφημίας μονῇ ἀποκείραντες. Προσεκλήθη δὲ παρὰ Θεοφυλάκτου πατρικίου καὶ κόμητος τοῦ σταύλου εἰς ἄριστον ὁ παιδαγωγὸς Κωνσταντίνου βασιλέως Θεόδωρος, καὶ Συμεὼν ὁ αὐτοῦ ἀδελφός. Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν εἰσῆλθεν Ἰωάννης δρουγγάριος ὁ Κουρκούας μετὰ] πλείστου λαοῦ, καὶ τούτους ἀναρπάσας εἰς τὸ Ὀψίκιον ἐξώρισεν ἐν τοῖς αὐτῶν προαστείοις, ὡς κατὰ Ῥωμανοῦ μελετῶντας. Εἰκάδι δὲ τετάρτῃ Σεπτεμβρίου μηνὸς τῇ τοῦ Καίσαρος ἀξίᾳ, καὶ Δεκεμβρίῳ μηνὶ δεκάτῃ ἑβδόμῃ τῇ τῶν προπατόρων κυρίου τῷ τῆς βασιλείας στέφεται διαδήματι παρὰ Κωνσταντίνου βασιλέως καὶ Νικολάου πατριάρχου, καὶ τῇ τῶν ἁγίων Φώτων ἡμέρᾳ στέφει Θεοδώραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. Μαΐῳ δὲ μηνὶ δεκάτῃ ἑβδόμῃ ἰνδικτιῶνος ε', Χριστοφόρος ὁ υἱὸς Ῥωμανοῦ ἀναγορεύεται βασιλεύς· στέφεται δὲ τῇ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ μηνὸς παρὰ Κωνσταντίνου βασιλέως τῇ τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς ἡμέρᾳ, καὶ μόνοι οὗτοι οἱ δύο ἐν τῇ αὐτῇ προελεύσει προσῆλθον (28).

Ἰουλίῳ δὲ μηνὶ ὀγδόῃ ἰνδικτιῶνος ἡμέρᾳ Κυρίου ἡ τῆς Ἐκκλησίας παρὰ Ῥωμανοῦ γέγονεν ἕνωσις, ἁπάντων ἑνωθέντων μητροπολιτῶν τε καὶ κληρικῶν, τῶν ἀπὸ Νικολάου πατριάρχου καὶ Εὐθυμίου διεσχισμένων. Ὀγδόῃ δὲ Φεβρουαρίου μηνὸς, ἰνδικτιῶνος δεκάτῃ ἐννάτῃ ἀποστείλας Ῥωμανὸς ὑπερορίζει τὸν μάγιστρον Στέφανον τὸν τῆς Καλομαρίας εἰς τὴν Ἀντιγόνου νῆσον, ὡς τῆς βασιλείας ἐφίεσθαι κατηγορηθέντα· πρῶτον αὐτὸν ἀποκείρας ἅμα Θεοφάνει Τειχειώτῃ καὶ Παύλῳ ὀρφανοτρόφῳ ἀνθρώποις αὐτοῦ. Ἐποίησεν Ῥωμανὸς βασιλεὺς ἐν τῷ Τριβουναλίῳ πρόκενσον, συνηγμένων ἁπάντων μεθ' ὅπλων. ἐκεῖσε. Τοῦ ἀδνουμίου δὲ γενομένου (29)

A deductus, omni spe lapsus est, quare fuga usus et de ingressu in urbem aliquam desperans, quod sine dignitatis titulo et viribus accederet, et forte non reciperetur, in locum cui Goeleon nomen, fugiens comprehensus est: exinde Romanus Joannem Tubacem et Leonem ejus cognatum hominem in urbem adducturos misit. Comprehensum itaque oculis privaverunt, nullo licet super hoc accepto jussu, sed spontanea voluntate ad hoc ducti: adeo ut imperatoris Pater Romanus de facinore tristatus fuerit. Mense autem Augusto Constantini Ctemateni, Davidis Camuliani, et Michaelis manganorum curatoris detectæ sunt insidiæ: quare etiam hi, bonis publicatis, verberibus affecti, et per mediam urbem traducti, in exsilium missi sunt. Leo- B nem insuper magistrum et scholarum domesticum in urbem induxerunt, qui mulo insidens per medium forum pertransiit. Delata est etiam Zoe Augusta, ut quæ Romano per cibos veneno infectos a Theocleto ministerii notario insidiaretur: quare hanc e palatio recedere coactam, in sanctæ Euphemiæ monasterio ad Petrium sito tonsis capillis monialem fecerunt. Theodorus autem Constantini imperatoris pædagogus et Simeon ejus frater, a Theophylacto patricio et stabuli comite ad convivium vocatus est. Recumbentibus illis, Joannes Drungarius Curcuas cum populi turba ingressus, raptos eosdem ad Opsicium eliminatos propriis in suburbanis, velut adversus Romanum machinatos C exsulare coegit. Quarto vero supra vicesimum Septembris mensis, Cæsaris dignitate, Decembris autem mensis decimo septimo, Christi Domini proparentum festo, imperii diademate a Constantino imperatore et Nicolao patriarcha Romanus ornatur; sanctorum deinde Luminum die Theodoram uxorem coronat; mox Maii mensis decimo septimo, indictione quinta, Christophorus Romani filius imperator renuntiatur: et ejusdem mensis vicesimo sanctæ Pentecostes die festo, a Constantino redimitur: istique duo soli ejusdem diei processu solemni per urbem progressi sunt.

Porro Julio mense, indictione **497** octava die Dominico totius Ecclesiæ a Romano inita est concordia, cunctis metropolitis et clericis, qui a Ni- D colai et Euthymii partibus divisis steterant animis, in consensionem redeuntibus. Mensis autem Februarii die octavo, indictione decima nona, mittens Romanus magistrum Stephanum Calomariæ filium in Antigoniam insulam exsulem ejecit, imperandi cupiditatis accusatum: cum prius una cum Theophane Tichiote et Paulo orphanotropho propriis domesticis in monachum detonsus fuisset. Cæterum Romanus imperator ad Tribunalium solemnem habens processum, cunctis armorum omni

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

sensu constat, ac redditum est. Διὰ πεφαρμαγμένων βρωμάτων· *Per cibos præparatos, veneno infectos.*

(28) Προελεύσει προῆλθον. Idem.

(29) *Facta militum recensione.* Est enim, inquit Suidas, ἀπογραφὴ ὀνομάτων παρὰ Ῥωμαίοις.

genere instructis, stipendiisque militibus erogatis, derepente Romanus præfatus, et Constantinus insusitata celeritate usi in palatium revertuntur: a Leone quippe Arsenii domestico, Arsenii ipsius et Pauli Manglanitæ conspiratio delata fuerat: ex quo verberibus acceptis, et bonis fisco addictis in exsilium translati sunt. Erat porro tunc ab imperatore proximus potestate Joannes presbyter et rector, qui Leonem Armenii filium hebdomadarium curavit fieri imperatori prius commendatum***. Bulgaris vero ad Catasyrtas usque post Adraletæ domestici mortem excurrentibus, Pothus Argiri filius scholarum domesticus creatus est. Hic ad Thermopolim copiis eductis Michaelem Moroleontis filium vices suas obeuntem, Bulgarorum motum exploraturum misit. Hic de improviso agmini eorum factus obviam, plurimos quidem occidit, vulneribus autem acceptis, in urbe postmodum vitam finivit. Eo tempore insidiæ adversus Romanum imperatorem structæ ab Anastasio sacellario et Aurificinæ principe, et Theodoreto cubiculario, et Demetrio regii fisci notario, et Nicolao Cubatzæ a Theocleto officii notario delatæ sunt: iidemque convicti verberibus pœnas dederunt, et per mediam urbem delati sunt. Theodoretus autem seorsim ad Trichoneum palatii plagis acceptis, in exsilium ejectus est: Anastasium autem sacellarium in Eliniorum monasterio cæsarie mulctavit; in quo et defunctus est. Romanus eo prætextu accepto, imperatorem Constantinum primatu deturbat, et secundum constituit; seipsum vero priorem præponit.

Simeon porro adversus Romanos exercitum rursus educit, militesque emissos contra urbem quamocius tendere imperavit. Illi per montes progressi Maglaba pervenerunt. Eorum adventu ab imperatore Romano cognito, ne Pegarum palatia per Stenum diffusi incenderent, Joannem rectorem una cum 498 Leone et Potho, dictis Argyris, ex regiis confœderatis et gregariis militibus copias secum habentibus misit, quibus insuper adjunctus est Alexias patricius, et Muzelæus classis drungarius, cum navali acie. Erat porro tunc Jejuniorum hebdomas quinta. Istis exercitum per turmas componentibus, Bulgarisque

A αἰφνίδιον Ῥωμανὸς καὶ Κωνσταντῖνος τάχει πολλῷ εἰς τὸ παλάτιον ὑποστρέφουσιν· ἐμηνύθη γὰρ παρὰ Λέοντος ἀνθρώπου τοῦ Ἀρσενίου ἡ αὐτοῦ τοῦ Ἀρσενίου ἐπιβουλὴ, καὶ Παύλου μαγλαβιτῶν (30)· οἱ τυφθέντες καὶ δημευθέντες ἐξωρίσθησαν. Ἦν τότε παραδυναστεύων Ἰωάννης ὁ πρεσβύτερος καὶ ῥαίκτωρ, ὃς Λέοντα τὸν τοῦ Ἀρμενίου ἐποίησεν ἑβδομάριον (31), τῷ βασιλεῖ τοῦτον προσοικειώσας. Τῶν δὲ Βουλγάρων πάλιν ἐξελασάντων μέχρι Κατασύρτων μετὰ τὴν τοῦ δομεστίκου Ἀδραλέτου τελευτὴν (32), προεβλήθη Πόθος ὁ τοῦ Ἀργυροῦ δομέστικος τῶν σχολῶν· καὶ μέχρι Θερμοπόλεως μετὰ τῶν ταγμάτων ἐξελθὼν ἀπέστειλεν Μιχαὴλ τὸν τοῦ Μωρολέοντος υἱὸν τοποτηρητὴν (33) ὄντα τοὺς Βουλγάρους κατασκοπήσοντα. Ὁ δὲ ἀπροόπτως B τῷ λόχῳ αὐτῶν ἐμπεσὼν, πολλοὺς μὲν τῶν Βουλγάρων ἀνεῖλεν, πληγεὶς δὲ αὐτὸς ἐν τῇ πόλει ἐτελεύτησεν. Ἐμηνύθη δὲ τότε παρὰ Θεοκλήτου νοταρίου τῆς ὑπουργίας ἡ κατὰ Ῥωμανοῦ βασιλέως ἐπιβουλὴ Ἀναστασίου σακελλαρίου καὶ ἄρχοντος τοῦ χρυσοχόου, καὶ Θεοδωρήτου κοιτωνίτου, καὶ Δημητρίου νοταρίου βασιλικοῦ τοῦ ἰδικοῦ, καὶ Νικολάου τοῦ Κουβάτζη (34). Καὶ δὴ ἐλεγχθέντες ἐτύφθησαν, καὶ ἐν τῇ μέσῃ διῆλθον. Ὁ δὲ Θεοδώρητος ἰδίως ἐν τῷ λεγομένῳ Τρικόγχῳ τοῦ παλατίου τυφθεὶς, καὶ αὐτὸς ἐξωρίσθη. Τὸν δὲ σακελλάριον Ἀναστάσιον ἀπέκειρεν ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἐλειμῶν (35)· ἔνθα καὶ τελευτᾷ. Τοιαύτης προφάσεως λαβόμενος Ῥωμανὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον ὑποβιβάζει (36), καὶ C δεύτερον καθίστησιν, ἑαυτὸν δὲ προάγει εἰς τοὔμπροσθεν.

Ἐκστρατεύει δὲ πάλιν Συμεὼν κατὰ Ῥωμαίων, καὶ πλῆθος Βουλγάρων ἀποστείλας ἐκέλευσεν κατὰ τῆς πόλεως ὡς τάχιστα ἐξελαύνειν. Διελθόντων οὖν διὰ τῶν ὀρῶν, ἦλθον μέχρι τῶν Μαγλαβᾶ. Τὴν αὐτὴν δὲ ἔφοδον μαθὼν ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς, μὴ τὰ τῶν Πηγῶν παλάτια καὶ τὸ Στενὸν κατελθόντες ἐμπρήσωσιν, Ἰωάννην ῥαίκτορα ἀποστέλλει ἅμα Λέοντι καὶ Πόθῳ, τοῖς Ἀργυροῖς λεγομένοις, ἔχοντας μεθ' ἑαυτῶν πλῆθος ἔκ τε τῶν βασιλικῶν (37), καὶ τῶν τῆς ἑταιρίας, καὶ τῶν ταγματικῶν, οἷς συνῆν καὶ Ἀλέξιος πατρίκιος καὶ δρουγγάριος τῶν πλωΐμων ὁ Μουσελὲ μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Ἦν δὲ τῶν D Νηστειῶν ἑβδομὰς πέμπτη. Διατάξαντες οὗτοι τὸν

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(30) Παύλου μαγγλαβίτου. Cedren., Anonym.

(31) Minorem dicas cubicularium. Erant enim hebdomarii juvenes septimanatim cubiculo servientes, quibus præerant οἱ κοιτωνῖται seu κουβικουλάριοι· his ὁ προκαθήμενος. Superior omnibus erat ὁ παρακοιμώμενος. Qua de re bene Meursius ex Codino, ipsoque Constantino.

(32) Prosequuntur Anonym. et Cedren. quæ spectant ad Rentacium, ex quibus sarcienda erant, quæ librarii festinatione desunt in Leonis cod. Regio.

(33) Τὸ τοποτηρητὴν mihi suspectum, malimque cum Cedren., ταγματάρχην, *qui tribunus esset*: non qui Pothi vicarius. Hujus Pothi cum laude meminit auctor Vitæ Luc., junioris.

(34) Κουβάτζη, καὶ Θεοδότου πρωτοκαράβου. Anonym., *Theodoto protocarabo*, forte remigum principe, sive etiam ἀρχιθαλάσσου, quem admiralium vocamus.

(35) Cedrenus et Anonym., Ἐλέγμων.

(36) *Superiore gradu dejicit*, secundarum partium imperatorem facit. Sic enim multis Augustis penes unum prima erat, ac suprema auctoritas, reliquis eidem subjectis.

(37) Cedren., τῆς βασιλικῆς ἑταιρίας, non ita bene, quod et secutus interpr.; aperte enim distinguunt Leo et Anonym. Sint nobis οἱ βασιλικοὶ, quos peculiarius vocamus *domum regiam*, viros scilicet aulæ ministeriis regisque ipsius obsequiis addictos; quorum etiam partes non extremæ, quoties rege præsente nostri Marte decernunt.

λαὸν (38), τῶν Βουλγάρων ἄνωθεν ἀναφανέντων ἐνόπλων, καὶ βοῇ χρησαμένων ἀσήμῳ καὶ φοβερᾷ, παρευθὺ μὲν φεύγει Ἰωάννης ὁ ῥαίκτωρ, σφάττεται δὲ ὑπὲρ τούτου ἀγωνιζόμενος Φωτεινὸς, ὁ τοῦ Πλατυπόδη υἱὸς, καὶ πολλοὶ ἕτεροι. Μόλις οὖν διασωθεὶς εἰσῆλθεν εἰς δρόμωνα. Ἦλθεν δὲ φεύγων ἔνοπλος καὶ Ἀλέξιος ὁ Μουσελὲ δρουγγάριος, καὶ μὴ ἰσχύσας τέλειον ἀνελθεῖν ἐν τῇ τοῦ δρόμωνος ἀποβάθρᾳ, πεσὼν ἐν τῇ θαλάσσῃ σὺν τῷ πρωτομανδάτωρι, ἀπεπνίγη. Οἱ Ἀργυροὶ δὲ ἐν τῷ καστελλίῳ διεσώθησαν φεύγοντες. Οἱ δὲ Βούλγαροι μηδένα ἔχοντες κωλύοντα, τά τε παλάτια τῶν Πηγῶν ἐπυρπόλησαν, καὶ τὸ Στενὸν ἅπαν κατέκαυσαν. Εἰκάδι δὲ Φεβρουαρίου μηνὸς δεκάτης ἰνδικτιῶνος Θεοδώρα σύμβιος Ῥωμανοῦ τελευτᾷ, καὶ κατετέθη τὸ σῶμα αὐτῆς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ (39). Τῷ δὲ αὐτῷ μηνὶ στέφεται Σοφία ἡ τοῦ βασιλέως Χριστοφόρου γυνή. Τηνικαῦτα δὲ κουροπαλάτης Ἴβηρ ἐν τῇ πόλει παρεγένετο, καὶ διὰ μέσης διελθὼν κεκοσμημένης (40) λαμπρῶς, ὃν καὶ ἐν τῇ Ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ Σοφίᾳ εἰσήγαγον· καὶ τὸ κάλλος αὐτῆς καὶ τὸ μέγεθος θεασάμενος, καὶ τὸν πολυτελῆ κόσμον ὑπερθαυμάσας, αὖθις ὑπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια.

Ἰουνίῳ δὲ μηνὶ τῶν Βουλγάρων πάλιν ἐκστρατευσάντων, καὶ μέχρι τῆς Ἁγίας Θεοδώρας παλατίων ἐλθόντων, καὶ ταῦτα πυρὶ παραδόντων, ἐξανιστάμενος ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς, τοὺς τῶν ταγμάτων ἄρχοντας συνεκάλεσεν συνόντος αὐτῷ καὶ τοῦ λεγομένου Σακτίκη, καὶ παρῄνει τούτοις, καὶ προὐτρέπετο κατὰ τῶν ἐναντίων ἐξελθεῖν, καὶ τῆς πατρίδος ὑπεραγωνίσασθαι. Οἱ δὲ συνέθεντο ἑτοίμως ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν ἀποθνήσκειν. Τῇ οὖν ἐπαύριον καθοπλισθεὶς ὁ εἰρημένος Σακτίκης, ἀληθῆ οὖσαν τὴν ἑαυτοῦ πίστιν τε καὶ ἀνδρείαν ἀπέδειξεν. Ὄπισθεν γὰρ τῶν Βουλγάρων γενόμενος, καὶ εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν ἐμπεσὼν, πάντας τοὺς ἐκεῖ εὑρεθέντας κατέσφαξεν. Μαθόντες οὖν οἱ Βούλγαροι τὸ γεγονὸς ὑποστρέφουσιν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ πολέμου συγκροτηθέντος τρέπουσιν τὸν Σακτίκην σὺν ὀλίγοις ὑπάρχοντα. Ὁ δὲ ἐπειδὴ γενναίως ἀγωνισάμενος καὶ πολλοὺς ἀνελὼν, οὐκ ἔτι ἀντέχειν ἠδύνατο πρὸς τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων, μεθίησιν τοῦ ἵππου τὸν χαλινὸν, καὶ εἰς φυγὴν ἤλαυνεν· ποταμὸν δέ τινα ἐκεῖσε παραρρέοντα διαπερῶν, τοῦ ἵππου αὐτοῦ ἐν τῇ ἰλύϊ ἐμπαγέντος, τιτρώσκεται κατὰ τῆς ἕδρας καὶ τοῦ μηροῦ. Μόλις οὖν τοῦ ἵππου ἐκτὸς ἰλύος ἀνασπασθέντος, διασώζεται μέχρι τῶν Βλαχερνῶν, καὶ τεθεὶς ἐν τῇ ἁγίᾳ σορῷ, καιρίας τῆς πληγῆς οὔσης, τῇ νυκτὶ ἐτελεύτησεν. Ἀδριανὸς δέ τις Χάλδος, πρὸς

e superiore editiorique parte armata manu apparentibus, et incomposita tremendaque vociferatione usis, derepente Joannes rector fugam arripit; Faustinusque Platypodis filius pro eo decertans cum aliis plurimis interfectus est. Vix itaque periculo ereptus celocem ingressus est. Fuga quoque subduxit se Alexius armis omnibus munitus, et Alexius Muzelæus, drungarius. Qui cum ad celocis scalam commode conscendere nequiret, in mare cum protomandatore præcipitatus, profundo submersus est. Argyri vero ad castellum fuga sibi consuluerunt. Bulgari, nullum reperientes obvium, Pegarum palatia Steniique spatium omne igne immisso succenderunt. Februarii porro mensis die vicesimo, indictione decima, Theodora Romani consors moritur, corpusque illius domo depositum est; eodemque mense Sophia imperatoris Christophori conjux coronatur. Eo tempore Curopalates Iber in urbem advenit, et per medias ejus vias vestibus præclaris ornatus deductus est, et ad sanctam Dei Sophiam progressus, templi immanitatem et cultum contemplatus, variamque ejus supellectilem demiratus, in patriam reversus est.

Junio postmodum mense Bulgaris iterato bellum inferentibus, et ad sanctæ Theodoræ palatia penetrantibus, et eadem igne depopulatis, Romanus imperator, copiarum ducibus convocatis, Sactice dicto ei adhærente, sumptis animis milites hortabatur in hostes irrumpere, et pro patria præliari commonebat. Illi pro Christianis se mori paratos polliciti sunt. Postera igitur luce, præfatus Sactices armatus fidem a se datam veram et constantem demonstravit. Bulgaros quippe retro aggressus, et in eorum castra insiliens, cunctos ibi repertos trucidavit. Bulgari quod gestum erat percipientes in castra revertuntur, et consertis manibus Sacticem paucis comitatum terga dare cogunt. Ille fortiter præliatus multis hostium cecisis, totque aliis oppugnatus ut resistere non valeret amplius, equum laxatis habenis ad fugam impulit, fluviumque ibidem præterfluentem trajiciens, equo profundi limo infixo ad podicem et coxendicem vulneratur. Equo itaque limo **499** vix extracto ad Blachernas defertur, et sacro loculo impositus, plaga mortifera accepta, nocte mortuus est. Adrianus autem quidam Chaldus, nec non Tatzates Armenus, vir opulentus, consiliis et hortatibus Bardæ Boclæ, qui Chaldiensi militiæ præerat, tyrannidem et rebellionem adversus Romanum imperatorem excitant, et Paiper lo-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(38) Suppl. ex Anonym. et Cedren., ἐν τοῖς πεδινοῖς καὶ χθαμαλωτέροις τόποις τῶν Πηγῶν· *Instructo exercitu in campestribus ac depressioribus Pegarum locis.*

(39) Suppl. ex Anonym., τῷ ὑπ' αὐτοῦ μοναστήριον ἀμειφθέντι, *quam ille in monasterium mutaverat:* non enim in profana domo sepulta. Cedren., ἐν τῷ Μυρελαίῳ, quod ejus monasterii nomen est, ut et ipse Leo paulo post vocat.

(40) Nihil emend., sed addendum ex Anonym., μετὰ δόξης πολλῆς καὶ τιμῆς ὑπεδέχθη. *Medio foro splendide ornato transiens, multa cum gloria ac honore susceptus est.* Sicque et de S. Sophiæ ornatu prosequitur, Καλλωπίσαντες ταύτην, καὶ περιστείλαντες πέπλοις χρυσοϋφέσι, καὶ κόσμῳ παντοίῳ· *Magnifice ædem ornantes, auroque textis tapetibus ac velis parietes obcingentes, atque omnis generis cultum adhibentes.* Curopalata hic honoris titulus, non officium in aula.

cum munitissimum occupant: quos Joannes Curcuas, scholarum domesticus, cum debellasset, quosdam quidem tenuit, quorum illustriores, facultatibus eorum publicatis excæcavit, alios vero occidit. Tatzates autem alio validissimo loco fuga occupato, et securitatis fide accepta, in urbem reversus est, et manglabitæ dignitate honoratus in Manganorum palatio sub custodia servatus morabatur. Fugam autem machinatus oculorum lumine privatur, Bardam Boelam in monachum detondent. Patricio vero quopiam cognomine Moroleone, Adrianopoleos urbis duce, in rebus bellicis fortissimo et solertia præstanti, ut qui adversus Bulgariam facinora forti viro digna ostendisset plurima, Simeon Bulgarus cum omni exercitu dictam urbem obsedit, valloque circumducto validis armis pressit: frumento autem per urbem deficiente dura fames invasit, ex nulla quippe parte egestatis calamitate vexati annonam procurare valebant: quare seipsos et exercitus ducem Bulgaris tradiderunt, quem apprehensum Simeon, vinculisque per totum corpus circumdatum amara morte interfecit: commendataque Bulgaris urbis custodia in patriam se recepit. Leone Tripolita cum copioso exercitu bellicisque navibus in Romanos erumpente, et Lemnum insulam occupante, Joannes Radinus patricius et classis drungarius eum ex improviso aggressus est. Initoque certamine divinis auxiliis, qui comitabantur Agareni fusi sunt, solo Tripolita fuga servato.

A δὲ καὶ Τατζάτης Ἀρμένιος πλούσιος πάνυ, τῇ συνθήκῃ καὶ συμβουλῇ Βάρδα τοῦ Βοηλᾶ στρατηγοῦντος ἐν Χαλδίᾳ, τυραννίδα καὶ ἀνταρσίαν κατὰ Ῥωμανοῦ βασιλέως συσκευάζουσι, τὸ Παῖπερ τε λεγόμενον ὀχύρωμα κατασχόντες, οὓς ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν Ἰωάννης ὁ Κουρκούας καταπολεμήσας, τοὺς μὲν κατέσχεν, ὧν τοὺς περιφανεστέρους ἀποτυφλοῖ, τὰς οὐσίας δημεύσας (41). Τατζάτης δὲ ἐν ἑτέρῳ ὀχυρωτάτῳ καστελλίῳ διαφυγὼν, καὶ λόγον τοῦ μήτι κακὸν παθεῖν δεξάμενος ἐν τῇ πόλει εἰσεληλύθει, καὶ τῇ τοῦ μαγλαβίτου [μαγγλα-] ἀξίᾳ τιμηθεὶς, ἐν τῷ οἴκῳ τῶν Μαγγάνων διῃτᾶτο τηρούμενος. Δρασμὸν δὲ βουλευσάμενος ἁλίσκεται, καὶ τῶν ὀμμάτων στερίσκεται. Βάρδαν δὲ τὸν Βοηλᾶν ἀπέκειραν μοναχόν. Τοῦ δὲ Πατρικίου τοῦ ὄντος [καὶ] ἐπονομαζομένου B Μωρολέοντος (42) Ἀδριανουπόλεως στρατηγοῦντος, κρατίστου τὰ πολεμικὰ καὶ περιδεξίου τυγχάνοντος, ὃς πλείστας κατὰ Βουλγαρίας ἀνδραγαθίας ἐπεδείξατο, ὁ Βούλγαρος Συμεὼν σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι τὴν εἰρημένην πόλιν περιεκύκλωσεν, καὶ χάρακα περιβαλὼν ἰσχυρῶς ταύτην ἐπολιόρκει. Ἐπεὶ δὲ ὅ τε σῖτος τοὺς ἐν τῇ πόλει ἐπιλελοίπει, καὶ λιμὸς ἐπίεζε χαλεπὸς (οὐδαμόθεν γὰρ εἶχον ἐπισιτίσασθαι), τῇ ἐνδείᾳ πιεζόμενοι, προδεδώκασιν ἑαυτούς τε καὶ τὸν στρατηγὸν τοῖς Βουλγάροις, ὃν χειρωσάμενος Συμεὼν, καὶ δεσμὰ καθ' ὅλου τοῦ σώματος περιβαλὼν, ἀπέκτεινεν θανάτῳ πικρῷ. Βουλγάροις οὖν τὴν τῆς πόλεως παραδοὺς φυλακὴν, ὑπεχώρησεν. Λέοντος δὲ τοῦ Τριπολίτου μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ πλοίων πολεμικῶν κατὰ Ῥωμαίων ἐξελθόντος, καὶ ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ καταλαβόντος, Ἰωάννης πατρίκιος καὶ δρουγγάριος τῶν πλωΐμων ὁ Ῥαδινὸς αἰφνίδιος ἐπέθετο αὐτῷ. Καὶ πολέμου γεγονότος Θεοῦ συνεργείᾳ οἱ ὑπ' αὐτὸν τρέπονται Ἀγαρηνοί· μόνος δὲ αὐτὸς Τριπολίτης φυγῇ διασωθείς.

Septembri vero mense, indictione secunda, Simeon Bulgariæ princeps, copiis omnibus eductis adversus Constantinopolim expeditionem parat. Inde Thraciam et Macedoniam depopulatur, incendia ubique spargit, evertit cuncta, et ad arbores usque exscindit. Ad Blachernas præterea provectus Nicolaum patriarcham et procerum quosdam, ut de pace conferrent, ad se mitti postulavit. Datis igitur ex parte utraque obsidibus convenerunt, prius quidem Nicolaus patriarcha, deinde Michael patricius Stypiotes, et Joannes Mysticus, qui ab imperatore secundas tenebat: jam quippe Joannes rector apud imperatorem calumniam passus, causatus ægritudinem palatium deseruerat: **500** postmodum autem in monasterio Galacrenis proximo detonsus est. Et hi quidem cum Simeone de pace tractatum habebant; Simeon autem retro eos amandavit, ipsum vero imperatorem videre expetiit, a multis de ejus prudentia fortitudine et solertia certior factus.

C Σεπτεμβρίῳ δὲ μηνὶ ἰνδικτιῶνος δευτέρας, Συμεὼν ὁ ἄρχων Βουλγαρίας πανστρατὶ κατὰ Κωνσταντινουπόλεως ἐκστρατεύει. Καὶ ληΐζεται μὲν Θρᾴκην τε καὶ Μακεδονίαν, ἐμπυρίζει δὲ πάντα, καταστρέφει, καὶ δενδροτομεῖ. Μέχρι δὲ Βλαχερνῶν γενόμενος, ἐπεζήτησεν ἐπισταλῆναι αὐτῷ τὸν πατριάρχην Νικόλαον καί τινας τῶν μεγιστάνων, ὥστε περὶ εἰρήνης αὐτοῖς συντυχεῖν. Ἔλαβον οὖν ὁμήρους ἀμφότεροι, καὶ ἐξῆλθον πρότερον μὲν ὁ πατριάρχης Νικόλαος, ἔπειτα Μιχαὴλ πατρίκιος ὁ Στουπιώτης, καὶ Ἰωάννης ὁ Μυστικὸς παραδυναστεύων. Ἤδη γὰρ Ἰωάννης ὁ ῥαίκτωρ διαβληθεὶς πρὸς τὸν βασιλέα, ἀσθένειαν προφασισάμενος τοῦ παλατίου κατεληλύθει, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ (43) πλησίον τῶν Γαλακρηνῶν ἀπεκάρη· οἱ μὲν οὖν μετὰ Συμεὼν περὶ εἰρή- D νης διελέγοντο· ὁ δὲ αὐτοὺς μὲν ἀπεπέμψατο, αὐτὸν δὲ τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν ἐπεζήτει θεάσασθαι. Παρὰ πολλῶν γὰρ πεπληροφόρητο περὶ τῆς αὐτοῦ φρονήσεως καὶ ἀνδρείας καὶ συνέσεως. Ὁ δὲ βασιλεὺς

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(41) Τοὺς δὲ πενιχροὺς καὶ ἀσήμους, ἀθώους κελεύσας ὅπη βούλοιντο ἀπιέναι. Sic ex Cedren. plena littera, non ita supplenda ut interpres effudit: *alios vero occidit*. Imo, *Pauperes reliquos atque obscuros quo collibitum esset innocuos abire jussit.* Sic fere durius habitis capitibus, mitiores victores multitudini.

(42) Seq. ex Anonym. et Cedren. supplenda, τοῦ οὕτως ἐπονομαζομένου Μωρολέοντος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν οἰκειότερον Θυμολέοντος. *Patricio sic appellato Moroleon, vel ut magis proprie loquar Thymoleon, quasi dicas, vir leonini pectoris*, etc.

(43) Anonym., Αὐτοὺς μὲν ἀπεπέμψατο.

σφόδρα ἐπὶ τούτῳ ἠγαλλιάσατο· ἐπόθει γὰρ τὴν εἰρήνην, καὶ τὰς γενομένας (44) τῶν αἱμάτων ἐκχύσεις ὁσημέραι. Ἀποστείλας οὖν ἐν τῷ τοῦ Κοσμιδίου αἰγιαλῷ κατεσκεύασεν ἐν τῇ θαλάσσῃ ὀχυρωτάτην (45) ὥστε τὴν βασιλικὴν τριήρη διεκπλέουσαν αὐτῇ προσορμίζεσθαι. Περιφράξας οὖν αὐτὴν πάντοθεν διατείχισμα, μέσον γενέσθαι προσέταξεν, ἐν ᾧ ἀλλήλοις ἔμελλον ὁμιλεῖν. Ἀποστείλας οὖν Συμεὼν τὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ναὸν ἐνέπρησεν τὸν ἐν τῇ Πηγῇ καὶ τὰ πέριξ αὐτοῦ σύμπαντα, δῆλος ὢν ἐντεῦθεν μὴ τὴν εἰρήνην ἑλὼν, ἀλλ' ἐλπίσι μετεώροις τοῦτον ἐξαπατῶν. Παραγενόμενος δὲ ἐν Βλαχέρναις ὁ Βασίλειος [βασιλεὺς] ἅμα Νικολάῳ τῷ πατριάρχῃ ἐν τῇ ἁγίᾳ εἰσῆλθεν σορῷ, καὶ τὰς χεῖρας ἐξέτεινεν εἰς εὐχήν. Εἶτα πρηνὴς πεσὼν δάκρυσι τὸ ἅγιον κατέβρεχεν ἔδαφος τὴν πανάχραντον Θεοτόκον ἀντιβολῶν B τὴν ἀκαμπῆ καὶ ἀμείλικτον τοῦ ὑπερηφάνου Συμεὼν μαλάξαι καρδίαν, καὶ πεῖσαι τὰ πρὸς εἰρήνην. Καὶ τὸ ἅγιον κιβώτιον διανοίξαντες, ἔνθα τὸ σεπτὸν τῆς ἁγίας Θεοτόκου τεθησαύριστο ὠμοφόριον· τοῦτο ὁ βασιλεὺς ἀνελόμενος, καὶ τὴν πίστιν τὴν ὑπὲρ εἰς τὴν ἄμωμον (46) Θεοτόκον, οἷα περικεφαλαίαν τινὰ περιθέμενος, ἐξῄει τοῦ ναοῦ ὅπλοις ἀσφαλέσι φραξάμενος, τὸν σὺν αὐτῷ στόλον, ἀσπίσι τε καὶ ὅπλοις κομίσας [κοσμήσας], τὸν ὡρισμένον τόπον κατέλαβεν συνομιλῆσαι τῷ Συμεών. Πέμπτῃ οὖν ἡμέρᾳ ὅτε ταῦτα ἐγένετο, ἐννάτῃ τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς τετάρτῃ τῆς ἡμέρας ὥρᾳ, παρεγένετο Συμεὼν πλῆθος ἄπειρον ἐπαγόμενος, τῶν μὲν χρυσασπίδων καὶ χρυσοδοράτων, τῶν δὲ ἀργυρασπίδων καὶ ἀργυροδοράτων, C τῶν δὲ πάσῃ ὅπλων χρείᾳ κεκοσμημένων, πάντων καταπεφραγμένων σιδήρῳ· οἱ μέσον αὐτῶν διειληφότες τὸν Συμεὼν, ὡς βασιλέα, εὐφήμουν τῇ Ῥωμαίων φωνῇ. Πάντες δὲ οἱ τῆς συγκλήτου βουλῆς τοῖς τείχεσιν ἐφεστῶτες κατεθεῶντο τὰ δρώμενα. Ἦν οὖν τότε ἰδεῖν ψυχὴν βασιλικὴν τῷ ὄντι καὶ μεγαλόφρονα, καὶ θαυμάσαι τὸ τοῦ φρονήματος ἀκατάπληκτον, ὅπως τοσαύτην πολεμίων βλέπων ἐπιφορὰν, οὐ κατεπλάγη καὶ συνεστάλη καὶ ὑπεχώρησεν· ἀλλ' ὥσπερ εἰς φίλων πλῆθος χωρῶν οὕτως ἀτρέμας ἀπῄει, μονονουχὶ τὴν ψυχὴν τοῖς πολεμίοις τῶν ὑπηκόων διδοὺς ἀντίλυτρον. Πρῶτος οὖν ἐν τῇ ῥηθείσῃ ἀποβάθρᾳ καταλαβὼν τὸν Συμεὼν ἐξεδέχετο. Ἐπεὶ δὲ ὅμηροι ἐξ ἀμφοτέρων ἐλήφθησαν, καὶ τὴν ἀποβάθραν οἱ Βούλγαροι διερευνήσαντο ἀκριβῶς μή D πώς τις δόλος, ἢ ἔνεδρα τυγχάνῃ· κατῆλθεν Συμεὼν τοῦ ἵππου, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα εἰσῆλθεν. Ἀσπασάμενοι οὖν ἀλλήλους, εἰρήνης λόγους ἐκίνησαν. Εἰπεῖν δὲ λέγεται τὸν βασιλέα πρὸς Συμεών· Ἀκήκοά σε θεοσεβῆ ἄνθρωπον καὶ Χριστιανὸν ὑπάρχοντα ἀληθινόν· βλέπω δὲ τὰ ἔργα μηδαμῶς τοῖς λόγοις συμβαίνοντα. Ἴδιον μὲν γὰρ θεοσεβοῦς ἀνθρώπου καὶ Χριστιανοῦ τὸ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀγά-

A Valde lætatus imperator postulatum admisit, pacis quippe cupiditate ducebatur, et effusum quotidie sanguinem deplorabat. Ad littus itaque Cosmidii machinam in mari validissimam excitari jussit: ad quam triremem regiam remis rectam facile esset deducere, septoque munitissimo eam circumvallans spatium ejus medium ita disponi præcepit, ut in ea ad invicem de pace colloquerentur. Simeon autem missis militibus, sanctissimæ Deiparæ ad Pegem templum combussit, et loca circumposita devastavit, a pace alienum se, sed vana tantum spe imperatorem deludere, inde significans. Imperator una cum patriarcha Nicolao ad Blachernas et sanctum loculum progressus, ad preces manus extendit, deinde pronus in terram cadens sacrum lacrymis pavimentum irrigavit, Deiparam a labe immunem obtestatus, ut inflexum et rigidum superbi Simeonis emolliret cor, et quæ sunt pacis inspiraret: sacroque scriniolo, quo venerandæ sanctæ Deiparæ vestis reposita est, aperto, illam inde sublatam ex fide qua in immaculatam Dei Genitricem pollebat, velut galeam capiti circumponens imperator firmissimis armis munitus, classi viæ comite clypeis et armis adornata ad præfixum locum cum Simeone tractaturus accessit. Quinto igitur die quo hæc facta sunt, Novembris mensis die nono, hora diei quarta Simeon immensa exercitus plebe circumstipatus processit. Militum alii aureis clypeis et deauratis hastis, alii argenteis clypeis pariter et hastis argento rutilantibus, alii quoque omni armorum genere ornati, cuncti autem ferro circumcincti, medium admiserunt Simeonem, quem Græcis pronuntiatis, ceu imperatorem faustis prosequebantur acclamationibus. Senatorii porro ordinis viri muris innixi quæ fiebant contemplabantur. Spectatu verò dignissima res fuit animus ille imperatoris dignus et excelsus, mira res illa mentis nullo pacto motæ constantia, quæ tantum percipiens hostium appulsum, nullo modo consternata aut repressa est: sed nec retrocessit, quin imo velut in amicorum cœtum se conferret, sic intrepidus processit, tantum animam subditorum salutis pretium hostibus non offerens. Prior itaque ad dictam machinam perveniens Simeonem præstolabatur. Ut obsides ex 501 utraque parte dati sunt: Bulgari vero ne quis dolus aut insidiæ laterent, machinam diligenter perscrutati sunt: Simeon equo desiliens ad imperatorem accessit, dataque invicem salute, pacis tractatum moverunt. Imperator dixisse fertur ad Simeonem: Virum Dei cultorem et vere Christianum audivi te: verum opera verbis nullatenus consonantia in te perspicio. Proprium enim viri Dei

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(44) Καὶ τὸ στῆναι τὰς γινομένας. Anonym., *Quotidianas cædes volens compescere*; modum eis ac finem adhibere.

(45) Ὀχυρωτάτην ἀπόβασιν. Idem, ut et Cedren., *Tutissimum septum*; *exscensionem*, machinam ad id comparatam, ut ex navi in eam descenderetur, exque ea tuto colloquium haberetur.

(46) Τὴν εἰς ὑπεράμωμον, et mox, τὸν σὺν αὐτῷ οὖν στόλον, κατακοσμήσας. Anonym., Cedren.

cultoris et Christiani est pacem et charitatem amplecti, siquidem Deus charitas est et dicitur, impii vero et infidelis est cædibus et cruore injuste fuso gaudere. Igitur si vere te Christianum profiteris, sicut certo tenemus, compesce tandem cædes injustas, et scelesta sanguinis effusione abstine, et nobiscum Christianis, cum ipse Christianus sis et nomineris, pacis fœdus percute; et Christianorum dexteras unius fidei Christianorum sanguinibus ne permittas pollui. Homo quippe es, et mortem ipse et resurrectionem et operum retributionem præstolaris: hodieque cum exsistas, crastinus dies in pulverem te resolvet: febris vel unica omnem exstinguet jactantiam. Quam igitur ad Dei tribunal constitutus pro cædibus injustis Deo reddes rationem? quo vultu in tremendum et justum judicem oculos intendes? Si divitiarum cupiditate ductus hoc agis, ego ad satietatem usque, eo quod desideras, implebo. Solum contine dexteram, amplectere pacem, dilige concordiam, ut et tu vitam agas tranquillam et sollicitudinis expertem, et calamitatibus non nihil Christiani subleventur. Nefas enim est adversus ejusdem fidei homines te arma movere. His dictis imperator tacuit. Simeon, ejus moderationem et ejus sermones cum verecundia miratus, pacem componi annuit. Cum igitur sibi invicem vale dixissent, a se mutuo disjuncti sunt, imperatore magnificis muneribus Simeonem cumulante. Quod vero tunc accidit narrabo prodigium eorum etiam, qui hæc dijudicant fidem exsuperans. Principibus quippe ad invicem colloquentibus, aquilas duas desuper ipsos volasse præstoque advenisse, et ad invicem commistas dicunt: et confestim ab invicem disjunctas, hanc quidem ad urbem advolasse, aliam vero in Thraciam alarum opere delatam. Qui hæc curiosius indagant, omen judicavere non faustum; discordes quippe, et pace infecta recessuros divinabant. Simeon collecto exercitu, coram optimatibus imperatoris solertiam et moderationem exposuit.

Decembris autem mensis die vicesimo quinto filios suos Stephanum et Constantinum Romanus **502** imperii corona cinxit: sed et Theophylactum filium clericum totondit patriarcha, et subdiaconum ordinavit, tandemque syncellum promovit, cum prius ad sanctum Ingressum cum subdiaconis allectus processisset. Aprilis vero mensis die vicesimo nono Joannem Mysticum patricium Romanus proconsulem designavit. Mensis vero Maii die decimo quinto, indictione tertia, mortem obiit Nicolaus patriarcha, post secundam renuntiationem throno potitus annos tredecim, ejusque corpus in Galacrenarum monasterio ab eo condito depositum est. Augusto deinde mense Stephanus Amaseæ metropolita, eunuchus, initiatus est patriarcha. Post hæc mense

A πην ἀσπάζεσθαι· εἴπερ ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ, καὶ λέγεται. Ἀσεβοῦς δὲ καὶ ἀπίστου τὸ χαίρειν σφαγαῖς καὶ αἵμασιν ἀδίκως ἐκχεομένων [ἐκχεομένοις]. Εἰ μὲν οὖν ἀληθὴς Χριστιανὸς ὑπάρχεις, καθὼς πεπληροφορήμεθα, στῆσόν ποτε τὰς ἀδίκους σφαγὰς καὶ τὰς τῶν ἀνοσίων αἱμάτων ἐκχύσεις, καὶ σπεῖσαι μεθ' ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν τὴν εἰρήνην, Χριστιανὸς ὢν καὶ αὐτὸς, καὶ ὀνομαζόμενος· καὶ μὴ θέλε μολύνεσθαι Χριστιανῶν δεξιὰς αἵμασιν ὁμοπίστων Χριστιανῶν. Ἄνθρωπος εἶ καὶ αὐτὸς θάνατον προσδοκῶν καὶ ἀνάστασιν καὶ ἀνταπόδοσιν. Σήμερον ὑπάρχεις, καὶ αὔριον εἰς χόνιν διαλυθήσῃ. Εἷς πυρετὸς ἅπαν κατασβέσει τὸ φρύαγμα. Τίνα οὖν λόγον δώσεις τῷ Θεῷ ἐκεῖ ἀπελθὼν ὑπὲρ τῶν ἀδίκων σφαγῶν; ποίῳ προσώπῳ τῷ φοβερῷ καὶ δικαίῳ ἐνατενίσεις
B κριτῇ; Εἰ πλούτου ἐρῶν ταῦτα ποιεῖς, ἐγώ σε κατακόρως τοῦ ἐπιθυμουμένου ἐμπλήσω, μόνον ἐπίσχες τὴν δεξιάν· ἄσπασαι τὴν εἰρήνην, ἀγάπησον τὴν ὁμόνοιαν, ἵνα καὶ αὐτὸς βίον ζήσῃς εἰρηνικὸν καὶ ἀπράγμονα, καὶ οἱ Χριστιανοὶ παύσωνταί ποτε τῶν συμφορῶν. Οὐ θέμις γὰρ αὐτοὺς αἴρειν ὅπλα καθ' ὁμοπίστων. Τοσαῦτα οὖν εἰπὼν ὁ βασιλεὺς, ἐσίγησεν. Αἰδεσθεὶς οὖν Συμεὼν τὴν τούτου ταπείνωσιν, καὶ τοὺς λόγους αὐτοῦ, ἐπένευσεν τὴν εἰρήνην ποιήσασθαι. Ἀσπασάμενοι οὖν ἀλλήλους διεχωρίσθησαν δώροις μεγαλοπρεπέσι τοῦ βασιλέως δεξιωσαμένου τὸν Συμεῶνα. Ὃ δὲ τότε συμβέβηκεν, διηγήσομαι τεράστιόν τι, καὶ τοῖς τὰ τοιαῦτα συγκρίνειν εἰδόσι παράδοξον. Δύο φασὶν ἀετοὺς τῶν
C βασιλέων ὁμιλούντων ἄνωθεν αὐτῶν ὑπερπτῆναι, ἦξαι (47) τε καὶ πρὸς ἀλλήλους συμμίξαι, καὶ παραυτίκα διαζευχθῆναι ἀλλήλων· καὶ τὸν μὲν ἐπὶ τὴν πόλιν ἐλθεῖν, τὸν δὲ ἐπὶ τὴν Θρᾴκην διαπτῆναι. Τοῦτο οἱ ἀκριβῶς τὰ τοιαῦτα σκοποῦντες, οὐ καλὸν ἔκριναν οἰωνόν. Ἀσυμβάτους γὰρ ἐπὶ τὴν εἰρήνην διαλυθήσεσθαι ἔφησαν. Συμεὼν δὲ τὸ ἑαυτοῦ στρατόπεδον καταλαβὼν τοῖς ἑαυτοῦ μεγιστᾶσιν τὴν τοῦ βασιλέως ἀπήγγειλεν σύνεσιν καὶ ταπείνωσιν.

Δεκεμβρίῳ δὲ μηνὶ εἰκάδι πέμπτῃ ἔστεψεν Ῥωμανὸς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ Στέφανόν τε καὶ Κωνσταντῖνον, ἀλλὰ καὶ Θεοφύλακτον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὁ πατριάρχης ἀπέκειρεν κληρικὸν, χειροτονήσας ὑποδιάκονον, σύγκελλόν τε
D προχειρισάμενος, διελθόντα πρότερον ἐν τῷ τῶν ὑποδιακόνων τάγματι εἰς τὰ Ἅγια. Ἀπριλλίῳ δὲ μηνὶ εἰκοστῇ ἐνάτῃ ἐτίμησεν Ῥωμανὸς Ἰωάννην Μυστικὸν πατρίκιον ἀνθύπατον (48). Μαΐῳ δὲ μηνὶ δεκάτῃ πέμπτῃ ἰνδικτιῶνος τρίτης (49) τελευτᾷ τὸν βίον ὁ πατριάρχης Νικόλαος, κρατήσας ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ ἀναβάσει ἔτη δεκατρία· καὶ ἀπετέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ κτισθείσῃ μονῇ τῶν Γαλακρηνῶν. Αὐγούστῳ δὲ μηνὶ πατριάρχης καθίσταται Στέφανος Ἀμασίας μητροπολίτης, εὐνοῦχος ὑπάρχων. Ὀκτω-

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(47) Melius Anonym., χλάγξαι τε.

(48) Μυστικὸν καὶ παραδυναστεύοντα πατρίκιον καὶ ἀνθύπατον. Sic bene Continuator et Cedren., ut tantus hic dignitatum cumulus invidiam provocaverit.

(49) Sic et Cedren.; at melius Continuat., ιγ', *indictione tertiadecima*, non, *tertia*.

βρίῳ δὲ μηνὶ κατηγορήθη ὁ Μυστικὸς Ἰωάννης, καὶ A παραδυναστεύων ὡς τῆς βασιλείας ἐφιέμενος, ὑποθήκῃ τοῦ πατρικίου καὶ λογοθέτου τοῦ δρόμου Κοσμᾶ διδόντος εἰς γυναῖκα την θυγατέρα αὐτῷ. Τούτου ἕνεκεν καταβιβάζεται μὲν τοῦ παλατίου, ἐγχωρεῖται δὲ προσέρχεσθαι, καὶ τῷ βασιλεῖ ὑπηρετεῖν, καὶ σὺν αὐτῷ τὰ ἀνήκοντα διοικεῖν. Στοργὴν γὰρ ὅτι πλείστην ἐκέκτητο ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτόν. Τῶν κατηγόρων οὖν κατεπειγόντων τὸν βασιλέα, ἐρευνήσας ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀληθῆ ταῦτα εἶναι μαθὼν, ἔμελλε τοῦτον κατασχὼν ἀνετάζειν. Ὁ δὲ τοῦτο προγνοὺς χρῆται φυγῇ· καὶ τὴν λεγομένην Μονοκάστανον καταλαβὼν, ἀποκείρεται μοναχός. Πέφευγε δὲ καὶ Κωνσταντῖνος ὁ τοῦ Βοηλᾶ, ὁ [*add.* ἐπὶ] τῆς τραπέζης, οἰκεῖος καὶ φίλος ὢν αὐτῷ· καὶ τὸν Ὄλυμπον καταλαβὼν, τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐνδύεται. B Ἐδεδοίκει γὰρ καὶ αὐτὸς, ἅτε συμμύστης τυγχάνων τοῦ Μυστικοῦ, καὶ τῶν ἀπορρήτων αὐτοῦ (50) κοινωνός. Τὸν δὲ πατρίκιον Κοσμᾶν ἐν τῷ Ὡρολογίῳ τύψας ὁ βασιλεὺς διεδέξατο. Προβάλλεται δὲ ἀντὶ τοῦ Μυστικοῦ Ἰωάννου Θεοφάνην πρωτοβεστιάριον καὶ παραδυναστεύοντα. Ἐγένετο δὲ τὸ τηνικαῦτα καὶ σεισμὸς φοβερὸς ἐν τῷ τῶν Θρᾳκώων θέματι, καὶ χάσμα γῆς μέγα καὶ κατάπληκτον, ὥστε πολλὰ χωρία καὶ ἐκκλησίας αὐτάνδρους καταποθῆναι.

Μαΐῳ δὲ μηνὶ εἰκάδι ἑβδόμῃ δεκάτης πέμπτης ἰνδικτιῶνος Συμεὼν ὁ ἄρχων Βουλγαρίας ἐτελεύτα, Πέτρον υἱὸν αὐτοῦ προβαλλόμενος ἄρχοντα, ὃν ἐκ τῆς δευτέρας αὐτοῦ ἔσχεν γυναικὸς τῆς ἀδελφῆς Γεωρ- C γίου τοῦ Σουρσουβούλη, ὃν καὶ ἐπίτροπον τοῖς ἑαυτοῦ παισὶν ὁ Συμεὼν καταλέλοιπεν. Τὰ κύκλῳ οὖν ἔθνη τὴν τοῦ Συμεὼν μαθόντα τελευτὴν ἐκστρατεύειν κατὰ Βουλγάρων ἐβουλεύοντο. Λιμοῦ δὲ σὺν ἀκρίσιν τὸ Βουλγαρικὸν ἔθνος ἐκπιέζοντος, ἐδεδίεισαν τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐπέλευσιν. Βουλὴν οὖν ποιησάμενοι, κατὰ Ῥωμαίων ἐκστρατεύουσιν, καὶ ἐν Μακεδονίᾳ καταλαμβάνουσιν. Ἔπειτα μαθόντες ὅτι μέλλει κατ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς ἐκστρατεύειν, ἀποστέλλουσι Πέτρον τε καὶ Γεώργιον κρυφίως τινὰ μοναχὸν, Καλοκύριν ὀνομαζόμενον, τῷ γένει Ἀρμενιακὸν, χρυσόβουλον ἐπιφερόμενον. Διηγόρευε δὲ τὰ ἐν αὐτῷ, ὡς τὴν μετὰ Ῥωμαίων εἰρήνην ἀσπάζονται οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ γαμικὸν ποιῆσαι συνάλλαγμα. Τὸν D τοιοῦτον οὖν μοναχὸν ὁ βασιλεὺς ἀποδεξάμενος ἀσμενέστατα, παρευθὺ ἀπέστειλεν μετὰ δρόμωνος ἐν Μεσημβρίᾳ τὸν μοναχὸν Θεόδωρον τὸν Ἀβούκην, καὶ Βασιλικὸν κληρικὸν τὸν Ῥόδιον τὴν εἰρήνην συλλαλῆσαι τοῖς Βουλγάροις. Οἱ δὲ παραγενόμενοι, καὶ τὰ εἰκότα συλλαλήσαντες, ἐξῆλθον ἅμα Στεφάνῳ Βουλγάρῳ διὰ τῆς ξηρᾶς. Ὄπισθεν δὲ αὐτῶν κατέλαβεν καὶ Γεώργιος ὁ Σουρσουβούλης, καὶ παραγενόμενοι ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν εἰρήνην ἐσπείσαντο. Θεασάμενοι δὲ τὴν θυγατέρα Χριστοφόρου βασιλέως Μαρίαν, καὶ μεγάλως ἐπ' αὐτῇ ἀρεσθέντες, ἔγραψαν τῷ Πέτρῳ διὰ τάχους παραγενέσθαι. Τοῦ Βουλγάρου δὲ Πέτρου καταλαβόντος, τριήρεις ὁ βασιλεὺς Ῥω-

Octobri Joannes Mysticus, et post imperatorem administrator, velut imperii affectati, suggestu patricii et logothetæ publici cursus Cosmæ, qui filiam uxorem ei locaverat, accusatus est. Hujus gratia palatio quidem extruditur, ad eum tamen liber illi servatur accessus, et obsequendi imperatoris jussis, et cum eo quæ opus foret administrandi potestas permittitur, Ingens quippe imperatoris erat in eum affectus. Accusationem porro coram imperatore urgentibus adversariis, examine habito, ut vera esse quæ objicerentur cum imperator agnovit, detentum interrogare proposuerat. Qua re prævisa, fugam prior arripit, et in monasterium nomine Monocastanum secedens, monasticam suscipit tonsuram. Fugit pariter Constantinus Boelæ filius mensæ præfectus, familiaris, et ei bene affectus: et in Olympum montem digressus, monastico induitur habitu: timebat enim ipse ceu consiliorum Mystici conscius, et secretorum ejus omnium particeps. Patricium autem Cosmam magistratu exauctoratum ad Horologium verberibus imperator emendavit: Joannis vero Mystici vices obiturus Theophanes protovestiarius et imperii administrator promovetur. Tunc in provincia Thraciæ terræ motus horrendus factus est, hiatusque stuporem afferens, ita ut plura prædia et ecclesiæ cum hominibus absorpta sint.

Maii porro mensis die vicesimo septimo, indictione quinta, Simeon Bulgarius princeps diem obiit, Petro filio, quem ex secunda conjuge suscepit, sorore videlicet Georgii Surzubulis, quem filiis procuratorem dedit, principe relicto. Exinde circumpositæ regiones, audita Simeonis morte, adversus Bulgaros arma suscipere meditabantur. Fame autem una cum locustarum pernicie Bulgarorum terras depascente, Romanorum timuerunt incursus. Habito itaque consilio **503** adversus Romanos ipsi armantur, et per Macedoniam effundunt exercitum. Cum audissent vero Romanum imperatorem copias in eos parantem, Petrum, et Georgium quemdam monachum, cognomine Calocyrim, genere Armenium auream bullam ferentem latenter delegant. Bullæ series erat: Bulgaros non pacem modo cum Romanis amplecti, sed et connubiorum fœdera prosequi. Monachum hujusmodi cum imperator lubentissime suscepisset, celocem expediit confestim, et monachum Theodorum Abucem, et regium clericum Rhodonatum, ut de pace cum Bulgaris tractarent, Mesembriam destinavit. Illi profecti, et negotiis accommoda collocuti, una cum Stephano Bulgaro per continentem iter egerunt. Retro eos Georgius Sursubules appulit, et Constantinopolim cuncti convenientes, pacis fœdera sanxerunt. Mariam vero, Christophori imperatoris filiam, contemplati, et ejus summopere delectati aspectu, Petro scripserunt, ut quamtocius accederet. Petro Bulgaro adveniente, conscensis triremibus ad Blachernas imperator Romanus se contulit: viditque Petrum, et salutavit

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(50) Τῶν ἀπορρητοτέρων αὐτοῦ, ut et alii.

Ut vero de negotiorum difficultatibus convenerunt, conscriptis pacis conditionibus, nuptiales contractus peregerunt. Octobris deinde mensis die octavo progressus patriarcha Stephanus una cum Theophane protovestiario et Maria Christophori imperatoris filia, et universo senatu ad sanctissimæ Deiparæ templum ad Pegas, Petrum et Mariam conjugali benedictione sociavit : mensaque sumptuosa et magnificentissima instructa, cunctisque ad nuptiarum solemnia spectantibus rite splendideque peractis, Theophanes protovestiarius una cum Maria imperatoris filia in urbem reversus est. Die autem nuptias sequente tertio Romanus imperator in machina, sive tabulato ad Pegas magnificum paravit convivium. Non minima porro contentione a Bulgaris excitata, ut prius Christophorus, deinde Constantinus acclamationum precibus exciperetur, votis eorum imperatore obsecuto, quod petebant præstitum est. Nuptiarum autem celebritate peracta, Mariaque in Bulgariam iter capessere jamjam parata, Hebdomum usque parentes eam comitati prosecuti sunt, ibi in eam circumfusi, et largo lacrymarum impluvio madidi, ut dilectorum præcordiorum usu orbis contingere solet, tristabantur : tandemque generum, filia ejus potestati tradita deosculati, in regiam reversi sunt. Sic Maria Bulgarorum manibus tradita in Bulgariam profecta est.

A μανὸς ἐπιβὰς ἐν Βλαχέρναις παρεγένετο, καὶ τὸν Πέτρον ἐθεάσατό τε καὶ κατησπάσατο. Ἐπεὶ δὲ ἀλλήλοις τὰ εἰκότα συνωμίλησαν, γράφοντες τὰ σύμφωνα τῆς εἰρήνης, καὶ τὰ γαμικὰ ἀλλάγματα. Ὀγδόῃ δὲ τοῦ Ὀκτωβρίου ἐξῆλθεν ὁ πατριάρχης Στέφανος ἅμα Θεοφάνει πρωτοβεστιαρίῳ καὶ Μαρίᾳ τῇ τοῦ βασιλέως Χριστοφόρου θυγατρὶ καὶ πάσῃ τῇ συγκλήτῳ εἰς τὸν ναὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Πηγῆς, καὶ εὐλόγησεν Πέτρον τε καὶ Μαρίαν. Λαμπρᾶς δὲ καὶ πολυτελοῦς γενομένης τραπέζης, καὶ πάντων τῶν εἰθισμένων τοῖς γάμοις φαιδρῶς ἐπιτελεσθέντων, εἰσῆλθεν Θεοφάνης πρωτοβεστιάριος ἅμα Μαρίᾳ τῇ θυγατρὶ τοῦ βασιλέως ἐν τῇ πόλει· τῇ δὲ τρίτῃ τοῦ γάμου ἡμέρᾳ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς εὐωχίαν λαμπρὰν ἐν τῇ τῶν Πηγῶν ἀποβάθρᾳ. B Τῶν δὲ Βουλγάρων ἔνστασιν οὐ μικρὰν ποιησαμένων πρότερον εὐφημεῖσθαι Χριστοφόρον, εἶθ' οὕτω Κωνσταντῖνον, ὑπεῖξεν τῇ ἐνστάσει ὁ βασιλεὺς, καὶ γέγονεν ὅπερ ᾐτήσαντο. Ἐπειδὴ δὲ πάντα ἐν τοῖς γάμοις συνετελέσθησαν, καὶ ἔμελλε Μαρία τὴν πρὸς Βουλγαρίαν ὁδὸν ὁδεύειν, οἱ ταύτης γονεῖς μέχρι τοῦ Ἑβδόμου συνεξῆλθον αὐτῇ, περιχυθέντων τῇ θυγατρὶ, καὶ πολλὰ κατέχεαν τὰ δάκρυα, καὶ ὡς εἰκὸς ἐπὶ στερήσει σπλάγχνου πεποθημένου τόν τε γαμβρὸν ἀσπασάμενοι, καὶ ταύτην ταῖς τούτου χερσὶ περιθέμενοι ἐν τοῖς βασιλείοις ὑπέστρεψαν. Μαρία δὲ Βουλγαρικαῖς παραδοθεῖσα χερσὶν τὴν ἐπὶ Βουλγαρίαν ἀπῄει.

Eo tempore legati **504** pacis fœdera compositurì e Melitine ad imperatorem Romanum accesserunt. Non diu post Apocaps Amer nepos Melitines Ameras, et Apolasath dux nobilissimus et ditissimus Melitinæ advenit. Isti congruis honoribus a Romano excepti, pacis conditionibus firmatis, in patriam reversi sunt. Apocaps autem viro prudente et sagaci vivis erepto, pacem continuo dissolverunt. In eos autem irrumpunt scholarum domesticus Joannes Curcuas, una cum legionibus, et Melias cum adjunctis sibi Armenis : et ad eas angustias Melitinem adigunt, ut eam e vestigio vastent, et funditus ad solum evertant. Melitinem igitur in curatoriam instituit imperator, plurimis auri et argenti millibus annuatim colligendis eidem impositis. Nicetas autem magister et Christophori imperatoris socer quasi in patrem insurgendi consilium dedisset, et eum imperio dejicere consuluisset, accusatus est. Eum propterea urbe pulsum detonderunt monachum.

Τότε δὲ πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν ἐκ C Μελιτινῆς παρεγένοντο εἰρηνικὰς σπονδὰς ποιῆσαι. Μετ' οὐ πολὺ Ἀπόχαψ ὁ τοῦ Ἀμὲρ ἔκγονος ἀμηρᾶς τῆς Μελιτινῆς, καὶ Ἀπολασὰθ (51) στρατηγὸς εὐγενέστατος καὶ πλούσιος ὢν ἐκ Μελιτινῆς παρεγένετο. Ἀποδεχθέντες οὖν μετὰ τῆς προσηκούσης τιμῆς παρὰ Ῥωμανοῦ, καὶ σύμφωνα εἰρήνης ποιήσαντες, ὑπέστρεψαν πρὸς τὰ ἴδια. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἀπόχαψ ἀνδρὸς φρονίμου καὶ συνετοῦ, διέλυσαν τὴν εἰρήνην. Ἐκστρατεύουσι δὲ κατ' αὐτῶν, ὅ τε δομέστικος τῶν σχολῶν Ἰωάννης ὁ Κουρκούας μετὰ καὶ τῶν θεμάτων, καὶ ὁ Μελίας μετὰ τῶν Ἀρμενίων· καὶ εἰς τοσαύτην στένωσιν τὴν Μελιτινὴν περιέστησαν, ὥστε αὐτὴν συντομώτατα ἐκπορθηθῆναι, καὶ ἐπ' ἐδάφους καταστρέψαι. Ταύτην οὖν Μελιτινὴν εἰς κουρατωρίαν ἀποκαταστήσας ὁ βασιλεὺς, πολλὰς χι- D λιάδας χρυσίου καὶ ἀργυρίου ἐκεῖθεν δεσμοφορεῖσθαι ἐτησίως πεποίηκεν. Κατηγορήθη δὲ Νικήτας ὁ μάγιστρος καὶ πενθερὸς Χριστοφόρου βασιλέως, ὡς ὑποτιθέμενος αὐτῷ κατὰ τοῦ ἰδίου γενέσθαι πατρὸς, καὶ τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐξεῶσαι. Τοῦτον οὖν ἐξαγαγόντες τῆς πόλεως ἀπέκειραν μοναχόν.

Mensis autem Julii die decimo octavo, indictione sexta, Stephanus patriarcha moritur : tum Decembri mense Tryphonem monachum, pietatis et sanctitatis testimonio insignem, ordinant patriarcham, donec ætatis metam imperatoris Romani filius Theophylactus, quem Constantinopolis patriacham creare

Μηνὶ δὲ Ἰουλίῳ ὀγδόῃ καὶ δεκάτῃ ἰνδικτιῶνος ἕκτης τελευτᾷ Στέφανος πατριάρχης· Δεκεμβρίῳ δὲ μηνὶ ἄγουσι Τρύφωνα μοναχὸν ἐπ' εὐλαβείᾳ καὶ ἁγιότητι μαρτυρούμενον, καὶ χειροτονοῦσι πατριάρχην, μέχρις ἂν εἰς μέτρον ἡλικίας φθάσῃ ὁ Θεοφύλακτος, ὁ Ῥωμανοῦ τοῦ βασιλέως υἱὸς, ὃν ἔμελλον

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(51) Anonym., Ἀποσαλάθ. Cedren., Ἀποσβλάθ, quod affinius Continuatori, exque eo tantisper depravatum. Ex eo statim suppl. post vocem εἰρήνην, οἱ Μελιτινὴν κατοικοῦντες.

πατριάρχην χειροτονεῖν Κωνσταντινουπόλεως. Εἰκάδι δὲ πέμπτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς χειμὼν μέγας γέγονεν, ὥστε κρυσταλλωθῆναι τὴν γῆν ἐπὶ ἡμέρας ἑκατὸν εἴκοσι. Ὅθεν καὶ γέγονεν μέγας λιμὸς καὶ θάνατος πολὺς, ὥστε μὴ δύνασθαι τοὺς ζῶντας ἐκκομίζειν τοὺς τεθνεῶτας. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥωμανὸς τὴν ἀφόρητον ἐκείνην βίαν κατανοήσας, ἀξίαν τῆς αὐτοῦ συμπαθοῦς ἐλεημοσύνης (52) πρόνοιαν ἐποιήσατο, πολλαῖς ἐλεημοσύναις τὴν ἐκ τοῦ λιμοῦ παραμυθησάμενος ἔνδειαν· ἀνέφραξέ τε θυρίσι καὶ σανιδώμασι τὰς τῶν ἐμβόλων στοὰς, ὥστε μὴ τὴν χιόνα καὶ τὸ ψύχος ἐκεῖθεν ἐπεισιέναι τοῖς πένησι. Τότε δὲ καὶ τὰς λεγομένας ἄρκλας (53) ἐν πᾶσι κατεσκεύασε τοῖς ἐμβόλοις, ἀργύριόν τε κατὰ μῆνα τοῖς ἐνταῦθα κατακειμένοις πένησι δίδοσθαι διετάξατο, καὶ τὰ μηνιαῖα τριμήσια (54) ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῖς πένησι διανέμεσθαι· ὡς εἶναι τὰ διδόμενα τοῖς τε ἐν ταῖς ἄρκλαις πτωχοῖς καὶ τοῖς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἀργύρου ἐγκεχαραγμένου χιλιάδας δώδεκα. Καὶ ταῦτα ἡ συμπαθὴς ἐκείνου ψυχὴ διετύπωσεν τῶν πενήτων προνοουμένη. Ἀλλὰ καθ' ἡμέραν τρεῖς αὐτῷ συνεσθίειν πένητας διετάξατο, οἳ ἀνὰ ἓν ἐλάμβανον νόμισμα. Τετράδι δὲ, καὶ παρασκευῇ τρεῖς πένητες μοναχοὶ τούτῳ συνήσθιον τὸ τετυπωμένον λαμβάνοντες νόμισμα. Ὅπερ δὲ ἐν τοῖς μοναστηρίοις εἴωθεν γίνεσθαι, ὥστε ἐν τῷ καιρῷ ἀναγινώσκειν τῆς ἑστιάσεως, τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐποίει, διπλῆν ἑαυτῷ καὶ τοῖς δαιτυμόσι τὴν τράπεζαν παρατιθεὶς, ὥστε τὸ μὲν σῶμα τρέφεσθαι τῇ συνήθει τροφῇ (55), τὴν δὲ ψυχὴν κατενύσσετο, καὶ πολλὰς δακρύων ἠφίει πηγάς. Οὐκ ἐθεάσατό ποτε μοναχὸν ἀρετῆς ἀντεχόμενον, ᾧτινι τὰς ἑαυτοῦ πράξεις σὺν πολλοῖς οὐκ ἐξηγόρευσεν δάκρυσιν. Πάσας τὰς τῆς πόλεως ἐκκλησίας πέπλοις διαφανέσι καὶ φωταγωγίαις λαμπρῶς κατεκόσμει. Ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν ὄρεσι μοναχοῖς τῷ τε Ὀλύμπῳ καὶ τῷ Κυμηνῷ καὶ τῷ τοῦ Βαραχαίου ὄρει οὐ διέλιπεν ἐτησίως ῥογὰς ἐξαποστέλλων, ἃς διετύπωσεν. Ταῦτα ὡς ἐκ πολλῶν ὀλίγα τῶν ἀπείρων αὐτοῦ κατορθωμάτων καὶ ἐλεημοσυνῶν διεξήλθομεν.

Πέτρῳ δὲ τῷ Βουλγάρῳ ἐπέθετο Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ μετὰ καὶ ἑτέρων Βουλγάρων τοῦ Συμεὼν (56). Καὶ φωραθέντων αὐτῶν, ὁ μὲν Ἰωάννης τύπτεται καὶ ἐγκλείεται φυλακῇ· οἱ δὲ λοιποὶ τιμωρίαις οὐ ταῖς τυχούσαις ὑποβάλλονται. Ταῦτα δὲ δῆλα ποιήσαντος Πέτρου τῷ βασιλεῖ Ῥωμανῷ, ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς τὸν μοναχὸν Ἰωάννην, ὃς ἐγεγόνει ῥαί-

A statuerant, attigisset. Vicesimo porro et quinto die mensis ejusdem adeo aspera invaluit hiems, ut terra per dies centum et viginti gelu concresceret. Ex quo fames ingens, et mortalitas immensa pervagata est, adeo ut vivi mortuis efferendis non sufficerent. Romanus autem imperator intolerandam illam calamitatem contemplatus, affectus ad misericordiam proclivis digna exhibuit argumenta, eleemosynarum liberalitate plurima famis indigentiam consolatus. Exinde porticuum spatia tabulatis distinxit, et fenestras apposuit, ita ut nix et frigus in pauperes per ea non ingruerent. Eo tempore cunctis in porticibus arclas, ita dictas, disposuit, et egenis ibidem jacentibus argenteos nummos per menses singulos præcepit distribui, et menstrua B trimitia per ecclesias in alios pauperes dividi : adeo ut quæ per arclas et ecclesias erogarentur argenti cusi numismata, ad millia duodecim numerarentur. Hæc in misericordiam et pietatem propensus ejus animus liberalis pauperum provisor donari sanxit. Egenos insuper tres diebus singulis secum comedere voluit, singulisque nummum unum distribuebat. Feria vero quarta et Parasceve, monachi tres egentes illi convivabantur, qui definitum accipiebant 505 numisma. Quod in monasteriis observari solet, ut cibi tempore habeatur lectio, hoc ipse exsequebatur, sibi convivisque geminam apponens mensam : dumque usitato corpus enutriretur cibo, copioso lacrymarum fonte effuso animam quoque cum contritione C pascebat. Nullum unquam monachum virtutis studiosum observavit, cui cum multo fletu suos non aperuerit actus : cunctas urbis ecclesias sumptuosis vestibus, præclaraque cereorum et lampadum copia exornavit. Sed et monachis in montibus Olympo, Cymena et Barachæo vitam agentibus annua stipendia quæ decreverat mittere non desiit. Atque hæc pauca ex innumeris ejus liberalitatis beneficiis collegimus.

Petro vero Bulgaro parabat insidias Joannes ejus frater cum Bulgaris aliis : quorum facinore cognito, Joannes quidem verberibus castigatur et carcere includitur ; in alios vero inusitatis suppliciis animadvertitur. Petro autem imperatori Romano hæc D eadem litteris manifestante, misit imperator Joannem monachum, qui rector exstiterat, prætextu

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(52) Συμπαθοῦς καὶ ἐλεήμονος φύσεως, Anonymus.

(53) Velut *domunculas*, *tuguriola*. Describit Choniates in Alexio Comneno

(54) Trientes verterat P. Goar ad Cedren. Liquet esse genus monetæ apud Theophanem in Copronymo.

(55) Post συνήθει τροφῇ, supple ex Anonymo, τῇ δὲ ψυχῇ καταλλήλῳ τῶν λόγων ἐπεντρυφῶν ἡδονῇ. Οἷς ἐκεῖνος ἐπιμελῶς προσέχων τὸν νοῦν, τὴν ψυχήν. En quales lacunæ : sed exspectandus ipse auctor. Sequitur in eodem de Romani erga monachos sanctitate celebres devotione, apud quos occasionem nactus cum lacrymis sua deponeret peccata. Notavi in Copronymo eum pium morem Ecclesiæ Græcæ, ut in ea vix alii πνευματικοὶ sint, ac confessarii quos vocamus, quam monachi probatioris vitæ.

(56) Anonym., μεγιστάνων τοῦ Συμεών· ut nec illi vox ea redundet, uti P. Goar existimavit. *Joannes cum aliis Bulgaris Symeonis proceribus*; qui scilicet bello et cædibus assueti Symeoni navassent operam, ægreque ferrent in tranquillum mutatum rerum statum Petro illius filio gentis principe, quem ideo amotum vellent, translato principatu in alterum fratrum Joannem, vel Michaelem, cujus etiam omissam hic rebellionem Continuat. et Cedren. prosequuntur.

quidem ut captivorum detentorum commutationem A faceret, sed revera, ut Joannem apprehenderet, et adduceret CP.; quod et factum est. Una quippe cum Joanne navim ingressus e Mesembria Constantinopolim navigavit. Non diu post eodem monasticum habitum deponente, et uxorem ducere exquirente, imperator domum et prædia plurima, et conjugem eadem secum Armeniacorum patria ortam dedit, et in Cæsaris ædibus celeberrimas peregit nuptias. Martii porro mensis die secundo Cosmites fori columnis superpositus in terram decidit, virosque sex oppressit. Contigit etiam incendium ingens et horrendum in fori porticu templo sanctissimæ Deiparæ vicino, adeo ut cereorum artificum et pellitiariorum fori ad Psechas usque consumerentur officinæ. Christophorus imperator mense Augusto, B indictione quarta, diem supremum obiit, et in præfato patris sui monasterio corpus ejus reconditum est. Tryphonem porro patriarcham Augusto mense, indictione tertia, deposuerunt, eoque in proprium monasterium se recipiente et defuncto, annum unum et menses quinque, nondum matura Theophylacti imperatoris filii Romani ætate, Ecclesia pastore viduata permansit. Basilius autem quidam Macedo pravus impostor Constantinum ducem seipsum mentitus, plurimos post se abducebat. Hic ab Elephantino, Opsicii turmarum præfecto, Constantinopolim abducitur, et manuum **506** altera a Petro præfecto truncatur. Occasione deinde captata in Opsicium rursum digreditur, et truncatæ vice manum æream sibi adaptans, ingentemque spatham sibi accommodans vagabatur plurimos seducens, C quasi ipse Constantinus ducis filius foret. Hic multis sibi allectis, stupendam in Romanum rebellionem movet. Imperator exercitu in eum immisso, ipsum comitesque insequebatur, quem deinde captum et in urbem abductum, per tribunalia examinatum multis verberibus subjecerunt. Ille sibi consulens, insignes dignitate viros quasi secum sentientes, mendaciis conflictis et a veritate alienis calumniabatur. Convictus tandem, ad Armastriani plateam ignis pabulum factus est. Præfatus autem imperatoris filius Theophylactus Februarii die secundo, indictione secunda, patriarcha consecratus est, astantibus Romani pontificis legatis, et tomum D synodalem de ejus ordinatione tractantem proferentibus, eumdemque collocantibus in throno patriarchali. Cæterum Romanus imperator Stephano filio locavit uxorem Gabalæ filiam, Catacyle neptim Annam nomine, unaque cum nuptiali corolla imperii diademate redimitus est.

Turcorum autem adversus Romanos irruptio prima indictionis septimæ Aprili mense contigit: qui ad urbem usque excurrentes, loca cuncta per

κτωρ, προφάσει μὲν ὡς ποιῆσαι ἀλλάγιον τῶν κρατουμένων αἰχμαλώτων, τῇ δὲ ἀληθείᾳ Ἰωάννην κατασχεῖν, καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγαγεῖν· ὃ δὴ καὶ γέγονεν. Εἰσελθὼν γὰρ ἅμα τῷ Ἰωάννῃ ἐν τῷ πλοίῳ ἀπὸ Μεσημβρίας ἦλθεν ἐν τῇ πόλει· μετ' οὐ πολὺ τούτου τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἀποῤῥίψαντος, καὶ γυναῖκα ἐπιζητήσαντος, δέδωκεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς οἶκον καὶ κτήματα πάμπολλα, καὶ γυναῖκα ἐκ τῆς αὐτοῦ πατρίδος τῆς τῶν Ἀρμενιακῶν, γάμον τε λαμπρὸν ἐν τῇ τοῦ Καίσαρος οἰκίᾳ πεποίηκεν. Μαρτίου δὲ μηνὸς δευτέρᾳ ἡμέρᾳ κοσμίτης ὃς ἐπέμενεν [ἔπεσεν] τῷ φόρῳ ἐν τοῖς ἐκεῖσε κίοσιν, καὶ ἀπέκτεινεν ἄνδρας ἕξ (57). Γέγονε δὲ ἐμπρησμὸς μέγας καὶ φοβερὸς εἰς τὸν τοῦ φόρου ἔμβολον πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὥστε κατακαῆναι τά τε κηροπωλεῖα, καὶ τὰ γουνάρια τοῦ φόρου μέχρι τῶν Ψηχῶν. Ἐτελεύτησε δὲ Χριστοφόρος βασιλεὺς μηνὶ Αὐγούστῳ ἰνδικτιῶνος τετάρτης, καὶ ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ ῥηθείσῃ μονῇ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Κατήγαγον δὲ Τρύφωνα πατριάρχην Αὐγούστῳ μηνὶ ἰνδικτιῶνος τρίτης, καὶ ἀπελθόντος ἐν τῇ ἰδίᾳ μονῇ τελευτᾷ, χηρευσάσης τῆς Ἐκκλησίας χρόνον ἕνα μῆνας πέντε, διὰ τὸ τῆς ἡλικίας ἀτελὲς Θεοφυλάκτου υἱοῦ Ῥωμανοῦ βασιλέως. Βασίλειος δέ τις Μακεδὼν πλάνος Κωνσταντῖνον δοῦκα ἑαυτὸν ἐπευφημήσας (58) πολλοὺς μεθ' ἑαυτοῦ συνεπήγετο· οὗτος συσχεθεὶς ὑπὸ Ἐλεφαντίνου τουρμάρχου ἐκ τοῦ Ὀψικίου ὄντος, ἤχθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ὑπὸ Πέτρου ὑπάρχου τῆς μιᾶς ἀλλοτριοῦται χειρός. Εἶτα καιροῦ λαβόμενος, καταλαμβάνει πάλιν τὸ Ὀψίκιον, καὶ χεῖρα χαλκῆν ἀντὶ τῆς κοπείσης προσαρμοσάμενος, καὶ σπάθην ὑπερμεγέθη κατασκευάσας, διήρχετο πλανῶν πολλοὺς ὡς αὐτὸς εἴη Κωνσταντῖνος ὁ τοῦ δουκός· οὓς καὶ συνεφελκόμενος μεγάλην κατὰ Ῥωμανοῦ ἀνταρσίαν κινεῖ. Ἀποστείλας οὖν ὁ βασιλεὺς στρατὸν κατ' αὐτοῦ, αὐτόν τε συνέλαβεν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ὃν καὶ ἀγαγόντες ἐν τῇ πόλει ἀνέκρινόν τε καὶ πολλὰς αὐτῷ πληγὰς ἐπετίθεσαν. Ὁ δὲ πολλοὺς τῶν ἐν τέλει ἐσυκοφάντει ψευδῶς ὡς συνόντας αὐτῷ, μηδὲν δὲ ἀληθὲς κατ' αὐτῶν λέγειν ἐξελεγχθείς, ἐν τοῖς Ἀμαστριανοῦ πυρὸς κατανάλωμα γίνεται. Χειροτονεῖται δὲ πατριάρχης ὁ προῤῥηθεὶς τοῦ βασιλέως υἱὸς Θεοφύλακτος, Φεβρουαρίῳ β', ἰνδικτ. ς', τοποτηρητῶν ἐκ Ῥώμης ἀνελθόντων, καὶ τόμον συνοδικὸν ἐπιφερομένων περὶ τῆς αὐτοῦ χειροτονίας διαγορεύοντα· οἳ καὶ τῷ πατριάρχου θρόνῳ τοῦτον ἐνίδρυσαν. Ῥωμανὸς δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ υἱῷ Στεφάνῳ γυναῖκα ἠγάγετο θυγατέρα οὖσαν τοῦ Γαβαλᾶ, ἐκγόνην δὲ Καταχυλῆν [τοῦ Καταχυλᾶ] Ἄνναν ὄνομα. Ἅμα δὲ τῷ νυμφικῷ στεφάνῳ καὶ ὁ τῆς βασιλείας στέφανος ἐπετέθειτο.

Ἐγένετο δὲ ἐκστρατεία πρώτη τῶν Τούρκων κατὰ Ῥωμαίων ἰνδικτιῶνι ἑβδόμῃ Ἀπριλλίῳ μηνί, οἳ καὶ καταδραμόντες μέχρι τῆς πόλεως ἐληΐσαντο

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(57) Anonym., Κοσμίτης ἔπεσεν ἐν τῷ φόρῳ ἐκ τῶν ἐν τοῖς στοιχηδὸν ἱσταμένοις ἐκεῖσε κίοσι ἐπικειμένων. *Lapis Cosmites dictus in foro decidit, ex iis qui columnis illic ordine erectis sunt impositi.* Cedren., ἐκ τῆς ἀψῖδος· *ex fornice*, qui et 60 occisos numerat, ubi alii sex duntaxat.

(58) Melius Anonymus, ἐπιφημίσας.

πᾶσαν Θρᾳκῴαν ψυχήν. Ἀπεστάλη οὖν ὁ πατρίκιος Θεοφάνης ὁ πρωτοβεστιάριος καὶ παραδυναστεύων κατ' αὐτῶν, πολλὰ (59) παρ' αὐτῶν ἐπὶ τῇ φρονήσει καὶ εὐβουλίᾳ ἐπαινεθεὶς, ὅτε καὶ τὸ μεγαλόψυχον καὶ φιλάνθρωπον αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς ἐπεδείξατο, μηδενὸς φεισάμενος χρήματος πρὸς τὴν αἰχμαλώτων ἀνάῤῥυσιν. Ἠγάγετο δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ τελευταίῳ υἱῷ Κωνσταντίνῳ ἐκ γένους τῶν Ἀρμενιακῶν γυναῖκα τοὔνομα Ἑλένην τοῦ πατρικίου Ἀδριανοῦ θυγατέρα, ἧς καὶ τελευτησάσης, ἑτέρᾳ τοῦτον συνέζευξεν γυναικὶ ὀνόματι Θεοφανῷ. Ἰουνίου δὲ μηνὶ ἑνδεκάτῃ δεκατετάρτης ἰνδικτιῶνος, κατέπλευσαν οἱ Ῥῶς κατὰ Κωνσταντινουπόλεως χιλιάδες δέκα. Ἀπεστάλη δὲ μετὰ τριηρῶν καὶ δρομώνων ὁ πρωτοβεστιάριος Θεοφάνης, καὶ τόν τε στόλον προευτρέπισε, καὶ κατοχυρώσας ὡς μάλιστα τοὺς Ῥῶς ἐξεδέχετο. Ἐπεὶ ἐκεῖνοι κατέλαβον, καὶ πλησίον τοῦ Φάρου ἐγένοντο, οὗτος πρῶτος τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ στόματι (60) παρεδρεύων ἐν τῷ Ἱερῷ λεγομένῳ, καὶ δὴ πρῶτος ἐν τῷ οἰκείῳ δρόμωνι διεκπλεύσας, τήν τε σύνταξιν τῶν Ῥωσικῶν πλοίων διέλυσεν, καὶ τῷ ἐσκευασμένῳ πυρὶ πλεῖστα κατέφλεξεν· τὰ λοιπὰ δὲ ἐτρέψαντο εἰς φυγήν· ᾧ ἀκολούθως οἱ λοιποὶ δρόμωνες ἐπεκδραμόντες τελείαν εἰργάσαντο τὴν τροπὴν, καὶ πολλὰ μὲν πλοῖα κατέδυσαν αὔτανδρα, πολλοὺς δὲ κατέστρωσαν, πλείστους δὲ ζῶντας συνέλαβον. Κατῆλθε δὲ τηνικαῦτα Ἰωάννης ὁ δομέστικος ὁ Κουρκούας μετὰ παντὸς τοῦ τῆς Ἀνατολῆς στρατεύματος, καὶ πολλοὺς τούτων διέφθειρεν ἀποσπάδας τῇδε κἀκεῖσε καταλαμβάνων. Πολλὰ γὰρ κακὰ οὗτοι διεπράξαντο (61). Τό τε γὰρ Στενὸν λεγόμενον ἐνέπρησαν, καὶ οὓς συνελάμβανον αἰχμαλώτους τοὺς μὲν ἀνεσταύρουν, τοὺς δὲ τῇ γῇ προσεπαττάλευσαν, τοὺς δὲ ὥσπερ σκοποὺς ἱστάντες βέλεσι κατετόξευον. Ὅσους δὲ τοῦ ἱερατικοῦ κλήρου συνελάμβανον, ὄπισθεν τὰς χεῖρας δεσμοῦντες ἥλους σιδηροῦς κατὰ μέσης τῆς κεφαλῆς αὐτῶν κατεπήγνυσαν, πολλούς τε ἁγίους ναοὺς τῷ πυρὶ παρέδωκαν. Χειμῶνος δὲ ἤδη ἐνισταμένου, καὶ τροφῶν ἀποροῦντες ἐβουλεύσαντο τὰ οἰκεῖα καταλαβεῖν, καὶ δὴ λαθεῖν τὸν στόλον σπουδάζοντες, Σεπτεμβρίῳ μηνὶ ἰνδικτιῶνος δεκαπέμπτης νυκτὸς ἀντιπλεῦσαι ὡρμηκότες ἐπὶ τὰ Θρᾳκῷα μέρη ὑπὸ τοῦ ῥηθέντος Θεοφάνους ὑπηντήθησαν (οὐδὲ γὰρ ἔλαθον τὴν αὐτοῦ ἐγρηγορωτάτην ψυχήν). Εὐθὺς οὖν δευτέρα ναυμαχία ἐγίνετο, καὶ πλεῖστα πλοῖα ἐβύθισεν· ὀλίγοι δὲ μετὰ τῶν πλοίων περισωθέντες, καὶ ἐν τῇ τῆς Κοίλης περισωθέντες ἀκτῇ, νυκτὸς ἐπελθούσης διέφυγον. Θεοφάνης δὲ μετὰ νίκης ὑποστρέψας λαμπρᾶς ἐντίμως ὑπεδέχθη, καὶ παρακοιμώμενος ἐτιμήθη. Ἐπεὶ δὲ ὁ ῥηθεὶς Ἰωάννης ὁ μάγιστρος ἄριστος ἐγένετο τὰ πολεμικὰ, ἐπλάτυνεν ὅρους, πλείστας τε πόλεις ἐπόρθησεν τῶν Ἀγαρη-

Thraciam depopulati sunt. Adversus eos igitur patricius Theophanes protovestiarius et imperii administrator missus est, laudem ab eis plurimam prudentiæ et consiliorum gratiam reportans. Tunc temporis munificentiam et humanitatem plurimam Romanus imperator declaravit, nullis parcens pecuniarum expensis, cum captivi instarent liberandi. Locavit etiam imperator Constantino filio postremo uxorem de Armeniacorum genere, Helenam nomine, Adriani patricii filiam. Eaque defuncta alteri nomine Theophano eumdem copulavit. Junii porro mensis die undecimo, indictione decima quarta, Russi ad millia decem adversus Constantinopolim classem paraverunt. Cum triremibus autem et celocibus protovestiarius Theophanes missus classem disposuit et apte munivit, adeo ut Russos prælio paratus esset excipere. Ut appulerunt illi, et Pharo vicini apparuerunt, primus ille ad Euxini Ponti fauces stationem posuit, loco cui Hierum nomen, omniumque primus celoce navigio vectus Russicarum navium dissolvit ordinem, et præparato igne nautico plerasque succendit, reliquas vero in fugam vertit; quem pone sequentes reliquæ naves in adversarios 507 irruentes perfectam hostium ediderunt stragem, navibus una cum militibus plurimis submersis, aliis multa parte cæsis, vivis etiam quampluribus comprehensis. Illuc pariter Joannes domesticus Curcuas cum toto Orientis exercitu appulit, et huc illucque palantes deprehendens, cunctos ceu malorum plurimorum auctores internecione delevit. Stenum enim ita dictum igne vastaverunt, et quos cepere captivos, partim crucibus, partim palis affixerunt: alios etiam in metam constitutos sagittis confoderunt. Quotquot autem sacerdotalis ordinis deprehendere, manibus retro vinctis ferreos clavos per medium caput immiserunt, sanctasque ædes plurimas igne consumendas tradiderunt. Ingruente porro hieme, et annona deficiente domos repetere consiliabantur: regiæ tamen classi discessum occultare studebant. Septembri autem mense indictionis decimæ quintæ in Thraciæ partes transfretari aggressi, præfatum Theophanem habuerunt obviam: vigilantissimum enim ejus animum latere non poterant. Confestim igitur conflictus in mari secundus habitus, quo navigia plurima submersa sunt: pauci vero cum navibus ad Cœles littora servati incolumes, nocte ingruente fugerunt. Theophanes autem victoria clarus revertens cum honore susceptus et accubitoris dignitate decoratus est. Ut vero præfatus Joannes magister bellicis rebus præstans habebatur, imperii dilatabat fines, urbesque Agarenorum plurimas devastabat. Propter tanti viri gloriam...

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(59) Καὶ παραδυναστεύων μετ' αὐτῶν ποιῆσαι ἀλλάγιον, πολλά. *Missus Theophanes ad res cum eis componendas; ad commutandos ac redimendos captivos.*

(60) Οὗτος πρὸς τῷ τοῦ Εὐξείνου Πόντου στόματι. Anonym. *Ad Euxini Ponti fauces statione posita.*

(61) Post διεπράξαντο, addend. ex Anonymo, πρὸ τοῦ τὸ Ῥωμαϊκὸν στράτευμα κατελθεῖν, *antequam advenissent Romanorum copiæ*; non *tunc*, cum illis victricibus Russi in angustiis erant, ut mutilus hic textus videtur præferre.

Substitutus est domesticus patricius Pantherius Romani imperatoris affinis.

Indictionis primæ Aprili mense rursum irruperunt Turci cum magnis viribus. Patricius autem Theophanes accubitor egressus pacis fœdera in annos quinque servanda cum eis composuit. Indictione secunda Paschalium protospatharium et Longobardiæ ducem ad Franciæ regem Hugonem filiam ejus Romano Constantini ejus generis filio uxorem petiturum Romanus imperator misit, quam multis una cum opibus secum assumptam præfatus Paschalius in urbem adduxit. Septembri deinde mense nuptiæ celebratæ sunt. Hæc, cum viro annis quinque socialis vitæ decursis, mortua est. Temporibus imperii Constantini ejus soceri vento validissimo perflante, demi in circo, opposita regii throni regione erecti, deciderunt, subjectaque marmora columnasque, pectoralia dictas, contriverunt. Anni autem vertente circulo, hoc ipso mense, Romanum **508** imperatorem e palatio eduxerunt. Urbe autem Edessa, in qua venerandum Christi sudarium repositum, a Romano exercitu obsessa, et in ultimam angustiam deducta, ad Romanum imperatorem obsidionem solvi missis legatis ejus incolæ precati sunt, sacrum Christi sudarium simul exhibituros polliciti. Huic gratiæ compensandæ nobiles ex suis captivos recipere, fœdusque aurea bulla firmatum, ne regionem eorum Romanus exercitus devastaret, petierunt : quod et præstitum est. Sacro vero sudario ita misso, jamque Constantinopolim vicino, ad fluvium Sagarim cum magnifico apparatu et cantibus, Theophanes patricius et accubitor obviam processit, et Augusti mensis die decimo quinto imperatore ad Blachernas veniente, et ibidem adorante, in urbem intulit. Sequente luce progressus est ad portam Auream : Stephanus autem et Constantinus, duo imperatoris filii, unaque Constantinus ejus gener cum Theophylacto patriarcha, universo præcedente senatu, debito honore susceptum sacrum pignus, prævia cereorum multitudine, ad sanctæ Dei Sapientiæ templum pedes detulerunt : exhibitoque cultu adoratum in palatium induxerunt.

A νῶν (62). Διὰ τὸ περιφανὲς τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς..... δομέστικος δὲ ἀντικαθίσταται ὁ πατρίκιος Πανθήριος συγγενὴς τοῦ βασιλέως ὢν Ῥωμανοῦ.

Ἰνδικτιῶνι πρώτῃ Ἀπριλλίῳ μηνὶ ἐπῆλθον πάλιν οἱ Τοῦρκοι μετὰ πλείστης δυνάμεως. Ὁ δὲ πατρίκιος Θεοφάνης ὁ παρακοιμώμενος ἐξελθὼν σπονδὰς εἰρηνικὰς ἐποίησεν μετ' αὐτῶν, χρόνους πέντε τὴν εἰρήνην διαφυλαχθῆναι. Δευτέρᾳ ἰνδικτιῶνι ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς Πασχάλιον πρωτοσπαθάριον καὶ στρατηγὸν Λαγοβάρδον πρὸς τὸν ῥῆγα Φραγγίας Οὔγωνα ἐξαπέστειλεν, τὴν τοῦ αὐτοῦ θυγατέρα ἐπιζητῶν εἰς νύμφην Ῥωμανῷ τῷ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου υἱῷ· ἣν καὶ ἀναλαβὼν ὁ εἰρημένος Πασχάλιος μετὰ πλούτου πολλοῦ ἐν τῇ πόλει ἀνήγαγεν. Γέγονε δὲ ὁ γάμος Σεπτεμβρίῳ μηνὶ, ἥτις καὶ ἐτελεύτη-B σεν ζήσασα ἔτη μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς πέντε. Ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς αὐτοκρατορίας Κωσταντίνου τοῦ αὐτῆς πενθεροῦ ἀνέμου βιαίου σφόδρα καταπνεύσαντος Δεκεμβρίῳ μηνὶ, οἱ λεγόμενοι ἐν τῷ ἱππικῷ δῆμοι κατέπεσον (63), οἳ ἀπ' ἐναντίας τοῦ βασιλικοῦ θρόνου ἐτύγχανον, καὶ συνέτριψαν τὰ ὑποκάτωθεν μάρμαρα, καὶ στήθεα λεγόμενα· χρόνου δὲ περικυκλωμένου τῷ αὐτῷ μηνὶ τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν τοῦ παλατίου κατήγαγον. Τῆς δὲ πόλεως Ἐδέσης, ἐν ᾗ τὸ τίμιον τοῦ Χριστοῦ ἐκμαγεῖον ἀπέκειτο, παρὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ πολιορκουμένης στρατεύματος, καὶ εἰς ἀνάγκην μεγίστην προϊσταμένης, ἀπέστειλαν οἱ ταύτης οἰκήτορες πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν διαπρεσβευόμενοι τὴν πολιορκίαν λυθῆναι, C τὸ δὲ τοῦ Χριστοῦ ἅγιον ἐκμαγεῖον παρέχειν ἐπαγγελλόμενοι. Ὑπὲρ τοιαύτης δὲ χάριτος δεσμίους ἠτήσαντο τῶν ἐμφανῶν ἀντιλαβεῖν, χρυσοβούλλιόν τε λαβεῖν, ὥστε μηκέτι τὴν τούτων χώραν παρὰ τοῦ Ῥωμαίων στρατοῦ ληΐζεσθαι· ὃ δὴ καὶ γέγονεν. Τοῦ δὲ ἁγίου ἐκμαγείου ἀποσταλέντος, καὶ ἤδη τῇ Κωνσταντινουπόλει πλησιάζοντος, Θεοφάνης ὁ πατρίκιος καὶ παρακοιμώμενος ἐν τῷ ποταμῷ Σάγαρ ἐξελθὼν ὑπήντησεν αὐτῷ μετὰ λαμπρᾶς τιμῆς τε καὶ ὑμνῳδίας· καὶ τῇ δεκάτῃ πέμπτῃ τοῦ Αὐγούστου μηνὸς σὺν αὐτῷ ἐν τῇ πόλει εἰσῆλθεν, τοῦ βασιλέως ἐν Βλαχέρναις ὄντος, κἀκεῖ αὐτῷ προσκυνήσαντος. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐξῆλθεν ἐν τῇ Χρυσῇ πόρτῃ· οἱ δὲ τοῦ βασιλέως δύο υἱοὶ Στέφανος καὶ Κωνσταντῖνος καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος σὺν τῷ πατριάρχῃ Θεοφυλάκτῳ, καὶ μετὰ τῆς δεούσης τοῦτο ἀναλαβόντες τιμῆς, τῆς συγκλήτου πάσης προπορευομένης, καὶ φωταγωγίας μεγίστης προαγούσης, μέχρι τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας τοῦ Θεοῦ Σοφίας πεζὸν διεκόμισαν, καὶ προσκυνηθὲν ἐκεῖσε, ἐν τῷ παλατίῳ ἀνήγαγον.

Temporibus istis portentum quoddam ex Armenia in urbem invectum : pueri duo masculi uno

D Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις Ἀρμένιν τι τέρας τῇ πόλει ἐπεφοιτήκει. Παῖδες συμφυεῖς ἄῤῥενες ἐκ

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(62) Lacunam post vocem Ἀγαρηνῶν ita expleas, quantum huic loco sufficit : Καὶ διὰ τὸ περιφανὲς τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς ἠβουλήθη ὁ βασιλεὺς Ῥωμανὸς εἰς τὸν ἑαυτοῦ ἔγγονον Ῥωμανὸν τὸν ἐκ Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ θυγατέρα ἀναλαβεῖν. Φθόνου δὲ αὐτῷ τῆς τοιαύτης ἕνεκεν ὑποθέσεως παρὰ τῶν λοιπῶν βασιλέων κινηθέντος, παύει τῆς ἀρχῆς, εἴκοσι καὶ δύο χρόνους καὶ μῆνας ἑπτὰ δομέστικος ἀδιάδοχος τελέσας. Δομέστικος δέ· *Obque illustrem viri virtutem voluit Romanus imperator ejus filiam nuptui tradere nepoti suo Romano ex Constantino filio. Qua ex causa mota in eum aliorum Augustorum invidia magistratu abdicatur, cum annos viginti duos, ac menses septem continuos domestici munus obiisset. Ejus loco domesticus creatur Pantherus.* Plura de eo, aliisque exspectata Continuatione.

(63) *Subgrunaæ ceciderunt in circo, et comminuerunt subsellia et cancellos.* Τὰ βάθρα Anonymo et Cedreno quæ Leoni μάρμαρα λεγόμενα στήθεα.

μιᾶς προελθόντες γαστρὸς, ἄρτιοι μὲν πάντα τὰ μέλη A τοῦ σώματος, ἀπὸ δὲ τοῦ στόματος τῆς γαστρὸς καὶ μέχρι τῶν ὑπὸ γαστέρα συμπεφυκότες, καὶ ἀλλήλοις ὑπάρχοντες ἀντιπρόσωποι, οἳ ἐπὶ πλεῖστον τῇ πόλει ἐνδιατρίψαντες, καὶ ὑπὸ πάντων ὡς ἐξαίσιόν τι τέρας ὁρώμενοι, τῆς πόλεως ὡς πονηρός τις οἰωνὸς ἐξηλάθησαν. Ἐπὶ δὲ τῆς μονοκρατορίας βασιλείας Κωνσταντίνου πάλιν εἰσήλθοσαν. Ἐπεὶ δὲ ὁ ἕτερος αὐτῶν [ἐ]τέθνηκεν, ἰατροί τινες ἔμπειροι τὸ συγκεκολλημένον μέρος διέτεμον εὐφυῶς, ἐλπίδι τούτων ἕτερον ζήσεσθαι· ὃς τρεῖς ἡμέρας ἐπιβιοὺς ἐτελεύτησεν. Καὶ ἐν πᾶσι μὲν, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, μοναχοῖς πίστιν ἐκέκτητο ὁ βασιλεὺς, διαφερόντως δὲ ἐτίμα καὶ ὑπερέσεβεν Σέργιον τὸν ἐν μοναστοῖς διαλάμποντα, ὃς ἀδελφὸς μὲν τοῦ μαγίστρου ἐπεφύκει Κοσμᾶ, ἀνεψιὸς δὲ τοῦ πατριάρχου Φωτίου ἐτύγ- B χανεν· ὃν πλέον τῆς σαρκικῆς εὐγένειας ἡ κατὰ ψυχὴν ἐτίμα εὐγενεία. Τοῦτον δὲ τὸν ἀοίδιμον ἀδιαλείπτως μεθ' ἑαυτοῦ εἶχεν ὁ βασιλεὺς, κανόνα ὄντως καὶ στάθμην τὸν αὐτοῦ βίον ἀεὶ ῥυθμίζοντα· ὃς πολλὰ παρῄνει τῷ βασιλεῖ τῶν παίδων ἐπιμελεῖσθαι, καὶ μὴ ἀπαιδεύτους ἐᾷν εἰς πονηρίαν ἐγκλίνοντας, μή ποτε καὶ αὐτὸς πάθοι τὸ τοῦ Ἠλεί. Ἐπεὶ δὲ τοῦ παλατίου τοῦτον οἱ παῖδες κατήγαγον, καὶ ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ ἐξώρισαν, πάλιν τοῦτον εἶχε τῶν συμφορῶν παραμύθιον, καὶ τῶν θλίψεων ἀκεσώδυνον φάρμακον, ᾧ συνῆν τότε καὶ Πολύευκτος μοναχὸς εὐλαβέστατος, καὶ αὐτὸς τὰ εἰκότα παραμυθούμενος· ὃς τοῦ πατριάρχου Θεοφυλάκτου τελευτήσαντος πατριάρχης ὑπὸ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου προχειρίζεται. Ἐπεὶ δὲ πολλοῖς τρόποις ὁ Θεὸς βούλεται σώ- C ζειν τὸν ἄνθρωπον, συνεχώρησεν καὶ τὸν βασιλέα Ῥωμανὸν συμφορᾷ ἀδοκήτῳ περιπεσεῖν, ἵνα δι' αὐτῆς σωφρονισθεὶς, καὶ τῶν οἰκείων ἐν αἰσθήσει παραπτωμάτων γενόμενος, σωτηρίας ἀξιωθῇ. Συνεχώρει γὰρ ἐπαναστῆναι τὸν υἱὸν αὐτοῦ Στέφανον ὥσπερ ποτὲ Ἀβεσσαλὼμ ἐπανέστη Δαυῒδ τῷ οἰκείῳ πατρί. Συμβούλοις οὖν οὗτος πρὸς τοῦτο χρησάμενος τῷ τε ἀπὸ μοναχῶν Μαριανῷ, καὶ Βασιλείῳ τῷ Πετεινῷ, καὶ Μανουὴλ τῷ Κουρτίκῃ, συνειδότων αὐτῷ καὶ τῶν ἄλλων βασιλέων, τοῦτον [τοῦ] παλατίου κακῶς κατήγαγεν, καὶ ἐν τῇ Πρώτῃ νήσῳ ἐξορίσας ἀπέκειρεν μοναχόν.

Αὐτοκρατορία Κωνσταντίνου.

Ὑπελείφθη οὖν αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ τού- D του γαμβρὸς, ὃς παραυτίκα Βάρδαν τὸν τοῦ Φωκᾶ τῇ τοῦ μαγίστρου ἀξίᾳ τιμήσας, ὃς χρόνῳ πολλῷ τὴν ἐν τοῖς πολέμοις ἀνδραγαθίαν πολλάκις ἐπιδειξάμενος, δομέστικον τῶν σχολῶν προχειρίζεται. Εἶτα τὸν Βασίλειον, ᾧ ἐπίκλην Πετεινὸν, πατρίκιον καὶ μέγαν ἑταιριάρχην, τὸν δὲ τοῦ γένους τῶν Ἀργυρῶν Μαριανὸν τὰ μοναχικὰ ἀποδύσας πατρίκιον καὶ κόμητα τοῦ σταύλου πεποίηκεν, ὡσαύτως καὶ Μανουὴλ τὸν ἐπιλεγόμενον Κουρτίκην πατρίκιον καὶ δρουγγάριον τῆς βίγλας· οὕστινας τρεῖς μετ' οὐ πολὺν χρόνον ἡ τοῦ Θεοῦ δικαία κρίσις ὡς εἰς χριστὸν Κυρίου παροινήσαντας, καὶ χεῖρας ἐπιβαλόντας, τῆς βασιλείας ὀρεγομένους μετῆλθεν. Ἐπὶ καθοσιώσει γὰρ καταληφθέντες, ἑκάτερος αὐτῶν

ventre progressi, et ad invicem complantati, a ventriculi ore ad pubem usque sibi invicem adhærentes, versisque ad invicem vultibus visebantur : qui cum diutino temporis spatio in urbe morati fuissent, velut infaustum portentum et infestum omen habiti, urbe ejecti sunt. Constantino vero solo imperante rursum ingressi sunt. Ut autem eorum alter mortuus est, medici quidam peritissimi cohærescentem partem alteram incolumem vivamque servaturos se præstolati, solerter exciderunt ; puellus iste diebus tribus superstes mortuus est. Et in omnibus quidem, ut enarratum supra, monachis fidem habebat imperator : privatim vero præ omnibus Sergium monasticis moribus præstantem colebat et venerabatur. Hic magistri Cosmæ frater, nepos vero Photii patriarchæ fuerat, quem animæ nobilitas, quem carnis ingenuitas reddebat illustriorem. Istum itaque reverendum jugem comitem secum ducebat imperator, quasi veram regulam et amussim ipsius vitam dirigentem. Hic plurimum hortabatur imperatorem filiorum curam ageret, neque illos in malum absque disciplina proruere sineret : ne quando, quæ Heli, pateretur. Ut vero a filiis e palatio dejectus est, et in Proten insulam relegatus, **509** hunc rursus habuit calamitatum solatium, et angustiæ remedium lenitivum : eidemque tunc temporis Polyeuctus monachus piissimus aderat, crebris cum hortamentis, ut decebat, consolaturus : hic, patriarcha Theophylacto vivis sublato, a Constantino imperatore patriarcha promotus est. Ut vero Deus miris modis hominem servare consuevit, imperatorem Romanum in calamitatem non exspectatam incidere permisit : ut per eam eruditus, et de propriis delictis admonitus, salutem consequi dignus inveniretur. Toleravit enim filium ejus Stephanum, velut quondam Abessalon in David proprium patrem rebellis fuit, ita in eum insurgere. Constantinus quippe, Mariano exmonacho et Basilio Petino et Manuele Curtice propositi consciis, necnon aliis imperatoribus facinus promoventibus usus, patrem e palatio improbe deturbavit, et ad Proten insulam relegatum monachum detonderi jussit.

Supremum Constantini imperium.

Imperator itaque Romani gener Constantinus relictus est. Hic statim Bardam Phocæ filium magistri dignitate ornavit. Qui cum multo tempore bellicæ virtutis in præliis specimina frequentius exhibuisset, scholarum domesticus institutus est. Basilius etiam, cognomento Petinus, patricius et magnus hetæriarcha provectus est. Imperator etiam Marianum Argyrorum sanguine ortum monastico habitu exutum creavit patricium et stabuli comitem : Manuelem insuper, Curticem dictum, patricium et excubiarum drungarium promovit : quos quidem tres interjecto brevi spatio justum Dei judicium (velut eos qui in unctum Domini peccassent, et in eum manus injecissent violentas) imperii cupiditate motos incessit. Majestatis quippe

læsæ rei deprehensi, singuli misera morte vitam abruperunt. Prolixiorem autem et elaboratam magis de illis narrationem opere prædicto instituam. Post dies vero quadraginta, Januarii mensis septimo supra vicesimum, Stephanum et Constantinum ejus fratrem, ne quandoque paria in se attentarent, suspicatus, et quod simile vero reputans, ut, qui proprio non pepercissent patri, minus ipsi condonarent, recumbentes secum ad mensam, escis adhuc in eorum ore positis comprehendi jussit: abripuerunt porro quidam Tornacii dicti, et patricius Marianus, et **510** qui ad hoc parati fuerant reliqui: palatioque eduxerunt, et clericali tonsura multatos in proximas insulas deportaverunt exsules. Haud diu post, videndi patris desiderio moti, ad Proten insulam profecti sunt: eumque monastico habitu vestitum conspicati, in luctum proruperunt immensum. Quibus pater collacrymatus ait: *Filios genui et exaltavi; ipsi autem spreverunt me.* Atque ita relegati sunt; Stephanus quidem in Prœconesum, et a Prœconeso Rhodum, e Rhodo denique in Mitylenem; Constantinus autem in Tenedum, et inde in Samothraciam, in qua tumultum et seditionem adversus custodes machinatus, ab eis trucidatus est. Michael autem Christophori imperatoris filium detractis imperialibus calceis clericum esse jussit. Cæterum Romano imperatore in prædicta insula morante, Theophylactus patriarcha et Theophanes patricius et accubitor inierunt consilium, ut eum rursus in palatium eveherent. Re ipsi communicata et persuasa, tempus explorabant commodum, quo consilio finem imponerent. Eo tamen detecto, et ad Constantinum imperatorem delato, consortes ejus pœnis debitis ultus est. Theophanem patricium misit in exsilium, protospatharium vero Georgium et pincernam, et Thomam primicerium verberibus multatos et detonsos, perque mediam urbem traductos exsules deportari. Decembri vero mense indictione sexta adversus Constantinum imperatorem structis insidiis, Stephanum imperatorem ex insula erutum in palatium inducere moliti sunt. Insidiis Constantino manifestatis per Michaelem nomine Diabolinum, auctores intolerandis subjecit verberibus: et hos quidem præcisis naribus, alios auribus mulctatos asinisque impositos per mediam urbem traduxit. Cæterum Julii mensis die decimo quinto indictione sexta Romanus imperator in memorata insula præmoritur: corpusque ejus in urbem elatum, eo quod condiderat monasterio depositum est.

A οἰκτίστῳ θανάτῳ τὸ ζῆν ἀπέῤῥηξεν. Τὰ δὲ περὶ αὐτῶν πλατύτερόν τε καὶ ἐπεξεργαστικώτερον ἐν τῇ προειρημένῃ (64) ἐπεξηγήσει ἐκθήσομαι. Μετὰ δὲ τεσσαράκοντα ἡμέρας τῇ εἰκάδι ἑβδόμῃ τοῦ Ἰανουαρίου μηνὸς ὑποπτεύσας Κωνσταντῖνος τόν τε βασιλέα Στέφανον, καὶ Κωνσταντῖνον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, μήποτε κατ' αὐτοῦ τὰ ὅμοια διαπράξωνται· καὶ λογισάμενος, ὅπερ ἦν εἰκὸς, ὅτι εἰ τοῦ ἰδίου πατρὸς οὐκ ἐφείσαντο, πῶς αὐτοῦ φείσονται; ἑστιάσας αὐτοὺς ἤδη ἐν τῇ τραπέζῃ καθεζομένους, ἔτι τῆς βρώσεως οὔσης ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, ἀνήρπασαν τούτους οἵ τε λεγόμενοι Τορνῖκοι, καὶ ὁ πατρίκιος Μαριανὸς, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ πρὸς τοῦτο εὐτρεπισμένοι, καὶ τοῦ παλατίου κατήγαγον, καὶ ἐν ταῖς πλησιαζούσαις νήσοις αὐτοὺς περιώρισαν, καὶ κληρι- B κοὺς ἀπέκειραν. Μετ' ὀλίγον οὖν αἰτησάμενοι οὗτοι τὸν ἴδιον πατέρα θεάσασθαι εν τῇ Πρώτῃ νήσῳ παρεγένοντο, καὶ τοῦτον ἐν τῷ μοναχικῷ σχήματι θεασάμενοι πένθει κατεσχέθησαν ἀφορήτῳ, οἷς ἐπιδακρύσας ὁ πατὴρ, ἔφη· *Υἱοὺς ἐγέννησα, καὶ ὕψωσα· αὐτοὶ δέ με ἠθέτησαν.* Εἶθ' οὕτως ἐξωρίσθησαν, ὁ μὲν Στέφανος εἰς Προικόνησον, ἀπὸ δὲ Προικονήσου εἰς Ῥόδον, ἀπὸ δὲ Ῥόδου εἰς Μιτυλήνην· ὁ δὲ Κωνσταντῖνος εἰς Τένεδον, ἐκεῖθεν εἰς Σαμοθρᾴκην, ἐν ᾗ καὶ ἀνταρσίαν μελετήσας κατὰ τῶν αὐτὸν φυλασσόντων ἐσφάγη. Μιχαὴλ δὲ τὸν τοῦ Χριστοφόρου βασιλέως υἱὸν τὰ βασιλικὰ πέδιλα ἀφελόμενος, κληρικὸν πεποίηκεν. Ὄντος δὲ τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ ἐν τῇ νήσῳ, ὁ πατριάρχης Θεοφύλακτος καὶ C Θεοφάνης ὁ πατρίκιος καὶ παρακοιμώμενος βουλὴν ἐβουλεύσαντο, ὥστε πάλιν τοῦτον ἐν τῷ παλατίῳ ἀγαγεῖν, ἣν καὶ αὐτῷ ἀνακοινωσάμενοι, καὶ παραπείσαντες τοῦτον ἐκαιροσκόπουν πότε τὸ πέρας τῇ τοιαύτῃ βουλῇ ἐπιθήσουσιν. Ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς βουλῆς ἐφωράθησαν, καὶ κατεμηνύθη Κωνσταντίνῳ βασιλεῖ, τοὺς συνεργοὺς ταύτης ἠμύνετο· τὸν μὲν Θεοφάνην πατρίκιον ἐξώρισεν, τὸν δὲ πρωτοσπαθάριον Γεώργιον καὶ πινκέρνην, καὶ Θωμᾶν πριμικήριον δείρας καὶ κουρεύσας, καὶ μέσον τῆς πόλεως θριαμβεύσας, οὕτως ὑπερορίᾳ παρέπεμψεν. Δεκεμβ. δὲ μηνὶ ς' ἰνδικτ. ἐπιβουλὴν τινες κατὰ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ἐμελέτησαν, βουλόμενοι τὸν βασιλέα Στέφανον ἐν τῷ παλατίῳ ἐκ τῆς νήσου ἀγαγεῖν. Ταύτης οὖν μηνυθείσης Κωνσταντίνῳ διὰ Μιχαὴλ, τοῦ D Διαβολίνου λεγομένου, τοὺς ἐπιβούλους δαρμῷ ἀφορήτῳ ὑπέβαλεν· τοὺς μὲν τὰς ῥῖνας καὶ τὰ ὦτα ἀπέτεμεν, καὶ ὄνοις ἐγκαθίσας διὰ μέσης τῆς πόλεως ἐθριάμβευσεν. Πέμπτῃ δὲ καὶ δεκάτῃ Ἰουλίου μηνὸς ἕκτης ἰνδικτιῶνος Ῥωμανὸς ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ νήσῳ προτελευτᾷ (65), καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει διακομισθὲν, ἐν τῇ αὐτοῦ ἀπετέθη μονῇ.

Recentiorum imperatorum Chronographia finem accepit a Leone Grammatico, absoluta mensis Julii die octavo, præclari martyris sancti Procopii festo, anno a mundi conditu sexies millesimo quingentesimo vicesimo primo, indictione undecima.

Ἐτελειώθη ἡ τῶν νέων βασιλέων χρονογραφία, πληρωθεῖσα παρὰ Λέοντος Γραμματικοῦ, μηνὶ Ἰουλίῳ ὀγδόῃ, ἑορτῇ τοῦ ἁγίου μεγάλου μάρτυρος Προκοπίου ἔτους ͵ςφκα', ἰνδικτιῶνι ἑνδεκάτῃ.

FRANC. COMBEFISII NOTÆ.

(64) Anonym., προηγουμένῃ, quod et congruit, velut dicat, *cum de iisdem ex instituto in sequentibus disseram.*

(65) Nempe Constantino genero, qui imperatorem adigerat. Ejus reliquas res prosequitur Vaticanus Continuator, qui et ipse in Romano Constantini filio filum abrumpit; sive ejus totam historiam non absolvit, sive codex mutilus exsistit.

GODEFRIDI HENSCHENII,

HAGIOGRAPHI ANTWERPIENSIS, E SOC. JESU,

DE CHRONOGRAPHIA S. THEOPHANIS

DISSERTATIO,

(*Acta sanctorum Bolland.* Martii, t. III, p. v.)

—

CAPUT I.

Repudiantur tabulæ chronicæ, saltem quoad annos et seriem quinque patriarchatuum.

. . . .

Ante omnia dicimus dubitari non posse, quin is, qui in operis sui exordio alium titulum non sumpsit, quam Θεοφάνους τοῦ ἁμαρτωλοῦ (ut fatetur egregius illustrator ejus atque interpres Jacobus Goar ord. Prædicatorum congregationis reformatæ sancti Ludovici vicarius generalis in suis ad pag. 1 notis), idem certo sit quem Magni-agri in Sigriana hegumenum egregiumque sub Leone Armeno confessorem festive quotannis colunt Græci die 12 Martii. Hujus enim veritatis habemus testem omni exceptione majorem, ipsum Theophanis antiquissimum interpretem ac pene coævum, Anastasium Bibliothecarium. Interpretem, inquam : quia ex Chronographia primum Georgii, deinde Theophanis decerpturum se profitetur, et vero plerumque decerpsit verbo tenus, quidquid ad historiam ecclesiasticam Latine condendam Joannes diaconus videbatur posse desiderare ex Græcis auctoribus, quos nominavimus. Postquam autem Georgii laudes brevibus attigit, « De altero, inquit, scilicet Theophane, quid dicam? cum et ejus conscripta vita, qualiter videlicet amplis patrimoniis venditis crucem suam tulerit; qualiterve secutus Christum, abbatis in monasterio Agri functus officio, virtutibus fulserit, miraculis coruscaverit, et confessor obierit, satis superque per Byzantium et circum quasque regiones, his qui prope et his qui longe sunt, clamet. »

2-3. Quo porro in statu inchoatum a Georgio opus Theophanes invenerit, qua ratione prosecutus ipse sit, juvat ex ipso prooemio cognoscere, quod est hujusmodi : « Sanctissimi Constantinopoleos patriarchæ Tarasii olim Syncellus, Georgius abbas, vir eximius et eruditissimus, multis chronographorum et historicorum libris evolutis, compendiariam ab Adamo ad Diocletiani tempora chronologiam scripsit, discussisque studiose temporum rationibus ad invicem comparavit, emendavit, ac solertissime, ut ante ejus ætatem nullus, composuit : priscorum insuper regum ac nationum universarum statu et regimine annotato, singulorumque quantum licet observatis ætatibus, supremarum et universalium sedium, Romæ dico, Alexandriæ, Antiochiæ et Hierosolymorum pontifices enumeravit, eorumque annos ac tempora egregio digessit ordine. Sed quoniam præveniente ipsum morte, opus, quod ad Diocletiani usque tempora scribendo, ut sumus præfati, perduxerat; non poterat ad propositum sibi finem prosequi; nobis velut sincerioribus amicis illud reliquit, multa excusantes pluribus hortatus, ut ne imperfectum relinqueremus laborem suum, atque ad eumdem suscipiendum coegit. Quocirca monitis ejus morem gerere compulsi, molem robore nostro longe graviorem suscipimus. Multis siquidem voluminibus diligentius exquisitis et quantum facultas et ingenium dedit examinatis, præsentem chronographiam a Diocletiani temporibus ad Michaelis et Theophylacti ejus filii imperium compilamus; reges insuper et patriarchas, necnon eorum gesta et ætates, qua par est sedulitate, describimus, nihil ex proprio adnectentes; sed potius ex antiquis historicis et oratoribus colligentes omnia, propriis quæque locis digessimus, secundum temporum rationem res gestas ordinantes, ut quoto anno quid factum sit in bello vel Ecclesia, in promptu habeant legere volentes. »

4. Hæc ibi, in quibus aoristos συνεγραψάμεθα et τετάχαμεν, maluimus per verbum præsentis quam præteriti temporis explicare : quia prooemium illud operi non facto sed faciendo præmitti a Theophane, iis persuademur argumentis, quibus credere cogimur non omnia quæ præconceperat animo fuisse ab eo effectui mancipata : quorum defectum cum sciolus aliquis præsumpsisset supplere, præclarissimo auctori haud mediocriter injurius fuit. Etenim chronographia Theophanis, qualem nunc habemus, ex collatione quinque codicum mss. Regii scilicet, Peyreziani, Barberini, Vaticani et Palatini, duabus constat partibus : quarum quæ potior est et vere aurea omnique acceptione dignissima, historiam exhibet per annos digestam : altera vix

plumbea dici meretur, consistitque in tabulis chronologicis (Canonia vocat Goar) quibus per loculos divisis, primum annus mundi, tum Christi incarnati, dein imperatoris romani, proxime regis Persarum aut ducis Arabum, rerum post Persas in Palæstina potientium, denique ex ordine quinque episcoporum præcipuorum seu patriarcharum, Romani, Constantinopolitani, Hierosolymitani, Alexandrini et Antiocheni ordo et anni continentur. Tabulas autem istas magna cum diversitate non tantum præfixas annis non suis, sed etiam mendosissime conscriptas esse, et plurimis hiare loculis, ac portentosis prorsus annorum, præsertim patriarchalium, supputationibus scatere, cum ipsemet Goar agnoscat fateaturque; mirum est aut ipsum, aut qui defuncti Goaris laborem eduxit in lucem Combefisium, potuisse sibi persuadere, ab auctore Theophane esse. « Qui variorum auctorum sententias et numeros secutus sit varios, opusque proprium urgente persecutionis necessitate non recensuerit, proindeque exigere a lectore suo possit, ut qui dormitantem Homerum patitur, Theophanem quoque lapsum erigat corrigatque : cum nimirum succedentes et ad invicem cohærentes numeros in sequiores transponit annos, seu etiam conjunctos annos in dissita canonia desultorie transfert : aut eidem viro nunc pauciores, mox plures diversis canoniis assignat annos : vel cum ejusdem viri pauciores anni plura occupant canonia : aut cum summa quapiam ætatis æquales loculos sive canonia quibusdam omissis non accepit : vel denique cum numero ejusdem anni repetito confusio infertur non mediocris. »

5. Verum si hæc tam multa, tam gravia volumus Theophani imputare, verendum est, ne plura ac graviora occurrant quam quibus lectoris, quantumvis benigni, lenitas possit ignoscere. Nam ut omittam quæ circa sancti Cyrilli Hierosolymitani decessorumque ejus ac successorum chronotaxin fœdissime errata demonstravimus, « Emendationem superat omnem, inquit ipse Goar, Romanorum episcoporum nomen frequentius omissum, et ætas pag. 208 auctori penitus ignota : « quod uti ex indubitatis pontificum annis manifeste nobis constat, ita fortassis in aliis patriarchis deprehenderemus, si de eorum successionibus atque ætatibus pari nobis ratione constaret. Neque dixeris vitiosos catalogos præ oculis habentem Theophanem atque ex iis annos supputantem in istorum errorum partem non minimam prolabi potuisse : ubicumque enim in ipsa historia pontificis Romani occurrit mentio, non alium quam par erat nominavit uspiam : quomodo igitur ignotam potuit eorum seriem ætatemque habere? aut quæ potest tanta concipi ullius scriptoris oscitantia, ut annales ordinans, eosque in capite imperatorum et pontificum annis præsignans, nomen aliquod scribat diversissimum ab eo, de quo in ipsa historia acturus est : aut saltem, cum de aliquo egerit nominatim, non cogitet alium hunc esse ab illo, quem in fronte expresserat? Sic ad annum 10 et 11 Constantii narrantur acta inter Athanasium et Julium Papam, qui in anno Constantii 15 et ipse pontificatus sui 15 annum ultimumque explevit : cum interim in tabulis totus ejus pontificatus ad sexennium retroactus, ipso quem diximus 10 anno Constantii, Liberium faciat succedere Julio.

6. Quid autem dicemus de regum Persarum serie? Exorditur eam Georgius Syncellus anno quarto Alexandri Mammeæ, qui fuit vulgaris æræ Alexandrinæ 218, et expositis singulorum nominibus, et quot quique regnaverint annis, usque ad Persici imperii finem sub Saracenis, quintum regem Uracem (Arareuchem dictum in tabulis Theophani affictis) inducit in imperium anno Alexandrinæ æræ 264 conformiter ad annorum spatia singulis ejus decessoribus in catalogo assignata; eumque annos 17 regnavisse scribit. Tabulæ autem (quæ pene ubique quoad numeros annorum uniuscujusque regno attributorum cum Georgio consentiunt, sed ordinem quandoque et nomina commutant) cum totidem annis regnasse Arareuchem admittant, ultimum illius annum componunt cum primo Diocletiani, Alexandrinæ æræ 277 atque ita quatuor annos auferunt. Quis autem credat Theophanem continuatorem Georgii, nulla apparente ex causa ita ab auctore suo fuisse discessurum, si tabulas ipse conscripsisset? Quis rursum credat omissurum fuisse Varanis, seu Uranis 3 nomen et annos 4, si præ oculis habuisset relictum sibi a Georgio Catalogum : ac deinde pro Urarane 5 Arsabelum, pro Samaspo Pecmasaphum fuisse scripturum, nominibus toti Georgianæ seriei ignotis?

7. Simili ratione licebit ab iis argumentari patriarchis, quos ultimo operis sui anno sic subnectit Georgius; ut ab iisdem exordiri deberent Theophanis tabulæ, a primo Diocletiani anno exordientes; licet de illo anno, utpote jam satis descripto, nihil scribendum sibi esse Theophanes putaverit : vel hoc ipso indicans prius opus a se continuari, non conscribi novum, quod alias auspicari debuisset ab illius ad imperium ingressu, qui primus offerebatur in historiæ argumentum. Hunc autem annum cum descripsit Georgius sic concludit :

Romæ episcopus 28, *Caius*, *annis* 15.
Antiochiæ episcopus 17, *Cyrillus*, *annis* 15.
Alexandriæ episcopus 16, *Theonas*, *annis* 19.
Hierosol. episcopus 38, *Hymenæus*, *annis* 12.

Ex quibus juxta priores Georgii calculos, Caius quidem et Theonas primum illum habuissent in episcopatu annum : Cyrillus, anno Alexandrinæ æræ 264 creatus, annum egisset 14; Hymenæus vero ultimum, nisi (quod est verosimile) dicas, librariorum vitio factum ut duodecim annis scri-

beretur sedisse, cui passim alibi anni plusquam 20 assignantur.

8. Interim tabula, chronographiæ exhinc a A Theophane continuatæ præfixa, hujusmodi Canonium exhibet ipso in limine :

Annus conditi orbis	Annus Incarnat. divinæ	Rom. imp. Diocletianus annis 20.	Rex Pers. Arareuthes annis 17.	Romæ episcopus Caius annis 15.	Hierosol. episcopus Hymenæus annis 24.	Alexandr. episcopus Theonas annis 19.	Antiochiæ episcopus Tyrannus annis 13.
5777	277	1	15	7	13	11	2
5778	278	2	16	8	14	12	3
5779	279	3	17	9	15	13	4
5780	280	4	Varanisan.1.	10	16	14	5

Non quærimus utrarum tabularum calculi ad veritatem propius accedant, et num major fides adhibenda non sit Eusebio, proximos temporibus suis episcopos sic ordinanti, ut Caius, imperium suscipiente Diocletiano, egerit in episcopatu suo B annum 5, Hymenæus 19, Theonas 4, Tyrannus nonnisi post annos octo successerit Cyrillo, circa Diocletiani initia agenti annum duntaxat 6. Hæc, inquam, non quærimus : sed istud potissimum lectoris æqui judicio æstimandum relinquimus, an cum Georgii chronotaxi tam male cohærentia possit credi scripsisse illius continuator, aut omnino aliquis qui Georgium legerit ? nedum is qui omnia, quæ sibi ille ad texendam chronologiam conquisiverat instrumenta, hæreditavit.

CAPUT II.

Quomodo tabulæ confectæ videantur. Qua æra Theophanes usus sit. Quam recte ab anno ejusdem 277 exorsus sit. Quale sit Chronicon quod Raderus Alexandrinum dixit.

9. Quid igitur? inquies. Adeone impudens fuerit aliquis, ut Theophani affingeret tabulas, de quibus cogitaverit numquam? Non hoc dicimus : sed omnino arbitramur, ejusmodi tabulas ab eo non tantum excogitatas fuisse (ut commodiores ad usum lectoris, quam modus ille quem tenuit Georgius, annos mundi Christique et imperatoris Romani præfigens historiæ ad instar tituli, ad calcem vero cujusque anni Persarum reges et quatuor episcopatuum præsules subtexens), verum etiam lineas, intra quas essent describendæ per loculos divisas, ab eodem Theophane fuisse deductas, saltem in principio operis et ubi id non fecit, similibus lineis ducendis spatium in codice vacuum relictum D fuisse a scribente. Dicimus tamen quod annos mundi Christique et Romani imperatoris scripsisse contentus, et episcopatuum titulos cuique loculo præsignasse, loculos ipsos omiserit tantisper inscriptis nominibus episcoporum et singulorum annis implere, dum quod in opere præcipuum erat absolvisset : deinde autem vel morbis vel ærumnis impeditum, vel etiam rei difficultate absterritum (cum videret quomodo episcopales catalogi in designando uniuscujusque pontificatus tempore vel inter se vel cum notis certioribus pugnarent, et summa annorum inita in descensu ascensuque faciendo nunquam recte finiretur) desperasse de successu.

Satis ergo habuit omissa tantisper cura pertexendæ accuratius seriei, in ipso quandoque historiæ contextu nonnullos episcoporum eo anno sedentium nominare, quandoque eorum nomina certius sibi cognita inscribere loculis ad id præparatis : unde eos acceptos in Anastasii versione hoc modo reperias : « Mundi anno VI ∞ XCIX. Divinæ incarnationis anno 599. Anno vero imperii Phocæ 5; Isacius Hierosolymitanus, Theodorus Alexandrinus, et Anastasius Antiochenus habentur antistites. » Et paulo post : « Anno imperii Phocæ 7, Sergius Constantinopolitanus, Zacharias Hierosolymitanus, et Joannes Alexandrinus habentur antistites. » Hæc enim aliaque similia, in Anastasio quidem non admodum rara, in Theophanis vero textu vix unquam reperienda, unde accepisset iste, si hic ea in dictis loculis non signasset? Hoc autem eum credimus in melius sibi cognitis urbis Constantinopolitanæ Patriarchis diligentius fre-C quentiusque fecisse, cum ipsi historiæ suæ tam accurate inseruerit eorum, qui suo ævo fuere viciniores, initia finesque. Quin et Romanorum pontificum tempora sibi propinquiora in eadem historia diligentissime expressit : et quamvis in antiquioribus aberrarit subinde a veritate, non admodum correctos secutus catalogos; nunquam tamen sic est hallucinatus (incipiendo a Julio, cujus ad annum æræ Alexandrinæ 334 meminit), quin revera eo aut proximo anno is pontifex Romanæ Cathedræ præsederit, cujus factum aliquod in historia explicatur.

10. Tabulas autem ita vacantes in codice adhuc invariato reperisse Anastasium, omnino credimus : postea autem factum esse, ut sciolus aliquis, ex catalogis in sancti Nicephori patriarchæ Constantinopolitani compendiaria chronographia repertis, prædictos loculos implere tentaverit, inde, ubi isti in suo desinebant manuscripto, sursum ascendens per annorum spatia, recte aut perperam definita; nihil pensi habendo quot quique menses diesque plures aut pauciores sederint quam annorum integrorum numerus adjunctus significat. Ita necessario fieri debuit, ut ejusmodi supputationes corruptis etiam quandoque in ms. numerorum notis vitiosiores redditi, non modo a veritate recederent plurimum, sed nec cum Theophanis historia sequente neque cum præcedente Georgii supputatione possent coincidere. Ut autem Anastasii versione movemur ad credendum, nequaquam Theo-

phanem vel semper vel ab initio inscripsisse A tabulis episcoporum quæ diximus nomina : sic eadem moti auctoritate persuademur, non singulis annis præsignatum fuisse a Theophane mundanæ ac Christianæ æræ numerum ; sed item ut Anastasius facit, ad initia duntaxat imperatorum, et quandoque alias : alibi vero solum signatum imperii annum, quod eo fere solo consuessent historici publica scripta signare. Hinc porro fieri non difficulter potuit, ut dum ad annos mundi subinde revocantur anni imperatorum, aliqua difficultate incidente, non semper facta fuerit uniformis progressio, quemadmodum infra docturi sumus, ostensurique non tam ipsius Theophanis errore id factum, quam receptæ per universum Orientem B ex usu Alexandrinæ Ecclesiæ chronotaxis, cui aptare se auctor debuerit. Hic tamen ne tenebras multas offundat, Theophanis chronologiam ad æræ vulgatæ annos aptaturis, hanc dissertationem vulgare placuit.

11. Alexandrinæ porro sive ecclesiasticæ æræ differentiam, æra Græcorum seu Romanorum id est Constantinopolitanorum, ipse nobis Theophanes explicat ad extremum Zenonis imperatoris annum his verbis : « Cæterum annus, quo Zeno mortuus est et Anastasius imperare cœpit, ab Adamo v ∞ DCCCCXCIX apud Romanos numeratur ; qui juxta diligentiorem et veriorem Alexandrinorum calculum v ∞ DCCCCLXXXIII, a Diocletiani imperio 207, a divina incarnatione 483, indictione 14, notatur. C Qui annus cum citra dubium ullum fuerit vulgaris æræ 491, liquido apparet Alexandrinos, in mundanis quidem sedecim annos pauciores numerasse, æræ autem Christianæ annos detraxisse octo : idque commodioris supputationis causa, ut appareret, quo toto uno sæculo unitatum ac decadum numeri æqualiter procederent in recensendis mundi Christique annis. Hunc igitur calculum secutus Theophanes, et chronographiam a Georgio Syncello usque ad Diocletiani perductam initia porro pertexturus, primum dicti imperatoris annum composuit cum anno Christi 277, qui nobis, octennio addito, est 285, atque ita tacite correxit errorem auctoris sui, annum 278 æræ Alexandrinæ, primum Diocletiani facientis. Etenim hic Alexandri Mam- D mææ annos tredecim recte in anno 215, qui nobis 223 fuit, exordiens, minus recte eidem dederat successorem Maximinum, anno 228, qui fuisset vulgaris æræ 236, cum dictum Alexandrum constet solis novem diebus ultra tredecim annos regnasse, atque adeo pridie Nonas Martias acclamatum, ipsis Idibus obiisse : ut consequens sit primum Maximini annum statui debuisse 227, et reliquos deinceps annos a Georgio numeratos, tali errore semel posito, excrescere supra numerum justum anno uno.

12. Optime igitur fecit Theophanes quod Georgianæ chronographiæ superfluum istum annum detraxerit : non item ii, qui ipsi Theophani annum utrumque detractum volunt, existimantque etiam sic serius quam par est Diocletianum ab eo in imperium induci. Cum enim Græcorum annus a Septembri mense suum sumat exordium, et tum ex aliis auctoribus, tum ex Chronico, quod vocant Alexandrino, habeamus, « Diocletianum imperatorem 15, Kalendas Octrobris Chalcedone renuntiatum, 5, Kalendas Octobris Nicomediam purpuratum intravisse, et Kalendis Januarii consulem prodiisse, » evidens est nullam anni 276 partem ad ipsius imperium pertinuisse, nisi usque ad Kalendas Januarii differas anni initium numerare : quod non faciunt auctores uno anno Diocletiani initium anticipandum judicantes, sed alio nituntur fundamento, persuasi videlicet Palilibus festis, id est 5 Idus Maii, illum esse exorsum regnare. Verum hoc quam temere assumptum fuerit ex verbis Claudii Mamertini in chronico, in alium prorsus quam revera habeant sensum detortis, dilucide Petavius noster ostendit lib. II *De doctrina temporum* cap. 30, ingenue retractans, quæ alias ex inveterata, ut ait, chronologorum sententia scripserat. Eosdem autem prorsus nihil potest juvare 11 consulatus Diocletiani cum 11 anno tribunitiæ, id est imperatoriæ potestatis, in quibusdam lapidibus compositus. Aliud enim est utriusque initium : et cum hoc optime constat quod hunc consulatum adierit anno imperii sui primo, et ideo recte « a consulibus Diocletiano 11 et Aristobulo ejusdem Diocletiani anni ad Pascha ordinandum digesti sunt, » quemadmodum in fastis Constantinopolitanis expresse dicitur.

13. Constantinopolitanis, inquam, licet notiori jam nomine chronicon Alexandrinum vocentur, ex opinione Raderi nostri eosdem Græce Latineque edentis : quam et nos appellationem (ut recepto serviamus usui) libentius usurpamus. Satis enim esse potest eruditum lectorem hic monuisse, quod chronicon illud revera nihil minus quam Alexandrinum sit ; quippe quod nihil habeat cum Alexandrinorum rationibus commune. Non mensium, non dierum nomina, quæ Alexandrinis Ægyptiaca erant omnia, chronico autem huic partim Græca partim Latina sunt, ut Kalendæ idus, etc. Non initium anni, quod Alexandrinis sumitur a mense Thoth, cujus primus dies respondet 29 diei mensis Augusti : in chronico autem a Kalendis Januarii Romano more ducitur. Non anni titulum, quem Ægyptii a regibus imperatoribusve sumebant, Chronicon autem sumit a consulibus ex more Romano. Non æram Christi ; quam qualem usurparint Alexandrini jam vidimus, chronicon autem prorsus non attingit, procedens Græcorum more per Olympiades, Ægyptiis in rebus publicis consignandis inusitatas. Ut autem ex tanta characterum chronologicorum ab Alexandrinorum usu discrepantia manifeste convincitur Alexandrinorum non esse, in quo illa reperitur, ita e converso indubitatum videtur ferri judicium posse, prædictos fastos

Constantinopoli seu Novæ Romæ scriptos esse, ubi in usu vulgari ista erant omnia, magna parte ex veteri Roma illuc traducta simul cum imperii sede; non item in reliqua Græcia, a Latinis nominibus magis abstinente. Istud vero maxime ex postremis prædicti Chronici annis liquet, quibus tam prolixe describuntur Acta boni Hagistri, in templo Studitarum Constantinopoli sepulti anno Heraclii 17, ab aliis historicis vix leviter tacta; ut non tantum ibidem scripsisse auctorem, sed et ex Studitis unum fuisse, nobis appareat verosimillimum. Ast præfigitur chronicon hæc, quæ sequitur gnome Πέτρος Ἀλεξανδρείας. « Hinc deinceps annorum ab Adamo protoplasto sive ab orbis conditi exordio summa colligenda est, respondentium inspiratæ a Deo Scripturæ et sancte institutis per divinos Patres atque in Ecclesia Catholica recte celebratis festivitatibus. » Item de Agno typico et Paschalibus atque ex matheseos rationibus frequenter disputat: Alexandrini autem episcopi scitur munus fuisse, ut definitis accurate solis ac lunæ cyclis, Pascha toti orbi Christiano, quo die esset celebrandum, indicaret. Quid autem tum, si eo non obstante, Cycli Paschalis rationes perspectas habere studuerint Heraclii ævo omnes qui docti cupiebant haberi apud Latinos? Gnome autem istiusmodi non magis indicat auctorem fuisse patria Alexandrinum, nedum urbis illius episcopum aliquem, quam similis alia ex Eusebii Cæsariensis, vel scriptoris alterius opusculo vel epistola quapiam accepta et libro præfixa, Eusebium aut ipsum cujus ea esset gnome auctorem probaret. Itaque haud paulo rectius Panuinius aliique fecerunt, qui dictum Chronicon, prius in Sicilia repertum quam illud ex Augustano ms. Raderus plenius accuratiusque vulgaret, « Fastos Siculos » nuncupavere, cum usu sit inter eruditos receptum (quem et nos in martyrologiorum antiquorum sequimur nomenclatura, quoties ignoramus ad cujus Ecclesiæ usum descripta fuerint) ut mss. codicibus nomen fiat a loco in quo reperti sunt, vel ab eo qui illos proprios in sua possidet bibliotheca.

CAPUT III.

De anno Constantii et Galerii corregnantium et quinto Phocæ in Theophanis Chronographia præteritis, ac demum post plurium annorum seriem, ad lacunam explendam, Juliano et Copronymo supra justum tempus eorum adjectis.

14. Postquam ab infinitis propemodum erroribus, quos vitiosissimæ tabulæ Theophani impingebant, diligentissimi auctoris nomen vindicavimus, et prorsus indignas esse ostendimus, quæ eum chronographia ejus circumferantur, non hoc agendum nobis putamus, ut singula ejus capita revocemus ad examen, et quandoque exerrantem, quod humanum est, ex aliis certioribus quam quæ ipse vidit monumentis ac temporis signandi characteribus, revocemus in viam. Præstitit hoc magno studio et labore interpres ejus prænominatus Goar; cujus egregio fœtui post auctoris mortem in lucem producendo intentus Combefisius, Notas addidit posteriores. Itaque omissis iis quos ipsi observarunt et correxerunt in Theophane erroribus, et difficultatibus quas attigerunt prætermissis, duo tantum hic puncta notabimus: non tam quia ab ipsis levi nimis manu tractata nec satis fuere explicata, quam quia ad plurimos consequenter annos spectantia, totam Theophanis chronologiam obscurissimam reddunt, et ad æræ vulgaris numeros ipsius calculos aptare volentibus, incredibiles pariunt molestias: quas nos experiendo edocti, quod iis emolliendis nobis privatim comparaveramus remedium, libenter in publicum hic conferimus. Est autem hoc in eo situm, ut occasione exerrationis detecta, et statutis eidem utrinque terminis, doceatur lector, eo quod inter Magni Constantini et Joviani imperatoris exordia fluxit spatio, novem annorum differentiam inter vulgarem æram æramque Alexandrinam esse concipiendam, ut suis quæque aptentur temporibus: et rursum ab anno Phocæ quarto usque ad Constantini Copronymi mortem: eum alias communiter, sicut antea dictum est, soli octo anni adjici debeant ad numerum æræ Alexandrinæ, ut cum vulgari componatur. Utrumque autem tanto facimus libentius, quo certius ostendere possumus postremæ exerrationis culpam nequaquam penes Theophanem residere, sed commune tunc passim fuisse omnibus Alexandrina æra utentibus, ut annos mundi Christique, uno quam par erat pauciores, eo tempore numerarent, et sic imminutos cum vera indictione nihilominus componerent.

15. Huic simile aliquid etiam in primo casu accidisse suspicari possumus, demonstrare non possumus. Etenim Georgius Syncellus, cujus chronologicum opus pertexendum Theophanes noster suscepit, pag. 32 editionis Regiæ præfatur, se « Chaldæorum dubiam conjecturam arte demonstrativa refutaturum, necessario interpretandos sibi ducere annos Egregororum usque ad 165. Enoch, qui mundi fuit 1287, ut deinde, inquit, ad vigesimum Constantini ab Adam ordine servato numerandi seriem traducam: et regum unicuique genti imperantium nominibus prolatis, annorum V∞DCCCXVI summam me non oscitanter collegisse demonstrem. » Hæc ille Goare interprete. Verum si quis respondeat τὸ *usque* terminum significare, ut scholæ passim loquuntur, extrinsecum, adeoque Georgium censuisse, Constantini Vicennalia spectare ad proxime sequentem a dicta summa annum V∞DCCCXVI qui nostro 325, responderet, recte se habebit tota Georgii supputatio, iique erraverint soli, qui in ultimo præsignati numeri anno, eadem vicennalia collocarunt. Hoc autem manifeste Theophanes fecit, siquidem cum Vicennalibus Constantini et tempore celebratæ Nicænæ synodi indictionem 12 conjunxit, quam constat Coss. Paulino et Juliano die 20 Maii habitam, at-

que adeo ad 13 Indictionem pertinere. Tali porro errore jam posito, necessarium fuit, per annos 20 sursum ascensuro, primum Constantini annum statuere annum suæ æræ 297. Nec ullum sibi potuit reservare annum, quem Constantio Chloro et Galerio Maximiano inscriberet, quasi post abdicationem Diocletiani et Maximiani Herculei (factam, ut tradit ipsemet et consentiunt omnes, æræ Alexandrinæ anno 296, 11 Kalendas Martii) solis quatuor mensibus vixisset Constantius Chlorus Constantini pater : quod ipsum manifeste ostendit se sentire, cum ait : « Anno imperii undecimo vita functum ; » quem anno 285 dixerat Cæsarem esse institutum.

16. Atqui non tantum Alexandrinum Chronicon dicit, quod Constantius, Constantini Magni imperatoris pater, cum annos 12 imperasset, vita cessit; et ipsius Constantini annum primum componit cum initio Olympiadis 272, sed etiam ex fastis consularibus constat, præter illum annum quo, cedentibus imperio soceris, Augusti declarati sunt Galerius atque Constantius : etiam anno sequenti consulatus insignia gessisse Constantium. Fuit igitur Constantii imperium unius anni et quatuor mensium : post quos mortuo patre die 8 Kalendas Augusti, reliquum quidem tempus, quod Græcis duntaxat unius mensis usque in anni sui sub finem supererat, non potuit apud eos primum Constantini annum efficere : potuit tamen eorum posteros ambiguos reddere Latinorum supputatio, ad quos, adhuc quinque menses ad Januarium numeraturos, cœperat Constantinus imperare. Quidquid sit, et quocunque ex capite ii errarint, qui Theophani erroris dederunt occasionem, potuit ipse errorem agnoscere atque corrigere, cum ad truculentam illam famem describendam pervenit, quæ septima indictione imminente Orientem afflixit, quamque ex semel posita rerum per annum unum anticipatione retulit ad annum 324. Si enim tunc, cum habita est Nicæna synodus, Alexandrinus solum agebatur annus 316 et indictio 12; quæ post æstatem anni iisdem Alexandrinis 524 imminebat indictio, non potuisset nisi sexta censeri, adeoque scire potuit cum septimam dixit, res quæ illam præcedebant indictionem anno uno a se anticipari : et annum 225 a se numerari debuisse, ut haberet ætatem, quam septima sequebatur indictio. Maluit tamen positos semel calculos prosequi toto reliquo Constantini et successoris Constantii tempore ; atque ut hiatum unius istius, anni tandem suppleret, Juliani imperium (quod unum annum et menses octo non integre explevit) per tres pene solidos annos dividere.

17. Hac unius anni ad Juliani tyrannidem adjectione in viam regressus Theophanes, ab initio Joviani, id est ab anno Alexandrinæ æræ 356, cujus Januarius cum nostro 364 coincidit, inoffenso pede progreditur, et suos annos cum indictionibus (quas reliquo quarto et quinto sæculo rarius indicat, sæculo autem sexto post Anastasii mortem pene quotannis designat) recte componit usque ad Phocæ et Heraclii tempora ; ubi novus occurrit nodus, etiam a Goare animadversus ; sed ita, ut animadvertisse contentus, ejus causam exerrandique principia ac finem non sollicite indagarit : cum tamen non modice referat ad chronologiam scire, quo loco exemptus annus unus sit, quo deinde alius unus substitutus. Idque eo magis operæ pretium est facere, quo certius est, non aliquam Theophanis hallucinationem casui intervexisse, sed ex eo quod aliquando publice usurpatum fuit, in necessitatem inductum tale quid faciendi, si ab usitatis calculis nollet recedere et tamen aliquando vellet in viam redire. Ita porro res habet. Postquam Alexandrinæ æræ anno 595 mense Novembri, indictione 6, occisos a Tyranno Phoca Mauritium filiosque narrasset, primum Heraclii annum cum Alexandrino 602 componens ita orditur : Hoc anno mensis Octobris die 4, indictione 14, Heraclius ex Africa appulit cum navibus, atque ita ex octo Phocæ annis eique respondentibus indictionibus, unam tollit. Si quæris, Quam ? respondemus, Decimam, in quam annus quintus Phocæ cadebat ; cum anno ejusdem quarto de industria conflatus in unum, rejecta ad calcem ejus morte Cyriaci patriarchæ, quam hunc « obiisse 29 Octobris die Sabbati, ac funus curatum esse 30 ejusdem mensis die Dominica, » habemus ex chronico prædicto : qui temporum characteres in annum duntaxat 599, æræ Alexandrinæ et in 10 indictionem cadunt : reliqui autem tres anni Phocæ, uti et præcedentes quatuor, sic inter se narratione cohærent, ut interjici illis prorsus nihil possit.

18. Quid autem coegit Alexandrinos annum unum dissimulatum præterire manifeste docebit præcitatum Chronicon ad annum imperatoris Heraclii primum hisce verbis : « A septimo Octobris præsentis indictionis 14 usque ad 13, Januarii indictionis ejusdem, scriptum est in publicis tabulis imperii Heraclii. Et a 14 ejusdem indictionis ejusdem mensis scriptum est in reliquum tempus anni usque ad Decembrem nempe expletum, 15 indictione et consulatu ejusdem religiosissimi principis nostri. » Itaque unus idemque primus Heraclii annus, in duas indictiones distractus, occasionem attulit primum Heraclii annum statuendi eum, qui revera initia ejus præcessit, et totus Phocæ debebatur. Hoc autem semel posito, necesse fuit ab iis, qui talem tenebant ordinem, omnia Heraclii et successorum ejus gesta ad unum annum anticipari, magis quam æra Alexandrina integre numerata passa fuisset : quod deinceps usque in Palæstinam videbimus valuisse, etiam circa finem 9 sæculi, scilicet in ecclesiasticis scripturis, quæ sese æræ Alexandrinæ aptabant ; quam Theophanes utpote monachus sequens, et tandem exorbitantiam istam vel animadvertens primum vel corrigere volens in sua chronographia, Constantini

Copronymi annum penultimum distraxit in duos, dissimulata rursum indictione, ipsique Copronymo (quem anno Alexandrino 768 « die 14 mensis Septembris, indictione 14 mortuum esse dicit postquam ab obitu patris imperasset annos 34, menses 2, dies 26), » totos 35 annos reliquit; quoniam in anno Alexandrino 733 propter rerum et indictionum anticipationem jam dictam, constituerat principium imperii ab eo suscepti, « mensis Junii die 27 ad insequentem indictionem 10 pertinente, » cum insequens, dictum diem indictio numerari tantum debuisset 9, nisi per indictiones primo Heraclii anno geminatas, unum annum æra Alexandrina amisisset.

19. Hæc autem quamvis ita solide deducta subsistant, ut clara sint utrumque terminum considerantibus, annum scilicet Phocæ primum et Copronymi ultimum, lubet tamen etiam exemplis ex ipso Theophane comprobare, toto illo annorum 173 spatio hebdomadæ ferias, cum certis mensis alicujus diebus sic comparari, ut, nisi ad annum ab eo numeratum adjicias annos novem, nunquam sis verum vulgaris æræ annum habiturus vel in Theophane vel in alio scriptore similem chronotaxim tenente. Anno igitur Alexandrino 613 sic scribit Theophanes: « Hoc anno, indictione, 10 Heraclius, peracta mense Aprili die 4 solemnitate Paschali.... in Persidem perrexit: » qui character Paschalis in 4 Aprilis, 10 indictione cadentis, cum annum vulgaris æræ 622 signet, clarum est ei debuisse in Alexandrina æra respondere annum 614 nisi annus unus, ut diximus, excidisset. Simile quid habes sæpius posterioribus annis: sed ut Heraclii temporibus immoremur, jungamus Theophani Chronicum præcitatum, et statim primo dicti imperatoris anno habemus « Epiphaniam Julio mense eadem indictione, » (14 ut præfertur, etsi per novam constitutionem imperator a 14 Januarii voluerit 15 indictionem nominari) « ex Eudocia natam: » idque, ut ait Chronicon « die mensis septimo, feria 4. » Atqui talis dies et feria cadunt in annum vulgaris æræ 611, Alexandrinæ 603: hic igitur cum sua 14 indictione primus Heraclio annus in imperio fuit, quamvis Theophanes annum 602 notaverit.

20. Adde ex posterioribus annis exempla, puta ex 732, sub cujus initium, « mense Octobris die 26, Indictione 9, feria 4, terræ motus ingens Constantinopoli contigit: « utique cum nos proximo Januario inchoaturi essemus annum 741, atque adeo 733, numerari ab Alexandrinis debuisset. Item ex anno 735, quo » mense Aprilis die 16, feria 5, Valid Arabum dux suorum factione sublatus narratur: « ubi apparet ex characterum collectione annum 736 signari debuisse, nisi suos præcipites calculos secutus Theophanes fuisset. Denique clarissimis notis insignitur annus, quo « Imperator Copronymus, trium uxorum vir, Eudociam tertiam conjugem Aprilis mensis die primo, indictione septima, die Sabbati, Augustam renuntiavit: sequenti vero luce, quæ Aprilis secunda fuit, dies nimirum Dominica sancti Paschatis, liberos ex ea duos Cæsares declaravit. Hæc enim tam diserte signant annum vulgaris æræ 769, ut manifesto appareat quis octennio dempto deberet secundum Alexandrinam exsurgere, quamvis Theophanes annum 760 notaverit, paulo post ad æqualitatem venturus temporum, penultimo Copronymi anno, ut dictum est, in duos diviso. Quod autem Alexandrina æra utentibus passim communis fuerit eo tempore ac diu etiam post Theophanem, quem ipse tenuit computandi modus, vide 20 Martii probatum in martyribus Sabaitis, quorum coævus scriptor nisi sic annos numerasset et annum unum ex more omisisset computare, non potuisset scribere eos mortem oppetiisse anno ab orbe condito VI$^{\infty}$ CCLXXXVIII a Christi incarnatione 788, indictione 5, cum quinta indictio annum nostrum 797 signet, et hunc ipsum probet tempus mortis vicinissimum Paschati, in 23 Martii cadenti, quod alii ex propinquis annis nulli convenit.

CAPUT IV.

Heraclii imperatoris chronotaxis, duobus annis in unum conflatis et altero in duos distracto intricatâ, evolvitur. Indictionum sub eodem ratio explicatur.

21. Quo tempore Chronographiam suam scripsit Theophanes, patriarcham Constantinopolitanum sanctus Nicephorus tenuit, cujus vitam dedimus 14 Martii: qui et ipse breviarium conscripsit rerum post Mauritii mortem gestarum: quod Græco-Latine habemus editum cum eruditissimi viri Dionysii Petavii chronologicis notis. Harum bona pars eo spectat, ut ostendatur Heraclii imperatoris annum primum fuisse annum vulgaris æræ 611, quod et nos amplectimur, prorsusque confirmatur ex morte, quam post imperii annos triginta, et menses aliquot obiisse illum, æque Theophanes ac Nicephorus scribunt. Obiit autem Heraclius, ut ait ille, mense Martii indictione 14, adeoque anno 641, qui Alexandrino 633 responderet, nisi huic æræ, ea qua diximus ratione, annus unus fuisset ablatus. Nec aliter quam ab isto principio numerari solitos annos Heraclii, probari etiam potest ex sancti Anastasii Persæ actis, ad 22 Januarii ex vetusta interpretatione Latina editis, ubi is martyrium passus dicitur « anno decimo octavo imperii Heraclii Piissimi imperatoris et decimo sexto Constantini ejus filii. » Nam si geminatis intra unum annum indictionibus idem annus etiam pro duobus fuisset Heraclio imputatus in publicis tabulis, et si post 13 Januarii anni 611, ut cœpta fuit scribi 15 indictio, sic etiam scriptus fuisset annus Heraclii 2, annus quo passus est Anastasius, quemque ex ipsiusmet Heraclii epistola Constantinopolim scripta de rebus a se contra Chosroem et cum Syroe gestis, constat festum Pentecostes 15 Maii retulisse, et 3 Aprilis habuisse Domini-

cam in Albis, adeoque fuisse vulgaris æræ 628 hic, inquam, annus debuisset Heraclii 19 numerari.

22. Quid igitur Theophanes, inquies, et ejus interpres Anastasius res omnes inter Chosroem et Syroem gestas et imperatoris victorias post I indictionis initium obtentas, in annum Heraclii 17 compegerunt, suoque exemplo movere eum, qui sancti Anastasii acta politiori stylo ornavit, ut eumdem annum etiam ipse dicto martyrio assignaret? Hoc nempe est quod ad acta prædicta diximus (*x*), annos 17 et 18, Heraclii confusos ab auctoribus esse. Quod satis quidem intellexit eruditissimus Petavius cum dixit, relatam de Razate Persarum ductore victoriam « anno 18 imperii jam inchoato cum 1 indictione : » non tamen explicuit, quid esset tota anni præcedentis 627 hyeme atque æstate actum : quare in ancipiti nos relictos crederemus, nisi ex ipso Theophane, suos ipsius calculos confundente, lux nobis aliqua affulgeret. Etenim anno Heraclii 16, narrans vastos Chosrois cum duplici exercitu conatus, facile ostendit totum eum annum, rebus quæ ibi describuntur contra Saim gestis fuisse occupatum, ideoque Turcorum ex Perside regressum et cum imperatorio exercitu conjunctionem, aut incidisse in autumnum eum, unde proxime sequens Græcorum annus ducit initium, aut forte etiam multo serius contigisse; interim dum alter Persicarum copiarum ductor Sarberus, continuata etiam per hyemem obsidione, Chalcedonem premit. In quo repellendo et hoste persequendo opus est insumptum fuisse quod esse poterat ex hyeme reliquum. Hinc fessis militibus data quies, et utrinque parandis ad extremos conatus viribus incubuere partes, præsertim Heraclius, idque diligentia tanta, ut hostem prævertens, statim a mense Septembri, annum Constantinopolitanis 628 inchoante, in hostem moverit, easque res gesserit, quas, quia duos priores annos in unum Theophanes conflaverat, ad 17 Heraclii annum et indictionem 15 omnes est coactus referre.

23. Verum dum per menses singulos progrediens, tandem ad 12 « diem Decembris pervenit, quo ipse Imperator ante omnes prosiliens Persarum ductorem offendit, eumque Dei virtute et Dei Genitricis auxilio prostravit, » ipse suum errorem indicat, et pariter facem nobis rursum effert, dicens : « Sabbati diem fuisse. » Hoc enim non quadrat in 15 indictionem, nisi ipsam a Januario in Januarium ducas; sed in indictionem 1 qua Cyclo solis 20, littera Dominicali D dies 12 Octobris concurrebat cum Sabbato, et annus 628, Græcis in cursu, nobis autem in janua esset. Itaque cum reliquis hujus anni rebus conjungendus est gloriosus imperatoris regressus in urbem, et pax imperio parta; quibus solis duobus punctis Theophanes implet annum Alexandrinæ æræ, sicut diximus præcipitatæ, 619 cum alias ad eumdem spectet tota Chosroæ Syroisque tragœdia, et quæ missi ultro citroque de fœderibus nuntii egere usque ad diem 15 Maii indictionis 1, quo lectæ sunt Constantinopoli ex suggestu in sanctissima Dei Magna ecclesia Laureatæ imperatoris litteræ, nuntiantes mortem Chosroæ et inaugurationem Syroæ, pacisque stabilitæ ordinem atque conditiones : quas litteras æstate jam adulta, lætissimus excepit reditus Heraclii, crucem Dominicam reportantis, cum jam nova indictio cum anno communi Græcorum cœpta esset.

24. Atque nunc ita clare videntur elucidata, quæ olim duntaxat in transitu perstringere licuit, et omnia cum Alexandrino, ut vocant, Chronico, annis paulo post secutis scripto, conveniunt optime. Nunc libet ex eodem Chronico observare, quomodo primis Heraclii annis factum sit, ut per explicatam superius constitutionem jubentis, ut ab die 13 Januarii usque in anni finem « 15 indictio et consulatus Heraclii » scriberetur, initium quidem indictionum a Septembri ad aliud tempus translatum fuerit, non tamen earum Cyclus uno anno acceleratus : quia nempe secundus Heraclii annus non fuit signatus indictione 1, quod Cycli quindenarii numerus anticipate expletus postulasset; sed ita scriptum fuit, « ind. 15, Hier. 11, post consul. Heraclii Augusti : » et sic consequenter anno tertio « ind. 1, Her. 111 post consulatum Heraclii Augusti 11 » quando etiam constitutum est, ut a die 23 Januarii sic scriberetur, « Imperii religiosissimorum nostrorum principum et maximorum beneficiorum auctorum, Flavii Heraclii piissimi, anno 111, post consulatum ejusdem anno 11, et Flavii Heraclii Junioris Constantini, a Deo custoditi filii ejus, anno primo, semper Augustorum imperatorum. »

25. Verum ad quod tempus dicemus translatum indictionum initium? Theophanes, nulla istarum novitatum habita ratione, et annos Heraclii imperatoris et indictiones a Septembri mense subducere se manifeste indicat, cum anno Heraclii secundum calculum ejus tertio, sed secundum veritatem et publicam scribendi formulam adhuc secundo, narrat coronationem Epiphaniæ a Sergio patriarcha factam « mensis Octobris die 4, Indictione 1. » Et eodem deinceps passu progreditur. Chronicon vero supradictum sub 15 indictione factum illud adhuc relinquens, ipsam videtur usque ad Januarium protrahere : deinde vero clare indicat, non idem annorum imperii et indictionum censeri initium, ideoque anno post consulatum Heraclii 111, cum 11 indictione conjuncto, subnectens gesta die 14, Gorpiæi mensis, qui Romanis est September, expresse iis addit indictionem 111. Ex quo posset consequens censeri, jam tum propter emergentes ex præmonstrata mutatione difficultates, reductas fuisse ad initium Septembris indictiones, nisi in eodem Chronico, mox anno sequenti cum 111 indictione comparato referretur,

quid eo anno cœperit inter psallendum servari « a prima Jejuniorum hebdomade indictione 4. » Quid? an jam tum cum initio Martii (Pascha enim 20 Aprilis exspectabatur) incepta erat nova indictio, et pene iterum indictiones duæ in unum annum compingebantur? Potius scriptoris mendo 4 pro 111 irrepsisse credemus? Ita certe suadent annorum posteriorum exempla, nullum non mensem Septembri priorem ad eamdem referentia indictionem, qua annus imperatoris signatur.

26. Hoc igitur præcitati chronici mendo admisso correctoque, dici potest, tertio post Heraclii consulatum anno adhuc currente usque ad Januarium, denuo cœpisse indictiones a Septembri numerari. Certe præter jam dictum locum, quem mendosum esse suspicamur, nihil potest afferri, quo sustineas ultra eum annum fuisse Januario attributum indictionis exordium: multo minus, etiam mense Martio aliquando illam inchoatam fuisse. Nam licet verba Heraclii in epistola anno 628 scripta τῇ κδ' τοῦ παρελθόντος Φευβρουαρίου, τῆς ἐνισταμένης ἐπινεμήσεως, interpres verterit, « 24 Februarii præteriti mensis, instante jam prima indictione, » quasi adhuc futura esset indictio, quæ pridem inchoata jam fluere debebat, secundum ordinarium Cyclum: erravit tamen manifeste, quod putaverit ἐπινημέσιν hic significare indictionem. Nusquam enim vel hic vel alius auctor aliter eam appellavit, quam Latino nomine Ἰνδικτιῶνος (y). Igitur, ut Heraclii epistolam recte intelligas, τῆς ἐνισταμένης ἐπινεμήσεως (sic enim legendum) reddendum Latine est « instante jam primo vere seu prima pabulatione; » est enim ἐπινέμησις verbale ab ἐπινέμω, luxuriantem in folia sementem depascor. » Hoc autem statim in Martio faciendum est in illis calidioribus regionibus: et hoc tempus fuit moturo in patrem Siroi necessario exspectandum, ne defectu pabuli deficerent per hiemis asperitatem, equi in quibus præcipuum Persarum robur, et spes opprimendi celeriter Chosrois tota erat constituta.

CAPUT V.

Quædam chronologica menda per librariorum socordiam Theophani aspersa, et ab aliis non observata. Annorum Mauritii imperatoris duplex epocha.

27. Restat nunc, ut omissis aliorum auctorum vel interpretum mendis, quorum correctio ad Theophanem illustrandum facit nihil, observationes chronicas, quæ priorum commentatorum videntur fugisse diligentiam, nobisque aliud agentibus occurrerunt, in gratiam curiosi lectoris adnotemus, ut si quis auctorem optimum, forma et modo ad usum publicum commodiori velit emittere in lucem, propriisque annotationibus ex sua et aliorum diligentia depromptis illustrare, hanc quoque racemationem nostram ad manum habeat.

Primo annus Alexandrinus 483 sic concluditur: « Coronatus est Anastasius, præfata indictione 14 mensis Aprilis, ἡμέρᾳ πέμπτῃ τῇ μεγάλῃ τοῦ Πάσχα magna paschali solemnitate feria 4. » Ita interpres: verum si ex anni et indictionis indicio requiras, quis dies fuerit 14 Aprilis, invenies Cyclo lunæ 17, solis 24, ipsam Dominicam Paschatis fuisse: quare expungens τὸ πέμπτῃ, imperita manu nescio unde adjectum, ita clarum sensum Latine reddes: «Coronatus est . . . ipsa die magna Paschatis: » quo loquendi modo nihil est familiarius Græcis de Paschate agentibus.

II. Annus 536 ita incipit: « Hoc anno mensis Septembris sexto die, hebdomadis primo ἰνδικτιῶνος ἑβδόμης, ut est in Græco: non igitur erudito interpreti vitio vertatur, quod librarii præcipitantia Latine inveniatur « indictione prima; sed legatur septima: » et debitus inter indictionem 5 anni 534, et indictionem 11 anni 540 ordo servatus invenietur.

III. Anno 542 post medium, « Ædis Sanctorum Apostolorum consecratio facta dicitur CP. Julii mensis die 28, tertia feria: » ubi in Græco æque ac Latino textu Junius mensis esset substituendus pro Julio, ut Cyclo solis 27, littera Dominicali B, dies, mensis, et hebdomadis feria recte conveniant: itaque Anastasius bibliothecarius ad annum præfatum legit et vertit, nisi quod in Parisiensi regia editione typographorum incuria in annis Mundi et Christi 46 pro 42 legatur, ex antecedentibus et consequentibus haud difficulter corrigendo errore.

IV. Annum proxime sequentem in Græco pariter et latino textu Narsetis adversus Gothos profectio incipit, et signatur « Indictione quarta sive δ': » sed ex anno, quem immediate post « Indictio decima quinta, » ιε' notat facile deprehendes, quantumvis fores aliis adminiculis destitutus, unius cifræ defectum supplendum, legendumque esse « Indictione decima quarta, ιδ'. »

V. Econtra in anno 546, ubi « Horrendus in urbe CP. terræ motus accidisse dicitur mensis Augusti decimo quinto, ιε', tempore illucescentis jam Dominicæ diei post mediam noctem, » lege diem mensis solummodo decimum, ι', quia Cyclo solis 2, littera Dominicali E, in diem 10, non in 15 Dominica incidebat.

VI. Anno 551, « In Magna ecclesia Constantinopolitana Trulli, jam pene suis omnibus ornamentis instructi, pars orientalior, collabente ad sanctum altare testudine, in terram decidisse legitur, mensis Maii die septimo, hebdomadis tertio, ubi diem mensis vigesimum septimum ut legas, vel diem hebdomadis quartum jubet littera Domicalis E, Cyclo solis 13. » Præplacet autem prior correctio, quia in notis numeralibus facilius est litteram unam omitti, quam diversas inter se commutari.

VII. Anno 622 (qui propter demonstratam superius unius anni Alexandrini expunctionem Januarium mensem cum nostro 631 habet communem) « Indictione 1 Novembris 7 Heraclio David filius natus est. Eodem quoque die Heraclius Heracli

nepos in lucem venit, et a Sergio die 3 Novembris A indictionis 5, baptizatur in Blachernis : » quæ ne inter se pugnent, in fine sic mutabis, καὶ ἐβαπτίσθη ἐν Βλαχέρναις ὑπὸ Σεργίου πατριάρχου τῇ δ' ἰνδικτιῶνι, μηνὶ Νοεμβρίῳ ιγ'. « Et baptizatus est in Blachernis a Sergio patriarcha, indictione 4, mensis Novembris die 13. »

VIII. Tertio post hæc anno, Alexandrinis 626, nobis 635, narratur prælium, ab imperatorii exercitus duce Baane contra Saracenos Arabes infeliciter commissum, τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, ἥτις ἦν τρίτη τῆς ἑβδομάδος, κγ' τοῦ Ἰουλίου μηνός · quæ nihilo saniori sensu Latine redduntur, « ipso primo die, qui fuit hebdomadis tertius, Julii vero mensis tertius ac vigesimus : » exacta autem ad rationes anni prædicti habentis litteram Dominicalem A Cyclo solis 28, sic reddenda sunt integritati debitæ: Τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος, ἥτις ἦν κε' τοῦ Ἰουλίου μηνός. « Primo die hebdomadæ, qui fuit 23 Julii mensis. »

IX. Anno 671, nobis 680, Maviæ primi Saracenorum regis mors ascribitur « Indictioni primæ diei sexto Aprilis : » sed *octavam* indictionem esse legendam monstrat ipsarum indictionum ordo, cum anno 650, nobis 659, secunda indictio notata fuerit : quod etiam Goar animadvertit.

X. Anno 721, nobis 730 « Leo Armenus contra sanctas imagines silentium celebravit, σελέντιον ἐκρότησεν, » id est, ne quis earum cultum propugnaret edixit, « die 7 mensis Januarii, indictione C 13, feria hebdomadis 3; » sed cum tunc littera Dominicalis fuerit A, apparet diem mensis fuisse 17, ιζ'. Et hæc quatuor ad tempora spectant prænotatæ anticipationis : quæ sequuntur, ordinariam servant utriusque æræ differentiam, octo scilicet annorum.

XI. Anno 789, secundum Alexandrinos, « Junii mensis die 17 indictione 5 » fugit Constantinopoli imperator Constantinus : sed jussu matris Irenes comprehensus ab amicis, reducitur in urbem « Sabbato mensis ejusdem die 15; » quo loco errorem manifestum, ex comparatione utriusque diei colligendum, emenda, et pro mensis Junii die 17 lege, *mensis Julii die* 7; anno enim nobis 797, *dies* 15 non Junii, sed *Julii* sabbatum fuit. Ana- D stasius Bibliothecarius 16 *Kal. Aug.* vertens ubi de fuga agit 17 *Julii* videtur legisse : pro quo an 17 Aug. alicubi invenerit Philippe Labbe nescimus: certe in epitome chronologica Constantini excæcationem ascribit diei 19 Aug. quæ similiter sabbatum fuit.

XII. Anno 803, Leo, Armeniacorum dux sub imperatore Nicephoro, cum magna exercitus atque pecuniæ parte venit in manus Sarracenorum, mense Februario indictionis quartæ (decimæ quartæ perperam apud Anastasium legitur), Sabbato primo quadragesimæ. Verum eo anno, Cyclo unæ 14, solis 8, littera Dominicali E, Pascha fuit 13 Aprilis, adeoque dictum Sabbatum cecidit in 1 diem Martii : ut igitur non erraverit Theophanes ipsomet anno, quo potuit scripsisse, et quo alias plures temporum notas recte composuit ; credendum librariorum incuria jam olim (nam etiam Anastasius ita scriptum reperit) excidisse voculam unam, ipsumque Theophanem (ut alias in simili casu de indictione vidimus anno Constantini 28, et de verno tempore in chronico Alexandrino) scripsisse μέλλοντος, sive ἐνισταμένου τοῦ πρώτου Σαββάτου τῶν Νηστειῶν, instante primo Jejuniorum Sabbato.

28. Hæc sunt, quibus observatis emendatisque, inoffenso ferme pede decurri poterit ab Orientalis historiæ studiosis tota Theophanis chronologia : B nam si qua subinde pluribus gesta annis, eo quo cœpta sunt geri anno conjunctim legantur, ea non ita morari lectorem poterunt, ut propterea opus sit singula ad examen revocare. Si Romanorum pontificum aut aliorum patriarcharum successio, quandoque ipsi inserta texui, hinc inde appareat corrigenda ex certioribus monumentis, non ipsi auctori vitium imputetur, sed catalogis, quos nec ipse, nec qui simili in studio laboravit, S. Nicephorus, satis correctos habuit, ut alibi et maxime in S. Cyrillo Hierosolymitano episcopo § 3 ad 18 Martii probavimus. Si denique auctores quos potuit secutus optimos, aliquem temporis characterem ab iis vel perperam vel ambigue notatum præ oculis habuit, danda est venia humanæ imbecillitati, cui nulla possit præstare diligentia, ut non aliquando exerret a vero. Ita cum Theophylactus Simocatta sæculi 7 scriptor, historiam Mauritii imperatoris libris octo descripsisset, et lib. V, c. 16 pacato imperatoriis armis Oriente ad res in Europa gestas transiens dixisset, quod *eo die*, quo ipse imperator ducturus exercitum, vere ineunte, « Egressus e regia, parasangam unam et semis usque in Septimum processit, sol pene totus est obscuratus, » subjunxissetque : Ἔννατον δὲ ἄρα τοῦτο ἔτος ἐτύγχανεν ὂν Μαυρικίου τοῦ αὐτοκράτορος, id Theophanes, æque ac postea Simocattæ interpres Latinus Jacobus Pontanus, de « *anno imperii nono* » intellexit. Hoc porro si ex mente auctoris fecit uterque, erravit sane, ut mox patebit Simocatta ipse : certum est enim, quod iste annus fuerit Mauritio imperii decimus. Si auctorem excuses eumque putes non annum τῆς βασιλείας imperii, sed τῆς ὑπατείας consulatus nonum, ut scriptum fortassis ante se repererat) numeravisse: excusabilis etiam Theophanes erit, quod magis obvium secutus sensum, ad minus usitatum alterum et in hoc casu specialem non adverterit animum.

29. Errandi porro occasio huic vel illi fuit, quod anno duntaxat secundo imperii sui consul Mauritius appellatus sit solus absque collega : « primus quippe illius annus consulibus caruit, atque ex communi hominum consensu scriptum est : « Post consulatum divinæ memoriæ Tiberii Constantini

anno quarto, » uti in chronico Alexandrino expresse dicitur. Hinc autem nata est annorum Mauritii duplex epocha, altera Imperii, altera Consulatus. Itaque qui annus imperantis fuit decimus, ejusdem novies Consulis dicebatur, vel etiam (ut Chronicon Alexandrinum numerat) « post consulatum Mauritii Tiberii octavus : » quo anno eodemque vulgaris æræ 592 ductas esse in Thraciam copias, non vero præcedenti, primum ex eo colligitur, quod nonnisi præcedenti anno, secundum Alexandrinum chronicon, restitutus regno suo Chosroes sit, itaque pacatus Oriens : potissimum autem idem demonstrative evincitur ex illa tam grandi obscuratione solis, quam ex Simocatta transcripsit Theophanes, et, ut diximus perperam anno nono Mauritii imperantis attribuit una cum rebus tunc gestis. Constat enim ex astronomicis calculis, quod eclipsis solaris, quæ anno 591 accidit, die 30 Martii, Constantinopoli vix aut ne vix quidem potuerit conspici, prout in nostri gratiam observaverunt viri astronomicarum rerum peritissimi duo Michael Seneschal S. J. et David vanden Nieuwenborcht Antuerpiensis presbyter. At vero anno 592, die 19 Martii magna illa eclipsis accidit, quam Petavius noster l. VIII *De doctrina temporum*, pag. 853, docet Constantinopoli fuisse digitorum 10, et duravisse ab hora 9, matutina ferme ad medium horæ 12. Ut dubium nullum sit, quin hæc illa quoque eclipsis sit, cujus ad annum Guntramni 22, meminit Fredegarius, dicens : quod, « A mane usque in mediam diem ita obscuratus sit sol, ut tertia pars ex ipso vix appareret. » Imo non ex observatione apud Francos facta, sed ex alicujus Græci auctoris relatu ipsius eclipseos durationem innotuisse Fredegario, ex tempore per eumdem designato apparet : nam (nisi forte mediam diem dici putes pro plena die) illa solis obscuratio in Gallia cœpit conspici, ut Petavius observavit circa horam 7 matutinam, et non duravit usque ad medium nonæ, fuitque secundum eumdem Petavium non multo plus quam digitorum sex ; secundum calculos Davidis præcitati digitorum omnino octo ; « cum luna, inquit hic, habuerit latitudinem borealem minutorum 38, parallaxim minutorum 60, quæ ad incidentiam eclipticæ fuit minutorum 48, adeoque luna apparuerit sole inferior minutis 10, » ut vere vix tertia pars solis conspici a Francis potuerit, quemadmodum Fredegarius scripsit.

30. Onuphrius Panvinius, lib. III *Fastorum* annis Mauritii imperatoris ordinandis tertiam epocham statuit, in anno vulgaris æræ 592, quo, ut ait, « Mauritius imperator sine collega secundum consulatum gessit, quem usque ad duodecimum continuavit, ut ex fastis Græcis et libro Maffeiorum intelligitur. Fastos Græcos hic appellat, quos alibi Siculos, et novissime Raderus Chronicon Alexandrinum nuncupavit : sed in his (idemque de libro Maffeiorum dici posse arbitramur) nihil simile dicitur, et nulla facta alicubi mentione consulatus secundi, indiscriminatim memorantur anni 18 post consulatum Mauricii Tiberii. Unicum igitur tertiæ ejus epochæ comminiscendæ fundamentum accepit Onuphrius ex eo, quod paulo post allegat, registro epistolarum S. Gregorii l. IX, Indict. 4, ubi sic incipit epist. 22 : « In nomine Domini nostri et Salvatoris Jesu Christi, imperantibus Domno Mauritio et Tiberio Augustis, anno incarnationis Dominicæ sexcentesimo primo, eodemque Domino undecies consule sub die 3 Nonarum Octobrium. »

31. Verum, uti in hac epistola manifestum est, oscitantis librarii mendum in eo, quod vel *Tiberium*, pro Theodosio scripsit (hunc enim non istum pater imperii consortem asciverat anno 590), vel quod duo unius imperatoris nomina interjecta conjunctione, et, in duas personas distrahens, notavit, « Imperatoribus Augustis, pro imperante domno Mauritio Tiberio Augusto : » sic potuit idem erravisse in numero consulatus ad longum præter consuetudinem antiquorum describendo, et ubi scriptum fuerat vel scribi debuerat, eodemque domino 18 consule, legisse undecies. Similiter eidem epistolæ inserta Probi abbatis supplicatio sic incipiens : « Imperante domno Mauritio et Tiberio piissimo, » corrigi debet deleta particula, etc. Quæ hic dicta sunto occasione sumpti a Mauritio consulatus, nullis posthæc, quoad vixit novis consulibus subrogatis, ut quæ sequenti exegesi dicturi sumus de Guntramni morte, ex illam prægressa anno uno eclipsi definienda, hac quoque ex parte maneant inconcussa ; utque Theophanem legens, ea quæ ipse ad annum Alexandrinæ æræ 582, velut uno eodemque anno gesta conjungit, pro majori parte sciat ad annum 583 ejusdem æræ pertinere : et quæ huic anno una cum eclipsi imputantur conjungi debere historiæ anni sequentis, quo revera eclipsis accidit, et exercitum in Thraciam imperator duxit.

ANASTASII BIBLIOTHECARII

HISTORIA ECCLESIASTICA

EX NICEPHORO PATRIARCHA, GEORGIO SYNCELLO ET THEOPHANE CONTRACTA.

CAROLUS ANNIBAL FABROTTUS ICT. LECTORI.

Historiam Ecclesiasticam Anastasii, de Græcis Nicephori, Georgii Syncelli et Theophanis excerptam, nunc primum in lucem damus. Quanti autem facienda sit historia hæc non ignorant qui Theophanem Græce loquentem legerunt, qui non minore fide quam diligentia ea quæ tam ad rem Romanam quam Byzantinam pertinent exsequitur. Hunc Anastasius pene totum non infelici successu in Latinum convertit. Quod sane quisquis verum amat, inficias non ibit: nam et pleraque sunt in Theophane Græco-barbara, quæ viris etiam Græce doctissimis hodie negotium facesserent. Cujus rei fidem facient glossaria nostra mixo-barbara, quæ aliis quoque sæculi sequioris auctoribus interpretandis facem præferre poterunt. Quædam esse barbara et eorum temporum infelicitatem redolentia in hac versione equidem non abnuerim: sed hæc magis inerudili sæculi vitia sunt quam scriptorum, quibus propositum erat monimentis suis posteritati prodesse, non Latinæ linguæ venustates et eloquentiæ flores in sterili solo quærere. Quid autem in edendo Anastasio præstiterimus, breviter, Lector, monendus es. Romanum igitur exemplar ad nos Roma transmissum beneficio eminentissimi cardinalis Francisci Barberini, litterarum parentis, et opera Lucæ Holstenii, viri longe doctissimi, cum optimæ notæ codice contulimus, quem nobis celeberrima Thuana bibliotheca suppeditavit. Hujus ope fœda menda sustulimus, quæ in Romanum codicem fortean exscriptoris vitio irrepserant, ut hoc quoque nomine præclare de republica litteraria meritus sit perillustris vir Jacobus Augustus Thuanus, in primore regni curia præses amplissimus, magni parentis magna soboles. Sed et gratia habenda est illustrissimo et eximiæ doctrinæ viro D. Carolo de Monchal, archiepiscopo Tolosano, qui bibliothecam suam cum paucis comparandam doctis omnibus patere vult: codicem nempe manu descriptum nobis commodavit idem vir illustrissimus, cujus subsidio nonnulla sanavimus et pristino nitori restituimus. Præterea si quæ erant subobscura in hac versione, ea Græci codicis collatione et aliorum auctorum allatis locis illustravimus, ut omnino pauca sint quæ mediocriter etiam eruditi non capiant, si cum Græcis comparare non graventur. Vale.

INCIPIT PRÆFATIO

ANASTASII BIBLIOTHECARII SUMMÆ AC APOSTOLICÆ SEDIS

AD JOANNEM DIACONEM URBIS ROMANÆ.

Ecclesiasticam, charissime frater et digne Christi Levita Joannes, auctore Deo, scripturus historiam, exigis a me quædam in Latinum stylum ex Græcis voluminibus transferenda, quo et ipsa quoque proposito inseras operi et intexas; his enim duabus linguis præcipue, quæ in Ecclesia gesta sunt, enarrantur. Ego vero, propriam inscitiam et sermonis angustiam non ignorans, hoc agere tanto tempore merito recusavi, supra me videlicet esse tam arduum conamen procul dubio ratus. Sed quoniam ipse te propositum opus melius exsecutu- A rum fore asseveras, si ea quæ in Latinis codicibus inveniri non possunt, prius ex Græcorum fonte haurienda percipias, faciam Deo propitio quod hortaris, præsertim cum Dei sit quod agendum proponimus, et multis procul dubio causa profectus atque salutis. Nec enim tibi tam charo tamque sapienti quidquam negare potero, qui profecto Apostoli documento imbutus [1] sapientibus et insipientibus debitor sum. Verum quia præcipue necessarium arbitror ea quæ a Theodosio principe juniore in Ecclesia gesta sunt enarrandi, ad cujus

[1] Rom. I, 14.

videlicet tempora Theodoretus, Socrates et Sozomenus, Eusebium Pamphili subsequentes, libros ecclesiasticæ historiæ texuerunt, operæ pretium duxi ex Georgii summatim quædam et Theophanis chronographia plura, sed succincte carpere, quorum prior usque ad Diocletianum, posterior vero usque ad Leonem qui post Michaelem imperavit, patrem scilicet Ignatii qui adhuc superest habenas Constantinopolitanæ tenens Ecclesiæ, prædicti operis sui stylum protraxit. Qui autem sint isti breviter annotabo. Horum igitur alter electa monastica vita mundoque contempto Christi se levi jugo et suavi sarcinæ mancipavit. Præterea contra hæreticos incessanti agone desudans, mundi principibus contra Ecclesiæ ritum sævientibus, multis verberibus diversisque pœnis affectus est. Sic ergo stigmata Christi in corpore suo portans, tam pro fidei suæ constantia, quam pro multarum virtutum insignibus sanctæ memoriæ Tarasii, regiæ urbis præsulis, syncellus effectus est. Sed ne multa prosequar, sufficere arbitror ad præconium ejus quod a sede approbatus sit apostolica, quando scilicet vicarii ejus una cum trecentis quinquaginta Patribus in Nicæa urbe secundo convenientes universalem synodum celebrarunt, siquidem et laus ejus in ecdem septimo et sancto concilio reperitur. Porro de altero quid dicam? cum et ejus conscripta vita, qualiter videlicet amplis patrimoniis venditis crucem suam tulerit, qualiterve secutus Christum, abbatis in monasterio Agri functus officio, virtutibus fulserit, miraculis coruscaverit et confessor obierit, satis aperteque per Byzantium et circum quasque regiones, his qui prope et his qui longe sunt [1], clamet. Sed et studia ejus ad nos usque perlata, quis vel quantus vir iste fuerit solertibus manifestant. Ex horum ergo chronographiæ amœnissimo quædam decerpam horto, quæ amplissimæ tui operis mensæ obediens obsecutor apponam; quæ nimirum contemnere non debes, sed inter tua saltem secundum sensus virtutem sine fastidio collocare, primo quia tuo sunt elicita frequenti prorsus hortatu, deinde quia inter crebras et assuetas delicias nonnunquam vilium escarum quasi delectabilium requiruntur edulia, tertio quia, donec propositæ opus historiæ per te ad perfectionem fuerit Deo favente perductum, poterit forte nostrum esse desiderantibus aliquantisper in usum, et qui opima vestra consequi non valuerint, erunt interim his exilibus nostris utcunque contenti. Huic sane operi ratum duxi beati Nicephori Constantinopolitani episcopi chronographiam præponere, ut scilicet et ex ea possis aliquantula carpere, et sicubi fortassis hac utendum judicaveris, tuam non lateat omnino notitiam. Obsecro autem charitatem tuam, quæ omnia secundum Apostolum suffert, et non quærit quæ sua sunt, — imo per se me obsecrat universa Latinorum Ecclesia ut sic scribendæ a te inchoetur opus historiæ, ut quæ ab ipso Christi adventu in Ecclesia gesta sunt et textu ecclesiasticæ historiæ non judicantur indigna, nullo modo prætermittas, exceptis his forte quæ Eusebius Theodoritus Socrates et Sozomenus scripsisse noscuntur. Verum quia quosdam horum mentitos in quibusdam fuisse et quædam prætermisisse probatur, quemadmodum et sanctus papa Gregorius de Sozomeno apertissime scribit, obsecro mendacia eorum veris approbationibus arguas, et quæ omiserunt nihilominus suppleas.

Accipe itaque hoc, charissime, incompositum opus, et nihil meum in hoc prorsus incertum prænosce. Et si decessus mei debito præventus propositum opus ego minus ad calcem perduxero, tu tamen id deperire minime patere, sed in quantum est, qualiter et ubi libuerit utere. Porro si forte a me tibi aut ex Græco transferri aut ex diversis Latinorum conscriptionibus, quæ historiæ tuæ inseras, deflorari desideras, libenter tuis satisfaciam votis. Tantum industria tua interim apostolice doctus in nomine Domini opus, quod hortamur, arripiat, et quod imminentibus nobis proposuit, exsequatur. Porro sic ego ex his duobus illustribus viris quædam deflorare proposui, ut pene omnia, quæ supra nominatis historiographis commemorata sunt, a me commemoranda non duxerim. Ex civilibus autem gestis quædam summatim excerpsi, quamvis a Justiniano principe ac deinceps pauca omiserim eorum quæ ab his chronographis relata sunt. Non enim, ut prælatus beatissimus Theophanes se opinari testatur, modicæ fructum utilitatis carpit qui priscorum relegit actus. Oro autem omnium charitatem hanc editionem nostram legentium, ut si in ea proficuum quidquam invenerit, decentes gratiarum actiones Deo, ex quo est omne bonum, devote persolvat, et pro nobis ineruditis et peccatoribus propter Dominum orare ne pigeat. Porro si quid inhoneste positum repererit, indisciplinationi nostræ hoc imputans veniam donet. Gratum enim est Deo et acceptum quod ei secundum vires offertur.

[1] Ephes. II, 17.

CHRONOLOGIA BREVIS B. NICEPHORI

CONSTANTINOPOLITANI EPISCOPI.

Exstat inter ejus opera nostræ editionis, hujusce Patrologiæ Græcæ tom. C, col. 1001; Patrologiæ etiam Latinæ tom. CXXIX, inter ipsius Anastasii opera.

ABHINC EXCERPTIO EX CHRONOGRAPHIA GEORGII.

Pompeius bello Hierosolyma percepta, Aristobu- A lum quidem vinctum cum filiis, Alexandro et Antigono, tenebat, Romam properans triumphaturus, et aliarum quoque gentium reges et duces. Hyrcano autem hujus fratri summo commisso pontificio, tributarios statuit Romanis Judæos. Qui Romam victor ingressus amicitia jungitur C. Julio Cæsari, qui creatus contra Gallos et Britannos prætor dirigitur, magnisque præliis per annos decem Gallos et Britannos Romanis tributarios fecit; qui quingentas civitates possidebant, ut Plutarchus scribit, Chæronensis philosophus. Tunc Crassus succedens Gabinio Syriacum obtinuit principatum, et contra Parthos, id est Persas, exercitum movit. Porro Antipater amicos, sibi ubique Romanorum potentes muneribus et aliis obsequiis faciebat. Inter quos B et Hareth Arabum, id est Saracenorum, regi valida sociatus est amicitia, propter matrimonium insignis uxoris Arabicæ Cypridis, ex qua filios habuit quatuor, Phasailum videlicet et Herodem, qui rex post Hyrcanum exstitit Hebræorum primus alienigena, et tertium Josephum, et Pheroran quartum, jam tum Arabibus Judæorum, sicut nunc Christianorum, legitima confundentibus.

Pompeius igitur Hyrcano summum pontificium roboravit, et ipse Romanis Judæos tributarios statuit. Idem ipse Antipatrum alienigenam, Herodis filium, et alterius Herodis patrem Palæstinæ ordinavit procuratorem. At vero C. Julius Cæsar Romam rediens omni parti Pompeii pepercit, de qua erat Cicero, Brutus et Cassius, consulumque principatum destruxit. Tum- C que Antonius Cleopatræ Arabiam tradidit.

Romanorum C. Julius Cæsar primus monarchus habetur. Mundi anno 5451 C. Julius Cæsar veniens in Judæam post Pompeii mortem ab Ægypto, roborat summum pontificium Hyrcano, et Antipatro potentatus divisionem dat; qui dolo Bruti et Cassii occiditur, non ferentium Pompeii peremptionem neque consulum depositionem. Hujus hæres adoptatus erat Octavianus Cæsar, filius Attiæ sororis ejus et Octavii. Dein parata victoria venientes Romam Augustus et Antonius dividunt cum Helpidio tripliciter totum Romanorum principatum, et, ut ita dixerim, totius orbis terrarum; et Augustus quidem Europam sortitur usque ad occiduum Oceanum, D Helpidius autem quæ circa Libyam sunt omnia, porro Antonius totam Asiam.

Secundus Romanorum monarchus Cæsar Octavianus, qui et Augustus appellatus est. A creatione mundi usque ad initium tertii Augusti Cæsaris anni, in quo et indictio promulgata est, sicuti beatus Maximus in sermone suo de Pascha testatur, anni sunt 5460. Cicero rhetor et senator Gaietis Italiæ interemptus est; ut autem alii aiunt, veneno sese necavit.

Principatus eorum septem qui apud Pergamum imperaverunt cessavit, cum perdurasset 154 annis.

Sicut in quibusdam Latinis editionibus fertur, ab Alexandro usque ad Augusti tempora fuerunt anni plus minus 300.

Judæorum primus rex alienigena Herodes fuit annis 37, qui Ananilum quemdam, Judæorum qui in Babylone erant summum pontificem, accersiens, in Jerusalem summum pontificem constituit. Et hoc electo post modicum constituit Aristobulum summum pontificem, fratrem uxoris suæ, filium Hyrcani. Et hoc interempto rursus Ananilum post annum provexit.

Anno mundi 5500 devoluto et 5501 incipiente facta est incarnatio Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi, mense secundum Romanos Martio, die 25, secundum divinam editionem, quæ per Moysen prolata est, prima die mensis Nisan, qui apud Hebræos primus creatus est, qua Gabriel archangelus ei, quæ vere est ac proprie Dei Genitrix, totius mundi gaudii obtulit evangelia. Sic enim et vivificæ resurrectionis ejus dies eadem prima mensis die concurrit secundum apostolicas traditiones.

Augustus pontifex maximus decretus est. Herodes priscam Samariam, cum esset deserta, a fundamentis erexit, Sebasten in honorem Cæsaris nominans. Herodes templum quod Hierosolymis erat duplex reædificavit. Herodes priscam Stratonis turrim Cæsaream in honorem Cæsaris superædificans nominavit. Idem ipse Judæorum legisperitos occidit et scriptas genealogias incendit.

Mundi anno 5500, divinæ vero incarnationis anno 1, pastor bonus pastores primos ad ineffabilium visionem et auditionem per angelos invitavit.

Mundi annus erat 5501, Sextus Pythagoreus philosophus florebat. Judas Galilæus adversus Romanos simultates agere hortabatur Judæos propter descriptionem. Herodes mortuus est, cum vixisset

annis 70; qui Judæis inique imperavit annis 37. A Sub quo et prophetia Jacob adimpleta est. Hic primus alienigena præfuit Judæis, cum esset Idumæus Arabs. Idem ipse primus alienigenam Judæis pontificem constituit Ananilum.

Judæorum secundus alienigena Archelaus filius Herodis, cujus anno 9, mundi vero 5506, Augustus Archelaum quidem, filium Herodis, Judæorum gentis principem statuit, alios autem fratres ejus quatuor, Herodem scilicet homonymum patri, et Antipatrum avo æquivocum Lysaniamque et Philippum tetrarchas exhibuit.

Mundi anno 5515, divinæ incarnationis anno 15, sub Cæsare Augusto sapientes insignes erant Virgilius, Salustius, Livius, Hortensius, Terentius, B Horatius, Athenodorus Tarseus et Sitio Alexandrinus. Idem vero Augustus habitatoribus Romanæ urbis per facies dinumeratis invenit virorum habitantium eam 131037.

Mundi anno 5520 incarnationis divinæ annus 20 agebatur, quam Matthæus Lucasque describunt, Matthæus quidem regiam ex David per Salomonem, Lucas vero ex eodem David per Natham ejus filium referens.

Tiberius tertius monarchus Pontium Pilatum præsidem Judææ direxit.

Mundi anno 5532, divinæ incarnationis 32, Joannem Baptistam, dum ab omnibus ut propheta honoraretur, timens Herodes filius Herodis, ut Josephus dicit, peremit; ut autem verius evangelista C refert, eo quod redargueret eum propter Herodiadem.

Mundi anno 5533, divinæ incarnationis 33, Dominus noster Jesus Christus post signa multa et suæ divinitatis revelata mysteria, sponte ad passionem accessit, et crucifigitur feria sexta, hora sexta, Martii mensis die 23, consulatu Neronis 3, et resurgit Martii die 25, cum illucesceret Dominicus dies, 8 Calend. Aprilium, prima die primi mensis, qui Nisan, id est Martius mensis, nominatur apud Hebræos et Christianos. De qua dicitur: *In principio fecit Deus cœlum et terram*; et rursus: *Hic est liber generationis cœli et terræ, in die qua fecit Deus cœlum et terram*. Qua ergo die mundus creatus est, ea Christus conceptus, et ea ex mortuis resurrexit. D

Eusebii Pamphili de hoc ipso. Jesus Christus, Filius Dei et Dominus noster, secundum prophetias, quæ de ipso sunt, ad passionem properat anno nono decimo imperii Tiberii, secundum quod tempus, sicut etiam in aliis gentilium reperitur historiis, per singulas dictiones, quæ acta sunt, enarrabimus. Nam sol defecit, Bithynia mota est, plurima Nicænæ urbis ceciderunt; quæ omnia concinunt his quæ circa passionem Salvatoris nostri evenerunt. Scribens autem et Phlego, qui Olympiadas super ipsis enumerat, in decimotertio sermone eisdem verbis asserit hæc: *Porro quarto anno ducentesimæ secundæ Olympiadis facta est defectio solis maxima, et nox hora sexta diei facta est, ita ut etiam stellæ in cœlo parerent. Terræ motus etiam magnus in Bithynia factus plurima Nicææ subvertit.*

Mundi anno 5534, divinæ incarnationis anno 34, prima die hujus anni, Martii mensis die 25, Dominus noster ex mortuis tertio die surrexit; quadragesimo vero die resurrectionis suæ, id est mense Maio die tertio, assumptus misit apostolis Spiritum suum paraclitum in sancta Pentecoste. Cæterum, ut Clemens scribit, Jacobo Justo et Joanni ac Petro post resurrectionem tradidit scientiam Dominus, et isti cæteris tradiderunt, cæteri vero apostoli septuaginta. Eisdem diebus discipuli interrogaverunt Dominum in monte Oliveti, si in tempore hoc restitueret regnum Israel. Eodem anno Jacobus frater Domini primus episcopus Hierosolymorum ordinatur. Duo Jacobi erant, frater Domini, filius exsistens Joseph, qui dicebatur Justus, de quo etiam Paulus ait: *Alium autem apostolorum vidi neminem nisi Jacobum fratrem Domini* [1], qui de pinnaculo jactatus a Judæis ligno fullonis sauciatus moritur. Et alter qui capite truncatus est, frater videlicet Joannis deiloqui.

Judæis tertius alienigena præfuit Herodes filius Herodis, cujus tempore Pilatus, post simultatem Judæorum propter imagines Cæsaris, corbonam, id est sacrum thesaurum, in aquarum advectionem consumpsit, et rursus simultates agere compulit. Idem ipse Pilatus Tiberio de Christo referens commovit eum ad amorem dogmatis et fidei Christianæ.

Mundi anno 5535, divinæ incarnationis 35, Petrus et Joannes in templum ascendentes claudum a nativitate curaverunt.

Mundi anno 5536 de Anania et Saphira Hierusalem per Petrum miraculum factum est, et Thaddæus ad civitatem Edessam mittitur, quæ universa usque nunc sine manu factum dominicum characterem colit.

Mundi anno 5537, divinæ incarnationis 37, persecutione mota fidelium multi dispersi sunt. Stephanus protomartyr et protodiaconus lapidibus est occisus. Simon magus a Philippo, uno ex septem diaconibus, in Samariam descendente callide baptizatus est. Unde et hi qui ab ipso usque modo baptizari simulantur, penitus sunt a divinis mandatis et dogmatibus alieni, non suscipientes de resurrectione verbum, neque visibilem mundum Dei esse dicentes, omnemque abominabilem turpemque operationem sectantes. His quidem miseris patrem se vocandum tradidit, imaginemque Jovis factam nomine adorandam; Helenam autem meretricem, quæ cum ipso erat, pro Athena docuit adorari. Porro Judæis Christum se dicebat esse, et non patrem. Pontius Pilatus sub C. Cæsare, quarto imperatore Romanorum, qui dicebatur Ca-

[1] Galat. I, 19.

ligula, in diversas ærumnas incidens, ut Romanorum aiunt historiographi, sui ipsius factus est interfector. Hic et Julium Canum, unum ex Stoicis philosophis, interfecit.

Mundi anno 5539, divinæ incarnationis anno 39, Agrippa, qui et Herodes, Herodis filius, Judæorum quartus alienigena rex, cum sub Tib. Cæsare fuisset custodiæ mancipatus propter accusationes adversus patrem prolatas, deinde a vinculis dimissus, a C. Cæsare rex Judæorum transmittitur. Herodes autem, hujus pater, apud Lugdunum Galliæ civitatem exsilio relegatus extrema egestate una cum Herodiade adultera moritur. Puellam vero, quæ saltaverat in decollatione Joannis Baptistæ, vivam terra glutivit. His temporibus Philippus, unus ex septem diaconibus, resistebat Simoni de vico Gitio Samariæ, qui etiam dicitur primus ex gentibus eunuchum Æthiopem baptizasse.

Mundi anno 5540, divinæ incarnationis anno 40, Petrus princeps apostolorum, Antiochena fundata primo Ecclesia, Romam pergit evangelium prædicaturus, ubi primus usque ad finem suum Ecclesiæ præfuit. Præterea primam epistolam suam, quæ de catholicis est, a Roma misit, ut Eusebius scribit, et Marcum evangelistam, qui tunc Romanis petentibus exposuerat evangelium, ut Clemens et Papias Hieropolitanus episcopus perhibent. Alii sane hanc ab Joppe missam existimant. Hoc quoque tempore Pauli et Silæ iter in Derbe et Lystris agitur, in Phrygia quoque ac Isauria et Cilicia et Galatia simul et Troade. Pauli rursus et Marci acta, quæ Philippis ac Thessalonicæ et Berœæ gessere, narrantur. Paulus item Ephesi et Cenchreis, Cæsariæ quoque et Antiochiæ, in Italia et Phrygia laboravit. Pauli actus, quos Ephesi proprie gessit. Paulus, quæ Troade ac Mileti gessit, Ephesiis commendavit. Quæ in Hierusalem a Judæis gesta sunt contra Paulum. Paulique Cæsariæ contra Felicem et Drusillam. Item Pauli quæ Cæsareæ gesserit, vel Judæi adversus ipsum. Marcus evangelista Ægypto et Alexandriæ salutare verbum evangelizabat. Antiochenæ Ecclesiæ primus episcopus Euodius fuit annis viginti.

Mundi anno 5540, divinæ incarnationis 40, Claudius imperat, Agabi prophetia fame per orbem facta completur. Claudius cives Romanæ urbis describens invenit sexies mille millia 941.

Mundi anno 5546, divinæ incarnationis anno 46, in diebus Azymorum dissensione facta in Hierusalem conculcati circa portarum exitus Judæi periere circa 30 millia. Tunc et apud Athenienses suprascripta est ara, *Ignoto deo*.

Justini philosophi et martyris, de sermone primo ad Antoninum imperatorem pro Christianis. Post ascensionem Domini in cœlo proposuerunt homines dæmones quosdam dicentes se esse deos; qui non solum minime repulsi sunt a vobis, sed meruerunt honores. Simonem quemdam Samaritanum, qui fuit de castello quod dicebatur Gitio, qui sub Claudio Cæsare per operantem dæmonum artem virtutes magicas faciens in urbe vestra regia Roma deus existimabatur, et statua a vobis ut Deus honoratur in Tiberi flumine inter duos pontes, habens superscriptionem Latinam hanc: *Simoni deo sancto.* Et pene omnes quidem Samaritani, pauci autem etiam in aliis gentibus, tanquam primum deum illum confitentes adorant.

Mundi anno 5550, divinæ incarnationis anno 50, Claudius imperat. Apollonius ex Tyanensibus Italiæ Pythagoricus philosophus pollet, ita ut hunc ipso quoque Pythagora Philostratus et alii acrioris ingenii fuisse describant. His temporibus visa est avis illa Phœnix, quemadmodum scribunt Ægyptii, quæ ante 654 annos apparuerat. Et Dexippus in hoc concordat.

Mundi anno 5553, Nerone imperante, divinus ei Apostolus secundo est præsentatus. Denique primo cum Nero mitior adhuc erga Christianum dogma teneretur, audiens rationem ejus dimisit illum spiritu dispensante ad perficiendam prædicationem. Secundo vero ipse se postulavit a Cæsaria Palæstinæ mittendum ad Cæsarem, et ita demum Neroni astitit et martyrium sumpsit. Unde Judæi cum vidissent quod in hunc insidias occidendi perficere nequivissent, ad Jacobum fratrem Domini perimendum conversi sunt.

Mundi anno 5563, divinæ incarnationis anno 63, Nero imperat, qui super omnia infortunia sua primam contra Christianos persecutionem monstravit, cum videlicet Petrus et Paulus divini apostoli pro Christo martyrii sunt agone coronati, unus quidem deorsum capite, ut ipse sibi elegit, suspensus, alter vero capite sancto truncatus. De quibus Tertullianus Romanus scriptor hæc inter cetera refert: *Hic ergo impugnator Dei in primordiis prædicatus in apostolorum occisiones elatus est: nam Paulus apud urbem Romam capite truncatus, Petrus autem eculeo est suspensus.* Quam historiam credibilem reddit Pauli Petrique narratio, quæ usque in præsens in cœmeteriis illic positis retinetur. His etiam Caius historicus, vir ecclesiasticus, similia scribit, qui cum Zephyrino episcopo Romano adversus quemdam Proculum Cataphrygem disputans dicit: *Ego tropæa apostolorum habeo, quæ ostendam: si enim volueris pergere via regali quæ ad Vaticanum ducit, aut ad viam Hostiensem, invenies tropæa eorum qui hanc stabilierunt Ecclesiam.* His consona et Dionysius Corinthius scribit, indicans quod per idem tempus martyrizati fuerunt, ita dicens: *Sed et vos habentes commotionem a Petro et Paulo plantationem Romanæ et Corinthiorum Ecclesiæ conjunxistis. Etenim simul advenientes et in nostra Corinthiorum ecclesia docuerunt et per omnem Italiam, atque in hac urbe simul docentes etiam martyrio uno eodemque tempore coronati sunt.* Secundum idem tempus sub Nerone pollebant Romæ poetæ Lucanus, Ovidius, satyrici Juvenalis et Persius, Senecaque tragicus, Musonius atque Plutarchus

philosophi. Romanorum Ecclesiæ post Petrum summum Linus exstitit præsul.

Mundi anno 5565, divinæ incarnationis anno 65, Nerone turpiter vita soluto, septimus Vespasianus a militibus apud Judæam imperator Romanorum appellatus est. Apud Italiam vero Galba Hiberiæ prætor veniens Romam imperat mensibus septem; quem Otho unus ex senioribus interficiens imperat Romæ mensibus tribus; quo Vitellius occiso imperat mensibus octo. Hic Sabinum fratrem Vespasiani timore in Capitolium fugientem in templo Jovis peremit et templum subvertit. Verum ipse a Domitiano juniore Vespasiani filio protinus interfectus est. Tito namque seniore filio ad debellandos Judæos derelicto, Vespasianus in Græciam venit gaudens, ut Græci fatentur, in his quæ audiebat a Tyanensi Apollonio de tempore imperii ac cæteris bonis fortioris, loquens cum eo apud Ægyptum, ab Indis et Brachmanis ac gymnosophistis illic degentibus redeunte. Cum ergo venisset in Helladem, cepit refugas civitates. Denique Romam profectus imperavit ornate, Neroni resistens, et substantias ac jura revocans urbis.

Mundi anno 5566, divinæ incarnationis anno 66, Antiochiæ Ignatius episcopus deifer habetur. Igitur primus alienigenarum rex Judæorum Herodes fuit, qui pueros interfecit, annis 37; Archelaus filius ejus annis 9; Herodes frater ejus annis 24; Agrippa, qui et Herodes, filius Herodis, qui esca vermibus est factus, annis 7; Agrippa filius ejus, qui minor dicebatur, annis 23; ad quem usque ab alienigenis detentum regnum Judæorum perduravit annos 100 a primo Herode.

Mundi anno 5575, divinæ incarnationis anno 75, Vesuvius mons sub Tito Vespasiani filio in vertice scissus ignem emisit, adeo ut incenderetur adjacens regio cum civitatibus. Domitianus eunuchisari viros jussit, et uxorem nuncupari Augustam: qui post Neronem secundus persecutionem intulit Christianis; quorum multi martyrio coronati sunt, ut Bretius scribit; inter quos et Flavia Domicilla, consobrina Clementis Flavii consularis, ut Christiana fugatur, ipseque Clemens pro Christo perimitur. Hujus autem Stephanus quidam ex libertis, circa Clementem dominum suum amoris affectu detentus, insidiis Domitianum peremit; unde honore a senatu dignus effectus est, eo quod a maximo malo Romanos eruerit.

Mundi anno 5578, divinæ incarnationis anno 78, quartus post summum Petrum Romæ præest Ecclesiæ Clemens, cujus et Apostolus in Epistola ad Philippenses secunda meminit dicens: *Cum Clemente et cæteris cooperatoribus meis, quorum nomina sunt in libro vitæ.* Hujus Epistola fertur ad Corinthios missa, quam tota recipit, ut Egesippus testatur, Ecclesia. Romæ quoque sub Evaristo papa divinitus signa multa, et per totum orbem, effecta sunt.

Mundi anno 5589, divinæ incarnationis 89, A Nerva vir mitis sapienter imperium moderatur.

Mundi anno 5590, divinæ incarnationis 90, Trajanus imperat. Justus Tiberiensis Judæus conscriptor agnoscitur. Tertullianus historice narrat Plinium Secundum quarumdam provinciarum gerere præsidatum, et morte plurimos affici Christianos, super quibus hæsitans quid esset agendum, Trajano suggerit nil eos morte gerere dignum, nisi quod idolis non immolarent et Christum veluti Deum ante lucem surgentes laudarent, a malis omnibus abstinentes. Ad quem Trajanus rescribit Christianos nullatenus inquirendos.

Mundi anno 5596, divinæ incarnationis anno 96, Joannem deiloquum et apostolum Irenæus et alii B scribunt superstitem usque ad tempora permansisse Trajani, cum quibus Papias Hieropolitanus et Polycarpus Smyrnæ episcopus auditores ejus fuisse noscuntur.

Mundi anno 5600, divinæ incarnationis anno centesimo, Trajanus Lysio Quinto Judæos a Mesopotamia seditiones facientes jussit auferri. At ille pluribus Judæorum millibus trucidatis præses Judææ propterea constituitur.

Mundi anno 5609, divinæ incarnationis anno 109, Ælius Adrianus imperans, Quadrato apostolorum auditori et Aristidi Atheniensi philosopho pro Christianis sibi scribentibus, necnon et Serennio clarissimo duci scribenti injustum fore sine judicio C Christianos occidi, scribit Minutio Funano proconsuli Asiæ neminem occidendum non exstante accusatore et crimine.

Mundi anno 5621, divinæ incarnationis anno 121, Hadrianus apud Athenas moratur, illic bibliothecas constituit. Judæis vero pessima sorte punitis bellum quod adversus illos agitabatur finem habuit, excidio Hierosolymis novissime desolatis, ita ut nec lapis super lapidem, secundum divinam vocem, sit in ea relictus. Per idem tempus Phavorinus et Palæmo rhetores insignes, necnon et Herodes Atheniensis et Marcus Byzantius rhetores habebantur. Porro post Joseph Hierosolymorum Judas ordinatur episcopus, ad cujus secundum annum perduravere e circumcisione episcopi D 15. Sub quo videlicet perfectum et extremum factum est civitatis et nationis Judæorum excidium. Ergo primus ex gentibus Marcus fuit Hierosolymorum episcopus annis 8.

Mundi anno 5630, divinæ incarnationis anno 130, T. Antoninus cognomento Pius cum filiis imperat. Justinus philosophus pro recti sermonis nostri ratione librum apologeticum Antonino porrexit. Per tempora sane Hygini et Pii Romanorum episcoporum usque ad Anicetum Valentinus et Cerdo auctores Marcionis hæreseos apud urbem Romam fuisse noscuntur. Arrianus philosophus Nicomediensis prætor agnoscitur, necnon et Maximus Tyrius, Apollonius Stoicus, Chalcedonius, Basilides Scythopolitanus. Isti etiam magistri Verissimi Cæsaris

exstiterunt. Criscus cynicus philosophus Justino divino philosopho nostro martyrii mortem construxit, redargutus ab eo canini latratus.

Mundi anno 5640, divinæ incarnationis anno 140, Pius Romanus habebatur episcopus, sub quo Polycarpus Romæ multos reduxit ab hæresi.

Mundi anno 5653, divinæ incarnationis anno 153, Polycarpus Smyrnæ sacer episcopus pro Christo martyrio consumitur, cum imperarent M. Aurelius Antoninus, qui et Verus, Luciusque Aurelius et Commodus. Multi quoque apud Gallias legitime pro Christo certaverunt, quorum passiones scriptæ sunt in memoria posterorum. Melito Sardianensium Lydiæ episcopus pollebat, qui librum apologeticum pro Christianis Antonino porrexit. Dionysius Corinthi episcopus, vir sacer, agnoscebatur. Christianorum orationibus Romanus exercitus apud Quados periturus salvatur. Theophilus Alexandrinus, cujus conscripta sunt et feruntur, necnon et Herodianus Grammaticus optimus pollebant, Cataphrygarumque pseudoprophetia orta est.

Mundi anno 5665, divinæ incarnationis anno 165, M. Aurelio Antonino imperante Sotericus et Eleuther Romanæ præsunt Ecclesiæ. Galienus optimus medicus pollebat, genere Pergamenus. Julianus Romæ leges promebat, Fronto rhetor, Aristides Smyrnæus sophista, Oppianus poeta, Atticus Platonicus philosophus erant. Antoninus et Commodus leges et constitutiones bene considerantes renovaverunt.

Mundi anno 5672, divinæ incarnationis anno 172, Commodo imperante Irenæus episcopus Lugdunensis divinis verbis et actibus coruscabat. Commodus honorabilibus ex senatu peremptis etiam Julianum legislatorem occidit.

Mundi anno 5685, divinæ incarnationis anno 185, Victor Romanæ Ecclesiæ floret episcopus, Julius Pertinax imperat. Post quem Julianus vocatus Didius duobus tantum mensibus imperat; qui pro eo quod pecuniis imperium adeptus fuerat, a principatu deponitur ab amicis Severi, a quibus mox imperator creatur. Quo tempore Clemens presbyter Alexandrinus, optimus magister in philosophia quæ secundum Christum est, compositor enituit. Pantænus philosophus ex Stoicis in divino verbo fulget. Africanus historicus Christianus pollet. Musianus scriptor ecclesiasticus agnoscitur. Origenes insensatus apud Alexandriam inania opinatus dogmata sectatur gentilium.

Mundi anno 5696, divinæ incarnationis anno 196, Zephyrinus episcopus Romanæ præest Ecclesiæ. Severus Romam veniens Albinum, qui tyrannidem contra Lugdunensium civitatem exercuerat, interemit.

Mundi anno 5701, divinæ incarnationis anno 201, Antoninus Caracalla imperat cum fratre Geta. Dein

A Macrinus filius Caracallæ patre occiso sumit imperium.

Mundi anno 5710, divinæ incarnationis anno 210, Callistus episcopus Romanæ præest Ecclesiæ, Antoninus Aurelius imperat.

Mundi anno 5715, divinæ incarnationis anno 215, Urbanus episcopus Romanum gerit pontificium, Alexander Mamææ filius imperat. Hippolytus Romanus, episcopus sacratissimus Portus, valde decore floruit in philosophia quæ secundum Christum est, multaque animæ profutura composuit monumenta, tam scilicet in Exameron et in ea quæ post Exameron sunt, in multa etiam prophetarum et maxime Ezechielis et Danielis; quin et in Cantica canticorum et in alias diversas veteres et novas
B Scripturas; interea etiam in Apocalypsin theologi, quam in Patmo vidit. Et contra Marcionem et cæteras hæreses scripsit, et de 16 annorum circulo, qui in Paschæ ratione observari solet, exposuit canonem, quem intra primum annum conclud.t Alexandri Mamææ filii. Et ut compendiose dicatur, Theophrates (1) fluvius Ecclesiæ vivorum effectus est fluentorum, ad extremum martyrii coronam indutus. Ex hoc etiam infelix Origenes conscribendi commentarios in Scripturas sanctas fomitem sumpsit, incitante se Ambrosio, et affatim, quæ in hoc opus essent necessaria, largiente. Denique septem notarios velociter et optime scribentes adhibuit, sed et puellas scribendi arte doctissimas ad inenar-
C rabilem ei præstandam alacritatem dictandi. Sed in barathrum gentilis prodigiosæque fabulationis delapsus restitutionem et præexistentiam necnon et alia quædam dogmata prædicavit, et ideo a choro sanctorum expulsus est. Fertur autem quod Mamæa, mater imperatoris Alexandri, cum esset oppido Dei cultrix, locuta sit cum Origene apud Antiochiam degens; quæ etiam penes omnes qui famosi tunc Christianorum magistri habebantur, benignissime ferebatur propter fidem, qua erga Christum flagrabat. Emmaus Palæstinæ castellum, de quo in sacris legitur Evangeliis, ab Alexandro Nicopolis est honorari decreta, legatione fungente Africano, qui historias in quinque libris conscripsit.

Mundi anno 5728, divinæ incarnationis anno 228,
D Maximinus imperans contra Christianos persecutionem movit. His temporibus Antherus et Pontianus Romani præsules claruerunt.

Mundi anno 5731, divinæ incarnationis anno 231, Gordianus imperat. Fabianus episcopus Romanus martyr habetur.

Mundi anno 5737, divinæ incarnationis anno 237, Porphyrius Plotini Platonici philosophi auditor habetur. Theopompus philosophus apud Chæroneam et Nicator Sophista penes Athenas pollebat. Philippus imperator adeo in fide Christi proficiebat ut etiam peccata sua prompte confiteretur, et nocte paschalis festivitatis multitudini inter Ecclesiæ

(1) *Euphrates* codex Thuanus.

orationes communicaret. Unde factum est ut divinus sermo ampliorem fiduciam sumeret.

Mundi anno 5744, divinæ incarnationis anno 244, Origenes gloriatus circumventionis suæ verbis et gentilibus fabulis tantam amisit coronam, non propter inopiam divinæ bonitatis, sed propter superbum et suasionis propriæ sensum. Verum ista Eusebio Cæsariensi non ita esse videntur, qui nimirum majorem omnibus sanctis atque magistris eum exhibere festinans, in sexto ecclesiasticæ suæ Historiæ sermone, favens ei, multis hunc laudibus extulit, nesciens quæ diceret vel de quibus affirmaret. Nimis enim paucorum sacratorum et beatissimorum Patrum, qui per idem tempus effulserant, memor, id est Clementis Alexandrini, Hippolyti sacerdotis et martyris, Africani historici et magni Dionysii Alexandrini, necnon et aliorum, solum hujus vana sentientis Origenis provectum, quem a puero subsecutus est, præconiis effert, usquequo ad martyrii palmam venturus succubuit. Et quidem super Fabiano sacratissimo martyre ac Romano antistite seu Babyla Antiocheno et Alexandro Hierosolymitano perpaucis verbis historiam texuit : at ubi ad virum sui sensus pervenit, id est ad Origenem, pluribus hunc laudibus et miris declamationibus extulit. Verum quamvis Eusebius plurimis Origenis impii præconiis usus fuerit, sine martyrio tamen passionem ejus reliquit et cursum inconsummatum. Qui enim perseveraverit usque in finem, ait Dominus, salvus erit, non qui patitur et lassescit. Infert autem Eusebius et de beato Dionysio episcopo Alexandrino testimonium, Origeni et sociis ejus gratiam præstans, quatenus non appareat solus Origenes in martyrio defecisse, sed habere videatur et alios suæ defectionis participes.

Præterea per hæc tempora Novatus Romanorum Ecclesiæ presbyter, episcopatum indigne desiderans et compos minime factus, eo quod super aliis pravitatibus et maxime avaritiæ, tumoris ac amoris privati vitiis deprehensus exstiterit, sese ab Ecclesia separavit, sub obtentu quasi eorum qui Decii tempore in persecutione immolaverant et per pœnitentiam in communionem ab Ecclesia sunt recepti : auctorque ac hæresiarches eorum qui se mundos per superbiam nuncupabant apparens, una cum ipsis pulsus est de paradiso Ecclesiæ sententia Patrum sanctorum quadraginta, qui synodice convenerunt in urbe Roma, una cum pluribus presbyteris et diaconibus, qui scilicet, abdicato eo una cum inhumanis consentaneis fratribus, qui lapsi fuerant, per pœnitentiam suscipi decreverunt. Porro tanto concilio Cornelius Romanæ præfuit præsul Ecclesiæ; qui etiam scribit ad Fabium episcopum Antiochenum tam quæ synodo placuere, quam proprie de malignis Novati actionibus, dicens: *Scis autem quod ab olim desideraverit episcopatum mirabilis iste, occultans præsumptuosum in se desiderium, et latentis superbiæ velamento cooperiens. Ad quam in primordiis idcirco elatus apparuit, quo-*

A *niam socios ex confessoribus nonnullos habere meruerat. Denique Maximus, unus ex presbyteris nostris, et Urbanus, qui secundo ex confessione gloriam consecuti sunt, Sidonius quoque et Celerinus, vir qui omnia supplicia per misericordiam Dei perseverantissime pertulerit, et firmitate fidei suæ infirmitatem carnis corroborans potenter adversarium vicit, considerantes eum, et perspicientes calliditatem et levitatem quæ inerant ei, perjuria quoque atque mendacia, necnon et excommunicationem ejus, reversi sunt ad Ecclesiam, et omnia ejus artificia et molimina, quæ ex multo jam tempore habens subterfugiebat et occultabat se, coram multis confessi sunt, hoc quidem episcopis, illud vero presbyteris et laicis quam plurimis cum luctu non modico manifestantes,*
B *et resipiscentes, super quibus dolosæ malignæque bestiæ parentes ad modicum tempus ab Ecclesia recesserunt.* Et post pauca : *Impossibilem, frater charissime, conversionem et transmutationem in brevi tempore vidimus super eos effectam. Clarissimus enim hic, et qui juramentis terribilibus erat solitus affirmare se nullatenus episcopatum desiderare, subito episcopus quemadmodum ex stipite quodam in medium jactatus apparet. Iste igitur dogmatista et ecclesiasticæ disciplinæ patronus cum attrahere ac usurpare episcopatum, qui sibi desuper datus non fuerat, niteretur, duos sibi socios propriæ salutis ignaros elegit, quatenus his missis in remotam Italiæ partem inde tres episcopos agrestes et simplicissimos*
C *ficta quadam circumventione seducere conaretur, siquidem ipse asseverans affirmabat oportere illos Romam occurrere, quo cuncta dissensio, quæ facta fuerat, una cum aliis intervenientibus episcopis solveretur. Quos prævenientes, sicuti prædiximus, circa malignorum molimina et figmenta simpliciores, et inclinatos a quibusdam sibi similibus et turbatis hominibus, hora decima ebrios et crapulæ deditos, vi coegit imaginaria quadam et inani manus impositione episcopatum sibi tribuere. Ex quibus tamen unus non post multum remeavit ad Ecclesiam lugens et confitens peccatum suum; cui et communicavimus laico, pro eo deprecante universo, qui aderat, populo. Ad loca autem in quibus reliqui episcopi fuerant ordinati successores transmisimus. Defensor ergo Evange-*
D *lii nesciebat unum episcopum esse oportere in catholica Ecclesia, in quo non ignorabat presbyteros esse quadraginta sex, diaconos septem, subdiaconos septem, acolytos duos et quadraginta, exorcistas autem et lectores cum ostiariis 52, viduas cum afflictis supra 1050. Quos omnes Domini gratia et misericordia nutrit; quæ nec tanta et tam in Ecclesia necessaria per Dei providentiam multitudo, nec dives et multiplex numerus cum maximo et innumerabili populo a tanta desperatione ac tædio convertit, aut ad Ecclesiam revocavit.* His inferens post alia dicit : *Eia nunc cætera prosequamur, quibus operibus vel quibus conversationibus fisus episcopatum sibi vindicaverit. An forte pro eo quod ab initio in Ecclesia fuerat conversatus, et multos agones pro ea subierit, et in-*

periculis multis et magnis propter divinum cultum A *affuerit? sed non est ita. Cui videlicet occasio credendi fuit Satanæ adventus in eum et habitatio in illo tempore multo, et ut adjuvaretur ab exorcistis. Cum sævum incurrisset languorem, cumque mori æstimaretur in lecto quo jacebat, perfusus est gratia, si tamen dicere oporteat hujusmodi quid gratiæ suscepisse. Sed nec cætera consecutus est, cum languorem fugeret, quæ percipere debebat secundum Ecclesiæ regulam. Sed nec signaculum ab episcopo consecutus est. Ergo cum hæc adeptus non sit, quomodo quæso Spiritum sanctum adeptus est?* Et rursus infert : *Qui propter formidinem et privatam quamdam gratiam tempore persecutionis presbyterum esse se denegavit : postulatus enim atque rogatus a diaconibus ut exiret e cellula, qua sese coer-* B *cuerat, fratribus auxiliaturus et, ut fas presbytero esset, pro viribus periclitantibus fratribus et sollicitudinis indigentibus opitulaturus, adeo parere diaconibus recusavit ut etiam sæviendo discederet. Non enim ultra se presbyterum fore asseverans, cum alterius esset philosophiæ amator.* Dein post pauxillum subinfert : *Deserta enim clarus iste Ecclesia Dei, in qua credens meruit presbyteratum per gratiam episcopi, qui ad sortem presbyteratus ei imposuit, prohibitus est ab omni clero, sed et laicis multis asserentibus non esse licitum clericum fieri eum causa infirmitatis, qui in lecto positus gratiam sit adeptus. Verum episcopum poposcerunt, ut hoc sibi de isto solo concederet.* His addit Cornelius pravis- C simam Novati impudentiam asserens : *Faciens enim oblationes, et dispertiens unicuique portionem et tradens, hoc jurare pro benedictione miseros homines cogit, tenens utraque manu manum accipientis, et non dimittens donec jurans hoc dicat :* (illius enim sermonibus utar) « *Jura mihi per corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi quod nunquam me aliquando derelinquas vel ad Cornelium redeas;* » *et infaustus homo non prius gustat quam sibi antea maledicat, et pro eo ut dicat accepto pane illo* (1*) « *Amen, ulterius jam non redeam ad Cornelium* » *dicit.* Præterea Fabio Antiocheno episcopo super Novato claudicanti Cornelius, quæ præmissa sunt, et qualiter eum multi deserentes ad Ecclesiam currant, necessario scribit. In quibus et de D beato Moyse martyre meminit, qualiter ipsum Novatum ante martyrium una cum quinque schismaticis presbyteris ejus, deprehendens temeritatem ipsius, excommunicaverit. Additque in epistolæ fine catalogum episcoporum qui adversus eum Romæ convenerant per singula nomina, et parochiarum faciens mentionem, necnon et eorum qui cum ob necessaria obstacula non convenissent, consenserunt tamen propriis litteris divino contra ipsum deprompto judicio.

Mundi anno 5746, divinæ incarnationis anno 246, Gallus et Volusianus imperant. Cornelius et Lucius circa horum tempora Romani episcopi cruore martyrii florent. Cum plurimi Scythæ, qui Gothi dicuntur, Histrum fluvium sub Decio transmeassent, Romanum imperium devastabant : isti Mysos Nicopolim fugientes obtinuerunt. Decius autem illos aggressus, ut Dexippus scribit, triginta millibus interfectis in conflictu minuitur, ita ut Philippopolim desertam ab eis factam amitteret et Thraces multi perirent. Porro Decius impugnator Dei valde ignominiose occiditur apud Abrytum qui dicitur Forothembroni una cum filio. Scythæ vero cum pluribus spoliis et captivis ad sua reversi sunt. Exercitus autem Gallum quemdam, qui olim consul exstiterat, imperatorem una cum Volusiano Decii filio acclamaverunt, qui et imperant secundum Dexippum mensibus decem et octo, nil dignum laude gerentes, secundum alios autem annis tribus, porro secundum quosdam annis duobus; peremptique sunt proditi a proprio potentatu in foro Flaminii, nequaquam Decii mores sectati, ut quodam in loco beatus Dionysius Alexandrinus, antistes Hermammoni, scribit. His temporibus Gregorius magnus et miraculorum patrator in philosophiæ, quæ secundum Christum est, perfectione fulgebat. Cujus condignam Cæsariensis Eusebius, nescio qua pro causa, mentionem non facit, præsertim cum irrationabilibus declamationibus impii Origenis moretur, quod agere potius super hoc debuerit, qui per universum orbem terrarum personat divinisque verbis coruscat atque prodigiis, ita ut ipsis etiam dæmonibus ut quibusdam mancipiis imperaret per multam ad Deum fiduciam et vitæ et verbi munditiam. Æstimo autem Eusebium ita deificæ virtutis mirabilis et deiferi Gregorii magnitudinem tacuisse, pro eo quod omnimodis purus et alienus ab Origenis deliramentis et Arii blasphemiis fuerit, quibus Eusebius erat infectus. Qui nec Cypriani, magni Carthaginis Libyæ præsulis, martyrium scripsit. Primus Cypriano dogmatizanti per lavacrum quosdam, qui ex hæresibus convertuntur, purificandos, Stephanus, qui post Lucium Romanorum moderatus est sedem, restitit, utpote novum quiddam præter Ecclesiæ consuetudinem introducenti. Cui Stephano Dionysius primam suam de baptismate mittit epistolam, in qua inter alia scribit dicens : *Syriæ sane omnes et Arabia, quibus semper misistis, atque Mesopotamia, Pontus et Bithynia, ut conjunctim asseram, exsultant omnes ubique concordia et amore fraternitatis glorificantes Deum.* Præterea idem magnus Dionysius Alexandrinus episcopus de baptismate scribit tam eidem Stephano quam Sixto pontifici et Philomeni presbytero et Dionysio æque presbytero, viro rationabili et mirabili, qui et post modicum Romano præficitur throno.

NOTÆ.

(1*) V. Observationes Nic. Rigaltii ad Tertullian. *De spectaculis* in fine, et Menard. in lib. Sacram. S. Gregor., p. 389 et 391. FABR.

Mundi anno 5748, divinæ incarnationis anno 248, Valerianus et Galienus imperant. Stephanus Sixtus et Dionysius Romanum pontificium gerunt. Paulus Samosatenus decimus quintus Antiochiæ præsul habetur, quique pulsus est divino decreto et judicio sanctorum Patrum, cum Artemonis hæresim renovasset. Verum post Gallum et Volusianum secundum quosdam Æmilianus sumit imperium. Tunc et Scythæ rursus Histrum transeuntes Thessalonicam urbem Illyrici vastaverunt. Tunc et Athenienses reædificaverunt murum, qui destructus fuerat a Syllæ temporibus. Scythæ autem cum multis prædis ad propria remearunt. Tunc et Heluri cum quingentis navibus per Mæotides paludes ad Pontum navigantes Byzantium et Chrysopolim ceperunt.

Anno mundi 5753, divinæ incarnationis anno 253, Claudius imperat. Heluri etiam rursus sub isto infeliciter operantur. Post Claudium Quintilius obtinuit per dies 17, et mortuus est.

Mundi anno 5764, divinæ incarnationis anno 264, Aurelianus imperat, sub quo aiunt Philostratum Atheniensium historiographum et Longinum pollere. Qui, videlicet Aurelianus, cum persecutio- A nem adversus Christianos movere niteretur, divino fulmine prohibetur, fraudeque suorum occisus est in Cænophrurio posito inter Byzantium et Heracliam. Post quem imperat Tacitus; quo perempto imperat Philorianus; quo interfecto imperat Probus.

Mundi anno 5770, divinæ incarnationis anno 270, tertio anno Probo imperante Anatolius Laodicenus episcopus philosophicis studiis decorus agnoscitur. Quarto vero anno ejus vesanorum Manichæorum exitialis perditio vitæ hominum est illata.

Mundi anno 5775, divinæ incarnationis anno 275, Carus cum filiis Carino et Numeriano imperat; quorum unus, Numerianus scilicet, cum venisset Antiochiam, voluit intrare in ecclesiastica B et explorare Christianorum mysteria. At vero sanctus Babylas prohibuit eum, dicens: *Non licet tibi videre divina Christianorum mysteria, cum sis pollutus idolicis sacrificiis*; qui indignatus occidit eum. Circa hæc tempora Felix Eutychianus et Caius Romæ pontifices exstiterunt. Porro Numerianus cum triginta tantum diebus regnasset, a socero suo interfectus est, et Diocletianus sumit imperium.

ABHINC HISAACIUS, QUI ET THEOPHANES.

Mundi anno 5777, divinæ incarnationis anno 277, Diocletianus et Maximianus Herculius imperant, qui Cæsares fecere Constantium et Maximianum Galerium. Et Diocletianus quidem filiam suam ad nuptias Galerio dedit, Herculius autem Maximianus Theodoram filiam suam Constantino copulavit, quanquam uterque uxores haberet, quas repulit ob affectum quo erga imperatores flagrabat. Tunc quoque Marcellus episcopus Romæ floruit. Diocletianus et Maximianus Herculius persecutionem magnam et horrendam contra Christianos excitaverunt, et plurima martyrum millia patraverunt, diversa tormenta excogitantes et multas nequitias operantes.

Mundi anno 5788, divinæ incarnationis anno 288, Diocletiano imperante Romæ præsul Eusebius habetur. Qui, videlicet Diocletianus, apud Alexandriam Achilleum interfecit. Erat autem cum ipso et Constantinus filius Constantis, qui cum adhuc valde juvenis esset, fortiter agebat in præliis; quem intuens Diocletianus invidia motus dolo perimere satagebat: Deus autem hunc inopinate salvavit et patri restituit. Alias autem ita refertur. Constantino vero filio Constantii in Oriente ac Palæstina degente et cum Christianis sentiente, videns hunc Galerius Maximianus intellectu animæ ac corporis robore atque ingenio circa eruditionem C proficere, et deprehendens hunc futurum tyrannidis et ejus dogmatum destructorem, hunc morti addicere fraude tractabat. At ille divina providentia fraude cognita, quemadmodum David, fuga salutem mercatur, et ad patrem suum salvus rediens multas cum illo gratias Christo, qui se salvavit, agebat. Circa hæc sane tempora Miltiades et dein Silvester Romanæ gerunt Ecclesiæ præsulatum. Porro Theotecnus divinus, cui parens Galerius Maximianus, cum dæmonibus immolaret et responsa susciperet, adversus Christianos persecutionem commovit, monitiones salvatoris finxit, et ad omnia loca in injuriam misit, et litterarum magistris pueros docere præcepit, studens quo derideretur mysterium nostrum. Præterea Constantius in C Britanniis moritur, cum imperasset annis undecim; qui pro se Constantinum pronuntiaverat imperatorem, primogenitum filium suum, in conspectu totius populi, præsentibus quoque cæteris filiis suis, Constantini compatriotis, Constantio scilicet et Anaballeno, qui et Dalmatius dictus est, qui nati fuerant ex Theodora filia Herculii: nam Constantinus ex Helena fuerat, priori Constantii conjuge. At Constantius horum pater nepos erat Claudii imperatoris, ex filia ejus genitus. Porro Eusebius Cæsariensis dicit quod Diocletianus amens effectus una cum Herculio imperio deposito privatam vitam ar-

ripuerit; quorum unus quidem suspendio vitam mutaverit, alter vero, id est Diocletianus, languore prolixo consumptus emarcuerit. Cæterum Gelasius, ejusdem Cæsariæ antistes, dicit quod pœnitentia ducti, et denuo imperare volentes, communi senatus decreto perimuntur. His ergo de medio factis, et quæ Christianitatis sunt sentiente Constantio defuncto, imperium, ut prædixi, obtinuere Constantinus Augustus, et Maximianus Galerius.

Mundi anno 5797, divinæ incarnationis 297, Constantinus sacratissimus et christianissimus imperat in Galliis et Britannia; cum quo per idem tempus pariter imperabat Maximianus Galerius cum duobus Cæsaribus Severo et Maximino. Romæ autem Maxentius tyrannus injuste imperans omnia sæve operabatur. Tunc et Licinium Cæsarem Romani appellavere, gratiam Constantino præstantes, cum esset sororis Constantiæ nuptiis honoratus, quique pietatem Christianæ religionis fallaciter simulabat. Interea Severo mortuo Petrus episcopus Alexandrinus, cum esset in custodia præcepto Maximiani Galerii et Maximini filii ejus, capite reciso glorioso martyrizatus est; qui Arium diaconum existentem absque communione fecit, qui et posthac pessimæ opinionis hæreseos patronus effectus multos a pietate removit. Multi vero et alii sub istis tyrannis martyrii pro Christo corona induti sunt, quorum sunt Phileas episcopus Thmueos Ægypti, Peleus et Nilus episcopi Ægypti, Anthemus episcopus Nicomediæ, Tyrannio episcopus Tyri, Silvanus episcopus Hemisæ et Silvanus episcopus Gazæ, Lucianus presbyter Antiochiæ, Zenobius presbyter Sidonis, Pamphilus presbyter Cæsariæ, atque alii innumeri. Denique Galerius Maximianus omne præcepit Christianorum exterminium (2) fieri, non tantum propter impietatem suam quantum ob rapinam patrimoniorum ipsorum.

Porro Constantinus sexto imperii sui anno in destructionem tyrannorum surrexit. Maxentius autem impius facto in fluvio, qui circa urbem Romam decurrit, ex navibus ponte contra magnum Constantinum aciem dirigit, qui Maxentii pavebat maleficia parvulos incidentis propter divinationes nefarias. Cumque in hæsitatione multa consisteret, apparuit ei, hora sexta diei, pretiosa crux ex luce formata, habens superscriptionem, *In hoc vince*. Astitit autem ei Dominus in visione noctis, et dixit: *Utere quod ostensum est tibi, et vince*. Tunc cruce aurea formata, quæ est usque in hodiernum diem, jussit ut ante se portaretur in prælio; factaque congressione superati sunt qui circa Maxentium fuerant, plurimis ex his interemptis. Maxentius autem cum residuis fugiens, ponte divina virtute discisso, in flumen demergitur, quemadmodum Pharao quondam cum omni exercitu, ita ut amnis necatis equis cum ascensoribus impleretur. At vero cives Romani, qui hunc poposcerant ut in suum exsurgeret adjutorium, a maligni Maxentii tyrannide liberati civitatem coronant, cum gaudio victorem Constantinum una cum victoriam faciente cruce suscipientes, et hunc salvatorem cum gaudio acclamantes.

Mundi anno 5803, Constantinus septimo imperii sui anno, cum divina ope Romam obtinuisset, ante omnia corpora sanctorum martyrum colligi et sanctæ sepulturæ tradi præcepit. Et erant Romani triumphalem festivitatem agentes et Dominum collaudantes, nec non et vivificam crucem per septem dies et Constantinum victorem magnificantes.

Constantini anno 9 Maximinus filius Galerii, insiliens et sibimet imperium reflectens, turpiter in Cilicia vitam finivit. Audiens autem Maximianus Galerius pater hujus Maxentium filium Herculii Romæ a Constantino per virtutem crucis admersum, timuit, et persecutionem quam adversus Christianos agitabat cessare fecit.

Constantinus autem decimo imperii sui anno una cum Licinio Cæsare, zelo Dei ductus, castra movit adversus Maximianum Galerium, qui moderabatur Orientem. At ille contra restiturus cum immensa multitudine aggressus est eos, fisus divinationibus dæmonum et maleficis adinventionibus. Cumque vivifica crux magnum præcederet Constantinum, tyrannus una cum congressione in fugam versus, dum multitudo cæderetur, imperatoriam vestem deposuit, et militari circumdatus habitu, paucis ex fautoribus secum comitantibus, a villa in villam fuga clandestina properabat, et non solum sacerdotes idolorum et in magicis artibus diffamatos, sed et vates eorum collectos, utpote deceptores, occidit.

Interea Constantinus cum 11 gereret imperii annum, et vivum Galerium Maximianum esset aggressurus, divina præveniens ira comprehendit eum: flamma enim de medio viscerum et medullarum succensa cum dolore intolerabili pronum super terram anhelantem prostravit, ita ut uterque oculus ejus exsiliret, et cæcus, ut re vera, scelestus relinqueretur. Porro cum carnes ejus putrefactæ præ innumerabili ossium incendio caderent, ipse impugnantem Deum projecit animam.

Duodecimo anno imperii sui Constantinus Licinio, qui secum certare videbatur et dolose Christianismum simulabat, segregans partem Romanorum terræ largitus est, appellans eum imperatorem, et extorquens ab eo fœdera nil se contra Christianos acturum. Et hinc tyrannorum gratia Dei persecutio conquievit.

Mundi anno 5810, divinæ incarnationis 310, quarto decimo imperii sui anno Constantinus totius Romani orbis monocrator effectus omnem cu-

NOTÆ.

(2) *Exterminium.* Utitur Tertullianus *adv. Jud.* c. 8 et 11 et *adv. Valentinianos* c. 16. Interpres epistolæ S. Barnabæ. FABR.

ram transtulit ad divina, ecclesias erigens et liberaliter has ex ratione publica ditans. Iste primam legem scripsit, idolorum templa his tradi quæ Christo sunt deputata. Cum eo sane leges proferebat Crispus filius ejus. Secundam vero, Christianos solos militare gentibusque ac exercitibus principari, eos autem qui permanerent in idololatria, capitalem subire sententiam. Tertiam, duas paschales hebdomadas, unam scilicet ante et alteram post resurrectionem, sine labore cujusquam operis celebrandas. His ita gestis pax profunda et tranquillitas obtinuit orbem et exsultatio fideles, concurrentibus assidue omnibus nationibus ad fidem Christi, et baptizatis, ac patria conquassantibus simulacra.

Quinto decimo imperii Constantini anno Licinius cœpit contra Christianos persecutionem movere; et primo quidem Christianos qui erant in palatio persecutus est, oblivioni tradens destructionem præcedentium tyrannorum et pactorum magno Constantino factorum. In feminas autem furiendo et opprimendo atque Christianos occidendo minime quiescebat. Huic per litteras Constantinus jubens ab hujusmodi vesania recedendum, nequaqnam compescuit. Hinc etiam et Basilea episcopum Amasiæ, et ut quidam aiunt, etiam sanctos quadraginta martyres et alios multos finiri per supplicia fecit.

Sexto decimo anno imperii Constantini Arius ab insania cognominatus apud Alexandriam hæresim suam in ecclesia manifestavit et schisma operatus est, cooperante sibi maligno adversario, qui non fert videre pacem Ecclesiæ. Factus est autem et terræ motus Alexandriæ gravissimus, ita ut caderent domus multæ ac populus plurimus interiret.

Septimo decimo imperii sui anno Constantinus comperta Arii commotione valde tribulatus scripsit Alexandro et Ario communem epistolam, consilium dans nequam commotionem solvendi et ad pacem mutuam redeundi. Misit autem et Osium episcopum Cordubæ Alexandriam contra Arium et ad Orientem, correcturus Orientales Pascha pejus quam Judæi ex antiqua consuetudine celebrantes. Reversus est autem ad utrumque inefficax. Hoc etiam anno Constantinus Constantem filium suum Cæsarem fecit et misit in Gallias.

Octavo decimo sane imperii sui anno, ut quidam dicunt, Constantinus cum Crispo filio suo Romæ a Silvestro baptizatus est. Quotquot enim in seniori Roma consistunt usque hodie, baptisterium habent in testimonium, quoniam a Silvestro Romæ baptizatus est post tyrannorum peremptionem. Orientales autem apud Nicomediam aiunt eum circa mortem ab Eusebio Nicomediensi Ariano baptizatum, ubi et contigit eum dormisse : differebat enim, inquiunt, baptismum, sperans in Jordane flumine

A baptizari. Mihi autem verius apparet quod Romæ a Silvestro fuerit baptizatus, et quod nominatæ Constitutiones, quæ ad Melchiadem feruntur, ab Arianis fictæ sint, qui gloriam hinc sibi festinant acquirere, vel etiam piissimum principem lacerare, dum scilicet ex hoc volunt eum non baptizatum ostendere, quod est irrationabile atque falsissimum. Si enim non erat in Nicæna synodo baptizatus, ergo nec divinorum participator mysteriorum, nec orabat cum sanctis Patribus, quod nequissimum est et dicere et sentire. Quidam vero Arianorum atque paganorum quasi spurio magno detrahunt Constantino, quanquam et ipsi mentiantur. Genealogia enim ejus regia erat, et antequam

B Diocletianus esset. Constantius enim pater ejus nepos fuit Claudii imperatoris, et ex Helena priori uxore sua Constantinum habuit magnum. Cæterum habuit et filios ex Theodora filia Maximiani Herculii, quæ soror erat Maxentii, qui tyrannidem apud Romanam urbem exercuit, quique peremptus est a Constantino apud Molbium pontem, quando et crucis signum vidit in cœlo, atque Faustæ uxoris magni Constantini : et nemo miretur si ante baptismum, cum adhuc paganos ritus servarent, duas sorores duxerant pater et filius. Sunt autem generationes eorum sicut inferius annotantur.

CONSTANTIUS

ex Theodora filia Herculii gignit			ex Helena vero gignit
C Constantinum, patrem Galli Dalmatici, ex quo fuit Dalmaticus junior, Juliani prævaricatoris frater.	Anaballianum, qui et Gallus.	Constantiam uxorem Licinii.	Constantinum magnum solummodo.

MAGNUS AUTEM CONSTANTINUS

ex Fausta filia Herculii gignit

Crispum, Constantium, Constantinum, Constantem, et Helenam uxorem Juliani refugæ

Mundi anno 5815, divinæ incarnationis anno 315, nonum decimum imperii sui annum pius Constantinus agebat ; qui videns Licinium persecutione solito insanius abutentem et contra benefactorem consilium meditantem, armatur adversus eum per siccam (3) et mare. Cumque publicum prælium

D ageretur, vivus Licinius in Bithynia penes Chrysopolim comprehenditur et Constantini manibus traditur, qui consueta humanitate usus ei vita donata Thessalonicam mittit carceri mancipandum. Verum non multo post barbaris mercede conductis futurum erat ut rebellionem pararet, nisi hoc mitissimus Constantinus prænoscens gladio hunc recidi jussisset. Et sic de cætero perfecta freta sunt tranquillitate Christianorum conversationis negotia, per virtutem scilicet vivificæ crucis fugatis tyrannis, et singulariter obtinente divinitus adjuto Constantino Romanum imperium. Constitutis ergo pueris suis Cæsaribus optata pace potitus est. Erat autem vir per omnia clarus in virtute animæ, in

NOTÆ.

(3) *Sicca* sive *arida* pro terra, ut psalmo XCIV : τὴν ξηρὰν αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἔπλασαν. FABR.

acumine sensus, in eruditione verborum, in æquitate justitiæ, in alacritate beneficentiæ, in decore vultus, in bellorum virilitate ac felicitate, in barbaricis magnus, in contribulibus insuperabilis; unde et contra omnes hostes victoriam orationibus obtinebat.

Mundi anno 5816, divinæ incarnationis anno 316, vicennalia imperii celebrata sunt Constantini Augusti, et facta est sancta et universalis prima synodus 318 Patrum, quorum multi miraculorum erant patratores et coangelici viri, stigmata Christi in corpore suo ferentes. Pro Romano autem Vitus et Vincentius aderant. Hæc sancta synodus Arium et consentaneos ejus deposuit, excepto Eusebio Pamphili, qui ad præsens homousii se tenere fidem voce profitebatur. Impius itaque Arius cum in synodo præsens adduceretur, Eusebius Nicomediensis et Theognis et Maris et Narcissus et Theophantus et Patrophilus hunc defendere moliebantur; qui componentes fidei verbum blasphemum synodo porrexere. Quod cum diruptum esset, hi qui fecerunt illud reversi damnaverunt Arium, exceptis Secundo Ptolmaidis Ægypti et Theona Marmaricæ. Quibus cum Ario repulsis et anathematizatis (4) sanctum symbolum fidei dictavere, subscribentes omnes cum augustissimo imperatore; et laude dicta solutus est cœtus, anno quo Byzantium cœpit ædificari. Celebrata est igitur sancta synodus indictione 12, mense Maio, die 20, quæ scripsit epistolam in Alexandriam, Libyam et Pentapolim, per quam innotuit (5) ejectionem Arii, Secundi et Theonæ. Significavit autem et de Meletio, quod seorsum in civitate propria tacitus resideret. Eos vero qui ab ipso manus impositionem acceperant, magis mystica sacratione firmandos. Scripsit etiam de Pascha, id ulterius cum Judæis nullatenus efficiendum, sed secundum formam quæ per Italiam custoditur, in Dominica die potius celebrandum. Similiter et piissimus imperator epistolas scripsit ubique jubentes eadem quæ sancta synodus promulgaverat, et firmantes. Præterea cum imperii sui festivitas vicennalis instaret, omnes Patres ad convivium vocat, cum illis pariter convivatus; quos decenter honorans Paphnutii et similium confessorum loca, ex quibus in persecutione oculi fuerant effossi, vel etiam cætera membra truncata osculabatur, sanctificationem ex eis lucrifacere sperans. Porro libellos quos contra invicem quidam porrexerant igni tradidit jurejurando firmans, si vidisset episcopum mœchantem, se alacriter hunc operiturum. Multa quoque omnibus ecclesiis

A dona largitus, principibus singularum nationum honorare sacerdotes præcipiebat, et ita omnes gaudentes absolvit. Ædificavit autem Constantinopolim, qua summa liberalitate ditata in illustribus domibus eos qui ab urbe Roma erant viri rationabiles collocavit; et ex aliis locis secundum genus eligens, et domos magnas eis tribuens, ut habitaretur civitas egit. Tunc etiam et templum sanctæ Sophiæ et sanctæ Irenæ et apostolorum et sancti Mocii et archangeli Dei amicus princeps ædificavit. Tunc funditus templo Asclepii penes Ægas et Veneris in Aphacis sito destructo, atque aliis multis eversis, horum reditus donavit ecclesiis. Tunc multæ gentes ad baptismum accessere miraculis actæ, quæ patrata sunt a captivis sacerdotibus, qui
B fuerant sub Galieno imperatore captivati; et prius quidem ex Gothis et Celtis atque Galatis Hesperiarum partium, qui contra Romanos fuerant nisi, nunc autem et sub victore Constantino plurima multitudo gentium illuminata est ad Christum concurrens. Nam et interiores Indi et Iberes, uti Rufinus scribit, similiter et Armenii perfecte sub ipso crediderunt, per Teridatem regem et Gregorium episcopum suum salutem accipientes. Tunc et Dorotheus episcopus Tyri, qui multa sub Diocletiano mala perpessus exilia et tormenta pertulerat, pollebat, numerosa scripta conficiens Latina simul et Græca, utriusque nimirum dictionis non modicam experientiam consecutus, et multarum
C per ingenium rerum gnarus effectus. Hic diligenter etiam super episcopis Byzantii ac aliorum multorum locorum historiam texuit: qui et in synodo repertus est, et ad propriam parochiam (6) remeans perduravit usque ad refugam Julianum. Et quoniam non manifeste, sed occulte per judices exsecrabilis vir in Christianos debacchabatur, iterum beatus Dorotheus pergit Odyssopolim, ubi et comprehensus a judicibus Juliani, multisque affectus verberibus, in suprema senectute pro Christi confessione suppliciis obit, cum jam 107 annorum esset.

Mundi anno 5817, divinæ incarnationis 317, Judæi et Persæ videntes Christianismum in Perside magis ac magis pollere, detrahunt Simeoni archie-
D piscopo Ctesiphontis apud Saborem Persarum regem, quasi amico imperatoris Romani et Persicorum delatori negotiorum. Quamobrem persecutione magna in Perside mota multi pro Christo martyrio sunt adornati; inter quos Heustazades pædagogus Saboris et Simeon et super alios multos centum clerici et episcopi una die martyrizati sunt,

NOTÆ.

(4) *Anath.* Hist. Trip. 12, 6: « anathematizaverunt. » Sic enim nos Christiani contra blasphemos prolatum solemus appellare decretum. FABR.

(5) *Innotuit.* Anastasius in exsilio S. Martini: « Potui ei scribere ac innotescere omnia quæ de ipso diffamabantur. » Ludovicus imp. in præc. ap. Flod. 1, 19: « Quia Ebo clementiæ nostræ innotuit quia. » — ID.

(6) *Parochiam.* Παροικίαν quidam malunt, *paræciam*. Sed promiscue utrumque usurpatur. Avitus Viennensis ep. 90: « In parochia Eponensi. » Epiphanius Scholast. Trip. I, 14: « In nostra igitur parochia. » Idem tamen frequentius *paræciam* vertit, ut II, 12 et IV, 24, V, 28 et 54, XII, 22; idque rectius est. ID.

et innumerabilis alia multitudo; ex quibus insignium decem et octo millia martyrum numerarunt, tormentis horribilibus et a natura extraneis a Sabore perempta. Per idem tempus et B. Helena dormivit in Domino annorum octoginta, multa filio mandans pro pietate quæ Christo debetur. Sepulta autem est in templo SS. apostolorum apud Constantinopolim, quod ædificavit filius ejus Constantinus ad sepeliendum mortuos Christianos imperatores. Prima vero in eo B. Helena est sepulta, monumentis claris et vigiliis honorata. Porro sacræ virgines, quarum mensis astans per semetipsam quasi famula ministrabat, divinis hanc monumentis prædicabant sine cessatione beatam.

Mundi anno 5818, divinæ incarnationis 318, Constantius cum 22 imperii gereret annum, per virtutem S. crucis Germanos, Sarmatas et Gothos extremæ servituti subegit. Tunc Eusebius Pamphili symbolum fidei a sanctis Patribus apud Nicæam expositæ omnem orthodoxiam habere testatur scribens suis concivibus et interpretans dicta secundum sensum. Athanasius autem in epistola ad Afros missa testimonium perhibet Eusebio, quod susceperit vocem consubstantialitatis (7). At vero Theodoritus dicit hunc concordem Arianorum, Eusebii scilicet Nicomediensis et eorum qui cum ipso sentiebant, fuisse. Unde et depositioni sacratissimi Eustathii Antiocheni consensit; cum quibus et imperatori persuadens hunc juste depositum egit ut apud Illyrium in exsilium mitteretur.

Constantini vigesimo tertio anno in imperio percurrente, apud Antiochiam octagonum templum (8) cœpit ædificare; qui cum vigesimum quartum imperii ageret annum, Danubium transiens pontem in eum lapideum fecit, Scythasque subegit.

Porro vigesimo quinto imperii sui anno Constantinopolim novam Romam nuncupari decrevit, Marco Romæ præsulatum gerente. Constantinus præterea vigesimum sextum imperii sui gerens annum, extendit persecutionem suam in destructionem idolorum atque templorum. Per idem tempus et Athanasius Alexandrinus antistes habetur. Vigesimo septimo nihilominus imperii ejus anno Julius papa Romanus agnoscitur.

Mundi anno 5823, divinæ incarnationis anno 323, in Oriente fames facta est, ita ut modius frumenti 400 fieret argenteorum, imperante Constantino anno vigesimo octavo; cujus vigesimo nono imperii anno Arius ab exsilio per fictam pœnitentiam revocatus et Alexandriam missus non est receptus ab Athanasio.

Tricesimo anno imperii Constantini ejus tricennalia celebrata sunt, quando stella in cœlo apparuit, apud Antiochiam interdiu contra orientalem partem fumigans vehementer, tanquam ex camino, ab hora tertia usque ad horam quintam. Arius autem cum Nicomediensi Eusebio et sectatoribus suis insurrexere cum juramento libellos orthodoxiæ porrigentes imperatori, sitienti eorum qui divisi fuerant unitatem; et persuasere ei mentientes quod concordarent cum Patribus qui apud Nicæam convenerant. Siquidem bis credulus imperator indignatus est adversus Athanasium pro eo quod Arium et Euzoium non susceperit, qui ab Alexandro depositi fuerant, cum Euzoius diaconus esset.

Porro primum et tricesimum imperii sui annum Constantino agente, Eusebius et hi qui cum ipso erant, inventa occasione adversus Athanasium decertabant utpote contra pugnatorem rectæ fidei; cum quibus et Meletiani conveniebant. Et primo quidem ejus detrahebatur ordinationi, quamquam Apollinarius Syrius magna super Athanasii ordinatione testetur; secundo vero de linea veste, qua indui sanctum inimici calumniabantur; tertium super Philumeno, cui aurum multum hunc misisse mendaciter asserebant in insidias imperatoris. Accersito autem Athanasio imperator, et cuncta falsa reperiens, cum epistola et honore Alexandriam hunc remisit. Deinde Ariani diversis Athanasio apud imperatorem accusationibus derogantes, post multa cum juramento dicere præsumpsere quia Minitantem audivimus Athanasium, et prohibentem frumenti delationem quæ veniebat ab Ægypto Byzantium; unde et commoto in iram amico Christi principe, egere ut exsilio relegaretur magnus Athanasius apud Triberim Galliæ civitatem.

Porro tricesimo secundo imperii Constantini principis anno Persæ contra Romanos prælium indicavere. Tunc Constantinus cum transisset in Nicomediensium civitatem contra Persas præliaturus, languore præventus in pace dormivit. Tunc, ut quidam eorum qui cum Ario sentiunt aiunt, ab Eusebio Nicomediensi Constantinopolim translato sanctum meruit baptisma percipere; quod mendacium est, sicut superius est comprobatum: Romæ quippe a Silvestro baptizatus est, quemadmodum et præostendimus. Vixit autem per omnes dies vitæ suæ annis sexaginta quinque, cum imperasset annis triginta uno et mensibus decem.

Mundi anno 5825, divinæ incarnationis anno 325, cum Constantinus magnus et sanctus quievisset, tres filii ejus obtinuere Romanos, et Orientem quidem Constantius, et Constantinus Italiam. Sed et Constantinus primo quidem homousio recepto, postmodum mentis levitate mutatus est, seductus ab Ariano presbytero et Eusebio eunuchorum primo atque Nicomediensi Eusebio.

Tertio itaque imperii Constantii anno Constan-

NOTÆ.

(7) *Consubstantialitatis*. Utuntur ea dictione Facundus et interpres Tripartitæ. FABR.

(8) *Templum*. Κυριακόν, Dominicum. Rufinus Aquil. interpres Hist. eccl. Eusebii, 9, 9: « Orationum domus, i. e. Dominica sua. » Vide quæ diximus ad l. 3 c. Theod. de pagan. sac. et temp. ID.

tinus filius magni Constantini, profectus ad partes fratris sui Constantis et bellum aggressus, a militibus occisus est, et tenuit Constans solus totius Hesperiæ terram. Porro Constantius in Oriente gerens imperium Gallum et Julianum tradidit erudiendos in villa Demacelle vocata, quæ juxta Cæsaream est Cappadociæ sita. Hi duo fratres lectores facti sunt, et ecclesiam ædificare S. Mamæ martyri curaverunt. Verum in parte qua Julianum conservare contigit, terra quod ædificabatur nullo modo ecipiebat. Porro detonsis capillis monasticum studium simulabat. Constantius autem et Constans leges edidere, Judæum non emere servum, alioquin auferri eum et publicis rationibus tradi. Porro si et circumcidere ausus fuerit servum, gladio puniri talia præsumentem.

B Mundi anno 5834, divinæ incarnationis anno 334, Julius Romanum gerit pontificium. Constantius de Assyriis triumphavit, Sabor Christianos regni sui persequitur, Constans vero Francos devastavit. Per idem tempus terræ motu ingenti facto Neocæsarea Ponti cecidit, excepta ecclesia et episcopio (9) et ibidem repertis viris religiosis. Tunc et Paulus confessor ordinatur episcopus Constantinopoleos. Sane Constantius cum octavum imperii sui annum geret, Alexandrini Gregorium, qui more latronis super Athanasium insiliit et sedem per sex annos obtinuit, occiderunt. Sequenti vero anno Dyrrachium Dalmatiæ a terræ motu corruptum est, et Roma per tres dies commota dispendia pertulit. Circa hæc autem tempora Liberius Romano throno præsedit. Verum Athanasius et Paulus, et quotquot pro rectitudine sermonis ejecti fuerant, Romam ad Julium confugerunt, et unusquisque de se Julium docuit; quos ille cum litteris ecclesiis suis restituit. Athanasius autem et Paulus et hi qui cum ipsis erant, litteris Julii papæ Romani freti, thronos proprios receperunt. Interea terræ motu magno in civitate Beryto Phœnicis facto plurima pars ejus corruit, ita ut multi gentiles ingrederentur ecclesiam, se ritum Christianum servaturos more nostro spondentes. Hinc insurgentes quidam formas ecclesiæ quodammodo fraudantes resecaverunt, et locum orationis cognominantes in ipso multitudinem receperunt, cuncta quæ sunt Ecclesiæ imitantes, similiter apud nos effecti ut Samaritensium hæresis gentiliter penes Judæos viventium. Cæterum Constantius Liberio scribenti sibi pro homousio et sacratissimo Athanasio iratus mittit, et hunc exilio relegari præcepit apud Bretaniam Thraciæ. Tuncque pro illo Felicem consecraverunt, qui diaconus fuit ecclesiæ et Nicænum amplectebatur concilium. Porro jussione imperatoria synodus congregata est apud Mediolanum, Occidentalium quidem trecentorum episcoporum, Orientalium vero valde paucorum. Porro soluta est

A inefficax, Occidentalibus non recipientibus molimina quæ adversus sacratissimum Athanasium denuo parabantur. Sane Romanis postulantibus coactus revocat Liberium et sedi restituit. Felix vero egressus urbem ulterius minime rediit; cui succedit Damasus. Interea Constantius decimo octavo imperii sui anno Gallum, quem Cæsarem factum Constantium cognominavit, interfici jubens, Julianum hujus fratrem in custodia retinebat. Eusebia vero conjux Constantii hunc postulatum Athenas transmisit; quo cum pervenisset, studia instituebatur gentilia, bonis fundamentis superædificaturus malitiam, et non sicut oportebat ista secutus.

Mundi anno 5847, divinæ incarnationis anno 347, Maximum Hierosolymitanum deposuerunt Acacius Cæsariensis et Patrophilus Scythopolitanus, cum essent Ariani, et subrogaverunt pro eo Cyrillum, putantes eum habere concordem. Tunc signum crucis apparuit in cœlo die Pentecostes, speciem luminis habens, extensum a Golgotha usque ad montem Olivarum; in circuitu autem apparentis signi corona erat, habens velut Iris speciem. Hoc autem et Constantio eadem die apparuit. Hujus autem Cyrilli fertur epistola ad imperatorem Constantium, in qua piissimum eum vocabat. Unde quidam ei quasi Ariano derogant, dicentes hunc etiam homousii vocem tacuisse in institutionibus, quas exposuit ad profectum imperitarum plebium, ad baptisma propter miracula vivificæ crucis accedentium. Falluntur autem atque delinquunt: oportebat enim et imperatorem ex simplicitate et non ex affectu versutiis Arianorum in hæresim surreptum, et a paganismo nondum perfecte conversum, piissimum dispensatorie dicere, ac homousii vocem interim tacere, quæ plurimos adhuc turbabat et baptizandos inimicorum contradictione recidebat, cæterum per dictiones vim æqualem significantes homousii vocem exprimere; quod et fecit beatus Cyrillus, Nicænam fidem secundum dictionem aperiens, et Deum verum Filium ex Deo vero Patre præconans. Porro Athanasius et Paulus mortuo impio Eusebio Constantinopoli, ubi præfuerat, iterum Romam ad Julium descendunt episcopum et ad Constantem imperatorem fratrem Constantii.

D Populus autem Eusebio defuncto Paulum throno Constantinopoleos reddunt, dicentes quod Romam ad Julium profectus fuerit et ab eo cum litteris remeaverit. Quo comperto Constantius indignatus jubet Philippo præfecto Paulum insequi et Macedonium restituere throno. Præfectus autem populum metuens, Paulum Thessalonicam, ex qua ortus fuerat, usus ingenio destinavit. Imperator vero etiam tunc Athanasio necem minabatur inferre, quam ille timens fugax denuo Romam perrexit. Cui protinus Paulus quoque veniens a Thessalonica sociatur; qui abeuntes Constanti quæ passi fuerant

NOTÆ.

(9) *Episcopio.* Flodoardus 1, 20: « Sicque prospere in suum reversus episcopium. » FABR.

(10) *Quo — secutus.* Hæc de suo addidit Anastasius. ID.

nuntiarunt, qui condolens sanctis scribit Constantio ut aut redderet Paulo et Athanasio proprias sedes, aut certe prælium contra se sciret movendum. Hortatus autem est eum quo synodus apud Sardicam fieret, in qua Hesperiarum convenere episcopi trecenti, Orientales autem triginta sex. Isti Occidentalibus resistebant, petentes expelli prius Athanasium et Paulum. Osius autem Cordubensis episcopus et Protogenes Sardicensis passi non sunt quo minus adessent sancti Athanasius simul et Paulus. Tunc Orientales penes Philippopolim convenientes impudenter homousium anathematizaverunt: qui vero apud Sardicam orthodoxi sunt inventi, anomœum anathematizantes, rectum apud Nicæam expositæ fidei terminum firmaverunt. Porro B reddidere thronos Athanasio et Paulo atque Marcello Ancyrano, confitenti homousium et rationem pro se reddenti, quod non intellexerint scripta sua hi qui se accusationibus impetebant. Interea Constantius vigesimo primo anno Romam contra Magnentium dimicaturus venit, ubi ab Eusebia propria uxore rogatus Julianum ex carcere ductum Cæsarem facit et in Gallias mittit, copulans ei ad nuptias sororem suam Helenam, quæ et Constantia dicta est.

Mundi anno 5850, divinæ incarnationis anno 350, facto magno terræ motu Constantinopolis diruta est. Deinde mortuo Constantio vigesimo quarto imperii sui anno Julianus monocrator effectus impudenter vivebat atque gentiliter, sanguine sacri- C ficiorum sanctum baptismum diluens, et cuncta faciens quibus dæmones placari suescunt.

Mundi anno 5856, divinæ incarnationis anno 356, Jovianus chiliarchus, vir mitissimus et orthodoxus Christianus, imperator Romanorum ab omni exercitu ac magistratibus atque consulibus in eodem loco terræ Persarum, in quo prævaricator interiit, nuncupatur; qui recusabat imperium, asseverans non se posse principari exercitui qui paganus sub Juliano sit factus; ad quem omnes unanimiter clamavere se Christianos esse. Scripsit præterea Jovianus sacratissimo Athanasio immaculatæ fidei sibi significari in scriptis acribeiam; quod et fecit, totius orthodoxiæ Joviano epistolam scribens. Unde Jovianus robustior in orthodoxia effectus his qui D prædicabant homousium multa donavit, et sine tributo manere constituit.

Quo defuncto acclamatus est Valentinianus Augustus a militibus; qui continuo perveniens ad regiam urbem Valentem fratrem suum communicatorem sui fecit imperii, largitus ei partes Orientales, sibi retentis Occidentalibus. Interea Valentinianus Augustus Gratianum filium suum Augustum appellavit, communicatorem imperii patris, et consulem ante pronuntiatum, et Valentem fratrem suum imperatorem. Orthodoxi autem accesserunt ad Valentinianum per Hypatium episcopum Heracliæ, deprecantes quo fieri conventum præciperet super correctione dogmatis homousii. Ad quos Valentinia- A nus: *Mihi*, inquit, *cum subjecto populo de hujusmodi negotiis curiose agere fas non est. Ut ergo videtur vobis sacerdotibus, facite.* Tunc venientes apud Lampsacum, et duobus illic mensibus commorati, novissime irrita fecere quæ ab Eudoxio et Acacio Constantinopoli sunt patrata, tenendamque fidem apud Seleuciam expositam decreverunt. Sed impius Valens, quæ apud Lampsacum gesta sunt, destruxit, et episcopos, qui ibidem convenerant, exsilio relegavit. Interea Liberius papa Romanus et Athanasius et Meletius et Samosatensium Eusebius, qui Joviani præcepto ab exsilio fuerant revocati, in orthodoxiæ sermone vigebant, necnon et Hierosolymitanus Cyrillus et alii episcopi orthodoxæ fidei propugnatores. Arianis autem præerant apud Alexandriam Lucius, et apud Antiochiam Euzoius, Paulinus autem uni parti orthodoxorum, alteri vero Meletius. Quidam sane aiunt quod Dominica uxor Valentis persuaserit ei tam valenter Arii sensum sectari. Porro alii scribunt quod postquam imperaverit ab Eudoxio baptizatus, juramento firmaverit in ipso baptismate cum Ario se sensurum et homousium minime recepturum, et sic utrique dena millia persecutionum in orthodoxos commoverunt. Mittunt autem et Liberio Eustathium Armenum et Silvanum Tarsensem atque Theophilum Castavalensem, repromittentes per ipsos recipere homousium. Qui pervenientes Liberio scriptum pro homousio porrexerunt libellum, profitentes se omnem hæresim aversuros, quæ synodo Nicænæ foret adversa; quibus et receptis Liberius communicavit, scribensque Orientalibus testimonium illis perhibuit orthodoxiæ.

Mundi anno 5861, divinæ incarnationis anno 361, concilium Tyanense celebratum est, in quo inventi sunt Eusebius Cæsariensis Cappadociæ, Gregorius Nazianzenus pater Gregorii deiloqui, qui et ipse Nazianzenus appellatur, et Trienus Melitenensis et alii; qui super Liberii litteris exsultantes omnibus orthodoxis significaverunt episcopis quo Tarsum in confirmationem veræ rectæ fidei convenirent; quo audito Valens eos prohibuit convenire.

Cyziceni autem Eunomium insecuti sunt tanquam hæreticum et blasphemum, qui veniens unitus est Eudoxio. Erat enim blasphemus et acerrimus, præsumens dicere quia Deus de propria substantia nihil nobis amplius novit. Porro Valens paganis dedit sacrificia et solemnitates celebrandi licentiam. Pari modo et Judæos fovebat et honorabat, solos tantum orthodoxos in apostolica insecutus Ecclesia.

Hujus anno imperii nono S. Athanasius Alexandrinus migravit ad Dominum, cum episcopatum gessisset annis quadraginta sex, ex quibus quadraginta in persecutionibus pro pietate ac periculis vixit. Cui successit Petrus, qui Arianis in multorum hominum cædes grassantibus pulsus Romam fugiens ad Damasum properavit, cujus et erat sensus, quando et horrenda, quæ gesta sunt ab Arianis apud Alexandriam, per epistolam conscripserunt.

Eodem anno et Basilius episcopus Cæsariæ factus A est, cum Eusebius pie dormisset.

Mundi anno 5866, divinæ incarnationis anno 366, Ambrosius post Auxentium ecclesiæ Mediolanensium præest. Occidente vero totam Trinitatem homousion prædicante, postulavere quidam Valentinianum, et fecere synodum in Illyrico, et fidem roboraverunt Nicænam. Tunc et Gregorius deiloquus Constantinopolitanæ præsidere noscebatur Ecclesiæ, pro Basilii et Meletii ac reliquorum pietatis pugnans dogmatibus. Et nisi ante ad urbem Constantinopolitanam invitatus esset, tota nimirum Arii et Eunomii repleretur illuvie: omnes enim ecclesias ipsi possidebant, præter oratorium Anastasiæ martyris. Præerat autem illic Arianis Demophilus. Tunc Gregorius quoque Nyssenus et Petrus, fratres Basilii, coruscabant, Optimusque in Pisidia et Amphilochius in Iconio. Barsem autem episcopum Edessæ atque Pelagium Laodiceæ, utpote orthodoxæ fidei propugnatores, Valens in exsilium misit. Sauromatarum autem gens, quæ pusilla et infirma est, contra Valentinianum insurgens et ab eo superata, legatis missis, pacem expostulat. Cumque Valentinianus a legatis sciscitaretur utrum Sauromatæ tales et tam vilium corporum omnes exsisterent, responderunt dicentes quia Meliores eorum hic habes et vides. Tunc validissime ille clamans ait: *Atrocia Romanum imperium sustinet ad Valentinianum pertingens, si Sauromatæ tales exsistentes contra Romanos insurgunt.* Ex animositate autem nimia et manuum plausu vena recisa, et plurimo erumpente sanguine, in quodam municipio Galliæ moritur. Porro Valens Trajanum magistratum contra Gothos misit, qui victus ignominiose reversus est. Cui cum Valens mollitiem exprobraret, respondit: *Non ego sum victus, imperator, sed tu, qui contra Deum pugnas et barbaris nutum ejus concilias.* Damasus autem Romanus et Petrus Alexandrinus primi Sabbatianos condemnaverunt; et impius Eunomius præsumpsit in una mersione baptisma celebrare, non in Trinitate, sed in morte Christi oportere baptizare dicens, et eos qui in Trinitate baptizati erant rebaptizabat.

Per idem tempus et magnus Ephrem in studio et divina doctrina fulgebat, multos quidem sermones asceticos, plures autem dogmaticos ex divino Spiritu emanans. Quædam autem studiorum ejus etiam cantanda Syris tradidit, per melos pertrahens antiquiores. Aiunt itaque trecentas eum myriadas versuum edidisse, vere divina sapientia conditorum, in quibus invenies discendam viri virtutem.

Mundi anno 5868, divinæ incarnationis anno 368, Messalianorum hæresis, id est, Euchetarum et Enthusiastarum, exorta est. Hi psallentes incedunt et manibus plaudunt, quæ apud David sunt insensate ac velociter excipientes. Hujus hæresiarchæ Cadoes et Sabbas et Adelphius exstiterunt, et ut quidam aiunt Eustathius Sebastenus; quibus restitere fortiter Amphilochius Iconiensis, Litoius Melitenus, postmodum autem et Flavianus Antiochenus. Præterea Valens omni ecclesia devastata venit Cæsariam ab Oriente, contra sacratissimum Basilium insaniens; qui egit quæ magnus Gregorius in epitaphio Basilii arguit. Deinde vero Mavia Saracenorum regina multa mala Romanis faciens pacem quæsivit, et Mosen quemdam religiosorum in eremo commorantium episcopum dari Saracenis, qui apud se christianizabant, expetiit. Imperatore autem alacriter hoc faciente, Moyses non.... a Luciano Ariano consecrari, sed a quodam episcoporum qui in exilio fuerant; quod et factum est. Hoc suscepto Mavia multos Christianos de Saracenis effecit. Aiunt autem quia et ipsa Christiana erat, natione Romana, et captiva ducta placuit B propter pulcritudinem regi Saracenorum, et sic regnum obtinuit. Scribit vero multa de eodem genere Sozomenus, unde originem ceperit et unde sic nuncupetur, et quod 13 anno circumcidatur. Porro Gothi ab Hunnis impugnati auxilium ab imperatore postulant, et per Hulfilam episcopum suum Arianum, qui moratus sub Constantio fuerat cum Eudoxio et Acacio Arianis. Hic Gothos Arianos esse docuit, qui adunati ferme viginti Græciæ depopulantur provincias. Quo audito Valens, cum Antiochiæ degeret, venit Constantinopolim. Byzantii vero conviciis illum utpote invalidum et bellorum fugacem accumulabant. Hisacius autem, sacer monachus, tenens frenum equi Valentis, cum novissime egrederetur C in prælium, ait ad eum: *Quo vadis, imperator adversus Deum pugnans et Deum adversarium habens?* Quem iratus carceri tradidit, mortem illi minatus, si rediret, quemadmodum Michææ quondam Achab. Post egressionem autem ejus quidam ex suis confessi sunt quod præceperit divinationes fieri de impetu belli, quod sibi imminebat. Quo cum Gothis inito superatus fugit in quamdam domunculam, ad quam cum barbari pervenissent, domum incendentes, ignorantes, omnes qui in illa erant cremaverunt. Aiunt autem quod divinus Hisacius in carcere fœtoris Valentem, dum cremaretur, divina gratia et animæ munditia deprehenderet, prædixeritque interemptionem ejus his qui secum erant, antequam nuntii advenissent qui gesta prælii nuntiarent. Quo D comperto Gratianus Augustus Theodosium Augustum induit et appellavit imperatorem, et contra Gothos direxit. Gothos autem vulgo Scythas dici Trajanus patricius perhibet in historia. Erat autem Theodosius orthodoxus et in bellis mirabilis. Porro Gratianus et Valentinianus lege data episcopos exsilio revocaverunt, Arianos autem persecuti sunt, Damaso cooperante papa Romano.

Mundi anno 5874, divinæ incarnationis anno 374, Theodosius imperat, cujus imperii quinto anno sancta et universalis secunda synodus celebrata est, cui præfuere Timotheus Alexandrinus, Meletius Antiochenus, Cyrillus Hierosolymitanus et divinus Gregorius Constantinopolitanus. Hi vero qui cum Macedonio sensere triginta sex episcopi adhortati a

Patribus dogmata Nicæna suscipere, secundum quod et Liberio repromittentes libellos porrexerant: hi qui circa Silvanum erant Romam transmissi, renuerunt veritati acquiescere, et recesserunt risus omnibus facti, alia sentientes et alia pollicentes, seductorie Liberii epistolas reportantes, testimonium sibi perhibentes orthodoxiæ. Sancta vero synodus Gregorio deiloquo episcopatum Constantinopoleos roboravit, et hunc invitum in throno locavit, utpote multum laborantem et urbem a læsione hæreseos liberantem. Cumque didicisset quosdam ex Ægypto sapientissimus et beatissimus iste huic rei invidere, compositorio sermone ostenso sponte a throno regnantis urbis abscessit; quo thronum refutante Nectarium imperator et synodus provehit, Tarsensem genere et prætorio tunc principantem; qui licet nondum baptizatus esset, religiosus tamen et vitæ venerabilis erat. Porro sancta et universalis synodus homousion firmavit, addidit autem et symbolo theologiam Spiritus sancti. Tunc Gregorius Nicænus in hac et Pelagius Eulogiusque Edessenus et Iconiensis Amphilochius coruscabant cum magno Gregorio et viris præfatis. Magnus autem Meletius Antiochenus, postquam synodus est finita, dormivit in pace. Ordinatus autem est Flavianus Antiochiæ præsul, vivente quodam Paulino, quamquam idem Flavianus præstitis firmaverit juramentis nunquam se manus impositionem episcopatus ullatenus admissurum. Iterum ergo turbatio Ecclesiam obtinebat Antiochenam, aliis quidem Paulino, aliis vero Flaviano parentibus. Apud Palæstinam vero in castello Emmaus natus est puer perfectus, ab umbilico et sursum divisus, ita ut haberet duo pectora et duo capita, et unusquisque sensus, et unus edebat et bibebat, et alter non edebat; unus dormiebat, et alter vigilabat. Nonnunquam vero et simul ludebant ad alterutrum, et flebat uterque, et percutiebant invicem. Porro vixere annis ferme duobus, et unus quidem mortuus est, alter vero vixit diebus quatuor, et mortuus est et ipse. Theodosius autem undecimo imperii sui anno venit cum Honorio filio suo Romam, et locavit eum imperatorem in ea.

Mundi anno 5890, divinæ incarnationis anno 390, Nectarius Constantinopolitanus episcopus presbyterum prohibuit, qui erat super pœnitentiam (11) constitutus, propter peccatum quod a quodam diacono factum fuerat in ecclesia in mulierem quæ vacabat sub pœnitentia: apud Romam vero, et in toto Occidente diligenter conservatur usque in præsens, et locus pœnitentibus segregatur. Theodosius autem legem scripsit, mulierem in diaconissam non promovendam, nisi sexaginta transcenderit annos, secundum Apostolum. Interea Joannes Chrysostomus, presbyter exsistens Antiochenus, mirabiles sermones ad commonitionem eorum qui contra imperiales statuas agere præsumpserant edidit. Præterea cum imperator Romam venisset, accessit ad eum episcopus consilio Innocentii Romani pontificis, contra Flavianum episcopum Antiochenum. Imperator autem, ea quæ ad pacem sunt admonens, eos univit post decem et septem annos, jubens episcopum de Oriente Romam venire, cum quo et Beroensis Acacius missus est.

Mundi anno 5890, divinæ incarnationis anno 390, Arcadius cum Honorio imperat, cujus sexto imperii anno Nectarius moritur. Theophilus autem episcopus Alexandrinus cum adesset, Joannis Chrysostomi prohibere satagebat electionem, Isidorum quemdam presbyterum suum, qui sibi ministraverat, dignum episcopatu regiæ urbis testificans. Imperator autem et tota civitas Joannem ab Antiochia ad id ab ipso vocatum consecrari voluit. Erat enim Joannes ex clarissimis Antiochensium, patre Secundo et Anthusa matre genitus. Hic cum esset disertissimus ex divina maxime gratia, etiam acerrimis gentilium sophistis mirabilis habebatur; unde Libanius circa mortem interrogatus a discipulis quisnam eruditionem post eum susciperet, ait: *Joannes, nisi hunc Christiani a nobis furati fuissent*. Eruditus namque est Scripturis divinis Chrysostomus apud Carterium quemdam abbatem cujusdam monasterii, encycliis vero penes jam dictum Libanium. Macedonianus autem quidam per hujus doctrinam accessit ad Ecclesiam, qui propriam uxorem hortatus ut converteretur et communicaret, vix persuadere prævaluit: illa vero dans communionem ancillæ suæ, quæ erat ex Macedonianis, jussit habere secum. Cumque accessisset ad Chrysostomum, suscepta ex sanctis manibus ejus communione, hanc se fingens sumere postremo porrexit ancillæ, et acceptam Macedonianorum communionem ad os affert, et invenit eam lapidem factam. Tum deterrita et tremefacta pedibus incurvatur Joannis, temeritatem confitens et sinceriter ad Ecclesiam rediens. Porro lapis repositus est in vasorum custodiario reservandus. Per idem tempus Arsenius, qui magnus ad sæculum fuerat, contemptis omnibus divinam philosophiam apud Ægyptum sectabatur, vita et verbo atque miraculis in ordine monastico fulgens.

Mundi anno 5896, divinæ incarnationis anno 396, Joannes Chrysostomus multis in vita et verbo divinisque charismatibus splendens, et circa omnem virtutem districtus exsistens, diligebatur a populo, qui ædificabatur valde doctrinis ejus. Hi vero qui luxuriose vivebant se avertebant ab illo, qui et in bello, quod adversus eum gestum est, operati sunt; inter quæ contigere quæ circa Eutropium eunuchum gesta sunt, quin et contentio Severiani Gabalensis contra Serapionem archidiaconum Joannis, et illud quod actum est de Longis, qui ex Ægypto fugerant propter Theophilum; necnon et illud de litteris Theophili ad Epiphanium. Ex quibus omni-

NOTÆ.

(11) *Super pœnit.* Hist. Tripart. IX, 35. FABR.

bus famulus dei Joannes insidiis appetebatur. Interea Epiphanius Cyprius veniens in Ebdomum consecrationes et synaxes præter Joannis voluntatem fecit. Verum hæc Joanne ob divinam charitatem parvipendente, non est placatus, criminationibus Theophili contra beatum Joannem factis præoccupatus. Sequenti vero anno Joannes sermonem contra malas mulieres fecit, quo vesani et veritatis inimici Eudoxiam irritaverunt, dicentes adversus eam habitum fuisse sermonem. At illa dicens ad Arcadium atrocia se a Joanne fuisse perpessam, egit ut Theophilus accersiretur, quia manifestus erat inimicus Joannis; qui accedens contra Joannem insidiatus est, et tunc emisit ab urbe. Quo comperto populus magnam excitavit seditionem, non indulgens pelli Joannem; inter quos et Eudoxia B plorationibus plebis inclinata rogavit Arcadium, et misso Crisone eunucho a Preneto Joannem reduxit, qui publicam synodum introire minime passus in proastio morabatur. Populus autem ad imperatorem vociferatus Joannem intrare et in throno locare coegit, ita ut Theophilus, et qui cum illo erant, metuentes de civitate fugerent. Tunc sexaginta episcopi convenientes irrita omnia quæ a Theophilo et sociis contra divinum Joannem acta fuerant jure constituerunt. Porro sequenti anno imperatrix Eudoxia suam argenteam statuam faciens statuit in loco qui nuncupatur Pittacia, juxta sanctam Irenem. Urbis autem præfectus cum esset Manichæus, et quæ paganorum sunt saperet, plausus et choros et C saltationes celebrans tumultusque faciens contristabat pontificem, non permittens eum quiete divina officia celebrare: sæpe namque turbabat psallentes. Verum Joannes hunc verbis mitigabat, ille vero Eudoxiam contra Joannem excitavit, quasi contra honorem statuæ ejus gereret. Ergo contra Joannem iterum odium, iterum ira. Ipse autem sermonem edidit, cujus initium est: *Iterum Herodias sævit*. Tunc inimicitia consummata imperatricis adversus eum commota est, et iterum depositio et exsilium. Populus autem ecclesiam incendit, multique pro Joanne periclitati sunt; qui pulsus ab urbe in exsilium missus est, ubi et in Domino obiit. Qui cum esset in exsilio, consecratus est Arsacius frater Nectarii, qui ante Chrysostomum D episcopus urbis regiæ fuerat. Innocentius autem Romanus non communicavit ejectioni Joannis, sed per litteras clerum consolatus est civitatis, et super temeritatibus indignabatur. Epiphanius vero ad Cyprum navigavit, Deo nimirum migrationem ejus prænuntiante. Aiunt autem quod et Joanni finem in exsilio prænuntiaverit affuturum, similiter et Joannes Epiphanio prædixerit quam in navi pertulit mortem. Eodem anno mortua est et Eudoxia. Arcadius autem cum se completo decimo quarto imperii sui anno mori cerneret, videns Theodosium juniorem parvulum esse, et considerans ne a quoquam insidiis appeteretur, hunc imperatorem appellavit, et ei curatorem per testamentum fore statuit Hisdigerdem Persarum regem. Hisdigerdes autem Arcadii testamento suscepto, paceque sine invidia erga Romanos usus, Theodosio imperium conservavit, et Antiochum quemdam mirabilem atque rationabilem virum ei tutorem et pædagogum mittens, hæc Romano senatui scribit: *Arcadio dormiente meque curatorem filii ejus constituente, qui suppleat locum meum direxi. Ne quis ergo insidias puero conetur, ne prælium intolerabile contra Romanos commoveat.* Antiochus vero cum imperatore venerat. Ab Honorio autem patruo suo et Pulcheria sorore sua Theodosius perite in his quæ Christianorum sunt erudiebatur, et erat pax inter Romanos et Persas, Antiocho maxime pro Christianis multa scribente; sicque dilatata est in Perside Christianitas (12), Marutha episcopo Mesopotamiæ mediante.

Mundi anno 5901, divinæ incarnationis anno 401, Theodosius junior imperat; cujus imperii anno secundo Atticus episcopus Constantinopolitanus Judæum quemdam paralyticum monens, suadens atque baptizans sanum ex lavacro eduxit: secundum Deum enim dicitur fuisse provectus. Septimo imperii Theodosii anno, obeunte Theophilo Alexandrino, Cyrillus consobrinus ejus pro ipso episcopus ordinatus est. Tunc et Hesychius presbyter Hierosolymitanus doctrinis effloruit.

Mundi anno 5912, divinæ incarnationis anno 412, Theodosius imperat; cujus decimo quinto imperii anno Honorius moritur, et Joannes quidam ex imperialibus subscriptoribus Romæ imperium arripit, legationemque ad Theodosium mittit, in imperatorem suscipi deprecans. At vero Theodosius legatis in carcerem trusis Ardaburium strategon mittit adversus eum; quem tyrannus apud Ravennam aggressus inclusit. Quo Theodosius cognito Asparem hujus filium mittit adversus eum. Tum Deo amabilis imperatoris oratione angelus Domini, in habitu pastoris apparens, deduxit Asparem et eos qui cum illo erant, et ducit eos per paludem inviam, quæ Ravennæ adjacet, quam Deus perviam operatus est, quemadmodum Israelitarum tempore; et transmeantes per aridam, apertis portis civitatis inventis, tyrannum quidem occiderunt, Ardaburium autem a vinculis absolverunt. Sequenti autem anno Maruthas episcopus Mesopotamiæ filium regis Persarum Hisdigerdis a dæmonio vexatum sanavit. Interea Theodosius imperator multa benignitate motus, licet Persas potentissime vicerit, parcens tamen Christianis qui habitabant in Perside, pacem amplectitur; cujus rei gratia mittit legatarios (13) Heleonem patricium, quem valde honorandum

NOTÆ.

(12) *Christianitas.* Vetus interpres epist. ad Magnes. quæ sancto Ignatio ascribitur: « Non enim Christianitas in Judaismum credidit, sed Judaismus in Christianitatem. » FABR.

(13) *Legatarios.* Flodoardus Hist. Eccl. Rem. 1, 25: « Legatarius animi felle commotus. » ID.

ducebat, et Anatolium Orientis stratigon. Vararanes autem sciens superationem suam suscipit legationem, et ista persecutio cessavit quæ in Christianos agitabatur. Cæterum Theodosius imperator communicatrices habens hymnodiæ proprias sorores, quæ virginitatem tota vita sectabantur, super hujuscemodi beneficiis Deo gratias agens hymnis hunc laudare penitus non cessabat. Sisinnius autem Constantinopolitanus episcopus Proclum consecrat episcopum Cyzici; quem Cyziceni non suscipientes, monachum quemdam præter votum Sisinnii Dalmatium dictum consecrant. Proclus autem propriam ecclesiam non habens Constantinopoli hortatu Sisinnii doctrinis pollebat; qui ejusdem urbis non multo post ordinatur antistes. Sequenti vero anno Philippus presbyter Sidæ Christianam historiam in triginta sex libros descripsit.

Mundi anno 5923, divinæ incarnationis anno 423, Sisinnio defuncto Nestorius Constantinopolitanus fit episcopus. Mox vero thronum conscendit nequam fides ejus, et perversus in dogmatibus sensus ostendebatur. Homeliam quippe de fide protulit, syncello suo præcipiens ut hanc coram ecclesia prædicaret, habentem ita : *Dei Genitricem Mariam vocet nemo : Maria enim homo erat, et ab homine Deum gigni impossibile est.* Hanc vocem primum reprehendit Eusebius quidam scholasticus imperatricis Constantinopoleos; unde multi Byzantiorum turbati sunt. Nestorius autem verbum firmare festinans, vocem qua Dei Genitrix dicitur ejecit, purum hominem dicens Dominum. Quadam vero Dominica die, præsidente Nestorio, jussus Proclus recitare homeliam dixit in Dei Genitricem, cujus initium est : *Virginalis solemnitas hodie, fratres.* Tunc odibilis factus est apud omnes impius Nestorius propter typhum et malam fidem. Eodem vero anno terribile miraculum sanctorum septem puerorum Ephesi factum est, resurgentibus eis post 181 annos. Porro Cyrillus Alexandrinus episcopus compertis Nestorii blasphemiis scribit ei, rogans et monens ut discederet a perversis dogmatibus suis fidemque rectam susciperet. At vero Nestorius ei e contra misit injurias et blasphemias. Tunc Cyrillus scribit Cœlestino papæ Romano quæ Nestorius prædicaret; et blasphemias, quæ sibi scriptæ fuerant a Nestorio, ei manifestas exhibuit. Tunc Cœlestinus scribit Nestorio, definiens ei dierum decem inducias cessandi a blasphemia et pœnitendi : quod si perdurasset in prava opinione, sacerdotii communicator ulterius esse desisteret. Scribunt autem similiter Cœlestinus atque Cyrillus Antiocheno et Hierosolymitano archiepiscopis de Nestorio et hæresi ejus. Joannes autem scribit Nestorio dans consilium recedendi ab hæresi, quin et ad memoriam ducens illud Apostoli dicentis : *Misit Deus Filium suum factum ex muliere.* Cognoscens

A vero Nestorius quod patriarchæ taliter ecclesiis conturbatis silere minime paterentur, suasit imperatori mittere Cyrillo sacram stigmatibus plenam; quem putans ex his compescere magis erexit. Surgens enim scribit imperatori et sororibus suis tam de recta fide quam de sinistra opinione Nestorii, simul et postulans universalem fieri synodum ad examinandum canonice de Nestorio. Tunc imperator Theodosius scribit omnibus episcopis ut absque ulla dilatione post Pascha Ephesum convenirent, definiens quia nullam apud Deum et apud nos excusationis rationem habebit, qui die sanctæ Pentecostes in concilio inventus non fuerit apud Ephesum. Cœlestinus autem Romanus scribit Cyrillo Alexandrino locum suum in concilio retinendi. Ita-
B que vicesimo quinto imperii Theodosii anno apud Ephesum celebratur tertia sancta synodus. Omnibus sane antistitibus convenientibus, Joannes Antiochenus et Orientales in dicta die, et quæ ante statuta fuerat, minime concurrerunt. Porro decima sexta die post præfinitam, Joanne non veniente, pervenit Nestorius cum multa jactantia, vicesimaque mensis Junii die celebrata est synodus, Nestorio, Cyrillo et Juvenali præsidentibus. Porro Cyrillo Romani pontificis vices agente et cuncta theologice disputante, dicit Nestorius cum multa jactantia : *Ego illum qui bimenstris et trimenstris factus est, nunquam Deum nominaverim, et ideo mundus sum a sanguine vestro, et ex hoc ad vos nullatenus re-*
C *pedabo;* et his dictis cum sex episcopis, qui voluntarie secuti sunt eum, abiit. Ii vero qui circa Cyrillum erant postera die convenientes, misere tres episcopos vocare illum, et non obaudivit. Pari modo secundo et tertio et quarto a synodo convocatus non venit : sed et illos qui missi fuerant injuriis fecit et contumeliis affici. Tunc synodus injuriis et ignominia lacessitis episcopis, qui missi fuerant, receptis, sententiam protulit in eum, et alienum fore ab omni sacra dignitate decrevit, in faciem (14) ei depositione ipsius transmissa. His ita finitis venit post tres dies Joannes Antiochenus episcopus viginti sex secum episcopis habitis; qui cum didicissent Nestorium jam depositum, scissi
D a sancta synodo et cum Nestorio considentes deposuere, ut opinabantur, Cyrillum et Memnonem Ephesinum. Theodoritus sane putans Cyrillum in duodecim capitula offendisse, præter veritatem narrationem faciens, ibidem Nestorii venenum evomuit. Cyrillus vero potenter exsurgens pro eisdem capitulis rationem reddidit, ea quæ in eis habentur interpretans, et ecclesiasticum thesaurum esse demonstrans, atque piam intentionem suam manifestans omnibus. Itaque Antiochenus Joannes a concilio tertio vocatus, et non obaudiens ut veniret, sententiam una cum his qui secum erant excepit, ut alieni forent ab omni ecclesiastica com-

NOTÆ

(14) *In faciem.* Hist. Tripart. IV, 24 : « nam qui de suis dictis confidunt, etiam ad faciem probare non fugiunt. » FABR.

munione, usquedum sese recognoscentes proprium confiterentur excessum. Tuncque synodus definivit, quæ ab Orientalibus in injuriam sanctissimorum Ecclesiæ præsulum Cyrilli et Memnonis prolata sunt, utpote sine lege et sine canone deprompta, nullam vim prorsus habere. His igitur omnibus per suggestiones Theodosio imperatori relatis, jussi sunt episcopi ex utraque parte ascendere Constantinopolim; qui cum ascendissent, cooperatione Dei vicere hi qui ex parte synodi fuerant, firmataque depositione Nestorii Maximianus Constantinopoleos consecratur episcopus. Orientales vero susceptum Nestorium secum duxere. Porro quarto Nestorii depositionis anno Joannes Antiochenus episcopus amore Dei detentus, vidensque multos Antiochenorum viros egregios a Nestorio B adulterina pravitate infectos, scribit rogans imperatorem hunc ab Oriente pellendum. Imperator autem Nestorium quidem exsilio relegavit apud Oasim, præcepta vero mittit Cyrillo et Joanni sine dilatione et ad universas Ecclesias. Joannes autem accepta præceptione scribit Cyrillo fidem suam et Patrum apud Nicæam et Constantinopolim collectorum confessionem, recipiens etiam quæ apud Ephesum gesta sunt. Quibus Cyrillus susceptis scribit Joanni et Orientalibus epistolam, cujus initium est: « Lætentur cœli et exsultet terra. » Et in eadem confessione utrisque convenientibus unitæ sunt ad pacem atque concordiam, quibus præminebant, Ecclesiæ. Per idem vero tempus Nonnus regebat Edessensem Ecclesiam, qui primam Antiochenarum mimarum C Deo dicavit et pro Margarita meretrice Pelagiam Christo exhibuit. Iste ergo exsultans super horum concordia scribit Joanni archiepiscopo monita et verborum magisteria, in quibus et hoc ait: *Munda Ecclesiam, o homo Dei, a Nestorianis zizaniis et ejus impietate*. Porro impium et blasphemum Nestorium in exsilio divinum judicium subsecutum est, tabefactis omnibus membris ejus, et maxime lingua, qua consumpta morte prævenit iter quo ab Oase ad alium locum erat ducendus.

Mundi anno 5926, divinæ incarnationis anno 426, veniens Valentinianus filius Constantii et Gallæ Placidiæ ab urbe Roma Constantinopolim duxit uxorem suam, filiam Theodosii imperatoris, Eudoxiam nomine, quam sibi Eudocia genuerat, et D Romam rediit. Sequenti vero anno Theodosius imperator Eudociam uxorem suam Hierosolymam misit gratificos hymnos oblaturam Deo; quæ plurima dona ecclesiis contulit, et adoratis tam sancta cruce quam colendis locis reversa est ad regalia. Tricesimo dein imperii Theodosii anno Proclus episcopus Constantinopolitanus postulatus ab imperatore Theodosio corpus sancti Joannis Chrysostomi a Comanis ad regiam urbem detulit, et proximo anno post triginta tres annos id coram omni processione una cum imperatore ac imperatrice Pulcheria pompis funebribus publicans in Apostolorum ecclesia posuit. Et ita eos qui propter illius A depositionem ab ecclesia separati erant, ecclesiæ rursus univit. Sub hoc sanctæ memoriæ Proclo terræ motus facti sunt magni Constantinopoli per quatuor menses, ita ut timentes Byzantii extra civitatem, in loco qui dicitur Campus, essent perseverantes una cum episcopo, ad Deum precibus et litaniis vociferantes. Quadam ergo die fluctuante terra, et omni plebe attentius exclamante Κύριε, ἐλέησον, circa horam tertiam omnibus videntibus contigit a divina virtute sustolli quemdam adolescentulum in aere, et audiri divinam vocem admonentem eum episcopo ac populo nuntiare ut litanias sic facerent et dicerent: *Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis, miserere nobis*, nihil aliud apponentes. Proclus autem hac suscepta sententia præcepit populo psallere sic, et statim terræ motus cessavit. Porro beata Pulcheria super miraculo una cum fratre supra modum admirata sanxit per universum orbem divinum hunc psallere hymnum; et ex tunc recepere omnes Ecclesiæ per singulos dies hunc canere Deo.

De cætero imperante Theodosio juniore Valentinianus non solum Britanniam et Galliam et Hispaniam salvare nequivit, sed et occidentalem Libyam, quæ videlicet regio vocatur Afrorum, amisit hoc modo. Duo prætores erant, Aetius scilicet et Bonifacius, quos Theodosius postulante Valentiniano Romam direxit. Cumque Bonifacius principatum occidentalem Libyæ percepisset, invidia inflammatus Aetius accusationem facit adversus eum tanquam rebellionem meditantem et obtinere Libyam satagentem; et hæc quidem Placidiæ fatebatur, Valentiniani matri. Cæterum Bonifacio scribit quia, si accersitus fueris, accedere noli: incusatus enim es, et te dolose volunt imperatores..... Hæc suscipiens Bonifacius, et veluti proprio servo Aetio credens, accersitus accedere distulit. Tunc imperatores Aetium quasi devotum receperunt. Erant autem Gothi tunc et gentes multæ ac maximæ, trans Danubium in Hyperboreis locis inhabitantes, ex quibus rationabiliores quatuor sunt, Gothi scilicet et Hypogothi, Gipedes et Vandali, nomen tantum et nihil aliud mutantes, unaque lingua utentes. Omnes autem fidei erant Arianæ malignitatis. Isti sub Arcadio et Honorio Danubium transeuntes in terra locati sunt Romanorum. Et Gipedes quidem, ex quibus postmodum divisi sunt Longobardi et Avares, villas quæ sunt circa Siggidonem et Sirmium habitaverunt. Hypogothi vero post Alaricum Romam depopulantes in Gallias abiere, et quæ ibidem sunt obtinuerunt. Gothi autem Pannoniam habuerunt primum, dein decimo nono anno imperantis Theodosii junioris Thraciæ villas habitaverunt per quinquaginta octo annos in Thrace morantes, Hesperium quoque obtinuerunt principatum. Porro Vandali Alanis sibi sociatis, et Germanis, qui nunc Franci vocantur, ascitis, transeuntes Ninum fluvium Modigisclo duce habito habitaverunt in Hispania, quæ est prima Europæ

provinciarum ab Hesperio Oceano. Bonifacius autem metuens imperatores Romanos, transfretans a Libya in Hispaniam, ad Vandalos venit. Cumque Modigisclum invenisset mortuum et filios ejus Gonzarin et Gizericum principatum moderantes, hortatus est ut hesperiam Libyam in tres partes dividerent. Polliciti sunt unicuique tertiæ parti se una cum ipsis principaturos, in communi tamen in quemlibet hostem ulturos. In talibus ergo professionibus Vandali fretum transmeantes Libyam habitaverunt ab Oceano usque Tripolim, quæ est circa Cyrenen. Hypogothi vero surgentes a Gallia tenuere etiam Hispaniam. Quidam autem senatus Romani, amici Bonifacii, falsam accusationem Aetii intimavere Placidiæ, ostendentes quoque et Aetii ad Bonifacium pridem scriptam epistolam, quam ad eos idem miserat Bonifacius. Ast stupefacta Placidia Aetium quidem in nullo læsit, Bonifacio vero verbum cum juramento misit exhortatorium. Porro Gonthario mortuo Gizericus Vandalorum factus est imperator. Bonifacius ergo verbo suscepto contra Vandalos armatur, exercitu magno sibi veniente tam a Roma quam a Byzantio, cujus Asperis erat magister. Inito autem contra Gizericum prælio superatus est Romanorum exercitus, sicque Bonifacius cum Asperi Romam veniens suspicionem dissolvit, rei veritate monstrata. Porro Africa taliter est Vandalis subacta. Tunc et Marcianus, qui postmodum imperavit, cum miles esset et Asperi deserviret, vivus a Gizerico comprehenditur.

Mundi anno 5937, divinæ incarnationis anno 437, Romanæ sedis Leo pontificium gerit, imperante Theodosio, cujus imperii tricesimo nono anno Proclus Constantinopolitanus moritur, cui succedit Flavianus presbyter et sceuophylax ecclesiæ Constantinopolitanæ, vir sacer et strenuus. Atque Cyrillus Alexandrinus obiit antistes, cui subrogatur in sede Dioscorus, qui nullatenus erat didascalicus, sed immitis et ferus.

Mundi anno 5940, divinæ incarnationis anno 440, Chrysaphius eunuchus palatium et ipsum imperatorem tenens, cum invideret Flaviani consecrationi, suggessit imperatori, sine malitia exsistenti et apud Chalcedonem degenti, mandare patriarchæ ut mitteret pro consecratione sibi benedictiones (15). Quo facto (16), Chrysaphius avertens mandavit aureas imperatorem quærere benedictiones. At episcopus renuntiavit non se habere pecunias ad mittendum, nisi forte quoque utar (inquiens) ex sacris vasibus. Fit ergo ex hoc inter illos, Pulcheria hæc ignorante, non modicus mœror. Verum hæc apud Constantinopolim. Cæterum penes Alexandriam Dioscorus confestim Cyrilli cognatos in primordiis suis devastat et horum patrimonia deprædatur, filium autem fratris ejus Athanasium presbyterum sine culpa deposuit. Hæc autem faciebat rectæ Cyrilli fidei adversatus, cum esset hæreticus et ex mollibus ungulis ea quæ sunt Origenis sentiret. Irascebatur autem et Flaviano, eo quod modicum quid opis beati conferret Cyrilli cognatis. Cum ergo Chrysaphius esset impius, videre non ferens Ecclesiarum concordiam, operam dabat ut conturbaret eas, et diversis modis agebat ut Flavianum ab episcopatu depelleret, volens Eutychen quemdam sensus sui archimandritam ad episcopatum ejus provehere; et quoniam Pulcheria res civiles retinente nihil valuit, primo insidiatur Eudociæ insidiarum ejus nondum expertæ, et in livorem eam instigat contra propriam matrem, et immittit ei, ut et illi deroget apud imperatorem et tollat ad se præpositum, quoniam præpositus ad dispositionem rerum pernecessarius erat Pulcheriæ. Imperator autem ab uxore molestiis fatigatus, mittit ei dicens: *Ne te hoc tristem reddat: præpositum enim te habere non est possibile, neque meam sororem bene et perite ac pie omnia disponentem ego repello.* Inefficax ergo Chrysaphius super hoc effectus ad aliud vertitur instrumentum, et suggerit Eudociæ ut molesta imperatori suaderet ei, quo præciperet patriarchæ consecrare illam diaconam, tanquam quæ virginitatem elegisset. Et diutius Eudocia imperatori molesta persuasit levitati ejus. Super quo jussus Flavianus ab imperatore tristatus est valde, prospiciens futura ex hoc scandala nascitura. Et imperatori quidem repromisit, Pulcheriæ vero scripsit rogans eam ne saltem ante faciem ejus veniret, *ne cogar*, inquit, *agere quid eorum quæ te contristant*. Illa ergo ex his quæ scripta fuerant intelligens quod meditabantur, et præpositum Eudociæ transmittit, et ipsa exiens in Ebdomum siluit. Ex hoc itaque imperator et Eudocia valde contra Flavianum tristes effecti sunt, quod suum revelasset secretum. Porro Eusebius scholasticus, qui primus Nestorium reprehendit, ad episcopatum Dorilæi promotus, et de fide cum Eutyche archimandrita disputans, invenit eum non recta sapientem; qui cum multum commonens juvare illum nequivisset, retulit de eo Flaviano episcopo, qui quadraginta episcoporum concilio congregato adducit Eutychen, et juxta omnem consequentiam regularum ecclesiasticarum discutiens inventum subdolum et hæreticum deposuit. Chrysaphius autem hujus concors palatium tenens, his cognitis in iram peramplius contra Flavianum accenditur, et intimat Dioscoro Alexandrino se in his quæ cordi ejus essent per omnia cooperaturum, si sibi in calumniis contra Flavianum et Eusebium ipse concurreret pro Eutycheque satageret. Movet

NOTÆ.

(15) *Benedictiones*. V. Menardum ad Concordiam regularum. Flodoardum *Hist. Eccl. Rem.* II, 11. Fabr.

(16) *Quod factum*, Fabrotus. Idem mox *aureas* posuit pro eo quod erat *autem Andreas*.

autem ad id etiam Augustam Eudociam, tristia de Pulcheria contra Flavianum memorans apud illam; et agit uterque quo imperator sanciret secundum Ephesi congregari concilium, cui Dioscoro præesse concedunt, mittentes ei exercitum plurimum in auxilium; cumque latrocinali huic concilio præsedisset, non permisit adesse notarium alium concilio, sed suos tantum fecit scribere quæ gerebantur. Quæstio ergo cum fieret, exigebatur Eutyches propriam exhibere opinionem, qui respondit dicens: *Confiteor ex duabus naturis fuisse Dominum nostrum ante adunationem: post adunationem vero unam naturam confiteor.* Tunc Dioscorus dixit: *Et nos omnes his assentimus*; et loci servatores (17) quidem Leonis papæ Romani, Dioscori videntes impetum, et quod epistolam papæ ad Flavianum non permiserit legi, neque illam quam ad synodum miserat, sed despexerit, fugerunt et descenderunt Romam. Porro Dioscorus Eutychi sacerdotium reddit, Eusebium vero Dorilæi et Flavianum Constantinopolitanum in promptu deponere habuit, qui et ante depositionem impulsionibus et calcibus a Dioscoro submissus tertianus vitam mutavit; et de cætero vi militum et gladiorum episcopi subscribere coacti sunt. Domnus autem Antiochenus episcopus, postquam vi subscripsit, in se reversus erexit se contra Dioscorum principem, vociferans adversus ea quæ gesta sunt, et impietatem concilium nominans, et subscriptionem suam quærens recipere. His cognitis papa Leo accedit cum lacrymis ad imperatorem Valentinianum simul et Augustas, petens epistolas imperatori Theodosio pro emendatione patranda eorum, quæ apud Ephesum nequiter et irregulariter acta sunt, destinandas; qui rescribit Eudociæ filiæ ita: *Hoc dulcedini tuæ ita notum esse volo, quia Flavianus divino judicio ab ecclesiis ejectus est ut multarum turbationum auctor.* Porro Dioscorus deposuit et Theodoretum, et Ibam, et Andream, et Domnum Antiochenum et alios Orientales episcopos. Theodosius autem imperator mobilis erat omni vento circumlatus, unde et in chartis non lectis subscribebat. Eodem anno Gezerichus Vandalica multitudine opimus effectus, et se regem vocans terræ ac maris insularumque multarum, Theodosium contristabat. Sane non multo post resipiscens Theodosius, et recognoscens se a Chrysaphii versutiis fuisse deceptum, tristabatur super impietate ac injustitia quæ facta fuerat in Flavianum et reliquos episcopos. Et indignatus vehementer primo quidem exsulem fecit in insulam quamdam Chrysaphium, in Eudociam vero valde commovetur, hanc omnium malorum causam appellans, quippe quæ et Pulcheriam ex imperialibus insecuta sit simul, et improperans ei quæ gesserat circa Paulinum. Illa vero desperata rogavit Hierosolymam se dimitti, et assumptis Severo presbytero et Joanne diacono Hierosolymam venit. Discens interea imperator quod isti et in urbe frequenter ad eam accederent et cum ipsa rursus Hierosolymis essent, multaque illis largiretur, mittens decollavit eos. Tunc imperator beatam Pulcheriam oppido rogans ad imperialia reduxit, quæ mox mittens Ephesum asportavit inde corpus sancti Flaviani, et cum multo deferens obsequio per medium urbis sepelivit apud sanctos apostolos. Interea Attilas Scytha, vir fortis atque superbus, deposito Bdella seniori fratre solus Scytharum, quos Hunnos vocant, principatus regno, per Thracem discurrit, et omnem civitatem et castra in servitutem redegit, præter Hadrianopolim et Heracliam, quæ quondam Perinthus vocabatur. Cogitur ergo Theodosius legationem Attilæ mittere, et sex millia librarum ei pro recessu præbens mille librarum annuum tributum persolvere pollicetur. Igitur cum Romana virtus a bello rediisset quod adversus Attilam fuerat destinatum, non multo post Theodosius moritur. Porro beata Pulcheria, nondum cuiquam imperatoris morte comperta, Marciano accersito, in religione ac pudicitia conversante, sene videlicet et idoneo viro, dicit ei: *Quoniam imperator mortuus est, et ego te elegi tanquam beneplacentem ex omni senatu, da mihi verbum quod custodias virginitatem meam, quam Deo commisi, et pronuntiabo te imperatorem*; quod eo pollicente, accersito patriarcha pariter et senatu, pronuntiavit eum imperatorem Romanorum.

Mundi anno 5943, divinæ incarnationis 443, Marcianus pius divino decreto imperator ostensus omnes qui in exsilio erant revocavit. Pulcheria vero perosum Chrysaphium eunuchum tradidit Jordani filio Joannis, qui tyrannidem apud Romanam urbem exercuit, multisque Christo erectis ecclesiis, præcipueque in Blachernis laudabilis Dominæ nostræ Dei Genitricis in principio imperii pii Marciani ecclesiam fecit. Porro beatus papa Leo scripsit Marciano, petens ut quæ præsumpta fuerant a Dioscoro et Eutyche apud Ephesum in S. Flavianum requirerentur coram universali synodo, et jussit imperator colligi cunctos episcopos. Secundo itaque imperii Marciani anno Chalcedone sancta quarta facta est synodus, mense Octobrio, indictione quinta. Omnibus autem episcopis in martyrio S. Euphemiæ una cum senatu convenientibus, discussa sunt quæ in prima indictione super Eutyche gesta sunt, et quæ apud Ephesum sunt a Dioscoro temere perpetrata. Queritans autem Dioscorus de his ad ignorantiam gestorum confugit: sed effugere redargutionem, quæ in actis efferebatur, non valens deficiebat, et veritas denudabatur. Tunc excusationem non habens confusus est. Hi vero qui cum eo latrocinali concilio conse-

NOTÆ.

(17) *Loci serv.* Anastasius in collatione S. Maximi martyris: « compunctus divinitus prætor, imo loci servator prætoris. » V. Gloss. ad Cedren. FABR.

derunt, redarguebant eum super violentia et necessitate quam ab ipso pertulerant, et veniam a synode postulantes recepti sunt; quorum unus erat Juvenalis Hierosolymitanus episcopus. Cumque defecisset Dioscorus, non habens excusatoriam rationem, ultra in synodo apparere ausus non est. Tunc synodus, præsente quoque imperatore Marciano et senatu, sententiam protulit contra Dioscorum et Eutychen, eosque deposuit. Imperator autem Dioscorum quidem in Gangris exsilio relegavit, synodum autem laudans dixit: *Gratias confiteor maximas omnium nostrorum Deo, quoniam ablata discordia in unam eamdemque confessionem cuncti convenimus*; et amabiliter honorans sexcentos illos et triginta Patres, ad sua in pace unumquemque absolvit. Porro consecratus est Proterius pro Dioscoro episcopus Alexandriæ.

Mundi anno 5945, divinæ incarnationis anno 445, Pulcheria beata et pia dormivit in Christo, quæ multa bona fecit et omnia sua pauperibus dereliquit; quæ Marcianus, cum multa essent, alacriter dedit. Construxit autem eadem et multa oratoria, domosque pauperibus et hospitibus, necnon et sepulcra peregrinis ædificavit; inter quæ S. Martyris Laurentii templum construxit. At vero Theodosius monachus, vir pestifer, cum descendisset cursim Chalcedonensi facto concilio Hierosolymam, et didicisset quod Augusta Eudocia erga Dioscorum a synodo depositum affectu flagraret, cœpit clamare adversus synodum quasi rectam fidem subvertentem, et subreptis Augusta et monachis, propriis cædibus usus more barbarico, archieraticum thronum rapit, et homines Augustæ ministros habens episcopos promovet per civitates, cum episcopi adhuc essent in synodo. Severianum autem episcopum Scythopoleos, qui non fuerat ejus mala opinione deceptus, a civitate pellens occidit; et excitavit perseverantiam contra illos qui sibi non communicabant, et multos quidem tormentis affecit, quorumdam vero domos tradidit igni, ita ut æstimaretur urbs a Barbaris capta. Necavit autem et Athanasium diaconum S. Resurrectionis, exprobrantem et arguentem ejus impietatem, et ejus sanctum corpus per civitatem pompis circumdans canibus tradidit. Domnus vero archiepiscopus Antiochenus in eremum fugit, et Juvenalis Hierosolymitanus. Porro cum pestilens Theodosius per 20 menses thronum Hierosolymitanum tenuisset, jussus est comprehendi; qui fugiens in montem Sinæum properavit; quo fuga lapso una cum his quos ipse provexerat, iterum Juvenalis thronum suum recepit.

Interea Maximus Maximi nepos tyrannum Valentinianum peremit, et Eudoxiæ vi associatus imperium quoque obtinuit: per quæ namque quis peccat, per ea quoque et corripitur. Inter hæc ergo Eudoxia coarctata et nullum fore auxilium a Byzantio Theodosio patre suo et Pulcheria defunctis existimans, arcessit Gezerichum ad urbem Romam, rogans a Maximi tyrannide liberari. Magna vero cum classi Gezerichum Romam navigantem Maximus timens fuga usus est: hi vero qui cum ipso erant, interemerunt eum. Præterea Gezerichus nemine sibi resistente introivit Romam tertia die Maximi fugæ, et sublatis omnibus pecuniis, et civitatis miraculis in naves receptis, in quibus erant ecclesiastica cimelia tota ex auro, lapidibus pretiosis ornata, et vasa Hebraica, quæ Titus Vespasiani filius post captivitatem Hierosolymorum Romam detulerat, una cum Eudoxia imperatrice ac filiabus ejus in Africam navigavit.

Erat autem Marcianus admodum religiosus, et timens Deum, qui cum litaniis Campi pedes excedebat, multa egentibus beneficia præstans. Quod intuens Anatolius patriarcha et ipse de cætero non phorio portatus secundum morem, sed pedes litanias faciens incedebat. Timotheus autem Helurus molimine usus noctu cellas monachorum circumibat, unumquemque vocans ex nomine, quo respondente dicebat: *Ego angelus sum dicere omnibus, ut abscedant a communione Proterii et eorum qui Chalcedone convenere, et Timotheum Helurum in episcopum Alexandriæ provehant.*

Mundi anno 5950, divinæ incarnationis anno 450, Leo imperat coronatus ab Anatolio patriarcha. Timotheus vero cognomento Helurus Alexandriam civitatem turbabat. Multitudine quippe inquietorum virorum empta tyrannice Alexandriæ sedem obtinuit, et cum depositus esset, a duobus depositis provehitur. Unde omnia scandala penes Alexandriam orta sunt: cunctis enim orbis terræ sacerdotibus definitionem synodi Chalcedonensis recipientibus, iste scelestus rabie quadam infectus injuriis appetebat, et ordinationes episcoporum faciebat, cum esset ipse inordinatus, et baptizabat, cum presbyter non exsisteret. Beatus autem Proterius sentiens contra se confectum concilium dat locum iræ, et prima die Paschæ ad venerabile baptisterium fugit. Ast ille Antichristi præcursor, neque sanctam diem neque colenda loca reveritus, mittit et occidit insontem pontificem, una cum sex aliis qui erant cum ipso; et funibus trahentes hujus cadaver a sancto lavacro emiserunt, et pompose per civitatem portatum postremo etiam igni sine ulla misericordia prodiderunt, et cineres ejus in aerem conspersorunt. Eodem anno delatum est corpus S. Anastasiæ a Syrmio, et repositum est in templo ejus in porticibus Domnini. Timotheus autem Helurus scripta magni Cyrilli non edita reperiens in multis locis adulteravit, sicuti scribit Petrus Alexandrinus. Sequenti vero anno Leo imperator iniqua Proterii morte et injusta Heluri promotione comperta, mittens Cæsaream linguis mutilatis exsilio relegavit eos qui Proterii neci communicaverant: Timotheo vero scelesto adversi nil intulit, judicium in eum dicens inferre antistitibus convenire. Qui litteras ad uniuscujusque provinciæ misit episcopos, ut singuli scriberent

sibi proprium s sum, utrum quæ apud Chalcedonem definita sunt sibi placerent, et super Heluri creatione quid dicerent. Inter quos et S. Simeoni stylitæ et Bardæ monacho atque Jacobo miraculorum patratori scripsit, contestans ut ita judicium controversiarum depromerent, ut essent rationem Deo cunctorum Domino reddituri. Qui omnes unanimiter et consonanter et Chalcedonensem synodum sanctam esse affirmant, et terminum ab ipsa depromptum admittunt, Timotheum autem consonanter reprobant tanquam homicidam pariter et hæreticum. Satagebat autem et Gennadius apud imperatorem quo ulcisceretur super his quæ temere fuerant perpetrata; cui e diverso resistebat Asper Arianus. Porro imperator pius Helurum quidem apud Gangras exsilio relegavit: Ipse vero et B illic cœpit conventicula congregare turbationesque patrare, quas comperiens imperator rursus eum in exsilium misit apud Chersonam, et consecratus est pro eo episcopus Alexandriæ Timotheus alius cognomento Leucos, qui et Salophacialus nuncupatur, vir orthodoxus et bonus cunctisque prorsus amabilis. Interea vasto incendio Constantinopoli facto, Marcianus œconomus ascendens super tegulas S. Anastasiæ, tenens Evangelium, orationibus et lacrymis illæsam domum servavit. Sequenti anno cum pictor quidem pingere Salvatorem secundum similitudinem Jovis præsumpsisset, arefacta est manus ejus; quem peccatum suum confessum sanavit Gennadius. Aiunt enim quidam historicorum quod C crispis et raris capillis schema in Salvatore magis vernaculum sit. Per idem tempus Leo imperator Zenonem generum suum magistratum totius Orientis fecit, et Basiliscum fratrem Verinæ Augustæ magistratum Thracæ constituit. Zeno autem veniens Antiochiam invenit episcopum in ea sacrum Martyrium. Petrus autem Cnapheus sequebatur Zenonem, cum esset presbyter; qui persuadens Zenoni ut sibi cooperaretur ad conducendos mercede quosdam Apollinarii sectatores, turbationum dena millia excitat contra fidem et Martyrium episcopum; et anathematizat eos qui non dicunt Deum crucifixum esse, et scindens populum Antiochenum addit in trisagio hymno: *Qui crucifixus es propter nos.* Quod ex tunc hodieque apud Theopaschitas dici ob- D tinuit. Martyrius autem ad Leonem imperatorem venit, et susceptus est cum honore multo, studio Gennadii episcopi Constantinopoleos. Rediens autem Antiochiam, et inveniens populos dissidentes Zenonemque his faventem, coram ecclesia abrenuntiavit episcopatui, dicens: *Clero non subdito et populo dissidenti et ecclesiæ squalenti abrenuntio, servans mihimet sacerdotii dignitatem.* Quo discedente Petrus Cnapheus in thronum Alexandrinum insiliit, et mox Joannem quoque promovit Apamenum episcopum, qui erat ex depositione. His vero compertis Gennadius cuncta imperatori exponit, et jubet Petrum Cnaphea exsiliari. Quod audiens Petrus exsilium fuga evasit. Electione vero com- A muni Julianus quidam episcopus Antiochiæ promovetur.

Eodem anno translatus est apud Alexandriam propheta Helisæus in monasterium Pauli leprosi: leprosum enim sanavit, et leprosum fecit, et in ea quæ leprosi erant translatus est.

Circa hæc tempora Anthimus et Timocles troparioram factores agnoscebantur. Præterea Cassius quæstor Antiochenus atque philosophus derogatus est apud imperatorem ut paganus, et jussit imperator examinari eum a præfecto prætoriorum Constantinopoli. Cumque duceretur in Zeuxippum vinctus retrorsum manibus, dixit ad eum Poseus præfectus: *Videsne, o Cassi, in quo habitu constitutus sis?* Qui ait: *Video, et non miror: homo enim cum sim, humanas incurri calamitates. Sed judica in me, ut mecum judicabas.* Quibus auditis concio laudavit imperatorem, quo comperto imperator gavisus est et dimisit eum in regionem suam.

Mundi anno 5963, divinæ incarnationis anno 463, cum Eudoxia neptis Theodosii sexdecim annos in Africa cum viro suo Honorico fecisset, et puerum Gildericum ex ipso genuisset, difficile ferebatur erga maritum, cum esset Arianus. Unde aditu invento fuga lapsa venit Hierosolymam, et adoratis venerabilibus locis, salutatoque sepulcro Eudociæ aviæ suæ, ac paucis diebus in sancta demorata civitate, mortua est in pace, omnibus sanctæ Resurrectioni dimissis.

Mundi anno 5967, divinæ incarnationis anno 467, Basiliscus in Campo acclamatur imperator. Marcum filium Cæsarem fecit, et Zenobiam uxorem suam Augustam coronavit, et statim contra fidem præliatus est, Zenobia maxime incitante illum ad istud, Timotheumque Helurum revocavit per typum, et Petrum Cnaphea, qui absconsus erat in monasterio Acœmetensium. Et quotquot alii inimici sancti Chalcedonensis erant concilii, fiducialiter contra veritatem agebant. Helurus autem congregatis inquietis quibusque Alexandrinis, qui Constantinopoli peregrinabantur, de palatio cum litania venit in ecclesiam, vectus asino; qui perveniens in locum qui dicitur Octagonus, expavescens pedem contrivit, et cum confusione reversus est. Basiliscus hunc Alexandriam cum typis contra synodum misit, et Petrum Cnaphea Antiochiam, contra veritatem confortans utrumque. Timotheus autem Salophacialus episcopus Alexandrinus, comperiens Timotheum Helurum advenire, recessit ad monasteria Canopi. Multis autem afflictis Helurus Timotheum lædere non valuit, eo quod diligeretur ab omnibus. Cumque ingrederetur Helurus Alexandriam, vociferabantur studiosi ejus, illud turpe dicentes: *Cibasti inimicos tuos, papa.* Ast sceleratus contra clamabat: *Etiam vere cibavi.* Hic impius etiam Chalcedonense concilium anathematizabat. Julianus autem Antiochenus episcopus præ tristitia eorum quæ fiebant defunctus est. Petrus autem Cnapheus ad sedem perveniens in anathemata et turbationes

erupit. Hinc cædes hominum et rapinæ propter additamentum trisagii factæ sunt. Præterea Basiliscus typo generali Chalcedonense abjecit concilium, jubens Acacio Constantinopolitano id ipsum facere : sed tota civitas cum mulieribus et liberis in ecclesiam contra Basiliscum conveniens hoc fieri vetuit. Porro clero et monachis Constantinopolitanis pro Chalcedonensi synodo propugnantibus, timens Acacius multitudinem cum eis concordare simulabat; unde coram ambone contra Basiliscum et Zenonem acclamabat. Basiliscus autem compertis his, metuens fervorem plebis, e civitate exiit, jubens senatui neminem loqui cum Acacio. Futurum enim erat ut populus incenderet urbem. Daniel autem mirabilis stylites assumptis monachis et populi æmulatoribus exivit contra Basiliscum, et ei cum multa fiducia disputavit. Interea Zeno cum Areadne ad regiam perveniens urbem susceptus est a populo ac senatu. Basiliscus vero veniens ad ecclesiam, imperiali deposita in divina mensa corona, ad baptisterium confugit cum Zenobia malæ opinionis uxore sua. Porro Zeno Petrum Cnaphea avertit eo quod Basilisco concurrerit. Decreto autem Orientalis synodi depositus est, et cum eo Joannes, qui post tertium mensem ejectus est, et post eum Stephanus vir venerabilis est Antiochiæ provectus episcopus. Petrus autem apud Pityussam in exsilium ducturus, sed educentes decipiens, confugit ad sanctum Theodorum Euchaitensium. Timotheus autem Helurus inter hæc moritur, pro quo Petrus Moggus introducitur, vir malignus et veritatis inimicus, qui jam depositus fuerat. Consecratur autem ab uno episcopo, et ipso deposito; in quem irruentes per zelum Dei monachi triginta solis diebus latrocinaliter eum obtinentem episcopatum repellunt, et Timotheum iterum Salophacialum jure throno restituunt. Stephanus interea electione communi provectus ad Antiochenum episcopatum a Petri Cnaphei sequacibus quasi Nestorianus criminatus est apud Zenonem. Sed hunc Orientalis synodus apud Laodiceam conveniens jussione imperatoris utpote innoxium sedi restituit.

Septimo vero imperatoris Zenonis anno, Stephano episcopo Antiocheno dormiente, Stephanum pro eo alterum consecravere, quem inimici fidei voto, quo erga Cnaphea flagrabant, in natatorio sancti martyris Barlaæ calamis acutis trucidantes in Orontem fluvium projecere, furore armantes amentiam. Zeno autem propter illa quæ præsumpta sunt in Stephanum, jussit Acacio Constantinopoleos episcopum Antiochiæ constituere, qui ordinavit Calandionem. Consecraverunt autem et Antiocheni per ignorantiam Joannem, qui dicebatur Codonatus; quem Calandio in Tyrum, quæ primus thronus est Antiochenæ diœceseos, translatum inthronizavit. Eodem anno et Alexandriæ Timotheus Salophacialus defunctus est, et consecratus est Joannes Tabennesiotes, vir sanctus et rectorum dogmatum propugnator, qui fuerat Alexandriæ presbyter et œconomus ecclesiæ. Porro Hillus patricius cum Leontio et reliquis venit ad castellum Papyrii, et educta Verina Augusta in Tarsum Ciliciæ fecit eum coronari extra civitatem apud S. Petrum.

Decimo præterea Zenonis anno Petri Moggi spudastæ per pecuniam et seductiones persuaserunt Zenoni ejicere Joannem Tabennesioten Alexandrinum episcopum tanquam præter votum ejus consecratum, et Petrum Moggum iterum reducere Alexandriam. Tunc et enoticum fecit Zeno, ut quidam aiunt, ab Acacio Constantinopolitano dictatum, et ubique transmisit. Petro autem Moggo ante regressum ejus in Alexandriam jussit Zeno communicare Simplicio Romano atque Acacio, qui, videlicet Acacius, scripsit Alexandrinis suscipere Moggum et Joannem abjicere. Joannes vero audita Petri præsentia, licet clerus cum populo exire illum prohiberet, quæ præsumenda erant a Petro considerans, sapienter et sine turbatione recessit.

Mundi anno 5972, divinæ incarnationis anno 472, Theudericus Valamer, cujus multus inter Barbaros et Romanos est sermo utpote fortis et providi, sed nec rationum inexpertis, penes Byzantium quippe obses quondam traditus, optimis magistrorum adhæsit, cum pater solus Valamer post Attilæ filios dux esset, sub Leonis imperio, Gothorum. Interea Orientales episcopi scripsere Acacio vituperationes eo quod recepisset Moggum in communionem; qui parvipendens eos omnes impudenter communicare Moggo coacte fecit. At vero qui erant ex regia urbe, necnon et de Oriente, deprecati sunt Felicem Romanum episcopum, significantes Acacium esse malorum auctorem. Inter quos et Joannes Alexandrinus eadem dicens Romam profectus est. Felix autem synodo in templo summi apostoli Petri facta duos episcopos et Ecclesiæ defensorem Constantinopolim misit, scribens Zenoni et Acacio ut Petrum Moggum tanquam hæreticum ejiceret ab Alexandria. Sequenti vero anno his qui a Roma missi fuerant apud Abydum Zenonis et Acacii voluntate retentis, litterisque ablatis in carcerem missis, comminatus est Zeno illos occidere, nisi Acacio et Petro Moggo communicassent. Porro Zeno consilio Acacii Orientis episcopos cogebat subscribere enotico et communicare Petro Moggo. Responsales vero Felicis Romani conveniens et pecuniis decipiens, Acacio communicare contra quæ sibi fuerant imperata persuasit, quanquam e contra ter contestarentur orthodoxi, primum quidem hamo circumponentibus funem, et unum eorum publice instruentibus, secundum autem in librum immiserunt, et tertium in cophinum olerum imposuerunt. Felix autem compertis quæ ab apocrisiariis suis gesta sunt, deposuit eos, scribens Acacio depositionem. Porro is qui hanc deferebat, effugiens eos qui erant in Abydo, pervenit ad monasterium Dii. Monachi vero Dii Dominico die in sacrario porrexere epistolam Acacio. Ast hi qui

erant ex parte Acacii peremerunt quosdam ex monachis, qui epistolam dederant, quosdam autem punitos carceri tradidere. Verum Acacius insensate se habuit circa depositionem, nomenque Felicis a diptychis abstulit. Præterea Calandio episcopus Antiochenus asportavit corpus Eustathii magni a Philippis, ubi et exsilio retentus dormierat, et cum honore multo huic decimo milliario tota civitas obviam venit. Hi vero qui se ab Ecclesia separaverant propter eumdem sanctum, rursus uniti sunt post centum annos dormitionis ejus. Mortuo sane Acacio cum Phravitas per tres menses episcopatum tenuisset, scripsit Felici quod ei quidem communicaret, Petro vero Moggo non communicaret. E diverso autem Moggo scripsit quod ei quidem communicaret, Felicem autem Romanum averteret. Verum exemplaribus, quæ ad Moggum destinata fuerant ab orthodoxis, Felix, antequam apocrisiarii Phravitæ cum synodicis pervenissent, acceptis, hos cum inhonestate remisit. Defuncto autem Phravita Euphemius presbyter et ptochotrophos Neapoleos episcopatum Constantinopoleos tenuit, confestim propriis manibus nomen Moggi delevit a diptychis, sicque in eis sedens in throno nomen Felicis inscripsit.

Mundi anno 5982, divinæ incarnationis anno 482, Petrus Moggus mortuus est Alexandriæ, pro quo Athanasius consecratus est cognomento Cilites. Ast imperator Zeno requie potitus a Barbaris, ab Antiochena Calandionem pellit ecclesia, exsulem faciens apud Oasin, Petrumque Cnaphea constituit. Nestorem autem Tarsensem, Cyrum Hierepolitanum, Joannem Cyrestensem, Romanum Chalcedonensem, Eusebium Samosatenum, Julianum Mopsuestinum, Paulum Constantinensem, Manum Hermeniensem et Andream Theodosiopolitanum, sub obtentu quidem favoris quasi circa tyrannos exhibiti, sed veritate propter non receptum enoticum abigi præcepit ecclesiis. Petrus autem Cnapheus Antiochiam ingressus multa mala operatus est, anathematismos videlicet synodi Chalcedonensis, irreprehensibilium dejectiones episcoporum, subrogationes et creationes illicitas, et his similia, ante omnia trisagio hymno addens: *Christe rex, qui crucifixus pro nobis*. Petrus autem iterum veniens amputavit: *Christe rex*. Porro Xenochias servus Satanæ Dominicam et sanctorum dicebat non recipiendam imaginem. Cum enim esset natione Persa et fortuna servus, dominum suum sub Calandione fugiens villas, quæ circa Antiochiam sunt, a fide retrahebat, cum non esset baptizatus, se clericum esse dicens. Hunc Calandio quidem pepulit, Petrus vero Cnapheus episcopum Hierapoleos ordinans Philoxenon mutato nomine nuncupavit. Cum autem postmodum eum baptizatum non esse didicisset: *Sufficit*, inquit, *ei pro baptismo consecratio*. Euphemius autem cum esset orthodoxus, Anastasium silentiarium, qui post hæc abusus imperio est, ab Ecclesia pepulit ut hæreticum et Eutychis consentaneum, quem et

A turbas excitantem intuens sedile ipsius, quod erat in ecclesia subvertit, comminatus ei quod nisi cessasset a talibus, tonderet caput ejus et turbis traderet publicandum. Questus autem apud Zenonem contra illum obtinuit potestatem. Sequenti vero anno, quo agebatur decimus septimus imperii Zenonis annus, Felix synodicis Euphemii receptis ei quidem tanquam orthodoxo appositus est, episcopum autem illum non recepit, eo quod nomen Acacii et successoris Phravitæ de diptychis non emiserit. Eodem anno Petro Cnapheo mortuo promotus est episcopus loco ejus Palladius presbyter Seleuciensis ecclesiæ sanctæ primæ martyris Theclæ, cum quo ejectus est et Joannes Constantini atque Anastasius silentiarius, qui male posthac imperavit. B Nam Zenone mortuo, Longinoque fratre ipsius imperium affectante repulso, Areadnæ senatusque consulto ac totius exercitus Anastasius silentiarius pronuntiatus est imperator; qui cum imperium suscepisset, professionem in scriptis expetitus est ab Euphemio facere non commovendi quidquam ab Ecclesia vel de fide, indignum se Christianis et imperio vocans. Vim autem ei faciente imperatrice Areadne atque senatu, suscepit propriæ manus ejus scriptum, quod reciperet in definitionem fidei dogmata Chalcedonensis concilii, et ita coronatus Areadnem ducit ad nuptias, nondum ante uxori sociatus. Porro anno quo Zeno mortuus est et Anastasius imperare cœpit, ab C Adam secundum Romanos quidem anni erant 5999, secundum diligentem vero supputationem Alexandrinorum 5983.

Mundi anno 5984, divinæ incarnationis anno 484, Anastasius imperator Petrum Cnaphea Antiochiam redire ad propriam sedem jubet. Sed licet hunc ab exsilio revocasset, Antiochiam tamen abire non passus est, Palladium faciens Antiochiæ consecrari. Euphemius autem Constantinopolitanus, congregatis peregrinis episcopis sanctum prædicavit Chalcedonense concilium. Porro Joannes Tabennesiotes cum esset Romæ, audiens quod Anastasius imperaret, venit Byzantium, vicissitudines bonas sperans ab eo, quoniam Alexandrinæ fecerat illum œconomum, quem et nudum ex naufragio D susceptum sustentare curavit, ita ut faceret eum de calamitate nihil omnino sentire. Anastasius autem audiens quod veniret, fide rupta multaque ingratitudine usus in exsilium præcipit destinandum, nullatenus ab ipso susceptum. Porro Joannes hoc prænoscens Romam fugiendo salvatus est. Interea facta Barbarorum prædonumque ac intestinorum bellorum turbatione, his Cono episcopus Apamiæ derelicto throno in armatum et prætorem taxatus resistit. Imperator autem fatigatus eo quod bellum protelaretur, fidenter credidit Euphemio episcopo quod cuperet pacem, et colligi peregrinos præcipit episcopos quasi pro Hisauris rogaturos. Euphemius autem secretum imperatoris Joanni patricio revelavit, socero videlicet Athenodori primatis ty-

rannidis, qui currens hoc imperatori nuntiavit; quæ res in irreconciliabilem contra Euphemium inimicitiam imperatorem Anastasium excitavit. Unde et Hisaurorum Euphemio congressiones ascripsit. Euphemio vero quidam insidiantes persuaserunt cuidam ante martyrium gladium contra caput ejus incutere. Sed Paulus quidam defensorum Ecclesiæ plagam quidem in capite suo recepit et periclitatus est, insidiatorem vero peremit. Iterum ergo in Collecta insidiati Euphemium consiliati sunt interimere, qui privato habitu indutus fuga salutem mercatus est. Porro Anastasius imperator ab Euphemio professionem suam, de qua prædictum est, violenter extorsit. Cuique, victis Hisauris, mandat per Eusebium magistrum dicens: *Orationes tuæ, o magne, amicos tuos fuligine contaminaverunt.* Episcopis ergo peregrinis collectis imperator contra Euphemium queritur; qui faventes imperatori depositionem patriarchæ et excommunicationem sanciebant. Provehit autem imperator Macedonium episcopum Constantinopoleos, qui tunc sceuophylax erat ipsius ecclesiæ. Populus tamen propter Euphemium dissidebat, et in Hippodromion currens litanias agebat, quanquam nihil proficere valuerit, imperatore male vincere satagente. Porro Macedonius nequiter obaudiens Anastasium subscripsit enotico. Imperator autem Euphemium in Euchaitam exsulem misit; qui verbum (18) petiit per Macedonium accipere, ut illæsus maneret, cum duceretur. Jussus autem Macedonius dare verbum, et ingressurus in baptisterium ad Euphemium, superhumerale a se archidiacono præcepit auferre, et ita purus ad Euphemium ingressus feneratusque pecunias dedit Euphemio, ita ut laudaretur a multis. Religiosus enim erat et sacer, quippe qui a Gennadio fuerat enutritus, cujus et fratruellis erat. Eodem anno Athanasio episcopo Alexandrino defuncto consecratus est pro eo Joannes monachus presbyter et œconomus, cognomento Hemula. Præterea Macedonius consilio imperatoris unire monasteria regiæ urbis satagit, quæ scissa fuerant propter enoticon Zenonis. Sed non valens consilium dedit imperatori, quo peregrinos episcopos convenire et quæ Chalcedone bene dogmatizata fuerant in scriptis confirmare faceret. Quod et factum est per descriptam actionem. Et hortabatur monasteria ad unitatem, maximeque Dii monasterium et Basiani et Acœmetensium atque Matronæ, quæque magis scindebantur ab eo qui recipiebat Zenonis enoticon, et exsilia alacriter sustinebant. Cum ergo insisterent, consideravit Macedonius magis in propria voluntate dimittere eos quam persecutionem erigere contra illos. Matrona vero sancta adhuc vivens, et non communicans una cum religiosis monachabus quæ cum illa erant, propter enoticon Zenonis, inopinata multa monstravit, Chrysaorio ecclesiæ diacono illam cogente. Et alia quædam Sophia vocata, insignisque inter sanctimoniales, multa passa magnam patientiam demonstravit. Porro Theodoricus Afer diaconum habens orthodoxum admodum a se dilectum, qui cum in Arianismum fuisset conversus, Theodorico favens, interemit eum gladio dicens: *Si Deo fidem non servasti, nec mihi servabis.* Palladio vero episcopo Antiocheno defuncto, imperator elegit Flavianum presbyterum et apocrisiarium ecclesiæ Antiochenæ, quem aiunt dogmatibus Chalcedonensis concilii adversatum. Præterea Olympius quidam Arianus, dum in Helianensium balneo lavaretur crudeliter blasphemans, miserrime in eo mortuus est, quod in imagine est depictum. Eutychianus vero quidam, primus diætariorum muneribus suasus erectam imaginem Olympii deposuit; qui ab illo die dire corpore tabefactus interiit.

Mundi anno 5992, divinæ incarnationis anno 492, Festus senator urbis Romæ, missus ad Anastasium propter quasdam civiles utilitates, memorias Sanctorum Apostolorum festivitate majori petiit celebrari, quod et tenetur usque in præsens. Macedonius autem ad Anastasium Romanum episcopum synodicum per Festum mittere volens prohibitus est ab imperatore. Porro Festus rediturus Romam pollicitus est imperatori Anastasio persuadere Anastasio papæ Zenonis enoticon recipere; quem vivum non reperiens corrupit per pecunias multos, et elegit præter consuetudinem Romanorum episcopum Laurentium quemdam, qui ordinatus est ab una parte. Orthodoxiores autem consecraverunt Symmachum, unum ex diaconibus. Hinc ergo turbationes multæ ac hominum strages et rapinæ patratæ sunt per annos tres, usquequo videlicet Theodoricus princeps tunc Romam tenens, quanquam Arianus esset, synodo celebrata locali Symmachum quidem episcopum Romæ firmavit, Laurentium vero in Nucerina civitate locare præcepit episcopum, qui tamen nullo pacto quiescens, sed seditiones commovens a Symmacho deponitur et in exsilium mittitur, et ita simultas cessavit. Eodem anno Anastasius removit auri argentique metalla et venationes, principatusque cum venales essent gratis promovebat.

Sequenti vero anno cum Romanum pontificatum Symmachus, imperium autem Anastasius regeret, Saracenorum incursus in Phœnicem et Syriam rursus effectus est, post mortem Agari Vadichario fratre ipsius instar turbinis, et adhuc velocius, discurrente per loca. Hoc etiam anno, id est Symmachi papæ primo et imperii Anastasii undecimo, Vulgares per Illyricum et Thracem discurrunt, priusquam agnoscerentur. Apud Neocæsariam deinde cum futurum esset ut fieret terræ motus,

NOTÆ.

(18) *Verbum*, securitatem. Justinianus Nov. 7, c. 5: Ἀλλὰ μηδὲ τούτους τοὺς καλουμένους λόγους προχείρως διδόναι σπεύδειν. Vetus interpres: « Sed neque hæc quæ dicuntur verba prompte dare festines. » Idem Anastasius *De vitis PP.* in Gregorio II: « Verbum immunitatis expetiit. » FABR.

miles iter faciens duos milites super eam vidit, et alium militem post tergum clamantem : *Conservate domum in qua sepulcrum Gregorii est.* Cum autem terræ motus factus fuisset, plurima pars civitatis corruit, excepta domo Gregorii thaumaturgi.

Mundi anno 5999, divinæ incarnationis anno 499, Anastasius quiete potitus a præliis, Macedonium patriarcham avertere ab orthodoxa fide satagebat. Multi autem episcoporum Anastasio gratiam præstantes Chalcedonensi resistebant concilio, quorum primus erat Eleusius Sasimensis. Quemdam autem Manichæum Syrum simul et Persam Anastasius adduxit a Cyzico in habitu presbyteri, qui aliena ab Ecclesiæ sanctis imaginibus scribere præsumpsit et fabulosa in palatio Helenianensium, voto imperatoris Manichæis congratulantis. Unde et seditio populi facta est magna. Tunc et præfectum Anastasius in collectis et litaniis excogitavit subsequi : timebat enim orthodoxorum seditiones, et factum est in consuetudinem. Xenaiam vero Manis consentaneum duxit Anastasius Constantinopolim tanquam sectatorem suum, quem Macedonius neque communione neque verbo dignum clero, monachis et populo conturbato judicavit. Unde et eum Anastasius latenter ab urbe eduxit. Macedonius vero Acholium quemdam, qui exemerat adversus se machæram ex submissione inimicorum suorum, per singulos menses annonas præcepit accipere, super mansuetudine collaudatus. Hoc autem et in egenis sacrilegis egit.

Mundi anno 6001, divinæ incarnationis anno 501, Anastasius imperator Flavianum Antiochenum coegit enotico Zenonis subscribere; qui facta synodo episcoporum subdegentium versuum multorum epistolam scripsit, Nicænam, Constantinopolitanam et Ephesinam confitens synodos, Chalcedonensem autem tacuit. Reprobavit autem Diodorum, subdens capitula quatuor, per quæ cum Chalcedonensi apparet non consonare concilio, maxime vocem duarum naturarum impugnans. Aiunt præterea quidam hæc Acacii Constantinopoleos esse. Porro Flavianus secretam epistolam scripsit Anastasio, intentionem ejus sectatus. Similiter Xenaias impius, qui et præsumptuose gerens addidit his capitulis anathema contra divinissimum Leonem Romanum et synodum ac illis consentientes. At vero Constantinus episcopus Seleuciæ Chalcedonensem synodum anathematizabat. Porro Flavianus ut derogans scripsit imperatori, indicans hæc. Imperator autem indignatus est adversus eum, Constantinum potius et Xenaiam suscipiens. Heliæ vero episcopo Hierosolymitano scripsit Anastasius jubens contra Chalcedonensem decernere synodum; qui rescripsit imperatori anathematizans Nestorium, Eutychen atque Diodorum, et concilium Chalcedonense recipiens. Interea monachi quidam hæretici ducenti, venientes ab Oriente Byzantium una cum Severo impio, contra Macedonium atque concilium decertabant. Hos Anastasius honorifice suscepit ut veritatis inimicos, et eos qui conturbaverant Orientem, et hic eadem operantes. Joannes vero Alexandrinus episcopus duo millia librarum auri dare spopondit imperatori, si perfecte ejiceret Chalcedonense concilium: imperator autem Macedonium cogebat apocrisiariis communicare Joannis, Joannemque recipere synodum, neque recipientem neque projicientem. Macedonius autem restitit, dicens non illis se communicaturum, nisi confiteantur matrem et magistram synodum Chalcedonensem. Cæterum Deuterius episcopus Arianorum Byzantii baptizans quemdam virum nomine Barbarum, præter Dominicam traditionem ausus est dicere : *Baptizatur Barbarus in nomine Patris per Filium in Spiritu sancto;* et statim lavacrum exsiccatum est. Barbarus vero timore perterritus fugit, et omnibus notum fecit miraculum. Porro imperator Macedonium Constantinopoleos episcopum cogebat anathematizare Chalcedonense concilium, quemadmodum et Heliam Hierosolymitanum. Ast Macedonius absque universali synodo, quæ præsulem Romanum haberet episcopum, impossibile fore hoc se facere fatebatur. Unde inimicus ei effectus imperator confugientes ad ecclesias violenter extrahere jussit, et ecclesiis hæreticorum intemeritatis definitiones concessit : quotquot autem clerici et laici Byzantii erant, apud Severum et Manichæos Orientales hæreticos vacabant, contra Macedonium satagentes. Porro deiferi monachi, qui in Palæstina erant, divina moti æmulatione venere Byzantium contra Severum et monachos qui cum eo erant. Dorotheus autem monachus Alexandrinus multorum versuum librum edidit pro Chalcedonensi concilio, quem dedit Magnæ uxori fratris Anastasii, cum esset orthodoxus. Ipsa vero Anastasio librum obtulit, sperans per hunc eum fore mutandum; quem cum legisset et præter votum suum esse reperisset, Dorotheum apud Oasin exsilio destinat et librum pro nihilo ducit, eo quod superscriptus esset Tragœdia, id est, prophetia instantis constitutionis, quemadmodum a magno Basilio aiunt fuisse dictum contra Julianum. Macedonius autem Flavianum Antiochenum et omnes qui præsumerent dicere quid adversus synodum anathematizavit, et apocrisiarios Flaviani venientes ad se propter quasdam necessitates anathematizavit et insecutus est. Vicesimo sane imperii Anastasii anno synodus apud Sidonem præparatur. Soterichus enim episcopus Cæsareæ Cappadociæ a Macedonio consecrandus se in scriptis professus est dogmata Chalcedonensis synodi utpote definitionem fidei recepturum. Post hæc tamen adeo factus est hostis ut mori velle cerneretur in Oriente cum Xenaia locutus, et ambo pro synodo apud Sidonem efficienda imperatorem petiissent in omnimodam ejectionem sancti Chalcedonensis concilii; quæ statuta maturius dissoluta est, imperatore ad hoc Eutropium tribunum mittente, qui et disso-

A Ista ea egit ut Flavianus Antiochenus et Helias Hierosolymitanus una cum episcopis suis imperatori, quæ apud Sidoniam gesta fuerant, scriberent. Flavianus vero tres tantummodo synodos et Zenonis enoticon se suscipere scripsit, Chalcedonensis mentionem non faciens. Helias quoque Hierosolymitanus etiam Chalcedonensem se scripsit abjicere. Soterichus autem Cæsariensis et Xenaias contra Flavianum et Heliam suggesserunt imperatori, quod pro eo quod nossent expresse contra synodum Chalcedonensem sententiam ferre, convenerunt ad invicem. Anastasius autem iratus incitavit monachos quosdam falsos convenire apud Antiochiam et adversus Flavianum insurgere, petentes eum Chalcedonense anathematizare concilium et Diodorum et Theodorum et Ibam et Theodoretum; quod et fecit pusillanimus factus Flavianus, et contra Ecclesiam eos anathematizavit una cum synodo. Eodem anno contra Macedonium imperator agebat; et schismatici cum conductis turbis, in Archangelo palatii et in Magna ecclesia psallentes in Dominica die trisagion, addebant in eo: *Qui crucifixus es propter nos*, ita ut orthodoxi ex necessitate cum plagis eos insequerentur. Imperator vero manifeste per schismaticos monachos et clericos et Julianum Cariæ tunc, deinde vero Halicarnassi episcopum, et Severum episcopum, adhuc monachum, impugnabat Macedonium, turpibus eum publice submittens injuriis. Multitudines autem cum mulieribus et liberis abbatibusque orthodoxorum monachorum congregatæ clamabant: *Tempus martyrii, Christiani: ne derelinquamus Patrem nostrum*, injuriis lacessere imperatorem satagentes ut Manichæum et indignum imperio; qui metuens clausit ostia palatii, et naves præparavit ad fugiendum. Macedonium autem, de quo juraverat non se ultra visurum, tunc rogabat videre, multitudines metuens. Hoc interea veniente ad eum, populus hegumenis et monachis protestabatur dicens: *Patrem nostrum habemus a vobis*. Scholæ vero laudem dicebant ei, cum transiret. Ingressus autem ad Anastasium arguit eum ut hostem Ecclesiæ; qui simulatus est ei ad horam uniri. Verum sequenti anno decepit imperator Macedonium per Celerem magistrum, commonitorium (19) faciens ad eum, in quo se primam quidem et secundam confitebatur suscipere synodum, Ephesinam vero et Chalcedonensem dimisit, quod ingens Macedonio vituperium attulit. Per hoc enim et enoticon Zenonis recepit, cui etiam consecrandus subscripserat. Præterea Macedonius abiens in Adalmati monasterium in eo clericis et monachis zelatoribus, qui ob id scandalizati fuerant, rationem reddidit per declamatorium sermonem, quod susciperet sanctam Chalcedonensem synodum, eosque qui hanc non susciperent, hæreticos haberet; et comministraverunt ei. Imperator autem muneribus persuasit consentaneis ipsius, clericis scilicet et monachis, alium episcopum eligendi; quod et Areadnem et magnos ex senatoribus contristabat: diligebatur enim Macedonius propter vitæ munditiam et dogmatum rectitudinem, licet deceptus fuerit. Instruxit autem imperator duos quosdam nequam accusare Macedonium quasi puerorum amatorem pariter et hæreticum, et hæc porrigere in scriptis præfecto et magistro. Similiter autem contra presbyteros et diaconos orthodoxos. Jussit autem Celerem magistrum deponere violenter eum ab episcopio, clamante Macedonio se prompte respondere

B non solum in prætorio, sed etiam in theatro. Multi vero clericorum in carceres missi sunt: qui autem fugere potuerunt, apud Romam et Phœnicem sunt dispersi.

Porro impius imperator authenticam chartam Chalcedonensis concilii gestorum per magistrum accipere a Macedonio et dirumpere satagebat. Macedonius vero signans eam super altare posuit: quam Calopodius eunuchus et œconomus Magnæ ecclesiæ furto ablatam imperatori detulit. Tunc Macedonium nocte educens imperator violenter Chalcedonem misit, et inde apud Euchaitem exsilio relegari præcepit, nihil eorum quæ de se objiciebat quærere ausus, metuens multitudines. Postera vero

C die provehit episcopum Timotheum quemdam, presbyterum et vasorum custodem ecclesiæ, cognomento Lytrobulem et Celonem propter quosdam actus convenientes nominibus; qui ingressus ecclesias, primum imagines Macedonii deponebat, et ita faciebat missas (20). Joannem vero Alexandrinum in diptychis ordinavit, eique synodica scripsit. Imperator autem perpendens quod sine depositione Macedonium et sine judicio in exsilium miserit, misso magistro sistere fecit eum ultra Claudiopolim Honoriadis; sicque illum absentem deponunt, cum idem ipsi fuerint accusatores, testes et judices, præsertim cum jam esset ante judicium pulsus, et per episcopos mittunt depositionem, et presbyterum

D Cyzicenum. Hos cum vidisset Macedonius, priusquam cum illis loqueretur, interrogabat si susciperent synodum Chalcedonensem; quibus dicentibus: « *Quis enim es?* » Tunc ipse ait: « *Si Sabbatiani vel Macedoniani deferrent mihi depositionem, convenerat me suscipere*. Et ita reversi sunt inefficaces, idemque pervenit ad Euchaitem. Tunc et Flavianum festinabat imperator a sede Antiochena ejicere, et pro illo Severum manifestum veritatis ini-

NOTÆ.

(19) *Commonitorium*. Theodorus Balsamo ad synodum Carthaginensem: κομμονιτόριον ἤτοι τὸ ἔγγραφον ὑπόμνημα. Vide ad glossas Basilicorum. FABR.

(20) *Faciebat missas*, ἐλειτούργει. Idem de *Vitis PP*. in Constantino: « Missas imperatori fecit. » Sic loquebantur antiqui, ut S. Bonifacius archiep. Mogunt, ep. 95. *Hist. Tripart.* interpres l. IV: « Missas facere in ecclesia. » Et l. VI: « Missas facientes seorsum, » et l. VII: « Seorsum agebat missas. » Sic etiam loquitur l. XII, c. 2; et Flodoardus, *Hist. Rem.* l. II, c. 13. Idem tamen interpres « missas celebrare » dixit, l. X, c. 23. ID.

micum inducere. Apposuerunt autem calumniantes quod ore tantum et non corde synodum anathematizaverunt. De cætero et consilium acceperunt judices, qui missi fuerant ab imperatore, pellendi eum et propter turbationem modicum removendi; quo ad Platanos egresso confestim impium Severum constituit, qui ante monachus fuerat in monasterio schismaticorum, juxta Majuma Gazæ. Flavianum autem apud Petras exsilio relegavit. Sed et alios nonnullos episcopos ferreis vinculis compeditos una cum presbyteris et diaconibus. Helias vero Hierosolymitanus dum cogeretur ab imperatore aut Severo communicare aut ab episcopatu repelli, monachis confortantibus illum, ab episcopatu projici magis elegit, et consecratus est pro eo Joannes ex staurophylacibus quidam, qui spopondit facere quæcunqne vellent: verum consecratus neutrum fecit. Imperator autem Anastasius una cum Timotheo scelesto Constantinopolitano episcopo multa mala monachis clericis ac laicis, qui pro Macedonio proque synodo defensanda perseverabant, ostendit, ita ut apud Oasim Thebaidis multos exsilio relegaret. Qui Timotheus synodica et Macedonii depositionem singularum episcopis civitatum ad subscribendum transmisit, quorum alii, fortiores scilicet, ad utrumque restiterunt, alii vero utrisque scripturis timore imperatoris perterriti subscripserunt. Porro medii depositioni Macedonii non subscribentes, Timothei synodicis subscripserunt; quod id ipsum erat, licet eis distare videretur. Volens sane Timotheus Severi nomen in diptychis ordinare et Flaviani ejicere, prohibitus est a populo: Severi namque communionem omnes orthodoxi fugiebant, et maxime monachi; quibus cum multitudine rusticorum punitis, multos occidit, altaria subvertens et sacra orthodoxorum vasa ut sacrilegus conflans. Juliana vero, illustrissima femina, quæ templum Dei Genitricis apud Honoratas construxerat, valde pro Chalcedonensi synodo satagebat, ita ut ei nec imperator quidem, multas adversus eam versutias adinveniens, Timotheo communicare persuadere valuerit. Sed nec ipse Timotheus frequenter ad eam pergens hoc ei potuit persuadere. Pompeium quoque consobrinum illius, et hujus uxorem, quæ mulier erat ornata et concedendis beneficiis vacans, multis imperator angustiis humiliabat ut zelatores synodi et eos qui Macedonio largiebantur in exsilio quæ necessaria erant. Hi vero qui Alexandriam missi fuerant a Timotheo ad Joannem Nicæotem, super ambonem Chalcedonense anathematizavere concilium. Defuncto autem hegumeno monasterii Dii venit Timotheus ordinaturus hegumenum: is autem qui promovendus erat, dixit se non suscepturum benedictionem a viro qui Chalcedonensem synodum sperneret. Ad hæc Timotheus ait: *Anathema omni homini Chalcedonense non suscipienti concilium.* Et tum ille provehi ab ipso convenit. Præterea Joannes archidiaconus Timothei, cum esset Manichæus, conviciis affecit Timotheum, et imperatori quod dixerat indicavit. Ast imperator ignominiose ac dire Timotheum in faciem conveniens negantem invenit, et e contra eos anathematizantem qui Chalcedonensem synodum recepissent. Porro Joannes Alexandrinus inhibuit Ægyptios ascendere Hierosolymam, ut non communicarent in exaltatione Chalcedonensi concilio. Terribilia vero quædam ab his qui a dæmonio tenebantur facta sunt Hierosolymis tunc. Anastasius enim cupiens fieri dux Palæstinæ, pollicitus est imperatori, nisi persuaderet Joanni, post Heliam Hierosolymitano episcopo, communicare Severo, dare trecentas libras auri. Accepto vero principatu venit Hierosolymam, Joannemque sibi non obedientem misit in carcerem. Zacharias vero quidem princeps Palæstinæ, Deo amabilis vir, suggessit episcopo, zelo divino ductus, duci repromittendi se quæ illi placerent acturum, dummodo restitueretur in throno suo; quo se absolvente ac restituente, collectis monachis in templo S. Stephani ascendit super ambonem, et anathematizavit Nestorium et Eutychen et Severum atque Soterium, pronuntians sanctas et universales quatuor synodos. Aderat autem et Hypatius filius fratris imperatoris, non communicans omnino Severo. Hic, cum tunc communicaret Joanni, auri libras centum dedit S. Theodosio, qui erat exarchus monasteriorum, ad distribuendum has monachis qui rectæ fidei erant et Chalcedonensis concilii zelo fervebant. Imperator autem quosdam ex principibus præcepit in templo S. Theodori Sphoracii super ambonem trisagii additamentum admittere, ita ut multitudines indignatæ per diem litaniæ illinc egrederentur, quando et Timotheum per commonitorium scriptum omnibus Ecclesiis præcepit trisagium in litaniis cum additamento dicendum, quod multi metuentes fecerunt. Monachi vero alium psalmum psallendo venerunt. Hos autem populus videns clamavit: « *Bene venerunt orthodoxi,* » simultasque multa facta est et incendium domorum multarum ac homicidia dena millia, turba vociferante adversus Anastasium et Vitalianum imperatorem petente, ita ut fugeret Anastasius et latitaret, ab ipsaque Areadne laceraretur injuriis utpote multorum causa malorum Christianis effectus. Alamundaro autem principe Saracenorum gentis baptizato, Severus duos episcopos macula suæ pravitatis infectos direxit ei communicandi: Dei autem providentia ille ab orthodoxis baptizatus fuerat, qui recipiebant concilium. Cumque Severi episcopi subvertere principem a vero dogmate festinarent, mirabiliter eos arguit Alamundarus hujuscemodi fabula Ait enim ad illos: « *Litteras,* » inquit, « *accepi hodie, quia Michael archangelus mortuus est.* » Illis vero dicentibus hoc impossibile fore, ait princeps: *Et quomodo Deus secundum vos nudus crucifixus est, nisi naturarum esset duarum Christus, quandoquidem nec angelus moritur?* Et ita cum confusione Severi recesserunt episcopi.

Porro Cabades quosdam Christianos, qui erant in Perside, poplite enervavit, qui tamen postmodum ambulaverunt.

Vicesimo tertio imperii Anastasii anno Hormisda papa Romanus pontificium gerit. Vitalianus autem, quem populus imperatorem expetiverat, accepta tota Thracia, Scythia et Mysia, Vulgares habens secum et multitudinem Hunnorum, cepit Anchialum et Odyssopolim. Comprehendit autem et Cyrillum magistrum militum Thraciæ, et pervenit prædas gerendo usque Byzantium, parcens vero civitati apud Sosthenium castra metatus est. Anastasius autem desperatione consternatus mittit ex senatu quosdam, rogans eum pacisci et jurare una cum senatu, quod ab exsilio episcopos revocaret apud Heracliam Thracæ. Porro Vitalianus addidit ut et principes uniuscujusque scholæ jurarent istud; sed et Macedonius et Flavianus, qui nequiter pulsi fuerant, suos reciperent thronos, similiter et reliqui omnes episcopi, et ita celebraretur synodus, Romano et cunctis episcopis convenientibus, et communi judicio probarentur quæ adversus orthodoxos sunt præsumpta. Itaque cum hæc imperator, senatus et reliqui principes populique jurassent et confirmassent ita fiendum (21), facta est pax, et ad propria rediit. Hormisda vero Romanus episcopus, molestiis fatigatus a Theodorico Vitaliano favente, Ennodium episcopum misit et Vitalianum archidiaconum ad synodum celebrandam apud Heracliam. Venere autem et episcopi ex diversis locis fere ducenti, qui illusi ab iniquo imperatore ac Timotheo episcopo Constantinopolitano recessere inefficaces. Impius quidem imperator pacta transgrediens clam intimavit Romano papæ ne veniret: miserat enim Vitaliano sacram quo transmitteret eam Romam, ut papa proficisceretur ad celebrandam apud Heracliam synodum. Omnis autem populus atque senatus in præsentia maledicebat Anastasio tanquam perjuro. Porro Vitalianus indignatus adversus Anastasium ob perjurium multa mala exercitibus Anastasii et reliquæ rei publicæ demonstravit, occidens, rapiens, armis exuens, et postremo ad injuriam ejus unumquemque militem uno æreo nummo vendens.

Mundi anno 6008, divinæ incarnationis anno 508, Hunni, qui dicuntur Saber, transeuntes Caspias portas, Armeniam et Cappadociam, Galatiam et Pontum depopulati sunt, ita ut Euchaitam quoque pervaderent. Unde et fugiens Macedonius, propemodum periclitaturus, salvatus est apud Gangras. Quo comperto Anastasius amare illic eum custodiri præcepit, mittens, ut aiunt, qui eum occideret. Defunctus autem apud Gangras positus est in templo sancti Martyris Callinici juxta reliquias ejus, multas sanitates efficiens; qui cum exanimis jaceret, manu fertur se signaculo crucis signasse. Theodorus autem quidam ex his qui cum eo erant vidit eum in somnis sibi dicentem: *Excipe, et abiens lege Anastasio, et dic: Ego quidem vado ad patres meos, quorum fidem servavi, non cessabo autem increscens Domino, usquequo venias et in judicium ingrediamur.* Eodem anno Alexandriæ multi viri et mulieres et pueri atrociter a dæmonibus obsessi repente latrabant. In somnis autem quidam vidit quemdam dicentem quia propter anathematismos synodi patiuntur ista. Porro monachi eremi zelo divino moti, quatuor contestationes componentes, duas quidem ex his misero imperatori, unam vero principibus regionis et unam episcopo Hierosolymitano Joanni, protestantes neque sanctam se Chalcedonensem synodum prævaricaturos neque impio Severo communicaturos, quin et se promptam habere mortem, incendentes et sancta loca. Sane Thessalonicensi episcopo communicante ob metum imperatoris Timotheo Constantinopolitano episcopo, quadraginta episcopi Illyrici et Græciæ convenientes in unum per professionem in scriptis factam, ut a proprio metropolitano discessere ab eo; et Romam mittentes Romano communicare in scriptis professi sunt. Episcopum autem Thessalonicensem Theodorus historicus patriarcham nominat irrationabiliter, nesciens qua pro causa.

Vicesimo imperii Anastasii anno, Joanne Nicæote Alexandrino antistite hæretico mortuo, Dioscorus junior, Timothei Heluri consobrinus, prælatus est episcopus Alexandriæ. Cum autem venisset Byzantium, pro Alexandrinis apud imperatorem intercessurus propter occasionem filii Calliopii Augustalis, ab orthodoxis publice conviciis appetebatur, cum procederet, existimantibus eum contra recta dogmata advenisse. Ergo cum ob homicidium intercessisset, cum festinatione discessit. Causa vero cædis ista fuit. Cum Dioscorus manus impositionem accepisset, recessere multitudines rusticorum, dicentes quia nisi secundum quod sanctorum continent apostolorum canones flat, non recipietur episcopus: princeps enim inthronizaverat eum. Dioscorus autem venit ad S. Marcum, et venientes clerici induerunt eum secundo, et iterum consecraverunt. Et ita veniens ad S. Joannem perfecit collectam. Cum autem esset illic Theodosius filius Calliopii Augustalis et Acacius magister militum, turbæ turbatæ cœpere injuriis afficere Augustalium, eo quod laudaret imperatorem Anastasium. Cum vero jurgium motum fuisset, insilientes quidam a sede filium Augustalis deposuerunt, et interemerunt eum. At vero Acacius magister militum, quotquot capere potuit, interfecit. Hæc audiens imperator iratus est adversus eos. Porro Dioscorus interveniens mitigavit eum. Inter Indos vero et Persas castrum est nomine Zubdaber, ubi multas pecunias et lapides pretiosos esse Cabades rex Persarum ediscens,

NOTÆ.

(21) *Fiendum*. Flodoardus *Hist. Rem.* I, 13: « Fiendumque se Christianum vovisset. » Vide Vossium *De vitiis sermonis*, 4, 30, circa finem. FABR.

quærebat hoc comprehendere. Dæmones autem loco insidentes prohibebant illum aggredi. Omni ergo mota excogitatione magorum suorum, deindeque Judæorum consilio frustratus, credidit per orationem Christianorum, quæ fit ad Deum, huic dominari; et episcopum quemdam Christianorum, qui apud Persas erant, super hoc deprecatus est. Qui collecta celebrata divinorum mysteriorum participatus est, et accedens ad locum dæmones, qui illi inerant, pepulit, et sine labore castrum Cabadi tradidit. Stupefactus autem super hoc signo Cabades prima cathedra episcopum honoravit, cum usque ad illud tempus Manichæi atque Judæi præsiderent; porro volentibus baptizari licentiam præbuit.

Vicesimo septimo imperii Anastasii anno vidit idem imperator in visu virum terribilem, portantem codicem; qui hunc aperiens, et inveniens nomen imperatoris, dicit ei: *Ecce propter malam fidem tuam deleo quatuordecim*, et delevit eos. Expergefactus autem, et advocato Adamantio præposito, dixit ei visionem. *Et ego*, ait, *vidi hæc ista nocte, quia assistenti mihi imperio tuo porcus magnus veniens, et comprehensa prætexta mea, projecit me in terram et interemit.* Convocato ergo Proculo conjectore (22) edixit ei quæ fuerant visa; qui quod ambo forent post paululum morituri prædixit. Timotheo vero Constantinopoleos episcopo mortuo, Joannem Cappadocem episcopum et syncellum Constantinopoleos episcopum creaverunt. Hic consecratus tertio die Paschæ apostolicam indutus est stolam. Populus autem instantiam multam agebat ut Joannes anathematizaret Severum. Porro eodem anno mortuus est impius Anastasius, et imperavit pius Justinus pro eo, vir senior et multum peritus, quia a militibus incipiens usque ad senatum profecit, Illyricus genere. Quidam autem aiunt quod divino fulmine percussus Anastasius periisset.

Mundi anno 6011, divinæ incarnationis anno 511, anno imperii Justini primo, Vitalianus post mortem Anastasii eidem imperatori valde familiaris effectus est, ita (ut consul appellaretur, fiduciamque tantam apud imperatorem haberet ut etiam Severum præciperet ejici et interimi: nimis enim erat orthodoxus Vitalianus. Quo audito Severus fugit, et Julianus Halicarnassi episcopus. Ægyptum abeuntes, hanc conturbaverunt, sermonem de corruptibili et incorruptibili commoventes, dum Alexandriæ Dioscorus esset episcopus. Episcopi autem et clerici Romam venientes, auctoritate ab Hormisda Romano episcopo studio Vitaliani percepta, cum adhuc viveret Joannes Cappadox episcopus Constantinopolitanus, sanctam Chalcedonensem synodum in diptychis ordinaverunt, una cum aliis sacris tribus conciliis. Cum vero Severus impius fuga lapsus esset effectus, Paulus

A consecratus est Antiochiæ, et donavit imperator civitati Antiochenæ mille libras auri. Sed et cæteris urbibus benevolentiam præstitit, inhibens quoque et publicas perturbationes. Xenaiam vero, qui et Philoxenus dicebatur, episcopum Hierapoleos, cum esset Manichæus, et Petrum Apamiæ cum omnibus ipsius maculæ participibus exsilio relegavit. Revocavit autem omnes quotquot injuste fuerant ab Anastasio exsules constituti. Sed et Appionem patricium, quem in Nicæna civitate in presbyterum consecraverat, quemque imperator, ut revera prudentem, præfectum fecit prætoriorum. Sequenti autem anno Joanne Cappadociæ Constantinopolitano episcopo defuncto, Epiphanius presbyter ipsius ecclesiæ atque syncellus promotus est;
B similiter et Hormisda Romano dormiente Joannes episcopatum suscepit.

Tertio Justini principis anno, bello moto inter Romanos et Persas, misit idem Justinus legatos et munera ad Zelicben regem Hunnorum, et repromisit cum juramentis se imperatori contra Persas auxilium præstaturum. Mittente autem et Cabade repromisit et ipsi. Hoc sane Justinus ediscens tristatus est valde. Porro direxit ad Persas Zelicbes viginti millia ad expugnandum Romanos. At vero Justinus destinavit Cabadi regi Persarum legationem pro pace, et quasi super alio quodam scribens etiam de Zelicbe significavit, quia opitulationis juramenta cum Romanis habet, quia et munera
C accepit multa, et vult proditor Persarum fieri, et quia oportet nos, cum simus fratres, ad amicitiam venire et non a canibus istis illudi. Tunc Cabades accersens secreto Zelicben, sciscitatus est si accepisset a Romanis munera, hortatus adversus Persas; qui dixit: *Etiam.* Et iratus Cabades occidit eum, et per noctem missa multitudine Persarum interfecit populum ejus, suspicatus quod dolo venissent ad illum; quotquot autem potuerunt fugere, redierunt ad propria. Præterea Euphrasius Antiochenus Chalcedonensem synodum exclusit a diptychis, sed et nomen Hormisdæ papæ Romani. Post hæc vero timens quatuor concilia confirmavit.

Quinto anno imperii Justini Zathus rex Lazo-
D rum, recedens a regno Persarum regnante Cabade et Zathum amante, qui etiam illum in regem Lazorum provexerat, venit Byzantium ad Justinum, et rogavit eum ut fieret Christianus et ab ipso appellaretur imperator Lazorum. At imperator cum gaudio illo suscepto, illuminavit (23) eum et filium appellavit. Provectus autem imperator Lazorum a Justino portavit coronam et chlamydem imperatoriam albam. Quo comperto Cabades rex Persarum significavit imperatori Justino, dicens quia Cum amicitia et pax sit inter nos, quæ inimi-

NOTÆ.

(22) *Conjectore.* Glossæ: ὀνειροκρίτης, conjector, somnisolutor, somniorum interpres. V. Plaut. *Curcul.* act. II, sc. I et II. FABR.

(23) *Illuminavit*, ἐφώτισεν. Φωτίζειν in scriptis Patrum accipitur pro baptizare. V. Gregor. Naz. εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα. ID.

eorum sunt agis, et eos qui sub potestate Persarum a sæculo erant assumpsisti. Qui remisit ei : *Nos quemquam subjectorum imperio tuo neque assumpsimus, neque subvertimus. Sed ascendens Zathus ad imperialia nostra procidens deprecatus est ut ab scelesto et pagano dogmate impiisque sacrificiis et errore dæmonum liberaretur, et accederet ad conditorem omnium Deum, et fieret Christianus. Hunc nos baptizantes absolvimus ad propriam regionem.* Ex tunc ergo facta est inimicitia inter Romanos et Persas. Eodem quoque anno gesta sunt quæ circa S. Arethan provenerunt.

Sexto imperii Justini anno Theuderichus, Romam tenens et ea quæ Arii sunt sapiens, coegit Joannem papam venire Byzantium ad imperatorem Justinum et intercedere pro Arianis, ut non compelleret illos ab hæresi sua discedere. Nam et Theuderichus hoc in orthodoxos, qui in Italia erant, facere minabatur. Joannes vero Byzantium veniens, et invitatus ab Epiphanio patriarcha, non consentit, usquequo Epiphanio præsideret utpote papa Romanus. Qui omnibus quidem episcopis communicavit, Timotheo vero Alexandrino non communicavit. Cabades autem Persarum rex, filius Perosi, multa millia Manichæorum cum episcopo eorum Indazaro una die peremit, una cum senatoribus Persis, qui sensus eorum erant. Filium enim ejus, nomine Pthasuarsan, Manichæi a puero instruentes et sui sensus efficientes repromittebant ei, dicentes quia Pater tuus senuit, et si contigerit eum mori, principes magorum unum fratrum tuorum facient imperatorem, eo quod teneat dogma ipsorum. Nos autem possumus per orationes nostras suadere patri tuo abrenuntiare imperio, et te promovere, ut ubique confirmes dogma Manichæorum. Qui repromisit hoc facere, si imperasset. Cum autem hæc Cabades cognovisset, jussit conventum fieri quasi facturus filium suum Pthasuarsan imperatorem, et omnes jubens Manichæos una cum episcopo eorum et mulieribus et liberis adesse conventui, similiter et principem magorum Glonazen et magos, et Christianorum episcopum Boazanen, dilectum a Cabade utpote medicum optimum. Et convocatis Manichæis ait: *Gaudeo super dogmate vestro, et volo dare, dum vivo, filium meum Pthasuarsan et consentaneum vestrum. Sed segregate vosmetipsos ad recipiendum eum.* Qui freti fiducia semetipsos segregaverunt. Cabades autem præcipiens exercitus suos ingredi, omnes concidit gladiis cum episcopo eorum, sub conspectu principis magorum et Christianorum antistitis.

Mundi anno 6019, divinæ incarnationis anno 519, cum terræ motus apud Antiochiam adhuc teneretur, Euphrasius episcopus obrutus est a terræ motu et et mortuus est, et c s domus et ecclesia cecidit, et pulchritudo vitatis exterminata est : non enim facta est talis divinitus ultio in alia civitate per omnes generationes. Ast piissimus imperator Justinus his cognitis plurimum animo doluit, ita ut ablato diademate a capite suo et purpura lugeret in sacco sedens per dies multos, adeo ut in die festo procedens ad ecclesiam non passus sit portare coronam vel chlamydem. Porro mense Aprilis ejusdem quintæ indictionis ægrotus imperator Justinus effectus provexit, dum adhuc viveret, in imperatorem Justinianum nepotem (24) suum, qui et coimperavit ei mensibus 4. Mense autem Augusto ejusdem quintæ indictionis Justinus obiit. Eodem autem anno singulare imperium Justinianus obtinuit. Rex autem Helurorum, Grætes nomine, ad Romanos confluxit, et venit Constantinopolim cum populo suo, et petiit imperatorem quo fieret Christianus; qui baptizatum in Theophaniis suscepit eum ex baptismate, repromittentem auxiliari ei in quibuscunque voluisset. Eodem anno adhæsit Romanis mulier quædam ex Hunnis, qui dicuntur Saber, barbara, nomine Boazer, vidua, habens secum Hunnorum millia centum. Tum et rex Hunnorum qui sunt juxta Bosphorum, nomine Gorda, accessit ad imperatorem, et factus Christianus susceptus est ab imperatore; et multis ei præstitis donis misit eum in regionem ipsius ad Romanas res custodiendas et Bosphorum civitatem, quæ pro eo quod Romanis boves per singulos annos pro pecuniis inferebat, Bosphorus appellata est. Locavit autem et numerum militum Romanorum et tribunorum custodire civitatem propter Hunnos, et exigere tributa boum. Promulgavit autem formam imperator de episcopis et œconomis et orphanotrophis et xenodochis, ne hæreditates possiderent nisi quæ priusquam proveherentur habuisse probarentur, de quibus et testamentum emittere potuissent. Ab hora vero qua promoverentur, neminem habere licentiam disponendi, sed omnia ipsius venerabilem domum hæreditari. Et exposuit imperator leges validas contra libidinosos, et multi puniti sunt, et factus est timor multus et cautela. Renovavit etiam contrarias leges, faciens singularem codicem, et vocans eum Novellas constitutiones, in quibus non permittit principem in locis, quibus præest, emere possessionem aut ædificare domum aut hæreditare (25) extraneam personam, nisi quis sibi cognatus exsistat.

Eodem anno passa est a divina indignatione rursus Antiochia, post duos annos prioris passionis, et factus est terræ motus magnus et tempestas gravissima. Et litaniam faciebant qui remanserant omnes, discalceati, clamantes, *Kyrie, eleison,*

NOTÆ.

(24) *Nepotem*, ἀνεψιόν, ut tunc loquebantur, i. e. sororis suæ filium. Gregorius Turon. *Hist.* I, 18 : « Octavianus Julii Cæsaris nepos, quem Augustum vocant. » Et III, 18 : « Parvipendens de interfectione nepotum. » Loquitur de Chlotario, qui filios fratris occiderat. Vide Vossium *De vitiis sermonis*, I, 27. FABR.

(25) *Hæreditare*. Vetus interpres epistolæ ad Philadelph. quæ S. Ignatio ascribitur : « Regnum Dei non hæreditabit. » ID.

et projicientes se pronos super nives. Apparuit autem in visu cuidam Dei cultori homini, ut diceret omnibus residuis quod superscriberent in superliminaribus suis, *Christus nobiscum, state.* Quo facto stetit ira Dei. Et rursus imperator et Augusta multas pecunias donaverunt in recuperationem et ædificationem Antiochensium civitatis, quam et cognominavit Theopolim. Porro XII Kal. Apriliarum 7 indictionis irruit Alamundarus Zecius, regulus Saracenorum, et deprædatus est primam Syriam usque ad terminos Antiochiæ in locum qui dicebatur Litargum, et occidit multos, et incendit exteriora Chalcedonis. Et audientes primores Romanorum, exierunt adversus eum. Quo comperto Saraceni una cum Persis, sumpta præda cum captivis, fugerunt. Præterea Samaritæ et Judæi in B Palæstina imperatorem quemdam Julianum coronantes, et arma contra Christianos moventes, rapinas et homicidia et incendia operati sunt; quos Deus tradidit in manus Justiniani, et interemit omnes, et decollavit Julianum tyrannum. Interea tertio imperii sui anno Justinianus imperator promulgavit ne militarent pagani nec hæretici, nisi soli orthodoxi Christiani, dans illis et inducias usque ad menses tres ad conversionem.

Septimo imperii Justiniani anno facta sunt Vandalica bella, et recepit Belisarius Africam. Denique Vandali sub Arcadio et Honorio ad Hispaniam venientes cum Godigisclo rege suo, et ex ea in Libyam transeuntes, hanc comprehenderunt. Godigisclo vero mortuo Gizerichus ejus principatum C suscepit. Cui successit Honorichus filius ejus, regnum adeptus; qui multa mala Christianis qui in Libya erant ostendit, et arianizare coegit, et multos occidit, et linguam a gutture quorumdam abscidit, qui etiam Dei gratia postea loquebantur. Episcopus autem quidam Orientalis partis imperatorem Justinianum deterruit, dicens ex Deo sibi visionem factam, jubentem sibi ad imperatorem accedere, et postulare ut Christianos qui erant in Libya liberaret a tyrannis. Quibus imperator auditis retinere mentem ultra non potuit, sed tam exercitum et naves armis circumdedit et victualia (26) præparavit, Belisariumque in procinctu esse præcepit in Libyam prætorem mittendum, D quem et prætorem imperator principaliter, et in omnibus statuit. Erat autem cum eo et Procopius, harum rerum conscriptor; proficiscentes autem a regia urbe adierunt Abydum. Belisarius vero curabat quatenus universus stolus simul navigaret et in prædium idem ipsum diverteret; cumque ad Siciliam pervenisset, misit Procopium conscriptorem Syracusam, si forte inveniret quosdam qui se in Libyam ducerent. Ipse vero stolo accepto A ad Caucanam properavit villam, 200 a Syracusa stadiis differentem. Procopius ergo Syracusam ingressus escas emit apud Amalasuntham, uxorem Theuderichi, matrem autem Atalarichi regis Italiæ, amicitiam erga Justinianum habentem. Consecutus quoque est inopinate virum qui sibi fuerat amicus a puero, quique experimentum habens Libyæ locorum et maris, tres tantum dies transierant ex quo Carthagine venerat. Et asseverabat omnem securitatem habere illos, et haud metuere quemquam illorum quod adversus se moveretur exercitus, ita ut a quatuor mansionibus (27) maris Gelimer moraretur. Hunc ergo assumptum Procopius ad Caucana perveniens Belisario præsentavit. Quibus compertis Belisarius transmeavit, et exiit in quoddam prædium; aggeremque ac vallum profundum facientes castrametati sunt. Ubi et cum locus inaquosus esset, vallo effosso terra protulit aquam ad omnem utilitatem, tam animantibus quam exercitibus. Sequenti vero die populus ad prædam prorupit. Prætor autem his accersitis hæc ad eos locutus est: *Violentiam quidem inferre alienisque pasci injustitia est in omni tempore, maximeque nobis in periculis constitutis. Ego enim in hoc fisus in hanc vos terram transvexi, ut justitia et opere bono tam Deum placemus quam Afros ad nosmet attrahere procuremus. Hæc autem vestra intemperantia in contrarium vobis proveniet, et aget ut Afri Vandalis auxilientur. Sed acquiescentes verbo meo, ementes escas asportate, et neque injusti esse videamini neque amicitiam Afrorum in inimicitiam convertatis, sed Deum potius placare studete. Cessate insilire in alienum, et lucrum excutite periculis plenum.* Mittens autem Belisarius electum exercitum urbem sine labore comprehendit; noctu enim ad eam accedentes, et una cum introeuntibus plaustris rusticorum ingredientes, hanc obtinuerunt; et cum dies factus fuisset, tam sacerdotem quam hujus primos captantes, ad prætorem destinaverunt.

Belisarius itaque Carthagine capta commonebat milites, dicens: *Videte quanta prospera facta sunt nobis, quoniam sobrietatem erga Afros ostendimus. Videte honestatem in Carthagine conservare et ne quis quemquam opprimat, nec quidquam ipsius subripiat. Cum enim multa mala fuissent a Vandalis barbaris viris perpessi, imperator noster ad auxiliandum eis nos misit et ad libertatem donandam.* Hæc commonens Carthaginem introivit, et ascendens palatium in Gelimeris solio sedit. Ad quem accesserunt negotiatores Carthaginis, et quotquot juxta mare manebant, queritantes se rapinam a classibus pertulisse. At vero Calonymum, navium principem, juramento constrinxit quatenus om-

NOTÆ.

(26) *Victualia.* Commeatum, victui necessaria. Glossæ Dosithei: « alimonia, victualia. » Flodoardus, *Hist. eccl. Rem.*, II, 11: « Sufficientia victualia constituit. » FABR.

(27) *Mansionibus.* Sulpicius Severus in Martino: « Sedecim mansionibus abest. » Plura de mansionibus dico ad tit. III dictæ Collectionis. ID.

nia quæ rapta fuerant asportaret et propriis dominis redderet; qui defraudans ex eis et perjurans non post multum vindictam exsolvit: nam extra sensum effectus suam ipsius linguam comedens obiit. Ita vero prætor sine tumultu urbem possidebat, ut nec injuriam quampiam inferret homini, nec in foro quospiam obserare domum contingeret, sed ementes milites manducabant et lætabantur. Eos vero Vandalos qui ad sacra confugerant, fide præstita educebat. Murorum autem civitatis diligentiam exhibebat, cum antea negligentia ruerent. Porro dicebant et vetus verbum Carthagine dictum, videlicet Gamma persequetur Beta, nunc esse perfectum: prius enim Gezerichus Bonifacium insecutus est, nunc vero Belisarius Gelimerem. Præterea tot pecunias multitudo reperit quot in nullo loco unquam esse contigerat. Denique Romanorum principatum depopulantes pecunias multas in Libyam transtulerunt. Et cum ipsa regio optima et fecunda esset, pecuniarum reditus eis effecti sunt multi. Nonaginta quippe et quinque annis Vandali Libyam tenuerunt; et cum multas divitias collegissent, in illa die in Romanorum manus omnes divitiæ redierunt. In tribus enim mensibus cum pugnasset Belisarius, id est a Kalendis Octobribus usque ad Kalendas Decembrias, totam Libyam subdidit Misit autem Joannem Armenium cum ducentis electis persequi Gelimerem, donec eum vivum aut mortuum comprehenderet; qui præoccupans Gelimerem comprehensurus erat, nisi res contigisset hujusmodi. Huliares quidam ex Belisarii armigeris erat cum Joanne; qui vino inebriatus, videns avem super arborem insidentem, tenso arcu jecit adversus avem. Et avem quidem consecutus non est, Joannem vero retro in cervice percussit; qui plagatus mortuus est, multum luctum tam imperatori Justiniano et Belisario, quam cunctis Romanis et Carthaginensibus derelinquens. Taliter Gelimer effugiens illa die ad Maurusios properavit; quem Belisarius persecutus in Papua monte, in novissimis Numidiæ, circumclusit, hunc obsidens per hiemem, deficientibus ei omnibus necessariis: panis enim apud Maurusios non fit neque vinum neque oleum, sed far et hordeum immaturum, ut irrationabilia animalia, comedunt. His Gelimer incidens scribit ad Faran, quem dimiserat Belisarius ad custodiendum eum, ut mitteret sibi citharam et panem unum et spongiam. Faras autem hæsitabat quidnam esset hoc, donec qui detulerat epistolam dixit quia panem quidem desiderat videre Gelimer, non videns panem ex quo ascendit in montem, spongiam autem propter oculos non lotos ac per hoc læsos, quatenus hos sinceros

A spongia reddat, porro citharam, ut calamitatem et lamentetur et defleat. His auditis Faras condolens, et fortunam humanam deplorans, secundum ejus scripta faciebat, et omnia mittebat quæcunque (28) Gelimer egebat. Præterea cum hiems transiisset, metuens Gelimer obsidionem Romanorum, et cognatorum misertus filiorum, qui vermes in eadem miseria fecerant, dissolutus est mente, et ad Faran rescripsit quod fidei verbo recepto ipse, et qui secum erant, ad Belisarium properarent. Quo hunc certum jurejurando reddente, assumptis omnibus Carthaginem venit. Belisarius autem hunc gratanter recepit. At vero Gelimer ridendo ad Belisarium introivit. Quem alii quidem superfluitate passionis excessisse quæ sunt naturæ, delirumque B suspicabantur effectum: amici vero hujus et sagacem hominem hunc esse cogitabant, et cum fuerit rex et regii generis, et virtutem validam pecuniasque magnas habuerit, quoniam in fugam versus est et mala in Papua pertulit et nunc ut captivus ductus est, nihil præter multo risu digna, quæ hominum sunt, arbitratum eum esse perhibebant. Belisarius autem hunc cum principibus omnibus Vandalorum non in dehonoratione (29) custodiebat, ut ad imperatorem Justinianum Byzantium duceret. Cyrillo vero statim Belisarius cum capite Zatzonis fratris Gelimeris in Sardum insulam misso, quæ Kyrnus vocabatur, primum hanc Romanis subegit. In Cæsaream autem, quæ est in Mauritania, Joannem alium destinavit, quæ 30 C dierum itinere a Carthagine distans penes Gadira et solis occasum jacet. Aliumque Joannem ex prætoribus unum in fretum quod est in Gadiris, et in castellum quod Septum vocant, direxit. Porro in insulas quæ juxta Oceanum sunt, Majoricam scilicet et Minoricam, Apollinarium destinavit, virum bonum. Misit autem et in Siciliam quosdam Afrorum, et castrum Vandalorum comprehendere jussit. Gothi vero qui hoc custodiebant, matri Athalarici hæc nota fecerunt. Quæ scribit ad Belisarium ne idem castrum tyrannide caperet, quousque imperator Justinianus sciret, et quod sibi esset visum efficeret. In his ergo Vandalicum bellum finem accepit. Verum invidia, utpote in magna felicitate fieri solet, D contigit etiam in Belisarium: quidam enim derogaverunt ei penes imperatorem, quod tyrannidem meditaretur. Ast imperator misso Salomone tentat Belisarii voluntatem, utrum cum Gelimere et Vandalis veniret Byzantium, an manens illuc eos transmitteret. Belisarius autem Byzantium profectus est, Salomone prætore Libyæ derelicto. Cumque Belisarius Byzantium una cum Gelimere et Vandalis pervenisset, magna præmia percipere

NOTÆ.

(28) *Quæcunque.* Cato ap. A. Gellium 13, 22: « Quia multa egeo. » Plautus *Menæchm.* act. I, sc. 2: « Nec quidquam eges. » Priscianus l. XVIII: « Nostri, egeo illius rei et illam rem et illa re. » FABR.

(29) *Dehonoratione.* Flodoardus *Hist.* II, 20: « Quidquid in ipsius imperatoris dehonoratione gestum fuerat. » Vetus interpres epistolæ ad Philippenses, quæ S. Ignatio ascribitur: « Dies festos nolite dehonorare. » ID.

meruit, qualibus nimirum temporibus priscis Romanorum prætores in maximis victoriis digni efficiebantur. Sexcentis enim annis transactis nemo ad talem pervenit honorem nisi Titus, Trajanus et alii Imperatores, qui magistratum contra Barbaricas nationes obtinentes mirabiliter triumpharunt; exuviisque ostensis et ex bello mancipiis in media urbe pompis hæc publicavit, quod triumphum vocant Romani. Sic veteri quidem modo, sed pedestri incedens ex domo sua usque ad Hippodromium. Erant autem exuviæ quotquot administratorio principis ordini competebant, id est throni aurei et rhedæ, quibus regum uxores vehuntur, ornatusque de lapidibus pretiosis compositus, argenti quoque multa millia talentorum, et diversorum imperialium vasorum, quæ Gezerichus Romano despoliato palatio Africam tulit, inter quæ et Judæorum vasa, quæ Vespasiani filius Titus post captam Hierosolymam Romam detulerat. Mancipia vero erant ex triumpho tam ipse Gelimer, vestimentum quoddam portans purpureum, et cognatio ejus universa, Vandalorum quoque quotquot valde prolixæ staturæ ac boni corporis erant. Cumque Gelimer in Hippodromium pervenisset, et tam imperatorem supra tribunal sedentem quam ex utraque parte vulgus astans vidisset, non quiescebat clamans : *Vanitas vanitatum, et omnia vanitas*. Pertingentem autem eum juxta imperatoris tribunal purpura ejus ablata pronum cadere et adorare coegerunt imperatorem. At vero imperator Gelimeri prædia in Galatia multa contulit et amœna, et cum omnibus cognatis suis in his habitare permisit. Verum hunc in patricii ordinem non provexit, eo quod ab Arii secta discedere minime consentiret.

Salomone præterea rem publicam moderante Maurusii prælium adversus Afros moverunt. Porro Maurusii ex gentibus descendunt quas Jesus Nave ex regione Phœnicum a Sidone ad Ægyptum usque habitantes abegit. Qui pervenientes Ægyptum, et non recepti ab eis, ad Libyam veniunt; et hanc inhabitantibus eis, novissimo tempore imperatores Romani terram obtinentes hanc Hoen nominaverunt, statuentes titulos duos supra magnum fontem ex lapidibus candidis concavis, habentes litteras Phœniceas, dicentes hæc : *Nos sumus qui fugimus a facie Jesu latronis, filii Nave*. Erant autem et aliæ gentes in Africa primum indigenæ, habentes regem Asclepium, qui Heraclio conregnavit, quem terræ filium esse asseveraverunt qui Carthaginem condiderunt. Salomon autem a Carthagine sumptis exercitibus contra Maurusios properavit, qui in fugam versi et se in præcipitia demergentes semetipsos interficiunt. Mortua vero sunt in hoc bello Maurusiorum quinquaginta millia, Romanorum vero penitus nullus. Quin nec ictum quisquam eorum ullum accepit, sed omnes incolumes victoriam consecuti sunt. Plurimi vero principum ipsorum Romanis adjuncti sunt. Mulierum atque puerorum tantam multitudinem Romani cepere ut ovis pretio servum Maurusium emere volentibus venundarent. Et tunc eis vetus eloquium cujusdam divinæ (30) feminæ contigit, quia maledictione multitudo eorum a viro sine barba periit : Salomon quippe a puero eunuchus præter voluntatem effectus est, præ passione genitales partes amittens. Porro tota Libya percepta Carthaginem rediit.

Præterea vere incipiente missus est Belisarius Siciliam Romanis facere tributariam. Ubi eo hiemante Romani Libyæ contra Salomonem simultates fecerunt, hoc modo. Acceptis enim interemptorum uxoribus Vandalorum habebant agros earum ut suos, et solvere imperatori pro eis tributa nolebant. At vero Salomon commonebat eos ne contradicerent imperatori, sed huic quæ deliberata fuissent penitus redderent. Ceciderunt autem quidam eorum, maximeque Gothorum, in Arii sectam; quos sacerdotes Ecclesiæ segregabant, et nec liberos eorum baptizare volebant. Unde et in die festo simultas effecta est. Consiliati vero sunt milites Salomonem in templo perimere; qui hoc audito suadere eis recedere a seditione tentabat, quod non post pauca obtinuit. Belisarius autem Siciliam et Romam ab Ugio detentam et circumquaque civitates accipiens, Ugium Byzantium duxit ad Justinianum cum uxore ipsius et liberis. Et misit imperator Narsem cubicularium Romam cum classe tenendi ea quæ illic habebantur. Salomon autem muris Libyæ civitates munivit. Et quoniam Maurusii discesserunt a Numidia victi, Zaben regionem atque Mauritaniam et Sitiphin metropolim sub tributo Romanis effecit : alterius enim Mauritaniæ Cæsarea prima metropolis est. Interea Iberum rex, Zamassardus nomine, Constantinopolim ascendit ad imperatorem Justinianum cum muliere (31) ac senatoribus suis, rogans eum ut esset Romanorum concertator et germanus amicus. Ast imperator hujusmodi proposito ejus accepto multis eum et senatores ejus munificentiis honoravit. Similiter et Augusta uxor ejus variata gemmis ornamenta donavit, et dimisere eos pacifice ad proprium regnum.

Octavo anno imperii Justiniani passa est a divina indignatione Pompeiopolis Mysiæ : scissa enim est terra terræ motu, et obrutum est medium civitatis cum habitatoribus, et erant subtus terram,

NOTÆ.

(30) *Divinæ*. Glossæ : « Divinum μάντιν. » Petronius : « Divinam ego putabam. » Auctor Queroli in Præf. : « Magum mathematicumque sese fingens, » et mox : » Queroli secreta et familiaria quasi divinus loquitur. » Faber.

(31) *Muliere*. Mulier pro uxore, ut in Capitulis Caroli Calvi, quod ibi observat Sirmondus. Imo et Scævola let. ita loquitur in l. xciii, *De legat*, 3 : « Et vulgus Hispanicum *muger* dicit, Italicum *moglie*, Provinciale *mouille*, pro uxore. » Id.

et voces eorum audiebantur clamantium ut sibi misericordia præstaretur, et multa donavit imperator ad educendos et adjuvandos, viventesque liberaliter juvit. Eodem vero anno tradidit Justinianus ad psallendum in ecclesia illud quod canitur *Unigenitus Filius et Verbum Dei*.

Mundi anno 6029, divinæ incarnationis anno 529, Agapitus Romanæ gerit Ecclesiæ præsulatum, Justinianus decimum imperii agit annum, quando et Epiphanio episcopo Constantinopoleos defuncto Anthimus episcopus Trapezuntensium translatus est Constantinopolim. Agapitus autem Romanus episcopus hoc anno ascendens Constantinopolim synodum celebravit contra impium Severum et Julianum Alicarnassensem et cæteros theopaschitas; inter quos et Anthimus, ut consentaneus eorum, depositus a throno projectus est et exivit, cum episcopatum obtinuisset regiæ urbis mensibus decem; et consecratus est pro eo Menas presbyter et xenodochus Sampson ab Agapito papa Romano. Porro Agapitus dormivit Byzantii, et consecratus est pro eo Silverius.

Anno imperii Justiniani undecimo facta sunt prima encænia Magnæ ecclesiæ Constantinopoli, Mena patriarcha in regio sedente vehiculo, et imperatore litaniam cum populo faciente.

Anno duodecimo imperii Justiniani, cum Romæ Vigilius esset episcopus, moti sunt Bulgarum duo reges, Vulger scilicet et Droggo, cum multitudine in Lyciam et Mysiam, cum esset magister militum Mysiæ Justinus, et Scythiæ Baudarius, qui exeuntes contra Bulgares inierunt prælium. Et occisus est Justinus magister militum in bello, et factus est pro eo Constantinus Florentii. Et venerunt Bulgares usque ad partes Thracæ, et egressus est contra eos magister militum Illyrici, Hoccum Hunnus, quem suscepit imperator ex sacro baptismate, et in medium missis Bulgaribus conciderunt multitudines copiosas, et receperunt omnem prædam, et vicerunt potenter, occisis duobus eorum regibus.

Eodem anno cepit Chosroes rex Persarum magnam Antiochiam Syriæ.

Anno decimo tertio imperii Justiniani sociatus est Romanis Mundus ex genere Gipedum derivatus.

Anno decimo quarto imperii Justiniani Chosroes rex Persarum quartum in Romanorum terram fecit ingressum; quem Belisarius rursus ab Hesperiis veniens sapientia sua inefficacem redire coegit ad propria.

Eodem vero anno Timotheo episcopo Alexandriæ mortuo, Severus impius, Antiochenus præsul adulter, et Julianus Alicarnasseus, Alexandriam fuga lapsi, de corruptibili et incorruptibili conferentes adversus invicem, facti sunt tanquam veritatis extranei, et alter quidem Theodosium, alter vero Gaianum Alexandriæ promovit episcopum. Et Gaianus quidem tenuit episcopatum anno uno, Theodosius vero duobus. Hos autem Justinianus imperator mittens duxit Byzantium, et utrumque separatum custodire præcepit. Et Paulum quemdam, qui putabatur orthodoxus, Alexandriæ provexit episcopum. Hic memoriam Severi scelesti faciens ab episcopatu ira imperatoris ejectus est, et veniens Hierosolymis morabatur.

Anno decimo quinto imperii Justiniani, mense Octobrio, facta est Byzantii mortalitas; et eodem anno hypapanti Domini sumpsit initium, ut celebraretur apud Byzantium die secunda Februarii mensis.

Anno decimo sexto imperii Justiniani contigit debellare invicem regem Azumitensium Indorum Judæorum ex causa hujuscemodi. Azumitensium rex ultra Ægyptum est judaizans. Romanorum autem negotiatores per Homeritensem ingrediuntur ad Azumitensem et ad interiores partes Indorum atque Æthiopum. Negotiatoribus autem secundum consuetudinem ingressis terminos Homeriti, Damianus eorum rex illos occidit, et abstulit omnia ipsorum, dicens quoniam Romani malefaciunt Judæis, qui in regione sua sunt, et occidunt eos. Et ex hoc solverunt negotiationem interiorum Indorum Azumiti. Et indignatus Azumitensium rex Adad misit Homeriti, quia læsisti regnum meum et interiorem Indiam, prohibens Romanorum mercatores ad nos ingredi. Et venerunt in inimicitiam magnam, et inierunt bellum in alterutrum. Et cum pugnaturi essent, Adad Azumitensium rex votum vovit, dicens quia si vicero Homeritensem, efficiar Christianus, quia pro Christianis pugno. Deique operatione vicit potentissime, et accepit captivum vivum Damianum regem eorum et regionem ipsorum et regna, gratiasque referens Deo Adad rex Azumitensium misit ad Justinianum imperatorem, ut acciperet episcopum et clericos, et doceretur, et fieret Christianus. Et gavisus est super hoc Justinianus plurimum, et jussit eis dari episcopum quemcunque voluissent, et elegerunt iidem legati, cum curiose quæsiissent, mansionarium (32) S. Joannis magnæ Alexandriæ, virum venerabilem et virginem, nomine Joannem, qui sexaginta duorum erat annorum. Quo suscepto abierunt in propriam regionem ad regem suum, et ita crediderunt Christo, et illuminati sunt.

Mundi anno 6036, divinæ incarnationis anno 536, imperante Justiniano anno decimo septimo factus est terræ motus magnus in universo mundo. Eodemque anno apparuit quidam ex regione Italorum per villas discurrens, nomine Andreas, habens secum canem rufum et cæcum, qui jussus ab eo faciebat miracula. Cum enim staret ipse in foro, et turba in circuitu adesset, clam eodem cane

NOTÆ.

(32) *Mansionarium*. Sic etiam vertit Nicænæ syn. 2 p. 703 ed. R. Vide et can. 2 syn. Chalcedon. Zonaram ad concilia p. 697 a, 698 a et 720 b. et concil. Cpolit. sub Mena p. 737. FABR.

deferebantur astantium annuli aurei et argentei et ferrei, et ponebantur in pavimento, quos ille cooperiebat, et præcipiebat cani, et tollebat, et dabat unicuique suum. Similiter et diversorum imperatorum nomismata mixta porrigebat per nomina. Sed præsto turba astante, virorum scilicet et mulierum, interrogatus ostendebat in utero habentes et fornicarios et adulteros et avaros et magnanimos. Ostendebat omnes cum veritate. Unde dicebant quia spiritum habet Pythonis.

Anno imperii Justiniani decimo octavo diffusum est mare per Thracen miliariis quatuor, et cooperuit eam circa partes Odyssei et Dionysopolis, et multi necati sunt in aquis, et iterum Dei præcepto restitutum est idem mare in loca sua.

Anno imperii Justiniani decimo nono Petrus Hierosolymitanam et Domnus Antiochenam regit Ecclesiam; et facta est inopia frumenti et vini ac pluvia multa, et factus est terræ motus Constantinopoli magnus, et eversio de sancto Pascha, et cœpit vulgus a carnibus abstinere mense Februario, die quarta : imperator autem præcepit alia hebdomada carnem apponi, et omnes carnium venditores occiderunt, et apposuerunt, et nemo emebat aut edebat. Porro Pascha factum est ut imperator jussit, et inventus est populus jejunans hebdomada superflua.

Anno imperii Justiniani vicesimo capta est Roma a Gothis, et Papa Vigilius venit Constantinopolim, et susceptus ab imperatore cum ingenti honore repromittebat facere unitatem catholicæ Ecclesiæ, et anathematizare tria capitula, quique excommunicationem quatuor mensium dedit Menæ Constantinopolitano episcopo in epitimium. Indignatus autem imperator contra Vigilium propter epitimium, et quia differebat complere quæ videbantur super unitate Ecclesiarum, misit ut comprehenderetur. Qui metuens impetum imperatoris ad altare Sergii martyris monasterii Hormisdæ confugit. Et inde tractus tenuit columnas portantes altare, et has evertit, cum esset gravis et corpore grandis. Imperator autem pœnitentia ductus suscepit papam Vigilium, et rogatus Vigilius a Theodora Augusta suscepit Menam patriarcham Constantinopolitanum vicesima nona die mensis Junii, festivitate Apostolorum.

Anno vicesimo primo imperii ejus facti sunt terræ motus magni et pluviæ, mortuaque est Theodora Augusta. Similiter et sequenti anno facta sunt fulgura et tonitrua, ita ut dormientes ex tonitruis læderentur, atque incendia penes Byzantium.

Mundi anno 6046, divinæ incarnationis anno 546, imperii Justiniani anno vicesimo tertio legatus Indorum venit Constantinopolim ducens elephantem, et ingressus est Hippodromium. Januario vero mense suppositum est nomen Menæ patriarchæ Constantinopolitani, et præpositum est nomen Vigilii præcellens in diptychis. Interea mense Martio exsiliit elephas e stabulo noctu, et occidit multos, alios vero debilitavit. Porro Junio mense facta sunt encænia sanctorum Apostolorum apud Constantinopolim, et recondita sunt lipsana Andreæ Lucæ ac Timothei apostolorum, et transiit Menas episcopus cum sanctis lipsanis, sedens in carrucca aurea imperatoria, lapidibus insignita, tenens tres thecas sanctorum apostolorum in genibus suis, et ita encænia celebravit.

Anno imperii Justiniani vicesimo quarto, mense Aprili, missus est Narses cubicularius Romam pugnaturus adversus Gothos, qui ceperant Romam, quoniam postquam eam Belisarius cepit, iterum insurrexerunt et receperunt illam Gothi.

Anno imperii Justiniani vicesimo quinto facta sunt encænia S. Eirenæ trans Constantinopolim in Sycis, et exierunt sancta lipsana ex Magna ecclesia, una cum duobus patriarchis, Mena scilicet Constantinopolitano et Apollinario Alexandrino, et sederunt ambo in imperatorio curru, retinentes in genibus suis sancta lipsana, et venerunt usque ad fretum, et transfretantibus obviam eis occurrit imperator, et aperuerunt eamdem ecclesiam sanctæ martyris Eirenæ. Eodem anno moritur Menas episcopus Constantinopolitanus, et factus est pro ipso Eutychius apocrisiarius Amasiæ ac monachus monasterii quod est penes Amasiam, ac presbyter. Eadem sane Menæ funeris die, cum adhuc jaceret in sacello, mense Augusto tropæa venerunt e Roma Narsis cubicularii et exarchi Romanorum. Inito quippe bello cum Totila rege Gothorum potentissime superavit, et cepit Romam, et occidit Totilam, et vestimenta ejus cruentata cum camilaucio lapidibus pretiosis ornato misit Constantinopolim, et jactata sunt ad pedes imperatoris coram senatu.

Anno imperii Justiniani vicesimo sexto facta est sancta et universalis quinta synodus contra Origenem vesanum et Didymum cæcum et Evagrium atque gentilis sensus eorum deliramentum, et rursus contra capitula. Vigilius autem Romanus convenientibus non consedit. Dimissus autem multis motis ab imperatore, in Illyrico moritur rediens Romam.

Vicesimo septimo imperii Justiniani anno factus est terræ motus terribilis Constantinopoli et circumquaque urbibus, qui tenuit diebus 40, et paulatim homines compuncti sunt, letaniam agentes et frequentantes atque in ecclesiis commanentes (33). Cumque multa Dei misericordia facta fuisset, homines ad pejora dilapsi sunt. Fit autem memoria terræ motus hujus per singulos annos in Campo, letaniam populo faciente.

Mundi anno 6047, divinæ incarnationis anno 547, vicesimo octavo imperii Justiniani anno facta sunt tonitrua et fulgura horrenda, et ventus Afri-

NOTÆ.

(33) *Commanentes*. Ruffinus in Præfatione libri II *De vitis Patrum* : « Commanent autem per eremum dispersi. » FABR.

cus terribilis, ita ut caderet crux, quæ stabat intra portam Rhesii

Vicesimo nono imperii Justiniani anno seditionem concitaverunt Judæi et Samaritæ Cæsareæ Palæstinæ, et facti quasi in ordine Prasinovenetorum irruerunt in Christianos ejusdem civitatis, et multos interfecerunt, et ecclesias combusserunt, Stephanumque præfectum ipsius urbis in prætorio peremerunt, et substantiam ejus surripuerunt. Uxor vero illius ascendens ad urbem adiit imperatorem, qui jussit Adamantio magistro militum descendere in Palæstinam et occisionem exquirere Stephani. Qui veniens eorum quos reperit alios suspendit, alios decollavit, alios vero debilitavit et publicavit. Et factus est timor ingens in omnibus Orientalibus partibus.

Tricesimo imperii Justiniani anno Pelagius Romanorum gerit episcopatum. Quo anno mortuus est Timotheus exarchus monasteriorum et hegumenus monasterii Dalmati, et factus est pro eo Anthimus, inclausus ejusdem monasterii. Et apparuit ignis in cœlo, quasi species lanceæ, a septentrione usque ad occidentem.

Mundi anno 6050, divinæ incarnationis anno 550, tricesimo primo imperii Justiniani anno, factus terræ motus horribilis valde, qualem nullus hominum memorabat in generatione illa super terram effectum: concutiebatur enim terra nocte ac die post decem misericordias Dei. At vero imperator non portavit coronam per quadraginta dies, sed et sancta Christi nativitate absque illa processit in ecclesia; ita ut etiam prandia, quæ ex more fiunt in novem et decem accubitibus, cessare faceret, et horum expensas egenis tribueret. Eodem anno ingressa est gens Byzantium inopinata, eorum qui dicuntur Avares; et tota civitas concurrit ad visionem eorum, tanquam qui nunquam viderint gentem hujusmodi: habebant enim comas retortas, prolixas valde, vinctas prandiis (34) atque perplexas; reliquus vero vestitus eorum similis erat cæterorum Hunnorum. Isti fugientes a regione sua venerunt in partes Scythiæ et Mysiæ, et direxerunt ad Justinianum legatos petentes ut reciperentur.

Mundi anno 6051, divinæ incarnationis 551, tricesimo secundo imperii Justiniani anno ædificatus est trullus Magnæ ecclesiæ Constantinopoli, exaltatus plus viginti pedibus in superioribus supra ædificium quod antea fuerat.

Tricesimo tertio imperii sui anno cœpit imperator ædificare pontem Agoreos fluminis, et convertens eumdem amnem in alium alveum volvit arcus mirabiles quinque, et fecit eum meabilem, cum antea ligneus fuerit.

Tricesimo quarto imperii Justiniani anno diffamatum (35) est apud Constantinopolim quod mortuus esset imperator: venerat enim a Thrace, et neminem videbat. Ergo plebes rapuere panes subito ex locis in quibus fiebant et vendebantur; et circa horam tertiam non inveniebatur panis in tota urbe. Clausa quoque sunt ergasteria, et susurrabat palatium, quia nemo ex senatu videbat imperatorem eo quod dolorem capitis pateretur, et ex hoc crediderunt quod defunctus esset imperator. Interea circa horam nonam fecit senatus consilium, et miserunt præfectum, et fecerunt lumina in tota urbe, quoniam sanus factus est imperator, et hoc modo erepta est civitas a turbatione. Postquam autem sanus effectus est imperator, Eugenius, qui fuerat præfectus, detraxit Georgio et Ætherio curatoribus, quasi voluissent Theodorum facere imperatorem, filium Petri magistri. Cumque fuisset causa diligenter inquisita et nullatenus comprobata, in iram cecidit imperatoris Eugenius, et domus ejus publico est fisco collata. Verum ille ad ecclesiam fugiens salvatus est. Facta est autem mortalitas vasta in Cilicia et Anazarbo et Antiochia magna, necnon et terræ motus; et congressi sunt adversus alterutrum orthodoxi et Severiani, et multa homicidia facta sunt; et misso imperator Zimarcho comite Orientis inhibuit inordinatos, et multos in exsilium misit et publicavit ac membris debilitavit.

Mundi anno 6054, divinæ incarnationis anno 554, tricesimo quinto imperii Justiniani anno capta est Hobes civitas ab Hunnis: et misit imperator Marcellum magistrum militum cum exercitu multo, ut eriperet civitatem.

Tricesimo sexto imperii Justiniani anno tropæa venerunt a Roma Narsis patricii, significantia comprehendisse illum urbes munitas Gothorum duas, Veronam scilicet et Brixiam. Vicesima vero quinta die Novembris mensis sero insidias meditati sunt quidam, ut occiderent imperatorem. Erant autem Ablabius et Marcellus pecuniarum venditor et Sergius. Meditatio autem eorum erat hujusmodi: cum sederit in triclinio sero, priusquam discedendi licentia detur, occidant eum, habentes homines suos sibi cooperantes Indos, abs-

NOTÆ.

(34) *Prandiis*. Hist. misc. « Prandeis. » Promotus ms. in Grammatica: « Prandeum dicitur quædam zona, quod in Vita B. Alexii reperies. » Item: « Facitergium, togilla, mappa, mappulla, gausape, ovarium, mensale, manutergium, prandeum, manumundium, manupiarium. » Anonymus in Vita S. Gregorii: « Particulas brandei (sic legitur) repererunt. Quod videntes legati vehementer irati sunt, dicentes dominos suos pulcherrimis palliis abundare, ac per hoc Romanorum vilibus prandeis non egere. » Sangallensis, l. II *De gestis Caroli M.*: « Cumque tenuissimas illas pelliculas vel tenuiores brandeas extrahere cœpissent. » Flodoardus, *Hist. Rem.* I, 20: « Corpus ejusdem rubeo constat brandeo indutum. » FABR.

(35) *Diffamatum est*. Glossæ: « διαφημίζω diffamo, devulgo, pervulgo. » Utitur Apuleius. B. Augustinus, *De Civ. Dei*, VI, 10: « Tam grandi gloria diffamari. » Anastasius Bibliothec. in Epistola ad Martinum episc. Narn.: « Potui ei scribere ac innotescere omnia quæ de ipso diffamabantur. » ID.

conditos in Silentiario et in Archangelo et in Curru, ut cum facta fuerit machinatio, turbationem faciant. Porro idem Ablabius etiam aurum accepit a Marcello argenti venditore, libras quingentas, ut sibi cooperaretur. Sed Deo volente fisus est Ablabius Eusebio exconsuli, qui erat comes fœderatorum, et Joanni logothetæ, dicens quia hodie vesperi volumus imperatorem aggredi. Qui cum hoc nuntiassent imperatori, tenuit eos, et invenit illos ferentes absconditos gladios. Et Marcellus quidem argenti venditor, spe frustratus, et exempto gladio quem portabat, dedit sibi tres ictus in triclinio comprehensus, et moritur. Sergius autem fugit ad Blachernas, quo educto ab ecclesia, et interrogato, persuasum est ei confiteri quod et Isacius argenti venditor et Belisarius gloriosissimus patricius conscius hujusmodi fuerit machinamenti, et Victus pecuniarum venditor et Paulus curator ejusdem Belisarii consilium scierint. Qui comprehensi et traditi Procopio præfecto confessi sunt, et dixerunt de Belisario, qui mox factus est imperatoris sub ira. Multi vero et fuga usi sunt. Interea quinta die mensis Decembrii fecit imperator silentium, adducens et patriarcham Eutychium, et jubens eorum recitari confessiones. Quo audito Belisarius ingenti est mœrore gravatus, et mittens imperator comprehendit omnes homines ejus, et ipsum domi sedere præcepit custodiendum. Interea mense Decembrio, vicesima die, facta sunt encænia Constantinopoli Magnæ ecclesiæ secundo. Porro vigiliæ eorumdem encæniorum factæ sunt apud S. Platonem, et exivit inde patriarcha Constantinopoleos Eutychius cum letania præsente imperatore, sedens in eodem vehiculo et portans apostolicum habitum et tenens sanctum Evangelium, cunctis psallentibus : *Tollite portas.* Eodem mense captæ sunt quædam partes Africæ a Mauritanis insurgentibus adversus Africam ita : Cutzinas nomine quidam ex ipsa gente exarchus Mauritanorum habebat consuetudinem accipiendi a principe Africæ, qui per tempus erat, certam quantitatem auri. Cum autem venisset ut acciperet illud, Joannes princeps Africæ occidit eum. Porro insurrexerunt filii Cutzinæ vindicantes paternum acceptum, et erecti contra illam ceperunt ejus partes aliquas deprædantes. Imperator itaque hoc agnito misit in auxilium Africæ Marcianum magistrum militum, nepotem suum, cum exercitu ad pacificandos Mauros ; et confluxerunt ad eum, sicque pace potita est Africa. Eodem anno imperator quibusdam turbationes Constantinopoli concitantibus, pollices abscidit eorum duntaxat qui cum gladiis pugnaverunt. Nonadecima vero die Martii mensis admissus est Belisarius patricius receptis omnibus dignitatibus suis. Eodem anno venerunt legati Ascelti regis Ermechionorum, qui positus est intra Barbarorum gentem juxta Oceanum, Constantinopolim.

Mundi anno 6056, divinæ incarnationis anno 556, A Justinianus imperii sui tricesimo septimo anno perrexit causa orationis ad Myriangelos, id est Germias, urbem Galatiæ. Novembrio vero mense introivit Byzantium Arethas patricius et princeps tribus Saracenorum, debita deferre imperatori filiorum suorum debiti gratiam, ut scilicet post obitum suum tenerent principatum tribus suæ.

Tricesimo octavo imperii Justiniani anno Eutychius patriarcha Constantinopolitanus depositus est et in exsilium missus a Justiniano in Amasiam ; et factus est pro eo Joannes ex scholasticis, cum esset apocrisiarius Antiochiæ magnæ et presbyter ejusdem ecclesiæ. Eodem anno Justinianus imperator de corruptibili et incorruptibili dogma commovens, edicto ubique alieno a pietate transmisso, B Deo præoccupante defunctus est, cum imperasset triginta octo annis, mensibus septem et diebus tredecim, et efficitur hujus successor Justinus curopolates. Eodem anno Theodosiani et Gajanitæ apud Alexandriam ædificare cœperunt conciliabula, et prævalentes Gajanitæ episcopum sibi consecraverunt Helpidium archidiaconum suum ; quem imperator vinctum venire præcepit. Cumque veniret per Segrin, mortuus est. Porro Theodosiani Dorotheum occulte noctu episcopum sibi ordinaverunt, et in unum convenientes tam Gajanitæ quam Theodosiani communem episcopum sibi inthronizaverunt. Cujusdam autem abbatis barbam pelle et carne decoriaverunt. Taliter hæreticorum C dementia gerere consuevit, adeo ut ea quæ paganorum sunt multoties operentur.

Mundi anno 6058, divinæ incarnationis anno 558, Joannes Romanæ præest Ecclesiæ. Justinus imperat, nepos Justiniani, coronatus a Joanne patriarcha. Erat autem natione Thrax, magnanimus atque ad omnia prosper. Habebat autem et uxorem Sophiam nomine, quam et coronavit Augustam. Cum autem esset pius, adornavit ecclesias quas Justinianus ædificaverat, tam videlicet Magnam ecclesiam et sanctos apostolos quam alias ecclesias et monasteria, donans eis thesauros et omnem reditum ; eratque orthodoxus valde, et misit Photinum monachum, privignum Belisarii patricii, dans ei potestatem contra omnem personam, et causam D pacificandi Ecclesias universas Ægypti et Alexandriæ.

Secundo anno imperii Justini Ætherius et Addius, ac medicus qui cum ipsis erat, insidiati sunt eidem imperatori Justino ; qui cogniti interfecti sunt gladio. Eodem anno Agatho monachus, frater Apollinarii episcopi Alexandrini, veniens Alexandriam sermones habiturus, et Eustochium monachum, qui magnus erat et œconomus Alexandriæ, custodiæ mancipavit, qui per tectum fugiens venit Byzantium, Macario tunc factione pulso ecclesia, et consecratus est Eustochius pro Macario episcopus Hierosolymis.

Tertio imperii Justini anno, accersitis Sophia piissima Augusta pecuniarum venditoribus et no-

tariis, jussit deferri cautiones debitorum et breves, quibus lectis accepit breves, et præbuit eos debitoribus, et reddidit dominis suis, et laudata est super hoc magnopere ab universa civitate. Eustochius autem, ingressus Hierosolymam, non audienda contra Apollinarium et Agathonem et Macarium novæ Lauræ monachos excitavit, mentiens illos Origenistas. Et ideo pulsus est, et iterum restitutus est Macarius in throno suo.

Quarto imperii Justini anno rursus Macarius Hierosolymis præfertur episcopus, et Alexandriæ Joannes habetur antistes.

Quinto imperii Justini anno, cum magnus Anastasius Antiochenus episcopus reprehendisset in rescriptis synodicorum Joannem Constantinopolitanum, qui consecraverat Joannem Alexandrinum, et hoc consecrato pulsus est ab ecclesia sua per indignationem Justini, et ordinatus est Gregorius monachus et apocrisiarius monasterii Byzantiorum.

Sexto imperii Justini anno Narses cubicularius et protospatharius dilectus imperatoris construxit domum Narsis et monasterium Catharorum.

Septimo imperii Justini anno Romani ac Persæ pacem corruperunt, et iterum Persicum renovatum est bellum eo quod Homeritæ Indi legationem ad Romanos miserint, et imperator Julianum magistrianum cum sacra destinaverit ad Aretham regem Æthiopum per Nilu fluvium ab Alexandria et Indico mari, qui receptus est ab Aretha rege cum gaudio multo, appetente nimirum amicitiam Romanorum imperatoris. Enarrabat autem, cum rediisset, idem Julianus, quod quando receperit eum rex Arethas nudus esset, habens circum cincturam et in lumbis linea vestimenta auro contexta, circa ventrem vero portabat indumenta scissa cum margaritis pretiosis, et in brachiis quinos circulos, et armillas aureas in manibus suis, in capite autem pannum gemmatum, habentem ex utroque ligamento plectas quatuor, et torquem aureum in collo suo, et stabat super quatuor elephantes, stantes et habentes jugum et rotas quatuor, et superius ut currum excelsum, velatum petalis aureis, ut sunt principum provinciarum currus; et stans super illos ferebat scutum parvissimum deauratum et duas lanceolas aureas, et senatus ejus omnis erat cum armis, canentes modulationes musicas. Introductus ergo legatus Romanorum cum adorasset, jussus est ab eo erigi et duci ad se. Cum autem suscepisset imperatoris sacram, osculatus est signaculum, cum habebat pectusculum imperatoris. Susceptis autem et donis gavisus est valde. Porro cum legisset sacram, invenit ut se contra regem Persarum armaret, et proximam sibi Persarum perderet regionem, et ulterius cum Persis fœdera non iniret. Protinus ergo collecto exercitu rex Arethas coram legato Romanorum adversus Persas prælium movit, subjectos sibi Saracenos præmittens. Profectus autem et ipse ad regionem Persarum, depopulatus est omnia quæ in partibus illis erant. Tenens autem rex Aretha caput Juliani, et dans ei pacis osculum, dimisit eum in multa benevolentia multisque muneribus. Porro facta est et alia causa, quæ turbavit Chosroen. Hunni quippe per illud tempus, quos Turcos dicere consuevimus, legationem dirigunt ad Justinum, per Alanorum regionem mittentes. Hoc timens Chosroes excusationem prætendebat, rebellionem Armeniorum in se factam per accessum, quo Justino adhæserant. Sed et profugos repetebat. Impendebat enim Romanorum imperator per singulos annos quingentas libras auri, ut castra, quæ loco proxima erant, Persæ custodirent, ne ingressæ gentes utramque rem publicam destruerent, communibusque sumptibus castella muniebantur. At vero Justinus pacem dissolvit, asserens opprobrium esse sub Persis solvere tributa Romanos : propterea locum magnum hoc Persarum Romanorumque reperit bellum. Porro Justinus Marcianum patricium, et cognatum suum prætorem creans Orientis contra Persas direxit.

Mundi anno 6065, divinæ incarnationis anno 565, octavo imperii sui anno Justinus infirmatus est et tristatus adversus Baduarium fratrem suum, et hunc injuriis laceravit. Novissime vero præcepit cubiculariis pugnis cæsum educere illum in conspectum concilii senatorum : erat enim comes imperialium stabulorum. Quo comperto Sophia tristata est et conquesta imperatori, qui se pœnituit, et descendens ad eum in stabulum introivit subito cum præposito cubiculariorum. Baduarius autem viso imperatore fugit a loco in locum, per superiora præsepis, præ timore imperatoris. Ast imperator clamabat : *Adjuro te per Deum, frater mi, exspecta me*. Et cum cucurrisset, tenuit eum, et amplexatus deosculatus est illum, dicens : *Peccavi tibi, frater mi, sed suscipe me ut fratrem tuum primum et imperatorem : ex diabolica enim operatione novi quod factum sit hoc*. Qui cecidit ad pedes ejus, et flens ait : *Veraciter, domine, potestatem habes. Verumtamen in præsentia senatus deformasti servum tuum. Modo, domine, his rationem redde*. Et ostendebat ei equos. At vero imperator rogavit eum secum manducare, et pacificati sunt. Eodem vero anno factum est bellum circa Sargathon Romanorum atque Persarum magnum, et vicerunt Romani.

Nono anno imperii Justini Hormisda rex Persarum Ardamenum ducem Persarum ordinans misit Romanorum regionem depopulari; qui præda multa capta reversus est. Quo comperto Justinus, consternatus mole calamitatis, capti sensus languorem incurrit, et pactum facere petit Hormisdæ, qui id fieri anno consensit.

Mundi anno 6067, divinæ incarnationis anno 567, Justinus imperator Tiberium comitem excubitorum sibi filium faciens Cæsarem appellavit, et consessorem suum constituit tam in Hippodromiis quam

in diebus insignibus. Erat autem imperator pedibus captus, ac per hoc magis in lectulo jacens.

Undecimo imperii sui anno construxit Justinus magnum aquæductum Valentis, et largitus est urbi dapsilitatem aquarum.

Duodecimo imperii sui anno Justinus imperator synagogam Hebræorum, quæ erat Constantinopoli in Chalcopratiis, ablatam ab eis fecit ecclesiam Dominæ sanctæ nostræ Dei Genitricis; quæ Magnæ proxima est ecclesiæ.

Tertiodecimo imperii Justini anno, Joanne Constantinopolitano defuncto episcopo, Eutychius recepit iterato thronum eundem. At vero imperator infirmatus, et pauxillum a languore demissus, advocavit tam pontificem et senatum quam omnes sacerdotes et cives, et adducto Cæsare Tiberio palam omnibus appellavit eum imperatorem, his sermonibus usus: *Ecce Deus, qui benefecit tibi. Hunc habitum Deus tibi dedit, non ego: honora illum, ut tu quoque honoreris ab ipso. Honora matrem tuam, quæ aliquando tua domina fuit. Nosti quod primum ejus servus fueris, nunc autem filius. Ne gratuleris in sanguinibus; ne communices in homicidio; ne malum pro malo reddas; ne in malo inimicitiæ similis mihi efficiaris. Ego enim, ut homo, culpavi: etenim et culpabilis factus sum, et recepi secundum peccata mea; sed causam habebo cum his qui hoc mihi fecerunt, ante tribunal Christi. Non clevet te hic habitus quemadmodum me. Sic attende omnibus sicut tibi. Scito quid fueris, et quis modo exsistas. Ne superbias, et non peccabis. Nosti quis fuerim et quis factus exstiterim et exsistam. Omnes isti filii tui sunt et servi. Scis quod præ visceribus meis honoraverim te. Hos cum videas, omnes qui sunt rei publicæ vides. Intende militi tuo. Ne milites suscipias, ne dicant tibi quidam quia decessor tuus taliter conversatus est. Hæc enim dico, a quibus passus sum. Qui habent substantias, fruantur eis: his vero qui non habuerint, dona.* Et facta oratione a patriarcha, cum dixissent omnes, Amen, cecidit Cæsar ad pedes imperatoris, et dixit ei: *Si vis, sum, si non-vis, non sum.* Et imperator ait: *Deus, qui fecit cœlum et terram, ipse omnia quæ dicere oblitus sum, in cor tuum immittat.* Porro cnm hæc prosequeretnr imperator, replebat lacrymis totum collegium. Quod cum solutum fuisset, Tiberius dona subditis impertitus est, et quæcunque in imperatoris appellationibus moris exsistunt.

Mundi anno 6071, divinæ incarnationis anno 571, imperare cœpit Tiberius redimitus ab Eutychio patriarcha, cum esset et ipse genere Thrax. Cumque imperaret, clamabant partes: *Anastasia Augusta, tu vincas. Salva, domine, quos imperare jussisti.* Audiens autem Sophia Justini conjux percussa est animo: volebat namque nubere Tiberio et permanere Augusta: nesciebat enim quod haberet uxorem. Quidam autem dicebant quod et in vita Justini adamicata fuerit ei, et ipsa persuaserit Justino ut cum Cæsarem faceret. Verum Tiberius mittens duxit Anastasiam conjugem suam, et coronavit eam Augustam, et jactavit rogam multam.

Secundo imperii Tiberii anno Alexandriæ antistes habetur ecclesiæ Eulogius. Misit interea imperator Tiberius ad regem Persarum secundum morem, nuntians promotionem suam; quo pacem non admittente Tiberius magnas virtutes congregavit, et disseminatis regiis thesauris multos fecit exercitus, creans magistrum militum Orientis quemdam Justinianum.

Tertio imperii Tiberii anno rex Persarum sumptis virtutibus suis in Armeniam properat. Audiens autem Romanorum dux regem Persarum per semetipsum prælium initurum, expeditus effectus e t. Timor enim ingressus est in populum Romanorum, et idcirco Justinianus ad virtutes sermonibus usus compescuit formidinis pugnam. Cum autem bellum fieret et sagittatio Persarum facta multa fuisset, ita ut etiam solares radii celarentur, dum videlicet Romani clipeis jacula, quæ ex arcubus mittebantur, continuatis projicere niterentur. Cum autem profunda consisteret Romanorum acies, Persæ ferre non poterant, sed in fugam vertitur Babyloniorum caterva, et intereunt multitudines copiosæ. Accipiunt interea et Persarum supellectilem et regium tabernaculum totumque clarissimum apparatum. Tenent autem et elephantes Romani, et ad Tiberium mittunt insignes et regias illas exuvias. Itaque legem ponit Persarum rex, confusionem non ferens, nunquam jam Persarum regem in prælium egressurum. At vero Romanus exercitus Persicis adjecit ærumnis, et ad intima Persidis properavit, et multum illic excidium et captivitatem patravit, perveniens etiam in medium Hyrcanii maris. Cum autem hyems adesset, non remeaverunt Quirites ad propria, sed in Perside hyemem transegerunt. Porro eodem anno cœpit ædificare Tiberius publicum Blachernarum, et renovavit multas ecclesias et xenodochia et gerontocomia, jussitque se scribi in phœniceis litteris Tiberium Constantinum.

Quarto imperii Tiberii anno mortuus est Eutychius patriarcha, et promotus est post dies sex Joannes Jejunator, Magnæ ecclesiæ diaconus. Imperator autem Tiberius emptis corporibus gentilium constituit militiam in nomen proprium, amiciens et armans eos in millia quindecim, dans eis ducem Mauricium comitem fœderatorum, et subducem Narsen, et misit eos contra Persas. Bello autem facto magno valide Romani victores efficiuntur, et abstulerunt a Persis civitates et regiones, quas sub Justiniano ceperant et Justino. Abiens autem Mauricius Constantinopolim susceptus est ab imperatore cum ingenti honore, et publicavit Tiberius victorias Mauricii, et generum hunc admisit ad Constantinam filiam suam. Similiter et Germano prætori junxit filiam suam Charito, utrumque Cæsarem creans. Mense vero

Augusto mora comedens matutina, visu digna sed A corrupta, pthisin incurrit. Et cum esset moriturus, accito patriarcha Joanne atque senatu una cum militiis, in tribunalium lectica est deportatus; et quia loqui non poterat, per epanagnosticon, quæ rebus Romanorum erant utilia, manifesta populo fecit, et Mauricium generum suum nuntiavit imperatorem. Itaque cum omnes imperatoris laudassent consilium atque Mauricium imperatorem, conversus Tiberius in lecto suo diem obiit, cum regnasset annis tribus, mensibus decem, diebus octo.

Mundi anno 6075, divinæ incarnationis anno 575, Mauricius imperat; eodemque anno legatione funguntur Avares ad imperatorem Mauricium, qui ante breve tempus Sirmium subegerant, insignem B civitatem Europæ, postulantes octuaginta millibus auri, quæ accipiebant per annos, a Romanis alia superaddi viginti : imperator autem pacem affectans hoc admisit. Petivit autem ad videndum sibi et elephantem, animal Indicum, mitti; cui imperator majorem omnibus misit; quem ille visum remisit ad imperatorem. Similiter et lectum aureum sibi mitti petiit; sed et hoc imperator misit ad eum : ipse vero et hunc contemptum remisit. Postulabat autem iterum alia viginti millia centum addi. Quod imperatore non admittente, chaganus Siggidonem civitatem subvertit et multas alias urbes cepit, Illyrico subjacentes. At vero imperator Helpidium patricium cum Comentiolo legatos ad C chaganum transmisit. At vero Barbarus in sponsionibus pactorum agere se pacem professus est. In Oriente vero Joannem Mystaconem prætorem Armeniæ fecit, qui veniens ad Nymphium amnem, ubi Tigri misceri dignoscitur, bello congreditur cum Cardariga Persarum prætore, et prævalent Romani adversus Barbaros. Cardarigas vero non est proprium nomen, sed dignitas maxima apud Persas.

Secundo imperii sui anno consul Mauricius appellatur, et multos thesauros urbi donavit; provehit autem Philippicum prætorem Orientis, cui et Gordiam sororem suam in conjugium tradidit. At vero Philippicus Persicas arripiens partes appropinquavit Nisibi, et repente in Persidem ingressus D multam prædam sumpsit, quam per montes salvam ducens in Medorum regionem transtulit, et multis illic villis exterminatis ad Romana rura reversus est. Porro chaganus Avarum pacem solvere festinabat : nam Sclavinorum gentes contra Thracem armavit, quæ pervenerunt usque ad longos muros, multum facientes excidium. Ast imperator palatii eductis militiis et plebibus e civitate longos muros custodiri præcepit, et Comentiolum ducem ordinans et armans contra Barbaros misit, qui insperate in Barbaros ruens copiosas multitudines interfecit, hosque pepulit. Cum autem pervenisset Hadrianopolim, occurrit Andragasto multitudines Sclavinorum cum præda ducenti, et in hunc irruens et captivitatem eripuit et victoria magna indutus est.

Tertio imperii Mauricii anno Philippicus sumptis exercitibus ad Persicam regionem profectus est, et capta Arxenene magnam prædam obtinuit, et formidinem operatus est Persicis exercitibus. Interea Constantinopolim languens remeat, militesque sine læsione ad propria repedarunt.

Quarto imperii Mauricii anno Philippicus egressus a regia urbe, hostium sumpto apparatu ad civitatem Amidam properat, et collectis armatis percunctabatur eos si in promptu haberent properandi ad bellum. Ast Romanis juramentis credulum eum reddentibus se alacriter bellaturos, venit ad Anazarbon : at vero Cardarigas hoc comperto risui auditionem mandabat, somnium esse quod dicebatur opinans, accersitisque magis interrogabat quis erit victoriæ dominus. Ast dæmonum placatores Persas astruebant a diis victoriam allaturos. Exsultant igitur super his Persæ magorum læti promissionibus facti, et patrant continuo ligneos compedes ex ligno et ferro, quibus Romanos compeditos vinciant. Prætor autem commovet Romanos, ne agrorum labores exterminent, ne justitia Dei, quæ malum odit, victoriam ad Barbaros transferat. Postera ergo die prætor dirigit duos phylarchos Saracenorum, et capiunt Persas viventes, per quos motus adversariorum didicerunt, quia asseruerunt Dominico die velle Barbaros in Romanos irruere. Porro Philippicus diluculo vale dicens Romanis, tribus phalangibus occurrit ad prælium, ipseque assumpta dei virili forma, quam achiropoieton Romani prædicant, discurrens per acies armatis divinam impartiebatur virtutem, et stans post aciem, hæc retinens arma, lacrimis multis deum placabat, qui cœlestium ordinum principes auxiliatores assumpsit. Cum autem bellum ageretur, Vitalianus princeps aciei omnibus audacius motus phalangem Persarum disrupit et sarcinam tulit. Romani autem circa spolia cœperunt vacare, quos accipiens Philippicus, ne ad exuvias etiam reliqui reversi prælii obliviscerentur conversique Barbari perderent eos, Theodoro Ilibino galea sua imposita, misit gladio percutere eos qui vacabant circa exuvias; quem videntes et existimantes esse Philippicum, dimissis spoliis properarunt ad bellum. Cum autem bellum multas per horas ageretur, vox fit a prætore Persarum equos percutere lanceis; quo facto in fugam versus est Persarum exercitus, et triumpho ingenti Romani positi multos ex eis peremerunt et spoliaverunt. Postera vero die sumptis virtutibus suis Cardarigas rursus ad bellum armatur, et secundo prælio gesto denuo vincunt Romani, et occiduntur Persæ multi. Comprehenduntur etiam vivi duo millia, Byzantiumque mittuntur; aufugit quoque Cardarigas, quem Persæ cum injuriis respuunt. Porro Philippicus Heraclium, Heraclii imperatoris patrem, subprætorem ad explorationem Barbarorum transmisit,

sumptisque militiis Babyloniam adiit, et Chlomarorum castellum obsidet. At vero Cardarigas eligit milites idiotas cum subjugalibus (36), et turba collecta exercitum se movere jactabat, et per munita loca obscura nocte in dorsa Romanorum efficiuntur, nequaquam fidentes se manus in eos missuros. Timore autem importuno cadente in Philippicum fuga irrationabili usus est. Quo comperto Romani in fugam convertebantur per loca ad meandum difficilia, multa incurrentes pericula. Cumque sol ortus fuisset, a calamitate liberabantur, nemine persequente, et pervenientes ad prætorem hunc injuriis pessimis blasphemabant. Verum Persæ fictam existimantes fugam persequi ausi non sunt. Porro Heraclius transmeans Tigrim, quæcunque Medicæ regionis erant insignia prædia, igni tradebat, et sic ad Philippicum rediit cum spoliis multis.

Mundi anno 6079, divinæ incarnationis anno 579, quinto imperii Mauricii anno Avarum chaganus fœdere dissoluto Mysiam et Scythiam atrociter expugnabat, subvertens Ratiarnam et Bononiam et Aquis et Dorostolum et Zandapa et Marcianopolim. Comentiolus vero ad maritima venit, et separato exercitu improbabiles discrevit ab optimis, et inutilis quidem virtutis quadraginta millia custodire vallum jubet, electorum autem sex millia sumens, duo millia ex his tradit Casto et duo Martino, et ipse duobus sumptis contra barbaros properat. Castus autem veniens Zandapa et Emon, repertis barbaris in desidia constitutis, multos ex eis disperdit, prædamque multam obtinens armigero ad salvandum tradebat. Martinus autem circa Mean civitatem effectus, et in chaganum ex insperato incurrens, multos virtutis ejus exstinxit, ita ut ille salutem suam fuga mercatus sit. Martinus vero victoria gloriosa percepta ad prætorem revertebatur, ubi se promiserat eos exspectaturum. Comentiolus autem formidine pressus Marcianopolim rediit; qui non invenientes eum collegerunt exercitus suos, et per artum locum Æmi castra movent. At vero Martinus videns chaganum transeuntem fluvium ad prætorem rediit. Castus autem transito flumine appropinquans his qui præcurrerant, Avarum obtinet pugnam. Porro vani cujusdam dæmonis repromissionibus deceptus non rediit ad prætorem. Posteraque die tenens transitus chaganus conclusit eum. Scinditur igitur populus, et unusquisque, ut vires habebat, per nemora fugiebat. Capiuntur itaque quidam a barbaris, et indicant ubi latitabat Castus; et hoc capto exsultabant et lætabantur. Chaganus sane per meridiem iter agens contra Thracem properat, Longosque muros accepit. At

A Comentiolus, qui in silvis Æmi latitabat, cum Martino exivit, et perveniens ad chaganum imparatum invenit eo quod Avarum multitudo diffusa esset per Thracem; et prima vigilia noctis properat adversus illum, essetque profecto a se opus ingens patratum, nisi eventus quidam falleret ejus conatum. Uno quippe animante onus subvertente, quidam domino animantis acclamat onus erigere, patria voce, dicens *Torna, torna, frater*. Et dominus quidem mulæ vocem minime sentiebat: sed populi hoc audito hostes imminere sibi existimantes in fugam conversi sunt, *torna, torna*, maximis vocibus exclamantes. Chaganus autem ingentem formidinem indutus penitus fugiebat, et videbantur Barbari et Romani invicem fugere, nemine persequente.

B Præterea chaganus sumptis virtutibus Apiriam civitatem obsedit, inventumque Busan urbis manganarium interficere nitebatur, qui pecunias rogabat ei multas præbere, si vitam sibi donaret. Ille vero hunc ligatum urbi præsentavit. At ipse quærebat habitantes urbem ut emeretur, narrans quam sæpe pro civitate certaverit. Civis quidam multitudinibus persuasit hoc minime faciendum. Quia ergo parvi pensus est Busa, repromittit chagano se tradere civitatem, et exterminatorio instrumento facto, quod arietem nominant, civitatem adeptus est; ducentes quod barbari argumentosum ingenium (37), et alias plures urbes in servitutem redegerunt, et cum multa captivitate reversi sunt.

C Audientes autem Byzantii quod Castus a Barbaris captivus effectus sit, magnis conviciis contra Mauricium utebantur, et hunc in manifesto blasphemiis appetebant.

Per idem quoque tempus Heraclius Heraclii pater Persicum aggressus est castrum, quod et cepit. Similiter et Theodorus castrum Mazarorum, amboque Bavides veniunt. Et cum castrum munitissimum esset, miles quidam Saphires nomine, stimulos est operatus, et contra compagines lapidum hos figens per eos aditum fecit. Cum autem fortis ille ascendisset muri coronam, vir Persa hunc expulit. Cadit ergo Saphires deorsum, et suscipiunt eum in scutis suis Romani. Et rursus opus audenter arripit, et denuo a firmitate repellitur.

D Iterumque Romani hunc scutis suscipiunt, et tertio ad machinamentum conatus est. Cumque ad muri caput pervenisset, Persam excidit, deinde caput ejus Romanis præbens hos fiducia magna replevit; multisque imitantibus virum fortem, et per palos ascendentibus murum, Romanis traditur castrum. Et alios quidem Persarum occiderunt, alios vero captivos duxerunt una cum supellectili, igni prodito castro. Interea Philippicus rursus Byzantium

NOTÆ.

(36) *Subjugalibus*. Glossæ : ὑποζύγιον *subjugium*. Onomasticon : *Subjugalis* ὑποζύγιος. *Subjugalis* bestia Prudentio in agone Romani. FABR.

(37) *Ingenium*. Gallis *engin*, machina bellica. Matth. Paris. « Ut ingenium adhiberetur ad turrim. » Sic Papias in Vocabulario argumentum ingenium interpretatur. Vide Elmenhorstium ad Apul. *Met.* l. v, p. 207. Glossæ Dosithei : « Argumentum, argute inventum. ID.

iter egit, Heraclio Romanorum duce relicto. Veniens autem Tarsum, et dicens quod imperator Priscum Orientis prætorem creatum direxerit, scribit Heraclio dimisso exercitu in Armeniam venire ad Narsen et Prisci ejus præsentiam facere manifestam. Imperator enim Philippico jusserat quarta rogæ parte privare militiam. Philippicus autem timens ne occasio tyrannidis fieret, super hoc imperatori non paruit, ideoque a prætura deponitur. Priscus autem perveniens Antiochiam præcepit milites apud Monocartum colligi. Advocat autem et Germanum, cui Hedessenorum principatus creditus erat, una cum episcopo, et una cum eis ad exercitum ibat, solemnitatem Paschæ cum illis facturus. At vero duces exercitus obviam venerunt ei cum bandis, duobus signis procul ab exercitu. Ast Priscus secundum morem non descendit ab equo, nec consuetis salutationibus usus est. Hinc ergo et odii exordium factum est: in communibus namque injuriis multitudines severius patiuntur. Post festum autem diem demonstrabantur tetricæ imperatoris litteræ. Confluunt itaque multitudines ad prætoris fixuram tabernaculi, aliis quidem gladios portantibus, aliis vero lapides vel ligna jactantibus. Fit igitur pavidus Priscus, et ascendens equum fuga evasit periculum. Illi vero scindentes fixum hujus tabernaculum, omnia quæ ipsius erant diripuerunt. Ast ille Constantiam perveniens a medicis de percussionibus lapidum et vulneribus curabatur, et mittit episcopum civitatis rationem faciens ac pollicens exercitui se suasurum imperatori, ne illos privet aliqua conferendarum consuetudinum (38). Ast exercitus episcopum cum injuriis respuerunt, et Germanum invitum prætorem pronuntiaverunt super scutum elatum, imperatoriamque statuam subverterunt, et hujus imagines demoliti sunt. Et in tyrannidem prorumperent et urbes dispoliarent, nisi Germanus id agere multa commonitione et exhortatione vetuisset. Priscus autem hæc imperatori manifesta fecit, et imperator Philippicum denuo prætorem Orientis constituit. Priscus vero Byzantium rediit. Porro exercitus juramentis se affirmabat a Mauricio nullatenus imperari. Barbari sane Romanis calamitatibus delectabantur. Verum imperator Aristobolum, curatorem imperialium domorum, ad exercitum misit, quatenus juramentis et donis tyrannidem solveret; quod et fecit. Tyrannide vero destructa fit Persarum atque Romanorum circa Martyropolim maximum bellum. Romanis vero potentia et ducum virtute expugnantibus Persas, interficitur Maruzas Persarum prætor. Comprehenduntur etiam viventium ex his tria millia, et Persicorum principes agminum mille tantum reversi sunt in Persidem. Porro Romani transmittunt ad imperatorem ex Persicis exuviis multa et captos et universos una cum bandis.

Mundi anno 6080, divinæ incarnationis anno 580, mense Septembrio, indictione sexta, Langobardi bellum adversus Romanos intulerunt, et Maurusiorum gentes adversus Africam magnas perturbationes perpetraverunt. In Perside autem carcer est qui dicitur Lethe, et multos Persarum rex a diversis gentibus in hoc inclusit una cum captivis civitatis Daræ. Isti ergo desperati insurgunt contra eos qui se custodiebant, et occiso Marusa caput ejus Byzantium attulerunt. Ast imperator cum gaudio magno illos suscepit. Philippicum autem vix prætorem recepit exercitus. Cum autem Persarum Romanorumque bellum Martyropoli fieret, superantur Romani. Imperator autem a prætura Philippico rursus amoto, Commentiolum prætorem Orientis direxit. Heraclius autem prosperatus in bello peremit Persarum prætorem. Aphrahato vero interempto fugiunt Persæ et insequuntur Romani. Cum autem multum fuisset in eis excidium factum, comprehendunt etiam custodiam et multas exuvias Byzantium mittunt. Denique imperator equestribus speculationibus et commerciis urbem splendidam reddidit. Hormisda Persarum rex prætorem Baram promotum una cum potentatibus multis contra Suaniam mittit. Ex insperato autem huic instans ad Araxem flumen castra commovet, siquidem expugnatis Turcis a Persis adeo Hormisda crevit ut etiam tributa quadraginta millia auri a Turcis acciperet, cum prius ipse æqualia Turcis persolveret. Verum Mauricius hoc comperto Romanum provehit prætorem, et in Suaniam cum potentatu transmittit. Cumque pervenisset Romanus Lazicem et ad Phasim fluvium accessisset, in Albaniam exercitum movit. Baram autem audiens Romanum profectum rem deridebat. Cupiebat etiam Romanorum aciem manu capere: non enim adhuc adversus Romanos bellum inierat. At vero Romanus Romanam multitudinem separavit, non probatis penes sarcinas derelictis. Decem millia etiam secum accipiens adversus barbaros properabat, et duo millia præcedere jubet exercitum. Qui venientes obviam his qui præcesserant, Persas hos in terga vertunt, et omnes interimunt: facta quippe fuga et præcipitio sibi obstante conclusi omnes interierunt. Ast Romani usque ad barbarorum vallum venerunt, ita ut Baram super hoc obstupesceret. Quod audiens Romanus animare cœpit exercitum, et præliaturi parantur in campo Albaniæ. Baram autem nitebatur bellum furari, frustratus tamen consilio est: surrexit enim Romanus, et comptissime parabatur. Cum autem invicem conflictus agitaretur et multi Barbarorum occisi fuissent, fit maxima Romanis victoria. Dispoliantur igitur Barbari, et sepultura carentes efficiuntur bestiis esca. Hoc audito Hormisdas Persarum rex, confusionem non ferens, muliebrem vestem Baram

NOTÆ.

(38) *Consuetudinum.* Consuetudo præstatio, παροχή. Glossæ: salarium συνήθεια, v. *Hist. Trip.* l. VI, c. 7, et l. VII, c. 3. Fabr.

deferebantur astantium annuli aurei et argentei et ferrei, et ponebantur in pavimento, quos ille cooperiebat, et præcipiebat cani, et tollebat, et dabat unicuique suum. Similiter et diversorum imperatorum nomismata mixta porrigebat per nomina. Sed præsto turba astante, virorum scilicet et mulierum, interrogatus ostendebat in utero habentes et fornicarios et adulteros et avaros et magnanimos. Ostendebat omnes cum veritate. Unde dicebant quia spiritum habet Pythonis.

Anno imperii Justiniani decimo octavo diffusum est mare per Thracen miliariis quatuor, et cooperuit eam circa partes Odyssei et Dionysopolis, et multi necati sunt in aquis, et iterum Dei præcepto restitutum est idem mare in loca sua.

Anno imperii Justiniani decimo nono Petrus Hierosolymitanam et Domnus Antiochenam regit Ecclesiam; et facta est inopia frumenti et vini ac pluvia multa, et factus est terræ motus Constantinopoli magnus, et eversio de sancto Pascha, et cœpit vulgus a carnibus abstinere mense Februario, die quarta : imperator autem præcepit alia hebdomada carnem apponi, et omnes carnium venditores occiderunt, et apposuerunt, et nemo emebat aut edebat. Porro Pascha factum est ut imperator jussit, et inventus est populus jejunans hebdomada superflua.

Anno imperii Justiniani vicesimo capta est Roma a Gothis, et Papa Vigilius venit Constantinopolim, et susceptus ab imperatore cum ingenti honore repromittebat facere unitatem catholicæ Ecclesiæ, et anathematizare tria capitula, quique excommunicationem quatuor mensium dedit Menæ Constantinopolitano episcopo in epitimium. Indignatus autem imperator contra Vigilium propter epitimium, et quia differebat complere quæ videbantur super unitate Ecclesiarum, misit ut comprehenderetur. Qui metuens impetum imperatoris ad altare Sergii martyris monasterii Hormisdæ confugit. Et inde tractus tenuit columnas portantes altare, et has evertit, cum esset gravis et corpore grandis. Imperator autem pœnitentia ductus suscepit papam Vigilium, et rogatus Vigilius a Theodora Augusta suscepit Menam patriarcham Constantinopolitanum vicesima nona die mensis Junii, festivitate Apostolorum.

Anno vicesimo primo imperii ejus facti sunt terræ motus magni et pluviæ, mortuaque est Theodora Augusta. Similiter et sequenti anno facta sunt fulgura et tonitrua, ita ut dormientes ex tonitruis læderentur, atque incendia penes Byzantium.

Mundi anno 6046, divinæ incarnationis anno 546, imperii Justiniani anno vicesimo tertio legatus Indorum venit Constantinopolim ducens elephantem, et ingressus est Hippodromium. Januario vero mense suppositum est nomen Menæ patriarchæ Constantinopolitani, et præpositum est nomen Vigilii præcellens in diptychis. Interea mense Martio exsiliit elephas e stabulo noctu, et occidit multos, alios vero debilitavit. Porro Junio mense facta sunt encænia sanctorum Apostolorum apud Constantinopolim, et recondita sunt lipsana Andreæ Lucæ ac Timothei apostolorum, et transiit Menas episcopus cum sanctis lipsanis, sedens in carrucca aurea imperatoria, lapidibus insignita, tenens tres thecas sanctorum apostolorum in genibus suis, et ita encænia celebravit.

Anno imperii Justiniani vicesimo quarto, mense Aprili, missus est Narses cubicularius Romam pugnaturus adversus Gothos, qui ceperant Romam, quoniam postquam eam Belisarius cepit, iterum insurrexerunt et receperunt illam Gothi.

Anno imperii Justiniani vicesimo quinto facta sunt encænia S. Eirenæ trans Constantinopolim in Sycis, et exierunt sancta lipsana ex Magna ecclesia, una cum duobus patriarchis, Mena scilicet Constantinopolitano et Apollinario Alexandrino, et sederunt ambo in imperatorio curru, retinentes in genibus suis sancta lipsana, et venerunt usque ad fretum, et transfretantibus obviam eis occurrit imperator, et aperuerunt eamdem ecclesiam sanctæ martyris Eirenæ. Eodem anno moritur Menas episcopus Constantinopolitanus, et factus est pro ipso Eutychius apocrisiarius Amasiæ ac monachus monasterii quod est penes Amasiam, ac presbyter. Eadem sane Menæ funeris die, cum adhuc jaceret in sacello, mense Augusto tropæa venerunt e Roma Narsis cubicularii et exarchi Romanorum. Inito quippe bello cum Totila rege Gothorum potentissime superavit, et cepit Romam, et occidit Totilam, et vestimenta ejus cruentata cum camilaucio lapidibus pretiosis ornato misit Constantinopolim, et jactata sunt ad pedes imperatoris coram senatu.

Anno imperii Justiniani vicesimo sexto facta est sancta et universalis quinta synodus contra Origenem vesanum et Didymum cæcum et Evagrium atque gentilis sensus eorum deliramentum, et rursus contra capitula. Vigilius autem Romanus convenientibus non consedit. Dimissus autem multis motis ab imperatore, in Illyrico moritur rediens Romam.

Vicesimo septimo imperii Justiniani anno factus est terræ motus terribilis Constantinopoli et circumquaque urbibus, qui tenuit diebus 40, et paulatim homines compuncti sunt, letaniam agentes et frequentantes atque in ecclesiis commanentes (33). Cumque multa Dei misericordia facta fuisset, homines ad pejora dilapsi sunt. Fit autem memoria terræ motus hujus per singulos annos in Campo, letaniam populo faciente.

Mundi anno 6047, divinæ incarnationis anno 547, vicesimo octavo imperii Justiniani anno facta sunt tonitrua et fulgura horrenda, et ventus Afri-

NOTÆ.

(33) *Commanentes.* Ruffinus in Præfatione libri II *De vitis Patrum :* « Commanent autem per eremum dispersi. » FABR.

cus terribilis, ita ut caderet crux, quæ stabat intra portam Rhesii. A

Vicesimo nono imperii Justiniani anno seditionem concitaverunt Judæi et Samaritæ Cæsareæ Palæstinæ, et facti quasi in ordine Prasinovenetorum irruerunt in Christianos ejusdem civitatis, et multos interfecerunt, et ecclesias combusserunt, Stephanumque præfectum ipsius urbis in prætorio peremerunt, et substantiam ejus surripuerunt. Uxor vero illius ascendens ad urbem adiit imperatorem, qui jussit Adamantio magistro militum descendere in Palæstinam et occisionem exquirere Stephani. Qui veniens eorum quos reperit alios suspendit, alios decollavit, alios vero debilitavit et publicavit. Et factus est timor ingens in omnibus Orientalibus partibus. B

Tricesimo imperii Justiniani anno Pelagius Romanorum gerit episcopatum. Quo anno mortuus est Timotheus exarchus monasteriorum et hegumenus monasterii Dalmati, et factus est pro eo Anthimus, inclausus ejusdem monasterii. Et apparuit ignis in cœlo, quasi species lanceæ, a septentrione usque ad occidentem.

Mundi anno 6050, divinæ incarnationis anno 550, tricesimo primo imperii Justiniani anno, factus terræ motus horribilis valde, qualem nullus hominum memorabat in generatione illa super terram effectum: concutiebatur enim terra nocte ac die post decem misericordias Dei. At vero imperator non portavit coronam per quadraginta dies, sed et C sancta Christi nativitate absque illa processit in ecclesia; ita ut etiam prandia, quæ ex more fiunt in novem et decem accubitibus, cessare faceret, et horum expensas egenis tribueret. Eodem anno ingressa est gens Byzantium inopinata, eorum qui dicuntur Avares; et tota civitas concurrit ad visionem eorum, tanquam qui nunquam viderint gentem hujusmodi: habebant enim comas retortas, prolixas valde, vinctas prandiis (34) atque perplexas; reliquus vero vestitus eorum similis erat cæterorum Hunnorum. Isti fugientes a regione sua venerunt in partes Scythiæ et Mysiæ, et direxerunt ad Justinianum legatos petentes ut reciperentur.

Mundi anno 6051, divinæ incarnationis 551, tricesimo secundo imperii Justiniani anno ædificatus D est trullus Magnæ ecclesiæ Constantinopoli, exaltatus plus viginti pedibus in superioribus supra ædificium quod antea fuerat.

Tricesimo tertio imperii sui anno cœpit imperator ædificare pontem Agoreos fluminis, et convertens eumdem amnem in alium alveum volvit arcus mirabiles quinque, et fecit eum meabilem, cum antea ligneus fuerit.

Tricesimo quarto imperii Justiniani anno diffamatum (35) est apud Constantinopolim quod mortuus esset imperator: venerat enim a Thrace, et neminem videbat. Ergo plebes rapuere panes subito ex locis in quibus fiebant et vendebantur; et circa horam tertiam non inveniebatur panis in tota urbe. Clausa quoque sunt ergasteria, et susurrabat palatium, quia nemo ex senatu videbat imperatorem eo quod dolorem capitis pateretur, et ex hoc crediderunt quod defunctus esset imperator. Interea circa horam nonam fecit senatus consilium, et miserunt præfectum, et fecerunt lumina in tota urbe, quoniam sanus factus est imperator, et hoc modo erepta est civitas a turbatione. Postquam autem sanus effectus est imperator, Eugenius, qui fuerat præfectus, detraxit Georgio et Ætherio curatoribus, quasi voluissent Theodorum facere imperatorem, filium Petri magistri. Cumque fuisset causa diligenter inquisita et nullatenus comprobata, in iram cecidit imperatoris Eugenius, et domus ejus publico est fisco collata. Verum ille ad ecclesiam fugiens salvatus est. Facta est autem mortalitas vasta in Cilicia et Anazarbo et Antiochia magna, necnon et terræ motus; et congressi sunt adversus alterutrum orthodoxi et Severiani, et multa homicidia facta sunt; et misso imperator Zimarcho comite Orientis inhibuit inordinatos, et multos in exsilium misit et publicavit ac membris debilitavit.

Mundi anno 6054, divinæ incarnationis anno 554, tricesimo quinto imperii Justiniani anno capta est Hobes civitas ab Hunnis: et misit imperator Marcellum magistrum militum cum exercitu multo, ut eriperet civitatem.

Tricesimo sexto imperii Justiniani anno tropæa venerunt a Roma Narsis patricii, significantia comprehendisse illum urbes munitas Gothorum duas, Veronam scilicet et Brixiam. Vicesima vero quinta die Novembris mensis sero insidias meditati sunt quidam, ut occiderent imperatorem. Erant autem Ablabius et Marcellus pecuniarum venditor et Sergius. Meditatio autem eorum erat hujusmodi: cum sederit in triclinio sero, priusquam discedendi licentia detur, occidant eum, habentes homines suos sibi cooperantes Indos, abs-

NOTÆ.

(34) *Prandiis*. Hist. misc. « Prandeis. » Promotus ms. in Grammatica: « Prandeum dicitur quædam zona, quod in Vita B. Alexii reperies. » Item: « Facitergium, togilla, mappa, mappulla, gausape, ovarium, mensale, manutergium, prandeum, manumundium, manupiarium. » Anonymus in Vita S. Gregorii: « Particulas brandei (sic legitur) repererunt. Quod videntes legati vehementer irati sunt, dicentes dominos suos pulcherrimis palliis abundare, ac per hoc Romanorum vilibus prandeis non egere. » Sangallensis, l. II *De gestis Caroli M.*: « Cumque tenuissimas illas pelliculas vel tenuiores brandeas extrahere cœpissent. » Flodoardus, *Hist. Rem.* I, 20: « Corpus ejusdem rubeo constat brandeo indutum. » FABR.

(35) *Diffamatum est*. Glossæ: « διαφημίζω diffamo, devulgo, pervulgo. » Utitur Apuleius. B. Augustinus, *De Civ. Dei*, VI, 10: « Tam grandi gloria diffamari. » Anastasius Bibliothec. in Epistola ad Martinum episc. Narn.: « Potui ei scribere ac innotescere omnia quæ de ipso diffamabantur. » ID.

conditos in Silentiario et in Archangelo et in Curru, ut cum facta fuerit machinatio, turbationem faciant. Porro idem Ablabius etiam aurum accepit a Marcello argenti venditore, libras quingentas, ut sibi cooperaretur. Sed Deo volente fisus est Ablabius Eusebio exconsuli, qui erat comes fœderatorum, et Joanni logothetæ, dicens quia hodie vesperi volumus imperatorem aggredi. Qui cum hoc nuntiassent imperatori, tenuit eos, et invenit illos ferentes absconditos gladios. Et Marcellus quidem argenti venditor, spe frustratus, et exempto gladio quem portabat, dedit sibi tres ictus in triclinio comprehensus, et moritur. Sergius autem fugit ad Blachernas, quo educto ab ecclesia, et interrogato, persuasum est ei confiteri quod et Isacius argenti venditor et Belisarius gloriosissimus patricius conscius hujusmodi fuerit machinamenti, et Victus pecuniarum venditor et Paulus curator ejusdem Belisarii consilium scierint. Qui comprehensi et traditi Procopio præfecto confessi sunt, et dixerunt de Belisario, qui mox factus est imperatoris sub ira. Multi vero et fuga usi sunt. Interea quinta die mensis Decembrii fecit imperator silentium, adducens et patriarcham Eutychium, et jubens eorum recitari confessiones. Quo audito Belisarius ingenti est mœrore gravatus, et mittens imperator comprehendit omnes homines ejus, et ipsum domi sedere præcepit custodiendum. Interea mense Decembrio, vicesima die, facta sunt encænia Constantinopoli Magnæ ecclesiæ secundo. Porro vigiliæ eorumdem encæniorum factæ sunt apud S. Platonem, et exivit inde patriarcha Constantinopoleos Eutychius cum letania præsente imperatore, sedens in eodem vehiculo et portans apostolicum habitum et tenens sanctum Evangelium, cunctis psallentibus: *Tollite portas.* Eodem mense captæ sunt quædam partes Africæ a Mauritanis insurgentibus adversus Africam ita: Cutzinas nomine quidam ex ipsa gente exarchus Mauritanorum habebat consuetudinem accipiendi a principe Africæ, qui per tempus erat, certam quantitatem auri. Cum autem venisset ut acciperet illud, Joannes princeps Africæ occidit eum. Porro insurrexerunt filii Cutzinæ vindicantes paternum acceptum, et erecti contra illam ceperunt ejus partes aliquas deprædantes. Imperator itaque hoc agnito misit in auxilium Africæ Marcianum magistrum militum, nepotem suum, cum exercitu ad pacificandos Mauros; et confluxerunt ad eum, sicque pace potita est Africa. Eodem anno imperator quibusdam turbationes Constantinopoli concitantibus, pollices abscidit eorum duntaxat qui cum gladiis pugnaverunt. Nonadecima vero die Martii mensis admissus est Belisarius patricius receptis omnibus dignitatibus suis. Eodem anno venerunt legati Ascelti regis Ermechionorum, qui positus est intra Barbarorum gentem juxta Oceanum, Constantinopolim.

Mundi anno 6056, divinæ incarnationis anno 556, Justinianus imperii sui tricesimo septimo anno perrexit causa orationis ad Myriangelos, id est Germias, urbem Galatiæ. Novembrio vero mense introivit Byzantium Arethas patricius et princeps tribus Saracenorum, debita deferre imperatori filiorum suorum debiti gratiam, ut scilicet post obitum suum tenerent principatum tribus suæ.

Tricesimo octavo imperii Justiniani anno Eutychius patriarcha Constantinopolitanus depositus est et in exsilium missus a Justiniano in Amasiam; et factus est pro eo Joannes ex scholasticis, cum esset apocrisiarius Antiochiæ magnæ et presbyter ejusdem ecclesiæ. Eodem anno Justinianus imperator de corruptibili et incorruptibili dogma commovens, edicto ubique alieno a pietate transmisso, Deo præoccupante defunctus est, cum imperasset triginta octo annis, mensibus septem et diebus tredecim, et efficitur hujus successor Justinus curopolates. Eodem anno Theodosiani et Gajanitæ apud Alexandriam ædificare cœperunt conciliabula, et prævalentes Gajanitæ episcopum sibi consecraverunt Helpidium archidiaconum suum; quem imperator vinctum venire præcepit. Cumque veniret per Segrin, mortuus est. Porro Theodosiani Dorotheum occulte noctu episcopum sibi ordinaverunt, et in unum convenientes tam Gajanitæ quam Theodosiani communem episcopum sibi inthronizaverunt. Cujusdam autem abbatis barbam pelle et carne decoriaverunt. Taliter hæreticorum dementia gerere consuevit, adeo ut ea quæ paganorum sunt multoties operentur.

Mundi anno 6058, divinæ incarnationis anno 558, Joannes Romanæ præest Ecclesiæ. Justinus imperat, nepos Justiniani, coronatus a Joanne patriarcha. Erat autem natione Thrax, magnanimus atque ad omnia prosper. Habebat autem et uxorem Sophiam nomine, quam et coronavit Augustam. Cum autem esset pius, adornavit ecclesias quas Justinianus ædificaverat, tam videlicet Magnam ecclesiam et sanctos apostolos quam alias ecclesias et monasteria, donans eis thesauros et omnem reditum; eratque orthodoxus valde, et misit Photinum monachum, privignum Belisarii patricii, dans ei potestatem contra omnem personam, et causam pacificandi Ecclesias universas Ægypti et Alexandriæ.

Secundo anno imperii Justini Ætherius et Addius, ac medicus qui cum ipsis erat, insidiati sunt eidem imperatori Justino; qui cogniti interfecti sunt gladio. Eodem anno Agatho monachus, frater Apollinarii episcopi Alexandrini, veniens Alexandriam sermones habiturus, et Eustochium monachum, qui magnus erat et œconomus Alexandriæ, custodiæ mancipavit, qui per tectum fugiens venit Byzantium, Macario tunc factione pulso ecclesia, et consecratus est Eustochius pro Macario episcopus Hierosolymis.

Tertio imperii Justini anno, accersitis Sophia piissima Augusta pecuniarum venditoribus et no-

tariis, jussit deferri cautiones debitorum et breves, quibus lectis accepit breves, et præbuit eos debitoribus, et reddidit dominis suis, et laudata est super hoc magnopere ab universa civitate. Eustochius autem, ingressus Hierosolymam, non audienda contra Apollinarium et Agathonem et Macarium novæ Lauræ monachos excitavit, mentiens illos Origenistas. Et ideo pulsus est, et iterum restitutus est Macarius in throno suo.

Quarto imperii Justini anno rursus Macarius Hierosolymis præfertur episcopus, et Alexandriæ Joannes habetur antistes.

Quinto imperii Justini anno, cum magnus Anastasius Antiochenus episcopus reprehendisset in rescriptis synodicorum Joannem Constantinopolitanum, qui consecraverat Joannem Alexandrinum, et hoc consecrato pulsus est ab ecclesia sua per indignationem Justini, et ordinatus est Gregorius monachus et apocrisiarius monasterii Byzantiorum.

Sexto imperii Justini anno Narses cubicularius et protospatharius dilectus imperatoris construxit domum Narsis et monasterium Catharorum.

Septimo imperii Justini anno Romani ac Persæ pacem corruperunt, et iterum Persicum renovatum est bellum eo quod Homeritæ Indi legationem ad Romanos miserint, et imperator Julianum magistrianum cum sacra destinaverit ad Aretham regem Æthiopum per Nilu fluvium ab Alexandria et Indico mari, qui receptus est ab Aretha rege cum gaudio multo, appetente nimirum amicitiam Romanorum imperatoris. Enarrabat autem, cum rediisset, idem Julianus, quod quando receperit eum rex Arethas nudus esset, habens circum cincturam et in lumbis linea vestimenta auro contexta, circa ventrem vero portabat indumenta scissa cum margaritis pretiosis, et in brachiis quinos circulos, et armillas aureas in manibus suis, in capite autem pannum gemmatum, habentem ex utroque ligamento plectas quatuor, et torquem aureum in collo suo, et stabat super quatuor elephantes, stantes et habentes jugum et rotas quatuor, et superius ut currum excelsum, velatum petalis aureis, ut sunt principum provinciarum currus; et stans super illos ferebat scutum parvissimum deauratum et duas lanceolas aureas, et senatus ejus omnis erat cum armis, canentes modulationes musicas. Introductus ergo legatus Romanorum cum adorasset, jussus est ab eo erigi et duci ad se. Cum autem suscepisset imperatoris sacram, osculatus est signaculum, cum habebat pectusculum imperatoris. Susceptis autem et donis gavisus est valde. Porro cum legisset sacram, invenit ut se contra regem Persarum armaret, et proximam sibi Persarum perderet regionem, et ulterius cum Persis fœdera non iniret. Protinus ergo collecto exercitu rex Arethas coram legato Romanorum adversus Persas prælium movit, subjectos sibi Saracenos præmittens. Profectus autem et ipse ad regionem Persarum, depopulatus est omnia quæ in partibus illis erant. Tenens autem rex Aretha caput Juliani, et dans ei pacis osculum, dimisit eum in multa benevolentia multisque muneribus. Porro facta est et alia causa, quæ turbavit Chosroen. Hunni quippe per illud tempus, quos Turcos dicere consuevimus, legationem dirigunt ad Justinum, per Alanorum regionem mittentes. Hoc timens Chosroes excusationem prætendebat, rebellionem Armeniorum in se factam per accessum, quo Justino adhæserant. Sed et profugos repetebat. Impendebat enim Romanorum imperator per singulos annos quingentas libras auri, ut castra, quæ loco proxima erant, Persæ custodirent, ne ingressæ gentes utramque rem publicam destruerent, communibusque sumptibus castella muniebantur. At vero Justinus pacem dissolvit, asserens opprobrium esse sub Persis solvere tributa Romanos: propterea locum magnum hoc Persarum Romanorumque reperit bellum. Porro Justinus Marcianum patricium, et cognatum suum prætorem creans Orientis contra Persas direxit.

Mundi anno 6065, divinæ incarnationis anno 565, octavo imperii sui anno Justinus infirmatus est et tristatus adversus Baduarium fratrem suum, et hunc injuriis laceravit. Novissime vero præcepit cubiculariis pugnis cæsum educere illum in conspectum concilii senatorum: erat enim comes imperialium stabulorum. Quo comperto Sophia tristata est et conquesta imperatori', qui se pœnituit, et descendens ad eum in stabulum introivit subito cum præposito cubiculariorum. Baduarius autem viso imperatore fugit a loco in locum, per superiora præsepis, præ timore imperatoris. Ast imperator clamabat: *Adjuro te per Deum, frater mi, exspecta me.* Et cum cucurrisset, tenuit eum, et amplexatus deosculatus est illum, dicens: *Peccavi tibi, frater mi, sed suscipe me ut fratrem tuum primum et imperatorem: ex diabolica enim operatione novi quod factum sit hoc.* Qui cecidit ad pedes ejus, et flens ait: *Veraciter, domine, potestatem habes. Verumtamen in præsentia senatus deformasti servum tuum. Modo, domine, his rationem redde.* Et ostendebat ei equos. At vero imperator rogavit eum secum manducare, et pacificati sunt. Eodem vero anno factum est bellum circa Sargathon Romanorum atque Persarum magnum, et vicerunt Romani.

Nono anno imperii Justini Hormisda rex Persarum Ardamenum ducem Persarum ordinans misit Romanorum regionem depopulari; qui præda multa capta reversus est. Quo comperto Justinus, consternatus mole calamitatis, capti sensus languorem incurrit, et pactum facere petit Hormisdæ, qui id fieri anno consensit.

Mundi anno 6067, divinæ incarnationis anno 567, Justinus imperator Tiberium comitem excubitorum sibi filium faciens Cæsarem appellavit, et consessorem suum constituit tam in Hippodromiis quam

in diebus insignibus. Erat autem imperator pedibus captus, ac per hoc magis in lectulo jacens.

Undecimo imperii sui anno construxit Justinus magnum aquæductum Valentis, et largitus est urbi dapsilitatem aquarum.

Duodecimo imperii sui anno Justinus imperator synagogam Hebræorum, quæ erat Constantinopoli in Chalcopratiis, ablatam ab eis fecit ecclesiam Dominæ sanctæ nostræ Dei Genitricis; quæ Magnæ proxima est ecclesiæ.

Tertiodecimo imperii Justini anno, Joanne Constantinopolitano defuncto episcopo, Eutychius recepit iterato thronum eundem. At vero imperator infirmatus, et pauxillum a languore demissus, advocavit tam pontificem et senatum quam omnes sacerdotes et cives, et adducto Cæsare Tiberio palam omnibus appellavit eum imperatorem, his sermonibus usus : *Ecce Deus, qui benefecit tibi. Hunc habitum Deus tibi dedit, non ego : honora illum, ut tu quoque honoreris ab ipso. Honora matrem tuam, quæ aliquando tua domina fuit. Nosti quod primum ejus servus fueris, nunc autem filius. Ne gratuleris in sanguinibus; ne communices in homicidio; ne malum pro malo reddas; ne in malo inimicitiæ similis mihi efficiaris. Ego enim, ut homo, culpavi : etenim et culpabilis factus sum, et recepi secundum peccata mea; sed causam habebo cum his qui hoc mihi fecerunt, ante tribunal Christi. Non clevet te hic habitus quemadmodum me. Sic attende omnibus sicut tibi. Scito quid fueris, et quis modo exsistas. Ne superbias, et non peccabis. Nosti quis fuerim et quis factus exstiterim et exsistam. Omnes isti filii tui sunt et servi. Scis quod præ visceribus meis honoraverim te. Hos cum videas, omnes qui sunt rei publicæ vides. Intende militi tuo. Ne milites suscipias, ne dicant tibi quidam quia decessor tuus taliter conversatus est. Hæc enim dico, a quibus passus sum. Qui habent substantias, fruantur eis : his vero qui non habuerint, dona.* Et facta oratione a patriarcha, cum dixissent omnes, Amen, cecidit Cæsar ad pedes imperatoris, et dixit ei : *Si vis, sum, si non vis, non sum.* Et imperator ait : *Deus, qui fecit cœlum et terram, ipse omnia quæ dicere oblitus sum, in cor tuum immittat.* Porro cum hæc prosequeretur imperator, replebat lacrymis totum collegium. Quod cum solutum fuisset, Tiberius dona subditis impertitus est, et quæcunque in imperatoris appellationibus moris exsistunt.

Mundi anno 6071, divinæ incarnationis anno 571, imperare cœpit Tiberius redimitus ab Eutychio patriarcha, cum esset et ipse genere Thrax. Cumque imperaret, clamabant partes : *Anastasia Augusta, tu vincas. Salva, domine, quos imperare jussisti.* Audiens autem Sophia Justini conjux percussa est animo : volebat namque nubere Tiberio et permanere Augusta : nesciebat enim quod haberet uxorem. Quidam autem dicebant quod et in vita Justini adamicata fuerit ei, et ipsa persuaserit Justino ut eum Cæsarem faceret. Verum Tiberius mittens duxit Anastasiam conjugem suam, et coronavit eam Augustam, et jactavit rogam multam.

Secundo imperii Tiberii anno Alexandriæ antistes habetur ecclesiæ Eulogius. Misit interea imperator Tiberius ad regem Persarum secundum morem, nuntians promotionem suam; quo pacem non admittente Tiberius magnas virtutes congregavit, et disseminatis regiis thesauris multos fecit exercitus, creans magistrum militum Orientis quemdam Justinianum.

Tertio imperii Tiberii anno rex Persarum sumptis virtutibus suis in Armeniam properat. Audiens autem Romanorum dux regem Persarum per semetipsum prælium initurum, expeditus effectus est. Timor enim ingressus est in populum Romanorum, et idcirco Justinianus ad virtutes sermonibus usus compescuit formidinis pugnam. Cum autem bellum fieret et sagittatio Persarum facta multa fuisset, ita ut etiam solares radii celarentur, dum videlicet Romani clipeis jacula, quæ ex arcubus mittebantur, continuatis projicere niterentur. Cum autem profunda consisteret Romanorum acies, Persæ ferre non poterant, sed in fugam vertitur Babyloniorum caterva, et intereunt multitudines copiosæ. Accipiunt interea et Persarum supellectilem et regium tabernaculum totumque clarissimum apparatum. Tenent autem et elephantes Romani, et ad Tiberium mittunt insignes et regias illas exuvias. Itaque legem ponit Persarum rex, confusionem non ferens, nunquam jam Persarum regem in prælium egressurum. At vero Romanus exercitus Persicis adjecit ærumnis, et ad intima Persidis properavit, et multum illic excidium et captivitatem patravit, perveniens etiam in medium Hyrcanii maris. Cum autem hyems adesset, non remeaverunt Quirites ad propria, sed in Perside hyemem transegerunt. Porro eodem anno cœpit ædificare Tiberius publicum Blachernarum, et renovavit multas ecclesias et xenodochia et gerontocomia, jussitque se scribi in phœniceis litteris Tiberium Constantinum.

Quarto imperii Tiberii anno mortuus est Eutychius patriarcha, et promotus est post dies sex Joannes Jejunator, Magnæ ecclesiæ diaconus. Imperator autem Tiberius emptis corporibus gentilium constituit militiam in nomen proprium, amiciens et armans eos in millia quindecim, dans eis ducem Mauricium comitem fœderatorum, et subducem Narsen, et misit eos contra Persas. Bello autem facto magno valide Romani victores efficiuntur, et abstulerunt a Persis civitates et regiones, quas sub Justiniano ceperant et Justino. Abiens autem Mauricius Constantinopolim susceptus est ab imperatore cum ingenti honore, et publicavit Tiberius victorias Mauricii, et generum hunc admisit ad Constantinam filiam suam. Similiter et Germano prætori junxit filiam suam Charito, utrumque Cæsarem creans. Mense vero

Augusto mora comedens matutina, visu digna sed corrupta, pthisin incurrit. Et cum esset moriturus, accito patriarcha Joanne atque senatu una cum militiis, in tribunalium lectica est deportatus; et quia loqui non poterat, per epanagnosticon, quæ rebus Romanorum erant utilia, manifesta populo fecit, et Mauricium generum suum nuntiavit imperatorem. Itaque cum omnes imperatoris laudassent consilium atque Mauricium imperatorem, conversus Tiberius in lecto suo diem obiit, cum regnasset annis tribus, mensibus decem, diebus octo.

Mundi anno 6075, divinæ incarnationis anno 575, Mauricius imperat; eodemque anno legatione funguntur Avares ad imperatorem Mauricium, qui ante breve tempus Sirmium subegerant, insignem civitatem Europæ, postulantes octuaginta millibus auri, quæ accipiebant per annos, a Romanis alia superaddi viginti: imperator autem pacem affectans hoc admisit. Petivit autem ad videndum sibi et elephantem, animal Indicum, mitti; cui imperator majorem omnibus misit; quem ille visum remisit ad imperatorem. Similiter et lectum aureum sibi mitti petiit; sed et hoc imperator misit ad eum : ipse vero et hunc contemptum remisit. Postulabat autem iterum alia viginti millia centum addi. Quod imperatore non admittente, chaganus Siggidonem civitatem subvertit et multas alias urbes cepit, Illyrico subjacentes. At vero imperator Helpidium patricium cum Comentiolo legatos ad chaganum transmisit. At vero Barbarus in sponsionibus pactorum agere se pacem professus est. In Oriente vero Joannem Mystaconem prætorem Armeniæ fecit, qui veniens ad Nymphium amnem, ubi Tigri misceri dignoscitur, bello congreditur cum Cardariga Persarum prætore, et prævalent Romani adversus Barbaros. Cardarigas vero non est proprium nomen, sed dignitas maxima apud Persas.

Secundo imperii sui anno consul Mauricius appellatur, et multos thesauros urbi donavit; provehit autem Philippicum prætorem Orientis, cui et Gordiam sororem suam in conjugium tradidit. At vero Philippicus Persicas arripiens partes appropinquavit Nisibi, et repente in Persidem ingressus multam prædam sumpsit, quam per montes salvam ducens in Medorum regionem transtulit, et multis illic villis exterminatis ad Romana rura reversus est. Porro chaganus Avarum pacem solvere festinabat : nam Sclavinorum gentes contra Thracem armavit, quæ pervenerunt usque ad longos muros, multum facientes excidium. Ast imperator palatii eductis militiis et plebibus e civitate longos muros custodiri præcepit, et Comentiolum ducem ordinans et armans contra Barbaros misit, qui insperate in Barbaros ruens copiosas multitudines interfecit, hosque pepulit. Cum autem pervenisset Hadrianopolim, occurrit Andragasto multitudines Sclavinorum cum præda A ducenti, et in hunc irruens et captivitatem eripuit et victoria magna indutus est.

Tertio imperii Mauricii anno Philippicus sumptis exercitibus ad Persicam regionem profectus est, et capta Arxenene magnam prædam obtinuit, et formidinem operatus est Persicis exercitibus. Interea Constantinopolim languens remeat, militesque sine læsione ad propria repedarunt.

Quarto imperii Mauricii anno Philippicus egressus a regia urbe, hostium sumpto apparatu ad civitatem Amidam properat, et collectis armatis percunctabatur eos si in promptu haberent properandi ad bellum. Ast Romanis juramentis credulum eum reddentibus se alacriter bellaturos, venit ad Anazarbon : at vero Cardarigas hoc comperto B risui auditionem mandabat, somnium esse quod dicebatur opinans, accersitisque magis interrogabat quis erit victoriæ dominus. Ast dæmonum placatores Persas astruebant a diis victoriam allaturos. Exsultant igitur super his Persæ magorum læti promissionibus facti, et patrant continuo ligneos compedes ex ligno et ferro, quibus Romanos compeditos vinciant. Prætor autem commovet Romanos, ne agrorum labores exterminent, ne justitia Dei, quæ malum odit, victoriam ad Barbaros transferat. Postera ergo die prætor dirigit duos phylarchos Saracenorum, et capiunt Persas viventes, per quos motus adversariorum didicerunt, quia asseruerunt Dominico die velle Barbaros in Roma- C nos irruere. Porro Philippicus diluculo vale dicens Romanis, tribus phalangibus occurrit ad prælium, ipseque assumpta dei virili forma, quam achiropoieton Romani prædicant, discurrens per acies armatis divinam impartiebatur virtutem, et stans post aciem, hæc retinens arma, lacrimis multis deum placabat, qui cœlestium ordinum principes auxiliatores assumpsit. Cum autem bellum ageretur, Vitalianus princeps aciei omnibus audacius motus phalangem Persarum disrupit et sarcinam tulit. Romani autem circa spolia cœperunt vacare, quos accipiens Philippicus, ne ad exuvias etiam reliqui reversi prælii obliviscerentur conversique Barbari perderent eos, Theodoro Ilibino galea sua imposita, misit gladio percutere eos qui vacabant D circa exuvias; quem videntes et existimantes esse Philippicum, dimissis spoliis properarunt ad bellum. Cum autem bellum multas per horas ageretur, vox fit a prætore Persarum equos percutere lanceis; quo facto in fugam versus est Persarum exercitus, et triumpho ingenti Romani positi multos ex eis peremerunt et spoliaverunt. Postera vero die sumptis virtutibus suis Cardarigas rursus ad bellum armatur, et secundo prælio gesto denuo vincunt Romani, et occiduntur Persæ multi. Comprehenduntur etiam vivi duo millia, Byzantiumque mittuntur; aufugit quoque Cardarigas, quem Persæ cum injuriis respuunt. Porro Philippicus Heraclium, Heraclii imperatoris patrem, subprætorem ad explorationem Barbarorum transmisit,

sumptisque militiis Babyloniam adiit, et Chlomarorum castellum obsidet. At vero Cardarigas eligit milites idiotas cum subjugalibus (36), et turba collecta exercitum se movere jactabat, et per munita loca obscura nocte in dorsa Romanorum efficiuntur, nequaquam fidentes se manus in eos missuros. Timore autem importuno cadente in Philippicum fuga irrationabili usus est. Quo comperto Romani in fugam convertebantur per loca ad meandum difficilia, multa incurrentes pericula. Cumque sol ortus fuisset, a calamitate liberabantur, nemine persequente, et pervenientes ad prætorem hunc injuriis pessimis blasphemabant. Verum Persæ fictam existimantes fugam persequi ausi non sunt. Porro Heraclius transmeans Tigrim, quæcunque Medicæ regionis erant insignia prædia, igni tradebat, et sic ad Philippicum rediit cum spoliis multis.

Mundi anno 6079, divinæ incarnationis anno 579, quinto imperii Mauricii anno Avarum chaganus fœdere dissoluto Mysiam et Scythiam atrociter expugnabat, subvertens Ratiarnam et Bononiam et Aquis et Dorostolum et Zandapa et Marcianopolim. Comentiolus vero ad maritima venit, et separato exercitu improbabiles discrevit ab optimis, et inutilis quidem virtutis quadraginta millia custodire vallum jubet, electorum autem sex millia sumens, duo millia ex his tradit Casto et duo Martino, et ipse duobus sumptis contra barbaros properat. Castus autem veniens Zandapa et Emon, repertis barbaris in desidia constitutis, multos ex eis disperdit, prædamque multam obtinens armigero ad salvandum tradebat. Martinus autem circa Mean civitatem effectus, et in chaganum ex insperato incurrens, multos virtutis ejus exstinxit, ita ut ille salutem suam fuga mercatus sit. Martinus vero victoria gloriosa percepta ad prætorem revertebatur, ubi se promiserat eos exspectaturum. Comentiolus autem formidine pressus Marcianopolim rediit; qui non invenientes eum collegerunt exercitus suos, et per artum locum Æmi castra movent. At vero Martinus videns chaganum transeuntem fluvium ad prætorem rediit. Castus autem transito flumine appropinquans his qui præcurrerant, Avarum obtinet pugnam. Porro vani cujusdam dæmonis repromissionibus deceptus non rediit ad prætorem. Posteraque die tenens transitus chaganus conclusit eum. Scinditur igitur populus, et unusquisque, ut vires habebat, per nemora fugiebat. Capiuntur itaque quidam a barbaris, et indicant ubi latitabat Castus; et hoc capto exsultabant et lætabantur. Chaganus sane per meridiem iter agens contra Thracem properat, Longosque muros accepit. At Comentiolus, qui in silvis Æmi latitabat, cum Martino exivit, et perveniens ad chaganum imparatum invenit eo quod Avarum multitudo diffusa esset per Thracem; et prima vigilia noctis properat adversus illum, esset que profecto a se opus ingens patratum, nisi eventus quidam falleret ejus conatum. Uno quippe animante onus subvertente, quidam domino animantis acclamat onus erigere, patria voce, dicens *Torna, torna, frater*. Et dominus quidem mulæ vocem minime sentiebat : sed populi hoc audito hostes imminere sibi existimantes in fugam conversi sunt, *torna, torna*, maximis vocibus exclamantes. Chaganus autem ingentem formidinem indutus penitus fugiebat, et videbantur Barbari et Romani invicem fugere, nemine persequente. Præterea chaganus sumptis virtutibus Apiriam civitatem obsedit, inventumque Busan urbis manganarium interficere nitebatur, qui pecunias rogabat ei multas præbere, si vitam sibi donaret. Ille vero hunc ligatum urbi præsentavit. At ipse quærebat habitantes urbem ut emeretur, narrans quam sæpe pro civitate certaverit. Civis quidam multitudinibus persuasit hoc minime faciendum. Quia ergo parvi pensus est Busa, repromittit chagano se tradere civitatem, et exterminatorio instrumento facto, quod arietem nominant, civitatem adeptus est; ducentes quod barbari argumentosum ingenium (37), et alias plures urbes in servitutem redegerunt, et cum multa captivitate reversi sunt. Audientes autem Byzantii quod Castus a Barbaris captivus effectus sit, magnis conviciis contra Mauricium utebantur, et hunc in manifesto blasphemiis appetebant.

Per idem quoque tempus Heraclius Heraclii pater Persicum aggressus est castrum, quod et cepit. Similiter et Theodorus castrum Mazarorum, amboque Bavides veniunt. Et cum castrum munitissimum esset, miles quidam Saphires nomine, stimulos est operatus, et contra compagines lapidum hos figens per eos aditum fecit. Cum autem fortis ille ascendisset muri coronam, vir Persa hunc expulit. Cadit ergo Saphires deorsum, et suscipiunt eum in scutis suis Romani. Et rursus opus audenter arripit, et denuo a firmitate repellitur. Iterumque Romani hunc scutis suscipiunt, et tertio ad machinamentum conatus est. Cumque ad muri caput pervenisset, Persam excidit, deinde caput ejus Romanis præbens hos fiducia magna replevit; multisque imitantibus virum fortem, et per palos ascendentibus murum, Romanis traditur castrum. Et alios quidem Persarum occiderunt, alios vero captivos duxerunt una cum supellectili, igni prodito castro. Interea Philippicus rursus Byzantium

NOTÆ.

(36) *Subjugalibus*. Glossæ : ὑποζύγιον *subjugium*. Onomasticon : *Subjugalis* ὑποζύγιος. *Subjugalis* bestia Prudentio in agone Romani. FABR.

(37) *Ingenium*. Gallis *engin*, machina bellica. Matth. Paris. « Ut ingenium adhiberetur ad turrim. » Sic Papias in Vocabulario argumentum ingenium interpretatur. Vide Elmenhorstium ad Apul. *Met.* l. v, p. 207. Glossæ Dosithei : « Argumentum, argute inventum. ID.

iter egit, Heraclio Romanorum duce relicto. Veniens autem Tarsum, et dicens quod imperator Priscum Orientis prætorem creatum direxerit, scribit Heraclio dimisso exercitu in Armeniam venire ad Narsen et Prisci ejus præsentiam facere manifestam. Imperator enim Philippico jusserat quarta rogæ parte privare militiam. Philippicus autem timens ne occasio tyrannidis fieret, super hoc imperatori non paruit, ideoque a prætura deponitur. Priscus autem perveniens Antiochiam præcepit milites apud Monocartum colligi. Advocat autem et Germanum, cui Hedessenorum principatus creditus erat, una cum episcopo, et una cum eis ad exercitum ibat, solemnitatem Paschæ cum illis facturus. At vero duces exercitus obviam venerunt ei cum bandis, duobus signis procul ab exercitu. Ast Priscus secundum morem non descendit ab equo, nec consuetis salutationibus usus est. Hinc ergo et odii exordium factum est: in communibus namque injuriis multitudines severius patiuntur. Post festum autem diem demonstrabantur tetrice imperatoris litteræ. Confluunt itaque multitudines ad prætoris fixuram tabernaculi, aliis quidem gladios portantibus, aliis vero lapides vel ligna jactantibus. Fit igitur pavidus Priscus, et ascendens equum fuga evasit periculum. Illi vero scindentes fixum hujus tabernaculum, omnia quæ ipsius erant diripuerunt. Ast ille Constantiam perveniens a medicis de percussionibus lapidum et vulneribus curabatur, et mittit episcopum civitatis rationem faciens ac pollicens exercitui se suasurum imperatori, ne illos privet aliqua conferendarum consuetudinum (38). Ast exercitus episcopum cum injuriis respuerunt, et Germanum invitum prætorem pronuntiaverunt super scutum elatum, imperetoriamque statuam subverterunt, et hujus imagines demoliti sunt. Et in tyrannidem prorumperent et urbes dispoliarent, nisi Germanus id agere multa commonitione et exhortatione vetuisset. Priscus autem hæc imperatori manifesta fecit, et imperator Philippicum denuo prætorem Orientis constituit. Priscus vero Byzantium rediit. Porro exercitus juramentis se affirmabat a Mauricio nullatenus imperari. Barbari sane Romanis calamitatibus delectabantur. Verum imperator Aristobolum, curatorem imperialium domorum, ad exercitum misit, quatenus juramentis et donis tyrannidem solveret; quod et fecit. Tyrannide vero destructa fit Persarum atque Romanorum circa Martyropolim maximum bellum. Romanis vero potentia et ducum virtute expugnantibus Persas, interficitur Maruzas Persarum prætor. Comprehenduntur etiam viventium ex his tria millia, et Persicorum principes agminum mille tantum reversi sunt in Persidem. Porro Romani transmittunt ad imperatorem ex Persicis exuviis multa et captos et universos una cum bandis.

Mundi anno 6080, divinæ incarnationis anno 580, mense Septembrio, indictione sexta, Langobardi bellum adversus Romanos intulerunt, et Maurusiorum gentes adversus Africam magnas perturbationes perpetraverunt. In Perside autem carcer est qui dicitur Lethe, et multos Persarum rex a diversis gentibus in hoc inclusit una cum captivis civitatis Daræ. Isti ergo desperati insurgunt contra eos qui se custodiebant, et occiso Marusa caput ejus Byzantium attulerunt. Ast imperator cum gaudio magno illos suscepit. Philippicum autem vix prætorem recepit exercitus. Cum autem Persarum Romanorumque bellum Martyropoli fieret, superantur Romani. Imperator autem a prætura Philippico rursus amoto, Commentiolum prætorem Orientis direxit. Heraclius autem prosperatus in bello peremit Persarum prætorem. Aphrahato vero interempto fugiunt Persæ et insequuntur Romani. Cum autem multum fuisset in eis excidium factum, comprehendunt etiam custodiam et multas exuvias Byzantium mittunt. Denique imperator equestribus speculationibus et commerciis urbem splendidam reddidit. Hormisda Persarum rex prætorem Baram promotum una cum potentatibus multis contra Suaniam mittit. Ex insperato autem huic instans ad Araxem flumen castra commovet, siquidem expugnatis Turcis a Persis adeo Hormisda crevit ut etiam tributa quadraginta millia auri a Turcis acciperet, cum prius ipse æqualia Turcis persolveret. Verum Mauricius hoc comperto Romanum provehit prætorem, et in Suaniam cum potentatu transmittit. Cumque pervenisset Romanus Lazicem et ad Phasim fluvium accessisset, in Albaniam exercitum movit. Baram autem audiens Romanum profectum rem deridebat. Cupiebat etiam Romanorum aciem manu capere: non enim adhuc adversus Romanos bellum inierat. At vero Romanus Romanam multitudinem separavit, non probatis penes sarcinas derelictis. Decem millia etiam secum accipiens adversus barbaros properabat, et duo millia præcedere jubet exercitum. Qui venientes obviam his qui præcesserant, Persas hos in terga vertunt, et omnes interimunt: facta quippe fuga et præcipitio sibi obstante conclusi omnes interierunt. Ast Romani usque ad barbarorum vallum venerunt, ita ut Baram super hoc obstupesceret. Quod audiens Romanus animare cœpit exercitum, et præliaturi parantur in campo Albaniæ. Baram autem nitebatur bellum furari, frustratus tamen consilio est: surrexit enim Romanus, et comptissime parabatur. Cum autem invicem conflictus agitaretur et multi Barbarorum occisi fuissent, fit maxima Romanis victoria. Dispoliantur igitur Barbari, et sepultura carentes efficiuntur bestiis esca. Hoc audito Hormisdas Persarum rex, confusionem non ferens, muliebrem vestem Baram

NOTÆ.

(38) *Consuetudinum.* Consuetudo præstatio, παροχή. Glossæ: salarium συνήθεια, v. *Hist. Trip.* l. VI, c. 7, et l. VII, c. 3. FABR.

transmisit, et hunc prætura privavit. Parat e contra rebellionem Baram, progreditur in tyrannidem, et reciprocis injuriis per litteras Hormisdam lacessit, superscribens epistolæ ita : *Hormisdæ filiæ Chosroæ Baram hæc mittit.* Collectis vero militiis asserebat Hormisdam indignatum adversus militias, utpote quæ a Romanis fuerant superatæ. Ostendebat autem et fictas litteras quasi ab Hormisda missas ad minuendas militum rogas, ad memoriam eis reducens atrocitatem Hormisdæ, seu crudelitatem, avaritiam et violentiam, et qualiter homicidiis delectatus et a pace alienus esset, qualiterque optimates vinculis dediderit, quorum alios quidem gladio reciderit, alios autem necaverit Tigride, et qualiter cogebat Persas in magnis præliis separari, quo disperderentur et non contra illum tumultuarentur. Talibus ergo verbis Baram militiam affatus tyrannidem maximam adversus Hormisdam succendit, et juramentis Baram munientes dogmatizant omnes se depondituros Hormisdam. Hormisdas autem Ferochanen magistrum suum armatum cum virtute destinat adversus Baram. Baram vero significavit Ferochani seu militiis quia non convenit arma Persas adversus Persas efferre, et ad memoriam eis reducebat Hormisdæ asperitatem, injustitiam, in sanguinibus gaudium, in homicidiis amorem, infidelitatem, jactantiam et violentiam. Hæc sentientes veraciter ab eo dicta fuisse populi qui circa Ferochanen erant ad Baram sese conferunt, et Ferochanen occidentes se Baram uniunt, et contra Ctesiphontem impetu abeunt. Hormisdas autem habebat Bindohen, magnæ dignitatis virum, in vinculis : itaque cum in magna fluctuatione negotia degerent, Bestan Bindohi frater, in custodiam insiliens, eduxit Bindohen fratrem suum, et congregata multitudine rustica seu civili, tertia hora diei regalia intrant, et invento Hormisda super solium regio more sedente multis hunc injuriis subdunt. Indues autem tenens Hormisdam abstulit diadema a capite ejus, et hunc in carcerem tradiderunt, rogabatque Chosroen patrio solio tribui. Præterea Hormisdas e custodia nuntium misit, Persis petens loqui, Persidi quæ expedirent. In crastinum igitur collectus senatus Persarum in regalibus una cum multitudine vinctum Hormisdam ducunt. Ast Hormisdas commonebat Persas quod non oporteat hujuscemodi in reges committere, et quanta ex quo regnaverit tropæa fecerit, et in quibus erga Persas bona patraverit, et qualiter Turcos Persidi tributa solvere Romanosque pacem amare coegerit, qualiterque Martyropolim ceperit; quin et paterna beneficia enarravit. Rogabat autem et Chosroen a regno deponi ut litis amicum et ambitiosum et sanguinis amatorem superbumque ac injuriosum et præliis inhiantem : esse autem sibi alterum filium perhibebat, quem in regem provehi flagitabat. Bindohes vero ad Hormisdam respondebat, et hujus excessus in medium proponens omnes erexit contra Hor-

A misdam. Et ducunt in medium uxorem ejus et filium, et serræ sectione hos partiti sunt coram Hormisdæ visibus, Hormisdamque oculis privantes in carcerem posuerunt. Et Chosroes quidem aliquandiu patrem benigne tractabat, in custodia illi omnem tribuens escam. Ast Hormisdas hunc injuriis e diverso lacerabat, conculcans ea quæ mittebantur a rege. Unde Chosroes iratus fustibus hunc silvestribus jussit per ilia cæsum obire. Quod factum et Persas tristes reddidit et contra Chosroen odium auxit. Chosroes vero congregatis virtutibus regnorum egressus contra Baram pervenit in campum Zaba fluminis, ubi Baram vallum habebat. Suspicatus autem Chosroes quod aliqui principum adjacerent Baram, hos occidit. Cum vero populus

B turbaretur, fugam iniit Chosroes cum paucis quibusdam, et omnes qui erant cum Chosroe ad Baram accesserunt. At vero Chosroes hæsitabat quidnam agere debuisset. Nonnullis sane consilium dantibus sibi ad Turcos secedere, nonnullis autem ad Romanos, Chosroes equum ascendens freno laxato equi motus sequi omnibus jubet. At vero equus ad Romanas partes motus suos direxit, et apud Certensium invenitur, et legatos mittit, adventum suum Romanis faciens manifestum. Contigit autem ut Probus patricius, qui illic erat, hunc susciperet, et de eo imperatori per litteras indicaret. Baram autem misit legatos ad Mauricium petens ne auxiliaretur Chosroi. Porro jubet imperator Mauricius

C Commentiolo prætori apud Hierapolim Chosroen suscipere et imperialibus obsequiis honorare.

Eodem vero anno demonstravit imperator Mauricius in memoriam dei Genitricis letanias in Blachernis fieri et laudes dicere Dominæ nostræ, nominans eam panegyrim.

Mundi anno 6081, divinæ incarnationis anno 581, Mauricius filium sibi Chosroen regem Persarum faciens, Dometianum episcopum Melitenensem ad eum direxit, cognatum suum, una cum Narse, cui ducatum belli commisit; qui pervenientes ad Chosroen omnes Romanos potentatus in Persidem introducunt. Baram autem hoc agnito, sumptis virtutibus suis, in loco qui Alexandrines nominabatur castra metatus est, prohibere ratus militias

D ab Armenia venientes, ne Narsi unirentur : jusserat enim Mauricius Joanni Mustaconi, magistro militum Armeniæ, accipere militias et se Narsi unire pariter contra Baram bellum constituendi. Per noctem autem et unitæ sunt Romanæ virtutes et contra Baram aciem direxerunt. Porro Baram in monte castra metatus est, pavore detentus. Cumque bellum gereretur horribile, Narses Indicis bestiis parvipensis mediam barbarorum dissolvit phalangem; et hoc facto cæteræ quoque Baram infirmatæ sunt phalanges, et fit magna fuga tyranni. Narses vero sine ulla retentione persequens Persas cæde sternebat, et sex millia ex his capta vincta ad Chosroen adduxit. Ast Chosroes omnes mucrone peremit. Quotquot autem Turci erant, hos

ad imperatorem Byzantium misit. Sane cum Turci cruces haberent in frontes exaratas, interrogabantur ab imperatore quonam modo signum hoc in fronte portarent. At vero Turci asserebant ante multos annos pestilentiam in Turcia factam, et quosdam Christianorum hoc adinvenisse, et hinc salus in patria facta est. Porro exercitus Romanorum tabernaculum Baram et supellectilem accipientes cum elephantibus attulerunt Chosroi. Baram autem ad interiores partes Persidis fugam fecit, et sic eorum dissolvitur bellum. Itaque Chosroes magna victoria circumdatus solium suum recepit. Verum Narses rediturus ad propria Chosroi dicebat: *Memor sis, Chosroes, præsentis diei: Romani tibi regnum donant.* At ille fraudulentam occisionem metuens, petiit a Mauricio mille Romanos in custodiam sui habendos. Porro Mauricius cum dilectionem haberet erga barbarum multam, postulationem ejus complevit, sicque Persicum Romanorumque bellum cessavit.

Mundi anno 6082, divinæ incarnationis anno 582, coronatus est solemnitate paschali Theodosius filius Mauricii a Joanne patriarcha Constantinopolitano.

Eodem quoque anno imperator Mauricius ecclesiam sanctorum quadraginta martyrum, quam cœpit ædificare Tiberius, consummavit. Interea cum profunda Orientem pax occupasset, bellum circa Europam Avaricum incumbebat, ideoque imperator potentatus ab Oriente in Thracem traduxit.

Anno imperii sui nono, cum ver inciperet et agmina pervenissent ad Thracem, exivit cum eis Mauricius videre quæ a barbaris essent eversa. Augusta vero et patriarcha et senatus rogabant imperatorem ne per semet ipsum bellum iniret, sed potius id prætori committeret. Ast imperator non acquievit. Exeunte autem eo ad Septimum solis eclipsis facta est; cumque apud Rheginum esset, pauperum multitudines pecuniis animavit. Cum autem venatum pergeret, sus silvestris valde grandis impetum contra Cæsarem fecit. Equus vero ob terrorem miraculi ejicere Cæsarem nitebatur. Diutius ergo tumultuatus Cæsarem jactare nequivit. Itaque sus a nemine accipiens letum abscessit. In Perinthum præterea navigio iter faciens, ventis vehementibus et pluvia facta nautisque desperantibus scapha imperatoris asportabatur, ita ut inopinate salvus ad locum, qui dicitur Daonium, vix veniret. Nocte vero illa muliercula pariebat et voces miserabiles emittebat; cumque mane factum fuisset, misit imperator videre quid esset quod acciderat. Et invenerunt puerum natum, oculorum et palpebrarum exsortem, manusque ac brachia non habentem; a lumbo autem erat ei ut cauda piscis naturaliter hærens. Quo viso imperator præcepit ut occideretur. Hac denique die imperatoris equus, qui aureo circumdatus erat ornatu, repente scissus est cadens. At vero imperator his omnibus auguratus (39) tristis erat. Postera quoque die viri tres Sclavini genere, nil aliquid ferreum bajulantes, a Romanis detenti sunt, citharas tantum ferentes. Imperator autem interrogabat tam unde essent quam ubinam habitatio eorum exsisteret. Qui genere quidem aiunt se esse Sclavinos, circa finem vero Occidentalis habitare Oceani. Chaganum autem ad se legationem misisse et munera principibus gentis suæ auxiliandi sibi contra Romanos. Taxiarchas autem suos direxisse rationem reddituros chagano, quia non possunt propter longitudinem itineris mittere illi auxilium: decem enim et octo menses asseverabant in itinere se fecisse, et ita Romanos adiisse. Porro citharas ferre tanquam non videntes quemquam suorum armis indutum, regione sua quid ferrum sit ignorante. Imperator autem tam ætatem admirans quam moles corporis eorum collaudans, hos Heracliam misit. Cum autem venisset ad maritima, et didicisset quod legati Persarum Byzantium atque Francorum venissent, ad regalia remeavit.

Decimo imperii Mauricii anno chaganus quærebat augmenta pactorum accipere. Imperator vero sermones barbari non recepit, et idcirco chaganus iterum bellum agit, et devastat Singidonem, et castra contra Sirmium movet. Imperator autem prætorem Europæ Priscum creat. At vero Priscus Salvianum subprætorem factum præcurrere jussit; et contra Barbaros procedentes bellum ineunt, et vincunt Romani. Quo audito chaganus potentatibus sumptis properabat ad bellum. At vero Salvianus visis multitudinibus stupefactus ad Priscum se contulit. Comperiens autem chaganus Romanorum recessum ad maritima egreditur, deinceps ad sanctum Alexandrum, et hunc omnia devoranti tradidit igni. Transiens autem in Drizipera conatur exterminare rem publicam, devastatoria operatus instrumenta. Hi vero qui Drizipera habitant, diutius e diverso aciem direxerunt: nam et portas aperientes minabantur Barbaros debellare, cum essent in formidine ingenti. Tunc ergo divina quædam eis consuluit virtus: media namque die videre putaverunt barbari, Romanis virtutibus egredientibus ab urbe, futurum sibi fore ut cum eis conflictum consererent. Et consternati fuga infatigabili fugiunt, et apud Perinthum efficiuntur. Priscus autem, nec visu quidem ferre multitudines barbarorum valens, Tzurulum ingressus castrum muniebatur. Ast barbarus Priscum obsidere conabatur. His auditis Mauricius hæsitabat quid foret agendum. Tunc optimo inito consilio armatur contra infinitam barbarorum virtutem, et uni ex-

NOTÆ.

(39) Auguriatus cod. Gruteri.

cubitorum magnis donis atque promissionibus suadet ut sponte in barbaros irruat, eique dat ad Priscum litteras continentes hæc : *Gloriosissimo prætori Prisco. Noxium barbarorum conatum ne formides : ad perditionem enim eorum factum est hoc : scito enim quia cum multa confusione revertetur chaganus in regionem quæ sibi a Romanis est deputata. Propterea perseveret gloria tua penes Tzurulum, circumvagari faciens illos : mittimus enim per mare naves, et captivabimus familias eorum, et cogetur ad propria confusione refertus atque jactura reverti.* At vero chaganus litteris comprehensis et lectis pavens efficitur, et sponsionibus pacificis ad Priscum dispositis in muneribus paucis atque indignis, in suam est terram cum fuga potenti regressus.

Undecimo imperii anno Mauricii Hierosolymitanus Amos habetur episcopus. Imperator autem Priscum cum omnibus Romanis potentatibus ad Istrum fluvium misit, ut Sclavinorum nationes transire prohiberet. Quo apud Dorostolon habito chaganus hoc comperit ; qui legatis ad eum directis calumniam inferebat Romanis exordium dantibus belli. Priscus autem excusabat se, quod non venerit adversus barbaros belligeratum, sed quod ad Sclavinorum nationes a principe fuerit destinatus. Audiens autem Priscus quod Ardagastus multitudines Sclavinorum ad prædandum disperserit, transiens Istrum media nocte inopinate Ardagasto conjunctus est. At vero Ardagastus discrimine senso nudum ascendens equum, vix salvus evasit, Romanique multitudinibus Sclavinorum occisis, et Ardagasti regione perversa, prædam copiosam captam Byzantium per Tatemerem direxerunt. Porro cum Tatemer expeditus iter faciens ebrietati sese atque deliciis traderet, Sclavinorum in eum multitudines irruunt ; qui formidine pressus fugiendo Byzantium venit. Ast Romani, qui cum ipso fuerant, valide Sclavinis infensi obtinent gloriosissime barbaros, et captivitatem salvam imperatori præsentant. Qui lætatus gratificos Deo hymnos una cum tota obtulit urbe. Priscus vero fiducia fretus ad interiores Sclavinorum partes accessit. Gipes autem, vir Christianæ religionis, transfugiens ad Romanos et ingressum Romanis ostendit et barbaros tenuit. Itaque Gipedis proditione transfretato flumine, Priscus media nocte reperit Musacium Barbarorum regem, ebrietate corruptum : funebrem quippe proprii fratris celebrabat festivitatem ; quo comprehenso vivo cædem in Barbaris operatus est, multaque copiosa præda capta ebrietati sese produnt et crapulæ. At tum barbari coacervati victoribus imminent, foretque vicissitudo reciproca præcedenti virilitate sævior, nisi Genzo pedestri virtute Romanorum insistens pugna forti prohibuisset impetus Barbarorum.

Duodecimo imperii Mauricii anno, cum Priscus iterum ad Istrum pervenisset gentesque Sclavinorum deprædatus fuisset, haud modicam partem imperatori direxit. Imperator autem, misso ad Priscum Tatemere, jubet illic toto hiemali tempore commorari Romanos. Quo comperto Romani contradicebant, asseverantes id non posse fieri propter copias Barbarorum, et pro eo quod regio esset sibi satis adversa. Priscus vero verbis persuasoriis flexit eos ibidem hiemare jussionemque principis consummare.

Tertio decimo imperii Mauricii anno, qua videlicet tempestate Gregorius Romanam, Constantinopolitanam Cyriacus et secundo Anastasius Antiochenam regebat Ecclesiam, nascuntur prodigia in suburbanis Byzantii, puer videlicet quadrupes, et alter duos vertices habens. Aiunt autem hi qui historias diligenti studio scribunt, non significari bona civitatibus in quibus nascuntur hujusmodi. At vero imperator Priscum prætura privat, et Petrum fratrem suum prætorem Romanæ fecit virtutis. Itaque Priscus quidem virtutibus sumptis, priusquam Petrus pervenisset, transmeat amnem. Chaganus autem transitu Romani audito exercitus valde miratus est, et ad Priscum misit, discere causam quærens, et prædæ sumere partem, sicque amnem transire : nimis enim sæviebat super felicitatibus Romanorum. Mittit ergo Priscus super hoc ad chaganum legatum Theodorum, videlicet medicum sagacitate ac intelligentia perornatum. Iste videns chaganum magna sapientem responsionemque jactantius facientem (minas enim prætendebat, se cunctarum esse gentium dominum jactans) narratione veteri mitigavit barbaricum typhum. Ait enim : *Audi, chagane, proficuam narrationem. Sesostris Ægyptiorum rex illustris et oppido felix, opibus clarus et inexpugnabili potentatu, plurimas et ingentes servituti nationes redegit. Unde et in arrogantiam ruens, curru adhærente sibi auro et lapidibus pretiosis constructo, sedet super eum, et subigit jugo ex superatis regibus quatuor trahere currum. Cumque hoc fieret in insigni festivitate, unus ex quatuor regibus frequenter oculum vertebat retrorsum, et contemplabatur rotam, cum volveretur. Quem Sesostris percunctatus ait : « Cur post tergum offirmas oculos ? » At ille : « Hanc, » inquit, « rotam miror instabilem, et alias atque aliter se moventem, et modo excelsa humiliantem, rursus humilia exaltantem. » At vero Sesostris parabolam intelligenter animadvertens, legem posuit ne currum reges ulterius traherent.* His chaganus auditis subrisit, et ait se pacem sectari. Priscus autem chagano reddidit pro transitu prædam, et exuviis omnibus sumptis sine dispendio amnem transivit. Porro chaganus his susceptis magnifice lætabatur. Priscus Byzantium venit, et Petrus præturam suscepit.

Quarto decimo imperii sui anno jussit Mauricius Petro prætori ut tertiam portionem rogæ in auro a Romanis acciperet, et tertiam in armis, et aliam tertiam in vestimentis diversis. Itaque Romani hoc audito ad tyrannidem vertebantur. Prætor vero ti-

mens satisfaciebat (40) militibus hoc verum non esse, et exhibebat exercitibus alias litteras, jubentes sibi quatenus hi qui fortia gesserant et de periculis triumpharant in urbibus summa requie potirentur, de publicis sumptibus inter senes alendi, pueri vero militum in locis propriorum parentum inscriberentur; talique suadela populum mitigavit, et Cæsarem bonæ famæ præconio laudaverunt. Hæc autem Petrus imperatori denuntiavit. Cumque venisset Marcianopolim, dirigit mille præcessuros. Hi repertis Sclavinis multam ducentibus Romanam prædam, hos insequentes occiderunt, multaque præda recepta Romaica redierunt ad rura.

Eodem vero anno construxit imperator solarium Magnauræ rotundum, et in medio atrio ejus statuit statuam suam, et illic posuit armamentum.

Quinto decimo imperii Mauricii anno Petro venationem exercenti sus agrestis obviam occurrit, pedemque ipsius ad arborem conquassavit, et importabilibus (41) doloribus multo tempore languit. Ast imperator litteris pessimis et improperiis gravibus ei detraxit, audito quod multæ Sclavinorum gentes fuerint contra Byzantium motæ. Petrus autem coactus Novas pervenit. Hi vero qui erant de civitate, una cum ignobilibus militibus et episcopo prætori obviam veniunt; quos prætor intuitus, et arma eorum ac fortitudinem admiratus, jubet urbe dimissa Romanæ misceri catervæ. Milites autem ad civitatis custodiam ordinati hoc agere renuerunt. Tum prætor in furorem versus destinavit Genzonem una cum multitudine militum. Qui hoc agnoscentes confugerunt in ecclesiam, et clauso ostio templi perseverabant. Genzo vero pro reverentia templi inefficax rediit. Petrus autem iratus Genzonem a prætura deponit, et misso Scribone ignominiose ad se episcopum jubet adduci. Porro cives collecti Scribonem cum dedecore urbe depellunt, cujus obseratis portis Mauricium quidem imperatorem laudibus efferunt, prætorem autem conviciis cumulant; sicque cum opprobrio Petrus inde recessit. Præmittit præterea mille ad explorandum, qui Vulgares consequuntur numero mille. Verum Vulgares fisi super pace chagani securi pergebant. Romani autem in Vulgares impetum faciebant; qui mittunt viros septem commonentes pacem minime dissolvendam. Hos audientes hi qui præcurrerunt, significant hæc prætori; qui dixit: *Nec si imperator venerit, huic parcam.* Congressione vero belli effecta Romani vertuntur. Sed barbari non persecuti sunt eos, ne vincentes discrimen incurrerent. Porro prætor taxiarchum præcurrentium flagellavit. Et hoc comperto chaganus legatos ad Petrum destinat, inceptionem accusans, et quod Romani sine justa causa pacem dissolverent.

A At vero Petrus verbis seductoriis usus non se scisse motionem affirmat, duplicia tamen dare spolia universa procurat; sicque Barbari amissis spoliis dupla sorte receptis paci consulunt. Petrus contra Peregastum Sclavinorum exarchum properat; et Barbari circa ripam fluminis huic obvii facti prohibebant transire. Romani vero a fretis sagittantes hos averterunt; quibus in fugam versis percutitur ilio Peregastus, et moritur. Transeuntes autem Romani prædam multam receperunt, et ad propria remearunt. Errantibus ductoribus et in inaquosa incidentibus loca periclitabatur exercitus. Porro cum iter agerent noctu, veniunt ad amnem Heliciam dictum: cum vero dumi trans fretum fluminis essent, Barbari in his absconditi eos qui haurie-
B bant aquam jaculabantur. Magna igitur molestia Romanis effecta militiis, in fugam vertuntur a Barbaris debellati. Verum Mauricius his auditis Petrum prætura privavit, et Priscum prætorem Thracæ denuo misit.

Mundi anno 6090, divinæ incarnationis 590, Romanorum imperator Mauricius, rex Persarum Chosroes, Romanus Gregorius, Constantinopolitanus Cyriacus, Hierosolymitanus Amos, Alexandrinus Eulogius et Antiochenus Anastasius habentur antistites. Hoc anno, imperii videlicet Mauricii sexto decimo, Priscus egressus prætor in Thracem virtutes numeravit exercitus, et invenit quod ex eis fuerit multitudo consumpta non parva. His autem
C sumptis venit ad flumen Istrum et Novas. Quo cognito chaganus legatos misit, causam ipsius sciscitatus adventus. Priscus autem venationis se venisse causa fatebatur. Ast Chaganus: *Non justum est*, inquit, *in alieno loco venari.* E contra Priscus suum dicebat esse locum, et ei fugam ex Oriente improperabat egisse. Barbarus autem Singidonis muro destructo ad Romanorum terram profectus est. Quo cognito Priscus venit ad insulam Istri, et dromonibus sumptis ad Chaganum apud Constantiolam venit, volens cum eo loqui. Cumque chaganus ad oram fluminis venisset, Priscus tristis (42) eum alloquitur. Chaganus autem dixit ad eum: *Quid tibi, Prisce, ac terræ meæ? an et hanc vis accipere per mendacium ex manibus meis? judicet*
D *Deus inter me et Mauricium imperatorem, requiratque sanguinem exercitus Romanorum et exercitus mei de manibus ejus.* E contra Priscus: *Singidonem*, inquit, *civitatem redde Romanis.* Qui ait: *Tu unam civitatem a nobis conaris accipere: videbis post paululum quinquaginta civitates Romanas Avaribus servitute redactas.* Priscus autem navibus Singidoni per amnem exhibitis hanc depopulatus est, et ex ea Vulgares pepulit.

Septimo decimo imperii Mauricii anno coacerva-

NOTÆ.

(40) *Satisfaciebat.* Glossæ: ἀπολογία, *excusatio, purgatio, satisfactio.* Hinc satisfactionalis liber, ἀπολογητικός, *Hist. Trip.* IX, 23. Sic Hieronymum alicubi posuisse *satisfacientes* pro *excusantes se* notat H. Grotius in Discussione Rivetiani Apologetici, p. 83. FABR.

(41) *Importabilibus.* Ipse in Hypomn. de Anast. apocr.: « Cum illatis quoque illis importabilibus tribulationibus retulit. » ID.

(42) *Tristis.* *E rate.* ID.

tis chaganus potentatibus suis in Dalmatiam properat, et cum venisset Baleam, quadraginta quoque civitates, quæ circa eam sunt, omnes depopulatus est. Quibus Priscus agnitis Gudohin ad explorationem rei direxit. Qui in valle occultatur pusilla, et diluculo in dorsa eorum effectus illico cunctos peremit, et acceptam prædam duxit ad Priscum. Porro chaganus infortunio comperto in regionem suam reversus est, et Priscus ad propria.

Mundi anno 6092, divinæ incarnationis anno 592, imperante Mauricio 18 anno, sumptis virtutibus Priscus Singidonem venit: chaganus vero congregato proprio potentatu subito Mysiæ adest, et Tomeam urbem capere nititur. Propterea Priscus Singidone relicta huic efficitur proximus. Cum autem paschalis festivitas haberetur et Romani fame tabescerent, audiens chaganus Prisco significabat ut sibi plaustra mitteret ad deportanda illis alimenta, quatenus cum hilaritate festivitatem propriam celebrarent. 40 itaque plaustra plena his mittit. Pari modo et Priscus species Indicas barbaro quasdam remisit, piper videlicet et folium Indicum et costum et cassiam atque alia ex his quæ quæruntur, cum Chaganus apud Sirmium resideret. Qui receptis his gavisus est super eis; et donec compleretur dies festus, Romani ac Barbari pariter habitabant, et non erat in utriusque virtutibus timor. Cumque fuisset dies festus completus, Barbari separati sunt a Romanis, et Drizipera venientes civitatem depopulati sunt, et sancti Alexandri ecclesiam incenderunt, sepulcrumque ipsius tectum argento repertum despoliant, sed et injuriis quoque corpus martyris afficientes, multamque in Thrace prædam captantes, epulabantur splendide, contra Romanos elati. Cumque Comentiolus venisset Byzantium, maxima urbi turbatio et æstus incubuit, ita ut timore detenti consilium caperent Europam deserendi et in Asiam et Chalcedonem migrandi. Quin et imperator excubitoribus armatoque et electo cuneo sumpto muros Longos munivit. Vulgus autem urbem custodiebat, et senatus commonebat imperatorem legationem ad chaganum mittendi. Deus autem vindictam martyris Alexandri faciens pestilentem languorem Barbaris intulit, et in uno die septem filios chagani per febrim et inguinariam passionem occidit, una cum aliis turbis multis, ita ut pro triumphali gaudio, carminibus ac canticis lamentationes et lacrymas ac luctus sine consolatione Barbarus possideret. At vero senatus rogabat Cæsarem legationem ad chaganum mittendi. Imperator autem Armatzonem misit ad chaganum cum muneribus multis Drizipera, qui verbis mitibus blanditur Barbarum. At ille nolebat dona suscipere, lamento intolerabili filiorum detentus: dicebat enim ad legatum: *Judicet Deus inter me et*

A *imperatorem Mauricium: ipse quidem pacem dissolvit, ego vero captivos ei reddo, per unam animam unum numisma percepturus ab eo.* Mauricius autem id dare minime passus est. Iterum chaganus petiit per singulas animas dimidium accipere nummum. Ast imperator nec sic dare consensit, sed nec in quatuor accipere siliquis. Tunc chaganus furore commotus omnes occidit, et ad propria rediit cum quinquaginta millia aureorum pactis Romanis imposuisset. Quin et Istrum flumen non se transiturum professus est. Ex hoc itaque multum contra imperatorem Mauricium commotum est odium, et cœperunt hunc subjicere maledictis. Similiter et populus apud Thracem ad convicia imperatoris commotus est. Exercitus autem procuratores (43)
B ad imperatorem contra Comentiolum direxit, quod proditionem in prælio fecerit, inter quos erat etiam Phocas, qui imperatorem allocutus severius huic in concilio contradicebat, ita ut quidam ex patriciis hunc alapa perculeret et barbam ipsius evelleret. Verum imperator non suscepit adversus Comentiolum populi querimoniam, sed hos inefficaces deseruit; propter quod et insidiarum in principem exordium sumitur. Præterea per idem tempus apud Ægyptum in Nilo flumine, Mena præfecto una cum populo deambulante in loco qui Delta nuncupatur, sole orto animalia humanæ formæ apparuerunt in flumine, vir scilicet et mulier. Et vir quidem erat pectorosus vultuque terribilis, rufa coma canisque
C permistis, et usque ad lumbos denudabat naturam, et cunctis demonstrabatur nudus. reliqua autem corporis membra cooperiebat aqua. Hunc præfectus adjuramentis constrinxit ne destrueret aspectum priusquam omnes saturi fierent hoc inopinato spectaculo. Porro mulier et mamillas habebat et femineum vultum cæsariesque prolixas. Et ad horam nonam omnis populus mirabatur, videns hæc animantia, quæque hora nona in flumen demersa sunt. Sane Menas imperatori hæc Mauricio scribit.

Mundi anno 6093, divinæ incarnationis anno 593, imperii vero Mauricii 19 anno Hisacius Hierosolymis habetur antistes. Die autem Paschae Sophia Augusta, uxor Justini, una cum Constantina Mauricii
D conjuge stemma constructum attulerunt imperatori. Qui hoc contemplato pergens in ecclesiam id obtulit Deo, supra sanctam mensam suspendens in triplicibus catenulis lapidibus et auro contextis. At vero Augustæ hoc comperto tristatæ sunt valde, et in jurgio adversus imperatorem Constantina festum diem fecit Augusta. Cum autem non attenderet imperator querelas militiarum in Thrace positarum, iterum Comentiolus assumptis armatis venit ad Istrum, et unitur Prisco apud Singidonem, et solvitur pax quæ ad Avares erat. Qua dissoluta ve-

NOTÆ.

(43) *Procuratores.* Ἐντολιχαρίους. Hanc vocem observavi in epistola quadam quæ exstat in concilio Ephesino. Hinc ἐντολικά mandata seu præcepta quæ principes dant legatis suis. Fabr.

niunt in Biminacium, quod est insula magna Istri. Quibus auditis chaganus, collectis potentatibus suis, ad Romana rura procedit, quatuor autem filios suos, traditis aliis virtutibus, ad custodienda Istri vada constituit. At vero Romani ratibus factis fluvium transmearunt, et bellum prætore Prisco cum chagani filiis inierunt: Comentiolus enim infirmatus in Biminacio insula sedebat. Cumque per multas horas bellum tenuisset et sol trecentis Romanorum interemptis occubuisset, quatuor Barbarorum millia perierunt. Intrinsecus vero militiæ ordinatæ iterum bellum incipiunt, et iterum octo millia Barbarorum interimunt. Similiter et tertia die prælliantes ab excelsioribus Romani ad Barbaros accesserunt, hosque vertentes ad stagnum atque pellentes, Avares multos necaverunt ex illis, inter quos et chagani necati sunt filii, Romanique illustrem victoriam induerunt. Chaganus vero coacervatis viribus copiosis contra Romanos progreditur: bello autem manente vertunt Romani Barbaros, et omnibus insigniorem hanc retulerunt victoriam. Interea Priscus quatuor millibus præmissis Tisson (44) amnem transmeare et explorare Barbarorum præcepit motus. At vero Barbari nihil eorum quæ facta fuerant cognoscentes, festum diem celebrabant et pariter convivabantur. In hos Romani clanculo incidentes maximum operati sunt metum: triginta quippe millia Gipedorum barbarorumque aliorum occiderunt, et copiosa præda comprehensa revertuntur ad Priscum. Chaganus autem rursus potentatibus cumulatis venit ad Istrum, et inito bello barbari superantur et in amnis fluentis necantur, pereuntque simul cum his plurimi quoque Sclavini: vivos autem obtinuerunt Avarum quidem tria millia, Sclavinorum vero octingentos et Gipedum tria millia, nec non et duo Barbarorum. Porro chaganus ad Mauricium imperatorem legatos misit, captos recipere nisus. At ille nondum comperta inclyta Romanorum victoria scribit Prisco quod Avares chagano redderet tantum.

Eodem quoque anno vir quidam monachico circumamictus habitu et in religione clarus, spatha denudata á foro usque ad æneam gladiatoris statuam discurrens, imperatorem omnibus in occisione gladii moriturum pronuntiavit. Similiter et Herodianus Mauricio manifeste, quæ sibi fuerant ventura, prædixit. Imperatore vero noctu discalceato letaniam cum tota urbe agente, et transeunte ad Carpiana loca, tumultuantur ex multitudine quidam, et contra imperatorem lapides jaciunt, ita ut vix imperator cum Theodosio filio suo salvaretur et orationem compleret apud Blachernas.

Mundi anno 6094, divinæ incarnationis anno 594, anno vero imperii sui 20 Mauricius in se reversus, et sciens quod nihil Deum lateat, sed reddat omnibus secundum opera ipsorum, et recogitans excessum quem in captivationem perpetraverat, non A redimens eam, expedire judicavit in hac vita pœnam se recipere pro peccato, et non in futura, et factas preces in scriptis transmittit ad omnes patriarchales sedes et ad omnes civitates sibi subjectas, et ad monasteria quæ sunt in eremo et Hierosolymis, et ad lauras pecunias et cereos et incensa, ut orarent pro se, quo hic reciperet et non in futuro sæculo. Scandalizabatur autem et in Philippicum generum suum, quod in φ littera nominaretur. Porro Philippicus diverse jurabat imperatori quod purus esset in servitio ejus et apud se dolum nullum haberet. Cumque Mauricius supplicaret Deo misericordiam præstandi animæ suæ, quadam nocte dormiens vidit in visu apud æneam palatii portam imagini Salvatoris se astare, et copiosum populum pariter assistentem. B Tunc facta est vox ex charactere magni Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi, dicens: *Date Mauricium;* et tenentes eum judiciorum ministri exhibuerunt apud purpureum umbilicum, qui erat illic. Et ait ad eum propria voce: *Ubi vis reddam tibi, hic an in futuro sæculo?* Quo ille audito respondit: *Amator hominum, Domine et juste judex, hic potius, et non in sæculo illo.* Et jussit divina vox tradi Mauricium et Constantinam uxorem ejus et filios et omnem cognationem ipsius Phocæ militi. Expergefactus ergo Mauricius, et vocans eum qui coram se dormiebat, misit ad Philippicum generum suum, ut celeriter eum adduceret ad se. Cumque ille C abiisset, vocavit eum: qui surgens advocata uxore sua osculatus est eam, dicens: *Salve: jam non me videbis.* Quæ exclamavit cum fletu voce magna ad paracœmumenum, dicens: *Adjuro te per Deum, quæ est causa ob quam quærit eum hac hora?* At ille juravit se ignorare, et quia repente de somno imperator exsurgens misit me. Philippicus ergo quæsivit corpus Christi percipere, et sic ad imperatorem pergere. Uxor autem ejus Gordia jacebat in terra se volutans et plorans et Deum exorans. Ingressus vero Philippicus cubiculum regium projecit se ad pedes imperatoris. Imperator autem dicit ei: *Ignosce mihi propter Deum, quoniam peccavi tibi: nam usque nunc scandalizabar in te.* Et jubens exire paracœmumenum surrexit et D cecidit ad pedes Philippici, dicens: *Ignosce mihi, quia modo certissime novi quod nihil peccaveris in me. Sed dic mihi, quem scis inter agmina nostra Phocam militem.* At vero Philippicus recogitans dicit ei: *Unum agnosco, qui ante modicum tempus procurator ab exercitu destinatus contradicebat imperio tuo.* Ast imperator ait: *Cujus est qualitatis?* Qui ait: *Juvenis temerarius, sed et timidus.* Tunc Mauricius: *Si timidus est*, inquit, *profecto et homicida.* Et referebat Philippico somnii revelationem. Porro nocte illa visa est stella in cœlo, quæ dicitur cometes. In crastinum autem pervenit magistrianus, qui missus fuerat ad sanctos

NOTÆ.

(44) *Hissum* Vat.

eremi Patres, ferens ab iis responsum hujusmodi: *Deus recepta pœnitentia tua salvavit animam tuam, et te cum sanctis cum tota domo tua constituet, imperio vero cum ignominia et discrimine decides.* His auditis Mauricius glorificavit magnifice Deum. Igitur autumni tempore accedente, cum Mauricius imperator jussisset Petro ut in Sclavinorum regione populus hiemaret, restiterunt Romani, hoc facere non consentientes, tam propter equorum humiliationem quam propter quod copiosam circumducerent prædam, nec non ob multitudines Barbarorum, quæ per regionem diffusæ dignoscebantur, et seditionem meditati sunt. Prætor autem indignatus contra populum in dementationem eos immisit. Incidunt itaque pluviæ creberrimæ super populum, et frigus multum. Petrus autem viginti millibus procul ab exercitu morabatur. Mauricius autem Petro per litteras molestus erat ut Istrum transiret et hiemales escas populi de Sclavinorum sumeret regione, ne alimenta publica cogeretur Romanis præbere. Prætor autem accersito Gunduhin ait: *Nimis mihi gravia imperatoris præcepta in aliena terra hiemare Romanos jubentia: nam illi non obaudire sævum est, et rursus obaudire sævissimum. Nullum bonum parit avaritia, mater autem omnium malorum consistit, qua imperator languens horum maximorum causa malorum Romanis efficitur.* Accersitis quoque populi taxiarchis, imperatoris eis intentionem aperuit. Populus autem hoc audito seditiones concitaverunt, et insignes quidam principes ex eis fugientes ad prætorem venerunt. Porro multitudines in unum congregatæ provehunt exarchum Phocam centurionem, et super clypeum hunc exaltatum laudibus exarchum acclamaverunt. His Petrus auditis in fugam versus est, et omnia imperatori manifesta fecit. Ast imperator his difficilibus auditis celare multitudines ea tentabat. Secunda vero die et ludum celebravit equestrem, incommoda infelicitatis occultans. Vulgus autem Prasinorum clamabat, *Constantinus*, inquiens, *et Domentiolus, domine Romanorum ter Auguste, plebi tuæ molestias ingerunt, ut cruces disponat in ea quæ habemus peccata. Deus, qui omnia condidit, subjiciat tibi omnem inimicum et hostem tam intestinum quam externum sine sanguine.* At vero imperator plebibus intimabat: *Nil vos*, inquiens, *turbet irrationabilium militum immoderatio et inquietudo.* Veneti autem dixerunt: *Deus, qui jussit te imperare, subdat tibi omnem qui imperium tuum impugnat; et si Romanus est qui fide rupta terga vertit a te, hunc tibi in servitutem redigat absque sanguine.* Hos imperator armans et sermonibus blandis compescens una cum demarchis muros urbis custodire præcepit. Præterea filio imperatoris Theodosio una cum Germano socero suo apud Callicratiam venationes exercente, mittunt Romani litteras ad Theodosium, ab eo imperari poscentes; sin autem, saltem Germanum imperatorem pronuntiandum: *Neque enim nos*, aiunt, *imperari a Mauricio de cætero patiemur.* His Mauricius compertis accersit ad se filium, Comentiolum vero muros observare præcepit. Germanum autem una cum filio suo accusabat harum fuisse calamitatum auctores. Cumque se Germanus excusare niteretur, Mauricius ait: *O Germane, duo sunt argumenta suspicionis meæ, populi scilicet ad te litteræ, et quod cuncta depasti sunt, et nullis exceptis, tuis pepercerint. Parce, Germane, prolixum faciendi sermonem. Nihil suavius quam per gladium mori.* Sane Germanus in templum Dei Matris, quod appellatur Cyri, fugit. Quod cum imperator didicisset, Stephanum eunuchum direxit ab ecclesia Germanum educendi. Cumque Stephanus violenter hunc educere voluisset, fautores Germani resistentes expellunt Stephanum, et excipientes Germanum in ecclesiam Magnam effugiunt. At vero imperator virgis cædebat Theodosium filium suum: asserebat enim Germanum per eum fuisse fugatum. Et mittit excubitores a Magna ecclesia educendi Germanum. Hinc magnus urbi rumor incubuit. Germanus autem egredi et dare se voluit. Verum multitudines hunc exire minime permiserunt, sed magnis imperatori conviciis derogaverunt, dicentes: *Non habeat pellem qui te amat, Maurici Marcionista.* Igitur qui muros custodiebant, his compertis, custodiam negligentiæ prodiderunt. Mauricius autem media nocte exutus imperatoria stola et privata circumamictus, dromonem ingressus cum uxore filiisque suis et Constantino fugam arripuit. Copiæ vero per totam noctem pessimis imperatorem injuriis appetebant: sed et Cyriacum patriarcham reprehendebant. Turbine itaque ingenti sæviente cum maximis periculis apud S. Autonomon salvatur Mauricius. Nocte vero superveniunt ei etiam languores arthritici, quos manuum dolores et pedum vocant. Porro mittit Theodosium filium suum cum Constantino ad Chosroen regem Persarum, ut recordaretur eorum quæ sibi facta fuerant a se, et vicissitudinem beneficii sui rependeret filio. Germanus autem mittit ad Sergium demarchum Prasinæ partis, ut auxiliaretur sibi gratia imperandi, repromittens se partem Prasinam honoraturum ipsumque magnis dignitatibus elaturum. At vero Sergius hoc insignibus vulgi confessus est, qui minime id admiserunt, fatentes nunquam Germanum ab amore Venetorum recedere. Prasini vero exeuntes in Regium magnis laudibus tyrannum Phocam efferebant, et persuadent ei venire in Septimum. Dirigit igitur Phocas Theodorum a secretis, qui ingressus Magnam ecclesiam coram populo legit quatenus tam patriarcha quam senatus et vulgus venirent in Septimum. Hoc itaque facto, et cunctis convenientibus apud Septimum, patriarcha Cyriacus a tyranno de orthodoxa fide, et ut sine perturbatione conservaret Ecclesiam, extorsit professionem. Visus vero est tyrannus Germanum adhortari. Cumque Germanus nolle se simu

laret et vulgus tyrannum laudaret, pronuntiatur malum, et dominus sceptrorum tyrannus provehitur, et prævalet adversus felicitatem calamitas, et sumunt principatum magna infortunia Romanorum.

Denuntiatio vero tyranni in templo Joannis Baptistæ effecta est, ubi duobus moratus diebus tertia die introivit regalia, super imperialem sedens carrucam. Porro quinta die Leontiam uxorem suam coronavit Augustam. Hac igitur die tumultuantur partes ad invicem propter stationes locorum. Tyrannus vero Alexandrum conrebellem suum misit partes compescere. Alexander vero in Cosmam Venetorum demarchum manus immittens pepulit eum et contumeliis laceravit. Porro Veneti indignati clamabant: *Vade, disce ordinem; Mauricius non est mortuus.* At vero tyrannus his auditis in Mauricii necem movetur, et missis militibus duxit eum Chalcedonem ad Eutropii portum, et primo quidem hunc cæde videlicet filiorum imperatorem punit. Nam quinque filios ejus mares coram visibus suis præocciduntur. Verum Mauricius patienter infelicitatem sustinens Deum in omnibus invocabat, et crebro pronuntiabat, dicens: *Justus es, Domine, et rectum judicium tuum.* Fit itaque filiorum mors patris epitaphium, præostendens virtutem in mole calamitatis. Cumque nutrix unum ex imperatoriis pueris furata fuisset, suumque pro eo interemptioni obtulisset, Mauricius non annuit, sed proprium requisivit. Aiunt autem quidam quod eo occiso lac cum sanguine fluxerit, ita ut omnes inspicientes dire lamentarentur. Sic ergo imperator, etiam naturæ legibus excelsior factus, vitam commutat.

Porro ex illo tempore Romanorum non defuerunt imperio variæ ac ingentes ærumnæ. Denique et Chosroes Persarum rex pacem dissolvit, et Avares Thracem devastaverunt, atque Romanorum exercitus uterque depopulatus est, ita ut cum Heraclius regnaret et inquisitionem armatorum cum summa diligentia faceret, ex omni multitudine illa quæ inventa fuerat in tyrannide Mauricii cum Phoca, neminem, duobus exceptis, ullatenus inveniret.

Anno primo imperii sui Phocas tyrannus perdidit, ut prædictum est, Mauricium una cum masculis quinque pueris ejus, et horum capita jussit poni in campo Tribunalis diebus multis; et exibant ab urbe et contemplabantur ea usque quo fœtorem dederunt. Interficitur autem et Petrus frater ejus et alii proceres multi. Theodosium autem filium ejus sermo tenet fuga lapsum et ita salvum repertum. Præterea famam hanc Chosroes Persarum rex augmentavit, aliud aliterque mentitus, et hunc apud se habere dicens, quasi providere se ut Romanorum obtinere sperans imperium, ut convictus est multis modis, maxime eo quod bella repentina moveret et Romanas res magnopere devastaret. Interea calligraphus quidam Alexandriæ, venerabilis vir, ex matutina vigilia domum vadens media nocte videt statuas ex aris abstractas, et voce

A grandi dicentes interemptum Mauricium et filios ipsius, atque omnes casus qui apud Byzantium fuerant gesti. Mane autem facto pergens hæc Augustali retulit, qui præcepit ei nulli hæc facere manifesta, scribensque diem præstolabatur exitum. Die vero nona prætereunte, ecce nuntius venit indicans Mauricii peremptionem. Tum Augustalis dæmonum vaticinium coram populo publicavit. Narses autem quondam prætor Romanus contra tyrannum rebellionem paravit, Edessamque obtinuit. Scribit itaque Phocas Germano prætori Edessam obsidendi. Narses vero scribit Chosroi regi Persarum congregandi virtutes et bellum construendi contra Romanos. Porro Phocas fratrem suum Domentiolum fecit magistrum et Priscum comitem excubi-
B torum.

Anno imperii Phocæ secundo Chosroes rex Persarum collectum copiosum potentatum adversus Romanos direxit. Germanus autem audiens timuit. Verum coactus prælium iniit; qui cum in eo vulneratus fuisset, hunc ministri usque ad civitatem Constantinæ duxerunt, superanturque Romani: sed et Germanus undecima die spiritum exhalavit. Phocas autem potentatus ab Europa in Asiam transtulit, chagano pactis additis, arbitratus quiescere Avarum nationem. His ergo divisis quosdam contra Persas misit, quosdam vero ad obsidionem Edessæ contra Narsem cum Leontio spadone et magnate suo direxit. Chosroes autem collectis potentatibus apud Daras efficitur. Porro Narses egres-
C sus Edessam Hierapolim fugit. Interea Chosroes cum Romanis fit penes Ardamium, et munitione de elephantibus constructa bellum iniit, et victoria magna potitus est, captis Romanis non paucis, quos et capitis recisione punivit. His ita gestis Chosroes ad terram suam reversus est, Zongoi potentatibus derelictis. Hoc comperto Phocas contra Leontium furit, et manicis ferreis cum ignominia Byzantium ducit, et creat prætorem Domentiolum nepotem suum, et curatorem palatii facit.

Anno imperii Phocæ tertio misit Chosroes Cardarigam et Rusmaizan, qui depopulati sunt nonnullas Romanorum civitates. Domentiolus vero verbo dato Narsi, juramentisque non paucis, cre-
D dere persuasit quod nullam injuriam apud Phocam esset passurus, et direxit eum ad Phocam. At vero Phocas verbum hoc minime servans igne cremavit eum. Romani ergo hinc plurimum tristes effecti sunt, eo quod timorem magnum in Persas idem Narses haberet, adeo ut filii Persarum audito ejus nomine tremerent. Porro Persæ gavisi sunt gaudio magno.

Anno imperii Phocæ quarto scholasticus eunuchus, vir gloriosus palatii, media nocte Constantinam dominam cum tribus filiabus ejus accipiens, ad Magnam confugit ecclesiam consilio Germani patricii desiderantis imperium. Fit igitur in urbe seditio magna. Germanus autem demarcho Prasinorum talentum auri misit, ut coöneraret.

Primores autem vulgi id admittere noluerunt. At vero tyrannus in ecclesiam ad abstrahendum mulieres destinavit. Sane patriarcha tunc Cyriacus tyranno restitit, minime passus e templo tyrannice abduci mulieres. Verum juramentis certo eo reddito a Phoca quod non læderet eas, educuntur e templo sancto et clauduntur in monasterio. Præterea Persæ eodem anno ceperunt Daras, in tota Mesopotamia et Syria captivatione multa, cujus non est numerus, facta. Porro patriarcha obeunte Cyriaco Thomas pro eo consecratur, diaconus et sacellarius ejusdem ecclesiæ.

Mundi anno 6099, divinæ incarnationis anno 599, anno vero imperii Phocæ quinto Isacius Hierosolymitanus, Theodorus Alexandrinus et Anastasius Antiochenus habentur antistites. Phocas vero tyrannus filiam suam Domentiam Prisco patricio et comiti excubitorum junxit, et factis in palatio Marinæ nuptiis jussit fieri ludum equestrem. Demarchi autem utriusque partis apud quatuor columnas cum imperialibus signis statuerunt Prisci et Domentiæ signa. Quibus auditis imperator iratus est, et mittens adduxit demarchos, Theophanem scilicet ac Pamphilum, et statuens nudos jussit eos decollari. Cum enim misisset protocursorem, ut interrogaret eos quo præcipiente fecerint hoc, dixerunt quia secundum consuetudinem lineatores hoc fecerunt. Porro lineatores sive mensores, interrogati quamobrem hoc fecerunt, dixerunt quia, cum imperatoris filii ab omnibus nominati sunt, a nobis ipsis hoc fecimus. Sane Priscus timore tenebatur, ne forte in imperatoris iram incideret. Turbis autem clamantibus misericordiam concedi sibi, veniam dedit Phocas. Ex tunc ergo Priscus indignationem passus non erat recte cum Phoca. Interea quædam mulier Petronia nomine fit imperatrici Constantinæ ministra, quæ ad Germanum ab ea responsa faciebat. Porro cum fama dilataretur quod Theodosius Mauricii filius viveret, spem bonam super hoc tam Constantina quam Germanus habebat. At vero scelesta Petronia hæc tyranno manifesta fecit. At tyrannus Constantinam Theopempto exarcho ad torquendum prodidit, quæ dum torqueretur, Romanum patricium nosse interlocutiones suas confessa est. Qui comprehensus atque discussus etiam alios fore in insidias tyranni sibi cooperatores perhibuit. Comprehensus est autem et Theodorus Orientis præfectus, quem tyrannus verberans interemit, Helpidiique manus ac pedes recidens hunc tradidit igni, Romanumque decollavit. Porro Constantinam cum tribus filiabus, in loco ubi et Mauricius interemptus est, gladio trucidavit. Germanum autem et ejus filiam ore machæræ (45) occidit; similiter et Joannem et Gizan et patricium, et Theodosium, qui subadjuvæ (46) dignitate habebatur insignis, et David chartophylacem Hormisdæ. Eodem anno Persæ, transmeantes Euphratem, totam Syriam et Palæstinam et Phœnicen deprædati sunt, multo in Romanis excidio perpetrato.

Mundi anno 6100, divinæ incarnationis anno 600, anno vero imperii Phocæ 6, Priscus intueri non sustinens tam injusta homicidia quam mala cætera, quæ a Phoca perpetrabantur, scripsit ad Heraclium patricium et prætorem Africæ, quo Heraclium filium suum et Nicetam filium Gregoræ patricii, subprætorem suum, mitteret, quatenus contra Phocam venirent tyrannum. Audiebat enim in Africa in eum meditari rebellionem, unde nec navigia hoc anno Constantinopolim conscenderunt. Occidit autem Phocas omnem cognationem Mauricii et Comentiolum prætorem Thracæ et alios multos. Facta est autem in anno isto etiam mortalitas et inopia omnis speciei. Præterea Persæ una cum Cardariga egressi ceperunt Armeniam et Cappadociam, pugnantesque Romanorum verterunt militias, ceperuntque Galatiam et Paphlagoniam, et venerunt usque Chalcedonem, sine parcitate depopulantes ætatem. Et quidem Persæ foris portam Romanis tyrannidem inferebant, Phocas vero intrinsecus his pejora patrabat, occidens atque captivans.

Anno imperii Phocæ septimo Sergius Constantinopolitanus, Zacharias Hierosolymitanus et Joannes Alexandrinus habentur antistites. Antiocheni vero Hebræi simultate inquiete (47) commissa contra Christianos occidunt Anastasium magnum patriarcham Antiochiæ, mittentes naturam (48) ejus in os ejus, et post hoc trahentes eum in plateam urbis. Interfecerunt autem et civium multos, et incenderunt eos. Phocas vero fecit comitem Orientis Bonosum, et Cotyn magistrum militum, et transmisit eos adversus illos, et non valuerunt sedare inquietudinem eorum. Coacervantes vero exercitus irruerunt in illos et plurimos occiderunt, et quosdam eorum detruncatis artubus ab urbe reddiderunt extorres. Phocas autem fecit Circensem ludum, et Prasini conviciis eum lacessere præsumpsere, clamantes : *Iterum in gubata bibisti, iterum sensum perdidisti.* Et jussu Phocæ Cosmas præfectus urbis multos ex eis detruncavit, quosdam decollavit, nonnullos autem in saccos missos mari necavit. Porro Prasini coacervati miserunt ignem in prætorium, et incenderunt curiam et scrinia et carceres, ex quibus egressi vincti fugerunt. Hinc iratus

NOTÆ.

(45) *Ore machæræ.* Ut Lucæ xxi, 24 : Πεσοῦνται στόματι μαχαίρας. Vetus versio : *Cadent in ore gladii.* Gregor. Tur. *Hist.* ii : « Ne universa multitudo in ore gladii rueret. » Et ii, 7 : « In ore gladii trucidantes. » Fabr.

(46) *Subadjuvæ.* Concilium Chalcedonense, act. iii: Δ·ά τοῦ καθωσ:ωμένου μαγιστριανοῦ Σεβήρου τοῦ γενομένου σουβαδιουβᾶ τῆς σχολῆς τῶν καθωσιωμένων μαγιστριανῶν. Breviculus historiæ Eutychianistarum : « Superveniente Uranio subadjuva. » Id.

(47) *Inquieta.* Apud Gruterum,

(48) *Naturam.* Apuleius, l. vii : « Non tantum naturam, verum etiam caput quoque ipsum pessimo isti asino demere. » Fabr.

Phocas non militari Prasinos jubet. Porro Heraclius prætor Africæ, molestiam perpetiens a senatu, vocavit filium suum Heraclium contra Phocam tyrannum mittendi; verum et subprætor ejus Gregoras misit per aridam Nicetam filium suum, statuentes ut quicunque ex his præveniret superaretque tyrannum, imperium sumeret. Hoc vero anno hiems enormis efficitur, ita ut maris mollities in glaciei duritiem verteretur. Tunc Phocas Macrobium scribonem jussit sagittari apud Septimum, pendentem in lancea, in quo tirones exercebantur, quasi conscium insidiarum suarum. Theodorus enim præfectus Cappadox et Helpidius præpositus armamenti et alii diversi concilium fecerunt in Hippodromio Phocam occidendi, et facto prandio Theodorus præfectus prætorium cœpit eis texere intentionem suam. Contigit autem illic inveniri Anastasium comitem largitionum. Prandio ergo facto, et enarratis his quæ insidiarum erant, pœnituit Anastasium illic se repertum, et non dixit quæ cordi suo inerant, sed siluit. At vero Helpidius perdurabat, dicens: *Non vultis ut, cum sederit in solio super Hippodromium, hunc comprehendam, et evellam oculos ejus, et sic eum interficiam?* Et pollicebatur eis dare currus. Re propterea Phocæ nota ex proditione Anastasii facta, jussit præfectum et Helpidium ac primores, qui sciverant rem, cum omni diligentia discuti. Cumque discuterentur, quæ insidiarum fuerant fassi sunt, et quod Theodorum voluerint facere principem. Porro Phocas jussit decollari Theodorum, Helpidium, Anastasium et omnes, qui insidias suas cognoverant.

Mundi anno 6102, divinæ incarnationis anno 602, anno vero imperii sui primo venit Heraclius ab Africa cum navibus castellatis, habentibus intra se arculas et imagines Dei Matris, quemadmodum Pisides quoque Georgius perhibet, ducens exercitum copiosum ab Africa et Mauritania. Similiter et Niceta, filius Gregoræ patricii, per Alexandriam et Pentapolim, habens secum populum multum pedestrem. Desponsaverat autem Heraclius Eudociam filiam Rogati Afri, quæ illo tempore Constantinopoli erat una cum Epiphania Heraclii matre. Audiens autem Phocas quod mater Heraclii esset in civitate, necnon et Eudocia, quæ sibi fuerat desponsata, tenuit eas et observavit in Dominico monasterio, quod cognominatur novæ Pœnitentiæ. Cum autem adiisset Heraclius Abydum, invenit Theodorum comitem Abydi, et sciscitatus didicit ab eo quæ Constantinopoli movebantur. At vero Phocas misit fratrem suum Domentiolum magistrum ad custodiendos muros longos. Cumque comperisset Heraclium Abydum adiisse, muris dimissis fugit Constantinopolim. Porro Heraclius apud Abydum recepit omnes exsules principes, quos ibidem Phocas exsilio relegaverat, et ascendit cum eis in Heracliam. Stephanus autem Cyzici metropolites acceptum stemma ab ecclesia sanctæ Dei Genitricis Heraclio detulit. Propterea cum Constantinopolim pervenisset, divertit ad portum Sophiæ; initoque bello vincit gratia Christi tyrannum. Vulgus autem hunc comprehensum interfecerunt et igne apud Boi cremaverunt. Ingressus vero Heraclius regalia coronatus est a Sergio patriarcha in oratorio S. Stephani in palatio sito. Coronata est vero eadem die sponsa quoque ipsius Eudocia in Augustam, et accepit uterque a Sergio patriarcha nuptiarum coronas, et uno eodemque die simul imperator et sponsus ostenditur. Mense vero Maio castra moverunt Persæ contra Syriam, et ceperunt Apamiam et Edessam, et venerunt usque Antiochiam. Porro Romani occurrentes eis superati sunt, et periit omnis populus Romanorum, adeo ut valde pauci ex eis evaderent.

Mundi anno 6103, divinæ incarnationis anno 603, anno vero imperii Heraclii 2 ceperunt Persæ Cæsaream Cappadociæ, et plurima ex ea captiva duxerunt millia. Heraclius autem imperator invenit dissoluta rei publicæ negotia, siquidem Europam Avares reddidere desertam, Asiam vero Persæ totam exterminaverunt et civitates desolaverunt et Romanum in bellis exercitum interemerunt. Quibus visis hæsitare cœpit quid ageret: scrutans enim exercitus, si forte salvi exsisterent, duos tantum invenit ex omnibus his qui cum Phoca contra Mauricium in tyrannide militarunt. Eodem anno natus est imperatori filius de Eudocia, Heraclius minor, qui et novus Constantinus appellatus est. Et mortua est Augusta eadem decima quinta indictione.

Tertio imperii Heraclii anno coronata est Epiphania filia Heraclii a Sergio patriarcha in Augustam, in oratorio palatii. Eadem vero prima indictione coronatus est Heraclius junior, filius Heraclii, qui et Constantinus, a prædicto patriarcha. Eodem anno Saraceni aciem contra Syriam direxerunt, et exterminatis nonnullis vicis reversi sunt.

Anno imperii Heraclii quarto ceperunt Persæ Damascum, et captivum duxerunt populum multum. Heraclius autem imperator legatis ad Chosroen missis rogavit eum ut parceret hominum sanguinem immisericorditer effundendi et diffiniret tributa. Qui legatos inefficaces dimisit, nulla eis reddita ratione, sperans comprehendere Romanorum modis omnibus principatum. Porro Heraclius eodem anno duxit inceste Martinam neptem suam uxorem, et pronuntiavit eam Augustam, coronatam a Sergio patriarcha.

Anno imperii Heraclii quinto ceperunt Persæ Jordanem bello et Palæstinam et sanctam civitatem, et multos in ea per Judæorum manus interfecerunt, id est, ut quidam aiunt, millia 90. Isti enim ementes Christianos, prout unusquisque pretium habere poterat, occidebant eos. Zachariam vero Hierosolymitanum præsulem comprehensum et pretiosa et vivifica ligna cum multa præda in Persidem abduxerunt. Eodem anno natus est im-

peratori Constantinus alius, et baptizatus est in Blachernis a Sergio patriarcha.

Anno imperii Heraclii sexto ceperunt Persæ totam Ægyptum et Alexandriam et Libyam usque ad Æthiopiam, multaque præda sumpta et exuviis quamplurimis et pecuniis ad propria remearunt. Carthaginem autem capere minime valuerunt, sed custodia dimissa obsidendi eam recesserunt.

Anno imperii Heraclii septimo castra metati sunt Persæ contra Carthaginem, quam et bello ceperunt. Eodem anno consul factus est Constantinus junior, qui et Heraclius, et Heraclii filius, et provexit in Cæsarem Constantinum minorem fratrem suum, ex Heraclio genitum et Martina.

Anno imperii sui octavo rursus Heraclius misit in Persidem legatos ad Chosroen, postulans pacem. Ast Chosroes iterum eos sprevit, asseverans: *Non parcam vobis, donec crucifixum abnegetis, quem Deum esse fatemini, et adoretis solem.*

Anno imperii Heraclii nono acies direxerunt Avares contra Thracem, et missis Heraclius legatis ad eos poscebat pacem. Cumque chaganus hanc facere spopondisset, exiit imperator foras murum longum eum omni obsequio regio ac muneribus multis et magnis ad suscipiendum chaganum, recepturus ab eo juramenta faciendi invicem sponsiones pacificas. At vero barbarus ille tam sponsionibus quam quæ jurata fuerant spretis, subito tyrannice contra imperatorem profectus est. Stupefactus ergo imperator super insperatæ rei molimine, fuga lapsus in civitatem reversus est. Barbarus autem omni regio apparatu adempto et supellectili, et quotquot ex hominibus capere potuit, subvertit villas multas, depopulans ex improviso spe pacis deceptos.

Mundi anno 6111. divinæ incarnationis anno 611, anno vero imperii Heraclii decimo Georgius Antiochenus habetur antistes. Heraclius autem ad chaganum Avarum legatis missis queritur super his quæ nequiter acta fuerant ab eo, et ad pacem hortatur. Acies quippe disponens contra Persidem dirigendas pacisci cum chagano volebat. Qui reveritus dilectionem imperatoris se pœnituisse pollicebatur et pacem facere repromisit; pangentesque fœdera legati in pace reversi sunt. Eodem anno ceperunt Persæ Ancyram Galatiæ bello.

Anno imperii Heraclii 11 durum Chosroes jugum suum super omnes homines fecit in effusione sanguinis et ratione tributi: elatus enim triumpho nullatenus ultra in constantia esse poterat. Tunc Heraclius zelo Dei suscepto, et cum Avaribus pace, ut putabat, contracta, transtulit militias Europæ in Asiam, et cogitabat Dei cooperatione contra Persidem properare.

Anno imperii sui 12, mense Aprili, die 4, indictione 10, imperator Heraclius celebrata solemnitate paschali, mox secunda feria vesperi motus est contra Persidem. Sumptis autem mutuo venerabilium domorum pecuniis aporia (49) coartatus, accepit etiam ecclesiæ Magnæ multas candelas ferentia, simul et alia vasa ministratoria. Quibus conflatis exarari fecit ex his nummos aureos et argenteos plurimos, dimisitque filium suum cum Sergio patriarcha in urbe disponendi negotia una cum Bonoso patricio, viro sagaci et per cuncta prudenti atque perito. Scripsit autem ad chaganum Avarum preces curam agendi super Romanorum negotiis, tanquam qui secum amicitiam fuerit pactus, tutorem filii sui hunc appellans. Motus autem a regia urbe exivit super locum qui dicitur Portæ, navigio iter agens. Illinc vero per cæteras regiones sibi subjectas profectus elegit exercitus, et addidit illis novam militiam. Hos autem exercere orsus in hostilibus operibus erudivit: dupliciter enim diviso exercitu acies et congressiones invicem sine sanguine fieri jussit, clamoremque bellicum et carmina et jubilum et impetum in alterutrum insurgendi habere hos docebat, ut in bello reperti nil mirarentur, sed fidenter tanquam ad jocum proficiscerentur in hostem. Accipiens vero imperator in manibus Dei virilem figuram, quam manus non depinxerunt, sed in icona Verbum quod omnia format atque componit sine pictura formam, velut sine semine partum, eduxit, et in hac fisus a Deo picta figura cœpit agones, juramenta dans populo quod cum ipsis usque ad mortem foret certaturus et eis tanquam filiis propriis adhæsurus: volebat enim potestatem non timore quantum amore possidere. Cumque invenisset exercitum in desidia multa et formidine, inquietudine ac dedecore constitutum, et per multas terræ partes disseminatum, actutum in unum collegit. Et omnes quasi ex una consonantia laudaverunt imperium et fortitudinem principis. Ipse vero verbis hos corroborans perhibebat: *Videte, fratres et filii, quot inimici Dei conculcaverint regionem nostram, et urbes exterminaverint, et altaria concremaverint, et mensas incruentorum sacrificiorum sanguinibus homicidiorum repleverint, et ecclesias, quæ flagitia non admittunt, flagitiosissimis repleverint voluptatibus.* Itaque cuneos rursus ad bellicum exercitium armat, agmina duo armata ordinans, tubas quoque ac clypeorum phalanges efficiens. Et populus thorace indutus astabat. Nam cum acies cautius statuissent, congressionem invicem agere jussit. Impulsiones autem vehementes ac percussiones in alterutrum efficiebantur, et habitus belli ostendebantur, eratque horribile visu spectaculum, sine timore periculum, et ad strages impetus sine sanguine, sed ante necessitatem necessitatis modi, quatenus unusquisque percepta occasione cædis innocuæ tutior permaneret. Taliter autem armatis omnibus præcepit ab injustitia penitus abstinendum et pietatem sectandum. Porro

NOTÆ

(49) *Aporia.* Vide Spelmanni Glossarium in *aporiare*, et Vossium, *De vitiis sermonis.* FABR.

cum pervenisset ad partes Armeniæ, præcurrere jussit electos. Saracenorum vero tunc sub pactis Persarum constitutorum multitudo equitum clam in imperatorem irruere meditabatur. Viri autem imperatoris, qui præcurrerant, his occurrentes prætorem ipsorum vinctum ad Heraclium adduxerunt, illisque in fugam versis multos interemerunt. Quia vero hieme accedente imperator ad Ponticum clima divertit, visum est barbaris obsidere illum in hoc hiemantem. At ille Persas latens atque divertens Persidem properat. Hoc Barbari cognito in rancorem causa insperati aditus devenerunt. Sarbarus vero, Persarum prætor, accepto potentatu suo venit in Ciliciam, quatenus in Romaniam egressus hunc dare dorsum compelleret. Timens autem ne per Armeniam in Persidem imperator ingressus hanc turbaret, coactus est sequi post Romanum exercitum, furari curans bellum, et per obscuram aggredi noctem. Sed e contra plenæ lunæ tota nocte luce fulgente, cavillatione frustratus est, et lunam, quæ sibi prius in cultu fuerat, infamabat, quæ videlicet eclipsim ex accidente tulisset. Ex hoc ergo formidabat Sarbarus cum imperatore conflictum aggredi, et montem conscendit quasi dorcades, intuitus ab excelso bonam et sapienti compositam arte militiam Romanorum. Comperta vero imperator horum formidine in locis morabatur requietione refertis, hunc ad bellum instigans. Descendentes autem clam de monte sæpe conflictus concitabant, sed in cunctis Romani primatum tenebant, et fiduciam peramplius exercitus obtinebat, videntes imperatorem proficientem in omnibus et audacter belligerantem. Persa vero quidam ante breve tempus profugus inter imperatoris exercitum annumerabatur. Hic fugiens ad Persas abiit, existimans eos Romanorum exterminaturos exercitum. Cum autem formidinem eorum vidisset, post decimum diem iterum ad imperatorem venit, et omnem liquido Barbarorum pavorem edixit. At vero Sarbarus ultra commorationem non ferens a monte coactus est ad prælium proficisci. In tres autem partes divisis exercitibus descendit repente illucescente die, ante solis ascensum, præparatus ad bellum. At imperator, præsciens hoc, ordinat exercitus in tres æque phalanges ad pugnam. Orto autem sole, et imperatore ad Orientem reperto, Persas obtenebravit radius quem adorabant ut Deum. Imperator autem finxit populum suum quasi in fugam versum. At illi solventes phalanges hos sine retentione persequi existimabant. Conversi ergo Romani hos æquo animo verterunt, ex his multis peremptis. Insequentes autem eos in montem, in præcipitia et loca devia immiserunt, cunctis illis contritis. Inter ea præcipitia vero instar caprarum silvestrium morabantur. Multos autem etiam viventes comprehenderunt. Ceperunt quoque et horum exercitum et omnem supellectilem ipsorum. Porro Romani, extensis in excelsum manibus, Deo gratias referebant, et pro imperatore, qui se bene portaverat, indeficienter orabant. Qui enim antea nec Persicum audebant videre pulverem, nunc immota eorum inventa tabernacula spoliant. Quis enim speravit Persarum inexpugnabile genus dorsa daturum unquam Romanis? Itaque imperator exercitu cum prætore ad hiemandum in Armenia derelicto ipse Byzantium rediit.

Mundi anno 6114, divinæ incarnationis anno 614, anno imperii sui 13 Heraclius profectus a regia urbe celeriter in Armeniam properavit. Chosroes autem Persarum rex misit Sarbanazan cum exercitu suo in Romanorum terram intrandi. Heraclius autem scribebat ad Chosroen ut aut pacem amplecteretur, aut se sciret cum exercitu suo Persidem ingressurum. Chosroes autem nec pacem amplectebatur, nec verum Heraclii sermonem arbitrabatur: non enim audere illum Persidi appropinquare putabat. Sane imperator XII Kalendarum Maiarum ingressus est Persidem. Quo Chosroes comperto Sarbanazan reverti jussit, et collectis ex tota Perside militiis suis, et traditis eis Sain, velociter adunari eas Sarbanazæ jussit, et ita contra imperatorem procedere. Heraclius autem advocato exercitu suo verbis exhortatoriis incitabat eos, dicens: *Viri fratres, Dei timorem in mentem sumamus; injuriam ejus requirere satagamus. Stemus fortiter adversus inimicos, qui multa dira in Christianis operati sunt. Revereamur Romanorum imperium, quod sui ipsius et non alterius est domini, et stemus adversus hostes impiis telis armatos. Induamus fidem interemptionum interemptricem. Recogitemus, quia intra Persarum terram consistimus, et ingens fuga periculum fert. Vindicemus corruptiones virginum. Recisa commilitonum membra nostrorum videntes cordibus doleamus. Non sunt hæc nullam* (50) *mercedem habentia, sed vitæ perennis præmia. Stemus viriliter, et Dominus Deus nobis cooperabitur, et perdet inimicos nostros.* Cumque imperator his et aliis quamplurimis commonitionibus populum exhortatus esset, respondit ei unus pro omnibus: *Expandisti angustiam cordis nostri, domine, os tuum in admonitione dilatans. Acuerunt sermones tui gladios nostros, et hos animatos operati sunt. Expeditos nos tuis verbis exhibuisti. Erubescimus te aspicientes nos in pugnis præcedere, et jussiones tuas in omnibus sequemur.* Imperator autem sumptis militiis mox ad Persidem interiorem accessit, igne comburens urbes et castra. Fit etiam hic terribile quoddam miraculum: in æstivali quippe solstitio aer sudore factus est madidus, animos Romanorum exercitus recreans, adeo ut hinc spem optimam sumerent. Audiens præterea Heraclius quod Chosroes apud Gazaco civitatem cum

NOTÆ.

(50) Nullam *F.* pro ullam.

quadraginta millibus bellicosorum esset virorum, impetu adversus illum perrexit; et præmissi quidam ab eo Saracenorum sibi subjugatorum Chosrois occurrunt vigiliæ, et horum quosdam occiderunt, quosdam vero compedibus vinctos cum prætore ipsorum imperatori præsentaverunt. Hoc comperto Chosroes, derelicta tam civitate quam militia, fuga usus est. Ast vero Heraclius insecutus quosdam præoccupatos occidit: cæteri autem hac illacque palantes dissipati sunt. Cumque pervenisset imperator ad Gazacensium civitatem, in suburbanis hujus reficiebat exercitum suum. Persæ vero, qui confugerant ad eum, perhibebant quod Chosroes fugiens igne consumpserit omnia sata in locis illis, et pervenerit ad civitatem Thebarman in Oriente sitam, in qua erat templum Ignis atque pecuniæ Crœsi Lydorum regis et error prunarum. His acceptis ad partes Dastagerd iter agebat. Imperator autem profectus a Gazacensium civitate pervenit Thebarmeso, et ingressus in eam igne consumpsit templum Ignis, et tota civitate igne combusta persecutus est post Chosroen in angustiis regionis Medorum. Chosroes autem in his duabus regionibus de loco in locum peragrans latitabat, et Heraclius hunc persequens multas civitates devastavit et regiones. Hieme vero accedente consilium faciebat ubinam biemaret cum populo; et quidam in Albaniam perhibebant, quidam vero contra ipsum properare Chosroen. Ast imperator jussit populum tribus diebus divinum oraculum præstolantem caste ac puriter conversari, sicque responso accepto in Albania hieme commorari. Dum vero illuc abiens iter ageret, habens secum copiosam Persarum prædam, haud paucos incursus a Persicis cuneis pertulit. Ipse vero divina cooperatione triumphum de omnibus tulit. Præterea cum vehemens tempestas super eum cecidisset in via, et hunc gelu præoccupasset in Albania, haberetque quinquaginta millia vinculatorum, compatienti corde suo misertus vincula dissolvit, diligentiam tribuit, et requiem impertitus est, ita ut omnes cum lacrymis exorarent etiam Persidis eum fieri liberatorem, mundi exterminatorem trucidantem Chosroen.

Anno imperii Heraclii quarto decimo Chosroes Sarablaggan prætorem constituit, virum facinorosum et typho multum elatum, tradensque ei exercitum, eos videlicet qui dicuntur Chosrohegetæ ac Perozitæ, in Albaniam direxit adversus Heraclium. Cumque ingressi essent in fines Albaniæ, non sunt ausi ad bellandum ante faciem imperatoris stare, sed clausuras tenuerunt quæ ducunt in Persidem, extimantes ei obsidendo insidiari. At vero Heraclius, cum mox ver accessisset, profectus de Albania per Yptios campos et escis largiter affluentes transitum in Persidem faciebat, licet longinquitas multæ spatium viæ transegerit. Sarablaggas vero per Arotum iter utpote compendiosum satagebat, ut præoccuparet eum in Persidis regione. Heraclius autem monebat populum dicens: *Novimus, fratres,*

A *quod militia Persarum in deviis locis pererrans tam equum eorum dissolvat quam ipsos enervet. Nos autem festinemus contra Chosroen properare valde celeriter, ut ex improviso irruentes in eum turbemus illum.* At vero populus hujusmodi spernebat consilium, et maxime Lazorum et Habasgorum atque Hiberorum concertatores. Hinc in ærumnas incidunt: pervenit enim et Sarbarazas cum populo suo, quos omni armavit virtute Chosroes et destinavit per Armeniam adversus Heraclium. Sarablaggas vero sequebatur post tergum Heraclii, et non est cum eo in conflictum egressus, exspectans uniri Sarbarazæ et ita constituere prælium. Cognito autem Romani Sarbarazæ impetu ad metum conversi sunt, B et ad pedes imperatoris cum lacrymis prociderunt, scientes quale malum sit non cedere servum domini voluntatibus, et pœnitentiam agentes super inobedientia sua, quam nequiter perpetraverant, et dicebant: *Manum tuam da, domine, priusquam pereamus miseri: cedimus enim tibi in quibuscunque præceperis.* Tunc imperator acceleravit congredi cum Sarablagga, priusquam uniretur populo Sarbari; et multis incursionibus adversus eum factis nocte ac die hunc in formidinem pepulit, et retro utrisque dimissis contra Chosroen velociter insecutus est. Duo vero ex Romanis se ad Persas conferunt, et persuadent eis credere Romanos ex formidine fugere. Contigit autem eis et alium audire rumorem, Sain scilicet prætoris Persarum adventum cum alia mi- C litia in auxilium. Et hoc comperto Sarablaggas et Sarbarus decertabant Heraclium instigare ad prælium, priusquam perveniret Sain et in se transferret victoriæ gloriam. Credentes quoque ex profugis properarunt adversus Heraclium, et appropinquantes ei castra metati sunt, volentes in eum simul cum mane irruere. Ast Heraclius profectus a vespera iter fecit per totam noctem, et procul effectus ab eis, invento herbifero campo, castra metatus est in eo. Porro Barbari exsistimantes eum ex formidine fugere, incomposite sequebantur, ut comprehenderent illum. Ipse autem occurrens eis bellum iniit adversus illos, et apprehenso colle quodam nemoroso, coacervatoque populo in ipso, cooperatione Dei Barbaros vertit, et per fauces hos D insecutus multitudinem ex his copiosam occidit. Cadit autem et Sarablaggas ense vulneratus in dorso. Et cum hi inter agones essent, pervenit etiam Sain cum exercitu suo. Et hoc verso imperator, et ex his multis occisis, reliquos fugientes dispersit. Cepit quoque et apparatum sarcinæ ipsorum. Porro Sarbarazas unitus Sain collegit Barbaros, qui salvati fuerant, et iterum disponebant contra Heraclium proficisci. Ast imperator in regione Hunnorum et per horum loca difficilia festinabat in asperis locis ac deviis, Barbari vero sequebantur post eum. Porro Lazi una cum Abasgis formidantes subduxerunt se ab auxilio Romanorum, et in regionem suam reversi sunt. Sain autem hoc advertens furore multo una cum Sarbaro persequebatur

Heraclium. Sane imperator caterva collecta verbis hos exhortatus est et monimine delinivit, inquiens : *Multitudo vos, fratres, inimicorum non turbet : Deo quippe volente unus persequetur mille. Mactemus ergo nosmetipsos pro salute fratrum nostrorum; sumamus coronam martyrum, quo et futurum nos tempus laudet et Deus reddat mercedes.* His et aliis pluribus verbis audaciam exercitui conferens, hilari vultu prælium ordinat. Et distantes ab invicem intervallo pusillo a mane usque ad vesperam aggressi non sunt in alterutrum. Vespere vero arrepto imperator itinere pergebat. Barbari vero post eum iterum sequebantur, et commutantes viam hunc præoccupare volentes incidunt in loca palustria, et aberrantes in magnum discrimen deveniunt. Imperator vero transiens fines Persarum per Armeniam peragrabat. Cum autem terra illa teneretur a Persis, multi cum Sarbaro concurrerunt, ac per hoc crevit populus ejus. Præterea hieme accedente dispersit multitudinem per loca ipsorum, ut requiescerent in domibus suis. Quo comperto Heraclius noctu furari meditabatur bellum. Cumque turbo tempestatis adesset et Sarbaro suspicio nulla incumberet, electis robustissimis equis et fortioribus ab exercitu, dupliciter hos armans, quosdam ex his præcedere contra Sarbarum jussit, ipse vero cum aliis post eos subsecutus est. Accelerantibus ergo per noctem, et pervenientibus ad prædium cui vocabulum erat Lasbanum, hora noctis nona, Persæ, qui in eo erant et impetum cognoverant, insurrexerunt in eos. Ipsi autem hos interfecerunt, uno excepto, qui hoc Sarbaro nuntiavit. At vero Sarbarus surgens ascendit equum, et nudus atque discalceatus fuga salutem mercatus est. Hujus autem mulieres et omnem Persicum florem, principesque ac satrapas cum electis militibus qui in domorum tecta conscenderant et bellum contra se præparaverant, per ignem deposuit, et alios quidem occidit, alios vero igne consumpsit, alii autem manicis et compedibus colligati sunt, ita ut pene nullus ex his qui Sarbari fuerant salvaretur. Acceperunt autem et arma Sarbari, aureum videlicet clypeum, machæram etiam et lanceam æque auream et comptam pretiosis lapidibus zonam, nihilominus et calceamenta ejus. His ita omnibus sumptis procedit contra dispersos per villas, qui scilicet comperta Sarbari fuga sine retentione fugiebant. Ipse autem insecutus multos eorum occidit et vinctos accepit : reliqui cum confusione in Persidem repedarunt. Porro imperator exercitu suo collecto cum gaudio in locis illis intrepidus hiemavit.

Mundi anno 6116, divinæ incarnationis anno 616, anno imperii Heraclii 15, Arabum princeps Muamet habebatur. Heraclius autem coacervato exercitu suo consilium faciebat quanam via pergeret : duæ

A namque viæ sibi adjacebant, angustæ ac deviæ, altera quidem Tarantum ducens, altera vero in terram Syrorum. Verum illa quæ Tarantum tendebat, differentior quidem erat, sed egestatem cunctarum habebat escarum : quæ vero in terram ducit Syrorum, Taurum transit et abundantiam ac dapsilitatem præstat alimentorum. Hanc præferunt omnes, licet abruptior esset et nive multa severior. Hac itaque labore multo transacta in septem diebus pervenerunt ad fluvium Tigrin, et hunc cum transmeassent, veniunt Martyropolim et Amidam, et quiescunt tam exercitus quam captivitas. Hinc et litteras imperator Byzantium potuit mittere, et quæ circa se erant omnia indicare, et ingens facere gaudium civitati. Sarbarus autem populo suo, qui

B fuerat dispersus, collecto insurrexit in illum. Electam vero imperator alam militum ad custodiendas misit clausuras, quæ ad se ducebant, et aditus, qui ad Orientem erant. Ipse discurrens in faciem efficitur Sarbaro. Cumque transmeasset Nymphiou amnem, ad Euphratem pervenit, in quibus erat pons nexus ex funibus simul et navibus. At vero Sarbarus dissolutis funibus pontis ab altera ripa in alteram totum transtulit pontem. Cumque imperator venisset nec valuisset transire per pontem, discurrens invenit meatum, et hunc inopinate Martio mense sine discrimine transfretavit, et Samosata pervenit. Rursusque cum Taurum præteriisset, in Germaniciam est profectus, et cum

C transiisset ad Adana, venit ad amnem Saron. Sarbarus autem ponte rursus in proprio loco extenso absque obstaculo transfretavit Euphratem, et sequebatur post eum. Ast imperator cum transisset pontem Sari, inventa requie tam exercitus quam animalium circa ipsum castra metatus est, reficiens eos. Pervenit autem et Sarbarus in partem quæ in contra esse ex altera parte videbatur. Invento vero ponte, et propugnaculis quæ in ipso erant a Romanis obtentis, castra metatus est. Excurrentes autem multi Romanorum per pontem inordinate cum Persis contulerunt conflictum, multa in ipsis cæde commissa. Verum imperator hos inordinate prohibebat discurrere, ne forte iter fieret adversa-

D riis cum illis conveniendi ad pontem et pariter commeandi. Populus autem non acquiescebat imperatori. Porro Sarbarus, quibusdam exercitus sui clam in locis abditis collocatis, ostendit se quasi fugientem, ac sic abstraxit multos Romanos præter votum imperatoris ad insecutionem sui transeuntes. Reversus autem, et his in fugam conversis, quotquot extra pontem occupavit occidit, vindictam perpessos inobedientiæ. Imperator vero cum barbaros vidisset insecutione ordines dissolvisse, et ex Romanis stantibus in antemuralibus (51) multos exstinctos, contra eos profectus est Porro quidam vir Persa giganteus imperatori occurrens hunc in

NOTÆ.

(51) *Antemuralibus.* Matth. Par. *Hist. Angl.* in Willelmo II : « Antemuralibus confractis cogerent defensores intra muros interiores se recipere. » FABR.

medio pontis aggreditur. Ast imperator hoc percusso in amnis fluenta projecit. Hoc uno ruente in fugam Barbari versi sunt, et præ angustia pontis ut ranæ se in flumine jaciebant; alii autem etiam gladiis trucidabantur. Porro multitudo barbarorum per fluminis ripas diffusa sagittabat ac resistebat, non sinens transmeare Romanos. Verum imperator transiens viriliter barbaris resistit, cum paucis quibusdam societatis suæ superagonizans, ita ut etiam super hoc Sarbarus obstupesceret, et ad Cosmam quemdam juxta se stantem, Romanorum profugum ac magaritam, diceret : *Vides*, inquiens, *Cæsarem, o Cosma, quam audax ad pugnam stet, et contra tantam multitudinem solus decertet, et velut incus jacula renuat?* ex rubris enim ocreis agnoscebatur, multasque imperator plagas, licet nullam in hoc prælio periculosam, accepit. Tota vero die cum in hoc bello pugnassent, accedente vespera ab invicem separati sunt. Et Sarbarus quidem timens per noctem retro reversus est, imperator autem populo suo coacervato ad urbem properavit Sebastiam, et cum Alyn fluvium transmeasset, in hoc gaudio totius hiemis tempore commoratus est. Porro Chosroes furens misit, et tulit thesauros cunctarum ecclesiarum regionis quæ sub Persis est constituta, et cogebat Christianos Nestorii fieri sectatores ad perstringendum sive percellendum imperatorem.

Anno imperii Heraclii 16 Chosroes Persarum rex novam fecit militiam, prælium initurus, peregrinos ac cives et servos ex omni natione facta electione coacervans; qua electione Sain tradita prætori, alia 50 millia ex phalange Sarbari electa tollens huic sociavit, nominavitque illos aureos camulos, et hos adversus imperatorem direxit. Porro Sarbarum cum reliquo exercitu suo contra Constantinopolim misit, quatenus Hunnos, qui essent in Occidente, quos Avares vocant, cum Vulgaribus et Sclavis atque Gipedibus concordia sociaret, sicque adversus urbem properarent, et hanc unanimiter obsiderent. Cum autem hoc didicisset imperator, exercitum suum triplici parte divisum transmisit ad custodiendum urbem, quibusdam autem traditis Theodoro fratri suo contra Sain bellare præcepit; humiliori vero parte ipse accepta in Lazicam properat, et in ipsa degens Turcos ab Oriente, quos Chazaros nuncupant, in auxilium advocat. Sain vero una cum noviter electo exercitu perveniens ad fratrem imperatoris Theodorum ad bellum armavit. Deo autem per intercessiones semper laudabilis Dei Genitricis opitulante, bello commisso, grando mirabiliter contra barbaros cecidit eorumque plurimos perculit. At vero acies Romanorum tranquillitate potita est. Vertunt autem Romani Persas, et interficiunt multitudinem copiosam. Hoc comperto Chosroes irascitur contra Sain, qui ex multo animi defectu in languorem incidens moritur; cujus corpus jussu Chosrois salitum ad eum delatum est; quem ille mortuum multis submisit verberibus. Porro Chazari disruptis Caspiis portis Persidem adeunt in regionem Adrahigæ una cum prætore suo Zihebil, qui dignitate secundus a chagano; et in quæcunque loco peragrabant, tam Persas deprehendebant quam civitates et villas igni tradebant. Profectus vero imperator a Lazica his occurrit. Zihebil autem hoc viso accelerans complectitur collum ejus et adorat eum, Persis civitatis aspicientibus : universus autem Turcorum populus in terram cadentes, ac proni super faciem extenti, imperatorem honorant honore qui est apud gentiles extraneus. Similiter principes eorum supra saxa conscendentes eodem schemate procidunt. Obtulit autem Zihebil imperatori etiam filium suum primogenitum, hujus sermonibus delectatus, et ejus tam vultum quam prudentiam admiratus. Electisque Zihebil quadraginta millibus virorum fortium dedit ea in auxilium imperatori. Porro ipse reversus est in regionem suam. His autem acceptis imperator contra Chosroen procedit. At vero Sarbarus Chalcedonem properans, Avaresque a Thrace urbi propinquantes, hanc depopulari volunt, et multis machinis adversus eam commotis, et navium sculptarum ex Istro multitudine infinita seu innumerabili delata, sinum cornu repleverunt. Decem sane diebus urbem obsidentes, bellumque terra marique gerentes, Dei virtute pariter et cooperatione, nec non et intemeratæ Dei Matris et Virginis intercessionibus superati sunt. Quin et multitudine copiosa suorum tam in terra quam in mari deposita, cum ingenti confusione ad loca sua reversi sunt. Porro Sarbarus Chalcedonem obsidens non emigravit, sed ibidem hiemavit, tam incursiones agens quamque deprædans confinales partes, et civitates igne disperdens

Anno imperii sui 17 Heraclius a mense Septembrio ingressus Persidem una cum Turcis inopinate propter hiemem in ecstasim misit Chosroen, cum hoc didicisset. At vero Turci tam hieme quam frequentibus Persarum incursibus contemplatis, non ferentes pariter cum imperatore, laborare cœperunt paulatimque diffluere, et omnes eo dimisso reversi sunt. Ast imperator allocutus est populum suum dicens : *Scitote, fratres, quia nemo nobis vult auxiliari nisi solus Deus, et quæ hunc peperit sine semine Mater, ut ostendat potentiam suam, quoniam non in multitudine populorum seu armorum est salus, sed in eos qui sperant super misericordia ejus, mittit adjutorium suum.* At vero Chosroes coacervatis cunctis militiis suis prætorem provehit super illas Rhazantem, virum bellicosissimum ac fortissimum, et hunc adversus Heraclium destinat. At imperator civitates Persidis atque castella igni tradidit, et accedentes Persas rhomphæa consumit. Septima vero Idus Octobris pervenit in regionem Chamaitha, et refocillavit populum per integram hebdomadam. Rhazates autem veniens Ganzachum post eum factus est et secutus, Romanis ante pergentibus et consumentibus escas. Ipse vero post tergum, ut canis famem

patiens, vix de micis eorum nutriebatur; et cum non inveniret sumptus, multa ex animantibus ipsius consumpta sunt. Kalendis autem Decembribus venit imperator ad fluvium magnum Zaban, et cum hunc transiisset, castra metatus est juxta Ninive civitatem. Venit autem Rhazates penes vadum secutus eum, et cum descendisset tribus milliariis, reperit aliud vadum et transivit. Ast imperator misso Babani magistro militum cum paucis electis militibus, invenit bandum Persarum, et cum ejus comitem occidisset, detulit caput ejus et totam auream spatham ipsius, nonnullisque peremptis vivos duxit ad imperatorem sex et viginti. In quibus erat et spatharius Rhazati, qui et nuntiavit imperatori quod pugnare contra eum Rhazates vellet, sic a Chosroe jussus, et tria millia in auxilium armata miserit ei, quæ tunc nondum pervenerant. His compertis imperator præmisit sarcinam ante se, ipseque subsecutus est, tractans qualiter inveniret locum in quo pugnare deberet, priusquam unirentur eis illa tria millia. Repertoque campo apto ad prælium, allocutus populum aciem ordinavit. Rhazates vero cum pervenisset, et ipse prælium dirigit in cuneis tribus, et contra imperatorem processit. Pridie sane Idus Decembris gestum est bellum, et ante omnes prosiliens imperator principique Persarum occurrens, divina virtute Deique Genitricis opitulatione hunc dejecit, et qui cum ipso erant exsilientes antea fugerunt. Rursusque imperator alii occurrens et hunc quoque deposuit. Irruit autem adversus eum etiam tertius, qui dedit ei cum mucrone in labium et hoc illi plagam inflixit. Ast imperator et hunc exstinxit. Et tubis clangentibus congressæ sunt in invicem partes utræque. Et cum pugna valida gereretur, plaga vulneratus est a peditibus Phalba imperatoris equus, qui dicebatur Dorcon, in femore lanceæ ictu percussus. Multas autem et spatharum in facie percussiones accepit, sed ferens tegmen ex nervis contextum plagam mortiferam non sumebat. Cadit autem in hoc bello Rhazates et tres turmarchæ Persarum et principes fere cuncti atque pars major exercitus ipsorum. Occisi autem sunt etiam Romani numero quinquaginta, et vulnerati nonnulli, ex quibus scilicet mortui sunt decem. Porro bellum gestum est a mane usque ad horam nonam. Tulerunt interea Romani banda Persarum viginti octo, exceptis his quæ confracta sunt, et dispoliatis mortuis acceperunt loricas eorum et cassides, nec non et omnes currus ipsorum. Et manserunt ab invicem sequestrati quantum est duplex sagittæ jactus: fuga namque facta non est. Verumtamen Romani animantia sua nocte et adaquaverunt et acceperunt. Equites vero qui ultra erant, steterunt usque ad septimam horam noctis super tabernacula mortuorum Persarum, ac octava hora noctis moti repedaverunt ad castra sua, et his acceptis abierunt, et castra metati sunt ad pedem montis asperi metuentes. Multas præterea spathas auro circumclusas et zonas aureas cum gemmis et scutum Rhazati totum auro respersum acceperunt, habens petala centum viginti, et loricam ipsius ex auro contextam, et scaramaggin ejus detulerunt cum capite ipsius, atque dextralia (52), et sellam totam ex auro fabrefactam. Porro tentus est vivus Barzamuses princeps Iliberorum sub Persis degentium. Nemo autem recolit hujusmodi bellum inter Romanos et Persas, quod videlicet per totum diem habuit statum, viceruntque Romani. Verum hoc factum est solo Dei juvamine. Imperator vero a se confortatum exercitum contra Chosroen minabat (53), quatenus hunc deterreret. Porro XIII Kalendas Januarias comperto imperator quod populus Rhazati, qui ex hoc bello evasit, unitus fuerit tribus millibus quæ a Chosroe destinata fuerant, et sequeretur post se, ceperintque Ninive, transmeans magnum Zaban, mittit Georgium turmarchen cum mille militibus, quo curreret ad retinendum pontes minoris Zaban priusquam id Chosroes cognosceret. Cumque cucurrisset Georgius noctu milliariis quadraginta octo, tenuit quatuor pontes minoris Zaban, et inventos in castellis Persas obtinuit. Decimo præterea Kalendarum Januariarum perveniens imperator ad pontes transfretavit, et divertit in domos Hiesdem, et refecit tam exercitum quam animantia, fecitque Nativitatis Christi festivitatem in eodem loco. Comperto vero Chosroes quod Romani tenerent pontes minoris Zabæ, misit ad Persicum populum, cui Rhazates præerat, ut oppido festinantes prævenirent imperatorem et ad ipsum pergerent. Accelerantes autem illi, et transmeantes minorem Zaban in aliis locis, prævenerunt imperatorem atque præibant. Cumque imperator palatium quod dicebatur Dezeridan cepisset, hoc destruxit atque combussit. At vero Persæ cum pontem Tornæ fluminis pertransissent, ibidem castra metati sunt. Ast imperator comprehenso alio palatio Chosrois, quod vocabatur Rusa, et hoc subvertit. Cæterum verebatur quod in ponte Tornæ fluminis hostes forent contra se bellaturi. Sed hoc illi scientes relicto ponte fugerunt. Interea imperator cum sine impedimento transiisset, apprehendit aliud palatium cognomento Bechal, ubi et hippodromium ædificaverat. Sed et illud casui dedit. Sane quidam Armeniorum, qui cum Persis aderant, venerunt ad imperatorem noctu dicentes: *Chosroes cum elephantibus et exercitu suo quinque millibus citra palatium suum, vocabulo Dastagerd, in loco nuncupato Barasrach castrametatus est, et mandavit totum illic exercitum convenire, ut adversus te prælietur: est enim illic et*

NOTÆ.

(52) *Dextralia.* Glossæ Isidori: *dextralia, brachialia.* Adde Flodoard. *Hist. Rem.* II, 6. FABR.

(53) *Minabat* Act. Apost. XVIII, 16: *Et minavit eos.* Utitur vetus Juvenalis schol. V. Papiam in Abigeus. ID.

fluvius mealibus currens, qui artum pontem habet et angustias præ habitationibus multas, nec non et fœtidi rivi. Imperator ergo consilio cum principibus inito et exercitu sedit in palatio Bechal: reperit quippe in una ex porticibus ejus saginatas aves trecentas, et in alia porticu capreas saginatas quingentas, porro in alia saginatos agnos centum, quæ populo cuncta donavit. Et Kalendas Januarias illic fecerunt. Denique inventis ovibus et porcis et bobus, quorum non erat numerus, requievit populus universus, epulantes et glorificantes Deum. Præterea comprehensis eis qui ista conferebant, didicerunt ab illis liquidius quod Chosroes a. 23 die Decembris mensis, comperto quod imperator transiisset pontem Tornæ, confestim motus fuerit de palatio quod erat in Dastagerd, cum magna Ctisiphontem celeritate petiturus, onustis ex omnibus pecuniis, quas habebat in palatio, tam elephantibus quam camelis atque burdonibus (54) ministerii sui, scribens et populo Rhazat ut ingrederentur idem palatium et principum domos, et quidquid in his inveniretur auferrent. Itaque imperator dimidium quidem exercitum misit ad Dastagerd, ipse vero per aliam viam abiit ad aliud palatium quod cognominabatur Bebdarach. Et his ruinis et igni traditis gratias egere Deo, qui per intercessiones Dei Genitricis talia miracula patrat: quis enim speravit unquam fugere Chosroen a facie Romani principis de palatiis suis quæ erant in Dastagerd, et petere Ctisiphontem, dum a viginti quatuor annis passus Ctisiphontem videre non fuerit, sed in Dastagerd regalia ejus erant? Invenerunt autem populi Romanorum in palatiis ejus apud Dastagerd 300 Romanorum banda, quæ per diversa ceperunt tempora. Invenerunt etiam et species, quæ remanserant, multas, aloes scilicet multam, et ligna aloe magna, ex quibus unumquodque 70 pondus habebat vel 80 librarum, et sericum copiosum, ac piper, et chalbasias (55) camisias multas, sachar quoque atque zingiber et alias species ultra mensuram vel numerum; quidam vero et argentum et holoserica vestimenta, lectisternia seu acu tapetia contexta, quorum erat copia multa, erantque omnia bona valde, quæ propterea quod gravia essent, penitus incenderunt. Sed et tentoria Chosrois atque cortinas, quas in modum tendebat porticuum, quando in campo metabatur, cuncta cremarunt, quin et statuas ejus multas. Invenerunt autem et in his palatiis aviaria et dorcades et asinos agrestes et pavones et fasianos infinitæ multitudinis, nec non in vivario ejus leones ac tigrides miræ magnitudinis vivos. De cætero confugerunt ad imperatorem plurimi ex captivis, Edesini scilicet et Alexandrini, sed et ex

A allis urbibus multitudines copiosæ. Fecit interea imperator festivitatem Luminum penes Dastagerd lætatus, et recreans tam populum quam jumenta, quin et Chosrois palatia destruens, ædificia videlicet quæ erant comptissima et admiranda, domosque stupendas, quas usque ad pavimentum deposuit quatenus Chosroes edisceret quam durum habuerint Romani dolorem urbibus suis desolatis ab eo nihilominus et incensis. Tenti autem sunt et ex aulicis palatii multi, qui interrogati quando discesserit Chosroes a Dastagerd, asseruerunt: *Ante 9 dies prius quam vos veniretis. Audito adventu vestro latenter pertuso muro civitatis, qui est juxta palatium, temere per hortos exivit, ipse et uxor et filii ejus, ne fieret tumultus in civitate.* Et neque militiæ ipsius

B cognovere neque principes ejus, usquequo milliariis quinque perrexit, siquidem tunc mandavit quo se sequerentur Ctisiphontem tendentes. Et is qui non poterat quinque milliaria facere per diem, fugiens fecit viginti quinque, mulieresque ac filii ejus, qui se prius alterutros non videbant, tunc mixtim fugiebant invicem impellentes. Cumque nox accessisset, introivit Chosroes in domum agricolæ nihili, in cujus ostio vix manere prævaluit; quod videns postmodum Heraclius admiratus est. Per tres autem dies adiit Ctisiphontem. Sane Chosroes responsum acceperat a maleficis et astrologis ante quatuor et vicenos annos, quando Dacos depopulatus est temporibus Phocæ Romani principis, quod tempore quo

C adiret Ctisiphontem periret. Et idcirco non est passus a Dastagerd extunc in partem illam uno saltem milliario pergere, sed hinc fugiens ad hanc abiit. Verum nec in ipsa persistere ausus est, sed transiens pontem Tigridis fluminis civitatem ultra positam adiit, quæ quidem apud nos Seleucia, apud Persas vero Guheser vocitatur, in qua omnes pecunias reposuit. Seditque illic cum Sirem uxore sua et aliis tribus mulieribus, quæ et filiæ ipsius erant; reliquas vero mulieres suas multosque liberos suos quadraginta millibus longe transmisit ad interiorem partem Orientis in munitissimum locum. Quidam sane Persarum derogaverunt Sarbaro penes Chosroen, quod cum Romanis sentiret et illi detraheret; et misit spatharium suum cum jussione ad Carda-

D rigam, compraetorem Sarbari, Chalcedonem, scribens ei ut Sarbarum interficeret, et ipse populo Persarum recepto accelerarel in Persidem in auxilium sui. Is autem qui litteras deferebat circa Galatiam comprehenditur a Romanis, quo comprehenso, et nescientibus Persis, hunc Byzantium deduxerunt et imperatoris filio tradiderunt. Ast imperator a misso cognita veritate protinus Sarbarum accessit: qui cum introisset, astitit imperatori. Imperator

NOTÆ.

(54) *Burdonibus.* Utitur Ulpianus in leg. 49. *De legat.* 3; Chrysostomus ep. 14: Εἶτα ὁ βόρδων ὁ φέρων ἡμῶν τὸ λεκτίκιον. Theophanes: Ὅταν εἰς βουρδώνην καθέζωμαι. Constantinus Tact. p. 12: Ἔχε δὲ καὶ βορδόνια καὶ ἱππάρια. Adde Joannem Moschum Limon. 101 et 125, *Hist. Trip.* VII, 5. FABR.

(55) *Chalbasias.* V. Hieronymi epistolam ad Fabiolam et Gloss. ad Cedren. ID.

autem huic epistola, quam Chosroes ad Cardarigam miserat, tradita, missoque ostenso, legit epistolam. At ille certus veritate rei effectus, continuo conversus fœdera cum filio principis et patriarcha fecit; qui falsa Chosrois epistola facta, addit in ea etiam alios quadringentos satrapas et principes et tribunos et centuriones interimendos, et imposito ingeniose adinvento signaculo, congregatisque ducibus et ipso Cardariga, et lecta epistola, dixit ad Cardarigam: *Perspicis ut hoc facias.* At vero principes furore referti, abdicato Chosroe, imperatori pacifica pacta patrarunt, et mutuo inito consilio placuit ut Chalcedone discederent et ad propria repedarent, nihil exterminaturi. Præterea Heraclius scripsit Chosroi: *Ego persequor et ad pacem curro: non enim voluntarius igne consumo Persidem, sed vim passus abs te. Projiciamus ergo saltem nunc arma, et pacem amplectamur. Exstinguamus ignem priusquam universa inflammet.* Cumque Chosroes hoc non admisisset, magnopere odium populi Persidis crevit adversus eum. Movit ergo Chosroes homines principum suorum et omne obsequium suum atque mulierum suarum, et hos armatos cunctos direxit exercitui uniendos Rhazati, et staturos apud Narbam fluvium duodecim millibus a Ctisiphonte distantem, et jussit eis ut, dum amnem transiret imperator, inciderent pontes. Ast imperator septimo Idus Januarias motus a Dastagerd, cum abiisset tribus diebus, castra metatus est duodecim millibus procul a Narba flumine, ubi erat Persarum exercitus, inter quos habebant etiam et elephantes ducentos. Et misit imperator Georgium turmarchen Armeniacorum, ut iret usque ad flumen, et disceret utrum Narbas vadum haberet. Et cum invenisset quod pontes incidissent et vadum non esset, ad imperatorem reversi sunt; qui motus Siazuron adit, et circuibat incendens regionem et urbes per totum Februarium mensem. Martio vero mense cum venisset in prædium quod dicebatur Barzan, facere (56) septem dies, et misit Mezeticum prætorem in cursum, et adjunctus est ei Gundabundas chiliarchus militiæ Sarbari cum aliis quinque, tribus quidem comitibus, duobus vero axiomaticis (57), et duxit eos ad imperatorem. Qui, videlicet Gundabundas, res necessarias imperatori annuntiavit, dicens: *Quando fugit Chosroes a Dastagerd et adiit Ctisiphontem atque Seleuciam, dysenteriæ languorem incurrit, et voluit filium suum Merdasan, quem genuit ex Sere, coronare. Atque regressus iterum amnem transivit, et secum duxit Merdasan atque*

A *Serem et alium filium ejus Aak; primogenitum autem filium Sirohen et fratres ejus, nec non et mulieres suas, dimisit ultra flumen. Compertoque Sirohes quod Merdasan coronare vellet, turbatus est, et misit collactaneum suum ad Gundabundan, mandans ei ac dicens: « Veni cis flumen, ut loquar tecum. » At ille timuit Chosroen, et non transivit, sed mandat ei: « Scribe, inquiens, mihi per collactaneum meum quidquid volueris. » Et scripsit ei Sirohis quoniam Nosti qualiter res publica Persarum per nequam hominem istum Chosroen pereat, et vult coronare Merdasan, et me primogenitum suum contempsit. Et si allocutus fueris exercitum ut recipiant me, et rogas eorum augebo, et pacem cum Romanorum imperatore ac Turcis faciam, et bene vivemus. Et stude cum*
B *populo tuo ut ego regnem, et omnes vos provehem et auxiliabor, et præcipue te. Gundabusas autem remisit ei per collactaneum suum dicens: « Quidquid possum loquar cum prætore, et sollicitus fui, et locutus sum cum viginti duobus comitibus, et feci eos meæ voluntatis esse; sed et alios principes et milites multos. » Et hæc quidem Gundabusas mandavit Sirohi. At ille remisit ei dicens ut decimo Kalendarum Apriliarum sumeret juniores, et apud pontem ei Tigridis occurreret fluminis, ut susciperent eum in exercitum et moverentur adversus Chosroen. Referebat autem quod cum Sirohi essent etiam duo filii Sarbarazan et filius Hiesdem et alii multi principum filii atque filius Aram, omnes electi, et quod siquidem potuerint*
C *Chosroen perimere, bene et optime: sin autem, omnes cum Sirohi confluent ad imperatorem. Et misit me Sirohis ad te, domine: veretur enim imperium Romanorum, quoniam, inquiens, Chosroen quondam salvavit, et multa ex eo mala Romanorum terra perpessa est, et quia propter illius ingratitudinem nec mihi credere habet imperator.* Verum ille hunc ad Sirohin rursus absolvit, mandans ei ut carceres aperiret, et retentos in eis Romanos educeret, et arma eis tribueret, sicque contra Chosroen sese moveret. Porro Sirohis obediens imperatori, retrusis eductis, properavit contra patricidam patrem, Chosroen scilicet. Cumque ille fugere tentasset nec valuisset, tentus et valide vinctus ferreis est compedibus tam post tergum manibus quam pedibus colligatis; cui
D et circa collum pondera ferrea imponunt, et mittunt eum in domum tenebrarum, quam ipse munivit a novitate construens ad recondendas pecunias, panisque parum ei et aquæ tribuentes hunc fame necabant: ait enim Sirohis: *Comedat aurum, quod incassum collegit, et propter quod etiam multos fame*

NOTÆ.

(56) *Facere.* Papinianus in l. miles ad leg. Jul. *De adult.*: « Ne sibi computarentur dies quos in custodia fecisset. » Lupus epist. 20: « Facere nobiscum dies aliquot valeas. » Rufinus interpres Eusebii *H. E.* x: « Quinque annos inter catechumenos faciant. » Acta Fructuosi episc. Tarracon.: « Et fecerunt in carcere dies sex. » Vetus inscriptio: « Cum qua fecit annos 9 menses 6 dies 25. » Alia: « Cum marito fecit m. 5 d. 20. » S. Athanasius in Vita S. Antonii: Ἔξω πολλάκις ἡμέρας καὶ νύκτας ποιοῦντες. V. Acta apost. XVIII, 23, et epist. Jacobi IV, 13. FABR.

(57) *Axiomaticis.* Glossarium: ἀξιωματικός *honorarius*, qui honorem gerit. Aliud Glossarium: *dignitosus* ἀξιωματικός, qui in dignitate constitutus est. Utitur postremo verbo Aldhelmus, *De laud. virginit.* c. 28: « Propter dignitosam innocentiæ palmam, » i. e. dignatione venerandam. ID.

necarit mundumque delevit. Porro misit Sirohis ac cum satrapas hunc injuriis impetendum et conspuendum. Et adductum Merdasan filium ejus, quem coronare volebat, ante se occidit, et reliquos filios ejus cunctos in conspectu ejus interemerunt, et misit omnem inimicum ejus injuriis cumulare et percutere et conspuere illum. Denique per quinque dies hoc facto, jussit Sirohis hunc arcubus interficere; sicque paulatim in malis nequissimam suam tradidit animam. Tunc Sirohis scripsit ad Heraclium evangelizans ei scelerati Chosrois interitum, pacemque jugem cum eo ac firmissimam pepigit, omnibus Christianis, qui in carceribus et omni Perside captivi tenebantur, ei remissis, una cum Zacharia Hierosolymitano præsule ac pretiosis et vivificis lignis, quæ fuerant ex Hierosolymis a Sarbarazan, cum Jerusalem cepisset, ablata.

Anno imperii Heraclii decimo octavo rex habetur Persarum Sirohis, qui anno regnavit uno, quando et Moamed Arabum seu Saracenorum princeps sub Persis degens sextum agebat annum, perventurus ad nonum. Interea facta pace cum Persis atque Romanis, direxit imperator Theodorum fratrem suum cum litteris et hominibus Sirohis regis Persarum, quatenus Persæ, qui in Palæstina et Edessa et Hierosolymis et cæteris urbibus Romanorum essent, cum pace reverterentur in Persidem et innocue terram Romanorum transirent. Postremo imperator cum sex annis Persidem expugnasset, septimo anno pace percepta cum ingenti gaudio Constantinopolim remeavit, mysticam in hoc quamdam theoriam adimplens. In sex quippe diebus Deus universa condita creatura septimam requiei diem vocavit: ita et ipse in sex annis, multis impensis laboribus, septimo anno reversus ad urbem cum pace ac tripudio requievit. Porro populus civitatis, adventu ipsius audito, intolerabili cuncti desiderio in Hieriam obviam illi una cum patriarcha et Constantino imperatore filio ejus egressi sunt, portantes ramos olivarum et lampades, laudantes cum gratulatione ac lacrymis. Accedens autem filius ejus cecidit ad pedes ipsius, et cum amplexatus esset eum, infuderunt ambo lacrymis terram. Hoc autem populus inspecto, universi Deo hymnos gratificos retulerunt. Sicque demum suscepto imperatore urbem exsultantes ingressi sunt.

Anno imperii Heraclii 19 Persis rex Adesir septem mensibus præfuit. Imperator autem profectus a regia urbe, cum mox ver accessisset, Hierosolymam tendit, pretiosa illuc et vivifica ligna reportans ad gratiarum Deo actiones reddendas. Cumque Tiberiadem adiisset, accusavere Christiani Benjamin quemdam nomine quasi mala sibi facientem: erat enim admodum opulentus; qui suscepit imperatorem et exercitum ejus. Ast imperator damnavit eum: *Quamobrem*, inquiens, *molestus es Christianis*? qui ait: *Ut inimicis fidei meæ*. Tunc imperator admonitum hunc et ad credendum suasum baptizavit in domo Eustachii Neapolitani, qui et ipse, cum Christianus esset, imperatorem excepit. Ingressus itaque imperator Hierosolymam, restituto tam Zacharia pontifice quam almæ crucis honorandis ac vivificis lignis in proprium locum, plurimas Deo grates egit, pulsisque ab urbe sancta Hebræis jussit non habere illos potestatem propius almæ civitati quam tribus millibus appropinquandi. Cum autem pervenisset ad Hedessam, orthodoxis ecclesiam reddidit, quæ a Nestorianis a Chosrois tempore tenebatur. Et veniens Hierapolim audivit quod Sirohis rex Persarum diem clausisset extremum, et Adesir hujus filius ei in regni regimine successisset. Qui cum septem mensibus tenuisset principatum, insurrexit adversus eum Sarbarazas, qui eo percusso imperavit Persis mensibus duobus. Hoc autem Persæ interfecto Baranin prætulerunt in regem, filiam Chosrois, qui regnum Persarum septem tenuit mensibus. Porro huic successit Hormisdas, quo a Saracenis pulso factum est regnum Persarum sub Arabibus usque in hodiernum diem.

Mundi anno 6121, divinæ incarnationis anno 621, anno imperii Heraclii 20 Hormisdas regnat in Persis. Cum autem Heraclius esset apud Hierapolim, venit ad eum Athanasius patriarcha Jacobitarum, vir acris et nequam ingenii, Syrorum inditas versutias possidens: et moto de fide ad imperatorem sermone, repromisit ei Heraclius, si Chalcedonensem synodum suscepisset, patriarcham illum Antiochiæ se fore facturum. At ille simulate suscepit synodum, confitens duas unitas in Christo naturas. Interrogavit autem imperatorem de operatione ac voluntatibus, qualiter oporteret in Christo dici duplas aut simplas. Tum imperator vocis novitate consternatus, scribit Sergio Constantinopoleos episcopo. Advocat etiam et Cyrum Phasidis antistitem, et hoc interrogato reperit eum consentientem Sergio in unam voluntatem et unam operationem. Sergius enim, utpote Syrus genere ac parentibus Jacobitis exsistens, unam naturalem voluntatem et unam operationem in Christo rescripsit atque confessus est. Ast imperator utriusque acquiescens consilio reperit et Athanasium eis consentientem: noverat enim quod ibi una operatio reperitur, ubi et una natura cognoscitur. Certus autem imperator super hoc factus scribit ad Joannem papam Romanum prædictorum sententiam; qui eorum nequaquam sectam admisit. Porro Georgio Alexandrino defuncto mittitur Cyrus episcopus Alexandriæ præferendus, qui unitus Theodoro episcopo Faran fecit decoloratam hydram illam unitatem, imo vanitatem, unam et ipsi scribentes in Christo naturalem operationem. His ita prosequentibus in ingens opprobrium Chalcedonense concilium et catholica corruit Ecclesia: gloriabantur enim Jacobitæ ac Theodosiani, perhibentes quia Synodo Chalcedonensi non nos, sed potius Chalcedonensis synodus

nobis communicavit, per unam operationem unam confitendo naturam Christi. Inter hæc Sophronius consecratur episcopus Hierosolymitanus, qui, congregatis sub se degentibus episcopis impium monothelitarum, id est unam voluntatem dogmatizantium, dogma mucrone anathematis perculit, et synodica Sergio Constantinopolitano et Joanni Romano papæ transmisit. His ergo auditis Heraclius confusus est, et destruere quidem propria nolebat, et rursus opprobrium non ferebat. Tunc ergo Heraclius, ut magnum quidem facere arbitrans, exponit scriptum illud quod nuncupatur edictum, continens neque unam neque duas in Christo operationes dicendas. Quo lecto hi qui quæ Severi sunt sapiunt, in popinis et balneis catholicæ detrahebant Ecclesiæ, perhibentes : *Primum quidem quæ sunt Nestorii Chalcedonitæ sentientes resipuerunt, ad veritatem conversi, et uniti nobis per unam operationem et unam Christi naturam. Nunc autem pœnitentes super bene se habente sensu amiserunt utrumque, neque unam neque duas in Christo confitentes.* Post mortem vero Sergii Pyrrhus Constantinopolitanum suscepit thronum, qui quæ prædicta sunt a Sergio ac Cyro impie roboravit. Heraclio autem mortuo, cum Constantinus filius ejus imperaret, Pyrrhus una cum Martina veneno hunc interfecit, et imperat Heraclonas Martinæ filius. Porro senatus et tota civitas Pyrrhum ut impium cum Martina et filio ejus repulerunt. Et imperat Constans filius Constantini, et consecratur Paulus episcopus Constantinopoleos, et ipse hæreticus. Joannes autem Romanus præsul, collecto episcoporum concilio, monothelitarum hæresim anathematizavit. Similiter et in Africa, penes Byzacium videlicet Numidiam et Mauritaniam diversi episcopi convenientes monothelitas anathemate perculerunt. Joanne sane dormiente Theodorus consecratur pro eo papa. Pyrrhus vero cum pervenisset ad Africam, mutuis cum sanctissimo Maximo videtur aspectibus, abbate videlicet religiosissimo in monachicis correptionibus, nec non et divinorum illic consistentium pontificum præsentatur obtutibus, qui hunc redargutum et persuasum Romam ad papam Theodorum direxere; qui orthodoxiæ libello tradito papæ ab eo receptus est. Interea cum Roma discessisset Ravennamque pervenisset, ut canis ad vomitum suum conversus est. Quo papa Theodorus comperto, plenitudine convocata Ecclesiæ ad sepulcrum verticis apostolorum accessit, et divino calice postulato ex vivifico sanguine atramento stillavit, et ita propria manu depositionem Pyrrhi et ei communicantium facit. Præterea Pyrrhus cum Constantinopolim pervenisset, obeunte Paulo audaces hæretici Pyrrhum denuo throno Constantinopolitano præficiunt. Theodoro autem papa defuncto Martinus sanctissimus Romæ consecratur antistes. Cum autem Maximus ab Africa Romam pervenisset, papamque Martinum ad æmulationem accendisset, synodo centum et decem episcoporum collecta Sergium, et Pyrrhum, et Cyrum, et Paulum anathematizarunt, duasque voluntates et operationes Christi Dei nostri expressius prædicarunt atque firmarunt. Cæterum nono anno imperii sui Constans nepos Heraclii, indictione octava, his agnitis furore repletus, SS. Martinum et Maximum Constantinopolim ductos et cruciatos apud Chersonam et alia climata exsilio relegavit, multos etiam Hesperiarum episcoporum punivit. Qui (58) motus zelo Dei, synodo sacra et ipse convocata, monothelitarum hæresim abdicavit, duas voluntates et operationes explanans. Taliter ergo Ecclesia tunc per imperatores et impios sacerdotes turbata, surrexit desolatorius Amalec feriens nos populum Christi, et fit prima ruina terribilis Romani exercitus, illa scilicet quæ secundum Gabatan et Hermuchan ac Dathemitarum (59) effusione sanguinis est effecta, post quam Palæstinarum et Cæsariensium ac Hierosolymarum excidia, dein Ægyptius interitus, ac deinceps mediterraneorum et insularum, totiusque Romaniæ (60) captivatio, sed et patrata in Phœnice omnimoda Romani exercitus et classis perditio, omniumque Christianorum prælium atque locorum destructio, quæ non cessavit donec Ecclesiæ persecutor in Sicilia male peremptus est.

Mundi anno 6122, divinæ incarnationis anno 622, anno imperii Heraclii 21 Joannes papa Romanus habetur. Hoc etiam anno Maometh Saracenorum, qui et Arabum princeps et pseudopropheta, moritur, promoto Abubacharo cognato suo ad principatum suum. Ipsoque tempore venit auditio ejus, et omnes extimuerunt. At vero decepti Hebræi in principio adventus ejus existimaverunt esse illum qui ab eis exspectatur Christus, ita ut quidam eorum, qui intendebant ei, accederent ad ipsum et ejus religionem susciperent, Moysis inspectoris Dei dimissa. Erant autem numero decem, qui hoc faciebant, cum ipso quoque degebant usque ad cædem ejus. Porro cum aspicerent eum comedentem de camelo, cognoverunt quod non esset quem existimabant, et hæsitabant quid agerent, et religionem ejus dimittere formidantes miseri docent eum

NOTÆ.

(58) *Qui.* Exciderunt hæc : Μετὰ δὲ τὴν ἐξορίαν Μαρτίνου Ἀγάθων χειροτονεῖται πάπα; Ῥώμης. Fabr.

(59) *Dathemitarum* factum esse videtur ex τὴν ἄθεσμον. Id.

(60) *Romaniæ.* Anna Comn. Alex. 8 : Αὖθις τῇ Ῥωμανίᾳ ἐπανεσώσατο. Ῥωμανία imperium Romanum, orbis Romanus. Interdum imperium Orientale. Idatius in *Fastis consul.* : « His coss. (Tusco et Annulino) Carporum gens universa in Romania se tradidit. » Item : « His coss. (Valente Aug. et Valentiniano jun. Aug.) victi et expulsi sunt Gothi a gente Hunnorum, et suscepti sunt in Romania pro misericordia jussione Aug. Valentis. » Balsamon ad can. 14 Concilii Chalcedon. V. Jo. Seldeni Commentarium ad Eutychii *Origines*, p. 153 et 159. Id.

contra nos Christianos illicita, et conversabantur cum ipso. Necessarium autem reor enarrandum de generatione ejus. Is ex una generalissima tribu oriundus erat, Ismaelis videlicet, filii Abrahæ. Nizarus enim, Ismaelis pronepos, pater eorum omnium ducitur. Hic gignit filios duos, Mudarum scilicet et Rhabian. Mudarum gignit Curasum et Chaison et Theominem et Asadum et alios ignotos. Hi omnes habitabant Madianiten heremum, et in eo nutriebant pecora, in tabernaculis conversantes. Sunt autem et his interiores, qui non sunt de tribu ipsorum, sed ex Lettam, videlicet hi qui vocantur Ammanitæ, id est Homeritæ. Quidam sane ipsorum negotiabantur in camelis suis. Cum autem inops et orphanus prædictus esset Maometh, visus est sibi ad quamdam intrare mulierem locupletem et cognatam suam, nomine Chadigan, mercenarius ad negotiandum cum camelis suis apud Ægyptum et Palæstinam. Paulatim autem fiducia penes ipsam percepta mulierem, quæ vidua erat, et accepit eam uxorem, et habuit camelos ipsius atque substantiam. Cumque veniret in Palæstinam, conversabatur cum Judæis et Christianis. Capiebat autem ab eis quasdam scripturas. Porro habebat passionem epilepsiæ. Quo comperto hujus conjux oppido tristabatur, utpote nobilis, et quæ se hujusmodi copularit, egeno scilicet et epileptico. Procurat vero ipse placare illam taliter, dicens quia Visionem quamdam angeli Gabrielis dicti contemplor, et haud ferens hujus aspectum mente deficio et cado. Ipsa vero cum haberet adulterum quemdam propter infidelitatem ibidem exsulem habitantem, amicum suum, indicavit ei omnia, et nomen angeli. At ille volens eam reddere certam dixit ei : *Veritatem locutus est : etenim iste angelus mittitur ad cunctos prophetas*. Ipsa ergo prima suscepto pseudomonachi verbo credidit ei, et prædicavit id aliis mulieribus contribulibus suis, prophetam eum esse ; et taliter ex feminis fama venit ad viros, primo duntaxat ad Abubacharum, quem et successorem dimisit. Et tenuit hæresis ejus partes Ethribi, postremo per bellum. Nam primum quidem occulte annis decem, et bello similiter decem, et manifeste novem. Docuit autem auditores suos quod qui occidit inimicum vel ab inimico occiditur, in paradisum ingreditur. Paradisum vero carnalis cibi ac potus et commistionis mulierum perhibebat, fluviumque vini ac mellis et lactis, et feminarum non præsentium, sed aliarum, et misturam multorum annorum futuram, et affluentem voluptatem, nec non et alia quædam

A luxuria et stultitia plena, compati tamen invicem et auxiliari patienti. Porro eodem anno natus est in Oriente David filius ejus, eodemque die natus est Heraclius filius Heraclii junioris, qui et Constantinus appellatus est, et baptizatus est a Sergio patriarcha.

Anno imperii Heraclii 22 Modestus Hierosolymitanus habetur antistes et Abubacharus dux Arabum, qui tribus principatus est annis. Persæ vero insurrexerunt invicem, et sese mutuo debellant. Per idem quoque tempus rex Indorum mittit congratulatoria Heraclio in Persarum victoria, margaritas scilicet et lapides pretiosos multos. Mortuus autem Maometh erat, qui statuerat quatuor amireos expugnandi Christianos, qui ex Arabum

B genere fuerant. Et venerunt contra Mucheas castellum, in quo erat Theodorus Bigarius (61), volentes irruere in Arabes die quo idolis immolaturi erant. Comperto autem hoc Bigarius colligit omnes milites eorum qui heremum observabant, et diligenter sciscitatus a Saraceno diem et horam qua erant illos aggressuri, ipse irruens in eos in prædio quod dicebatur Mathus, occidit tres amireos plurimamque populi partem : exsiliit autem unus amiras, Chaledus scilicet, quem gladium Dei dicunt. Erant autem quidam Arabum juxta positorum, qui accipiebant ab imperatoribus rogas pauxillas ad custodiendum stomia eremi. Eodem vero tempore venit quidam spado daturus militum rogas. Et cum venissent Arabes secundum consue-

C tudinem accepturi rogam suam, eunuchus impulit, dicens quia Dominus vix dat militibus rogas, quanto minus canibus istis. Videntes autem Arabes hoc abierunt ad sui generis viros, et ipsi duxerunt eos in regionem Gazæ, quæ aditus erat heremi contra Sinæon montem locupletis valde.

Anno imperii Heraclii 24 cum misisset Abubacharus prætores quatuor, qui ducti fuerant, ut prætuli, ab Arabibus, venerunt atque ceperunt Ran et totam regionem Gazæ. Tandemque aliquando cum venisset a Cæsarea Palæstinæ cum militibus paucis, inito bello perimitur primus cum exercitu, qui trecentorum erat virorum, et multis captivis acceptis et exuviis plurimis reversi sunt cum vi-

D ctoria splendida. Porro eodem anno terræ motus factus est in Palæstina, et apparuit signum, quod dicitur docetes, in cœlo contra meridiem, prænuntians Arabum potentatum. Perduravit autem diebus triginta, extensum a mesembria usque ad arctum ; erat autem in modum gladii.

NOTÆ.

(61) *Bigarius*. Scribe *vicarius*, nisi forte nomen dignitatis pro cognomine Anastasius acceperit : quod non puto. S. Basilius, epist. 264 : Ἐγὼ τοῦ βικαρίου τῆς Θράκης ἐπέστειλα τῇ θεοσεβείᾳ σου. Glossarium Seguerianum : Βικάριος παρὰ Ῥωμαίοις διάδοχος. Eadem Suidas et Phavorinus. Metaphrastes m. sept. in Trophimo : Τὴν τῶν βικαρίων ἀρχὴν κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν Ἀττικὸς ἤνυεν. Menologium Junii 5 : Τὸν βικάριον πρὸς τὴν εἰς Χριστὸν ἐπεσπάσατο πίστιν. Concilium Florent. sess. 25 : Ὁ ἀποστολικὸς θρόνος ὁ καὶ βικάριος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Hinc οἱ ἀπὸ βικαρίων apud Chrysostomum, epist. 14. Palladius Lausiacæ c. 123 : Ἀπὸ βρικίων. Sic legi aiunt in codice Veneto. Ἴσως ἀπὸ βικαρίων, ut apud Heraclidem Paradisi c. 50 ex vicariis, de vicariis. V. Cujac. in *Parat.* cod. *De off. vicarii*, et H. Valesii Adnotationes ad Ammianum, p. 17. Hunc Theodorum Cedrenus κουβικουλάριον vocat, p. 423 b. FABR.

Anno imperii Heraclii 24 Alexandrinus Cyrus et almus Sophronius Hierosolymitanus habentur antistites. Quo anno Abubacharus moritur, qui principatus est annis duobus atque dimidio, et sumit principatum Hamarus, qui destinat exercitum adversus Arabiam, capitque Bostra civitatem una cum aliis civitatibus. Profecti sunt autem usque Gabetha. Cum his bellum aggressus Theodorus imperatoris Heraclii frater victus est, et ad imperatorem Hedessam venit. Ast imperator ordinat alium prætorem nomine Bahanem, et Theodorum sacellarium cum virtute Romaica et adversus Arabes mittit. Cumque venisset Emesan, occurrit multitudo Saracenorum, quibus occisis una cum eo qui principabatur in eis, reliquos abigit usque Damascum, et illic juxta Bardanesium fluvium latebras fovet. Heraclius autem Syria derelicta in desperationem ruens, sublatis quoque pretiosis lignis ab Jerusalem Constantinopolim abiit. Bahanes autem a Damasco Hemesiam redit una cum Theodoro sacellario, cum haberet exercitus quadraginta millia; et insequuntur Arabes ab Hemesa usque Damascum.

Anno vero imperii Heraclii 25 Saraceni aciem direxerunt in Arabiam contra partes Damasci, cum essent multitudinis infinitæ. Quo Bahanes comperto ad imperialem sacellarium mittit, ut veniret cum exercitu suo in auxilium sibi, cum plurima esset Arabum copia. Venit ergo sacellarius ad Bahanem; qui profecti ab Hemesa occurrunt Arabibus. Et consilio facto prima die, quæ tertia feria hebdomadis erat, mensis Loi die vigesima tertia, superantur hi qui circa sacellarium sunt inventi. Simultate autem facta, hi qui cum Bahane erant Bahanum provehunt imperatorem et Heraclium respuunt. Tunc hi qui cum sacellario fuerant discesserunt, et Saraceni aditu reperto bellum ineunt. Inter hæc vento noto contra Romanos spirante, non valentes inimicis in facie occurrere propter pulverem, separantur, et semet ipsos immittentes in artas vias Hiermuchthti fluminis illic penitus perierunt. Erant autem utriusque prætoris millia quadraginta. Tunc Saraceni splendide triumphantes contra Damascum veniunt, et hanc capiunt et regiones Phœnicis, et habitant illic, et in Ægyptum aciem dirigunt. Cyrus autem Alexandrinus episcopus, cum horum impetum cognovisset, operam dedit, et pactis firmatis pollicetur, timens avaritiam eorum, ducenta millia denariorum per singulos annos collaturam illis Ægyptum, sed et diffinitarum eis induciarum fore aurum missurum; quibus præstitis per tres annos Ægyptum liberam ab exterminio statuit. Accusatur interea Cyrus apud imperatorem, quod aurum Ægypti Saracenis tribuerit; qui cum iratus misisset, hunc accersivit, Manuelum autem quemdam, Armenium genere, destinat Augustalem. Cum autem annus adimpletus esset, Saracenorum actores venerunt aurum accipere. Ast Manuel inefficaces eos expellit: *Non sum*, inquiens, *Cyrus inermis, ut tributa vobis præbeam, sed ego armatus sum*. Cumque isti abiissent, confestim armantur Saraceni adversus Ægyptum, et Manuelo bello illato hunc abigunt. Ipse vero cum paucis quibusdam Alexandriæ salvus recipitur. Tunc Saraceni Ægyptum sub tributo reddiderunt. Ast imperator auditis quæ gesta sunt, misit Cyrum ad persuadendum eis ab Ægypto sub priori placito recedendi. Et abiens Cyrus ad castra Saracenorum rationem reddit, esse se perhibens prævaricationis innoxium, et si vellent, priorem concordiam juramentis affirmaturum. Porro Saraceni nullatenus his acquieverunt, dicentes episcopo: *Potes hanc maximam columnam devorare?* Qui ait: *Non potest fieri*. At illi: *Nec nobis*, inquiunt, *possibile est ulterius ab Ægypto recedere*.

Anno imperii Heraclii 26 aciem direxit Humarus contra Palæstinam, et obsidens sanctam civitatem biennii tempore cepit eam verbo. Sophronius namque, Hierosolymitanus summus sacerdos, verbum accepit ad totius Palæstinæ securitatem. Cumque Humarus in sanctam fuisset civitatem ingressus, cilicinis ex camelis et sordidis indumentis amictus, simulationemque Satanicam ostentans, templum requisivit Judæorum, quod construxerat Salomon, ad faciendum scilicet id blasphemiæ suæ adoratorium. Hoc advertens Sophronius ait: *In veritate illud est abominatio desolationis, quæ dicta est per Danielem prophetam*, stans in loco sancto, multisque lacrymis hic pietatis propugnator Christianam deflebat plebem. Dum vero illic Humarus esset, rogavit eum episcopus accipere a se sindonem cum indumento et indui. At ille non patiebatur ea portare. Vix ergo persuasit his vestiri, donec sua lavarentur, et iterum reddit ea Sophronio, et vestitus est propriis. Verum inter hæc Sophronius obiit, qui verbo et actu Hierosolymitanam adornavit ecclesiam, et contra Heraclii et fautorum ejus monothelitarum, Sergii scilicet et Pyrrhi, decertavit errorem. Eodemque anno misit Humar Hiadum in Syriam, et subegit totam Syriam Saracenis.

Anno imperii Heraclii 27 venit Joannes cognomento Cateas procurator Osroenæ ad Hiad apud Chalcidem, et spoponderunt ei dare per singulos annos centum millia numismatum, ne transiret Euphratem, neque ad pacem neque ad bellum armatus, quousque quantitatem auri persolvant. Præterea Joannes Hedessam rediit, et annuum censum delatum ad Hiadum transmisit. Heraclius autem hoc audito obnoxium judicavit Joannem, quod absque imperiali hoc fecerit notione; quem accersitum exsilio condemnavit. Porro pro eo destinat Ptolomæum quemdam magistrum militum.

Anno imperii Heraclii 28 ceperunt Arabes Antiochiam, et missus est Mauhjas ab Humaro prætor et ameras totius regionis, quæ sub Saracenis erat, ab Ægypto videlicet usque ad Euphratem.

Anno vero imperii Heraclii 29 transmeavit Iai-

dus cum omni militia sua Euphratem, et venit A Hedessam. Hedesseni autem aperientes acceperunt verbum una cum regione magistroque militum ac Romanis, qui cum ipso erant. At illi Constantiam abeunt, depopulantesque illam accipiunt bello, et trecentos Romanos interimunt: et illinc abiere Dalas, et bello hanc comprehendunt, et in illa plurimos perdunt, taliterque totum Mesopotamiam Jahidus cepit.

Anno imperii Heraclii 30 Saraceni aciem direxerunt in Persidem, et ineunt cum eis bellum, potenterque vincentes omnes sibi Persas subditos reddunt. Hormisdas autem, qui Persis imperabat, ad interiores Persas fuga lapsus dimisit regalia. At vero Saraceni captivas duxere Chosrois filias cum omni regio apparatu, et detulerunt ad Humarum. B Eodemque anno jussit Humar universum describi orbem, qui sub ipso erat. Facta est autem descriptio tam hominum quam jumentorum et frugum.

Anno imperii sui 31 Heraclius moritur imperator hydropicus factus, cum imperasset annis tricenis.

Imperat autem post eum Constantinus filius ejus mensibus quatuor, venenoque propinatus a Martina noverca sua et Pyrrho patriarcha moritur, et imperat Heraclonas Martinæ filius cum matre Martina.

Anno imperii Heraclonæ primo capit Mauhias Cæsaream Palæstinæ post septennium obsidionis C ejus, et occidit in ea septem millia Romanorum. Eodem anno senatus repulit Heraclonam una cum Martina matre illius ac Valentino, lingua Martinæ et naso Heraclonæ abscissis; eisque in exsilium destinatis ad principatum Constantem filium Constantini, nepotem Heraclii, provehunt, qui imperavit annis 27. Sane Pyrrho ab episcopatu dejecto, consecratus est Paulus Constantinopolitanus episcopus, qui presbyter fuerat et œconomus ecclesiæ, qiique tenuit episcopatum annis 12.

Mundi anno 6133, divinæ incarnationis anno 633, anno vero imperii sui primo, cum videlicet regnare cœpisset, Constans dicebat ad synclitum: *Patris mei Constantini, qui me genuit quique in vita proprii genitoris, avi videlicet mei Heraclii,* D *sufficienti cum eo tempore imperavit, post hunc vero etiam nimis brevi, suavissimam spem Martinæ novercæ ipsius invidia concidens vita privavit, et hoc propter Heraclonam qui ex ea et Heraclio nefarie factus erat, quam maxime cum nato vestrum cum Deo decretum jure ab imperio repulit, ne videret tam nequam Romanorum imperium, valde provida cum esset amplissima vestra et honesta magnificentia. Propter quod rogo vos habere consiliarios et peritos ex communi subditorum obsequio.* Et his dictis dimisit senatum, donis dapsilibus hunc honorans.

Anno imperii Constantis secundo cœpit Humar ædificare templum in Jerusalem; et non stabat, sed ruebat structura. Sciscitanti autem ei causam, dixere Judæi quia nisi crux, quæ est supra templum montis Olivarum, tollatur, haud stabit structura. Et propter hanc causam sublata est crux illinc, et ita constitit illic ædificium. Propter hanc etiam causam multas cruces deposuerunt hi qui oderant Christum.

Anno imperii Constantis tertio seditionem excitavit Valentinianus patricius, mittensque imperator hunc occidit, et populum ad sui reduxit benevolentiam. Eodemque anno Petrus Alexandriæ habetur antistes.

Anno imperii Constantis quarto fraude occisus est Humar Saracenorum dux a quodam Persa magarita: denique inventum cum adoraret, pupugit eum in ventre gladio infixo, et sic vivere desiit, cum amiras fuisset annis 12; et post eum statuitur Huthman hujus cognatus, filius Tuphan.

Anno imperii Constantis quinto Huthman Arabum princeps habetur, et simultatem concinnat Gregorius patricius Africæ una cum Afris.

Anno imperii Constantis sexto factus est in terra ventus vehemens, qui multa germina evulsit arboresque ingentes radicitus exstirpavit, atque multos columnatorum deposuit monachorum.

Eodem vero anno Saraceni hostiliter Africam adierunt, et conflictu agitato adversus tyrannum Gregorium hunc in fugam vertunt, et eos qui cum ipso erant interimunt, et hunc ab Africa pellunt, atque tributis cum Afris ordinatis et pactis reversi sunt.

Anno imperii Constantis septimo exercitum movit Mauhias per mare adversus Cyprum. Habebat autem scaphas mille septingentas, et cepit Constantiam cum insula tota. Cum vero hanc cepisset, exterminavit eam. Porro audiens Cacorizum cubicularium contra se cum plurima virtute Romana venientem, navigavit adversus Aradum, et applicans cum navigio suo apud municipium insulæ castrum conabatur capere, variis machinamentis abusus. Cum autem nihil agere valuisset, mittit ad eos episcopum quemdam Thomaricum nomine, deterrens eos, quo dimitterent civitatem et sub fœdere suo essent, exirentque ab insula. Cum itaque ad eos episcopus ingressus fuisset, tenuerunt eum. Porro Mauhiæ cedere noluerunt. Igitur obsidione, quam adversus Aradum construxerat, nullius momenti effecta, Damascum reversus est: nam hiems accesserat.

Anno imperii Constantis 8 movit Mauhias exercitum valenter adversus Aradum præliaturus, et hanc obtinuit verbo ad inhabitandum cives ubicunque voluissent. Civitatem vero muris dissolutis incendit, et insulam usque in præsens inhabitabilem statuit. Eodem anno facta est Romæ synodus a Martino papa contra monothelitas.

Anno imperii Constantis 9 Busur princeps exercitus una cum Arabibus acies direxit adversus

Isauriam, et occisis multis cum quinque millibus A captivorum reversus est. Mittit autem imperator Constans Procopium quemdam ad Mauhiam, quærens pacem; quod et factum est annis duobus, Gregorium filium Theodori sumente Mauhia loco pignoris in Damascum.

Anno imperii Constantis 10 simultatem excitavit imperatori Pasagnathes Armeniorum patricius, et fœdera pepigit cum Mauhia, dans ei et filium suum. Quo audito imperator venit usque Cæsaream Cappadociæ, et desperatus ab Armenia rediit.

Mundi anno 6144, divinæ incarnationis anno 644, anno vero imperii Constantis 11, cinis e cœlo descendit, et timor magnus super homines cecidit. Paulo quoque obeunte Pyrrhus restituitur B mensibus quatuor et diebus 23.

Anno imperii Constantis 12 Mauhias Rhodum adiens destruxit colossum ejus, post 1360 stabilitatis ipsius annos; quem cum Judæus quidam Emesinus negotiator emisset, 900 camelos ex ejus ære oneravit.

Eodem anno Abidus Arabum prætor adversus Armeniam exercitum movit, qui consecutus Maurianum prætorem insecutus est eum usque ad Caucaseos montes, et regionem deprædatus est.

Anno imperii Constantis 13 præcepit Mauhias armaturam fieri navium magnam, quo ascenderet urbem regiam classis eorum. Omnis autem apparatus apud Tripolim Phœniciæ consistebat. Verum C hoc viso duo fratres quidem Christi amici, Tripoli manentes, filii buccinatoris cujusdam, zelo Dei sauciati ad carcerem civitatis cum impetu abierunt. Habebat autem multitudinem Romanorum vinculatorum, et diruptis portis vinctisque solutis in amiram irruerunt. Quo perempto una cum his qui eum eo erant, præparaturaque omni igni mandata, in Romaniam navigio transierunt. Verumtamen nec sic illi ab eadem præparatura construenda cessaverunt. Sed Mauhias quidem militat contra Cæsaream Cappadociæ, Abulathar vero fabrum navalis structuræ constituit, qui veniens in locum vocabulo Fœnicem Lyciæ, ubi erat Constans imperator atque Romaicus stolus, navaliter cum eo pugnavit. Cumque futurum esset ut imperator cum D ipso navigio præliaretur, contemplatur nocte illa visum, esse videlicet apud Thessalonicen. Porro narravit cuidam conjectori somniorum expergefactus visionem, qui ait: *Imperator, utinam nec dormisses nec somnium aspexisses: nam esse Thessalonicæ* θὲς ἄλλῳ νίκην *innuit, quod interpretatur, pone alii victoriam, id est, ad inimicum tuum victoria vertitur.* Sane imperator nihil inveniens ad prælium navalis pugnæ, Romanorum classes præstruxit ad bellum. Quibus in alterutram irruentibus superantur Romani, et commistum efficitur mare sanguine Romanorum. Induit autem imperator alium veste sua, et insiliens prædictus filius buccinatoris in regiam scapham imperatorem arreptum et in aliam navim transductum inopinate salvavit. Porro ipse fortissimus viriliter insistens imperatoriæ navi multos occidit, semet morti ipsum pro imperatore contradens. Hunc præterea hostes circumdantes et in medio retinentes putabant ipsum esse imperatorem. Postquam autem multos interfecerant hostes, occiderunt et ipsum una cum eo qui portabat vestem imperatoriam. Ast imperator taliter in fugam versus salvatur, et derelictis omnibus navigavit Constantinopolim.

Anno imperii Constantis 14 dolo necatus est Huthman Arabum dux, cum amiras decem fuisset annis. Fit interea perduellio in medio ipsorum: quoquot enim penes eremum erant, Ali volebant consobrinum, generum exsistentem quondam Maometh. Hi vero qui in Syria et Ægypto, Mauhiam cupiebant, qui et vicit et obtinuit annis 24.

Anno imperii Constantis 15 Arabum princeps Mauhias habetur, qui et exercitum movit adversus Halim, et congregantur ambo inter Barbalissum juxta Euphratem. Hi vero qui erant Mauhiæ, cum essent validiores, aquam obtinuerunt. Unde in sitim venientes hi qui erant Halim, defecerunt. Porro Mauhias bellare noluit, sed sine labore victoriam tulit.

Anno imperii Constantis 16 exercitum movit imperator contra Sclaviniam, et captivos duxit plurimos et subegit. Eodem anno et illa gesta sunt quæ contra S. Maximum et discipulos ipsius sunt acta, eis pro veritate contra monothelitas agonizantibus; quos Constans ad pravam opinionem suam transferre non valens, divinitus sapientem et peritissimam linguam cum dextera manu ejus abscidit, eo quod plurimum contra impietatem suam una cum discipulis suis Anastasiis scripserit, quæque per ordinem isti conscripsisse probantur, sicut amici discendi non nesciunt.

Anno imperii Constantis 17 conventio facta est inter Romanos et Arabes, Mauhia legationem mittente ob rebellionem, ut tribuant Romanis Arabes per singulos dies numismata mille et equum et servum. Eodem vero anno exsilio ductus est Martinus sanctissimus papa Romanus, pro veritate fortiter agonizans, et confessor factus in climatibus Orientis defunctus est.

Mundi anno 6151, divinæ incarnationis anno 651, anno imperii sui 18 Constans occidit Theodosium proprium fratrem suum. Cum autem essent Arabes apud Saphin, dolo necatus est prædictus Halim, et singulariter imperat Mauhias, regio more Damascum inhabitans et pecuniarum illic thesauros recondens.

Anno imperii Constantis 19 apparuit hæresis Arabum, eorum videlicet qui dicuntur Charurgitæ. Mauhias autem hos aggressus, eos qui erant in Perside humiliavit, eos vero qui in Syria erant exaltavit, et alios quidem vocavit Hisamitas, alios autem Heraclitas, et Hisamitarum quidem donativa sublimavit usque ad ducenta numismata, porro Heraclitarum deposuit usque ad tricena.

Anno imperii sui 20 Constans derelicta Constantinopoli abiit Syracusam, civitatem Siciliæ, volens imperium in urbem Romam transferre, et mittit ad adducendam uxorem suam et tres filios, Constantinum, Heraclium, et Tiberium. Porro Byzantii non dimiserunt eos.

Anno imperii Constantis 21 exercitum moverunt Arabes contra Romaniam, et multos deprædati sunt, et loca nonnulla depopulati.

Anno imperii Constantis 22 prædæ patuit Siciliæ pars, et habitaverunt Damasci voluntate sua.

Anno imperii Constantis 23 factus est error jejuniorum, et exercitum movit Abderachman Ghaledi adversus Romaniam, et in ea hiemavit, et multas demolitus est regiones. Porro Sclavini ad hunc confluentes cum ipso descenderunt in Syriam, numero quinque millia, et habitaverunt in Apamiensium regione in castello Seleucobori.

Anno imperii Constantis 24 Thomas Constantinopolitanus habetur antistes. Busur autem exercitum in Romaniam movit, et mortuus est Thaumaricus episcopus Apamiæ, et incensus est episcopus Emisenus.

Mundi anno 6158, divinæ incarnationis anno 658, anno vero imperii Constantis 25 exercitum rursus armavit Busur contra Romaniam, et exterminavit partes Hexapoleos et Phadalæ, illicque hiemavit.

Anno imperii Constantis 26 Armeniacorum prætor Saborius, Persa genere, tumultuatus est contra Constantem imperatorem mittitque ad Mauhiam Sergium magistrum militum, pollicens Mauhiæ subjugare Romaniam, si ipse sibi auxiliaretur adversus imperatorem. Quo comperto Constantinus filius imperatoris mittit et ipse ad Mauhiam Andream cubicularium cum muneribus, ne rebelli cederet. Cumque venisset Andreas Damascum, reperit Sergium prævenisse. At vero Mauhias simulabatur imperatori compati (62). Sedebat autem Sergius ante Mauhiam, et cum ingressus fuisset Andreas, intuitus eum Sergius surrexit. At vero Mauhias Sergium reprehendit, dicens : *Quid formidasti ?* Qui respondit se juxta morem fecisse. Conversus præterea Mauhias dicit Andreæ: *Quid quæris ?* Qui ait : *Ut des auxilium contra rebellem.* At ille : *Ambo,* inquit, *inimici estis, sed ego ei qui plus præbuerit dabo.* Et Andreas ad eum : *Ne ambigas,* infit, *amira, quoniam pauca tibi imperatoris meliora sunt quam plura rebellis. Verumtamen, quod amabilius* A *tibi fuerit, age.* Et his dictis Andreas tacuit. At vero Mauhias ait : *Tractabo super hoc,* et utrumque jussit exire. Porro advocato Sergio dixit ei : *Ne ulterius adores Andream : alioquin nihil proficies.* In crastinum itaque præveniens Sergius Andream coram Mauhia sedebat, et ingresso Andrea non ei assurrexit ut heri : Andreas vero intuitus Sergium hunc conviciis laceravit et comminatus est, dicens : *Si vixero, demonstrabo tibi quis sim.* Cui Sergius : *Non,* inquit, *assurgo tibi, quia non es vir neque femina.* Porro Mauhias utrumque compescens Andreæ dixit assentire dare quemadmodum Sergius dat. *Et quantum est ?* ait Andreas. Mauhia vero illationem publicorum præbere Arabibus. Ast Andreas : *Væ tibi,* ait, *Mauhia. Consi-* B *lium tribuis corpus dandi et solam umbram retinendi. Quomodocunque volueris, cum Sergio conveni : ego enim hoc minime facio. Verumtamen te dimisso ad Deum, qui te potentior est, ut Romanis opituletur confugimus, et in eo spem nostram posuimus.* His dictis Mauhiæ infit salve, et exivit a Damascensium civitate, et abiit Melitenem, eo quod tyrannus esset in partibus illis, ad quas et Sergius erat iturus. Cumque adiisset Arabessum, incurrit clausurarum custodem : non enim cohibebat (63) tyranno. Huic ergo præcepit observare Sergium redeuntem, ut adduceret illum ad se. Ipse vero non immemor pergebat, Sergium præstolans ; quæ vero gesta sunt, nuntiavit imperatori. Interea Sergius cum C Mauhia, quæ visa fuerant peractis (64), accepit Phaladam prætorem Arabum cum ope barbarica concertaturum et auxiliaturum Sabor. Cum autem præcederet Sergius Phadalam et ad Sabor gratulanter abiret, devenit ad clausuras et incidit in Andreæ turbas, et hunc retinentes vinctum ad Andream adducunt. At vero Sergius viso Andrea jactat semet ad pedes ejus, obsecrans parcere sibi. Ille autem ad eum : *Tu,* inquit, *es Sergius, qui gloriabaris in virilibus coram Mauhia, meque mulierculam appellabas. Ecce amodo* (65) *virilia tua tibi nihil proderunt, quin potius et morte afficient.* His dictis præcepit virilia ejus abscidi, et suspendit eum in ligno. Constantinus autem audito Phadalis adventu in Saboris auxilium Nicephorum destinat D patricium cum Romana virtute resistendi Saborio. Erat autem Sabor Hadrianopoli degens, et cum Nicephorum ad se venire comperisset, exercebat semet ad prælium. Verum die quadam contigit hunc secundum consuetudinem suam de civitate super equum sedentem exire. Cumque portæ civi-

NOTÆ.

(62) *Compati.* Glossarium : συμπάσχω compatior. Item, compatitur συμπάσχει. Flodoardus, III, 20: « Compatiens tribulationibus ipsius. » Compati est misericordia moveri. FABR.

(63) *Cohibebat.* Auctor Miscellæ, consentiebat. Facundus Hermianensis, l. 2 : « Sancta illa synodus hæresi Nestorianæ cohibuit. » Et cohibentia apud eumdem passim occurrit. Gregor. Tur. H. IV : « Habentes conniventiam. » Ms. *cohibentiam.* Glossæ Dosithei : *conibere, consentire, conibentia, consensus.* Hincmarus Rhem. *De Prædestin.* : « Timeo ne conhibere sit hoc tacere. » ID.

(64) *Peractis.* Lege *pactus.* Στοιχεῖν est *pacisci.* Vide lectiones Theocriticas Casauboni c. 10. FABR.

(65) *Amodo.* Gregorius Tur. H. III, 5 : « Plange amodo, qui per consilium nequam factus es parricida sævissimus. » *Onomasticon :* « Amodo ἀπὸ τούτου. Utitur interpres Vet. Testamenti et Novi. » ID.

tatis appropinquasset, equum flagello percussit; qui jactanter salicus et ejus caput in portam allidens hunc male vita privavit, et sic Deus imperatori victoriam contulit. Phadalas autem veniens in Exapolim et hæc omnia discens turbatus est, et misit ad Mauhiam postulans adjutorium, eo quod Romani ad concordiam convenissent. Mittit autem ei Mauhias filium suum Hirid, armans eum cum multitudine Romanorum. Convenerunt autem utrique apud Chalcedonem, et captivos duxerunt multos: ceperunt autem et Amorium Phrygiæ, et quinque millibus armatorum virorum dimissis in custodiam ejus diverterunt in Syriam. Cum autem hiems accessisset, mittit imperator eumdem Andream cubicularium; et cum nix esset multa, noctu venit, et per lignum ascendunt in murum, et ingrediuntur Amorium, et omnes interficiunt Arabes, ita ut ex quinque millibus illic nullus penitus remaneret.

Mundi anno 6160, divinæ incarnationis anno 660, anno vero imperii sui 27, Constans occisus est dolo in Sicilia apud Syracusam in balneo, cui nomen erat Daphne: fuerat autem causa hæc. Post interemptionem Theodosii fratris ipsius odio habitus est a Byzantiis, et maxime quia et Martinum sanctissimum papam Romanum ignominiose Constantinopolim duxit et exsilio relegavit penes Chersonis climata, et Maximi sapientissimi et confessoris linguam manumque truncavit, et multos orthodoxorum verberibus et exsiliis et proscriptionibus, eo quod hæresi suæ nullatenus acquiescerent, condemnavit; quin et duos Anastasios, qui disciputi fuerant Maximi confessoris et martyris, tormentis et exsiliis tradidit. Propter talia ergo exosus cunctis effectus est. Cum autem valde metueret, voluit imperium in urbem Romam transferre, unde et imperatricem tresque filios suos tollere a Byzantio voluit, nisi Andreas cubicularius et Theodorus Coloniæ hujus prohibuissent consilium. Sane in Sicilia fecit annos sex. Cum autem prædictum balneum ingressus fuisset, introivit cum eo quidam Andreas filius Troili, obsecundans illi; et cum cœpisset sapone Gallico (66) deliniri, sumens Andreas situlam dedit eam in verticem imperatoris, et protinus fugit. Ast imperator cum tardaretur in balneo, insiliunt hi qui foris erant, et reperiunt imperatorem occisum. Quo sepulto Mizium quemdam Armenium imperatorem fecerunt, vi cogentes hunc: erat enim valde decorus et speciosus. Audito præterea Constantinus patris obitu cum multo navigio in Siciliam venit, et aggressus Mizium hunc interfecit cum occisoribus patris sui, et ordinatis Hesperiis Constantinopolim rediit, et Romanis una cum Tiberio et Heraclio fratribus imperat.

Anno primo imperii Constantini decem et septem annis imperantis moverunt Saraceni exercitum in Africam, et captiva duxerunt millia, ut ferunt, octuaginta. Porro hi qui Orientalium erant provinciarum, Chrysopolim venerunt dicentes: *Si in Trinitatem credimus, tres etiam coronemus*. Turbatus ergo est Constantinus eo quod ipse solus redimitus esset; fratres autem ejus nullam dignitatem habebant. Et misso Theodoro patricio Coloniæ mitigavit eos, superlaudans illos, et assumptis ex eis majoribus natu, ut urbem ingrederentur et cum senatu inirent consilium, ut fieret voluntas eorum. Imperator taliter hos deceptos confestim in patibulo suspendit, trans fretum in Syces. At illi hoc viso confusi abierunt dolenter ad propria: imperator autem fratrum suorum continuo nasos abscidit.

Anno imperii Constantini secundo tempestas magna effecta est, et multi periclitati sunt tam homines quam bestiæ. Phadalas autem hiemem apud Cyzicum fecit.

Anno imperii Constantini tertio Busur cum hostili profectus est apparatu, et plurimis captivis ductis reversus est.

Mundi anno 6164, divinæ incarnationis anno 664, anno vero imperii Constantini quarto apparuit Iris in cœlo mense Martio, et tremuit omnis caro, ita ut dicerent omnes quod consummatio est. Eodem anno stolo magno constructo negatores Christi Muamed et Caisus navigaverunt in Ciliciam, et hiemaverunt penes Smyrnam, Ciliciam et Lyciam, et facta est mortalitas in Ægypto. Missus autem est sævus amireus cum alio quoque stolo in auxilium ipsorum, utpote congruentissimus et audax ad prælium. At vero prælatus Constantinus, hujusmodi Deum impugnantium adversus Constantinopolim motu comperto, construxit et ipse bieres miræ magnitudinis, ignem ferentes, atque dromones.

Anno imperii Constantini quinto prædictus Deum impugnantium stolus ascendens applicuit in Thracensibus partibus, a summitate videlicet Septimi, quæ vergit ad occidentem, id est, a domo quæ Magnaura dicitur, et rursus usque ad arcem quam Cyclobium dicunt, quæque spectat ad Orientem. Per totum itaque diem congressio belli tenebatur, id est a mane usque ad vesperam, a Brachialio aureæ portæ usque ad Cyclobium, invicem utraque parte nunc impulsa nunc impellente. In his igitur deguerunt ab Aprili mense usque ad Septembrium, et reversi Cyzicum pergunt, et hac comprehensa illic hiemabant, et omni vere ascendens similiter per mare conflictum cum Christianis habebat. Per septem sane annos his eisdem gestis, et divina Deique Genitricis ope multitudine virorum bellicosorum amissa, et vulneratione maxima in eis effecta, confusi reversi sunt cum ingenti mœstitia. Cum autem discessisset idem demergendus a Deo stolus, ab hiemali æstu

NOTÆ.

(66) Saponis Gallici, quo utebantur in balneis, meminit Theomnestus Hippiatr. 1, 20. FABR.

et spiritu procellarum circa partes Syllæi comprehenditur, et contritus totus omnimodis periit. Suphiam autem filius Hauph, secundus frater, commisit bellum cum Floro et Petrona et Cypriano habentibus virtutem Romaicam, et occiduntur Arabum triginta millia. Tunc Callinicus architectus ab Heliopoli Syriæ ad Romanos profugus venit, qui marino igne confecto vasa Arabum exussit et una cum animabus prorsus incendit. Ita Romani cum triumpho reversi sunt, igne adinvento marino.

Mundi anno 6166, divinæ incarnationis anno 666, anno vero imperii Constantini sexto Constantinus habetur, qui Constantinopolitanæ per duos annos Ecclesiæ fuit antistes; Abdelasque filius Caisi et Phadalas hieme apud Cretam morati sunt.

Anno imperii Constantini septimo apparuit signum in cœlo die Sabbato.

Anno imperii Constantini octavo Theodorus Constantinopolitanus habetur antistes, qui duobus annis Ecclesiæ præfuit. Quo anno facta est locusta magna per Syriam et Mesopotamiam.

Anno imperii Constantini nono ingressi sunt Mardaitæ Libanum, et tenuerunt a Mauro monte usque ad sanctam civitatem, et ceperunt cacumina Libani, et multi servi et captivi pariter et indigenæ confugerunt ad eos, ita ut in brevi tempore in multa millia fierent. Quibus compertis Mauhias et consiliarii ejus timuerunt valde, colligentes quod imperium Romanorum divinitus muniretur. Et dirigit legatos ad principem Constantinum, postulans pacem, et pollicitus annualia se imperatori pacta laturum. Ast imperator hujuscemodi legatis susceptis, eorumque petitione audita, destinavit cum eis in Syriam Joannem patricium, cognomento Pitzigaudin, tanquam antiquæ prosapiæ rei publicæ virum et negotiorum multorum expertum, atque magnam consecutum prudentiam ad disputandum aptissime cum Arabibus, et quæ pacis sunt consonæ præstruendum. Qui cum venisset in Syriam, coacervatione Mauhias tam Amiræorum quam Corasinorum effecta suscepit eum cum honore magno. Multis ergo inter eos pacificis verbis edictis, convenit inter utrosque in scriptis fieri pacis cum jurejurando sermonem super consonantia annui pacti, præbendi videlicet Romanæ rei publicæ ab Agarenis auri librarum tria millia, viros captivos quinquaginta, et equos nobiles quinquaginta. His ex communi placito inter utramque partem firmatis, et in triginta annis servandis mutuo repromissis, amplissima pax inter Romanos et Arabes est effecta; sicque generalibus duobus inscriptis verbis ad alterutrum cum jurejurando patratis et invicem traditis, sæpe dictus famosus vir ad imperatorem cum muneribus quoque multis reversus est. Cum autem hæc didicissent hi qui Hesperias partes inhabitant, tam videlicet chaganus Avarum et ulteriores reges quam exarchi et castaldi, nec non et principes nationum ad Orientem sitarum, per legatos muneribus imperatori transmissis pacificam erga se dilectionem poposcere firmandam. Annuens itaque imperator postulationibus eorum, confirmavit etiam circa illos donatoriam pacem; et facta est securitas magna in Oriente, nec non in Occidente.

Anno imperii Constantini decimo factus est terræ motus magnus per Mesopotamiam, quo ruit Hedessenæ ascensus et trullus ecclesiæ; et construxit eam Mauhias studio Christianorum.

Anno imperii Constantini undecimo mortuus est Mauhias Saracenorum protosymbolus, qui fuit prætor annis 20 et amiræ functus officio annis 24; et principari cœpit Hirid filius ejus. Hoc quoque anno Vulgarum gens supervenit in Thraciam. Verum inter hæc necessarium est dicere de antiquitate quoque Onogundurensium Vulgar et Contrag. In septentrionalibus namque partibus Euxini Ponti, quæ meabiles sunt, in paludibus quæ dicuntur Mæotides, in quas videlicet immittitur fluvius maximus ab Oceano per Sarmatarum terram delapsus, nomine Atel, Tanais amnis et ipse ab Hibericis portis exiens, quæ in Caucaseis montibus esse feruntur, in eumdem Atel fluens infertur. A mistura vero Tanaidis et Atel, quæ fit supra jam dictas Mæotides paludes, dum scinditur Atel, venit is qui dicitur Cucheis fluvius in Mæotides paludes, et redit in terminum Pontici maris juxta Necropyla in acroma, quod dicitur arietis facies. A præsignatis vero paludibus simile flumini mare est, et fertur in Euxini Ponti mare per terram Bosphori Cimmerii, ex quo flumine capitur id quod dicitur Murzulin et huic similia, et in partibus quidem adjacentium paludum, quæ spectant ad Orientem usque ad Phanoriam seu Hebræos, qui ibidem sunt, plurimæ nationes consistunt. Ab eisdem autem paludibus usque in amnem qui dicitur Cuphis, ubi Xistus capitur, qui est Vulgarius piscis (67), antiquitus Vulgaria est magna, et hi qui dicuntur Contragi, ejusdem cujus et ipsi tribus exsistunt. Temporibus autem Constantini, qui in Occidente regnavit, cum Crebatus dominus jam dictæ Vulgariæ seu Contragorum vitam commutaret, ac filios quinque relinqueret, testatus est ne ullo modo a mutua cohabitatione separarentur, propter quod universitati dominarentur ipsique nulli alteri nationi servirent. Post breve autem tempus mortis illius in divisionem venientes quinque filii ejus altrinsecus (68) sequestrati sunt

NOTÆ.

(67) *Piscis*. Ὀψάριν pro ὀψάριον. Hodie ψάριν, ψάριον vel ψάρη dicunt. Auctor Græco-Barbarus εἶδες τὸ ψάριν. Idem καὶ μέγα λύχον ἔχετε, χάσκει ὡσὰν τὸ ψάρη. Cyrillus patriarcha CP. *Contra Judæos*: Νὰ χωρεύει ἡ θάλασσα μὲ τὰ ψάρια τῆς. FABR.

(68) *Altrinsecus*. Dositheus magister: « Altrinsecus, ad invicem. » ID.

una cum populo, quem unusquisque ipsorum suæ A ditioni habebat subactum. Et primus quidem filius ejus, qui dicebatur Bathaias, mandatum proprii custodiens patris in progenitorum suorum terra permansit usque in præsens. Secundus vero hujus frater, nomine Contragus, Tanaim transiens amnem ex adverso primo habitavit fratri. Quarto autem et quinto Histrum, id est Danubium, fluvium transmeantibus, alter eorum in Avariæ Pannonia, chagano Avarum se subdens, mansit illic cum potentatu suo, alter vero haud procul ab urbe Ravenna in Pentapolim veniens sub Christianorum imperio factus est. Deinde horum tertius, Asparuch dictus, Panaprin et Danastrin transiens et Onglon adiens, boreos interiores Danubio fluvios, inter hunc et illos habitavit, tutum et difficilem B ad expugnandum locum hinc inde conspiciens: dum enim esset palustris, et hinc coronatus illincque fluminibus, copiosam genti propter hostium partitionem humilitate præstabat quietem. His autem ita in quinque divisis et ad paucitatem devenientibus, exivit magna gens Chazarorum ex interiori profundo Berziliæ primæ Sarmatiæ, et dominata est omni perviæ terræ usque ad mare Ponticum, et primum fratrem Bathaiam primæ Vulgariæ principem substituit, ordinatis vectigalibus, quæ ab eo deferuntur usque nunc. Ast imperator Constantinus comperto quod extemplo gens sordida et immunda ultra Danubium apud Hoglon tabernaculum fixerit et appropinquantis Danubio discurrat, id est C regionem quæ nunc tenetur ab illis quæque tunc a Christianis possidebatur, tristatus est vehementer, et jubet transire omnes exercitus in Thracem, et construens classem tam per terram quam per mare contra eos motus est, hos bello persequi volens, et contra Hoglon atque Danubium per Hepirum pedites in aciem dirigens, et per appropinquans littus navem adesse præcipiens. Porro Vulgares hac celeritate seu maxima multitudine visa super salute sua desperati, ad prædictum præsidium confugiunt, et sese circumquaque muniunt. Per tres autem et quatuor dies ex hujuscemodi munitione nec illis exire audentibus, nec Romanis propter adjacentium paludum occasionem prælium construentibus, animadvertens polluta gens remissos Roma- D norum animos recreata et alacrior facta est. Porro cum imperator pedum dolorem acriter pateretur, et ad meridiem cogeretur ob baluei usum una cum quinque dromonibus et propriis hominibus suis reverti, deseruit magistratus et populum, jubens eum lanceis vibrantibus exercitari, et impetum in eos facere, et post se illos attrahere a munitione, et bellum in eos movere, si fortassis exirent: sin autem, vel obsiderent eos et observarent in munitionibus. At vero hi qui erant equestris militiæ, imperatorem fugisse diffamantes metuque oppressi, eadem tergiversatione abusi sunt, nemine persequente. Porro Vulgares hoc viso insequebantur post terga ipsorum, et plures quidem gladio peremere, multos vero vulneravere, persecuti eos usque Danubium. Quem transeuntes, et venientes usque ad eam quæ dicitur Barnan, circa fines Odyssi, et mediterraneo illic posito loco perspecto, quod in multa cautela consisteret, in posterioribus quidem propter Danubium fluvium, in anterioribus autem et ex lateribus ob clausuras et Ponticum mare, præsertim cum dominarentur et adjacentium Sclavinorum generationibus, quæ dicebantur septem, Severes quidem locaverunt ab anteriore clausura Veregaborum ad partes Orientales, in locis autem quæ sunt ad meridiem et occidentem usque ad Avariam, residuas septem generationes, quæ sub pacto erant. Ergo cum in his delati fuissent, elati sunt, et cœperunt ea quæ sub Romana republica erant castra seu prædia destruere atque prædari. Unde vi coactus imperator pacem fecit cum eis, annua illis præbere pacta pollicitus in confusionem Romanorum ob multitudinem delictorum. Mirabile quippe ipso auditu erat his qui longe et his qui prope degebant, quod is qui omnes tributarios sibi statuerat, tam scilicet eos qui ad eoum et occasum quam illos qui ad arctum et meridiem commorabantur, ab ista detestabili gente fuerit superatus. Verum imperator ita quidem et providentia Dei hoc Christianis contigisse credens, evangelice tractans pacem fecit, et fuit usque ad obitum suum quietus a cunctis hostibus, studium habens præcipuum uniendi universas Ecclesias Dei quæ ubique divisæ fuerant a temporibus Heraclii principis proavi sui et Sergii vesani ac Pyrrhi, qui indigne throno Constantinopoleos præfuerunt, unam voluntatem et unam operationem in Domino Deo ac Salvatore nostro dogmatizantium. Quorum nequam opinionem subvertere satagens idem Christianissimus imperator concilio universali Constantinopolim convocato 289 episcoporum, tam dogmata quæ in antecedentibus quinque sanctis et universalibus conciliis fuerant confirmata roboravit, quam pium duarum voluntatum et operationum promulgari dogma decrevit per eamdem sanctam et subtilissimam universalis concilii synodum; cui præerant tam ipse piissimus imperator Constantinus quam pii principes sacerdotum. Porro per idem tempus Azid cœpit esse Arabum princeps, qui tribus his præfuit annis.

Anno imperii Constantini duodecimo collecta est sancta et universalis sexta synodus Constantinopoli ducentorum octoginta novem sanctorum Patrum, præceptione pii principis Constantini.

Mundi anno 6173, divinæ incarnationis anno 673, anno vero imperii sui 13, repulit Constantinus ab imperio fratres suos Heraclium et Tiberium, et solus regnavit cum Tiberio filio suo.

Anno imperii Constantini 14 Muchtar mendax dum tyrannidem exercuisset, obtinuit Persidem. Vocabat autem se ipsum prophetam, et conturbati sunt Arabes.

Anno imperii Constantini 15 Arabum princeps Maruhan anno uno præfectus est, siquidem defuncto Azid turbati Arabes Æthribi insurrexerunt, constituentes ducem sibi Abdelam quemdam filium

Zebur, et congregati Phœnices et Palæstini Damascum veniunt, sed et usque Gabitham et Asan Amiram Palæstinæ, dantque manus dexteras Marsuban et sistunt eum ducem, qui amiræ administratione fungitur mensibus novem. Quo mortuo Abimelech filius ipsius suscipit principatum, cum amiras fuisset annis 21 atque dimidio, aggrediturque tyrannos, et interfecit Abdellam filium Zuber, nec non Dodacum.

Anno imperii Constantini 16 facta est fames atque mortalitas magna in Syria, gentemque Abimelech obtinuit. Cumque Mardaitæ partibus incumberent Libani, et pestilentia teneret et fames, idem Abimelech pacem, quæ a Mauhia fuerat quæsita, petivit, missis ad imperatorem legatis, eademque 365 millia numismatum auri præbere pollicitus, et illos 365 servos, parique modo nobiles totidem equos.

Anno imperii sui 17 requievit pius imperator Constantinus, cum imperasset annis 17, et imperavit Justinianus filius ejus. Et sciendum quia frustra delire (69) garriunt quidam dicentes, post quatuor annos factas fuisse sex synodi capitulares, quæ diffamatæ sunt, formas: sicut enim in omnibus eum falsa prædicent arguuntur, ita et ex his ostenduntur nihil dicere veritate suffultum. Vera quippe chronica annotatio sanctum universalem sextam synodum, quæ contra monothelitas celebrata est 12 anno imperii Constantini nepotis Heraclii, convenisse refert anno a conditione (70) mundi 6170; et quia post hoc regnavit idem Constantinus annis 5, quo mortuo monarchiam tenuit Justinianus filius ejus annis 10. Abjecto præterea Justiniano imperavit Leontius annis 3, et post Leontius Tiberius, qui et Apsimarus, annis 7, et rursus Justinianus, qui pulsus fuerat, annis sex, ut inveniri facile est ex ipsis editis formis, quæ secundo anno extremi imperii ejusdem Rinocopemeni Justiniani expositæ fuisse referuntur; quæ scilicet in tertia suarum forma his et hujusmodi dictionibus habent; *Conspicimus eos qui se duabus nuptiis inseruerunt, et usque ad decimum octavum kalendas Februarias præteritæ quartæ indictionis, quæ fuit anno a creatione mundi 6199, servierunt peccato et nec resipiscere proposuerunt, depositioni canonicæ submittendos.* Itaque ex ipsa Chronicæ annotatione patenter apparet quod collecti a sancta universali sexta synodo usque ad editas formas anni 27 sunt, patriarcha Constantinopoleos in sancta universali synodo sexta Georgio reperto annum agente patriarchatus sui tertium, et post synodum patriarcha manente annis aliis tribus. Post hunc vero fuere Theodori 3, et Pauli 7, et Callinici 12, et Cyri anni 2; ita ut colligantur etiam ex ipsis patriarchis anni 27, ab editis autem formis usque ad quartum annum Philippici anni 5; eodemque primo anno imperii Philippici factum sit insanum concilium contra sanctam et universalem sextam synodum, et pulso Cyro sexto anno patriarchatus sui fieret Joannes patriarcha Constantinopoleos et Andreas metropolita Cretensis et Germanus metropolita Cyzici, qui subscripserunt evidenter et anathematizaverunt, cum omnibus qui per eadem tempora fuere, prædictam contra monothelitas celebratam sanctam universalem sextam synodum; post annos vero tres defuncto Joanne translatus fuerit Germanus a Cyzico et patriarcha fieret Constantinopoleos, et decimo tertio anno imperii Leonis expelleretur, et fieret Anastasius, et patriarchatu fungeretur annis 24, et post eum Constantinus annis 12, et Paulus 5, et Tarasius 21.

Mundi anno 6178, divinæ incarnationis 678, anno vero imperii Iustiniani primo Abimelech principatur Arabibus, qui præfuit his annis 22. Theodorus autem Constantinopolitanus annis tribus et Alexander Antiochenus habentur antistites. Hoc autem anno mittit Abimelech ad Justinianum confirmare pacem, et convenit inter eos hujuscemodi pax, ut scilicet imperator deponeret Mardaitarum agmen a Libano et prohiberet incursiones eorum, et Abimelech Romanis tribueret per singulos dies numismata mille et equum et servum, et ut haberent in commune per æqualitatem tributa Cypri et Armeniæ ac Hiberiæ. Et direxit imperator Paulum magistrianum ad Abimelech ad confirmandum ea quæ placita fuerant, et facta est in scriptis securitas sub testium stipulatione. Qui liberaliter honoratus reversus est. Et mittens imperator assumpsit Mardaitarum 12000, Romaica virtute recisa; omnes enim quæ nunc habitantur ab Arabibus in confinibus positæ civitates a Mopsuestia et usque ad quartam Armeniam, infirmæ et inhabitabiles erant propter impetum Mardaitarum, quibus repressis omnia dira Romania passa est usque in præsentem diem. Eodem anno mittit Abimelech Ziadum fratrem Mauhiæ in Persidem contra Muctartem mendacem atque tyrannum, et interemptus est Ziadus a Muctarte. Quo audito Abimelech venit in Mesopotamiam, et tyrannidem patitur a Saido, quem supergressus verbo Damascum aperire fecit a se præventam, et post hæc fraudulenter occidit eum.

Justinianus autem cum esset junior, quasi annorum 16, et sua quæque inconsulte disponeret, misit Leontium prætorem in Armeniam cum Romaico potentatu, et Saracenis illic exsistentibus interemptis subegit hanc Romanis, similiter et Hiberiam et Albaniam, Bucandam quoque atque Mediam, et sub tributo regionibus actis plurimas

NOTÆ.

(69) *Delire.* Fabrotus pro eo quod erat *lædere.*
(70) *Conditione.* Gregor. Tur. hist. 1: « a primi hominis conditione. » FABR.

pecunias imperatori transmisit. At vero Abimelech his cognitis adit Cercesium, et Theopolim subjugavit.

Anno imperii Justiniani secundo Paulus habetur antistes, qui septem annis throno Constantinopolitano præsedit; factaque est fames in Syria, qua de re multi Romaniam sunt ingressi. Et veniens imperator in Armeniam illic suscepit Mardaitas, qui in Libano fuerant, æneo muro destructo. Destruxit autem et pacem cum Vulgaribus fixam, perturbans typos qui a patre proprio ordinabiliter facti sunt, et jubet transire in Thracem equestres militias, volens tam Vulgares quam Sclavinias prædari.

Anno imperii sui tertio movit exercitum Justinianus contra Sclaviniam et Vulgariam, et Vulgares quidem ad præsens sibi occurrentes impulit. Exsurgens autem usque Thessalonicen copiosas multitudines Sclavinorum partim bello percepit, partim cum ad se confluerent in partibus Obsequii, cum per Abydum transfretasset, constituit. Dum autem reverteretur, in itinere præpeditus a Vulgaribus in arto clausuræ cum cæde proprii populi et vulneratione multa vix remeare prævaluit. Eodem anno et Adelatzuber Musabum fratrem suum mittit contra Muctar, et inito Marte cum eo vertitur Muctar, et fugit in Syriam; quem præoccupans interfecit. Porro Abimelech militat contra Musabum, et victum occidit, et subjugavit Persidem totam.

Mundi anno 6181, divinæ incarnationis anno 681, anno vero imperii Justiniani quarto misit Abimelech contra Zubehir chagan in Macca, et occidit eum ibidem chagan, et subdita regione chagan adversante sibi concremavit domum idoli ejus una cum idolo culturæ ipsorum. Quam ob causam ille chagan prætorem Persidis promovit, et subacta est Abimelech tam Persidis regio et Mesopotamiæ quam Armenia magna Æthribi, et per id intestina eorum bella quieverunt.

Anno imperii Justiniani quinto finem habuit et liberatus est ab omni bello Arabum principatus, et pace potitus est Abimelech, cunctis sibi subactis.

Anno imperii sui 6 Justinianus pacem, quam ab Abimelech habuit, ex amentia dissolvit. Etenim Cypriorum insula populum irrationabiliter voluit transmigrare, et characterem, qui missus ab Abimelech fuerat, cum noviter visus esset et nunquam antea factus, non admisit. Multitudo ergo Cypriorum dum transmeare niteretur, submersa est, et ex languore peribat, reliqui vero in Cyprum reversi sunt. Et auditis his Abimelech satanice simulatus rogabat ne pax solveretur, sed susciperet monetam suam, cum Arabes non susciperent Romanorum incisionem in suis nummis. Verum dato pondere auri ait: *Nullum Romanis damnum efficietur*, ex eo quod Arabes nova cuderent. At ille precem ex timore arbitratus effectam, non

A perpendit quod studium eorum esset ut Mardaitarum solum compesceret primum incursus, et ita per putativæ rationis obtentum pacem dissolveret. Quod et factum est, et misit Abimelech ad ædificandum templum Machan, et voluit auferre columnas sanctæ Getsemanis. Et rogaverunt eum Sergius quidam vir Christianissimus, qui erat generalis Mansur logotheta et valde familiaris eidem Abimelech, atque patricius socius ejus, Christianis qui erant in Palæstina præpositus, qui cognominabatur Clausus, postulantes ne fieret hoc, sed per supplicationes suas persuaderet Justiniano mittendi sibi alias pro eis; quod et factum est.

Anno imperii sui septimo Justinianus elegit ex
B Sclavis, qui se jubente migraverunt, milites triginta millia, et armatis eis cognominavit illos populum acceptabilem, principemque in eis Nebulum nomine statuit. Fisus autem in illis scripsit Arabibus non se permansurum in pace, quæ scripto convenerat. Et assumpto populo acceptabili et cunctis equestribus militiis abiit Sebastopolim maritimam. Arabes autem dissimulantes, et pacem solvere minime proponentes, sed imperatorio excessu atque procacia hoc agendi violentiam patientes, armati et ipsi veniunt Sebastopolim, protestantes ne imperator, quæ invicem cum juramentis consono pacto placita fuerant, solveret; alioquin Deus vindex et judex culparum foret.
C Sane cum imperator nec auditu ipso hujuscemodi verba percipere pateretur, illi pacis et verbi scriptum solventes et in excelsa hasta pro vexillo procedendi gratia suspendentes, contra Romanos impetu irruunt, Muamed ducem habentes, bellumque taliter inierunt. Et prius quidem superati sunt Arabes. Suggerens interea Muamed auxilianti Romanis Sclavorum duci mittit ei marsupium numismatibus plenum, multisque repromissionibus hunc seducens persuadet ad se fugere cum viginti millibus Sclavorum, et sic fugam Quiritibus acquisivit. Tunc imperator occidit horum residuos una cum liberis et uxoribus trans præcipitii locum Leucatium dictum, qui maritimus erat juxta Nicomediensem sinum positus.

D Anno imperii Justiniani octavo Sabbas patricius Armeniæ, comperta superatione Romanorum, Armeniam Arabibus tradidit, et subjecta est eis interior Persis, quæ dicitur Cherasa. Et oritur ibidem insidiator nomine Sabinus, qui multos Arabum interfecit, sed et ipsum chaganum prope modis omnibus in amne necavit. Ex tunc ergo per amplius Agareni temerarii facti Romaniam depopulabantur.

Mundi anno 6186, divinæ incarnationis anno 686, anno vero imperii Justiniani 9 Callinicus habetur Constantinopolitanus antistes, qui 12 præfuit annis Ecclesiæ. Hoc etiam anno defectio est solis effecta hora diei tertia, ita ut quædam claræ stellæ parerent. Et exercitum movit Moamed contra Ro-

maniam habens secum profugos Sclavos utpote ex- A pertes Romaniæ, et multos duxit captivos. Porro Justinianus diligentiam circa palatii habens negotia construxit triclinium, quod Justiniani vocatur, constituitque Stephanum Persam, saccellarium suum et spadonum primum, dominum et arbitrum, nimis insidiantem sanguini atque crudelem, qui immisericorditer exteriores quosque verberare, sed et lapidare tam ipsos quam horum prælatos (71) penitus non cessabat. Cumque imperator quadam die profectus fuisset, præsumpsit agrestis illa bestia et matrem quoque ipsius Anastasiam Augustam habenis more pueri flagellare. In his autem et in omnem civilem copiam multis malis ostensis exosum fecit cunctis imperatorem. Similiter et in generalis logothesii rebus constituit monachum quemdam, Theodorum nomine, qui prius inclausus fuerat in Thracensibus angusti partibus, sed et ipsum sævissimum et crudelem nimium exsistentem, qui plurimos reipublicæ principes et illustres viros, non tantum ex ordinatoribus sed ex urbis habitatoribus, frustra et in vanum et inexcusabiliter exactiones et functiones ex proscriptione exsolvere faciens funibusque hos suspendens palearum fumo afficiebat. Insuper et præfectus, imperatoria jussione plurimos viros carceribus tradens per aliquot annos servari mandavit. Hæc omnia crescere fecerunt odium populi circa imperatorem. Præterea imperator exigebat a Callinico patriarcha orationem faciendi, ut destrueret ecclesiam sanctæ Dei Genitricis, quæ metropolitæ dicebatur, juxta palatium sitam, volens in loco sistere phialam et bases construere vulgi Venetorum, ut illic imperatorem susciperent. At vero patriarcha dicebat : *Orationem quidem ad statuendam ecclesiam habemus, in destructionem vero ecclesiæ non suscepimus.* Cogente autem eum imperatore, et omnimodis exigente orationem, dixit patriarcha : *Gloria Deo qui jugiter sustinens patitur, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.* Quo audito destruxerunt ecclesiam et fecerunt phialam. Porro jam dictam ecclesiam metropolitæ fecerunt apud Petrin.

Anno imperii Justiniani decimo aciem direxit Muamed adversus quartam Armeniam, et captivatis multis reversus est. Eodem quoque anno Justinianus ab imperio pulsus est hoc modo. Jussit Stephano patricio et prætori, cognomento Rufo, noctu interficere vulgus Constantinopolitanum, a patriarcha inchoaturo. Leontius vero patricius et quondam magister militum Orientalium, qui in bellis sæpe probabiliter gesserat et tres in custodia transegerat annos accusatus, extemplo revocatus et prætor Helladis promotus est : jussus autem est in tres immitti dromones eademque die ab urbe moveri. Nocte vero penes Julianesium portum Sophiæ, juxta ea quæ dicuntur Mauri situm, ad iter agendum ab urbe motus statione fixa vale dicebat amicis, qui ad se veniebant. Inter quos ad eum venere germani quoque sodales ejus, Paulus scilicet monachus Callistrati, qui et astronomus, et Georgius Cappadox, qui et clusiarches exstiterat, deinde monachus factus et hegumenus Flori, qui in custodia frequentius illum visitantes affirmabant eum imperatorem Romanorum futurum. At vero Leontius dixit ad eos : *Vos certum in custodia super imperio me fecistis, et nunc vita mea in malis finitur, postmodum quippe meam ero per singulas horas præstolans mortem.* Qui dixerunt : *Ipse ne pigriteris, et hoc protinus adimpletur. Audi nos tantum, et sequere nos.* Et assumptis Leontius hominibus suis, et armis quotquot habuit, ascendit in B prætorium silentio multo ; et pulsantes portam imperatorem venisse fingebant ad disponendos quosdam, qui illic esse noscerentur. Cumque hoc nuntiatum fuisset præfecto, qui tunc erat et ille concite venisset et portas aperuisset, capitur a Leontio, et alapis cæsus ligatur manus et pedes. Ingressus autem Leontius, et carceribus reseratis, solutisque viris retrusis multis et fortibus, qui sex et octo annis in vinculis fuerant, quorum plures milites erant, hos armavit, et in forum exivit cum eis clamans : *Quotquot Christiani, ad S. Sophiam.* Et mittens per omnem regionem voce sua clamare præcepit. Multitudo vero civitatis tumultuata celeriter ad laterem ecclesiæ congregata est. Ipse vero C cum duobus monachis amicis suis et quibusdam ex clarioribus viris, qui ex custodia sunt egressi, patriarchium ascendit ad patriarcham. Inveniens autem et ipsum propter illa quæ jussa sunt patricio Stephano Rufo turbatum, persuadet et descendere ad laterem, et clamare sic : *Hæc dies quam fecit Dominus.* Universa vero multitudo levaverunt vocem : *Effodiantur ossa Justiniani*, et ita in hippodromium omnis cucurrit populus. Cumque dies facta fuisset, educunt Justinianum in hippodromium, nasoque ipsius et lingua recisa exsulem faciunt apud Chersonam. Porro comprehensum turba Theodotum monachum et generalem logothetam atque Stephanum sacellarium Persam, funibusque retrorsum hos ligatos trahunt per mediam D plateam, et ad bovem deductos incenderunt, et ita Leontium imperatorem laudaverunt.

Anno imperii sui primo Leontius cum regnare cœpisset, undique pacifice mansit, tribusque annis imperium rexit.

Anno imperii Leontii secundo movit exercitum Senalidus in Romaniam, et multis ductis captivis reversus est ; seditioneque Sergius concitata, patricius Lazicæ, hanc Arabibus subdit.

Anno vero imperii Leontii tertio acie Arabes in Africam mota hanc obtinuerunt, et ex proprio exercitu taxatos in ea quosdam constituerunt. Quibus com-

NOTÆ.

(71) *Prælatos.* Qui eis præerant ; hinc prælatio προστασία apud vet. int. epist. ad Antiochenos, quæ S. Ignatio ascribitur. FABR.

pertis Leontius mittit Joannem patricium, virum idoneum, cum omnibus Romaicis classibus. Qui cum Carthaginem pervenisset, et bello catenam portus ejus aperuisset, inimicosque in fugam vertisset, hos viriliter insecutus universa liberavit Africæ castra, relictisque propriis observatoribus hæc imperatori suggessit, ibidemque hiemavit jussionem præstolatus ab eo. At vero protosymbolus his compertis copiosum et potentiorem adversus eos stolum transmittit, et prædictum Joannem cum stolo ipsius bello a portu depellit, et exterius hostiliter castra metatus est : prædictus vero Joannes ad Romaniam repedavit, majorem virtutem ab imperatore accipere volens, et venit usque ad Cretam, principem aditurus. Exercitus autem per majores suos ad imperatorem ascendere nolens (obtinuerat enim eos timor atque confusio) ad consilium sese nequissimum contulit. Et huic maledixerunt, eligentes imperatorem Apsimarum drungarium Cibyræotorum apud Curiositas habitum, hunc Tiberium nominantes. Itaque Leontio apud Constantinopolim posito et Neoresium portum emundante, bubonis pestis urbi incubuit, et in quatuor mensibus multitudinem plebis consumpsit. Venit autem Absimarus una cum stolo, qui secum erat, et applicuit ex adverso civitatis in Syces. Per aliquantum sane temporis civitate prodere nolente Leontium, proditio facta est per singularem murum Blachernarum a principibus exteris, quibus claves terreni muri cum horribili jurejurando creditæ fuerant : isti namque per insidias tradiderunt urbem. Porro ingressi classium milites civium domos, denudaverunt in his habitantes. At vero Apsimarus Leontium quidem naso reciso in monasterium Dalmati sub custodia fore præcepit, principes autem et amicos ejus, utpote commorientes ei, cæsos atque proscriptione damnatos exsilio relegavit. Heracliumque germanum fratrem suum, ut virum vehementer idoneum, singularem prætorem omnium exteriorum equestrium exercituum promotum in partes Cappadociæ ac clausurarum discurrere contraque hostes curam et dispositionem facere misit.

Mundi anno 6191, divinæ incarnationis anno 691, anno vero imperii Absimari primo, qui septem circiter imperavit annis, tumultuatus est Abderachman in Perside, et dominatus est ei, et persecutus est ab ipsa chagan.

Anno imperii Absimari secundo Romani per Syriam peragrantes, et venientes usque ad Samosatum, et deprædantes circumquaque regionem, multos occiderunt, millia videlicet Arabum, ut ferunt, ducenta, plurimisque spoliis sumptis et captivatione Arabum multa reversi sunt, timore magno in eos patrato.

Anno imperii Absimari tertio exercitum movit A Abdelas in Romaniam, et expugnans Tarentum nihilque proficiens rediit, ac ædificavit Mopsuestiam, et posuit in ea custodes.

Anno imperii Absimari quarto Baanes cognomento Eptademon quartam Armeniam Arabibus subdidit. Absimarus vero Philippicum, filium Nicephori patricii, in Cephalleniam exsulem misit ut imperandi somnio vennndatum : asserebat enim se in somnis vidisse quod caput suum obumbraretur ab aquila. Quibus imperator auditis hunc protinus exsilio relegavit.

Anno imperii Absimari quinto seditionem concitaverunt principes Armeniæ contra Saracenos, et eos qui erant in Armenia peremerunt, et iterum B ad Absimarum mittunt, et Romanos in regionem suam adducunt. Porro Muamed acie adversus eos directa multos occidit, et Armeniam Saracenis submittit, optimatesque Armeniorum coacervatim in uno loco viventes incendit. Per idem vero tempus exercitum movit Azar in Ciliciam cum decem millibus; cui cum obvius occurrisset Heraclius frater imperatoris, plurimos eorum occidit, residuos vero vinctos imperatori transmisit.

Anno imperii Absimari sexto Azidus Cunei aciem contra Ciliciam movit, expugnansque Sisvi castrum.... Heraclius imperatoris frater obtinuit, et bellum in eum aggressus Arabum duodecim millia necat. Interea Justinianus cum penes Chersonam degeret et se iterum imperaturum concionatus de- C nuntiaret, accolæ locorum eorumdem discrimen ex imperio provenire metuentes, consiliati sunt hunc interficere vel certe imperatori transmittere. Ipse vero cum id sensisset, potuit effugere, et Daras adiens Chazarorum se poposcit chagani obtutibus præsentari; qui cum rei circumstantiam didicisset, suscepit eum cum honore ingenti, et tradidit illi in uxorem Theodoram germanam sororem suam. Post modicum vero temporis prece oblata chagano descendit in Phenagoriam, et illic degebat cum Theodora. His auditis Absimarus mittit ad chaganum, promittens ei præbere munera multa, si Justinianum sibi duntaxat vivum transmitteret, sin autem, caput eius. Cedens ergo chaganus hujuscemodi petitioni, custodiam ei misit, ne quasi a con- D tribulibus suis insidias pateretur, mandans Papatzin, qui erat illic in personæ suæ vice (72) deputatus, et Balgitzin principem Bosphori, ut cum renuntiatum foret, eundem trucidarent Justinianum. His autem per servum chagani Theodoræ nuntiatis et Justiniano patefactis, convocatos jam dictos Papatzin et Balgitzin principem ad colloquendum secreto chorda strangulari curavit, confestimque Theodoram in Charzariam mittit, et ipse a Phenagoria clam fugiens Tomen descendit, et inventa nave parata ascendit in eam, et navigans juxta lit-

NOTÆ.

(72) *In personæ suæ vice.* Ἐχ προσώπου αὐτοῦ. Glossarium Nomicum : βιχάριος ὁ ἐκ προσώπου. Anastasius in Collat. S. Max. : « ex persona, ut dixit, Petri Cpolitani præsulis missus. » Hist. tripart. 7, 3 : « convenientes ex persona episcoporum. » FABR.

tora venit usque ad Symbolum juxta Chersonam, ad quam mittens occulte tulit Basbacurium et fratrem ejus, Saliban quoque ac Stephanum et Moropaulum una cum Theophilo. Qui cum navigasset cum eis, Chersonis pharum transivit, sicque demum transfretantes Necropyla seu ostia Danapri et Danistri, tempestate facta, super salute sua desperati sunt omnes. Myaces vero, familiaris homo ipsius, dixit ei : *Ecce morimur, domine. Vove Deo pro salute tua, ut si Deus imperium tibi tuum reddiderit, in nullum tuorum ulciscaris inimicorum.* At ille respondens in furore dixit : *Si pepercero cuiquam ipsorum, hoc in loco Deus me demergat.* Et sine periculo ab æstu illo exivit, et introivit in Danubium amnem. Cum autem misisset Stephanum ad Terbellin dominum Vulgariæ, ut sibi auxilium præstaret ad obtinendum parentale imperium suum, repromisit ei plurima se dona daturum et filiam ejus in mulierem accepturum ipsique in cunctis obediturum et concursurum, jurejurando pollicitus. Quo ille cum ingenti honore suscepto, commovet universum sibi suppositum populum, Vulgarum scilicet, atque proximo anno ad regnantem urbem venerunt.

Anno imperii Absimari septimo mortuus est Abimelech Arabum princeps, et tenuit Vhaled filius ejus principatum : eodem quoque anno cum Justinianus ad regiam civitatem venisset una cum Terbelli et subjectis Vulgaribus, castra metatus est ad portam Charsii et usque Blachernas. Et per tres dies alloquentes eos qui erant in urbe, conviciis dehonestabantur ab illis, qui eorum saltem nec verbum admittebant. At vero Justinianus cum paucis contribulibus, bello excepto, per aquæductum ingressus et tumultum excitans fodiendo urbem obtinuit, et post paululum tabernacula in palatio Blachernarum tetendit.

Imperat itaque denuo Romanis Justinianus annis sex : Arabum vero princeps efficitur Vhalid annis novem. Constantinopolitanus episcopus habetur Cyrus, qui sex præsedit annis Ecclesiæ; de quo dicetur inferius.

Igitur anno imperii sui primo idem, quo imperium suum recepit Justinianus, multa dona Terbelli tribuens, simul et regalia vasa, dimisit eum in pace. Cæterum Absimarus urbe relicta Apolloniadem fugiens adit : insecutionem tamen perpessus apprehenditur et ad Justinianum deducitur. Porro Heraclius a Thrace vinctus adductus est cum omnibus qui ei opitulabantur; quos in muro omnes suspendio interfecit. Cum autem et ad Mediterranea destinasset, plurimos ex eis inventos, tam actores quam privatos, similiter interemit. Porro Absimarum atque Leontium vinctos catenis per totam urbem pompis fecit dehonestari. Cumque ludi equestres agerentur ipseque in solio resideret, ducti sunt publice tracti et projecti proni ad pedes ejus; quorum ille colla usque ad solutionem prini bravii (73) calcavit, universa plebe clamante : *Super aspidem et basiliscum ascendisti, et conculcasti leonem et draconem.* Et ita hos destinatos in vivario animantium capitis animadversione punivit. Callinicum vero patriarcham ablatis oculis apud Romam exsilio relegavit, et pro eo Cyrum, qui in insula fuerat inclusus Amastridis, tanquam eum qui prænuntiaverat sibi prioris restitutionem imperii, surrogatum provexit. Innumerabilem quoque multitudinem, tam ex civili quam ex militari catalogo, perdidit. Multos etiam in saccos missos amara fecit morte necari. Alios autem, cum ad prandium vel cœnam accubitaret, mox surgebat; partim suspendio, partim occisione perdebat. Et hinc magnus timor obtinuerat omnes. Misit interea classem ad ducendam a Chazaria uxorem suam, et multæ cum suis viris scaphæ demersæ sunt. Quo audito chaganus significat ei dicens : « *O insensate, nonne oportebat te in duabus vel tribus scaphis accipere mulierem tuam, et non tantam occidere multitudinem? An putas quod et hanc Marte percipias? Ecce peperit tibi et filium. Mitte ergo et accipe illos.* » At ille misso Theophylacto cubiculario duxit Theodoram et filium ejus Tiberium, et coronavit eos, et imperavere simul cum ipso.

Anno imperii Justiniani secundo Joannes Hierosolymitanus, qui per triginta annos Ecclesiæ præfuit, habetur antistes ; eodemque anno Vhalid surripuit ecclesiam catholicam Damasci livore pestifero in Christianos habito, stimulatus propter eminentem tanti puchritudinem templi, et prohibuit scribi Græce publicos logothesii codices, sed in Arabicis annotari sine computo, quoniam impossibile est illorum lingua monadem vel dualitatem aut trinitatem aut octo et dimidium aut tria scribi, propter quod et usque hodie sunt cum eis notarii Christiani.

Mundi anno 6200, divinæ incarnationis anno 700, anno imperii sui tertio Justinianus pacem inter Romanos et Vulgares evertit, et equestres militias in Thracem transire faciens classibus constructis contra Vulgares et Terbellin properavit. Cum autem venisset ad ripam, navigium quidem ante castrum applicare fecit, equites vero in superioribus campis sine custodia et omni suspicione castra metari præcepit. Populo autem sicut ovibus per campos ad legendum fenum disperso, viderunt exploratores Vulgariæ vanam Romanorum dispositionem, et coacervati ut feræ subito irruerunt, et vehementer consumpserunt Romaicum ovile, multam prædam, et equos et arma, exceptis his qui perempti sunt, accipientes. Porro Justinianus cum ad castrum fugisset cum his qui evaserant, per tres dies portas clausit et obseratas tenuit, vidensque Vulgarum perseverantiam, ipse primus equi sui nervos incidens omnes id ipsum

NOTÆ.

(73) *Bravii*, βαΐου. Fortasse legerat Anastasius βραβεῖου. Est autem βραβεῖον palma.

facere jussit. Armis autem bellicis suprà murum positis, noctu in scaphas ascendens latenter enavigavit, et cum confusione venit ad urbem.

Anno imperii Justiniani quarto exercitum movit Masalmas adversus tyrannum propter indignationem exercitus una cum Mauhina per Maurinianum occisi; et hanc obsidentes hiemaverunt ibidem. Ad quos mittit imperator duos prætores, Theodorum Carterucam et Theophilatum Saliban, cum exercitu et agresti populo rusticam operam daturo ad debellandum eos et insequendum. Ipsi vero ad contentionem in alterutrum venientes, et inordinate in eos congressi, vertuntur, et multa millia perierunt, et captivi multi ducti sunt. At illi sarcina eorum et escis abreptis obsederunt, quousque civitatem ceperunt: defecerant enim illis escæ, ac per hoc recessuri erant. Porro viri Tyanenses his visis desperati acceperunt verbum indemnitatis suæ, et exierunt ad eos, et derelicta est civitas deserta usque in præsentem diem. Verum illi non servantes verbum hos in eremum exsules transmiserunt, et multos ex his servos retinuerunt.

Mundi anno 6202, divinæ incarnationis anno 702, anno vero imperii Justiniani quinto movit exercitum Abas contra Romaniam, et multis in captivitatem ductis rediit, et cœpit ædificare Garis in regione Eupoleos.

Anno imperii Justiniani sexto movit exercitum Uthman contra Ciliciam, et multa castra verbo accepit. Proditum autem est ei et Camachum cum adjacentibus sibi locis. Interea Justinianus stolo copioso armato Maurum patricium misit Chersonem una cum Stephano patricio cognomento Asmicto, malorum memoria succensus insidiarumque recordatus contra se a Chersonitensibus et a Bosphorianensibus ac reliquis climatibus effectarum, omnes naves, dromones videlicet, trieres et scaphas, chimeras ac lintres usque ad chelandia, per collationem ab unoquoque habitantium urbem, senatorum scilicet et ergasteriacorum et plebeiorum ac omnis officii, collegit. Quibus missis præcepit omnes habitantes in castris illis gladio interficere et neminem vivificare, tradens eis et Heliam spatharium, qui deberet princeps Chersonis constitui. Qui Chersonem pervenientes, nemine sibi resistente, castra ceperunt et omnes gladio interfecerunt, exceptis infantibus, utpote parvulis his parcentes et sibi hos in servitium reservantes. Tudunum autem principem Chersonis, qui ut ex persona chagani erat, et Zoelum, qui ex linea et genere primus civium habebatur, atque alios quadraginta illustres seu primores Chersonis una cum familia ipsorum vinctos ad imperatorem miserunt. Alios vero septem ex primoribus Chersonis in verubus ligneis igni applicantes assaverunt; alios etiam viginti post tergum horum brachiis vinctis ad lora navis alligantes, et lapidibus hanc implentes, in profundum miserunt. His autem Justinianus compertis, pro salute puerorum sæviens, jussit eos ad se quantocius advenire. Cum autem stolus mense Octobrio motus et in pelago præoccupatus esset in astri ortu quod Artura dicitur, pene totus demersus est. Sane numerata sunt eorum qui naufragio periere millia septuaginta tria. At vero Justinianus his agnitis non est tristatus, quin potius gaudio repletus. Et hujusmodi adhuc vesaniæ deditus, clamore magno minitans iterum alium stolum mittit, et arari atque ad pavimentum illidi universos usque ad mingentem ad parietem jussit. Audierunt hæc qui erant ex castris illis, et sese munierunt, coactique contra imperatorem sapere miserunt ad chaganum in Chazariam, petentes populum ad custodiam sui. Verum inter hæc erigitur et Helias spatharius et Bardanes exsul, qui tunc fuerat a Cephallenia revocatus eratque cum classe apud Chersonem. Porro imperator his cognitis misit cum paucis dromonibus Georgium patricium cognomento Syrum, et generalem logothetam, et Joannem præfectum, atque Christophorum turmarchen Thracensium cum tercentum armatis, tradens eis Tudunum ac Zohelum, qui deberent Chersoni restitui, secundum quod antea fuerant, ad rationem reddendam chagano per apocrisiarium, ducendosque ad se Heliam atque Bardanium. Quibus transmeantibus in Chersonem, his Chersonitæ rationem reddere dedignati sunt. In crastinum vero solos hos cives ingredi exhortati portas clauserunt, et generalem quidem logothetam una cum præfecto gladio trucidarunt, Tudunum vero cum Zobelo et jam dicto turmarcha una cum trecentis militibus Chazaris tradiderunt et ad chaganum mittere curaverunt. Tuduno autem in itinere mortuo, Chazari in susceptionem eum occiderunt turmachem una cum 300 militibus. Tunc hi qui Chersonis erant cæterorumque castrorum, Justiniano quidem malá imprecati sunt, Bardanium vero Philippicum, qui illic fuerat exsilio relegatus, etiam ut imperatorem laudibus extulerunt. His compertis Justinianus, et peramplius insaniens, filios quidem Heliæ spatharii in matris sinu peremit, hanc autem coegit conjungi proprio coquo, qui erat genere Indus. Sicque alio navigio constructo Maurum patricium Besum dirigit, traditis ei ad civitatum expugnationem machinis et ariete omnique ad urbis exterminium instrumento, mandans illi muros quidem Chersonis omnemque urbem ad terram prosternere, nullam vero animam ex ipsa vivificare, crebriusque quæ a se agerentur suggestionibus intimare. Hoc autem transmeante, perque arietem turrem quæ dicebatur Centinarisia, simul et proximam ejus Syagrium vocatam deponente, Chazarisque pervenientibus factæ sunt induciæ belli. Bardanius autem fugiens ad chaganum pergebat. Cum vero

inefficax stolus effectus ad imperatorem remeare minus auderet, Justinianum quidem exsecrati sunt, Bardanium autem ut imperatorem et ipsi laudibus extulerunt. Præterea petierunt a chagano uti daret sibi Philippicum. Porro chagano verbum ab illis exigente, ne proderetur ab eis et deferretur ei per unumquemque virum numisma unum, illi protinus his datis acceperunt Philippicum imperatorem. Cum autem classis moraretur et suggestio nulla veniret, sensit Justinianus causam, sumptisque secum his qui erant Obsicii, et parte Thracesiensium, ascendit usque Sinopem ad discenda quæ Chersonæ fuerant gesta. Cumque intueretur interiores partes, videt classem ad urbem vela moventem, frendensque ut leo, et ipse ad urbem reversurus, B impetum demonstravit. Verum Philippico perveniente ipse ad Damastrim veniens castra metatus est. At vero Philippicus continuo mittit contra Tiberium quidem Maurum patricium cum Joanne spathario cognomento Strutho, Heliam vero similiter cum incursione militari contra Justinianum in Damastrim, iterumque alium contra Barisbacurium, qui fuga fuerat usus. Et Maurus quidem una cum jam dicto Strutho cum ad Blachernas abiisset, invenit Tiberium altera tenentem manu columellam sanctæ mensæ Dei Genitricis altaris et altera pretiosa ligna, et in collo phylacta, extra tribunal autem residentem Anastasiam, patris ejus matrem, quæ Mauri pedibus C provoluta flagitabat ne suus occideretur nepos Tiberius, utpote qui nihil gesserat pravum. Cumque illa pedes ejus teneret et cum lacrymis supplicaret, ingressus est Struthus intra tribunal, et vi arripuit illum, et pretiosa quidem ligna ab eo sublata supra mensam posuit, phylacta vero in collo suo suspendit. Puero autem foras educto atque dispoliato supraque limen expanso, guttur ejus instar ovis secarunt, et hunc in templo SS. Anargyrorum, quod Paulinæ vocatur, sepeliri mandarunt. Comprehensus vero præterea et Barisbacurius, primus patricius et comes obsequii, interemptus est. Porro Helia una cum eo qui secum erat ascendente in Damastrin, et ad sermones cum eo qui illic erat exercitu D veniente, verbumque impunitatis populo qui erat cum Justiniano præbente, sequestrati sunt universi et discesserunt a Justiniano, solum hunc deserentes et ad partes Philippici confluentes. Tunc prædictus Helias spatharius furore currens, collo ejus apprehenso, pugione, quo erat accinctus, amputavit caput ipsius, et per Romanum spatharium ad Philippicum misit. At vero Philippicus per eumdem spatharium hoc ad Occidentales partes usque Romam transmisit.

Præterea priusquam imperaret erat quidam inclausus in monasterio Callistrati prævisor et hæreticus, qui ascendenti ad se Philippico dixit: *Imperium est tibi repositum.* At ille turbatus est.

A Et ait inclausus: *Si Deus jubet, tu quamobrem contradicis? Hoc autem dico tibi, quia sexta synodus male facta est. Si ergo imperaveris, hanc projice, et efficietur imperium tibi forte atque longævum.* Qui cum juramento spopondit ei se hoc facturum. Cum autem Leontius Justiniano successisset, ascendit Philippicus ad inclausum, qui dicit ei: *Ne festines: fiet tibi.* Cumque et Absimarus imperasset, rursus ascendit ad eum, cui ille iterum ait: *Ne acceleres: illud enim præstolatur te.* Porro cum Philippicus hoc quibusdam amicis suis fidenter fuisset confessus, ab eis Absimaro nuntiatum est, qui cæsum ac tonsum ac ferreis vinculis alligatum hunc in Cephalleniam exsulem misit. Cum autem Justinianus imperium suscepisset, revocavit eum, et cum regnaret, fecit pseudosynodum episcoporum juxta pseudo-monachi et inclausi sermonem, et abjecit sanctam et universalem sextam synodum. Eodemque anno vanus oculorum cæcitatem incurrit; quique cum in multa positus securitate in regalibus degeret, multitudinemque pecuniarum et splendidissimarum substantiarum illic, ex multis retro temporibus ab his qui antea imperaverant, ex proscriptionibus et diversis occasionibus, maximeque a prædicto Justiniano collectarum invenisset, hæc frustra et incassum ac sine dolore dispersit. Et in disputationibus quidem suis rationabilis et prudens existimabatur, in actibus autem inhoneste ac indigne vitam consummans improbabilis ubique demonstrabatur: erat autem hæreticus et adulter. Porro Cyro patriarcha pulso Joannem communicatorem suum atque hæreticum in patriarcham promovit.

Mundi anno 6204, divinæ incarnationis anno 704, imperat Romanis Philippicus, qui imperavit annis duobus. Arabibus præest Hualid, qui ducatum novem tenuit annis. Joannes quoque Constantinopolitanus atque Joannes Hierosolymitanus habentur antistites, quorum alter tribus, alter vero triginta præfuit annis Ecclesiæ.

Anno igitur imperii sui Philippicus primo Armenios de terra sua pellens in Armenia quarta et Melitene habitare coegit. Porro non prævaluit sævius moveri contra sanctam et universalem sextam synodum, subvertere studens divina, quæ ab ea roborata sunt, dogmata. Reperit autem sui sensus Joannem, quem episcopum Constantinopoleos fecit, deposito Cyro præsule hujus, quem exsilio relegavit in monasterio Choras, Nicolaumque a diacono caucum effectum, qui cum medicinali esset disciplina sophista, tunc quæstor erat, Agelpidiumque diaconum Magnæ ecclesiæ, atque Antiochum chartophylacem, et alios morum eorumdem, qui etiam scripto anathematizaverunt sanctam sextam synodum. Interea Vulgares per Philea clam in angustum incidentes, et magna cæde facta usque ad urbem discurrentes, et multos transvehentes, nuptiisque opulentis et dapsilibus prandiis cum

vario argento cæteroque apparatu repertis usque ad auream portam discurrentes, totaque Thrace præda evacuata, illæsi cum innumeris pecoribus ad propria sunt reversi. Similiter et Arabes Misthiam ceperunt et alia castra, multa præda familiarum plurimarum et pecorum innumerabilium facta.

Anno imperii Philippici secundo movit exercitum Habas contra Romaniam, et cepit Antiochiam Pisidiæ cum multa præda, et reversus est. Factus autem est et terræ motus in Syria. Biennio vero imperii Philippici in his transeunte, circoque natalicio consummato, cum Prasini vicissent, visum est imperatori sabbato Pentecostes equitem cum susceptione ac organis ingredi, et lavari in publico balneo Zeuxippi, et cum civibus prosapiæ antiquæ prandere. Cum autem meridie quiesceret, repente per auream portam introivit Rufus primus stratorum Obsequii,.... cognomento Burafi et Theodori patricii Myacii, cum taxatis quos habebat in Thrace thematis sui, et festinans in palatium invenit Philippicum meridie quiescentem, et comprehensum eum duxit sursum in oratorium Prasinorum, et illic ejus oculos eruit, nullo sciente. In crastinum autem, id est Pentecoste, coacervato in Magna ecclesia populo coronatus est Artemius primus a secretis, mutato nomine Anastasius. Sabbato vero post Pentecosten oculis privatus et Theodorus Myaces, et secundo sabbato id ipsum pertulit Georgius Buramphus, et in exsilium missi sunt apud Thessalonicen.

Mundi anno 6206, divinæ incarnationis anno 706, anno vero imperii Artemii primo incursiones Masalmas adversus Romaniam movit, et dispoliata Galatia rediit cum præda et spoliis multis. Ast Artemius magistratibus in equestribus militiis idoneis, et rationabilibus in rebus civilibus ordinatis, jam requiem degebat adeptus. Cumque Arabes contra Romaniam terra marique armarentur, misit imperator principes in Syriam ad Vhalid, quasi pro his quæ ad pacem pertinent locuturos, Danielem videlicet inter alios, Sinopiten, patricium et præfectum urbis, mandans ei diligenter investigare de motu eorum et virtute contra Romaniam construenda. Qui cum abiisset et remeasset, nuntiavit imperatori magnum contra regiam urbem per terram et mare instrumentum eorum. Tunc ille præcepit quo unusquisque sumptus usque ad triennii tempus sollicite præpararet, qui autem hoc non possederit, ab urbe, inquit, discedat. Constituit autem præpositos construentium naves, et cœpit ædificare dromones et dieres igniferas et maximas trieres, et maritimos quidem renovavit muros, similiter autem et terrenos, sistens arcobalistas et mangana in turribus et argumentosas alias machinas; et secundum quod possibile sibi erat urbem munivit, frugesque plurimas in regalibus horreis posuit, atque munitas sibimet reservavit.

Anno imperii Artemii, qui et Anastasius dictus est, secundo mortuus est Vhalid Arabum dux, et Suliman in principatu succedit, qui tribus præfuit annis. Germanus quoque Constantinopolitanus habetur antistes, qui eidem throno quindecim præsedit annis. Eodem quoque anno translatus est a Cyzico urbe metropoli Constantinopolim, in quo et commonitorium translationis, quod subinfertur, pronuntiatum est continens ita: *Electione et approbatione religiosissimorum presbyterorum et diaconorum et totius venerabilis cleri sacrique senatus et amici Christi populi Deo conservandæ hujus regiæ urbis, divina gratia, quæ semper infirma curat et ea quæ sunt adimplet, transtulit Germanum sanctissimum præsulem Cyzicensium metropoleos in episcopum hujus Deo conservandæ ac imperatoriæ civitatis. Facta autem est præsens translatio in præsentia Michaelis sanctissimi presbyteri et apocrisiarii apostolicæ sedis, et reliquorum sacerdotum ac præsulum sub Artemio imperatore.* Porro cum Artemius didicisset quod classis Saracenorum ab Alexandria in Phœnicen properasset ad incidendum lignamen cypressinum, electis ex proprio stolo velocibus scaphis misit taxatos ex themate Obsicio, et apud Rhodum omnes colligi jussit, præposuitque prætorem eis et caput Joannem Magnæ ecclesiæ ministrum, qui dicebatur papa Joannacis, quique generalis erat tunc logotheta. Is ergo cum Rhodum adiisset et navigia convenissent, alloquebatur principes super motione ac itinere ipsorum in Phœnicen ad incidendum lignamen et præparationem, quæ inveniretur Agarenorum. Cumque omnes alacriter obaudissent, hi qui erant Obsicii hoc nullatenus admiserunt, et imperatorem quidem detestati sunt, diaconum vero Joannem frameis peremerunt. Hinc ergo stoli divisi ad sua navigaverunt loca. Illi vero nequam operatores contra regiam ascenderunt urbem. Cum autem Adramytium adiissent essentque sine capite, invenerunt illic hominem indigenam Theodosium nomine, qui publicorum erat tributorum exceptor, iners ac idiota, et hortati sunt eum imperare. At ille fuga usus in monte latebat; quem inventum ut imperatorem laudibus extulerunt, vi cogentes eum imperare. Quibus Artemius cognitis, præfecit urbi domesticos homines suos principes una cum stolo, quem ipse construxerat, et armatis eis ipse Nicæam ingressus abit in urbem, ibidemque se munit. Rebelles autem ascendentes, et commoto toto themate Obsicii et Gothogræcis, comprehensisque multis pusillis et magnis negotiatoriis scaphis, per terram perque mare Chrysopolim currunt. Cum autem urbis classis in portu S. Mamæ stationem fixisset, singulis quibusque diebus per sex menses invicem expugnarunt. Cum vero urbis stolus ad Neorii urbis portum profectus stetisset, transiens Theodosius Thracenses obtinuit partes. Proditione vero facta per portam singularis muri Blachernarum urbem cepit. Ast iniqui Obsicii

populi una cum Gothogræcis noctu per domos civium discurrentes, maximum nulli parcentes excidium operati sunt. Principes autem, qui in ea erant, Artemii una cum Germano sanctissimo patriarcha Constantinopolitano comprehensos duxerunt in casam Artemii et eorum qui cum ipso erant. Porro Artemius his visis, desperatione sui fessus, semet ipsum tradidit, verboque impunitatis expetito monastico indutus est habitu. Quem Theodosius illæsum reservans apud Thessalonicam exsilio relegavit. Porro Philippicus imperavit quidem annis duobus et mensibus novem, Artemius vero anno uno et mensibus tribus. Leo præterea cum esset prætor Orientalium, quoniam auxiliabatur Artemio, non est subditus Theodosio. Habebat autem conspirantem sibi et concurrentem Artabasdum Armenium, prætorem Armeniacorum, cui et spopondit filiam se suam in uxorem fore daturum; quod et fecit.

Mundi anno 6208, divinæ incarnationis anno 708, Germanus Constantinopolitanus habetur antistes, qui Ecclesiæ novem præfuit annis. Theodosius vero imperat anno uno; cujus tempore Masalmas adversus Constantinopolim aciem dirigit, et præmisit Suhelimam cum exercitu per siccam, Humarum vero per mare. Porro ipse post eos cum multo apparatu hostili venit. Suhelimam autem et Bacharum Amorium pervenientes scribunt ad Leonem prætorem Orientalium ita: *Novimus quia imperium Romanorum te decet. Veni ergo ad nos, et loquamur quæ ad pacem sunt.* Intuens autem Suhelimam Amorium exercitum non habere, et inimicitiam penes magistratum jacere ob auxilium quod Artemio conferebat, obsedit illud, volens illic et Masalmam exspectare. Mox autem ut appropinquavit civitati, cœperunt Saraceni laudibus diffamare prætorem Leonem imperatorem, rogantes et hos qui intus erant, id ipsum efficere. Videntes autem et hi qui erant Amorii, quod Saraceni hunc amore laudarent, laudaverunt et ipsi. Cognoscens vero prætor quod taxatis ac principibus non exsistentibus periturum foret Amorium, significat Suheliman: *Si vis*, inquiens, *ut veniam ad te et quæ pacis sunt loquamur, cur obsides civitatem?* At ille: *Veni*, inquit, *et recedo.* Et accepto prætor ab eo verbo cum trecentis equitibus venit ad illum. Videntes autem eum Agareni vestiti loricis suis venerunt ei obviam, qui manebat dimidio procul a castris eorum milliario. Per tres sane dies eo procedente ad ipsum, quæ ad pacem sunt, loquebantur, et ut a civitate recederent: at illi asserebant: *Sponde pacem, et recedimus.* Comperto vero prætor quod eum vellent retinere, vocavit multos ex illustribus Saracenis ad cœnam, et vescentibus eis misit Suheliman tria millia loricatorum ad circumdandum eum ne fugeret, et servandum. Quo cognito custodia nuntiavit ei quia multitudines equestrium Saracenorum in circuitu nostro stant. Veniens autem unus ex eis eques, nomine Zuber, in præsentia stetit dicens: *Servus fugit furatus pecuniam multam, et propter illum equis insedimus.* Porro ipsorum agnita prætor deceptione, dixit ad eos: *Ne turbemini: nam quocunque perrexerit, in castris nostris reperiemus eum.* Tristatus autem potuit occulte per hominem suum innotescere his qui Amorii erant, dicens: *Timete Deum, ne vosmetipsos prodatis. Ecce enim et Masalmas appropinquat.* Et exiit etiam episcopus ad eum, et eadem ipsa dicit ei. Cum vero Suheliman didicisset quod exisset ad eum episcopus, mittit ad prætorem: *Da nobis*, dicens, *episcopum.* Qui mœstus factus abscondit eum, cuidam hominum suorum præcipiens: *Nobis*, inquit, *colloquentibus indue eum aliis stolis, et quasi propter ligna vel aquam missum sine ut vadat in montes.* Insistentibus autem pro episcopo Saracenis dicit prætor: *Non est hic. Verumtamen pergite ad ameram, et venio etiam ipse, et de cunctis loquemur.* Ipsi autem cogitantes quod cum introiret ad ameram, in medio ipsorum retinerent eum, hunc dimiserunt. At ille cum equo insedisset, profectus cum bis centum hominibus quasi venaturus, dedit in partem sinistram. Saraceni ergo, qui erant cum eo, dicunt illi: *Quo vadis? In pratis*, ait, *volo manere.* At illi dixerunt: *Consilium tuum non est bonum, et non veniemus tecum.* Tunc dicit prætor suis: *Verbo nobis dato tenere nos voluerunt, et propter nos Christianos perdere. Verum ex hominibus nostris vel animantibus, quæ remanserunt, nullum retinent.* Et cum isset millibus decem, mansit. Postera vero die mittit stratorum suorum domesticum, et significat eis: *Quia verbum mihi dedistis et dolo me retinere voluistis, idcirco recessi.* At vero Masalmas claustras transierat, Suheliman autem hoc ignorabat. Porro tumultuati sunt amerei et populus contra Suheliman, perhibentes: *Ut quid obsidemus muros, et incursiones non facimus?* Repositisque tabernaculis discesserunt. Prætor autem Nicæam turmarcham cum octingentis militibus in Amorium introduxit, emissis ex eo multis mulieribus et infantibus, et proficiscitur ipse in Pisidiam. Cum autem Masalmas venisset in Cappadociam, desperati super se Cappadoces exierunt ad eum, ut se reciperet flagitantes. Audita vero Masalmas inimicitia quam habebat Theodosius in prætorem, volens hunc decipere et pacisci cum eo ac per ipsum Romaniam sibi subjicere, dicit eis: *Non estis prætoris?* qui dixerunt: *Etiam. Facitis quidquid facit?* At illi: *Etiam.* Tunc dicit eis: *Ite ad castra vestra, et quemquam nolite timere*, jussitque populo suo ne prædarentur in cunctis prætoris provinciis. His prætor compertis, et intelligens quod Suheliman nuntiaret Masalmæ quod se dimiserit et discesserit, misit litteras ad Masalman, dicens: *Ad te volebam venire, sed Suheliman, cum issem ad eum, tenere me voluit, et idcirco metuo venire ad te.* Dicit ergo Masalmas homini prætoris: *Novi quod illu-*

dat mihi prætor, ne penitus deperdam provincias ejus. Dicit ei homo prætoris : *Non est ita, sed in veritate scribit tibi.* Tunc interrogat : *Quomodo est Amorium erga illum?* Ait : *Bene et in subjectione ejus.* Iratus autem injuriis affecit eum, dicens : *Cur mentiris?* At ille : *Ita est ut dixi.* Et taxatos mittit una cum turmarcha in ipsum, et eduxit abundantiores familias. Tribulatione itaque ingenti Masalmas super hoc accepta, furore plenus expulit eum. Consilium quippe habebat æstate capere illud, et exspectandi classem, et sic in Asiam descendendi atque hiemandi. Iterum ergo quæsito prætoris homine sciscitatur ab eo. Ille vero jurejurando dixit ad eum : *Omnia quæ aio tibi, vera sunt. Sed et mille in id taxati cum turmarcha ingressi sunt, cunctamque substantiam ibidem habitantium et inopes familias eduxit illinc.* His auditis scribit prætori : *Veni ad me,* inquiens, *et tecum paciscar, et universa ut vis patrabo.* Contemplatus igitur prætor quod Massaleo propinquasset et quod in aliis quinque diebus provincias suas transiturus esset, missis ad eum duobus consulibus significat ei dicens : *Litteras tuas accepi et voluntatem tuam suscepi, et en ad te venio. Sed, ut nosti, prætor sum, et pecuniæ et argentum et populus me secuturus est, ac per hoc me permitte mihi super unoquoque ipsorum verbum. Et si quidem quemadmodum requiro ex vobis causa mea fuerit facta, bene et optime : sin autem, indemnis saltem et tribulatione proficiscar excepta.* Consulibus ergo pervenientibus ad eum in Theodosianis, dicit illis Masalmas : *Sciebam quod illuderet mihi prætor vester.* At illi, *Absit,* inquiunt. Tunc facto quod quæsierant verbo dimisit eos. Donec itaque consules cum suscripto verbo ad prætorem fuissent reversi, Masalmas copiosas multitudines habens, et usquam stare non valens, Achrohenum adit. Præterea cum vidisset prætor quod suas transmisisset ille provincias, Nicomediam vadit, et Theodosii filium consecutus capit hunc cum omni apparatu regio et viris primis palatii. At vero Masalmas descendens in Asiam hiemavit illic, et Humarus in Cilicia. Ast prætor assumpto filio imperatoris, et inito consilio cum his qui secum erant, venit Chrysopolim. Porro Theodosius compertis quæ gesta sunt, consilio a Germano patriarcha et senatu percepto, per eumdem patriarcham accepit a Leone indemnitatis verbum et Ecclesiæ sine perturbatione servandæ, et sic ei committunt imperium. Porro Theodosius una cum filio suo clerici facti residuum vitæ suæ tempus transegerunt in pace. Veniens interea Masalmas Pergamum hanc obsedit, et indulgentia Dei per diabolicam operationem accepit. Ex magisterio quippe magi cujusdam adductam viri civitatis illius mulierem incinctam (74) jam jamque parituram inciderunt, et assumpto parvulo in cacabo hunc coxerunt, atque in hujusmodi Deo detestabile sacrificium omnes, qui bellare volebant, dexteræ manus suæ manicas intingebant; et idcirco inimicis sunt traditi.

Mundi anno 6209, divinæ incarnationis anno 709, Leo imperator Romanorum provehitur, qui 24 imperavit annis. Suhelimau vero dux Arabum noscitur, qui tribus præfuit annis. Hoc itaque anno Leo imperare cœpit ex Germanicensibus derivatus, genere Syrus, qui a Justiniano imperatore, cum prius regnaret, transfertur in Mesembriam Thracæ. Porro posterioris imperii sui tempore cum veniret una cum Vulgaribus, obvius ei cum muneribus fuit ovium quingentarum. Placatus autem Justinianus spatharium protinus illum fecit, et habuit hunc sicuti germanum amicum. Præterea invidia ducti quidam detraxerunt ei tanquam imperium appetenti. Cum vero super hoc quæstio fieret, veluti insimulatores confusi sunt. Sane hujuscemodi sermo ex tunc dici cœpit a multis. Justinianus ergo licet manifeste lædere hunc noluisset, tædium quidem sibi contra eum injicitur, et mittit eum in Alaniam cum pecuniis ad commovendos Alanos adversus Abasgiam, Saracenis retinentibus tam Abasgiam quam Lazicen et Hiberiam. At ille cum pergeret in Lazicam, pecunias quidem reposuit apud Phasidem, perpaucisque assumptis indigenis adiit Apsiliam, et cum transivisset Caucaseos montes venit in Alaniam. Justinianus autem volens eum perdere, misit, et tulit pecunias ex Phaside. Alani autem spatharium cum omni honore suscipientes, atque verba ipsius audientes, introierunt et prædati sunt Abasgiam. At vero dominus Abasgorum intimat Alanis dicens : *Ut invenio, alium talem mentionarium Justinianus non habuit, quem mittere debuisset et commoveret vos contra nos vicinos vestros, nisi hominem istum : fefellit enim vos et circa repromissionem quoque pecuniarum : mittens enim Justinianus has abstulit. Sed date nobis eum, et præbemus vobis numismatum tria millia, et prisca charitas nostra non solvetur.* Verum Alani dixerunt : *Nos non propter pecuniam obedivimus ei, sed propter imperatoris dilectionem.* Iterumque Abasgi mittunt ad eos dicentes : *Date nobis eum, et tribuemus numismata sex millia.* Porro Alani volentes discere regionem Abasgorum, repromiserunt se accipere illa numismatum sex millia et dare spatharium. Alani vero confessi sunt spathario cuncta, et dicunt ei : *Quemadmodum vides, via quæ in Romaniam ducit clausa est, et quomodo transeas non habes. Sed potius callide agamus, et polliceamur eis quod tradamus te, et mittimus homines nostros cum eis, et discimus clausuras eorum, et irruemus, et exterminabimus regionem ipsorum.* Apocrisiarii vero Alanorum abeuntes in Abasgiam, et repro-

NOTÆ.

(74) *Incinctam.* Prægnantem. Festus propinquam partui mulierem incientem vocari ait, in gravida. Fabr.

mittentes spatharium prodere, plurima xenia perceperunt ab eis. Et plures missos denuo mittunt, simul etiam cum quantitate auri ad recipiendum spatharium. Alani vero spathario aiunt: *Homines isti, et quemadmodum prædiximus, ad te recipiendum venerunt, et Abasgia te præstolatur. Et quoniam proximi sumus eis, negotiatores euntes ad illos non deficiunt. Ergo ne prodas eis consilium nostrum. Trademus te manifeste, et cum nos moti recesserimus, mittemus occulte post tergum, et illos quidem occidemus, te autem occultabimus donec coacervetur populus noster et concorditer ingrediamur terram ipsorum.* Quod et factum est. Comprehenso denique missi Abasgorum spathario cum hominibus ejus vincientes eum abibant. Dein retrovenientes Alani cum Hictaxi domino suo occidunt Abasgos, spatharium occultantes; et electis militibus motus est in Abasgiam, et insperate clausuras eorum ingressus multam in Abasgos prædam et exterminium operatus est. Quibus auditis Justinianus, et comperto quod etiam sine pecuniis præcepta sua sunt acta, mittit litteras ad Abasgos, quia Si salvum, inquiens, spatharium nostrum custodieritis et per vos illæsum transire permiseritis, omnes excessus vestros vobis ignoscimus. At illi cum gaudio his receptis miserunt denuo in Alaniam perhibentes: *Dabimus vobis obsides filios nostros, et date nobis spatharium, ut mittamus eum ad Justinianum.* Verum spatharius hoc admittere noluit, asserens: *Valet mihi Deus aperire ostium exeundi: nam per Abasgiam non exeo.* Post aliquod vero tempus cum exercitus Romanorum et Armeniorum ingressi essent in Lazicam et Artheopolim expugnarent, Saracenorum audito adventu recesserunt. Separati vero ex eis usque ad ducentos ascenderunt in partes Apsiliæ atque Caucaseorum montium deprædantes. Saracenis sane ad Lazicam venientibus fuga lapsus Romanorum Armeniorumque populus Phasin remeans adiit. Ducenti vero illi remanentes in Caucasiis stetere montibus, latrocinantes et sui desperationem patientes. Quo comperto Alani arbitrati sunt multitudinem Romanorum in Caucaseis montibus esse, gaudentesque aiunt spathario: *Romani appropinquant: perge ad eos.* Assumptis ergo spatharius Alanis 50 transivit cum cyclopedibus Maio mense Caucaseos montes, et invenit eos; unde multum gavisus sciscitabatur ubinam esset populus. Qui dixerunt: *Saracenis irruentibus in Romaniam reversi sunt. Nos autem non valentes in Romaniam ire, ad Alaniam venimus.* Et dixit ad eos: *Quid faciemus modo?* Qui dixerunt: *Per regionem istam impossibile est transire nos.* At vero spatharius ait: *Non est possibile per aliam exire?* Castrum ergo erat illic cognominatum Sindirum, in quo loci servator habebatur quidam Pharasmanius nomine, sub ditione Saracenorum consistens et pacem cum Armeniis habens. Mittens itaque spatharius significat ei dicens: *Quandiu pacem cum Armeniis habes, paciscere et mecum, et esto sub regno meo, et da nobis auxilium descendendi ad mare et transeundi ad Trapezuntensium loca.* Eo vero patrare hoc non proponente, mittit spatharius unum ex hominibus suis et Armenios, præcipiens eis ut facerent occultationem. *Et cum exierint,* inquit, *e castro ad laborem, capite ex eis quotquot poteritis, portasque tenete ab his qui foris sunt, donec et nos perveniamus.* Quibus abeuntibus et facientibus occultationem, cum populus esset ad laborem egressus, subito irruentes et portam tenuerunt et multos ceperunt. Cum autem Pharasmanius in castro cum paucis mansisset, pervenit etiam spatharius, et prælocutus cum Pharasmanio ut aperiret cum pace, noluit, sed coacervavit bellum. Verum cum castrum munitum esset capere id minime potuerunt. Marinus vero primus Absiliensium cum didicisset quod castrum expugnaretur, timore detentus est, existimans multum esse cum spathario populum, et sumptis secum trecentis abit ad spatharium dicens: *Ego te salvum ducam usque ad maritima.* At vero Pharasmanius visa necessitate ad spatharium dixit: *Sume filium meum obsidem, et profiteor imperio deservire.* Qui recepto nato ejus dicit ei: *Qualem servum te ipsum perhibes, quia inclusus cum sis loqueris nobis? impossibile nobis est discedere, donec castrum capiamus.* Tunc dixit Pharasmanius: *Da mihi verbum.* At vero spatharius dedit ei verbum nihil ei nocendi, sed cum triginta, qui una secum ingrediebantur, dicens: *Mox ut ingressi fuerimus, tenete portas, et introeant omnes.* Et hoc facto rediit missurus ignem in castro. Cum autem factum fuisset incendium vastum, exiere familiæ, quidquid poterant gestare rapientes ex bonis suis. Et transactis aliis triginta diebus destruxit muros usque ad terram, et motus descendit in Dapsiliam cum Marino primo eorum, suscepto a Dapsiliensibus cum ingenti honore. Indeque abiens ad maritima remeavit, et venit ad Justinianum. Præterea Justiniano interempto et Philippico visu oculorum orbato imperat Artemius, qui provexerat eum prætorem Orientalium. Cum vero Theodosius imperasset, et pulsus Artemius exstitisset, Romanorumque res publica esset confusa tam ex Barbarorum incursu quam ex Justiniani homicidiis et Philippici scelestis actibus, hic Leo simulabatur et pro Artemio expugnabat, Theodosio adversatus, quin ut verum dicatur ad se ipsum imperium transferre decertans; quod et fecit. Habebat autem concordantem et concurrentem sibi Artabasdum, Armeniacorum prætorem, quem et generum sibi, postquam regnavit, Annæ filiæ suæ conjunctum effecit, promovens illum et constituens curopalaten.

Interea Masalmas cum in Asia hiemasset, præstolabatur Leonis promissa. Cumque nil a Leone recepisset, et comperto quod illusus esset ab ipso, adiens Abydum rursus transvexit populum copio-

sum in Thracem, et contra regiam urbem commotus est, scribens et ad Sulehiman protosymbolum quo veniret una cum præparatis classibus. Porró 19 kal. Septembrias obsidere cœpit urbem Masalmas, depopulatus Thracoa quoque castella. Circumvallato vero terreno muro foderunt in circuitu foveam prolixam et magnam, et super eam sicci lapidis materiam posuere. Kalendis autem Septembriis primæ indictionis ascendit impugnator Christi Sulehiman cum stolo et ameræis suis, habens miræ magnitudinis naves, et scaphas sumptus ferentes, et dromones numero mille et octingentos, et fixit stationem a Magnaura usque ad Cyclobium. Post duos sane dies austro flante inde profecti navigio venerunt ad urbem, et quidam eorum ea loca quæ dicuntur Eutropii et Anthemii transmearunt, quidam autem ad partes Thracæ a castello Galati et usque ad Didium applicuerunt. Verum grandibus illis navibus ex onere aggravatis atque retardatis, dorsi custodes usque ad viginti scaphas remanserunt, habentes centenos loricatos ad has custodiendas. Præterea serenitate, quæ has in reumate comprehendit, effecta, et augusto (75) modicum flante ad exteriora impulsæ sunt. Imperator vero protinus igniferis navibus contra eas directis ab Acropoli has divina ope igne consumpsit : et aliæ quidem ex his ad ripæ muros projectæ sunt, aliæ vero una cum hominibus in profundum demersæ sunt, porro aliæ usque ad acutam et latam insulam consumptæ portatæ sunt. Hinc ergo qui erant ex urbe fiduciam perceperunt. Ast hostes magno pavore concussi sunt, humidi cognoscentes efficacissimam ignis operationem. Volebant enim eadem die vesperi ad ripæ muros applicare stationem et temones supra propugnacula imponere. Sed consilium eorum dissipavit omnipotens Deus per intercessionem castissimæ Dei Genitricis. Eadem vero nocte imperator catenam a locis Galati secreto (76) removit. Inimici autem æstimantes quod volens eos decipere hanc removerit imperator, non ausi sunt intrare usque ad ea quæ dicuntur Galati, vel applicare, sed navigantes ad sinum Sosthenii illic munierunt navigium suum. Sane octavo idus Octobrias moritur Sulehiman dux eorum, et ameræ sumit officium Humar. Cum autem hiems in Thrace valde gravis accessisset, adeo ut terra non pareret a nive, quæ in crystallum versa esse videbatur, multitudo equorum et camelorum cæterorumque animantium inimicorum mortua est. Porro vernali tempore venit Suphiam cum stolo, qui fuerat Ægypti constructus, habens naves frumentum ferentes 400 et dromones. Comperta Romaici efficacia ignis transcurrit Bithyniam, et in contra transiens ad portum boni Agri applicuit. Post paululum autem venit et Hizid cum alio stolo, qui fuerat constructus in Africa, habens et ipse naves 360 et armamentum et sumptus. Similiter et ipse cum eadem de humido igne didicisset, applicuit penes Saturon et Brian et usque ad Cartam portum. Ægyptii vero harum duarum classium apud se noctu consiliati, navium frumenta ferentium sublatis lintribus ad urbem fugerunt, imperatorem laudantes, ita ut ab Hieria usque ad urbem ligneum videretur mare. Comperiens autem per eos imperator de absconditis in sinu duabus classibus, siphonibus igniferis constructis in dromones atque dieres hos immittens contra duas classes direxit. Deo autem cooperante per intercessionem intemeratæ Dei Genitricis protinus demersi sunt inimici, et assumptis spoliis et expensis eorum nostri cum gaudio et triumpho reversi sunt. Adbuc autem Mardasan iterum a portis cum exercitu Arabum usque ad Nicæam et Nicomediam discurrente, principes regni, qui in Libo et Sophone more Mardaitarum absconditi erant, simul et pedites, in hos simul irruentes et diversis damnis afficientes illinc fugere compulerunt, et de cætero modico meabilis freti aditu invento ab urbe chelandia exeuntia plurimas expensas ferebant. Similiter autem et piscatoriæ naviculæ, tam in insulis quam in locis circum muros civitatis positis, capere pisces non prohibebantur. Præterea fame magna Arabibus innixa omnia moriebantur, et animalia sua comedebant, equos videlicet, asinos et camelos. Aiunt autem quidam quod et homines mortuos, quin et stercus suum in clibanum missum atque conspersum ederent. Incubuit autem in hos et pestilens languor, et innumerabiles ex eis perierunt. Porro coacervavit in eos bellum etiam Vulgarum gens, et ut aiunt qui hoc certius norunt, viginti duo millia ex Arabibus occiderunt, et multa tempore illo eis acciderunt atrocia, ita ut experimento discerent quia Deus et sanctissima Virgo Deique Mater hanc muniunt urbem et Christianorum imperatorem, et non est omnimoda dimissio Dei in his qui invocant eum in veritate, licet ad modicum quid castigemur propter peccata nostra.

Mundi anno 6210, divinæ incarnationis anno 710, anno vero imperii Leonis secundo, dux Arabum habetur Humar, qui eis duobus præfuit annis. Eodem quoque anno Sergius protospatharius et prætor Siciliæ, audito quod Saraceni obsiderent regiam urbem, coronavit illic proprium imperatorem virum Constantinopolitanum, ex hominibus suis, filium Gregorii Onomaguli, Tiberium mutato nomine vocitatum, qui fecit promotiones et suos principes prædicti consilio Sergii. Ast imperator his auditis misit Paulum proprium suum chartularium, hunc patricium ordinatum et prætorem Siciliæ, datis in auxilium ei spathariis duobus et in servitium ejus perpaucis hominibus, jussio-

NOTÆ.

(75) Diac. *austro*.

(76) *Secreto*. Μυστικῶς. Sic Græci IC. testamentum quod ex scripto constat mysticum et secretum appellant, πρὸς ἀντιδιαστολὴν nuncupativi, quod testibus audientibus nuncupatur. FABR.

nibusque ad principes Occidentis, et sacra populo recitanda. Qui cum noctu ingressi fuissent in dromonem velocem, exierunt in partes Cyzici. A loco autem ad locum per terram perque mare itinere facto repente in Siciliam pervenerunt. Cumque Syracusam introissent, audivit Sergius et obstupuit, et proprio excessu perpenso confugit ad propinquos Calabriæ Longobardos. Populus vero congregatus, et sacra relecta per eam certus factus quod et imperium staret et urbs promptior esset adversus gentes, necnon et enarrantibus illis ea quæ super duobus stolis fuerant gesta, Leonem quidem imperatorem continuo laudaverunt, Basilium autem Onomagulum et principes, qui ab illo provecti fuerant, vinctos prætori tradiderunt. Ipse vero Basilium quidem cum singulari prætore ipsius decollavit, et capita eorum fusca condita per spatharios imperatori transmisit, reliquorum autem quosdam verberatos et tonsos, quosdam vero abscissis naribus in exsilium destinavit. Sicque factum est ut hinc in Occidentalibus magna correptionis constitutio fieret. Porro Sergius verbo impunitatis a prætore petito pariter et accepto exivit ad eum, et ita omnes pace potitæ sunt Hesperiæ partes.

Interea Humarus cum obtinuisset Arabes, præcepit Masalman redire. Saraceni ergo moti decimo octavo Kalendas Augustas cum multa confusione reversi sunt; cum enim iter ageret classis eorum, tempestas a Deo per intercessiones Dei Matris incumbens in illos hos dispersit, et alios quidem horum penes Proconesum et reliquas insulas, alios vero in vertigines et cætera demersit in æquora. Residui quoque cum transirent Ægæum pelagus, extemplo supervenit in eis terribilis indignatio Dei: grando namque ignea descendens super eos aquas maris ebullire fecit, et pice liquefacta simul cum hominibus naves in profundum inductæ sunt, decem solis ex eis et ipsis providentia Dei Salvatoris evadentibus ad annuntiandum nobis, necnon et Arabibus, magnalia Dei, quæ in illis effecta sunt. Quas etiam nostrates invenientes, quinque harum comprehendere potuerunt: aliæ vero quinque salvæ in Syriam ductæ sunt, Dei annuntiaturæ potentiam.

Eodem vero anno terræ motu magno in Syria facto Humar a civitatibus vinum inhibuit, et Christianos apostatare coegit, et apostatantes quidem sine tributo esse faciebat, non consentientes vero interimebat, ac per id multos martyres operatus est. Sanxit etiam testimonium Christiani adversus Saracenum minime recipiendum. Fecit autem epistolam dogmaticam ad Leonem imperatorem, ratus impius ei persuadere quo a fide sua recederet.

Anno imperii sui tertio natus est Leoni principi filius nomine Constantinus, qui magis illo impius fuit et Antichristi præcursor. Cæterum octavo Kalendas Januarias Maria uxor Leonis coronata est in triclinio Augusta, et processit sola cum solemni obsequio sine viro ad Magnam Ecclesiam, et oratione ante ingressum altaris effusa transiit ad baptisterium magnum, viro ejus jam cum paucis familiaribus suis ingresso. Ubi cum Germanus summus sacerdos Constantinum, nequitiæ ipsorum et imperii successorem, baptizaret, dirum quiddam et fœtidum a parvulo idem Constantinus præsignans exhibuit argumentum, cacans in sancto lavacro, ut aiunt qui diligenter hujus rei facti sunt inspectores, ita ut Germanus sanctissimus prophetice diceret: *Constat maximi Christianis et Ecclesiæ mali per eum efficiendi hoc signum esse futurum.* Hunc itaque baptizatum provinciarum atque senatus principes susceperunt. Post divina sane officia cum solemni rursus obsequio Augusta Maria una cum baptizato filio reversa est donativis erogatis ab ecclesia usque ad Æneam portam. Eodem etiam anno Nicetas Xylinites scribit ad Artemium Thessalonicæ morantem, quo pergeret ad Terbelin, quatenus cum auxilio Vulgarico contra Leonem veniret. Qui obaudiens ad Terbelin abiit, et dat ei exercitum, et dat ei quinquaginta auri centenaria; et his receptis Constantinopolim venit urbe sane id minime admittente. Vulgares hunc Leoni tradiderunt, et liberali honorati ab eo benignitate reversi sunt. Ast imperator hunc cum Xylinite peremit, publico quoque fisco substantiam applicans Xylinitis, qui cum magister esset, substantiam multam possederat. Sisinnium patricium cognomento Redacium, eo quod fuerit cum Artemio, Vulgares capite punierunt; et archiepiscopum Thessalonicæ Leoni principi tradiderunt, qui decollatus est cum Artemio. Similiter et Hisoen patricium et comitem Obsicii, et Theoctistum primum a secretis, et Nicetam Anthracem et comitem Titichei, ut amicos et concordes ejus occidit: reliquos autem mutilatis naribus proscriptione damnatos in exsilium misit.

Mundi anno 6212, divinæ incarnationis anno 712, anno vero imperii Leonis quarto Hizid Arabum dux habetur, qui eis quatuor præfuit annis. Eodem quoque anno indictione tertia, die Paschæ, coronatus est Constantinus a Leone patre suo in tribunalio decem et novem accubituum, Germano patriarcha faciente orationes secundum morem. Hoc etiam anno mortuus est Humarus dux Arabum, et oritur in Perside tyrannus et ipse nomine Hizid Moalabe, et abierunt cum eo ex Perside multi. Misso autem Hizid Masalma occidit eum et Persidem subdidit.

Anno imperii Leonis quinto apparuit quidam Syrius pseudochristus et seduxit Hebræos, dicens se Christum.

Anno imperii sui sexto Leo coegit Hebræos et Montanos baptizari. At vero Judæi contra propositum baptizati diluebant baptismum, et comedentes sancti muneris participabantur, et contaminabant fidem. Porro Montani divinantes sibi, et diffi-

nientes diem, domos introierunt errori suo deputatas, et incenderunt semet ipsos.

Anno imperii Leonis septimo Judæus quidam, oriundus ex Laodicea maritimæ Phœniciæ, maleficus, veniens ad Hizid repromittit eum quadraginta annis retenturum Arabum principatum, si venerabiles, quæ in ecclesiis Christianorum in toto principatu suo imagines honorabantur, deponeret. Huic itaque stolidus credens Hizid edictum generale contra sanctas imagines promulgavit. Sed gratia Domini nostri Jesu Christi, et intercessionibus incorruptæ Matris ejus omniumque sanctorum, eodem anno mortuus est Hizid, pluribus adhuc nec audire valentibus Satanicum ipsius edictum. Percepta vero amara ista et illicita nequam doctrina Leo imperator multorum nobis causa malorum effectus est. Porro cum invenisset indisciplinationis hujus consentaneum quemdam Bisir nomine, qui natus quidem ex Christianis fuerat, sed captivus in Syriam ductus refuga (77) fidei, quæ est in Christum, repertus est, Arabumque dogmata sectari apparuit. Ante tempus vero non multum ab illorum servitute liber effectus, cum venisset ad rem publicam Romanorum, ob robur corporis et consensum pravæ opinionis honoratus est ab eodem Leone; qui et imperatori fautor in magno hujusmodi piaculo factus est. Concordabat autem ei et episcopus Nacoliæ, qui indisciplinationi ejus operam dans consimili vita vivebat cum ipso.

Mundi anno 6216, divinæ incarnationis anno 716, anno vero imperii Leonis octavo mortuus est Hizid Arabum dux, cui succedit Nisan hujus frater, et cœpit ædificare per civitates et regiones palatia, et novales facere et paradisos, et aquas reducere. Movit etiam aciem contra Romaniam, multisque eorum, qui secum erant, amissis reversus est.

Anno imperii Leonis nono Gregorius papa Romanæ præest Ecclesiæ. Quo videlicet anno cœpit impius imperator Leo depositionis contra sanctas et universales imagines facere verbum. Quod cum didicisset Gregorius papa Romanus tributa Romanæ urbis prohibuit et Italiæ, scribens ad Leonem epistolam dogmaticam, non oportere imperatorem de fide facere verbum et novitate violare antiqua dogmata Ecclesiæ catholicæ, quæ a sanctis Patribus est prædicata.

Anno imperii Leonis decimo movit exercitum Masalmas contra Cæsaream Cappadociæ, et cepit eam. Mauhias vero filius Hisami aciem movit contra Romaniam, et cum deambulasset, reversus est. In ipso anno æstivo tempore vapor, ut ex camino ignis, visus est ebullire inter Theras et Therasias insulas ex profundo maris per aliquot dies. Quo paulatim incrassato et dilatato igniti

A æstus incendio, totus fumus igneus monstrabatur. Porro crassitudine terrenæ substantiæ petrinas pumices grandes ut cumulos quosdam transmisit per totam minorem Asiam et Lesbum, Abydum et maritima Macedoniæ, ita ut tota superficies maris hujus pumicibus supernatantibus esset repleta. In medio autem tanti ignis insula ex terræ congerie facta insulæ, quæ sacra dicitur, copulata est, nondum prius exsistens, verum sicut prædictæ Theræ videlicet et Therasiæ insulæ quondam ebullierunt, ita et ipsa nunc, temporibus videlicet impugnatoris Dei Leonis, qui divinam iram contra se pro se fore opinatus, impudentius contra sanctas et venerabiles imagines prælium excitavit, collegam et auxiliatorem habens Beser Dei abne-

B gatorem et irrationabilitate sibi simillimum: ambo quippe ineruditione erant et indisciplinatione referti, ex qua multa malorum genera veniunt. Turbæ autem, quæ in regia urbe erant valde tristes super novis doctrinis effectæ, meditabantur in eum insurgere, et quosdam regios homines occiderunt, domini deponentes iconam quæ super magnam Æneam portam posita cernebatur, adeo ut multi eorum pro veritate punirentur membrorum detruncationibus flagrisque et exsiliis rerumque jacturis, maximeque illi qui nobilitate ac verbo clari esse videbantur, ita ut et eruditionum scholas et piam eruditionem a sanctæ memoriæ Constantino magno hucusque servatam exstingueret. Cujus

C videlicet cum aliis quoque multis bonis destructor Leo factus est, ejus, cujus et Saraceni, sensus exsistens. In his ergo zelo divino moti tumultuantur contra eum magna congressione navalis exercitus concinnata, tam Helladici quam hi qui Cycladum fuerant insularum. Agallianus autem turmarcha Helladicorum erat militiæ dux, simul et Stephanus, qui et regiæ approximantes urbi decimo quarto Kalendas Maias decimæ indictionis superaptur congressi cum Byzantiis, sibi confecto igne navibus concrematis. Et alii quidem horum demerguntur, inter quos et Agallianus armatus se ipsum præcipitavit: porro superstitibus ad imperatorem confluentibus Cosmas et Stephanus abscissis capitibus puniuntur. Crescit itaque malitia impius Leo et

D consentanei hujus contra pietatem extendendo persecutionem. Per æstivum vero solstitium hujus decimæ indictionis, post nequam de contribulibus acceptam victoriam, contra Bithynensium Nicæam prælium construunt Saracenorum amerei duo, Amer scilicet in millibus quindecim expeditorum præcurrens et imparatam circumdans civitatem, et Mauhias subsequens in aliis octuaginta quinque millibus; quæ post multam obsidionem, et particularem murorum eversionem hanc quidem non obtinuerunt, bene acceptis sanctorum Patrum precibus ad Deum directis, et sanctificatione faciente venerabi-

NOTÆ.

(77) *Refuga.* Glossarium: ἀποστάτης; refuga. Glossarium Dosithei magistri: apostata refuga. Flodoardus 3, 18: « pro quodam refuga, qui quamdam sanctimonialem sibi copulaverat. » FABR.

lis templi, ubi in colendis suis characteribus eriguntur, et usque nunc ab his qui eis similes sunt honorantur. Præterea Constantinus quidam strator Artabasdi videns imaginem Dei Genitricis stantem, apprehensum lapidem adversum eam projecit, et contrivit, et cum cecidisset calcavit; et videt in somnis astantem sibi Dominam, et dicentem: *Nosti quam sontem in me causam fueris operatus: vere contra caput tuum hoc fecisti.* Postera vero die cum Saraceni adversus murum incursionem facerent et ageretur bellum, currens ad murum ut fortis miles infelix ille ejicitur a lapide transmisso ex mangano, et contritum est caput ejus et facies, dignam impietatis suæ retributionem percipiens; prædaque multa et exuviis Saraceni collectis reversi sunt, ostendente Deo in hoc etiam impio illi, quod non propter pietatem, ut ille diffamabat, de contribulibus triumphaverit, sed propter divinum et ineffabile quoddam judicium, retundens ac removens hujusmodi Arabicam fortitudinem a sanctorum Patrum civitate intercessionibus illorum, propter diligentissimos characteres ipsorum, qui honorantur in ea, in redargutionem quoque ac inexpugnabile tyranni judicium et pie agentium certitudinem. Non enim solum circa venerabilium affectivam imaginum adorationem errabat impius, sed et circa intercessiones castissimæ Dei Genitricis omniumque sanctorum, quorum et reliquias scelestissimus, ut magistri ejus Arabes, abominabatur. Ex hoc igitur tempore impudenter beato Germano patriarchæ Constantinopolitano derogabat, accusans omnes antecessores suos principes et pontifices atque populos Christianos, quasi idololatræ fuerint super adoratione sanctarum ac venerabilium iconarum, non capiens idiota infidelitate captus de affectuali adoratione sermonem.

Mundi anno 6219, divinæ incarnationis anno 719, anno vero imperii Leonis undecimo, Gregorius papa Romanus habetur. Eodem quoque anno Maubias capto Ateus castro reversus est.

Anno imperii Leonis duodecimo movit exercitum filius Chagani principis Chazariæ contra Mediam et Armeniam, inventumque in Arabia Gardachum Arabum prætorem trucidavit, et multitudinem quæ simul cum eo erat, et depopulatus Armeniorum atque Medorum regiones rediit, metum incutiens Arabibus multum.

Anno imperii Leonis decimo tertio castra movit Masalmas adversus humum Turcorum, et invicem congressi, ex utraque parte cadunt in prælio, metuque perterritus Masalmas fugiens per montes Chazariæ reversus est.

Eodem vero anno furens Leo imperator iniquus contra rectam fidem, adducto beato Germano, cœpit eum blandis sermonibus delinire. At vero beatus A summusque sacerdos dixit ad eum: *Depositionem sanctarum imaginum audivimus quidem futuram, sed non tempore imperii tui.* Cum autem ille cogeret eum dicere sub cujus imperio, ait sub Cononis. At ille: *Re*, inquit, *vera ex baptismo Cono mihi nomen est.* At ille dixit: *Absit, domine, ut per imperium tuum malum istud perficiatur: Antichristi enim præcursor est, qui hoc adimpleturus est, et incarnatæ divinæ dispensationis eversor.* In his ergo sævus tyrannus insaniens beato Germano minas prætendebat instar Herodis quondam præcursori. Reducebat autem ad memoriam ejus patriarcha et sponsiones ejus ante imperium factas, qualiter sibi Deum dederit vadem, in nullo se commoturum Ecclesiam Dei a suis apostolicis et divinitus traditis B ritibus. Sed nec sic confusus est miser. Observans autem atque submittens quosdam sermones, satagebat sicubi hunc inveniret contra imperium suum agentem, quatenus ut conjuratorem et non veluti confessorem a throno deponeret, habens in hoc comparticipem Anastasium discipulum et syncellum ejus, cui spopondit utpote impietatis suæ consentaneo throni eum adulterum successorem futurum. Quem beatus non ignorans sic perverse affectantem, imitatus Deum suum, ac si ad alium Iscariotem, sapienter et mansuete eorum quæ proditionis sunt memoriam faciebat. Quia vero inconvertibiliter eum videbat errare, conversus ad eum calcantem aliquando posteriora stolæ suæ, cum ad imperatorem C ingrederetur, ait: *Ne festines: nam non effugiet a te tempus ingrediendi Diippin.* At ille super sermonem tristatus cum aliis qui hunc audierant, præsagium ignorabat. Quod cum finem post quindecim annos percepisset, tertio videlicet imperii Constantini persecutoris anno, indictionis duodecimæ, omnibus credere persuasit ex divina gratia fuisse ingrato prophetice dictum. Constantinus enim post generi sui Artabasdi rebellionem cum imperium obtinuisset, hunc Anastasium cæsum et cum aliis inimicis in Hippodromium per Diippium ingressum, nudum super asinum verso vultu sedentem pompavit, eo quod sibi una cum aliis inimicis mala fuerit imprecatus et Artabasdum coronaverit, sicut in suo indicabitur loco. Et Byzantii qui-D dem propugnator pro dogmatibus pietatis sacer hic et egregius pollebat Germanus, ceu contra bestias pugnans adversus feronymum (78) hunc Leonem et fautores ejus. In Seniori vero Roma Gregorius, sacratissimus vir apostolicus, et Petri verticis apostolorum consessor verbo et actu coruscans, qui removit Romam et Italiam, necnon et omnia tam rei publicæ quam Ecclesiæ jura in Hesperiis, ab obedientia Leonis et imperii sub ipso constituti. Porro in Syria penes Damascum Joannes Mansur presbyter et monachus, cognomento Chrysorroas,

NOTÆ.

(78) *Feronymum.* Virum nominis sui. Ruffinus interpres Eusebii H. E. 6, 31: « quidam vir nominis sui Macarius. » Anastasius in Hypomn. de Anast. apocr.: « qui ut vere in cunctis pheronymus, Eupre-pes nominatus est. » FABR.

doctor optimus vita et verbo præfulsit. Verum Germanum utpote sub se constitutum a throno pellit. Gregorius autem per epistolas eum, quæ multis sunt notæ, manifeste redarguit. Sed et Joannes hunc cum Orientis episcopis anathematibus subdidit. Porro septimo Idus Januarias decimæ tertiæ indictionis, tertia feria, impius Leo silentium contra sacras et venerabiles celebravit iconas in tribunalio decem et novem accubituum, advocato quoque et sanctissimo patriarcha Germano, ratus se posse illi persuadere quo subscriberet contra sanctas iconas. Sed et fortis Christi servus nullatenus acquiescens detestabili cacodoxiæ ipsius, cum verbum veritatis recte direxisset, abrenuntiavit summum sacerdotium, tradens pallium, et post multos sermones didascalicos dicens: *Si ego sum Jonas, mitte me in mare. Absque universali quippe synodo innovare fidem impossibile mihi est secundum apostolicam et paternam traditionem, o imperator.* Et abiens ad locum qui dicitur Platanium, in parentali domo sua quieti operam dedit, summo sacerdotio functus annis quatuordecim, mensibus quinque, diebus septem. Porro undecimo Kal. Februarias creant falsi nominis Anastasium, discipulum ac syncellum ejusdem beati Germani, consentientem Leonis impietati propter amorem principatus mundani, hunc in pseudepiscopum Constantinopoleos provehentes. Sane Gregorius sanctissimus præsul Romanus, quemadmodum prædixi, Anastasium una cum libellis abjecit, Leonem per epistolas tanquam impie agentem redarguens, et Romam cum tota Italia ab illius imperio recedere faciens. Insaniens ergo tyrannus contra venerabiles imagines persecutionem extendit. Porro multi clerici et monachi et religiosi laici pro recto periclitati sunt verbo.

Mundi anno 6222, divinæ incarnationis anno 722, anno vero imperii Leonis 14, Anastasius Constantinopoleos habetur antistes hæreticus, qui 24 annis præfuit Ecclesiæ. Hoc quoque anno movit Masalmas exercitum contra Romaniam, et cum venisset in Cappadociam, dolo cepit Charsianum castrum.

Anno imperii Leonis 15 Masalmas castra movit contra Thraciam, et cum pervenisset usque ad Caspias portas, metuens inde reversus est.

Anno imperii sui 16 Leo imperator filiam Chagani Scytharum arbitri filio suo Constantino, cum hanc Christianam fecisset, matrimonio sociavit, nominans eam Heirenen. Quæ cum sacras Litteras didicisset, pietati dans operam claruit, hos impietatis redarguens. Maubias vero filius Hisami aciem contra Romaniam direxit, et veniens usque in Paphlagoniam præda cum multa rediit. Ast imperator contra papam atque recessum Romæ ac Italiæ sæviebat, constructumque stolum magnum direxit adversus eos, Manem prætorem Cibyræotensium caput in eis constituens. Tunc impugnator Dei peramplius sæviens, cum Arabico sensu teneretur, tributa capitalia tertiæ parti Siciliæ seu Calabriæ populi superimposuit. Ea vero quæ dicuntur patrimonia sanctorum principum apostolorum, quæ ab olim ecclesiis auri dimidium et tria conferebant talenta, publicæ rationi exsolvi præcepit, considerare etiam atque describere natos mares jubens, ut Pharao quondam eos qui erant ex Hebræis; quod nec ipsi magistri ejus Arabes in Christianos, qui in eois sunt oris, fecisse noscuntur.

Anno imperii Leonis 17 facta est mortalitas in Syria, multique perierunt.

Anno imperii Leonis 18 Zacharias Romæ præsul habetur; eodemque anno Theodorus Mansur in exsilium missus est apud climata eremi, et factum est signum in cœlo igneum resplendens, et Mauhias Asiam depopulatus est.

Anno imperii Leonis 19 movit exercitum Sulehiman filius Hisam adversus Armeniorum regionem, et nihil profecit.

Anno imperii Leonis 21 Sulehiman multis in captivitatem ex Asia ductis, quemdam quoque Pergamenum pariter duxit captivum, qui dicebat se Tiberium filium esse Justiniani. Hunc Hison in honorem filii sui atque in imperatorum terrorem cum imperatorio ac decenti honore militiisque ac bandis et sceptris in Jerusalem mittit, et totam Syriam circumduci cum multo jubet honore ad visionem cunctorum.

Anno imperii Leonis 22 movet exercitum Sulehiman contra Romaniam, et depopulatus est castrum quod dicitur Siderum, et Eustachium filium Mariani patricii captivum duxit.

Anno imperii Leonis 23, mense Maio, indictionis 8, movit exercitum Sulehiman contra Romaniam cum nonaginta millibus et magistratibus quatuor, quorum Gamer dux erat insidians in denis millibus latrunculis Asianæ terræ partibus, cujus socii erant Melich et Batal cum viginti millibus equitum circa Achrobinum debacchantes, et post hos Sulehiman in sexaginta millibus circa Cappadocum Tyanim progressus, quorum alii per Asiam et Cappadociam, multo excidio virorum ac mulierum atque jumentorum perpetrato, illæsi reversi sunt. Hi vero qui cum Melich et Batal apud Chrahimon erant, expugnati a Leone seu Constantino superati sunt; et plures ex his armis ipsis cum duobus principibus perierunt, octingenti vero pugnatores, qui ex illis ad sex millia institerant, Synadem confugiunt, et salvi remanentes Sulehiman sociati sunt, et in Syriam repedarunt inglorii. Eodem etiam anno et in Africa multi ab eis perditioni cum prætore Damasceno nomine patuerunt.

Anno imperii Leonis, nequissimi Syri, 24 incensi sunt fori apud Damascum ab Hieracensibus, qui patibulo sunt affixi. Eodemque anno terræ motus factus est magnus atque terribilis Constantinopoli, septimo Kal. Novembrias, indictionis nonæ, feria quarta, hora octava, et corruerunt ecclesiæ atque monasteria, populusque multus exstinctus est. Ce-

cidit autem et simulacrum, quod stabat super Atali A portam, magni Constantini, una cum ipso Atalo, et titulus Arcadii, qui supra Xerolophi columnam stabat, et simulacrum majoris Theodosii, quod supra portam Auream videbatur, necnon et terreni urbis muri, et civitates ac villæ in Thrace, et Nicomedia in Bithynia et Prænetus et Nicæa, in qua una salva remansit ecclesia. Fugit autem et mare terminos suos in quibusdam locis, et perduravit terræ motus mensibus duodecim. Ast imperator allocutus est populum dicens : *Vos non valetis ædificare muros, sed nos præcipimus administratoribus, et ipsi exigent in regulam per singulos aureos nummum argenteum unum.* Quo imperium accepto ædificavit muros, et ita facta est consuetudo dandi binas siliquas administratoribus, cum B annus esset a conditione quidem mundi juxta Romanos ab Adam 6248, secundum Ægyptios vero seu Alexandrinos 6232, a Philippo secundum Macedones 1063. Regnavit enim Leo ab octavo Kal. Apriliarum decimæ quintæ indictionis usque ad decimum quartum Kal. Julias nonæ indictionis, cum regnasset annis 24, mensibus 2, diebus 25. Similiter Constantinus filius ejus, imperii et impietatis ipsius successor, ab eodem decimo quarto Kal. Julias nonæ indictionis usque ad decimum octavum Kal. Octobrias decimæ quartæ indictionis, cum regnasset et ipse annis 34, mensibus 3, diebus 2.

Taliter ergo, ut prædiximus, eodem anno nonæ C indictionis mortuus est Leo una cum animæ simul et corporis morte, et imperat Constantinus filius ejus. Et quidem quæcunque sub Leone impio Christianis evenerunt, sive circa fidem orthodoxam, sive super civilibus dispositionibus, sive super turpis lucri quæstu et avaritia per Siciliam, Calabriam et Cretam adinventa pariter et imposita, sive in Italiæ apostasia propter hujus cacodoxiam, sive in fame ac pestilentia gentiumque pressuris, ut particularia taceam, in præcedentibus ostenduntur capitulis. Dignum autem est de cætero et impii filii ejus, tanquam Deo, qui omnia perspicit, contemplante, veraciter et non superflue ad utilitatem posteris, et miseris, qui nunc in cacodoxia illius decipiuntur, ludibria exsequi, quæ ab hac 10 indi- D ctione ipsius imperii anni primi usque ad 14 indictionem mortis illius impie gessit. Hic enim perniciosissimus et agrestis ferus, et tyrannice nec legitime abusus imperio, primo quidem a Deo et intemerata Matre ipsius ac omnibus sanctis abscedit, magicis maleficiis et luxuriis cruentisque sacrificiis et caballinis stercoribus atque lotio delectatus, mollitiebus quoque ac dæmonum invocationibus gaudens, atque omnibus animas corrumpentibus adinventionibus a tenera ætate convivens. Quia vero paternum principatum cum malitia suscepit, non modicam in brevi tempore demonstrat nequitiam, ita ut ab omnibus ob impudentiam confestim odio haberetur, et Artahuasdo curopalati et comiti Obsequii, qui Annam sororem ejus uxorem duxerat, vis pro capessendo imperio imponeretur. Eodem quoque anno Hisam interfecit Christianos captivos in omni civitate, inter quos et Eustachius filius Mariani patricii martyr verus ostensus est in Carram Mesopotamiæ, ubi et reliquiæ ipsius sanitates per Dei gratiam operantur, et multi alii per sanguinem consummati sunt.

Mundi anno 6233, divinæ incarnationis anno 733, Constantinus, persecutor legum a Patribus traditarum, imperat divinis judiciis et multitudine culparum exigente nostrarum. Qui cum quinto Kal. Julias ad partes egressus Obsicii adversus Arabes esset, venit ad civitatem quæ dicitur Craso. Cum autem prædictus Artahuas Dorilæi cum Obsiaco populo esset, suspiciebantur ad invicem. Mittens autem Constantinus ad eum petebat sibi dirigi filios ejus, quos quasi desiderabat utpote nepotes suos videre. Intentio autem ejus erat comprehendendi eos et retrudendi. At ille cum intellexisset fraudem, immensurabilem malitiam ejus sciens, sui desperationem incurrit, populumque alloquens et persuadens impetu adversus illum cum omni multitudine properavit. Et Beser quidem patricium, qui sensus erat Saracenorum sectator quique præcesserat, romphæis interfecerunt. At vero Constantinus misere equo forte strato reperto, cum ascendisset in eum, fugiens venit Amorium. Et cum ad Orientalium thema, cujus prætor tunc Lancinus erat, cucurrisset, circumvenitur ab illis, quos magis sublevans pollicitationibus ad Sisinnatium mittit confestim, qui tunc prætor erat Thracensium thematis, et persuadet illis auxiliari sibi. Hinc ergo atrocissimæ pugnæ et conflictus subditis generantur, cum imperator appellaretur uterque. Præterea scribit Artahuasdus ad Theophanem patricium et magistrum, qui ex persona principis in urbe remanserat, per Athanasium silentiarium, quæ gesta sunt. Qui cum Artahuasdo faveret, coacervato populo apud catechumenia Magnæ ecclesiæ, et per litteras et per jam dictum Athanasium persuasit omnibus credere quod imperator mortuus fuerit, Artahuasdus autem a thematibus pronuntiatus sit imperator. Tunc omnis populus cum Anastasio falsi nominis patriarcha anathemati et detestationi submiserunt Constantinum ut arrogantem et adversarium Dei, atque ipsius cædem amplectabiliter admiserunt tanquam a malo maximo liberati : Artahuasdum vero imperatorem prædicaverunt ut orthodoxum et divinorum dogmatum propugnatorem. Mox ergo Monotes mittit in partes Thracenses ad Nicephorum filium suum, prætorem Thracensium, quo ad custodiam urbis minaret illic exercitum constitutum. Obseratis ergo portis murorum et vigiliis positis, filios Constantini comprehensos cæsos ac tonsos in custodia posuit. Cum autem Artahuasdus cum Obsequiis esset urbem ingressus, pervenit et Constantinus Chrysopolim cum duobus thematibus, Thracensium scili-

cet et Orientalium; et cum nihil agere valuisset, A reversus apud Amorium hiemavit. Artahuasdus autem per totam urbem sacras erexit imagines. Interea Barbari sentientes horum invicem jurgium, multam prædam in Romaniam perpetrarunt, hos Sulehiman prætore ducente. Porro Anastasius pseudopatriarcha tenens honoranda et vivifica ligna, juravit populo dicens: *Per eum qui in ipsis affixus est, sic mihi dixit Constantinus imperator asseverans, Ne æstimes Filium Dei esse eum quem peperit Maria, quique dicitur Christus, sed purum hominem. Maria enim eum peperit sicut me peperit mater mea Maria.* Et tunc omnis populus maledixit ei.

Mundi anno 6234, divinæ incarnationis anno 734, anno vero imperii Constantini secundo, qui B Romanorum imperium tenuit, mortuus est Hisam Arabum dux. Hic sanctissima Antiochena ecclesia per annos quadraginta viduata manente, prohibentibus fieri patriarcham Arabibus, in eadem habens quemdam amantissimum monachum Syrum nomine Stephanum, agrestiorem quidem sed religiosum, jubet in Oriente positis Christianis, si vellent permitti sibi patriarcham habere, eligerent Stephanum; qui divinitus hoc fieri arbitrantes consecrant eum in sede Theupoleos, et ex tunc huc usque discurrit sine prohibitione hujusmodi fieri.

Eodem anno obtinuit Vhalid filius Hisan Arabum principatum, ad quem Constantinus quidem Andream spatharium, Artahuasdus autem Gregorium C logothetam transmiserunt, auxilium quærentes utrique. Porro pluviæ defectus et terræ motus per loca facti sunt, ita ut montes unirentur ad invicem per eremum Sabbæ et castella sub terram immergerentur absorpta.

Eodem vero anno Cosmas Alexandriæ patriarcha una cum tota civitate a monothelitarum cacodoxia rediit ad orthodoxiam, cum tenuisset a Cyro, qui sub Heraclio Alexandriæ patriarcha fuit. Porro exercitum movit Gamer cum Arabum multitudine contra Romaniam, et multis in captivitatem abductis reversus est, et apparuit signum in cœlo ad aquilonem mense Junio. Vhalid autem Petrum sanctissimum metropolitam Damasci lingua mutilari præcepit tanquam arguentem palam Arabum D et Manichæorum cognationem, et exsulem penes felicem Arabiam fecit, ubi et moritur pro Christo martyrio percepto, cum expressius divinas missas pronuntiasset, sicut hujus rei narratores aiunt, qui se propriis auditibus super hoc satisfactos esse fatentur. Hujus æmulator et æquivocus Petrus apud Majumam eisdem temporibus ostensus est pro Christo martyr ultroneus, languore siquidem detentus primores Arabum advocavit, utpote assuefactos sibi cum chartularius esset et publica tributa facta ratione conferret, et ait ad illos: *Mercedem quidem pro mei visitatione a Deo recipiatis, licet infideles amici sitis: testamenti vero mei testes vos esse volo, cum sit tale. Omnis qui non credit in Patrem et Filium et Spiritum sanctum, consubstantialem et divinam in monade Trinitatem, mortuus est anima, et æterno dignus est tormento. Talis est et Maumed pseudopropheta vester et Antichristi præcursor. Discedite ergo, si mihi creditis testanti vobis hodie cœlum et terram, ab illius fabulatione: consulo enim vobis, ne cruciemini simul cum illo.* Cum autem hæc et his plura cum eis de Deo ratiocinatus dissereret, audientes illi stupore seu vesania detenti longanimiter visi sunt ferre, ex languore hunc præter sensum esse putantes. Cum autem ex infirmitate convaluisset, majori cœpit voce clamare: *Anathema Maumed et fabuloso scripto ejus, et cunctis qui credunt ei.* Tunc per gladium animadversionem perpessus martyr ostensus est. Hunc declamationibus sermonum honoravit sanctus Pater noster Joannes, qui bene cognominatus est Chrysorroas propter auream et fulgidam sancti Spiritus gratiam, quæ in ipso tam in verbo quam in vitæ actu effloruit. Quem videlicet Constantinus impius imperator annuo propter eminentem orthodoxiam ejus anathemati submittebat, et pro Mansur, quod est avitum nomen ejus quodque redemptus interpretatur sensu Judaico, novum Ecclesiæ magistrum Manzeron mutato nomine vocitabat.

Eodem quoque anno Vhalid Cyprios in Syriam transtulit, Artahuasdus autem Nicetam filium monostrategum promotum ad thema direxit Armeniacorum, porro Nicephorum æque filium suum coronavit per Anastasium patriarcham. Mense vero Maio cum Artahuasdus ad partes Obsicii egressus fuisset et milites elegisset, totam Asiam cepit, depopulans eam. Quo Constantinus comperto motus est contra ipsum. Cum vero ad eum in partes Sardeorum a Celbiano redeuntem venisset et cum illo bellum iniisset, vertit eum ac insequitur Cyzicum. At ille cum Cyzicum pervenisset, dromonem ingressus in civitate salvatur. Præterea mense Augusto ejusdem undecimæ indictionis Nicetas monostrategus filius Artahuasdi, cum intulisset Constantino apud Modrinem et Cisseum bellum, terga vertens aufugit. Et quidem patricium Teridatem Armenium, militem fortissimum et consobrinum Artahuasdi, cum aliis multis electis principibus interfecit: utriusque vero partis casus haud modicus factus est, Armeniorum scilicet et Armeniacorum impugnantium adversus Orientales atque Thracesios, Constantini propugnatores. Cæterum antiquus hostis diabolus contra Christianos temporibus istis talem excitavit sævitatem et mactationem alternam, ut filii etiam contra parentes et fratres contra fratres commoverentur, non parcentes ad cædem, et immisericorditer alternæ stationes ac domus incenderentur.

Inter (79) hæc autem et hujusmodi Stephanus

NOTÆ.

(79) Quæ de Pipino hic narrantur, non exstant apud Theophanem, sed apud Cedrenum p. 453. Fabr.

papa Romanus multa mala ab Astulpho rege Longobardorum perpessus ad Francos confugit sub Pipino, qui major domus erat et primas in omnium dispositione rerum Francorum gentis, quibus videlicet olim moris erat dominum, id est regem suum, secundum genus principari, et nil agere vel disponere quam irrationabiliter edere et bibere, domique morari, et kalendis Maii præsidere coram tota gente, et salutare illos, et salutari ab illis, et obsequia solita impensa percipere, et illis dona rependere, et sic secum usque ad alium Maium habitare, habere autem majorem domus consilio suo et gentis omnia ordinantem negotia: dicebantur enim ex genere illo descendentes cristatæ, quod interpretatur trichorachati: pilos enim habebant natos in spina veluti porci. Prædictus itaque papa Stephanus vi pressus et crudelitate Astulphi coactus, simul etiam ab ipso adhortatus ire in Franciam et facere quodcunque posset, veniens Pipinum provehit, virum in omnibus probatissimum, qui præerat tunc quoque rebus post regem et debellaverat Arabes, qui ab Africa in Hispaniam transmeaverant, quique tenuerunt usque nunc eamdem Hispaniam, et probaverant præliari nihilominus contra Francos. Quibus e contra idem Pipinus cum multitudine resistens, occidit quemdam etiam principem eorum: Abderachman enim filius Mahuhi principatum hujus tenebat gentis. Interfecit autem simul et multitudinem haud facile numerabilem juxta Rhodanum fluvium, et admirationi habetur, et amatur a gente, non solum propter hoc, sed et propter alia præcipua gesta, et præficitur genti non ignobiliter primus, solvente scilicet eum a perjurio in regem commisso eodem Stephano; qui et attondit decessorem ejus regem, et in monasterio cum honore et requie circumscripsit. Hic Pipinus duos filios habuit, Carolum scilicet et Carolomannum fratrem ejus.

Mundi anno 6235, divinæ incarnationis anno 735, anno vero imperii Constantini tertio Stephanus Antiochenus habetur antistes. Apparuit autem signum ad aquilonem, et cinis descendit per loca, factusque est terræ motus in Caspiis portis. Occisus etiam est Vhalid ab Arabibus, qui præfuit anno uno, tenetque principatum Hizid Lipsos. Is pecuniis multis erogatis obtinuit Damascum, et dextras accepit ut principaretur.

Porro Constantinus Septembrio mense duodecimæ indictionis descendens ad partes Chalcedonis remeavit ad Thracoas partes, cum Sisinnius prætor Thracesiorum antea per Abydum remeasset terrenumque murum urbis obsideret. At vero veniens imperator ad Charsii portam discurrit usque ad auream portam, semetipsum turbis ostentans, et iterum reversus castra metatus est apud S. Mamam. Cives autem angustari cœperunt annonis deficientibus. Quocirca misso Athanasio a secretis et Artahuasdo domestico suo ad deferendos sumptus in scaphis, invenit hos classis Cibyræotensium et classis Abydi, et hos comprehensos ad imperatorem duxit, qui frumentum quidem populis suis donavit, Athanasium autem et Artahuasdum oculis confestim privavit. Post hæc vero probavit Artahuasdus a terra portas aperire et prælium cum Constantino inire. Verum facta congressione fugati sunt milites Artahuasdi, et multi mortui sunt, inter quos et Monutes. Constructis autem Artahuasdus dieribus cacabo ferentibus ignem, misit ad S. Mamam nonnullos contra classem Cibyræotensium. Cum autem venisset ad S. Mamam, exeuntes Cibyræotenses pepulerunt illos. Facta est autem in urbe valida fames, ita ut venundaretur modius hordei duodecim numismatibus, leguminis vero quindecim, milii ac lupini numismatibus octo, olei autem libræ quinque numismate uno, sextarius vini dimidio. Cumque populus necaretur, coactus est Artahuasdus dimittere illos e civitate foras exeundi. Verum observatis faciebus quosdam eorum prohibebat. Unde quidam eorum emundaverunt vultus suos, et muliebri circumamicti sunt veste. ast alii monachico schemate atque cilicino vestimento contegebantur, et ita latere poterant et exire. Nicetas autem monostrategus coacervato populo suo a Modrina disperso venit usque Chrysopolim; et cum reverteretur, transmeans imperator persecutus est post terga ipsorum. Et cum venisset ad eum apud Nicomediam, manu cepit eum cum curatore, qui fuerat dudum Marcelliorum episcopus; quem et decollari continuo jussit: monostrategum vero vinctum patri per murum monstrabat. Porro quarto nonas Novembrias repente præliatus post meridiem per terrenum murum urbem captavit. At vero Artahuasdus una cum Bagatangio patricio ingressus navim ad præsens exisse visus est in Obsiciis, et abiens ad castrum Puzanæ semet inclusit. Quibus imperator manu captis Artahuasdum cum duobus filiis suis privavit oculis, Bagatangim autem in vivario decollavit, et hujus caput in Milio suspendit diebus tribus. Post triginta vero annos mali memor et immisericors imperator præcepit hujus uxorem in monasterium Choras pergere (illic enim sepultus erat) et hujus ossa effodere et in pallio suo portare atque in sepulcra, quæ dicuntur Pelagii, una cum Biothanatis jacere. O inhumanitatem! Multos autem et alios ex primoribus, qui auxiliati fuerant Artahuasdo, peremit, innumerabilesque oculis et alios manibus seu pedibus ablatis debilitavit. Præcepit autem externis militibus, qui secum ingressi sunt, introire domos et rapere familiares civium res. Multa quoque et alia, quin et innumera mala urbi monstravit. Cumque hippodromium celebraret, introduxit Artahuasdum una cum filiis ejus et amicis ligatum per Dibippium in circum, simul cum Anastasio falsi nominis patriarcha, percusso publice et in asino verso vultu sedente, quos omnes per Dibippium intromissos in circum pompavit. Verum Anastasium utpote consentaneum suum in throno sa-

cerdotii rursus locavit, deterrens et servituti subjiciens. Sisinnium vero patricium et prætorem Thracesiorum, qui multum cum eo cucurrerat et pro ipso certaverat ejusque consobrinus esse noscebatur, post 40 dies cæcavit, Dei nimirum judicio. Qui enim auxiliatur impio, incidet in manus ejus, secundum quod scriptum est.

Mundi anno 6236, divinæ incarnationis anno 736, anno vero imperii Constantini quarto Theophylactus Antiochenus habetur antistes, qui Ecclesiæ septem præfuit annis. Maruhaque dux Arabum noscitur, qui principatus est eis annis sex. Hoc quoque anno cometes magnus in Syria visus est, et seditionem concitavit Thebit contra Marubam, et Dachata Ruritensium, quos Maruha captos occidit in terminis Hemesæ cum multitudine bellatorum, id est millium decem. Eodem etiam anno prece Christianorum Orientis permisit consecrari Theophylactum presbyterum Hedessinum patriarcham Antiochiæ, Stephano dormiente, et hunc litteris catholicis honorari præcepit ab Arabibus; donis enim erat spiritualibus adornatus, et maxime pudicitia. Apud Etzi autem centum et vicenos Chalbenos in ligno suspendit. Porro Habas, qui multum Christianorum sanguinem fudit et multa depopulatus et deprædatus est loca, occidit in carcere. Cum enim quidam a Maruham ad hoc missus esset Æthiops, venit, et impleto sacco viva calce introivit ad eum, folleque ad totum caput et nares ejus imposito suffocavit illum, justam adinveniens maleficio Habæ pœnam: magicis enim deceptionibus ac dæmonum invocationibus multa contra Christianos fabricatus est mala. Hic etiam sanguini communicavit Vhalid.

Anno imperii Constantini quinto Sulehiman coacervatis militiis rursus in Maruham bellum aggreditur, et amissis populi septem millibus superatur, et fugax penes Palmyram salvatur, et deinceps in Perside. Seditionem quoque concitaverunt Metsini et Heliopolitæ ac Damasceni civitates Maruham observantes, qui filio suo quidem contra Dachac cum virtute misso, ipse venit Emesam, quam in quatuor mensibus cepit. Dachac autem a Perside cum plurimo potentatu veniebat. At vero Maruham aggressus eum in Mesopotamia cum multos collegarum interfecisset, hunc comprehensum interfecit.

In his Constantinus Germaniciam cepit, aciem dirigens contra Syriam et Dulechiam, aditu reperto propter Arabum mutuam pugnam, verbo sane Arabes inermes dimittens, qui erant in ipsis. Assumpsit autem et cognatos suos ex materna linea descendentes, et Byzantii collocavit una cum multis Syris monophysitis hæreticis, ex quibus plures in Thrace usque nunc habitant et juxta Petrum Cnaphea Trinitatem in trisagio crucifigunt. Porro a quarto idus Augustas usque ad octavum Kalendas Septembris tenebræ factæ sunt nebulosæ. Tunc Meruham victor Emesa capta interfecit omnes cognatos et libertos Hisam, expugnatque muros Heliopoleos et Damasci et Hierosolymorum, trucidans multos potentes et detruncans residuos.

Mundi anno 6238, divinæ incarnationis anno 738, anno vero imperii Constantini sexto factus est terræ motus magnus in Palæstina et circa Jordanem et totam Syriam mense Januario, hora quarta, et multa millia, quin et innumerabilia mortua sunt, ecclesiæque ac monasteria corruerunt, et maxime penes eremum sanctæ civitatis.

Eodem vero anno pestilens mors a Sicilia et Calabria incipiens, veluti quidam ignis depascens, ad Monobasiam, Helladem atque interjacentes insulas venit per totam decimam quartam indictionem, flagellans ipsum Constantinum, et cohibens ab insania, qua adversus sanctas ecclesias et venerabiles imagines irritabatur. Verum ille, ut Pharao quondam, incorrectus permansit. Sane pestilentia hæc bubonis discurrens decima quinta indictione regiam pervenit ad urbem. Cœperunt autem subito invisibiliter fieri, tam in hominum vestimentis et in sacratis ecclesiarum indumentis quam et in velis, cruciculæ plurimæ veluti ex oleo designatæ. Facta est ergo hinc tristitia et defectio animi multa propter dubium hujuscemodi signi. Venit nihilominus et divinitus indignatio, dissipans incessanter non solum urbis cives sed et in omnibus suburbanis ejus degentes. Factæ enim sunt et fantasiæ in multos hominum, qui in ecstasi facti existimabant se cum peregrinis quibusdam, ut putabant, et trucibus faciebus comitari, et eos qui in itinere sibi obvii fiebant se quasi amicos salutare ac colloqui. Notatis vero his quæ dicebantur ab eis, hæc postea referebant. Contemplabantur autem eosdem et domos ingredi, et alios quidem ex domo egredi, porro alios vulnerare. Contigit autem et eorum quæ dicta sunt ab eis, plurima ut viderant fieri. Præterea vernali tempore primæ indictionis magis extensa est. Æstivo autem prorsus incendit, ita ut integræ quoque domus penitus clauderentur, nec essent qui deberent mortuos sepelire. Ex necessitate itaque multa excogitatum est quo super animalia tabulæ sternerentur, et ita super has impositi mortui deferrentur. Pari modo et in plaustris alii suprapositi aliis asportabantur. Cum autem repleta fuissent universa, tam scilicet urbana quam suburbana, monumenta, et cisternæ quoque sine aqua et lacus et plurimæ vineæ, necnon et interiores horti, qui intra veteres muros erant, ad hujusmodi capessendam sepulturam effossi sunt, et ita vix omnia hæc ad tantam necessitatem sufficere valuerunt. Omni autem domo tali calamitate corrupta propter depositionem, quæ impie facta est ab imperantibus in sacras imagines, confestim nimirum Agarenorum classis ab Alexandria venit in Cyprum, ubi erat et Romaicus stolus. At vero prætor Cibyræotorum irruens in eos extemplo in portu Ceramea, et retenta portus fauce, cum essent triginta dromones, tres solos exsiliisse fatentur.

Mundi anno 6239, divinæ incarnationis anno 739, A anno vero imperii Constantini septimo, occiditur Gregorius ab Arirutensibus, et evicit Maruham, ut prætuli.

Anno imperii Constantini octavo motus est in exterioribus Orientis partibus Persidis populus, qui dicuntur Chorosanitæ Maurophori, contra Maruham et omnem cognationem ejus, qui principati sunt ab ipso Maumed pseudopropheta usque ad eumdem Maruham, id est contra eos qui dicuntur filii Humaia. His enim post interemptionem Vbalid debellantibus et constringentibus invicem, hi qui dicebantur filii Echim et Halim, cognati et ipsi pseudoprophetæ, sed absconditi atque fugaces exsistentes in minori Arabia, congregati, tenente in eis primatum Abrahim, mittunt libertum suum quendam, B Amuslim dictum, in Chorosam ad quosdam ibidem præeminentes, contra Maruham sibi suffragari petentes. Qui collecti apud Caccaban quemdam conciliantur, et concitant servos in dominos proprios, et occidunt multos nocte una, quorum armis, equis et pecuniis locupletati facti sunt potentiores. Dividuntur autem in tribus duas, Chaisinos scilicet et Hiamanitas. Quorum potentiores intuens Abumuslim esse Hiamanitas, concitat contra Chaisinos, et interfectis eis venit in Persidem cum Caccaban, et expugnans Hibindabarem capit cum victoria cunctos, virorum scilicet ferme centum millia. Et veniens ad Hibinubera hostiliter cum ducentis millibus proficiscentem, sed et illum dissolvit. Veniensque ad Maruham apud Zabari fluvium habentem C trecenta millia, debellat eum et multitudinem infinitam occidit ex eis. Eratque visu mirabile, cum secundum Scripturam tunc unus persequeretur mille, et duo transmoverent dena millia. Quos cum ita potentialiter vincentes Maruham intuitus exstitisset, adit Carran, et cum fluvium transmeasset, incidit pontem ex navibus factum, et assumptis secum omnibus pecuniis ac domo sua, cum quatuor millibus viris vernaculis suis fuga lapsus est in Ægyptum.

Anno imperii Constantini 9 persecutionem patitur Maruham a Maurophoriis, et comprehensus ab eis occiditur, bello gesto gravissimo. Præerat autem eis Salich filius Halim, qui unus ex prælatis D profugis erat, qui et destinaverat Bumuslim. Reliqui vero congregati contra Samariam et Trachonitidem regionem sorte principatum distribuerunt, Abulalas scilicet, et post illum fratres ejus Abdela, et post hunc Hiseidin Musæ. Et Syriæ quidem summam præturam taxaverunt Abdelam tenere filium Halim, fratrem vero Salim, ipsum autem Salim Ægypto præesse. Porro Abdelam fratrem Abulabas ab illo habere sortem principatus super Mesopotamiam statuerunt. Ipse sane Abulabas, qui et omnium primas habebatur, in Perside sedit, translato quoque principatu sub se Persarum, qui ei auxiliati fuerant a Damasco. Hi vero qui salvati fuerant, tam videlicet filii quam cognati Maruham, venientes ab Ægypto in Africam indeque transmeantes fretum angusti maris ad Oceanum positi, quod dicitur Septe quodque diffinit inter Libyam et Europam, Europæ Hispaniam habitarunt usque ad præsens tempus, habentes quosdam qui ibidem habitantes antea noscebantur, a Mauhia illuc trajecti navigio, cum essent ejus cognati et ipsius religionis. Perduravit autem excidium sub Mauhia sex annis, quo diruti sunt omnium illustrium civitatum in Syria usque ad Antiochiam muri, eo quod hanc in refugium habere meditarentur, innumerique Arabum ab eo perierunt. Oppido enim erat circumspectus circa civilia. Erat autem automatistarum, id est Epicureorum, hæreseos, ex gentibus qui habitabant Carran impietatem assumens. Porro octavo kalendarum Februariarum ejusdem tertiæ indictionis natus est imperatori Constantino filius, quem nominavit Leonem, ex chagani Chazariæ filia.

Anno vero eodem factus est terræ motus in Syria, et ingens ac terribilis casus, unde civitatum aliæ quidem penitus exterminatæ sunt, aliæ vero mediocriter, aliæ autem a montanis ad subjecta campestria cum muris et habitationibus suis integræ migraverunt et salvæ quasi ad milliaria sex vel etiam modicum quid ultra. Denique asseveraverunt hi qui propriis visibus terram Mesopotamiæ contemplati sunt, in longitudinem diruptam fuisse ad milliaria duo, et ex profundo ejus ascendisse aliam terram nimis albam et arenosam, de cujus medio ascendit, ut aiunt, animal mulinum incontaminatum, loquens humana voce, et prænuntians gentis incursionem ab eremo adversus Arabes. Quod et factum est. Præterea sequenti anno quartæ indictionis, solemnitate sanctæ Pentecostes, coronavit Constantinus imperator Leonem filium suum imperatorem per Anastasium patriarcham consentaneum suum.

Mundi anno 6242, divinæ incarnationis anno 742, anno vero imperii Constantini 10 Muhamed fit Arabum dux, qui eis quinque præfuit annis. Eodem quoque anno simultates Chalcidenses adversus Maurophoros Persas concitaverunt, et interempta sunt ex eis in montanis Hemessæ per illos quatuor millia. Id ipsum vero factum est et per Arabiam in Chaisinos ab eisdem Persis. Cum autem caput Maruham myrrha conditum fuisset allatum, plures a simultatibus cessaverunt.

Anno imperii sui 11 Constantinus Theodosiopolim et Melitenem cepit, et captivos duxit Armenios. Theodorus quoque filius vicarii minoris Arabiæ oriundus, obeunte sanctissimo Theophylacto Antiochiæ patriarcha præficitur, qui sex præfuit annis Ecclesiæ.

Anno imperii sui 12 Constantinus impius imperator, elatus sensu, multa contra Ecclesiam et orthodoxam fidem meditans, et silentia per singulos dies faciens, populum ad sensum suum inflexit

infeliciter consectandum, prævius futuræ impietatis exsistens.

Anno imperii Constantini 13 Anastasius scelestus, qui Ecclesiæ throno Constantinopolitanæ præfuit, mortuus est corpore simul et anima miserabili passione quæ dicitur chordapsos fatigatus, cum stercus per os evomuisset, dignam exsolvens vindictam, pro audacia scilicet, quam contra Deum contraque magistrum suum exhibuit.

Eodem quoque anno et Constantinus impius contra sanctas et venerabiles imagines concilium iniquum 338 episcoporum congregavit in palatio Hieriæ, quorum primus erat Ephesinus filius Apsimari et Pastillas Pergensis, qui apud se quæ sibi visa sunt dogmatizarunt, nullo præsente ex catholicis sedibus, Romana scilicet et Antiochena, Alexandrina sive Hierosolymitana. A quarto idus Februarias incipientes perduraverunt usque ad sextum idus Augustas ejusdem septimæ indictionis. Qui cum in Blachernas Dei Genitricis hostes convenissent, ascendit Constantinus imperator in ambonem, tenens Constantinum monachum, qui fuit Sylæi episcopus. Cum orasset, voce magna pronuntiavit dicens : *Constantino universali patriarchæ multos annos.* Et dein ascendit imperator cum Constantino scelerato præsule et reliquis episcopis forum, et exclamaverunt divulgantes suam cacodoxam hæresim in conspectu totius plebis, anathematizantes Germanum sanctissimum et Gregorium Cyprium et Joannem Chrysorrhoam Damascenum, nepotem Mansur, viros sanctos et reverendos magistros.

Mundi anno 6246, divinæ incarnationis anno 746, anno vero imperii Constantini 14, Constantinus Constantinopolitanus habetur antistes, qui 12 Ecclesiæ præfuit annis. Hoc quoque anno Maumed, qui et Abulabas, mortuus est, cum 5 præfuisset annis. Eratque Abdelas frater ejus in Machia loco blasphemiæ ipsorum. Scribit ergo Abumuslim, qui erat in Perside, conservandum sibi locum principatus, sicut sibi sorte fuerat deputatus. Qui cum didicisset Abdelam filium Halim, fratrem vero Salim, summum prætorem Syriæ, principatum sibi affectantem, et veniendum ad obtinendam Persidem, adversantemque Persis, et faventem his qui erant Syriæ quique auxiliabantur ei, concitatis exercitibus suis aggreditur eum apud Nitzibin, et victo eo Abumuslim multos peremit : erant enim plures ex his Sclavi et Antiocheni. Ast Abdelas solus salvus remanens post paucos dies petiit verbum accipere ab altero Abdela, fratre Maumed, veniente in Persidem studio multo a Macha, quo in domuncula putrefacta retruso effodi fundamenta præcipiens hunc clam interfecit. Porro Abumuslim furientem adversus Arabes Syriæ pro eo quod in

A Maurophoros insurrexerint et multos in Palæstina et Emesa et maritima ceperint, atque in eos irruere meditantem cohibuit cum exercitibus. At ille iratus Abdelæ ad interiorem Persidem cum multitudine properavit. Quem cum vehementer ille metueret, accersit eum suasoriis verbis et precibus, atque ipsis exsecrabilibus principis eorum symbolis destinatis, virga videlicet atque sandaliis pseudoprophetæ Maumed, expetens ut ad se via unius diei diverteretur, quatenus ei decentes gratiarum actiones deferret. At ille deceptus venit cum centum millibus equitum, unitusque illi occiditur ab eo manibus propriis, sicque principatus Abdelæ confertur, qui 21 Arabibus præfuit annis.

Anno imperii Constantini 15 Paulus Romanæ B sedis præsul habetur. Nicetas Heliopoleos anathematizatus est a tota Ecclesia. Imperator autem Constantinus Syros et Armenios, quos a Theodosiopoli et Melitana duxerat, in Thracem emigravit, ex quibus etiam Paulicianorum est hæresis dilatata. Similiter et in urbe paucis præ mortalitate factis habitatoribus ejus, duxit una cum familiis, tam ex insulis et Hellade quam ex inferioribus partibus, sicque urbem habitare fecit, quam et condensam reddidit.

Eodem quoque anno quæsiere Vulgares pacta propter castra quæ constructa fuerant. Ast imperatore apocrisiarium eorum dehonestante exierunt hostiliter, et usque ad Longum murum venerunt, C et multo excidio perpetrato illæsi reversi sunt.

Anno imperii Constantini 16 terræ motus haud modicus factus est in Palæstina et Syria septimo idus Martias; et exsul factus est Theodorus Antiochiæ patriarcha, invidia derogatus (80) Arabum, quod crebro imperatori Constantino causas eorum per litteras indicaret. Et de cætero Salim hunc exsulem fecit, mittens eum in Mohabitidem regionem, patriam suam. Præcepitque idem Alim non construendas novas ecclesias nec crucem videndam, sed neque de fide a Christiano cum Arabibus dogmatizandum. Porro exercitum movit idem contra Romaniam cum 80 millibus, et veniens in Cappadociam audivit Constantinum adversus se venientem armatum, et territus inefficax repedavit, nihil D depopulatus, nisi quod paucis Armeniis ad se confluentibus assumptis reversus est.

Anno imperii Constantini 17 Abdelas tributorum rationem Christianis ampliavit, adeo ut omnes monachos et inclausos atque cionitas, qui Deo bene placere noscebantur, sub tributis redigeret. Signavit autem ecclesiarum cimiliarchia, et eduxit Hebræos ad venundandum illa, et emerunt ea liberti.

Anno imperii sui 18 Constantinus Sclavinias penes Macedoniam positas captivavit et reliquos subjugavit. Eodem vero anno quidam ex Mauro-

NOTÆ.

(80) *Derogatus*, διαβληθείς. Hist. trip. 32 : « credens derogationibus his. » Non. detrahere, derogare. Glossæ Dosithei magistri : derogat, detrahit, obloquitur. Goffridus abbas Vindoc. epist. II 29 : « nec pontifici sicut Maria Moysi derogarent. FABR. »

phoris Persis, cum magicæ religionis essent, deceptione detenti diaboli, venundata substantia sua nudi supra muros ascendentes projiciebant semetipsos, ita ut se volare in cœlum arbitrarentur; qui nihil ratione dignum sortis illius habentes, artus conterebant ad ima demersi. Quorum sexdecim, eos dumtaxat qui in errore præminebant, Abdelas per Salim interfecit in Berœa et Chalcide.

Anno imperii Constantini 19 invidia Christianos prohibuerunt Arabes a publicis chartothesiis ad modicum tempus. Sed rursus coacti committunt eis eadem ipsa, eo quod non possint ipsi scribere calculationes, aciesque direxerunt multas. Sed et Paulum prætorem Armeniacorum bellum agentes apud Melam peremerunt cum exercitus multitudine, necnon et 42 insignes viros vinctos duxerunt, et capita multa. Imperator autem exercitum movit in Vulgariam, et veniens in Veregaban ad clausuram, obviam ei Vulgares advenerunt et multos exercitus ejus trucidaverunt, in quibus et Leonem patricium et prætorem Thracesiorum, et alium Leonem logothetam cursus, et populum multum, ac acceperunt arma eorum; et sic inhoneste reversi sunt imperator et sui qui remanserunt.

Anno imperii Constantini 20 factus est error Paschæ, et orthodoxi quidem in Oriente octavo idus Aprilias Pascha celebraverunt, at vero erronei hæretici idus Aprilias.

Eodem anno translatum est caput S. Joannis præcursoris atque Baptistæ a monasterio Spelæi in templum suum in Emesenensium civitate situm, cum esset illustre; et descensus ædificatus est. Ubi usque hodie a fidelibus adoratum omni suavitate corporali scilicet ac spirituali honoratur odore, et emanans effundit omnibus sanitates, qui fide flagrantes occurrunt.

Eodemque anno docites clarissima in Oriente apparuit per 10 dies, et iterum ad Occidentem diebus 21. Quidam vero Syrus, Theodorus nomine, Eibanites circa regionem Heliopoleos, quæ est ad Libanum, adversus Arabes insurrexit, et cum bellum movisset in eos, ceciderunt ex utrisque multi: novissime vero terga et ipse vertens effugit, et Libanitæ, qui cum ipso erant, omnes sunt interempti. Factæ autem sunt et in Africa seditiones et bella, solari eclipsi facta 18 Kalendas Septembrias, feria 6, hora 10. Porro insurrexerunt quidam ex Maurophoris apud Dabero, dicentes filium protosymboli deum ut nutritorem suum, et protulerunt dogma hujusmodi, et introierunt Maurophori domum erroris sui, et occiderunt clavigeros numero 60. Et exierunt quidam in Basrason, et captivaverunt multos, et pecunias numerosas sumpserunt.

Anno imperii Constantini 21 seditionem concitaverunt Cassiotæ contra Maurophoros propter mulieres: manserant enim ex eis in domo in qua tres fratres manebant, et voluerunt uxores eorum in pelagus jacere. Surgentes autem tres fratres occiderunt et obruerunt illos, sed et coacervati occiderunt etiam reliquos. Et cum misisset Selichus militias, fraudulenter venere super illos, et comprehensis eis patibulo suspenderunt tres fratres, et multos alios occiderunt. Porro festivitate Paschali ingressus est ad sanctam collectam in catholica Ecclesia. Cumque metropolitanus episcopus astaret, et exclamaret more solito Deo dicens: *Plebs enim tua et Ecclesia tua supplicat te* (81), eduxerunt eum et incluserunt in carcere, et alius complevit sanctam collectam, et factus est timor magnus; et nisi metropolita moralitate ac humilibus verbis mitigasset eum, malum profecto ingens hora illa consummatum fuisset. Erat autem hic beatissimus Anastasius.

Eodem quoque anno et Constantinus persecutor Andream memorabilem monachum, qui dicebatur Calybites, apud Blachernas flagris in Hippodromio S. Mamæ peremit, redarguentem impietatem ejus, et Valentinianistam ac Julianum appellantem eum; quem et in rheuma maris jactari præcepit, nisi sorores ejus hunc rapientes in emporio Leucadii sepelissent.

Anno imperii Constantini 22 apparuit docites in Oriente, et interfectus est filius Phatimæ. At vero Vulgares insurgentes occiderunt dominos suos ad se in iram derivatos, et statuerunt virum insensatum nomine Zeletzin, 30 cum esset annorum. Multi præterea Sclavi fugientes ad imperatorem confluxerunt, quos constituit super Artanam. Porro 16 Kalendas Julias exivit imperator in Thracem, misso quoque navigio per Euxinum pontum, usque ad 800 chelandia ferentia duodenos equos. At vero Zeletzis, audita contra se tam per terram quam per mare facta commotione, assumpsit in auxilium ex adjacentibus sibi nationibus 20 millia, et his in munitionibus constitutis se cautum et intrepidum reddidit. Ast imperator cum venisset, castra metatus est in campo Anchiali; et pridie Kal. Julias primæ indictionis, feria quinta, Zeletzis apparuit cum multitudine gentium veniens, ineuntesque bellum concidunt diutius invicem. Verum Zeletzis terga vertens effugit. Porro pugna tenuit ab hora quinta usque ad vespertinam, et multitudines Vulgarum numerosæ peremptæ sunt: multi vero ex eis capti, multique imperatori subditi facti sunt. Ast imperator hujuscemodi elatus victoria publicavit hanc coram urbe, cum exercitibus ingressus armatus et laudibus celeberrimis diffamatus, et xylopanduris constrictos trahens Vulgares captos, quos extra portam auream decollari præcepit a civibus. Zeletzim vero tumultuantes Vulgares una cum principibus ejus interfecerunt, et constituerunt Sabinum generum

NOTÆ.

(81) *Te.* Sic Vaticanus. Thuanus autem *tibi*. Utrumque rectum est. Vide Priscianum pag. 1181 ed. Putsch. FABR.

Comersii, quondam domini sui. Qui videlicet Sabinus cum mox ad imperatorem misisset et pacem fieri exquisisset, conventu Vulgares facto restiterunt robuste Sabino, dicentes ei : *Vulgaria per te, ut cernimus, redigetur in servitutem Romanis*. Factaque simultate fugit Sabinus in castrum Mesembriæ et ad imperatorem se contulit. Statuerunt autem Vulgares alium sibi dominum, Paganum nomine.

Anno imperii Constantini 23 Romanam Constantinus residet sedem. Turci vero egressi sunt a Caspiis portis, et occiderunt in Armenia multos, et præda sumpta non pauca reversi sunt. Cosmas autem quidam episcopus erat Epiphaniæ, quæ est civitas Apamiæ Syriæ. Porro quibusdam ex civibus Epiphaniæ ad Theodorum patriarcham Antiochenum accusationem contra eumdem Cosmam super diminutione sacrorum vasorum facientibus, cum ille minime potuisset hæc restituere, discessit ab orthodoxa fide et consentaneus Constantino in hæresi sacris adversarius imaginibus factus est; quem communi sententia Theodorus Antiochenus patriarcha et Theodorus Hierosolymitanus atque Cosmas Alexandrinus cum episcopis sibi subjectis die sanctæ Pentecostes, post lectionem sancti Evangelii, consonanter anathematizaverunt singuli in sua civitate.

Eodem quoque anno a Kalendis Octobris factum est gelu magnum et amarissimum, non solum in terra nostra, verum etiam in Oriente, multo magis in septentrionali parte, ita ut pelagus Ponti usque ad centum milliaria præ glaciei rigore in lapidis duritiem fuerit versum, habens cubitos a superficie in profundum triginta, cunctis nimirum regionibus ab ipsa Lycia usque ad Danubium et Cuphæ fluvium, Danastri quoque atque Danapri, atque Necropyla, necnon et reliquas ripas, et usque ad Mesembriam et Mediam similia patientibus. Cumque hujuscemodi gelu nive fuisset coopertum, super alios viginti cubitos crevit, ita ut mare aridæ conformaretur, et pedibus calcaretur in superficie glaciei a Chazaria et Vulgaria, quin et reliquis adjacentibus nationibus, tam ab hominibus quam ab agrestibus et mansuefactis animantibus. Februario vero mense ipsius secundæ indictionis hujuscemodi gelu per visionem Dei in multas ac diversas in speciem montium factas concisiones diviso, præ vi ventorum in Daphnusiam et Hieron descendentes, taliter per angustum venerunt ad urbem et usque ad Propontidem et insulas et Abydum, omnes maritimos toros ac ripas replentes; quarum videlicet concisionum inspectores et nos ipsi exstitimus, descendentes super unam earum cum quibusdam triginta coætaneis nostris, et super illam jocantes. Habebat autem et animalia campestria et mansueta mortua : omnis enim, quicunque vellet, a Sophianis usque ad urbem et a Chrysopoli usque ad S. Mamam et ad ea quæ dicuntur Galati per aridam sine prohibitione pergebat. Et una quidem ex eis ad Acropoleos scalam dirupta contrivit eam; alia vero ingentis molis ad murum collisa hunc magno impulsu concussit, adeo ut interiores quoque domus salo comparticiparentur. Porro in tria dirupta cinxit urbem, a Manganis videlicet usque ad Bosphorum; cujus altitudo muros excessit. Omnes autem urbis tam viri quam feminæ, simul et pueri, horum visioni dantes indesinenter operam perseverabant, et cum lamentis ac lacrymis domum revertebantur, ignorantes quid ad id fari quivissent. Cæterum anno eodem, mense Martio, stellæ de cœlo repente cadentes apparuerunt, ita ut omnes qui hoc viderunt instantis sæculi consummationem esse putarent. Siccitas quoque multa effecta est, adeo ut exsiccarentur etiam fontes. Ast imperator accersito patriarcha dicit ei : *Modo quis nos lædet, si dixerimus theotocon christotocon?* At ille hunc amplexatus ait: *Miserere, domine, ne ad cogitationem tuam veniat iste sermo. Nonne vides qualiter divulgetur et anathematizetur Nestorius a tota Ecclesia?* Qui respondens ait : *Ego discere volens interrogavi. Verum usque ad te sermo.*

Mundi anno 6246, divinæ incarnationis anno 746, anno vero imperii Constantini 24 exierunt iterum Turci ad Caspias portas et Hiberiam; quibus cum Avaribus bellum ineuntibus ex utrisque perierunt multi. Abdelas vero hujuscemodi calliditate deposuit a principatu Hiserbinmuse, in quem, ut superius dictum est, tertia sors tenendi post eum cecidit. Videns enim eum dolore capitis hemicranice laborantem et scotomi plenitudinem patientem persuadet quod curandus foret, si ex aliqua confectione ptarmica in nares ejus insufflaretur a medico suo Mose nomine, diacono Antiochenorum Ecclesiæ, quem jam muneribus fecerat acerrimum conficere medicamen, quod simul et narcoticum foret vehementer; qui, videlicet Hise, cum paruisset Abdelæ, suscepit per nares confectionem, et repletus in omnibus circa caput, cunctisque sensibus una cum hegemonicis operationibus defraudatus, sine voce porro jacebat. Advocatis itaque Abdelas ducibus ac primoribus gentis, *Quid vobis*, inquit, *videtur super futuro rege vestro?* At illi concorditer abnegato eo dexteras dederunt filio ejus Abdelæ Muhamed, qui nuncupatur Madi; porro Hise absque sensu domum reportaverunt. Hunc autem post tertium diem convalescentem excusationibus fictis consolabatur, centum auri talentis injuriam recompensans.

Eodem etiam anno misit Paganus, dominus Vulgariæ, ad imperatorem, postulans ut cum eo facie ad faciem jungeretur, et accepto verbo descendit ad eum cum Bohiladis suis. Cumque imperator una cum Sabino sederet, suscepit eos et exprobravit inordinationem eorum et odium habitum in Sabinum, feceruntque pacem, ut putabatur. Ast imperator mittens clam in Vulgariam cepit Severum principem Sclavinum, qui multa in Thrace fecerat mala. Comprehensus autem est et Christianus, qui ex Christianis ma-

garites et primus scamarorum (82) effectus est, quem apud S. Thomam manibus et pedibus detruncantes adduxerunt medicos, qui hunc vivum inciderent a thorace pube tenus ad hominis cognoscendam positionem atque structuram, et sic eum tradiderunt igni. Actutum præterea imperator exiens ab urbe, cum sine custodia invenisset ob deceptoriam pacem clausuras, ingressus est Vulgariam usque ad Tzicas, et misso igne in cohortes quas reperit, cum timore reversus est, cum nihil forte patrasset.

Anno imperii sui 25, 12 Kalendas Decembrias indictionis quartæ, furens, impius et scelestus imperator adversus omnes timentes Deum, Stephanum novum protomartyrem abstrahi præcepit, cum esset inclausus apud S. Auxentium in proximo monte Damatry; quem hi, qui eruditionis ejus fructum percipiebant et unius cum eo ac similis erant sensus, scholarii quoque ac reliquis ordinibus deputati accipientes, pedemque ipsius rudente ligantes, traxerunt a prætorio usque ad ea quæ sunt Pelagii, ubi et discerpentes eum projecerunt venerabiles illius reliquias in Biothanatorum lacum, eo quod multos monuerit et adduxerit ad monasticam vitam, atque contemnere regias dignitates atque pecunias persuaserit: reverendus quippe vir omnibus erat pro eo quod fere sexaginta fecerit annos in claustris et virtutibus multis effulserit. Multos autem principes ac milites accusatos, quod imagines adorarent, diversis pœnis et amarissimis verberibus tradidit; jusjurandum etiam generale ab omnibus sub imperio suo degentibus exegit, ne quisquam adoraret iconam. Cum quibus et Constantinum falsi nominis patriarcham super ambonem ascendere et exaltare pretiosa ligna et jurare fecit, quod non esset ex eis qui imagines adorarent; cui mox persuasit ut ex monacho Stephanites efficeretur, et carnibus vesceretur, atque citharœdos ad mensam admitti regiam pateretur. Sed non in longum ultio homicidam hunc tradidit pœnis. Denique duodecimo Kalendas Februarias quartæ indictionis motus est contra Vulgares, et direxit ad Achelon 2600 chelandia construens, ea et armans ex cunctis thematibus; quæ cum in toris (82*) stationem fixissent, flante aquilone contrita sunt pene omnia, et necatus est populus multus, ita ut imperator extendere retia et sic mortuos educere ac sepelire præceperit. Porro decimo sexto Kalendas Septembrias ejusdem quartæ indictionis publice diffamavit ac dehonestavit habitum monachorum in Hippodromio, præcipiens unumquemque monachum manu tenere mulierem, et taliter eos transire per

A Hippodromium, sputis et injuriis ab omni populo cumulatos. Similiter et octavo Kalendas Septembrias ducti sunt ad ludos Circenses insignes principes decem et novem, et pompati sunt quasi mala contra imperatorem consiliati fuerint, non veraciter accusati, sed quia invidebat eis eo quod essent formosi atque robusti et ab omnibus collaudati, quibusdam vero ex eis et ob religionem, eo quod ad prædictum inclausum issent et passiones ejus publice divulgarent; quos et interfecit. Quorum præcipui sunt Constantinus patricius et dudum logotheta cursus, cui nomen imposuit Podopagurum, et hujus frater Stategius spatharius et domesticus excubitorum, Antiochus logotheta dromi factus et prætor Siciliæ, David spatharius
B et comes Obsequii, Theophylactus protospatharius et prætor Thraciæ, Christophorus spatharius, Constantinus spatharius et primus imperialium stratorum, filius patricii Bardanis, Theophylactus candidatus, et alii. Quos cum in Hippodromii ludos palam traduci et ab omni populo conspui et maledici fecisset, sententiam dedit. Et illos quidem duos fratres, Constantinum aio atque Stategium, intra venationis septa capitis animadversione punivit, multo super eos facto universæ plebis lamento, adeo ut cum hoc didicisset imperator, indignaretur et præfectum Procopium cæderet et ab administratione depelleret tanquam id fieri permittentem. Cæteros autem omnes oculis priva-
C tos in exsilium destinavit, quos et per singulos mittens, cum esset omni crudelitate plenus, ad loca in quibus degebant, centenis flagris vapulare jubebat.

Porro tertio kalendas Septembrias ejusdem quartæ indictionis insaniens idem malivocus adversus æquivocum (83) suum et consentaneum patriarcham, et inventis quibusdam clericis et monachis instruxit illos ut dicerent: *Audivimus patriarcham cum Podopaguro adversus imperatorem loquentem*, et misit eos ad patriarchium, ut arguerent eum. Cumque ille negaret, fecit illos ad pretiosa ligna jurare fatentes: *A patriarcha maledicta hæc audivimus*. Inter hæc ergo misit, et bulla signavit patriarchium, et hunc exsilio relegavit apud Hie-
D riam, et rursus apud Principem insulis.

Anno imperii Constantini 26 Abdelas Ibinalim mortuus est, ruente super se turre, in qua custodiebatur. Abdelas autem cum cameræ fungeretur honore, multa mala Christianis sub principatu suo degentibus demonstravit, siquidem et cruces ecclesiarum abstulit, et vigilias nocturnas celebrare, sed et litteras discere prohibebat. Hi vero qui dicuntur apud illos Aruritæ, quod interpretatur æmulatores, contra Palmyretensem eremum insur-

NOTÆ.

(82) Scamari sunt prædones, et scamara deprædatio. Stephanus 2 epistola ad Pipinum R. F.: « Scamaras atque deprædationes seu devastationes in civitatibus et locis B. Petri facere sua imperatione nec cessavit nec cessat. » Fabr.

(82*) *In oris*. Fabr.

(83) *Æquivocum*. Ludovicus imp. in præcepto quodam apud Flodoardum II, 19: « gens nostra Francorum cum æquivoco nostro rege ejusdem gentis » Fabr.

rexerunt. Sed illorum quidem malitia in Ecclesias A Dei utpote infidelium manifesta fuit. Is autem qui Christianis, ineffabilibus Dei judiciis, imperabat, fortassis ut Israel quondam ille vesanus Achab, multo pejora quam Arabum sit insania sub imperio suo positis orthodoxis, episcopis videlicet, monachis et laicis, prælatis atque subjectis ostendit, ubique intercessiones sanctæ Dei Genitricis ac omnium sanctorum in scriptis ut inutiles et sine scripto repellens, per quas videlicet nobis emanat omne suffragium, et sanctas reliquias eorum effossas ejiciens et invisas reddens, sicubi cujusquam insignis audiebantur ad animarum sanitatem et corporum rejacere, vel sicut moris est, a pie agentibus honorari. Mox ergo mortem adversus hujusmodi tanquam impie gerentes minabatur, sin autem, B proscriptiones ac exsilia et tormenta. Deo vero gratissimum lipsanum, utpote quidam thesaurus possessoribus habitus, auferebatur, invisum (84) de cætero efficiendum. Tale quid et in pretiosissimum laudabilis martyris Euphemiæ profanus hic imperator lipsanum gessit, in profundum id una cum loculo jaciens, non ferens videre unguenti etiam ex se super omnem populum suavitatem reddentem, et arguentem ejus adversus intercessiones sanctorum deliramenta. Sed Deus, qui custodit ossa placentium secundum divina eloquia, illæsum hoc conservavit, rursus ostensurus illud apud Lemnum insulam: per nocturnam enim visionem jacens elevandum præcepit et conservandum. Sub Con- C stantino vero et Heirene piis imperatoribus, indictione quarta, cum decenti honorificentia rediit ad templum suum. Quod ipse quidem, tanquam inimicus Ecclesiarum, commune fecit armamentarium sterquiliniumque fore decrevit, illi repurgatum hoc iterum sacraverunt, ad redargutionem quidem hujus impietatis, ostensionem autem horum pietatis. Hoc autem ob stupendum et scriptura dignum miraculum post 22 annos iniqui principis mortis, una cum piissimis imperatoribus et Tarasio sanctissimo patriarcha, nos et vidimus et cum eis amplexi fuimus, licet indigni magnam gratiam promerentes. Porro decimo sexto Kalendas Decembrias, ejusdem quintæ indictionis, decreto imperatoris promovetur Nicetas eunuchus ex Sclavis D ortus irregulariter patriarcha Constantinopoleos. Et facta est siccitas, ita ut nec ros de cœlo caderet, defecitque penitus ab urbe aqua, et otiosæ remanserunt tam cisternæ quam lavacra, quin potius et fluenta fontalia, quæ prius jugiter effluebant. Quod intuens imperator cœpit renovare aquæductum Valentiniani, qui cum usque ad Heraclium perdurasset, ab Avaribus est destructus. Electis ergo ex diversis locis artificibus ab Asia quidem duxit et Ponto ædificatores mille et liniatores (85) ducentos, a Græcia vero et insulis testatarios (86) quingentos; porro ex ipsa Thrace operarios quinque millia et tegulas facientes ducentos, et præposuit eis principes exsecutores operum ac patricium unum; sicque opere consummato aqua introivit in urbem. Cæterum eadem quinta indictione provehit sui sensus prætores et operarios nequitia sua condignos, Michaelem videlicet Melissenum in themate Orientalium et Michaelem Lachanadracontem in Thracesiis, super buccellarios vero Manin a mania, id est insania, nominatum. Sed quis idoneus ad enarranda scelerata horum piacula, quæ partim suis a nobis conscribentur in locis? Omnia enim seu singula horum opera si conscriberentur, quæ ad curationem imperantis effecta sunt, nec ipsum arbitror, ut proprie cum evangelista dicatur, mundum capere eos qui scribendi sunt libros.

Anno mundi 6259, divinæ incarnationis anno 759, anno imperii Constantini 27 Stephanus Romanæ sedis habetur antistes. Constantinus vero, falsi nominis patriarcha, ductus est Nonis Octobribus sextæ indictionis a principe in insulam; quem et cecidit tyrannus, quod vadere non valeret. Jussit autem eum in phorio portari, et euntem sedere in gremio ecclesiæ Magnæ; eratque asecretis cum eo ferens chartæ tomum, in quo erant scripti hujus excessus. Omni ergo populo civitatis ex præcepto regio illic congregato et vidente legebatur charta in audientiam totius populi, et per singula percutiebat asecretis faciem ejus, Niceta patriarcha in confessorio sedente ac intuente. Post hæc vero cum imposuissent eum in ambonem et rectum stare fecissent, accepit Nicetas chartam et misit episcopis, et ablato superhumerali ejus, anathematizaverunt eum, et hunc Scotiopsin cognominantes, abstraxerunt ab ecclesia, gradientem retrorsum. Postera vero die cum ludi Circenses agerentur, raserunt faciem ejus, et barbam denudaverunt, capitis ac superciliorum pilis ablatis, et indutum hunc laneo brevi et sine manicis vestimento, sedere fecerunt oblique super asinum sagma ferentem, et ipsius tenere caudam, et eduxerunt eum per Diippium Hippodromium, cuncto populo et vulgo mala imprecante illi et conspuente. Trahebat autem asinum Constantinus nepos ipsius, naso reciso. Cumque venisset ad vulgus, descenderunt et conspuerunt et pulverem projecerunt super eum. Et cum adduxissent eum ad consistorium, dejecerunt de asino, et calcavere collum ejus, et collocatus contra vulgus audiebat ab illis ludicra verba usque ad absolutionem ludorum equestrium.

Eodem quoque mense missis impius imperator patriciis significat ei dicens: *Quid dicis de fide nostra et concilio, quod fecimus?* Qui sensibus ad vanitatem conversis respondit: *Bene*, inquiens, *et*

NOTÆ.

(84) *Invisum*. Apuleius 5: « Post opimas dapes quidam introcessit et cantavit invisus. » FABR.

(85) *Liniatores*. Gloss. χρίσις liniatura oblitus. ID.

(86) Testacearios. FABR.

credis, et bene concilium operatus es, putans se ob hoc illum rursus placare. At illi confestim respondentes dixerunt : *Nos hæc audire nolumus ab ore tuo polluto. Ex hoc ergo vade in tenebras et in anathema.* Et sic accepta sententia descendit ad claustra ferarum, et decollatus est. Et caput quidem ejus per aures ligantes tribus diebus in Milio suspenderunt ad ostentationem plebis : corpus vero ejus pede resti ligato traxerunt per plateam usque ad loca Pelagii, et sociandum biothanatis jactaverunt; similiter et caput ejus post tres dies illuc delatum projecerunt. O irrationabilitatem et crudelitatem atque immisericordiam immitissimæ bestiæ! Non est veritus miser sanctum lavacrum : duos enim filios ejus ex tertia conjuge ipsius in ulnas suas susceperat, siquidem semper feralis moribus et immansuetus esse probatur. Ab hoc autem anno ampliori insania usus est : mittens quippe deposuit Petrum nobilem stylitem a petra, quem vivum, cum dogmatibus ejus cedere renuisset, ligatis pedibus ejus in prædictum Pelagii locum, et hunc quoque per plateam tractum projici jussit. Alios etiam in saccis vinciens et lapidibus aggravans in pelagus jactari præcipiebat, oculos eruens, nares abscindens, flagellis excorians, et omnem tormenti speciem adversus eos qui pie agebant excogitans. Et in urbem quidem per se ipsum hæc et consentaneos suos, Antonium aio patricium et scholarum domesticum, ac Petrum magistrum, atque per populum singulorum ordinum, qui a se fuerat ad talia eruditus, agebat. In exteris vero thematibus per jam dictos prætores. Ipse namque citharæ sonitu delectabatur atque conviviis, turpibus sermonibus et saltationibus eos qui sibi adhærebant incessanter erudiens, et sicubi quisquam corruens vel dolens solitam Christianis vocem emitteret dicens : *Dei Genitrix, juva*, aut vigilias agens deprehenderetur aut Ecclesiis assuetus aut cum religione vivens aut non passim juramentis abutens, ut inimicus imperatoris damnabatur et immemorabilis nominabatur. Monasteria vero, quæ in gloriam Dei et refugia salvandorum effecta sunt, domos fore communes fautoribus suis militibus faciebat. Denique cœnobium Dalmatii, quod inter optima Byzantii erat cœnobia, militibus in habitaculum tribuit; ea quæ dicuntur Callistrati et Dii ac Maximini monasteria, necnon et alias sacras monacharum ac virginum domos, a fundamentis destruxit. Eos vero qui monasticam subire vitam ex insignibus militibus vel senatoribus studuerant, et maxime illos qui sibi adhæserant et complices libidinis suæ ac nefandorum actuum fuerant, morti subdebat, suspectui habens confusionem, quæ sibi ex pronuntiationibus fieret propalantium se. Unde et Strategium Podopaguri fratrem, cum esset urbanus specie, assumpsit : amabat enim talibus adhærere propter luxurias suas. Cum autem sensisset eum moleste tulisse infandas in viros insanias suas, et beato Stephano inclauso S. Auxentii has manifestas reddidisse, salutisque remedia suscepisse, hunc quasi insidiatorem suum diffamans una cum inclauso, ut prædictum est, interfecit. Fecit autem abundare horno species in urbe : novus enim Midas factus aurum coacervavit et agricolas denudavit, et ob tributorum exactionem cogebantur homines largas Dei geniminum munificentias facile seu vili pretio venundare.

Eodemque anno Nicetas falsi nominis patriarcha iconas ex musio factas, quæ in patriarchio Secreti minoris erant, erasit, et imagines magni Secreti, quæ sculptæ in ligno erant, deposuit, et cæterarum imaginum facies delinivit. Sed et in Abramio similiter fecit.

Anno imperii sui 28 coronavit imperator Eudociam uxorem suam, cum esset trigamus et hæc esset tertia conjux, in tribunalio decem et novem accubituum Kalendis Aprilibus : filios vero suos ex ipsa procreatos, Christophorum scilicet et Nicephorum, postera die, qua sanctum celebratum est Pascha, Cæsares ordinavit, patriarcha orationem faciente, et imperatoribus super eos chlamydes et Cæsaricias imponentibus galeas. Pari modo et Nicetam, novissimum fratrem eorum, nobilissimo facto, superposuit ei chlamydem auream et coronam; et ita processerunt, jactantibus imperatoribus hypatiam trimisia (87) et semisia et numismata nova, usque ad Magnam ecclesiam.

Anno imperii Constantini 29 ingressa est urbem Heirene ab Athenis veniens dromonibus et chelandiis plurimis, adornatis sericis palliis, et proceribus urbis cum uxoribus obviam occurrentibus et præcedentibus eam. Cumque patriarcha venisset ad palatium in ecclesiam Phari, facta sunt ad eamdem Heirenem Leonis imperatoris sponsalia, et decimo sexto Kalendas Januarias coronata est in triclinio Augustæ imperatrix Heirene. Quæ cum ad oratorium S. Stephani situm in Daphne abiisset, accepit nuptiarum coronam una cum filio Constantini, prælato videlicet imperatore Leone. Hoc etiam anno facta est commutatio in Syria viri ad virum et feminæ ad feminam et pueri similiter ad puerum. Et præcepit Abdelas radi barbas eorum, et fieri calamaucos cubiti unius et semis.

Anno imperii Constantini 30 Adrianus sedis apostolicæ præsul habetur. Eodem anno movit exercitum Banacas contra Romaniam, et multos captivos abduxit, et Romani quartam Armeniam ingressi despoliaverunt eam. Præterea moritur Salech, et translata est Germanicia in Palæstinam.

Eodem vero anno imitatus Lachanodraco magistrum suum, omnem monachum et monacham in

NOTÆ.

(87) *Trimisia*. Anast. in exsilio S. Mart. : « Usque ad unum trimisium frumentum potui comparare. » V. Scaliger *De re numm.* et Salmas. ad H. A. FABR.

themate Thracesiorum commorantes apud Ephesum congregavit, et eductis eis in campum dixit ad eos: *Qui vult imperatori ac nobis obedire, alba induatur veste et in hac hora sumat uxorem: ast qui hoc facere parvi penderint, privati luminibus in Cypro exsilio damnabuntur.* Tumque opus cum verbo pariter consummatum est, et multi eodem die martyres sunt ostensi, multi vero deficientes et enervati perierunt, quos et familiares sibi Draco faciebat. Præterea indictione nona, mense Januario, natus est imperatori Leoni et Heirenæ filius, qui nominatus est Constantinus, dum adhuc viveret Constantinus avus ejus.

Anno imperii Constantini 31 movit exercitum Banacas contra Romaniam, et cum descendisset ab Hisauria in castrum Sices, obsedit illud. Quod cum audisset imperator, scripsit ad Michaelem prætorem Orientalium et ad Manin Buccellariorum et Bardam Armeniacorum prætores; qui cum venissent, tenuerunt egressum eorum, qui erat clausura valde difficilis ad meandum. Stolus autem Cibyrrhæotorum cum Prætona spathario prætore suo veniens applicuit in portu prædicti castri. Quod cum Banacas vidisset, sui desperatus fiduciam rursus assumit, suosque alacres reddit, et ascendens ad equestres exercitus magnis et repentinis vocibus cum omnibus suis clamorem dedit, sicque illos territos fugat, multisque peremptis deprædatus est omnia circa regiones illas, et cum spoliis multis reversus est.

Eodem quoque anno misso Thracesiorum prætor Lachanodraco Leone notario suo et Leone exmonacho venundavit omnia monasteria, virorum scilicet et feminarum, et omnia vasa sacrata et libros et pecora, et quæque patrimoniorum eorum erant, et horum pretia principi detulit. Quotquot autem monachos et paternos libros reperit, igne combussit; et sicubi lipsanum sancti quis habens apparuisset ad custodiam, et hoc quoque nihilominus igni tradebat, eum vero qui habebat illud, ut impie agentem puniebat. Et multos quidem monachorum verberibus interfecit, quosdam etiam gladio trucidavit. Præterea innumerabiles oculorum visibus exorbavit; et quorumdam quidem barbas cera et oleo perungens succendebat ignem, et ita tam facies eorum quam capita concremabat. Porro alios post multos cruciatus exsiliis destinabat, et postremo non deseruit in toto themate sibi subjecto hominem unum monastico schemate circumamictum. Quod cum imperator didicisset, bonum semper exosum habens, scripsit ei gratias dicens: *Inveni te virum secundum cor meum, qui facis omnes voluntates meas.* Hunc ergo imitantes et cæteri similia perpetrabant.

Anno imperii Constantini 32 misit Abdelas in Africam Mualabitum cum exercitu multo, et ingressus est Alphadal Badinar in Romaniam, et cepit captivos quingentos. Mopsuestienses autem obviam eis occurrentes et bellum exagitantes A occiderunt ex Arabibus mille. Ast Abdelas abiens Hierosolymam jejunavit, et præcepit inscribi Christianos et Hebræos in manibus; et idcirco multi Christianorum per mare in Romaniam confugerunt.

Anno imperii sui 33 movit Constantinus, mense Maio duodecimæ indictionis, stolum chelandiorum bis millium contra Vulgariam. Et ingressus ipse in rubea chelandia motus est ad intrandum Danubium amnem, derelictis quoque prætoribus equestrium thematum extra clausuras, si forte possent Vulgaribus in se intuitum figentibus introire in Vulgariam. Cum autem venisset usque ad Barhas, formidavit, et redire meditabatur. Sed et Vulgares videntes, ac simili pavore metuentes, miserunt B Boilam et Tzigaten petentes pacem. Quos cum vidisset imperator, gavisus est et pacem fecit, præstito vicissim jurejurando quatenus neque Vulgares exirent contra Romaniam neque imperator studeret in Vulgariam intrare. Et factis super hoc ex utraque parte scripturis ad invicem reversus est imperator et urbem adit, taxatis derelictis ex omnibus thematibus in castris quæ condidit. Octobrio vero mense undecimæ indictionis nuntium suscepit a Vulgaria ab occultis amicis suis, quod mitteret dominus Vulgariæ duodecim millia ex populo et Boilades ad captivandum Verzitiam et abducendum eos in Vulgariam. Qui ne innotesceret quod contra Vulgares moveretur (venerant enim ad eum legati domini Vulgariæ) cum adhuc ii essent in urbe, C simulavit se adversus Arabes movere, et transmearunt tam vexilla quam supellectiles ministerii regii apparatus. Cum autem apocrisiarios dimisisset, per exploratores comperto eorum egressu, assumpto exercitu festinus iter arripuit, et coacervatis thematum taxatis et Thracesianis et unitis ordinibus optimatibus fecit eos 80 millia. Et pergens in locum qui dicitur Lithosoria, nullius tubæ clangore sonante, irruerunt super illos, et vertens eos fecit victoriam magnam, et cum multis exuviis et captivis reversus est, triumphi sui trophæa penes urbem ostentans, et obsequiis constipatus incedens, bellumque hoc nobile nuncupans, eo quod nemo sibi restiterit, nec mactatio in hoc aut D effusio Christiani facta fuerit sanguinis.

Anno imperii sui 34 Constantinus solvens Vulgarum pacem construxit iterum stolum multum, et intromissis in eum equitum 12 millibus direxit prætores classium omnes in illo, ipse vero timens mansit cum equestri militia. Cum autem usque Mesembriam venissent et hanc fuissent ingressi, valenter aquilone vento spirante omnia pene contrita sunt et multi perierunt, et rediit, cum nihil utilitatis attulisset. Porro Telerigus dominus Vulgariæ comperto quod per familiares suos imperator consilia sua cognosceret, scribit ei dicens: *Vellem effugere et venire ad te. Transmitte ergo mihi verbum securitatis meæ, et quos habes hic amicos, ut hoc eis credam et mecum occurrant.* At ille levitate usus

scripsit ei. Qui cum hæc didicisset, per medium omnes recidit. Quod audiens Constantinus aliquandiu canos suos evulsit.

Anno imperii sui 35 imperator, mense Augusto decimæ tertiæ indictionis, exivit contra Vulgares. Qui atrociter in cruribus divinitus est percussus plaga quæ Græce anthrax appellatur, et hinc febre validissima et medicis propter nimium incendium ignota detentus Arcadiopolim rediit, a subjectis super humeros in lecto delatus, et veniens Selymbriam navim ingressus est. Cumque ad rotundum pervenisset castellum, miserabiliter in chelandio moritur, clamans et dicens : *Vivens adhuc igni sum inexstinguibili traditus*, sanctamque Virginem et Dei Genitricem laudari expostulans, cum sine fœdere ipsius fuerit inimicus. Regnavit autem imperator post patris sui mortem annis 34, mensibus 2, diebus 26, et ita vitam dissolvit sanguinibus multis infectus et dæmonum invocationibus ac sacrificiis, persecutionibus quoque sanctarum Ecclesiarum rectæque ac immaculatæ fidei, nec non et monachorum peremptionibus et violationibus monasteriorum, malisque variis supercrescens, non minus quam Diocletianus et antiqui tyranni. Præterea eodem anno et eodem mense moritur et Abdelas Arabum dux. Cum enim hi ambo velut acerrimæ bestiæ diuturnis temporibus ac similiter humanum genus depasti sunt, mortui sunt providentia Dei. Et obtinent principatum Leo et Madi filii eorum. Porro eodem anno Longobardorum rex ad regiam veniens urbem imperatori se profugus contulit.

Mundi 6668, divinæ incarnationis anno 768, anno vero imperii Leonis primo, Madi dux habetur Arabum, qui 9 his præfuit annis. Leo vero imperator cœpit expandi in pecunias, quæ sibi fuerant a patre dimissæ, placuitque tam optimatibus quam populo, et visus est ad breve tempus pius esse, sanctæque Dei Genitricis ac monachorum amicus. Unde et metropolitanos ex monachis in primis sedibus collocavit, militiasque per themata fecit multas, et ordines in urbe amplificavit. Quamobrem thematum principes moti ingressi sunt omnes cum multitudine populi copiosa, petentes Constantinum filium ejus in imperatorem. At ille, ut moris est principibus, renuntiavit eis. *Filius*, inquit, *meus unicus est mihi. Idcirco vereor hoc facere, ne forte contingat mihi quod humanum est, et cum adhuc sit parvulus, morti eum tradatis, et alium promoveatis.* At illi cum juramentis profitebantur se ullum satisfacturos minime regnaturum præter filium ejus, etiamsi eum mori Deus voluisset. Hoc autem a Dominica die qua Palmarum solemnitas agitur, usque ad feriam quintam hebdomadæ majoris, populo in Hippodromio coacervato petente, sancta Parasceve jussit jurare illos, et juravit omnis populus in honorandis et vivificis lignis, tam scilicet ex thematibus et senatu quam ex interioribus ordinibus et civibus omnibus et hergasteriacis, imperatorem non admittendi exceptis Leone seu Con-

A stantino ac semine ipsorum. Et fecerunt scripta, quemadmodum juraverunt, propriæ manus. Et in crastinum, Sabbato scilicet sancto, exivit imperator in tribunalium decem et novem accubituum, et provexit nobilissimum Eudocimum fratrem suum (nam Anthimum vivens pater ejus provexerat), et processit imperator cum reliquis Cæsaribus et tribus nobilissimis ac novo Constantino ad Magnam ecclesiam, et mutato indumento, sicut imperatoribus moris est, ambonem ascendit cum filio suo simul et patriarcha, et ingressus omnis populus posuerunt scripta sua in sancta mensa, et imperator locutus est sic : *En fratres, petitionem vestram adimpleo, et dono vobis filium meum in imperatorem. Ecce ab Ecclesia et de manu Christi eum suscipitis.*

B At illi magna voce clamaverunt dicentes : *Fidejussor noster esto, Fili Dei, quia de manu tua suscipimus dominum Constantinum imperatorem ad custodiendum eum et moriendum pro eo.* Et in crastinum, quando videlicet magnus et Dominicus Paschæ dies celebratus est, decimo octavo Kal. Maias decimæ quartæ indictionis, auroræ crepusculo exiens imperator una cum patriarcha in Hippodromium, delato altario, omni populo contemplante, patriarcha fecit orationem, et coronavit imperator filium suum ; et ita processit ad Magnam ecclesiam uterque imperator cum duobus Cæsaribus et tribus nobilissimis. Processit autem et imperatrix Heirene, cum præcessissent imperatores, sceptris obsequentibus

C per scholas antelatis, et ascendentibus per æneæ portæ ascensum in Catechumenia ecclesiæ, non exiens in plateam Emboli. Mense vero Maio ejusdem indictionis accusatus est Nicephorus Cæsar et frater imperatoris, quod insidias construxisset adversus eum cum spathariis quibusdam atque stratoribus aliisque hominibus regiis ; et facto imperator silentio apud Magnauram exposuit populo quæ de se fuerant dicta. Qui unanimiter exclamaverunt ut uterque recederet de medio, non memorantes semper perjuri se patri eorum jurasse non admissuros post mortem ejus injuriam pati natos ipsius. Ast imperator rebelles cæsos et tonsos exsilio apud Chersonem deportatos fore decrevit, et climata illa sub custodia et munimine conservanda.

D Anno imperii Leonis secundo confugit Telerigus Vulgarum dominus ad imperatorem, qui fecit eum patricium, jungens illi et uxoris suæ Heirenæ consobrinam. Cum autem baptizatum eum ex sancta quoque piscina suscepisset, magnifice honoravit pariter et amavit.

Anno imperii Leonis tertio sedit Ithimamas apud Dabecon, et seditionem commovit. Leo autem imperator militias Romanorum direxit, et ingressi sunt Syriam centum millia, quibus duces erant Michael Lachanodraco Thracesiorum, Artahuasdus Armenius Orientalium, Tatzates Bucellariorum, Basteratzes Armeniacorum, et Gregorius Obsicianensium prætores ; et circumdavere Germaniciam, ubi erat Hisbahalithius Madi, et apprehenderunt

omnes camelos ejus, et futurum erat ut caperent etiam Germaniciam, nisi muneribus persuasisset Lachanodraconi Hisbahal, et recessisset a castro. Et exivit in prædam regionis, et captivatis hæreticis Jacobitis Syris iterum ad castrum reversus est. Et misso Ithimamas exercitu a Dabeco et amiradibus bellum cum Romanis fecerunt, et ceciderunt amirades quinque et Arabum sex millia, ut ferunt. Et sexta feria redierunt: ingressi enim fuerant Dominica die. Præterea imperator facta majoma in Sophianis insedit in solio cum filio suo, et ita divulgarunt prætores triumphos quos sumpserant. Transtulit autem hæreticos Syros in Thracem, et locavit eos illic.

Anno vero imperii Leonis quarto furore accensus Madi Arabum dux mittit Hisan cum virtute multa, Maurophorum scilicet Syriæ ac Mesopotamiæ, et descendit usque Dorylæum. Verum imperator præcepit prætoribus ne debellarent eos publico bello, sed munirent civitates et populum introducerent ad earum custodiam, destinatis et principibus magnis per singulas civitates, ipsique sumerent electorum militum terna millia, et insequerentur eos, ne dispergerent cursus, et incenderent ipsi primitus tam pabula equorum quam escas, ubicunque fuissent inventæ. Cum autem residerent Dorylæi diebus quindecim, et defecissent sibi quæ victui sunt necessaria, exilia eorum effecta sunt animalia, multaque in eis præda patrata est. Et reversi obsederunt Amorium die uno; quod cum vidissent munitum, et multam habere armaturam, reversi sunt nihil proficientes.

Anno imperii Leonis quinto Paulus Constantinopolitanus habetur antistes, venitque Madi Arabum dux Dabecum cum potentatu multo et apparatu, et misso filio suo in Romaniam ipse redit ad sanctam civitatem, et mittit Muchesiam, qui dicebatur Zelotes, et dat ei potestatem apostatas faciendi Christianorum servos et desolandi ecclesias sanctas. Et venit usque Hemesam, et repromittit se non compellere ad magarizandum nisi eos qui ex infidelibus dudum fuissent, donec patefacti sunt Hebræi et Christiani. Et statim cœpit impie cruciare, sicut nec Lysias olim vel Agricolaus, multosque perdidit. Sane feminæ gratia Christi Dei nostri vicerunt ejus insaniam; et hæ cum Nubitenses essent archidiaconi Hemesæ ac filii Esaiæ, multum cruciatæ, cum non cessissent impietati, millena quippe flagra recipientes et aliis multis cruciatibus attentatæ, coronam victoriæ a Christo perceperunt. Pervenit autem et usque Damascum, et multas ecclesias desertas fecit, non intendens dato Christianis ab Arabibus verbo. Præterea octavo idus Februarias mortuo Niceta, de quo prædictum est, Constantinopoleos episcopo, secunda jejuniorum hebdomada, die Dominico, Paulus honorabilis genere, Cyprius, verbo ac actu coruscans, post plurimam propter hæresim qua tenebatur excusa-

A tionem, vi multa compellente consecratur patriarcha Constantinopolitanus. Media vero hebdomada jejuniorum tentus est Jacobus protospatharius ac Papias et Strategius ac Theophanes cubicularii et paracœmomeni, Leo quoque ac Thomas, æque cubicularii, una cum aliis religiosis viris, eo quod venerabiles imagines adorarent. Tunc denudans absconditam malitiam suam Leo, persecutoris filius, hos immisericorditer cæsos et tonsos perque medium urbis vinctos pompari fecit et in prætorio includi mandavit; inter quos etiam dictus moritur Theophanes, confessor effectus et coronam martyrii consecutus. Reliqui autem omnes per hujus obitum probati monachi sunt ostensi. Ast Aaron ingressus in Armeniacorum thema obsedit Semalvos castel-

B lum æstate tota, et Septembrio mense cepit illud in verbo. Miserat autem Thummamam in Asiam cum quinquaginta millibus, et occurrens Michael Lachanodraco cursu modico suo debellavit eum, et jugulavit fratrem Theumamæ.

Eodem quoque mense quartæ indictionis mortuus est Leo filius Constantini hoc modo. Cum insaniret circa lapides, nimis adamavit coronam Magnæ ecclesiæ, et accipiens portavit eam, et exierunt carbunculi in capite ejus, et captus a valida febre mortuus est, cum regnasset annis quinque, diebus sex exceptis.

Mundi anno 6776, divinæ incarnationis anno 776, Heirene piissima una cum filio suo Constantino

C gloriose imperium divinitus accipit sexto idus Septembrias indictionis quartæ, quatenus mirabilis prædicaretur Deus etiam in hoc, per viduam feminam et puerum orphanum depositurus immensam contra se famulosque suos impietatem et adversus cunctas Ecclesias motam impugnatoris Dei Constantini tyrannidem, ut olim diaboli per piscatorum et illitteratorum infirmitatem. Post quatuor vero dies imperii sui, cum filius suus decem esset annorum, consilium facientes quidam senatorum voluerunt educere Nicephorum ex Cæsare et imperatorem statuere. Cum autem ad notitiam causa devenisset, tenti sunt Gregorius logotheta dromi, et Bardas dudum prætor Armeniacorum, Constantinusque vicarii spatharius et domesticus excubitorum, ac Theophyla-

D ctus Rangabe drungarius duodecimæ insulæ, et multi alii; quos cæsos et tonsos in diversis locis exsilio relegavit. Porro viri sui fratres Cæsares ac nobilissimos tonsos sacerdotio fungi et populo communionem in festivitate Christi nativitatis porrigere fecit, in qua procedens imperatorio more publice cum puero retulit ecclesiæ stemma, quod fuerat a marito sublatum, pulcherrime fabrefactum et pretiosis lapidibus venustatum. Promovit autem Helpidium prætorem in Sicilia, qui et ante illic prætor exstiterat. Porro decimo septimo Kalendarum Maiarum accusatus idem Helpidius quod cum Cæsaribus sentiret, et misso Theophilo spathario præcepit ut compendio raperet et duceret eum. Qui cum perrexisset, non dederunt illum Siculi. At illa hujus

uxorem ac filios cæsos et tonsos prætori misit custodiendos. Junio autem mense omnia ulteriora themata destinavit ad clausuras custodiendi et observandi exitum Arabum, proponens eis caput Joannem sacellarium, qui erat eunuchus et domesticus ejus. At vero Madi misit Cebir cum virtute multa, et occurrunt in locum nuncupatum Milum, et inito bello superantur Arabes, et occiduntur ex eis multi, et ita cum confusione reversi sunt. Cœperunt præterea piissimi principes fiducialiter agere, et verbum Domini dilatari, et qui volebant salvari, sine prohibitione mundo abrenuntiare, et glorificatio Dei exaltari, ac monasteria recreari, atque omne bonum manifestari.

Hoc etiam anno in longis Thracæ muris homo quidam fodiens invenit lapideam arcam, quam cum expurgasset et revelasset, reperit virum jacentem et litteras conglutinatas arcæ, continentes hæc; *Christus nascetur ex Maria Virgine, et credo in eum. Sub Constantino vero et Heirene imperatoribus, o sol, iterum me videbis.*

Anno imperii Constantini et Heirenæ secundo direxit Heirene Costahim sacellarium et Mamalum primicerium ad Carolum regem Francorum, quo filiam suam nuptui traderet imperatori Constantino filio suo. Et facto placito ac jurejurando inter utrosque, reliquerunt Elisæum eunuchum atque notarium ad docendam illam Græcorum litteras simul et linguam; sed et ut erudiret eam et secundum mores Romanorum imperii. Constructis autem classibus numerosis, et electis ex thematibus populis ac principibus, qui sufficerent, promovit Theodorum patricium eunuchum, virum industrium, et direxit in Siciliam adversus Helpidium. Cumque multa fierent bella, vicerunt hi qui circa Theodorum erant. Quo viso Helpidius timuit, et sumptis quotquot habebat pecuniis cum Nicephoro transmeavit in Africam, et accepto verbo securitatis ad Arabes confluit; quem illi susceptum ut Romanorum imperatorem retinebant, coronantes eum incassum, et ocreis et stemmate induentes. Cum autem Romanorum in his populus vacaret, egreditur Madi filius Aaron cum potentatu et apparatu nimio, tam Maurophorum quam totius Syriæ et Mesopotamiæ atque deserti, et venit Chrysopolim, derelicto Bunuso ad obsidendum Nacoliam et custodiendum dorsa sua. Misit autem et Burniche in Asiam cum 30 millibus; qui cum debellasset Lachanodraconem cum themate Thracesiorum in loco Darino dicto, cum et ipsi triginta millia essent, quinque millia interfecit. Ast imperatrix misso Antonio domestico cum ordinibus obtinuit Barin, et concluserunt eos. Confugit autem ad eos Tazatius Bucellariorum prætor, odio quod contra Stauracium habebat patricium et logothetam dromi, eunuchum omnibus, qui tunc videbantur esse, præminentem et omnia disponentem. Et dato eis consilio pacem postulaverunt. Cum autem ad hoc exiissent Stauracius et Petrus magister et Antonius domesticus, non studuerunt subtiliter agere, ut verbum caute susciperent et filios primorum, sed exeuntes inconsulte tenti sunt ab illis et compedibus vincti sunt, et coactæ sunt utræque partes ad faciendum pacem. Et donaverunt invicem, Augusta scilicet et Aaron, xenia multa, pacto firmato ut per singulos annos eis censum tribueret. Et facta pace discesserunt, dimittentes etiam et civitatem Nacoliæ. Tulit autem et Atazates uxorem suam et omnem substantiam.

Anno imperii sui tertio, pace facta cum Arabibus et aditu reperto, Heirene mittit Stauracium patricium et logothetam dromi cum virtute multa contra Sclavinorum gentes. Qui cum descendisset in Thessaliam et Græciam, subjecit omnes et tributarios fecit imperio. Introivit autem et in Peloponnesum, et multam captivitatem et exuvias Romano imperio attulit.

Anno imperii Constantini ac Heirenæ quarto rediit Stauracius, de quo supra dictum est, e Sclavis, et triumpho manifestavit trophæa in Hippodromio. Mense autem Maio ejusdem septimæ indictionis exivit imperatrix Heirene una cum filio suo et virtute copiosa in Thracem, circumferens organa et cætera genera musicorum, et ivit usque Berœam, et hanc ædificari jubens nominavit Heirenopolim. Venit autem et usque ad Philippopolim cum omni securitate, et rediit, cum construxisset etiam Anchialum.

Eodem quoque anno et Arabum dux Madi, qui et Maumed, mortuus est, et obtinuit Moses filius ejus. Porro pridie Kalendarum Septembriarum ejusdem septimæ indictionis Paulus almificus et sanctissimus patriarcha infirmatus thronum reliquit et descendens ad monasterium Flori monachicum suscepit habitum, imperio ignorante. Cum autem hoc didicisset imperatrix, venit ad eum cum filio tristis et clamans, *Cur*, inquit, *hoc fecisti?* At ille cum lamentis multis ait ad eam: *Utinam nec unquam sedissem in sacerdotii throno, Ecclesia Dei tyrannidem patiente, præsertim cum scissa sit a reliquis universalibus sedibus et anathematizata!* Quæ demum ascitos patricios et senatus primores misit ad eum audire quæ ab ipso dicebantur; qui dixit ad illos: *Nisi synodus universalis fiat, et error qui est in medio vestri corrigatur, salutem non habebitis:* At illi dixerunt ei: *Et quare subscripsisti, eum consecrareris, non te consecraturum iconam?* Ait autem: *Etenim idcirco lamentis afficior et cucurri ad pœnitentiam, deprecaturus Deum, ne sicut sacerdotem me cruciet, qui tacuerim usque nunc et præ timore furoris vestri non prædicaverim veritatem.* Et in his obdormivit in pace, derelicto lamento multo tam imperio quam piis et religiosis rei publicæ viris: colendus enim vir erat, et supra mensuram misericors, ac omni reverentia dignus, multamque fidem ha-

bebat tam res publica quam imperium erga illum. Ex tunc ergo cœpit dici et disputari super sanctis imaginibus sermo ab omnibus cum fiducia.

Anno imperii Heirene cum filio quinto Arabum dux Moses provehitur, qui uno eis præfuit anno. Constantinopolitanus vero Tarasius habetur antistes. Hoc quoque anno collecto imperatrix Heirene omni populo apud Magnauram dixit ad eos : *Scitis, fratres, quid fecerit Paulus patriarcha; et siquidem vixisset, non utique pateremur hunc dimittere sacerdotii thronum, licet monasticum habitum induisset. Quia vero, sicuti Deo placuit, de vita migravit, provideamus hominem, qui possit pascere nos et Ecclesiam Dei didascalicis conservare sermonibus.* Qui unanimiter omnes dixerunt non fore alium nisi Tarasium a secretis. At illa : *Et nos,* ait, *illum eligimus. Sed resultet, et dicat pro qua causa non suscipit electionem imperii et totius plebis.* At ille respondit populo dicens ; *Immaculatæ fidei nostræ Christianorum custodes, et eorum quæ in gloriam Dei sunt æmulatores fideles, imperatores nostri, tanquam omnium in beneplacitum ejus et in commodum nostrum curam facientes, et maxime nunc ecclesiastica negotia diligenter et sollicite considerantes, quo summus sacerdos in hac regia urbe sua constituerer, in suæ pietatis me animum assumpserunt, et ut manifeste mihi diceretur quod consiliati sunt præceperunt. Cumque ad hoc me indignum esse pronuntiarem et nullum consensum efficerem, utpote qui jugum hujus sarcinæ portare vel sufferre non possem, jusserunt me adduci ante faciem vestram, pro eo quod hujus consilii unanimes et comprobatores effecti sitis. Et nunc, o viri, qui Deum timetis et semper hunc in cordibus vestris habetis, quique Christi vocatione, veri videlicet Dei nostri, nominamini Christiani, aio, audite brevis sermonis ab exiguitate ac humilitate nostra rationem. Ego quidem quidquid piis imperatoribus nostris et per omnia orthodoxis responderim, et in conspectu vestro orationis meæ apologia respondeam, timore deprimor ad consentiendum huic electioni, et vereor a facie Dei currere taliter et quomodolibet incircumspectus, ut non terribili damnationi succumbam. Si enim divinus Paulus apostolus, qui Dei voces audivit cœlumque habuit erudiens se et paradisi inspector effectus est audivitque arcana verba et portavit nomen Dei coram gentibus et regibus, dixit : « Ne forte, cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar, » quomodo ego, qui in mundo conversatus et cum laicis connumeratus in imperatoriis administrationibus militavi, sic absque indicatione atque circumspectione possum insilire ad sacerdotii magnitudinem, horrendum conamen ad exiguitatem meam, et temerarium studium ? Causa vero timoris et refutationis meæ hæc est : aspicio enim et video Ecclesiam, quæ supra petram Christum Dominum nostrum fundata est, scissam nunc et divisam, et nos alia atque aliter loquentes, et aliter eos Christianos qui in Oriente unius nobiscum fidei sunt ; sed et his concordantes Occidentales, nos ab omnibus illis alienatos et a se per singulos dies anathematizatos. Dira pœna est anathema : procul a Deo emittit, et a regno cœlorum expellit, ducens in tenebras exteriores. Nescit Ecclesiæ lex vel terminus sectam sive contentionem, sed sicut novit confiteri unum Deum, unum baptisma, unam fidem, ita et concordiam unam in omni ecclesiastico negotio. Nihil enim est in conspectu Dei tam acceptum atque placabile quam ut unum simul et una efficiatur catholica Ecclesia, quemadmodum in sinceræ nostræ fidei symbolo confitemur. Et petimus nos, fratres, ut reor, et vos, quoniam scio timorem vos Dei habere, a piissimis et orthodoxis imperatoribus nostris synodum universalem colligi, ut efficiamur nos, qui unius Dei sumus, unum, et qui Trinitatis cultores existimus, uniti et unanimes et collegæ, et qui capitis nostri Christi sumus, efficiamur corpus unum compactum atque connexum, et qui sancti Spiritus sumus, efficiamur non contra invicem, sed pro invicem, et qui veritatis existimus, efficiamur id ipsum sapientes atque dicentes, et non sit in nobis certamen sive dissensio, ut pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum, muniat nos omnes. Et siquidem jusserint orthodoxiæ propugnatores, imperatores videlicet nostri, postulationi meæ annuere, consentio et ego. Sin autem, impossibile est mihi hoc facere, ne subjiciar anathemati et inveniar condemnatus in die Domini nostri et justitiæ Judicis, ubi neque imperator, neque sacerdos, neque principes, neque hominum multitudo poterit eripere me. Et quidquid placuerit vobis, fratres, date apologiæ meæ vel, ut melius dicam, petitioni meæ assentionis vestræ responsum.* Et libenter audierunt omnes quæ dicta sunt, consensum præbentes ut fieret synodus. At vero Tarasius rursus ad populum disputans ait : *Leo imperator subvertit imagines ; et quando synodus facta est, subversas illas invenit. Et propter quod imperatoria manu subversæ sunt, iterum quæstionem habet idem capitulum, quoniam antiquam consuetudinem in Ecclesia traditam præsumpserunt, sicut eis libitum fuit, exterminare. Sed veritas Dei, ut apostolice dicamus, non est alligata.*

Itaque octavo Kalendas Januarias octavæ indictionis consecratus est almus Pater noster Tarasius patriarcha Constantinopolitanus; qui missis Romam synodicis suis et libello fidei suæ receptus est ab Hadriano papa. Mittens autem et imperatrix petiit ut mitteret litteras suas et homines, quo invenirentur in synodo; qui direxit Petrum vicedominum (88) Ecclesiæ suæ, et Petrum Hegumenum S. Sabæ, viros honorabiles ac omni virtute adornatos. Misit autem et Antiochiam et Alexandriam tam imperatrix quam patriarcha : adhuc

NOTÆ.

(88) Vicedominus est œconomus. V. Hugonem Menardum ad Concordiam regularum c. 28, cui adde Flodoardum 1, 17. Fabr.

namque pax, quæ facta fuerat cum Arabibus, non erat soluta. Et duxerunt ab Antiochia quidem Joannem magnum atque famosum, verbo et opere sanctitatis participem, qui et syncellus Antiocheni patriarchæ fuit, et Thomam Alexandrinum, virum zelatorem et religiosissimum, qui et Thessalonicæ magnæ civitatis, quæ est in Illyrico, factus archiepiscopus effloruit. Interea mortuo Mose fit Arabum dux frater ejus Aaron, qui tribus et vicenis eis præfuit annis et multa mala Christianis ostendit.

Anno imperii sui sexto mittentes imperatores convocaverunt omnes, qui sub eorum erant potestate, antistites, pervenientibus quoque a Roma transmissis ab Hadriano papa litteris et hominibus, ut prædiximus, et ab Antiochia et Alexandria. Et septimo Idus Augustas nonæ indictionis præsidentes in templo Sanctorum Apostolorum apud regiam urbem cœpere sanctas Scripturas relegere, et objicere invicem, imperatoribus ac catechumenis inspicientibus. Ast populus scholariorum et excubituum atque ordinum cæterorum accusati a principibus suis, cum haberent adhuc et magisterium quoque nequam doctoris sui, denudatis gladiis irruerunt in eos, minitantes mortificare tam summum sacerdotem quam orthodoxos episcopos et abbates. Imperio vero per assistentes sibi familiares homines hos sedare nitente non acquieverunt, quin potius exprobraverunt. Cum autem patriarcha surrexisset et tribunal cum episcopis et monachis fuisset ingressus, hi qui maligni sensus eorum erant episcopi exierunt ad eos, clamantes atque dicentes : *Vicimus*. Et gratia Dei nemini nocuerunt furiosi illi et inhumani. Et taliter dissoluta synodo abiit unusquisque ad propria.

Anno imperii sui septimo misso Heirene Stauracio patricio et logotheta in Thracem, mense Septembrio, initio decimæ indictionis, ad ulteriora themata, persuasit eis sibi cooperari et depellere ab urbe impium populum, quem nequissimus Constantinus instruxerat et erudierat. Et cum se fingeret quod exercitum motura esset in Orientales partes, eo quod Arabes fuissent egressi, exiit omnis regius apparatus atque supellex usque ad Malagma ; et introeuntes hi qui exteriorum thematum erant tenuerunt urbem. Mittens autem ad illos significat eis dicens : *Mittite mihi arma vestra : opus enim vobis habeo*. At illi stulti divinitus facti dederunt ea. Tunc missis familiis eorum in naves exsules eos emisit ab urbe, in propriam regionem unumquemque jubens abire, in qua et genitus esset. Et cum fecisset exercitum proprium et principes sibi obtemperantes, ipsa mense Maio iterum mittens per omnem locum convocavit episcopos, quo venirent in Nicæensium civitatem Bithyniæ ad efficiendum illic concilium. Et per totum æstivum tempus congregati sunt omnes apud Nicæam, siquidem eos qui ex Romanæ sedis et Orientalium persona venerant non dimiserat, sed retentos secum habebat.

Anno imperii Heirenæ et Constantini octavo exiit Tarasius sanctissimus archiepiscopus Constantinopoleos in Nicæensium civitatem, et celebrata est sancta et universalis septima synodus episcoporum, et recepit catholica Ecclesia priscum ornamentum suum, nil novum prædicans, sed sanctorum et beatorum Patrum dogmata immota custodiens, et novam hæresim abdicans, tresque falsos nominatos patriarchas anathematizans, Anastasium videlicet, Constantinum et Nicetam, atque omnes consentaneos eorum. Facta est autem prima conventio ac sessio episcoporum in ecclesia catholica S. Sophiæ Nicænæ civitatis quinto Idus Octobrias indictionis undecimæ. Et Novembrio mense ingressi sunt omnes regiam urbem, et præsidentibus imperatoribus una cum episcopis in Magnaura lectus est tomus, et subscripsit tam imperator quam mater ejus, firmantes pietatem secundum antiqua dogmata, opera sacerdotum honori, et dimiserunt eos, et pace potita est Ecclesia Dei, quanquam inimicus zizania in operationibus suis seminare non cesset. Sed Ecclesia Dei semper impugnata triumphat.

Anno imperii sui nono Heirene imperatrix, pace soluta faciendi cum Francis nuptiales contractus, direxit Theophanem protospatharium et abduxit puellam ex Armeniacis nomine Mariam ab Amnia, et junxit eam Constantino imperatori et filio suo, cum ipse multum tristaretur et nollet, propter affectum quo erga Caroli filiam Francorum regis flagrabat, quam scilicet antea desponsaverat. Et consummaverunt nuptias ejus mense Novembrio indictionis duodecimæ. Interea Heirene misit Joannem Sacellarium et logothetam in Longobardiam, una cum Theodoto dudum rege majoris Longobardiæ, ad ultionem inferendam, si posset, in Carolum et quosdam subducendos ab illo. Descenderunt ergo cum Theodoro patricio et prætore Siciliæ, et inito bello tentus a Francis amare peremptus est.

Anno imperii Heirene et Constantini decimo movit diabolus livore pietatis imperatorum homines, qui instigaverunt matrem adversus filium et filium adversus matrem : inflexerunt enim eam quasi ex præsignantibus futura cognitionibus certificati, asserentes ei : *Non est prædestinatum apud Deum tenendi filium tuum imperium, sed tuum est a Deo tibi datum*. At illa ut mulier seducta, præsertim cum amorem quoque principatus haberet, credidit ita esse, et non recogitavit quod ipsi volentes dispensare res id sub occasione prætenderent. Ergo cum imperator jam viginti esset annorum factus atque robustus admodum et idoneus, videbat se nihil potestatis gerentem, et tristabatur, intuens e contrario Stauracium patricium et logothetam omnia possidere, omnesque ad illum procedere, et neminem ad se frequentare audere. Tunc consilio inito cum familiaribus perpaucis hominibus suis, et

Petro magistratu et Theodoro patricio et Damiano A æque patricio, firmavit quo comprehenderet eum et exsulem in Siciliam destinaret, ipseque teneret imperium cum matre sua. Porro quinto Idus Februarias factus est horribilis terræ motus, ita ut non auderet quisquam domi dormire, sed omnes in hortis et sub dio tabernaculis factis et tentoriis extensis degebant. Ast imperatrix una cum filio suo egressa est ad S. Mamam. Cum autem Stauracio nuntiata fuisset præsignata res, commovet Augustam contra filium; quæ comprehensos homines imperatoris omnes cecidit atque totondit, una cum Joanne protospathario et bajulo ipsius, et exsilio relegavit in inferioribus partibus usque in Siciliam, Petrum vero magistratum dehonestationibus submittens in domo sua sedere præcepit, similiter et Theodorum patricium. Porro Damianum patricium cæsum et tonsum in castrum Apolloniadem exsulem fore constituit. Percutiens autem et filium conviciisque multis lacessens egit ne procederet per dies non paucos. Cœpit autem adjuramentis submittere [jurare] militiam jam dicentem, quia Quousque tu vivis, non permittemus imperare filium tuum. Et jurabant omnes sic, nemine contradicere super hoc audente. Interea classis Arabum in Cyprum exivit. Quod præcognoscens imperatrix coacervavit et ipsa omnia Romana navigia, et misit adversus eos. Cum autem usque Myra uterque prætor venisset, divertit a promontorio Chelidoniorum, et ingressus est in Attaliæ sinum. At vero Arabes moti a Cypro, cum serenitas eos cepisset, circumferebantur in pelago. Cumque terræ proximi tenerentur, viderunt eos prætores, et acie directa præparati sunt ad bellandum. Theophilus autem Cibyrrhæotorum prætor, cum vir esset robustus atque fortissimus, fisus et ante omnes egressus tentus est ab eis; qui cum ductus ad Aaron fuisset ab eo videndus, adhortatus est ut proditor fieret et temporalia dona susciperet. Qui cum hoc nullatenus admisisset, per ampliusque coactus nequaquam cessisset, gladii animadversionem sustinens martyr optimus est ostensus.

Mundi anno 6283, divinæ incarnationis anno 783, anno vero imperii Constantini primo mense Septembrio, indictionis decimæ quartæ, D venerunt qui adjurabant ad Armeniacorum thema; qui jurare minime consenserunt, quia Non imperabimur a filio tuo in vita tua, sed nec præponimus, inquiunt, nomen Heirenæ ante Constantini nomen, sed Constantini et Heirenæ, ut ab initio suscepimus. Misit autem iterum ad inflectendum eos Alexium spatharium et drungarium vigiliæ. At illi tenentes eum, ut sibi præesset, provexerunt. Nicephorum vero patricium et prætorem suum custodiæ manciparunt, Constantinumque solum principem et imperatorem laudaverunt et acclamaverunt. Hoc comperto reliquorum populi thematum, prætoribus suis expulsis Constantinum tantum imperatorem et ipsi prædicabant. O maligni diaboli versutias, quomodo per multa studet argumenta genus hominum perdere! Qui enim ante quindecim annos terribili jurejurando juraverunt et facta propriæ manus scripta in sancto tribunali recondiderunt, iterum jurabant se a filio ejus non imperandos in vita ipsius, et rursus hoc oblivioni tradentes Constantinum imperatorem bonæ famæ laudibus efferebant, non perpendentes miseri quod non oporteat reciprocum fieri juramentum. Necessitas enim incumbit ut omnem reciprocam jurationem perjurium subsequatur. Perjurium autem est abnegatio Dei. Collecti autem Octobrio mense decimæ quartæ indictionis hi qui ex thematibus erant apud Atroam, exquisierunt omnes communi consilio Constantinum B imperatorem, vicesimum agentem annum. Timens autem Heirene impetum populi absolvit eum. At illi hunc quidem imperatorem affirmaverunt, hujus autem matrem respuerunt. Præterea direxit protinus imperator Michaelem Lachanodraconem et Joannem bajulum suum ac protospatharium, et juramentis submiserunt Armeniacos, ne susciperent Heirenem matrem suam imperatricem. Alexium vero confirmavit in prætorem suum. Et cum redisset imperator in urbem mense Decembrio, cæsum et tonsum Stauracium exsulem fecit apud Armeniacorum thema ad satisfactionem eorum. In exsilium nihilominus et Aetium misit, spadonem protospatharium et intimum ejus, et omnes domesticos ipsius spadones. Hanc autem cum suavitate C sua et affluentia locavit in palatio Eleutherii, quod ipsa ædificaverat, in quo etiam pecunias multas absconderat.

Factum vero est eodem mense incendium, et concrematum est triclinium patriarchii, quod dicitur Thomaites, et quæstorum, et aliæ domus usque ad Milium. Cæterum Aprili mense Constantinus cum castra movisset contra Vulgares, venit ad castellum quod dicitur Probati, ad rivum scilicet S. Georgii; et cum occurrisset Cardamo domino Vulgariæ, pusillo circa vesperam facto bello, formidantes hi qui ex parte Romanorum erant, per noctem fugerunt et inglorii redierunt; quin et Vulgares metuentes reversi sunt.

Anno imperii sui secundo mense Septembrio castra movit imperator adversus Arabes, et profectus ab Amorio abiit Tarsum Ciliciæ. Cum autem venisset ad inaquosas turres, repedavit inanis mense Octobrio indictionis decimæ quintæ. Porro decimo octavo Kalendas Februarias rogatus imperator a propria matre et a multis optimatibus pronuntiat eam iterum imperatricem, et laude cum illo simul attollitur, ut a primordio Constantini et Heirenæ. Omnes quidem obediunt. Ast Armeniacorum thema pertinaciter instans ad hoc renititur, et quærit Alexium, qui paulo ante prætor in eis fuerat, et ab imperatore tunc evocatus et dignitate patricii honoratus penes ipsum degere videbatur. Hunc ergo propter hujusmodi requisitionem et quosdam sermones super illos dictos, quia videli-

cet regnaturus esset, cædens ac tondens in prætorio posuit.

Julio vero mense exercitum movit adversus Vulgares, et construxit castrum Marcellorum, et duodecimo Kalendarum Augustarum exivit Cardamus dominus Vulgariæ cum omni virtute sua, et statit in munitionibus. Fiducia vero fretus et a pseudoprophetis imperator credere persuasus quod ejus esset victoria, incircumspecte ac inordinate bellum infert, et valido vincitur Marte, fugatusque rediit in urbem, multis amissis non solum communis populi, sed et primatum, inter quos et Michael magistratus, Lachanodraco et Bardas patricius ac Stephanus protospatharius exstiterunt, Nicetas quoque ac Theognostus facti prætores, et homines regii non pauci. Sed et Pancratius pseudopropheta et astronomus, qui et victurum illum vaticinatus est. Abstulerunt autem Vulgares etiam sarcinam, pecunias, equos et aulæa una cum universo regio apparatu. Cum autem ordines collecti essent in urbe, consiliati sunt educere Nicephorum ex Cæsare et imperatorem statuere. Quo comperto Constantinus misit, et eduxit utrosque filios Constantini avi sui ad S. Mamam, et Nicephorum quidem oculis, Christophorum atque Nicetam Anthimumque atque Eudocium linguis privavit; cum quibus et prædictum Alexium patricium luminibus exorbavit, obediens maternis et prælati Stauracii patricii suadelis, ei asseverantium quod nisi hunc cæcum redderet, in imperatorem eum forent electuri. Facta est autem horum pœna mense Augusto, die Sabbati, indictionis decimæ quintæ, hora nona. Verumtamen non in longum Dei justitia hanc actionem dimisit inultam; post quinquennium namque eodem mense et eadem Sabbati die orbatur oculis a propria matre Constantinus idem.

Anno imperii Constantini tertio audientes Armeniaci de Alexio patricio quod cæcus fuerat factus, custodiæ mancipavere prætorem suum, Theodorum videlicet Camulianum patricium. Quo comperto imperator misit quidem primum ad eos nonnullos, post sanctum vero Pascha ipse per se movit exercitum contra eosdem Armeniacos una cum reliquis cunctis thematibus. Et septimo Kalendas Junias primæ indictionis, die sanctæ Pentecostes, cum proditos eos Armeniorum fraude, qui cum ipsis erant, debellasset atque vicisset, comprehendit illos, et interfecit Andronicum spatharium et turmarcham eorum, et Theophilum turmarcham atque Gregorium episcopum Sinopæ; reliquos vero rerum jacturis et proscriptionibus subdidit. Porro mille vinctos exercitus ipsorum introduxit per Blachernarum portam in urbem, quorum faciebus atramento et punctionibus suprascripsit: *Armeniacus insidiator*. Dispersit eos tam in Siciliam quam in cæteras insulas. Armenii sane, proditores eorum, nil ab imperatore honoris seu liberalitatis assecuti castrum Camachan Arabibus tradiderunt.

Anno imperii Constantini quarto ceperunt Arabes Thebesan castrum sub verbo, propter quod et principes ejus dimiserunt ad propria.

Anno imperii sui quinto Constantinus, odio habens Mariam uxorem suam, summissione matris suæ principatum appetentis et quo ab omnibus reprehensibilis judicaretur affectantis, coegit eam ut fieret monacha; quam cum inflexisset, totondit mense Januario. Et Aprili mense movit exercitum adversus Arabes, et mense Maio bellum iniens in occursu ipsorum, in loco qui dicitur Amusan, vicit, vertit, et hos insecutus est usque ad amnem. Et cum venisset Ephesum et apud Dei locum orationes fecisset, commercium nundinarum, quod centum erat auri librarum, indulsit ad famulatum S. Joannis apostoli. Augusto vero mense coronavit imperator Theodotem cubiculariam in Augustam, et desponsavit eam inique.

Anno imperii sui sexto, indictione prima, celebravit imperator Constantinus cum Theodote nuptiarum principia in palatio S. Mamæ per dies quadraginta prolongatarum. Mense vero Aprilis ejusdem indictionis nocturno tempore factus est terræ motus in insula Creta valde terribilis, mense autem Maio factus est Constantinopoli nimis horribilis. Cardamus præterea dominus Vulgariæ denuntiavit imperatori dicens: *Aut tribue mihi pacta, aut veniam ad auream usque portam, et demoliar Thracem*. Ast imperator posita equina in mappa stercora transmisit ei: *Qualia*, inquiens, *te decere pacta prævidi, transmisi tibi. Verum quia senex es, nolo ut fatigeris usque ad hæc loca, sed ego venio usque Marcella, et tu exi, et quidquid judicaverit Deus fiat*. Et cum misisset imperator ad ulteriora themata, congessit populum suum et venit usque Versinitiam, et Cardamus usque ad lucum Abrolevam; et cum formidaret, mansit in nemore. Ast imperator confortato populo suo abiit usque ad lucum Abrolevam, invitans eum per dies decem et septem. At ille non est ausus, sed repedavit fugax ad sua.

Eodem quoque anno et Arabes venerunt usque Amorium, et cum nihil profecissent, reversi sunt, præda in circumquaque regionibus facta.

Eodem autem anno Plato Sacudionis abbas se abscidit a communione Tarasii patriarchæ, pro eo quod imperatorem in communionem receperit, et institutori tondere uxorem ejus Mariam, et Joseph monacho et abbati monasterii quod appellatur Tanchatara coronare eum cum Theodote præceperit. Quod cum didicisset imperator, misso Bardanio patricio et scholarum domestico, atque Joanne comite Obsequii, Platonem introduxit in urbem, et reclusit intra claustra in templo principis militiæ quod est in palatio. Reliquos vero monachos cum nepotibus ejus, percussos exsilio relegavit apud Thessalonicam; quibus auxiliabatur mater imperatoris, tanquam his qui filio suo resistebant et confundebant.

Anno vero imperii sui septimo, mense vero Septembrio, egressus est imperator cum matre sua, ut calefieret apud Prusam. Octobrio vero mense natus est imperatori filius, quem nominavit Leonem. Quæ cum cognovisset imperator, derelicta matre apud Thermas una cum ordine regio universo atque principibus cursim in urbem regressus est. Quapropter hujus mater spatio reperto allocuta est et subtraxit muneribus ac repromissionibus agminum principes, ut deponeretur filius suus et ipsa singulariter imperaret, alios horum per se ipsam, alios vero per homines suos blandiens. Et attraxit ad se omnes, et præstolabatur congruum invenire diem. Interea Romæ obeunte Adriano papa consecratur Leo, vir honorabilissimus et per omnia reverendus. Mense vero Martio exivit imperator adversus Arabes, secum habens Stauracium patricium et cæteros amicos matris suæ, necnon et electam catervam expeditorum videlicet militum ex utriusque thematibus, viginti millia. Videntes hi qui circa Stauracium erant alacritatem populi et imperatoris, timuerunt ne forte bello inito ille vinceret et ipsi adinventis adversus eum frustrarentur insidiis. Ergo muneratis vigiliis persuaserunt eis mentiri, perhibendo Saracenos fugisse. Imperator itaque multum tristatus inefficax urbem ingressus est, et Kalendis Maiis mortuus est filius ejus Leo, et luxit eum vehementer. Porro decimo sexto Kalendas Augustas ab equestri agone ad S. Mamam transeunte, transmearunt adversus eum comprehendendum hi qui erant ex ordinibus, quos mater imperatoris fuerat allocuta. Quo ille cognito in chelandium suum ingressus est, et transmeavit ad Pylas, volens ad Orientalium thema confugere. Erant autem cum eo et matris suæ amici, quos ille sic esse penitus ignorabat. Præterea exivit ipse et mulier ejus usque ad Tritonem. Porro consilio inito amici matris ejus, qui cum ipso erant, dixerunt ad semetipsos : *Si coacervatus fuerit ei populus, non jam dominio constringetur, nec latere poterimus eum, et perdet nos.* Materque ipsius congregatis in palatio Eleutherii eis qui ex ordinibus sibi fuerant collocuti, introivit palatium, et cum didicisset populi ad imperatorem concursum, timuit nimis, et tractabat qualiter mitteret episcopos ad eum et acciperet verbum et sederet in angulo. Verum scripsit occulte ad amicos suos, qui cum eo erant, quia Nisi modum quemlibet feceritis et tradideritis eum, verba quæ habebitis mecum indicare habeo imperatori. At illi meteuntes tenuerunt eum ad preces, et in chelandium inducto eo Sabbato mane venerunt ad urbem, et incluserunt eum in domo purpurea, in qua et natus est, et circa horam nonam crudeliter et insanabiliter oculos ejus evellunt, ita ut hunc mors subsequens confestim exstingueret, consilio matris ejus et consiliariorum ipsius. Obtenebratus autem est sol per decem et septem dies, et non dedit radios suos, ita ut aberrarent naves et ferrentur, omnesque dicerent atque confiterentur quod propter imperatoris cæcitatem sol obcæcatus suos radios retraxerit. Et taliter de cætero imperat Heirene mater ejus.

Eodem etiam anno et Romæ cognati beatæ memoriæ Hadriani papæ commoventes populum tumultuati sunt contra Leonem papam, et tenentes cæcaverunt eum, non tamen penitus lumen ejus exstinguere potuerunt. At ille confugit ad Carolum Francorum regem, qui ultus est inimicos ejus amare, et iterum restituit illum in sedem suam. Cæterum vicem Carolo recompensans coronavit imperatorem in templo S. Petri apostoli, perungens oleo a capite usque ad pedes, et circumdans imperatoria veste atque corona, octavo Kalendas Januarias indictionis nonæ. Igitur Romanis iterum imperat Heirene annis quinque.

Anno itaque imperii sui Heirene primo, id est cum secundo imperare cœpisset, confestim dirigit Dorotheum hegumenum Chrysopolitanum et Constantinum chartophylacem ecclesiæ Magnæ ad Abimelech partes Cappadociæ depopulantem atque Galatiæ, intercedens pro pace; quod tamen factum non est. Et Octobrio mense quidam rebelles in custodia positis in palatio Contherapia filiis impugnantis Deum Constantini ad Magnam confugere persuadent ecclesiam, quasi petentes securitatem subsequentis indemnitatis suæ, quatenus per hujusmodi occasionem appellarent ex eis quemquam imperatorem. Et multo populo ad ecclesiam concurrente ingressus est Aetius eunuchus patricius, et eduxit eos verbo, nemine ad illos tendente, et exsilio damnaverunt eos apud Athenas. Duo autem patricii, Stauracius scilicet et Aetius, qui dilecti esse noscebantur imperatricis, facti sunt in alterutrum hostes, ita ut inimicitiam manifeste monstrarent, ambo intentionem habentes post mortem ejus cognatis suis imperium acquirendi.

Anno imperii Heirene secundo Abimelech exivit contra Romaniam, et misso expeditorum incursu descendit usque ad Magalina, et præoccupans in stabulis Stauracii equos imperatorio equitatui aptos sine læsione reversus est ; et reliqui descenderunt usque Lydiam, et multam consecuti sunt prædam.

Mense vero Martio septimæ indictionis voluit Acamirus Sclavinorum Belziciæ princeps pulsatus ab Helladicis educere filios Constantini, et ex eis promovere imperatorem. Cum autem hoc cognovisset imperatrix Heirene, mittit ad patricium Constantinum Serantapichum Theophylactum filium ejus, qui spatharius erat et nepos suus, et omnium oculos eruit, et dissipavit consilium eorum contra se nequiter adinventum. Porro Paschalis festivitatis feria secunda processit imperatrix a sanctis apostolis in curru aurato vecta, qui a quatuor equis albis trahebatur et a quatuor patriciis tenebatur, Bardano videlicet prætore Thracesiorum, Sisinnio prætore Thracæ, Niceta domestico scholarum et Constantino Boila, jactans liberaliter hypatiam.

Mense vero Maio infirmata est imperatrix pene ad mortem, et protenta est contentio eunuchorum. Aetius autem auxiliatus est Nicetæ patricio et scholarum domestico, et insequuntur severe Stauracium, credere facientes imperatricem quod imperium appeteret, ita ut atrociter irata illi, ascendens in palatium Tonchierium, dixerit rebellionis et simultatis sollicitatorem eum esse, et sibi celeris acquisitorem perditionis. Qui ad hæc apologia facta muniebat se ipsum. Insaniebat autem adversus Aetium et Nicetam jam dictos patricios.

Anno imperii Heirene tertio, mense Februario, indictione octava, jam dictus Stauracius tyrannidem ac simultatem in urbe regia construebat; scholarios, qui erant in ea, et excubitores una cum primis eorum pecuniis ac muneribus assumens ac placans. Heirene sane, pia imperatrix, silentio in Justiniani triclinio facto prohibuit omnem, qui militaret, adhærere Stauracio, et sic adepta sunt modicam tranquillitatem negotia. Aetius vero jam memoratus et Nicetas cum aliis quibusdam certatim adversabantur Stauracio, qui corde perculsus sanguinem per os emisit spumosum ex partibus pectoris et pulmonis. Hoc medici aspicientes mortale pronuntiaverunt. Ast adulatores et imperiti, non solum medici, sed et quidam pseudomonachi et divini, juramentis credere persuaserunt usque ad diem mortis ejus, quæ facta est mense Junio ipsius octavæ indictionis, quod victurus et regnaturus esset. Quibus ille innixus seditionem in Cappadociis construxit adversus Aetium fieri, quam non meruit vivens audire: post duos namque dies mortis ejus super hoc nuntius venit, et seditiosi comprehensi exsiliis sunt et animadversionibus subditi.

Anno imperii Heirene quarto, octavo Kalendas Januarias, indictionis nonæ, Carolus rex Francorum coronatus est a Leone papa, et cum voluisset contra Siciliam classibus præliari, se pœnituit, conjungi potius cum Heirene volens, legatis ad hoc directis sequenti anno, indictione decima. Martio vero mense nonæ indictionis Heirene pia imperatrix Byzantiis civilia donavit tributa, Abydique ac Hierii ea quæ dicuntur commercia relevavit, magnis super his et aliis multis beneficiis gratiarum actionibus freta.

Anno imperii Heirene quinto Aetius patricius liber a Stauracio factus, et ideo securitate potitus, imperium ad fratrem proprium transferre satagebat, quem et monostrategum fecit in Thrace simul et Macedonia, ipse ulteriora themata tenens, Orientales scilicet et Opsicin. Cum ergo elatione refertus esset, eos principes, qui sublimiores erant, dehonestans pro nihilo reputabat, qui et valde mœsti adversus eos effecti, simultatem contra imperatricem meditantes, hanc in opus duxerunt. Pervenerunt autem apocrisiarii a Carolo et Leone papa directi ad Heirenem piissimam, postulantes ut jungeretur illi ad nuptias et uniret eoa et hesperia; quæ profecto obaudisset, nisi Aetius iste, qui sæpe dictus est, inhibuisset, prævalens et imperium in proprium, sicut prædictum est, fratrem usurpans.

Sequenti autem anno, qui est primus imperii Nicephori, pridie Kalendas Novembrias indictionis undecimæ, quarta noctis hora, cum feria secunda lucescit, idem Nicephorus cum patricius esset et logotheta generalis, tyrannidem adversus Heirenem piissimam concitavit, Deo quidem ineffabilibus ob nostrorum multitudinem peccatorum judiciis indulgente, cooperantibus ei Niceta patricio et domestico scholarum, et Sisinnio patricio fratre ipsius, viris perjuris ac fraudulentis Triphyliis. Erant autem cum illis et Leo patricius Serantapichus, et Gregorius patricius Musulacii, et Theoctistus patricius et quæstor, atque Petrus patricius, seducentes quosdam ex populo, qui erant ex ordinibus. Cumque venissent ad portam quæ dicta est Chalce, custodesque falso ac subito decepissent, persuaserunt eis ut crederent quod ab ipsa fuerint destinati, quatenus imperatorem eumdem Nicephorum appellarent, eo quod Aetius patricius sibi vim inferret ad annuntiandum Leonem fratrem suum imperatorem. Qui mendacio tanto credentes, imperatorem pariter pronuntiaverunt eum qui erat tyrannus. Taliter ergo ad magnum palatium iidem patricii venientes ingressi sunt illud, indeque per totam urbem ignobiles et servos dirigentes acclamationem fecerunt ante mediam noctem, et custodes in circuitu palatii, quod Tentu Eleutherii nuncupatur, posuerunt, ubi eam contigit esse. Diluculo sane accersientes eam concluserunt in majori palatio, et ita processerunt ad Magnam ecclesiam ad coronandum scelestum. Convenit interea universa multitudo urbis, et omnes super his quæ agebantur moleste ferebant, maledicentes coronanti et coronando cunctisque congratulantibus eis. Et quidem cum religione ac ratione viventes divinum mirabantur judicium, qualiter eam permiserit, quæ pro recta fide more martyrum agonizaverat, a subulco expelli, præsertim cum ei devotissimi ejus præcipue adhærere propter avaritiam proposuerint, Leo scilicet eunuchus, patricius et sacellarius Sinopeos et Deo perosi Triphylii atque patricii, qui superius dicti sunt, qui donis plurimis ab illa ditati sunt, et cum ea sæpe convescentes, et adulationibus cum juramentis horribilibus certam reddentes, omnibus mundi rebus se necessariorem reputare, quam haberent erga illam, benevolentiam affirmabant. Alii autem ut in ecstasi facti, gestorum certitudinem horum minime sentientes, somnium se videre putabant. Alii autem, qui duntaxat perpendere bene sciebant, præteritam felicitatem beatificabant et futuram per tyrannidem infelicitatem lugebant, maxime hi qui maligni voti tyranni experientiam quamdam ante perceperant. Porro universos communiter possidebat caligo et sine consolatione mentis defectio, ne per singula miserandæ illius

diei deformia verba scribens protelem sermonem. A Denique sequenti die sumptis quibusdam ex patriciis ascendit ad imperatricem custodiæ mancipatam, simulans, ut ei moris erat, falsam benignitatem, per quam et plures decepit, et excusans se quod invitus ad principatum conscenderit nec hunc unquam desideraverit : maledicebat autem his qui se provexerant et illam insidiis appetiverant, ut proditor Dominum, postquam cum ipso cœnaverit; quos et imitatores illius exsistere testabatur. Ostensis etiam nigris calceamentis, amare se talibus uti præter leges imperatorias affirmabat; fiduciamque habere dolose monebat eam, et cum juramentis, de omni corporali requie, quam consequi dominam a servo deceret; nullamque arbitrari ærumnam casus B illius exhortabatur. Commonebat postremo nil occulere a se imperialium thesaurorum, et damnabat avaritiæ vitium, hoc illam habere non ferens: languebat enim eo vehementer omnia devorans, omnemque in auro spem et fiduciam ponens. At vero sapiens et Deo dilecta Heirene, quamvis congrueret ut passione tam repentinæ commutationis utpote mulier teneretur, forti et sapienti prudentia dixit ad eum, qui heri quidem servus perjurus fuerat, hodie vero solers et seditiosus ac impudens habebatur : *Ego quidem, o homo, Deum deputo pridem, cum essem orphana, exaltasse me, et deinde super solium imperii, licet essem indigna, provexisse me. Causam vero depositionis meæ mihimet applico et peccatis meis ascribo. In cunctis* C *autem ac modis omnibus sit nomen Domini benedictum, solius Regis regum et Domini dominorum. Porro modum promotionis tuæ Deo reddo, quo excepto nil fieri credidi. Verumtamen delatas mihi contra te super dignitate, qua nunc circumdaris, auditiones non ignoras; quas veras fuisse rerum finis ostendit, quasque si moleste tulissem, facile mihi erat interficiendi te. Sed modo juramentis tuis fidendo, modo tibi parcendo, multos mihi devotos parvipendi, Deo quæ mea sunt dans, per quem reges regnant et potentes obtinent terram. Sed et nunc, cum sis pius et ab ipso provectus, te ut imperatorem adoro, et peto meæ parcere infirmitati. Et concede mihi a me constructam Eleutherii domum in reconciliationem incomparabilis calamitatis meæ.* At ille ait: *Et si hoc* D *vis fieri tibi, jura mihi per omnem divinam virtutem non absconsuram te quidquam ex thesauris imperii, et adimpleo postulationem tuam, et omnem tibi placationem et requiem facio.* Quæ juravit ei ad pretiosa et vivifica ligna, quia Non celabo te usque ad obolum unum; quod et fecit. Verum ille, quod desiderabat adeptus, protinus exsilio relegavit eam penes insulam principis, in monasterio quod ipsa ædificaverat, cum adhuc essent in urbe missi Caroli et quæ agebantur aspicerent. Vorax igitur iste, cunctorum imperio percepto, nec saltem parum quid valuit hypocrisi tegere inditam malitiam et avaritiam suam, sed quasi recisurus injustitiam, nequam in Magnaura et injustum constituit fore judicium. Intentio namque tyranno erat, ut ipsæ res ostenderunt, non pauperibus jura tribuendi, sed per hoc omnes qui magni erant inhonorandi (89) et captivandi, et ad se quæ cunctorum erant impie transferendi; quod et fecit. Videns autem omnes adversus se contristatos, et pavens ne forte memores Heirenæ piæ beneficiorum asciscerent eam iterum ad imperium, Novembrio mense, hieme nimium imminente gravi, non est ipsius misertus immisericors ille, sed exsilio deportari præcepit in insulam Lesbum et cautissime custodiri, quin et a nemine penitus contueri. Porro pridie Kalendas Maias mortuus est Niceta Triphylius, ut aiunt, a Nicephoro veneno exstinctus. Et Nonis Maiis, feria quinta, cum Nicephorus ad suburbana Chalcedonis exiisset equumque mansuetum et mitissimum asendisset, hunc ex Dei providentia dejiciens dextrum pedem ipsius contrivit. At vero decimo quarto Kalendas Augustas, feria quarta, hora prima, Bardanes patricius et prætor Orientalium, qui cognominatus est Turcus, appellatus est imperator ab omnibus ultra sitis thematibus. Qui multum renisus ut evaderet illos minime valuit, et descendens usque ad Chrysopolim, cum circuisset diebus octo et minime fuisset receptus, rediit usque ad Malagma. Qui metuens Deum, et recogitans ne forte per se mactatio Christianorum efficeretur, misit ad Nicephorum, et accepto verbo in scriptis propriæ manus ejus, in quo et Tarasius sanctissimus et patriarcha et omnes patricii subscripserunt, quod illæsus et indemnis cum omnibus qui secum erant foret servandus, sexto Idus Septembrias media nocte clam fugiens descendit ad Cium Bithyniæ in monasterium Heraclii, et invento chelandio, quod ab imperatore super hoc fuerat missum, tonsus est et indutus stola monachica; et ingressus illud abiit in insulam, quæ dicebatur prima, in qua ædificaverat monasterium, opinatus quod veritus foret terribile verbum quod dederat sibi contemptibilis Nicephorus, et in nullo esset lædendus. At ille primo quidem denudat illum substantia ejus, et occasione accepta omnes thematum principes et habitatores; quosdam autem et de regia urbe captivavit, exercitum autem roga privatum deseruit. Verum quis sermo enarrare condigne sufficiet opera, quæ diebus illis ab eo sunt gesta per indulgentiam Dei propter commissa nostra? Nona die Augusti mensis undecimæ indictionis defuncta est imperatrix Heirene in exsilio insulæ Lesbi, et translatum est corpus ejus in insulam principis, in monasterium quod ipsa construxit.

Mundi anno 6246, divinæ incarnationis anno 746,

NOTÆ.

(89) *Inhonorandi*, ἀτιμάσαι. Tertullianus *De fuga in persecut.*, « inhonores illum; » et *inhonorabilis* apud eumdem. S Ignatius ep. ad Philad., ἀτιμάσαντες αὐτούς. Vet. int. « inhonoraverunt ipsos; » alii *dehonorare* vertunt. FABR.

anno imperii sui secundo Nicephorus coronavit Stauracium filium suum per Tarasium sanctissimum patriarcham in ambone Majoris ecclesiæ in imperatorem, cum esset inutilis ad tantam modis omnibus dignitatem, tam scilicet aspectu quam robore simul et sensu. Cæterum Nicephorus, qui nunquam usquam veritatem servavit, Lycaonenses quosdam, imo vero Lycanthropos, concordes et consentaneos ad Proten insulam mittens, jussit eos noctu hanc ascendere et prædictum, quasi se ignorante, luminibus privare Bardanum, et post facinus ad ecclesiam fugere. Quo facto tam patriarcha et senatus quam omnes Deum timentes acriter doluerunt. Ast imperator nequissimus Nicephorus cum juramentis omnes primores Lycaonenses simulatus, exquirebat in eos, ut putabatur, ulturus, omnia secundum ostentationem et nihil secundum Deum jugiter agens. Erat enim illi præcipue cum reliquis prævaricationibus et hujuscemodi quoque mentis idioma, per quod videlicet et ante imperium multos seduxit: verumtamen in ridiculum habebatur hoc ejus liquido scientibus studium, ita ut impudentia multa semper caligosa et polluta facies ejus tunc inaccessibilis fieret per dies septem, eo dolose intra cubiculum imperatorium ejulante: nam et naturaliter ei muliebres aderant lacrymæ, quas multis pravis et pseudochristianis inesse procul dubio constat, quanquam plurimos non latuerit. Mense vero Augusto cum adversus Arabes exiisset, occurrit eis apud Chrason Phrygiæ, et inito bello superatur, multisque amissis propemodum et ipse vivus foret capiendus, nisi principum quidam fortissimi hunc a necessitate vix salvare prævaluissent.

Anno imperii Nicephori tertio, simultate facta in Persica, descendit Arabum dux pacificaturus eos. Nicephorus autem spatio reperto ædificavit Ancyram Galatiæ et Thebasan et Andrasum. Misit etiam et cursus, qui revertuntur nihil proficientes, sed et contra potius plurimos admittentes.

Anno imperii Nicephori quarto, duodecimo Kalendas Martias, Tarasius sanctissimus patriarcha Constantinopolitanus gloriose diem clausit extremum, et elatum est lipsanum ejus in angustum ponti, et sepultum est in monasterio quod ipse construxerat, quarta feria primæ jejuniorum hebdomadis. Et mense Aprili, die Dominico sancti Paschæ, consecratus est sanctissimus patriarcha Nicephorus a secretis, electione totius populi ac sacerdotum insuper et imperatorum. Sane Plato ac Theodorus hegumeni monasterii Studii non consenserunt consecrationi Nicephori, sed et oppido restiterunt, schisma meditantes, causam veluti rationabilem habentes, quod ex laicis non oporteat repente ad episcopatum accelerare. Quos imperator Nicephorus urbe pellere volens correctus est, quibusdam consilium dantibus, asseverando non fore laudabilem patriarchæ creationem, si prædictorum rejectio et tanti destructio fieret monasterii, sepingentorum videlicet circiter monachorum sub Theodori regimine ordinatorum.

Eodem quoque anno movit exercitum Aaron Arabum dux adversus Romaniam, in virtute gravi, trecentorum videlicet millium, tam a Maurophoris, quam Syria et Palæstina et Libya coacervata. Et cum venisset Tyana, ædificavit domum blasphemiæ, et obsidens cepit tunc Heraclios castrum, quod erat valde munitum, et Thebasan et Malocopean et Sideropelum et Anandarasum. Misit autem cursum sexaginta millium bellatorum, et descendit usque Ancyram, et hac visa reversus est. Ast imperator Nicephorus metu et impossibilitate detentus exivit, et ipse in desperatione fortia infortunii demonstraturus. Et multis trophæis factis misit ad Aaron metropolitam Synadorum et Petrum hegumenum Gulæi et Gregorium œconomum Amastræ, postulans fieri pacem. Et multum disputantibus eis, firmaverunt pacem, ut per unumquemque annum tribueret illis trecenta millia numismatum, et tria numismata in tributum capitis imperatoris, et tria filii ejus; quibus acceptis Aaron jucundatus est, et exsultavit plus quam si dena millia suscepisset talenta, tanquam qui subegisset Romanorum imperium. Porro convenit inter eos castra, quæ destructa fuerant, non reædificanda. Cumque Arabes reversi fuissent, construxit eadem continuo castra, et præmunivit. Quo comperto Aaron misit iterum, et recepit Thebasan, missoque stolo in Cyprum ecclesias destruxit, Cyprios emigravit, et multo excidio facto pacem dissolvit.

Anno imperii sui quinto castra movit Nicephorus contra Vulgares. Et cum venisset Hadrianopolim, et sensisset quod simultatem contra se imperatorii homines et quidam ex ordinibus meditarentur, inefficax repedavit, nihil proficiens, nisi quod tantum ultionem contribulibus intulit, horum multos cædibus, exsiliis et proscriptionibus rerum submittens.

Anno imperii Nicephori sexto, mense Septembrio, Aaron Arabum dux cum classi contra Rhodum Cumeid direxit; qui cum subito transmeasset Rhodumque pervenisset, multum in ea excidium fecit. Verumtamen municipium quod in ipsa erat, non impugnatum remansit. Cum autem ipse remearet, evidenter impugnatus est a sancto et miraculorum patratore Nicolao. Cum enim Myra venisset et sacram ejus arcam conterere tentavisset, aliam pro illa contrivit. Moxque classim multa ventorum et marinorum fluctuum, tonitruorum quoque ac fulgurum inæqualitas comprehendit, ita ut plurimæ scaphæ conquassarentur, ipseque impugnator Dei Cumeid virtutem sancti cognosceret et periculum præter spem evaderet. Porro decimo tertio Kalendas Januarias Nicephorus post multam electionem virginum, ex omni potestate sibi subdita, causa copulandi Stauracium filium suum conjugi factam, Theophanam Atheniensem, agnatam B. Heirenæ, quæ viro desponsata erat et sæpe cum ipso cubaverat, separavit ab eodem viro, et ipsi Stauracio

misero copulavit impudenter, ut in aliis, et in hoc quoque prævaricator effectus. Alias vero duas ista pulchriores, quas cum ea elegerat, manifeste corrupit in eisdem nuptiarum diebus, ab omnibus idem obscenus irrisus. Denique Februario mense simultatem excogitantes adversus eum multi ex proceribus, Arsabir quæstorem et patricium, virum pium et rationabilissimum, elegerunt. Quod cum multiformis Nicephorus agnovisset, ipsum quidem cæsum et tonsum monachum fecit et exsilio relegandum in Bithyniam misit, reliquos autem cædibus et tonsuris et publicationibus insuper et exsiliis subdidit, non solum mundialis vitæ principes, sed et episcopos sanctos et monachos, necnon et Majoris ecclesiæ syncellum et sacellarium et chartophylacem, viros rationabiles et reverentia dignos.

Anno imperii Nicephori septimo Aaron Arabum dux mortuus est in interiore Perside, quæ vocatur Chirsusan, et suscepit principatum Maumed filius ejus scrupulosus per omnia, contra quem Abdelas frater ejus seditionem concitans intestini belli factus est auctor. Et hinc hi qui in Syria et Ægypto ac Libya erant, in diversos incisi principatus, tum publicas res quam alterutros subverterunt, mactationibus et rapinis ac diversis flagitiis contra se contraque subditos Christianos confusi. Ac per hoc ecclesiæ, quæ in sancta Christi Dei nostri erant civitate, desertæ factæ sunt, et monasteria duarum magnarum Laurarum (90), sanctæ videlicet memoriæ Charitonis et Cyriaci atque S. Sabæ, necnon et reliqua cœnobia SS. Euthymii et Theodosii. Theodorus autem hegumenus Studii et Joseph frater ejus, archiepiscopus Thessalonicensis, una cum Platone inclauso et cæteris monachis suis a communione recesserunt Nicephori sanctissimi patriarchæ propter Joseph vicedominum, qui prævaricatorie coronaverat Constantinum et Theodotem. Tunc Nicephorus imperator occasione percepta, cum episcopos multos et hegumenos congregasset, synodum adversus illos celebrari præcepit, per quam monasterio et urbe dejecti exsilio sunt destinati, mense Januario, indictione secunda.

Eodem etiam anno dum roga penes Stromonem amnem populo distribueretur, irruentes Vulgares hanc ademerunt, auri libras centum et mille, multumque populum occiderunt cum prætore atque principibus. Erant enim et cæterorum thematum ibidem taxati principes non pauci, qui omnes illic periere. Ceperunt autem et totam sarcinam, et ita reversi sunt.

Eodemque anno ante solemnitatem sancti Paschæ Crumnus Vulgarum dux, acie contra Sardicam di-

A recta, dolo hanc cepit verbo, ex militiis Romaicis interfectis sex millibus, absque multitudine privatorum (91). Nicephorus autem quasi adversus eum tertia feria hebdomadæ salutaris passionis egressus dignum quidem sermone nihil omnino gessit. Hos autem principes, qui de cæde salvati sunt, verbum salutis deposcunt, cum dare dedignatus fuisset, ad hostes confugere compulit, inter quos erat et Eumathius spatharius, mechanicæ artis expers (92). Ast Nicephorus præ multo dedecore juratoriis sacris regiæ urbi persuadere satagebat, ut crederet quod festivitatem Paschæ in aula Crumni celebraverit. Præterea cum civitatem Sardicam, quæ destructa erat, ædificare voluisset, multitudinibus resistentibus, timens. . . . persuadendum turbis imperatorem postulare super ædificio. At illi senso ingenio, ut ex aequam illius argumentationibus subministrato, tumultuantur adversus eum et adversus principes suos per horas sex, et irruentes rumpunt tabernacula ipsorum. Cum autem venissent usque ad imperatorium, injuriis et maledictis hunc multis submittunt, ulterius se non sufferre immensam avaritiam et nequam moliminis ejus animum dejerantes. At ille repentino simultatis pavore perterritus surrexit a mensa. Et primo quidem per Nicephorum ac Petrum patricios juramentis et persuadilibus verbis sedare conabatur exercitum. At illi modica quiete potiti quemdam collem ceperunt, et actus quem per se manibus habebant obliti sunt, *Kyrie eleison*, exclamantes, ac si super quodam terræ motu imbriumve defectu. Ille autem utpote semper ad omne malum paratus, clandestinis muneribus noctu multis ex principibus pellectis, in crastinum ipse per se ipsum medius veniens allocutus est turbas de omni tranquillitate, ac super æquali erga natos eorum affectu juramentis horribilibus eos certificans, et continuo regiam pervenit ad urbem, Theodosio patricio ac primoscrinio, cognomento Salibaran, deserto ad perdiscendum ex alterutris eos qui seditionem patraverant. Cumque multitudines reverterentur, rogas eis apud S. Mamam se tribuere fingens, cædibus et tonsuris ac exsiliis multis ex eis punitis, Chrysopolim reliquos transduxit, calcans tanta et tam horribilia juramenta. Illi vero propter ærumnam ignæum fluvium meatum appellaverunt.

Anno imperii sui octavo Nicephorus post impias animadversiones militias prorsus humiliare tractans Christianos exsules ex omni themate in Sclaviniam fieri jussit, horum autem substantias venumdari. Et erat hæc res captivitate non minor, multis ex amentia blasphemantibus et inimicorum incursus poscentibus, aliis nihilominus circa parentalia se-

NOTÆ.

(90) Laura monasterium. Synodus Nicæna act. 1. ex libro S. Sabæ: δι' Ἀναστασίου τοῦ δουκὸς τῆς νέας λαύρας αὐτοὺς ἐξέωσε. Metaphrastes Sept. in Charit. τὴν ἤδη μνημονευθεῖσαν ἱερὰν λαύραν οἰκοδομεῖ. Adde Constantinum *De admin. imp.* p. 53 ed. primæ, Nicephorum Callistum t. 2, p. 555 et 561, Jo. Moschum Limonarii c. 4. Anonymus in Constantino Leonis F. ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥωμανὸς ἀποστείλας εἰς πάντα τὰ μοναστήρια καὶ τὰς λαύρας. FABR.

(91) Privati opponuntur militibus. Glossæ: ἰδιώτης ὁ κοινός. Privatus paganus, plebeius. ID.

(92) *Expers*] peritus. Dositheus magister in *Glossario*: expers, gnarus, sciens. *Glossarium Latino-Græcum*: expers, ἄπειρος καὶ ἔμπειρος. ID

pulcra lamentantibus et defunctos beatos asseverantibus. Fuerunt autem et qui suspendiis usi sunt, ut a malis eriperentur. Etenim immobilia, quæ inerant, sibi secum ferre non poterant, et substantiam, quam ex parentalibus doloribus possederant perditam contemplabantur, et impossibilitas omnis omnes habebat. Hæc quidem inchoata sunt a Septembrio mense, porro circa Pascha finita sunt. Secundam vero cum hac afflictionem admovens, militare præcepit egenos et armari adversus compatriotas, conferre nihilominus etiam decem et octo ac dimidium numisma per singulos fisco, una cum omni proximitate tributa publica. Tertiam malignitatem inferens jussit perpendere et augeri horum tributa, et præstare chartiaticorum causa siliquas binas. Et ad quartam nequitiam suam reditus omnes augeri præcepit. Quinta vero afflictione illata a venerabilium domorum inquilinis, orphanotrophii scilicet et hospitalium, gerocomiorum quoque ac ecclesiarum et monasteriorum regalium, per singulos focos census exigi a primo tyrannidis ejus anno præcepit. Cæterum quæquæ meliora erant in rebus, in regiam curatoriam deferri jubebat. Sextam commovens afflictionem, inspici a prætoribus jubet eos qui ex paupertate repente creati essent, et ab his pecunias exigi quasi ab inventoribus thesaurorum. Septimam quoque adinveniens eos qui ante 20 annos invenerant, et usque adhuc dolium aut vas quodcunque, omnibus propriis privari pecuniis. Octavam, eos qui ex avis vel patribus hæreditaverant et divisa substantia pauperes facti fuerant, ex eisdem annis 20 redhibitionem publico præbere jubebat. Et eos qui emerant extra Abydum corpora servilia, bina numismata in tributum dare præcepit, maxime illos qui in Dodecaniso erant. Nonam, naucleros, qui habitabant maritima, et maxime minoris Asiæ, nunquam terreno labore viventes, emere de rebus quæ ab illo rapiebantur cogebat, utcunque appretiarentur ab ipso. Decimam, insignibus Constantinopoleos naucleriis collectis dedit ad usuram quatuor siliquarum numisma, cum auri librarum duodecim persolverent, simul et consueta commercia. Hæc ex multis mihi summatim pauca descripta sunt, significanti multimodum ejus ad omnem speciem avaritiæ molimen. Quæ enim in regia urbe primoribus mediocribus et exiguis ostensa sunt mala, nequeunt scribi, alios quidem eo investigante qualiter domi viverent, ac submittente malignorum quosdam servorum derogandi dominis, et in primordiis quasi dubitante super his quæ dicebantur, deinde vero affirmante calumniam. Id ipsum autem et super ignobilibus gerebat, dignos honoribus judicans detrahentes. Præterea domorum multos habitatorum a prima in tertiam generationem subvertebat, spe fretus quod quanto celerius ruerent, tanto has ipse foret hæreditate citius possessurus. Dignum autem est ut et hoc causa voluptatis seu paradigmatis memoriæ commendemus. Cerularius quidam erat in foro ex laboribus suis locuples et nihil egens. Quo accersito omnium vorax imperator ait : *Pone manum tuam in vertice meo, et jura quantum tibi sit aurum.* Qui parum tanquam indignus recusans, coactus est ab eo facere hoc. et centum libras se dixit habere, quas eadem hora præcepit afferri, dicens : *Tu quid opus habes sollicitari? prande mecum, et tolle libras decem, et his vade contentus.*

Anno imperii sui nono Nicephorus contra Christianos adinventiones extendit, inspectiones sine Deo in emptionibus animantium, diversorum pabulorum ac fructuum injustas, titulationes et jacturas principum, fenerationes in navibus, qui omnibus legem ponebat ne ad usuram quidquam tribueretur, et alia dena millia malorum commenta, quorum particularis historia onerosa est his qui compendiosas discere causas exquirunt. Kal. autem Octobribus, tertia feria, evaginato quidam dissipatus in habitu monachi gladio cujusdam militantium cucurrit in palatium, Nicephorum interficere quærens. Duo vero ex his qui circumstabant, irruentes in eum, atrociter vulnerati sunt ab illo. Comprehensus autem et multis pœnis affectus excusavit se, dæmonium habere prætendens, nullumque prorsus accusans. At ille hunc in ligno munivit cum patientibus. Multi ergo deinceps augurati sunt, enormis fore mali hoc signum asseverantes tam imperantibus quam subjectis, quemadmodum et in impio Nestorio factum est. Manichæorum vero, qui nunc Pauliciani et Athingani dicuntur, quique in Phrygia et Lycaonia constituti confines et vicini ejus habebantur, amicus ferventissimus erat, responsis eorum semper et immolationibus congratulatus, in quibus, et quando Bardanus patricius contra se insurrexit, his advocatis hunc molitionibus ipsorum subegit. Taurum quippe in quodam lacu ferreo palo cornibus alligans ad terram incurvatum, sic dum mugiret et volutaretur occidi fecit, hujusque vestem in mola versa vice molens et incantationibus usus victoriam tulit, permittente Deo propter multitudinem peccatorum nostrorum. Isti locum sub imperio ejus adepti sunt intrepide conversandi; unde multi leviorum infandis eorum corrupti sunt sectis. In Exacionio vero quidam falsus eremita Nicolaus nomine et quidam cum eo blasphemi facti fuerant etiam recti sermonis venerabiliumque imaginum adversarii, quos Nicephorus defendebat, et summum sacerdotem omnesque secundum Deum viventes tristes hac pro causa reddebat. Sæpe namque adversus eos queritantibus indignatus est, inimicitias invicem coagitantibus valde congratulans, deridens omnem Christianum proximum diligentem veluti divinorum mandatorum eversor ; cui studium erat judicia irrationabilia et rationabilia contra omnem hominem in Magnauræ pœnalio commovendi, quæ nemo vacaret agere adversus impietates ejus. Denique militares principes more servorum uti episcopis et in-

ferioris ordinis clericis jussit, audituros episcopia et monasteria, et his quæ eorum essent auctorabiliter abusuros; eosque qui a sæculo divinis contulerant obsequiis aurea vel argentea vasa vituperabat, et ecclesiarum quæque sacrata pro communibus haberi dignum fore dogmatizabat, instar Judæ tale quid super Dominico decernentis unguento. Antecessores vero suos imperatores universos velut improvidos accusabat, generaliter omnium providentiam auferens, simul et dicens neminem posse imperantem circumveniri, si voluerit is qui imperat strenue principatum tenere. Sed vanus factus est in cogitationibus suis divinitus occidendus. Interea mense Februario ejusdem decimæ quartæ indictionis, primo sabbato jejuniorum, obvii facti Saraceni penes Euchaitam Leoni prætori Armeniacorum, deferenti thematis rogam, hanc abstulerunt cum multitudine populi copiosa. Talenta vero erant sexdecim, quæ sunt libræ mille et trecentæ. Et nec sic redargutus Nicephorus ab avaritia sua cessavit. In his ergo signis novus Achab non eruditus; qui contra, Phalaride ac Mida ambitiosior factus, contra Vulgares prælium præparat una cum Stauracio filio suo. Et Julio mense a regia urbe digressus, jussit Nicetæ patricio et generali logothetæ publicos ecclesiarum et monasteriorum census imponere, et octo annorum præteritorum redhibitiones a principum domibus exigere, et erat lamentum magnum. Cum autem querimoniam audiret a quodam proprio famulo, Theodosio videlicet Salibara patricio dicente sibi : *Omnes, o domine, contra nos clamant, et in tempore tentationis omnes casui nostro congratulabuntur*, ait ad eum : *Si Deus obdurans obduravit cor meum ut Pharao, quid boni erit his qui sub manu mea sunt? a Nicephoro, Theodosi, noli exspectare præter quæ a te conspiciuntur.* Hæc Dominus novit. Ipse ego conscriptor horum viva voce audivi a Theodosio. Collectis itaque militiis, non solum ex Thrace, verum etiam ex ulterioribus, cum his etiam egenos pedites cum propriis stipendiis contra Vulgares, fundis et virgis armatos et blasphemantes minavit. Crumnus autem multitudines timens, cum esset Marcellis, petebat pacem. At ille nequam consiliis et paria consentientium consiliorum suorum suasionibus prohibitus est, et post multos anfractus per avia loca præcipitanter, temerarius simul et pavidus, ingreditur Vulgariam decimo tertio Kalendas Augustas, cum Sirius appareret cuncta consumens, frequenter affatus, *Quis ibit*, inquiens, *et decipiet Achab, quia sive Deus sive adversarius trahit me nolentem?* Porro priusquam ingressus fuisset Vulgariam, Byzantius hujus dilectus famulus ad Crumnum a Marcellis confugit, secum subrepta veste imperiali et auri libris centum. Multi autem hujus fugam in malum Nicephori auspicati sunt. Tribus quippe diebus post primos conflictus se prosperari opinatus non prospera facienti Deo victoriam ascribebat, sed Stauracii solius bonam fortunam bonumque consilium prædicabat, et principibus, qui introitum inhibuerant, minabatur. Irrationabilia quæque animantia, infantes et omnem ætatem immisericorditer occidi præcepit, et mortua comprovincialium corpora insepulta dimisit, solius spoliorum collectionis diligentiam faciens. Claves autem et signacula penetralibus Crumni superimponebat, ea ut propria de cætero muniens. Aures etiam et cæterorum Christianorum membra, qui saltem tetigissent quidquam ex spoliis, abscidebat, et aulam incendit quæ dicebatur cortis Crumni, cum ipse vehementer esset humiliatus, et significasset dicens : *Ecce vicisti. Tolle ergo quidquid tibi placabile fuerit, et egredere in pace.* At ille, cum pacis esset inimicus, hanc admittere noluit. In quibus sæviens ille in regionis introitus et exitus lignea munimina mittens maceria circumdabat atque tutavit. Nicephorus autem hoc comperto mox attonitus, quidnam ageret circumiens ignorabat, et his qui simul aderant futuram perditionem prædicebat, asseverans : *Etiam si pennati facti fuerimus, se nemo speret exitium evasurum.* Hæc autem molimina erant per dies duos, quintam videlicet et sextam feriam; et nocte sabbati turbationes et turbarum armatarum circa Nicephorum et eos qui cum ipso erant auditæ acies omnes enervaverunt. Ante diei ergo principium supervenientes Barbari contra tabernaculum Nicephori et magnates qui cum ipso erant, hunc miserabiliter interficiunt; inter quos erant Aetius Petrus, et Sisinnius Triphyles patricii, atque Theodosius Halibaras patricius, qui contristavit et multa beatæ mala ostendit Heirenæ; necnon et Eparchus patricius, et Romanus patricius ac prætor Orientalium, multique alii protospatharii et spatharii; quin et ordinum principes, et excubitus domesticus seu drungarius imperialis vigiliæ, simul et Thracæ prætor, et multi principes thematum cum infinitis populis. Omnisque Christianorum corrupta est species; arma quoque omnia perierunt et imperii vasa. Porro talis diei deformia verba absit Christiani ulterius videant, utpote omne lamentum excedentia. Facta vero sunt hæc septimo Kalendas Augustas indictionis quartæ. Caput autem Nicephori Crumnus recisum suspendit diebus multis in ligno in ostentationem ad se adventantium nationum et confusionem omnium nostrorum. Post hæc sane accipiens hoc, et os denudans argentoque forinsecus induens, bibere in eo Sclavinorum principes fecit gloriatus. Verum licet multæ viduæ ac orphani uno die fuerint facti et lamentatio intolerabilis haberetur, hujus tamen occisio multorum facta est consolatio. Modum vero hujus occisionis nullus eorum qui salvati sunt liquidius enarravit. Ferunt quidam quod et Christiani hunc cadentem lapidibus impetierint, et effeminatorum virorum, servorum scilicet ejus, cum quibus et concumbebat, alii quidem igne valli, alii vero gladiis periere cum ipso. Hujus principatu Christiani graviorem nullo tempore consecuti sunt. Omnes

enim qui ante se imperarunt ambitionibus et luxuriis atque barbaricis crudelitatibus superavit'; de quibus per singula prosequi et posteris incredibile et nobis erit laboriosum. Verumtamen ex fimbria textura manifesta, juxta proverbium. Vulneratur autem et Stauracius filius ejus periculose in dextera colli parte, et vix a pugna vivus exivit, et venit Hadrianopolim atrociter a plaga colaphizatus. At vero Stephanus patricius et scholarum domesticus, cum adesset quoque Theoctistus magister, pronuntiavit Stauracium imperatorem; et disputavit populo, qui salvatus fuerat, contra proprium patrem suum; qui oppido delectati sunt. Michael sane curopalatius, illæsus exsuperans, admodum ab amicis rogatus est ut imperator appellaretur, et non admisit ob juramenta præstita Nicephoro atque Stauracio. Huic Stephanus domesticus resultabat spe vitæ Stauracii. Theoctistus vero magister satagebat pro imperio Michaelis. Porro Stauracius per urinam sanguine immensurate prorumpente arefactus est femoribus simul et tibiis, adeo ut phorio veniret Byzantium. Hunc Nicephorus patriarcha valido amans affectu, consilium dabat ei ut Deum placaret, et eos qui avaritia prægravati essent a patre suo consolaretur. Ad quem paterni sensus germanus hæres dicebat non se posse plus tribus reddere talentis. Hæc autem erat exilis pars injustitiarum illius: verumtamen et circa hæc pigritabatur, vivere fidens. Cum autem fœdus illibatum more paternæ mentis circa neminem conservaret, frequentius dehonestationibus submittebat Theoctistum magistratum et domesticum Stephanum ac Michaelem curopalaten, avertens omnino et Procopiam sororem suam ut insidiantem sibi Theophani Augustæ submissionibus. Mox quoque misera per beatæ imitationem Heirenæ obtinere sperabat imperium, cum sine liberis esset. At vero Stauracius se videns insanabiliter habitum, imperium uxori acquirere festinabat aut Vulgare imperium excitare in Christianos supra præcedentia mala. Super quo paventes Nicephorus patriarcha et Theoctistus magistratus et Stephanus domesticus ex multa inimicitia in alternam amicitiam cum Michaele curopalate venere circa finem mensis Septembris quintæ indictionis. Kalendis autem Octobribus vesperi Stauracius advocatum Stephanum domesticum percunctabatur, quonam pacto Michaelem sororis suæ maritum ex propria ducere posset domo ad ejus oculos eruendos. Quo perhibente impossibile hoc fore hac hora propter virtutem quæ circa illum adesset, et ob munitionem loci domus ipsius, rogat nemini fieri nota quæ dicta sunt. At ille cum verbis persuasibilibus inflexisset eum ne sollicitus esset, per totam noctem militias ordinum, quæ remanserant, collegit in Hippodromio, una cum principibus propriis ad pronuntiandum eumdem Michaelem imperatorem. Cumque totus senatus ad palatium de luce venisset, hunc pronuntiaverunt imperatorem, quemadmodum in subsequentibus

A indicabitur. Porro Nicephorus patriarcha scriptum a Michaele propriæ manus exegit de recta fide, et ut sine sanguine manus a Christianis servaret, ac de sacris hominibus seu monachis et toto ecclesiastico catologo, ne percuterentur ab illo.

Anno itaque mundi conditionis 6304, divinæ incarnationis anno 804, mensibus octo, die quinta, hora prima, indictione quinta, Michael piissimus curopalates appellatus est imperator Romanorum in Hippodromio a toto senatu atque ordinibus, qui imperavit annis duobus. Stauracius autem hujus acclamatione audita statim comam totondit, et monachicis circumdatus est vestimentis per Simeonem monachum, cognatum suum, valde patriarcham

B implorans. Qui veniens in palatium multum Stauracium una cum imperatore Michaele rogabat, ne tristaretur super eo quod factum est: non enim per insidias, sed per desperationem vitæ ipsius id gestum asseverabat. At ille nequitiæ paternæ rabie furens non acquievit, dicens ad eum: *Amicum meliorem me non habebis.* Hora vero diei quarta coronatus est Michael a Nicephoro patriarcha in ambone Magnæ ecclesiæ, in quo magna exsultatio facta est, et donavit patriarchæ auri libras quinquaginta et clero vicenas quinque. Cum enim esset magnanimus et non avarus, omnes consolatus est qui Nicephori avaritia fuerant læsi, donisque senatum atque militiam recreavit. Porro quarto idus Octobrias coronata est Procopia Augusta in triclinio Augusteos, multisque

C donis senatum liberaliter auxit. Mulieribus vero thematicorum militum, qui fuerant in Vulgaria perempti, quinque auri talenta donavit. Theophanam autem uxorem Stauracii, singularem vitam amplexam, et cognatos illius, qui miserabiliter sub Nicephoro vixerant, ditavit; inter quæ insignem quoque domum monasterium Tabebraica dictum, ubi Stauracius est sepultus, illi concessit. Omnes etiam patricios et senatores, sacerdotes ac summos sacerdotes et monachos, militantes et pauperes, tam in regia urbe quam in thematibus degentes, locupletavit, adeo ut immensurabilis avaritia Nicephori, propter quam et male periit, in paucis diebus disparuisse probaretur. Super multos præterea optimos mores suos, cum pius et orthodoxissimus esset,

D tristabatur super his qui a sancta scindebantur Ecclesia quacunque occasione sive rationabili sive irrationabili; multumque sanctissimum patriarcham, et eos qui poterant pro communi pace concurrere, rogans non quiescebat, inter quos et Theodorum hegumenum Studii et Platonem atque Joseph archiepiscopum Thessalonicensem, fratrem Theodori, in custodiis detentos amaris, una cum primatibus quoque monasterii eorum satagebat unire; quod et fecit. Cæterum misit et ad Carolum imperatorem Francorum pro pace atque contractu nuptiarum in Theophylactum filium suum. Nicephorus quoque sanctissimus patriarcha transmisit synodicas litteras ad Leonem sanctissimum papam Romanum: antea quippe faciendi hoc a Nicephoro prohibebatur,

A Porro octavo Kalendas Januarias quintæ indictionis, Michael, tranquillissimus imperator, coronavit Theophylactum filium suum in imperatorem a Nicephoro patriarcha, in ambone Majoris ecclesiæ, feria quinta; et obtulit pretiosissimum ornamentum sancto altario (93) in vasis aureis et lapidibus venustatis et quadrangulis velis, antiquitus ex auro et purpura clare contextis, atque admirabilibus sanctis imaginibus variatis. Donavit autem et patriarchæ auri libras quinque et vicenas, ac venerabili clero libras centum, splendidam reddens sanctam festivitatem et filii pronuntiationem. Multo sane divino zelo imperator piissimus motus contra Manichæos, qui nunc Pauliciani dicuntur, et Athiganos in Phrygia et Lycaonia degentes, capitalem B animadversionem Nicephori sanctissimi patriarchæ ac aliorum piorum prædicamentis promulgans, aversus est per alios nequam morum consiliarios obtentu pœnitentiæ, cum esset impossibile illos pœnitentiam gerere qui eorum capti fuissent errore. Dogmatizabant autem indocte, non licere sacerdotibus promulgare contra impios mortem, per omnia divinis super hoc adversantes Scripturis. Si enim Petrus vertex apostolorum Ananiam et Saphiram ob mendacium tantum mortificavit, et Paulus magnus clamat: *Qui talia*, inquiens, *agunt, digni sunt morte*, hæc de solo corporali peccato, quomodo non horum contrarii erunt, qui omni corporali et spirituali spurcitia plenos, quique dæmonibus serviunt, a gladio redemerint? Sed pius Michael non C paucos eorum recidit. Stauracius vero ulcere tabefactus ex mortali plaga circa spinæ loca inflixa, ita ut non posset quispiam appropinquare illi ob multum fœtorem, mortuus est tertio Idus Januarias indictionis 5, cum imperasset, ut putatur, mensibus duobus diebus sex. Porro quinto Idus Maias, feria sexta, eclipsis solaris effecta est magna; et septimo Idus Junias egressus est Michael contra Vulgares: cum eo simul egressa est et Procopia usque Zurulum, Crumnus autem dux Vulgarum, cum Debeltum obsidione cepisset, et eos qui in ipsa fuerant una cum episcopo transmigrasset, multitudines, quæ propter malum frequensque consilium nequam consiliariorum imperatoris ad eum confluxerant, ad D insidias ac injurias maxime Opsicii et Thracesiorum conversæ sunt; quas Michael compescens donis et admonitionibus silentio imposito mitigavit. At vero Vulgares simultatibus militiarum compertis, et quod formidantes prælium et taxationem tu

amplius confortati prævaluerunt adversus Thracem et Macedoniam. Tunc et Anchialum et Beroben dimittentes Christiani fugerunt, nemine persequente, Nicæamque atque Probati castrum et alia quædam præsidia, similiter et Philippopolim et Philippos, et Strymonem habitantes accolæ occasione accepta fugientes ad propria redierunt. Hoc autem erat divina indignatio Nicephori vesaniam arguens, per quem putativæ (94) correctiones ejus, in quibus gloriabatur, celeriter corruerunt. Pravasque opiniones multorum, qui Deum impugnantes et abundantes hæreses Paulicianorum, Athiganorum, Iconoclastarum et Tetraditarum deserunt accusare. Omitto enim dicere adulteria et fornicationes, libidines atque perjuria, odia fraterna et avaritias, necnon et prævaricationes reliquas. Contra sacras et venerabiles imagines contraque monachicum habitum movebant linguas, beatum dicentes Deo abominabilem ac misserrimum Constantinum, quod fortiter adversus Vulgares gesserit propter pietatem, quam, ut impie infelices illi fatebantur, habuerit. At vero hi qui in urbe regia erant, armabantur post synodum universalem ad fidem subvertendam orthodoxam, cæcos cæcis mentibus volentes sine Deo imperare, filios videlicet Constantini Deum impugnantis, apud Panormum insulam custodiæ mancipatos, quos furari per noctem voluerunt et adducere ad exercitum. Sed Dominus hos confudit, erigens Michaelem piissimum in defensionem veritatis. Disputatis enim convenientibus de fide plebibus regiam repedavit ad urbem, et sapienter cogitans multos rebellium per paucas plagas deterruit. Exsilio quoque deportavit filios Constantini, qui oculis orbati esse cernebantur, in Aphusiam. Unum vero ex seductoribus, falsum eremitam, Nicolai exacionitæ (95) malefici socium, qui iconam sanctissimæ Dei Genitricis dehonestaverat, lingua recisa mutilavit; qui et mortuus est corpore simul et anima. Hujus autem collegam Nicolaum repromittentem se pœnitentiam acturum coram omnibus publicavit; confitentem quoque sua ipsius mala tradidit illum in monasterium custodiendum, ne libera conversatione libito proprio abuteretur. Populis autem coram concilio in Magnaura coronatus, pii et secundum Deum sensus sui dogmata manifestavit. At vero Athiganos publicans exsilio tradidit per Leonem prætorem Orientalium. Porro Augusto mense quintæ indictionis Thebith contra Christianos exercitum movit, cum quo bellum Leo conferens, Orientalium prætor, prosperatus est, duo millia interficiens et equos comprehendens et arma. Muhamed autem, primus filius Aaron, tenens principatum gentis, inito bello in interiori Perside cum Abdela fratre suo superatus est, et fugiens in Bagda hoc obtinuit. Damascum vero alius tyrannus habuit,

NOTÆ.

(93) *Altario*. Glossæ: θυσιαστήριον altarium, sacrarium. Concilium Carthag. 2 can. 2: « Placuit ut in omnibus et ab omnibus pudicitia custodiatur, qui altario deserviunt. » Usurpat eam vocem Severus hist. sac. 1, Paulus Warnefridus de gest. Longob. 6, 6, Gregorius Tur. 3, 31. FABR.

(94) *Putativæ*. Vet. interpres ep. ad Philipp. quæ S. Ignatio adscribitur: Non putative neque in phantasmate, οὐ δοκήσει, οὐ φαντασίᾳ. Idem in ep. ad Trall.: Dicunt eum putative tantum fuisse hominem et non verum corpus suscepisse, atque putative passum et mortuum, δοκήσει et τῷ δοκοῦντι. ID.

(95) Unde dicuntur ἐξακιονῖται, v. Theodor. *Hæret. fab.* 4, 3. ID.

et Ægyptum et Africam duo partiti sunt, et Palæstinam alius latronis more depastus est.

Anno imperii Michaelis secundo Crumnus Vulgarum dux per Dargamerum pro pace rursus ad Michaelem imperatorem legationem misit, quærens fœdera quæ sub Theodosio Hadramitino et Germano patriarcha repromissa fuerant Cormesio, qui per illud tempus Vulgariæ dominus habebatur, quæ terminos continebant a Meleonis Thracensibus, vestimenta quoque seu coccineas pelles usque ad pretium quinquaginta librarum auri, et super hæc profugos utriusque partis ad alterutrum reddi, si contigisset eos insidiari prælatis; negotiantes vero in utraque regione per præcepta et signacula commendari : si qui vero sine signaculo inventi fuissent, diriperentur quæ haberent, et inferrentur publicis rationibus. Scripsit etiam et damnationes ad imperatorem : *Nisi acceleraveris*, inquiens, *ad pacem, judicio tuo præliabor contra Mesembriam.* His perceptis imperator nequam consiliorum admonitionibus pacem minus admisit. Sub obtentu enim falsæ pietatis, imo indisciplinationis et circa rem publicam perditionis, nequam consiliatores asserebant : *Non oportet fugitivo reddere*, perhibentes in testimonium illud evangelicum Domini eloquium perhibentis : *Eum qui venit ad me, non ejiciam foras.* Mediante vero mense Octobrio aciem dirigit Crumnus contra Mesembriam in machinamentis et manganis et arietibus, quæ Nicephori occasione, destructoris Christi, didicerat. Arabs enim quidam ad baptismum accesserat satis expers mechanicæ artis, quem cum castra metatus esset, in Hadrianopoli constituit; cui nullum secundum meritum auxilium vel beneficium conferens, quin potius et rogam ejus abbrevians, murmurantem nimis cecidit. Qui super hoc tristatus fugit ad Vulgares, et docuit eos omnem mangani artem. In his insistens, nemine ob multam stultitiam resistente, per totum mensem cœpit eam. Kalendis autem Novembriis advocato imperator patriarcha, cum angustiaretur, de pace consilium sumpsit. Aderant autem et metropolitani, Nicænus videlicet et Cyzicenus episcopi, præsentibus quoque pravis consiliariis cum Theodoro hegumeno Studii. Et patriarcha quidem ac metropolita antistites cum imperatore pacem amplectebantur : mali vero consiliarii cum Theodoro hegumeno Studii hanc subvertebant, fatentes : *In subversionem divini mandati nemo pacem amplectitur : eum quippe qui venit, inquit Dominus, ad me, non ejiciam foras*, nescientes neque quæ dicerent neque de quibus affirmarent, primo quidem quoniam nemine ad nos ex eis confugiente nos eos qui intra cortem erant prodidimus, valentes hos cum pace salvare ; secundo vero quia et si fugerunt rari quidam ad nos, pro acquirenda tamen pluribus et contribulibus salute oportebat potius decertare quam super incertis et invisibilibus locupletari : gratius enim Deo plures quam pauciores salvare. Porro damnum in pluribus pati propter modicum lucrum primæ dementiæ est. Sed et qui circa propria inconsulte laborat, fidem secundum Paulum negavit, et infideli deterior judicatur : ubi erit et illud : *Cum his qui oderant pacem, eram pacificus*; nisi forte sint et Paulo et David isti sapientiores. Quis autem Germano ter beato nunc sapientior, nisi juxta perniciosum animæ tumorem nequam ac perversi consiliarii, qui pacem inhibuerunt ? Hæc Kalendis sunt facta Novembribus. Porro pridie Nonas Novembrias apparuit cometes in figura duarum fulgentium lunarum, adunantium se atque separantium in diversa schemata, ita ut in acephali viri fictionem formarentur. Et in crastinum de excidio Mesembriæ venit nobis miserum dubium, deterrens omnes ob majorum malorum exspectationem. Invenientes enim eam inimici plenam omnibus rebus quæ ad habitationem hominum adesse debent, hanc tenuerunt una cum Debelto, in quibus et siphones æneos invenere sex et tricenos, et ignis humidi, qui per eos emittebatur, aurique et argenti haud modicam copiam.

Eodem anno multi Christianorum ex Palæstina, monachi scilicet ac laici, et ex omni Syria in Cyprum venere, fugientes immensam Arabum afflictionem. Cum enim sine generali principatu Syria esset et Ægyptus et Africa et omnis principatus qui sub ipsis est, homicidia et rapinæ et adulteria luxuriæque ac omnes Deo odibiles actiones in civitatibus et villis a divinitus peritura gente perpetrabantur. Inque alma Dei nostri civitate colenda loca, sanctæ videlicet resurrectionis ac calvariæ, ceu reliqua profanata sunt. Similiter autem et lauræ eremi opinatissimæ (96), sancti scilicet Charitonis et sancti Sabæ, et reliqua monasteria et ecclesiæ desertæ factæ sunt, alii namque percepto martyrio interempti sunt, alii vero Cyprum et hac Byzantium properarunt, quos Michael pius imperator et Nicephorus sanctissimus patriarcha benigna munificentia receperunt : nam his qui venerunt ad urbem monasterium insigne donavit, his vero qui in Cypro remanserunt, monachis scilicet et laicis, talentum auri transmisit, et diversis hos consolatus est modis. Erat quippe Michael erga omnes suavis quidem et clemens, circa negotiorum vero dispositionem iners, servitute subactus Theoctisto magistro seu cæteris principibus. Præterea mense Februario duo Christiani ex Vulgaria fugientes nuntiaverunt imperatori Crumnum prædaturum eos, qui essent in Thrace, repente festinare. Et decimo quinto Kalendas Martias exivit imperator

NOTÆ.

(96) *Opinatissimæ*. Ruffinus interpres Eusebii *H. E.* VIII, 1 : « opinatissimus ille Dorotheus. » Ipse Ruffinus l. 10 : « nobiles et opinatissimi conveneruut. » Julius Firmicus 3, 3 : « magos famosos faciet vel philosophos opinatos. » Hincmar. Rem. de Prædestin. 34 : « Gregorius Nazianzenus vir in fide et doctrina opinatissimus. » FABR.

ab urbe, et Dei providentia inefficax rediit Crumnus non paucis amissis. Ast imperator Hadrianopolim veniens, et ordinatis apte quæ circa eam erant, cum gaudio rediit, et ascendens monasterium Tarasii beatissimi patriarchæ, celebratis ejus memoriis, una cum Augusta Procopia, argenteo petalo librarum 95 sacrum sepulcrum ejus vestivit. Post captam vero Mesembriam imperator Crumno pace negata, ex omnibus thematibus militiam ante vernale tempus in Thracem transire præcepit, ita ut omnes moleste ferrent, maxime Cappadoces et Armeniaci. Imperatore autem exeunte cum ordinibus mense Maio, exivit cum eo pariter Procopia Augusta usque ad aquæductus juxta Heracliam. At vero multitudines super hoc duriter ferentes in derogationem ac maledictionem conversæ sunt contra Michaelem. Porro tertio Nonas Maias eclipsis facta est solis circa duodecimam partem Tauri juxta horologium, oriente sole, et multus timor cecidit super turbas. Ast imperator circumibat Thracem cum prætoribus ac militiis, neque contra Mesembriam pergens, neque aliud quid eorum quæ agi debent ad destructionem hostium patrans, sed tantum suasus sermonibus vanis consiliariorum suorum, bellorum experientiam non habentium, ac per hoc asseverantium non audere inimicum adversus illum venire, in propria regione sedentem. Et erat barbarico impetu gravior concivium cœtus deficientium circa necessarias utilitates, et rapinis ac invasionibus exterminantium compatriotas. Circa initia vero Junii mensis exiit Crumnus Vulgarum dux cum exercitibus suis, veritus, quod multa millia essent Christianorum. Cumque movisset exercitum in Versiniciam quasi tricenis signis ab imperialibus castris, Leo patricius et prætor Orientalium Joannesque patricius et Macedoniæ prætor, cognomento Aplaces, multum prompti ad hos bellandos, prohibiti sunt ab imperatore per malos consiliarios. Cum autem urbs letanias celebraret cum summo sacerdote in templo SS. Apostolorum, quidam impiorum obscenæ Deo perosi Constantini hæreseos, obserata porta imperialium sepulcrorum, nemine attendente, propter turbæ frequentiam, quo subito cum quodam sonitu aperiretur egerunt, quasi ex quadam operatione divinitus facti prodigii, et intro insilientes procidebant seductoris monumento, hunc invocantes et non Deum: *Surge*, dicentes, *et auxiliare perditæ rei publicæ;* diffamaveruntque quia surrexit super equum sedens, et vadit Vulgares bellaturus, qui e contra Tartarum habitat cum dæmonibus. Qui ab urbis præfecto comprehensi primo quidem mentiebantur divinitus ultro fuisse portas sepulcrorum apertas: præsentati vero tribunali præfecti et circa testimonium claudicantes obserationis fraudem ante omnem pœnam confessi sunt; quos merito vectibus subdens pompæ publicæ submisit, vociferantes causam pœnæ. Sic enim nequitiæ inventor diabolus suos milites erudivit, ut non peccata sua ipsi accusent, sed orthodoxam et a Patribus traditam fidem sacrumque habitum monachorum, qui divinæ est philosophiæ gymnasium. Multi autem eorum qui in his blasphemabant, habitu tantum erant Christiani, veritate vero Pauliciani, qui non valentes detestabilia dogmata sua manifestare hujuscemodi occasione indoctos adulterabant, Constantinum, qui Judaici fuerat sensus, beatum dicentes ut prophetam et victorem, hæresimque ipsius in subversionem incarnatæ dispensationis Domini nostri Jesu Christi amplectentes. Porro decimo Kalendas Julias prælium ineuntibus haud procul ab Hadrianopoli, delinquunt quidem Christiani valde dire circa bellum, obtinent autem inimici pugnam a Deo, ut plures Christianorum nec primam congressionem... summa fuga uterentur, ita ut Crumnus consternatus æstimaret insidiarum quarumque argumentum esse; quo factum est ut modicum retineret suos ab insecutione: quia enim vidit eos sine ulla retentione fugere, persecutus occidit multitudines copiosas, veniens nihilominus ad sarcinas, et has cum exuviis auferens. Ast imperator fugiens repedabat in urbem, multitudinibus harumque principibus sumptis. Insuper et imperii pollicebatur depositionem dejurans. Inter quos et Leonem patricium et prætorem Orientalium, tanquam pium et fortissimum et per omnia strenuum, in tenendo imperio asciscere socium voluit. Qui nullatenus acquiescens, dimisit eum præesse thematibus, ipseque ad regiam pervenit urbem octavo Kalendas Julias, volens deponere imperium et alium promovere; qui tamen ab uxore, et ab his qui nequiter prævaluerant, non est permissus. Verum in hoc Nicephorus sanctissimus patriarcha consentiebat: *Et ipse*, inquiens, *et filii ejus salvandi erunt, si taliter quis promoveatur.* At vero prætores discentes imperatorem cum multitudinibus in urbem fugisse, desperati ab eo quod de cætero imperandi forent, et consiliati apud semet ipsos implorabant Leonem patricium et prætorem Orientalium, quo auxiliaretur communi rei publicæ et Christianorum religioni opitularetur. Ast ille aliquandiu vehementer differebat tempus, considerans difficultatem et Barbarorum incursionem intolerabilem, et semet ipsum erga imperatores conservans rectum et absque insidiis. Quia vero ad urbem properare inimicum vidit, scribit Nicephoro patriarchæ de recta fide sua affirmans, petens etiam ut cum oratione et nutu ejus imperium sumeret. Et veniens ad tribunalium ante urbem positum una cum prætoribus et exercitibus, valde legitimus Romanorum imperator ostenditur, et die media Constantinopolim per Carisii portam ingreditur, et ad regalia pervenit. Porro Michael, audita hujus acclamatione, in oratorium Phari accurrens, una cum Procopia natisque suis, detonsis capillis monastica induit vestimenta quinto Idus Julias sextæ indictionis, feria secunda. Postera vero die coronatus a Nicephoro patriarcha in ambone Majoris ecclesiæ

urbis, præcepit custodiri viriliter muros die ac nocte, ipse per se circumiens et excitans cunctos, ac bonam spei fiduciam habere commonens, eo quod Deus celeriter foret inopinate facturus per intercessiones intemeratæ Dei Genitricis et omnium sanctorum, nec omnino confundi nos esset passurus ob multitudinem culparum nostrarum. Interea novus Senacherib, Crumnus videlicet, derelicto proprio fratre cum virtute sua ad impugnandum Adrianopolim, post sex dies imperii Leonis superveniens in viribus et equis regiam urbem girabat juxta muros a Blachernis usque ad Auream portam, ostendens virtutem suam, et celebrato polluto ac dæmonico sacrificio in prato penes mare sito postulavit ab imperatore ut figeret lanceam in eamdem Auream portam; quo id fieri non permittente reversus est ad tabernaculum suum. Cum autem admiratus fuisset muros urbis et bene ordinatam imperatoris aciem, et super obsidione, quam apparabat, desperatus effectus esset, ad conventiones convertitur; et ante pacem tentatoria verba faciebat. Ast imperator accepta occasione conatus est huic insidiari, sed a multitudine peccatorum nostrorum hoc in finem perducere prohibitus est, administrantium hujuscemodi rei rusticitate, vulnerantium quidem hunc, mortalem tamen non inferentium plagam. Super hoc insaniens nequissimus, misso cursu ad S. Mamam, palatium illic habitum incendit, et æreo leone Hippodromii una cum ursa et dracunculo lacus ac marmoribus electis in plaustra imposito reversus est, et obsessam Hadrianopolim cepit.

VOCUM
IN THEOPHANE ET LEONE GRAMMATICO
NOVARUM SEU MIXOBARBARARUM
INDICULUS.

—

SCRIPTORES QUI A THEOPHANE LAUDANTUR.

INDEX
RERUM ET VERBORUM
IN
THEOPHANE ET LEONE GRAMMATICO
PRÆCIPUE MEMORABILIUM.

Revocatur Lector ad numeros grandioribus typis in textu expressos, qui paginas Editionis Parisiensis repræsentant.

A

M

O

P

Q

R

S

T

U

V

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

EDITORIS PATROLOGIÆ ADNOTATIONES.

(*a*) *Col.* 63. Ostendit Henschenius Dissertationis cap. 2, Alexandrinos, quorum æra Theophanes utitur, in mundanis quidem sedecim annos pauciores numerasse, æræ autem Christianæ annos detraxisse octo.

(*b*) *Col.* 75. Hinc usque ad Julianum imp. uno anno deficit Theophanes in æra sua Alexandrina, tam mundana quam Christiana. Videnda Dissertatio Henschenii, cap. 3.

(*c*) *Col.* 167. Juliano tribuit Theophanes annos tres, cum non imperaverit ultra annum et menses octo. Inde vero fit ut annum unum, qui sibi ab ineunte imperio Constantini M. deerat (supra col. 75), hic recipiat et deinceps usque ad Phocæ et Heraclii tempora æram Alexandrinam (quam octo annis deficere novimus) accurate describat.

(*d*) *Col.* 339. Vide *Acta sanctorum*, tom. X Octobris, pag. 679.

(*e*) *Col.* 331. Τὸ πέμπτῃ delendum monet Henschenius Dissert. cap. V.

(*f*) *Col.* 374. *Acta SS.* tom. X Octobris, p. 688 et 690 seqq.

(*g*) *Col.* 489. Vide ibid., p. 695.

(*h*) *Col.* 499. Legendum *Junii* monet Henschenius, et mox sequentis paragraphi lin. 2, *indictione decima quarta*. Vide ejus Dissertationis cap. V.

(*i*) *Col.* 502. Lege *decimo* tantum, quia cyclo solis 2, littera Dominicali E, in diem x, non in xv Dominica incidebat. HENSCHENIUS.

(*j*) *Col.* 510. Ut legas *diem mensis vicesimum septimum*, vel *diem hebdomadis quartum* jubet littera Dominicalis E cyclo solis 13. HENSCHENIUS.

(*k*) *Col.* 531. Vide *Acta SS.*, Octobris tom. X, p. 698 (coll. p. 760) et 699.

(*l*) *Col.* 574. Vide Henschenium, c. V, n. 29.

(*m*) *Col.* 659. Quo pacto hic Theophanes annos Heraclii XVII et XVIII in unum conflaverit scite explicat Henschenius in Dissertatione, cap. IV.

(*n*) *Col.* 687. Lege *decimo tertio;* initio enim paragraphi natus dicitur die septimo. Vide Henschenium in Dissertatione laudata.

(*o*) *Col.* 691. Hunc locum emendat Henschenius, cap. V.

(*p*) *Col.* 723. *Octava* corrigit Henschenius.

(*q*) *Col.* 826. Cum tunc littera Dominicalis fuerit A, apparet diem mensis fuisse 17. HENSCH.

(*r*) *Col.* 871. Theophanes hic martyria commutat, S. Andreæ, dicti *in Crisi*, et S. Petri de Blachernis, de quo pauca habet ad Alexandrinum annum 759. Vide Acta SS. tom. VIII Octobr., pag. 128 sqq. Legendum itaque hoc loco : « Constantinus persecutor Petrum venerabilem monachum, » etc. Et paulo inferius « sed Petri sorores ipsum, » etc. Passus est autem S. Petrus de Blachernis die XVI Maii anni 761.

(*s*) *Col.* 879. Multa hic uno tenore et confuse narrat Theophanes quæ diversis annis contigerunt. Anno scilicet æræ Dionysianæ 763 ad finem vergente, S. Stephanus junior e tuguriolo montis Auxentii abstractus, et mari Chrysopolim devectus, mox in Proconnesum exsul mittitur. Anno 766, sub finem idem sanctus ab exsilio redux, carceri traditur, primum Phialæ aliquot dies, dein Prætorii. Anno demum 767, ætatis suæ LIII (non vero post annos LX in clausura exactos, ut scribit Theophanes), die XXVIII Novembris, martyrii palmam accepit. Vide Acta SS., tom. VIII Octobris, pag. 131.

(*t*) *Col.* 891. Hæc et quæ sequuntur intellige de S. Andrea in Crisi qui martyrio coronatus est die 20 Octobris, anni 767. Vide ad annum 753.

(*u*) *Col.* 950. Vide Henschenium, c. V, n. 11.

(*v*) *Col.* 983. Anno DCCCIII, Leo, Armeniacorum Dux sub imperatore Nicephoro, cum magna exercitus atque pecuniæ parte venit in manus Saracenorum, *mense Februario Indictionis quartæ* (*decimæ quartæ* perperam apud Anastasium legitur) *Sabbato primo Quadragesimæ*. Verum eo anno, cyclo lunæ XIV, solis VIII, littera Dominicali E Pascha fuit XIII Aprilis, adeoque dictum Sabbatum cecidit in I diem Martii. Ut igitur non erraverit Theophanes ipsomet anno, quo potuit scripsisse, et quo alias plures temporum notas recte composuit, credendum librariorum incuria jam olim (nam etiam Anastasius ita scriptum reperit) excidisse voculam unam, ipsumque Theophanem (ut alias in simili casu de Indictione vidimus anno Constantini XXVIII, et de verno tempore in Chronico Alexandrino) scripsisse : μέλλοντος, sive ἐνισταμένου τοῦ πρώτου Σαββάτου τῶν Νηστειῶν) *instante primo Jejuniorum Sabbato*. HENSCHENIUS.

(*x*) *Col.* 1179. Ex hoc loco, itemque ex num. 24 et 27, et demum ex Vita Henschenii, tomo VII Maii num. 9, 10 et 16, apparet, prædictum hagiographum, qui Acta Anastasii Persæ illustravit, vel scripsisse præsentem exegesim, vel saltem multum ad eam contulisse : a nonnullis enim Papebrochio adscribitur; quod ut discat lector unde factum sit, advertat, in Actis sanctorum tomo tertio Martii nullum nomen præfixum eam gerere. Ut dicam quod sentio, mihi videtur Henschenius pleraque quæ eadem continentur variis temporibus collegisse, Papebrochius vero, cum collega ætate et defatigatione tum premeretur, ea oratione sua adornasse. Nos autem qui variis in locis chronographiæ notationes ex hac exegesi exceptas Henschenii nomine signavimus, exegesim ipsam nomine eodem inscribendam esse arbitrati sumus.

(*y*) *Col.* 1181. Hæc præter veritatem dicta et emendanda sunt. S. Maximus enim in Computo eccles., cap. 33 : τὴν ἐπινέμησιν, ἣν ἰνδικτιῶνα Ῥωμαῖοι καλοῦσι... ; et alia hujusmodi adducit Cangius in Glossario Græco. Attamen verba Heraclii recte interpretatur auctor dissertationis, ut patet ex ejusdem Cangii editione Chronici Alexandrini (quod *Paschale* ipse vocavit), ubi hunc in modum dicta verba efferuntur : Τῇ γὰρ κδ τοῦ παρελθόντος Φεβρουαρίου μηνὸς τῇ ἐνισταμένης πρώτης ἐπινεμήσεως. Quæ sic Cangius vertit : « Nam XXIV Februarii præteriti mensis, prima Indictione, etc.

FINIS TOMI CENTESIMI OCTAVI.

